Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca
6-4ª

Seraphici Doctoris

S. PATRIS IOANNIS EVSTACHII BONAVENTVRÆ ORDIN. MINOR. EPISC. ALBANEN. ET S.R.E. OLIM CARD.

Opuſculorum Theologicorum Primus Tomus.

Acceſſerunt nunc eiuſdem S. Patris aliqui miræ eruditionis, ac ſanctitatis libelli, qui iam temporum iniuria penè intercideranț.
Additæ ſunt etiam marginales annotationes, quæ ſententias illuſtrarent.
Subduntur & totius operis, tum libellorum, & capitulorum; tum expoſitarum ſcripturæ autoritatum; tum etiam ſententiarum omnium alphabetico ordine digeſtarum copioſiſſimi indices.

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

OMNIA IVSSV R^mi. P. F. FRANCISCI ZAMORAE, eiuſdem ordinis Generalis Miniſtri, à mendis innumeris, quibus hucusq; ſcatebant, ſumma diligentia, atque vigilantia repurgata, & in lucem æditа.

Ad Illuſtrem admodum, & R^mum D. BERNARDVM FRESNEDAM, Epiſcopum Conchen. ex eodem ordine aſſumptum, Catholicæ q. Maieſt. Philippi Secundi, Hiſpaniarum Regis Confeſſarium, &c.

Quæ in hoc primo Tomo continentur, ſequens facies indicabit.

BIBLIOTHECÆ ONNIENSIS SOCIETATIS IESV

VENETIIS, Apud Dominicum Nicolinum.
M. D. LXIIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVI HOC PRIMO TOMO CONTINENTVR LIBRI, II. SVNT.

1 Isagogæ in sacras scripturas, quam principium autor uocat. folio: 1
2 Liber de quinq; uisionibus, aut aliàs Ecclesię luminaria in Genesim. fol. 5
3 In quatuor Libros Sententiarum, libellus carmine digestus. fol. 47
4 De reductione artium ad Theologiam, Liber unus. fol. 56
5 Breuiloquij Theologici, Libri septem. fol. 58
7 Centiloquij Theologici, siue Theologicæ epitomes, Libri quatuor. fol. 90
8 De tribus ternarijs peccatorum infamibus, Liber unus. fol.119
9 De gradibus uirtutum, Liber unus. fol.123
10 Confessionale, siuè de ratione administrandi sacramentum pœnitentiæ, Liber unus. fol.127
11 De irregularitatibus, & dispensationibus, Liber unus. fol.136
12 De ratione confitendi peccata, & puritate conscientiæ, Liber unus. fol.139
13 Pharetræ, siue locorum communium, tùm moralium, tùm Theologicorum, ex Sanctorũ Patrũ monumentis congestorũ, Libri quatuor. fol.146
14 De septem donis Spiritussancti, Libri duo. fol.211
15 In regulam Fratrum Minorum, Liber unus. fol.226
16 In dubia quædam eiusdem regulæ, Liber unus. fol.248
17 Quare Fratres Minores p̃dicent, & cõfessiones audiãt, Liber unus. fol.254
18 De paupertate Christi, Liber unus. fol.258
19 Quòd Christus, & Apostoli nudis pedibus incesserint, Epistola una ad quendam qui contrarium docuerat. fol.272
20 Apologiæ Euangelicę paupertatis, Liber unus. fol.274
21 De non frequentandis quæstubus, cauendisque discursibus, Epistola una ad fratres. fol.308
22 De reformãdis Fratribus, ad Ministros Prouintiales, Epistola una. fol.309
23 De contemptu sæculi, libellus. fol.309
24 Exercitiorum spiritualium, libellus. fol.310

ILLVSTRI ADMODVM, REVERENDISSIMO Q. D. Bernardo Fresneda, Regis Catholici Philippi Secundi à confessionibus, & consilijs, Concheñ. Epo.

FRATER FRANCISCVS ZAMORA, Seraphici ordinis Minorum Generalis Minister, fœlicitatem exoptat.

NITVNTVR *hoc nostro ævo, Præsul amplissime, ij etiam, quibus tenuissima suppellex literaria domi contingit, nouos (& vtinam Christiano pectore dignos) commentarios audacter euomere, eosq; cum antiquissimis probatissimisq; Patribus conferre, in quibus plerunq; non tam Christianæ Religionis vtilitas, quàm propria gloria captari solet; Domini Jesu sententiæ planè aduersantes, qui dum hominibus placere magis q̃ Deo student, atq; sibi ipsis plus æquò tribuunt, stultissimi profectò censẽdi sunt. Hoc etiam veniunt notandi lapillo alij, qui, vt doctiores cæteris habeantur, suos centones, suasq; rapsodias (histrionum more) titulis exquisitissimis temerè eduut. Hos videre est, quàm indignè ad sydera vsq; suos in Reipublicæ vtilitatem (nam ita loquuntur) sudores præconijs summis efferant; cum facile admodum sit, ex tàm variæ lectionis autoribus vnum colligere librum, atq; perficere, quem si penitius inspexeris, tetigeris q;, præter verborum lenocinium, reperies nihil. Multò secus illis euenit, qui propter Deum, iugi meditationi, lachrymis, ieiunijsq; vacantes, morum reformationem, Deiq; Optimi Maximi cultum, tractatibus non spernendis, extulerunt, & auxerunt: atq; ita iure quidem optimo hæresum technas acerrimè impugnantes, ac spiritus discedini operam dantes, immortalitatis nomen sibi vendicarunt; apud quos nedum quod quæris, verùm & quicquid optare queas, inuenire licebit. Quapropter cum hac de re, Præstantissime Præsul, frequens inter nos sermo intercideret, nostramq; probares sententiam, plus videlicet vtilitatis commentaria Sanctorum Patrum studiosis allatura (aliquibus tamen illustrata lucubrationibus) quàm si noua excogitata ederentur; & tunc ad Seraphicum Bonauenturam Theologorum facilè Principem, à te constantissimè imitandum, cum ventum esset, miroq; affectu, ipsius opuscula politioribus cudenda caracteribus, scholijsq; ditanda suaderes, atque præciperes, humanissimisq; postea literis tuis id sæpius inculcares: obtemperare, moremq; gerere tanto Præsuli statim curauimus. Illud quoq; oblectamento fuit mihi, videre Tridenti viros doctissimos, ad vnum fermè omnes, Bonauenturæ doctrinam summoperè commendare; atq; ea de re non potui (fateor ingenuè)*

maximo

Universidad de Deusto
Biblioteca

maximo gaudio, & lachrymis simul non cumulari, ac proinde à mendis quamplurimis, ob temporum iniuriam (quibus vndiq; scatebant) opuscula ipsa vindicare, & multò locupletiora, auctioraq;, cum antiquissimorum Patrum scriptis, citra iniuriam, conferenda typis accuratissimè tradere, & innumera subinde, quæ sparsa, neglectaq; iacebant, non minus notatu digna, q; vt à doctissimo, ac præstantissimo quoq; viro susciperentur, protegerenturq;, in vnũ redigere, atq; è tenebris ad lucẽ reuocare. Quis igitur Viri Seraphici legendorum opusculorũ cupiditate non capietur? quis non admiratione tenebitur, & magistrum morum non excipiet, & pedibus eius prouolutus illi non adhærebit? Eò nanq; propensiori animo amplexandam eius doctrinam asserimus, quò cæteris dignior, grauior, deuotior, atq; suauior, sui, & nostri temporis (absque controuersia) Doctores antecellere videtur. Quicunq; enim exteriorem, interioremq; reformare, componere, & illustrare hominem desiderat, hunc peculiarem, & irrefragabilem sectetur magistrum; quippe qui lucem inaccessibilem perquirendam, inuestigandam, amplectendamq; egregiè docet, intellectum clarificat, affectum inflammat, atq; suauissimi amoris incendium erga Christi Domini crucem ita excitat, vt inde suos quisq; improbos animi affectus debellare, prosternere, atq; iugulare facilè valeat; ita sane incongrua respuit, aptiora amplectitur, spiritalemq; hominis vim ita à carnis seruitute alienam reddit, atque conseruat, vt ad perfecti boni considerationem, fruitionemq; hominem ipsum proculdubiò pertrahat, & quodammodo compellat. Age itaq; dignissime Præsul, in quem omnium oculi conjecti sunt, & cuius prudentia, consilio, dexteritateq; inuictissimus Rex noster Catholicus vtitur, externis, forensibusq; interpositis negotiis, per horam quotidie saltẽ, Diui Bonauẽturæ lectioni te tradas, archana profectò ineffabilia degustaturus; quò liberius, vtilius, rectiusq; tuas Maximo Principi operas, summa cum gloria præstare assuescas; mansuetudinemq;, tolerantiam, magnanimitatem, iustitiã, atq; pietatem, & id genus plura, ad vtranq; Rempublicã, spiritualem videlicet, ac temporalem moderandam, vberius addiscas. Nec me latet, præstantissime Præsul, nostros à derisoribus nonnullis flocci-pendendos labores; tantũ abest, vt laudemur; ipsis enim peculiare est, nedum mei similes gratis carpere, verũenimuerò conspicuos autoritate viros, moribus, virtute, doctrina, religioneue præclaros vesana procacitate subsannare; quorum scommata, atq; dicteria, quibus in nos ludere conabuntur, nihilipendere iã diu statuimus, dummodò publicæ vtilitati consulamus, & tibi obtemperemus: Christo nanq; placere, tueq; amplitudini obsequi, morẽq; gerere desideramus, & pro virili studuimus. Vale ornatissime Antistes, & nostros qualescũq; labores tua fide, autoritate, atq; applausu protegere nõ dedigneris.

Tridenti, Kalendis Augusti. M. D. LXIII.

SERAPHICI D. S. BONAVENTVRAE
PARVORVM OPVSCVLORVM PRIMAE PARTIS LIBRI,
SERMONES, DISTINCTIONES, SECTIONES,
ATQVE CAPITVLA ORDINATE SVBSEQVVNTVR.

PRincipium in libros sacræ scripturæ, in quo ipsius sacræ paginæ nobilitatem, excellentiam, ac primatum, autor ipse appositissimis sentẽtijs probat. Fol.1. Colum.1

Liber super Genesim, qui luminaria ecclesiæ nuncupatur, siue illuminationes, siue de quinque uisionibus, sermones. 23. continens. fo.5.col.4

Quòd Ecclesia est rationalium, sinagoga uero brutaliter uiuentium congregatio, & q̃ multiplex est medium. Sermo 1. ibidem

De ingressu ad sapientiam; & de sapientia, & faciebus eius; & eiusdem. utilitace, & de intellectu sacræ scripturæ. ser.2.fo.8.col.3

De dono intellectus. ser.3.fo.13.col.1

Quòd ueritas est lux intellectus; & de eius speciebus; & de uisione intelligentiæ per naturã inditæ; & de triplici ueritate, cõsideratio prima. ser.4.fo.15.col.4

De medio, & uirtutibus; & de radijs lucis ueritatis; ac de triplici ueritate, scilicet rerum, morum, & sermonum. ser.5.fo.17.col.1

De uirtutibus Cardinalibus; & de uirtutibus animi iam purgati. ser.6.fo.19.col.2

De uirtutibus per charitatem informatis. ser.7. fo.20.col.3

De fidei sublimitate; & quomodo firmamento comparetur; ac de uisione intelligentiæ per fidem subleuatę; Consideratio secunda. ser.8. fo.21.col.3

De fidei altitudine, & firmitate. ser.9 f.22.col.3

De fidei speciositate, qua cœlo cõparatur. ser.10. fo.24.col.1

Qualiter Trinitas pulcherrimum speculum sit. ser.11.fo.24.col.4

Qualiter Deus exemplar sit omnium rerum; & quòd scriptura sacra os Dei dicatur. ser.12. fo.26.col.2

De multiplici sacræ scripturæ intelligẽtia; & de eius theorijs, & figuris; ac de diuisione intelligentiæ per scripturã eruditæ; Cõsideratio tertia, & bene notanda. ser.13.fo.27.col.2

De sacræ paginæ mysterio ante legem, sub lege, & post legem; & de ipsius sacræ scripturæ figuris. ser.14.fo.28.col.4

De sacræ scripturæ mysterio; de corpore Christi, & Antichristo. ser.15.fo.30.col.3

De statu Ecclesiæ, & statibus sex, cum quibus septima ætas currit; & de sacræ scripturæ theorijs. ser.16.fo.31.col.4

Qũo sacra scriptura reficiat intellectũ, & affectũ, & aĩa quasi in paradiso delectet; & de ipsius sacræ paginę theorijs. ser.17.fo.33.col.4

Qualiter intellectus ad affectũ ordinetur, & de eorum fructibus. ser.18.fo.35.col.3

De modo studendi in sacra scriptura, atq; proficiendi; & de ipsius sacræ scripturæ theorijs. ser.19.fo.37.col.2

De cõtẽplatione, q̃ per modũ duersum fit, unde Soli, & Lunę, & stellis cõparatur; ac de visione intelligentiæ per contemplationem suspensæ; consideratio quarta. ser.20.fo.38.col.4

De psonarũ Trinitate, & de essentiæ vnitate, & appproprijaris, & lege triplici; et de hierarchiarum ordinatione. ser.21.fo.40.col.4

De militantis Ecclesiæ statu, qualiter in suis ordinibus disposita sit, & supernæ Ierusalem conparetur. ser.22.fo.42.col.4

Quòd anima contemplatiua cõsiderare debeat militantem, descendentem, & ascendentem Ecclesiam. ser.23.fo.45.col.1

Compendiosum principium in libros sentẽtiarum magistri Petri Lombardi. fo.47.col.1

Opus metricũ in eosdẽ sentẽtiarũ libros, in quo seraphicus doctor oia in ipsis libris contenta sufficienter, prosequit. Et sententię sententiarũ sancti Bonauenturæ intitulatur: Et primo in primum librum. fo.47.col.4

Quòd res p signa nobis denotanti; & creatis uti, Creatore uero frui nobis cõuenit. dist.1.ibid.

De mysterio Trinitatis, & vnitatis. dist.2.fo.48. colum.1

Quomodo per creata Creator ipse agnosci possit. distin.3.ibidem

Vtrum concedendum sit, q̃ Deus se genuerit. distin.4.ibidem

An Pater diuinã essentiã genuerit, vel ipsa filiũ; an essentia essentiam genuerit, vel ipsa nec genuerit, nec genita sit. distin.5.ibidem

Vtrũ Pater voluntate filiũ genuerit, an necessitate, & an volẽs, vel nolẽs Deus sit. distin.6.ibid.

An Pater potuerit, vel voluerit gignere filium. distin.7.ibidem

De diuinę essentiæ proprietate, & incommutabili simplicitate. distin.8.ibidem

De personarum distinctione. dist.9.ibid.col.2

De Spiritu sancto; & prius, quid sit Patris, & filij amor. distin.10.ibidem

Quòd Spũsctũs à Pre, & filio ꝓcedit. dist.11.ibi.

Vtrum Spiritussanctus prius, uel plenius à Patre, q̃ à filio procedat. distin.12.ibidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quare Spiritus sanctus, cum de Patris substantia sit, genitus nō dicatur, ut filius, sed tātum procedere. dist. 13. ibidem.
Quod gemina sit Spiritus sancti processio. dist. 14. ibidem.
Vtrum spiritus sanctus à seipso detur. distin. 15. ibidem.
De spūs sancti missione, quæ duobus modis fit. dist. 16. ibidem. col. 3.
De spūs sancti missione, qua inuisibiliter mittit. dist. 17. ibidem.
An concedendum sit, q̄ per donum dētur dona. dist. 18. ibidem.
De trium personarum qualitate. dist. 19. ibidē.
Quod persona personam potentia nō excedit. dist. 20. ibidem. col. 4.
Quomodo solus Pater, solus filius, uel solus spiritus sanctus dici possint. dist. 21. ibidem.
De nominum differētia, quibus utimur de Deo loquentes. dist. 22. ibidem.
De hoc nomine, quod est persona. distin. 23. ibidem.
Quid his nominibus significetur. Vnus, duo uel duæ, tres vel tria, &c. dist. 24. ibidem.
Quid significetur, dum dicitur, duę, uel tres personæ. dist. 25. ibidem.
De personarū ꝓprietatibus, & prius de nomine hypostasis. dist. 26. ibidem.
An Pater, uel filius, uel ipsa Trinitas dici possit Spiritus sanctus. dist. 27. fo. 49. col. 1.
Quòd non tantum tres prædictæ, sed & aliæ ꝓprietates sunt in personis. dist. 28. ibidem.
De principio, quod relatiuè dicitur, &c. dist. 29. ibidem.
De ijsquæ temporaliter de Deo dicuntur, &c. dist. 30. ibidem.
Quomodo filius Patri æqualis dicat̄, uel similis. dist. 31. ibidem.
Vtrum Pater, vel filius Spiritu sancto se diligant. dist. 32. ibidem. co. 2.
Vtrum personarum proprietates sint ipsæ personæ, & Deus. dist. 33. ibidem.
Opinio quorundam circa personarum distinctionem. dist. 34. ibidem.
De quibusdam, quę secundum substantiam de Deo dicuntur. distin. 35. ibidem.
Vtrū omnia sint in Dei essentia, uel in Deo præsentiam. dist. 36. ibidem.
Quibus modis dicatur Deus in rebus esse. dist. 37. ibidem. col. 3.
An præscientia Dei rerum creatarum causa sit. dist. 38. ibidem.
Vtrum Dei scientia augeri, uel minui, uel alio modo mutari possit. distinct. 39. ibidem.
An aliquis prædestinatorū dānari possit, uel ecō uerso. &c. dist. 40. ibidem.
Vtrum aliquod sit obdurationis, uel misericordię meritum. dist. 41. ibidem.
De Dei omnipotentia. dist. 42. ibidem.
Erronea opinio quorundā, circa Dei potentiā. dist. 43. ibidem. col. 4.
An Deus aliquid melius q̄ fecerit, facere possit. dist. 44. ibidem.
De Dei uoluntate, &c. dist. 45. ibidem.
De Dei beneplacito, & permissione, &c. dist. 46. ibidem.
De eodē Dei beneplacito; Et ꝙ aliquando hō bona uoluntate aliud uult, q̄ Deus, & aliquando etiā mala, idem quod Deus bona uoluntate uult. dist. 47. & 48. ibidem.
In secundū sententiarū librū sentēt ię. Et primo. Vnū tantummodo esse principiū ostendit; & non plura. dist. 1. to. 50. col. 1.
Quæ de Angelis consideranda sint. Distin. 2. ibidem.
Quales facti fuerint Angeli; & de quatuor eorū attributis. dist. 3. ibidem.
An ꝓfectos & beatos, an imperfectos & miseros eos Deus creauerit. dist. 4. ibidem.
De stantiū, & cadētiū angelorū statu, & merito. dist. 5. ibidem. col. 2.
Quod de maioribus & minoribus ceciderūt, & de Lucifero. dist. 6. ibidem.
De bonorū cōfirmatione in bono; & malorū obdurātione in malo. dist. 7. ibidem.
Vtrum omnes Angeli corporei sint. distin. 8. ibidem.
De ordinum distinctione. dist. 9. ibidē. col. 3
Vtrum oēs Angeli mittantur. dist. 10. ibidē.
De tutellari Angelo bono ad custodiā, & malo ad exercitium dato. dist. 11. ibidem.
De cæterarum rerū creatione, atq; distinctione. dist. 12. ibidem.
Quæ prima fuerit distinctionis operatio. dist. 13. ibidem.
De opere secūdæ, tertiæ, quartæ, & quintæ diei. dist. 14. ibidem. col. 4.
De opere sextæ diei. dist 15. ibidem.
De hominis creatione. Dist. 16. ibidem.
Quod corpus Adæ de limo, animā uero de nihilo fecit Deus. dist. 17. ibidem.
De mulieris formatione. dist. 18. ibidem.
De primo hominis statu ante peccatum. dist. 19. ibidem.
De modo procreationis filiorū si nō peccassent. dist. 20. fo. 51. col. 1.
De inuidia, & tētatione diaboli. dist. 21. ibidē.
De origine illius peccati, & quodnam fuerit. dist. 22. ibidem.
Quare Deus hoiem tentari permisit sciens eum casurum. dist. 23. ibidem.
De gratia, & potēcia hominis ante casum. dist. 24. ibidem.
De liberi arbitrii diffinitione. distinst. 25 ibidem. col. 2.
De gratia operante, & cooperante. distin. 26. ibidem.
Quid sit uirtus, & quid actus, uel opus virtutis. dist. 27. ibidem.

Iterum

Iterum de gratia, & libero arbitrio, contra Pelagianos. dist. 28. ibidem.
Vtrū homo ante peccatū gratia operante, & cooperante eguerit. dist. 29. ibidem.
Quòd per Adam peccatum & pœna transiit in posteros. dist. 30. ibidem. col. 3.
Quomodo peccatū originale à parentibus transeat ad filios. dist. 31. ibidem.
Quomodo originale peccatū dimittatur in baptismo, cum tamen postea cōcupiscentia, quę originale peccatum dicitur, remaneat. dist. 32. ibidem.
An peccatū oium ꝓcedētiū parentū trāleat ad filios originaliter. dist. 33. ibidem.
Quæ de peccato actuali animaduertenda sint. dist. 34. ibidem.
Quid sit peccatum ꝓ eius notificationis ostenditur. dist. 35. ibidem.
Quòd quædam simul sunt peccata, & pœna peccati; quędam peccata, & causa peccati, aliaue ro peccata, & causa, & pœna peccati. dist. 36. ibidem col. 4.
Mali actus à Deo qūo esse dicantur. di. 37. ibid.
De uoluntate, & eius fine, ex quo ipsa iudicatur. dist. 38. ibidem.
Voluntas quare, & quomodo peccatum esse dicatur. dist. 39. ibidem.
An ex fine oēs actus pēsari debeāt, ut simpliciter boni, uel mali dicantur. dist. 40. fo. 52. co. 1.
An omnis intentio, & actio, quæ fide carent, sint mala. dist. 41. ibidem.
An uolūtas, & actio mala, in eodē homine, & circa eandem rem, sint unum peccatū, uel plura. dist. 42. ibidem.
De peccato in Spūm sanctum. dist. 43. ibidem.
De potentia peccandi, an sit homini, uel diabolo a Deo data. dist. 44. ibidem.
IN tertiū sententiarū librū snīę: Et primo de incarnatione uerbi. dist. 1. ibidem, col. 2
Quare totā humanam naturā Dei filius accepit, &c. dist. 2. ibidem.
De carne, quā Verbū ipsum asumpsit, qualis ante fuerit, & qualis assumpta. dist. 3. ibidem.
Quare incarnatio Spiritui sancto tribuatur. dist. 4. ibidem.
An persona personā, uel natura naturā assumpserit, & si natura Dei incarnata sit. distin. 5 ibidem, col. 3.
De intelligētia harū locutionū. Deus factus est homo: Deus est homo. dist. 6. ibidem.
De eadē materia, & intelligētia. dist. 7. ibidem.
An diuina natura dici debeat de Virgine nata. dist. 8. ibidem.
De adoratione humanitatis Christi. d. 9. ibidē.
An Christus, secundū ꝙ homo est, sit persona, uel aliquid. dist. 10. ibidem.
Vtrum Christus sit creatura, siue creatus &c. dist. 11. ibidem.
Qūo Christus semper fuerit uel esse cœperit. dist. 12. ibidem.
An Christus, ut hō *in* sapia, & gra ꝓficere potuerit, uel profecerit. dist. 13. ibidem. col. 4.
An aīa Chri habuerit sapientiam paré cū Deo. dist. 14. ibidem.
De oibus defectibus, quos Christus in humana natura assumpsit. dist. 15. ibidem.
An in Christo patiendi, uel moriendi necessitas fuerit. dist. 16. ibidem.
Vtrum omnis Christi oratio, uel uoluntas impleta sit. dist. 17. ibidem.
An Christus sibi, & nobis, & quid sibi, & quid nobis meruerit. dist. 18. ibidem.
Qualiter Christus ꝓ suā mortē nos à diabolo, & à peccato redemit. dist. 19. ibidem.
Quòd alio modo Christus nos liberare potuit, & quare potius isto. dist. 20. fo. 53. col. 1.
An in Christo diuisio fuerit aīæ, vel carnis a uerbo, uel amborū. dist. 21. ibidem.
An Chrus in morte fuerit hō. dist. 22. ibidem.
An Chrus fidē, & charitaté habuerit. di. 23 ibidō
De fidei obiecto, atq; materia dist. 24. ibidem.
De fide antiquorum. dist. 25. ibidem. col. 2.
De spe quid sit. dist. 26. ibidem.
De charitate, qua Deus, & ꝓximus diligit̄, & q̄ i Chro, uel ēt i nobis est. dist. 27. ibidem.
An ꝓcepto charitatis nobis ꝓcipiat totū proximū, & nos totos diligere. dist. 28. ibidem.
De ordine diligendi, quid prius, & quid post. Dist. 29. ibidem.
An melius sit amicos, q̄ inimicos diligere, & ecō uerso. dist. 30. ibidem.
An charitas semel habita amittat̄. d. 31. ibid. co. 3
De charitate Dei. dist. 32. ibidem.
De quatuor uirtutibus principalibus. d. 33. ibid.
De septē donis Spūs sancti. dist. 34. ibidem.
Qūo sapia, & scientia differant. dist. 35 ibidem
De cōnexione virtutū, q̄ nō separant̄. d. 36. ibi.
De decem ꝓceptis, quomodo in duobus mandatis contineantur. Dist. 37. ibidem
De triplici genere mendacii. dist. 38 ibidē. col 4
An pluriū sit, ubi nō est mēdaciū. di. 39. ibidem.
Qualiter uetus, & noua lex inter se differant. dist. 40. ibidem.
IN quartū sententiarū librū snīę. Et primo de sacramentis in generali. d. 1. ibidem.
De sacramento nouę legis. dist. 2. fo. 54. col. 1.
Quid sit baptisma. dist. 3. ibidem.
Quod alii suscipiunt sacramentum, & rem: alii sacramentum, & non rem. dist. 4. ibidem.
Quòd baptismus à bono, uel à malo datus, æque sanctus est. dist. 5. ibidem.
Quibus baptizare liceat. dist. 6. ibidē.
De confirmatione dist. 7. ibidem. col. 2.
De sacramento altaris. dist. 8. ibidem.
De duobus modis manducandi hoc sacramētū. dist. 9. ibidem.
De errore eorū, q̄ dicūt corpus Christi nō esse ī altari, nisi in signo. dist. 10. ibidem.
De modo cōuersionis panis, & uini in corpus, & sanguinem Christi. dist. 11 ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vbi illa accidentia fundentur. dist.12.ibid.col.3
An hæretici, uel excommunicati hoc sacramentum conficiant. dist.13.ibidem.
De pœnitentia dist.14 ibidem.
Quòd pluribus irretitus pctis nõ põt de vnovere pœnitere, nisi de oibus pœniteat. d.15.ibi.co 4
De tribus q̃ ipnia cõsiderãda sunt.d.16.& 17.ibi.
De clauibus Ecclesię,& quibus eis uti liceat,&c. dist.18.ibidem.
Qũ hæ claues denẽt,& qbus cõferanẽ. d.19.ibi.
De iis,qui in fine pœnitent. dist.20.ibidem.
De peccatis,quæ post hanc uitam dimittuntur. d.21.f.55.col.1
An peccata dimissa redeant. dist.22.ibidem.
De sacramento extremæ unctionis. di.23.ibid.
De ordinibus ecclesiasticis. dist.24.ibidem.
De ordinatis ab hæreticis. dist.25.ibidẽ.col.2
De sacramento matrimonii, cuius institutio, & causa ostenditur. dist.26.ibidem.
Quæ in matrimonio cõsiderãda sint. d.27.ibid.
An consensus de futuro cũ iuramento faciat matrimonium. dist.28.ibidem.col.3
Quòd ubi est coactio, consensus legitimus non itr. dist.29.ibidem.
De errore,qui consensum euacuat, di.30.ibidẽ.
De tribus coniugij bonis. dist.31.ibidem.
De carnalis debiti solutione. dist.32.ibidem.
De diuersis coniugij legibus. d.33.ibidẽ.col.4.
De personis legitimis. dist.34.ibidem
Qd eodẽ iure vtit vir,& malier. dist.35.ibidem
An error cõditionis matrimoniũ impediat, &c. dist 36 ibidem.
De impedimento sacri ordinis,& uxoricidij. dist.37.fol.56.co.1
De impedimento uoti priuati, uel solennis. dist 38.ibidem.
De disparis cultus impedimẽto. dist.39.ibidem
De cognationis carnalis impedimẽto. d.40.ibi.
De impedimento affinitatis. dist.41.ibidẽ.
De spũalis cognationis ipedimẽto. d.42.ibid.
De resurrectione, & iudicij conditione. dist. 43.ibidem.
De ætate,& statura resurgẽtiũ.dist.44.ibid.co.2
De diuersis animarum receptaculis post mortẽ. dist.45.ibidem.
An ualde malis aliqua pœnæ mitigatio concedatur. dist.46.ibidem.
De extremi iudicij sententia. dist.47.ibid.
De forma iudicis. dist.48.ibidem.
De mansionũ differentia in cœlo, & in inferno. dist.49.ibidem,col.3
An mali in inferno peccabunt. dist.50.ibidem.

SEraphici doctoris Sancti Bonauẽturæ, de reductione artiũ ad theologiã libellus, in quo omne humanũ,& diuinũ studiũ, in quẽ finẽ sit referendum,copiose ostendit.

DIuinus,& eximiæ æstimationis libellus breuiloquiũ dictus, de quo egregius uir magister Ioãnes Gerson almæ uniuersitatis parisiensis cãcellarius,atq; sacrę Theologię ꝓfessor ī apologetica sua ad quẽdã carthusiẽsem ī hæc verba ꝓloquit.Nescio si ꝑcipuus inter oẽs numerãdus sit Eustachius(ita.n.nomẽ suũ istud vulgatũ Bonauẽturæ uideor posse tradere) Ille.n. singulariter inter oẽs doctores catholicos (pace oium salua) vt idoneus,& securissimus ad illuminãdũ intellectũ,& inflãmãdũ affectũ: cuius opuscula duo (vt lecturã,& alios tractatus eius iterum ꝓtereã) tãta sunt arte cõpẽdij diuinitus cõposita,ut supra ipsa nihil:breuiloquiũ noto,& itmeratiũ,i qbus ꝓcessum est duabus uijs cognoscẽdi Deũ:primus nãq; horũ duorũ tractatuũ ꝓcedit à primo principio,qd Deus est,vtq; ad alias ueritates sub Deo creditas & habitas:alius econuerso ꝓgredit à creaturis ad creatorẽ p sex gradus scalares usq; ad anagogicos excessus.Cõfitebor itaq; & ego in insipietia mea,q̃ à triginta annis & amplius citra uolui habere familiares mihi ꝑdictos tractatulos sępe eos legẽdo,sępe ruminãdo ẽt vsq; ad uerba,ne dũ snias:& ecce hac ætate,hoc ocio,uelut ad votũ,uix ꝓueni ad imitiũ gustus eorundem, qui & repetiti semper mihi noui fiunt,& placent.Hæc Gerson.

Et primo ĩcipit eiusdẽ breuiloquij,ꝓlogus,q de sacræ scripturæ ortu,ꝓgressu, & statu ꝓtractat. cap.1.fol.58.col.4
De latitudine sacræ scripturæ. cap.2.f.59.col.1
De ꝓgritudine sacræ scripturæ. cap.3.f.59.col.3
De sublimitate sacræ scripturæ. cap.4.f.59.co.4
De ꝓfunditate sacræ scripturæ. cap.5.f.60.co.1
De modo procedendi ipsius sacræ scripturæ. cap.6.fo.60 col.2
De modo exponendi sacrã scripturã. cap.7. fo.60.col.3

BReuiloquij prima pars,ĩ qua de Trinitate Dei agit:Et primo de illis septẽ,de qbus est theologia in summa. cap.1.fo.61.col.2.
Quid tenendũ sit de Trinitate ꝑsonarũ, & unitate essentiæ. cap.2.fo.61.col.3
De istius fidei sana intelligẽtia. cap.3.f.61.co.4
De istius fidei catholica expsitione. c.4.f.62.co.1
De unitate Diuinę naturæ in multiformitate apparitionum. cap.5.fo.62.col.3
De unitate diuinæ naturæ in multiplicitate appropriatorum. cap.6.fo.62.co.4
De omnipotentia Dei. cap.7.fo.63.co.1
De Dei sapia,prædestinatione,& præscientia. cap.8.f.63.co.2
De uoluntate,& prouidentia Dei. c.9.f.63.co.4

BReuiloquij secunda pars, in qua de creatura mundi agitur:Et primo de productione mũdi totalis. cap.1.fo.64.col.2
De natura corporali,q̃tũ ad fieri.c.2.fo.64.co.3
De natura corporali,quantum ad esse. cap.3. fo.64.co.4
De natura corporali,quantum ad operari,& influere. cap.4.fo.65.co.1
De modo describendi ꝑdicta in sacra scriptura. cap.5.fo.65.co.2

De

De productione supernorum spirituum. cap.6. to.65.col.4
De apostasia dæmonum. cap.7.fo.66.col.1
De confirmatione bonorum angelorum. cap.8. fo.66.col.2
De productione hominis,quantum ad spiritum. cap.9.fo.66.col.3
De productione hominis, quantum ad corpus. cap.10.fo.67.col.1
De productione hominis,quantum ad totũ coniunctum. cap.11.fo.67.col.2
De completione, & ordinatione totius mundi consummati. cap.12.fo.67.col.3

BReuiloquij tertia pars, in qua de corruptela peccati agitur; Et primo de origine mali in communi. cap.1.fo.68.col.1
De primorum parentum tentatione. cap.2. fo.68.col.2
De primorum parentum transgressione. cap.3. fo.68.col.3
De primorum parẽtum punitione. cap.4.fo.68. col.4
De originalis peccati corruptione. cap.5.fo.69. col.1
De originalis peccati transfusione. cap.6.fo.69. col.2
De originalis pcti curatione. cap.7.fo.69.col.3
De origine pctorum actualiũ. cap.8.fo.69.col.4
De origine,& distinctione capitalium peccatorum. cap.9.fo.70.col.2
De origine,& qualitate pœnalium peccatorum. cap.10.fo.70.col.3
De origine peccatorum finalium: quæ sunt peccata in Spiritum sanctum. cap.11 fo.71.col.1

BReuiloquij quarta pars, in qua de incarnatione uerbi agitur; Et primo de ratione,qua decuit uerbum incarnari. cap.1.fo.71.col.2
De incarnatione uerbi quantum ad unionẽ naturarum. cap.2.fo.71.col.4
De incarnatione quantum ad modum. cap.3. fo.72.col.1
De incarnatione quantum ad plenitudinem tẽporum. cap.4.fo.72.col.3
De plenitudine gratiæ Christi quantum ad charismata in effectu. cap.5.fo.73.col.1
De plenitudine sapientiæ Christi in intellectu. cap.6.fo.79.col.2
De plenitudine meriti Christi in effectu. cap.7. fo.79.col.4
De passione Christi quantum ad sunm statum patientis. cap.8.fo.74.col.1
De passione Christi quantum ad modum patiendi. cap.9.fo.74.col.3
De passione Christi quantum ad exitum passionis. cap.10.fo.75.col.1

BReuiloquij quinta pars,in qua de gratia Spiritussancti agitur; Et primo de gratia,inquantum est donum diuinitus datũ. cap.1.fo.75. col.3
De gratia,inquantum iuuat ad bonum meritorium. cap.2.fo.76.col.1
De gratia,inquantum est remedium contra peccatum. cap.3.fo.76.col.3
De ramificatione gratiæ in habitus uirtutum. cap.4.fo.77.col.1
De ramificatione gratiæ in habitus donorum. cap.5.fo.77.col.2
De ramificatione gratiæ in habitus beatitudinum: & per consequens fructuum, & sensuũ. cap.6.fo.77.col.4
De exercitio gratię,respectu credendorũ.cap.7. fo.78.col.3
De exercitio gratiæ,respectu diligẽdorũ. cap.8. fo.79.col.1
De exercitio gratiæ,respectu agendorum præceptorum,& consiliorum. cap.9.fo.79.col.2
De exercitio gratiæ, respectu petendorum, & orandorum. cap.10.fo.79.col.4

BReuiloquij sexta pars,in qua de medicina sacramentali agitur; Et primo de sacramentali origine. cap.1.fo.80.col.2
De sacramentorũ uariatione. cap.2.fo.80.col.4
De sacramentorum numero, & distinctione. cap.3.fo.81.col.1
De sacramentorum institutione. cap.4.fo.81. colum.3
De sacramentorum dispensatione.cap.5.fo.81. colum.4
De sacramẽtorum iteratione. cap.6.fo.82.col.2
De integritate baptismi. cap.7.fo.82.col.4
De integritate cõfirmationis.cap.8.fo.83.col.2
De integritate Eucharistiæ. cap.9.fo.83.col.3
De integritate pœnitentię. cap.10.fo.84.col.2
De itegritate unctionis extremæ. cap.11.fo.84. col.4
De integritate ordinis. cap.12.fo.85.col.2
De integritate matrimonij. cap.13.fo.83.col.2

BReuiloquij septima pars, in qua de iudicij naturalis statu agitur; Et primo de iudicio in cõmuni. cap.1.fo.86.col.3
De antecedentibus ad iudicium, cuiusmodi est pœna purgatoria. cap.2.fo.86.col.4
De antecedẽtibus ad iudicium, cuiusmodi sunt suffragia ecclesiastica. cap.3.fo.87.col.2
De concomitantibus iudicium, sicut est conflagratio ignis. cap.4.fo.87.col.4
De concomitantibus iudicium, sicut est resurrectio corporum. cap.5.fo.88 col.2
De consequẽtibus ad iudicium; scilicet de igne infernali. cap.6.fo.88.col.4
De consequentibus ad iudicium; scilicet de gloria paradisi. cap.7.fo.89.col.2

SEraphici doctoris sancti Bonauẽturæ Centiloquij prima pars, cuius 33. sectiones habet; Et primo eiusdem Prologus. fo.90.col.3
De malo culpæ in generali. se.1.fo.90.col.4
De tentatione. se.2.fo.91.col.1
De diffinitione peccati. se.3.fo.91.col.3
De peccato originali. se.4.fo.91.col.4
De peccato actuali. se.5.fo.92.col.1

De peccato

Universidad de Deusto
Biblioteca

De peccato ueniali, & mortali. fe.6.fo.92.col.3
De ignorantia. fe.7.fo.92.col.4
De omissione, & negligentia. fe.8.fo.93.col.1
De commissione. fe.9.fo.93.col.2
De errore; praua iudicio; & personarum acceptione. fe.10.fo.93.col.3
De peccato consensus, & de peccato cõtra cõscientiam, & de perplexitate. fe.11.fo.94.col.1
De mẽdacio, piurio, & cõtentione. fe.12.f.94.c.2
De adulatione, maledicto, & detractione. fe.13. fo.94 col.3
De peccato operis. fe.14.fo.94.col.4
De septem uitijs capitalibus in generali. fe.15. fo.95.col.1
De differentia inter capitale uitiũ, initium peccati, & radicem malorum. fe.16.fo.95.col.2
De superbia. fe.17.fo.95.col.3
De inani gloria. fe.18.fo.95.col.4
De inuidia. fe.19.fo.96.col.1
De ira. fe.20.fo.96.col.1
De acedia. fe.21.fo.96.col.2
De auaritia. fe.22.fo.96.col.3
De gula. fe.23.fo.96.col.4
De luxuria. fe.24.fo.97.col.1
De peccato ex infirmitate, & ignorantia, & industria. fe.25.fo.97.col.2
De idolatria, & hæresi. fe.26.fo.97.col.4
De interdicto, & duabus speciebus excommunicationis. fe.27.fo.98.col.1
De duabus regulis generalibus circa excommunicationem. fe.28.fo.98.col.2
De diuinatione. fe.29.fo.98.col.3
De hypocrisi, simonia, & sacrilegio. fe.30.fo.98. col.4
De rapina, furto, usura, homicidio, & scandalo. fe.31.fo.99.col.1
De peccato luxurię, & gulæ. fe.32.fo.99.col.2
De passionibus, siue proprietatibus peccatorũ. fe.33.fo.99.col.3

Sectiones secundæ partis.

De uulneratione naturalium. fe.1.fo.100.col.1
De spoliatione gratuitorum. fe.2.fo.100.col.2
De pœnis corporalibus. fe.3.fo.100.col.2
De locis pœnalibus. fe.4.fo.100.col.3
De apertione librorum. fe.5.fo.100.col.4
De igne conflagrationis. fe.6.fo.101.col.1
De cruciatibus inferorum. fe.7.fo.101.col.1

Sectiones tertiæ partis.

De eo quod est frui, & uti. fe.1.fo.101.col.2
Quid de Deo trino, & uno credẽdum est, & intelligendũ, & exprimendũ. fe.2.fo.101.col.3
Quòd Deus trinus, & unus manifestat se in effectibus creaturæ. fe.3.fo.101.col.4
De appropriatis Patris. fe.4.fo.102.col.1
De appropriatis Filij. fe.5.fo.102.col.1
De appropriatis Spũsancti. fe.6.fo.102.col.2
De quatuor simul creatis, & de mensuris durabilium. fe.7.fo.102.col.2
De ueritate exprimenda cum conclusione erroris circa productionẽ mũdi. fe.8.fo.102.col.3
De triplici differẽtia creaturæ. fe.9.fo.102.col.4
De productione machinæ mundialis. fe.10. fo 102.col.4
De consistentia machinæ corporalis. fe.11. fo.103.col.1
De sufficientia cœlorum. fe.12.fo.103.col.2
De quatuor attributis angelis cum conditione sui. fe.13.fo.103.col.3
De præuaricatione spirituum malignorũ. fe.14. fo.103.col.3
De confirmatione spirituum bonorum. fe.15. fo.103.col.4
De diffinitionibus angelici ordinis, & hierarchiæ. fe.16.fo.104.col.1
De triplici diuisione hierarchiæ. fe.17.fo.104. colum.2
De custodia hominũ per angelos. fe.18.fo.104. colum.3
De diffinitionibus animæ. fe.19.fo.104.col.4
De diuisionibus potentiarum animæ secundum magistros i quinq; mẽbra. fe.20.fo.104.col.4
De diuisione potentiarum secundum naturales in tria membra. fe.21.fo.105.col.1
De diuisione potẽtiarum secundum theologos, & naturales. fe.22.fo.105.col.2
De diuisione potentiarum secundum Augustinum. fe.23.fo.105.col.4
De quo est anima. fe.24.fo.106.col.1
De conditione humani corporis. fe.25.fo.106. colum.2
De toto homine ex corpore, & anima constituto. fe.26.fo.106.col.4
De unione naturarum in Christo. fe.27.fo.107. colum.1
De perfectione gratiarum in Christo. fe.28. fo.107.col.1
De plenitudine sapientiæ in Christo. fe.29. fo.107.col.2
De plenitudine meriti in Christo. fe.30.fo.107. colum.3
De tolerãtia passionis Domini nostri Iesu Christi. fe.31.fo.107.col.3
De sacra scriptura quantum ad duo testamenta. fe 32.fo.107.col.4
De præceptis decalogi. fe.33.fo.108.col.1
De pręceptorum summa. fe.34.fo.108.col.3
De gratia in se considerata, quo ad diffinitionem, & operationem. fe.35.fo.108.col.3
De gratia in cõparatione ad habitus gratuitos; ut sunt uirtutes in generali. fe.36.fo.109.col.1
De fide. fe.37.fo.109.col.3
De continentia symboli quantum ad articulos. fe.38.fo.109.col.2
De spe. fe.39.fo.110.col.2
De charitate. fe.40.fol.110.col.3
De prudentia. fe.41.fo.110.col.4
De temperantia. fe.42.fo.111.col.1
De fortitudine. fe.43.fo.111.col.2
De iustitia. fe.44.fo.111.col.3
De septẽ donis Spiritussancti. fe.45.fo.112.col.1
De beatitudinibus; & uita activa, cum operibus misericordiæ: & de uita cõtemplativa, cũ oratione; & de duodecim fructibus, & quinque sensibus. fe.46.fo.112.col.3
De sacramentis in generali. fe.47.fo.113.col.2
De baptismo. fe.48.fo.113.col.4
De confirmatione. fe.49.fo.114.col.1
De Eucharistia. fe.50.fo.114.col.2
De pœnitentia. fe.51.fo.114.col.4
De extrema unctione. fe.52.fo.115.col.2
De ordine. fe.53.fo.115.col.3
De matrimonio. fe.54.fo.116.col.1
De impedimẽtis matrimonij in generali. fe.55. fo.116.col.3.
De ipedimẽto affinitatis, & cognationis i spãli; & primo de affinitate. fe.56.fo.117.col.1
De cognatione triplici. fe.57.fo.117.col.2

Sectiones quartæ partis.

De triplici differentia præmij. fe.1.fo.117.col.4
De expedientia ad præmium. fe.2.fo.118.col.2
De sufficientia gaudij. fe.3.fo.118.col.4
Seraphici doctoris sancti Bonauẽturæ, de tribus ternarijs peccatorum infamibus tractatus; Et primo de originali pctõ. cap.1.fo.119.col.1
De mortali peccato. cap.2.fo.120.col.1
De peccato ueniali. cap.3.fo.120.col.3
Eiusdẽ doctoris in formulã aurea de gradibus uirtutum, præfatiuncula. fo.122.col.3
De gradibus charitatis. cap.1.fo.122.col.3
Gradus obedientiæ. cap.2.fo.122.col.4
Gradus humilitatis. cap.3.fo.123.col.1
Gradus castitatis. cap.4.fo.123.col.1
Gradus patientiæ. cap.5.fo.123.col.2
Gradus misericordiæ. cap.6.fo.123.col.3
Gradus ueritatis. cap.7.fo.123.col.3
Gradus paupertatis. cap.8.fo.123.col.4
Gradus prudentiæ. cap.9.fo.123.col.4
Gradus fortitudinis. cap.10.fo.124.col.1
Gradus iustitiæ. cap.11.fo.124.col.1
Gradus temperantiæ. cap.12.fo.124.col.2
Gradus pacis. cap.13.fo.124.col.2
Gradus constantię. cap.14.fo.124.col.3
Gradus largitatis. cap.15.fo.124.col.4
Gradus compassionis. cap.16.fo.124.col.4
Gradus congratulationis. cap.17.fo.125.col.1
Gradus abstinentiæ. cap.18.fo.125.col.1
Gradus concordiæ. cap.19.fo.125.col.2
Gradus gratitudinis. cap.20.fo.125.col.2
Gradus religionis. cap.21.fo.125.col.3
Gradus contritionis. cap.22.fo.125.col.3
Gradus confessionis. cap.23.fo.125.col.4
Gradus satisfactionis. cap.24.fo.125.col.4
Gradus contemplationis. cap.25.fo.125.col.4
Gradus discretionis. cap.26.fo.126.col.1
Gradus spei. cap.27.fo.126.col.1
Gradus timoris. cap.28.fo.126.col.2
Gradus doloris. cap.29.fo.126.col.2
Gradus gaudij. cap.30.fo.126.col.3
Eiusdem seraphici doctoris in tractatũ de instructione simplicis sacerdotis in confessioni bus audiendis. Proœmium. fo.126.col.4
Qualiter sacerdos confessor habere se debeat in confessionibus audiendis. Et de loco confessionis. Cap.primi. Particula.1.fo.126.col.4
Qualiter sacerdos cauere debeat ab illicita delectatione. par.2.fo.127.col.1
Quòd confessor non respiciat faciem confitentis. par.3.fo.127.col.2
Quòd confessor peccata pœnitentium non abhorreat. par.4.fo.127.col.2
Qualiter sacerdos alloqui debeat pœnitentem. par.5.fo.127.col.2
Sacerdos non sit acceptator personarum. par.6. fo.127.col.2
De interrogationibus faciendis i cõfessione; Et primo qualiter interrogationes sint faciendę in generali. cap.2.par.1.fo.127.col.3
Qualiter, & de quibus interrogadum est in speciali; Et primo de supbia. par.2.fo.127.col.4
De inuidia. par.3.fo.127.col.4
De ira. par.4.fo.128.col.1
De acedia. par.5.fo.128.col.1
De auaritia. par.6.fo.128.col.1
De gula. par.7.fo.128.col.2
De luxuria. par.8.fo.128.col.2
De primo pręcepto decalogi; de septẽ sacramentis; & de articulis fidei. par.9.fo.128.col.2
De secundo pręcepto. par.10.fo.128.col.3
De tertio pręcepto. par.11.fo.128.col.3
De quarto pręcepto. par.12.fo.128.col.3
De quinto pręcepto. par.13.fo.128.col.3
De sexto pręcepto. par.14.fo.128.col.4
De septimo pręcepto. par.15.fo.128.col.4
De octauo pręcepto. par.16.fo.128.col.4
De nono pręcepto. par.17.fo.128.col.4
De decimo pręcepto. par.18.fo.128.col.4
De nouẽ modis current cũ iure. p.19.f.128.col.4
De circũstantijs peccatorũ, & quinq; sensibus, & affectionibus, & 4. peccatis linguæ. par.20. fo.129.col.1
De pœnitentijs iniungendis, secũdum canones pœnitentiales; Et primo q pœnitẽtiæ sunt arbitrariæ; & utrum sacerdos teneatur scire canones pœnitẽtiales. cap.3.par.1.fo.129.col.2
De pœnitentia presbyteri fornicantis. par.2. fo.129.col.3
De pœnitentia sacerdotis fornicantis cum filia spirituali. par.3.fo.129.col.4
De pœnitentia eius, qui peccauit contra naturam. par.4.fo.129.col.4
De pœnitentia sacerdotum clandestinas desponsationes non prohibẽtium, aut eisdem interesse præsumentium. par.5.fo.129.col.4
De pœnitentia eius, qui post uotum simplex cõtrahit. par.6.fo.130.col.1
De pœnitentia sacerdotum in excommunicatione celebrantium. par.7.fo.130.col.1
De pœnitentia illius, qui accusat alium ad mortem. par.8.fo.130.col.1
De pœnitentia illius, qui filiam suam spiritualẽ carnali

Universidad de Deusto
Biblioteca

carnali filio tradit. par.9.fo.130.col.2
De pœnitentia illius, qui contrahit cum sponsa alterius. par.10.fo.130.col.2
De pœnitentia patris, & filij, vel duorum fratru cum una muliere concubentium; aut siquis cum matre & filia, aut cũ duabus sororibus, aut cum duabus commatribus concubuerit. par.11.fo.130.col.2
De pœnitentia sacerdotis homicidæ. par.12. fo.130.col.2
De pœnitentia mulieris, quæ occidit ancillam, & de pœnitentia homicidæ uoluntarij.par.13 fo.130.col.2
De pœnitentia pro homicidio necessitatis euitabilis; & de pœnitentia eius, qui occidit latronem; & de pœnitentia intuitu disciplinę occidentis,uel ligarum latronem interficientis. par.14.fo.130.col.3
De pœnitentia matricidæ. par.15.fo.130 col.4
De pœnitentia uxoricidæ. par.16.fo.130.col.4
De pœnitentia eorũ,qui occidunt filios. par.17. fo.131.col.1
De pœnitentia periuri. par.18.fo.131.col.2
De pœnitentia eius, qui per capillum Dei iurauit. par.19.fo.131.col.2
De pœnitentia pro falsa mensura. par.20.fo.131 col.3
De pœnitentia eius, qui post solenuem pœnitentiam ad uomitum redijt.par.21.fo.131.col.3
De pœnitentia eius,qui deuotam,seu sanctimonialem cognoscit. par.22.fo.131.col.3
De pœnitentia eius, qui cantat missam, & non communicat. par.23.fo.131.col.4
De pœnitẽtia sacerdotis, qui mortuum clericũ inuoluit in palla altaris. par.24.fo.131.col.4
De pœnitentia illius, qui committit sacrilegiũ uiolãdo Ecclesiam,uel aliquid enormiter cõmittendo in Ecclesia. par.25.fo.131.col.4
De pœnitentia parentum, qui frangunt sponsalia filiorum post annos septem. par.26. fo.132.col.1
De pœnitentia illius,qui ducit in matrimonium quam polluit per adulterium. par.27.fo.132. col.1
De pœnitentia maledici. par.28.fo.132.col.2
De pœnitentia sacerdotis reuelantis confessionem. par.29.fo.132.col.2
De pœnitentia eius,qui compulsus conditionaliter periurat. par.30.fo.132.col.2
De pœnitẽtia eius, qui periurat in manibus Episcopi,uel i cruce sacrata. par.31.fo 132.col.2
De pœnitentia eius, qui coactus periurat pro uita redimenda. par.32.fo.132.col.3
De pœnitentia eius,qui sciẽter falsum iurat,vel alium iurare compellit. par.33.fo.132.col.3
De pœnitentia eius,qui in dicendis horis,vel officijs diuinis à metropolitanæ consuetudine discrepat Ecclesiæ. par.34.fo.132.col.3
De pœnitentia Episcopi,q correctionẽ de symoniaca venditione dissimulat.p.35.f.132.co.3
De pœnitentia Episcopi, qui ordinat clericum inuitum. par.36.fo.132.col.4
De pœnitentia sacrilegorũ. par.37.fo.132.col.4
De pœnitentia eius, qui uidet in astrolabio. par.38.fo.132.col.4
De pœnitẽtia eius, cui p negligentiã aliquid de sanguine stillauerit. par.39.fo.132.col.4
De pœnitentia eius, qui sacrificium enomit. par.40.fo.133.col.1
De pœnitentia eius,qui presbyterum interficit. par.41.fo.133.col.1
De pœnitẽtia beneficiati ab Ecclesia, q rectorẽ, vel clericum alium ipsius Ecclesiæ interficit. par.42.fo.133.col.1
De pœnitẽtia incẽdiariorũ. par.43.fo.133.col.2
De pœnitentia communicantis cum hæretico. par.44.fo.133.col.2
De pœnitẽtia eius,q cognoscit duas sorores,vel matrẽ & filiã,amitã,vel neptẽ. p.45.f.133.col.3
De pœnitentia eius, qui cum brutis coierit, ubi nota rationẽ septẽnis pœnitentię pro maioribus criminibus iniũgẽdę.par.46.fo.133.col.3
De pœnitentia patroni, qui dilapidat res Ecclesiæ. par.47.fo.133.col.4
De pœnitẽtia eius,q domũ suã cũ magicis, & incantationibus lustrat. par.48.fo.133.col.4
De pœnitẽtia Episcopi,uel clerici magos,uel aruspices consulentis. par.49.fo.133.col.4
De pœnitẽtia sacerdotis,cuius negligẽtia corpus Christi à bruto comedit. par.50.fo.134.col.1
De pœnitentia sacerdotis, qui incaute Eucharistiam dimisit. par.51.fo.134.col.1
De pœnitentia iurantis non facere pacem cum proximo. par.52.fo.134.col.1
De pœnitentia scienter rebaptizati, & bis confirmati. par.53.fo.134.col.1
De pœnitentia raptoris. par.54.fo.134.col.2
De pœnitentia propter necessitatem famis furtum comittentis. par.55.fo.134.col.2
De pœnitentia eius, qui stuprauit uirginem. par.56.fo.134.col.2
De pœnitentia adulteri,vel adulterę. par.57. fo.134.col.3
De pœnitẽtia medicorum corporum, medicos animarũ non uocantium.par.58.fo.134.col.3
De pœnitentia,& pœna negligentiũ confessionẽ & communionem, & peccata in confessione detecta reuelantium. par.59.fo.134.col.4
De usu clauium; Et primo de quatuor casibus, in quibus sacerdos non potest absoluere:Et q falsa pœnitentia, & proprius sacerdos sex modis dicitur. cap.4. par.1.fo.134.col.4
Quibus sacerdos possit, vel non possit iniungere pœnitẽtias utiles ad salutẽ,vbi inuenies de forma pœnitẽtię solẽnis. par.2.fo.135.col.3
De quatuor regulis seruandis in pœnitentijs iniungendis. par.3.fo.135.col.4
De irregularitatibus,& dispensationibus cum quinquagintaocto particulis. cap.5.fo.136. col.3. cum sequen.

Eiusdem

EIusdem Seraphici doctoris tractatus de modo confitendi, & de puritate conscientiæ, & primo q pœnitentia debet esse pura, uera, & integra. cap.1.fo.139.col.2
De peccatorũ circunstantijs. cap.2.fo.139.col.4
De motibus inanis gloriæ. cap.3.fo.140.col.2
De intentione habita in peccatis.cap.4.fo.140. col.4
De occasione peccandi. cap.5.fo.141.col.1
De occasionibus, quæ dantur alijs in peccando. cap.6.fo.141.col.3
De pollutione. cap.7.fo.141.col.4
De causis pollutionis. cap.8.fo.141.col.4
Qualiter post pollutionem licet,uel non licet accedere ad diuina. cap.9.fo.142.col.1
De fluxu libidinis. cap.10 fol.142.col.3
De complacentia habita in memoria peccati. cap.11.fo.142.col.4
Qualiter cogitationes inhonestæ sint confitendæ. cap.12.fol.143.col.2
De motibus carnis. cap.13.fo.143.col.3
De periculo familiaritatis dominarum. cap.14. fo.143.col.3
De uerbis uitiosis. cap.15.fo.144.col.3
Eruditio utilis ad omnia supradicta. cap.16. fo.145.col.1
Modus cognoscẽdi seipsum. cap.17.fo.145.col.2
Peccatorum origo. cap.18.fo.145.col.4
Peccatum in Spiritum sanctum. cap.19.fol.146. col.1
Peccati descriptio. cap.20.fo.146.col.1
Cõfessio,siue humiliatio suiipsius.cap.21.fo.146 col.2

EIusdem Seraphici doctoris, in librum primũ pharetrę,in quo de personarum uarietate tractatur, Prologus. fo.146.col.3
De Deo. cap.1.fo 147.col.1
De Christo. cap.2.fo.147.col.4
De Eucharistia. cap.3.fo.147.col.1
De cruce. cap.4.fo.147.col.1
De beata Maria. cap.5.fo.147.col.3
De angelis. cap.6.fo 150.col.3
De homine. cap.7.fo.151.col.1
De muliere. cap.8.fo.151 col.3
De christianis bonis. cap.9.fo.151.col.4
De christianis malis cap.10.fo.152.col.1
De prẽlatis bonis cap.11.fo.152.col.2
De prẽlatis malis cap.12.fo.153.col.1
De subditis cap.13 fo.153.col.2
De prædicatoribus bonis. cap.14.fo.153.col.3
De prædicatoribus malis. cap.15.fo.153.col.4
De prædicationem usurpantibus. cap.16.fo. 154.col.2
De negligentibus prædicationem. cap.17.fol. 154.col.3
De auditoribus verbi cap.18.fo.154.col.3
De episcopis cap.19.fo.154.col.4
De sacerdotibus bonis cap.20.fo.155.col.1
De sacerdotibus malis cap 21.fo.155.col.2
De clericis cap.22.fo.155.col.3
De beneficiatis cap.23.fo.155.col.4
De ambitiosis cap.24.fo.156.col.2
De studentibus cap.25.fo.156.col.4
De aduocatis cap.26.fol.157.col.2
De religiosis bonis cap.27.fo.157 col.2
De religiosis malis cap.28 fo.157.col.4
De nouitijs cap.29.fo.158.col.1
De iuuenibus cap.30.fo.158.col.2
De monachis bonis cap.31.fo.158.col 3
De monachis malis cap.32.fo.158.col.4
De incipientibus cap.33.fo.159.col.2
De proficientibus cap.34 fo.159.col 3
De perfectis cap.35.fo.159.col.4
De tribus prædictis statibus. cap.36.fo.160.co .1
De monialibus cap.37.fo.160.col.1
De virginibus cap.38.fo.160.col.3
De viduis cap.39.fo.161.col.1
De coniugatis cap.40.fo.161.col.2
De tribus statibus prædictis,cap.41.fo.162.col.1
De pauperibus. cap.42.fo.162.col.1
De diuitibus cap.43.fo.162.col.3
De potentibus cap.44.fo.162.col.4
De iudicibus cap.45.fo.163.col.1
De nobilibus cap.46.fo.163.col.2
De militibus. cap.47.fo.163.col.2
De negociatoribus. cap.48.fo.163.col.3
De fœneratoribus. cap.49.fo.163.col.4
De dæmonibus. cap.50.fo.164.col.1

Capitula libri secundi,in quo de principalium vitiorum, & virtutum multiplicitate agitur.

De tentatione. cap.1.fo.164.col.3
De cogitatione. cap.2.fo.164.col.4
De delectatione. cap.3.fo.164.col.4
De consensu. cap.4 fo.165.col.1
De peccato. cap.5.fo.165.col.2
De superbia. cap.6.fo.165.col.4
De uanagloria. cap.7.fo.166.col.2
De inuidia. cap.8.fo.166.col.3
De ira. cap.9.fo.166.col.4
De acedia. cap.10.fo.167.col.1
De auaritia. cap.11.fo.167.col.2
De gula. cap.12.fo.167.col.3
De luxuria. cap.13.fo.167.col.4
De perplexitate cap.14.fo.168.col.2
De conflictu vitiorum,& virtutum. cap.15.fol. 168.col.2
De gratia cap.16.fo.169.col.2
De pœnitentia cap.17.fo.169.col.4
De contritione cap.18.fo.170.col.1
De confessione cap.19.fo.170.col.3
De satisfactione cap.20.fo.171.col.1
De virtute cap.21.fo.171.col.2
De tribus virtutibus theologicis. cap.22.fo. 171.col.3
De fide cap.23.fo.171.col.4
De spe cap.24 fo.172.col.1
De charitate cap.25.fo.172.col.1
De quatuor virtutibus cardinalibus. cap.26.fo. 173.col.3
De prudentia cap.27.fo.173.col.4

De memoria

Universidad de Deusto
Biblioteca

De memoria. cap.28.fo.174.col.1
De intelligentia. cap.29.fo.174.col.2
De prouidentia. cap.30.fo.175.col.1
De fortitudine. cap.31.fo.175.col.1
De constantia. cap.32.fo.175.col.2
De patientia. cap.33.fo.175.col.4
De perseuerantia. cap.34.fo.176.col.2
De temperantia. cap.35.fo.176.col.3
De continentia gustus. cap.36.fo.176.col.3
De continentia tactus. cap.37.fo.177.col.1
De continentia uisus. cap.38.fo.177.col.2
De continentia auditus. cap.39.fo.177.col.3
De clementia. cap.40.fo.177.col.3
De modestia. cap.41.fo.177.col.4
De iustitia. cap.42.fo.178.col.1
De obedientia bona. cap.43.fo.178.col.2
De obedientia inaccepta. cap.44.fo.178.col.4
De oratione accepta. cap.45.fo.179.col.1
De oratione inaccepta. cap.46.fo.179.col.3
De donis. cap.47.fo.180.col.1
De beatitudine. cap 48.fo.180.col.2
De eleemosina accepta. cap.49.fo 180.col.4
De eleemosina inaccepta. cap 50.fo.181.col.1

Capitula libri tertij, in quo de periculosis agitur.

De uoluntate. cap.1.fo.181.col.2
De remorsu conscientiæ. cap.2.fo.181.col.4
De stultiloquio,& alijs peccatis linguæ. cap.3. fo.181.col.4
De occupatione. cap.4.fo.183.col.4
De mutabilitate. cap.5.fo.184.col.1
De uagatione. cap.6.fo.184.col.2
De curiositate. cap.7.fo.184.col.2
De negligentia. cap 8 fol.184.col.4
De securitate. cap 9.fo.185.col.1
De dijudicatione. cap.10.fo.185.col.1
De recidiuatione. cap.11.fo.185.col.2
De consuetudine. cap.12.fo.185.col.3
De obstinatione. cap.13.fo.185.col.4
De desperatione. cap.14.fo.186.col.1
De dilatione. cap.15.fo.186.col.1
De uoluptate. cap.16.fo.186.col.2
De carnalitate. cap.17.fo.186.col.3
De prosperitate. cap.18 fo.186.col.4
De consolatione. cap.19.fol.187.col.1
De ornatu. cap.20.fo.187.col.2
De ingratitudine. cap.21 fo.187.col 3
De discordia. cap.22.fo.187.col.4
De malitia. cap.23.fo.188.col.1
De credulitate. cap.24.fo.188.col.2
De simulatione. cap.25.fo.188.col.3
De familiaritate. cap.26.fol.188.col.4
De propinquitate. cap.27.fo.189 col.1
De oblitione. cap.28 fo.189.col.2
De ignorantia. cap.29.fo.189.col.3
De stultitia. cap.30.fo.190.col.1
De credulitate. cap.31.fo.190.col.1
De sapientia. cap.32.fo.190.col.2
De doctrina. cap.33.fo.190.col.3
De honore. cap.34 fo.190.col.4
De zelo. cap.35.fo.191.col.1
De argutione. cap.36.fo.191.col.1
De remissione. cap.37.fo.191.col.2
De acceptione personæ. cap.38.fo.191.col.3
De scandalo. cap.39.fo.191.col.4
De infamia. cap.40.fo.191.col.1
De affectionibus. cap.41.fo.192.col.2
De timore. cap.42.fo.192.col.2
De dolore. cap.43.fo 192.col.3
De confidentia. cap.44.fo.192.col.4
De lætitia. cap.45.fo.192.col.4
De uita. cap.46.fo.193.col.1
De miseria. cap.47. fo.193.col.2
De more. cap.48.fo.193.col.3
De iudicio. cap.49.fo.193.col.4
De damnatione. cap.50 fo.194.col.1

Capitula libri quarti,in quo de gratiosis agitur.

De uoluntate. cap.1.fo.194.col.3
De tranquillitate. cap.2.fo.194.col.4
De taciturnitate. cap.3.fo.195.col.1
De exercitio. cap.4.fo.195.col.2
De innocentia. cap.5.fo.195.col.3
De excusatione. cap.6.fo 195.col.4
De discussione. cap.7 fo.196.col.1
De mortificatione. cap.8.fo.196.col.2
De disciplina. cap.9.fo.196.col.3
De cruce spirituali. cap.10.fo.196.col.4
De certamine. cap.11.fo.197.col.4
De humilitate. cap.12.fo.197.col.2
De simplicitate. cap.13 fo.197.col.4
De uerecundia. cap.14.fo.198.col.4
De amicitia. cap.15.fo.198.col.2
De concordia. cap.16.fo.198.col.4
De renuntiatione. cap.17.fol.199.col.1
De solitudine. cap.18.fo.199.col.2
De religione. cap.19.fo.199.col.3
De sufficientia. cap.20.fo.199.col.1
De communitate. cap.21.fo.200.col.1
De societate. cap.22.fo 200.col.3
De bonitate. cap.23.fo.200.col.4
De desiderio. cap.24.fol.201.col.1
De feruore. cap.25.fo.201.col 2
De meditatione. cap.26.fo.201.col.3
De ascensione spirituali. cap.27.fo.201.col.4
De contemplatione. cap.28.fo.202.col.1
De gustu. cap.29.fo.202.col.2
De consolatione. cap.30.fo.202.col.4
De gratiarum actione. cap.31.fo.203.col.1
De lectione. cap.32.fo.203.col.3
De sapientia. cap.33.fo.203.col.4
De doctrina. cap.34 fol.204.col.1
De dignitate. cap.35.fo.204.col.3
De zelo. cap 36.fo.204.col.4
De solicitudine. cap.37.fo.204.col.4
De correptione. cap.38.fo.205.col.1
De æquitate. cap 39.fol.205.col.2
De quatuor affectionibus. cap 40.fo.205.col.4
De timore. cap.41.fo.206.col.1
De dolore. cap.42.fo.206.col.1
De confidentia. cap.43.fo.206.col.2
De lætitia. cap.44.fo.206.col.3
De conne-

De connexione. cap.45.fo.206.col.4
De exemplo. cap.46.fo.208.col.4
De fama. cap.47.fo.209.col 1
De aduersitate. cap.48.fo.209.col.2
De martyrio. cap.49.fo.209.col.3
De gloria. cap.50.fo.209.col.3
EIusdem Seraphici Doctoris tractatus de septē donis Spiritussancti. cap.1.fo.110.col.3
Quot sint dona Spiritussancti. cap.2.fo.211. colum.2.
Qualiter hęc dona ab alijs habitibus distinguantur. cap.3.fo.211,col.4
Quæ utilitates in his donis conferatur.cap.4.fo. 213.col.1
Qui,& quales istorum donorum capaces efficiātur,& qualiter illa obtineantur.cap.5.fo.213. colum.3
Qualiter dona descendendo ordinantur. cap.6. fo.214.col.2

De donis Spiritussancti in speciali, & primo de timore.

Quid sit timor,& qualiter secundum inordinatos amores multiplicatur, & deordinatur. cap,1.fo.215.col.1
Quis timor à regno animæ per charitatem perfectam expellatur,& quem secum compatiatur. cap.2.fo.215.col.3.
Qualiter à timore Dei in anima dies clara oriatur. cap.3.fo.216.col.1
Qualiter à dono timoris animæ conuiuium præparetur. cap.4.fo,216.col.2

De dono pietatis.

Quid donum pietatis dicatur, & qualiter a pietate naturali,& acquisita distinguatur. cap.1. fo.217.col.2
Qualiter per donū pietatis dies spiritualis oriatur proficiat,& perficiatur.cap.2.fo.217.col.4
Qualiter per donum pietatis menti conuiuium pręparetur. cap.3.fo.218.col.3

De dono scientiæ.

Quæ scientia donum Spiritussancti dicatur. cap.1.fo.219.col.3
Qualiter per donum scientiæ in anima dies oriatur. cap.2.fo.219.col.4
Qualiter per donum scientiæ menti conuiuium pręparetur. cap.3.fo.220.col.1
De mensa diuinę scientiæ. cap.4.fo.220.col.4

De dono fortitudinis.

Quæ fortitudo donum Spiritussancti dicatur. cap.1.fo.221.col.3
Qualiter per hoc donum dies spiritualis in anima oriatur. cap.2.fo.221.col.4
Quale conuiuium per hoc donum in anima oriatur. cap.3.fo.222.col.3

De dono consilij.

Quid consilium sit,& quid donum consilij dicatur. cap.1.fo.223.col.1
Quid sit necessitas huius doni consilij. cap.2. fo.223 col.2
Quę differentia sit inter consilia diuina, & propria. cap.3.fo.223.col.3
Qualiter per donum consilij dies spiritualis in anima oriatur. cap.4.fo.224.col.2
Qualiter conuiuium per donum consilij in anima præparetur. Et qualiter familia mentis ordinetur in conuiuio animę, & de ciuibus supremis. cap.5.fo.224.col.4
De ciuibus medijs. cap.6.fo.225.col.4
De ciuibus infimis. cap.7.fo.226.col.2

De dono intellectus.

Quare donum intellectus prȩcedentia dona sequatur. cap.1.fo.226.col.3
Quid sit donum intellectus, uel quid dicatur. cap.2.fo.226.col.4
Quę sit necessitas huius domi, uel quæ utilitas in eo conferatur. cap.3.fo.227.col.1.
Qualiter donum intellectus facit nos penetrare uelamina scripturarum. cap.4.fo.227.col.3
Qualiter donum intellectus facit nos penetrare, uelamina ueritatum diuinorum sacramentorum. cap.6.fo.228.col.1
Qualiter ex eo dies spiritualis in anima oriatur. cap.6.fo.228.col.2
Qualiter conuiuium animæ ex eo præparetur. cap.7.fo.228.col.4

De dono sapientię.

Quid sit sapientia, & quod sit donum sapientię. cap.1.fo.229.col.3
Quę sit necessitas,& utilitas doni sapientiæ. ca. 2.fo.230.col.1
Donum sapientiæ est pretiosissimus thesaurus. cap.3.fo.230.col.2
Qualiter ex dono sapientiæ in mente humana dies spiritualis oriatur. cap.4.fo.230.col.4
Qualiter per donum sapientię conuiuium menti præparetur. cap.5.fo.231.col.1
De his,quæ apponuntur in hoc conuiuio. cap.6. fo.231.col.4
Qui admittantur ad hoc conuiuium adhuc in hac uita positi. cap.7.fo.232.col.1
De conuiuio animæ separatæ à corpore. cap.8, fo.232.col.3
De conuiuio regnantium. cap.9.fo.233.col.1
Qui sint inuitati ad illud conuiuium. cap.10. fo.233.col.2
De conuiuantium in hoc conuiuio beatitudine. cap.11.fo.233.col.4
EIusdem Seraphici Doctoris in regula Fratrū Minorum expositio. fo.225.col.3
Determinatio 27.quæstionum circa regulā Fratrum Minorum. fo.237.col.4
Eiusdem tractatus, quare Fratres Minores prædicent,& confessiones audiant. fo.254.col.2
Eiusdem tractatus de paupertate Christi contra magistrum Guilhelmum. fo.258.col.2
Epistola de eo,q̄ Christus, & Apostoli discalciati incesserunt. fo 272.col.1
Tractatus,qui dicitur Apologia paupertum contra Gyrardum de abbatis Villa Doctorem Parisiēn. In quo quidem tractatu euangelicæ paupertatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

paupertatis sublimitas, ueritas, meritum, & utilitas patenter enucleantur, & luce clarius fratrum minorum status securus, meritorius, & Deo gratus probatur. fo.273.col.3
Prunge responsionis prima particula, in qua calūniatoris peruersa intentio detegitur, & ueræ condescensionis Christi sublimis perfectio declaratur. Arti.1.cum sequen. fo.273.col.4
Primę responsionis secunda particula, in qua capitalis error circa notificationem perfectionis & imperfectionis eliditur, & ueręperfectionis exemplaritas, & differentia ipsius ad imperfectionem reseratur. Arti.1.cum sequē. fo.275.col.3
Primæ responsionis tertia particula, in qua euangelicæ perfectionis integritas pāditur, eiusq; status sublimis, & gradus multiformis aperitur. Arti.1.cum sequen. fo.277.co.3
Secundæ responsionis prima particula, in qua apertius martyrij de se perfectus ostenditur, & contrà fuga de se imperfecta monstratur. Arti.1.cum sequen. fo.280.col.1
Secundæ responsionis secunda particula, in qua abstinentiæ laus, & perfectio declarat & eiusdem impugnatio calumniosa refellitur. Art.1 cum sequen. fo.282.col.1
Secundæ responsionis tertia particula, in qua iejunij arctitudo, ut consona perfectioni defenditur, & eius multiplex commendatio subinfertur. Arti.1.cum sequen. fol.285.col.3
Tertiæ responsionis prima particula, in qua uoluntaria, & penuriosa paupertas fundamentum Euangelicę perfectionis astruitur, & quæ huic uideri possunt contraria dissoluuntur. Art.1. cum sequen. fo.287.col.4
Tertiæ responsionis secūda particula, in qua possessionum leuiticarum, & ecclesiasticarum affluentia monstratur, perfectioni paupertatis non esse contraria, sed & commendatio diuitiarum ostenditur non esse secura. Art.1. cum sequen. fo.292.col.4
Tertiæ responsionis tertia particula, in qua abrenuntiationis ratio falsa eliditur, & penuriosæ paupertatis duodenaria prærogatiua monstratur. Arti.1.cum sequen. fo.295.col.4
Quartę responsionis prima particula, in qua Religio carentium loculis, ab errore defenditur, & uerum ius possessionis ecclesiasticæ declaratur. Arti.1.cum seqnen. fo.299.col.1
Quartæ responsionis secunda particula, in qua professio Fratrum minorum ueraciter carere ostenditur, & appropriatione rerum immobilium, siue mobilium, & proprietate pecuniarum, tàm in proprio, quàm in communi. Art. 1.cum sequen. fo.301.col.3
Quartæ responsionis tertia particula, in qua Euangelizantium pauperum fructificatio multiformis ostenditur, eorumq; status à multiplicibus cauillationum uersurijs defensatur. Arti.1.cum sequen. fo.302.col.2
Duæ epistolæ S. Bonauenturæ, ad reformationē ordinis, & eius obseruantiam fratres inducentes. fo.308.col.2
Eiusdem S. Bonauenturę de contemptu mundi. Collatio. fo.309.col.3
Exercitia quædam spiritalia eiusdem fo.310.col.3

PARVORVM OPVSCVLORVM. S. BONAVENTVRAE,
Primæ partis Lib. Sermo. Distinct. Sectionum, atque capitulorum Index terminatur.

SERAPHICI DOCTO. S. BONAVENTVRAE
PARVORVM OPVSCVLORVM SECVNDAE PARTIS LIBRI,
Distinctiones, Collationes, arq; Capitula ordinatè subsequuntur.

IGNEM Venit Christus mittere in terrā, ut arderet: in dextra nempè Dei est ignea lex, cuius eloquium ignitum est uehementer, cuius oculi sunt sicut flamma ignis, cuius preco Ioannes dictus est lucerna ardens & lucens instar Eliæ. Considerans hęc noster Eustachius Dominus Bonauentura, uoluit esse doctor ardēs; sciens quoniam lucere parum est, & sæpe uanum & noxiū: Sortitus est idcirco, secundum laudem uitæ suæ pariter & doctrinæ, nomen ipse Bonauentura, ut anthonomaticè doctor Seraphicus nominetur. Docet hoc in speciali suum itinerarium mētis in Deum: cuius opusculi, immò operis immensi laus superior est ore mortaliū. Hæc Gerson. In hac autem secunda parte libri, & tractatus immediatè feruorem contemplationis sapientes, & honestatē morum actionumque concernentes ponuntur; qui autorem libri feruidum, deuotum, ac moribus insignem ostendunt. Et primò ponuntur mores, & uitam actiuam cōcernentia: secundò orationes: tertiò magis propriè contemplationem concernentia.

PRimum ergo adest oratio in merita Sancti Bonauenturæ; in qua eximia sanctitas, doctrinæ claritas, & miraculorum gloria in parua quadam parte tacta sunt. fol.2.col.1
Canonizatio Sancti Bonauenturæ: uel relatio in eadem. fol.6.col.1
SErmo magistri Roberti de laudibus Sancti Bonauenturæ. fol.19.col.4
Bulla canonizationis eiusdem. fol.21. col.4
SPeculum disciplinæ, quod in hanc formam redactū est à fratre Bernardo de Bessa prouinciæ Aquitaniæ: nam ab ore Sancti Bonauenturæ fuit scriptum, & inordinatè relictum: In quo cœlestes homines mores discerent; quibus proficerent. Est nempè in eo tanta morū elegantia; ut si quis melius data aliqua præcepta quæsierit; mortalibus cunctis perlustratis; cœlum petere habebit: & continet duas partes principales, quarum prima habet capitula, 32. & in 4. particulas distinguitur. Et primò, de uetustatis depositione.
Particulæ primæ. Cap.1.fol.23.col.4
De constantia mentis, & cautela contra tentationes diabolicas. cap.2.fol.24.col.1
Quomodo necessaria sit ad disciplinæ susceptionem humilitas. cap.3.fol.24.col.2
De captiuatione uoluntatis propriæ. cap.4. fol.24.col.2
De præsumptione tam iure, quàm iniū gno. cap.5.fol.25.col.2
De irreuerentia. cap.6.fo.26.col.1
De disciplina in generali. Particulæ secundæ. cap.1.fo.27.col.1.
De disciplina in speciali. cap.2.fo.27.col.2
De disciplina circa confessionem priuatam. cap.3.fo.27.col.2
De disciplina circa confessionem publicam. cap.4 fo.27.col.3
De disciplina quoad positionem boni. cap.5. fo.28.col.1
De disciplina circa cordis informationem, & primò de oratione. cap.6.fo.28.col.1
De diuino officio addiscendo. cap.7.fo.28.col.3
De diuino officio in generali. cap.8.fo.28.col.3
De disciplina officij in choro. cap.9.fo.28.col.4
De disciplina officij extra chorum. cap.10.fo. 29.col.3
De altaris ministerio curando. cap.11.fo. 30.col.1
DE disciplina circa ea, quæ ad corpus sunt. Particulæ tertiæ. cap.1.fo.31.col.1
De disciplina in gestu. cap.2.fo.31.col.1
De disciplina in modo loquendi. cap.3.fo. 31.col.3
De disciplina circa comestionem. cap.4.fo. 31.col.4
De disciplina in opere manuali. cap.5.f.32.col.3
De disciplina in incessu. cap.6.fo.33.col.2
De disciplina in gestu membrorum. cap.7.fo. 33.col.3
De disciplina circa habitum seruanda. cap.8. fo.34.col.1
De disciplina in officinis inter fratres. cap.9 fo.34.col.3
DE modo conuersandi in omni loco secularium. Particulæ quartæ. cap.1.fo.34.col.4
De modo conuersandi in itinere constituris. cap.2.fo.35.col.1
De modo conuersandi in ecclesijs secularibus. cap.3.fo.35.col.3
De disciplina in hospitio seruāda. ca.4 f.35.co.4
De disciplina uerborū iter seculares. c.5.f.36.c.2
De disciplina comedendi inter seculares. cap.6. fo.36.col.4
CApitula secūdæ partis principal. q̄ est de g. nerali exhortatione: Et primo de ordinatione respectu Dei. cap.1.fo.37.col.3
De ordinatione respectu sui. cap.2.fo.38.col.1
De ordinatione circa proximū. cap.3.f.38.col.3
De rerum custodia. cap.4.fo.39.col.1
De profectu, & defectu nouitiorum, siue de differentia conuersorum. cap.5.fo.39.col.2
De nouitę professis in ordine. cap.6.fo.39.col.4

Universidad de Deusto
Biblioteca

SEraphici doctoris Sancti Bonauenturæ tractatus de interiori homine, aliàs de triplici statu religiosorum. Et primò de informatione nouitiorum. Primæ partis. Cap.1.fol.40. col.4.
De obedientia. cap.2.fo.40.col.4
De pace cum prælatis. cap.3.fol.41.col.1
De surgendo à somno. cap.4.fo.41.col.2
Quomodo in choro te gubernare debeas. cap.5. fol.41.col.2
Qualiter in capitulo te habeas. cap.6.fol.41. col.2
De correctione. cap.7.fo.41.col.3
Qualiter in mensa te habeas. cap.8.fol.41. col.3
De dormitione. cap.9.fol.41.col.4
De obsequijs. cap.10.fo.42.col.1
De obsequijs ad missam. cap.11.fo.42. col.1
De confessione. cap.12.fo.42.col.2
De cella, & obedientia. cap.13.fo.42.col.2
De electione. cap.14.fo.42.col.2
De non desiderando officium prædicationis, uel confessionis. cap.15.fo.42.col.2
De disciplina ubique seruanda. cap.16.fol.42. col.3
De conuersatione inter fratres habēda. cap.17. fol.42.col.4
De uerecundia habenda. cap.18.fol.42. col.4
De incessu. cap.19.fo.42.col.4
De cessione. cap.20.fo.42.col.4
De uisu. cap.21.fol.43.col.1
De leuitate uerborum. cap.22.fo.43.col.1
De detentione. cap.23.fo.43.col.1
De rumoribus resecndis. cap.24.fol.43. col.1
De iactantia. cap.25.fol.43.col.1
De multiloquio. cap.26.fol.43.col.2
De leuitate uerborum. cap.27.fo.43. col.2
De collocutione Dei. cap.28.fo.43.col.2
De pacifico auditu. cap.29.fo.43.col.2
De modo loquendi. cap.30.fol.43.col.2
De otio. cap.31.fo.43.col.3
De exemplo Christi in omnibus habendo. cap. 32.fol.43.col.3
De uanagloria, & modo cantandi. cap.33. fol.43.col.4
De egrediendo foràs. cap.34.fol.43.col.4
De non circumspiciendo per loca. cap.35.fo. 44.col.1
Quomodo te habeas cum socio. cap.36.fol. 44.col.1
De oratione, & meditatione facienda inter exercitia. cap.37.fol.44.col.2
De bono exemplo dando in conuersatione. cap.38.fol.44.col.2
De euitandis mulieribus. cap.39.fol.44.col.2
De cordis libertate. cap.40.fol.44.col.4
Epilogus, siue compendium omnium supradictorum. cap.41.fo.44.col.4
IN informatione nouitiorum. Secūdæ partis. cap.1.fo.44.col.4
De negligentia prælatorum, seu mala libertate. cap 2.fol.45.col.1
De religionis feruore. cap.3.fol.45.col.1
De otio uitando, & uanitate sensuum. cap.4. fol.45.col.2
De euitatione prauarum cogitationum: & inutilium occupationum. cap.5 fo.45.co.3
De uitanda nobilitate, & curiositate. cap.6. fol.45.col.3
De compassione peccantibus habenda. cap.7. fol.46.col.1
De tribus uitijs communibus. cap.8.fo 46.col.2
De non habendo res curiosas. cap.9.fo.46. col.2
Quòd religiosus non debet affectare hominibus placere. cap.10.fol.46.col.2
De patiendis humiliter odio, & detractione. cap.11.fo.46.col.3
De ipsius correctione. cap.12.fo.47.col.1
De eodem. cap.13.fol.47.col.1
Quare non sit affectanda hominum dilectio. cap.14.fol.47.col.2
REgula nouitiorum per Seraphicum S. Bonauenturam compilata: Et primò, de officio. Cap.1.fol.47.col.3
De oratione. cap.2.fo.47.col.4
De confessione. cap.3.fo.48.co.2
De sacramento eucharistiæ. cap.4.fo 48.col.3
De comestione. cap.5.fo.49.co.1
De abstinentia. cap.6.fo.49.col.1
De dormitione. cap.7.fo.49.col.3
De ociositate fugienda. cap.8.fo.49.col.4
De honestate. cap.9.fo.49.col.4
De tentatione. cap.10.fo.50.col.1
De familiaritate mundi. cap.11.fo.50.col.2
De iudicio uitando. cap.12.fo.50.col.3
De obedientia. cap.13.fo.50.col.3
De paupertate. cap.14.fo.50.col.4
De silentio. cap.15.fo.51.col.1
EIusdem Seraphici doctoris de reformatione mentis prima pars; Et primò qp internum exercitium requiritur. cap.1.fo.51.col.2
Quòd incipientes debent esse cauti, ut perficere possint. cap.2.fo.51.col.3
De quatuor tentationibus carnis, scilicet mūdi Dei, & diaboli. cap.3.fo.52.col.2
De tribus generibus religiosorū. cap.4.f.53.col.1
Primum genus. cap.5.fo.53.col.1
Item, primū religiosorū genus. cap.6.fo.53.col.1
Secundum religiosorum genus. cap.7.fo.53.co.2
Tertium religiosorum genus. cap.8.fo.53.col.2
De triplici religiosorum statu. cap.9.fo.53.col.4
De his, q̄ hominē reformare debēt. c.10 f.53.co.4
De reformatione animæ. cap.11.fo.54.co.2
De reformatione rationis. cap.12.fo.54.col.2
De reformatione uoluntatis. cap.13.fo.54.col.3

De

De reformatione memoriæ. cap.14.fol.54.col.3
Quomodo naturales uires, & motus affectionū deformatæ sunt. cap.15.fol.54.col.3
De origine uitiorum. cap.16.fo.54.col.4
De honoris appetitu. cap.17.fo.55.col.1
De triplici superbia. cap.18.fo.55.col.2
Quomodo bona naturæ, uel mala debemus occultare, uel ostendere. cap.19.fo.55.col.2
De eodem. ibidem.
Quare datus sit appetitus. cap.20.fo.55.col.3
Diffinitio peccatorum mortalium. cap.21.fo. 56.col.1
De sancta inuidia. cap.22.fo.56.col.1
De sancta ira. cap.23.fo.56.col.2
De bona tristitia. cap.24.fo.56.col.2
Quare datus sit affectus gaudij. cap.25.fo.56 col.2
De bona auaritia, & sancta. cap.26.fo.56.col.3
De appetitu uictualium. cap.27.fo.56.col.3
De affectu dilectionis. cap.28.fo.56.col.4
Quare data sit spes. cap.29.fo.57.col.1
Quare datus sit timor. cap.30.fo.57.col.1
Quare datus sit pudor. cap.31.fol.57.col.1
Quare tot bona nobis Deus contulit. cap.32 fo.57.col.2
PArs secunda de reformatione mentis, in qua tractatur de singulorū uitiorū natura, & eorū remedijs; Et primo quæ tractanda sint. cap.1. fo.57.col.2
De triplici superbia. cap.2.fo.57.col.2
De tribus uitia expellentibus. cap.3.fol.57.co.3
De triplici industria contra uitia. cap.4.fo.57. col.4
De remedijs generalibus contra uitia. cap.5. fol.57.col.4
De remedijs spiritualibus. cap.6.fo.58.col.2
De remedijs contra superbiam. cap.7.fol.58. col.2
De triplici inuidia. cap.8.fo.58.col.3
De remedijs inuidiæ. cap.9.fo.58.col.4
De triplici ira. cap.10.fo.58.co.4
De remedijs eius. cap.11.fo.59.col.1
De acedia. cap.12.fo.59.col.3
De eius remedijs. cap.13.fo.59.col.4
De remedijs tristitiæ. cap.14.fo.59.col.4
In quibus se debet exercere seruus Dei. cap.15. fo.59.col.4
Quæ sit deterior acedia. cap.16.fo.60.col.1
De auaritia. cap.17.fo.60.col.1
De remedijs contra auaritiam. cap.18.fo.60. col.1
De speciebus gulæ. cap.19.fo.60.col.2
De remedijs contra gulam. cap.20.fol.60. col.3
De remedijs contra omnes uoluptates, aduersitates, & tribulationes. cap.21.fol.60.col.3
De peccato luxuriæ. cap.22.fo.61.col.2
De septem remedijs luxuriæ. cap.23.fol.61. col.4
EIusdem seraphici doctoris tractatus de processu religionis, qui distinguitur in septem processus; Et primo de primo processu, qui consistit in feruore nouitiatus. fo.63.col.1
De secundo processu, qui consistit in labore corporali. fo.63.col.1
De tertio processu, qui consistit in spiritualis cōsolationis infusione. fo.63.col.2
Quartus processus, qui est intentionis pugna, & tribulationis, diuiditur in xiij. capita; Et primo de tentationis utilitate. cap.1.fo.63. col.3
De speciebus tentationum. cap.2.fol.64. col.2
De secunda tentationis specie. cap.3.fol.64. col.2
De tertia tentationis specie. cap.4.fo.64. col.3
De quarta tentationis specie. cap.5.fol.64. col.4
De quinta tentationis specie. cap.6.fol.65. col.1
De sexta tentationis specie. cap.7.fo.65.co.1
De remedijs contra tentationum impetus. cap.8 fol.65.col.2
De tentatione generalissima. cap.9.fol.65. col.2
De subtractione consolationis interne. cap.10. fol.65.col.3
Quod modis sit retractio à uerbo bono. cap.11. fol.65.col.4
Vtrum tentationes sint utiles. cap.12.fol.65. col.4
De labore, & pugna tentationum: cap.13 fol.66.col.2
Quintus processus, qui est ad animæ medicinam, in capita, 10. distingaitur: Et primo de remedijs tentationum, & uitiorum, & de sanitate animę. Cap.1.fol.66.col.3
De disciplina exteriorum. cap.2.fol.67. col.2
De disciplina cordis, & compunctione. cap.3. fol.67.col.2
De agilitate ad incipiendum bonum. cap.4.fo. 68.col.1
De uelocitate abstrahendi se à malo. cap.5. fol.68.col.2
De pace cordis. cap.6.fo.68.col.3
De parcitate utendi, habendi, & cupiendi quæ mundi sunt. cap.7.fo.68.col.4
De humili æstimatione sui. cap.8.fo 69.col.1
De maturitate, & seriositate. cap.9.fo 69.col.1
De suspensione mentis in Deum. cap.10.fo 69.col.2
SExtus processus, qui est in acquisitione, & exercitio uirtutum, diuiditur in cap.xl. Et primo de profectu, & uirtute boni, & mali. cap.1. fo 69.col.2.
De affectionibus mentis. cap.2.fo.69.col.3
De habitu religionum exteriori. cap.3.fo.69. col.4

Universidad de Deusto
Biblioteca

De primo religionis habitu. cap.4.f.69.co.4
De forma proficiendi. cap.5.fo.70.co.2
De septē uirtutū de[illegible]ione septē uitijs oppositarum. cap.6.fo.70.col.2
De charitate. cap.7.f.70.co 2
Qualis est charitas. cap.8.fo.70.co.3
In quibus consistit dilectio. cap.9.f 70.co.3
De uirtutibus. cap.10.fo.70.co.4
De primo charitatis gradu. cap.11.f.71.co.2
De secundo charitatis gradu. cap.12.f.71.co.2
De tertio charitatis gradu. cap.13.fo.71.co.2
De proximi dilectione. cap.14.fo.71.co.3
De differētia inter spūalem, & carnalem amorē. cap.15.fo.71.col.4
De septē indiciis carnalis amoris.c.16.f.72.co.1
De dilectione proximi. cap.17.f.72.co.3
De humilitate. cap.18.fo.72.col.4
De humilitate ad nos. cap.19.fo.73.co.1
De humilitate ad ꝓximū. cap.20.f.73.co.1
De humilitate ad Deū. cap.21.fo.73.col.2
De triplici gradu humilitatis.cap.22.f.73.col.2
De uirtute patientiæ. cap.23.f.73.co.4
De gradibus, siue profectibus patientię. cap.24.fo.74.col.1
De obedientia. cap.25.fo.74.co.3
De triplici ratione obediētiæ. cap.26.f.75.co.1
De triplici obedientia. cap.27.f.75.co.2
De gradibus,& profectibus obedientię. cap.28.fo.75.col.3
De paupertate. cap.29.f.76.co.1
De triplici contemptu diuitiarum. cap.30.fo.76.col.1
De gradibus in contemptu diuitiarum. cap.31.f.76.col.3
De sobrietate. cap.32.f.76.col.4
De tribus,in quibus consistit sobrietas. cap.33 fo.77.co.1
De gradibus sobrietatis. cap.34.fo.77.co.2
Quòd uirtus consistit in medio;uitia in extremis. cap.35.fo.77.co.4
De distinctione uirtutum à uitijs. cap.36.fol.77.col.4
De castitate. cap.37.fo.78.col.2
De quatuor utilitatibus castitatis. cap.38.fo.78.col.2
De his,quæ ualent ad castitatis profectū. cap.39 fo.78.col.3
De gradibus,& profectibus castitatis.cap.40.fo.78.col.3.
SEptimus processus, in quo perfectio spiritualis uitæ consistit,in capita 23.diuiditur;Et primo,de christiana perfectione recapitulatio. cap.1.fo.79.col.1
De motu intentionis. cap.2.fo.79.col.2
De tribus modis orandi. cap.3.fo.79.col.3
De formatione diuersarū uocum, & personarū, in oratione. cap.4.fo.79.col.4
De gratiarum actione. cap.5.fo.80.co.3
De septemplici consideratione ad gratiarum actionem attinente. cap.6.fo.80.col.3
De laudatione Dei. cap.7.fo.81.co.1
De tertio modo orandi. cap.8.fo.82.co.1
De multiplici utilitate orationis. cap.9.fol.82.col.1
De multiplici respectu Dei ad orantem. cap.10.fol.82.col.3
Quòd oratio multipliciter delectat Deum. cap.11.fo.83.col.1
De tribus retrahentibus à ꝓfectu,& salute. cap.12.fo.83.col.3
De causis,quare non exaudimur orantes.cap.13 fo.83.col.4
De specialibus orationibus. cap.14.fo.84.col.1
Quæ est in uita hominis sublimior perfectio. cap.15.fo.85.col.1.
De generibus cōpunctionum,& deuotionum. cap.16.fo 85.co.4
De reuelatiōibus,uisionibus,imaginationibus, & demōstrationibus. cap.17.fo 86.col.2
De generibus uisionū. cap.18.f.86.co.2
De pluribus modis reuelationum. cap.19.fo.86.col.4.
De cautela in uisionibus habēda,& de sensibili dulcedine. cap.20.f.87.co.2
Consiliū de his, qui sunt debilitati causa deuotionis. cap.21.fo.87.co.4
De diuersis affectionibus quibus trahimurad cōmunicandum. cap.22.fo.89.co.1
De his,quæ petuntur in oratione. cap.23.fo.89.co.1
EIusdem Seraphici doctoris in remediū defectuum religiosi tractatus,qui in capita 13. diuiditur. fo.89.col.2
Opusculū de perfectione uitæ ad sorores suas: Et primo ponitur Prologus. fo.90.co.1
Quomodo homo peruenit ad cognitionē sui ipsius. cap.1.f.90.col.2
De humilitate, & quibus gradibus pueniturad humilitatem. cap.2.fo.90.co.4
De paupertate religiosorum. capi.3.fol.91.co.3
De silētio;& ꝙ omnibus religiosis sit necessariū silentium. cap.4.fo.92.co.2
De studio orationis,& qualiter orādus est Deus cap.5.f.92.col.4
De passionis Christi memoria. cap.6.fo.93.col.4
De perfecta Dei charitate. cap.7.fol.94.col.4
De finali perseuerantia. cap.8.fo.95.co.1
PRima pars tractatus seraphici doctoris S. Bonauenturæ, qui stimulus amoris intitulatur; Et primo ponitur Præfatio. fol.95.col.4
Quomodo homo debet libenter Christi passionem meditari. cap.1.fo.95.col.4
Quomodo homo debet compati Christo crucifixo. cap.2.fo.97.co.2
Quomodo homo debet se reputare indignum tanto beneficio,ut est in medio christi passionis. cap.3.fo.98.col.2
De planctu uirginis Mariæ iuxta crucem.cap.4.fo.98.col.3
Qūo homo propter cœlestiū gustū, terrena abhorrere debeat. cap.5.fo.101.col.3
De diuina bonitate erga nos. cap.6.f.102.col.1
Qūo Deus ꝓmisit se uulnerari;& de recognitione tanti beneficij. cap.7.f.102.col.4
Qualiter homo debet se ad amorē Dei excitare,& quantum potest ignire cor suum. cap.8.fo.104.col.3
Qūo homo perfectè se odiat, & Deum perfectè diligat. cap.9.fo.106.col.1
Quòd homo cōmutatē in Deū.cap.10.f.107.co.1
De ordinatione ad ꝓximū. cap.11.fo.107.co.3
Quòd homo semp sit ordinatus in loquella,cogitatione,& operatione. cap.12.fo.107.col.4
Quod homo potest conseruari in statu. cap.13.fo.108.co.3
Quod homo in breui potest esse perfectus. cap.14.fo.108.co.3
SEcunda pars stimuli amoris, de decem requisitis ad spiritualem profectum; Et primo, ꝙ homo studeat se uilissimum ostendere. cap.1.fo.109.col.1
De prædestinatione. cap.2.f.109.co.4
Quæ ducunt hominē ad cōtemplationis quietē. cap.3.f.110.col.1
Contra superbiam. cap.4.f.110.co.2
Quòd tentationes utiles sunt.cap.5.f.110.co.4
Qualiter homo ordinet cogitationes suas,ita ꝙ semper habeat Deū in corde. ca.6.f.111.co.2
Quòd anima inebriatur in amorem Dei.cap.7.fo.111.col.4
Quando aīa rapitur,diuersimodè inebriatur. cap.8.fo.112.co.2
Qūo homo ferueat in amorē Dei ad opera Dei. cap 9.fo.112.col.3
Quòd cōtemplatiuus nō indicet alios. cap.10.fo.113.col.1
De paucitate benè uiuentiū. cap.11.f.113.co.4
Quęstio carnis ad Deū patrem de Christo. cap.12.f.114.col.3
Clementissimus Deus pater respondet carni. cap.13.f.115.col.2
SEraphici doctoris Sancti Bonauēturæ tractatus, qui speculum animæ dicitur, Præfatio. fo.115.co.3
De primo principali ramo.f.superbia. cap.1.fo.116.col.2
De secundo ramo principali, qui dicitur concupiscentia diuitiarum. cap.2.fo.119.co.2
De tertio ramo principali,qui dicit cōcupiscentia carnis. cap.3.fo.121.col.2
Epilogus prædictorū,ubi arbor describitur. cap.4.fo.125.col.1
SEraphici doctoris S. Bonauenturæ Liber, qui Dieta salutis inscribitur, ; Et primo autoris Prologus. fo.126.col.2
Dieta prima de peccatis; Et primò de peccato in communi cap.1.f.126.col.3
De peccato in speciali. cap.2.fo.127.col.1
De superbia. cap.3.fo.127.col.2
De inuidia. cap.4.f.127.co.4
De ira. ca,.5.fo.128.col.2
De auaritia. cap.6.f.128.co.3
De acedia. cap.7.f.129.co.2
De gula. cap.8.fo.130.col.1
De luxuria. cap.9.f.130.col.3
Dleta secunda de pœnitentia,& eius partibus; Et primo de eā in genere. cap.1.fol.131.col.2
De contritione. cap.2.f.132.co.1
De confessione. cap.3.f.132.co.3
De satisfactione. cap.4 f.133.co.1
De oratione. cap.5 fo.133.co.3
De ieunio. cap.6.fo 134.col.1
De eleemosina. cap.7 f.135.col.1
Dleta tertia de præceptis diuinis; Et primo de præceptis in cōi. cap.1.fo.135.col.4
De præceptis primæ tabulæ. cap.2.f.136.co.2
De præceptis secundę tabulæ;Et primo de honore parentum. cap.3.f.137.col.1
De non lædendo,uel occidendo proximū. cap.4 fo.137.col.2
De prohibitione illiciti concubitus. cap.5 fo 137.co.2
De prohibitione furti. cap.6.fo.137.co.3
De non dicendo falso testimonio;& de peccatis linguæ. cap.7.f.137.co.4
De mala concupiscentia. cap.8.f 138.co.1
De præceptorum æditione,& promulgatione. cap.9.f.138.col.1
De transgressorū pœnis. cap.10.f.138.co 2
Dleta quarta de consilijs euangelicis; Et primo de religione in communi. cap.1.fol.138.col.3
De obedientia. cap.2.f 139 co.2
De paupertate. cap.3.f.140.co.1
De castitate. cap.4.f.140.co.2
Dleta quinta de virtutibus theologicis, & cardinalibus;Et primo,de uirtute in cōi. cap.1 fo.141.co.1
De charitate. cap.2.fo.142.co.1
De fide. cap 3.f.143.co.1
De spe. cap 4.f.144.co.2
De prudentia cap.5.f.144.co.3
De temperantia. cap.6 f.145.co.1
De fortitudine. cap.7.f.145.co.2
De iustitia. cap.8.fo.145.co.3
Dleta sexta, de septem donis spiritus sancti; Et primo,de dono timoris. cap.1.fol.146.col.1
De dono consilij. cap.2.f.147.co.2
De dono intellectus. cap.3.f.147.col.4
De dono sapientiæ. cap.4.f.148.co.2
Dleta septima, de beatitudinis euāgelicis; & primo de humilitate. cap.1.f.148.co.3

Universidad de Deusto
Biblioteca

De mãsuetudine,uel mititate. cap.2.f.150.co.3.
De fletu cap.3.fo.151.col.1
De misericordia. cap.4.f.151.co.3
De munditia cordis. cap.5.fo.152.col.2
De pace. cap.6.fo.153.col.1
De pœnitentia. cap.7.fo.153.col.2
Dleta octaua,de duodecim fructibus spiritus: Et primo de gaudio spirituali. cap.1.fo. 154.col.1
De longanimitate. cap.2.f.154.co.4
De benignitate. cap.3.f.155.co.1
De manuetudine. cap.4.f.155.co.1
De fide;de modestia;de cõtinẽtia;& de castitate cap.5.f.155.co.2
Dleta nona,de generali iudicio; Et primo de ijs,quæ ante ipsum,& in ipso agentur. cap.unicum.
Dleta decima,de pœna,& gloria; Et primo de pœnis inferni. cap.1.f.156.co.2
De gloria paradisi. cap.2.fo.156.co.4
De duodecim fructibus crucis, & passionis Christi. cap.3.f.157.co.3
De duodecim fructibus glorię. cap.4.fo. 157.col.4
De structura supernæ Ierusalem. cap.5.fol. 157.col.4
De societate,& tripudio supernæ Ierusalem. cap.6.f.159.col.2
THemata quædam breuia pro materia prædicanda singulis dominicis diebus;& in sanctorũ festiuitatibus p totũ anni circulũ. fo.160. col.4.cum sequentibus.
Eiusdem Seraphici doctoris tractatus de resurrectione à peccato ad gratiam. fo.165.co.1
Seraphici doctoris.S. Bonauenturæ Epistola,quę dam,quæ ad perfectionem consequendã instruit,& uiginti quinq; memorialibus conclu ditur. fo.166.col.2
Eiusdẽ Seraphici doctoris de rigimine animæ ad Blancham reginam Hispaniæ tractatus.fo. 168.col.3.
Cõtra magistrũ innominatũ malè de regula S. Frãciscisentiẽte;Epistola. fo.169.co.3
Expositio orationis dominicæ. fo.171.co.1.
Eiusdem S.Bonauenturæ tractatus, qui Speculũ beatæ Mariæ,idest expositio salutationis angelicæ,dicitur;& in sexdecim cap.distinguit. fo.172.co.2
Eiusdẽ tractatus de ꝓparatione ad missam; Et primo qualis probatio ad receptionẽ sacri eucharistię requirat. cap.1.fo.194.co.4
Quare Christus cõtinetur tantũ sub duabus speciebus. cap.2.fo.195.co.1
Quare Christus corpus suum dare voluit velatũ. cap.3.fo.195.col.2
De discussione cõscientię ante cõmunionem sacrã:& cũ quali ꝓpositõ,seu dispositione accedendum sit. cap.4.fo.195.col.2
Ex quanta charitate,quantoq; feruore acceden dũ sit cõicaturo. cap.5.fo.195.col.4
Qualiter,& p quæ ad celebrandũ homo accenditur. cap.6.fo.196.col.1
Quare necesse sit aiæ nostræ recipere sacramentum. cap.7.fo.196.co.2
Propter quid, & propter quam causam cõmunicandum sit. cap.8.f.196.co.3
De latria,q̃ soli Deo debetur. cap.9.f.197.co.1
De dulia. cap.10.f.197.co.1
De intentione celebrantis missarum solennia. cap.11.fo.197.co.1
De confessione celebrantis facienda. cap.12.fo. 197.co.2
Quomodo sacerdos celebrans se habeat infra sacrũ canonẽ. cap.13.f.197.co.3
Quomodo se habeat sacerdos post cõmunionẽ sacram. cap.14.fo.197.co.3
Eiusdem Seraphici doctoris discursus alius, de instructione sacerdotis ad sepreparandũ ad celebrandũ missam. fo.197.col.3
Psalteriũ beatæ virginis Mariæ per eundem Seraphicũ doctorem cõpositũ ad instar psalmorũ psalterij dauidici,cũ canticis nocturnalibus; & cũ hymno.Te matrẽ Dei laudamus in fine eius;& symbolo.Quicunq; uult saluus esse. fo.199.col.1.cum sequentibus.
Letaniæ beatissimæ Virginis. fo.206.col.1
Corona beatissimæ Virginis. fo.206.col.4
Eiusdẽ Seraphici doctoris cursus de passione Domini. fo.207.col.1
Cursus de compassione beatæ Virginis. fol. 208.col.3
Eiusdẽ doctoris carmina super Cant.Salue Reg. fo.210.col.1.
Expositio missæ. fo.210.co.3
Laudismus sanctæ crucis. fo.216.co.4
SEraphici doctoris S.Bonauẽturę soliloquiũ,de quatuor mentalibus exercitijs,quod dicitur imago uitæ,& dialogus;& primo incipit prologus. fo.217.co.2
Qũo aia p mentale exercitiũ debet radiũ cõtẽplationis reflectere ad interiora sua;ut videat qualiter est formata p naturã,deformata per culpã,& reformata p gratiã. cap.1.f.217.co.4
Qũo anima per mentale exercitiũ debet radiũ cõtẽplationis conuertere ad exteriora,ut cognoscat q̃ instabilis sit mũdana opulentia; q̃ mutabilis mundana excellentia;& quàm miserabilis mundana magnificentia. cap.2.fo. 222.col.3
Quomodo aia per mentale exercitiũ debet radium cõtẽplationis cõuertere ad inferiora;vt intelligat humanæ mẽtis ineuitabilem necessitatẽ;iudicii finalis formidabilẽ austeritatẽ; & pœnę infernalis intolerabilem pœnalitatẽ. cap.3.fo.225.col.2
Qũo aia p mẽtale exercitiũ debet radiũ cõtẽplationis conuertere ad superiora,ut cognoscat,& sapiat cœlestis gaudij inæstimabilẽ ꝓtiositatẽ;ineffabilẽ deliciositatẽ,& interminabilem æternitatem. cap.4.fo.226.col.2

Seraphici

SEraphici doctoris S. Bonauenturæ in Itinerarium mentis in Deum,Prologus. fo.230.col.4
De gradibus ascensionis in Deum, & de speculatione ipsius per uestigia eius in uniuerso. cap.1.fo.231.col.2
De speculatione Dei in uestigijs suis in hoc sensibili mundo. cap.2.fo.232.col.2
De speculatione Dei per suam imaginem naturalibus potentijs insignitam. cap.3.fo.233. col.3
De speculatione Dei in sua imagine donis gratuitis reformata. cap.4.fo.234.col.3
De speculatione diuinæ unitatis per eius nomẽ primarium, quod est esse. cap.5.fo.235. col.2
De speculatione beatissimæ Trinitatis ĩ eius nomine,quod est bonum. cap.6.fo.236.col.1
De excessu mentali, & mystico: in quo requies datur intellectui,affectu totaliter in Deũ per excessum transeunte. cap.7.fo.236.col.3
SEraphici doctoris S. Bonauenturæ in tractatum, qui dicitur Parũ bonum; seu incendiũ amoris; aut regimen conscientiæ; uel rosa uitæ; uel itinerarium in seipsum, Prologus. fo.237.col.1
De triplici modo se exercendi circa triplicem uiã sapiẽtiæ; Et primo de meditatione. par.1. cap.1.fo.237.col.2
De uia illuminatiua. cap.2.fo.238.col.1
De uia perfectiua. cap.3.fo.238.col.2
De oratione, per quam ad sapientiam peruenitur. par.2.fo.238.col.4
De contemplatione,per quam ad sapientiã peruenitur. par.3.fo.240.col.2
SEraphici doctoris S. Bonauenturæ in eiusdem tractatum, de septem itineribus æternitatis, Prologus. fo.242.col.1
De intrinseco secreto, & æternali manerio in Christo. sect.1.dist.1.fo.242.col.2
Qualiter in illo intrinseco secreto uariæ mansiones distinguantur. dist.2.fo.242.col.3
Secundum quid, homo ad illud intrinsecum secretum admittatur. dist.3.fo.243.col.1
Quibus pedibus spiritus noster illud intrinsecũ secretum ingrediatur. dist.4.fo.243.col.4
Qualiter spiritus noster in illo intrinseco multipliciter esse dicatur. dist.5.fo.244.col.2
Qualiter spiritus noster in illo intrinseco stabilitur,& perpetuatur. dist.6.fo.244.col.3
Quę,& quot sunt itinera,per quę ad illud intrinsecum peruenitur,& intratur. dist.7.fo.245. col.1
De itineribus,quibus ad illud intrinsecum secretum, & ęternale manerium in Christo accenditur; Et primo de primo itinere æternitatis,quod est æternorum recta intentio. sect.2. par.1.fo.246.col.1
Quæ sit necessitas istius itineris: & quare alijs itineribus præmittatur. dist.1.fo.246.col.1
Quid sit intentio: & à qua potẽtia animæ oria tur. dist.2.fo.246.col.2
Qualiter intentio Deiformis, & æterna efficiatur. dist.3.fo.246.col.3
Per quæ signa intentio recta,simplex, & perfecta cognoscatur. dist.4.fo.247.col.1
Qualiter spiritus humanus per intentionem rectam ad intrinsecum æternale manerium Domini Iesu accedat,& ingrediatur. dist.5. fo.247.col.2
Qualiter spiritus,ad ueniendum per iter rectæ, & simplicis intentionis ad ęternum intrinsecum Domini Iesu, dulciter ab eo inuitatur. dist.6.fo 247.col.3
De secundo itinere ęternitatis,quod est ęternorum studiosa meditatio. par.2.fo.248.col.1
Quare iter studiosæ meditationis immediatè iter intentionis sequatur. dist.1.fo.248.col.1
Quid sit meditatio: & qualiter à cogitatione distinguatur. dist.2.fo.248.col.2
Qualiter ĩ itinere meditationis Deus spiritum humanum illuminet,& confabuletur. dist.3. fo.248.col.3
Qualiter spiritus humanus in itinere meditationis Deum alloquatur. dist.4.fo.249.col.1
Qualiter allocutio diuina intrinseca à nostra meditatione distinguatur.dist.5.fo.250.col.1
Qualiter spiritus humanus per iter meditationis ęternitatem Iesu ingrediatur. dist.6. fo.250.col.4
Qualiter spiritus humanus ad ueniendum per iter meditationis ad æternitatem Iesu inuitatur. dist.7.fo.251.col.2
De tertio itinere æternitatis, quod est æternorũ limpida contemplatio. par.3.fo.251.col.4
Quæ sit istius itineris necessitas: & quare iter meditationis immediatè sequatur. dist.1. fo.251.col.4
Quid sit contemplatio: & qualiter descriptio eius intelligatur. dist.2.fo.252.col.1
Qualiter contemplatio à meditatione speculatione, & intuitiua uisione distinguat. dist.3. fo.252.col.2
Qualiter contemplatio secundum diuersos gradus diuersimodè à diuersis diuidatur: & hæc habet quatuor articulos. dist.4.fo.253.col.1
Quantã iucunditatem spiritus humanus in itinere contemplationis experiatur. dist.5. fo.256.col.2
Qualiter per iter contemplationis spiritus æternum manerium Iesu ingrediatur. dist.6. fo.257.col.3
Qualiter spiritus humanus ad ueniendum per iter contemplationis ad secretum Iesu inuitatur. dist.7.fo.257.col.4
De quarto itinere æternitatis, quod est æternorum charitatiua affectio. fo.258.col.2
Quare iter charitatiuæ affectionis iter contemplationis immediatè sequatur. dist.1.fo.258. col.2
Quid sit charitatiua affectio: & quomodo sit iter ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

iter ad æterna, ut uerius cognoscatur. dist.1. fo.258.col.3
Qualiter charitatiua affectio à naturali affectione, uel acquisita dilectione distinguatur. dist.3 fo.258.col.4
Quibus signis, & coniecturis charitatiua affectio qualitercunq; manifestatur: Et hæc habet.4.arti. dist.4.fo.259.col.4
Qualiter charitatiua affectio à sanctis doctoribus per gradus diuidatur: Et hæc habet tres articulos. dist.5.fo.261.col.4
Qualiter spiritus noster per iter charitatiuæ affectionis, æternum manerium ingrediatur. dist.6.fo.265.col.1
Qualiter spiritus humanus, ad ueniendum per iter charitatiuæ affectionis ad intrinsecum, & æternum secretum Domini, ab ipso amicabiliter inuitatur. dist.7.fo.265.col.2
De quinto itinere æternitatis, quod est æternorum occulta reuelatio. par.5.fo.265.col.4
Qualiter iter occultæ reuelationis æternorum, iter charitatiuę affectionis sequatur. dist.1. fo.265.col.4
Qualiter reuelatio æternorum dicatur occulta: & qualiter distinguatur. dist.2.fo.266.col.1
Qualiter per sensibilem reuelationem ad excessum æternorum alliciatur. dist.3.fo.266.col.2
Qualiter per intellectualem reuelationem æternorum spiritus noster ad æterna introducatur. dist.4.fo.266.col.3
Qualiter per superintellectualem reuelationem æternorum spiritus noster æternitati innitatur. dist.5.fo.266.col.4
Qualiter superintellectualis reuelatio æternorũ à nobis acquiratur. dist.6.fo.267.col.2
Qualiter ad iter occultæ reuelationis æternorũ spiritus noster à Domino inuitatur. dist.7. fo.267.col.4
De sexto itinere æternitatis, quod est æternorũ experimentalis prægustatio, & notitia. par.6. fo.268.col.1
Quid hæc experientia dicatur: & quare præcedentia itinera sequatur. dist.1.fo.268.col.1
Quarum potentiarum ista experimentalis notitia dicatur. dist.2.fo.268.col.2
Qualiter spirituales sensus potentiarum ab experimentali notitia impediantur. dist.3. fo.268.col.3
Quare interiores sensus spirituales reparantur, uel reformantur. dist.4.fo.268.col.4
Qualiter per gustum interiorem spiritualẽ æterna prægustantur. dist.5.fo.269.col.1
Qualiter quilibet sensus iterior spiritualis æterna experiatur. dist.6.fo.269.col.3
Qualiter spiritus noster ad ueniendum per iter experientiæ ad intrinsecum Domini inuitatur. dist.7.fo.270 col.4
De septimo itinere ęternitatis, quod est æternorũ meritoria, siue Deiformis operatio. par.7. fo.271.col.2
Quare iter meritoriæ operationis præcedentia itinera subsequatur. dist.1 fo.271.col.3
Quare natura rationalis ad hoc facta est ꝙ operetur; & ęternum finem per hoc cõsequatur. dist.2.fo.271.col.3
Quare homo secundũ duplicem naturam, corporalem (scilicet) & spiritualem, operari denotetur. dist.3.fo.271.col.4
Qualiter operatio utriusque naturæ, corporalis (scilicet) & spiritualis, Deiformis efficiatur. dist.4.fo.272.col.1
Qualiter diuersi gradus utriusque operationis, uel species distinguantur. dist.5.fo.272.col.3
Qualiter spiritus per utranque uitam (hoc est) actiuam & contemplatiuam ad æterna ingrediatur. dist.6.fo.273.col.1
Qualiter ad ueniendum per iter meritoriæ operationis, à Domino inuitetur. dist.7.fo.273. col.2
EIusdem seraphici doctoris tractatus de quatuor uirtutibus Cardinalibus. fo.274.col.3
Octo collationes factę in conuentu tholosano; Et primo de incarnatione uerbi. collatio.1. fo.275.col.3
De timore Dei. collatio.2.fo.276.col.1
De obedientia. collatio.3.fo.276.col.2
De uerecundia. collatio.4.fo.276.col.2
De taciturnitate. collatio.5.fo.276.col.3
De deuotione. collatio.6.fo.276.col.3
De diligentia. collatio.7.fo.276.col.4
De disciplina. collatio.8.fo.276.col.4
Eiusdem libellus apologeticus, hoc est, excusatorius, in eos, qui minorum fratrum ordini aduersantur. fo.277.col.1
Alphabetum boni monachi in scola Dei ordinatum continens.23.lectiones. fo.283.col.4
Alphabetum religiosorum incipientiũ. fo.284. col.2
EIusdem seraphici doctoris tractatus de mystica theologia continens materiam trium uiarum; Et primo incipit Prologus. fo.284. col.3
De uia purgatiua. cap.1.par.1.fo.285.col.3
De modo purgatiuo. cap.1.par.2.fo.eod.col.4
De uia illuminatiua. cap.2.par.1.fo.287 col.1
De triplici anagogia, in qua orationis dominicę anagogica declaratio exhibetur.cap.2.par.2. fo.eod.col.3
De duplici uia illuminatiua. cap.2.par.3.fo.291. col.3
De uia unitiua. cap.3.par.1.fo.292.col.1
De triplici uia ad diuinam sapientiam. cap.3. par.2.fo.294.col.3
Quomodo unitiua, & mystica sapientia obtineri possit. cap.3.par.3.fo.296.col.4
Sapientia diuina à Deo edocta, qualis sit.cap.3. par.3.fo.299.col.1
Quæstio unica, qua declarat, quomodo anima rationalis per affectum in Deum moueatur. ibidem.fo.301.col.4

EIusdem

EIusdẽ seraphici doctoris fascicularius, in quo de spiritualibus, exercitijs tractatur; Et primo incipit Præfatio. fo.304.col.4
Qualiter fiat memoria pctõrũ.cap.1.f.304.co.4
Generalis modus ad formandum meditationes de morte. cap.2.fo.305.col.1
Generales modi ad formandum meditationes de pœnis infernalibus. cap.3.fo.305.col.2
Generales modi meditandi circa extremum iudicium. cap.4.fo.305.col.3
Generales meditationes de gloria cœlesti.cap.5 fo.305.col.4
Breuis modus meditandi circa Dei beneficia. cap.6.fo.305.col.4
De cœna Domini, & præparatione ad susceptionem corporis Christi. cap.7.fo.306.col.2
De generali materia se exercendi in passione Domini. cap.8.fo.306.col.4
Passio Christi breuiter collecta ad modum fasciculorum; Et primo fasciculus primus, de oratione in orto, & captione. fo.307.col.3
Fasciculus secundus, de illusione coram Anna, & Caypha, & de negatione Petri. fo.307.col.4
Fasciculus tertius, de Christi coronatione, & crucifixione. fo.307.col.4
Fasciculus qaartus, de ijs, quæ facta sunt, dum Christus penderet in cruce, & de emissione spiritus. fo.308.col.1
Fasciculus quintus, de ijs, quæ facta sunt, Christo pendente in cruce post mortem. fo.308.col.1
Fasciculus sextus, de septem signaculis in passione Christi reseratis. fo.308.col.1
Fasciculus septimus, de resurrectione, & ascensione, & missione Spiritussancti. fo.308.col.2
EIusdem doctoris de duobus necessarijs ueris bellatoribus; Et primo de certamine contra gulam. cap.1.fo.308.col.3
De pugna, & natura luxuriæ, & remedijs eius. cap.2.fo.308.col.4
De phylargiria, uel auaritia, & remedijs eius. cap.3.fo.309.col.1
De ira, & remedijs eius. cap.4.fo.309.col.1
De inuidiæ natura, & ortu, & remedijs eius. cap.5.fo.309.col.2
De acedia, & remedijs eius. cap.6.fo.309.col.3
De tristitia, & pugna contra tristitiam, & remedijs eius. cap.7.fo.309.col.3
De uana gloria, & remedijs eius. cap.8.fo.309. col.4
De superbia, & remedijs eius.cap.9.fo.310.co.1
SEraphici doctoris sancti Bonauenturæ de septem gradibus contemplationis tractatus. fo.310.col.2
Eiusdẽ tractatus de quinque festiuitatibus pueri Iesu; Et primo incipit Prologus. fo.311. col.2
Prima solennitas de conceptione pueri Iesu. fo.311.col.3
Secunda solennitas de natiuitate pueri Iesu. fo.312.col.2
Tertia solennitas de impositione nominis pueri Iesu. fo.312.col.4
Quarta solennitas de Magorum adoratione. fo.313.col.1
Quinta solennitas de præsentatione pueri Iesu in templum. fo.314.col.3
EIusdem seraphici doct.tractatus de ecclesiastica hierarchia continens quatuor partes; Et primo pars prima, in qua de tribus ordinibus primæ hierarchiæ tractatur. fo.315.col.1
De ordine Seraphim. fo.317.col.1
De ordine Cherubim. fo.318.col.2
De ordine Thronorum. fo.319.col.2
SEcunda pars, in qua de tribus ordin. secundæ Hierar.tractatur; Et primo de ordine Dominationum. fo.320.col.3
De ordine Virtutum. fo.321.col.2
De ordine Potestatum. fo.322.col.1
TErtia pars, in qua de tribus ordi. tertiæ Hierarchiæ tractatur; Et primo de ordine Principatuum. fo.322.col.4
De ordine Archangelorum. fo.323.col.3
De ordine Angelorum. fo.324.col.2
QVarta pars, in qua de cœlorum proprietatibus applicatis angelis, & hominibus, tracta tur. fo.325.col.2
SEraphici doctoris S. Bonauenturæ in meditationes uitæ Domini nostri Iesu Christi Prologus, in quo de huiusmodi meditationum effectibus tractatur. fo.332.col.3
De solicita pro nobis intercessione Angelorum. cap.1.fo.334.col.2
De contentione inter misericordiam, & ueritatem; iustitiam & pacem. cap.2.fo.333.col.2
De uita Mariæ uirginis, & de septem petitionibus eius. cap.3.fo.333.col.4
De incarnatione Christi. cap.4.fo.334.col.2
Quomodo beata Virgo uisitauit Elisabet, &c. cap.5.fo.335.col.1
Quomodo Ioseph uoluit dimittere Mariam: & quomodo Deus permittit suos tribulari. cap.6.fo.335.col.3
De natiuitate Christi, & alijs.cap.7.fo.335.col.4
De circũcisione, & fletu Domini. cap.8.fo.336. col.4
De Epiphania, siue apparitione Domini. cap.9. fo.337.col.2
De mora Dominæ apud præsepe.cap.10.fo.337. col.4
De purificatione beatæ Virginis. cap.11. fo.338.col.1
De fuga Dñi in Aegyptum:. cap.12.fo.338.col.3
De reditu Domini ex Aegypto. cap.13. fol.339.col.3
Quomodo puer Iesus remansit in Ierusalem. cap.14.fo.340.col.2
Quid Dominus fecit à duodecimo anno usque ad tricesimum annum. cap.15.fo.340.col.4
De baptismo Domini nostri Iesu Christi.cap.16 fo.341.col.4

De ieiunio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

De ieunio, & tentationibus Christi; & reditu eius ad matrem. cap.17.fo.343.co.3
De apertione libri in synagoga. cap.18.fo.344. col.4
De uocatione discipulorum.cap.19.fo.345.co.1
De conuersione aquæ in uinum ad nuptias.cap. 20.fo.345.col.2
De sermone Domini in monte,qui incipit à paupertate. cap.21.fo.345.co.4
De seruo centurionis, & filio reguli à Domino liberatis. cap.22.fo.346.co.2
De paralytico misso per tectum,& à Domino curato. cap.23.fo.346.co.2
De socru Simonis liberata. cap.24.fo.346.co.3
De dormitione Domini in nauicula. cap.25. fo.346.co.3.
De filio uiduæ à Domino suscitato. cap.26.fo. 346.co.4.
De puella suscitata, & Martha curata. cap.27. fo.346.co.4
De conuersione Magdalenæ,& alijs. cap.28.fo. 347.co.1
Quomodo Ioannes misit discipulos ad Iesum. cap.29.fo.347.co.3
De obitu Ioannis Baptistæ. cap.30.fo.347.co.4
De locutione cum Samaritana. cap.31.fo.348. col.1.
Quomodo Iudei uoluerint præcipitare Dominum de supercilio montis.cap.32.fo.348.co.3
De habente manum aridam à Domino curato. cap.33.fo.348.co.3
De multiplicatione panum: & quomodo se diligentibus Dominus subuenit. cap.34.fo.348. col.3
De fuga Domini,quando uoluerunt Iudæi facere eum regem: Item contra mundi honores. cap.35.fo.349.co.1
Quomodo Dominus orauit in monte: & descendens ambulauit super aquas, & multa plura de oratione. cap.36.fo.350.co.1
De Chananea: & quomodo Angeli nobis fideliter seruiant. cap.37.fo.351.co.4
Qualiter aliqui ex uerbis Domini scandalizati fuerunt. cap.38.fo.352.co.2
De retributione relinquentium omnia. cap.39. fo.352.co.2
Qualiter Dominus quęsiuit à discipulis,quid dicetur de eo. cap.40.fo.352.co.4
De transfiguratione Domini in monte. cap.41. fo.352.co.4
De ejectione ementium,& uendentium de templo. cap.42.fo.352.co.4
De probatica piscina: Item ne quis sit fratris iudex temerarius. cap.43.fo.353.co.1
Quomodo discipuli Christi uellebant spicas: Itē de paupertate. cap.44.fo.353.co.3
De ministerio Marthæ, & Mariæ: & de ordine contemplationis, & q̄ actiua uita duas habet partes,inter quas existit contemplatiua. cap. 45.fo.355.co.2
Quòd actiua præcedit contemplatiuam. cap. 46.fo.355.co.4
De oratione: Item de septem, quæ præcedunt bonum doctorem. cap.47.fo.356.co.1
De exercitio uitæ actiuæ. cap.48.fo.356.co.4
De exercitio uitæ contemplatiuæ. cap.49.fo. 357.co.2
De tribus generibus contemplationis. cap.50. fo.357.co.4
De contemplatione humanitatis Christi. cap. 51.fo.358.co.1
De contemplatione cœlestis curiæ. cap.52.fo. 358.co.3
De contemplatione maiestatis Dei: Item q̄ quatuor sunt genera contemplationis. cap.53. fo.358.co.4
De modo uiuendi in actiua uita. cap.54.fo. 359.co.2
De modo uiuendi in uita contemplatiua. cap. 55.fo.360.co.1.
De quatuor impedimentis contemplationis. cap.56.fo.360.co.2
Quòd uita contemplatiua præfertur actiuæ. cap.57.fo.361.co.1
Quòd ex tribus causis contemplator reducit se ad actiuam: Item de eo q̄ fides sine operibus mortua est. cap.58.fo.361.co.3
Quomodo Dominus dixit Iudæis,q̄ ecclesia de uolueretur ad gentes sub similitudine cultorū uineæ,qui filium Domini sui occiderunt.cap. 59.fo.362.co.2
Quomodo uoluerunt Iesum capere in sermone. cap.60.fo.362.co.2.
De cæco illuminato in Iericho, & multa alia. cap.61.fo.362.co.3
Qualiter Dominus intrauit domum Zachæi. cap.62.fo.363.co.1.
De cæco à natiuitate illuminato. cap.63.fo. 363.co.2
Quomodo Dominus fugit de templo, & abscondit se,quando Iudæi uoluerunt eum lapidare. cap.64.fo.363.co.2
Quomodo alia uice uoluerunt lapidare Iesum. cap.65.fo.363.co.3
De resuscitatione Lazari. cap.66.fo.363.co.3
De maledictione ficus. cap.67.fo.364.co.1
De muliere in adulterio deprehensa. cap.68.fo. 364.co.1
De conspiratione Iudæorum contra Iesum; & de fuga eius in ciuitatem Effren. cap.69.fo. 364.col.2
Quomodo Dñs Iesus redijt in Bethaniam, ubi Maria Magdalena unxit pedes eius. cap.70. fo.364.co.2
De aduentu Domini in Ierusalem super asello: & quomodo Iesus dicitur tribus uicibus fleuisse. cap.71.fo.364.co.4
Quomodo Dominus Iesus mortem suam prædixit matri. cap.72.fo.365.co.1
De cœna Domini: Item de mensa, & modo sedendi in mensa: & exemplum quinq; uirtutū Christi in ipsa cœna. Item quinq; notata ex sermone Domini. cap.73.fo.365.co.2
Meditatio de passione Domini in generali. cap. 74.fo.366.co.3
Meditatio de passione Domini ante matutinas. cap.75.fo.367.co.1
Meditatio passionis Christi hora prima. cap. 76.fo.368.co.2
Meditatio passionis Christi hora tertia. cap. 77.fo.368.co.4
Meditatio passionis Christi horæ sexta. cap.78. fo.369.co.1
Meditatio passionis Christi hora nona. cap.79. fo.369.co.3
De aperitione lateris Christi.cap.80.fo.370.co.1
Meditatio passionis Christi hora uespertina. cap.81.fo.370.co.2
Meditatio passionis Christi hora completorij. cap.82.fo.370.co.4
Meditatio post completorium. cap.83.fo. 371.co.2
Meditatio de Domina,& sociabus eius die sabbati. cap.84.fo.371.co.3
Meditatio de Domino Iesu die sabbati descendentis ad infernum. cap.85.fo.372.co.1
Canticum sanctorum de limbo. cap.86.fo.372. col.1
De resurrectione Domini, & quomodo primo apparuit matri. cap.87.fo.373.co.3
Quomodo Maria Magdalena,& aliæ duæ Marię ibant ad monumentum. cap.88.fo.373.co.4
Quomodo Dominus apparuit tribus Marijs. cap.89.fo.373.co.4
Quòd Dominus apparuit Ioseph, Iacobo minori,& Petro. cap.90.fo.374.co.2
De reditu Domini ad sanctos patres post resurrectionem. cap.91.fo.374.co.3
Quòd Dominus apparuit duobus discipulis eūtibus in Emaus. cap.92.fo.374.co.4
Quòd Dominus apparuit reclusis in die resurrectionis. cap.93.fo.375.co.1
Quòd Dominus apparuit discipulis in octaua paschæ, & erat cum eis Thomas. cap.94.fo. 375.co.2
Quòd Dominus apparuit discipulis in Galilæa. cap.95.fo.375.co.3
Quòd Dominus apparuit discipulis ad mare tyberiadis. cap.96.fo.375.co.3
Quòd Dominus apparuit plusquam quingentis fratribus simul, & de duodecim apparitionibus. cap.97.fo.375.co.4
De ascensione Domini. cap.98.fo.376.co.1
De missione spiritus sancti. cap.99.fo.377.co.4
Excitatio desiderij ad patriam per mortis appetitum. cap.100.fo.377.co.4
De modo meditandi uitam Christi: & cōclusio libri. cap.101.fo 378.co.2
Eiusdem Seraphici doctoris opus contemplationis per hebdomadam. fo.378.co.4
Opus de septem uerbis Domini in cruce. fo. 380 co.2
Philomena aptata passioni Domini per septem horas canonicas. fo.381.co.1
Laus seu rhytmus secūdum' literas salutationis angelicæ,scilicet.Aue Maria. fo.382.co.3
Maria figuratur per fontem, qui ascendebat de terra. fo.382.co.4
Maria figuratur per lignum uitę. Ibidem
Maria figuratur per Paradisum uoluptatis. Ibid.
Maria figuratur per archam Noe. Ibidem
Maria figuratur per scalam Iacob. fo.383.co.1
Maria figuratur per rubum,qui ardebat, & non comburebatur. Ibidem
Maria figuratur per ſuas,in quo fuit manna. Ibid.
Maria figuratur per uirgam Aaron. Ibidem
Maria figuratur per stellam,& per uirgam,de qui bus propheтauit Balaam. Ibidem.co.2
Maria figuratur per concham Gedeon. Ibidem
Maria figuratur per domum Domini. Ibidem
Maria figuratur per Abigail,quę fecit pacem inter Dauid,& Habel. Ibidem
Maria figuratur per Iudith,quæ occidit Holofernem. Ibidem co.3
Maria figuratur per Esther. Ibidem
Maria figuratur per columbam, quæ attulit ramum oliuæ. Ibidem.co.4
Maria figuratur per portam clausam, per quam uir non transiuit. Ibidem
Maria figuratur per mulierem,quam uidit Ioannes in Apocalypsi. fo.384.co.1
Oratio ad beatam Virginem. Ibidem
Alia oratio ad eandem. Ibidem
Psalterium minus beatę Virginis cōtinens tres quinquagenas in rhytmis. fo.384.co.2
Declaratio terminorū theologiæ. fo.385.co.4
Summa de essentia, & inuisibilitate,& immensitate Dei. fo.388.co.1
Eiusdem Seraphici doctoris opusculum, quod amatorium nuncupatur. fo 389.co.4
Sermones de decem præceptis: Et primò de p̄ceptis in genere. fo.398.co.3
De primo præcepto. fo.399.co.3
De secundo præcepto. fo.402.co.1
De tertio præcepto. fo.402.co.4
De quarto præcepto. fo.403.co.4
De quinto,sexto,& septimo p̄cepto. fo.404.co.4
De octauo,nono,& decimo p̄cepto. fo.406.co.1
Eiusdem Seraphici doctoris tractatus, qui lignū uitæ inscribitur. fo.407.co.2
Eiusdem Seraphici doctoris tractatus de sex alis Cherubim. fo.413.co.1
Eiusdem doctoris alter tractatus de sex alis Seraphim. fo.414.co.3

Secundæ partis paruorum opusculorum seraphici doctoris S. Bonauenturæ iam librorum, quàm distinctionem, collationum, capitulorumq; omnium index absoluitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

D. BONAVENTVRAE DOCTORIS SERAPHICI, OPVSCVLA OMNIA: RERVM ATQVE VERBORVM INSIGNIVM, INDEX COPIOSISSIMVS.

ADNOTATIO.

Ne in immensum index hic progrederetur, benigne lector, sub eadem uoce atq; casu, omnes quoad licuit, sententias complexi sumus: insuper cum in eodem folio siue capite multa notatu digna uiderentur, eandem rem contuentia, unam aut binas elegimus sententias, quibus te illuc mitteremus, satis existimantes, locum indicasse, id genus materiæ continentem. Cæterum cum multa eiusdem Tomi sese comitantur loca, semel tantum Tomum adnotauimus, ne idem frustra pluries repeteretur. Porrò solius quandoq; folij, numerum posuimus, ob id quod uel per totum illa de re folium agitur, aut certè quòd facile ex capitis inscriptione queat inueniri quod cupimus. Contrà uerò columnam duncaxat recensemus, quoties eiusdem folij contexitur sententia.

Aaron & filij, uinũ bibere minimè soliti cũ dño ministrarent, tom.1. folio 284. col.2. & 3.
Abbas erga subditos uti pẽ se gerat, to. 1.fol.158. col.4. doctrina polleat. ibidem.
Abbatissa qualis sit op3, to.1.f.160.co.1.
Abigail B. Mariam præfiguratsse, tom.2. fo.188.col.3.383.col.2.
Abimelech antichrẽ egit, to.1.f.30.col. 4. luxuriosum refert, to. 2.fol.130.co.4.
Abnegare semet, trifariam contingit, to.1.fo.236.col.3.
Abrahamo promisit Deus dare terram quam olim Sem filius Noe possederat, to.2.fo.56. col.1.
Abrenuntiare omnibus, perfectionis euangelicæ esse, to.1.fo.259.col.3. nõ esse Deum tentare, 260.col.4.
Abrenuntiationis perfectæ forma, to.1. fol.289.col.3.
Absoluere quando haud possit sacerdos, to.1.fo.134.col.4.
Absolutio Papæ reseruata, quib. casibus ab alio impẽdi potest, to.1.fo.98. col. 3. quib. deneganda, 135.col.1.
Abstinẽtia necessaria ad perfectionẽ, & ad multa utilis, tom.1.fo. 266. col.1. 282.col.1.283.col.1. eleemosynam adiscit, 207. col.1. orationem iuuat, col.2. Religiosis amica sit, to.2.fo.49. col.1. sit discreta, 354. col.4. primatũ inter uirtutes obtinet, ibid.
Abstinentiæ gradus, to.1.fo.125.col.1. authoritates doctorum, 176.col.3.
Abstinere à carnib. eisq; uesci, perfectè imperfectèq; quid fieri, to.1.f.282.col.4
Abstinent à licitis duab. de causis uiri perfecti, to.1.fo.285.col.1.
Abusus uirtutum, to.1.fo.159.col.1. uxoris adulterium estimatur, 161.col.3.
Abutentes confessione sacramentali, ut puniendi, to.1.fo.134.col.4.
Accedere ad Deũ quid sit, to.1.fol.121. colum.3.
Acceptio munerum an sit peccatum, to. 2.fo.120.col.2. triplex uitãda iudicibus, to.1.fol.163.col.1.
Acceptio personarũ quid sit, to.1.fo.93. col.4. in cõfessione cauenda, 127.col. 3. iudicium peruertit, 191.col.3. ut sit peccatum, to.2.fol.122.col.4.
Accidentia cur sine subiecto in Eucharistiæ maneant sacro, to.1.fol.84.co.1.
Accipere beatius quandoq; quàm dare, to.1.fol.307.col.3.
Accusans aliquem ad mortem, ut pœnitebit, to.1.fol.130.col.1.
Accusare uitia propria iustorum esse, to.1.fo.182.col.3.
Accusare nosmet debemus, to.2.fo.359. colum.3.
Acedia quid, to.1.fo.70.col. 3. qui committatur, 128.col.1. triplex, tom.2.fo. 59.col.3. remedia, col.4. ut sit lethalis 123.col.4. quibus rebus adsimiletur, 129.col.2. quæ damna inferat, col.3.
Acediæ diffo spes, atq; ples, to.1.fo.96 col.2. authoritatẽ doctorũ, 167.col.1.
Achior qui, & Achan Antichristi figura, to.1.fol.30.col.4.
Actio ois quid hîc debeat, to.1.fo.58.co. 1. bona cõsciam lætificat, t.1 f.45.co.3.
Actionis & contemplationis uicissitudines, to.2.fol.356.col.3.
Actionem ubiq; comitatur aliqua passio, to.1.fol.70.col.4.
Actio principij perfectissimi qualis sit, to.1.fol.64.col.2.
Actiua uita contemplatiuæ miscenda, to.2.fo.101.col.3. ad æternã patriam tendit, 273.col.1. geminas habet partes, 355.col.3. præcedit contemplatiuam, col.4. in quo consistat, 359.co.2.
Actiuæ uitæ opera, to.1.fo.195.col.2. merita magna. 208.col.1.
Actiui & contẽplatiui in cœlo, & in terra, to.1.fo.42.col.2.
Actus addit sup potẽtiã, to.1.fo.16.col.1.
Actus Hierarchici, to.1.fo.42.col.2. 104. co.3. ad pfectionẽ diuersi. 286.co.2. qua drupliciter differẽtes, to.2. fo.115.co.4
Actus multiplices & uarij in Christo, to.1.fo.276.col.4.
Actus coniugalis ut licitus uel illicitus sit, to.1.fol.99.col.2.161.col.2.
Actus ut sua attingant obiecta. to.2.fo. 268.col.2.
Adã gustauit de ligno scíæ, & pdidit lignũ uitæ, to.1.fo.6. col.4. & Eua quali a Diabolo argumẽto decepti fuere 7.co.2. ut lapsus fuerit. 68.co.3. & 4. ueniale ratus est futurũ deliquiũ suũ, ibid. si stetisset corpus sibi paruisset, 69.col.2. quã habuerit rerum cognitionem, & unde 71.col.1.
Adami lapsus uti acciderit, to.1.fo.68. co.3. & 4. pctũm ut cæteris maius sit, 92.co.2. funiculi siue uincula quænã, to.2.fo.262.co.4.265.col.1.
Adamo quæ fuerit pœna inflicta, transgressionis ergo, to.1.fo 68. co 4. 100. co.2. mulieris peccatũ iputat. 68.co.3
Adamum ut imitentur omnes qui peccant, to.1.fo.70.col.2.
Adiutoriũ mulistriã homini a Deo collatum, to.1.fo.67.col.3.
Adolescens uerecundus, pulcherrima gemma, to.2.fo.147.col.2.
Adoratio latrica, qui chro cõueniat, to. 1.fo.73.co.2. duplex, to.2 fo.401.co.4
Adorare Deũ & sctos ut debeamus, to. 1.fol.218.col.1.& 2.
Adoratores ueri q sint, to.2.fo.249 co.
Aduersus filij Dei in mundũ cur tandiu dilatus, & q cõgruentissimè uenerit, to.1.fo 71. & 72. meditatio, 147.co.4.
Aduersa libenter ferre, charitatis maximæ indiciũ esse, to.2.fo.260.col.4.
Aduersarium uincere sine dei gratia nequimus, to.2.165.col.2.
Aduersitatẽ, præcedit aut sequitur prosperitas, to.2.fo.138.col.3.
Aduersitates ut sint salubres electionisque signa, to.1.fo.269 col.2.
Aduersis reb. prudenter utendum, to.2. fo.61.col.1.
Adulatio quid & quotuplex, to.1 fo.94. col.3. quantum noceat. 183.col.2.
Adulator quis sit, to.1.fo.183.col.2.
Adulterium quid, to.1.fol.97. col.1.
Adulter quam ageat pœnitentiam, to.1. fol.234.col.3.
Aduocatio iniusta peccatum, to.2.fol. 121.col.1.
Aduocatus iustus iniustusnè quis sit, to.1.fo.157.col.2.
Aedificia magna construentes religiosi multipliciter peccãt, to.1.fo.245.co.1.
Aegypti tenebræ errores Ethnicorũ, to. 1.f.19.co.3. Idola pstrata sũt, puero Iesu eã igrediẽte regionẽ, to.2.f.358.co.4
Aequitas iustitiæ ut seruanda, to. 1.fo. 205.col.2.
Aestimatio sui propria ruina, to.1. fol. 166.col.2.
Aetas nulla sera est, ad discendum, to. 1.fol.208.col.3.
Aetates ecclesiæ, to.1.fo.31.col.1.
Aetates mũdi, & hoĩs referuntur ad septẽ primordiales dies, to.1.f.59.co.1.4
Aeternitas ignota philosophis, to.1.fo. 20.col.4. quid sit. 102.co.3. tom. 2.fo. 242.co.2.& 245.col.2. noua incarnatio uerbi dei, 275.col.3.
Affectiua potentia aiæ, to.1.fo.66 co.4.
Affectus pentis seculi, to.1.fo.97.col.2.
Affectus animæ oĩum sunt uitiorũ aut uirtutum cõis materia & principiũ, to.1.fo.205.col.4.
Affectus dilectionis cur homini insitus, to.2.fo.56.col.4.
Affectus uarij trahũt ad factã cõionem, to.2.fo.89.col.1.306.col.3.&4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Affectus expurgandus, to.2.fo.216. col. 4.258.col.1.quintuplex.259.col 1.
Affectus angelicus circularis, o.2. fol. 125.col.4.
Affinitas & cõsanguinitas qui differãt, to.3. fo.117.col.1.qui contrahatur, & quot genera sint affinitatis, ibid.
Affinitio in prosperis proximi, inuidiæ germen, to.1 fo.96.col.1.
Afflictiones externę, quàm fuit utiles, to.2 fo.106.col.2.
Agẽs eò potẽtius agit, quò formã agẽdi perfectius possidetur, to.1.fo.2.col.1.
Agnus cur chẽs dicat to.2.fo.216.co.3.
Alæ duodecim fidei articuli sunt, to.1. fo.22.co.3. seraphin quid designent, fol.131.col.1.413.cum sequentib.
Allegoria duplex, t.1. f 11. co 3.27.104. 90.co.1.haud ubiq; reqrẽda.60.co.1.
Alexander Alensis doctor approbatus, tom.2.fo.20.col.1.
Alienatio mentis, tribus decausis contingit, to.2.fo.93.col.3.
Alimentum medicamenti instar sumendum, to.1.fo.176.col.4.
Allocutio diuina à quibus audiatur, to. 2.fol.248.columna tertia, animæ ad deũ.249. col. 2.ut multipliciter á meditatione distinguatur, 250.col.1.
Alphabetum paruum, to.2.fo.283 col. 4.Religiosorum.284.col.2.
Altaris ministeriũ ut reuerenter agendum, to.2.fo 30.col.1.
Altitudo & sublimitas scripturæ sacræ, to.1.fo.1.2.3.4.fidei 21.col.4.
Altissimè de Deo sentiẽdũ, to.2.f.169.c.3
Aman, ut Antichristum præsignarit.to. 1.fo.30.col.4.
Amator mũdi à Deo derelinquitur, to. 1.fo.309.col.3.
Amator uerus quid sit, to.2. fo.261.co.4
Ambitio crux diaboli, uile uitium, radix iniquitatis, pestis simulatoria, to.1.fo.156.col.3.& 4. multorum malorum origo, to.2.fo.349.col.3.
Ambitiosus antichristi discipulus, to.1. fol.156.col.2.
Ambitiosi audaces sunt, tom.1. fo.153. col.2.repellẽdi ab Ecclesia.156.col.2.
Amẽ quid significet, & quotupliciter accipi soleat, to.2.fo 172. col.1.
Amicitia spiritualium fœminarũ perniciosissima, to.1.fo.143.col.4.uera qui probet, 198.co.2.& 3.eius gradus.ibi.
Amor perfectè unit animam Deo, tom. 1.fo.12.col.3.pondus est mentis, omniũq; affectionum origo, 79. col.2.triplex.97. col.2. diu latere non potest, col.4.ut à dilectione & charitate differat.110.col.3. trãsformat amãtẽ in amatũ, 120.co.1. cuiusliber psonæ ac rei pellendus a corde.144.col.2.to.2. fo.238.col.2.timorem comitatur, to. 1.fol.287.col.1. ut sit acutus & penetratiuus.219.col.2.ut uino adsimiletur, 221.col.2.ardor & languor ut diffent, 232.col.1.to.2.fol.261.col.3.leuia facit onera, to.1.fol.233.col.1.perfectus unum querit, in quo & quiescit, 234.col.2. mori appetit pro amato.280 col.2.intẽsus impedit sensus, to.2.fol.102.col.4.est pes animæ, 246. col.2. uis quædam est unitiua, 258. col.3.quintuplex est, 259. col.1.diffinitiuè agnoscitur diuinus ne an naturalis sit, col.3.uerus qualis sit.390.& 391.pluriũ societate crescit.392.co.2.
Amor Dei mẽtem inebriat, to.2.fo.85. col.1.& 112.col.1.2.oĩum est bonarũ affectionum condimentum, 88.col.1. ut in nobis accendi queat, 104.col.3. & 291.col.3.est ignis, lux, uinum, & mel, to.1. fo.219. col 2.to.2. fol. 259. col.3. transformat amantem quantũ potest, to.2. fo.160. col.4. languorem inducit, 261.col.3.impatiẽs est, ibid. uulnerat, 262. col.2.nititur amatum intrare, & idẽ esse cũ amato, 265.col. 2.oẽ malũ remouet, 266.col.4 penetrat ibi scientia foris remanet.267.col. 1.Deũ extra se ponit, col.2.facit. sua uẽ iugũ Christi, 290.col.2.aĩam Deo unit.292.co.2.ut excitetur.297.co.1. solus Deũ querit inuenit atq; tenet to.2. fo.262.co.1 leuia reddit onera, colu.2. de Deo triumphat.295.col.3.
Amor Christi maximus erga homines, to.2.fol.105. col.4. Dei ad homines qualis.398.col.1.
Amor seraphicus qualis sit, tom.2.fol. 264.Extaticus quis & quid in aĩa effi ciat, to 1.fo.12.co.3.232.co.2.&co.1.
Amor inordinatus oĩum pcõrũ radix, to.1.fo 70.co.2.to.2.fol.121. carnalis se mẽtitur spũalem, to.2. fo.61.col.2. ut discernatur, 71.col.4.72.col.1.
Amor sui omnium malorum radix, to. 1.fol.120.col.4.falsa charitas est.186. co.3. oĩum pctorum causa, 221.co.1.
Amor & timor, radices sapientiæ, to.1. col.3.fol.29.
Amor, charitas, & dilectio, sæpius pro eodẽ sumuntur, to.2. fol. 258. col.3.
Amoris diuini affectus quatuor, tom.1. fol.173.col.2. item quinque, 259.col. 1.signa extrinseca, 260 col.3.intrinseca, 261.col.1.gradus, col.4. priuatio omnium malorũ occasio. 289.col.2.
Amoris feruor ut spiritũ supra seipsum ferat, to 2.fo.243.col.3.
Amoris differentiæ, tom.2.fo.258.col.3.
Amoris uiolẽti gradus, to.2.f.262 co.2.
Amoris seraphici gradus, t.2.f.263.col.3
Amore nihil uelocius, acutius, ac subtilius esse, tom.2.fol.261.col.1.
Amore facilius Deum apprehendimus quàm speculatione, to.2. fo.393.co.2.
Anagogia duplex, tom.1. fol.11.col.4. quid sit, 27.co.4.& col.1. & 90.co.4. triplex, to 2.fol.287.col.3.
Anachoritæ uinum minimè bibere soliti, to.1.fol.282.col.2.
Angelus non est omnino simplex, to.1. fo.16.col.2.ut sit arbitrio liber.66.to. 1.103.col.3.simul inculpam & pœnã lapsus est, 66.col.2. incarnationis uerbi aptus nuntius, 72.col 2.qui dishoniatur, 104.col.4. ut circulariter moueatur, to.2.fo.225.col.4 quid sit dishnitiuè, 386. col.3.to.2. fo.225.co.4.
Angeli nomen multis conuenire, to.2. fol.315.1.col.
Angeli superiores nisi influerent in inferioribus, clauderent diuini influxus sibi uenam clauderent, to.1.fol. 9.col.3. sunt lumina atque specula, 18.colum.3.ut influant, ac moueant, colum.4. Mosis legem scripsere, 23. colum.1.boni creati, sed mutabiles, 66.colum.1.confirmati, quid sint adepti, colum.2.& 103.colum.4.sem per intra Deum currunt, quocunque mittantur, 66. colum.2.104.col. 1.aguntur, & agunt, 66.colum.1.per habitum infusum, rerum in proprio genere sunt notitiam adepti, 73.col. 3.duplici ui pollent, contemplatiua & negociatiua, 104 colum 1.ut de conuersione peccatorum gaudeant, & eorum distinctio, 150.151.uisitant & consolantur existentes in purgatorio, 233.col.1.cœli appellantur, tom. 2.fo.325.colum.2.soliciti pro hominum salute interpellant, 233. col.2. qualem cibum, & unde Christo deuicto tentatore administrarint, 344. quã fideliter nobis seruiãt, 352.co.1.
Angelorum ordines ut personis diuinis adsimilentur, tom.1.fol.41.col.4 creatio atque lapsus, cur in scriptura reticentur, 65.colum.4. cognitio matutina, & uespertina, 66.col.1.& 103. co.4. Hierarchiæ.66.co.2.& 3.& 104. col. 1. officia, 2. custodia erga homines, col 3.ministerium & distinctio, 150.& 151.numerus soli deo cognitus, 233.colum.1.cibus ut sit etiam hominum, tom.2.fol. 156. colum.3. conuiuium quale, 228.col.2. triplex officium, 285.col.3.
Angelis a primordio quæ fuerint collata, tom.1.fo.65.col.4.& 103.colum.3 adsimulantur homines, 151.col.1.to. 2.fo.315.& seq.quantam debeamus reuerentiam, 351.col.2.
Angelos ut laudare, & honorare debeamus, to.2.fo.352.col.2.
Anima Christi semper diuinitati unita etiãm sepulchro, to.1.fol. 75.col.1.
Anima rationalis capax infiniti, tom. 1.fol.2.colum.2. est creata in Orizonte æternitatis.6.colum.4. ut pulcherrimum speculum fiat, 18.col.3. tres influxus suscipit a deo, 23.col.4. quid sit, 66. colum.1.106. colum.1. tom.2.fol.386.colum.3. multifariam diffinitur, tom. 1.fol.104. colum.4. tom.2.fol.386.colum.3. uariè distinguitur, tom. 1.fol.105. unica est in homine quolibet, ibidem.per peccatum in naturalibus uulnerata fuit, 100.colum.1, gratuitis spoliata, col. 2 fit deformis, to. 2. fol. 218. col.4. per peccati cognitionem extimulatur ad expurgationẽ, 237.col.1.
Anima rationalis libera sit oportet, to. 1.fo.66.col.3.& 106.colum.4.cui corpori sit coniuncta, 67. colum. 1. Dei imago, 12. colum.2.27. colum.1. 67. col. 1. & 227. col.2. immortalis, 66. colum.3. 106.col.4. ut discernatur à spiritu in hoſe, to.2.fol. 243.col.2.
Anima ut domus Dei fiat, tom. 1. fol. 10. col.2. Ciuitas Dei, 213.col.2.col quarta. domus est summi patris familiãs, tom.2.fol.271. col.4.
Anima ut diuersis depingatur cogitationibus uirtutum ac uitiorum, tom 2. fol. 63. columna secunda, ut fiat similis paradiso, uel in terno, 141.columna tertia, ut per naturales potentias deum attingat.233.col.3.& 4.

Anima

Animæ contemplatiuæ ut sit Paradisus, to.1.fol.74.co.1. to.2. fol. 271.co.4.sit hierarchica, to.1.f.40.col.1.& 43.co. 4.& 45.co.3.& to 2.f.224.co.4.in contemplatione dormit simul & uigilat, to.1.fo.12.co.3.& 128.co.4.amore lãguet, 120.co.1.ut liquefiat, 225.co.3. ut inebrietur, to.2.fo.111.col.4.in excessu mentis requiem habet, & uerũ sabbatis mun.256.co.3.qualiter Deũ in meditatione alloquatur, 249.col 2. qui contemplationis perfectionem nancisci queat, 250.co.4. contemplãdo illuminatur & decoratur, 256. co. 4. multipliciter reficitur, 257.col. 1. à labore releuatur, in cœloq; cõmoratur, co.2.mundo moritur ut Deo uiuat, col. 3.semper per amorem Deo adhærere ualet, 265.co.2.suauiter disponitur ad omnes scientias atq; uirtutes, 292. & 293. qui spiritualiter Iesum concipere & parere dicatur, 311.& 312. ut cum Magis eum quærat, 314.co.4. eum in templo spiritualiter offert, ibid. qualiter depuratur in meditationibus & contemplationibus, 359.co.4
Anima separata poratur uino cum lacte misto, to.1.f.232.co.3. 4. in cœlo aliũ habet modum intelligendi ac in uita, to.2.f.229 co.2.corpori reuniri appetit, ibid.
Animæ uires in contemplatione relinquendæ, to.1.fo. 12.co.3. potentiæ tres, to.1.f.18.col.3.& 108.co.2.& 151. co.2 quor, & quid sint 66.co.4.& 105. col.1.operationes tres, 13.co 3.& 44. co.3.4 gemina portio, 105. col.1.fo.2. & 386.co.3.uires tres, 105.col.3.capacitas, 122.co.1. summa dignitas, to.2.fo.53.co.4.& 218.co.1.hostis pessimus est caro, 219.col 3. Diabolus, col.4.
Animę gloria qualis & quanta, to.1.fo. 89. 90.& 210.co.2.dotes tres ibid.ſeparatæ ineſt ad corpus appetitus, to. 1.f.232.col.4
Animæ quantitas est ipsa charitas, to.1. fo.173.col.3.potentiæ ut perficiantur, 210.co.4. & seq. qui corrumpantur, to.2.fo.65.co.4
Animæ quid semper meditandum, to. 1.fo.44.co.4.& 45.col.2. 3. cibus.202. co.3. & 225. col. 3. affectus omnium uitiorum materiam & principium esse, 205.col.4 pabulum lectio sacra, to. 2.fo.28.co.3.speculum oratio, 82.co. 3. ut sit necessarius cibus corporis Christi 196. co.3. capacitatem solus Deus implere potest, 218. columna.2
Animę ut omnia deseruiãt, to.2.fo.218. col.3 gressus pulchri, 247.co. 2. uerba desideria sunt, 249. co. 3. motus, lus qualis ee oporreat, 252. columna 1.
Animæ consurrectio mystica, tom.2 fol. 292.co.2.dignitas & trinitas & imago duplex co.3.4
Animarum zelus sacrificium deo gratissimum, to.1.fo.204.co.4
Animalia Ezechielis quid mysticè significent, to.1.f.8.co.2
Animalis spiritus undè oriatur, to.1.f. 7.co.1.& 105.col.1
Animi motio à Deo sit anà Dæmone qui sciri possit, to.2.fo.250.co.3
Annus benignitatis, tom. 2. fol. 189. col.1
Anni nostri, in pœnitentia præmeditandi, to.2.f.132.co.2
Antichristus qualis futurus sit, & quibus typis designatus in scripturis, to. 1.f.30.co.3
Apes ut sint imitandę, tom 2.fo.192.co lum.4.
Apostasia dæmonum undè orta, tom.1. fo.66.colum.2. quid sit.97. columna.4
Apostoli fundamẽta, sunt ciuitatis Dei, to.1.fo.23.co.1.cùm piscatum iere. nondum prædicationis officium auspicati fuerant, 264.co.2 duplicem à Christo potestatem nacti fuere, 266. co.3.discalceati incesserunt, 272.co.1. nuncupantur, to. 2.f.326.co. 1. nihil proprium possidebant, 291. columna 3.
Apostolorum uocationes, to.2. fo. 345. co.1
Apostolis in ecclesia succedunt Episcopi, & in quibus, tom.1.f.242. col.3. cur pecuniæ usus sit interdictus, 241. co.1.ut præscripta fuerit paupertatis forma, 288.& 289. nequid in uita tollerent cur præceptum, 290. cum sequen.
Apostolici symboli expositio, tom.2.fo. 143.co.4
Apostolus quibus manuum laborem iungat, atque percipiat, tom. 1.fol. 277 co.1
Apparitio uel missio diuina quid, to.1. fo.62 col.3
Apparitiones Domini post resurrectionem, to.2.fo.373
Appetibile triplex, to.1 fo. 68. columna 2.3
Appetitus concupiscibilis & irrasibilis ut quid innato nobis, to.2.fo.54.columna.4
Appetitus honoris cur insit homini, to.2.f.55.co.1. commodi uel delectationi item co.3
Apprehensiuę potentiæ animæ quæ, to. 1.fo.66 co.4
Appropriata diuina perbelle conferuntur ad solem, & quæ sint, tom. 1.fol. 40.co.4.& 41.co. 1.& 62.col.4.tom. 2.41.co.4
Aquæ defontibus Saluatoris, spiritus sancti dona, tom. 1. fol. 35. columna 1.
Aquæ super cœlestes quænam sint, to. 1.f.65.co.3.& 103.co.2
Aquæ in uinum conuersio, per Christum ut facta, to.1.f.345.
Arbitrium liberum omnes rationales animæ potentias comprehendit, to. 1.f.67.co.1.quid sit, 68.col.2.cooperando gratiæ, quod est gratiæ suum facit, 76.col.2
Arbitrii libertas, ut fiet cum infallibili Dei præscientia, to.1.f.63.col.3.meriti siue demeriti est principium, 67.col. 1.soli Deo seruit.65.co.2
Arbor uitæ gratia est, to.1.f.9.co.4.Christus, to.2.f.407
Arbor mortis peccatum, tom.1.fol.9.colum.4
Arbor mala peccatum producit, to.2. fo 115.co.3
Arbor unius speciei, cur non producit fructus alterius speciei, to.1.fo.122.colum.1
Arbor ut sit B Maria, to.2.f.191 columna 2.
Arca Noæ B.Maria, tom.2 fol.381. colum.4
Archangeli, qui dicantur in ecclesiastica hierarchia, tom.2.fol.323.columna 3.
Argutio, sine fraterna reprehensio qualis esse debet, tom. 1. fol. 191. columna 1.
Argumentum Christi, to. 1. fo.8 columna.2.
Argumentum duplex Christi & Diaboli, quale, to.1.f.7.co.2
Argumenta Arrhii hæretici ut dissoluantur, to.1.f.26.col.1
Aristoteles in mare se sumersit, tom. 1.fo.5.colum. 3. Ideas execratur, sed perperam, 19.co.2.nil de uirtutibus Cardinalibus egit, col.4. excusatur, 20.col.3.Ideas negans, Dei prædestinationem tollit, 26.co.3
Arithmetices mysteria innumeris sacrarum scripturarum, tom 1.fo.4.colum.4
Arrogantia quid, tom.1.fol.96.columna 3.
Arrogantiæ signa, tom. 1. fol. 166. colum.1.
Ars patris filius est, tom.1. fo.26.col.4. & 58.col.1
Ars amandi, non disputando, sed orando, & operando, addiiscitur, to. 2.fol. 237.col.1
Ars mechanica uerbi diuini generationem ostendit, tom.1.fol.57. columna 4.
Artes mechanicæ quæ, & quot sint, to. 1.fo.56.co.4
Artium ad theologiam reductio, tom. 1.f.56.& sequen.
Articuli fidei exponuntur tom.1 fol.22. colum 3.& 78. colum.3. & 128. colum.3
Ascensus ad orationis perfectionem, quibus gradibus fiat, tom.1 fo. 201. colum.3. spiritualis qui fiat, colum. 4.& 213. colum. 3. & 214. col.1. ad charitatem, 76.co.4
Ascensus in Deum quibus gradibus perficiatur, tom.1.fol.12 colum 4 to. 2. fol 231. colum. 3.& 255. columna 2.
Ascensionis dominicæ solennitas cæteras omnes præcelit, tom. 2, fol. 377
Ascensiones in corde disponamus oportet, ut sapientiam attingamus, tom. 1.fo.214.co.3.

Ascensionis

Universidad de Deusto Biblioteca

Ascensionis gradus, to.2.fo.231.colum. 3.4.
Assiduitas studii ad profectum necessaria est, to.1 fo.78.co.1.
Assuefactio orationis necessaria ad amorem unitiuum, to.2.fo.297.col.1.
Assurgere ignotè siue per ignorantiam, quid sit, to 2.fo.299.col.2.
Astronomia iudiciaria periculosa, to.1. fo.16.col.3.
Astutia diaboli ad tentandum, to.2.fo. 61.col.1.
Astutiæ serpentis prudentiam docent, to.2.f.449.co.4.
Auaritia clericorum sacrilegium est.to. 1.fo.155.col.4.
Auaritia omnium malorum radix, to.1. fo.167.co.3 quot anxietates adducat. to.2.fo.68.col.4.
Auaritia ubi non est.perēnis est requies to.1.fo.200.col.1. uitium contra naturam ut sit, to.2.fo.60.col.1.eius remedia ibid.qui committatur & ut sit lethalis, 119.col.2.quibus rebus similis sit, 128.col.3. quæ damna irroget 129.col.1.
Auaritiæ diffinitio, species, atque germina, to.1.fo.96.col.3.4.& 167.col.2. gradus tres, 128.col.1.
Auaritiam mortis meditatio cōprimit. to.1.fo.201.col.3
Auaritia sancta quæ nam sit, to.2 fo.56. col.3.
Audacia abitiosorum, to.1.fo.153.col.2.
Auditor scripturæ sacræ qualis esse debet, to.1.fo.60.col.1.
Auditor uerbi Dei bonus malusve quisnam sit, to.1.fo.154.col.3.
Auditorū qualitati sermo coaptandus. to.1.fo.190.col.4.
Auerrois errores, totam peruertunt sacram scripturam, to.2.fo.401. col.1.
Augustini uisio de psalmo beati immaculati, to.1.fo.34.col.3.
Aureolia quid sit & quibus detur, t.1.f. 89.col. 3.& 90.col. 1.& 117.col.4. & to.2.fo.140.col.4.
Aures audiendi quisnam habere dicatur, to.2.fo.248.col.3.
Aures spirituales quæ sint, to.2. fo.290 col.1.
Author libri sapientiæ Philo Iudeus asseritur, to.1.fo.19.col.3.
Authoritas imperii in anima, to.1. fol. 44.col.1.
Authoritatis pondus in legislatore diuino necessarius, to.1.fo.1.col.1.
Authoris uirtus & authoritatis pondus semper æquantur, to.1.fo.2.col.2.
Authoritas, ut fide fulciatur, tom.1.fol. 78.col.4.

B

Baculus pastoralis quid designat, tom 1. fo.154.col.4.
Balaam antichristi typus extitit, tom.1. fo.30.col.3.
Baptismus extra ecclesiam & si sit sacramentum gratiam tamen non operatur, to.1.fo.82.col.2. quid sit, 113.col. 4.triplex est, 114.col.1.curiterari haud posit, fo.82.col.3. Ianua est omnium sacramentorum ibid.113.co.4.forma, eius atque integritas, quæ requirat, 82.col.2. effectus 83.col.1.2.& 114.colum.1.
Baptismus trinitatis ac passiōis Christi mysterium amplectitur, to.1. fol.82. col.4.Christi multa mysteria complexus est, to.2.fo.342.
Baptismus sanguinis, & lachrimarum, to.1.fo.209.col.1.
Baptismus uocitatur monastica professio, to.1.fo.278.col.3.
Bartholomeus Apostolus testatus est. D. Mariam primam omnium uirginitatem Deo uouisse, to.1.fo.149.colum.4.
Beatificare nobilius esse quàm creare, to.1.fo.42.col.1.
Beatitudo minimè sine meritis acquiritur, to.1.fo.66.col.4. naturæ limites excellit, 75.col.4.dispositiue in intellectu consumatiue uero est in uoluntate, fo.12.col.3. duobus constat, 211. col 1.
Beatitudinis ratio & magnitudo, to. 1. fo.88. 90.& 209.col.4.partes.210.co. 2.conuiuū, 233.col 4.ubertas quanta sit, 234.col.1.
Beatitudines euangelicæ quid efficiant & qualiter animam perficiant, to.1. fol. 112. col. 3.& 180.col. 2.& 212. col.3.
Beatius est dare quàm accipere quomodo intelligendum sit, to.1.fo.264.col. 1.& 307.col.2.
Beatus uere quis sit, to.1. fo.180.co 2.3.
Beati de quibus gaudeant, tom.2.fo. 227.col. 2.semuicem omnes agnoscent, 128.col.1.nō sunt omnes æquales in gloria, 233.col.3.
Beatorū gloria in corpore & aīa qualis, to.1.fo 89.co.3.cognitio & uisio, 209. col.4.gaudium plenū, 210.conuiuiū quale.233.col.4.& 234.col.1.corona col.4.
Bellum multiplex ut nobis imineat in presenti uita, to.1.fo.34.col 4.
Bellum iustum quæ requirat, tom.2. fo. 118.col.4.
Benedictus sanctus uaticinatus est beatum Gregoriū futurum ecclesiæ antistitem maximum, to.1.fo. 32.col.4 totum mundum uidit in solis radio, 39.col.1.
Beneficia Dei ut recolenda, to.1.fo.174. col.2.quam sint preciosa & nobilia, to.2.fo.65.col.3.& 80.col.3.ut sint iugiter refricanda, 285.co.4.& 305.colum.4.
Beneficia Dei recompensare nequimus, to.2.fo.239.col.4.
Beneficium iustificationis prægrande, to.2.fo.221.col.3.
Beneficii subtractio auaritię species, to. 1.fo 96.col.4.
Beneficiorum ecclesiasticorum pluralitas detestanda. tom.1.fo.156. columna.1.
Beneficiorum Christi recognitio, tom.2. fo.102.col.4.& 220.col.4.& 396.colum.1.
Beneficio pasſionis Christi indignum se homo existimet, tom.2. fol. 98. colum.2.
Beneficiorum Dei tria sunt genera. to. 2.fo.238.col.1.& 391.col.4.& 393.col 1.breuis recapitulatio, 397.col.4.
Beneficiati ut res ecclesiæ administrare debeant, to. 1.fo.156.col.1.
Bene loquendi ratio, to.2.fol.66.columna 4.
Bene uiuentes per paucos esse, to.2. fol. 113.col 4.
Beneuolentia Dei in creaturis relucet, to.2.fo.231.col.4.
Beneuolentia erga Deum, to.2.fol. 239. col.1.
Benignitas quid sit, to.1.fo.17. colum. 3.& to. 2 fol. 238.col.1.eius species, 111.col.3.
Benignitas Dei ut Christi pasſione claruerit, to.1.fo.74.col.4.
Benignitatem quatuor pariunt, to.2.fo. 155.col.1.
Binarius mysticus numerus, to.1.fo. 31. col.3.& 32.col.1.
Blasfemia quid sit, to.1.fol.96.colū. 2.& 183.col.4. grauissimum peccatum, to.2.fo.136.col.3.
Blasfemiæ tentatio ut uinci queat.tom. 2.fo.51.col.4
Blasfemus ut pœnitere debet, to. 1. fol. 132.col.2.
Bonauentura D. fuit septimus Generalis post S.Franciscum, to.2.fo.6.col.1. & 231.col.1.Episcopatui instanter recusauit, 9. co.3. Doctor copiosus est atq; Seraphicus, 21.col.1.
Bonauenturæ D. parentes quinam & unde oriundi, to.2.fo.3 col.1.
Bonauenturæ sanctitas quibus testibus comprobata sit, to.2.fo.2.co.1.
Bonauenturæ festum inter festa sacri palatii assumptum, to. 2. fol.23.columna 2.
Bonauenturæ Seraphici mira humilitas, to.1.fo.126.col.4.prudentia, to. 2.fo.10.col.2.
Bonauenturæ commissa ut fuerit summi Pontificis electio, to.2.fol. 21. colum.1.
Bonus quis uerè sit, to. 1.fo.200.columna 4.
Boni nihil habent in mundo, ceu mali nihil in cœlo, to.1.fo.152.col.1.
Bonitas diuina erga homines quanta, to.2 fo.102.col.1.
Bonitas de quibus prædicetur, to.2.fol. 155.col.1.
Bonum est duplex, to.1.fo.92.co.4.
Bonum & malum, trifariam dici, to.1, fo.274.col 4.
Bonum facere sine christo haud possumus, to.1. fo.58.col.2.
Bona gratiæ naturæ & fortunæ quę, to. 2.fo.55.col.2.
Bona omnia Dei mala uero nostra esse, to.2.fo.58.col.2.
Butyrum quid in christo significet, to. 2.fo.269.col.3.

C

Cæcitas triplex, to.1.fo.19.col 3. 20.co. 3. 97.col.2.

Calceamenta prohibuit Christus Apostolis, non sandalia, to.1.fo.238.col.4. non ferre, ad litteram Apostolis præceptum, 299.col.4.
Caliga quid sit, & unde dicatur, to.1.fo. 300.col.1.
Calumnia ut sit culpa mortalis, tom.2. fo.118.co.3.
Canones pœnitentiales, to.1. fo.129.& sequen.
Canonizare sanctos quid sit, t.2.f.6.c.2 ad solum Papam pertinere, col.4.quæ ad eam requirantur ibid.& in sec.
Canonizatio quo ordine cælebretur, to. 2.fo.17. col.1.4. est una de maximis causis fidei, 7.co.1, 21.col 3.
Cantandi debitus modus quis sit, to.2. fo.29.col.1.
Canticum beatorum, to.2.fo.227.co. 2, 228.co.1.
Capitalia peccata septem, to.1.fo.70.co. 2.3.
Carentia diuinæ uisionis maxima damnatorum pœna, to.2.fo.226.col.1.
Carmen pulcherrimum lamentum dānatorum, to.1.f.8.col.2.
Carnalis delectatio impedit spiritus sancti dona, to.1.fo.13.col.1.
Carnalitatis spiritus legi Dei aduersatur, to.1.fo.6.co.1.
Carnis spiritus quid suggerat, to.1.fol. 225.col.3.
Carnium abstinentia laudabilis, to.1. fo.266.col.1.
Carnem suauiter nutrire spiritū extinguere est, to.1.f.186.co.3.mortificare debemus, 196.co.2.
Carnes comedere perfectum esse ex circunstantia, to.1.fo.282.col.4.
Carnes & uinum impudicitiæ occasionem præbent, to.1.fo.283.col.4.
Caro nostra hostis animæ pesſimus, to. 2.f.219.co.3.
Carnis munditia qui obtineatur, to.2. fo.413.co.4.
Carolus magnus imperator, literarum instaurator, to.1.fo.33.col.3. Ecclesiā exaltauit ibid.
Castitas quibus foueatur, tom.1.fo.123. col.2.est Angelica uirtus, 177.colū.1. abstinentia adiuuetur, 207.co.1.2.3. 4.sine charitatæ est lampas sine oleo, col.4.quam sit utilis, to.2.fo.78.co.2. ut comparari posſit & proficere, co.3. rebus pulcherrimis adsimilatur, 140. col.2.
Castitas & humilitas pedise quæ sapientiæ, to.1.fo.10.col.3.
Castitatis gradus, to.1.fo.123. co. 1.fructus & præmium, 140.col.3. 4. certamen cum luxuria, 169.col.1.
Casus in quibus nō incidit quis in excommunicationem percutiens clericum, tom.1. fol.98. colum.2. in quibus percusſor remititur ad sed. Apostolicam, colum.3. in quibus penitēs remititur ad superiorem, 115.col.1. casus in quibus nō tenetur quis proprio sacerdoti confiteri, 256.co.2. casus in quibus excōmunicatio non ligat, 257.col.1.
De casu suo nemini. desperādum nec de statu præsumendum, tom.1. fo. 36. colum.2.
Cathechismus cur in baptismo fiat.to. 1.fo.82.co.4.
Catholicæ fidei expresſio, to. 1.fo.62.colum.1.
Causales rationes in mundo architypo, to 1.fo.32.col.2.
Causa peccandi etiam iustos sæpe decepit, to.1.fo.207.col.3.
Causa & regula totius rectitudinis est diuina uoluntas, to.1.fo.63.co.4.
Causa peccati originarii ut sit carnis libido, to.1.fo.69.col.3.
Causæ eiusdem cur effectus contrarii sint, to.1.fo.14 col.1.
Causæ defectus, & lapsus religionum, to.1.fo.152.col.1
Cauenda religiosis frequentia discursuum ac importunitas quæstuum, to.1.fo.308.col.3.
Cautè interpræetandæ scripturæ, to.1.fo. 60.col.4.
Cautelæ aduersus Diaboli tentamenta, to.2.fo.24 col.1.
Celebrare negligens ut delinquat, to.2. fo.195.co.4.qua intentione debet offerre celebrans, 196.col.4.
Census non est in culpa sed affectus, to. 1.fo.290.cum sequen.
Censura Ecclesiastica, to.1.fo.98.co.1.
Centenarius numerus quibus competat, to.2.fo.160.col.3
Centuplum à Christo promissum, quid nam sit, to.2.fo.352.col.3.
Cēturionis seruus sanatur, to.2. fo 346. col.2.
Certamen Christiani hominis describitur, to.1.fo.197.col. 1.
Certamina generalia contra capitalia uitia, to.2.fo.308.col. 3.
Certitudo authoritatis in scripturis diuinis quanta sit, tom.1.fol.60. col.3.
Character quid sit & qui imprimatur, to.1.fo.82.co.3, 113.col.4, 115.col.4.
Charismatum spiritus sancti, uaria distributio ut fiat, tom.1.fo.75.col. 3.
Charitas est finis sacræ scripturæ, tom. 1.fol. 3. col. 2.animæ morbos curat 21.columna, 2 omnium est uirtutū forma ac finis ibidem ad eam duodecim gradibus ascenditur, 36.columna 4.ungentum est, 37.columna.1. ut spiritui sancto tribuatur, 62.col.1.
Christi mysticum corpus, in unum quātum uis distantes loco, temporeque coniungit, 73.columna 2.quid sit & quæ ex ea diligenda sint, 110.colum. 3.172.colum. prima, facit sanctum, 172.columna 3.omnium uirtutum habet effectus, 173.columna prima, perfecta, est uelle pro Christo mori, 280.columna 3.pundus est uoluntatis, & animæ quantitas, 173.colum. 1.3.bona mater ut sit columna tertia, curis terrenis labefactatur, 183.colūna 4.falsa est proprius amor, 186.columna 3. præferenda scientiæ, 208. columna 3.quem timorem foras mittat quemve admittat, 215. columna, 3. cresit per rectè facta, 231.columna 2.cæteras uirtutes quò uirtutes sint informat, Tom.2.fo.70, 71. patientiam generat, 73.columna 4. quò magis augetur eò cæteri affectus magis purificantur, 84.co.3.qualis esse debeat quibusue rebus adsimiliter, 142.col.1.2.& seq.158.co.4.est uestis nuptialis ibid.hac sine nihil ad salutē fides ualet, 222.co.1.facit iugū suaue & onus leue, co.3. diffinitur 259. co.4.parua nō sufficit ad magna mandata implenda, 260.co.4.sex gradibus perficitur, 259.co.2.ut perpetuetur. 244.col 4.gratuita qualiter ab alijs affectibus dilectionis distet, 259.co 3.perfecta dupliciter dicitur. 260. col.3.in hac uita cōsummari nō pōt ut in patria, col.4.est ignis, lux, uinū, ac mel. 259.col.3.uulnerat, ligat, langorem inducit, atq; deficere facit, 262.co.2. pacē inter Deum & peccatorem cōciliat, 317.co.2.quā necessaria, quamq; utilis sit col.3.de alieno bono uti de proprio gloriatur, 392.co.2.pfecta tria requirit, 403.co.2.ordinata, 404.co.3.
Charitatis habitus unus duplex præceptum cōtinet, to.1.f.79.co.1.ordo qualis ibid.& 110.col.3.172.co.3. gradus, 122.co.3.172.col.4.authoritates doctorum ibid. perfectio gemina, 215. col.3.actus siue status tres, 277.co.3. fructus in numeri, 222.c.3.gradus uarii, To.2.f.71.co.1.2.encomiū, cōteplationis excessus, & spiritus 85.co. 2.ordo, 113.co.1. dulcor quibus gradibus acquiratur, 241.col.1.perfectæ signa quæ.260.co.3. perfectio duplex ibid. affectuosæ gradus, 261.co.4.& in seq. uincula quæ, 262.col.4
Charitate habenti facile esse Dei præcepta seruare non habenti difficile, to. 2.fo.399.col. 1.
Charitas, dilectio, & amor, frequenter pro eodē sumuntur, to.2.f. 258. co.3.
Charitas B. Mariæ, to.2. fol. 175.col.4. 189.co.4, 190.co.3.
Charitatiua affectio contēplationē sequitur, to.2. f.258.co. 2.quot habeat gradus, 261 co 4. Cherubim quid sit & quod eius officium. to.1.f.41.co.3. 4, 42.co.1.2.uiros perfectos designāt. to.2.fo.318.co.2.
Chorea cœlestis qualis, to.2.f.159.co.3.
Choreæ sint ne licitæ nec ne, to 2.f.122. colum.2.
Chrisma sacramentale quibus cōficiatur, & quid designet, to.1.f. 83.col.2.
Christiana metaphysica.to.1.fo.6.co.4 Physica, ibid.mathematica.7. col.1. Dialectica, col.2.
Christianus perfectus qualis, to.1.f.151 co.4.nihil habet in mundo, 152.co.1. malus ibid.illustrior in pauperie quā in diuitiis ut sit, 297.co.1.
Christus legem impleuit & qualiter, to. 1.f.2. co. 3.4.mediū septiforme ut sit, fo.5.co.1, 6.co.2. in omnibus Vet. inst.libris pulcherrimè demōstratus, co.2.3.ut sit caput & medium, 7.co 1. medium in omni scientia ut sit, 5,6, 7,8.sedens in Cœlo docet hominē interius, 6.c.4, 13.c.4.mūdanā sapiētiā euertit, 10.c.1.stultus reputatus ē, c.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hierarcha admirabilis.To.1.f.14.co.3. triplicē habet ſapietiā ibid.triplicē gratiam.col.4.victor ac triumphator, ſinis,&formavirtutū.21.co.2.fundumētum quale ſit.22.co.4.Idololatriam ſolus pænitus explantauit.23.col.3. ſol dictus.28.col.3.finis, ac fructus, ſcripturæ ſacræ.29.colū.2.quamplurimis typis deſignatus ibid.omnium bonarum cogitationum, principium eſt, atq; finis. 36. col.2.quadruplicem gratiam influit.ibid. virtutum omniū exemplar qui ſit ibid finis atq; origo legis.58.col.2.4.principium reparationum.65.col.2.liber ſcriptus intus & foris.67.co.3.quàm aptè ſit mediū ac mediator noſter factus.72.colū.1.4, 74.col.2.cur de ſpirituſancto conceptus refferatur.72.co.2.cur nō ſtatim à principio carne induerit co.4.vt fuerit plenus gratia.73.co.1.107.co.2.plenus ſapiētia ibid.quid,quibus,& quo modo meruerit.73.col.4.caput noſtrū vt gratiam in nos ſua mēbra influat ibid.107.col.2.ut ſimul comprehenſor & viator fuerit ab inſtanti conceptionis.73.col.3,74.colum.1.2.quos humanos defectus ac pœnalitates aſumpſerit.74.col.2,107.co.3,147.148. de omni ſtatu aliquid aſſumpſiſſe probatur.74.col.4.nihil in vitē pati potuit etiā ſi minimè extitiſſet beatus. 74.col.3,107.col.4.qualiter paſſus ſit mortem pro nobis.73.col.4,107.co.4, 147.quæ & quanta.148.poſt reſurrectionem primò Mariæ matri apparuit 149.col.3.quam efficax nobis exemplum præſtiterit in paſſione.74.col.4. 147.vt iuſtitiæ Dei ſatisfecerit.74.co. 4.in triduo paſſionis homo minimè fuit.75.colū.1.vt nos orare docuerit. 79.col.4.ſacramentorum author fons & origo.80.colum.4.unctus, qualiter in alios vnctionē transfundat.84.col. 4.omnes iudicabit & qui fiet iudiciū. 86.col.3.&.4.ter cur orauerit.179.co. 3.medicus optimus vt fuerit.147.col. 4,244.co.1.2.nobis vt ſit oīa,vtq; tētatis aſſiſtat.148.col.1.erit omnia in omnibus 233.columna 2. ſine calceamentis inceſſit.239.col.1.loculos cur habuerit.241.col.3,260.co.3,292.co. 1.pauper fuit & ſi loculos habuerit. 260.col.3.medicus fuit,262.co.2.267 col.1,288.colum.1.2.diſcalceatus inceſſit.272. perſonam in firmorum ſuſcepit.274.col.3 exemplar virtutum dupliciter.276.col.4.perfectiſſimus exiſtēs,diuerſa diuerſis præbuitvirtutū exempla.285 col.4.ieiunandi formam dedit.286.col.4. fundamentum religionis Chriſtianę.287.col.4.nihil proprium habere voluit.288.ſic pauperū tenuit ſtatum,vt diuites minimè dānarit.292.co.3.omnes ad ſevocat To. 2.fol.166.col.3.Sol,ignis,& lapis nuncupatur.184.co.1.agnus cur vocitetur 210.col.3.vt factus ſit pax noſtra.193. col.3.cur ſub panis & vini ſpeciebus, contineatur in ſacramēto.195.col.2. cur ſe velatum dare voluit.col 2,214. col.1.traditus à patre,à Spirituſancto, & à ſemetipſo vt dicatur.213. col.1. pro nobis orat in cœlo.216.col.4.vt diligēdus dulciter,prudenter, ac fortiter.222.col.2.ſummus hieracha,purgās,illuminans,atque perficiens.235 col.1. propitiatorium noſtrum. 236. co.3 via,veritas,&vita.242.co.2.legis abſtulit velamen.266.col.4.eſt tuitur. 268.col.1.Angelus dictus.315.colū.1. firmamentum cæli.330,331. quandoque proſpera in hac vita ſuſcepit quādoque aduerſa.358.col.3.qualia virtutum exempla præſtiterit.341.terfleuiſe legitur.364.colum 4.quæ docuerit & fecerit in cęna.366.cur & qualiter, in horto orauerit.367.col.1.humillimè, cum humilibus conuerſabatur. 374.col.4. cur cicatrices reſeruarit in ſuo corpore glorioſo.371.col.3.

Chriſti Sylogiſmus perfectiuus. tom.1. fo.7.col.2.iuſtitia.15.co.1.verba ab eo prolata,maioris erant virtutis,quàm ſint ſcripta. 26. columna. 2. paſſio, remedium conuenientiſſimum fuit. 74.columna.4.charitas quanta. 122. 3.dolor vt fuerit intenſus. fol.75. columna 1. mors vt apertè oſtendatur. 75. columna. 2. mortem, qualis ſubſecutus ſit fructus.75.colum.1.2. corpus veraciter in ſacramento Euchareſtiæ, totum ſubutrauis ſpecie cōtineri.83.col.3.cur non videatur.84. col.1.non eſſe ibi circumſcriptiuè,vel localiter,nec diuidi poſſe.ibid.miſericordia, in ſacramento pænitentiæ agnoſcitur.84.col.2.prudentia atq; iuſtitia:vt in ſacramento pænitentiæ pateant.84. columna 3. humilitas. 123. col.1,144.& to.2.fo.374.co.4. caſtitas ibid.patientia.To.1.fol.123.col.2.miſericordia,veritas,col.3. paupertas.co. 4.fortitudo,iuſtitia.124.col.1.pax, cōſtantia.col.3.largitas, compaſſio.col. 4.dolor.126.col.2.ſitis ibid. opera interna & externa perfectiſſima fuere. 275.exemplum in omnibus ſequendum To. 2.fol.43.col.3 paſſio meditata deuotionem nutrit.93 col.4.paupertas extrema.91.co.3.amor erga homines maximus.105.col.4.ſanguis effuſus vt totum lauerit orbem.to.1.fol. 149.col.1.corpus,anima, atq; diuinitas:ſub utraq; ſpecie contineri in Euchareſtia.To.2.fol.195.col.1.corpus, cibus animę neceſſarius.196.col.3.cur in Miſſa eleuetur.213.col.4. imitatio ad ueritatis ſplendorem ducit.240.co. 3.iugū,amore ſuaue redditur.290.col. 2.uita ſemper meditanda.372.colū.4. natiuitas multa myſteria cōplectitur. 335.col.4.circuncīſio.336.co.4.paupertas ut à noſtra diſter.353.colū.4.uita fundamentum eſt ſpiritualis ædificii. 378.col.1.paſſio quam acerba fuerit. 397.columna.2.

Chriſto crucifixo, ut ſit compatiendum. to.2.fo.97.co.2.regius honor,exibitus quid deſignarit.tom.1.fo.196.col.4.de ipſo authoritates ducto.147.ab eo nulla creatura ſeparare poteſt perfectos.to. 2.fol.244.col.4.

Chriſtum omnia ſacrificia portendebāt. tom.1.fol.5.col.2.antiqui patres præfigurabant.5. col.2.tria mouerunt, vt ſpontè mortem ſubiret.77.co.3.in quibus debemus imitari.to.1.fo.277.co.1.

Chryſtalli virtutes & proprietates.tom. 1.fol.3.col.3.

Cibus cæleſtis,non eſt dimittendus pro cibo AEgypti. tom.1.fol.6.col.2.vt ſit ſacra ſcriptura. 221.colū.2. ſpiritualis quis.202.co.3,231.col.2.3.Angelis & hominibus cōmunis,ſacramētum euchariſtiæ.to.2.fol.196.col.3.ſpirutalis à corporali vt diſcriminetur ibid corporis Chriſti, quantæ ſit virtutis.88. colum.4.

Cibus ſimplex & frugalis, ab initio fuit hominibus to.1.fo.282.col 2. non eſt in vitio ſed appetitus col.3.

Ciborum curioſam præparationem,Apoſtoli ſpernendam docuere. tom.2.fol. 353.col.1.

Circuncīſio ſpiritualis,qualis.tom.2.fol 337.col.1.

Circumſtantiæ peccatorum.tom.1.fo.99. col.4,129.col.1,139.col.4.& tom.2.fo. 1.15.col 4.bonæ locutionis tom.1.fol. 175.col.1. confeſſionis priuatæ to.2. fol.27.col.2.confitendæ.413.col.1.

Citharæ inſtar, eſt ſcriptura ſacra.to.1. fol.37.col.4.

Ciuitas Dei anima vt ſit. tom.1.fol.213. col.2.224.col.4.tom.2.fol.171.col.4.

Ciuitas ſuperna quadrata pulcherrimè deſcribitur tom.2.fol.158.col.1.

Clamor,ſupbiæ germē,to.1.fol.96.co.2.

Clamor magnus,ingens deſiderium to. 2.fol.249.col.3.

Clauis cæleſtium contemplationum triplex.tom.1 fol.13.col.4.

Claues Eccleſiæ quæ ſint,& quis earum vſus tom.1.fol.84.col.3.

Clerici vt ordinandi,utq; viuere debeāt tom.1.fol.155.col.3.neceſſariis contēti ſint.156.col.1.cur odio proſequātur religioſos.254.col.1.

Clericorum auaritia, execranda. tom.1. fol.155.col 4.bona,pauperū eſſe.156. colum.1.

Cæleſtia,vt influant in hæc inferiora.to. 1.fol.65.col.1,103.co.1.haud influūt, in liberum arbitrium:nec ſunt ſigna certa futurorum contingentium ibid.

Cælū vnde dicatur & quid deſignet.to.1. fol.21.col.3,24.colū.1.gyrum eius.47. col.1.2. empyrium.64.col.4,65.col.1. cryſtallinum.65.colu.1.3, 103.co.2. ſi ſtaret,quas operatiōes exerceret ſpiritus humanus.to.2.fol.245.col.3. excellit alia,ob tria,quę habet.288.co.2 nuncupantur iuſti, in ſcripturis.289 colum.1.

Cœli quot, & qualiter ſituati ſint.to.1. fol.64.colū.4,103.col.2.qui ſoluentur tom.1.fol.88.col.1.

Cœli noīne intelliguntur iuſti.to.2.fol. 245.col.3.varia ſignificātur.325.col.2.

Coeuua ſiue ſimul creata,quatuor aſſeruntur.tom.1.fol.102.col.2.

Cogitatio moroſa, quando ſit mortale peccatum. to.1.fol.139. col.4.146.col 2.vt confitenda.142 col.4. inhoneſta qui confitenda.143.col.2.

Cogita-

Cogitationes prauæ ac vagæ pellendæ. tom.2.fol.45.col.3.frenandæ ne inſoleſcant.47.col.1.vt ordinandæ quo ſemper Deus præ occulis habeatur.111.colum.2.inſtar ancillarum rationi ſubijciantur.252.col.3.

Cogitationū viciſſitudines, atq; pugnæ to.1.fol.164.col.4.

Cognatio ſpiritualis, vel legalis.tom.1. fol.117.col.3.

Cognitio multiplex.tom.1.fol.56.col.4. ſenſitiua circa naturalia.57.co.1.Phyſica de cauſis rerum ibid.ſacræ ſcripturæ.57.co.2.ſenſitiua, qui doceat æternam verbi Dei generationem.57.col. 3.matutina & veſpertina quid.66. col.2,103.col.4.

Cognitio & ſcientia Dei,multis nominibus explicatur. tom.1.fol.63.col.2.3. 102.col.1.

Cognitio ſui,à ſpiritu ſancto eſt:& multa bona efficit.to.1.fo.227.co.1. Perfecta,ut acquiratur to.2.fo 90.co.2. maxima philoſophiæ pars.217.col.4.

Cognitio ſui defectus, profectus initium eſt tom.2.fol.23.col.3.

Cognitio diuinorum triplex.tom.2.fol. 299.co.2.myſtica,ſenſus & intellectū tranſcendit,& derelinquit.ibid.colū. 3.& ſequen.

Cognitio Dei,& ſui ipſius,quàm ſint neceſſariæ.to.1.fol.174 col.1.4,189.co.4.

Cognitio beatorum ac damnatorū qualis.tom.1.fol.209.col.4.

Cognitiuæ potentiæ animæ.tom.1.folio. 166.colum.4.

Coitus coniugalis vt licitus vel illicitus ſit.tom.1.fol.99.col.2,161.col.2.

Collatio veteris ac noui teſtamenti.to. 1.fo.11.co.3.maioris ac minoris mundi.32.col.2.

Columba quid myſticè deſignet.tom.2. fol.251.col 2.

Columnæ ſapientiæ ſeptem.tom.1 folio. 10.colum.3.

Collum ſponſe laudatur.to.1.fo.11.co.4.

Comes orationis ſit gemitus.tom.2.fol. 28.colum.2

Comeſtionis diſciplina.to.2.fol.31.co.4.

Cōmiſſio peccatum quid tom.1.fol.93. colum.2.&.3.

Commiſſum quid ſit, in ratione peccati tom.2.fol.387.col.1.

Cōmunicandum ne ſit frequentius, an rarius to.2.fol.88.col.3.quibus affectibus accedendum.89.col.1.

Communicatio idiomatum in Chriſto tom.1.fol.72.col.1.

Communionem ſacram tradens hæretico,vt pænitentiam aget tom.1.fol.133 colum.2.

Communionem deuotè & purè recipere debemus tom.2.fol.48.col.3.

Communitas rerum temporalium quadruplex to.1.fol.301.col.1.

Communitas & ſocietas amandæ tom.1. fol.200.col.1.3.

Comparatio ſtatuum religionis ad inuicem & ad ſtatum prælationis tom 1. fol.279. colū.2.3. perfectionis vnius ſtatus ad perfectionem alterius. ibid.

Compaſſio peccantibus habēda tom.2. fol.45.colum.1.

Compaſſionis gradus tom.1.f.124.co.4.

Complacentia in peccati memoria confitenda vt ſit. tom.1.fol 142.col.4.

Compoſitio membrorū honeſta habeatur in choro. to.2.fol.29.col.2.

Cōpunctio ſpiritualis quotuplex,& vnde oriatur.to.2.fol.85.co.4,413.co.2.

Concordię medium vt ſit Chriſtus.tom. 1.fol.5.col.1, 8.col.2.

Concordiæ gradus tom.1.fo.125.col.2. authoritates doctorū.198.col.4.

Concionator bonus,quis nam ſit tom.1. 153.col.3.malus cur parum proſit.ibidem col.4.

Concionatoris boni, energia tom.1.fol. 153.col.4.cum uita lingua conſentiat 154.col.1.Aetas ibid. col.2. officium. 204.colum.1.

Concubitus illicitus ut prohibeatur.to. 2.fol.137.col.2

Concupiſcentia,omnium malorum radix tom.1.fol.41.col.2.carnis, an ſit peccatum.70.col.1. Triplex. colū.2.3. duplex.41.col.2.quale malum ſit.119. col.4.quando in religioſo uigeat tom. 2.fol.90.col.3.duplex in lege prohibetur.138.col.1, 406.col.2.

Concupiſcibilis appetitus ut quid inſit nobis tom.2.fol.54.col.4.

Condimentum monachorum quale ſit tom.2.fol.354.col.4.

Confeſſarius de quibus pœnitentem interrogare debet tom.1.fol.128.cum ſequen.qualis ſit oporteat.145.col.1.to. 2.fol.278.col.4.

Confeſſio fidei qualis eſſe debet tom.1. fol.83.col.2.

Confeſſio ſacramentalis to.1.fol.84.col. 3,115.col.1.eius conditiones.139.col. 2.uitioſa quæ ſit.144.co.1.2.ſimulata. 95.col.3.uera qualis.170.col.3.priuata uel publica qualis eſſe debet tom. 2 fol.27.co.3,132.co.3,413.col.1.cautè à ſacerdote audiatur tom. 1.127. col 1.ut ad multa utilis ſit, colum. 2. quando ſit iteranda.115.col.1.proprio cur ſacerdoti facienda.254.col.4.triplex tom.2.fol.132.col.4.duplex.413. columna.1.

Confeſſione ſacramentali abutentes, ut multandi.tom.1.fol.134 col.4.

Confeſſionis gradus.tom.1.fol.125.col. 4.optima praxis.139.& per totum tractatum,forma pulcherrima tom.2.fo. 48.columna.3.

Confeſſiones cur audiant fratres minores tom.1.fol.248.col.2,254.

Confidentia uana. tom.1.fol.192.col.4. bona & utilis unde naſcatur.106.c.2.

Confirmationis ſacramentum quid requirat,& quis eius effectus, ac miniſter.tom.1.fol.82.col.4,114.col.1.

Confiteri non proprio ſacerdoti,quando liceat.tom.1.fol.256.col.2.laico non licet,etiā in neceſſitatis articulo.258. calumna.1.

Cōflagratio mundi cur iudicium præcedet to.1.fol.87.col.4.101.col.1.

Conflictus uitiorum atq; virtutum to. 1.fol.168.col.2.

Cōgratulationis gradus.to.1.fol.125.c.1.

Coniecturæ quibus ſcimus non eſſe in gratia, tom.2.fo.259.col.4

Coniugii bona,to.1.fo.161.col.3

Conſanguinitas,& affinitas,ut differāt, tom.1.fo.117.col.1

Conſcientia quotuplex ſit, & qui liget, to.1.fo.94.col.1.bona expellit triſtitiā, 181.col.4.contra, malum ſemper remunerat ibid.bona, magna ſupellex, 194.col.4. erronea, tom.2.fol.124.co. 3 purganda ante omnia,to. 2.fo.356. col 1 quid ſit.387.col.1.

Conſcientiæ ſtimulus,animam purgat, to.2.fo.237.col.3. diſcuſio ante ſacrā communionē qualis haberi debeat, to.2.fo.195.col.2

Conſcientiarum libri, in iudicio aperiendi qui ſint,to.1.fo.156.col.1.

Conſenſus ut lethalem efficiat culpam, to.1.fo.66.col.4, 70.col.1.2, 92.col. 1.2, 94.col.1, 165.col.1. duplex in peccato, to.2.fo.115.col.4.in cogitationem laſciuam ut ſit mortale peccatum, 125 col.2

Conſentire uoluntati diuinæ nolentes, inexcuſabiles eſſe,to.2.fo 353.col.1

Conſideratio theorica, to.1.fo.31.col.1

Conſideratio ſui,quibus integratur,to. 1.fol.174.col.1

Conſideranda iugiter quæ ſint,to.1.fol. 174.col.1.2, 175.co.1.

Conſilium quid ſit, & quam neceſſariū, to.1 fo.223.col. 1.& 2

Conſilium proprium,lepra cordis eſt to 1.fo.223.col.3

Conſilia ſpiritus ſancti, ut à noſtris propriis differant, to.1. fo.223. col.3. ut ſint audienda,224.col.1.

Conſilium ſpiritus ſancti donum ut à prudentia differat, & quæ doceat, to. 2.fo.147 col.3.ut neceſſarium,tom.1. fo.223.col.1.2

Conſilia uenenata eſſe, quæ pœnitentiæ opera diſſuadent,to.2.fo.311.col.4

Conſolatio ſpiritualis in quibus conſiſtat, to.2.fo.63.col.2. ut & cur ſubtrahatur,col.4

Conſolatio temporalis,ſpirituali aduerſatur, to.1.fo. 187. colū.1. ſpiritualis unde naſcatur, 202.col.4.cur ſubtrahatur,tom.2 fo.88.co.1.quid ſit,224. colum.2

Conſolationem,aut præcedit aut ſubſequitur aduerſitas,to.2.fo. 338.co.3

Conſolationes ſenſibiles, qui diſcernendæ,to.2.fo.87.co.3

Conſortium ſuſpectum, quid ſit,tom.1, fo.147.col.1

Conſtantiæ gradus,to.1.fo.124.co.3.authoritates ſanctorum,175.col.3

Conſtātes,ut fuerint ſancti, to.1.fo.175. col.3

Cōſuetudo quid ſit.& qui liget.to.1.fo. 93.co.3. peccandi, 95.col.3. peccatū immedicabile,ut reddat, 185.col.3

Cōſurrectio animæ myſtica,to.2.fo.292. col.2.qui ſiat ignotè ſiue per ignorantiam, 293.col.2.& ſequen.

Contemplatio triplex,to.1.fo.15. col. 2. circa quantitatem.16.col.2. circa proprietates rerum, col.3.circa tria præcipuè uerſatur ſoliq; ac Lunæ comparatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

rae, To.2 f.38.co.4, 39.simul cũ actione in cœlo ut habeat, 42.co.2.3.ut diffiniatur ac diuidatur, 112.col 4.ad sapientiam, qualiter deducat, to 2. fol. 240.col.1. passionis Christi, colũ.3. quid sit, 252. col.1. ut a cogitatione, meditatione, speculationeq; , distinguatur, co.3. ut sit deifica similitudo, 257.co.4.de incarnatione uerbi diuini, 275.co.4.duplex, 303.col.1.cœlestis curiæ, 358. col.1.maiestatis Dei, col. 4. quibus causis . licitè omittatur, 361.co.3.
Cõtēplationis uis maxĩa, to.1.fo.12.co. 3. finis, & gustus extaticus, 46.co.3. 212.co.1.gradus, 126.co.4.& to.2.fo. 253.col.2, 310.col.2.genera quatuor, siue species, to.1.fo.202.col.1.to.2.fo. 359.col.2. Item tria, 357. radius ad quæ precipuè debet conuerti, 217.co. 4.necessitas, 251.col.4. actus duo includit, 252.co.2.hierarchię tres, co.3. utilitates, 256.co.2.
Contemplationis & actionis uicissitudines, to.2.fo.356.co.3.
Contemplationem tria possidere faciũt. to.2.fo.110.co.1.
Cõtemplationes per hebdomadam, to. 2.fo.378. deseptem uerbis domini, 380.
Contemplatiũs haud cæteros spernat, to.2.fo.113.co.1.
Contemplatiuorum ordines tres. to.1. fo.43.co.4.casus duplex, 45.col.1.
Contemplatiua uita præactiua eligēda, to.2.fo 104 col.3. præcellit actiuam, mista utranq;, to.1.fo.208.col.1. quæ bona conferat, to.2. fo. 256 col.3. ad æternam patriam tendit, 273.col. 1. ut præcedat actiuam, 356.co.1.ut præferatur eidem, 361.colum.1.quod sit eius exercitium, 357. quis in ea uiuendi modus, 360.co.1.
Contemplantium diuersæ mansiones, to.2.fo.242.col.4.
Contemnere minima; haud minimum esse, to.2.fo.23.col.3.
Contemptus Dei & proximi, ex superbia nascitur, to.2.fo. 116.co.3 rerum mundanarum Euangelium dilatauit maxime, to.1.f.258.co.2.
Contentio quid. to.1.fo.182. col.4.
Continentia triplex, to.1.fo.97. col.1. gustus, 176.tactus & uisus atque auditus, 177.docet uitia nescire.207.co. 3.sine uerecundia & charitate nihil ualet, co.4.humilitate fulciatur.208. col.1.criminosa, peior adulterio, 127. co.1.eius soror uerecundia est, 207. col.4.qui seruari possit, to.2.fol.275. col 2.
Contingentia in rebus, qui stare potest, cum Dei infallibili præscientia, to.1. fol.63.col.3.
Contrahēs matrimonium, cũ ea quàm polluit adulterio, ut penitere debet, to.1.fo.132.col.1.
Contritio quid, to.1.f.44.colũ 3, 115. co.1.136.co.2.eius gradus, 125.col. 3. uera uel ficta quæ sit, 170.col.1. & 2. qualis esse debet, to.2.fo. 132.col.1.
Contritus uerè quis dicatur, to. 1. fol. 134.col.4.
Contumelia quid, to.1.f. 96. col.2, 182. co.4.ut sit mortale uitium, to.2.f.119. col.1.
Contumelias ferre patienter martyrii genus est, to.1. f.209.col.3.
Conuersatio suspecta cauenda, to.1.fol. 209.col.1.quæ mala non est per lasciuiam, haud fiat mala per negligentiam, ibid. Religiosa qualis, to.2.fol. 35.co.1.2.
Conuitium quid, to.1.f.182.co. 4
Conuiuia quæ spiritus sanctus in anima facit, timoris, to.1.f.216 co.2.pietatis, 218. col.3. scientia. 220. col.2. fortitudinis, 222. co.3.cõsilij.224.col. 4.intellectus, 229.col.1.sapietiæ 231. col.1.omnia simul, to.2.f.271.co. 2.
Conuiuium beatorum quale, to.1. fol. 233.co.4.to.2.fo.228.col.1.2.
Cor est principium uniuersalis influentiæ, to.1.fo.7.col.1.
Cor nostrum cur deo præbere debeamus, to.2.fo.101. co.1.quãdiu inquietum sit, 245.col.2.
Cordis peccatum quod, to.1.fo.93.col. 3.pax, duobus perficitur, to.2.fo.68. col.3.ariditas unde perueniat, 87. co. lũ.4. munditiam tria faciunt, 152. co.2.puritas ut obtineri possit. 343. col.3.
Cor B. Mariæ ortus fuit Paradisi, to. 2.f.173.col.2.
Correctio sui ipsius grande bonum, to. 2. fo.47.col.1.
Correctio qualis erit, ut fructuosa sit to. 1.fol.205.col.1.manifestò de publicis peccatis fiat, col.2. ut sit omnibus in præcepto, to.2.fo.123.col.1.
Corona sanctorum quadruplex, to.2.fo. 155.col.1.item duplex, 157. col. 2.itẽ triplex, 273.co.4. qualis, to.1. fo.234. col.4.
Corona æternitatem significat, to.2.fo. 273.col.4.
Corporalis natura ut distincta fuerit à principio, to.1 fo.64.col.3.
Corpus primi hominis quale formatũ fuerit, to 1.f.67.col.1; 106.col.1.qualem ad animam habeat proportioné, ibid.post lapsum quale factum sit, 68. co.4.
Corpus haud delicatè nutriendum, to. 2.fo.62.co.1.
Corporis beati gloria qualis & quanta, to.1.fo.89, 90.dotes quatuor, ibid. sensus in cœlo, actus proprios exercebunt, to.2.fo.229.col.1.
Corpus gloriosum, erit subtile aque palpabile, to.1.f.209.co.4.
Corpora resurgentium qualia sint futura, to.1.f.88.co.2.3.
Corpus Christi, & sanguis, ueraciter cõtineri in sacramento Eucharistiæ, to. 1.fo.83.col.3, 114. col.2. ut accedendũ ad illud, 84.col.3, 114.col.3, 142. co.2, 149.co.1.
Corpus Christi, anima, & diuinitas, ut ueraciter sub utraque specie sacramenti contineantur, to.2. f.195.co.1.
Creatura omnis, ut sit mendacium, to. 1.fo.14.co.2.ut deum esse astruat 24. col.3. ad creatorem est ceu punctus ad lineam, 25 col.3. per artem egreditur à creatore, non per naturam, 26. col.2.uiuit in formis æternis, co 3.intellectualis, lumen est, 27.co.1.cultrix est pietatis, 41.col.1. uti se ad Deum habere debeat, ibid. effectus est trinitatis triplici causalitatis genere, 64, col.2, 92.co.4, 102. col.3.trinitatis uestigium, ut sit 64.col.2, 102.col.3. quælibet ternario consistit, 120.co.4. rationalis ad quid facta sit.to.2.f.242 co.2, 271.col.3, 394.col.1.
Creaturæ speculum sunt, in quo relucet creator, to.2.fo.231.col.4.
Credēdo & operando cœlum petimus, to.1 fo.60.co.2.
Credibilium sufficientia, to.1.fo.24.colum.1.
Crimina, criminibus uindicari, to.1.fo. 70. co.4. graniora tardè credenda, citò uerò punienda sunt, 105.co.3.
Cruciatus inferorum quot, & quales, to.1.fo.87.co 4, 101.col.1.
Crudelitas quid, & quàm mala, to.1.fo. 188.col.2.
Crux omne bonum Christianorum, to. 1.fõ.149. spiritualis baiulanda, 196. col. 4. arbor afferens fructus duodecim, to.2.f. 157.col.3. Christi duplex. 151.co..4.
Crucis mysteria atque figuræ, to.2.fol. 212.col.4 laudismus, 216.col.4.
Crucem B.Maria, prima omnium adorauit, to.2.fo.371.co.2.
Culpa originaria ut ad nos transfundatur, to.1.fo.69.col 1.2.ut remittatur, col.3.ut eam mox, pœna subsecuta sit 68.co.4. naturam ut inficiat, 161.col. 4 multifariam diffinitur, 91.col.4.humanum genus, multipliciter corrumpit, ibid ut curetur.92.co.1.quot nomina habeat ibid.
Culpa si non præcessisset nequaquam miseria subsecuta fuisset, to.1.fo. 69. col.1.pulcherrimè ordinatur per pœnam 68.col.4.
Culpa mortalis, ut infinitatem induat, & cur infinita multa plectatur, to.1. fol.89. co.1.& 2, 101.col.1.quid boni, corrumpat in anima 91.col.1.
Culpa nulla est à Deo, to.1.fo.70.col- 4.
Cultus Dei pietas est, to.1.fo.18.co.1.in fide fundatur, 61.co.3. ut à sanctorũ ueneratione, differat, 218.col.1.2.
Cupiditas leprosum fecit Giesi.to.1.fo. 17.co.3, omnium radix est malorum, 41.co.2.
Cupiditatis abdicatio, perfectio est præceptorum Dei ibid.
cura pastoralis non est dominium, sed dispensatio & officium, to.1.f.245.colum.2.
curiositas ubiq; taxatur, to.1.fo. 95.colum.3, 184.co.3.
curiositatis studium reprehenditur, to. 1.fo.35, col. 1,3, 37.co.3.
curiosi proprietates, to.2.fo.39.col.3.

D

Dæmon omnia peruersè agit, to.1.fol. 66.col.2.
Dæmonis semina, eradicãda, to.1.f.44. col.4
superbia quanta, 66 col.2.uersutia ad uersus contemplatiuos, to.2.fo. 103. colum.3
Dæmones ob superbiã ut dij coli auẽt. to 1.fo.18.col.1.
Dæmonum appostasia unde & quomodo nata, to.1.fo.65.col.1. & 103.col.3. uoluntas in malo obfirmata, 103.col. 4.natura, inuidia, atque malignitas 164.col.1.& 184.col.1.
Dęmonibus, inimica humilitas, to.1.fo. 143.col.2.
Damnati ante iudicium, iustos aliquos in requie intuentur, to.1. fo.209.colum.4.
Damnatorum pœnæ quæ. & quales, & cur æternæ.to.1.fo.89.col.1. 2. & 120. col.2.3. incomparabiles, 194.col.2.
Damnificatio ut sit mortalis, to.2.f.118. col.3
Damna inuidiæ quot, to.2 fo.128. co.1. ue col.5.
Dan antichristum præfigurauit, to.1.fo. 50.col.5.
Datio, datum, & donum qui differãt, to.1.fo.211.col. 2.
Debitum coniugale quando cum peccato uel sine exigatur, to.1.fo.99.col.3. & 161.col.2.
Deceptio Adæ & Euæ qualiter facta, to. 1.fo.7.col.2.
Decime de omnibus soluendæ, to.1.fol. 181.col.1.
Defectus quadruplex, to.2. fo.55.col. 4.
Defensio peccatorum, to.1.fo.95.col.3.
Defunctis prodesse sacrificia, & orationes uiuorum, to.2.fo 214.col.4.
Delectatio carnalis, ut impediat donum spiritus sancti, to.1. fo.13.col.1.ut moderanda sit, 164 col.4.
Delectatio ex auditu sermonis diuini, coniectura est gratiæ Dei assistentis, to.2.fo.256.col.1.
Delictum in ratione peccati, quid sit, & quot eius differentiæ, to.1.fo.70.col.1. & 92.col.4.to.2.fo.387.col.1.
Desiderium bonũ ut Deo placeat nosq; deceat.to.1.f.201.co.1.magnũ, est clamor magnus, to.2.f.249.col.3
Desideria sunt uerba animæ, tom.2.fol. 249.col.3.amantium, uiæ appellãtur, 284.col.3.
Desperatio quid, to.1. fo. 96.col.3.& 97. col.2.ex præsumptione nascitur, 186. col.1.malorum unde, 192.col.3.
Detractio quid, to.1.fo.94.col. 4. & 96. col.1. quando sit mortale peccatum, 246.col.4.to.2.fo.118.col. 1. cum fraterna correctione decertat, to. 1. fol. 168.col.3.vt ferenda religioso.to.2.fo. 46.col.3.
Detractor multos unico uerbo inficit, to.1.fo.183.col.4
Deuotio magis est affectus, quàm intellectus, to.2. fo. 86.col. 1. triplex, 421. col.2.
Deuotionis spiritus, qui exciteтur, to.2, fo.28.co.2.gratia, cur subtrahatur, 88. col.1.notulæ. 276.col.3. studium fulcimentum est, ueræ religionis, 416. col.1.multiplex fructus siue utilitas, 421.col.1.
Deuotorũ tentationes, to.2.fo.88.co.1.
Deuoti quadrupliciter extollũtur, to.2. fo.88.col.2.
Deus unde dicatur, to. 1.fo.1.col.4. non incepit esse nec aliquid habere ibid. dicitur rex regum & quare, 2.colum. 1.uoles homine liberare hominis sordes tetigit, fo.4.col.2. habet triplex eẽ 6.col.3.omnia in pondere, numero, & mensura fecit, 12.col.1. unissimus cũ sit qui multi formia producat, 14. col.1.per creaturas agnoscitur.19.co. 1.& 24.1.omnium rerum exemplaria cõtinet, 19 col.3.medicus uerus, 21. col.1. ut se uariè diffundat ad intra. 25.col.3.est exemplar æternũ, 26.co.3. in eo res perfectius quàm in se ipsis uidentur, 26.col.4.cur liber uitæ, exẽplar ac speculũ dicatur, 36.col.2.3.ab æterno prædestinauit, unde non potest non diligere quos scit tales, 39. col.1.ut sit summè unus ibid. si non haberet potentiam, sapientiam, & uoluntatem non esset Deus, 41. col.1.2. sui ipsius pius cultor est, 41.col.1.dat leges non uoluntate sola sed maxima ratione, col.2. est summus, secundum nouem sibi soli propria, 41.col.3.Monarcha qualis sit, 41.42.quale sit principium, 40.co 4.& 41.co.1.& 45.co.3. & 61.col.2.est sphera cuius centrum ubique est, 47.col.1.& uerbis & factis loquitur, 60.col 2.de eo omnia quæ perfectionis sunt, dicuntur, 62.col.1. ut in omnibus sit per essentiã præsentiam, atque potentiam, 62.col.3.& 101.co.4. oĩpotẽs est uerè ac propiè tã & si ipossibilia facere minimè possit, 63.co.1.& 102.co.1.cognoscit cõtingẽtia infallibiliter, mutabilia imutabiliter, futura præsentialiter, tplia æternaliter, 63.co.3.omnia in se ipso agnoscit, & per se ipsum ibid. in eo, idẽ est uoluntas, uirtus, ueritas, atq; potestas, 63.col.4.iustè permittit cadere, liberum arbitrium, 64. col.1. mundũ ex nihilo creauit, 64.col.2.& 102.col. 2.3.trinus & unus, produxit mundũ, triplici causalitatis genere, 64. col. 2. & 102. col.3.ut mundum ordinatè gubernet, 65 col.3.quæ homini contulerit, in creatione, 67.col.3. cur hominem tentari permiserit, 68.co.2.ex malis ut bona eliciat, 68.co 2.author est penæ, culpæ uerò minimè, 70.col. 4.non statim à principio incarnari debuit, 72. col.4.dona sua coronat cum rectè facta remunerat, 76 col.4. ut diligẽdus, 173. co.2. in spiritu quærendus, colũ. 3. quò magis uidetur amplius habearis diligitur, 209.co.4. exorari uult quò ausam habeat largiendi, to.2. fo.82.co.1. factus est homo ut totum hominem beatificaret, to.1.& 212.col 4. ut iniustis habitet, 62. co.3. & 101. co.4.ut in sanctis sedeat, 101.col.4.sufficere debet iustis, 186.col. 4. semper quærendus, 212, col.3.erit omnia in omnibus, 233.co. 2.& homo socii sunt in opere bono & quæ utriusque sint partes, to.2.fo. 163.col.3.de eo uti sit altissimè, pijssimè, atque sanctissimè sentiendum, 168. col. 3. quid sit et ut sententiam mutet non consilium, to.1.fo.147.cur electos suos tentari permittat to.1.fo. 164. col.3. nihil odit, aut punit, nisi propriã uoluntatem, 223.col.4.laudãdus in posperis & aduersis, to.2.f.37. col.3. ut multipliciter se habeat erga orantes, to.2.fo.82.col.1. sæpe ex misericordia denegat depræcantibus petita, 55.col 2.& 80. col.4. cur tot bona hominibus contulerit, 57.col.2. orationes nostras cur exigat, 82.col.1.ut odio ab impiis habeatur. 116.col.4.ut sit toto corde, tota anima &c.diligendus, to.2.fo.95.col.1.& 140. col.1.qui audiatur, uideatur, & complexetur ab anima, to.1.fo.210.col.4.pater ut trifariam nuncupetur, to.2.fo.171.co. 2. semper præoculis habendus, 111. col.2.magnam inuido irogaret iniuriam si in Paradisum eum admitteret, 127.col.4.ut peccatum odiat, 126. col. 3. nihil nos habere uoluit quin per manus B. Mariæ transiret, 175. col.2.ut sit omnium Dominus, 181. col.2.maiorem matrem deiferam Mariam facere nequiuit, 183.col.1.quantum & quo modo diligendus. 212. col.1. cur exaudire differat uota nostra, 226 col.4.in creaturis ut agnoscatur, 231.col.4.& 232. col.3.ut oĩa in omnibus operetur, 234.col.4 in uocandus in omnis boni operis initio, to.2.fo. 217.col.3. naturaliter diducitur cum esse, 235.col.3. 4. duplici uia agnoscitur, 241.col.3. sine fine amandus, & quærendus, 247.col. 4. qualiter loquatur ad spiritum multipliciter, 248 col 3.quia pulcher est, omniũ ad se trahit desideria, 253.col.1.semp secretò loquitur, 266.col.1. factus est homo ut hominem beatum faceret, 268. col. 2. ut in omnibus spirituum choris, sit & operetur, 272. col.2. ut commendandus, 283.colum.3 [illegible] exaudit eum qui pro omnibus qua, pro uno uel pro paucis deprecatur, 286.col 4.est causa mundi multipliciter, to 2.fo.3[illegible] 6 col.3 quid sit 388.col, 1. humana membra cur habere dicatur, 388. col 2. ut pænitere asseratur, 389. col.2. qui corda quorundã obduret, col. 4. ob quæ amandus, 390. col.2 ut sine modo diligendus. 393. col.1.cur homo factus, col.2. ut gratis saluet hominem, 394.col.2.nequit facere ut mendacium nõ sit peccatũ, 405.col.2.
Dei nomen maximum tetragrammatũ ineffallibile tria comprehendit, to 1. fo.1.col 4. lex qualiter nobis tradita sit, 2.col 2.esse triplex, 6 col.3. opus trifarium, 12.col.1 notitia per obstractionem nobilissima, col.4.cultus est pietas, 18. col.1. esse, primum quod menti occurrit, 24. co.2. nomen primarium est ipsum esse ibid.to.2.fol. 235.col.2. esse notissimum, to 1. fol. 24. col.3. nomen rebus omnibus inscriptum, col.4 conditiones siue proprietates duodecim ibid. producito ut ostendatur,

Universidad de Deusto Biblioteca

ut ostendatur, 25.col.2. os, lingua, calamus, atq; liber, seu sacra scriptura, 27.col.1.& 28.col.1. manifestatio per creaturas triplex, 27.col. 4. præcepta perfectius obseruabuntur in patria, ac in hac uita, 28.col.2. proprietates duodecim ad tres & tandem ad unã præcipuam reducunt, 61.col. 3. 4. filius, cur uerbum, & imago nuncupetur, 62.col.2. cognitio, præscientia, sapientia, prædestinatio, 63. uoluntas recta, atque efficax, 63.co.4. uoluntas multipliciter innotescit, ibid. prouidentia quid sit, 63.col.4. ueritas, uirtus, atque potestas idem sunt, ibid. misericordia, iustitiam haud excludit, 64.col.1. comparatione nihil bonũ, nihilq; pulchrũ, to.1.f.147.col.1. cultus per fidẽ inchoatur, 61.co.3. sapientia in rerũ dispositione, splẽdescit, 65.col.3. iustitia ostendit resurrectionem futuram, 88.col.3. iustitia quem ordinem habeat, 92.col.3. pietas erga prædestinatos, 126. col.3. proprietas est hominem illuminare, 122. col.3. coadiutores sumus, 169. speculatio inuestigiis suis, to.2. fo.232. col.2. itẽ in suæ imagine, naturalibus potentiis insignitam, 233. col.3. item donis gratuitis reformatam, 234.col.3. per eius primarium nomen quod est esse, 235.col.2.66.col.4. dilectio perfecta sex gradibus completur, 239.col. 2. membra quid sint & multa alia de eo. 388. cum sequen. uestimentum, locutio, ibid. benignitas ac pietas quanta. 390. col.1. 2. opera septem cætera omnia complectentia, 81.col.1. amor ut animam uulneret, 262. col.3.

Deo quinque ultima prædicamenta impropriè tribuuntur, to.1. fo.62. col.1. immo omnia, 147.col. 3. quoduis inconueniens, est impossibile, 63.col.1. 102.col.1. minimè imputanda est infectio animæ per originale peccatum corruptæ, 69.col.2. ut congruebat carnem assumere, 71.col.3. iugiter in hærere, qui possimus, to.2 fo.84.col.4.

Deo gratias gratitudinis pensum à B. Maria inuentum, & ab ea in ecclesia susceptum, to.2.fo.334.col.1.

De deo ut sentiendum piisimè atq; sanctissimè, to.1.fol.23.col.3.4.& 61.col. 3. in eo exemplaria omnium rerum ut sint, 19.col.3. in Deo idem est ueritas, uirtus, siue potestas, 63.col.4.

Deum uenamur per creaturas, to.1.fo. 19.co.1.& 24.co.3. Deum esse, omnis creatura ostendit, 24.col.3.& 61.co.3. ut sacramẽta instituere decuerit, 113. col.2. colimus, & ipse colit nos, 218. col.1. Deum esse naturaliter deduci, to.2.fo.235.col.3.4. anima in meditationibus, qui alloquatur, 249, col.2. oportuit hominẽ fieri ex genere Adami, & nasci de uergine, 393.co. 2. & 394.col.3.

Dei formes qui simus, to. 2.fol.272.colum.1.2.

Dextera & leua, quid designent, to.2.fo. 260.col.3.

Diabolica sapientia quæ nam, to.1,f,10 colum.1.

Diabolus ut sit inermis, to.2.fo.52.col. 2. ut uiros spirituales deludat, 113. co.1. homicida est, & fur, 185. colũ.1. ut nomen B.Mariæ timeat, ibid. Christum tentat & uincitur, 344. ut studio mandatorum Dei aduertetur, 399. col.4.

Diaboli calliditas ad illudendam Euã, to.1. fo. 68. col. 2. potestas semper est bona, ceu uoluntas semper mala, 164. col.1. studium in tentando, 165.col.3. & 184.col.1. tentatio gemina, tom.2. fo.52.col.2. damnatio ut iustis operetur in bonum, 353.col.2.

Diabolo de prædestinatione tentãti ut respondendum, to 2.fo.90.col.1. quãtum placeat peccatum, 126.col.4. resistere atque eum uincere quid sit, 165. col.2.

Dialectica Christiana quæ, to.1.fo.7.colum.2. diaboli ad decipiendum ibid.

Dialectica cæteræq; humanæ scientiæ à scripturis sanctis habuerũt initium, to.1.fo.4.col.1.

Dialecticum medium, Christus ut sit.to. 1.fo.5.col.1.& 7.col.2.

Dictamen naturæ, to.1.fo.93.col.3.

Diductio septennarii peccatorum capitalium, to.1.fo.70. col.3.& 95. col.1.

Dies intellectualis qualiter fiat, to.1.fo. 24.col.1.&.4.

Dies sex priores mundi mysticè exponũtur, to.1.fo.15.col.2.

Dies in mente fit, cum nox est in corpore & contra to.1.fo.216.co.1.

Dies festiui ut reuerenter colendi sint, to.2.fo.26.col.4.

Diem, ut in anima faciat spiritus sanctus, per timorem, to.1.fo.216. col. 3. per pietatem. 217.col.4. per scientiam, 219.col.4. per fortitudinem, 222.co.1. per consilium, 224. co. 2. per intellectum, 228. col.2. per sapientiam. 230. col.3.

Dies iudicii incerta, terribilisq;, to.2.fo. 193.col.4.

Dies sabbatinus cur Diuæ Virgini Mariæ dicatus sit, to.2.fo. 371. columna.4.

Differentia causæ & causati, to. 1.fo.18. col.4.

Differentiæ gaudii spiritualis à mundano, to.2.fo.154.col.1.

Diffidentia duplex describitur, to.1. fo. 306.co.2.

Diffusio uaria in Deo, to.1.fo.25.columna.3.

Digiti tres in manu Dei, to.1.fo.22. colum.4.

Dignitas conditionis humanæ quanta sit, to.2.fo.390.col.1.2. animæ quanta, to.2.f.218.co.1.

Dignitatis gradus in ecclesia, to.1.f.82. col.1.

Dignitates binæ in ecclesia, sunt duo luminaria magna, to.1.f. 302. col.3.

Dignitates & prælaturæ cur institutæ, & qualiter appetendæ ac fugiendæ, to. 1.fo.204.col.3

Diiudicatio quid sit, & qualiter in æternã ducat ueritatem, to.2.fo.231.co.4 & 233.co.1.

Dilatio restitutionis, quãdo sit peccatum, to.2.fo.121. co. 2. emendationis multos fallit, to.1.f.185.co.2.

Dilectio indiuinis multiplex, to.1.fo.25. col.3

Dilectio per rectè facta crescit, to.1.fol. 231.co.2. mutua beatorum, 234.col.1. proximi, ex Dei dilectione nascitur, to.2 fo.71.co.3. multiplex, col.4. Dei perfecta, sex gradibus integratur, to. 2.f.239.col.2. charitas & amor idem sunt communiter, 258. co.3. intrat, scientia foris agente, 267.col.1. mutua qui conseruetur, 303.co. 2. perfecta tria requirit, 403.col.2. ut ordinetur, 404.co.3. proximi, quæ habere debeat. 414.co.2. Dei qualis, co.3. ut sit animæ uita, 390.co.4

Dilectionis, & odii certamen, tom.1. fo.168.co.3. proximi, gradus.to 2.fo. 72.co.3

Diligendi Deum modus quis sit, tom.1. fo.173.co.2

Diligendi sunt omnes æqualiter, haud tamen honorandi, to.1.fo.253.columna.2

Diligentia in opere qui agnoscatur, to. 2.f.32.co.4 secularium, religiosos arguit negligẽtes, to.1.f. 158.co.1. decet religiosum, to.2.f.284.co.3

Diluuium cur per aquam factum fuit, to.1.f.88.co.1.& 101.co.1

Diocletianus per augurium imperator electus fuit, to.1.f.18.co.2

Disciplina duplex, to.1.f. 11.co.1. quid & quàm utilis, 111.co.4.& 196.co 3. to.2.fo.27. co.1. confessionis, co.3. in choro seruanda, 28.co.4. extra chorũ, 29.co.3. gestus. 31.co.1. comestionis, col.4. incessus, 33.co. 2. membrorum, co. 3. habitus, 34 co.1. locutionis, 36. co.2. conuersationis cum secularibus cod.p totum, ubiq; seruanda, 42.col. 3. morum generalis, 67.co.2

Discipulus sit primùm, qui cupit magister fieri, to.1.f.7.15.co.1

Discordia quid sit, & unde oriatur, to.1. fo.95.co.4. scandala parturit, 187. col. 4 quando sit lethalis, to.2.fo.118.colum.4

Discretio quid, to 1.f.11.co.4. ipsius gradus, 126. co.1. perfectionis consummationem omniumq; uirtutum genitrix, to.2.fo.355.co.1. uirtutum omnium condimentum ut sit, 419.colum.1

Discrimen legis & Euangelii, to.1.fo. 79 co.3.& 108.col.1

Discutere atque examinare nos met, ut debeamus, to.2.f.90.co.3

Discusio quotidiana quàm utilis, to.1. fo 196.co.1. sui frequens, to. 2.fo. 47. col.1. conscientiæ ante sacram communionem, 195.co.2

Dispensatio sacramentorum, to.1. fo.82. co.1. fidelis quę nam sit, 200.co.2

Dispensare super irregularitates, quis & quando posit, to.1.f. 136.co. 3. & 138.col.3

Dispositio præceptorũ diuinorum, to. 1.
to.1.

fol.41.col.1.

Distantiæ medium ut sit Christus. to.1. fo.5.col.1.7.

Diu uiuere non esse appetendum, to.2. fo.225. col.3.

Diuina sapientia in accessa superbis, to. 1.fo.11.col.4. prouidentia irrepræhensibilis. 63. col.4. nomina & reliquiæ sanctorum desferri ex deuotione possunt, to.2.fo.7.col.1.

Diuinæ atque humanæ scientię antithesis, to.1.fo.2.col.4.

Diuinæ sapientiæ speculum, ipsum uniuersum esse, to.1.fo.12.col.2. uoluntatis signa. 64.col.1.

Diuinatio quid & quot eius species, & ut prohibita sit. to.1.fol.98. colum.3. & 4.

Diuinitatis lex qualis, tom.1. folio. 66. col.1.

Diuini uerbi generatio, docetur ex sensibus, ex mechanicis, & aliis artibus, to.1 fo.57.col.1.

Diuinus radius in diuersis creaturis uarie se habet, to.1.fo.27. col.1.

Diuisio sacræ scripturæ, tom.1. fol.59. col.2.

Diuisio entis sextuplex, to.1. fol.16. colum.1.

Diuitiæ malæ non sunt, sed earum cupiditas, to.1.fo.264.col.2. ex se imperfectum non faciunt, periculum tamen habent annexum. 294.295. nihil adminiculi præstant ad beatam uitam. 294. col.1. spinis comparantur. 290. col.4. contemnendæ ut sint. 187. col. 1.to.2.fo.76. col.1.

Diuites, præpauperibus honorãdi sunt to.1.fo.253.col.2. timeant. 162. col.3. deterrendi ut sint. 187.col.1.

Diuortium quibus casibus fieri queat, to.1.fol.126.col.2.

Durationis mensuræ tres, tom.1.fo.102. col.3.

Doctor præsumptuosus quis sit, to.1.fo. 214.col.3.

Doctoris peruersi mores, à lingua discrepant, to.1.fo.154.col.1.

Doctoris officium appetũt, qui uim magnitudinis illius ignorant, tom.1.fo. 204 col.1.208.col.3.

Doctores cœlis similis esse, to.2. fo.329. col.2.

Doctrina scripturæ sacræ triplex, to.1. fo.11.col.3.

Doctrina tumorem parit, tom.1. fo.190. col.3. sine charitate arrogantem reddit, 208.col.4.

Doctrinæ medium Christus, to.1. fol.5. col.1.7.col.2.

Doctrinæ seculares sunt cibi Aegypti, to.1.fo.38 col.2.

Documenta sex assidue recolenda, to.2. fo.51.col.2. spiritualis profectus. 109. col.1.

Documentis moralibus intendendum. 25.col.3.

Dolor Christi in passione quàm intensus fuerit, to.1.fo.75. col.1.

Dolor inutilis quis, tom.1.fo.191.col.3. pius & salubris. 206.co.2. animi duos habeat comites, to.2 fo.168.co.3. præteritæ culpæ signum gratiæ inhabitãtis est, 259.col.4.

Doloris gradus, to.1.fo.126.col.2.

Dominationis prælatos ecclesiæ referãt to.2.fo.320.col.3.

Dominium abusus, ut distingui, ac separari queat, to.1.fo.302.col.1. & 2.

Dominici diei obseruatio, iuris diuini est, to.2.fo.119.col.3.

Dominicis diebus, & festis à quibus abstinendum, tom.2.fo.32.col.3. quibus uacandum. 136.col.4.

Domus sapientiæ, tom.1.fo. 8. col.3.10. col.2.3.

Donum dici spiritui sancto ut conueniat, to.1.fo.62.col.1.

Donum intellectus à spiritu sancto, to. 1.fo.13.col. 1. & sequen. ad id triplex dispositio ibid. tria præcipue docet col.2.

Dona spiritus sancti septem quid agant in animam, tom.1.fo.77.col.2.3.112. col.1.180.col.1.211.col.1.1.212.col.1. cornua & oculi nuncupantur. 10 col. 1. ut à cæteris uirtutibus distinguantur. 211.col.4. ut ordinentur. 214.col. 2. ad perfectionem ut perueniãt. 212. col.2. radij ignei cur dicantur. 211. col.1.

Donorum spiritussancti utilitates, to.1. fo.113.colum.1. qui sint capaces, colum.4.

Dona naturalia optima, gratuita uero perfecta appellantur, to.1.fo.211.colum.3.

Dotes animæ, atque corporis beatorum to.1.fo.89.90.118.col.3.

Dotes beatorum excellenter. B. Maria obtinet, to.2.fo.179.col.2.

Dubia in meliorem partem interpretanda, to.1 fo.196. col.1.

Dubia præcepti interpretatio periculosa, to.2.fo.67.col.4.

Duellum haud esse licitum, to.2. fol.118. col.4.

Dulcedo Dei qualis & quanta, to.1.fo. 310.col.2. qui obtineri queat, tom.2. fo.224. col.3.

Dulia ueneratio sanctis exhibenda, to. 2.fo.197 col.1.401.col.4.

Duo cherubim quid designent, to.2.fo. 318.col.3.

Duodenarius uirtutum, multiplex, to.1. fo.21.col 3. perfectionem designat, to. 2.fo.273.col.4.

E

Ebrietas bona, tom.1.fo.232. col.2.234. col.4. amoris diuini, to.2.fo.112. col. 1.2. spiritualis. 85.col.2.

Ebrietas quando sit mortalis, tom.2.fo. 121.col.4. quanta mala causet, 414. col.1.

Ecclesia columna est & firmamentũ, to. 1.fol.6. col.1. suas habet ætates. 31. col.1. Lunæ comparatur. 39.co.3. Triũphans, cur militantis mater dicatur, 42 col.4. tres habet gradus 43. col.2. ut hierarchiæ consideretur. 45. col.1. unum habet caput, & cibum unum, ibid. diuersos dignitatis gradus. 82. col.1. ut maior diuitijs esse cœpit, uirtutibus minor effecta est. 294.col.1. dominium habet non solum usum in prædiis & possessionibus. 300. col.3. in sanctorum canonizatione errare non potest, to.2.fo.18.col.3. pro defunctis orat, sciens illis sacrificiũ prodesse, to.2.fol.214. col.4. cur à simplicioribus initium sumpserit, 345. colum.2.

Ecclesiæ fides, in concussa, licet uexata, to.1.fo.23. primordia qualia fuerint. 33.col.1. caput unum, & unum corpus. 45.col. 1. gradus uarij. 82. col.1. claues quibus cõmissæ. 84.col.3. quis earum usus ibid gladius. 84. colum.4. Thesaurus à quibus despensari possit, ibid. bona fidelium nota esse. 292. col.2.307.co.2. expedit facultates possidere. 305. col. 4. suffragia defunctis prodesse. 87.col.2. 3. 118. col.2. primi prædicatores quales 170 col.3. merita & thesaurus ab Episcopo dispensari queunt. 84. col.4. facultates nec minuunt, nec augent euãgelicam perfectionem, to.1.fo.293.col.3. 4.

Ecclesiæ uiolator ut aget pœnitentiam, to.1.fo.131.col.4.

Extra ecclesiam, uera sacramenta haberi possunt, sed non salubria, to.1.fol. 82 col.1.2.

Ecclesiam loculos habituram, Christus prædocuit, tom.1. fo.291. 192. Carolus Magnus Imper. exaltauit. 53. col.3.

Ecclesiam catholicam, eucharistiæ sacramentum stabilit, atque confirmat, to.2.fo.195.col.2.

Eclipsis Lunæ ut fiat, tom.1.fol.41. colum.1.

Ectasis quid sit, to.2.fo.261.col.3. cõtemplationis gradus est, tom.2. fol. 310. col.3.

Edere de ligno uitæ. quid sit, to.1.fo.35. col.3.

Egestas non est in culpa, sed in patientia egestatis, to.1.fo.264.col.2.

Effectus cur causæ contrarij sint, to.1.fo. 14.col.1.

Effectus passionis Christi. tom.1 fol 75. col.2.

Effectus multiplices spiritussancti, to.1, fo.213.col.4.

Effectus humilitatis, benignitatis, & maturitatis, to.2.fo 67. col.2.

Electio summi Pont. commissa fuit. D. Bonauenturæ, to.2.fo.21.col 1.

Eleemosyna Episcopis amica esse debet, to.1.fo.154 col.4. ut & quibus danda. 180.col 4. in accepta. 181. col.1. ieiunium sequatur. 207.col.1. cui largienda. 263.col.3. quam sit utilis. 180. col. 4. quibus rebus adsimiletur, to.2. fol. 135.col.1. quibus danda, col.2.

Eleemosynę utilitates, & circunstantiæ, to.1.fol.180. col.4.

Eleemosynarum tria genera, fratribus minoribus contingere possunt, to.2. fo.281.col.1.

Elementum quodlibet binas habet qualitates, to 1.fo.64.col.4.

Elementa quot sint, & qualiter ordinata. ibid. ante iudicium qui soluentur.
88.col.

Universidad de Deusto
Biblioteca

88.col.1.& 3
Eligendum minus malum è duobus, to. 1.f.168.co.2
Eloquentia sacrarum scripturarum, omnes præcellit artes, to.1.f.4.co.2. Iuuenilis & senilis qualis ibid. personæ conuenire debet ibid.
Emanationes in diuinis binæ, to.1.fo.61. co.4.& 101.col.3.
Empyreum cœlum Angelorum puritatem referre, to.2.f.325.col.2
Ens ut multipliciter consideretur, to.2.fo. 233.col.4. eius diuisio sextuplex, to.1.f. 16.col.1
Episcopus quibus casibus super irregularitates nō ualeat dispensare, to.1.f.138. col. 3.& 4. qualis esse debet, 154.col. 4. Simoniacus ut pænitebit, to.1.fol.132. col.3
Episcopi in quibus Apostolis succedunt, to.1.fo.241.col.1. ut religiosorum adiutorio indigeant; 304. col.2. ob ignorantiā maximè culpabiles sunt, 92.col.4. officio nihil dificilius ac periculosius, to. 3.fo.9.col.4.
Epiphaniæ dies festū, esse ecclesiæ peculiare, to.1.f.337.col.2
Error asserentium omnia esse unum, improbatur, to.1.f.16.col.2
Error quid sit & quotuplex, to.1.f.93. colum.3
Error tres cauendi in scientia, to.1.fol.13. co.4 circa mūdi creationem, 102.co.3. & hæreses unde oriantur, to.2.fol. 401. col.1
Erubescere ob quę debeat Religiosus, to. 2.fo.45.col.4
Esse triplex in Deo, to.1.fo.6.co.3. ab alio, non dicit compositionem, 12.co.2. Dei, primum in mentem uenit, 24.col.2. est primum Dei nomen, ibid. triplex in rebus, 73.col.3. simplicissimum, & æternum, naturaliter arguitur esse Deum, to.2.f.235.co.3.& 4
Essentia in diuinis ad aliud minimè refertur, to.1.f.62.col. 2.& 101.co.3. quid, & ut de ea sentiendum sit, 23.co.4. ut sit summè una & simplex, & multa de ea. to.2.f.385.co.4. eius duodecim nobilitates altissimæ, 61.col.4
Essentiæ medium est Christus, to.1.fol. 5. co.1.2.3.& 6.
Esther B. Mariam Deiparam præsiguauit to.2.fo.383 col.3
Ethica illustratio, to.1.f.17.co.2
Ethicarum scientiarum partes & finis, to. 1.fo.3.co.3
Ethicus ut uitium consideret, to. 1.fol.9. col.3
Ethicum mediū Christus, to.1.fo.5. col. 1.& 7.col.2
Ethnicorū errores Agypti tenebræ. to.1. fo.19.co.3
Euangelica perfectio quid sit, to.1. fo.277. co.4. paupertas ut dominium reiiciat rerum usum minimè, 288.co.1. nouæ legis est prærogatiua, 2 3.co.2
Euangelicæ perfectionis est ab renunciare omnibus, to.1. fo. 259. col.3. medicare col.4. fundamentum & radix paupertas, 266.co.1.& 287.col.4
Euangelium, paupertatem benedicit. quā lex maledicebat, to.1.f. 260.col.2. paupertas maximè fecit credibile, 298.col. 1. quare magistros uocari inhibeat, to. 2.f.170.co.3
Euangelii, ac legis distantia, to.1.f. 79.col. 3. perfectio in quo consistat, ibid. quàm astute deceperit diabolus, tom.1.fo.68. colum.2
Eucharistia, ut sit sacramentum, sacrificium, atque uiaticum, to.1.fo.83.co.3. & 114.col.2. eius effectus, col 3.& 4. est unum sacramentum, ibid. ut accedendum sit ad eam, 84.col.1.& 114.col.3.& 142.co.2. & 149.co.1. si tollatur ab ecclesia, populus Christianus futurus est ut grex porcorum, to.2.fo.195.col.2. cibus est Angelis & hominibus cōmunis, 196.co.3. animam reficit omnesq; sensus interiores excitat, 269.co.4
Eucaristiæ sacramentum ecclesiam catholicam sustentat atque corroborat, to.2. fo.195.co.2
Eucharistiæ meditatio, & præparatio ad communionem, to.2.fo.306.col.2
Eucharistiam uomens, quam aget pænitē tiam, to.1.fo.133.co.1
Euthiches hæreticus a magno Gregorio uictus fuit, to.1 fo.33.co.3
Examen præcedat confessionem peccatorum, to.1.f.139.co 3. quotidie semel saltem fiat, 145.col. 1. & 196. col.1. sui qualiter fieri debeat, to.2.fo. 90.col.3. septies in die consulitur faciendum, 168.col.1. conscientiæ circa quæ uersetur, 237 co.3. frequens, lignum est gratiæ roborate, 260.co.2
Examinanda quotidie uita, to.2. fo. 217. col.4
Examinandi sæpius actus & mores, to.2. f.27.co.1. forma ad id pulcherrima. 90. col.3
Examinare nos ipsos mane ac sero debemus, to.2.fo.359.col.4
Excessus mentis, requiem præstat intellectui, to.2.f.236.co.3. charitatis perfectæ inditium est, 261.col.3
Excommunicatio, & regulæ duæ circa eā, to.1.f.98.col.1. quibus casibus non liget, 257.co.1
Excommunicationem quando non incurat percussor clerici, to.1.fo.98.co.2.
Excusatio peruersa quæ nam sit, to.1.fol. 182.col.2. in dubiis adhibenda, 196.colum.1
Exemplar uirtutū omnium Christus est, to.1.fo.36, col.1. omnium rerum ut sit Dei uerbum, 26.co.3
Exemplaria omnium rerum in Deo, to.1. f.19.co.3
Exemplar effectiuum ut sit Deus, to.1.fo. 61.co.2
Exemplum efficacissimum nobis dedit Christus in passione, to.1 fo.74.colū.4. Christi in omnibus habendum, to.2.f. 43.co.3
Exemplum taciturnitatis B. Maria fœminis præbuit, to.2.fo.334.co.3
Exemplum culpæ præbens, erit & penæ, to.2.f.317.co.3
Exemplum cuiusdam literati à Dæmone illuso, to.2.f.400.co.4. ci⁹ qui matrē honorauit, 404. col. 3. eius qui patrē suū inhonorauit, col.4. eius qui à Demone illusus ob pollutionem damnatus est, 405.col. 4
Exempla uirtutum omnium in scripturis sacris haberi, to.1 fo.3. co.2. sanctorū per multum iuuant, 36 co. 2. pigros extimulant, 198.co.1. cęteris norma uiuē di sunt, 208. col.4. qualia Christus in uita præbuit, to.2.f.341
Exempla mala pastorum oues inficiunt, & occidunt, to.1.fo.153.co.1
Exemplis magis, quàm argumentis moueri soliti summus, to.1.fo.60.co.3. doceamus proximos, 208.col.4
Exercitatio sensuum interiorum, arguit gratiam proficientem, & charitatem, to.2.fo.260.co.2
Exercitatio circa passionem Domini generalis, to.2.f.207.& 368
Exercitia serui Dei, to.1.f.167.colum.2.& 195.co.2. præcipua uolentibus in uirtute proficere, 310.col.3. to.2.fo.166.& sequen. spiritualia impigrè prosequenda, 68.col.1. ad spiritum uitæ consequendū, 169.co.1. quatuor præcipua, in quibus iugiter occupari nos cōuenit, 217. co.1.& 2. spiritualia, ordinem requirūt. 299 co.1. uitę cōtēplatiuæ, 357. corporalia, propter spiritualia esse, non contrà, 360. co.4
Exercitia uitæ B. Mariæ, to.2.f.333.col.4
Existimare se cūctis uiliorem perfectę humilitatis esse, to.2.fo.111.⁴co.3.& 4.& 113.col.1
Experientia est mater intelligentiæ, to.2. fo.246.col.4. quid sit, 268.co.1.
Experimentum ex multis memoriis fieri, to.1.fo.13.co.4
Expositio scripturarum qualis, & regulæ ad eam, to.1.fo.60.col.4
Expugnare uitia quid sit, to.2.fo.56.co.1
Exultatio in aduersis proximi, inuidię germen, to.1.f.96.col.1

F

Facere quid in se est dupliciter capi, to.2. fo.166.co.2
Fallacia Dei qualis sit, tom.1.fo.96.co.4
Falsum testimonium prohibetur, to.2.fo. 117 col.4
Fama bona quantum prosit, & ut seruanda sit, to 1.f.192.co.1.& 209.co.1. to.2. f.13.co.3. sic seruāda est, ut minimè intendamus, 209.co.1. pudicitia in fœminis quasi flos pulcherrimus citò marcescit, 209.col.1. bona, requirit ut quis in sanctorum numero referatur. to.2.f. 13.col.4
Fama uulgarium multa sæpe mentitur, to.1.f.209 co.1
Familiaritas mulierum quàm periculosa sit, to.1.fo. 143.col.3.4.& 144 col.2. glutinum est malorum, & uiscus toxicatus, 189.co.1
Fasciculi circa Christi passionem meditādi, to.2.fo.307.col.3
Fercula quæ in conuiuio timoris exhibet spiritus sanctus, to.1.fo.217.col.1. pietatis 219.col.1.2. scientiæ, 220.col.2. fortitudinis, 222.co.3. cōsilii, 225.co.4. intellectus, 229.co.1.2. sapiētiæ, 231.& 232.
Feruor religionis nō tepescat, t.2.f.45.c.1. nouitiat⁹, 43.c.1. cōtinuè crescat op3, t.1.f.201.c.2
Festum diui Bonauenturæ inter festa sacri Palatii adnumeratur, t.2.f.23.c.2
Festi dies reuerētiæ colēdi, t.2.f.26.c.4. 136.c.4
Festis & dnicis diebus, à quib. abstinedū, t.2.f. 32.c.3. quibus uacandum, 136.c.4
Festū Epiphaniæ, ut sit ꝓpriū eccl. t.2.f.337.c.2
Ficus quid allegoricè significet, t.2.f.231.c.1
Fides fundamētū ac mediū uirtutis, t.1.f.7.c.4. ut necessaria, 21.c.1. errorū tenebras purgat, ibid. sanat.c.2. ꝑ firmamētū daē intelligi, c.3. quodamō uidet, quodamō nō, c.4. ē certissima, 22.c.4. ad eā ꝓmissionib. hō trahitur, 29. c.3. innititur authoritati: intelligētia, rōni 61. c.2. pricipiū cultus dei, & fundamētū pietatis. c.3. eadē ī antiquis pribus & in nobis, 73. c.2.& 78.c.4. una atq; eadē ſp, licèt effecta sit lucidior, & magis explicita, 78.c.4. assentitur ueritati, ibid. sine opib. mortua ē, 171.c.4. oīa penetrat, oīa cōprœhēdit, 219.c.1. ꝑ dilectionē opās, nemine, pire finit. 287.c.4. qd sit & quot modis accipiat, 109.c.3. ē adhibēda erronicis, t.2.f.18.c.2. qb. assimilet reb. 143.c.1.& 2. q debeat hre, c.3.& 4. cōparatur reb. aptissimis. 155.c.2. & 158.c.2. sine charitate nō ualuat, 222.c.1. ut spiritū nrm stabiliat, 244.c.3.
Fidei altitudo, sublimitas, ac pfūdū, t.1.f.21.c.4 articuli, 22.c.3.& 128.c.2. firmitas, quibus testibus roboretur, 25.c.2.& 3. trinitatis, intelligetia sana, 61.c.4. catholica expressio, quæ sit, 62.c.1. articuli ut sint duodecim, siue quatuordecim, 78.c.3.& 109.c.4. triplex officiū, 171.c.4. itat triplex, 82.c.3. cōfessio, qualis sit oporteat, 83.c.2. opus & actus triplex, 109.c.3. Symbola tria, c.4. tētatio ut uicatur, t.2.f.52. c.4. articuli, duodecim, lapidibus ptiosis designātur, 158.c.2. meritū magnū, 346.c.3
Figuræ atq; mysteria crucis, t.2.f.212.c.4.
Figuræ multiplices designātes B Mariam, to.2. f.382. 383. & 384
Filius Dei q̄ similitudinē referat, to.1.f.62.c.1. cur tā diu aduētū suū distulerit, 72.c.2. icarnari debuit, nō pr, atq; spūs sāct⁹, t.2.f.394.c.3
Filio dei, appropriatur ueritas, spēs, rō & omnis scientia, t.1.f.62.co.4 & 102.co.1
Filii Dei qui agnoscātur, t.2.f 192.c.3
Filię quatuor magnæ mīæ D 1, t.1.f.147.c.3
Filiorū occisor quā aget pænitentiā, t.1.f.131.c.1
Finis sacrarū scripturarū, t.1.f.1.c.2.& 3.co.2.& 5.co.1. legis, Christus & origo, 58.co.4.
Finis in oibus spectantibus, t.1.f.13.c.3
Finis religionis ē mētis puritas, to.2.fo.40.c.2.
Firmamentū ueritatis ut sit ecclesia, t.1.f.6.c.1.
Firmamentū cœli fidē significat, t.1.f.21.c.3. qd significet, quibusq; eius proprietates conueniant, to.2.fo.330.co.1
Flagella bonorū uitia purgāt, aut deuitant, to.1. fo.209.co.1
Flendū esse in hac uita, infantes in ipsa natiuitate præmonent, to.1.f.151.co.1
Fletus mœstiplex & eius incitaméta, t.2.f.161.c.1
Flos uirginitatis fructū ꝓtulit salut. t.2.f.185.c.4
Flores uarii ut sint in ecclesia, t.2.f.258.co.1
Flumina paradisi quatuor uirtutes designant, to.1.f.21.co 1
Fluuius sacræ scripturæ qualis, t.1.f.2.c.4.& seq. mūdanæ sciæ qualis, ibid. paradisi, sacra scriptura, 3.c.1. sacræ scripturæ, ut auct⁹ sit, 59.c.2
Fluuii inferorū qui, & quot, to.1.fo.3.c.2
Fœcūditas scripturæ sacræ imēsæ, t.1.f.27.c.2.4.
Fœlicitas, pfecta scopus scripturæ sacræ, t.1.fo. 59.c.1. inde gloria, gaudium, Beatitudo.
Fœlicitate peccātiū nihil ifœlici⁹, t.2.f.223.c.4.
Fœlix ut sit, q̄ mundū cōtemnit, t.1.f. 309.c.3
Fœmina īpfectū aīal ad malū ꝓnū. t.1.f.151.c.4
Fœminarum familiaritas, longe periculosissima, t.1.f. 143.144.& 188
Fœn⁹, ac fœnerator execrabilis res, t.1.f.163.c.4
Fomentum oīs peccati triplex, t.1.f.70.c.2
Fons sapiētiæ diuinæ, t.1.f.3.c.1.& fluui⁹ scrip. sacra, 27.co.3
Fons est & origo totius efficatiæ diuina uoluntas, t.1.f.63.co.4
Fons paradisi B. Maria, t.2.f.382.c.4
Fontes gratitudinis quinq;, to.1.f.13.co.1
Forma sanctarū scripturarū, t.1.f.3.co.3.& 4
Forma sapientiæ admirabilis. t.1.f.11.co.2
Fora ultima nō addit materiæ priæ, t.1. f.16.c.2
Forma qui sit plena uirtute, t.2.fo. 232.co.2
Formæ Ideales ut sint in Deo, t.1.f.26.co.3
Forma uiuendi optima, t.2.f.23. co.3. orationis pulcherrima, 28.co.1
Fornicatio quid, t.1.f.97.co 1
Fornicator præsbyter qualiter pœnitebit canonicè, t.1.f.129.co.3
Fortis ut mors dilectio to.1.f.172.co.2
Fortis quis dicatur, t.1.f.175.co.2
Frāciscus sanct⁹ primū Ioānes nūcupatus fuit, t.1.f.273.c.1. sacerdotiū ex humilitati fugit 244.co. 4. cur fribus suis pecuniæ usum interdixerit. 303.c.2
Frācisci pugna cū quq; milib⁹ dæmonib⁹, t.1.f. 36.c.4. pdicatio apud Sultanū, 38.c.1. fnīa, cur aliq nunq̄ ad cōtemplationē puenīat, 40 c.1.
Fratres minores cur sic appellati, t.1.f.236.c.1. sandalis uti pñt, 238.c.4. pecuniā nō dnr recipere, cū ꝓ suis necessitatibus iuxtà dātis uolūtatē expēdit, 242.c.3.&.4. usū rerū pauperū hre debēt, 243 c.4 pdicaē pñt authoritate epi inuitis parochiis, 245. c.2. ex sua pfessione, & regula debēt uacare literis, & pdicare, 246 c.1. cur pdicēt, & cōfessiones audiāt, 248.c.2 & 254 c.3.& 255. cur literis incūbāt, c. 3. cur ciuitatibus ꝓpinq magis q̄ heremo, 248.c.4. edificia sūptuosa erigētes ut peccēt, 249.c.1. nō oēs recipere debēt ad ordinē, 250. c. 2. nō cogūē manib. laborare, 250.c.3. t.2.f. 170.c.2. hñt usū simplicē, nō dñiū, ī is q̄ cōtractāt, t. 1.f.302.c.1.2. emere possunt res necessarias, & pūtare aliquē q pecuniā recipiat, & noīe dātis expēdat, 253.c.3.& 303.c.1. t.2.f.169.c.4. q̄ in primis cauere debeāt, t.1.f.308.c.3 & 309. c.1. q cogaē laborare, t.2.f.170.c.2. qb.& qualiter ſtariū studiū interdictū sit, 170.c.3. Phię studio uacare pñt, c 4. legata qualiter recipere ualeāt. 280.c.1. qualiter res alienare ualeant sine regulæ transgressione, 281.co.1.
Fratrū minorū regula, autētica & obseruabilis, t.1.f.235. c 4 mutationes crebræ, cur fiāt, t.1. f.279.c.2. fratribus minoribus, cur pecuniæ usus interdictus, t.1.f.303.co.2
Fraus qd, t.1 f.96.c.4. ī cōtractib. ut sit pcm, t.2. f.220.c.4
Fructus grǽ, t.1.f.8.c.4.& 9.c.3. scrip. sacræ, & finis Chrs, 29.c.3. triplex, ex horto scripturarū 35.c.4. quadruplex gǽ à Chro, 36.c.1. iustitiæ c.2.3. sciarū oīm, 58.c.3. passionis Chri. 75.c.1 2. spūs duodecim, 78.c.2.& 212.c.4. crucis duodecim, t.2.f. 157.c.3. gloriæ duodecim, c.4. uitæ, Christus Iesus, t.2.f.407.
Fructus uentris uirginalis qualis sit, t.2 fo.190. co.4. q̄ utilis, 193.co.2
Frui qd sit & qb. fruēdū, t.1.f.36.c.4. 37.c.1. 101.c.2
Frugalitas laudaē in milite, t.1.f. 163.c.3
Fucus, ornatusq; mulierū, q̄ reprehensibilis sit, to.1.f.187.co.2
Fuga domini Iesu in Ægyptū, cur, & quid mysterii habeat, to.2.f.338.
Fugere mortē ex se ipfectionis esse, t.1.f.280.co.3.
Fugit gloria mundi, t.1.f.309.co 4
Fundamentū, Chrs quale sit. t.1.f.22.c. 4.
Fundamenta ciuitatis dei, apostoli. t.1.fo.23.co.1.
Fundamenta præcipua fidei, to.1.f.400.co.2.
Furtū quid, t.1.f.96.c.4.& 99.c.1. qñ sit mortale, t.2 f.119.c.4. multiplici lege uetitum, 137.c.3. multipliciter fit. 405 co.4

G

Gabriel Archā. cui⁹ ordinis sit. t.1.f.42.c.1.& 104.c.3
Gaudiū btōrū quale ac q̄tum, t.1.f.90. 209. 210.& 234.c.1. in spū sancto, undè gñaē, 217.c.1. uerū quodnā sit qbus ue tribuaē, 206.c.3. timori mixtū ee cōuenit, c.4. duobus pficiē. 211.c.1. nōn de creatura, sed de creatore habeaē, 233. c.2. spūale à mundano qui discriminet, & differ. t.2. f.154. c.1. undè oriaē, 154.c.2. mundi, ut cōtēnendum 223.c.4. btōrū, 226.c.4. ex quibus gñet, 229.c.4
Gaudii affectus cur homini datus, to.1.f.56.col.2. gradus, t.1.fo.126.co.3
Gemit⁹ sit orōnis comes indiuiduus, t.2.f.28.c.2
Genæ sponsæ laudantur, to.1.fo.11.co.4
Generare sibi simile, cuilibet creaturæ proprium, to.1.f.26.co.1
Gñatio æterna, ut in creaturis appareat, t.1.f.25.c. 3.4. incognitione sensitiua ostenditur, 57.c.3
Generatiuæ potentiæ, quæ, to.1.f.66.co.4
Genus causalitatis, trifariū in Deo, to.1.f.64.c 2
Gestus disciplinatus et religiosus, t.2.f.31.c.1
Giezi leprosus effectus ob cupiditatem, quos referat in ecclesia, t.1.fo.17.c.3.
Gladius ecclesiasticus qualis, t.1.f.88.c.3
Gloria Paradisi, t.1.f. 89.co.3 4. t.2.f.157. corporis gloriosi & aīæ, t.1.f.89.90 & 229. btōrū largiē. Dei remunerationē oñdit laudabilē, t.2.f.81.c.3
Gloriæ cœlestis cōuiuium, t.1.f.233. c.4. fructus duodecī, t.2.f.155.c.4 gñalis meditatio. 305.c.4.
Gloria mundi quàm fugax sit. t.1.fol. 309.co.4.
Gradus ad charitatē duodecim, to.1.f.36. c.4 tres in Ecclesia, 43.co.3. industriæ, 44. co.1. dignitatis, in Ecclesia uarii, 82.co.1 ordinis septē, 85.c. 2. quinq; ad sapiētiā, 105.c.4. consanguinitatis ut agnoscātur, 117.c.3. charitatis, 122 c.3. obediētiæ humilitatis castitatis, 223.c.1. patientiæ, mīæ ueritatis, c.2.&. 3. paupertatis prudentiæ. c.4. fortitudinis iustitiæ, 224. co.1. tēperātiæ pacis, c.2. cōstātiæ largitatis cōpassionis, c.3.& 4. cōgratulationis, abstinentiæ, cōcordię, gratitudinis, religionis, cōtritionis, cōfectionis, scificationis, cōtēplationis, 225. discretionis, spei, timoris, doloris, gaudii, 226 illuminationū sex to.2.f. 231.c.3. cōtēplationis, 253.c.2.& 254.c. 2 charitatis affectuosæ, t.2.f.261.c.4. amoris uiolenti, 262.co.2 amoris Seraphici co.3
Græcorum traditio de septem gētibus quas dñs deleri præcepit de terra, to.2.fo.76.colum.1.
Gratia, hoīem fortiorē reddit, to.1.f.9. c. 2. liberat à seruitute Diaboli, col.3. implet, ibid. est arbor uitæ, co.4. triplex, ibid 14. co.4. ē medicina pci, 21.c.1. & mīa nō excludit iustitiam Dei, 64 c.1 noīe aquæ intelligitur, 65.c. 4. duplex ut naturā perficiat, 67 co.3. 114.co.2. unionis singularis & capitis in Chro, 73.co.1 2.& 107.co.1. hominē deiformē reddit, 73.co.1. quid sit, 75.co.3 ut aīam eleuet atq; exornet, 75 co. 3. 4.& 108 co.4 trifariā capitur, 76.c.1.& 108. co. 4. haud cadit sub merito, quinimò ipsa inchoat meritū 76.co. 1. &.2. usu augescit atq; pficitur, 76 col.2. adultis sine assensu lib. arb. nequaquam tribuit, 76.co.3. haud lib. arb. cogit, imò uero excitat, atq; iuuat, 76.co.4. ut se ad lib. arb. habeat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

beat,76.c.4.petētibus præsto adest,ibid. una ut multas uirtutes germinet,77.c.1.& 109.c.1.& 211.c.4.disponit ad obtēperādū Deo,79.c.3.sacralis,80.c.3.curatiua,elatis atq; incredulis denegat,humilibus cōfertur,ibid.noie angeli intelligitur,to.2 fo. 316.co.1 multiplex,387.c.3

Gratiæ ortus,usus,ac fructus,t.1.f.8.c.4.& seq. descriptio,9.c.4.& 108.c.4.effectus cōis toti trinitati,61.c.3.plenitudo in Chro,73.c.1.& 107.c.1.effectus,169.c.4 & 75.c.3.4.& 108.c.4.diuisiones,ibid.authoritates doctorū,169.c.1.totū opus bonū,ite li.arb.uasa sacra qui dicātur,80.c.3.& legis discrimē,169.c.3.plenitudo in B.Maria,t.2.f.177,c.1.quā utilis fuerit,c.3.inexistentis signa & coiecturæ.255.c.4.agendæ semp Deo,to.2.fo 221.co.2

Gratiæ fraternæ inuidia,ut sit pcm in spiritum sanctum,to.1.f.71.co.1.& 2.

Gratiam infundit Christus in sua membra,to.1.f.73.c.1.& 107.co.2

Gratiarū actio semp in oibus fiat,t.1.f.203.c.1 sepe in ea cōsiderāda,t.2.f.80.c.3.& 221.c.2.

Gratitudinis fontes quinq;,to.1.f.13.c.1.gradus,125.c.2.authoritates sanctorū,203.co.1. gratus i modico maiora pcipiet,t.1.f.187.c.3

Grāmatica indicat cōceptus,to.1.f.16.co.4

Grāmaticꝰ eē nemo pōt,nisi res cognoscat,ibid

Gregorius sanctus a D.Benedicto,pphetice pdictus est Pōtifex futurus,to.1.f.21.c.4.ut ante studii sacri inchoationem solitus fuerit orare,to.2.fo.399.co.3

Gregorius magnus Eutichetem hæreticum uicit,to.1.f.33.co.3

Gressus animæ qui sint,to.2.f.247.co.2

Gubernat Deus uniuersum ordinatissimè,to.1.fo.63.co.3.

Gula quādo sit lethale delictū,to.2.fo 121.co.2.quibus rebus adsimiletur.130.co.1.dāna quæ inferat,co.2.frenanda,354.co 1.

Gulæ diffinitio.spes,atq; germina,t.1.f.96.c.1.167.co.3.gradus,128.c.2 spes t.2.f.60.c.2.remedia,c.3.cū pcimonia cōflictus,t.1.f.169.c.1 remediū & certamē cōtra eā,t.2.f.308 c 3.

Gustus extaticus cōtēplationis finis,t.1.f.46.c.3 spūalis,102.c.2.experimētalis,pfectissimorū est t.2.f.268.c.2.æternorū,qualiter fiat,269.c.1.e in uolūtate,270.c.3.cōteplatiōis.311.c.1

Gustꝰ si desit cæteri sensꝰ lāguescūt,t.2.f.256.c.1

Gyrum cœli quid sit,t.1.f.47.co.1.& 2

H

HabitatDeus i nobis,qualiter dicat.t.1.f.26.c.3

Habitus monachalis, qualis sit reprehēsibilis, t.1.f.156.c.2.honestus in cōuentu habeat,t.2.f.26.c.2.disciplina ipsiꝰ,34.c.1.inhonestꝰ qs,122.c.2.religiōis exterior qd designet,69.c.4

Hītus sup nāles,diuersos hoi dari,t.2.f.267.c.1

Hæresis & hæreticus quid, to.1.f.97.c.4 & 98.col.1.to.2.f.116.co.4

Hæretici miracula nō hñt, t.1.f.23.c.3.uera sacramenta,& si hēant salutē siue gratiā, nequaquā suscipiunt,82.c.1.& 2.id tandē efficiunt,ut multa clarius intelligant,174.co.3.diuinis scripturis propelluntur,228 c.3

Hæreticorū intentio præcipua,est clerum spernere,atq; ecclesiam labefactore,t.2.f.277.c.3

Harmonia vet.ac noui testamenti,t.1.f.13.co.3

Hebetudo mentis,undè oriat,to 1.f.97.c.1

Hierarchia quid sit,t.1.f.41.c.2.adsimilat trinitati,c.4 triplex.ibid.104.c.1,duplex noie cœli ac terræ intelligit,65 c.4.&66.c.2.3.& 104.c.1.diuīa angel. atq; ecclesiastica,t.2.f.386.c.2

Hierarchiarum concordia,to.1.fo.42.c.2

Hierarchici actus,t.1.f.42.co.2

Hodie qd i orone dñica sibi uelit, t.2.f.289.c.3.

Homicidæ pœnitentia canonica,t.1.fo.130.

Homicidiū geminū esse,t.1.f.99.c.1.multiplicit ppetratur,t.2.f.137.c.2.ut sit mortale peccatum,405.co.2

Homo triplicem passus est indigentiā,t.1.f.29.c.1.pmissionibus ad fidem tractus,co.2.ternos spūaliter oculos hēt,67.c.3.ad quid teneat,uel obliget,53.c.1.imago Dei quid sit,151.c.3.& 227.c.2.semp ordinatus sit,& in quibus,t.2.f.107.c.4.pacificus,rex est triplici titulo,t.2.f.153.c.4.sine gra Dei haud potis est resurgere a pcō,nec aduersariū uincere,nec tentationibus resistere ualet,nec se sufficienter quit ad gratiam disponere,nec præcepta diuina salubriter implere,165.& 166.factus est ut opet,quō sic finē suū cōsequat,171 c.3.quę p pcm deo auferat,393.c.4 in seculo uiuens,uix iustitiā pōt seruare,aut tenere usque in finem,223.co.1

Homo, cur Deus factus sit.t.2.f.293.co.2

Hois ætates,cōferunt ad mūdi ætates,& ad septem primordiales dies,t.1.f.59.c.3.& 4.lapsus,ut sit patratus,68.c.2.corpus quale antè lapsum,& quale post factū sit.68.col.4.aīa unica est,66.c.4.& 105.c.1.iusti est,zelare iustitiā,79.c.2.ius quodnā sit,122.c.3.dignitas ac miseria,151.c.1.& 227.c.2.dignitas,& honor,t.2.f.390.c.3.in.Deo transformatio.107.co.1.summa pfectio in præsenti,85.c.1.ieiuni spurū,serpentes interimit,t.1.f.176.co.4.figura,māsuetudinem indicat,t.2.f.110.co.4.interioris ordinatio necessaria,254.c.1.impotentia minimè excusationi esse,393.co.4.

Homini,ut mūdus seruiat,t.1.fo.28.co.1.cæco stellæ ut inseruiunt,41.co.4.in Paradiso collocato,quæ bona tributa sint,t.1.f.67.c.2.3.& 106.c.4.duplex motꝰ datus,67.c.3.& 106.c.4.multifariā à Deo adiutoriū collatū,67.c.3.& 106.c.4.duplicem habuit rectitudinem,ibid.antè lapsum sufficiebat creaturarū lege rę librū,67.c.4.undè potentia peccandi,121.c.1.diuersi habitus sup naturales infundun tur,to.2.f.267.co.1.

Hoiem rectū fecit Deus,t.1.f.67.c.2.cur tentari pmiserit,sciens,eū casurū,68.c.2.esse in gratia,qb.qat coniecturis agnosci,t.2.f.259.c.4.

Homine orante,nihil potentius,t.1.f.207.co.2

Hoies,ut angelis pimitatione adsimilent,t.1.f.151.c.1.deos participationes fieri,210.col.2.mali,cur uiuant,t.2.f.392 c.1.& 2

Hominū uariæ,noxiæq; inclinationes,t.1.f.143 c.3.iudicia temeraria,184 c.1.ordines tres disposuit Deus in hoc mundo,305.co.1

Honestas,sensuum ornamentum est,t.2.f.49.c.4

Honestū quid sit,& quid respiciat,t.1.f.93.c.3.

Honor,& principatus potius onus dicendus ē,to.1.f.190.c.4.laqueus est,multumq; periculi habet,to.2.f.349.c.2.parentibus exhibēdus triplex,404.c.1

Honores mutāt mores,to.1 f.190.co.4.

Honorandi ut sint prælati,to.2.fo.41.co.1

Hora mortis sp suspecta hñda,t.2.f.305.c.1.

Hortus diuīæ plātationis sacra scrip.t.1.f.7.c.1

Hostiæ laudis,& grarū actionis,concinnè offerendæ, to.1.fo.203 c.2

Hostis pessimus aiæ,caro nra,t.2.f.219.c.3.diabolus co.4

Hostiū in nos rabies nūquā cessat, t.2.f.78.c.4

Humanæ atq; diuinæ sciæ antithesis,t.1.f.2.c.4

Humanis scientiis sobriè utendū,t.1.f.35.co.2.

Humani corporis pulchritudo,& proportio,to.1.f.67.co 1.& 2

Humiliare,qualiter se coram Deo peccator debeat,t.2.f.286.c.2.

Humilis,uerus,seu falsus quis,t.1.f.197.c.3.humilitas uirtutū atq; grarū cōseruatrix, t.1.f.9.c.2.& 197.c.2.cōtinentiæ innitat, 208.c.1.conscientia seruanda,c.2.Dæmonibus inimica,141 c.2.boni subditi,insigne,153.c.2.falsa,superbiā parit, 166.co.1.in orone seruanda,179.c.3.uera q,188.c.3.est sapientia,197.c.2.cōtinentiæ innitat c.1.cū scia seruāda,c.2.ornamentum sublimium,235.c.4.qd sit,240.c.3.ad disciplinæ susceptionē necessaria,t.2.f.24.c.2.summa religiosorū uirtus, 40. c.1.ad nos ipsos ad pximum & ad Deum,73.c.1.& 2.patientiā parit.c.4.qbus gradibus ad eam ascēdatur,90.c.4.quām Deo sit grata, 91.c.1.uera,ut acquiratur,111.c.2.falsa.117.c.2.qbus rebus similis sit,148.c.3.& 149.c.3

Humilitatis multa exēpla,t.1.f.34.c.4.semitæ ternæ,91.c.1.actus quaterni,95.c.4.cum superbia cōflictus,168.c.2.authoritates doctorum 197.c.2.diffinitio.240,c.3.cōmendatio 297.c.1.effectus,t.2.f.67.c.2.gradus,t.1.f.123.c.1 197.c.4.t 2.& 73.c.2.& 130.c.3.342.& 343.

Humilitatē docuit Chrs in sua natiuitate,t.2.f.336 c.2.in uita,341.in baptismo,342.& 343.quinq; considerationes pariunt.150.co.1

Humilitas B.Mariæ,t.2.f.175.co.4.& 189.co.3.& 336.co.2

Humilitas mira Seraphici doctoris Bonauēturæ,t.1.f.126.c.4.& 146.c.2.t.2.f.3.c.2.& 9.c.1

Hyems in aīa,q.d,& qñ sit,t.2.f.247.c.4

Hylaritas spūalis vndè pficiscat,t.2.f.85.co.3.

Hypocrisis q.d,& quotuplex sit,t.1.f.98.co.2.& to.2.f.387.co.2

Hypocritam homines fallere quit, Deum uerò minimè,to.1.f.158.co.4

Hypocritarum simulatio uaria,furtum est, t.1.f.144.c.4.& 188.co 3

Hypostases Diuinæ, ternæ,t.1.f.61.co.4

I

Iactītia qd, t.1.f.95.c.3.uirtutes eneruat,82 c.2.qñ sit mortale peccatum,t.2.f.117.c.3

Ianua sapientiæ,quæ,t.1.f.8.c.3.& 11.c.1

Idea quid sit,to.1.fo.63.co.4

Ideæ oium rerū, sunt in Deo unū cū ipso,t.1.f.19.c.3.& 20.c.3.& 26.co.1.& 63.co.3

Ideas Aristoteles execratus ē pperā,t.1.f.19.c.1 et.24.c.3.q negāt, prædestinationem negare conuincuntur,26.co 3

Idem manēs idem non producere nisi idē, falsum esse,to.1.f.14.c.1

Idiomatum cōicatio in Christo,to.1.f.72.co.1.

Idololatria prohibet,t.1.f.97.c.4.et 108.c.2.triplex,t.2.f.401.c.2.3.et 400.c.3.et 401.c.2.et 3.

Idololatriā Christus solus extinxit, t.1.f.23.c.3

Ieiunare docuit Christus,t.1.f.286.c.4

Ieiuniū ex circunstātia laudabile, t.1.f.285.c.3 eleemosinæ iūctū,Deo charū,207.c.1.sine charitate nihil pdesse,c.2.ut obseruādū, t.2.f.221.c.3.qbus rebus adsimilet,134.c.1.probādum,quodnā sit,c.3.cōmendabile. co.4

Ienunii encomiū,eiusq; utilitates,t.1.f.287.Iesus nomē oleo adsimilari,to.1.f.148.è nomē uirtuosum,gratiosū,&c.to.2.f.312.ut spūaliter cōcipiat,& nascat in nobis, 311.& 312.à multis qsitus,313.c.3.Aegypti idola cūcta destruxit,illō puerulus aduectus, 338.co.4.qd usq; ad annū duodecimū puer egerit,340.c.1.ut in Hierusalē remanserit, colum.2.quid inde ad trigesimum annum fecerit, 341.qualia in uita uirtutum exempla præbue-
rit

fit,341.tentatur à Diabolo,344.c.1.in nuptiis in humiliori loco sedit, 345.col.2.quæ miracula egerit, 346.& in seq.fugit,cū uellet eū facere regē,349.qualia & quāta passus sit,396.c.3.& 4

Igniculus sapientiæ,ut accendendus,to.2.fo.218.co.2

Ignis proprietates,t.2.f.264.co.1.contēplationis, 310.co.2

Ignis purgatorius qualis ē,quos purget & qualiter, t.1.f.87.co.1.2.& 100.c.3.

Ignis cōflagrationis mundū expurgabit ante iudiciū,to.1.fo.87.co.4.& 101.c.1

Ignis infernalis qualis,& qui in spiritus aget,t.1.f.89 c.1.& 100 c.4.& 101 c.1

Ignorantia animæ uulnus ut sit, to.1.f.119.co.4.ut excusabilis necne,189.co.4.multiplex,to.2.f.124 co.3.& 387.c.1

Ignorātia quadruplex diuisio,& multa, de ea,to.1.fo.92 col.4

Illicitū qd dicatur, to.1.f.66 co.4.illuminatio in scientiis sermocinalibus qualis,to.1.f.16.co.4

Illustratio circa æthicā, t.1.f.17.co.2.circa intellectualia, co.4 circa moralia, 18.co.1

Illustratio multiplex i scripturis diuinis, to.1.fo.34.& 35

Imaginatio, uis aīæ qd sit,t.1 f.105.co.1.quæ ad ea spectent,106.co.1.duplex, to.2.f.254.co.3

Imago Dei,ut filius dicatur, to.1.f.25.c.3.& 4.quid denotat in eo, 61.co.4.aīa rōnalis, 12.co.2.triplex in hoīe,106.co.4.creationis,& recreationis quid, t.2.f.386.co.4.in quo cōsistat,390.c.3.

Imaginis atq; similitudinis ratio in quibus sit.t.1.f.67.c.4.ut differāt,106.c.1

Imaginē Trinitatis, ut deturpet peccatum.to.1.f.71.co.1

Imagines indoctorum esse lectiones, to.1.f.203.co. 3. ut sint uenerandæ, 218.co.2.to.2.f.401.co.4

Imber quid spiritualiter significet in anima,to.2.fo.251.co.3

Imitatio Christi, ad ueritatis splendorē ducit.to.2.f.240.co.1

Immunditia quid sit, & quod eius species,to.1.fo 96.co.1

Imperii authoritas in aīa.to.1.f.44.co.1.

Imperfectio,& perfectio ut differant,to.1.f.277.co.1

Impii sacræ scripturæ detrahunt,to.1.fo.3.co.3.& 4

Impœnitentia finalis, peccatum in spiritum sanctum esse,to.1.f.71.co.1

Impugnatio ueritatis agnitæ,peccatū in spiritum sanctum,ibid.

Inanis gloria compescenda,bonum autē opus minimè dimittendum,to.2.f.55.co.3.ex superbia nascitur,117.co.1

Inanis gloriæ,a superbia discrimen,to.1.f.95.co.1.diffinitio,species, atq; filiæ, co.4.atque timoris contentio,168.c.2

Incarnatio uerbi Dei, ut fuerit congruētissime facta,to.1.f.70.co.3.ut fuerit opus totius Trinitatis, 70.co.4.& 72.co.2.to.2.f.334 co.4

Incarnationis uerbi Dei opus,cur spiritui sancto præcipuè tribuatur,to.1.fo.72.co.2.tempus,cur tām diū dilatum fuit,72.co.4.

Incendiarii pœnitentia canonica,to.1.f.133.co.2.ad Episcopum pro absolutione mittendi,135.co.4

Incestus,luxuriæ species, to.1.f.97.col 2.

Incipientes, cautè proficere studeant, to.2.f.51.co.3.quę cauere debeant,to.1.f.159.co.2.magistro indigent,to.2.f.414.co 4

Incōsideratio quid,to 1.f.97. co.2

Inconstantia quid.to.1.f.97.co.2

Incontinentia quid,to.1.f.95 co.3

Incōueniens, licèt minimū,ipossibile eē apud Deū,to 1.f.63.co.1.& 102.co.1

Indigetia triplex in homine,to.1.f.29.c.2

Indignatio quid,to.1.fo.96.co.2

Indulgetię ab epis cōcedi pñt.t.1.f.24.c.4

Indulgētię in festo D.Bonauenturæ concessæ.to.2.f.23.co.1

Indumenta sacerdotalia quid significēt, to.2.f.210.co.4

Industria, ut ad uirtutes acquirendas ualeat,to.2.f.57.co.3.& 4.multiplex, unitiuum excitat amorem,297.co.1

Industriæ gradus tres,to.1.fo.44.co.1

Inepta lætitia quid,t.1.f.95.c.2.& 97.c.1

Insania quātum malum,t.1.f.192.co.1.

Internus non esset, ni propria esset uoluntas, to.1.fo 223.col.4

Inferni ignis qualis,& qui cruciabit,to.1.f.194 c.2.f.89.c.1 & 93.96.101.103 104.supplicia cur æterna,to.1.fo.225.co.1.de eo generalis meditatio 156.& f.305 co.2

Infirmitas triplex,to 1.f.119.col.1.ut sit animæ uulnus,120.co.1

Infirmitates corporales ob pcā infligi, to.2.f.145.co.3

Infirmi corpore ut curandi,to.2.fol.416.co.4.mente,417.co.1

Infirmis seruiens,non minus meretur, ac si ipsi Christo seruiret,t.2.f.101.c.4.

Influentiæ cœlestes, quid in hæc inferiora agant,to.1.f.65.col.1

Influxus gratiarū a Christo, to.1.fo.7.c.1.& 9.co.2.& 107 co.2

Ingenium quid sit,to.1.f.99.& 105.co.4.

Ingratitudo, gratiæ inimica, to.1.f.187.co.3.ut aīæ obstet pfectui,co.4,meret amittere q habet,t.2.f.80.c.4.quām sit graue peccatum,221.co.2.

Ingratus,ineptus efficitur ad maiora dona suscipienda,to.2.fo.24.col.1

Ingrato quid quid collatum fuerit, perit,to.1.fo.187.col.3

Inimicus odio habendus, quis sit,to.2.fo.333.c.4.

Inimici nos quandoque ruina iustè lætificat,to.1.fo.187 col.4

Inimici,ut diligēdi,to.1.f.172.co.4

Inimicis nostris quasi tortoribus utitur Deus,to.2.fo.61.co.1

Inimicos diligere, pfectæ charitatis est, t.2.fo.260.co.4.

Initiū oim pcōrū superbia,to 1.f.70.co.2.peccati,multipliciter dicitur,95.c.2

Iniuria proximi tribus inhibetur præceptis,to.2.f.405.co.1

Iniustitia, ut in contractibus committatur,to.2.f.120.col.3

Inobedientia quid sit,to.1.f.95.co.4.

Innocētem esse, quid sit,t.1.f.195.c.4

Inocētia.q.d.t.1.f.111.c.4.ut seruā,195.c.3.

Inopia,duplex est,to.1.f.260.col.2.263.c.4.spūalis,nō ē timētib. Deū.263.c.4

Inquietudo mentis,to.1.f.56.co.4

Insomnium quid,& eius species,to.1.fo.106.co.1.to.2.fo.386.co.4

Inspiratio diuina, nuntius bonus.t.1.fo.214.co.4

Intellectus,donū spūs sancti, t.1.f.13.c.1.triformis,c.2.tria docet,ibid.tribus acquiritur, co.3.triplex cōtēplationum cœlestium clauis,co.4.trifariā accipitur,226.c.4.ut aīam illustret,226.c.4.& 227 co.1.ut à sapiētia differat,229.co.3.4.to.2 f.147 co.4

Intellectus duplex,to.1.f.25.co 2.praticus,& speculatiuus.66.co.4.aīæ potētia,105.co.1.vndè dicatur, 148.co.2.à quibus expurgandus, tom.2.f.226.& 358.c.1.c.4.ut operetur circa res,233.co.4.pes aīæ appellatur,243,co 4.multifariam capitur,255.co.3

Intellectus refectio,to.1.f.34.co.1.multiplex illustratio,ibid.35

Intelligentia sextuplex, to 1.f.15.co.1.& 2.p raptum,ut fiat, ibid. scripturarū, circa tria uersatur,17.co.2.recta, atq; perfecta,174.co.3

Intelligentiæ radius,in uia illuminatiua triplex, to.2.f.238.col.1.

Intelligēda præcipuè q sint,t.1.f.174.c.4

Intentio,ut agrauet pcm,& ut confirēda,to.1.f.120.co.4

Intentio multifariā mouetur, to.2.f.79.co.2.æternorū, ut necessariò habēda, utq; actionē dirigat,t.2.f.246.c.1.actū meritoriū efficit, co.2 Actualis maior habituali, c.3.recta & simplex deifica, ac deiformis,co.4.247.co.1.simplex, ac pura qualis sit,414.c.2.intentionis rectæ ac simplicis signa.t.2.f.247.c.1.

Intētioni duo eē necessaria.t.2.f.248.c.1

Intētiones diuersę,ut sint,to.2.f.246.c.3

Interdictum quid,to.1.fo.98.col.1

Interpretari in malā partē, quæ fieri possunt bona intentione,temerarium esse,to.2.f.282.col.4

Interrogationes, & modus interrogādi per confessarium, to.1.f.128.& seq.

Intrinsecum secretum in Christo quid sit,to.2.f.283.co.3

In uerecūdia undè oriatur, t.2.f.122.c.1

Inuestigatio Dei p creaturas, to.1.fo.19.col.1 & 24.co.3

Inuidia fraternæ gratiæ,ut sit peccatum in spiritum sanctum,to.1.f.71.co.1.quadrupliciter denominatur,96.co.1.supplicium acerbum, 166.col.3.sancta quę,to.2.f.56.col.1 triplex.58.co.3.remedia,co.4.quādo sit lethalis,117.c.3 quibus rebus adsimiletur,227.co.4

Inuidiæ species,atq; proles,to.1.f.96 c.1 natura,ortus, atque remedia, to.2.fo.309.co.2.damna,128.co.1.

Inuido Deus magnā irrogaret iniuriā,si eū ad Paradis admitteret.t.2.f.127.c.4.

Inuidorum studium,to.1.f.182.co.3

Ioannes Baptista,magnus ob uitæ rigorem prædicatur,to.1.f.282.co.2 locustis uescebatur,284.co.4

Iesum uidit ex Egypto redeuntē, to.2.fo.340.co.1

In carcerem trusus,obtruncatur capite, 347.co.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

347.col.4
Ioannes Euangelista uocatus a Domino
& unctus, to.2.f.347.co.4
Iocis dediti, bonis spiritualibus priuantur, & uix pœnitent, t.1.f.19 .co.1
Iordanis qui in os Dæmonum influat, t.2.f.2.co.co.3.
Ioseph Patriarcha Typus Christi, to.1.f.36.c.1.& 36.c.2. fidelis dño suo ut fuit.36.co.2
Ioseph sponsus B.Mariæ magis exstitati Mariæ credebat, quàm utero eius, to.2.f.293.co.2.in somnis admonetur, ne sponsam dimittat, 335.co.3. laus magna ex Euangelio colligitur, ibid.
Ira quid, & ut moderanda, to.1.f.166.co.4.sanctæ, quæ, to.2.f.56.co.2.duplex, & quando sit lethale peccatum, to.2.fo.118.co.2.quibus rebus similis sit, 128 co.2.quę damna inferat, co.3
Iræ diffinitio, species, ac germina, to.1.f.96.co.1.& 166.co.4 gradus tres.128.co.1.tria genera, to.2.f.58.co.4 quinque remedia, 59.c.2
Iracundo nihil proficimus, quinimò magnum duplicamus, to.2.fo.59.co.2
Irasci proximo, an sit lethalis culpa nec ne, to.2.f.405.co.1
Irascibilis appetitus cur homini datus, to.2.f.54.co.4
Irrationale, & rationale essentialiter differre, to.1.f.16.co.2
Irregularitates à iure, to.1.f.136.co.3
Irregulares ad Episcopum pro absolutione mittendi, to.1.f.135.co.4
Irreuerentia duplex, t.2.f.20.co.1.& 2. ex superbia oritur, 116.co.1
Isaac Christi typus, to.1.f.30.c.1
Iter intentionis qualiter fiat, to.2.f.246.& 247.meditationis, 248.co.3.contẽplationis, 251
Itinera septem æternitatis, quæ & spiritus, to.2.f.245.co.2.& 3
Iubilus spiritualis quid, t.2.f.85.co.2
Iucũditas spiritualis, quid, & undè oriatur, to.2.fo.85.co.3.& 4
Iudæus, haud ualens intelligere Isaiam imprecatus est illi malũ, t.1.f.37.c.4.
Iudaica duritia, to.1.fo.1.co.4
Iudaicus populus, sanguinarius, Caimi sequax, to.1.f.33.co.1
Iudices Israelis, Christi gessere typum, to.1.f.3.co.2
Iudex maturè, haud temerè iudicet, to.1.f.10.co.4
Iudices quales esse debeant, to.1.fo.163.co.1.iniqui qui sint, 191.c.3.& 4.æquitatẽ seruent, 205.co.2. uirtutibus Angelicis conueniunt, to.2.f.321.co.2
Iudicis officium quale sit, t.2.f.278.co.2
Iudicare proximum, ut sit stultum, to.2.fo.104.col.1.alios, minimè contemplatiuo conuenire, 113.co.1
Iudicium temerarium, to.1.f.93.co.4.& 185.co.1.& 186.co.1.
Iudicium diuinum, to.1.f.34.co.3.tremendum, to.2.fo.225.co.3
Iudicium uniuersale cur fiet, to.1.f.86.quis erit Iudex, & qualis, 193. col.3.& 4.qui libri tũc aperientur, ibid.qua forma iudicabit, ibid.præcedẽtia, 87.concomitantia, 87.& 88.subsequenta 88.89.& 193.to.2.f.155.co.4
Iudicii extremi generalis meditatio, to.2.f.305.col.3
Iudicium fallum, suspitio, & timor ut diffent, to.1.f.93.co.4.to.2.f.52.co.1
Iudith B.Mariã figurat, t.2.fo.383.co.3.
Iugũ Christi, amor sit suaue, t.2.f.290.c.2
Iuramentum, ut licitum sit, to.1.f.94.co.3.quando exigi possit à cõsitente, 129.co.1.nullum securum, 183.co.3.duplex, to.2.f.120.co.4.& 402.c.1.falsum quàm graue peccatum, 236.co.3.tres comites habeat, 402 co.1
Iurans falsò, quam aget pœnitentiam, to.1.f.132.co.2
Iurare, qui liceat, to.2.fo.120.co.3.periculosum, ac pernitiosum esse, 402.co.2
Ius ciuile ut regulam dũ sit.t.1.f.3.co.4.
Iustificatio impii, quæ requirat, t.1.f.76.co.3.4.115.co.2.Dei benignitatẽ, & sustinentiam notam efficit, to.2.fo.81.co.2.magnũ ut sit beneficiũ, 221.co.3.
Iustitia, quadruplex, to.1.fo.8.co.1.Christi, 15.co.1.moralis, 19.co.4.& 20.co.1.quid sit, 20.c.1.77.c.2.& 79. co.2.Dei, 64.col.1.& 88.co.1.& 89.co.1.Christi, sacramento pœnitẽtiæ splendescit, 85.colum.3. laudabilis, ut appareat, to.2.f.81.c.3.quadruplex, 273.col.1.& 275 co.3.misericordia condienda, 207.c.2. duplex, in lege, 399.c.2.& 4.quibus rebus adsimiletur, 145.col.3.lapidibus prætiosis confertur, 159.co.1.
Iustitiæ legalis commendatio, to.1.fo.3.co.4.medium, Christus, 5 co.1.& 2.co.1.pulchritudo, uniuersum decorat, 8.co.2.fructus.36.co.2.& 3.ordo.92.c.3.regulæ, 79.c.3.diffinitio, species, & actus, 111.co.3.& 4.gradus, 124.co.1.auctoritates doctorum, 178.co.1.similitudines, to.2.fo.145.col.3.& 159.col.1.partes binæ.403.col.3
Iustitia originalis, to.1.f.69.co.1.& 2.& 119.co.3.effectus eius, co.4
Iusti ubique locorum, quocunque tempore uixerint, unum efficiunt Christi mysticum corpus, to.1.f.27.col.2.eos nomine intelliguntur, to.2.f.289 co.1.Angeli nuncupantur, 315.co.3
Iustorum mors optima, peccatorũ uerò pessima, to.2.f.25.co.3
Iustis ota in bonũ cooperantur, necnon & Diaboli interitus, to.2.f.353.co.2
Iusto quid timendũ sit.to.1.fo.206.c.1
Iusti hoìs est, zelare iustitiã nedum in seuerumetiã in altero, to.1.fo.79.co.2
Iuuenes haud temerè promouendi ad ordines sacros, to.1.fo.158.co.2. quibus exornari decet uirtutib. t.2.f.166.co.4

L.

Labor manualis ad otium uitandũ præceptus est, to.1.f.268.c.2.to.2.f.63.c.1
Labori manuũ ut insistẽdũ sit, t.2.f.32.c.3
Labores amantium minimè oneroſi, to.1.fo.233.co.1
Labor & pugna tentationũ, t.2.f.66.co.2.
Laborare manibus, ut omnes teneãtur, to.2.f.243.c.2.non coguntur religiosi, qui in spiritualibus occupantur, 250. col.3.& 305.co.2
Lachrymæ pœnitentium unum Angelorum, to.1.f.150. co.4. fœlices sunt. 270.co.2.& 4.deuotionis utilissimæ, t.2.f.151.c.2.ipetrãt, c.3.lauãt, 152.c.3
Lætitia modestè sumenda, to.1.f.192.co.4.uera, undè oriatur, 206.c.3.spiritualis, duplex, to.2.f.85.co.4
Latio sermone non debet quis confiteri, etiã in necessitatis articulo, to.1.fo.258.co.1
Lamech, Antichristi typum gessit, to.1.fo.10.co.3
Lamentum damnatorum erit pulchrũ carmen, to.1.fo 8.co.2
Languor, aiæ infirmitas, to.1.f.120.co.1.
Lapides duo insuper humerale Aaronis. quid mysterii contineãt, to.1.f.22.c.3.
Lapides duodecim, fidei articulos signifi carunt, to.2.f.158.co.1
Lapsus Protoplasti, ut acciderit, t.1.f.68.c.2
Largitatis gradus, to. 1.f 124.co.4
Latitudo scripturæ sacræ, to. 1.f.59. co.1.
Latria quid, to. 1.fo.73. o.1.& 2.111.co.3.soli Deo exhibenda, 218.co.2.to.2.f.197.c.1. ut, et quib.239.c.1.& 401.c.4.
Latræ uirtutis est, uouere, to.2.f.7.co.4.
Laudandum parcè, uituperandum partius esse, to.2.f 275.co.1
Laudandus in omnibus operibus suis Deus, to.2.f.81.co.1
Laudes sacratũ scripturarũ, to.1.fo.2.c.3
Laudes Dei attentissimè persoluendæ, to.1.fo.103 co 2
Laudes B.Mariæ Richmicæ, t.2.f 382.
Laudissimus sanctæ crucis, 52 f.216.co.4.
Laus propria iustos cruciat, iniquos exaltat, to.1.fo 209.co.1.pessima, quæ cũ alterius iniuria sit to.2.f.36.co.3
Lectio, & oratio Christiani exercitatio est, to.1.f.203 co.3.sacra ut animæ pabulũ sit, t.2.f 28.co.1 seu semen est bonæ cogitationis, 45.co.3
Lectione, atq; meditatione proficimus, to.1.f.201.co.3
Legẽdi modus debitus qs sit, t.2.f.29.c.2
Lepra cordis gemina.t.1.f.223.c.4
Leua, & dextera quid significent, to.2.fo 270.co.3
Leuitas mentis, quid, to.1.f.97.co.3
Lexquid sit p diffinẽ, to.1.f.1.co 1 pfectissima quibus integratur, ibid.diuina oĩa ut sit perfectissima, ibid. Dei, qualiter p Angelicũ ministeriũ trãdita, 2.co.2.& 23.c.1. ut de sede Dei pcedat, ibid.quæ diuino iuri aduersatur, abroganda, 3.c.4.cõtra bonos mores, uel Ecclesiã, nullius est roboris, ibi.diuina, & Ecclesiastica ius ciuile regulare debet, ibid. Dei, colũna fideliũ, 6.co.1. ad gratiã qualiter se habeat, 8.c.3.præcipit bonũ cõmune, & spũale, 6.co.1. in patria pfectius, quàm ĩ hac uita obseruabitur, 28.co.2.Mosis, maioris ut fuerit trãgressiõis occasio 29. c.2.& 3. triplex, tribus diuinis appropriatur psonis, 41.co.1.diuinitatis, qualis sit, 66.co.3.naturalis, 93.co.7.nulla seruãda, quæ sit charitati cõtraria. 256.c.4. Dei, est charitas, 234.co.1.uetus, paupertatẽ cõtinebat, Euãgelia, laudat, 260.c.2.diuina, quid summatim doceat, to.2.f.9c.co.2. omnis, nihil iubet nisi iustitiam, 399.co 2
Legis cõsumatio per Christum. to.1.fol. 2.co.3

1.col.3. lator haud est legi obnoxius, ibid.atque Euangelii discrimen, 79.co.1.& 108.co.1 & 169. col.3. origo ac finis Christus, 58.co.4 uelame, per Christum ablatum, to.2.f.266.col 4
Legi Dei aduersatur spiritus carnalitatis & malignitatis, to.1.f.6.co. 1. In legem committere, quid sit, to.10.f.73 co.3
Leges non uoluntate sola, sed maxima ratione à Deo latæ sunt.to. 1.f.41.co.2 binæ a Deo datæ, 79 co.3.infallibiles, & æternæ secundum quas uerè iudicamus, to.2.f.233.co.1
Legum diuinarum regulæ immutabiles, to. 1.f.11.co.2
Liber uitæ quid, to.1. f.26.co.3.& 63.co.3. 86.co.4.& 100.co.4.conscientiæ, 26.col. 3.& 86.co.4.& 100. co.4. creaturarum, 27.co.1.& 28.co.1. scripturæ sacræ necessarius, 28.co.1.intus & foris scriptus Christus, 67.col 3.est mũdus, in quo cõditoris apparet perfectio, co.3 creaturarũ, subiectabat in statu innocentiæ, ibid. uitæ, in iudicio aperietur, t 2 f.156.c.1
Liber Iob in Arca testamẽti olim ob eius authoritatẽ repositũ fuit, to.1.f.29.co.4
Libri, qui in iudicio aperientur, to.1.f.86.col 4.& 104 col.4. bini, æterna Dei ars, & hic mundus hominĩ legendi, 67.col. 2.& 3.conscientiarum in iudiciorũ patefient, to.2.f.156. co.1.bini iugiter legẽdi, 148.co.1
Libri Vet.ac noui instri, qui, to.1.f.5.co.1. 2.& 107.co 4. ut sibi inuicem respondeant, 59.co.2
Libros philosophiæ cõburebant in primitiua Ecclesia, to.1.f.38.co 1
Liberalis gratiæ usus, to, 1.f.9.co.2
Liberalitas Deiparæ Mariæ. to.2.f.190.co.2
Libertas peccandi, to.1.fo.95.co.3
Libertas quid sit, to.1.f.66.co.3
Libertas arbitrii qui steer cũ infallibili Dei præscientia, to.1.f.63.col.1.principium, ut sit merити uel demeriti, 67.co.1.primò homini data, ut per eã cœlũ sibi ascisceret, 151.co.2.quid sit, to.2.f.386.co.4
Libertas mala quàm noxia in religione. to.2.f.45.co.1.uera quænam, 114.co.2.& 106.cõ.1.ut iustè Deus cadere ĩ malum permittat, 64.co.1.nemini seruit, nisi Deo, cæteris dñatur, 65.co.2.oês rationales potentias cõprehendit, 67 co 1.nec summè malũ est nec summe bonũ, 68.co.1.cooperando gratiæ, quod est gratiæ suũ facit, 76.co.2.habuerunt Angeli, 66.co.1.per se quidem labitur, ruit nequid autem assurgere, 76.col.3. ut p peccatum enerուetur, ibid.qui sit in excusabile, etiam in his quæ minimè agere ualet, co.4.quid possit aut nõ possit, to.2.f.165.co.4
Liberi arbitrii uis atque potestas ad quæ se extendat, to.1.fo.76.colũ.2.est totum opus bonum, totum idem gratiæ, co.4 co.3.triplex penitus euerսãda.44.co.3.
Licitæ, uel illicitæ sciæ, quę, to.1.f.3.co.2. 6.col.4.quos fructus proferat, t.2.f.407
Lignum uitæ Christus est, to.1.f.5.co.1.& Lignum scientiæ intuendum, non gustandum, to.1.f.33.co.1
De ligno uitæ edere qd sit, to.1.fo.35.c.3
Linea constanguinitatis, to.1.fo.117.co.3.
Lingua, ac liber Dei, scriptura sacra est, to.1.f 27.co.1
Lingua, ut frenanda, to.1.f.182.col.1.omnium malorum instrumentum, to.2.f. 91.co.3.animæ, qualis, 249.co.2
Linguæ officium, to.1.f.204.col.1.peccata quot sint, to.2.f.137.co.4.
Liquefactio diuinæ consolationis, tom.1. f.225.co.3.spiritualis, to.2.f 85 co.4
Literæ apertæ etiã inuentæ legendæ haud sunt, to.2.f 59.co.3
Lites cur hodie imortales sint, t.1.f.18.c.2
Locus ab authoritate, licèt inartificialis ualidiss tamẽ est nõnunquã, to.1.f.1 c.3
Locus purgatorii communi lege, ubi sit, to.1.fo.100.co.3
Locus secretus oroni aptus, to.2.f.297.c.4
Loci mutatio ad animæ, quandoque salutem conducit, to.2.f.24.co 1
Locutæ quibus Ioannes Bap. uescebatur, quænam fuerint, to.1.fo.284.co.4
Locutio disciplinata & religiosa qualis, to.2.f.11.co.2.& 66 co.4
Locutionis præsumptuosæ notæ, to 2.fol. 25. co.4.rectæ circumstantiæ, to.1. f.175. col.1.ratio quadruplex, 182 co.1.truncus, 204.co 1.abusus duplex, 181.co.4.
Longanimitas, ut à patientia differat, to. 1.f.37.co.1
Longitudo scripturæ sacræ.to.1.f.59.co.3.
Loquitur Deus multipliciter ad spiritum in meditationibus, to.2.f. 248. c.3.& 4
Loq nefas nouitiis sine licẽtia, t.2.f.24.c.4
Lucia nuncupabatur mulier Samaritana cum qua dominus ad puteũ loquutus est, to 2.f.348.co.2
Ludus à Diabolo inuentus, to.1.f.193.co 1.quando sit mortale peccatum, tom.2. fo.120.co.2
Lumẽ sextuplex ut animam disponat, to. 1.fo.16. co 1.ut sit spiritualis creatura, 27.co.1.mutiplex, 56.co. 4. cognitionis sensitiuæ, 75.c.1. naturale ab increata luce acenditur, to.2.f.234.col.1. speculationis quod 252.co.4
Lumina diuinæ sapientiæ replent orbem, to.1.f.12.co.2.nouem animæ, 18.co.2.
Lumine & motu in hæc inferiora cœlestia agere, to.1.f.65.co.1.
Luminaria magna duo esse testamẽta, to. 1.fol.28.co.4.binæ ecclesiæ dignitates, 302.col 3
Luna, & Sol mysticè exponunt, t.1 f.39.40
Lunæ ecclipsis, ut fiat, & quid designet, to.1.f.45.co 1
Lux cœlestis sapientia, to.1.f.10.co.2.animæ ueritas est, 15.co.4.& 17.co.1. magna clara bonaq;, 17.co.1.2. à tenebris segregata mysticè, 18.co 3
Luxuria, quanta mala causet, to.2.f 127. co.1.quarum rerum similitudinem referat, 130.co.3.damna quæ inferat, 131. co.1.Diaboli proles ut sit, 137 co.3
Luxuriæ germina, malaq;, to.1.f.167.co. 4.gradus, 128. co.2. differentiæ septem. co.4.certamen cum castitate, 169.co.1. remedia, to.2.f.61.col.2.& 4 natura, & certamen aduersus eam.348.co.2
Magister qui esse cupit, fiat antea discipulus, to.1 f.156.col. 1. nuncupari, an sit contrà Euangelium, to.2.f.170.co.3
Magistro indiget incipientes, t.2.f.414.c.4
Magnanimitas quid, to.1.f.17.co.4
Magnificentia quid, to.1.f.222.co.3
Magnitudo rerum Deum ostendit omnipotentẽ sapientemq; & c t.2.f.222.co.1
Maledictio, grauis culpa, to.1.f.185.co.1. quando sit mortalis, to.2.f.119.co.2
Maledictum quid sit, to.1.f.94. co.4.graue peccatum.183.co.1
Malignitatis spũs, legi Dei aduersatur, to. 1.fo.6.co.1
Militia quid, to.1.f.96.co.3.aiæ uulnus ut sit.120.co.1.bonã proximi obnubilat, 188.co 1.radix omnium malorum co.2.
Malum quid sit, to 1.f.90 co.4.geminum, 70.co.3.& 91.col.1.ut corrũpat naturã ibid.triplex.113.co.1.to.2.fo.357.co.1. multiplex, 386.co.4
Mali nihil habent in cœlo, uelut boni nihil in mundo, to.1.fo. 152.co.1
Malę spẽs atq; suspitio caueda, t.1.f.127.c.2
Mandata Dei an sine eius gratia implere possimus, t 2.f.166. co.1.quę nos seruare monet, 398, habẽti charitatẽ, obseruatu facillima, non habenti uerò difficillima esse.399, co. 1. cur breuissimè clarissimeq; tradita, co.4.plenè explanantur 400.co.1
Mandatorum Dei obseruantia charitatẽ in omnẽ proficiẽte indicat, to.2. f. 260. col.2.quæ requirat, 400.co.2
Mãducãdę eucharistiæ praxis, t 1.f.113.c.3
Manducare sacramentum corporis Christi, quid sit, to.2.f.269.co.3
Mansiones multæ, ut sint in cœlo, to.1.fo. 233.co 3.diuersæ ac uariæ contemplationum, to.2.f.241.co.4
Mansuetudo sæueritatem repetat, to. 1.fo. 267.co.3.ut Deo sit amica, quibus quæ rebus similis, to.2.fo.150.co 3
Mãsueti quę bona cõsequatur.t 2.f.155.c.1
Manũ labori, ut insistẽdũ sit, t.2.f 32 co.3.
Manus stillãtes myrrhã, quæ t.2.f.273.c.2
Mare scriptura sacra dicitur, to.1.f.27.c.2
Mare amarum B Maria interpretatur, to. 2.f.174.co.1
Margaritæ duodecim quid mystice significarint, to.1 f.24 co.1 & 4
Maria Magdalena dixit, non quæro Angelos, sed cũ qui fecit me, & Angelos.to.1 f.125.co.2.de contẽplationis electione laudatur, 101.co.2.eius conuersio, seruor & amor, to.2.f.147. uitam cõtemplatiuam refert. 355.co 3
Maria B.Apostolorũ doctrix.t.1.f.23.co.2. i scripturis sanctis multa de se dicta hẽt 28.co.2.ot caruit cõcupiscẽtiæ labe, 69. co.4.quãta nituerit puritate, ibid.ut uerè mater Dei dicatur & sit.72.co.2.mẽ & ancilla Dei nẽmq; absq; atq; arbor est uitæ, 149.& 150 virginitate prã oĩa uouerat, ibid.pria oĩa Christũ post resurrectionẽ uidit, ibid.nihilvũ similiter passa est, laudibus efferenda figuris, põtensa, ibid.ut humilitate Deo placuerit, t.2.f.91.co.2.ut implorãda, ac imitãda, 103.c.2.uerborũ fuit parcissima 92. col.3.summè uenerationis affectu uenerãda, 167.c.2.quàm cõgruè ab Angelo salutata sit, 172. co. 4 ab omni peccato immunis ut fuerit, 177.co.1 thronus Dei

Universidad de Deusto Biblioteca

Salominis,col.2.ut interpretetur,174. col.1. Stella maris,174.co.3.domina totius mundi,175.co.2.uirga Aaronis florida, col.3. gratiam qui apud Deum inuenerit,176.co.4. est cęlum terramque,177.col.1.therebintus, col.2. uirga Iesse,178.colū.1 & 185.col.2.domus Dei 178.col.2. Luna perfecta,180.col. 1.plena misericordia,col 2.omnium ut perfectiones habuerit,col 3.uas admirabile,col.4.potentissima,spiretissimaque,181.co.2.opulentissima,ibid.indeficiens,co.4 pientissima,182.co.1.fidelissima,col.2.nominatissima,col.3.electa ut sol.col.4. Dei necnon fidelium osum mater,183.col.1.ancilla Domini,co.2. Aurora,co.3.& 184.co.2.mediatrix dei, & hominū pacificatrix ac defensatrix, 184.Illuminatrix,185.co.1.regina,186. col.3.ut fuerit benedicta, 187.& seque. uallis,189.co.3 uirtutibus referta,ibid. arbor,191. col.2.terra,193.col.2. & 4. ager plenus,194 col.2. Laudanda ac ueneranda,to.2 & 159.col.1. Innocanda pro gratiæ adeptione,280.col.4.cælo simillima,331.co.2.Salomonis thronus, col.3.Aurora,332.co.1.quæ exercitia in uita sua frequentarit, 333.co. 4. ut ad Angeli uocem turbata fuerit,334. co.3. taciturnitatis fœminis exemplum præbuit,Elisabethā uisitās quę gesserit,155 cur desponsata fuerit ibid. aurum a magis oblatū,pauperibus largita est,337. col.3.in nuptiis ministra fuit,345.prima omnium Crucem adorauit,deposito filii corpore, 371. co.2. per fontem Paradisi,perq; ipsum Paradisum figuratur,382.co.4 per Archam Noe,ibid.per scalā Iacob,tubum Mosaicum uas māna plenum,ac uirgam Aaronis, 383.per Stellam Balahami, conca gedeonis domum Domini,ibd.per Abigailem,Iuditham atque Estheram,col.3.per columbam,ac portam clausam co.4.per muliere stellis duodenis coronatam,384. col.1.to.1. fo.170.usque ad 190.

MariæVirginis B.laudes,figuræ atque uirtutes,tol.1. fol. 149.& 150.planctus iuxta Crucem,to 2.fo. 98.col.3.cor Paradisi hortus fuit,173.co.2. corpus incorruptum suscitatum, ibid. & 186.co. 2. humilitas, 175.co.4.charitas,ibid.mānsuetudo,patientia, 179.co.1.paupertas, co.2.sobrietas,uirginitas, co.3. gratiæ plenitudo,177.& 178. priuilegia dotes corporis & animæ, 179. pulchritudo, 183. co.1.humilitas, 189.co.3. charitas mansuetudo, co.4.liberalitas,temperātia, 190. col. 2. castitas col.3. fructus qualis,co.4. Psalterium ipsius, 199.litaniæ,206.laudes Rithmicè,381.

Mariæ B.dies sabbati cur dicatus, tom.2. fo.371.co.4.

Mariā Deiparam ut nullus dignè laudare sufficiat,nihilominus oēs cōpellimur, to.2.f.172.co. 2. & 3.contemnētes grauissime peccant, 190. co. 1. maiorem Deus facere haud potuit, 183.co 1. timent Dæmones. 185.co.1. In Maria flos multiplex,to.2.f.185.co.4.Cum Maria ut dominus fuerit,to.2.fol.181. columm.2.

Martha creditur fuisse à sanguinis profluuio curata, ad fimbriæ Christi contactum,to.2.f.346.co.4. ut actiuæ uitæ figuram gerat, 355.co.3

Marthæ humilis conuersatio magni fuit meriti,to.1.f.208.co.2

Martialis sanctus cœnæ domini minister fuit,to.2.fo.365.co.3

Martinus episcopus sanctus uinum monachis interdixit,to.1.f.282.col.2.latronē conuertit,to.2.f.35.co.1

Martyrii bina genera,to.1.f.209.co.3.appetitus perfectionis est, 28.co.2

Martyrii appetitus parfectionis est,to.1.f. 28.co.2.bina genera,209.co.3

Martyri cur in tormentis tripudiabant, to.1.f.205.co.2

Materia sacrarum scripturarum,to.1.fol. 2.co.4.& seq.

Materia prima ultimæ formæ nequaquā coniungitur,to.1.f.16.c.2.plena formis ut sit, to.2.f.232.co.2

Mathematicæ scientiæ parum proficuæ, to.1.f.3.co.2

Mathematica Christiana,to.1.f.7.columna 1.

Mathematicum medium sit Christus,to. 1.f.5.co.1

Matricida ut pœnitebit,to.1.f. 130.columna 4.

Matrimoniū quid sit,to.1.f.85.co.4.quando institutum,quid significet,quid requirat, & quæ sint eius impedimenta, 86. co. 2. & 116.co.1.tria bona habet, 116.co. 2.ut dirimi ab Ecclesia possit, ibid.clādestinum prohibitum, 129.columm.4

Maturitas mores exornat, tom. 2. fol.69. col.1

Mediator ac mediū decentissimū, quàm decenter factus sit filius Dei,to.1.f.72. col.1. 4.& 74.co.2

Medicus magnus ut Deus sit, to.2.f.4.col. 2.& 21. co.1

Meditatio,uitæ ac passionis Christi, to.1. f. 148. co. 1. quid,& quam proficua sit. to.1.f.201.co.3.ut sit mensa spiritualis, 220.co.4. passionis quàm utilis sit. to. 2.f.95 co.4.& 95.quid sit,& qualiter à cogitatione differat,248.co 2.ut sit cordis os,249.co.2 qui ab allocutione diuina distinguatur, 250.col.1. ut a contemplatione differat, 252.co.2. passionis dominicæ ut incipientibus in primis assumenda sit,298.col. 1.mortis ac pœnarum inferni ut iugiter refricāda, 305.co.1.& 2. à iudicii ac gloriæ cœlestis item,co.3.& 4.generalis beneficiorum Dei,305.co.4.cœnæ dominicæ atque Eucharistiæ atque passionis domini, 306.& 365.uitæ Christi quanta bona prestet,332,co.4.incarnationis,334 natiuitatis,335.circuncisionis, 336.

Meditationis forma,to.2.fo.237.co.2.& 3. omnis circa quæ uersari debeat, 238. co.3.iter ut necessarium,248. co.1.studiū quodnam sit, ibid.qualiter fiat,co. 3.solitudo ubi sit,250.co.4

Meditationi haud omnia conuenire,& quæ potissimum sint meditanda,to.2. fo.304.co.4

Meditationes ante & post sacram communionem habendæ,to.2.f.196.& 19- uariandæ ne fastidiant,298 co.1.passionis Christi ad singulas diei horas, in quibus est passus, 367. Resurrectionis eius 373.

Meditandum quid sit singulis diebus,to. 1.f.310.co.4.in oratione, tom.2.fol.93. col.1.& 2.

Meditanda iugiter quæ,tom.1.fo.175.co. 1.in Missa,to.2.f.230.co.4

Medium septiforme Christus,to.1 f.5.co. 1.& 6.co.2.& seq.uirtutis fides & eadē fundamentum,17. co.2.uirtutis in quo consistat, ibid.diuersimode consideratur,305.co.3.4.& 306.co.1

Media septem in Christi resurrectione,to. 1.f.7.c.3

Mel quid in Christo denotet, to.2.f. 269. co.3.

Membra humana cur Deo tribuantur,to. 2.f.388.co.2

Membrorum honesta compositio,tom.2. fo.29.co.2

Memoranda ut sint bona,malauè nostra, to.1.f.174.co.1

Memoria ex multis sensibus fit,to.1.f.13. co.4.peccatorum ut refricanda, tom.2. f.304.co.4

Memoriæ reformatio, to. 2.f.54.co.3.operatio qualis,233.co.3

Mendacium quid & quotuplex,to. 1. fol 94.co.2 quanta mala faciat, 183. co.3 triplex,t.2. f.120.co.3.multipliciter fit & qui sit peccatum,406.co.2

Mendacia confitenda esse.to. 1.f. 145.columm.1

Mendicare ut sit perfectionis Euangelicæ,to.1.f.261.co.2

Mendicitas honesta atque laudabilis, to. 1.fo.162,triplex, 263.co.1. quintuplex, 306.co.3

Mendicus fuit Christus,to.1.f.162.co.2.& 167.co.1

Mendicus unde sit dictus,to.1.f.306.co.3.

Mendici ualidi & otiosi reprehensibiles, to.1.f.263.co.2. propter Christum,uel Euangelium ut sint perfecti,co.2

Mens humana inualida sensibilibus manuductionibus indiget ad diuina capessenda,t.1.f.1.co.1.Paradisus ut fiat,to. 2.f.271.co.4.semp ad Deū suspensa sit, 69.co.2.ut ad sapientiam execratur,79. col.2

Mentis ascensus in Deum,qui fiat, to.1.f. 12.co.4. euagatio,corpus non patitur quietum esse,184.co.2.puritas religionis finis est,to.2. f.40. co.2. constantia necessaria contra tentationes,24.col.1. affectiones quot sint.69.co 3. alienatio tripliciter contingit, 93.col 3.excessus intellectui requiem præstat, 236.col.3. puritas quibus consistat, 414.co.1

Mentis uerbum quod nam,tom.1.fol.14. co.1

Mensa æternarum epularum scrip.sacræ, to.1.fo.3. co.1.sacræ scripturæ, to 1.fol. 220.co.3. & 4.cœlestis qualis, 234.columm.1

Mensura in rebus creatis quid sit,to.2.fo. 232.co.1 bona cōferta,siue sup effluēs quæ dicatur,to.2.f.295.co.3

Mensuras fallans, quam ager pœnitentiam,to.1 f.131.co.3

Mereri tribus contingit modis, to.1.fo.73. co.4.& 107.co.4

Meritū christi quātū,to.1.f.73.co.4.& 107. c.3.oē fundatur ac radicatur in gratia, 76.co.2.in operis difficultate consistere minimè,278.c.4. infirmis deseruientiū, to.2.fo.101.co.4. ut perficiatur in æternitatis itinere,271.co.3

Meriti uel demeriti principium, arb.libertas,to.1.f.67.co.1

Merita nostra omnia in Christi merito radicem habere, to.1.f.73. co.1. & 107. co.3

Meritorum retributio Deum laudabilem prædicat,to.2.f.81.co.3

Metaphysica scientia insipida, to.1.f.3.columm.2.Christiana qualis, 6. co 4

Metaphysicus aliter quàm Theologus de Deo disserit,to.1.f.5.co.1.& 6.col.2.quibus gradibus ascendit, 9. co.3

Metaphysicum medium ut sit Christus, to.1.f.5.co.1

Metus duplex homini inesse,to.1.f.67.co. 3 qualis impediat matrimonium, 117. col. 1

Michael Archangelus,to.1.f.104.co.3.dominum in horto confortauit,to.2. fol. 367.co.3

Millenarius numerus quid designet,to.2. fo.158.co.1.& 160.co.3

Militia laudabilis seu uituperabilis qui sit,to.1.f.163.co.2

Ministerium Angelorum,tom.1. fol.150. co.3

Ministerium altaris ut reuerenter ꝑ agendum, to.2.f.30.co.1

Miraculum miraculorum quodnam fuerit,to.1.f.14.co.3.quid sit,109.colum.4. quid ad illum requiratur,to.2.f.14.co. 1.& 2. qui comprobetur,16.co.1.an in instanti fieri sit necessum, co.3

Miracula in ueteri lege facta,to.1.f.23.co. 2.hæretici habent minimè, co 3.Dei ut a Magorū atque Dæmonum imposturis & præstigiis discerni queat, 103.co. 4.post mortem alicuius facta,ut ad eius canonizationem sufficiant,to.2.f.15.columm.2.ad inuocationem D.Bonauenturæ facta,4.5.& 21

Miseria ni culpa præcessisset minimè esset to.1.f.69.co.1.uitæ præsentis quanta sit 193.co.2.eius partes,194.co.3

Misericordia Dei quanta,to.1.f.64. co.1. quid sit,111.co.4.eius opera,112.co 4. eius gradus, 113.co. 3. uera quænam, 180. co.3. & 217.co.4. iustitiæ comes sit,207.co.2.quibus adsimiletur rebus, to.2.fo.151.co. 4.opera eius spiritualia & corporalia, 152.co.2. septuplex a Domino,221.co.4

Misericordiæ atque ueritatis admodum pia contentio super redimendo humano genere,to.2.f.333.co.2

Misericordes Angelis adsimilari,to.2. fol. 324.co.3

Missæ cærimoniæ exponuntur, to 1.f.114. co.3.minister quantum mereatur,to.2. fo.42.co.1.ob negligentiam celebrationē inter mittes ut malè faciat, quātum boni amittat,195.co.4.mysteria exponuntur,210.co.4

Missam celebraturus ut se probare atq; præparare debeat, to.2. f.195.co.1.qua intentione debeat accedere,196.col.4. sex consideret, 197.co.3.quæ in ea meditanda,239.co.4

Mittere in diuinis quid sit & cui conueniat,to.1.f.62.co.4.& 101.co.4

Modestia moralis uirtus, to.1.f.55.co.4.& 17.co.2 sapientię fo.10. & fo.3.D Bonauenturæ admirabilis,120.colū.4. & 140.col.2.eius proprietates.177.co.4

Modus tractandi sacræ scripturæ,to.1.f.4. co.1.nanciscendæ sapientiæ, 11.co.1.& species in rebus quid,12.co.2.studendi optimus,37.co 3. procedendi sacræ scripturæ,60. co.2.exponendi eandem. co.3.incarnationis uerbi Dei maximè congruus fuit,71.& 72.passionis Christi per pulchrè describitur, 74.co.3. & 4. canendi atque legendi debitus, to.2. f.29.c.1.cōuersandi religiosus,34.co.4. uitæ Christi meditādæ ꝑ pulcher 378.

Modi prædicandi, supponendi, ac significandi,dicendi, atque differēdi,qui & quot in diuinis,to.1.f.62.col.1

Modi orandi tres, to.2.f.79 co.1

Monachus quis sit,to.2.fo.277.co.1.quænam facere,sine licentia possit,necne, 24.co.4

Monachi boni uel mali qui sint, to 1.fol. 158.col.3.& 4

Monachorum insignia,to.1. fo. 159.col.1. superbia qui agnoscatur,166.co.2.abstinentia,282.co.2

Moniales bonæ uel malæ,quæ,to.1.f.160. col.1.recipientes pecuniam pro ingressu alicuius ad monasterium an simoniā committant,to.2.f.282.co.1

Monarcha qualis sit Deus.to.1.f.41.colūna 3.& 42

Monilia sponsæ qualia,to.1.f.11.col.4

Monstrum quid sit,to.2.f.14.co.1

Mora in turpi cogitatione ut sit mortalis, to.1.f.139.col.4 ut confitenda, 142.columm.4

Morbus peccati,to.1.f.21.co.1

Mori pro proximo perfectę charitatis esse to.1.fo.260.col.4

Mors Christi ut clarè patuerit,t.1.f.5.c.2

Mors ubique nobis expectanda est, tom. 1.f.193.co 3.triplex,ibid.ut omnia mūdi bona contenenda ostendat, to.1.fol. 309. co.4 bona esse non potest,quā mala uita præcessit,310.co.2.iugiter meditanda,to 2.f. 225.co.2.iustorum pretiosa, pctōrum pessima,co.3.fugiet à damnatis, 226.co.1

Mors Christi iugiter meditata deuotionē nutrit,to 2.f.93.co.4.& 94

Mortis meditatio auaritiam restinguit, to.1.f.201.co.1. memoria longe utilissima,tom.2.f. 149. co.2.hora suspecta sit semper,305.co.1.generalis meditatio, ibid.

Mortem fugere ex se imperfectionem arguit,to.1.f.280.co.3

Mortuis Ecclesiæ suffragia ualere,tom.1, fo.87.co.2.& 3

Mortificatio carnis spiritum subleuat,to. 1.fo.196.co.2

Moses qualis propheta sit,to.1.f.23.co.1. qui de libro deleri uoluerit,to.2.fol.80. co.2.& 83.co.1

Mosis lex ab Angelis scripta,tom.1. folio 23 co.1. quid ad timorem incutiendū contineat,79.co.3. binæ Tabulæ geminam docuere iustitiam,tom 2. fol. 399. co.2

Mosi omnium quæ in Deo sunt creaturarum rationes Ideales reuelatæ fuere. to.2.f.267.co.3

Motus naturalis cur in fine,quàm in principio fortior sit,to.1.f.121 co.2

Motus carnis unde oriatur,& quando sit confitendum huiusmodi, tom.1.f.143. col.3

Motus animæ ad bonum creati quasi nūcii sunt inter Deum & animam,to.2.f. 250.co.2

Mulier ut callidè à Diabolo decepta,to.1. f.45.& 68.co 2. quas ob peccatum pœnas luerit,co.4.& 100.co.2 pudica non saltare,sed orare filios docet.151.co.4. adultera basilisco similis, to 2.fol 137. co.3

Mulierum familiaritas periculosa,to.1.f. 145.co.3.& 4.laus,ac uituperium, 151. co.3.& 4.ornatus ac fucus, 187.co.2.f. 198.co.2.ulcus toxicatus, 189.co.1.consortium,fugiendum,to 2.f.35.co. amicus,uix Dei erit amicus,40. co.2.familiaritas uitanda,44.co 2

Mulieribus aspere breuiterq; respondendum,to 2.f.50.co.2

Mulier Samaritana Lucia uocitabatur, to 2.fo.348.co.2

Mulier Chananea tres præcipuè uirtutes habuit,to 2.f.351.col.4

Multiloquium uitandum.to.1. f.96.col.1. mentis dissipatio est, 182.co. 1

Multitudo rerum,Dei immensitatem ostēdit, to.2.f.212.co 1

Munditia cordis tribus acquiritur,to.2.f. 152.co.2. Angelis hominem ad similat. 340.co.4

Mundus diuinæ sapientiæ luminibus plenus,to.1. f.12.co.2. trifariam consideratur,16.co.1.ut in maligno positus sit, 17.co.4 homini qui seruiat, 28.co.1 archetypus causales rationes complectitur 32. co.2.de nihilo creatus in tempore.64.co.2.& 102.co. 2. & 3. sex diebus distinctus, ibid. innouandus circa iudicium, 88.co.1.& 2. igne expurgandus, ibid.& 101 co.1. contemnendus multipliciter docetur, 199. co.1.& 309. co.3.spiritum sanctū recipere cur haud possit,213 co 4.bifariam tentat, to.2. f.52.co.1.magnus qui ad paruum accedat,inquè eum ingrediatur,232.columna 3.

Mundi æternitatem unde philosophi opinati sunt,tom.1 fo.6. colum.4 maioris ac minoris analogia,32.colum.2.atque hominis ætates ad septem primordiales dies adaptantur,59 co. 3.& 4. spiritus quid suggerat, 225.co.3. gloria fugax,309.colum.4. familiaritas uitanda religiosis,to.2.f. 50.co. 2. bona contemnenda, 68.co 4.prosperitas quàm sit uana & instabilis,222.co. 4. gaudium spernendum, 223.co.4

Mundo hoc utendum ut sit, to. 1.f. 186. co.4

Mundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mundum ponere æternum, est totā cōrrūpere sacram scripturam,to.2.f.401.co.1
Mundanæ scientiæ huius qualis sit, to.1.f.2.co.4
Munus triplex, to.2.f.120.co 4. accipere an ut peccatum,co.2
Murmurare de Prælatis graue flagitium, to.2.fo.114.co.1.
Murmuratio quando lethale peccatum, to.1.f.246.co.4.to.2.f.116.co.4
Murmurator Dei regnum haud possidebit,to.1.f.182.co.3
Mutabilia qui possint à Deo maximè immutabile manare, ac prouenire,to. 1.f. 14.co.1.& 2
Mutabilitas rerum ac hominum notatur, to.1.f.184.co.1
Mirrhæ fasciculus quid designet, to. 2.fo. 250.co.2
Mysteria Christi ante legem & sub lege, to.1.f.30 co.1.Crucis & figuræ,to.2.fo. 211.co.4.Arithmetices i scrip.diuinis, 4.co.4
Mysticus sensus haud ubique requirendus,to.1.f.60.co.4
Mystica Theologia sapientiæ finis,to.1.f. 12.co.2

N

Natiuitas Christi multa docet,quæ imitemur,to.2.f.335.co.4
Natura corporalis ut distincta , to. 1.f.64. co. 4. elementaris , ut discreta, ibid. & 103. co.1.cœlestis triplex. 103. columna 1.
Naturæ medium Christus, ut sit,to.1.f. 5.co.1.& 6.co.4
Nauturæ humanæ quæ sint in sui conditione tributa, & quæ super addita, to. 1.f.67.col.3.dictamen quale, 93.columna 3.
Naturalis spiritus quis, & undè oriatur. to.1.f.7.co.1
Necessitas duplex,tom.2 folio 194.columna 2.
Nectar quid sit,to.2.f.153.co.4.triplex est, 154.co.3
Neglıgentia quid,& quotuplex sit,tom.1. fo.93.co.2.ut noxia,184.co.4. prælatorum repræhensibilis, to.2.f.45. co. 1.ut lethalis sit,124.co.2.ut repræhensibilis. 129.co.4
Negocia secularia religioso fugienda,to. 2.f.15 co.4
Negotiatio,ut periculosa sit,tom.1 f.163. col.3
Nicolaus sanctus Nicæno interfuit concilio,to.1.f.23.co.3
Nihil non pulchrum in urbe, to.1.fo.122. co.1
Nihil in inferno, nisi propria uoluntas ardet,to.2.f.50.co.4
Nihil infœlicius peccātium fœlicitate,to. 2.f.223.co.4
Nobilitas alicuius scientiæ in quibus cōsistat,to.1.f.1.co.3
Nobilitates omnium causarum diuina scientia aggregat,ibid.
Nobilitas metis,generis potior nobilitate,to.1.fo.163.co.2
Nobilitates duodecim essentiæ diuinæ,to, 1.f.61.co.4
Nomen Dei authoritatem innuit, to. 1.f. 1.co.4.quātę apud Hæbreos ueneratio nis extiterit, ibid.tetragrāmatom tria mysteria continet,ibid.primum ac præcipuum est ipsum esse , 24 . co.2.& bonum , to. 2.f.235. co.2. & 236.col.1.& 266.co.4.cunctis inscriptum rebus,to. 1.f.24.co.4.Trinitatis,quid comprehēdat,62.co. 1.in scriptura triplici Deorum epiteto,to.2.f.171.co.2.ut sit sanctificandum,288.co. 4. sanctum est atque terribile,395.co.4. ut in uanū multifariam assumatur,402.co.2
Nomen Iesus oleo per simile ,to.1.f.148. co.3.uirtuosum,gratiosumq;,tom.2.fo. 312.co.4
Nomen B.Mariæ quid significet,to.2.fol. 174.co.2
Nomen Angelus multis aptatur,to.2.fol. 315.co.1
Nomine unius tunicæ quid intelligatur in Euangelio,to.1.f.238.co.1
Nomine cœli multa significari,tom.2.fo. 325.co.2
Notitia siue scientia Dei ut uaria in scripturis diuinis sortiatur nomina cum sit unica,to.1.f.63.co.2.& 102.columna 1.
Notitia experimentalis perfectissimorum est,to.2.f.268.co.2
Notiones diuinæ quinque,to.1.fo.61.colum.4
Nouem soli Deo appropriata,to.1.fo.41. col.1
Nouenarius per unitatem completur,to. 1.f.41.co.2
Nouitatum præsumptio superbiæ germē, to.1.f.95.co.4
Nouitiatus bini sunt , to 2.fo.51.columna 3
Nouitiatus feruor,tom. 2. fo. 63. columna 1.
Nouitii, ut instituendi sint , to.1.fo.158. co.1. nec literas conscribant,nec recipiant sine magistri assensu, tom.2. fol. 22.co.4. & 15.co. 1. prudentiores æquo haud in religione perseuerabunt,38.colum.4
Nouitiorum differentiæ,to.2.f.39.co.2.in formatio, 44.co 4.& 51.co.3
Noui ac ueteris instrumenti concordia, to.1.f.23.co.3
Nox in anima est,cum corpori dies adest, & contrà , to.1.f.216.co.1
Noctu sponsum quærere quid, tom.2. fo. 289.co.3
Nugarum genitrix ociositas, to.1.fo. 182. co.2
Numeri in sacris literis mysteria continent,to.1.f.4.co.4.
Numerorum proportiones,32.co.2.genera septem.to.2.f.233.co 2
Numerus cubicus,quisnam, to.1.fo.5.co. 4.& 16.co.3.ternarii, 31. co.2.quindenarius mysterium habet , ibid.decursum huius mundi continet,32.co.2.Iubilei,co.4.nouenarius,40.co.4.septenarius multiplex, 80.co.1. 2.sacramentorum nouæ legis, 81.co.1.senarius perfectionem denotat , 85.co.3 . octonarius est numerus iustitiæ,140.co.1.abundās quis & quid designet,to.2.f.158.co. 1. millenarius quid significet, ibid.centenarius quibus cōpetat, 160. co.3.quadragenarius , ibid. in creaturis quid, 232.co.1. ut sit præcipuus in conditoris animo,233.co.2
Nuncius diuina est inspiratio , to.1.f.214. col.4
Nuncii inter Deum & animam qui sint, to.2.f.250. co. 2. boni sint,an mali qui agnoscantur , co.3

O

Obedientes quibus ad similentur,tom.2. fo.322.co.4
Obedientia pura qualis,tom.1.fo.67.col. 3.boni subditi insigne,153.co.2.authoritates doctorū de ea,178.co.2. in accepta,178.co. 4. sacrificium Deo gratis, ibid.Holocaustum præcipuum,236.co. 3.non est æqualis in omnibus religionibus , ibid ut Deo grata,to 2.f.24.co.2. perfecta,indiscreta sit oportet,38.co.4. nouitiorum 40.co.4.tutior salutis uia, 50.co.3. unde oriatur,75 . co.1. triplex est,co.2.periit ferè à religiosis,113.co. 4.est schola Saluatoris , palma triumphalis,schala Paradisi,139.col.2.3. & 4. legitima & uera,276 co.2
Obedientiæ descriptiones,to.1.f.111. co 4.gradus,122.co.4.& 136 col.3.duo genera, to.2.fo 24.co 2. optima.co.3.profectus & gradus,75.co.3. effectus,114. co.2.preconia,& gradus septem, 139. co.2.& 3
Obduratio mentis quid, to.1.fo.56.col.4. unde oriatur, 85.co.4
Obiecta sensuum,quæ , tom.1.fo.105.colum.1.
Obligatio multiplex,to.1.fo. 93. columna 1.
Obliuio suæ salutis maxima stultitia,to. 1.fo.189.col.1.sui propter Deum laudabilis,ibid.duplex,ut peccatum sit,to.2. fo.124.co.4
Obseruatio mandatorum Dei, inditium est charitatis proficientis, to.2.fo. 260. col.2
Obstinatio,peccatum in spiritum sanctū, to.1.f.70.co.1
Occasiones peccatorum uitandæ ut sint & qui cōfitendæ,to.1.f.140.co.1.& 141. co.3.& 143.co.4.etiā iustos decipiunt, 207 co.3
Occisor præsbyteri qualiter pœnitebit , to.1 f.133.co.3
Ociositas nugarum mater,nouerca uirtutum,to.1.f.182.co.2
Ociosum uerbum quodnam dicatur , to. 2.fo.67.co.1.& 92.co.4
Ocium cunctorum est malorum principium fugiēdum,to.1.f.195.co.2.& 243. col.1.to.2.fol.45.c.2. & 49. col.4.& 62. co.2.mors animæ ut sit,271.co.4.
Oculus,animi nuncius est.to.2.f. 123.co. 2.scandalizans,ut eruendus sit 168.co. 2.triplex, 252, co. 1.spiritualis per eucharistiæ sacramētū excitatur,270.col.1
Oculos ternos accepit homo,to.1 f.67.colum.4.
Occupatio amplectenda,fugiendaque,to. 1.fo. 1.fo.1.183.co.4
Octonarius,primus numerus cubicus, to.1.fol.5.col.4
Odire se ipsum,qui perfectè fiat,to.2.fo. 106.co.1
Odium quid,& undè,to.1.fo.96.co.1.& 97.co.2.nemini habendum,etiam malo,to.2.f.46.co.4
Odium sui ipsius,ad perfectam dilectionem Dei necessarium,tom.2.fol.106. col.1
Officium Pastoris non propter ipsum , sed propter oues institutum,to. 1. fol. 152.co.3.& 4
Monachi,158. col. 3. plebanorum , 254. col.3.Episcopi quouis alio multo periculosius,to.2.f.9.co.4.iudicis, 278.co. 2.Angelorum,285,co.3
Officium diuinum nouitiis addiscendum, to.2.fo.28.co.3.in choro ut persoluendum,co.4.extra chorum, item, 29.co.1.& 47.co. 3.quas ob causas in Ecclesia institutum,421.co.3
Officium passionis Dominicæ à D.Bonauentura æditum habetur, tom.2. fo.207
Olfactus spiritualis qui excitetur,to.2. f.270.co.1
Omnia numero,pondere,& mensura facta,to.1.f.12.co.1.ternario consistere, 120.col.4
Omissio quid,& ut sit peccatum,tom.1. f.93.co.1
Opera satisfactoria,quæ defunctis suffragentur,to.1.f.87.c.2. & 3
Opera misericordiæ,quot,to. 1.f.112.co. 4.to.2.f.152.col.2
Opera Christi interna, externaq; perfectissima,to.1.fo.275
Operando,atque credendo, cœlum adipiscimur,to.1.f.60.co.2
Operari cibum qui perit, quid, to. 1.fol. 226.col.1
Operari trifariam contingere,tom.1.fo. 270.co.3
Operari hominem oportere,quò finem suum consequatur,to.2.f.271. co.3
Operatio bona,testis est scientiæ & charitatis,to.1.f.208. co.3.memoriæ,to.2. f.233.co.3.intellectus,co.4
Operationes animæ tres,to.1.f.13.co.3. & 44.co.3.religiosorum duplices esse. to.2.f.24.col.3 . Deiformes,quæ sint, 272.co.2
Opus Dei triplex,to.2.f.12.co.1.incarnationis uerbi Dei,totius ut sit trinitatis,71.co.4.& 72. co.2. & 107.co.1.to. 2.f.334.co.2.cur præcipuè spiritui sancto tribuatur,f.72.co.2
Opus uirtutis , ac perfectionis ommitti potest salua uirtute, to.1. f.286. col.3. triplex est , 170.co. 3. factum ex uoto perfectius esse , eo quòd extrà uotum sit,278,co.2.to.2.f.7.co.4. prædicationis Deo maximè gratum, to.1.f.304. co.3.trifariam bonū dici,to.2.fo.165. col.4
Oraculum quid sit, to 1.f.106.co.1.to.1. f.386.co.3
Orare sine intermissione,quid sit,to.1.f. 246.co.4.uocaliter, an mentaliter magis expediat,to.2.fo.84.co.1
Orari uult Deus , quò largiendi occasionem habeat,to.1.f.79.co.4
Orandi modus à Christo præscriptus, to.1.f.79.co 4.sunt sancti,quò facilius impetremus,ibid.80.co 1. modi tres, to.2.f.79.c.3 & 83.co.2.uarius modus 297.co.2
Orandum in principio cuiuslibet operis , ac exercitii,to.1 fo.310.co 3.to.2. fo.37.co 3.semper , quid sit,47.co.4.& 83. co.1. minimè pro sanctis,6.co.3. pro Ecclesia Romana , quotidiè, 48. co.2.pro quibus in Missa,197.co.2. & 213 . co.1.pro defunctis , haud tamen pro damnatis,214.co.4.iugiter,donec animæ sponsus adueniat,297.columna 1.
Oratio quid sit,to.1.fo.113.co 1 accepta, & in accepta,179. continua, est bonū desiderium,201.co.1.qui ad eam ascēdamus,co.3.quibus uirtutibus fulciatur,207.c.2.sine ieiunio nihil roboris habet,ibid. Deum ut multipliciter delectet,to.2.f.83. co.1.animæ ut sit speculum,82.col.3.perfecta,tria requirit, 93.co.1.thuri assimilatur , & aliis rebus,133.c.3.mater ut sit, atque origo sursum erectionum in Deum,231.co. 2.quos habeat gradus , siuè partes, 238.co.4.potus animæ 356.co.2
Orationis Dominicæ pulcherrima resolutio,to.1.f 80.co 1.& 113.co.1.compendiosa & pulchra expositio,to 2.fo. 171.Anagogica expositio, 288.co.1.& 291.co.3
Orationis puræ effectus,to.1. fo.243.co. + 4 & 179.co.3.methodus , ac pulcherrima forma,to 2. f.28.co.1.& 47.co.4. alæ binæ,28.co.2.uis atque utilitates, col 3.scopus, 84.co.1.perfectio 85.co. 2.multiplex fructus,82.co.3.& 50.co. 2.studium & uirtus,92.co.4
Orationi tempus deputandum, to.2.fo. 297.co.3.nocturnum tempus aptum, co.4.locus conueniens,298.co.1
Orationes antè ac post communionem dicendæ,to.2.fo.196.& 197
Orationibus nostris Deum haud mutari, nec tamē ociosè ipsum exoramus, to.2.fo.82.col.1
Orantis actus, & officia,to.1.f. 79.co. 4. affectus uarii,to.2. f. 82.co.4.affectus, & gestus ut uariandi,267.co.3
Oranti,multifariam se Deum ipsum habere uidetur,to.2.f.72.co.3
Orantes,cur minimè exaudiantur,t.2.f. 81.co.4
Orbes cœlestes, atque elemētares quot, to.1.f.64.co.4
Ordinatio uitæ religiosæ ad Deum,to.2. f.37.co.3.ad se.38.co.1. ad proximum, co.3.
Ordinatio hominis interioris ut necessaria,to.2.f.254.co.1
Ordo,& species in rebus , to.1.f.12.co.1. uiuedi, undè habeatur, to.1.f.57.co.3. naturæ, sapientiæ &c.65.col.3.charitatis,qualis,79.c.1.to.2.f.121.co.1.sacer, 85.co.2.quot eius gradus,à quibus integratur,85. co. 3. 4.& 115.col.3. & 4. iustitiæ Dei,92.co.2.fratrum Minorū, cur nihil proprium possideat,248.colum.4. in canonizatione seruandus , to.2.f 17.co.1. & 4.rerum agendarum quanti sit ponderis , 217. co.4. rerum multipliciter Deum prædicat , 232. co.2.requiritur in spiritualibus exercitiis , 293 col.1.
Ordines spirituum beatorum , diuinis personis adsimilantur, to.1.fo.41.col. 4. contemplatiuorum, tres, 45. col.4. Ecclesiastici,& saluandorum , 216.co.4.
Organa sensuum,quæ, to.1.f.105.columna 1.
Originale peccatum,quid sit,to.1.fo.68. & 69 co.4.in nos libido transfundit, ibidem,effectus eius, 119.col 4. curatur,& remanet,69.col.3
Originalis iustitia,to.1.f.67. co. 1. 2. & 119.co.3.effectus eius,col.4
Origo primi peccati, to.1.f.68.colum.3. actualium peccatorum,69 co.4.& 70. col.2.& 175.co.4. pœnalium peccatorum,70 co.3
Origo rerum, Dei potentiam,sapientiā, atque bonitatem ostendit,to.2.f.232. col.1.ornamēta tabernaculi, quid mysticè designarint, to.1.f.21.co.2
Ornamenta curiosa facientes , uel his utentes,ut peccent,to.2.f.339. columna 2.
Ornatus mollis, ac delicatus taxatur,to. 2.f.187.co.2.& 198.co.1. Christianus, qualis,196.co.4.Religiosus,207.co.4. to.2.f.393.co.1
Os Dei,sacra scriptura, tom.1.f.27.co.1. cordis, siuè animæ est ipsa meditatio, to.2.f.249.co.2
Ostentatio uana haud decet religiosum, to.2.f.45.co.3
Ostentum,monstrum, & prodigium, ut distent,to.2.f.14.co.1

P

Pacificus, multifariam quis esse dicitur, to.1.f.216.co.4.ut sit Rex triplici titulo,to.2.f.153.co. 4
Panis super substantialis, quis sit, to.1. f.221.co 1.& 231.co 3.est corpus Christi,to.2.fo.170.co.3
Panis animæ,ut sit ueritas,to.1.f.225.co. 3.Gloriæ cœlestis,229.co. 2. Angelorum,ut sit cibus hominum,t.2.f.196. co.3.spiritualis ut sit animæ necessarius , ibid.quotidianus, quis sit.279. col.2
Papa, potestatem habet de thesauris Ecclesiæ fidelibus impartiendi, to.1.fol. 84.co.4.Pater patrum est,fons, atque origo cunctorum principatuum, 85. colū.3.est totius uniuersi Episcopus, 235.co.4.plenitudinem habet potestatis in omnes Ecclesias,254 co.4.solus, non quiuis alius, potest canonizare, sanctos,to 2.f.6.co.4 à nemine iudicādus,solius Dei iudicio reseruatur,321. col.2.orandum pro eo specialiter in Missa.213.co.1
Papæ authoritas in Ecclesia, maxima, to.1.f.43.co.3 & 84.co.3
Paradisus,ut sit iusti hominis anima, to.1.f.34.co.1.uirtus,to.2.f.141.columna 3.

Universidad de Deusto Biblioteca

Paralogyſmus Diaboli quo Euam decępit,t.1.f.7.c.2
Paraliticus ſanatur à Domino, dimiſsis primò peccatis,t.2 f.346.co.2
Paramenta ſacerdotalia quid ſignificet, to.2.fo.19.co.4
Parentes, auaros reddit fœcunditas prolis.to.1.f.189.co.1.ut diligendi ſint, ibid.ut ſepe filiorum miuerſentur ſaluti,ibid.co.2.tripliti ratione uenerādi, to.2 f.137.co.2.propter Chriſtum relinquendi,223.co.3
Parentes D. Bonauenturæ,quinam fuerint,to.2.f.5.co.1
Parentum percuſsio,graue flagitium,to.2.f 118.co.4
Parentibus,quis,qualiſvè honor exhibēdus ſit,to.2.f 403 co 4
Participare cum excommunicatis,quibus liceat.to.1 f.98 co.2
Paruuli ſine baptiſmo diſcedentes, ut puniantur,to.1.f.194 co.2
Paſſio omnis,actionem ſequitur,to.1.fo.70.co.4
Paſsio Chriſti , ut fuerit conuenientiſſ. remedium,to.1.fo.74.co.4.ut iugiter meditanda.to 2.fo 93.co.4. 95.& 96. qualiter.360
Paſsionis Chriſti modus , to.1.f.74.c.4. & 107.co.4.meditatio, 148 to.2 f.220 co.1.Philomena. 381.acerbitas, 397.c. 2.meditatio præcipua,298.co.1. generalis,306.co.4
Paſſiones & pœnalitates , cur , & quas Chriſtus aſſumpſerit,to.1.f.74.co.2.& 107.co 4
Paſtor gregis ſpeculum fiat,to.1.f.152.colum. 2. qualis eſſe debet in uita fo.3 & 4. ut paſcere debeat oues. ibid. & 204 co.3.ut corrigere,205.co.1.æquitatem teneat,co.2.malus ſe paſcit,nō oues , 153.co.1. negligens arguitur, 189.co 3
Paſtoris ſententia iuſta iniuſtavè timenda.to.1.fo.153.co.3.exceſſus per zelum,uenia dignus,191.co.1.lingua, & officium.204.co 1
Pater diuinus,principium influentiarū, to.1.fo.14.co 2. & 15.co.1.& 210.co. 4. largiſsimus ut ſit,15 co.1
Pater,anagogicè quid,to.2.f. 288.co.1
Pater,quis dicitur multiplici titulo.to 2 fo.404.co. 1
Patris uerbum,exprimit patrem ut principium trifariam,to.1.f.14.co.2
Patri appropriatur unitas,æternitas,&c. to.1.f.52.co.4.& 102.co.1
Patientia,to.1.f.36 co.2. & 37.co.1.uincit aduerſa.222.co.4. ut cōprobetur, to.2.f.74.co.1
Patientiæ gradus,to.1.f.123. co.2.authoritates,175.radices,to. 2. f.73.c.4. gradus,74.co.3.laudes,actus,ſiuè proprietates,153.co.2
Paulus uti fuerit illuſtratus.to.1.f.15.co 2.quas habuerit uiſiones,23.c.2.quomodò anathema eſſe optarit,to.2.fo 80.co.2
Pauli raptus ad tertium cœlum , quid innuat,to.1.fo.23.co.1
Paupertas,ut ſit laudabilis, to.1.f.17.co. 2.perfectionis baſis.78.co.1.haud cōcontemnenda.162. co.1. melior eleemoſyna, co.2. perfectiſſima, quænam ſit.259.co.4.duplex, 260.co. 2. Euangelicæ perfectionis radix, 287.co.4. cum ſequentibus. Euangelica, non uſum, ſed rerum dominium uetat habere, 288.co.1.falſa,quæ ſit. 180.co 3. ut ſit Euangelicæ perfectionis fundamentum,to.2.f.266.co.1. in ueteri teſ.contemptibilis,& maledicta:in nouo autem benedicta,& honorabilis eſt.297. co.1.non eſt extremum , ſed medium uirtutis perfectiſſimæ. 305. co. 3 4. & 306.co.1.ut diuitem faciat ſuper omnes diuitias,to.2.f.40.co 1. ſpiritualis ædificii primarium fundamentum , 50.co. 4.& 345. co 4. qui ſit Chriſti exemplò amplectenda 91.co.3.quibus adſimiletur rebus,& quæbona gignat 140 co.1.& 2.cordis,& affectionis,nō uſus aut uocis laudabilis , 353 . co.4. Chriſti,& nīa,ut differt,ibid.Chriſti, in ipſius paſſione.397.columna 2.
Paupertas fratrum minorum altiſſima, to.1.f.243.& 244
paupertatis gradus, to.1.f.123.co.4. ſpecies tres, 162.co.2.perfectio, nouæ legi propria,293.co.2.& ſequen. utilitates plurimæ.297.& 298.laudes, to.2.f.91. co.4.fructus multiplex, 336. col .1.
Paupertatē Euāgelii prædicat , quā lex horrebat,t.1.f.260.c.2. Chrs ſuo exēplo diligēdam docet,to.2.fo.91. co.3.
Pauperes cōſolādi,t. 1.f.187.c.1.qui laborare cogātur , 270.c.3.ſpiritu, thronis Angelicis cōparātur, to.2. f.319.co.4.
Pax eſſe nequit,ubi diuinæ legis obſeruatio abeſt . to.1.f.9.co.4.diſſipat malum,cauet diſſidium, 10.co.3.teſtamētum hæreditatis Dei, ut ſit,198.co.4. magnum bonum , 212 co. 3.quotuplex ſit,216.co.4.cum prælatis habenda,to.2.f.41.col.1.cordis, 68.co.3.bona triplex,153.co.1.mala triplex,co.2. noſtra, ut factus ſit Chriſtus,193. colum.2
Pacis gradus,to.1.f.124.co.2.& 216.co.4 præconia,to.2.f.153. co.1. ſopor quibus gradibus attingatur,240.columna.2
Pacem iuſtitia præcedat,op3.to.1.f. 206. colūna 4
Peccatores,tetra nuncupantur, to. 2.fol. 299.co.1
Peccatum,eſt fur theſauri cœleſtis,to.1. fo.9.co.1 . haud hēt cauſam efficientem.68.co.1.undè oriatur , 69.co.4.in ipſa eſt uoluntate , 68.co.1.& 181.c.3. lethale ſeu ueniale ut agnoſcatur,ibidem,& 146.col.1.omne primorum parentum , peccato adſimilari. 70. co.2. quid ſit , & undè oriatur , 68. col.1. & 70.col.1.& 91. co. 3. ut ſit contrà Deum, trinum,& unum 71.col. 1.ut trinitatis imaginem deformat , ibid. liberum arbitrium corrumpit,& multa mala inducit,76.co.3.multipliciter diffinitur,atque diuiditur 91.c.3.& 4. & 92.co.3.& 120.co.3.& 146.co.2.qui inchoetur , & perficiatur , 98 . co. 1. animam uulnerat , & expoliat, 100. co.1.& 2.tripliciter committitur,165. co.2.defendere peſſimum eſſe.182.co. 3.omne peccatum trifariam committi .tom.2.f.115.col.3 quibus adſimiletur rebus.126.co.3. Deo diſplicet, diabolo placet,ibidem, dum animā premit,haud agnoſcitur, 220.co.1.ut hominem ignominioſè ſubiiciat ſeruituti , 320. co.1.multiplex 387 col.1.& 2.quinque fieri modis, 403 . columna 3.
Peccatum originale quid,& undè oriatur,to.1.f.69.co.3 perſonam pariter,& naturam inficit , col.4. libido,nō propagatio in nos transmittit, ibid.diffinitur multipliciter,91.col.4.& corrūpit genus humanum , ibid. quot habeat nomina, 92.co.1.& ut ab aliis differat,119.c.1.ut ſit naturæ,co.3.quos effectus habeat , col.1.& 4
Peccatum actuale , undè oriatur,tom.1. f.69.quid ſit,92.co.1. qui perpetretur, ibidem.
Peccatum ueniale quid ſit , to.1.fo. 69. col.4.& 70.co.1.& 92.co.3 triplex eſt, ibid.qui fiat mortale,ibid.remedia cōtra id.ibid.quot modis dicatur,qui expietur,120.co.3.4.& 146.co. 2.nullus ſine eo uiuit in hac uita,ibid.
Peccatum mortale , quid ſit,tom.1.fol. 91.co. 3.cur mortale dictum , & qui curetur,co.4.perſonæ eſſe,non naturę , 119.co.3.quæ cauſet mala,120.co. 2.qui agnoſcat, 121.co.1.3.tollit animæ pulchritudinem, & corrumpit intellectum,122. co.2. conſuetudine fit immedicabile,185.col.3
Peccatum cordis, quid, & quot eius differentiæ, to.1.fo.93.co.3 Oris.94.col. 2.operis.co 4.contra naturam,97.co. 2.ex infirmitate, ex induſtria,ex ignorantia,ibid.in Deum , in proximū,in ſe ipſum,97.co.4
Peccatum aliquod dicitur alio maius, 12.modis,to.1.f.92.col.2.item tribus modis , 94.co.4
Peccatum in ſpiritum ſanctum,quid, & cur irremiſſibile dicatur,& quot eius ſint ſpecies,to.1.f.71.co.1.& 97.co.2. 4 & 146.col.1. & 165.col.3. to.2. fol. 124.co.4.& 146.co.3
Peccati languor , ignotus Philoſophis, to.1.f.121.co.1.primi,origo, 68 co.3.radix, initium , & caput , uti differant, 95.co.2.& 145.co.4.purgatio,qualiter exercenda,to.2.f.237.co.3
Peccata capitalia ſeptem,to.1.f.90.co.2. 95.co.1.quæ peccatorum pœnæ dicantur , co.3, ut ſint connexa , & quàm male tractent hominem , utque à ſpiritu ſancto eiiciantur,112,co.2 omnia ex uno fonte ſcaturiunt, perque duos diffunduntur riuulos,to.2.fo.55.co.4. trifariam committi,90.colū.2.linguæ, quot,117.co.4. ut ſint in oratione refricanda.185.col.4
Peccatorū omnī genitrix ſuperbia, to.1. fo.70.co.2.& 95. col.1. circunſtantiæ, 99.co.3.4.& 129.co.1.& 139.co.4.ſectiones treis generales.119.colum. 1. principia & communis materia,205. co.4.cauſæ , & occaſiones uitandæ , to.2.f.168.co.2.memoria qualiter fieri debeat.304.co.4

Peccantium fœlicitas infœliciſſima,to.1 fo.191.co.3
Peccantibus, uti compatiendum ſit,to. 2.fo.46.co.1
Peccatorū mors, peſſima, to.2. f.225.colum.3
Pecunia, cur Apoſtolis interdicta,to.1.f. 240.co.1.bifariam accipitur,co.4. mala non eſt , tamen multas ad malum occaſiones præbet,290.co.4
Pecunias habere , aut amare, ut differat, to.1.f.289.co.2
Perfectio gemina , ſuperaddita naturæ humanæ, to.1.fo.67. col.3. cuiuslibet rei creatæ, quæ ſit.211.co.3. duplex , to.2.fo.166.co.1
Perfectio Euangelii, ſupra legem, to.1.f. 79.co.3.duplex,237.co.1.in quo conſiſtat,275.co.1.ut ab imperfectione differt,277.col.1.triplex eſt, ibid. columna. 3.
Perfectio hominis , ſumma in hac uita, to.2.f.85.col.1.orationis,col.2. charitatis,260.co 3
Perfecti,qui ſint,to.1.fo.159. col. 4
Perfectum,& imperfectum tripliciter dici,to.2.f.274.co.4
Pericula,quot in mundo, to.1.f.309.c.4.
Periurium,quid,tom.1.f. 94. co.3.& 96. co.4.ut ſit grauiſsimum peccatum,to. 2.fo.136.co.3
Perplexitas triplex diſſoluitur, to.1.f.94. co.2.& 168.co.2
Perſeuerantia,coronam meretur , to.1.f. 176 co.2.& 222.col.4.qui acquiratur, 310.co.3.ut ſit neceſſaria,to. 2. fo.95. co.1.quæ facit bona,154.c.4
Perſeuerantiæ encomium, to. 1.fo.176. col. 2
Perſona,ut eſſentiam diuinā ſignificet , to.1.fo.62.co.2.una refertur ad alterā, ibi.una ſine altera haud in habitat hominem,co.3. diuina in humanitate latet,to.2.f.242.co.3
Perſonæ diuinæ,tres, to.1.fo.51. co. 3. & 4.appropriata illarum,to. 2.fo.241.colum.4
Perſonarum acceptio,quid,to.1.f.93.col. 4. in confeſsionibus audiendis,cauēda,127.co.3. peruertit iudicium, 191. col.3
Pertinacia,quid, to.1.f.95.col.4.to.2.fol. 116.co.4
Peruerſi , nec uolunt corrigi , nec alios meliores fieri patiuntur, to.2. fo. 45.colum.2.
Pedes myſticè , to.2.f.243. co.4. & 246 co.2.
Petitiones orationis dominicæ exponuntur,to.1.f.80.col.1
Petrus Apoſtolus, ordinariā ſuper alios poteſtatem accepit, to.1.f.235.co.4.paſtor uniuerſi gregis,254.co 2
Phantaſma,quid,tom. 2.fo. 386. columna.4.
Philo Iudæus , author libri ſapientiæ, tom.1.fo.19.co.3
Philoſophia omnis , in ſacris literis reperitur, tom.1.fo.4.co.1.ſtudium eius haut aſpernēdum,t. 2. f.170 co.4.eius generalis diuiſio,134.co.2.Deum trinum,& unum edocet.ibid.
Philoſophus, omnia per motum conſidera,to.1.fo.16.co.3
Philoſophi unde opinati ſunt mundum æternum, to. 1.f. 6.co. 4. ueri , omnes unum Deum coluere, to.1.fo.18.co.1. ad uirtutes conuerſi.19 col. 1. etiam ſummi , tenebras paſsi ſunt, peccati morbum haud agnouere. 21. columna.1.
Philoſophorum falſa ſententia , quòd idem manens idem, non eſt natum facere niſi idem,to.1.f.14. co.1. ſcientia imperfecta,15.col 4. Peripateticorum errores.19.col 2. uirtutes nudæ 21.col. 2.nullus idolatriam ſuſtulit, 23.col 3. dicta, haud commendanda.38. col 1. inanis de uirtutibus diſputatio,148. col.2
Philoſophis ueritatis oſtium clauſum,t. 1.fo.14.col. 1.datum eſt , ueritates aliquas reperire,219.col.4.& 229.columna.4.
Phyſica Chriſtiana, t.1.f.6 co.4.ſcientia, de quibus agat.57.col 1. & 59.columna.4.
Phyſicæ ſcientiæ partes quot,to. 1.f.3. colum.2.& 3.
Phyſicus quid conſideret , & quo ordine,to.1.f.6.col.4
Phyſicum medium , ut ſit Chriſtus , to. 1.fo.5.col.1
Picturæ,ignarorum,atque ſimplicium libri ſunt,to.1.fo.103.co. 3. & 218.colum.2.
Pietas,eſt Dei cultus,to 1.f.18.co.1.ineſt omni creaturæ, 41.co.1. Bonum ſpiritus ſancti, 111.co. 4.197. co.2. ſpiritus ſancti donū, 217. co.2.innata,triplex. col.3.quid ſit,to.2.f.10.co.1
Pietatis principium ac fundamentum fides eſt,to.1.f. 61. co.3.ſtudium quod ſit,157 co.2.conuiuium à ſpiritu ſancto in anima celebratur, 218. columna.3.
Pigritia,decem caſibus repræhenſibilis, to.2.fo.129 col.4
Piiſſimè de Deo ſentiendū,to.2. fo. 168. colum.3.
Planctus. B. Mariæ iuxta crucem, to.2. fo 98.co.3
Planetæ quot ſint,to.1.f.64.colum.4.inter ſuperiora atq; inferiora quaſi uinculum ſunt, & iunctura quædam,65. colum.1
Plato,animum factori commēdauit, to. 1.f.23.co.4
Plebanis ſuis ad quid populus teneatur. to.1.f.254.co.3
Plebanus bonus, uel nō bonus quis,t.1.f 255. columna.1.
Plenitudo gratiæ in Chriſto , ſapientiæ, ac meriti quanta,73.74.& 107
Plenitudo rerum Deum trinum & unū oſtendit,to.2.fo.232.co.1
Plotini platonici uera ſententia, to.1.fo. 19.co.3.& 20.co.4
Pœna primordialis peccati,to.1.f.68.co. 4.Adamo ob peccatum inflicta, ibid. culpam ordinat,64.co.4. peccati mortalis cur infinita,89.co.1. 2. & 92.col. 4.triplex.100.co.2.ſextuplex , ibid.temporalis,ut ſit proficua. 209.colum.2.
Pœnæ author eſt Deus , culpæ nequaquam,to.1.f. 70.colum.4. & 100. colūna.2.
Pœnæ infernales ut finibiles,& infinibiles, to 1. f. 120. co.3. incomparabiles. 193 co.2.
Pœnarum infernalium deſcriptio,& conſiderationes,to. 1. f.89.co.1.& 2. to.2. fo.156.& 226.co.1
Pœnitentia eſt ſacramentum,& ſecunda poſt naufragium tabula, to.1.f.84.co. 2.quid ſit.114.col.4.quid utilitatis cōferat,& quādo iteretur,115. colum.1. & 169.colum. 4. qualis pro unoquoq; peccato , 129. cum ſequen falſa multipliciter , 135.col.1.ſalutaris,quibus iniungi nequeat,col.3
Pœnitentiæ effectus,ac laudes, to.1.fol. 170 colum. 1.ſimilitudines, to. 2. fol. 171.co.2
Pœnitere,quid ſit,to.1.f.135. co.1.& 136, col.1.ut Deus dicatur,to.2.f. 389.colum.3
Politicum medium,qui ſit Chriſtus , to. 1.f.5.co.1.& 8.co.1.2
Pollutio nocturna, quando ſit peccatum necne,ut confitenda,utque ob eam à communione abſtinendum , to.1.fol. 141. 142. & 155.col.1.to.2.f.123. col. 3.contra naturam grauiſſimum crimen.405.co.4
Pondus in creatura quid ſit,to.1.f.64.c.1
Pondera & menſuras falſificans, ut pœnitebit.to.1.f.131.co.3
Pontificis ſummi authoritas,to.1.fo.43. col.3.
Populus Iudaicus ſanguinarius , inſtar Chaimi,to.2.fo.33.co.1.
Populi ruina,ſacerdotes nequām, to. 1.fo.155.co.2
Porta ſemper clauſa B.Maria,to.2.f.385. col.4
Portæ duodecim ſupernæ ciuitatis,to.1. f.24.co.4
Potentia Diuina qualis,to.1.fo.63. co.1. 2.& 102.co.1.ut in creaturis ſplendeat,to.2.f.231.co.4
Potentia completa, uel incompleta,quænam.to,1.fo.63.co.1.& 2. to.2.fo.386. col.2.
Potentiæ animæ tres, to.1.f.18.colū.3.& 151.co.1.& 105.co. 1.ſenſitiuæ,generatiuæ &c.66.co.4.ſuperior & inferior 66.col.4.& 105. col.1. ut perficiantur, 225.qui corrumpantur,to.2.fo.65.colum.4.
Potentes,ut ſe gerere debent , to. 1.fol. 162.col.4
Poteſtas triplex, to.1.f.42.co.2. ligandi atq; ſoluēdi,ut exercēda.152 c.3.et 153 c.3.gemina, Apoſtolis cōceſſa,266.c.3 ſpiritualis,temporali præſtatā to.2.fo. 321.co.1.
Poteſtas Diaboli ſemper eſt iuſta, ueluti eius uoluntas iniqua , tom.1.f.164. col.1.
Potus eſt ſcriptura ſacra, to.1.f. 221. colum.2.
Præceptum duplex in Paradiſo homini datum,to.1 fo.67.co.3.contra charitatem haud ſeruandum , 256. col.4.affirmatiuum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

firmatiuum, ac negatiuum quid, to. 2.f.387.c.1
Præcepta diuina, maximi ponderis, tom. 1.f.1.c.4.expertia rationis impiis uidentur, ibid.in patria perfectius seruabuntur quàm in uia, 28.c.2.uti dispensantur, 42.c.1.& 108.c.2.cur homini data, 67.c.3.ut hominem ordinent, 79.c.3. quę nos obseruare extimulent, to.2.f.135.c.4.indelebilia ut sint, 336. co.1.sub triplici pœna indicuntur seruanda, 138.co.2 an sine gratia impleri possint.166.co 1.quæ nos moneant seruare.398.c.3.primę tabulæ ad trinitatem referuntur, 399.c.3. & 401.columna. 2. negatiua affirmationem includunt,& contrà,406.c.3
Præceptorum diuinorum perfectio, & consummatio,to.1.f.41.c.2. diuersitas in lege,atque Euangelio,79.co.2.& 3. diuisiones.108. co.3.transgressores ut punientur,t.2.f.138. co.2.studiosa obseruantia, charitatis proficientis indicium est, 260.c. 2. obseruatio,quæ requirat,400.co 2
Præcepta regulæ fratrum minorum,ut obligent : & an prælati ordinis possint super ea dispensare, to.1.fo.247. col.3.
Præcipitatio,quid,to. 1.f.97.c.2
Prædestinatio quid,tom.1. fo.63.columna.2.& 3
Prædestinationis,rationes æternæ, to.1. f.39.co.1.& 3. tentatio, ut uincatur, to.2.f.90.c.1 gratia,165.c.1
Prædestinationem Dei negat, qui Ideas esse inficiantur,to.1.f.26.c.3
Prędestinati aut non cadunt,aut antè uitæ terminum resurgunt,to. 1.f.176.colum.2.
Prædestinatis,ut sit pius Deus,to.1. fol. 126.co.3
Prædicator, quid in sua contione proponere debeat, to.1.fo.90.co. 4. sermonē auditoribus coaptet, 190. co. 4.bonus quis,153.co.3.malus, cur parum prosit,c.4.quid timere debet,206.co.1.uita,& doctrina polleat, 208, colum. 3. fiduciam in Deo habeat, 262. col. 1. 289.co. 1. Euangelii, haud astringitur ad laborandum manibus, 264.col.1. nō reprehendat prælatos coram populo,308.c.3.maximam iis quos docet, misericordiam facit, to.2.f.126. co. 2 septem habere debet,antè quàm alios docere præsumat,156.co.3
Prædicatoris boni energia, to.1.f.153.c. 4.cum lingua uita concordet, 154.c.1. ætas,co.2.officium,204.c.1.gaudium, & tristicia undè oriatur.206.c.2.studiū 208.c.4.munus,to.2.fo.278. c.2.conditiones,co.4
Prædicatores, cur parum proficiant,to. 1.f.33.co.4. primi ecclesiæ,quales fuerint, 190.co.3.ueri, uel falsi qui,265. c.4.pauperes,uehementer persuadent, 298,col.1.quando negligentiæ arguendi ueniant,to.2.f.282. c.2.prælatos coram laicis non reprehendant,to. 1.fo. 308.c.3.uitia generatim taxent,to.2.f. 278.c 2
Prædicatoribus Euangelii temporalia subsidia debentur,t.1. fo.263.columna.3.
Prædicationis opus, ut sit Deo acceptū, to.1.f.304
Prædicationem usurpantes, to.1.f.154.c. 4.negligentes,co.3.audientes,ut se habere debent, c. 3.& 4
Prędicent cur, fratres minoritæ,to.1.fo. 254.co.2
Prædicamenta quinque posteriora, impropriè Deo tribuuntur.to.1.f. 62.co. 1.quæ,& qui in ipso sint.to.2.f. 386.colum.1.
Præesse nemo securè appetit,t.1.fo.280.colum.1
Prælatus qualis esse debet,to.1.fo.17.col. 2. Soli, Lunæq; adsimilatur, 28. colūna.4.negligens, plus nocet, quàm rigidus,46. co.2.bonus quis, 152.co.2. malus, 153.c.1.ut se erga subditos habebit,176.c.4.negligēs taxatur,189.c. 3.& 191.co.1. malus, ecclesiæ pernicies est, 191.c.4. quid considerare debet, 204.c. 3. cum æquitate corrigat, 205.c.1.& 2. quid timere debet, 206, c.1.ad quid teneatur, 279.c.4.quæ habere debeat,t.2.f.279.c.2 quas habere debet uirtutes, 415.c. 2.de quibus Deo rationem redditurus sit,416.col.3. sit pius erga infirmos maximè, ibid. patiens,417.c.2.iniuriarum haud memor.co.4.iracundus, ac furiosus turbat conuentum, & domum murmure replet,ibid.uitæ sit exemplar, 418. co.2.humilis, maturus, atque honestus,co.3.discretus, ac prouidus,419. c. 1. quæ principaliter intendere debeat,420.co.1.benignus sit, & amabilis,c.3. non sit sapiens in oculis suis: nec proprio innitatur sensui,co.4. sit Deo deuotus,ibid.
Prælati zelantis excessus, uenia dignus censetur.to.1.fo.191.c.1
Prælati in dubiis diuinam legem consulant,t.1.f.225.co.3. sunt in statu perfectiori,sed periculosiori,279.co.4 Dei uices agunt,t.2.f.323.co.1.cœlis adsimilantur,326.co.3
Prælatorum incuria,sæpe subditi efficiuntur proprietarii, to.1.f.252.c.2. coadiutores sunt religiosi, 255.c.2.nequitiæ, nihil ecclesiæ nocentius,191.c.4.negligentia, ordines religionum lapsi,to.2. fo.45.co.1
Prælatis, licèt ecclesiastica bona habere, t.1.f.242. c.2.conueniunt thronorum proprietates,t.2.f.519.c.2.officia,& uirtutes mediæ hierarchiæ,320.c.2
Prælatura & si iustè teneatur, iniustè tamen appetitur,t.2.f.9.c.3
Præmium sine merito habere,haud esset gloriosum,t.1.f.66.co.4.triplex, 117.c. 4.& 118.c.4.multiplex, to.2.f.387. colum.3.
Præparatio ad missam, t.2.f.195.co.1.ad sacramenti sumptionem,306.co.2
Præscientia Dei,infallibilis,t.1.f.63.co.2. 3.& 4.
Præsumptio,peccatum in spiritum sanctum,t.1.f.71.c.1.quid, & undè oriatur,85.co.3.& 4.stultorum est, 57.c.1. superbiæ ramus, 116.co. 2. uel in re, uel in signo cauenda,to.2.f.25.co.2
Præsumptionis spiritus excecat hominē, t.1.f.6.c.1. superbiæ indicia, &gestus, t.2.f. 25 c. 3
Præsumptuosæ locutionis notæ,t.2.f.25. co.4.
Princeps,ut se gerere debeat,t.1.f.18.colum.1
Principes seculares angelicis potestatibus conferuntur,tom.2.f.322. columna.1.
Principatus onus est,tom.1.fo.190. colum.4
Principium quale Deus sit, t.1.f.40.cc. 4.& 41.c.1.& 45.c.3. simplicissimum ut sit,61.c.4.infinitum, ac perfectissimum,63.c.4 primum, qualiter agat, 64.c.2.effectiuum,qui sit,65.colum.2. reparatiuum, Christus,ibi.meriti,uel demeriti, ut sit liberum hominis arbitrium, 67.co.1
Priuilegia Parisiensibus concessa ob D. Bonauenturæ merita,tom.2.fo.23.colum.2
Processiones in diuinis binæ,tom.1.f.61 co.4
Prodigalitas quid,tom. 1.fo.261.colum na.1.
Prodigium,& portentum quid sint,tom. 2.fo.14.co.1
Proditio quid , tom.1. fol. 96. columna.4.
Productio ut in diuinis arguatur,tom.1. f.25.c.2
Profanæ scientiæ quæ,& quot earum genera.t.1.f.5.c 2.& 3.
Profectus spiritualis qui fiat.to.2 f.109. co.1
Profectum tria impediunt,t.2.f.83. colūna.3.
Professio monastica ut sit alter baptismus,t.1.f.278.co.3.
Proficientes ut se habere debeant,tom.1 f.159.co.3
Promissum, ut obliget,to.2.f.124.columna.1.
Promptitudo boni operis gratiæ præsentis est signum, tom. 2. fo.260. columna.1
Prophetia quid, tom.1. fol. 23. columna.2
Propitiatorium,Christum præsignabat, to.2.f.236.c.3
Proportio animæ ad corpus, tom.1.fol. 67.c.1
Proportio,& proportionalitas omnis,est secundum rationem ternarii, to. 1.f. 32.co.2
Proportionalitas trifariam attenditur,t. 2.f.232.c.4
Propositum firmum cauendi peccata,signum est gratiæ in existentis,tom.2. f.259.co.5
Proposita bona sæpius renouanda, tom. 1.f.310.co.3
Proprietas religiosorum arguitur,tom.1 fo.159.co.1
Proprietas,dominium, & usus,qui distinguantur, tom. 1. fo. 320.columna.1
Proprietates diuinæ duodecim ad tres, & tandem ad unam præcipuā reducitur tom.1.fo.61

to.1.f.61.c.3.& 4
Proprium quid dicatur,to.2.f.25.co.1
Prosperitas magnum habet dispendiū, to.1.f.186.c.4.mundi fallax,199.col.1
Protoplasti lapsus ut sit inductus,to.1.fo. 68.co.2
rouidentia Dei quid sit,to.1.f.63. col.4. ut sit irreprehensibilis, ibid.
Prouidentia humana,tom.1. fo. 175. colum.1.
Proximus,ut diligendus,t.2.f.107.columna.3.
Proximi correctio ut præcipiatur omnibus,t.2.f.123.c.1
Proximo ut compati debeamus,to.2.fol 107.c.3
Proximum iudicare periculosum, ac stultum esse,t.2.f.103.c.4.& 104.co.1
Prudens nunquàm otiosus,t.2.f.275.colum.1.
Prudentia Christi, ut in pœnitentiæ sacramento appareat,t. 1.f.85. c.3. quadruplex,7 co.4.auriga uirtutum, 19.c. 4.& 20.c.1.& 77.c.2.sanctorum,195.co. 2.quibus rebus adsimiletur,tom.2.fol. 144.co.3.quadruplex,272.c.3.& 274.colum.4.
Prudentiæ diffinitio,species & actus,t.1. fo.110.c.4.& 173.c.4. gradus,123.co.4. partes, 174.c.1. authoritates Doctorū, 373.c.4.actus,to.2.f.10.c.2.partes,275 colum.1.
Platterium B.Mariæ,t.2.f.199
Psalmi,ut attentè dicendi,to.1.f.203. colum.2.
Pudicitia carnis sapientiæ collumna,t.1. f.10.c.3.eius laudes, 177. co.2.fama tenera res,209.co.1
Pudor superfluus non admittendus,to.2. fo.45.co.3.cur homini datus sit,57.c.1. adducens peccatum,uel gloriam,362. colum.4.
Pulchritudo quid sit,to.1.f.19.col.3.rerū Deum trinum, & unum ostendit,to 2 f.332.c.2.& 4
Pulcra ut appeti possunt,t.1.f.121.co.3
Punctus,est creatura collata creator,t.1.f. 25.co.3
Pugna cogitationum ineuitabilis,t.1.fo. 164.co.4.contra uitia,to.2.f.308.co.3.
Purgare sensus exteriores, quid sit,to.1.f. 226.c.2
Purgatio peccati, qualiter exerceri debeat,t.2.f.237 c.3
Purgatorius ignis qualis sit, & qualiter agat in spiritum,to.1.fo.86.co.2.
Purgatorium asserendum esse, t.1.f.87.c. 2.& 100.co.3
Purificatio B.Mariæ, quæ mysteria contineat,t 2.f.338
Puritas cordis, qui obtineri quæat,to.2. fo.343.col.3.quibus constet,414.co.1.
Pusillanimitas,quid,t.1 f. 96.c.3.quando sit peccatum,to.2.f.123.c.4

Q

Quadragenarius numerus, quibus conueniat,t.2.f.160.c 1.& 31.c.4.& 32.c.1
Qualitates elementorum,to.1.f.64.c 4
Quaternarius uirtutum,uarius,to.1.f.21 c.2.corpori respondet. 32.co.2.quibus competat,to.2.f.160.co.3
Quærendi de Deo modi quinque,to.1.f. 62.co.2
Quærere sponsum per noctes, quid sit, t. 2.f.289.c,3
Quæstiones in regula fratrum minorum, to.1.f.248.& seq.& to.2.f.278.& seq.
Quicquid est in Deo, est ipsemet Deus, t.1.f.62.co.2
Quies contemplationis,t.2.f.256.c.4. & 311.c 1
Quinarius,t.1.fo.31.co.4.& 32.col.1
Quinquagintæ & quiquagenarius, quid significent,to.2.fo.158.c.1
Quodlibet inconueniens, apud Deum impossibile esse,to.1.f.63.co.1

R

Radius thearchicus, t.1.f.15.c.3.diuinus diuersimodè se habet, 27.c. 1.contemplationis,circa quæ uersari debet, t.2. f.217.co.4.Illuminationis,triplex,238. c.1.diuinus, trifariā suscipitur,287.c.2
Radix omnium malorum concupiscentia.to.1.f.41.c.1.t.2.f.119.c.3.& 4.amor sui.to.1.& 120.col.4.auaritia,167.col.3 omnis meriti, ut sit gratia,76.c.2 perfectionis Euangelicæ paupertas spiritus, 187. c.4.perfectionis charitas est, t.1.f.277.c.3. omnium bonorum charitas ueluti malorum cupiditas ,t.2. fo. 259.col.4
Radices actualium peccatorum binæ,to. 1.f 70.c.2.& 145.co.4.& to 2.f.406.c.2. patientiæ charitas, & humilitas, to.2. fo.73.co.4
Rami superbiæ precipui tres,t.2.f.116.c.2
Rancor quid,& undè oriatur,to.1.f.96.c. 3.an sit mortale peccatum, t.2.f.118.c.2.
Raphael angelus quid hominibus beneficii conferat,to.1.fo.104.co.3
Rapina,quid sit,t.1.f.96.co.4. & 99.col.1. quando sit læthalis,to.2.f. 130.col.1
Raptoris pœnitentia canonica,t.1.f.134. col.2
Raptus contemplationis, to. 1.f.15.co.2.
Ratio superior & inferior animæ,to 1.fo. 66.c.4.uestigii, imaginis,atque similitudinis, in quibus reperiatur,67.c.4. animæ uis est,105.c.1.tres actus habet, c.4.regula humanorum actuum, 121. c.4.usq; quo pertingat, 211.c 3.seminalis,causalis,& primordialis, 106.co.3. Rationes causales, atque seminales in mundo archetypo esse,t.1. f. 26.c.4. & 32.c.2.t 2 fo. 386.c.4.ratiocinatio triplex,to.1.f.18.co 4
Rationale,& irrationale, essentialiter differunt,t.1.f.16.co 2
Rebelio quid,& undè oriatū, t.1.f.95.c.3
Recidiuū q̄ periculosum sit, t.1.f.185.c.2.
Rectè loquendi ratio,t.1.f.66.c.4
Rectè uiuentes per paucos esse,t.2.f.113. colum.4
Rectitudo uoluntatis gemina, t.1.f.64.c. 1.duplex.homini collata,67.co.3
Redemptio generis humani, Dei laudes ab homine extorquet,to.2.f.81.co.2
Reductio omnium scientiarum ad theologiam,t.1.f.57.
Refectio intellectus,qualis sit,t.1.f.34.c.1
Reformatio animæ,ac uirium eius,to.2. f.54.& sequen.
Regnum Dei multipliciter dici,t 2.f.171. co.3.qualiter intra nos sit,271.c.4.quādo in animam ueniat,288.c.4
Regula theologica,de modis prædicandi in diuinis, t.1.f.62.co. 1. & 101.c.3.de modis supponendi, ibid. rectitudinis, diuina uoluntas. ut sit 63.c. 4. agentis increati,est forma idealis,106.c.3.agentis creati,est forma naturalis, ibid.humanorum actuum,quæ sit, 121,co. 4. undè dicta,236.col.1
Regula obedientiæ qualis sit,t.1.f.178.c.3
Regulæ diuinarum legum,t.1. f.11.co.2. interpretandi sacra scripturā, 60.c.4. iustitiæ in præceptis tabularum,79.c. 3. binæ circa excōicationē, 98. co.1. duæ circa scandalum, 99.c.2. quatuor pro pœnitentiis iniungendis, 135.c.4.
Regula fratrum minorum authentica, & catholica est, to 1 f.235 c. 4.de fonte trahitur Euangelicæ puritatis,236.c.2 haud uetat fluxū litteratis,sed laicis, t.2.fo.170.co.3
Regulę fratrum minorum præcepta ut obligent, & an prælati dispensare super eam possint,t.1.f.247.co 3
Regulam fratrum minorum in obseruabilem esse asserentes impii,ac hæretici censendi,to.1.f.235 co.4
Rhetorica,inflatrix scientia,t.1.f.3.c.2. à scripturis diuinis sumpsit exordiū, sicuti & cęteræ humanæ scientiæ,4.co.1. consideratio qualis,16.co.4
Relatio,duplicem habet comparationē, to.1.fo.62.c.1.in diuinis transit,& manet,ibid.
Relationes diuinæ quatuor to.1.f.61.c 4
Relapsus,post solemnem pœnitentiam, ut plectetur,t.1.fo.131.c.3
Religio undè dicta,& q̄ bonū sit in ea benè uiuere,t.1.f.199.c 3.schola est uirtutum,251.co.2.status maioris perfectionis, ut sit,278.c.4. fœda est,quæ fœditati innititur, t. 2.f.34 co.3. uera non est, ubi omnibus oia patent.co.4
Religionis gradus,t.1.f.125.c.3.ueræ, cū hypocrisi certamen, 168.c.3. professio alter baptismus est,278,co.3.status,cæteris securior, 279,col.4. finis mentis, puritas est,to.1.f.40.c.2.confusio,& dissipatio undè oriatur,45,c.1. feruor,ibidem.laudes,& similitudines,121.co.2 ueræ fulcimentum, studium deuotionis est,416.co.1
Religionem nullus intret inuitus,to.1.f. 237.co.2
Religionum defectus, unde oriantur.t.1. fo.252.co.1
Religiosus,quænam facere potest,aut nō potest sine prælati licentia,to.2.f.124.c. 4.qualiter in choro, & in capitulo se gerere debeat.41.c. 2.in mensa.co.3.seniori se submittat, quò proficiat,45. c.1.circa quid occupari debeat,c 2.ob quæ debeat erubescere, sibiq; uilescere.c.4.hominibus placere, minimè studeat. 46.co.2.qualis sit oporteat.138. & 139.negligens,& tepidus semper in angustiis, & tribulationibus futurus est,276.c.4 bonus,quis sit.277.c.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Religiosi boni, maliq; qui sint, to.1.f.157. co.2.& 4. nunquã sine pugna sunt. 185. co.3. magna edificia erigentes ut delinquant, 249.c.2. multi cur minus probi sint, 251.col.3. bona sua abscondunt, 252. co.4. coadiutores sunt prælatis, atque plebanis, 255. co. 2. & 266.co.4. haud manibus laborare cogitur, 304. co.4 negligentes quibus rebus adsimilentur, t.2.fo.83.co.2. Boni Seraphicis spiritibus qui similes sint, 317.col.1. item, comparãtur cœlis. 327.c.3
Religiosorum tria genera, to.1.fo.158.c. 1. negligentia, ut digna reprehensione, 158.col.1. operationes duplices. t.2.f.24. co.3. conuersatio inter seculares qualis esse debeat, 34.c.4. genera terna, 53. co.1. studia. 87 co.3. defectuum remedia, 89.co.1. Alphabetum, 284.co.1. bonorum genera quatuor, 415.col.2
Religiosos seculares trifariam iudicant, t.1.f.252.c.4. odiunt clerici aliqui, 254. co.1. utilissimos esse in ecclesia, 255.c. 2.& 266.col.4.to.2.fo.283.co.2
Relinquere omnia, & renuntiare omnibus, ut differant, t.1.f.295.co.3
Reliquiæ sanctorũ ut uenerãdæ, t.1.f.218. co. 2. ex deuotione ad collum deferri possunt, t.2.f.7.co.1
Remedia, contra peccatum ueniale, to.1. fo.92.c.3. cõtra mortale, co.4.& 120 c.4
Remedia generalia contra uitia, to.2.fo. 57.co.4.& 66.col.3, contra superbiam, 58.co.2. inuidiam, col.4. iram, 59.col.1. accediam, col.4. tristitiam, ibid. auaritiam, 60.c.1. ad omnes uoluptates, ac tentationes, c.3. def. ctum religiosorũ, 89.co.2
Remissus prælatus, ut peccet, to.1.fo.191. col.2
Renuntiare omnibus perfectè, indicium est charitatis, t.2.f.261.c.1
Requies animo tribuenda, qualis, t.2.fol. 275.c.5
Res, trifarium esse habere, t.1.f.73.c.3
Rerum temporalium quadruplex cõmunitas, to.1.f.301.c.1. circa eas quatuor consideranda, 302.co.1. receptio, distributio, & usus in religione, qualiter faciendus, t.2.f.25.c.1
Resistere tentationibus, ut debeamus, t. 2.f.66.c.2. sine Dei gratia haud ualemus, 165.co.3
Restitutionis dilatio, quando sit peccatũ. to.2.f.121.c.2
Resurrectio uniuersalis, qui fiet, to.1.f.88. c.2.& 118.col.3
Resurgentium corpora bonorũ, siuè malorum qualia futura sunt, t.1.f. 88.c.2. & 3.& 118.co.3
Resurgere a peccato, non potest quis, sine Dei gratia, to.2.f.165.c.2
Retributio meritorũ, resurrectionem futurum arguit, t.1.f.81.co.3. Deum laudabilem ostendit, t.2.f.81.co.3
Retributio sequentium Christum, t.2.fo. 352.co.2
Reuelatio, B. Augustino facta super Psalmum B. immaculati, t.1.f.34.c.3
Reuelatio, æternorum occulta, t.2.f.266. c.1. sensibilis bifariam fit, c.2. intellectualis, gemina, c.3. super intellectualis, 267.co.1
Reuelationes, cautè discernendæ, to.1.fo. 87.c.2. diuinæ triplices esse. 256.c.1.
Reuelationum genera, atque modi, to.1. f.86.c.2.4
Reuerentia maioribus exhibenda, t.1.fo. 26.c.1. exterior qualis. 28.c.4. Deo exhibenda species latriæ, 239.c.1. rex regũ, & Dominus dominantium Cur Deus dicatur, to.1.f.2.co.1
Regis boni ac principis officium, to.1.f. 162.co.4
Reges, & reginæ futuri omnes in cœlo, t. 1.fo.235.co.1
Reges qui Christum adoratum uenere quid misticè doceant faciendum, to.2. f.337.c.3.
Rixa quid, & unde oriatur, t.1.f.96.co.2.
Romanam ecclesiam quãti fecerit diuus Bonauentura, in eius confessione patet qua in eam peccasse se fatebatur, to.2. fo.198.c.3
Romanorum ritus, fuit post cognitam uxorẽ, lauari ante ecclesiæ ingressum, t.1.fo.176.c.3
Rubus, ut sit uir spiritualis, t.2.f.316.c.1.
Rubus ardens in combustus, B. Maria, t. 2.f.383.co.1
Ruina sunt populi sacerdotes mali. to.1. fo.155.co.2

S

Sabbati uiolatio, quale peccatum sit, to. t.2.fo.119.co.1.
Sabbati sanctificatio, qui fiat, to.2.fo.403. co.1
Sabbatismus animæ contemplatiuæ. t. 2. f.236.c.3
Sabbatinus dies, cur D. Mariæ dicatus sit t.2.f.371.co.4
Sacerdos clandestino matrimonio interueniens, ut pœnitebit. to. 1.f.129.co.4. homicida, item, 130 c.2. confessionem reuelans, ut puniẽdus Canonicè, 132. c.2. confessiones qualiter, quouè loco audire debet, 127.c.1.& 2. non accipiat personas, nec corrũpat iudicium, c. 3. an scire teneatur canones pænitentiales, 129.c.2. quando non possit absoluere aliquem, 134 co.4. proprius quis sit, 135.c.2.& 254.c.4. uti se habere debeat circa pœnitentes in extremis, 136.co.1
Sacerdos ex negligentia non celebrans, ut peccet, t.2.fo.195.c.4
Sacerdotes boni, uel mali qui nam sint, t.1.fo.155.c.1.& 2.
Sacerdotibus ueteris legis uinum interdictum, dum Domino ministrarent, t.1. f.284.c.2.& 3.
Sacerdotium leuiticum figurale erat. to.1. f.293.c.1.& 2.
Sacerdotales uestes, quid misterii habeãt. t.2.f.210.c.4
Sacramentum, quid sit, t.1. f.80.col.2.& 113.c.2. unum, ut alterum præcellat, 113.c.4. laborem minuit, uires auget, 206.c.2
Sacramentum Eucaristiæ, cur sub panis & uini speciebus cõtineatur, t.2.f.195, co.2. ecclesiam catholicam stabilit, atque sustentat, ibidem, si ab ecclesia, tolat, erit populus Christianus ut grex porcorũ, ibid. ut dignè sumatur col. 3
Sacramenti Eucaristiæ admirabiles effectus, t.2.f.88.co.4
Sacramẽta cur, & à quo instituta, t.1.f.80. c.2.113.c.2. ut gratia cõferant, ibid. tẽporum successu inueterata, ut meliora succederent, fo. 80.col.4. quot sint, & qui differant, 81. c.1.& 2. cum sequen. 153.c.3. qui cum uirtutibus principalibus cõferantur, 81.c.2. & 113.c.3. quæ, & cur non iterentur, 82.c.2.& 3.& 113. col.3
Sacramenta uera, mali, siuè peccatores dispensant, t.1.f.82.c.1
Sacramenta extra ecclesiam uera quidẽ, non autem salutaria esse quæunt, t.1.f. 82.c.1
Sacramenta quibus perficiantur, & integra sint, to.1.fo.82.83.84.& 85
Sacramentorum nouæ legis dignitas, to. 1.f.81. & 113. effectus quot sint, 81. & 113.c.3
Sacrificium, ut quid sit introductum, to. 1.f.18.co.1.
Sacrificium est eucharistia, t.1.f.83.c.4.& 149.c.1
Sacrificium Deo gratissimum, obedientia, t.1.f.178.c.2
Sacrificia uetera omnia Christum designabant, t.1 f.5.c.2
Sacrilegium, quid sit, t.1. f.97.c.1.& 99.c. 1.t.2.f.119. c.4. clericorum, est auaritia, t.1.f.155.c.4.
Salomon, Christum in quibus præsignauit, t.1.f.30.c.2
Saltat impudica mulier, t.1.f.151.co.4.
Saluandorum ordines terni, to.2.fo.317. co.1
Salus hominum per Christum cur tãdiù dilata, t.1.f.29.col.3
Ad salutem duo præcipuè necessar.a, to.1 f.8.c.3
Salutis schala quænam sit, t.2.f.166.c.4.
Salus haud sine consensu liberi arbitrii habetur, t.2.f.353.co.1
Salutatio Angelica quàm mira de B. Maria contineat, t.2.f.172.c.4
Samaritana mulier, à qua Dominus potum petiit, lucia uocitabatur, to. 2.fo. 348.c.2.
Sanson, ut Christi typum gesserit, t.1.fo. 30.co.2
Sanctus Nicolaus, concilio Niceno interfuit, to.1.f.23.co.3
Sanctus Franciscus primùm Ioannes nũcupatus fuit, to.1.f.237.co.1. cur sacerdotium fugiit, 244. col.4 cur pecuniæ contactum, & usum fratribus suis prohibuerit. 301.c.2
Sanctus Marcialis ministrauit Domino Iesu in ultima cœna, t.2.f.365.co.3
Sanctus, sanctus, sanctus, sæpius dicendũ ob ingentem eius cantici uirtutem, t. 2.fo.160.co.4
Sanctus aliquis peculiaris habendus, qui pro se intercedet, t.2.f.297.co.1
Sancti omnes ueteris testamenti Christũ signarunt, t.1.fo.30.c.1
Sancti, multa beneficia uiuis, atque defunctis impetrant, t.1.f. 87.co.2. exorandi à nobis, 80.c.1
Sancti cœli appellantur quadruplici ratione, t.2.f.171.c.1
Sancti omnes ut dici martyres possint, t. 2.f.13.c.4
Sanctorum uita, nobis sit norma uiuendi, t.1.f.208.c.4
Sanctorum, exempla quantum ualeant, t.1.f.36.c.2. corona quadruplex, to.2.f. 155.c.1. item duplex, 137.c.2. reliquiæ uenerandæ, t.1.f.218.c.2
Sanctitas quid sit, t.1.f.11.c.1
Sanctos calumniare quid sit, t.2.f.6.c.2
Sãctissimè de Deo sentiẽdũ, t.2.f.268.c.3.
Sanguis Christi ut totum lauerit orbẽ, t.1.f.144.c.1
Sanguinem Christi sua negligentia fundens, quã aget pœnitẽtiã, t.1.f.132.c.4.
Sanitas perfecta quibus constet, t.1.f.84. c.4.t.2.f.66.c.4. cordis. 67.c.5
Sapientia omnis, & ueritas in scripturis sacris reperitur, t.1.f.4.c.1. duplex. 10.c. 1. lux est cœlestis, c.2 robur præstat ingentissimum, ibid. multiformis. 11.c.3. ubiq; tñ haud oibus est pura, 12.c.1. Dei in rerũ dispõne agnoscit, 65.c.3. ut disponat ad pacẽ, 78.c.2. qd, & undè dicat, & quænã uera sit, 103.c.4. mundi stultitia est apud Deũ, 229.c.3. increata, Dei uerbũ, c.4. Phorũ, qualis, ibid. creata, qualis, ibid. dicit à sapore, & gustu, 230.c.1. diuina, desursum plena fructibus bonis, c.2. spiritussãcti, donum, 229.c.3. ut à Deo quærenda, & postulãda sit, 230.c.2. inuitat ad mãducãdum, & bibẽdũ, 231.c.3. donũ spũsancti aptissimè rebus pulcherrimis cõfert, t.2.fo. 148 c.2. Dei, in creaturis relucet, 231. c.4. mystica, à Deo docet, 284.c.4. ĩ quo ab aliis scientiis discriminet, 285.c.2. qd sit, 292 c.1. ut appetẽda, 294.c.3. certificat fidẽ, corroborat spem, & charitatẽ accẽdit, 295.c.3. qui optinere possit, 296.c.4. qualis sit, 299 c.1. ut multis nominibus explicetur, 386.c.2
Sapiẽtia Chri triplex, t.1.f.14.c.3. quãta sit, 73.c.2.& 107.c.2
Sapiẽtia B. Francisci, t.1.f.46.c.2
Sapiẽtiæ ortus, porta, & dom', t.1.f.8.c.3. & 10.c.2.& 3. mũdanæ euersio p Christũ, ibid. forma admirabilis. 11.c.2. consumatio mystica, 12.c.2. radices, amor, & timor. 29.c.3. fructus, quadruplex, 36.c.3. studiũ, q requirat, 38.c.3. discrimẽ, à scia, 37.c.2. acquirendæ, gradus quinque, 105 c 4. authoritates Doctorũ, 201.c.4. actus, 229.c.4. sapiens uerus quis sit. t.1.f.203.c.4
Sapiẽtiæ humanę pnitiosæ, t.2.f.284.c.1
Satisfactio, qb potissimè operibus fiat, t. 1.f.87.c.2.& 3. pfecta, septẽ hẽt cõditiones, t.2.3.133.c.1. qd sit, & qualis esse debet. 413.c.1
Satisfactionis partes, t.1.f.115. c.1. authoritates Doctorum, 171.c.1
Satisfacere pro peccatis, ut sit necesse, & qualiter, fiat, t.2.f.393 c.3.& 413.c.3
Schala ad sapientiam, t.1.f.13. c.2. Paradisi obiecta, t.2.f.139.c.2
Schala salutis quænã t.2.f.166.co.4
Schala Iacob mystica, t.1.f.78.c.2
Schala Iacob B. Maria, t.2.f.383.c.1
Scandalum quid, & regulæ geminę ad id obseruandæ, t.1.f.96.c.2. uitãdum pro uirili. 191.c.4. to.f.117.c.4
Scandalũ prauorũ minimè formidandũ, t.2.f.352.c.2
Schisma, quid, t.1.f.97.c.4
Schismaticus, quis dicatur, t.2.f.116.c.4.
Scientia intellectus tribus acquirit, t.1.f. 15.c.3. ĩ scientia tres cauendi errores. c.4. Philosophorũ, imperfecta. 15.c.4. humilitatem seruet, 208.c.2. sine charitate, inflat c.3. cibus est indigestus, ibid.
Scientia Dei, siuè cognitio qualis sit, t.1. f.63.c.2. multis noibus uocat. 102.c.1.
Scia donũ spũs sancti, t.1.f.219.c.3.
Scia iuris ciui, ut luxuriata sit, t.1.f.18.c.2.
Scientiæ diuinæ, atque humanæ antithesis, to.1.fo.2.c.4. Physicæ ptes. 3.c.2.& 3
Scientiæ profanæ quæ sint, t.1.fo.3.c.2
Superstitiosæ, quæ, ibid. 98.c. 3. licitæ uel illicitæ quæ, ibid.
Sciæ humanæ oes è sacris literis ortæ, t.1 f.4.c.1. scientiis humanis sobriè utendum, 35.c.2
Scientiæ oes, atq; artes ut ad theologiam reducantur, t.1.f.56.& 57.& sequen.
Sciæ hũanę tenebris pmistæ, t.1.f.219.c.4.
Sciarũ pfanarũ pprietates, t.1.f.3.c.2
Sciarũ oium fructus qs sit, t.1 f.58.c.3
Scias oes cõtinet sacræ lræ. t.1 f.4. c.1
Scire qd sit, & q nihil scitur, nisi p Christum, t.1.f.6.c.3
Schola Saluatoris, obediẽtia, t.2.f.139.c.2
Scriptura sacra, rebus pulcherrimis adsimilat, t.1.f.1.c.1. oẽs alias scias pcellit, c.2.& f.220.c.1. oim catũ pfectiones cõtinet, ibid. est fluuius Paradisi, f.3.c.1. & 2. mẽsa æternarũ epularum, ibid.& 220.c.3.& 4. ortus diuinæ plãtationis, & alimẽtũ pfectũ. ibid. potus tẽperat', f.4.c.2. honestè turpia narrat, c.3. nihil superfluũ cõtinet, c.4. nihil nõ mysticũ cõtinet, ibid. dicit os, lingua, calamus, & liber Dei, 27.c.1.& 28.c.1. mare nũcupat, 27.c.2. fons, ac fluuius, 10.3.& 28.c.1. terra germinans, 28.c.4. cur tradita sit, 29.c.2. oia cõclusit sub pcõ, c.3. dicitur terra, pducens lignũ pulchrũ uisu, & ad uescendũ suaue, 34.c.1. oim uirtutũ pbet exẽpla, c.2. est instar cithare, 37.c.4 tria pcipua docet, 57.c.2. nõ uti alia scia pcedit, 58. c.4. fluuio assimilatur, 59.c.2. uetustissima est, 60.c.1. ut boni simus, & saluemur, tradita ẽ, 60.c.1. cibus, & potus, ut sit, 221.c.2. qũo interptari debeat, 60.co.3. bifariã, qd intelligi põt, 299.c.3. cur multa reticeat de natura corporali, 65. c.2. trifariã exponẽda, 90.c.3. tota, ut anagogicè põt exponi, t.2.f.291.c.2. cœlũ nũcupatur, 328.& sequen.
Scripturæ sacræ pfectio pulcherrimo discursu ostenditur, tom.1.fo 1. colum. 1. subiectũ, quodnã sit, c.2. mira pfunditas, 2.c.4.& 3.c.1. finis est charitas, c.2. formaq; tractãdi, c.3.& 4. certitudo infallibilis, methodus, siuè modus, tractãdi, ibid.& c.1. sermo castissimus, co 2. laudes, c.3. libri quot sint & qd ĩ Christo designẽt, 5.c.1.& 2. doctrina triplex, 11.c.3. imẽsa fœcunditas, 17.c.2.& 4. phrasis, 29.c.1. fructus, ac finis Chra ẽ, c.2. ortus, pgressus, & status est, 58.c.4. latitudo 59.c.1. longitudo, c.3. sublimitas, c.4. auditor, qualis esse debet, 60.c. 1. author spiritus sanctus, c.3
Scripturæ sacræ ipsi detrahũt, t.1.f.3.& 4.
Scripturæ sacræ ut sint incontaminatæ, t. 1.f.3.c.2. ĩ his oim ẽ salus reposita, ibid.
Scripturarũ sacrarũ cõcordia, t.1.f.23.c.3. intelligentia circa tria uersatur, 27.c.2. cautè interpretandæ, 60.c.4. hostium sunt, oues custodiũt, hæreticis introitũ pcludũt, 128.c.3. scurilitas, t.1.f.97.c.1.
Scutũ patientiæ quadratũ ẽ, t.2.f.153.c.3
Scutũ militare cur tres habeat angulos, & in sinistra parte teneat, t.2 f.155.c.2.
Secretũ itrinsecũ ĩ Chro qd, t.2.f.242 c.3
Seculares doctrinæ cibis Ægypti comparantur, t.1.f.38.c.2
Seculares ob tria iudicãt religiosos, tom. 1.f.252.co.4
Secularium diligentia religiosorum negligentia damnat, t.1.fo.158.co.1
Securus nemo in hac uita, nec iustus quidem, t.1.f.185.c.1
Seminales rationes mysticè ad scripturã intelligendã, t.1.f.30.31.
Semina Demonis eradicãda, t.1.f.44.c.4
Semina sunt bona studia, bona opera lachrymæ, t.2.fo.356.co.4
Seminare ad iustitiã, quid sit, t.2.f.356.c.4
Semper mobilis seraphicus amor ut sit, t. 2.f.164.co.1.
Senarius, t.1 f.32.co.1
Sensatio pfecta quæ requirat, t.1 f.105.c.1
Sensus mysticus haud ubique quærendus, t.1.f.60 c.4
Sensus spirituales, t.1.f.78.c.2.& 113.c.1.
Sensus & sensualitas quid, t.1.f.105.c.1
Sensus corporales atque spirituales, t.1.f. 212.c.4.& 230.c.1 to.2.f.268.co.2
Sensus corporei in cœlo habituri sunt actus suos t.2.f.219.c.1
Sensus interiores qualiter reparentur & excitentur, t.2.f.248.c.4. qui reficiuntur in cœlo, 268.c.2.& 269.c.4
Sensus ut frenãdi, ne uiolescãt, t.2.f.47.c.2
Sensuum spiritualium exercitatio ostendit gratiam proficere in homine, t.2.f. 260.co.2. impedimenta, 268.c.3
Sententia pastoris iusta iniustauè timenda, t.1.f.153.c.3
Sentire ac loqui de Deo qualiter debeamus, t.1.f.23.c.3.4.& 62.c.2
Sensitiuæ potẽtiæ quæ, t.1.f.66 c.4
Septẽ sigilla libri Apocalipsis, t.1.f.7.c.3.
Septẽ media ĩ Chri resurrectiõe, t.1.f.7.c.3
Septẽ colũnæ sapientiæ, t.1.f.10.c.3
Septem itinera æternitatis, t.2.f.245.c.3. cum sequen.
Septẽ numerorũ spẽs, t.2.f.233.c.2
Septẽ cõtẽplationis gradus, t.2.f.310.c.2.
Septenarius multiplex, t.1.fo 5. 6.7.8. in anno Iubilei, 10.c.1. uirtutũ. 21.c.2. uniuersitatis numerus qui sit, t.1.f.32.c.1. magnũ mysteriũ habet, c.2. petitionã quibus respondeat, 80.c.1
Septenarii pcõrum pulchra deductio, to. 1.fo.70.co.3
Septenæ septem in scripturis propositæ, t.1.fo.80.co.1.2
Septenæ uariæ contra septem uitia capitalia, to.1.f.171.co.2

Universidad de Deusto Biblioteca

Seraphini bini ut ĩ nobis sint,t.1.f.22.c.1
Seraphim quid sit,& quod eius officium, t.1.f.41.c.3.4.& 42.c.1.2.& 3.qui interprætentur,t.2.f.263.c.4.religiosos referunt, 317.c.1
Seraphici amoris gradus,t.2.f.263.c.3
Sermo auditoribus aptus sit,t.1.f.190.c.4
Sermo prudentis uiri qualis,t.2.f.272.c.1
Serpētis astutia prudētiā docet, t.2.f.144.col.4.
Seruus Dei in quibus debet exercere seipsum,t.2.f 59.c.4
Seruire ignominiosè est peccare,to.2.fo.320.co.1
Sæueritas paterna sit nō tyrānica,t.1.fo.207.c.3
Sæueritas quid sit,t.2.f.238.c.1
Sex dies mundanæ gnationis sextuplex intelligentia,t.1.f.15.c.1.& 2
Sex gradus illuminationū,t.2.f. 231.c.3
Signa per quæ coniicimus nos esse in gratia,t.2.f.259.co 4.& 276.c.4
Signa gratiæ ac charitatis proficientis,t.2.f.260.c.2.perfectæ,c.3
Signa intrinseca charitatis perfectæ, t.2.f.261.c.1
Signa gnāle iudicium præcedētia quę,t.2.f.151.c.4
Signa diuinæ uoluntatis,t.1.f.64.c.1
Signacula septem ꝑ Christi pasionē reserata, t.2.f.240.c.4.& 308.c.1.quām religioso necessariū & utile sit, 92.c.2.3.
Silētium ut sit murus inimicos repellēs, t.2.fo.51.c.1
Silētii laudes & utilitates,t 2.f.276.c.3
Similitudo & imago qui differant, to.1.f.67.c.4.& 106.c.1
Similitudo Dei in anima in quo cōsistat, t.2.f.390.c.3
Simonia qd,t.1.f.9.c.3.& 17.c.1.& 96.c.4.& 99.c.1.ut cōmitatur,t.2.f.120.c.4
Simonia qui committitur in receptione monialium,t.2.f.282.c.1
Simplicitas ut amplectēda,t.1.f.198.co.1.
Simplicissimus cum sit Deus,qui composita producat,t.1.f.14.co.1
Simulata cōfessio,t.1.f.95.c.3.
Simulatio hypocritarum uaria,t.1.f.144.co.4.& 188.c.3
Singularitas superbiæ germen,t.1.f.95.c.3.quale peccatum,t.2.f.117.c.3
Singularitas uitæ singularem efficit sanctum,t.2.f.45.c.2
Sobrietate omnia carnis uitia restinguntur.t.2.f.37.c.1
Sobrietas quintuplex,t.2.f.77.c.1
Sobrietatis gradꝰ,t.2.f.77.c.1.& 308.c.4
Societas & cōitas ꝓsequēda,t.1.f.200.c.1.& 3.
Societas malorum , bonorum purgatio est,t.1.f.209.c.2
Societas sanctorum in cœlesti patria,t.2.f.159.c.3
Socrates unum Deum coluit,t.1.f.18.c.1.
Socratis philosophia,t.1.f.15.c.1
Sol intellectualis qualem in nobis diem faciat,t.1.f.24.c.1.& 4
Sol medius planetarum maximè diffusionis,t.1.f.6.c.4
Sol multa significat,t.1.f.28.c.3
Sol, & Luna mysticè,t.1.f.39.& 40
Sol æternus Deus trinus & vnus,to.1.fo.40.col.4
Solicitudinem non prouisionem prohibet Euangelium,t.1.f.149.co.3.
Solicitudo Prælatorum qualis laudāda, t.1.f.205.c.1
Solicitos qui nos esse oporteat,t.1.f.204.co.4
Solicitudo ut appetenda, t.1.f.199.c.2.& t.2.f.343.c.4.ut per meditationem acquiratur, 205.co.4.mentis utilissima, 276.co.4
Somnium quid sit,t.2.f.386.c.4
Somnii species,t.1.f.106.c.1
Somnus spiritualis ut accidat,t.2.f.84.c.4.contemplationis,t.2.f.256.c.4
Sordes à quibus per Christum liberati sumus , quæ,to.1.f.4.co.2
Sortilegium quid , & quot eius species, t.2.f.117.c.1
Sortilegus qualiter pœnitere debet,t.1.f.132.c.4
Species & modus in reb. quid,t.1.f.12.c.1
Speculatio intellectualis quintuplex,t.1.fo.17.c.4
Speculatio spiritualis ubi incipiat, & ubi finiatur,t.1.fo.78.c.2
Speculatio Dei in uestigiis mundi sensibilis,t.2.f.232.c.3. in sua imagine per naturales potentias, 233.c.3.per dona gratuita , 234.c.3.diuinæ unitatis per primarium Dei nomen quod est esse, 235.c.2.B. Trinitatis in eius nomine, ꝙ est bonum,236.c.1
Speculatio & meditatio qualiter distent, to.2.f.252.c.4
Speculatio mystica q̄ reliciat , t. 2.f. 300.co.2.
Speculationis atque cōtemplationis gradus,t.2.f.310.c.4
Speculum pulcherrimum ut fiat anima, to.1.f.115.c.3
Speculum trinitatis duplex, t.1.f.25.c 1.ut sit creaturæ intellectualis,27.c.1.
Speculum diuinæ sapientiæ totus est orbis,t.1.f.12.c.2
Speculū gregis sit pastor,t.1.f.152.c.2.
Specula spiritualia qualiter recipiant radios diuinos,t.2.f.252.c.4
Spes quid sit,& quot modis accipiatur, t.1.f.110.c.2.& 172.c.1.uana ut decipiat,136.co.1.bonorum undè oriatur, 192.c.3.timori misceat , c.4,cur homini data sit,t.2.fo.57.c.1. quibus rebus adsimiletur,144.c.2.triplex,158.c.3
Spei gradus,t.1.f.126.c.1
Spinæ qui sint diuitiæ,t.1.f.290.c 4
Spiritus triplex,t.1.f.7.c.1.& 165.c.1
Spiritus carnalitatis,malignitatis,& præsumptionis cōtrā legem Dei insurgūt, t.1.f.6.c.1
Spiritus sanctus à patre filioq; procedit, to 1.f.22.c.2
Spiritus sanctus omnium est charismatū origo,t.1.f.75.c.3.donum perfectū dicitur,210.ignis,ibid.animæ potētias perficit, ibid. contrà omnia tentamenta mentem ut muniat,213.c.2.ut moneat,doceat, ac moueat,214.c.1.ut adusum,admiraculum,salutemq; tribuatur,213.c.4. effectus multiplices canfat in hoīe, 213.c.4.nec minimam patitur in anima maculam,214.c.1.per donum intellectus omnem aperit ueritatem,227.c.3.diem facit septuplicem in anima per donum timoris,216.c.3.pietatis,217.c.4.sci ntiæ 219. fortitudinis,220.c.1 cōsilii,224.c.2.intellectus, 228 c.2 sapiētia, 230.c.3. ut sit i donis multiplex,t.2.f.351.co.3
Spiritus sancti dona,cornua,& oculi nuncupantur,t.1.f.10.c.1.proprietates,62.c.1.& 102.co.1,uaria charismatum distributio,75.c.3.dona septem ut animā perficiant,77.c.2.& 3.& 112.c.1.& 180.c.1 radii iguei cur dicantur, & quid in aīa efficiant, 211.& 212. & 213,peccata expellunt,uirtutes introducunt,212 c.2.ut à cæteris uirtutibus distinguantur,212.c.4.ut ordinentur,214.c.2.quibus tribuantur,213.c.4.& 214.c.1. conuiuia quæ per sua dona facit in anima uidelicet timoris,t.1.f.216.c.2.pietatis, 218.c 3.scientiæ,220.c. 2.fortitudinis, 222.c.3.consilii.224.col.4 intellectus, 229 c.1.sapientiæ, 231. co.1.omnia simul,t.2.f.271.col.2
Spiritui sancto quæ approprientur,t.1.fo.62.col. 4. cur incarnationis uerbi Dei opus tribuatur,72.c.2
Spiritum sanctū cur mundus nequit accipere,t.1.f.213.c.4
Spiritus deuotionis quomodo excitetur, t.2.f.28.c.2
Spiritus rationalis sapientia mystica illustratus, suauiter respectu omnium disponitur,t.2.f.292.& 293
Spiritus ab anima uti distinguatur in homine,t.2.f.243.c.2
Spiritus ut in spiritum & suprà spiritum ferri dicatur, t.2.f.243.c.3. ut deficere, c.4.pedes qui sint,ibid.ut multipliciter intrinsecum secretum diuinum ingrediatur,144.c.2.qui stabiliatur i illo c.3.quibus itineribus ad spiritualem māsionem perueniat,245.c.2. contemplationis liber qui sit,252.c.1
Spiritus mundi ac carnis minimè audiendi,t.1.f.225.c.2.& 3.
Spirituales uiri moralibus intendunt documentis,t.2.f.23.c.3
Sponsa commendatur à sponso trifariam. t.1.f.11.co.3
Sponsæ collum,genæ,atque monilia qualia,ibid.
Sponsalia qñ teneāt & quot modis fiant, quotuè modis soluātur, t.1.fo.126.c.2.
Sponsalia infringentes, ut pœnitere debent.t.1.f.132.c.1
Sponsus per noctes qualiter quæratur,t.2.f.289.c.3
Status saluandorum tres,t.1.f.317.c.1
Status prælationis perfectior, at religionis tutior est,t.1.f.280.c.1
Statū prælaturæ nemo tutè affectat,ibid.
Stella maris ut sit B.Maria,t.2.f.174.c.3.
Stellæ duodecim quid designent,t.1.f.24.c.1.& 4
Stimulus conscientiæ iugiter exercendus ad purgandam animam,t.2.f.237.co.3.
Stoliditatis notæ,t.2.f.26.c.4
Studium curiositatis reprachensibile,to 1.f.35.c.1.& 3
Studium laudabile,to.1.f.37.c.2.& seqnē. 156.c.4

156.c.4
Studii assiduitas,t.1.f.38.c.1
Studium sanctitatis sit in religioso iuge,t.2.f.45.c.2
Studia religiosorum,t.2.f.87.c.3
Studium deuotionis fulcimentū esse ueræ religionis,t.2.f.416.c.1
Studendi modus optimus,t.1.f.37.col 3.& 156.co.4
Stultiloquium ut uitandum,t.1.f.185.c.4
Stultitia optima quæ omnis est rationis, & prudentiæ causa,t.1.f.304.c.2
Stultus ut Christus reputatus sit.to.1.fo.10.co.2
Stultus est,qui de æterna uita non prouidet,t.1.f.190.c.1
Stultorum præsumptio,t.2.f.57.c.1
Stuprum quid,t.1.f.97.c.1
Stuprator uirginis qualiter pœnitebit, 134.c.2
Strenuitas quid,t.2.f.237.c.4
Subditus superbus, factus Prælatus humiliari non adiscet,t.1.f.190.c.4
Subditi boni insignia,t.1.f.153.c.2
Subditi ad quid plebanis suis teneantur, t.1.f.254.c.3
Subditorum uitia ut sint dissimulanda, tolleranda,perseruanda siue increpanda,t.1.f.205.c.3
Subiectū sacræ scripturæ quod,t.1.f.1.c.2
Substantia diuina bifariam significatur, t.1.f.62.c.2
Suffragia ecclesiæ, ut & quibus ualeant, t.1.f.87.c.2.3.& 118.c.2
Suggestio peccati,t.1.f.69.c.4
Sui ipsius cognitio qualiter habeatur,t.2.f.90.c.2
Summum bonum nequit intelligi sine ꝑsonarum emanatione, t.2.f.236.c.1
Superbia humana insordibus,t.1.f.4.c.2.
Superbia peccatorum omnium genitrix, t.1.f.70.c.2.& 95.c.2.ut ab in anni gloria distat, ibid.authoritates Doctorū, 165.c.4.dificilis cognitu,166.c.1.in benefactis metuenda, 146.c.3. uermis di uitiarum,290.c.4.triplex,t.2.f 55.co.1.& 57.c.2.quibus remediis curetur,58.c.2.qualiter uincenda, 91.co.2.tres ramos habet principales,116.c.2.quibus rebus assimiletur, & quæ damna inferat,227.c.2.& 3
Superbis uelatur diuina sapientia,t.1.fo.11.c.4
Superbiæ dñæ spēs atq; gradus,t 1.f.95.c.3 cum humilitate conflictꝰ,168. c.2
Superbiæ atq; præsumptionis indicia,t.2.f.25.c.3.detestatio,110.c.2 . remedia & methodus pugnandi aduersus eam, 310.co 1
Superborum signa,t.1.f.165.c.4
Superbus sapiens & perfectus sibi esse uidetur,t.2.f.39.c.4. quadrupliciter decipitur,57.c.3
Super feruidus cur dicatur seraphicus amor,t.2.f.264.c.4
Superstitiosæ scientiæ , quę,t.1. fo.3.colum.2
Superstitionis species quod,quāq; execrādæ, to.1.f.98.co.3. & 4.to.& 2.387.colum.2
Superstitionibus utens ut aget pœnitentiam,t.1.f.132.c.4
Suspectum consortiū quid sit.t.1.f.247.c.1
Suspitia intima charitatis perfectæ indicia sunt,t.2.f.261.c.2
Suspitio mali ubiq; cauenda, t.1.fo.127.col 1.
Suspitio,timor,& falsum inditiū qui distent,t.2.f.52.c.1
Susuratio quid,t.1.f.94.c.1
Susurium diuinum quod,t.2.f.249.col.1.animæ quod,co.4
Syllogismus Christi repatiuus,t.1.f.7.c.2
Syllogismus resolutorius,t.1.f.16.co.4
Symbola fidei tria,t.1.f.109.co.4
Symboli Apostolici expositio,t.2.fo.143.col.4
Synthereſis quid sit,t.1.f.94.c.1.quò pertingat,211.co.3

T

Tabernaculum mysticè in corde erigendum,t.1.f.30.co.1
Tabulæ legis binæ hominis uitam qui instituant,t.1.f.79.c.3. duplicem iustitiā docent,t.2.f.299.c.2
Tacendum esse in mensa,to.2.f.37.c.2
Taciturnitas haud uulgaris est uirtus,t.1.f.195.c.1
Tactus minus pudici ut sint peccata,t.2.f.123.2
Temerarium esse male interpræetari,qd' bene fieri potest,t.2.f.182.c.4
Temperantia quadruplex, t.1.f.8.col.1.& 17.c.2.&19.c.4.& 77.c.1.& 2.t.2.f.272.c.4.& 275.co.1.quibus rebus adsimiletur,145.c.1
Temperantia B.Mariæ,t.2.fo.190 co.2
Temperantiæ diffinitio species & actus, t.1.f.111.c.1.gradus,124.c.2.actus & officium,176.c 3.partes,t.2.f 275.c.2
Templum spiritus sancti ut sit anima,to.2.f.271.co.4.
Tempus incarnationis uerbi Diuini ut plenitudinis tp̄s fuerit,t.1 f.72.c.4
Tempus nocturnum orationi aptissimū, t.2.f 297.c.4
Temporum distinctiones uariæ,t.1.f.32.33.& 45.c.2
Tenebræ Aegypti ethnicorum errores.t.1 f.19.c.3
Tentare Deū qd sit,t.2.f.106.c.2
Tentari cur nos Deus permittat, t.1.fol.160.c.3
Tentatis adest Deus, ut eos eruat, t.1.fo.148.co.1
Tentatio quid sit& quotuplex,t.1.fo.91.c.2.qui sit necessaria,164.c 3.utilis , t.2.f.63.c.3.de prædestinatione ut refellenda,90.co.1.non omnis à Dæmone,52.co.2.falsæ suspitionis quæ,co.4.de fide ac blasfemia qui uincatur,ibid.multiplex,172.co.1
Tentationes aut fugiendo,aut resistendo uinci,t.2.fo.52.c.3. meritorum effectrices quæ sint,c.4.utiles esse,65.co.4.& 110.c.4
Tentationum remedia, t.2. f.50.c.1.quadruplex genus,52.co.2.species sex,64.& 65.
Tentationibus ut resistendum,t.2.f.66.c.2 fine Dei gratia resistere minimè ualet homo,165 co.3
Terra germinans scriptura sacra ut sit,t 1.f. 28.co.4.& 34.co.1
Terra ut sint pcōres,t.2.f.289.co.1
Terrena bona ob cœlestium gustum contemnenda,to 2.fo.101.co.3
Ternarius primus perfectus numerus,t.1.f.31.c.2.3. & 32.c.1. spiritui sancto ut respondeat,32.c.2
Ternario consistere uniuersa,t. 1.fo. 120.co.4.
Testamentū uetus ubique Christum redolet,to.1.fo.5.co.1.& 2.nouum ut sit æternum , 32. co.1. uetus cur nouum præcesserit,5.c. .& 29.c.3
Testamenta bina duo magna luminaria, to.1.fo.28.co.4. geminas habent promissiones,29.co.3
Testamentorum ueteris ac noui libri,to.1:fo.5. co.1.& 107.co.4.ut sibi inuicem respondeant,55.co.2.eorum collatio , 31.co.3
Testes qualiter sint examinandi, t.2. fol.15.co.3
Testium sacræ scripturæ qualitates,tom 1.fo.23
Testimonia sacræ scripturæ bifariam intelligi posse to.1.fo.299.co.3
Theologia cæteras scientias sibi substernit,tom.1.fo.59. co.4 septem præcipuè complectitur, 61.co.2.sufficientissimè cuncta necessaria docet ,61. co.2.qualis scientia sit, 59.co.2.& 61.co. 2. triplex,to.2.fo.231. co.4. ad eam omnes artes atque scientiæ ut reducantur,56.& 57.
Theologia mystica plenitodo est sapientia,to.1.f.12.c.2.qualis sit,to.2.fo.299.& in sequen.
Theologiæ subiectum,to.1.fo.61.co. 2.
Theologicum medium Christus, to 1.fol.5.co.1.& 8.co.2
Theologica regula de modis prædicandi in diuinis,to. 1.fo 62.co.1.& 101.co.3. de modis supponendi,62.co.2
Theologus aliter quàm metaphysicus de Deo differit,t.1.fo.6.co.3.de animæ salute agit, 8.co.2.quid in peccato attendat,9.co.3. aliquando ut arithmeticus se habet,aliquando ut astrologus,quādoque ut geometer,35.col.1
Theorica consideratio, tom.1.fo.31.colūna.1.
Thesaurus sapientiæ & scientiæ Dei,to.2.fo.144.c.2
Thronorum proprietates Prælatis conuenire,t.2.f.319.c.2
Timendum esse, ubique,cum ubique peccatum committi possit,to.1.fo 38.c.2.
Timor & amor sapientiæ radices esse, to.1.f.29.co.3
Timor ut sit omnium peccatorum radix, to.1.fo.70.co.2.triplex,97.c 3. & 206.col.1.sextuplex, 101.co.3. ut ex amore oriatur,192.co.2.uitæ emendationem impedit, ibid. bonusq; bona efficiat, 206.co.1.spei,gaudio, atque amori ad mixtus ut sit,207.co. 1. dulcem in aīa saporem immittit, 216.co.3.qui iustificet,ibid. quid sit,& undè oriatur,215.co 1. à suspitione & falso iudicio qui differat,t.2.fo.52. co.1.facit solicitum, 83.co.2.sextuplex.147.c.1. quibus rebus sit similis,146.quàm sit ad gratiā efficax,176.co.1.

Universidad de Deusto Biblioteca

Timoris gradus,t.1.f.116. c.2.conflictus cũ inani gloria,168.col. 2.spei amoris quæ cõnexio,206 c.4.spes quinq;,215. co.1.conuiuium,216.c.2
Tollerantia in aduersis iustitiæ fructus,t. 1.fo.36.co.3
Tonsura clericalis quid designet, to.1.f. 85.c.3
Torpor quid & quotuplex,t.1.f.93.c.2.& 96.c.3.ut sit peccatum,t.2.f.124.c.1
Trãsformatio hois in Deũ.t.2.f.107.c.1.
Tres potissime Dei proprietates esse ad quas cæteræ reducuntur,t.1.f.61.co.4
Tribulari cũ Iesu satius esse, quã epulari & regnare sine eo,t.1.f.209.c.2
Tribulatio desideriũ erigit,t.1.f.209.c.1
Tribulationẽ præcedit, haud subsequitur cõsolatio,t.2.f.338.c.3.vtilẽ eẽ,351.c.1
Tribulationũ utilitates,t.2.f.61.c.1
Trinitas sol æternus,t.1.f.41.co.1.multiplex principium,40.c.4.& 41.c.1.& 45. c.3.psonarũ haud excludit ab essentia diuina summã unitatem aut simplicitatẽ quin potius includit fœcũditatẽ, & charitatẽ, 61.c.3.& 101.c.3.creatrix triplici cãlitatis genere qui sit,64.c.4. ut in creaturarũ libro legatur,& agnoscatur.67.c.4.& 101.c.4.& 102.c.4
Trinitatis uestigiũ in rebus uniuersis,t.1. f.12.c.1.mysteriũ,16.c.3.notitia,22.c.1. ostensio,25.c.1.& 61. c.3.4.& 65.co.3. speculũ,25.c. 1.similitudo in Sole, 28. c.3.& 40.c.4.intelligentia sana, 61.c.4. & 101.c.3. nomen quid cõpræhendat, 62.c.1.in imaginẽ ut peccatũ fœdet,71 col.1.totius ut sit opus incarnationis uerbi,71.c.4. & 72.c.2.mysteriũ in baptismo exprimi,82.c.4.deductio ex potentiarũ aiæ origine, t.2.f. 234.c.2.speculatio & deductio ex Dei noie primario quod est ipsum bonũ,216.c.1
Trinitati hierarchia adsimilatur,t.1.f.41. c.4.toti cõis est giẽ effectus,62.c.3
Trisagium quod seraphim decantarunt à morte & fulgure & cunctis tribulationibus liberat,t.2.f.160.c.4
Tristitia quadrupliciter capitur,t.1.f.96. c.1.piã & salubris quæ,206.c.2.& to.2. f.56.cõ.2
Tristitiæ remedia,t.2.f.59.c.4
Tropologia duplex, t.1.f.11.c.4.& 27.c.4. quid sit,60.co.2.& 90.co.3
Tumor mentis undẽ oriaẽ,t.1.f.96.c.2
Tunica uilis seculi contemptum indicat, t.1.f.238.c.4
Tunicæ unius nomine quid intelligatur in Euangelio,t.1.f.238.c.1
Turbata ut fuerit B. Maria in sermone Angelico, t.2.f.334. col.3.turtur,ut sit Christus,t.2.f.268.c.1
Typus Christi in oĩbus vet. instri libris pulchrè ostenditur,t.1.f.5.c.1.2.& 3
Typi quam plures de Christo,t.1.f.30.c.1
Tyrãnus quis sit,t.1.f.18.c.1

V

Vagatio mentis acediæ germen t.1.f.96. c.3.ab instabili mẽte profluit,184.c.2
Vanagloria cõpescenda nec tñ bonũ opˀ dimittendũ,t.2.f.55.co.3
Vanitas oẽ bonũ impedit,t.1.f.37.c.2. mũdi,163.c.1.uestiũ,187 c.2.tpaliũ,mundũ contẽnendum docet,309.c.3
Vanum quid dicatur,t.1.f.3.c.3
Vasa gratiæ sacra qui sint,t.1.f.80.c.3
Vbertas sacræ scripturæ terræ promissionis similis est t.1.f.29.c.1.beatitudinis quanta sit,234.c.1
Velamen legis Christus abstulit quo patrem reuelaret,t.2.f.166.c.4
Velamina sacrarũ literarũ qualia,t.1.f.11. col.3
Venæ susurii diuini quæ sint,& qui suscipiantur,t.2.f.249.c.1
Veniale peccatũ qd sit,t.1.f.69.c.4.& 70. c.1.qui fiat mortale, ibid.& 92.c.3.triplex,ibid. quod modis dicatur & qui expietur,120.c.4
Verbũ Dei dicitur uerbũ ueritatis,sapiẽtiæ,uirtutis,potentiæ,uitæ,& gratiæ,t. 1.f.2 c.2.incarnandũ in vet testamẽto pfigurabatur & promittebatur,5.c.2.ẽ finale ac formale obiectũ,6.c.4.quæ & qualia pro hoie assũpserit,7.c.3.informat ad gratiã,8.c.4 mentis qd sit, 14. c.1.patris,trifariã patrẽ exprimit, c.2. oim rerũ exẽplar æternũ,26.c.3 qd in filio denotet,62.c.1.diuinũ decuit carnẽ assumere, 71.c.3. pris dr datũ optimũ,210.c.4.caro factũ ut cibus Angelorũ fieret hoĩm, t.2.f.249.c.1.mirabilis & lõgẽ utilissima incarnatio, t.2.f. 275.c.4.oportuit incarnari,393.& 394.
Vebũ Dei ut audiẽdũ,t.1.f.154.co.3
Verbum otiosum quid,t.1.f.182.c.1
Verbi Dei æterna generatio in cognitione sensitiua qui appareat,t.1.f.57.c.3
Verba Chri ab eo ,plata potioris fuere uirtutis q̃ nũc sint scripta,t.1.f.26.c.2
Verba uitiosa & murmuratoria confitenda esse,t.1.f.144.c.4
Verba ad qd instituta sint, t.1.f.183.co.3. aiæ quæ cũ Deo loquitur,t.2.f.249.c.3
Verborũ disciplina religioso, t.2.f.35.c.1
Verecundia pulcherrima uirtus,t.1.f.158. c.2.pudicitiæ comes sit,107.c.4.maximus in religioso decor,t.2.f.42.c.4.pulcherrima gemma,276.c.2
Veritas æterna & imutabilis q̃ doceat,t. 1.f.6.c.3.increata aiam replet,10.co.2. qd sit,14.c.2.triplex,15. c.4. & 17.c.1. & 18.c.2.& 57.c.1.fidei triplici testimonio expressa,22.c 4.panis mentis q sit, 125.c.3.haud relinquẽda ob scandalũ uitandũ,191.co.4
Veritatis oẽ genus in scripturis sacris reperitur,t.1.f.4.c. 1.ostium philosophis clausum,14.c.1.agnitẽ impugnatio peccatum in spiritũ sanctum, 71.c.1. gradus,123.c.3.splendor quibus gradibus consequi possit,t.2.fo.240.c.3
Veritati credẽdũ eẽ,& summæ maximè, to.1.fo.78.co.3
Veritatẽ humano metu occultare iniquũ esse.to.1.f.192.c.3
Veritatem minimè agnoscet nequiter uiuens,t.1.f.259.c.4
Veritates occultæ per donum intellectus manifestantur,to.1.f.227.c.3
Vermis diuitiarũ superbia ẽ,t.1.f.290.c.4
Verum Christi corpus sub utraq; sapientiæ cõtineri,t.2 f.195.co.1
Vesparum instar indeuoti & curiosi habẽtur,t.1.f.6.c.2.
Vestigiũ qd dicaẽ,t.1.f.12.c.1. & 64.co.2. gñationis æternæ,25.c.3. Dei in creaturis,t.2.f.231.c.4
Vestigii uel imaginis ratio in quibus sit, to.1.f.67.co.4
Vestis nuptialis charitatẽ designat,tom. 2.f.142.c.3
Vestis Aarõ totum cõtinebat orbem,to.1 f.29.c.4
Vestes religiosorum ac monachorum ut reprahensibiles sint,t.1.f.159.c.2.Christiani simplicitatẽ pferãt, 198.c. 1.triplices esse,ibid sacerdotales qd significent,t.2. f.210.c.4.curiosas facere uel habere quam malum sit,339.c.2
Vetus instromentum quadripartitum,t. 1.f.5 c.2.& 107.c.4
Veteris ac noui instri harmonia atq; concordia,t.1.f.23 c.3.collatio,31.c.3.libri sibi inuicẽ rñdent,59.c.2.& 107.col. 4.
Vetustatis depositio necessaria religionẽ ingressis,t.2 f.23.c.4
Vexatio proximi quãdo sit mortale peccatum,t.2.f.118.c.3
Via arcta quæ ducit ad patriam, quæ sit, t.1.f.223.co.3
Via purgatiua qualiter fiat,t.2.fol 237.& 285.c.1.ut sit necessaria,c.3. qui fiat,c. 4.illuminatiua,238.c.1.& 187.c.1.unitiua & pfectiua c.2.& 291.c. .triplex ad pfectã sapiẽtiã,284.c.4. & 294. co.3.
Viæ dñr amãtium desideria,t.2.f.284.c.3
Viator simul & comprahensor ut fuerit Christus,t.1.f.73.c 1 & 74.c.1.& 2
Viduæ honestæ sint,t.1.f. 161.c.1.& 2.triplices esse, co.2
Vincere aduersarium absq; Dei adiutorio nequit homo,t.2.f.165.c.2
Vincula charitatis quæ sint,t. 2.f.262.c. 4.& 265.c.3
Vineæ florentes quid designent,t.2.f.273. col.4
Vindicta magna est,ignoscere,t.2.fo.275. col.3
Vinum & mulieres apostatare faciunt hominem,t.1.f.10.c.2.mundi in obliuionem sapientiæ adducit, c.3. & carnes immunditiæ occasionem præstat,283. c.4.sapientiæ suauissimum,231.c.4.cũ lacte mixtum,232.c.3.beatorum perfecta charitas est,234.c.3.diligẽdo nunq̃ uirtutibus ditabitur,t.2.f.37.c.1.conditum Christus propinat suis,153.col.4. conditum triplex spiritualis homo bibit,154.c.3
Vinum Anachoritæ bibere minimè soliti erant,to.1 fo.282.co.2
Violentia quid,to.1.f.56.c.4
Viri ac uxoris sancta coniunctio,to.1.fo. 151.c.4.& 161.c.2
Viri perfecti duobus à licitis abstinent modis,t.1.f.285.c.1
Virga Aaronis Mariam uirginem designauit,tom.2.fo.183.co.1
Virginitas sine uerecundia esse nequit, to.1.fo.207.c.4
Virginitatis præconium, tom.1.fol. 160. colum.1.& 3.præcellentia, 162.columna.1.
Vires naturales qui sint deformatæ,to. 2.fo.54.co.3
Viridem reddit gratia hominem,tom.1. f.3.co.2.

Virtus

Virtus authoris & authoritatis pondus æque equantur, to.1.f.2.c. 2. uera sine fide haud est 20.c.4.cuiuslibet rei non est accidentalis substantiæ, 12.c.2.diffinitur, 109. c.1.est allicitis abstinuisse bonis.125.co.1.per contradictionẽ comprobatur atque perficitur, 152. co.1.in naturalibus est determinata.122.co.1. quibus comparetur,to.2.fo. 141. co.2. Angeli nomen sibi uendicat. 316. c.1.
Virtutis medium,to.1.f.17.c 2.opus omitti potest seruata uirtute,286.c.3. præmium,171. col.2.autoritates doctorũ, ibid.nobilitas & pulchritudo.to. 2.fol. 141.col.4
Virtutes quadruplices esse,to.1.f.7.c.4.& 8.col.1.& 2.Cardinales,19.c. 4. & 109. c.1.affectus qui rectificent,20.c.4.nude ac ueste,21.co.1.quatuor paradisi flumina ut sint,c.2.theologicæ atque cardinales,77.c.1. & 109.c.1.& 171.c.3. & 173.c.3.& 206.c.4.& 212.c.1.ut sint cõnexe,19.c. 4.& 77.c.1. sequitur gloria, ceu umbra corpˀ,299.c.1.in medio cõsistẽ uitia ad extrema deflecti,t.2.f.77. co.4 per quæ infundantur, 57.c.3.connexe qui sint,70.c.4 cardinales,animæ uires ut rectificent, 274,col.4. sursum actiue, quæ sint, 310.c.3. quinque exẽpliter in cæna Christus docuit,366. c.1.prælatorum,415.c.2.& in sequen.
Virtutum omnium, atq; scientiarum origo Christus, to.1.f.7.c.1.& 8. c.4. & 9. c.2.optima analogia, 19.colũ. 4. forma Christus,to.1.f.21.col.2. septene,ibid. duodenarius multiplex.c. 3. ternarius uarius,c.2.& 3. omnium exẽpla è scriptura sacra petenda, 34. c 2. exemplar Christus,36.c.1. omnium finis,ac forma charitas, 21.c.2. & 77.col.1.abusus 159.c.1.effectus,171.c.3.exercitiũ, 297 c.3.genera quatuor, to.2. f.272. c.3. & 274.c.3. Angelicarũ officia iudices tenent,321.co.2
Virtutibus homo ad Deũ ad seipsum, & ad proximum qui ordinetur,t.2.f.272 co.3.& 274 co.4
Visio triplex, t.1.f.15.co. 1.sextuplex,ibid. Item triplex per tertium cœlum intellecta, 23. c. 1. per somnium & cæteras somniorum species, 106.c.1.
Visio B.Augustini de Psalmo B.immaculati,to.1 f.34.col.3
Visiones cautè discernantur, t.2.f.87.c.2.
Visionum genera quatuor, to.2.f.86.c.2.
Visus,ut cohibendus,t.1.f 177.co.2.cautè seruandus,195.c.3
Vita duplex actiua & contemplatiua in cœlo,& in terra,t.1.f.42. col.2.& 112.c. c.4.cõtemplatiua actiue iungatur, t.2. fo.101.c.3.& 272.& 273 , ut differant, & per quas mulieres figurantur,256. co.3. & 4. actiua binas habet partes, 355.c.3.præcedit contemplatiuam,c.4.
Vita actiua,& cõtemplatiua in religione, t.1.fo.200.co.1.mixta utrasque præcellit,208.co 2. cõtemplatiua hic incipit, sed in patria perficitur, 232.c.3.contẽplatiua, ut præcedat actiuam,t.2. fol. 356.col.1
Vita B. Mariæ qualis fuerit,t.2.f.333.c.2
Vita diui Bonauenturæ cũ miraculis describitur,to.2.f.3.& 4.& sequen.
Vita prælatorum qualis esse debet,to.2.f. 326.& 327.
Vita hæc præsens continuus trãsitus est, to.1 fo.193.co.1.crux qui sit, 196.co. 4. ad mortem cursus,ut sit,310.co.1
Vita Christi ut sit totius spiritualis edificii fundamentum, t.2.f.378. col.1
Vita bona quænam dicenda sit, t.2.f.357. col.1
Vita simul & fama, ut custodienda, to.1. f.192.col.1.& 209.col.1
Vitæ liber,to.1.fo.26.co.3
Vitæ humanæ miseria, to.1.fol. 193.co.1. actiuæ opera quæ,195.col 2
Vitæ religiosæ ordinatio ad Deum, to.2. fo.37.col.3.ad se ipsam,38.co.1.ad proximum col.3
Vitalis spiritus undè oriatur,to.1.f.7.co. 1.& 105.co.2.
Vitia communia hominibus terna,to.2. fo.46.co.2.quando in religioso uigere dicantur, 90.col.3. per quę expellãtur, 57. co.3.quandoque se uirtutes mentiuntur,78.col.1.subditorum ut dissimulanda, toleranda, siue increpanda sint,to.1.fo.205.col.3.
Vitiorum atque uirtutum conflictus,to. 1.f.168.colũ.2 principia quænam sint, 205.co.4.origo qualis,to.2.fo.54.col.4.
Viuendi ordinem sensus edocent,to.1.f. 57.co.3. forma optima eligenda, to. 2. fo.23.co.3
Viuere nihil aliud esse quàm diu torqueri,to.1.fo.310.c.2.diu non esse appetẽdum,t.2.fo.225.co 3
Viuentes recte per paucos esse, to. 2 fol. 113.co.4
Vnctio extrema,ecclesiæ sacramentum,t. 1.f.84.co.4. & 115.co.2. quis eius minister & quæ eius efficatia.85. co.1. & 115.col.2.triplex,115.co.3
Vnctio contemplationis gradus,to.2.fol. 310.co.2
Vnguentum ut sit charitas, to.1. fo.36. co.1.sacerdotale ex quibus confectum, to.2.fo.151.co.4
Vnio,& concordia,to.1.fo.5.co.4.uerbi diuini cum natura humana, 71.col.4. & 107.col.1.humanitatis,atque diuinitatis in Christo inseparabilis etiam in morte,75.co.1
Vniuersale ex multis conflatur experimẽtis,to.1.fo.13.co. 4.multiplex.16. co.1
Vnitas multiplex,to.1.fo.25.co.2
Vnitatis mysteria,t.1.fo 31.co.3
Vnum,uerum,bonum,in Deo summe reperiuntur,t.1.f.61.c.4.& 102.co.4.non contrahunt ens secundum supposita sed secundum rationem,ibid.
Vocationes Apostolorum,to.2.fo.345.c.1.
Voluntas Dei recta atque efficax,to.1.fo. 63.co. 4.prima & summa omuium causa,ibid.una ut multipliciter inotescat, ibid. uirtus ueritas atque potestas in Deo, ibid.63.c.4. quadruplex in Christo,to.2.fo.367 co.4
Voluntas naturalis atque electiua, to.1. fo.66.col.4.peccans modum, speciem, ordinem in se corrumpit,68.co.1.ut sit peccati causa atque subiectum, col.4. pensatur à Deo,181.c.3.bona ut sit tria habeat oportet, 91.co.1. propria lepra est cordis,223.col.4. facit ut bona non sint bona, ibid.quid sit, 105. col.3. pro facto reputatur,181.col.3.propria ut captiuanda,to.2.fo.24. c.2. efficit ut bona minimè bona sint, c.3.& 50 co.4.ut reformetur, 54.c. 3. instrumentum est seipsum & alia mouens, 146. col.2
Voluntas uitiosa multiplex, to.1.fo.181. co.3.propria,omnis perditionis causa co.4.pro facto reputatur coram Deo, 194 col. 3
Voluntas Diaboli in malo obfirmata,to. 1.fo.103.col.4
Voluntati Diuinæ haud consentientes inexcusabiles esse to.2.fo.353.co. 1
Voluntate mala solaque miser quisque efficitur,to.1.fo.181.col.3
Voluntates uariæ,sed concordes in Christo,to.1.f.74.col.3
Voluntarium ubi non est peccandi potentia, non esse,to.1.fo.121.co.1.
Voluptas haud satiat & tristẽ exitum habet, to 1.f.186.col. 2
Votũ qd sit,utque matrimonium impediat,t.1. fo.116. col.4.infringens,ut pœnitebit, 130.co.1.ut solennizetur, 237. co.3 meritum auget in opere,278.col. 2.to.2.f.7.col 4
Vota quædam omnibus communia esse, to 1.f.236.co.2
Vouere est opus uirtutis latriæ, to.2.fol. 7.col.4
Vriel Angelus quid significet, to. 1. fol. 104.col.3
Vsura quid,t.1.fo.56.co.4.& 99.col. 1. ut sit execranda,163. co.4 t.2.fo. 120. colum.2.
Vsus gratiæ quis,to.1. fo. 9.colum. 1.& 2.
Vsus pecuniæ cur Apostolis fuerit interdictus,to.1.f.241.co. 1.ut à dominio separetur,302.co.1.& 2
Vti debemus mundo hoc,quasi non utamur,to.1.f.186.co.4
Vtendum quibus sit rebus, to.1. fo. 101. colum.2.
Vtile nihil esse,nisi ad æternam prosit uitam,to.1.f.294.co.1.
Vxor cur ducatur,to.1.f.161.co.4
Vxoris abusus æquipollet adulterio, to.1. fo.161.co.3
Vxoricida ut pœnitebit, to.1.f.130.columna.4.

Z

Zelare iustitiam iusti hominis proprium est, to.1.fo.19.co.2
zelantis prælati excessus uenia dignus censetur,to.1.f.191.co.1.
Zeli defectus quantum Heli nocuerit,t. 1.fo.191.co 2.
Zelus animarũ gratissimum Deo sacrificium,to.1.fo.204.c.4
Zelus bonus quib. uirtutibus fulciri debet,to.1.fo.204.co.4
Zelus iustitiæ boni prælati ala est,to.2.fo. 415.co.2
Zelus iustitiæ uti coccus bis tinctus rutilat,to.2.fo.415.col.3

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SACRAE SCRIPTVRAE LOCI PER SANCTVM PATREM, ATQVE SERAPHICVM DOCTOREM Bonauenturam, in vtroque suorum opusculorum volumine, cum ex sua, tum ex aliorum sanctorum Doctorum sentencia, expositi.

GENESIS.

Ca.1. *N principio Deus creauit cœlũ, & terram, &c. to.1 f.65.co.3*

1 *Vidit Deus lucẽ, q̃ esset bona; & diuisit lucem à tenebris. to.1 f.15.co.4, & fo.18.co.3 & fo.19.col.2. & fol.21.co.2*

1 *Fiat firmamentum in medio aquarum, & diuidat aquas, &c. to.2.fo.327.col.2. & fo.330.col.2*

1 *Vocauitq; Deus firmamentum cœlum. to.1.fo.21.co.4. & to.2.fo.330.col.1. & 4*

1 *Congregentur aquæ, quæ sub cœlo sunt in locum unũ, & appareat arida &c. to.1.fo.27.co.2*

1 *Germinet terra herbã uirentẽ, & facientẽ semẽ, &c. to.1 f.28.co.4, & fo.30.co.4. & to.2.fo.68.co.1*

1 *Dixit autem Deos, fiant luminaria in firmamento cœli & diuidant diem, ac noctem; & sint in signa, & tempora, & dies, & annos, &c. to.1.fo.38.co.4, & fo.65.col.1*

1 *Viditq; Deus cũcta quæ fecerat, &c. to.2 f.389.co.3*

2 *Plantauerat autem Dominus Deus paradisum uoluptatis &c. & seq produxitq; Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum uisu, & ad uescendũ suaue, &c. to.1.fo.33.co.4. & to.2.f.141.col.3*

2 *Lignum etiam uitæ in medio paradisi, lignumq; scientiæ boni, & mali: & fluuius egrediebatur de loco uoluptatis ad irrigandum paradisum, qui inde diuiditur in quatuor capita. to.1.fo.3.col.1. & fo.6.co.4. & fo.21.col.2*

3 *Dñe audiui vocem tuam, & timui. to.1.f.215.col.1*

3 *Ipsa conteret caput tuum. to.1.fo.150.col.1*

4 *Quare iratus es? to.1.fo.96.co.1*

4 *Consurrexit Cain aduersus fratrem suũ Abel, & interfecit eum. to.2.fo.151.col.2*

4 *Quicũq; inuenerit me, occidet me. to.2.fol.128.col.1*

4 *Egressusq; Cain à facie Domini, habitauit profugus in terra, &c. to.1.fo.184.col.2*

8 *At illa uenit ad eũ ad vesperam portans ramum oliuæ, &c. to.2.fo.134.col.1*

17 *Super Ismael quoq; exaudiui te, &c. Et seq. Duodecim duces generabit. to.2.fo.129.co.2*

22 *Nũc cognoui, q̃ timeas Deum, &c. to.2.fo.389.co.3*

27 *Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, &c. to.2.fo.180.col.4, Et fo.188.co.2*

28 *Viditq; in somnis scalã stantem super terrã, &c. to.2 fo.316.col.1, & fo.331.col.4, & fo.332.co.1*

29 *Puteus grãdi lapide claudebatur to.2 fo.151.co.2*

32 *Dimitte me, iã n. ascendit aurora, &c. to.2 f.184.co.4*

32 *Et benedixit ei in eodẽ loco, &c. to.2.fo.187.co.1*

32 *Vidi Dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. to.2.fo.256.col.4*

34 *Die tertia quando grauissimus dolor vulnerum erat &c. to.2.fo.127.co.1*

36 *Iste est Ana, qui inuenit aquas calidas in solitudine. to.2 f.131.co.2*

37 *Vidi per somniũ Solem, & Lunã, & Stellas undecim adorare me. to.1.fo.26.co.1*

37 *Vide utrum tunica filij tui sit, an nõ. to.2.f.411.co.1*

38 *Atq; in ipsa effusione infantiũ, unus pertulit manũ, in qua obstetrix ligauit coccinum. to.1.fo.32.co.1*

44 *Inuenit scyphum in sacco Beniamin. co.2 f.329.co.3*

49 *Lauabit in uino stolã suam, &c. to.2 fo.389.co.1*

49 *Fiat Dan Coluber in uia, Cerastis in semita, &c. to.1 fo.30.col.3*

EXODI.

Ca.3. *ET videbat, q̃ rubus arderet, & nõ cõbureretur. to.2.fo.184.co.1*

3 *Solue calceamentũ de pedibus tuis. to.1.fo.300.co.2 & to.2.fo.265.col.3*

3 *Ego sum qui sum. to.2.fo.235.co.2, & fo.269.col.3 1, & 4. & fo.267.co.2*

5 *Quare Moses, & Aaron solicitatis populũ ab operibus suis? to.1.fo.270.co.2*

7 *Sed ego indurabo cor eius. to.2.fo.389.col.4*

13 *Mementote diei huius, in qua egressi estis de Aegypto. to.2.fo.51.co.3*

16 *In die autem sexta collegerunt cibos duplices, &c. to.2.fo.70.co.2*

17 *Cumq; leuaret Moses manus, uincebat Israel, &c. to.2.fo.62.co.4*

19 *Vos ipsi uidistis quid fecerim Aegiptijs, quomodo portauerim uos super alas aquilarũ, &c. Et sequitur. Vos eritis mihi regnum sacerdotale, & c. tom.2 fo. 160.co.1*

20 *Ego sum Dñus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, &c. to.2.fo.400.co.1, & 2*

20 *Non assumes nomen Domini Dei tui in uanũ. tom.2 fo.402.co.1, & 2*

20 *Memento, ut diẽ sabbati sanctifices. to.2.fo.402.col. 4, & fo.403.col.1, & 2*

20 *Honora Patrẽ tuũ, et Matrẽ tuã, etc to.2.f.403.c.4*

20 *Non occides; non mœchaberis, non furtum facies, non loqueris contra proximũ tuũ falsum testimoniũ, nõ domũ proximi tui, nec desiderabis uxorem eius. t.2 f.404.co.4. & f.405. p totũ, & f.406.c.1. cũ seq.*

20 *Nõ ascẽdes p gradus ad altare meũ. to.2.f.214.co.3.*

24 *Sub pedibus eius quasi opus lapidis sapphyri. to.2.fo. 388.co.4*

25 *Facies quoque vectes, &c. qui semper erũt in circulis, &c. to.1.fo.305.co.1*

25 *Inspice, et fac secundũ exemplar, quod tibi in monte monstratũ est. to.1.f.276.co.4. et to.2.f.240.co.2*

27. et 38. *Non solidũ, sed inane, & cauum intrinsecus facies illud. to.1.fol.134.co.2, et fo.148.co.4*

Universidad de Deusto
Biblioteca

28 Sumes q; duos lapides onichinos, & sculpes in eis nomina filiorum Israel, &c.to.1.fo.22.col.3
25 Duos quoq; Cherubim aureos, & c.respiciantq; se mutuo uersis uultibus in propitiatorium.to.1.f.14.co.3, & to.2.fo.236.col 2, & fo.148.col.4
28 Rationale quoque iudicij facies, &c. Ponesq; in ea quatuor ordines lapidum, &c.to.2.fo.419.co.2
30 Sume tibi aromata primę myrrhæ, & electæ, &c.to.2.fo.152.col.4
32 Aut dimitte noxam hanc populo tuo, aut si non facis, dele me, &c.to.2.fo.180.col.2
33 Non videbit me homo, & viuit.to.2.fo.257.col.3
33 Mittam præcursorē tui Angeli, &c.to.2.f.315.co.2
33 Posteriora mea videbis, &c.to.2.fo.388.co.3
37 Corona aurea per gyrum.to.1.fo.47.col.2

LEVITICI.

Ca.2. IN omni oblatione offeres sal.to.2.fo.63.co.1, & fo.419.col.1
6 Ignis aūt in altari semper ardebit, qué nutriet sacerdos, &c.to.2.f.83.co.1, & f.93.co.4, & f.421.c.3
11 Omne quod habet pennulas, & squamas tā in mari, quā i fluminibus et stagnis comedetis.t.1 f.221.c.1
18 Quando ingressi fueritis terrā, & plantaueritis in ea pomifera ligna, &c.to.2.fo.42.co.3
24 Sumetisq; die primo fructus arboris pulcherrimę.to.2 fol.1191.col.2
25 Dabo vobis benedictionem meā anno sexto, & faciet fructus trium annorum.to.2.fol.191.col.4
26 Si non audieritis uocē meā, & nō feceritis omnia mandata mea, &c.to.2.fol.398.col.4

NVMERORVM.

Ca.4. AAron, & filij eius intrabunt, &c.to.2 fol.419 col.2
4 Sed & altare mundabunt cinere, & innoluent illud purpureo uestimento.to.2 f.323.col.4
6 Tunc radetur Nazareus ante ostium tabernaculi, &c.to.1.fol.291.col.1
9 Si quis autē & mundus est, & in itinere nō fuit, & tamen non fecit Phasc. &c.to.2, fo.196.col.1
17 Inuenit germinasse uirgā Aarō, &c.to.2.f.186.col.2
19 Vat quod non habuerit operculum, uel ligatura desuper immundum erit.to.2.fo.66.co.4
20 Ingressiq; Moses, & Aaron, dimissa multitudine, in tabernaculum fœderis, &c.to.1.fo.225.co.1

DEVTERONOMII.

Ca.1 NOn accipietis cuiusquam personam.to.2 fol.122 col.4
6 Audi igitur Israel: Deus tuus, Deus vnus est.to.2.fo.235.col.4
9 Deditq; mihi Dominus duas tabulas lapideas scriptas digito Dei.to.2.fo.136.co.1
10 En Domini Dei tui cœlum est, & cœlum cœli.to.2.fo.325.col.2
11 Omnis locus, quem calcauerit pes uester, uester erit.to.2.fo.140.col.2.& fo.293.col.4.
11 En propono in conspectu uestro hodie benedictionē, & maledictionem, &c.to.2.fo.399.co.1
14 Te elegit, ut sis et in populum peculiarem de cunctis gentibus, &c.to.2.fo.321.col.2
15 Omnino indigens, & mendicus non erit inter uos.to.1.fo.265.col.1
15 Non operaberis in primogenito bouis, & non tondebis, &c.to.2.fo.356.co.1
18 Perfectus eris, & absque macula cum Dño Deo tuo.to.1.fo.215.col.3
23 Non abominaberis Idumæum, quia frater tuus est, nec Egyptium, &c.to.1.fo.127.co.2
24 Non accipies loco pignoris inferiorem, & superiorem molam.to.2.fo.144.col.3
24 Cum repetes à proximo tuo rem aliquam, &c.to.1.fo.127.col.4
30 Considera, q̄ proposuerim in conspectu tuo uitam, & bonum, &c.to.2.fo.406.co.1
33 De benedictione Dñi terra eius, de pomis cæli, et rore, atq; abysso subiacente, de pomis fructuum solis, & lunæ, de uertice antiquorum montium, &c.to.1.fo.35.col.4
33 Immolabunt victimas iustitiæ, qui inundationem maris quasi lac sugent.to.2.fo.75.co.1
33 Cęliq; caligabunt rore.to.2.fol.326.col.1

IVDICVM.

Ca.1. DEdit ergo ei Caleb irriguum superius, & irriguū inferius.to.2.fo.189.col.3
5 Stellæ manentes i ordine, & cursu suo, aduersus Sisarā pugnauerunt.vo.1.f.40.co.1, et to.2.f.183.co.4
5 Benedicta inter mulieres Iahel.to.2.fo.180.co.1
6 Extendit angelus Domini summitatem uirgę, &c.to.2.fo.315.col.3
7 Qui manu, & lingua lambuerint aquas, sicut solent canes lambere, &c.to.1.fo.38.col.1
9 Ecce una mulier fragmenmolæ desuper iaciens, illisit caput Abimelech.to.2.fo.130.col.4
15 Benedixerunt eā oēs una uoce dicentes: Tu gloria Ierusalem.to.2.fo.189.co.2.& fo.190.col.3

RVTH.

Ca.1. NOn uocetis me Noemi, sed uocate me Maria, etc.to.2.fo.174.co.1
2 Inueni gratiam apud oculos tuos Dñe mi.to.2.f.177 col.4, & fo.178.co.4
3 Benedicta es à Dño filia, & priorē misericordiā posteriore superasti.to.2.fo.182.co.3, et fo.188.co.3

PRIMI REGVM.

Ca.11. IN hoc feriam uobiscū fœdus, ut eruā omnium uestrum oculos dextros.to.2.fo.143.co.1
15 Pœnitet me, q̄ cōstituerim Saul regem.to.2.f.389.c.3
17 Percussit Philistęū in fronte eius, etc.to.2.f.287.co.3
25 Benedictū eloquiū tuū, & benedicta tu, quæ prohibuisti me, ne irē hodie, etc.to.2.f.188.co.3.& fo.189.co.4
25 Esto famula tua sit in ancillam, ut lauet pedes seruorum Dñi mei.to.2.fo.182.col.2

SECVNDI REGVM.

Ca.6. ET habitauit arca Dñi in domo Obededom, &c.et benedixit Dñus, &c.to.2.fo.188.co.1
23 Sicut lux auroræ, oriente sole mane absq; nubibus rutilat.to.2.fo.184.co.1

Ter-

TERTII REGVM.

Ca.1. QVæramus Domino nostro regi adolescentulam uirginem.to.2.fo.164.col.4
6 Salomon fecit in ingressu oraculi duo ostiola de oliuis.to.2.fo.152.col.2
10 Et ingressa Ierusalem multo cum comitatu &c.to.2.fo.186.col.3, & fo.187.col.1
10 Videns autem regina Sabba omnem sapientiam Salomonis, & domum, quā edificauerat, & cibos mensę eius, &c.to.1.fo.235.col.1
10 Non habebat ultra spiritum.to.2.fo.243.col.4
10 Fecit etiam Rex Salomon thronum de ebore grande.to.2.fo.319.col.3, & fo.331.col.4
10 Non est factum tale opus in uniuersis regnis.to.2.fo.131.col.1
18 Viuit Dñus, in cuius cōspectu sto.to.2.fo.422.co.1
18 Cecidit autem ignis Domini, & uorauit holocaustum, & ligna, &c.to.2.fo.326.col.2

QVARTI REGVM.

Ca.2. ET pallio Eliæ, quod ceciderat ei, percussit aquas.to.2.fo.329.col.4
3 Iuit itaq; mulier, & clausit ostium super se, & super filios suos, &c.to.2.fo.180.col.2
5 Lauare septies in Iordane, to.2.fo.152.col.3
6 Et quarta pars cabi stercoris columbarum quinque argenteis.to.2.fo.131.co.2
18 Transferam vos in terram fructiferā, & fertilē uini, terram panis, &c.to.2.fo.194.col.1
19 Quodcunque reliquū fuerit de domo Iuda, mittet radice deorsum, & faciet fructū sursum.to.2.f.192.co.2
25 Et muros Ierusalē i circuitu destruxit.to.2.fol.414 col.1

PRIMI PARALIPO.

Ca.16. TOnet mare, & plenitudo eius.to.2.f.180.co.1
28 Aurum purissimum dedi, ut fieret ex eo similitudo Cherubin.to.2.fo.318.col.3

SECVNDI PARALIPO.

Ca.15. ET non dissoluantur manus uestræ, &c. to.2.fo.418.col.1
28 Vocauerunt locum illum uallem benedictionis.tom.2 fo.189.col.3

ESDRAE.

Ca.2. NOS ipsi faciamus opus, & media pars nostrum teneat lanceas ab ascensu auroræ, donec egrediātur castra.to.2.fo.183.col.1

TOBIAE.

Ca.6. EXentera hunc piscem, & cor eius, & fel, & iecur repone tibi.to.2.fo.324.co.1
13 Et per uicos eius alleluia cantabitur.to.1.f.235.co.2

ESTHER.

Ca.1. FEcit Rex regum conuiuium in uestibulo orti consi-

ti ad modum densi nemoris.to.2.fo.332.co.3
2 Adamauit eā Rex plusquā omnes mulieres, &c. Et posuit diadema regni in capite eius, &c.to.2.f.177 co.4.& fo.179.col.3
10 Fons paruus creuit in fluuium maximum, & in lucē, &c.to.1.fo.27.col.3
15 Assumpsit duas famulas, & super unā quidem innitebatur, &c.to.2.fo.175.co.2, & fo.185.co.3

IOB.

Ca.1. ERat uir simplex & rectus, &c.to.2.fo.247.col.2
1 Ibant filij eius semptem, & faciebant conuiuium per domos.to.1.fo.211.col.1
1 Et benedixerint Deo in cordibus suis.to.1.f.183.co.4
1 Boues arabāt, et asinæ pascebātur iuxta eos. to.1.fo.305.col.2
3 Obtenebrentur stellæ caligine eius, expectet lucem & non uideat, nec ortum surgentis auroræ.to.2.f.183 co.4 & fo.327.co.1
3 Antequā comedā suspiro.t.2.f.224.c.3, et f.261.c.2
4 Porrō dictum est ad me uerbū absconditum, etc.to.2 fo.249.co.1
5 Visitans speciem tuā nō peccabis.to.2.fo.150.co.2
6 Vinam appenderentur peccata mea, quibus iram meruī, &c.to.2.fo.373.co.2
6 Inuolutæ sunt semitæ gressuū eorū, etc.to.1.f.181.c.2
7 Si dormiero, dico: quando consurgam, & rursum, &c. to.2.fo.356.co.3
7 Suspendiū elegit alа mea, et mortem ossa mea.to.2.f.237.c.1.et f.239.c.2, & f.252.c.2, & f.253.co.1
10 Tædet aīam meā uitæ meæ, dimittam aduersum me eloquium meum, loquar in amaritudine, &c.to.2.f.249.co.4, et fo.261.co.3
11 Excelsior cælo est, et quid facies? profundior inferno, etc.to.2.fo.388.co.1
12 Deridetur.n.iusti simplicitas: lampas cōtempta apud cogitationes diuitum. &c.to.1.fo.297.co.4
12 Auris uerba diiudicat, et fames comedentis saporem.to.1.fo.216.co.2, et to.2.fo.270.col.3
14 Putas ne mortuus hō rursum uiuat? to.1.f.174.c.4
18 Consumat brachia illius primogenita mors.tom.2:fo.127.co.3
18 Attenuetur fame robur eius, et inedia liuadat costas illius.to.2.fo.269.co.4
20 Gaudiū hypocritæ instar puncti.to.2.fo.154.co.2, et fo.223.col.4
20 Caput aspidū suget, et occidet eum lingua uiperæ.to.1 fo.127.col.1
20 Non uideat riuulos fluminis, torrentes mellis, et butyri.to.2.fo.269.co.3
24 Perfodiūt i tenebris domos, sicut i die cōdixerāt sibi, et ignorauerūt lucem, si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis. to.2.fo.185.col.1
25 Nunquid est numerus militum eius? to.1.f.233.c.3
26 Et appendit terram super nihilum.to.2.fo.148.c.4
26 Spūs eius ornauit cælos.t.2.f.326.c.1.et fo.329.c.4
29 In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies. to.2.fo.295.col.1
30 De connallibus ista rapientes, cum singula reperissent, etc. to.1.fo.157.col.2
31 Semper creuit mecum miseratio, et ab utero egressa

Universidad de Deusto Biblioteca

est mecum.to.2.fo.298.col.4
33 Videbit faciē eius in iubilo.to.2.fol.270.col.1
35 Suspice cœlum, & intuere, & contumplare æthera, &c.to.2.fo.325.col.4.& fo.326.col.1
38 Vbi eras, quando ponebā fundamenta terræ.to.1.fo. 174.col 2
38 Nunquid post ortū tuū præcepisti diluculo, & ostēdisti auroræ locum suum? to.2 fo.184.col.2, & 3
38 Nunquid coniungere ualebis micantes stellas Pleiadas? &c.to 1.fo.47.col.3
48 Nunquid nosti ordinē cœli, & pones rationem eius in terra? tom.2.fo 316.co.4.& fo.325.co.4
39 Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum suum? ubicunq; fuerit cadauer, statim adest.tom.1.fol.15.col.3
40 Ecce absorbebit fluuium, & non mirabitur, & habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius.to.2.fol.126 col.4, & fo.290.co.3, & 4
41 Per gyrum dentium eius formido.to.1.fol.47.co.3
41 Halitus eius prunas ardere facit.to.2 fo.61.col.3
41 Et sternet sibi aurū quasi lutum.to.2.f.290.co.3, et 4

PSALMORVM.

Ca.1. ET erit tanquā lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum.to.2.fo.194.col.2
4 In cubilibus uestris compungimini.to.2.fo.413.co.2
4 A fructu frumenti, uini, & olei sui multiplicati sunt. to.2.fo.191.col.3
7 Nisi conuersi fueritis, gladium suum uibrauit, arcum suum tetendit, &c.to.1.fo.34.col 3
8 Dñe Dominus noster, quā admirabile est nomē tuum in uniuersa terra.to.1 fo.22.col.1
9 In laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum.tom.2.fo.146.co.2
9 Sedet ī insidijs cū diuitibus ī occultis, etc.to.2.f.420.c.4
9 Oblitus est Deus, auertit faciē suā, etc.to.2.f.389.co.4
15 Benedicā Dñum, qui tribuit mihi itellectū.to.1.f.13.c.1
15 Prouidebam Dñus in conspectu meo semper, quoniā a dextris, &c.to.2.fo.351.co.2.et fo.422.col.1
17 Inclinauit cœlos & descendit, etc.to.2.fo.331.col.2 & fo.389.col.2
17 Volauit sup pennas uentorum.to 2.fo.324.col.4
17 Et posuit tenebras latibulum suum.to.1.f 39.co.3
17 Cum sancto sanctus eris, &c.to.1.fo.200.co.3, et fo. 248.col.1
17 Quoniā in te eripiar a tentatione, & in Deo meo trāsgrediar murū, etc. & seq. Qui pfecit pedes meos, tāquā ceruorum.to.2.fo.244.co.1.& fo.251.col.1
18 Nō est qui se abscōdat à calore eius to 2.f.351.col.3
19 Apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio.to.2.fo.397.col.2
20 Posuisti Domine in capite eius coronam de lapide pretioso.to.2.fo.164.col.2
22 Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulant me, &c.to.1.fo.229.col 2
30 Quā magna multitudo dulcedinis tuæ Dominæ, quā abscondisti timentibus te.to.1.fo.216.col.2
30 Abscondes eos in abscondito faciei tuæ à conturbatione hominum to.2.fo.257.co.4
31 Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino.to.2.fo.132.co.4
31 Nolite fieri sicut equus, et mulus, etc.to.1.f.226.co.1
32 Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis uirtus eorum.to.1.fo.22.co.4
32 Cōgregans, sicut in utre, aquas maris.to.1.f.27.co.2
33 Accedite ad eum, & illuminamini, & facies uestræ non confundentur.to.1.fo.122.co.3.& f.226.co.1, & to.2.fo.294.co.3.& fo.359.co.1
33 Gustate, & uidete, quoniam suauis est Dominus. to. 2.fo.147.co.4, & fo.256.co.1.& fo.302.col.4
33 Nō est inopia timētibus eum, &c.to.1.fo.263.col.4
36 Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.to.2.fo.350.col.3
36 Non uidi iustum derelictum nec semen eius quærens panem.to.1.fo.264.co.1.& to.2.fo.60.co.2
36 Declina a malo, & fac bonum.to.2.fol.413.col.4
36 Os iusti meditabitur sapientiam, et lingua, eius loquetur iudicium.to.2.fol.164.col.3
37 Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ.to 1.fo.95.col.2
37 Cor meū conturbatū est in me, &c.to.2.fo.65.co.4
37 Quoniam ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper.to.2.fol.168.co.4
38 In meditatione mea exardescet ignis.to.2.fo.248.co. 1, & f.251.co.2, et fo.291 co 3, & fo.364.col.1
38 Veruntamen uniuersa uanitas, omnis homo uiuens. to.2.fo.61.col.1
38 Veruntamē ī imagine ptrāsit homo.to.1.f.232.co.4
39 Ego autem mendicus sum, & paup.to.1.fo.262.co.2
40 Beatus uir, qui intelligit super egenum, & pauperem.to.1.fo.181.col.1
43 Exurge, quare obdormis Domine.to.2.fo.389.col.4
44 Eructauit cor meum uerbum bonū.to.2.f 388.co.4
44 Lingua mea calamus scribæ uelociter scribentis.to.2 fo.388.col.3
44 Diffusa est gratia in labijs tuis.to.2.fo.178.co.2.& fo.187.col.4
44 Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime.to.2.fo.341.col.2
44 Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem.etc.to.2.fo. 415.col.4
44 Obliuiscere populum tuum, & domū patris tui, & cōcupiscet rex decorem tuū.to.2.fo.343.co 4
45 Venite & uidete opera Domini, quæ posuit prodigia super terrā, auferens bella.&c.to 2.fo.79.col.1
46 Deus sedet sup sedem sanctā suā.to.2 fo.389. col.1
48 Hō cū ī honore esset, nō intellexit, etc.to.2.f.390.c.4
52 Deus dissipauit ossa eorū, q hoībus placēt.t.2.f.45.c.3
54 Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. to.2. fo.250.co.4 & fo.357.co.3
57 Manus suas lauabit ī sanguine pctōris.t.2.f.353.c.2
57 Si utiq; est fructus iusto, utiq; est Deus iudicans eos in terra.to.2.fo.193.col.4
59 Cōmouisti terram, & conturbasti eam, sana contritiones eius, &c.to.1.fo.115.col.2
62 Sitiuit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea.to.2.fo.292 co.3
62 Cōtribulasti capita draconū in aquis.to.2.f.151.co.3
64 Benedices coronę anni benignitatis tuę.t.2.f.189.c.1
65 Qui dñatur in uirtute sua ī æternum.to.1.fol.2.col.1
65 Transiuimus p ignem, & aquā.to.2.fo.160.co.3

I N D E X.

67 Cęli distillauerūt à facie Dei Sinai, etc.to.2.f.327.co.1
67 Si dormiatis inter medios cleros.to.2.fo.84.col.4
67 Ascēdisti in altū, cœpisti captiuitatē.to.2.f.389.co.1
67 Viderunt ingressus tuos Deus.&c.to.2.fo.389.co.1
71 Suscipiant montes pacem populo, & colles iustitiā. to.2.fo.321.col.3
72 Fui flagellatus tota die.to.2.fo.94.co.2
72 Velut somnium surgentiū Domine, imaginē ipsorum ad nihilum rediges, to.2.fo.60 col.4
72 Mihi autem adhærere Deo bonū est, ponere in Dño Deo spem meam.to.1.fo.219.col.1
73 Rex noster ante sæcula operatus est salutem in medio terræ.to.1.fo.7.col.1
73 Tuus est dies, & tua est nox; tu fabricatus es Auroram, & Solem, &c.to.2.fo.184 co.3
75 Factus est in pace locus eius, & habitatio eius in Siō. to.2.fo.184.col.2
75 Viri diuitiarum.to.2.fo.129.col.1
75 Cogitatio hoīs cōfitebitur tibi, & reliquię cogitationis diem festum agent tibi.to.2.fo.239.co.2
75 Vouete, & reddite.to.2.fo.124.col.1
76 Renuit consolari aīa mea, memor fui Dei, & delectatus sum, &c.to.1.fol.222.col.1.& fol.225 col.2 & to.2.fo.271.co.1.& fo.299.co.4
76 Meditatus sum nocte cū corde meo, & exercitabar, &c.to.2.fo.251.col.2
77 Et recordatus est, quia caro sunt, spiritus uadens, & non rediens to.1.f.120.co.2.et to.2.f.150.col.1
79 Ostende nobis faciē tuam, &c.to.2.fo.388.col.2
81 Ego dixi, dij estis, et filij excelsi oēs.to.2.fo.157.col.1
83 Etenim passer inuenit sibi domū, & turtur nidū sibi ubi ponat pullos suos.to.2.fo.268.col.1
83 Ibūt de uirtute in uirtutē, &c.to.2.fol.253.col.2
83 Melior est dies una in atrijs tuis, super millia.to.2.fo. 230.col 1.& fo.296.co.2
84 Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. to.2 fo.87.co.1.& fo.248.col.3.& fo.250.co.3
84 Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum. to.2.fo.190 col.4
85 Deduc me Domine in uia tua, & ingrediar in ueritate tua. to.2.fo.231.col.2
86 Gloriosa dicta sunt, de te ciuitas Dei.to.1.fo.213.co. 2.& to.2.fo.157.col.4
87 Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea. to.2.fo.340.col.1
88 Cōfitebūtur cęli mirabilia tua Dñe, to.2.f.327.co.3
88 Iustitia, et iudiciū pparatio sedis tuę.to.2.f.285.co.3
88 Beatus populus qui scit iubilationē.to.2.f.224.co.2
89 Thronus eius, sicut sol, in conspectu meo, & sicut luna perfecta, &c.to.2.fo.319.col.4
89 Anni nostri sicut aranea meditabūtur.to.2.f.132.co.2
90 Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis.to 2.fo.159.co.1
90 Cū ipso sum in tribulatione.to.2.fo.351.col.1
91 Iustus, ut palma florebit.to.2.fo.164 col.2
91 Et bene patiētes erūt, ut annūcient. to.2.f.329.co.4
92 Parata sedes tua ex tunc.to.2.fo.331.col.3
92 Domū tuā decet sanctitudo Dñe, etc.to.2.f.182.co.3
93 Beatus homo, quem tu erudieris Dñe, & de lege tua docueris eum.to.2.fo.90.col.1
95 Confessio, & pulchritudo in conspectu eius, &c. to.1 fo.170.col.4
95 Moueatur mater, & plenitudo eius.to.2.f.180.co.1
103 Extendens cęlū sicut pellem.to.2.fo.330.col.1. & fo.347.col.3
103 Qui ponis nubem ascēsum tuum, qui ambulas super pennas uentorum.to.2.fo.376.col.4
103 De medio petrarū dabūt uoces.to.1.fo.23.co.3
103 De fructu operū tuorū satiabitur terra.to.2.f.191.c.4
103 Petra refugiū herinacijs.to.2.fo.372.col.4
103 Exibit homo ad opus suū, & ad operationē suā usq; ad vesperam.to.1.fo.220.col.1
106 Qui descendūt mare in nauibus, facientes operationē in aquis multis.to.1.fo.27.col.3.& to.2.fo.65.co.2
107 In Idumæam extendam calceamentū meum, &c. to.2.fo.389.col.1
108 Persecutus est hominem inopem, & mendicū, &c. to.1.fo.244.col.1
109 Virgā uirtutis tuæ emittet Dominus ex Sion, &c. to.2 fo.175.co.3
109 Ex utero ante Luciferū genui te.to.2.f.389.col.4
109 Iurauit Dñus, & nō pœnitebit eū.to.2.fo.389.co.4
110 Initium sapientiæ timor Domini.to.2.fo. 146.co.1
110 Intellectus bonus oībus faciētibus eū.to.2.f.148.c.2
113 Mōtes exultauerunt, ut arietes, & colles sicut agni ouium.to.2.fo.252.col.4
115 Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius. to.1.fo.232.col.4
115 Dirupisti Domine uincula mea, tibi sacrificabo hostiā laudis.to.2.fo.301.col.1
117 Dextera Domini fecit uirtutem.to.2.fo.388.co.3
118 Bonitatē, et disciplinā; et sciam doce me.t.1.f.11.c.1
118 Ordinatione tua pseuerat dies, etc.to.2.f.355.co.2
118 Sup oēs docētes me intellexi, etc.to.1.fol.174.col.4
118 A mandatis tuis intellexi.to.2.fo.355.co.4
118 Os meū aperui, & attraxi spiritum.to.2.f.93.co.2
120 Leuaui oculos meos in montes, unde ueniet auxiliū mihi to.2.fo.297.co.1
123 Anima mea, sicut passer, erepta est de laqueo uenātium.to.2.fo.357.col.2
124 Magnificauit Dominus facere nobiscum, facti sumus lætantes.to.1.fo.222.col.4
126 Ecce hæreditas Domini, filij merces, fructus uētris. to.2.fo.191.col.3.& fo.192.col.2
129 Quia apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio.to.2.fo.372.col.3
130 Neq; ambulaui in magnis, neq; in mirabilibus super me.to.2.fo.10.col.3
131 Surge domine in requiem tuam, tu, & arca sanctificationis tuæ.to.2.fo.173.col.3
132 Sicut unguentū in capite, quod descendit in barbā, barbam Aaron, &c.to.1.fo.6.col.1
132 Sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion.to. 2.fo.310.col.3
135 Fecit solē in potestatem diei, lunā, & stellas in potestatem noctis.to.2.fo.322.col.3
137 Super flumina Babilonis, illic sedimus, & fleuimus, &c.to.2.fo.151.col.2
138 Nox illuminatio mea in delicijs meis.tom.2.fo.287 co.3.& fo.297.col.4

Universidad de Deusto
Biblioteca

PROVERBIORVM.

Ca.1. Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum.to.2 fo.293.col.4
2 Si quæsieris sapientiam quasi pecuniam,et sicut Thesauros effoderis eam,tunc intelliges timorem Domini,&c.to.1.fo.230.col.3
3 Omnes semitæ illius pacificæ.to.2.fo.153.col.1
4 Arripe illã,& exaltabit te,glorificaberis ab ea, cũ illã fueris amplexatus,&c.to.2.fo.199.co.1
4 Iustorũ autem semita,quasi lux splendens procedit, & crescit usq; ad perfectũ diem.to.1.fo.218.col.1
4 Palpebræ tuę præcedãt gressus tuos.to.2.f.275.co.1
5 Sit uena tua benedicta.to.2.fo.190.col.2
7 Non est enim ut in domo sua,abiit uia longissima, &c.to.2.fo.179.col.4
7 Ignorans q̃ ad uncula stultus trahatur.to.2.fo.127 col.2
8 Ludent coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum.to.2.fo.293 col.3
9 Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem.to.1.fo.10.col.3
9 Venite,comedite panem meum,& bibite uinũ,quod miscui uobis,&c.to.1.fo.231.co.3.&4
9 Da occasionem sapienti,& addetur ei sapientia.to.2 fo.414.col.3
11 Mulier gratiosa inuenitet gloriã.to.2.fo.177.co.3
11 Qui conturbat domum suam,possidebit uentos. to.2 fo.417.col.4
11 Fructus iusti,lignũ uitæ.to.2.fo.191.co.3.& fo.194 col.3
12 De fructu oris sui unusquisq; replebitur bonis. tom.2 fo.194.co.1.& fo.193.co.1
12 Non contristabit infirmum,quicquid ei acciderit.tom.2 fo.353.col.3
13 Qui parcit uirgæ,odit filium.to.2 fo.419.co.1
15 Responsio mollis frangit iram.to.2.fo.417.co.4
16 Diuinatio in labys eius.to.2.fo.388.col.3
16 Melior est patiens uiro forti; & qui dominatur animo suo;&c.to.2 fo.341.co.1
19 Qui negligit uitam suam,mortificabitur.to.2.fo.124 col.1
20 Pondus,& pondus;mensura,& mẽsura;utrunq; abominabile,&c.to.1.fo.180.col.3
22 Ecce descripsi eã tibi tripliciter in cogitationibus,& scientia,&c.to.1.f.90.co.3 & to.2.f.237.col.2
24 Septies.n.in die cadet iustus,& resurget.to.2.fo.158 col.3
24 Per agrũ hominis pigri transiui,& ecce totũ repleuerant urtice.to.2.fo.129.co.4
25 Auser rubiginem de argẽto,& egredietur uas purissimum.to.2.fo.186.col.4
25 Mel inuenisti,comede quod tibi sufficat,ne forte satiatus euomas,illud.to.1.fo.38.co.2
25 Cœlum sursum & terra deorsum,sic cor regũ inscrutabile.to.2.fo.327.co.3
26 Vidisti hominem sapientem sibi uideri, magis illo spẽ habebit stultus.to.2.fo.420.co.4
28 Beatus homo,qui semper est pauidus. tom.1.fol.206 co.1.& to.2.fo.146.co.2.& fo.359.col.3
29 Qui delicatè nutrit seruũ suũ ab adolescentia sua, pòstea illũ sentietcõtumacẽ.to.2.f.64.co.1.et f.68.co.2
30 Stultissimus sum uirorũ,& sapientia hominum non est mecum.to.1.fo.10.col.2
30 Omnis sermo Domini ignitus,clypeus est,&c.tom.2 fo.328.col.4
30 Mendicitatem,& diuitias ne dederis mihi,&c.to.1 fo.297.co.2.& fo.305.co.3.& fo.306.co.3
30 Sanguisugæ duæ sunt filiæ,dicentes:affer,affer. to.2 fo.130.col.3
30 Tria mihi difficilia sunt,& quartũ penitus ignoro: Viam aquilæ in cœlo;uiam colubri super petram; uiam nauis in medio mari;& uiam uiri in adolescẽtia.fo.22.co.1
30 Quatuor sunt minima terræ,& ipsa sunt sapientiora sapientibus,&c.to.2.f.144.co.3
31 De fructu manuum suarum plãtauit uineam,to.2.fo. 194.col.2
31 Byssus,& purpura indumentũ eius.to.2.f.145.col.1
31 Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu supergressa es uniuersas.to.2.fo.173.col.4 & fo.181.co.4.& fo.187.col.2

ECCLESIASTES.

Ca.1 ORitur Sol,& occidit,& ad locum suum reuertitur,ibiq; renascens gyrat lustrans uniuersa in circuitu,&c.to.1.fo.45.col.3.& fo.47.col.3.& to.2.fo.326.co 4.& fo.330.co.3
1 Oia flumina intrãt in mare,&c.to.2.fo.174.co.1
2 Sapientis oculi in capite eius.to.2.fo.44.co.1
7 Vtilior est sapientia cũ diuitijs,& magis prodesse uidentibus Solem.to.1.fo.305.co.3
7 Noli esse iustus multũ.to.1.f.207.co.3.et tom.2.fo. 356.col.2
7 Qui timet Deũ,nihil negligit.to.1.fol.213.col.1.& to.2.fo.65.col.3
10 Si spiritus potestatẽ habentis ascẽderit super te,locũ tuum nè dimiseris.to.2.fo.316.col.3
12 Deum time,& mandata eius obserua,hoc est.n.omnis homo.to.2.fo.400 co.2

CANTICORVM.

Ca.1. OSculetur me osculo oris sui.to.1.fo.228.col.3
1 Oleum effusum nomen tuum.to.2.fo.378.col.2
1 Curremus in odorem unguentorũ tuorũ.to.2 fo.246 co.4.& fo.270.co.2.& fo.299.co.1
1 Introduxit me rex in cellaria sua.to.2.fo.224.col.4
1 Filij matris mę pugnauerũt cõtra me.to.2.f.262.co.3
1 Indica mihi quem diligit anima mea,ubi pascas,&c. to.1.fo.220.col.3
1 Si ignoras te,ò pulcherrima inter mulieres,egredere, & abi,&c.to.2.fo.218.col.3
1 Pulchrę sunt genæ tuæ sicut turturis;collum tuum, sicut monilia.to.1.fo.11.co.4
1 Fasciculus myrrhę dilectus meus mihi,etc.to.2.f.250 co.2.& f.307.co.3.et f.351.co.2.et fo.358.co.2
1 Lectulus noster floridus.tom.2.fol.186.col.1.& fo. 255.co.4.& fo.356.col.1
2 Ego flos campi.to.2.fo.186.co.2
2 Sicut lilium inter spinas,sic amica mea inter filias.to. 2.fo.131.co.4.& fo.140.co.2.& fo.164.co.3

2 Fructus eius dulcis gutturi meo.to.2.fo.268.co.2
2 Introduxit me rex in cellã uinariã;ordinauit in me charitatẽ,etc.to.1.f.122.co.3.et f.231.co.4.& f. 232.co.2.et to.2.f.123.co.1.et fo.254.col.2.& fo.257.col.2
2 Fulcite me floribus,stipate me malis,quia amore langueo.to.2.f.71.co.3.& f.288.co.2.& f.362.co.1
2 Leua eius sub capite meo,& dextera illius amplexabitur me.to.2.fo.270.co.3
2 Surge propera amica mea, columba mea, formosa mea,& ueni,&c.tom 2.fo.245.col.3.& fo.247 co.4.& fo.251.col.2.& fol.258.col.1.& fo.265 co.3.& f.267 co.4.et f.270 co.4.& f.273.co.2
2 Flores apparuerunt in terra nostra.to.2.fo.186.co.1
2 Ficus pertulit grossos suos,&c.to.2.fo.271.co.1
2 Colũba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ.to.2.fo 357.col.4
2 Sonet uox tua in auribus meis.Vox.n tua dulcis,& facies tua decora.to.2.fo 149 col.2.& fo.286.co. col 3.& f.298.col.2.& f.357.col.4
3 In lectulo meo per noctes quæsiui quẽ diligit anima mea,&c.to.1.fo.223.co.3, & to.2.fo.289.co.3
3 Surgam,& circuibo ciuitatem;per uicos,& plateas quæram,&c.to.1.f.163.col.3.et to.2.f.262.co.1
3 Inueni eum,nec dimittam,donec introducam illũ,etc. to.1.f.219.co.2
3 Adiuro uos filiæ Ierusalẽ,per capreas,&c.to.2.fol. 256.co.4.& fo.357.co.3
3 Quæ est ista,quæ ascẽdit per desertũ,sicut uirgula fumi?&c.to.2.fo.185.col.3
4 Veni de libano sponsa mea,ueni de libano,ueni,&c. to.2.fo.273.co.4
4 Vulnerasti cor meũ soror mea sponsa,uulnerasti cor meũ in uno oculorũ tuorũ,et in uno crine colli tui. to.1.f.12.co.4.& to.2.f.252.co.2.& f.258.co. 1.& f.262.co.3.& f.299.co.2
4 Fauus distillans labia tua sponsa,mel & lac sub lingua tua,&c.to.2.f.183.co.1
4 Ortus conclusus soror mea spõsa,ortus cũclusus; fons signatus,&c.to.1.fo.34.co.1.& f.45.co.4.& to. 2.f.140.co.4.& f.289 co.4
4 Emissiones tuæ paradisus.to.2.f.332.co.2
4 Surge Aquilo,& ueni Auster.to.2.fol.211.col.3. & fo.274.co.1
5 Comedi fauũ cũ melle meo.to.2.f.242.col.3. & fol. 269.co.3
5 Bibi uinũ cũ lacte meo.to.1.f.232.co.3.& to.2.fo. 154.co.3
5 Ego dormio,& cor meũ uigilat.to.1.fo.12.co.3.& f.220.co.3.& f.228.co.4.& to.2.fo.84.co.4.& fo.257.co.1
5 Vox dilecti mei pulsantis,aperi mihi soror mea, amica mea,colũba mea, immaculata mea,quia caput meũ plenũ est rore,etc.to.2.f.257 co.2.& f.270 co.1.& f.289.co.4
5 Laui pedes meos,quomodo inquinabo illos?tom.2 fo. 244.co.1 & fo.265.co.4
5 Anima mea liquefacta est,ut dilectus locutus est.to. 1.fo.225.co.3
5 Adiuro uos filiæ Ierusalẽ,si inueneritis dilectũ meũ, ut nũtietis ei,quia amore lãgueo,etc.tom.1.f.214 co.4.& f.232.co.1.& to.2.f.261.co.3.et f.263 col.1
6 Pulchra es amica mea,suauis,et decora sicut Ierusalem Terribilis,ut castrorũ acies ordinata.to.1.fol. 43.co 4.& f 81.co.2.& f.113.co.3
6 Auerte à me oculos tuos,ipsi me auolare fecerunt. to.1.f.12.co.4
6 Quæ est ista,quę progreditur,quasi aurora cõsurgẽs, &c.to.1.f.40.co.2.& to.2.f.183.co.3.& f.184 co.1.& f.186.co.4.& f.289.co.4.& f.332.co.1
5 Comedite amici,& bibite, et inebriamini charissimi. to.1.f.231.co.2.& fo.232.co.1.& 2
6 Reuertere reuertere sunamitis,&c.to.2.f. 127.co. 1.& fo.221.co.3
7 Quid uidetis in sunamite,nisi choros castrorũ?to.1.f. 40.col.1
7 Quã pulchri sunt gressus tui in calceamẽtis,filia Principis?to 2.fo.247.co.1
7 Quã pulchra es,& quam decora charissima in deliciis,&c.to.1.f.232.co.1
7 Ascendã ad palmã,&c.to.2.f.260.co.4
8 Dabo tibi poculũ ex uino cõdito.to.2.f.153.co.4
8 Pone me ut signaculũ super cor tuũ,etc.to.2.f.378 col.4
8 Fortis est ut mors dilectio.to.2.f.142.co.2
8 Vir affert p̃ fructu eius mille argẽteos.to.2.f.194.c.1

SAPIENTIAE.

Ca.1. In maleuolã animã nõ introibit sapientia,&c.to.2 fo.195.co.3
3 Iustorũ autẽ aiæ in manu dei sunt,etc.to.2.f.164.co.2
3 Et nõ tãget illos tormentũ mortis.to.1.fo.121.co.2
4 O q̃ pulchra est casta generatio cũ claritate.Alias cũ charitate.to.1.f.207.co.4.& to.2.f.160.co.3.& fo.164.col.4
5 Lassati sumus in uia iniquitatis,& perditionis,&c. to.1.fo.309.co.3
6 Potẽtes potẽter torquẽta patiẽtur.to.2.fo.349.co.4
7 Inuocaui,& uenit in me spiritus sapientiæ,&c.to.1 fo.230,col.4
7 Venerũt autem mihi omnia bona pariter cum illa. to.2.fo.295.col.2
7 Vapor est enim uirtutis Dei;& emanatio quẽdam est claritatis omnipotentis Dei syncera,&c. Cãdor est.n.lucis æternæ,&c.to.1 fo.7.co.4.& f.19.col. 3.& fo.276.co.4
7 Est.n.hæc speciosior sole,& super omnem dispositionẽ stellarum.to.1.f.28.co.3.& to.2.f.174.co.3
9 Sapientia tua constituisti hominem, ut dominaretur creaturę,&c.to.2.fo.320.col.3
9 Corpus quod corrũpitur,aggrauat animã, & terrena inhabitatio,&c.to.2 fo.290.col.1
9 Quę in prospectu sunt,inuenimus cum labore,etc.to. 2.fo.328.col.2
10 Et dedit illi scientiã sanctorũ.to.1.fo.219.co.2
11 Omnia in mensura,& numero,& põdere disposuisti to.1.fo.121.co.4
13 A magnitudine enim speciei,& creaturæ,cognoscibiliter poterit horũ creator uideri.to.2.f.231.co.4 & fo.315.col.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

16 Iustum deduxit Dominus per uias rectas, &c. To.2.fol.164.col.3
18 Iuuenile etiam poderis quam habebat, totus erat oris terrarum, & parentū magnalia in quatuor ordinibus lapidum erant sculpta, &c. To.1.fol. 29 col.4. & fol.235.col.4

ECCLESIASTICI.

Ca.1. ALtitudinem cœli, & latitudinem terræ, et profundū abyssi quis dimensus est? To.1. fo.21.col.4 & To.2.fo.177.col.1
1 Initium sapientiæ timor Domini. To.1. fol. 215 col.2. & fo.217.col.1
1 Timor Dñi expellit peccatum.to.1.fo.158.col.2
6 Fili audi, & accipe consilium meum, & ne abijcias illud, &c to.1.fo.224.col.2
12 Benefac humili, et ne dederis impio.t.2.f.135.co.2
13 Qui tetigerit picē, inquinabitur ab ea.t.1.f.295.c.2
15 In medio Ecclesiæ aperiet os eius, & adimplebit illum spiritu sapientiæ.to.1.fo.5.col.4
18 Qui uiuit in æternum, creauit omnia simul.to.1.fo. 65.col.3
18 Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse, quasi homo, qui tentat Deū.to.2.fo.47.col.4
19 Qui spernit modica, paulatim decidet.to.2.fo. 65. col.3
19 In omni sapientia dispositio legis.to.1.fo.4.col.1
21 In corde sapientum os illorum.to.2.fo.67.col.1
22 In lapide luteo lapidabitur piger.to.2.fo.139.co.3
24 Ego in altissimis habitaui, & thronus meus in columna nubis.to.1.fo.21.col.4. & fo.27.col.3
24 Gyrum cœli circuiui sola.to.1.fo.47.col.1
24 Omnium excellentium, & humilium corda uirtute calcaui.to.2.fo.300.col.4.
24 In Hierusalem potestas mea.to.2.fo.181.col.3
24 In plenitudine sanctorū detentio mea.to.2.fo. 180 col.3
24 Sicut cinnamomū, & balsamū aromatizans, &c. to.2.fo.180.col.4. Et fo.188.col.2
24 Et quasi libanus non inciscus euaporaui, &c. to.2 fo.331.col.3
24 Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, &c. to.2.fo.177.col.2
24 Ego quasi uitis fructificaui suauitatem odoris. to.2 fo.191.col.1
24 In me gratia omnis uitæ, & ueritatis.to.2.fo.178. col.1
24 Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, etc. to. 1.fo.37.col.2
24 Spiritus.n.meus super mel dulcis.to.2.fo.148 co.2
24 Qui edunt me adhuc esurient.to.1.fo.202.col.4
26 Gratia mulieris sedulæ delectabit uirum suum, &c. to.2.fo.177.col.4
26 Gratia super gratiam mulier pudorata, & sancta. to.2 fo.179.col.2
26 Sicut Sol oriēs mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ spēs in ornamentū domus eius.to.1.f.39.co.1
27 In monte sublimi Israel plantabo illud, et erumpet ut germen, &c.to.2.fo.194.col.3
30 Miserere aīæ tuæ placens Deo. to.2.fo.135.col.4
31 In operibus tuis esto uelox.to.2.fo.33.col.1
32 Si his interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum, &c.to.2.fo.66.col.4
32 Sine consilio nihil facias, &c.to.2.fo.147.col.3
33 Panis, & disciplina, et opus seruo.to.2.fo.59.col.4
34 Ipse est firmamentum uirtutis, tegimen ardoris, et umbraculum, &c.to.2.fo.330.col.4
36 Vbi nō est sepes, diripietur possessio.t.2.f.131.co.4
38 Sapientiam scribe in tempore uacuitatis, & qui minoratur actu, sapientiam percipiet.to.2.fol.351. col.3. & fo.360.col.1
40 Gratia sicut paradisus in benedictione.to.2.f.141. col.3. & fo.187.col.4. & fo.190.col.2.
40 Vinum, & musica letificant cor, & super utraque dilectio sapientiæ.to.1.fo.10.col.2
40 Filiin tpe uitæ tuæ ne indigeas.to.1.fo.264.col.1
42 Melior est enim iniquitas uiri, quàm mulier benefaciens.to.1.fo.46.col.2. & fo.196.col.1 & to. 2.fo.41.col.4
42 Sol illuminans per omnia respexit, & gloria Domini plenum est opus eius.to.1.fo. 28.col.3. & to. 2.fo.174.col.1. & fo.180.col.4.
43 Sol in aspectu annuntians, in exitu uas admirabile, opus excelsi, in meridiano exurit terram, & in conspectu ardoris eius, quis poterit sustinere? & quæ sequuntur.to.1.fo.39.col.2. Et to.2.fo.149.co.4 & fo.180.col.4
43 Tripliciter Sol exurens montes, &c. to.1.fo. 15. col.4. & fo.42.col.2. & fo.210.col.4. & fol. 222.col.2
43 Luna in omnibus in tempore suo, ostensio temporis, & signum æui, à Luna signum diei festi, luminare quod minuitur in consummatione, &c. to.1.fol. 39.col.3. & 4
43 Gyrauit cœlum in circuitu gloriæ suæ, &c.to.1.fo. 47.col.2
44 Laudemus uiros gloriosos, & parentes nostros in generatione sua.to.2.fo.12.col.4
45 Corona aurea super mitrā eius. to.2.fo.157.col.2
50 Quasi stella matutina in medio nebulæ, et quasi Luna plena.to.1.fo.40.col.2

ISAIAE

Ca 1. COgnouit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui. to.1.fo.31.col.3
1 Vinum tuum mistum est aqua.to.2.fo.72.col.1
2 Ingredere in petrā, absconde re in fossa humo, &c. to 2.fo.357.col.4
4 Erit germen Domini in magnificentia, & gloria, &c.to.2.fo.191.col.1
6 Vidi Dñm sedentē super soliū, etc. usq; ibi. Plena est omnis terra gloria eius.to.1.fo.2.col.1.et to.2.fol. 160.col.4. & fo.168.col.4. & fo.317.col.4. & fo.318.col.1. & fol.331.co.4. & fol.422. col.2
6 Volauit ad me unus de Seraphim.to.2.f.317.co.2
7 Si nō crediderit is, nō permanebitis.to.2.fo.269.co.2
7 Butyrum, et mel comedet, ut sciat reprobare malū, & eligere bonum.to.2.fo.336.col.2
8 Pro eo quòd abiecit populus iste aquas Siloe, quæ currunt cum silentio, &c.to.1.fol.37.col.4
9 Et uocabitur nomen eius, admirabilis consiliarius, &c.to.1.fo.14.col.3
10 Assur uirga furoris Domini.to.2.fol.61.col.1
11 Egredietur uirga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, &c. to.2.fol.185.col.2. & fo.186 col.1
11 Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapiētiæ, & intellectus, &c. to.1.fol.77.co.2. & fo. 112.col.1
11 Repleta est terra scientia Domini, sicut aquæ maris operientes, &c.to.1.fo.27.col.3
12 Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris. to.2.fo.93.col.4
14 Erunt capientes eos, qui se cæperant, subijcient exactores suos.to.2 fo.66.col.2
14 Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis to.2 fo.349.col.3
16 Preparabitur in misericordia solium eius. to.2.fol. 182.col.1
19 In die illa erunt quinq; ciuitates in terra Aegypti loquentes lingua Chanaan, &c.to.1.fo.43.co.3
19 Erit Israel tertius Aegyptio, et Assyrio; benedictio i medio terræ, cui benedixit Dñus, etc.to.2.f.188.co.4
24 Sicut ements, sic ille qui uendit. to.2.fo.127.col.2
25 Os domini locutum est.to.2.fo.388.col.3
26 Tollatur impius, ne uideat gloriam Dei. to.2.fol. 298.col.3
27 Iste omnis fructus, ut auferatur peccatum eius. to 2.fo.193.col.2
28 Quem docebit scientiam, & quem intelligere faciet auditum? ablactatos à lacte, auulsos ab uberibus. to.1.fo.13.col.1
30 Qui ambulatis, ut descēdatis in Aegyptū, et os meū non interrogastis.to.1.fo.27.col.1
31 Sicut aues uolantes, sic proteget Dominus exercitus tuū Ierusalē protegēs, & liberās, trāsiens, & saluans.to.1.fo.108.col.4. & to.2.fo.161.col.1
32 Erit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentium. to.2.fo.92.col.2
33 Væ qui spernis, nonne & ipse sperneris? to.2.fol. 420.col.4
35 Exultabit solitudo, & florebit quasi lilium. to.2. fo.185.col.4
38 Reuersus est Sol decem lineis per gradus, quos descenderat, &c.to.2.fo.407.col.1
38 Ego dixi in dimidio dierum meorū uadam ad portas inferi.to.2.fo.159.col.2
38 Meditabor ut columba.to.2.fo.251.co.2
38 Recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine aniмæ meæ.to.2.fo.132.col.1
40 Quis mensus est pugillo aquas: & cælos palmo poderauit? quis appendit tribus digitis molem terræ? to.1.fo.22.col.4
45 Aperiatur terra, & germinet Saluatorem. to.2 fo.180.col.2.
45 Verè tu es Deus absconditus, Deus Israel Saluator. to.2 fo.214.col.1
48 Elegi te in camino paupertatis.to.1.fo.297.col.1
50 Induam cælos tenebris, & ponam sacrum operimentum eorum.to.2.fo.329.col.3
51 Brachia mea populos iudicabūt.to.2.fo.388.col.3
52 Mundamini qui fertis uasa Domini.to.2.fo.30.co.3
53 In humilitate iudicium eius sublatū est. Actorū.8. alias. De angustia, & de iudicio sublatus est. to.2 fo.91.col.1
57 Creauit fructū labiorum pacē.to.2.fo.193.col.3
59 Non est iudicium in gressibus eorū.to.2.fo.33.col.2
60 Tunc uidebis, & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum.to.1 fo.15.col.2
63 Quis est iste, qui uenit de Edon tinctis uestibus, &c. to.2.fo.389.col.1
63 Quare ergo rubrum est indumentum tuum? to.2.fo. 158.col.3
66 Vermis eorum non morietur, &c. tom.2.fol.298 col.3

IEREMIAE.

Ca.2. ARguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te, scito, & uide, quia malum & amarū est, etc. to.2.fo.291.col.1
4 Iurabis in nomine Domini in ueritate, & iudicio, & iustitia.to.2.fo.402.col.1
23 Faciet iudicium, & iustitiam in terra, &c. to.2.fol. 160.col.4
31 Benedicat tibi Dominus pulchritudo iustitiæ, mons sanctus.to.2 fo.188.col.1
31 Dabo legem meam in uisceribus eorum, & in corde eorum scribam eam. to.1.fo.26.col.3. & to.2.fol. 136.col.1
46 Polite lanceas, induite uos loricis. to.2.fo.185.col.2 & fo.186.col.1

TRENORVM.

Ca.1. VIæ Sion lugent, eo q; non sit qui uadat ad solennitatem.to.2.fo.284.col.3
1 Dederūt pretiosa quæq; pro cibo.to.2.fol.282.col.3
1 De excelso misit ignem in ossibus meis, etc. tom.2 fo. 326.col.2.
1 Posuit me, quasi desolatam, tota die mœrore confectam.to.2.fo.410.col.3
2 Consurge lauda in nocte, in principio uigiliarū tuarum.to.2.fo.350.col.3.
2 Effunde sicut aquā cor tuum.to.2.fo.132.col.2
3 Sedebit solitarius, et tacebit, quia leuabit se supra se. to.2.fo.92.col.3

BARVCH.

Ca.3. STellæ dederunt lucem in custodijs suis, & lætatæ sunt, uocatæ sunt, & dixerūt, ad sumus, & luxerūt cum iucunditate.to.1.fo.4.col.2

EZECHIELIS.

Ca.1. ET uidi, & ecce uentus turbinis ueniebat ab Aquilone, et nubes magna, et ignis inuoluens, & splēdor in circuitu eius; & de medio eius quasi species electri; id est, de medio ignis; & ex medio eius similitudo quatuor animaliū; & hic aspectus eorū: similitudo hominis in eis; to.1.fo.8.col.2

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 Similitudo autem vultus eorum facies hominis, & facies leonis. To.1.fol.27.col.4. & fol.59.col.2
1 Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, &c. To.2.fo.264.col.4
1 Ibant, & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscatis. To.2.fo.325.col.4. et fol.326.col.4.
1 Et similitudo super capita animalium, firmamenti, quasi aspectu crystalli. To.2.fo.325.col.3. & fo.330.col.2. & fo.326.col.2
1 Et super firmamentum, quod erat imminens capiti eorū, quasi aspectus lapidis sapphiri similitudo throni, &c. To.2.fo.187.col.3. & fo.319.colum.3. & fo.327.col.3. & fo.330.col.2
1 Et vidi quasi speciē electri. &c. To.2.fo.331.col.1
2 Et ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber, & expandit illum corā me, qui erat scriptus intus, & foris. To.1.fo.27.col.1
3 Quodcunque inueneris comede, comede volumen istud, &c. To.1.fo.4.col.2
3 Et factum est in ore meo sicut mel dulce. To.1.fo.229.col.2
3 Vt adamantem, & ut silicem dedi faciem tuam, ne timeas eos. To.2.fo.321.col.3
3 Benedicta gloria Dñi de loco suo. To.2.fo.189.co.1
9 Ecce sex viri veniebant de via portæ superioris. To.2.fo.128.col.3
10 Cherubim autem stabant à dextris domus, &c. To.2.fo.319 col.1
10 Cumque ambularent Cherubim, ibant pariter, & rotæ, &c. To.2.fo.319.col.1
13 Dic ad eos, qui liniunt absque temperatura, quòd casurus sit. To.2.fo.418.col.4
14 Si fuerint in ciuitate hi tres viri (hoc est Daniel, Noe, & Iob) num liberabunt animas suas? &c. To.2.fo.317.col.1
23 Duæ mulieres filiæ unius matris fuerunt. To.2.fo.128.col.2
26 Comportabis aggerem in gyro. To.1.fo.47.col.3.
42 Gazophylacia templi fuerunt in superioribus humiliora. To.1.fo.235.col.4
44 Porta hæc clausa erit, & non aperietur, &c. To.2.fo.180.col.3

DANIELIS.

Ca.2 ABscissus est lapis de monte sine manibus, etc. To.2.fo.184.col.1
3 Angelus Dñi descēdit in fornacē. To.2.fo.316.col.1
7 Et ecce alia quasi Pardus, & alas habebat quasi auis, quatuor super se. to.1.fo.99.col.1
7 Et antiquus dierum sedit, &c. tom.2 fo.388.col.2
7 Thronus eius flammæ ignis. to.2.fo.319.col.3.
10 Et ecce vir unus vestitus lineis, & renes eius accincti, &c. to.2.fo.324.col.1. & fo.325.col.1.

OSEE.

Ca.2 DVcam eam in solitudinem, & ibi loquar ad cor eius. to.2.fo.249.col.4
8 Ipsi regnauerunt, & non ex me, &c. to.1.fol.156. col.2
9 Facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt. To.1.fo.121.col.2
11 In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis. To.2.fo.262.col.4

IOEL.

Ca.1. COmputruerunt iumenta in stercore suo. To.2.fo.131.col.1
2 Nolite timere animalia regionis, quia germinauerunt speciosa deserti, & lignum attulit fructum suum. To.2.fo.193.col.4

MICHAEAE.

Ca.6. INdicabo tibi homo quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te, &c. To.2.fo.237.col.4.
6 Humiliatio tua in medio tui. To.1.fo.123.col.1

HABACVC.

Ca.3. STetit, & mensus est terram. To.2.fo.389.col.2
3 Incurvati sunt colles mundi ab itineribus æternitatis eius. To.2.fo.245.col.4
3 Ibunt in splendore fulgurantis hastæ tuæ. To.2.fo.326.col.2

SOPHONIAE.

Ca.1. HIerusalem scrutabitur in lucernis. To.2.fo.305 col.3

ZACHARIAE.

Ca.8. VInea dabit fructum suum, & terra dabit germē suum, & cœli dabunt rorem suum, &c. To.2.fol.326.col.4
11 Pasce pecora occisionis, quæ qui possederant, occidebant, &c. To.2.fo.68.col.4
12 Ponā duces Iuda, sicut caminum ignis in ligmis. etc. T..2.fo.326.col.2

MALACHIAE.

Ca.3. EGo Dominus, et non mutor. To.2.fo.388.col.1

PRIMI MACHABAEORVM.

Ca.6. ET ut resulsit sol in clypeos aureos & æreos, resplenduerunt montes ab eis, & resplenduerunt, sicut lampades ignis. To.1.fo.39.col.3

MATTHAEI.

Ca.3 SIc enim decet nos implere omnem iustitiam. To.1.fol.123.col.1. & fol.53.col.3. & to.2.fol.148.col.4. & fol.342.col.2
4 Cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, &c. to.1.fo.286.col.4.

5 Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnū cœlorum. Beati mites, &c. Beati qui lugent, &c. To.1.fo.77.col.4. & fo.112.col.3. & fo.180. col.2. & fo.202.col.4. & fo.216.col.4. & fo. 278.col.1. & To.2.fo.69.col.1. & fol. 150. col.4. & fo.153 col.4
5 Vos estis sal terræ. &c. Vos estis lux mundi, &c. To.2.fo.160 col.2. & 3
5 Non veni soluere legem, sed adimplere. To.1. fo.2. col.4
5 Qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. To.2 fo.9.col.1
5 Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proijce abs te. To.2.fo.168.col.2
5 Ego autem dico vobis, non iurare omnino. To.2.fo. 402.col.2
5 Qui Solem suum oriri facit super bonos, & malos, &c. To.2.fo.290.col.4
6 Cū facis eleemosynā, noli tuba canere ante te, &c. To.2.fo.247.col.1
6 Tu autem cum oraueris, intra in cubiculū tuū, etc. To.2.fo.93.col.2
6 Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum, &c. Et ne nos inducas in tentationem: sed libera nos à malo. To.2.fo.79.col.4. & fo.171. col.1. & fo.172.col.1. & fo.288.col.1
6 Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. To.2.fo.261.col.2
6 Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. To.2.fo.414.col.2. & fo.420.col.3
6 Respicite volatilia cœli, etc. To.1.fo.258.co.3. et 4
6 Et hæc omnia adijcientur vobis. To.1.fo.291.col.2
6 Nolite ergo soliciti esse in crastinum. To.1.fo.249. col.3
7 Nolite iudicare, & non iudicabimini. To.1.fo.93. col.4
7 In quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini. To.1.fo. 93.col.4
7 Nolite sanctum dare canibus. To.1.fo.136.col.2
7 Arcta via est, quæ ducit ad vitam. To.1.fol. 223 col.3
7 Non potest arbor bona fructus malos facere, &c. To.2 fo.67.col.3. & fo.115.col.3
7 Nunquam noui vos. To.2.fo.389.col.3
9 Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris? &c. To.2.fo.346.col.3
9 Si tetigero tantum vestimentum eius, salua ero. To.2.fo.346.col.4
10 Gratis accepistis, gratis date. to.1.fo.9.col.2.
10 Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam, &c. to.1.fo.241.col.1. & fol.288. col.2.
10 Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. to.2.fo.164.col.1
10 Estote ergo prudentes sicut serpentes. to.2.fo.144. col.4. & fo.164.col.1.
10 Qui potum dederit vni ex minimis istis. &c. to.1. fo.290.col.3. & fol.307.col.4
11 Ecce ego mitto Angelum meum, &c. to.2.fol.315. col.3.
11 Qui habet aures audiendi, audiat. To.1.fo.224. col.1. & To.2.fo.248.col.3. & fo.270.col.1
11 Abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. To.1.fo.276.col.2
11 Nemo novit filium nisi pater, neque patrem quis novit nisi filius, &c. To.1.fo.6.col.2
11 Venite ad me oēs, qui laboratis, et onerati estis, etc. To.2.fo.166.col.3. & fo.290 col.2
11 Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. To.2.fo.290.col.2. & fo.314.col.4
12 Non remittetur ei neque in hoc sæculo, neque in futuro. To.2.fo.124.col.4. & fol.128.col.1
12 Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, &c. To.2.fo.67.col.1. Et fo.92.col.4
12 Cum autem immundus spiritus exierit ab hoīe, etc. To.2.fo.145.col.2
15 Non quod intrat in os, coinquinat hominem. To.2. fo.10.col.4
15 Et ecce mulier Chananæa, &c. To.2. fol.351. col.4
16 Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. To.2 fo.155.col.2
16 Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, &c. To.1.fo.236.col.2. & To.2.fo.76.col.1
18 Quicunque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in regno cœlorū. To.1.fo.297.co.1
18 Angeli eorum in cœlis semper vident faciem patris, &c. To.2.fo.315.col.4
18 Si autē peccauerit in te frater tuus. To.1.fo.191. col.2. & To.2.fo.118.col.2
19 Si autem vis ad vitam ingredi, serua mandata. To.2.fo.398.col.3
19 Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, &c. To.1 fol.289.col.2. & To.2.fo.76.col.1
19 Dives difficile intrabit in regnum cœlorum. To.1. fo.279.col.1
19 Centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. To.2.fo.352.col.3
20 Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias, qui exijt primo mane conducere operarios in vineam suam, &c. To.1.fo.31.col.2
22 Omnia parata, venite ad nuptias. to.2.f.95.col.1
22 Et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. to.2.fo.142.col.3
22 Diliges Dñm Deum tuum ex toto corde tuo, &c. to.2.fo.95.col.1. & fo.390.col.3. & fo.399. col.2
23 Nolite vocari rabbi, unus est enim magister vester, &c. to.2.fo.170.col.3
24 Vbicunque fuerit corpus, illic congregabuntur & Aquilæ. to.2.fo.212 col.2
25 Prudentes virgines acceperunt oleum in vasis suis, &c. to.2.fo.152.col.1
26 Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. to.1. fo.136.col.2
26 Si possibile est, transeat à me calix iste. to.1 fo.275. col.2
26 Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu. to.1. fo.74.col.2. & to.2.fo.367.col.3. & 4
26 Discipuli, relicto eo, fugerunt. to.1 fo.281.col.3

Universidad de Deusto
Biblioteca

MARCI.

Ca.1. IN qua mensura mensi fueritis, remetietur uobis. to.2.fo.71.col.1.& 2
8 Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me.to.2.fo.348.col.4
10 Difficile qui pecunias habent in regnum Dei introibunt.to.1.fo.290.col.4
13 Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, quẽ qui inuenit hõ, uadit.&c.to.2.f.296.c.2
14 Reiecta sindone, nudus profugit ab eis.to.1.fo.281.col.1
16 Linguis loquentur nouis, serpentes tollẽt, &c.to.2.fo.14.col.4

LVCAE.

Ca.1 NOmen Virginis Maria.to.2.fo.174.col.1
1 Dominus tecum.to.2.fo.181.col.2
1 Inuenisti.n.gratiam apud Deum.to.2.fo.176.col.4
1 Ecce ancilla Domini, &c. tom.2.fo.175.col.4.& fo.183.col.2
1 Exurgens autem Maria abijt in Montana cum festinatione, &c.to.2.fo.175.col.4
1 Vnde hoc mihi, ut ueniat mater Domini mei ad me? &c.to.2.fo.183.col.1
1 Ecce enim ut facta est uox salutationis tuæ in auribus meis, &c.to.2.fo.335.col.1
2 Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis.to.2.fo.414.col.1
2 Vocatũ est nomen eius Iesus, etc.to.2.fo.312.col.4
2 Et in signum, cui contradicetur, &c.tom.2.fo.140.col.2
2 Et tuam ipsius animam pertransibit gladius.tom.2.fo.176.col.1
3 Facite fructus dignos pœnitentiæ.to.2.fo.413.col.3
5 Duc in altum, & laxate retia uestra in capturam.to.1.fo.255.col.2.& to.2.fo.7.col.2
6 Mensuram bonã, & confertã, & coagitatã, et superefluentẽ dabunt in sinũ uestrum.to.2.fo.295.co.3
8 Vobis datum est nosce mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis.to.1.fo.276.col.3
9 Nihil tuleritis in uia, neque uirgam, &c.to.1.fol.262.col.1.& fo.306.col.1.& 2
9 Si quis uult post me uenire, abneget semetipsum, &c.to.2.fo.50.col.3
10 In eadẽ aũt domo manete edentes, & bibentes, quæ apud illos sunt.to.1.fo.282.col.4.et fo.290.col.2
10 Dignus est.n. operarius mercede sua.to.1.fol.243.col.1
10 Verumtamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus uobis subijciuntur.to.2.fo.17.col.1
10 Et ipse intrauit in quoddã castellum, et mulier quædam.etc.to.2.fo.355.col.3.et 4.& fo.359.col.2
10 Martha Martha solicita es, & turbaris erga plurima, &c.to.2.fo.256.col.3
10 Porrò unum est necessarium.to.1.fo.229.col.1.& fo.234.col.2.& to.2.fo.247.col.3
10 Maria optimã partẽ elegit, etc.t.2.f.361.c.1.et 2.
11 Amice cõmoda mihi tres panes.to.2.fo.171.col.4
11 Si in digito Dei eijcio dæmonia.to.2.fo.388.col.3
11 Cũ fortis armatus custodit atriũ suũ.t.2.f.134.c.3
11 Decimatis mentam, & ruã, & omne olus, & præteruis iudicium, &c.to.2.fo.416.col.1
12 Destruam horrea mea, & maiora faciam. to.2.fo.76.col.4
12 Ignem ueni mittere in terram, etc.to.1.fo.210.co.4 & to.2.fo.142.col.4
14 Et cœperunt simul omnes excusare. primus dixit ei. Villam emi, &c.to.2.fo.140.col.1
14 Compelle intrare.to.2.fo.57.col.3.& fo.153.col.4
14 Si quis uenit ad me, & non odit patrem suum, &c. to.2.fo.404.col.2
14 Qui non renuntiat omnibus, quæ possidet, &c. to.1.fo.258.col.3.& fo.295.col.3
15 Quæ mulier habens dragmas decem, si perdiderit dragmam unam, &c.to.2.fo.134.col.1
16 Facite uobis amicos de mammona iniquitatis, &c. to.1.fo.262.col.1, & fo.300.col.1
17 Regnum Dei intra uos est.to.1.fo.216.col.3.et fo.227.col.1.& 2.et to.2.fo.271.col.4
17 Duo in lectο uno; unus assumetur, et alter relinquetur: duæ erũt, etc.to.2.fo.305.co.3.et f.317.co.1
18 Quoniam oportet semper orare, et nõ deficere.to.1.fo.246.col.4.et to.2.fo.47.col.4.et fo.350.col.1
21 Attendite autem uobis, ne forte grauentur corda uestra in crapula, &c.to.2.fo.414.col.1
21 In patientia uestra possidebitis animas uestras. tom.1.fo.216.col.4.& fo.222.col.4
22 Hoc facite in meam commemorationem. to.2.fol.306.col.2
22 Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis, & ego dispono uobis, etc.to.1.fo.233.col.1.& 4.& fo.234.col.2.& 3.& to.2.fo.100.col.1
22 Sed nunc qui habet sacculum, tollat similiter et peram, &c.to.1.fo.241.col.4, & fo.242.col.2, & fo.260.col.3, & fo.292.col.2
24 Nonne cor nostrum ardens erat in nobis? &c.to.2.fo.257.col.2
24 Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerẽt scripturas. to.1.fo.224.col.2, & to.2.fo.268.col.4

IOHANNIS.

Ca.1 ERat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum.to.2.fo.248.col.3
1 Non sum dignus, ut soluam eius corrigiam calceamenti.to.1.fo.273.col.1.& fo.300.col.1
2 Quid mihi, & tibi est mulier? to.2.fo.159.col.4, & fo.345.col.3
2 Implete hydrias aqua.to.1.fo.37.col.4
2 Omnis homo primum bonum uinum ponit, &c.to.2.fo.72.col.1
3 Qui enim de terra est, de terra loquitur. tom.2.fol.250.col.1
4 Fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem.to.2.fo.348.col.1
4 Qui biberit ex hac aqua, sitiet iterum, qui uerò biberit ex aqua, quam ego dabo ei, &c.to.1.fo.35.col.2

4 Aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in uitam æternam.to.2.fo.251.col.3
4 Spiritus est Deus, & eos, qui adorant eum, in spiritu, & ueritate oportet adorare.to.2.fo.243.col.2
5 Vis sanus fieri? to.2.fo.353.col.1
6 Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in uitam æternam.to.1.fo.226.col.1
6 Eum qui uenit ad me, non eiciam foras. to.2.fol.245.col.1
6 Domine ad quem ibimus? uerba uitæ æternæ habes.to.2.fo.295.col.4
8 Inclinans se deorsum, digito scribebat in terra.to.2.fo.364.col.1
8 Vade, & iam amplius noli amplius peccare.to.1.fo.136.col.1
8 Si ergo filius uos liberauerit, uerè liberi eritis. to.2.fo.296.col.1
8 Qui ex Deo est, uerba Dei audit, &c.to.1.fo.224.col.1
8 Antequam Abraam fieret, ego sum. to.2.fo.266.col.3.& 4
9 Fecit lutum ex sputo, & liniuit lutum super oculos eius.to.2.fo.73.col.1.
9 Vade, laua in natatoria siloe, &c.to.1.fo.35.col.2
9 Peccatores Deus non audit.to.2.fo.14.col.3
10 Ego sum ostium, per me si quis introierit, saluabitur, &c.to.1.fo.228.col.2.& to.2.fo.242.col.3 & fo.269.col.2
10 Et ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. to.2.fo.390.col.1
11 Domine quem amas infirmatur.to.2.fo.363.col.3
12 Sed quia fur erat, & loculos habens. to.1.fo.292.col.1.
12 Benedictus qui uenit in nomine Domini Rex Israel. to.1.fo.296.col.4
12 Qui amat aĩam suam, perdet eã.to.2.fo.259.col.1
12 Si quis mihi ministrat, me sequatur. to.1.fol.288.col.3
13 Si non lauero te, non habebis partem mecum.to.1.fo.142.col.2
13 Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lauet. to.2.fo.243.col.4
13 Et 21. Domine quis est qui tradet te? to.2.fo.365.col.4
14 In domo Patris mei mansiones multæ sunt.to.1.fo.233.col.3
14 Ego sum uia ueritas, & uita.to.2.fo.274.col.2
14 Spiritum ueritatis, quem mundus non potest accipere, &c.to.1.fo.213.col.4
14 Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, &c. to.1.fo.224.col.3.& to.2.fo.260.col.3
14 Venit enim Princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.to.1.fo.44.col.3
15 Hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem, sicut dilexi uos.to.2.fo.164.col.1
15 Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis, &c.to.1.fo.280.col.3.& to.2.fo.163.col.4
16 Cum autem uenerit ille spiritus ueritatis, docebit uos omnem ueritatem.to.1.fo.227.col.4
16 Modicum, & non uidebitis me, & iterum modicũ & uidebitis me.to.2.fo.349.col.2
16 Hæc locutus sum uobis, ut in me pacem habeatis, in mundo pressuram habebitis.to.2.fo.296.col.1
17 Ego te clarificaui super terram. to.1.fo.228.col.1
17 Vt omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, &c.to.1.fo.79.col.2
19 Consummatum est.to.2.fo.410.col.3.
20 Noli me tangere.to.2.fo.374.col.1.&.2
21 Dixit eis Simon Petrus, Vado piscari. to.1.fol.291.col.3
21 Simon Petrus cum audisset, quia Dominus est, tunica succinxit se. Alij autem discipuli nauigio uenerunt.to.1.fo.235.col.3
21 Sic eum uolo manere donec ueniam, quid ad te? tu me sequere, &c.to.2.fo.256.col.3

ACTORVM.

Ca.1. In omni tempore, quo intrauit, & exiuit inter nos Dominus Iesus.to.2.fo.418.col.2
4 Sed erant illis omnia communia. tom.1.fol.291 col.3
12 Petrus ad se reuersus dixit.to.2.fo.243.col.3
17 In Deo.n.uiuimus, & mouemur, & sumus. to.1.fo.13.col.4
20 Beatius est magis dare, quã accipere. to.1.fo.264.col.1.& fo.307.col.1

EPISTOLAE AD ROMA.

Ca.1. Inuisibilia.n. Dei à creatura mundi per ea quę facta sunt, intellecta conspiciuntur, &c. to.1.fol.14 col.1 & to.2.fo.148.col.1.& fo.315.co.1.& fo.255.col.2
5 Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio uerò spem. tom.1.fol.110.col.2
6 Si autem mortui sumus cum Christo, credimus, q simul etiam uiuemus cum Christo.tom.2.fol.162.col.4
6 Habetis fructum uestrum in sanctificationem, finẽ uero uitã æternã.to.2.fo.162.col.4
7 Nam uelle adiacet mihi; perficere autem bonum nõ inuenio.to.1.fo.251.col.3
7 Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. to.1.fo.119.col.3
8 Si enim secundum carnem uixeritis, moriemini, si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis. to.2.fo.162.col.4.& to.248.col.4
8 Existimo enim, quod non sint condignæ passiones huius temporis, &c.to.2.fo.162.col.3.& fo.227 col.3
8 Quid oremus sicut oportet, nescimus. to.1.fo.94.col.2
8 Scimus autem, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum; to.2.fo.353.col.2
8 Quos autem prædestinauit, hos & uocauit, & quos uocauit, hos & iustificauit.to.2.fo.165.col.1
9 Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro fratribus meis.to.2.fo.80.col.3
11 *Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. to.1. fo.6.col.3*
12 *Vt probetis quæ sit uoluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta.to.2.fo.47.col.3*
12 *Non plus sapere, quàm oportet sapere, &c.tom.2. fo.161.col.2*
12 *Odientes malum, adhærentes bono, &c.tom.2. fol. 161.col.2*
12 *Non uosmetipsos defendentes charissimi, &c. to.2. fo.161.col.2*
13 *Nemini quicquam debeatis, nisi ut inuicem diligatis.to.1 fo.265.col.3, & to.2.fo.404.col.3*
13 *Qui enim diligit proximum, legem implenit.tom.2. fol.161.col.2*
13 *Abijciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, &c.to.2.fo.160.col.4*
14 *Tu quis es, qui alienum seruum iudicas? to.1.fo.93 col.4*
14 *Non est enim regnum Dei esca, & potus; sed iustitia, & pax, & gaudium in spiritu sancto.tom.1.fo. 216.col.3, & fo.225.col.2*
14 *Omne quod non est ex fide, peccatum est.tom.1.fo. 94.col.1*
15 *Deus autem spei repleat nos omni gaudio, &c. to.2. fo.161.col.1*

PRIMAE AD CORIN.

Ca.1. *Confirmabit uos usq; in finem sine crimine.to.2. fo.163.col.2*
2 *Spiritualis autem iudicat omnia.to.2.fo.113.col.3*
3 *Vnusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem to.2.fo.418.col.2*
3 *Sapientia enim huius mundi stultitia est apud Deũ. to.1.fo.229.col.3*
4 *Nolite ante tempus iudicare, &c.to.2.f.161.col.1*
4 *Spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, et hominibus.to.1.fo.192.col.1*
6 *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.to.2. fo.66.col.4*
6 *Qui autem adhæret Domino, unus spiritus est.to.2. fo.310.col.4*
6 *Qui autem fornicatur, in corpus suum peccat to.1. fo.168.col.1*
9 *Nescitis, quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt? to.1.fo.269.col.4*
9 *dispensatio mihi credita est.to.1.fo.265.col.4*
9 *Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me seruum feci, &c.to.1.fo.263.col.3*
9 *Sic currite, ut cumprehendatis.to.2.fo.161.col.3*
10 *Vt non simus cõcupiscentes malorum.to.2.fo.163. col.1*
10 *Tentatio uos non apprehendat, nisi humana.tom.1. fo.91.col.2*
11 *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.to.2.fo. 418.col.4*
11 *Caput uero Christi Deus.to.1.fo.7 col.1*
11 *Quicunque manducauerit panem hunc, uel biberit calicem Domini indigne, &c.to.1.fo.136.col.2, & fo.142.col.1, & fo.149.col.1*
12 *Diuisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus.to.2.fo.163.col.1*
12 *Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primũ Apostolos, &c.exinde gratias curationum opitulationes, &c.to.1.fo.266.col.4*
13 *Charitatem autem non habuero, nihil sum.to.1 fo. 173.col.3*
13 *Charitas patiens est, benigna est, &c.tom.2 fo.71. col.1, & 2, & fo.161.col.3*
13 *Non quærit quæ sua sunt.to.1.fo.200.col.2, et to. 2.fo.40.col.2*
13 *Charitas nunquam excidit.to.2.fo.245.col.1*
13 *Cum autem uenerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est.to.2.fo.84.col.3*
13 *Videmus nunc per speculum in ænigmate, &c.to.1. fo.139.col.1*
13 *Nunc cognosco ex parte, &c.to.2.fo.358.col.4*
13 *Maior autẽ horum est charitas.to.2.fo.267. col.1*
15 *Gratia Dei sum id quod sum, & gratia eius in me uacua non fuit.to.2.fo.163.col.1*

SECVNDAE AD CORIN.

Ca.3. *Sufficientia nostra ex Deo est.to.2.fol.163.col.1*
3 *Nos uerò omnes, reuelata facie gloriam Domini speculãtes, &c.to.1 fo.24.col.4, & 10.2 fo.310. col.4*
4 *Affligimur, sed non destituimur.to.1.fo.260.col.4*
5 *Sine mente excedimus Deo, &c.to.2.fo.301. col.1*
6 *Adiuuantes autem exhortamur, ne in uacuum gratiam Dei accipiatis, &c.to.1.fo.8.col.3*
6 *Vt castigati, & non mortificati.to.2.fol.161.col.3*
6 *Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo.tom.2. fo.389.col.2*
7 *Sæculi autem tristitia mortem operatur.tom.2.fo. 59.col.3*
11 *Ipse enim Sathanas transfigurat se in Angelum lucis.to.2 fo.52 col.3*
11 *In itineribus sæpe, periculis fluminum, periculis latronum.to.1.fo.291.col.4*
12 *Scio hoiem in Christo ante annos quatuordecim, siue in corpe nescio, siue extra corpus, etc.t.1.f.23.c.1*
12 *Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, etc. to.2.fo.161.col.3, & fo.351.col.1*
12 *Quando enim infirmor, tunc fortior sum.tom.2. fol. 273.co 2.*

AD GALATAS.

Ca.1 *Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.to.1.fo.94 col.2*
2 *Viuo ego, iam non ego, uiuit uerò in me Christus. to.1.fo.216.col.3, & to.2.fo.261.col.3*
3 *Lex propter transgressores posita est.to.2. fol.163. col.1*
4 *Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret.to.1. fo.2.col.3*
4 *Itaque iam non est seruus, sed filius, &c.tom.2.fol. 161.c l.1*
4 *Eice ancillam, & filium eius.to.2.fo.161.col.4*
5 *Vos enim in libertatem uocati estis fratres.to.2. fo. 114.col.2*
5 *Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem.to.2.fo.163.col.4*
5 *Fructus autem spiritus est, charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, &c.to.1.fo.36.col.4*
5 *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum uitijs, & concupiscentijs.to.1.fo.196.col.4*
6 *Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, &c. to.2.fo.419.col.4*
6 *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.to.2.fo.163.col.2*
6 *Si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit.to.2.fo.341.col.1*
6 *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. to.2.fo. 257.col.4*

AD EPHESIOS.

Ca.3 *Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi, & illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi à sæculis in Deo, qui omnia creauit, ut innotescat principibus, & potestatibus, in cœlestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei.to.1.fo.11.col.3*
3 *Flecto genua mea ad Patrem domini nostri Iesu Christi, ex quo, &c.to.1.fo.58.col.4, & to.2.fol. 218.col.3*
3 *In charitate radicati, & fundati.to.2.fo.163.col.2*
3 *Vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, &c.to.1.fo.202.col.2*
4 *Solliciti seruare unitatem spiritus in uinculo pacis. to.2.fo.163.col.2*
4 *Qui descendit, ipse est & qui ascendit, &c.to.2. fol. 349.col.4*
4 *Qui furabatur, iam non furetur, magis autem laboret.to.2.fo.163.col.3*
5 *Ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, &c.to.2.fo.161.col.4*
5 *Omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod est idolorum seruitus).to.1.fo.96.co.3*
5 *Nolite inebriari uino, in quo est luxuria. tom.2.fol. 163.col.3*
6 *State ergo succincti lumbos uestros in ueritate, &c. to.2.fo.163.col.3*
6 *Et calciati pedes in præparationem Euangelij pacis. to.1.fo.272.col.3*

AD PHILIPPENSES.

Ca.1 *Repleti fructu iustitiæ per Iesum Christum in gloriam, & laudem Dei, &c.to.2.fo.163.col.3*
1 *Cupio dissolui, & esse cum Christo.tom.1.fol.280. col.2*
2 *humiliauit semetipsum factus obediens, &c.tom.2. fol:162.col.1*
3 *Quorum Deus uenter est, & gloria in confusione ipsorum, &c.to.1.fo.120.col.2, & to.2.fol.163. col.4*
3 *Nostra autẽ conuersatio in cœlis est.to.2.fol. 243. col.2*
4 *Modestia uestra nota sit omnibus hominibus.tom.2. fo.161.col.1, & fo.169.col.1*
4 *Non quia quæro datum, sed requiro fructum abundantem, &c.to.1.fo.264.col.2*

AD COLOSSENSES.

Ca.1 *In omni tempore bono fructificantes. tom.2. fol. 163.col.4*
3 *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens, quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram.to.1.fol. 10.col.1*
3 *Et pax Christi exultet in cordibus uestris, &c.to.2. fo.161.col.3*
3 *Patres nolite ad indignationem prouocare filios uestros, &c.to.2.fo.417.col.1*

PRIMAE AD THESSALONIC.

Ca.2 *Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ nonne uos? &c.to.1.fo.11.col.1*
4 *Hæc est uoluntas Dei, sanctificatio uestra. to.2. fol. 161.col.4*
4 *Nullius aliquid desideretis.to.1.fo.264.co.2, et fo. 306.col.3*
5 *Omnia probate, quod bonum est, tenete, &c.tom.2. fo.418.col.4*

SECVNDAE AD THESSALON.

Ca.3 *Si quis non uult operari, nec manducet.to.1. fo. 264.col.3*
3 *Audiuimus enim inter uos, quosdam ambulantes in quietè, nihil operantes, &c.to.1.fo.268.col.2, & fo.271.col.1*

PRIMAE AD TIMO.

Ca.1 *Finis autem præcepti est, charitas de corde puro, &c. to.1.fo.110.col.3, & fo.277.col.3, et to. 2.fo.158.col.4*
1 *Regi autem sæculorum immortali, inuisibili, soli Deo honor, &c.to.2.fo.160.col.4*
4 *Corporalis exercitatio ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia utilis est.to.1.fo.217.col.3, & 4, & to.2.fo.54.col.1*
6 *Nihil enim intulimus in hunc mundum, &c. to.1, fo.162.col.3*
6 *Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.to.1.fo.305.col.4*

SECVNDAE AD TIMO.

Ca.2 *Nemo militans Deo, implicat se negotijs sæcularibus.to.2.fo.166.col.3*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere.to.1.fo.265.col.4
3 Instabunt tempora periculosa.to.1.fo.255.col.1
4 Reposita est mihi corona iustitiæ.to.2.fol.146.col.1

AD TITVM.

Ca.2 IN omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum,&c.to.2.fo.418.col.2
2 Vt abnegantes impietatem, & sæcularia desideria, sobriè,& iustè,& piè uiuamus.tom.1.fo.41.col.1, & to.2.fo.169.col.1

AD HEBRAEOS.

Ca.1 QVi cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius.to.1.fo.276.col.4
1 Et adorent eũ omnes angeli Dei.to.2.fol.336.col.3
1 Nonne omnes sunt administratorij ipsius in ministerium missi,propter eos,&c.to.1.fo.104.col.4
2 Sancti per fidem uicerunt regna.to.2.fol.164.col.2
4 Viuus est sermo Dei,& efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti.to.2.fo.243.col.2
5 Didicit ex iis,quæ passus est,obedientiã.to.1.fo.107.colum.3
7 Assimilatus autem filio Dei,manet sacerdos in perpetuum.to.2.fo.164.col.3
7 Si ergo cõsummatio per sacerdotiũ leuiticũ erat,&c. to.1.fo.297.col.1
9 In qua urna aurea habens manna;& uirga Aaron, &c.to.1.fo.207.col.3
9 Per proprium sanguinem introiuit semel in sancta. to.2.fo.161.col.4
10 Voluntariè enim peccantibus nobis, post acceptam notitiam ueritatis, iam non relinquitur nostra pro peccatis.to.1.fo.136.col.1

IACOBI.

Ca.1 SI quis autem uestrum indiget sapientia, postulet à Deo,qui dat omnibus affluẽter.to.1.fo.230.col.3
1 Vnusquisque uerò tentatur à concupiscentia sua abstractus,& illectus: deinde concupiscentia,cum conceperit, parit peccatum,&c.to.1.fo.69.col.4
1 Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est,descendens à patre luminũ,&c.to.1. fo.8.col.4,& fo.56.col.4,& fo.210.col.3
1 Sit autem omnis homo uelox ad audiendum; tardus autem ad loquendum,&c.to.2.fo.162.col.2
1 Estote autem factores uerbi, & non auditores tantũ, fallentes uosmetipsos.to.2.fo.398.col.4
1 Religio munda,& immaculata apud Deum,& patrẽ,hæc est,uisitare pupillos,&c.to.2.fo.162.co.2
2 Quicunque autem totam legem seruauerit, offendit autem in uno,factus est omnium reus.to.1.fo.135 col.1,& to.2.fo.404.col.4

PRIMAE PETRI.

Ca.2 VOs autem genus electum,regale sacerdotiũ,gẽs sancta,&c.to.2.fo.160.col.2,& fo.321.col.1
2 Obsecro uos, tanquam aduenas, & peregrinos,&c. to.2.fo.162.col.1
2 Christus passus est pro nobis, uobis relinquens exemplum,&c.to.2 fol.162.col.1
3 Si quid patimini propter iustitiã, beati.to.2.fo.162. colum.4
4 Si quis ministrat,tanquam ex uirtute,quam administrat Deus.to.2.fo.162.col.2
5 Humiliamini sub potẽti manu Dei,&c.to.2.fo.162. colum.3

PRIMAE IOAN.

Ca.2 OMne quod est in mundo,aut concupiscentia carnis,&c.to.2.fo.55.col.4
3 Qui odit fratrem suũ homicida est.to.2.fo.162.col.3
4 Qui manet in charitate,in Deo manet,& Deus in eo. to.2.fo.293 col.1
4 Perfecta charitas foras mittit timorẽ. to.1.fo.215. col.2,& 3.& 4.& to.2.fo.261.col.1
4 Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deũ, diligat & fratrem suum. to.2.fo.71.col.3, & fol. 162.col.2
5 Mandata eius grauia non sunt.to.2.fo.399.col.1
5 Hæc est uictoria, quæ uincit mundum, fides nostra. to.2.fo.162.col.1
5 Tres sunt,qui testimonium dant in cœlo; Pater, Verbum, & Spiritus sanctus; & hi tres, unum sunt: Et tres sunt qui testimonium dant in terra; Spiritus,aqua,& sanguis.tom.1.fol.22.col.1,& 2.& to.2.fo.22.col.4

SECVNDAE IOAN.

Ca.1 VIdete uosmetipsos,ne perdatis quæ operati estis to.2.fo.420.col.2

APOCALYPSIS.

Ca.1.21,EGo sum α, & ω. principium, & finis.to.2. & 22. fo.412.col.4
1 Fui in spiritu in dominica die.to.2.fo.243.col.2
1 Et in medio septem candelabrorum aureorum, similem filio hominis,&c.to.2.fo.152.col.2
2 Habeo aduersum te pauca,quòd charitatem tuã primam reliquisti.to.2.fo.51.col.3
3 Qui habet clauem Dauid,qui aperit, & nemo claudit,claudit & nemo aperit.to.1.fo.15.col.1,&.3
3 Quia dicis,quod diues sim, & locupletatus, & nullius egeo,&c to.2.fo.129.col.1
3 Suadeo tibi emere à me aurum ignitum,&c.tom.2. fo.249.col.1
3 Collyrio munge oculos tuos, ut uideas. to.2.fo.151, colum.1
4 Sedes posita erat in cœlo, &c. Et qui sedebat, similis erat aspectu lapidis,&c.to.2.fo.319.col.3
4 Et in medio sedis,& in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante,& retrò &c.to.1.fo.28.co.1
5 Et uidi in dextera sedentis super thronũ librum scriptum

ptum intus,& foris.to.1.fo.67.col.3
5 Ecce uicit Leo de tribu Iudã,radix Dauid, aperire librum,& soluere septem signacula eius. Et uidi,& ecce in medio throni,& quatuor animalium,& in medio seniorum Agnum stantem, tanquam occisum, habentem cornua septem, & oculos septem, qui sunt septem spiritus Dei missi in omnem terram. to.1.fo.7.col.3,& fo.10.col.1
5 Dignus es Domine accipere librum,& aperire signacula eius,quoniã occisus es,&c.to.2.fo.160.col.1, & fo.240.col.4,& fo.308.col.1
6 Sol factus est niger tanquam saccus cilicinus. to.2.fo. 275.col.1
6 Et cœlum recessit, sicut liber inuolutus; & omnis mons,& insulæ,&c.to.2.fo.329.col.2
7 Vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis,habentem signum Dei uiui,& c.to.1.fol.45 col.2,& fo.46.col.1
7 Benedictio,& claritas,& sapiẽtia,&c.to.2.fo.159. colum.4
8 Væ,uæ,uæ habitantibus in terra.to.2.fol.173.col.1, &.2
12 Signum magnum apparuit in cœlo; mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus eius,&c.tom.1.fol.40. col.3.& fo.42.col.4,& fo.44.col.4,& tom.2.fo. 226.col.4,& fo.331.col.4
14 Nemo poterat dicere canticum,nisi illa centum quadraginta quatuor millia,&c.to.2.fo.160.col.3
14 Opera enim illorum sequũtur illos.to.2.fo.273.col.2
16 Vidi de ore Draconis,& de ore bestiæ,& de ore pseudo prophetæ,&c.to.2.fo.401.col.3
17 Vidi turbam magnam,quam dinumerare nemo poterat,&c.to.2.fo.159.col.3
18 Vidi angelum alium descendentem de cœlo, habentẽ potestatem magnam,etc.to.2.fo.174 col.4
20 Libri aperti sunt,et alius liber apertus est, qui est uitæ.to.1.fo.26.col.3
21 Vidi sanctam ciuitatem Ierusalem nouam,etc.to.2. fol.158.col.1
21 Sustulit me in spiritu,etc.Et duodecim portæ, duodecim margaritæ sunt per singulas,etc. tom.1.fo.24. col.1
22 Et ostendit mihi fluuium aquæ uiuæ splendidum,etc. to.1.fo.1.col.1,et to.2.fo.325.col.3
22 Lignum uitæ afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum,et folia ligni ad sanitatem gentium.to.1.fo.37.col.1, et to.2.fo.193. col.3
22 Beati qui lauant stolas suas in sanguine Agni, ut sit potestas eorum,etc.to.2.fo.231.col.2

INDEX AVTORITATVM SACRAE PAGINAE

per seraphicum Doctorem, S. Bonauenturam, in utroquè suorum opusculorum uolumine expositarum finitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVONIAM OMNIA RECTE VIX FIERI POSSVNT, PRAESERTIM IN hac cudendorum librorum arte: maximè quum uetustiora huius. S. Doctoris exemplaria mendis fuerint quamplurimis referta. Ea propter simplicium lectorum utilitati consulentes, omnia prorsus errata (ut hic adnotantur perlegenda) emendauimus. Primo numero folium, secundo columnam, tertio uerò lineam demonstrante.

Fol.4.Col.3.Lin.7.decolorat 4.3.43 sed præter illum.4.4.45.salutarium.5.2.14.præsagiebatur.5.2.22.præfigurabatur. 5.2.30.sacrificium offerendum.6.1.45.carnalitatis.7.3.24.inops,8.1.17.nō modo uincere, 9.2.23.reuersionem,10.1.42.modestia 11.1.11.Psal.80 12.4.44.auferetur,11.1.23.distribuitur donum.13.1.in margine.ad,donum intellectus,14.3.33.descendit per 9.gradus,15.1.28.erit iustitia,15.1.29.non iudicandum,15.1.29.iudicabit, 15.3.11.primæ diei, 15.3.39.& alio modo, 15.3.45. Thearchicus,15.4.32.hæc lux,16.3.30.trinitatis mysterium,17.4.25.arrogantiam,18.3.55.& hoc est,18.4.13.pernium,19.1. 10.iudex,19.4.9.cardinibus,20.1.16.nostræ mentis hemisphærio,20.1.16.correspondet,20.3.59.unius Dei,20.4.36.lasteum 21.1.34.prophetis,21.1.36.morbus,22.1.23.dicit Ioan.22.1.in marg.Ioan.12,22.3.7.ab ala,23.2.50.& Iliseum, 23.2.52.unde Elisæus,24.2.41.est esse simpliciter,24.4.5.ego dico,25.2.30.precedit productionē dissimilis, 27.1.13.sculptile, 27.4.59. altæ leuatæ,28.1.33.sed quomodo habet,29.4.6.dilata,30.3.46.de isto, 30.4.50.correspondentia,31.1.9.hic, 32.1.60.septenarius,32.1.in marg.archetypus,32.1.43.tempora,32.4.22.chersonam,15.1.in marg.ad sacrificium, 35.3.27.dicebatur prius, 35.4.2.consuerunt,36.1.37.erant,36.3.23.solatia,36.4.43.pax. patientia,39.2 34.hemisphærio,40.1.59.Sisaram, 41.2.33.totū illud,videlicet,ipse legislator, est legendum in margine, 41.3.25.triumphando. 42.3.38.a iudicando, 43.2.27.illuminatiui, 43.3.16.totum illud,hoc dicit secundū unam opinionem, legatur in marg.44.3.in marg.pœnitus erradicanda, 45.2.12.erūt 144, 46.3.33.amantissimus,46.4.4.exercitia,46.4.49.memoria,48 3.7.non adstipulatur,49.1.2.sicūt loquuntur,49.2.22.ulterius considerari.49.1.ult.potente,50.2.31.adeō,50.2.32.ut peccare,51.1.19.nascerentur, 52.3.7.restaurat, 53.3.4.quid amor, 54.4.2.potest,55.1.25.constella reuelat,56.1.22.de dispari,56.1.56.non à coniugibus,56.1.37 est nuserans,59.2.17.correspōder,19.1.43.potentissimæ,57.2.8.sulme,63.2.35.cognitio,65.2.in marg.corrumpit,63.2.4.traductionem,63.4.27.ordinatur, 70.1.40.exercitum,75.4.24.particeps,79.2.5.tendit in prox.80.2.penult.occasionem, 80.3.15.curarentur, 80.3.19.gratiam, 80.3.34.habeat,bis legatur.82.2.28.uel saltem,85.1.7.suscipi,85.2.28.subdiaconis, diaconis,86.4.22.ut boni, 86.4.48.oportet,quòd iudex noster,87.1.51.punibile,87.4.ult.sapientia,88.1.37.a fece luxuriæ,89.1.43.finem,90.2.36.aliquid Deo,91.2. 52.sic est Aug. 93.4.9.temeraria, 94.4.58.hæc duo, 96.2.33.tumor, 96.2.35.tumor, 96.4.27.obduratio, 96.4.37.obduratio, 98.3.33.quod est mortuus,98.3.35.à Gen 98.3.47.ante Spiritus sancti,98.4.4.aris,98.4.4.genitaliacus, 104.2.in marg.angelorum mutua actio,107.4.in marg.Christi,110.2.10.spes est,113.1.21.amoris, 115.3.13.delentur quod non, 117.2.19.est instantis,117.2.18.generaliter,119.4.in marg.peccati,121.2.ult.facit, 125.4.31.satisfactionis, 126.1.18.discretionis, 127.1.31. fugeat.127.1.34.fugit.127.4.9.peccata, 127.4.10 hominis, 128.2.28.cum consanguinea, 129.2.55.iurare, 129.4.2.secundam, 130.4.5.præsentium,131.2.7.inclusionis,131.2.27.partic ps esse,132.1.ult.habuerit in maritum, 134.1.penitentiarum est,134.2.20.iudica,134.3.36.monastico,135.4.37.munitione,138.3.45.discretus.141.3.32.orant, 142.4.7.dubitaret 143.1.57.perdidi,145.1.24.meritates.146.3.1.negligens,148.2.16.uera palma,148.2.33.subsistentia,148.2.35.cōdonans, 148.2.53.uehementer, 149.2.41.inferi, 149.3.21.nutrire, 149.4.9.honoratius, 151.1.33. Dominationum, 163.2.55.merita, 179.2.in marg.proficimus,180.2.41.memento,187.4.in marg.profectui,195.2.in marg.otiosa,198.2.56.amissio,204.1.37.locutio,205.1.in marg.comitetur,207.1.32.tantam,207.4.48.calliditatis,209.2.13.sæuientis,209.4.53.uacabitur, 211.2.1.pascuntur,213.2.40.mundanam,213.3.43.luminis sui,213.3.45.meritō,213.1.37.monentur,213.1.43.moneri,214.1.44 moueri 214.2.19.uerō. 217.1.1.exhæredatur, 217.1.19.possederis, 217.1.2.bene erit, 217.2.5.sic,217.2.13.de abrenuntione, 218.1. 31.diei.218.4.40.seruabuntur,223.3.52.quid.223.4.52.simulq; audientibus,224.4.11.perficiētia, 224.4.18.iniustitiam, 227. 1.17.intellectu,227.2.56.212,230.4.58.effulgentem,231.4.10.Petrus, 232.3.in marg.cum lacte mixto, 233.2.6.sed amicos, 233.2.31.pro eo quòd,233.3.55.uocat,234.1.11.uernalis,234.3.28.fortita necessitas,235.2.17.Arabs,235.2.42. in uirtute, 235.4.22.tantæ, 235.4.33.Dionysius, 237.1.12.facientium, 237.3.11.partibus, 237.3.22.amplificetur, 238.1.22.uenantur, 240.3.in marg.fratribus Mino. 240.4.57.modum diuitiarū,243.3.56.quò ad se,243.3.57.relaxādo,244.2.8.annorū.12.dicit, 244.4.5.stabilitatis,245.1.35.appareret,246.2.in marg.Marco.8.& Matth.23,247.1.penul.monacharum, 247.4.2.contraire, 248.1.45. ex officio, 249.1.18.quòd in ordine, 250.3.11.deseruiam, 251.4.31.ambiunt, 252.2.39.admisti, 252.2.51.uruntur scandalis,252.4.54.similia,quæ,253.4.penul.uel aliquæ,254.2.13.minus odiunt,255.4.46.subditi.n. 256.2.45.cum non dat, 256.4.47.vellet,257.2.33.corporis,260.2.13.mentem,261.1.7.catorthoma,261.4.3.nisi pro,262.4.50.diurnas, 263.4.1 uinendi,264.1.46.labore manuum,264.1.55.ulteriores,264.4.in marg.necesse habet,265.3.21.sicut.n.oculus,265.4.28.aut habēt, 267.1.52.in Christo fuit,268.2.45.qui repudiabant,268.4.52.hierarchā,270.3.9.inferius,271.3.6.nundinarum, 271.1.11.potionibus,271.4.55.imperaret,272.1.34.multitudine,272.2.17.fandalijs,274.1.penul.diffidiū,275.2.5.infirmantem, 279.4.35. mente,283.4.11.maritis,286.2.26.in imperfectionem,287.2.12.Davide,288.1.41.apodexem, 290.1.30.immitterent, 290.3. antep. ad perfectionis, 295.2.35.pretiosum, 296.2.ult.diuitias, 299.1.27.meritorium, 299.1.51.ualebat, 299.2.14.credibile, 300.1.51.cliuum,300.1.5.si ecclesia ostendit,300.3.27.& in lacum,301.4.21.insipientiæ,302.1.2.dominum, 304.2.56.desiderabile,306.1.45.impleto,306.3.23.petit,& hoc est,306.3.49.petit,306.4.9.petit,309.1.49.sentina.

CORRECTIONES SECVNDI TOMI.

Fol.1.Col.2.Lin.37.benignius.2.4.47.curiosius,3.1.56.susceperis,3.1.23.quę cum naufrago 4.2.16.exordior, 4.4.penult. seruiens,6.3.23.prēmij accidentalis,22.3.4.indicium,23.1.57.susceperit, 23.3.in marg.monasticharum.23.3.in marg.primus ad profectum gradus,24.1.21.inquit Hugo.24.2.49.se totos,24.2.50.moxq; 27.1.14.necessariarum procuratio rerum, 27. 2.44.aliorum, 25.1.35.(superstitiosę his, 27.4.46.qui tempore uel loco silentij, 26.1.16.prędordinationi, 28.1.23.in lectione, 29.1.27.usitatis,31.2.51.condecet,33.3.48.personarum,38,2.32.sancta,41.2.1.euigilare,41.3.5.probare cum eum, 42.2.3.a magnis,42.2.42.habuerit addiscendo,44.1.25.indignetur,45.2.in marg.uirę singularitatem,45.2.in marg.occupari, 45.3.36. notabilitate,45.4.2.uiuate,41.4.17.agnoscis,46.2.5.uitia,47.1.43.relaxatione,48.1.51.non audeo, 50.1.47.iuxta te, 50.2.35. securus,50.3.39.salutis,50.1.penul.non solum,51.3.9.examinantur,52.1.5.interpretemur,52.3.10.arma iniquitatis,55.1.5. si sit, 55.2.43.bona nostra,57.1.11. & non sit propitius, 57.2.39.respicit, 57.4.40.nolit, 58.1.13.honoreris, 58.1.17.tollerant, 58.2.15.que nobis est,58.2.17.nilitates,49.1.54.Ad hoc,59.2.8.defecerint,59.2.18.timor humanus, quātò magis timor Dei, 59.2.29.nihil proficimus,59.3.26.predominantibus,59.4 17.debilitas,60.1.29.Gymnosophistæ, 60.1.penult.fraudulentorū, 60.2.24.subtractionem,61.1.antep.circa carentiam,61.1.in marg.tortoribus,61.2.11.institutus sum, 62.1.4.erupuerat, 62.1. 41.corporis nostri,62.1.penult.Sodomæ,62.2.16.summergatur,63.2.antep.conducunt, 67.1.3.nilitatem, 65.4.22.immunda, 66.2.3.dilectam,66.2.10.parna,66.2.14.quos sciunt,66.2.18.tenuit mentum,66.2.28.assensuni,67.1.31.peccatum.Duo enim,

67.2.29.fuerit

61.2.1.pigrescunt,62.4.41.non potest,69.1.1.qui omnia, 69.1.36.nectaris dulcedine, 69.1.42.in luctu, 69.1.49.alieni à Deo, 69.3.27.omnis mali,63.4.12.Theologicæ,70.1.5.seculares,70.1.38.cooperatur,70.2.32.oppositarum,70.2.52.secundū q; de, 53.de humilitate,73.2.1.Humilitate,73.3.31.ita humiles,74.3.32.caput in se, 74.1.51.ut maturè, 74.4.8.subtracta iurgia, 74. 4.51.pro aliquo, 75.1.10.famosus, 75.1.15.non pareat, 75.2.9.potestatibus sublimioribus,76.1.14.ceperit, 76.4.23.hoc est, 77.1.19.se met ipsum, semetipsum autem, 77.3.6.esse potest à quibusdam, 77.4.9.ubi possunt oportune, 78.3.9.quæ ualent, 78.3.4.contubernale,78.4.21.imparatos,78.4.36.Hæc quatuor,79.1.6.calliatem,79.1.49.recapitulatione,79.2.15.quò ad ali quid,79.3.16.uerba,79.2.28.cum non custodit,80.2.21.manifestet,infideles,80.2.28.ego ipse, 81.2.23.permitu, 81.4.in mag. conferuntur,82.1.34.attendat,82.2.1.citius,92.2.48.orenus,82.3.40.humiliantes,82.3.50.mlix tuæ, 82.4.22.crediderit qa tuæ,83.3.34.experimur,83.4.50.ad hoc,84.2.31.stabilitatur,87.1.14.multa,85.3.15.immoderatus,85.4.46.in ossibus, 85.4.52. quo gaudio,85.4.26.fiute te omne,86.3.32.Hoc significabat,86.3.antep.hoc significante, 86.4.41.carnales, 87.2.19 hylare- scit,87.2.27.hylaresest,87.2.14.scrutari,87.2.41.epularum,87.3.50.quod forte,87.3.55.dulcedinis,87.4.3.& hoc post,87.4.5. debilitari,87.4.8.debilitati,87.4.35.uix auderet,87.4.47.molesta,88.1.37.Ab hac spe, 88.2.7.indicijs experiamur, 88.2.26.in prælio subitō & uehementer, 88.5.in marg.An cōmunione frequentia fit laudab.88.2.37.seu dietæ,89.2.2.defectuum,89.2. 2.consolabor, 90.2.30.dictorum, 90.2.antep.si igitur te ipsum, 91.1.in marg.uerę humilitatis, 91.3.12.doleo quosdam post, 91.2.6.quam nouisti,92.4.2.breuiloquam,93.3.42.orationis,93.3.48.uoluturi, 93.4.8.conseruata, 91.1.31.scis, 95.1.33.diligis,96.2.46.uiuificet, uulnera fanent, 96.2.57.sed per suas, 97.2.19.diquefacientia, 98.1.11.dolore, 98.2.19.patris mei, 98.4. 24.pastoris, 99.1.11.mihi nisi misericordiam, 99.3.21.mollierunt, 99.4.19.pro causa mea facta, 99.4.35.miserum, 100.2.43. sed si audire,102.1.51 fons splendoris,102.2.15.occurre,102.3.27.propter quam, 102.3.10.affixus, 103.2.7.respōdeo,nolo, 103.2.8.respondeo,uolo, 104.1.35.in talamum,105.3.11.manuetissimus, 106.2.penul.languores, 107.3.17.releuabis, 109.1. in marg.non doleat,109.2.2.se studeat conformare,109.4.50.allegabo,110.1.22.quantumque,110.1.30 genitibus, 110.2.20. caduci solijs,110.2.1.Quj,111.1.12.capellic,111.1.21.circumeundo,111.3.31.absentaris,112.1.14.paulisper,112.1.17.abce 35.portentis,115.1.6.ducitur, 116.ubique lege,rationem mortalis,117.1.8.spiritum, 117.4.23.appropiat, 114.3. 120.1.17.præceptum morale,120.2.in marg.munus à lingua simoniacum efficit,120.4.55.munus à lingua,121.1.9.emunga- tur,121.3.4.& delectatio,122.3.2.potest carnalis,123.1.31.uirtutis,123.4.15.hominis, 124.2.10.tepida, 124.1.23.necessaria,124.2.2.pronuntium,124.2.19.quod male,124.2.21.debet,124.3.50.conscientia dictat,125.2.7.sacerdotis, 121.2.40. pauparationes superbiæ,128.1.6.ardet,128.1.28.& sic de alijs,128.2.9.lingua est,128.2.26.in orbem, 128.2.27.autem illum qui antep.auaro dicitur,129.3.17.famelico,129.3.41.soporem,131.1.18.fluxum,132.1.ult.inficeret,132.4.41.& imposita porrare, 134.2.14.sicut carbo igne,134.2.penul.Aphorismus,134.4.50.lachrymosæ contritionis,135.1.37.bonis, 136.1.43 encaustum, 136.3.9.& proximus,137.1.5.morbus, 137.4.25. uel potius, 140.1.pen.auarorum, 141.2.17.prudentiam docet, 141.2.27.lu- cius,141.2.30.pax,patientia,141.4.6 Deus,143.1.41 figuratur,143.3.54.teritur,143.4.50.inferrent,144.3. Septus dicit,mol- la,pro mola,144.4.4.putrescant.144.4.10.de ipsa,145.4.40.sic uolubilitas, 146.1.32 obsessum, 146.4.2.uentus Aquilonaris, 147.1.13.sicut.n.sera,147.2.11.sera,147.2.12.sera,147.2.12.sera,147.3.30.cęteris paribus,148.1.26.a magnitudine speciei, 148.4.56.& balsa- mum, 150.2.16.transgluttiret,150.2.penul.cum Semei,150.3.19.sibesse pari,150.3.20.nec uelle preferri,150.4.17.Nullius erit, 152.4.33.condienda,152.4.43.manare,153.1.44.pacis externæ,153.4.50.transeundo, 154.1.14.mansuetudo, fides, modestia, 154.1.45.morbus,154.2.8.iste mundus,154.2.34.gustato spiritu,desipit,154.3.2.affectionum, 154.4.21.perseuerauit,155.3.3. extensio,155.3.5.fecissem,155.4.45.morientur,156.1.45.uel curiæ,156.3.34.nona pœna,156.4.10.totus tremo, 158.3.57.ac- cendit,159.1.26.ceruleum,159.2 49.fecerittis,159.2.50.facere,fecimus,160.2.10.idest uniuersalem,160.4.11.æterna prefici- 160.4.14.Regi seculorum,160.4.31.tibi inquā,160.4.35.isKyros,161.1.11.in festis,162.1.3.librum,163.2.13.de gula,163.4.3. Quere in materia,164.1.30.ouinam,164.2.21.isti martyri, 165.3.20.qui uincitur, 165.3.55.alij.n.datur, 165.4.3.tali, 165.4. 17.tenet medicum,165.4.23.nostræ potestatis est,165.4.11.inuitari,165.4.43.est lesiua,166.1.45.sse cōtinens, 166.1.53.ado rationis,167.3.30 elicere.168.4.antep.placentinus,169.3.22.contraire, 169.4.24.fit domini, cum cōmittitur, 170.4.1.zelum, 171.1.28.Christi,171.3.7.ad sapientiam,172.4 34.ita dare,174.2.23.marah.174.3.40.solem,177.3.1.odor tuus, 180.2.20.devotionis affectu à nobis,181.1.53.inundantiam.182.4.in marg.q̄ fuerit olim,187.1.1.grata,187 1.27.propter q̄, 187.1.57.Augu stino,189.4.25.conuenit, 192.3.14.& patris filios, 191.4.39.omnis iniustus, 194.3.48.per Adam maledicta, 202.2.42.similis, 202.2.44.sic tu,203.2.54.quam dulcis,208.4.4.aridum,212.3.35.in calice,212.4.in marg.icona sacrificium peragatur, 212.4. ult.lignū,217.3.1 ne tedio uicta deficiat,217.4.52.quam similis,219.4.24.sed in qua cruce? 219.4.55.uirus inuidiæ, 225.3.in marg.curandū, 228.2.in marg.ordines,228.4.7.de incorruptionis.230.3.3.ois creatura,235.1.sæpe.alpha & omega,240.1. 22.delicta,240.4.5.notitia,243.2.17.principatū, 245.3.22.descendit,247.1.10.in oibus, 249.1.34.uenas fusurrij eius,254.1. 17.capacitates,254.2.50.deficit auctoritas Cant.255.1.28.nitit,256.1.35.irruetia,258.4.31.inegressibilē,259.3.50.Deo unir, 259.4.52.firmū propositū,261.1.26.oibus,261.3.47.qui sunt aliorū,264.1.17.uolens,269.1.46.nobilior,271.1.25.appropiat, 271.3.19.de tribus dictis,273.2.50.contēplatione,273.3.23.fœcunda, 276.1.44.timorē Dñi, 277.1.47.detrahatis, 281.1.51. qui dicit,282.4.7.locare,282.4.52.ingratitudinis,283.1.9.sibi rescribere,283.3.48.& Gad 284.1.1.delirijs, 284.2.52.gande- re,284.4.42.studeat,285.3.46.moraliter,288.1.39.culpabili, 290.3.12.seductionibus, 291.4.48.me uniendo,'293.4.in marg. Prou.1.297.3.41.licet sit,298.2.in marg.spūalē decet,298.4.24.quia sic,302.3.1.Hierarchæ, 304.4.3 fascicularius, 310.2.48. ungitur,333.3.in marg.legit,315.2.25.fomitis,316.1.14.millia,327.1.21.ur iustus, 327.1.35.miserearnini, 333.2.36.humano generi,333.2.41.ipsius dicta,136.4.11.dicta emeritoria,337.1.51.mulæ nugæ,nugæ sunt,337.2.23.à baptismo, 338.1.10.ado rans,170.1.in marg.Christo adheret,11.1.2.43.dixit in Luca,351.4.antep.fugerunt. 355.4.16.secus pedes, 356.1.30.doctorē, 356.3.12.effusio dicta est,360.4.51.nox habere,162.1.33.indē,365.2.penul.ieiunā,365.4.30.actibus,166.1.24.sęuis,366.1.44. charissimam,167.1.4.nō ad,368.2.16.tanq̄ noscēs,368.4.10.reuestir, 271.4.in marg.collatio.379.4.8.iudicū, 320.2.51.ad te, 380.3.8.filj Dei,380.1.13.singultibus,381.1.30.meū,381.2.ult.ei cū,181.1.31.ut in die,381.4.21.sed nō,381.4.23.præ dulco re,382.2.22.corde suspirare,381.2.56.& mater pietatis,383.1.penul.notat,381.4.30.custos, 383.4.ulti.& eo lux, 385.1.16. horam.385.1.42.per te,385.2.9.non possimus.385.2.45.fauus una,386.2.52.præscientia,387.1.34.sed non,388.1.24.ubique totus,389.3.34.iustus,300.1.42.beneficium,190.2.10.replicem, 391.1.in marg.exteriori, 391.4.in marg.habitum, 392.2.3.ui- dent,392.2.16.nolunt.393.1.17.meruerit diligi,394.2.39 gratis,394.3.43.aliter fieri, 394.4.4.releuetur, 395.1.24.ad institia, 396.4.in marg.creatoris,397.4.31.inæstimabilis,398.4.22.& non auditores,399.4.in marg.generale, 400.1.45.agni,400.1.37. supremo,400.4.ult.prohibentur omnes profanæ,pactiones dęmonum.In secundo, 401.1.2.superstitiones, 401.2.11.o an- data,401.3.18 misera,401.1.22.ranarum,402.2.4.iurat,402.2.57.iurationi,406.3.39 consequemini,411.1.38.inueuire.411.2. 5.quem pœna iniungenda,414.1.17.honestatis,414.4.46.profectui, 416.1.4.culicem,deglutiendo, 417.1.22.firmiores.417.4. 22.firmiores.417.4.12.studeat,418.4.42.contemnatur,721.1.42.roborat, 421.2.28.extricat, 421.2.53.secundum ordinem.421. 2.in marg.1.Cor.14.421.2.56.cymbalis,421.2.pen.Quia ait,422.1.34.ueniet.

Universidad de Deusto Biblioteca

Verat profectò æquum, & ab omnibus (mea sententia) concedendum laudatorio muneri cōmodatum pollere ingenio, præstare scientia, prælucere eruditione & exercitatione: doctissimorū quoque, et eloquentissimorū hominū facundiam, atque summorum philosophorum, in doctrina et moribus, mortalibus cūctis prælatorum, uirtutes optimas in lucem ponere conantē, uoce tum clara & sublimi, tum sonora & periucunda, styloq; eleganti, suaui, atque amœno uti oportere. Sed & si qua mihi ad laudandum nominatorum uirtutes, et excellentias adiumenta, uel natura, uel disciplina, uel industria attulisset; in laudibus præstantis, perdocti, ac uirtuosi uiri Doctoris seraphici, sancti Bonauenturæ condignitas nulla esset. Attamen, ne tanti uiri uirtutes, gratias, & prærogatiuas omnino sileam, rudi saltem stylo eas summatim referam. Vnde quàm mirificam animi lætitiam afferat concupita diu, atque exo tata ipsius sanctitatis imago, quam coram cerno; non carnalibus artubus sustentatam, sed uiuis, & electis doctrinis (licet in mortalibus pellibus) depictā; declarat, illustrat, cōmendatq; singularis huius sancti summa sapientia, clarissima doctrina, exquisitissima prudentia, & honestissima conuersatio; utpote qui nihil temerè, nihil inconsultò, sed omnia pro ratione, & recto animi iudicio metitus sit, ordinauerit, & executioni debitæ mandauerit. Sapientia quippè in eo claruit, quare theologiæ apicibus exactissimè, non tàm studendo, quàm alijs uerbo, scriptoq; tradendo diligentissimè incubuit. Prudentia floruit, quia uniuersali concilio Lugdunensi præsedit; præficiendi summum Ponticem ecclesiæ uiduatæ potestatem accepit; sui ordinis generalatum pluribus annis laudabiliter tenuit; ac sanctæ matris ecclesiæ cardinalatum, ecclesiæ prælatorū electione, & summi Pontificis mandato, humiliter suscepit, & nobiliter continuauit. Conuersatio autem illius qualis fuerit, liber uitæ, in quo is indelebiliter scriptus est, ostendit. Sed gratissima sua præsentia, iucūdissimusq; affatus, atq; in sancto opere potentatus (ipsa re euidentissimè coram posita) demonstrarent ea, quæ nostra mens non sufficit, sicut nec plenè intelligere, ita nec alijs scribendo tradere. Cedāt uero omnia hæc proposito nostro: doctrinæq; ipsius laudem, operum suorum enumeratione, in medium feramus. Sanctissimam nempè suam doctrinam, & omni laude nobilissimam disciplinam, & exquisitissimam eruditionem is neget, qui suæ doctrinę auditu, & uisu penitus expers fuerit; alium autem neminem credo non summè uenerari tātum uirum, ex cuius ore nihil prodijt omnino, quod minus sit quadam mirifica grauitati exculta; doctrina, præceptisq; his refertum. quæ tam ad diuinę Trinitatis, & unitatis, totiusq; increatæ, atq; creatæ naturæ speculatiuam cognitionem; q̄ ad benè beateq; uiuendum & ad omnem honestatem, dignitatemq; ptinent: potissimè aūt is sacrę theologiæ fidem, quā dedit, inuiolabiliter seruauit, ipsam super candelabrū statuendo: allectus.n. laude, honestate, & dignitate huius Dominæ eiusdem seruituti se fideliter addixit. atq; tum speculatione, tum moribus copiosissimè tali doctrinæ operā dedit; quod operū suorū numerus plenius ostendit. In primis nanq; se offert copia eiusdem scriptorū circa magistrū sententiarū, in quibus mirificè summæ maiestatis ī thronū colūna tabernaculū tegente, amœnissimū totius creaturæ pratū floribus elegantissimarū sententiarū uenustando collocauit; suauitatem quoq; diuini nectaris, nobis omnibus amicè propinauit, dum Deū humanatū nobis intelligendū, diligendūq; proposuit, atq; remedia cœlestia mūdo delectabiliter sumenda præparauit. Accedit insuper paruorum opusculorum preciosus ortus, & delectabilis, lilijs uallatus cœlicis cū uiolis, quippè qui summę ciuitatis pigmentarias redolens aromatum areolas, in tantum stuporem cōtemplantis aciem conuertit, ut is terrenum inhabitans corpus, cœlestia meditetur, atque raptu extatico subleuatus, gratulabūdusq; illud Apocalypsis sæpius replicet. Vidi ciuitatem sanctam Ierusalem, etc. Hic siquidem ortus uarijs decoratus floribus, stipaturq; malis, in quo auium concentus uarij prænimia dulcedine modulantium maximè delectant: quique uniuersis odoribus pigmentorum seminatus, tantorum redolet charismatum ubertate cœlestium, totque contemplationum, meditationum, ac deuotionum uirescit floribus, ac morum excandescit lilijs, ut superni paradisi exemplar præstantissimum effigiet: quem prætcrea qui diligentius intrauerit, abyssum intrat diuinitatis interminæ per contemplationem altissimam; intrat creaturarum intima per ardentissimæ charitatis affluentiam; intratq; Christi uulnera per meditationem indefessam. Quid enim (quæso) lucet in huius uiri sapientia, et doctrina, nisi septiformis sapiētia Christus, diuinus radius, et character pro nobis missus de cœlis? Idcirco hic liber sapore mellis dulcior, pigmentorū odoribus suauior, florū uarietatæ, atq; suauissimis quibusq; harmonijs delectabilior auribus nostris resonās, assiduè prę oculis habeatur, et manibus, et mente uoluatur: cuius tactu nostra soporatur intelligentia; cuiusq; tāta extat subtilitas (ut in summa dicā) q̄ in eo uelut in quodā speculo, tota appareat, tota resplēdeat, totaq; nřis representetur oculis machina mūdialis, negotiatio spūalis, et cōtēplatio cœlestis. Cū ergo doctoris seraphici S. Bonauenturæ scripta circa magistrū sententiarū iā denuo typorū bñficio satis multiplicata sint, indignū pfectò uidebatur, si paruorū opusculorū uolumen, à pluribus mendis, quibus hucusq; scatebat, expurgatū, alijs etiā collectis undiq;, additisq; ipsius seraphici Doct. libellis, sub noua serie, recentioriq;, et cōmodiori impressione, cū copiosissimis indicibus nō æderetur: quod et (diuina aspirāte grā) hoc nřo iā tēpore effectū est. Duas aūt partes liber hic recipit; quarum prima, parua cōtinet opuscula lumē itellectus scholasticè quodāmodo ptendētia; licet et affectus sint inflāmatiua. Secūda, parua opuscala cōtinet, q̄ principaliter (nō quidē scholasticè) affectū inflāmāt licet intellectus sint similiter illuminatiua. Mirū aūt nulli uideat, si difformis hic inducat stylus, cū difformis adhibeat auditor: nec incongruū censeat materiarū diuersitas, nō enim oīa capiūt oēs; sed delectant qdam stylo rudi, qdā polito, et qdā quęrūt lumen intellectus, qdā uerò ardorem affectus. Vt ergo oībus sapiens doctor pdesset, diuersum modū in his oībus obseruauit: quatenus, et ij, qui clarius, et q obscurius, et ij q feruenē introire cupiūt ī gaudiū Dñi, et q tepidè manuduci quærūt, optatā animi sui quietē reperiāt. Omnibus igitur scientia, cōscientia deuotione, et contemplatione proficere uolentibus hic liber proponitur legendus, ruminandus, et opere cōplendus, ad laudem, et gloriā Verbi incarnati, quod uir iste sanctus semper unicè dilexit: Cui cū patre, et spū sancto sit laus ęterna. Amen.

SERAPHICI DOCTORIS D. BONAVENTVRAE PARVORVM OPVSCVLORVM PARS PRIMA.

ET PRIVS IN SACRAE SCRIPTVRAE LIBROS PRINCIPIVM.

Sacræ paginæ nobilitatem, excellentiam, atque primatum appositissimis sententijs probat.

Apoc. 22.

OSTENDIT mihi dominus fluuium aquę uiuæ, splendidum tāquā crystallum, in medio plateę Hierusalem, procedentē de sede Dei & agni; Et ex utraque parte fluminis lignum uitæ, afferens fructus duodecim. Probatissimæ perfectissimæque legis integritas circūstantionatur ex multifaria nobilitate causarum, quas sanctus enumerat Isid. sic inquiens. Erit lex honesta, iusta, possibilis, secundum naturam, & secundum consuetudinem patrię, loco temporique conueniens, necessaria, utilis, manifesta, † ne aliquid per obscuritatem incautum captione contineat, nullo priuato commodo, sed pro communi ciuium vtilitate conscripta. Istis conditionibus legem legum, quæ à rege regum instituta est, esse pręeminentissimè venustatā, sacrā, scilicet scripturā, Beatus Ioannes apostolus & euangelista & propheta asserit, sibi diuinitus esse reuelatam, cum dicit. Ostendit mihi dñs &c. Quoniam autem in descriptione rerum excellentissimarum mentis humanæ acies inualida; quæ (vt dicit Augu.) in excellenti luce non figitur; vtitur sensibili manuductione rerum naturalium, pro eo q̄ se habet intellectus noster ad manifestissima naturæ, sicut oculus noctuę ad lucem solis: vt philosophus dicit in primo, primæ philosophiæ libro: Hinc est, q̄ propheta lucem diuinæ sapientiæ contemperat obtutibus nostris, notificando eam transumptione symbolica, seu sub metaphora, vtitur senario rerum numero ad insinuandam eius perfectionem, comparando eam rebus.

Ethym. li. 5. c. 21. Distin. 4. erit autē lex.

† Videlicet, ne alicui p eius obscuritatē laqueⁿ paretur.

De Trin. lib. 1. c. 2.

Scripturę sacræ perfectio sex rebus cōparatur.

Eminentissimis.	Efficacissimis.
Affluentissimis.	Speciosissimis.
Perspicuissimis.	Communissimis.

Eminentissimis, propter altitudinē dignitatis: Quid diuino solio eminentius?

Affluentissimis, ꝓpter plenitudinē bonitatis: Quid fluuio affluentius?

Perspicuissimis, ꝓpter certitudinē veritatis: Quid aqua viua clarius, & crystallo translucentius?

Efficacissimis, propter magnitudinē virtutis, vel potestatis: Quid ligno vitæ efficacius?

Speciosissimis, propter pulchritudinem claritatis. Quid splendore speciosius?

Cōmunissimis, ꝓpter amplitudinē charitatis: Quid medio plateæ communius?

Est enim scripturæ sacræ.

Inattingibilis altitudo, propter auctoritatem inuiolabilem.

Inexhaustibilis plenitudo, propter profunditatem imperscrutabilem.

Infallibilis certitudo, propter processum irrefellibilem.

Impretiabilis valetudo, propter fructum inæstimabilem.

Incontaminabilis pulchritudo, propter puritatem impermixtibilem.

Incoarctabilis amplitudo, propter diffusionem irrestringibilem.

Inattingibilis altitudo auctoritatis inuiolabilis, commendat efficientem.

Inexhaustibilis plenitudo profunditatis imperscrutabilis, extollit materiam.

Infallibilis certitudo processus irrefellibilis, vel inconfutabilis, commendat formam.

Impretiabilis valetudo fructus inæstimabilis, commendat finem extra.

Incontaminabilis pulchritudo ascensus interminabilis, commendat finem supra.

Incoarctabilis amplitudo diffusionis uniuersalis, commendat finem intra.

Vt scientijs ſecularibus, inflatricibus cordium, obductricibus intellectuum, nulla supersit occasio gloriandi aduersus scripturam sacram, cum ab ea excedantur in oīum nobilitate causarum. Nam subiectum sanctarū scripturarum

Oēs alias scientias excellit sacra scriptura: omniumque carū perfectiones ī se aggregat.

Universidad de Deusto Biblioteca

eſt ſubiectum increatum, agens increatũ, finis
1.Pet.1. increatus.Forma,quæ eſt modus agendi,eſt ſty-
Pſ.44. lus ſpiritusſancti, ſtylus inſpiratus.Calamus ſcri
bæ uelociter,&c. Et ſi,q̃ ſunt nobilitates dege-
neres,ut antiphraſice loquar, in mundanis ſciẽ-
tijs,non collectim, ſed ſparſim reperiunt in ſin-
gulis. Nam metaphyſicam inquiunt mundi ſa-
pientes,eſſe ſcientiarum ſuarum nobiliſſimam,
propter uniuerſalitatem ſubiecti. Nam eſt de
ente ſecundum, ꝙ ens.i.de ente ſecundum om-
nem entis differentiam, quæ eſt ſubſtantia, ac-
cidens, idem, & diuerſum, actus, & potentia,
unum,& multa. Ens enim primũ in prima phi-
loſophia ſubiectum eſſe non poteſt, quia à phi-
loſopho primo ens primum inquiritur. De ſu-
biecto autem in ſcientia præcognoſcendum eſt,
& quid eſt, ꝙ dicitur per nomen, & quia eſt, &
nullo modo debet inquiri, ut philoſophus di-
cit. Scientiam mathematicam dicunt eſſe no-
biliſſimam,propter certitudinem modi. Scien-
tiam de anima, propter nobilitatem ſubiecti.
Moralem propter utilitatem finis, qui eſt beati-
tudo creata, ideſt miſera, quam dicit ille, eſſe
actum perfectum ſecundum uirtutem.

Sed omnium nobilitates cauſarum aggregã-
tur in diuina ſcientia.

Nam in quantum eſt progreſſio quædam,& ſca-
turigo fontis æterni, hẽt ex efficiente nobiliſſi-
mo auctoritatem inuiolabilẽ. Et hoc notatur,
cum dicitur procedere de ſede Dei,& agni.

Inquantum uerò eſt fluuius aquæ uiuæ, habet
ex ſubiecto nobiliſſimo profunditatem im-
perſcrutabilem.

Inquantum uerò oſtenſus,reuelatus, & inſpira-
tus, habet ex nobiliſſimo modo proceſſum
inconfutabilem.

Inquantum ſplẽdidus, habet certitudinem in-
fallibilem.

Inquantum criſtallinus, pulchritudinem incon-
taminabilem.

Inquantum lignum uitæ afferens fructus duo-
decim,habet ex fine nobiliſſimo fructum de-
ſiderabilem.

Inquantum in medio plateæ Hieruſalem, ha-
bet amplitudinem incoarctabilem.

Quantum neceſſe fuerit in æditione legis in-
attingibilis, altitudo auctoritatis inuiolabilis,
liquet interius perſcrutanti. Si enim in cogno-
ſcibilibus,ſeu opinabilibus illud,ꝙ auctoritatem
non habet, eadem facilitate contemnitur, qua
Hiero. in Matth. probatur, ut Hierony.dicit: Niſi fuerit euiden-
ti ratione ſuffultum, hoc multo magis poſſet in
agendis accidere: maximè cum ſenſus, & cogi-
tatio humani cordis prona in malum ab adole-
Gen.8. ſcentia ſua, ſemper nitatur in uetitum, & repu-
gnet his etiam, ad quæ rationis naturalis inſtin
ctus inclinat. Licet autem locus ab auctoritate
concludens,infirmus,& inartificialis appelletur,
lib.2. Topic.c.5. pro eo,ꝙ non proprio argumento, ſed aliunde
parato teſtimonio utatur,qui arguit,ut Boetius
docet, plerunq; tamen auctoritate proborum,
ratio ſuæ credulitatis aſſenſum citius exhibet,
q̃ diſputatione communi,ut pulcherrime docet
Tull. Et hoc quidẽ in notitia fidei manifeſtum lib.2. Retho. de Tr. lib.1.
eſt,ubi cum ratio ueriſſima,licet profundiſſima
lateat, ſecundum Ricar. ipſa tamen uis aucto-
ritatis ad aſſentiendum inclinat:quia,ꝙ ſcimus,
& intelligimus rationi, ꝙ uerò credimus, debe-
mus auctoritati:dicit Aug.Sic etiam in operabi
libus cõſueuit accidere, ut pondus auctoritatis
inclinet ad actum,præcipue ſi graue ſit,ꝙ ꝑcipi-
tur, uel ratio præcepti legis occulta, aut cũ uo-
luntas informandi per legem, eſt à legis manu-
ductione remota. Et certe legis diuinæ ꝑcepta
erant maximi ponderis, & uſq; adeo latentia,
ꝙ in pleriſq; locis ueteris teſtamenti uideban-
tur expertia rationis. Tanta inſuper erat cor-
dium Iudaicorum duritia, tanta perfidia,ꝙ ne- Lib. 1. ortho. fidei.
ceſſe fuit, pondus auctoritatis adhiberi, ꝙ cor- †Tex. Damaſceni
da obdurata,& obfirmata confringeret. Et hu- ſic habet.
ius inuiolabilis auctoritatis pondus inſinuatur, Deus dici-
cum diuina lex dicitur ab arce deitatis, id eſt à tur θεὸς
ſede Dei,& agni procedere. Oſtendit mihi flu- θεῖν, i. cur-
uium, procedentem de ſede Dei,& agni. Nomẽ rere, & di-
enim Dei ſecundum formalem nominis impoſi ſpnoere
tionẽ, ſignat auctoritatis præſidentiam. † Di- uniuerſa,
citur enim græcę ſecundum Damaſc. à theyn, uel ab
uel thetyn, uel theathę ſeu theaſaſtay, ꝙ ſonat αἴθειν, id eſt
uidere, conſiderare,circuire, circumfouere. Et urere; uel
hoc quidẽ ex hebraica ueritate manifeſtius eſt: à θεᾶσθαι
Nam quando debebat inſinuari inexcogitabilis i.ab intuen-
ſuperexcellentia auctoritatis diuinæ eſſentiæ, do omnia.
quæ nihil eſt eorum, quæ ſunt,ut Dionyſius di- De Diui. nomi.
cit: ſed ſuperexiſtens, & ſuperdea. Hoc nomen
Deus, nequaquam communibus literis ſcribe-
batur,ſed exarabatur illis caracteribus, quę no-
men magnum Dei tetragrammaton efficiunt:
ut docet Origenes. Quòd nomen tantæ aucto- Super ſignum. c.12.
ritatis, tantæq; uenerationis erat apud hebræ-
os,ꝙ ipſum nomen ineffabile dicebatur: non,ꝙ
ſenſibilibus uerbis exprimi non poſſet, ſed quia
ſenſu, & intellectu creaturæ,ſignificatum eius
diffiniri non poterat, ſecundum Bedam. Iſtius Superexo. c.28.
ſanctiſſimi nominis ſignificatum incomprehen
ſibile,tria comprehendit, in quibus ſuperexceſ-
ſiua Dei dignitas omnem auctoritatem exce-
dit. ſcilicet

Primitatem inanteibilem. Tria Dei nomen cõprehendit
Vniuerſalitatem illimitabilẽ,ſiue poteſtatem.
Aequitatem inobliquabilem.

Si enim omnipotens Deus, à cuius fonte ma-
nat fluuius ſcripturarum, non haberet primita-
tem in eſſendo, & principalitatem in dominan-
do,inciperet utiq;, tãm eſſe, q̃ hẽre.Oẽ aũt,quod
incipit, incipit per motum, uel mutationem, ut
probatur in 8.phyſicorum. Deus aũt eſt mouẽs
immobile oĩno, ut uult philoſophus in eodem,
ergo non incipit, nec eſſe,nec hẽre. Habet igitur
primitatem omnino imprincipiabilem.

Probatur: Omne illud in cuius ſubſtantia
admiſcetur,

admiſcetur potentia, ſecundum id quod ha-
bet de potentia, poteſt non eſſe, quia quod po-
9.Metaphy. teſt eſſe, poteſt non eſſe, ut philoſophus probat
& Damaſce. Deus autem non poteſt non eſſe:
In Deo igitur non eſt potentia ad eſſe, non igi-
tur incipit eſſe, nec per motum, nec per muta-
tionem, quia motus eſt actus entis in poten-
tia ſecundum quòd huiuſmodi. Hinc eſt, quòd
ꝓpheta Dauid ſpũſancto aſſlatus,uidens in Deo
auctoritatem inuiolabilem, propter primitatẽ
Pſal. 65. imprincipiabilem dicebat. Deus qui dñatur
in virtute ſua in æternum. Si enim eſſentia &
uirtus ab eſſentia fluens, comparantur ad idem
principium, & ad eandem cauſam, quia quod
eſt cauſa eſſentiæ, eſt cã uirtutis, & qď eſt cauſa
uirtutis,eſt ẽt eſſentiæ,ut dicit Damaſc. & philo
ſophus: Conſequens eſt, ut qui dñatur uirtute
ſua,& non aliena,ſit etiã uirtute ſua. Propterea
frequentiſſimè in ſcriptura ad inſinuandã Dei
primitatem,dicitur: Deus Deorum,rex regum,
Deut. 10. dñs dominantium. Includit etiam nomen
1. Thi. 6. Dei, non tñ primitatem imprincipiabilẽ, uerũ
Apoc. 19. etiam poteſtatem, ſiue uniuerſalitatem illimi-
tabilem,per quam euidens efficitur inuiolabilis
diuinæ maieſtatis auctoritas. Hæc aũt Dei po-
teſtas eſt illimitabilis, & incoarctabilis.Incoar-
ctabilis quidem,quia uniuerſitatem creatorum
includit. Illimitabilis uerò, quia terminũ du-
Iudith. 9. rationis excludit. Nam in Iudith legit. Deus
cœlorum: Creator aquarum, & Dñs uniuerſæ
creaturæ. Quantum ad uniuerſitatis ſubiecto
Exo. 15. rum incluſionem. Et in Exod. Dñs regnabit in
æternum & ultra. Quantum ad termini dura-
tionis excluſionem. Cum.n. in omnibus agen-
tibus hoc ſit uniuerſaliter uerum, ꝙ quãto agẽs
perfectius hẽt formam qua agit, tãto ipſum eſt
potentius in agendo,ut quanto aliquid eſt cali-
dius, tanto potentius eſt in calefaciendo. Et ſi
calor eſſet infinitus in calido, haberet utiq; ca-
lidum potentiã infinitam ad calefaciendum,ex
quo diuina eſſentia per quã intelligimus Deum
agere,eſt infinita, neceſſe eſt & potẽtiã eſſe infi-
nitam. Omnes philoſophi attribuerunt infini-
Phyſi. 3. tum principio, ut dicit Ariſto.

Comprehendit tertio incõprehenſibile no-
men Dei inobliquabilem æquitatem,per quam
oſtenditur immobilis, & inflexibilis diuinę au-
ctoritatis iuſtitia. Si.n. formali ꝓbatione Deus
Ioã.14.c. eſt veritas per eſſentiã, ut in Ioan. dicit. Ego
ſum via veritas & vita, & nomina in abſtracto
eſſentiam ſignificantia dicant impoſſibilitatẽ
permixtionis oppoſitorum, nihil eſt conueniẽ-
tius, quàm vt rectitudo diuinæ iuſtitiæ repre-
hendi non poſſit. Fouet autem diuina iuſtitia
& approbat bona:delet & ordinat mala:ſecun-
Exo. 34. dum ꝙ Moſes teſtatur. Deus magne: miſeri-
cors & clemens; patiens & multę miſerationis
& verax; qui cuſtodis miſericordiam in millia:
& aufers iniquitatem; ſcelera atque peccata;
Sap. 12. nullusq; apud te per ſe innocens eſt. Et Sap. 12.
Cum iuſtus ſis; iuſtè omnia diſponis: virtus.n.
tua iuſtitiæ initium eſt. Has excellentiſſimas
auctoritates conditiones ſoli Deo proprias;
ſuccincto & ſubtili ſermone complectitur Dio- De diuin. nominib. c.12.
nyſius:ſic inquiens. Dominatio Dei non ſubdi-
torum excellentia tantum eſt, ſed bonorum &
optimorũ perfectiſſima, & omnimoda poſſeſ-
ſio; vera & immutabilis firmitas.

Vera & immutabilis firmitas, arguit æqui-
tatem inobliquabilem.

Omnimoda poſſeſſio, vniuerſalitatem illimi
tabilem.

Perfectiſſima vero dominatio, primitatem
imprincipiabilem.

De his conditionibus Moſes ait. En domini Deu.10.c.
Dei tui cœlum eſt,& cœlum cœli, terra & om-
nia quæ in ea ſunt. Ecce poteſtas uniuerſalis.
Dominus Deus noſter,ipſe eſt Deus deorum,
& dominus dominantium. Ecce imprincipia-
lis primitas: Qui perſonam non accipit, nec
munera. Ecce inobliquabilis æquitas. Ex iam
dictis elucet inuiolabilis diuinæ maieſtatis au-
ctoritas.Nam uirtus auctoris,& pondus aucto-
ritatis ſemper æquantur.Vnde diuina auctori-
tas, uendicat ſibi infinitam abſolutionẽ, & ab-
ſolutam infinitatem.Propter quod dicit Augu-
ſtinus, ꝙ maior eſt diuinæ legis auctoritas, q̃ Sup Gen. Lib.2.c.1.
humani ingenii perſpicacitas: cum tamen ani-
ma rationalis capax ſit infiniti obiectiuè,nõ tan
tum in affectu per dilectionẽ,ſed etiam in aſpe-
ctu per apprehenſionem.

Quamuis aũt lex oĩs ordinata, cauſam effi-
ciẽtem & exemplarẽ habeat Deum, qui eſt ars
plena omniũ rõnum viuentium, vt dicit Augu. 6. de Tri.
Nam æterna & ſumma lex eſt, à qua oĩs lex in-
ferior, quæ iuſtitiam habet, emanat: vt docet
idem Augu.lib.1.de libero arbit. Et ſecundũ il- Prouer. 8.
lud Prou.8. Per me reges regnant & legũ con-
ditores iuſta decernunt. Lex tñ ſacrę ſcripturę
peculiariſſimo noĩe, & prærogatiua ſpecialiſſi
ma,dr ꝓcedere de ſede Dei. Oñdit(inquit)mi-
hi fluuiũ procedentẽ de ſede Dei. Eſt enim

Per uerbum increatum edita & inſtituta.
Per uerbum inſpiratum recitata. Lex Dei qualiter nobis tradita ſit.
Per uerbum incarnatum conſummata.
Per uerbum autenticatum promulgata.

Dicitur.n.verbum Dei,verbum verbi incarnati. Eccl. 1. & 37.

Verbum veritatis & ſapientiæ.
Verbum virtutis & potentiæ.
Verbum vitæ. et Verbum gratiæ. Heb. 1. Ioan.1. Luc.4.

Cum.n.lex humana ſit conſtitutio populi, quã
maiores natu ſanxerunt cũ plebibus: ſecundum
Iſido. Legẽ ſcripturæ ſacræ ſapiẽ Dei ſolius in-
ſtituit, nihil adinuentionis humanæ permixto, Li.6.ethy. c. 10.
populi tñ hebraici de ſuſcipienda lege requiſi
to conſenſu,ipſius legis imponendę non expreſ-
ſis articulis, vt patet in Exod. Et quod plus eſt, Exo.19.
lex Moſaica quò ad principaliorem eius par-
tem, à Deo per angelicũ miniſterium, toti po-
pulo ſenſibilibus verbis expreſſa, donec ad vo-

Universidad de Deusto Biblioteca

cem domini territus populus rogaret, ut ab ore Mosi residuum legis audiret, secũdum, ꝙ patet in Exod. Quæ tandem ob perpetuitatem memoriæ in tabulis lapideis legitur fuisse conscripta digito Dei uiui. (Exo. 20. 32. & 34.)

Fuit tertiò, uerbo uirtutis, signis & prodigijs confirmata. Signis.
Legem pcedentibus: Legẽ cõcomitãtibus.
Legem subsequentibus.

Signa legem præcedentia præsagiebant legis approbationem.

Signa legem concomitãtia, sanciebant legis institutionem.

Signa legem subsequentia conferebant ad legis institutæ, & approbatæ promulgationem, sicut habetur in Exodo diffusè per totum.

Legis cõsumatio; atq; perfectio per Christũ.

Fuit quartò p uerbũ incarnatũ cõsummata, & uerbo uerbi ĩcarnati pmulgata, ĩ cõsummatione plenitudinis tpum, Chr̃o moralia legis exequẽte, iudicialia tẽperãte, cæremonialiũ ueritatẽ exhibente, figuraliũ ueritatẽ elucidãte. Et hoc qñ misit Deus filium suũ, factũ ex muliere, factũ sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret. (Ad Gal. 4. Iob. 36.) Similem namq; nõ hñs in legislatoribus Deus; supra debitũ se legi spõte subdidit, nõ tñ quantũ ad moraliũ pceptorum executionẽ, uerũ ẽt ad quorundam figuraliũ susceptionem: circũcisionem namq; suscepit, & scd̃m legem Mosi cũ typico sacrificio præsentatus fuit in templo. (Luc. 2.)

Et q̃uis legamus in ueteribus historijs, quosdam legibus se pprijs subdidisse, ut ad institutæ legis obseruantiã subditos uinculo fortiori cõstringerent, cũ tñ de lege cõi constiterit, legislatores & principes non esse legibus pprijs de necessitate subiectos: Hoc tñ nullo mõ, facto Chr̃i comparabile est, qa illi delinquere poterãt, ac p hoc correctione legis egebant, & honestũ est, ut lator legis præ cæteris secũdũ leges uiuat. (25. q. 1. c. ideo §. his ita. 25. q. i. ca. cõfidim⁹.) Chr̃s aũt, qui legi sese subdidit, in deitate summè bonus, in humanitate, scd̃m capacitatẽ creaturæ, summè perfectus, nec ad malũ poterat declinare, nec scd̃m uirtutũ intensionẽ quò ad seipsum in gratiæ bono proficere. Propter qđ regimine nullius legis egebat, unitum sibi psonaliter habens ius diuinũ, uel legis æternæ, & ius naturale uirtutũ oĩum ultima cõpletione firmatũ. Aliter aũt Chr̃s moralia legis impleuit, cõsilia pfectionis addẽdo, & supplẽdo, quæ nõ exprimebãtur in lege, scilicet paupertatis, castitatis &c.

Qualiter aũt Chr̃s iudicialia tẽperauerit, & p consequens amplioris charitatis ostẽsione pfecerit, patet ĩ Mattheo, ubi de lege talionis faciẽs mentionẽ, tam in damno rerũ, q̃ corporũ, docet non uinci à malo, sed uincere ĩ bono malũ. (Matth. 5.) Cæremonialia & figuralia Christus adimpleuit euacuando, & euacuauit adimplendo, qñ significati sui ueritatem exhibuit, & abscondita produxit in lucem. Propter qđ dicit August. Verum Dei uerbum oĩa gentis illius pmissa, oẽs pphetiæ, sacrificia, sacerdotia, & cuncta oĩno sacra sonuerunt, uenit Chr̃s, & adimpleta sunt oĩa. (Epistola ad Volusi. 3.) Et idem ait. Hoc sacramentũ, hoc sacrificium, hic sacerdos, hic Deus, anteq̃ ueniret factus ex fœmina. (4. de Trinit.)

De oĩbus his modis adimpletionis, & cõsummationis legis à Chr̃o loquit idem Saluator, in Mattheo, dicẽs. Nõ ueni legẽ soluere, sed adimplere. (Matth. 5.) Ibi.n. lex accipit pro oĩbus, quæ in ueteri testamento contenta sunt, ut Origenes dicit. (Super li. nume.)

Verissimè ergo fluuius sacræ scripturæ dicit procedere de sede Dei. Vnde Rab. Hæc (inqt) sola est, q̃ uocat lex Dei. Quæ.n. sunt pter illam, opa sunt humanarũ adinuentionũ. Sic ergo describit origo scripturæ sub metaphora rerũ eminentissimarũ, ppter altitudinẽ dignitatis: cuius est inattingibilis altitudo, pp auctoritatẽ inuiolabilẽ, ex qua miro modo cõmendatur efficiẽs.

Scđo transumit scripturæ sacræ materia sub metaphora rerũ affluentissimarum, ppter plenitudinẽ bonitatis. (Scripturæ sacræ profunditas.) Est.n. eius inexhaustibilis plenitudo, ppter pfunditatẽ impscrutabilẽ. Vñ & fluuius aquæ uiuæ dr̃. Ondit (inqt) mihi dñs fluuiũ &c. Licet aũt abyssalis pfunditas sanctarũ scripturarũ nobis inscrutabilis sit, dispensatiuè tñ à spũsancto actũ est, ut in fluuijs scripturarũ agnus peditet, & elephas natet, secundũ Grego. (In prologo mo[ra]li.)

Est autem iste fluuius.

Voluptuosissimus, ppter dulcores suauissimarum delectationum.

Luminosissimus, propter fulgores limpidissimarum speculationum.

Ignitissimus, propter feruores ardentissimarũ inflammationum.

Impetuosissimus, propter uigores sublimissimarum eleuationum.

Et hinc est, ꝙ in scriptura dicitur. Fluuius uoluptatis, fluuius ueritatis, fluuius charitatis, seu igneus, & fluuius rapidus.

Econtrà fluuius mundanæ scientiæ est, (Diuinæ & prophanæ scientiæ antithesis.)

Fluuius torridus, exsiccans flumina gratiarum.

Fluuius turbidus, obfuscãs splẽdores ĩtellectuũ.

Fluuius tepidus, tepefaciẽs amores affectuum.

Fluuius turgidus, tumefaciẽs expssiões affatuũ.

Quàm mulcebres, & q̃ dulces suauitates hic fluuius effluat, docet Cassiodorus, sic inquiens. (Lib. de sacræ script. institutione.) Intuemini sodales egregij. Quàm mirabilis, q̃ dulcis sit sapor diuinarum scripturarum, desiderium ad cœlestia semp erigens, satietas sine fine, esuries gloriosa bonorũ: Quid.n. in illis literis suauitatis pariter, & vtilitatis nõ inuenietis, si intendatis in eis purissimo lumine ueritatis? Modo siquidem charitatẽ Dei, & proximi monet: Modo ut sęculi peritura contẽnas, insinuat: Modo ut illam patriã recorderis, in qua es perpetuo mãsurus infundit, patientiã prędicat, spem tribuit, humilitatẽ proficuam laudat, superbiam semper ruinosam accusat: Modo eleemosynas creberrimè fieri persuadet. Quot sunt ibi uerba, tot præmia: Hæc Cassiodorus. Hic est ille fluuius, qui egrediebatur de loco uoluptatis ad irrigandum paradisum, & fidelis animæ,

mæ, & militantis ecclesiæ: Qui inde diuiditur in quatuor capita, scilicet. (Gen. 2. Scripturarũ fluuius 4. cap. habet.)

Riuos historiarum. Anagogiarum.
Allegoriarum. & Tropologiarum.

Riui Historiarum, retrahũt aĩam à terrestribus.

Riui Anagogiarum, refouẽt aĩam in cœlestibus.

Riui Allegoriarum, dirigũt animam in credendis, seu credibilibus.

Riui Tropologiarum, ordinant aĩam in agẽdis, seu agilibus, ita ut uerissimè dictum sit per Eccl. Bñdictio illius, scilicet sacræ scripturæ, quasi fluuius inundans. (Ecclesiast. 39.) Hæc est mensa æternarũ epularũ. Vbi si q̃ras, qs cibus? Panis, hñs ĩ se oẽ delectamẽtũ, & oĩs saporis suauitatẽ. (Sap. 16.) Si q̃ras, qs potus? Inebriabunt ab ubertate domus tuę, & torrẽte uoluptatis tuæ potabis eos. (Psal. 35.) Hic est ortus plãtationis diuinæ. Rigabo ortũ plãtationis meæ, & inebriabo partus mei fructũ. (Ecclesiast. 24.) Propter quod Dionysius scribẽs ad Titũ dicit. Scriptura sacra alimentum pfectũ est eorũ, q̃ alunt indigentiã adimplẽs, ĩfirmũ curãs, reflorere faciẽs, & renouans bonũ, affectũ donãs, à tristitia liberans, & lætitiã largiẽs.

Est ẽt fluuius sanctarũ scripturarũ tã luminosus, & fulgidus, ut cõtentiuus sit clarissimarũ speculationũ, quod admirans August. Quàm certa dicit ipse, & q̃ speciosa oĩum rerum scia, ubi Dei sapiã de ipso suo fonte potat. (Augu. de ciuit. Dei. lib. 22.) In scriptura.n. uir sapiens pfunda fluuiorũ perscrutat, & abscõdita pducit in lucẽ. (Iob. 28.) Huic sciæ nullam sciam aliã esse cõparabilem oñdit Augustinus scribẽs ad Volusia. dicẽs: Tanta est chr̃ianarũ pfunditas lr̃arum, ut in eis quotidie proficerẽ, si eas solas ab ineũte ætate, uel pueritia, usq; ad decrepitã senectutẽ, maximo ocio, meliori ingenio conarer addiscere, non ꝙ ad ea, quæ necessaria sunt tanta in eis pueniat difficultate, sed cũ quisq; fide tenuerit, sine qua pie recteq; non uiuit, tam multa, tã multiplicibus mysteriorum umbraculis opacata intelligẽda pficiẽtibus restãt, tãtaq; in eis lucet altitudo sapię, ut annosissimis, acutissimis, fragrãtissimis cupiditate discendi, hoc congruat quod eiusdẽ scripturę quodã loco habet, cũ cõsummauerit hõ, tunc incipiet. (Ecclesiast. 18.) Iste est.n. fons paruus, qui creuit in fluuiũ, & in lucem, soléq; conuersus est, & in aquas plurimas redundauit. (Hester. 10) Vnde Gregor. sup Ezechielem, ait. Sacra eloqa uisioni maris simillima narrant, qa ĩ eis sunt magna uolumina sñiarum, & cumuli sensuum: Nisi.n. eam similem mari ppheta cerneret, nõ diceret. Repleta est terra scĩa dñi, sicut aquę maris opientes. Et Augustinus. (Lib. 3. de Doct. christiana. c. 4) Quantò minor est auri argentiq; copia, quã de Aegypto secũ ille populus abstulit, cõparatiõe diuitiarũ, quas postea in hierusalẽ cõsecutus est, q̃ maximè in rege Salomone ostendunt, tanta sit cũcta scia collecta de libris gentilium, si diuinarum scripturarũ scientiæ cõpararetur. (Exo. 12. 3. Reg. 10.)

Est etiã fluuius sacrarum scripturarũ, fluuius ignitissimus, propter feruores ardentissimarum inflãmationũ. Vnde & dr̃ fluuius charitatis. Hũc fluuiũ uiderat Daniel egredi à facie dñi, cũ dicebat. (Daniel. 7.) Fluuius igneus rapidusq; egrediebat à facie eius. i. antiq dierũ. Huius fluuij finis est amor diuinus, qa finis pcepti est charitas, dicit Apostolus. (1. Timo. 1.) Vñ Augu. lib. de doctrina chr̃iana, non pcipit (inqt) scriptura nisi charitatẽ, nõ culpat nisi cupiditatẽ. (De doct. christiana c. 4.) Ad istũ charitatis paradisum nos excitat Dam. sic inqẽs. Pulsemus ĩ paradiso scripturarũ, (Damas. 4. lib.)

Qui odoriferus est,
Dulcissimus, & speciosissimus.

Qui intellectualium uolucrum cantibus amœnissimus, circũsonat aures nr̃as, qui tãgit cor nostrum, & contristatum consolatur, sicut colũba deargentata, cuius posteriora in pallore auri. (Psal. 67.)

Est ẽt fluuius impetuosissimus, propter uigores sublimissimarũ eleuationum: De quo fluuio dicit Iob. Fluuius subuertit fundamenta ĩpiorũ. (Iob. 22.) Fluminis ĩpetus, &c. (Psal. 45.) Fons ortorũ, puteus aquarum uiuentium, quæ fluunt impetu de libano. (Cant. 4.)

Quàm torridi, & q̃ tepidi, q̃ turbidi, & q̃ turgidi sint fluuij arescentes mũdanarum scientiarum, liquet ex eo, ꝙ Hugo libro didascalicõ, diuidit prima diuisione scientias, in scias sacras, & scientias ethnicas. (Profanarũ sciẽtiarũ pprietates.) Scientia ethnica, in sciam superstitiosam, & illicitam, & sciẽtiam licitam.

Scientiarũ superstitiosarũ, quales sunt magicæ.
Alia est Pyromantia. Alia Hydromantia.
Alia Aeromantia. Alia Geomantia.
Et id genus reliqua.

Quarũ sciarum professores nefandi anathematizati, & excõmunicati à iure canonico, & à iudice Deo, sunt instrumenta diaboli, demergentes, & animas suas, & animas proximorum in barathrum infernale, eo ꝙ perquirãt augurijs, auspicijs, & profanis sortilegijs, ea quę contraria sunt, & diuinis præceptis, & diuinis consilijs.

Istarum quatuor non sciarum, sed insaniarũ, fluuij infernales sunt, stix, lethes, Cocytus, Phlegethon. (Inferni fluuij.) Stix, odium: lethes, obliuio: flegethõ, ardens: cocytus, luctus. Et illæ insaniæ ducunt in obliuionẽ diuinorũ bñficiorum, & pceptorum: In ardores prurientium concupiscentiarum: In algores odiorũ: Et ĩ luctus æternorũ suppliciorũ.

Scientiarum aũt ethnicarum licitarũ, sunt.
Logica, Physica, Ethica.
Secundum Hieronymum, & secundum Augustinum ad Volusianum.

Scĩa Logica cũ sit scĩa de sermone. Alia Grãmatica. Alia Dialectica. Alia rethorica. Harũ duę absq; dubitatiõe, cũ plus sint modi sciarum, q̃ sciæ, fundamental̃ faciũt ad intelligentiã diuinorũ. Tertia uerò Rhetorica cũ buccis tumentibus, plus est ĩflatrix intellectuum, q̃ illuminatrix.

Scientia uerò physica extenso nomine:
Alia est Metaphysica. Alia Mathematica.
Alia Naturalis.

Scientia metaphysica cum cõsideratiõe quidditatum nudissimarũ, & abstractissimarũ, ac p hoc & insipidissimarũ, nullũ saporẽ dat affectui.

Scientia uerò mathematica cum consideratione magnitudinum, quæ abstrahũt à materia,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& à motu,nec ſenſum deuotionis, nec motu bonæ operationis dat affectui.

Scia uero naturalis,quæ motũ cõcernit,& materiam,& ſua obſcuritate obfuſcat intellectum, & ꝓpter dubietatẽ cãrum naturaliũ penè in oĩbus naturalibus cõtriſtat affectum. Vñ & Ariſtoteles hatũ ſciarũ,vel inuẽtor,vel,pfeſſor p̃cipuus, ꝓpter latentiã cauſæ fluxus,& refluxus maris,in ꝓfundũ maris(ut de eo legimus)ſe ſubmerſit.

Scientia uero ethica,

Alia eſt Monaſtica. Alia Oeconomica.

Alia Politica.

Et iſtarũ ſciarum unus eſt finis.ſ.beatitudo creata plena miſerijs,quæ qdem beatitudo nõ eſt ſtatus oĩum bonorũ aggregatione pfectus,ſed ecõtrà,eſt motus oĩs ueri boni cõſolatiõe priuatus.

Hier. c.2. Contra iſtorum unumquẽq; inuehit Hieremias ꝓpheta. Et qd tibi(inqt)uis in uia hac,ut bibas aquã turbidam.Vñ Auguſtinus de vera religiõe. Omiſis (ait) & repudiatis nugis theatricis, & poeticis diuinarũ ſcripturarũ cõſideratione paſcamus aĩum,arq; potemus uanæ curioſitatis famæ & ſiti feſſum,& æſtuantem, & phantaſmatibus, tanq̃ pictis epulis, refici, ſatiariq; cupientẽ.

Eccle. 24. Trãſite (inquit) ad me oẽs, qui cõcupiſcitis me, & à gnationibus meis adimplemini.Nulla.n.ſcia mundana adimplere poteſt animam,quia in eis

Rom. 8. docetur tantum ueritas creata.Omnis aũt creatura uanitati ſubiecta eſt.Vanum autẽ eſt,quod non confert ad plenitudinem continenti.Et hæc de materia ſcripturæ ſacrę dicta ſufficiant.

Cõparat tertio forma ſanctarũ ſcripturarũ rebus perſpicuiſſimis, pp certitudinẽ ueritatis, & rebus ſpecioſiſſimis ꝓp pulchritudinẽ claritatis.

Eſt.n.ſacræ ſcripturæ infallibilis certitudo, pp ceſſum inconfurabilẽ: Et incõtaminabilis pulchritudo, ꝓp lucẽ inobfuſcabilẽ. Et hoc notat, cũ dr.Splendidũ tanq̃ cryſtallũ. Dr aũt forma, quæ eſt modus agẽdi,forma cryſtallina,qa ſcdm

Ethy. 46. Iſidorũ cryſtallus oppoſitus ſolis radijs, adeo rapit flãmã, ut aridis fungis ignẽ prębeat: & ſtilus ſpiritusſanẽti ĩ traditione ſcripturarum ſuccẽdit ſpiritusſanẽti ĩ traditione ſcripturarum ſuccẽdit corda torpẽtia,uel tepẽtia. Virtus etiã cryſtalli, eſt cõtra ſitim & ardorẽ,& ſtilus ſcripturarũ,refocillat corda arentia: Cryſtallus inſuper tritus, & melle potatus,lacte replet ubera:Et ſtilus ſpũs ſancti melle deuotionis imbibitus, lacte gratiæ replet mẽtis ubera, id eſt intellectũ & affectum. Per puritatẽ aũt & quietatẽ cryſtallinã, cõgrue trãſumitur forma ſcripturarũ, qa ſicut illa oẽm ſpuritatẽ excludit,ita forma ſacræ ſcripturę oẽs repræhẽſiones elidit, & ipſos reprehẽſores refellit.

Impij ſacræ ſcripturæ detrahere ſolent. Ezech. 18 Solent aũt in ſcripturã ſacrã quatuor gña defectuum homines infœlices impingere, ſcilicet Iniuſtitię,inſipiẽtię,inhoneſtatis,& ſuperfluitatis.

De primo errore fuerũt qdã ꝓfeſſores ueteris teſtamẽti, ſcdm q̃ in Eze.ſcriptũ eſt. Pres comederũt uuã acerbã, & dẽtes filiorũ obſtupeſcunt: nõ eſt æqua uia Dñi. Huius erroris ex lege diuina ſumebatur occaſio, Deo dicente in Exo. Egõ

Exdo. 20. ſum Dñs Deus tuus fortis,& zelotis,uindicãs iniquitatẽ ꝑum ĩ filios,uſq; in tertiã, & quartã gñationẽ. Propter hæc & ſimilia quidã legẽ Moſaycã opinant iniuſtã,& à Deo bono & iuſto minime datã fuiſſe,mentiuntur, ut Marchioniſtæ, & Cerdoniani,ſcdm q̃ recitat Damaſc.Hunc erro

Lib.de hęreſi. rem diffuſe ꝓtractat Aug.contra Fauſtũ.& contra aduerſariũ legis,& ꝓphetarum.Legis autẽ iuſtitia ,tã in nouo, q̃ in ueteri teſtõ cõmendatur. In Eccleſiaſtico quippe ſcriptum eſt. Legẽ mãdauit Moyſes in ꝑceptis iuſtitiarũ.Et Sapiæ 6.noĩat

Eccle.24 lex iuſtitiæ.De ipſa ẽt dicit Apoſtolus. Itaq; Lex quidẽ ſcã,& mãdatum ſcm̃,& iuſtum,& bonum.

Rom.7. Legis etiã diuinæ iuſtitia uelut à populi ore ꝓbatur,ꝓ humanarum rerum iuſtitiã, quæ à diuina lege deriuantur,ſcdm q̃ aperte docet Origenes.

Lib. Numerorum c.27. Adducitur ẽt ad hoc idẽ ꝓ ſigno. Quod nõnullæ leges ueteris teſti tanguntur in iure ciuili. Cum tñ leges Romanorum cæperint à Numa Põpilio, qui ſucceſſerat Romulo,ſcdm Iſidorum.lib.5.in principio.Hic Romulus mille annis fuiſſe ꝓbat poſterior Moyſe,ut dicit idẽ Iſidorus lib.5. in fi. Cõcordat aũt iſti ſententiæ,q̃ ueterum legum,in quibus multa legi Dei fuere cõtraria,iam nullus uſus eſt à tpe Conſtantini Imperatoris Chriani, nouis incipientibus,& poſtea ꝓ Theodoſium Imperatorẽ etiã Chriianum;ad ordinẽ conuenientẽ redactis,ſcdm q̃ docet Iſidorus eodẽ lib. quo ſupra.Hęc ergo oĩmoda ſigna ſunt, q̃ ius ciuile ſecundũ legem diuinã regulatur,& ordinatur,quãuis adhuc aliqua reperiãtur in eo,quæ à iure diuino diſcordent,ſicut de uſuris, & concubinis,& quibuſdã alijs paucis, ſcdm q̃ patet in canone, quæ oĩno,uel abrogata ſunt,uel abroganda, quia lex, quæ obuiat ſacræ ſcripturæ, & decretis Papæ,& moribus bonis,nullius debet eſſe momẽti. Alij ſunt,qui inſipientiã in ſacrã ſcripturã impingunt,ſcdm q̃ inſinuat Apoſtolus. Iudæi ſigna petunt, & Greci ſapientiã quærunt. Impingunt autem inſipientiam,rei,uerbi, & modi. Rei,qñ de rebus humilibus uidetur agere, utpote de iugulatione pecorum,de lepra domorũ, uel ueſtium, de cõtextione genealogiarũ, & quibuſdã alijs,q̃ parum,aut nihil ad ſapientiã animi,uel bonitatẽ cõferre uidentẽ,cũ tã ars,q̃ uirtus,cõſiſtant circa arduũ,& difficile.Talẽ ſe fuiſſe cõfiretur Aug.an te ſuã plenam conuerſionẽ ad Chriſtum,dicens. Itaq; inſtitui aĩum meũ intendere in ſcripturas ſacras, ut uiderẽ quales eſſent. Et ecce uideo rẽ non cõpertam ſuperbis, neq; nudatã pueris, ſed inceſſu humilẽ, ſucceſſu excelſam, & uelatã myſterijs. Et non erã ego talis, ut intrare poſſem in eam, aut ceruicem inclinare ad eius ingreſſum. Sed uiſa eſt mihi indigna, cum dignitati Tullianę cõpararem,tumor enim meus refugiebat modum illius,& acies mea,non penetrabat interiora eius. Veruntamen illa erat, quæ creſceret cũ paruulis,ſed ego dedignabar eſſe paruulus.

Simplicitatis, & inſipientiæ uerbi,lex diuina frequẽter arguitur, ſed ab illis, q̃ poſt quarundã litterarum

litterarũ ſæculariũ uerbosã potius,q̃ fructuoſam eloquentiã, ad ſacrã ſcripturã recẽter accedunt

Hiero. in epiſtola ad cuſtodia uirgin. ad Euſt. ſcdm q̃ de ſeipſo btũs Hier.ſcribit ad Euſtochiũ Itaq; miſer ego lecturus Tulliũ iciunabã, & poſt crebras uigilias Plato ſumebat in manibus.Si qñ in memetipſũ cõuerſus, ꝓphetas legere uoluiſſẽ, ſermo horrebat incultus, & qa lumẽ cęcis oculis nõ uidebã,nõoculorũ putabã culpã eſſe,ſed ſolis.

Modum aũt tractãdi,quò ſacra ſcriptura contexitur,repræhẽdũt indocti, ſcdm Rabanũ.Pro-

Rab.c.94 cedit enim,narrando,prẽcipiẽdo,prohibẽdo, cõminando,promittẽdo,qui modus potius ad legẽ pertinet,quã ad artem quæ procedit per modum

methodus procedẽdi ſacræ ſcripturæ. qõnis,rñſionis,oppõnis, ſolutionis, nũc diffiniẽs, nunc diuidens, nunc arguens, nunc concludens.

Erroris primi,& tertij deſtructio,eſt,qa ſcriptura ſacra eſt de Deo tanq̃ de ſubiectio nobiliſsimo & arduiſſimo,unde theologia dr.Deſtruitur

Confutãtur impiorum errores ꝓtacti. ẽt per hoc, q̃ oẽ genus ueritatis & ſapię in ſcriptura ſacra reperire cõtingit, ſcdm Aug. Ait.n. ſic. Quicquid hõ extra ſacrãſcripturã didicerit, ſi noxiũ eſt ibi dãnatur,ſi utile ibi inuenit. Et cũ

De doct. chriſt.li.2 ibi quis ſuenerit oĩa,quæ utiliter alibi didi cerit, multo abũdãtius ibi inueniet ea, quę nuſquã alibi,ſed illarũ tãtũmodo ſcripturarũ mirabili altitudine,& mirabili humilitate diſcuntur.Idem

Iſid.Eth. li.2.c.24. etiam epiſtola.3. ad Voluſianum, q̃ in ipſa oĩs philoſophia reꝑitur,logica,phyſica,ethica. Iſidorus ẽt de libris exẽplificat in quibus ſpãliter ꝑdicta tractantur,dicẽs. In his tribus generibus philoſophiæ,logicæ,phyſicę,ethicę,etiã eloquia diuina conſiſtunt. Nã aut de natura diſputari ſolet, ut in Geneſi & Eccleſiaſte,aut quantũ ad rerũ naturaliũ gñationẽ, & corruptionẽ, & alterationẽ: Aut de moribus,ut in Prouerbijs,& oĩbus ſapiẽtialibus libris:Aut de logica,ꝓ qua noſtri Rethoricã,ſibi uendicant, ut in Canticis & Euangelijs.

Caſſiodo. in pſalm. Caſſiodorus ſuper pſal.Ad ueritates in ſpãli deſcendit,oñdẽs,ex quibus locis ſcripturarũ ſacrarũ philoſophi ueritates libris ſuis inſertas acceperũt, nũc de topic. Ariſt. nũc de geometria Euclidis, nunc de alijs philoſophis faciens mentionẽ. Vnde libro de ſacræ ſcripturę inſtitutione ſic

Idem Caſſiodorus. dicit in prologo.Cõſtat quidẽ in origine ſpiritalis ſapientiæ.ſ.ſcripturę ſacrę, aut diſciplinarum, aut artium liberalium initia ſeu indicia fuiſſe ſeminata,quæ poſtea doctores ſæcularium literarum,ad ſuas literas prudẽtiſsime tranſtulerunt. Quod apto loco ĩ expoſitione pſalterij fortaſſe

Eccle.19. declarabimus. Recte ergo dicit in Eccleſiaſtico. In omni ſapiẽtia diſpoſitio legis.Et nõ imerito,

Hiero.epiſtola.3. quia ĩ diſpoſitione angelorum data eſt.Actuũ.7. De libro Iob ſic dicit Hiero.q̃ oẽs leges dialecti cę,ꝓpoſitione,aſſumptione,cõfirmatione determinat,cuius uerbi Caſſiodorus, ubi prius faciẽs mentionẽ,ſic ait.Si ita eſt,immo quia aliter eſſe non poteſt,quod tãti uiri probat auctoritas. Vbi ſunt q̃ dicunt artẽ dialecticã à ſcripturis ſanctiſ-

In Examer on ho. 3. ſimis nõ incepiſſe. Cõtra iſtos loquitur Baſilius.Nullus argumentationem illorum q̃ de cœlo diſputant,diſputationi ſpiritualium uelit cõferri ſermonum, quantum enim caſte uiuentium mulierum pulchritudo,meretricię formoſitati præponitur, tantum noſter ſermo dignoſcitur præ-

Sap.7. latus eſſe illorum doctrinæ. Vnde in lib. Sapientiæ dicitur. Candor eſt lucis æternæ.&c.

Contra ſecũdos ſcripturã arguẽtes de ſimplicitate dicendi, & defectu eloquentiæ loquitur

Aug.4.de doctrina Chri.c.1. Auguſt. Vbi literarum ſacrarũ auctores intelligo,non ſolum nihil eis ſapientius, uerum etiam nihil eloquentius mihi uideri põt. Et audeo dicere, oẽs qui recte intelligunt, qd illi loquuntur, ſimul intelligere,non aliter eos loqui debuiſſe. Sicut.n.eſt quædã eloquentia,quæ magis ætatẽ iuuenilẽ decet,eſt quę ſenilem,nec iam dicenda eſt eloquentia ſi perſonæ non conueniat eloquentis: ita eſt,quę uiros ſumma auctoritate dignißimos planeq; diuinos decet. Hac illi locuti ſunt,nec ipſos decet alia,nec alios ipſa. Poſſem quidẽ ſi uacaret,oẽs uirtutes, & ornamenta eloquentię, de quibus inflanẽ illi, qui linguã ſuã auctorũ nũrorũ linguæ præponunt, in litteris diuinis oſtendere.

Tertium genus maculæ quod in ſacrã ſcripturam impingunt,eſt inhoneſtas,ſcdm q̃ patet per

Contra Fau.22.c. Aug. Dicebat.n.Fauſtus,q̃ Hebræorum ſcriptores tanq̃ leprã,aut ſcabiẽ,abominanda, & turpiſſima ꝑcepta ſcilicet uerbis Dei, commiſcebant in lege.Et eſt erroris huius occaſio, q̃ tã de corporalibus immundicijs,q̃ ſpũalibus,mentio ſit in

Raba.ſup Leui.c.18 ſege diuina. Hunc erroꝛ tangit Rab.nobilis expoſitor ſuper Leui. ubi de prædictis immũdicijs diffuſe tractatur,ſic inquiens.Multi cũ in ſcripturis ſacris talia audiunt, abominantur, anertunt auditũ,&penè ſi audiãt legẽ diuinã,q̃ in ea,talia ſcripta ſunt,repræhẽdere nituntẽ.Cõtra quos idẽ

Lib.16.c.5 alibi inuehit. Vt qd nos temeraria ꝓſumptione arguimus lucẽ,quę noſipſos nobis oñdit, arguimus uerbũ Dei, qd ſine uitio uitia noſtra reprehẽdit.Quid agis humana ſuꝑbia?tantæ ſunt ſordes tuæ,ĩ has feces deuoluta es?ut ſermo Dei qui curã tui ſuſcepit,nõ aliter tibi ſubuenire poſsit, niſi ĩ ſtercora tua quodãmodo manus mitteret, ut tibi ſordes detrahat: ſi dici fas eſt ipſe cõtrahat.Sicut tñ radius ſolis incontaminatus cloacas penetrat:Sic ſtilus ſpiritusſanẽti attingit ubique ꝓp ſui munditiã,& nihil inquinatũ incurrit in illũ. Scriptura ſacra quaſi tibi potio tẽpata eſt. Si eius amaritudo palatũ tuũ cõtriſtat,qd accuſas medicũ?Deus magnus medicus,magnũ ſuſcepit egrotũ uniuerſum genus humanũ. Huic languido,qã diuerſi ſunt mores, uariæ egritudines,uarias ĩuerbo ſuo tẽpauit cõfectiones,qd nõ ꝓdeſt tibi,ꝓdeſt alteri.Neq; ĩ.tuũ tantũmodo in ſcriptura ſacra gerię negotiũ.Oĩa eſt ibi ſalus repoſita.Si igitur ſentis te talẽ nõ eſſe, qualẽ ſcriptura deſcribit,gñas age Deo, q̃ à talibus te ſeruauit.Alijs tñ adhuc languentibus,ne uelis ſubtrahi medicinam.Oĩa ergo,quæ in uolumine legis inuenis, comede, ſecundum q̃ in Ezechiele

Ezech.3. ſcriptum eſt.Nil ducas ſperndum, nil æſtimes

Universidad de Deusto Biblioteca

abijciendum. Ex hoc.n. ꝙ sacra scriptura detestando narrat enormia; non solum non uituperari; uerum etiā extolli meretur; secundū Augustinum, qui de speculo, & luce ponit ad idē exemplum, sic dicens. Peccatum Loth, cui perhibitum est antequam peccaret iustitiæ testimoniū; non modo non decolorabat deitatem Dei, uel scripturæ illius ueritatē, uerum etiam laudandū, diligendumq; cōmendat, ꝙ tanquam speculi fidelis nitor admotarum sibi personarū, non solum, quæ pulchra, atq; integra, sed etiam, quæ deformia sunt, atque uitiosa indicat. Nunquid cuiusquā membra distorta deprauant lucem? sic nec cuiuspiam maledicta malā scripturam faciunt, qua prodente legentibus innotescunt. Veruntamen non semper cum turpiū facit mentionē, uerbis utitur manifeste turpibus, sed iuxta periphrasim loqui consueuit, quæ figura circuitu, & circumlocutione uerborum feditatem euitet, secundum Isidorum. Vnde & Rabanus sic ait. capitu. de materia. Loquela Hebræa uocata fuit loquela sanctitatis, illud aūt non putes, ꝙ fuerit, propter electionē nostrā, sed recte uocatum fuit hoc linguagium. In ipso nāque non inuenies nomen unū proprium fornicationis, nec inuenies nomen impositum alicui mēbro, quòd turpe est nominare, sed loquunt̄ de eis per uerba transumpta, & accommodata. Merito ergo uocatur lex disciplinæ in Ecclesiast. ac sanctissima, & grauissima in Mach.

Contra Faust. li. 2

Scriptura sacra honestè turpia narrat

Ethymol. lib. 14.

Eccle. 45. 2. Macha. cap. 6.

Tertius error circa modum procedendi, destruitur à Cassiodoro super Psalm. in principio. Scriptura multis modis genera suæ locutionis exercet, diffinitionibus succincta, schematibus decora, uerborum proprietate signata, syllogismorum complexionibus expedita, disciplinis irrutilans. Hæc propriè relucent in scriptura, & ab alijs sanctis usurpantur, ut cūctis appareat prius ad exprimēdam ueritatē, iustis mentibus datū, quod postea gētiles humanæ sapientiæ aptandū putauerunt. Vnde Isidorus dicit, ꝙ Apostolus sæpe ꝓponit, assumit, confirmat, atq; concludit.

Ethymol. lib. 2. c. 3.

Sed propter illū modum tractandi scientialē habet scriptura modū sibi propriū, quē beatus Grego. eleganter describit, sic inquiens. Quāuis oēm scientiam, atq; doctrinā scriptura sacra absque ulla comparatione trāscendat, ut taceā, ꝙ uera prædicat, ꝙ ad cœlestē patriā uocat, ꝙ à terrenis desiderijs ad superna amplectenda cor legentis immutat, ꝙ dictis obscurioribus exercet fortes, paruulis humili sermone blandit̄, ꝙ nec sic clausa, ut pauesci debeat, nec sic aperta, ut uilescat, ꝙ usu fastidiū tollit, ꝙ legentis animum humilibus uerbis adiuuat, sublimibus sensibus leuat. Quòd aliquo modo cū legentibus crescit, ꝙ à rudibus lectoribus semper quasi uetus recognoscitur, & tamen doctis semper noua reperitur. Vt ergo de rerū pondere taceā, scientias oēs atq; doctrinas ipso locutionis suæ more trāscendit, quia uno eodemq; sermone dū narrat textū, ꝓdit mysteriū, & sic scit preterita dicere, ut eo ipso nouerit futura ꝑdicare. Propterea dicit Aug. ꝙ sacra scriptura sic loquitur, ut altitudine sua, superbos irrideat. profunditate, attētos terreat: ueritate, magnos pascat: affabilitate, paruulos nutriat.

20. li. mo.

In Gene. lib. 5.

Quartus defectus, quem errantes in scripturā solent impingere, est superfluitas: dicunt enim, ꝙ genealogias superfluas texit, & historias productas ponit, & multa inutiliter repetit.

Hunc errorē tangit, & reprobat Rabanus, dicens. Verba quædā de archanis legis sunt, in quibus errauerunt multi. Hæc aūt sunt historiæ, & narrationes, quæ repetunt̄ in lege, & rememoratio gñationū filiorū Noæ. Et subiungit in fine. c. Sed scito, ꝙ cuiuscunq; rei rationem nō aduertis in lege, res illa causam habet fortē, secundum ꝙ dixerunt sapientes, non est aliquid frustra in nobis. i. in sapientia tradita nobis, ꝙ si frustra est, ex nobis est, idest, ex defectu scientiæ nostræ. Nam iniustis, sacra scriptura uidetur iniusta. Insipientibus, stulta. Obscenis, immunda. Vanis, superflua. Sic ècontra, sapientibus uidetur omnis sapientiæ contentiua. Propter quod Gregorius comparat eam mannæ.

In Gene. cap. 17.

Moral. 3.

Quòd uerò aliena sit à scriptura superfluitas oīs, manifestū est testimonio Saluatoris cū dicit. Amē quippe dico uobis, iota unū, aut unus apex non ꝑteribit à lege, donec omnia fiant, &c. Non solū ergo minima littera iota supefluit, sed nec littera minor apex, q litterarū ambiguitatē distinguit, quantomagis nulla scripturæ sacræ syllaba, uel dictio, uel sñia superfluere potest? Propter quod de libris illis, qui maxime uident̄ narrare superflua, Dicit Hieron. In Leuitico. Singula sacrificia, immo singulæ penè syllabæ, plenæ sunt sensibus. Numeri uero nonne totius arithmeticæ mysteria continent? Liber Paralippomenon tantus est, ꝙ sine eo scientiā scripturarum siquis uoluerit sibi arrogare, seipsum irrideat. Per singula quoq; nomina, iuncturasq; uerborū, & pretermissæ in lib. Regū narrant̄ historiæ, & innumerabiles explicant̄ euangelij quæstiones. Vnde Cassiodorus. In scripturis sanctis nimietas nō arguitur, sed magis importunitas crebra laudatur: Et meritò, quia quantò notitia rerū salutarum plus discit̄, tantò amplius credētibus atq; operātibus æterna uita prestatur, præterita, sine falsitate describunt̄, presentia, priusquā uideant̄, ostendunt̄. Futura, quasi perfecta narrantur. Vbiq; in eis ueritas regnat. Vbiq; diuina uirtus irradiat. Vbiq; panduntur humano generi profutura.

Matth. 5.

Nihil in diuinis literis superfluum.

Epist. 33.

Lib. de sacræ scriptu. inst.

Comparatur ergo scripturarum sacrarum origo, rebus eminentissimis, propter altitudinem dignitatis. Est enim eius inattingibilis altitudo, propter auctoritatem inuiolabilem.

Comparatur scripturarum sacrarum materia, rebus affluentissimis propter plenitudinem bonitatis. Est enim eius inexhaustibilis plenitudo, propter profunditatem imperscrutabilem.

Comparatur scripturarum sacrarum forma, siue

siue modus agendi, rebus perspicuissimis, propter certitudinem ueritatis. Est enim eius infallibilis certitudo, ꝓpter processum inconfutabilē.

Comparatur scripturarū sacrarū forma (quæ est modus loquendi) rebus speciosissimus, propter pulchritudinem honestatis. Est enim eius incontaminabilis pulchritudo, propter claritatem inobfuscabilem.

Cōparatur scripturarum sacrarū finis, rebus efficacissimis, ꝓpter magnitudinē uirtutis. Est.n. eius imprętiabilis ualetudo, ꝑ fructū inæstimabilē. Et ex utraq; parte fluminis lignū uitæ, &c.

Comparatur scripturarum sacrarum finis extrinsecus rebus cōmunissimis, propter amplitudinē charitatis. Est.n. communissima habitudo, propter communicationem interminabilem.

Notat̄ aūt mirabilis utilitas, tā in fructu ligni uitæ, q̄ etiā in numero fructuū. Lignum illud ex utraq; fluminis parte plantatū, Christus est, q est finis noui, & ueteris testamēti, qa finis legis Christus est ad iustitiā oī credenti. Lignū uitæ legit̄ plantatū in medio paradisi, in pricipio canonis.

Christus autem fuit medium septiforme.

Christus nobis multiplex medium.

Medium essentiæ, quod est de consideratione methaphysici.
Mediū naturę, quod est de cōsideratione physici.
Medium distantiæ, quod est de consideratione mathematici.
Medium doctrinæ, quod est de consideratione dialectici.
Mediū modestiæ, qđ est de cōsideratione ethici.
Medium iustitiæ, quod est de consideratione pollitici.
Medium concordiæ, quod est de consideratione theologi.

Mediū essentię, est Chr̄us origine primariū.
Medium naturę, uirtuali connexione perualidū.
Medium distantiæ, centrali infinitate profundū.
Medium doctrinæ, rationabili manifestatione clarissimi.
Medium modestiæ, discreta electione præcipuū.
Medium iustitię iudiciali seueritate præcellum.
Mediū concordiæ, perfecta cōciliatione pacatū.
Primum medium essentię, est Christus æterna generatione.
Medium naturę, in incarnatione.
Medium distantiæ, in passione.
Medium doctrinę, in resurrectione.
Medium modestiæ, in ascensione.
Medium iustitiæ, in iudicij examine.
Medium concordiæ, in sempiterna beatitudine.

De isto ligno benedicto domino Iesu Christo, est tota scriptura sub ratione medij septiformis. Nam de Deo, seu uerbo incarnando est uetus testamētum, de Deo incarnato, totū nouum testamentum, ita ꝙ in ueteri testamento uerbū Dei erat medium naturarum uniendarum, scilicet diuinæ & humanæ. In nouo est medium naturarum iam unitarum. Sed quoniam in uno quoq;, prius quod carnale est, deinde quod spirituale, ideo uetus testamentum premittitur.

Curvetus testam. nouum præcesserit.

Verbū Dei in ueteri testō humanādū.

Præfigurabatur. Præmonstrabatur.
Promittebatur. Prædocebatur. &
Prophetabatur.

Præsagiebatur figuris. Prēmōstrabatur exēplis. Promittebatur patribus. Prædocebatur sapiētialibus documētis. Prophetabat̄ oraculis.

Idcirco uetus testamentū quadripartitū est, in libros legales, historiales, uel exemplares, prophetales, sapientiales. Præfigurabatur autem uerbū Dei incarnādum, seu humanandū in legalibus figuris remotis, remotioribus, remotissimis. In Gen. quidē figuris remotissimis ꝑsagebatur, ortus, occasus, triumphus, cultus. Ortus in ligno uitæ plantato in medio paradisi, idest, uerbo Dei, diuinæ & humanæ naturis inserto, in medio militantis ecclesię secundū Glo. occasus passionis in Abel, triūphus resurrectionis ī Noæ, cultus pietatis in Abraā. Aug. in quodā sermone. Adā dixit illud uerbū post soporē, bñdicta filia tua dño.

Vetus instru. quadripartitū

Lib. Geneseos figuræ.

In Exodo uero figuris remotioribus prefigurabat uerbū humanandū nasciturū in Mose, natum occultādum, propter Pharaonē, sic Christus propter Herodē reuelādum, ad populi captiuati liberationē, populi captiuantis interemptionē, liberati instructionē ꝑ legē, ut exercitatus in lege ueteri, assuefieret ad legem euangelij. Varietas sacrificiorū libri Leuitici secđm Origenē, unū uerū sacrificiū qđ offerendū in fine tēporū, ꝓmonstrabat. s. Christum, qui est sacerdos, & hostia.

Lib. Exodi figuræ.

Oīa uetera sacrificia portendebāt Christum

Liber uero Numerorū ordinē, & connexionē mēbrorum corporis Christi mystici subtilitate mirabili ꝓfigurat, & ordinē ecclesiasticæ hierarchiæ ꝓficiscentis in uia, & ꝑuenientis ad patriā.

In Deuteronomio, ꝙ est denua legis repetitio, ad memoriā reducunt̄ beneficia Dei omnipotētis, ut arctius infigat̄ memorię incarnatio uerbi, quæ est beneficiū beneficiorū, ubi de semine Iudæ Prophetā suscitandum commemorat, sicut Iacob in suis benedictionibus commemorat. Iosuæ Christū, & re præsignat, & nomine: præcipuè quantum ad distributionem terræ, quā funiculo distributionis distributurus est Christus, qui constitutus est à Deo iudex uiuorū, & mortuorū. Multitudo iudicū sibi inuicem succedentium, unum uerum iudicem præsagiebat Christum, potissimè quantum ad triumphū resurrectionis. Nam Samson maximus iudicum, primò clausus, & obsessus à Philisteis, qui nocte media uictis hostibus portas confregit, figurat Christū, qui nocte media cum descendisset in infernum, liberatis patribus, portas inferni confregit: cuius etiam incontaminata mater & uirgo, significabatur in uellere Gedeonis.

Gen. 49.

Act. 10. Iudices Israel, Christi Typū gerebant. Iudic. 16.

Copula maritalis Booz Israelitæ, & Ruth alienigenæ, signat coniunctionē Christi, & Ecclesię, de gentibus quam discalciatus ille contempserat. Liber regū illum significat, in cuius femore scriptū erat, & est. Rex regum, & dominus dominantium.

In libris Regum. Adūbratus Christus.

Universidad de Deusto Biblioteca

nantium. Qui cũ ſit rex & ſacerdos, in primo libro preſignat, ut euacuaturus ſacerdotiũ legale in depoſitione ſeu extinctione Heli, & ſubſtituturus ſacerdotium nouũ in ſubſtitutione Samuelis qui nõ fuit de ſtirpe Aarõ, trãslaturus etiã regnũ ab Iſrael in reprobatione Saulis & confirmatione Dauid. In libro ſecũdo promittit Chriſtus de ſemine Dauitico naſciturus. In tertio libro in figura pacifici Salomonis, pręfigurat Chriſtus, qui eſt pax noſtra, qui fecit utraq; unum, cuius etiã corporis myſtici typus, fuit materiale templum Salomonis. In quarto libro Regum præfiguratur Chr̃s, ut euacuaturus oẽm gentilitatis ritum in interẽptione pſeudoprophetarum per Eliã, & ut ſuſcitaturus mortuos in Eliſeos, ut confecturus Euchariſtiæ ſacrũ in pane ſubcinericio, ut aſſenſurus in cœlum in tranſlatione Heliæ in curru igneo. In libro Paralip. in confirmatione repetitur in primo tranſlatio ſacerdotij. In ſcd̃o trãſlatio regni. Liber Eſdrę & Nehemiæ Chr̃m præfigurant quantũ ad feruorẽ zeli quo Chr̃s inardeſcebat ad reædificationẽ tẽpli ueri, qd̃ ſumus nos. In libro Iob p̃monſtrabatur Chr̃s, ut exemplar ſummæ patiẽtię. In Thobia, ut exemplar ſummæ modeſtię. In Iudith, ut exemplar ſummæ pudicitiæ. In Heſter, ut exemplar ſummæ clementiæ. In Machabeorum, ſummæ conſtantiæ.

Pulcher ex curſus.

Libri ſapientiales Chriſtum ubique redolent.

Libri ſapientiales Chr̃m redolent, ut doctorẽ uniuerſalẽ, ſicut liber Eccleſiaſticus, ut doctorẽ ſpecialẽ ad uirtutis initiationẽ, in Prouerb. Ad contẽptũ uanitatis, in eccleſiaſte. Ad guſtũ ſuauitatis, & amplexũ charitatis, in canticis. Ad ſpeculamina ueritatis, in ſapiẽtia. In Prophetis Chr̃s prænunciabat, & poſtulabatur. Poſtulabat qdem, per orõnis inſtantiã in p̃phetia, Pſal. Dauid. Prænunciabat Iſaias incarnationis myſterium. Hieremias, appropriatẽ loquẽdo, paſsionis remediũ. Ezechiel, reſurrectionis trophęũ. Daniel retributionis iudiciũ. Duodecim Prophetæ, in anguſtia unius uoluminis coarctati Chr̃m pręſagierũt, ſicut ipsũ duodecim Apoſtoli predicauerunt, ut numerus teſtiũ eſſet nõ tãtũ ſufficiẽs, ſed abundans. Nouũ teſtamentũ quia continetur in ueteri ſicut rota in rota. Nihil .n. eſt aliud nouũ teſtamentũ, q̃ uetus ſpiritualiter expoſitũ, diuidit cõformiter ueteri teſtamẽto. Cõtinet .n. ſeu agit de uerbo incarnato Chriſto, qui eſt gigas geminę ſubſtantię quantum ad naturam. Geminę potentię, quãtum ad efficaciam ſeu officium, ſcilicet Deus, homo, rex, ſacerdos.

Prophetæ eundẽ promittunt.

Nouũ teſtamentũ eundem exhibet.

Primũ eſt euãgelium ſecundum Mattheũ, in quo agitur de uerbi incarnati humanitate.

Secundũ eſt euangeliũ ſecundum Marcum, in quo agitur de eius regia poteſtate.

Tertium ſecundum Lucam, in quo agitur de eius Sacerdotali dignitate.

Quartũ ſcd̃m Ioannẽ, ĩ quo de eius deitate. De Chriſto autem quo ad iudicij diſtrictionem, & ſempiternam beatificationem, agitur in Apocalipſi, qui eſt liber propheticus.

De Chriſto quantum ad corporis ſui myſtici tribulationẽ, in actibus. Quantum ad corporis myſtici totius eruditionẽ uniuerſalẽ, in canonicis epiſtolis. Quantũ ad corporis myſtici membrorũ eruditionẽ ſpecialem, in epiſtolis Pauli.

Sunt libri no. teſta. ſi partiales epiſtolę numerẽtur in ſolidũ li. 27. q numerus eſt ſecundus cubicus ter, tria, ter.

Aliter ſunt octo. Et quanto amor eſt perfectior timore, & paucitas amabilior multitudine, tanto nouum teſtamentũ perfectius, & amabilius ueteri teſtamento.

Qui octonarius eſt primus cubicus.

Finis principij Seraphici. B. in libros ſacrę ſcrip.

DOCTORIS SERAPHICI
SANCTI BONAVENTVRAE,

ordinis Minorum, ſanctę Romanę Eccleſię Cardinalis, & Epiſcopi Albanen. ſuper Gene. liber, qui luminaria Eccleſiæ intitulatur, ſiue illuminationes, ſiue de quinque uiſionibus.

Sermo primus, quòd Eccleſia eſt congregatio rationalium. Synagoga uerò brutaliter uiuentium, & quòd multiplex eſt medium.

IN medio Eccleſiæ aperiet os eius, & impleuit eum Dñs ſpiritu ſapiæ, & intellectus, &c. In uerbis iſtis docet ſapiens prudẽtẽ, qbus debet ſermonẽ depromere. Vnde incipere. Vbi terminare.

Eccle. 15.

Primò, quibus debet loqui, quia Eccleſiæ, nõ enim dandum eſt ſanctum canibus, nec margaritæ ſpargendæ ſunt inter porcos.

Matth 7.

Secundò, ubi debet incipere, qa à medio, qd̃ eſt Chr̃s, qd̃ medium ſi negligatur, nihil habet.

Tertiò ubi terminare, quia ĩ plenitudine, ſeu ad impletione ſpiritus ſcientiæ, & intellectus.

Sed primò loquendum eſt de nobiſipſis, & uidendum quales eſſe debemus. Si enim oculo infirmo exponatur radius, potius excecatur, q̃ illuminatur. Loquendum eſt ergo Eccleſiæ, quæ quidem eſt conuocatio rationalium. Synagoga aũt eſt cõgregatio gregum, & hoĩum brutaliter uiuẽtium. Eccleſię loquẽdum eſt, q̃ qdẽ eſt unio rõnaliũ uniformiter, & cõcorditer unitorum.

Per cõcordẽ, & uniformẽ cuſtodiã dñę legis.

Per unionẽ, & cõcordẽ cohęrentiã dñę pacis.

Per uniformem, & concordem conſonantiã diuinæ laudis.

Hæc autem ordinata ſunt, quia laus eſſe non poteſt, ubi non eſt pax, nec diuina pax, ubi non eſt obſeruatio diuinæ legis.

De concordi, & uniformi cuſtodia diuinæ legis ſcribitur, primo ad Thimoth. 3. Vbi dicitur.

Hæc

Hæc ſcribo tibi fili Thimotheæ, ut ſcias, qũo oporteat te cõuerſari in domo Dei, quę eſt eccleſia Dei uiui, columna, & firmamentũ ueritatis. Eccleſia dr̃ colũna, & firmamentum, & qa mẽtis illuſtramentum, & quia uirtutis ſtabilimẽtum, quia uenientes ad eã illuſtrant per fidẽ, & ſtabiliunt p uirtutis conſtantiã. Et hæc duo facit lex diuina. Vñ eſt colũna filiorum iſrael, p cuius motum apparent oĩa, qũo agendum, & qũo quieſcẽdum. In hoc .n. oẽs eccleſiæ cõcordant, ut cuſtodiant legẽ Dei, ut olim totus populus motũ nubis aſpiciebat. Qui ad hãc non aſpicit ſemp, nõ eſt de unitate eccleſiæ, ut ſi non eam intelligas, & ſi intelligas, & non ſequaris.

Lex Dei ẽ colũna fidelium.

Iterum loquẽdum eſt eccleſiæ rõnalium unitorum per conformẽ, & cõcordẽ coherentiã diuinę pacis. Vnde dr̃ in eccleſiaſtico. Filij ſapiæ, eccleſia iuſtorum, & natio illorũ, obediẽtia, & dilectio. Eccleſia .n. natio diligens ſe eſt. Dilectio .n. naſcit ex legis impletione. Lex enim pręcipit dilectionem, dicente Apoſtolo. Finis præcepti eſt charitas, de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Et alibi. Qui diligit proximum legẽ impleuit. Et p̃batur per uerbum Saluatoris, dicentis. In his uniuerſa lex pẽdet, & prophetæ. Oportet ergo, vt legis obſeruatores ſint amatores, dicẽte Ioã. In hoc cognoſcẽt oẽs, q̧ diſcipuli mei eritis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem, & Apoſtolus. Non eſt Deus diſſenſiõis, ſed pacis.

Eccleſiaſt. 3. — 1. ad Thimo. 1. — Rom. 13. — Matth. 22 — Ioan. 13. — 1. Cor. 14

Item, loquẽdum eſt eccleſiæ rõnalium unitorum, per uniformẽ, & concordẽ cõſonantiã diuinæ laudis, ut in Pſalmo. Apud te laus mea ĩ eccleſia magna. Sicut ex multitudine uocũ unitarum (ſcd̃m quandã p̃portionẽ, & armoniã) dulcedo fit cantus, ſic ex multorum affectione, armonia ſpiritualis, placens Deo altiſſimo, auctore pſalmographo. In eccleſijs benedicite Deo domino de fontibus iſrael. Qui autẽ ſunt obſeruatores diuinæ legis, ſunt amatores diuinę pacis, & perſolutores diuinæ laudis. His debet fieri ſermo.

Pſal. 21. — Pſal. 67.

Qui aũt rapit à gr̃a, eſt extra eccleſiã, & illi fieri ſermo nõ dẽt. Rapit aũt ſpũs carnalitatis, & cupiditatis, cõtrà primũ. Hi duo ſpũs auertunt hoĩem à lege Dei, & excecãt duos oculos mẽtis. Lex .n. Dei p̃cipit bonũ cõe, & bonũ ſpũale, & retrahit ab amore fędo, q eſt carnalis, & ab amore p̃uato, q ẽ cupiditatis. Lex qppe odioſa ẽ, & carnali, & cupido, nec vterq; vnq̃ audire vult. Sũt .n. ſicut canis, & porcus: Canis ſp cupidus, & nunq̃ cõicare volẽs. Porcus aũt ĩ loco ſp eẽ vult imũdo.

Item cõtra cohærentiã pacis, ſpũs malignitatis, & crudelitatis, ĩuidus, & iracũdus. Et hi duo totũ puertunt. Inuidus oẽ bonũ cõuertit ĩ malum. Iracundus oẽ malum in bonũ, ẽt ipſam redditionẽ mali reputat bonũ. Et ideo dicit Iſaias. Ponunt tenebras lucem, uel lucẽ tenebras. Vnde non ſunt idonei ad audiendum legem Dei.

Iſa. 5.

Iterum cõtra conſonantiã diuinę laudis ſpũs p̃ſumptionis, & curioſitatis, ita q̧ p̃ſumptuoſus Deũ non magnificat, ſed ſe laudat. Curioſus aũt deuotionẽ nõ habet. Vñ multi ſunt tales, qui uacui ſunt laude, & deuotiõe, & ſi habeãt ſplẽdores ſciarum. Faciunt .n. tales more ueſparũ, q nõ hñt fauũ mellis, ſicut apes, q mellificant. Talibus .n. iam dictis nõ eſt faciẽdus ſermo, qa ſunt domus exaſperãs. Et aliqñ pp indiſpoſitionẽ auditorũ, facit dñs linguã adhærere doctorum palato. Sed loquẽdũ eſt, ut fr̃ibus. Narrabo nomẽ tuũ fratribus meis ĩ medio eccleſiæ laudabo te. Et ut uiris ſpiritualibus, ut à ſapiẽtia mundana trahant ad ſapiam chriſtianã. Præceſſit .n. impugnatio uitæ Chriſti in moribus p malos theologos, & doctrinæ Chr̃i, p falſas opiniones, & p argumẽta Ariſt. Nõ .n. redeundum eſt in Aegyptũ, p deſiderium uilium ciborum, alleorum, porrorum, peponum, et dimittẽdus cibus cœleſtis. Et ſic patet primũ.

Pſal. 21.

Circa ſcd̃m nota, q̧ incipiẽdum eſt à medio, quod ẽ Chr̃s. Ipſe eſt .n. mediator Dei, et hoĩum, tenẽs medium in oĩbus. Vñ à Chr̃o incipiẽdum eſt, vt ueniatur ad ſapiam chriſtianã. Cuius p̃batio eſt, qa nemo nouit filium niſi pr̃, neq; patrem quis nouit niſi filius, etc. Sicut ergo ſpecies ducit ĩ cognitionem obiecti, ita uerbum, ſeu filius, qui eſt ſpecies patris, ducit in patris cognitionẽ. Vnde ſignantiſſime dicebat Philippus. Oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis.

Matth. 11 — Ioan. 14.

Alia ratio eſt, quia ab illo incipiendum eſt, à quo duo maximi inceperunt Moſes diuinæ ſapientiæ inchoator: Ioannes diuinæ ſapiẽtiæ terminator. Moſes dixit. In principio creauit Deus cœlum, & terram, ideſt, in filio ſecundum Auguſt. Ioannes uero intonuit. In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum, & hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipſum facta ſunt. Si ergo ad notitiam creaturæ peruenitri non poteſt, niſi per id quod facta eſt, neceſſe eſt, ut ante omnia uerbum uerax præcedat te.

Gen. 1. — Ioan. 1. — Eccleſ. 37.

Tertia ratio eſt, quia in Chriſto ſunt oẽs theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei abſconditi. Ergo Chriſtus eſt medium omnium ſcientiarum.

Col. 2.

Eſt autem ſeptiforme medium.

Chriſtus ſeptiforme mediũ

Eſſentiæ, quod eſt metaphyſicum, & æternali originatione primarium.

Naturæ, quod eſt phyſicum, & eſt uirtuali diffuſione perualidum.

Diſtantiæ, quod eſt mathematicum, & eſt cẽtrali profuſione profundum.

Doctrinæ, quod eſt logicũ, & eſt rationabili manifeſtatione præclarum.

Modeſtiæ, quod eſt ethicũ, & eſt morali electione præcipuum.

Iuſtitiæ, quod eſt politicum, & eſt iudiciali examinatione præcelſum.

Concordiæ, quod eſt theologicum, & eſt utili cõciliatione pacatum.

Medium eſſentiæ fuit Chr̃s, in æterna gñatione.

Mediũ naturæ fuit Chriſtus, in incarnatione.

Medium diſtantiæ fuit Chriſtus, in paſſione.

Mediũ doctrinæ fuit Chriſtus, in reſurrectiõe.

Medium

Universidad de Deusto
Biblioteca

Medium modeſtiæ,fuit Chriſtus in aſcẽſione.
Medium iuſtitię,erit Chr̃s in futuro examine.
Medium concordiæ,erit Chriſtus in ſempiterna beatificatione.

Primum ergo medium eſt eſſentiæ,ęternali generatione primarium. Eſſe autem conuenit primo enti ſecundum rationem triformem.

Habet enim primum ens. Eſſe ex ſe ipſo, ꝙ eſt in rõne principij originãtis: Pater eſt hmõi.

Habet eſſe ſcđm ſeipſum, quod eſt in ratione medij exemplantis: Verbum eſt huiuſmodi.

Habet ẽt eſſe ꝓpter ſeipſum, quod eſt in rõne termini quietantis: Spũſſanctus eſt huiuſmodi.

Hunc tripharium modũ ẽendi tãgit Apoſtolus,

Ad Rom. 11.

cũ dicit. Ex ipſo,& ꝑ ipſum,& ĩ ipſo ſunt oĩa. Hæ tres pſonæ æqualiſsimæ nobilitatis ſunt,qa æquę nobilitatis eſt ſpũiſancto pſonas terminare,ſicut

Aliter Metaphyſic⁹, aliter Theologus,de Deo diſſerit.

in pr̃e pſonas originare,& in filio oĩa pñtare. Licet aũt metaphyſicus ex cõſideratiõe principiorum ſubſtãtiæ particularis, & creatæ ad eſſentiã vniuerſalẽ,& increatã aſſurgat,vt hẽt rõnem principij ſummi,& finis ultimi,non tñ in rõne pr̃is,& filij,& ſpũſãcti. Metaphyſicus.n.aſſurgit,ad illud eſſe cõſiderandũ in rõne principij oĩa originãtis. Et in hoc cõuenit cũ phyſico, q origines rerũ cõſiderat. Aſſurgit ẽt ad æternũ ens cõſiderãdũ,ratione ultimi finis. Et in hoc conuenit cũ morali, ſiue ethico,qui reducit oĩa in unũ finẽ, ſiue unũ ſummũ bonũ, conſiderando fœlicitatẽ practicã, ſeu ſpeculatiuã: & ſic conſiderat fœlicitatẽ,ſicut finẽ ultimũ,licet uerã fœlicitatẽ nõ nouerit. Sed inquantũ metaphyſicus cõſiderat primũ ens, in rõne oĩa exẽplantis,cũ nullo cõicat, & eſt uerus metaphyſicus. Pr̃.n.ab æterno dixit ſe, & dicẽdo ſe,genuit ſpẽm ſimillimã ſibi. Et hæc ſpẽs eſt expreſſa à pr̃e, & expreſſiua totius pr̃næ ſciæ, & potẽtiæ. Iſtud eſt mediũ,in quo relucẽt oĩa: Spẽs, forma, exẽplar, uerbum,imago, ſimilitudo,ars,

6. De Tri. c.27.

filius. Ars plẽna oĩum rõnum uiuẽtiũ. Dicit Aug. Iſtud eſt medium,quod eſt ueritas,liber lucis illius,quæ ueritas dicit. Vñ Chr̃s hñs cathedrã in cœlo,docet ĩterius in aĩo. Nec aliquo mõ aliqua ueritas ſciri põt,niſi ꝑ inſplẽdentiã æternæ ueritatis. Huius qdẽ prima rõ eſt, qa eadẽ ſunt principia eſſendi,& cognoſcẽdi. Scđa rõ eſt,qa ſcibile eſt æternũ ſcđm pħm,& nihil ſcit,niſi imutabile. Neceſſe eſt ergo,ut ſciat ꝑ ueritatẽ imutabilẽ, incõcuſſam,& incoanguſtatã. Iſtud eſt medium pſonarũ neceſſario, qa ſi pſona eſt, quæ ꝓducit, & nõ ꝓducit, & pſona q̃ ꝓducit,& non ꝓducit, neceſſaria eſt pſona,quæ ꝓducitur,& ꝓducit.

Hæc eſt ergo ueritas ſola mẽte pceptibilis, in qua addiſcunt angeli, ꝓphetæ,pħi,q̃ uera dicunt

Gen.c.2.

de iſto medio. De iſto medio legit in Geñ. Produxit dñs Deus de humo oẽ lignũ pulchrũ uiſu, & ad ueſcẽdũ ſuaue, lignum ẽt uitæ ĩ medio paradiſi. Docet Aug. ꝙ de oĩbus ꝓductis dictum eſt,fiat,fecit,fcm̃ eſt,ꝑterq̃ de luce. Rõ aũt eſt,qa primo ꝓducta ſunt ab ęterno,ĩ arte ęterna. Scđo ĩ creatura intellectuali. Tertiõ ĩ mundo ſenſibili.

Philoſophi unde opinati ſunt mundi æternitatem.

Hoc eſt cõtra errores gentilium, q credunt mundum ꝓductum ab ęterno,qa.n.mẽtes nr̃ę cognatæ ſunt ęternis luminibus,putãt,ut ſicut res ꝓductæ ſunt ĩ arte æterna,ab æterno,ſic ẽt ab æterno creatæ ſunt in mũdo iſto. Et ſicut mũdus ab ęterno ſcriptus eſt in arte ęterna, ſic deſcriptũ putãt ĩ materia. Intelligit autẽ paſſignata auctoritas de paradiſo terreſtri,de ĩtellectu angelico, de intellectu humano,de ĩtellectu diuino. Paternus.n. intellectus dicẽdo ſe,genuit uerbum oĩum expſſiuũ,qđ eſt ſimile ſibi,imo ſimilitudo ſua. Quod qdẽ exprimit ipm patrẽ, & res quæ ꝑ ipm factæ ſunt,& fiẽdę,& factibiles, & eſt principaliter ductiuũ ad patris unitatem fontaliſsimã. Et ſcđm hoc, filius Dei eſt lignũ uitæ plãtatum in medio

Gen.2.

paradiſi. Quia ꝑ hoc mediũ reddimus,& uiuificamur in fonte uitæ. Si uero curioſitate temeraria trinitatẽ immẽſam ſcđm rerũ naturaliũ experientiã metiamur,ſi altiora nob̃ q̃ſierimus, ſi

Prouerb. 25.

ſcrutemur maieſtatẽ,opprimemur à gloria. Tũc guſtamus de ligno uetito,ligno ſcilicet ſcię boni

Ligni uetiti guſt⁹ curioſa inueſtigatio myſteriorum fidei.

& mali. Hoc mõ guſtauit lucifer de uetito. Si.n. lucifer contẽplando illã ueritatẽ,de notitia creaturæ,reductus fuiſſet ad patris unitatem,feciſſet de veſpe mane diei,& guſtaſſet de ligno uitę. Sed qa cecidit in delectationẽ,& appetitum excellẽtiæ,fecit de mane veſpe. Simili modo,Adã miſit manum ad lignum ſciæ, & amiſit lignum uitæ. Verbum Dei eſt medium faciẽs ſcire,qa eſt ueritas ꝑ eſſentiã,& eſt lignum uitæ. Veritates autẽ uaniſſimæ iterdum ſunt occaſiões mortis,qñ impellunt hoiem ĩ amorẽ pulchritudinis creaturæ.

In li. cõf.

Ve eis,q nutus tuos ꝓ te amãt,& oberrãt in ueſtigijs tuis,ait Aug. Prima ueritas,q̃ eſt verbum Dei,eſt finaliſſimum, & formaliſſimũ cognitio-

Verbum diuinum finale, & formale noſtræ cognitionis obiectum. Metaphyſica chriſtiana.

nis obiectum,& eſt rõ ducens in cognitionẽ. Vñ dñs dicit apud Ioã. 16. Exiui à patre,& ueni in mundum,iterum relinquo mundum,& uado ad patrem. Et uerus metaphyſicus dicit. Exiui à te dñe,cã prima,& ſumma,& venio ad te cãm ſummã,per te cãm ſummã. Hæc eſt tota noſtra metaphyſica,de emanatiõe,de exẽplatione,de conſummatione. Igit radijs ſolis æterni illuminearis,& reddncaris ad ſummum,& eris uerus metaphyſicus. Scđm medium eſt medium naturę, uirtuali diffuſione ꝑualidum. Et iſtud eſt de cõſideratione phyſici,q cõſiderat mobile,& gñationẽ,ſcđm influẽtiã corꝑum cœleſtium ĩ elemẽta. Et ſcđm ordinationẽ elemẽtorũ ad formã mixtiõis. Et ſcđm ordinẽ formę mixtiõis, ad formã cõplexiõis. Et ordinẽ formę cõplexiõis,ad aĩam uegetabilẽ. Et ordinẽ aĩę uegetabilis,ad ſenſibilẽ. Et ordinẽ aĩæ ſenſibilis,ad rõnalem,& ibi ẽ finis,qa aĩa rõnalis creata eſt ĩ orizõte æternitatis & tpis.

Phyſica chriſtiana

Cõſiderat autẽ phyſicus duplex mediũ, ſ. mediũ minoris mũdi,& mediũ maioris mũdi. Mediũ maioris mũdi,ẽ ſol. Mediũ minoris mundi,eſt cor. Sol eſt ĩ medio planetarum,& ẽ maximẽ diffuſiõis,exufflãs & porrigẽs radios ad oẽm poſitionis dĩam. Scđm huius ſolis allationẽ in
obliquo

obliquo circulo,fiunt gñationes,& regulat phyſicus gñationem. Simili modo,cor eſt in medio aĩalis à quo eſt, & deriuatur uniuerſalis influen-

Spũs triplex uitalis aĩalis naturalis, & unde hi originem trahunt.

tia,quicquid medici fabulentur: Nam ſpiritus uitalis, à corde diffunditur per arterias. Spũs autem aĩalis à corde diffunditur per neruos, licet complementũ recipiat in cerebro. Spiritus autẽ naturalis à corde diffundit per uenas,licet complementũ recipiat in epate. Tale medium fuit Chr̃s in incarnatiõe. De hoc naturæ medio dicebat Ioannes. Medius urm̃ ſtetit quem uos

Ioan. 1.

neſcitis. Et ſeqtur. Qui miſit me baptizare,ille mihi dixit. Super quem uideris ſpũmſanctũ deſcendentem ſicut columbam, hic eſt qui baptizat in ſpũſancto. Scriptura quandoq; dicit Chri-

Chriſtus eſt caput, & mediũ.

ſtum medium,qñq; caput: Caput dicit,quia ab eo deriuatur oĩs ſenſus deuotiõis, & oĩs motus ſanctæ opationis, & fluunt ab eo oĩa chariſmata gr̃arum. Influit aũt Chriſtus caput, meritoriẽ, ſcđm ꝙ unitum eſt mẽbris per conformitatem naturæ: influit ẽt Chriſtus,effectiuẽ,ſecundũ ꝙ

1. Cor. 11.

Deus. Caput.n.Chriſti Deus. Similiter Chr̃s caput, ſecũdũ ꝙ Deus & homo. Diffundit ergo ſpũm in mẽbra eccleſiæ ſibi unita, non ſeparata. Vnde ſicut in corpore phyſico non eſt diffuſio à capite in membra,niſi ſint unita, ſic in corpore myſtico. Dicit etiã ſcriptura Chriſtum mediũ: Eſt aũt Chriſtus medium,ut cor. Vnde dicebat

Abac. 3.

Abacuc. In medio duũ aĩalium cognoſceris. Eſt ẽt Chriſtus mediũ ut ſol. Vnde ſcđm aliã trãſlationem dr̃. In medio annorum. Totum.n.tempus eccleſiæ decurrit, ſcđm ꝙ iſte ſol deſcendit per decẽ gradus in horologio Achaz. Chriſtus ergo eſt in medio aĩalium,& quæ præibãt,& quę ſequebant ſecundũ ſeptuaginta tranſlationem.

Chr̃iana Mathematica.

Tertium medium eſt medium diſtãtię, quod eſt centrali poſitione profundum. Et hoc mediũ eſt de conſideratione mathematici. Cuius quidem, licet prima conſideratio ſit circa menſurã terræ,ultima tñ eius conſideratio eſt circa motus corporum ſuperiorũ, quæ habent diſponere hæc inferiora ſcđm influentiam. Hoc medium diſtantiæ, fuit Chriſtus in crucifixione. Vñ pro-

Pſal. 73.

pheta dicebat. Rex noſter ante ſæcula operatus eſt ſalutem in medio terræ. Terra.n.ſphęrica eſt, infima eſt, qa in centro eſt, reſpectu circũferentiæ modica eſt ꝓpter ſphęricitatem, infimitatẽ, modicitatem, recipit oĩum corporum cœleſtiũ influentias. Et inde accidit, ꝙ fiunt mirabiles pullulationes terræ naſcentium, mirabiles gñationes corporum homœometerorum. Sic filius Dei ſphęricus paupertate, infimus humilitate, modicus humanitate, limum noſtrũ ſuſcipiens, de humo factus,non ſolum uenit ad ſuperficiem terræ,ſed in profundo centri,& in uentre ceti,in corde terræ ſalutem opatus eſt, quia per crucifixionem anima ſua ad infernum deſcendit, & reſtaurauit cœleſtium ſediũ uacationes. In hoc profundo medio ſalus eſt,quia recedẽs à medio

Luc. 22.

humilitatis,dãnatur. Vnde Chr̃s dicebat. Ego in medio ueſtrum ſum,ſicut qui miniſtrat. Et in

Matth. 18.

euangelio ſcđm Matth. Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, nõ intrabitis in regnũ cœlorum. In medio nempe humilitatis crucis Chriſtus ſalutem opatus eſt. Sed proh dolor,caligo ſubintrauit,quia chriſtiani locum extremũ

Cognitio ſui,ſalutis initiũ eſt.

eligunt,& medium relinquunt. Quid eſt impugnatiuum ſalutis humanæ? neſcire ſe metiri. Sed quid ꝓdeſt hoĩ,ſcire metiri alia,& neſcire metiri ſeipſum? Si qs intrans per portam caput erigat,læditur,ut dicit Bernardus: Qui aũt ſe inclinauerit,non læditur. Rñſum fuit Antonio,ꝙ ſolus humilis erat euaſor laqueorũ hoſtis antiqui. Sed quid eſt,ꝙ humilitas non habetur, nec lumẽ ſapientiæ? qa ignis non cuſtodit in medio cinerum,ſed laterna noſtra exponit oĩ uẽto, & extinguitur lucerna. Oſtentare ſtatim uolumus,ſi qd boni in nobis eſt. Sed mirabilis fuit diuina ſapiã, quæ per cinerem humilitatis opata eſt ſalutem. Medium cum amiſſum fuerit in circulo,re inuenit ꝑ duas lineas ſe orthogonaliter interſecãtes.

Quartum mediũ eſt, mediũ doctrinæ, quod

Dialectica Chriſtiana.

eſt rõnabili manifeſtatione præclarum. Et eſt de cõſideratione dialectici. Ad hoc ordinatur oĩs ſermo rõnalis,ut per ipſum tanq̃ per mediũ exprimamus quod eſt apud nos. Vñ Plato dicit,

Plato. in Thimeo.

quod ſermo datus eſt,ut fiant pſto mutuæ uolũtatis indicia. Igitur ſermo ordinatur ad ſimplicem orationem. Oratio aũt ordinatur ad argumentationẽ ſcđm ſpẽs ſuas. Argumentatio ad ſyllogiſmũ. Syllogiſmus ad pſuadendũ. Medium ergo ꝑ ſuã euidentiã & cõuenientiã cũ extremis, cõpellit rõnem ad aſſentiendũ, ut qa prius extrema cõueniebãt inter ſe realr̃,manifeſte ꝑ uirtutẽ medij cũ utroq; extremo cõueniẽtis,inter ſe cõueniunt. Hoc mediũ fuit Chr̃s in reſurrectiõe, quã ꝓbauit multis argumẽtis. Eſt autẽ quoddã

Duplex argumentum Chriſti, & Diaboli.

argm̃ Chr̃i,& quoddã argm̃ diaboli. Argm̃ diaboli eſt paralogiſmus deſtructiuus,ducẽs ad infernum. Argm̃ Chr̃i,eſt ſyllogiſmus cõſtructiuus, & reparatiuus. Hoſtis antiquus paralogizãs primũ hoĩem, ſuppoſuit quandã ꝓpõnem ĩ corde eius, quaſi per ſe notã,quæ eſt. Creatura rõnalis debet appetere ſimilitudinẽ creatoris, qa eſt creatoris imago. Vnde in dãnatis erit maxima pœna,quia cum imago ſit aĩæ eſſentialis,talis appetitus erit eſſentialis in dãnatis. Appetitus inquã explebilis habitu,inexplebilis potẽtia. Minor propõ erat iſta. Si comederis,aſſimilaberis,ergo bonũ ẽ comedere de uetito,ut aſſimileris. Per iſtũ palogiſmũ peccãt oẽs, qa ut dicit Dionyſ. Nullus malũ facit,ad malũ aſpiciẽs,fallit aũt hõ, qa falſam ſimilitudinẽ boni accipit,ꝓ vera. Per iſtũ palogiſmũ hoſtis antiq,ĩtroduxit hoĩem in paſſibilitatẽ naturę: In neceſſitatẽ ĩpotẽtiæ, in mortalitatẽ uitę. Ecõtra,argm̃ Chr̃i fuit ſaluatiuũ & cõſtructiuũ ſalutis,& deſtructiuũ dãnatiõis. Hoſtis antiquus hoĩem diſſimulauerat,quẽ aſſimilare ꝓmiſerat. Neceſſe igit fuit uerbũ Dei ſimile eſſe, vt hoĩem Deo aſſimilaret. Chr̃s ergo habuit ĩq̃tũ Deus
cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum patre cõformitatẽ naturæ, æqualitatẽ potẽtiæ, immortalitatẽ vitæ. In his ergo tribus coniũctus fuit pr̃i. Necesse est ergo his trib. oppositis coniũgi hoi. Assumpsit ergo verbũ dei pasibilitatẽ naturę, necessitatẽ penuriæ, mortalitatem vitæ. Prima tria habuit verbũ Dei p essẽtiã, tria asũpsit. Oportuit ergo vt tria vincerent a trib. Sed vita p essentiã superari non potuit a morte, nec infinita potentia a penuria, nec imaterialis impasibilitas a pasibilitate. Necesse ergo fuit vt hõ transiret a mortalitate in immortalitatẽ, a defectu in opulentiã, de pasibilitate ad coronã. Maior ꝓpositio in argumento Christi fuit ab æterno. Nã ab æterno fuit verbũ Dei cõforme pr̃i in potentia & natura. Assumpta vero fuit in cruce, videlicet penuria, pasibilitas, & mors.

Conclusio fuit in resurrectione. Iudæi credebant Christũ confudisse, & sibi improperabant. Si filius Dei est, descendat de cruce. Chr̃s uerò dicebat. Sinite me pœnam assumere, & alteri extremitati veraciter copulari. s. pati & mori.

Matt. 27.

Et tunc sequitur conclusio. s. impasibilitas pasibilis: Immortalitas mortalis: Opulentia inopis. Ista sunt argumẽta quibus Christus vtebat, ꝓ quadraginta dies apparens eis. Nonne oportuit Christũ pati, & ita intrare in gloriam suam? Luc. 24. De hoc medio dicit Ioã. Cũ esset sabbatũ die illo, stetit Iesus in medio discipulorũ, & ait illis. Pax vobis. Duo ostendit euangelista. s. gloriæ sublimitatem, eo ꝙ impasibilis & immortalis clausis ianuis intrauit tanquam deus. Post ostendit eis manus & latus, & confessionem extorsit à Thoma. Dñs meus & Deus meus. Vide processum mirabilem. Primò intrat vt Deus, & hæc fuit propositio maior. Deinde ostendit eis manus & latus, & hæc fuit assumpta minor. Tertiò conclusionem extorsit. Dominus meus & deus meus. Nõ sine causa signatur liber septem sigillis. Ecce vicit leo de tribu Iuda, aperire librũ & soluere septẽ signacula eius.

Luc. 24. Ioan. 20.

Apoc. 5.

Ista sunt septẽ media in Chr̃i resurrectiõe.

Primum mediũ est reseratio sepulchri: Et hæc significat apertionem libri.

Secundum est remotio linteaminum: Et signat reuelationem mysteriorum.

Tertium est testimonium angelorum sedentium in dextera.

Quartum est resurrectio sanctorum, qui introierunt in sanctam ciuitatem.

Quintum est terrificus pauor custodum.

Sextum est malitiosa corruptio iudæorum.

Septimum continet in se denarium apparitionum.

Hic debet esse logica nostra & nostra ratiocinatio contra hostem antiquũ, qui quotidie cõtra nos disputat. Sed nota, ꝙ tota vis constituenda est in assumptione minoris. Sed nos nolumus crucifigi & pati, in quo consistebat minor propositio. Et tñ ad hoc tota nostra rõ ordinat̃, vt assimilemur in hoc Deo. Hostis antiquus parũ reputabat argñ christi, cum videbat eum patientem. Sed in passione Christus illusit ei. Nunquid illudes Leuiathan quasi aui, aut ligabis eum ancillis tuis? Ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum.

Iob. 40. Ioan. 12.

Quintum mediũ est medium modestiæ, morali electione præcipuum. Modestia virtus est. Virtus aũt consistit in medio. Tale mediũ considerat ethicus. Mediũ modestiæ fuit Christus in ascensione, iuxta quod in Exod. scriptũ est. Ingressus Moses mediũ nebulę fuit ibi. 40. diebus & 40. noctibus. Et hoc fuit Christus in ascensione, qñ nubes susceptt eum ab oculis eorũ. Cõformiter christianus debet ascendere de virtute in virtutẽ, non statuendo terminũ virtutis, quia sic desineret esse virtuosus. Fundamẽtũ aũt virtutis fides est. Fidẽ ponimus vt fundamentum, & vt mediũ. Nã mediũ est, vt recta rõ determinat, dicit ethicus. Fides est stella matutina in medio nebulæ. Ad huius mediũ nebulæ ascendit Moses. i. christianus assumptus de aquis baptismi, & intrat caliginẽ, quæ quidẽ caligo fides est, cũ lumine & ænigmate. Hoc fundamentum est, ꝙ quod fundatur in nobis Christus. Per fidẽ proficit aïa ad virtutes politicas. Et hoc est ad radices montis ascẽdere, vbi Moses fecit. 12. holocausta. 12. articulos significantia. Deinde per fidem proficit aïa ad virtutes purgatiuas, quasi ad medium montis. Deinde per fidem proficit anima ad uirtutes purgati iam animi, quasi ad superciliũ montis, ubi aptus est homo ad contemplandas & exercẽdas virtutes, quarum fontalis origo est sapientia. Est enim vapor omnipotentis Dei & emanatio sincera, quantum ad munditiam. Candor lucis æternæ, & speculum, quantum ad prudentiam. Attingens a fine vsq; ad finem fortiter, propter fortitudinem. Disponẽs omnia, propter iustitiã. Nota tamen ad intelligentiam virtutum purgatoriarum, quod est

Fides fundamẽtum ac mediũ virtutis.

Exo. 24.

Sap. 7. Quadruplex prudentia.

Quædam prudentia politica.

Quædam prudentia purgatoria.

Quædam prudentia purgati animi.

Quædam prudentia exemplaris.

Prudentia politica est ad rationis normã, quæ cogitat quæq; agit vniuersa dirigere, ac nihil præter rectũ velle vel facere, humanisq; actib. tanq̃ arbitris, ꝓuidere. Hęc prudẽtia fuit ĩ Ietro.

Prudentia purgatoria est mundum istum, & oĩa quæ in eo sunt, diuinorum contemplatione despicere, omnẽq; animi cogitationẽ in sola diuina dirigere. Hæc prudentia fuit in apostolis. ut in Matth. dr̃. Estote prudẽtes sicut serpentes.

Matt. 10.

Prudentia purgati animi est diuina, nõ quasi in electione præferre, sed sola nosse. Et hæc tanquam nihil aliud sit intueri. Hæc prudentia fuit precipuè in Apostolo Paulo & beato Francisco.

Prudentia exemplaris, est ipsa mens diuina, ipsa sapientia increata, perpetua, mundum ratione gubernans, terrarum, cœliq; fatrix.

Nota

Nota insuper, ꝙ conformiter est accipere,

Quadruplex fortitudo.

Fortitudinem politicam.

Fortitudinem purgatoriam.

Fortitudinem purgati animi.

Fortitudinem exemplarem.

Fortitudo politica est, aïam supra periculi metũ agere, nihilq; nisi turpia timere, tolerare fortiter, vel prospera, vel aduersa. Hæc fortitudo fuit in Eleazaro sene, secundo Mach. & potissimè in martyribus Christi.

2. Mach. 6

Fortitudo purgatoria est, non terreri animã à corpore, quodammodo ductu philosophię recedentem, nec altitudinem profectæ ad supernа conscensionis horrere. Hæc fortitudo fuit in Daniele propheta, & Ioan. euang. in Apocalypsi.

Fortitudo purgati aï est, passiones per impassibilitatem ignorare, non vincere, vt nesciat irasci, cupiatq; nihil. Hæc fortitudo fuit præcipuè in virgine gloriosa, & virginibus martyribusque sacris Agnete, Agatha, Lucia, Cecilia, Catherina, Prisca, Christina.

Fortitudo exemplaris est virtus infinita, quę semper est eadem, nec aliquando mutatur.

Inuenimus etiam

Temperãtia quadruplex.

Temperantiam politicam.

Temperantiam purgatoriam.

Temperantiam purgati animi.

Temperantiam exemplarem.

Temperantia politica est, nihil appetere penitẽdũ, ĩ nullo moderationis legẽ excedere, sub iugo rõnis cupiditatẽ domare. Hæc tẽperantia fuit in Ozia, qui cõtinẽtię propositum tenuit in iudaismo, corpusq; & animam tradere contentus pro perseuerantia.

Tẽperantia purgatoria est, oĩa relinquere (inquantum natura patitur) quæ corporis vsus requirit, vt patet in Antonio, & Paulo primo here mita.

Temperantia purgati aï est, terrenas cupiditates nõ reprimere, sed penitus obliuisci, i. non sentire, vt patet in contemplatiuo fratre Aegidio.

Tẽperantia exẽplaris est, q̃ in seipsa, perpetua intentione conuersa est. Et hæc est sola diuina.

Simili modo est accipere.

Iustitia quadrupler.

Iustitiã politicam. Iustitiã purgatoriam.

Iustitiã purgati aï. Iustitiã exemplarem.

Iustitia politica est, seruare unicuique, quod suum est.

Iustitia purgatoria est, ad vnã sibi huius propositi viam consentire vniuscuiusque virtutis obsequium.

Iustitia purgati animi est, ita cum supera diuina mente superare, vt seruet perpetuum cum ea fœdus imitandum.

Iustitia exemplaris est, quæ perhenni lege à sempiterna operis sui continuatione non flectit̃.

Sextum medium est medium iustitiæ, iudiciali recõpensatione perpulchrũ seu præcelsum. Hoc mediũ considerat politicus siue iurista, vt fiat retributio secundũ merita. Medium iustitiæ erit Christus in iudicio. Hæc iustitia totum vniuersum pulchrificat. Nam primò, iustitia deformia facit pulchriformia. Secundò, iustitia pulchra, facit pulchriformiora. Tertiò, iustitia pulchriformiora facit pulchriformissima. Vnde secundum August. Lamentum damnatorum in inferno erit pulcherrimum carmen, propter decorem iustitiæ, ordinantis in culpa dedecus culpæ. De hoc iustitiæ medio prophetauit Ezechiel. cap. i. sic inquiens. Vidi & ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone, & nubes magna, & ignis inuoluens, & splendor in circuitu eius, & de medio eius quasi species electri. i. de medio ignis, & ex medio eius similitudo quatuor aïalium. Vide miram extremi examinis descriptionem, quantum ad dualitatem naturarum in iudicante, In electro ex auro diuinitatis, & humanitatis argento.

Pulchritudo iustitię uniuersũ decorat.

Ezech. 1.

Comminationem terrificarum impressionum, per uentum, turbinem, & nubem.

Conflagrationem elementorum, per ignem inuoluentem.

Examinationem, & denudationem conscientiarum per splendorem.

Confessionem assistẽtium per quatuor animalia. In quatuor. n. aïalibus, intelliguntur, quatuor ordines assistentium: in leone, ordo martyrum: in boue, ordo confessorum: in homine, ordo virginũ: & in aquila, ordo doctorũ, pp contemplationis acumen. Sic in iudicio fiet separatio puri ab impuro, agnorum ab hædis.

Animalia Ezech. qd designẽt.

Septimũ mediũ est medium concordiæ, vniuersali conciliatione pacatum. De hoc medio agit theologus, qui cõsiderat, ꝙ mundus creatus a Deo sicut a principio, reducit̃ in Deũ sicut in finem. Licet. n. agat theologus de operibus conditionis, principaliter agit tñ de operibus reconciliationis. Agit ergo theologus de salute aïæ, qũo inchoatur in fide. Promouetur in virtutib. Consummatur in dotibus. De hoc medio scriptum est. Non esurient neq; sitient amplius, qñ agnus (qui est in medio throni reget eos) & deducet eos ad vitæ fontes aquarũ. Vidit ẽt Ioannes fluuium in medio platęæ procedentẽ a sede Dei, & agni. Agnus. n. Dei deducet nos, vt videntes corpus, & aïam, & diuinitatẽ, pascua inuenia mus siue ingrediendo, siue egrediendo. Hic scilicet agnus est sup corpus, & aïam mediũ beatificãs. Fluminis impetus letificat ciuitatem Dei. Procedẽs à sede Dei, & agni scilicet spiritussancti. Et nullus defectus interior erit, quia nõ esuriẽt, neq; sitient, ꝙ defectũ pabuli, per quẽ deficit vita. Neq; cadet super illos Sol, per extrinsecam turbationem. Ista septẽ media sunt septẽ candelabra, in quorũ candelabrorũ medio est Christus. Ista septẽ media sunt septem illustrationes sapiales, scilicet metaphysica, &c. Ista septẽ media sunt septẽ oculi agni. Ista septẽ media sunt septem oculi sup lapidem unum. Ista septem media sunt septem dies, quos fecit prima lux.

Apoc. 7.

Ibid. 22.

Psal. 45.

Apoc. 1.

Ibi. 5.

Zach. 3.

Gen. 1.

SER-

Universidad de Deusto Biblioteca

SERMO SECVNDVS DE INGRESSV AD SApientiam:& de sapientia, & faciebus eius, & eius utilitate, & intellectu Scripturæ.

Eccl.15.
IN medio Ecclesiæ aperuit os eius,&c. Hic incipit secunda collatio. Ostensum est supra, quibus debet doctor sermonem depromere: ostẽsum est à quo medio debet incipere: ostendendum est modo, ubi debet doctor sermonem terminare. Debet autẽ terminare sermonem in plenitudine sapientiæ.

De sapientia autem nota quatuor.

Quis ortus. Quæ porta.
Quę domus. Quæ forma.

Sapiẽtia.
De duobus primis etiam dicit in collationibus donorum,ubi habetur ꝙ sapientia est lux descẽdens à patre luminum, & radians in aĩam,facit eam deiformem, & domum dei. Illustrat.n.intellectiuam, inflãmat uel lætificat affectiuam, & roborat opatiuam. Verum quia origo sapientiæ est à gratia, Apostolus ad gratiam hortatur,
2. Cor. 6. Gratia.
sic inquiens. Hortamur uos,ne in uacuũ gratiam Dei recipiatis.

Dirigamus igitur sermonem ad Chrm̃ dicentes.
Psal.44.
Diffusa est gratia in labiis tuis. Sicut enim ex præcedentibus & subsequentibus liquet, sermonem hunc propheta dirigit ad Chrm̃. Antecedenter.n.dicitur. Speciosus forma pre filiis hoĩum. Consequenter annectit. Sedes tua deus in sæculum sæculi. Verum quidem est,quod in
Ioan. 1.
Ioanne scribitur. Lex per Mosen data est, gr̃a & ueritas per Iesum Christum facta est.

Ad salutẽ duo præcipuè necessaria.
Ad salutem duo sunt necessaria.

Cognitio ueritatis. Hæc habet̃ per legẽ.
Exercitatio uirtutis. Hæc habet̃ per gratiam,quia uirtus est bona qualitas mentis.

Lex se habet ad gratiam dupliciter.

Quemadmodum uirtus apprehensiua ad motiuam. Videns cœlum, sine uirtute alarum non potest pertingere ad cœlum.

Quemadmodum instrm̃ ad uirtutem operatiuam. Artifex habens instrm̃, & non habens uim operatiuam,non agit. O iudæe perfide,legẽ habes in manu, nisi habeas uim motiuam, quæ est à gratia,non saluaberis per legem. Supplico ꝙ uerba mea gratiæ deseruiant,& intentio mentis meæ (si gr̃am habeat) corroboret̃ in uerbis,
2. Cor. 6.
unde Apostolus dicit. Hortamur uos,&c. Apostolus in hoc breui uerbo excitat.

Ad diuinã gr̃am suscipiẽdã, Recipiatis inqt.
Ad susceptã custodiendã, Ne in uacuũ inqt.
Ad custoditã multiplicãdã, Ait.n.tpe,&c.

Vt autem hęc exhortatio impleatur in nobis, tria sunt circa gratiam consideranda.

Quis sit gratiæ ortus. Quis sit gratiæ usus.
Quis sit gratiæ fructus.

Gratiæ ortus,& descensus. Iaco.1.
Si igitur consideremus ortum gratiæ & eius originale principium, dico ex canonica Iaco. ponens maiorem uniuersalem. Omne datum optimum & omne donum perfectum, desursum est,descendens à patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec uicissitudinis obumbratio.

Minorem probandam assumo. Gratia est datum optimum,& donum perfectum. Concludo. Ergo gratia desursum est, descendens à patre luminum. Sed per quam uiã spargitur lux gratiæ, diuiditur ęstus amoris super terram.

Descẽdit gr̃a sup mentes rõnales uia triformi.
Per uerbũ incarnatũ. Per uerbum inspiratũ.
Per uerbum crucifixum.

Iaco.1.
Huius probatio est: quia scd̃m Iaco. Voluntariè genuit nos uerbo ueritatis, ut simus initium aliquod creaturæ eius. Quod autẽ per uerbum incarnatum descendat in nos copia gratiarum,
Ioan.1.
ostendit Ioan.sic inquiens. Verbum caro factum est,& sequitur. De plenitudine eius oẽs accepimus gratiã pro gr̃a. Et uidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti à patre, plenum gratię. Certum est,ꝙ originale gratiæ principium,quod Deus est, qñ creauit hominẽ in statu innocentiæ ad imaginem & similitudinem suam,creauit ipsum ita propinquum,ꝙ hõ per uerbũ increatum erat informabilis ad gratiam. Post lapsum uero usus est Deus uia dignatiuæ condescensionis. Et per uerbũ incarnatũ aptauit hoĩem ad gratiam. Verùm quia uerbum carnem sumpsit in uterò Virginis gloriosæ, dictum est ei. Aue gr̃a plena,
Luc.1.
dñs tecum. Paulus etiã suadet uolentibus gr̃am, Virginẽ adire. Adeamus cum fiducia ad thronũ
Heb.4.
gratiæ eius, ut misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno. Ecce occurrit nobis pr̃ misericordiarum cum gratia. Mater misericordiarum cum gratia. Filius qui est lux misericordiarum cum gratia. Ergo prima originatio gr̃æ in nobis fit per uerbum incarnatum. Infelices qui ignorant uerbũ, & ignorant gratiam. Benedictus pater. Benedicta mater. Benedictus filius. Benedicti qui hoc cognoscunt. Benedicta gratia, quæ est datũ optimum, & donum perfectum.

Secundò,descendit gratia in nos per uerbum crucifixum. Non.n.tantummodo eramus inepti ad gr̃am pp ignorantiã diuinorum pceptorum, uerumetiam ppter nr̃am infirmissimam impotentiam. Vt ergo saluberrimis unguentis sanarentur languores nostri, descendit diuina gratia in nos per uerbum crucifixum, unde Isaias di-
Isa.53.
cit. Vere dolores nostros ipse tulit, & languores nostros ipse portauit. Et Apostolus scribit.
Ephe.2.
Deus, qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, cum essemus mortui peccatis, cõuiuificauit nos in Christo,cuius gr̃a saluati sumus. Nam Christus de morte

de morte triumphauit per mortem, quia nõ potuit mors absorbere uitam,sed fons uitæ absor-
Oseæ.13.
buit mortẽ. Vnde Oseæ dicit. O mors ero mors tua: morsus tuus ero inferne. Et Apostolus di-
Gal.2.
cit. Non abijcio gratiam Dei. Si.n.ex lege iustitia: ergo Christus gratis mortuus est. Mortuus ergo Christus,ut mortuos suscitaret,& participes faceret uitæ gratiosæ. Ergo gratia influitur in nos,per uerbũ crucifixũ: de cuius latere exijt
Eccles.24
profluuium gr̃arum habens uim sanatiuã. Ego quasi fluuius dorix exiui de paradiso.

Tertiò datur gratia per uerbum inspiratum. Misit quidem Deus filium suum in carnẽ. Verũ nisi credideris ipsum crucifixũ,non consequeris
1.Timo.3.
gr̃am. Vnde Apostolus dicit. Non ex operibus iustitię,quæ fecimus nos,sed secundum suã misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, & renouationis spiritussancti, quem effudit in nobis abundè per Iesum Chrm̃ Saluatorem nr̃m, ut iustificati gratia ipsius, hæredes simus secundum spem uitæ æternę. Spũssanctus, qui est dator formarũ, & distributor charismatum,amor est procedens à pr̃e, & filio. Quicqd igitur agat pr̃: quicquid patiatur filius, non pficit ad salutem sine spũssancto. Scd̃o spũssanctus est nexus patris,& filij,nectens nos patri, & filio.
3.Cor.13
Vnde Apostolus dicit. Gratia dñi nr̃i Iesu Chr̃i, & charitas Dei,& cõicatio spiritussancti sit cum oĩbus uobis,amen. Si igitur uis hr̃e amorem paternalis principij, & amorem uerbi prolati à principio, & amorẽ spũssancti spirati à duobus uno principio,habe gratiam. Vñ igit̃ oritur gratia? Certè per uerbum incarnatum, per uerbũ crucifixũ,& per uerbum inspiratum. Nobilis influentia, quæ à uerbo incarnato habet originẽ. Custodi igitur temetipsum, & aĩam tuam soli-
Deut.4.
citè. Abijcitur gratia (quæ est uita aĩę) de medio per peccatum. Peccatũ est fur sponte introductus in thalamum aĩæ: pretiosum gratiæ thesaurum exhauriens. Cum quis per gratiam dignus effectus est uita æterna, efficitur per pcm̃ dignus
Heb.10.
morte æterna. Vnde Apostolus dicit. Irritam qs faciens legẽ Mosi sine ulla miseratione sub duobus,aut tribus testibus morit̃: quanto deteriora putatis mereri supplicia,qui filium Dei cõculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, & spũi gr̃æ contumeliã fecerit? Et sequit̃. Rursus crucifigentes sibimetipsis filium Dei, & ostentui hñtes. Pro toto uniuerso non deberet
Nota.
hõ pcm̃ mortale committere perẽptiuum nobilissimæ uitæ. Voluit filius Dei tentari,ut doceret uias repulsiuas pcõrũ. Vñ Eccle. dicit. Qua-
Eccle.21.
si à facie colubri fuge pcã, & si accesseris ad illa, apprehendent te. Vidisti ergo quis sit ortus
Gratiæ usus.
gratiæ,uide quis sit usus gratiæ. Vsus aũt gr̃æ est pmotiuus ĩ pfectũ meritoriarũ opationũ. Regritur aũt ad hmõi pmotionẽ,ꝙ usus gratiæ sit,

Fidelis respectu Domini,virilis in se,& liberalis in proximum.

Debet igit̃ vsus gratię fidelis esse respectu Dñi.

Galat.1.
Vnde Apostolus dicit. Cũ placuit ei qui me segregauit ex utero matris meæ, & uocauit per gratiam suã,ut reuelaret filiũ suũ in me,ut euangelizarẽ illum in gẽtibus,cõtinuò nõ acqeui carni,& sanguini. Qñ queris aliqd pter Deũ quod nõ qris pp Deum: nõ es fidelis Deo. Vñ Aug. in lib.confessio.ait. Minus te amat, qui tecũ aliqd amat,qd̃ non pp te amat. Ideo dicit Apostolus.
Vbi supra
Non acqeui carni,& sanguini.i.nõ q̃siui humanã gloriã,sed diuinã. Perspectiui dicũt, ꝙ si radius ppendicularis cadat sup corpus tersum, & politum,necesse est,ꝙ per eandẽ uiã,& per eundẽ incessum reflectat in suũ principiũ,nõ sic de radio incidẽtiæ. Influxus gr̃ę gratis datæ,est sicut radius incidẽtiæ. Influxus gr̃æ gratũ facientis, est sicut radius ppendicularis. Qui gr̃am Dei susci-
Nota.
pit,necesse est,ut Deo gratiam,& gloriã reddat. Origo fontiũ mare: Origo virtutũ, & sciarũ est Chr̃s,ait Bern. Ad locũ uñ exeũt flumina reuer
Eccles.1.
tunt,ut iterũ fluãt,inqt Eccles. Sicut fons nõ hẽt durationẽ, nisi hẽat cõtinuã cõiunctionẽ cũ sua
Gratiarũ atq; scientiarũ origo ẽ Christus.
origine,sic nec lux gr̃æ põt uigere in aĩa,nisi per uersionẽ in suũ originale principiũ. Hanc reuersionẽ,& cõiunctionẽ cõseruat humilitas, & dissoluit supbia,qa Deus supbis resistit,humilibus
Iaco.4.
aũt dat gratiã. Humilis oĩa bona attribuit suo originali pncipio, Supbus attribuit sibi: Humilis cõtinuat̃ cũ sua origine,supbus discontinuat̃. Lucifer recedẽs à suo originali principio, tenebrifer factus ẽ. Chrm̃,q semp se reduxit p humilitatẽ in suũ originale principiũ, clarificauit pr̃. Quanto maior es,humilia te in oĩbus, & coram
Eccles.3.
Deo inuenies gratiam,dicit Eccles. Si rex ditasset aliquem,& ille nollet recognoscere, infidelissimus,& ingratissimus esset. Aliqui exaltati per Deum erigunt̃ contra Deũ,dicentes. Manus no-
Deut.32.
stra excelsa,& non Dominus fecit hęc omnia.

Scd̃a dr̃ia usus gr̃æ est,qa dẽt esse uirilis in se. Optimũ est gratia stabilire cor, nõ escis,quæ nõ pfuerũt ãbulãtibus ĩ eis. Qui vult hẽre brachia
Hebr.13.
fortia,oportet ꝙ exerceat se in opibus uirtutũ. Vñ Apostolus,sic inquit. Gr̃a Dei sum id quod
1. Cor.15.
sum, & gratia eius in me uacua nõ fuit. Seqtur, abundantius oĩbus laboraui,non ego,sed gratia Dei mecũ. Vide q̃ uirtuosos facit gratia spũssancti. Sãson capillatus fortissimus fuit: In septẽ ca-
Iudic.16.
pillis fortitudo eius.i.in septiformi gratia spũssancti: Qñ uerò attõsus est per Dalidã: factus est imbecillis,sicut cęteri hoĩes. Des unũ sine gratia qui possit sustinere qd̃ Laurẽtius sustinuit? nihil possumus facere sine gratia,nihil ita durũ,quod non possimus sustinere cũ gratia. Sine me nihil
Ioan.15.
potestis facere,dicit Christus. Omnia possum in eo,qui me confortat,dicit Apostolus.
Philip.4.

Tertiò usus gratiæ debet esse liberalis in proximum. Gratis accepistis, gratis date,ait Dominus.
Matth.10 Gratis impartiendum, qd̃ gratis acceptum ẽ.
Quare non uendis ò Sol lucem tuam? Gratis accepi, gratis communico. Quare non uendis Rhene aquam tuã? Gratis accepi, gratis fundo. Solus miser homo uendit gratiã sibi collatam.

Universidad de Deusto Biblioteca

latam. Venit aũt hæc uenditio primò à Simone mago. Heu Simon mage, uerticem Apostolorum

Act. 8.

Petrũ uoluisti facere simoniacũ, pecunia tua tecum sit in perditionem, quia existimasti donum

Petri. 4.

Dei pecunia possideri. Petrus dicit. Vnusquisq; sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis grę Dei. Diony. determinat usum grę in Angelica hierarchia, dicens, ꝙ si superiores Angeli nollent influere in inferiores, clauderent sibi uiam

Ioan. 3.

influentię à superiori. Qui habuerit substantiam huius mundi, & uiderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit uiscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?

Habet autem gratia fructum triformem.

Triplex. gratiæ fructus.

Primus fructus est remissio culpæ.

Secundus fructus est plenitudo iustitiæ.

Tertius fructus est perpetuatio uitæ beatę.

Primus ergo fructus gratiæ est remissio culpę.

Rom. 5.

Vnde Apostolus. Iustificati per fidem pacem habeamus ad Deũ per Dñm nostrũ Iesum Christum, per quem accessum habemus ad Deum, & gloriamur in spe gloriæ filiorũ Dei. Dicunt philosophi, ꝙ non mutatur, quis de uitio ad uirtutẽ, nisi per assuefactionem ad contrarium habitũ, Ita nec remittitur culpa in æternũ, nisi per gratiam. Nota tamen, ꝙ ethicus considerat uitium, secundum ꝙ dicit deordinationẽ circa personã singularẽ, uel circa rem familiarẽ, uel circa rem ciuilem. Theologus considerat in peccato diuinam offensam. Tu ergo qui per præuaricationẽ legis Deum inhonoras, subiacebis seueritati ultricis pœnæ, quia non est dedecus culpæ sine decore iustitiæ. Verũ culpa est infinita, quia tanta est offensa, quãtus is, qui offenditur. Infinite inq̃ nõ intẽsiuẽ, sed processiuẽ, necesse est igitur pœnam esse æternã, ꝙ si remittatur æternitas pœnæ, hoc erit per influentiam gratię. Igitur gratia liberat à seruitute peccati, & Diaboli.

Secundus fructus gratiæ est plenitudo iustitiæ. Trifurcatur aũt iustitia, scđm ꝙ homo est iustus in se. Iustus quò ad Deũ. Et iustus quò ad ꝓximum. Sunt aũt (ut docet. Aug) duæ partes iu-

August.

stitiæ, declinare à malo, & facere bonũ. De hac

Tit. 2.

iustitia, quæ est fructus gratiæ dicit Apostolus. Apparuit gr̃a Dei Saluatoris nostri oĩbus hoĩbus erudiens nos, ut abnegantes impietatẽ, & sæcularia desideria, sobriè, iustè, & piè uiuamus ĩ hoc sæculo, expectantes beatã spem, & aduentũ gloriæ magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi. Hæc est gratia, quæ cuncta mala pellit, cuncta bona tribuit. Igitur in gratia est plenitudo iustitię.

Eccle. 24.

Vnde sapientia increata dicit. Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei. In me omnis gratia uitæ, & ueritatis, in me oĩs spes uitæ, & uirtutis. Transite ad me oẽs, qui concupiscitis me, & à generationibus meis adimplemini. Qui uolunt esse pleni gratia, transeant ad Christum. Transire aũt non possunt nisi insurgant contra se, & eleuentur supra se, & diligant Deum super oĩa, & inimicum sicut seipsos. Hoc aũt esse non põt sine gratia uitæ, & uirtutis. Diligere solũ amicum, non est uirtus gratię. Nã si diligitis eos, qui uos diligunt, quę gratia? &c.

Tertius fructus gratiæ, est assecutio fœlicitatis ęternæ Nam stipẽdia peccati mors, gratia aũt

Rom. 6.

Dei uita æterna. Peccatum est arbor mortis. Gr̃a est arbor uitæ. Stultus esset, qui in orto suo plantaret arborem mortis, in qua deberet suspendi. Peccatũ est arbor, ĩ qua debet peccator suspẽdi.

Notandum ergo, ꝙ secundum triplicem fructum gratiæ, distinguitur triplex gratia.

Gratia triplex.

Gratia curans, quæ datur in septem sacramentis, contra septemplicem morbum.

Gratia corroborans, quæ custoditur in iustis per exercitia iustitię, de quibus agitur in septem pœnitentialibus psalmis.

Gratia consummans, quæ perficitur in septẽ dotibus, & septem beatitudinibus.

Gratia curans initiatur in sacramentis, perficitur in septem operibus misericordiæ.

Gratia corrorborans per modum rectificãtis, est in septem uirtutibus. Per modum expedientis, est in septem donis spiritussancti.

Gratia consummans consummatione uiæ cõsistit in septem beatitudinibus, consummatione patriæ in septem dotibus, quarum tres sunt in anima. Visio. Tentio. & Fruitio, quæ respondent tribus uirtutibus theologicis, quatuor in corpore, quę rñdent quatuor uirtutibus Cardinalibus. Claritas respõdet prudentię, quia clara est, & quę nunquam marcescit sapientia. Subtilitas tempe-

Sap. 6.

rantię. Agilitas fortitudini. Impassibilitas iustitiæ, quia iustitia perpetua est, & immortalis.

Sap. 1.

Igitur audi tacens, & accedet tibi bona gratia.

Eccle. 32.

Non gratia gratis data, quæ stat cum crimine. Nã fallax gratia, & uana est pulchritudo. Sed gra

Prou. 31.

tia gratum faciens, quæ non patitur crimen.

Hanc gratiã descripsit tripliciter quantum ad ortum. Est enim datum optimum, & donũ per-

Iaco. 1.

fectum, descendens à patre luminum, per uerbũ. Incarnatum, Crucifixum, & inspiratum.

Per hoc uerbũ reducimur in primum principium, quod notat Dionysius tractans hoc uerbum. Omne datum optimũ, dicens. Omnis à Patre manifestationum processus, in nobis largè ac benè proueniens, unica uirtus nos replet, & cõuertit nos in patrem luminum.

Gratiam descripsi tripliciter quantũ ad usum qui debet esse, Fidelis, uirilis, & liberalis.

Gratiam descripsi tripliciter quantum ad fructum, qui est, Remissio culpæ. Plenitudo iustitię. & Assecutio fœlicitatis æternæ.

Ex his colligitur descriptio gratię talis.

Gratię diffinitio.

Gratia est datum optimum, & donum perfectum, descendens à patre luminum per uerbum incarnatum, crucifixum, & inspiratum.

Curans à malo, confirmans in bono, consummans in optimo.

Gratia curans datur in septem exercitijs iustitiæ

stitiæ

stitię, & septem operibus misericordiæ.

Gratia corroborans datur in septem habitibus uirtutum, & septem donis spiritussancti.

Gratia consummans datur in septem beatitudinibus, & septem dotibus.

Isti sunt septenarij, qui sunt in anno iubilei.

Isa. ca. 11. Apo. ca. 5.

Septem dona spũssancti enumerat Isaias. Ioãnes etiã in Apocalypsi uidit in medio throni, & quatuor aĩalium septem cornua, & septẽ oculos, qui sunt septem spũs Dei missi in oẽm terram. Dona sancti spũs dicunt̃ cornua uentilantia pc̃ã, dicuntur oculi habentes uim expeditiuã ad bona.

Verum quia donum sapiẽtiæ est præcipuitate

Col. 3.

primum, occurrit uerbum apostolicum. Si consurrexistis cum Christo, quę sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens: Quæ sursum sunt sapite: non quæ super terram.

Hortatur ergo nos Apostolus in uerbo proposito.

Ad acquirendam sapientiam ueram.

Quæ sursum sunt sapite.

Ad relinquendam sapientiam uanam.

Non quæ super terram.

Ad imitandam sapientiam primam.

Si consurrexistis cum Christo.

Ad exercendam sapientiam rectam:

Quæ sursum sunt quærite.

Insinuat Apostolus duplicem aĩæ aspectum.

Aspectum ad æterna, & inuisibilia, qui dicitur intellectus, uel intelligentia.

Aspectum ad temporalia, & corruptibilia, qui dicitur ratio.

Secundum duplicem aspectum est duplex animę affectus, ex quo nascitur duplex sapientia.

Affectus æternorum: Ex quo oritur sapientia, quæ desursum est.

Affectus terrenorum, Ex quo oritur sapientia, quæ de deorsum est.

Iacob. 3.

Sapientiam, quę de deorsum est, describit Iacobus, sic inqens. Nolite gloriari, & mẽdaces eẽ aduersus ueritatem: Nõ est ista sapĩa desursum descẽdẽs, sed terrena, aĩalis, & diabolica.

Inquantum est cum affluentia tẽporalium, terrena est.

Inquantum est cum delectatione nepharia, animalis est.

Inquantum est cum ambitione superba, diabolica est.

Isa. 29. & 33. Hierem. 4. Sapiæ mũdanæ euer sio p Christum. 1. Cor. 1.

Isti sapientiæ comminatur dñs per prophetam sic inquiens. Perdam sapiam sapientium, & prudentiam prudẽtium reprobabo. Et Hiere. dicit. Sapientes sunt, ut faciant mala, bene aũt facere nescierunt. Ad sapientiam mundi perdendam apporiatus est Chr̃s: Humiliatus est Christus: Crucifixus est Chr̃s. Nonne stultam fecit Deus sapientiã huius mundi? Elegit Christus in cruce contraria sapiæ mundi. Tu magnipendis temporalium suauitates, Amaricatus est Christus: Tu magnipẽdis honores, Vilificatus est Chr̃s. Vicit tamen Chr̃s, quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus. Vnde scriptum est. Stultissimus sum uirorum; & sapĩa hoĩum non est mecũ.

Prou. 30. 9. 30. 2. Cor. 1.

Stultus reputatus fuit Chr̃s, qñ recessit ab appetitu aliorum: Stultior qñ uoluit affligi: Stultissimus, quando uoluit crucifigi: Et tamen hęc est sapientia sanctorum: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, quia non in sapientia carnali, sed in sapientia Dei conuersati sumus in hoc mundo. Si quis uidetur inter uos

1. Cor. 3. Philip. 3.

sapiens esse, stultus fiat, ut sit sapiens, Multi ambulant quos sæpe dicebam uobis, nunc autem, & flens dico, inimicos crucis Christi, Quorũ Deus uenter est, quorum finis interitus, & gloria in cõfusione eorum, qui terrena sapiunt. Non in sapĩa

1. Corin. 1

uerbi, ut non euacuetur crux Christi.

De sapientia autem, quæ desursum est dicit

Eccles. 2.

Ecclesiastes, ꝙ tantum differt sapientia à stultitia, quantum differt lux à tenebris. In hoc insinuatur ortus sapiẽtiæ, quia lux est, Lux inquam descendens à patre luminũ, à quo est omne datum optimum, & omne donum perfectũ. Descendit autem hęc lux sapientię radio triformi, secundum triformem affluentiam.

Sapientia cœlestis lux est cũctas aĩæ potentias irradians.

Ad potentiam intellectiuam illuminandam, descendit à summo Deo in intellectum.

Ad potentiam amatiuam lætificandã, descendit ab intellectu in affectum.

Ad potentiam operatiuam fortificãdam, descendit ab affectu in effectum.

De descensu lucis sapientiæ in intellectum scri-

Sap. 7.

bitur in sapientia. Candor est lucis æternæ, & speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis illius, per nationes in animas sanctas se transfert, amicos Dei, & prophetas cõstituit.

De descensu lucis sapientiæ in affectum, scribitur in Ecclesiastico. Vinum, & musica lætifi-

Eccles. 40.

cant cor: & super utraq; dilectio sapientię. Vinum, & musica significant species impressas: quę non sunt ueritas, sed similitudo ueritatis. Iste non uerẽ, sed phantasticẽ lætificãt animam. Veritas autem increata replet animam. Hanc

Sapien. 8. & 7.

amaui, & exquisiui à iuuentute mea: & præposui illam regnis, & sedibus, & diuitias nihil esse dixi in comparatione illius. Super salutem, & pulchritudinem dilexi eam. Inæstimabilis est dilectatio sapientiæ.

De descensu lucis sapiæ in effectum in Eccles.

Eccles. 7.

dicitur. Sapientia confortabit sapientẽ super decem principes ciuitatis. Nulla uirtus, nec angelica, nec humana tantum fortificat, ut sapien

Sapiẽ. 10. d. c.

tia. Sapientia intrauit in animam uiri iusti: & stetit contra reges horrendos insignis, & portentis, & dedit illi certamẽ forte, ut uinceret, & sciret, quoniam omniũ potentior est sapiẽtia. Hæc sapientia disponit, ut anima sit domus Dei.

Videamus igit, quæ sit domus sapię: Chr̃s dicebat, q audit uerba mea, & facit ea, similis erit

Matth. 7. Domus sapientiæ quæ.

uiro, q ędificauit domũ suã supra petrã. Hęc domus principaliter ædificat̃ à sapĩa, quia delicię sapientiæ sunt esse cum filijs hominum. In pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prou.8.9. uerbijs quoq; legitur. Sapientia ædificauit sibi domum,excidit columnas septem. Has septem
Iaco.3. columnas numerat Iacob.sic inquiens. Sapientia,quæ desursum est, primum quidē pudica est, deinde pacifica, modesta,suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, & fructibus bonis, iudicans sine simulatione.

Igitur domus sapientiæ.

Domus sapiētiæ septem fulcitur colūnis.
Prima columna est,pudicitia in carne.
Secunda columna est,simplicitas in mente.
Tertia columna est,modestia in sermone.
Quarta columna est,suadibilitas in affectu.
Quinta columna est,liberalitas in effectu.
Sexta columna est,maturitas in iudicio.
Septima columna est,sanctitas in intentione.

Prima ergo colūna, per quā stabilitur domus sapientiæ,est pudicitia in carne. Nā in maliuolā animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Castitas, & humilitas,sunt pedissequæ sapientiæ, iuxta uisionem
Greg.Nazan. Gregorij Nazanzeni.Si uis me,quę sum sapiētia, serua pedissequas meas.Munditia ergo cū humilitate est principalis columna sapientiæ. Vnde
Prou. 20. luxuriosa res uinum,& tumultuosa ebrietas, q̄cunq; his delectat̄,nō erit sapiens. Vinū & mulie
Eccles. 19. res apostatare faciūt sapiētes. Diuina pmissiōe apostatauit Salomon usq; ad idolatriam ,ppter mulieres. In taberna mundi uendit umū, quod hominem ducit in obliuionem sapientiæ.

Secunda columna sapientiæ est simplex innoscentia in mente,quod notatur cum dr, deinde pacifica. Augu.dicit,q̄ pax est trāquillitas ordinis.Vnde quando quis reuerenter se subijcit superiori,æquanimiter se habet ad parem, discrete regit inferiorem,talis pax dissipat oē malum,
Prou.14. cauet oē dissidium. Qui patiens est,multa gubernatur prudentia,qui autē impatiens est, exal
Iaco.3. tat stultitiam suam. Quis sapiens,& disciplinatus inter uos,ostēdat ex bona cōuersatione operationem suam,in mansuetudine sapientiæ.

Tertia columna sapientiæ est modestia in sermone,& hoc notatur cum dicitur,Modestia. Sapiens expectabit usq; ad tempus, stultus autē,& imprudens non expectabit tempus. Sūma insipietia est,eodē detractionis gladio seipsum trāsuerberare,& proximum. Tanta quoq; est uicinitas taciturnitatis,& sapientiæ,q̄ stultus quoq;
Prou.17. si tacuerit sapiens reputabitur. Verba oris sapiē tis gratia. Omnis sermo malus de ore uestro nō procedat, sed si quis bonus est,ut præstet ædificationem audienti. Sermo uester in gratia sem per sale sit conditus. Sedetur ad mensam,hostis antiquus nititur pascere ueneno. Mors, & uita in manibus linguæ.

Quarta columna domus sapientiæ est suadibilitas in affectu,quod notatur cum dicit̄. Suadibilis,bonis consentiens. Nullus est suadibilis in bono,nisi benignus. Vnde dicitur. Benignus
Sap.1. est spūs sapiæ. Quantò homo sapientior, tanto suadibilior in bono. Inauris aurea,& margarita fulgens,qui arguit sapientem,& aurem obedien
Prou. tem. Sicut inauris ornat aurem: Margarita in corona ornat faciem, sic uerbum bonum ornat sapientem. Quando sapientis disciplina corrigeris,ornaris ornamento pulcherrimo: Quando disciplinam contemnis,margaritam conculcas. Noli arguere deriſorem,ne oderitte: argue
Prou.9. sapientem,& diliget te.

Quinta columna est liberalitas in effectu.Sapientia uult habere misericordiam, non solū in affectu,sed etiam in effectu. Et notatur ibi,plena
Matth. misericordia,& fructibus bonis.A fructibus eo-
Prou.19 rum cognoscetis eos. Os suum aperuit sapiētiæ, & aperuit manum suā inopi, & palmas suas extendit ad pauperem. Vult sapia,q̄ homo faciat
Sap.5. opera non lubrica,sed fructuosa. Bonorum laborum gloriosus est fructus. Considerate uiros
Act.6. boni testimonij,& sapientiæ, quos constituamus super hoc opus dispensandum. Sicut misericordia est amica sapientiæ,sic immisericordia inimica. Quę seminauerit homo,hęc & metet.Si
Gal.6. terra mea contra me clamat, & pro ea sulci eius
Iob.31. deflent.Contra auarū dispēsatorē terra clamat.

Sexta columna est maturitas in iudicio,quod notatur ibi. Iudicans sine simulatione. Iudex sapiens iudicabit populum suum. Suum inquā, super quem habet auctoritatem. Quia si auctoritatem transcendat,non est iudex sapiens. Debet autem iudex non temerè iudicare, sed habeat in iudicio.

Eccles.10

Rectitudinis æquitatē, Notitiæ claritatem.

Propter æquissime rectitudinis zelum dicit
Psal. propheta. Os iusti meditabitur sapientiā, & lin
Prou. 10 gua eius loquetur iudicium. Iudex recto zelo motus reprobat mala,approbat bona. Rex qui
20. sedet in solio iudicij dissipat omne malum intuitu suo. Illum quem odis, iudicare non potes,quia oculus odientis obductus tenebra odij, tenebrosa reputat opera exosi. Iratus Plato
Laertius in Platone suspenso flagello, non psumpsit iudicare seruū.

Debet autem iudex habere notitiæ claritatē. Causam quam nesciebam diligentissime inuestigabam. Amici Iob arguebant eum dicentes. Deus iustum non punit:te autem punit: Ergo tu non es iustus. Iob respondebat. Conuertimini ad me omnes,& uenite,& non inueniā in uobis ullum sapientem. Apostolus dicit. Nolite iudicare,& non iudicabimini: Nolite ante tempus iudicare, quoadusq; ueniat dominus,qui & illuminabit abscondita tenebrarum.

Septima columna sapientiæ est sancta simplicitas in intentione, iudicans sine simulatione. Rex Salomon fecit thronū grandem, ad quem
2.Paral. ascēdebatur sex gradibus.Vltimus gradus septenarij colūnarum sapiæ est sanctitas simplicitatis in intentione.Hoc gradu attingitur culmē cœli, ,ppter quod dr. Quę sursum sūt sapite,&c. Quid
Col.3. habet amplius stulto sapiens, nisi ut pergat illuc, ubi est uita? Huius sapientiæ Christus fuit
Ecclesiast. 6. fundator,& cōsummator. Vt sapiēs architectus
1.Cor.3. fundamentum

fundamentum posuit. Fundamentum autē aliud nemo potest ponere,prēter id quod positum est,
Eph.1. quod est Christus Iesus. Et in Christo sunt omnes thesauri sapientię,& scientię abscōditi.Oculi sapientis in capite eius, id est in Christo, quia hæc est uita æterna,ut cognoscant te solum uerū Deum,& quem misisti Iesum Christum.

Ianua sapientiæ.

Viso sapientiæ ortu,uisa sapientiæ domo, uidenda est sapientię ianua.Est aūt sapientiæ porta cōcupiscentia eius, & uehemens desiderium.
Psal.8. Aperi os tuum, & ego adimplebo illud. Per attractum desiderij, descendit in me sapiētia. Per
1.Ioan.4. iter desiderij,pergo ad sapiētiam.Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.Vbi uera sapientia,ibi uera cōplacētia.Vbi aūt summa complacentia,ibi necessariò præceder summa concupiscentia. Fili concupiscens sapientiam,conserua iustitiā,& Deus prębebit illā tibi. Obseruantia iustitiæ disponit ad sapiētiā,sicut appetitus materię, ad introductio nem formæ. Inclinat enim appetitus,ut uniatur forma materiæ mediātibus dispositionibus, nō q̄ illæ dispositiones perimantur,sed magis perficiantur. Quis est ergo modus adipiscendi sa-
Sap.7. pientiam? Respondetur. Initium enim illius uerissima est disciplinæ concupiscentia, custodia disciplinæ dilectio est, & dilectio custodia legum illius est,custodia aūt legum,consummatio est incorruptionis. Incorruptio autem,facit esse proximum Deo. Concupiscentia autē sapiæ, deducet ad regnum perpetuum.Concupiscentia ergo sapiæ,generat concupiscentiam disciplinæ.

Disciplīa duplex.

Disciplina autem duplex est,scilicet scholastica, monastica.Neutra sufficit ad perfectam sapiam, quia non audiendo solum,sed obseruādo fit homo sapiens. Vnde Dauid dicebat. Bonitatem,
Psal.118. & disciplinam,& scīam doce me,quia scia nō habetur, nisi p̄cedat disciplina, nec disciplina, nisi p̄cedat bonitas, & sic per bonitatē, & disciplinā inest nobis scia. Aegrotus ēt non sanatur,audiēdo medicum,sed p̄cepta eius seruando. Quia ergo pauci uadunt per istā uiam sapiæ, ideo pauci
1.Thim.1 perueniunt ad ueram sapīam. Concupiscēria.n. disciplinæ ubi est,parit dilectionem: dilectio,uir tutem,quæ sit liberalis,non seruilis,ex amore,nō timore: sic aūt cum diligis bonum, legem custodis,ut dictum est,quia finis p̄cepti est charitas de corde puro. Q̄n aūt custodis legem,sanctificaris,& efficeris plenus spiritusc̄, quia p dilectionem Dei abstrahitur hō ab omni amore,q̄ Deus non est: Et sic sanctificatur hō,quia sanctitas est ab omni labe libera,& perfecta, & oīno immaculata munditia: ut ait Dionysius. Sanctitas facit
Lib. de diuin. nomi. ca.12. hoīem deiformē. Sancti estote, q̄m ego sanctus sum. Vnde & spūs seraphici clamāt. Sanctus,sanctus,sanctus.Hō sanctus in sapia manet,sicut sol.

Et sic patet quomodo sextuplex est ianua sapientię,scilicet.

Concupiscentia.	Disciplina.	Bonitas.
Scientia.	Dilectio.	Oratio.

De ianua inuocationis, siue orationis scriptū est. Optaui,& datus est mihi sensus, inuocaui & Prou.8.
uenit in me spūs sapientię. Salomon postulauit sapietiam,& uenit in eum,sed non nisi, q̄a amauit,& optauit eam, quia.n.summe bonū est, sum mē amanda est,& quia commune bonū est, uniuersaliter appetenda est. Quod patet exēplo Salomonis,qui nō petiuit aurum, & argentum, sed
Iacob. 2. cor docile,& uenit in eum. Vnde Iacobus ait. Si quis uestrū indiget sapīa,postulet à Deo,qui dat oibus affluēter,& nō improperat,& dabit ei.Postulet aūt in fide nihil hęsitās.Hanc amaui,& ex-
Sapien. 8. quisiui à iuuentute mea,& q̄siui eā mihi spōsam assumere,& amator factus sum formæ illius.

Hæc est ergo porta orationis.

Forma ergo sapientiæ est mirabilis, & nullus eam aspicit sine admiratione,& extasi:ut ostēdit Esther.Et ideo mirabilis,quia est de eo cuius facies plena est gratiarum. Vniuersa terra desi-
3.Reg. 10 derabat uidere uultum Salomonis.Et Regina Saba uenit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis,& ecce plus q̄ Salomon hic. Christum habe-
Matth. 12. mus intra nos,& nolumus eum audire.Proh dolor,filia regis pulcherrima offertur nobis in spōsam,& magis eligimus copulari meretriculis sęculicet humanæ, & mundanæ philosophiæ, & volumus reuerti in Aegyptum ad cibū uilissimum,dimittendo cibum cœlestem.

Forma ergo sapientiæ mirabilis est.

Nam diuina sapientia est,

Mirabiles sapiæ proprietates.
- Modò uniformis, In regulis diuinarū legū,
- Modò multiformis, In mysterijs diuinarum scripturarum.
- Modò omniformis, In uestigijs diuinorum operum.
- Modò nulliformis, In suspendijs diuinorum excessuum.

Est ergo sapientia modò uniformis in regulis diuinarum legum. Apud sapientiam increatam non est transmutatio,nec uicissitudinis obūbra-
Iacob.1. Sapien. 6. tio.Clara est,& quæ nunq̄ marcescit sapia, & facile uidetur ab his,qui diligunt eam, & inuenit ab his,qui q̄erunt illam. Præoccupat qui se cōcupiscunt,ut se illis prior ostendat. Vide immutabilitatem in regulis diuinarum legum,quę nos ligant,& necessitant intellectum. Regulæ istæ mentibus rationalibus insplendētes, sunt omnes illi modi,per quos ratio dignoscit, & iudicat id quod est necessariū,& aliter esse non pōt,vtpotè: Quod summè primū,summè uenerādū. Quod summè uerum,summè credendum,& assentiendum. Quod summè bonū,summè desiderandū, & diligendum.Hę diuinarum legum impressiones, descriptę fuerūt in prima tabula secundùm ternarium præceptorum. Docet autem August.
Lib. de uera relig. q̄ hę regulę sunt infallibiles,idubitabiles, iniudicabiles.Iudicamus.n.per illas,nō de illis. Et ideo ista sapia clara est.Sunt ēt incōmutabiles,incoarctabiles,indeterminabiles.Et ideo hæc sapia nunq̄ marcescet. Hę regulæ intātū certę sunt,vt nul-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lo modo sit eis contradicere ad interius rónem.
Radicant aūt in luce æterna, & ducunt in eam.
Non est aūt uerum, ꝙ fundentur in lumine crea-
tæ intelligentiæ, quę illuminet mentes, quia cum
illæ regulæ sint incoarctabiles, q̄a mētibus oīum
se offerūt, tūc sequeret, ꝙ intelligētia esset inco-
arctabilis, & creatura esset actus purus. Et q̄ hoc
dicit eneruat fontē sapię, & facit idolū Deū. Sed
hęc sapīa radiat sup aīam, q̄a assistit prę foribus.
Modò apparet sapīa multiformis in mysterijs
diuinarum scripturarum. Hanc multiformitatē
mysteriorū ostendit Apostolus, sic inquiens. Mi-
Ephe.3 hi oīum sanctorum minimo, data est hæc gr̄a in
gētibus, euāgelizare iuestigabiles diuitias Chr̄i
& illuminare oēs, quæ sit dispensatio sacr̄i abscō
diti à sæculis in Deo, qui oīa creauit, ut innote-
scat principibus, & potestatibus in cœlestibus
per ecclesiam multiformis sapīa Dei. Innote-
scere aūt est angelorum ministerio clarescere, &
nobis illucescere, sicut dicit, lex data per āgelos,
hoc est, ministerio angelorum. Necesse autē fuit,
diuinarum scripturarum sapīam esse multifor-
mem in multitudine figurarum, uarietate sa-
cramentorum, pluralitate signorum, ut ueletur
superbis, reueletur humilibus. Hæc uelamina
claudunt Christum, occultāt sapīam sapiētibus,
Matth.11 & immundis. Vnde dicit Saluator. Confiteor ti-
bi pater dn̄e cœli, & terræ, quia abscondisti hæc
à sapiētibus, & prudētibus, & reuelasti ea paruu
lis. Optimè ergo dicit Paulus. Mihi oīum sancto
rum minimo, &c. Sed quæritur quomodo Pau-
lus euangelizat inuestigabiles diuitias gratiæ
1. Cor.13 Christi? Respondeo. Ipse dicit. Manēt fides,
spes, charitas, tria hęc. Triplex autem refulget
intelligentia in scripturis.

Triplex doctrina scripturæ sacræ.
Prima docet quid credendū, quantū ad fidē:
Scd̄a docet quid expectādū, quantū ad spem:
Tertia docet quid opandū, quantū ad chari-
tatem, quæ operatur magna, si est, ut dicit
Greg. & Ioan. Si q̄s diligit me ser. me ser.
Ioan.16. Refulgentia quantum ad fidem est, allegoria,
quæ bifurcata est secundum iuncturam capitis,
Allegoria duplex. & corporis. Allegoria spectans ad caput Chri-
stum, fertur ad ipsum natū, passum, & mortuū,
Allegoria spectans ad corpus, fertur ad ecclesiā
secundum statum primitiuum, mediatiuum, &
finitiuum. Nam & his modis tribus commen-
Cant.6. dat sponsus sponsam in cant.

Triformis cōmēdatio spōsæ à sponso.
Quæ est ista inqt, quæ ascendit, quasi aurora
cōsurgēs, pulchra ut luna, electa ut sol? &c.
Quæ est ista, quæ ascendit per desertū, sicut
uirgula fumi ex aromatibus myrrhæ, &
thuris, & uniuersi? &c.
Cant.3. Cant.8. Quæ est ista, quæ ascēdit de deserto delicijs
affluens, & innixa super dilectum suum?

1. Cor.10. Insuper de Christo capite dicit Paulus. Nolo uos
ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes
sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, &
omnes in Mose baptizati sunt in nube, & in ma-
ri, & oēs eandem escam spūalem māducauerūt,
& omnes eundem potū spūalem biberūt. Bibe-
bant aūt de spūali consequente eos petra, petra
aūt erat Chr̄s. De allegoria pertinente ad cor-
pus Christi mysticum dicit idem. Scriptum est, Gal.4.
q̄m Abraham duos filios habuit, unum de ancil-
la, & unum de libera: Sed qui de ancilla secundū
carnē natus est, qui aūt de libera per repromis-
sionem, quæ sunt per allegoriā dicta. Hæc.n. sunt
duo testamēta, nō oportuit, ut amplius explana
ret, quia per illā intelligūtur duo populi. Iuxta
intelligentiam, quæ declarat quid est expectan-
dum per spem, sumitur Anagogia. Est autē du- Anagogia duplex.
plex Anagogia, scilicet cœlestis, & supercœlestis.
Anagogia cœlestis, ut q̄n dictum est Abrahæ. Su- Gen.18.
spice cœlum, & numera stellas si potes. i. cœlestes
intelligentias. Nunquid nosti ordinem cœli, aut Iob.38.
rationē eius pones in terra? Anagogia super
cœlestis est, quando Abraham tres uidit, & unū
adorauit. Est ēt in duobus āgelis missis ad sub-
uersionē sodomorū. Hi āgeli sunt filius, & spūs-
sanctus, qui mittunt: Pater aūt nō mittit, & hinc
est, ꝙ solū duo angeli noīantur, eo ꝙ pater nus-
q̄ missus legitur. Quia uerò apparuit, ut docet
Hugo. Hinc est, ꝙ in uisione Abrahæ dr̄. Tres
uidit, &c. Iuxta tertiā intelligentiā, quæ decla-
rat q̄d agendū per charitatē, sumit̄ Tropologia.
Est aūt Tropologia duplex, una quæ spectat ad Tropologia duplex
actiuam, scilicet quæ docet quid agendum: Alia
spectat ad contemplatiuam, quæ docet quomo-
do contemplādum, quomodo anima feratur in
Deum, nec tamen est Anagogia, quia Anagogia
est sursum actio animæ in Deum: Sed Tropolo-
gia contemplatiua facit, quod feratur, & docet
modum ferendi. Hæc sapiētia est uelata super- Diuina sapiētia superbis inaccessibilis.
bis, qui nequeunt scripturas intelligere quarum
mysteria intelligi nō possunt, nisi sciantur uolu-
mina decursuum uniuersi, & dispositio eius per
antitheta. Vide pulcherrimam sapiētiā in my-
sterijs, & plus q̄ primo modo. Si enim laudo spō-
sam, ꝙ uerax est, & pulchra, non afficit animus.
Sed dum dicit scriptura. Pulchræ sunt genę tuę, Can.4.
sicut turturis, collum tuum, sicut monilia: com-
mendat castam, & honestam, & dat causam ca-
stitatis, quia propter amorem sponsi. Turtur.n.
auis est amorosa, & casta, & ꝑpter amorē com-
paris nulli coniungitur, nec in uita eius, nec post
mortem. Sponsa igitur honesta non est, q̄a ca-
sta, sed quia honesta propter amorem spōsi. Igi-
tur pulcherrimæ sunt genæ tuæ, quæ sunt ꝓmi-
nentes in q̄bus primitus apparet pulchritudo:
Collū, per quod uox emittitur ueritas est:
Monilia, quę ornant pectus, & stringunt, discre-
tio est: quia siq̄s dicat veritatē, non q̄n debet, vel
vt nō debet, vel vbi nō debet, uel q̄bus nō dēt, nō
sūt seruatę circūstātię uerū loquendi. Hęc sapīa
surgit ex multis mysterijs, sicut ex multis specu
lis fiūt multiplicationes radiorū, & ignium: Hęc
sunt specula mulierum, ex q̄bus fit labiū ęneum: Exo.38.
Hęc est scriptura, vt reuelata facie gloriā dn̄i spe
culantes, in eādem imaginem transformemur 2. Cor.3.
à claritate

à claritate in claritatē tanq̄ à domini spiritu. A
claritate Allegoriæ in claritatem Anagogiæ, &
Tropologiæ. Hæc sapientia tribuitur secundum
mensuram fidei, quia secūdum gradus captiua-
tionum intellectualium, est gradus effusionū spi
ritualium, & sapientialium. Huius sapiētiæ Pau
lus se profitetur professorem, quādo dicit in Euā
i.Timo.2. gelio. Positus sum p̄dicator, & magister gētium:
Moses autē posuit figuras nubilosas, & ideo ha-
buit faciem cornutam, sed Apostolus reuelatam.
Tertia facies, & forma sapientiæ est omnifor-
Ecclef.1. mis in uestigijs diuinorū operū. Vn̄ Eccles. dicit.
Radix sapientiæ cui reuelata est, & manifestata,
& ingressus illius quis agnouit? Vnus est altissi-
Sapientia ubiq;, sed nō oībus per uia. mus creator omnipotens: Ipse creauit illam in
spūsancto, & uidit, & dinumerauit, & dimensus
est, & effudit illam super omnia opera sua. Hæc
Prou.1. sapientia ideo manifestata est, quia sapiētia cla-
mitat, in plateis dat uocem suam. Et tamen nos
non inuenimus eam, sicut laicus tenēs librum, &
nesciens literas, non curat de eo, unde scriptura
est nobis græca, barbara, & hebræa. Hæc sapien
tia diffusa est in omni re, quia res omnis secun-
dum omnem sui proprietatem habet regulā sa-
pientiæ, & ostendit sapientiā diuinā, & qui sciret
oēs proprietates, manifestè uideret illam sapien
tiam. Ad harum rerum proprietates cōsidetan
das, cor suum dederunt philosophi, & etiam ipse
Salomon: Sed, quia curiose scrutabatur: ideo
Ecclef.7. dixit: Cuncta lustraui in sapientia, dixi, sapiens
factus sum, & ipsa longius recessit à me.

Dicitur autem opus Dei tripliciter.

Primò modò dicitur essentia, quæcunq; sit il-
la, siue in genere substantiæ, siue accidentis.
Secundò modò dicitur res ex suis completa
principijs, sicut substantia.
Tertiò modò dicitur opus Dei creatura ad
imaginem Dei facta. Super hoc triplex opus ef
Sapiæ.11. fudit altissimus sapientiam suam. Deus.n. creat
oēm essentiam in mensura, numero, & pondere.
Mod⁹ spēs & ordo. q̄d ī reb⁹. Et dando ei hęc, dat modum, speciem, & ordinē.
Modum quo constat: Speciem, qua discernit̄:
Ordinem, quo congruit. Non.n. est aliqua essen-
tia, quæ non habeat mensuram, numerum, & in-
clinationem: Et in his attenditur uestigium. Hoc
uestigium ducit in illam sapientiam, in qua est
modus, sine modo numerus, sine numero, or-
do, sine ordine. In substantia est altius uestigium
sapientiæ, & diuinæ essentiæ. Habet enim om-
nis substantia, materiam, formam, compositio-
nem: Habet substantia originale principiū, for-
male complementum, glutinū: Habet res omnis
completa, substantiam, uirtutem, & operationē:
Et in his repræsentatur mysterium trinitatis. Pa-
ter, origo: Filius, uirtus & forma: Spiritussanctus,
unio & compago. Verè autem originale princi
pium à formali complemento distinguitur, non
quid est distinctiōe hypostatica, qualis est in di-
uinis, nec accidentali, sed reali distinctione prin-
cipiorum, quorum unum actiuum, alterum pas-
siuum. Et hoc tollere à creatura, est tollere ab ea
repręsentationē trinitatis. Nec ualet, quod di-
cunt falsò philosophantes, ꝙ angelus, et aīa idcir
cò composita dicuntur, quia sunt ab alio. Nā esse
ab alio, nō facit compositionē: tunc.n. filius, cum
sit à patre, esset cōpositus, et spūssanctus, qui est
ab utroq;. Igitur solum esse diuinum, est simplex,
in quo nō differt esse, bene esse, et sic esse. Et hæc
est rō quare esse, est nomen Dei, quia esse Dei, est
oē illud, quod in Deo est. In creatura autē differt
esse, bene esse, et sic esse. Vestigium huius sapiæ
est substātia, uirtus, et opatio: Nam uirtus est à
substantia, opatio uerò à substantia mediāte uir
tute, sicut filius à patre, spūssanctus à parte me-
diante filio. Res substantifica à substātia habet
esse, à virtute habet tāgere, & agere: ab opatiōe,
habet efficere. Nota ēt, ꝙ uirtus non uidet̄ ac-
cidentalis substantię: Licet.n. philosophus dicat,
ꝙ naturalis potentia sit qualitas, tn̄ loquit̄ scd̄m, In prædicamentis.
ꝙ naturalis potentia, dicit modum cōsequentē
substantiā, sicut apparet in duro, & molli, sanati
uo & ęgrotatiuo. Est ēt repire creaturā rationa
lē ad imaginē Dei factā. Et hęc hēt imaginē natu
ralē, q̄ cōsistit in memoria, intelligētia, & volūta
te, in q̄bus relucet trinitas. Hac aūt imagine tri
nitatis sigillat̄ aīa: Et in hac sigillatione recipit:

Immortalitatem, secundum ꝙ in memoria
tenetur æternitas.
Sapientialitatem, secundum ꝙ in intelligētia
refulget ueritas.
Iucunditatem, secundum ꝙ in voluntate de-
lectat bonitas.

Habet etiam anima imaginem quandam gra-
tuitam, quę consistit in fide, spe, & charitate. Et
hæc solum reperitur in substantijs reformatis.
Igitur totum uniuersum est speculum plenum
luminibus repræsentantibus diuinā sapiētiam,
& est sicut carbo ignitus effundens lucem.
Quarta facies & quarta forma sapientiæ est
difficillima, quia est nulliformis: Sed hoc uidet̄
destructiuum præcedentium, non tamē est. Di-
cit enim Apostolus. Loquimur sapientiā in my 1.Corin.2
sterio absconditam, quam nec oculus uidit,
nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit,
nobis autem reuelauit Deus per spūm suum.
Spiritus autem omnia scrutatur, etiam profun-
da Dei. Hanc sapientiam docuit Paulus Diony
sium & Timotheum. Oportet ergo nos perfe-
ctos esse, ut ad hanc sapīam ueniamus. Quę re- Philosophi.3.
trò sūt (inq̄t) obliuiscēs, ad āteriora me extēdo,
si quomodo cōprehendā. Sed quomodo sapīa
cōprehendet̄, si in cor hoīs non ascēdit, et est nul
liformis? R̄ndeo. Hic est status et finis sapię chri
stianæ. Vn̄ cū Diony. multos libros fecisset, cōsu Mystica Theologia, consūmatio est sapientiæ.
mauit hanc sapīam in mystica theologia, ubi di
cit. Tu aūt (o Timothee amice) circa mysticas
uisiones forti actione, et contritione sensus de-
relinque, uult.n. dicere, ꝙ oportet, legentem esse
solutū ab oībus, quæ sibi inimicant̄, et oīa dimit
tat, q̄a ille, quē uult ītelligere, est sup oēm substā

 tiam,

Universidad de Deusto Biblioteca

tiam & cognitionem. Ibi.n.est operatio secretissima trãscendens intellectum, quã nemo scit nisi qui experitur. In anima sunt multæ uirtutes apphensiuæ, sensitiua, imaginatiua, æstimatiua, intellectiua, omnes has oportet relinquere, sed in uertice est acies amoris trãscendens omnes. Est ergo beatitudo dispositiuè & materialiter in intellectiua, libatiuè & consumatiuè in amatiua. Hæc contemplatio fit per gratiam, tñ ad hoc iuuat industria, ut separetur homo ab oĩ eo, quod Deus non est, & etiam à seipso. Hæc est suprema unitio per amorem. Quòd autem solũ per amorem fiat, dicit Apostolus. In charitate radicati & fundati: ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quę sit longitudo, latitudo, sublimitas, & profundum. Iste amor transcendit omnẽ intellectum & scientiam. Sed contra, si scientiã trãscendit, quomodo potest ista sapia comprehẽdi? Respõsio. Propter hoc addit Apostolus, ei aũt qui potens est facere supra q̃ petimus, aut intelligimus &c. Nullius est apprehensio istius sapientiæ nisi Deus reuelet. Vnde Apostolus dicit. Nobis autem reuelauit Deus per spiritũ suum. Cum uero mens in illa unitione cõmendata fuerit Deo, dormit quidẽ uno modo, & alio modo uigilat. Ego dormio, & cor meum uigilat. Sola affectiua tunc uigilat, & silentium omnibus alijs potentijs imponit, & tunc homo alienatus est à sensibus, & in extasi positus, & audit uerba, quæ non licet hoĩ loqui, quia tñ est in affectum. Vide rationẽ. Exprimi nõ potest nisi quod concipitur. Concipi nõ põt, nisi quod intelligit. Igit quod supra intellectũ est, exprimi non põt. Verũ quia ad hanc sapientiam non peruenitur nisi per gratiã, ut dicit sapiens. Quæcũque sunt absconsa, & improuisa didisci, omniũ enim artifex docuit me sapientia. Est enim in illa spiritus multiplex, unicus, subtilis. Iste spiritus sublimat animam, & ungit eam. Hic spiritus est digitus Dei, ad quem Magi Pharaonis, id est intellectus nostri non possunt attigere. Nota tñ ꝙ iste amor extaticus est

Contemplationis uis. — Ephe. 3. — 1. Cor. 2. — Can. 5. — Sapien. 7.

Sequestratiuus ab omni adulterino affectu, propter sponsi affectum unicum.

Soporatiuus, propter quietationem omniũ potentiarum.

Sursum actiuus, propter anagogias cœlestiũ desideriorum.

Interemptiuus, propter iugulationes carnaliũ impedimentorum. Non enim uidebit me homo, & uiuet. Fortis est ut mors dilectio. In tali amore uirtus animæ in unum colligitur & unitur, omnis autem uirtus unita plus est infinita. Et sic intrat anima in suum intimũ, per hoc in suũ summum ascendit, quia idem est summum & intimum in anima, dicit Aug. De hoc dulci sopore mulcebris quietis dicit sponsus in Canti. Adiuro uos filiæ Hierusalẽ per capreas ceruosq; cãporum, ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa uelit. Ad istum soporem iuuat superferri oĩbus sensibilibus, oĩbus opationibus intellectualibus, quæ sunt cum phantasmatibus, transire ẽt angelicas intelligentias, ut possit sponsa dicere. Inuenerunt me uigiles, qui custodiunt ciuitatẽ, paululum cum pertransissem eos, inueni quẽ diligit anima mea. Sic docet Diony. relinquere sensibilia, itellectualia entia, & nõ entia. Vocat aũt non entia temporalia, quæ sunt in continua uariatione. Docet insuper intrare radium tenebrarum. Vocat autem diuinam intelligentiam tenebram propter incomprehensibilitatem: Vocat autẽ eam radiosam, quia anima intuens eam summe illustratur. Et quia hoc non habet nisi per orõnẽ, ideo Dion. incipit ab orõne, & dicit ẽt quòd trinitas est supersubstantialis, & superdea, & superbonitas intellige: respectu nostri itellectus, qa magis substãtia, magis Deus, magis bonitas, quã intellectus capiat. Addit est quod debemus hre mentes nõ habentes oculos: quia mens oculis intellectualibus diuinã essentiã aspicere nõ põt, & ideo ammouendi sunt. Iuxta illud quod scribitur in Can. Auerte à me oculos tuos, ipsi me auolare fecerunt. Tũc Christus recedit, qñ mẽs oculis intellectualibus nitit supernã sapiẽtiam aspicere. Non.n. intrat ad illam intellectus, sed affectus. Vnde in Canti. scribitur, Vulnerasti cor meũ soror mea sponsa, uulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui. Oculus iste est affectus penetrans usque ad profundum: Crinis est eleuatio mentalium considerationum. Fit autẽ iste ascensus per uigorem, & commotionem fortissimam spũsancti, sicut de Helya dicitur. Ecce spiritus cõterens petras & montes. Ignis iste non est in ptãte nr̃a, sed si Deus dat, sacerdotũ est nutrire ignẽ, & subijcere ligna p orationẽ. Igitur ascensus iste fit.

Amoris ex totici proprietates. — Exod. 33. — Can. 8. — Can. 2. — Can. 3. — Lib. de mystica theolo. — Can. 6. — Can. 4. — 3. Reg. 19

Per fortissimã commotionem, secundum ꝙ dictum est.

Per astructiuam affirmationem à summo usq; ad infimum.

Per destructiuam ablationem, ab infimo usq; ad summum.

Ascensus mentis in Deũ, quibus instrumentis fiat.

Est aũt modus ablatiuus cõgruentissimus ad ascẽdendũ in Deũ ascensu inquisitiuo. Vt uerbi gratia. Nõ est Deus hoc, nec est illud, nec auferet à Deo quod suũ est, sed attribuitur ei nobiliori modo quod suum est, quã intellectus intelligat. Sequitur autem amor, & ascensus ablationẽ. Vnde Moses primo à senioribus sequestratur; Secundo ascendit in mõtem. Tertio intrat caliginem. Exemplum optimum ponitur in sculptura. In figura incisionis sculpens nihil ponit, sed remouet, & tamen relinquit formam nobilissimã. Ita notitia Dei per ablationem relinquit in nobis nobilissimam dispositionẽ in intellectu. Transitum ad istud summum significat transitus mortis Christi; transitus maris rubri, transitus in terram promissionis. Vnde ignis spũsancti duxit Mosen ad interiora deserti: Et inde accepit illustrationes mentales. Ista est ergo forma sapientiæ. Isti sunt sublimes excessus.

Exod. 19. — Exod. 3.

Sermo

Sermo Tertius, de dono intellectus.

IN medio Ecclesię aperuit os eius, & ĩpleuit eũ Dñs spiritu sapię & intellectus. Dictum est de dono sapiæ, dicamus modo de dono intellectus, de quo dicetur in collationibus donorum. Loquitur aũt pulchrè Dauid de dono intellectus sic inquiens. Benedicam Dñm, qui tribuit mihi intellectum. Explicat aũt donũ intellectus à spiritu sancto infusum, quantum ad

Eccle. 15. — Psal. 15.

Suscipientis gratitudinem humilem, &

Largientis diffusionem liberalem.

Suscipientis humilis gratitudo notatur, cum dicitur. Qui tribuit mihi intellectum. Donum datum, requirit, hominem Deo esse gratum.

Consistit autem gratitudo.

In cognoscendo seipsum, sicut miserum, & incapacem.

In cognoscẽdo Deum, & hoc gr̃as agendo ei.

In cognoscendo donum, refundendo pulchritudinem doni in auctorem doni.

In cognoscẽdo doni principium, & hoc fit qñ non impugnatur dans donum.

In cognoscendo doni finem ultimum, & hoc fit quando scitur ad quid distribuidonũ.

Gratitudinis fontes. 5.

Disponimur autem ad donum intellectus.

Syncerrimè uiuendo.

Mansuetissimè conuersando.

Intelligentiam captiuando.

Ad Dominum intellectus triplex dispositio.

De synceritate uitæ disponentis ad intellectũ, dicit Isa. Quem docebit sciam, & quem intelligere faciet auditum? Ablactatos à lacte, auulsos ab uberibus. Lac signat dulcedinem illecebrarum, quibus pascuntur, qui sequũtur motus infantiles. Danieli, & synceribus socijs dedit Deus intelligentiam. Delectatio circa tactum maximè impugnat donum intellectus: ebrietas ex parte anteriori, & luxuria ex parte posteriori.

Isa. 27.

Secundo disponitur homo ad donum intellectus per mitissimę mansuetudinis tractabilitatẽ. Vnde in Ecclesiastico dicitur. Esto mansuetus ad audiendum uerbum Dei, ut intelligas. Concupiscentia obnubilat intellectum, furor impedit intelligentiã, quia impedit ira aĩum, ne possit cernere uerum. Qñ aqua quieta est, uidet homo clarè faciem suam, turbati minus uidere solent. In huius signũ legislator fuit mitissimus. Sed quid est quod dicit Isa. Sola uexatio dabit intellectũ auditui? Responsio. Ex multiplicatis uexationibus mundi cognoscimus, ꝙ nõ est in mundo requies. Ex tortura conscientię nouimus, ꝙ non est pax impijs. Igitur uexatio disponit ad intellectũ ad cognoscendũ, quia ita est. Mititas disponit ad cognoscendum propter quid ita est. Vexatio disponit ad intellectũ, sicut syllogismus ducens ad impossibile. Mititas sicut syllogismus ostẽsiuus.

Eccle. 5. — Cato. — Isa. 28.

Tertio disponitur homo ad donũ intellectus dignè recipiendum per intelligentię captiuationem. Vnde Isa. dicit. Nisi credideritis non intelligetis. Et Apostolus dicit. Captiuantes oẽm intellectũ in obsequiũ Chr̃i. Qui scd̃m lumẽ intelligentiæ suæ scripturã sacrã indagant, incidũt in abyssum errorũ, paruuli sumus, & oportet ad discentẽ credere, qa est. Primus Angelus præsumẽs errauit. Liberalitas ex parte dãtis tangitur cum dicitur. Qui tribuit mihi intellectum, omnis.n. radiositas intelligentię, à fonte, qui est essentialiter intellectus, deriuat. Est aũt radiositas multiformis, ut dicebatur in collationibus donorũ.

Isa. 7. — 2. Cor. 10

Intellectus est regula circõspectionũ moraliũ.

Intellectus est ianua considerationũ scialium.

Intellectus est clauis contẽplationũ cœlestiũ.

Donũ intellectus triformiter explicatur.

Iste triformis intellectus est propriè donũ spũsancti. Igitur ab intellectu inchoemus, ut ad sapiẽtiã ueniamus. Is.n. est ordo. In sapia legimus. Cibauit illũ Dñs pane, uitæ, & intellectus, & aqua sapiæ salutaris potauit illum. A cibo incipiendũ est, non à potu. Nisi.n. homo exerceat in dono intellectus, non ꝓficit in potu sapiæ, quę potata ab aĩa effundit flumina in eã, & fit ei fons aquæ salientis in uitam æternam. Donũ intellectus est solidus cibus, ut panis, qui, ut dicebat beatus Franciscus, multis laboribus habetur. Primò.n. granũ seritur. Secundò satum, moritur. Tertiò mortuũ, germinat. Quartò germinans, nutritur. Quintò nutritum auget. Sextò auctũ, in aristis protenditur. Septimò ĩ tecis, maturat. Octauò maturatũ, metitur. Nonò messum, excutitur. Decimò excussum, uentilatur. Vndecimò uẽtilatum, molit. Vltimo in massam panis cõpingitur. Simili modo est de dono intellectus. Nam intellectus est regula circunspectionum moraliũ. Vnde dicebat Deus ad Dauid. Intellectum tibi dabo, & instruã te in uia hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos, Noli ergo fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus. Deus intellectũ promittit, recipiendi modũ oñdit, qñ dicit, firmabo super te oculos meos. Diuina complacentia acceptat quod facimus approbando in præsenti, & remunerãdo in futuro. Si uis ergo regulari scd̃m regulã intellectus, non sis bestialis, sed regularis, nõ dirigaris scd̃m ĩpetũ sensus, sed scd̃m iudiciũ rõnis, alioquin accidet tibi quod accidit Adæ, q, contẽpta regula ueritatis, secutus est instinctum mulieris, & mulier instinctũ serpẽtis. Hõ cũ in honore esset nõ intellexit. Intellectus prudentialis instruit hoĩem scd̃m dictamẽ dinę legis ĩ tribus.

Scala ad sapientiã. — Nota. — Psal. 31. — Psal. 48.

Quid euitandum, quia omne malum.

Quid exequendum, quia omne bonum.

Quid expectandum, quia summum bonum.

Donũ intellectus tria præcipua docet

Primò intellectus prudẽtialis docet quid euitandum, quia omne malum. Vnde dicit sapiens. Si inclinaueris cor tuum prudentiæ, & quasi pecuniam quęsieris illam, & effoderis quasi thesaurũ, tũc intelliges timorẽ Dñi, & sciam Dei inuenies.

Sapien. 1.

Qui intellectũ istũ uult habere, debet quærere cum desiderio cordis, & cum studio operis. Tunc inueniet homo timorẽ Dñi, & sciam Dei: Oĩs homo, qui uult in bonũ dirigi, debet timere Deũ, ut uitet malũ, qa sanctum, & terribile nomen

Universidad de Deusto Biblioteca

Pſal.110. men eius,initium ſapientię timor Domini.Intel
lectus bonus omnibus facientibus eum.Ecce ti-
mor Domini ipſe eſt ſapientia,& recedere à ma-
lo intelligentia. Igitur intellectus prudentialis,
docet quid uitandum, quia omne malum.

Secundò intellectus prudentialis, docet quid
agendum,quia omne bonum, ſecundū uiā inte-
rioris cogitatus, & exterioris actus,& labilioris
affatus.Scriptū eſt, non declines à lege, ut intel-
Prou.14. ligas cuncta, quæ agis. Callidi eſt intelligere uiā
Eccle.5. ſuā.Si eſt tibi intellectus, reſponde proximo tuo,
Sapien.1. Sin aūt,ſit manus tua ſuper os tuum. Spiritus ſan
ctus diſciplinæ effugiet fictū,& auferet ſe à cogi-
tationibus,quę ſunt ſine intellectu,Ambroſius di
cit, quòd nihil debemus loqui, uel agere,de quo
non poſsimus reddere rationem.

Tertiò inſtruit intellectus prudentialis, quid
expectādum,quia ſummū bonū. In prouerbijs
Pro.17. legitur. Gemma gratiſsima expectatio prętolā-
tis, quocunque ſe uerterit prudenter intelliget.
Finis in oibus ſpectandus. In omnibus agendis, & imitandis debet homo
uti conſilio finis. Grata,immo gratiſsima gēma,
eſt bonum æternū. In Baruch legitur. Diſce ubi
Baruch.3. ſit prudentia,ubi ſit intellectus, ut ſcias ubi ſit lu
Deut.32. men oculorū,& pax. Quo cōtra dr̄ in Deu.Gens
abſq; conſilio eſt,& ſine prudētia, ut inā ſaperēt,
& intelligerēt,ac nouiſsima prouiderent. Tangit
triplicē ſpēm intelligentię.Intellectus iſte regula
eſt circūſpectionū moraliū, ut homo cū deſide-
rio cordis, & ꝓſecutione operis cōſideret quid
uitandum,quid agendum,quid expectandum.

Iſte intellectus eſt donum ſpirituſancti,huic
dicit. Pſal.Intellectū tibi dabo, & inſtruā te,&c.
Pſal.31. Alius eſt intellectus,qui eſt ianua conſiderationū
ſcentialium.Scribitur in Eccleſiaſtico. In theſau
Eccle.1. ris ſapiæ intellectus diſciplinæ, hoc eſt dicere, ꝙ
theſauri abſconditi, uel conſiſtunt in cognitione
cauſarum altiſsimarū,uel concluſionum,uel prin
cipiorū. Oportet ergo hoiem per ſtudiū ueri-
tatis fodere,ut ad theſaurū ſapiæ ꝑueniat. Iſte
intellectus, qui eſt ianua cōſiderationū ſciālium

Intellect⁹ ſcientialis ex tribus acquiriť.
- Partim eſt à dictamine naturæ, ſiue à lumine interiori.
- Partim ex certitudine experientię ſiue à lumine exteriori.
- Partim ex illuſtratione lucis æternæ,ſiue à lumine ſuperiori.

Quod ſit partim ex dictamine naturæ, patet in
Eccle.17. Eccleſiaſtico.Vbi dicitur.Deus de terra creauit
hoīem, & ad imaginem ſuam fecit illū: creauit
ex ipſo adiutoriū ſimile ſibi, & cor ad cogitādū
dedit illi,diſciplina,& intelligētia impleuit illū.
Docet Eccleſiaſticus,ꝙ aīa rationalis tres habet
operationes. Vnam qua propter immunitatem
à materia eſt reflexiua ſui ſupra ſe. Secundam,
qua propter naturam perfectionis,& formæ, eſt
conuerſiua ſui ſupra corpus adminiſtrandum.
Tertiam,qua,tranſcendens corpus,& ſe, eſt ele-
uatiua ſui ad Deum contemplandum. Eſt aūt
hic intellectus ſcd̄m dictamē naturæ,quod patet
in Adam, qui oībus rebus ſcd̄m ſpecificas diffe-
rētias noīa impoſuit. Anima aūt noſtra habet ſu
pra ſe quoddam lumen naturæ ſignatū,per quod
habilis eſt ad cognoſcendum principium, & illa
ſemiplenè, quia principia cognoſcimus inquan-
tū terminos cognoſcimus. Secundò intellectus
iſte eſt à frequentia experientiæ. In prouerbijs
legitur. Vir in multis expertus mula recogno- Eccle.34.
ſcit. Et Philoſophus docet, ꝙ ex multis ſenſibus
fit una memoria,& ex multis memorijs,unū ex-
perimētum,& ex multis experimentis,unū uni-
uerſale, quod eſt principium artis, & ſcientiæ.
Tertiò iſte intellectus eſt ab illuſtratione lucis
æternæ. In Dan.legitur,Dat ſapientiam ſapienti Dan.2.
bus,& ſcientiā intelligentibus diſciplinam. Erat Ioan.1.
lux uera,quæ illuminat omnem hominē. Quæ-
rit Augu. ubi ſcriptę ſunt leges iuſtitiæ, ſecundū
quas iudicat impius? Et rn̄det,ꝙ ſcriptæ ſunt in
libro lucis ęternæ, quæ deſcendunt in aīam non
migrando, ſed imprimendo, ſicut imago anuli
ceræ imprimitur,& anulum nō relinquit. Homo
& Angelus docent miniſterialiter, & adminicu-
latiuè,ſicut,qui feneſtram aperit, dicitur domū
illuminare. Solus Deus docet effectiuè,ſolus ca-
thedram habet in cœlis,qui docet hoīem in ter-
ris.In Deo uiuimus, mouemur, & ſumus. Dicit
Aug.ꝙ Apoſtolus loquitur non tantū de uita tē-
porali,ſed intellectuali, ſecundū ꝙ Deus eſt om-
nibus cauſa eſſendi,ratio intelligendi,& ordo ui
uendi.Circa hęc tria,tres cauēdi ſunt errores in
ſcientijs.Vnus eſt contra cauſam creandi, ſecun
dus eſt contra rationē intelligēdi, tertius eſt con
tra ordinem uiuendi. Primus eſt de æternitate
mundi, ſecundus de neceſſitate fatali,tertius de
unitate ītellectus humani.Iſti errores ſignificanť
in Apoc.in numero noīum beſtię, quæ ſunt 666. Apoc.c.13
Primi fundunt ſe ſuper circulum motus & tēpo
ris, ſecundi ſupra motum ſyderum,tertij ſupra
intelligentiam unam corpus ingredientē,& egre
dientem.Primus error refellitur per id quod ſcri
ptū eſt.In principio creauit Deus,&c.aut.n.ſen-
tis,Deū eſſe cauſam omniū ſcd̄m totum, aut ſe-
cundum partem.Si ſecundum partē,ergo auſers
à Deo principalitatem cauſandi. Si ſecundum
totum,ergo creat de nihilo.Dixit ſancta mulier.
Reſpice omnia,quia de nihilo creauit illa Deus. 2.Maca.7
Secundus error refellitur, quia ſi neceſſitas fa-
talis eſt,liberum arbitriū non eſt. Tertius error
refellitur, quia ſi homo aliquid diſtinctum eſt,
habet principia eſſentiæ ſuæ ꝓpria, & diſtincta.

Tertiò intellectus eſt clauis contemplationū
cœleſtium.Eſt aūt iſte intellectus triplex, ſcilicet

Intellect⁹ triplex reſpectu cœleſtium.
- Intellectus uerbi increati, per qd̄ oīa cręātur.
- Intellectus uerbi incarnati, per quod omnia reparantur.
- Intellectus uerbi inſpirati, per quod omnia reuelantur.

Niſi.n.qs poſsit conſiderare à quo res orianť,
& qualiter in finē reducanť,& qualiter ī eis Deus
reluceat,intelligentiā habere non pōt.De primo
dicitur

Rom.1. dicitur ad Ro. Inuiſibilia Dei à creatura mūdi,
ꝑ ea q̄ fcā ſunt,intellecta cōſpiciunť,ſempiterna
quoq; uirtus eius,& diuinitas.Sempiterna quoq;
uirtus Dei per effectū intelligiť, qa eſt cā oium.
Hoc eſt cōtra philoſophos, qui dicunt,ꝙ idē ma
nens idē, nō eſt natū facere,niſi idē. Nā ab uniſ-
ſimo Deo manāt multiformia,ab ęterno tēpora
lia,ab actualiſsimo poſsibilia, à ſtabiliſsimo mu
tabilia,à ſimpliciſsimo cōpoſita,à ſublimiſsimo
Quæſtio. infima.Sed hic eſt queſtio,cū effectus debeat aſ-
ſimilari cauſæ,quid eſt, ꝙ cauſa contrariatur ef-
Reſpōſio fectibus in prædictis conditionibus? Sed nota, ꝙ
horū oſtium eſt intellectus uerbi increati, quod
eſt radix intelligentiæ. Qui non habet oſtiū,in-
trare non poteſt. Philoſophi hn̄t pro impoſsibi-
libus,q̄ ſunt ſummè uera, quia oſtiū eis clauſum
eſt.Quomodo aūt prædicta intelligantur docet
Heb.1. Paulus, dicens. Fide intelligimus aptata ſæcu-
la uerbo Dei,ut ex inuiſibilibus uiſibilia fierent.
Summus ſpūs cum ſit purus actus,& ſit non tan-
tum intelligens, ſed & intellectus, non pōt ſe nō
intelligere. Cum igitur intellectum æquetur in-
telligenti, intelligit quicquid eſt, & quicquid
pōt, ergo, & ratio intelligendi,æquatur intelle-
ctui,quia ſimilitudo eius eſt.Hæc aūt ſimilitudo
uerbū eſt,qa ſcd̄m Aug.& Anſel.Similitudo mē-
tis conuertētis ſe ſuꝑ ſe,q̄ in acie mentis eſt, uer
bū eſt.Si ergo hęc ſimilitudo ęqualis eſt,Deus ē.
Igiť ſpecies originata repſentat originātē, ſcd̄m
oē qd̄ eſt,& ſcd̄m oē qd̄ pōt: ergo repſentat mul
ta.Itē,cū uirtutē pr̄is repſentet,repſentat uirtutē
īmenſiſsimā.Hęc aūt uirtus quanto magis unita,
tāto plus infinita,ergo illa ſimilitudo repręſentat
infinita.Igiť in ea ſunt oīa intelligibilia,& facti-
bilia,ergo neceſſe eſt,ꝙ ab uno ſint multa. Si er-
go uerbū intelligis oīa factibilia,ideo Iudęus nō
pōt intelligere. Hoc eſt,qd̄ dicit ſcriptura, dixit
Deus,fiat,& factū eſt .i. uerbū genuit,in quo oīa
diſpoſuit,& diſponēdo fecit. Verbo tuo tibi co-
æterno facis,quęcunq; facis, nec aliter q̄ dicēdo
facis,nō tñ ſempiternè facis,quæ ſempiternè di-
Lib.cōfeſ. cis.Ait Aug. Si unitas haberet uim cognoſcitiuā
totius ſui poſſe,cognoſceret oēs numeros,& pun
ctus in centro,oēs lineas,unitas tñ,cum ſit eſſen-
tialis numero,& pars numeri, plus eſt principiū,
q̄ punctus. Punctus.n.eſt principiū,ſed non pars,
neutrū tñ eſt actiuū principium. Igitur cū ſum-
mus intellectus ſit actiuū principiū,in ſimilitudi
ne ſua oīa diſponit,omnia exprimiť,omnia agit.

Vidiſti,quomodo ab uno ſunt multiformia,ui
de quomodo ab ęterno producuntur tēporalia.
Quæ.n.à patre procedunt, ordinatè procedunt,
& unum eſt cauſa alterius ordine naturę, & tem
poris.ergo uerbum ſic repręſentat res,ſicut pro-
ducunť in eſſe, quia in prouidentia mea poſſunt
eſſe multa futura, quorum unum diſtantius eſt
alio,& in memoria mea multa præterita, quorū
unū magis diſtās q̄ aliud,nec tñ ſequiť, ꝙ cū eue
niunt ſit mutatio in memoria, uel in ꝓuidentia.
Sic in uerbo Dei nō eſt mutatio,cū ab ęterno di
cat,& ex tempore creet.Sicut ſi uelle meum eſſet
poſſe,ſi uellem modo,cras rem fieri,non eſſet mu
tatio in me ſi fieret, eſſet autem mutatio ſi de
non uolente, fierem uolens. Iterum ab actualiſ-
ſimo fiunt poſsibilia, ſiue materialia.

Triplex ratio principiandi,eſt in patre.
- Pater intelligitur principiū principians de ſe.
- Pater intelligiť principiū principiās de nihilo.
- Pater intelligitur principium principians de aliquo materiali.

Verbum patris exprimit patrem,ut principiū
principians de ſe, & hoc modo eſt repræſentans
productionē æternorū,ſcilicet ſpūſancti,& ſuā.

Verbum patris exprimit patrem,ut principiū
principians aliquid de nihilo, & ſic repræſentat
productionem ſpiritualium creatorum æuiter-
norum,ut angelorum,& animarum.

Verbū pr̄is exprimit pr̄em,ut principiū prin-
cipiās aliquid de aliquo materiali,& ſic repręſen
tat ꝓductionē corporaliū diſtinctorū.Illud.n.qd̄
fit de alio,prius erat in potentia,q̄ fieret:ergo de
neceſsitate,repræſentat poſsibilia.Ab actualiſsi-
mo ergo fiunt poſsibilia.Hæc ſimilitudo ſiue uer
bū eſt ueritas,q̄ quidē ueritas eſt adæquatio in- Quid ſit ueritas.
tellectus, & rei illius intellectus dico, q eſt cā rei,
nō mei,q nō eſt cā rei.Tunc eſt uera adæquatio,
qn̄ eſt res ſcd̄m hāc ſubſtātiā,tāta,talis,ordinata,
agēs,patiēs,ſituata ſcd̄m dr̄ias p̄dicamētorū,tūc
.n.uerę res ſunt, qn̄ ſunt in re,uel in uniuerſo, ſi-
cut ſunt in arte æterna, uel ſicut ibi exprimunť.

Res aūt uera eſt ſcd̄m ꝙ adæquať intellectui
cauſanti.Quia uerò ꝑfectè nō ęquať,ſed adęqua
tur rōni,q̄ exprimit eā,quā tñ non adæquat:ideo
oīs creatura mendaciū eſt,ſcd̄m Auguſt.Res aūt Oē creatum mendacium.
adæquata nō ē ſua adęquatio,ergo neceſſe eſt,ut
ī uerbo Dei,qd̄ eſt adæquatio,ſit ueritas creatu-
rę,& ī creatura ſimilitudo ueritatis. Vñ licet An
gelus magis ꝑticipet uerbo ī cōditionibus nobi-
libus,tñ quantū ad rōnē exēplaritatis, ſiue expri
mentē,non excedit Angelus uermiculū. Ita.n.rō
uermiculi exprimit uermiculū, ſicut rō Angeli
Angelū.Vides ergo qūo ab actualiſsimo ſunt poſ
ſibilia, à ſtabiliſsimo mutabilia, à ſublimiſſimo
infima.Et ſicut lux facit multiformitatē colorū,
ita uerbū multiplicitatē rerū, & uarietatē, ideo
non contingit intelligere,niſi per uerbū. Hæc cla
uis aīæ purgatæ per fidē neceſſaria eſt,quia men Augu.lib. de Tri.
tis humanæ acies inualida, in tam excellenti lu-
ce non figitur, niſi per iuſtitiam fidei emundeť,
Vnde omnes,qui non habent fidem,hn̄t manum
amputatā.Vnde Pſal.Ipſe dixit,& facta ſunt,&c.

Secunda clauis eſt intellectus uerbi incarnati,
per quod oīa reparanť. Vnde Chriſtus dicebat.
Hæc ſunt uerba,quę locutus ſum uobis cū adhuc Lucę ult.
eſſem uobiſcū,quoniā oportet impleri,quæ ſcri-
pta ſunt in lege,& ꝓphetis,& pſalmis de me.tūc
aperuit illis ſenſum,ut intelligerēt ſcripturas,lo-
quitur uerbū Dei,de quo dicit Io. Verbū caro fa Ioan.1.
ctū eſt, & habitauit in nobis. Vbi oñdit duas na
turas in una perſona. Hāc ſcripturarū impletio-
nē docet Paulus,qū dicit.Finis legis eſt Chriſtus Rom.10.
ad iu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exod. 25. ad iustitiam omni credenti. In lege scriptum est, q̃ duo Cherubin uersis uultibus in propitiatorium se respiciebant. Duo Cherubin duo testamenta, quorũ aspectus erat in Christum. Per hãc clauem uerbi incarnati scripturæ hũt intelligi, q̃ sunt principaliter de operibus reparationis. Nisi enim intelligas originem & ordinẽ reparationis, scripturam intelligere non potes. Nomen autem

Isa. 9. reparatoris est uerbũ Dei; quod describit Isaias sic inquiens. Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis, cuius imperiũ super humerũ eius; & uocabit nomen eius admirabilis consiliarius: Deus fortis, Pater futuri seculi, princeps pacis.

Admirabilis hierarcha est Christus. Iste puer reparauit hierarchiã cœlestem, & subcœlestẽ, quę tota corruerat. Ergo necesse fuit ut tangeret cœlum, & tangeret terram. Iste hierarcha debet esse p̃celsus, qui solus posset saluare.

Heb. 1. Vnde dicitur admirabilis. Multipharię .n. olim Deus loquens patribus in prophetis, nouissimè diebus istis locutus est nobis in filio, qui cum sit splendor gloriæ &c. usq; purgationem peccatorũ faciens &c. Ab isto admirabili procedunt mirabilia. Vnde & in suę temporalis natiuitatis exordio, fecit miraculum miraculorum, quod omnia

Miraculũ miraculorũ, quod fuerit. alia miracula respiciunt. Habuit enim naturam corpoream, & naturam incorpoream, naturam diuinam, naturam humanam, naturam temporalem, naturam æternam. Matrẽ, & uirginem. Vnitum est primũ ultimo, summũ immo, deus limo.

Eccle. 43. Vide arcum, qui habet multiformitatem colorũ & naturarũ, & benedic, qui fecit illum, quia ualde speciosus est in splendore suo. Hic est sol, qui

Isa. 38. discedit per uocem gradus in horologio Achaz, ideſt uerbũ incarnatum, per nouem ordinis Angelorum usq; ad hominem, qui decimus computatur. In hoc miraculorum miraculo, scilicet q̃ Deus est homo, fides accipit uires suas.

Exod. 3. Vnde Mos. postquam minauit gregem ad interiora deserti, uidit rubum, qui ardebat, & non comburebatur. Vadam (inquit) & uidebo uisionem hanc magnam. Et ibi fuit illustratus. Rubus spinosa, passibilitas carnis, flãma, anima Christi plena luminibus, & igne charitatis: Lux, diuinitas, lux coniuncta rubo mediante flamma, est diuinitas coniuncta carni mediante anima. Vt ergo posset hierarcha de mortuis facere uiuos: de hominibus Dei filios, necesse est, ut sit præcelsus, & admirabilis. Secundò necesse est, ut hierarcha noster sit sensatus, iuxta triplicem sapientiã.

Triplex sapientia in Christo. Sapientiam innatã, quam habuerunt Angeli, & primus homo, & per hanc scit omnia, quę possumus per habitum scire.

Sapientiam infusam, per quam comprehẽdit gloriosa, & infinita, qa sapię eius nõ est numerus.

Sapientiã æternam, per quam compræhendit omnia, tam possibilia fieri, quam disposita.

Heb. 4. Decebat enim, ut qui reparaturus erat uniuersum, sciret uniuersum. Viuus est sermo Dei, & efficax. Sequitur. Omnia nuda & aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo. Sed quærit, quæ necessitas fuit, ut haberet sapientiam nisi diuinam? Respondeo, ut quæ nouerat per scientiã, sciret per experientiã. Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tẽtatum aũt per omnia pro similitudine, absq; peccato. Vnde est simul aduocatus pro nobis, & iudex contra nos. Iste consiliarius adeo fuit sapiens, q̃ oẽs scripturæ sapientes non fuerunt nisi simulachra huius sapientis. Ad hunc referuntur oĩa eloquia sapię. Vnde de Christo intelligitur. Speciosus forma præ filijs hominum, licet Iudęi accipiant de Salomone, similiter & il

Psal. 44. lud de Christo intelligitur. Sit nomen eius bene

Psal. 71. dictũ in sæcula: & ideo dicit: consiliarius, & ideo dicit, Deus. Tertiò necesse fuit, ut hierarcha

Heb. 7. noster esset acceptissimus Deo. Talis decebat, ut esset nobis põtifex, sanctus, innocẽs, impollutus,

Ioan. 1. segregatus à peccatoribus, & excelsior cœlis factus. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratiæ.

Habuit autem gratiam triformem.

Triplex gratia in Christo. Gratiam singularis personæ, per quam ille homo gratus fuit.

Gratiam capitis, per quam influit.

Gratiã unionis, quę ex una parte infinita fuit. Fuit ergo acceptissimus, nõ solum, quia deiformis, sed quia Deus. Et sicut à sapientissimo fluxerunt documenta certissima, ita à Deo exempla sanctissima. Vnde emanationes, & flumina paradisi, & scaturitiones fontium hunc Deũ de Deo sunt experimenta. Quartò necesse fuit, quòd

Christus. hierarcha noster esset uictoriosissimus. Expoliãs enim principatus, & potestates, traduxit confidẽter, palàm triumphans illos in semetipso.

Col. 2. Christus autem uicit mundum. Vnde Psal. dicit. Attollite portas principes uestras, &c.

Psal. 23. Spoliauit infernum. Quis est iste rex gloriæ? Dñs fortis, & potens. Dominus potens in prelio.

Phil. 2. Restauraũit paradisum. Quis est iste Rex gloriæ? Dñs uirtutum, ipse est Rex gloriæ.

Necesse est ergo, ut in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestium, & infernorũ.

Isa. 63. Quis est iste, qui uenit de Edom tinctis uestibus de Bosra? Ego, qui loquor iustitiam, & propugnator sum ad saluãdũ. Et ideo dicitur fortis, à quo manant fortia presidia. Vnde montes in circuitu eius, & omnia bella scripturarum referuntur ad uictoriam Christi. Quintò oportet, q̃ hierarcha noster sit largissuus, propter magnitudinem

Ephe. 4. influentiæ. Vnde ad Ephe. scribitur. Vnicuiq; nostrum data est gratia, propter quod dicit. Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem. Vnde sicut nubes ascendit, ut postmodum pluat, sic Christus, ut dona sua mittat. Existens .n. in terra, dedit spũmsanctũ occultè, ascendens, manifeste.

Fuit aũt Christus per missionẽ spũ i tus sanctũ:

Act. 2. Hierarcha purgans. Factus est repente de cœlo sonus tanquam aduenientis spiritus uehementis, ecce purgatio.

Hierarcha illuminans. Apparuerunt illis dispertitæ

spertitæ linguę, tanq̃ ignis, ecce illuminatio.

Hierarcha consumans. Seditq; super singulos eorum, ecce perfectio.

Ab hoc largitore manant dona gratuita, & qc quid inuenit in scriptura diffusionis in sole, uel alijs, referuntur ad largitorem huius spiritus, qui

Isa. 9. spũscũs dicit spiritus, quia purgãs, spũs, quia instruẽs, speciei domus diuidet spolia. Et Isa. dicit.

Iaco. 1. Letabunt corã te, sicut exultãt uictores capta præda, qñ diuidunt spolia. Alij datur p spiritũ gratia sermonũ, alij genera linguarũ. Vnde dicit Pater futuri sæculi. Pater est principiũ influentiarũ per quas uiuimus in futuro seculo, quia omne datum optimũ, & omne donum perfectum desursum est descendens à Patre luminum. Sequitur. uoluntariè genuit nos uerbo ueritatis, ut sinus initium aliquod creaturę eius. Modò sumus initium creaturæ, tunc erimus simplex creatura.

Iste Pater est largissimus. Amen dico uobis. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, &c. Aperis tu manum tuam, &c. Hoĩes, & iumẽta saluabis. Inebriabunt ab ubertate domus tuæ. &c.

Christi iustitia. Sextò debet hierarcha noster esse summe iustus propter multitudinem iustitiæ, & æquitatis.

Infallibiliter inquirentis.

Irrepræhensibiliter discutientis.

Irreuocabiliter sententiantis.

Isa. 11. Isa. dicit. Erit iustitiæ cingulum lumborum eius, nẽ scđm uisionẽ oculorũ iudicabis, &c. Ergo est Deus, quia purus homo non iudicat, nisi secundũ audita. Ad istum iudicem referuntur oĩa iudicia scripturarũ. Et ideo dicitur princeps pacis.

Apoc. 3. Vnde ab eo manant iusta iustitia. Christus est Dauid, qui habens clauem aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit. Clauis ista est mysterium unionis. Tertia clauis est intellectus uerbi inspirati, nõ enim fit reuelatio, nisi per uerbum inspiratum. Danieli reuelauit Deus sermonem, & intelligẽtia opus est in uisione. Nisi enim uerbum inspiratũ sonet in aure cordis, nisi splendor uerbi luceat in oculo mentis, nisi uapor, & emanatio omnipotentis Dei instillet gustũ suauitatis, nisi sempiternitas impleat animam, non

Dan. 1. est homo aptus ad intelligentiam uisionum. Sed Danieli dedit Deus intelligentiam omnium uisionum, & somniorum, per uerbum inspiratum.

Visio trifaria. Visio autem triplex est, scilicet

Corporalis, quæ sine intellectuali non profuit

Dan. 5. Balthasar in inscriptione manus.

Imaginaria, quæ sine intellectuali non profuit

Gen. 41. Pharaoni in spicis, & bobus.

Intellectualis, hęc profuit Danieli, & Ioseph.

Ioanni respondet Ioseph. Daniel Paulo.

Itẽ uisio sextuplex Præter has uisiones fit uisio sex modis, quæ respondet operibus sex dierum, quibus perficit minor mũdus, sicut maior mũdus perfectus est.

Prima est uisio intelligẽtiæ per naturã inditæ.

Secunda est uisio intelligentiæ p fidẽ eleuatæ.

Hæ sunt multorum.

Tertia est uisio itelligẽtię p scripturã erudite.

Quarta est uisio intelligentiæ per contemplationem suspensę.

Hæ sunt paucorum.

Quinta est uisio intelligentiæ per prophetiam illustratæ.

Sexta est uisio intelligentiæ per raptum in Deum absorptę.

Hæ sunt paucissimorum.

Ad has sequitur uisio animę beatificatę, quas omnes habuit Paulus.

Intelligentia indita, quæ non excedit limites rationis, intelligitur per primã diẽ in qua facta

Psal. 4. est lux. Hæc est lux, de qua dicit Propheta. Signatum est super nos lumine uultus tui Dñe. Sine lumine indito nõ habetur fides, non habetur gratia, non habetur sapiẽtia. Et ita prima die diuisa est lux à tenebris.

Intelligentia sublimata per fidem intelligitur per secundam diem, qua factum est firmamentũ in medio aquarum. Hoc firmamentum est fides, quę est origo sapientiæ, & origo scientiæ. Et siue fit de temporalibus, siue de æternis, fides non discordat à scientia.

Intelligentia per scripturam erudita, intelligitur per diem tertiam, qua congregatæ sunt aquæ, & apparuit arida, terra est scriptura habens intellegentias spirituales, quæ mirabilibus expositionibus pullulant, & in his proditur herba uirens, & lignum paradisi.

Intelligentia per contemplationem suspensa, intelligit in opere quartę diei, qñ facta sunt sol, & luna, & stellę. Qui non habet contemplationẽ, non habet ornamentum solis, lunæ, & stellarum. Debet aia sunamitis amiciri sole, luna, & stellis.

Contemplatio triplex. In sole, intelligitur contemplatio hierachiæ supercœlestis.

In luna, intelligitur contemplatio hierarchiæ subcœlestis.

In stellis, intelligitur contemplatio hierarchię cœlestis.

Isa. 60. Vnde Isa. Tunc uidebis, & affluens, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum. In quo notatur, q̃ species contemplationis sunt tres, scilicet

Admiratio. Mirabitur, inquit.

Dilatatio. Dilatabitur inquit. Comederunt, & biberunt, & uiderunt Deum Israel.

Alienatio. Affluens inquit.

Intelligentia per prophetam illustrata intelligitur in opere quinte diei. Vident Prophetæ prophetata in speculo æternitatis. Et licet prophetatum sit cõtingens, tñ prophetia est infallibilis, propter ueritatis æternæ infallibilitatem. Isti sunt pisces, qui propter multitudinem pennularum feruntur in uerbo.

Intelligentia per raptum in Deum absorpta

Intelligẽtia per raptum. respondet sextæ diei. De hoc raptu dicit Apostolus. Scio hominẽ ante annos 14. siue in corpore,

2. Cor. 12. siue extra corpus, nescio, Deus scit raptum huiusmodi. Hic raptus facit animã similimã Deo, quãtum esse potest in statu uiæ. Rapti autem nõ habent

Universidad de Deusto
Biblioteca

habent habitum gloriæ, sed actum. Et sicut raptus est in confinio uiæ, & patriæ, ita est in confinio unionis, & separationis à corpore. Ideo dicit Apostolus. Siue in corpore, siue extra corpus, nescio. Vnde ergo prǫsumit alius determinare, quod Paulus nesciuit. Tunc adimpletur, quod scribitur. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, quia talis dignus est, ut prǽsit uolatilibus, & piscibus maris. Quantò.n. quis eleuatior, tantò humilior fit, ut Paulus post raptũ, qui ẽt cubile matrimonij determinãdũ de
Iob.39. scendebat per humilitatẽ. Vñ dicit in Iob. Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur Aquila, & in arduis ponet nidum suum, ubicunque fuerit cadauer, statim adest. Mirabilia primo dixerat de Aquila, & postea humilia, sic est ꝺraptu, ille.n. qui in raptu fuit maior, magis est humilis, & sic necesse est, quia si superbiret posset amittere, gratiam, & cadere in reprobum sensum, & uix unquam surgeret, quia quanto magis nouit, tanto magis sciret soluere omnia, quæ dicerentur sibi, & ideo non sine causa fuit datus Apostolo
2.Cor.12. stimulus carnis. Ne magnitudo (inquit) reuelationum extollat me. Ille (inquam) qui ad talem statũ peruenit, potest alios ordinare, & regere, ut Paulus fecit, qui ordinauit ecclesiam sẽm exẽplar, qꝺ sibi mõstrabatur. Septimus dies est absolutio à corpore. De qua die Salua.ait. Hodie me
Luc.23. cũ eris in paradiso. Quæ dies nõ habet uesperã. Et post sequit octaua dies, quæ non est alia à ꝓcedentibus, sed reiteratio patriæ diei, quando anima resumpserit copus suum. Hæc est ergo clauis
Apoc.3. Dauid, quæ docet uerbum inspiratum, illud (inquam) uerbum, quod est in sinu patris increatũ, incarnatum in utero uirginis, inspiratum in corde tuo, ubi habitat per fidẽ, illabitur mentes angelicas, & humanas intrans, in eis facit intellige re has uisiones, quia est intellectus purus, sed alio re has uisiones, quia sunt maiores profundationes in alio modo, quia sunt maiores profundationes in alio modo, quia anima intimè inducitur, uel meditatur sẽm, ꝙ anima intimè inducitur, uel meditatur in se, & hoc fit ꝓ diuinum radiũ, ut dicit Diony. de Angelica hierarchia. Ergo Iesum inuocantes primum lumen, &c. Et sicut dicit Diony. de
Dionysi⁹. Ecclesiastica hierarchia. Lex diuinitatis est, infima per media ad suprema reducere. Ille thearchicus radius descẽdens in cœlestem hierarchiã, illã illuminat, & per illam Ecclesiasticam, uel sub cœlestem, totum tamẽ facit radius, quia Angeli ibi nihil faciunt nisi occasionaliter. Sicut si aliquis uellet, ꝙ radius illuminaret multas domos, aperiret fenestras, & tamen radius omnes partes domus illuminaret, & sicut si quis prepararet multa specula ad recipiendum lumen. Deinde ordine resolutorio ille radius nos reducit in contemplationem cœlestium: deinde supercœlestium,

Sermo Quartus, quòd ueritas lux est intellectus, et de eius speciebus, & de missione intelligentiæ per naturam inditæ, & de triplici ueritate.

Consideratio prima.

VIdit Deus lucem, ꝙ esset bona, & diuisit lucem à tenebris, &c. In oibus operibus sex dierum præterquã secundæ, dictum est. Vi Gen.1.
dit Deus, ꝙ est bonũ, & in fine dicit, uidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant ualde bona. Videre dicitur Deus, quia uidere nos facit. Prima uisio aiæ, est per naturam intelligentiæ inditæ. Vnde dicit Psal. Signatum est super nos lumen uultus Psal.4.
tui Dñe. Et hic possunt explicari oẽs difficultates philosophiæ. Philosophi dixerunt nouẽ scias, & polliciti sunt dare decimam, scilicet contemplationem, sed multi Philosophi dum se uoluerunt diuidere à tenebris erroris, magis se erroribus immiscuerunt: dicentes.n. se sapientes, stulti facti sunt, superbientes de sua scia luciferiani Philosophorũ scia imperfecta ualde
facti. Apud Aegyptios densissimæ tenebræ erãt, Exo.10.
sed sanctis tuis maxima erat lux. Oẽs, qui fuerũt in lege naturæ, ut Patriarchæ, Prophetæ, Philosophi, filij lucis fuerunt. Lux animæ ueritas est, Hæc lux nescit occasum, ita enim fortiter irradiat super animam, ut etiam non posset cogitare non esse, nec exprimi quare homo sibi cõtradicat, quia si ueritas non est, uerum est ueritatẽ
non esse, ergo aliquid est uerũ, & si aliquid uerũ 2.Esdr.3.
est, uerum est ueritatẽ esse, ergo si ueritas nõ est, ueritas est. Super oĩa.n. prævalet ueritas. Emittit aũt hoc lux tres radios primos. Vnde in Ecclesi. Eccl.43.
scriptũ est. Tripliciter sol exurens montes. Est.n. ueritas rerũ, ueritas signorũ, seu nocũ, & ueritas morũ. Veritas rerũ, est indiuisio entis, & esse, ueritas sermonũ, est adequatio uocis, & intellectus, ueritas morũ, est certitudo uiuendi. Et istæ sunt tres ꝑtes philpsophiæ, quas philosophi non inæ-
nerũt, ut essent, sed qa iã sẽm ueritatẽ essent oĩ-
no aduerterũt, sẽm Aug. Hæc triplex ueritas cõsideratẽ ex ꝑte principij originantis, ex ꝑte subiecti suscipientis, & ex parte obiecti terminantis. Respicit aũt originans principiũ in ratione triplicis causæ, originantis, exẽplantis, & terminantis. Nã ex ipso, per ipsum, & in ipso sunt oĩa, ergo Rom.11.
ueritas indicat ꝙ mẽs nostra fertur naturali inclinatione ad ueritatẽ, secundum quod est causa essendi, ratio intelligendi, & ordo uiuendi. Secundum causam essendi, ueritas rerum: secundũ rationem intelligendi, ueritas uocum: secundũ ordinem uiuendi, ueritas morum. Ex parte autẽ animæ omnis irradiatio ueritatis super intelligentiam nostram, aut fit super ipsam absolutè, & sic pertinet ad notitiam rerum speculandarũm, aut in comparatione ad interprætatiuam, & sic est ueritas uocum, aut in comparatione ad affectiuam, & motiuã, & sic est ueritas operabiliũ. Ex parte obiecti sic. Oẽ qꝺ est, aut est à natura, aut à rõne, aut à uolũtate. Scẽm primam, est notitia, q̃ est de rebus, scẽò nõ de sermonibus, tertiò mo
de moribus. Ergo scẽm principiũ, subiectum, & obiectũ, est triplex radius ueritatis in aia, ꝓ quẽ possit aia nõ solum eleuari ad perpetua, sed ẽt in causas oĩum, sed si addatur cõdimentũ fidei, tũc põt eò facilius, ut cã essendi attribuatur pri, ratio intelligendi filio, ordo uiuendi spiritui sancto. Visio ergo intelligẽtiæ per naturã inditæ, ut cõuertitur ad res, est ueritas. Vult aũt aia totum mundũ describi in se. Mundus considerãt tripliciter quantũ ad essentiã, naturã, & figurã. Iste aũt radius dirigit ad quiditatũ dñas occultas considerandas, ad figurarũ proportiones manifestas, ad naturarum proprietates ex utroq; permixtas. Naturalis permixta consideratio, est quia mõ de cãis, quę sunt occultæ, ut qualiter ignis calidus, qualiter herba calida, quia hoc hñt à specie sua, quæ occulta est, modò de quantitate, & influentia corporum. Et sic de quantitate sẽm quiditatum dñas occultas, fit entis diuisio sex modis ad pñs, in substantiam, & accñs, in uniuersale, & particulare, in potentiã, & actum: in unũ, & multa: in simplex, & compositũ: in cãm, & in cãtum.

Sex diuisiones.

Hæc sunt sex lumina, quæ disponunt aĩam ad sciendũ, & bñfaciendum, uel sentiendũ. Diuisio substantiæ, & accidentis patet, sed quædam sunt, quæ reducunt ad istam, & in his est maximus error. Dicit ille. Creatio nõ est, quare, quia impossibile est accidens ꝓcedere substantiam. Creatio accñs est. Dico creatio, quæ est passio, accñs non est, quia relatio creaturæ ad creatorem non est accidentalis, sed essentialis, similiter potentia materiæ non est accñs materiæ sed essentialis, quia hoc ipso, ꝙ est ad alterum est, similiter dñæ ad genus reducunt, ut meræ priuationes ad suos habitus. Secũda diuisio est in uniuersale, & ꝑticulare, & circa hoc magnus fuit error. Aliqui dicunt, ꝙ uniuersale nihil est, nisi in aĩa. Plato posuit solum in Deo, alij, ꝙ solum in aĩa. Isti nimis abstrahunt. Dico, ꝙ est uniuersale unum ad multa, unum in multis, unum præter multa. Vnum ad multa est in potentia materiæ, quod non est completum, unũ in multis partibus, & unũ ꝑter multa in aĩa: unum aũt ad multa, & unũ in multis, & unum ꝓter multa, in arte æterna sunt, per illam. n. artẽ, & rõnem consistit in re, planum est enim, ꝙ duo hoies assimulantur, & non homo, & asinus. Ergo necesse est, ut illa similitudo fundeẽ, & stabiliatur in aliqua forma stabili, non quæ est in altero, quia illa particularis, est ergo in aliqua uniuersali, ratio aũt uniuersalis, non est tota in aĩa, sed in re sẽm processum gñis ad speciẽ, ubi cõuenimus primò in substantia, ut in gñalissimo, deinde in alijs, usq; ad formã hois ultimatã. Tertia diuisio est potentiæ, & actus, & in hoc sunt multi errores. Dicunt quidam, ꝙ actus nihil addat ſuper potentiã, nisi modũ essendi, sẽm cõpletum, & incõpletum. Non loquimur de potentia purè passiua, sed de illa, quæ producitur ad actum. Necesse est enim cum in omni creatura potentia actiua coniuncta sit potentię passiuæ,

Considerãdus mũdus tripl.

Secunda diuisio.

Vniuersale multiplex.

Tertia diuisio.

quòd illæ duæ potentiæ fundentur super diuersa principia rei. De potentia, quæ est ratio seminalis hęc est uis, quia potentia talis ſup actum alicubi addit parte essendi, uel essentiæ, ut superrõnem corporis addit aiarum sẽm rem, & ſup aĩatum addit sensibile ordinatum, tñ ad sensibile, & sic usq; ad hoiem. Sic similiter de potentijs aĩæ, ꝙ sicut tetragonus addit unum angulum ad trigonum, & pẽtagonus ad tetragonum, sic sentitiuum ad uegetatiuũ, & rõnale ad sentitiuum. Aliqñ aũt addit solum modũ essendi, ut de uno in potẽtia, fiat unum in actu, addit solũ modum essendi, quia unum non coniungit materiæ simpliciter, sed materiæ hñti uitam in potentia radicali: unde insanum est dicere, ꝙ ultima forma addat materiæ primæ, sine aliquo, uel ꝙ sit eius dispositio, uel in potentia ad illã, uel nulla forma interiecta. Quarta diuisio est in unum, & mul- Quarta diuisio.
ta, & de illa multi sunt errores. Quidã dixerunt, ꝙ oĩa sunt unum, ut sicut una est materia, ita una forma radicalis, & postmodum multiplicatur, & sẽm modũ essendi uariatur, & hoc nihil aliud est dicere, q̃ ꝙ illa propositio, homo est asinus, sit uera ꝑ se, falla per accñs. Vnde intellige, ꝙ rõnale, & irrationale non solũ differunt per accñs, sed etiam essentialiter. Quinta diuisio est in sim- Quintadi uisio.
plex, & compositum, & de hac sunt etiã multi errores. Quidam dicunt, ꝙ aliqua creatura sit simplex, & tunc sequitur, ꝙ est purus actus, quod est solius Dei, & attribuere, quod est Dei creaturæ, periculosum est. Minus ergo est periculosum dicere, ꝙ Angelus sit compositus, etiam si uerũ nõ sit, q̃ ꝙ sit simplex, qa hoc ego attribuo Angelo, nolens attribuere, quod est Dei, propter pietatẽ, quã habeo ad reuerentiam Dei, sed sẽm ueritatẽ sic uidetur, qa dicit Boetius. Forma simplex subiectum esse non potest: ergo Angelo nihil accideret tñc, nec laticia, nec tristitia. Sexta diui- Sexta diuisio.
sio est in cãm, & cãtum, & de hac sunt multi errores. Quidam.n. dicunt mundũ ab ęterno fuisse, quia in hoc conueniunt sapientes, ꝙ non possit aliquid fieri de nihilo, & esse ab æterno, quia necesse est, ꝙ sicut, qñ res redit in nihilum, esse desinit, sic qñ fit de nihilo, incipit esse. Sed aliqui uidentur posuisse materiã ingenitam, & sic sequit, ꝙ Deus nihil facit, quia materiam non facit, qa ingenita, nec formam, quia aut fit de nihilo, aut fit de aliquo, non de materia, quia essentia formæ non põt fieri de essentia materię, nec de nihilo, ut supponunt, eò ꝙ Deus nihil põt facere de nihilo, sed absit, ꝙ potentia Dei fulciat̃ fece materiæ: hoc sunt fundamenta fidei, quæ oĩa examinat. Secunda irradiatio intelligentię per natu- Contemplatio circa quantitatem.
ram inditę, est ad considerãdas quantitatũ proportiones manifestas, & illæ sunt ualde manifestæ, quia offerunt se sensui, & libẽter homo negociatur circa ista, quę cadunt in imaginatione, qa imaginatio est fortis in nobis, & ratio obscurat̃, & ideo homo multũ in his detinetur, & ista scia certissima est, quia ad oculum patet. Vnde oẽs

aliæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliæ ſcie,præter iſtã,quaſi ſunt occultę.Hæc conſideratio mathematica eſt circa ſex,ut circa numeros in ſua puritate,& ſic eſt arithmetica, aut circa numeros prout conſiderant in ſonis, & ſic muſica,aut in quantitate continua,& circa proportiones dimenſiuas generaliter, & ſic geometria,aut per additionẽ de linea uiſuali,& ſic perſpectiua,aut ſcd'm quantitatẽ utranque & ſcd'm diſcretiones numerales,& ſubſtantiales,uel continuas, & diſcretas , & ſic aſtronomia, & illa eſt duplex,una de corporibus regulatis per motum: & ſic aſtronomia,alia de influẽtia,& hæc partim ſecura eſt , & partim periculoſa , & hæc aſtrologia periculoſa,eſt ꝓpter iudicia,quæ ſequũtur,& & ab hac fluunt geomantia, uel chiromantia, & cæteræ ſpecies diuinationis. Hæ ſciæ diſponunt ad intellectũ ſcripturæ,ut patet de numeris perfectis,de unitate excreſcente , ut patet de perfectione ſenarij, qui de ſe perfectus eſt. Non.n. (ut dicit Auguſt.) ſenarius ideo perfectus,quia in eo numero Deus fecit mundũ, ſed ideo fecit Deus mundũ in illo numero,qa perfectus eſt.Similiter de duobus numeris cubicis primis. ſ. 8.&.27.qa bis,duo bis,octo faciunt,ter tria ter,ſunt.27.qui ligari nõ poſſunt minus q̃ per duos numeros quadratos.ſ.12.&.18.Sic.n.ſe hñt.12.ad.18.ut.18.ad 27. quia in ſexquialtera proportione quæ tenet totum,& eius medietatẽ. Similiter patet de triãgulo,qũ ducit in cognitionẽ trinitatis. Certũ eſt enim q̃ quantus eſt Filius, tãtus eſt Pr̃: & quãtus eſt Pr̃,tantus eſt Spiritusſanctus,& Filius.Et inde triangulũ conſidera, cuius quilibet angulus totã ſuperficiem includit . Similiter ꝓſpectiua de radio directo,qui fortior eſt,ſicut ſi tu proijcias directè deorſum lapidẽ magnum,ſonũ facit, ſi aũt ex obliquo,non tantũ.Reflexus radius eſt à corpore terſo,& polito,uirtute terſionis,& ibi accipit ſpeciem,radius fractus eſt in introitu alterius perſpicui.Tertio irradiatio aĩæ,ſeu intelligentiæ per naturã inuitæ, eſt ad inueſtigandũ naturarũ permixtas ꝓprietates.ſ.partim occultas, & partim manifeſtas. Philoſophus .n. conſiderat oĩa p motũ,cõſiderat.n.de motu de principijs motus, & cauſis,ut locũ,& tp̃s,cõſiderat aũt naturas corporũ cœleſtium,ſiue corpora ætheralia,metheoricalia,elementaria,negetabilia,ſenſibilia,rõnalia.Cœleſtia in lib.de cœlo,& mũdo,ubi reducit oẽm motũ ad motũ ꝓfectum.ſ.localẽ,iſte aũt localis eſt triplex,aut circa mediũ, ubi nõ eſt contrarietas,& ſic circularis, aut à medio, & ſic leuium motus, aut ad mediũ,& ſic motus grauiũ, ſiue motus rectus.Metheorica,ut in lib. metheororũ, ubi dicit de ip̃reſſionibus, & mineralibus. De elemẽtaribus , ut d̃ gñatione,& corruptione: & de uegetabilibus, ubi ſunt mirabiles conſiderationes,aut ſenſibilibus,ut ĩ lib.de aĩalibus quẽ totũ non hẽmus,aut de rõnalibus, ut in lib.d̃ aĩa cum ſuis appenditijs.ſ.de ſenſu, & ſenſato,& de memoria,& reminiſcentia,de ſpũ & aĩa,de ſomno & uigilia,de morte & uita. Scd's radius ueritatis informat ad cõſiderationẽ locutionum,& argumentationũ,ꝓſuaſionũ rõnabiliũ,ut hõ hẽat triplicẽ artem p eũ,ad locutiones congruè indicãtes mentis cõceptus,ad argumentationes trahentes oẽs mentis aſſenſus,ad ꝓſuaſiones inclinãtes oẽs mẽtis affectus. Rõ.n.cogitat facere quicquid in ſe eſt,in alio,& quicquid eſt in alio,facere in ſe:hoc aũt non fit niſi p ſermonẽ. Quicquid ergo eſt in aĩa,aut eſt p modũ cõceptus, aut per modum aſſenſus,aut p modũ affectus. Ad indicandum cõceptum eſt grãmatica, ad indicandũ aſſenſum, eſt logica, ad inclinandũ affectum, eſt rethorica.Scd'm grãmaticum oĩs pars or̃onis ſignificat mentis cõceptum, habet.n.partẽ ſignificantẽ ſubſtantiã,& qualitatẽ,& ſic eſt nomen,habet partẽ ſignificantẽ motum,& ſic eſt uerbũ,qđ dicit inclinationes, ut indicatiuus, q̃ habet modum ſignificandi,ut in rõnali, imperatiuus,ut in iraſcibili,optatiuus,ut in concupiſcibili,ſubiunctius partim utrunq; infinitiuus quaſi materialis. Et ad has drias oẽs reducuntur ſcd'm Priſcianũ. Similiter determinat de lr̃a,de ſyllãba,de dictione,de or̃one. Quia.n.uarij ſunt modi ſignificãdi, & terminãdi ſcd'm diuerſas linguas,ut terminatum in a, fœminini gñis,ut in pluribus in us,maſculini gñis,& ſic de alijs . De litera determinat, ſed ad hanc non põt deſcendere niſi p ſyllabam. Vltimo conſiderat de cõnexione dictionum,ſed poſtea determinat de ꝓſodia ſimiliter, & dyaſinthetica.Exprimit aũt oĩa per octo partes or̃onis. Ad lr̃am aũt deſcendit per ſyllabã , & poſtea de proſodia,& metrica,& hmõi referunt̃ ad primum. Cõſiderat ſimiliter modos, ut accñtia, ut ĩ quibus accñtibus nominatiuus cõſtruatur cum uerbo ſingularis numeri,ut nõ dicat̃ hõ currunt, quia ab una ſubſtantia nõ egredit niſi unus actus. Similiter, ut poſt uerbum tranſitiuũ non ponat̃ nominatiuus,ſed accuſatiuus,q̃ dicit terminum, nõ principiũ actus, ut noĩatiuus. Vnde grãmatica à rebus naturã trahit,nec põt eſſe bonus grãmaticus,niſi ſciat res. Alia directio eſt,quæ illuſtrat ad argumentationes inducentes ad mẽtis aſſenſum,quod fit per ſolidã argumentationẽ,ut quęcunq; uni,& eidẽ ſunt,&c.Hęc argumentatio habet formã grãmaticalem, & ſp̃alem ĩ materia neceſſaria,ſolida,& ideo eſt prima analiſis, & ſecunde analiſis de ſyllogiſmo. De ſyllogiſmo neceſſario.i.reſolutorio in cãm inferendi,ut in prima analiſi.i reſolutione, & ſcd'a analiſi.i. reſolutione in cãm inferendi,& eſſendi,& quia ſemper non põt eſſe inductio per neceſſariam argumentationẽ,ideo iueniunt̃ loci,& hĩtudo localis,q̃ ꝓcedit per ꝓbabilia,ut loci topici,& qa ĩ his cadit deceptio,addunt̃ loci ſophiſtici, ut ſciat hõ diſſoluere. Vnde diſſoluens non eſt ſophiſticus, ſed uerus rñdens, qa & iſti modi trahunt originẽ à natura rerum,ut patet,ſumus eſt,ergo ignis fuit, locus ab effectu. Ideo adducuntur decẽ ꝓdicamẽta,adduntur ẽt per enunciationes . Tertius radius,in quo mens illuſtrat̃ ad perſuadendum, uel inclinandum

Illuminatio in ſcijs ſermocinalibus

Aſtronomia iudiciaria periculoſa.

Auguſt.

Numerus cubicus.

Trinitati myſterijs.

Triangul⁹

Contemplatio circa proprietates rerũ.

Conſideratio circa rectoricam.

uel inclinandum animum , hoc ſit per rhetoricã. Vnde rhetor oportet , ut prouideat ciuili utilitati , ubi poteſt eſſe periculũ propter diſſenſionẽ animorum. Procedit aũt ſcd'm tria attributa,& triplex genus cauſæ.ſ.edmoſtratiuum,& deliberatiuũ,& iudiciale.Demonſtratiuũ ꝓſonæ,ut ad laudẽ,uel uituperiũ,ergo, uel eſt laus quantũ ad bona aĩæ,quæ ſunt tria.ſ.uirtus,ſcia, ueritas, uel eſt laus quantũ ad corpus.ſ.pulchritudo,fortitudo,&c.uel de bonis fortunę,ut diuitiæ,parẽtela, pr̃ia.Deliberatiuũ eſt reſpectu rei fiendæ,& tunc ꝓſuadet̃. ſi adeſt ſecuritas, utilitas,honeſtas,uel ꝓſuadet̃ non fieri,ſi ſequit̃ damnũ,piculũ, inhoneſtas.Genus iudiciale tñdet rei factæ,quę habet conſtitutionẽ coniecturarũ, dubitationẽ legitimã.Iuriſdicialis cõſtitutio eſt,feciſti,nõ feci,quę apud alios litis cõteſtatio uocat̃.Cõiecturalis,cũ aliquid ꝓducit ad ꝓbandũ, legitima dubitatio iuriſdicialis,eſt deſcriptio iuriſdicialis, qñ factũ conceditur,ſed defendit ſe q̃ non ſit reus, uel qa potuit facere de mãdato Dñi, uel qa debuit. Ad hoc aũt,q̃ ſit potens orator,neceſſe eſt,q̃ habeat exordiũ ad captandũ beneuolentiã nõ nimis ꝓlixũ,nõ nimis obſcurũ, non nimis exquiſitum,q̃ hẽat rõnẽ, ut factũ narret; poſtea ut negociũ diſtinguat, & caueat multitudinem partium, poſtea partem ſuam confirmet per rationes,poſtea aduerſarium confutet , & rationes ſuas oſtendat friuolas , poſtea concludat . Item neceſſe eſt , ut habeat inuentionem , diſpoſitionem , elocutionem,memoriam,& pronunciationem.

Sermo Quintus. De medio , & uirtutibus , & de radijs lucis ueritatis,ac de triplici ueritate, ſcilicet rerum, morum, & ſermonum.

Gen.1.

Veritatis ſubtilis digeſtio.

VIdit Deus lucẽ,q̃ eſſet bona,& diuiſit lucẽ à tenebris.Dictũ eſt q̃ ſtellectualis lux eſt ueritas , quæ eſt radians ſup intelligentiã, ſiue humanã,ſiue angelicã,quę inextinguibiliter irradiat,quia non põt cogitari non eſſe.Irradiat autem aliquid tripliciter . Vt ueritas rerum, ut ueritas uocum,ut ueritas morum, ut ueritas rerum eſt indiuiſio entis,& eſſe, ut ueritas uocum, eſt adæquatio uocis , & intellectus , ut ueritas morum eſt rectitudo uiuendi,quodpatet ex pte principij, quod irradiat ex parte ſubiecti, quod irradiationẽ ſuſcipit,ex pte obiecti ad quod irradiat . Inquantum eſt hæc lux cauſa eſſendi eſt lux magna, inquantum eſt ratio intelligendi eſt lux clara,inquantũ eſt ordo uiuẽdi eſt lux bona.

Vidit (inquit) Deus lucem , q̃ eſſet bona. Vt lux magna irradiat, ad comprehenſionem ſubſtantiarum, ſiue eſſentiarum , figurarum , & naturarum mundialium : ut lux clara, ad comprehenſionem locutionum, comprehenſionum, argumentationum , perſuaſionum rationabilium: ut lux bona irradiat ſuper intelligentia , uel illuſtrat,ad comprehenſionem modeſtiarum, induſtriarum,iuſtitiarum.

Ad comprehenſionem modeſtiarum,quantũ ad exercitationes conſuetudinales.

Ad comprehenſionem induſtriarum , quantum ad ſpeculationes intellectuales.

Ad comprehenſionem iuſtitiarum , quantum ad leges politicas.

Primò habenda eſt modeſtia , ſecundò induſtria inquirenda,tertiò exercẽda iuſtitia. Et hic oſtẽditur prælatus qualis eſſe debet,ſcilicet perfectus in actione , & contemplatione , accipere debet leges. Vbi? In monte contemplationiscũ Moſe,ut ſit modeſtus,& induſtrioſus,nõ beſtialis, quia in montem talis aſcendere non poteſt, Beſtia enim,quæ tetigerit montem lapidabitur.

Qualis debeat cẽ Prelatus.

Exod.19.

Illuſtratio circa echicam.

Primo igiẽ irradiat̃ ſiue illuſtrat̃ ad aprehenſionẽ, quantũ ad exercitationẽ conſuetudinaliũ uirtutum.Vñ philoſophus ponit duodecim metimores,& audacias,tẽperantiã circa delectationes, & triſtitias , liberalitatẽ circa dona mediocria , magnificentiã circa dona magna,magnanimitatẽ circa appetitum honoris,philotomiã circa amicitias, manſuetudinẽ circa iras , ueritatẽ circa locutionẽ,eutropologiam circa ludũ,delectationẽ , & amicitiã circa duo media paſſionũ, ut uerecundia,& nemeſis, quæ eſt nulli obeſſe, & alicui ꝓdeſſe. De his aũt ſex eligemus ꝑcipuas.ſ. primò temperantiã, ſcd'ò magnificentiã, tertiò fortitudinẽ,quartò manſuetudinẽ, quintò benignitatẽ,ſextò maganimitatẽ. Primò incipiẽdũ à temperantia . Hæc neceſſaria eſt in primis, non enim ſtatim temperatur homo à timore mortis, ſed ſtatim,quando natus eſt delectionem requirit ſecundum guſtum , unde puer appetit dulce ſecundum guſtum,& poſtea delectabile ſecundũ tactũ quando magnus eſt , hanc paſſionem contemporaneam nobis , quæ incipit in pueris , & terminat̃ in ſenibus,oportet primò domare,iſta eſt cõcupiſcẽtia, alia eſt cupiditas.Puer.n.Primo appetit manducare,& poſtea pecuniã.Vñ mirabiliter delectat̃ in illa,& ſi puero offeras panẽ , & denariũ, accipit denariũ, & relinquit panẽ, hoc inficit hoĩes.Concupiſcunt.n.habere,& retinere. Appretiari hæc,ut fœliciſsima,malitia eſt,aſpernari,ut execrabilia,malũ eſt,dicunt quidã,totaliter pauperes nõ tenent medium.Rñdeo: immo uero tenent mediũ. Hæc.n.medietas nõ eſt circa res,ſed circa appetitum aĩæ, ſi.n.appetis hæc, ut ſuſtenteris tuis, uel alienis, medietatem tenes,ſi apptiaris,ut fœlicitas ſit in eis,unum extremum eſt,ſi aſpernaris, ut ꝓfanum, alterũ extremũ eſt, ſicut Manichei profanum putãt cum muliere iacere, uel uxore,ſiue cũ alia,ſimiliter dixerunt, q̃ nihil põt homo habere. Et dicit Augu. q̃ hocnõ fuit præceptũ, licet Apoſtolis dixerat Dominus Nihil tuleritis in uia.Medium eſt ergo ſuſtentari ſiue ſuis,ſiue alienis . Et dicebat beatus Franciſcus , quòd pauper magis poteſt eſſe largus , quàm diues, quia diues ſi dat quicquid habet deficiet , & confuſus eſt , ſi uerò non dat cum

Temperãtia.

Pauptas laudabilis.

Luc.9.

C habeat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

habeat,licet vellet dare,si sibi non deficeret, voluntas bona est,sed non reputatur pro facto sibi, quia adhuc habet substantiam,sed pauper,qui nihil habet,q uellet dare pauperi, & nihil hēt qđ det, & uellet ædificare hospitalia,non tñ habet: unde voluntas pro facto reputatur. Quod aūt dicunt, q nimis pauperes non tenēt mediū, simile est illi qđ dicebat quidā medicus Federici,q ille q abstineret ab oī muliere,nec erat virtuosus,nec tenebat mediū: Et ad hoc segtur, q si oēm mulierem cognoscere, & cognoscere nullam extrema sunt,ergo medietatem oīum mulierū cognoscere medium est. Hæc cupiditas domari dēt per munificentiā,quæ cōprehendit in se largitatē, & magnificentiā. Iste est fons, qui aquas refundit. Fons non retinet in se aquas scđm pbm. Difficile est ab hac pfectè curari, qa hoc valde delectabile est,qa per hāc reputat se hō magnum, & alij reputant. Si hō luxuriatur,dolet cerebrū,sed in diuitijs hō delectatur,qa est ibi pſumptio, & delectatio,& reputatio. Vñ hæc cupiditas,infecit Giezi, & leprosus factus est, qa cucurrit post Naaman. Isti simoniaci hodie reputant magnā curialitatem. Venit Simon magus dixit Petro. Accipe de pecunia,& da mihi,vt per impositionē manus possim dare spm̃scm̃, sed Petrus non repurauit curialitatē,nec habuit patientiā. Pecunia tua (inquit) tecū sit in pditionē. Tertia medietas est fortitudo,quę est circa timores,& audacias,hæc est necessaria hoī,vt nō pusillanimis, neq; temerarius sit, sed sustinendo terribilia, ēt sit paratus mori: aliqñ.n.cadunt in ignauiam, & pusillanimitatem. Vñ Iob dicebat. Nunqd fortitudo lapidū fortitudo mea, aut caro mea ænea est. Fortitudo.n.in aia est, non in carne. Melior est sapiens,arrogante,& vir patiens,expugnatore urbium. Vñ spūalis hō multum dēt cauere de mæstitia. Hęc virtus facit aīam nobilem,qa fortis aliqñ dedignatur cōtra aliquos,ideo necessaria est mansuetudo,q̃ est quarta medietas, & est contra irascibilitates,& iracūdias,nō ut penitus hō non irascatur,sed vbi dēt,& qñ debet: Vñ dēt hō non irascatur,sed vbi dēt,& qñ debet: Vñ putant aliqñ hre,& faciē hoīs,& faciē leonis. Vñ putant aliqñ hoiem māsuetū,q tacet alio peccāte,hęc non est māsuetudo. Quid igitur dī de Iesu, q turbauit semetipsum,& fecit flagellū de funiculis. Vñ in lib.Macha.scriptū est. Vę mihi,vt qđ natus sum videre mala gentis meæ,& sanctorū. Vñ Chrs est agnus,& leo. Quinta medietas est benignitas,siue nemesis,siue amicitia, q̃ nihil hēt malignitatis, sed hō vult bonum alij hoī, & oportet q hæc rō hoiem dirigat. Et si dicat pbs,q oportet amicis būfacere,inimicis malefacere: Christus tamē dicit,vt oīs hō diligatur,vt conferat vtilia, & nō nociua. Si ergo te diligo,& do tibi,vel dignitatē vel libertatē,& tu male vteris ea, si dem tibi,benignus nō sum,sed magis malignus: Vñ nō dabo tibi,vt sim benignus,habeo amicū, habeo inimicum,amicus male vtitur aliqua platione,vel dignitate ad dānum suum,& reipublicę,si dem si-

4.Regu.5.

Act.8.

Iob.6.

Prou.16.

Ioan.11.

Ioan.2.

1.Mach.2.

Benignitas.

bi,benignus non sum: Inimicus meus vtitur ecō trario,sibi dabo,& faciā bonum meum de malo suo. Pater non blauditur filio, nec dicit verbum dilectæ filiæ,ne supberbiat. Mundus hodie ignorat istā benignitatem: vnde totus mundus in maligno positus est,quia hō nō diligit, nisi bonū priuatum. Sexta medietas est magnanimitas, vt appretiet magna, & despiciat vilia: Hæc est humilitas,quæ despicit apparētia magna, & appretiatur ea,quę videntur esse parua, sunt tñ magna verè. Notandum q pbs dicit, q magnanimus est in appetitu honoris,quicqd dicat ipse,hoc nō docet veritas, nisi cū honor est æternorum. Sed econtrà, quidā appretiatur vnam vilissimā laudem alicuius, cum tñ veritas dicat in mēte sibi, q est ipse pessimus,& nequā, & tñ ipse effert se. Hæ sex medietates sufficiunt. Aliæ.n.quædā innominatæ sunt: Has aūt pbs manifestè ponit: & in his ratio veritati substernitur fidei. Hæ.n.medietates remouent vitia,siue carnalia, siue spūalia: vt temperantia gulam,& luxuriā: munificentia auaritiam,cupiditatem,& rapacitatem: fortitudo accidiam,ignauiā,pigritiam: māsuetudo iracundiā,odium,impatientiā: benignitas inuidiam: magnanimitas supbiam, arrogantia, vanitatem,iactantiam. Secūdus veritatis radius illustrat ad apprehensionem industriarum scđm speculationes intellectuales. Hæ sunt quinq;,scilicet scientia,ars,prudentia, sapientia, intelligentia. Speculatio aūt consistens in se,aut transit in effectum,aut affectum. Primus modus non pertinet ad moralem,sed magis logici est: secundus autem spectat,quia virtuosus, & ideo quia faciliter speculatiuus fit practicus: ideo facile ex speculatiuo fit virtuosus. Notitia autem transiens in affectum est sapientia,quę est cognitio causarum altissimarum, & per causas altissimas: notitia autem transiens in effectum extrinsecū, est ars,quæ est habitus cum ratione factiuus, & hac iungitur notitia cum faciente, præuia tamen affectione: Medium inter hæc est electio, quę iungitur affectui,& ordinatur ad opus. Quod.n.qs eligit,amat,& dirigit ad opus: & hæc est prudentia,quæ est media inter sapiētiam, & artem, intelligentia autem est in ascendendo à prudētia ad sapientiam,quæ est cognitio principiorū, & regularum certarum: necesse est similiter descēdere ad artem per scientiam. Chirurgicus, nisi habeat regulam medici,interficit hoiem,vt aliquis inciditur, & ille est dispositus ad febrem. Dicebatur etiam de quodam mathematico,qui faciebat optimas campanas,& illas faciebat secundum proportiones musicales,tamen ille habuit à quodam musico, qui dederat sibi formā longitudinis,& spissitudinis,& martellum proportionatum ad pulsandum. Nec est intelligendum propter hoc,q dicitur,q virtutes quædam sunt intellectuales, quædam consuetudinariæ, q propter hoc virtutes sint in parte aliqua, nisi in rationali, quia essentia omnis virtutis est in rationali,

Magnanimitas.

Virtutes assiduitate expediuntur actus.

Illustratio circa intellectualia.

tionali: sed quædam sunt in rōnali secundum se, & secundum q est speculatrix, quædam scđm q est exterioris hois gubernatrix. Tertius radius veritatis illustrat ad morales iustitias secūdum dictamen legum politicarū. Hic non debeo loq, vt theologus, nec sicut iurista, sed sicut philosophus loquitur. Hæc aūt est circa quatuor. Nullus aūt pborum dedit hanc, sed si fuerit collectū aliquid ex multis ,pueniet. Attenditur aūt quātum ad ritum colendi, quantum ad formā conuiuendi,quantum ad notmā præsidendi,quantū ad censuram iudicandi. Ad censuram iudicādi non peruenitur,nisi per normam presidendi,nec ad normam præsidendi,nisi per formam conuiuendi,nec ad istam,nisi per primā. Oēs veri pbi vnum Deum coluerunt. Vnde ēt Socrates, eò q prohibebat sacrificium fieri Apollini,interfectus fuit,cum coleret vnum Deum. Verū est,q Plato suasit sibi fugam. Absit (inquit) Socrates,vt negem veritatem,quā asserui: & ideo Plato nō interfuit morti eius,erubescens,q suasisset sibi fugam. Cultus Dei pietas est fidei: Vnde dicit Tullius, q pietas consistit in cultu Deorum. Non placet,q dicit Deorū. Scriptura nunq̃ dicit angelos Deos,ne venerenē sicut Dij, sed hoies vocant Dij. Vnde. ps. Deus stetit in sinagoga Deorū.i. hoium,non angelorum. Cultus aūt Dei consistit in laude,& sacrificio. Quo aūt sacrificiū introductum sit, videtur q per fidem Abel obtulit sacrificiū, & Noë de quo dī. Odoratus ē dns odorem suauitatis. Et figurabant hæc sacrificia sacrificiū Chri,quod in cruce fecit: & ideo dicit Dns odorare,vt Dns placaretur per mortē vnigeniti. Dæmones aūt ,ppter superbiā suā volunt coli,vt Deus,vt habeant in terra, qđ non hēre potuerūt in cœlo. Et quia maximè alienanē hoies à Deo, sanguinē Dei offert, qui facit talia sacrificia, eò q effusus fuit ad placandū patrē: sacrificium aūt laudis in corde,naturale iudicatorium dictat,& est dictamē naturæ: & in hoc consenserunt omnes veri philosopi: vnde dicit ille, q qui dubitat vtrum parentes honorandi sint,& Deus venerandus,pœna dignus est. Scds modus est forma cōuiuendi,vt quod tibi non vis fieri, non facias alteri. Hoc in corde scriptū est per legem æternā. Ex hac naturali lege emanant leges, & canones pullulationes pulchræ. Sed si arguitur. Tu nō vis suspendi, ergo latronem suspendere non debes. Dicendum, q latro prius debet suspendi, q̃ vt respublica lædatur: & ideo Ionas contra se dedit sententiam, vt proijceretur in mare. Tertia est norma presidendi qualiter princeps ad populum,& ecōuersose debet habere: & hæc emanat à veritate prima, quia populus debet assistere præsidenti, & punienti. Princeps non debet suam vtilitatem querere, sed reipublicæ. Philosophus.5.ethi. dicit,q differt tyrannus, & princeps: quia tyrānus quærit ,ppriā vtilitatē, sicut Herodes, qui timens priuari regno suo, sæuit in pueros: Princeps aūt cōem intendit vtilitatē. Vñ

Illustratio circa moralia.

Socratis mos laudabilis.

Cult⁹ Dei

Gene.

Ionæ.1.

De regimine Principum.

hodie magna abominatio est in his, qui pſunt, quia in naui non ponitur rector, nisi habeat artē gubernandi: Quomodo ergo in republica ponit ille,qui nescit? Vnde qñ per successionē presunt, male regit respublica. Dauid fuit sanctissimus: Salomon,& si lubricisimus, tamē sapiētissimus? Roboam stultus,qa diuisit regnū: Romani elegerunt Diocletianum per artem diuinationis, siue Diaboli. Debebāt eligere comedentē super mēsam ferream, & inuenerunt comedentem illum super vomerem, qui postmodū multa mala fecit: Vnde quādiu Romani illos, qui præessent elegerunt sapientissimos, tunc bñ gubernata fuit respublica, sed vbi post ad successionem venerunt, rotum fuit destructum. Vltimum est censura iudicandi, vt hō sciat quid de quacunq; re sit iudicandum, quod spectat ad pſonas, ad res, ad modum agendi. Hæc oia manant à veritate prima. Sed in his oibus luxuriata est ratio, luxuriata est mathematica, quia quidā posuerunt mundum æternū, quia si cā æterna, effectus æternus est: & isti male senserūt de cā prima. Similiter mathematici primo posuerunt numeros, & postea ad influentias,& secreta cordium peruenerunt. Naturales sciūt,& de corporalibus, & mineralibus, & dixerūt. Ars imitatur naturam,& nos scimus secreta naturæ,ergo nos facientes aurū, & argentum. Similiter grāmatici poesibus,& fabulis suis tenuerunt totum mundum, quousq; venerūt sancti cōtra eos. Similiter logici cū suis sophismatibus, & suis falsis positionibus fecerunt mundū insanire. Similiter rhetores adeo delectabanē in colore sermonis: vt non aliud regnum dicerent Dei: tñ sublata est modo de medio. Ars moralis, non ita luxuriata est, qa non in sola speculatione stat: sed scientia iuris multum luxuriata est propter lucrū,& causæ, quæ deberent terminari per ius, modo per allegationes,& subtilitatem iuris fiunt immortales, cum tamen intentio iuris sit causas rescindere. Hæc sunt nouem lumina illustratiua animarum, scilicet veritas rerum, vocum,& morum. Rerum scilicet essentiarum, figuratum, naturarum, quantum ad quidditates occultas, quantum ad quantitatum ,pportiones manifestas, quantum ad naturarum ,pprietates mistas. Primò metaphysica: secūdò mathematica: tertiò naturalis, seu physica. Veritas vocū triplex. Primò quantum ad locutiones,argumētationes,persuasiones: primò iudicantes mentis conceptus: secundò quantum ad argumētationes trahentes omnes mētis assensus: tertiò quātum ad persuasiones inclinantes mētis affectus: primò grammatica, secūdò logica, tertiò rhetorica. Veritas morum triplex: quātum ad modestias, industrias, iustitias. Modestias quantum ad exercitationes consuetudinales: industrias quantum ad speculationes intellectuales: iustitias quantum ad leges politicas. Primò virtus consuetudinalis: secundò virtus intellectualis: tertiò virtus iustitialis. Has nouas

Ratio iudicandi.

Epilogus dictorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſcias dederũt philoſophi,& illuſtrati ſunt. Deus n.illis reuelauit. Poſtmodũ uoluerunt ad ſapiam peruenire,& ueritas trahebat eos,& ꝓmiſerunt dare ſapiam,hoc eſt btitudinẽ, hoc eſt intellectũ adeptum, promiſerunt inquam diſcipulis ſuis.

Separatio lucis a tenebris mi ſtica.

Quarta ergo cõſideratio eſt,qũo uenerũt ad hoc,in quo lux ſeparata eſt à tebris, ſeparãdo.n. ſe à tenebris,conuerterunt ſe ad lucẽ.Sed hoc fit ut aĩa conuertat ſe ſuper ſe primò. Secundò ſup intelligentias ſpũales. Tertiò ſuper rões ęternales.Primò ergo oportet ſe conſiderare,non ſicut oculus carnis,q non uidet ſe,niſi per quandã reflexionẽ à ſpeculo,ſed ſicut oculus mẽtis, q primo uidet ſe,& poſtmodũ alia. Sed adhuc oportet,ut cõuertat ſe ſuper potentias,& ſuper actus.

Trex animæ potẽtiæ.

Habet n.aĩa tres potẽtias. Aĩalem,intellectiuã,& diuinam,ſcdm triplicẽ oculũ,carnis, rõnis,contẽplationis.Primus uiget,ſecũduscaligat,tertius excæcatus eſt. Potentia aĩalis duplex eſt, uel in obiecta ſenſuũparticularium,uel ſenſus cõis,ſiue in phãtaſmata ſenſibilium. Et ſic ſenſus eſt imaginatio.Intellectualis aũt eſt duplex,aut ut cõſiderat uniuerſales rões abſtractas,ut abſtrahit à loco,à tẽpore,& à manſione. Secundò ut eleuat ad ſubſtãtias ſpũales ſeparatas,& ſic ſunt duę potentiæ.ſ.rõ,& intellectus,ꝓ rõnem confert, ꝓintellectũ cognoſcit ſe,& ſubſtãtias ſpũales,& tunc ingerit ſe intelligẽtijs, ut tunc intret æuiternum earũ.Similiter opatio,uel potẽtia diuina duplex eſt.Vna,que ſe cõuertit adtuenda diuina ſpectacula. Alia,q̃ ſe cõuertit ad deguſtãda diuina ſolatia. Primũ fit per intelligentiã. Scdm fit ꝓ uiaunitiuã,que ſecreta eſt,de qua parũ,uel nihil nouerũt.Ergo triplex eſt potentia,& ſex operationes,& qñ hæc oia obiecta uidet aĩa ſic rediẽs ſup ſe,fit ſpeculũ quoddam pulcherrimũ terſum, in quo uidet quicquid eſt fulgoris, & pulchritudinis, ſicut in ſpeculo polito uidetur imago. Sed adhuc requirit opacitas naturalis, uel artificialis.Naturalis,ut in ſpeculo de calibe.Artificialis, ut in plũbo ſuperpoſito uitro. Poſtea requiritur politio,per quã, formã uel imaginẽ recipit. Tertiò requiritur ſplẽdor,quia in nocte nihil reddit. Similiter in aĩa ſunt uirtutes inferiores tenẽtes lumen ne defluat. Mediæ ſunt ſicut politiones. Supremę ſunt,ſicut ſplendores ſuperuenientes,& ſic eſt aĩa ſpeculum.Sed oportet ut hẽamus ſcdm gradũ,ꝙ apponaẽ pulchris formis,ſicut luminibus cœlicis ſibi ꝓportionatis,ut Angelis, quia ſi ſtatim eleuaret ſe ad diuinos fulgores, reuerberaretur.Angeli aũt ſunt & lumina, & ſpecula, ad quos contẽplãdos tripliciter eleuatur aĩa. Hũt.n. Angeli uirtutes infimas, per quas regulãt motus nobilium corporum, & influunt in mũdialia. Et hod eſt poſitio philoſophorũ. Cõſtat.n. ꝙ cauſa nobilior eſt ſuo effectu.Et conſtat, ꝙ ad influentiã corporum cœleſtium fit, uel generatur uiuũ, & animatum, ergo aĩa. Si ergo aĩatum nobilius eſt non aĩato,ergo neceſſe eſt,ut habeat aliã cãm q̃ illa corpora.Et illa eſt influentia Angelica cum influentia corporum cœleſtium. Vnde per regimen ſubſtantię intellectualis influentis ſuper motum orbis,quem regit fit hoc. Alij poſuerunt, ꝙ Angeli eſſent numerati ſcdm numerum motũ, ꝓpter inclinationẽ naturalẽ ad motum. Alij poſuerunt.10. ntelligentias ſolũ conſiderantes earũ influentias, & fecerunt inſanias, & cõtentiones. Angelus bene põt eſſe ſine motu. Item ſunt uirtutes in Angelis ad aĩas rõnales,ꝓquas regũt hoies. Sunt.n.delatores luminum, & eleuatores intellectuũ ad ſuſcipiendas illuminationes. Eſt ergo i eis uirtus delatiua, quia ſunt lumina quædam,& quoddam paruium, & contẽperant in ſe nobis diuinũ radium, ut proportionetur nobis. Secundò modò eſt in eis uirtus eleuatiua, ꝓ quã nos aptant per condeſcenſionem,& eleuationem ad illum radiũ ſuſcipiendum non tanquã perficientes.Item eſt in eis uirtus ſuprema,qua ſe ad Deũ conuertunt in ſuſceptione ſplendorũ æternæ lucis, quã amant, & oia reducunt ad ipſam, ut tendant in Deum per amorẽ, & laudem. Vnde in Iob dr. Vbi eras cum me laudarent aſtra matutina,& iubilarent oẽs fi. Dei?Et hoc totum ſenſerũt philoſophi. Itẽ Angeli ſunt ex hoc gratiarũ actionem facturi ſiue actori, qñ hoc uiderit.aĩa, ingerit ſe Angelis, & intrat ſpeculũ ipſorum. Tertius gradus eſt,ꝙ ipſe intellectus cõſiderans conditiones entis ſcdm relationẽ cauſę ad cauſatũ, transfert ſe ab effectu ad cauſas, & tranſit ad rationes æternas. Differt cauſa à cauſatis, quia prima cauſa eſt ens primum, & à ſe cauſatum productum. Cauſa prima eſt ens ſimplex. Cauſatum ens compoſitum. Cauſa prima ens purum. Cauſatũ ens proximũ. Cauſa prima ens fixum, cauſatũ ens uariatum. Cauſa prima ens abſolutum, & cauſatum ens alligatum. Cauſa prima ens perfectũ, cauſatum diminutũ. Hęc ſunt certiſsima. Intelligẽtia fertur in hanc lucem tripliciter. Ratiocinando, experiendo,intelligẽdo, rationabiliter, experimentaliter, intelligentialiter. Per uiam rationis ſic. Si eſt ens productum, ergo eſt ens primũ,quia effectus ponit cauſam.Si.n.eſt ens abalio ſed aliud,& ꝓpter aliud, ergo eſt ens à ſe, ſecundũ ſe, & propter ſe.

Angeli motores cęlorum.

Iob.38.

Conſideratio cauſæ & cauſati.

Triplex modus ratiocinandi.

Itẽ ſi eſt compoſitũ,oportet eſſe ſimplex,à quo habet eſſe,qa oẽ quod recedit à ſimplicitate,cadit in compoſitũ. Item ſi eſt ens ꝓmixtũ, neceſſe eſt eſſe ens purum,creatura aũt nulla pura. Itẽ ſi eſt ens ſcdm ſe uariatũ,neceſſe eſt eſſe fixũ, qa mobile reducit ad immobile. Mota.n.manuſtat cubitus,& moto cubito,ſtat humerus. Et ſic ꝓ quod mouetur,mouebit per aliquod fixum.Itẽ ſi dare eſt alligatum,ergo abſolutũ.Ois creatura alligata eſt alicui generi prædicamentorum.Sed quod alligatum eſt non mutuum dat alteri eſſe, ergo neceſſe eſt abſolutum eſſe, à quo recipiet eſſe. Item ſi eſt ens diminutum, neceſſe eſt eſſe ens perfectũ.Et hac uia procedit philoſophus ad oſtendendũ mundum,æternũ,quia omnem motum, & motionem præcedit motus localis circulariter,

Sermo ſextus, de uirtutibus Cardinalibus, & de uirtutibus animi iam purgati.

VIdit Deus lucem, ꝙ eſſet bona, & diuiſit lucẽ à tenebris,&c. Propter primã uiſionẽ intelligentiæ per naturã inditæ ſumptũ eſt uerbum illud. Vidit Deus,&c.i.uidere fecit. De hoc ſuprà in duabus collationibus, & per cõſiderationẽ ſcientialẽ. Vt ueritas rerũ,ut ueritas uocum, & ut ueritas morum:Et fuerunt diſtinctæ nouẽ partes doctrinę partiales, quarũ tres principales ſunt radij, & ſunt ex dictamine lucis ęternæ ſecundum Anſel.uel Aug. Item ꝙ uidit.i. uidere fecit per contemplationem ſapientialẽ, illuminando aĩam in ſe tanq̃ in ſpeculo: In intelligentia,tanq̃ in medio delatiuo: In lucẽ increatã,tanq̃ in obiecto fontano. Scdm illas ſex conditiones quas imprimit menti,& ſcdm has conſurgit aĩa in illam lucem. Ratiocinando, Experiendo,Intelligendo,ut dictũ eſt. Et ad hoc uenerunt philoſophi, & nobiles eorũ, & antiqui ꝙ eſſet principium,& finis, & ratio exẽplaris. Diuiſit tñ lucem à tenebris:ut ſicut dictũ eſt de angelo,dicatur de philoſophis.Sed unde aliq tenebras conſecuti ſunt? ex hoc, quia licet uiderint oẽs primam cãm,oium principium,oium finem, in medio tñ diuerſificati ſunt: Nam aliq negauerunt in ipſa eſſe exẽplaria rerum, quorũ princeps uidetur eſſe Ariſto. qui & in principio metaphiſice,& in fine,& in multis alijs locis execratur ideas Platonis. Vnde dicit,ꝙ ſolũ nouit ſe, & nõ indiget notitia alicuius alterius rei,& mouet ut deſideratum,& amatum: Ex hoc poſuit ꝙ nihil,uel nullum particulare cognoſcit. Vnde illas ideas principaliter ꝑcipuus impugnat Ariſto.in ethic. Vbi dicit, ꝙ ſummum bonum non põt eſſe idea,& nihil ualẽt rõnes ſuæ, & cõmentator ſoluit eas. Ex iſto errore ſequitur alius error,ꝙ Deus non hẽt præſcientiã, nec ꝓuidentiã, ex quo nõ hẽt rõnes rerum in ſe per quas cognoſcat. Dicunt ér,ꝙ nulla ueritas de futuro eſt,niſi ueritas neceſſariorum,& ueritas contingentiũ non eſt ueritas: Et ex hoc ſequitur,ꝙ oĩa fiant à caſu: Ideo inducunt neceſsitatem fatalem arabes, ſcilicet ꝙ illæ ſubſtantiæ mouentes orbem ſunt cauſæ oium neceſſariæ: Ex quo ſequit ueritas occultata, ſcilicet diſpoſitio mundialiũ ſecũdum pœnam,& gloriã. Si.n.illæ ſubſtãtię mouent non errantes, nihil ponitur de inferno, nec ꝙ ſit dæmon,nec Ariſt. unq̃ poſuit dæmonẽ, nec beatitudinẽ poſt hanc uitam, ut uidet. Iſte eſt ergo triplex error, ſcilicet occultatio exemplaritatis, diuinæ prouidentiæ, diſpõnis mundanæ. Ex quo ſequit talis cæcitas,uel caligo,ſcilicet de æternitate mundi,ut uidet dicere Ariſt.ſecundũ oẽs doc.Græcos, ut Gregor. Nyſſenũ,Grego.Nazanzenum, Damaſcenũ,Baſiliũ, & cõmẽtatores oĩum Arabũ,q dicũt,ꝙ Ariſt. hic ſenſit, & uerba ſua ſonare uidenẽ.Nunq̃ inuenies,ꝙ ipſe dixerit, uel dicat,ꝙ mundus habeat principiũ,uel initiũ:

Aristoteles execratur ideas Platonis.

Errores philoſophorum.

Separatio lucis a tenebris.

Trex animæ potẽtiæ.

Inueſtigatio Dei ꝑ creaturas.

Epilogus dictorũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Immo redarguit Platonẽ, q̃ solus uiderẽ posuisse tps incœpisse: & illud repugnat lumini veritatis. Ex isto sequitur alia cæcitas de vnitate intellectus, qa si ponit mundus æternus, necessariò aliquod illorũ sequitur, vel q̃ aiæ sunt infinitæ, cum hoies iam fuerint infiniti, uel q̃ anima est corporalis, uel q̃ est transitio de corpore in corpus, uel q̃ intellectus sit unus in oibus, qui error attribuit Aristo.

Tenebræ Ethnicorum.

Ex his duobus sequit, q̃ post hanc uitã nõ est fœlicitas, nec pœna. Hi ergo ceciderunt in errores, nec fuerunt diuisi à tenebris, & isti sunt pessimi errores. Nec adhuc clausæ sũt claues putei abyssalis. Hæ sunt tenebræ Aegyptisilicet. n. magna lux uideretur in eis ex pcedentibus scientijs, tũ oino extinguitur per errores pdictos. Et alij videntes, q̃ tantus fuit in alijs, & ita dixerit ueritatẽ, credere non pñt, quin & in istis dixerit. Dico ergo, q̃ illa lux ẽterna est exemplar oĩum, & q̃ mens eleuata, ut mens aliorum nobilium philosophorum antiquorũ ad hoc peruenit. In illa ergo primò occurrunt aiæ exemplaria uirtutũ. Absurdũ est. n. secundũ q̃ dicit Plotinus, q̃ exẽplaria aliarum rerum sint in Deo, & nõ exemplaria uirtutũ: Apparent ergo primò in luce æterna virtutes exemplares, siue exẽplaria uirtutum, scilicet celsitudo puritatis, pulchritudo claritatis, fortitudo vntutis, et rectitudo diffusionis. De q̃bus Philo. disertissimus iudæorum loquens in lib. Sapiæ,

Exo. 10.

Cõclusio catholica.

Sapien. 7.

ut Philosophus, sic inquit. Vapor est. n. uirtutis Dei. & emanatio est claritatis syncera, & ideo nihil inquinatum in illam incurrit: Ecce celsitudo puritatis. Candor est lucis æternæ, & speculũ sine macula diuinæ maiestatis illius, & imago bonitatis illius: Est. n. speciosior sole, & super omnem dispõnem stellarum luci cõparata inuenit prior: Ecce pulchritudo claritatis. Vbi. n. est speculũ, & imago, & candor, necessariò est repræsentatio. Pulchritudo nihil aliud est q̃ equalitas numerosa: Ibi. n. sunt rõnes numerosę ad unum reductę: Et qa speciosissima, ideo attingit vbiq; ꝓpter sui munditiam: Ex quo sequit, q̃ sit fortissima. Ideo

Sapien. 7. & 8.

dicit: Sapiam non uincit malitia. Attingit à fine usq; in finẽ fortiter: Ecce fortitudo uirtutis, attingit à summo, uel supremò usq; ad infimũ, ab intrinseco usq; ad extrmsecum, à principio usq; ad vltimum, qa ubiq; est centrum suæ potentiæ, ideo virtus eius est infinita: Ex hoc habet rectitudinem diffusionis, ecce iustitia: Et ideo dicit. Disponit oia suauiter. Et qa loquit, ut philosophus, vt amator sapiæ: Ideo dicit. Hanc amaui, & exquisiui, &c. non solũ ꝓpter se, sed qa ab illa ĩmediatè cõsequenter fluunt tales cõsimiles ꝓprietates: Vñ post statim sequit. Sobrietatem. n. & prudentiam, & iustitiã, & uirtutẽ docet, q̃bus nihil est utilius in uita hoibus. Hę imprimunt in aĩa per illam lucẽ exemplarem, & descendunt in cognitiuã, & affectiuã, & in operatiuã. Ex celsitudine puritatis imprimitur synceritas tẽperãtiæ: Ex pulchritudine claritatis serenitas prudentiæ: Ex fortitudine uirtutum stabilitas cõstantiæ: Ex rectitudine diffusionis suauitas iustitiæ: Hæ sunt quatuor uirtutes Cardinales, de quibus tota sacra scriptura agit, & Aristo. nihil de eis sensit, sed antiqui, & nobiles philosophi.

Vnde dicuntur. 4. uirtutes Cardinales.

Cardinales dicuntur tripliciter, uel qa ꝓ ipsas est ingressus ad acquirendu oes uirtutes, uel qa sunt principia in q̃bus integratur ois uirtus, uel quia ois ratio vitæ humanæ habet dirigi, & regulari per eas in quatuor cardinalibus mundi minoris ad similitudinem mundi maioris, quãtum ad actiuam, & contẽplatiuam. Philosophus dicit, q̃ uirtus est medium duarũ extremitatũ, secundũ q̃ sapiens determinabit: Est. n. immediate consistens: Virtus. n. secundum August. in lib. de modo, non est aliud q̃ modus. Hunc modum prudentia inuenit, ut in oibus nõ excedas, sed circa centrum consistas, Vnde prudentia auriga est virtutum: Vnde dicit prudentia, Ego inueni modum: Et temperantia custodit, & dicit, & hoc volebam ego: Iustitia describit, vt non tantũ veiit sibi, sed alteri, & quia postmodũ multas aduersitates eueniunt, fortitudo defendit, ne pdatur modus. Item secundò dicũtur Cardinales, quia secundũ actus accipiũtur integrantes virtutes, qui sunt quatuor: Modificare p appositionem circũstantiarum, rectificare. (Est enim recta ratio ducens in finẽ) coequans legibus, ordinare, stabilire. Ab hoc dicitur virtus, quia est robur mentis ad bonum faciẽdum, & malũ euitandum. Temperantia modificat: Prudentia rectificat: & Iustitia ordinat: Fortitudo stabilit, & omnes se circumincedunt. Oportet enim, q̃ temperantia sit prudens: Iustitia fortis: Item q̃ prudentia sit sobria: Fortitudo iusta, Greg. Quomodo potest esse fortis, nisi prudẽs sit? fortis temerarius est, quomodo aggredit virtuose si suprà virtutes est, & ideo virtutes sũt cõnexę?

Optima Analogia de uirtutibus.

Item tertio modo dicuntur Cardinales, quia omnis vita hominis his quatuor gubernatur, sicut sol habet quatuor aspectus ad quatuor partes mundi, scilicet Orientem, Meridiem, Aquilonem, & Occidentem, in quibus habet quatuor ꝓprietates, à sole aũt oĩs vita: In Oriẽte purificatur, In meridie illuminatur, In Aqlone stabilitur, In Occidẽte cõciliatur, Sic sol prius in Oriẽte mẽtis ponit synceritatem tẽperantiæ, In meridie claritatem prudentię, In Aqlone virtutem cõstãtiæ, In Occidẽte suauitatẽ iustitię: Et hoc modo in Apoc. Ioã. describit quatuor latera ciuitatis, secdm q̃tuor virtutes Cardinales: Et ordinanẽ q̃tuor tribus iuxta tabernaculũ. Tẽperãtia sic describit à Tullio. Tẽperãtia q̃ est in Oriẽte, est ĩ libidinẽ aliosq; aĩ motus nõ rectos firma, & moderata dñatio. Partes illius sũt. Sobrietas in gustu, Castitas in tactu, Modestia in ceteris sensibus, q̃ modestiã vocãt theologi disciplinã. Sereni

Apoc. 2

tas prudẽtię à meridie, q̃ sic describit. Prudẽtia est bonorũ, & malorũ scia, & vtrobiq; discretio, cuius ptes sũt memoria, intelligẽtia, ꝓuidentia, depũtibus, ꝓteritis, & futuris. Fortitudo ab Aqlone,

lone, quæ sic describitur. Fortitudo est aggressio piculorũ, vel susceptio, & eorundẽ, & constãs, & laboriosa perpessio, Cuius partes sunt, Fiducia, Patientia, Perseuerantia, Fiducia in agẽdo, Patientia in sustinendo, Perseuerantia in perseuerando. Item in occidente suauitas iustitiæ, quæ suauitas est in exhibitione pietatis. Volunt. n. penas leges mitigare. Vnde finis iustitię non est seueritas, sed benignitas, quæ sic describitur. Iustitia est habitus cõi utilitate seruata, suam unicuiq; tribuens dignitatem. Partes eius secdm Tullium sunt ex lege à natura, ex consuetudine secdm nos, una ordinat ad superiores, alia ad inferiores, tertia ad pares. Hoc totum est per regulam rõnis, & sicut sol trãsiens per 12. signa dat uitam, sic sol sapientialis in nostrę mentis simile, radians, & transiens per has 12. partes uirtutum ordinat uitam nostrã, & quantumcunq; hõ habeat alias scias, nisi habeat uirtutes, nõ habet uitam: Sicut q̃tumcunq; habeas stellas, nisi hẽas solem in 12. signis, nunq̃ habebis diem. Hæ sunt tantæ nobilitatis, q̃ dispõ mundi his corrispondet. Virtutes. n. configurant quatuor lucis influẽtijs, quatuor elementorum proprietatibus, quatuor cãrum efficacijs, quatuor uitæ salubritatibus. Primò quatuor lucis principalibus influentijs lux purgat, illuminat, ꝓficit, & stabilit. Tẽperantia purgat: Prudentia illuminat: Iustitia cõciliat: Fortitudo roborat. Item quatuor elementorum proprietatibus. In terra est ariditas cum adornatione: In aqua perspicuitas cũ intẽsione lucis: In aere subtilitas cum mulcebritate: In igne uirtuositas in actione. Prima est tẽperantia quæ aridum reddit, & tñ ornat, & uestit terram floribus: Prudentia rñdet aquæ pspicuitati, quæ quasi incorporata est lucis. Iustitia rñdet mulcebritati aeris, Aer. n. ascendit, & descẽdit, ad dextram, & sinistrã mouet: Fortitudo rñdet uigori ignis. Vñ ille loquens de fortitudine dicit. Fortis est, ut mors dilectio, lãpas ignis atq; flãmarũ.

nemisphęrio.

Effectus uirtutum.

Cant. 8.

Itẽ quatuor causarũ efficacijs, efficiẽs, forma, finis, & materia integrant tẽ. Fortitudo debet efficienti: Prudentia formæ: Iustitia fini, quæ regulat: Tẽperantia materiæ, ne defluat. Itẽ quatuor uitæ salubritatibus: Subtilitati spũum temperantia: Viuacitati sensuũ prudentia: Roborĩ uiriũ fortitudo: Coæquationi qualitatũ iustitia. Hæ uirtutes fluunt à luce æterna in Hemisphæriũ nrãe mentis, & reducunt aĩam in suum originem, sicut radius perpendiculariter, uel directus eadẽ uia reuertit, qua incessit. Et hæc est beatitudo. Vñ primo sunt politicæ, secdò purgatoriæ, tertiò animi iam purgati. Politicæ sunt in actione: Purgatorię in contemplatione: Animi iam purgati in lucis uisione. Et de his agit Salomon (ut dicit Origenes) De politicis in prouerbijs: De purgatorijs in Eccles. De animi iam purgati in canticis canticorum: Et in notitia istarum uenerunt nobiles philosophi. Vñ Macrobius narrans sniam Plotini dicit sic. Qui æstimant nullis, nisi philosophantibus ineſſe uirtutes, nullos ꝓter philosophos bonos ꝓnũtiant. Agnitionem. n. rerũ diuinarum sapiam ꝓprie uocantes, eos tãmodo dicunt sapientes, qui supna acie mentis requirũt, & quærendi sagaci diligentia comprehendũt, & quantũ uiuẽdi pspicuitas pñtat imitari, & in hoc solo dicunt esse exercitium uirtutũ. Quarum sic officia dispensant. Prudentiæ est, mũdum istũ, & oĩa quæ in mũdo sunt diuinorũ cõtemplatione despicere, oẽm animi cognitionẽ in sola diuina dirigere: Tẽperãtiæ, oĩa relinquere inq̃tũ natura patiat, q̃ corpis usus reqrit: Fortitudinis, nõ terreri aiam à corpe quodãmodo ducta pñtiæ recedentẽ, nec altitudinẽ pfectẽ ad supna ascẽsionis horrere: Iustitiæ, ad unã huius ꝓpositi uiã consentire, uniuscuiusq; uirtutis obsequiũ seruare, atq; ita fit, ut secdm hæc tã rigidæ diffinitionis abruptũ, alij rerũ publicarũ rectores boni oino esse nõ pñt: Sed Plotinus inter pñtiæ ꝓfessores cũ Platõe princeps in li. de uirtutibus gradus earũ uera, & naturali diuisione, & rõne cõpositas per ordinẽ dirigit. Quatuor (inqt) sunt quaternarũ gña virtutũ ex his priæ, politicæ vocant, secdæ purgatoriæ, tertiæ aĩ iam purgati, quartę exẽplares. Et sunt politicæ hois, qa sociale aĩal est, his boni viri reipub. consulũt, urbes tuent: his parẽtes venerant, liberos amant, proximos diligunt, his ciuium salutẽ gubernant: his socios circunspecta prouidentia ꝓtegunt, iusta liberalitate deuncunt, hisq; sui memores alios fecere merẽdo. Et ẽ politici prudẽtia ad rõnis normã, quæ cogitat q̃cunq; agit vniuersa dirigere, ac nihil ꝓter rectũ facere, humanisq; actibus, tanq̃ diuinis arbitris, ꝓuidere. Prudentiæ insunt, ratio, intellectus, circunspectio, ꝓuidentia, docilitas, cautio. Fortitudinis ẽ aĩum supra piculi metũ agere, nihilq;, nisi turpia timere, tolerare fortiter, vel prospera, vel aduersa. Fortitudo pñtat magnanimitatẽ, fiduciam, securitatem, magnificentiam, cõstantiam, tolerantiam, firmitatem: Temperantiæ est nihil appetere dimittendũ, in nullo legẽ moderationis excedere, sub iugo rõnis cupiditatem domare: Temperantiam sequitur modestia, uerecundia, abstinẽtia, castitas, honestas, moderãtia, uel moderatio, parcitas, sobrietas, pudicitia.

Macrobi⁹.

Plotinus philosophus.

Quatuor genera virtutum.

Iustitiæ est, seruare unicuiq; quod suum est: Et de iustitia uenit innocentia, amicitia, cõcordia, pietas, religio, affectus, humanitas. His uirtutibus vir bonus primum sui, atq; deinde reipublicæ rector efficitur, iustè ac prouidè gubernans, humana non deserens. Sedæ, quas purgatorias uocant, hoĩs sunt, qui diuini capax est, solumq; aĩum eius expediit, qui decreuit se à corporis cõtagione purgare, & quadã humanarum fuga solis inhærere diuinis: Hę sunt ociosorum, qui à rerum publicarum actibus se sequestrant. Harum quid singule velint supius expressimus, cum de virtutibus philosophãtium diceremus. quas solas quidam æstimauerunt esse virtutes Tertiæ sunt purgati iam defæcatiq; animi, &

Universidad de Deusto Biblioteca

ab oĩ huius mundi aspergine presse, pureq; detersi. Illic prudentia est diuina, non quasi in electione pferre, sed sola nosse, & hæc tanquã nihil aliud sit intueri. Tẽperantiæ est terrenas cupiditates non reprimere, sed pœnitus obliuisci. Fortitudinis est, passiones ignorare, nõ mõ uincere, ut nesciat irasci, cupiatq; nihil. Iustitiæ est ita cum superna, & diuina mente sociari, ut seruet cũ ea perpetuũ fœdus, imitando. Quartæ sunt, quæ in ipsa diuina mẽte cõsistunt, quas diximus noym uocari, ad quarũ exẽplar reliquę oẽs p ordinẽ defluunt. Nã si rerũ aliarũ, multo magis uirtutum ideæ esse in mente diuina creduntur. Illic prudentia, est ipsa mens diuina. Tẽperantia, q in se ppetua intẽtione cõuersa est. Fortitudo, q semper idẽ est, nec aliqñ mutatur. Iustitia aũt, q pẽni lege à sempiterna operis sui continuatione nõ flectatur. Hæc sunt quatuor gña uirtutũ, q̃ pter cætera, maximã in passionibus hñt dñiam sui, usq; ad explicandũ posse intelligentiæ. Hucusq; Plotinus.

Sermo Septimus. De uirtutibus informatis per charitatem.

Gen. 1.

VIdit Deus lucẽ, q esset bona, & diuisit lucẽ à tenebris, &c. Ad explicandũ uisionẽ intelligentiæ, sedm naturã inditæ, sumptum est uerbum hoc, & quantum ad hoc q est bona, nos uidere fecit, & per consideratione scientialẽ & contemplationẽ sapientialẽ.

Recapitulatio dictorum.

Per considerationem scialem inquantum illustrat, ut lux, ut ueritas rerũ, ut ueritas uocũ, et ut ueritas morũ. Per cõsideratione sapialem inquantũ illustrat p influxum radij à luce eterna in aĩam, ut uideat illã lucẽ in se, ut in speculo. In intelligentia separata, ut in medio quodam delatiuo. In luce eterna, ut in obiecto fontano. Dictũ ẽt fuit, q diuisit lucẽ à tenebris, q quidam ideas ĩpugnauerunt ex quo triplex intelligẽtia ueritatis occultatur. s. Veritas artis æternæ ueritas diuinæ prouidentiæ, & ueritas ruinæ angelicæ. Quod sequitur si Angelus perfectionem suã non hñet nisi per motũ. Ex quo sequitur triplex cęcitas. s. de æternitate mũdi, de unitate intellectus, de pœna, & gloria. Primum uidetur ponere Aristo, ultimã etiã quia non inuenitur, q ponat fœlicitatẽ post hanc uitã. De media aũt dicit cõmentator, quia ipse hoc sensit. De eternitate mũdi excusari posset, q intellexit, ut philosophus loquens, ut naturalis. s. q p naturã nõ potuit incipere. Quòd intelligentiæ hñt perfectionẽ per motũ, idcirco potuit dicere hoc, qa nõ sunt ociosę, qa nihil ociosum in fundamento naturæ. Itẽ q posuit fœlicitatem in hac uita, qa licet sentiret æternã, de illa se nõ intromisit, quia fortè nõ erat de cõsideratione sua. De unitate intellectus Dei posset dici, q intellexit, q est unus intellectus rõne lucis influentis, nõ rõne sui, quia numeratur sedm subiectum. Sed, quicquid sẽserit, alij philosophi illuminati posuerũt ideas, qui fuerunt cultores unius Dei, qui oĩa bona posuerunt in optimo Deo, qui posuerunt uirtutes exẽplares, à quibus fluũt uirtutes cardinales, primò in uim cognitiuam, & per illã in affectiuam, deinde in operatiuã sedm illud scire, & uelle, & impermutabiliter operari, sicut posuit nobilissimus Plotinus de secta Platonis, & Tullius sectæ Achademicæ.

Philosophi ẽtiã illuminati, tenebras passi sunt.

Et ita isti uidebãtur illuminati, & sentire hoiem posse habere fœlicitatẽ per se. Sed adhuc isti in tenebris fuerunt, quia nõ habuerũt lucẽ fidei, nos aũt hẽmus lucẽ fidei. Vñ nobis ait Pe. Vos estis genus electũ, regale sacerdotiũ, gens sancta, populus acquisitionis, ut uirtutes annuncietis eius, qui uos de tenebris uocauit in admirabile lumen suũ.

1. Pe. 2.

Illi aũt præcipui philosophi posuerũt, sic ẽt illuminati (tñ sine fide) per defluxum in nostrã cognitionem, uirtutes cardinales. Quę primo dñr politicæ, inquantum docẽt conseruationẽ in mundo. Secũdò purgatiuæ quantũ ad solitariam contẽplationẽ. Tertiò purgati animi, ut aĩam quietant in exemplari. Dixerunt ergo per has uirtutes aĩam modificari, purgari, & reformari. Sed adhuc in tenebris sunt quia necesse est, ut hę uirtutes prius habeant tres operationes. s. aĩam ordinare in finẽ, secundò rectificare affectus aĩæ, tertiò q sanẽtur morbidi. Has aũt operationes non habuerũt in ipsis. Probatio. Dicit Aug. in li. de Tri. q uera uirtus nõ est, quæ nõ dirigit intẽtionẽ ad Deum fontẽ, ut & ibi quiescat æternitate certa, & per pacem perfectã. Certa æternitas esse nõ põt, quæ amitti põt, perfecta pax nõ est nisi in reunione corporis, & aię, & hoc est certũ. Si. n. aĩa essentialem inclinationẽ habet ad corpus nunq̃ aĩa plenè quietatur, nisi sibi corpus reddatur.

Aeternitas ignota philosophis.

Philosophi aũt ignorauerũt certã eternitatem. Posuerunt. n. & ipsi, q aĩa ascendebat per capricornũ, & descendebat per cãcrum, deinde transiens per lateũ circulum quẽ nos galaxiã uocamus, obliuiscebatur, quæ superius fiebant, & uniebatur corpori misero sibi aptato, quousq; iterum superius rediret. Hæc aũt est falsa btitudo. s. q aĩa esset in btitudine, & postea reuerteretur. Pacem ẽt perfectã non cognouerunt, quia non cognouerunt, q mundus hñet finẽ, & q corpora puluerizata resurgãt. Nec mirum, qa cũ inuestigatores essent sedm potentiam rõnis, rõ aũt non põt ad hoc peruenire, ut corpora resurgant, ut elementa contraria possint conciliata sic in cœlo sine reflexione permanere. Non referebant ergo ad illam uitam, sed in abeuntẽ quãdam circulationem ponebant aĩam. Ignorabant ergo fidem, sine qua uirtutes non ualent, ut dicit Aug. in lib. de Tri.

Li. 14. c.

Affectuũ habenæ uirtutes.

Sedo oportet affectus ordinatos rectificare per uirtutes istas. Affectus aũt quatuor sunt. s. timor, dolor, lætitia, & fiducia. Isti aũt nõ rectificantur nisi sit timor scũs, dolor iustus, lætitia uera, fiducia certa. Si aũt sit timor superbus, dolor iniustus, lætitia inepta, fiducia psumptuosa, tunc affectus sunt obliqui. Virtutes aũt istę per se rectificari non possunt. Fiducia. n. sine spes est de hoc, quod non uidetur, ut de beata uita. Beata aũt uita non datur, nisi dignis, dignus

autem

autem nullus est, nisi habeat merita sufficientia. Hæc per uires liberi arbitrij hñi non pñt nisi per condescensionẽ Dei per grãm. Non sunt condignæ passiones huius tẽporis ad futurã gloriam. inquit Apostolus.

Rom. 7.

Morbus peccati ignotus philosophis.

Tertiò oportet affectus sanari, ut rectificẽtur. Non sanatur aũt aliquis, nisi cognoscat morbũ, & cãm, medicum, & medicinã. Morbus aũt est deprauatio affectus. Hic est aũt quadruplex, quia contrahit aĩa ex coniunctione aĩæ ad corpus, infirmitatẽ, ignorantiã, malitiã, & cõcupiscẽtiã. Ex quibus inficitur itellectiua, amatiua, operatiua: & tũc infecta est tota aĩa. Has oĩno nõ ignorauerunt, nec sciuerunt oĩno, uidebant hos defectus, sed credebant eos esse in phantasia, nõ in potẽtijs iterioribus. Credebãt. n. q sicut sphera mouetur cõtra spherã, sic phantasia moueret, & inclinaret ad exteriora, sed intellectus naturaliter ad superiora: & tñ decepti fuerunt, quia hæ infirmitates in parte intellectuali sunt, non solũ in sensitiua, intellectiua, amatiua, idcirco sunt infectę usq; ad medullã. Morbum nescierunt, quia causam ignorauerũt. Scdm. n. ut dicunt philosophi. Aĩa naturaliter unitur corpori, & non cõtrahit morbũ. Aliter Deus res dissiparet, nõ cõseruaret, hoc tñ fit per culpam à principio. s. originali Adã. Hoc aũt. s. q Adam comedit lignum uetitum per rõnem sciri nõ põt, nisi per auditũ, & ideo fides necessaria est. Ad cãm ergo morbi non uenerunt, quia prophetis non crediderunt,

de Ciuit. li. 13. c. 19.

ut dicit Aug. Illi gentium philosophi præcipui, q inuisibilia Dei per ea q̃ facta sunt, intellecta conspicere potuerunt, tñ quia sine mediatore. i. sine hoie Christo philosophati sunt, quẽ nec uenturũ philosophis, nec uenisse Apostolis crediderũt, ueritatẽ detinuerũt. Itẽ medicũ non cognouerũt, cum. n. moribus fuerit ex criĩe lęsæ maiestatis, punitio debuit esse grauissima. Nullus ergo potuit sanare, nisi esset Deus, & homo, qui possit satisfacere, in quo nec fuit concupiscentia, nec natus per legẽ naturæ, sed de uirgine. Quod aũt ille esset medicus, oñdit per exẽpla uirtutis, per documenta ueritatis, per incitamenta amoris per remedia salutis.

Sap. 16.

Iste medicus sanat oĩa. Nec herba, nec malagma sanauit eos, sed sermo tuus uerbum incarnatum, crucifixũ, passum, & post misit spiritũ sanctũ, qui illabitur cordibus nr̃is.

Philosophi nec medicũ, nec medicinam cognouerũt

Hęc est ergo medicina, grã spũssancti. Hũc medicum, & hanc gratiã philosophi non pñt attingere. Quid ergo gloriaris, qui nescis per scientiam tuam, nec infirmitatẽ tuam, nec eius cãm, nec medicũ, nec medicinam? Isti philosophi habuerunt pennas struthionum, quia affectus non erant sanati, nec ordinati, nec rectificati, quia nõ fit hoc nisi per fidẽ. Vñ primo posuerũt falsam beatitudinis circulationẽ. Secundò falsam pñtium meritorũ sufficientiã. Tertiò internarum uiriũ perpetuã incolumitatem. In has tres tenebras inciderunt. ergo fides purgat has tenebras, docet morbũ, sanat aĩam, ponendo meritorũ radices in Deo cui placeat, & sic pficit per fidẽ in spem certã p meritũ Christi non psumptuosè.

Fides sanat intellectum.

Sanat ergo, rectificat, & ordinat, & hoc modo põt aĩa modificari, rectificari, & ordinari. Has radices ignorauerunt philosophi. Fides ergo sola diuisit lucem à tenebris. Vñ Apostolus. Eratis. n. aliqñ tenebræ, nunc aũt lux in Dño.

Eph. 5.

Fides. n. habens spem, & charitatem cũ operibus, sanat aĩam, & ipsam sanatã purificat, eleuat, & deiformat. Modo sumus in uera luce, non sicut illi, qui somniant, qui accipiunt falsa pro ueris, ut idolum p Deo. Notandũ aũt, q sola charitas sanat affectum. Amor. n. (sedm Augu. de Ciui. Dei) radix est oĩum affectionum, ergo necesse est, ut amor sit sanatiuus, alioquin oẽs affectus sunt obliqui. Non sanantur aũt nisi p diuinum amorẽ, qui amor diuinus est purus, puidus, pius, & perpetuus. Purus respectu tẽperantię, prouidus respectu prudentię, pius respectu iustitiæ, & perpetuus respectu fortitudinis. Charitas ergo est finis, & forma oĩum uirtutũ, & fundatur super spẽ de corde puro, & fide nõ ficta.

1. Tim. 1.

Christus est finis, & forma uirtutum

Hæ ergo uirtutes informes, & nudę sunt philosophorum, uestitæ aũt sunt nostræ. Vestiri aũt debent auro amoris, quia oẽs parietes tẽpli uestiti erãt auro, similiter oleo unctionis, quia oĩa uasa oleo unctionis sanctificata erãt, & sic non diuidũtur. Nox pcessit, dies aũt appropinquabit induamur arma lucis. s. quatuor uirtutes, fide originatas, spe subleuatas, & charitate cõpletas.

Ro. 13.

Quatuor uirtutes, sunt quatuor flumina.

Hę quatuor uirtutes sic uestitæ, designãtur per quatuor flumina paradisi, p quatuor latera ciuitatis, per quatuor ornamenta tabernaculi, & hoc, ut sunt originatæ, informatę, & stabilitę. Per quatuor flumina paradisi, inquantum originantur à fide. Flumen est gratia spũssancti, diffusi in has quatuor uirtutes. Phison rñdet temperantiæ. Gion prudentiæ. Tigris fortitudini. Eufrates iustitiæ. Phison respõdet rõnali, Gion concupiscibili, Tigris irascibili, Eufrates toti aię. Item inquantum informãtur charitate, designantur per quatuor ornamenta tabernaculi, quę erant quatuor cortinæ, pelles hyacinthinæ, saga cilicina, & pelles arietum rubricatæ.

Ornamẽta tabernaculi.

Cortina respõdet tẽperantiæ, pelles hyacinthinæ cœlestis coloris, prudẽtiæ, saga cilicina, iustitiæ, pelles arietũ rubricatæ fortitudini. Vel sicut in ornamẽto tẽpli fuerũt quatuor colores, byssinus in quo temperãtia, hyacintinus, in quo prudentia, purpureus, indumentum regale, iustitia, coccineus, hoc est flãmeus, fortitudo. Ornant ergo domũ per quatuor latera: Itẽ stabiliunt, & introducunt per portã, per quatuor latera ciuitatis stabilitæ per spẽ ad normã æqualẽ.

Septenaria uirtutum.

Adiunctis ergo tribus uirtutibus. s. fide, spe, & charitate, consurgunt in septenariũ designatũ p septẽ stellas, per septẽ mulieres, & per septẽ panes euangelicos, & hoc inquantũ sunt fulgidę, fœcunde, uigorosæ. Inquantum sunt fulgidæ, per septẽ stellas. Vñ dicitur in Iob. Nunquid coniungere ualebis micãtes stellas pleiades, aut gyrum Arcturi dissipare?

Iob. 38.

Pleiades sunt illæ septem stellæ coniũctæ quas uulgo gallinam cum pullis uocant. Hæ

uirtutes

Universidad de Deusto Biblioteca

uirtutes faciunt gyrũ imperturbabilẽ. Secundò,
ut fœcundæ, per septẽ mulieres. Vnde in Isa. dr̃.
Isa.4. Apprehendent septem mulieres uirũ unum,&c.
Virum,quia faciunt hoĩem uirilẽ, & unum,quia
non diuidunt eũ,sed stabile faciunt,& fœcundũ.
Tertiò,inquantũ uigorosæ,designant per septem
panes euangelicos, ex quibus pascitur uniuersi-
tas electorum. In philosophis hæ quatuor uirtu-
tes sunt lapides, sed modo sunt septẽ panes uitæ.
Panes Mosi fuerunt quinque ordeacei, sed septẽ
frumenti in doctrina euãgelica ex adipe frumẽ-
ti. Itẽ quatuor cardinales ducas in tres theolo-
gicas,& sic sunt duodecim,quia prudentia debet
Duodenarius uirtutum. esse fidelis, amans,& sic de alijs. Et designant per
12.fontes,per 12.lapides præciosos in uestimẽto
pontificis,per 12.portas ciuitatis, & hoc inquã-
tũ inchoant, promouent, & pducunt. Primò per
12.fontes,qa ut se circumincedant,faciunt aĩam
mundã.Secundò per 12. lapides,qa ornant aĩam
in oĩ uirtute,in pectore,sicut illi lapides in pecto-
re pontificis. Tertiò per 12.portas, inquantũ in-
troducunt,nam ad Orientẽ synceritas temperã-
tiæ,ad Meridiem serenitas prudentiæ, ad Aqui-
lonem stabilitas constantiæ,ad Occidentẽ suaui-
tas iustitiæ. Vlterius istæ uirtutes 12. geminatę
in prosperis,& aduersis,designãtur per 24.horas
12. in nocte aduersitatis,& 12.in die ,psperitatis.
Itẽ per actiuam,& contẽplatiuã.Et sic per 24.se-
niores, qui modo uoluunt ad actionẽ modo ad
contẽplationem, quia faciunt sensatum, & ma-
turum. Item per contemplatiuã practicã,& spe-
culatiuã, & sic per 24. alas quatuor animalium.

Sermo Octauus. De sublimitate fidei, & quomodo comparatur firmamento. Ac de uisione intelligentiæ per fidem subleuatæ.

Consideratio secunda.

Gen.1. VOcauit Deus firmamentum cœlum, &c.
Sequitur opus secundæ diei, quæ est secũa
uisio intelligentiæ per fidem subleuatæ, &
de ea non dr̃ uidit, sed uocauit. Ad lrãm hoc
Cœli proprietates. cœlũ est sublime, stabile, & spectabile. Sublime,
quantũ ad situ: stabile,quantũ ad formã: & spe-
ctabile,quantũ ad claritatẽ.De primo dr̃ in Pro.
Prou.25. Cœlũ sursum,terra deorsum,hoc ipso,ꝙ cœlũ est
nobile in ordine uniuersi,superiorẽ locum obti-
net, & terra infimum. Est etiã stabile quantũ ad
formã,quia mouetur nõ mutãdo locũ,sed in lo-
Iob.37. co,& circa medium. Vnde in Iob dicebatur. Tu
forsitan cum eo fabricatus es Cœlos,qui solidis-
simi quasi ære fusi sunt? Est ẽt spectabile, quantũ
Iob.26. ad multitudinẽ ornatuũ,sicut in eodem dr̃.Spũs
Eccle.43. eius ornauit cœlos. Et in Ecclesiastico. Species
† Vel à cauo deriuatur,sm Var. χοῖλον.n.cõcauũ dicit qđ & ĩ sculptura exigit,& hac rõne cũ œ diphtõgo scribi debet. cœli,gloria stellarũ.† Ab ista conditione ultima
denominatr̃ cœlũ à cœlando, nõ ab abscondẽdo,
sed à sculpendo,quia scribitur per æ diphtongũ,
quia ornatum, uel sculptũ luminaribus. Per fir-
mamentum aũt intelligitur uisio fidei.Fides .n.
reddit sublimẽ aĩam intellectiuã, qa trascendit
oẽm rõnem,& inuestigationẽ rõnis, reddit stabi
lẽ,quia excludit dubitationẽ, & uacillationem,
reddit spectabilem, quia multiformem ostendit
claritatẽ.Vocatur ergo fidei firmitas cœlũ,quia
facit intelligentiã sublimẽ per inuestigationem,
stabilem dũ stabilit in ueritate: spectabilẽ dũ re-
plet eam multiformi lumine.Nam ait Dan.Qui Dan.12.
docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamẽ-
ti,sed nemo doctus est,nisi doceatur à Deo,quia
nemo uenit ad Prẽm,nisi per me,ait Saluator.Et
iterum dicit apud Ioan. Erũt oẽs docibiles Dei. Io.14.&.6
Ad fidem nullus docet, nisi per Deũ, & quia ue-
nit à Deo,ideo dicitur.Vocauit Deus firmamẽ-
tum cœlum.Vñ non dicit uidit Deus, sed uoca-
uit Deus, quia firmitas fidei magis est in credu-
litate,ꝙ̃ in contẽplatione.Credulitas aũt per au-
ditum,quia fides est ex auditu, sicut ait Aposto. Rom.10.
Corde creditur ad iustitiã. Fides aũt magis est
in confessione ueritatis,ꝙ̃ in cõicatione lucis.Vñ
Ore fit confessio ad salutẽ.Vñ fides quodã modo
uidet, quodãmõ non uidet, unde non uidere est
fidei meritũ,credere aũt fidei lumẽ. Est ergo fir-
mamentum cœlum, quia substantia sperandarũ
rerũ,& est lumen,qa argumentũ,unde habet lu-
men,& habet nubẽ.Vocauit ergo firmamentum
cœlum.Nã in Ecclesiastico scriptũ est. Altitudi- Eccle.43.
nis firmamentum spẽs cœli in uisione gloriæ. Et
hæc tria tangit hic.s.sublimitatem,stabilitatẽ,&
speciositatem Est.n.hæc uisio fidei,alta,firma,&
speciosa.Hæc fides nobilissima est,firmissima,&
speciosissima. Multi tñ habent hanc fidẽ, & eam
nõ cognoscunt, qa fides habet faciẽ uelatam.Vñ
habet quoddã uelamen nigrũ ante faciẽ.Facit.n.
de turpibus aĩabus altissimas, & speciosissimas.
Fide purificans corda eorũ.Altitudo aũt fidei in Act.15.
duobus est.In altitudine sublimitatis,& in alti-
tudine ,pfunditatis.De primo Ecclesiasticus di- Eccle.1.
cit. Altitudinẽ cœli, & latitudinem terræ, & ,p-
funditatẽ abyssi, quis dimẽsus est?quasi diceret,
super oẽm humanã rõnem est nosse sublimitatẽ
fidei, dilatationẽ charitatis,uenerationẽ Diuini
timoris.De secũo,ĩ eodẽ loco dr̃. Est alta ,pfundi- Eccle.7.
tas,quis inuenit eã.s.per rõnem trãscendit.n. in-
uestigationẽ nrãm. Et licet altitudo,& ,pfundi-
tas in corpibus idẽ sint, distinguñt tñ p rõnem.
Et Apostolus distinguit,cũ dicit, ut possitis cõ- Ephe.3.
prehendere,ꝙ sit longitudo,sublimitas,& ,pfun-
dũ.De his duobus Eccl.dicit.Ego ĩ altissimis ha- Eccle.24.
bito,& Thronus meus in colũna nubis.Altitudo
fidei cõsistit in cognitione æterni Dei. Profundũ Altitudo fidei, latitudo, sublimitas, & ,pfundũ
aũt in cognitione Dei humanati.De primo scri
ptũ est.Excelsior cœlo est,& qd facies?Profundi-
tas.s.Dei humanati,quę tãta est,ꝙ rõ deficit.Al-
titudo inuestigabilis est.Vñ Psal. Mirabilis facta
ẽ scia tua ex me, cõfortata ẽ, & nõ potero ad eã. Psal.138.
Itẽ in altissimis dicit:inquãtum fides,docet Deũ
æternũ,& Thronus eius in col.nu.dicit: inquantũ
docet Dei humanitatẽ. De his duobus ad Rom.
Apo.di.O altitudo diuiarũ sapiæ,& sciæ Dei,&c. Rom.11.
Sapia quantũ ad notitiã Dei æterni. Scia quantũ
ad notitiã Dei humanati. Vñ firmamentũ factũ
est in

est in medio aquarũ,hoc est fides cognoscat aĩa
quæ sup firmamentum,& sub firmamẽto sunt,&
hec sapia notitia est diuinarũ rerũ,& scia humana-
rũ. Incõprehensibilis est sapia,p quã iudicat oĩa,
sed maxime incõprehensibilis,quę facit uias in-
comprehensibiles,& inuestigabiles.De primò,in
Prou. 30. Prou.dr̃. Tria mihi difficilia sunt, & quartũ pœ-
Quatuor difficilia. nitus ignoro.Viã Aquilæ in cœlo,uiã colubri su-
pra petrã, uiam nauis in medio mari, & uiã uiri
† Aliàs in adolescentula. †in adolescẽtia sua.Via Aquilę in cœlo,fuit Chr̃s
in ascẽsione:Via colubri,in resurrectione,qa co-
luber in petra renouat,vbi dimittit uetustã pellẽ:
Via nauis in mari,in passione:Via uiri in adolo-
scẽtia in incarnatione,quã penitus se dicit igno-
rare,& uerũ est scđm humanã rõnem, sed p fidẽ
Duplex altitudo firmamẽti. credimus. Est ergo duplex altitudo firmamenti,
una p quã suprema respicit, altera p quã infima.
Vna per quam docet cognoscere Deũ trinũ: al-
tera, Deum incarnatũ. De his duobus dr̃ in Isa.
Isa.6. In uisione, quę oĩum uisionũ suarum fuit radix,
inquit. Vidi Dñm sedentẽ,&c. usq; ibi,plena est
oĩs terra.Et statim sequit̃ excecatio Iudæorum,
& illuminatio gentiũ. Vñ dicit Hiero. Hæc dicit
Isa. qñ uidit Dñm. Et sequit̃. Excæca cor populi
huius,& aures aggraua.Vñ illuminatio gẽtium,
fuit excæcatio Iudæorum. Et de hoc exclamat
Rom. 11. Apostolus.O altitudo diuitiarũ, &c. Ego uidi.s.
uisionẽ intelligentiæ,per fidẽ subleuatæ,& stabi-
litę in sublimitate sapię æternæ,p quã est duplex
lumen,inflãmatiuum,& seraphicum,quod quidẽ
seraphicũ facit clamare tripliciter, & facit fides
duplici seraphicatione aĩam seraphicam,& facit
mẽtes alatas senis alis.Intellectus.n.nr̃ scđm fidẽ
Duo Seraphin in nobis. illuminatus clamat tripliciter scũs,scũs,scũs.Sũt
.n.duo Seraphin in nobis stabiliti per fidẽ,& qđ-
libet clamat triplici exclamatione: tñ,nõ nisi se-
mel Dñs Deus. Notitia.n. Dei, est notitia trium
1.Ioan.5. personarum cũ unitate essentiæ. Vnde tres sunt,
qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum,
& Spiritussanctus & hi tres unum sunt.
Intellectus ergo Seraphicus.i.illuminatus, &
Clamor trisagij. inflãmatus per fidẽ clamat ter scũs. Alter Seraph
rñdet,scũs,scũs,scũs,quia sicut in Deo æterno est
trinitas personarum cũ unitate essentiæ, ita etiã
in Deo humanato sunt tres naturæ cum unitate
psonæ,& isti sunt tres radices fidei,quas q igno-
rat uix credit,ut corpus, aĩa, deitas: scũs Chr̃us,
scũm habet corpus:scũs Chr̃s,scãm habet aĩam:
scũs Chr̃s,scãm habet diuinitatẽ.Sãctus interius,
sanctus exterius, sanctus inferius, sctũs superius.
Hæ sunt duæ cognitiones fidei illuminantes, &
ardẽtes triformiter ad unitatẽ reductæ. Clama-
re aũt dñr ,ppter admirationẽ, quia utrunq; est
Psal.8. admirabile. Vñ dicit Psal. Dñe Dñs nr̃ ꝙ̃ admi-
rabile,&c. Et minuisti eum paulominus ab An-
gelis.Et uerẽ admirabile nomẽ,quãtum ad Deũ
trinum,quia ibi est uera distinctio personarum
cũ unitate essentiæ,per quã sunt summę coęqua-
les coæterni, consubstantiales, coessentiales. Itẽ
est admirabile, qñ tres naturæ coniunctæ sunt,
supremum cum infimo sine depressione, primũ
cum ultimo sine innouatione, simplex cum cõ-
posito sine cõpositione. In his tribus oĩa mirabi-
lia radicantur, & sunt iuncta cognitio diuinita-
tis,& humanitatis,quia incarnatio nõ cognosci-
tur,nisi cognoscatur distinctio personarũ.Si non
cognoscas Trinitatis distinctionẽ,ita bene Pater
incarnatus est,ut Filius,& Pater passus est,ut Fi-
lius,& es Sabellianus,& Patripassianus. Itẽ si po-
nis trinitatẽ,& non incarnationem,testimonium
habes in cœlo,& nõ accipis in terra: cum tñ tres 1.Ioan.5.
sint,q testimonium dant in terra, spiritus, aqua,
& sanguis. In spiritu diuinitas, in aqua humani-
tas,in sanguine uerò est uita. Anima per sangui-
nem intelligitur. Per sanguinem.n.Christi spiri-
tus aquæ iungitur, quia mediante aĩa diuinitas
cõiungitur humanitati.Habemus ergo duos Se-
raphin clamãtes,& admirãtes. Restat quare sex Sex alæ Seraphin
alas habent, & tunc uidetur fides. Fides.n.est in
Deum æternum, & humanatum. Fides in Deum
trinum est una illustratio senarum alarum,& hoc
dupliciter, aut quantum ad distinctionem per-
sonarum, aut quantum ad diffusionẽ trinitatis
in creaturam scđm essentiam,uirtutẽ, & opera-
tionem. Primo modo sunt tres articuli, scilicet
Patris ingeniti,Filij unigeniti à solo patre, Spiri
tussancti ab utroq; spirati. Isti sunt tres alæ in
latere dextro,scilicet in æternitate,& non potest
addi,nec minui ad emanationem,ut scilicet ,p-
ducens tantũ,& non ,pductum, quia sic esset in-
finitas ex parte ante,nec sit productũ tantum, &
non producens,qa sic esset infinitas ex parte post;
ergo necesse est ponere ,pducens, & productum.
Similiter,ut ad inuicẽ cohęreãt, aliter in diuinis
esset distinctio sine ordine,distinctio aũt sine or-
dine cõfusio est. Vñ necesse est,ꝙ spiritussanctus
,pcedat ab utroque, & hoc dicunt oẽs Sapientes
Gręci,nec est cõtrouersia,nisi de noĩe, & per cõ-
sequens iste fit error in fatuis Græcis. Similiter
in sinistra sunt tres alę, inquantum ab una essen-
tia,uirtute,& operatione est diffusio in creaturã.
Et secundum hoc est triplex operatio. Inquantũ
unus Deus est creator,sanctificator,præmiator,
quia oẽ quod ab ipso emanat,aut est natura,aut
gratia,aut gloria.Et sic Pater, & Filius, & Spiri-
tussanctus unus creator per naturã, unus sancti-
ficator per gr̃am, unus præmiator per gloriam.
Primum aũt est ante tẽpus, scđm in tẽpore, ter-
tium post oẽ tempus.Primũ est in initio tẽporis,
scđm in decursu, ultimum in consummatione.
Est etiã creatio aĩæ in decursu tẽporis, qa Pater Ioan. 5
meus usq; mõ opat̃,& ego operor, ait Saluator.
Pręmiatio ẽt fit in medio tẽporis,ut sanctificatio
aĩarum,sed post fiet pfecta.Itẽ creatio attribuit̃
Pr̃i,qa potẽs,& sanctificatio spũi sãcto,qa bonus,
præmiatio Filio,qa iudicabit, & Rex apparebit.
Sed quomodo respondebit ala alę.Dicendum Respõdẽtia unius alæ ad alteram.
ꝙ sanctificatio, aut consideratur quantum ad
ueniam,quę quidem fit per redemptionem,& sic
attribuitur Filio,aut quantũ ad gratiã,& sic Spi-
rituisancto.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rituſſancto. Similiter ꝓmiatio cõſideratur ſcd'm iudiciũ ſententiatis,& ſic attribuit filio,aut quãtũ ad amoré ꝓmiantis,& ſic ſpũiſancto. Media autẽ opatio ꝓuenit ad ultimũ,ſic tres alæ diſponunt.

Alter Seraph propinquior eſt nobis, & habet ſimiliter ſex alas, tres ſecundum deſcenſum, & tres ſecundum aſcenſum, ueniendo ab alia ſuper caput,per medium,ad alam ſuper pedes.Hi ſunt tres articuli ſecundum incarnationem, crucifixionem, & deſcenſum ad inferos ſecundũ aĩam. Incæpit.n. à ſummo, quia neceſſe fuit, ut uniret ſibi naturã, in qua appareret, & per quã deſcenderet:quia ipſe de ſe imutabilis eſt,deinde uenit ad crucẽ,deinde ad infernum.Hæ alæ in ſiniſtro, Similiter tres ſupra aſcendendo . Prima de inferis in mundum aſcenſio, de mundo in cœlum,& poſt iudicium, ab Eccleſia militante in triumphantẽ, & ſpoliatio inferni in reſurrectione, aptio paradiſi in aſcenſione,conſummatio regni in iudicio,his nihil certius.Hæ ſex alæ primæ,ſex cõ ſiderationes ſunt perfectę Dei in tribus perſonis, & tribus operibus.Sex alæ aliæ ſecũdæ ſex conſiderationes ſunt Dei incarnati.In his ergo. 12.eſt fides, cuius predicatores ſunt.12. Apoſtoli. Alia enim ſubleuat ad uolandũ,quia eorum conſideratio tranſcendit oẽm humanã rõnem . Sine hac duplici conſideratione nullus eſt cultor Dei. In cuius deſignatione pontifex in ſuperhumerali hẽbat lapides duos,unũ in dextero latere , & alterũ in ſiniſtro.Et in illis ſcripta erãt. 12.noĩa filiorũ iſrael,ſex noĩa in lapide uno,& ſex in altero, et erant in lapide onichino lucido & ardenti , in quo fides humanitatis,& diuinitatis exprimitur, quæ ſimiliter exprimunt in ſymbulo à. 12 . Apoſtolis compoſito,& in fide hac ſacrificium placet Deo. In lapidibus ordinabãtur noĩa ſcd'm natiuitatem eorũ,in ſymbolo ſcd'm dicta Apoſtolorũ.Vnde.Credo in Deum patrẽ oĩpotentem creatorẽ, &c. Ecce unus articulus Patris ingeniti. Et in Ieſum Chriſtũ filiũ eius unicum Dñm noſtrũ. Ecce ſecundus,filij geniti à Pre.Deinde ſequunt ſex ad humanitatẽ pertinentes. Qui conceptus eſt de ſpũſancto, natus ex Maria uirgine,tertius articulus.Paſſus ſub põtio Pilato,crucifixus,mortuus,& ſepultus,quartus articulus.Deſcendit ad inferna,quitus. Tertia die reſurrexit à mortuis, ſextus. Aſcendit ad cœlos ſedet ad dexterã Dei Patris oĩpotẽtis,ſeptimus . Inde uenturus eſt iudicare uiuos,& mortuos,octauus.Credo in ſpiritũ ſanctum,nonus.Sanctã Eccleſiam catholicã, decimus. Sanctorũ cõionem remiſſionẽ peccatorũ,undecimus.Carnis reſurrectionẽ, & uitam eternã,duodecimus.Amen.Et hęc ſcd'm ꝙ ſpirituſſanctus inſtituit,unit,purificat quantũ ad tres ultimas operationes propter ultimum ſequitur.

Duodecim alæ ſunt duodecim articuli fidei

Exod.28.

Sermo Nonus. De fidei altitudine, & firmitate.

Gen.1.

VOcauit Deus firmamentum cœlum, &c. Dictũ eſt ſupra, ꝙ altitudo fidei ĩ duobus conſiſtit. In altitudine ſublimitatis, & in altitudine profunditatis.De altitudine fidei dictum eſt,nunc dicendũ eſt de eius firmitate.Sed ſi alta,qũo certa?quia res quãto altior,tanto minus nota,& quanto minus nota,tanto magis dubitabilis.Ideo intelligendũ, ꝙ huius fidei firmitas eſt triplex. Prima eſt ex teſtimonio ueritatis expreſſe per uerbũ increatũ. Scda ex teſtimonio ueritatis expreſſæ per uerbũ incarnatum.Tertia ex teſtimonio ueritatisexpreſſę ꝓ uerbũ inſpiratũ. De primò dicit Ioan.Tres ſunt,q teſtimoniũ dãt in cœlo, Pr̃,Verbum,& Spũſanctus,& hi tres unũ ſunt. A tribus dat teſtimoniũ,ſed exprimit ꝓ Verbũ,quia Verbũ,& Prem, & ſeipſum exprimit, & oĩa alia dicente Dauid . Verbo Dñi cœli firmati ſunt . Cœli.i.cœleſtes per fidẽ, uerbo Dei firmati ſunt.Et iſto uerbo firmantur & cœleſtes, & ſubcœleſtes.Vnde dicit.Et ſpũ oris eius omnis uirtus eorũ . Vnde ſcriptura explicãs myſteriũ hierarchiæ cœleſtis,& ſubcœleſtis,in alio ſoco dicit. In ęternũ Dñe uerbũ tuum permanet in cœlo.ſ.trinitatis.Super hoc uerbũ fundata eſt eccleſia.ſ.terra. Vñ dr̃ in Iſa. Quis menſus eſt pugillo aquas,& cœlos palmo ponderauit? Quis appendit tribus digitis mollẽ terræ? Hoc facit uerbũ,ꝙ quod facta ſunt oĩa . Manus eius per quã cuncta creanr̃,formantur,ſeu diſtinguntur,& ornantur, tribus digitis leuat, & ſuſpẽdit terrã ſcilicet eccleſiaſticã hierarchiã quãcreat,diſtinguit,ornat. Hæc manus metit̃ aquas,& oĩa tenet in manu, ſicut in pugillo res tenetur . Hæc eſt manus uerbi æterni,hoc teſtimoniũ tranſcendit nos.Vñ aĩalia uolatila demittebant alas ſuas, cũ fieret uox ſup firmamẽtũ. Qũo nos audiemus tonitruũ, ſi ſermonis eius ſcintillã uix appræhẽdimus? Condeſcendit aũt nobis, quia ſe exprimit per uerbum incarnatũ,& ſcd'm teſtimoniũ Ioannis . Qui de terra eſt,de terra loquitur:qui de cœlo uenit,ſuper oẽs eſt.Teſtimoniũ Chriſti,maius teſtimonio Ioannis fuit,quia non alio ſupponente loquitur, quia aĩa eius oĩa uidit , & q de cœlo eſt, cœleſtia narrare põt.Vñ dixit Nicodemo.Si terrena dixi uobis,& non creditis, qũo ſi dixero uobis cœleſtia,credetis? Huic filio pr̃ teſtatur in uoce,ſpũſanctus in columbe ſpẽ,ut teſtimoniũ eius ſitſolidiſimũ,quia pr̃ quod dedit mihi,maius eſt oĩbus his. Huius aũt fidei Chr̃s eſt fundamentũ, & nemo põt aliud fundamentũ ponere , ꝓter id qd̃ poſitũ eſt Chr̃us Ieſus.Ille eſt lapis angularis, de quo facit Iſa.& Petrus mentionem.Ecce ponam in fundamentis Syon lapidẽ angularẽ , probatũ, ſpecioſum.Et Apoſtolus.Superædificti ſupra fundamentũ Appſtolorũ.i. ſupra Chr̃m . Tertia firmitas eſt ex teſtimonio ueritatis expreſſę per uerbũ inſpiratũ , & hoc fuit in oĩbus prophetis. Et nos audiuimus hoc uerbũ, quo ſpũſanctus teſtificatur,qñ Chriſtus eſt ueritas. Aliqui uiderũt eum in carne.Vnde dicitur in Luca.Beati oculi, qui uident,quæ uos uidetis.Dico uobis,ꝙ multi Reges,& Prophetæ uoluerũt uidere,quæ uos uidetis,& nõ uiderunt. Radiauit aũt ſpũſanctus in cordibus

Fides eſt altiſſima, & certiſſima.

1.Ioan.5.

Pſal.32.

Pſal.118.

Iſa.40.

Iob.26.

Ioan.3.

Ibidem.3

Ibi.1.

1.Cor.3.

Iſa.28.& 1.Pet.2.

Ephe.2.

Luc.10.

Hębre.1. cordibus oĩum prædicatorũ ad oẽm ueritatem, prædicandã,& ſcribendã,dicente Apoſtolo.Multipharie multiſq; modis olim Deus loquens patribus, & poſtea dr̃. Si.n. qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt, &c.& ſequit̃,qui cum initiũ accepiſſet enarrari per Deũ , concedente Deo in ſignis.Et exẽplificat̃ hic triplex firmitas fidei.Prima,ut expreſſa per uerbũ increatũ,ibi multipharię,& q cũ ſit ſplendor gloriæ. Secundò,ut ꝓ uerbũ incarnatũ,ibi purgationẽ peccatorum faciẽs. Tertiò,ut per uerbũ inſpiratũ,qui cũ initium accepiſſet enarrari per Deũ . Hic ſpirituſſanctus in mentibus electorũ facit ſcripturas , & dat firmitatẽ fidei Chriſtianæ. Et, q̃a ſpẽaliter in Apoſtolis, ideo dicu nr̃ 12 . fundamenta ciuitatis . Vidi ciuitatẽ de cœlo.&c.& dicitur, ꝙ in fundamẽto. 12.noĩa Apoſtolorũ fuerunt ſcripta. Non tm̃ aũt teſtimoniũ Apoſtolorũ, ſed uaria teſtimonia ſpirituſſancti in multis, in quibus ſunt 12.rõnes firmitatis fidei, quæ ſunt 12.fundamenta,per concurſum diuerſorũ teſtimoniorũ ſpirituſſancti fidẽ formauit in concuſsã licet uexata fuerit hæc firmitas,in principio eccleſiæ, ubi cruciabantur martyres ab idolatris.Similiter fuit uexata ĩ medio tẽpore diuerſis hæreſibus, uexabit maxime i fine eccleſiæ per tormẽta, per argumẽta,per miracula.Vñ ue prægnantibus in his diebus,hoc eſt, ue teneribus in fide.Oportet ergo,ꝙ fides firmet̃ per uerbũ inſpiratum.Conſurgit aũte hęc firmitas ex quatuor ,quaſi ex quatuor lateribus ciuitatis,ex teſtificantiũ notitia certa, ex teſtificãtiũ fama præclara, ex teſtificantiũ concordia plena, & ex teſtificantiũ ſnĩa firma . Quia ſi ſit notitia certa, non ſit aũt fama bona, non credimus ſibi, ſed qñ bonus eſt homo, ſcitur , ꝙ ueritatẽ dicit, & ſi habet certã notitiam,& famã claram,ſed ſibi multi contradicunt, adhuc põt eſſe dubitatio. Si aũt hæc tria habeat,& notitiã,& famã,& concordiã, & tñ nõ habet ſnĩam firmam , dubitatio eſſe põt. De notitia certa dr̃. Scio hoĩem raptum uſq;ad tertium cœlũ,& audi. arch.hoc eſt, certa notitia, per aſcenſum uſq; ad tertium cœlum, & iterum per deſcenſum uſq; ad tertiũ cœlum,& ꝓ illuſtrationes oĩum cœlorũ Vnde in Eccle. dicit.

Apoc.21.

2 cor.12.

Eccle.24.

Ego feci, ut oriet̃ in cœlis lumen indeficiens.i.in cœleſtibus uiris lumen fidei firmum . Per triplex cœlum,triplex uiſio intelligit̃,nẽpe,intellectualis pura,intellectualis adiuncta cum uiſione imaginaria,& intellectualiscũ uiſione corpali manifeſta.Prima inuenit̃ in mentibus Angelicis.Scd'a in mentibus propheticis.Tertia in mẽtibus Apoſtolicis. Harum uiſionũ concurſu eſt certitudo ſcripturæ. Viſio intellectualis pura in mentibus Angelicis eſt in legiſlatore. Lex enim per Angelos ordinata eſt. Angeli eam dederunt , Angeli eam ſcripſerunt, qui purã ueritatem uidebant in luce æterna.Ad hanc uiſionem fuit Moſes ſubleuatus ultra oẽs ꝓpheras,quia ſcriptum eſt.Si fuerit inter uos ꝓpheta Dñi , in uiſione apparebo ei, uel per ſomnium loquar ad illum . At nõ talis ſeruus meus Moſes,palã, & nõ per ænigmata Deum uidet,& ore ad os loquor ei.Et in ſignum huius ieiunauit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Qui etiã uidit Angelum, qui in rubo apparuit ei.Et exponit btus Stephanus,ga non fuit ibi Dñs,niſi per ſubiectã creaturam,ſed Angelus fuit . Secunda certitudo fuit in mentibus ꝓpheticis,habentes firmiorẽ ꝓpheticum ſermonẽ,cui benefacitis,attendentes quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies illuceſcat , & lucifer oriat̃ in cordibus ueſtris.Hoc primum intelligẽtes, ꝙ oĩs ꝓphetia ſcripturæ propria interpretatione nõ fit . Non.n.uoluntate humana allata eſt aliqñ ꝓphetia ſed ſpiritu ſancto inſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines.Viſiones.n.prophetarũ fuerunt imaginariæ, ut Iſaiæ, Danielis. Tertia eſt certitudo ex uiſione intellectuali iuncta cũ corporali . Hæc fuit in mentibus Apoſtolicis dicẽte Ioan.Quod fuit ab initio,quod uidimus, & manus nræ cõtrectauerũt de uerbo uitæ,& nõ aliud, q̃ quod uidimus, annunciamus uobis Vñ Thomas tangere noluit. Quia uidiſti me Thoma credidiſti, & alibi. Qui uidit, teſtimonium perhibuit . Et in actibus, ꝓcepit nobis teſtificari. Et btã uirgo Maria doctrix Apoſtolorũ, & Euãgeliſtarũ contrectauit hoc uerbum in utero,& in ſinu . Hæ tres uiſiones ſiue certitudines concurrentes,Angelicæ, ꝓpheticæ, Apoſtolicæ, dant certitudinem fidei,& ſcripturæ,Has tres Paulus habuit,cñ Chriſtum corporaliter uidit.Nouiſsimè inquit tanquam abortiuo uiſus eſt,& mihi. Qui etiam ad ſupremam uiſionem fuit ſublimatus, tandẽ ad intellectualem . Bene ergo dictum eſt. Ego feci in cœlis,ut oriretur lumen indeficiens. Scd'a firmitas eſt ex teſtificantiũ fama ꝓclara.

Triplex viſio ſiue certitudo myſteriorumfidei.

Gal.3.

Num.12.

Exo.3.

Act.7.

2.Viſio.

2.Pet.1.

3.Viſio.

1.Ioan.1.

Ioan.20.

Ioan.19.

Act.10.

1.Cor.13.

Eccl.24.

Hæc in tribus conſiſtit.

Teſtitiũ ſcript.ſacræ ꝓclara merita & fama.

In pręclaritate meritorũ,miraculorũ,& martyriorũ, ꝓclaritas meritorũ fuit in Patriarchis. Vñ.Laudemus uiros glorioſos.Patriarchæ miracula nõ fecerunt , ſed famoſi fuerunt in meritis. Hi fuerũt initiũ ſcripturæ, qæ̃ agit de apparitionibus illis factis.Præclaritas meritorũ , & miraculorũ fuit in legiſlatore.Vide magna miracula, in flagellatione Aegypti,in tranſitu maris,in deſerto,ut per,qui quadraginta annos non ſunt attrita calciamenta, nec ueſtimẽta,manna de cœlo pluit illis,uide Ioſuæ,qui ſolem fecit ſtare,qui aquas diuiſit ĩ ingreſſu terræ ꝓmiſsionis,& aquæ reuerſę ſunt in ſuam originẽ.Adiunge his Eliã,& Eliſeus. Qui Elias cœlum claudebat,pluuiã dabat,cibũ augmentabat, qui in curru i gneo aſcẽdit cœlum.Vñ.Eliſeũ,qui uiuens,mortuũ ſuſcitauit, qui mortuus, ẽt mortuũ ſuſcitauit,qui hoĩes cupiebat añ legẽ, ergo,& poſt legẽ.Et in datione legis facta ſunt miracula, & nõ niſi in hoc populo.Ex quo ſequitur,quòd iſti uiri amantiſsimi,& chari Deo, fuerunt in ueritate fundati . Hæc eſt ergo certitudo fidei . Tertia præclaritas eſt miraculorũ, & matryriorum.Et hæc certitudo ueritatis apparet,qñ hõ unlt mori ꝙ ueritate , quã prædicat,

Ecclę.24.

Universidad de Deusto Biblioteca

Act.7. prædicat,ut Isa.& alij,pphetę. Quē ,pphetarum
nō psecuti sunt pres ur i?si dicant hæretici,quod
ipsi pro ueritate moriunt,& hūt merita,tertium
tū, nō hūt miracula .s. Nunq̄ auditū est,ꝙ hære-
ticus,uel aū,uel post mortē faceret miracula. De
Psal.8. istis cœlis legit. Qm̄ uidebo cœlos tuos o.d.tuo-
rum.s.uiros cœlestes,in quibus uidemus hāc tri-
plicē claritatem,quæ sunt opera digitorū Dei.In
Exo.8. isto digito tertio miraculi.s.deficiunt magi Pha-
raonis. Tertia firmitas fidei est ex testificantiū
Testificātium fidē cōcordia cōcordia plena,quæ est in tribus, in eloquijs scri-
pturarū, in decretis consiliorum, in documentis
Psal.103. sanctorum. De primò legit.De medio petrarū
dabūt uoces,hoc est de medio duorū Cherubin,
de quibus loquebatur Dn̄s,siue de quorū medio,
scilicet de medio duorū testamentorū,Isa.dicit.
Isa.7. Ecce uirgo concipiet. Alius dixit. Morieť Chr̄s,
Dan.9. & Euangelista, occiditur. Quicquid ergo dictū
est per ,pphetas , impletum est per Chr̄m, & Isa.
Isa.19. dicit. Ascēdet Dn̄s super nubem leuem, & ingre-
dieť Aegyptum, & mouebunť simulachra,hoc fa
ctū est p Christū. Nunq̄ inuentus est aliquis pro-
pheta,uel philosophus,qui idolatriam potuit re-
mouere , quod tn̄ Christus fecit per Apostolos,
ubiq;terrarū.Hi uero testes sunt scripturę,pphe-
tæ,& Apostoli.Nec pōt dici,ꝙ Apostoli subordi-
nauerunt ,pphetas,ut sic dicerent,sicut euenit in
Chro.Si.n.eodem tēpore fuissent,posset hr̄i suspi
cio,sed illi pcesserunt.Veritas ergo ista est infalli-
bilis. Si.n.contingens dicať firmiter esse futurū,
& cognoscatur certitudinaliter, imposibile est,
ꝙ uideatur aliter,nisi in ueritate certa.Verus er-
go testamentum,& nouū in magna cōsonantia,&
harmonia cōueniūt,& sunt sicut 24.seniores cir-
ca thronū Christi , ut nulla sit dubitatio. Sc̄da
firmitas est in decretis conciliorū, qa illa,quæ in
dubium ueniebant, ibi confirmata sunt . Arrius
dicebat,ꝙ pater maior erat filio,sc̄dm essentiam,
& per hoc nitebatur ōndere,non esse filiū æqualē
In Concilio Niceno ītersuit btūs Nicolaus Pr̄i.Et in primo cōcilio,ubi fuerūt uiri sc̄tissimi.
Btūs Nicolaus fuit ibi,ubi dico fuerūt.318. Ep̄i,
ubi fides cōfirmata est catholica.s.uniuersalis.Et
factum est auctoritate Petri , & aliorū Patrū. Vn̄
quatuor concilia principalia fuerunt , quæ dant
testimonia huic fidei. Tertia est in documentis
Doctorū caterua. doctorū,& sapientū,in mundana sapiā,& diuina,
ut Diony.Greg.Nazāz.Greg.Nisse.Damasc.Basil.
Ansel.Chrysost.Latini similiter,Hilar.Greg.Aug.
Amb.Hiero. Documēta istorū cōcordant,& idē
Iob.38. dicunt,idē sapiunt.De his dicit Iob.Quis enar-
rabit cœlorū rōnem,& concentum cœli qs dor-
mire faciet?Hęc est concordia scripturarum,cō-
Firmitas testium. ciliorum,& doctorū. Quarta rō firmitatis fi-
dei,est ex testificantium sn̄ia firma,quæ firmitas
habetur ex hoc,ꝙ cōsentit rōni,quia rō non pōt
cōtradicere fidei.Iudicium.n.rōnis illustratę est,
ꝙ de Deo summè est sentiendū,& altissimè.Hoc
aūt tripliciter sentiendum de Deo est. Altissimè,
& pijssimè. Altissimè, & uerissimè. Altissimè, &
optimè.Rō ergo dictat,ꝙ de Deo altissimo ē sen
tiendū,altissimè,& pijssimè,ꝙ illa essentia nobi-
lis est nobilissimo modo. Cum.n.forma uniuer-
salis nobilior sit particulari,quia in multis. Par-
ticularis aūt nobilior uniuersali,quia particula-
ris in uno non numerata,sed uniuersalis in mul-
tis est numerata,ergo essentia diuina habere de-
bet,quod nobilitatis est in creatura,ut sit una in
multis non numerata. Sentiendū est ēt pijssimè,
ꝙ illa essentia est origo oīum creaturarū, creans
oēs res,& ꝙ imediatè ab ipsa oēs res procedunt.
Nisi tu sentias,ꝙ totalitas rei ab ipsa ,pcedit,nō
sentis de Deo pijssimè.Plato commēdauit aīam
suam factori : Sed Petrus cōmendauit aīam suā
creatori. Secundò est sentiendū de Deo altis-
simè,& uerissimè, qa ipse est ueritas, oīa guber-
nans,oīa illustrans,oīa rectificans,oīa disponens,
dicēte Dauid.Dn̄s illuminatio mea,& salus mea, Psal.26.
quē timebo?Non ergo gubernatio est attribuen-
da astris. Tertiò sentiendum est de Deo altissi-
mè, & optimè, ꝙ sit optimus, ex quo se summè
diffundit,& diligit. Vnde ,pprio filio non peper-
cit,& donando nobis illū, dedit quicquid sciuit,
quicquid potuit.Oīa(inquit filius)quęcunq; pa- Ioan.16.
ter habet,mea sunt.Dedit aūt pater nobis filium
natum,dedit nobis passum pro nobis, resuscita-
tum ,ppter nos, quia ,ppter nimiam charitatem
qua dilexit , &c. Vnde per uiscera misericordiæ
Dei nr̄i.Intima Dei bonitas facit,ꝙ summè dili-
gat,summè misereatur. Hæc oīa apparebunt in
resurrectione,quia per summam pietatem , qua
oīa creauit, oīa restaurauit per summā ueritatē,
oīa iudicabit,per summā benignitatem oīa glo-
rificabit. Ex hoc sensu nascitur in aīa triplex in-
fluxus ab illa luce,per quā stabilitur aīa in Deum,
primus est robur uirtutis,sc̄ds,est zelus ueritatis, Ex zelo bono in aīa nascit triplex influxus.
tertius excessus amoris . Robur uirtutum est
primus,qa nihil difficile est aīæ habēti fidē incō-
cussam,qa si pōt credere,oīa possibilia sunt cre-
denti , qa paratus est sustinere oīa pp Deum, qa
per fidē , & uirtutē stabilitur. Sc̄ds influxus est
ueritatis zelus,ut hō indignetur contra oē malū,
& afficiatur statim ad oē bonum, dedignetur oē
malum,sicut Elias,qui prophetauerat de Achab,
& Iezabel, quòd comederent ex eis canes dixit
Achab . Nunquid inuenisti me inimicum tibi? 3.Re.21.
Rn̄dit Elias. Inueni,qa uenundatus es,ut faceres
malum in conspectu Dei,quasi diceret,quicunq;
est contrarius Deo,est contrarius mihi. Tertius
influxus est incessus amoris,qn̄ anima in uitupe-
rijs,& tribulationibus,semper sentit iucunditatē
amoris,hoc maximè est,qn̄ ardens sentit,ꝙ Dn̄s
facit gustare panē Angelorū.Et hūc reputant oēs
stultum,& ipse reputat oēs stultos, & sc̄dm ueri-
tatem sunt.Et hoc est summū fidei,& apex, ut p
experientiā inebrietur,& iam nil curet de mun-
do. Hæc.n.defendet tempore Antichristi. Vnde 2.The.2
mittet illis Deus operationē erroris. De apice
fidei , quæ amor est , Apostolus dicit . Quis nos Ro.m.8.
separabit à charitate Christi? usq; huc, qui erat
ī Chro Iesu,& alibi.In charitate radicati,& fun- Ephe.3.
dati

dati hoc firmamentum cœli. Vn̄ Psalmista dicit.
Psal.88. Confitebuntur cœli mirabilia tua.s. aīæ mirabi-
lia,quæ in se sentiunt. Hæ.n.experientiæ, faciunt
fidem stabilissimā. Quādo ergo homo sentit de
altissimo pijssime,uerissime,& optime,tunc cœ-
lo,& excessu amoris rapitur aīa ad tertium cœ-
lum,& si nō ita excellenter,ut Paulus,& tunc do-
mus fundatur supra firmam Petram.

Sermo Decimus. De fidei speciositate, qua cœlo comparatur.

Gen.1. VOcauit Deus firmamentum cœlum , &c.
De altitudine fidei,& eius firmitate dictū
est. Nunc de speciositate dicendum. Di-
citur enim cœlum, quasi cœlatum , id est , scul-
ptum luminibus. Quomodo speciosa sit hæc fi-
Gen.15. des dicitur in Gene. Suspice cœlum , & numera
stellas , si potes , sic erit semen tuum . Pollicita-
tio seminis carnalis facta est ad Abraam , quia
sic erit semē tuum,pollicitatio similitir seminis
spiritualis ei facta est,eo ꝙ Pater multarum gen-
tium per fidē futurus erat . Caro Abraā genera-
uit semē,& multiplicatum est multiformiter eius
gn̄atio spiritualis fuit, & generauit spiritualiter
mente fœcundata pullulationes speculationum
orientiū ex fide,transcendētes claritatē, syderū.
Apoc.21. Vnde. Sustulit me in spiritu in montē magnum
& altum, & uidi Hierusalē descēdentē. Et ꝙ ha-
bebat duodecim portas , & super quālibet por-
tam margarita una, & portæ ex singulis marga-
ritis.Hæ speculationes fidei, comparantur syde-
ribus, & comparātur duodecim margaritis. Li-
cet.n.sint stellæ illæ innumerabiles , tn̄ sunt duo-
decim signa,p quæ Sol currit. Ista duodecim si-
gna nihil aliud sunt,nisi, ꝙ stellæ sc̄dm uarias fi-
guras,& uarietatē luminū hn̄t diuersas īfluētias,
& sol illis coniunctus, tēporibus uarijs, secundū
diuersas influētias,hēt uitā ministrare in mūdo.
Hæ aūt (ut dictū est) oriētes speculationes ex fi-
de comparantur claritati margaritarū , qa sunt
fulgidæ,unificæ,iucundæ, ad modum margari-
tæ, quæ habet fulgorē, siue fulget , confortat per
efficaciā,cor iucundat. Sc̄dm hoc igit ingrediū-
tur ad contemplationem, nec potest ad uisiones
Apocalypsis homo nudus accedere , nisi intelli-
gat ista.Cum igitur sit alia claritas,solis, alia stel
larum, nos sublimati per fidē transformamur à
claritate in claritatem , & hoc reuelata facie, ut
similes simus duodecī stellis, & duodecim mar-
garitis.Duodecī speculationes sunt,quas hēmus
ex fide.Credere Deū primū,Deū trinū,& unū,&
exemplar rerum,ut creantem mundū,ut formā-
tem aīam,dantem spiritū, Deū carni unitū,Deū
crucifixum,medelam mentium,uitale pabulum,
Credibilium difficilia. ultorem scelerū, præmium æternū. Nota etiā, ꝙ
quædā sunt credibilia , siue intelligibilia per rō-
nem , ut Abraā genuit Isaac , siue facta particu-
laria,quædā autem credibilia , non sunt intelli-
Sufficientia credi- gibilia, & qn̄ intelliguntur rōnes solidas habent.
Ad sufficientiam horum duodecim,Nota,ꝙ cla-
ritas fidei speculāda est,ut ueritatis p̄existentis , biliū duodecim ,pbatur.
ut ueritatis efficientis,ut ueritatis reficientis, ut
ueritatis perficientis. Vt ueritatis pręexisten-
tis,tripliciter,uel quantū ad essentiā, uel quantū
ad excellentiā,uel quantū ad refulgentiam. Esse
enim Dei, primum est,quod uenit in mente. Vn̄
dr̄ Mosi quærenti,quod nomen Dei esset. Rn̄dit. Exod.3.
Ego sum,qui sum.Et in hoc comprehēdit,quic-
quid est siue bonum,siue potēs. Sc̄do quātum ad
excellentiā,ut Deus unus,trinus,& uerus.Tertiò
quantum ad refulgentiam, ut exemplar rerum.
Si aūt cōsideratur,ut claritas efficiēs,hoc est tri-
pliciter,aut inquantū inchoat naturā,siue mun-
dum,illustrat industriā, inspirat gr̄am. Inchoat
naturam, siue mundū , quod non solū est credi-
bile,sed ēt intelligibile,ut illustrat industriam,&
sic format aīam sc̄dm intellectū humanū,& An-
gelicum,& sic Deus est obiectum intellectus , &
hinc est , ꝙ habet rōnem perpetui, quantum ad
imaginē creationis, reparationis, similitudinis,
quia imago est essentialis dependētia,& relatio,
Vt inspirat gr̄am hic est consummatio,& hoc est
credibile, & intelligibile . Voluntas.n.non perfi-
cit,nisi per donū spūsancti infusum . Si aūt cla-
ritas ueritatis consideratur,ut reficiens,similiter
triplex claritas refulget in aīa,aut quantū ad hu-
manæ, & Angelicæ reparationis principium, uel
quantum ad pręcium,uel quantum ad effectum.
Primum est speculari Deum carni unitum,quod
est credibile,& intelligibile, si ut præciū sic cruci
affixum,si ut effectus,sic Deus medicina est aīæ.
Est ergo principium nr̄æ creationis , reparatio-
nis,præmiationis.Si ut cōfirmans, siue perficiēs,
sic tripliciter,ut uitale pabulū Ecclesiæ militan-
tis,& triumphantis,ut ultorē scelerum, ut finale
præmium. Oportet Deum esse p̄mium , ergo est
credibile,& intelligibile,& hoc sc̄dm influentiā,
sc̄dm legem iustitiæ,clementiæ, & cōcordiæ.Se-
cundum primum,vt uirtus,sc̄dm secundū ut ue-
ritas,sc̄dm tertiū,ut influentia. Hæ sunt 12.por-
tæ,de quibus dicit Psalmista. Aperite mihi por- Psal.117.
tas iustitiæ. Iusti intrabunt in eam , quia iustus
ex fide uiuit . Primum speculabile circa Deum Primum nomen Dei est eē
est,ꝙ primum nomen Dei est esse,quod manife-
stissimum,& perfectissimum,ideo nihil manife-
stius,nihil perfectius,quia quicquid de Deo di-
citur, reducitur ad esse, hoc est propriè propriū
nomen Dei.Deus non dixisset Mosi,siue latori le
gis.Ego sum,qui sum, nisi esset primum , postea
dixit,Deus Abraam,Deus Isaac, Deus Iacob,in Exo.3.
quo mysterium Trinitatis expræssit. Tertiò di-
xit,qui fecit os hōis ,& linguam,in quo explica-
uit,se esse exēplar.Deum esse primū, manifestis-
simum est,quia ex omni ,ppositione sequitur esse
Deū,etiam si Deus non est,Deus est,quia oīs ,p-
positio infert se affirmatiuam,uel negatiuā, ut si
fortes non currit,uerum est,fortem non currere.
Consideratur etiā hæc ueritas quasi in speculo
quodā,quod confortat,& dat uisum.Oīs.n.crea-
tura cōcurrit ad hoc speculū faciendum, & iun-
gitur

gitur in hoc ſpeculo, ſecũdm uiã ordinis,originis, cõpletionis. Primò tripliciter,ſecũdm rõnem poſterioris ad prius,in inferioris ad ſuperius,& tẽporis ad æuu, & æui ad æternitatẽ. Manifeſtũ.n. eſt,ſi eſt poſterius, eſt prius, ergo & primũ, ergo in iſto ordine per poſteriora ad priora, & ad primum peruenit. Oĩa.n.uel ſunt poſteriora,uel media,uel prima. Scd̃ò eſt ordo inferioris ad ſuperius, & ſuperioris ad ſummũ, quę hñt eſſentialẽ ordinem,& dependentiam,ſecũdm ordinẽ naturę: Et non dicitur hic ſuperius, & inferius ſecũdm lineã prædicamentalẽ, ſed ſecũdm magis nobile, & minus. Tertiò eſt ordo tẽporis ad æuum, & ęui ad æternitatẽ,qa ſi eſt aliquid ꝓpter aliud creatum,& illud creatũ erit,ꝓpter increatum,& increatũ erit ꝓpter ſe,ut ſi eſt res tẽporalis, ꝓpter aiam,& aia propter Deũ,neceſſario ergo Deus ꝑ ſe eſt,ſecũdm ordinẽ, ergo cauſalitatis, dignitatis, finis,oĩa declarãt eſſe primũ,& ultimum in rõne ꝓducendi,ſed ultimum in rõne faciendi,hoc ergo ſecũdm rationem ordinis. Alio modo creatura dicit Deũ eſſe ſecũdm rõnem originis, ut ſi eſt ens creatum, eſt ens increatũ, & ſi eſt ens per participationem,eſt ens per eſſentiã. Si eſt ens per cõpoſitionẽ, eſt ens per ſimplicitatẽ. Et ſi eſt ens ꝑ multiformitatem, eſt ens per uniformitatẽ, uel identitatẽ. Primò dicendum, ꝙ oẽ creatum ponit cãm,& uniuerſitas cauſatorũ ponit cãm primam uniuerſalẽ. Tunc quæro de cauſa illa, aut eſt creata,aut nõ,ſi ſic,ẽ abire ĩ infinitũ, ſi nõ,hẽo ꝓpoſitũ. Itẽ ens per participationẽ ab eo habet eſſe,quod eſt ens per eſſentiã,qa fluit ab eo. Similiter omne cõpoſitũ eſt à componentibus, ſimiliter,& parteſcũ ſint dependentes,ſunt ab aliquo ſimpliciſsimo abſoluto,ſimiliter de multiformitate,ſi.n.eſt ens per multiformitatẽ,eſt ens ꝑ uniformitatẽ,ut in numeris, qa neceſſe eſt deuenire ad unitatẽ. Hoc ergo rõne originis. Tertiò modo rõne cõpletionis,ſi eſt eſſe potẽtiale,eſt eſſe actuale. ſi eſt eſſe mutabile,eſt eſſe ĩmutabile. Si eſt eſſe ſecũdm qd,eſt eſſe ſimiliter. Si eſt eſſe depẽdens, eſt eſſe abſolutum. Si eſt eſſe in genere, eſt eſſe extra genus. Ens aũt potentiale uenit ex actuali eſſe neceſſario in diuerſũ, ſed in eodẽ eſſe potentiale præcedit eſſe actuale. Similiter mutabile,eſt fluens ab ĩmutabili fixo. Similiter creatura eſſentialiter dependẽs à primò, & materia,& forma, & etiã accidens magis dependent à Deo, quã à ſuo ſubiecto,qa Deus poteſt facere,ut ſit ſine ſubiecto,ut in ſacrõ altaris,ſed nõ,ꝙ non depẽdeat ab eo. Similiter ſi eſt ens ſecũdm quid,erit ens ſimpliciter. In his quæ nata ſunt eſſe ſimpliciter,ut ſi eſt ſapiẽs ſecũdm quid,eſt ſapiẽs ſimpliciter. Similiter,ut remoueaẽ inſtantia. Eſt albus dẽtes, ergo eſt albus ſimpliciter. Si eſt ens in genere, eſt ens extra genus. Ens.n.in genere habet dr̃as coarctãtes, & tale nõ habet poſſe eſſe, & agere uniuerſaliter. Vñ Deus eſt ens extra genus,& ſupra genus. Hæ igiẽ ſpeculationes ordinis, originis,& cõpletionis,dicunt ad illud eſſe primũ,quod repreſentãt oẽs creaturæ. Hoc.n. nomen ſcriptum eſt in oibus rebus. Et ſunt hę condõnes entis,ſuꝑ quas fundanẽ certiſsimẽ illationes. Vñ dixit autor lib. de cauſis,prima rerũ creatarũ oium eſt eſſe, ſed ergo dico, prima rerũ itelligẽtiarũ ẽ eſſe primũ.

Creatura ut creatura clamat Deũ eſſe.

Nomen Dei ſin[illegible] ptum in oibus [illegible] bus.

Sermo Vndecimus. Qualiter Trinitas ſpeculum eſt pulcherrimum.

NOs aũt reuelata facie gloriã Dñi ſpeculãtes,&c. Dictum eſt de ſcd̃a uiſione.ſ.intelligentię per fidẽ eleuatę, quæ intelligit per cœlum uel firmamentũ,quod eſt altum,firmum, ſpecioſũ. Dictum eſt de duobus primis,& incæptum de tertiò.ſ.ſpecioſitate, quæ eſt multiformis ſpeculatio fidei. De qua dictum eſt Abrahę hoc eſt credenti. Suſpice cœlũ, & numera ſtellas ſi poteſt. Dictũ eſt à Ioan. Suſtulit me in montẽ, & per duodecim ſigna per quę currit ſol intellectualis in Hemiſpherio noſtræ intelligẽtiæ,& facit dies,& annũ fidei. Et per duodecim portas ex ſingulis margaritis,intelligunẽ 12.ſpeculationes pricipales ad quas alię reducunẽ,& ſecũdm quas alię regulantur,& dirigunẽ. Et illæ ſunt fulgidę,uiuificæ,iucundæ. Prima erat,ſpeculari Deũ eſſe primum. Scd̃a Deum eſſe trinũ,& unũ. Circa has procedunt ſancti,& doctores,ſed ſancti per uiam ſpeculationis, doctores per uiã inueſtigationis. Dictũ eſt ergo de primò ſpeculo.ſ. ꝙ eſſe eſt nomen Dei manifeſtiſsimum, & pfectiſsimum, qa oĩa quæ ſunt Dei comprehenduntur in hoc noie. Ego ſum,qui ſum. Hoc nomen Dei,eſt ꝓpriẽ ꝓprium,de quo dictũ eſt, qm̃ res oẽs repræſentant ipſum per uiam originis. Hoc ſpeculum cõponitur ex oibus creaturis, ut patuit. Hoc nomen in anima ſcriptũ,illuſtrat eam. Aug.n.ſic explanat. Nos aut reuelata facie gloriam Dñi ſpeculãtes, non à ꝓpe,ſed de longe.ſ.à ſpeculo, ſed hoc ſpeculum eſt cum ænigmate adhuc, qa ſi uideretur ſine ænigmate, eſſet homo beatus. Hoc ſpeculũ format Aug.qui nolẽs oſtẽdere unitatẽ et trinitatem Dei.dicit ſic. Neque.n.diuinorum librorũ auctoritas tantũmodo prędicat, eſſe Deũ uerũ, ſed oĩs quæ nos circunſtat, ad quã nos etiã pertinemus,uniuerſa rerũ natura proclamat, ſe hr̃e præſtantiſsimum conditorẽ, qui nobis mentem rõnemq; dedit, qua uiuentibus non uiuentibus, ſenſu prædita nõ ſentientibus, intelligentia non intelligentibus,ĩmortalia mortalibus,impotentia potentibus, iniuſtis iuſta, ſpecioſa deformibus, bona malis, incorruptibilia corruptibilibus,beata miſeris,præferenda uideamus. Et per hoc quoniam rebus creatis creatorem ſine dubitatione præponimus, oportet ut eum,& ſummẽ uiuere, & cuncta ſentire, atq; intelligere, & mori,& corrumpi,mutariq; non poſſe, nec corpus eſſe,ſed ſpiritum omnipotentiſsimũ, & ſpecioſiſsimum, & optimum, ueriſsimumq; fateamur. Duodecim ponit conditiones,æternus,immortalis,incorruptibilis,immutabilis,ecce quatuor. Item uiuus, ſapiens, potens, ſpecioſus,&

2. Cor.

Epilogus dictorum.

Gen. 15.

Apoca.

15. lib. de Trini.

12. conditiões Dei iuxta Auguſtinũ.

ecce

ecce quatuor. Item iuſtus,bonus,beatus, ſanctus ſpiritus,ecce quatuor. De primo quaternario accipiatur vnum nomen, ſcilicet æternus, quod alia tria comprehendit,quia ſi eſt æternus, eoipſo eſt immortalis, & ſi immortalis, eoipſo incorruptibilis, & ſi incorruptibilis, eoipſo immutabilis. De ſecundo quaternario accipiatur ſapiens, ergo viuus, ſi viuus ergo potens, ſi potens, ergo ſpecioſus, quia ſapientia eſt forma pulcherrima. Vnde ſapiens dicit. Amator factus ſum formæ illius. De tertio quaternario accipiatur illud nomen beatus, quod cõprehendit alia tria, quia ſi beatus,ergo bonus,ergo iuſtus,ergo ſanctus ſpiritus. In his ergo tribus,ſcilicet æternitate, ſapiã, & beatitudine, vna relucet trinitas, æternitas Patri, ſapientia Filio,beatitudo Spirituiſancto. Adhuc etiã redigit ad vnum hæc tria,& accipit ſapientiam, & oſtendit trinitatem, quia neceſſe eſt,ſi eſt ſapientia, vt ſit mens,quę cognoſcat ſe,& diligat ſe,& alia. Nec tamen intelligendum,ꝙ ita ſit Pater mens, ꝙ filius non ſit, immo eſt inſania, immo quia Pater mens, Filius eſt mens, Spirituſſanctus eſt mens. Item Filius notitia,Pater notitia,Spirituſſanctus notitia,& ſic de alijs. Hoc autem anima non eſt, quia mens nõ eſt notitia. Sapientia ergo in cognitione eſt, vbi ergo eſt cognitio, neceſſe eſt, vt ſit emanatio,ſiue generatio verbi:ex qua generatione ſequitur productio amoris nectentis. Et ſi producens,eſt Pater,verbum,eſt Filius,nexus Spirituſſanctus,in quibus eſt trinitas vere diſtincta, vt in ſapientia, & in mẽte ſi eſt in anima, hoc eſt ex veritate ſapientiæ. Et hoc dicit Anſelmus Monologion. Ex hoc enim ꝙ Summus ſpiritus ſe intelligit,Filius generatur, Spirituſſanctus ſpiratur. Hoc eſt ſpeculum trinitatis: vnde Auguſt. Sed nos cum Ruth colligamus ſpicas ſecundum doctores noſtros. Eſt aũt duplex ſpeculum trinitatis, vnum intellectuale,quod facit intelligere nomina dicta de Deo intellectualia, ſecũdum eſt magis materiale, quod fit ꝑ nomina trãſumptiua. Prima ſpeculatio eſt, ꝙ intelligentia per fidem eleuata, dicit Deum eſſe trinum, & vnum propter quatuor, quæ ſunt in diuino eſſe, ſcilicet propter conditionem perfectionis, propter conditionem productionis, productiuæ diffuſionis, diffuſiuæ dilectionis, & vnũ ſequitur ex altero. Eſt enim ibi ſuprema perfectio ex qua ſic primũ principium habet perfectionem originis,ordinis,indiuiſionis. Eſt aũt origo originãs, perfectior q̃ non originans, & perfectior eſt origo originãs originantẽ, q̃ originans non originãtem. Ergo ſi ibi eſt perfecta origo, neceſſe eſt eſſe Patrem,producentem Filium,originãtem,& Spiritumſanctum originatum. Item à parte ordinis ſic. Vbi eſt perfectus ordo,ibi eſt ratio principij,medij,& vltimi,alioquin inordinatio accideret in diuinis,ſicut ſupra dictum eſt. Oportet ergo per rõnem ordinis,ut ſicut ibi tres perſonę ſunt ex parte indiuiſionis, ſic neceſſe eſt, ibi eſſe indiuiſionem,alioquin reduceretur à perfectione,& ab vnitate. Eſt.n.indiuiſio vnitas. Vnitas autem eſt in principijs,& principiatis,in vniuerſalibus,& particularibus, in voluntate, & natura. Vnitas in principijs eſt ſimplicitatis,in compoſitis, ſiue principiatis totalitatis, ſeu plenitudinis,in vniuerſalibus conformitatis, in particularibus innumeroſitatis, in uoluntate unanimitatis,in natura inſeparabilitatis. Vnitas ſimplicitatis in principijs eſt defectiua, quia licet quodlibet principiũ ſit ſimplex, non tñ de ſe ſufficiẽs eſt ad aliud producendum, ſine alio principio.
Itẽ unitas totalitatis,ſiue plenitudinis in principiatis deficit, quia non eſt ex ſe, nec ſimplex.
Item unitas in uniuerſalibus deficit, ſcilicet conformitatis,qa numeraẽ cũ alia. Et licet eſſentia uniuerſalis ſit in pluribus,numeraẽ tñ in illis.
Item unitas in indiuiduis deficit, qa cũ materia numeratur forma. Item unitas uoluntatis deficit, qa non ita cõiungunẽ animi,qn ſeparari pñt per diſcordiã. Item unitas inſeparabilitatis in natura in Deo ponẽda eſt. Itẽ in primo eſſe,eſt ratio pfectæ ꝓductionis,& productio ſimilis,& diſsimilis,æqualis,& inæqualis, conſubſtantialis,& eſſentialiẽ differentis. De neceſsitate ſi eſt productio diſsimilis,præintelligiẽ ꝓductio ſimilis,quod ſic patet. Simile hẽt ſe ad diſsimile, ſicut idem ad diuerſum,ſicut unum ad multa,de neceſsitate tñ idem præcedit diuerſum,& unum multa,ergo productio ſimilis, ꝓductionem diſſimilis. Sed creatura ꝓducitur à primo ineſſe, & eſt diſsimilis,ergo de neceſsitate ꝓduciẽ ſimile, qđ eſt Deus. Item ſecũdm Boethium inęqualitates oriunẽ ab æqualitatibus. Si ergo ꝓducitur à Deo,qđ eſt inæquale,ſcilicet creatura, neceſſario procedit productio æqualis, quod eſt Deus.
Item ſi producitur à Deo eſſentialiter differens,neceſſario producitur ſubſtantialiter idem. Quia autem aliquando extrinſecum eſt intrinſecum,in illis, quæ habent intrinſecũ, & extrinſecum, ut patet, quia uerbum dicentis extrinſecum,præcedit mentis cõceptus intrinſecus,ergo ſimiliter à ſubſtãtia æterna differens nõ manat,niſi producatur ſubſtantialiter idem. Ergo in Deo prius eſt productio ſimilis, æqualis,conſubſtantialis,q̃ diſsimilis, inæqualis,eſſentialiter differentis. Sed qd dices? Nunqd intelligendo primum eſſe unum ſuppoſitum, ut gentiles, adhuc intelligunt ſubſtantiam,uirtutem, & operationem,ergo ſi ita eſt,non intellecta trinitate,vel emanatione,eſt intelligere productionẽ? Reſpõdeo. Intellectus duplex eſt,perfectus,& plenus,& plenẽ reſoluens. Et tali intellectu non eſt intelligere. Secundus eſt ſemiplenus, ſic intelligere ſemiplenẽ poteſt intellectus creatus, ſic ꝙ reſoluat in plura, quæ in Deo ſunt unum, aliter non.
Item tertia ratio ſpeculi eſt, quia in Deo eſt ratio productiuẽ diffuſionis. Sic illud eſſe ſummẽ bonum eſt,ergo ſummẽ diffundit ſe, ſcilicet tripliciter,diffuſione actualiſsima, integerrima,

Sapien. 8.

Trinitatis ſpeculum duplex.

Vnitas multiplex

ultimata uel ultimatissima. Quia actualissima
semper est, semper fuit, semper erit, semper ge-
nuit, semper generat, semper generabit. Hoc non
põt hẽre creatura, ꝙ semper sit, semper fuerit, &
semp̃ futura sit, ergo necesse est, vt emanet æter-
nus. Item integerrima non est hæc diffusio in
creatura, quia Deus non creat totum decorem
exemplaris creaturę. Vnde hoc non dat, nisi ge-
Ioan. 16. nerando filium. Vnde oĩa (inq̃t filius) quæ habet
pater, mea sunt, hoc non dicit aliqua creatura.
Item hæc diffusio est ultimata, ut det p̄ducẽs
quicquid põt. Creatura aũt recipere non potest,
Sicut punctus ad lineam ita creatura ad Creatorem. quicquid Deus dare põt. Vnde sicut punctus ad
lineam nihil addit, non ẽt mille millia punctorũ.
Sic bonitas creaturæ bonitati Creatoris nihil
addit, quia finitum infinito nihil addit. Ergo ne-
cesse est, ut hæc diffusio sedm totum posse sit ab
aliquo, qđ omni creatura maius cogitari potest,
& etiam ipsa creatura maior se cogitari potest.
Sed in Filio productio est, sicut in Patre est. Si
ergo Patre nihil maius cogitari põt, ergo nec Fi
lio. Si Pater ẽt ultimata diffusione non se diffun
deret, perfectus nõ esset. Quarta diffusio est per
rõnem dilectionis, necessario oportet, ꝙ ubi bea
titudo est, ꝙ ibi summa sit dilectio. Est aũt dile-
ctio reflexa, connexiua, charitatiua. Connexiua
dilectio perfectior est, qua alterum diligo, q̃ re-
flexa qua me diligo. Charitatiua aũt perfectior
cæteris est, quæ hẽt dilectum, & condilectum, er-
Dilectio in diuinis go hæc est in diuinis. Hac ergo dilectione Pater
diligit Filium, & est infinitus ardor. Item est ibi
dilectio gratuita, debita, permixta. Item est ibi
dilectio pura, plena, perfecta, ut effluẽs, & efflu-
xa in Filio, ut refluxa in Spũsancto. Ex istis rõni
bus oĩbus fit speculum nobile. Est aũt aliud spe-
culum congregatum ex paruis. Vñ nota, ꝙ licet
tota trinitas sit lumen intelligẽdi uerbum, tamẽ
Generatio æterna repræsentatur ĩ creaturis. naturaliter habet rõnem exprimẽdi. Omnis aũt
creatura clamat gñationem æternã, & hanc ex-
primunt, & repræsentant .xij. gñationes. Est.n.
primus modus per diffusionem, sc̃dus per expres-
sionem, tertius per p̄pagationem. Per diffusionẽ
ut splẽdoris à luce, uel caloris ab igne, ut fluuius
à fonte, vt imbris à nube plena, siue rorida. In
prima diffusione deficit æqualitas, qa splẽdor nõ
ęquaẽ luci. In secunda deficit intimitas, qa calor
non est intimus igni, siue vt informanti, siue ut
originanti, est.n. accidens. In tertia deficit simul-
tas, qa fons diffundit se per partes, non totus in-
simul. In quarta deficit integritas, quia non tota
pluuia excutitur à nube, immo per guttas. Iun-
gas has quatuor conditiones, ad unam diffusio-
nem, quæ sit splendoris, hñtis æqualitatẽ caloris,
habentis intimitatem, & substantialitatẽ riuu-
li, siue fontis hñtis simultatem imbris hñtis inte
gritatẽ. Et sic habes uestigiũ gñationis æternæ.
Heb. 1. Vñ filius aliqñ comparaẽ splendori, dicente Pau.
Exo. 3. Qui cũ sit splendor gloriæ. Aliqñ flãmæ in rubo
Mosi, ubi fuit expressa p̄sona filij. Aliqñ fluuio,
uel fonti, ut Geen. fons ascendebat de terra, &

Gene fluuius ægrediebatur de loco. Aliqñ imbri, & in
Esa.5 Esaia. Qũo descẽdit imber de cœlo, & illic ultra
non reuertitur, sed inebriat eam, & sequitur; sic
erit verbũ qđ egreditur de ore meo, scilicet de
corde p̃ris. Secundus modus est per modum ex-
pressiõis, ut speciei ab obiecto, ut imaginis à si-
gillo, ut sermonis à loquente, ut cogitatus à mẽ-
te, & hic est defectus. In prima deficit rei ueri-
tas, quia species in oculo, uel in aĩa nõ est veritas
rei. In secunda deficit simplicitas, qa imago siue
figura non est in puncto, vel in simplici, sed partes
habet. In tertia vero deficit stabilitas, qa sermo
trãsit, & non manet. In quarta deficit substãtia-
litas, quia conceptus mentis non est substãtia, vel
hypostasis. Auferas hos defectus, & pone expres-
sionem, quæ sit spẽi ab obiecto, hñtis ueritatẽ, ut
imaginis à sigillo, hñtis simplicitatem, ut sermo-
nis à loquente, hñtis stabilitatem, vt conceptus à
mente, hñtis consubstãtialitatem. Et tunc hẽres
alteram partem speculi. De primo dicit Psalm.
Psal.4 Eructauit cor meum uerbum bonum, sequitur.
Speciosus forma præ filijs hoĩum. De secũdo di-
Sapien cit sapiens. Candor est lucis æternæ, & speculum
Col.1 sine macula, & imago bonitatis illius. Et Aposto
lus. Qui est imago visibilis Dei. De tertio, Iob,
Iob.3 Semel loquiẽ Deus, & id ipsum nõ repetit. Vnde
pone in filio, ꝙ semper sit, & non deficit, nec re-
uertit. Quarto pone stabilitatem, conceptus.n.
mentis æternæ est hypostasis conceptus nobilis-
Prouer. simus, mentalis perfectissimus. Vnde in Prouer.
Nondum erant abyssi, & ego iam cõcepta eram.
Aliquando ergo uocaẽ filius species, imago, uer-
bum manens in æternum, conceptus uero nõ in-
hærens, sed substantialis, & hypostasis. Sic ergo
habes quatuor. Tertia generatio est per p̄pa-
gationem, & hoc quadrupliciter, ut germinis à
semine, ut arboris à radice, ut prolis conceptæ à
uentre, uel utero materno, ut filij à patre princi-
piante. In prima generatiõe deficit formositas;
quia in semine est forma confusa, & occulta, sed
non sic filius. In secunda deficit conformitas, li-
cet.n. sit una radix, tamen differt in forma à ra-
mis, licet unam arborem faciat. In tertia defi-
cit actualitas, quia mater est principiũ, & si ali-
quo modo actiuum prolis, potissime tñ passiuũ.
In quarta deficit coęuitas. Aufer ergo hos de-
fectus, & pone primo formositatem. Vnde Esaia.
Esa.4. Erit germen Domini in magnificentia, & gloria,
& fructus terræ sublimis. Scdo pone cõformita-
tem, sic filius est conformis patri, ut lignum uitæ
Prouer. in medio paradisi. Vnde dr̃. Lignũ uitę est his, q̃
apprehenderint eam. Tertio pone actualitatem.
Psal. 10 Vñ Psalmus. Tecum principium in die uirtutis
tuæ in splendoribus sanctorum, &c. Ex utero di-
cit, ubi est ratio fouendi in sinu patris, à quo non
Psal.2 recessit. Quarto pone coæuitatem. Psalmus.
Ego hodie genui te, & hoc in æternitate, hoc est
in meo hodie æterno. Has duodecim conditio-
nes aggrega, & habebis speculum ad contuendũ
exemplar diuinũ, siue uerbũ qđ oĩa repręsentat,
ut splendor

ut splendor p̄cedens à luce cũ perfectione ęqua-
litatis, & sic de alijs. Per has conditiones soluunẽ
oĩa argumenta Arrij, per quę arguit à generatio
Gen. 37. nibus imperfectis. De his 12. dr̃ in. Gen. Vidi per
somnium solẽ, & lunã, & stellas 11. adorare me.
Iste est ille Ioseph pulcherrimus, quem adorant
oẽs, & clamant temporalia per lunã, spiritualia p̄
solem, & undecim stellę generationes creatura-
rum sunt secundũ 11. conditiones deficiente 12.
quæ est in generatione filij Dei, ideo ponunẽ hic
undecim stellæ in numero deficiente à duode-
nario, qui est numerus excrescens, qa respectu il-
lius generationis habent defectum, & inclinant
oĩa ad generationẽ uerbi. Omnia.n. indicant ge-
nerationem uerbi. Vnde quando uidetur splen-
dor à luce transferenda, est mens ad consideran-
dam generationẽ æternam, & sic de alijs. Et ibi
Psal. 91. est magna delectatio dicente Dauid. Delectasti
me Domine in. &c. Dicit ergo nos reuelata fa-
cie gloriam Dñi speculantes. Alio modo sic, &
magis proprie est generatio per diffusionem, ut
splendoris, uel luminis à luce, & ibi est coæuitas,
deficit tamen æqualitas, qa splendor non æquaẽ
luci. Itẽ est diffusio, ut ignis ab igne, ibi est ęqua-
litas, ut patet quando una candela incenditur ab
alia, ꝙ tantũ est lumẽ in una sicut in alia, & quot-
quot accedantur, deficit tñ consubstantialitas.
Itẽ est diffusio riui à fonte, & hæc est cõsubstã-
tialitas, & intimitas, qa eadẽ aqua, q̃ est in fon-
te, est in riuo, sed deficit nobilitatis ortus, quia in
riuo per quosdam meatus, & colationẽ, de aqua
salsa fit dulcis. Item est diffusio imbris à nube, &
ibi est nobilitas ortus, qa habet uirtutes cœli, p̄
quas infundit in imbrẽ nubes, deficit tamen for-
mę decor, qa uidetur nubes cœlum obscurare, &
deturpare. Iunge, quod nobilitatis est, ut coæui-
tatem, æqualitatem consubstãtialitatem, formæ
decorem, & homines unam partem speculi. Item
est generatio per expressionẽ, ut speciei ab obie-
cto, & hic est formæ decor, quod deficiebat in
generatione imbris, & hoc est mirabile quomo-
dõ species gñatur, qa non de materia aeris, quia
cum non dicat essentiã sed modum essendi, suf-
ficit, ut habeat principium originatiuum, me-
dium inter principium materiale, & principium
Quælibet ex naturali fœcũditate producit sui speciem. effectiuum. Vnde Deus dedit uirtutem cuilibet
rei, ut gigneret similitudinem suam ex naturali
fœcunditate. Vnde secũdum, ꝙ obiectum gignit
similitudinem suam, sic repręsentat generationẽ
æternam, secundũ, ꝙ intentio animæ eam oculo
unit, sic represẽtat incarnationem uerbi. Hæc
generatio speciei deficit, quia non est ibi formæ
fixio, sed uario modo habet generari, secundum,
ꝙ patet in speculis, & diuersimode habet repre-
sentare prope, uel longe. Item est generatio per
expressionem, ut figuræ sigillo, & hoc est formę
fixio, quod deficit in præcedenti, deficit tamen
uitæ uigor. Item generatio sermonis à dicente,
ubi est uitæ uigor, qa sermo quandam uim uitæ
secũ habet, ut patet, ꝙ duobus dicentibus eandẽ

ueritatem, unus melius exprimit alio, & impri-
mit. Vnde Hiero. Habet nescio quid latẽtis ener- In p̄logo
giæ uiuę uocis actus, &c. Vnde uerba Christi non Bibliæ.
dubium, quod prolata, & audita de ore eius ma-
ioris uirtutis, & potestatis erant, q̃ scripta. Hic
tamen deficit uitæ mansio, quia sermo transit.
Item est generatio conceptus à mente, & ibi est
uitæ mansio, quia omnes cogitatus in memoria
manent. Sed ibi deficit cõsubstantialis fœcundi-
tatis uirtus, qa ille cogitatus non est consubstã-
tialis uirtus. Hęc quatuor iungantur, scilicet, for-
mæ decor, formæ fixio, uitę uigor, uitæ mansio, &
habes secundam partem speculi. Item est ge-
neratio per propagationẽ, ut germinis à semine,
& hoc est uirtus substantialis, in qua deficit ulti-
mum, similiter deficit uitæ robur. Item est gene-
ratio, ut surculi à radice, & hęc est uitæ robur,
sed deficit uiuax sensus, non enim sentit, uel pro-
ducens p̄ductum, uel productum suam originẽ.
Item est generatio, ut fœtus à uentre, uel utero,
hic est uiuax sensus, sed deficit uirtus actiua, qa
neutrum est actiuum, sed receptaculum potius,
q̃ actiuum. Item est generatio, ut filij à patre, &
ibi sunt omnes dictæ conditiones præter unam,
scilicet lucis, quæ est coęuitas, quæ est ponenda
in generatione filij Dei, & ab illa ultima genera-
tione, scilicet filij à patre denominatur genera-
tio æterna. Et hæc ratificauit Christus cum dixit.
Ite, docete omnes gentes, baptizãtes eos in no-
mine patris, & filij, & spiritussancti, non dixit in Matt. 20.
nomine lucis, & splendoris. Hæ sunt undecim
stellæ adorantes filium pulcherrimum, scilicet
undecim conditiones nobiles, iam dictę, quarũ
duodecima, scilicet coęuitas, est in filio Dei.

Sermo 12. Qualiter Deus exemplar est omnium rerum: & ꝙ scriptura dicitur os Dei.

NOs autem reuelata facie gloriam Domini
speculantes, &c. Dictum est de altitudine
fidei, quia excedit inuestigationem ratio-
nis, ut patet ex duodecim articulis signatis per
duodecim stellas, & p̄ duodecim alas Seraphin.
Dictum est de firmitate eius, designata per duo-
decim fundamenta ciuitatis. Item de speciosi-
tate designata per duodecim portas ciuitatis, &
per duodecim margaritas, quæ sunt speculatio-
nes fidei, & sunt fulgidæ, & uiuificæ, & iucundæ,
quantum ad duas portas orientales, scilicet spe-
culari diuinum esse purissimum, secundo Deum
trinum, & unum. Sequitur de tertia porta, ꝙ sit
exemplar omnium rerum. Supponendum enim 2. Cor. 3.
est per fidem, ꝙ sit conditor omnium rerum, gu- Tertia porta, siue speculatio.
bernator actuum, doctor intellectuũ, iudex me-
ritorum. Et ex hoc intelligitur, ꝙ est causa cau-
sarum, & ars p̄stantissima originãs, dux p̄uidis-
simè gubernans, lux manifestissimè declarãs, uel
repñtans, ius rectissimè p̄mians. Et primũ ondiẽ
sic. Creatura egrediẽ à creatore, sed nõ per natu-
rã, qa alterius naturę est, ergo per artẽ, cũ non sit

Universidad de Deusto
Biblioteca

alius modus emanandi nobilis,q̃ per naturã, uel per artem,siue ex voluntate, & ars illa nõ est extra ipsum; ergo est agens per artem,& volẽs, ergo necesse est,vt habeat rõnes expressimas. Si.n. dat formã huic rei,per quã distinguit ab alia re, vel ꝓprietatẽ per quã distinguit,necesse est,vt habeat formã idealẽ, imo formas ideales. Sic.n.in plurali vocantur à sanctis. Item quia est cã conseruans,est dux gubernans. Præst.n.ad dirigendum oẽs actus, secundum ꝙ gubernabiles sunt, non sicut artifex domum dimittit, sed res cõseruat,& dirigit. Ideo habet apud se normas directissimas. Nec est idem modus,vt creatura manat à creatore secundum formas expressiuas, & secũdum ꝙ à mente diuina emanant regulæ, secundum directionem ẽternarum regularũ. Item quia doctor est,ipse docet infallibiliter, & certificat,sic ꝙ impossibile est aliter se habere, secundum sniam'oium doctorum. Christus est doctor internus, nec scit aliqua veritas, nisi per ipsum, non loquendo sicut nos,sed interius illustrando, & ideo necesse est, ut hẽat clarissimas spẽs apud se,non tñ ab alio accipit. Ipse.n.intimus est oĩ animæ,& suis speciebus clarissimis refulget sup spẽs intellectus nostri tenebrosas,& sic illustrant spẽs illæ obtenebratæ,admixte, obscuritate fantasmatum,ut intellectus intelligat. Si.n.scire, est cognoscere rem aliter impossibile se habere,necessarium est,ut ille solus scire faciat, qui ueritatem nouit,& habet in se ueritatem. Item est ius rectissimæ remunerationis per leges iustissimas. Si ergo iuste præmiat,necesse est, vt habeat leges iustissimas. Loquit ergo scriptura de ipso,vt est exemplar,ut omnis creatura viuit in formis æternis:unde Ioã. Quod factum est,in ipso uita erat. Viuit aũt per cognitionem,& amorẽ, & qui hoc negat,negat prædestinationem æternã. Nam ab ætetno nouit Deus creaturam, & amat eã, quia præparauit eam gloriæ,& gratiæ. Itẽ habet normas directissimas: vnde Apostolus,& Hiere. Dabo leges meas in visceribus corũ, & in corde sup scribam eas. Superscribit enim primò in natura. Secundò in mdustria,seu in progressu. Tertiò in gratia: Quartò in gloria. In quocũq; statu dat normas suas,ergo necesse est,vt in se habeat eas. Item quia est lux illustrans sapientia, est.n.speciosior sole, quia licet sol habeat rõnem radiandi: non tamen species in se descriptas habet, & ideo illud exemplar est pulchrius, quia cum hoc ꝙ lucet,habet species claras. Item est ius per se iudicans:ut in Apocal. Libri aperti sunt,& alius liber apertus est, scilicet liber uitæ, & liber conscientiæ. Per librum uitæ habet anima uiuere,& iudicare, & si liber conscientiæ concordat cum libro uitæ, approbatur, si autem discordat, reprobatur: vnde Psal. Imperfectum meũ uiderũt oculi tui,& in libro tuo oẽs scribenť.i.manifesta buntur, scripti non de nouo scribuntur. In hoc libro scribentur omnes leges æternæ. Deus ergo est exemplar æternum,& hæc est fides,quę credit

Ioan.1.

Hebre.8. Hiere.31.

Apoc.20.

Psal.138.

Deum esse conditorem rerum,&c. Et super hoc fertur speculatio,ut sit ars prẽstantissimæ repręsentans. Hæc autem ars,& est una, & multiplex, quomodo aũt hoc esse potest?videri non potest, nisi veniat illuminatio à montibus ẽternis,& tũc turbabuntur insipientes corde,& stulti. Oportet enim altè sentire de Deo. Est auté multiformis, quia multa repręsentat,& certitudinaliter. Vnde melius uideo me in Deo,q̃ in meipso. Est tamen summè una. Ad hoc notandum, ꝙ causa prima est prima,& immediata,quia prima ideo nihil habet ab alio,sed oĩa ab ea. Et est immediata, qa causa immediata nobilior est mediata, Quia ergo prima,ideo potẽtissima,ergo multa potest. Item quia immediata,ideo est actualissima,quia causa immediata in actu est, etiam actualissima, eo ꝙ immediata, qa actus immediatior q̃ potentia, non autem est actualissima secundum efficientiam, siue secundum actũ extrinsecum,quia non statim facit, quicqd potest, ergo est actualissima secundum actum intrinsecum,qui est dicere. Vnde ab æterno dixit hoc faciendum,& hoc in tempore fit, hæc causa est, quia est vna,& summè simplex,& in eo ꝙ summè simplex,est infinita,quia virtus,vel causa quanto magis unita,& simplex,tanto magis infinita,non quidem distensione molis, sed virtutis. Hæc est lux inaccessibilis, & tamen proxima est animæ, summe etiam plusquàm ipsa sibi est. Est etiam inalligabilis,& tamen summè intima. Hoc autẽ videre non est, nisi hominis suspensi vltra se in alia uisione, & quia uolumus uidere simplici intuitu,quomodo illa ars est una,& tamen multiplex,quia immiscet se fantasia cogitare nõ possumus,quomodo infinita sit,nisi per distensionẽ, & ideo uidere non possumus simplici intuitu,nisi ratiocinando, quia ergo illa ars est causa,sequit, ꝙ in illa arte est repræsentatio causabilium causaliter, quia rationes illæ causæ sunt. Ideo sunt in causante, & hinc est, ꝙ causę sunt contingentium infallibiliter. Quod enim contingens est, infallibiliter repræsentat,exprimit enim modũ, qui accidit infallibiliter in re, quia secundum ꝙ in se,& apud se est, exprimit. Vera enim est cõtingentia à parte rei,ita & infallibilitas ex parte Dei. Item mutabilium immutabiliter, materialium immaterialiter, quia illę rõnes non sunt materiales, possibilium actualiter, partibilium impartitè,quia non est maior ratio mõtis quàm milij,nec etiam in anima nra,accidentiũ substantialiter,sed illæ rationes sunt in Deo, substantia quæ est Deus,corporalium spiritualiter,tpalium sempiternè,distantium indistanter,etiam in aia, dissonantium indissonãter, ut ratio albi, & nigri, deficientium indeficienter, quia quicqd est ibi, uita uiuit. Ad hos splendores exemplares ratio duxit,& fides. Sed ulterius triplex est adiutoriũ ad consurgendũ ad exẽplares rõnes, creaturę.s. sensibilis, creaturæ spũalis, & scripturæ sacralis, q̃ cõtinet mysteria. Quãtũ ad primũ totus mũdus

Perfectissimæ res videntur i Deo quàm in se ipsis.

dus est vmbra via,vestigium, & est liber scriptus forinsecus. In qualibet.n.creatura est refulgentia diuini exemplaris,sed cum tenebra pmixta. Vnde sicut quædã opacitas admixta lumini est via,intãtum est via ducens in exemplar, sicut tu vides,ꝙ radius intrãs per fenestram diuersimodè coloratur, scẽm colores diuersos diuersarum partium vitri,sic radius diuinus in singulis creaturis diuersimodè, & in diuersis proprietatibus refulget. Vnde scriptum est. In vijs suis ostendit se. Item est vestigium sapiæ Dei. Vnde creatura non est nisi quoddam simulachrum sapiæ Dei,& quoddã scuptile. Et ex his oĩbus est quidã liber scriptus foris,qñ ergo aia videt hęc,videtur sibi, ꝙ deberet transire ab vmbra ad lucem, à via ad terminum.à vestigio ad veritatẽ,à libro ad sciẽtiam ueram,quæ est in Deo.Hunc librum legere est altissimorum contemplatiuorum, non naturalium pħorum, quia solũ sciunt naturam rerũ, non vt uestigium. Aliud adiutorium est spũalis creaturæ,quæ est vt lumen,ut speculum, ut imago,ut liber scriptus intus. Oĩs substantia spũalis lumen est. Vñ ps.Signatum est sup nos lumẽ vultus tui dñe. Simul et cum hoc est speculũ, quod recipit oĩa, & repræsentat, & habet naturam luminis,ut iudicet de rebus. Totus etiam mũdus describitur in anima, & ẽt est imago,quia ergo est lumen, & speculum habens rerum imagines, ideò ẽ imago,ex hoc est liber scriptus intus. Vñ ad intimum aĩæ nullus põt intrare, licet sit simplex,hoc aũt est intrare ad potentias, quia scẽm Augusť. Intimum animæ est eius summum, quãto potentia intimior,tanto sublimior. Hæc duo habent magi Pharaonis. Sed tertium adiutoriũ est scripturæ sacramẽtalis. Est aũt oĩs scriptura cor Dei,os Dei, lingua Dei, calamus Dei, liber scriptus foris,& intus:vñ ps.Eructauit cor meum verbum bonũ,dico ego opera mea regi. Lingua mea calamus scribæ uelociter scribentis. Cor Deus,Os Pater,Lingua Filius,Calamus Spiritus-sanctus. Pater enim loquitur per verbũ seu linguam,sed qui complet,& memoriæ commẽdat, est calamus scribæ. Scriptura ergo ẽ os Dei. Vnde Esaia. Ve qui descenditis in Aegyptum, scilicet ad sæculares scientias, & os dñi non interrogastis,scilicet sacram scripturam. Non.n.debet ad scientias alias descendere,vt sciat certitudinem, nisi habeat testimonium in monte, scilicet Christi,Helie,Mosi,hoc est noui testamenti,prophetarum,& legis. Item est lingua: vnde Mel & lac sub lingua eius. Quàm dulcia faucis meis eloquia tua. Hæc lingua cibos saporat. Vnde scriptura comparatur panibus,qui habent saporem,& reficiunt. Item est calamus Dei, & hoc est Spiritus-sanctus,scilicet sicut scribens põt præsentialiter scribere præterita, præsentia, futura. Vnde est liber scriptus foris, quia habet pulchras historias, docet etiam rerum proprietates. Scriptus est intus, quia habet mysteria, & intelligentias diuersas.

Similitudo diuinæ influẽtiæ.

Sapien.3.

Liber foris scriptꝰ

Psal.4.

Substãtia spũalis lumen est.

Scriptura scilicet os Dei,&c.

Psal.44.

Esa.31.

Psal.118.

Sermo.13. De multiplici intelligentia sacræ scripturæ, & de eius theorijs,& figuris. Ac de diuisione intelligentiæ per scripturam eruditæ. Consideratio tertia', & bene notanda.

COngregentur aquæ, quæ sub cœlo sunt, & appareat arida. Factũq; est ita, & vocauit Deus aridã terrã,cõgregationesq; aquarũ appellauit maria,& vidit Deus,ꝙ esset bonum,& ait. Germinet terra herbam virentem,& facientem semen, lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum, cuius semen in semetipso sit super terram,&c. Hæc est visio tertia in relligentiæ per scripturam eruditæ, quæ intelligitur in operæ tertiæ diei. Et sicut in operibus diei est additio secundæ ad primam, & tertiæ ad vtranque,sic ex prima,& secũda visione oritur tertia. Ista visio est nobilior, & maior præcedentibus. Et licet videatur incõueniens adaptatio, & correspondẽtia cum opere tertiæ diei, pro eo ꝙ terra est infimum elementorum, optimè tamen assignatur,quia quicquid cœlum continet in quadam excellentia,terra tenet,& suscipit,vel habet in quadam vmacitate. Vnde suscipit cœli influẽtias,& facit pulcherrimas pullulationes. Consistit autem hęc visio circa tria,scilicet spirituales intelligentias sensuum,siue sensus. Circa sacramentales figuras. Circa multiformes theorias inde elicitas,Ad hæc tria omnis scriptura reducitur. Primæ dantur intelligi per congregationes aquarum,scilicet spũales intelligentię. Secũdæ scilicet sacramẽtales figuræ per pullulationes terræ,ibi. Vidit Deus,ꝙ esset bonum,& ait. Tertiæ scilicet multiformes theoriæ intelligunt per semina, ibi. Cuius semen sit in semetipso, &c. Quis põt scire infinitatem seminum,cum tamẽ in vno sunt siluæ siluarũ, & postea infinita semina,sic ex scripturis elici possunt infinitæ theorię, quas nullus põt comprehendere,nisi solus Deus. Sicut ẽt ex plantis noua semina, sic ex scripturis nouæ theorię,& noui sensus,& ideo scriptura sacra distinguitur. Vnde sicut si una gutta de mari extrahatur, sic sunt oẽs theoriæ, quæ eliciunt, respectu illarum,quæ possunt elici. Primò ergo dicẽdum de intelligentijs spũalibus,& postea de signis,& postea de theorijs,quia signa nil ualent, nisi res intelligant. Sic ergo primo congregauit aquas,deinde produxit arbores,deinde semina. De cõgregatione maris,dicit ps. Cõgregãs sicut in utrẽ aquas maris. In utre congregauit aquas maris, quando in corio scripturæ congregauit uniuersalitatẽ intelligentiarũ spũalium. Quæ bñ cõparanť mari ꝓpter tres rõnes.s.ꝓpter spũaliu intelligẽtiarũ ꝑminentiũ primitiuã originationẽ. Propter intelligentiarũ spũalium ꝓfundissimã altitudinẽ. Propter intelligentiarũ spũalium profluentissimam multiformitatem. De primo. Omnia flumina intrant in mare, & mare nõ redundat, ad locum unde exeunt flumina, reuertuntur,

Intelligẽtia scripturarum circa tria versatur.

Immensa fœcunditas scripturæ.

Gen.1.

Psal.32.

Eccles.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rumtur, ut iterum fluant. Sic omnes intelligentię ſpirituales dicuntur flumina, & viri intelligentes, quia originem habẽt à ſcriptura, & per ſcripturam confirmantur, & per illas aliæ intelligentiæ habentur: vnde dicitur. Eleuauerunt flumina Domine, eleuauerunt flumina vocem ſuam. Eleuauerũt flumina fluctus ſuos à vocibus aquarum multarum, quare mirabiles elationes maris? quia mirabilis in altis Dominus. Vox Dei debuit eſſe magna. Secunda ratio propter profundiſſimam altitudinem: dicente Pſal. Qui deſcendunt mare in nauibus, facientes operationes in aquis multis. Ille deſcẽdit cum nauibus in mari, qui cum ſpiritu ſummæ reuerentiæ accedit ad exponendum ſcripturas. In nauibus deſcendunt, qui habẽt manuductionem lignum crucis, quia qui ſine iſto ligno uult intrare mare ſcripturæ, ſubmergitur, in maximos errores cadens. Niſi enim ſit Petrus, demergitur. Alta profunditas, quis inueniet eam? ſapiẽtia gloriatur, quæ profundũ abyſſi penetrauit, & uidit mirabilia Dei in ꝓfundo: unde dr Eccleſ. Ego in altiſſimis habito, & thronus meus in columna nubis. Gyrum cœli circuiui ſola, & in profundum abyſſi penetraui. Hæc dicit ſapientia incarnata. Ego in altiſſimis habitaui, in creatione, & thronus meus in columna nubis, in incarnatione, & in fluctibus maris ambulaui in paſſione, Profundum abyſſi penetraui, in penetratione ſcripturarum, quia aperuit illis ſenſum poſt reſurrectionem, ut intelligerent ſcripturas. Propter fidem crucis Petrus ſuper mare ambulauit. Tertia ratio eſt, propter profluentiſſimam multiformitatem materiæ. Profluentia eſt ab aquis, à fluminibus, à fontibus, & à mari, omnia ſunt. Si quæris quomodo ꝓ uarios meatus, & per uarios motus, ſic reſpondet nubes, ſic fluuius, ſic fons: unde Eſa. Repleta eſt terra ſcientia Domini, ſicut aquæ maris operientes. Et procedit. Non occident, nec nocebunt in monte ſancto meo. Et hoc potiſſimè refertur ad tempus noui teſtamenti, quando ſcriptura manifeſtata eſt, & maximè in fine, quando ſcripturę intelligentur, quæ modo non intelliguntur. Tunc erit mons ſ. Eccleſia contemplatiua, & tunc non nocebunt, quando fugient monſtra hæreſum ſapientiæ uſum. Sed hodie mons Syon propter uulpes diſperijt, ideſt propter expoſitores prauos, doloſos, & fœtidos. De iſto tertio Eſther dicitur. Fons paruus, creuit in fluuium maximum, & in lucem ſolemq; conuerſus eſt, & in aquas plurimas redundauit. Scriptura fuit fons paruus in legis datione, quia paruus eſt liber legis præceptorum, ſed poſt creuit influuium magnum in libro Ioſuæ, Iudicum, Regum, Eſdræ, Iudith, Thobiæ, Eſther, Machabeorum. Et poſt conuerſus eſt in lucem prophetarum. Nam prophetia lux eſt, & poſt in Solem, ſcilicet in Euangelio. Et multæ intelligentiæ poſtea elicitæ ſunt, & in aquas plurimas redundauit. Iſtam multiformitatem uidit Ezechiel clarius, qui uidit. In medio (inquit) ſimilitudo quatuor animalium, & primum animal habebat faciem hominis, & ſecundum faciem leonis, tertium faciem bouis, & quartum faciem aquilæ. Et unumquodq́ue quatuor facies habebat. Et poſt apparuit rota in medio rotæ, & poſtea dicit, ꝙ aſpectus rotarum, & opus quaſi uiſio maris, & ꝙ rota erat in rota. Et poſtea dicit, ſe audiſſe ſonum alarum, quaſi ſonum aquarum multarum, & quaſi ſonus ſublimis Dei. Per quatuor animalia ſecundum omnes, intelliguntur ſcriptores ſcripturæ ſacræ, maximè prophetæ, & euangeliſtæ, ſecundum Gregorium, per rotas duas habentes quatuor facies, hæc ſunt ſcriptura habens uetus, & nouum teſtamentum, & quatuor facies, ſunt quatuor intelligentiæ principales, ſcilicet Literalis, Allegorica, Moralis, Anagogica. Aſpectus autem quaſi uiſio maris propter profunditatem myſteriorum ſpiritualium, & volatus audiuntur, quando mentes excitantur, & fit ſonus ſublimis Dei, quia omnia ſunt à Deo: vnde dicitur. Et vox quam audiui, ſicut vox aquarum multarum propter multitudinem intelligentiarum, vox cytharedorum, propter concordantiam illarum intelligentiarum, quia miro modo concordant, & mira eſt armonia. Habet autem ſcriptura multos intellectus, quia talis debet eſſe vox Dei, vt ſit ſublimis. Cæteræ ſcientiæ ſint contentæ ſub vno ſenſu, ſed in hac eſt multiformis. Et in hac ſignant voces, & res, in alijs autem ſolæ voces, quia vnaquæque doctrina determinatur per ſigna ſibi conuenientia. Vnde literæ, & voces ſunt ſigna intellectuum. Et quia intellectus proportionati, & determinati ſunt, ideo nomine ſemel poſito, non eſt vtendum æquiuocè. Deus autem cauſa eſt, & animarum, & vocum formatarum ab anima, & rerum quarum ſunt voces. Ideo primus ſenſus literalis, deinde quia res ſignificãt, ſunt tres ſenſus. Deus.n. manifeſtat ſe in qualibet creatura tripliciter, ſecũdum ſubſtantiam, & operationem, & virtutem. Et omnis creatura repræſentat eũ, qui eſt trinitas, & qualiter peruenitur ad Deũ. Et quia per fidẽ, ſpem, & charitatem peruenitur ad Deum, ideo omnis creatura inſinuat quid credendum, quid expectandum, quid operãdum. Et ſecundũ hoc eſt triplex intelligentia ſpũalis. Allegorica, quid credendum: Anagogica quid expectandũ: Tropologica quid operandum: Charitas facit operari. Intelligentia literalis eſt quaſi facies naturalis. ſ. hois. Aliæ ſunt facies miſticæ. Per leonem qui hẽt magnificentiã allegoria, ſiue quid credẽdum. Per faciẽ bouis qui trahit aratrũ, & ſulcat terram ad fructificandũ, tropologia, ſiue moralis. Per aquilã, quæ in altũ volat, Anagogia. Prima facies. ſ. hꝛalis aperta eſt. Sed a allegoria magnificentię altè leuatè. Tertia Tropologia eſt fructuoſa. Quarta irreuerberatis oculis Solẽ intuetur.

Pſal. 92.

Pſal. 106.

Eccle. 24.

Eſa. 11.

Eſther. 10

Ezechiel.

Apoc. 14.

Sacra ſcriptura ſecũda ſenſibus.

Triplex manifeſtatio Dei ꝑ creaturas.

tur. Hę quatuor ſunt uiſio maris propter ſpiritualium intelligentiarum primitiuam originationem, profundiſſimam altitudinem, & profluentiſſimam multiformitatem. Vnde ſicut ſunt tres ꝑſonæ in una eſſentia, ſic tres intelligentiæ in una ſuperficie literæ.

Notandũ aũt, ꝙ mundus ſi ſeruit homini quãtum ad corpus, potiſſime quantum ad aĩam, & ſi ſeruit quantum ad uitam, potiſſimè quantũ ad ſapiam. Certum eſt, ꝙ homo ſtãs habuit cognitionem creaturarum, & per illarum repræſentationem ferebatur in Deum, ad ipſum laudandũ, uenerandum, amandum, & ad hoc ſunt creaturę, & reducuntur in Deum. Cadente aũt hoie, cum amiſerit cognitionẽ, nõ erat qui reduceret eum in Deum. Vnde iſte liber, ſcilicet mundus quaſi mortuus, & deletus erat. Neceſſarius autem fuit alius liber, per quem iſte illuminaretur, ut acciperet methaphoras rerũ. Hic aũt liber eſt ſcripturę, qui ponit ſimilitudines, ꝓprietates, & methaphoras rerum in libro mundi ſcriptarũ. Liber ergo ſcripturæ reparatiuus eſt totius mundi, ad Deum cognoſcendum, laudandum, amandum. Vnde ſi quæras, quid tibi valet ſerpens, de quo tibi ſeruit? Plus valet tibi quam totus mundus, quia docet te prudentiam: unde Salomon. Vade ad formicam ô piger, & diſce ſapientiam. Item Dñs. Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes. Hæ quatuor intelligentiæ, ſunt quatuor flumina maris ſcripturæ, à qua deriuantur, oriuntur, & reuertũtur. Vnde ſacra ſcriptura eſt illuminatiua oĩum, & reductiua in Deum, ſicut prius fuit creatura. Sed quã habet quatuor facies quælibet intelligẽtia dicta, quia dicitur, ꝙ unumquodq́; quatuor facies habeat. Interrogemus amicum ſponſi. ſ. Ioannem, & dixit hic iſte, ſcilicet iſtius ordinis ſpecialiter in Apocal. Quod quatuor animalia erant circa thronum Dei, & ꝙ animal primũ habebat faciem leonis, ſecundum faciem bouis, tertium faciem hois, quartum faciem aquilæ, & nõ dixit, ꝙ unumquodq́; haberet quatuor facies. Ezechiel dicit, ꝙ animalia ibant, & iſte, ꝙ ſtabãt. Ezechiel dicit, ꝙ animal primum habebat faciẽ hois. Iſte ꝙ faciem leonis. Item iſte dicit, ꝙ clamabant ſanctus, unde uidetur comprehẽdere viſionem literæ. Eſa. & Ezech. Ad hoc notãdum, ꝙ Ezechiel intẽdit deſcribere intelligẽtias iſtas per ordinẽ principalem, ideo incipit à naturali facie hominis, quæ ſignat intellectum literalem. Ioannes intendit deſcribere quatuor intelligentias non principales, ſecundum quatuor facies, quæ ſunt quatuor intelligentiæ, ſcilicet literalis, allegorica, tropologica, & anagogica, cuiuſlibet quatuor. Omnis doctrina veteris teſtamẽti, aut eſt legalis, vt in Moſe, aut hiſtorialis, ut in libris hiſtorialibus, aut ſapientialis, ut in libris ſapientialibus, aut prophetalis, ut in Pſalmis, & in 12. ꝓphetis minoribus, & quatuor maioribus. Noui teſtamẽti ſcriptura ſimiliter, aut eſt legalis, ut in euangelio, ubi ponuntur præcepta, aut hiſtorialis, ut in actibus Apoſtolorum, aut ſapientialis, ut in epiſtolis Pauli coadiunctis canonicis, aut prophetalis, ut in Apocalyp. quanquam epiſtolæ ponantur poſt euangelia, tamen actus Apoſtolorum ſequuntur euangelium. Primum quidem ſermonem feci de omnibus, quæ cœpit Ieſus facere, & docere. Legalis reſpondet leoni propter magnificentiam, & auctoritatem. Hyſtorialis boui, qui trahit aratrum propter ſimplicitatem, & quia terram ſulcat. Sapientialis reſpondet homini. Prophetalis reſpondet facici aquilæ. Intendit enim ſcriptura reducere ad originale principium per reformationem. Aut ergo deſcribit æterna, quæ ſunt leges, & euangelia: unde Pſalmus. Præceptum poſuit Dominus, quod non præteribit, & ſic eſt fundata ſupra firmam petrã mulieris. Hec mulier eſt eccleſia. Non enim intelligendũ eſt, ꝙ lex tranſeat, ſiue præcepta, immo melius ſeruabuntur in patria. Non enim eo melius in noua, completius in patria. Deus enim uiuit ſecundum leges quas dedit. Si autem ſcriptura agat de temporalibus, aut ergo de præteritis, & ſicut eſt hiſtoria, aut de præſentibus, & ſic ſunt ſapientialia, aut de futuris, & ſic prophetalia. Sunt ergo mandata exempla, documenta, reuelationes. Hæc prima intelligentia quatuor habet facies, ſi ordinemus ſecundum ordinem Ezechielis. Tunc habetur rectus ordo in ſe, ſed nos debemus ſecundum naturam ferre oculum ad æterna, quæ principalia ſunt. Anagogia autem eſt de ſupernis. Allegoria autem eſt de his, quæ facta ſunt. Tropologia de his, quæ fienda ſunt. Anagogia etiam eſt pars allegoriæ ſecundum Hugonem, quæ eſt de credendis. In ſenſu autem Anagogico quatuor ſunt facies, ſcilicet æterna Dei trinitas, exemplaris ſapientia, angelica ſublimitas, eccleſia triumphans. Quando ergo ſcriptura loquitur de illis, hoc pertinet ad Anagogiam. In Allegorico ſenſu ſunt quatuor, ſcilicet humanitas aſſumpta, quantum ad natiuitatem & paſſionem, quæ ſunt principales Allegoriæ. Secunda eſt mater Dei Maria, quia mira dicuntur de ipſa in ſcripturis, quia in omnibus ſcripturis refertur relatione ad filium. Et quod dicunt aliqui, quære ita pauca dñr de beata Virgine? nihil eſt, quia multa dicuntur de ea, quia ubique de ipſa, & plus dicitur de ipſa, quàm ſi unus tractatus fieret. Tertia eſt eccleſia militans, uel mater eccleſia, quæ miras laudes habet in ſcriptura. Quarta eſt ſacra ſcriptura, quæ de ſe multa dicit, ut patet de rotis, patet de micis, patet de menſa, patet de candelabro, patet de Cherubin. In ſenſu tropologico ſimiliter quatuor facies habet. Prima eſt ſpiritualis gratia, & uirtus, & omnis intellectus influentia. Secunda ſpiritualis uita, in actiua, & contemplatiua, & omnis modus uiuendi. Tertia ſpiritualis cathedra, ut magiſtralis, prælationis, pontificalis. Quarta ſpiritualis

Mundus ſeruit homini non ſolũ quo ad corp⁹, ſed magis quo ad animam.

Prouer. 6.

Matt. 10.

Scriptura & illuminat, & reducit in Deum.

Apoc. 4.

Veteris teſtamenti diuiſio.

Itẽ noui teſtamẽti.

Act. 1.

Pſal. 148.

Præcepta magis ſeruanda in patria.

Sẽſus tropologicus

Universidad de Deusto Biblioteca

puğna,cũo ſit pugnandum cõtra dęmones, mũ-
dum,& carné. Iſte ſunt quatuor facies, quadru-
plicatæ, in quolibet ſenſu. Ponamus exemplum
in uno ueſtigio de oĩbus his, in ſole.ſ. per quem
aliquando Trinitas, aliquádo ſapĩa exemplaris,
aliquãdo angelica diſpoſitio,aliqñ Eccleſia triũ-
Eccle.42. phans ſignatur. De Trinitate dr̃.Sol illuminans
per oĩa reſpicit, & gloria Dñi plenum eſt opus
eius.Sol habet ſubſtantiã,ſplendorem, & caloré.
Sic Deus habet principium originans pr̃em,ſplé-
dorem filium,calorẽ ſpirituſſanctũ. Idem Sol in
cœlo quantũ ad ſubſtantiã,idem in oculo quan-
tum ad lumen,idẽ in corpore quãtum ad caloré.
Sicut perſuadebatur cuidam cæco, qui aliquan-
do uiderat ſolem,& ſtabat ad ſolem,nec poterat
intelligere,nec credere Trinitatẽ. De ſecunda
Sap.7. anagogia.i.de exemplari ſapĩa,dicitur.Eſt enim
ſpecioſior ſole, & ſuper oẽm ſtellarum diſpoſi-
tionem,&c. Eſt enim ſpecioſa ſapĩa,quia lux,ſed
ſpecioſior ſole,qa ſol intra ſe radium ſuũ gene-
rare nõ põt.Sol aũt æternus intra ſe radium gñat
pulcherrimũ. Quidã aũt fatuus dixit,ꝙ ſol erat
radius ſolis. Quidam aſtrologi dicunt,ꝙ omnes
ſtellæ, & luna recipiunt lumen á ſole, & ueritatẽ
Nota de Sole, & alijs aſtris istius qõnis nullus ſcit. Veruntamen tam ſtellæ,q̃
luna aliquod lumen hñt, & ſtellæ, non ſic obum-
brantur,ut luna,quia hoc habet luna ꝑ uicinita-
tem ad nos,& motũ ſuũ, ſic in aĩa influit æterna
ſapĩa.Vnde dr̃.Dulce eſt lumen,& delectabile eſt
Eccle. 11. oculis uidere ſolẽ. Tertia anagogia, qa per ſolẽ
intelligitur Angelica ſublimitas. Tripliciter ſol
Eccl.43. exurens mõtes,radios igneos exufflans,quia ra-
dius diuinus unus idemq; triformiter ſuſceptus
tres hierarchias facit. Quarta anagogia eſt
de Eccleſia triumphante,quæ etiá intelligitur ꝑ
Abac.3. ſolem. Vnde. Sol,& luna ſteterunt in habitaculo
ſuo, qñ aĩa, & corpus glorificanẽ, & tunc uadunt
in luce ſagittarum multarũ ꝓpter ſubitas ope-
rationes ſuas in uirtute Dei fulgida,& ſubita.In
allegoria ſimiliter per ſolẽ intelligiẽ Chr̃us.Ori-
Eccle.1. tur ſol,& occidit.Oritur in natiuitate,occidit in
morte.Gyrans per meridiẽ in aſcenſione, flecti-
Mal.4. tur ad aquilonẽ in iudicio.De primò.Orietur.n.
Amos.8. uobis,&c.De ſecundò dicitur. Occidit eis ſol in
meridie. In meridie ſol occidit Iudæis. Qñ.n.
Chriſtus fuit in maiori ſua uirtute.ſ.poſt reſurre
ctionem,& aſcenſionem.Iudæi fuerũt excæcati.
Iaco.1. De iudicio dicit Iacob. Exortus eſt ſol cum ar-
dore,& cecidit flos,& fœnũ aruit. Scđa allegoria
Pſal.18. de beata Maria,dicitur in Pſal.In ſole poſuit ta-
Can.6. bernaculum ſuum.Vnde eſt pulchra,ut luna,ele-
cta,ut ſol, terribilis, ut caſtrorũ acies ordinata.
Vnde eſt uas luminis ſuſceptiuũ,ſicut ſol uas ad-
mirabile opus excelſi Dei de cœlo. Tertia al-
Eccle.26. legoria de Eccleſia.dicitur in Eccleſiaſt.Sicut ſol
oriens in mundo in altiſsimis Dei, ſic mulieris
bonæ ſpecies in ornamentum domus ſuæ.Ita eſt
Eccleſia.Hæc eſt Eccleſia contẽplatiua,& actiua,
quæ circa multa occupaẽ. Quarta allegoria eſt
Gen.1. de ſacra ſcriptura. De qua dicitur. Fecit Deus
duo luminaria magna,luminare minus,ut præeſ-
ſet nocti.ſ.uetus teſtamẽtum, & luminare maius
ut præeſſet diei.ſ.nouũ teſtamentum. Sicut luna
lumen habet á ſole, ſic uetus á nouo. Qñ ergo
ſol ſtat in oriente,& luna oppoſita ſibi in occidé-
te (Sol inquit Ioſuæ ne mouearis contra Gabaa, Ioſue.10.
& luna cõtra uallẽ Hailon) Tũc uetus teſtamẽtũ Hailon.
illuminatur, aliter intelligi nõ põt niſi per nouũ.
In tropologia ſimiliter intelligũtur quatuor fa-
cies.Primo ſpirituſſancti gratia, ut habetur. Sol Eſther.11.
ortus eſt,& humiles exaltati ſunt.ſ.quando Deus
per gratiam habitat in nobis.Vñ ſicut ſol conti-
nuẽ illuminat,ſic aĩa continuè debet recipere il-
luminationes á gr̃a ſpirituſſancti.Scđò per ſolem
intelligitur ſpiritualis uita.Vnde dicitur.Homo Eccle.27.
ſenſatus in ſapientia manet, ut ſol. Nam ſtultus,
ut luna mutatur, ſicut ſol uadit directè per ecli-
pticã,nec retrogadus,nec ſtationarius eſt.Tertiò
intelligitur ſpiritualis cathedra,ſiue doctrinę,ſi-
ue prælationis,ſiue iudiciaria. Vnde dr̃. Iuſtitia Pſal.88.
eius, ſicut ſol in conſpectu meo ſemper, & ſicut
luna perfecta. Prælatus eſt ſicut ſol quantum ad Prælatus aſsimilat Soli,& Lunæ.
documenta ueritatis, luna quantum ad exẽplar
uirtutis,Vel ſol ſapiẽtiæ,luna ſciæ,uel ſol inquã-
tum iudicat,luna inquantũ miſeretur. Quartò
per ſolem intelligitur ſpiritualis pugna. De quo Matth.24.
ſol obſcurabitur,& luna non dabit lumen ſuum.
Qñ pugna inter Chriſtum, & Antichriſtum erit,
qñ inter doctrinã ueritatis pugna erit,& doctri-
nam falſitatis, tunc ſol erit ſicut ſaccus cilicinus, Apoc.6.
& ars doctorum ueritatis, uel ꝑlatus ſcđm ueri-
tatem obſcurabitur per errorẽ. Alij aũt ſtabunt
fortiſsimi, & ſi uideantur obſcuri quantum ad
reputationem. Hæ ſunt quatuor facies anima-
lium, & duodecim lumina, ad quæ reducuntur
omnia,quæ in ſcriptura continentur.

Sermo Decimus quartus. De myſterio ſacræ ſcripturæ ante legem ſub lege; & poſt legem, & de figuris ſacræ ſcripturæ.

GErminet terra herbam uirentẽ facientem Gen.1.
ſemen, &c. Dictum eſt qualiter per con-
gregationes aquarum intelliguntur ſpiri-
tuales intelligentiæ ſcripturæ. Modo dicendum,
qualiter per germinationem terræ intelliguntur
figuræ ſacramentales. Non.n.ſine rõne ꝑ germi-
nationẽ terræ intelligiẽ ſcriptura ſacra, ſcđm ꝙ
habet figuras multipliciter germinantes, & pro-
ducentes pullulationes in aĩa.Germinatio.n.ter- Germinãtis terræ proprietates myſtice in ſcriptura reperiuntur
ræ eſt uiuida,uberrima,uenuſta,uiuida, & uigo-
rem hñs. Ideo germinauit terra herbã uirentẽ,
& in hoc oſtenditur,ꝙ ſacrã ſcripturæ,quę exte-
rius uidẽtur arida, intus ſunt uiua. Et hoc dixit
Saluator Iudæis. Scrutamini ſcripturas, in qui- Ioan.5.
bus uos putatis uitã hr̃e. Nulla alia ſcriptura ui-
tam dat niſi hæc. Vñ. Viuifica me ſcđm eloquiũ Pſal.118.
tuum. Et Petrus.Domine ad quẽ ibimus, uerba
uitæ æternæ habes. Vñ non ſunt figuræ aridæ,qa Ioan.6.
in nobis ſunt per eas germinationes uiuæ. Et in
Eccle.Gr̃am,& ſpẽm deſiderabit oculus tuus, & Eccle.40.
ſuper

ſuper hoc uirides ſationes. Item germinatio eſt
Pſal.64. uberrima. Viſitaſti terrã, & inebriaſti eam, &c.
Flumẽ Dei repletum eſt aquis,&c. & ualles abũ-
dabunt frumento.Hæc terra uiuit,uiget abũdat.
Vberrima eſt ſacra ſcriptura,per hoc ꝙ Deus ui-
ſitat eam ſua influentia, ꝓducens pullulationes
Deut.11. uberrimas.Terram quam intrabis poſsidendam
non eſt ſicut terra Aegypti,quę irrigatur,ſed de
cœlo,&c.Non.n.eſt ſicut cæterę ſcię,ſed eã Deus
Deut.32. uiſitat. Attende cœlum,& audiat terra, concre-
ſcat,ut pluuia doctrina mea,fluat, ut ros eloquiũ
meum. Quaſi imber ſuper herbã, &c.Recte iſte
eſt ros influentia gr̃æ ſpirituſſancti,q uiſitet ſcri-
Gene.27. pturã,& in qua inuenies fructum. Vnde dr̃.Ecce
ibidem. odor filij mei ſicut odor agri pleni.Item det tibi
Deus de rore cœli, & de pinguedine terrę abun-
dantiam. Iacob dixit.Ille uir ſpiritualis eſt do-
ctus in ſcriptura,ex quo odor ꝓcedit,q per ſcri-
pturam abundat cuilibet intellectui.Fructificat,
quantum ad allegoriam,uini,quãtum ad tropo-
logiam,olei,quantum ad anagogiam, frumenti.
Item hæc ẽ germinatio uenuſta. Verũ eſt ꝙ ipſa
ſcabroſitas exterior facit eam reputari defor-
mẽ,& tamen ex hoc eſt pulcherrima,& ſpecioſa.
Gen.2. Nigra ſum,ſed formoſa.Vnde dr̃ in Gen.Planta-
uerat Deus paradiſum uolup.á principio,in quo
poſuit hoĩem, quem formauit. Produxitq; Dñs
Deus oẽ lignum pulcherrimũ uiſu,& ad ueſcen-
dum ſuaue. Lignũ etiã uitæ in medio paradiſi,
lignum etiã ſciæ boni,& mali. Per ligna ſuauia,&
pulchra intelliguntur ſacramenta ſcripturarum,
quæ magnã hñt pulchritudinem, tñ non apparẽt
pulchra,niſi ex cõformitate repñtantis ad repre-
ſentata,tamen iſta ligna ſunt pulchra, & ẽt ordi-
Lõge alia eſt phraſis ſacræ ſcripturæ, q̃ prophanæ nata.Putant aliq, ꝙ iſta ſacramenta, & hæc ſcri-
ptura, ita ſit poſita,ut hõ ponit ſñiam,poſt ſñiam,
qui lr̃as facit. Non eſt ita quia eſt ordinatiſsima,
& ordo eius conſimilis eſt ordini naturæ, in ger-
minatione terræ. Ibi.n.eſt primò fixio radicum.
Secundò ꝓductio uiridantium foliorum.Tertiò
pullulatio uernantium florum. Quartò plenitu-
do reficientium fructuũ. Sic in ſcriptura primò
eſt fixio radicalium uirtutum,ut in patriarchis,
qui ſunt quaſi radices,oĩum quæ dicũtur in ſcri-
ptura. Vnde in electione eorũ eſt plantatio pri-
ma, ſed poſtea in inſtitutione præceptorũ, & ſa-
crificiorum eſt ꝓductio uiridantium foliorum.
Vitis frondoſa Iſrael. Poſtea in manifeſtatione
uiſionũ prophetalium,eſt pullulatio florũ. Poſt-
modum in diffuſione chariſmatum ſpiritualium
eſt plenitudo reficientium fructuum. Vnde pri-
mo fuit unus patriarcha ſicut radix.ſ.Abraham,
poſtea alter,ut Iſaac,poſtea Iacob,& ille duode-
cim patriarchas generauit, & ab illis duodecim
tribus.Poſt hanc plãtationẽ ſecuta eſt lex, ut ꝓ-
ductio uirida foliorum, quæ umbram habebat.
Et quia non ſemper debet durare foliũ, ſed ue-
nire flos,ideo ſubſecuta eſt prophetia cum odo-
re,& pulchritudine.Et quia oportuit, ꝙ cœli ro-
raret,ideo quartò ſubſecutus eſt fructus in Chr̃o
quia Chriſtus fructus eſt legis,& cõſumatio. De Chriſtus fructus legis.
primò dicit Pater ad ſapientiã incarnatã.In ele-
ctis meis mitte radices,& radicaui in populo ho Eccle.24.
norificato.Hæc eſt productio ligni, qđ eſt ad ue-
ſcendũ,ſuaue.De ſecũda productione foliorum,
dicitur. Quã pulchra tabernacula tua Iacob, & Nume.24.
ualles nemoroſę,q̃ ſunt.ſ.myſteria ſacrę ſcriptu-
ræ. Quis põt cogitare amenitatẽ myſteriorũ ſa-
cræ ſcripturę,de qbus dr̃.Sedebat unuſquiſq; ſub 3.Reg.4.
ficu ſua, & ſub uite ſua.Vñ pulchra eſt arbor, ſed
ſterilis,palus ſerpẽtis erectio,& umbra,ſed arbor
crucis eſt fructuoſa. Tertia eſt ꝓductio ꝓpheta-
rum pullulatione florũ. De quibus dr̃. Flores ap- Cant.11.
paruerũt in terra nr̃a, & uox turturis audita eſt.
Flores apparuerunt,qñ ille dixit. Egredieẽ uirga Iſa.11.
de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet.
Sed uox turturis audita eſt,qñ dictum eſt. Quo Tren.1.
ſedet ſola ciuitas, &c. Turtur gemitũ habet pro
cantu. Quartò plenitudo reficientium fructuũ,
unde legitur. Erit germen Dñi in magnificentia, Iſa.4.
& gloria,& fructus terrę ſublimis.Et hoc fuit,qñ
illa dixit.Benedicta tu in mulieribus,& bñdictus Luc.1.
fructus uentris tui. Terra fructificat primo her-
bam,ſcđò ſpicam,tertiò granum. Hoc eſt tp̃s añ
legem ſub lege,poſt legem.Hunc ordinẽ ſequitur
ſcriptura. Ad hoc ſciẽdum eſt, ꝙ pp quatuor Propter.4 traditur ſcriptura.
traditur ſcriptura. Primò ad gr̃am cõmẽdandã.
Secundò ad introducendã fidem.Tertiò ad reſe-
randã ſapĩam,quæ ſolũ eſt in iſta.Vñ in Dei ſapĩa
non cognouit mundus per ſapĩam Deum,placuit
Deo per ſtultitiam p̃dicationis ſaluos facere cre
dentes. Quartò ad reſtaurandũ ſalutem,quæ in
illa ſolummodo eſt, & in nulla alia ſcĩa eſt ſalus.
Et ꝓpter illud quartum eſt principaliter.Salus.n. Sap.16.
non eſt niſi per ſapĩam,uñ dicitur.Et neq; herba,
neq; malagma,ſed ſermo tuus,&c.Sapientia di-
uina nõ reſeratur,nec habetur niſi per fidem, qa
non plus ſapere, q̃ oportet ſapere, & unicuiq; ſi-
cut diuiſit Deus menſuram fidei. Fides aũt non
habetur niſi per gratiam ſpirituſſancti. Traditur
aũt ad commendandum gratiam ſpirituſſancti.
Gratia aũt ſpirituſſancti non eſt niſi in homine
grato. Gratus aũt eſſe non poteſt,niſi cognoſcat
ſuam indigentiam. Indigentia aũt eſt in nobis
triplex.ſ.uirtutis cognitiuæ,amatiuæ,operatiuę,
quia cæci ſumus,infirmi,maligni. Oportet ergo,
ut homo primo cognoſceret cęcitatem,infirmi-
tatem,malignitatem, q̃ ſalus fieret, & gratia da-
retur,ergo fuit tp̃s,in quo fuit cæcitas,ut in tem
pore ante legem,ubi non cognoſcebat quis Deũ,
immo lapides,& opera manuũ ſuarum,pro Deo
colebant,& ideo neceſſe fuit,ꝙ homo conuince-
retur de ignorantia, poſtea data fuit lex illumi-
nans,& tñ ſunt multiplicatę infirmitates eorum,
& occaſio fuit lex maioris tranſgreſsionis, quia
occaſione accepta, peccatum per mandatũ ope-
ratum eſt cõcupiſcentiam, & ideo conuinci de-
bebant de infirmitate ſiue impotentia.Ideo fuit
tempus ꝓphetarũ,qui eis manifeſte oſtendebãt
non poſſe ſaluari per legem, unde. Solennitates Iſa.1.
ueſtras

Universidad de Deusto
Biblioteca

uestras odiuit aïa mea. Holocausta arietũ, & adipem pinguium, & thaurorum, & hiorcorum nolui. Et ipſi eos interficiebant, & non ſolum ipſos ſed ipſis adhærentes, & Propheras falſos recipiebant, & in hoc apparuit eorũ malitia. Et ſic conclusit ſcriptura oia ſub peccato, quia primò per ignorantiam, ſecò per infirmitatem, tertiò per malitiam, ut Chriſtus ueniens oium miſereretur, & hoc etiã admirat Apoſtolus, & allegat auctoritate Pſalm. Omnes declinauerunt, &c. Secundò ſcriptura traditur ad introducendum fidem, quę eſt credulitas rerum arduiſſimarum, & difficillimarum, ideo oportuit, quòd ꝓmiſſa miracula, & ſigna multiformia præmitteret, ſicut materia primò adaptatur, ſecundò introducitur forma, ſic primò aliqua facilia Patriarchis fecit, ut promiſſa. ut ꝙ Abrahæ filius naſceretur, & ꝙ etiam gentes ſibi obedirent, ꝙ crederet, ꝙ filius ſi interficeret, ꝙ poſſet reſurgere, & ꝙ Deus poſſet eum reſuſcitare. Vnde ibi per promiſſa ductus eſt homo ad fidẽ. Poſt per myſteria, & miracula in deſerto, & per ſigna maxima, ut paret in trãſitu maris, & flagellatione Aegypti. Poſt per oracula ꝓphetarum, qui prædicabant eis uenturа, ut de Chriſti reſurrectione, & paſsione, & ipſi eis credebant. Quia ex quo uidebant, ꝙ eis eueniebant, quæ eis ꝓpheтabant, & de Chriſto uenturo, eis credebant, homo ſic diſpoſitus eſt ad fidem recipiendam. Vnde ſi primo dixiſſet Chriſtus. Venite, & credite in me, ego ſum Chriſtus, ꝙa reſpondiſſent, non poſſumus credere, ideo ſic manuducendi erant. Tertiò ſcriptura data eſt ad reſerandam ſapientiam, quæ habet duas radices ſcilicet, timorem, & amorem. Prima radix timor, quia prius eſt homo animalis, poſtea ſpiritualis, & qñ per timorem eſt affectus, tunc ſit ſpiritualis. Et ideo ſecundum has duas radices ſunt duo teſtamẽta. Vnũ uetus in ſeruitutẽ generans. Alterum nouum in amorẽ generans. Teſtamentum uetus in ſeruitutem generans, promittit temporalia, timorem, incutiens, per pœnam. Neceſſe aũt fuit, ut in ueteri teſtamento eſſet ꝓmiſſum, quia ſi ſemper homo plecteretur pœna, & nihil ſibi promitteretur, fugeret, ideo adiuncta eſt promiſsio repromiſsionis terræ. Teſtamẽtum aũt nouum promittit ſpiritualia, ſcilicet uitam æternam. Vñ timor non potuit incuti, nec aliquod temporale promitti niſi genti iam multiplicatæ, ideo ante legem oportuit eſſe tempus naturę. Lex ſimiliter in infirmitatem generabat promittens temporalia, & quia non eſt facilis tranſitus à temporali ad æterna, ab animali ad ſpirituale. Ideo medium fuit tempus prophetarum, ad aptandũ homines ad ſpirituale teſtamẽtum. Ad hoc ergo ꝙ homo haberet uerã ſapientiam, neceſſe erat, ut teſtamentum uetus præcederet nouum. Et Patriarcharum tempus præcederet legem, & ſic eſt in quolibet hoie. Primo eſt ſenſibilis totus deditus ſenſibus, ut puerulus, deinde fit animalis cum incipit loqui, & fantaſmata incipiunt eũ occupare, deinde rationalis cum incipit legere, & cõſiderare, deinde intellectualis, cum fit ſapiens. Quartũ eſt ad reſtaurandum ſalutem, quæ non niſi per Chriſtum reſtauraт. Non enim reſtauraт niſi ſit deſiderata, amata, cuſtodita. Ideo dilatata eſt, ut cuſtodiret, & deſideraretur, quia ſecundum Auguſt. ideo fit dilatio ſponſæ, ut charior habeatur. Similiter ſalus promiſſa eſt in Patriarchis, figurata in lege, prænunciata à prophetis, perſoluta à Chriſto. Vnde oportuit, ut prius fieret Patriarcharũ fixio. Deinde legalium productio. Tertiò prophetarum pullulatio. Vltimò fructus Euangelij, & ſalutis ꝓ Chriſtum plenitudo. Secundum hoc ergo nota, ꝙ in ornamento ſummi Pontificis quatuor erãt ordines lapidum. In ueſte (inquit) poderis, totus erat orbis terrarũ, & parẽtum magnalia in quatuor ordinibus lapidum erant ſculpta, & in illis ſunt quadriformes ordines myſteriorũ, quibus plantatæ ſunt ſcripturæ. Et in primo ordine, ſeu tempore, tria ſunt myſteria, ſcilicet conditionis rerum, purgationis ſcelerum, uocationis patrũ. Conditio rerũ reſpondet prudentiæ patris, purgatio ſcelerum ſapiantiæ filij, qua iudicat, uocatio patrum bonitati ſpirituſſancti. Similiter ſub lege tria ſunt myſteria, ſcilicet myſterium lationis legum in quatuor libris Moſi, ſcilicet tribus, in quibus deſcribitur latio legis, & in quarto eſt reparatio legis. Gen. aũt datur tempori naturæ, ubi, & in quo ſunt magna myſteria, quia uberrimus eſt myſterijs. Myſterium ſecundum eſt proſtrationis hoſtium in Ioſuæ. Tertium eſt promotio iudicum, ut in libro iudicum, & Ruth. Primũ myſterium reſpondet patri, ratione auctoritatis. Secundum filio, quia eſt uerbum mundans, & purgãs. Tertium ſpirituiſſancto ratione gratiæ. Hoc tempus dicitur legis, quia adhuc Prophetæ non apparuerunt. Tempus prophetiæ à Samuele incepit, quod habet ſimiliter tria myſteria. Primum inũctionis regum, ut in lib. Regum, & Para. Secundũ fuit reuelationis Prophetarũ, ut in Pſal. & 12. Prophetis minoribus, & quatuor maioribus. Tertium reſtaurationis principum, & ſacerdotũ, & illud eſt Eſdræ, Neemię, & Mach. In quarto tempore ſunt tria myſteria, primum redemptionis hoium in Euangelio, ſecundũ diffuſionis chariſmatum in actibus Apoſtolorum, & epiſtolis Pauli, & canonicis, ubi oſtenduntur ſeptem dona ſpirituſſancti. Tertium reſerationis ſcripturarum in Apoc. Poſt quod non poteſt eſſe aliud. In his duodecim myſterijs eſt tota ſacra ſcriptura. Iob aũt, & Eſter, Thobias, Iudith, cohærẽtes ſunt alijs, quia Iob coharet legi, & Prophetis. Alij tres cohærent libris reſtaurationis. Vnde dixit Hierony. aliquando, ꝙ lib. Iob tantæ auctoritatis fuit apud Iudæos, ut poneret in archa cum uirga, hæc ſunt 12. ligna pullulantia in paradiſo, & in quolibet iſtorum ſunt 12. lumina triũ intelligentiarũ ſcripturarũ. ſ. allegoria, anagogia, & tropologia, & 12. duodecies ſunt. 144.

& reſultat

& reſultat numerus ſignatorũ, & numerus ciuitatis. Vnde dicitur. Reuela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua. De his lignis uolo ædificare, & erigere tabernaculum in corde. In paradiſo fuit lignum uitæ, & lignum ſciæ boni, & mali, quia in oibus myſterijs explicat Chriſtus cum corpore ſuo, & Antichriſtus cũ corpore ſuo, & diabolus. Et hoc modo Aug. ſecit librum de Ciui. Dei, ubi incipit à Cain, & Abel. In primis quatuor libris agit de Deo, & reprobat idolatriam. Et in quatuor alijs de initio Eccleſiæ. In alijs quatuor de ꝓgreſſu. In ultimis quatuor de Eccleſiæ conſummatione. Oẽs .n. ſancti ꝓſignauerũt Chm tam tacto, ꝙ uerbo, ut Iob ẽt magis facto, ꝙ uerbo, ut dicit Greg. Dicamus de Chro ꝙ eſt lignũ uitæ in medio paradiſi, qui ſignatur in quatuor, quę ſunt in primo myſterio ab illo loco, in principio creauit, uſq; ibi, corrupta eſt. Signat igitur ꝓluminare maius, per lignũ uitæ, per Adæ cõnubiũ, maxime ꝓAbel occiſum, ꝙa Chs interfectus eſt à fratribus ſuis, & ſignũ poſitũ eſt Iudæis, ut nõ interficiant, ſed ſint uagi, & ꝓfugi ſuper terrã. In ſcdo myſterio. ſ. purgationis ſcelerũ ſignatur per Noe icrarchã, qui habuit tres filios, & ſignat Chm, ꝙ habuit tres filios. ſ. Græcos, Iudæos, & Latinos, quia ſcriptus erat titulus Iris Græcis, Hebraicis, & Latinis. Signat etiam p archã fabricatã, quæ ĩndet corpori Chri principaliter ſecundario Eccleſiæ, ſignatur per arcũ in nubibus, qui eſt ſignũ fœderis, ſignatur per Noe nudatũ iacentem in tabernaculo ebriũ, inebriatus fuit Chriſtus amore ſponſæ ſuæ, & nudatus in cruce, quẽ deriſit ille peſsimus Chã, in myſterio uocationis ſignatur per quatuor. Per ſacrificiũ Iſaac, quia ꝓprie per Abrahã Deus pater ſignat. Per Iſaac filius, qui ſicut ligna in collo portauit, ſic lignũ crucis Chrs ſignatur p Iacob fœcũdantẽ uxores. Per Iudã, qui habuit duos filios, Zaram, & Phares, de quo multa dñr in bñdictionibus. ſ. Catulus leonis Iuda, &c. Vnde etiã legiſlator interſeruit figuram illam de duobus filijs Iuda de Thamar, ſignatur etiam per Ioſeph rectiſsimè, qui uenditus à ſuis, exaltatus fuit inter alienos. Hæ ſunt duodecim myſteria principalia ante tempus legis Moſi. Sub lege in myſterio lationis legis ſignatur per uirgam Moſi, per quam flagellatur Aegyptus, qui ſiccauit maria, quæ eſt uirga uirtutis. Signatur per archam teſtamenti, per multa in ea recondita, ſignatur per ornatũ pontificis mitrã, ſuperhumerale in cuius mortem debebant redire ad ꝓpria. Signatur ẽt per ritũ ſacrificij, per agnum, arietem, uitulũ, quæ oĩa referunt in Chriſtũ. In myſterio proſtrationis hoſtiũ ſimiliter Chrs ſignatur per Ioſuæ ingreſſum, qui diuiſit Iordanẽ, ubi datur forma baptiſmi, & aquas quæ deſcendebãt in mare mortuũ fecit redire in ſuam originẽ, hoc eſt, aïas, ſignatur per ſuũ conflictũ, ſignatur per ſuum triumphũ, qui deſtruxit Hierico, ſuſpendit reges, & poſt funiculis terrã diuiſit, & eſt introductor in terram promiſsionis. Ita Chriſtus introducit nos in cœlum per ſuum introitum. In myſterio ꝓmotionis iudicum ſignat per Caleb, cui uirtus durauit, qui explorator terrę fuit de tribu Iuda. Per Othoniel, qui ꝓpter uictoriã Axam, habuit uxorem. Per Gedeon, de quo Iſa. dr. Sicut in die Madian, per Sampſon, qui in oibus refertur ad Chriſtum, per interfectionem leonis, per portas aſportatas, qui etiam plures interfecit in morte, ꝙ uiuus. Per amiſsionem capillorum ſignare nõ poteſt Chriſtum, ſed ſignat Chriſtianũ, qui amittit ſeptiformem grãm ſpirituſſancti. Vnde quãdo non poteſt aliquid myſticari in capite, transferendum eſt ad mẽbra. In myſterio inunctionis regum ſignatur ꝓ Dauid, ꝓ Salomonẽ, per Ezechiam, per Ioſiã. Per Dauid ſignatus eſt in nullieribus, in quibus nullũ bonum ſignificare põt. Vñ in Can. ubi dicitur. Sexaginta ſunt Reginæ, & octoginta concubinæ, & adoleſcentularum, &c. De uxoribus non loquitur ad literã, immo myſterialiter pronũtur ibi, in quibus ſignantur aïæ perfectę, & imperfectæ. Signatur per Ezechiam. Ego (inquit) dixi, in dimidio dierum meorũ uadam, &c. Ioſias etiam ſignat Chriſtum, de cuius morte factæ ſunt lamentationes. Quomodo ſedet ſola ciuitas, &c. Melius auté dicitur ſic, quia Chriſtus oſtenditur per uiſum, per ſignum, per factum. Per uiſum ſicut uidit Hieremias ollã ſuccenſam, & ſic de alijs. Per ſignum, ſicut de Heliſeo, & Giez, qui portauit baculũ ſũ ꝓ puerũ, & nõ reuixit, & poſtea ipſe incubuit ſuꝓ ipſum, & ſecũdum Gregorium ſignat legem, & Chriſtum. Per uerbum quod audiebant, & non uidebant, ſicut dicebãt, uerbũ quod locutus eſt Dominus, &c. Per factum ut Ionas. In myſterio reuelationis Prophetarum ſignatur per cantũ armoniæ. Etiã in Pſalterio decacordo, ubi Dauid addiſcit prophetare. Per lumen ſapientiæ in libris ſapientialibus. Per cãticum lætitiæ, quod eſt ſponſæ Chriſti in Can. Per uiſum Prophetiæ, quod eſt diuerſimode. Vnde ſicut uirgã uigilantem uidit Chriſtum. Alius ſuper ſolium excelſum. Alius ueſtitum. In myſterio reſtaurationis, primum ſignat ꝑ Eſdram, qui ſcripturam, & literas reparauit. Per Neemiam, qui ciuitatem reparauit. Per Zorobabel, qui templum reparauit. Per Ieſum filiũ Joſedech, qui ritum colendi reparauit. In myſterio redemptionis hominũ ſignatur Chriſtus, ut homo manſuetus Matthæus. Vt Leo triũphans Marcus. Vt uitulus occiſus Lucas. Vnde fuit in diebus Herodis ſacerdos, & oculum habet ad paſsionem. Vt Aquila uolans ad diuinitatem, Ioã. In myſterio diffuſionis ſignatur per Ioannẽ ut doctor, ut diffuſor largus in actibus cum dedit ſpiritum ſanctum, ut diffuſor pius, ut in Paulo, in quo conſumantur actus Apoſtolorum. Vnde Lucas pauca dicit de alijs Apoſtolis, & ſtatim tranſit ad Paulum, qui dedit ſpiritum ſanctum, ſicut patet de illis duodecim, qui baptizati erãt

in baptiſmo

Scriptura oia edidit ſub peccato.

Rom. 3. & Pſal. 13.

Homo ꝓ promiſſiones additus eſt ad fidem.

Timor, & amor radices ſapientiæ.

Oportuit teſtamentũ uetus ꝓcederet nouum.

Nota figuram.

Sap. 18.

Nota de ordine librorũ ueteris teſt.

Hierony.

Pſal. 118.

Tabernaculũ myſticè erigendũ in corde.

Oẽs ſancti ꝓſigna uerunt Chriſtum & factis, & uerbis. 3. Moral.

Typi de Chriſto.

Myſteria tẽpore legis.

Iſa. 9.

Can. 6.

Ezechiã. 38.

Pſal. 143.

Myſteria in nouo teſtamento.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in baptismo Ioan. nec mirum qa ipse Beniamin, ut lupus rapax ultimus Apostoloru, per quem signatur ordo futurus. Signat, ut diffusor prudens in canonicis, ut diffusor sapiēs in epistolis Pauli. In mysterio reserationis scripturæ, signatur per modū præsidentis, ut patet per filiū hois in medio candelabrorum, qui habebat septē stellas, & septem Ecclesias. Per modū præliantis, ut agnus cum bestia, cū dracone. Per modum triumphantis, qa habebat gladium, & falcē acutam. Per modum beatificantis, qa uidit cœlum nouū, & terrā nouam. Hæc sunt mysteria circa lignū uitę. s. scripturæ, quæ, incipit ab æternitate, & terminata est ad æternitatē. In principio creauit Deus cœlum, & terram. In fine uidit Deus cœlum nouū, & terram nouā. Hæc 48. tabulæ tabernaculi 20. in uno latere, & 20. in alio, in posteriori octo, in quibus ponit archa. s. Chrs, continens in se omnes thesauros sapientiæ, & scientiæ, in quē Cherubin respiciūt. Hęc sunt duodecim ligna circa lignum uitę.

Gen. 1.

Exo. 36.

Sermo. 15. De mysterio scripturæ, & corpore Christi, & de Anti christo.

Gen. 1. PRotulit terra herbam uirentem. Dictum est, qꝺ in 12. mysterijs principalibus oñditur Christus, per oppositū oñditur Antichristus, qꝺ sic manifestatur. Primum mysteriū est conditionis rerum, & ibi oñditur per Lamech, qui primus introduxit bigamiā, & fuit transgressor legis naturæ, & fuit luxuriosissimus, & inde uidētes filij Dei filias hoium, qꝺ essent pulchre, &c. ꝓpter, quod inductum fuit diluuium. Et inde colligitur, qualis erit Antichristus, qa imundissimus, & inde oñditur eius significatio, quia interficiet illū in quo positū est signum, scilicet inter Iudæos q per Cain significantur. Et ideo de Lamech ultio dabitur septuagies septies, qa maius erit peccatum eius, q̄ Iudæorum. In sed̄ò mysterio. s. punitionis scelerū signatur in Nemroth, qui primus se fecit Imperatorē, cuius auctoritate ædita est turris, quæ tangeret cœlum, per quod intelligit̄ qꝺ Antichristus erit superbissimus, ita ut extollatur, sup oē quod dicitur Deus. In tertiò mysterio: s. uocationis, uel electionis p̄um signat̄ ꝓ Dan. Et aliqui uolūt dicere, qꝺ ad ſram eritde tribu Dan. Vtrū aūt ita sit, nō auderē affirmare, attamē in Apo. nō signat̄ tribus Dan. De istud Dā dr̄ in Gene. Fiat Dan coluber in uia, cerastes in semita, qui abscondit se in zabulo, ut capiat aues circauolantes, & in hoc oñditur, qꝺ erit fraudulētissimus. Mordet aūt ungulas equorū, ut cadat ascensor eius retrorsum. Certum est, qꝺ ꝓ equum signatur p̄dicator ueritatis. Per ungulam perfectio euāgelica, quam Antichristus impugnabit. Equus. n. si non habet fixionem ungulæ, non ualet. Ioseph enim erat cū filijs ancillarū, qui nēdiderunt fratrem suum. Dan autem primogenitus fuit ancillarum. In quartò. s. mysterio lationis legis, signatur per Balaā, qui dedit pessimum consiliū, q fuit idolatra, licet multa bona diceret, tñ

Antichristus qualis futur⁹ sit.

Apoca. 7.

Gene. 49.

Num. 23.

aras ædificabat & auguria quærebat, & in hoc signatur, qꝺ erit pessimus idolatra, & inuocator dęmonum, nec Deū magnū adorabit in loco suo. In quintò mysterio, scilicet prostrationis hostiū signatur ꝓ Achior, q furatus fuit de anathemate, & mortuus est excōmunicatus, & in hoc signatur, qꝺ erit auaríssimus. In sextò mysterio, scilicet constitutionis, uel ꝓmotionis iudicum signatur per Abimalech, qui septuaginta fratres meliores se interfecit, & in hoc signatur, qꝺ erit crudelissimus. In septimò mysterio, scilicet unctionis regum signatur per Goliam armatum, qui exprobrabat agminibus filiorum Israel. Erit. n. magnificus in exterioribus, loquetur blasphemiā contra populum Dei. In octauò mysterio, scilicet reuelationis ꝓphetarum, per regem imprudentem, quia sciet argumenta, & rationes ultra humanum modum, & erit intelligens ꝓpositiones, & astutissimus. In nonò mysterio, scilicet restaurationis principum, signatur per Anthiocum, q interprætatur silentiū paupertatis, qui destruxit omnes leges uolens unā facere, qui illos septem fratres interfecit. Fecit enim, qꝺ facere nullus ausus fuit, scilicet deponere legē Iudæorum. Verū est, qꝺ Aman attemptauit Iudæos disperdere, sed non prævaluit. In decimò mysterio, scilicet redemptionis hominum, signatur per Iudam proditorem. Erit enim malignissimus. In mysterio undecimò, scilicet diffusionis charismatum, signatur per Symonem Magum, qui uoluit emere spiritumsanctum, & in altum ascendit, & corruit quia dæmones inuocauit. Erit enim mendacissimus, ut ueniat in signis, & prodigijs mendacibus, &c. In mysterio duodecimo, scilicet reserationis scripturarum, signatur per bestiam abyssalem, siue ascendentem de abysso, quæ omnia conculcat. Erit enim cōfirmatus in omni malitia. Habebit enim septem capita, ideſt oīa genera tentandi, & oēs modos, nunc per diuitias, nūc per falsa miracula, nunc per metum. Vnde Iob dicitur. Strinxit caudam quasi cedrum, quia in eo cōflabuntur omnes malitiæ, & sicut Christus habuit omnia charismata, ut natura assumpta potuit accipere, sic illæ omnes malitias, sic ergo scriptura explicat paulatim procedendo, quomodo Antichristus primò erit immundissimus. Vnde iuxta lignum uitæ erit lignum scientię boni, & mali, quia promittet bona, & dabit mala. Vnde efficitur serpens draco, & bestia. In omnibus enim mysterijs corrispondentia est patri, & filio, & spirituisancto, quia Trinitas debet maxime refulgere in operibus horum mysteriorū. Sequitur de femmibus, & fructibus. Protulit terra, &c. Sicut enim in congregatione aquarum signatur multiformitas intelligentiarū, & in germinatione terræ multiformitas sacramentaliū figurarum, sic in seminibus ostendit se habere infinitatem quandā cœlestium theoriarum, quæ signantur per semina. Intelligentiæ enim principales, & figurę in quodam numero certo sunt,

Exo. 36.

Iosuę. 7.

Iudicū. 9.

1. Reg. 17.

2. Mac. 7.

Act. 8.

Apoc. 11.

Iob. 40.

De seminibus, & fructibus

sed

sed theoriæ quasi infinitæ, quia sicut refulsio radij, & imaginis à speculo fit modis quasi infinitis, sic à speculo scripturæ, quis potest scire, quot sunt media inter angulum rectum, & obtusum, & inter angulū obtusum, & acutum? Sicut enim in seminibus est multiplicatio in infinitum, sic multiplicantur theoriæ. Vnde legitur. Pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia, quia uarie inspicit hoc, & ille in speculo. Hæc consideratio theoriarum, inter duo specula duorū Cherubin, ideſt duorum testamentorum, quę refulgent in inuicem, ut transformetur homo à claritate in claritatē. Hæc autem germinatio seminum, dat intelligere secundum diuersas temporum coaptationes, diuersas theorias, & qui ipsa ignorat, istas scire non potest. Nō enim scire potest futura, qui præterita ignorat. Si enim nō cognosco cuius arboris semen est, non possum cognoscere, quæ arbor debet inde esse. Sed cognitio futurorum, dependet ex cognitione ꝑteritorum. Moses enim ꝓphetans de futuris narrauit præterita per reuelationem. Notandum autē, qꝺ sicut Deus sex diebus mundum fecit, & in septimo requieuit, ita corpus Christi mysticū sex habet ætates, & septimam, & octauam quæ currit cum sexta. Hæ sunt rōnes seminales, ad cognoscendum scripturas. Prima ętas quasi infantia ab Adā usq; ad Noe. Deus enim in principio quasi in semine posuit, quod postea pullulauit in facto mystico, uel opere. Prima dies signat primū tempus, quo datur homini lux, & cognitio, & hæc est infantia, quæ obliuione deleꝰ, sic quicquid actū est usq; ad tempus, quo per diluuium deletū est omne aīal, prater illa, quæ fuerunt cum Noe. Secundū tempus respondet secundæ diei, ut ætati pueritiæ, quia tunc factum est firmamentum in medio aquarū, & in tępore illo factum est fœdus per archam ne homines deleantur per aquas inferiores, & per arcum ne ulterius per diluuium perirent. Et sicut in puertia pueri loquuntur, & discunt loqui. sic in tempore secundo diuisę sunt linguæ. Et hæc ætas durat à Noe usq; ad Abraā. In tertia die terra germinauit, & in tertia ætate, scilicet adolescentia homo potens est generare. Et in tertia ætate, quæ durat ab Abraam usq; ad Dauid, tunc cœpit Synagoga in Abraam, & per circuncisionē factā in carne eius florere. In quarta die facta sunt luminaria cœli, & adornatum est cœlum, & respondet quartæ ætati, scilicet iuuentuti, quia illa ætas apta est sapiæ, & in quarta ætate, quæ durat à Dauid usq; ad trasmigrationem Babylonis, uiguit, & floruit regnum, & sacerdotium, quasi duo luminaria, & stellę fuerunt ꝓphetæ. Quinta die facti fuerunt pisces, & respondet senecturi, ubi iam incipit calor diminui, & in quinta ætate, scilicet, à transmigratione Babylonis usq; ad Christum, tunc Synagoga incœpit deficere, & senuit, & perdidit auctoritatem. Sexta die factus est homo princeps bestiarum, & respondet senio, quę ætas est matura, &

Dan. 12.

Consideratio theorica, ubi sit.

Ecclesia suas habet ętates

Deductio ætatū Ecclesiæ.

apta sapientię, & respondet sextæ ętati, quæ durat à Christo, usque ad finem mundi, & in sexta ætate Christus natus est, & sexta die crucifixus, sexto mense conceptus post conceptionem Ioānis, septimo mense natus. Sapientia ergo sexta ætate est incarnata. Septima ętas currit cū sexta, scilicet requies animarum post Christi passionem. Ad has sequitur octaua ætas, scilicet resurrectio mortuorum, de qua Psalmista ait. Mane astabo tibi, & uidebo, &c. Et est reditus ad primum, quia post septimā diē regressus est ad primum. Hæc sunt semina iactata ad intelligentiā scripturarum, quæ producuntur de illis arboribus sed̄m expositionem cōmunem aliquorum; & sic tps diuiditur in octo ętates. Secūdum alios reducit tempus ad quinque, & hoc ponit Christus, qui ponit quinque uocationes. Simile est regnum cœlorū patrifamilias, qui exijt conducere operarios suos in uineam suam hora prima scilicet, mane, tertia, sexta, nona, undecima. Mane nē de paradiso, & præcepit, ut operaretur, & cubat surculum, de lignis tamen facere poterat, quæ sibi obediebant. Secunda uocatio fuit per flagellum, quod prędicabat sub Noe, ut cauerent à peccato. Tertia sub Abraham, qui fuit cultor Dei, & erector altarium, & hoc usque ad Mosen. Quarta sub Mose per legem, & miracula, & hoc usque ad Christum. Quinta sub Christo, & per Christum per pœnitentiam ad quam nos uocauit, & ad nuptias. Secundum sanctos modernos, & antiquos distinguuntur tria tempora, scilicet legis naturæ, legis scriptæ, & legis gratiæ. Septenarius appropriatur spirituisancto propter charismata gratiarum septem. Quinarius filio, propter quinque sensus spirituales. In huius signum Cherubin ala, habebat quinque cubitos. Ternarius patri, quia ternarius est principium numerorum perfectorum. Item omnis probatio necessario à ternario incipit, & est prima. Item pater tres habet notiones, est enim generans, innascibilis, spirans. Triplex est lex, intra scripta, ut conscientię extra ꝓposita, ut legis scripturæ, desuper infusa, ut gratia. Hęc sunt seminaria, quæ q ignorat, scilicet hæc tempora, non potest uenire ad mysterium scripturarum. Iunge septem ætates, quinque uocationes, tria tempora, & habes quindecim, qui numerus mysterium habet, ut ostendit Hieronym. per descensum spirituisancti super centū uiginti credentes. Per istos quindecim gradus habet sol intelligentiæ ascendere super nostrum hemisphærium in una hora, quia si dies naturalis uiginti quatuor horas habet, & quodlibet signum triginta gradus, & quolibet die uoluuntur duodecim signa, necesse est, ut in hora una eleuetur sol super hemisphærium nostrum quindecim gradibus, & illud est mane resurrectionis, quando erimus in fine sęculi. Psalm. Mane astabo tibi, & uidebo. Hæc seminaria absolute

Psal. 5.

Aliter cō putantur ætates. Matt. 20.

Tertia cō putatio.

Psal. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Collatio seminum ad sua principia.

solute considerata sunt. Item comparatur, quod oritur ad semen de quo oritur, & ad arborē de qua semen oritur. Sic comparatur nouum testamentum ad uetus, ut arbor ad arborem, & litera ad literam, & semen ad semen. Et sicut arbor de arbore, & semen de semine, sic litera de litera, &

Prima collatio noui ac ueteris test.

testamentū de testamento. Secundum hoc assignatur conuenientia duorum testamentorum sex modis, secundum differentiam unitatis, dualitatis, ternarij, quaternarij, quinarij, & senarij, & addita unitate secundum rationē unitatis, duo sunt testamenta, unum in seruitutem generās, alterum in libertatem. Vnum secundum amorē, alterum secundum timorem. Vnum secundum literam, alterum secundum spiritū, Vnum scd'm figuram, alterum secundum ueritatem. Sic distinguuntur ista duo tempora, ut dies, & nox. Vñ

Psal. 8.

Psal. Dies diei eructat uerbum, & nox nocti, &c.

Secunda collatio.

In nocte illa lex fuit, ut luna, & patres, ut stellæ scd'm Greg. Sed cum uenit sol ideſt nouū testamentum, tunc fuit clara dies. Alia distinctiō est secundum rationē dualitatis. Vetus testamentū habet duo tempora, tempus ante legē, & tempus sub lege. Sic nouo testamento respondet duplex tempus, tempus uocationis gentiū, quod respōdet primò, & tempus uocationis Iudeorū, quod respondet secundo. Hoc tempus erit, & nondum

Isa. 2.

est, qa tunc implebitur illud Isaię. Non leuabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad prælium, qa hoc nondum adimpletum est, cum adhuc uigeat uterq; gladius. Adhuc n. sunt disceptationes hæreses. Iudei enim, qa hoc sperant, credunt nondum uenisse Christū. Quod

Isa. 10.

aūt Iudæi conuertantur certum est per Isaiā, &

Rom. 9.

per Apostolū, qui eius allegat auctoritatē. Si fuerit numerus filiorum Israel, &

Rom. 11.

addit idē Apostolus. Cæcitas ex parte cōtigit in Israel, donec plenitudo gentium subintraret. Et hoc ostendit Isa.

Isa. 9.

dicens Verbū misit Dominus in Iacob, &c. Verbū missum in Iacob, est filius Dei naturæ assumptæ de Iacob, unitus, quia fuit de eius semine, sed cecidit in Israel uerbū spirituale. Nos sumus filij Israel, & filij Abraham secundum repromissionē, qa sumus imitatores fidei Abrahæ. Vnde

Isa. 1.

dicitur. Cognouit bos possessorem suū, & asinus

Phil. 3.

præsepe Dñi sui. Israel aūt, &c. Bos ordo Apostolicus. Vnde Paulus dicit se Hebreū ex Hebreis. Isti fuerunt Boues, proscindentes terrā tam scripturæ, q̄ cordis nostri. Asinus fuit populus Gentilis. Et Isa. Venite ascendamus in montem Dñi,

Isa. 2.

& ad Domum Dei Iacob, sequitur. Non leuabit gens contra gentem. Contradicunt Iudæi, qm̄ nōdū hoc impletum est. Sed ꝓpheta non loquitur de primò aduentu, uel prima uocatione, sed ꝓ ultima, quando dies Domini erit super omnem arrogantem, nec est intelligendum, q̄ illos sic dimittat Deus. Tertia comparatio ueteris, & noui

Tertia collatio uet. & noui testamenti.

testamenti est scd'm rationem ternarij, qa est tēpore Synagogæ initiatæ, promotę, deficientis. Sic in nouo testamento est Ecclesiæ initiatę, Ecclesię primitiuæ, dilatatæ, cōsumatæ. Vnde in Can. tripliciter laudat Ecclesia, nec sunt nec possunt esse plures. Laus Ecclesiæ initiatæ. Quæ est ista, quæ ascendit per desertū sicut uirgula fumi? Secundo Ecclesiæ dilatatæ. Quæ est ista, quæ ꝓgreditur, quasi aurora consurgens, pulchra, ut luna, electa, ut sol? Tertiò Ecclesię consumatæ. Vnde dicitur. Quę est ista, quæ ascendit de deserto, delitijs affluens, innixa super dilectum suū? Necesse est. n. q̄ Rachel pariat filiosin finali Ecclesia. Vñ in Apoc. Manasses ponitur ante patrem, & sexto loco, & Ioseph undecimò, ultimo Beniamin, & non sine causa. Quarta comparatio ueteris, & noui testamēti scd'm coaptationes temporum est, qa quatuor tēpora in ueteri testamento respondēt quatuor ordinibus circa tabernaculum 12. tribuum. Respondet etiam quatuor lateribus ciuitatis, & hoc quatuor animalibus circa sedem Dei. Primū tempus est uocationis patriarcharum. Secūdum institutionis Iudicū. Tertium inunctionis regū. Quartum illustrationis ꝓphetarum. Et his quatuor in nouo testamento respondet tēpus Apostolorū, martyrum, confessorū, uirginū. Quinta comparatio est scd'm rōnē quinarij, ut sit manus dextra, & sinistra habens quinque digitos. Primū tempus est conditionis naturarum. Secundū inspirationis patriarcharū. Tertium institutionis legalium. Quartum illustrationis ꝓphetarum. Quintum restaurationis misericordiarum. In nouo testamento respondet mane, tertia, sexta, nona, undecima. Mane respondet conditioni, naturæ. Vnde. Posuit Deus Adā in paradiso, ut operaretur, & custodiret illum. Primum tempus in nouo testamēto est diffusionis charismatū, quod respondet esse creaturę. Scd'm uocationis gentiū, quod respondet secundo. Tertium institutionis Ecclesiarum scd'm leges, quod respōdet tertio. Quartum religionū multitudinis, quod respondet quarto, maxime Rechabitis, qui morabātur circa Iordanē, qui pauperes erant. Quintum in

Hier. 35.

fine restaurationis collapsorū. Oportet, q̄ ueniat Helias, qui restituet. Bestia aūt uincet illos duos testes. Vnde necesse est, ut prius ruant, & fiat ruina, & postea restauratio, tandē erit tribulatio, ut in errores inducantur, si fieri potest etiam electi.

Triplex cōmendatio Ecclesiæ. Cant. 3. Can. 6. Can. 8. Apoc. 7. Quarta collatio uet. & noui testamēti. Apoc. 7. Quinta collatio uet. & noui testamēti.

Sermo 16. De statu Ecclesię, & ætatibus sex cum quibus currit septima ætas, et de theorijs sacræ scripturæ.

PRotulit terra herbam uirentē, & afferentē semen iuxta genus suū, lignumq; pomiferū, & habens fructum unumquodq; secundum speciem suam, &c. Dictum est circa uisionem intelligentiæ per scripturam eruditę, de intelligentia spirituali, quę intelligebatur per congregationem aquarum. Item sacramentali figura, quę intelligebatur per germinationem terræ. Dictum est etiam de theorijs, quę intelliguntur per semen, & per fructum. Habent enim theoriæ sementinam multitudinem, & refectiuam sustentationem,

tationem. Ideo intelliguntur partim per semen, partim per germinationem fructuum, quantū ad semē consistunt in coaptationibus temporū, secundum, q̄ ipsa sibi inuicem succedunt, quantum ad arboris fructum, secundum q̄ tempora correspondent secundum cōparationē arboris, uel seminis, tempora sibi mutuo succedunt, secundum cōparationem germinis ad germinans mutuo sibi correspondent, ut iam patebit. Distinguntur aūt tempora secundum rationē ternarij, uidelicet secundum tres leges, intra scriptam, exterius dispositam, superius infusam secūdum rationē quinarij. Manē, tertiæ, sextæ, nonæ, undecimæ, quæ sunt sex uocationes, usque ad finem mundi. Et secundum hæc destinguntur sex ætates, septima aūt currit secundum omnes cū sexta. Post nouum testamentum non erit aliud, nec aliquod semen nouæ legis subtrahi potest, & ideo testamentum æternum est, ipsa tempora sibi mutuo succedunt, & multa est in eis correspōdentia, & sunt sicut germinatio seminis ex semine, ut de semine arbor, & de arbore semen. Assignantur aūt tempora, ut sibi mutuo correspondent. Primò secundum rationem unitatis, ut comparatur unūm tempus noui testamenti, ad unum tempus ueteris testamenti, secundū correspondentiam literę, & spiritus, promissionis, solutionis, figuræ, & ueritatis, promissionis, terrenæ, & cœlestis timoris, & amoris. Item duo tēpora ad duo in ueteri testamento, tempus ante legem, & tempus sub lege. In nouo ante tempus uocationis gentium, & Iudæorum, quæ erit in fine. Et ista signata est in duobus filijs Iudæ, scilicet Zaram, & Phares. Zarā primo extēdit manū,

Gen 38.

& obstetrix ligat coccinum, & postea retrahit manum, & exinit Phares, qui diuisit maceriam. Iudæi primo crediderunt, & statim manum retraxerunt, in prima Ecclesia, sed postquam plenitudo gentium subintrauerit, tunc Zaram exibit, & populus Iudæorum conuerretur. Item trium temporū ad tria, ut Synagoge promotæ, initiatæ, & ultimatæ. Et in Ecclesia tēpus Ecclesię initiatę, dilatatę, & consumatæ. Vnde in canticis tres sunt admirationes. Quę est ista, &c. Et ecōtrario tres deplorationes in lamentationibus. Vnde nō fine causa totiens repetitur alphabetum. Item quatuor ad quatuor, ut posui supra in precedēti collatione. Item quinque digitorū ad quinque in ueter. testamen. conditionis naturarum inspirationum Patriarcharum, institutionis legalium illustrationum ptophetalium, & restaurationum ruinarum. In nouo testamento donationis charismatum, uocationis gentium. Institutionis Ecclesiarum, multitudinis religionū, restaurationis omnium collapsorum. De quo dicitur,

Mat. 17.

Ezech. 49

q̄ Helias dum, uenerit, restituet omnia. Sequitur de comparatione senarij addita unitate. Et sic accipitur mensura illius, qui habebat calamum habentem sex cubitos, & palmam ad mēsurandum templum. Septenarios secundū Grego. est

Nouū testamentū ultimū, & æternum.

Collationes temporū.

numerus uniuersitatis in maiori mūdo, & in minori, & in Deo. Iste enim mundus sensibilis, constat ex quatuor elementis susceptiuis influentiarum cœlestium, in tribus orbibus influxiuis, & motiuis. Minor mūdus constat ex quatuor elemētis, quatuor humoribus, quatuor complexionibus, quatuor qualitatibus, & tribus uiribus uitalibus perfectiuis, scilicet uegetabili, sensibili, rationali. Vnde illa, quæ sunt in mundo sensibili in minori mundo, colliguntur in quadam puritate. Vnde secūdum aliquos (& non irrationabiliter) dictū est, q̄ orbis sydereus disponit ad susceptionem uegetabilis, Orbis chrystallinus ad susceptionē sensibilis. Orbis empyreus ad susceptionem rationalis. Et secundum Hugonē, qua-

Lib. 6. mu sicæ.

ternarius correspondet corpori. Ternarius aūt spiritui. Septenarius autem magnum mysterium habet. Omnis autem proportio, & proportionalitas est secundum rationem ternarij, & quaternarij, qa necesse est ubi, est proportionalitas, ut sit in quatuor terminis, uel secundum rem uel secūdum rationem. Vnde Augst. ostendit, proportionē ascendere usq; ad quatuor, quæ ex partibus quaternarij generatur. Iste aūt septenarius siue habet à mūdo archethipo, ubi sunt rationes causales secundum rationem septenarij. Deus enim habet rationē triformis causæ, orignantis, exēplantis, finientis, nec pōt esse pluribus modis. Vñ Apostolus. Ex ipso, & per ipsū, & in ipso sunt omnia. Rō aūt causandi est scd'm quatuor, sublimitatem potentiæ, profunditatem sapientię, latitudinem beneuolentię, longitudinem eternitatis.

Mundus archetapus, ubi sunt rōnes causales.

Rom. 11.

Vt posītis (inquit Apostolus) cōprehendere cū

Ephe. 3.

omnibus sanctis, quæ sit longitudo, &c. Potentia creat, sapientia gubernat, beneuolentia perficit, æternitas conseruat. Iste numerus uniuersitatis in mundo, in homine, in Deo est mysterialis. Secundum hunc numerū facit Deus currere mundum istum, & scripturā, quæ explicat decursum mundi secundum hunc numerum, tradi debuit explicatiuè. Distinguit ergo scriptura tempora originalia, figuralia, gratiosa, seu salutifera. Tempore originalia consistunt in primis septem diebus. Figuralia, ab initio mundi usq; ad Christum. Vbi nouum tps incipit, licet Salomon dicat nihil nouum sub sole, uerum est secundum naturā, sed hoc est super naturam. Et post sunt tēpora gratiosa. A temporibus originalibus incæpit Moses,

Distinctio temporū quadrimembris.

Eccle. 51.

& ita debuit facere, quia scriptura debuit facere seminaria tanquam terra germinans, & post arbores figurarum, & postea fructum, ponuntur ergo septem dies, ut tempore originalia. Primus dies lucis formatæ. Secundus dies aquæ diuisæ. Tertius dies terræ fœcundandæ. Quartus lucis sidereæ. Quintus motiuæ uitæ. Sextus humanæ formæ. Septimus quietis primæ. Septem autem sunt tempora figuralia. Tempus naturæ conditæ, purgandæ culpæ, gentis electæ, legis statutæ, regalis gloriæ, uocis propheticæ,

quietis

Universidad de Deusto
Biblioteca

7.tẽpora, gratiosa ĩ nouo testamento

quietis mediæ. In nouo testamento similiter sunt septem tempora gratiosa. Tempus collatæ gratiæ baptismi in sanguine, normę fidei catholicæ, normæ legis iustitiæ, sublimis cathedræ, claræ doctrinæ, pacis postremæ. Accipe correspondentiam. Formatio lucis est seminarium formationis naturæ, & formatio naturæ collationis gratiæ. Tempus aquæ diuisæ respondet tempori purgationis culpæ, baptismi in sanguine. Quia sicut diuidit aqua ab aquis, sic purgatio in aqua facta formam baptismi gerit secundum beatum Petrum, tam baptismi sanguinis, quàm fluminis, quàm flaminis. Dies terræ fœcundæ, tempus gentis electæ, normæ fidei catholicę. Terra germinauit Abraham, & Abraham Isaac genuit, & Isaac Iacob, &c. Et Ecclesia normá fidei statuit, secundum quam succedũt fideles fidelibus. Dies lucis sydereæ, tempus legis statutæ, tempus normæ iustitię. Lex enim distincta fuit per solem, lunam, & stellas, hoc est secundum ritum Dei colendi ceremoniam, censuram iudicandi, formá uiuendi, siue secundum moralia, iudicialia, ceremonialia, sic in Ecclesia canones, deinde leges ꝑ Iustinianum in unum corpus redactæ, quæ primò erant paganorum, factæ sunt Christianorũ, & regulæ monasticæ, ut beati Benedicti. Canones respondent cæremonialibus, leges iudicialibus, monastica moralibus. Dies uitæ motiuæ, tempus regalis gloriæ, tempus sublimis cathedræ, respondent. Sicut enim una pars uitæ motiuæ fuit repentium, altera uolatilium. Sic in Ecclesia una pars est Regum, & Pontificum, alia subditorum. Dies humanæ formæ, tempus uocis propheticæ, tempus claræ doctrinæ, in quo esset uita prophetica respondent. Et necesse fuit, ut in hoc tempore ueniret, &c. unus ordo, scilicet habitus propheticus similis ordini Iesu Christi, cuius caput esset Angelus, ascendens ab ortu Solis conformis Christo. Et dixit, ꝙ iam uenerat dies quietis sabbati, tẽpus quietis mediæ, tempus quietis siue pacis postremæ. Tempus quietis mediæ fuit, quando Prophetæ nihil scripserunt, & tunc fuit silentium Prophetarum, medium inter primam quietem, & ultimam. Fuit etiam tempus quietum, quia tunc in maxima pace fuit mundus totus, unde, & per duodecim annos templum Romæ iam clausum fuit ante aduentum Christi (quod tempore belli semper apertum fuit, & tempore pacis clausum.) Vnde etiam portæ ruinosæ factæ sunt. Vnde & Imperator describi fecit mundum, & Deus ponebat hoc in corde Pagani, ut describeretur mundus, ut uirgo iret in Bethleem, & ibi pareret in diuersorio. Et frequentissimè inculcabam, quòd non sunt à casu, & à fortuna, ista, & consimilia posita in scriptura, sed maxima ratione, & maximo mysterio, sed qui non considerat, nihil intelligit. Fuit etiam nox in suo cursu, quia tunc erat summa idolatria. Secundum hoc ergo tẽpus naturæ conditæ, durat ab Adam, usque ad

Cur per Augustũ descript' est mundus.

Noe. Tempus culpæ purgandæ, à Noe, usque ad Abraam. Tempus gentis electæ, ab Abrahã, usque ad Mosen. Elegit enim Deus Abraham, non Loth, Isaac, non Ismael, Iacob, non Esau, & Iudam, de quo natus est Christus, non fratres alios. Tempus legis statutę à Mose, usque ad Samuelem, qui unũ Regem reprobum, & alium electum inunxerat. Tempus Regalis gloriæ, à Dauid, usque ad Ezechiam, in quo transmigratio decem tribuum facta est. Tempus uocis propheticæ ab Ezechia strictè loquendo, largè ab Ozia, qui fuit leprosus, usque ad Zorobabel. Sub Ezechia factum est illud miraculum, ꝙ dies habuit triginta duas horas per reuersionem solis. Tempus pacis, & quietis à Zorobabel, usque ad Christum. In nouo testamento tempus collatæ gratiæ, à Christo, & Apostolis cõprehendendo mortem Ioannis usque ad Clementem Papam. Tempus baptisimi in sanguine, à Clemente usque ad Siluestrum, quia sub Clemente incœpit magna persecutio, quando Iudæi uenditi fuerunt, & expulsi de Hierusalem, & Clemẽs missus est Tersonam cum populo in exilium in Græciam. Et in illo tempore medio à Clemente, usque ad Siluestrum fuerunt decem maxime persecutiones. Tempus normæ catholicæ à Siluestro, usque ad Leonem primum, sub quo datum est symbolum. Tempus legis iustitiæ à Leone, usq; ad Gregoriũ doctorem, in quo statutæ sunt leges iustitiæ, & canones, & regulę catholicæ, & monasticę, in quo beatus benedictus fuit, qui etiam prophetauit de beato Gregorio, & benedixit matrem prægnantem. Tempus sublimis cathedræ, à Gregorio, usq; ad Adrianum sub quo mutatum est Imperium ad Alemanos, & diuisum in Constantinum, Carolus in Ecclesia Rex Siciliæ fuit primus Imperator, & Rex Italiæ de Francia, quia cum insultum alienarum gentium non possent sustinere fecerunt eum Regẽ Italiæ, & pugnauit cõtra Regem Longobardorum, & præualuit. Tempus claræ doctrinæ ab Adriano. Sed quantũ durabit, quis potest dicere? Certum est, ꝙ in illo sumus. Certũ est etiam, ꝙ durabit usque ad deiectionem bestię ascendẽtis de abysso, quando cõfundetur Babylon, & deijcietur, & post dabitur pax. Primum tamen necesse est, ut ueniat tribulatio, & non est ponendus terminus, quia nullus scit, quantum tempus illud pacis duret, quia cũ dixerint pax, & securitas, repente ueniet super eos interitus. Tempus autem septimum, scilicet, ultimæ quietis incipit à clamore Angeli, qui iurabit per uiuentem in sæcula sæculorum, ꝙ tempus amplius non erit, sed in diebus septimi Angeli consumetur. Sed hæc tempora septẽ Ioã. in Apoc. comprendit in septem uisionibus, & quælibet illarum est septiformis, & consurgit ad numerum iubilei. Hæc septem tẽpora clauduntur in Psalterio, ubi sunt tres quinquagenæ. Accipe ad hæc correspondentiam temporis figuralis, & salutis. In tempore naturę conditæ tria fuerunt.

Dies. 32. horarum sub Ezechia rege.

Computatio temporum in nouo testamento.

Pontificatus B. Gregorij prædictus fuit per Benedictum. Nota historiam.

Apoc. 17.

Non est timere pronunciandum de fine mundi.

Apoc. 20.

Nota correspondentia duorum temporum.

Primò

Primò formatio hominis de terra. Secundò tentatio transgressio, nudatio, tertium eiectio. Vnus enim filius interfecit alium, & ideo omnes filij qui nati sunt de Cain malefecerunt, & omnes perierunt. In nouo testamento post scripturam prophetalem, & temporũ cursus, formatus est Christus, sicut homo sexta die qui præsit uolatilibus cœli, & piscibus maris. Sicut dicitur in Psal. Quid est homo ꝙ memor es eius, aut filius hois qm̃ uisitas eum? Minuisti eum paulominus ab angelis, gloria & honore coronasti eum. Oĩa subiecisti sub pedibus eius, oues & boues uniuersos, insuper & pecora campi. Volucres cœli & pisces maris, &c. Et ꝙ intelligatur de Christo, Apostolus dicit. Eum qui paulominus ab angelis gloria & hono. &c. Homo deductus de terra uirginea, quæ nondum sanguinem susceperat, signat Christum de uirgine natũ. Sicut Eua de latere Adæ formata est, sic Ecclesia de Christi latere. Sed cum Christus nunquã preuaricatus fuerit quomodo sibi correspõdet trãsgressio Adæ? hoc transferri debet à capite ad membra. Notandum, ꝙ ecclesia posita fuit in paradiso quasi primus homo, ut operaretur cũ nullus aliquis suum esse dicebat. Incepit enim in magna perfectione quod modo in religiosis cõseruatur, quia amor Christi adhuc recens erat, & multa turba sacerdotum obediebat fidei. Hæc Ecclesia, scilicet quæ incepit in iudeis, quia conuertebantur modo quatuor milia, modo quinque milia, habuit lignũ uitæ, lignũ sciæ. Lignũ uitę, scilicet fidem, quia iustus ex fide sua uiuit. Habuit lignum scientiæ, scilicet legem quæ remansit sibi ad uidendum, & legendum, non ad uescendum, immo in quo die comederis, morte morieris. Vñ lignũ sciæ potes uidere, nõ manducare, quia destrueres, ꝙcquid Christus fecit, & necesse esset subintrare mortẽ, quia litera occidit. Vnde Paulus dixit. Ego Paulus dico, ꝙ si circũcidimini, Christus nil uobis proderit. Doctores aũt illi signãtur per Adã fæcundantẽ, qui incumbentes super legem, quasi amãtes uxorẽ, comederũt de ligno sciæ, ut legem obseruarẽt, & cõsenserũt serpẽti, q suadebat legẽ obseruandam, & ĩde orta est hæresis Ebionitarũ, q dixit, ꝙ lex obseruãda cũ euãgelio esset, & fuit tantus zelus legis, ꝙ Petrus iret in illã simulationẽ, sed gr̃a Dei ipsum liberauit, & inde sequit̃ eiectio, ꝙ Deus ab eis recessit, & dispersi sunt, & maledicti in ope suo, & quasi a duobus ursis Tyto & Vespasiano deuorati sunt. Et sic Cain, scilicet populus iudeorũ occisor frĩs sui signũ habuit. In tpe culpæ purgatæ similiter fuerunt tria, fabricatio archæ, oñsio arcus, diuisio linguarum. Noæ ꝑ cẽtũ annos fabricauit archã, ĩ qua Noæ cũ 7. aiabus saluatus est. Cuius typum gerit baptismus, secundũ ꝙ dicit btũs Pe. & fluminis, & flaminis, & sanguinis. In nouo aũt testamento Clemẽs in hac archa collocatus est, q a præparatum est sibi templũ marmoreũ, angelicis mani-

Psal. 8.

Hebr. 2.

Ecclesia instar primi hominis posita fuit in paradiso.

Act. 6.

Lignũ sciẽtiæ, i. legẽ ueterẽ, uidere oportet, nõ uesci.

Gal. 5.

Cain populus iudaicus sanguinarius

Tẽpus culpæ purgatæ.

1.Pet. 3.

bus, & alij submersi sunt. Vnde fuit magnũ miraculũ, ꝙ ꝑ tot annos aperiebatur mare, donec pyratæ & latrones asportauerunt corpus eius. Aliud fuit ostensio arcus. Et tunc eduxit deus Noæ, & pepigit cũ eo fędus. Et ĩ nouo testamento decẽ tribulationes fuerũt. Vñ Christiani poterant dicere. Dñe salua nos perimus. Et tunc eductus est Constantinus, & ostensum est sibi lignum crucis in cœlo, in quo uincere debebat, & tunc pepigit fœdus, quòd nunquam Romanum Imperium persequeretur Christianos. Tunc imperium Nembroth dissipatũ est, & turris Babylonis, scilicet Romani ad quam tunc omnes aspiciebant. Roma autem in scripturis Babylon dicta est. Facta est etiam linguarum diuisio, & lingua hebræa remansit in domo hebræa, & remãsit cõfessio Christi in populo christiano. In tempore gentis electæ tria facta sunt, generatio Patriarcharum, descensus Patriarchalis, seminis in Aegyptum, afflictio populi & liberatio eius. In nouo testamẽto similiter Pontifici Romano datũ est semen doctorum altissimorum in græca & latina lingua, quasi patriarchæ. xij. græci. Epiphanius, Basilius, Gregorius Nazanzenus, Gregorius Nysenus, Athanasius, Chrysostomus, Latini. Hieronymus, Augustinus, Hylarius, Ambrosius, Orosius. Gregorius. Post Imperator descendit Constantinopolim, & alij post eum, & ibi obtinuerunt bona queque. Mortuo Constãtino, surrexit Constantius, qui ignorabat Ioseph pessimus Arrianus, & post Valentinianus, & Iulianus apostata pessimus, & afflixerũt populum Dei ꝑ hæreses usq; ad tempus Theodosij, qui natus est in Occidente, qui fuit christianissimus: qui deiecit, & exstirpauit Arrianos, & Ecclesiã exaltauit. In tempore quarto, scilicet legis statutæ fuit latio legis, prostratio hostiũ, distributio & uẽdicatio hæreditatũ. In nouo testamẽto a Leone usq; ad Gregoriũ: lata est lex canonica, politica, monastica. Leo enim partim ex quatuor concilijs partim ipse canones ordinauit. Itẽ prostratio hostium similiter ꝑ Iustinianũ, qui Vãdalos, Gothos, Guisaras, Lõgobardos, q illas partes Italię inuãserũt: superauit. Itẽ distributio hæreditatis: quia Gallia, Britannia, Germania, conuersa est ad fidem in plenitudine & dilatata est Ecclesia in Occidẽte, licet adhuc essent idolorũ templa in Frãcia, sed dilatatio fuit ĩ terra promissionis non in Aegypto, nõ circa græcos, sed circa latinos. In quinto tpe regalis glorię fuerunt tria, scilicet deiectio superbi Regis. Ampliatio cultus diuini. Diuisio decem tribuũ a duobus. In nouo testamento tẽpore sublimis cathedræ, a Gregorio usq; ad Adrianum Patriarcha Constãtinopolitanus cõtendebat cũ Romano Pontifice: & dicebat se Patriarcham catholicum, id est uniuersalem, & fuit excõicatus & humiliatus, & thronus Dauid exaltatus fuit, sicut Petro ꝑmiserat dñs. Similiter Gregorius adhuc iuue-

Math. 8.

Tẽpus gẽtis electæ.

Tẽpus legis statutæ.

Tẽpus regalis gloriæ.

Concertatio cõstãtinopolitanæ Ecclesiæ contra Romanam.

nis

Universidad de Deusto Biblioteca

[Gregori⁹ magnus figuratus in Dauid. 1. Ro. 17.] nis,& nondum pontifex,pugnauit cum Eutice,
qui negauit resurrectionem, & deuicit eum in
conspectu populi, ut Dauid Goliath. Sicut e-
tiam Dauid ampliauit cultum, sic iste ordina-
uit officium. Et sicut Dauid ducebat archã cũ
septem choris, sic iste fecit processionem cum
septem choris. Et sicut Dauid uidit angelũ per
cutientem super Hierusalẽ, & promeruit ut ces
saret,sicq; factũ est,ꝙ græci uidentes ecclesiam
Romanam exaltari,diuisi sunt, & ceciderũt in
hæresim Euticiani,& hoc tempore Eraclij,qui
primo fuit bonus, & postea cecidit in hæresim.
Post illum nunquã fuit Imperator in oriẽte.Si-
cut etiam Assyrij uastauerunt iudæos, sic Sara
ceni occupauerunt ecclesiam Antiochænã,Hie
rosolimitanã, Alexandrinã, Constantinopoli-
[Nota analogiam.] tanam,usq; in Siciliam. Sicut ille decem tribus
ceciderũt,& recesserunt à domo Dauid, sic il-
læ ecclesiæ,quia ciciderunt, & recesserunt à Pe
tro,cui dictũ erat: Tibi dabo claues regni,inci
[6. tempus tria continet.] derũt in lupos. In 6.tpe facta sunt tria.Præclari
tas uictorię,pręclaritas doctrinæ,præclaritas ui
[4. Ro. 19.] tę ꝓpheticæ,præclaritas uictoriæ in Sennache-
rib, q uenit cõtra Hierusalẽ, & angelus dñi in-
terfecit clxxxv.milia.Et Ezechias cõtra naturã
sanatus est,& sol retrocessit. Similiter in tem-
pore Adriani per Karolum qui miraculose fe-
cit triumphos,quasi missus angelus à dño,& Sol
idest æstus tribulationis abijt retro, & facta est
pax ecclesiæ,ut postea constitueret Archiepos,
Epos, & cœnobia.Hoc tẽpore fuit claritas do-
[Carolus magnus literarũ restaurator.] ctrinæ,quia Karolus vocauit clericos & scripsit
libros,ut in sancto Dionysio bibliã & in multis
locis,& inceperunt legere,& prosperari, & reli
giosos etiã collocauit. Hoc tempore oportuit
uenire uitam per ordinẽ, qui haberet uitã pro-
pheticam,hoc aũt tẽpus est gemituũ, i.sicut in
passione dñi fuit primo lux, deinde tenebra,po
stea lux,sic necesse est,ut primo sit lux doctrinæ
& succedat Iosias Ezechiæ. Postꝗ facta est tri
bulatio iudæorũ per captiuitatẽ,necesse est, ut
surgat unus princeps zelator ecclesiæ, qui est,
uel erit, uel iam fuit(Et additur utinã tam non
fuerit)priusquã sit obscuritas tribulationũ. Si-
[Carolus exaltauit ecclesiam.] militer Karolus exaltauit ecclesiam, & qui ui-
debantur Petri successores,oppugnauerunt eã.
Nam tempore Hẽrici quarti fuerũt duo Papæ.
Similiter tpe Federici magni,duo.Et certũ est,
ꝙ aliquis inter eos uoluit exterminare ecclesiã,
sed angelus ascendens ab ortu solis, clamauit
[Apoc. 7.] quatuor angelis. Nolite nocere terræ, & mari,
quousque signemus seruos dei nostri &c. Vnde
adhuc restat ecclesię segregatio seu tribulatio.
Et dictum est angelo philadelphiæ, qui sextus
[Apoc. 3.] est.Hęc dicit sanctus & uerus qui habet clauem
Dauid, qui aperuit,& nemo claudit,claudit,&
nemo aperit.Scio opera tua, quia ecce dedi co
ram te hostium apertum,& dixit, ꝙ adhuc in-
telligentia scripturæ daretur, uel reuelatio uel
clauis Dauid personæ uel multitudini, & ma-
gis credo ꝙ multitudini. In septimo tempore [7. tẽpore tria facta notanda.]
scimus ꝙ hæc facta sunt,reædificatio templi,re
stauratio cultus,& pax data est. In tempore se-
ptimo futuro,erit reparatio diuini cultus,cum
replebitur prophetia Ezechielis. Quãdo descẽ
det de cœlo ciuitas, non quidem illa quæ sur-
sum est,sed illa quæ deorsum est, scilicet mili-
tans,quando erit conformis triumphanti, se-
cundum quòd possibile est in uia, tunc erit ædi
ficatio ciuitatis, & restauratio sicut à princi-
pio,& tunc pax erit. Quantum autem durabit
illa pax deus nouit. Igitur cum sint septẽ tẽpo-
ra,& in ueteri testamẽto & in nouo, & in quoli
bet triforme, uel in quolibet tria sint septena-
rius multiplicatus per ternariũ bis.xlij.facit,&
illæ sunt quadraginta duæ mansiones, quibus
peruenitur ad terrã promissionis. Et sic patet,
quo modo scriptura describit successiones tẽ-
porum,& non sunt a casu & fortuna, sed multa
lux est in eis intelligentię spiritualis.

Sermo decimusseptimus. Quomodo scriptura reficit intellectum & affectum, & anima quasi in paradiso delectatur, & de theorijs sacræ scripturæ.

PRotulit terra herbam uirentem &c. Di- [Gen. 1.]
ctum est ꝙ uisio intelligentiæ per scriptu-
ram eruditæ uersatur circa tria. Circa in-
telligentias spirituales, quæ intelliguntur per
congregationes aquarum:Circa figuras sacra-
mentales, per germinationem herbarum, uel
arborum : Circa theorias multiformes, per
multiplicationem seminum, & refectionũ her-
barum. Istæ thęorię consistunt in considera-
tionibus temporum sibi succedentiũ, quæ sunt
seminaria quædam, & in correspondentia ea-
rundem:Aliæ theoriæ consistunt in considera- [Deu. 8.]
tionibus salutariũ refectionum, quia non in so
lo pane uiuit homo,cõsiderare debet homo,ex
quo pascatur,quia eloquio scripturæ: Vnde est
lignum faciens fructum: Indiget enim intelle-
ctus refectione : Indiget & affectus. Primo di-
cendum de refectione intellectus. Sed(sicut di
cit apostolus) Laborãtẽ agricolã oportet prius [2. Tim. 2.]
edere de fructibus,qa oportet ꝙ prædicator sit
imbutus & dulcoratus in se,& post alijs propo-
nat.Multi tñ uolunt uideri prophetæ, & audiri
tanquã ꝓphetæ,& panis eorũ insipidus est, uel
male coctus & frigidus, & populũ detinẽt,& pa
rum proficiũt.Notãdũ ꝙ sicut fructus oblectat [Nota prædicatoribus utile.]
uisum & gustũ i fame, maximè tñ principalius
uisum oblectat sua pulchritudine & decore,gu
stũ uero dulcore & suauitate: Sic illę theorię re
ficiũt itellectũ suo decore, & affectũ sua suaui-
tate.Hoc innuit scriptura dicẽs. Plãtauerat au [Gen. 2.]
tem dñs deus paradisum uoluptatis à princi-
pio,in quo posuit hominem, &c. Hoc dictum
est per recapitulationẽ,post septimã diẽ,qa ista
plantatio fuit tertia die. Sequitur.Produxitq;
omne

omne lignum pulchrum uisu, & ad uescendum
suaue : Lignum uitæ in medio paradisi:lignum
scientiæ boni & mali, ut intellectum suo deco-
re reficeret,& affectum suauitate. Conseruatio
autem erat in ligno uitæ, si lignum scientiæ ca-
[Terra est scriptura.] ueretur. Terra ergo est scriptura quæ produxit
omne,lignũ pulchrũ uisu, & ad uescendũ suaue,
scilicet multiformes theorias oblectãtes & refi
cientes: In paradiso autem cœlesti nõ est plan-
tatio nisi rõnum æternarũ. Et licet ibi sit refe-
ctio de prædestinationibus oĩum sanctorũ, po-
tissimẽ tamen gaudebo de mea ꝓdestinatione,
[Luc. 10.] & hoc innuit Saluator.Gaudete,inquit,quia no
mina uestra scripta sunt in cœlis.Paulus potuit
loqui de paradiso cœlesti, qui raptus fuit usque
ad tertiũ cœlũ.Nos autem nescimus, sed loque
[Anima est paradisus] mur de terrestri. Est autem anima paradisus in
qua plantata est scriptura, & habet innumerabi
[Cant. 4.] les suauitates & decores. Vñ scriptum est.Ortus
conclusus soror mea spõsa:Ortus in quo sunt sa
cramẽtalia mysteria, & spirituales intelligẽtiæ,
Vbi scaturit fons spũalium emissionũ:Sed con-
clusus est ortus,& fons signatus, quia non patet
[2. Tim. 2.] immũdis,sed illis, de quibus nouit deus q sunt
eius.Hunc ortũ æterna sapiẽtia diligit, & circa
[Eccle. 24.] eum uersatur,vñ in Eccl.dr. Ego sicut fluuius do-
rix exiui de paradiso.Itẽ hũc ortũ rigauit ille
qui oẽs plãtat. Quã.n.plantationẽ ipse nõ plan
[Math. 15.] tat,illa eradicabit.Ois plãtatio(inquit ille) quã
nõ plãtauit pater m.&c.Sequit.Dixi, rigabo &
inebriabo ortũ &c. Rigat aũt sanguine,quo a-
spersus est liber, & oĩs populus. Rigat affluẽtia
spũssancti manãtis ab ipso,quã scriptura habet,
& quã inuenimus in scriptura: Hęc sunt ergo li
gna pulchra uisu &c.ratione fructuũ pulchrorũ
[Refectio itellectus.] & dulciũ.De refectione intellectus dicendũ.Si
cut.n.corpus sine cibo perdit uirtutẽ,decorẽ,&
sanitatẽ,sic intelligentia ueritatis sine suo cibo
tenebrescit,ĩfirma,deformis, & instabilis fit in
oĩbus,oportet ergo refici. Hinc est ꝙ mẽs uaga
[Tren. 1.] bunda nõ habẽs cibũ,discurrit,& est instabilis.
Peccatũ peccauit Hierusalẽ, ꝓpea ĩstabilis facta
est, & ideo eiecta de paradiso uagatur, & dat
quæq; ꝓciosa ad refocillandũ aĩam. Vñ hæc est
[Nota exẽplum.] passio miserrima: Vñ nihil sanius,nisi ut restrin
gant cogitationes,ne uagent in malũ. Vñ Ioan
nes cassianus uenit cũ multis ad quendã sanctũ
patrem:& cõquestus est de ĩstabilitate cogita-
tionis,& ꝙ in nullo poterat firmare itellectũ.Et
ille rñdit,si illa quæ nunquã uersata fuerãt ĩ cor
de,tũc cogitabãt.Respõderũt, ꝙ in tñ ꝙ uix de
aliquo alio cogitare poterãt,dormiẽdo etiam,
dixit ꝙ illud erat propter cõsuetudinẽ.Vñ opor
tet assuescere circa rem aliquã: quæ cũ in men-
tem uenerit,non sit mala:Hæc autẽ est scriptu-
ra,ubi nõ unum sed multa inueniuntur,in qui-
bus est delectatio spiritualis, & sic non exhibi-
mus ortum paradisi : Sed est anima ut operans,
& custodiens,& facit sibi ex ea ortum paruum
in mente deliciosum. In hac sola scientia est
delectatio,non in alijs.Philosophus dicit,ꝙ mã
gna delectatio est scire,ꝙ diameter costę est as-
symeter : hæc delectatio fit si suo modo come- [Fœtus scripturæ, lux quædam perficiens intellectũ.]
dat illã. Egreditur aũt de scriptura quædã lux
seu illustratio in intellectum iũctũ imaginatio-
ni,ut nõ pateat egressus sapiẽti, & hoc aspicien
ti intra,extra,infra, supra. Proponit ergo scri-
ptura suis pullulationibus spectacula nobilia,ut
ab intra,extra,infra,supra,ante,retrò,dextror-
sum,sinistrorsum,ex opposito, in gyro, è lõgin-
quo,è uicino illustrat, quæ sunt radicalia fidei.
Illuminat ab intra per interna spectacula, quæ [Triplex illuminatio a scriptu.]
sunt rationabilia fidei & radicalia : Spectacula
ab extra,per exempla extrinseca,de quibus to-
ta scriptura est plena. Si uis exẽplum patientiæ,
respice Iob & Thobiã.Si magnanimitatis, re-
spice Dauid cõtra Goliath,& Iudã machabęũ.
Si fidei exemplũ, Abraã,& Mariam, cuius fides
trãscendit fidẽ Abrahæ, Abrahã credidit posse
se habere filiũ de sterili sene,sed Maria ꝙ virgo
cõciperet de spũ sancto, neq; cõcepisset nisi cre
didisset:Si exẽplũ charitatis uide Mosen, q di- [Exo. 32.]
xit.Aut dimitte eis noxã: aut dele me de li.&c.
Si exemplũ misericordiæ,lege in Eccle. ubi scri [Eccl. 44.]
ptum est.Hi sunt uiri misericordiæ &c.Si de iu
sticia,fortitudine,prudentia,mundicia, de om-
ni uirtute honesta ꝓponit tibi exẽpla,quia uir-
tus consistit circa oꝑationes particulares. Ideo
non sufficit regula interius directiua nisi exem
plum adsit particulare: Et ideo scriptura utrũ-
que ponit, & de utroque dedit regulam, uñ in
Prouer.dicitur.Responsio mollis frangit iram, [Proue. 15.]
uide exemplum de Abigail quæ fregit iram Da [Illustratio quo ad cælestia.]
uid.Item illustrat à suprà, docet enim scriptu-
ra de his quæ sunt supra: Vnde Apostolus. Sci- [2. Cor. 5.]
mus quòd si domus nostra terrena dissoluatur,
habitationem non manufactam &c. Et in do- [Ioan. 14.]
mo patris mei mansiones multæ sunt, ait Salua
tor,& in Psal. dicitur. Filij hominum sub um- [psal. 35.]
bra alarum tuarum sperabunt. Inebriabuntur
ab ubertate domus tuę,& torre.uolup.tu.pota.
eos:quoniam apud te est fons uitæ. Et alibi di-
citur,delectationes in dextera tua usq; in finẽ:
proponit ergo nobis diuina promissa. Item illu [Illustratio quo ad inferna.]
strat ab infra,proponẽdo inferni tormẽta.Psal.
enĩ dicit.Pluet supra peccatores laqueos,ignis, [psal. 10.]
& sulphur,& spũs procellarũ pars calicis eorũ,
Et pars eorũ ĩ stagno ignis & sulphuris. Et ascẽ
dit fumus tormẽtorum in sęcula sęculorũ. Hęc
proponit scriptura à principio, ubi dictũ est, ꝙ
tenebræ erant super faciem abyssi usque ad fi-
nẽ.Proponit ergo interna spectacula,extrinseca
exempla,cœlestia promissa,inferni supplicia.Si
ista tibi non sufficiunt, si uis exire,& alibi quę
rere refectionem intellectus,adhuc dicitur tibi
habeo alias arbores,alios fructus,in quibus po-
tes refici. Illustrat antrorsum, per præcepta [Illustratio quo ad præcepta quo ad iudicia. &c.]
directiua, Retrorsum, per districta iudicia,
Dextrorsum, per seuera solatia, Sinistrorsum,
per dulcia seu benigna flagella. Oportet enim

Universidad de Deusto Biblioteca

lumen habere ante se. Mandatum enim lucerna est, lex lux, hoc dirigit in cœlum. Math.19. Vnde si uis ad uitam ingredi serua mandata, quibus adiuntur consilia: hæc proponit nobis scriptura ubique. Psal. 118. Vnde in illo Psalmo, Beati immaculati, & Legem pone mihi domine uiam iust. tua. &c. Nota. in omni uersu fit mentio de mandatis, uel sub ratione legis, uel noĩe legis, uel testimonij, uel eloquij, uel alicuius nominis. Vnde etiã apud Hæbræos: omnis versus unius octonarij ab eadem litera incipit, quod non potuit seruari apud nos, ut xxij. literæ respondeant xxij. octonarijs, & quilibet habet octo uersus. Vnde Augusti. turbatus fuit circa tantam identitatem: quod tamen est magna sententia, & mira uarietas. Reuelatio facta, b. Augustino. Vnde Augustinus semel uidit unam arborem pulcherrimam habentem xxij. ramos, & quilibet habebat octo ramunculos: & de illis guttæ dulcißimè rorabant. Et intellexit, ꝙ illa arbor esset. Psalmus. Beati immaculati in uia. Vnde meditatio legis summè necessaria est, vnde Psalm. dicitur. Psal.1. Beatus uir qui non abijt in consilio impiorum: sed in lege domini fuit uoluntas eius. Et erit tanquam lignum quod plantatum est, &c. & in Eccl. Eccle. 3. In multis operibus eius ne fueris curiosus: sed quæ præcepta sunt tibi: illa custodi semper. Item illustrat retrorsum per districta iudicia. Semper enim fecit deus districta iudicia de trãsgreßionibus præceptorum, ut de angelo, de Adam, de uxore sua, de Cayn, de illis luxuriosis, super quos diluuiũ uenit, de superbis, q ædificauerũt turrim; de chananæis, de Israel. Similiter nouũ testamentum plenum est iudicijs. Iudicium autem est retrò: præceptum ante. Iudicium respicit præceptum. Si trangrediaris, punieris, nisi sequaris lucem dirigentem, gladius percutiet te, unde dicit Psal. Psal.7. Nisi conuersi fueritis, gladium suũ uibrauit, arcum suum tetendit, & parauit illum. Et in eo parauit uæsa mortis, sagittas suas + ardentes effecit. 4 Al. ardẽtibus. Arcus signat iudicium. Arcus iudicium scripturæ, duritia ligni, vetus testamentum, corda quę lignum flectit nouum testamẽtum, Iudicia duriora & leuiora, sunt sagittæ, unde dicit Psalm. Lex dñi immaculata conuertens animas testimonium domini fidele sapientiam præstans paruulis. Iudicia domini uera iustificata ĩ semetipsa. &c.

Item dextrorsum illustrat per seuera solatia. Nec sine causa dicuntur solatia seuera & flagella benigna, quia solatia sunt periculosa. Vide Adam, Saul, Salomon, Hieroboã idolatram, & primum angelum, quibus omnibus solatia temporalium, & excellentiæ fuerũt occasio ruinæ. Sunt aũt occasio ruinæ quãdo placent: quando autem nõ placent, non se ingerit homo. Psal.90. Vnde Christus noluit habere solatium temporale: qa cadẽt à latere tuo mile & decem milia a dextris tuis, ait Psal. Plus debet quis uelle esse in ista parte in qua pauciores cadunt.

Item sinistrorsum per benigna flagella illustrat. Vnde dominus permisit Abel iustißimũ interfici: vide Noe qui cum centum annis fabricauit archam, & ponebat ibi quicquid habebat, & tunc totus mundus ipsum despiciebat. Et dico hoc ꝙ rex Franciæ non posset hodie talem facere, qui consideraret eam secundum mensuram cubitorum geometricorum. Arca Noe miræ magnitudinis. De Abraã similiter Isaach, & Iacob qui peregrinati fuerunt, & Ioseph qui exaltari nõ poterat, nisi præcessisset uenditio, incarceratio, & humiliatio. Vide Mosen, quem deus debebat preponere toti mundo, quomodo fuit humiliatus, pascebat oues p. xl. annos vnius sacerdotis. Similiter Dauid quãdiu fuit ĩ tribulatione optimus pastor, & ad regnũ uenit per tribulationes. Et postquã fuit in ꝓsperitate multa pctã cõmisit. Similiter Ezechias de infirmitate ualde humilis fuit, sed postea superbus in aduentu nunciorum babyloniorum. Vide Heliam pauperculũ, qui non habebat ad comedẽdum, nisi quod coruus sibi ministrabat, & illa paupercula, qui tamen cœlum claudebat. Vide sanctum Ioannem baptistam qui septem annorum existens, intrauit desertũ, & ibi super lapides iacebat. Similiter de Chr̃o, & de Apostolis. Heb.11. Vñ dicit Paul. Lapidati sunt, secti sunt, tẽtati sunt &c. Flagella ergo sunt suauißima: Aut ergo dominus flagellat, aut non. Flagellat autem omnem filium quem recipit: Probatum est hoc per particularia, ergo debet inferri uniuersaliter. Adhuc etiam habet scriptura arbores ad reficiendum. Illustrat autem ex his quæ sunt ex opposito. Ostendit. n. nobis acies infinitas contra nos, modo per septem duces, modo unũ bellũ, modo multa, illud bellum est ab illo die quo Michael & angeli eius ꝓliabantur cũ dracone. Triplex bellũ nobis imminet. Imminet aũt nobis triplex bellũ. Bellum domesticũ, bellũ ciuile, & bellum campestre. Primũ cũ carne, quæ habet multas acies. Hęc ancilla semper parata est apparere sicut Eua. Mich.7. Vñ dicit Mich. Ab ea q̃ dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui. Item bellum ciuile est tentatio mũdi. Oĩs. n. creatura est in muscipula, quia creaturę pulchritudo trahit homines, vnde Eccle. Eccl.1. Vanitas uanitatũ, & oĩa uanitas. Quid habet homo de uniuerso labore quo laborat &c. uane & frustra fit, de quo nihil relinquitur, sed nihil relinquitur homini in morte, & ideo cuncta uanitas ut in psalmo dr̃. Psal.118. Auerte oculos meos ne uideãt uanitatẽ. Item est bellũ campestre hostile cũ dæmonibus, qui die ac nocte infestant. Modo magnificãt, ut ꝓsumamus, modo per consideratione scię, modo per considerationẽ sanitatis, modo faciunt hominẽ iracundũ, & sic diabolicũ, & sic adimpletũ spiritu malignitatis, & faciunt eũ cadere in tristitiã & desperationem, & sic de alijs. Hæc docet fugere scriptura. Quæ. n. scĩa docet fugere contrarias potestates? nulla. Itẽ illustrat in gyro, ut nõ esse fugiendũ, qa undiq; præsidia habemus. Habemus. n. ipsum dñm & angelos circa nos, vñ Psal. Psal.124.

Mõtes

Montes in circuitu populi sui. Vnde puero Elisei clamante propter latrones Syrię qui uolebant eum capere: 4.Reg.6. dixit Eliseus. Domine aperi oculos pueri huius, & aperuit Dominus Et ecce mons plenus quadrigis in circuitu Elisei. Gen.32. Iacob etiam timens fratrem suum, uidit angelos. Vnde dixit. Castra Dei sunt hæc, Psal.26. vnde Psalmus dicit. Dominus illuminatio mea, & salus mea quem timebo? Psal.123. & alibi. Nisi quia Dominus erat in nobis: dicat nunc Israel &c. Illustratio per figuras. usque in finem. Item illustrat è longinquo per figurarum signa: Facit autem figuras de omnibus: Omnia autem quæ sunt in mundo reducuntur ad duodecim, quibus utitur scriptura, quę sunt signa longinqua in scriptura. Cœlestes formæ elementares, metherologicæ, minerales, naturæ germinum, natatilium, uolatilium, greßibilium, humana organa, humanæ uires, humana opera, humanæque artes. Primum ergo est forma cœlestis. Vtitur enim scriptura omnibus cœlis & stellis, vnde Psal.18. Psalmus dicit. Cœli enarrant gloriam Dei, & Eccle.43. opera manuum. & Ecclesiasticus. Altitudinis firmamentum species cœli in uisione glorię. Formæ elementares, ignea, aerea, aquea, terrea. Omnibus utitur scriptura naturæ: ut nube, pluuia, rore, niue, &cętera. Et luminibus apparentibus in cœlo, fluminibus, stagnis, quibus omnibus utitur. Naturæ etiam sunt minerales, ut septem metalla principalia, ut lapis præciosus, ut lapis onychinus: & deinde nascitur aurum, & aurum terræ illius optimum est. Item etiam naturæ germinatio arborum, herbarum, plantarum, fructuum, de germinibus tractat, de terræ nascentibus. Sunt etiam naturæ natatilium, ut de Leuiathan, & piscibus. Sunt naturæ uolatilium, ut de accipitre, de aquila, de columba, de passere. Tria uolatilium genera apta sacrificiũ. Et est magnum mysterium, quia tantum tria genera volatilium ponuntur in sacrificio. Loquitur etiam de auibus lucifugis, & de auibus lucis. Item nec sine mysterio tria genera uolatilium offerebantur. Eccl.21. Item de animali greßibili, de serpente, de colubro. Quasi à facie colubri fuge peccatum. Qualiter permisit deus tentationem fieri per serpentem. Item de uulpibus, de capra, de porcis, de ceruo, de hinnulo, de bobus. Nec sine mysterio etiam tria genera greßibilium offerebantur & sacrificabantur. Item de natura hominis & eius partibus scriptura partim ad deum translatis, partim ad angelos. Vnde Dionysius ostendit quid signant mẽbra humana in angelis. Item uires uegetabiles: uires sensibiles, rationales, quibus omnibus scriptura per totum utitur. Item de operibus humanis, ut constructione domorum, agrorũ, mercatura, & de omnibus artibus liberalibus, mechanicis. Theologus enim modo utitur ut arithmeticus, modo ut astrologus modo ut geometer: Videbis modo eum rectorem, modo medicũ. In hac decima cõsideratione est periculum, Humanis sciẽtijs sobriè utendum. quia periculum est nimis longe recedere à scripturæ domo: Puer enim nunquam uult multũ recedere à domo, sic periculum est in scientijs, quòd tantum diffundat se homo per considerationes harum scientiarum, ut postea ad domum scripturæ redire non poßit: melius enim est tenere ueritatem, quàm figuram. Sicut si uiderem faciem tuam, & rogarem te, ut apportares speculum clarum, ut ibi uiderem faciem tuam, stulta esset ista petitio. Sic de scripturis sanctis, & figuris aliarum scientiarum. Illustratio per gratiarum dona. Item illustrat per gratiarum dona è uicino, quæ supplent omnia: quæ non habet industria. Multi enim uenerunt hospites ad domum nostram, id est, ad nostram industriam. Sed in his debet industria ponere terminum. Vnde illustrat è uicino; unde non oportet longè ire pro re, quæ prope est. Describit enim Spiritussancti dona scriptura per totum, vnde in Ioanne dicit. Iesus fatigatus ex itinere sedebat sic super fontem. Ioan.4. Sequitur. Qui biberit ex aqua quam ego dabo, fiet in eo fons aquæ salientis in uitam æternam, aqua est notitia ueritatis, quæ sitim extinguit. Duplex aqua. Vnde duplex aqua describitur, scilicet duplex notitia. Vna exterior, de qua qui biber plus sitit: Hæc est notitia, quæ tantum quærit, ut sciat, & ibi sistit: Alia interior, quæ ad gustum procedit, & interius per gratiarum dona reficit, de qua. Qui credit in me, Ioan.7. sicut dicit scriptura, Flumina de uentre eius fluent aquæ uiuæ: Hoc dixit de Spiritussancto quem accepturi erant credentes in eum. Iste sunt aquæ de fontibus Saluatoris, scilicet notitiæ gratiarum reficientes animas. Iuxta hęc mysteria, est mysterium ligni uitæ, & mysterium ligni scientiæ boni, & mali. Qui enim tantum quærit notitiam: gustat de ligno boni, & mali. Isaiæ.8. Et hoc signatum est Isaiæ dicens. Pro eo quòd abiecit populus ille aquas syloe quæ currunt cum silentio: adducet Dominus super eos rasin, & cætera. Vnde dicit Hieronymus. Aquæ Siloe currũt cum magno murmure. Ergo uidetur quòd intellectus alius ibi est. Aquæ currentes cum silentio sunt sacræ scripturæ, quæ nisi in silentio addisci non poßunt, & ibi fit illuminatio. In signum huius dictum est cæco. Vade, laua in natatoria siloe, quod interpretatur missus. Aquæ enim istæ per reuelationem sunt: Ioan.9. Sed oportet prius linire oculos luto & sputo ex puluere facto: saliua sapientia puluis caro Christi: lutum fides de mysterio incarnationis. Qui autem quærunt rasin, & filium Romeliæ: sunt qui quærunt exteriores scientias. Et ideo Princeps Aßiriorum dominabitur eis, quia dominus uoluit. Et hoc notandum est ꝙ filij Israel habuerunt uasa argẽtea Aegypti: sed postea nunquã uoluit dñs ꝙ reuerterent in Aegyptũ. Hę sunt illuminationes

duodecim

Universidad de Deusto Biblioteca

duodecim intellectuales in paradiso mentis humanæ,ita q undecima est lignum scientiæ boni & mali, duodecima autem est lignum uitæ.

Sermo decimusoctauus. Qualiter intellectus ordinatur ad affectum,& de fructibus eorum,&c.

Gen.1. PRotulit terra herbam uirentem &c. Dictū est supra q illæ theoriæ reducūtur ad considerationem duplicem, ad considerationem successiuum temporum, & sibi mutuo correspondentium in gubernatione mundi, & sic intelliguntur p semina. Consistunt etiam circa consideratione salubrium circūspectionū, uel refectionū,quibus aīa reficitur:& sic intelliguntur p fructus:& sic ille fructus est decorus,secundum q ipso reficitur intellectus, & est sapidus, secundum q ipso reficitur affectus: sed hæc refectio adhuc ad aliud ordinatur. Dictum est autem,quoniā intellectus illustratur per has theorias,ut ultra procedatur ad gustādum eius fructum. Et hoc necesse est. Qui enim ad hoc tantum laborat ut sciat quid, & quomodo loquatur, interius uacuus remanet (ut dicit Gregorius) 2.Cor.13. ab interna deuotione: quia secundū Apostolum fiunt uelut æs sonans,aut cimbalum tinniens. Aliter explicantur prædictæ illustrationes. Illustratur autem intellectus duodecim modis ut dictum est. Sed in quatuor modis ultimis melius dicetur quàm diceretur prius, ut idem quod ponebatur in undecimo loco, ponatur in duodecimo. Illa ergo quatuor, qbus utitur scriptura,& illustratur anima, sunt quatuor ciuium præsidia:qui sunt spiritus hierarchici è directo. Item hostium certamina ex obliquo: ut patet de tribus hostibus,gratiarū dona:è uicino,figurarum figura,è longinquo. Hæc est illustratio ultima,quia per hāc ultimam præcedentes intrant:Ad quam concurrunt formæ cœlestes,elemētares,metherologicæ, minerales:Naturæ gressibilium,natatiliū, uolatilium,humana membra, humanæ uires, humana facta,humanę artes, ex quibus anima assurgit in laudē dei. Et iste actus est affectus qui habet rectificare intellectum. Verū est,q circa ista incidit periculum ligni scientiæ boni & mali, ut dimisso ligno uitæ,s.suauitate affectus,anima euagetur circa scientias alias,& in tantum elongetur,ne redire possit, & excludatur à delicijs paradisi, Edere de ligno uitæ quid sit. & non gustet de ligno uitæ. Edere de ligno uitæ,his illustrationibus est refici, ut homo nihil quærat, nisi intellectum ueritatis, affectum pietatis,delectationem suauitatis,& solatium contemplationis. Sed quando homo horum obliuiscitur, & delectatur in studio curiositatis, uult scire tantum, & ex hoc nascitur supercilium uanitatis cum alios despicit,ex quo sequitur litigium cōtentionis, quia reputat se despectum quando quis respondet ei,Et semper paratus est contra illos qui resistū t ei. Et per hoc aufertur homini uera uita & quieta,sicut Adam, uel potius mulier curiosa fuit, & uoluit esse sicut Deus, & ideo cōsuenerūt sibi pizomata,& refuderunt culpam in alium:ut Adam in Deū, quia uxorem talem dederat sibi:mulier autem in serpentem. Debent ergo illæ illustrationes intrare in affectum, ut intellectus reficiatur,& rectificetur. In hoc orto multa deambulatio est,quia si non placet stare in primo, uade ad secundum, & sic de aliis. Et sic stipatus est malis, Cant.2. vnde in Cant.dicitur. Fulcite me floribus, stipate me malis, & Psalm. Scuto circundabit te psal.90. ueritas eius. Sicut intellectus ergo ordinatur ad affectum, & fides est uia ad charitatem, sic istę illustrationes transire debent in affectum, ut intellectus speculatiuus fiat practicus. Ex prædictis illustrationibus triplex fructus. Oritur autem ex his quaternariis fructus triplex. Ex primis quatuor oritur fructus gratiæ. Ex medijs, fructus iustitiæ. Ex ultimis fructus sapientiæ. De his fructibus in Deuteron.dicitur. Deut.33. De benedictione domini terra eius, dicitur de Ioseph,de pomis cœli,& rore, atq; abysso subiiciente,de pomis fructuum solis & lunæ,de uertice antiquorum montium, de pomis collium æternorū,de fructibus terrę, & de plenitudine eius. Tangit istum triplicem fructum siue istas illustrationes,secundum q generant poma refectiua,secūdum q iste triplex fructus est à Chro, Cant.2. vnde in Can. Sicut malus inter ligna siluarum, sic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius, quem desiderabam,sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. De fructu gratiæ scriptum est. psal.84. Dominus dabit benignitatē, & terra nostra dabit fructū suū. De fructu iustitiæ in Cant. suprà, de fructu sapiētię, in Prouer.dr.primi & purissimi prouer.3. fructus eius. Isti ergo fructus oriuntur à Chro, à Ioseph benedicto, qui producit poma de cœlo,rore,abysso, subiiciente,scilicet charismata gratiarum per modum roris in corda humilia. Per poma solis, & lunæ, & uertice montiū intelligitur exercitiū perfectæ iustitię, quæ est in hoc quòd homo se exerceat ad mādata dei implenda secundum statum subiectionis,prælationis,contemplationis. Exercitiū perfectæ iustitiæ. De pomis solis,intelligitur quantum ad meritum iustitiæ præsidentis, de pomis lunæ, quantum ad meritum iustitiæ subiacentis, de pomis & vertice montium, per hoc intelligitur sublimitas apostolicorum virorum,qui tenent uitam,quam deus dedit in paradiso: Nam si homo non peccasset, nulla fuisset agrorum diuisio, sed omnia communia: Per poma collium æternorum,intelligitur sapientia,uel fructus sapientiæ,quæ est in cōtemplatione æternarum rationum, & in consideratione cœlestium spirituum sublimatorum, hinc in Psal. dicitur. psal.75. Illuminās tu mirabiliter a montibus æternis &c. De fructibus terræ, quantum ad considerationem diuinarum condescensionum in ordinibus ecclesiasticorū. De plenitudine eius, quantū ad cōiunctionem utriusq; ecclesiæ militātis,& triūphantis,qūo deus posuit finē

eius

eius pacē: quod declarabit sicut flumen pacē. Sic ergo iste fructus est à Christo triplex: quia Iesus Christus filius dei,quia Iesus ab ipso fructus gratiæ,quia Christus fructus iustitiæ,quia Christus principiū & finis oīum bonarum cogitationū. filius dei fructus sapientiæ. Omnes enim considerationes à Chro sunt,& ad Christū reducuntur. Si cōnsideras interna spectacula luminū,ad Christum reducūt te:Si uenis ad exempla, summum exemplar oīum uirtutū inuenies in Christo:Si patientiā consideras Iob, maior est Christi patiētia. Iac.5. Patientiā Iob audistis, & finē domini uidistis(dicit ille) Stellæ.n.nihil sunt in comparatione solis:Si ad pręmia æterna, hæc nō Ioan.17. habebimus nisi p Christū, qui ait. Hæc est uita æterna, ut cognoscāt te solū &c. Si de tormētis. Nisi manus domini te teneat: non liberaberis. Puer.n.si timeat cadere in pręcipitiū:optimè se tenet ad matrē: nisi.n.per Christi sanguinē liberatus fueris,nō poteris saluari: Si consideras præcepta. Hoc est præceptū meū,ut diligatis inuicem:Si de iudicio: Christus iudicare habet, & hūc libenter debemus uelle habere iudicem, quia nos diligit, unde debemus sibi dicere. Domine debes nos iudicare,sed fac ut sāguis tuus satisfaciat pro nobis: Si cōsideras solatia seuera in Christo,nō videntur per illū modū sicut in alijs:sed per aliū,qa sibi nunquā periculosa fue- Nota. runt,nec tēporalia solatia habuit:Miscuit.n.cū solatijs amaritudinē,cū fruitione pœnā:Aia.n. eius,quæ unita est semp diuinitati,summè delectatur:& tamē ipse miscuit amaritudinē, paupertatē,crucē,& ècōuerso miscuit solatia in flagellis,ī quibus summè delectabatur: Vnde hoc exēplo,in cōsolatione iungēdus est timor,& in tristitia iungēdū est solatiū,exēplo beati Francisci,q quando offerebatur sibi honor,dicebat socio suo,q ibi erat nil lucrati,sed quādo recipiebat uituperia,tūc lucrabatur. Si cōsideres è directo ad ciuiū præsidia, hierarca principalis Christus est, Si de pugna & angeli, & sancti Psal.120. iuuant. Vnde Psal. Leuaui oculos meos in montes &c. Principalis tamē pugnator Iesus est,un- Psal.15. de alibi dicitur. Prouidebā dominū ī cōspectu meo semper,qm̄ à dextris est mihi,ne commo- Act.7. uear. Itē in Act. uideo cœlos apertos &c. Si aūt consideras hæc omnia,ueniūt de sede dei & a- Apoc.22. gni. Vidi (inquit Ioā. in Apoc.) fluuiū pcedentem de sede &c. Si cōsideres figurarū signa,oīa referuntur ad Christū, & etiā sunt obscura,nisi soluātur per Christū:Vnde oēs considerationes A Christo quadruplicis gratiæ fructus. remittūt ad Christū. A Christo ergo est fructus gratiæ quadruplicis. Stabilire aīam per fidem, sanctificare per diuinum amorē,sursum ferre p spem,inclinare per diuinū timorē. De primo a- Heb.13. postolus. Optimum est gratia stabilire cor,non escis. Iudæi stabiliebāt se super escas. De secun- 1.Pet.1. do Petrus di. Propter quod succincti lūbos mentis uestræ sobrij perfectè sperate in eam,quæ offertur nobis grām,&c. Sanctificatio.n.est in eo, q uirtutes cognitiuæ & amatiuę(quę sunt lumbi mētis)transferuntur in deum. De tertio ad Tytū dicitur. Iustificati gratia ipsius, hæredes sumus secundū spem uitæ æternę. Et 1.Pe.1.Be- Tit.3. nedictus deus & pater domini nostri Iesu Christi,qui secundum magnam misericordiam suā regenerauit nos in spem uiuam. De quarto dicitur Eccle. Quāto maior es, humilia te in om- Eccle.3. nibus. Per interna spectacula disponitur anima ad primum actum gratiæ. Quanto.n.plus intelligitur in scriptura, tāto augetur fides &c.& sic est una refectio affectus. Sanctorū exempla disponant ad sanctificationē aīæ ad secundum a- Sanctorū exempla per multum iuuant. ctum gratiæ. Inter oīa quæ de Ioseph leguntur, placet illud, q sic fidelitatē seruauerit domino suo,cum domina sua pulcherrima esset, & non Gen.37. cōmiscebatur sibi: Dauid similiter cum multa fecerit,quæ mouent ad imitationem:illud potissimè placet,q Saul cum potuisset interficere, 1.Reg.24. noluit:Qui tamē ut dicit Augustinus, nec deū nec hominem timebat:Hominem non,quia sopor uenerat in omnes: Deū non,quia ille reprobatus fuit,& Dauid,secundū ueritatē,rex erat, & tamē ex charitate eū dimisit, & sic in omnibus patribus fuit hæc charitas,qui tamen,si aliquando ceciderunt,pœnituerūt:Vnde si displicet tibi casus dauid, placeat eius pœnitētia,ut dicit Hieronymus. Vnde de casu suo nullus desperet,& de statu suo nullus præsumat. Gratia autem sursum agens habetur per spem. Quid.n. mihi est in cœlo,& à te quid uolui super terrā? Deus cordis mei,& pars mea Deus in æternum, (ait propheta) & alibi di. Dixi, tu es spes mea, portio mea in terra uiuentium,&c.ut uel totū reseruetur in aliam patriā, Ideo quod momentaneum est, & leue tribulationis: æternum pondus glorię operatur. Dominus enim delectationes habet in dextera, vnde Psal. Delecta- Psal.15. tiones ī dextera tua usq; in finē. Sinistra habet diuitias,& gloriam, & cōsolationes tēporales. Debemus aūt adhærere dexteræ:vnde Psal. Me Psal.62. suscepit dextera tua domine: Igitur præmia disponūt ad tertium actū gratiæ. Quarto considerationes tormentorū inclinant aīam ad diuinum timorem:quia sicut crescente spe,crescit gratia sursum ferens, sic crescente timore,crescit gratia inclinans deorsum. Sequitur de secundo fructu,scilicet iustitiæ, qui similiter habet quatuor actus. Primus est facere bona, secundus fugere mala, tertius formidare prospera, quartus ferre aduersa. De primis duobus dicitur Psalm. Declina à malo, & fac bonum, Psal.33. & di.Psalm. Oculi domini super iustos: Simili- Prou.24. ter iustus semper est pauidus in prosperis. Vnde iustus deprecatur ne ruat: & si ruat ut resurgat: quia septies in die cadit iustus,& resurgit. De quarto Prouerb.di. Non contristabit iustū Prou.12. quicquid ei acciderit. Et ibidē. Iustus quasi leo Ibidē.28. confidens absq; terrore erit. Et beati qui persecutionem patiūtur propter iustitiam. Et pro iu- Math.5. stitia agoniza usq; ad mortē. Isti fructus oriun

 tur

Universidad de Deusto Biblioteca

tur ex quatuor medijs considerationibus:scili
et antrorsum,retrorsum,dextrorsum,sinistror-
sum,ut secundum Dionysiũ aia moueatur cir-
culariter,recte,& circumflexe.Et dicit Richar.
ꝙ quędã aues sursum uolãt,quædam deorsum,
quędã circulariter,quædã ante &c. sic aia per
istas considerationes. Ex prima consideratio-
ne habetur primus actus,s.facere bonũ, per di-
rectionẽ præceptorũ.Si uis ad uitã ingredi,ser-
Math.19. ua mandata: Cõsideratio.n.mandatorũ dei fa
cit bonum:pręceptũ domini rectũ est in se. Iu-
stitia.n.nihil aliud est,quàm rectitudo: Recti-
tudo aũt per se est in lege:per participationem
in seruãte.Oportet ergo pręcepta diuina consi
derare,acceptare,amare, (si sic fecisset Adam,
non cecidisset) & fit transformis per amorem.
Ex secũda cõsideratiõe oritur fructus iustitiæ,
s.fugere mala,ut p iudicia discreta.unde Eccl.
Eccl.7. Ne semines mala in sulcis iniustitiæ: & non me
tes ea in septuplũ. Nullus.n.uult metere ziza-
niam uel lolium. Iuxta modũ culpæ,erit & pla-
Deu.25. garũ modus. Cõsideratio iudiciorũ facit fuge
re mala.Ex cõsideratione tertia per seuera sola
tio oritur fructus iustitiæ, scilicet formidare
prospera: Oblatis.n.honoribus fugit homo,qa
timet in culpã incidere:Ista uitia generant uer
mes:quia in quolibet grano est vermis. In gra-
no honoris elatio.In grano diuitiarum auari-
tia.In grano deliciarũ cõcupiscentia: Fructus
enim quidam sunt qui incipiunt statim uermi-
culari,ut cerasa in Italia: Quidam sunt qui ap
parent optimi,& tamen uermis est intus: Econ
tra,per dulcia flagella oriũtur fructus iustitiæ.

Quartus actus iustitiæ est patienter ferre ad-
uersa:uide Iacobum,Paulũ:Laurentiũ,Simili-
Tolerãtia in aduersis,fructus iustitiæ. ter sapientiæ fructus ex quatuor ultimis anti-
thetis nascitur.Huius sunt quatuor actus,quia
sapientia est confortans, colluctãs,cõtemplãs,
collaudãs.Cõfortãs in bono,unde Eccle. Sapiẽ
Eccl.7. tia cõfortauit sapientem super decem princi-
pes ciuitatis. Est etiam colluctãs cõtra malum
Eccl.9. unde dicitur.Melior est sapientia, quàm arma
Sap.10. bellica,& Sap.Certamen forte dedit illi,ut uin-
ceret,& sciret,quoniã omniũ potentior est sa-
pientia.Est etiam contẽplans rectũ,uel summũ
bonum sapiẽtia.Est.n.speciosior sole. Facit.n.
animam gustare,& uniri:Est etiam collaudans
ex oĩbus deum.Hic fructus est coniunctus glo-
riæ,hoc opus,hoc munus,hoc fructus.Primũ iu
stitiæ,secundum gratiæ, tertium sapiẽtiæ. Hęc
(inquam) uidebimus,amabimus,laudabimus:
Hi quatuor fructus sapientiæ per ordinẽ oriun
tur e directo Primo per ciuiũ præsidia disponi
tur ad primũ actum sapientiæ: in acie terribi-
lium:in choris castrorum: Secundo per hostiũ
certamina ex aduerso oritur secundus fructus,
scilicet colluctari contra hostes. Quia homo
quando habet hostes,tunc satis sagaciter gerit
se,& imminens bellum facit hominẽ sagacem,
& fortem,& sapientẽ:Sicut inclusi multas inue
niunt uias ad euadendam: unde tentatio imi-
nens,quasi ex obliquo fortiorẽ reddit. Sicut ra
dius super corpus opacũ,densum,solidũ,postea
reflexus,maius lumen,& calorẽ generat, ut pa-
tet à speculo ferreo. Similiter magis castus qs
efficitur, cũ diabolus fortiter uult trahere ad
luxuriã:Vnde mulier quædã habuit filiã dæmo
niacam,quæ uilia loquebatur,& dixit:ꝙ Fran- Nota egregiam pugnã beati Francisci 5000. demonibus.
ciscus magnũ malũ faciebat eis, & ꝙ bene erãt
cõtra ipsum cõgregati quinque milia ad ipsum
decipiendũ:& frater q audiuit dixit beato Frã
cisco:tunc ipse surrexit,& dixit, modo fortior
sum. Tertius fructus sapiæ est cõtemplari sum-
mũ bonũ,quod oritur ex cõsideratione è uici-
no per gratiarũ dona: Tanta.n.posset gratia,ꝙ
hõ existẽs hic,esset in paradiso. Videtur.n.uici
nus fuisse,sicut btũs Paulus,qui dicit.Sapientiã 1.Cor.2.
loqmur inter perfectos. & post. Nobis autẽ re-
uelauit deus per spiritũ sanctum:Sicut.n.nemo
scit quę sunt hoĩs,nisi spiritus q in illo est:ita &
quæ dei sunt nõ scimus,nisi spũs dei ĩtret ĩ nos.
De quartò e lõginquo nobis innascitur collau-
datio dei in oĩbus.Oẽs.n.creaturæ efferũt deũ.
Quid faciã? Cãtabo cum oĩbus. Grossa corda
in cythara nõ bene sonat. sed cum alijs est cõso
nantia.Figurarum signa ab oĩbus creaturis ac
cipiuntur in scriptura ad laudãdum deũ:ut pa-
tet in Psal.Laudate dominũ de cœlis:& in psal.
Benedicite oĩa opa domini dño,à summo usq;
deorsum:sicut hõ deum uidẽs, in oĩbus deũ gu-
stãs,in oĩbus tribus uiribus suis.vnde Psal. Io- Psal.10.
cundum sit ei eloqum meum: ego uero delecta
bor in domino.& alibi. Delectasti me domine Psal.9.
in factura tua,& magnificabo eum in laude:sic
in oĩbus habet gustũ & refectionẽ intellectus,
& affectus.Ex his omnibus fructibus surgat fru
ctus amoris,& charitatis,quę intenditur in om
nibus.Omnis.n.scriptura ordinatur ad chari-
tatem. Hi xij.fructus ordinantur, & ascẽdunt Ascensus ad charitatem per duodecim gradus. Gal.5.
ad charitatem. Descendendo autem à charita
te fluunt charismata.xij.quæ sunt fructus spiri
tus,quos ponit Apostolus Gal.di. Fructus autẽ
spiritus est charitas, gaudium, pax, sapientia,
longanimitas,bonitas,benignitas,mãsuetudo,
fides,modestia,continentia,castitas.Gratia.n.
& iustitia,& sapientia non possunt esse sine cha
ritate uera:Fructus dicitur à frui: Frui autem
est inhærere alicui rei propter seipsam. Vnde
nec iustitia, nec nuntiare futura, nec scire my-
steria sine charitate prosunt:Et hoc sentiũt oẽs
doctores & sancti.Sed ecce una uetula, quæ ha
bet modicũ ortũ: & quia solã charitatẽ habet,
meliorẽ fructũ habet,quàm unus magnus magi
ster,qui habet maximũ ortũ,& scit mysteria,&
naturas rerum sine charitate. Sufficiẽtia.n.ho- Sufficientia.12.fructuum ostenditur.
rũ duodecim sumitur p hũc modum. Quatuor
sunt diligenda in charitate, qbus fruimur,deo,
meipso ĩ deo, proximo ĩ deo,copore meo in deo.
Deo aũt fruor qñ in deo cõquiesco p amorẽ,de
lector per gaudiũ,unior per pacem. Et hoc tria
ordinata

ordinata sunt,quia ubi est pax,necesse est,ut sit
gaudiũ,& ubi gaudium,necesse est,ut sit quies.
Secũdo fruor meipso in Deo. Aĩa aũt mea fruor
qñ illã possideo,quia si transit res in possessio-
nem alterius,fructum non habeo. Tunc aũt pos
sideo,qñ patienter possum ferre aduersa. Vnde
Lucæ 21. Saluator ait. In patientia vr̃a,possidebitis aĩas
uestras.Patienter autẽ ferre aduersa non debet
esse à casu,uel fortuna, sed intuitu mercedis, &
hoc est expectare mercedem p longanimitatẽ.
Et tertium est condonare iniuriam & offensam
p bonitatem. Et sic hæc tria sunt per patientiã,
Patiẽtia, & longanimitas differũt. longanimitatem,bonitatem. Patientia est ad-
uersa tolerando. Longanimitas expectãdo mer
cedẽ ex omnibus tribulationibus. Bonitas libe
raliter condonando. Qñ est charitas patiens,lõ
ganimis, bona, tunc inundationes maris quasi
lac sugit. Sicut Laurẽtius carbonibus,quasi flo
ribus &c. Hi fructus sunt in spiritu, non in car-
Iac. 1. ne. Vnde Iacobus, Oẽ gaudium existimate,&c.
Tertiò proximo fruimur in Deo, qñ habemus
charitatẽ ad proximum.Et hoc tripliciter. Be-
nigne in aĩa,& in corde. Mansuete in contuber
nio. Fideliter in uerbo, uel signo. Cor benignũ
habeo, qñ quicquid boni habet proximus, in
meum bonũ refero. Similiter mansuetudo est,
q̃ hoĩem facit familiarem & socialem. Aliqui
homines ualde sunt boni, & tñ ualde sunt duri
in signis,ꝙ homo non auderet eis apparere,sed
qñ homo familiarem se reddit; tunc est mãsue
tus. Similiter fidelitas multum facit amabilẽ,
quia continuat amicitiã. Et hæc facit cõfidere
de homine magis in uerbo,q̃ in corde,quia af-
fectus est uariabilis. Quartò fruor corpore
meo in Deo, & hoc qñ mundum seruo corpus
meum,& est qñ seruatur modestia in gustu,cõ-
tinentia in tactu, castitas in omnibus sensibus.
In gustu principaliter notatur modestia, &c.
Corpora luxuriosorum,gulosorum, in continẽ
tium,non sunt in pace sepulta. Sic ergo descen-
dendo ex charitate, q̃ est unguẽtum fluens à ca
pite in barbã. A barba usq; ad orã uestimenti,
fit fruitio Dei. Sicut ergo sunt duodecim illu-
strationes ascendendo ad charitatem, sic sunt
duodecim fructus descẽdẽdo à charitate. Hoc
Apoc.22. est illud ꝙ dr̃,ex utraq; parte fluminis esse lignũ
uitæ afferens fructus.12.per duodecim menses.
Ab una parte fluminis fructus intellectuales,ab
altera affectuales. Ab una parte fructus ascẽden
tes,ab altera fructus descendẽtes. Iste ergo est
fructus scripturarum.s.charitas. Per hanc sunt
Apoc.22. mysteria intelligẽtiæ theoriæ. Vnde Apoc. Bea
ti qui lauant uestimenta sua, ut intrent p portã
ciuitatis. Foris aũt canes,& uenefici.s. à contẽ
platione scripturę alieni. Et dicebat. Imaginor
illas duodecim illustrationes primas ascenden
tes q̃ fluunt à Deo,& ad Deum terminantur,&
currunt p totã scripturam, sicut duodecim cir
culos,ut in quancunq; animam intret,inueniat
siluam arborum, & amænitatem fructuum.

Sermo decimus nonus. De modo studendi in sacra scriptura, & proficiendi, & de theorijs sacræ scripturæ.

Protulit terra herbam, &c. Dictum est de Gen.1.
fructibus sacrę scripturę.Et ad hos fructus
inuitat nos sapientia æterna dñ. Ego quasi Eccl. 24.
uitis fructificaui suauitatẽ odoris,& flores mei
fructus honoris,& gratię. Trãsite ad me omnes
qui concupiscitis me,& à generationibus meis
adimplemini. Si uoluerimus transire, oportet
nos esse filios Israel, qui trãsierunt Aegyptum,
sed Aegyptij ẽt trãsierunt, & submersi sunt. Illi
aũt transeunt Aegyptum uerè,q totum suũ stu
dium ponunt qualiter à uanitatibus transeant
in regionem ueritatis. A ueritate in vanitatem
transiuit Adam,unde Psal.dr̃. Veruntñ in ima- Psal.38.
gine pertransit hõ, sed & frustra conturbatur.
Thesaurizat & igno,&c. Mane sicut herba trã-
seat,mane floreat,& transeat,uespere decidat,
induret, & arescat. Qñ ergo amatur commuta
bile bonum,transitorium,uanum,tunc hõ tran
sit &c. Et hunc trãsitum reprobat sapiẽtia. Hic
transitus facit oẽ malum. Sic transiuit Lucifer,
cui dictum est. Veruntamen ad infernũ detra- Esa.14.
heris. Ad quem primo proiectus est per culpã.
Scd'o p iudicium. Sic ẽt fecit Adã postquã deser
uerat lignum uitę abscõdit se. Vidit.n.se nudũ
ab oĩbus habitibus bonis, propter qd' abiectus
est de paradiso. Sapientia ergo, & charitas sunt
principales fructus, quibus principaliter est cõ
traria uanitas. In cãticis exprimit sapĩa amoro
sa. Nõ.n.põt quis discedere à falso,& accedere Vanitas omnis boni impeditiua.
ad uerum ex amore,nisi elongeẽ à uanitate. Et
ideo Ecclesiastes, p̃cedit hunc librum, ubi ostẽ
dit uanitatẽ cum dicit. Vanitas uanitatum, & Eccles. 1.
oĩa uanitas. Hæc propositio uera est, & pbatur
in toto libro. Oportet ergo trãsire ab oĩbus ua-
nitatibus ad ueritatẽ,ut non sit delectatio,nisi
in solo Deo. Quomodo autẽ transeundum est?
uolunt oẽs esse,& sapientes,& scientes. Sed scio
ꝙ mulier decipit uirum. Sapiẽtia autẽ est supra Longe distant Sapientia, & scientia.
tanquã nobilis,sed scientia infra. Et vr̃ homini
pulchra,& ideo uolunt sibi eã coniũgi, & incli
nat aĩa ad scibilia,& sensibilia, & uult eam co-
gnoscere, & cogitare, & experiri, & per conse-
quens uniri. Et ita euanescit,ut Salomon,q uo-
luit oĩa scire,& disputauit à cedro, q̃ est in liba
no,usq; ad hyssopum,& oblitus est principijs,& 3. Reg.4.
ideo est factus uanus,& oblitus est sui. Non si-
mus in hac parte socij Salomonis, sed Dauid
patris sui,qa non est securus transitus à sciẽtia,
ad sapientiam,oportet ergo medium ponere.s.
sanctitatem. Transitus aũt est exercitium, exer
citatio à studio sciẽtiæ ad studium sanctitatis,
& à studio sanctitatis ad studium sapientię. De
quibus ait Propheta. Bonitatẽ,& disciplinam, Psal. 118.
& scientiam doce me. Incipit à summo,qa vel-
let gustare q̃ bonus,& suauis est Dñs. Ad sapien
tiã autẽ perueniri non põt, nisi p disciplinam.
Non

Universidad de Deusto Biblioteca

Non est ergo præferẽdum ultimum primo. Ma-
lus esset mercator qui stannũ præligeret auro.
Qui non pfert scientiæ sanctitatem, nunquam
Augu. prosperabitur. August. dicit de ciuit. Dei, ꝙ an
geli boni sunt spiritus. Hi n. dñr angeli .i. nucij,
quia de humilitate gaudent. Spiritus nequã vo
cantur dæmones .i. scientes, quia ab illius statu
uolunt nominari. Sed uerendum est quod dicit
Iob 40. Iob de Behemoth. Sternet sibi aurum quasi lu-
tum. Per scientiã .n. est tẽtatio facilis ad ruinã.
unde. Eritis sicut Dij scientes bonum & malũ,
dr serpens. Vnde quidã suprema naturæ uolunt
Bernar. perscrutari sicut de cõtingentibus. Beatus Ber.
dicit de gradibus superbiæ, ꝙ primum uitium ẽ
curiositas, p quod Lucifer cecidit. Per hoc etiã
Adam cecidit. Appetitus igitur sciẽtię modifi-
candus est, & pręferenda est ei sapientia, & san-
ctitas. Qualiter ergo studendum est scientiæ, &
sanctitati, & sapientiæ? Oportet scire, ut de fru
ctibus sapiẽtiæ habeat, & p portas ciuitatis pos
Eccle. 10. simus introire. Nã scriptum est. Labor stultorũ
perdet eos qui nesciũt in urbem pgere, hoc est,
Gen. 2. qui nesciunt studere in quibus oportet. In Ge-
nesi dicitur, ꝙ creauit Deus hominẽ, & posuit
in paradiso, ut operaret, & custodiret illũ. Opor
tet operari in sacra scriptura, & exercitari intel
lectum. Sed multos inueni exercitantes corpus,
paucos ingenium. Hæc exercitatio est spiritus
Prou. 24. ad pietatem. Vnde in Prouerb. dicit. Per agrum
hominis pigri transiui, & p uineã, & ecce totum
repleuerãt urticæ, & spinæ. Hoc fit qñ homo ha
bet bonã dispositionem, & nõ exercet eam, sed
crescunt ibi urticæ malignitatis, spinę cupidita
tis. Maceria lapidum uirtutum destruitur pro-
pter dissipationem cogitationum. Et hinc di-
Prou. 24. citur in Prouerb. Præpara foris opus tuum, &
diligenter exerce agrum tuum.

Optimus studendi modus. Modus studendi debet habere quatuor con-
ditiones, scilicet. Ordinem. Assiduitatem.
Complacentiam. Commensurationem.
Ordo diuersimodè tradit à diuersis, sed opor-
tet ordinatè pcedere, nõ ut de primo faciãt po
sterius, uel è cõuerso, sunt ergo quatuor genera
scripturarum circa q̃ oportet ordinatè procede
re, & exerceri. Primi libri sunt sacræ scripturæ.
4. librorũ genera. In testamento ueteri secundum Hieronymum.
22. libri. In nouo testamento octo sunt, secundi
libri sunt originalia sanctorum. Tertij sentẽtiæ
magistrorum. Quarti doctrinarum mundialiũ,
siue philosophorũ. Qui ergo uult discere q̃rat
scientiã in fonte, quia apud philosophos non est
scientia ad dãdum remissionem peccatorum,
nec apud summas magistrorum, quia illi ab ori
ginalibus extraxerunt. Originalia autẽ à sacra
scriptura. Vnde dicit Aug. ꝙ ipse decipi potest,
& alij. Sed ibi est fides danda, ubi nõ potest esse
Dionys. deceptio. Et hoc dicit Dionysius de diuinis no
minibus ꝙ nihil assumendum est, nisi quod ex
eloquijs &c. Studere debet Christi discipulus ĩ
sacra scriptura, sicut pueri primo addiscũt, a, b,
c, d, &c. & postea syllabicare, & postea legere, &
postea qd significet pars. Similiter in sacra scri- Scriptura sacra est, uelut cithara.
ptura, ipse primò quis debet studere in textu, &
ipsum habere in prõptu, & intelligere quod di-
citur p nomen, nõ solum sicut Iudęus, qui sem-
per tendit ad literalem sensum. Tota scriptura
est quasi una cithara. Et sicuti corda p se non fa
cit armoniã, sed cum alijs, similiter unus locus
scripturæ dependet ab alio, immò unum locum
respiciunt mille loca. Notandũ ꝙ quando Chri Ioan. 2.
stus fecit miraculum de conuersione aquę in vi
num, nõ statim dixit, fiat uinum, uel fecit de ni
hilo, sed uoluit ut ministri implerent hydrias
aqua, ut dicit Greg. ad literam. Quare sic fecit,
ratio nõ potest reddi. Sed secundum spiritualẽ
intelligentiã reddi põt rõ, quia spiritussanctus
nõ dat spiritualem intelligentiã, nisi homo im-
pleat hydrias .s. capacitatem suã, aqua .s. notitia
literalis sensus, & inde esse põt ꝙ Deus cõuertit
aquã (sensus literalis) in uinum spiritualis intel
ligentiæ, propter hoc Paulus fuit altus, quia ip-
se didicerat legem ad pedes Gamalielis. Vnde
q scripturã habet, potens est cum eloquijs & ẽt
in uenusto sermone. Vnde beatus Bern. parum Nota.
sciebat, sed quia in scriptura multum studuit,
ideo locutus est elegantissimè. Primum igitur
est, ꝙ homo habeat scripturã non sicut Iudæus,
q solum uult corticem. Vnde quidã Iudæus se-
mel legit illud capitulum Esa. Dñe quis credi- Esa. 53.
dit auditui nostro, &c. & legebat ad literã, & nõ
potuit habere cõcordantiã, ut sensum faceret,
& ideo proiecit librum ad terrã, impræcans, ut
Deus cõfunderet Esaiam, quia nõ poterat stare
quod dicebat. Ad hanc autem intelligentiã nõ
põt hõ peruenire p se, sed p alios, quibus Deus
reuelauit .s. per originalia sanctorum, ut Aug.
Hieron. &c. Oportet ergo currere ad originalia
sanctorum. Sed quia ista sunt difficillima, ideo
necesse sunt summę magistrorum, in quibus elu
cidant difficultates. Sed cauendum est de mul-
titudine scriptorum. Sed quia ista scripta addu
cunt philosophorum uerba, necesse est ꝙ homo
sciat, uel supponat. Est ergo periculum descen-
dere ad originalia, quia pulcher sermo est origi
nalium. Sermo autem scripturæ non ponit ser-
monem ita pulchrum. Vnde Aug. Si tu dimittis
scripturã, & in libris suis studeas, pro bono non
habet, sic nec Paulus nomen illorum, qui nomi-
ne Pauli baptizantur. Sacra scriptura in magna
cautela legenda est. Maius autem periculum est Nota scholastice.
descendere ad summas magistrorum, quia ali-
quando magnus est in eis error, & credunt se ha
bere, & intelligere originalia, & nõ intelligunt,
immo eis contradicunt. Vnde sicut fatuus esset
qui uellet semper immorari circa tractatus, &
nunquã accedere ad textum, sic est de summis
magistrorum. In his autem hõ debet cauere, vt
semper adhereat uię magis cõmuni. Descende-
re autẽ ad philosophiam est maximum pericu-
lum. Vnde Esa. dicit. Pro eo ꝙ abiecit populus Esa. 8.
iste

iste aquas Syloẽ, q̃ currunt cum silentio, assum-
psit magis Rasin, & Romeliæ, &c. Non amplius
reuertendum est in Aegyptum. Notandum de
Hierony. qui post studium Ciceronis non habe
bat saporẽ, ideo flagellatus fuit ante tribunal,
hoc autem propter nos factum est, ut magistri
cauere debeant, ne nimis commẽdent, & appre
tientur dicta philosophorum. Ne hac rõne po-
pulus reuertatur in Aegyptum, ut exemplo eo-
rum dimittant aquas Syloẽ, in quibus est sum-
ma perfectio, & uadant ad aquas philosophorũ,
in quibus est periculosa deceptio. Signatum fuit
Figura Gedeonis. Iud. 7. hoc in Gedeone, ubi illi qui probati fuerant ad
aquas, qui .s. lambuerunt sicut canes, pugnaue-
runt, & uicerunt, & illi qui flexo poplite, & cur-
uati biberunt, reuersi sunt. Sed uincentibus da-
tæ sunt tubæ, & lagenæ, ac lucernę. Cum clãgore
buccinæ, & cõplosione lagenarum uicerunt. Isti
sunt pdicatores, qui clãgunt in pdicatione buc-
cina. Lagenæ sunt exempla, lãpades sunt mira-
cula. Qui .n. pro ueritate sunt mortui miraculis
corruscauerunt, & superauerunt hostes. Isti aũt
qui bibunt lingua, & lãbunt attrahẽdo sicut ca-
nes, qui lingua aquam hauriunt, isti sunt qui de
philosophia parum sumunt, sed isti sunt qui fle-
xo poplite bibunt, qui totaliter se ibi incuruãt,
& illi curuantur ad errores infinitos, & inde fo
Osee. 7. uetur fomentum erroris. Vnde Osee dicitur.
Esa. 59. Quieuit ciuitas donec fermẽtaretur totum. Et
fouet oua aspidum, & quod confotum fuerit
B. Frãcisci prædicatio apud Soldanum. erumpat in regulum. Nota de beato Francisco
qui prædicabat Soldano. Cui dixit Soldanus, ꝙ
disputaret cum sacerdotibus suis. Et ille dixit,
ꝙ secundum rõnem de fide disputari non pote-
rat, quia supra rõnẽ est, nec p scripturã, quia il-
lã nõ reciperent illi, sed fieret ignis, & ipse, & illi
intrarent. Nõ .n. tñ miscendum est de aqua phi
losophiæ in uinum sacræ scripturæ ꝙ uinum fiat
aqua, hoc .n. pessimũ miraculũ esset. Et legimus
ꝙ Christus de aqua fecit uinum, sed non ẽ con-
uerso. In ecclesia primitiua etiã libros philoso
phiæ comburebant, ut Dionys. Non .n. panes in
lapides commutari dñt. Est ergo ordo ut prius
studeat homo in scriptura sacra quantum ad li-
teralẽ sensum, post, in originalibus, & ista subij
ciat sacræ scripturæ, similiter in scriptis magi-
strorum, & in scripturis philosophorum, sed trã
seundo, & furando, quasi ibi non permanendũ.
Figura. Gen. 31. Quid lucrata fuit Rachel, ꝙ furata fuit idola?
tñ fuit lucrata, ꝙ mentita fuit, & simulauit in-
firmitatem, & sedit desuper, sic qñ quaterni phi
losophorum abscondunt. Aquæ .n. nostræ nõ de
bent descẽdere ad mare mortuum, sed in suam
Assiduitas in studendo. primã originem. Secundò oportet habere assi
duitatem. Impedimentum .n. maximum lectio
uagabunda, quasi placens modo hoc, modo il-
lud, modo legere, modo aliud facere. Vagatio
exterior signum est uagationis aĩæ, & ideo talis
non põt proficere, quia non figitur in memoria,
Simile. sicut ponit exemplum Greg. Qñ hõ uidit faciẽ
hoĩs semel nõ ita perfectè postea cognoscit, sed
qñ frequenter uidit, postea cognoscet. Sic de sa-
cra scriptura, quia primò faciem obscuram ha-
bet, postea qñ frequenter uidetur, efficitur fami
liaris. Tertiò oportet habere complacentiam,
sicut .n. Deus proportionauit gustum, & cibum,
quia cibus dat saporem gustui, qui habet uim
discretiuam, & ex his duobus cibus incorpora-
tur, sic primò oportet sumere scripturã, postea
masticare, deinde incorporare. Ad quid homo Hier. 2.
bibet aquam turbidam? Quid tibi in uia Aegy
pti, ut bibas aquam turbidam? sed bibe aquam
salutarem sapientiæ. Nota ꝙ aĩal quod non ru Leu. 11.
minat, immundum est. Ruminatio .n. fit in eo ꝙ
aĩal habet duos uentres, accipit cibum ad os, &
totum ruminat, & protritum in alium uentrem
ulteriorẽ proiicit. Quam dulcia faucibus meis Psal. 118.
eloquia tua, super mel ori meo, dicebat Pro. Nõ
diligas meretricem, ne dimittas spõsam tuam.
Vnde Sap. dr. Hanc amaui, & exquisiui eã. Non Sap. 8.
accipias glandes, & siliquas porcorum, & suspen
daris cum Absalon per capillos .s. affectus tuos.
Doctrinæ sæculares sunt quercus altæ, proceres, Doctrinæ seculares.
inflexibiles. Noli comedere pepones Aegypti,
& porros, & allea, sed manna de cœlo. Sed non Num. 11.
nauseas super cibo isto, non sis carnalis sicut fi-
lij Israel, & hi non inueniebant nisi unum sapo-
rem, sed alij spũales inueniebant omnem sapo-
rem suauitatis. Quartum est commensuratio, Sap. 16.
uel non plus sapere, q̃ oportet. Vnde ait sapiens.
Mel inuenisti, comede quod tibi sufficit, ne for Prou. 25.
te satiatus, euomas illud. Ne plus te extendas q̃
ingenium tuum potest ascendere, nec infra ma
neas. Videtur in designationibus huius (vt di-
cit Dionysius) ꝙ Seraph medijs uolabant alis, Esa. 6.
ut nec sistat hõ infra q̃ põt, nec ascendat supra
illud quod põt. Sicut illi qui cantant ultra uires
nunquam bonã faciũt harmoniã, ut dicit Aug.
Illi q nõ ordinant studiũ, sunt sicut pulli equo-
rum, qui modo currunt huc, modo illuc, sed iu-
mentum plano passu uadit. Tñ proficit unus du
rus, dummodo ordinaret studium suũ, sicut in-
geniosus, & inordinatè studens. Qui autem vult Studiosi uolẽtisq; proficere conditiones.
in hoc studio proficere, oportet ꝙ habeat sancti
tatem, ut possit studere ad vitam timoratã, im-
pollutã, religiosam, ædificatoriã. Primò hæc est
uita sanctorũ timorata, ut in his q̃ agit semper
timeat, siue uadens ad missas, siue ad mensam,
siue stans, siue sedens, quia in omnibus põt esse
peccatum. Verebar oĩa opera mea, sciens ꝙ nõ Iob. 9.
parceres delinquenti. Optimum signum est ti-
mor, & pessimum est audacia, quia talis nũquã
corrigit. Secundo uita impolluta, ꝙ totum fa-
ciat propter amorem Dei, non propter amorem
alicuius rei, quia oĩs amor suspectus est, nisi uer
bi Dei. Vnde dicit Aug. & Bernar. in quadã epi
stola ad quendã monachum, quod dilectio Apo
stolorum in corpore Christi impediebat aduen
tum spiritussancti, quid uero de amore creatu-
rarum? Ideo dicit Psal. Renuit consolari anima Psal. 76.
mea,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Idem 16. mea,&c. Custodi me Dñe ut pupillam oculi. Pupilla non bene custodit mũda, q̃n est uapor, vel puluis, uel humor in ea. Tertiò q̃ sit uita religiosa clausa, sicut maceria uineæ, sic oportet q̃ nũ faciat sibi refectionem gustui linguę. Sanè si q̃s putat se religiosum esse non refrenans linguã suã, &c. Sepi aures tuas spinis. Vita nr̃a non dẽt esse data loquelis, sed lachrymis. Quartò q̃ sit vita ędificatoria pximi, ut sit paratus oẽs ædificare, & doleat si quis ex ipso scandalizat̃, & dẽt cauere dãna alterius, quia si ego solus bene comederem, & alij ieiunarent, male factum esset. Et iste est fructus aliorum. Item sequitur ex his scilicet ex scientia, & sanctitate studium sapientiæ, quod consistit in quatuor, quę sunt necessaria, scilicet recognitio internorum, & externorum defectuum. Vnde in fronte Apollinis scriptum erat. Recognosce teipsum, quia sine hoc impossibile est deuenire ad sapientiam. Vnde quanto sapiens plus proficit, tanto plus se despicit. Vnde malus mercator est qui se decipit, quod facit qui se appretiatur plusquam ualet, sed alios appretiari, & se despicere hoc est principalissimum studium sapientiæ, ut sibi persua deat hõ suos defectus, & fiat humilis in oculis suis. Secũdum studium est castigatio passionũ, quæ sunt septẽ affectiones animæ, quatuor principales, & tres annexæ. s. timor, dolor, spes, gaudium, desiderium, uerecundia, odium. In oibus his contingit excedere. Puer. n. q̃n nimis clamat cõpescit, sic hõ cẽsura quadam iudiciali debet domare, & restringere huiusmodi passiones. Vt q̃n uenit dolor dicatur sibi, sta in pace, & sic de alijs, & p̃sertim debet deserere istas principales & pueriles affectiones. Pueri enim insecutores sunt passionum. Maledictus enim puer centum annorum. Tertium studium est ordinatio cogitationum. Vnde scriptum est, q̃ stultus per fenestram prospicit in domum proximi. Et hæc est maior difficultas ordinare phantasmata nostra, ut quando sumus in ecclesia, nil cogitemus nisi de officio nostro, & sic de alijs, & necessario oportet ordinare has cogitationes ad hoc q̃ spiritussanctus intret per sapientiam, quia spiritus sapientiæ disciplinæ effugiet fictum, & aufert se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu. Ideo oportet habere certas materias, circa quas nos exerceamus. Quartum studium est desiderij sursum actio, hoc facit alia studia ualere, & posteriora obliuiisci. Extendamus nos, &c. Sapiẽtis oculi in capite eius. Cor sapientis in dextera eius. Hoc studium sapientis, ut non declinet studium nostrum, nisi ad Deum, qui est totus desiderabilis. Hæc quatuor sunt difficillima, nisi habeantur prima studia, & cum his sunt facillima. Vnde facile est tunc habere dominium supra passiones. Vnde dicitur de quodam philosopho, qui dixit seruo suo, quoniam te affligerem, si non essem iratus.

Studium sapientiæ 4. requirit.

7. affectiones animæ modo randæ.

Isa. 65.

Eccle. 21.

Sap. 1.

Eccles. 2. Ibidé. 10.

Hic fuit Architas Tarentinus; ut refert Plutarchus q̃ simile ẽt narrat de Platone.

Sermo xx. De contemplatione, quæ fit per modum diuersum, ideo Soli, & Lunæ, & Stellis comparatur. Ac de uisione intelligentiæ per contemplationem suspensæ. Consideratio quarta.

DIxit quoque Deus, fiant luminaria in firmamento cœli, & sint in signa, & tempora, & dies, & annos, & diuidant diem, ac noctem. Et fecit Deus duo magna luminaria. Luminare maius, ut præesset diei, & luminare minus, ut præesset nocti, & stellas. Et posuit illas in firmamento, & uidit Deus q̃ esset bonum, & factum est uespere, & mane dies quartus. Dictũ est supra, q̃ Deus dedit D. inieli intelligentiam omnium uisionum. Ex oc casione huius distinctę, sex uisiones correspõd ent operibus sex dierum. Nunc dicendum est de quarta, scilicet specie intelligentiæ, siue uisione per contemplationem suspensæ. Sed intelligendum, q̃ hanc uisionem nullus habet, nisi sit uir desideriorum, nec potest eam habere, nisi per magnum desiderium. Vnde ait Propheta. Gustate, & uidete, quoniam suauis est Dominus. Primò dicit, gustate. Gustus enim suauis non est, nisi præcedat appetitus gustabilis ad gustabile suscipiendum. Hæc autem intelligentia suspẽsa debet intelligi per opus quartæ diei, in qua luminaria facta sunt. Anima autem illa sola per contemplationem suspensa est, quæ habet Solem, & Lunam, & Stellas in firmamento suo. Considera. Si modo non esset Sol, & Luna, & Stellæ in firmamento, quid esset mundus, non esset nisi q̃ uædam massa tenebrosa, & horribilis. Sic est de anima. Quæ non habens gratiam contemplationis, est sicut firmamentum sine luminaribus, sed quæ habet, est firmamentum ornatum luminibus. Et sicut differt cœlum non habens luminaria à cœlo habẽte, sic anima nõ habens, ab aia disposita ad hoc, unde differt sicut angelus à bestia. Bestialis est hõ carens his, & habens faciem ad terram sicut animal. Sed plenus luminibus ẽ totus angelicus. In quarto die fecit Deus. Solem, & Lunã, & Stellas. Et hæc uisio est principaliter circa tria. Circa luculentã cõsiderationẽ cœlestis monarchię. Circa luculentã consideration ẽ militãtis ecclesiæ. Circa luculentã consideration ẽ mentis humanæ hierarchizatæ. Nisi n. speculet summam monarchiã, & contueat descẽsum ecclesiæ militãtis ab ea, & suã ipsius hierarchię adornationẽ nunq̃ã erit contẽplatiua. Et tunc habebit lucẽ solarẽ, lunarem, stellarem. Prima cõsideratio cõparat luci solari. Secunda luci lunari. Tertia stellari. Hæc aia est fœlix, q̃ se contuet ornatam, & conformẽ illi Hierusalẽ, & hierarchiã illustratã. s. angelicã, & hierarchiam illustrantem. s. diuinum principatũ, personarum luculentã distinctionẽ. Ergo cõsideratio cœlestis monarchię assimilat luci solari, propter triplicẽ rõnẽ, propter fulgorẽ puritatis præcipuę, propter fulgorẽ limpiditatis

Gen. 1.

Dan. 1.

Visio per contemplationẽ ex desiderio nascitur.

Psal. 33.

Qualis sit anima suspẽsa per contemplationẽ.

circa tria specialiter uertat contemplatio.

Lux solaris.

piditatis præclaræ, propter fulgorem inflammationis unificæ. Hęc tria habet illa consideratiorõne primæ, & est summæ dignitatis, & excellẽtiæ, q̃ habet puritatẽ, & elongatur ab omni fece corruptionis. De illa puritate, scriptũ est. Sicut Sol Oriens in altissimis Dei, sic mulieris bonæ, species in ornamentum domus suæ. Hæc conuenit æternæ sapientiæ, & menti æterna sapientia illustratæ. Est n. sicut Sol pura, quia Sol nõ est altior oibus planetis localiter, sed Sol dicitur altissimus rõne altissimæ puritatis, actinitatis, & luminositatis. Vnde est secũdum Isidorum Sol quasi solus lucens. Hæc sapia est æterna, q̃ ubiq; attingit propter suã munditiã. Comparatur aũt mulieri bonæ, non propter aliquod fœdum, sed rõne fœcunditatis ad concipiendum, producendum, pariendum, quicquid est de uniuersitate legum, & exemplarium. Omnes n. rõnes concipiuntur ab æterno in ulna æternæ sapiẽtiæ, seu utero, & maximè prædestinationis. Vnde, quia ab æterno rõnes p̃destinationis concepit, nõ potest nos non diligere, & sicut ab æterno concepit, sic in tempore produxit, siue peperit, & postea in carne patiẽdo parturiuit. Et qui põt hoc intelligere, intelligit, & habet altissimam cõtẽplationem. Est ergo hæc consideratio illius esse purissimi, purissimum aũt, quia simplicissimũ, simplicissimum aũt quia summe unum. Ideo dr̃ Israel uiro cõtẽplatiuo. Audi Israel, Dñs Deus tuus unus est. Similiter aia contemplatiua intelligit p̃ mulierem illam. Et dicuntur aiæ contemplatiuæ filiæ Hierusalem, quia formosæ, & fœcũdæ. Et formositas est fœcunditas, quia quanto plus concipiunt lumina, tãto formosiores sunt. Vnde beati mũdo corde, q̃n ipsi Deũ uidebũt. Vnde p̃ puritatem, non rõnem, oportet nos introire in contemplationẽ. Et ideo eam simplicibus sermocinatio eius, qui habent mentes puras, non excæcatas propter malitiam superuenientem. Aiæ ergo q̃ sunt formosæ, & fœcundæ, dicuntur filiæ Hierusalem, & intelligunt̃ p̃ Solẽ rõne formositatis, per mulierem rõne fœcunditatis. Secundo Soli cõparatur, propter fulgorẽ limpiditatis præclaræ, ubi maior fulgor, ibi maior claritas, & limpiditas. Vnde in Eccle. dicit̃. Sol illuminans p̃ oia respexit, & gloria Dñi plenum est opus eius. Vnde Grego. Quid est quod non uideant, qui uidentẽ oia uidẽt. Anima beati Benedicti bene fuit contẽplatiua, qui totum mundum uidit in uno radio Solis. Nõ multum studuerat ipse, nec libros habebat, quia ipse 13. anno mundum dimiserat, & latitabat inter fruteta cum illis bestijs, sicut una fera. Vnde etiam pastores crediderunt eum feram. Et dicit Greg. Mundus nõ fuit coangustatus in uno radio Solis, sed eius animus dilatatus, quia uidit oia in illo cuius magnitudine oĩs creatura angusta ẽ, & parua, & modica. Sic n. ait Sap. Momentum stateræ est ante te orbis, & sicut gutta roris antelucani, & alibi. De hac præclaritate dicitur.

Sapiẽtia.

Deꝰ summè unus. Deut. 6.

Matth. 5.

Eccl. 42.

De anima B. Benedicti.

Sap. 11.

Est n. speciosior Sole, & super oẽm dispositionẽ Stellarum, luci comparata inuenit̃ purior. Cõsidera q̃ in aia cõtemplatiua describitur uniuersus orbis, & quilibet spũs cœlestis, q̃ in se habet descriptum totum orbẽ. Describit ẽt radius superfubstantialis, qui & uniuersum orbẽ, & uniuersum spiritum continet. Ergo in aia contemplatiua mira sunt lumina, & multa pulchritudo. Sic ergo mũdus pulcher ẽ à summo ad imũ, ab initio ad finẽ. Descriptus in aia facit speculum, & quilibet spũs est speculũ, & sic in aia est mira numerositas, summus ordo, summa proportionalitas. Pulchra ergo est numerositas spirituum, quia quoties in aia sic relucet cognitio orbis terrarum, & spirituum bonorum, & radij superfubstantialis, toties in ea est mira refulgẽtia. Et ex hoc est speciosior Sole. Rursus radius, q̃ continet oẽm dispositionem, & repræsentat uel continet oẽs theorias est in aia, & in illo aia absorbet̃ per mẽtis transformationẽ in Deum. Et ideo est aia super omnem dispositionẽ Stellarum. Tertiò hęc consideratio cõparatur luci solari, propter fulgorem inflãmationis uiuificæ tem mirifice. Est n. radius Solis ad uiuificandũ, non ad cõsumendum, nisi p̃ accẽs ex quibusdã dispositionibus. De hoc calore inflãmante. Scriptum est. Sol in aspectu annuncians, in exitu uas admirabile, opus excelsi. In meridiano exurit terram, & in terram, & in cõspectu ardoris eius quis poterit sustinere? Tripliciter Sol exurens montes, radios igneos exufflans, & refulgens, radijs suis excæcat oculos. Vult dicere, q̃ qñ Sol aspicitur, q̃ ipse Sol sic annũciat, q̃ sunt apud se, & in se, & oritur super hemisphærij mẽtis, q̃ in meridiano exurit, & in conspectu ardoris eius, non põt aliquis sustinere. Aiæ n. non subleuatæ sunt quasi in hyeme. Sed q̃ sunt eleuatæ ad mediocrẽ contemplationẽ, sunt quasi in uere. Sed q̃ eleuatæ sunt, ad excessus sunt, sicut in ęstate, & percipiunt fructus autumnales, quia quiescunt. Tunc, n. in autumno colligũt fructus, & faciũt, & celebrant solẽnitates in autũno, sed ubi exurit in meridie? qñ in maxima uirtute est, hoc est in cœlo. Ibi n. perfecta est contẽplatio, & illos inflammantes ardores, quos emittit in animas illas, q̃ habent excessus mentales, nullus põt explicare. Si n. secũdum Apostolum gemitus sunt inexplicabiles, quibus postulat pro nobis spũs, quot sunt excessus? quot ardores? Vnde quis ex nobis poterit habitare, cũ ardoribus sempiternis? Et tũ Sol exurit tripliciter, quia Sol æternus terram illã hierarchicam, & istã humanam irradiat, & inflammat, triplici, & triformi amore, & sursum agit in Deũ, ut q̃ illã tentionem uisionẽ & fruitionem, hãc charitatẽ de corde puro, cõscientia bona, fide non ficta, hierarchiam dico, secundum trinas hierarchias collocatam. Sed quid est q̃ iste radius excæcat, cum potius deberet illuminare? Sed ista excæcatio est summa illuminatio, quia est in sublimitate mentis, ultra humani

Ecclesi. 42.

Subtilis expositio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

humani intellectus inuestigationem. Ibi intellectus caligat, quia ibi non potest inuestigare, quia transcendit omnem potentiam inuestigatiuam. Ergo est ibi caligo inaccessibilis, quæ tñ illuminat mentes, quæ perdiderunt inuestigationes curiosas. Et hoc est q̃ dicitur, Dñs inhabitare in nebula. Et posuit tenebras latibulum suum. Hæc est ergo consideratio luculenta, cœlestis hierarchiæ propter hæc ergo tria dicit Sol, & de hoc potest accipi quod scribitur. Refulsit Sol in clipeos aureos, & resplenduerunt montes ab eis, sicut lampades ignis. Clipei sunt rationes æternæ, prædestinationum æternarum, quæ habent rationem armaturæ, & rationem fulgoris incomparabilis. Sol æternus .s. sapientia ẽterna, refulget in clipeis, quando sublimat Deus mentem contemplatiuam, ad percipiendum fulgorẽ ueritatis æternæ. Illarum rationum etiam montes resplendent, quia Sol iste per istas rationes, quasi per clipeos aureos, illuminat mentes, hoc est spiritus in æternitate firmatos, & sublimatos, qui respiciunt primo, orientales radios primaria uisione. Meridionales, perfecta illustratione. Occidentales, postrema tẽtione. Hi radij tripliciter oriuntur à Sole, & splendent sicut lãpades ignis, quia est ibi inflammatio permaxima. Et hoc est tota causa inflammationis, contemplationis, quia nunquam uenit ad contemplationem, radius splendoris, quin etiam inflãmans. Et ideo in canticis loquitur Salomon, per modum amoris, & per modum cantus, quia ad illos fulgores non potest peruenire, nisi per amorem. Item contemplatio consistit in consideratione luculenta, militantis ecclesiæ. Hæc cõsideratio intelligitur, per lucem lunarem, qui nõ nouit hanc, non potest quicquam comprehendere. Vnde non est ornatum cœlum, nisi habeat luminare maius, & luminare minus. Vnde Ioan. dicit. Vidit ciuitatem Hierusalem non solũ stãtem, immo etiam descendentem a Deo, formatam, & ornatam. Sicut enim radius Solis per Lunam illuminat noctẽ, sic radius diuinus per ecclesiam, illuminat ipsam animam contemplatiuã. Radius enim diuinus, in cœlesti hierarchia umbram non habet, sicut lux Solis nõ habet tenebrositatẽ in se, siue in suo fonte, sed in Luna quæ habet obscuritatem, & non est simpliciter clara. Sic in ecclesia militante, in qua est radius in figuris, & in ænigmatibus. Comparatur ecclesia militans Lunæ, propter refulgentiam obscuram, siue simbolicam, propter refulgentiam excessiuam, siue extaticam, & propter refulgẽtiã ordinatam. Prima ergo refulgentia in ecclesia, est obscura, & simbolica sacramentorum, & figurarum, per quæ decurrit ecclesia, à principio usq; ad finem. De hoc dicitur. Luna in omnibus in tempore suo, ostensio temporis, & signũ æui. Duo dicit, q̃ Luna est manifestatio temporũ, & p modum signationis, & hoc est in ecclesia p simbola, quia aliter non est possibile, nobis lucere diuinum radium, nisi anagogice circũuelet ur, secundum Diony. Vnde Lunã uidere possumus, non Solem, quia radius Solis contemperat nobis per Lunam. Sic radius æternus, non potest aspici in se, sed si nos aspicimus illum radiũ, ut ẽ in ecclesia, uelatus per sacramẽta & figuras, possumus aspicere, qui nobis ostendit q̃ sunt facta, & fienda, q̃ in æternitate, q̃ sunt facta p allegoriam, q̃ sunt facienda per tropologiam, quæ in ẽternitate p anagogiam. Intelligimus. n. aliquo modo figurarum doctrinã, quibus testamẽtum uetus, & nouum plenum est, ut patet p Apostolum, q̃ passio Christi, & ueritas fuit, & figura, similiter resurrectio, & ideo figuræ nondũ explanatæ sunt, sed q̃ Luna erit plena, tunc erit apertio scripturarum, & libri aperient, & septẽ sigilla soluent, q̃ adhuc non sunt aperta. Credite mihi, tunc uidebimus, quasi per pleniluniũ, quãdo noster Rex Leo de tribu Iuda, surget, & aperiet librum q̃ cõsumabunt passiones Christi, quas corpus Christi patiet. Oportet. n. surgere Herodem, sub quo deludat Christus, & Petrus incarceretur. Item secundo comparatur Lunę propter refulgentiã excessinã, siue extaticã. Vñ in Eccl. dr. A Luna signũ dici festi, luminare quod minuitur in consummatione mensis, secundum nomen eius est, crescens mirabiliter in consummatione. Duo dicit de Luna, & q̃ mirabiliter crescit in consummatione, & mirabiliter diminuitur. Et hoc uerum est, siue in consummatione in coniunctione eius cum Sole, siue in oppositione. Q̃n. n. est in plena oppositione ad Solem, tunc distat ab eo magis q̃ põt, & tũc minus illuminatur secundũ ueritatem, q̃ in alio tempore. Quod sic probat. Regula est in perspectiua, q̃ q̃n corpus sphericũ luminosum est maius, q̃ corpus opacum sphericum, quod illuminat. Quanto magis appropinquat corpus ad corpus, tãto magis illuminat corpus opacũ, quia basis corporis luminosi est maius, & angulus radiorum maior, q̃n uero distat, angulus minor est, & basis minus de corpore opaci attingit. Sed q̃n est in plena oppositione, est ibi in maxima distãtia, ergo tunc minus illuminat secũdum ueritatẽ, & plus secundum apparentiã, quia tunc uocatur Luna plena. Item apud coniunctionẽ est econuerso, quia tunc illuminat magis secundum ueritatẽ, & minus secundũ apparentiã nostrã, quia tunc nihil uidemus de Luna. Ergo siue cõsummatio intelligat, uel quantũ ad oppositionẽ, uel quantum ad coniunctionẽ, utrunq; uerũ est, & q̃ mirabiliter crescit, & q̃ mirabiliter minuitur, in cõsummatione. Luna quæ crescit, & minuitur, signat hominem in uita actiua, & contẽplatiua, sicut Stella matutina, q̃ aliquando præcedit Solem, & tunc signat contemplatiuã, & aliquãdo sequit, & tunc signat actiuam uitã. Hęc Luna est ecclesia, uacans, & contẽplationi, & actioni. Q̃n uacat contẽplationi, tunc summe illuminat fulgoribus cœlestibus. Quãdo uero actioni uacat, tunc

Pſal. 17.

2. macha. 6.

Notabilis expoſitio.

Apoc. 21.

Eccl. 23.

De Ang. Hierar.

Futura reuelatio.

Apoc. 5.

Eccl. 43.

Cremẽtũ, & decrementũ Lunæ qd.

tunc minus illuminatur. Et nõ uiuit homo, qui nõ minuat q̃n dat se actioni, excepto Christo q̃ fuit perfectus, in actione, & cõtẽplatione. Vnde nullus homo sapiens unquã descendit ad actionem, maxime præsidentium, nisi quadam necessitate, quia secundum Greg. in pastoral. Pollens uirtutibus inuitus accedit, cares uirtutibus accedit non coactus, quia ex hoc minuitur lumen id, quod est maxime illuminationis. .s. contemplationis. Sed ecõtra, sicut sponsa desiderat spõsum, & materia formã, & turpe bonum, ita aia appetit uniri p excessum contẽplationis, & tunc q̃n hemisphærium animæ, totum luminibus plenum est, tũc homo exterius fit totus deformis, tunc homo fit sine loquela. Vnde tunc habet ueritatem illud in Cant. Nolite me considerare, q̃ fusca sim, quia decolorauit me Sol, quia tunc maxime coniungitur luminibus interioribus. Vnde dicitur. Ex quo locutus es ad seruum tuũ, impeditioris, & tardioris linguæ factus sum. Similiter Iacob Israel uir fortis in uita, fortificatus fuit in luctu angeli, emarcuit tñ neruus femoris eius, & factus est claudus. Quia hæc contemplario, facit nigram aiam apparere hoibus, q̃n summo Soli cõiungit. Hæc est sicut Esther, q̃ non quærit mundum muliebrem, sed contenta est naturali pulchritudine, nec quærit istos ornatus meretricios. Nam dicebat beatus Franciscus, quia dico uobis q̃ nunq̃nã qui uult apparere, potest uenire ad cõtemplationem. Tertio cõparatur Lunæ, propter refulgẽtiam ordinatam. Vnde dicit. Vas castrorum in firmamento cœli resplendet. Dicitur de Luna. Oía. n. q̃ sunt in ecclesia, sunt secũdum rationem ordinis ordinatione, robusta, pulchra, iucunda. Propter primũ dr. Vas castrorũ, acies ordinata. Quid uidetis in sunamite, nisi choros castrorũ, quia iste ordo totus est ad pugnandum, contra uniuersitatem hostium. Itẽ habet iucunditatẽ, ideo dicit. Resplendet. Et hæc est gloria, quę est formositas cũ iucunditate. Vnde & diuites, ostẽdunt gloriam suam, incedendo, in gloria uestium, & lætitiam sicut in nuptijs, & festis. Hæc est secunda pars contemplationis, considerare scilicet ecclesiã, secũdum q̃ est superuestita, figuris, & theorijs, & secundum q̃ illustrata à Sole, & secundum q̃ est ordinata ad pugnandum, & sic est Luna in firmamento animæ, ut consideratur per theoriam symbolicam, per theoriam proprie dictam. Tertia pars contemplationis, est in consideratione luculenta, mentis humanę hierarchizatę, & hęc intelligitur, per Stellas, siue per lucem stellarũ, q̃ quidem habet radiationem mansiuam, decorã, & iucundã. Anima quæ habet hæc tria, est hierarchizata. De radiatione mansiua, quæ est in anima hierarchica, dicitur in lib. Iudic. Stellæ manentes in ordine, & cursu suo, pugnauerunt contra Siraram. Sicut. n. Stellæ sunt fixæ in cœlo, sic oportet, q̃ contemplatiuus sit fixus, & mãsiuus, non uacillans, non habens oculos tremulos, sed aquilinos. Vnde Diony. Habens oculos, scilicet inuestigationis rõis, debet esse fixus fixione syderea manens. Non manet autẽ, nisi habeat cursum, & ordinem. .s. hierarchicorum graduum, & uirtutum, & postmodum currat incessanter, per illos, de uirtute in uirtutẽ, & hoc est pugnare, contra diabolũ. Mens enim fixa in stabilitate, graduum hierarchicorum, & uirtutũ hierarchicarum, non est tædiosa, sed dormit hõ exterius, & uigilat interius, hoc autem est homi num uiuacium, stabilitorũ insatigabiliter. Hæ considerationes, faciunt animas robustas. Item habet radiationem decoram. Vnde Eccl. dicit. Species cœli gloria Stellarum. Cœli sunt animæ cœlestes speciosæ, decoræ, sed in gloria Stellarũ .s. in gloriosa refulgentia, quæ consistit in consideratione decora. Vnde debet esse manens in Deo, crescens de uirtute in uirtutem: ut attentissime attendat, ad illos fulgores, ut non dormiat cor suum, sed uigiler perspicaciter. Multi enim sunt, qui amant pulchritudinem. Pulchritudo autẽ, non est in exterioribus, sed effigies. Vera autem pulchritudo, est in illa pulchritudine sapientiæ. Tertio assimilatur luci stellarũ, propter radiationem iucundam. Baruch dicit. Stellæ dederũt lucem in custodijs suis, & lętatę sunt, uocatæ sunt, & dixerunt, assumus, & luxerunt cum iucunditate, ei qui fecit illas. His anima comparat, q̃n uocat à Deo, p inspirationẽ, & ipsa currit per desiderium sicut hẽ in Psal. Lętatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domũ Dñi ibimus. & ĩ Matth. Gaudete, gã noia uestra scripta sunt in cœlis. Quia ex gaudijs in illis luminibus nascit lumẽ indeficiẽs. ut ĩ Psal. Ex ore infantium, & lactẽtium perfeciſti laudem. Q̃n uidebo cœlos tuos, opera digitos tuorum, Lunam, & Stellas, q̃ tu fundasti. Quę radiantur, radiatione mãsiua, contemplatiua, & hierarchica. Sed deberent esse, cum uirtute, & decora cũ iucunditate. Vnde in Can. dr. Pulchra es amica mea, suauis, & decora, quia iucunda, ideo suauis, quia decora, ideo pulchra, quia mansiua, ideo terribilis, ut castrorũ acies ordinata. Fecit ergo Deus, die quarto Solem, & Lunam, & Stellas, quia dedit Deus animæ, ut habeat considerationem suiipsius, & ecclesiæ militantis, & cœlestis monarchiæ. Vnde q̃ est ista q̃ ascendit, quasi aurora consurgens, pulchra, ut Luna, electa, ut Sol, terribilis, ut castrorũ acies ordinata. Aurora est, q̃n consurgit in considerationẽ sui, Luna in considerationẽ ecclesiæ militantis, Sol q̃n in Deum absorbet, & ex his est terribilis, ut castrorum acies ordinata. De uiro cõtẽplatiuo dr in laudẽ Symonis Oniæ filij. Quasi stella matutina, in medio nebulæ, & quasi Luna plena, in diebus suis lucet, & quasi Sol refulgens, sic ille refulsit in tẽplo Dei, quasi arcus refulgens, inter nebulas gloriæ. Stella est in consideratione proprij adornatus, sed in medio nebulæ, propter humilitatem, q̃ est necessaria uiro cõtemplatiuo,

non

Nota ambitioſe, & caue.

Cant. 1.

Exodi. 4.

Gen. 32.

Eſther. 2.

Sententia B. Franciſci.

Eccle. 43.

Can. 7.

Quando anima ſit hierarchizata. Iud. 5.

Eccle. 43.

Pſal. 121.

Matth. 5.

Pſal. 8.

Can. 6.

Eccle. 50.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.17. non ut Lucifer, sed ut magis dicat. Qñ tu illuminas lucernam meam Dñe, Deus meus illumina tenebras meas. Quasi Luna p cõsiderationẽ ecclesiæ militantis, considerãdo eius principiũ, medium, & finem. Vnde nõ habet illuminatio, nisi qñ ecclesia considerat, secundum sua tẽpora. Rachel parturiet, & Beniamin nascet. Sicut Sol refulsit, qñ, s, eleuata est in contẽplatione, & tunc est Luna plena, qñ illos splẽdores pulcherrimos, præclaros ab illa præclara luce suscipit, & tunc talis aia fit sicut arcus, quia conciliatrix Dei, & hois, sicut lumina apportabat Moses à

Apoc.12. Deo ad populum. De quo Ioan. dicit. Vidit signum magnum in cœlo. Mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus eius, & in ea est corona duo-

Apoc.15. §.11.12. decim stellarum. Prima uisio est de cãdelabris, & filio hois, & septem stellis. Secũda de septem sigillis. Tertia de angelis, tuba canẽtibus. Quarta qñ apertum est templum, & signum magnum apparuit de muliere amicta. In prima manifestatur fulgor, ordinis præsidentium. In secunda pugnantium, ut martyrum. In tertia fulgor docentium, per clangorem tubæ. In quarta fulgor contemplantium, qui habent Solem, & Lunam, & Stellas. Ex cõsideratione cœlestis monarchię est amicta Sole, quia est consideratio, secũdum principale. Sed qñ descendit aia, ad considerationem ecclesiæ militantis, habet Lunã sub pedibus non ad conculcãdum, sed quia se fundat, & sustentat super ecclesiã. Non n. est anima cõtemplatiua, nisi per ecclesiam sustentetur, quasi super basim. Post cõsiderationem hierarchicarum illuminationum, est quasi habens stellas duodecim. Stellæ sunt duodecim mysteria reseranda, quæ per duodecim significationes in futuro signantur, quæ sunt significationes electorum. Nota q̃ duodecim significationes, sunt

Sub sexto sigillo duodecim mysteria. Dicta B. Patris nostri Francisci. sub sexto sigillo, & sub sexto angelo, & mensuratio ciuitatis, & ostensio ciuitatis, & apertio libri, & sexto angelo. s. philadelphæ, quæ interpretatur, conseruans hæreditatem. Dictum est de claue Dauid, de quo dicitur, qui uicerit, scribã super eum nomẽ meum, & nomen ciuitatis nouæ Hierusalem, hoc est, dabo notitiam scripturarum, isti sexto angelo, sed amaricabitur uenter eius, & in ore eius erit dulce tanquam mel,

Ioan.21. & iste ordo intelligitur per Ioannem, de quo dictum est. Sic eum uolo manere donec ueniam, & dicebat, q̃ ineuntis obtrectatoribus, necesse est impleri in hoc sexto tempore, in quo fecit Deus hominem, ad imaginem, & similitudinẽ suam, & addebat. Videte uocationem uestram, quia magna est, & dicebat, q̃ uolentibus ipsis, iudicium Deus pauperibus tribuet, ut sint iudicantes duodecim tribus Israel, & in hac uita talibus debetur contemplatio. Contemplatio. n. nõ põt esse, nisi in summa simplicitate, & summa simplicitas, nõ põt esse nisi in maxima paupertate, & hoc est huius ordinis, cuius intentio est habere summam paupertatẽ. Et dicebat, qñ multũ retrocessimus à statu nostro, & pmittit nos Deus affligi, ut per hoc perducamur ad statum, qui debet habere terrã promissionis. Magna promisit Deus Israeli, & magni ex illis electi sunt, ut Apostoli sui. Iudęi fuerunt excæcati, isti illustrati. Sed illi dederunt se carni, qui uolunt dare loculos Christo. Nota etiam, q̃ pauci intrauerunt terram promissionis. Et illi qui dissoluerunt cor populi, non intrauerunt.

Sermo.xxi. De personarum trinitate, & de essentiæ unitate, & appropriatis, & lege triplici, & de hierarchiarum ordinatione.

Gen.1. FEcit Deus duo magna luminaria, &c. Dictum est q̃ cœlestis contemplatio, consistit in luculenta consideratione, cœlestis monarchiæ. In luculenta consideratione, militantis ecclesiæ. In consideratione luculenta, mentis humanæ hierarchizatę, siue hierarchicè ordinatæ. Prima intelligit per Solem. Secunda per Lunam. Tertia per Stellas. Primo dicendum de Sole. Sol æternus, pater, & filius, & spiritus sanctus. Pater scilicet summe uigens, filius summe fulgens, spiritus sanctus summe calens. Pater lux ingentissima. Filius splendor, pulcherrimus, & fulgentissimus. Spiritus sanctus, amor ardentissimus. Sicut iste Sol cuncta uiuificat, cuncta illustrat, cuncta calefacit. Et sicut ista tria, uigor, splendor, calor, sunt unus Sol, & tamen habent distinctionem, nec sunt tres Soles. Sic pater, filius, spiritus sanctus, sunt unus Deus. Et sicut uigor est splendens, & calens, in isto Sole uisibili, splendor est, uigens, & calens, calor uigens, & splendens. Sic pater est in seipso, & in filio, & in spiritu sancto. Et filius est in patre, & in se, & in spiritu sancto. Et spiritus sanctus, est in patre, & in filio, & in seipso. Secundum rationem. n. circumincessionis, quæ notat identitatem, cum distinctione. In hac consideratione, est quædam ratio exemplaritatis diuinæ, respectu omniũ illuminationũ. Sed q̃dam illuminatio, respondet patri secundum q̃ est in seipso, & alia ut est in filio, & alia ut est in spũ sancto. Et alia est filij, ut est in seipso, alia ut est in patre, & alia ut est in spiritu sancto. Et alia est spũs sancti, ut est in se, & alia ut est in patre, & alia ut est in filio. Et secundum hunc nouenariũ, habent illuminationes es se. Hę illuminationes, hñt esse dupliciter. Primo accipiendo absolute personas in seipsis, ut pr̃ in se, filius in se, spũs sanctus in se, & sic sunt tres illuminationes. Secundo modo sunt sex, in cõparatione psonarum ad inuicẽ, propter quod sexies in Genesi dr. Dixit Deus fiat, & factum est, in operibus sex dierum. Intelligendum ergo, q̃ in Deo trino, & uno, fiũt appropriationes, proprietatum essentialium, secundum hunc numerum nouenarium. Quædã respiciunt trinitatẽ, ut originãs principium. Quædam ut gubernans medium. Quædã ut finale cõplementũ. Vt beatificans

tificans oĩa. s. beatificalia. Vnde trinitas est Sol uniuersorum, principium originatiuum, gubernatiuum, consummatiuum, uel beatificatiuum. Secundum q̃ est origo originans, sic sunt tria appropriata. s. potentia, sapientia, uoluntas. Hæc tria sunt necessaria, principio originanti. Sapiẽtia. n. & bonitas, fundantur in aliqua potentia. Si. n. potentiam nõ haberet, nihil posset ꝓducere, si haberet potentiam, & sapiam non haret, nõ ꝓducet sapienter. Quia potentia sine sapia, pceps est. Item si haberet potẽtiam, & sapiam, & nollet, tunc aut nihil ꝓduceret, aut inuidus esset, & sic eẽt miser. Et sic patet, q̃ volũtas, reducit principium in actum. Et qa in his ẽt est ratio principiationis æternæ, & appropriãtur hæc tria ipsis, non solum ut principium originãs aliorum, sed ẽt respectu personarum. Secunda appropriatio, est soli æterno, secm q̃ est medium, cũcta gubernãs, & secm hoc sũt tria ap ꝓpriata. s. pietas, ueritas, sãctitas. Quia ois gubernatio, & ois legislatio (dicẽre Apostolo) est pia, uera, scã. Itaq; lex scã, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum. Rom. 7. Ab his. n. tribus manãt tres leges, nec possunt esse plures. s. naturæ, scripturæ, & grãæ. Lex naturæ, appropriatur patri. Lex scripta uerbo. Lex grãæ spũsancto. Triplicis legis appropriatio. Lex naturæ, est lex pietatis. Pietas uidetur inesse omni creaturæ, naturę ẽt insensibili. Radix. n. totum quicqd recipit, mittit ad ramos. Fons quicquid haurit, mittit ad riuulos. Similiter in bestijs, pietas uidẽ esse, pr̃is ad ꝓlem, & quicquid gustãt, & sumunt præter necessarium, & etiam de necessario, in lac cõuertunt, in nutrimentum prolis. Lex scripturę est lex ueritatis, quia est in quadam uerę promissionis p̃núciatione. Lex sanctitatis, ait Apostolus, est grę. Rom.8.

Lex spiritus liberabit me. Per hæc tria. Deus trinitas, scilicet Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, est pius, uerus, sanctus. Dans legem piã naturæ, legem ueram scripturæ, legem sanctã gratiæ. Per has tres gubernat mũdum, & secm hæc tria imprimit leges in mẽte rõnali. Omnis enim moralis lex est secundum hæc tria, siue secundũ has tres. Sed in lege naturæ, sunt minus distinctæ, & explicitæ. In lege scripta, magis explicitæ, Matth. 5. & perfectæ, unde dicit Dñs. Non ueni soluere legem, sed adimplere. Et secundum hæc tria, Deus est pius cultor sui, uerus ꝓfessor sui, sanctus amator sui, & quælibet persona habet se ad se, piè, uerè, sanctè, & ad alteram, ut Pater piè ad se, piè ad Filium, piè ad Spiritum sanctum. Similiter uerè, & sanctè, & sic de alijs. Et ex hoc, q̃ est sui pius cultor, sui uerus ꝓfessor, sui sanctus amator, descendit de cœlis, radius in mentem secundũ tria mandata primæ tabulæ. Creatura debet se habere ad Deum, piè, uerè, sanctè. Piè Deum colere, & sic est primum præceptum. Non adorabis Deos alienos, sed unum solum. Verè Deum profiteri. Non assumes nomen Dei tui in uanum. Sanctè Deum amare. Memento ut diem sabbati sanctifices. Hæc tria, imprimit Sol in supremã

Qualiter creatura debet colere Deũ. Exo.20. Ibidem.

partem animę, & quia inferior formatur ex superiori, & datur ibi adiutorium: Ideo necesse est, ut inferior habeat præcepta, per quæ conformetur superiori, ut pie, uere, sancte se habeat. Pie ad superiores, maxime ad parentes, & sic honora Exo.20. patrem tuum, & matrem. Vere & iuste ad pares, & sic non occidas, ubi prohibetur omnis iniquitia. Sancte ad inferiores, & sic non adulterabis, ubi prohibetur, omnis actus impudicitiæ. Hæc autem tria, nõ possumus habere ad alterũ, nisi prius habeamus apud nos. Ideo sunt alia tria præcepta. Vnum quod rectificat omnes actus. Dispositio præceptorum secũdæ tabulæ Aliud quod rectificat omnes sermones. Aliud quod rectificat, omnes affectiones. Quod rectificat actus, & sic. Non furtum facies. Vbi scilicet non solum prohibetur alienum, immo præcipitur, ut de suo det. Et sic accipitur, quod dicit Apostolus. Qui furabatur, iam non furetur, magis autem laboret manibus suis, ut habeat unde Eph.4. tribuat necessitatem patienti. Quod autem rectificat sermones sic. Non falsum testimonium dices, ubi prohibetur omnis falsitas, siue in se, siue in alio. Loquimini ueritatem, unusquisq; cũ ꝓximo suo. Quod rectificat omnes affectiones est. Non concupisces uxorem, &c. Augustinus. Bona est lex, quæ dum concupiscentiã prohibet, omnia mala prohibet. Concupiscentia autẽ duplex est, carnalitatis, & cupiditatis. Et hæc ultima est radix omnium malorum. Vnde legislator in hoc præcepto descendit ad particularia, ut 1.Timo.6 ad asinum, seruum, ancillam. Et in hoc præcepto est cõsummatio præceptorum Dei, uelit, nolit mundus: Videlicet ipse legislator: sic enim affirmabat (scilicet in abdicatione omnis cupiditatis.) Vnde sicut nouenarius completur, & perficitur, per additionem unitatis, sic nouem præcepta per abdicationem cupiditatis, qui est amor priuatus, repugnans bono communi. Et iterum, sicut charitas est finis, & perfectio præceptorum: Sic abdicatio cupiditatis (quæ charitati opponitur) perfectio est præceptorum. Et illa tria ostendit Apostolus ad Titum. Sobriè, Titi.2. piè, & iustè, uiuamus in hoc seculo. Sobrie scilicet sanctè, pie scilicet benignè, iustè scilicet uerè. Deus ergo dat leges non uoluntate, sed maxima ratione.

Tertia appropriatio, est Deo, ut est in ratione beatificantis. Et secundum hæc sunt tria, scilicet æternitas, formositas, iucunditas. Aeternitas in Patre. Formositas in prole. Iucunditas nexus utriusque. Secundum appropriationem Hilarij. Aeternitas in Patre, species in imagine, usus in munere. Anima igitur efficitur beata, dum fit particeps æternitatis, quando in memoria Deum habet per tentionem, formositatis per uisionem, iucunditatis per fruitionem.

Hæc appropriata respiciunt Deum, non solum in se, sed ut est principium & origo originans, gubernas, beatificans. Ex primis luminibus æternitatis secm q̃ est in seipsa, & ad alias

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nouẽ considerationes soli Deo propriæ.

personas, accipiuntur noué considerationes, quæ sunt in primo Monarcha, & in nullo alio inueniuntur oés. Iste ergo, qui est summe uigens, summe fulgens, summe calens, iste solus est princeps æternitatis, qui est principiũ in ꝓducendo, mediũ in gubernando, finis in beatificãdo, in omnibus primatũ tenens. Ad hoc aũt, ꝙ sit uerus Monarcha, debet esse summa celsitudine pollens, summa fortitudine presidens, summa dulcedine pascẽs. Primũ patri, scd̃m filio, tertiũ spũisancto. Summa .n. celsitudine, pollens Pater in se, summa celsitudine, pollet in Filio, similiter in Spũsancto. Idé de fortitudine, & summa dulcedine. Habemus ergo Monarchã summe pollentẽ, siue presidentẽ, & dulcissime pascentem. Ad hoc aũt, ꝙ sit summe pollens necesse est, ut sit summe sanctus, summe sapiens, & summe potens. Summe sanctus in diligendo bona. Summe sapiens in discernẽdo uera. Sũme potens, seu stabilis, in exequẽdo iusta. Summa stabilitas, cõuenit Patri, scd̃m ꝙ est summe in se. Sapiẽtia summa, scd̃m ꝙ est in Filio. Sũma sanctitas, scd̃m ꝙ est in spũ sancto. Ad hoc aũt ꝙ sit summa fortitudine presidens, necesse est ꝙ sit Monarcha, summe autẽticus in præcipiendo, præualidus in ꝓsequendo, inuictus in trĩuphãdo. Autẽticus instituendo leges, ꝑualidus, uel uerilis in ministrãdo uires, inuictus in sup̃ando hostes. Nobilitatis est, ꝙ Deus habeat hostes, ubi appareat uictoriosus. Auctoritas cõuenit Filio, scd̃m ꝙ est Filius in Patre, uirilitas in seipso, triũphus, ut in spũ sancto. Et in his consistit media Monarcha Hierarchia Angelica, quæ appropiat̃ Filio, ut patebit. Tertio ꝙ sit summe potens, necesse est, ut sit summe strenuus, in ducẽdo, uel præeundo, uel manuducendo, sũme sagax in erudiẽdo, summe sedulus in custodiendo. Vt sic strenue præcedat, sagaciter doceat, solicite custodiat. Deducat ꝑ exempla. Erudiat ꝑ documenta. Custodiat per adiutoriũ. Et sic educit, scd̃m ꝙ est in Patre. Erudit, ut est in Filio. Custodit, ut est in seipso. Ad hunc solẽ aspiciunt oẽs spiritus cœlestes, & subcœlostes. In his noué, creatura assimilat̃, ut põt creatori. Et has illuminationes, primi recipiunt mentes hierarchice, per gloriam, ut Angeli, & aïæ beatæ, q̃a ille sol primo illuminat illos, & per illos nos, q̃a ordo est, ut illustratio fiat primò eorũ, quæ sunt sibi similiora, & propinquiora. Vnde, & locus supræmus, datus est eis. Illi aũt, qui rebelles sunt, his luminibus corruunt. Et ex hoc ꝙ Angeli primò recipiunt configuratiõnẽ deiformẽ, & hierarchicam, & sacrũ obtinent principatum, & per illos hierarchia Ecclesiastica. Vñ diffinitur hierarchia secundũ Dionysium. Est aũt hierarchia secundũ eum. Ordo diuinus, scïa, & actio ad deiformem, quantũ possibile est assimilata, & ad inditas ei illuminationes, proportionaliter in Dei similitudinẽ ascendens. Ordo rñdet Patri, scientia sacra Filio, operatio Spiritui sancto. Vñ hierarchia dicit potentiã, scientiã, actionẽ. Potẽtia .n. sine scïa hebes est, scïa sine actione infru-

Hierarchiæ definitio. s̃m Dion.

ctuosa est. Ex hoc .n. ꝙ appropinquat soli æterno, oportet ꝙ sit sacra ordinatio, & per hoc sequitur ꝙ sit deiformis, q̃a format eam in sui creaturã, partim per naturã, partim per gratiam, partim per gloriam, per imaginationẽ, per similitudinẽ, per deiformitatẽ, & ideo ascendit ad inditas illuminationes, ascendens per influentiã. Hæc aũt influentia nõ simpliciter, quid increatum, nec ex hoc sequit̃ ꝙ influentiæ sit influentia, q̃a hæc influentia reducit̃ in Deum. Dicit .n. cõtinuationẽ cũ primo principio, & reductionẽ in ipsum, nõ sicut res distans. Vñ uera est influentia, quæ egredit̃, & regreditur, & Filius exiuit à Patre, & uenit in mundũ. Vñ dicit, ꝙ est assimilata in sacra ordinatione, scïa, & actione ꝑ hoc ꝙ est ad deiformem, quantũ possibile est, ascendẽs partim ꝑ naturã imaginis, partim ꝑ naturã similitudinis scilicet gratiæ, partim per naturã deiformitatis gloriæ, & ꝓportionaliter, q̃a scd̃m plus, & scd̃m minus, ut capax est, & est in similitudinẽ reducta, & ex hoc hierarchia disponit̃ ꝑ tres hierarchias, ut tripliciter illustrata. Et necesse est, ꝙ qualibet habeat tres ordines. Et prima hierarchia appropriat̃ Patri, scd̃a Filio, tertia Spirituisancto. Et ꝙ prima hierarchia assimiletur Patri in tribus, & scd̃a in tribus Filio, & in tribus Spirituisancto, sicut patebit. Sufficientia aũt, horũ tripliciter accipit. Prima ex rõne exẽplaritatis ęternæ. Secunda ex integritate hierarchię. Tertia scd̃m dispõnẽ cœlestis monarchiæ. Nota sicut homini cæco seruiunt stellę oẽs, sic homini seruiunt Angeli, secundum ꝙ mittunt mirabiles illustrationes. Vñ peccator reprehendendus est, qui negligit ista, & adiutoria eorũ. In prima hierarchia, sunt noïa ista, Throni, Cherubin, Seraphin. In secunda Dominationes, Virtutes, Potestates. In tertia Principatus, Archangeli, Angeli. Et distingunt̃ secũdum exẽplar ęternũ quod est uigens, fulgens, calens. Deus trinitas Pater, Filius, & Spiritussãctus, & tota essentia Patris in ipso, tota in Filio, tota in Spũscõ. Et tota essentia Filij in ipso, tota in Patre, tota in Spiritusancto. Et tota essentia Spiritussancti in Patre, tota in Filio, tota in ipso. Si ergo hierarchia debet assimilari trinitati, oportet ꝙ sit ordo, qui respõdeat Patri, secundũ ꝙ est in seipso, & scd̃m ꝙ est ĩ Filio, & scd̃m ꝙ est ĩ Spiritusancto. Similiter oportet ꝙ sit ordo, q̃ rñdeat Filio, scd̃m ꝙ est in Prẽ, & in seipso, & in Spũscõ. Et idem est de Spiritusancto. Ille .n. sol sibi proximo, similitudine, & expresione, ĩprimit. Ordo Patri rñdens scd̃m ꝙ est in seipso, est ordo Thronorũ. Ordo rñdens Patri scd̃m ꝙ est Filio, est ordo Cherubin: Ordo rñdens Patri scd̃m ꝙ est ĩ Spiritussancto, est ordo Seraphiin: Ordo rñdens Filio, scd̃m ꝙ est in Patre, est ordo Dominationũ, cuius est imperare: Ordo secundũ ꝙ Filius est in seipso est ordo uirtutũ: Ordo secundũ ꝙ est Filius in Spũsancto, est ordo p̃tatũ: Ordo Spũssancti scd̃m ꝙ est in Prẽ, est ordo principatuũ, secũdum ꝙ est in Filio est ordo Archãgelorũ, quorũ est se-

creta

Per influentiã quid intelligit.

Ioan. 16.

Sufficientia prædictorum.

Tres hierarchiæ.

Nẽpe, Dionys. ipse, de quo suprà

creta reuelare, scd̃m ꝙ est spũssanctus in seipso, est ordo angelorũ. Item dicebat, ꝙ semel coferebat cum uno, de quo ordine fuisset Gabriel. Et dicebat ille, ꝙ sibi reuelatum fuerat, ꝙ erat de media hierarchia, & de medio ordine .i. uirtutũ. Et hoc uidetur ualde congruum, ut ille qui erat nuncius conceptionis filij Dei, de illo ordine mitteretur, qui filio appropriatur. Itẽ q̃a erat nuncius mediatoris, congruũ fuit, ut de medio ordine mitteretur. Hoc dictũ est scd̃m probabilitatem. Vñ ẽt Gabriel uocatus est fortitudo Dei, & uenit ad cõfortandum uirginem. Itẽ quia debebat mitti cõis persona. Sic ergo patet, ꝙ quęlibet hierarchia rñdet patri, & filio, & spiritusancto.

Nota ẽt ꝙ prima hierarchia, non originat̃, nec illuminatur, nisi à solo Deo. Media originatur, & illuminatur, à Deo, & à suprema. Infima aũt originatur, & illuminatur, à Deo, & à suprema, & à media. Ecclesiastica aũt ab oïbus. Vnde radius Solis æterni, primo illuminat hierarchiam sibi ꝓpinquam, & scd̃m similitudinem ad suã hierarchiam. Deinde per illam uenit in mediã, & per illam in infimam, & per oẽs in ecclesiasticã. Nec tñ intelligendum, ꝙ angelus creat angelũ. Scd̃m aũt, ꝙ primum principium, se hẽt in rõne originantis, gubernantis, beatificantis. Sic est concordantia hierarchiarum. Nobilius .n. est beatificare, q̃ creare, uel gubernare, & nobilius est creare, ubi datur esse, q̃ gubernare ubi conseruatur, qd̃ datum est. Summo principio in rõne beatificantis, rñdet suprema hierarchia, in rõne creantis, rñdet media, in rõne gubernantis, rñdet ultima. Suprema summe inflammat. Media summè uigorat. Infima summè reducit. In rõne beatificantis erant tria appropriata .s. æternitas, formositas, iucunditas, & scd̃m has correspondent ordines primæ hierarchię. Aeternitas rñdet patri, cui rñdent Throni in quibus Deus sedere dr̃, q̃a Deũ habent. Formositas filio, cui Cherubim. Iucunditas spũisancto, cui Seraphim ardor. Item sunt alia tria appropriata .s. potentia, sapientia, uoluntas, ut est in rõne principij. Potentia patri, & rñdent dñationes quarum est impare. Sapientia filio, & rñdent uirtutes. Voluntas spũisancto, & rñdent potestates, in q̃bus destruuntur aduersæ p̃tãtes. In rõne gubernantis, sunt tria appropriata, pietas, ueritas, sanctitas. Pietas est in angelis. Veritas in archangelis. Sanctitas competit maximè principatibus. Oportet ergo, ꝙ hierarchia, scd̃m ꝙ est reducta in Deũ, habeat expressam similitudinem, quã unus nõ potuit explicare. Tertia consideratio est, scd̃m illud principiũ, tenet principium monarchiæ. Illæ .n. monarcha est summa celsitudine pollens, q̃a summè sapiẽs, in discernendo uera. Summè sanctus, in diligẽdo bona. Summè stabilis, in exequendo iusta. Seraphim rñdet summè sanctitati in quibus est amor sanctus. Vnde clamant, sanctus, sanctus, sanctus. Sapientiæ rñdẽt Cherubim, in q̃bus est plenitudo sciẽtię. Stabilitati rñdent Throni, in q̃bus est

Cõcordia hierarchiarum.

Hierarchiarũ officia.

Esa. 6.

sedes alta, patula ad suscipiendum. Secũdò monarcha, ut est summa fortitudine præsidens, est autenticus in statuendo leges, præualidus in ministrando uires. Inuictus, in superando hostes. Instituendo leges, hẽt ordinem dominationum, quarum est imperare, & formare imperium. In ministrando uires, sic est ordo uirtutum quarũ est miracula facere, & prosequi quod imperatũ est. In superãdo hostes, est ordo potestatũ, quarum est oẽ inordinatum repellere, & oẽ ordinatum ꝓmouere. Tertio monarcha, est sũma dulcedine pascens, summè strennuus in manu ducendo, summè sagax in erudiẽdo, summè sedulus in custodiendo. Primũ est principatus, quorum est roborare. Scd̃m archangelorum, quorũ est secreta reuelare. Tertium angelorũ, quibus congruit sedula custoditio. Istæ sunt tres hierarchiæ, quas illuminat iste Sol. Vnde, tripl̃r Sol exurens montes, isti sunt montes Bethel. Similis est dilectus meus capreæ hynnuloq; ceruorũ sup montes Bethel. Super istos mõtes iste Sol, immittit primas illuminationes. Alia est distinctio scd̃m integritatem hierarchicam, ad quã requiritur, sacra p̃tãs, uel sacra ordinatio, scïa sacra, uel operatio. Triplex .n. est genus uitæ, in cœlo, & in terra .s. actuosæ, & ociosæ, & ex utraq; permixtæ. Actuosa, rñdet op̃ationi. Ociosa, scïæ. Permixta ordini. Ideo sunt actiui, cõtẽplatiui, ex vtroq; ꝑmixti. Scïa rñdet, supremæ hierarchię. Actio infimę. Ordo siue p̃tãs mediæ. Scïa aũt sursum actiua, reducens in originem. Speculatiua, suscipiens lumina. Discretiua siue seruatiua, decernens iudicia. Prima est in Seraphim. secunda in Cherubim, tertia in Thronis. Et quia scientia, ut est speculatiua, conuenit medio ordini, ideo tenuit nomen scientiæ, alij duo addunt sursum actionem, & discretionem, uel decoratiõnẽ, ideo denominantur à superadditis. Scientia enim habet rationem speculationis. Secundo de sacra potestate, est triplex potestas, sublimis, uniuersalis, & triumphalis. Primæ potestati, respõdet ordo dominationum. Secundæ ordo uirtutum. Tertiæ, ordo potestatum. Et quia potestatis est, propriè hostes superare, ideo ordo potestatum, retinuit sibi nomen. Attenditur etiam distinctio, secũdum actionem, quæ est in infima, in qua sunt oẽs spũs, in ministerium missi, q̃a supremi ab infimis nunq̃ recedunt. Vnde de Seraphim misso ad Isaiam, mouet quæstionẽ Dionysius, & non soluit eam, magis tñ uidetur sentire, ꝙ fuit angelus alius, accipiens inflammationem, ab angelo istius ordinis, & sic denominatur ab illo. Huius actionis triplex est actus, illuminare, perficere, purgare. Maior est perfectio q̃ illuminatio, & hæc maior q̃ purgatio. Primũ archangelis, scd̃m angelis, tertium principatibus. Quarta distinctio est scd̃m aspectus supcœlestis monarchiæ, uel hierarchię. Et iste ẽ aspectus ad supremã, ad infimã, ad seipsam, sicut p̃latus bene ordinatus .s. qui est subiectus supiori, ordinatus

Eccl. 43.

Cant. 1.

Alia distĩctio.

Esa. 6.

Actus hierarchici tres.

F 2 respectu

Universidad de Deusto
Biblioteca

respectu sui, & tunc bene præsidet inferioribus. Lucifer non seruauit hūc ordinē, ideo de ordine est proiectus. Primo uoluit præesse, & tamē plus tenebatur Deo q̄ sibi. Iste aspectus est secūdum rōnem susceptionis, speculatiōis, unitionis. Memoria suscipit. Intelligentia speculat. Voluntas unitur. Per has uires, & nō per alias, est cōuersio ad Deum. Plus aūt est uniri, q̄ suscipere, uel speculari, ideo unitioni, rndet Seraphim, speculatiōi Cherubim, respondet Thronis suscepti o patula, tranquilla. Secdm rōnem ordinis, uel aspectus in seipso, non est nisi secundum ptātem ordinatā, quantum ad tria. Aut imperat, qd est faciēdum. Aut prosequitur, imperatum. Aut defendit qd factum est, & in hoc assistunt sibi spūs, quia unus imperat, alius prosequitur, alius defendit, sicut in collegijs. Nisi sit ordinata susceptio, uirtutum communicatio, cōicantis defensio, nō est ordo. Primus est dnationum, secds uirtutum, tertius potestatum. Et dixit, q̄ nō bene posuerat in alio loco, potestates, aut uirtutes, nec bene tūc uiderat. In aspectu aūt ad nos, sic tria ab eis recipimus beneficia, quid agere, quid præeligere, quid psequi. Quid agere, docent angeli. Quid præeligere archangeli. Quid prosequi principatus. Ex uerbis Dionysij de angelica hierarchia. ca. 7. extrahitur, q̄ amor Seraphim est cōtinuus, summe intēsus, summē penetratiuus vsq; ad cor, vsq; ad intima, ex intimis aūt procedens, & ponit ꝑ prietates ignis semꝑ mobilis. Et loquit isto modo de igne large, ut extēdatur ad quamlibet essentiam. Et in hoc ordinat amor continuus, superferuidus. s. intensus, superacutus. s. penetratiuus. De Cherubim dicit, q̄ suscipit copiosē, speculatur præclarē, pfruitur iucundē illo lumine. De Thronis, q̄ sedes est electa, q̄ est firma, stabilis, præclara, patula ad suscipiendū lumē. Throni dicuntur ad iudicandum, q̄ in illis sedet Deus, quia diuinissimi sunt, & rationabiliter manifestans consilium suum per iudicium. Consilium enim occultum est, sed manifestatur per iudicium. Illis autem manifestat, consilium suum. De dominationibus signat quandam excellentiam, in quadā libertate, & cum his signat quandam præsidentiam, respectu animarum, & non appetitum habent inordinati dominij. De uirtutibus enim uirtus est ultimum de potētia, unde non dicitur quæcunq; potetia uirtus, sed quę est ultimata, nec quæcunq; res dicitur uirtuosa, sed quæ habet stabilitatem in durando, fortitudinem in resistendo. Item q̄ sit fortis, nunquàm subijcibiliter infirmetur, influetur, quando Deus uult influere in eam, & in maxima eiectione, recipere illuminationes. Item q̄ habeat sublimitatem, q̄ semper ad diuina feratur. De potestatibus, ut dominationum imperare, uirtutū prosequi, potestatum ordinare, ut nihil sint contrapatus deducere, Archangelorum reuelare, Annunciare angelorum.

Nota sententiam Dionysij.

Virtus est ultimū de potentia.

Sermo. 22. de statu ecclesiæ militantis, qualiter in suis ordinibus est disposita. Et superna Hierusalem comparatur.

Apoc. 12.

SIgnum magnum apparuit in cœlo; mulier amicta Sole, &c. Apocalyp. Dictum est de consideratione cœlestis monarchiæ, quæ intelligitur per lucem solarem, vt est Sol uigens, fulgens, calens, secundum q̄ consurgunt in aīa, nouem lumina secundū cōsiderationes diuinæ excellentiæ, diuinę influentiæ, diuinæ præsidētię, & qūo cœlestis hierarchia, ab illo Sole hierarchizatur propter conformitatem ad Solem, ꝓpter dispositionem integritatis hierarchiæ, & ꝓpter multiformitatē aspectuum. Restat ergo de Luna. Sicut.n. aīa cōtemplatiua, est mulier bona amicta Sole, ita Luna est sub pedibus eius, nō ad cōculcandū, sed ad stabiliendū, scilicet militās ecclesia. Phi multa considerauerunt de Sole æterno, sed nihil eis ualuit, q̄a nō fuit Luna sub pedibus. Vñ sicut luna est filia Solis, & recipit lumē ab eo, similr, militans ecclesia à sūpna Hierusalē. Vnde dicit eā apostolus mrem nr̄am, q̄a est mr̄ influentiarum, q̄bus efficimur filij Dei. Cœlestis hierarchia, ē illustratiua militātis ecclesiæ. Oportet ergo q̄ ecclesia militās, hēat ordines correspōdentes, hierarchiæ illustranti. Distinguunt aūt triplr. Vno mō secdm rōnem ꝓcessuum. Alio mō secdm rōnem ascensuū. Tertiò mō secdm rōnem exercitiorū. Primò ergo secdm rōnem ꝓcessuum, q̄a in tpe nascit, & ꝓcedit. Nō sicut angeli, qui subito creati sunt, & simul firmati. Sicut.n. Luna plus & plus recipit lumen à Sole, quousq; ueniat ad cōplementū, sic ecclesia. Hēt ergo tres ordines. s. fundamētales, q̄ rndent supremæ hierarchię, ꝓmouētes, q̄ respondent mediæ. Cōfirmātes, q̄ respondent infimæ. Fundamētales, ergo respondēt supremę, q̄a in spūalibus, fundamenta sunt altissima. In corporalibus uerò, qa res descendūt ad infimū, ideo fundamentū est infimū. Sed in spūalibus fundamentū est supremū, uñ & hō hēt caput erectū ad cœlū, qd ē sicut radix. Vñ sicut ī arboribus, ꝓ radicē ē deriuatio, & attractio ad ramos, sic in hoīe qcqd ē in hoīe, deriuat à capite, licet aliud mēbrū sit principalius, ut cor secūdū phm. Chīs aūt, q̄ est caput hēt locū supremū in hierarchia. Sūt ergo tres ordines, fundamentales rndent pfi, ꝓmouentes filio, cōsumātes spūscō. Sūt ergo in ecclesia tres ordines fundamētales, scilicet ordo Prophalis, Patriarchalis, Apostolicus, ait. Iam nō estis hospites, & aduenæ. Sequtur. Super ædificati supra fundamentum Apostolorum, & Prophetarum. Patriarchę fuerunt patres Apostolorum, secundum carnē, & secundū promissionem. Iste ordo, rndet patri, ut est in seipso, prophetalis rndet pfi, ut est in uerbo. Apostolicus rndet pfi, ut est in spūsancto. Isti Apostoli sunt filij excussorū. Sicut sagittę (inqt) in manu potentis ita filij excussorū. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. Ordo patriarchalis rndet Thronis. Ordo prophetalis respondet Cherubim. Ordo Apostolicus

Ecclesia militans ē filia triumphantis.

Ephe. 2.

Fundamentum in spiritualibus.

Psal. 126.

Apostolicus Seraphim. In Patriarchis fuit stabilitas fidei. In Prophetis limpiditas cognitionis. In Apostolis feruor caritatis. Si ergo genitura nouī testamēti fuit à nobilissimo principio, debuit esse à nobilissimis principiantibus. Et ideo Apostoli rndent Seraphim, q̄a Apostoli fuerunt conformes Chīo, & ante illum ordo stabilis, scilicet Patriachalis. Sunt autē tres ordines ꝓmotiui, per quos Ecclesia stabilit. In ordinibus martyrū, uirginum, & confessorum. Ordo martyrū rndet filio, ut est in Patre, q̄a in Martyribus fuit maxima potentia. Ordo cōfessorū rndet filio, ut est in semetipso. s. rōne doctrinę. Ordo uirginum rndet filio, ut est in spūsancto. Per uiros istos dilatata est Ecclesia, ī qua sunt exēpla uirtutis. In ordine martyrū documenta ueritatis. In ordine confessorū, priuilegia sanctitatis fulgent in ordine uirginū, priuilegia castitatis. Per uirgines intelligunt, nō solū passæ pro Christo, sed oēs, qui zelo castitatis sequestrauerunt se à mundo, ut Hylarion, Paulus primus heremita. Martyres rndent dnationibus, confessores uirtutibus, uirgines potestatibus, ubi remouetur oīs deordinatio. In martyribus Ecclesia aliqn̄ fuit obscurata, q̄a luna apparuit sicut sanguis, sed reparata est, & redijt ad maiorē dilatationem. Vñ per sanguinē Martyrum dilatata est Ecclesia. Sub tempore confessorū per hęreticos impugnata est, sed post hęresis destructa est in concilijs, & magis est Ecclesiæ fides explicata. Sub tēpore uirginum, qñ homines ad Chīm cōuertebant, magis est illuminata. Excitauit.n. spiritussanctus, mentes quorundam, ut castitatem amarēt, & seruarent. Tertiò est ordo cōsummātium, & sunt tres. s. presidentiū, magistratuū, regulantiū. Ordo præsidentium, rndet spūisancto, ut est in Pre. Ordo magistratuū, rndet eidē, ut est ī filio. Ordo regulātiū, rndet eidē, ut est in seipso. Primò Ecclesia fuit fundata, in primis tribus. Secūdo in tribus medijs creuit. Tertiò oportet, q̄ sit ordinata in tota sua uniuersitate, & compleatur per spiritū sanctum. Sunt ergo in Ecclesia presidentes, & subditi, docētes, & disciplinati, regulantes, & regulati. Et intelligo magistros siue doctores, uel pīam, uel ius, uel theologiam, uel ciuitatem, uel quicquid sit, per, quod ꝓmoueat Ecclesia. Sub ordine præsidentium, intelliguntur prelati, cuiuscunq; auctoritatis. Per ordinē regulantium, & regulatorū, cōprehendit uita monastica, & isti sunt ultimi, q̄a oportet mundū consummari in castitate, q̄a ultimi non generabunt. Consistit ergo, in hoc consummatio Ecclesię, ut regatur secdm rationē prælationis, secdm rationem illustrationis, secdm rationē à carne abstractionis. Ordo præsidentium rndet principatibus. Ordo magistratuū rndet Archangelis. Ordo regulariū, Angelis, qui habent officiū humilitatis. Debent.n. plus esse subiecti regulares q̄ discipuli magistro, q̄ subiecti præsidenti, q̄a sic decet nos iplere omnē iustitiā. Vñ ille, q̄ magis est humilis, maior est apud Deū. Alia est distinctio secdm rationē ascensuū, & graduū Ecclesiæ. Oportet aūt eam ordinari, tribus ordinibus lapidū. Sunt aūt gradus purgatiui, illuminatiui, ptectiui. Purgatio aūt triplex est. Purgat homo à consortio fœdorum, à nubilo ignorantiarum, ab infestatione demonum. His rndet ordo hostiariorum, lectorū, exorcistarū. Ordo hostiariorum, ut excludantur immundi, excōicati, energumini, cathecumini, & nō fundati in fide. Et ista fiebāt in Ecclesia primitiua, qñ Ecclesia optie erat disposita, sed modo porcus, & canis intrat. Ordo lectorum est, ut purget à nubilo ignorantiarū per auditū lectionis, ut homo sciat historiam eorum, quæ leguntur, & sic informet. Vñ etiā in primitiua Ecclesia, q̄a tunc quasi oēs erant literati, legebatur eis lectio. Tertia purgatio, ab infestationibus demonum, per ordinem exorcistarum. Ordo primus rndet Angelis, secundus Archangelis, tertius Principatibus. Item est ordo graduum, ad illuminādum, per ordinē acolytorum. subdiaconorū, leuitarū. Acolytorum est ferre lumina, subdiaconorum legere Epistolam Pauli, diaconorū legere Euangelium. Oēs.n. ministrant uasa, sed diuersimode, q̄a acolytus ampullā, subdiaconus parat calicē, diaconus offert. Vnde ēt aliqn̄ ministrauit sanguinem, qñ ministrabat sanguis alijs. Sunt ergo isti ordines illuminati. Illustratio aūt quædā est per exēpla exteriora, quædā ꝓ documenta mediocria, quędam per documenta suprema. Primi portant cereos, ut acolyti. Sint lumbi uestri præcincti, & lucerne ardentes. Secundi illuminant, uerbo, & exemplo, ut sitis sinceres, inter quos lucetis, sicut luminaria in mundo, uerba uitæ continentes, ut subdiaconi, qui continent uerbum epistolarū. Sed ꝓ documenta altissima, sententiæ Euangeliorū, & sic diaconi. Vñ etiā solebant ꝓdicare, ut Stephanus, Laurentius, Vicentius. Vñ dicit. Angelus ad pastores ait. Annuncio uobis gaudium magnū, &c. Ille Angelus est diaconus. Ordo acolytorum, respondet Potestatibus, ordo subdiaconorum, Virtutibus, ordo diaconorum dominationibus. Est autem ordo perfectiuus, & ille est triplex. Sacerdotum, Episcopalis, & Patriarchalis. Consummatio.n. est secundū triplicem modū. Vna est in administratione cōmuni sacramentorū, sine quibus non est salus, ut baptismo, pœnitentia, eucharistia, unctione extrema. Primū est uia per quam introducitur homo in Ecclesiam. Secundum per quod homo reducitur, in gradum pristinum. Tertiū per quod homo introducitur, in cœlum. Primum est ad deletionem originalis. Secundum ad deletionē mortalis. Tertium ad deletionem omnis ueialis, & quia in his non est perfectio nisi in Christo, ideo sacramentum eucharistię committit sacerdoti specialiter. Secunda est in administratione ordinū priuilegiatorū, ut sacri ordinis, & confirmationis. Hæc est Episcoporum non aliorū, qui sunt sacerdotibus perfectiores, nō in ipsis debet esse altior pfectio ad dandū spiritūsanctū,

Nouī test. genitura.

Quid per uirgines intelligātur in Ecclesia.

Tres gradus in Ecclesia, purgatiuus, illuminatiuus, perfectiuus.

Luc. 12.

Luc. 2

Universidad de Deusto Biblioteca

qui non nisi per Apostolos dabatur, ideo ẽt locũ tenent Apostolorũ, super Apostolos aũt est Christus,& post Petrus. Oportet ergo esse, patrem patrum, quem nos Papam uocamus, qui tñ propter humilitatem quatuor habet patriarchas.

Sũmi pontificis ĩ ecclesia dignitas.

Constantinopolitanum, Alexandrinũ, Hierosolymitanum, Antiochenum. Et de his loquiẽ Esaias.

Esa.19.

Erant quinq; ciuitates loquentes lingua Cananea. Roma autem uniuersalis est. Ideo ciuitas solis uocabitur una. Quia & si aliæ quatuor sedes, plenam auctoritatem habent super ecclesijs partialibus, illis tñ Roma hẽt uniuersaliter, sicut sol, hẽt plenitudinem potestatis. Et secundũ hoc sunt tres ordines, non quidem propter noui caracteris impressionem, quia ultra sacerdotium non est gradus, hoc dicit, secundum unam opinionem, sed propter eminentiam,& potestatem. Primus rñdet thronis, secũdus Cherubi, tertius Seraphim. Quia oportet Epm esse amplectentẽ eum, qui secundum doctrinam est, fidelẽ sermonem. Papa aũt debet esse pfectissimus inter oẽs. Si aũt sic esset ordinatio interius, sicut exterius, tunc optime esset. Tertia ordinatio est scđm rõnem exercitiorum, quæ sunt tria .s. actuosum, ociosum,& ex utroq; permixtum, vita actiua, vita cõtemplatiua, & ex utroq; permixta. Et licet ordo prælatorum secundum ordinem ascensũs ponatur in summo, tñ scđm istum pcessum ponitur ĩ medio, ex quo pmixtus est ergo ordo actiuorum in infimo. Ordo prælatorum in medio, Ordo contemplatiuorum in summo. Ordo actiuorum rñdet patri, cui cõpetit productio. Ordo prelatorum filio. Ordo contẽplatiuorum spiritui sãcto. Quia in ecclesia sunt tres ordines, scilicet Monasticus qui est productus tm̃. Laicus qui est pducẽs tm̃. Clericalis qui est productus, & producens. Nam ex laico fit clericus, & non ecõuerso, si iam habet ordinem sacrũ, nec aliquo modo fieri debet. Ex clerico fit religiosus,& non econuerso. In ordine laicorum est triplex ordo, scilicet sacrarum plebium, sacrorum consulũ, sacrorum principum. Restituam (inqt) iudices tuos sicut à principio.

Esa.1.

Boni.n.principes hñt bonos cõsiliarios. Et boni consules, hñt bonas plebes, quia erudiunt illas. Ecõtrà, mali principes hñt malos consiliarios, & per cõsequens male instruũt plebes. Malę plebes, eligũt malos principes. Primus ordo, scilicet plebiũ rñdet angelis. Ordo consulũ archãgelis. Ordo principũ principatibus. Modo aũt non est ita, sicut qñ Constantinus regnabat. Qualis cõsiliarius fuit Ambrosius, qui adhuc Saracenus, scilicet cathecuminus uirgo fuit. Sed modo principes sunt socij furum, & cõsiliarij in munere consulunt. Scđs ordo clericalis, actiuus, & contẽplatiuus, qui & pascere dẽt,& contẽplari, ut sit medium inter Deum,& plebem.

Heb.5.

Omnis n. pontifex ex hoibus assumptus,&c. Et hi sunt tres ordines ministrabilis, scilicet sacerdotalis, pontificalis. Ad hos reducunt oẽs, quia oẽs aut sunt ministrãtes,& sunt primi sex, aut sunt sanctificantes per uerba, aut sunt regentes per eminentiam. Primus ordo, scilicet ministralis rñdet ptãtibus. Ordo sacerdotalis, in quo est efficacia sacri, est ordo uirtutũ. Ordo põtificũ rñdet dñatiõi, q hẽt iubere. In ordine cõtẽplatiuorũ, sunt tres ordines, rñdẽtes supremæ hierarchię, quorũ est diuinis uacare triplr,

Tres ordines contemplatiuorũ.

quidam per modũ supplicatorum, quidã per modum speculatiuum, quidam per modũ sursum actiuũ. Primo modo sunt illi, qui se totos dedicant, orõni,& deuotioni,& diuinæ laudi, nisi aliqñ qñ intendunt operi manuali, seu labori, ad sustentationem suam, & aliorum, ut sunt ordo monasticus, siue albus, siue niger, ut Cistercieñ. Premonstrateñ. Cartusieñ. Grãdimoñ, Canonici regulares. Oibus istis datæ sunt possessiones, ut orent pro illis, qui dederũt. Huic rñdent Throni. Scđi sunt illi, qui intẽdunt per modum speculatorum, ut illi qui uacant speculationi scripturæ, quæ non intelligitur, nisi ab aĩs mundis. Nota quia non potest nosse verba Pauli, nisi habeat spũm Pauli. Ideo necesse est, ut sit sequestratus in deserto cum Mose, & ascẽdat in montem.

Exo.19.& Deute.

Huic rñdet Cherubim. Hi sunt pdicatores,& minores. Alij principaliter intendunt speculationi à quo ẽt nomen acceperunt, & postea unctioni. Alij principaliter unctioni, & postea speculationi,& utinam amor, uel unctio nõ recedat à Cherubim. Et addebat, q beatus Frãciscus dixerat, q uolebat, q fratres sui studerent dummodo facerent prius q̃ docerent. Multa.n. scire, & non gustare quid ualet? Tertius ordo est uacantium Deo, per modum sursum actiuũ, scilicet excedentium. Et dicebat. Quis.n.iste est? Iste est ordo seraphicus.

Tertius ordo Seraphicus.

De isto uideẽ fuisse Frãciscus,& dicebat, q antequàm habuerat habitum raptus fuit,& inuentus est iuxta quandã sepem. Hic enim est maxima difficultas, scilicet in sursum actione, qa totum corpus eneruat, & nisi esset aliqua consolatio spiritus non sustineret. Et in his consumabitur ecclesia. Quis autẽ iste ordo, sit futurus, uel iam sit, nõ est facile scire. Primus ordo respondet Thronis. Scđs Cherubim. Tertius Seraphim. Et isti sunt propinqui Hierusalem,& non habent nisi euolare. Iste ordo non florebit, nisi Christus appareat, & patiatur in corpore suo mystico. Et dicebat, q illa apparitio Seraphim beato Frãcisco, quæ fuit expressa,& impressa, ostendebat q iste ordo illi respondere debebat, sed tamen ad hoc uenire per tribulationes. Et in illa apparitione magna mysteria erunt. Sic ergo distinguuntur illi ordines, secundum maiorem, & minorem perfectionem, comparati secundum status, non secundum psonas, qa vna persona laica aliquãdo perfectior est q̃ religiosa. Sequitur de luce stellari, per quã aĩa hierarchica intelligiẽ.

Aĩa hierarchica qualis esse.

Necesse est.n.ut aĩa, quę est hierarchica habeat tres correspondentes supernæ hierusalem. Grandis res est aĩa. In aĩa põt describi totus orbis. Pulchra dr̃, sicut Hierusalẽ,

Cant.6.

qa assimilaẽ Hierusalẽ per dispõnẽ graduũ hie-

Tres gradus ĩ aĩa.

rarchicorum. Disponũtur aũt in aĩa gradus tripliciter, secundum ascensum, secundum descensum, & scđm regressum in Deum, ut lux diuina, & tunc aĩa videt angelos Dei ascendentes,& descendentes per scalam, ut uidit Iacob,& in mẽte sua.

Gen.28.

Abbas Vercelleñ. assignauit tres gradus, scilicet naturæ, industriæ,& gratiæ. Sed nõ videẽ q aliquo modo per naturã aĩa possit hierarchizari. Ideo nos debemus attribuere industrię cũ natura, industrię cum gratia,& gratię sup naturam,& industriam. Tres aũt sunt gradus industriæ cum natura, siue actus .s. nũciatio, dictatio, ductio.

Tres gradus industriæ.

Nunciatio rñdet angelis. Dictatio archangelis. Ductio principatibus. Industria enim primo percipit qđ quilibet sensus nunciat. Visus, & auditus multa nunciauerunt, sed auditus plura, ut illa quæ Romæ fiũt, gustus odoratus, & tactus non uadunt longe,& ideo tardi sunt. Cauere aũt debet industria, ut non permittat oẽm nuncium intrare, ut mulieres uidere. Industria n. debet discernere inter nũciata, utrum sint respuenda, uel eligenda. Deinde necesse est deliberatio, quæ est dictatio utrum liceat, & si liceat, utrum deceat,& si deceat, utrum expediat. Nil n.expedit, nisi liceat,& deceat. Deinde necessaria est ductio, ut prosequaẽ. Prosequi aũt est assumere in facultatẽ uoluntatis, & est principatuũ. Multi.n.sunt Angeli, & Archangeli .s. perspicientes, & deliberantes qd expedit, sed nõ sunt prosequentes, ut principatus. Secundus, est gradus industriæ cum gr̃a. Et sunt tres actus. Primus ut propter Deum fiat qđ deliberatũ est. Vñ prima ordinatio est in Deum, quæ est potestatũ, scilicet in finem ordinare, & quicquid deordinatum est remouere, & hoc est difficile, ideo necessaria est roboratio, quæ est virtutum,& quia in finẽ ordinare est difficile,& roborare, ideo sequiẽ imperatio, quæ est dominationum. Tertia hierarchizatio est gr̃ę super naturam, & industriã, quãdo scilicet supra se anima eleuata est, & deserta, & suscipit diuinas illuminationes, & supra se speculatur, quod sibi datum est, & ex hoc surgit in diuina, siue sursum agiẽ. Ista tria sunt susceptio, reuelatio, unio, ultra quã non procedit mens. Et in istis consistit cãticorum totum .s. castis susceptionibus, castioribus speculationibus, castissimis unitionibus,& tũc poterit dicere illud Cañ.

Can.1.

Osculeẽ me osculo oris sui. Susceptio respondet thronis, reuelatio Cherubim, unio Seraphim. Et hæc hierarchia est secundum ascensum.

Item est hierarchia aĩæ secundum modũ descendendi. Oportet.n.ut unguentum capitis hierarchiæ supremę cadat in barbam mediam hierarchiam,& in uestimenta, in infimam. Hæc aũt fit secundum uirtutes aĩæ, quæ sunt tres secundũ Dionysium .s. susceptiuę, custoditiuę, distributiuę, ut copiosè suscipiat, studiosè custodiat, liberaliter refundat.

Math.10.

Vnde Gratis accepistis gratis date.

Qualis debet eẽ aĩa.

Ad hoc aũt, q aĩa recipiat illa lumina, requiriẽ uiuacitas desiderij, perspicacitas scrutinij, tranquillitas iudicij. Non enim est contemplatiua anima sine desiderio innato, & uiuaci. Qui hoc non habet, nil de contẽplatione habet, quia origo luminum est à summis ad infima nõ econuerso. Primus respondet Seraphim, qui est ardens, sicut ignis. Vnde ignis maximã figuram habet in scripturis. Ad istum ignem ardentẽ in uertice montis ascẽdit Moses, & tñ illum ignem prius uidit in pede montis.

Exo.19.

Non.n.Moses descenderet ad erudiendum populũ, nisi prius ad ignẽ ascendisset. Desiderium ergo disponit aĩam, ad suscipiendum lumen. Secundo oportet, q anima perspicaciter aduertat, uel percipiat, quæ data sunt sibi à Deo,& ut non habeat fantasmata, uel occupationes qn possit occupari, uel ferri in illa lumina,& illud rñdet Cherubim. Tertium est, q habeat trãquillitatem iudicij, quia dona Dei nõ debent in uacuum recipere, ut non peruertatur iudicium in aliqua passione, qa si amo, iudicium puertitur, si odio, similiter si spero, & sic de alijs passionibus,& hoc respondet thronis. Ex his sequitur auctoritas imperij.

Auctoritas impii in anima.

Ex quo.n.desiderio suscipit,& illud perspicaciter pcipit, & trãquille faciendum iudicat,& ex quo Deus uult, tunc aĩa imperat fieri,& rñdet dñationibus. Sed impare parum ualet, nisi faciat, ideo oportet, q sit uirilitas propositi exercitati, quod respondet uirtutibus, ut propter nullam tribulationem dimittat bonum, quod scit Deum uelle. Post quod uenit nobilitas triumphi propter impedimenta, quæ occurrunt, postquàm recipitur aliquid à Deo,& illud respõdet potestatibus, scilicet de omnibus triumphare. Hæc tria faciunt mediam hierarchiam animæ. Tertium est custodita distributio,& in hoc sunt tria, uel tripliciter cõtingit, scilicet per claritatem exempli, per ueritatem eloquij, per humilitatem obsequij. Sic debemus vitam dare proximo, scilicet per exempla, scientiam, substantiam.

Quæ debem' proximo ex charitate.

Præclaritas exempli, respondet principatibus, quorum est ducere. Veritas eloquij Archangelis. Humilitas obsequij Angelis. Sic ergo est consummatio, in humilitate secundum descensum. Et inceptio in charitate, ascendendo econtrario. Sic ergo descẽdere incipimus à uiuacitate desiderij ad humilitatem obsequij. Vnde Christus uenit ad humilitatem obsequij nostri. Sicut ergo anima habet angelos ascendentes, sic debet habere descẽdentes. Vñ Ioan. dicit. Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo.

Ioan.3.

Tertio modo, modus distinguendi in anima secundum regressum est, secundum triplicem gradum contemplationis. Gregorius super Ezechielem, ponit tres gradus.

Grego.

Aut enim quod uenit in considerationem nostram est extra nos, aut intra nos, aut supra nos. Vnde Deus contemplatur, aut in his quæ sunt intra nos, aut extra nos, aut supra nos secundum tres potentias .s. interiores, exteriores, superiores, siue appræhensiuas, amatiuas, operatiuas. Et scđm philosophum omnis anima

Universidad de Deusto Biblioteca

Tres opationes aĩæ iuxta Philoſophũ.

rationalis tres habet operationes.ſ.animalem ab extra,intellectualem ab intra,diuinam ad ſupra. Oportet ergo, ꝙ aia habeat hierarchiã ſecundũ has potentias.ſ.primo ſcd'm uirtutes exteriores. Circa quas ſunt tria.ſ.diſcreta perluſtratio, diſcreta ꝑlectio,diſcreta ꝓſecutio. Primo ergo debet eſſe diſcreta ꝑluſtratio, ut diſcrete conſidererur mundus ab aia. Nam in aia eſt ſicut quædã manus ſcribens. Senſus.n. percipit exteriora, & ſenſus communis,& deinde imaginatio, & ratio conſiderat,& ponit in memoria.Oportet ergo,ꝙ ſit magna diſcretio ad cuſtodiendã domũ,ne oẽs intrent ad has uires, & nihil nuncietur Regi, & Reginæ, quod ſit inutile. Latro.n.introduci non debet coram Rege niſi forte,ut condemnet̃. Eua enim miſera,& captiua ĩtroduxit eloquiũ Serpẽtis,& dubitauit,& iſto eloquio hodie multi corrũpuntur, nil ergo debet intrare per portas im-

Apoc.22.

mundũ. Foras canes,& uenefici,& impudici.Secundũ eſt diſcreta ꝑlectio, ex quo apparet, ꝙ ſi quid percipit̃,reſtat,ut bonum,uel melius prçeligatur,qa in bonis eſt electio ordinata, non enim primũ manducandum q̃ celebrandũ.Et hoc reſpondet Archangelis. Et diſcreta ꝑluſtratio conuenit angelis,poſtea ſequit̃ iudicium,& iſtud eſt principatus,quod eſt in ꝓſecutione.Ex quo bonum percipit, & ꝑligit faciendũ bonum, ſeqũ debet iudiciũ ad ꝓſequendum. Hæc aũt omnia operatur gratia, nõ induſtria ſola ſiue natura,ut

2. hierarchizatio.

dicebat̃ primo. Scd'a hierarchizatio mentis eſt ad potentias interiores, quod eſt magis difficile q̃ primum. Hæc aũt conſiſtit in tribus, quæ ſunt Diſcreta caſtigatio.Diſcreta cõfortatio,Diſcreta conuocatio,q̃ interius hierarchicã faciũt animã. Primò, ꝙ caſtigentur radices paſsionum,&

Ioan.14.

amputent̃,& eneruent̃ contrariæ poteſtates Venit .n. princeps mũdi huius, & in me non habet quicq̃. Quamdiu.n.paſsiones illę dominant̃ hoĩ.

Triplex libido parentibus erradicanda ab aĩa.

Diabolus habet de ſuo in hoĩe.Ad hoc aũt faciẽdum,neceſſe eſt,ut eradicetur triplex libido,ſ.libido principiãdi,libido delectãdi,& libido poſſidendi.Quia hæc triplex libido inducit diabolum in aĩam. Hæc aũt hierarchia reſpondet poteſtatibus. Non poteſt autẽ aĩa poteſtatiua eſſe quandiu diabolus habet ius ſuum in aĩa. Opor-

Tres uirtutes oppoſitæ.

tet ergo, ut homo habeat tria oppoſita, ut homo ſit ſubiectus, caſtus, & pauper, & ſic amputantur radices paſsionum cum tẽpus putationis aduenit,quia quælibet die pullulant.Secunda eſt diſcreta cõfortatio. Sicut enim triplex libido facit pronitatem ad malum, ſic triplex infirmitas facit difficultatem ad bonum.Hæc autem eſt infirmitas.ſ.negligentiæ, impatientiæ, diffidentiæ. Quidam ita ſunt negligentes,ut durum ſit eis facere bonum. Secundi,ut cito ſint impatiẽtes.Tertij, ut ſi ambo habent,tamen diffidũt. Oportet ergo per mẽtis uiolentiam,tollerantiã,

Diſcreta conuocatio.

confidentiã,animam reformari, & huic reſpondet ordo uirtutum. Sequitur diſcreta conuocatio, qñ mens eſt ordinata, ſicut Eccleſia, qñ habet poteſtatem ſupra ſe,tunc eſt templum Dei, qñ dominatur,& imperat oĩbus uiribus, tũc reſpondet eius hierarchia dominationibus,quando uirtutes uocantur ad opera ſua,& dicet huic fac tu hoc,& illi,fac tu illud. Ad hoc aũt faciendum neceſſe eſt,ut dominetur appetitibus, fantaſmatibus,& occupationibus,& tunc eſt anima domina ſui,quando concupiſcibili aufertur cõcupiſcentia triplex. Iraſcibili aufertur infirmitas triplex. Rationali aufertur error triplex tunc anima habet imperium in regno ſuo, &

Semin[…] dæmon[…]

tunc non expellitur extra domum ſuam, quando illæ paſsiones ſunt amputatæ, & in tali anima Deus habitat,nõ in furioſa cõcupiſcentia,&c. Diabolus libenter imprimit, quod in ſe habet, quæ ſunt furor,error, amẽs concupiſcentia,fantaſia proterua. Sequitur qualiter anima hierarchicatur quantum ad uirtutes ſuperiores. Quãdo.n. anima facit quod poteſt, tunc gratia faci-

Triplex aię ele[…] tæ oper[…]tio.

le leuat animam,& Deus ibi operatur, & fit digna ſuperna admiſsio digna inſpectio, digna inductio. Digna admiſsio diuinorum, reſpondet thronis. Et ita intelligitur illud quod loquitur

Thren.

in Thren. Conſurge in principio uigiliarum, effunde ſicut aquam cor tuum, ſcilicet, cor pone

Pſal.3[…]

ante Deũ. Pſalmiſta. Domine ante te omne de-

Iſa.6[…]

ſiderium meum,&c.Et poſt quando eleuatur,nõ debet eſſe ocioſa, & debet circunſpicere. Vnde in Iſa.dr̃. Hieruſalem conſurge,& ſta in excelſo, & tunc uidebis, & afflues, & mirabitur,& dilatabitur cor tuum. Tunc enim debet anima eſſe fixa,& ſtans, & expectare. Poſt ſequitur digna

Cant.

inductio, quãdo facta eſt diuina admiſsio, & facta proſtratio tunc rapitur in Deum,ſiue in dilectum.Vnde dicitur.Leua eius ſub capite meo,& dextera illius amplexabit̃ me.Ego dilecto meo,

1.Cor.

& dilectus meus mihi,q paſcitur inter lilia,quia iá ſenſit unctionẽ, & unus ſpiritus eſt cum Deo. Vnde dicitur. Qui adhæret Deo, unus ſpiritus

Apoc.12.

eſt,& hoc eſt ſuprẽmum in anima, quod animã facit eſſe in cœlo.Et iſtis per ordinem reſpondẽt ordines ſupremæ hierarchiæ. Et ſic eſt anima mulier amicta ſole,& luna ſub pedibus eius,& in capite eius corona duodecim ſtellarum,quia eſt plena luminibus,& nunquam oculum diuertit à lumine. Ideo anima habet duodecim materias, ſicut duodecim lumina, circa quæ ſemper moueatur uelut in quodam circulo,ſicut ſol percurrit duodecim conſtellationes, ſcilicet per duodecim ſigna, & nunquã exit.Hæ autem conſiderationes ornant animam,ideo ſunt ſicut cornua, quę ſunt.Conſideratio corporalium naturarum, ſpiritualium ſubſtantiarũ,intellectualium ſciẽtiarum,affectualium uirtutum,inſtitutarum diuinitus,legũ,infuſarum diuinitus gratiarũ, irreuocabiliũ iudiciorum, incõpræhenſibiliũ miſericordiarũ, remunerabiliũ meritorũ, ꝑmiantiũ præmiorũ, temporalium decurſuũ, æternalium rõnum. Debet aĩa cõtemplatiua uerſari ſemper in aliquo iſtorũ luminum, ſicut ſol ſemper eſt in aliquo

Eclipſis lunæ qd.

aliquo ſignorũ. Et nota,ꝙ luna patit̃ eclipſim in capite,uel cauda draconis.Sunt aũt duæ interſectiones in cœlo ſuper eclipticam, per quã tranſit luna,quæ uocantur caput, & cauda draconis. Draco uocat̃ ꝑꝑ circulum,quaſi tenens caudam in ore.Illa interſectio,quę eſt uerſus aquilonẽ,uocatur caput qa ſol magis lædit nos qñ eſt ibi, qa magis ibi diametraliter urit nos,ſicut draco capite.Cauda aũt eſt uerſus meridiẽ, & minus lædit nos ſol, qñ eſt in parte illa, qa magis à nobis elongatur. Et qñ ſol in una parte eſt, & luna in pũcto alio,ſibi opponit̃,ut in plenilunio, tunc lu-

Duplex caſus contemplatiuorum.

na eclipſat̃. Similiter uir cõtemplatiuus eclipſatur dupliciter,& cadit turpiter,& multũ periculoſe, eo,ꝙ non reſurgit,nec mirum,qa de altõ cadit.Cadit.n.per errorẽ,& per pręſumptionem. Videt.n.ſe illuminatũ,& præſumit,& fit Luciferianus,& cadit à luce in tenebras. Cadit ſimiliter per errorẽ æſtimationis, quæ orit̃ ex preſũptione,qñ credit ſe habere oĩa per reuelationem, ſemper tamen debet eſſe regulata reuelatio. Vñ dicebat,ꝙ multi decipiunt̃,qui credunt ſe habere oĩa per reuelationem.Vñ in illa uiſione,& apparitione,quę eſt regula omnium apparitionum Domini,in mõte apparuit Chr̃s,Moſes,& Helias ut nihil credat̃ uerũ,uel reuelatũ,niſi,quod conſonet Legi. Prophetis,& Euãgeliò.Debet ergo contẽplatiuus eſſe humilis, & circunſpectus, ut nõ ad caput draconis ueniat per preſumptionẽ, uel in cauda inuoluatur,per errorem. Hæc mulier,ſcilicet anima hierarchica, uidet duas uiſiones,ſcilicet Archam,& ciuitatem.

Sermo 23. Quod anima contemplatiua debet conſiderare Eccleſiam, militantem, deſcendentem, & aſcendentem.

Gen.1.

FEcit Deus duo magna luminaria,&c. Dictum eſt,quõ aĩa hierarchicatur in conſideratione lucis ſolaris,ſcd'm,ꝙ ſol eſt uigẽs,ſplẽ-

Epilogus dictorum.

dens,calẽs.Pater,& filius,& ſpũſſanctus,eſt origo omniũ illuminationũ, uel irradiationũ, in rõne, exiſtẽtiæ,& excellẽtiæ influentię,preſidẽtię, &,ꝙ illa aſsimilat̃ ſoli ſcd'm cõformitatẽ, & ꝑꝑ inte-

ſex conſiderationes hierarchicæ.

gritatẽ hierarchicę diſpoſitionis,& ꝑꝑ triformẽ aſpectũ.Et ſunt ſex cõſideratiões hierarchicæ.In conſideratione militantis Eccleſiæ in qua eſt diſtinctio ſcd'm ꝓceſſus, aſcenſus,& exercitiorum. Et ſic conſideratur Eccleſia, & nõ aliter, in quã eſt unum caput, & unum corpus, unus cibus. De qua Paulus loquit̃, qui multũ exercitatus erat in ea conſideratione.Similiter Pſalterium multum loquit̃ de hac, & aliqñ in perſona talis modo in

Pſal.92.

perſona alterius. Vnde Pſalmiſta. Dominus regnauit,decorẽ indutus eſt.Tangit caput Eccleſiæ,& quatuor ordines eius. Poſtea dictum eſt quomodo aĩa hierarchizatur in contemplatione

12.nouenarij, quos habet aĩa cõtẽplatiua.

ſui,ſcd'm aſcenſum,& deſcẽſum.Et qñ aĩa habet, hæc ſunt,& ſiunt in ea mirabiles theoriæ. Habet enim duodecim nouenarios, tres exemplares in ſole,tres exemplatas in cœleſti hierarchia,& tres ſub cœleſti,& tres in ſeipſa. Quæ ſunt duodecim illuminationes,quibus adduntur duodecim cõſiderationes,quaſi duodecim ſtellæ, ſcilicet corporalium naturarum,&c.ita, ꝙ ſemper aĩa ſit in lumine,qa ſi non poteſt ſtare in uno, ſtet in alio, & in ultima eſt quies, ſcilicet in ratione exemplaris in patria.Hęc aũt non ſunt ſimul in uia,ſed in patria, uno aſpectu uidebuntur omnia. Sunt aũt literę iſtæ duodecim conſiderationes, & hñt ramos infinitos, de quibus fieret liber magnus. Si aũt ducantur duodecim,per duodecim,erunt 164.numerus ſcilicet ciuitatis Hieruſalem. Anima .n. ſic hierarchizata, eſt ciuitas, in qua Deus habitat,& uidet̃. De qua Ioannes dicit. Suſtulit Apoc.21.
me in ſpiritu,& uidi ciuitatem.Et ibidem dicit, ꝙ menſus eſt duodecim milia ſtadiorũ. Et poſt, ꝙ lõgitudo,& latitudo,& altitudo æqualia ſunt, & menſura murorum centum quadragintaquatuor cubitorum,qũo poteſt hoc eſſe? Vide illud quod dictum eſt in fine Apocalip. Circa mediũ Apoc.7.
aũt dictum eſt.Vidi ſupra montem Sion agnum ſtantem, & cum eo cẽtum quadragintaquatuor millia,habentes nomen eius,& nomẽ patris eius ſcriptum in frontibus ſuis. In apertione autẽ ſexti ſigilli dictum eſt in Apoc.Vidi alterum An Apoc. 7.
gelum aſcendentẽ ab ortu ſolis, habentem ſignũ Dei uiui,& clamauit quatuor Angelis, qbus datum eſt nocere terræ,& mari,dicens.Nolite nocere terrę,& mari neq; arboribus,quouſq; ſignemus ſeruos Dei noſtri in frontibus eorũ. Et audiui numerum ſignatorũ, centum quadragintaquatuor milia ſignati ex oĩ tribu filiorũ Iſrael. Ex tribu Iuda,duodecim milia ſignati,&c. Tribus aũt Dan,nõ ponit̃,ſed Manaſſes ponit̃ ꝓDan & Ioſeph,pro Effraim.In Deuteronomio nõ ponitur Simeon. Primò ergo ponit ſignatos, qui erant ſupra montẽ ſion, & poſt, ꝙ Angelus unus debet effundere phialas, & oportet, ꝙ ſint ſex, poſt oſtendit ciuitatem, cuius menſura centumquadragintaquatuor cubitorũ erat. Circa principiũ Apocalip dicitur, ſexto Angelo Philadel-
phiæ. Qui uicerit, faciam illum collumnam in Apoc.1.
templo meo,& ſcribam ſuper eum nomen meũ, & nomen ciuitatis nouæ Hieruſalem, de qua locutus non fuit, niſi in fine. Sex ſunt tempora, quorum ſextum,tempus,habet ſex tempora, cũ quiete.Et ſicut Chriſtus in ſexto tempore uenit, ita oportet, ꝙ in fine generetur Eccleſia contemplatiua.Eccleſia enim contemplatiua, & anima, nõ differunt,niſi,ꝙ anima totũ habet in ſe,quod Eccleſia in multis. Quælibet.n.aĩa contẽplatiua habet quandã ꝑfectionẽ,ut uideat uiſiones Dei. Suſtollitur aũt,ut uideat Hieruſalẽ,tripliciter.In cœlo conſiſtentẽ.De cœlo deſcendentẽ. Ad cœlũ conſcendentem. Aliter non eſt anima contẽpla-
tiua. De primo dicitur. Surge illuminare Hie- Iſa.60.
ruſalem,& poſt.Non occidet tibi amplius ſol ad lucendum, & ſplendor lunę non illuſtrabit te,ſed erit Deus tuus tibi in lucem ſempiternam. Qñ enim anima leuatur per influxum ſibi uigorem, ſplendorẽ,

Universidad de Deusto Biblioteca

splendorẽ, ardorem, piè ueneratur, clarè contẽ-
platur,sanctéq; perfruitur. Ac per hoc compræ-
hendit secundũ modum suum,longam æternita-
tem,latã charitatem, sublimẽ potentiam, ꝓfun-
dam sapientiã. Primum circa quod debet uer-
Suo modo aia spiritualis induit diuinas proprietates. sari,ut sit Rachel, primo.s.uisũ principiũ,qñ hęc
considerat,tunc ciuitas est,habens quatuor late-
ra ciuitatis.Considerando quomodo istud prin-
cipium oĩa originat per sublimẽ potentiam. Oĩa
gubernat, per ꝓfundã sapientiam. Oĩa reparat,
per latã charitatem,siue beneuolentiam.Oĩa re-
munerat , per longã æternitatẽ.Sic intelligit ipsũ
solem,sc̃dm substantiã, potentiã, & operationẽ.
Et uidet oĩa reducta ad legẽ sempiternaliter exi-
stentẽ. Secundò, eleuatur ad contuendũ ciui-
tatem de cœlo descendentem, hoc est, assumptã
humanitatem.Filius enim Dei descendit ad no-
strã humanitatẽ, & hoc est descẽdere Hierusalẽ.
Ioan.6. Animę.n.non descẽdunt.Ego sum(inquit)panis,
Sap.7. uiuus, qui de cœlo descẽdi, & cum ipso oĩa cha-
rismata gratiarũ.Venerunt mihi oĩa bona pari-
ter cum illa. Qñ ergo aĩa eleuatur per influxum
sibi diuinitus uigorem, splendorẽ, ardorem, piè
colit,clarẽ speculatur, sanctéq; perfruitur, & per
hæc cõprehẽdit assumptæ humanitatis mirabilẽ
exortum, mirabilẽ occasum,mirabilẽ ascensum,
uel consensum, mirabilẽ regressum . Tunc habet
quatuor latera ciuitatis de cœlo descendentis.
Mirabilem (inquam) exortum , in natiuitate.
Occasum,in crucifixione.Conscensum,in resur-
rectione.Ascensum,in ascensione.Regressum,ad
Eccle.1. iudiciũ.Hęc quatuor oñdit.Eccle.dicẽs.Orit̃ sol,
& occidit, & ad locũ suũ reuertit̃, ibiq; renascẽs
gyrat p meridiẽ, & flectit̃ ad Aquilonẽ. Mirabi-
lis fuit exortus, qa radios supersubstãtialis unit̃
humanitati in utero,& qñ cõuersatus est in mũ-
do,uigẽs,lucens,inflãmatus.In morte,qñ digna-
tus est mori,& post,de inferis ascẽdit ad corpus,
& post in cœlũ . Et qñ regrediet̃ ad iudicandũ.
Mira longitudo æternitatis, fuit in unione diui-
nitatis ad humanitatẽ.Nã separatio diuinitatis,
& humanitatis,fuit maius ĩpossibile,q̃ ens crea-
tũ totaliter nihil esse.Latitudo charitatis, fuit in
morte. Mira sublimitas potentiæ, in ascensione.
Mira ꝓfunditas sapiæ, erit in iudicio. Hæc sunt
mirabilia,qbus aĩa ponit̃ extra se.Tertiò ad hoc
Quid aĩa sentiat in cõtemplatiõe Chri ascendentis. ꝙ sit hierarchica , necesse est,ut uideat ciuitatẽ
in cœlũ ascendentẽ.Et hoc est qñ p infusum sibi
diuinitus uigorẽ,splẽdorẽ, ardorẽ à sole æterno,
pie uenerat̃,clarè speculat̃, sc̃tẽ pfruitur. Ac per
hoc cõpræhendit diuinæ charitatis indissolubile
uinculũ,diuinæ charitatis incoarctabile donũ,di
uinæ charitatis insuperabile incẽdiũ,diuinæ cha
ritatis incõpræhensibile solatiũ . Tunc uidet ci-
Eph.3. uitatẽ Dei.s.sapiam. Et habet quatuor latera,de
quibus Apostolus dicit.In charitate radicati, &
fundati,&c.Non es.n.adhuc ciuitas Dei , nec si-
gnatus,nisi signeris spũsc̃õ,ad piè uenerandũ.Et
p hoc cõpræhendas,q̃ sunt in Deo,& p Deum,&
apud Deũ. Indissolubile uinculũ impradestina-
tionis rõne, qua diligit semp, & semp dilexit, &
diligit semp prędestinatos æterna charitate,nisi
cõpræhẽdas incoarctationis donũ, in uniuersarũ
rerũ conditione,quas libere cõdidit, & ornauit.
Et cuilibet dedit modũ,speciẽ, & ordinẽ. Tertiò
insuperabile charitatis incẽdiũ,i filij traditione.
Quartò incõpræhẽsibile solatiũ in aĩarũ remune
ratione,qñ cõsiderat,ꝙ Deus glorificabit corpus
& aĩam,ut absorbeant, & inebrient̃ à rore cœli.
Sed oportet,ꝙ signũ ueritatis ĩprimit̃ in aĩam,p
qd̃ etiã aĩa sit hortus cõclusus,fons signatus.Pri- Can.4.
mũ est signum,ut habeat charitatis indissolubile
uinculũ.Sed qñ aĩa sic diligit,ut dicat.Quis nos Rom.8.
separabit à charitate Dei , tribulatio , an angu-
stia,an psecutio,an famis,&c.Nõ,quin hõ possit
cadere à charitate . Sed qñ sic est, ut nunquã re-
gnet pc̃m. Sedò, ut habeat diuinæ charitatis in-
coarctabile donũ, ut diligat oĩa , q̃ diligit Deus,
amicos, & inimicos , & extraneos. Vñ charitas
Dei diffusa est in cordibus nostris.Per hãc.n. aĩa
se diffundit ad diligendũ oẽ bonũ, & solũ bonũ.
Vlterius,hæc charitas dat aĩæ insuperabile incen
diũ. Vñ dr̃ .Pone me sicut signaculũ sup cor tuũ, Can.8.
qa fortis est,ut mors dilectio tua . Qñ sic diligit
ut in summe desiderabile totaliter ferat̃, & ꝙ ꝓ
nihilo ꝓspera,ꝓ nihilo habet aduersa,ut sint oĩa
quasi festuca una in fornace . Si dederit hõ oẽm
substantiã, &c. Quarta cõsideratio est in hoc,ꝙ
aĩa sentiat incõpræhensibile solatiũ,ꝙ taliter de
lectet̃ in se, ꝙ nec ipsa possit cõpræhendere, nec
alijs explicare.De quo dicit̃.Comedite amici,& Can.5.
inebriamini charissimi.Hæc inebriata dicit.In-
troduxit me Rex in cellã uinariã. Et post.Intro-
duxit me in cellaria sua . Qñ alienatur, sicut hõ
ebrius,qui nescit, qd faciat. Vñ Paulus nesciuit 2.Cor.12
utrũ esset in corpore,siue extra corpus.Et Psalm.
dicit. Fac mecũ signũ in bono,&c.De isto signo Psal.85.
Paul.Signati estis spũ adoptionis . Per hoc signũ Rom.8.
distingunt̃ amici ab inimicis,liberi à seruis, cœ-
lestes à terrestribus.Hoc signũ imprimit̃ aĩæ cõ-
tẽplatiuæ in fronte,& in frontibus electorũ. Hoc
signum fuit in signatis sup montẽ Sion, etiã tũc
firmũ fundamentũ,stat,& hoc est signũ,qa nouit
Dñs,qui sunt eius.Nouit per signũ expressum, p 2.Thi.2.
quod inuocat nomen Dñi ab intimis. Sic anima
contemplatiuã signatur à Deo.
Vñ sub sexto Angelo dr̃, ꝙ apparuit Angelus Quid sit Angelus habens signũ Dei uiui.
habens signũ Dei uiui , hoc fuit in assignatione
Hierusalem,ut in cœlo conscendentis. Huic An-
gelo apparuit signum expressiuũ,quemadmodũ
uiuendi consonũ isti signo,ꝙ signat̃ ex tribu Iu-
da duodecim millia signati,&c.Et hoc est, q ha-
bet hanc triplicẽ lucẽ eleuantẽ tripliciter, opor-
tet,ꝙ habeat perfectionẽ correspondentẽ chari-
tati.Vñ signari hoc modo, ẽ p ꝓfessionẽ ad hoc
alligare,& signũ imprimere,ut respondeat illi si-
gno charitatis.Hęc aũt pfectio cõsistit in descri-
ptione ciuitatis, s.ꝙ aĩa habeat in se diuinũ cul-
tũ,diuinũ Dei nexum,diuinũ Dei zelũ,diuinum
Dei sensum.Cultus Dei est in Oriente , nexus in
Meridie,

Meridie, zelus in Septentrione . Sensus in Occi-
dente . Et sunt tres partes ad Orientem , tres ad
Occidentẽ,tres ad Meridiẽ,tres ad Septẽtrionẽ.
Cultus habet duos comites,unum ascenden-
tem, alterum subsequentem.
Ad perfectum cultum tria sunt necessaria,sci-
licet æternæ ueritatis ueridica professio.
Supernæ maiestatis humilis ueneratio.
Internæ sanctitatis uirilis custoditio.
12000 signati. Vñ ponunt̃ tria sc̃dm tres istra signatos. Ex tribu
Iuda duodecim millia signati. Ista.n. ordinant̃,
non sc̃dm carnalẽ gñationẽ,quia Iudas non fuit
Ex 12.tribubus, quid signent. primus filius,sed ordinant̃ sc̃dm spũalem. Iudas
interpretatur confessio,& est fundamentum, qa
spũale fundamentũ fides est,sup quã fundat̃ Ec-
clesia.Hoc est ergo primũ, ut apud te sit integra
cõfessio ueritatis.Perfecta credulitas,& ascẽsus.
Secũdò sequit̃ supernę maiestatis humilis ue-
neratio.Et est, qñ homo considerat ꝓprij scele-
ris immanitatẽ,& diuinæ seueritatis immẽsita-
Apoc.7. tem.Et ideo sequit̃ . Ex tribu Ruben duodecim
millia signati. Ruben interpratat̃ filius uisionis.
In hac columna, quot sunt uerba, tot sunt mysteria. Tertio requirit̃ internæ sanctitatis uirilis cu-
stoditio,ut sic sit hõ præcinctus,& accinctus cõ-
tra oĩa,restrictor oĩum defluxionũ . Vnde etiam
sacerdotes ꝓhibebant̃ bibere uinum,& oẽ quod
inebriare poterat, qñ intrabant in tẽplum ad mi
nistrandũ. Patet etiã de ꝓsumptione munditiæ.
Ista aũt munditia, est cordis. Et ideo sequit̃. Ex
tribu Gad duodecim millia signati . Gad inter-
prętatur accinctus. Non sufficit uerus cultor,
nisi sit perfectus nexus,quia charitas docet Deũ
colere,& amare, & hoc est qñ aĩa infima contẽ-
nit suprema,seu summa appetit. In medio dele-
ctat̃,ita ꝙ in supremo,habet sublimationem . In
imo,sequestrationem. In medio, delectationẽ.
Et hoc est sempiternæ beatitudinis appetitus ꝓ-
cipuus, supernæ delectationis affectus dilatatus
mundanæ ꝓsperitatis, uel possessionis contem-
ptus perfectiuus. Hęc tria intelliguntur per tres
signatos sequentes. Necesse est ergo, ut in aĩa sit
contẽptus uerus, ut sit primò beatitudinis appe
titus.Et ideo sequit̃. Ex tribu Aser,duodecim
millia signati.Aser interprętatur beatus, siue pin
guis panis , præbens delitias Regibus. Beatus
aũt est,qui in beatitudine summo amore trans-
fertur.Deinde sequit̃ superna dilatatio. Et ideo
sequit̃ . Ex tribu Neptalim, duodecim millia si-
gnati.Neptalim interprętatur latitudo,& signat,
ꝙ quicũq; uult habere charitatis nexũ,ꝙ habeat
ordinatum affectum ad oẽs,sed hoc non põt es-
se , si fuerint priuati boni amatores.Ideo opor-
tet,ꝙ sit contemptus oĩum.Et ideo sequitur. Ex
tribu Manasses,duodecim millia signati.Manas-
ses interpræat̃ obliuio.Aliqui.n.despiciunt mũ-
dialia,sed non deserunt.Alij deserũt,sed non de-
spiciunt.Alij despiciunt,& deserunt,sed nõ obli-
uiscunt̃,qñ ergo aĩa dimittit, & obliuiscit̃, tunc
est perfectio,& ista collocatur in sexto loco. Vñ
Psal.44. Psal.dicit.Obliuiscere populum tuũ , & domũ pa
tris tui. August.Minus te amat, qui tecũ aliquid Lib. Cõf.
amat,quod ꝓter te non amat.Manasses ergo po-
nit̃ sexto loco,qui fuit filius Ioseph, qui fuit un-
decimus filius Iacob.Vnde nõ sine mysterio po-
nitur sexto loco.Tertio in aĩa contẽplatiua opor
tet ꝙ sit pfectus zelus,ut sic amet,ꝙ oẽ malũ re-
pellat. Duo aũt sũt comites charitatis,s.pietas,
præcedens, & patientia subsequens , quia aliqui
sunt pij zelatores,& postea conuertuntur, in fu-
rorem impatientiæ . Et tunc erunt tres portæ ad
Aquilonẽ,s.benignæ miserationis affectuosa con
descensio, seueræ distributionis æmulatoria re-
ctitudo,acerbæ,uel humanę tribulationis uicto-
riosa perpessio. Et sic est contra Aquilonem ci-
uitas munita. Et ideo sequntur tres signati. Pri-
mus. Ex tribu Simeon duodecim millia signati.
Simeon interprętat̃ audiens mœrorem,& signat
miserationem ad ꝓximum . Iste Simeon est iu-
stus,& timoratus, recipiẽs Chr̃m inter brachia,
Nisi.n.homo sit misericors,non est dignus susci-
pere illum,qui ꝓpter misericordiã de cœlo de-
scendit. Deinde quia misericordia sine rectitu-
dine æmulatoria nihil ualet.Sequit̃.Ex tribu Le-
ui, duodecim millia signati . Leui interprętatur
additus.Leui.n.accepit sacerdotium ꝓpter zelũ.
Vnde interfecerunt fratres suos idolatras . Phi-
nees similiter adeptus est sacerdotiũ,pp zelum.
Et Mathatias, & filij eius pp zelũ adepti sunt sa-
cerdotium, & principatũ.Et durauerunt usq; ad
Herodẽ.Leui signat prælatos, qui debent habere
spiritũ seueritatis,& pietatis,ut Moses,qui cũ es- Plus nocet platus negligẽs, quàm rigidus.
set mitissimus,confregit tabulas.Ecõtra Heli, q
qa fuit remissus, ipse mortuus est, & filij eius . Vñ
plus nocet prælatus misericors, abijciens rigorẽ
disciplinæ, q̃ prælatus rigidus sine misericordia.
Et ita intellgit illud Ecclesiastici. Melior est ini- Eccle.42.
quitas uiri,q̃ benefaciens mulier. Tertiò,ꝙ sit
mundanæ tribulationis uictoriosa ꝑpessio. Qui Qui corripit, patientia indigit.
enim corripit,debet se ꝓparare ad patiẽtiã.Vnde
Chr̃s subuertit mẽsas ĩ zelo, & post,qñ q̃rebãt eũ,
exhibuit se.Vñ in Prou.dr̃. Qui patiẽs est, multa Pro.14.
gubernat sapia.Vnde nõ est dubium,ꝙ illi quorũ
mensas subuerterat,postea clamauerũt.Crucifi-
ge eũ.Ideo sequitur.Ex tribu Isachar duodecim
milia signati.Isachar interprętatur asinus fortis.
Ad literam asinus crucẽ habet in scapulis.Homo
crucẽ ferre debet , semper esse paratus . Non est
aũt eius interprętatio asinus fortis ad literã, sed
merces . Et signat uirũ , qui amore mercedis est
armatus . Vñ apud Mattheum.Cum uos oderint Matt. 5.
hoĩes,&c. Gaudete,& exultate , quia merces ue-
stra copiosa est in cœlis. Et Beatus Pater noster
FRANCISCVS dicebat,ꝙ semel loquebat̃ cum Sapia diuina beati Francisci.
Fratre Egidio,qui dicebat sibi,ꝙ nõ sumus sapi-
entes.Franciscus sapiens fuit mercator,licet nos
dissipantes sapientiam, qa debemus dare unum
denariũ,ut homo daret unã alapam,sed Francis-
cus habuit sapientiã asini,qui portat sarcinã suã,
& quanto plus percutitur, & plura sibi uituperia
dicunt̃,tanto melius portat.Sic homo obediens
nullum

Universidad de Deusto
Biblioteca

nullum bonū debet dimittere, immo melius facere ꝓpter quācunq; tribulatione, nec aliter est cōtemplactiuus. Ex parte occidentis est perfectus ois sensus, & hic sensus facit nos contēplari, & comites habet statū quietū, & excessum iucundum. In quiete.n. potest esse status cogitandi, & contēplandi in occidente. s. ubi est, quies conciliatio, & castigatio siue introitus in caliginē. Ad istū sensum requirit sublimis mansionis status pacificus, sagacis discretionis perspicuus cōspectus, uel contuitus, suauis cōsolationis extaticus excessus. Oportet habere signum Zabulon, quod est habitaculū fortitudinis, qui habet statū primū iuxta illud Dauid. Qm̄ tu es Dne spes mea. Vñ dr. Turris fortissima nomen Dñi, ad illā confugiet iustus. Ille solus est pacatus, qui figet se in illo, in quo non confundit. Secundò, oportet habere sagacis desiderij pspicuum contuitū, ut sicut columba uidet super aquas residens auē rapacem, sic homo uideat inscripturis. Et hoc ptinet ad Ioseph, qui interpretat accrescens. Filius accrescens Ioseph, pulcherrimus saluator Aegypti, princeps fratrū, signat discretionē, per quā homo est aliorū rector, & minister, & hoc sagacitatis est. Et est in undecimo loco, ut frumēta colligat, non folia sed documēta ueritatis in scripturis sacris, & postea refundat ad salutē populi. Hic ē Angelus sextus Phyladelphię saluās hereditatē. Hic ꝓuidet frumēta cōtra famē futurā.

Vltimò est suauis contēplationis gustus extaticus. Ex tribu (inquit) Beniamin. Filius dextrę Beniamin filius doloris, in cuius partu mortua est Rachel, & tamen Benianin amātissimi Dñi tota die, quasi in thalamo morabit. Et signat extaticū excessū contēplationis. Vltra hunc nō nascit filius Iacob. Hic est sapor cum excessu. Ad hanc signationē nullus uenit nisi trāseat oēs precedentes. Hæ significationes cōsistunt ex duplici pfectione. s. duodenarij, qui numerus abundans est, & ex mille, qui cōsurgit ex denario in se triplicato, replicatione pfecta, qa decies decē, sunt centū, & decies centum, sunt mille. Hanc signationē nemo accipit, nisi ille qui habet calculum, in quo est nomen, quod nemo scit, nisi, qui accipit. Hoc est lignū uitę, hoc fruit homo in hac uita. Vñ dr. Beati, qui lauant uestimenta sua, & intrant per portas ciuitatis, ut sit potestas eorū in ligno uitæ. Et dicebat. Ad hoc lignum uitę uoluit nos ducere. Ferculum fecit Salomon de lignis libani, columnas fecit argenteas, reclinatoriū aureum, ascensum purpureū. Reclinatorum aureū est sapia contēplatiua. Hāc nullus habet, nisi, qui habet colūnas argenteas, quę sunt uirtutes stabilitēs aīam. Ascēsus purpureus est charitas, q̄ facit ascēdere ad superiora.

Notandū, ꝓ antequā sanctus Bonauētura cōpleuisset uisionē quintę diei, fuit à Papa Clemēte electus ad archiepiscopatū Eboracensē, ideo de Parisius se cōtulit ad præsentiā Dñi Papæ, et sic libri ū incōpletū dimisit, et tñ tāto gradui cessit, ꝓp quod ad ꝑsentiā Dñi Papę se cōtulerat.

Psal. 90.
Prou. 18.
Gustus extaticus finis contēplationis.
Deut. 33.
Apoc. 22.
Can. 3.

Additiones ad luminaria.

ADhuc super est uisio quinta in principio operis ꝓposita. s. uisio intelligentię ꝑspiritum ꝓphetiæ sublimatę, quibus exercitus contēplationis, q̄bus uirtutibus, q̄busq; scripturę sacræ documētis, aia humana i uia illustret, ut p sapientiā increatā nouo, & singulari inhabitādi genere, quæ oibus mobilibus mobilior est illustraret illustratione gratuita, ad prædicendū futura, ad dicendū longe distantia, ad aperiendum cordiū secreta, ꝓ quāto sibi Dns huius incerta, & oculta diuinæ sapientię dignabit cōicare, sicut multis sibi charissimis aperire dignatus est, ut patet de multis, tā in nouo, q̄ in ueteri testamento. Nā & hæc uisio non minima pars est uitę spiritualis. Supereſt ēt uisio sexta in principio ꝓposita. s. uisio intelligentiæ per raptū mentis in Deū absorptę, uidelicet, q̄bus exercitijs, & donis aia contēplantis appropinquat ad mentis excessum extaticū, quę ēt reuelationes fiunt aīę raptę; & dulcedines, q̄tum sacrę scripturę auctoritas, & mysteria innuūt. Et hæc est ultima ps uitæ spūalis in uia. Et fit hac sexta uisione hō formatus in aīam uiuentē, postq̄ ultimatē, qescit Deus in aia cōtēplantis, cessans à nouorū donorū collatione, ipsaq; aia ꝓut status uiæ patit, in Deo qescit, cessans à nouis uitę humanæ exercitijs in statu uię. Supereſt ēt ultima uisio. s. uisio intelligentiæ per statū glorię cōsumatæ, cū̄ fit reuersio aię ad corpus, q̄, & qualiter i illo statu glorię videbit. Et hęc uisio est post hāc uitā. Istæ aūt tres ultimę uisiones adhuc plus cōtinerent, q̄ quatuor prædictę.

Sed heu, heu, heu superueniente statu excelsiori, & uitæ excessu Domini, & magistri huius operis, prosecutionem prosecuturi non acceperunt. Hæc autem, quæ de quatuor uisionibus notaui, talia sunt, qualia de ore loquentis rapere potera in quaternū. Alij qdē duo socij mecū notabant, sed corū notulæ ꝓ nimia Cōfusione, & illegibilitate, nulli fuerunt utiles, nisi forte sibi correcto, aut meo exēplari quod legi poterat ab auditorū aliquibus. Ipse doctor opis de ipso meo exemplari, & q̄ plures alij rescripserunt, qui ꝓ eo mihi debent grates. Elapsis aūt diebus multis, cōcedente mihi copiā tēporis, & libri Reuerēdo Patre Fratre Th. ministro Alemaniæ superioris, rursū respexi, quę scripserā ueloci manu, & uisus sum, recolligere ordinatè, cooperante mihi memorię, quo loquētis uocē audierā, auditu, & uisu quo recordabar gestuū loquentis, quæ solent memorię cooperari, scdm Philosophum in libro de memoria, & reminiscentia. Nec tñ apposui quicq̄, quod ipse non dixerat, nisi ubi distinctionē librorū Aristotelis localiter amplius q̄ ipse dixerat, distinxi. Alia aūt non apposui, nisi, ꝙ ēt loca auctoritatū aliquarū assignaui. Legebatur, & componebatur hoc opusculum Parisius. Anno Dñi MCCLXXIII. à Pascha usq; ad Penthecosten, præsentibus aliquibus magistris, & baccalaurejs theologię, & alijs fratribus centū sexaginta.

DOCTORIS SERAPHICI SANCTI BONAVENTVRAE,

COMPENDIOSVM PRINCIPIVM

super libros Sententiarum, editum in promotione sua ad baccalaureatum,

Eccle. 24. YRVM cœli circuiui sola, &c. Quām sit libri sētentiarum inaccessibilis celsitudo. Quām sit libri Sententiarū perplexa nodosæ ꝓfunditatis indago. Quām sit libri Sententiarū perfecta cognitionis, & increati cognoscibilis plenitudo. Quām sit hebes cæcutientis intellectus caligo, ostendit increata sapientia in uerbo proposito. Gyrum cœli circuiui sola, &c.

Libri sententiarū inaccesibilis celsitudo tangitur, quando dicitur. Cœli, ut uerè possimus dicere cum Iob. Suspice cœlum, & intuere athera, ꝙ altior te sit. Iob. 35.

Perplexa nodosæ profunditatis indago notatur cum dicitur. Circuiui. Anfractus enim labyrinthi est inquirere Trinitatem per cognitionem creaturarum.

Consummata cognitionis, & increati cognoscibilis plenitudo, notatur nomine gyri.

Hebes cæcutientis intellectus caligo, notatur, quando dicitur. Sola. Si enim sola increata sapientia circuit gyrum cœli, humana ratio non attingit. Vnde & August. dicit. Mentis humanæ acies mualida, in tam excellenti luce non figitur. Dicit ergo. Gyrum cœli circuiui sola, &c. De Trini. cap. 2.

Gyrus cœli quadrupliciter. Gyrus cœli habet quadriformē intelligentiā, quatuor libris Sententiarum proportionaliter respondentem.

Gyrus cœli dicitur spheralis ambitus cœli, id est conuexa superficies sphęræ cœli.

Gyrus cœli dicitur maior circulus sphęræ cœli, quo non est aliquis maior in sphera cœli, & transit per centrum terræ, quod est centrum cœli. Vnde æquinoctialis dicitur gyrus cœli, qui dicitur cingulum orbis, & uterque colurus potest dici gyrus cœli.

Gyrus cœli dicitur regiratio primi in ultimū, & ultimi in primum. Et hoc modo Zodiacus dicitur gyrus cœli, quia in eo rotatur Sol ab Oriente in Oriens per Occidens.

Gyrus cœli dicitur reuolutio epta siderea circa Polum.

Materia 1. lib. Sēt. Gyrus cœli, qui est specialis ambitus cœli materiam designat primi libri Sententiarum, qui agit de Deo. Agitur autem in primo Sententiarum de Deo, secundum trifarium gyrum. Est. n. Deus sphera intelligibilis, cuius cæntrum ubiq; & circumferentia nusquam, ut dicit Hermes Trimegistus. Agitur enim in primo libro de Deo, secundum gyrum unitatis essentiæ in tribus personis, usque dist. 31.

Agitur secundò de Deo, quantum ad gyrum circuminceſsionis personarum in inuicē à dist. 31. usque ad 35.

Agitur tertiò de Deo, quantū ad gyrum appropriatorum, à 35. dist. usque in finem. De gyro unitatis essentiæ in ꝑsonis potest intelligi, quod scriptum est. Corona aurea per gyrum. Cum. n. caput Christi sit Deus, ut dicit Apostolus, & in Cantic. legamus. Caput eius aurum optimum. Corona aurea per gyrum, est unitas diuinitatis in tribus personis, ut ita dixerim, regyrata, non numerata. De gyro circumincessionis personarum in inuicem potest intelligi, quod scriptum est in Eccle. Gyrauit cœlum in circuitu gloriæ. Arcus ille, est uerbum increatum, & incarnatū, radius solis ingeniti exceptus in nube concanata humanitatis assumptæ. Iste arcus, ideſt istud uerbum Dei, gyrat cœlum Trinitatis, sic enim tertium cœlum uocat August. 2. super Gen. In circuitu gloriæ, quia & Verbum in Patre, & in Verbo est, & Pater, & Verbum in Spiritu sancto, & Spiritus sanctus in Patre & Verbo est. De circuitu appropriatorum, ideſt potentiæ, & aliorum, intelligi potest, quod scriptum est. Potentes gyrans migrare fecit. Hoc est labium æneū, quod Deus præcepit fieri in gyro. Labium enim quādam protensionē, & prominētia habet, & significat diuinam essentiā per appropriata ad creaturas comparatā. Istud labium est in gyro, quia potentia, sapientia, & iustitia sunt idem in Deo, licet non sint eadem connotata. Exo. 37. Can. 5. Eccle. 43. Eccle. 19.

Secundò gyrus sphęræ, qui est maior circulus sphęræ, transiens per centrum sphęræ, signat materiam secūdi libri Sententiarum, in quo agitur de creatione mundi. Nā & omnia corpora mundi principalia, sunt spherica. Figura enim spherica corporibus homogeneis maxime aptatur. Primò propter primitatem, nam & de prima figurarum multilaterarum probatur prima passio per circulū, per illam propositionem Euclidis super datam lineam, triangulum æquilaterū collocare. Secundò, propter capacitatem, nam plus capit circūscriptio superficiei sphæricæ, quàm si eadem comprimatur in cubum. Tertiò, propter perfectionem, quia in ea primum coniungitur ultimò. Materia 2. lib. Sēt.

Agitur in secundò libro de triplici gyro, de gyro creationis, & productionis rerum à principio usque ad distinctionem. 21. de gyro tentatoris, & circumuentoris potissime rei, in dist. 21. Videns igitur diabolus, usque ad dist. 30. de gyro prævaricationis, & inuolutionis peccari, à dist. 30. usque ad finem. De gyro creationis, & productionis rerum gyratarum, intelligi potest, quod dicit sapientia. Dominus possedit me in initio uiarum suarum, antequam quicquam faceret à principio, ab æterno ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret. Quando præparabat cœlos aderam, quando certa lege, & gyro uallabat Prouer. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nallabat abyssos. De gyro tentatoris, & circumuentoris potissimę rei, ideſt hominis, ſcribitur in Iob. Obſederunt in gyro tabernaculum eius, ſpūs. ſ. maligni. Quantū ad gyrū puaricationis, & inuolutionis peccatorū, ſcribit de eodē hoſte malig no. Per gyrum dentiū eius formido. Gyri dentium, ſunt in uolucra peccatorū, quibus peccator glutitur, & traijcitur in corpus diaboli.

Iob. 19.

Iob. 41.

Gyrus, q̄ eſt reuolutio quæcūq; ſiue ſit circulus obliquus ſiue rectus, ſignificat congruiſsimè materiā. 3 .lib. Sententiarū, in quo q̄dē agit̄ de triplici gyro. Primò de gyro incarnationis, in qua primū cōiunctū eſt ultimò. Scdò, de gyro paſsionis, & redēptionis, p̄ quā ultimū reunitū eſt primo, tertio de gyro gratuitæ reformationis, per uirtutes, dona, & beatitudines, q̄ ſunt media, quibus infimum fruitur ſummo. Hunc triplicē gyrum ſubtiliter tangit Eccle. quando dicit. Oritur Sol, uide gyrum incarnationis. Et occidit, uide gyrū paſsionis, & in circulos ſuos reuertitur, uide gyrum reſurrectionis. Gyrat per Meridiem, uide gyrum gratuitę reformationis. Flectitur ad Aquilonem, ecce gyrus æſtiuę fruitionis, nam quando Sol eſt in ſignis Aquilonaribus, æſtas eſt. Gyrus cœli dicitur reuolutio ept a ſiderea circa Polum, & hoc ſignat conuenientiſsime materiā quarti libri Sententiarum, de quo myſtice dicit Iob. Nunquid plicare poteris micantes ſtellas pleiadas, aut gyrum arcturi poteris diſsipare? Gyrus arcturi eſt ſignum ſeptem ſtellarum, ut docet Iſido. indefinenter regyratarum circa Polum. Et eſt iſtud ſignum poſt caudam maioris urſæ. Iſte gyrus ſeptem ſtellarum, gyrum ſignat ſeptem ſacramentorum, quæ gyrantur continue circa polum, quia ſacramenta totam efficaciam ſuam à polo paſsionis Chriſti Ieſu ſortiuntur. Dicitur autē gyrus, quia & abluendi ad ſacramenta confugimus, & abluti, ad ſacramentum accedimus. Agitur enim in quarto libro de triplici gyro. Primò de gyro ſacramentalis expiationis, de qua dictum eſt. Nunquid gyrum arcturi poteris diſsipare. Secundò de gyro reſurrectionis, de qua dicitur in Ezech. Comportabis aggerem in gyro: in gyro aggerem comportare eſt cineres, in quos reſolutum eſt corpus humanum, in idem numero corpus humanum reformare, & eidem animā reuire. Et hoc facit Magiſter Sententiarum, quando tractat de reſurrectione. De hoc gyro poteſt intelligi, quod etiam in Ezech. ſcriptum eſt. Circumduxit me per oſſa in gyro, & dixit mihi. Fili hois puras ne uiuent oſſa iſta? Tertiò, de gyro iudiciariæ examinationis agit circa finē quarti. Et quantū ad iudiciū cōdemnationis reproborū, & quantū ad iudiciū glorificationis electorum. De gyro condemnationis reproborum, intelligitur, q̄ in Trenis ſcriptum eſt. Flamme deuorauerunt eam in gyro. Animæ uero beatæ ſunt in medio filiarum Paleſtinarum, quæ ambulant per gyrum, circa q̄ dicitur in Iudith. Omnes. n. accenſis luminaribus, gyrant circa eam. i. circa animam beatam.

Materia 3. lib. Sēt.

Eccl. c. 5.

Materia 4. lib. Sēt.

Iob. 38.

Ezech. 26

Dist. 43.

Ezec. 37.

Thre. 1.

Iudith. 13

INCIPIT PROLOGVS IN OPVS NOTABILE,

(quod dicitur) Sententiæ Sententiarum, beati Bonaventuræ, dicatum per uersus, super quatuor libros Sententiarum, continentes eorum sententiam, generalem, de quibus in sacra pagina pertractatur.

O Eons ſplendoris, uas dulcoris,
ſed amoris.
Nexus, ſpes floris, dos roris dogma ſaporis,
Verum, uita, uia, mihi da, quod philoſophia
Tradit ſanctorum, uotis præſtare tuorum.

Liber Primus.

Quid contineat, & cui aſsimiletur.

In primis aquilę primus liber aſsimilatur,
Quo de diuina natura notificatur.
Et de perſonis diſtincte clarificatur.

Liber Secundus.

De quo diſſerat ciu ue ſimilis ſit.

Humana ſpecie reliquus liber effigiatur.
Quo cœlum, terra, cunctorum forma creatur.
Hinc homo plaſmatur, cui totum ſubijciatur.
Eiuſdem lapſus, & peccatum replicatur.

Liber Tertius.

Quid tractet cuiuſq; gerat ſimilitudinem.

Tertius in uitulo perpulchre ſignificatur.
Cuius conſperſus homo ſanguine uiuificatur.
Sumpſit ob hoc carnē, diſponens, quod patiatur.
Vt genus humanum lapſum per eū redimatur.
Præcipit, & donat, beat, ornat gratificatur.

Liber Quartus.

De quibus agat cuiq; ſit ſimilis.

Aduenit in quarto leo de Iuda dominatur,
Per ſacramenta ſibi mundus reconciliatur,
Et ſeruis eius mundus ſeruire paratur.
Quæ fuerat cæca iam dudum gens oculatur.
Eius rugitu mundus trepidus agitatur.
Defuncti ſurgunt, & iudicium celebratur.
Inde coronatur iuſtus, reus igne crematur.
Gloria ſeu pœna per ſæcula perpetuatur.

INCIPIVNT VERSVS IN PRIMVM Sententiarū, diſtincti ſecundū diſtinctiones cōmunes, in quibus Magiſtri ſententia non ponitur, ubi communiter non tenetur, ſed exprimitur quod communiter tenetur à Magiſtris.

Diſtinctio prima.

VEteris ac nouæ legis, &c. continentiā, &c.
In res, & ſigna doctrinam crede ſecari.
Et dic per ſigna, nobis res ſignificari.
Signum dicatur, per quod res ſignificatur.
Res nil ſignabit, ſignum rem ſignificabit.
Factis uteris, ſummo factore frueris.
Nunc in ſpe fruimur, ſed re pleneq; fruemur.
Cum requiem ſummam guſtantes experiemur.

Dic,

Dic, quod non homine, ſic nec uirtute fruendū:
Eſt tamen utendum, ſic creditur eſſe tenendum,
Vtitur ipſe Deus nobis propria bonitate,
Vtitur & nobis pro noſtra commoditate.
Sed non credatur, q̄ nobis ipſe fruatur.

Diſtinctio. ij.

De myſterio Trinitatis, & unitatis.

Hoc itaque uera, ac pia fide tenēdum eſt, &c.
Lex noua cum ueteri probat iſta, iubetq; teneri,
Quod tres perſonæ, Deus eſt unus ratione.

Diſtinctio. iij.

Quomodo per creata poterit creator cognoſci.

Apoſtolus namq; ait, &c.
Summus plaſmator partim per plaſma uidetur.
In quo cuncti potēs, bonus, & ſapiēs perhibetur.
Sunt etenim res, quæ pondus retinent ſpeciesq;
Ergo creatura licet imperfecta figura,
Lumen diuinū, docet unū credere trinū, (mat.
Mēs meminit, ſcit, amat, trinūq; p̄ hæc tria cla-

Diſtinctio. iiij.

Hic q̄rit̄ utrū cōcedendū ſit q̄ Deus ſe genuerit.

Hic oritur quæſtio, ſatis neceſſaria, &c.
Quod Deus ipſe Deum genuit, ſanè tencamus.
Sed q̄ genuit alium vè Deum, reprobamus.
A Patre Filius eſt, alter ſi diſcutietur,
Aſt à Patre Deo, genitus non alter habetur.
Sunt tres perſonæ, Deus unicus, & Deus unus.
Eſt tres perſonæ, ſic credas ex ratione.
Patrem non alium genuiſſe Deum, referamus,
Perſonam genuit aliam, non hoc dubitamus.

Diſtinctio. v.

Hic quæritur an Pater genuit diuinā eſſentiā, uel ipſa Filiū, an eſſentia eſſentiā genuit, uel ipſa nec genuit, nec genita eſt.

Poſt hæc quæritur, utrum concedendū ſit, &c.
Eſſentiam diuinam Patrem genuiſſe negamus.
Et quod, d, natum genuit, uel ſe, reprobamus,
Per, d, diuinam naturam ſignificamus.

Diſtinctio. vi.

Vtrū P̄r genuerit uoluntate Filiū, an neceſsitate, & an uolens, uel nolens ſit Deus.

Præterea quęri ſolet, quod Pater genuerit, &c.
Dic genuiſſe Patrem, nullo ſibi uim faciente,
Nec præeunte, tamen ſibi uelle, uel adueniente.

Diſtinctio. vij.

Hic q̄rit̄ an p̄r potuerit, uel voluerit gignere filiū.

De his quæri ſolet, à quibusdam, &c.
Et uoluit Pater, & potuit natum generare.
Nec uoluit, ſed nec potuit natus generare.
Altera proprietas ſic, & unica parq̄; poteſtas,
Qua generare poteſt Pater, & natus generatur:
Nec Pater hoc maior, natusve minor referatur.

Diſtinctio. viij.

De proprietatę, & incommutabili ſimplicitate diuinæ eſſentiæ.

Nunc de ueritate, ſiue proprietate, &c.
A, per ſe ſtando, Deus eſt ſubſtantia uerè,
Non à ſubſtando, cum nullo poſsit egere.
Non permiſcetur, hinc ſummè uerus habetur.
Cum nec mutetur, immobilis eſſe probetur.
Simplicitas ſumma, ſoli ſummo proprietur,
De quo non propriæ dicentur cathegoriæ,
Temporibus uerbi duratio ſignificatur,
Quæ non incepit, & ſemper continuatur.
Nā ſimplex eſt, ſic idē quod habet, qđ & hoc eſt.
Nec Pater. f. fertur, ad Patrem uero refertur.

Diſtinctio. ix.

De diſtinctione perſonarum.

Nunc ad diſtinctionem perſonarum, &c.
Eſt alius flatus, alius Pater, & generatus,
Sed ſi dicetur aliud Pater, hoc reprobetur.
Per neutrum, natura tribus communis habetur,
Per neutrumq; genus, eſſentia ſignificatur.
Quodq; coæternæ ſint perſonæ referetur.
Filius eſt natus ſemper, cum perficiatur,
Naſcitur & ſemper, quoniam durare probatur.

Diſtinctio. x.

Hic de Spiritu ſancto agitur, & prius q̄ ſit amor Patris, & Filij dicitur.

Nunc uero poſt Filij æternitatem, &c.
Vt propriè natus, ſapientia ſumma uocatur.
Ingenito ſimul, & genito communis habetur,
Spiritus hinc meritò, dilectio ſumma uocetur.

Diſtinctio. xi.

Quod Spūſsanctus, p̄cedit à P̄re, & Filio.

Hic dicendum, Spiritum ſanctum, &c.
Flamen ab ingenito procedere non dubitetur,
Et ſimul à genito, licet à Græcis reprobetur.

Diſtinctio. xij.

Vtrum Spirituſsanctus prius, uel plenius procedat à Patre, quàm à Filio.

Itē quæritur cū Spirituſsanctus procedat, &c.
Ne prius à Patre, procedere pneuma putetur.
Quā primogenito, ſeu plenius hęc remouetur,
Tempore, uel cauſa, uel origine ſuſcipietur.
Hac in parte prius aliter Pater auctor habetur.
Equè pneuma quoq; ſit procedens ab utroque.

Diſtinctio. xij.

Quare Spūſsanctus cū ſit de ſubſtātia Patris nō dicat̄ genitus, uel Filius, ſed tm̄, p̄cedere.

Poſt hæc conſiderandum, eſt quantum, &c.
Ingenitum flatum non dices, aut generatum
Nam Patrē geminum faceres, natum quoq; binū,
Et non eſt natus, procedens à Patre flatus:
Nam ſi ſic eſſet, amborum Filius eſſet.
Et ſi ſic fieret, Patrem, matremq; teneret.
Spiritus ingenitus, quia non genitus referatur.
Et priuatiuè purè tunc accipiatur.
Omne uel ingenitum, uel factum, uel generatum,
De facto nato diſtinguas, atque renato,
Et de non nato, non facto, mente notato.

Diſtinctio. xiiij.

Quod gemina eſt proceſsio Spūſsancti.

Præterea diligenter notandum eſt, &c.
Sacri pneumatis, hic proceſſus congeminatur,
Aeternus prior eſt, reliquo pia mens habitatur,
Tempore ſpiratur, cum iuſtus ſanctificatur.
Pneuma ſacrum ve dare Sancti nunquā potuere,
Sed dare dicetur, faciens id per quod habetur.

Diſtinctio. xv.

Vtrum Spirituſsanctus à ſeipſo detur.

Hic cōſiderandū eſt cū Spūſsanctus detur, &c.

Spiritus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Spiritus,ut Deus est,se dat,donumq; uocatur.
Ex hoc donatur,à se prodire feratur.
A se pneuma datur,à se mittiq; probatur.
Hoc concedatur de nato,seu referatur.
Est missus,natus,semel in terris generatus.
Mitti dicatur,cum menti notificatur,
Sed ꝙ mittatur,generans hoc astipulatur,
Quamuis credatur,ꝙ menti notificatur.

Distinctio.xvi.

De missione Spiritussancti, quæ sit duobus modis,uisibiliter,& inuisibiliter.

Nunc de Spũ sancto uidendũ est præter illã,&c.
Misso signetur,tibi flaminis,& geminetur.
Vna uidetur,& hoc perhibetur in igne,columba
Altera signetur,cnm menti notificetur.
Per primam uero tibi postera significetur.
Filius in carne,Patre seq; minorificatur.
Vnio causa datur,à pneumate,ꝙ retrahatur.

Distinctio.xvij.

De missiõe spũssancti,qua inuisibiliter mittit.

Iam nunc accedamus, ad assignandum, &c.
Dicas,ꝙ pneuma sit amor,quo frater amatur,
Et Deus à nobis,hoc à pleriſque negatur.
Mitti dicatur in nos, cum sic operatur,
Quod Deus à nobis, & in ipso frater amatur.
Nobis augetur,non in se nec uariatur,
Si quo diligimus formaliter accipiatur.
Est animi motus,necnon in mente creatur,
Informans habitus,animam, quo frater amatur.
Ipse magister in hoc nunc defecisse probatur,
Si sic sumatur,amor augeri referatur,
Sed non dicatur proprie,ꝙ diminuatur.

Distinctio.xviij.

An concedendũ sit, ꝙ per donũ dentur dona.

Hic quæritur,cum spirituſsancti,&c.
Dono dona dari,dicas donumque uocari.
Pneuma simulq; datũ ; donũ tamen esto uocatũ.
Aeternæ flatum ; donatum tempore gratum,
Donum dicatur,quoniam donabilis esse,
Non genito ve patri ; sed nobis esse probatur.
Filius,ut donum procedit,& ut generatus,
Vt donum flatus procedit, non generatus.
Nascendo natus accepit,& ut generatus.
Et substantia sit, ut donum pneuma sacrum sit,
Et substantia sit,hoc procedendo recepit,
Vt donũ simul adq; patrem naturnq; feratur,
Vtq; datũ simul ad dantem quibus & tribuatur.
Sic impendentis dicetur,& accipientis,
Vt datus est natus noster, non ut generatus,
Et sic est noster,quasi panis, non quasi natus.

Filius dicitur noster, quia panis noster,& redemptor, & huiusmodi.

Distinctio.xviiij.

Hic quæstio nõ soluitur, sed differtur in sequẽtibus: Hic de qualitate trium personarum.

Nunc postquam coæternitatem trium,&c.
In uerbo totus Pater est , ac in Patre totus
Filius,æquales summè sunt,nam deitatis,
Et maiestatis eiusdem sic teneatis.
Pars,& materia,genus,& species retrahuntur
Hic à diuinis,nec in eis inueniuntur.
Trinus dicetur Deus, & triplex reticetur.

Distinctio.xx.

Ostẽso,ꝙ aliqua psonarũ aliã nõ superat magnitudine,nũc ostẽdit, ꝙ nõ excedit aliã potẽtia.

Nunc ostendere stat quomodo, &c.
Sunt tres personæ ueraciter æquipotentes.
Hinc Maximini falli,sunt falsa loquentes.

Distinctio.xxi.

Quærit quõ possit dici solus Pater, uel solus Filius,uel solus Spũssanctus, cũ sint insepabiles.

Hic oritur quæstio,trahens originem, &c.
Dicas,ꝙ solus Pater est à proprietate,
Sed nunquã solus Pater est patria potestate.

Solus Pater, est proprietate sua.

Distinctio.xxij.

De noĩum dria, qbus utimur loquentes de Deo.

Post prædicta nobis disserendum,&c.
In sex scinduntur partes,quæ de deitate
Nomina dicuntur,seruata proprietate.
Quæ singillatim personis appropriantur.
Illa relatiua,non substantiua uocantur,
Sed substantiuum nomen rectè referatur,
Per quod natura communis significatur.
Non tamen in summa pluraliter accipiatur,
Nam si dicatur sunt tres summi, reprobatur.

Distinctio.xxiij.

De hoc nomine,quod est persona, quod cum secundum substantiam dicatur, tantum pluraliter nõ singulariter in summa accipitur.

Prædictis tamen adiiciendum est,&c.
Quãquam persona substantiuum similatur,
In summa semper pluraliter accipiatur,
Vt dinoscamus ad quid tres,quid referamus,
Personas semper in summa plurificamus,
Lex prohibet uerè,tres esse Deos perhibere,
Vt non diuersum,sed simplex esse sciatur.
Vsias dici tres,à sanctis reprobatur.

Distinctio.xxiiij.

Quid significetur his nominibus, vnus, duo,uel duæ tres, uel tria , trinus,uel trinitas: plures, uel pluralitas,distinctio, uel distinctè, cur his utimur,de Deo loquentes.

Hic diligenter inquiri,oportet,&c.
Cum de diuinis unus duo tres referemus,
Nil tunc ponentes excludimus, & remouemus,
Hoc confirmatum,uerbis auctoris habemus.
Nunc priuatiuè non ponas,sed positiuè,
Simpliciter numerus à diuinis remouetur,
Sed personarum numerus bene suscipietur.

Distinctio.xxv.

Quid significetur cum dicitur pluraliter tres personæ,uel duæ personæ.

Præterea considerandum est,&c.
Si discernatur,personæ uoce notatur.
Essentia proprietas, hypostasis associatur:
Dictum posterius,usu potiore probatur.

Persona essentiã, & proprietatem designat.

Distinctio.xxvi.

De proprietatibus personarum,& prius de hoc nomine hypostasis.

Nunc de proprietatibus personarum, &c.
Verè res fore tres dicas tres ypostaseos tres.
Est proprium Patris generare,uelut generari,
Nati,spirari dic,spiritui propriari.
Notio proprietas est,atq; relatio,quare.

Si con-

Si conuertatur,poteris sic esse probare.
Aut substantiue pia nomina suscipiantur,
Siue relatiue quæ diuinis propriantur.

Vnus est filius naturalis, plures adoptiui.

Vnus natura genitus sit,munere plures,
Sint uel factura, dubium sic soluere cures.
Spiritui sancto donum nunc appropriatur.
Spiritus,& sanctus, genitor, genitusq; uocatur,
Et substantiuè, sed de flatu referatur.

Distinctio.xxvij.

An pater, uel filius, uel trinitas ipsa, possit dici spirituſsanctus.

Hic quæri potest,utrum proprietates, &c.
Sacri doctores eadem sunt appropriantes.
In re personis,ratione modi uariantes.
Si concretiue sumas, substant referuntur.
Ast abstractiuè subsistunt,non referuntur.
In patre signate prædicta, paterq; nitate.
Vt pater,& natus,genitor sic,& generatus.
Propria signantur personis, & referantur.
Verbum filius est, & patris imago uocatur.
Ast essentia sit sapientia, nec referatur.
Vt Deus & lumen sapientia coniiciuntur.
Quæ pro personis persæpius accipiuntur,
Sine relatiuis,nec ob hoc proprie referuntur.

Distinctio.xxviij.

Quod non tantum tres proprietates prædictæ sunt in personis, sed etiam aliæ , quæ aliis signantur nominibus, ut ingenitus.

Præterea considerari oportet, &c.
Ingenitus propriè patri dic appropriari.
Verum non genitus quit, sacrũ pneuma uocari
Voce,sed ingeniti,non uult Ambrosius uti.
Hinc genitor sit idem cum nato, nõ tamen idẽ,
Cum uerbum patris,sapientia nata uocatur.

Sapientia diuina capit essentialiter,& notionaliter.

Nata refert, essentia sub sapiente notatur,
Essen.diumam sapientia significabit.
Porrò personam supponit,& appropriabit,
Impropriè.d.nunc hoc nomen imago notabit.

Distinctio.xxix.

De principio, quod relatiuè dicitur, & multiplicem notat relationem.

Est præterea aliud & nomen, &c.
Principium geniti,pater,& fons, esse probatur,
Principium geniti tantum, pater perhibetur.
Pneumatis ambo sunt, nec principiũ gemineẽ,
Vnum principium sunt,una proprietate.
Principiumq; rei tantum sit pneuma creatæ.

Distinctio.xxx.

De his quę temporaliter de Deo dicuntur, & relatiue secundum accidens, quod non Deo, sed creaturis accidit.

Sunt enim quædam,quæ ex tempore,&c.
Ex æuo quædam,referuntur de deitate.
Est Dominus Deus,absq; sui mutabilitate,
Et cũ pneuma datur, sumens nõ dans uariatur.

Distinctio.xxxi.

Quomodo dicatur filius æqualis patri,an secũdum substantiam,an secundum relationem, ita & similis.

Præterea considerari oportet, &c.
Aequalis,similis, in diuinis positiuę
Atq; relatiuè sumuntur, & inueniuntur.
Vt substantiuè,caussaliter,hicq; loquuntur.
Vna facit forma personas æquiparari.
Aeternum species debent usuq; notari.
Hæc ait Hilarius personis appropriari.
Ast Augustinus patri dat monaditatem.
Nexum spiritui sancto,genito paritatem.

Distinctio. xxxij.

Vtrum pater,uel filius spiritui sancto se diligant, cum diligere Deo , idem sit quod esse.

Hic oritur quæstio ex prædictis,&c.
Pneumate se, pater,& genitus dicuntur amare,
Notionaliter hoc debetis,amare locare
Quod sapiẽs,genita parer est proponO negare.
Per se, non à se, dicis genitum sapientem.
Sic ipsum per se non à se,dicis agenitum.
Vna patris tantum sapientia connumeratur.
Vna dicta modo non est , amor hinc sociatur.

Distinctio.xxxiij.

Vtrum proprietates personarum , sint ipsæ personæ,& Deus,qui est diuina essentia.

Post supradicta intertus consideranti , &c.
Proprietatis,dic in personis residere.
Quæ sunt personæ, necnon essentia uere.
Hæretici nolunt hoc,pura mente tenere.

Distinctio.xxxiiij.

Opinio quorundam asserentium, non idem esse personam , & eandem essentiam nõ posse esse patris, & filij, & spirituſsancti, sine personarum confusione.

Prædictis adiiciendum est,ꝙ quidam,&c.
Esse sciamus idempersonas cum deitate.
Arguis hinc hæresim , de stulta simplicitate.
Vt tres personas,unius non recitamus
Vnum,sicq; trium personarum caueamus.
Posse patri,scire genito, uelut appropriamus,
Sancto spiritui , bonitatem sic tribuamus,
Istud nomen homousion bene suscipiamus,
Ad diuina pie,quædam translata sciamus.

Haud dixeris Catholicè, unũ Deũ triũ personarũ, nec treis personas , unius esse Dei.

Distinctio.xxxv.

De quibusdã ꝙ secundũ substantiã de Deo dicũtur, ꝙ speciale efflagitauit tractatum .s. de sciẽtia,& præscientia,prouidentia,& dispositione,prædestinatione,& uoluntate,& potẽtia.

Cumq; supra differnerimus, &c.
Scit Deus,& præsciit, quæcunq; facre uidenda.
Porrò disponit,quæ tantum sunt facienda.
Sed prædestinat,hæcq; sunt ad summa trahẽda.
Nomina prædicta substant,& sunt referenda,
Sicq; creatio , siue creator sunt capienda,
Præscius nullius non esset , quando futura
Nulla forent,sed & hæc caurè distinguere cura,
Actu præterita præsentia, siue futura
Aeternus nouit. in quo sunt omnia cura.

Distinctio.xxxvi.

Vtrum cõcedendum sit omnia esse in Dei essentia,uel in Deo per essentiam, ut omnia dicantur in Dei cognitione, uel præscientia.

Solet hic quæri cum omnia dicantur esse, &c.
Omnia sunt in eo, semper uelut ipsa sciente.
Necnon sunt in eo,uelut ipsa creare potentiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nec probat ipse mala, nec in ipso sunt ut agẽte.
Ex ipso, sic per ipsum, res sunt, & in ipso.
Omne quod ex ipso, fore non dicitur ipso,
De præit ex sequitur, conuerti non reperitur.

Distinctio. xxxvij.

Quibus modis dicatur Deus esse in rebus.

Et quoniam demonstratum est ex parte, &c.
Tripliciter Deus est in cunctis, ast habitare,
Dicitur in sanctis, quos nouit gratificare.
Cum sit ubiq; Deus, nequit à rebus maculari,
Cuncta mouet stabilis, locat, & neqt ipse locari.
Quodam scito modo, naturas spirituales
Circumscriptibiles, necnon has esse locales.
Tempore mutantur, affectu non uariantur.

Distinctio. xxxviij.

Hic reddit ad propositum, repetens superius dicta, & quærit, An præscientia Dei, sit causa rerum creatarum.

Nunc ergo ad propositum reuertentes, &c.
Hinc præscire Dei, propriè non esse futuræ,
Causam, scito rei, tibi sit conuertere curæ.
Scit bona laudãdo, mala præscit, sed reprobãdo.
Est impossibile præscire Dei uariari.
Iunctim dic uerum, diuisim falsificari.

Distinctio. xxxix.

Vtrum Dei scientia possit augeri, uel minui, uel alio modo mutari, utrunque uidetur posse probari.

Id est i sensu composito uerũ, & i sensu diuiso falsum.

Præterea solet quæri, utrum scientia Dei, &c.
Scire Dei, minui nequit, augeri, uariari,
Sed res præscita, minui quit, & euacuari.
Plura potest scire, q̃ scit, si discutiatur,
Quot præscire modis, à sanctis accipiatur,
Non tamẽ ipse sciens, sed quod scitur uariatur.
Curam de brutis habet ipse Deus generalem,
De rationali curam retinet specialem.
Cunctorumq; simul rationem scit numeralem.
Hos quos elegit, ipsos prædesq; tinauit.
Porrò præsciuit reliquos, hoc est reprobauit.

Distinctio. xxxx.

An aliquis prædestinatorum possit damnari, uel reproborum saluari. Et quid est prædestinatio.

Prædestinatio uero est de bonis, &c.
Vt præscitorum nullus quit glorificari,
Sic electorum, nemo poterit reprobari,
Iunctim dic uerum, disiunctim falsificari,
Est indurare, prauum non gratificare.

Exponit, ut supra.

Distinctio. xli.

Vtrum aliquod sit meritum obdurationis, uel misericordiæ.

Si autem quærimus meritũ obdurationis, &c.
Nõ cadit in merito prædestinat, aut reprobare,
Si uis simpliciter, signatum considerare.
Cessat præscire præsentia, non ea scire.

Distinctio. xlij.

De omnipotentia Dei, ubi prius considerandum est, quare dicatur omnipotens.

Nunc autem de omnipotentia Dei, &c.
Omnipotens Deus est, quia cũcta potest operari
Per se, defectus ab eo debent resecari.

Distinctio. xliij.

Error quorundam dicentium, Deum nil posse, nisi quod facit.

Quidam tamen de suo sensu gloriantes, &c.
Summum nil posse, nisi quod facit asseruerunt
Quidam, sed sancti bene uerum disseruerunt,
Et p plura potest q̃ uult, uel agit posuerunt.

Distinctio. xliij.

An Deus possit facere aliquid melius q̃ fecit.

Nunc illud restat discutiendum, &c.
Quæ fecit facere meliora Deus potuisset,
Et melius, concernendo rem, si uoluisset.
Quodq; semel potuit, hoc semper posse negat̃,
Ipse magister in hoc non consentire probatur.
Et p mutatur in se Deus astipulatur.

Distinctio. xlv.

De uoluntate Dei, quæ essentia Dei dicitur, p una sit, & æterna, & de signis eius.

Iam de uoluntate Dei, aliquid pro sensus, &c.
Velle Dei Deus est, sed quæ uult esse negatur,
Cum fers uult Deus hoc, essentia resq; notatur.
Esse Dei uelle cunctorum causa probatur.
Inde uoluntatis eius, nec causa petatur.
Signa uoluntatis diuinæ sunt prohibere,
Consulit, atq; iubet, permittit, iunge placere.

Distinctio. xlvi.

Illi sententiæ qua dictũ est Dei uoluntatẽ nõ posse cassari, q̃ ipse est, quidã uidentur obuiare.

Hic oritur quæstio dictum est enim, &c.
Velle bene placiti p semper perficiatur.
Nullus saluatur, ab eo nisi susceperatur.
Quod mala uult fieri culpæ, ratione negatur.
Esse bonum, fieri mala simpliciter reprobatur.
Sed concedatur, si iunxeris eliciatur,
Præcipit & prohibet, permittit, cõsulit, implet.
Quodq; mali pœnæ Deus est auctor referatur.
Et p permittit fieri mala sustineatur.

Distinctio. xlvij.

Quod uoluntas Dei semper impletur de homine quocunq; se uertat, quæ sanè uoluntas beneplaciti nuncupatur.

Voluntas quippe Dei, semper efficax est, &c.
Vertat placitum uerè, cum possis signa mouere,
Signa uoluntatis absolutæ situantur,
Conditionalis mutari signa probantur.

Distinctio. xlviij.

Quod aliquando homo bona uoluntate, aliud uult q̃ Deus, & aliquando etiam mala, idem quod Deus bona uoluntate uult.

Sciendum quoq; est, quod aliquando, &c.
Nõ uult sæpe Deus, quod hõ bene uelle, pbatur,
Viuere cum patrẽ uult quis, Deus ut moriatur.
Quodq; Deus bñ uult, aliquis male uelle putat.
Recta uoluntas est, si recto fine regatur.
Quod bene uult, sæpe Deus implet uelle malotũ
Hoc in morte Iesu patet, & factis reproborum.
Velle pati Christum, p mundus eo redimatur,
Approbo, sed reprobo cũ quis uult ut moriatur.
Sanctum uelle pati, p sanctus glorificetur,
Vel p sacra fides, per eum magis applicetur,
Comprobo, sed reprobo cum quis ut crucietur.

In

IN SECVNDVM SENTENTIARVM LIBRVM SENTENTIAE.

Distinctio prima.

Vnum esse rerum principium ostendit, non plura, vt quidam putauerunt.

Creationem rerum, &c.

Hic nequit errare, dans unũ cuncta creare.
De nihilo facere quid, dicas esse creare.
Est ergo facere de materia præeunte.
Sed creat ipse Deus, non materia subeunte.
Pro facio, clare reperitur sæpe creare,
Condo, creo, facio, uel ago, diuersificantur,
Actio displicuit, passio grata fuit.
Quando creatori, uel nobis, associantur.
Est Domino facere, p res noua prodit inesse,
Cuncta creata, rata sunt diuina bonitate,
Necnon condita sunt ipsorum commoditate,
Vniri uoluit animas Deus, ut reseretur
Vnio, qua Domino mens in cœlis societur,
Corporibus dantur, etiam p plus mereantur,
Angelici casus ipsis etiam reparantur.
Est homo factus ob hoc, ut rege Deo frueretur,
Qui si seruiret, sibi mundus subiiceretur.

Distinctio. ij.

Quæ considerandã sint de angelis.

De angelica itaq; natura, &c.
Angelus, empyrium, tempusq; coeua fuerunt.
Vt Beda testatur, dictis sociatur.
Tu teneas uerè, simul ista coeua manere,
Angelus empyrium cœlum sic tempus, & hyle.
Empyrio cœlo tunc Lucifer ipse creatus,
Est deprauatus, sed mox cecidit reprobatus,
Est Domini paritas cœlum quod Lucifer optas.

Ideſt materia prima.

Distinctio. iij.

Quales facti fuerint angeli, & p quatuor eis attributa sunt in ipso initio suæ conditionis.

Ecce ostensum est ubi angeli fuerint, &c.
Est rationalis, personalisq; creatus.
Angelus & simplex, sed libertate probatus.
Spiritus angelicus bonus à dominãte creatus,
Post deprauatus, statim cecidit reprobatus.
Qui permanserunt, confirmari meruerunt.
Cum quibus aut à quo sint facti seq; sciebant.
Naturalis amor inerat, reliquoq; carebant,
Idcirco meritis nullis tunc proficiebant.

Distinctio. iij.

An perfectos, & beatos creauit Deus angelos, an miseros, & imperfectos.

Post hæc uidendum est, utrum perfectos, &c.
Cœlestes ũigiles, non crede fuisse creatos,
Ex toto miseros, aut omni parte beatos.
Sicut nec misera, sic nec perfecte beata,
Dicitur angelica natura fuisse creata.
Tempore perfecti, non naturaq; fuerunt.
Atq; suum casum prænoscere non potuerunt.
Nec prescierunt stantes, quod post habuerunt.

Distinctio. v.

De confirmatione, & conuersione stantium, & auersione, & lapsu cadentium.

Post hæc consideratio adducit inquirere, &c.
Auersi quidam, mox de cœlo ceciderunt.
Conuersi uero, confirmari meruerunt.
Libertate sua discernere, sic uoluerunt.
Qui confirmantur, stantes in amore beantur.
Multi testantur, p nunc illud mereantur.
Quidam dixerunt, p tunc simul hoc meruerũt.

Distinctio. vi.

Quod de maioribus, & minoribus quidã ceciderunt, inter quos unus fuit celsior Lucifer.

Præterea sciri oportet, quoniam sicut, &c.
Inter maiores, multi cecidere minores.
Dicas quamplures ab utroque gradu cecidisse.
Luciferum tunc præcipuum pariterq; ruisse,
Aere nimboso nunc sunt, sed post tenebroso,
Carcere claudentur, ubi perpetuo patientur.
Præsunt maiores, ut minent inferiores.
Quidam descendunt, ubi Lucifer esse putatur,
Vinctus, ut inferius ab eis reus afficiatur
Lucifer in finem gentes tentare sinetur,
Nutu diuino, tentare modo prohibetur,
Illum non iterum, dæmon tentare probabit,
De uitio, de quo qui tentatur superabit.

Distinctio. vij.

Quod boni angeli à Deo sunt cõfirmati per gratiam peccare nõ possint, & mali ita obdurati in malo, ut bene uiuere nequeant.

Supradictum est, quod Angeli, &c.
Vt nequeunt ruere, qui firmari meruerunt,
Surgere sic nequeunt, qui de cœlo ceciderunt.
Arbitrio tamen hi proprio nunquam caruerũt.
Antiqui quia sunt, & subtiles operantur,
Magica peruersi, gentes ut decipiantur.
Permittit Dominus, ut iusti plus mereantur.
Iusti siue mali de semine materiali,
Plura queunt facere, nequeunt tñ ipsa creare.
Magorum species, possunt hæc significare.
Multo maiora facerent, & deteriora
Praui, si sineret Deus, aut hos non cohiberet.

Distinctio. viij.

Vtrum omnes angeli corporei sint quod quibusdam uisum est, quibus Augustin consentire uidetur dicens, angelos omnes ante casum habuisse corpora tenuia, & spiritualia, sed in casu mutata in deterius malorum corpora, ut in eis possint pati.

Solet etiam in quæstione uersari, &c.
Corporei non sunt, formare tamen sibi possunt.
Corpora, quæ rursus deponent, & remouebunt,
Quando complebunt, Dñm quæ uelle uidebũt.
Quamuis non possit, in se Deus ipse uideri,
Hunc tamen in specie sancti potuere tueri.
Nõ animam poterit intrare quis, aut habitare,
Excepto summo, qui cuncta potest penetrare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Distinctio.ix.

De ordinum distinctione, & quot sint, & qui.
Post prædicta, superest cognoscere, &c.
Ordo spirituum iustorum, ter triplicatur.
Vnus plus alio dono proprio phaleratur,
Quilibet à dono quo præminet intitulatur.
Ascendunt homines, ad sedes quas habuissent,
Deiecti uigiles, nisi per culpam cecidissent.

Distinctio.x.

Vtrum omnes spiritus cœlestes mittantur, & ponit duas opiniones, & auctoritates quibus innituntur.
Hoc etiam inuestigandum est, &c.
Mitti maiores dicuntur ad interiora,
Ac alij mitti dicuntur ad exteriora.
Raro maiores mittuntur, sæpe minores.
Nomen naturæ, sit species officiantis.
Angelus hoc nomen à causa participantis.

Distinctio.xi.

Quod quęq; anima, angelum bonũ ad sui custodiã delegatũ habet, & malum ad exercitium.
Illud quoq; sciendum est, quod Angeli, &c.
Est homini duplex datus angelus, unus iniqua
Suggerit, ac ali' monet, aliud ad sectãda pudica.
Vsq; diem finis, plus noscunt plusq; merentur,
Ciues cœlestes, quod plures nolle uidentur.
Multi mysterium crucis à sanctis didicerunt,
Cuius notitia plena primo caruerunt.

Distinctio.xii.

Post cognitionem de angelis habitã, agitur de aliarum rerum creatione, & præcipuè de operum quinq; dierum distinctione.
Hæc de angelicæ naturæ conditione, &c.
Spiritus angelicus, per cœlum significatur
Hyle per terram uelut inspecioſa notatur.
Et quia confusa per abyssum notificatur.
Cum sit possibilis, ad formas nuda uocatur.
Quę tunc ante dies, quasi non formata creatur,
Aer obscurus, tenebræ quandoq; uocatur.
In forma non disposita, sunt cuncta creata,
Primo simul, sed post distincte sunt phalerata
Nunc ubi consistit fuit hyle primo creata.
Omnia per uerbum diuinum credo patrata.
Verbo disposuit, sed in hyle cuncta creauit.
Distinxit species, uim seminibus sociauit.

Distinctio.xii.

Quæ fuit prima distinctionis operatio.
Prima autem distinctionis operatio fuit, &c.
Lux cum formatur, mox à tenebris separatur.
Tunc tenebræ nox, luxq; dies, profecto uocatur.
Lux corporalis fertur, uel spiritualis.
Facta fuit lux, nunc ubi Sol lucere probatur.
Nec mirum si lux in aquis lucere putatur.
Diuersisq; modis præscripta dies habeatur.
Prima dies sola sine mane fuisse probatur.
Si uis ipsa dies moraliter accipiatur.
Vtrum de luce sit Sol factus dubitamus.
Solem cum Stellis factum de luce putamus.
Dixit, id est, uerbum, pater æternus generauit:
In quo uel per quem, uelut auctor cũcta creauit.

Distinctio.xiii.

De opere secundæ diei, qua factum est firmamentum.
Dixit quoq; Deus, fiat firmamentum, &c.
Fit firmamentum, de aquis factum reputatur.
Tũc aqua subterior, ab aqua summa separatur.
Quæ ueluti glacies seu crystallus solidatur.
Inter aquas illas firmamentum situatur.
Tertia iungit aquas, herbisq; solum reparatur.
Cœlum luminibus, quartaq; die renouatur.
Quinta dedit pisces, aer auibus populatur.

Distinctio.xv.

De opere sextæ diei, quando creata sunt animalia, & reptilia terræ.
Sequitur, dixit Deus, producant aquę, &c.
Sexta dies, animal cunctum, produxit inesse.
Hinc fit homo, cunctis debens de iure præesse.
Qui nisi peccasset, animal sibi non nocuisset,
Sed sibi subiectum diuina lege fuisset.
Septima nempe dies est recte sanctificata,
Qua consummata, uidit Deus ipsa creata.
In qua plasmator, uidit bene cuncta patrata.

Distinctio.xvi.

De hominis creatione. Vbi considerandum est quare creatus sit homo, & qualiter sit institutus, quæ uero supra tractata sunt, & qualiter factus, & qualiter lapsus, postremo quomodo sit reparatus, quæ discutienda sunt.
His excursis, quæ supra de hominis, &c.
Sic homo plasmatur, ut imago Dei referatur,
Et uultu recto cœlestis contueatur.

Distinctio.xvii.

Vtrum anima de aliquo facta sit, uel non, & qñ facta, & quam gratiam habuit in creatione.
Hic de origine animæ, plura quæri solent, &c.
De limo corpus Adæ, Deus ipse parauit.
Cui cura ætatem proueciam mox cumulauit.
Ac insufflauit animam sibi siue creauit.
Hunc in terrestri Paradiso, postquam locauit.
Quã Deus xlq; globum Lunæ plãrando leuauit.
Ligno notitiæ, uitæ lignum, solidauit.
Et duplici ligno, duo tunc præcepta ligauit.
Duplex præceptum ligno duplici sociauit.

Distinctio.xviii.

De formatione mulieris.
In eodem quoq: Paradiso, mulierem, &c.
Sicut principium Deus unde cuncta creauit,
Vnus sit Adam cunctos homines generauit.
Ne minor, aut maior Adæ, sed par uideatur,
Euam de latere sumi ratione probatur.
Nos Christi latere redimendos significatur.
Eua fit ex costa sola, sed multiplicatur.
Non sic natura, si discernas operatur.
Verè dic animas, ex traduce non generari,
Imo corporibus, simul infundendo creari.

Distinctio.xix.

De primo hoïs statu ante peccatum. s. qualis fuerit secundum corpus, & secundum animam.
Solent quæri plura de hominis statu, &c.
Factus Adam sic est in prima conditione.

Vt

Vt uitare queat mortem propria ratione.
Sed pomo uetito, mulieris uoce potito,
Per nullam sortem potuit compescere mortem.
Quãdo resurgemus, uitam sine morte scimus.

Distinctio.xx.

De modo procreationis filiorum si non peccassent, & quales nascerentur filij.
Post hoc uidendum est, qualiter primi, &c.
Si non peccassent, coitu licito generassent.
Vt nunc statura paruos, natos genuissent.
Vsus membrorum, fortassis mox habuissent.
Hinc profecissent, paulatim cognitione.
Hos ignorantes, non dicimus hac ratione.
Atq; cibos uellent, naturæ conditione.
Cum peccauerunt, mox expelli meruerunt,
Ac in terrestri Paradiso, non coierunt.
Post sine morte Deus hos duceret ad meliora.
Si simul hoc fieret, aut qua nascitur in hora.

Distinctio.xxi.

De inuidia diaboli, quę ad hominem tentandum accessit.
Videns igitur diabolus hominem, &c.
Inuidus ille Sathan hominis de prosperitate
Tentat, Euam superat serpentis calliditate.
Exterius non interius primus stimulatur,
Et quia succumbit, culpa maiore ligatur.
Sed quoniam cecidit ipso Sathana stimulante,
Ad ueniam potuit transire Deo mediante.
Per se deiicitur Sathanas, ideo reprobatur,
Vt nunquam surgat, nec surgere promereatur.
Vt nunquam surgat, sed perpetuo patiatur.
Euæ mandatum, per Adam dicesse relatum.
Constat ob hoc uere, q̃ possint uerba referre.

Distinctio.xxii.

De origine illius peccati, & quodnam fuerit.
Hic uidetur diligenter inuestigãdum esse, &c.
Eua uirum tentat, Domino uult æquiparari.
Peccatum fore, scit præceptum præuaricari.
Debet ob hoc eius crimen maius reputari.
Euæ consensit Adam credens ueniale,
Seu leue peccatum, quod erat morti sociale.
Qui potuit, sed non uoluit rem scire, uidetur
Quod sit ignorans, peccati lege ligetur.
Qui uult, nec potuit immunis talis habetur.
Qui quasi simpliciter nescit, mortem patietur.
Sic excusari nullatenus Eua meretur.
Primum peccatum non est sine uelle patratum.

Distinctio.xxiii.

Quare Deus permisit hominem tentari, sciens eum casurum.
Præterea quæri solet, cur Deus hominem, &c.
Tentari patitur hominem Deus, ut mereatur.
Fit malus hoc ipso, iustis meritum cumulatur:
Quare permisit Deus, à nobis dubitatur.
Contulit huic Dominus præclaram cognitionẽ.
Sed casus proprij nescit conditionem.

Distinctio.xxiiii.

De gratia hominis, & potentia ante casum.
Nunc diligenter inuestigans oportet, &c.
Stare per arbitrium propriũ, primus potuisset.
Sed uitando malũ, tunc quicquã non meruisset,
Nã quid ad hoc traheret, p̃ certo nõ habuisset.
Cum nunc tenteris, mala nunc uitãdo mereris.
Infima pars animæ, nobis serpente notatur.
Altera sit mulier, sed uir suprema uocatur.
Triplex pars animæ tribus his tibi significatur.
Scito p̃ tribus his peccatum perficiatur.
Serpens delectat, mulier uult, uir uitiatur.

Distinctio.xxv.

Reddit ad liberi arbitrij considerationem, & ponitur diffinitio liberi arbitrij.
Iam uero ad propositum reddeamus, &c.
Prauis, siue bonis, uos arbitrium teneatis.
Esse uoluntatis consensum, seu rationis.
De contingenti solum sit & aduenienti,
Non de præsenti, uel præterito remanenti.
Factus homo cecidit, reparatur, glorificatur,
Ex his arbitrium, distincte quadruplicatur.
Atq; modis alijs si discernas uariatur.
Sed per peccatum ualide modo debilitatur,
Ad mala quotidie cum pronior efficiatur.

Distinctio.xxvi.

De gratia operante, & cooperante.
Hæc est gratia operans, & cooperans, &c.
Gratia præueniens, in te bene uelle lucratur,
Datq; subsequitur, uolitum quod perficiatur.
Sic nostrum uelle diuino rore rigatur,
Velle quod in nobis, ad uelle bonum moueatur.
Gratis prima datur, gratum facit illa uocatur,
Qua formata fides in nobis inueniatur.
Quod præit, & sequitur unum donũ reputatur,
Sed duplex actus, duplici sub uoce notatur.
Esse bonũ, magnũ minimũ, mediumq; sciatur,
Sub medio uerò libertas contineatur.

Distinctio.xxvii.

Quid sit uirtus, & quid sit actus, uel opus.
Hic considerandum est cum prædictum sit, &c.
Virtus informat animam, Deus hanc operatur,
Et iuuat arbitrium, bonus actus ut eliciatur,
Ex quibus adiunctis, bonus effectus generatur.
Gratia nõ meritum fertur, licet hac generetur.
Nemo fide, fidei tamen actu quisq; meretur.
A multis uirtus, animi motus perhibetur.

Distinctio.xxviii.

Prædicta repetit, ut alia addat, definitiuam assignationem ponens, de gratia & libero arbitrio, contra Pelagianos.
Id uero inconcusse, & incunctanter, &c.
Gratia nõ proprijs meritis datur, aut adhibet,
Quæ nisi præcedat, nullus propositum meretur.

Distinctio.xxix.

Vtrum homo ante peccatum egerit gratia operante, & cooperante.
Post hęc considerandum est, utrum homo, &c.
Gratia si desit, nec Adam quicquam meruisset,
Ante suum lapsum, cum uirtutes habuisset.
Hic ubi peccauit, uirtutibus expoliatur.
Et mox de dulcis Paradisi sede fugatur.
Huius in introitu, Cherubim gladius q; locatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

His amor,& preſens tribulatio ſignificetur,
Abſq; quibus quiſquã requiem nõ ingredietur,
Vſi ſi ligno uitæ perſæpe fuiſſent,
Viribus & uita longeua plus uiguiſſent,
Raro ſumpſerunt, citiusq; mori potuerunt.

Diſtinctio. xxx.

Quod per Adam,peccatum & pœna, tranſiit in poſteros.

In ſuperioribus inſinuatum eſt,licet, &c.
Adæ peccato genus humanum maculatur.
Culpaq; dicatur, lex carnis, & ipſa uocatur.
Illa reſurget,& in cœlis caro glorificatur,
Quę nobis ab Adam ſolum transfuſa probatur.
Non quæ quotidie refluit, fluit & uegetatur.
Hoc tamen à multis recta ratione negatur.
De nutrimento transfuſe quid ſolidatur.

Diſtinctio.xxxi.

Quomodo peccatum originale à parentibus tranſeat ad filios, an ſecundum animam, an ſecundum carnem,an ſecundum utrunq;.
Nunc ſupereſt inueſtigare qualiter illud, &c.
Per coitum caro nõ licitum prorſus generatur,
Adueniens anima, carnis uitio uitiatur.
Sic uaſe malo, uinum purum maculatur.
Per baptiſma patrum,proles non mundificatur.

Diſtinctio.xxxij.

Quomodo originale peccatum dimittatur in baptiſmo, cum & poſt ſit illa concupiſcentia, quæ dicitur originale peccatum.
Quoniam ſupradictum eſt originale, &c.
Cum baptizatur homo,fomes debilitatur,
Spiritus interior à culpa mundificatur.
Eſt fomes pœna,cuius Deus auctor habetur.
Auctor ut eſt culpa,dæmon,uel hõ, retinetur.
Ipſe Deus animas mundas creat & pretioſas.
Per carnis libitum, ſeſe reddunt uitioſas.
Dic alias alijs natura plus ſpecioſas.

Diſtinctio.xxxiij.

An peccatum omnium præcedentium parentũ tranſeat ad filios originaliter.
Prædictis adiiciendum uidetur, &c.
Si ſine baptiſmo, quis paruulus hinc morietur,
Pro ſolius Adæ uitio,leniter patietur.
In lumbis Adæ corruptis, prorſus eramus,
Eius ob hoc maſſam corruptam participamus.
Facta patris praua,ſi filius ipſe ſequetur,
Pro patre tunc merito puniri nempe meretur.
Tempore punitur quis pro patre ſic reperitur.

Diſtinctio.xxxiiij.

Quæ de peccato actuali animaduertenda ſint.
Poſt prædicta de peccato actuali, &c.
Res bona cauſa fuit radix,& origo malorum.
Praua uoluntas eſt nunc cauſa ſequens uitiorũ.
In re nempe bona,concedo malum ſituari.
Verùm philoſophi credunt hæc euacuari.
Eſt natura bonum, corruptio uero probatur
Eſſe malum,qua quis prauus quãdoq; uocatur.

Diſtinctio.xxxv.

Exponit quid ſit peccatum, per eius notificationes.

Poſt hæc uidendum quid ſit peccatum, &c.
Sit tibi peccare, legem Domini uiolare.
Vt malus interior actus, ſcelus eſſe probatur,
Sic malus exterior actus primo ſociatur.
Si modus ac actus ſapienter diſcutiatur,
Actus laudatur, modus in facto reprobatur.
Non locus à primo diſtare facit ſcelus, imo
Cui ſit diſſimilis,quando ſit crimine uilis.
Dic nihil eſſe malum,ſi per ſe conſideratur.
Porrò ſubſtrati ratione quid eſſe probatur.
Hoc animæ facies uitiatur,& obtenebratur.
Peccatum priuat,effectus pœna uocatur.

Diſtinctio.xxxvi.

Quod quædam ſimul ſunt peccata & pœna peccati, quædam peccata & cauſa peccati, alia uero peccata,& cauſa, & pœna peccati.
Sciendum eſt tamen quædam ſic eſſe, &c.
Sunt quędam ſcelera,ſcelus & pœna reputanda.
Vt timor,inuidia, quis plura ſunt ſocianda.
Sunt peccatorum cauſæ,peccata locanda.
Et peccatorum pœnæ peccata notanda.
Deformans pœna,uel deficiens, remouetur
A Domino, q̃ ponit & ordinat huic tribuetur.
Vitas mortale, uitare nequis ueniale.
Quæ bona ſunt genere per finem diſcutiuntur.
Quæ bona ſimpliciter, bona ſimpliciter metiuntur.

Diſtinctio.xxxvij.

Aliorum ponit ſententiã,qui dicũt,malos actus nullo modo eſſe à Deo,nec eſſe bonos,ſiue in eo q̃ ſunt,ſiue alio modo.
Sunt autem,& alij plurimi longe aliter, &c.
Eſſe malum duplex,culpæ pœnæq; notetur.
Pœnæ,non culpæ,uere Deus actor habetur.
Mortem non fecit Deus, hoc ſic accipiatur,
Culpam non fecit,qua mors inflicta probatur.

Diſtinctio.xxxviij.

De uoluntate, & eius fine, ex quo ipſe iudicatur.

Poſt prædicta de uoluntate eiusq; fine, &c.
In cunctis factis finis Deus inſtituatur.
Velle uoluntatis,hoc uere rectificatur.
Præcepti finis amor eſt, ſi continuatur.
Velle uoluntatem finem, uolitumq; notabit.
Nunc hoc,nunc illud,intentio ſignificabit.
Propter quid,uolo quid, intentio notificabit.
Atq; uoluntates in finem rectificabit.
Has ut ſint una,finis ratione ligabit.

Diſtinctio. xxxix.

Cum uoluntas ſit de his, quæ naturaliter homo poteſt,quare peccatum fore dicatur,cum nullum aliud naturale peccatum ſit.
Hic oritur quæſtio ſatis neceſſaria, &c.
Vis naturalis motus malus eſſe uidetur,
Peccatum ſed uis in ſe bona ſemper habetur.
Quidam de motu dixerunt,q̃ geminatur.
Vnus laudatur,alter uero reprobatur.
Gratia præueniens iuuat hunc, aliusq; fugatur.
Vtrum ſint unus motus tantum,dubitatur.
Syndereſis nequit extingui, licet impediatur.

Diſtin-

Diſtinctio.xl.

An ex fine omnes actus penſari debeant, ut ſimpliciter boni, uel mali dicantur.

Poſt hæc de actibus,adiiciendum uidetur,&c.
Quidam laudantur actus, alij reprobantur,
Simpliciter quidam duplici facie uariantur.
Affectus ſine directus, opus pretioſum
Reddit,ſi deſit unum, fiet uitioſum.
Abſq; bonis,fieri mala,plures inficiantur.
Porrò nequaquam bona ſunt,quãquã uideanť.

Diſtinctio.xli.

An omnis intentio,& actio, quæ fide carent, ſint mala.

Cumq; intentio,ut ſupradictum eſt bonũ, &c.
Abſq; fide,bona non fieri, quidam poſuerunt.
Aſt alij fieri bona,non bene, diſſeruerunt.
Diſtingunt alij bona, q̃ plures operari,
Abſq; fide nequeunt cum ipſis regna lucrari.
Abſq; uoluntate quenquam peccare negato.
Ipſa uoluntas eſt,qua,uitam rectificamus.
Et qua peccamus, ſi legem diſcutiamus.

Diſtinctio.xlij.

An uoluntas, & actio mala, in eodem homine, & circa eandem rem, ſint unum peccatum, uel plura.

Cum autem uoluntas mala,& operatio,&c.
Praua uoluntas cum facto duplex reputatur
Crimen,& ab alijs unum nunc eſſe probatur.
Si ſcelus eſt actu,conſtat ſcelus eſſe reatu.
Si doleas actu tranſit,remanetq; reatu.
Nunc duplicem pœnam, nũc culpa ſume reatu,
Multiplices ſpecies,peccatorum numerentur.
Inter quæ,ſeptem capitalia, commemorentur.
Mortem mortale parit,& ueniam ueniale.
Eſt accuſandum damnandum criq; minale.
Pellico dum pecco,delinquo,recta relinquo.
Fons eſt cũctorum tumor,atq; cupido malorũ.

Diſtinctio.xliij.

De peccato in ſpiritumſanctum, quod dicitur etiam peccatum ad mortem.

Eſt præterea quoddam peccati genus, &c.
Sanctus ſpũs eſt amor, in quem quiſquis amorẽ
Peccat,committit culpam,culpis grauiorem.
Vt qui deſperat,aut induratus oberrat,
Vix ſunt contriti,uix hinc ſibi credo remitti.
De nullo tamen,ob hoc deſperare uelimus,
Nam pius eſt Dñs,uelut exemplis reperimus.

Diſtinctio.xliv.

De potentia peccandi,an ſit homini, uel diabolo data à Deo.

Poſt prædicta conſideratione dignum, &c.
A ſummo Rege,fluit omnis uera poteſtas,
Sed cum peccare, priuatio ſit uel ægestas,
Poſſe Deo detur, priuatio ſubripietur.
Si quid præcipiat Princeps,non præcipiendum,
Per quod præceptum Dñi ſit tranſgrediendum,
Quod iubet illicite, conſtet, non eſſe tenendũ.
Quod ias dictabit licite,ſibi nemo negabit.

IN TERTIVM SENTENTIARVM LIBRVM SENTENTIÆ.

Diſtinctio prima.

De incarnatione uerbi.

Cum uenit igitur plenito temporis, &c.

CONSTAT q̃ gratum tempus, tunc exoriatur,
Cum uerbum patris,carnem ueſtire probatur.
Mitti dicatur, de uirgine cum generatur.
Fit incarnatum, ſolum uerbum generatum,
Vt nomen geniti ſibi ſoli ſit propriatum.
Nam per quem fecit Deus omnia iure refecit.
Quanquam perfectè,pariter tres hic operãtur,
Non ſe ſed genitum carne ueſtire probantur.
Dicas q̃ pariter incarnari potuerunt,
Sed tamen in uerbo,concorditer hoc uoluerũt.

Diſtinctio.ij.

Quare totam humanam naturam accepit, & quid nomine humanitatis, uel humanæ naturæ intelligendum ſit.

Et quia in homine tota humana natura, &c.
Aeternum uerbum, ſibi totam conſociauit
Noſtram naturam,ſapienter & hanc reparauit:
Hanc ſimul aſſumpſit, ſimul & ſibi conciliauit.
Concipitur,capitur,mox unitur caro,uerbo.
Sic ſimul inferitur, hõ uerbo, nec mora ſcitur.

Diſtinctio.iij.

De carne quam uerbum aſſumpſit qualis ante fuerit, & qualis aſſumpta.

Quæritur etiam de carne uerbi, &c.
Quam uerbũ patris ſumpſit, caro ſanctificata.
Et mundata fuit, culpæ prius obq; ligata.
Mater mundatur, fomes tunc euacuatur.
Et miro more, per eam uerbum generatur.
Adam peccante, ſumus omnes commaculati.
Sunt Abraham dante decimas, nati decimati.
Nam coitu carnis omnes ſumus generati.
Nequaquam legẽ tali Chriſtus generatur.
Ergo nec in patribus peccauit, nec decimatur,
Mox cũ concipitur, Deus ac hõ mox reperitur.
Corpus maiori poſt quantitate potitur,
Aſſumpſit gratis pœnam, culpam moueatis.

Diſtinctio.iiij.

Quare tribuatur incarnatio ſpiritui ſancto, cui eſt opus totius trinitatis, & de ipſo etiã conceptus, & natus dicatur.

Cum uero incarnatio uerbi, &c.
Pneumate diuina dilectio ſignificatur.
Cauſa mouens fuit hæc, q̃ homo uerbo ſociat.
Pneumate Chrs ob hoc, cõceptus cõmoratur,
Hac ratione tamen, pater eius non referatur,
Sicut nec crinis, pater eſt homo nec reputatur.
Ex Dauid Paulus hunc factum teſtificatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Distinctio.v.

Si persona personam, vel natura naturam assumpsit, & si natura Dei incarnata sit.
Preterea inquiri oportet cum exp̃missis, &c.
Personam bene naturam sumpsisse probatur.
Sed quia personam sumpsit natura negatur.
Et q̃ natura naturam sustineatur.
Hinc incarnata natura piè refetatur.
Sed q̃ sit nata, uel facta caro caueatur.
Per se non anima, propriè persona uocatur.
Ipse magister in hoc non consentire probatur.

Distinctio.vi.

De intelligentia harum locutionum. Deus factus est homo, Deus ẽ homo, an his locutionibus, dicatur Deus factus esse aliquid, uel esse aliquid, uel non.
Ex præmissis, autem emergit quæstio, &c.
Hæc concedatur, Deus est homo, discutiatur,
Factus homo Deus est, habitus necnon uariatẽ.

Distinctio.vij.

Positis sententijs prolatisq; testimonijs, intelligentiarum propositarum, locutionum, exequitur secundum singulas sentẽtias, & prius secundum primam.
Secundum primam, uerò dicitur Deus, &c.
Christus ut est homo fit natus, p̃desq; tinatus.
Ac humanatus Deus est diuinificatus,
Non homo dicetur à sanctis sic perhibetur.

Distinctio.viij.

An diuina natura debeat dici nata de uirgine.
Post prædicta inquiri debet utrum, &c.
Personam natam concedimus, & generatam,
Christum bis natum, dici non est reprobatum.

Distinctio.ix.

De adoratione humanitatis Christi, an eadem adoratio, humanitati, & deitati, sit exhibenda.
Præterea inuestigari oportet utrum caro, &c,
Est uno cultu, caro cum uerbo ueneranda.
Sicut adoranda, præ cunctis, est & amanda.

Distinctio.x.

An Christus secundum q̃ homo est, sit persona, uel aliquid.
Solet etiam inquiri à quibusdam, &c.
Christus adoptiuus, sanè non est reputandus,
Ac ut homo solum, non est persona uocandus.

Distinctio.xi.

Vtrum Christus sit creatura, siue creatus, uel factus.
Deinde si quæritur utrum prædestinatio, &c.
Christum simpliciter, non dicas esse creatum.
Sed iungas hominem, concedas ante negatum.

Distinctio.xij.

An homo ille, semper fuerit, uel ceperit.
Solet etiam quæri utrum Deus alium, &c.
Incepit Christus hominem si conspiciamus.
Sed si personam, tunc incepisse negamus.
Insertus uerbo Christus peccare nequiuit,
Si non insertum, donas delinquere quiuit.
Sumere de nihilo, carnem uerbum potuisset,
Ac etiam sexum muliebrem si licuisset.

Distinctio.xiij.

Si Christus secundũ naturam hominis in sapiẽtia, & gratia proficere potuit, uel profecit.
Præterea sciendum est, Christum, &c.
In membris Christus, non in se proficiebat,
Eius uirtutem, populus cum percipiebat.

Distinctio.xiiij.

Si anima Christi habuerit sapiẽtiam parem cũ Deo, & si omnia scit, quę Deus scit, nec ne?
Hic quæri opus est, cum anima Christi, &c.
Concedas animam Christi, fore cuncta scientẽ.
Porrò non ipsam concedas, omnipotentem.

Distinctio.xv.

De omnibus defectibus, quos assumpsit Christus in humana natura.
Illud quoq; prætermittendum non est, &c.
Defectus nostros sumpsit, qui conueniebant,
Et libertati nostræ, tunc expediebant.
Tristatur, timet, & turbatur, pars rationis
Infima, sed nunquam pars excellens rationis.
Passio, siue dolor, à Christo non remouetur
Causam seu meritum, tolli solum perhibetur.

Distinctio.xvi.

An in Christo fuerit necessitas patiendi, uel moriendi, qui est defectus generalis.
Verum tamen magis mouent, &c.
Sponte necesse pati, sibi Christus consociauit,
Quatuor ex statibus aliquid sibi conciliauit.

Distinctio.xvij.

Si omnis Christi oratio, uel uolũtas impleta sit.
Post prædicta considerari oportet, &c.
In Christo natura duplex si discutiatur.
Ex hoc uelle duplex in Christo significatur.
Diuersisq; modis uolitum diuersificatur.

Distinctio.xviij.

Si Christus meruerit sibi & nobis, & quid sibi, & quid nobis.
De merito etiã Christi, p̃termittendum, &c.
Morte sibi quidam Christum dicunt meruisse.
Non nu, sed mero meritorum proq; fuisse,
Non est plus anima Christi dicenda beata
Post mortem, sed in hoc q̃ nõ tolerat tolerata,
Dicitur esse datum nomen, super omne leuatũ,
Christo per mortem, quia tunc est notificatum,
Non natura dedit Christo, sed gratia uerè,
Quod nomen sublime, Dei potuisset habere.
Ipse sibi meruit, etiam si non pateretur.
Mortem sustinuit, ut nobis uita daretur.
Quanquam nos aliter saluare Deus potuisset.
Per Christum decuit, ut regnum sic patuisset.

Distinctio.xix.

Hic qualiter à diabolo, & à peccato redemit per mortem.
Nunc quæramus quomodo per mortem, &c.
Per mortem Christi, mundus tunc iustificatur,
Intus dum per eam dilectio multiplicatur,
Atque fidem mortis eius credens meditatur.
Factus homo moriẽ, ut homo de morte trahaẽ.
Nil debens moritur, ut debitor eripiatur.

Ergo

Christus profecit i meritis, non quãtũ ad mutuẽ meriti, sed quantum ad numerum meritorum.

Ergo patet, q̃ homo per eum iuste redimatur.
Ipse reformator pacis, uerus mediator.
Nos enim Dauid patriq; reconciliauit.
Sed post baptismũ, nos uita sequens maculauit.

Distinctio.xx.

Quod alio modo potuit liberare: & quare potius isto.
Si uero quæriẽ, vtrũ alio mõ posset deus. &c.
Verè nos aliter saluare Deus potuisset:
Sed modus hic licuit: ut cũctis forma fuisset.
Cum fuit oblatus, pius agnus & immaculatus.
Seq; dedit prætium pro cunctis sufficienter.
Electis uerè pretium fuit efficienter.
Et pater, & genitus, & Iudas traditione.
Christi conueniunt, disconueniunt ratione.

Distinctio.xxi.

Si in Christo diuisio fuit animæ, uel carnis, à uerbo, uel amborum.
Post p̃dicta, considerãdũ est vtrũ in mor. &c.
Expositus morti, diuisus nempe uidetur.
Exterius Christus, vnitus & intus habetur.
Spiritus à carne per mortem dissociatur.
A deitate tamen neutrum uerè separatur.
Cum caro mortalis, sed non deitas patiatur.

Distinctio.xxij.

Si Christus in morte fuit homo.
Hic quæritur, vtrũ in illo triduo mortis, &c.
Vnitus uerbo Christus semper perhibetur.
Hinc q̃ homo fuit in triduo plerisque uidetur.
A multis aliter, recta ratione tenetur.
Christus ubique fuit homo, si persona notetur.
Sed si naturas distinguas, hoc reprobetur.
Sic si descendit de cœlo discutietur.

Distinctio.xxiij.

Si Christus habuit fidem spem & charitatem.
Cũ uero supra habitũ sit, Chr̃m plenũ gr̃a, &c.
Virtus qua credis, non uisa fides habetur.
Quo credis uel quod, si discernas uariatur.
Credo Deo, credoq; Deum, licet inueniatur.
Si non credis in hunc, uere totum nihilatur.
Formatamq; fidem dilectio concomitatur.
Informis fiet, si dulcis amor retrahatur.
Vt Deus est vnus, unum baptisma probatur.
Vna fides genere, qua creditur accipiatur.
Vera fides rebus, non uisis appropriatur.
Primo fides ueluti fundamentum situatur.
Credere, sperare, præcedit sicut amare,
Vt tamen est uirtus, neutrum poteris separare.

Distinctio.xxiij.

Quomodo intelligitur quod scriptum est, cũ factum fuerit credatis, & de fidei obiecto atque materia.
Hic quæritur, si fides tantũ de nõ uisis est, &c.
Thomas tangebat carnem, quã conspiciebat.
Sed Deus interius in Christi carne latebat.
In quem credebat, visis inuisa uidebat.
Sic etiam Petrus, Christum sub carne latẽtem:
Credidit esse Deum, quem cernebat patiẽtem,
Est ex auditu si percipis interiori.
Ipsa fides propriè, sed non ex exteriori.
Quædam non credis sine uiuaci ratione,
Et quędam credas sine certa cognitione.

Distinctio.xxv.

De fide antiquorum.
Prædictis adijciendũ est de sufficientia fi. &c.
Et præcedentes aduentum, siue sequentes.
Non sunt saluati, nisi puro sanguine nati.
Christum uenturum, Christũ necnõ moriturũ.
Inde resurgentem, post in fine uenientem.
Credebant certe tunc implicitè uel apertè.
Qui sunt saluati pretioso sanguine nati.
Christi, Baptista, profecto non dubitauit.
Immo uelut dubitans, dubitantes certificauit.
In Christum credis Corneli, sed quia natum
Nescis per Petrum tibi sit baptisma relatum.
Virtutum radix, amor est, non euacuatur.
Speq;, fide, maior, amor hac ratione uocatur.

Distinctio.xxvi.

De spe quid sit.
Est asũt spes uirtus qua spũalia & æterna, &c.
Per spẽ speramus, quæ nũc bona desideramus.
Esse futurarum rerum, spem credo bonarum.
Sitq; fides rerum sanctarum siue malarum.
Dictas uirtutes nequaquam Christus habebat.
Sicut nec sancti: nam clarè cuncta uidebat.
Sanctibus in limbo spes atq; fides remanebat.

Distinctio.xxvij.

De charitate, qua diligit Deus, & proximus, quę in Chro uel etiam in nobis est.
Cum aũt Christus, fidẽ & spẽ nõ habuerit &c.
Christus syncera fuit & dilectio uera
Primo Deus in se: post ipsum frater ametur.
Hic amor unus erat: sed pręceptum geminatur.
In patria primum completè perficietur.
Ex motu duplici deus, & post frater ametur.

Distinctio.xxviij.

Si illo præcepto iubemur, diligere totum proximum, & nos totos.
Hic quæri potest, utrum ille mandato, &c.
Es tbi tu totus, & frater totus amandus.
Angelus obsequio, tibi ꝓximus est, & amãdus.
Spe conuertendi naturæ conditione:
Proximus est, sic obsequio cognaq; tione.

Distinctio.xxix.

De ordine diligendi, quid prius, quid post.
Post prædicta, de ordine charitatis, &c.
Sunt in amore, gradus si certè conspiciatur.
Nam plus affinis, quàm non affinis amatur.
Affectuq; pari non omnes prorsus amamus.
Præmia cum cunctis, eadem pariter cupiamus.
Cum tamen id brauium, cũctis ęque cupiamus.
Naturam sed non uitium, peccantis amemus.
Hic amor incipiet, crescet, post perficiemus.

Distinctio.xxx.

Si melius est diligere amicos, quàm inimicos, & econuerso.
Hic solet quæri, quod patris sit, &c.
Est magis intentus, in amicum, motus amoris,
Ex hoc, talis amor, fertur meriti potioris.

Distinctio

Universidad de Deusto
Biblioteca

Distinctio.xxxi.

Si charitas semel habita amittatur.
Illud quoq; non est prætereundum, &c.
Nunc perdi quid amor, in cœlis perpetuatur.
Ipsa fides, & spes, in cœlis euacuatur.
Ipse modus, qui nunc scitur, tunc adnihilatur.
Electos solum sicut se Christus amauit.
Hic amor est patriæ, quē Christus significauit.

Distinctio.xxxij.

De charitate Dei.

Præmissis, adijciendum est, de dilectione, &c.
Nil Deus odisti, rerum quibus esse dedisti.
Prædilexisti tamen, illum quem genuisti.
Hinc in amore patris, effectus & esse notatur.
Primū mutatur, reliquum nunquam uariatur.
Simpliciter dominus, electos semper amauit.
Similiter reprobos odiuit, & reprobauit.

Distinctio.xxxiij.

De quatuor uirtutibus principalibus.

Post prædicta, de quatuor uirtutibus, &c.
Prudentes, sobrij, iusti, fortesq; uocantur,
Virtutes cardinales, quos concomitantatur.
Quæ non tollentur, sed uere perficientur.
Harum mutantur usus, non euacuantur.

Distinctio.xxxiiij.

De septem donis spirituſsancti.

Nunc de septem donis spiritus sancti. &c.
In patria, dona septem, non euacuantur.
In Christo Iesu, prædicta fuisse probantur.
Vsus quorundam, si discernas, uariantur.
Nam patriæ moræ, reuereris Christe timore.
Dat naturalem, solum natura timorem.
Hunc habuit Christus, mortis metuēdo dolorē,
Ipsa libido parit, humanum nempe dolorem.
Et post mundanum, prę cunctis deteriorem,
Seruilem, post initialem, ficq; lialem.
Gratia prestabit, ipsam si quis triplicabit.

Distinctio.xxxv.

Quomodo differant, sapientia & sciētia.

Post præmissa, diligenter cōsiderandū est, &c.
Aeternum sapiens, mundana sciēs meditatur.
Astintellectus, animæ motus, speculatur.

Distinctio.xxxvi.

De connexione uirtutum, quæ nō separātur.

Solet etiam quæri, utrum uirtutes, &c.
Virtutes ubi sunt, omnes sunt atq; pares sunt.
Connexe sibi sunt, tamen usu dissimiles sunt.
A uitijs uerē totum debes remouere.
Crimina dicuere nexu, paritate carere.
Si præcepta Dei, finaliter accipiuntur.
Omnia claudit amor, & ob ipsum prēcipiūtur.

Distinctio.xxxvij.

De decem præceptis quomodo continean tur in duobus mandatis.

Sed iā distributio decalogi, quæ in duob. &c.
Sunt præcepta decem, tria respiciūt deitatem.
Sed septem spectant, ad fratrum commoditatē.
Idola non sunt, si formaliter accipiatur.
Nam deitas in eis non est, quod gēs ueneratur.
Aegyptus per præceptum Dei spoliatur:
Hinc excusatur plebs, nec furtum reputatur.
Aegyptus Domini iussu, quoniam spoliatur.
Plebs excusatur, furtum fore nec reputatur.

Distinctio.xxxviij.

De triplici genere mendacij.

Sciendum tamen tria esse genera, &c.
Delectant homines, mendacia, dicta iocosa.
Quæ prosunt, sed non obsunt, dic officiosa,
Obsunt, nec prosunt, mendacia pernicioſa,
Mortem postrema duo, perfectis operantur.
Prędictæ species, in plures ramificantur.
Sunt obstetrices mentitæ, cum pietate,
Cum propriæ uitæ seruandæ solicitatæ,
Mysterium Iacob excusat, nam quod faciebat,
Et quod dicebat, hoc sacrum pneuma docebat,

Distinctio.xxxix.

An periurium sit, ubi non est mendacium.

Nunc de periurio uide amus, &c.
Si large sumpta mendacia consideremus:
Semper mentitur, quem periurare uidemus.
Si strictè sumas, præconcessum reprobemus:
Qui falsum dicet huc periurare sciemus.
Et qui mentitur iurans, huic associemus.
Compulso pro re licita, iurare licebit.
Sic iuramentum, quis acceptare ualebit.
Si compellaris, uerum iurare licebit.
Sic & iurare permittere quisq; ualebit.
Si male iuratur, iuramentum nihilatur.
Nec iuramento, iurans de iure ligatur.

Distinctio.xl.

De distinctione duorum, de concupiscen tia mandatorum.

Sextum præceptum est, &c.
Differt a ueteri, noua lex, nam prima timoris
Est, sed dulcoris extat noua lex, sed amoris,
Præceptis & promissis, differre probantur.
Et sacramentis, si leges discutiantur.

IN QVARTVM SENTENTIARVM LIBRVM SENTENTIAE.

Distinctio prima.

De sacramentis ingenerali.

SAMARITANVS enim, uulnerato approprians.
Sacrum signatum, sacra signās, siue sacratum.
Secretum, sacramētum dic esse uocatum.
Signorum, quædam data, naturalia quædam.
Quędam signa data, sunt sacramenta uocata.
Vt meritum fidei crescat, fastusq; fugetur.
Ocia ne reguent, sunt sacramenta statuta.
Prima sacramenta, nobis noua significabant.
Et non saluabant, sed circuncisio uere.
Vim baptismalem, tunc credebatur habere.
Ex uerbis pariter, & rebus conficiuntur.

Etudiunt

Erudiunt, reprimunt, exercent, hinc statuūtur.
Est circumcisus Abraham, proles sociatur.
Vt distinguatur, credat, placeat, redimatur.
Octauaq; die præputia petra secabat.
Quæ petra, Christum uenturum, significabat.
Ante dies octo, puerum si mors rapiebat,
Ipsa paterna fides, prædicto sufficiebat,
Lex naturalis pueris sic subueniebat.
Per domini cultus, tunc saluabatur adultus.

Distinctio.ij.

De sacramento nouæ legis.

Iā ad sacramenta nouæ legis accedamus, &c.
Baptizat, iungit, firmat, cibat, ordinat, ungit.
Pœnitet: hæc Christi, pia sacramenta peristi.
Totam uirtutem, sumpserunt, de cruce Christi,
Deuictis primis, cp lex non saluificauit,
Aduenit Christus, cruce mūdū, qui reparauit:
In precursoris baptismate, nulla dabatur
Gratia: qua propterea sanctis post iteratur,
Cum baptizabat, uenturum significabat.

Distinctio.iij.

Quid sit baptisma.

Post hæc uidēdum est, quid sit baptismus &c.
Fit sacramentum, cum tangit uox elementum.
Christi forma data, sit semper mente notata.
Ne corrumpātur nostri species, caueatur.
Quæ si mutatur, certè totum nihilatur.
Et si muratur, baptismus nec reputatur.
Seruabis breuiter morē, mergēs semel aut ter.
O pia mors Christi legalia tu tumulasti.
Et portas cœli nobis ex tunc reseraſti.

Distinctio.iiij.

Quod alij suscipiunt sacramētum & rem, alij sacramentum & non rem.

Hic dicendum aliquos suscipere &c.
Subiectos fidei, cum re protestor habere'
Baptismum: fictos re prorsus dico carere,
Passi pro Christo, lauacro non re caruere.
Cum baptizari, contriti non potuere.
Qui baptizantur, Christum uestire probantur,
Sed iusti plenè, ficti quoq; non ita plenè,
Sancti qui lauacrum contingere non potuerūt,
Sanguine siue fide, baptizari meruerunt.
Siquis mundatus, non est baptisma paratus,
Per baptisma datur, ut mundior efficiatur,
Virtus augetur, fomes multum reprimetur.

Distinctio.v.

Quod baptismus æque sanctus est à bono uel à malo datus.

Post hæc sciendū est, sacramētū baptismi, &c.
Vita ministrorum, quāquam uitijs maculetur,
Vis baptismalis, ex hoc non concucietur,
Si tamen intendas, hæresim nil conficietur.
Nulli nempe datur, ut sit baptismus in eius
Nomine, ne domini spes in seruo statuatur.
Ipse Deus solus, dimittit crimina uerè,
Quāquam ministeriū clauis, tu possis habere,

Distinctio.vi.

Quibus liceat baptizare.

Nunc quibus liceat baptizare, &c.
A quocunque datur baptismus, non iteratur,
Si tamē intendat, quod ab ecclesia celebratur.
Præsbyterum quęret, primò si possit habere,
Qui non est natus, non est profecto renatus.
Quisquis non nasci potuit, nec posse renasci.
Primò quām nati sunt Hiere. Io. sanctificati,
Dic patrias sanctas, bene baptizare probaris.
Sed si discordet intentio, nil operaris,
Si prorsus ludendo datur, tunc annihilatur.
Si tamen intendat dare ludens, nō reprobatur.
Si baptizatur adolescens, ipse loquatur.
Infans uel mutus patrini uoce ligatur.
Hinc exorcismi fiunt, post hos catheciſmi,
Hinc baptizatur infans, cum fonte lauatur.

Distinctio.vij.

De confirmatione.

Nunc de sacramento confirmationis, &c.
Præsul cōfirmat, dum frontē chrismate firmat,
Quo confirmatur, ut Christum confiteatur,
A maiore datur, & gratia corroboratur.
Baptismo maius, dicta ratione probatur.
Ieiune detur, si edatur, non iteretur.

Distinctio.viij.

De sacramento altaris, & Eucharistiæ.

Post sacramentum baptismi, &c.
Baptismus mundat, æstus reprimens uitiorum.
Eucharitō solidans, reficit pia corda bonorū,
Eucharitō bona gratia sit, quam uirgo Maria
Concepit, peperit, portauit, lacte cibauit,
Manna figurauit, & Melchisedech reseruauit.
Agnus promebat, mare cum Baptista tegebat,
Post agnū typicum, datur agnus nō maculatus.
Nam passo Christo, prior est agnus tumulatus,
Christum sumetis ieiuni, uosq; paretis.
Formam signetis, propriam qua conficietis.
Christus contenta res est, ac significata,
Tantum signata, sed non contenta fideles.
Signa sunt species, rem tantum dico fideles
Vt corpus uerum est Christi, res est specierum
Ecclesiæ dignum sic credas hæc duo signum.

Distinctio.ix.

De duobus modis manducandi.

Et sicut duæ sunt res illius sacramenti, &c.
Sumere crede malos corpus Christi prætiosum
Hisq; salutiferum non est, sed perniciosum,
Digne sumentes, sunt fructum percipientes,
Spiritualiter hi, sacramentaliter illi,
Est sacramentalis modus unus, spiritualis
Est melior: sine quo præsumens sumere peco.

Distinctio.x.

De hæresi aliorum, qui dicunt corpus Christi non esse in altari, nisi in signo.

Sunt item alij præcedentium insaniam, &c.
Nam cœlis corpus Christi, nunquam separatur,
In terris quāquam sit, nam Deus hoc operatur.
Quod simul, hic & ibi, Iesus integer ueniatur,
Panis mutatur in eum, non hic uariatur.
Et cp sit totum, specie sub utraq; sciatur.

Distinctio.xi.

De modo conuersionis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si autem quæritur qualis sit illa cõuersio, &c.
Totus,& in totum transit, species remouere
Debes,& Christum sub eisdem crede latere.
Panis mutatur in eum,non adnihilatur.
Sumitur occultè Christus,ne sit tibi stulte,
Horror seu risus,sitq; lucrosa fides.
Ne reprehendaris,horrescas,sed merearis.
Credens ipse Iesum,sub uelo sumis in esum,
Vino dic animam, sed corpus pane uocari,
Hac duplici specie dic nobis significari,
Totam naturam nostram Christo reparari,
Quam uere sumpsit sibi,nec debet dubitari.
Vino iungatur aqua,qua plebs significatur.
Si non addatur,constat q̃ conficiatur,
Sed qui sacrificat,hinc dire corripiatur.
Panis triticeus & uinum sacrificantur.
Omnia mutantur,hę si species uariantur,
Panem tritceum, cum uino sacrificabis.
Frustra libabis,species has si uariabis.

Distinctio.xij.

Vbi illa accidentia fundentur.

Si autem quæritur,de accidentibus, &c.
Dic species uerè,sine subiecto manere,
Ipse franguntur,tricantur,& aspiciuntur.
Christus uelatur in eis,ut homo mereatur,
Ambulat in terris Christus, surgit, tumulatur.
Hostia partita,docet hoc si discutiatur.
Pugnant,purgantur,alij iam glorificantur.
Et per tres partes diuisa significantur.
Vt te mundabis frater,sic participabis.

Distinctio.xiij.

Si hæretici uel excommunicati hoc sacramẽtum,conficiant.

Solet etiam quæri utrum prãui sacerdotes, &c.
Si bene seruetur iutentio,forma,potestas,
Conficit hæreticus, præcisus non remouetur.
Siquis conatur,peruersum dogma tueri,
Et quod ab ecclesia nouit prorsus prohiberi,
Hic hæresis fautor debet de iure caueri,
Dicitur hinc hæresis doctrina falsa pocsis.

Distinctio.xiiij.

De pœnitentia.

Post hæc de pœnitentia agendum est,&c.
Post lapsum primã tabulã baptisma uocamus,
Cũ cadimus reliquã capimus, si pœniteamus.
Pœna resumetur,baptismus non iteretur,
Pœna sacramentum,nec non uirtus referatur.
Porrò baptismus,uirtus non esse probatur.
Crimina deflere,post committenda cauere,
Signabit uerè deplangere,pœq; nitere,
Verum qui flebit,sed post peccare placebit,
Dissimulat uerè,uel nescit pœq; nitere.
Vt te peccante rursus reus es uelut ante,
Sic ut deflebis,bona perdita rursus habebis.
Hęc bona sunt uerè, quæ primo uina fuere.
Quorundam more solennis non iteratur.
In multis tamen Ecclesijs hoc adnihilatur.
Quandocunq; dolet peccator susciptatur.
Vt patet in Dauid, semper dominus miseratur.

Pœna .ij. pœnitentia

Distinctio.xv.

Quod pluribus irretitus peccatis,non potest de uno pœnitere uere, nisi & de omnibus pœniteat.

Et sicut supradictis auctoritatibus,&c.
Vnum deleri nequit,ac aliud retineri,
Mortis peccatum teneas sic esse probatum.
Vtq; flagelleris,purgeris siue proberis,
Aut conserueris,pœnam domini patieris,
Nec nõ pœna datur qua Christus glorificatur.
Consule,castiga,solare,fer,ora, remitte,
Visito,poto,cibo,redimo,tego,colligo, condo.
Interius mundet elecmosina spiritualis.
Aduitam,sine qua,tibi nil prodest manualis.
Bis non punitur qui pœna sufficienti,
Hic in præsenti bene correctus reperitur.
Quæ bona mortua sunt aduitã nil tibi ꝓsunt.
Nil ex condigno,sed congruitate meretur,
Si quis seclusus,ab amoris laude probetur.

Distinctio.xvi.& xvij.

De tribus quæ in pœnitẽtia cõsiderãda sunt.

In perfectione autem pœnitẽtię tria sunt,&c.
Crimen deletur,si cor,manus,os comitetur.
Istis peccamus,ipsisq; sacrificamus.
Hunc de peccatis perfectè credo dolere,
Qui fructus dignos faciens,uult sponte carere,
Officijs,quę uix sine culpa quit retinere.
Pœna reor sanctè post baptismum sit & ante,
Crebra medela datur,per quã ueniale lauatur.

Distinctio.xviij.

Tria proponuntur quærenda, primum an sine cõfessione dimittatur peccatũ.

Hic oritur quæstio multiplex,&c.
Claues carnales non sunt, sed spirituales,
Prima potestatis tenet arcem nobilitatis.
Officium reliquæ discernendum tribuatis.
His non utetur,quisquis præcisus habetur,
Incurrens hæresim damnatam connumeretur.
Nec non astrictus anathemate consocietur.
Absoluit summus culpam pœnam remouendo.
Præsbyter absoluit,hoc ecclesiæ referendo,
Nec non absoluit,de pœna quid minuendo.
Si disponatur is,qui sibi confiteatur:
Si quis stringatur anathemate nempe ligatur:
Quisquis labitur in peccatum,tenebratur,
Luceq; priuatur,cum gratia grata trahatur.

Distinctio. xix.

Quando hę claues dantur & quibus.

Postquam ostensum est quę sunt claues,&c.
Cũ sacer ordo datur,hunc clauis cõcomitatur.
Prauos præsbyteros, claues tibi cõstet habere,
Recto iudicio multos decerno carere,
Clauibus utetur digne qui iussa sequetur.
Petri uiuentes sanctæ,legemq; tenentes,
In quibus est Christus plenè benedicere tales
Præsbyteri possunt, quoniam sunt spirituales.
Prauus spe lucri prauos homines benedicit.
Hinc propheta refert,ꝙ eis dominus maledicit

Distinctio.xx.

De his qui in fine penitent.

Sciendum

Sciendum est etiã quod tempus pœniten.&c.
Huic indulgebit,fons immensus pietatis,
Qui de peccatis saltem moriendo dolebit.
Quæ non perfectè uiuens peccata lauabis,
Ignis purgabit,& sic ad regna uolabit,
Si lamenteris faciens uelut ipse mereris,
De te uindictam,post mortem nil patieris.
Pœnam ut iuris non impones morituris.
Præsulis assensu,uiduam dic posse sacrare,
Tantum præsbyterum, sic quosdam cõciliare,
Si subito iustus inconfessus moriatur.
Secure talis oblatio suscipiatur.
Quisquis in articulo ueniam non despiciatur.

Distinctio.xxi.

De peccatis quæ post hãc uitã dimittantur.

Solet etiam quæri utrum post hãc uitam, &c.
Constat post mortem,uenalia sępe remitti:
Et sic admitti,promissam uisere sortem:
In stipula:digno:sœno:uenalia signo.
Pro grauibus culpis,confessio sit specialis.
Oblitas culpasq; leues delet generalis.
Crimina uel saltem semel uni confitearis.
Te sic accuses ne mendax inueniaris.
Deponi debet ut iuris regula præbet.
Quisquis non celat immo condensa reuelat.
Pastor uitetur proprius,si prorsus habetur
Inscius,aut hæresis sectam sentire probetur,
Nec non uitiatur anathemate quando ligatur.
Non alias debet uitari ius ita præbet.

Distinctio.xxij.

Si peccata dimissa redeant.

Cumq; multis auctoritatibus supra sit,&c.
Quæ iam delera primo peccata fuerunt,
Non iterum redeunt, hoc plures non tenuerũt.
In culpam rediens,ingratus quippe probatur,
Hinc reus ut primo,dicta ratione putatur
Vt dolor exterior,pro signo prorsus habetur,
Sic dolor interior pro signo req; tenetur,
Tantum res horum dimissio fit uitiorum.

Distinctio.xxiij.

De sacramento unctionis extremæ.

Præter præmissa, est etiã aliud sacramẽtũ,&c.
Aeger inungatur oleo quod sanctificatur,
Pontificis dextra, tamen unctio sic triplicatur,
In baptismalem, finalem,pontificalem,
Vnctio mũdabit animam, morbũ remouebit.
Si summus Phyficus hoc necesse uidebit,
Intus res,signum foris,unctio quit replicari,
Quam si contemnas in damnum dic reputari,
Et sacramenta quædam poterunt iterari.
Qui post uxorem primam sibi posteriorem,
Ducit,non debet benedici,ius ita prebet.

Distinctio.xxiiij.

De ordinibus ecclesiasticis quot sint.

Nunc ad considerationem, sacræ ordina.&c.
Septem sacrorum, species sunt officiorum,
His gradibus septẽ dignè domino famulantur.
Qui septem donis septẽplici ter decorantur.
Clericus à cleros, sortitus sorte uocatur,
Atq; coronatur,quia regere se teneatur,
Ac alios ueluti rex,regere regna probatur,
Ostia seruabit primus de iure minister.
Eijciensq; malos,dignis templum reserabit,
Hæc dominus fecit, cum uendẽtes & ementes,
De templo iecit,templum minime reuerentes.
Lectores legere debent,populumq; monere,
Doctor doctorum,legit turbæ seniorum,
Inuisos hostes,bonus exorcista fugabit,
Quos abiurabit sic obsessos releuabit,
Ferre sed acolyti debent candelabra niti.
Leuitis subleuitæ seruire parentur,
Sistere præsbyteris,leuitæ,sicq; iubentur.
In sacris dandis ipsoq; uuare tenentur:
Leuitæ debent euangelium recitare.
Præsbyteri soli,debent oblata sacrare.
Dicta mysteria dudum sunt significata,
Per Iesum Christum, sunt nobis corroborata,
Inde per Ecclesiam distincte sunt celebrata,
Est ordo quædam promotio magna bonorum,
Sed tantũ sacri tres sunt nihilominus horum.
Officij nomen dignum sit pontificatus,
Ordo pontificum figuetur quadruplicatus.
Cantor dicatur in cantu qui moderatur.
Voce,sed missa sonat ad deum quasi mitia.

Distinctio.xxv.

De ordinatis ab hæreticis.

Solet etiã quæri,si hæretici ab ecclesia prę.&c.
Qui deprauant hæresi,uel ab ecclesia resecant,
Possunt sacra date,sacros necnon celebrare,
Verum lucrosè non dant sed perniciosè,
Cũq; semel dentur nequaquam post iterentur.
Multi uendentes cum Simone sunt & ementes,
Sacramentales res uerè spirituales,
Talis ab officio susceptо iure ligatur,
Quisquis in ordinibus cũ Simone simoniatur.
Si dispensatur cum tali tunc reuocatur.
Aetatem licitam, qua quisquis promoueatur,
Canon declarat,nisi uita magis mereatur.

Distinctio.xxvi.

De sacramento coniugij, cuius institutio & causa,offenditur.

Cum alia sacramenta post peccatum,&c.
Instituit prius,ut decuit,pius ille creator,
Coniugium, sed in officium nũc est mediator,
Tunc præceptiuè,connubia sacra dabantur,
Aft indultiuè,nunc à nobis celebrantur,
Nunc indulgetur,ut fœda libido ligetur
Nunc indulgentur,conceduntur,tolerantur,
Quod bona sint Chri pia dogmata testificãtur.
Ecclesiæ Christi cõiunctus significatur
Sacro coniugio,res hinc sacrata uocatur.
Idq; figuratur plenè,si plenè sequatur,
Vnio carnalis, necnon & spiritualis.
Vxorem Ioseph, Mariam credè fuisse,
Non tamẽ hanc carnis cõsensum dic habuisse.

Distinctio.xxvij.

Quę sint consideranda in coniugio.

Post hæc aduertendum est,quid sit coniu.&c.
Quiq; semel per coniugium legale ligantur,
Non nisi per casus certos licitè separantur:

Si

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si clauſtrum petere, conſenſerit alter eorum,
Non poterit, niſi conueniat, conſenſus utrorũ.
Coniugium faciens, eſt acceptatio præſens,
Si ſit uerborum conſenſus, ut eſt animorum,
Quãquam poſt actũ, nunquã ueniatur ad actũ,
Sponſus dicetur, tantum ſpondendi futurus;
Si nunc ſpondetur, ſponſus coniuxq; uocetur,
Qui cuiquã de præſenti, per uerba ligatur,
Ex hinc cum reliqua ſi contrahat adnihilatur,
Inter eos quãuis, carnalis culpa ſequatur.
Primum coniugium ſic ſemper fortificatur.

Diſtinctio. xxviij.

Si conſenſus de futuro cum iuramento faciat coniugium.

Hic quæri debet, utrũ cõſenſus de futuro, &c.
Quãquã iurando firmaturus uerba futuri,
Poſt reſilire potes, ſed peccas hoc uiolando.
Contrahe clam uerè cõtractum crede manere,
Sed nequit eccleſia, ſi diſcedat prohibere,
Cum deſint teſtes, quibus hos poſsit cohibere.
Conſenſus coniugalis, contracta ualere
Cogit coniugia, carnalis non ita uerè.

Diſtinctio. xxix.

Quod non eſt conſenſus legitimus ubi eſt coactio.

Oportet aũt, conſenſum coniugalẽ liberũ, &c.
Si quis cogatur nec conſenſus tribuatur,
Coniugium tale fruſtratur & annihilatur.
Si poſt conuiuat, tunc conſentire probatur,

Diſtinctio. xxx.

De errore qui euacuat conſenſum.

Nec ſolum coactio, impedit uel excludit, &c.
Error fortunæ, uelut error, quaq; litatis
Coniugium nunquã dirimunt, ſic eſſe ſciatis,
Virgo Ioſeph uerè nupſit, ſed uterq; manere,
Virgo cenſebat, ut ſacrum pneuma monebat,
Cura gignendæ prolis, necnon fugiendę
Luxuriæ, licitè ſunt uxores adhibendæ,
Cauſæ non æquæ ſpecies ſiunt diuitiæq;.
Ioſeph uirgo datur, ut eo uirgo foueatur,
Et ne ſuſpecta, uirgo clemens habeatur.
Myſteriumq; ſacrum quaſi ſignatum teneatur.

Diſtinctio. xxxi.

De tribus bonis coningij.

Poſt hoc de bonis coniugij quæ ſint, &c.
Proles, atq; fides, ſacramentumq; notentur,
Quæ tria cõiugij bona ſunt duo ſæpe mouent.
Poſtremo latum ſemper manet inuiolatum,
Et ſi qui ſteriles ſeſe reddunt ſtudioſe,
Non hoc coniugium propriè uoco, ſed uitioſe.
Ex quo formatur fœtus necnon animatur;
Quo procreatur ſibi mors homicida uocatur.
Si non ardore coeas, ſed prolis amore,
Debita ſeu dederis, non peccas immo mereris,
Eſt tamen in coitu mala delectatio uerè,
Idq; malo culpæ, non pœnæ credo carere:

Diſtinctio. xxxij.

De ſolutione carnalis debiti.

Sciẽdum etiam eſt, quia cum nominibus. &c.
Vir mulierq; pares ſunt iuris redditione.
In cunctis alijs eſt uir caput ex ratione,
Si contradicat in uoto uir mulieri
Sine uiro mulier pro nullo debet haberi:
Ad ius reddendum, dicas utrumq; teneri.
Concedente uiro, ſi coniux polliceatur,
Hinc habitum mutet, uotũ nunquã reuocatur.
Si uir concedat uxori poſſe nouere,
Ac habitum mutet, poſt nõ poterit prohibere.
Menſtrua quando fluunt reddi tibi iura ſciẽter
Si petis offendis: porrò ius redde dolentur.
Præcipuis feſtis offendis iura petendo,
Sed non reddendo, ſi reddis mente dolendo.
In feſtis petere ius nulli credo licere,
Hos ius diſiungit, quos ſeptuageſima iungit.

Diſtinctio. xxxiij.

De diuerſis legibus coniugij.

Quæritur hic de antiquis patribus, &c.
Plures uxores patres habuere priores,
Nec delinquebant cauſa prolis faciebant,
Sunt idcirco pares, Abraam uir, uirgo Ioannes.
Integritas mentis, carnis præit integritatem.
Coniugium patrum, præcellit uirginitatem,
Si diſtinguantur leges, quibus hæc uariantur.
Non Loth, ſed natę mortem ſibi ſunt operatæ.

Diſtinctio. xxxiiij.

De perſonis legitimis.

Nunc ſuper eſt attendere. &c.
Votum, ius, crimen, cum cultus diſparitate.
Error conditio, triplici cum proximitate;
Ordo, ligamentum, coeundi præpedimentum:
Hęc ſocianda negant connubia, iuncta religãt.
Actu non habitu, ſi quemquam concomitatur,
Nubentem furia: contractus hic annhilatur,
Coniugium macula membrorũ non ſeparatur.
Vxoris propriè ſoror à te ſi uiolatur,
Hæc non priuatur proprio quin iure fruatur.
Quærere nõ poteris, ſed reddere iura teneris,
Nubere non poteris, uxor quit, ſi morieris.

Diſtinctio. xxxv.

Eodem iure utitur uir, & mulier.

Hoc etiam notandum, quod dominus, &c.
Si uir męchatur coniũxq; uirum comitatur,
Peccant lege pari, nequeunt ideo ſeparari:
Qui non mæchatur, ſi uult, licitè ſegregatur:
Sed redeat uel contineat quiſquis ſeparatur.
Quæ non à ſcelere ceſſat noli retinere:
A non mechante mæchus poterit reuocari:
Poſſunt quando uolunt ſic diſiuncti ſociari:
Pontificis nutu diuortia dic celebrari,
Si uiuente uiro ſe męcho męcha uouebit,
Siue uiri proprij mortem pro poſſe mouebit,
Nubere nequaquã męcho prædictã ualebit,
Hãc legem pariter cũ męcha męchus habebit.

Diſtinctio. xxxvi.

An error cõditionis impediat matrimoniũ, uir ſeparari ab uxore, & econuerſo.

Nunc de conditione, uideamus &c.
Si ſeruæ nubas deceptus conditione,
Et reſilire uelis, poteris iuris ratione.
Vnius ſeruæ ſi ſeruus nubit alius,

Coniugium

Coniugium cum ſeruitio perſtabit utrius.
Cum fit coniugium ſeruorum ſæpe duorum,
Coniugium ſtabit cum ſeruitio dominorum,
Qui ſe ſeruificat vt coniugium dirimatur,
Nec facit uxorem ſeruã, nec ab hac ſeparatur.
Certum tempus habet ſponſalia, coniugiumq;,
Quod niſi ſeruetur, reuocari poſſet utrũq;.

Diſtinctio. xxxvij.

In quo ordine nequeat fieri coniugium.

Sunt igitur quidam ordines in quibus &c.
Impedit ordo ſacer cõnubia iuncta retractat,
Ideſt qui uxorẽ occidit. Non aliam ducet uxorem, qui ſibi mactat.

Diſtinctio. xxxviij.

De votis.

Nunc de uoto inſpiciamus, &c.
Coniugium uoto priuato præpedietur.
Sed per ſolenne iam contractum dirimetur.
Si mulier nubit, redit, & uir qui perhibetur.
Mortuus uxor ad hunc rediens rea nõ reputeẽ.

Diſtinctio. xxxix.

De diſpari cultu.

Poſt hæc diſpari cultu, uidendum eſt, &c.
Diſparium cultu nunc coniugium dirimetur;
A blaſphemante, non blaſphemans ſeparetur,
Alterius fidei licitè quicunq; ligantur
Legitime tales tunc contraxiſſe probantur.
Conuerſo reliquo ſimul hi, potuere morari;
Quando ruina patet, conuerſus quit ſeparari.

Diſtinctio. xl.

De cognatione, & prius de carnali.

Nunc ſupereſt, de cognatione aliquid. &c.
Si diſtinguatur cognatio ſic geminatur;
Quædam carnalis eſt, altera ſpiritualis.
Nubere non poteris conſanguineę mulieri,
Ante gradum quartũ cõſtet tibi ſic prohiberi:
Ante gradum quartum conſanguineæ ſociari,
Non licet affinis, hac debet lege ligari.

Diſtinctio. xli.

De affinitatis gradibus.

Nunc de affinitate, uidendum eſt, &c.
Affines fiunt carnali proximitate,
Adnumereſq; gradus uelut in cõſanguinitate.
Si præit impediet, & coniugium male fiet.
Fornicor eſt propriè meretricis, uel uiduarum;
Stuprum uirginis, inceſtus conſanguinearum;
Sed fit adulterium nuptarum peſtiferarum.

Diſtinctio. xlij.

De ſpirituali cognatione.

De parentaliũ graduũ, famoſa queſtione, &c.
Quiſquis de fonte natum leuat ut ſeparetur,
Pœna plectetur, nec coniugium dirimetur.
Ducere cõmatrem uel natas ſpirituales
Nemo poteſt, ſi ſit debes diſiungere tales.
Nati carnales non ducent ſpirituales:
Vir nequit uxoris cõmatri conſociari,
Nam à coniugibus debet quis fonte leuari,
Coniugium ſæpe licitè poterit celebrari,
Et ſacra coniugia licitè poſſunt iterari.

Diſtinctio. xliij.

De reſurrectione, & iudicij conditione.

Poſtremo de conditione reſurrectionis, &c.
Voce iubente dei ſurgent qui tunc morientur;
Et iam defuncti cunctorum facta ſcient.
Quod de nocte Ieſus, ſit uenturus perhibetur.
Aut inſperatum tempus ſub nocte notetur;
Vel ſubitum tempus per noctem ſignificetur.

Diſtinctio. xliij.

De ætate & ſtatura reſurgentium.

Solent aũt nõnulli percontari & quærere. &c.
Aetatem Chriſti iuuenilem ſuſcipiemus,
Quando reſurgemus, ſed ſtaturam uariamus.
Nil de materia carnis cuiuſq; peribit:
Nam de pulueribus diſperſis tota redibit.
Nil deforme bonis inerit, ſed perficietur.
Quod deforme fuit, hoc prauis non tribuetur,
Corpore is flammis, ſemper reus afficietur,
Nec conſumetur, & dęmon in his parietur.
Sentiet has anima, q eis ſine fine cremetur,
Sicut abortiua quæ primo uiua fuere
Surgent completè, ſic de monſtris puto uere.

Diſtinctio. xlv.

De diuerſis animarum receptaculis poſt mortem.

Præterea ſciendũ, quod omnes animæ, &c.
Gloria, ſeu pœna, duplex locus eſt animarum:
Sumptis corporibus, augetur pœna malorum.
Illis proficiunt ſuffragia qui meruerunt,
His quoq; plus proſunt q plus meritis uiguerũt
Si cõmunia ſint, ſpecialia plus ualuerunt,
Illis, pro quibus hic ſuffragia facta fuerunt,
Orant pro nobis ſancti, bona noſtra uolendo,
Atq; preces noſtras, ſummo domino referẽdo.

Diſtinctio. xlvi.

Si ualde malis aliqua detur mitigatio pœnę.

Sed quęritur hic, de ualde malis utrum, &c.
Nulli damnato, ſaluando deus miſeretur.
Et miſerans, quoniã non punit, ut ipſe meretur,
Eſt iudex iuſtus deus, & miſerans miſeretur,
Actus, ſed non res, in eo diuerſificatur;
Ipſum iuſtitia necnon pietas comitatur.

Diſtinctio. xlvij.

De ſententia iudicij.

Solet etiam quæri qualiter dabitur, &c.
Vtrum iudicij ſententia, uoce feratur,
Aut ipſam dictet ſibi, conſcia mens dubitatur.
Sed q uocalis erit à multis reputatur,
Iudex Chriſtus erit, per quem decreta ferẽtur,
Aſsiſtent Chriſto, qui Chriſti iuſſa ſequentur.
Cuncta relinquentes, ut Chriſtũ teſtificentur.
Ordine quadruplici, cuncti tunc inſtituentur.
Duplex ſanctorum, duplex erit & reproborum,
Angelicus chorus trahit ad pœnam ſceleratos,
Colliget electos ducens ad ſumma beatos.
Ignis præcedens, electos purificabit.
Et poſt iudicium mundi faciem renouabit.
Demum damnatos, diuina lege cremabit.
Tunc prelatus erit, Deus unus, & euacuabit
Prælatos alios, cum ſanctos glorificabit:

Diſtinctio. xlviij.

De forma iudicis.

Idẽ eſt in Deo, miſericordia, & iuſtitia, ſed effectus uarii.

Solet

Universidad de Deusto Biblioteca

Solet etiam quæri, in qua forma Christus. &c.
Christus homo cunctis parebit glorificatus.
Stigmata respiciet tam iustus, quã sceleratus.
Si quæras cur Chrs homo potius perhibetur
Iudex sit ratio, ꝙ ab omnibus inspicietur,
Quod de diuina natura non referetur.
Quod Iesus in Iosaphat, plerisq; uidetur.
Aere uel terra si iudicium celebretur;
Et ꝙ portetur ibi crux tunc conuicietur;
Sed ꝙ in aere sit magis ex ratione tenetur.
Sol stellæ luna tunc eclypsim patientur;
Sed post iudicium maiori luce fruentur.
Angelici chori, mirantes hoc reuerentur.
Cœli fulgebunt, & motus lege carebunt,
Cuncta quietata persistent, & renouata,
Seu meliorata uita ueniente beata.

Distinctio.xlix.

De differentia mansionum in cœlo & in inferno.

Post resurrectioem uero, facto uniuerso, &c.
Hierusalem ciues fiunt in fine beati.
Inferni ciues damnati, seu reprobati,
Illi gaudebunt, isti sine fine dolebunt.
In donis pœnisq; gradus distanter habebunt
Scitur & appetitur à cunctis uita beata.
Esurit hic anima, sed habens hanc sit satiata.
Nã bene uult, & habet quod uult iã glorificata,
Non omnes æquè, cognoscent siue fruentur,
Vna tamen merces est, quam mirando tuentur.
Ast extensiue gaudentes æquiparantur.
Sic cum corporibus, animæ plus glorificantur:
Corpus carnale surget tunc spirituale.

Distinctio.l.

Si mali in inferno peccabunt.

Hic oritur quæstio, ex præmissis ducens. &c.
Nil in damnatis, peruersum uelle meretur,
Nam meriti tẽpus nunc est, sed tũc remouetur,
Per tenebras illas priuatio plena notetur.
Aeternæ lucis, quam perpetuo patientur.
Noscere damnati poterunt, hic si quid agatur
Coniecturando, uel si sibi significatur:
Necnon dilectis damnatus compatietur:
Exemplum præsens in diuite suscipietur:
Ne sanctos uideant, post iudicium remouetur:
Semper erunt sancti damnatos inspicientes,
Ex hoc gaudentes, nihil ipsis compatientes.

Idest nihil indecorum minuetur gloria.

Plasmator rerum, lumen de lumine uerum,
Da ueniã scelerum, cernam speciem specierũ.
Laus sanctorum, flos florum, spes miserorum.
O lux cæcorum, dux morũ, stella polorum,
Tu pia, tu uenia, via, gloria, virgo Maria,
Voto syncero te desidero, uolo, quæro.
O contemplator crucis, & pacis reparator;
Legis zelator, & paupertatis amator;
Sic dilexisti feruenter uulnera Christi,
Stigmatibus Christi signari ꝙ meruisti;
Hinc rogo me signa Francisce ꝑ hæc tua signa.
Amen.

SERAPHICI DOCTORIS SANCTI BONAVENTVRAE.

DE REDVCTIONE ARTIVM AD THEOLOGIAM LIBELLVS.

Iaco. 1.

OMNE datum optimum, & omne donũ perfectũ, desursum est descendens à patre luminum, inquit Iacobus. In hoc uerbo tangitur origo oĩs illuminationis, & simul cũ hoc insinuatur, multiplicis luminis, ab illa fontali luce, liberalis emanatio. Licet aũt oĩs illuminatio interna, sit cognitiõe, possumus tñ rõnabiliter distinguere, vt dicamus, ꝙ est lumẽ exterius, s. lumẽ artis mechanicæ: lumẽ iferius, s. lumẽ cognitiõis sensitiuæ: lumẽ iterius, s. lumẽ cognitiõis philosophicæ: lumen supius, s. lumẽ grãe & sacræ scripturæ. Primum illuminat respectu formæ artificialis; secundũ respectu formæ naturalis, tertiũ respectu ueritatis itellectualis, quartũ & ultimũ respectu ueritatis salutaris. Primũ ergo lumen qđ illuminat ad figuras artificiales, quæ quasi exterius sunt, & pp supplendã corporis indigentiã reptę: dr lumen artis mæchanicæ: quæ quia quodãmodo seruilis est, & degenerat à cognitione philosophię: rectè ideo põt dici exterius. Et illud septuplicat̃, secundũ 7. artes mechanicas: quas assignat Hugo de sctõ Victore, in Didascolicon, q̃ sunt, s. Lanificiũ, Armatura, Agricultura, Venatio, Nauigatio, Theatrica, Medicina. Quarũ sufficiẽtia sic accipitur. Qm oĩs ars mechanica, aut est ad solatiũ, siue sit ad excludendã tristitiã, siue indigentiã; aut est ad cõmodũ, siue illud ꝓdest, aut delectat, secundũ illud Horatij. Aut ꝓdesse uolũt, aut delectare poetæ. Et iterũ. Oẽ tulit punctũ, q miscuit utile dulci. Si est ad solatiũ & delectationẽ, sic est Theatrica, q̃ est ars ludorũ, oẽm modũ ludẽdi cõtinẽs, siue sit in cãtibus, siue ĩ organis, siue ĩ figmẽtis, siue in gesticulatiõibus corpis. Si uero ordinat ad cõmodũ, siue profectũ, secũdũ exteriorẽ hominẽ, hoc põt esse, aut quãtũ ad operimẽtũ, aut quantũ ad alimentũ, aut quãtũ ad utriusq; adminiculũ. Si quãtũ ad operimentũ, aut illud est de materia molli & leni, sic est lanificiũ, aut est de materia dura & forti, & sic est armatura siue ars fabrilis, q̃ cõtinet oẽm armaturã fabricatã, siue ex ferro, siue ex quocũq; metallo, siue ex lapide, siue ex ligno. Si uero iuuat quantũ ad alimẽtũ, hoc põt esse dupliciter, qa cibamur uegetabilibus, & sensibilibus. Si quãtũ ad uegetabilia, sic est agricultura. Si quãtũ ad sensibilia, sic est uenatio. Vel aliter, qa iuuare quantũ ad cibũ, põt esse dupliciter. Aut quãtũ ad ciborũ geniturã, & multiplicationẽ, & sic est agricultura, aut quantũ ad ciborũ multiplicatorũ præparationẽ: & sic est uenatio, q̃ cõtinet oẽ genus prępar ãdi cibos, & potus, & sapores, quod pertinet ad

Quadruplex lumen sine cognitio.

Artes mechanicæ.

pistores, cocos, & caupones. Denominat̃ autẽ ab unius parte solum propter quandã excellentiã, & cõparabilitatem. Si aũt ad utriusq; adminiculum, hoc est dupliciter, aut defectum supplendo, & sic est nauigatio, sub qua continet̃ omnis mercatio, siue pertinentium ad operimentũ, siue ad alimentum, aut remouendo impedimentũ, aut nocumentum, & sic est medicina, siue quæ consistit in confectione electuariorum, siue potionũ, siue unguentorum, siue curatione uulnerum, siue decisione membrorum, sicut chirurgia, theatrica aũt est unica. Et sic patet sufficientia. Secđm lumen quod illuminat nos ad formas naturales apprehendendas, est lumẽ cognitionis sensitiuę, qđ rectè dicit̃ inferius, qa cognitio sensitiua ab inferiori incipit, & fit bñficio lucis corporalis. Et hoc quintuplicatur secđm quinq; sensus. Quorũ sufficientiã sumit Aug. secundũ naturã luminis elementorũ in quarto super Genesi, hoc modo. Quia lumen, siue lux, faciens ad distinctionẽ rerum corporearũ, aut est in suæ proprietatis eminentia, & quadã puritate, & sic est sensus uisus, aut cõmiscetur aeri, & sic est auditus, aut uapori, & sic ẽ odoratus, aut humori, & sic est gustus, aut terreæ grossiciei, & sic est tactus. Spũs.n. sensibilis naturã luminis hẽt, & in neruis uiget, quorũ natura est clara, & peruia, & in istis quinq; sensibus multiplicatur, secđm maiorem, & minorem depurationem. Itaq; cum qnq; sint corpora mũdi simplicia. s. quatuor elemẽta, & qnta essentia, ut hõ oẽs formas corporeas posset ꝑcipere, qnq; sensus hẽt illis correspondentes, qa nulla fit apprehensio, nisi per aliquã similitudinem, & conuenientiam organi, & obiecti, pro eo ꝙ natura sensus determinata est. Est & alius modus sufficiẽtiã sensuum sumendi, sed hanc approbat Aug. & rationabilis uidet̃, qa ad hanc sufficientiã, simul cõcurrunt, correspõdentia ex parte organi, medij, & obiecti. Tertium lumen, qđ illuminat, ad ueritates intelligibiles perscrutãdas, est lumẽ cognitiõis philosophicæ, quod ideo interius dicit̃, quia interiores cãs, & latentes requirit, & hoc ꝑ principia disciplinarũ, & ueritatis naturalis, quæ hoĩ naturaliter sunt inserta. Et hoc triplicat̃, in rõnalem, naturalẽ, & moralem. Et sufficiẽtia põt sumi sic. Est.n. ueritas sermonũ, ueritas rerũ, & ueritas morum. Rõnalis ueritatem sermonum considerat, naturalis ueritatem rerum, moralis ueritatem morum. Vel aliter, sicut in summo Deo est considerare rõnem causæ efficientis, formalis, & exemplaris, qa est cã subsistendi, rõ intelligendi, & ordo uiuendi: sic in ipsa illuminatione phiæ, qm aut illuminat ad cognoscendas cãs essendi, & sic est physica, aut rõnes intelligendi, & sic est logica, aut ordinem uiuendi, & sic est moralis. Tertio modo sic, quia lumen cognitiõis philosophicæ, illuminat ipsam intelligentiã, hoc aũt põt esse tripliciter. Aut inquantũ regit motiuã, & sic est moralis, aut inquantũ regit seipsam, & sic est naturalis, aut inquantũ regit interpretatinam, & sic est sermocinalis, ut sic illuminetur hõ ad ueritatem uitæ, ad ueritatem scientiæ, & ad ueritatem doctrinæ. Et qm tripliciter põt aliqs, per sermonem quem habet apud se interpretari, ut. s. uel notum faciat mentis suæ cõceptũ, uel ut amplius moueat ad credendũ, uel ut moueat ad amorem, uel odium, ideo sermocinalis, siue rõnalis phia triplicatur. s. in Grammaticam, Logicam, & Rhetoricã. Quarũ prima est ad exprimendũ, scđa ad docendum, tertia ad mouendũ. Prima respicit rõnem, vt apprehensiuã, secũda vt indicatiuã, tertia vt motiuã. Et qa rõ apprehẽdit per sermonẽ congruũ, indicat per uerũ, mouet ꝑ sermonẽ ornatũ, hinc est, ꝙ hæc triplex scia has tres passiones circa sermonem cõsiderat. Rursus qm intellectus nr̃, dirigi hẽt in iudicando, secđm rõnes formales, & hæ tripl̃r pñt cõsiderari, uel in comparatione ad materiã, & sic dicuntur rõnes formales, uel in cõparatione ad aĩam, & sic dicũtur intellectuales, uel in cõparatione ad diuinam sapiam, & sic dicunt̃ ideales, ideo naturalis phia triplicat̃. s. in physicã ꝓprie dictã, in mathematicam, & in metaphysicã, ita ꝙ physica consideratio est circa rerum gñationem, & corruptionẽ, secundũ uirtutes naturales & rõnes seminales. Mathematica est, circa consideratione formarũ abstractibilium, secundum rõnes intelligibiles. Metaphysica, circa cognitionem omnium entiũ, quæ reducit ad unum primũ principium, à quo exierunt secundum rõnes ideales, siue ad Deum quantum principiũ finis, & exẽplar. Licet inter metaphysicos, de hmõi rõnibus idealibus, nonnulla fuit controuersia. Postremò, quia regimen uirtutis motiuę, tripliciter hẽt attẽdi. s. respectu uitæ propriæ, respectu familiæ, & respectu multitudinis subiectę, ideo moralis philosophia triplicatur. s. in monasticam, œconomicam, & politicam, quæ distinguntur secđm triplicem modum prędictũ, sicut apparet ex ipsis noĩbus. Quartum lumen, quod illuminat ad ueritatẽ salutarẽ, est lumen sacræ scripturæ, qđ ideo dicitur superius, quia ad superiora ducit manifestando ea, quæ sunt supra rõnem. Et ẽt quia non per inuentionem, sed per inspirationem, à Patre luminum descendit. Quod licet unum sit secundũ intellectum literalẽ, est tñ triplex secđm sensum mysticũ & spũalem. In oĩbus.n. sacræ scripturæ libris, præter lr̃alem sensum, quẽ exterius uerba sonãt, cõcipit̃ triplex sensus spũalis. s. allegoricus quo docetur quid credendum, de diuinitate, & humanitate sit. Moralis, quo docetur, qũo uiuendum sit. Et anagogicus, quo docet̃, qualiter est Deo adhærendum. Vnde tota sacra scriptura hæc tria docet, scilicet Christi æternam gñationem, & incarnationem, uiuendi ordinem, & Dei, & aĩæ unionem. Primum respicit fidem, secundum mores, tertiũ finem utriusq;. Circa primũ insudare dẽt studiũ doctorũ, circa secđm studiũ ꝑdicatorũ, circa tertiũ studium contẽplatiuorum. Primũ maxime docet Augustinus, secundum maxime docet

Cognitio sensitiua circa res naturales

Cognitio physica, de causis rerum.

Cognitio sacræ scripturæ.

Tria principaliter docet scriptura sacra.

Doctores, prædicatores, & cõtemplatiui, quibus intendere debent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gregorius, tertiũ uero docet Dionysius. Anselmus sequitur Augustinum. Bernardus sequitur Gregoriũ. Richardus sequitur Dionysiũ. Quia Anselmus in rõcinatione. Bernardus in p̃dicatione. Ricahardus in contẽplatione. Hugo uero oĩa hæc.i.oẽs tres sequitur. Ex prædictis colligitur, ꝙ licet ex primaria diuisione, quadruplex sit lumẽ desursum descẽdens, sunt tñ sex eius differẽtię.s. lumen sacræ scripturæ, lumẽ cognitionis sensitiuæ, lumen artis mechanicæ, lumẽ philosophiæ rationalis, lumen philosophiæ naturalis, & lumẽ philosophię moralis. Et ideo sex illuminationes sunt in uita ista, & habent uesperã, quia oĩs hæc scientia destruetur. Et ideo succedit eis septima dies requietionis, quæ uesperã non habet.s. illuminatio gloriæ. Vñ ualde aperte, possunt reduci sex istę illuminationes, ad senarium formationũ siue illuminationũ, in quibus factus est mundus, ut cognitio sacræ scripturæ, primæ formationi.s. formationi lucis rñdeat, & sic de incepes p ordinẽ. Et sicut oẽs illæ ab una luce habebant originem, sic oẽs istę cognitiones, ad cognitionẽ sacræ scripturæ ordinantur, in ea clauduntur, & in illa pficiuntur, & mediãte illa ad ęternã illuminationẽ ordinanẽ. Vñ oĩs nostra cognitio, in cognitione sacræ scripturæ debet habere statum, & maxime quãtũ ad intellectũ anagogiæ, per quẽ illuminatio nostra fertur in Deum, unde habuit ortũ. Et ideo ibi completus est circulus, cõpletus est senarius, & ꝓportio status. Videamus ergo, qualiter aliæ illuminationes cognitionũ, reduci habent ad lumen sacræ scripturæ. Et primo uideamus, de illuminatione cognitionis sensitiuę, quæ tota uersatur circa cognitionẽ sensibilium, ubi tria est cõsiderare, uidelicet cognoscẽdi mediũ, cognoscẽdi exercitiũ, cognoscendi oblectamẽtum. Si cõsideremus mediũ cognoscendi, intuebimur ibi uerbũ æternaliter generatũ, & ex tempore incarnatum. Nullum.n. sensibile mouet potentiã, nisi mediante similitudine, quę egreditur ab obiecto, sicut ꝓles à parẽte, & hoc generaliter, realiter, & exemplariter, est necesse esse in oĩ sensu. Illa aũt similitudo nõ facit cõpletionem in actu sentiendi, nisi uniatur cũ organo, & uirtute. Et cum unitur, noua fit pceptio, & per illã perceptionẽ fit reductio, mediante illa similitudine in obiectum. Et licet nõ semper ita obiectũ sentiatur, semper tñ, quãtum est de se, gignit similitudinẽ, cum est in sua completione. Per hunc ẽt modũ intelligo, ꝙ à summa mente, quæ cognoscibilis est in interioribus sensibus mẽtis nostræ, æternaliter emanauit similitudo, imago, & ꝓles, & ille postmodum, qñ uenit plenitudo temporis, unitus est mẽti, & carni.i. hoĩ quem formauerat, qui nunquã fuerat prius, & per illũ oẽs mẽtes nostræ reducuntur in Deũ, quę illam similitudinem Patris per fidẽ in corde suscipiunt. Si uero cõsideremus sensuum exercitiũ, intuebimur ibi ordinẽ uiuẽdi, unusquisq;.n. sensus se exercet circa proprium obiectum, refugit sibi nociuũ, & non

Oẽs aliæ speculationes ad cognitionẽ sacræ scripturæ.

usurpat alienũ. Per hunc modũ tunc sensus cordis ordinatè uiuit, dũ seipsum exercet ad id, ad qđ est contra negligentiã, dũ refugit sibi nociuũ, cõtra concupiscẽtiã, & dũ nõ usurpat sibi alienũ, contra superbiam. Oĩs.n. inordinatio, aut uenit ex negligentia, aut ex concupiscientia, aut ex superbia. Ille.n. ordinatè uiuit, qui uiuit prudẽter, tẽperanter, & obtẽperanter, ut refugiat negligẽtiam in operabilibus, concupiscientiã in appetibilibus, superbiam in excellentibus siue sublimibus. Si aũt cõsideremus oblectamentũ, intuebimur Dei, & animæ unionem. Oĩs.n. sensus suum sensibile conueniens quærit cũ desiderio, inuenit cum gaudio, repetit sine fastidio, qa non satiaẽ oculus uisu, nec auris auditu impletur. Per hunc ẽt modum, sensus cordis nostri siue pulchrũ, siue cõsonũ, siue odoriferũ, siue dulce, siue mulcebre, debet desiderãter quærere, gaudenter inuenire, incessanter repetere. Ecce quomodo in cognitione sensitiua cõtinetur occultẽ diuina sapia. Et q̃ mira est contẽplatio quinque sensuũ spiritualiũ, scđm cõformitatẽ ad sensus corporales. Per hunc modũ est reperire in illuminatione artis mechanicæ, cuius tota intentio uersatur, circa artificialiũ ꝓductionẽ. In qua ista tria possumus intueri.s. uerbi generationẽ, & incarnationẽ, uiuendi ordinem, & Dei, & aĩę fœderationẽ. Et hoc si cõsideremus.s. egressum, effectum fructum. Vel sic. Artẽ operandi, qualitatẽ effecti artificij, & utilitatem fructus eliciti. Si consideremus egressum, uidebimus ꝙ effectus artificialis, exit ab artifice, mediante similitudine existẽte in mente, per quã artifex excogitat antequã ꝓducat, & inde ꝓducit, sicut disposuit. Producit aũt artifex exterius, opus assimilatũ exẽplari interiori eatenus, quo põt melius. Et si talẽ effectum posset producere, q ipsum amaret, & cognosceret, utiq; faceret. Et si effectus ille cognosceret suũ opificẽ, hoc esset mediante similitudine, scđm quã ab artifice ꝓcessit. Et si haberet obtenebratos oculos cognitionis, ut non posset supra se eleuari, necesse esset ad hoc, ut ad cognitionem sui opificis duceret, ꝙ similitudo p quã ꝓductus esset effectus, cõdescenderet usq; ad illam naturã, q̃ ab eo posset capi & cognosci. Per hunc modũ intellige ꝙ à summo opifice nulla creatura processit, nisi p uerbũ æternum, in quo oĩa disposuit, & per quod oĩa ꝓduxit, non solum creaturas habentes rõnem uestigij, sed etiã imaginis, ut eidẽ assimilari possint, p cognitionẽ, & amorẽ. Et qm̃ p peccatum, rõnalis creatura oculũ contẽplationis obnubilatum habuit, decentissimum fuit, ut æternum, & inuisibile fieret uisibile, & assumeret carnem, ut nos ad Patrem reduceret. Et hoc est, quod dicit. Nemo uenit ad Patrem, nisi per me. Et Patrem nemo nouit nisi Filius; & cui uoluerit Filius reuelare. Et ideo dicitur. Verbum caro factum. Considerantes igitur illuminationem artis mechanicæ, quantum ad operis egressum, intuebimur ibi Verbum generatum, & incarnatum,

Ordinate uiuere.

Reductio artis mechanicæ ad cognitionem diuinam.

Ioan.c.14.

Mat.c.11.

tum, idest diuinitatem, & humanitatẽ, & totius fidei integritatem. Si vero consideremus effectũ, intuebimur uiuendi ordinem. Oĩs.n. artifex intẽdit ꝓducere opus pulchrum, & utile, & stabile, & tunc est charum, & acceptabile opus, cum hẽt istas tres conditiones. Iuxta hæc tria necesse est, reperiri tria in ordine uiuendi.s. scire, uelle, & immutabiliter operari, siue pseuerãter. Scia reddit opus pulchrum, uoluntas reddit utile, perseuerantia reddit stabile. Primũ est in rõnali, secundũ in cõcupiscibili, tertiũ in irascibili. Si cõsideremus fructũ, inueniemus Dei, & aĩę unionẽ. Omnis.n. artifex qui aliqđ opus facit, aut facit, ut p illud laudeẽ, aut, ut per illud aliqd sibi operetur, uel lucreẽ, aut, ut in illo delecteẽ, secundũ tria quæ sunt in appetibilibus.s. bonũ, honestum, cõferẽs, & delectabile. Propter hæc tria, fecit Deus animã rõnalem, ut ipsa eum laudaret, & ut ipsa illi seruiret, & ut ipsa in eo delectaret, & qesceret. Et hoc ẽ per charitatem, in qua qui manet in Deo manet, & Deus in eo, ita ꝙ est ibi q̃dam mirabilis unio, & in unione mirabilis delectatio. Qm̃ ipse loquiẽ. Deliciæ meæ eẽ cũ filijs hoĩum. Ecce qũo illuminatio artis mechanicę, uia est, ad illuminationẽ sacræ scripturæ, & nihil est in ea, qđ non p̃dicet uerã sapiam. Et ideo sacra scriptura, freq̃nter talibus similitudinibus, utiẽ satis recte. Iuxta hunc ẽt modum, est repire in illuminatione rõnalis pħiæ, cuius principalis intentio, uersaẽ circa sermonem. In quo est tria considerare, scđm triplicẽ ipsius sermonis cõsiderationem.s. respectu ꝓferentis, rõne ꝓlatiõis, & respectu audientis, siue rõne finis. Si sermonem consideremus in respectu ad loquentẽ, sic uidebimus qũo oĩs sermo sigñat mentis conceptũ, & ille cõceptus interior, est uerbum mẽtis, & eius ꝓles, q̃ nota est ẽt ipsi concipienti. Sed ad hoc ꝙ fiat nota audienti, induit formã uocis, & uerbũ intelligibile, mediante illo indumento, fit sensibile, & auditur exterius, & suscipitur in aure cordis audientis, & tñ non recedit à mente proferentis. Iuxta hunc modum, uidemus in uerbo æterno, ꝙ Pater æternaliter ipsum concepit generando, secundum illud. Nõdum erant abyssi, & ego iam concepta eram. Sed ad hoc ꝙ hoĩ sensibili fieret cognoscibile, induit formã carnis. Et uerbũ caro factum est, & habitauit in nobis, & tñ remãsit in sinu patris. Si uero consideremus sermonẽ ratione sui, sic intuebimur in eo uiuendi ordinem. Ad cõplemẽtum.n. sermonis, necessario ista tria concurrunt.s. congruitas, ueritas, & ornatus. Et iuxta hęc tria, omnis actio nr̃a dẽt hẽre modũ, spẽm, & ordinem, ut sit modificata per modestiã in exteriori ope, speciosa per mundiciã in affectione ordinata, & ornata per rectitudinẽ in intentione. Tunc.n. rectè & ordinatè uiuitur, cum est intentio recta, affectio munda, & opatio modesta. Si uero consideremus sermonem rõne finis, sic est ad exprimendum, ad erudiendũ, & ad mouendum, sed nunq̃ exprimit aliquis, nisi me-

Tria in ordine uiuẽdi necessaria.

1.Ioan.4.

Prouer.8. cap.

Scientiæ rationalis reductio.

Prouer.8.

De ratiõe sermonis tria.

Rõ unde uiuendi.

Finis sermonis.

diante specie, nunq̃ docet nisi mediante lumine arguente, nunq̃ mouet nisi mediante uirtute. Et sic constat, ꝙ hoc non sit nisi per spẽm, & lumẽ, & uirtutem intrinsecam, intrinsecus animæ unitã. Et ideo concludit Aug. ꝙ ille solus est uerus Doctor, qui põt spẽm imprimere, & lumen infundere, & uirtutem dare cordi audientis. Et hinc est, ꝙ cathedram hẽt ĩ cœlo, qui intus corda docet. Sicut ergo nihil cognoscit per sermonẽ perfectẽ, nisi mediãte uirtute, lumine, & specie unitis animæ, sic ad hoc ꝙ aĩa erudiatur ad Dei cognitionem, per ipsius internam locutionẽ, necesse est, ꝙ uniatur ei qui est splẽdor gloriæ, & figura substantiæ eius, portans oĩa uerbo uirtutis suæ. Ex quo patet q̃ mira est hæc contemplatio, per quã Augustinus in multis libris manuducit, ad diuinam sapiam. Secundum ẽt hunc modũ est reperire, in illuminatione naturalis pħiæ, cuius principalis intentio, uersatur circa rõnes formales, in materia, in aĩa, & in diuina sapia. Quas tripliciter contingit considerare.s. secundum habitudinem proportionis, secũdum effectum causalitatis, & secundum medium unionis. Et secundum hęc tria, est reperire tria ꝑmissa. Si cõsideremus eas, secundum habitudinem proportionis, uidebimus in eis uerbum æternũ, & uerbũ incarnatum. Rõnes intellectuales, & abstractę, quasi mediæ sunt inter seminales, & ideales. Sed rõnes seminales, nõ possunt esse in materia, quin sit in ea gñatio, & ꝓductio formæ. Similiter uero in aĩa, non sunt rationes intellectuales, quin sit gñatio uerbi in mente, ergo nec ideales in Deo, quin sit productio uerbi, à Patre secundum rectam proportionẽ, hoc.n. est dignitatis, & si cõuenit creaturæ, multo fortius inferri põt de Creatore, pp quod dixit Augustinus, ꝙ filius Dei ẽ ars patris. Rursus appetitus, qui est in materia, ordinaẽ ad rõnes intellectuales, ut nullo modo perfecta sit gñatio, nisi aĩa rõnalis, uniatur materię corpali. Per consimilẽ igitur rõnem põt argui, ꝙ summa perfectio, & nobilissima in uniuerso, esse non potest nisi natura, in qua sunt rõnes seminales, & natura, in qua sunt rõnes itellectuales, & natura, in qua sunt rõnes ideales, simul concurrant in vnitatem personę, quod factum est in filii Dei incarnatione. Prædicat igiẽ tota naturalis pħia, per habitudinem proportionis Dei uerbum natum, & incarnatum, ut idem sit Alpha & Omega, natum.s. in principio, & ante tpa, incarnatũ uerò in fine seculorum. Si uerò cõsideremus rõnes istas, secundũ effectum causalitatis, perpẽdimus ordinem uiuendi. Qm̃ gñatio non põt fieri, in materia gñabili, & corruptibili, scđm rõnes seminales, nisi beneficio luminis corporum supercœlestium, quę elongant à gñatione, & corruptiõe.s. à Sole, Luna, & stellis. Per hunc ẽt modum aĩa, nõ põt opera uitæ facere, nisi suscipiat à Sole, idest à Christo gratuiti luminis beneficium, & nisi cõsequaẽ ipsius lunæ.i. Virginis Marię matris Christi patrocinium, & nisi imitetur aliorum sanctorũ

Hebr.1.

Naturalis philosophiæ reductio.

Filius Dei est ars Patris.

Christus omnia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

exempla,ex quorum cōcursu cōgregetur,in ipso
opus unū atq; perfectum. Vn̄ ordo uiuendi pen-
det in his tribus . Si aūt cōsideremus istas rōnes
scd̄m unionis mediū , intelligemus per quē mo-
dum fiat unio aiæ ad Deū.Nam natura corpalis
aiæ,non pōt uniri,nisi mediāte humore,mediāte
spū,& mediante calore : quæ tria disponūt car-
nē,ut uitā suscipiat ab aia. Scd̄m hoc ēt intelligi

Tria reqsita ad vnionem.

tur,ꝙ Deus non p̄stat uitam aiæ,nec ei ēt unitur,
nisi sit humida per gemitū cōpunctionis, & pie-
tatis,& nisi sit spūalis, per contēptum oīs terre-
nitatis,& nisi sit calida per desiderium ipsius di-
lecti,& patrię cœlestis . Ecce qualiter in philoso-
phia naturaliter latet sapia Dei. Penes modos
p̄dictos, est reperire in illuminatiōe p̄hiæ mora-
lis lumen sacræ scripturæ. Q̄m intentio moralis

Reductio philosophiæ moralis.

philosophiæ, principaliter uersatur circa recti-
tudinem:uersatur.n.circa iustitiam gn̄alem,quę
(ut dicit Ansel.)est rectitudo uolūtatis. Rectum
aūt hēt tripliciter notificari,& scd̄m hoc,tria p̄-
missa relucent in cōsideratione rectitudinis.Vno
modo dr̄ rectū , cuius mediū non exit ab extre-
mis. Si ergo ī Deo est summa rectitudo,& scd̄m
se,& inquantū est principium,& inquantū est fi-
nis oīum, necesse est in Deo ponere mediā perso
nam scd̄m se, ut una sit tm̄ p̄ducens , alia tm̄ p̄-
ducta;media uero p̄ducens & producta.Necesse
est ēt ponere medium, in egressu, & regressu re-
rum,sed mediū in egressu, necesse est, ꝙ plus te-
neat se á parte p̄ducentis,mediū uero in regres-
su,plus á parte redeuntis. Sicut ergo res exierūt
á Deo per uerbum Dei , sic ad cōpletum reditū ,
necesse est mediatorem Dei & hoīum,non tantū
Deū esse,sed ēt hoīem, ut hoīes reducat ad Deū.
Alio modo dicitur rectū, qđ dirigenti se confor
matur.Et scd̄m hoc, in consideratione rectitudi
nis conspicitur ordo uiuendi . Ille.n.rectè uiuit,

Rectè uiuere ad regulas iuris diuini

qui dirigitur secūdū regulas iuris diuini.Et hoc
est, qn̄ uoluntas hoīs assentit p̄ceptis necessarijs,
monitis salutiferis, cōsilijs perfectis, ut p̄bet hō
quæ sit uoluntas Dei bona,& bn̄placens,& perfe-
cta.Et tunc rectus ordo uiuendi dicit,in quo nul
la obliqtas pōt repiri.Tertio modo dr̄ rectū, cu
ius summitas est sursum erecta, sicut hō hēt sta-
turā rectam.Et scd̄m hoc,in cōsideratione recti-
tudinis,manifestatur Dei,& aīæ unio. Cū enim
Deus sit sursum, necesse est , ꝙ apex ipsius mētis
sursum erigatur.Hoc aūt est cum rōnalis assentit
primæ ueritati propter se,& sup oīa,cū irascibi-
lis innititur summè largitati, & cū concupiscibi
lis adhæret bonitati,tūc qui hoc modo adhæret,

1. Cor. 6.

unus spūs est cū Deo. Et sic patet,qūo multifor-
mis sapia Dei quæ lucidè traditur in sacra scri-
ptura,occultatur in oī cognitiōe,& in oī natura.
Patet ēt,qūo oēs cognitiones famulātur theolo-
giæ.Et ideo ipsa assumit exempla,& utitur uoca
bulis pertinētibus ad oē genus cognitiōis. Patet
ēt,q̄ ampla sit uia illuminatiua,& qūo in omni re

Fructus scientiarū quis sit.

quæ sentitur,siue quæ cognoscit, interius lateat
ipse Deus. Et hæc est fructus oīum sciarum,ut in
oībus ædificetur fides,honorificetur Deus, cōpo
nantur mores,hauriantur consolationes,quę sūt
in unione sponsi,& spōsæ: quæ quidē unio fit per
charitatē, ad quā terminatur tota intētio sacræ
scripturę, & per consequens,oīs illuminatio de-
sursum descendens,& sine qua,oīs cognitio vana
est,quia nunq̄ peruenitur ad filium, nisi per Spi-
ritumsanctum, qui docet nos omnem ueritatē,
qui est benedictus in sęcula sęculorum,Amen.

SERAPHICI DOCTORIS

S. BONAVENTVRAE.

ORD. MI. BREVILOQVIVM,

Et primo incipit Prologus.

FLecto genua mea ad Patrem dn̄i
nostri Iesu Chr̄i,ex quo oīs pa-
ternitas in cœlo, & in terra noīa
tur, ut det uobis scd̄m diuitias
gloriæ suæ, uirtutē corroborari
per spm̄ eius ī interiori hoīe, ha
bitare Chr̄m per fidē in cordibus uestris, in cha
ritate radicati, & fundati, ut possitis cōprehen-
dere cum oībus scīs,quę sit latitudo,lōgitudo,su
blimitas,& p̄fundum.Scire ēt sup̄eminentē sciæ
charitatem Chr̄i, ut impleamini in oēm plenitu
dinē Dei. Magnus Doctor gentiū, & p̄dicator
ueritatis,diuino repletus spū,tanq̄ uas electū, &
sanctificatū,in hoc uerbo á pit sacrę scripturæ(q̄
theologia dr̄)ortū, p̄gressum,& statū: Insinuans
ortū scripturę,attēdi scd̄m influētiā btīssimę Tri
nitatis,Progressum aūt scd̄m exigentiā humanę
capacitatis,statū vero siue fructū scd̄m sup abū
dantiā sup plenissimę fœlicitatis.Ortus nāq;, nō
est p hūanā inuestigationē, sed p diuinā reuela-
tionē,q̄ fluit á p̄re luminū, ex quo oīs p̄rnitas in
cęlo & ī terra noīat,á quo p filiū eius Iesū Chr̄m
manat ī nos Spūsc̄us , & p Spm̄scm̄ diuidentē, &
distribuētē dona singulis sicut vult,dat fides,& p
fidē habitat Chr̄s in cordibus nr̄is. Hęc ē notitia
Iesu Chr̄i, ex qua originalr̄ manat firmitas,& ī-
telligētia totius scripturę sacræ . Vn̄ & ipossibile
ē,ꝙ aliqs in ip̄am ingrediat agnoscēdā,nisi prius
Chr̄i fidē hēat,sibi ifusam tanq̄ ipius totius scri-
pturę lucernā,ianuā,& ēt fundamētū. Est.n.ipsa
fides oīm supnāliū illuminationū, q̄diu pegrina
mur á dn̄o,& fundamētū stabiliēs, & lucerna di-
rigēs, & ianua itroducēs, scd̄m cuius ēt mēsurā,
necesse ē,mēsurari sapiam,nobis diuinitus datā,
ne qs sapiat,plusq̄ oportet sa pe,sed sapiat ad so-
brietatē, & unicuiq; sicut Deus diuisit mensurā
fidei.Mediāte igit hac fide,dat nobis notitia sa-
cræ scripturæ, secundum influentiam beatissimę
Trinitatis:iuxta quod expresse insinuat Aposto
lus in prima parte auctoritatis prius inductæ.
Progressus autem sacræ scripturæ non est coar-
ctatus ad leges ratiocinationum , diffinitionū,
& diuisionum,iuxta morem aliarum sciarum, &
non

Eph. 3.

Scripturæ sacræ ortus, p̄gressus,& status.

Finis legis Christus,ide... es orig...

Rom. 12.

Scriptura sacra non procedit ad modū aliarū sciarum.

nō est coarctatus ad Patrē uniuersitatis , sed po-
tius cum scd̄m lumē supernaturale p̄cedat , ad
dandā hoī uiatori notitiā rerū sufficientem, se-
cundū ꝙ expedit ei ad salutem,partim per plana
uerba, partim per mystica, describit totius uni-
uersi continentiā, quasi in quadā summa, in quo
attenditur latitudo. Describit decursum,in quo
attēditur longitudo. Describit excellentiā fina-
liter saluandorum,in quo attenditur sublimitas.
Describit,& miseriā damnatorū,in quo profun-
ditas cōsistit,nō solum ipsius uniuersi , uerū etiā
diuini iudicij, & sic describit totū uniuersum q̄-
tum expedit,de ipso habere notitiā,ad salutem,
scd̄m ipsius latitudinē,longitudinem,altitudinē,
& p̄funditatē. Ipsa ēt habet in suo p̄gressu, hæc
quatuor scd̄m ꝙ posterius declarabitur , qa sic
exigebat conditio capacitatis humanæ,quæ ma-
gna,& multa nata est magnifice, & multipliciter
capere , tanq̄ speculū quoddā nobilissimum, in
quo nata est describi, nō solum naturaliter, uerū
ēt supernaturaliter , rerum uniuersitas munda-
narū, ut sic p̄gressus sacræ scriptutæ, attendatur
scd̄m exigentiam capacitatis humanæ . Status

Perfecta fœlicitas scopus script. sacr.

uero siue fructus sacræ scripturæ,nō est quicunq;
sed plenitudo æternæ fœlicitatis.Nā hæc est scri-
ptura , in qua uerba sunt uitæ æternæ , quæ ideo
scripta est non solum, ut credamus, uerum ēt,ut
uitā possideamus æternam . In qua quidem ui-
debimus,amabimus, & uniuersaliter,oīa deside
ria nostra implebuntur . Quibus impletis, uere
tunc sciemus,super eminentē scientiæ charitatē,
& ita impleti erimus , in oēm plenitudinē Dei.
Ad quā quidem plenitudinē,conatur nos diuina
introducere scriptura, iuxta prædictę sn̄iæ Apo-
stolicæ ueritatem . Hoc igitur fine, hāc ēt inten-
tione, sacra scriptura p̄scrutanda est,& docēda,

Quo aīo scrutāda, docenda , & audienda sacr. scrip.

& etiā audienda. Et ut ad istum fructū,& termi-
num,recto perueniamus p̄gressu,per uiā recti iti-
neris scripturarū, inchoādū est ab exordio . Hoc
est,ut cū mera fide,ad Patrē luminū accedamus,
flectendo genua cordis nostri, ut ipse per Filium
suum, in Spiritusancto, det nobis uerā notitiam
Iesu Chr̄i,& cū notitia amorē ipsius,ut sic ipsum
cognoscētes,& amantes, & tanq̄ in fide solidati,
& in charitate radicati , possimus ipsius sacræ
scripturæ nosse latitudinē,longitudinem,altitu-
dinē,& p̄funditatem,& per hanc notitiā perue-
nire ad plenissimā notitiam, & excellentissimū ,
& excessiuum amorē beatissimæ Trinitatis,quo
Sanctorum tendunt desideria , in quo est status,
& complementum omnis ueri,& boni.

De latitudine sacræ scripturæ.

HVius sacræ scripturæ fine concupito, & in-
tento,& principio credito simul, & inuo-
cato,uidendus est progressus,quantum ad
ipsius latitudinē,longitudinem,sublimitatem,&
p̄funditatem, scd̄m uiam , & ordinē Apostolici
documenti.Consistit aūt ipsius latitudo,in mul-
titudine suarū partiū.Longitudo uerò,in descri-
ptione,temporū, & ætatum . Altitudo in descri-
ptione,hierarchiarum,gradatim ordinatarum.
Profunditas in multitudine mysticorū sensuū,&
intelligentiarum . Si igitur uelimus latitudinem
sacræ scripturæ speculari , prima fronte occurrit
nobis sacra scriptura,secanda in duo testamēta,
scilicet in uetus, & nouū . Vetus aūt occurrit cū

Veteris, ac no. test. libri sibi inuicem correspondent.

multitudine librorū. Habet.n.libros legales, hy-
storiales,sapientiales, & prophetales, ita ꝙ primi
sunt quinque, secūdi decē,tertij quinque, quarti
sunt sex, ac per hoc in uniuerso uiginti sex Nouū
similiter testamentum , habet libros his corres-
pondentes, scd̄m quadruplicē formam. Nam le-
galibus correspondent libri euangelici,historia-
libus actus Apostolici , sapientialibus Epistolæ
Apostolorū,& maxime Pauli,prophetalibus cor-
rispondet liber Apocalypsim,ut sic mira sit con-
formitas,inter uetus, & nouum testamentū, non
solum in cōtinentia sensuū,uerum ēt in quadri-
formitate partiū.In cuius figurā,& consignatio-
nē uidit Ezechiel rotā quatuor facierum,& rotā

Ezech. 1.

in medio rotę,qa uetus est in nouo, & ecōuerso.
Nam in libris legalibus,& Euangelicis, est facies
leonis, p̄p excellentiā autoritatis . In historiali-
bus est facies bouis, p̄p exēpla uirtutis. In sapiē-
tialibus, est facies hoīs p̄pter prudentiā sagacē.
In libris p̄phetalibus est facies aquilæ p̄p intelli
gētiam p̄spicacē.Rectè aūt sacra scriptura diui-
ditur , in uetus , & nouum testamentū, & non in

Inepta est diuisio scrip. sacr. in theoricā,& practicam.

theoricā,& practicam,sicut philosophia, qa cum
sacra scriptura fundetur p̄priè,super cognitionē
fidei,quæ uirtus est, & fundamentum morum,&
iustitiæ,& totius rectæ uitæ,non pōt in ea sequę-
strari notitia rerum siue credendorum á notitia
morum.Secus aūt est de philosophia, quæ nō tā-
tum de ueritate morum , uerum ēt agit de uero
nuda speculatione considerato.Q̄m igitur scri-
ptura sacra est notitia mouens ad bonum, & re-
uocans á malo,& hoc est per timorē,& amorem,
ideo diuiditur in duo testamenta, quorū breuis
dr̄ia est timor, & amor . Et quia quadrupliciter
pōt quis moueri ad bonū , & reuocari á malo.s.
per p̄cepta potissimæ maiestatis, uel per docu-
menta sapientissimæ ueritatis,uel p exempla, &
bn̄ficia inocentissimæ bonitatis, uel ex his oībus
in unū collectis,ideo tā in nouo,q̄ in ueteri testa
mento,sunt quadriformiter traditi libri cōtinē-
tes sacrā scripturā, scd̄m correspōdētiā ad qua-
tuor p̄missa. Nā libri legales mouent per p̄cepta
maiestatis,oīpotentissimæ. Historiales p exēpla
bonitatis innocentissimæ. Sapientiales, p docu-
menta ueritatis sapientissimæ.Prophetales mo-
uent, ex oīum prædictorū aggregatione , sicut in
eis manifestissimè apparet. Vn̄ ipsi sunt quasi re-
memoratiui,totius legalis sapiæ,& doctrinæ. Est
igitur scriptu ra sacra,similis fluuio latissimo,q
ex cōcursu aquarū multarum aggregatur,magis
ac magis scd̄m ꝙ longius decurrit.Nā cū primo
in scriptura essent libri legales , postea superue-
nit aqua sapientiæ historialium librorum,tertio

Universidad de Deusto Biblioteca

uero superaduenit doctrina sapientissimi Salo-
monis,post hoc ẽt doctrina sanctorum ꝓpheta-
rum,& tandem doctrina euãgelica, reuelata per
os carnis Christi,ꝓlata, per euãgelistas conscri-
pta,per sanctos Apostolos diuulgata , additis ẽt
documentis,quę Spũssanctus sup eos ueniẽs,do-
Ioan. 16. cuit nos per eos,ut sic oẽm ueritatẽ,per Spm̃scm̃
iuxta diuinũ ꝓmissum edocti,oĩs ueritatis saluta
ris doctrinã ecclesię Chr̃i darẽt, & sacrã scriptu
rã cõsumando ueritatis notitiam dilatarent.

De longitudine sacræ scripturę.

HAbet etiã hęc sacra scriptura longitudinẽ,
quæ consistit in descriptione tã temporũ,
quã ætatũ,à principio scilicet mundi, usq;
ad diem iudicii. Describit enim per tria tẽpora
mũdũ decurrere.s. per tp̃s legis naturæ,legis scri
ptæ,& legis grãe , & in his tribus tp̃ibus septẽ di-
stinguit ætates. Quarum prima est ab Adã usq;
ad Noe, secũda à Noe usq; ad Abraam,tertia ab
Abraã vsq; ad Dauid, q̃rta à Dauid vsq; ad trãs-
migratione Babylonis, quinta à trãsmigratione
Babylonis,usq; ad Chr̃m,sexta à Chr̃o , usq; ad fi
nem mũdi, septima decurrit cũ sexta,q̃ incipit à
qete Christi in sepulchro vsq; ad resurrectionem
uniuersalẽ , q̃n incipiet resurrectionis octaua , &
sic scriptura est longissima , qa in tractãdo inci-
pit à mundi , & tp̃is exordio,in principio Gene-
sis,& ꝑuenit usq; ad finẽ mundi , & tp̃is.s.in fine
Apocalypsis.Rectè aũt uniuersum tp̃s qđ decur-
rit scđm triplicẽ legẽ.s. inditã interius,datã exte
rius,& desup infusam, decurrit per septẽ ętates,
& cõsumatur in fine sextæ , ut sic mũdi decursus
r̃ndeat mũdi exordio,& maioris mũdi decursus
correspondeat decursui uitæ minoris mundi.s.
hoĩs,pp quẽ ẽt factus ẽ . Nã prima ætas mũdi in
qua facta est ipsius mũdi formatio, casus Demo
nũ,& cõfirmatio angelorũ,rectè r̃ndet priæ diei,
in qua facta ẽ lux,& diuisa à tenebris.Scđa i qua
ꝑ arcã,& diluuiũ saluati sũt boni,& deleti mali,
r̃ndet scđæ diei,in qua per firmamentũ facta est
distinctio aquarũ ab aqs. Tertia ĩ qua vocatus ẽ
Abraã,& ĩchoata synagoga,q̃ fructificare,& gña
re debebat ꝓlẽ ad Dei cultũ , corr̃ndet diei ter-
tię,in qua apparuit terra,& ꝓtulit herbã uirẽtẽ.
Quarta ĩ qua uiguit regnũ,& sacerdotiũ, qa Da
uid rex ãpliauit cultũ diuinũ,corr̃ndet q̃rtę diei,
in qua fcã ẽ formatio luminariũ,& stellarũ. Qui
ta in qua trãsmigrãtes inter populos multos ver
sati sũt,& tribulati,corr̃ndet diei q̃ntæ,ĩ qua fcã
Col. 1. ẽ formatio pisciũ ex aqs.Sexta ętas ĩ qua natus ẽ
Chr̃s ĩ effigie hoĩs, q̃ uerè ẽ imago Dei,corr̃ndet
sextæ diei,in qua formatus ẽ hõ primus. Septia ĩ
qua ẽ qes aĩarũ nõ hñs finẽ,corr̃ndet septiæ diei,
Distinctio ætatum. ĩ qua reqeuit Deus ab oĩ ope qđ patrarat . Et sic
distinguunĩ hę septẽ ętates,pp insignia fcã,q̃ fue
rũt in earũ exordijs,rõne quorũ corr̃ndent die-
bus formationis mũdi. Vocaĩ aũt pria ætas ĩfan
tia,qa sicut infantia tota obliuione delet, sic illa
prima ætas ꝑ diluuiũ est cõsumpta. Scđa pueri-
tia, sicut.n. i pueritia loq̃ ĩcipimus,sic ĩ scđa ęta-
te fcã est distinctio linguarũ.Tertia dr̃ adolescẽ-
tia,qa sicut uis gñatiua tunc incipit in actũ suũ
exire,sic tũc uocatus ẽ Abraã,& data est ei circũ
cisio,& fcã est ei ꝓmissio de semine. Quarta dr̃
iuuẽtus,qa sicut in iuuentute floret hoĩs ætas,sic
ĩ q̃rta ętate sub regibus floruit synagoga. Quin
ta dr̃ senectus,qa sicut in senectute uires minuũ
tur,& decidit pulchritudo,sic & ĩ trãsmigratiõe
scm̃ est de iudæorũ sacerdotio. Sexta ætas dr̃ se-
niũ,qa sicut illa est q̃ copulatur cũ morte, hñs tñ
magnã lucẽ sapiæ , sic sexta ætas mũdi terminaĩ
cũ die iudicij,& ĩ ea viget sapia ꝑ doctrinã Chri
sti . Sic igiĩ totus ille mũdus ordinatissimo de-
cursu,à scriptura sacra describiĩ,ꝓcedere à pri-
cipio usq; ad finẽ, ad modũ cuiusdã pulcherrimi
carminis ordinati, vbi põt qs speculari,scđm de
cursum tp̃is uarietatẽ,& multiplicitatẽ,& eq̃ta-
tẽ,ordinẽ,rectitudinẽ,& pulchritudinẽ multorũ
diuinorũ iudiciorũ, ꝓcedẽtiũ à sapia Dei guber
nante mundũ. Vnde sicut nullus põt uidere pul-
chritudinẽ carminis,nisi aspectus eius feraĩ sup
totũ uersum,sic nullus uidet pulchritudinẽ ordi
nationis,& regiminis uniuersi,nisi eam totã spe-
culetur.Et quia nullus hõ tam lõgęuus est, q̃ to-
tã possit uidere oculis carnis suæ,nec futura põt
per se præuidere,prouidit nobis Spiritussanctus
librum scripturæ sacræ,cuius lõgitudo comme-
titur se,decursui regiminis uniuersi.

De sublimitate sacræ scripturæ.

HAbet nihilominus scriptura sacra , in suo
ꝓcessu sublimitatẽ, q̃ cõsistit in descriptio
ne hierarchiarũ gradatim ordinatarũ , q̃
sunt,hierarchia ecclesiastica,angelica,& diuina,
seu sub cœlestis,cœlestis,& supcœlestis,ita q̃ pri
mã describit patẽter,scđam aliquãtulũ magis oc
cultè,& tertiã adhuc magis occultè. Ex descri-
ptiõe ecclesiasticæ hierarchię est alta, Ex descri-
ptione angelicæ altior , Ex descriptione diuinæ
altissima, ita ut possimus dicere illud prophetæ. Psal. 138.
Mirabilis facta est scia tua ex me,confortata est,
& non potero ad eã. Et hoc quidẽ satis rectè. Nã
cũ res hẽant esse in materia,uel natura , hẽant ẽt
esse in aĩa per notitiã acq̃sitam, habeãt ẽt esse in
ea per gratiam , hẽant ẽt esse in ea per gloriã, &
hẽant ẽt esse in arte æterna . Phia quidẽ agit de
rebus, ut sunt in natura, seu in aĩa scđm notitiã
naturaliter in sitam,vel ẽt acq̃sitã,sed theologia,
tanq̃ scia sup fidem fundata,& per Spm̃scm̃ reue
lata,agit & de eis quę spectant ad gratiã,& glo-
riã,& ẽt ad sapiam æternã. Vñ ipsa substernens
sibi philosophicã cognitionẽ,& assumens de na-
turis rerum,quantum sibi opus est ad fabrican-
dũ speculũ, per qđ fiat repñtatio diuinorũ, quasi
scalã erigit,q̃ in sui infimo tangit terrã,& in suo Scriptura sacra figuratur per scalam.
cacumine tãgit cœlũ,& hoc totũ per illũ unũ hie
rarchã Iesum Chr̃m,q nõ tñ rõne naturę humãę
assumptæ,
assumptę est hierarca in ecclesiastica hierarchia,
uerumetiam in angelica,& est media persona in
illa supercœlesti hierarchia beatissimæ Trinita-
tis,ita q̃ per ipsum à summo capite Deo descen
dit unctionis gratia,non solum in barbam,uerũ-
etiam in oram uestimenti, quia non tñ in Hieru
salem supernam , uerumetiam usq; in ecclesiam
Psal. 132. militantem.Est.n.pulchritudo magna in machi-
na mundana,sed longè maior in ecclesia pulchri
tudine sanctorum charismatum adornata, ma-
xima aũt in Hierusalem superna , supermaxima
Scriptura sacra, nõ solum altissima, sed & venustissima. aũt in illa Trinitate summa,& beatissima . Ideo
ipsa scriptura sacra,non tantũ habet altissimam
materiam per quã delectat , & per quã in altum
leuat intelligẽtiam mẽtis, uerumẽt ipsa est uenu
stissima, & miro quodãmodo itellectũ nr̃m dele
ctat,& sic magis, ac magis delectando assuefacit
ad diuinorũ,spectaculorũ ꝯtuitus, & anagogias.

De profunditate sacræ scripturæ.

HAbet postremò ipsa sacra scriptura ꝓfun-
ditatem,quæ cõsistit in multiplicitate my
sticarum intelligentiarum. Nam præter li-
teralem sensum hẽt in diuersis locis exponi tri-
pliciter.s.allegorice,moraliter,& anagogice. Est
aũt allegoria,q̃n per unum factũ indicatur aliud
factum,scđm qđ credẽdum est. Tropologia siue
moralitas est, q̃n per id qđ factum est datur in-
telligi aliud,qđ faciendum est. Anagogia quasi
sursum ductio est,q̃n datur intelligi illud qđ de-
Decentia 4. sensuũ sacræ scripturæ. siderandũ est.s.æterna fœlicitas beatorũ. Rectè
aũt hic triplex sensus , dẽt esse in sacra scriptura
præter intelligentiam literalem,quia sic cõpetit
ipsius scripturæ subiecto, ipsius auditori seu di-
scipulo,ipsius origini,ipsius etiam fini. Subiecto
inquam competit,qa ipsa est doctrina,quę est de
Deo,de Christo,de opibus reparatiõis, & de cre
dibili. Subiectũ.n.illius,quo ad substantiã Deus,
quo ad ueritatem Chr̃s,quo ad opationem repa
rationis opus,quo ad oĩa hæc,est ipsum credibi-
le.Deus aũt est trinus,& unus,in essentia unus,in
ꝑsonis trinus . Ideo scriptura,quæ ẽ de ipso, hẽt
in unitate literæ triformitatẽ intelligentię. Chr̃s
ẽt cum sit unum uerbum,oĩa per ipsum facta di-
cuntur,& in ipso relucẽt,ita q̃ eius sapia est mul
tiformis,& una.Opa reparationis cũ sint multa,
oĩa ad Chr̃i oblationem principalĩ hñt aspectũ.
Credibile aũt ut credibile, diuersimode relucet
scđm diuersum statum credẽtium. Ideo ꝓpter
conformitatem ad oĩa p̃missa,sacra scriptura in
una lr̃a,multiformem parit intelligentiam. Cõ-
petit ẽt hoc auditori,qa nullus cõueniẽs est eius
Auditor scripturæ qualis dẽt esse. auditor,nisi humilis, mundus , fidelis, & studio-
sus.Ideo sub cortice lr̃æ, apertè occultatur my-
stica,& ꝓfunda intelligentia , ad cõprimendum
superbiã , ut ipsius ꝓfunditate in humilitate lr̃æ
latente,& supbi comprimantur,& immũdi repel
lantur,& fraudulenti declinentur, & negligentes
excitentur,ad intelligentiam mysteriorũ . Et qa
auditor doctrinæ istius non est unius generis;sed
cuiuslibet (omnes.n.saluãdos oportet aliqua de
doctrina hac scire) ideo ipsa multiformẽ habet
intelligentiam,ut sic oẽm intellectum capiat , &
oĩ intellectui cõdescendat, oẽm intellectũ super-
excedat,& oẽm intellectum sibi diligenter inten
dentem, multitudinem radiositatis suæ, illumi-
net pariter, & accendat. Competit ẽt principio
à quo est,qa est à Deo per Chr̃m,& Spm̃scm̃, lo-
quentem per ora ꝓphetarũ,& aliorum,qui hanc
doctrinam scripserunt. Qm̃ aũt Deus non tantũ Deus et uerbis, & factis loqui consueuit.
loq̃tur per verba,verumẽt per facta,qa ipsius di
cere facere est,& ipsius facere dicere, & oĩa crea
ta tanq̃ Dei effectus innuunt suam cãm , ideo in
scriptura diuinitus tradita non tñ dẽnt sigñare
uerba,uerumẽt facta.Chr̃s etiã doctor licet esset
humilis ĩ carne,altus tñ erat in deitate, ideo de-
cebat ipsum , & eius doctrinam hẽre humilitatẽ
in sermone, cum ꝓfunditate sñiæ , ut sicut Chr̃s
fuit pãniculis inuolutus, ita sapia Dei in scriptu
ra figuris q̃busdã humilibus inuolueretur. Spũs
ẽt sc̃tũs diuersimode illustrabat , & reuelationes
faciebat in cordibus ꝓphetarum , ipm̃ ẽt nullus
latere põt intellectus, qui missus erat oẽm doce-
re ueritatem,ideo cõpetebat eius doctrinæ,vt in
uno sermone multiplices laterent intelligentiæ.
Cõpetit nihilominus ipsi fini,qa scriptura data ẽ
ut ꝑ ipsam dirigaĩ hõ in cognoscẽdis , & agẽdis,
ut tandẽ ꝑueniat ad optata . Et qa oẽs creaturæ
ad hoc factę sunt,ut seruiãt hoĩ tendẽti, ad suꝑ-
nã p̃riam,ideo scriptura assumit ipsarũ creatura
rũ spẽs diuersas,ut sic ꝑ ipsas doceat nos sapiam
dirigentem nos ad æterna.Et qa hõ nõ dirigitur Credẽdo, & operando ad cœlum tendimus.
ad æterna,nisi cognitiua agnoscat, uerum credẽ
dum,& opatiua faciat bonũ operãdũ,& affecti-
ua suspiret ad Deũ uidendũ,& amandũ , & per-
fruendum, hinc est, q̃ scriptura sacra ꝑ Spm̃scm̃
data; assumit librum creaturæ referendo in finẽ
scđm triplicem modum intelligentiæ , ut sic per
tropologiam habeamus notitiã agendorũ mo-
raliter,per allegoriam credendorum ueraciter,
per anagogiam desiderandorũ delectabilĩ, vt sic
purgati ꝑ uirtuosam opationẽ, illuminati ꝑ ra-
diosam fidẽ,& pfecti per ardẽtissimã charitatẽ,
ꝑueniamus tandẽ ad brauiũ fœlicitatis æternę.

De modo procedendi ipsius sacrę scripturæ.

IN tanta igitur multiformitate sapiæ , quæ in
ipsius sacræ scripturæ continetur,latitudine,
longitudine,altitudine,& profundo,unus est
cõis modus,ꝓcedendi autenticus,uidelicet intra
quẽ cõtinetur modus narratiuus, præceptorius,
prohibitiuus, exhortatiuus, prædictiuus, cõmi-
natorius, promissiuus, deprecatorius, & lauda-
tiuus . Et oẽs hi modi sub uno modo autentico
reponũtur,& hoc quidẽ satis recte . Quia.n.hæc
doctrina est, ut boni fiamus & saluemur , & hoc
non fit per nudã considerationem,sed potius per
inclinationẽ uoluntatis,ideo scriptura diuina eo
modo debuit tradi,quo modo magis possemus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Magis exẽplis quàm argumentis moueri solem⁹.

inclinari. Et quia magis mouetur affectus ad exempla, quàm ad argumenta, magis ad promissiones, quàm ad ratiocinationes, magis per deuotiones, quàm per diffinitiones, ideo scriptura ista non debuit habere modum diffinitiuum diuisiuum, & collectiuum ad probandum passiones aliquas de subiecto ad modum aliarũ scientiarum, sed oportuit ꝙ haberet modos proprios secundum uarias inclinationes animorum, diuersimode animos inclinantes, ut si quis nõ mouetur per præcepta, & prohibita, saltem moueatur per exempla narrata, si quis non per hæc mouetur, moueatur per beneficia sibi ostensa, si quis nec per hæc mouetur, moueatur per monitiones sagaces, per promissiones ueraces, per comminationes terribiles, ut sic saltem excitetur ad deuotionem, & Dei laudem, in qua percipiat gratiam, per quam dirigatur circa opera uirtuosa. Quoniam igitur hi modi narratiui non possunt fieri per uiam certitudinis rationum, quia particularia gesta probari non possunt, ideo ne scriptura ista tanquam dubia uacillaret, ac per hoc minus moueret loco certitudinis rationis, prouidit Deus huic scripturæ certitudinem auctoritatis, quæ adeò magna est, ꝙ omnem perspicuitatem humani ingenij superexcellit. Et quia

Non est certa auctoritas quæ falli, uel fallere potest.

non est certa auctoritas eius, qui potest fallere, & falli, nullus autem sit, qui falli non possit, & fallere nesciat, nisi Deus, & Spiritus sanctus, hinc est ꝙ ad hoc ꝙ scriptura sacra modo sibi debito esset perfectè autentica, non per humanam inuestigationem est tradita, sed per reuelationem diuinam, ideo nihil in ipsa contemnendum tanquã inutile, nihil respuendum tanquam falsum, nihil repudiandum tanquam iniquum, pro eo ꝙ Spiritus sanctus eius autor ꝑfectissimus nihil potuit dicere falsum, nihil superfluum, nihil diminutũ,

Matth 24.

& propter ea cœlum, & terra transibunt, uerba scripturæ sacræ non præteribunt, quin impleantur, donec enim cœlum, & terra transeat, iota unum, aut unus apex non præteribit à lege do-

Idem 5.

nec omnia fiant, Saluatore testante. Qui ergo soluerit ea, quæ scriptura docet, & docuerit sic homines, hic minimus uocabitur in regno cœlorum, qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus uocabitur in regno cœlorum.

De modo exponendi Sacram scripturam.

QVemadmodum autem scriptura hęc, specialem habet modũ porcedendi, sic iuxta suum procedendi modũ, spetiali suo modo debet intelligi, & exponi. Cum enim ipsa sub una litera, multiplicem tegat intelligentiã, expositor debet abscondita producere in lucem, & illam eductam manifestare, per aliam scripturã magis patentem, sicut si exponerem illud Psalm.

Mod⁹ interptandi scriptur. primus est

Apprehende arma, & scutum, & exurge in adiutorium mihi, & uelim explicare, quæ sint arma diuina, dicam ꝙ eius ueritas, & bona uolũtas, &

locũ unũ per alium planiorẽ explicare Psal. 34. Psal. 5. Idem. 90.

ꝙ ita si probatur per scripturam apertam. Nam & scribitur alibi. Scuto bonæ uoluntatis tuæ coronasti nos. Et iterum. Scuto circundabit te ueritas eius. Ad, quod non potest quis de facili pertingere, nisi per assuefactionem lectionis textum, & literam Bibliæ commẽdet memorię, alioquin in expositione scripturarum, nunquã poterit esse potens. Vnde sicut, qui dedignatur prima addiscere elementa, ex quibus dictio integratur, nunquã potest cognoscere, nec dictionum significatum, nec rectam legem constructionum, sic qui literam sacræ scripturæ spernit, ad spirituales eius intelligentias nunquam assurget. Attendat autem expositor ꝙ non ubique requirenda est allegoria, nec omnia sunt mystice exponẽda. Propter quod notandum est, ꝙ scriptura sacra

Scriptura sacra 4. partes.

quatuor habet partes. Vna est in qua secundum literam agit de mundanis naturis, & per illas significat reparationem nostram sicut apparet in descriptione formationis mundi. Alia est, in qua agit de actibus, & ꝓcessibus illius populi Israelitici, & per illos significat reparationẽ generis humani. Tertia est in qua nudis uerbis significat, & exprimit ea, quæ pertinent ad nostrã salutem quantũ ad fidem, uel mores. Quarta est, in qua pronunciat nostræ salutis mysteriũ, partim uerbis nudis, partim ænigmaticis, & obscuris. Et ꝓpterea scriptura in his locis uarijs, non est uniformiter exponenda. Debet autem expositor dirigi in expositione sacræ scripturæ, secundũ triplicem regulam, quæ trahi põt de uerbis beati Aug. Prima est hęc. Vbicũq; in hac scriptura prima uerborũ significatio significat res creationis, siue singulares actus humanæ conuersationis, ibidem res significatæ per uerba primo significantur, deinde nostræ reparationis mysteria. Vbi uero prima significatio uerborum exprimit fidem, siue charitatem, ibi nulla est allegoria quærenda. Secunda regula est ista. Vbi uerba huius scripturæ significant res creationis, aut conuersationis populi Israelitici, ibi quærat ex alio scripturæ loco quid quælibet res significet, & deinde significationem suam eliciat per uerba, nude significantia fidei ueritatem, uel morum etiã honestatem, ut pote si dicatur, oues pariunt gemellos fœtus ostendat ꝙ oues significant ibi homines, & geminus fœtus geminã charitatem. Tertia regula est ista. Quãdo aliqua scriptura habet aliquem intellectum literalem, & spiritualem, debet discutere expositor utrum illa attribuitio conueniat hystorico, an spirituali significato: si forte utrique non poterit conuenire, si autem utriq; competit, tunc literaliter, & spiritualiter debet affirmari. Si uero altero modo tantũ, tunc spiritualiter solum debet intelligi, sicut sabbatũ legis esse perpetuum, sacerdotium æternum possessionem terræ æternam, & pactũ circuncisionis esse æternum, quæ omnia ad spirituale significatum referenda sunt. Ad hoc autem ꝙ per sacrarum scripturarum syluam, quis secure incidendo,

Tres regulæ Augustini doctrinæ Christi.

Cant. 4.

Caute procedẽdũ in ex⁹

positione scripturæ.

dendo, & exponendo incedat, opus est, ut prius nouerit ipsius sacræ scripturæ ueritatẽ per uerba explicita, uidelicet, ut attẽdat quomodo scriptura describat initium, progressum, & consummationem duplicis corporis quasi ex opposito se respicientium, bonorũ, scilicet, qui hic se humiliant, ut exaltentur sempiternaliter, in futuro, & malorum, qui hic se exaltant, ut æternaliter deprimantur. Vnde ipsa agit de toto uniuerso quantum, ad summum & imum, primum & ultimum, & quantum ad decursum intermedium sub forma cuiusdam crucis intelligibilis, in qua describi habet, & quodammodo uideri lumine mentis, tota machina uniuersi, ad quam quidem intelligendam oportet nosse rerum principium, scilicet Deum, ipsarum rerum creationem, lapsum, redemptionem per sanguinem Iesu Christi, reformationem per gratiam, curationẽ per sacramenta, & tandem retributionem per pœnam, & gloriam sempiternã. Et quia hæc doctrina tam in scriptis Sanctorum, quàm etiam

Ratio scribendi, uel dictandi, hoc breue loquium.

Doctorum sic diffuse tradita est, ut ab accedentibus ad scripturam sacram audiendã, non possit per longa tempora uideri, nec audiri, propter quod etiã noui theologi frequenter ipsam scripturam sacram exhorrent, tanquam incertam, & inordinatam, & tanquam quandam syluam opacam. Rogatus à socijs, ut de paupere portiũcula scientiolæ nostræ aliquid breue in summa dicerem de ueritate theologiæ, eorumq; precibus deuictus assensi, breuiloquium quoddam facere, in quo summatim nõ omnia, sed aliqua magis opportuna ad tenendum, breuiter tangerentur, addens simul cum hoc rationem aliquam, ad intelligendum secundum ꝙ occurrebat pro tẽpore. Quia uero theologia sermo est de Deo, & de primo principio, utpote, quia ipsa tanquã scientia, & doctrina altissima, omnia resoluit in Deum tanquam in principium primum, & summum, ideo in assignatione rationum, in omnibus, quæ in hoc toto opusculo, uel tractatulo cõtinetur, conatus sum rationem sumere à primo principio, ut sic ostenderem ueritatem sacræ scripturæ esse à Deo, & de Deo, & secundum Deum, & propter Deum, ut meritò ista scientia appareat, una esse, & ordinata, & theologia, non immerito nuncupata. Si quid igitur imperfectum, uel obscurum, uel superfluum, uel minus rectum ibi fuerit, uenia occupationi, & breuitati temporis, & pauperculæ scientiæ concedatur, si quid uero rectum, soli Deo honor, & gloria referatur. Vt autem sequentia clarius elucescant, titulos particulares capitulorũ præmittere curaui, ad faciliorem memoriam, & lucidiorem contuitum dicẽdorum, quę septem partitionibus, & septuaginta duobus capitulis distinguuntur.

63

DOCTORIS SERAPHICI S. BONAVENTVRAE.

BREVILOQVII PRIMA PARS, IN QVA DE TRINITATE DEI AGITVR.

De illis septem, de quibus est Theologia, in summa Cap. I.

IN principio intelligendũ est ꝙ sacra doctrina, scilicet Theologia, quę principaliter agit de primo principio, de Deo trino & uno, de septẽ agit in uniuerso. s. de Trinitate Dei, de creatura mundi, de corruptela peccati, de incarnatione uerbi, de gratia spiritus sancti, de medicina sacramẽtali, & de statu finalis iudicij. Ratio aũt ad intelligentiam huius ueritatis hæc est. Quia cum sacra scriptura siue theologia, sit scia dãs sufficientẽ notitiam, de primo principio scdm statũ uiæ, scdm, quod necessariũ est ad salutem, & Deus non tantum sit rerũ principium, & exemplar effectiuũ in creatione, sed etiã refectiuũ in redẽptione, & perfectiuũ in retributione, ideo non tantum agit de Deo creatore, sed ẽt de creatore, & creatura. Et quia creatura rationalis, quæ est quo dãmodo finis oĩum non steterit, sed suo casu indiguit reparari, ideo agit de corruptela peccati, medico, sanitate, & medicina, & tandẽ de curatione perfecta, quæ erit in gloria, impijs proiectis in pœnam, ideo ipsa sola est scia ꝑfecta, qm̃ incipit à primo, quod est primũ principiũ, & peruenit ad ultimum, quod est præmiũ ẽternum, incipit à summo, quod est Deus altissimus creator oĩum, & puenit ad infimũ, quod est infernale supplicium. Ipsa ẽt solaest sapia perfecta, quæ incipit à causa summa, ut est principium causatorũ, ubi terminatur cognitio philosophica, & transit per eã, ut est remediũ peccatorum, & reducit in eam, ut est præmiũ meritorum, & finis desideriorũ. Et in hac cognitione est sapor ꝑfectus, uita, & salus aĩarum. Et ideo ad eam addiscẽdã inflãmari debet desiderium oĩum christianorum. Ex his patet ꝙ licet theologia sit de tot, & tam uarijs, est tamẽ scia una, cuius subiectum, ut à quo oĩa, est Deus, ut per, quod oĩa, Christus, ut ad quod oĩa, opus reparationis, ut circa quod oĩa unicum charitatis uinculũ, quo cœlestia, & terrestria connectuntur, ut de quo oĩa in libris canonicis comprehensa, credibile, ut credibile, de quo omnia in libris expositorum, credibile, ut intelligibile. Secundum Augu. in lib. de Vtili. credendi. Quod credimus, debemus auctoritati, quod intelligimus rationi.

theologię ueritas ab unitate subiecti. 1. Dei.

Quid

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quid tenendum de Trinitate personarum, & unitate essentiæ. Cap. II.

PRimo igitur de Trinitate Dei sunt tria cõsideranda. ſ. qualiter unitas substantiæ, & naturæ simul stet, cum pluralitate personarum, ſcđo qualiter cum pluralitate apparitionũ, tertio qualiter cũ pluralitate appropriatorum. De pluralitate ergo personarum in unitate naturæ, hoc dictat recta fides esse tenendum. ſ. ꝙ in unitate naturæ, sunt tres ꝓsonæ. ſ. Pater, & Filius, & Spũsanctus. Quarum prima à nulla est, secunda est à sola prima per generationẽ, tertia uero est à prima, & ſcđa per spirationem, siue processionẽ, ita ꝙ Trinitas personarum nõ excludit ab essentia diuina summã unitatẽ, simplicitatẽ, immensitatem, æternitatem, incõmutabilitatẽ, necessitatẽ, & etiam primitatẽ, quin potius includit summã fœcũditatẽ, charitatẽ, liberalitatẽ, equalitatẽ, germanitatẽ, conformitatẽ, & inseperabilitatẽ, quæ oĩa sana fides intelligit esse in beata Trinitate. Ratio aũt huius ueritatis hæc est. Quia fides cũ sit principiũ cultus Dei, & fundamentum eius, quæ ſcđm pietatem est, doctrinæ, dictat de Deo esse sentiendũ altissimè, & pijssimè. Non aũt sentiret altissimè, si non crederet ꝙ Deus posset se summe cõicare, non sentiret pijssimè, si crederet ꝙ posset, & nollet, & ideo ut altissime, & ptissime sentiat, dicit Deũ se summè cõicare, æternaliter habendo dilectũ, & condilectum, ac per hoc Deũ unum, & Trinum. Huic aũt fidei inquantũ dictat de Deo pijssimè sentiendũ esse attestatur tota sacra scriptura, q̃ dr doctrina ſcđm pietatem, qa Deum fateur habere prolẽ, quam summè diligit, uerbũ sibi coæquale, quod ab æterno genuit, in quo cũcta disposuit, per qđ cuncta ꝓduxit, & gubernat, per quod ẽt carnem factum pro summa benignitate hoĩem redemit, pretiosissimò eius sanguine, redemptumq̃; cibauit, per quod ẽt in fine mundi summã misericordiam inpartiendo, ab oĩ miseria liberabit, & per Chrũm oẽs electi sunt filij summi patris, in quo erit oĩs pietatis consummatio, & Dei ad nos, & è conuerso. Inquantum aũt fides dictat de Deo sentiendũ altissimè, nõ tantũ attestatur ei sacra scriptura, uerum etiam oĩs creatura, iuxta quod dicit Aug. Neque .n. diuinorũ librorũ tñ modo auctoritas prædicat esse Deum, sed oĩs, quæ nos circunstat creatura, ad quam nos ẽt pertinemus; uniuersa ipsa rerum natura ꝓclamat habere se præstantissimũ cõditorem, qui nobis mentẽ, rationẽq̃; dedit, qua uiuentia cũ uiuentibus, sensu prædita non sentientibus, intelligentia nõ intelligentibus, immortalia mortalibus, potẽtia impotentibus, iusta iniustis, speciosa deformibus, bona malis, incorruptibilia corruptibilibus, immutabilia mutabilibus, inuisibilia uisibilibus, in corporalia corporalibus, beata miseris, preferenda iudicamus, ac per hoc, qñ rebus creatis creatorẽ sine dubitatione præponimus, oportet ut eũ & summè uiuere, & cũcta sentire, atq; intelligere. mori aũt, & corrũpi, mutariq; non posse, nec corpus esse, sed spiritum omnipotentissimum, iustissimũ, speciosissimũ, optimũ, beatissimũq; fateamur. Ecce in his duodecim includuntur altissimæ nobilitates essentiæ diuinæ. Sed post ut ipse oñdit hæc 12. reducuntur ad tria. ſ. ad æternitatẽ, sapiam, & beatitudinẽ, & hæc tria ad unũ. ſ. ad sapiam, in qua includuntur mens generans, uerbum nascens, & amor utrunque nectens, in quibus fides dictat beatissimã consistere Trinitatẽ. Et qñ summa sapia ponit Trinitatẽ, ponit ẽt nihilominus, oẽs prius habitas nobilissimas cõditiones, uidelicet unitatẽ, simplicitatẽ, & cæteras sequẽtes, necesse est oẽs ꝓdictas nobilitates diuini esse, simul stare cum btissima Trinitate.

Altissimè, & pijssimè sentiendũ est de Deo

15. De Trinita. c. 4.

De istius fidei intelligentia sana. Cap. III.

AD istius aũt fidei intelligentiã sanã docet doctrina sacra, ꝙ in diuinis sunt duę emanationes, tres hypostases, quatuor relationes, quinque notiones, & ex hiſtantum tres ꝓprietates ꝓsonales. Ratio aũt ad prædictorũ intelligentiã hæc est, quia cũ primum, & summum principiũ, hoc ipso ꝙ primũ, sit simplicissimum, hoc ipso ꝙ summũ, sit perfectissimũ, ideo perfectissimè se cõicat, quia pfectissimum, & indiuisionem oĩmodã seruat hoc ipso, ꝙ simplicissimũ, & ideo, salua unitate naturę, sunt ibi modi emanandi perfecti. Modi aũt emanandi perfecti sunt duo tantũ. ſ. per modum naturæ, & per modum uoluntatis. Primus est generatio, secundus spiratio, siue processio, & ideo hi sunt ibi. Et qa duabus emanationibus substãtificis, necesse est emanare duas hypostases, necesse est ẽt ponere hypostasim primo producentem ab alio nõ emanare, ne sit in infinitũ abire, & ideo sunt ibi tres hypostases. Et quia cuilibet emanationi rñdet duplex habitudo relatiua, ideo sunt ibi quatuor relationes. ſ. paternitas, filiatio, spiratio, & processio. Et quia per has habitudines innotescunt nobis diuinæ hypostases, & præter hoc etiam hypostasis illa, in qua est prima rõ principiãdi innotescit nobis, qa non ꝓducitur, nam hoc est nobilitatis in ipsa, ideoq; sunt quinque notiones. ſ. quatuor relationes prædictæ cum innascibilitate. Et quia quælibet ꝓsonarum unã habet ꝓprietatẽ, ꝙ quã principaliter innotescit, ideo tantum tres sunt ꝓprietates personales, quæ his nominibus exprimunt, ꝓpriè, & principaliter. ſ. Pater, & Filius, & Spiritussanctus. Cum.n. ꝓprium sit Patris esse innascibilẽ, siue ingenitum, esse principium non de principio, & esse Patrem, innascibilitas notificat ipsum per modum negationis, licet ex consequenti per modũ positionis, qa innascibilitas in Patre ponit fontalẽ plenitudinẽ, principium non de principio, per modũ positionis, cum negatione, esse Patrẽ per modũ positionis, & habitudinis, ꝓpriè completè, & determinatè. Similiter cum filius sit imago, uerbũ, & filius, imago noĩat illam ꝓsonam, ut similitudinẽ expressam, uerbũ ut similitudinẽ expresiuã, filius, ut similitudinẽ hypostaticã. Rursus imago, ut similitudinẽ conformẽ, uerbum, ut similitudinẽ intellectualẽ, filius, ut similitudinẽ connaturalem. Per hunc modũ cũ ꝓprium sit spũsancti esse donũ, esse nexũ seu charitatem amborũ, esse ẽt Spiritũsanctũ, donũ noĩat ipsum, ut datũ uoluntariũ, charitas siue nexus, ut datũ uoluntariũ, & ꝓcipuum. Spiritussanctus, ut datum uoluntariũ præcipuum, & hypostaticum. Hinc est ꝙ per hæc tria noĩa, quæ sunt Pater, & Filius, & Spũsctũs, trium, personarũ ꝓprietates ꝓsonales insinuanẽ. Hec igitur tenenda sunt, ad fidei Trinitatis intelligẽtiam sanam.

Collectio eorũ, quæ in diuinis esse prædicat theologia.

Emanatio num, altera permodum naturæ, altera per modũ uoluntatis.

De istius fidei expressione catholica. Cap. IIII.

Duo modi prædicãdi in diuinis, &c.

AD istius etiam fidei expresionẽ catholicam, tenendum est, ſcđm sacrorum Doctorum documenta, ꝙ in diuinis sunt duo modi prędicandi. ſ. per modũ substantiæ, & relationis. Tres modi supponendi. ſ. essentiæ, psone, notionis. Quatuor modi significandi substantiã, scilicet nominę essentiæ, substantię, personę, & hypostasis. Quinque modi dicẽdi, scilicet quis, qui, quæ, quod, & quid. Tres modi differendi, scilicet ſecundum differentem modum existendi, secundũ differentem modum se hñdi, & ſcđm differentẽ modum intelligendi. Ratio aũt ad intelligentiã prædictorum hæc est qa cũ primũ principium sit perfectissimum simul, & simplicisimum, oĩa, quę perfectionis sunt de ipso dicuntur ꝓpriè, & uerè, quæ aũt imperfectionis sunt, aut nõ dicuntur, aut si dicuntur, ſcđm assumptionẽ humanæ naturæ dicuntur, uel transſumptiuè. Cũ igitur decẽ sint prædicamẽta. ſ. substantia, quantitas, relatio, qualitas, actio, passio, ubi, qñ, situs, & habitus, quinque ultima spectant proprie ad corporalia, seu mutabilia, ideo nõ attribuuntur Deo, nisi trãssumptiuo modo, & figuratiuo. Alia uero quinque pręcedentia Deo attribuuntur secundũ id ꝙ cõpletionem dicunt, ita tñ ꝙ diuinã ꝑdicamenta sunt idipsum, quod est illud, de quo prædicantur: & ita per cõparationẽ ad subiectũ, in quo sunt oĩa, dicuntur trãsire in substantiam, relatione tñ excepta, quæ cũ duplicẽ habeat cõparationem. ſ. ad subiectum in quo, & ad terminum ad quẽ, primo modo transit ne faciat compositionem, sed ſcđo modo manet, ut faciat distinctionẽ. Et hinc est, ꝙ substantia cõtinet unitatẽ, & relatio multiplicat trinitatẽ, & ideo manẽt ibi hi tñ duo modi ꝑdicandi differẽtes, de qbus talis datur regula. Quæ dr ſcđm substantiã, de oĩbusdr, & sigillati, & simul, & singulariter. Quę uero ſcđm relationẽ, aut nõ de oĩbus dr, aut si de pluribus, pluraliter, ut relati, distincti, similes, æquales, ꝓp relationẽ intrinsecã. Nomẽ aũt Trinitatis, cõprehendit utrũq;. Et qñ plures pñt esse relationes in una ꝓsona, sicut sunt plures pñt esse in una natura, ideo distinctio in notiõe nõ infert diuersificationẽ ꝓsonæ, nec distinctio ꝓsonæ plurificationẽ naturę, & ꝓpterea nõ qcquid cõuenit essẽtię, cõuenit notioni, uel ꝓsonæ, nec è cõuerso, & hinc est, ꝙ sunt ibi tres modi supponendi, de qbus talis cõsueuit dari regula. Supposita essẽtia, nõ supponit notio, nec ꝓsona, & supposita notione, nõ supponitur essentia, nec ꝓsona, & suppositа ꝓsona nõ supponit essentia, nec notio, sicut patet p exẽpla. Et qñ uera distinctio est in suppositis substãtiæ manente essentia una, ideo necesse est ibi multipliciter significari substãtiã. ſ. ut cõmunicabilẽ, & incõmunicabilẽ. Vt cõmunicabilẽ p modũ abstractionis, p nomẽ essentiæ, & p modũ cõcretionis, p nomẽ substantię. Vt incõmunicabilẽ uerò, uel ut distinctã uel ut distinguibilẽ p nomẽ hypostasis, ut distinctã p nomen ꝓsonæ, uel aliter. ſ. uel tabiliter, & ꝓfectẽ, & sic ꝓsona. Exẽpla horũ quatuor sunt in creatura, humanitas, hõ, aliquis hõ, Petrus. Primũ essentiã, ſcđm substantiã, tertiũ hypostasim, quartũ ꝓsonã dicit. Et qa in ꝓsona, q̃ distinguit, non solũ est cõsiderare eũ, q distinguit, sed illud quo distinguit, & hoc est ꝓprietas, siue notio, ideo necesse est, ꝙ in diuinis sint quinque modi dicendi, pariter & quærendi. ſ. quis rõne personæ, qui rõne hypostasis, quia dicit suppositum substantiæ indistinctæ, quæ, rõne notionis, quod, rõne substãtię, qd, siue quo, rõne essẽtię. Et cñ oẽs hi modi in unitate essentiæ radicant, qa quicquid est in Deo, est ipse Deus, unus, & solus, ideo non ponunt ibi differentiã, nec ſcđm essentiã, nec ſcđm esse, & ꝓptерea sunt ibi tantũ tres modi differẽdi. ſ. ſcđm modos essendi, siue emanandi, sicut differt persona à persona, secundum modos se habendi, sicut differt persona, & essentia, quia una persona ad alteram refertur, & ideo distinguitur, essentia uero non refertur ad alteram, & ideo non distinguitur secundum modos etiam intelligendi, sicut differt una proprietas substantialis ab altera, ut bonitas, & sapientia. Prima differentia est perfectissima, & summa, q̃ possit reperiri in diuinis. Est.n. in suppositis, ita ꝙ unum non dicitur de altero. Secunda dria est minor, quia est in attributis, licet.n. unum possit dici de altero, ut ꝓsona de essentia, aliquid tñ dr de uno, quod non de altero, ut persona distinguit & refertur, essentia uero non. Tertia uero differentia minima est, quia est in connotatis, licet.n. unum de altero dicatur adinuicẽ, & idem possit dici de utrisque, nõ tñ idẽ connotatur utrobiq;, nec per idem intelligi datur utrũque. Ex primo modo differendi, oritur pluralitas personarũ, ex secundo modo, pluralitas prædicationum substantialium, & relatiuarum: ex tertio pluralitas proprietatum essentialium, & notionum, siue ab æterno, siue ex tempore, siue proprie, siue transſumptiue, siue communiter, siue appropriate. Dictorum exempla manifesta sunt. His intellectis claret satis, & quid sentiendẽ & qualiter loquendũ sit de summa Trinitate diuinarũ ꝓsonarũ.

Regula theologica.

Quicqd est in Deo est ipse Deus.

Gradus differentiarum.

De uni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

De unitate diuinæ naturæ in multiformitate apparitionum. Cap. V.

SEcundo aũt de pluralitate apparitionũ docet diuina doctrina, hoc esse tenendum. Cũ Deus sit in circunscriptibilis, inuisibilis, & incõmutabilis, nihilhominus tũ habitat in sanctis uiris, specialiter apparuit Patriarchis, & Prophetis, descendit de cœlis, misit etiã Filiũ, & Spũsanctum, ad salutẽ humani generis. Et licet in Deo sint indiuisa, natura, uirtus, & operatio Trinitatis, missio tñ, uel apparitio unius personæ, nõ est missio, uel apparitio alterius. Licet etiam sit ibi, summa æqualitas, solius tñ est Patris mittere, & non mitti, Spũsancti est tantũmodo mitti, respectu diuinarum personarũ, nisi forte dicatur mittere hoiem assumptũ, filij aũt est mittere, & mitti, sicut ex scripturis potest colligi. Intelligentia aũt & ratio p̃dictorũ hæc est. Quia licet primũ principium sit immensum, & incircunscriptibile, sit incorporeum, & inuisibile sit æternũ, & incommutabile: principium tñ est rerũ spũalium, & corporalium, naturaliũ, & gratuitarũ, ac p̃ hoc rerum etiam mutabilium, sensibiliũ, & circũscriptarũ, per quas licet ipse sit immutabilis, insensibilis, incircunscriptibilis, seipsum reddit manifestum, & notum. Reddit autem se manifestum, & notum, generaliter per uniuersitatem suorum effectuum ab ipso emanantium, in quibus dicit̃ esse per essentiam, potentiam, & præsentiam, qd se extendit ad oĩa creata. Reddit etiã se spãliter notum, per aliquos effectus, qui in ipsum spãliter deducunt, rõne quorũ dr̃ habitare, apparere, descẽdere, mitti, & mittere. Habitare nãq;, dicit effectum spũalem, & spãlem, cum acceptatione, sicut est effectus gratiæ gratum facientis, quæ est deiformis, & in Deũ reducit, & Deum facit nos habere, & haberi à nobis, ac per hoc & inhabitare in nobis. Et quia gratię effectus cõmunis est oĩbus personis, ideo una persona non habitat sine alia, immo simul tota Trinitas. Apparere uerò, dicit effectum sensibilem, cum expressa significatione, sicut Spũsanctus apparuit in columba. Et qm̃ sicut personæ diuinæ, distinctæ sunt, sic distinctè significari possunt, & signis, & oĩbus, ideo quælibet persona, põt per se apparere, & apparitio põt oĩbus competere, siue insimul, siue cuilibet personæ per se. Vnde q; Spiritussanctus dicit in linguis igneis, & columba apparuisse, hoc non est propter nouum uinculum, uel effectum specialem, sed propter unionem, quæ est inter signũ, & signatum sibi specialiter, & modo, & origine deputatum. Descendere aũt dicit utrum libet effectuum prædictorum, cum inchoatione. Deus enim beatissimis Angelis semper est præsens in cœlis, quia in eis semper habitat, & apparet. Peccatoribus autem, in terris est modo, ut absens, & quantum ad gratiam, & quantum ad notitiam, ideo cum incipit apparere, uel inhabitare, de præsente cœlis, & quasi absente nobis fit præsens terris, & ideo licet in se non mutetur, tamen dicitur descendere nobis. Mitti uero dicit effectus prædictos, cum æterna productione. Tunc.n. pater mittit filium, cũ faciendo eum nobis præsentem, per notitiam, uel gratiam, insinuat q; ab ipso procedit. Et quia pater à nullo procedit, ideo nusquam dicitur mitti. Quia uero filius, & producit, & ꝓducitur, ideo mittit, & mittitur. Quia uerò spiritussanctus æternaliter producitur, sed non producit nisi ex tempore, ideo ipsius est proprié mitti, & non mittere, nisi respectu creaturæ. Ex quo apparet q; hę sunt improprię, & exponẽdæ, spũssanctus mittit se, spũssanctus mittit filiũ, filius mittit seipsum, nisi intelligatur inquantum est de uirgine natus. Patet etiam quare mittere, & mitti non competit omnibus, quia licet dicat effectum in creatura, dicit tamen relationem intrinsecam, ita q; mittere dicit autoritatem, mitti sub autoritatem, ratione productionis æternæ, interius importatæ.

Deus est in oĩbus per essentiam, potentiam, & præsentiam.

Ioan. 1.

Personæ, ut sunt distinctæ, ita & distinctæ significari possunt.

Quid sit personam mitti.

Mittere, & mitti non conuenit omnibus personis.

De unitate diuinæ naturæ, in multiplicitate appropriatorum. Cap. VI.

TErtio uero de pluralitate appropriatorum, hoc docet sacra scriptura esse tenendum, q; licet oĩa essentialia oĩbus p̃sonis, equaliter, & indifferenter cõueniãt, tñ Patri dr̃ appropriari unitas, Filio ueritas Spiritui sancto bonitas. Et iuxta hanc sumitur sęda appropriatio Hilarij. s. æternitas in Patre, species in imagine, & usus in munere. Et iuxta hanc sumitur tertia. s. in Patre ratio principiãdi, in Filio ratio exẽplandi, in Spiritussancto ratio finiendi. Et iuxta hanc sumitur quarta. s. oĩpotentia Patri, oĩscientia Filio, uolũtas seu beniuolentia Spiritussancto. Hæc aũt dicũtur appropriari, non qa fiant ꝓpria, cum semp sint cõia, sed quia ducunt ad intelligentiã, & notitiam propriorum. s. trium personarũ. Intelligentia aũt, & ratio prædictorum hæc est. Quia enim primũ principium est nobilissimum, & pfectissimũ, ideo conditiones entis nobilissimæ, & generalissimæ in eo reperiuntur in summo. Hę aũt sunt unum, uerum, bonũ, quæ nõ contrahunt ens sẽm suppositа, sed sẽm rõnem. Nã unum nominat ens, ut connumerabile, & hoc habet p̃ indiuisionẽ sui in se. Verum, sẽm q; cognoscibile, & hoc habet per indiuisionẽ sui à propria specie. Bonum, sẽm q; cõmunicabile, & hoc habet per indiuisionẽ sui à propria operatione. Et qa hæc triplex indiuisio, se habet sẽm ordinem quantũ ad rationẽ intelligẽdi, ita q; uerum præsupponit unum, & bonum presupponit uerum, & unum, hinc est q; hæc attribuũtur primo principio in summo, qa perfecta, & generalia, & appropriantur tribus personis qa ordinata, & ideo summè unum Patri, qui est origo personarum, summè uerum Filio, qui est à Patre, ut uerbum, summè bonum Spiritui sancto, qui est ab utroq; ut amor, & donum. Et qa summè unum, est summè

Vnum & uerum & bonum summè conueniunt soli Deo.

mè primum, quia caret omni inceptione, & qa summè uerũ, est summè æquale, & pulchrũ, & qa summè bonũ, est summè utile, & proficuũ. Hinc oritur secunda appropriatio Hilarij, q̃ est æternitas in patre, quia non habet principium, sed est oĩno primum, species in imagine, ideſt in uerbo, quia summè pulchrum, usus in munere, ideſt in spũsancto, quia summè proficuum, & communicatiuum. Quod per alia uerba sic insinuat Aug. In patre unitas, in filio æqualitas, in spũsancto unitatis, equalitatisq; cõcordia. Rursus, qa summè unum & primum, tenet rationem principiandi, & originandi, quia summè pulchrum, & speciosum, tenet rõnem exprimendi, & exẽplandi, quia summè proficuum, & bonũ, tenet rõnem finiendi, quia bonum, & finis idẽ. Hinc oritur tertia ratio appropriandi efficientiam patri, exemplaritatem filio, finalitatem spũsancto. Rursus, quia à primo & summo principio fluit oẽ posse, à primo & summo exẽplari fluit oẽ scire, & ad summum finẽ tendit omne uelle, ideo necesse est primum, eẽ oĩpotentissimum, oĩsapientissimũ, & beneuolentissimum. Vnitas aũt prima & summa, rediens supra seipsam reditione cõpleta, & perfecta, est omnipotentissima, sic & ueritas sapientissima, & bonitas, beneuolentissima, & hæc appropriantur, qa ordinẽ insinuant. Volũtas.n. dat præintelligere cognitionem, & uoluntas & cognitio præsupponunt potentiam, & uirtutem, quia posse scire, est aliquid posse. Ex his apparet, quæ sint appropriata, & quibus, & qua de causa. Hęc tñ ultima. s. potẽtia, & sapientia, & uoluntas, sunt potissimè illa, ex quibus in scripturis laudatur Trinitas summa. Et ideo de his aliquid dicẽdum est breuiter, & summatim.

De omnipotentia Dei. Cap. VII.

IGitur de omnipotentia Dei secundum doctrinam sacram, hęc tenenda sunt: uidelicet, q; Deus est omnipotens, ita tamen q; ei non attribuunt actus culpabiles, ut pote mẽtiri, & male uelle, nec actus pœnales, ut metuere, & dolere, nec actus corporales siue materiales, ut dormire, & ambulare, nisi forte transumptiuè, nec actus in conuenientes, utpote posse facere maiorem se, uel alium Deum sibi æqualem, uel infinitum actu, & consimilia, quia (ut dicit Anselmus) quodlibet inconueniens, & minimum, apud Deum est impossibile. Licet aũt, hoc non possit, est tñ oĩpotẽs uerè, & propriè, & perfectè. Intelligentia aũt, & ratio prædictorum hæc est. Quia primum principium est potens potẽtia, quæ est potentia simpliciter, & ideo distributio addita ei, distribuit pro his, quæ posse, est posse simpliciter. Hæc autẽ sunt, quę egrediuntur à potentia cõpleta, & ordinata. Potentiã aũt cõpletam dico, quæ non põt deficere, nec potest succumbere, nec põt indigere. Potentia aũt incompleta in peccãdo deficit, in patiendo succumbit, in corporalibus actionibus indigentiam includit. Diuina aũt potentia, quia est potentia summa, & perfectissima, ideo nec est de nihilo, nec est sub aliquo, nec eget aliquo alio, ac per hoc, nec culpabilia, nec pœnalia, nec materialia põt, & hoc quia oĩpotens est potentia complera. Potentiã aũt ordinatam cõtingit tripliciter dici, uel sẽm actum, uel sẽm aptitudinẽ ex parte creaturæ, uel sẽm aptitudinẽ ex parte solis uirtutis increatæ. Quod possibile est potentiæ primo modo dictæ, est non tñ possibile, sed etiã actuale. Quod sẽdo modo, & non primo, est possibile simpliciter, licet non actuale. Quod aũt tertio modo, & non primo modo, uel sẽdo, est possibile Deo, sed impossibile creaturę. Quod aũt nullo prædictorum modorũ est possibile, sicut illud, quod directe repugnat ordini sẽm rõnes, & causas primordiales, & æternas, simpliciter est impossibile, sicut q; Deus faciat aliquod actu infinitum, q; simul faciat aliquid ex se, & nullo modo esse, q; faciat id quo d fuit non fuisse, & cætera talia, quæ posse, est contra ordinẽ & cõplementum diuinæ potentiæ. Ex his patet, respectu quorum est diuina potentia. Patet etiã, quæ debẽt dici simpliciter possibilia, & que simpliciter impossibilia, & q; aliquorũ impossibilitas simul stet, cum uera omnipotentia.

De Dei sapientia, prædestinatione, & præscientia. Cap. VIII.

DE sapientia uero Dei hæc tenenda sunt. s. q; ipsa diuina sapia limpidissimè cognoscit oĩa bona, & mala, præterita, præsentia, & futura, actualia, & potentialia, ac per hoc incomprehensibilia nobis, & infinita, ita tñ q; ipsa in se, nullo modo diuersificatur, licet diuersa nomina sortiatur. Inquantum enim est cognoscitiua oĩum possibiliũ, dicit scia, siue cognitio. Inquantum est cognoscitiua oĩum quę in uniuerso fiunt, dicitur uisio. Inquantum est cognoscitiua omniũ, quæ bene fiunt, dr̃ approbatio. Inquantũ est cognoscitiua eorum quæ futura sunt, dicitur præscientia siue præuisio. Inquantum est cognoscitiua eorum quæ ab ipso Deo fienda sunt, dr̃ dispositio. Inquantum est cognoscitiua eorum, quæ præmianda sunt, dicitur prædestinatio. Inquantum uero est cognoscitiua eorum, quæ dãnanda sunt, dicitur reprobatio. Et quia ipsa non tantum est cognoscitiua, sed est ẽt ratio cognoscendi oĩa, ideo inquantum est ratio cognoscẽdi oĩa cognita, dicitur lux: inquantum ratio cognoscendi uisa, & approbata, dicitur speculum: inquantum est ratio cognoscẽdi præuisa, & dispositа, dicitur exemplar: inquantum est ratio cognoscendi prædistinata, & reprobata, dicitur liber uitæ. Est igitur liber uitæ respectu rerum, ut redeuntium, exemplar, ut exeuntium, speculum, ut euntium. Lux uero respectu oĩum. Ad exemplar aũt spectat idea, uerbum, ars, & ratio. Idea, sẽm actum præuidendi. Verbum sẽm actum ꝓponendi. Ars sẽm actum prosequendi. Ratio, sẽm

Iuxta diuersitatẽ obiectorũ cognoscibiliũ, uariè appellatur cognitio Dei.

Cur Deus dicatur liber uitæ, exemplar, & speculum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

scđm actum perficiendi, quia superaddit intentionē finis. Quia uero hæc oia unū sunt in Deo, ideo frequēter accipitur unum pro alio. Et licet diuina sapia, rōne diuersitatis scitorum, & cognitorum diuersa sortiatur uocabula, non tñ diuersificatur, scđm rōnem intrinsecam. Cognoscit.n. contingentia infallibiliter, mutabilia immutabiliter, futura præsentialiter, temporalia æternaliter, dependentia independenter, creata increatę, alia à se, in se, & per se, & cum infallibiliter contingentia cognoscat, simul stat libertas, & uertibilitas uoluntatis, cum prædestinatione, & præscientia. Intelligentia aūt, & ratio prædictorum hæc est. Qm primum principiū, hoc ipso q primum est & summum, cognitionem habet simul simplicissimam, & perfectissimam. Quia perfectissimam, ideo cognoscit oia distinctissimę, sub oibus conditionibus, quas res hńt, uel habere possunt, & ꝓpterea futura scit esse futura, & ꝑsentia presentia, & bona scit approbāda, mala reprobanda. Hinc est q diuersa sortitur uocabula, scđm q dictū est supra. Sed quia simul stat, perfectio sapię cum summa simplicitate, hinc est q oia alia à se cognoscit, in se, & p se. Ex quo sequitur scđm, q creata cognoscit increatę. Ex quo sequitur tertium, q dependentia cognoscit independenter. Ex quo oritur quartum, q temporalia cognoscit æternaliter. Ex quo sequitur quintum, q futura cognoscit præsentialiter. Ex quo oritur sextum, q mutabilia cognoscit immutabiliter. Ex quo sequitur septimū, q contingentia cognoscit infallibiliter, & ita contingentia manentia, contingentia sunt diuinæ sapiæ prorsus infallibilia, tam in contingentibus, quæ subiacēt naturæ, q̄ libertati uoluntatis humanę. Vnde qui uult hoc uerum intelligere, qūo simul stet libertas uoluntatis creatæ cum infallibilitate prædestinationis æternæ, resoluendo ab hoc ultimo, procedat per illos septem gradus usq; ad primū, quod primum principium perfectissimè cognoscit oia per seipsum, quod est uerum certissimū, ex quo cætera prædicta ratiocinando infallibiliter concluduntur. Sicut aūt diuinæ cognitionis certitudo, simul stat cum contingentia rerum cognitarum, quia simul est simplicissima, & perfectissima diuina sapia, sic unitas simul stat cum multiformitate rationum, & idearum ex eadem causa. Quia.n. perfectissima est, ideo distinctissimè, & perfectissimè cognoscit uniuersa & singula, & illa oia distinctissimè, & perfectissimè repræsentat, & ideo singulorum dicitur habere rationes, & ideas, tanquā rerum similitudines perfectissimè expressiuas. Quia uero simplicissima est, ideo oēs similitudines illæ sunt unum in ipsa. Vnde sicut Deus una uirtute oia producit ex tēpore secundum oīmodā rerū integritatē, sic una uirtute oia exprimit sempiternaliter. Et sicut est in Deo altissimo, operatio actiua scđm rem dńr tñ plures rerum productiones ratione pluralitatis ꝓductorū, sic una est ueritas unius actus intelligentiæ in Deo, dńr tñ plures similitudines, ideæ, & rationes, rōne pluralitatis ideatorū, uel existentium, uel futurorum, uel possibilium. Hæ aūt rōnes, uel ideæ, licet sint una ueritas, & lux in essentia, non tñ dńr esse una ratio, uel idea. Ratio enim uel idea dicitur, ut ad alterū, scđm rationem intelligendi. Notat enim similitudinem cogniti, quæ realiter tenet se ex parte Dei, licet secūdum rōnem intelligendi, dicere uideatur aliquid ex parte ideati. Si aūt huius simile, in creatura requiratur, dicendum q hoc est ipsius exēplaris ꝓprium, quia sicut dictū est, simul est simplex, & infinitum, & perfectissimum, quo præintellecto, cętera consequenter innotescunt. Quia enim exemplar illud est simplicissimum, & perfectissimum, ideo actus purus. Quia uero infinitum, & immensum, ideo extra omne genus. Et hinc est q existens unum, potest esse similitudo expressiua multorum.

Cognitio diuina in se perfecta, & immutabilis.

Idea quid dicatur.

Quō stat cōtingētia in rebus cum infallibili præscientia Dei.

De uoluntate Dei, & prouidentia. Cap. IX.

DE uoluntate Dei, hęc tenenda sunt, q ipsa sic est recta, q nullo modo possit obliquari, sic est efficax, ut nullo modo possit impediri, sic est una, ut tñ multiformiter habeat significari. Significatur enim diuina uoluntas, quæ est uoluntas beneplaciti, per uoluntatem signi, scđm quinque differentias signorū, quæ sunt præceptio, prohibitio, cōsilium, impletio, permissio, scđm quæ disponuntur à uoluntate beneplaciti, quæcunque in uniuerso fiunt. Est enim uoluntas Dei prima & summa causa, oīum specierum, & motionum. Nihil.n. fit uisibile, aut intelligibile in ista totius creaturæ, amplissima quadā uniuersaq; republica, quod non de illa imperiali aula, summi imperatoris, aut iubeatur, aut permittatur, scđm ineffabilem iustitiam, prēmiorum, atq; pœnarum, retributionum, & gratiarum. Et quia ista uoluntas, ratione regulata dicitur prouidentia hinc est q oia, quæ in uniuerso fiunt, aguntur, & reguntur diuina prouidentia, quæ per oia est irreprehensibilis, quę nihil precipit, prohibet, uel consulit, nisi iuste, nihil agit nisi bene, nihil permittit iniustè. Intelligentia autem, & ratio prædictorum hæc est. Primum principium cum sit summè nobile, & uoluntatē habet, & nobili modo habet. Cum igitur uoluntas de se dicat illud, scđm quod in agentibus à proposito, attenditur regula rectitudinis, & efficacia operationis, necesse est, q uoluntas in Deo sit rectissima, & efficacissima. Ideo aūt rectissima, quia idem est in Deo uoluntas, & ueritas. Ideo efficacissima, quia idem prorsus in Deo est uoluntas, & uirtus, siue potestas. Et quia non potest diuina uoluntas carere ueritate, ideo non tantum est recta, uerum etiam regula rectitudinis. Quia uero nullo modo potest carere uirtute, ideo non tantum est efficax, uerum etiā, fons & origo, totius efficaciæ, ita ut nihil sine illa possit effici, nihil contra illā possit

Quid sit diuina prouidentia.

Voluntas diuina regula rectitudinis.

possit fieri, nihil etiam sit à quo ualeat impediri. Et qa rectissima est, nullus potest esse rectus, nisi conformetur ei. Nullus autem potest ei conformari, nisi uoluntas illa innotescat sibi. Oportuit ergo uoluntatem diuinam, ut regulam rectitudinis, notificari nobis? Rectitudo aūt quædam est necessitatis, & hæc est in faciendo bonum necessarium, & declinando malum, quædam aūt est perfectionis, & hæc est in supererogādo ultra debitum, & scđm hoc innotescit nobis per triplex signum. S. præceptionem, prohibitionem, & consilium, quod quidē significat diuinū beneplacitū acceptare tanquā iustum, quod fit scđm diuinū præceptum, quod declinatur scđm diuinam ꝓhibitionē, & adimpletur scđm diuinum consiliū. Signa uero hęc infallibilia signa sunt diuinæ uoluntatis, ut est regula rectitudinis. Rursus, quia efficacissima est, nullo modo pōt aliquis aliquid efficere, nisi ipsa cooperante, & coefficiente, nullus deficere, uel peccare pōt, nisi ipsa iuste deserēte. Et scđm hoc duo sunt signa eius. S. impletio, quod est signum uoluntatis, ut efficientis, & ꝑmissio, quod est signum uoluntatis iustè deserētis. Iustè aūt deserit, quia iustum est, ut sic administret res quas condidit, ut nō infringat leges quas indidit, & sic cooperet rebus quas creauit, ut tñ eas agere ꝓprios motus sinat. Et ideo si liberum arbitrium, ad utrumq; uertibile de legenatura, in malum dimittat cadere, hoc nō ꝑmittit nisi iustè. Rursus, & si per gratiam præueniat, & sustentet nulli iniuriam facit, ideo non agit iniustè, nec omnino iustè secundum exigentiam meritorum, quia merita ad hoc non sufficiunt, sed gratis, & misericorditer, & quoddammodo iustè quantū est ex condecētia bonitatis suæ. Cū ergo damnat, & reprobat, operatur secundum iustitiam. Quando uero prędestinat, secundum gratiam, & misericordiam, quę non excludit iustitiam. Quia ergo omnes secundum q de massa perditionis erant, debebāt damnari, ideo plures reprobantur, quam eligantur, ut ostendatur, q saluatio est secundum gratiam specialem, sed damnatio secūdum iustitiam communem. Nullus ergo potest conqueri de diuina uoluntate, quia omnia agit rectissimè, immo in omnibus debemus gratias agere, & honorificare regimen diuinæ prouidētię. Si quis autem quærat, quare magis uni peccatori gratiam largiatur, quam alteri, hic oportet silentium imponere humanæ loquacitati, & exclamare cum Apostolo. O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles uiæ eius. Quis enim cognouit sensum Dñi, aut quis eius consiliarius fuit, aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Ipsi gloria in sæcula sęculorum. Amen.

Nota de iustitia, & misericordia Dei.

Voluntas Dei una efficax, recta.

Rom. 11.

BREVILOQVII PARS SECVNDA,

IN QVA DE CREATVRA MVNDI AGITVR.

De productione mundi totalis. Cap. I.

IS summatim præintellectis de Trinitate Dei, dicenda sunt aliquade creatura mūdi. Circa quā hæc tenenda sunt in sūma: uidelicet, q uniuersitas machinæ mūdialis, ꝓducta est in esse ex tēpe, & de nihilo, ab uno primo principio solo, & summo, cuius potētia licet sit imēsa, disposuit tñ oia in certo pōdere, numero, & mēsura. Hęc gnaliter intelligenda sunt circa rerū ꝓductionē, ex qbus, & ueritas colligit, & error repudiat. Per hoc.n. q dr ex tēpore, excludit error ponentium mundū eē æternū. Per hoc q dr de nihilo, excludit error ponentiū ęternitatē circa principiū materiale. Per hoc q dr ab uno principio, excluditur error Manichæorū, ponētiū pluralitatē pricipiorū. Per hoc q dr solo & summo, excludit error ponētiū Deū ꝓduxisse inferiores creaturas p ministeriū intelligētiarū. Per hoc q addit, in certo pōdere, numero, & mēsura, oñdit q creatura est effectus Trinitatis creātis, sub triplici gñe cālitatis. Efficiētis, à quo est i creatura unitas, modus, & mēsura. Exēplaris, à quo est i creatura ueritas, spēs, & numerus. Finalis, à quo est in creatura bonitas, ordo, & pondus. Quę qdē reperiunt in oibus creaturis, taqua uestigiū creatoris, siue corporalibus siue spūalibus, siue ex utrisq; cōpositis. Rōne aūt ad intelligētiā ꝓdictorū hæc est, qa ad hoc q sit ordo ꝑfectus, & status i rebus, necesse est, q oia reducant ad unū principiū, qd qdē sit primū, ut det cæteris statū, & pfectissimū, ut det cæteris oibus cōplemētū. Qm igit primū principiū, in quo est, status, nō pōt esse nisi unū solū, si mūdū ꝓducit, cū nō possit ipsum ꝓducere de seipso, necesse est, q ꝓducat ipsum ex nihilo. Et qa ꝓductio ex nihilo, ponit esse post nō esse ex pte ꝓducti, & imēsitatē i uirtute ꝓducente ex pte principij, cū hoc sit solius Dei, necesse est, q creatura mūdi sit ꝓducta ex tēpore ab ipsa uirtute immēsa, agēte p se, & immediate. Rursus qm principiū pfectissimū, à quo manat pfectio uniuersorū, necesse est agere à se, & scđm se, & p se, & qa nullo i agēdo idiget extra se, necesse est, q hēat intērionē triplicis cāę, respectu cuiuslibet creaturę. S. efficientis, exēplaris, & finalis. Necesse est ēt, oēm creaturā scđm hāc triplicē hitudinē cōparari ad cām primā. Ois.n. creatura cōstituit i esse ab efficiēte, & cōformat ad exēplar, & ordinat ad finē, ac phoc est una, uera, bona, modificata, speciosa, ordinata, mēsurata, discreta, & pōderata: est.n. pōdus inclinatio ordinatiua. Et hæc quidē gnaliter dicta

Mundus incœpit esse à Deo per creationē.

Sap. 3.

Actio prīcipij perfectissimi

De na-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt,de omni creatura,siue corporea,siue incorporea, siue ex utrisque constituta, sicut est natura humana.

De natura corporali quantum ad fieri. Cap. II.

Fieri,esse, & operari insunt creaturæ. Gen.1.

NAtura uero corporea nobis consideranda est quantum ad fieri, & quantū ad esse, & quantū ad operari. De natura uero corporea quantū ad fieri, hæc specialiter tenēda sunt. s. ꝙ sex diebus sit in esse ,producta, ita ꝙ in principio ante oēm diem creauit Deus cœlum, & terram. Prima uero die formata est lux, sēda firmamentum factum est in medio aquarum, tertia die separatæ sunt aquæ à terra, & cōgregatæ in locum unum, quarta uero die cœlū ornatum est luminaribus, quinta aer & a qua uolatilibus, & piscibus, sexta terra animalibus, & hominibus, septima uero die requieuit Deus, nō à labore, nec ab opere cum usq; nunc operetur, sed à nouarū specierū cōditione, qa oīa fecerat, uel in simili, sicut illa quę ,propagantur, uel in seminali rōne, sicut illa quæ alijs modis introducuntur in esse. Ratio aūt ad intelligentiā prædictorū hæc est. Quia.n. res manāt à primo principio, & pfectissimo, tale aūt est omnipotetissimū, sapientissimū, & beneuolentissimū. Ideo oportuit, ꝙ sic ,producerentur in esse, ut in earū ,productione reluceret triplex nobilitas prædicta, & excellentia. Et ideo triformis fuit operatio diuina, ad mundanā machinā producendam. s. creatio, quæ appropriatè rndet oipotētiæ, distinctio, quæ rndet sapientię, ornatus, qui rndet bonitati largissimæ. Et quoniā creatio est de nihilo, ideo fuit in principio ante oēm diē.

Distinctio partium mundi.

tanquā oium rerum, & tēporum fundamentum, Rursus, qa distinctio corporum mundi attendit scdm triplicem modum, ideo facta fuit per triduum. Est .n. distinctio naturæ luminosę à perspicua, & opaca, & hæc facta est in prima die in spicua, & opaca, & hæc facta est in prima die in diuisione lucis à tenebris. Et est distinctio naturæ pspicuæ, à pspicua, & hæc facta est sēda die, in diuisione aquarum ab aquis. Et hæc est distinctio naturæ perspicuæ ab opaca, & hæc facta est tertia die in diuisione aquarum à terris. In his aūt implicite datur intelligi distinctio cœlestiū, & elemētarium, scdm ꝙ post declarabitur. Sic igitur distinctio fieri debuit per triduum. Et qa ornatus correspondet distinctioni, ideo similiter tribus diebus debuit consumari. Est .n. ornatus naturæ luminosæ, & hic factus est quarta die in fotmatione stellarū, & solis, & lunæ. Et est ornatus naturę pspicuę, & hic factus est quinta die in qua ex aquis facti sunt pisces, & aues ad ornatū aeris, & aquæ. Et est ornatus naturę, opacę. s. terræ, & hic factus est sexta die, in quo factæ sunt bestię, facta sunt & reptilia, facta est ēt ad consummationē oium natura humana. Hęc aūt oīa, licet potuerit Deus facere in instanti, maluit tū per successionē temporum, tum ,ppter distinctam, & clarā representationē, potentiæ, sapiæ, & bonitatis, tum propter conuenientem correspodentiā dierum siue temporum, & operationū, tum etiā, ut sicut in prima mundi conditione, fieri debebant seminaria operum fiendorum, sic fierent & præfigurationes temporū futurorum. Vñ in illis septē diebus, quasi seminaliter præcessit distinctio oium temporum, quæ explicantur per decursum septem ętatum. Et hinc est, ꝙ sex diebus operum, ad ditur septimus quietis, qui dies non scribitur habere uesperā, non qa non habuit dies illa noctem succedentem, sed ad prefiguraudum aiarum quietem, quæ nunquā habebit finem. Si aūt diceretur alio modo ꝙ omnia essent simul facta, tunc oēs hi septem dies ad cōsiderationem Angelicā referrentur. Veruntamen primus modus dicēdi, est magis scripturæ cōsonus, & autoritatibus sanctorum, & qui præcesserunt, & etiā, qui secuti sunt beatum Augustinum.

In.7. diebus originalibus oc tps signatum fuit.

De natura corporali quantum ad esse. Cap. III.

DE natura uero corporea quātū ad esse, tenēdum est, ꝙ corporalis mundi machina tota consistit in natura cœlesti. & elementari, ita ꝙ cœlestis distincta est in tres cœlos principales. s. empyreum crystallinum, & firmamētū. Intra firmamentum aūt, quod est cœlum stellatū continentur septē orbes, septem planetarum, qui sunt, Saturnus Iupiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius, Luna. Natura uero elementaris, in quatuor sphæras distinguitur. s. Ignis, Aeris, Aquæ, & Terræ, & sic ,pcedendo à summo cardine cœli usquæ ad centrum terræ decem concurrunt orbes cœlestes, & quatuor sphæræ elementares, ex quibus integratur, & constituitur tota machina mundi sensibilis, distincte, pfectè, & ordinate. Ratio aūt ad intelligentiā prædictorū hęc est, qa, cum natura corporalis ad perfectionē sui, & expressionem sapientiæ, multiformis primi principij, requirat multiformitatē formarū, sicut apparet in mineralibus, plantis, & animalibus, necesse fuit, ponere aliqua corpora simplicia, quæ multiformiter possunt miscerī, ad introductionem formarum multiformium, & talis est natura subiecta contrarietati, & hæc est elementaris. Necesse etiam fuit fieri naturam, per quam haberēt hæc contraria, in mixto conciliari, & talis est natura elongata à contrarietate, ciuismodi est natura lucis, & corporis supercœlestis. Et quoniam mixtio fieri non potest, nisi per contraria agentia, & patientia, ideo necesse fuit, duplicem contrarietatem fieri in elementis, scilicet quantum ad qualitates actiuas, quæ sunt calidum, & frigidū, & quantū ad passiuas, quæ sunt humidū, & siccū. Et quia quodlibet elementū agit, & patitur, ideo quodlibet habet duas qualitates, unam actiuam, & aliam passiuam, ita tamen ꝙ unam principalem, & propriam, ac per hoc necesse est, tantum quatuor esse elementa secundum quatuor qualitates prædictas, quadrupliciter concubinaras.

De natura elementari.

Natura

Natura aūt cœlestis aut est uniformis & immobilis, & hæc est empyriū, qa lux pura, aut mobilis & multiformis, & sic est firmamentū, aut mobilis uniformis, & sic cœlū mediū inter empyrium & stellatum, qđ est cœlū crystallinū. Quartum membrū, s. ꝙ sit multiformitas disponit ad motus uarietatē, nō ad uniformē quietē. Sunt igit tres cœli, quorū primū per totū est luminosum, scilicet empyriū, secūdū p totū perspicuū, s. crystallinū, tertiū ex utroq; cōiunctū, s. firmamentū. Cum igitur tres sint cœli incorruptibiles, & quatuor elemēta uariabilia, ut fiat debita cōnexio, cōcordia, & correspōdētia, disposuit Deus septē orbes planetarum, q sua uarietate motuū, & incorruptibilitatē formarū, quasi quoddam uinculū essent, & inuētura inferiorū elementarium orbiū, & superiorū cœlestiū ad perficiendū, & decorandū uniuersum, qđ scdm numeras proportiones, ordinatū dicit & cōnexū, denario cœlestiū orbiū, & quaternario elemētorū, reddētibus ipsum proportionaliter tam pulchrum, quam perfectum, & ordinatū, ut suo modo suum representet principium.

De natura corporali quantum ad operari, & influere. Cap. IIII.

DE natura corporali quātū ad operari, hoc tenendum est, s. ꝙ cœlestia influunt in terrestria, & elemētaria, quātum ad distinctiuā significationē temporū, s. dierū, mensium, & annorū. Sic n. dicit scriptura, ꝙ sint in signa, & tpa, & dies, & annos. Influūt ēt quantū ad effectiuā productionē, rerum gnabilium & corruptibiliū, s. mineralium, uegetabilium, sensibiliū & corporū humanorū. Sic tū sunt in signa tēporum & regimē opationū, ut non sint certa signa futurorū cōtingentiū, nec influāt sup liberum arbitrium p uim cōstellationum, quā dixerunt alię Philosophi esse fatū. Rō aūt ad intelligētiā pdictorum hæc est. Quia cū in corpibus cœlestibus pp ,ximitatē ad primum principium sit lux, motus, calor, & uirtus. Lux rōne suę formæ & spēi. Motus respectu superioris inuētis. Calor respectu iferioris naturæ susciptētis. Virtus uero oībus modis pdictis. Cū inq; ita sit, cœlestia corpa p lumen & motum sunt in distinctiones tēporum, s. diei scdm lucē solis, & motū firmamenti, mēsis scdm motum lunæ in circulo obliquo, anni scdm motum solis in eodem circulo, temporū uero scdm uarium planetarum motū, distantiā, & cōcursum, ascēsum & descēsum, retrogradationē & statū, ex qbus orit diuersitas in tpibus. Per uirtutē aūt & calorē, influūt ad productionē eorum, q ex elemētis gnantur, excitādo, ,pmouēdo, cōciliādo, ita ꝙ scdm cōciliationē cōtrariorū, ab æqualitate remotā, influūt in mineralia, scdm cōciliationē ab æqualitate minus lōginquā, in uegetabilia, scdm cōciliationē æqualitati ,ximantē, in sensibilia, scdm uero cōciliationē æqualē, in corpora humana, quæ dispositā sunt ad nobilissimā formam, quæ est aia rōnalis; ad quā ordinatur & terminatur appetitus oīs naturę sensibilis & corporalis, ut p eā q est forma, ens, uiuēs, sentiēs, & intelligēs, quasi ad modum circuli intelligibilis reducat ad suum principium, in quo pficiatur, & beatificetur. Et qm in illud tēdit p liberum arbitriū, iō quātum ad arbitrij libertatē, excellit oēm uirtutē corporalē, ac p hoc cūcta, nata sunt sibi seruire, nihil aūt sibi dñari hēt nisi solus Deus, nō fatum siue uis positionis syderum. Et ppea indubitāter uerum est, ꝙ sumus finis oium eorum quæ sunt, & oīa corporalia facta sunt ad humānum obsequium, ut ex illis oibus accēdatur hō ad laudādum & amandum factorē uniuersorū, cuius prouidētia cuncta disponunt. Hæc autem sensibilis corporalium machina, est tanq quędā domus à summo opifice homini fabricata, donec ad domum ueniat non manufactā in cœlis, ut sicut aia modo rōne corporis, & status meriti, nunc est in terris, sic aliquando corpus rationę animæ, & status præmij sit in cœlis.

Lib. arbitrium omnibus dominatur.

Gen.1.

Lumen, & motus instrumenta influctiarum cœlestium.

De modo describendi prædicta in sacra scriptura. Cap. V.

EX iam dictis colligit, ꝙ sicut Deus res ordinatè cōdidit, quantū ad tempus, & ordinatè disposuit quantū ad situm, sic etiā ordinatè gubernat quantum ad influentiā & scriptura ordinatè narrat quantū ad doctrinę sufficientiā, licēt nō ita explicitè describat distinctionē orbium, nec cœlestium, nec elemētariū, & parum aut nihil dicat, de motibus, & uirtutibus, corporū superiorum & de mixtionibus elemētorum & elemētatorum, & qđ plus est nihil explicitè narrat de cōditione supnorum spirituum, maximè cū describit istud uniuersum in esse ,productum. Rō autē ad intelligentiā pdictorum hæc est. Qnia cū principiū, reddat se nobis cognoscibile & per scripturā & per creaturā, & p librum creaturę se manifestat ut principium effectiuū, p librum scripturæ ut principiū reparatiuum, & principium reparatiuum nō pōt cognosci nisi cognoscat & effectiuū, iō sacra scriptura, licet principaliter agat de opibus reparationis, debet nihilominus agere de ope conditionis, inquātum tū ducit ī cognitionē primi principij efficiētis & reficiētis, & iō ipsa est cognitio sublimis & salutaris. Sublimis, qa de primo principio effectiuo, qđ est Deus creator. Salutaris, qa de primo principio reparatiuo, qđ est est Chīs saluator & mediator. Rursus qa sublimis est, utpote qa agit de primo principio & ente summo, iō nō descēdit ad describēdas spāles entium naturas, motus, uirtutes, & differētias, sed stat in quadā generalitate, i qua implicantē spālia, describēdo, s. cōditionē mundi q̄tum ad dispōnem, & influentiā, quo ad naturā luminosam, opacā, & peruiam in gnalitate quadam. Et qm primum principium de quo agit, habet ī se ordinē naturæ in existendo, ordinē sapiētiæ in

Scriptura sacra multa reticet pertinētia ad cognitionē rerū naturaliū.

Opus reparatiōis nō pōt cognosci sine opere creatiōis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

disponendo,ordinē bonitatis in influendo, ita ꝙ ordo naturæ habet in se simultatē & æqualitatem,ordo sapiæ considerat prioritatē & posteriozatem,ordo influentiæ supioritatē & infeioritatē. Ideo ad insinuadum ordinē naturæ, determinat scriptura iuxta qđ Deū opari decebat,ꝙ in principio ante tpis decursum fuerit illa triplex natura de nō esse, in esse ꝓducta, cū dicit. In principio creauit Deus cœlū & terrā, & spūs Dei ferebatur sup aquas. Vbi noie cœli, insinuatur natura luminosa, noie terrę, natura opaca,noie aquæ,natura peruia, siue perspicua, siue cōtrarietati subiecta, siue supra cōtrarietatē eleuata. Vbi etiā insinuatur trinitas æterna,ſpater,in noiæ Dei creantis, filius, in noie principij,spūssanctus,ī noie spūs Dei. Et sic intelligendum est illud quod dī. Qui uiuit ī æternum creauit oīa simul: nō qa ea creauit ī chaos oīmode cōfusionis, secūdū ꝙ finxerūt Poetæ,cū produxerit hāc triplicē naturā, summā in summo,mediā in medio,& infimā in infimo, nec ēt creauit in esse oīmodè distinctionis,cū cœlū esset pfectū,& terra incōposita,natura uero media,quasi mediū tenens, nōdū esset ad perfectā distinctionē deducta. Ad insinuandū aūt ordinem sapiæ in disponēdo, determinat ꝙ hæc triplex natura nō simul fuit distincta & ornata,sed iuxta triplicis naturæ creatæ exigētiā ꝑ triduū distincta,& ꝑ triduū aliud ornata,ut sicut Deus in pncipio triplicē naturā simul creauit in primordio tpis,sic successione tpis,ī triplici mensura tpis,ſ.triplicis diei, triplicē faceret distinctionē naturæ triplicis creatæ. Et rursus in alio triduo,triplicem ornatum triplicis naturæ distinctæ. Ad insinuandum uero ordinem bonitatis influendo, determinat ꝙ hæc triplex natura collocata est in mundo,secūdū sub,mediū,& supra, iuxta suam dignitarem & influētiam. Et quia luminosum plurimū habet de spetie, ideo sibi debetur circūferētia. Quia uero opacū,minimū habet de specie,ideo sibi debetur centrū. Sed quia natura peruia tenet mediū, iō mediū sortita est situm. Et qm̄ natura corporis peruij & perspicui,cōis est naturæ cœlesti & elementari,& rursus luminosa utriq; cōuenit, iō rectè dicitur firmamentū factū in medio aquarū, nō quia aquæ sup cœlos sint aquæ fluxibiles,frigidæ,graues,& corruptibiles, sed quia subtiles,& incorruptibiles,& peruię,& super oēm contrarietatē sublimatę,ac per hoc cœlestis naturæ,& in cœlestibus collocandæ rōne nobilitatis formæ,collocātur etiā rōne uirtutis & influentiæ Quia.n.oīs actio corporalis in rebus inferioribus regulā,originē,& uigorē sumit à natura cœlesti, cū duæ sint qualitates actiuæ.ſ.calidum,& frigidū,& aliquod sit cœlū principaliter influēs in calidū,sicut cœlū sydereum rōne luminositatis,congruū fuit,ꝙ aliquod influeret super frigidū,& sic crystallinum. Et sicut cœlū sydereū, licēt influat ad calorē,nō tū est formaliter calidum,sic etiā cœlum quod dicit aqueū siue crystallinū, non est essentialiter frigidum. Vnde ꝙ sancti dicūt,ꝙ aquæ sunt ibi cōstitutæ ad reprimendū calorē superiorum corporum,& cętera consimilia,nō ſcđm formalē prædicationē, sed ſcđm efficientiā, & influentiā sunt intelligēda. Cōpetit ergo cōditio creaturæ ſcđm ordinem ꝓdictū,& ordini creatricis sapiæ,& diuinę scripturæ quæ est scia sublimis. Rursus qa ipsa est scia salutaris,ideo nō determinat de opere conditionis,nisi propter opus reparationis. Et qm̄ angeli sic cōditi sunt, ut labentes nullatenus reparent,sicut apparebit in sequētibus,ideo tacetur ſcđm literā exteriorē angelus lapsus & conditio,qa nō debebat subsequi reparatio. Quia uero sublimitatem sacræ scripturæ nō decebat ꝑrsus reticere,de cōditione sublimissimæ creaturę,ideo sic sacra scriptura describit rerū cōditiones, iuxta qđ exigit scia sublimis & salutaris,ut tō secundū spūalē intelligentiā,tota cōditio literaliter descripta,spūaliter referatur, ad describendā hierarchiā & angelicam, & ecclesiasticā,ideo ſcđm spūalem intellectum,describitur in illis tribus naturis primò ꝓductis, hierarchia angelica noie cœli,& ecclesiastica noie terræ, & gratia ꝑ quam irrigatur utraq; noie aquæ. Rursus ꝑ septenariū numerum dierū, intelligitur septiformis ecclesiæ status,ſcđm decursum septē ętatū. Per eundē etiā septenarium intelligitur septiformis cōuersio angelorum à creatura ad Deū. Et sic ex prędictis apparet sufficiētia,& ueritas scripturæ in diuersis opinionibus sanctorū,ſ.Augustini,& aliorū qui sibi nō contradicunt, cū ueræ sint, si rectè intelligantur.

Gen.1. ex ponitur.

Eccle. 18.

Sapia Dei relucet in dispositione rerum.

Videlicet de forma.

Descriptio conditionis ordinatæ ad opus reparationis.

Triplex consideratio de natura angelica.

De productione supernorum spirituum. Cap. VI.

COnsequenter uero agedum est de natura spūali & incorporea, cuiusmodi est angelica,de qua cōsiderari oportet, quantum ad cōditionē supernorū spuūm,quantū ad ruinam dęmonū,& quantū ad cōfirmationem bonorum angelorum. Sciendū est igitur ꝙ Angelis à primordio suæ conditionis quatuor sunt attributa,ſ.simplicitas essentiæ,personalis discretio ꝓp rōnem insitā,memoria,intelligentia, & uoluntas,& libertas arbitrij ad eligenda bona, & respuēda mala. Hęc aūt quatuor attributa principalia,alia quatuor comitantur,ſ.uirtuositas in operādo,officiositas in ministrādo, ꝑspicacitas in cognoscēdo, & immutabilitas post electionē,siue in bono siue in malo. Rō aūt ad intelligentiam ꝓdictorū hæc est. Quia primum principiū hoc ipso ꝙ primū, oīa de nihilo ꝓduxit,iō nō tm̄ prope nihil,sed etiā prope se, nō tm̄ substantiam à se lōginquā,ſ.natura corporeā producere debuit,uerum etiā propinquā,& hęc est suba intellectualis & incorporea,q̄ hoc ipso ꝙ Deo simillima est,simpliciratē hēt naturæ, & discretionē ꝑsonalē,ut Deo assimileē ex ꝑte substantiæ, siue cōis siue indiuiduæ. Habet etiā in mente imaginē trinitatis ſcđm memoriā,intelligentiā,& uolūtatē. Habet ēt uoluntatis libertatē,ut assimileē Deo ex ꝑte potētiæ siue naturalis, siue electiuę, ut sic potētia naturalis insignita sit Dei imagine, electiua uero arbitrij libertate. Nequaq̄.n.pueniret meritorie ad præmiū gloriosum,qđ facit quenq̄ beatū,nisi hŕet liberū uolūtatis arbitriū,hoc aūt esse nō pōt nisi in suba rōnali,quā comitat memoria, intelligētia,& uolūtas. Vbi aūt est rō,oportet ꝙ sit rationalis naturæ suba indiuidua,necesse est ēt ꝙ sit suba spūalis & incorporea,ac ꝑ hoc simplex, carēs oī diuisione quantitatiua. Talis aūt suba hoc ipso ꝙ simplex est,uirtuosa est in operādo: hoc ipso ꝙ uirtuosa est, & ꝑsonaliter discreta, cōpetit ei distinctio officij in ministrando, hoc ipso ꝙ simplex,& uirtuosa,cōpetit ei ꝑspicacitas ī discernēdo,hoc ipso aūt ꝑspicax,& simplex est hūs itellectū deiformē,iō stabilitatē hēt post electionē in electo,siue in bono siue in malo. Et hæ cōditiones ipsam generalē cōditionem, supernorum spirituum generaliter comitantur.

Ex auersione à deo & conuersione ad creaturā, est apostasia dęmonum.

De apostasia dęmonum. Cap. VII.

DE apostasia uero dęmonū,hoc est renēdū ſ.ꝙ Deus angelos oēs fecit bonos, tm̄ medios inter se summū bonū,& cōmutabile bonum qđ est creatū, ita ꝙ si cōuerterentur ad amandū qđ est supra, ascēderēt ad statū grāe & gloriæ: Si uero ad bonū cōmutabilē, qđ est infra,hoc ipso ruerēt ī malū culpæ & pœnæ, qa nō est dedecus pctī,sine decore iustitię. Primus aūt Lucifer inter angelos,ꝑsumēs de priuato bono, priuatā appetijt excellētiā, uolēs alijs superferri; & iō cecidit cū cæteris cōsentientibus sibi. Cadēs aūt factus est impœnitens,obstinatus,& excecatus,& exclusus à Dei contēplatione,& deordinatus ī operatione, toto nitēs conamine ad subuertendū hoīem ꝑ tentationē multiplicem. Rō aūt ad intelligentiā ꝓdictorū hæc est. Quia cū primū principiū sit summè bonū,nihil facit, nisi qđ sit bonū,qa à bono nō procedit nisi bonum,qđ tm̄ fit ab ipso, hoc ipso minus est eo, & iō nō pōt esse summū bonū. Fuit igit Angelus à Deo cōditus,bonus quidē sed nō summus, pficiendus tm̄,si affectu tēderet in summū. Et qm̄ ꝑ liberū arbitrium uoluntatis,poterat tendere in bonū summū,uel cōuerti ad bonū priuatū,Lucifer suę pulchritudinis & altitudinis cōsideratione,excitatus ad se diligendū, & suū priuatū bonū,præsumpsit de altitudine habita, & ambiuit excellētiā propriā,nō tm̄ obtētā, ac ꝑ hoc præsumēdo,cōstituit se sibi principiū summū, in seipso gloriādo & ambiēdo,constituit se sibi summū bonū in seipso quiescēdo. Cum aūt ipse nec esset summū principiū, nec summū bonū,necesse fuit ut inordinato ascēsu appetitō, descenderet,pari rōne & oēs in hoc cōsentientes. Et quia nō est dedecus pctī sine decore iustitiæ, ideo statim cū cecidit in pctū cum ceteris adhærentibus sibi perdidit locū summū,ſ.cœlum empyreū,descēdens ad imū,ſ.caliginosum aętē,uel infernū,ita ꝙ lapsus in culpā, fuit per liberū arbitriū,lapsus uero in pœnā,ꝙ diuinū iudicium. Et qa immutabilitatē habuit post electionē,iō statim obstinatus est ī malo, & ꝑ hoc excæcatus à uero,& deordinatus est in operatione, & ifirmatus in uirtute,ideo uolūtas eius impia,& actio auersa à Deo,cōuersa est ad hoīs odium & inuidiā,& perspicacitas rōnis à uero lumine excæcata, cōuersa est ad deceptiones ꝑ diuinationes & cautelas,& officiositas in ministrādo,à uero ministerio amota,cōuersa est ad tētamēta,& uirtuositas immutata, & coarctata,quātum ꝑmittitur, cōuertit ad miracula facienda ꝑ transmutationes repētinas,quas facit circa corporeas creaturas. Et quia hæc omnia fuerūt deordinata ꝑ uoluntatē, deprauata per superbiā,ideo hæc oīa cōuertit ad tomentū suę superbiæ,quærens ab hoībus coli, & honorari, adorari ad modū Dei. Hinc est ꝙ oīa male agit, quod tamen iusto iudicio Deus permittit, ad uindictam malefactorum, laudem uero bonorum,sicut apparebit per finale iudicium.

Angelus simul lapsus in culpam & in pœnam.

De confirmatione bonorū Angelorū. Cap. VIII.

DE cōfirmatione uero bonorū angelorū, tenendū est, ꝙ sicut Angeli à Deo auersi, statim sunt obstinati per impœnitentiā, sic angeli ad deum cōuersi, statim fuerūt confirmati per gŕam, & gloriā in uoluntate, perfecte illuminati in rōne ſcđm cognitionē matutinā & uespertinam, perfectè fortificati in uirtute, siue motiua,siue opatiua, perfectè ordinati in operatione,siue cōtēplatiua, siue ministratiua, & hoc ſcđm triplicē hierarchiā,ſ.supremā,mediā,& infimā. Ad supremā aūt spectāt Throni, Cherubim,& Seraphin, Ad media aūt dīationes,uirtutes,potestates, Ad infimā uero Principatus,Archāgeli,Angeli, ex qbus plurimi sunt in ministeriū missi, & ad custodiā hoīum deputati,quibus ministrāt,purgādo,illuminando,& pficiendo,ſcđm imperiū uolūtatis Dei. Rō aūt ad intelligētiā prædictorū hæc est. Quia cū angeli ꝑ expressiam similitudinē, & propinquitatem ad primū & summū principiū,habeāt intellectū deiformē,& immutabilitatē,post consensum ex libertate arbitrij,diuina su pueniēte gŕa ad summū bonū conuersi, cū totaliter in Deū tenderēt,ꝑ gloriā fuerunt cōfirmati, pariter & perfecti,ideo quantum ad uoluntatē,fuerūt stabiles et fœlices, quātū ad rōnem, perspicaces, ita ut non tantum cognoscerent res in proprio genere,sed etiam in ipsa arte æterna, ac ꝑ hoc non tantum haberent cognitionem uespertinā, sed etiā matutinam,uel etiā diurnam, ꝓp illius lucis plenitudinē & oīmodam puritatem, respectu cuius,oīs creatura meritò potest dici tenebra. Quantū aūt ad uirtuositatē pfectę fortificati, siue in imperando, siue in exequendo, siue in cōtemplando,uel assumpto corpe,uel ēt non assumpto.

Angeli boni in ipsa sua ad Deum cō uersione fuerūt in bono confirmati.

Heb.1.

Universidad de Deusto Biblioteca

assumpto. Quantū uero ad operationē pfectissime ordinati, ut iā nō possint deordinari, nec ascēdendo ad cōtemplationē Dei, nec descendendo ad ministrandū hoi, quia cū Deū facie ad faciē cōtemplent, quocunq; mittātur, intra Deū currūt. Agunt.n.& agūt, scđm ordinē hierarchicū ieis initiatū p naturā, & cōsummatū per gloriā, q̄ stabiliēdo liberi arbitrij uertibilitatē, illustrauit pespicacitatē, ordinauit officiositatē, & roborauit uirtutē, scđm quatuor attributa supius noīata. Perspicacitas aūt rōnis in cōtēplādo aut principaliter respicit ad maiestatem diuinā uenerandā, aut ad ueritatē intelligendā, aut ad bonitatē desiderandā, & secundum hoc sunt tres ordines in prima hierarchia, s. throni, ad quos spectat reuerētia, Cherubin, ad quos sapia, & Seraphin, ad quos spectat beniuolentia. Ad pfectam aūt uirtuositatē, spectat uirtus imperatiua, uirtus executiua, & uirtus expeditiua. Prima ad dominationes, secūda ad uirtutes, tertia uero ad potestates spectat, quarū est arcere potestates contrarias. Ad pfectam uero officiositatē, spectat regere, reuelare, & releuare. Primū est Pricipatuū, scđm Archangelorū, tertiū Angelorū, qa custodiūt ne stātes cadant, & cadentes adiuuant ut resurgāt. Et sic patet q hæc oīa sunt ī beatis angelis, scđm plus & minus, gradatim, à superioribus descendendo usq; ad ima. Ordo autē denominari debet ab eo quod excellentius accipit in munere.

Angeli aguntur & agunt secundū ordinē hierarchicū.

De productione hois quantū ad spiritū. Cap. IX.

Post naturā uero corporeā & incorporeā, dicenda sunt aliqua de natura ex utrisque cōposita. Primò ex parte mētis, secundo ex parte carnis, tertio ex parte totius hois. De aīa igitur rationali hæc in summa tenēda sunt secundū sacrā doctrinā, s. q ipsa est forma, ens, uiuens, intelligēs, & libertate utēs. Forma quidē ens nō à seipsa, nec de diuina natura, sed à Deo de nihilo per creationē in esse deducta. Forma aūt uiuēs, nō ex natura extrinseca, sed seipsa, nō uita mortali, sed uita ppetua. Forma uero intelligens nō tm̄ creatā sed etiā creatricē essentiā, ad cuius imaginē facta est per memoriā, intelligentiam, & uoluntatē. Forma libertate utēs, qa semp est libera à coactione: A miseria uero & coactione, libera fuit ī statu innocētiæ, licet nō in statu naturæ lapsæ. Hæc libertas à coactione, nihil aliud est, q̄ facultas uolūtatis & rōnis, quæ sunt potentię aīę principales. Rō aūt ad intelligentiā prædictorū hæc est. Quia cū primū principiū sit beatissimū & beniuolētissimū, iō sua summa beniuolentia, beatitudinē suam cōicat creaturę, non tm̄ spirituali & proximę, sed etiā corporali & longinquæ. Corporali tm̄ & longinquæ cōicat mediate, qa lex diuinitatis hæc est, ut infima per media reducantur ad summa. Et ideo non tm̄ spūm angelicum & separatū fecit beatificabilem, sed etiam spūm cōiunctū, s. humanū. Est igitur aīa rōnalis forma beatificabilis. Et qa ad beatitudinis præmiū puenire non est gloriosum, nisi per meritū, nec mereri cōtingit, nisi in eo qđ uolūtarie & libere fit, ideo aīæ rōnali libertatē arbitrij dari oportuit p remotionē oīs coactionis, quia hoc est de natura uoluntatis, ut nullatenus possit cogi, licet p culpā misera efficiatur, & serua peccati. Rursus quia forma beatificabilis est capax Dei p memoriā, intelligentiā, & uoluntatē, & hoc est esse ad imaginē trinitatis, pp unitatem in essentia, & trinitatem in potētijs, iō aiam hoīs necesse fuit esse intelligentē Deū & oīa, ac per hoc imagine Dei insignitam. Et qa nihil beatū pōt beatitudinē amittere, nihil poterat esse beatificabile, nisi esset incorruptibile & immortale, necesse igit̄ fuit aīam rōnalem īmortali uita de sui natura esse uiuentē. Postremo qa oē qđ ab alio btificabile est & immortale, est mutabile scđm bene esse, & incorruptibile secundū esse, iō aīa necā se est, nec de diuina natura, quia mutabilis, nec producta de aliquo, nec p naturā generata, qa est immortalis & incorruptibilis, & ita hæc forma nō pōt per generationē in esse introduci, qa oē naturaliter generabile, est naturaliter corruptibile. Ex his apparet qualiter finis beatitudinis necessitatē imponit pdictarū cōditionū ipsi aīæ ad beatitudinē ordinatæ. Qm̄ aūt, ut beatificabilis, est īmortalis, iō cū unit̄ corpori mortali, pōt ab eo separari, ac per hoc nō tm̄ forma est, uerū ēt hoc aliquid, & iō nō tm̄ unit̄ corpi, ut perfectio, uerū etiā, ut motor, & sic pficit p essentiā, qa mouet pariter p potentiā. Et qm̄ ipsa non tm̄ dat esse, uerū ēt uiuere, & sentire, & inteligere, iō potentiā hēt uegetatiuā, & sensitiuā, & intellectiuā, ita q p potētiā uegetatiuā generat, nutrit, & augmētat, generat ut qd, nutrit ut quale, augmētat ut quātū. Per sensitiuā uero apprehendit sensibilia, retinet apprehēsa, cōponit, & diuidit retēta. Apprehēdit quidē p sensitiuā exteriorē quinque partitā, scđm correspōdentiā ad quinque mūdi corpa principalia; retinet p memoriā, cōponit & diuidit p phantasiā, q̄ est prima uirtus collatiua. Per itellectiuā aūt discernit uerū, refugit malū, & appetit bonū. Verū quidē discernit p rōnalē, malū repellit p irascibilē, bonū appetit p cōcupiscibilē. Rursus, qa discretio est ueri cognitio, fuga & appetitus est affectio, iō tota aīa diuidit̄ in cognitiuā, & affectiuā. Amplius, qm̄ cognitio ueri est duplex, uel ueri ut ueri, uel ueri ut boni, & hoc uel ęterni, qđ est supra aīam, uel tpalis qđ est infra, hinc est q potētia cognitiua utpote intellectus & rō diuidūtur, ita q itellectus ī speculatiuum, et practicū, rō in supiorē portionē, et inferiorē, q̄ potius noīant diuersa officia, q̄ diuersas potētias. Postremò, qm̄ appetitus dupliciter potest ad aliqd ferri, s. secundū naturalē instinctū, uel scđm deliberationē et arbitriū, hinc est q potētia affectiua diuidit̄ in uolūtatē naturalē, et uolūtatem electiuā, q̄ ppriē uolūtas dr̄. Et

Doctrina de anima rationali.

Non est gloriosū præmium sine merito.

Aīa imago dei.

Aīa quia beatificabilis, ideo immortalis. &c.

Cognitio & affectio proprietates aię.

Voluntas naturalis & electiua.

qm̄

qm̄ talis electio indifferens est ad utrāq; ptem, ideo est à libero arbitrio. Et qm̄ hęc indifferentia cōsurgit ex deliberatione preambula, & uoluntate adiuncta, hinc est, q liberum arbitrium est facultas rōnis, & uoluntatis, ita q sicut dicit Aug. oēs prędictas rōnales potētias cōprehēdit. Ait.n. Cū de libero arbitrio loquimur, non de parte aīæ loqmur, sed certe de tota aīa. Ex concursu nāq; illarum potentiarum rōnis supra seipsam redeūtis, & uolūtatis cōcomitātis, cōsurgit integritas libertatis, q̄ est principiū meriti, uel demeriti, secundū electionē boni, uel mali.

De productione hominis quantū ad corpus. Ca. X.

De corpore aūt humano in statu primę cōditionis, tenēda sunt hæc scđm doctrinā fidei orthodoxæ, uidelicet q corpus primi hoīs sic cōditum fuit, & de limo terræ formatum, ut tm̄ esset aīæ subiectū, & suo mō proportionabile, proportionabile (inquā) quantū ad cōplexionē æqualē, quātum ad organizationem pulcherrimā, & multiformē, & quātum ad staturę rectitudinē. Subiectū aūt, ut esset obtemperās sine rebellione; esset ēt propagans & propagabile, sine libidine, esset uegetabile, sine defectione, esset & immutabile ad oīmodā incorruptionē nō interueniente morte, & scđm hoc datus est sibi locus paradisi terrestris in habitationē trāquillā, formata est mulier de latere uiri, in cōsortium, & adiutoriū ad progationē immaculatā, datū est lignū uitæ ad uegetationem cōtinuam, & tandē ad immutationē perfectā p immortalitatē ppetuā. Ratio aūt ad intelligentiam prædictorū hæc est. Quia cū primū principium sit in pducēdo potentissimū, sapientissimū, & optimū, & in oībus effectibus suis hoc aliquo mō manifestet, potissime debuit hoc manifestare in ultimo effectu, & nobilissimo, cuiusmodi est hō, quē inter cæteras creaturas produxit ultimo, ut in hoc potissime appareret, & reluceret diuinorū operū cōsummatio. Vt igit̄ in hoīe manifestaret̄ Dei potētia, iō fecit eū ex naturis maximè distātibus cōiūctis in unā psonā & naturā, cuiusmodi sunt corpus & aīa, quarū unū, s. corpus, est substantia corporea, alterū uero, s. aīa, substātia spūalis & incorporea, quę distant maxime in gñe subę. Vt uero ibidē manifestaretur Dei sapia, fecit tale corpus qđ proportionem suo mō hēet ad aīam. Qm̄ ergo corpus unit̄ aīæ, ut pficiēti & mouēti, & ad beatitudinē sursum tēdenti, ideo ut cōformaret̄ aīæ uiuificāti, habuit cōplexionē æqualē, nō à pōdere uel molle, sed ab ęqualitate naturalis iustitię, quę disponit ad nobilissimū modū uitæ. Vt aūt cōformaretur mouēti p multiformitatē potentiarū, habuit multiformitatē organorū cū summa uenustate, & artificiositate, & ductibilitate, sicut patet in facie, & in manu, quæ est organū organorum. Vt aūt conformaret̄ aīæ sursum tēdenti ad cœlū, habuit rectitudinē staturæ, & sursum erectum caput, ut sic corporalis rectitudo attestaretur rectitudini mentali. Postremò, ut in hoīe manifestaretur Dei bonitas & beneuolentia, iō fecit hoīem absq; omni macula & culpa, & absq; omni pœna siue miseria. Cum.n. primum principium simul sit optimum & iustissimum, quia optimum nō debuit facere hoīem nisi bonum, ac p hoc innocentē & rectū: Quod uero iustissimū, nō debuit infligere pœnā ei, q nullum oīno habebat peccatum, ac per hoc illi aīæ rationali tale corpus constituit, qđ sibi esset ita obtemperans, ut nulla esset in eo pugna rebellionis, nulla pronitas libidinis, nulla imminutio uigoris, nulla corruptio mortis. Ita etiā esset aīæ cōforme, ut sicut aīa erat innocēs, & tm̄ poterat cadere in culpā, sic corpus esset impassibile, & tm̄ posset cadere in pęnā, & ideo poterat nō mori, & poterat mori, poterat habere sufficientiam, & poterat habere indigētiam, poterat obtēperare, & poterat habere rebellionē, & pugnā. Et propterea in statu illo corpus erat tale, ut ab eo fieret decisio seminalis ad propagationē prolis, per adminiculū sexū muliebris pariter & cōprincipiantis. Fieret etiā humoris nutrimentalis cōsumptio, per actionē caloris. Fieret nihilominus restauratio per alimentū lignorum paradisi, restaurato seu pręseruato per lignum uitæ humido radicali, quod quidem lignum hanc uirtutem habuit, ob quam (ut dicit Augu.) fuit non solum in cibum, uerum etiam in sacramentū. Incorruptio igitur & immortalitas corporis Adæ principaliter ueniebat ab aīa, sicut à cōtinente & influēte, à corporis bona & æquali cōplexione, sicut à disponēte & suscipiēte, a ligno aūt uitæ, sicut à uegetāte & adminiculante, à regimine uero diuinæ puidentiæ, sicut iterius cōseruāte, & exterius ptegēte.

Præparatio corporis ad animā rationalem.

Deus fecit hoīem rectum, &c.

De productione hominis quantum ad totum coniunctum. Cap. XI.

De toto aūt hoīe ī paradiso collocato, hæc tenēda sunt, uidelicet, q datus est ei duplex sensus, s. interior & exterior, s. mētis, & carnis. Datus ē ei duplex motus, s. imperatiuus in uolūtate, & executiuus in corpe. Datū est ei duplex bonū, unū uisibile, & alterū inuisibile. Datū est ei duplex pceptū, s. naturæ & disciplinæ. Præceptū naturæ. Crescite & multiplicamini. Præceptū disciplinæ. De ligno sciæ boni & mali ne comedas. Iuxta q̄ datū ē sibi quadruplex adiutoriū, s. scię, cōsciæ, synderesis, & gr̄æ, ex qbus sufficiēter habuit ut posset stare in bono, & psicere, & à malo cauere, & declinare. Rō aūt ad intelligentiā pdictorū hæc est. Quia primū principiū fecit mundū istū sensibilē, ad declarandū seipsum, uidelicet ut homo per illū, tanq̄ p speculum & uestigiū, reduceretur in Deū artificē amādū, & laudādū, & scđm hoc duplex ē liber, unus, s. scriptus intus, qui est Dei æterna ars, & sapia, et alius scriptus foris, s. mundus sensibilis. Cum igitur esset una creatura, quæ sensum ha-

Homo in paradiso collocatus oībus bonis est præditus. Gen. 1. Ibidē. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

bebat intus ad cognitionē libri īterioris, ut angelus, & alia q̃ totum ſenſum habebat foris, ut quodlibet aīal brutū, ad pfectionē uniuerſitatis debuit fieri creatura, q̃ hoc ſenſu duplici eēt pdita, ad cognitionē libri ſcripti intus & foris, ideſt ſapiæ, & ſui operis. Et qa in Chřo ſimul cō cōcurrit æterna ſapīa, & eius opus in una pſona, ideo dr̃ liber ſcriptus intus & foris, ad reparationē gn̄is humani. Et qa cuilibet ſenſui correſpōdet motus, iō duplex eſt hoī datus motus. Vnus ſcd̃m inſtinctum rōnis in mente, alius ſecundū inſtinctum ſenſualitatis in carne. Primi eſt impare, ſcd̃i uero eſt obtēperare ſcd̃m rectū ordinē. Qn̄ aūt fit ècōuerſo, tūc rectitudo & regimen aīæ præcipitatur de ſtatu ſuo. Et qa cuilibet motui & ſenſui rn̄det appetitus ad aliqd̃ bonum, iō duplex bonū præparatum eſt hoī, unū, ſ. uiſibile, & alterū inuiſibile, unum tpale, & aliud æternū, unum carni, & alterum ſpiritui. Ex his aūt bonis Deus unū dedit, alterum promiſit ut unū gratis poſsideret, alterū uero p meritū acquireret. Et qa fruſtra bonū dat̃, niſi cuſtodiatur, fruſtra promittitur, niſi ad ipſum pueniat̃, iō duplex fuit pceptū homini datū, ſ. unum naturæ ad cuſtodiendum bonū datum: aliud diſciplinæ ad promerēdum bonū promiſſum, qd̃ nullo mō poterat mereri, melius q̃ p merā obedientiā. Obediētia autē mera eſt, qn̄ præceptum ex ſe ſolo obligat, non ex aliqua cauſa alia, & tale dr̃ pręceptum diſciplinæ, quia p ipſum diſcitur quāta ſit uirtus obediētiæ, q̃ ſuo merito ducit ad cœlum; ſuo autē demerito pręcipitat in infernum. Nō ergo datum eſt illud mādatum homini, pp indigētiā aliquam q̃ Deus haberet de humano obſeqo: ſed ad dandā uiā merendi coronā, p merā & uolūtariā obedientiā. Et qm̄ homo rōne naturæ defectiuæ ex nihilo formatæ, nec per gloriā cōfirmatæ poterat cadere, benigniſsimus Deus quadruplex cōtulit ei adiutoriū, ſ. duplex naturæ, & duplex gr̄æ. Duplicē.n. indidit rectitudinē ipſi naturæ, uidelicet unam ad rectè iudicādum, & hæc eſt rectitudo cōſciētiæ. Aliā ad rectè uolēdum, & hæc eſt rectitudo ſyndereſis, cuius eſt remurmurare cōtra malū, & ſtimulare ad bonū. Duplicē etiā ſupaddidit perfectionem gr̄æ, unā gratiæ gratis datæ, q̃ fuit ſcientia illuminans intellectum ad cognoſcendum ſeipſum, & Deū ſuum, & mundum iſtum, q factus fuerat pp ipſum. Aliā uero gr̄æ gratum faciētis, q̃ fuit charitas habilitans affectum ad diligēdum Deum ſup oīa, & proximum ſicut ſe ipſum. Et ſic ante lapſum homo pfecta habuit naturalia, ſupueſtita nihilominus gr̄a diuina. Ex quo manifeſte colligit̃, q ſi cecidit, nō aliunde fuit, niſi ex ſua culpa, qa obedire contēpſit.

Ezech. 2. & Apoc. 5.

Chriſtus liber ītus & foris ſcriptus.

Obedientia mera.

Multiplex adiutoriū collatum homini à Deo.

De completione & ordinatione totius mundi conſumati. Cap. XII.

EX prædictis colligi pōt, q creatura mundi eſt quaſi quidam liber, in quo relucet, repreſentatur, & legitur trinitas fabricatrix ſecundū triplicē gradū expreſsionis, ſ. p modū ueſtigij: imaginis, & ſimilitudinis, ita q ratio ueſtigij reperit̃ in creaturis oībus, rō imaginis ſolum in intellectualibus ſiue ſpiritibus rōnalibus, & rō ſimilitudinis ī ſolis Dei formibus, ex quibus, quaſi p quoſdam ſcalares gradus, natus eſt intellectus humanus gradatim aſcendere in ſummū principiū, qd̃ eſt deus. Rō autē ad intelligentiam pdictorū hęc eſt. Quia cum oēs creaturæ reſpectū habeāt & depēdentiā ad ſuū creatorē, tripliciter pn̄t cōparari ad ipſum, ſ. aut ſicut ad principiū creatiuum, aut ſicut ad obiectum motiuū, aut ſicut ad donū inhabitatiuū. Primo mō cōparat̃ ad ipſum oīs eius effectus, ſecundo mō oīs intellectus, tertio mō oīs ſpūs iuſtus, & Deo acceptus. Omnis.n. effectus quantūcunq; parum habens de eſſe, habet Deum ſicut principiū. Omnis intellectus, quātuncūq; parū habēs de lumine, natus eſt p cognitionē & amorē deū capere. Oīs ſpūs iuſtus, & ſctūs, habet donū ſpiritusſancti īfuſum ſibi. Et qm̄ creatura habere nō pōt deū ſicut principiū, quin cōfiguretur ei ſcd̃m unitatē, ueritatē, & bonitatem, nec Deū ſicut obiectū, quin eū capiat p memoriā, intelligētiā, & uoluntatem, nec Deū ſicut donū infuſum, quin cōfiguretur ei p fidē, ſpem, & charitatem, ſiue per triplicē dotem; & prima cōformitas eſt lōginqua, ſecūda ppinqua, tertia proxima, hinc eſt, q prima dr̃ ueſtigiū trinitatis, ſecunda imago, tertia ſimilitudo. Eſt igitur ſpūs rōnalis medius inter primā & ultimā, ita q primā habet inferius, ſecundā interius, tertiā ſuperius. Et ideo ī ſtatu innocētiæ cū imago nō erat uitiata, ſed deiformis p grām effecta, ſufficiebat liber creaturæ, ī quo ſeipſum exerceret hō ad cōtuendum lumen diuinę ſapīæ, ut ſic ſapiēs eſſet, cum uniuerſas res uideret in ſe, uideret in proprio gn̄e, uideret in arte ſcd̃m q tripliciter hn̄t eſſe res, ſ. in materia, uel in natura propria, in intelligentia creata, & in arte æterna. Secundum quem tria dicit ſcriptura, dixit deus, fiat, fecit, & factū eſt ita. Propter quā etiā triplicem uiſionē accepit hō triplicē oculū, ſicut dicit Hugo de ſctō Victore, ſ. carnis, rōnis, & cōtemplationis. Carnis, quo uideret mundum, & ea quæ ſunt in mundo. Oculum rōnis, quo uideret animum, & ea quæ ſunt in animo. Oculum cōtemplationis, quo uideret Deum, & ea quæ ſunt in deo. Et ſic oculo carnis uideret hō ea quæ ſunt extra ſe, oculo rōnis ea quæ ſunt intra ſe, oculo cōtemplationis ea quæ ſunt ſupra ſe. Qui quidem oculus contemplationis actum ſuū nō habet perfectum, niſi per gloriam, quā amiſit per culpam, recuperat autem per gratiam, & fidem, & ſcripturarum intelligentiam, quibus mens humana purgatur, illuminatur, & perficitur ad cœleſtia cōtemplanda, ad quæ lapſus hō peruenire non pōt, niſi prius defectus & tenebras proprias recognoſcat, qd̃ nō facit, niſi ruinā humanæ naturæ diligenter conſideret, & attendat.

Mundus hic eſt in ſtar libri,

in quo ... gi, & ... gnoſci p... teſt per... ctio cū... toris.

Gen. 1.

Tripl... hois ... lus.

BRE-

BREVILOQVII PARS TERTIA, IN QVA DE CORRVPTELA peccati agitur.

De origine mali in communi. Cap. I.

PRædeterminatis igitur breuiter aliquibus de trinitate Dei, & creatura mūdi: reſtat nunc aliqua breuiter tāgere de corruptela pcti. De qua tenēdū eſt in ſumma, q pctm̄ nō eſt eſſentia aliqua, ſed defectus, & corruptela, qua, ſ. corrūpit̃ modus, ſpēs, & ordo ī uolūtate creata, ac p hoc pcti corruptio eſt cōtraria ipſi bono, nō tn̄ hēt eſſe, niſi ī bono, nec ortū trahit, niſi à bono. Qd̃ qdē bonū, eſt liberū arbitriū uolūtatis. Et ipm nec eſt ſumme malum, cū poſsit uelle bonū, nec ſummè bonū, cū poſsit declinare ī malū. Rō aūt ad ītelligētiā pdictorū hæc eſt. Quia primūprincipiū cū ſit ens à ſeipſo, nō ab alio, neceſſe ē q ſit ens pp ſeipsū, ac p hoc ſūmè bonū, nullū pſus habēs defectū. Nō ē igr̃ aliqd, nec eē pt, qd̃ ſit primū & ſūmè malū, qa pricipiū primū dicit ſūmū cōplemētū, & ſūme malū, dicit defectū pmaximū. Qm̄ ergo primū pricipiū ut ſūmè ens & cōpletū, nec ī eſsēdo, nec ī opando deficere pt, nec ſūmè malū ē, nec aliqd malū eſt, nec aliquo mō malū principiare pt, qa tn̄ ops eſt, pt bonū de nō eſſe, in eſſe deducer̃, ēt ſine adminiculo alicuius materiæ. Qd̃ & fecit, cū creatura finxit, cui dedit eſſe, uiuere, intelligere, & uelle. Quæ qdē qa à ſummo bono fuit ſcd̃m triplicis cāæ hitudinē, oportuit, q hēret in ſui ſuba & uoluntate modū, ſpēm, & ordinē. Nata ergo fuit agere opa ſua à Deo, ſcd̃m Deū, & pp Deū, & hoc ſcd̃m modū ſpēm, & ordinē ſibi īſitū. Sed qa de nihilo fuit & defectiua potuit deficere ab agēdo pp Deū, ut ſ. aliqd faceret pp ſe, nō pp Deū, ac p hoc nec à Deo, nec ſecundū Deū, nec p Deū, & hoc eſt pctm̄, qd̃ eſt modi, ſpēi, & ordinis corruptiuū. Qd̃, qa defectus eſt, nō hēt cām efficiētē, ſed deficiētē, uidelicet defectū uolūtatis creatę. Quia uerò corruptio eſt, & nō niſi boni, & oīs corruptio ī re corruptibili eſt, iō nō niſi ī bono eſt, ac p hoc cū uoluntas libera corrūpat in ſeipſa modū, ſpēm, & ordinē, deficiēdo à uero bono, pctm̄ oē inquātum hmōi eſt à voluntate, ſicut à prima origine, & eſt ī uolūtate, ſicut ī pprio ſubto, qd̃ qdē facit uolūtas, qn̄ ſua defectibilitate, mutabilitate, & uertibilitate, ſpreto bono īdeficiēte & incōmutabili, ihęret bono cōmutabili. Ex qbus colligit̃, q pctm̄ nō ē appetitio malarū rerū, ſed deſertio meliorū, & iō ī appetitu uoluntatis eſt modi, ſpēi. & ordinis corruptiuū, ac p hoc adeo uoluntarium, q ſi nō eſt uoluntariū, iam nō eſt pctm̄. His aūt præintellectis, manifeſtè cadit impietas manichęorum, ponētium ſummū malum oīum malorum principium primum. Apparet etiam q̃ ſit mali origo, & qd ſit mali ſubiectū.

Peccatum ex libero arbi. nihil poſitiuū eſt.

Voluntas peccās corrūpitur in ſe modū ſpetiē & ordinem.

De primorum parentum tentatione. Cap. II.

AD intelligendum aūt qualiter corruptela pcti intrauit in mundū, cōſiderare oportet lapſum primi parētis, traductiōe culpæ originalis, & ortum ſiue radicē pcti actualis. Circa lapſum igit̃ primi parētis hæc tria nobis occurrunt cōſiderāda, ſ. tētatio diabolica, culpa cōmiſſa, & pœna īflicta. Hæc igit̃ de tētatiōe ſunt tenēda, uidelicet, q cum Deus hoīem cōdiſſet in fœlicitate paradiſi, in ſexu duplici, ſ. uirili & muliebri, diabolus inuidēs hoī: aſſumpta ſpecie ſerpentina aggreſſus eſt mulierē, primò qrendo, cur pcepit uobis Deus ne comederetis; ſcd̃o aſſerendo, dicens, Nequaq̃ moriemini: tertio promittendo, Eritis ſicut dij, ſciētes bonum & malum: uolens iſta tentatione deijcere mulierem infirmiorē: & p illā poſtea pſternere ſexum uirilē: qd & fecit, dn̄o pmittente. Rō autē ad intelligentiā pdictorū, hæc eſt. Quia ſicut primum principium eſt potētiſsimū in opando, ſiue pducendo: ſic etiā eſt rectiſsimū ī gubernando: & iō ſic res quas cōdidit adminiſtrat: ut eas agere pprios motus ſinat. Qm̄ igr̃ hō ſic factus erat, ut p uictoriā pugnæ pueniret ad præmiū qetis æternæ, licet Deus ſciret, hoīem tētationi ſuccumbere, debuit tn̄ hominē pmittere tētari, ab eo q ſciret, poſſet, & uellet. Qm̄ ergo diabolus q prius erat ſciens & rectus, p ſupbiā cadendo, factus eſt uerſutus & inuidus: iō p inuidiam tentare uolebat, & p aſtutiā ſciebat, & iō tentauit iuxta qd̃ potuit, & Deus pmiſit. Qd̃ igit̃ in tentādo ſpēm ſerpentinā aſſumpſit, hoc diſpenſationis diuinæ fuit, ut nō ſolum deprehendi eius uerſutia poſſet, uerum etiā ut ex illa effigie uerſutia diabolica in tentādo cunctis filijs Adę innoteſcere poſſet. Rurſus qa tētauit de pcepto diſciplinæ, hoc ſimiliter fuit diſpenſationis diuinę, ut ſiue uinceret̃, ſiue uinceret: cūctis innoteſceret meritum obedientiæ, ſiue demeritū inobedientiæ. Qd̃ autem incœpit à muliere hoc fuit uerſutię ſuæ, qa facilius eſt deijcere minus fortem. Vñ & uerſutia hoſtis, ex infirmiori pte aggredit̃ ciuitatē. Similiter modus, quo in tentatione pceſsit maximæ uerſutiæ fuit, qa experiendo, impellendo, & alliciendo pceſsit. Experientiā.n. ſumpſit in interrogatione, impulit in aſſecuratione, allexit aūt in promiſsiōe. Primo enim interrogauit de cā mādati, ut rōnem duceret in dubium. Scd̃o autem dubitatione habita, ne morte moriamur, aſſecurauit, ut iraſcibilem duceret in cōtēptum. Tertio pmiſit, ut cōcupiſcibilē duceret in appetitū, & ſic his tribus modis libertatē arbitrij traheret ad cōſenſum, q̃ facultas eſt rōnis & uolūtatis, cōplectens nihilominus tres pdcās uires, ſ. rōnalē, iraſcibilē, & cōcupiſcibilē, reſpectu quarū diabolus allexit mulierē p triplex appetibile. ſ. p ſciam: q̃ eſt appetibilis rōnali: p excellētiā ad modū Dei, q̃ eſt appetibilis iraſcibili, p ſuauitatē ligni, q̃ ē appetibilis cōcupiſcibili, & ſic tētauit oēqd̃ erat in

Ex omni malo deus elicit bonum.

Universidad de Deusto Biblioteca

mulierę tẽtabile,per omne illud quod poterat in tẽtationem induci, quod eſt triplex appetibile mũdi,ſ.ſecũdum concupiſcentiã carnis, concupiſcentiã oculorũ, & ſuperbiã uitæ, ſecundũ quę tria attenditur oĩs tentationis origo,ſiue à mundo,ſiue à carne,ſiue à diabolo.

1.Ioan.2.

De primorum parentum tranſgreſsione. Cap. I I I.

DE culpa uero primorũ parẽtũ ſunt hic tenenda,ſ.ꝙ mulier aſſentiẽs tẽtationi diabolicę,appetijt ſciam,& excellẽtiã ad modũ Dei. Appetijt nihilominus expiri ſuauitatẽ ligni uetiti, & tandẽ incidit in trãſgreſsionem mãdati.Nec his cõtẽta offerẽdo fructũ ligni uetiti ĩduxit uirũ,q nolẽs ſuas delicias cõtriſtare, mulierẽ nõ corripuit,ſed potius cõſenſum prębuit male ſuadẽti,& oblatũ pomũ guſtãdo effectus eſt trãſgreſſor diuini pcepti. Rõ autẽ ad intelligẽtiã pdictorũ hæc eſt: Quia cũ à primo principio(vt pdictũ fuit) datus eſſet hoĩ duplex ſenſus & appetitus reſpectu duplicis libri,& reſpectu duplicis boni,ut ſecundũ libertatẽ arbitrij hõ poſſet ad utrũq; conuerti,mulier audita ſuggeſtione ſerpẽtis exteriori, nõ recurrit ad librũ interiorẽ, q legibilem ſe pbet recto iudicio rõnis,ſed potius ſenſum ſuũ circa exteriorẽ librũ tenuit, & circa exterius bonũ negociari cępit.Et qa ſenſus eius nõ acceſsit uſq; ad uerum infallibile,appetitus eius conuerti cœpit ad bonũ cõmutabile. Appetijt igiĩ qđ diabolus pmiſit,& iõ cõſenſit,ut faceret qđ ſuggeſsit,Appetẽdo igiĩ excellẽtẽ ſciam,erecta eſt ĩ ſupbiã,& erecta ĩ ſupbiã,hoc ipſo illecta eſt ad gulã,ac p hoc tertiò proſtrata eſt p inobediẽtiã.Primũ fuit in mẽte,ſecũdũ ĩ ſenſualitate,tertiũ ĩ ope, & ſicut tẽtatio ab inferiori ĩcipiẽs puenit uſq; ad ſummũ:qa ab auditu p appetitũ puenit ad cõſenſum,ſic ẽcõuerſo,deordinatio à ſupiori ĩcipiẽs, puenit vſq; ad imũ,& fecit unũ peccatũ cõſummatum,qđ ĩ humana natura eſt oĩs pcti initiũ & origo malorũ. Nã mulier illecta illexit uirũ, q ſimiliter ad librũ exteriorẽ cõuerſus,& ad bonũ cõmutabile,nimis appreciãdo mulieris conſortiũ,& ſuæ ſocietatis ſolatiũ, nec mulierẽ uoluit corripere,nec pprias delicias cõtriſtare.Et qm̃ debuit eã corripe,& non corripuit, idcirco ĩputaĩ ei pctũ mulieris. Quia uero noluit ſuas delicias cõtriſtare(à ſe repellẽdo mulierẽ) incępit nimiũ diligere ſeipm,ac p hoc recedẽs à diuina amicitia,incidit in gulã & inobediẽtiam. Fuit ergo trãſgreſsio pcepti utriq; cõis,licet ex alia,& alia cã,qa nõ uir,ſed mulier fuit ſeducta, in utroq; tñ,ſ.uiro & muliere fuit deordinatio à ſummo uſq; ad imũ,qa prĩo ĩ mẽte fuit ſiue ĩ rõne,deinde ĩ ſenſualitate, & poſtremo in ope. Ideo.n.uterq; proſtratus fuit p inobediẽtiã, & ĩtellectus p gulã,qa uterq; erectus fuit ĩ ſupbiã. Mulier quidẽ appetẽdo & ambiẽdo quod nõdũ accepat,vir aũt nimis amãdo & appretiãdo qđ

Origo primi peccati.

iã hẽbat, vñ mulier mãducãdo, credidit ſublimari: Adã uero exiſtimãs ſe aliquid magnũ & Deo charũ,minus grauiter credidit ſe puniẽdũ. Nõdũ.n.exptus fuerat rigorẽ diuinę iuſtitiæ & ſeueritatis. Et ſic uterq; dũ ĩordinate erexit ſe ſupra ſe, cecidit miſerabiliter intra ſe,à ſtatu,ſ. innocẽtiæ,& gratiæ,ad ſtatũ culpæ & miſeriæ.

De primorum parentum punitione. Cap. I I I I.

DE pœna uero primorũ parentũ,hoc eſt tenẽdum,vcʒ ꝙ uir & mulier ſtatĩ poſt culpã ſenſerũt pœnã rebellionis & erubeſcẽtiæ in carne,& iõ ad cooperiendũ uerẽda,fecerũt ſibi pizomata.Poſtea uero diuino iudicio, uir incurrit pœnã laboris & anguſtiæ,pœnã famis & indigẽtiæ, pœnã mortis & reſolutionis in cinerẽ.Iuxta qđ diciĩ in ſcriptura.Maledicta terra in ope tuo.&c.Mulieri uero duplicata eſt pœna,qa inflicta eſt ei pœnalitas multiplicium ęrũnarũ in cõceptu,pœna doloris in ptu, pœna ſubiectionis ad uirũ in cõuictu, ac p hoc ſecundum ꝙ apparet,ſatis grauiter punitũ fuit pctm̃ illud,ſ.ligni uetiti eſus,licet fuerit fæciliter perpetratũ.Rõ autẽ ad intelligẽtia pdictorum hęc eſt.Quia cũ primũ principiũ ſit puidẽtiſsimũ in gubernãdo,& rectiſsimũ in præſidẽdo, nihil prorſus ĩordinatũ dimittit ĩ uniuerſo, & qa culpa recte ordinatus in pœna (cõueniẽtius.n.iniuſtus dolet in ſupplicio,quàm lætatus eſt in delicto,qm̃ melius eſt dolere dãnum ſalutis, quã lætari in dãno æqtatis) iõ ſtatĩ ĩ primis parẽtibus dedecus pcti ſubſecutũ eſt decus iudicij, ut qđ inordinatũ fuit cadẽdo ab ordine naturæ,caderet ſtatĩ ĩ ordinẽ iuſtitiæ.Hic.n.duplex ordo ſic cũcta cõplectiĩ, ut qđ ab uno ceciderit,ſtatĩ in alterã differẽtiã relabaĩ. Qm̃ ergo uterq; parẽs ſupbiẽdo in mẽte,& guſtãdo ĩ carne,inobediẽs fuit ſuo ſupiori,iuſto dei iudicio factũ eſt,ut ſibi fieret inobediẽs ſuũ inferius,& maxime quãtũ ad ptes illas,ſecũdũ quas ẽ cõiũctio utriuſq; ſexus,q̃ ſunt mẽbra uirtuti gñatiuæ deſeruiẽtia. Et qa hoc inerat eis nõ ex natura,ſed ex ppria culpa,iõ erubeſcebãt,& coopiebãt ſe.Rurſus qa uir ſpreto ſummo delectabili,q̃ſiuit ĩ carne delectari,iõ iuſto Dei iudicio,inflictus ẽ ei labor,& defectus famis & ſitis.Poſtremo qa pp bonũ carnis,ſepari elegit à bono mẽtis,iõ iuſto dei iudicio,aĩa inuita ſepaĩ à carne p mortẽ & incinerationẽ,ac p hoc ſicut Deus dederat hoĩ ſecundũ ordinẽ naturæ,corpus ſubiectũ aĩę,propagabile ſine libidine,uegetabile ſine defectiõe,ĩmutabile ſine morte ĩteruenĩẽte, ſic hoĩe peccãte, ſecundũ ordinẽ iuſtitię factũ eſt,ut ſubtraheret cætera prædicta,& ĩfligeret oppoſita,ut ſic culpa nõ remaneret ĩpunita & inordinata,qđ nequaq̃ pati debet diuina prouidẽtia.Et qm̃ pctm̃ à muliere exordium ſumpſit,iõ pœna eius debuit duplicari. Quia igiĩ ĩ mẽte ſupbiẽs fuit,ſubiectiõnẽ incurrit. Quia lignũ ad uiſcẽdũ ſuaue uidit

&

Originalem culpã mox ſequuta eſt pœna.

Quod cecidit ab ordine naturæ ĩcidit in ordinem iuſtitiæ.

& appetijt,dolorem incurrit.Poſtremo,quia fregit iugum obedientiæ,incurrit uinculũ,& pondus multiplicis ærumnæ, & ſic patet quanto ordine diuinæ prouidentiæ,inflictæ ſunt uiro pœnę multiplices,& duplicatę in muliere,ut ſic dedecus peccati,non eſſet ſine decore iuſtitiæ, tanta eſt.n. beatitudo iuſtitiæ, ut nemo ab ea niſi ad miſeriam poſsit abſcedere.

De originalis peccati corruptione. Cap. V.

POſt lapſum primi parentis,dicenda ſunt aliqua de traductione peccati originalis. Circa quod primo conſiderandus eſt modus corruptionis,ſecundo modus traductionis,tertio modus curationis. Modus aũt quo genus humanum p originale peccatum corrumpitur hic eſt.Nam quilibet p concubitum generatus naſcitur natura filius iræ, qa priuatus rectitudine originalis iuſtitiæ,propter cuius abſentiã incurrimus quantum ad aĩam, quadruplicem pœnã .ſ.infirmitatem, ignorantiam, malitiã,& cõcupiſcentiam,q̃ quatuor inflicta ſunt propter originale peccatum,quas ſanè pœnas ſpũales,comitatur in corpore multiplex pœnalitas,multiplex defectus,multiplex labor,multiplex morbus, & multiplex dolor.Ad has quoq; pœnas,ſubſequiĩ pœna mortis, & in cinerationis, pœna carentiæ uiſionis Dei,& amiſsionis gloriæ cœleſtis,nõ ſolum in adultis, uerum ẽt in paruulis non baptizatis,q quidẽ paruuli,pœna mitiſsima inter cęteros puniuntur, quia ſolam pœnam dãni hñt, ſine pœna ſenſus.Rõ aũt ad intelligentiam pdictorum hæc eſt.Quia cum primum principium oĩa agat à ſe,& ſecundum ſe,& propter ſe,neceſſe eſt eſſe optimũ,& rectiſsimũ, ac p hoc pijſsimum,& iuſtiſsimum,& inde eſt,ꝙ uniuerſæ uiæ eius miſericordia,& ueritas,ſiue iudicium.Si.n. Deus à principio hoĩem in tantis miſerijs cõdidiſſet,nec pietas eſſet,nec iuſtitia, ꝙ tanta opus ſuum opprimeret miſeria, nulla pcedẽte culpa. Similiter ſi tãtis miſerijs nos repleret,uel repleri pmitteret ſine culpa,nec piè,nec iuſte gubernaret nos diuina puidentia. Si ergo certiſsimũ eſt primum principium,& in producendo, & in prouidendo,rectiſsimũ,& clemẽtiſsimum eſſe, neceſſe eſt ꝙ genus humanũ taliter fecerit, ut à principio,nulla eſſet in eo culpa,nec miſeria.Neceſſe eſt ẽt ꝙ taliter adminiſtret, ut nõ pmittat in nobis eſſe miſeriã,niſi propter aliquã culpam pambulam.Qm̃ igitur certiſsimum eſt, ꝙ à nr̃a origine multiplicẽ contrahimus miſeriã pœnæ, certum eſt,ꝙ oẽs naſcimur natura filij iræ, ac p hoc priuati rectitudine originalis iuſtitiæ, quã priuationẽ uocamus originalẽ culpã. Et qa oĩs culpa dicit receſſum à bono incõmutabili,& acceſſum ad bonũ cõmutabile,& recedere à bono incõmutabili ẽ recedere à ſumma uirtute,& bonitate,accedere aũt ad bonũ cõmutabile, ẽ plus debito in illud p amorẽ tẽdere, hinc eſt ꝙ pdẽs

Mala peccatũ originale ſequentia.

Non eſſet miſeria, ſi non præceſſiſſet culpa.

originalẽ iuſtitiã, incurrit infirmitatẽ,ignorãtiam,malitiã,& concupiſcentiam. Rurſus,quia deſerens bonum incõmutabile,propter bonum cõmutabile, efficitur indignus utroq;, hinc eſt ꝙ rõne carẽtiæ originalis iuſtitiæ pdit aĩa quietẽ temporalẽ in corpore,per multiplicem corruptionem, & mortẽ, & tandẽ ſeparatur à uiſione lucis æternę, amittendo fœlicitatẽ gloriæ, tã in aĩa,q̃ in corpore.Poſtremò quia carentia huius iuſtitiæ in naſcentibus,non eſt p modũ uoluntatis propriè,nec p actualẽ delectationem,hinc ẽ ꝙ originali peccato poſt hãc uitam, non debetur pœna ſenſus in gehenna,pro eo ꝙ non ſupra condignum,ſed citra punit diuina iuſtitia, quã ſemper comitatur ſuperabundãs miſericordia. Hoc credendum eſt ſenſiſſe beatũ Aug.licet verba ipſius exterius propter deteſtationem erroris pelagianorum (qui aliqualem fœlicitatẽ eis concedebant) aliud ſentire uideantur, ut enim melius eos reduceret ad medium, abundantius declinauit ad extremum.

De originalis peccati transfuſione. Cap. V I.

MOdus aũt traductionis culpæ originalis hic eſt. Quia licet aĩa nõ ſit ex traduce, originalis tñ culpæ ab aĩa Adæ tranſit ad animas poſterorum mediante carne p concupiſcentiã generata,ita ꝙ ſicut ab aĩa peccante infecta fuit caro Adæ, & prona effecta ad libidinem,ſic caro p libidinẽ ſeminata,& ſecũ trahẽs infectionem uitioſam, inficit, & uitiat aĩam, q̃ quidem infectio uitioſa in aĩa nõ tm̃ eſt pœna, ſed ẽt culpa,& ſic pſona corrumpit naturam, & natura corrupta corrumpit pſonã,ſalua in omnibus diuina iuſtitia,cui nullo mõ põt imputari infectio aĩæ,licet eã creando infundat, & infundendo uniat cũ carne infecta. Rõ aũt ad intelligentiã pdictorum hæc eſt. Quia cũ primum principium fecerit hoĩem ad imaginẽ ſuã propter ſuiipſius expreſsionem,ſic eum condidit ex parte corporis,ut oẽs hoĩes propagarẽtur à primo hoĩe tãquam ab uno radicali principio, ſic ex parte animæ ut propter expreſſam ſimilitudinem tã in eſſendo,& durando,q̃ intelligendo, & amando,immediatè emanarent oẽs ſpũs rõnales ab ipſo Deo,tanquã à primo principio,& immediato.Et qm̃ ſpũs tanquã excellẽtior, magis accedit ad primum principiũ, ſic cõdidit Deus hoĩem,ut ſpũs præeſſet corpori,& corpus ſubeſſet ſpiritui creato, quandiu ille ſubeſſet ſpiritui increato,& econtra ſi ſpũs non obediret Deo, iuſto Dei iudicio,corpus ſuũ inciperet ſibi rebellare. Quod & factũ eſt cũ Adam peccauit. Sicut igitur ſi Adã ſtetiſſet,corpus ſuum ſpiritui obediens eſſet, & tale ad poſteros tranſmitteret, & Deus illi animã infunderet, ita ꝙ unita corpori immortali,& ſibi obedienti,haberet ordinẽ iuſtitię,& immunitatẽ oĩs pœnę,ſic ex quo Adam peccauit,& caro facta eſt rebellis ſpiritui,oporter

Primo pſona corrupit naturã, nũc natura corrũpit perſonã.

ter

Universidad de Deusto Biblioteca

tet ꝙ talem ad poſteros tranſmittat, & ꝙ Deus ſecundum inſtitutionem primariā animā infundat, aīa uero cum unitur carni rebelli, incurrit defectū ordinis naturalis iuſtitiæ, quo debebat omnibus inferioribus imperare. Et quia aīa carni unita eſt, oportet, ꝙ ipſam trahat, & trahatur ab ipſa, & quia ipſam non pōt trahere tanquam rebellē, neceſſe eſt, ut ab ipſa trahatur, & incurrat morbū concupiſcentiæ, & ſic incurrit ſimul carentiā debitæ iuſtitiæ, & morbū concupiſcentiæ, ex quibus duobus tanquam ex auerſione, & conuerſione dr̄ integrari ſecundū Auguſtinum, & Anſelmū peccatum originale. Qm̄ igitur ordinatiſſimum fuit, ꝙ natura humana ita cōderetur, & ꝙ condita ſic propagaretur, & ꝙ peccās ita puniretur, ſicut p̄dictum eſt prius, ita ꝙ in cōditione ſeruatur ordo ſapiētiæ, in propagatione ordo naturæ, in punitione ordo iuſtitiæ, patet ꝙ non eſt cōtra diuinā iuſtitiā, ſi ad poſteros trāſmittitur culpa. Rurſus quia culpa originalis peccati in aīam transfundi nō poſſet, niſi pœna rebellionis in carne p̄cederet, & pœna nō eſſet, niſi culpa p̄ceſſiſſet, nec culpa præceſſit à uoluntate ordinata, ſed inordinata, ac per hoc non à uoluntate diuina, ſed à uoluntate humana, patet ꝙ originalis culpæ transfuſio eſt à peccato primi hominis, non à Deo, non à natura condita, ſed uitio perpetrato. Et ſic uerum eſt, quod dicit Aug. ꝙ peccatum originale non tranſmittit ad poſteros propagatio, ſed libido.

Ex carentia iuſtitię, et morbo concupiſcētiæ, integrat pec. origi.

De originalis peccati curatione. *Cap. VII.*

POſtremò diligēter attende, ꝙ modus curationis culpæ originalis eſt ille, ſcilicet ꝙ ſic curatur culpa originalis, quod remanet pœna tēporalis, ſicut patet in paruulis baptizatis. Sic curatur quantū ad reatū pœnæ æternę, ꝙ remanet quantū ad actū, & motum concupiſcentiæ. Sic curatur in parente, ꝙ nihilominus ab eo q curatus eſt p baptiſmū, tranſmittitur in prolē originale peccatū. Sic tollitur originalis peccati macula, ꝙ remanet ſequela, cū qua oportet pugnare quādiu uiuimus in hac uita, quia in nullo prorſus extinguitur concupiſcentia p gratiā cōmunem, quod dico propter uirginē beatiſſimā Mariam, in qua in conceptione filij Dei extincta fuit p gratiā ſingularē. Rō aūt ad intelligentiam p̄dictorum, hęc eſt. Quia ſicut infectio deriuatur in oēs à principio creato, à quo fit ꝓpagatio corporū, & hoc à parte inferiori. ſ. carnis, ſic curatio fieri habet à principio increato, à quo fit infuſio aīarum, & hoc à parte ſuperiori. ſ. mentis. Qm̄ igitur ex parte mentis diſtinctio eſt in hoībus, ita ꝙ ſecundum illā unus non propagatur ab altero, ſed immediate exit à Deo, gr̄a curatiua menti noſtrę à Deo infuſa, reſpicit unūquenq;, inquantum tenet rōnem pſonæ ſingularis, & indiuiduæ, non inquātum tenet rōnē productiui ſecūdum uirtutē naturæ. Qm̄ igitur originale peccatum eſt morbus, inficiens pſonā pariter & naturā, pſonā in uoluntate, naturā in carne, ideo ſic curatur macula originalis in mēte, ꝙ remanet infectio, & ſequela in carne. Et quia hō generat, non ſecundum ꝙ curatus eſt in mente, ſed ſecundum ꝙ corruptus in carne, non ſecundum ꝙ ſpūalis, ſed ſecundum ꝙ carnalis, hinc eſt, ꝙ quāuis ſic baptizatus ſit ab originali mundatus in ſe, trāſmittit tn̄ in prolē originale. Rurſus quia reatus pœnæ æternæ reſpicit deformitatē mētis, & pſonæ, actus aūt ſiue motus reſpicit inclinationē carnis, & naturę, ideo tranſit originale p baptiſmum quātum ad reatū, & remanet quātum ad actum. Poſtremò quia afflictio tēporalis conditionē reſpicit ex parte carnis, cum caro remaneat ſemper ſubiecta cuidā infectioni, remanere debet ſemper ſubiecta pœnalitati, & ideo ſicut pœnalitas, & corruptio, p gratiā non aufertur à carne, ſic ſequela illa, ſiue concupiſcētia, & languor mēbrorum, ſimul ſtare pōt cum gr̄a curatiua, & ideo quāuis paulatim minuatur, quia tn̄ radix nō tollitur, nunquā oīno aufertur in uiatore, niſi in beata uirgine p gr̄am ſingularē. Quia .n. uirgo concepit eum, q erat expiatio oīs culpæ, ideo data fuit ſibi gr̄a ſingularis, qua extincta fuit in ea radicitus oīs concupiſcentia, ad cōcipiendum Dei filiū abſq; oīs peccati labe, & corruptela. Nēpe decēs erat, ut ea puritate qua maior ſub Deo nequit intelligi, uirgo illa niteret, cui Deus pater unicū filiū (quē de corde ſuo genitum ſibi æqualē, tanquā ſeipſum diligebat) ita dare diſponebat, ut naturaliter eſſet unus, idemq; communis Dei patris, & uirginis filius, & quam ipſe filius ſpecialiter facere ſibi matrem eligebat, & de qua ſpirituſſanctus uolebat, & operaturus erat, ut conciperetur, & naſceretur ille, de quo ipſe procedebat.

Culpa orig. curat quantum ad reatū, remanet quantum ad actum.

Culpa origi. inficit perſonā, & naturā.

Immò nūquā fuit in ea concupiſcentia, q extingueretur, infuiſſet tn̄, ſi pſeruata non eſſet.

De origine peccatorum actualium. *Cap. VIII.*

POſtquā aūt dictum eſt de traductione peccati originalis, dicenda ſunt aliqua de origine peccati actualis. De ortu igitur peccati actualis, hęc tenēda ſunt in ſumma, uidelicet, ꝙ peccatum actuale originē trahit à libera uoluntate uniuſcuiuſq; p ſuggeſtionē, delectationē, conſenſum, & operationē. Iuxta quod dicit ſcriptura. Vnuſquiſq; tentatur à cōcupiſcentia ſua, abſtractus, & illectus, deinde cōcupiſcentia cum cōceperit, peccatum parit, peccatum vero cum conſummatum fuerit, generat mortem. Si autē ſuggeſtio & delectatio ſiſtat citra conſenſum, eſt ueniale peccatum: Si uero conſequatur conſenſus & opus, in his q̄ diuina lege prohibita ſunt, peccatum eſt mortale conſummatū. Quod ſi medio mō fit, ut cōſenſus ſine opere ſit, aut q a uult in opus ꝓcedere, ſed non pōt, tunc uolūtas pro facto reputatur, nec minus culpabilis eſt, q̄ ſi in ipſo facto deprehenderetur, aut quia non uult in opus procedere, ſed uult interius uoluptari in delectatione, & tunc manducat mulier, ſed non uir. Et licet non ſit peccatum plene cōſummatum, eſt tn̄ inter mortalia cōputandum, quia muliere manducante, totus hō dānari meretur, quod maxime intelligi habet in peccatis carnalibus. Rō autē ad intelligentiā p̄dictorū hæc eſt. Cum peccatum dicat receſſum uoluntatis à primo principio, inquantum ipſa uoluntas nata eſt agi ab ipſo, & ſecundum ipſum, & propter ipſum, oē peccatum eſt inordinatio mentis ſiue uoluntatis, circa quā nata ſunt eſſe uirtus, & uitium, peccatum igitur actuale, eſt actualis inordinatio uolūtatis. Inordinatio aūt iſta, aut eſt tanta, ꝙ ordinem iuſtitiæ exterminat, & hoc mō dr̄ mortale peccatum, quia natū eſt auferre uitā, ſeparando ipſam à Deo, p quē uiuificat aīa iuſta. Aut eſt tā modica, ꝙ ordinē illum nō perimit, ſed tm̄ in aliquo pturbat, & tūc dr̄ ueniale peccatum, quia de ipſo adipiſci poſſumus cito ueniā, pro eo ꝙ gr̄a nō tollitur p ipſum, nec inimicitia diuina incurritur. Eſt aūt ordo iuſtitiæ ut bonum incōmutabile, p̄feratur commutabili, ut bonum honeſtum, p̄feratur utili, & uoluntas Dei, p̄feratur uoluntati noſtræ, ut iudicium rōnis rectæ p̄ſit ſenſualitati humanæ. Et qm̄ lex Dei iſtum ordinem p̄cipit, & uetat oppoſitum, qn̄ bonum cōmutabile p̄fertur æterno, & bonū utile p̄fertur honeſto, & uoluntas nr̄a p̄fertur diuinæ uoluntati, & ſenſualis appetitus p̄fert̄ rōni rectæ, tunc committitur mortale peccatum. De quo dicit Ambroſius, ꝙ eſt p̄uaricatio legis diuinæ, & cœleſtium inobedientia p̄ceptorum, vel mandatorum. Hæc autē cōmittitur, ſiue omittatur quod lex diuina præcipit, ſiue fiat id quod prohibet. Ex quo duplex genus peccati orit̄, delictum. ſ. & cōmiſſum. Qn̄ uero bonū cōmutabile plus debito diligitur, ſed non p̄fertur incommutabili, & utilitas, non p̄fertur honeſtati, & uolūtas nr̄a plus debito amatur, ita tn̄ ꝙ non p̄ęfertur diuinæ, & caro concupiſcit, nō tn̄ præfertur iudicio rōnis rectæ, tunc nō eſt mortale, ſed veniale, quia licet hoc ſit præter legem, non tamen directè eſt contra legem. Senſualis autem appetitus rōni rectæ non præfertur, niſi qn̄ ei rō conſenſit, & ideo peccatū mortale, citra conſenſum non cōmittitur, ſi tn̄ ſenſualitas inordinatè moueatur, cum illa ordinatio ad malum inclinet, licet rō non conſentiat, peccatum eſt aliquod, q a aliquo mō lædit ordinē iuſtitiæ. Et quia in ſtatu innocentiæ non mouebatur ſenſualitas, niſi ſecundum rōnis motum, ideo ſtante homine, non poterat ibi eſſe ueniale peccatum. Nunc aūt q a rōni repugnat ſenſualitas, uelimus, nolimus, iō neceſſe habemus cōmittere aliquod veniale peccatum p primos motus, q & ſi particulariter, & ſigillatim poſſint declinari, oēs tn̄ nullo mō poſſunt caueri, qui ſic ſunt peccata, ꝙ ſunt ēt pœnæ peccati, & ideo meritò dicuntur uenialia, quia hoc ipſo digna ſunt uenia. Verum quia rō his conſentire non cōpellitur, ſi poſt conſenſum delectationis conſentiatur in opus, tunc eſt plenus conſenſus, ac p hoc peccatum conſummatum, quia p̄uenit uſq; ad uirum. i. uſq; ad partē ſupremam rōnis, ex qua pēdet plenitudo conſenſus. Quia uero non ſolum in opus, uerum ēt in delectationem eſt conſenſus, in quo inferior portio ſequitur ſenſualitatem, ideo ſi in delectatione ſenſuali rō ſenſualitati ſuccumbat, & mulier ſerpenti obedit, ac per hoc fit ſubuerſio recti ordinis, & ita ſubuerſio iuſtitiæ, & propter hoc committitur mortale peccatum, licet minus graue quod nō ſolum imputatur mulieri, uerum etiā uiro, à quo mulier cōpeſci debuit, & cohiberi, ne obtemperaret ſerpenti. Et ſic patet, ꝙ in perpetratione oīs peccati actualis, ſit aliqualis imitatio primi peccati, ſecundum explanationē doctoris præcipui Auguſtini. 11. de ciuitate Dei.

Peccatū actuale ē libero cōflatur arbitrio.

Iac. 1.

Nota.

Culpa uenialis, & mortalis quo mō dinoſcenda.

Conſummatio in peccati conſenſu.

De origine, & diſtinctione capitalium peccatorum. *Cap. IX.*

COnſequenter deſcendēdum eſt ad ortum peccatorum in ſpeciali, inter q̄, q̄dam ſunt capitalia, q̄dam pœnalia, quædam finalia, ſiue irremiſſibilia, quaſi prima, media, & poſtrema. Circa ortum uero peccatorum capitalium, hoc eſt in ſumma tenendum, uidelicet ꝙ peccatorum actualium unum eſt initium, duplex radix, triplex fomentum, ſeptiforme caput, ſiue capitale peccatum. Vnum inquā eſt capitale initiale, initiū. ſ. ſuperbia, iuxta quod dicit ſcriptura. Initium oīs peccati ſuperbia. Duplex radix . ſ. timor male humilians, & amor male accēdēs. Triplex fomentum, ſecundum tria q̄ ſunt in mūdo. ſ. concupiſcentia carnis, cōcupiſcentia oculorum, & ſuperbia uitæ. Septiforme uero caput . ſ. ſuperbia, inuidia, ira, accidia, auaricia, gula, & luxuria. Inter q̄ quinq; præcedentia, ſunt peccata ſpūalia, duo uero ultima, ſunt carnalia. Rō autē ad intelligentiā horum hæc eſt. Quia cum peccatū mortale, ſit actualis à primo principio receſſus, receſſus autē à primo principio, nō pōt eſſe niſi p contemptum ipſius, uel in ſeipſo, uel in ſuo præcepto. Contemptus autē primi principij cum ſit ſuperbia, neceſſe eſt ꝙ oīs mortalis peccati culpa, ſiue offenſa, initium ſumat à ſuperbia. Quia uero nullus cōtēnit primū, & ſummum principium, uel eius p̄ceptum p ſe, niſi per hoc ꝙ aliquid aliud ab ipſo, uel uult acquirere, uel timet pdere, hinc eſt ꝙ neceſſe eſt, oē peccatum actuale, originē trahere à duplici radice. ſ. timore, & amore, q radices ſunt malorum, licet non eque primæ. Nā oīs timor, ortum habet ab amore, nullus. n. timet aliquid perdere, niſi quia amat illud habere, & ideo p ea habet foueri timor, p q̄ fouetur, & amor. Amor autē inordinatus eſt, reſpectu cōmutabilis boni. Et qm̄ illud ē triplex. ſ. interius, excellētia, exterius, pecunia, inferius, carnalis laſciuia, hinc eſt ꝙ neceſſe eſt eſſe tria peccatorum actualiū radicalia fomenta,

In peccatis aliud initium, aliud radix, aliud fomentū, aliud caput.

Eccle. 10.

1. Ioan. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deductio septenarij ordinalis peccatorum.

ta,q̃ superius sunt prætacta,ad q̃ dum aĩa inordinatè fertur,oĩa peccata actualia oriuntur. Et qa hoc fit secũdum septiformem modum, ideo septem sunt peccata capitalia, ex q̃bus generatur uniuersitas uitiorum. Voluntas.n.nr̃a, aut deordinatur,quia apperit quod nõ est appetendum, aut quia refugit,quod non est refugiendum. Si quia appetit,quod non est appetendum, utpote bonum,ut nunc, siue cõmutabile, siue apparens bonum,aut est interius, & sic est priuata excellẽtia,quã amat superbia,aut exterius, & sic est sufficientia, quã amat auaritia, aut inferius, & sic aut delectabile, quia ad conseruationẽ indiuidui, & sic alimentum quod est delectabile secundum gustũ,& appetitur à gula, aut quia ad conseruationẽ speciei,& sic coitus q̃ est delectabilis secundum tactum, & appetitur à luxuria. Si aũt uoluntas deordinatur,quia refugitur quod non est refugiendum, hoc põt esse tripliciter, secundum triplicẽ modum refugiendi. Aut.n.refugit secundum puersum instinctum ipsius rõnalis,& sic est inuidia. Aut secundum instinctum irascibilis,& sic ira. Aut secundum instinctum concupiscibilis,& sic est accidia. Vnde quia quatuor sunt principalia appetibilia,& tres uires, secundum quarum instinctum est fuga, ideo tñ septẽ sunt capitalia peccata. Rursus,quia sensus appetibilis est cum delectatione, sensus aũt rei fugiẽdæ est cum dolore, hinc est,q̃ quatuor hñt coniũctam letitiã, tria uero alia hñt adiunctam tristitiã,& pœnã,omnia tñ dñr capitalia,quia deordinationes sunt principales,& multarum aliarum deordinationũ sunt principia suo modo influẽtia. Vnde licet q̃dam ex his principaliter fugam respiciant,hñt tñ ex ipsa delectabilia sua. Nã inuidia,nult priuatum bonũ possidere,sine socio, & ita integraliter. Ira sine contrario,& ita imperturbabiliter. Accidia sine labore aliquo, & ita infatigabiliter. Et quia hęc non de facili obtinentur, ideo magnum exercitium uitiorũ secum trahunt ad huiusmodi, quæ appetunt exequenda,uel ad ea quæ respuunt declinanda, respectu quorum dicũtur capitalia peccata, quasi capita,ex quibus manant alia quamplurima.

De origine, & qualitate pœnalium peccatorum. Cap. X.

Quædam peccata sunt etiã pœna peccati.

DE peccatis pœnalibus hoc tenendum est, q̃ licet malum culpæ,& malum pœnę,sint diuersæ malorum differentiæ,q̃dã tamen sic sunt peccata,q̃ẽt sunt pœnę peccati. Speciali nanq; mõ, peccata & pœnę peccati dicuntur illa,q̃ hñt adiũctum dolorẽ,& mœstitiã, sicut accidia,inuidia,& cõsimilia. Minus specialiter dicuntur illa,q̃ hñt adiunctã uel meram deprauationem naturæ,uel ignominiã, uel ignorãtiam, sicut sunt illa,propter q̃ dr̃ peccator in reprobũ sensum tradi. Generaliter autẽ peccata, q̃ sunt inter primã apostasiã, & ultimam gehennæ pœnã,& peccata possunt dici,& pœnę peccati,iuxta quod dicit Greg. Crimina criminibus uindicari. Licet aũt idem dicatur peccatum,& pœna peccati,tenendum tñ est,q̃ omnis pœna inquantum pœna,iusta est,& à Deo,nulla uero culpa iusta est,nec à Deo, sed tñ à libere uoluntatis arbitrio. Pœna uero q̃ mere est pœna,à Deo ẽ insticta,q̃ uero est culpa,uel inclinans ad culpam,est contracta,uel acta. Rõ aũt ad intelligentiã p̃dictorum,hæc est. Quia cum malum dicat recessum à primo principio,p hoc q̃ nocet bono, nõ aũt nocet bono,nisi aliquid admẽdo de bono, bonum aũt consistit in mõ,specie,& ordine,nullum est malum,quod nõ sit modi,speciei, & ordinis corruptiuum. Ordo aũt duplex est.s.ordo naturæ,& ordo iustitiæ. Ordo aũt naturæ est in bono naturali,ordo iustitiæ in bono morali. Et qa bonum naturale in oĩ natura, bonum morale in uoluntate hẽt consistere,ideo ordo naturæ est in oĩ natura,ordo aũt iustitię in uolũtate electiua hẽt consistere. Et quia uoluntas est instrm sęipsum mouens,natura uero non, hinc est,q̃ ordo iustitiæ est ordo non tñ factus, sed ẽt factiuus,ordo aũt naturæ, est ordo factus. Q̃n ergo malum põt priuare ordinẽ iustitiæ, & ordinem naturæ, hinc est,q̃ duplex est malum.s.culpæ, & pœnæ. Rursus quia ordo iustitiæ,est ordo uoluntarius,hinc est,q̃ malum culpæ est affectio uolũtaria,malum aũt pœnę,est affectio inuolũtaria. Postremò quia ordo iustitiæ, q̃ inest uoluntati, est ordo factiuus,ideo malũ culpæ quod est eius priuatio est malum quod facimus, & malũ pœnæ,est malum quod patimur. Et quia nõ est passio nisi naturaliter p̃cedat actio,nec est actio ad quã nõ sequatur aliqua passio, hinc est,q̃ nulla est pœna sine p̃cedente merito culpę, nulla est & culpa,quin comitetur aliqua pœna. Et q̃n quod facimus à nobis est,quod nos uero patimur,põt esse à nobis,& ab alijs,utpote à causa superiori, uel inferiori,ideo licet oĩs culpa sit a nobis,non tñ oĩs pœna est à nobis, immo q̃dam est à nobis acta, q̃dam inflicta,q̃dã contracta. Et quia eum q̃ facit,quod nõ debet,iustum est pati quod debet,ideo oĩs pœna inquãtum pœna,iusta est, & à diuina prouidentia,quia est ad culpã ordinata,& ipsius culpæ ordinatiua. Quia uero passio illa,põt esse p ademptionem boni naturalis,uel boni moralis cum naturali,hinc est,q̃ q̃dam pœna est mere pœna, q̃dam uero est pœna,& culpa, quia bonum morale, quod est iustitia non adimitur,nisi per iniustitiam,q̃ est culpa. Prima igitur pœna est à Deo, & secundum q̃ pœna, & secundum id quod est, à Deo inquã non instituẽte,sed uindicante. Secunda uero cum sit culpa, secundum id quod culpa est à Deo, non est nisi solum quantum ad ordinẽ, ipsa uero uel est acta si sequatur ad actuale, uel est cõtracta si sequatur ad originale. Si igitur proprie accipiat malum,secundum q̃ est priuatio boni naturalis, & affectio inuoluntaria,& malum quod patimur, sic non coincidit cum malo culpæ in idem licet sit annexum eidem. Si uero accipiatur large, ut dicatur malum quod patimur, siue à nobis, siue aliunde,siue in natura,siue in uolũtate,sic coincidunt in idem, sed non ad idem, uel secundum idem,quia quod est in se culpa, dicitur respectu præcedentis culpæ pœna, uel culpa rõne actionis,pœna dicitur esse ratione passionis. Et sic patet quomodo, pro quanto, & quare aliquid simul dicatur esse peccatum, & pœna peccati.

Oĩs culpa à nobis, non omnis pœna à nobis.

De origine peccatorum finalium, quæ sunt peccata in spiritum sanctum. Cap. XI.

Quare peccatum in spiritum s. dicatur irremissibile.

DE peccatis autem finalibus, siue irremissibilibus,cuiusmodi sunt peccata in spũm sanctum,hoc est tenendum, q̃ licet omne peccatum generaliter sit contra Deum,trinum, & unum, appropriate tñ dr̃ aliquod peccatum esse in patrẽ,aliquod in filiũ,aliquod in spũm sanctum. Hoc aũt peccatum in spiritum sanctum irremissibile dr̃ in hoc seculo,& in futuro, nõ qa in hoc seculo non possit dimitti, sed quia rarò dimittitur, aut uix in hoc sæculo quantũ ad culpã,modicum aũt,& quasi nihil fiet remissio sibi in futuro quantum ad pœnã. Huius aũt peccati sex sunt differentiæ.s.inuidia fraternæ gratiæ, impugnatio ueritatis agnitæ,desperatio,p̃sumptio,obstinatio mentis, & impœnitẽtia finalis. Rõ aũt ad intelligentiam p̃dictorum, hæc est. Quia cum peccatũ dicat recessum à primo principio trino,& uno, oĕ peccatum imaginẽ trinitatis deformat,& ipsam aĩam fœdat,quantũ ad triplicẽ potentiã.s.irascibilem, rõnalem, & cõcupiscibilem, & à libero arbitrio p̃cedit quod gerit in se insigne trinitatis.s.patris rõne facultatis,filij rõnis,spũsancti rõne uoluntatis. Licet aũt hæc tria concurrant simul ad oĕm culpã,q̃libet tñ harum p suum defectum,põt esse ratio deordinandi alias. Defectus aũt circa facultatẽ est impotentia,circa rõnem est ignorãtia, circa uoluntatem est malitia. Et hinc est q̃ cum q̃dam sint peccata ex impotentia,q̃dam ex ignorantia, q̃dam ex malitia, & potẽtia attribuitur patri,sapientia filio,& uoluntas spirituisancto, q̃ q̃dam dicuntur esse in patrem,q̃dam in filiũ, q̃dã in spũm sanctum. Et q̃n nihil magis est in uoluntate,q̃ ipsa uoluntas,& uoluntas ipsa est origo peccati, nullum peccatum est adeo uoluntarium, & mere sicut est illud quod ꝓuenit ex corruptione existente in uoluntate. Cum.n. dupliciter dicatur inuoluntarium.s.p uiolentiam, & p ignorantiã,primum p defectum potentiæ, secundum per defectum scientiæ,q̃n uoluntas sola corruptione sua, licet possit resistere, & sciat hoc malum esse, aliquid eligit, tunc dr̃ peccare ex certa malitia,& tale peccatum,mere procedit ex improbitate uoluntatis liberi arbitrij, & directe impugnat grãm spiritussancti, p quã fit remissio peccati. Et quia mere procedit ex libertate arbitrij, ideo non hẽt colorem excusationis,& propterea modicum,& quasi nihil debet ei,qui punitur de pœna relaxari. Quia uero directe impugnat grãm spiritussancti, p quã fit remissio peccati, ideo dr̃ irremissibile, nõ quia nullo mõ possit remitti, sed quia quãtum est de se,directe est impugnatiuũ medicamenti, & remedij,per quod fieri habet remissio peccati. Et q̃n peccati remissio fit à Deo p gratiam pœnitentialem intra ecclesiasticã unitatem,ideo differentiæ huius peccati accipiuntur secũdum q̃ directe impugnant illa tria. Aut.n.impugnant ipsam grãm pœnitentialẽ in se. Aut in cõparatione ad Deum,à quo datur. Aut in cõparatione ad ecclesiã in qua suscipitur. Si in comparatione ad unitatẽ ecclesiæ, sic quia unitas ecclesiæ consistit in fide,& charitate, siue in grã,& uenæ gratiæ,& impugnatio ueritatis agnitæ. Si in comparatione ad Deum dantem,quia uniuersæ uiæ eius quantum ad iustificationem, maxime sunt misericordia,& ueritas, sic est duplex peccatum, unum quod impugnat misericordiã, & hoc est desperatio, aliud quod impugnat iustitiã,& hoc est impunitatis p̃sumptio. Si uero impugnat ipsam grãm pœnitentialẽ in se,uel secũdum se,sic est duplex,quia grã pœnitentialis facit resilire à peccatis commissis,& præcauere à committendis. Contra primum est obstinatio mentis,cõtra secundum est impœnitentia finalis,secundum q̃ finalis impœnitẽtia, dr̃ propositum non pœnitendi,sic.n est species peccati in spiritumsanctum. Secũdum aũt q̃ finalis impœnitentia,dicit continuationẽ peccati usq; in finem,sic est sequela oĩum mortalium,q̃ in hac uita non remittuntur,& maxime oĩum specierum peccati in spũm sanctum. Et sic oĕ peccatum initium sumit à superbia,& consummationẽ, siue finem habet in finali impœnitentia, in quã qui peruenerit, corruit in gehẽnam, à qua quidem impœnitentia finali, nullus peccans mortaliter potest liberari, nisi interueniat gratia mediatoris Christi, & ideo incarnationem ipsius desiderabat uniuersitas saluandorum, cui est honor & gloria in sęcula sæculorum. Amen.

Nota.

BREVILOQVII PARS QVARTA,

IN QVA DE INCARNATIONE uerbi agitur.

De ratione qua decuit uerbum Dei incarnari. Cap. I.

POSTQVAM prædicta sunt aliqua de trinitate Dei, de creatura mundi, & corruptela peccati, restat nunc aliqua breuiter dicere de incarnatione uerbi, p quod quidẽ uerbum incarnatũ facta est salus, & reparatio generis humani, non quia

Universidad de Deusto Biblioteca

quia aliter Deus humanum genus saluare, uel li
berare non potuerit, sed qa nullus alius modus
ita congruus, & conueniens erat ipsi reparatori,
& reparabili, & reparationi. Rō aūt ad intelli-
gentiā pdictorum hęc est. Quia cum primū prin
cipium effectiuum rerū, nō poterat, nec decuit
esse nisi Deum, & nō minus sit res conditas repa
rare, q̃ in esse pducere, sicut non minus est bene
esse q̃ simpliciter esse, decentissimum fuit, rerū
principiū reparatiuum esse Deum summū, ut si-
cut oīa creauerat Deus p uerbum increatū, sic
oīa repararet, p uerbum incarnatum. Qm ergo
Deus oīa fecit potenter, & sapienter, & optime,
siue beneuolēter, decuit ut sic repararet reparā-
da, q suā potentiā, sapientiā, & beneuolentiam
ōnderet. Quid aūt potentius, q̃ coniungere ex-
trema summe distantia, in vnā psonā? Quid sa-
pientius, & congruentius, q̃ q ad pfectionē to-
tius uniuersi fieret coiūctio primi, & ultimi, uer
bi. s. Dei, quod est oīum principiū, & humanę na
turæ q̃ fuit ultima oīum creaturarum? Quid be
neuolentius q̃ q Dñs propter serui salutē, acci-
piat serui formā, immo hoc tantæ benignitatis
est, ut nihil clementius, nihil amicabilius, nihil
benignius cogitari posit. Couenientissimus er
go erat hic modus Deo reparatori, propter cō-
mendandā diuinā potentiā, sapientiā, & beneuo
lentiā. Rursus, quia hō cadens in culpā, auerte
rat se, & recesserat à principio potentissimo, sa-
pientissimo, & beneuolētissimo, ideo corruerat
in infirmitatē, ignorantiā, & malignitatē, ac p
hoc de spirituali effectus carnalis, aīalis, & sen-
sualis, & ideo ineptus erat ad diuinā uirtutem
imitandā, ad lucē cognoscendā, ad bonitatē di-
ligendā. Ad hoc igitur q hō ab ipso statu repa-
raretur, cōgruentissimum fuit, ut ei condescen
deret primum principium, reddendo se illi no-
scibile, amabile, & imitabile. Et qa hō carnalis,
aīalis, & sensualis, nō nouerat, nec amabat, nec
sequebatur, nisi sibi proportionabilia, & cōsimi
lia, ideo ad eripiendum hoīem de hoc statu, ver
bum caro factum est, ut ab hoīe q caro erat, &
cognosci posset, & amari, & imitari, ac p hoc, &
hō Deum cognoscens, & amās, & imitans reme
diaretur à morbo peccati. Postremò, quia hō
pfecte reparari nō poterat, nisi recuperaret mē-
tis innocentiā, Dei amicitiā, & suā excellentiā,
qua soli Deo suberat, & hoc non potuit fieri nisi
p Deū in forma serui, ideo cōgruum fuit uerbū
incarnari. Excellentiā nanq; recuperare nō po-
terat, nisi reparator esset Deus, qa si mera crea-
tura, tūc hō esset subiectus meræ creaturæ, & sic
nō recuperaret statum prioris excellentiæ. Ami
citiā quoq; Dei, recuperare nō poterat, nisi per
mediatorē couenientē, q manum posset ponere
in vtrūq;, & utriq; parti cōformis esset, & utriq;
amicus, & ideo sicut similis Deo p diuinitatē,
sic similis homini p humanitatē. Innocentiā ue
ro mentis recuperare non poterat, nisi dimissa
culpa, quā dimittere non decebat diuinā iusti-
tiam, nisi p satisfactionem condignam, & quia
satisfacere non poterat, nisi Deus pro toto hu-
mano genere, nec debebat nisi hō qui peccaue-
rat, ideo cōgruentissimum fuit, humanum ge-
nus reparari p Deum hominē natum de genere
Adæ. Qm ergo excellentia recuperari non pote
rat, nisi p reparatorē excellentissimum, nec ami
citia reformari poterat, nisi p mediatorem ami
cabilissimum, nec innocētia reacquiri poterat,
nisi p satisfactorem sufficientissimum, excellen
tissimus autem reparator non est nisi sit Deus,
amic bilissimus mediator nō est, nisi sit hō, suf
ficiētissimus satisfactor nō est, nisi sit Deus pa-
riter & hō, congruissima fuit nr̄æ reparationi,
incarnatio uerbi, ut sicut genus humanū in esse
exierat per uerbum increatum, & in culpam ce
ciderat per uerbum inspiratum, sic à culpa resur
geret per uerbum incarnatum.

Prima rō ad incarnationis mysteriū declarandum.

Secunda ratio.

Tertia rō.

De incarnatione uerbi, quantum ad unionem naturarum. Cap. II.

CIrca ipsum igitur uerbum incarnatū, tria
nobis consideranda occurrunt. s. unio na
turarum, plenitudo charismatum, & per-
pesio pasionū, propter redimēdū genus huma
num. Circa naturarū unionē hæc tria cōsiderā
da sunt ad intelligendum incarnationis myste
riū. s. opus, modus, & tēpus. De ope aūt incarna
tionis, hæc tenenda sunt secundum fidē christia
nā. s. q incarnatio est opus Trinitatis, p quā fit
assumptio carnis à diuinitate, & unio diuinita-
tis cum carne, ita q assumptio nō tm̄ est carnis
sensibilis, sed ēt spūs rōnalis secundum potētiā
uegetandi, sentiendi, & intelligēdi, ita etiam q
unio non sit in unitate naturæ, sed psonæ, nō hu
manæ, sed diuinæ, non assumptæ, sed assumētis,
non psonæ cuiuslibet, sed psonæ solius uerbi, in
qua tanta sit unio, ut quicquid dr̄ de filio Dei,
dicatur de filio hominis, & econuerso, his tamē
exceptis, in quibus exprimit̄ unio, uel claudit̄
negatio. Rō autem ad intelligentiā pdictorū,
hæc est. Quia incarnationis opus, nō solum est
à primo principio inquantum est effectiuum in
pducendo, uerum ēt inquantum reparatiuū re-
mediando, satisfaciendo, & reconciliando. Qm
ergo incarnatio, inquantum dicit aliquem effe
ctum est à primo principio, quod oīa facit ra-
tione summæ uirtutis, & substātia, uirtus, & ope
ratio unita est, & indiuisa omnimode in tribus
psonis, hinc est q necesse est incarnationis ope-
rationem, à tota trinitate emanare. Quia uero
est à primo principio inquantum est reparatiuū
remediando, & totum genus humanum lapsum
fuerat, & uitiatum, non solum ratione animæ,
uerum etiam, & carnis, hinc est q necesse fuit q
totum assumeretur, ut totum curaretur. Et qm
nobis magis nota ē pars carnis, & magis à Deo
distat, ut expsior fiat nominatio, & maior ex-
primatur humiliatio, & profundior explicetur
dignatio,

Opus m dus, & pus inc nationis Dñi, &

dignatio, hinc est, q opus istud nō inanimatio,
sed incarnatio noīatur. Rursus, quia cum sit à
primo principio inquantum est reparatiuum sa
tisfaciendo, & satisfactio non fit, nisi ab eo q de
bet & pōt, & nō debet nisi hō, nec pōt nisi Deus,
oportuit q in satisfactione simul esset cōcursus
utriusq; naturæ, diuinæ. s. & humanæ. Et qa im-
possibile est q diuina natura concurrat cū alia,
sicut pars ad constitutionē tertij, nec q ipsa trā
seat in aliā naturā, nec alia natura trāseat in ip-
sam, propter simplicitatē, & immutabilitatē ip-
sius pfectissimā, hinc est q deitas, & humanitas
nō uniuntur in unitate naturę, nec accn̄tis, uniū
tur igitur in unitate psonæ, & hypostasis. Et qm
diuina natura in nullo supposito pōt subsistere,
pterquā in propria hypostasi, ideo unio illa non
pōt esse in hypostasi, seu psona hoīs sed Dei, ac
p hoc p illā unionē primū principiū in vna sua-
rum hypostasum fecit seipsum suppositū huma
nę naturę, & ita una tm̄ est ibi psonalitas, & vni-
tas psonalis, ex parte. s. assumentis. Postremò,
qa est à primo principio ut est reparatiuū recō-
ciliādo, & recōciliās est mediator, mediatio au
tē proprie cōuenit Dei filio, ideo & incarnatio.
Mediatoris nanq; est, esse medium inter hoīem
& Deum, ad reducendū hoīem ad diuinā cogni
tionē, ad diuinā cōformitatē, & ad diuinā filia-
tionē. Nullum autē decet magis esse medium q̃
psonā q̃ producit, & pducitur, q̃ est media triū
psonarum. Nullumq; magis decet reducere ho-
minē ad diuinā cognitionē q̃ uerbum, quo se pr̄
declarat, quod est unibile carni, sicut & uerbum
uoci. Nullumq; magis decet reducere ad diuinā
cōformitatem, q̃ eum qui est imago patris. Nul
lumq; magis decet ad filiationem adoptiuā re-
ducere, q̃ filium naturalem, ac p hoc nullum ma
gis decet fieri filium hoīs, q̃ ipsum filiū Dei. Qm
igitur idem omnino est filius hominis, & Dei
rōne incarnationis, & quęcunque uni, & eidem
sunt eadem, inter se sunt eadem. Hinc est, q ne-
cessario fit cōmunicatio idiomatum, nisi sit uo-
cabulum in quo aliqua repugnātia includatur,
sicut sunt illa in qbus includit̄ respectus vnionis
unius naturę ad alterā, sicut unire, incarnari, as-
sumere, & assumi, uel negatio alicuius, cuius op
positum alteri competit, sicut incipere esse, crea
ri, & consimilia, in qbus instātia fertur cōtra re-
gulam præhabitam, propter causam prędictam.

Nec debuit nisi hō, nec potuit nisi De⁹ nos redimere.

De incarnatione quantum ad modum. Cap. III.

DE modo incarnationis hoc tenēdum est,
q Angelo nunciante uirgini mysterium
incarnationis perficiendum in ipsa, uir-
go credidit, appetijt, & cōsensit, spiritussanctus
in eam superuenit ad sanctificandum, & fœcun-
dandum, cuius uirtute uirgo concepit Dei filiū,
quem uirgo peperit, & post partum uirgo per-
mansit. Concepit autem non solum carnem, ue-
rum etiam carnem animatam, & uerbo unitā,
nulli peccato obnoxiam, sed omnino sanctam,
& immaculatam, rōne cuius mater Dei dicitur,
& est dulcissima uirgo Maria. Rō autem ad in-
telligentiam prædictorum, hæc est. Quia incar-
natio, est opus manans à primo principio inquā
tum est reparatiuum mō congruentissimo, mō
communissimo, & modo completissimo. Decet
.n. eius sapientiam operari congrue, decet eius
largitatem operari communiter, & uirtutē ope
rari perfecte. Qm ergo incarnatio est à primo
principio reparante modo congruentissimo, &
cōgruus modus est, q medicina ex opposito re-
spōdeat morbo, & reparatio lapsui, & remediū
nocumento. Cum ergo genus humanum lapsum
fuerit p diabolicam suggestionem, & per cōsen
sum mulieris deceptæ, & per generationem cō-
cupiscentialē transfundētem originale in pro-
lem, oportuit q ecōtrario hoc esset Angelus bo
nus suadens bonum, & uirgo credens, & consen
tiens in bonum suasum, & charitas spiritussan-
cti sanctificans, & fœcundans ad conceptum im
maculatum, ut sic contraria contrarijs curaren
tur. Ac per hoc sicut mulier per diabolum dece-
pta, & per uirum concupiscibiliter cognita, &
corrupta, trāsfudit in omnes culpam, morbum,
& mortem, sic mulier per Angelum erudita, &
per spiritumsanctū sanctificata, & fœcundata,
absque omni corruptione, tam mentis, q̃ cor-
poris, prolem generaret, quę omnibus ad ipsam
uenientibus, daret gratiam, sanitatem, & uitā.
Rursus quia incarnatio est à primo principio re
parante modo communissimo. Nam per uerbū
incarnatum reparatur lapsus hominum, & ange
lorum, utpote cœlestium, & terrestriū, & homi-
num lapsus reparatur secūdum utrunq; sexum,
ut medicamentum sit cōmune omnibus, decen-
tissimum fuit, q ad incarnationis mysteriū, fie-
ret concursus Angeli, mulieris, & uiri. Angeli,
ut denunciantis, mulieris uirginis, ut concipien
tis, uiri uero, ut conceptæ prolis, ut sic Angelus
Gabriel esset nuncius patris ęterni, uirgo imma
culata, esset templum spiritussancti, proles cōce
pta, esset ipsa persona uerbi, ac per hoc in com-
muni reparatione omnium, cōmunis fieret cō-
cursus trium de triplici hierarchia. s. diuina, an
gelica, & humana, ad insinuandum non solū tri-
nitatem Dei, uerum etiam generalitatē benefi-
cij, et liberalitatem reparatoris summi. Et qm
liberalitas spirituisancto appropriatur, et san-
ctificatio uirginis in qua peracta fuit uerbi cō-
ceptio, hinc est q licet opus illud sit à tota trini
tate, per appropriationem tn̄ dicitur uirgo cō-
cepisse de spiritusancto. Postremò quoniam est
à primo principio reparante modo completis-
simo, hinc est, q in conceptione, completio debi
ta fuit in prole, fuit in conceptu, fuit et in uirtu
te concipiente. Et quia completio debita de-
buit esse in prole, hinc est, q in instanti conce-
ptionis, non tantum fuit seminis decisio, uerum
etiam consolidatio, cōfiguratio, uiuificatio per
animam,

Quę concurrerunt ad opus incarnationis.

Angelus debuit annuntiare.

Angelus mulier, & uir simul.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In primo instãti incarnationis multa mysteria celebrantur.

animam,& deificatio per deitatem unitã, ut sic uirgo, Dei filium uere conciperet per unionem carnis ad deitatem,mediãte spiritu rõnali, per quem tanquam per medium congruentiæ, caro erat idonea ad unionem. Quia uero completio debita debuit esse in conceptu, cum ex quatuor modis,tres modi producendi hominem præcessissent,primus nec de uiro,nec de muliere, sicut in Adam,secundus de uiro sine muliere, sicut in Eua,tertius de muliere,& uiro,licut in omnibus concupiscibiliter natis, decuit ad complementum uniuersi, quartum modũ introduci, qui.s. esset de muliere,sine semine uirili, per uirtutem summi operatoris. Quia uero completio debita,debuit esse in uirtute,hinc est ꝙ in cõceptione filij Dei simul concurrit uirtus innata,uirtus infusa, & uirtus increata. Virtus innata materiã præparauit, uirtus infusa purificando segregauit,uirtus increata subito perfecit quod non poterat à uirtute creata,nisi succesiue fieri. Et sic beatissima uirgo Maria mater fuit,completissimo modo, ipsum Dei filiũ cõcipiẽdo absq; uiro,fœcundante spiritusancto. Et quia in mente uirginis amor spiritussancti singulariter ardẽ bat,ideo in carne eius, uirtus spiritussancti miracula faciebat, gratia .s. partim excitante, & partim adiuuante,& partim eleuante naturam, iuxta quod conceptus ille mirabilis exigebat.

Nota.

De incarnatione quantum ad plenitudinem temporum. Cap. IIII.

DE tempore uero incarnationis hoc tenendum est, ꝙ licet Deus in principio potuerit incarnari, noluit tñ nisi in fine sæculorum,p̃cedente lege naturæ,& lege figurę,post Patriarchas,& Prophetas,quibus, & per quos fuit incarnario repromissa, ꝓst quos incarnari dignatus est tanquam in fine temporũ & plenitudine, iuxta quod dicit Apostolus. At ubi uenit plenitudo temporis,misit Deus filium suum factum ex muliere factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret. Rõ aũt ad intelligẽtiam horum,hæc est. Quia incarnatio est opus primi principij reparantis,iuxta quod decet,& conuenit secundum libertatem arbitrij,secundũ sublimitatem remedij,& secundum integritatẽ uniuersi. Nam sapientissimus artifex,in agẽdo oĩa hæc attendit. Quoniam ergo libertas arbitrij hoc requirit,ut ad nihil trahatur inuita, sic debuit Deus genus humanum reparare, ut salutẽ inueniret,qui uellet quærere saluatorem,qui uero nollet quærere saluatorem, nec salutem perconsequens inueniret. Nullus autem quẽrit medicum,nisi recognoscat morbum,nullus quærit doctorem,nisi recognoscat se ignorantem,nullus quẽrit adiutorem,nisi recognoscat se imporentem. Quia igitur homo in principio sui lapsus, adhuc superbiebat de scientia, & uirtute, ideo præmisit Deus tempus legis naturæ,in quo conuinceretur de ignorantia. Et post cognita ignorantia,sed permanente superbia de uirtute qua dicebant,non deest qui faciat,sed deest qui iubeat,addidit legem præceptis moralibus eruditẽtem, & cæremonialibus aggrauantẽ,ut habita scientia,& cognita impotentia,cõfugeret hõ ad dñam misericordiam, & grã postulandam,quæ data est nobis in aduẽtu Christi, ideo post legem naturæ,& scripturæ,subsequi debuit incarnatio uerbi. Rursus qm̃ sublimitas remedij requirit,ut credatur fide firmissima, & amẽtur charitate ardentissima,tãquam mysterium secretissimum,& salubberrimum,ideo congruẽtissime fuit ut ante Christi aduentum præirent multa testimonia prophetarum, tã explicita in uerbis,ꝙ implicita in figuris,ut multis,& firmis testimonijs,quod erat secretum, fieret certum, & indubitabile ad credendum. Præirent ẽt multiplicia promissa, & ardentissima desideria, ut promissum beneficium expectaretur, expectatũ differretur, dilatũ amplius desideraretur, & diu desideratum,feruentius amaretur,& gratiosius susciperetur,& susceptum sollicitius seruaretur. Postremò qm̃ integritas,& perfectio uniuersi requirit,ut uniuersa sint ordinata quantum ad loca,& quantũ ad tempora,& hoc opus .s. incarnationis erat perfectissimum inter oĩa opera diuina, & processus debet esse ab imperfecto ad pfectum,& nõ econuerso, hinc est ꝙ opus illud debuit fieri in fine temporum, ut sicut primus hõ, qui erat totius mundi sensibilis ornamentum, ultimo fuerat conditus .s. sexto die, ad totius mũdi completionem, sic secundus homo totius mundi reparati complemẽtum, in quo primum principium coniungitur cum ultimo .s. Deus cũ limo, fieret in fine tẽporum, hoc est in sexta ætate, q̃ est ætas apta ad exercitium sapientiæ,& ad eneruationẽ concupiscentię,& ad transitũ à sta tu turbinis ad quietem, q̃ oĩa competunt sextæ ætati decursus mundi propter incarnationẽ filij Dei. Qm̃ ergo aduentus Christi, fuit in tempore legis,& gratiæ,& in exhibitione misericordię re promissæ,& in principio ætatis sextæ, & hæc oĩa dicunt plenitudinẽ, quia lex gratiæ implet legẽ scripturæ,& solutio promissi implet promissionẽ,& sexta ætas rõne perfectionis senarij, sonat in plenitudinem, hinc est ꝙ in aduentu filij Dei dr̃ esse plenitudo tẽporum, non propter hoc ꝙ in eius aduentu tẽpus finiatur, sed quia tẽporalia mysteria impleantur. Sicut aũt Christus nõ debuit uenire in principio temporis, quia aduentus eius nimis fuisset festinus, sic nec debuit differre usq; in finẽ ultimum, quia tũc nimium esset tardus. Decebat. n. Saluatorẽ intertẽpus morbi,& tẽpus iudicij, introducere tẽpus remedij. Decebat mediatorẽ q̃dã suorũ mẽbrorum præcedere, q̃dã sequi. Decebat ductorẽ perfectum, tunc se ostendere cum esset opportunitas currendi ad brauium, & hoc est in fine temporum, & citra terminũ,& in approximatione ad finale iudicium, ideo necesse est in Christo ponere gratiam super omnem gratiam, & omnimoda reuerentia uenerandam,quam uocamus gratiam unionis, ratione cuius,Christus homo est super omnia benedictus Deus,& ideo cultu latriæ uenerandus. Postremò quia principium ad influendum efficax non est, nisi habeat in se plenitudinem fontalem,& originalem, quæ non tantum est plenitudo sufficientiæ, sed etiam superabundantiæ, ideo necesse est uerbum incarnatum esse plenũ gratiæ,& ueritatis,ita ꝙ de plenitudine eius accipere ualeant uniuersi iusti, sicut uniuersa membra à capite recipiunt influentiam motus & sensus. Et propter hoc uocatur hæc gratia, gratia capitis,pro eo ꝙ sicut caput habet in se sensũ suũ pleterisque præsidet, accęteris membris est conforma. cæ influentiæ,quæ ipsi capiti connectuntur, sic Christus habens in se gratiam superabundantem, & iustus,cæteris qui ad ipsum accedunt præstat beneficium gratię, & spiritus, per quæ fit sensus & motus in spiritualibus. Et quoniam ad ipsum accedere est per fidem, uel per fidei sacramentum, & fides Christi eadem est in præteritis,præsentibus,& futuris,ideo ratio influendi in Christo ponitur respectu omniũ tam pręteritorum, quàm præsentium, quàm etiam futurorum in Christũ credentium,& in Christo renatorum,qui per fidem copulantur Christo,& per gratiam influentem fiunt membra Christi, & templa Spiritussancti,ac per hoc filij Dei patris connexi ad inuicẽ per indissolubile uinculum charitatis. Quod sicut distantia locorum non diuiditur,sic nec diuturnitate temporum separatur, ac per hoc omnes iusti ubicunque sint, & quandocunque fuerint, unum efficiunt corpus Christi mysticum, sensum & motum suscipiendo ab uno capite influente,secundum fontalem,radicalem,& originalem plenitudinem omnis gratiæ in Christo habitantis sicut in fonte.

Gratia Vnionis est summa.

Fides eadẽ in præteritis,p-sentibus, & futuris ideo respectu ouum unus est Christus.

De plenitudine sapientiæ Christi in intellectu. Cap. VI.

DE plenitudine uero sapię Christi in intellectu,hoc tenendũ est, ꝙ in uerbo incarnato, Christo .s. Dño nr̃o, fuit ois sapięplenitudo, non solũ quantũ ad cognita,uerũ etiã quo ad cognoscendi modos, & dr̃ias. In Chr̃o nãque fuit cognitio sempiternalis ex parte deitatis, cognitio sensibilis ex parte sensualitatis,& carnis, cognitio scientialis ex parte mentis,& spũs. Et hæc fuit triplex,quędã .s. per naturã,quædã per gr̃am, & quædã per gloriam. Vnde sapiam habuit,& ut Deus,& ut homo,& ut cõprehẽsor,& ut uiator,& ut illuminatus per gratiam, & ut rectè formatus per naturã, & ita in uniuerso fuerunt in Christo quinque modi cognoscendi. Primus est secundum diuinam naturam, & hoc modo cognouit omnia actualia, & potentialia, finita & infinita, cognitione actuali, & comprehensiua.

Plenitudo sapiæ triplex in Christo.

Quinque modi cognoscẽdi in Chr̃o.

iudicium, ut per timorem iudicij stimulati, & per spem præmij attracti,& per perfectionẽ exẽpli animati uigorose, & perfectè sequamur ducẽ de uirtute in uirtutem, usq; quo perueniamus ad brauium fœlicitatis æternæ.

De plenitudine gratiæ Christi, quantum ad charismata in effectu. Cap. V.

POstquam innotuit nobis uerbum incarnatũ quantum ad unionem naturarum,considerandũ est quantũ ad plenitudinẽ charismatum spũalium. Circa quæ primo considerandæ est plenitudo gratiæ in affectu, deinde plenitudo sapientiæ in intellectu, & postremò plenitudo meriti in opere, & effectu. De plenitudine igitur gratiæ in affectu in Christo hoc tenendum est ꝙ in Chr̃o à sui conceptione, fuit plenitudo ois gratię quantũ ad gr̃am singularis personæ, quantum ad gr̃am capitis, & quantum ad gr̃am unionis. Ita ꝙ per gr̃am singularis personæ, habuit ois culpæ immunitatem,& quantũ ad actũ, & quantum ad posse,quia nec peccauit,nec peccatũ potuit habere. Per gratiam unionis dignus est, non tantum fœlicitate gloriæ, uerum etiam adoratione latriæ,quæ est cultus reuerentiæ soli Deo debitæ. Per gratiã uero capitis, influit motum, & sensum in uniuersos, qui ad eum accedunt,uel per fidem rectam, uel per fidei sacramenta,siue aduentum eius præcesserint,siue fuerit subsecuti. Nam & qui præibant,& qui sequebantur clamabant,osanna filio Dauid. Ratio aũt ad intelligentiam prædictorum hæc est. Quia rẽ paratio est operatio primi principij,ita ꝙ ab ipso manat secm liberalitatem,& ad ipsum reducit secm cõformitatem,ideo oportet ꝙ fiat per gr̃am,& deiformitatẽ. Gratia. n. & manat à Deo liberaliter,& reddit hominẽ deiformẽ. Q m̃ ergo reparatiuum principium per gratiam reparat, & ois res plenius,& perfectius est in suo fonte, & origine,q̃ alibi,necesse est ꝙ in principio nostro reparatiuo .s. Christo Dño fuerit ois gratiæ plenitudo. Et qm̃ reparatiuum principiũ in reparãdo non tantum tenet rõnem principij,uerũ etiã medij & extremi,extremi quidem in satisfacendo,medij in reconciliando,& principij in superinfluẽdo,ideo necesse est ꝙ in Christo fuerit plenitudo gr̃æ rõne extremi satisfacientis, medij reconciliantis,& principij superinfluentis. Quoniam igitur extremum ad satisfaciendum idoneum,necesse est esse Deo placens, ac per hoc ab omni peccato perfectè immune, & hoc non potest esse nisi per donum diuinæ gratiæ in aliquo homine, necesse fuit ponere in Christo gratiam ipsam sanctificantem, & confirmantem, quam uocamus gratiam singularis personæ. Rursus Quoniam medium ad reconciliandum conueniens non est, nisi habeat in se utrãque naturam, superiorem, & inferiorem, scilicet adorabilem, & adorantem,& hoc nullo modo fieri potest nisi per summe dignatiuam, & gratuitam unionem,

Christus Plen⁹ gratia, & ueritate. Ioan. 1.

Matth. 21

De triplici gratia in Christo.

Quæ sit plenitudo temporis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secundus est per gloriã, & hoc modo cognouit omnia actualia, & finita, cognitione actuali, & comprehensiua, infinita uero, cognitione habituali, uel excessiua. Tertius per gratiam, & hoc modo, cognouit omnia spectantia ad humani generis redemptionem. Quartus est secundum naturam integram, cuiusmodi fuit in Adam, & hoc modo cognouit omnia, quæ spectãt ad uniuersi constitutionem. Quintus est secundũ sensibilem experientiã, & hoc modo cognouit omnia, quæ ueniunt ad organa sensuum, secundum quem modũ dicitur, q̃ didicit ex his, quæ passus est obedientiam. Heb.5. Ratio autem ad intelligentiam prædictorum hæc est. Quia sicut reparatiui principij est nos reparare per liberalissimam gratiam, sic etiam per prouidentissimam sapientiam. Quod enim secũdum ordinem sapientiæ conditum fuerat, non potest absq; luce, & ordine sapientiæ reparari, & ideo sicut Chr̃s debuit esse immunis ab omni culpa, sic elongatus debuit esse ab omni ignorantia, ac totaliter repletus supernæ sapientiæ luce, & circunfulgentia. Quapropter cognitionem perfectam habuit secundum utranq; naturam, & potẽtiam cognoscitiuam, & secundũ oium rerum existentiam. Quæliber res habet triplex ee. Quia ergo res habent esse in æterna arte, & in humana mente, & in proprio genere, necesse fuit Christum habere hanc triformem rerum cognitionem. Quia uero res dupliciter potest cognosci in arte, scilicet uel ab ipso artifice, uel ab alio contemplante artem, similiter hẽt dupliciter cognosci in mente, etiam præter acquisitionem, quæ Christo non competit propter impfectionem, scilicet uel secundum habitum innatum, uel secundum habitum infusum, hinc est, q̃ necessarium fuit ad perfectam sapientiæ plenitudinem, quinq; modos prædictos reperiri in Christo Deo, & homine, ut in arte æterna cognosceret res, & per naturã deitatis, & per gloriã comprehensionis, in mente autem sua per habitum naturalem, & innatũ, sicut cognouerunt Adam & Eua, & angeli, & per habitũ gratuitum, & infusum, sicut sancti Dei per Spiritum sanctum illuminati, in proprio uero genere cognosceret uia sensus, & memorię, & experientiæ, quæ in nobis facit rem incognitam cognosci, in Christo uero rem cognitam, secũdum unum modum, cognoscit secundum aliũ modum. Nota. Quoniam aũt diuina substantia uirtus, & operatio est immẽsa, hinc est, q̃ secũdum primum modum, qui est per naturam deitatis, infinita actualiter cõprehendit, quodam.n. ineffabili modo summè infinito, oĩs infinitas est finita. Quia uero creaturæ quantũcunq; sublimatæ finita est substantia, uirtus, & operatio, ita tamen q̃ mens humana non quiescit, nisi in bono infinito, nec tũ illud ꝓprie comprehendit, quia infinitum non comprehenditur à finito, accepta comprehensione proprie, hinc est, q̃ quãtum ad secundum modũ cognoscendi, anima Christi per gloriam comprehensionis, capit quantumcunq; potest capere natura finita, per bonum infinitũ beatificata, cui est summè unita, ac per hoc ad finita se extendit actualiter comprehendẽdo, ad infinita uero habitualiter, uel ẽt excedendo, non.n. potest anima Christi æquari uerbo, nec in scĩa, nec in aliquo alio. Rursus, qa grã maximè respicit opus reparationis, hinc est, q̃ secdm tertium modũ cognoscendi per gratiã perfectissimam, cognouit Chr̃s oĩa, quæ spectant ad reparationẽ nostram, longe excellẽtius, & melius, q̃ aliqs prophetarũ, uel ẽt angelorum. Amplius, qa natura hoĩs bene instituta, nata erat oĩbus creaturis pẽsse, & ipsas nosse tanq̃ eas, quę debeant sibi seruire, sicut patuit in primi hoĩs conditione, hinc est, q̃ quantũ ad quartũ modũ cognoscẽdi, cognouit Christus oĩa, quę spectant ad mundanam machinam cõstruendã, longe excellentius q̃ Adam. Postremò qa sensus non est perceptiuus rerũ, nisi ad obiecti pũctiam, hinc est, q̃ secundum cognitionẽ sensitiuam nõ simul cognoscebat omnia, sed modo hæc, modo illa, iuxta q̃ oportunum erat ad repãrationem humani generis faciendam.

De plenitudine meriti Christi in effectu. Cap. VII.

DE plenitudine aũt meriti Chr̃i hoc tenendum est, q̃ in Christo Dño fuit oĩs meriti pfectio & plenitudo. Primo quantũ ad eũ qui merebaf, quia nõ tm̃ fuit hõ, uerumẽt Deus. Secundo quantũ ad tps in quo merebaf, quia ab instanti conceptionis suæ usq; ad horam mortis suæ. Tertio quantũ ad id per qd̃ merebaf, qa per perfectissimũ habitũ charitatis, & pfectissimum exercitiũ uirtutis in orando, in agendo, & in patiendo. Quarto quantum ad eũ cui merebatur, qa non tm̃ sibi, uerumẽt nobis, immo omnibus iustis. Quinto quantũ ad illud qd̃ merebaf nobis, quia non tm̃ gloriam, uerumẽt gratiã, & ueniam, & non tm̃ gloriam spũs, sed ẽt stolam carnis, & apertionẽ ianuæ cœlestis. Sexto quantum ad id qd̃ merebatur sibi, quia licet nõ mereretur sibi, glorificationem mentis quã iam habebat, merebatur tm̃ glorificationẽ corporis, & acceleratiõnem resurrectionis, & clarificationẽ sui nominis, & dignitatem iudiciariæ ptãtis. Septimo quantũ ad modum quo merebaf. Cum.n. triplr̃ dicatur aliqs mereri, uel de indebito faciendo debitum, uel de debito faciendo magis debitũ, uel de debito uno modo, faciendo debitum alio modo, oĩbus his modis meruit nobis, tertio tãtũmodo meruit sibi, faciẽte hoc plenitudine gr̃æ Spũssancti, per quam Christus simul erat beatus, & in statu merendi, ita q̃ super eius meritũ, oĩa merita nostra habent fundari. Ratio autẽ ad intelligentiam hor̃ũ hæc est. Quia cum in principio reparatiuo, Christo scilicet Domino nostro necessaria fuerit plenitudo gratię & sapientiæ, quæ sunt nobis origo rectè, & sanctè uiuendi, necesse est, q̃ in Christo fuerit plenitudo, & perfectio omnis meriti, secundum omnem modum

modum plenitudinis. Quia enim in Christo fuit plenitudo gratię unionis, per quã erat Deus ab instanti conceptionis, habens gloriam comprehensionis, & motum liberi arbitrii, hinc est, q̃ necessario fuit in Christo perfectio meriti, & quantum ad excellentissimam dignitatem merentis, & quantum ad celerrimam oportunitatẽ rẽporis. Rursus quia fuit in eo plenitudo gratię singularis personæ, per quam habuit firmam charitatem, & omnes uirtutes perfectas, quantũ ad habitus, & exercitia, necesse fuit, q̃ in eo esset plenitudo meriti, quantum ad id per quod contingit mereri, cuiusmodi est radix charitatis, & actus multiplicis uirtutis. Amplius, quia fuit in eo plenitudo gratiæ capitis, per quã plenissimam habuit influentiam in mẽbra sua, hinc est, q̃ plenitudinem habuit meriti, non tantũ respectu sui, sed etiam respectu nostri, quibus sicut omnia spiritualia, quæ habemus influit ratione deitatis, sic meruit ratione assumptæ humanitatis, siue sint bona status præsentis, siue æternę fœlicitatis. Postremò, quia tantorum charismatum plenitudo, necessario ponebat in Christo summam, & perfectam fœlicitatem, secundum sui partem superiorem, licet dispensatiuè propter nos esset in statu uiæ, hinc est, q̃ perfectionẽ habuit meriti, quantũ ad id quod meruit sibi, quia non gloriam & beatitudinem animæ concreatam, quę naturaliter in ipso omne meritum anteibat, sed solum illa cum quibus status uię stare non poterat, sicut stolam carnis cum glorificatione suæ excellentissimæ dignitatis, hinc est, q̃ perfectionem habuit meriti quantum ad modũ merendi. Nota. Quia enim in ipso ab instanti conceptionis fuit perfectissima plenitudo, statim oĩa meruit, quæ potuit mereri respectu sui, ac p hoc de debito uno modo, facere potuit debitũ alio modo, de indebito autem debitum, uel de debito, magis debitum facere nõ potuit sibi, qa nullo modo potuit in sanctitate proficere, cum à principio esset sanctissimus, fecit tamen hoc nobis, q̃ merito ipsius iustificamur per gratiã, & proficimus in iustitia, & per æternam gloriam coronamur. Omnia merita nostra radicata i merito Christi, Ac per hoc, in merito Christi radicata sunt omnia merita nostra, siue satisfactoria pœnæ, siue meritoria uitæ æternæ, quia nec ab offensa summi boni digni sũmus absolui, nec immensitatem æterni præmij, quæ Deus est, digni sumus lucrari, nisi per meritũ hominis Dei, cui Isa.26. dicere possumus, & debemus. Omnia opera nostra operatus es, in nobis Domine. Ipse inquam Psal.15. est Dominus cui propheta dixit. Dixi domino Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.

De passione Christi quantum ad statum patientis. Cap. VIII.

POstq̃ circa uerbum incarnatum cõsiderata est unio naturarum, considerata est nihilominus plenitudo charismatum, deinde considerãda est tolerantia passionum. Circa quam considerandus est status patientis, & modus patiendi, & exitus passionis. De statu uero patientis hæc tenenda sunt, scilicet q̃ Christus assumpsit non tantum humanam naturam, sed etiam defectus circa naturam. Assumpsit enim pœnalitates corporales, ut famem, sitim, & lassitudinem. Assumpsit & spirituales, ut tristitiam, gemitum, & timorem. Nec tamen omnes corporales assumpsit, sicut sunt defectus ægritudinum corporalium multiformium. Nec omnes spirituales, sicut sunt ignorantia, & rebelliones carnis ad spiritum. Nec qualitercunq;, quia sic necessitatem patiendi suscepit, ut tamen nihil pateretur inuitè, nec secundum uoluntatem diuinitatis, nec secundum uoluntatem rationis, licet passio fuerit contra uoluntatem sensualitatis, & carnis, sicut exprimit oratio Saluatoris, quæ dicit. Non sicut ego uolo, sed sicut tu uis. Matt.26.

Tria considerãda in passiõe Christi.

Rario autem ad intelligentiam prædictorum hæc est. Quia cum principium reparatiuum in reconciliando, necessario habeat mediatoris officium, ideo necesse est, q̃ habeat conuenientiam cum utroq; extremorum, non solum quantum ad naturam, uerumetiam quantum ad ea quæ sunt circa naturam, quoniam ergo Deus est iustus, & beatus, impassibilis, & immortalis, homo uero lapsus est peccator, & miser, passibilis, & mortalis, necesse fuit mediatorem Dei, & hominum, ut posset hominem reducere ad Deum, cum Deo communicare in iustitia, & beatitudine, cum homine uero in passibilitate, & mortalitate, ut sic habendo mortalitatem transeuntem, & beatitudinem permanentem, hominem reduceret de præsenti miseria, ad uitam beatam. Sicut econtra, angelus malus habendo immortalitatem cum miseria & iniustitia, fuit mediator faciens cadere in culpam, & miseriam per suggestionem suam. Quoniam ergo Christus mediator debuit habere innocentiam, & beatitudinem fruitionis, cum mortalitate, & passibilitate, hinc est, q̃ simul debuit esse uiator, & comprehensor. De omni enim statu aliquid habuit in se, secundum q̃ dicitur, assumpsisse de statu innocentiæ peccati immunitatem, de statu naturæ lapsæ, mortalitatem, de statu uero gloriæ, beatitudinem fruitionis perfectæ.

Rursus quoniam pœnalitates uitiosæ, sicut sunt illa quatuor propter peccatum mortale inflicta, scilicet ignorantia, infirmitas, malicia, & concupiscentia stare non possunt, cum perfectissima innocentia, hinc est, q̃ has nec assumere debuit, nec assumpsit. Quia uero pœnæ, quæ sunt exercitatiuę uirtutis perfectæ, & testificatiuæ humanitatis ueræ non simulatæ, potissimæ illæ sunt, quæ respiciunt nostram naturam in communi, sicut fames, & sitis, in absentia alimenti, tristitia, & timor, in præsen-

Universidad de Deusto Biblioteca

Innocentem inuitum pati est contra ordinem diuinæ iustitiæ.

tia nocumenti, hinc est, q illas debuit assumere, & assumpsit. Postremò quia nullus innocens debet inuitus aliquam pœnam sustinere, quia hoc esset contra ordinem diuinæ iustitiæ, nullus etiam mortalis uult, mori, & pati, secundum appetitum naturæ, quia naturaliter refugit mortẽ, hinc est, q Christus debuit habere huiusmodi pœnalitates, sic tamen ut nihil posset pati inuitẽ secundum rationem, non solum propter beatitudinem, & deitatem omnipotentem sibi unitã, per quam poterat repellere omnia, sed etiã propter perfectissimam innocentiam, qua secundũ ordinem naturalis iustitię, nihil permittitur pati inuite, sic etiam pateretur, ut etiam hoc esset contra naturalẽ inclinationem, & appetitũ naturæ, qui est in sensualitate, & carne. Et hinc est, q Christus orans secundum rationem, uolũtatem carnis exprimebat, quæ passionem refugiebat cum dicebat, Trãseat à me calix iste, uoluntatẽ rationis uoluntati patris conformabat, & appetitui carnis præponebat cum dicebat, Non mea uoluntas, sed tua fiat. Et sic una uoluntas, non erat alteri contraria, quia secundum uoluntatẽ diuinam, quod iustum erat uoluit, secundũ uoluntatem rationis iustitiæ consensit, sed secundum uoluntatem carnis pœnam recusauit, sed tamen iustitiam non accusauit. Et sic unaquæq; uoluntas, quod suũ erat operabatur, & quod ad se pertinebat sequebatur, uoluntas scilicet diuina iustitiam, uoluntas rationalis obedientiam, uoluntas carnis naturam, ac per hoc non erat in Christo colluctatio, & pugna, sed pacata ordinatio, & tranquillitas ordinata.

Duæ uoluntates in Christo cõformes.

De passione Christi quantum ad modum patiendi. Cap. IX.

DE modo autem patiendi hoc tenendum est, q Christus passus est passione generalissima, passione acerbissima, passiõe ignominiosissima, passione interemptoria, sed uiuificatiua. Passione inquam generalissima, quantum ad naturam humanam, non solum secundũ omnia mẽbra corporis principalia, uerumetiã secundum omnem animæ potentiam, licet nihil pati posset secundum diuinam naturam. Passus est etiam passione acerbissima, quia non solum dolendo, ut patiens per uulnera, sed etiam condolendo, ut compatiens propter nostra delicta. Passus est etiam passione ignominiosissima, & propter patibulum crucis, quæ erat supplicium pessimorum, & propter consortium iniquorum, uidelicet latronum, cum quibus fuit deputatus. Passus est etiam passione interemptoria, per separationem animæ à corpore, salua tamẽ unione utriusq; cum deitate. Anathema enim est, qui dicit Dei filium naturã quam semel assumpsit, aliquando reliquisse. Ratio autem ad intelligentiam prædictorum hæc est. Quia reparatiuum principium, sicut ordinatè produxit, sic

Isa. 53.

& ordinatè reparare debuit genus humanum. Sic igitur reparare debet, ut salua sit libertas arbitrij, saluus sit nihilominus honor Dei, saluus sit etiam ordo regiminis uniuersi. Quia ergo reparare debuit salua libertate arbitrij, reparauit dando exemplum efficacissimum. Exemplũ autem illud efficacissimum est, quod inuitat, & informat hominem ad culmen uirtutum. Nihil autem magis informat hominem ad uirtutem, q̃ exemplum tolerandi mortem, propter iustitiam, & obedientiam diuinam, mortem (inquã) non quancunq;, sed pœnalissimam. Nihil uero magis incitat, quàm tanta benignitas, qua pro nobis altissimus Dei filius absq; nostris meritis, immo cum multis nostris demeritis, posuit animam suam, quæ benignitas tanto maior ostenditur, quanto pro nobis grauiora, & abiectiora, pati uoluit Deus. Qui enim proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Ex quo inuitamur ad ipsum amandũ, & amatum imitandum. Rursus quia reparare debuit saluo honore Dei, ideo reparauit offerendo obsequium satisfactiuum. Est autem satisfacere, honorem Deo debitum rependere. Honor autem Deo subtractus per superbiam, & inobedientiã, respectu rei ad quam homo astringitur, nullo modo melius restituitur, q̃ per humiliationem, & obedientiam, ad eam rem ad quam nullatenus tenebatur. Quoniam ergo Christus Iesus, inquãtum Deus, æqualis erat Patri in forma Dei, inquantum homo innocẽs nullatenus erat debitor mortis, dum semetipsum exinaniuit, & factus est obediens usq; ad mortem, exoluit Deo, quæ nõ rapuit per obsequium satisfactionis perfectæ, & obtulit sacrificiũ suauitatis summæ pro perfecta Dei placatione. Postremò quia reparare debuit, saluo ordine regiminis uniuersi, ideo per remedium conuenientissimum reparauit. Conuenientissimum autem est, ut contraria contrarijs curentur.

Exempl[...] Christi [...] ficacis[...] mum [...] passio[...]

Quo[...] do C[...] stus [...] fecit [...] tiæ D[...] Patri[...]

Pass[...] Christi [...] medi[...] conu[...] tissim[...]

Quia ergo homo uolens esse sapiẽs, ut Deus, peccauit in ligno uetito uolens delectari, ita q inclinatus est ad libidinem, erectus in præsumptione, ac per hoc totũ genus humanũ infectum est, & perdidit immortalitatem, & incurrit debitam mortem, hinc est, q ad hoc, q homo repararetur conuenienti remedio, Deus factus homo, uoluit humiliari, & in ligno pati, & contra uniuersalem infectionem pati passione generalissima, contra libidinem passione acerbissima, contra pręsumptionem passione ignominiosissima, contra mortem debitam, & inuitam, pati uoluit mortem non inuitam, sed uolontariam.

Quia ergo generalitas corruptionis in nobis infecerat non solum corpus, & animam, sed etiã omnem corporis partem, & omnem animæ potentiam, hinc est, q Christus passus est in omni corporis parte, & in omni potentia animæ, & in superiori portione rationis, quæ summe in Deo

Pro ge[...] ralita[...] corru[...] nis f[...] nerali[...] passio[...]

Deo delectabatur, ut ratio, & propter unionem sui ad superius, & summè patiebatur ut natura, & propter coniunctionem ad inferius, quia Christus erat uiator, & comprehensor simul.

Rursus, quia libido uehementer infecerat in nobis animam, & carnem, & quantum ad carnalia, & quantum ad spiritualia peccata, hinc est, q Christus, & acerbissima passione passus est in carne, & amarissima compassus est in anima. Et quia in carne erat maxima æqualitas complexionis, & perfecta uiuacitas sensuum, in anima uero summa charitas ad Deũ, & summa pietas ad proximũ, hinc est, q uterq; dolor fuit intensissimus. Amplius quia tumor superbiæ aliquando consurgit interius ex p̃sumptione, aliqñ exterius ex ostentatione, & aliena laude, ideo ad remediandum oẽm superbiam, Christus passus est utrunq; genus ignominiæ, & in se patiente, & in comitatu quem habuit in passione. Postremò quia hæc oĩa non attingebant diuinam naturam impassibilem, sed solum humanã, hinc est q in morte Christi sic facta est diuisio aiæ à carne, ut tamen salua esset unitas personę, & unio tam carnis q̃ animæ cum deitate. Et quia unio animæ cum corpore facit hoiem, & facit uiuũ, hinc est, q Christus nõ fuit homo in illo triduo, licet anima, & caro essent unitæ cum uerbo. Vnde quia mors in humana natura, non potuit mortem inducere in personam, quæ semper fuit uiua, ideo mortua est mors in uita, & per Christi mortem absorpta est mors in uictoria, & deuictus princeps mortis, ac per hoc homo à morte, & causa mortis, per meritum mortis Christi tanquã per medium efficacissimum liberatus.

Christus non fuit homo in triduo mortis.

De passione Christi quantum ad exitum passionis. Cap. X.

DE exitu aũt passiõis Christi, & fructu hec in dubitanter tenenda sunt, q aĩa Christi post passionem descendit ad infernũ, siue ad limbum, ad liberationem non oĩum, sed eorum qui inter membra Christi decesserunt, per fidem uiuam, uel per fidei sacramenta. Post hæc tertia die resurrexit à mortuis resumendo corpus, quod primo uiuificauerat, sed nõ tale quale prius fuerat, quia prius fuerat passibile, & mortale, postea aũt resurrexit impassibile, & immortale uiuens perpetuo. Deinde post 40. dies ascendit ad cœlos, ubi super omnem creaturam exaltatus sedet ad dexterã Dei patris. Quod dictũ intelligitur non quantum ad situm, qui non cõpetit Deo Patri, sed quantum ad excellentiã bonorum, quia scilicet residet in potioribus bonis patris. Postremò interiectis. 10. diebus misit in Apostolos promissum Spũsanctum, per quẽ cõgregata est ecclesia gentium, & ordinata secũdũ diuersas distributiones officiorum, & gratiarũ.

Effectus siue fructus passiõis Christi.

Ratio aũt ad intelligentiam prædictorũ hæc est. Quia sicut Christus inquantum uerbum increatum, perfectissime omnia formauit, sic inquantum incarnatũ, oĩa perfectissime reformare debuit. Decet enim perfectissimum principiũ, opus non dimittere citra perfectum. Debuit ergo reparatorium principium redemptionis humanæ, remedium perducere ad perfectum. Ad hoc autem q esset perfectissimum, oportuit q esset sufficientissimum, & efficacissimum. Quia sufficientissimum, ideo se extendit ad cœlestia, terrestria, & infernalia. Quia ergo per Christũ sunt infernalia recuperata, terrestria remediata, cœlestia reintegrata: ita q primũ horũ fecit per ueniam, secundum per gratiam, & tertium per gloriam: ideo post passionem anima descendit ad inferos, ad liberandum in inferno detentos, deinde resurrexit à mortuis ad uiuificandũ in peccatis mortuos, ascendit ad cœlos reducendo captiuitatem, ad reintegrandum Hierusalem cœlestem, misit Spiritumsanctum ad ædificandũ Hierusalem terrestrem. Quæ omnia necessario consequuntur, & exiguntur ad sufficientiã reparationis humanæ. Rursus quia remedium illud fuit efficacissimum tam in eos, qui Christi aduentum præcesserunt, q̃ in eos, qui sequuntur, qui tamen ad ipsum Christum accesserunt, & accedunt, & eius membra fuerunt, & sunt, tales autem sunt, qui adhærent ei per fidem, spem, & charitatem, ideo remedium illud habere debuit efficaciam, primo in eos, qui in Christũ crediderunt, credendo sperauerunt, & sperãdo amauerunt, ac per hoc statim debuit ad inferos descendere ad ipsorum liberationem. Vnde aperta ianua cœli per Christi passionem, qui satisfaciendo amouerat romphæam, mutando sententiam diuinam, eripuit de inferno omnia membra sua. Debuit etiam habere efficaciam præcipuam in eos, qui Christi aduẽtum sequuntur, ut attrahendo ad fidem, spem, & charitatem, tãdem ad gloriam perduceret cœlestem.

Perfectissimũ opificẽ, perfectissimũ opus decet.

Nota.

Vt igitur ædificaret ad fidem qua credimus Christum uerum hominẽ, & uerum Deum, qua etiam credimus eum uoluisse nos redimere per mortem, & ad uitam nos reducere posse per resurrectionem, ideo uoluit resurgere ad uitã immortalem, interiecto tamen spacio tẽporis debito, scilicet 36. horarum, in quo ostenditur, q uere mortuus fuit, nec magis accelerare debuit, ne si citius resurgeret crederetur, q nõ vere mortuus fuisset, sed se mortuum finxisset, nec amplius differre, ne si semper iaceret in morte; crederetur impotens, & q nullos posset ad uitã reuocare, ideoq; resurrexit tertia die. Amplius ut erigeret ad spem, ad cœlestem ascendit gloriam quam speramus. Sed quia spes non oritur, nisi ex fide immortalitatis futuræ, ideo non statim ascendit, sed spacio quadraginta dierum interiecto, in quo per multa signa, & argumenta ueram ostenderet resurrectionem, per quam animus solidaretur in fide, & subleuaretur ad sperandum gloriam cœlestem. Postremò ut in-

Veritas mortis, p sepulturã probatur.

Universidad de Deusto Biblioteca

flammaret ad charitatem,miſit ignem Spirituſſancti in die Pentecoſtes. Et quia nullus hoc igne repletur,niſi qui petit,quærit,& pulſat,cum inſtanti,& importuno ſpei deſiderio, ideo non ſtatim poſt aſcenſionem miſit, ſed decem dierum ſpacio interiecto, in quo diſcipuli ieiunantes,orantes,& gementes diſpoſuerunt ſe, ad Spirituſſancti ſuſceptionem. Ac per hoc ſicut debitam ſeruauit horam in patiēdo,ſic in reſurgendo, ſic in aſcendendo in cœlum, ſic in mittendo Spiritumſanctum, & propter fundationem triū uirtutum prędictarum,& ꝓpter multa myſteria, quæ in his temporibus implicantur. Et qm̃ Spirituſſanctus, qui charitas eſt, & per charitatem habetur, eſt oīum origo chariſmatum, ideo cū deſcendit Spūſſanctus, effuſa eſt plenitudo chariſmatū ad corpus Chriſti myſticum conſummandum. Et, quia diuerſa mēbra debent eſſe in corpore ꝑfecto,& diuerſorū mēbrorum diuerſa officia,& exercitia,& diuerſorum officiorum diuerſa chariſmata,hinc eſt,ꝙ uni datur per Spūm ſermo ſapientię,alij ſermo ſciæ,alij fides,alij gratia ſanitatum,alij operatio uirtutum,alij ꝓphetia,alij diſcretio ſpirituum,alij genera linguarū, alij interpratatio ſermonum,quæ omnia operatur unus,atq; idē ſpiritus, diuidens ſingulis ꝓut uult,ſecundum ſuam liberaliſsimam prouidentiam,& prouidentiſsimam largitatem.

Obſeruatio temporum in myſterijs Chriſti.

BREVILOQVII PARS QVINTA, IN QVA DE GRATIA SPIRITVS SANCTI AGITVR.

De gratia inquantum eſt donum, diuinitus datum Cap. I

Poſt tractatum de incarnatione Verbi,quod eſt origo,& fons oīs doni gratuiti, dicenda ſunt aliqua de gratia Spirituſſancti,quæ nobis quadrupliciter conſiderāda occurrit. Primo in quantum eſt donum diuinitus datum. Scđo in comparatione ad liberū arbitriū. Tertiò in cōparatione ad habitus uirtutum. Quartò in cōparatione ad exercitia meritorum. De gratia igitur inquantum eſt donum diuinitus datum hæc tenenda ſunt .ſ. ꝙ ipſa eſt donū, quod à Deo immediate donatur,& infunditur. Etenim cū ipſa,& in ipſa datur Spirituſſanctus, qui eſt donum increatum optimum,& ꝑfectum, quod deſcēdit à Patre luminum ꝑ Verbum incarnatum,ſcđm quod Ioānes in Apoc. uidit fluuium ſplendidum ad modū cryſtalli procedere de ſede Dei, & agni. Ipſa nihilominus eſt donum,per quod aīa efficitur ſpōſa Chriſti,Filia Patris ęterni, & tēplum Spirituſſancti,quod nullo modo fit niſi ex dignatiua cōdeſcenſione, & condeſcenſiua dignatione maieſtatis æternę ꝑ donum gratiæ ſuæ. Ipſa deniq; eſt donum,quod aīam purgat,illuminat, & perficit, uiuificat, reformat,& ſtabilit, eleuat, aſsimilat,& Deo iungit,ac per hoc acceptabilem facit,propter quod,donum huiuſmodi,gratia gratum faciens recte dicitur, & debuit appellari.

Grę Spūſſancti quadruplex conſideratio.

Apoc. 22.

Gra gr[illegible] tū facie[illegible]

Ratio autem ad intelligentiam prædictorum hæc eſt. Quia cum primum principium productiuū ꝑ ſua ſumma beneuolentia fecit ſpiritum rationalem capacē beatitudinis æternæ,& reparatiuū principium capacitatem illam infirmatā per peccatum, reparauit ad ſalutē, & beatitudo æterna conſiſtit in habendo ſummum bonum, & hoc eſt Deus, & bonum excellens improportionabiliter, oēm humani obſequij dignitatē,nullus oīno ad illud ſummūbonū dignus eſt, ꝓuenire cū ſit oīno ſupra oēs limites naturę,niſi à Deo condeſcendente ſibi eleuetur ipſe ſupra ſe. Deus aūt non condeſcendit, per ſui eſſentiam incommutabilem, ſed per ſuam influentiā ab ipſo manantem, nec Spiritus eleuatur ſupra ſe per ſitum localem,ſed per habitum deiformem. Neceſſe eſt igitur Spiritui rōnali, ut dignus fiat eternæ beatitudinis,ꝙ particeps fiat influentiæ deiformis. hæc aūt influentia deiformis,qa eſt à Deo,& ſecundū Deum,& ꝓpter Deum, ideo reddit imaginem noſtræ mentis conformē beatiſsimæ Trinitati, nō tantum ſcđm ordinē originis, uerum etiam ſcđm rectitudinem electionis, & ſecundū quietudinem fruitionis. Et quoniam, qui hoc habet immediate ad Deum reducitur, ſicut immediate ei conformatur,ideo donū illud immediate donatur à Deo, tanquam à principio influxiuo,ut ſicut immediate emanat à Deo Dei imago,ſic immediate manat ab ipſo Dei ſimilitudo,quę eſt diuinę imaginis ꝑfectio deiformis, & ideo dicitur imago recreationis. Rurſus quoniam, qui fruitur Deo Deum habet, ideo cum gratia, quæ ſua deiformitate, diſponit ad Dei fruitionem, datur donum increatum, quod eſt ſpirituſſanctus, quod qui habet, habet Deum. Et quoniam nullus Deum habet quin ab ipſo ſpecialiter habeatur, nullus habet & habetur à Deo, quin ipſum præcipuè, & incomparabiliter diligat, & diligatur ab eo, ſicut ſponſa à ſponſo,nullus ſic diligitur quin ad ęternam beatitudinis hæreditatem adoptetur pro Filio,hinc eſt,ꝙ gratia gratum faciens facit animam templum Dei,ſponſam Chriſti,& filiam Patris æterni. Et quia hoc non poteſt eſſe niſi ex ſumma dignatione,& condeſcenſione Dei, ideo illud nō poteſt eſſe per habitum aliquem naturaliter inſertum, ſed ſolum per donum diuinitus gratis infuſum, quod expreſſe apparet, ſi quis ponderet quantum eſt, eſſe Dei templum, Dei Filium, Deo nihilominus indiſſolubiliter, & quaſi matrimonialiter per amoris, & gratiæ uinculum copulatum. Poſtremò, quia mens noſtra non efficitur conformis beatiſsimæ Trinitati,ſcđm rectitudinē electionis, niſi per uigorē uirtutis

Gratia [illegible] cedit [illegible] limit[illegible] turæ. Quomodo De[illegible] condeſ[illegible] dit,& [illegible] per gra[illegible] eleua[illegible]

Pij, [illegible] mira[illegible] diuinæ gratiæ [illegible] fectus.

uirtutis, ſplendorē ueritatis,& feruorē charitatis,& uigor uirtutis animam purgat, ſtabilit, & eleuat,ſplendor ueritatis animam illuminat,reformat,& Deo aſsimilat, feruor charitatis animam perficit,uiuificat,& Deo coniungit, & ex his oibus homo Deo placens,& acceptus exiſtit, hinc eſt,ꝙ illa influentia deiformis, dicitur habere oēs decem actus prædictos,ita tamē ꝙ denominatur ab ultimo,ſicut à completiſsimo. Dr̄ enim gratia gratum faciens, quia habentē facit Deo gratum, cum nō ſolum gratis detur à Deo, uerumetiam ſit ſecūdum Deum, & ꝓpter Deū, cum ad hoc ſit, ut per ipſam opus manās à Deo reuertatur in Deum, in quo ad modum circuli intelligibilis,conſiſtit omnium ſpirituum rationalium complementum.

De gratia inquantum iuuat ad bonum meritorium. Cap. II.

Secundo de Spirituſſancti gratia,occurrit nobis conſiderandum in comparatione ad liberum arbitrium,& hoc ſcđm duplicē modum. Primo ſcilicet inquantum ipſa eſt adiutorium ad meritum. Secundo uero inquantum eſt remedium contra pcm̄. De gratia ergo Dei inquantum eſt adiutorium ad merendum,hæc tenenda ſunt, ꝙ cum gratia dicatur gn̄aliter, ſpecialiter,& propriè. Gn̄aliter, dicitur adiutoriū diuinum,creaturæ liberaliter, & gratis impenſum,& indifferēter ad quemcunq; actum, & ſine hmōi adiutorio gratiæ,nec poſſumus aliqd efficere, nec durare in eſſe. Specialiter uero, dr̄ grā adiutorium diuinitus datum, ut quis ꝑparet ſe ad ſuſcipiendum Spūſſancti donum, quo perueniat ad meriti ſtatū, & talis dr̄ gratia gratis data, & ſine hac nullus ſufficienter facit quod in ſe eſt,ut ſe ꝑparet ad ſalutem. Propriè uero,gratia dicitur adiutorium datum diuinitus ad merendum,quod quidem dicitur donum gratię gratū facientis,ſine quo nullus pōt mereri,nec in bono ꝑficere,nec ad ęternam peruenire ſalutem. Ipſa enim tanq̃ radix merendi oīa merita antecedit, propter qđ dictum eſt, ꝙ præuenit uoluntatē ut uelit,ſubſequitur aūt ne fruſtra uelit. Vnde nullus ipſam mereri pōt, merito condigni, ſed ipſa meretur augeri à Deo in uia,ut aucta,mereatur & perfici in patria,& gloria ſempiterna, ab ipſo Deo,cuius eſt gratiam infundere,augere,& perficere,ſcđm cooperationem uoluntatis noſtrę,& ſecundum propoſitum ſiue bn̄placitum prædeſtinationis æternę. Ratio aūt ad intelligentiā prædictorum hæc eſt. Quia cum primum principium ſua omnipotenti uirtute,& benigniſsima largitate,creaturam omnem de nihilo produxit ad eſſe,ac per hoc creatura de ſe non habeat eſſe,totum autem eſſe habeat aliūde, ſic facta fuit ut ipſa pro ſua defectibilitate ſemper ſuo principio indigeret,& primum principium pro ſua benignitate influere non ceſſaret. Cum ergo ſpūs rationalis hoc ipſo,ꝙ de nihilo eſt, ſit in ſe defectiuus,hoc ipſo,ꝙ natura limitata,& ęgena,ſit in ſe recuruus,amans proprium bonum, hoc ipſo, ꝙ totus à Deo,ſit totaliter Deo obnoxius. Et qa defectiuus eſt,de ſe tendit in nō eſſe,quia recuruus,per ſe non aſſurgit ad rectitudinem perfectę iuſtitiæ, quia totaliter Deo obnoxius, & Deus bonis eius non indiget, nihil poteſt facere de ſe, & propria uirtute, propter quod Deum ſibi cōſtituat debitorem, & maxime mercedis æternę, quæ Deus eſt, niſi per diuinam condeſcenſionē, hinc eſt,ꝙ ad hoc,ꝙ ſaluetur in eſſe, cum ſit defectiuus indiget ſemper adiutorio diuinæ ꝑſentiæ,manutenentiæ,& influentiæ, per quā manuteneatur in eſſe, quæ quis ſit uniuerſalis in creaturas oēs,nominatur tn̄ nomine gratię,quia non ex debito ꝓcedit, ſed ex libertate bonitatis diuinæ. Hinc eſt etiam,ꝙ ad hoc ut ſe pręparet ad donum ſupernę gratiæ,cum ſit recuruus,indiget dono alterius gratiæ gratis datæ, maxime poſt naturā lapſam,per quā habilis efficiatur ad bona moralia,quæ ſunt bona ex circunſtantia,quæ nullo modo poſſunt dici bona,niſi procedant ex intentione recta,uidelicet ꝙ nō propter nos,ſed propter ſummum bonum fiant, ad quod nō aſſurgit ſpiritus noſter recuruus, niſi præueniatur à Deo per aliquam gratiam gratis datam. Hinc nihilominus eſt, ꝙ ad hoc,ꝙ faciat bona opera, meritoria mercedis æternæ,cū totaliter ſit Deo obnoxius,& debitor ſui totius, īdiget dono gratiæ gratum facientis, per quam Deus ſibi cōdeſcendat,prius acceptans ſuam imaginem,& uoluntatem,q̃ operationem ex eo manantem,quia cum cauſa nobilior ſit ſuo effectu, nullus poteſt ſe facere meliorem, nec facere opus Deo placēs, niſi prius placeat ipſe, ut Deus prius ipſum reſpiciat q̃ ad munera eius,& ideo omnis radix merendi fundatur in gratia gratum faciēte, cuius eſt facere hoiem Deo dignum,propter quod nullus poteſt eam mereri merito condigni, ſed ſolum merito congrui. Ipſa autem habita meretur ſuiipſius augmentum in ſtatu uię,per bonū eius uſum merito condigni. Nam cū ſolus Deus ſit ipſius gratiæ fontale principiū influendi, ipſe ſolus eſt principium augmentandi, per modum infundentis,& gratia per modum meriti, & dignitatis,& liberum arbitrium per modum cooperantis,& merentis,pro eo,ꝙ liberum arbitriū cooperatur gratiæ, & quod eſt gratiæ ſuum facit, & ideo non tantum liberum arbitrium per gratiam meretur gratiæ augmentum, in ſtatu uiæ merito digni,uerumetiam complementum in ſtatu patrię merito condigni,tum propter ſublimitatem doni Spirituſſancti, in merito cooperantis,tum propter ueracitatem Dei promittentis,tum propter uertibilitatem liberi arbitrii conſentientis, & finaliter perſeuerantis, tum propter difficultatem ſtatus merendi, tum propter dignitatem Chriſti noſtri capitis interuenientis, quod debet glorificari cum ſuis membris,

Gratia nō cadit ſub merito de cōdigno.

Creaturæ rationalis indigētia multiplex

Exemplū eſt ī Abel de quo in Gene. ſcriptum eſt. Reſpexit Deus ad Abel, & ad munera eius.

Gratia vſu creſcit.

Libe. arbitriū cooperaī grǣ

Rōnes cō dignitatis meriti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

membris, tum etiam propter liberalitatem Dei tribuentis, quē non decet parua reddere, ꝓpter obsequium sibi fideliter obtemperantis, tum ꝓpter nobilitatē operis, quod ex charitate ꝓcedit, qđ tantum pōderat in conspectu iudicis; quantum amor ex quo ꝓcedit, qui Deum incōparabiliter ꝓponit oibus creaturis, & ideo non sufficienter, & cōpetenter pōt nisi in Deo, & summo bono remunerari, ex quibus oibus tanquam ex septem rōnibus, gloriā æternā merito non tm̄ congrui, sed etiā cōdigni, mereri facit gratia septiformis.

De gratia, inquantum est remedium peccati. Cap. III.

Homo ꝓ se cadit, non per se surgit.

DE gratia uero inquantum est remediū contra peccatum, hæc tenenda sunt. s. ꝙ liberum arbitrium licet sit sub Deo potentissimum, pōt tm̄ per se in peccatū corruere, sed nullatenus pōt resurgere sine adiutorio diuinę gr̄æ, quæ dr̄ gr̄a gratū faciēs. Illa aūt gr̄a licet sit sufficiens remedium contra peccatum, non tm̄ infunditur adulto, nisi adsit liberi arbitrij consensus. Ex quo colligit̄, ꝙ ad iustificationem impij quatuor cōcurrunt. s. infusio gr̄æ, expulsio culpę, cōtritio, & motus liberi arbitrij. Expellitur ergo culpa à Dei dono, nō à libero arbitrio, non tm̄ sine libero arbitrio. Nam gr̄æ gratis datę est liberum arbitriū reuocare à malo, & excitare ad bonum arbitriū reuocare à malo, & excitare ad bonū, & liberi arbitrij est consentire, uel dissentire, & consentientis est gr̄am suscipere, & suscipiētis cooperari eidem, ut tādem perueniat ad salutē. Ratio aūt ad intelligentiā prædictorum hæc est. Quia cum primum principium hoc ipso ꝙ primum, & potentissimū sit causatiuum oium, quæ sunt in uniuerso præterquàm peccatorum, quæ sunt transgressiones legis diuinæ, & cœlestium inobedientiæ mandatorum, nihil habet sibi rebelle iniuriosum, & offensiuū nisi peccatum, qđ contemnendo Dei præceptum, & auertendo nos à bono incōmutabili, offendit Deum, deformat liberum arbitrium, perimit donum gratuitum, & obligat ad supplicium æternum. Cū igitur deformatio imaginis, & perēptio gr̄ę sit quasi annihilatio, in esse moris, & uitæ gratuitæ, cum offensa Dei sit tantum ponderanda, quantus est ipse, cum reatus pœnæ æternæ rōnem teneat infiniti, impossibile est ꝙ homo resurgat à culpa nisi recreetur in uita gratuita, nisi remittatur offensa, & pœna relaxetur ęterna. Solus igitur, qui fuit principium creatiuum est, & principium recreatiuum, & reparatiuum, Verbum. s. Patris ęternū, quod est Iesus Chr̄s mediator Dei, & hoīum, qđ quia omnia de nihilo creat, ideo creat seipso solo sine aliquo intermedio. Quia uero recreat deformatum per uitium culpæ, reformādo per habitum gr̄æ, & iustitiæ obligatum ad pœnam, absoluendo per satisfactionē condignam, hinc est, ꝙ nos reparat sustinendo pro nobis pœnā in natura assumpta, & infundendo gratiam reformatiuam, quæ qm̄ continuat nos suæ origini, facit nos membra Christi, ac per hoc aīam peccatricem, quæ fuerat inimica Dei, prostibulum Diaboli, & serua peccati facit sponsam Chr̄i, tēplum Spiritus sancti, & filiā Patris æterni, quod totum fit per gratuitam, & cōdescensiuam infusionem doni gratuiti. Rursus qm̄ Deus sic reformat, ꝙ leges naturæ inditas non infirmat, ideo sic hanc gram tribuit libero arbitrio, ut tm̄ ipsum nō cogat, sed eius consensus liber maneat, & ideo ad hoc, ꝙ culpa expellatur, non solum necesse est ꝙ gr̄a introducatur, uerum etiam ꝙ liberum arbitrium in adultis (in adultis dico, quia in paruulis sufficit fides Ecclesiæ, & meritum Christi, & excusat impotētia sui) necesse est (inquam) ꝙ conformet se expulsioni culpæ, p detestatione oium peccatorum, quam uocamus contritionem. Est etiam necesse, ꝙ conformet se introductioni gr̄æ per cōplacentiam, & acceptationē doni diuini, quam uocamus motum liberi arbitrij. Et sic necesse est, ista quatuor concurrere ad iustificationem impij. Postremo quia prędispositio ad formam cōpletiuam, debet esse ei cōformis, ad hoc, ꝙ liberum arbitrium se disponat ad gratiā gratum facientem, indiget adminiculo gr̄ę gratis datæ, & quia gratiæ est liberū arbitrium non cogere, sed præuenire, & simul utriusq; est in actū ꝓdire, hinc est, ꝙ in nr̄a iustificatione concurrit actus liberi arbitrij, & gr̄ę cōsonæ quidē, & ordinatæ, ita ꝙ gr̄æ gratis datę est exercitare liberū arbitriū: liberi arbitrij aūt ē hmōdi excitationi cōsentire, uel dissentire, & cōsentiētis est ad gratiam gratum facientem se præparare, quia hoc est facere quod in se est, & sic dispositio gr̄a gratum faciēs habet infundi, cui liberum arbitriū pōt cooperari si nult, & tunc meretur, uel cōtrariari per peccatum, & tunc demeretur. Si ergo cooperetur ei usque in finem, meretur peruenire ad æternam salutē. Verum est igitur quod dicit Augustinus, ꝙ qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te. Verū est etiam ꝙ non est uolentis, neq; currentis, sed Dei miserentis. Verum est ēt ꝙ nullus potest superbire de meritis, quia nihil in nobis Deus præter sua dona coronat. Reseruauit n. sibi Deus munera gr̄æ liberaliter largiēda, ut discat hō non esse ingratus, nec in se quasi non acceperit, sed in Dño gloriari. Verum est ēt ꝙ licet liberum arbitrium per se legem implere non possit, nec gr̄am in se efficere, inexcusabile tm̄ est, si non facit quod pōt, quia gratia gratis data semper est prestò ad cōmunitionē, cuius adminiculo facere pōt, quod in se est, quo facto, habet gr̄am gratum facientē, qua obtenta, diuinā impleat legem, & faciat uoluntatem, qua facta, tandem ad beatitudinem perueniat sempiternā ꝓpter opera meritoria, quæ totaliter sunt à gr̄a, totaliter etiam à libero arbitrio, licet principalius à gratia, quia ut dicit Augustinus, gratia cooperatur ad liberum arbitrium sicut sessor ad equum, qui quidem sessor liberum arbitriū dirigit, deducit, & perducit ad portum ęternæ fœlicitatis

De infusione impij, ad quā quatuor concurrunt.

De uerbis Apostoli Ser. 15.

Rom. 9.

Vnde homo sit inexcusabilis à peccato.

Quantū sit malū ꝓccatū.

Sicut solus Deus creat, ita solus ipse recreat.

licitatis exercēdo nos in operibus perfectæ uirtutis scđm donum ipsius gratiæ septiformis.

De ramificatione gratiæ in habitus uirtutum. Cap. IIII.

De gratia triplex cōsideratio.

TErtio restat agere de gratia in cōparatione ad habitus uirtutum, circa quam considerāda sunt tria. Primum est qualiter gratia una ramificatur in habitus uirtutum. Scđm qualiter ramificatur in habitus donorum. Tertium qualiter ramificatur in habitus beatitudinū. De ramificatione igitur gratiæ in habitus uirtutū hæc tenenda sunt ꝙ cū una sit gratia gratificans aīam, septem tm̄ sunt uirtutes gratuitę, quibus regitur uita humana, tres quidē theologicę. s. fides, spes, & charitas, & quatuor cardinales. s. prudentia, temperantia, fortitudo, & iustitia, quæ uno modo est uirtus cōmunis, & generalis, alio modo specialis, & propria. Hæ aūt septem uirtutes, licet sint distinctæ, & ꝓprias excellentias habētes, sunt tm̄ connexę, & æquales ad inuicem in eodem, & licet sint gratuitè per gratiā informatæ, possunt tm̄ fieri informes per culpam, sola charitate excepta, & iterū reformari per pœnitentiā adueniente gratia, quæ est habituum uirtualium origo, finis, & forma. Ratio aūt ad intelligentiā prædictorum hæc est. Quia sicut principium ꝓductiuum sua summa perfectione in dando uitā naturæ, non tantū dat uiuere quantum ad actum primum, uerum ēt quantum ad actum scđm, qui est operari, sic necesse est ꝙ principiū reparatiuū uitā tribuat spiritui in esse gratuito, & quantum ad esse, & quantum ad operari. Et qm̄ unius uiuentis scđm unam uitam primam, membrorum multæ sunt operationes uitales ad illius uitæ perfectā manifestationem, cum actus diuersificētur per obiecta, & diuersitas actuū requirat diuersitatē, siue distinctionē habituum, hinc est ꝙ licet una sit gratia uiuificans, ramificari tm̄ necessario habet in uarios habitus propter uarias operationes. Et qm̄ quædā sunt opa moralia primaria, sicut credere, quædam media, sicut intelligere credita, quædam uero postrema, sicut uidere intellecta, & in primis aīa rectificatur, in secundis expeditur, in tertijs pficitur, ideo gratia gratum faciens ramificatur in habitus uirtutum, quorū est aīam rectificare, in habitus donorum, quorū est aīam expedire, & in habitus beatitudinum quorum est aīam perficere. Rursus qm̄ rectitudo aīæ perfecta requirit ꝙ ipsa rectificetur secūdum duplicē faciem. s. superiorem, & inferiorem, & respectu finis, & respectu eorum, quæ sunt ad finē, ideo necesse est aīam quantum ad superiorem faciem in qua consistit imago Trinitatis ut sicut imago creationis consistit in Trinitate potentiarum cum unitate essentiæ, sic imago recreationis consistit in Trinitate habituum cum unitate gratiæ, per quos aīa fertur rectè in summā Triniratem scđm tria appropriata tribus ꝓsonis, ita ꝙ fides dirigit, in summe uerum credēdo, & assentiendo, spes in summe arduum imitādo, & expectādo, charitas in summe bonum desiderādo, & diligendo. Necesse est etiam quantū ad inferiorem faciē, animam rectificari per quatuor cardinales uirtutes. Nam prudentia rectificat rationale, fortitudo irascibile, temperātia cōcupiscibilē, iustitia uero rectificat oēs has uires in comparatione ad alterum. Et qa illad alterum determinate pōt esse ꝓximus, potest etiā idem homo cōparari ad seipsum, ut ad alterum, potest etiā esse ipse Deus, hinc est, ꝙ iustitia circumire dicitur oēs uires. Dicitur etiam non tārum uirtus cardinalis, uerum etiā generalis cōrectitudo uoluntatis. Vñ ipsa non tantum cōprehendit uirtutes ordinātes ad ꝓximum, sicut est æquitas, libertas, uerum etiā ad seipsum, sicut est pœnitentia, & innocentia, necnō ad Deum, sicut est latria, pietas, & obedientia. Postremo, qa oīs rectitudo uirtutum scđm esse gratuitum manat à gratia tanquā ab origine, & radice, & scđm esse meritorium comparatur ad charitatem sicut ad originem, formā, & finem, hinc est, ꝙ cæteræ uirtutes gratuitæ quo ad habitus sunt connexæ, & quo ad actus meritorios sunt æquales. Hinc est ēt, ꝙ cęteri habitus uirtutum possunt esse informes, sola charitate excepta, quæ est uirtutum forma. Cum n. habentur sine gratia, & charitate, in quibus cōsistit uita uirtutū, tūc sunt informes. Cū aūt superinfundit gratia, tunc formantur, & decorātur, & Deo acceptabiles fiunt, sicut, & colores absq; luce sunt inuisibiles, superueniente aūt lumine fiunt lucidi, pulchri, & aspectui complacentes. Vñ quemadmodum ex luce, & coloribus fit unū in rōne motiui, & una lux sufficit ad multos colores illuminandos, sic ex gratia, & habitibus informibus cum formantur fit unum, scđm rōnem meritorij, & gratuiti, & una nihilominus gratia sufficit ad informationem gratificationem habituum diuersorum.

Charitas nunquā excidit. i. nō pōt eē in formis

Esse, & operari à Deo.

Virtutū, donorū, & beatitudinum officium.

Necessitas gr̄æ, uirtutum in reformatione hominis.

Quando uirtutes dicantur informes.

De ramificatione gratię in habitus donorum. Cap. V.

Septē dona Spūsci Isa. 11.

DE ramificatione aūt gratiæ in habitus donorum hæc tenenda sunt, ꝙ licet plurima sint dona gratiæ gratis datæ, & generaliter oēs habitus diuinitus dati, dona Dei nō absurde dici possint, specialiter tm̄, & appropriatè septem sunt dona Spiritus sancti, quæ enumerat, & nominat Isaias loquens de flore, qui ꝓcessit de radice Iesse, idest, Christo, de quo dicit ꝙ requieset super eum Spiritus Dñi, Spiritus sapientię, & intellectus. Spiritus consilij, & fortitudinis. Spūs scientiæ, & pietatis, & replebit eum Spūs timoris Dñi. In hac aūt enumeratione descendendo ꝓcedit à summo, & cōbinando, ut simul ostēdatur donorum distinctio, cōnexio, origo, & ordo. Ratio aūt ad intelligentiā prædictorum hæc est.

Quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quia cum principium reparatiuum per summā liberalitatē,nō tantum det gratiam,ad rectificādum cōtra obliquitates uitiorum p habitus uirtutum,uerum etiam ad expediendum cōtra impedimēta ſynthomarum per habitus donorum, ideo pluriſicari debent dona gratuita, ſcēm q̄ neceſſarium eſt ad expeditionis ſufficiētiā. Quū igitur aia noſtra indiget ſeptiformiter expediri, hinc eſt,q̄ ex ſeptiformi cauſa neceſſe eſt Spiritusſancti dona eſſe ſeptiformia. Indiget nanque expediri contra uiciorum obliquitates, quantū ad uires naturales,quo ad ſupadditas uirtutes, in patiendo,in agendo, in cōtēplando, & utroq; modo. Primo igitur ,ppter uiciorum obliquitates expeditiſsimè repellēdas, ſeptem ſunt dona Spirituſſancti, ut potè timor cōtra ſuperbiā, pietas cōtra inuidiā,ſcientia cōtra irā,quę quaſi eſt quædam inſania,fortitudo contra accidiā, quæ mentē reddit ad bona inualidā, conſilium contra auaritiā, intellectus contra gulā, & ſapīa contra luxuriam. Scēo propter expediendas uires naturales,debent ſeptem dona Spirituſſancti eſſe. Nam iraſcibilis indiget expediri ad bona, tā in ,pſperis,q̄ in aduerſis , in proſperis expedit per timorem , in aduerſis per fortitudinē. Concupiſcibilis aūt indiget expediri quātum ad affectionem reſpectu ,pximi,& hoc fit per pietatē, & quantum ad affectum reſpectu Dei , & hoc fit per guſtū ſapientiæ . Rationalis uero indiget expediri,in ueritatis ſpeculatione,electione, & exercitione , p donum aūt intellectus expeditur, ad uerum ſpeculandum,per donum conſilij ad uerū eligendū, per donum ſcīæ, ad electum exequendum . per donum.n.ſcientiæ rectè conuerſamur in medio nationis prauæ, & puerſæ. Tertiò ,ppter expedienda ſeptem uirtutum officia, ſeptē debent eſſe Spirituſſancti dona. Nam timor expedit ad temperantiā,timor.n.carnes configit.Vñ. Confige timore tuo carnes meas,pietas ad uerā iuſtitiā, ſcientia ad prudentiā, fortitudo ad fortitudinem, ſeu patientiā, conſiliū ad ſpem,intellectus ad fidem ſapientia ad charitatem.Vñ ſicut charitas eſt mater,& conſumatio oium uirtutū, ſic ſapiētia oium donorum,ita,ut uerè dicat Sapiens . Venerunt mihi oīa bona pariter cū illa, & innumerabilis honeſtas p manus illius. Quartò propter expeditionē in patiēdo conformiter ad Chriſtum ſeptem ſunt habitus donorum. Chřm aūt ad patiendum mouit paterna uoluntas, humana neceſsitas ,& uirtutis ſtrenuitas . Paterna quidem uoluntas mouit, ut cognita per intellectum,ut amata per ſapiam , ut in reuerentia habita per timorem.Mouit etiam noſtra neceſsitas ad quam cognoſcendam neceſſaria eſt ſcientia, ad quam miſerandam ſuperadditur pietas. Mouit nihilominus uirtutis ſtrenuitas , ut prouida in eligendo per conſilium, ut uigoroſa in perferendo per fortitudinem. Et ſic dona debent eſſe ſeptem . Quintò ,ppter expeditionem in agēdo ſeptē dona dantur à Spiritulancto. Nā ad actionē expediendā neceſſe habemus expediri ad declinandū à malo , quod fit per timorē.Neceſſe ēt habemus expediri,ad proficiendum in bono duplici,uel neceſsitatis,uel ſupererogationis.Circa primum expedimur , p ſciam & pietatem,ita q̄ unū eſt dirigens, & aliud exequens . Circa ſcēm expedimur p cōſiliū dirigens , & fortitudinem exequentem. Neceſſe ēt hēmus quieſcere in optimo,& hoc quantū ad intelectū ueri, & quātū ad affectū boni,primū fit p donū intellectus,ſcēm p donū ſapiæ,in quo eſt quies. Sextò ad expeditionē in contēplando,dona Spūſſancti in ſeptenario numero ſunt.Nā ad uitā hierarchicā, & contēplatiuā neceſſariū eſt aīam purgari,illuminari, & perfici.Purgari aūt oportet à concupiſcentia, à malitia, ab ignorātia,ab infirmitate,ſeu impotētia,primū facit timor,ſcēm pietas,tertiū ſcia, quartū fortitudo. Illuminari aūt indigemus, in operibus reparationis, & primariæ conditionis, primum dat cōſiliū,ſcēm intellectus. Perfici aūt hēmus p acceſſum ad ſūmū q̄d conſiſtit in uno, & hoc p donū ſapiæ,& ſic archanū cōtēplationis à lato conſummatur quaſi in cubico.Septimo ad expeditionē in actione,& contēplatione, ſeptem debent eſſe dona Spūſſancti. Nā contēplatiua pp cōuerſionē ad Trinitatē,tria debet hīe dona expedientia.ſ.quantū ad reuerentiā maieſtatis, timorē, quantū ad intelligentiā ueritatis intellectum,quantū uero ad ſapiam,ſiue guſtum bonitatis,ſapiam.Actiua uero, quę uerſatur in agendis,& ſuſtinendis debet hīe quatuor.ſ.pietatem ad agendū,& fortitudinē ad ſuſtinendū,& directiua horū duorū.ſ.ſcīam, & conſilium. Vñ quia ad expeditionē neceſſaria eſt directio, ideo fit donorum cōbinatio, & plurima ſunt dona ad intellectum ſpectantia,quia lux cognitionis uehementer expedit ad dirigendos pedes in uiam rectam,& pacis.

Septuplex indigentia hominis.

Pſal.118.

Sap.17.

Motiua paſsionis Chři tria.

Tres actꝰ Hierarchici.

De ramificatione gratiæ in habitus beatitudinū,& per conſequens fructuum,& ſenſuum. Ca. V I.

DE ramificatione aūt gratię in habitus beatitudinum hæc tenēda ſunt.ſ.q̄ ſeptem ſunt beatitudines,quas Saluator enumerat in ſermone de monte.ſ. paupertas ſpiritus, mittitas , luctus,eſuries iuſtitiæ,miſericordia, mundicia cordis,& pax.Ad has vero beatitudines propter ſui perfectionem, & plenitudinē duodecim fructus Spiritus,& quinque ſpitituales ſenſus conſequūtur,qui non dicunt nouos habitus,ſed ſtatus delectationum, & uſus ſpiritualium ſpeculationū, quibus replentur , & conſolantur ſpiritus uirorum iuſtorum .,Ratio autem ad intelligentiam prædictorum hęc eſt. Quia cū reparatiuū principiū ſit perfectiſsimū , & pfectiſsimè reparatiuū, & reformatiuum per donum gratuitum, ideo gratię donū ab ipſo manans,liberaliter,& abundè,ramificari debet uſque ad habitus perfectionum,qui cum fini approximent, recto uocabulo nuncupantur ex nomine beatitudinum,quarum ſufficientia, numerus,& ordo colligitur,ex integritate perfectionis, & ex modis plectionum, & ex diſpoſitionibus ad perfectionē . Primo igitur ad integritatem perfectionis,requiritur neceſſario perfectus receſſus a malo, perfectus proceſſus in bono,& perfectus ſtatus in optimo. Quoniam aūt malum aut procedit ex tumore ſuperbię,aut ex rancore malicię,aut ex languore concupiſcētiæ,ideo ad perfectē elongandum,ab hoc triplici genere mali tres ſunt neceſſariæ beatitudines.ſ. paupertas ſpiritus elongans à malo timoris,mititas elongans à malo rancoris, & luctus elongās à malo libidinis, & languoris concupiſcentialis. Quia uero perfectus proceſſus in bono attenditur ſecundum diuinam imitationem,& uniuerſæ uię Dñi miſericordia,& ueritas,hinc eſt,q̄ duplex eſt beatitudo,ſecundum has duas uias,ſcilicet eſuries,ſiue zelus iuſtitiæ , & affectus miſericordiæ. Quoniam autem ſtatus in optimo, eſt uel per limpidam cognitionem,uel per tranquillam affectionē,hinc eſt,q̄ ſunt duæ ultimæ beatitudines,ſcilicet munditia cordis ad Deum uidendum , & pax mentis ad perfectē fruendum. Secundo etiam ſi modi perfectionum attendantur,debent eſſe ſeptem habitus beatitudinum. Nam eſt perfectio religionis,ſplationis,& internę ſanctitudinis. Ad perfectionem autem religionis neceſſario requiritur abdicatio boni priuati acceptatio boni fraterni,& appetitio boni eterni.Primum fit per paupertatem ſpiritus , ſecundum per mitatem affectus , tertium per amaritudinem luctus.Ad perfectionem uero prælationis duo neceſſario requiruntur , ſcilicet zelus iuſtitiæ,& affectus miſericordię,miſericordia.n. & ueritas cuſtodiunt regem. Secundum hęc duo diſponi debet regimen prælationis in Eccleſia militante. Ad perfectionem aurem internæ ſanctitudinis , neceſſario requiritur puritas cōſcięomnem humanum ſenſum exuparantem. Terptem debent eſſe beatitudines . Timor enim facit recedere à malo,& à mali occaſione, & quia radix malorum omnium eſt cupiditas , ideo timor diſponit ad ſpiritus paupertatē,in qua ſimul iungitur humilitas cum paupertate ,ut ſic elongetur uir perfectus à fonte omnis culpæ, ſcilicet à ſuperbia , & cupiditate. Et hinc eſt, q̄ paupertas ſpiritus eſt fundamentum totius perfectionis euangelicæ.Vnde primo oportet hoc fundamētum ſternere , qui uult ad culmē perfectionis peruenire, ſecundum illud . Si uis perfectus eſſe , uade & uende omnia quæ habes,&c.Ecce perfecta paupertas,quę nihil ſibi prorſus retinet,& ſequere me , ecce humilitas, quæ facit quōd homo abnegando ſeipſum , tollat crucem ſuam & ſequatur Chriſtum , qui eſt totius perfectionis principaliſsimum fundamentum . Diſponit ergo timor ad ſpiritus paupertatem . Pietas aūt ad mititatem.Nam qui pie ad aliquem afficitur, nec illū irritat,nec ab illo irritatur.Scientia uero disponit ad luctum, quoniam per ſcientiam cognoſcimus nos,à ſtatu beatitudinis, relegatos in hanc uallem miſerię,& lachrymarum.Fortitudo aūt diſponit ad eſuriē iuſtitiæ . Qui.n. fortis eſt tam auidē ſe tenet cum iuſtitia , ut malit à uita corporali , q̄ à iuſtitia ſeparari . Conſilium uero diſponit ad miſericordiam. Nihil.n.Deus magis cōſulit in ſcriptura,q̄ facere miſericordiā, quod ſuper oia reputat holocauſta.Intellectus aūt diſponit ad cordis munditiam,nam ſpeculatio ueritatis mundat cor neſtrū,ab oibus fantaſijs. Sapientia uero diſponit ad pacem . Nam ſapientia iungit nos ſummo uero, & bono, in quo eſt finis, & trāquillitas totius noſtri rationalis appetitus. Qua pace adepta, neceſſario ſequitur ſuperabūdās delectatio ſpiritualis , q̄ in duodenario fructuum Spiritus continetur,ad inſinuandam ſuppabundantiam delectationū . Eſt.n. duodenarius numerus abundans, in quo inſinuatur, ſpiritualium chariſmatum exuberantia, quibus fruitur, & delectatur aia ſancta , & tunc eſt homo ad cōtēplationē idoneus , & ad aſpectus, & amplexus ſponſi , & ſponſæ, qui fieri habent ſcēm ſenſus ſpirituales, quibus uidetur Chriſti ſponſi ſumma pulchritudo,ſub ratione ſplendoris, auditur ſumma harmonia, ſub ratione uerbi, guſtat ſumma dulcedo, ſub ratione ſapientię , cōprehendentis utrūq; uerbum.ſ. & ſplendorem, odoratur ſumma fragrantia,ſub ratione uerbi inſpirati in corde, aſtringit ſumma ſuauitas, ſub ratione uerbi incarnati inter nos habitantis corporaliter, & redētis ſe nobis palpabile,oſculabile,ąplexabile, per ardentiſsimam charitatē , quæ mentem noſtram p extaſim, & raptum tranſire facit ex hoc mundo ad Patrem . Ex dictis igitur manifeſtē colligit , q̄ habitus uirtutum ad exercitiū principaliter diſponunt actiue . Habitus uero donorum ad actum contemplatiuæ. Habitus aūt beatitudinum ad perfectionē utriuſq;. Fructus uero Spūs,qui ſunt charitas,gaudium,pax,patiētia, lōganimitas,bonitas,benignitas,māſuetudo,fides, modeſtia,continentia,caſtitas,dicūt delectationes conſequentes opera pfecta . Senſus uero Spirituales,dicunt perceptiones mentales,circa ueritatem cōtemplandam , quæ quidem contemplatio fuit in prophetis, per reuelationem quantum ad triplicem uiſionem ſ. corporalem, imaginatiuam, & intellectualem . In alijs uero iuſtis reperitur per ſpeculationem,quæ incipit à ſenſu & peruenit uſq; ad imaginationem , & de imaginatione ad rationem,de ratione ad intellectū, de intellectu ad intelligentiam , de intelligentia uero ad ſapientiam, ſiue notitiam exceſsiuam , quę incipit hic in uia,ſed cōſummatur in gloria ſempiterna. Ex his gradibus cōſiſtit ſcala Iacob, cuius cacumen attingit cœlum,& thronus ſalomonis in quo reſidet rex ſapientiſsimus, & uere pacificus,& amoroſus,ut ſponſus ſpecioſiſsimus, & deſi-

Debeatitudinib⁹, fructibus, & ſenſib⁹ earum.

Integritas perfectionis, quibus conſtet.

Tres beatitudines cōtra triplex malum.

Pſal.24.

Perfectio triplex.

Prou.20.

Phil.4.

Paupertas ſpiritus fundamentū perfectionis.

Matth.19

Sapientia diſpōit ad pacem.

Tranquillitas contemplationis quibus contingat.

Fructus ſpiritus. 12.q ſunt. Gal.5.

Spirituales ſenſus qui.

Scala Iacob anagogice. Gene.28. 3.Reg.10

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.Pet.1. Psal.41. & desiderabilis totus, in quem desiderant Angeli prospicere, & ad quem suspirat desiderium sanctarum animarum, sicut cervus desiderat ad fontes aquarum. quo quidem desiderio feruentissimo, ad modum ignis, spiritus nostet non solum efficitur agilis ad ascensum, verum etiam quadam ignorantia docta, supra se ipsum rapitur, in caliginem, & excessum, ut non solum cum sponsa dicat, in odorem unguentorum tuorum curremus, sed etiam cum Propheta psallat, & nox illuminatio mea in delicijs meis. quam nocturnam, & delicioſam illuminationem, nemo nouit nisi, qui ꝑbat, nemo aũt probat nisi per gratiam diuinitus datam, quę quia nemini datur, nisi ei, qui se exercet ad illam, ideo de incepes considerandа sunt exercitia meritorum.

Docta ignorãtia Cant.41. Psal. 138.

De exercitio gratiæ respectu credendorum. Cap. VII.

Circa quatuor exercenda est virtus.

QVarto igitur restat considerare gratiam, quantum ad exercitia meritorum. Circa, quod cõsideranda sunt quatuor. Primò de exercitatione gratiæ in credẽdis, cuiusmodi sunt articuli fidei. Secundo in diligendis, cuiusmodi sunt illa, quæ spectant ad ordinẽ diligendi. Tertiò in exequendis, cuiusmodi sunt præcepta legis diuinæ. Quartò in postulandis cuiusmodi sunt petitiones orationis Dominicæ. De credendis aũt, hæc tenenda sunt, ꝙ licet per fidem astringamur credere plurima, quę sunt supra rationem, & generaliter oĩa quæ continentur, & asseruntur in canone sacræ scripturæ, specialiter tñ, & proprię articuli fidei dicuntur illi, qui continentur in serie symboli Apostolici, qui quidẽ uno modo sunt duodecim, si habeatur respectus ad eos, qui symbolũ ediderunt, alio modo quatuordecim, si consideremus, quæ radicaliter sunt credenda, tãquam oĩum credendorũ fundamẽta. Ratio aũt ad intelligentiam prædictorũ hoc est. Quia cum primum principium in seipso sit summè uerum, & bonum, in opere uero suo sit summè iustum, & misericors, & summè uero debeatur firma assensio, summo bono fruens dilectio, summè iusto, uniuersalis subiectio, summè misericordi, fiducialis inuocatio, & gratia sit ordinatiua mentis nostræ, ad primi principij culturam debitam, hinc est, ꝙ ipsa dirigit, & regulat ad debita, & meritoria exercitia, in credẽdis amandis, exequendis, & postulandis, secundum ꝙ requirit summa ueritas, bonitas, iustitia, & misericordia in Trinitate beata. Quoniam igitur ueritati est credendum, & maiori ueritati magis est credendum, & summè ueritati per consequens summè est credendum, & ueritas primi principij, in infinitum maior est omni ueritate creata, & luminosior omni lumine intellectus nostri, hinc est, ꝙ ad hoc ꝙ intellectus noster, sit rectè ordinatus in credendis, necesse est ꝙ plus credat summè ueritati, quàm sibi, & ꝙ se redigat in obsequium Christi, ac per hoc ꝙ non solũ credat, quæ sunt secũdum rationem, uerum etiã quę sunt supra rationem, & contra sensuum experientiam, quod si recusat non exhibet summè ueritati debitam reuerentiam, dũ iudiciũ industriæ propriæ, præfert dictamini lucis æternæ, qđ esse non potest absque tumore superbiæ, & elationis improbandæ. Rursus, quia ueritas supra rationem, siue præter rationem, est ueritas non uisa, nec apparens, sed magis occulta, & ad credendum difficillima, ideo ad hoc ꝙ firmiter credatur, necessaria est illustratio ueritatis animam eleuans, necessaria est etiam testificatio auctoritatis animam firmãs, primũ fit per fidẽ infusam, secundum per scripturam autenticam, quorum utrunq; est à ueritate summa per Iesum Christũ qui est splendor, & uerbum, & per Spiritum sanctum, qui ueritatem ostendit, & dicit, & nihilominus credere facit. Hinc est, ꝙ auctoritas præbet fulcimentum fidei, & fides assentit auctoritati. Et quia auctoritas principaliter residet in sacra scriptura, quæ per Spiritum sanctũ est condita tota, ad dirigendam fidem catholicam, hinc est, ꝙ uera fides à scriptura non dissonat, sed ei assentit assensione non ficta. Postremò, quia ueritas ad quam credendam arctaniur per fidem, & de qua sacra scriptura agit principaliter, non est ueritas quæcunq;, sed ueritas diuina, uel ut est in natura ꝓpria, uel ut est in natura assumpta. Nã in huius ueritatis cognitione consistit, & præmiũ patriæ, & meritum uiæ. hinc est, ꝙ articuli fidei, qui sunt fidei fundamenta, aut spectant ad diuinitatem, aut ad humanitatem. Et quoniam diuinitas habet considerari in tribus personis, scilicet in Patre generante, Filio genito, & Spiritu sancto procedẽte, & quadriformi operatione, scilicet creatione in esse naturæ, recreatione in esse gratię, resuscitatione in reparatione uitæ, & glorificatione in collatione glorię, hinc est, ꝙ articuli spectantes ad deitatem sunt septẽ. Similiter, quia humanitas Christi habet considerari, ut concepta de Spiritu sancto, ut nata de Virgine, ut patiens in cruce, descendens ad infernũ, ut resurgens à morte, ut ascendens in cœlum, ut ueniens ad finale iudicium, hinc est, ꝙ septem sunt articuli spectãtes ad humanitatẽ, & sic sunt in uniuerso quatuordecim, ad modum septem stellarum, & septem candelabrorum aureorum, in quorũ medio Filius hominis ambulabat. Quoniã ergo unus est Christus, in natura diuina & humana, & una tñ est ueritas summa, quæ est ratio credendi, una prima summa, & sola, quæ non mutatur per tempora, hinc est, quòd de omnibus prædictis articulis una tantum est fides, & eadem, non mutata, tam in præsentibus, quàm in preteritis, quàm in futuris, licet magis clara sit, & explicita in eis, qui Christum sequũtur quàm in eis, qui præcesserunt eius aduentum, sicut nouum testamẽtum clarius est quàm uetus, in quibus prædicti articuli continentur. Et quia Spiritus sanctus hos articulos fidei in scripturarũ profunditate

Fides summæ ueritati innitur.

Ad firmiter credẽdum duo sunt necessaria.

Distinctio credendorum.

Apoc. 1.

Vnitatis fidei ratio

sunditate contentos, in unum cõpegit per duodecim Apostolos, tanquamper testes firmissimos, hinc est, ꝙ prædicti articuli in unũ symbolũ Apostolorum collecti fuerunt. Et ideo secundũ Apostolos cõponentes duodecim articuli dici possunt, quia quilibet Apostolus in ædificationẽ fidei posuit unum articulum quasi lapidem unũ utrum, quod Spiritus sanctus rectè prefiguravit in duodecim uiris, q duodecim lapides, de Iordanis alueo extraxerunt, ad altare Dominicum construendum.

Iosuæ.4.

De exercitio gratiæ respectu diligendorum. Cap. VIII.

Quæ sunt charitate diligẽda.

DE diligendis autem hæc tenẽda sunt, ꝙ licet oĩa opera diuina sint ualde bona, quatuor tamẽ propiè sunt ex charitate diligenda. s. Deus æternus, quod nos sumus, ꝓximus noster, & corpus nostrum. In quorum dilectione seruãdus est ordo, & modus, ut Deus diligaẽ primò, & super oĩa, & propter se, secundò quod nos sumus sub Deo, & ꝓDeo, tertiò ꝓximus noster, sicut & nos, quartò corpus nostrũ infra nos, & infra ꝓximũ, tanq; bonum minus præcipuum. Ad hoc autem exequẽdum datur unus charitatis habitus, & duplex mandatum, in quo pendet uniuersitas legis, & prophetarum, non solum quantũ ad uetus testamẽtum, uerũ etiam quantũ ad nouũ. Ratio aũt ad intelligentiã prędictorũ hęc est. Quia primum principium hoc ipso ꝙ primum est summum, & hoc ipso ꝙ summũ, est summè bonum, hoc ipso ꝙ summe bonum, est summè beatũ, & summè beatificatiuũ, & hoc ipso ꝙ summè beatificatiuũ, est ipso summè fruendum, & hoc ipso ꝙ est eo summè fruendum, summè est ei inhęrẽdum per amorẽ, & in eo quiescendum tanquam in fine. Qm̃ ergo amor rectus, & ordinatus, qui charitas appellatur, principaliter fertur in illud bonum quo fruit, & in quo quiescit, & hoc ipsum est ratio diligendi, hinc est, ꝙ illud præcipuè diligit tanquam beatificatiuum, & cætera p cõsequens, quæ per illud idonea sunt beatificari. Qm̃ igitur nobiscum ad beatitudinẽ natus est ꝓximus peruenire, natum est etiam peruenire, & corpus nostrum tanquã beatificabile cum Spiritu, hinc est, ꝙ quatuor tanquã ex charitate diligenda esse dicuntur. s. Deus, & proximus, Spiritus noster, & corpus nostrum. Rursus qm̃ Deus est supra nos tanquam bonum supremum, Spiritus noster intra nos tanquã bonum intrinsecum, & proximus noster iuxta nos tanquã bonum cognatum, corpus uero nostrum infra nos tanquã bonum subiectum, hinc est, ꝙ hic debet seruari ordo in diligẽdo, ut primo Deus diligatur super oĩa, & propter seipsum, secundò spũs noster sub Deo supra omne bonum caducum, tertiò proximus noster iuxta nos ad consimile bonũ, quartò corpus nostrum infra nos sicut bonum infimum, & in eodem gradu contineri debet corpus proximi, qa utrunq; tenet rationem inferioris boni respectu spiritus nostri. Postremò, quia amor est pondus mentis, & origo oĩs affectionis mentalis, qui de facili reflectitur in se, & difficulter pẽdit in proximũ, & difficilius eleuatur in Deũ, hinc est, ꝙ licet quatuor sint diligenda ex charitate, duplex tñ datur mandatum, unũ quod dirigit in Deum, aliud quod dirigit in ꝓximum. Et quia oĩa præcepta, uel ad Deum referuntur tanq̃ in finẽ, uel ad ꝓximum tanq̃ in illud, quod est ad finẽ, hinc est, ꝙ in his duobus mãdatis clauditur collectio mandatorũ, & cõprehensio oĩum scripturarum, & charitas ipsa est radix, forma, & finis uirtutũ, quæ iungit oẽs cũ ultimo fine, & ligat oĩa ad inuicem simul, & ordinat, ac per hoc ipsa est pondus inclinationis ordinatæ, & uinculum colligationis perfectæ, ordinem quidẽ seruans respectu diligẽdorum diuersorum, quantũ ad affectum pariter, & effectum, unitatẽ aũt habens in habitu quantum ad unum finem, & unũ principale dilectum, quod est ratio diligendi respectu oĩum aliorum dilectorum, quæ per amoris uinculum nata sunt colligari in unum Chr̃m, quantum ad caput & corpus, quod unitatẽ continet in se saluandorum, quæ unitas nũc inchoaẽ in uita, sed consummatur in æterna gloria iuxta quod Dñs orat, ut sint unum, sicut & nos unum sumus, & ego in eis, & tu in me, ut sint consummati in unum, quã unitate consummata per uinculum charitatis, erit Deus oĩa in oĩbus, æternitate certa & pace perfecta, eruntq; oĩa p amorẽ cõmunia cõmunione ordinata, & ordinatione connexa, & cõnexione indissolubiliter alligata.

Matth.22 Ratio charitatis impendendę

Ordo seruãdus in dilectione.

Ioan.17.

Finis charitatis.

De exercitio gratiæ respectu agendorum, præceptorum & consiliorum. Cap. IX.

DE præceptis autem legis diuinæ hoc tenendum est, ꝙ in lege mosayca sunt præcepta iudicialia, figuralia, & moralia, ut pote decem præcepta decalogi in duabus tabulis conscripta digito Dei. Lex aũt Euangelica, iudicialia temperat auferendo, figuralia euacuat adimplendo, moralia consummat adijciendo. Adijcit aũt documenta instruentia, promissa excitantia, & cõsilia perficientia, cuiusmodi sunt consilium paupertatis, consilium obedientię, & consilium castitatis, ad quæ implenda imitat Dñs noster Iesus Christus eum, qui uult esse perfectus. Ratio aũt ad intelligentiam prædictorum hæc est. Quia primum principium, sicut est summè bonum in seipso, sic est summè iustum in opere suo, & in uniuerso regimine disponendo. Quoniam ergo summè iusti est zelare iustitiam, non tantum in se, uerum etiam in altero, iustitia autem consistit, in conformando se regulis iuris, hinc est, ꝙ diuinę iustitiæ est regulas iustitię hoĩ imprimere & exprimere, non tñ dictãdo per modũ ueritatis erudientis, sed etiam præcipiendo, & obligando, per modum uoluntatis imperantis. Et quoniam

Præceptorũ diuersitas.

gratia

Universidad de Deusto Biblioteca

gratia facit uoluntatem nostram uoluntati diuinæ cōformem, ipsius est disponere nos ad obtemperandum, & subiacendum illis regulis iustitiæ, secundum dictamen legis diuinitus datæ. Rursus quoniam diuinis imperijs dupliciter obtēperare contingit, uidelicet ex timore pœnæ, uel ex amore iustitiæ, & primum est imperfectorū, secūdum aūt perfectorum, ideo duplicem Deus homini contulit legem, unam timoris, & alterā amoris, unam in seruitutem generantem, & alteram in adoptionem filiorum Dei transferētem. Ac ꝓ hoc, quia timētibus & imperfectis cōpetit, ut terreantur per iuditia, & manuducātur per signa, & dirigant nihilominus per pręcepta, hinc est, ꝙ lex mosayca quæ est lex timoris, continet iudicialia, & figuralia, & moralia. Perfectis aūt & amantibus competit aperta instructio documentorum, larga promissio præmiorum, & alta perfectio cōsiliorum, hinc est, ꝙ lex euangelica cōtinet ista tria. Et ideo dicit lex mosayca differre ab euangelica, qa illa figuræ, hæc ueritatis, illa lex pœnæ, hæc gratiæ, illa literalis, & ista spiritualis, illa occidens, & ista uiuificans, illa timoris, & ista amoris, illa seruitutis, & ista libertatis, illa oneris, & ista facilitatis. Postremo quoniam regulæ spectantes ad iustitiæ necisitatem continentur in diuinis præceptis, & iustitię est ius suū unicuiq; reddere, necesse est, ꝙ pręcepta moralia quædā sint, quæ ordinent nos ad Deum, quædam ad ꝓximum secundum duplex charitatis præceptū, quod Spiritussanctus uoluit insinuare per duarū misterium tabularum, & ideo digito Dei scriptæ dicuntur. Et quia Deus est trinus, Pater scilicet, & Filius, & Spiritussanctus, cui cōpetit summa maiestas adoranda, ueritas profitenda, & charitas acceptanda, secundū uim irascibilem, rationalem, & concupiscibilem, peractū operis, oris, & cordis, ideo triplex est mandatum primæ tabulæ, correspondens tribus præmissis, scilicet adorationis subiectiuæ, iurationis ueridice, & sabbattizationis sacratæ. Quia uero proximus est imago Trinitatis, & ei quantum præfert imaginem Patris debetur pietas, inquātum imaginem Filij debet ueracitas, inquantum imaginem Spiritussancti debet benignitas, hinc est, ꝙ septem sunt mandata, quę ad secundam tabulam spectant. Nam pœnes pietatem duo sunt, unum, quod pietatem mandat, scilicet de Patre honorādo, alterum, quod impietatem uetat, scilicet de non occidendo. Penes ueracitatem uero quæ principaliter consistit in uerbo, accipitur unum, scilicet de falso testimonio non ferendo. Penes benignitatem uero cui opponitur cupiditas, & concupiscientia, quarum utraque potest esse in opere, uel in corde, accipiuntur quatuor, scilicet non mechaberis, non concupisces uxorem, non furtum facies, & non concupisces rem alienam. Et habent hæc ordinari, secūdm maiora, uel minora nocumenta, per quæ infringi potest iustitia. Et sic regulę spectantes ad iustitiæ necessitatē, debent contineri in decē præceptis. Quoniam autem iustitia ad perfectionem peruenit, dum perfecte se elongat à malo, & quantum ad culpam, & quantum ad causam, & oē malū orit ex triplici radice, scilicet concupiscentiæ carnis, & concupiscientiæ oculorū, & superbię uitę, hinc est, ꝙ tria sunt consilia Euangelica, perfectè nos elongantia à triplici radice prædicta. Quæ ideo sunt consilia, quia ut perfectè faciant recedere à malo, non solum separant ab illicitis, uerū etiā à licitis, & concessis, quæ possunt esse occasio mali, ac per hoc non solum iustitiam continent sufficientem, uerum etiā superabundantem, secūdm ꝙ competit perfectioni Euangelicæ legis, & exercitationi gratiæ perficientis.

Perfectio legis euāgelicæ.

Præceptorum sufficientia.

1. Ioan. 2.

De exercitio gratiæ respectu petendorum, & orandorum. Cap. X.

DE petitionibus autem orationis Dominicæ hoc tenendum est, ꝙ licet Deus sit liberalissimus, & promptior ad dandum, quàm nos ad accipiēdum, tamen à nobis uult orari, ut occasionem habeat, largiendi dona gratiæ Spiritussancti. Vult aūt orari, non solum oratione mentali, quæ est ascensus intellectus in Deum, uerum etiā uocali, quæ est petitio decentium à Deo, non solum per nosipsos, uerumetiam per Sanctos, tanquam per adiutores nobis diuinitus datos, ut quod minus digni sumus impetrare per nos, impetrare ualeamus per Sanctos. Et quia quid oremus secundū ꝙ oportet nescimus, ne uagaremur incerti, formā nobis tribuit Dominus, & Deus noster Christus in oratione quam cōposuit, in qua sub septenario petitionum numero uniuersitas comprehenditur petendorum. Ratio autem ad intelligentiam prædictorum hæc est. Quia primū principium sicut est summè uerum & bonum in seipso, sic misericors & iustum in opere suo. Et quia misericordissimum est, ideo libentissime condescendit humanæ miseriæ per infusionem gratiæ suæ. Quia uero simul cum hoc iustū est, ideo donum perfectum non dat, nisi desideranti, non dat gratiam, nisi regratianti, non impendit misericordiam, nisi miseriam cognoscenti, ut salua sit libertas arbitrij, & nō uilescat nobilitas doni, & integer ꝑseueret cultus honoris diuini. Quoniam ergo orantis est affectare subsidium, proprium allegare defectum, & gratias agere ꝓpter beneficium gratis datum, hinc est, ꝙ oratio disponit ad susceptionē diuinorum charismatū, & Deus orari uult ad hoc, ut munera largiatur. Rursus quia ad hoc ꝙ desiderium efficaciter sursum tendat ad impetrandum dona diuina, necesse est, quod affectio nostra sit feruida, & cogitatio in unū collecta, & expectatio nostra sit certa, & firma, & quia cor nostrum frequenter est tepidum, frequenter dispersum, frequenter etiam pauidum propter peccati remorsum, nec audens per seipsum comparere ante Dei conspectum, hinc

Cur De[us] à nobis requirat orandis assiduitatē.

Rom. 8.

Conditiones orantis.

hinc est, ꝙ Dominus uoluit nos non tantum orare mentaliter, uerum etiam uocaliter, ad nostri affectus excitationē ꝑ uerba, & ad recollectionē cogitationum per sensum uerborum. Voluit etiā nos orare ꝑ sanctos, & sanctos pro nobis, ad dādam fiduciam pauidis, ut ꝙ non audent uel non possunt impetrare per se, per idoneos impetratores obtineant, ac per hoc in orantibus humilitas cōseruetur, in sanctis intercedētibus dignitas declaretur, in oībus etiam Christi membris charitas, & unitas ostendatur, qua, quæ inferiora sunt ad supiora fiducialiter, recurrant, & superiora inferioribus liberaliter condescendant. Postremò qa Deus iustus, & misericors exaudire nō debet nisi in his, quæ spectant ad suum honorem, & ad nostram salutem, huiusmodi aūt sunt, quæ, spectant ad præmium patriæ, & ad uiaticū uiæ, & prima sunt tria, & sequentia quatuor, hinc est ꝙ petitiones Dominicæ orationis, quæ docent quid petere utiliter debeamus sunt septē. Quæ enim spectant ad diuinum honorē, & præmium patriæ sunt tria, scilicet intelligentia ueritatis, reuerētia maiestatis, & cōcordia uolūtatis. Siue per alia uerba. Vel est uisio summi ueri, quod nō uidetur, nisi à mundis, & à sanctis, & hæc petitur cū dicit. Sanctificetur nomen tuū. i. tui nois noticia pfectis sanctis, & mūdis donet. Vel est tētio summi ardui, quæ reges facit, & per quā regnum habetur, & hæc petitur cū dicit. Adueniat regnū tuum. Vel est fruitio summi boni, quę non datur, nisi his, qui uoluntates suas habent diuinæ uoluntati conformes, & hæc petitur cum dicitur. Fiat uoluntas tua sicut in cælo, & in terra. Quæ autem spectant ad transitum uiæ, aut respiciunt collationem boni conferentis, aut amotionē mali nocentis. Collatio autem boni conferentis petitur in pane cotidiano, siue supersubstantiali, in quo petitur quicquid necessarium est ad conseruationē uitę presentis, siue secūdm spiritum siue secūdm corpus. Amotio aūt mali nocentis petitur in tribus petitionibus ultimis, quia omne malum aut tenet rationē præteriti, aut futuri, aut pręsentis. Vel aliter, aut tenet rōnem mali culpæ, aut pugnæ, aut pœnæ. Primum petitur amoueri in dimissione debitorum, secūdm in uictoria tentationum, tertium, & ultimum in liberatione ab oppressione malorū. Et sic septē in uniuerso sunt petitiones i quibus uniuersaliter petit quicquid petendum est. Et hoc quidē satis rectè, ut septenarius petitionum, rńdeat septinario diuinorum charismatum, & donorum gratiæ septiformis. Propter quod notādum est, ꝙ septiformē septenarium, ꝓponit nobis sacra scriptura considerādum, scilicet uitiorū capitalium, sacramentorū, uirtutum, donorum, beatitudinum, petitionum, & dotum gloriosarum, trium, scilicet spiritualiū, & quatuor corporalium, ut inferius apparebit. Proponit ergo septinarium uitiorum tanquam primum, à quo debemus recedere, septenarium sacramentorum secūdm, per quē debemus incedere, septenarium dotum ultimū, quem debemus appetere, septenarium petitionum penultimum, quo debemus petere, septenarium aūt uirtutū, donorum & beatitudinum, triplicē intermediū, per quem, debemus transire ut sic septies in die laudantes nomen domini & orātes, impetremus gratiam septiformē uirtutum, donorum, & beatitudinum, qua uincamus septiformem pugnam uitiorum capitalium, & perueniamus ad septiformem coronam dotum gloriosarum, adiuuante nihilominus septiformi medicina sacramentorū, diuinitus ad reparationem humani generis statutorum.

Sanctorū inuocatio

Quid oratione petendum.

Orōnis Dominicæ breuissima resolutio.

7. septenarij, ex sacra scriptura.

BREVILOQVII PARS SEXTA,

IN QVA DE MEDICINA SACRAMENTALI AGITVR.

De sacramentali origine Cap. I.

POst quam actum est de Trinitate Dei, de creatura mūdi, de corruptela peccati, de incarnatione uerbi, & de gratia Spiritussancti, iam nunc sexto agendum est de medicina sacramentali. Circa q̄ considerāda sunt septem. Agendum est. n. de sacramētorum origine, uariatione, distinctione, institutione, dispensatione, iteratione, & uniuscuiusq; integritate. De origine igitur sacramētorum hoc tenendum est, ꝙ sacramenta sunt signa sensibilia diuinitus instituta tāquam medicamenta, in quibus sub tegumento rerum sensibiliū diuina uirtus secretius operatur, ita ꝙ ipsa ex similitudine naturali representant, ex institutione significant, ex sanctificatione cōferunt aliquam spiritualem gratiam, per quam aīa curatur ab infirmitatibus uitiorū, & ad hoc principaliter ordinantur tanquam ad finem ultimum. ualent tñ ad humiliationē, eruditionem, & exercitationem, sicut ad finē, qui est sub fine. Ratio aūt ad intelligentiam prædictorum hæc est. Quia principium reparatiuum, quod est Christus crucifixus, uerbum, scilicet incarnatum, quod sapiētissimè dispensat oīa, quia diuinum, & clementissimè curat, quia diuinitus incarnatum, sic debet reparare, sanare, & saluare humanū genus ægrotum, secūdm ꝙ cōpetit ipsi ęgrotanti, ægritudini, & occasioni ægrotandi, & ipsius ęgritudinis curationi. Ipse autem medicus est uerbum incarnatum, Deus, scilicet inuisibilis in natura uisibili. Homo ægrotans est non tantum Spiritus, nec tantum caro, sed Spiritus in carne mortali. Morbus autem est originalis culpa, quę per ignorantiam inficit mentem, & per concupiscentiam inficit carnem. Origo aūt huius culpæ, licet principaliter fuerit ex cōsensu rationis, occasione tñ sumpsit à sensibus carnis. Ad hoc ergo ꝙ medicina

Institutio diuina sacramentorum.

Cur sacramentum sit signū sensibile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cina correspondens esset omnibus supradictis, oportuit, ꝙ non tantum esset spiritualis, uerum etiam aliquid haberet de sensibilibus signis, ut sicut hæc sensibilia fuerunt aiæ, occasio habendi, ita essent ei occasio resurgendi. Quoniam igitur signa sensibilia, quantum est de se, nō habent efficacē ordinationem ad gratiam, licet habeant longinquam repræsentationem de sui natura, hinc est, ꝙ oportuit, ꝙ ab auctore gratię institue rentur ad significandum, & benedicerentur ad sanctificandum, ut sic essent ex naturali similitudine repræsentantia, ex adiuncta istitutione significantia, ex superaddita benedictione sanctificantia, & ad gratiam præparantia, per quam curarentur, & sanarentur oia nostra. Rursus, quoniam gratia curatiua non datur elatis, incredulis, & fastidiosis, ideo oportuit hæc signa sensibilia diuinitus dari, quæ non solum sanctificarent, & gratia cōferrent, ac per hoc sanarent, uerum etiam significatione erudirent, & susceptione humiliarent, & diuersificatione exercitarent, ut sic per exercitationem excluſa, accidia, à cōcupiscibili, per eruditionem excluſa ignorātia à rationali, per humiliationem excluſa superbia ab irascibili tota anima curabilis fieret a gratia Spiritussanctī, quę reformat nos sedm has tres potentias, ad imaginem Trinitatis, & Christi. Postremò quoniam per huiusmodi signa sensibilia diuinitus instituta, gratia Spiritussanctī suscipitur, & in eis ab accedentibus inuenitur, hinc est, ꝙ huiusmodi sacramenta dicuntur gratiæ uasa, & causa, non quia gratia in eis substantialiter contineatur, uel causaliter efficiatur, cum in sola aīa habeant collocari, & à solo Deo habeāt infundi, sed quia in illis, & per illa gratia curationis à summo medico Chō ex diuino decreto oportet hauriri, licet Deus non alligauerit suam gratiam sacramentis. Ex præmissis igitur appatiam sacramentis. Ex præmissis igitur apparet non solum, quis sit sacramentorum ortus, uel rumetiam quis usus, & quis fructus. Nam ortus eorum est Christus Dominus. Vsus aūt est actus exercitatiuus, eruditiuus, & humiliatiuus. Fructus autem est hominum cura, & salus. Patet etiā quæ sit causa efficiens sacramentorum, quia diuina institutio. Quæ materialis, quia signi sensibilis repræsentatio. Quę formalis, quia gratuita santificatio. Quæ finalis, quia hominum medicinalis curatio. Et quia denominatio fit à forma, & fine, hinc est, ꝙ dicuntur sacramēta quasi medicamēta sanctificantia. Per hæc enim aīa à fœditate uitiorum reducitur ad sanctificationē pfectā. Et ideo licet sint corporalia, & sensibilia, sunt tamen medicinalia, & ob hoc uenerāda tā quam sancta, quia sacra significant mysteria, ad sacra preparant charismata, à sacratissimo Deo data, sacra institutione, & benedictione diuinitus consecrata, ad cultum sacratissimum Dei in sacra Ecclesia constituta, ita, ut merito dicti debeant sacramenta.

Quomodo sacramenta cōferant gratiam.

De sacramentorum uariatione. Cap. II.

Pro uariētate temporū, uaria sacramenta.

DE uariatione autem sacramētorum hoc tenendum est ꝙ sacramenta ab initio ad curationē hominis sunt instituta, & semper cum morbo hominis cucurrerunt, & usque in finem seculi perdurabunt, sed alia fuerunt in lege naturæ, alia sub lege scripta, alia sub lege gratiæ. Et in his omnibus illa quæ posteriora sunt significatione, sunt euidentiora, & effectu gratiæ digniora. In lege enim naturæ fuerunt oblationes, sacrificia, & decimationes. In lege autem scripta introducta est circuncisio, & adiuncta est expiatio, & superadita est oblationū, decimationum, & sacrificiorum, multiformis distinctio. In lege autem noua statuta sunt sacramenta numero pauciora, utilitate potiora, uirtute efficaciora, & præeminentia digniora, ī quibus est impletio simul, & euacuatio sacramentorum omniū prædictorum. Ratio autem ad intelligentiam prædictorum hæc est, quia uerbū incarnatum, quod est reparationis nostræ principium, & fons, & origo, sacramētorum, cum sit clementissimum, & sapientissimum, eo ꝙ clementissimum est, non permisit ꝙ curreret morbus peccati sine remedio sacramēti, eo uero ꝙ sapientissimum est, ideo iuxta dictamen suę immutabilis sapientię cuncta ordinatissimè gubernātis, diuersa adhibuit medicamēta, & uaria secundum mutationem uariam temporum diuersorum. Quoniā ergo ab initio prędurrente tempore, & aduentu saluatoris magis ac magis appropinquante, semper magis ac magis effectus salutis creuit, & cognitio ueritatis, congruum fuit, & ipsa signa salutis per successionem tēporum alia post alia uariari, ut effectus gratię diuinæ in salutem crescęret, simulque, & ipsa significatio in ipsis signis uisibilibus euidentior appareret. Et ideo primum per oblationes, postea per circuncisionem, ad ultimum per baptismalē ablutionem, expiationis, & iustificationis, sacramentum formaliter institutum est, quia eiusdē mundationis forma, & similitudo in oblatione quidem occultè inuenitur, in circuncisione uero euidentius exprimitur, per baptismum autem manifestius declaratur. Et hinc est, ꝙ illa primi temporis sacramenta (sicut dicit Hugo) fuerunt sicut ueritatis umbra, medij temporis sicut figura, seu imago, postremi. s. gratiæ sicut corpus, quia intra se ueritatem, & gratiam curatricem continent quam presentant, & præsentialiter cōferunt quod promittunt. Rursus qm̄ præsentia ueritatis, & gratiæ, quæ in lege gratiæ exhibetur rōne suę excellentiæ, & multiformitatis in opere & uirtute, per unum signū exprimi nō poterat, ut decebat, hinc est, ꝙ in oi tēpore, & lege plura fuerunt sacramenta data, ad illam ueritatē, & grām exprimendā, sed p̄cipuè in tempore legis figuræ, cuius est figurare multa signa, & uaria p̄cesserūt, q̄ sua uarietate Chi grām multipliciter exprimerent, & excellentius cōmendarēt, & multipliciter commendando nutrirent parulos, exercerent imperfectos, & duros onerando frangerent, & ad iugum gratiæ domarent, & quodammodo emollirent. Postremò quoniam superueniente ueritate cessāt umbra, & figura prænuncians fortitur finem intentum, quo habito cessare debet eius usus, & actus, hinc est, ꝙ gratia superueniente, uetera sacramenta & signa impleta sunt pariter & sublata, quia signa erant prænostica futurorum, & quasi prænunciantia de longinquo, & noua nihilominus instituta tanquam demōstratiua pręsentis gratię, & rememoratiua quodammodo passionis dominicæ, quæ fons est, & origo gratiæ curatiuæ, siue in nobis, siue in his qui præcesserunt Christi aduentum, sed in his qui præcesserunt, tanquam pretium promissum, in his qui sequuntur, tāquam pretium persolutum. Et quoniam non debetur gratia promissioni pretij, nisi ratione persolutionis, & abundantior debetur persoluto pretio, q̄ promisso, hinc est, ꝙ passio Christi immediatius sanctificat sacramenta temporis legis nouę, & pleniori gratia in eis redundat. Propter quod illa præparauerant, & perduxerunt ad hęc, sicut uia ad terminum, sicut signū ad signatum, sicut figura ad ueritatem, & sicut imperfectum reducit, & præparat ad perfectum.

Dignitas sacramentorum nouæ legis.

De sacramentorum numero, & distinctione. Cap. III.

DE distinctione autem, & numero sacramētorum nouæ legis, hoc tenendū est, ꝙ ipsa sunt septem, secundum correspōdentiam ad gratiam septiformem, quæ per septenarium temporis nos reducit ad principium, quietem, & circulum æternitatis, sicut ad octauam resurrectionis uniuersalis. Horum autem sacramentorum ianua est baptismus, deinde cōfirmatio, eucharistia, pœnitentia, unctio extrema, ordo, & matrimonium, quod licet ultimo collocetur propter morbum concupiscentiæ annexum, ipsum tñ fuit ante omnia introductum in Paradiso, etiā ante peccatum. Rō aūt ad intelligentiā prædictorum, hæc est. Quia principiū nostrum reparatiuum, & curatiuum nostrorum morborum Christus Dñs, uerbum incarnatum, cum sit Dei uirtus, & sapientia, & misericordia nostra sic potenter, sic sapienter, sic clementer, sic decēter sua debet instituere sacramenta in lege gratiæ, ut nihil prorsus desit curationi nostræ quātum competit statui uitæ præsentis. Ad perfectā autem curationem ægritudinis concurrunt hæc tria. s. expulsio ægritudinis, introductio sanitatis, & conseruatio introductæ salutis. Primū igitur qm̄ ad perfectā curationem, perfecta & uniuersalis requiritur morbi expulsio, & morbus cē septiformis, triplex culpabilis. s. culpa originalis, mortalis, & uenialis, & quadruplex pœnalis, scilicet ignorantia, malitia, infirmitas, & concupiscentia, & non sanat oculū, quod sanat calcaneum, sicut dicit Hieron. hinc est, ꝙ oportuit adhiberi, contra hęc septenarium medicamentorum, ad hunc septiformem morbum plenius expellendum. I. contra originalem, baptismum: contra mortalem, pœnitentiam: contra uenialem, unctionem extremam: contra ignorātiam, ordinem: contra malitiam, eucharistiam: cōtra infirmitatem, confirmationem: & contra concupiscentiam, matrimonium, quod eam temperat, & excusat. Rursus, quia perfecta curatio nō potest esse sine restitutione integræ sanitatis, & sanitas animæ integra consistit in usu septē uirtutum, trium. I. theologicarum, & quatuor Cardinalium, hinc est, ꝙ ad harum usum sanum restituendum, institui oportuit septiforme sacramentum. Nam baptismus sanando disponit ad fidem, confirmatio ad spē, eucharistia ad charitatem, pœnitentia ad iustitiam, unctio extrema ad perseuerantiam, quę est fortitudinis complementum, & summa, ordo ad prudētiam, matrimonium ad temperantiam conseruandam, quā maxime persequitur infirmitas carnis, sed honestas remediat nuptiarum. Postremò quoniam perfecta curatio esse non potest, sine conseruatione salutis introductæ, & salus introducta cōseruari nō potest in conflictu certaminis, nisi in acie ecclesiæ, quę est terribilis, ut castrorū acies ordinata, & hoc quidem fit per septiformis gratiæ armaturam, hinc est, ꝙ necesse est, septē esse sacramenta. Nam ut hęc acies fit perfecte, & cōtinue communita, cum cōstet ex partibus corruptibilibus, indiget sacramentis munientibus, releuantibus, & renouantibus, munientibus pugnantes, releuantibus cadentes, & renouātibus morientes. Sacramentum autem muniens, aut munit ingredientes, & sic est baptismus, aut stātes, & sic est confirmatio, aut exeuntes, & sic est extrema unctio. Sacramentum autem releuans, aut releuat à casu ueniali, & sic est eucharistia, aut à mortali, & sic est pœnitentia. Sacramentū autem renouans, aut renouat in esse spirituali, & sic est ordo, cuius est administrare sacramenta, aut in esse naturali, & sic est matrimoniū, quod quia renouat multitudinē in esse naturæ, quod est omnium fundamentum, ideo primo fuit ante omnia institutum, siue introductū, licet propter morbum concupiscentię annexum. Et quia minime est sanctificatiuum, quamuis significatione sit sacramentum magnum, inter medicamenta spiritualia ultimo collocatur, & locum sortitur extremū. Vnde quia baptismus est ingredientium, confirmatio pugnantium, eucharistia uires resumentium, pœnitentia resurgentium, extrema unctio exeuntium, ordo nouos milites introducentium, matrimonium nouos milites præparantium, patet ex his sufficientia, & ordo medicamentorum sacramentalium, & armorum.

Collatio sacramentorum, & uirtutū.

Cant. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De sacramentorum institutione. Cap. IIII.

DE institutione autem sacramentorū hoc tenendum est, ꝙ septem sacramenta legis gratiæ Christus instituit, tanquam noui testamenti mediator, & præcipuus lator legis, in qua uocauit ad promissa æterna, dedit præcepta diligentia, & instituit sacramenta sanctificantia. Instituit uero ea, in uerbis, & elementis, ad euidentiam significationis, & efficaciam sanctificationis, ita ꝙ semper habent significatiam ueritatis, sed nō semper efficaciam curationis, non propter defectum à parte sui, sed à parte suscipientis. Instituit autem prædicta sacramenta diuersimode. Quædam scilicet ex eis confirmando, approbando, & consummando, ut matrimonium, & pœnitentiam. Quædam autem insinuando, & initiando, ut confirmationem, & unctionem extremam. Quædam uero initiando, & consummando, & in semetipso suscipiendo, ut sacramētum baptismi, Eucharistiæ, & ordinis. Hæc enim tria, & plene instituit, & etiam primus suscepit. Ratio autem ad intelligentiā prædictorum, hæc est. Quia principium reparatium nostrum est Christus crucifixus, uerbū scilicet incarnatum, quod quia uerbum, est patri coæquale, & consubstātiale, est uerbum summæ uirtutis, summæ ueritatis, & summæ bonitatis, ac per hoc, & summæ auctoritatis, & ideo ipsius est proprie nouum testamentum introducere, ipsius est etiam dare legem integram, & sufficientem secundum exigētiam summæ uirtutis, & veritatis, ac bonitatis suę. Ratione igitur summæ bonitatis, promissa proposuit beatificantia, ratione autem summæ ueritatis, præcepta dedit dirigentia, ratione uerò summæ uirtutis, sacramenta statuit adminiculantia, ut sic per sacramenta statuit adminiculantia, ut sic per sacramenta uirtus repararetur, ad implenda præcepta dirigentia, & per præcepta directiua peruenirentur ad promissa æterna, faciente hoc uerbo æterno, Christo. s. Domino in lege euangelica, inquantum est uia, ueritas, & uita. Rursus quoniam reparatium principium nō solum est uerbum, inquantum uerbum, sed etiam inquātum incarnatum, quod hoc ipso, ꝙ incarnatum omnibus se offert quantum ad notitiam ueritatis, & omnibus digne accedentibus se exhibet ad gratiam curationis, hinc est, ꝙ tāquam plenum gratiæ, & ueritatis ad maiorem euidentiam significandi, & efficaciam sanctificandi, sacramēta instituit in elementis simul, & uerbis, ut dum elementa oculis, & uerba auribus se offerrent, ꝙ sunt duo sensus maxime cognoscitiui, euidentiam darēt significationis expressæ, deinde etiā uerba sanctificarent elementa, ut plenior fieret efficacia curationis humanę, quę quoniam nulli datur repugnanti, & impugnanti fontem gratiæ interius in corde, ideo sic instituta sunt, ut significarent semper, & uniuersaliter, nō autem sanctificarent, nisi accedētes digne, absq; omni fictione. Postremò, quoniam & si uerbum incarnatum sit fons gratiæ sacramentalis, aliqua tamen gratia sacramentalis fuit ante incarnationem, aliqua uero non nisi post spiritussancti missionem, quædam autem medio modo se habens, hinc est, ꝙ oportuit sacramēta institui diuersimode. Nam ante incarnationem necessaria fuit compunctio pœnitentialis, & generatio matrimonialis, ideo hæc duo sacramenta non de nouo instituit, sed iam à se instituta, & naturali dictamini quodammodo impressa consummauit, & confirmauit in lege euangelica, dum pœnitentiam prædicauit, & nuptijs interfuit, & legem coniugij approbauit, secundum ꝙ colligitur ex diuersis euangelij locis. Ante uero spiritussancti missionem, nec fuit plena spiritussancti donatio ad cōfirmationem, & nominis Christi publicam confessionem, nec unctio mentis plenaria ad euolationem, ideo hæc duo sacramenta, scilicet confirmationem, & extremam unctionē Christus solū initiauit, & insinuauit, cōfirmationē manū paruulis imponēdo, & prædicendo discipulos baptizandos spiritusancto, unctionem uero extremam discipulos ad curādum mittendo, qui infirmos ungebant oleo, sicut dicitur in Marco. Medio autem tempore, & fuit regeneratio, & ecclesiæ ordinatio, & spiritualis cibatio, ideo Christus hęc tria sacramenta, scilicet baptismi, eucharistiæ, & ordinis, & complete, & clare instituit. Primò baptismum suscipiendo, deinde formam dando, & cæteris publicando. Ordinem uero dando primò potestatem ligandi, & soluendi peccata humani generis, & potestatem conficiendi sacramētum altaris. Eucharistiam uero comparando se grano frumenti, & conficiendo, & dādo discipulis imminente passione sacramentum corporis, & sanguinis sui. Et ideo hæc tria sacramenta per Christum distinctè, & integre, debuerunt instituī, & in lege ueteri multipliciter figurari, tanquam sacramenta substantialia noui testamenti, & propria legislatoris, uerbi. s. incarnati.

Institutionis sacramentorū modus diuersus.

Marci.

De sacramentorum dispensatione. Cap. V.

DE dispensatione uero sacramētorum hoc tenendum est, quòd potestas dispensationis sacramentorum, regulariter spectat ad solum genus humanum. In omnibus autem sacris dispensandis, necessaria est in dispensante intētio. In aliquibus etiā necessario cum intentione requiritur ordo sacerdotalis, uel pōtificalis. Pontificalis inquā necessarius est, dispensationi confirmationis, & ordinis. Sacerdotalis uero dispensationi eucharistiæ, pœnitentiæ, & unctionis extremæ. Baptismus aūt & matrimoniū, licet ad sacerdotes spectent, possunt tū pter ordinem sacerdotalē dispensari de facto, maxime in articulo necessitatis. His autē existentibus, sacra dispensari possunt à bonis, & malis, à fidelibus, & hæreticis, intra ecclesiam, & extra, sed intra secundum ueritatem, & ad utilitatem, extra uero non ad utilitatem, licet dispensentur secundum ueritatē. Ratio aūt ad intelligentiā prædictorum, hæc est. Quia reparatiuum principium nostrum, uerbum. s. incarnatum, inquantū Deus & homo, sacra instituit ad salutem hominum, ordinauit sicut & congruū fuit, ut hoibus dispensarentur p ministerium hominum, ꝓpter seruandā conformitatem dispensatoris ad Saluatorē Christum, & ad ipsum hoiem saluādum. Qm̄ ergo Saluator Christus humanū genus saluauit, secūdū ꝙ exigebat equitas iuris, dignitas ordinis, & securitas salutis, operatus est. n. salutē nostrā modo recto, ordinato, & certo, hinc est, ꝙ secundum horum trium exigētiā, sacra cōmisit hominibus dispensanda. Primò igitur, quia rectitudo iuris exigit, ut opera hominis secūdum ꝙ homo non fiant præcipitanter, & opera hois, ut ministri Christi aliquo mō referātur ad Christum, & opera hois, ut ministri salutis aliquo mō referant ad salutē, uel in generali, uel in speciali, & dispensatio sacrorum est opus hominis, ut rationalis, ut ministri Christi, & ut ministri salutis, hinc est, ꝙ necesse est, ꝙ fiat ex intentione, qua quis intēdat facere quod Christus instituit ad humanā salutem, uel salutē facere, quod facit ecclesia, in quo clauditur in generali intentio prædicta, quia ipsa ecclesia sicut sacra à Christo accepit, sic ad fidelium salutē dispensat. Rursus, quia ordo dignitatis exigit, ut maiora maioribus, minora minoribus, & media medijs cōmittantur, & quædam sunt sacra, q̄ præcipuè respiciunt excellentiā uirtutis, siue dignitatis, ut sacramentum confirmationis, & ordinis, q̄dam q̄ respiciunt indigentiam necessitatis, ut baptismus & matrimonium, quorū unū generat, alterum regenerat ad existentiā debitā, quædā autē media, ut eucharistia, pœnitentia, & unctio extrema, hinc est, ꝙ prima tanquā suprema, nō possunt dispensari nisi ab Episcopis, & Pōtificibus, quantum est de iure cōmuni, alia uero tāquam infima, dispensari possunt à quibuscunq; ordinibus, & personis inferioribus, maxime in articulo necessitatis, quod dico ratione baptismi, media uero à solis sacerdotibus, qui inter Episcopos, & inferiores psonas, sunt quasi in medio constituti. Postremò, quia securitas salutis exigit, ut res sic fiat, ut in dubium non cadat, & nullus est, qui certus sit de bonitate, & credulitate dispensatoris, & idem ipse non est certus de se, utrum odio uel amore dignus sit: ideo si sacra dispensari solum possent à bonis, nullus esset certus de susceptione sacramenti, & sic oporteret semper iterari, & sic malitia unius, preiudicaret alienæ saluti. Nulla etiam esset stabilitas in gradibus hierarchiæ ecclesiæ militantis, quę maxime consistit in sacramentis dispēsandis, & ideo congruum fuit, ut sacramentorum dispensatio committeretur homini, nō ratione sanctitatis, quæ uariatur secundum uolitatem, sed ratione auctoritatis, quæ semper manet quantum est de se, ac per hoc oportuit, ꝙ se extenderet ad bonos, & ad malos, ad eos qui sunt intra, & ad eos qui sunt extra ecclesiam. Verum, quia extra unitatem fidei, & charitatis, quæ facit nos filios ecclesiæ, & membra, nullus potest saluari: ideo si sacramenta extra recipiantur, non ad salutem recipiuntur, quamuis uera sint sacramenta, sed utilia possunt fieri, si quis redeat ad sanctam matrem ecclesiam unicam Christi sponsam, cuius filios tantum Christus sponsus reputat dignos hæreditate æterna. Vnde Augu. contra Donatistas. Ecclesia Paradiso comparata, indicat nobis posse quidem baptismum eius homines etiā foris accipere, sed salutem beatitudinis extra eam neminem, uel percipere, uel tenere. Nam & flumina de fonte Paradisi, sicut scriptura testatur, etiam foras largiter manauerunt, nominatim quippe commemorantur, & per quas terras fluant, & ꝙ extra Paradisum cōstitutę sint, omnibus notum est, nec tamen in Mesopotamia, uel in Aegypto, quo illa flumina perueniunt, est fœlicitas uitæ, quæ in Paradiso cōmemoratur, ita fit, ut cū Paradisi aqua sit extra Paradisum, beatitudo tamen non sit nisi intra Paradisum. Sic ergo baptismus potest esse extra ecclesiam, munus autem beatæ uitæ non nisi intra ecclesiam reperitur, quę supra petram etiam fundata est, quæ ligandi, & soluendi claues accepit. Hæc est una, quę tenet, & possidet omnem sponsi sui & Domini potestatem, per quam cōingalem potestatem, etiam de ancillis parere filios potest, qui si non superbiant in sortem hereditatis uocabuntur, si uero superbiant, extra remanebūt. Magis ergo, quia pro ecclesiæ honore atq; unitatē pugnamus, non tribuamus hæreticis, quicquid apud eos eiusmodi cognoscimus, sed eos arguentes doceamus, quod extra unitatem habent non ualere ad salutem, nisi ad eandem uenerint unitatem.

Congrua dispositio sacramētorum dispēsandorum.

Gradus dignitatis in Ecclesia diuersus.

Quare nō solis bonis, nec à solis bonis dispēsentur sacramēta.

Simile. Gen. 2.

Matth. 16.

De sacramentorum iteratione. Cap. VI.

DE iteratione autem sacramentorum, hoc tenendum est, ꝙ licet commune sit omnibus sacramentis non iterari super eādem personam, & materiam, & ex eadem causa, ne fiat contumelia sacramento, specialiter tamen tria sunt sacramenta, quæ non sunt aliquatenus iteranda. s. baptismus, confirmatio, & ordo. In his nāq; tribus imprimitur triplex caracter interior, qui non deletur, inter quos, caracter baptismalis retinet fundamentū, nec alij pōt imprimi, nisi ille primitus imprimatur. Vnde si qs ordinat non baptizatus, nihil prorsus efficitur, sed est totum de nouo faciendum, quia nō intelligitur iteratum, quod constat non fuisse factū. Rō autem ad intelligentiā p̄missorum, hæc est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quia principium nostrum reparatiuum, uerbũ .s. incarnatum, licet rõne suæ summę uirtutis, & sapientiæ, & bonitatis nihil agat ineficaciter, nihil inepte, nihil infructuose, potissime tñ hoc obseruare debet in nobilissimis operibus suis, cuiusmodi sunt illa per q̃ reparatur genus humanum. Qñ ergo sacra sunt de genere huiusmodi operum diuinorum, hinc est, q̃ cõtumelia quodammodo sit eis, qñ super eãdem materiam, & personã, & eadẽ causa iterantur, quia ex hoc ostenditur, q̃ prius dispensata fuerunt inefficacia, inepta, & infructuosa, contra id quod exigebat ipsius reparatiui principij uirtus, & sapientia, & bonitas summa, q̃ semper assistit ad operandum in illis, & p illa sacramenta. Rursus qñ inter hæc sacra reparãtia, in quibus est generaliter efficacia diuinæ uirtutis ad reparationem humani generis, quædam sunt, q̃ tñ introducta sunt propter remedia morborum, q̃dam ẽt non solum ad hoc, sed ad statuendum, discernendũ, & ordinãdum in ecclesia hierarchicos gradus, & morbi possunt uariari, expelli, & iterũ introduci, gradus aũt ecclesiæ debent esse firmi, soliqui, & incõcussi, hinc est, q̃ sacra q̃ respiciũt morbos iterabiles, habent effectus transeuntes, ac p hoc, & iterabiles rõne nouæ causæ, sacra uero illa q̃ respiciunt gradus hierarchicos, & status fidei determinatos, necesse est, q̃ præter effectus remediantes aliquos effectus, tribuant permanẽtes, ad graduum, & statuũ ecclesiæ distinctionẽ, fixam, & stabilem. Et qñ hoc nõ põt fieri p data naturalia, uel dona gratuita, gratum facientia, necesse est, q̃ fiat p aliqua signa substãtiæ incorruptibili .s. animę incorruptibili, à principio incorruptibili, secundum conformitatẽ ad incorruptibile indelebiliter, & gratis impressa, q̃ caracteres appellantur, qui qñ nunquã delẽtur, ideo nec iterari possunt, nec illa sacra in quibus hunc iterari possunt, nec illa sacra in quibus hunc iterari possunt, nec illa sacra in quibus huiusmodi caracteres imprimũtur. Postremò, qñ triplex est status fidei, secundum quẽ habet fieri distinctio in populo christiano in acie ecclesiastica hierarchiæ .s. status fidei genitæ, roboratę, & multiplicatæ. Secundum primũ fit distinctio fidelium ab incredulis, p secũdum fit distinctio fortium ab infirmis, & debilibus, secũdum tertium fit distinctio clericorum à laicis, hinc est, q̃ illa sacra q̃ respiciunt triplicẽ fidei statũ prædictum, caracteres imprimunt, per quos indelebiliter impressos semper distinguunt, ac per hoc nunquã iterari possunt. Qñ ergo baptismus respicit statũ fidei genitæ, in quo populus Dei distinguitur ab incredulis, ut Israelitæ ab Aegyptijs, & confirmatio respicit statum fidei roboratæ, in quo distinguitur populus fortis ab infirmis, sicut pugiles ab his qui ad pugnam nõ sunt idonei, & ordo respicit statũ fidei multiplicatæ, in quo distinguitur clerus à laicis, sicut leuitæ ab alijs tribubus, hinc est, q̃ in his tñ tribus sacramentis caracteres imprimuntur. Quia uero distinctio populi à non popalo prima est, & radicalis, hinc est, q̃ character baptismalis est fundamentum omnium aliorum characterum, & ideo illo non substrato, nihil poterit superædificari, ac per hoc oportet, de nouo fieri: si autem ille substernatur, alij imprimi possunt, nec unquam ulterius iterandi sunt, nec sacramẽta tria prædicta quæ hos imprimunt, ex causa aliqua iterantur, & grauis de facto iterantibus debet pœna imponi, propter diuini contumeliam sacramenti, licet alia quatuor ex causis diuersis possint sine sui contumelia iterari.

Quare tria sint penitus iterabilia.

Triplex status fidei.

De integritate baptismi. Cap. VII.

IAm nunc septimo loco restat uidere de integritate uniuscuiusque sacramenti, quæ cum sint in numero septiformi, primo dicendum est de baptismi integritate, quod est ianua omnium aliorum sacramentorum. De integritate igitur sacramenti baptismi, hoc tenendum est, q̃ ad hoc q̃ aliquis baptizetur uere, & plenè, requiritur expressio formę uocalis à Domino institutæ, quæ est hæc. Ego te baptizo in nomine patris, & filij, & spirituſsancti, amen: absq; omissione uocabuli, & sine interpositione uocabuli, absque præposteratione ordinis supradicti, & sine commutatione nominis prænorari. Requiritur etiam mersio, uel ablutio per elementum aquæ in toto corpore, uel saltem in digniori parte, ita q̃ expressio, & mersio fiat ab uno, & eodẽ & in eodem tempore, quibus concurrentibus, si non sit fictio in baptizando, datur ei gratia regenerans, rectificans, & purificans ab omni culpa. Quod vt efficacius fiat catechismus & exorcismus, tanquam præparatorij præmittuntur tã in paruulis, q̃ in adultis, ita tñ q̃ in adultis requiritur fides propria, in paruulis sufficit fides aliena. Rõ aũt ad intelligentiã p̃dictorum, hæc est. Quia cum principiũ nostrum reparatiuum, uerbum .s. incarnatum, tãquam perfectissimum, & sufficientissimum principium reparare habeat genus humanum per medicamenta sacramentorum, ita q̃ nihil sit in eis superfluũ, nihil inordinatum, nihil etiam diminutum, ita disponere debuit, q̃ sacramẽtum baptismi, & alia integrarentur secundum q̃ exigebat sua uirtus, nostra salus, & etiam noster morbus. Qñ ergo uirtus nos reparans, est uirtus totius trinitatis, quam sancta mater ecclesia credit in animo, confitetur in uerbo, & profitetur in signo, sub triũ personarum distinctione, & proprietate, ordine, & origine naturali, est etiã uirtus passionis Christi, qui mortuus, & sepultus fuit, & die tertia resurrexit, hinc est, q̃ ad horum expressionem in sacramento quod primñ omnium sacramentorũ est, & in quo primò & principaliter hæc uirtus operaẽ, debuit fieri expressio trinitatis distincta, propria, & ordinata nominatione, quantum est de forma cõmuni, licet in specie primitiuę ecclesiæ potuerit fieri in nomine Christi, in quo intellectus

intellectus claudatur totius trinitatis. Debuit etiam fieri propria, & ordinata nominatio uerbi baptizãdi, cum trina mersione, ad expressionem mortis Christi, & sepulturę, & resurrectionis post triduum factæ, quantum est de cõgruita te. Et quia simul operatur utraque uirtus, & in uno Christo Saluatore, utrunq; horũ debet fieri ab uno, & eodem simul, & eodem tempore, propter seruandam unitatem in sacramento, & significandam unitatem in nostro mediatore.

Rursus quoniã salus nostra requirebat inchoari per regenerationem, seu renouationem in esse gratiæ conferentis spirituale esse, abstergẽdo immundiciam, effugando tenebras, & refrigerando cõcupiscentiam, quæ uniuersaliter labefactat, omnem hominem descendentem seminaliter ab Adam, hinc est, q̃ sacramentum primum, quod est regeneratiũ, debuit fieri in elemento, quod haberet conformitatem ex naturali repræsentatione, ad triplicem effectum prędictum gratiæ inchoantis nostram salutẽ. Quoniam ergo aqua sua puritate mundat, sua perietate, seu diaphanicitate luminis est delatiua, sua frigiditate refrigerat, & maxime communis est omnibus inter omnia liquida, hinc est, q̃ sacramentum regenerationis nostrę perfici debuit in elemento aquæ indifferenter, quia omnis aqua, omni aquæ est eadem specie, & eriam ne aliquis propter defectum elemẽti periculum salutis incurrere posset. Postremò, quoniã mor bus noster, contra quem principaliter est baptismus, est originale peccatum, quod animam priuat uita gratiæ, & omnium uirtutum rectitudine habilitante, & pronum quodã modo reddit ad omne genus culpæ, & traducitur aliunde, & paruulum facit concupiscibilem, & adultũ actu seruitutem, & in potestatem principia tenebrarum, hinc est, q̃ ad hoc, q̃ per illud sacramẽtum per contrarium sufficiens adhibeatur remedij medicamentum, congruit in eo dari gratiã regenerantem contra priuationem uitæ gratuitę, tra priuationem uirtutis habilitatiuæ, gratiam purificantem ab omni culpa cõtra pronitatem ad omnem deordinationem uitiosam. Et quoniam originale peccatum, trahitur aliunde, & paruulum facit concupiscibilem, & adultũ actu concupiscentem, necessaria est adulto fides propria, & pœnitentia, sed paruulo sufficit aliena, quæ scilicet est in uniuersali ecclesia. Quia ve ro baptismus debet eruere à seruitute diaboli, & de potestate principis tenebrarum, tam paruulos, q̃ adultos, hinc est, q̃ utrique exorcizari debent ad expulsionem potestatis contrariæ, utriq; etiam cathecizari, adulti ut expulsa caligine erroris informentur ad fidem, paruuli ne pro humano defectu impediatur baptismatis sacramentum, quo minus habeat finem suũ.

Effectus baptismi.

De integritate confirmationis. Cap. VIII.

DE sacramento confirmationis hoc tenendum est, quòd ad ipsius integritatem requiritur forma uocalis, quæ secundũ morem magis communem, hæc est. Signo te signo crucis, confirmo te chrismate salutis, in nomine patris, & filij, & spirituſsancti, amen. Requiritur etiam chrisma, quod conficitur ex oleo oliuarum, & balsamũ, de quo cum per manus Episcopi, signum crucis fronti imprimitur, sub prædicta forma uerborum, confirmationis susciptur sacramentum, per quod cõfirmatur homo, ut pugil ad nomen Christi audacter, & publice confitendum. Ratio autem ad intelligentiam prædictorum, hæc est. Quia reparatiuum principium nostrum, uerbum scilicet incarnatum, sicut æternaliter conceptum est in corde patris, & tẽporaliter in carne sensibiliter apparuit homini, sic neminem reparat, nisi ipsum, & corde credendo concipiat, & creditum exterius confitendo depromat cõfessione debita, cuiusmodi est confessio ueridica, ueritate plena, quæ non tantum est ueritas speculatiua, uerumetiam practica. Hæc autem est in qua, non tantum est adæquatio intellectus sermonis, & rei, uerumetiam in qua totus homo ueritati conformatur secundum intelligentiam rationis, secũdum complacentiam uoluntatis, & secundum adhærentiam uirtutis, ut sit ex toto corde, tota anima, & tota mente, fit ex corde puro, conscientia bona, & fide non ficta, & talis est confessio integra, placida, & intrepida, ut sit ex integra ratione eius de quo est, placida ratione eius corã quo fit, intrepida ratione eius, à quo fieri habet illa cõfessio. Qñ ergo ad hoc homo pusillanimis nõ est idoneus, nisi per manum supernæ gratiæ confirmetur, ideo ad hoc, sacramentum confirmationis fuit diuinitus institutum, tanquam immediate sequens baptismũ. Quia uero finis imponit necessitatem his quę sunt ad finem, ideo integrari debet hoc sacrm secundum exigentiam confessionis prædictæ, & suarum conditionum, trium uidelicet p̃dictarum. Primo ergo qñ confessio hæc debet esse integra, & integritas cõfessionis non est, nisi quis confiteatur Christum uerũ hominem pro hominibus crucifixũ, eundemq; uerum Dei filium incarnatum, in trinitate patri, & spirituisancto per omnia coæqualẽ, hinc est, q̃ in forma uocali nõ tantum fit expressio actus confirmandi, uerumetiam ipsius signi crucis, & nominis beatissimæ trinitatis. Amplius, q̃a cõfessio debet esse placida ratione eius corã quo fit, & fieri habet coram Deo, & hominibus, & Deo non potest placere nisi adsit lumen intelligentiæ, & nitor conscientiæ, nec proximis, nisi adsit odor bonæ famæ, & uitæ honestæ, ideo ad horum designationem in elemẽto exteriori cõmiscetur oleum oliuarum, quod est nitidum, & balsamũ, quod est odoriferũ, ut p hoc significe-

Confessio uere Christiana.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur ꝙ confeſsio, ad quam hoc ſacramentum ordinat, & diſponit, coniunctum debet habere nitorem cõſcientiæ, & intelligẽtiæ, cum ſuaui odore, tam uitæ, q̃ famæ, ne contrarietas aliqua ſit inter linguã, & conſcientiã, uel inter linguam, & famam, propter quã talis confeſsio nõ acceptet ab hoſte, nec approbet à Chriſto. Poſtremõ q̃n talis confeſsio debet eſſe intrepida, ut nec pudore, nec timore dimittat quis dicere ueritatem, & tempore perſecutionis ignominioſam mortẽ Chriſti in cruce, cõfiteri publice formidet quis, & erubeſcit, præcipue horrens incidere in conſimilem pœnam, & ignominiam paſsionis, & huiuſmodi timor, & pudor potiſsime apparet in facie, & maxime in fronte, ideo ad omnem uerecundiã, & formidinem propulſandam, & manus poteſtatiua imponitur q̃ confirmet, & crux fronti imprimitur, ut non erubeſcat eã publice cõfiteri, nec formidet ꝑ cõfeſsione nominis Chriſti (ſi opus fuerit) quãcunq; pœnam, uel ignominiam ſuſtinere, tanquã uerus pugil unctus ad prelium, & tãquam ſtrenuus miles ferens in frõte Regis ſui ſignum, & crucis eius triumphale uexillum, cum quo paratus ſit penetrare, hoſtiũ cuneos ſecurus. Non.n. poteſt crucis gloria libere prædicari, ſi crucis pœna, & ignominia formidetur, iuxta quod ſanctus dicebat Andreas, Ego ſi crucem expaueſcerem, gloriã crucis minime prædicarem.

Intrepida ſit cõfeſſio.

De integritate euchariſtiæ. Cap. IX.

DE ſacramento euchariſtiæ hoc tenendum eſt, ꝙ in hoc ſacramento uerũ Chriſti corpus, & uerus ſanguis, non tm̃ ſignificatur, uerum ẽt ueraciter contin̄etur ſub duplici ſpecie, panis. ſ. & uini, tanquam ſub uno, & non ſub duplici ſacramento, hoc autẽ eſt poſt conſecrationem ſacerdotalem, q̃ fit in prolatione vocalis formæ à Domino inſtitutæ ſuper panẽ. ſ. hoc eſt corpus meum, ſuper uinũ uero, hic eſt calix ſanguinis mei, quibus uerbis cum intentione conſiciendi à ſacerdote prolatis, tranſſubſtantiatur utrunq; elementum ſecundum ſubſtantiam, in corpus & ſanguinem Ieſu Chriſti remanẽtibus ſpeciebus ſenſibilibus, in quarum utraq; continetur toraliter, non circumſcriptibiliter, nec localiter, ſed ſacramentaliter totus Chriſtus. In quibus etiam proponitur nobis ut cibus, quem, qui digne accipit, non ſolũ ſacramentaliter, verum etiam per fidem, & charitatẽ ſpiritualiter manducãdo, corpori Chriſti myſtico magis incorporatur, & in ſeipſo reficitur, & purgatur, q̃ uero indigne accedit, iudicium ſibi manducat, & bibit, non diiudicans ſanctiſsimum corpus Chriſti. Ratio aũt ad intelligentiam prædictorum, hæc eſt. Quia principium noſtrum reparatiuum, uerbum. ſ. incarnatum, & ſufficientiſsimum eſt in uirtute, & ſapientiſsimum eſt in ſenſu, ideo ſic nobis contulit ſacramenta ſecũdum ꝙ exigit ſapientia, & ſufficientia ſua. Et quia ſufficientiſsimum eſt, ideo largiendo medicamẽta morborum, & chariſmata gratiarum, non tãtũ inſtituit ſacramentum quod nos in eſſe gratiæ generaret ut baptiſmus, & genitos augmentaret, & roboraret ut cõfirmatio, uerumetiã quod genitos, & augmentatos enutriret, ut ſacramentum euchariſtiæ, propter quod hęc tria ſacramẽta omnibus dantur, qui accedunt ad fidem. Q̃n ergo nutrimentum noſtrum quantũ ad eſſe gratuitum, attẽditur in unoquoq; fidelium ꝑ conſeruationem deuotionis ad Deum, dilectionis ad proximum, & delectationis intra ſeipſum, & deuotio ad Deum exercetur per ſacrificij oblationem, dilectio ad proximum per unius ſacramenti communionem, & delectatio intra ſeipſum per uiatici refectionem, hinc eſt, ꝙ principium noſtrum reparatiuum iſtud ſacramentum euchariſtiæ dedit in ſacrificium oblationis, & ſacramentum communionis, & uiaticum refectionis. Quia uero principium noſtrum reparatiuum non tãtum eſt ſufficientiſsimum, uerum etiam ſapientiſsimum, cui eſt omnia agere ordinate, ideo ſic dedit & diſpoſuit nobis ſacrificiũ, ſacramentum, & uiaticum exhibere, ſecundũ ꝙ competit tempore gratiæ reuelatæ, ſtatui uiæ, & capacitati noſtræ. Primo igitur quoniam tẽpus gratiæ reuelatæ requirit, ꝙ iam non offeratur oblatio qualiſcũque, ſed pura, placida, & plenaria, & nulla alia oblatio eſt talis, niſi illa quæ in cruce fuit oblata. ſ. Chriſti corpus, & ſanguis, hinc eſt, ꝙ neceſſario oportet in hoc ſacramento non tantum figuratiue, uerumetiam ueraciter corpus Chriſti, tanquam oblationem huic tempori debitam contineri. Similiter quia tempori gratiæ conſonat, ꝙ ſacramentum communionis, & dilectionis, nõ tm̃ ſit cõmunionem, & dilectionem ſignificans, uerumetiã ad illam inflammans, ut efficiat quod figurat, & quod maxime nos inflammat ad dilectionem mutuã, & maxime unit membra, eſt unitas capitis, à quo ꝑ uim amoris diffuſiuã, unitiuã, & transformatiuam, manat in nos dilectio mutua: hinc eſt, ꝙ in hoc ſacro cõtinetur uerum Chriſti corpus, & caro immaculata, ut ſe nobis diffundens, & nos inuicem uniens, & in ſe transformans ꝑ ardentiſsimam charitatem, per quã ſe nobis dedit, ſe ꝑ nobis obtulit, & ſe nobis reddidit, & nobiſcũ exiſtit uſq; ad finem mundi. Per hunc etiam modũ refectio competens ſtatui gratię, eſt refectio ſpũalis, communis, et ſalutaris. Refectio autem ſpũs eſt uerbum uitæ, ac per hoc refectio ſpũalis ipſius ſpũs in carne, eſt uerbum incarnatũ, ſeu caro uerbi, q̃ cibus eſt cõmunis, et ſalutaris, quia licet ſit una, oẽs tm̃ ſaluãtur ꝑ ipſam. Quia ergo non eſt dare aliũ cibũ ſpũalem cõmunẽ, et ſalutiferũ, niſi ipſum uerũ corpus Chriſti, hinc eſt, ꝙ neceſſe eſt, ipſum in hoc ſacro ueraciter eſſe contentum, exigente hoc perfectione ſacrificij placatiui, ſacri unitiui, et uiatici refectiui, quæ debent

Doctrina uere catholica de Euchariſtia.

1. Cor. 11.

Sacrificiũ, ſacramentum, & uiaticũ eſt Euchariſtia.

Euchariſtiæ munera bilis effectus.

debent eſſe in tempore nouí teſtamenti, & gſæ reuelatæ, & ueritatis Chriſti. Rurſus, quia ſtatui uiæ nõ cõpetit Chriſtum aperte uidere propter uelamen enigmatis, & propter meritum fidei, nec conuenit Chriſti carnem dentibus attractare, & propter horrorẽ cruditatis, & propter immortalitatẽ ipſius corporis, ideo neceſſe fuit, corpus & ſanguinem Chriſti tradi uelatum ſacratiſsimis ſymbolis, & ſimilitudinibus congruis, & expreſsis. Et q̃n nihil magis idoneũ eſt ad refectionem, q̃ cibus panis, & potus uini, nihil eſt etiã magis idoneum ad ſignificationẽ unitatis corporis Chriſti ueri, & myſtici, q̃ panis factus de mundiſsimis granis, & uinum expreſſum de puriſsimis acinis in unum collectis, ideo ſub his ſpeciebus magis, q̃ ſub alijs debuit hoc ſacramẽtum exhiberi. Et quia Chriſtus ſub illis ſpeciebus eſſe debebat, non ſecundum mutationem factã in ipſo, ſed potius in eis, ideo ad prolationem duplicis uerbi prædicti, in qua inſinuatur exiſtentia Chriſti ſub ſpeciebus illis, fit conuerſio ſubſtantiæ, utriuſq; in corpus, & ſanguinem, remanentibus ſolis accidentibus, tanquam ſignis ipſius corporis cõtentiuis, & etiam expreſsiuis. Quia uero corpus Chriſti beatum & glorioſum nõ poteſt diuidi in partes ſuas, nec ſeparari ab anima, neque à diuinitate ſumma, ideo ſub utraque ſpecie eſt unus Chriſtus, & totus, & indiuiſus, ſcilicet corpus, & aĩa, & Deus, ac per hoc utrobiq; eſt unum, & ſimpliciſsimũ ſacramentum continẽs totum Chriſtum. Et q̃n quælibet pars ſpeciei ſignificat corpus Chriſti, hinc eſt, ꝙ totum ſic eſt in tota ſpecie, ꝙ in qualibet eius parte, ſiue ſit integra, ſiue diuiſa, ac ꝑ hoc non eſt ibi, ut circumſcriptum, vt occupans locum, uel habens ſitum, ut perceptibile per aliquem ſenſum corporeum, & humanũ, ſed oẽm latens ſenſum, ut fides habeat locum, & meritũ. Propter quod etiam ut non deprehendatur, accidentia illa habent omnem operationem, quã etiam habebant prius, licet ſint præter ſubiectũ quãdiu continent intra ſe Chriſti corpus, quod quidem eſt quandiu durant in ſuis proprietatibus naturalibus, & ſunt idoneæ ad cibandum. Poſtremõ quoniam capacitas noſtra ad Chriſtũ efficaciter ſuſcipiendum non eſt in carne, ſed in ſpiritu, non in uentre, ſed in mẽte, & mens Chriſtum non attingit, niſi per cognitionem, & amorem, per fidem, & charitatem, ita ꝙ fides illuminat ad recogitationem, uel recordationem, & charitas inflammat ad deuotionẽ, ideo ad hoc ꝙ aliquis digne accedat, oportet ꝙ ſpiritualiter comedat, ut ſic Chriſtum per recordationẽ fidei maſticet, & per deuotionẽ amoris ſuſcipiat, per quæ nõ in ſe transformet Chriſtum, ſed ipſe potius trahiciatur in eius myſticũ corpus. Propter quod manifeſte colligitur, ꝙ q̃ tepidè, indeuotè, & inconſideratè, accedit, iudicium ſibi manducat, & bibit, quia tanto ſacramento contumeliam facit. Et ideo conſilium eſt his qui ſe ſentiunt minus mundos mente, uel carne, uel ẽt indeuotos, ut differant quouſq; parati ad eſum ueri agni, mundi, deuoti, & circunſpecti accedant. Propter quod etiam hoc ſacramentũ præceptum eſt celebrari cum ſolennitate præcipua, tam quantum ad locum, q̃ etiam ad tempus, & quantum ad uerba, & orationes, & quantum ad ueſtimenta in celebratione miſſarum, ut tã ipſi ſacerdotes conficientes, q̃ etiam ſuſcipientes percipiant gratiæ donum, per quam purgentur, illuminentur, perficiantur, reficiantur, uiuificentur, & in ipſum Chriſtum per exceſsiuum amorem ardentiſsime transferantur.

Mira ſapiẽtia xpi Euchariſtiam inſtituẽtis.

Quomodo qs digne accedat.

Solẽniter celebrari debet Euchariſtia.

De integritate pœnitentiæ. Cap. X.

DE ſacramento pœnitentię hoc tenendum eſt, ꝙ ipſa eſt ſecunda tabula poſt naufragium, ad quã naufragans per mortale peccatum recurrere poteſt, quãdiu eſt in ſtatu præſentis uitę, quandocunq; , & quotienſcunq; diuinam clementiã uoluerit implorare. Ipſius autem partes integrales ſunt, contritio in animo, cõfeſsio in uerbo, & ſatisfactio in facto, ex quibus tunc pœnitentia integratur cum peccator omnem mortalem culpam perpetratã, & facto deſerit, & uerbo accuſat, & animo deteſtatur, proponens nunquam iterare peccatum. His aũt debito modo concurrentibus cum abſolutione facta ab eo in quo eſt ordo, clauis, & iuriſdictio, abſoluitur hõ à peccato, & reunitur eccleſiæ, & reconciliatur à Chriſto mediante claue ſacerdotali, ꝑ cuius ẽt iudicium non tm̃ fieri habet abſolutio, uerũ ẽt excõmunicatio, & relaxatio, q̃ proprie habet fieri ab Epiſcopo tanquã ab eccleſiæ ſponſo. Rõ autẽ ad intelligentiã ꝓdictorũ, hæc eſt. Quia principiũ noſtrũ reparatiuum, verbum. ſ. incarnatum, eo ipſo ꝙ uerbũ, eſt fons ueritatis, & ſapiẽtiæ, eoipſo ꝙ incarnatum, fons eſt pietatis, & indulgentiæ, ideo reparare debet genus humanum per medicamenta ſacramentorum, & præcipue cõtra morbum præcipuum, qui. ſ. eſt mortale peccatũ, iuxta ꝙ decet Pontificem Pium, medicum peritum, & iudicẽ æquũ, ut ſic in curatione noſtra appareat uerbi incarnati ſumma clementia, & ſumma prudentia, & ſumma iuſtitia. Primum igitur, quoniam in curatione noſtra à mortali culpa per pœnitentiã, apparere debet ipſius Chriſti Põtificis piiſsimi ſumma clementia, & ſumma clementia Pontificis ſuperexcedit omnia peccata humana, qualiacunque, & quantacunque ſint, et quotienſcunque fuerint perpetrata: hinc eſt, quòd peccantes ſuſcipere ad ueniam, eſt ipſius Pontificis clementiſsimi, non ſolũ ſemel nec bis, ſed quotienſcunq; ſuppliciter imploranerint clementiã Dei. Et quia diuina clementia tunc uere, et ſuppliciter imploratur, q̃n internenit pœnitentiæ lamentum, et ad hoc poteſt homo ſe conuertere quandiu eſt in ſtatu præſentis uitæ, quia cõuer-

In pœnitẽtia oſtenditur xpi clemẽtia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibilis est in bonum, & in malũ, hinc est, ꝙ quantũcunque, & qñcunq; , & quotiēscunq; peccator peccauerit, ad sacrm pœnitentię pōt habere refugium , p quod sibi fiat remissio peccatorũ .

Ostendit Christi summa prudētia.

Rursus, quia in curatione nra debet apparere, & manifestari ipsius Christi medici peritissimi summa prudentia , et prudentia medici esse in adhibendo remedia contraria, p q̃ non tm̃ mor bus auferatur, uerum ēt præscindatur causa , et cum peccetur in Deum delectatione , consensu, et perpetratione. s. in corde, ore, et opere, hinc ē, ꝙ prudentissimus medicus instituit , ut contra deordinationem peccatoris secundum triplicē uim. s. affectiuam, interpretatiuā, et operatiuā , quæ fit per delectationis complacentiam occultam, esset reformatio pœnitentis secundum triplicem uim prædictam, per dolorem pœnitētiæ conceptum in corde per compunctionē, expressam in ore p confessionē, consummatam in opere per satisfactionem . Et quia omnia peccata mortalia ab uno Deo auertunt, & uni gratiæ opponuntur , & unam principalem hominis rectitudinem peruertunt, hinc est, ꝙ ad hoc ꝙ pœnitentiæ medicamentũ sit sufficienter ex suis partibus integratum, necesse est, ꝙ pœnitentia habeatur de omnibus peccatis, & quantum ad ptę ritum p displicentiam de perpetratis, & quantũ ad pns per cessationem de perpetrandis, & quantum ad futurum p propositum nunquam reciduandi, uel in idem, uel in aliud genus peccati, ut sic totaliter recedendo à culpa per pœnitentiam, diuina gratia suscipiatur, per quam obtineatur uenia omnium peccatorum . Postremò quoniam in curatione nostra manifestari debet ipsius Christi iudicis recta iustitia , & ipsius in propria persona non est iudicare ante iudicium ultimum, & finale, ideo ad particularia iudicia ante finem, iudices debuit constituere , & quia iudices isti inter Deum offensum , & hominem offendentem, sunt quasi intermedij , ut proximi Christo, prępositi populo, Domino autē illi præcipue sunt proximi & familiares ratione officij, qui sunt eius præcipue ministerio consecrati . s. sacerdotes, ideo omnibus in sacerdotali ordine constitutis , & solis , datur potestas duplicis clauis, scilicet clauis scientiæ ad discernēdum , & clauis quæ est potestas ligandi, & soluendi, ad diiudicandum, & absolutionis beneficium impendendum. Quia uero propter confusionē uitandam nō quilibet, cuilibet est prælatus in ecclesia militante, cũ ipsa ecclesiastica hierarchia debeat esse secundum potestatem iudiciariam ordinata, ideo hæc potestas ligandi, & soluendi concessa est primò uni primo , & summo sacerdoti, cui collata est tanquam summo capiti potestas uniuersalis, & deinde secundum particulares ecclesias diuiditur in partes , ita ꝙ primo in Episcopos, deinde in Presbyteros descendit à capite uno . Ideo licet unusquisque sacerdos habeat ordinem, & clauem , ad eos tamen usus clauis tantũ se extendit, qui sibi ordinariè sunt subiecti , nisi sibi ab eo qui habet iurisdictionē ordinariam committatur . Cum uero illa iurisdictio sit principaliter in capite summo, & deinde in Episcopo , & postremò in sacerdote curato , potest quidem à quolibet eorum committi alteri , sufficienter quidem ab infimo , magis à medio, & maxime à supremo . Et quia in Pontifice summo, & etiam in Episcopis est huiusmodi iurisdictio, non tantum ad iudicādum inter Deũ, & hoiem in occulto , verum ēt ad iudicandũ inter hoiem, & hoiem in aperto, tanquā in illis quibus commissum est ecclesię regimen, & custodia, sicut spōso committitur sponsa, hinc est, ꝙ gladium habent prælati, quo possunt percutere ad iuris defensionem in excōmunicatione, & potestatem largiēdi de thesauris meritorum ecclesiæ, quos habent repositos, & commendatos, tam à capite, quàm à mēbris , & hoc in relaxatione, ut sic tanquam ueri Dei iudices ligandi, & soluendi integram possideāt potestatem, p quā impœnitētes ferīat, & cōpescāt rebelles, & nihilominus absoluant , & reconcilient Deo, & sanctæ matri ecclesiæ ueraciter pœnitentes.

Recta christi iustitia manifestat.

Cōtritio, cōfessio, satisfactio, requiritur.

Iurisdictionis potestas qualiter sit collata, & distributa Ecclesiæ.

De integritate unctionis extremæ. Cap. XI.

DE sacramento extremæ unctionis hoc in summa tenendum est, ꝙ ipsa est sacramentum exeuntium ex hac uita, præparans, & disponēs ad sanitatem perfectam . Valet etiam ad delenda uenialia , & ad recuperandam sanitatem præsentem si infirmo expediat . Ad huius autem sacramēti integritatem requiritur oleũ simplex, sed consecratum, uocalis expressio orationum, inunctio infirmi in septē partibus determinatis. s. in oculis, auribus, naribus, labijs, manibus , pedibus , & lumbis . Nec debet illud sacramentum dari nisi adultis, & postulantibus imminente periculo mortis , & hoc per manum & ministerium sacerdotis. Ex quo colligitur ꝙ inter hoc sacramentum, & confirmationem est differentia septiformis , scilicet in efficacia , in materia, in forma, in susciente, in dante, in loco, & in tempore . Ratio autem ad intelligentiam prædictorum, hæc est. Quia principiũ nostrum reparatiuum, uerbum. s. incarnatum , nos reparat inquantum mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus , & inquantum Iesus habet saluare, inquantum autem Christus unctus, habet unctionis gratiam in alios deriuare, hinc est , ꝙ ipsius est in sacris suis unctionem membris suis tribuere salutarem. Qm̃ autem anima ad hoc ꝙ perfecte sanetur indiget triplici genere sanitatis. s. ad strenuitatē actionis, ad suauitatem contemplationis, & ad fœlicitatem cōprehensionis , & prima est intrantium in aciem ecclesiæ, secunda est prędentium in eadem, quorum est alios erudire, & tertia est exeuntium de eadem per mortē , hinc est, ꝙ non solũ vnctionē sacramentalē instituit dns in cōfirmatione , uerūtiam mediam in ordine pōtificali, & extremam imminente periculo mortis. Qm̃ ergo finis imponit necessitatem his quæ sunt ad finē, hinc est, ꝙ secundũ exigentiā huius finis debet hoc sacramentum operari , debet etiam integrari, suspici, & dispēsari. Primum igitur quia huius sacramenti operatio debet regulari à fine, & finis est, quia introductū est ad salutē fœlicitatis perpetuæ facilius & expeditius consequendam, & hoc fit per deuotionem sursum leuantem, & per exonerationem à culpis ueni alibus, & alijs sequelis quæ deorsum deprimunt: hinc est, ꝙ sacramentum istud efficaciā habet & ad deuotionē excitandam, & ad uenialia dimittenda, & ad pctōrum scoriam facilius abolendam. Et quia plurimis infirmis expedit adhuc uiuere ad suorum cumulũ meritorũ : hinc est, ꝙ sacramentũ istud & aiam uigorādo in bono & exonerando à malo, frequenter etiā alleuiat à morbo . Et hinc est, ꝙ dicit beatus Iaco. ꝙ oratio fidei saluabit infirmum, & si in peccatis fuerit dimittent ei. Rursus qa huius sacramenti institutio debet esse scdm exigētiam finis, & hoc est acquisitio spūalis salutis per remissionem culparũ, & hęc salus respicit sanitatem & munditiā conscīæ interioris scdm quam iudicat ille iudex cœlestis, hinc est, ꝙ ī isto sacramento debet esse oleum simplex & cōsecratum, quia sanctitatē & nitorē designat in habitaculo cōscīæ. Quia uero super istā salutē mortalis homo nō habet potestatē , hinc est, ꝙ oratio & forma uocalis exprimitur per uerbũ deprecatiuum, ad impetrandũ gratiæ donum . Et qm̃ aīa infirmitates spūales cōtrahit in corpore secundũ quatuor uirtutes ipsius corporis regitiuas, s. sensitiuam, interpretatiuā, generatiuā, & progressiuam, hinc est, ꝙ mēbra his uirtutibus deseruientia sunt inungēda. Quia igitur quinque sunt mēbra deseruientia quinque sensibus, s. oculi uisui, aures auditui, nares olfactui, manus tactui, & os gustui, etiā alij uirtuti, s. interpretatiue, & pedes deseruiunt progressui, & lumbi generationi , quia genitalia indignū & pudēdum est cōtrectari, & etiā noīari, hinc est, ꝙ inūctio debet fieri in septem locis prædictis, ut sic disponatur homo per hoc sacramentum ad plenitudinē sanitatis per delectionē oīs uenialis peccati. Postremò quia istius sacramenti susceptio à fine depēdet , & finis est uelocior transitus ad cœlũ, per depositionē oīum uenialium & conuersionē mentis ad Deum , ideo nō debet dari nisi adultis , qui uenialiter peccant, nec aliquibus nisi petentibus qui deuotione sufficientibus, & quasi in transitu ad alium statum. Et quia hoc sacramentum est periclitātium, & tamen habet materiā sacram, s. oleum cōsecratū, hinc est, ꝙ propter periculum euitandū cōiter cōmitti debet Sacerdotibus, & pp cōsecrationem olei non est nisi à cōsecratis manibus contrectandum. Ex uariatione igitur finis in cōfirmatione & unctione extrema , orit diuersitas in efficacia, in materia, & in forma, ī loco & in tpe, in susciente, & in dispēsante. In efficacia, quia illud sacramentū disponit ad melius agonizandū, hoc ad celerius euolandū. In materia, quia illud in oleo permixto balsamo, hoc uero in oleo puro. In forma, quia illud in indicatiua, hoc uero in deprecatiua . In loco, quia illud in fronte, hoc uero in multiplici parte. In tempore, quia illud in sanitate, hoc uero in ægritudine. In susciente, quia illud non solum adultis, uerum etiam paruulis , hoc uero tantum adultis. In dante, quia illud ab Episcopis, hoc autē à Sacerdotibus quibuscunq; . Et hęc oīs diuersitas à fine procedit, quia sicut claruit diuersitas in finibus proximis, diuersitatem introducit in his quæ ad fines illos habent finaliter ordinari.

Efficacia extremæ unctionis

Iac. 5.

De particularibus unctionibus.

Differentia inter extremā unctionē, confirmationem.

Quare nō nisi adultis conferendum.

Perfecta sanitas quibus constat.

Solus Sacerdos est minister.

De integritate ordinis. Cap. XII.

DE sacramento ordinis hæc in summa tenenda sunt, ꝙ ordo est signaculum quoddam quo spūalis potestas traditur ordinato . Licet aūt ordo sit unum de septem sacramentis, septiformis tm̃ est ordinis gradus . Primus est in hostiarijs, secūdus in lectoribus, tertius ī exorcistis, quartus in acolitis , quintus in subdiaconibus, sextus in diaconibus, septimus in sacerdotibus. His aūt quasi p modum cuiusdam præparatorij supponitur clericalis tonsura, & etiam psalmistatus, p modum aūt complementi supponitur Episcopatus, Patriarchatus, & etiam Papatus, a quibus manant ordines , & dispensari debent sub debitis signis, tam ex parte uisus, q̃ ex parte auditus, solēnitate debita nihilominus obseruata, quantū ad tempus, locū, officium, & personam. Ratio aūt ad intelligentiam prędictorū hæc est . Quia principiū nostrū reparatiuū uerbum, s. incarnatū, quia ut Deus & homo sacramentorum medicamēta ad salutem hoīum instituit ordinatè discretè & potestatiuè, scdm exigētiam suæ bonitatis , sapiæ & uirtutis, hinc est, ꝙ ipsa medicamēta sacramentorum cōmisit hoibus dispensanda, non qualitercunq; sed eo modo quo exigebat ordo, discretio, & potestas. Oportuit ergo aliquas personas ad huiusmodi officium exequendum distingui & segregari, quibus ordinario iure potestas huiusmodi committeretur . Et quia hmōi discretio non debuit fieri nisi per signa sacra, cuiusmodi sunt sacramenta , hinc est, ꝙ debuit esse aliquod sacramentum, quod esset sacrū signaculum, ordinatiuū, distinctiuū, & potestatiuum ad sacramenta cætera dispensanda modo distinctiuo, potestatiuo, & ordinatiuo. Et ideo ordo diffinitur, signaculum quoddam , in quo spūalis potestas traditur ordinato , ita ꝙ simul in eius notificatione clauduntur tria prædicta,

Vnius sacramenti ordinis, 7. sunt gradus.

Quid sit ordinis sacramentum.

ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex quibus colligi possunt in summa, quæ ad integritatem ordinis exigũtur. Primũ igitur qm ordo est signaculum distinctiuum & sequestrationum ab oi populo, vt quis totaliter diuino sit cultui mancipatus, ideo ordines præcedit distinctio quædam in tonsura & corona, p quam intelligitur appetitũ tẽporalium resecatio, & mẽtis eleuatio ad æterna, ut totus ostendat clericus deputatus esse ad diuinũ cultũ, & ideo dicit in susceptione coronæ, dñs pars hæreditatis meæ. Et quia talis debet esse instructus in diuinis laudibus, quæ maxime cõsistunt in Psalmis, ideo Psalmistatus tanquã præambulans cæteros ordines antecedit, quẽ tamen largo modo Isidorus iter ordines numerauit. Sed o uero q ordo est signaculum ordinatiuũ, & in seipso ẽt est ordinatũ, & ordo cõsistit in graduũ disparitate, & distinctiõe cõpleta scd m q exigit septiformis graria, ad cuius dispẽsationẽ sacramentum ordinis principaliter ordinatur, hinc est, q septẽ sunt ordines gradatim ordinati usq; ad sacerdotium, in quo status est ordinum, quia ipsius est consecrare sacramẽtum corporis Chri, in quo est plenitudo oĩum gr̃arum, unde alij sex sunt tanquam subministratiui, & quasi gradus quidam p quos ascenditur ad thronũ Salomonis. Qui & sex sunt pp numeri perfectionẽ, q a senarius est primus numerus pfectus, & pp hoc quod sic exigit pfectio & sufficiẽtia officij ministrandi. Nã oportet aliquos ministrare quasi à remotiori, aliquos à propinquiori, & aliquos à proximo, ut nihil desit ministerio ordinato. Et quia quodlibet istorum ministeriorum geminatur scd m actum purgandi & illuminãdi, hinc est, q sex sunt ordines ministeriales, & septimus oĩum perfectissimus, in quo altaris conficitur sacramentum, qui consummatur in ordine uno tanquã in termino ultimo & cõpleto. Postremò quia ordo est signaculum potestatiuum, non tantum respectu aliorum sacramentorum dispẽsandorum, uerũetiam respectu sui, & potestas sup ptãtem est potestas excellens, iõ sibi non tantum cõpetit ptãs simplex, cuiusmodi est in ordine simplici, uerũetiam eminentia potestatis, cuiusmodi est in his, quorum est ordinis ordinare & dispensare. Et quia excellẽtia quanto magis descendit, tãto magis dilatatur, & quanto magis ascendit, tanto magis unitur, hinc est, q plures sunt Episcopi, pauciores Archiepiscopi, paucissimi patriarchæ, & unus pater patrum, qui Papa merito appellatur, tãquã unus primus & summus pater spũalis oĩum patrum, immo oĩum fidelium, & hierarcha præcipuus, sponsus unicus, caput indiuisum, Pontifex summus, Christi vicarius, fons, & origo, regula cunctorum principatuũ ecclesiasticorũ, à quo tanq̃ à summo deriuat ordinata potestas, usq; ad infima Ecclesiæ membra, scd m q exigit præcellens dignitas in ecclesiastica hierarchia. Et quia hęc dignitas præcipue manet in ordine, ideo hoc sacramentũ nõ debet dispẽsari nisi cũ magna discretione & solẽnitate, ac p hoc non à quolibet, nec cuilibet, nec in quolibet loco, nec quolibet tpe, sed p sonis literatis honestatis, & a cunctis irregularitatibus alienis, ieiuno stomacho, loco sacro, tempore missæ, & temporibus ab ecclesiastico iure statutis debent huiusmodi ordines dispẽsari, & hoc ab Episcopis, quibus propter sui eminentiã reseruatur dispensatio ordinum, confirmatio per impositionem manuum, consecratio monialium & abbatum, & dedicatio Ecclesiarum, quę propter sui celebritatem non debent dispensari, nisi ab his qui habent præminentiam potestatis.

De prima tonsura & psalmistatu. Psal. 5.

Hierarchiæ ecclesiæ ordinatio.

Primatus summi põtificis.

De integritate matrimonij. Cap. XIII.

Matrimonij definitio.

DE sacramẽto matrimonij hæc in summa tenenda sunt, q matrimoniũ est coniunctio legitima maris & fœminæ, indiuiduam uitæ consuetudinem retinens. Hæc autẽ coniunctio non solum fuit post peccatum, uerumetiam ante peccatum, sed prius institutum fuit sacramentum coniugij in officium, nũc autem non solum in officium, uerũetiam in remedium contra libidinis morbum. Prius significabat coniunctionem Dei & aiæ, nunc autem præter hoc, significat coniunctionem Christi & Ecclesię, & duarum naturarum in unitate personę. Introducitur autem hæc cõiunctio in esse per liberum consensum animorum ex parte utriusq; personæ, exterius expressum in aliquo signo sensibili, consummari autem habet in copula carnali. Nam per uerba de futuro dicitur matrimoniũ initiari, per uerba de præsenti ratificari, sed per carnalem copulã habet consummari. Huius autem sacramenti tria sunt bona, scilicet fides, proles, & sacramentum, & duodecim impedimenta, quæ impediunt contrahendum, & dirimunt iam contractũ, quæ in his uersibus continentur. Error, conditio, uotum, & cognatio, crimen. Cultus disparitas, uis, ordo, ligamen, honestas. Si sis affinis, si forte coire nequibis. Hæc socianda uetant coniugia, iuncta retractant. Ratio autem ad intelligentiam prædictorum hæc est. Quia principium nostrum reparatiuum, uerbũ, s. incarnatũ, eo ipso q uerbũ Dei, est fons sapiæ in excelsis, eo ipso q incarnatum, est clementiæ fons in terris, & ideo eo ipso q uerbũ increatum, est humani generis formatiuum ex summa sapia, eo ipso q incarnatum, est ipsius reformatiuum ex summa clementia, ideo. n. humanũ genus reparat per clementiã, q a prius reparabile fecit ex sapia, quæ pro suo summo ordine exigebat, q genus humanum faceret, potens stare, potens labi, potens etiam reparari, sicut in præcedentibus ostensum fuit. Qm̃ ergo uerbũ Dei in sua sapia hoiem fecit, sicut & congruum fuit potentem stare, cadere, & surgere, hinc est, q genus humanum eo modo propagandum ordinauit q ex ipso modo propagãdi haberet, q manuduceret ipsum ad stadum, haberet etiam q manuduceret ad remedium, sicut etiam in propagatione illa est aliquid per peccatum, scilicet libido quod traducit morbũ. Et quia status hominis erat ex coniunctione ipsius aiæ ad Deum per amorem unitiuũ, modo castissimo, singulari, & indiuiduo, remedium ueniebat ex cõiunctione diuinæ naturę & humanæ in unitatem hypostasis & personæ, unitatem (inquam) diuina gratia introducẽtam, ut singularem & indiuiduam. Hinc est q Deus ab initio instituit, ut propagatio fieret p coniunctionem maris & fœminæ, indiuiduam & singularem, quæ significaret ante peccatum coniunctionẽ Dei & animæ, seu Dei & sub cœlestis hierarchiæ, post peccatum uero coniunctionem Christi & humanæ naturæ, seu Christi & Ecclesiæ, & ideo utrobiq; est sacramentum, scilicet ante & post, licet alio & alio mõ, quantum ad significationẽ & usum. Cum. n. esset sacramentum antequam superueniret morbus, libido quæ superuenit per peccatũ potius habet per matrimoniũ excusari, quàm ipsum ualeat uiciare, quia non morbus medicamentum corrumpit, sed medicamẽtũ habet curare morbũ. Ex quo manifeste apparet quid sit matrimonium, & qualiter diuinitus sit introductum in esse. Rursus quia quælibet prædictarum spiritualium unionum in sacramento matrimonij significatarum est unio unius sicut agẽtis & influentis, alterius sicut patientis & susciepientis, & hoc faciente amoris uinculo qui ex mera uoluntate procedit, hinc est q matrimonium debet esse coniunctio duplicis personæ, differentis secundum rationem agentis & patiẽtis, scilicet uirilis sexus & muliebris, & hoc ex mero consensu uoluntatis. Et quia uoluntas exterius non apparet, nisi per signa ipsam exprimentia, hinc est q necesse est ut consensus mutuus exterius exprimatur. Quia uero consensus ut de futuro non est proprie consensus, sed ipsius promissio, consensus uero ante cõmixtionem non facit plenariam unionẽ, quia nondum sunt una caro, hinc est q p uerba de futuro dicit matrimonium esse initiatum, de præsenti ratum uel confirmatum, sed in carnali copula cõsummatum, quia tunc sunt una caro & unum corpus fiunt, ac per hoc plenè significat unionem illam quæ est inter nos & Christum. tunc. n. plenè traducitur corpus unius in corpus alterius scd m sui comparis potestatem ad procreãdam prolem. Et ideo ipsius matrimonij sunt tria bona, scilicet sacramentum, propter uinculum insolubile, fides propter debiti solutionem, proles uero, sicut effectus consequens ad utrunque. Postremò quia dicta coniunctio matrimonialis debet esse ex libero consensu, procedens ad copulationem personarum distantium in unam matrimonij legem, & hoc potest duodecim modis impediri, hinc est q xij. sunt impedimenta matrimonij. Quod patet sic. Ad matrimonialem nãq; consensum requiritur libertas in consensu, & libertas in consentiente, & idoneitas ad coniunctionem. Sed libertas in cõsensu tollitur per duo, secũdum duas partes inuoluntarij, scilicet per ignorantiam & per uiolentiam. Et sic sunt duo impedimenta, scilicet error, & uiolentia. Libertas autem in consentiente tollitur per hoc q p quis est alligatus alteri, & hoc uel deo uel homini. Si deo, hoc est uel per uotũ expressum, uel per aliquid quod habet uotũ annexum. Primum est in uoto, secundum in ordine. Si autem homini, hoc est duplicit er, aut per ligamen existens, aut per ligamen præcedens. Primũ est in ligamine quo quis ligatus est uxori, secundum est in crimine, quãdo mechus uel mecha machinatus est in mortem coniugis, uel ipso uiuente fidem de cõtrahendo dedit. Et sic sunt quatuor impedimenta, s. uotum, ordo, ligamen, & crimen. Idoneitas autem ad unionem est distantia personarum conueniens, quæ tollitur per nimiam proximitatem, uel per nimiam elongationem. Nimia autem proximitas uenit siue per generationẽ siue per aliquid simile generationi, ut est cognatio legalis aut spiritualis, aut uenit per cõmixtionem sexuũ, aut per contractionem sponsalium. Et sic sunt tria impedimenta, scilicet cognatio, affinitas & publicæ iustitię honestas. Nimia autem distantia aut attenditur quantum ad ea quæ sunt naturæ, ut cum non possunt commisceri carnaliter, aut quantum ad ea quæ sunt fortunę quæ non sunt in nostra potestate, ut patet cum est unus seruus, & alter liber, aut quantum ad ea quæ sunt religionis christianę, ut cum unus est baptizatus, alter uero minime. Et sic sunt tria impedimenta, scilicet impotentia coeundi, error conditionis, & disparitas religionis, ac per hoc sunt in uniuerso duodecim impedimenta, quæ spiritu sancto dictante introducta sunt in Ecclesia Dei. Cui scilicet Ecclesiæ & si omnia sacramenta sint commissa, potissime coniugij sacramentum commissum est regulãdum propter uarietates quæ circa hoc sacramẽtum incidere possunt, & propter morbum annexũ qui est maxime infectiuus & minime tenens modum, & ideo ipsius Ecclesiæ est gradus cognationum limitare, sicut pro tempore expedire uidet, & personas legitimas uel illegitimas iudicare, & diuortia facere. Sed nunquam debet nec potest matrimonium quod legitimè introductum est annullare, quia quos Deus conIunxit, non potest homo quantuncunque sit magnæ potentiæ, separare, cum ipsius Dei iudicio iudicandi remaneant uniuersi.

Tria bona

12. impedimenta absoluta.

Sponsalia de futuro.

Sapientissime deus ab initio matrimonium instituit.

Distinctio sexuum.

In matrimonij cõtractu liber cõsensus requiritur.

Impedimentorũ sufficientia.

potestas Ecclesiæ ad moderanda matrimonij iura.

Math. 19. & Mar. 10.

Universidad de Deusto Biblioteca

BREVILOQVII SEPTIMA PARS.

IN QVA TRACTATVR, DE STATV FINALIS IVDICII.

De iudicio communi. Cap. I.

POstquam aliqua breuiter dicta sunt de Trinitate Dei, de creatura mundi, de corruptela peccati, de incarnatione uerbi, de gratia spiritussancti, & de medicina sacramētali, restat nūc septimò & ultimò aliqua breuiter tangere de statu finalis iudicij. De quo in summa tenendū est, ꝙ sine dubio iudicium uniuersorum futurū est, in quo Deus pater per dominum nostrū Iesum Christum iudicabit uiuos & mortuos, bonos & malos, reddēdo unicuiq; sec͂dm exigētiā ritorum. In hoc autem iudicio fiet apertio librorum, s. consciarum, quibus merita & demerita uniuersorū sibiipsis & cęteris innotescent, faciente hoc uirtute illius libri uitæ, uerbi, scilicet incarnati, qui in forma diuinitatis non uidebitur, nisi à bonis, in forma uero humanitatis, in qua & sententiam promulgabit, uidebitur tam à bonis quàm à malis, licet terribilis ī eadem forma appareat reprobis, & blādus iustis.

Ratio autem ad intelligentiam prædictorum hæc est. Quia primum principium cum hoc ipso ꝙ primum sit à seipso, secundum seipsum, & propter seipsum, hoc ipsum est efficiens, forma, & finis, uniuersa producens, regēs, & perficiēs, ita ꝙ sicut producit secundum altitudinē summæ uirtutis, sic etiam regit sec͂dm rectitudinem ueritatis, & cōsumat sec͂dm plenitudinem bonitatis. Qm̄ ergo altitudo summæ uirtutis requirebat, ut non tantum esset productio creaturæ ad uestigium, uerum etiā ad imaginem, nō solū creaturę irrationalis, uerum etiam rōnalis, non solum creaturæ, quę mouetur secundum impetum naturalem, uerū etiā secundum libertatē uoluntatis, & creatura quę est ad imaginem, qa capax est Dei, est beatificabilis, creatura rationalis est disciplinabilis, creatura habens libertatem uoluntatis est sec͂dm legem iustitiæ ordinabilis & deordinabilis, hinc est, ꝙ rectitudo ueritatis legē homini imponere debuit, in qua ad beatitudinem inuitaret & ad ueritatem erudiret, & ad iustitiam obligaret, ita tn̄ ꝙ libertatem uoluntatis nō cogeret, quin pro suo libito uoluntatis iustitiam relinquere posset & sequi, cum sic res quas condidit administrat, ut eas agere proprios motus sinat. Et quia plenitudo bonitatis in consummando operat̄ sec͂dm ꝙ exigit altitudo uirtutis, & rectitudo ueritatis, hinc est, ꝙ consummatio beatitudinis non datur à bonitate summa nisi his qui seruauerunt iustitiam à rectitudine ueritatis impositam, qui susceperunt disciplinam, & amauerunt illā summam & perpetuam fœlicitatem plus quàm bona transitoria. Et qm̄ quidam hoc agunt, quidā aūt oppositum, pro suarū uarietate uoluntatū, quæ interius occultantur & in statu uiæ sec͂dm suum arbitrium currunt, hinc est, ꝙ ad manifestationem altitudinis uirtutis, rectitudinis ueritatis, & plenitudinis bonitatis, necesse ē uniuersale iudicium sequi, in quo fiant iustę retributiones præmiorum, apertæ declarationes meritorum, & irreuocabiles lationes sententiarū, ut in iustis retributionibus stipendiorum summæ bonitatis appareat plenitudo, ī apertis declarationibus meritorū, ueritatis appareat rectitudo, & irreuocabilibus lationibus sententiarū summę uirtutis & potestatis appareat altitudo. Primum igitur qm̄ iusta retributio respicit culpam, cui debetur pœna, uel iustitiā cui debetur gloria, & uniuersi filij Adę habent hāc uel illam, hinc est, ꝙ necesse est iudicio retributionis omnes iudicari ut glorificentur, & impij condemnentur. Rursus quia aperta declaratio meritorum reqrit ꝙ simul appareat quid agendum est, & quid actum est, uel omissum à libertate uoluntatis humanæ sec͂dm uarietatē circunstantiarum, hinc est, ꝙ & libri consciarum aperientur ut appareant merita, & liber uitæ ut appareat ipsa iustitia, sec͂dm quam approbāda uel reprobanda sunt merita illa. Et qm̄ ille liber uitæ est liber in quo scripta sunt oīa simul & lucidissime, & in cōscientijs scribuntur ueraciter, ideo ex cōcursu apertionis horum librorū fiet aperta declaratio oīum meritorū, ita ꝙ occulta cordis cuiuslibet & sibi & cæteris inotescāt. Vñ ut uult Augu. liber ille est uis qua fiet ut ad memoriā cuiuslibet cūcta mirabiliter reuocentur, ut lucidè appareat ęquitas diuinorū iudiciorum in apertissimo lumine ueritatis. Postremò quia irreuocabilis latio sententiarū debet fieri ab eo qui possit audiri & uideri, & à quo non possit appellari, & uideri ab uniuersis non pōt summa lux, quam tenebrosi oculi uidere nō pñt, pro eo ꝙ facie ad faciē uideri non pōt sine deiformitate mētis, & iocunditate cordis, necesse est ꝙ iudex appareat in effigie creaturæ. Quia uero pura creatura auctoritatem non habet summam, a qua appellari nō possit, hinc est ꝙ iudex noster & Deus sit ut iudicet ꝑ auctoritatē summā, & homo sit ut uideat̄ & disceptet cū peccatoribus in effigie humana. Et qa una uox disceptationis terret culpabiles, & assecurat innocētes, hinc est, ꝙ una eius effigies iustos letificabit, & econtrario impios deterrebit.

Ratio futuri uniuersalis iudicij.

Forma i… dicij c… brandi.

Liber … in iudic… quid.

De antecedentibus ad iudicium, cuiusmodi est pœna purgatoria. Cap. II.

DEinde in speciali circa statum finalis iudicij consideranda sunt quędā, sicut præambula, quędam sicut cōcomitantia, & quędam sicut consequentia. Præambula autē sunt duo, s. pœna purgatorij, & suffragia ecclesiastica. Primo igitur de pœna purgatorij hoc tenendum est, ꝙ ignis purgatorius est ignis corporalis, quo tm̄ spūs iustorum qui in hac uita nō impleuerūt pœnitentiā & satisfactionē condignā, affligūtur secūdū plus & minus, sec͂dm ꝙ plus uel minus de cremabili secū ex hac uita traxerunt, affligunt̄ aūt minus grauiter q̄ in inferno, & grauius q̄ in hoc mūdo, nō tamē ita grauiter, quin sem ꝑ sperent & sciāt se in inferno nō esse, licet forte pro pœnarū magnitudine hoc aliquotiēs non aduertant. Hac aūt afflictione ab igne corporali inflicta, purgantur spūs à reatibus & scorijs & etiā reliquijs pc̄torum, quibus sufficienter expurgatis imediate euolāt, & introducuntur in gloriam paradisi. Rō autem ad intelligentiam prædictorū hæc est. Quia cū primum principium eoipso ꝙ primū sit optimū & perfectissimum, & eoipso ꝙ optimū sit summe amatiuū boni, & summè detestatiuū mali, sicut summa bonitas non patitur ꝙ bonū maneat irremuneratum, sic etiam non debet pati, ꝙ malum remaneat impunitum. Qm̄ ergo uiri iusti aliquando decedunt, qui in hac uita non totaliter pœnitentiam impleuerunt, cum meritū uitæ æternę in eis nō possit remanere irremuneratū, & uiciū culpæ non possit remanere impunitum, ne perturbetur pulchritudo ordinis uniuersi, necesse est, ꝙ ipsi finaliter præmientur, necesse est etiam, ꝙ ijdem temporaliter puniatur secundū suarū culparum exigentiam & reatum. Et quia culpa cōmissiua & offensiua fuit maiestatis diuinæ, & dānificatiua Ecclesiæ, & deformatiua imaginis diuinæ menti nostræ impressæ, maxime si fuit culpa mortalis, & uenialis etiam disponit ad hoc, & de offensa requiritur punitio, de dāno uero agenda est satisfactio, & de deformatione requirenda est expurgatio, hinc est ꝙ necesse est ꝙ pœna illa sit iuste punitiua, digne satisfactoria, & sufficiēter expurgatiua. Primū igitur qm̄ pœna ista debet esse iuste punitiua, & spūs qui contempto bono æterno & summo se subiecit infimo, iuste debet inferiori subijci, ut ab eis suscipiat pœnā ex quorū occasione perpetrauit culpam, & rōne quorū & Deū cōtempsit, & seipsum uilē fecit: hinc est, ꝙ ordo diuinę iustitiæ exigit, ut spūs ab igne materiali habeat puniri, ut sicut sec͂dm ordinē naturæ aīa unitur corpori, ut influat uitam ipsi corpori, sic uniatur igni materiali sec͂dm ordinem iustitiæ, ut punile puniēti, à quo suscipiat pœnam. Et quia uiri iusti qui sunt in gratia non sunt digni nisi pœna transitoria, & tāto maiori digni sunt pœna, quanto maiora cōmiserunt peccata, & minorem egerūt pœnitētiam: hinc est, ꝙ ab igne materiali puniuntur temporaliter, quidam tamen diutius, quidam uero breuius, quidam acerbius, quidam leuius, sec͂dm ꝙ reatus exigit offensarum. Necesse enim est, ut dicit egregius doctor Aug. ꝙ tantum urat dolor, quantū hæserat amor. Tanto.n. difficilius quis purgatur, quanto medullis cordis eius intimius amor inhæserat mundanorum. Amplius, qm̄ pœna illa debet esse satisfactoria, & satisfactio respicit libertatem uoluntatis, & statū uiæ, potissime cū ibi iam non sit status merendi, & pœnę illæ minime teneant rationē uoluntarij, necesse est, ꝙ illud quod defecit ex parte libertatis in uoluntate sustinente, suppleatur in acerbitate ex parte pœnę. Quia uero gratiam habēt qui purgantur, quam quidem ultra perdere non possunt: hinc est, ꝙ nec à tristitia penitus absorberi, nec in desperationē incidere, nec ī blasphemiā pñt nec uolunt aliquatenus prosilire, ac per hoc licet grauiter puniātur, longe tamen aliter & mitius quàm in inferno, & statū etiā illum indubitanter sciunt alium esse quàm istū in quo sunt illi qui in inferno irremediabiliter cruciantur. Postremò quia pœna illa debet esse expurgatoria, & purgatio illa est spiritualis, necesse est uel ꝙ ignis ille spūalem habeat uirtutem diuinitus sibi datam, uel ut magis credo, ipsa uirtus gratiæ interius habitantis adiuta à pœna extrinseca, ipsam aīam iam pro offensis punitā, & à reatuum onere alleuiatā purget purgatione sufficienti, ut iam nulla remaneat dissimilitudo ad gloriam. Et qm̄ tales spūs dispositi sunt in summo, ad deiformitatem gloriæ suscipiendā in se, cū ianua sit aperta, & purgatio cōsummata, necesse est illos spūs euolare, in quibus charitatis ignis sursum leuans, & nihil retardās ex parte impuritatis aīæ, uel reatus. Nec.n. decet diuinam misericordiam seu iustitiā, ut amplius differat gloriam, cum inueniat receptaculum idoneū, & magna sit pœna in dilatione præmiorū, nec amplius puniri debeat spiritus iā purgatus.

Summatia doctrina de purgatorio.

Ratio instituti purgatorij.

Nota.

Ratio grauitatis pœnæ.

Quo pacto spūs ab igne materiali patiātur, ex diuina iustitia.

Aīæ purgatæ statim euolāt ad gloriam.

De antecedentibus ad iudicium, cuiusmodi sunt suffragia Ecclesiastica. Cap. III.

DE suffragijs aūt Ecclesiasticis hoc tenēdū est, ꝙ suffragia Ecclesiæ prosunt mortuis, suffragia dico, quæ pro mortuis Ecclesia facit, sicut sunt sacrificia, ieiunia, eleemosinæ & aliæ orationes, & pœnę uolūtarię assumptæ pro eorum culpis celerius & facilius expiandis. Prosunt autem mortuis non quibuscunque, sed mediocriter bonis, ut pote illis qui sunt in purgatorio. Non ualde malis, scilicet illis qui sunt in inferno, nec ualde bonis, scilicet his qui sunt in cœlo, quin potius econuerso eorum merita & orationes suffragantur Ecclesiæ militanti, cuius membris multa beneficia impetrant beati. Prosunt aūt secundum magis & minus, uel pro diuersitate meritorum in mortuis, uel pro charitate uiuorum quæ magis sollicitatur pro aliquibus quam pro alijs, & hoc uel ad pœnarum mitigationem, uel celeriorem liberationem, secundū ꝙ supernæ prouidentiæ dispensatio melius

Universidad de Deusto
Biblioteca

lius eis uiderit expedire. Ratio autem ad intelligentiam prædictorum hæc est. Quoniam primum principiū cū sit optimū, ac per hoc summæ uoluntatis contra malū debet pariter summę sanctitatis esse ad bonum, & ideo cū rōne seueritatis iustitiæ, iusti in quibus est reatus culpæ, debeāt post hāc uitā in purgatorio tormētari, debēt etiā rōne suauitatis misericordię releuari, & habere auxiliū & munimen, maxime quia in miseria sunt constituti, & suis operibus & meritis non possunt amplius se iuuare. Disponere igitur debuit regimen diuinæ prouidentię, suffragia eis conferri, ab eis qui possunt, saluā tū rectitudine iustitiæ, à qua nec debet nec pōt dulcedo misericordiæ dissentire, nec aliquatenus separari. Qm̄ igit rectitudo iustitiæ exigit conseruationē honoris diuini, regiminis uniuersi, & qualitates meriti humani, tō supni & primi principij prouidentia summa disposuit, hæc suffragia ualere defunctis sc̄m dulcedinē misericordiæ & rectitudinē iustitiæ, seruātis honoris diuini dignitatē, uniuersi regimē, & humani meriti qualitatem. Primo igitur qm̄ in huiusmodi suffragijs seruari debet iustitia, q̄ diuini præcipue est conseruatiua honoris, & honor diuinus nihilominus exigit opera satisfactoria & pœnalia sibi psolui pro culpis, hinc est, q̄ p illæ opera habēt suffragia fieri, per quæ potissime fit satisfactio, & honor recompensatur Deo. Qm̄ igitur hmōi sunt tres partes satisfactiōis, ieiunii, oratio, & eleemosyna & altaris sacrificiū, i quo maxime redditur honor debitus, p̄ placētiam illius qui in sacrificio illo offert, hinc est, q̄ suffragia Ecclesiæ consistunt in hmōi opibus satisfactorijs, & maxime i missis celebrādis, sc̄dm q̄ Greg. in. 4. dial. insinuat, aliquos p̄ missarū beneficia de pœnis magnis celerrime liberatos, & p̄ hoc pōpa exequiarū & accuratio funeris & hmōi nō debēt inter suffragia Ecclesiæ cōputari. Propter qd & sc̄tus Augu. dicit in lib. de cura pro mortuis agēda, q̄ curatio funeris, conditio sepulturæ, & pōpa exequiarū, magis sunt solacia uiuorū, q̄ subsidia mortuorū. Amplius qa debet ibi seruari iustitia conseruatiua ordinis & reginiinis uniuersi, & hęc exigit, ut in cōicatione influentiarū saluet ordo & symbolū inter ea, in quibus & in quæ influētię illæ manāt, ac p hoc inferius non debeat influere in illud qd̄ est supra, nec; in id qd̄ est p oīmodā distantiā elongatum, hinc est, q̄ suffragia ecclesiæ nō possunt ualere his qui sunt in inferno, qa sunt à corpore Christi mystico penitus separati: unde nulla spūalis influētia capitis ad eos peruenit, nec eis prodest, sicut nec influētia capitis prodest membris à corporee amputatis. Hinc est etiā, q̄ nō prosunt beatis, quia sunt omnino superiores secundū statū, & iam i termino existētes nō possunt ad altiora conscēdere, sed magis ecōuerso ipsi prosunt nobis & eorū oīones, nā & hoc meruerunt in carne, ideo disposuit ordo diuinus ut etiā ipsis sc̄tis Dei oīones offerant̄, ut & ipsi suffragētur nobis ad diuina beneficia impetranda. Nō prosunt ergo eis Ecclesiastica suffragia, sed magis nobis prosunt sua. Restat igit, q̄ prosunt solis iustis, q̄ sunt in pœnis purgatorijs. Nā ibi rōne pœnæ & impotentiæ se iuuādi sunt uiuis inferiores, rōne uero iustitiæ cæteris membris Ecclesiæ sunt cōiuncti, ita ut merito eis Ecclesiæ sanctæ merita possint p̄ symbolū & ordinē suffragari. Postremo quoniā debet in his seruari iustitia, qua pēsat exigentiam meritorū, hinc est, q̄ suffragia illa quæ cōiter fūt pro defunctis, licet oībus bonis ualeāt pro modulo suo, his tñ amplius ualēt, q̄ magis meruerunt ut sibi ualerent & prodessent, dū erāt in statu uiæ. Illa uero quæ specialiter fūt pro aliquibus, qa intētio faciētis est recta & sc̄dm Deū procedit, & Ecclesiastica institutio absq; dubio nō est cassa, ideo plus ualēt illis pro quibus determinate fūt, licet etiā alijs aliquo modo cōicentur. Nec tamen p̄t ita alijs subuenire, sicut illi principali p̄sonæ, pro eo q̄ licet sint spūalia, tñ diuina iustitia pro maiori culpa maiorē exigit emēdā, & pro pluribus culpis plures emēdas. Vnde exēplū de lumine qd̄ æqualiter illuminat ad unā mensam sedēres, non placet, quia hmōi suffragia potius assimilari habēt pretijs redēptiuis, q̄ hmōi influentijs diffusiuis. Quātū aūt cuilibet determinate ualeāt, illæ certitudinaliter diffinire habet, cuius est i reatibus & pœnis & suffragijs attendere pōdus, numerum, & mensuram.

Opera satisfactoria suffragantur defunctis.

In inferno non est suffragiorum locus.

Ecclesiæ suffragia quibus magis prosint.

Simile.

De concomitantibus iudicium, sicut est conflagratio ignium. Cap. IIII.

DEinde aliquid dicendū est de cōcomitantibus iudicium, quæ sunt duo, s. conflagratio igniū mundanorū, & resurrectio corporum. De conflagratione igit̄ hoc tenendum est, q̄ ignis præcedet faciē iudicis, quo terræ facies exuretur, ita q̄ figura huius mūdi, i. li mundanorum ignium & cōflagratione peribit, sicut factum est aquārū innūdatione tpe diluuij. Dicit autē transire figura huius mūdi, nō quātū ad destructionē totalē huius mundi sensibilis, sed qa p actionē illius ignis oīa elemētaria inflāmantis cōsumentur uegetabilia, & aialia purgabuntur, & innouabūtur elemēta, maxime aer & terra, purgabuntur iusti, & adurētur reprobi, quibus factis cessabit etiā motus cœli, ut sic cōpleto numero electorū, fiat quoddāmodo innouatio & præmiatio corporū mundanorum. Ratio aūt ad intelligentiam prædictorū hæc est. Quia principium rerum uniuersale cū sit sapientissimum, & si in omnibus quæ agit, attēdit ordinē sapientię, potissime tamen in his debet attendere, quę spectant ad cōsummationē, ut sic non discordet primū à medio, nec mediū à postremo, sed in cunctis cōgruentissimē ordinatis appareat illius primi principij sapientiā ordinās, &

& bonitas & altitudo. Qm̄ ergo Deus sc̄dm sapientiā suā ordinatissima, cuctum mundū istū sensibilē & maiorē fecit, p̄ mundū minorē, sci licet hoiem, qui inter Deū & res istas inferiores in medio collocatus est, hinc est, q̄ ut oīa sibi in uicem cōgruāt, & habitatio cū habitatore habeat armoniā, hoie bene instituto, debuit mundus iste in bono & quieto statu institui, hoie lapso, debuit etiā mūdus iste deteriorari, hoie perturbato, debuit perturbari, hoie expurgato, debuit expurgari, hoie innouato, debuit innouari, & hoie cōsumato, debuit quietari. Primo ergo qm̄ mundus ille p̄turbari debet hoie p̄turbato, sicut stetit cū stāte, & quodāmodo cecidit cū labente, & in futuro iudicio p̄ seueritatem iudicis ostendendā necesse est oium corda terreri, & peccatorū maxime, qui uniuersorū dām contēpserunt, ut sic oīs creatura diuinum accipiat zelū, & cōformetur auctori, cōformet etiā habitatori, necesse ē, totius orbis cardines horribilissime cōmoueri. Et qa nihil intēsius & uelocius inhorribilius in agēdo cōmouet alia elementa, q̄ ignis hincinde ex omni parte concurrens, hinc est, q̄ necesse est, q̄ ipsius iudicis faciē ignis præcedat, non ex una parte tantum, sed ex oī parte mundi, ut sit ibi cōcursus ignis elementaris & terrestris, ignis purgatorij, & etiā infernalis, ut p̄ infernalē reprobi adurant, p̄ purgatorium iusti purgētur, p̄ terrestrē hæc terrenascentia cōsumantur, per elementarem elemēta subtiliētur, & ad innouationis faciē disponantur, & simul cū hoc cætera conturbentur, ut nō solū hoies & dæmones, uerū etiā angeli uidētes terreant̄. Rursus qm̄ mundus istę purgari debet cū hoie expurgato, & hō in statu finali t̄pis indiget purgari à sceoria auaritiæ & malitiæ, sicut in primo t̄pe à fece a luxurie, indiget etiā purgari & uelociter & intime & perfecte, hinc est, q̄ sicut mūdus prius deletus est, & quodāmodo purgatus per elementū aquæ, qd̄ est frigidū contra ardorē & fœtorē luxuriæ, sic finalis mundus per ignē p̄ refrigeriū charitatis, & frigus malitiæ & auaritię quæ regnabunt in fine quasi in ipsius mundi senectute, q̄ quia maxime sunt adhærentiæ, necesse est, q̄ purgans sit actionis intimę, uiolētę, & acceleratę, quod non cōtingit reperiri in elemento alio, q̄ in igne, & ideo sicut factū est aquarū innūdatione diluuiū, sic p̄ actionem ignis huius mundi sensibilis facies exuretur. Amplius qm̄ mundus ille innouari debet cū hoie innouato, nec innouari pōt aliquid in nodo disponatur dispositione noua superinducta, hinc est, q̄ cum ignis maxime habeat uirtutem expulsiuam formæ extraneę, habeat etiam uim subtiliatiuam, & cœlesti naturæ cognatā, ideo per ipsum debet fieri purgatio simul & innouatio, ita q̄ cū gemina habeat efficaciā, quantum ad aliquā iudicis aduentū p̄cedit, quātū autē ad reliquā habet sequi. Et cum innouatio sit ad nouitatē, quæ amplius nō recidit ad uetustatē, ac per hoc ad nouitatē incorruptibilem, quā dare non est in potēria alicuius creaturę, hinc est, q̄ licet i illa purgatione & innouatione ignis aliquid agat p̄ naturalē uirtutē, ut inflāmare, purgare, rarefacere, & subtiliare, tamen necesse est, q̄ cū illa uirtute naturali sit uirtus operās supra naturā, cuius imperio fiet cōflagratiōis initiū, & cuius etiā uirtute fiet nihilominus cōplementum. Postremo qm̄ mundus ille debet cōsumari, hoie cōsummato, & tūc est hō cōsummatus, quando in gloria cōpletus erit numerus electorum, ad quem quidē statum, oīa tendūt, sicut ad finē ultimum & complerū, necesse est, facta completione illius numeri, terminari & q̄etari motus naturæ cœlestis, necesse est etiam, terminari trāsmutationes elementares, necesse est etiā p consequens, terminari generationem, quę est in aialibus & in plantis. Cū.n. oīa ista ordinentur ad formā nobilissimā, quę quidē est anima rationalis, posito statu i aialibus, necesse est, & statū & cōplementū poni in cæteris præcedentibus. Et ideo corpora cœlestia habita quiete & luminis plenitudine, dicuntur remuuerari. Elemēta uero quæ amplius nō habēt uim multiplicandi per transmutationē mutuam, dicuntur interire, nō quantū ad substantiā, sed quantum ad actionem & passionē mutuā, & hoc maxime quantum ad qualitates actiuas. Vegetabilia uero, & sensibilia, quia nō habent potestatē & uitam perpetuā, & durationem sempiternā, qualis competit statui illius nobilitatis, necesse est, in propria natura cōsumi, ita tamē q̄ saluentur in principijs, & quodammodo in simili, uidelicet in hoie, qui similitudinē habet cum omni genere creaturæ, & ideo in ipsius innouatione & glorificatione possunt dici omnia innouari, & quodammodo præmiari.

Cōmotio totī creaturæ.

Senectus mundi.

Mundus nouus.

Quo pacto tā hois quā mūdi totius consummatio & perfectio fiet.

De concomitantibus iudicium, sicut est resurrectio corporum. Cap. V.

DE resurrectione aūt corporū hoc tenēdū est, q̄ omniū corpora hominum in generali resurrectione resurgent, nulla in eis existente distātia, quantū ad ordinationē t̄pis; sed magis quantū ad ordinationem dignitatis. Nā mali surgēt cū suis deformitatibus, & penalitatibus, miserijs, & defectibus, quos habuerāt in statu uię. In bonis aūt natura seruabitur, & uitia detrahētur, & oēs resurgēt integro corpe, & plena ætate, & debita mēsura mēbrorum, ut sic oēs sc̄ti occurrāt in uirū perfectū, in mensuram ætatis plenitudinis Chr̄i. Surgēt aūt tam in bonis, q̄ in malis corpora eadē numero, quæ prius, & ex eisdem partibus cōstituta, salua totius ueritate naturæ, nō solū quantū ad membra principalia & humiditatē radicalē, uerū etiā saluis capillis, & ceteris membris, quę faciunt ad decentiam corporis, ita q̄ in qualcunq; auras uel sinus

Vniuersalis resurrectiōis quæstio, & ratio.

sinus naturæ, puluis humani corporis cedat, ad eam aiam reuibit, quæ ipsum primitus ut uineret & creſceret, animauit. Ratio aũt ad intelligentiam prędictorum hæc eſt. Quia primũ principium eoipſo, q̃ primum & ſummum, eſt uniuerſaliſſimũ & ſufficientiſſimũ, ac per hoc principium eſt naturarũ, gratiarũ, & præmiorũ, principium etiã potentiſſimum, clementiſſimũ, & iuſtiſſimum, & licet ſc̃m quandam appropriationẽ ſit potentiſſimũ in conſtitutione naturarum, & clementiſſimum in collatione gratiarũ, & iuſtiſſimũ in retributione ſtipẽdiorũ, tamen ſingillatim ſingula ſunt in ſingulis, quia ſumma potẽtia, clemẽtia, & iuſtitia, nullatenus poſſunt ab inuicẽ ſeparari: & ideo in opere retributionis neceſſe eſt, q̃ ipſa fiat ſc̃m q̃ exigit rectitudo iuſtitiæ, & reformatio gratiæ, & cõpletio naturę. Quoniã ergo iuſtitia neceſſario reqrit, ut homo qui meruit, uel demeruit nõ in aia ſolum nec in corpore ſolũ, ſed in aia ſimul & corpe puniatur, uel præmiet in utroq;, reformatio autẽ gratiæ & reqrit ut totũ corpus aſſimiletur Chr̃o capiti, cuius corpus mortuũ neceſſariũ fuit reſurgere, cũ unitum eſſet inſeparabiliter deitati, cõpletio uero naturæ requirit ut homo conſtet ſimul ex corpore, & aia, tanquam ex materia & forma, q̃ mutuũ habent appetitũ & inclinationẽ mutuã, neceſſe eſt, reſurrectionẽ eſſe futurã, exigẽte hac cõſtitutione naturæ, infuſione gr̃æ, & retributione iuſtitiæ, ſc̃m quas tota uniuerſitas habet regi. Et ió ex his tribus oĩa clamant hoiem reſuſcitãdũ, ut oĩs tollat excuſatio illis, q̃ cõtra hãc ueritatẽ fidei obſurdeſcũt, & merito cõtra tales uniuerſus pugnet orbis terrarũ. Primo igit̃, q̃n reſurrectio debet eſſe ſc̃m exigentiã ordinis diuinę iuſtitiæ, & diuina iuſtitia reddit unicuiq; q̃d ſuũ eſt pro loco & tpe, & oĩs aĩa corpori ſemel & ad punctũ tpis unita, uel habet in eo culpã uel gratiã, neceſſe eſt, q̃ oẽs reſurgãt. Et q̃a diſtinctus debet eſſe ſtatus retributionis a ſtatu uiæ, & reſurrectio ſpectat ad ſtatũ retributionis, ut nõ cõfundatur ordo uniuerſi, & ut fides habeat meritũ, quæ credit q̃d nõ uidet, & ut certius & clarius appareat æquitas diuinæ iuſtitiæ, & ut ſimul fiat cõſummatio & retributio finalis in angelis & hoibus, reqrit hoc diuina iuſtitia, ut oẽs reſurgãt ſimul, quantũ eſt de lege cõi. Q̃d dico pp Chr̃m & eius beatiſsimã matrẽ gloriоſam uirginẽ Mariã. Quia uero malis debetur pœna & miſeria, & bonis gloria, ideo etiã ſimul reſurgãt in tpe, nalde ramẽ diſſimiles erunt in cõditione. Nã quia malis reſurrectio nõ eſt ad uitã ſed ad ſupplicium, neceſſe eſt, q̃ ipſi cũ infirmitatibus, & deformitatibus, & defectibus ſuſcitẽtur. Rurſus quia reſurrectio debet eſſe ſc̃m exigentiã cõſumationis gr̃æ, & perfecta gratia facit nos conformes Chr̃o capiti noſtro, in quo nullus fuit defectus mẽbrorũ, ſed perfecta ętas, & ſtatura debita, & effigies formoſa, opportunũ eſt, q̃ boni ſuſcitentur in optimis conditionibus, ac p hoc neceſſe eſt, q̃ in eis uicia detrahãtur, & natura ſeruetur. Opportunũ etiã eſt, ut ſi aliq̃d mẽbrum deerat, ſuppleatur, ſi aliqua erat ſuperfluitas, auferãt, ſi aliqua membrorũ deordinatio, corrigatur, ſi paruulus erat, ad quantitatem ætatis Chr̃i quam habebat in reſurrectione (licet non in mole) diuina uirtũte deducatur, ſi decrepitus, ad eandẽ ætatem reducatur, ſi gigas, ſi nanus ad mẽſuram cõgruã limitetur, ut ſic oẽs integri & perfecti occurrãt in uirum perfectum, in mẽſurã ætatis plenitudinis Chr̃i. Poſtremò q̃a reſurrectio debet eſſe ſecundum exigentiã perfectionis naturæ, & natura ſpiritus rationalis exigit, q̃ uiuificet corpus proprium, quia proprius actus in propria materia habet fieri, neceſſe eſt, q̃ idem corpus numero reſurgat, alioquin nõ eſſet reſurrectio uera. Requirit etiã natura aiæ tõnalis & immortalis, q̃ ſicut habet eſſe perpetuũ, ſic corpus habeat, cui perpetuo influat uitã, ac per hoc corpus q̃d aiæ unit, ex ipſa unione ordinationẽ habet ad incorruptionẽ ppetuã, ita tamen q̃ illud in quo conſiſtit ſubſtantia totius corporis, ſicut ſunt mẽbra principalia, & etiã humiditas radicalis, & caro ſc̃m ſpẽm habeat ordinationẽ neceſſariam, alia uero, ſ. caro ſc̃m materiam, & partes quæ ſunt de bene eſſe corporis, habeant ordinationem de congruo: & ideo primæ partes ſunt ordinatæ ad reſurrectionẽ ſc̃m ordinẽne ceſsitatis, aliæ uero oẽs ſc̃m ordinẽ cõgruitatis. Quem quidem ordinẽ, quia Deus impreſsit naturæ, & natura nõ põt pficere, quia non põt mortuum ſuſcitare, & ipſa diuina prouidentia nihil debuit facere fruſtra, neceſſe eſt, q̃ ipſius uirtute reparetur corpus idem numero, & immortale, & ex oĩbus partibus conſtitutũ, & ſalua tamen ueritate humanæ naturæ. Cũ aũt hæc natura non habeat in poteſtate, ſed ſolũ in appetitu, quia nec idem corpus numero deſtructum reparare poteſt, cũ nõ poſsit in toram rei ſubſtantiam, nec corpus immortale poſsit efficere, cũ omne per naturam generabile ſit corruptibile, nec diſperſa colligere põt, neceſſe eſt, q̃ reſurrectio nõ ſeminalibus nec naturalibus cauſis, ſed primordialibus attribuatur, ut fiat ſecundum curſum mirabilẽ & ſupernaturalem, & ſecundum diuinæ imperium uoluntatis.

Sap. 5.

Ratio iuſtitiæ dei.

Chriſtus, & Maria v. à lege cõi exepti

Ratio ex lege gratiæ.

Ratio ex conditione naturæ.

De conſequentibus ad iudicium, ſcilicet de igne infernali. Cap. VI.

COnſequẽter de cõſequentibus ad iudiciũ eſt dicẽdũ, quæ ſunt duo, ſ. pœna infernalis, & gloria cœleſtis. De pœna igit̃ infernali hoc tenẽdũ eſt, q̃ pœna infernalis eſt ĩ loco corporali deorſum, in quo æternaliter affligent oẽs reprobi, tã hoies q̃ ſpũs mali. Affligent aũt eodẽ igne corporali, qui cõcremabit & affliget ſpũs & etiã corpa, nec tñ corpa illa cõſumet, ſed ſemp affliget, alios plus, alios minus ſc̃m exigentiam

De pœna infernali optima ſolutio

gentiam meritorum. Huiuſmodi autem afflictioni ignis, coniuncta erit afflictio ſecundũ oẽs ſenſus, coniuncta erit pœna uermis & carentia uiſionis Dei, ita q̃ in his pœnis erit uarietas, & cum uarietate acerbitas, & cũ acerbitate interminabilitas, ut ad reproborum ſupplicium tormentorum fumus aſcendat in ſæcula ſæculorum.

Apoc. 14.

Ratio autem ad intelligentiam prædictorum hæc eſt. Quia cum primum principium ſummũ ſit, quicquid habet, habet in ſummo, ideo neceſſe eſt ipſum eſſe rectiſsimum. Cum ergo in retribuendo agat ſecundum rectitudinẽ, ſicut cõtra ſe facere non põt, nec ſe negare, nec ſuam iuſtitiã impugnare, ſic neceſſario ſua rectitudine exigẽte, oportet q̃ pctũ puniatur ſecundũ quãtitatem culpæ, in his maxime, qui legem uiſeri cordiæ contemnentes, per impœnitentiã impegerunt in ſeueritatem iuſticiæ. Quoniam ergo ſeueritatis iuſticiæ eſt conſiderare culpam, non ſolum quantum ad radicem, uerumẽt quantum ad circunſtantias aggrauantes, congruiſsimum eſt, ut iudex iuſtus pœnas debitas ab impiis exigat uſq; ad ultimum quadrantem, ut ſic non remaneat dedecus peccati ſine decore iuſtitiæ, & ſicut manifeſta eſt poteſtas in creando, & ſapientia in gubernando, & clemẽtia in reparando, ſic manifeſtetur ſumma iuſtitia in puniẽdo. Quoniam ergo diuina iuſtitia, peccatorem impium debet punire ſecundum exigentiã culpæ, & culpa mortalis ad quã ſuccedit finalis impœnitentia, ipſa hẽt rõnem deordinationis perpetuę, deordinationis libidinoſæ, deordinationis multimodę, neceſſe eſt, q̃ ipſa puniatur pœnarum eternitate, acerbitate, & multiformitate. Primo igitur deordinationis ppetuę, pœna debet eẽ ppetua, quia pctũ q̃d quis cõmittit, & de quo nunq̃ pœnitet, perpetuo in aio durat, & à uita perpetua ſ. Deo ſeparat, & à uolũtate procedit, quæ in tio illa tranſiens ſit momentanea, quia tñ deordinatio tenet rõnem perpetuitatis, pœna deordinationi rñdens, debet habere carentiam finis, ut ſicut homo in ſuo perpetuo fine non appoſuit à pctõ recedendo, ſic Deus in ſuo perpetuo non deſiſtat à puniendo, & ſicut homo contra infinitum peccauit, ſic pœnã habeat infinitãm. Et q̃a non põt habere pœnam infinitã intẽſiue, habeat ſaltẽ duratione. Et ſicut uoluntas eius poſt mortem ſemper malo adhæret ſine ſuſceptione pœnitentiæ, ſic Deus ſemper affligat ſine immutatione ſuã, requirente hoc perpetuitate deordinationis in impijs damnatis. Rurſus q̃n deordinationis libidinoſæ pœna dẽt eſſe afflictiua, q̃a delectatio punitur per triſtitiam contrariam, & ſpiritus rõnalis in peccando conuertit ſe ad bonum proprium, & ut nunc, & partiale libidinoſe amandum, & ex hoc contemnit diuinum imperium & dñium, hinc eſt, q̃ ad hoc, q̃ illa delectatio improba perfecte puniatur, in qua ſimul eſt delectatio cum contemptu, neceſſe eſt, q̃ ad punitionem illius contemptus & delectationis, peccator ſiue ſit homo, ſiue ſpiritus præcipitetur in locum infimum, & maxime à ſtatu gloriæ lõginquum, hoc eſt in profundiſsimum infernum. Neceſſe eſt etiam, q̃ ibi exponatur affligendus infinitæ naturæ, ac per hoc non à ſubſtãtia ſpirituali patiatur, ſed à corporali & infima, hoc eſt à fecibus corporum mũdanorum, ut in fecibus detrigatur, & igne, & ſulphure cõcremetur. Et quoniam ſpiritus, qui per naturam præponitur corpori, & in corpus habet influere, & ipm mouere, dignitatem naturæ per culpam peruertit, & ſe ſubiicit quodammodo uilitati & nihilitati peccati, hinc eſt, q̃ ſecũdum ordinem iuſtitiæ debet ordinari, ut tam peccator ſpiritus, q̃ homo, igni corporeo alligetur, non ut in illum influat uitã, ſed ut diuino decreto ſuſcipiat poẽnã. Cum enim rei quam horret per timorem diuinorum amiſſum, & quam ſentit per uim naturalis ſenſus, ſit inſeparabiliter alligatus, neceſſe ẽ, q̃ acriter torqueatur, non ut in illum influat uitã, ſed ut diuino decreto ſuſcipiat poẽnã. Cum enim rei quam horret per timorem diuinorum amiſſum, & quam ſentit per uim naturalis ſenſus, ſit inſeparabiliter alligatus, neceſſe ẽ, q̃ acriter torqueatur. Et quia ille ignis non agit, niſi per diſpoſitionem peccati, & reatus, & maculę, ex improbitate, libidinis procedentis, & hæc non eſt æqualiter in omnibus, hinc eſt, q̃ ab eodem igne alij cremantur plus, alij uero minus, ſicut ab eodem igne aliter uritur palea, & aliter cõburitur lignum. Quoniam autem illa peccati diſtinctio & reatus ſecundũ quam actio ignis moderatur, eſt in eodem uniformis, & nunq̃ creſcit nec decreſcit, nec mutatur, hinc eſt, q̃ diuino imperio ordinante, ignis ille ſic agit, q̃ ſemper urit, & nõ conſumit, ſemper affligit, & non intermittit, quia non agit ad ſuæ formæ multiplicationem, ſed ad pacis animę in corpore perturbationem, ſiue ipſius ſpiritus in ſeipſo, unde non ſit noua ademptio, ſed ademptæ pacis cõtinuatio, ut ſic in eadem pœna, nec acerbitas æternitatem, nec æternitas tollat acerbitatem. Poſtremò q̃n deordinationis multimodæ, pœna dẽt eſſe multimoda, & in omni peccato actuali mortali, eſt deordinata auerſio à ſumma luce et bonitate, et inordinata conuerſio ad bonum commutabile, & deordinatio uoluntatis contra dictamen rationis rectæ, hinc eſt, q̃ omnes actualiter peccantes, qui erunt damnati, punientur pœna triplici, propter auerſionem, carentia uiſionis Dei, propter conuerſionem, pœna incẽdii materialis, propter pugnam uoluntatis, & rationis, pœna uermis, ut ſic ex hac multiplicitate pœnarum afflicti, & uarie & acerbe, & æternaliter crucientur, & tormentorum fumus aſcendat in ſæcula ſæculorum. Amen.

Perpetua, & impatia dãnatorum tormenta.

Apoc. 14.

De conſequentibus ad iudicium, ſcilicet gloria Paradiſi. Cap. VII.

DE gloria autem cœleſti hoc in ſumma tenendum eſt, q̃ in ipſa eſt præmium ſubſtantiale, conſubſtantiale, et accidentale. Præmium (inquam) ſubſtantiale conſiſtit in uiſione, fruitione et tentione unius ſummi bo-

Præmium beatorum triplex.

Universidad de Deusto Biblioteca

ni, scilicet Dei quem beati videbunt facie ad faciem, hoc est nude, & sine uelamine, quo fruentur auide & delectabiliter, quem etiam tenebũt sempiternaliter, ut sic uerificetur illud Bernardi, ꝙ Deus futurus est rationi plenitudo lucis, uoluntati multitudo pacis, & memoriæ continuatio æternitatis. Pręmium uero consubstantiale, consistit in gloria corporis, quæ secunda stola dicitur, qua resumpta, perfectius anima beata tendit in summum cœlum. Et hæc stola consistit in quadruplici dote corporis, scilicet in dote claritatis, subtilitatis, agilitatis, & impassibilitatis, quæ erunt secundum plus & minus in diuersis, secundum maioritatem & minoritatem prius habitæ charitatis. Præmium autem accidentale, consistit in quodam decore speciali super adiecto, qui quidem aureola nuncupatur, & secundum doctorum sententiam, debetur triplici generi operum, scilicet martyrio, prædicationi, & continentiæ uirginali. Et in omnibus prædictis seruabitur gradus & distinctio, secundum exigentiam meritorum.

Aureola.

Beatitudinis nostræ ratio.

Ratio autem ad intelligentiam prædictorum hæc est. Quia primum principium hoc ipso, ꝙ primum, habet summam unitatem, ueritatem, & bonitatem, & hoc ipso in eo etiam est ponere summam potentiam, sapientiam, clementiam, & iustitiam. Quoniam autem hæc inuisibilia Dei manifestari decet per opera, ideo Deus mũdum istum sensibilem principians sic produxit, sic gubernat, sic reparat, sic remunerat, & consummat, ꝙ in productione manifestetur summa potentia, in gubernatione summa sapientia, in reparatione summa clementia, & in remuneratione iustitia consummata. Vt ergo manifestaretur potentia ad suiipsius laudem, & gloriam, & honorem, omnia produxit de nihilo, faciens aliquid prope nihil, scilicet materiam corporalem, & aliquid prope se, scilicet substantiam spiritualem, & simul hęc iungens in uno homine, in unitate naturæ, & personæ, scilicet rationalem animam & materiam corporalem. Vt manifestaretur sapientia, ipse quidem prouidentissime omnia gubernat, & ordinate. Nam ipse supremum hominis regit per seipsum, mentem scilicet, quam illustrat, & infimũ, scilicet corpus per liberum arbitrium uoluntatis, ut sic corpus & corporalia quo ad regimen subiaceant spiritui, spiritus uero Deo. Vt manifestaretur clementia lapsum hominem reparauit, assumendo hominis naturam, suscipiendo pœnalitates, & tandẽ perferendo pœnam, ut sic summa misericordia misero misericordem faceret essę conformem, ad releuationem miseriæ, non solum in dignitate naturæ conditæ, uerumetiam in defectibus naturæ in miseria constitutæ. Vt tandem manifestetur iustitia, retribuet unicuique secundum exigentiam meritorum, non solum malis pœnã, uerumetiam iustis gloriam sempiternam. Sic.n. exigit retributio æqua, & reparatio gratuita, & gubernatio ordinata, & productio uirtuosa. Nam omnium horum consummatio est in fine.

Iusta, congr... retribu... tio, ... quò ... corpus ... quò ... animæ

Primum igitur quoniã omnium iustorũ pręmiatio, fieri debet secundum, ꝙ exigit retributio iusta, & etiam productio uirtuosa, & productio Dei fecit rationalem spiritum prope Deũ, capacem Dei, capacem scilicet secundum uim inditæ imaginis ipsius beatissimę Trinitatis, cui in iustis totus hominis spiritus, secundũ integritatẽ imaginis deseruiuit, hinc est, ꝙ à nullo minus Deo, potest rõnalis spiritus pręmiari, nec impleri, nec eius capacitas terminari, ideo in præmium datur ei deiformitas gloriæ, per quã Deo effectus conformis, & ratione ipsum uideat clare, & uoluntate diligat plenè, & memoria retineat in æternũ, ut sic anima tota uiuat, tota dotetur in tribus animæ uiribus, tota Deo configuretur, tota illi uniatur, tota in illo requiescat, in ipso sicut in omni bono inueniens pacem, lucẽ, & sufficientiam sempiternam, per quam in statu omnium bonorum congregatione perfecto constituta, & æterna uita uiuens dicatur beata, & etiam gloriosa. Rursus quoniam retributio illa debet fieri secundum ꝙ exigit, non solum retributio iusta, & productio uirtuosa, uerumetiam gubernatio ordinata, & Deus in productiõe, corpus animæ alligauit, & naturali, & mutuo appetitu inuicẽ copulauit, ad gubernationem uero subiecit, & in statu meriti fecit, ut spiritus condescenderet, & intenderet corpori, gubernando propter exercitium in merendo, nec naturalis appetitus patitur, ꝙ aĩa sit plene beata, nisi restituatur ei corpus, ad quod resumendum habet inclinationem naturaliter insertam, nec regiminis ordo sustinet, ꝙ restituatur corpus spiritui beato, nisi per omnia illi conforme, & subiectum quantum potest corpus spiritui cõformari. Quoniam ergo spiritus est uisione lucis æternę clarificatus, ideo debet in eius corpore claritas lucis per maxime resultare. Quia uero dilectione illius summi spiritus, est summe spiritualis effectus, ideo in corpore habere debet correspondentem subtilitatem & spiritualitatem. Quia tentione æternitatis factus est omnino impassibilis, ideo in corpore eius debet esse impassibilitas oĩmoda, tam intra q̃ extra. Quia uero ex his omnibus, spiritus promptissimus est ad tendendum in Deum, ideo in corpore glorioso debet summa agilitas reperiri. Quoniam igitur per has quatuor proprietates, fit corpus spiritui conforme, & etiam subiectum, hinc est, ꝙ in his quatuor præcipue dotari dicitur, rõne quorum idoneitatẽ habet sequi spũm, & locari in regione cœlesti, quæ est regio beatorũ. In istis enim ꝓprietatibus, cœlestibus corpibus assimilat, ꝑ quas quasi gradatim distat corpus cœleste à quatuor elementis, & sic dos corporũ quadruplicata, & corpus in se perfectum reddit, & conforme habitationi cœlesti, & spiritui beato, per quem à summo capite Deo usq; in oram uestimenti,

uestimenti, scilicet corporis plenitudo dulcedinis, & beatitudinis ebrietas redundat, & quantũ est possibile deriuatur. Postremo qm̃ illa p̃miatio debet fieri scd̃m ꝙ exigit retributio iusta, & ꝓductio uirtuosa, & gubernatio ordinata, & ẽt reparatio gloriosa, & in diuersis Chr̃i membris diuersa sunt charismata grãrũ, non solũ quantũ ad interiora dona, uerumetiã quantũ ad exercitia exteriora, non solũ quo ad habitus, uerumetiã quo ad status, non solũ quo ad perfectionẽ charitatis in mente, uerumetiã quo ad perfectionis decorẽ, & pulchritudinem in opere corporali. hinc est, ꝙ aliquibus mẽbris non solum stola aĩæ cum tribus eius dotibus, & stola corporis cũ quatuor, uerũetiã excellentia quædã decoris, & gaudij debet, ꝓp excellentiã perfectionis, & decoris habiti in corpore uirtuoso. Qm̃ igit̃ triplex est genus operis præcellentis, perfectum, & pulchrum, & spũali formositate formosum, secundum triplicẽ uim animę scd̃m rõnalem prædicatio ueritatis perducens alios ad salutem, secundum concupiscibilem, perfecta declinatio cõcupiscentiarum, ꝑ integritatem perpetuã continentiæ uirginalis, scd̃m irascibilem perpessio mortis ad honorem Christi, hinc est, ꝙ his tribus generibus iustorũ.s. prædicatoribus, Virginibus, & Martyribus debetur illa excellentia pręmij accidentalis, quod aureola nuncupatur, quod ad decorẽ facit, non solum aĩæ uerumetiã corporis, quia non reddit̃ uoluntati tantũ sed operi extrinseco, substernẽs sibi meritũ, & præmiũ charitatis, quod cõsistit in septiformi dote, triplici aĩæ, & quadruplici corporis, in quibus clauditur consummatio, integritas & plenitudo oĩum bonorum spectantium ad gloriæ complementũ. Qualia aũt, & quanta sint illa, non uerba mea, sed beati Anselmi ponantur. Ait.n. in fine prosolo. Excitare nunc aĩa mea, & erige totum intellectum tuũ, & cogita quantum potes. Si.n. singula bona delectabilia sunt, cogita intente, q̃ delectabile sit illud bonũ, quale & quã tum sit illud bonum quod continet iucunditatẽ oĩum bonorum, non quale in concreatis rebus sumus experti, sed tanto differenter quanto differt creator à creatura. Si.n. bona est uita creata, q̃ bona ẽ uita creatrix. Si iucũdo est salus facta, q̃ iucunda est salus, quę fecit oẽm salutem? Si amabilis est sapientia in cognitione rerum conditarum, q̃ amabilis est sapientia, quæ omnia condidit ex nihilo? Denique si multę & magnę delectationes sunt in rebus delectabilibus, qualis & quã ta est delectatio in illo, qui fecit ipsa delectabilia? O qui hoc bono fruetur, quid illi erit, & quid illi non erit? Certe quicquid uolet erit, & quod nolet esse non erit. Ibi quippe erunt bona corporis & aĩæ, qualia nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec cor hoĩs cogitauit. Cur ergo per multa uagaris homuncio, quærendo bona aĩæ tuæ, & corporis tui? ama unũ bonũ, in quo sunt oĩa bona, & sufficit, desidera simplex bonum quod est omne bonũ, & satis est. Quid.n. amas caro mea, quid desideras anima mea? Ibi est quicquid amatis, quicquid desideratis. Si delectat pulchritudo, fulgebunt iusti sicut Sol. Si uelocitas, aut fortitudo, aut libertas corporis tui, ut nihil obsistere possit; erunt similes Angelis Dei, quia seminat corpus animale, & resurget corpus spirituale, potestate utique non natura. Si longa, & salubris uita, ibi erit sana æternitas, & æterna sanitas, quia iusti in perpetuũ uiuẽt, & salus iustorum à Dño. Si satietas, satiabũtur cũ apparuerit gloria Dei. Si ebrietas, inebriabuntur ab ubertate domus Dei. Si melodia, ibi Angelorum chori concinunt sine fine Deum laudantes. Si quælibet non immũda, sed munda uoluptas, torrente uoluptatis tuæ potabit eos Deus. Si sapiẽtia, ipsa Dei sapientia ostendet eis seipsam. Si amicitia, diligent Deum plus q̃ seipsos, & inuicẽ tanquã seipsos, & Deus illos plus q̃ illi seipsos, quia illi illum, & se inuicẽ per illum, & ille se, & illos per seipsum. Si concordia, omnibus illis erit una uoluntas, quia nulla illis erit nisi Dei uoluntas. Si potestas omnipotentes erunt suæ uoluntatis, ut Deus suæ. Nam sicut poterit Deus quod uolet per seipsum, ita poterunt illi per illum quod uolent, quia sicut illi non aliud uolent, q̃ quod ille, ita ille uolet quicquid illi uolent, & quod ille uolet, non poterit non esse. Si honor & diuitiæ, Deus suos seruos bonos, & fideles supra multa constituet, immo filij Dei, & Dei uocabũtur, & erunt, & ubi erit filius Dei, ibi erũt, & illi, hæredes quidem Dei, cohæredes aũt Christi. Si uera securitas, certe ita certi erunt nunquam & nullatenus ista, uel potius istud bonum sibi defuturum, sicut certi erũt se non sua sponte illud amissuros, nec dilectorem Deum, illud dilectoribus suis inuitis ablaturum, nec aliquid de Deo potentius, inuitos Deum & illos separaturum. Gaudium uero quale, aut quantum est, ubi tale, ac tantum bonum est. Cor humanum, cor indigens, cor expertum erumnas immo obrutum erumnis, quantum gauderes si his omnibus habundares. Interroga intima tua, si capere possunt gaudium suum de tanta beatitudine sua. Sed certe si quis alius quem omnino sicut teipsum diligeres, eandem beatitudinem haberet duplicaretur gaudium tuum, quia non minus gauderes pro eo, quàm pro teipso. Si uero duo, uel tres, uel multo plures idipsum haberent, tantundem pro singulis, quantum pro te ipso gauderes, si singulos sicut te ipsum amares. Ergo in illa perfecta charitate, & innumerabiliũ Angelorum, & hominum beatorum, ubi nullus minus alium, quàm seipsum diligit, non aliter gaudebit quisque pro singulis alijs, quàm pro seipso. Si ergo cor hominis de tanto suo bono uix capiet suum gaudium, quomodo capax erit tot, & tantorum gaudiorum? Et utique, quia quantum quisque diligit aliquem, tantum de bono eius gaudet, sicut in illa perfecta fœlicitate unusquisq; plus amabit sine comparatione Deum q̃ se, & oẽs alios secum, ita gaudebit plus

Quibus aureola reddenda

Resoĩbus meritò cõ templãdæ

1.Cor.2.

Sap.3. Matt.22. 1.Cor.15 sap.5. Psal.36. Psal.16. Idem.35. Ibidem. Rom.8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

absq; estimatione de fœlicitate Dei, q̃ de sua, & omnium aliorum secum. Sed si Deum sic diligent toto corde, tota mente, tota anima, vt tamẽ totum cor, tota mens, tota anima non sufficiat dignitati dilectionis, profectò sic gaudebũt toto corde, tota mente, tota anima, ut tamen totũ cor, tota mens, tota anima non sufficiat plenitudini gaudij. Nondum ergo Dñe dixi aut cognoui, quantum gaudebunt illi beati tui, utiq; tantũ gaudebunt, quantum amabunt, tãtum amabũt, quantum cognoscent te. Quantum cognoscẽt te & quantum amabunt te, certe nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hois ascẽdit in hac uita, quantum te cognoscent, & amabunt in illa uita. Oro Deus cognoscam te, amem te, ut gaudeam de te, & si non possum ad plenũ in hac uita, uel proficiam indies, usq; dum ueniat illud ad plenum, proficiat hic in mente notitia tui, & ibi fiat plena, crescat hic amor tuus, & ibi fiat plenus, ut hic gaudium meum sit in spe magnum, & ibi sit in te in re plenum. Dñe per filium tuũ iubes, immo consulis petere, & promittis accipe, ut gaudium nostrũ plenum sit. Deus uerax peto, accipiam ut gaudium meum plenum sit. Peto Dñe quod per admirabilem consiliarium nostrũ consulis, accipiam quod promittis per ueritatẽ tuam, ut gaudium meum plenum sit, meditetur interim inde mẽs mea, loquat̃ inde lingua mea, amet illud cor meum, sermocinetur os meum, esuriat illud anima mea, sitiat caro mea, desideret tota substantia mea, donec intrem in gaudiũ Domini mei, qui est trinus & unus Deus benedictus in secula seculorum. Amen.

Ioan. 16.

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE
CENTILOQVIVM, QVOD
Compendium Theologiæ dicitur.

Prou. 22.

Præfatio auctoris.

ECCE descripsi eam tibi tripliciter in cogitationibus, & scientia, ut ostẽderem tibi firmitatẽ, & eloquia ueritatis, rñdere ex his, illis qui miserunt te. Informans Sapiens in his uerbis eum, qui intẽdit ad prædicationis officium promoueri, quatuor innuit studioso discipulo uidenda. s. in quo est studendum, quia in trina traditione, cum dicit. Ecce descripsi eam s. doctrinam sacram tripliciter, qa ad discretionem boni & mali, informaui rationalẽ, ad reiectionem mali, animaui irascibilem, ad dilectionẽ boni, excitaui concupiscibilem. Item tripliciter doctrina sacri canonis est descripta, quia præter literalẽ sensum, tribus modis traditur exponẽda. s. moraliter, siue tropologice, allegorice, & anagogice. Tropologia siue moralitas est, quando per illud quod factum est, datur intelligi qđ faciendum est. Allegoria est qñ per illud quod factum est, indicatur illud quod credendum est. Anagogia est quasi sursum ductio, quando per unum factum intelligendum est illud, quod desiderandum est, scilicet æterna fœlicitas beatorũ. Secundo de quo est conferendum, quia de audita lectione, cum addit. in cogitationibus, & scientia, ideſt ut cogites quæ audisti, & intellectũ frequenter cogas circa ruminationem, ut scias ubi audita & ruminata cõprehendas per cognitionem. Tertio quid proponendum in prædicatione, quia præcepta moralia quæ sub lege naturæ, scripturæ, & gratiæ, firma & immobilia permanserunt, & euangelia præcipue quæ ex ore altissimi prodierunt, cum dicit, ut ostẽderem tibi firmitatem & eloquia ueritatis. Quarto per quid respondendũ in interrogatione, quia per ea quæ sunt ex lectione percepta, in ratione collecta, & prædicatione concepta, cum subiungit, respondere ex his, ideſt examinatoribus illis qui miserunt, ideſt missi sunt, quomodo examinent te. In amminiculum itaque parvulorum, rudis rogatus à rudibus, rudem tractatũ rudibus compilaui, in quo rudium ruditas, circa generalia theologiæ, saltem ruditer poterit erudiri, & ex lacte infantiæ ad cibum solidum prævia Dei gratia, cum sensus industria præparari. Collegi aũt hoc ex dictis proborum, quæ hinc inde decerpens, in unius opusculi angustiam coarctaui. Quod cum & centum recipiat sectiones, centiloquium potuit appellari. Cuius continentia, ut facilius pateat requirenti, præmittuntur centum tituli sectionum, quæ ex quatuor partibus distinguũtur. In uniuerso enim agitur de quatuor in præsenti opusculo. Primò scilicet de malo sub ratione culpæ. Secundò de malo sub ratione pœnæ. Tertiò de bono sub ratione gratiæ. Quartò de bono sub ratione gloriæ.

CENTILOQVII
PRIMA PARS,
Quæ habet XXXIII. Sectiones.

De malo culpæ in generali. Sectio I.

MAlum considerare occurrit quãtum ad diffinitionem. Quod diffiniens Aug. ait. Malũ est priuatio modi, speciei, & ordinis. Ad cuius intelligentiã est notãdũ, q̃ creatura quælibet quantũcunq; modica, cõparari habet ad Deum secũdũ triplex genus causæ. s. efficiẽtis, formalis, & finalis, & sic hẽt modum, spẽm, & ordinẽ. Creatura uero rõnalis non solũ hẽt modũ, spẽm, & ordinẽ prout

prout est natura quædam, sicut cęteræ creaturæ, uerumetiam prout est uoluntate libera. Volũtas aũt nostra quãdo habet modum, spẽm, & ordinem, tunc est bona. Tunc autem hẽt hæc tria quando in operando continuatur uirtuti diuinæ, ut principio mouenti, conformatur ei ut regulæ dirigenti, unitur ei ut fini quietãti. In primo est modus, in secũdo est species, in tertio ordo attenditur secundũ triplex genus causę. Quã docunq; uero quis peccat mortaliter, discontinuatur necessario à Deo, tanq̃ à principio mouẽte, quia Deus nunq̃ mouet ad pctũ, discordat à Deo tanq̃ à regula dirigente, elongatur & deordinatur à Deo, tanq̃ à fine quietante, ponẽs creaturam finem sui. Et sic malum culpæ priuat, & corrumpit hæc tria inseparabiliter & æqualiter, non tamen totaliter in rõnali creatura, inquantum est agens uolũtarie & libere, ultra alias creaturas. Malum uero pœnæ corrumpit hæc tria p̃dicta, prout cum alijs creaturis conuenit in natura. Item consideratur malum quantũ ad distinctionem. Distinguitur. n. malum per triplicẽ dr̃iam. s. in malũ culpæ, siue transgressionis, malũ pugnæ siue tentationis, malum pœnæ siue punitionis. Malum culpę, idem est qđ iniustitia generalis, siue absentia debitæ honestatis, uel passio uoluntaria. Malum pœnæ, est absentia debitæ delectationis cum sensu sui contrarij, siue passio inuoluntaria. Malum pugnæ tenet mediũ inter ista, nam Diabolo est culpa in instigando, iusto est pœna in reluctando. Quantum ad subdiuisionem. Subdiuiditur. n. malum, in malum culpæ secundum se, & per se, quod nullo modo põt bene fieri, ut odire Deum, & blasphemare Deũ. In malum in se, siue in genere, ut occidere, quod potest bene fieri propter iustitiam. In malũ ex circunstantia, ut dare elemosinam propter uanã gloriam. Item consideratur quantũ ad introductionem. Et sic malum originatur à bono. i. à uoluntate & libero arbitrio non efficiente, sed deficiente. Substantificatur in bono, nõ. n. est essentia aliqua uel natura, sed corruptio boni, quę nõ põt esse, nisi in bono quod corrumpitur. i. in libera uoluntate. Contrariatur bono. Ad quod intelligendum nota, q̃ malum corrumpit & perimit iustitiam. i. rectitudinem uoluntatis. Tria. n. circa rectitudinem aiæ attenduntur. s. potentia rectificabilis, hanc non corrumpit, habitus rectificans, hunc priuat simpliciter & corrumpit, scilicet gratiam, & uirtutes, habilitas media, & hãc diminuit, dum minus redditur homo habilis ad bonum per peccatum, non tamen tollit eam. Non. n. opponitur malum illi habilitati ratione naturæ, cuius est, sed ratione gratiæ & uirtutis, siue finis, ad quæ est.

Modus, species, & ordo in anima.

Malũ triplex.

Tentationis diffinitio.

De tentatione. Sectio II.

MAlum tentationis siue pugnæ, notificatur per diffinitionem Hugonis de sancto victore. Tentare est callide experiri, & quasi quibusdam blandis conatibus probare. Anselmus. Omnis tentatio probatio est. Cassiodorus. Tentatio Diaboli est assimilatio apparentis boni ad fallendum. Sic etiam aliter diffinitur. Tentatio est pulsatio ex intentione, uel proposito, ad declarandum bonum hominis siue malum. Multiplicatur per diuisionem. Potest enim tentatio considerari quantum ad motiuum, & sic diuiditur tentatio in eam, quæ est ab hoste, à carne, & à mundo. Iuxta illud, Mundus, caro, dæmonia, diuersa mouent prælia. Item in eam, quæ est tentatio, alia ab hoste, alia à carne, prima generaliter, secunda specialiter. Diuiditur etiam quantum ad instrumentum, & sic generaliter est illa diuisio Gregorij. Est quædam tentatio per uitia, quædam per flagella. Specialiter, & sic est illa super psalmos. Omnem escam abominata est anima eorum. Multiplex est tentatio, quarum prima est error, siue nescientia uiæ ueritatis, secunda difficultas uincendarum concupiscentiarum, tertia tedium boni, quarta tempestas seculi. Quantũ ad effectum, & sic generaliter est illa, de qua dicitur. Tentatio uos non apprehendat nisi humana. Tentatio alia diabolica, alia humana. Diabolica malum habet exitum, quia terminatur in mortali. Humana non habet periculosum exitum, quia uel ibi est peccatum ueniale, uel nulla est ibi culpa. Specialiter, & sic est illa de doctrina christiana. Diabolus tentat aut uexando carnem, aut uulnerando naturalia, aut expoliando gratuita. Quantum ad gradum, & sic generaliter est illa, tentatio alia exterior, alia interior. Specialiter, & sic est illa Gregor. Tentatio tribus modis perficitur, scilicet suggestione, delectatione, & consensu. Quantum ad tentandi modum: Et sic est illa generaliter & implicite super psalm. Qui habitat in adiutorio. Quædam tentatio est leuis, & occulta, quędam grauis & occulta, quædam leuis & manifesta, quędam grauis & manifesta. Generaliter, & explicite, sic est illa Bernardi, per septem membra. Prima est importuna, quæ pertinaciter insistit, secunda est dubia, quæ animum dubietatis nebula inuoluit, tertia est subita, quæ iudicium rationis præuenit, quarta occulta quæ deliberationis ordinem præterfugit, quinta est uiolenta, quæ uires nostras transcendit, sexta fraudulenta, quæ animum seducit, septima perplexa, quæ uarijs uitijs impetit. Si specialiter & implicite, sic est Ange. Diabolus tentat ut leo, tentat ut draco. Si specialiter & explicite, sic est illa Gregor. super Iob. Diabolus premendo rapit, insidiando circũuenit, minando terret, suadendo blanditur, desperando frangit, promittendo decipit. Diuersificatur autem per intentionem. Nam tentat Deus ut erudiat, Diabolus ut decipiat, mundus ut alliciat, homo ut conijciat, caro ut inficiat.

1. Cor. 10

Universidad de Deusto Biblioteca

De diffinitione peccati. *Sectio III.*

Viso de malo culpæ in generali, & de malo pugnæ quod impellit ad culpam, descendendum est ad peccatum in speciali. Circa quod tria cōsiderare debemus.s.modum diuisiuum, modū diffinitiuum, modum punitiuū. Pōt aūt peccatum considerari formaliter prout dicit priuationē, & materialiter prout substernit sibi aliquam actionem. Habet ergo formales diffinitiones, ꝓut dicit priuationē per hunc modum. Nam aut dicit recessum à bono, & sic tribus diffinitionibus quasi idem circunloquentibus diffinitur. Prima in lib.de Ci.Dei hæc est, Peccatum est absentia boni. Vbi debet esse. Secunda in lib.de Christiana religione. Peccatū est appetitio non naturarum malarū, sed desertio meliorum. Tertia in libro de natura boni. Peccatū est corruptio speciei, modi, & ordinis. Aut dicit recessum à naturæ rectitudine, & sic triplex diffinitio idē circūloquēs inuenitur. Prima est Damasceni. Peccatum est ab eo, quod est secđm naturā, in id, quod est præter naturam cōuersio. Secunda est Anselmi. Peccatum est carentia debitę iustitiæ. Tertia est Augustini. Peccatum est defectus quidā à luce ueritatis, naturā non pimens, sed obscurans. Aut dicit recessum ab oīs boni cōplemento, & perfectione, & sic tripliciter diffinitur. Primo ab Augustino in libro de libero arbitrio. Peccatum est auersio à bono incōmmutabili. Secundo ab eodem in lib.de Christiana religione. Peccatum est carere bonis incōmutabilibus, quibus fruendum est. Tertio etiā ab eodem. Peccatū est tenebra intellectus. Habet quoq; peccatum materiales diffinitiones, prout substernit sibi actum, & secđm hæc pōt tripliciter cōparari. Aut ad Deum quē offendit. Et sic tripliciter diffinitur. Primo ab Augustino contra Manichæos. Peccatū est in præceptis ueritatis, uel in ipsa ueritate errare. Secundo ab Ambro. in lib.de Paradiso. Peccatū est præuaricatio legis diuinæ, & cœlestium inobedientia mandatorū, uel præceptorum. Tertio ab Aug. Peccatū est dictū uel factū, uel concupitum contra legē Dei. Aut ad uirtutē quā excludit. Et sic triplex datur diffinitio de peccato. Prima est Basilij. Peccatum est dispositio animæ, contrariè se habens ad uirtutem. Secunda August. in lib.de Duabus animabus. Peccatum est uoluntas retinendi, uel assequendi qđ iustitia uetat. Tertia est Augustini in lib. de Vera religione. Peccatū est appetere, quæ Christus contempsit, uel contemnere, quæ Christus appetijt. Aut ad bonum quod prætendit. Et sic tripliciter diffinitur. Primo ab August. in lib.de Ciui. Dei. Peccatum est male, uti bono. Secūdo ab eodem, in lib.de Trini. Peccatum est uti fruendis, & frui utendis. Similiter in lib. 83. quæstionum. Tertio in libro de Libero arbitrio. Peccatum est spreto bono incommutabili, rebus commutabilibus adhærere. Duæ autem inueniuntur diffinitiones peccati. Vna est hęc. Peccatum est actus incidens ex defectu boni. Secunda est hæc. Peccatum est demeritum pœnæ æternæ.

De peccato originali *Sectio IIII.*

Peccati diuisiones.

Viso de peccati diffinitione, sequitur videre de diuisione. Diuiditur autem peccatum in originale & actualę, ueniale & mortale, delictum, & cōmissum. Et hę diuisiones sumūtur pœnes causam formalem. Item in peccatū cordis, oris, & operis. Item in peccatum superbiæ siue inanis gloriæ, inuidiæ, iræ, accidiæ, auaritiæ, gulæ, luxuriæ. In concupiscentiam carnis, in concupiscentiā oculorum, & superbiam uitæ. In peccatum cogitationis, delectationis, consensus, operis, & consuetudinis. Et hæ sumuntur pœnes causam materialem. Item peccatum aliud ex ignorantia, aliud ex infirmitate, aliud ex certa malitia perpetratur. Item peccatum aliud ex timore male humiliante, aliud ex amore male accendēte. Et hæ sumuntur pœnes conditiones peccantis. Item peccatum aliud in Deum, aliud in se, aliud in proximum. Et hæ sumuntur pœnes circunstantias eius, in quem peccatur. Primam diuisionem prosequamur. Primo quantum ad peccatum originale. Circa quod sunt quatuor attendenda, diffinitio, corruptio, curatio, & nominatio. Diffinitur aūt peccatum originale ab Ansel. sic. Peccatum originale est carentia, siue nuditas debitæ iustitiæ per inobedietiam Adę facta, quā comitatur carentia uisionis Dei. Ista diffinitio est formalis, indicans huius peccati essentiam, causam, & pœnam. Item aliter diffinitur sic. Peccatum originale, est uitium ex qualitate seminis in humana natura natū. Ista est materialis, ostēdēs originalis peccati effectum, & originem. Itē diffinitur tertio ab August. sic. Peccatum originale, est concupiscentia, uel concupiscibilitas, quæ paruulum facit concupiscibilem, adultum concupiscentem. Corrumpitur autem genus humanum per originale peccatum, quia licet anima non sit ex traduce, originalis tamen culpa transit ab anima Adę ad animas posterorum; mediante carne infecta, tanquam per concupiscentiam generata, & per libidinem seminata; quæ infectionem secum trahens, animā sibi unitam inficit, & uitiat, non tantū pœna, sed & culpa. Et sic homo per concubitum generatus nascitur natura filius iræ, quia priuatus est rectitudine diuinæ iustitiæ, propter cuius absentiam incurrit quantum ad animam, infirmitatem, ignorantiam, malitiam, & concupiscentiam, quantum uero ad corpus, pœnalitates, labores, dolores, defectus, morbos multiplices, & præter hæc pœnam mortis, & incinerationis, pœnam carentię uisionis Dei, & amissionis glorię cœlestis, tam in paruulis, quàm in adultis. Curatur autē originale peccatū per baptismum, sic quantū ad culpam,

Peccatum originale.

culpam, ꝙ tamen remanet quantum ad temporalem pœnam, sic curatur quantum ad reatum pœnæ æternæ, ꝙ remanet quantum ad actum, & motum concupiscentiæ, sic curatur in parēte, ꝙ nihilominus à curato parente transmittitur in gñatam prolem, sic tollitur originalis culpæ macula, ꝙ remanet sequela, cum qua oportet nos pugnare, q̄diu uiuimus in hac uita. Noiatur autē originale diuersis uocabulis, tam ex parte culpæ q̄ ex parte pœnæ. Comparatum.n.ad aiam dicitur infirmitas, quia reddit aiam impotētem resistere motibus. Dicitur fœditas, quia secūdum eam anima rōne corporis coinquinatur. Dicitur pronitas, ꝓpter inclinationem appetitus ad malum. Dicitur corruptio, quia ducit ad nihilum.s. ad peccatum. Dicitur uicium, quia diminuit naturales uirtutes. Dicitur languor naturæ ꝓpter diminutionem boni naturalis & delectabilis. Cōparatum uero ad corpus, dicitur lex carnis, quia est pœna à lege iustitię naturaliter inflicta. Dicitur lex membrorum, quia præstat aptitudinē ad faciendum opera mala. Dicitur tyrannus, propter dominationem quasi uiolentam in concupiscentijs. Dicitur fomes, quia est causa materialis conseruandi peccatum in carne. Ambrosius diffiniens fomitem dicit sic. Fomes est morbidus quidam affectus, qui commouet ad illicitum desiderium quantum ad actum generatiuę & nutritiuæ. Comparatum ad actus delectabiles illicitos, dicitur concupiscentia, uel concupiscibilitas. Differunt tamen, quia concupiscibilitas, dicit potentiam, concupiscentia uero actū. Dicitur etiam libido, quia sequitur quicquid libet, scilicet uoluptuosas delectationes in sensu. Comparatum uero ad pœnam ad quam obligat, dicitur peccatum originale, quia est carentia, uel nuditas debitæ, & originalis iustitiæ.

Quot nominibus exprimatur.

De peccato actuali. *Sectio V.*

Sequitur uidere de peccato actuali. Circa qđ quatuor uideamus.s. diffinitionem essentialem, originalitatem, differentiam materialē, & maioritatem. Diffinitur aūt peccatū actuale sic. Peccatū actuale est carentia debitę iustitiæ, facta per inobedientiam propriæ uoluntatis, uel est auersio ab incommutabili bono, & ad bonū commutabile conuersio. Trahit aūt peccatum actuale originem à libera uolūtate uniuscuiusq; per suggestionem, delectationem, consensum, & operationem. Si aūt suggestio, & delectatio sistant citra consensum, peccatum est ueniale, si autem sequatur consensus & opus in his quæ diuina lege prohibentur, pctm̄ est mortale consummatum. Si aūt medio modo fiat, ut sit cōsensus sine opere, hoc potest esse dupliciter. Quia aut homo uult in opus procedere, sed non pōt, & tūc uoluntas pro facto reputatur, nec minus culpabilis est, q̄ si in ipso facto deprehenderetur. Aut nō uult in opus ꝓcedere, sed uult interius uoluptari in delectatione, & tunc licet non sit pctm̄ plenarię consummatum, est tñ inter mortalia reputādum, quod maxime de peccatis carnalibus hēt intelligi. Differentię materiales actualis peccati sunt duæ.s. peccatum angeli & hominis. Pctm̄ angeli inchoatum est in præsumptione, statim.n. ut uidit suam pulchritudinē præsumpsit, & consummatum est in ambitione, quia præsumēs de se appetijt quod erat supra se, atq; confirmatum est in inuidiæ & odij auersione, quia ex quo non potuit hoc obtinere quod appetijt, cepit odio & inuidia contraire. Et sic in peccato Luciferi, superbia præsumptionis fuit prima generatione, superbia ambitionis fuit prima consummatione. Pctm̄ uero hominis fuit inobedientia, ad quā ꝑcipitauit Diabolus hoiem per triplex appetibile naturale.s. per bonum gloriosum, copiosum, & deliciosum. Tentauit.n. de excellentia, sufficientia, experientia, siue demulcentia. Diabolus.n. per mulierem uolens deijcere hominem, ꝓmisit mulieri dignitatis excellentiam dicens. Eritis sicut dij. Deinde subiunxit cognitionis abundantiam dicens. Scientes bonum & malum. Tertio prætendit suauitatis experientiam cū ostendit ei lignum pulchrū uisu, & ad uescendū suaue. Vnde peccatum mulieris inchoatum fuit in superbia, ꝓgressum habuit in auaritia, quia non in rebus solum, sed etiam in scia inuenitur auaritia, consummatum fuit in gula. Et sic deordinatum fuit quantum ad irascibilem, appetendo alta, quantum ad rōnalem, appetendo scire occulta, quantum ad concupiscibilem, uolēdo gustare suauia. Pctm̄ maius unum altero, dicitur duodecim modis. Primo causalitate, & sic peccatū Diaboli dicitur maius esse, qa eius inuidia mors intrauit in orbem terrarum. Secundo gñalitate, & sic peccatum primi parentis fuit maius, quia se per totum genus humanum diffudit. Tertio enormitate, & sic peccatum Iudę fuit maximū, quia tradidit Dominum Saluatorem. Quarto ingratitudine, & sic eius peccatum dicitur esse maius, qui plura gratiarū dona percepit. Quinto periculositate, & sic peccatum ignorantiæ dicitur esse grauius, quia periculosius. Sexto inseparabilitate, & sic peccatum cupiditatis dicitur esse maius, quia cum cætera uitia cum homine consenescant, sola auaritia iuuenescit. Septimo importunitate, & sic superbia dicitur esse maximum peccatum, quia etiam ex bonis operibus generatur. Octauo pronitate, & sic luxuria dicitur esse grauius, ad quam homines pronius inclinantur. Nono maioris gratię impugnatione, et sic peccatum in Spiritūsanctum dicitur esse grauius. Decimo ratione maioris offensæ, et sic peccatum idolatriæ dicitur esse maius. Vndecimo ratione maioris facilitatis resistēdi, et sic peccatum Adæ fuit grauissimum. Duodecimo ratione maioris improbitatis et libidinis, et sic peccatum cuiuslibet generis potest fieri maius altero.

Peccatum actuale quid.

Quomodo perpetretur.

Peccatum Angeli.

Peccatum hominis.

Excessus peccati ad peccatum dicitur. 12 modis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De peccato ueniali & mortali. Sectio VI.

SEquitur uidere de diuisione peccati, in ueniale, & mortale. Ad cuius euidentiã tria sunt breuiter attendenda, scilicet ordo diuinæ iustitiæ, qui imponitur, pẽm ueniale quod contrahitur, & pẽm mortale qd incurrit. Ordo aũt diuinæ iustitiæ ad quem Dñs hoiem obligauit est, ut bonum incõmutabile præferatur bono commutabili, ut bonum honestũ præferatur bono utili, & uoluntas Dei præferatur uoluntati nostræ, & iudicium rõnis rectæ preferatur, & pfit sensualitati humanę. Pẽm uero actuale, est inordinatio actualis uoluntatis. Ista aũt inordinatio si est tam modica, ꝙ ordinem istum nõ exterminat q̃is in aliquo perturbet, tunc pẽm est ueniale. Quod habemus pertractare breuiter quantũ ad diffinitionem, distinctionem, & curationem. Diffinitur autem sic. Pẽm ueniale, est libido siue amor uoluptatis in creatura citra Deum.

Veniale quid, & quotuplex.

Distinguit aũt ueniale tripliciter. Nã quoddã est ueniale ex surreptione, & ideo ueniale est, qa non potest uitari tunc, & quia committitur pter rõnem semper est ueniale. Quoddam est ueniale ex cogitatione sine consensu, & ideo ueniale, quia non plene consentitur, ut in cogitatione, & delectatione de muliere, citra consensum in delectatione, & ideo ueniale fit mortale per complacentiam & consensum. Quoddam est ueniale cum delectatione & cõsensu, & ideo ueniale est, quia non est deordinatio contra præceptum, ut ebrietas et mẽdacium iocosum, et istud cum fit ueniale propter delectationẽ, quæ est citra Deũ, tamen põt fieri mortale propter nimiã libidinẽ et contemptum. Non tñ intelligendum est, ꝙ aliquod ueniale per essentiam fiat mortale, sed qa de ueniali, fit transitus ad mortale, per complacẽ tiam, & consensum, siue per libidinem, & contẽptum. Curatur aũt peccatum ueniale, per actus in quibus est aliqua humiliatio, & deuotio, qui quidem actus gratia informati repugnãt ueniali, & sic ad actum curationis, & delectionis ueniale, gratiam gratum facientem coadiuuant & uigorant. Huiusmodi remedia his uersibus cõtinentur. Confiteor, tundo, respergo, conteror, oro. Signor, edo, dono, per quę uenialia ponor. Vuctio, pœna leuis, compassio quæ fit egenis. Hęc enim remedia sunt. Generalis confessio, pectoris tunsio, aquæ benedictæ asperfio, cordis cõtritio, dominica oratio, signatio ab Episcopo, eucharistię sumptio, offensæ condonatio, extrema unctio, leuis pœnitentia, compassio fraterna. Si autem est tãta deordinatio uoluntatis, ꝙ ordinem exterminat supradictum, tunc mortale est peccatum, quod potest cõsiderari quantum ad diffinitionem, punitionem, & remissionem. Diffinitur aũt ab Ambros. sic. Peccatum mortale est prævaricatio legis diuinæ, & cœlestium inobedientia mandatorum, uel præceptorum. Pœna peccati mortalis, est æterna damnatio. Dicitur

Remedia 11. contra ueniale.

Mortale quid.

enim mortale, quia per ipsum uita gratię perditur in præsenti, & uita gloriæ in futuro. Et sic contrahitur mors culpæ, & infligitur mors gehẽnæ. Iuste autem propter mortale in quo quis finaliter perseuerat, sempiternaliter cruciatur. Vnde secundum Gregorium, quia peccator peccat in suo æterno, æternaliter est cruciandus. Secundum August. uero, quia peccat contra bonũ æternum, & infinitũ, æternaliter punietur. Curatur autem siue remittitur mortale peccatum per septiforme remediũ, scilicet per baptismũ, eleemosynam, martyrium, conuersionem proximorum, dimissionem iniuriæ, fletum pœnitentiæ, & per dignam eucharistiæ sumptionem. Attende tamen ꝙ baptismus, & pœnitentia, nõ solum ualent contra pœnam peccati, uerumetiam contra culpam, cætera uero ualent contra pœnã tantum. Vnde uersus. Sunt septem, delete quibus mortalia possis. Fons, eleemosyna, martyrium, conuersio fratrum. In te peccanti dimittere, flere reatum. Sanguinis & carnis Christi perceptio digna.

De ignorantia. Sectio VII.

SEquitur uidere de diuisione peccati, in delictum & commissum. Prævaricatio præceptorum, est delictũ, hoc est transgressio præceptorum affirmatiuorum. Prævaricatio ꝓhibitionum, est cõmissum, hoc est transgressio præceptorum negatiuorum. Dñæ delicti, sunt ignorantia, omissio, negligentia. Delictum dr quasi derelictum. i. boni desertio. Bonum est duplex, scilicet sciendum, cuius desertio dr ignorantia, & faciendum ad quod duo requiruntur. s. ꝙ fiat bonus actus, cuius desertio dicitur omissio, & ꝙ bene fiat. i. cum debitis circunstantijs, quarum desertio dicitur negligentia. Circa ignorantiã quadruplex diuisio est attẽdenda. Prima est hęc. Ignorantia alia negationis, alia priuationis, alia prauæ dispositionis. Ignorantia negationis, est in paruulis, quę non est culpa neq; pœna usq; ad præfinitum tẽpus. Ignorantia priuationis, est in adultis, qui tpe determinato ignorant, quę possent scire, uel obliti sunt, quæ aliqñ didicerunt. Ignorantia prauę dispositionis, est qua quis opinatur contraria fidei, quæ potest erronea dici, & est in hæreticis. Prima excusat à toto, secunda à parte non à toto, tertia accusat in toto, quia peruersam sequitur uoluntatem. Secunda diuisio est hæc. Ignorantia alia facti, alia iuris. Iuris, aut iuris naturalis, & hæc non excusat cum sit scriptum in corde hominis, uel iuris diuini, ut leges prophetarum, euangelij, & doctrinæ Apostolicæ, & ista accusat sicut de magno & mortali delicto prælatos maxime Episcopos & Metropolitanos, qui tenentur de fide, & spe reddere rationem. Accusat autem sicut de ueniali clericos simplices, & illiteratos, qui cum potuissent discere, noluerunt. Laicos

Remedia 7. contra mortale.

Delictum & commissum.

Tertia diuisio quadruplex.

1. Pet. 3.

cos uero in nullo accusat, quia ad ipsos non pertinet dummodo non contemnant. Si est iuris positiui, ut legum, & decretorum, solos iudices accusat. Si est ignorantia iuris continentis morales constitutiones Ecclesiasticas, ad discernenda peccata, accusat sacerdotes, & confessores. Si uero est ignorantia facti, aut indifferentis, sic sufficienter excusat, aut necessarij ad salutẽ, & sic aut non potest uitari sicut in amẽte, qui à natiuitate caruit iudicio rõnis, & hæc excusat, aut potest uitari sicut in Iudæis, & Paganis qui potuerunt scire Christum passum fuisse pro salute hominum, & hæc non excusat. Tertia diuisio ignorantię est, qa alia est simplex, ut qñ aliquis nescit, quæ tenetur scire, facit tñ aliquid, sed nõ plene, ut illa sciat, hæc excusat à tanto sed nõ à toto. Alia est crassa siue supina, ut qñ quis negligit scire, quæ tenet, & tñ non est determinatũ ei ꝙ teneatur scire illa, hæc minus excusat, non excusat à toto, sed à tanto. Alia est affectata siue affectiua, ut qñ aliquis negligit scire, quę tenetur scire, cum ei sit determinatũ ꝙ tenetur scire illa, hæc accusat potius q̃ excusat. Quarta diuisio est. Ignorãtia alia uincibilis, alia inuincibilis. Vincibilis, alia potest remoueri cum magna difficultate, ut in ualde hebetibus, hæc excusat à tanto nõ à toto, si est de necessarijs ad salutẽ. Alia põst remoueri cũ facilitate, ut in ingeniosis, hæc non excusat. Inuincibilis, alia est inuincibilis per naturam, ut in puero, qui non utitur rõne, & in decrepito, qui non discernit, & in eo, qui nascitur amens, hæc excusat à toto. Alia est inuincibilis per culpam, ut in eo, qui per culpam efficitur furiosus, & secundũ quosdam nõ excusat à toto.

Omissio quid.

Obligatio multiplex.

De omissione & negligentia. Sectio VIII.

VIso de ignorantia, quæ est desertio debitæ sciæ, sequitur uidere de omissione, & negligentia, quæ dicunt desertionẽ rei debitę faciendę. Omissio, est desertio actus debiti in tẽpore determinato. Et dr actus debitus quẽ tenemur facere. Circa omissionem aũt habemus uidere quatuor actus debitos. Tentionẽ. Distinctionem. Descriptionem. Absolutionem. Dicitur aũt omissio, derelictio actus non circunstantiæ, actus principalis nõ annexi, præcepti affirmatiui non negatiui. Est aũt triplex tentio quam omittere non debemus. Quędam est rõne diuinę obligationis, & hæc est duplex, una ad agendum, ut in præceptis affirmatiuis, ut honora Patrem tuũ, alia ad non agendum, ut in præceptis negatiuis, siue ꝓhibitionibus, ut nõ occides. Prima obligat semper, sed non ad semper nisi ꝓ loco, & tẽpore. Secũda obligat semper, & ad semper. Quædam est rõne spontaneæ consensionis, ut in contractibus, uotis, iuramentis, promissis, & obligatione, q̃ facit conscientia. Quędã ratione culpabilis offensionis. Nam ꝓpter culpam mortalem, obligatur homo siue tenetur ad pœnam æternalem, ꝓpter ueniale m uero ad pœnam temporalem. Describitur aũt tentio sic. Tentio est alieni præcepti, uel prohibitionis, uel propriæ, assensus, uel culpæ ad agendum, uel non agendum, uel patiendum obligatio. Ad agendum, quantum ad præcepta affirmatiua, ad non agendum, quantum ad præcepta negatiua, & prohibitiones, ad patiendum quantum ad culpam. Triplex est aũt absolutio prędictę triplicis tentionis. s. impossibilitas, dispensatio, & pœnitentia. Negligẽtia est debitę circunstantiæ derelictio, in bono opere faciendo. Circa quã breuiter sunt uidenda tria. s. eius originario, denominatio, concomitatio. Oritur aũt negligantia ex torpore. Vnde dicit Gregorius. Duo sunt in bonis operibus timenda, desidia. s. & fraus. Desidia facit minor amor Dei. Fraudẽ maior amor sui. Item desidia per torporem nascitur. Fraus per priuatam dilectionẽ. Fraus ista sic notificatur. Fraudem in opere Dei perpetrat qui se inordinate diligens, ad remunerationis transitoriæ bona festinat. Tripliciter aũt fraus ista cõmittitur, aut cum cordis humani gratia, aut fauoris aura, aut cum quælibet res exterior desideratur. Vt. n. bonũ opus bene fiat, requiriũ bonus finis, quem qui omittit, fi audatur. Requiruntur, & aliæ circunstantiæ, ut locus, tempus, modus, quas qui omittit, utiq; negligit. Noiatur aũt duplici uocabulo. s. negligentia, & desidia, quæ si large accipiantur, cõmunia sunt ad quamcũque omissionem, tã actus debiti, quã circunstantiæ. Siuero accipiantur stricte per omissionẽ circunstantiæ, tunc desidia magis respicit cõem significationem. Desidia dr quasi desistentia, negligẽtia uero magis respicit significationẽ propriã. s. omissionem circunstãtiæ debitæ, quasi non diligentia, quæ diligentia, circũstantias dilygẽter ꝓsequitur. Sunt autem comites negligẽtiæ, torpor, & pigritia, quæ quamuis sint idem, tñ pigritia dr, eo ꝙ pigeat difficultas laboris. Torpor uero aspicit appetitum quietis. Triplex est aũt torpor siue pigritia. s. infirmitatis naturalis, sicut in flegmaticis, & est pœna, & non culpa. Et est torpor infirmitatis acquisitæ ex culpa præcedente, ut in ebriosis, & gulosis, & talis non excusat secundum quosdã. Et est torpor libidinosus, & dicitur torpor captatus, & ille torpor est uoluntas recusans facere bonum difficile, eo ꝙ difficile. Et talis torpor siue pigritia cum sit peccatum, reprehenditur in scripturis.

Negligentia quid.

Desidia.

Torpor.

De commissione. Sectio IX.

SEquitur uidere de cõmisso. De quo est breuiter uidendum, & adiungendum, ꝙ est trãsgressio legis diuinæ prohibẽtis quantum ad præcepta negatiua. Potest aũt aliquid committi cõtra naturam. Et hoc dupliciter. s. contra naturã cõmunem hominibus, & brutis, ut ꝙ masculus pro fœmina sit. Et hoc est peccatũ sodomiticum. Aut contra naturam particularem, ut in natura

Peccatum contra naturam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

natura angelica, aut humana, & hoc est naturale iudicatorium, dictans malum esse fugiendum, & bonũ faciendum. Ista natura dictat q̃ debemus Deo obedire, Deũ colere, & diligere. Dictat etiã, q̃ ꝓximo debemus facere, quod nobis uolumus ꝓximo debemus facere, quod nobis uolumus fieri ab eodem. Et quod nobis nolumus fieri, alij non debemus irrogare. Sic largo modo, omne peccatum, quod cõmittitur est cõtra naturam.

Contra legem.

Potest etiam aliquid contra legem committi. Et hoc dupliciter uariatur, nam lex ꝓhibet aliquid quantum ad oẽ tempus, & hoc est prohibitum, quia est malum, & sic sunt ꝓhibitiones decalogi. Prohibet etiam aliquid non simpliciter, sed ad tẽpus, & sic sunt prohibitiones cerimonialium, & hoc est malum, qa prohibitum. Cõmitti potest etiam aliquid contra consuetudinem, & hoc est, quod cõmittitur contra mores. Proprie aũt loquendo mos non scriptus, dr consuetudo, mos uero scriptus, constitutio nominatur. Nota tñ q̃ facere contra consuetudinem conseruatiuã honesti est peccatum, facere contra consuetudinẽ destructiuã honesti, sanctum est, facere cõtra cõsuetudinem indifferentem malam non est. Honestum aũt est, quod sua ut nos trahit, & sua dignitate nos allicit. Item nota, q̃ lex respicit honestum, cõsuetudo siue constitutio respicit utile, quod est conseruatiuum honesti.

Cõtra eũ suetudinẽ

De errore, praua iudicio, & personarum acceptione. Sectio X.

Diuisio alia generalis peccati.

SEquitur de diuisione peccati, in peccatum cordis, oris, & opis. Et primo aliquid de peccato cordis breuiter uideamus, & primo de eius diffinitione, postea de differẽtijs. Peccatum cordis sic diffinitur. Peccatum cordis est transgressio legis diuinæ per inordinationem intringressio legis diuinæ per inordinationem intringressi motus mentis. Differentię aũt eius sunt peccati cogitationis, delectationis, & cõsensus. De peccato delectationis usum est supra, cũ de peccato actuali ageretur. Ad peccatum cogitationis pertinet error, prauum iudicium, & acceptio personarum. Ad peccatum cõsensus reducitur peccatum cõscientię. Quãtum ad peccatum cogitationis, primo uidendum est de ipsa, deinde de prauo iudicio, postremo de personarum acceptione. Cogitationum alia speculatiua pure, & ista nõ aũt peccatũ, alia pratica siue affectiua. Prima est in conspectu mentis, & est inuoluntaria, quantũ est de se. Secunda in aspectu cum affectu, & est uoluntaria, & ideo potest esse peccatũ. Error quidam est infirmantis, qualis est in febricitãtibus, quibus dulcia uidẽtur amara. Quidã est infirmitatis naturalis originalis, quo corrũpitur ratio in iudicijs, & frequenter deuiat. Iste error, quia non est uoluntarius, non est peccatum, sed pœna peccati. Quidam est error puersæ uoluntatis, cuius est habere falsa ꝓ ueris. Talis aũt error aut est contra fidem, uel bonos mores, & ille semper est peccatũ. Si non est contra fidẽ, uel bonos mores, tunc aut accidit in his, quæ sunt supra iudicium humanũ, ut iudicare de intẽtionibus cordium, & sic semper est peccatum, qa tunc usurpat, quod solius Dei est. Aut accidit in his, quæ subsunt iudicio humano, ut errare in logicis, naturalibus, & mathematicis, & tunc non est peccatũ. Prauũ iudiciũ, recipit diffinitionẽ, & distinctionẽ. Diffinitur aũt sic. Prauum iudicium, est ex errore ꝓueniens temararia sententia, uel suspitio mali de occultis aliorũ. Error est habere ignota pro notis. Sententia est in asserentia, uel diffiniendo q̃ ita est. Suspitio est in opinãdo cum dubitatione temeraria, etiam sententiando, quę ad ipsum non pertinent. Distinguitur aũt humanum iudicium secũdum hunc modum. Iudiciũ aliud est certitudinis, aliud temeritatis, aliud suspitionis. Primum. s. iuditium certitudinis nõ est peccatum, quia de manifestis licite iudicamus. Scd̃m iudicium temeritatis est triplex, uidelicet diffinitionis, argutionis, assertionis. Diffinitionis cum quis de futuris male iudicat. Nam de alicuius correctione desperare, & cũ tanquã abiectum reprehendere, qui nunc apparet malus cũ nesciamus qualis futurus sit, temerarium iudicium est. Arguitionis, cum quis iudicat de his, q̃ ad eum non pertinẽt, de quo Paulus dicit. Tu quis es, qui alienũ seruũ iudicas? Assertionis cum quis iudicat de occultis. Glosa super predictum locum. De quibus incertum est quo animo fiant, sine periculo nemo iudicat. Aug. uel Beda super illud dictum Christi. Nolite iudicare, dicit, hoc loco nihil aliud nobis præcipi, nisi ut ea facta, q̃ dubium est quo animo fiant in meliorem partẽ interpretemur. Primum est pernicios um, secundũ præsumptuosum, tertiũ superstitiosum. Tertium iudiciũ. f. suspitionis est triplex. f. suspitionis uiolentæ, qñ oia signa apparẽt mali, nulla, uel pauca boni. Temerariæ, qũ multa boni, pauca mali. Leuis, qñ multa mali, pauca boni. Primo modo non est peccatum, secundo ueniale graue, tertio ueniale parũ. Nota q̃ iudicium certitudinis, nec ueniale est, nec mortale. Iudicium temeritatis mensuratur iuxta illud Saluatoris. In quo iudicio iudicaueritis iudicabimini. Glo. Si quẽ iudicaueris temerarie damnatione ueniali, uenialiter condemnaberis, si damnatione mortali, mortaliter condemnaberis. Et hoc intellige sine præiudicio. Iudiciũ suspitionis, quãdiu manet in suspitione, non est mortale, nisi ueniat in assertionis iudicium. Circa personarũ acceptionem, attendendum est quantũ ad diffinitionem, & differentiam triplicem. Diffinitur aũt sic. Personarũ acceptio est iniustitia qua ꝑfertur persona personæ, ꝓpter causam indebitã. Differentiæ acceptionis personarũ sunt tres. Vna cõmittitur in honoris exhibitione. De qua Iaco. dicit. Fratres mei, nolite habere fidẽ Iesu Christi in personarum acceptione. Alia est in iudicij executione. De qua in Deut. Non accipies personam in iudicio. Alia in promotione ad dignitates, quæ prohibetur

Paruum iudicium

Error.

Personarum acceptio.

Iacob. 2.

Deut. 16.

1. Reg. 16 prohibetur in electione Dauid, cui non prætulit Dominus fratres suos, propter uultus pulchritudinem, seu propter altitudinem staturæ.

De peccato consensus, & de peccato contra conscientiam, & de perplexitate. Sectio. XI.

Consensus quid.

SEquitur uidere de peccato consensus, ubi primo uidendum est de ipso cõsensu, quid est. Secundo de peccato contra conscium. Tertio de differentijs perplexitatis. Consensus diffinitur sic. Consensus est nutus uoluntatis spõtaneus, uel motus animi liber sui. Et cũ nihil ita sit in ptã te nostra, sicut cõsentire, uel dissentire, hinc est, q̃ cõsummatur ibi oẽ peccatum. Initiatẽ enim in cogitatione, crescit in delectatione, perficitur uero in consensu. Ad intelligendum qũo peccatur, qñ agitur contra conscium, multiplicitas conscientiæ attendenda est. Conscientia. n. uno modo dr superior pars rationis, quã Græci synderesim uocant, & apud nos, scintilla conscĩæ potest dici. Hæc diffinit à Basilio sic. Conscia est naturale iudicatorium faciendi, uel non faciẽdi. Differunt tñ scd̃m rõnem, synderesis, & conscientia. Nam synderesis indicat faciendum, idest dignum fieri. Conscientia uero iudicat faciendũ idest debitum fieri. Alio modo dicit conscientia habitus naturalis dictandi bonum, uel malum, & sic diffinitur à Damasceno. Cõscientia est lex intellectus nostri naturalis, appositа peccato. Et scd̃m hoc, conscientia nunquã, errat. Tertio dicit cõscientia opinio habita de agendis, uel nõ agẽdis, idest debitis fieri, uel non fieri formata. De

Conscientia.

1. Cor. 8. qua Apostolus. Quidam cum conscientia usq; nunc idòli, quasi idolothytũ manducant, & alibi

Rom. 14. Oẽ quod non est ex fide, peccatum est, Glo. 1. oẽ quod est contra conscientiam. Isto tertio modo, conscientia est habitus acquisitus, frequẽter erroneus in iudicando esse faciendum, quod non est faciendum, & econuerso. Potest aũt dictare conscientia tertio modo dicta, aliquid scd̃m legem Dei, præter legem Dei, contra legem Dei. Et est hic sermo de dictamine conscientiæ per modum ꝑcepti siue ꝓhibitionis, non per modũ consilij, uel persuasionis. Primo modo cõscientia ligat simpliciter, & uniuersaliter, qa legi Dei cõcordat, qua conscientia oñdit esse ligatum. Scd̃o modo cõscientia ligat quãdiu manet, uñ tenetur homo, uel eam deponere, uel quod dictat opere adimplere, ut pote si dictat conscientia, q̃ leuare festucã de terra, est necessarium ad salutẽ. Tertio modo conscientia non ligat ad faciendum, uel non faciendum, sed potius ad se deponendũ, qa cum talis conscientia sit erronea, & error ille repugnet legi diuinæ, necessario quandiu durat ponit hominem extra statũ salutis, ut pote si dicat peccatrix alicui, moriar si nõ cognoscas me, & ille incipiat habere conscientiam de mortali, si non cognouerit peccatricem, nõ est in statu salutis ipsa cõscientia perdurante, qa si non cognoscit eam peccat mortaliter contẽnendo Deum, cum dictet cõscientia hoc Dño displicere, si cognoscit eam facit contra præceptum Dñi. Perplexitas nascitur ex errore conscientiæ. Est aũt triplex pplexitas. Prima est intelligentię uerborum sacræ scripturę, quę uidẽtur sibi repugnare. Secunda est intelligentiæ faciendorum, de qua Paulus. Quid oremus nescimus, &c. Tertia est ineuitabilitas peccandi. Prima dissoluitur p distinctionem, & considerationem causarum dicendi utrunq; Secunda dissoluitur per inspirationẽ Spiritussancti, quæ est unctio docens de oĩbus per meritum orationis, de qua Iacob. dicit. Si quis indiget sapientia, postulet à Deo, &c. Et in Paralip. dicitur. Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus relidui, ut oculos nostros dirigamus ad te. Tertia dissoluitur p depositionem erroneæ conscientiæ.

Perplexitas triplex

Rom. 8.

Iacob. 1.

2. Para. 20

De mendacio, periurio, & contentione. Sectio. XII.

SEquitur uidere de peccato oris, quod pluribus differentijs uariatur. Peccata enim oris sunt mendacium, in quo ueritas destruitur, periurium, in quo ueritas contẽnit, contentio, in quo ueritas impugnatur. Est. n. cõtentio, ueritatis impugnatio cum confidentia clamoris. Hæc tria præcipue sunt contra ueritatẽ. Ista uero contra bonitatem sunt, scurrilitas, quæ est contra honestatem, uaniloquiũ, siue multiloquiũ, quod est cõtra utilitatẽ. Adulatio, q̃ est cõtra rectitudinẽ in laude aliena. Iactãtia, q̃ est cõtra rectitudinẽ in laude propria. Blasphemia, quæ est contra rectitudinem in uituperium Dei. Maledictum, quod est contra rectitudinem in uituperium proximi quantũ ad pœnã. Contumelia, quæ est contra rectitudinẽ in uituperium proximi, quantũ ad culpam apertã, quæ improperatur. Detractio, quæ est contra rectitudinem in uituperium proximi quantum ad occultã culpam. De mendacio, est uidere quantum ad diffinitionem, & diuisionẽ. Diffinitur aũt ab Augustino sic. Mendacium est falsa signatio uocis, cum intentione fallendi. Et nota q̃ cum mentiri, sit contra mentem ire, põt homo mẽtiri dicendo falsitatẽ ex certa scia. Itẽ põt hõ mentiri dicendo ueritatem, quia quãuis sit uerum quod loquitur, tamen aliud sentit in conscientia. Item potest homo dicere falsum nõ mentiendo, nec peccando, ut qñ fallitur, adhibita tñ debita diligentia. Diuiditur aũt mendaciũ diuisione trimembri. s. in mendacium officiosum, perniciosum, iocosum. Officiosum est quod iuuat. Perniciosum quod nocet. Iocosum quod delectat. Diuiditur autem diuisione octimembri sic. Octo sunt genera mẽdaciorum. Primum, quod sit in doctrina religionis, ut dicere Christũ non esse de uirgine Maria natum. Secundum, qd̃ nulli prodest, & alicui obest, ut mendacium detractionis, & si quis est testis falsus in causa criminali. Tertium, quod alicui obest, ut prosit alij, ut quod

Peccatum oris.

Mendaciũ quid, & quotuplex.

Universidad de Deusto Biblioteca

aliquis sit testis falsus in causa pecuniaria. Quartum, quod sit solum mētiendi libidine. Quintū, quod sit cupiditate placendi aut delectandi suaui eloquio, ut mendacium adulationis. Sextum, quo quis mentitur, pro cōseruanda pecunia alicuius. Septimum, quo quis mentitur, pro conseruāda uita alterius. Octauum, quo quis mentitur, pro cōseruanda castitate alterius. Nullo horum mendaciorum est mentiendum. Dat aūt talem regulā. Augu. ꝙ quanto aliquid mēdacium magis accedat ad primum, tāto maius est peccatū, & quanto magis recedit à primo mēdacio, tāto minus est peccatum. Post mendacium quo ueritas destruitur, sequitur piurium quo ueritas cōtemnit. Sed quia piurium est uiolatio iura mēti,

Iuramētū. prius uidendum est de iuramento quantum ad essentiam, & sic iurare est inuocare Deum in testem suæ locutionis. Quantum ad licentiam, & sic iurare licet, ꝓpter pacem, & iustitiam conseruandam, uel amicitiam confirmandam. Propter ueritatē astruendam, & sic Paulus frequenter iurabat. Propter calūniam uitandā, sicut iurāt actor, & reus. Propter fidelitatem seruandā, sic iurant principes regi. Quantum ad formā, & sic est forma concessa, ut iurare per Deū. Et hæc uariatur. Nā in ueteri testamento dicebat uiuit Dñs, idest per Deum uiuū. In Ecclesia primitiua dicebatur, testis est mihi Deus, idest testem Deū inuoco. Modo uero dr̄, per Deum. Et est forma non concessa, ut iurare per idola. Quantum ad comites, & sic dr̄ ꝙ iuramentum tres debet comites habere. s. ueritatem, quæ debet esse in conscientia, ut nouerit ita esse. Iudicium, ut discrete iuret, & cum deliberatione. Iustitiā, ut qđ iurat sit licitum, & honestum. Quantum ad drīas, quę sunt duæ. s. iuramentum assertoriū, ut qñ iurat, uel de præsenti, uel de preterito ita esse, uel fuisse. Promissorium, ut cum iurat aliquis de futuro aliquid se facturum.

Periuriū. Modo uideri pōt periurij diffinitio, quę est talis. Periurium est mendaciū iuramento firmatum. Potest etiam uideri distinctio, quæ est hæc. Periurium dicitur falsa iuratio. Itē peruersa iuratio, quod fit qñ est illicitum, quod iuratur. Tertio dicitur transgressio iuramenti.

De adulatione, maledicto, & detractione. Sectio. XIII.

Sequitur uidere de adulatione, maledicto, & detractione, quæ contra rectitudinem laudis & uituperij cōmittuntur.

Adulatio quid. Adulatio aūt diffinitur sic. Adulatio est sermo laudis alicui exhibitus intentione placendi. Distinguitur autem sic. Est. n. quædam adulatio, quæ bonum non habitū attribuit, quædam quæ habitum extollit dicendo maius esse, q̄ sit. Quædam est, quæ malum nutrit laudando malum, & dicendo esse bonum, & licitum. Vnde in Psal. dr̄ Laudat peccator in desiderijs aīæ suę, & iniquus benedicitur. Psal.9. Quędam est qua homo homini uult placere, non propter Deum, laude tñ uera, de qua Paulus. Si adhuc hominibus placerem, idest placere uellem, non pp Deum, Christi seruus non essem. Gal.1.

Maledictū quadruplex. Maledictū quadrupliciter uariatur. Est enim maledictum urreptionis, de quo dicit August. Si. n. cum oī facilitate, & temeritate maledixerimus, ad minima pertinet peccata. Lasciuiæ est cum alicui non ex animo maledicimus, de quo dicit Hieronymus. Qui negligit oris maledici resecare consuetudinem, & si non corde maledicat, immunditiam tñ labiorum et oris inquinamentū incurrit. Est & maledictum odij, quod ex malo corde ꝓcedit zelo uindictæ. Quartum est maledictū iustitiæ, quod ex charitate procedit. s. cum alicui amico nostro maledicimus ad eius correctionē. De his duobus ultimis dicit Greg. Scriptura sacra duobus modis maledictum cōmemorat, aliud quod approbat, aliud quod cōdemnat. Aliter. n. ꝓfert amore iustitiæ, aliter amore uindictæ.

Detractio multiplex. Detractio sic diffinit. Detractio est alienę famę denigratio. Cōmittit aūt sex modis. s. cum bonum negamus quod nouimus esse factū, uel cū tacemus ne fiat alijs manifestum, uel cum peruertimus, dicendo illud mala intentione esse factum. Itē malū occultū reuelando, in casu non cōcesso, uel augmentando dicendo maius esse, q̄ sit, uel adinueniēdo mendaciter malum, quod factum nō fuit. Tenet aūt detractor ad restōnē bonæ famæ, quā abstulit. Maius. n. bonum aufert detractor, q̄ raptor, & nō dimittitur peccatum nisi restituatur ablatū.

De peccato operis. Sectio. XIIII.

De peccato operis breuiter est uidendū, quātum ad diffinitionem, & distinctionē ab offensa uoluntatis, & superadditionē ad maliciā uoluntatis. Est aūt peccatum operis, transgressio legis diuinæ, per inordinationem extrinseci motus mentis.

Peccatum operis, & consuetudinis. Ad peccatum operis reducitur peccatū cōsuetudinis. Peccamus. n. cogitatione, delectatione, consensu, uerbo, opere, & consuetudine. Peccatum aūt operis cōparari habet ad peccatum uoluntatis interioris, prout sunt coniuncta, & sic sunt unū peccatum, pro eo ꝙ est ibi unus contemptus, & una auersio. Vnū inquā sunt loquendo formaliter, cum sit ibi una deordinatio prauia. Loquendo tñ materialiter plura sunt peccata, quia plura sunt deordinata. s. uoluntas īterior, & actus exterior. Si aūt hic duo ad inuicē cōparentur tanquā disiuncta, ita ꝙ unus peccet uoluntate tantum alius uoluntate, & opere, tunc diuersa sunt peccata, nō solum materialiter, sed etiam formaliter. Super addit uero malitia operis, super malitiam uoluntatis, qñ uoluntas mala non uult opus ꝓcedere, qa tunc non est oīno plenus cōsensus. Nam si actus operis subsequat contemptum, auersio, & conuersio consummantur. Si aūt uolūtas mala uult in opus malū ꝓcedere, sed non pōt, tunc distinguendum est. Nam unum peccatū maius altero, tripliciter iudicatur. s. aut ratione

ratione maioris contemptus Dei, & sic opus non addit iniquitatē uoluntatis. Aut ratione maioris delectationis, & libidinis, & sic opus aggrauat, maxime quantū ad genus carnalis peccati, quo peccat quis in seipso. Aut rōne maioris dānificationis, & sic opus addit ad malum uolūtatem, maxime quantū ad genus peccati, quo quis peccat in ꝓximum. Quantumcunq; . n. uelit quis fornicari, non tantum delectatur in uoluntate, quantum in opere. Et quantumcunq; uelit, quis occidere, non tantum nocet uolendo, quantum actualiter occidendo.

De septem uitijs capitalibus in generali. Sectio. XV.

Sequitur uidere de diuisione peccati in septē uitia capitalia, quæ sunt. Suꝑbia, inuidia, ira, accidia, auaritia, gula, luxuria. De quibus primo uidendū est in generali, deinde de singulis in speciali. In generali tria sunt in uitijs capitalibus attendenda. s. diuersa noīatio, cōnexiua ordinatio, sufficiens assignatio.

De uitijs capitalib' uaria doctorū sententia. A beato Grego. & alijs doctoribus, sic nominatur. Superbia, inuidia, ira, accidia, auaritia, gula, luxuria. Ab Isid. sic. Castrimargia, fornicatio, philargiria, tristitia, accidia, cenedoxia, superbia. Itē superbiam quidam, & cenedoxiā, siue uanam gloriā distinxit Isido. Sed Greg. coniunxit, quia dr̄ idem sunt in re, differentes tantū rōne. Superbia. n. dicitur, qñ aliqs sibi magnus apparet ītra aīum, uana gloria ē, qñ aliquis nititur magnus apparere per laudem in facie aliorum. Similiter Isido. distinxit accidiā, & tristitiam. Sed Greg. cōiunxit qa idem sunt in re, sed differunt rōne. Idem. n. motus est in accidia, & tristitia, differens rōne terminorum. Nā scđm auersionem, & recessum ab arduo graui dr̄ tristitia, scđm uero accessum, & conuersionē ad leuia dr̄ accidia, ut quia isti est graue surgere ad matutinas, tristis auertit se. Quia uero leue est ei quiescere, accidiosus conuertit se. Ordinantur aūt uitia capitalia scđm cōnexionem, qua fit, ut unū ex altero proferatur. Nam superbus nō uult subesse maioribus, uult præferri æqualibus, uult conculcare minores. Et si non pōt, inuidet maioribus, qa principātur, æqualibus, quia ꝓsperātur, minoribus, quia exaltantur. Et cum sic nihil proficiat, cōcipit iram de facili ad maiores, medioces, & minores. Deinde decidit in accidiā, qua mentis tranquillitas ꝑturbatur. Et tunc cum interiorē consolationē amiserit, ad exteriorem ꝑ auaritiam se cōuertit, & sic factus opulentus immoderate per ingluuiem farcit uentrem, & postremò ad luxuriam resoluit carnē, à summo rationis uertice, usque ad carnis infimum deprauatus.

Sufficiens connumeratio peccatorum. Sic patet ꝙ quinq; prima sunt spiritualia, duo uero ultima sunt carnalia. Accipitur aūt sufficientia septem capitaliū uitiorum, pœnes ꝓnitatē ad apparens, bonum. Hæc aūt pronitas si est respectu boni, quod respicit spiritum scđm se pōt esse quadruplex, scđm quatuor conditiones boni, ad quod appetitus hoīs inclinatur. Appetit enim, quis bonum sub rōne dignitatis, & sic est superbia. Aut sub rōne proprietatis, & sic est inuidia. Aut sub rōne securitatis, & sic est ira. Aut sub rōne quietis, & trāquillitatis, & sic ē accidia. Si uero sit pronitas respectu boni, quod respicit carnē siue spūm in carne, sic pōt esse tripliciter. Nā spūs carnalis appetit bonū sub rōne sufficientis, & sic est auaritia, aut sub rōne demulcētis, & sic est luxuria, aut sub ratione reficientis, & sic est gula. Et ex hoc patet numerus, & sufficientia uitiorum capitalium.

De differentia inter capitale uitium, initium peccati, & radicem malorum. Sectio. XVI.

Attendenda est drīa inter capitale uitium, peccati initium, & radicē malorum. Caput peccati. Capitale uitium dr̄, quia sicut caput est mēbrum principale, & cōpletum, & aliorum membrorum principium quantum ad motum, & sensum, sic uitium quod dr̄ capitale noīat peccatū cōpletum, à quo alia uitia oriuntur. Initiū uero, noīat proprie illud, in quo actus inchoatur. Radix aūt, illud à quo nutrimentū trahitur, & fomentum. Vnde cū peccatū nutrimentū trahat ex pte appetibilis, & dicat recessum à Deo, hinc est, ꝙ initium peccati attenditur ex parte auersionis, radix uero, ex parte conuersionis. Et sic auersio est rōne contēptus, cōuersio uero est rōne cupiditatis, & libidinis. Et ideo superbia dr̄ initiū oīs peccati, cupiditas radix oīum malorum. Initium. Dicitur aūt initiū peccati tripliciter, siue noīatur, aut ꝓut dicit recessum liberi arbitrij à lege maiestatis, & sic superbia siue contēptus Dei dr̄ initium peccati, quia per præceptum transgreditur creatoris, à superbia incipit & contēptu. Aut à lege ueritatis, & sic error dr̄ initium peccati, qa sicut dicit Sapiens. Oīs malus ignorans. Et uerè ab ignorātia incipit & errore, quia æterna deserit ꝓ terrenis. Aut à lege bonitatis, & sic insipientia dr̄ initiū peccati. Psal.37. Vnde Chrysost. super illud Psal. A facie insipientiæ meæ, dicit, ꝙ oīs peccati initium, insipientia est. Insipientia. n. est contraria sapiētiæ, in qua diuina bonitas prægustatur. Merito ergo ab īsipiditate dicit inchoare, qui potius in malitia peccati, q̄ in suauitate Dei elegit delectari. Radix. Radix etiā peccati, siue mali, quæ circa peccatū dicit libidinis pronitatem, tripliciter potest sumi, scilicet generalissimè, cum dicit, cupiditas, siue libido est radix omnium malorū. Generaliter, ut cum dicitur, duplex est radix malorū, scilicet amor male accendens, & timor male humilians, siue deijciens. Amor est respectu boni, timor respectu mali. 1.Ioan.2. Minus generaliter, ut cum dicitur, ꝙ triplex est radix peccati. s. concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia uitæ. Et sic patet ex prædictis, quomodo accipiatur uitium capitale. Patet etiam, ꝙ initium dicitur aliquando de superbia, aliquando de

Universidad de Deusto
Biblioteca

do de errore, aliquando de insipientia. Patet nihilominus, q̃ aliquando dicitur una radix, aliquando duæ, aliquando tres.

De superbia. Sectio XVII.

Superbiæ diffinitio.

IAm de singulis uitijs capitalibus est uidendũ. Et primo de superbia. Circa quã tria sunt attendenda, scilicet diffinitio, differentia, & gradus. Superbia diffinitur sicã Bernardo. Superbia est propriæ excellentię appetitus. Sic ab August. lib. de Innocentia. Superbia est amor propriæ excellentiæ. Item ab eodem in lib. de Ciuit. Dei. Superbia est peruersę celsitudinis appetitus. Superbia secundum Gregor. habet quatuor differentias. Prima est quando homo attribuit sibi bonum, quod habet. Secunda est quando, & si non sibi, tamen suis meritis. Tertia est quando iactat se habere quod non habet. Quarta est quando se existimat alijs præualere. Vnde Versus. A se pro meritis, falsò plus omnibus inflat. Secundum Anselm. libro de Similitudinibus, quatuor sunt exaltationis species. Quædam est exaltatio in opinione, quædã in uoluntate, quædam in sermone, quædam in opere. Exaltatio in opinione, est cum quis reputat se dignum episcopatu, uel aliqua dignitate, tñ nollet eam habere. Exaltatio in uoluntate, est cũ quis uellet habere Episcopatum, tñ non reputat se dignum, uel etiã opinatur. Exaltat 10 in sermone, est qñ se dignum reputat, nec uellet habere, tñ loquitur ampullosa de aliqua scia, ut magis appareat. Exaltatio in opere, est qñ aliquis nec se dignum reputat, nec uellet habere, nec loquitur magna, tñ exaltatur in opere, ut qñ uocatur ad consilia, & huiusmodi. Gradus superbiæ scđm Ber. sunt duodecim. s. curiositas, leuitas mentis, inepta lætitia, iactantia, singularitas, arrogantia, præsumptio, defensio peccatorum, simulata cõfessio, rebellio, libertas peccandi, cõsuetudo. His quasi quibusdam passibus, superbus diligenter ad finem quẽ intendit peruenit. Curiositas, est qñ superbus diligenter inquirit rumores. s. quid de ipso dicat. Leuitas mentis, est qñ leuiter aliquis mutatur de delectatione ex uerbis laudis, in tristitiam ꝓpter uerba uituperij. Inepta lætitia, est qñ lætatur ex defectibus, & criminibus aliorum. Iactantia, est qñ narrat ea, quæ habet, ut laudetur. Singularitas, est qñ præter cõsuetudinem aliqua singulariter operatur, ut solus appareat, & laudetur. Arrogantia, est qñ iactat se habere, quod non habet. Præsumptio, est qñ ingerit se ad faciendũ, quod ad eũ non pertinet. Defensio peccati, est qñ peccatum suum, & errorem defendit, & excusat qs manifeste, & aperte. Simulata cõfessio, est qñ peccatum suum excusat occulte. Rebellio, qñ dissident. s. superioribus, paribus, & inferioribus, superioribus obuiat, inferiores opprimit, pares molestat, & perturbat, tunc libertas peccandi succedit, quia nec Deum timens, nec homines reuerens, peccat libere, consuetus ad mala, in ꝓfundum decidens peccatorum.

Differentiæ.

Gradus duodecim

De inani gloria. Sectio. XVIII.

Inanis gloriæ diffinitio.

SEquitur uidere de inania gloria, quæ idem est, quod superbia scđm rem, ab eadem differens rõne. Circa quam breuiter uidenda sunt quatuor. s. diffinitio, oppositio drię, & filiæ. Inanis gloria sic diffinitur. Inanis gloria est amor laudis propriq, ꝓpter excellentiam apparentem. Inanis gloria ad humilitatẽ habet opponi. Humilitas aũt quatuor habet actus, & sic habet quatuor oppositiones. Primus actus, est uelle subijci, & sic opponitur superbiæ large sumptę. Scđs, est de se parua sentire. Vñ. Aug. dicit. Humilitas est sensus propriq parunitatis, & sic opponitur tumori, uel elationi. Tertius, est uelle subesse oibus. s. superioribus, paribus, & inferioribus, & sic opponitur superbiæ strictẽ sumptæ, quæ est amor propriæ excellentiæ. Quartus, est de se, uelle parua dici, sic opponitur inani gloriæ. Habet inanis gloria duas drias formales. s. appetitum fauoris, & appetitũ laudis. Fauor est excellentia alicuius in corde, laus in ore. Tres aũt habet differentias materiales, quæ ponunt in Hiere. ubi dicit. Non glorietur sapiens in sapiẽtia sua, nec fortis in fortitudine sua, nec diues in diuitijs suis, sed in hoc glorietur, qui gloriatur, scire & nosse me dicit Dominus. Cum gloria, sit bearissimæ Trinitatis ꝓpria, non est gloriandum in sapia, quæ attribuit Filio, nec i fortitudine, quę attribuitur Patri, nec in diuitijs tam tẽporalibus, q̃ spiritualibus, quæ attribuuntur Spiritui sancto. Inanis glorię scđm beatum Greg. septem sunt, filiæ. s. inobedientia, iactantia, hypochrisis, incõtinẽtia, ptinacia, discordia, nouitatum presumptio. Inobedientia, est uoluntas fugiens minorationem potestatis, nolens subiacere superioribus in debitis. Iactantia, est uoluntas propter apparentem potestatẽ propriam se ostentans. Hypocrisis, est uoluntas p speciẽ sanctitatis se simulans falla citer in apto, & uiliter agens in occulto, siue intentione, siue opere. Incontinentia, est uoluntas per cõformationẽ sui ab his, qui mali sunt laudari appetens. Pertinacia, est uoluntas fugiens minorationem ꝓbitatis, dicta uel facta sua irreuocabiliter defendens. Discordia, est uoluntas fugiens minorationem sapiæ, ab his, quæ ab alijs dicuntur dissentiens. Nouitatum præsumptio, est uolũtas excedens qualitatem sui ordinis, propter apparẽtem nouitatem sciæ, uel sapientiæ ostentari cupiens. Isidorus uero distinguens inter superbiã, & inanem gloriam, propter differentiam rationis dicit, q̃ de superbia oriuntur contemptus, inuidia, inobedientia, blasphemia, murmuratio, detractio, & plura alia. De inani gloria uero secundum eundem, oriuntur contentiones, hæreses, iactantia, & præsumptio nouitatum.

Differentiæ.

Filię septẽ

Isidorus aliter.

De in-

De inuidia Sectio. XIX.

Inuidiæ noiatio.

SEquitur uidere de inuidia quantũ ad quinque. s. quantũ ad diuersam noiationẽ, diuersam diffinitionem, oppositionem, drias, & filias. Inuidia dicitur aliq̃ nomine iræ, ut dicit in Genesi, quare irasceris, Clo. i. liuore torqueris. Aliq̃ nomine odij, ut habetur in eodem. Oderãt eum fratres. i. inuidebant. Aliquando noĩe emulationis, sicut constat ex primo Regũ. Afligebat eam emula eius. Tñ emulatio, quatuor habet significationes hoc uersiculo comprehensas. Emulor, inflatur, amat, inuidet, ac imitatur. Aliquãdo noie ꝓprio. Et sic Damascenus dicit q̃ quatuor sunt species tristitiæ. s. accidia, quæ est tristitia aggrauans. Achos, quæ est tristitia uoce auferẽs. Misericordia, quę est tristitia de alieno malo. Inuidia, quæ est tristitia de alieno bono. Diffinitur aũt sic inuidia ab Augustino. Inuidia est odium fœlicitatis alienæ. A Remigio sic. Inuidia est dolor de alieno bono. A Damasceno. Inuidia est tristitia de alienis bonis. A Philosopho. Inuidia est tristitia in apparenti fœlicitate alicuius inimicorũ. Item aliter. Inuidia est dissensio ab alieno bono, extimato diminuere propriũ. Differentiæ inuidiæ materialiter assignatę scđm Augu. sunt tres. s. inuidere superioribus, paribus, & minoribus, siue inferioribus. Inuidet. n. homo superioribus, q̃a eis non æquatur. Paribus, quia in melius prosperantur. Inferioribus, ne ei æquantur. Opponitur aũt timor Dñi superbiæ, rõnæ humilitatis quam generat, & pietas inuidiæ, rõne charitatis ex qua generatur. Prima enim, & potissima filia charitatis est pietas, quæ ad oĩa ualet. Filiæ inuidiæ scđm beatum Greg. sunt quĩque. s. odiũ, susurratio, detractio, exultatio in aduersis proximi, afflictio in prosperis ipsius. Odium, est uoluntas affectans proximo malum, ut careat contristante bono. Susurratio, est uoluntas loquendi se minans discordias inter fratres, ut persequatur proximũ ꝓp ipsius bonũ contristãs. Detractio, est uoluntas famam ꝓximorũ per uerba denigrans, ut destruat in aliorum opinione contristãs bonum. Exultatio in aduersis proximorum, est uoluntas procurata in proximi aduersitate delectans. Afflictio in bonis ꝓximi, est uoluntas procurans malum suo desiderio, per euentum prosperitatis contrariæ defraudata.

Gen. 4. ibide. 37. 1. Reg. 2.

Diffinitio

Differentiæ.

Filię septẽ

De ira. Sectio. XX.

Irę diffinitio.

SEquitur uidere de ira quãtum ad quatuor. s. quantum ad diffinitionem, oppositionem, drias, & filias. Diffinitur autem ira à Cassiodoro sic. Ira est animi motus conciatus ad pœnam prouocans inferendam. A Rabano. Ira est ois malus motus ad nocendum. Ab Augustino, Ira est tristitia ex imporentia ulciscendi. A Damasceno. Ira est feruor eius, qui circa cor est sanguinis, ex euaporatione fellis, uel turbatione fiens. Item ab eodẽ sic. Ira est id quod est audax mentis uindex concupiscientia. Item ab eodem. Ira est desiderium repunitionis. A Philosopho. Ira est appetitus contrarij doloris propter apparentem examinationem, & appetitus inferendi dolorem sibi ad uersanti ꝓpter illam iniuriam apparentẽ, quæ quodãmodo exanimat, per hoc q̃ debito ordine hoiem quantum ad iudiciũ aiæ priuat. Habet aũt ira oppositionem ad mansuetudinem rõne sui initij, quia mansuetus ẽt unq̃ uult incipere irasci. Ad irã per zelũ, rõne materię. Sunt. n. circa eãdem materiam. s. circa personam ira per uitium, & ira per zelum, quã utraq; uult puniri. Sed ira per uitium, uult q̃ persona puniatur, ut sic latietur uindicta personæ. Ira uero per zelum, appetit punitionẽ personę, ut destruat uitionem ꝓsonæ cum debitis circunstantijs. Ira per uitium cum indebitis. Ad patientiam uero habet ira oppositionem rõne finis, quia patientia extinguit iram, ne procedat. Nam qui patiẽs est, iras mitigat susciatas, ut testatur Salomon. Species, siue drię irę sunt tres scđm Damascenũ. s. fel, mania, cotus. Fel siue fellea, passio dr subitus animi motus impatiens læsionis. Et accidit ex parte corporis, ex cõmotione fellis, & ex parte aię, ex corruptione uis irascibilis, & tunc mouet fel ad uindictam, ut expellatur tristitia. De qua dicit Aug. Ira est cõmotio passionis illatæ. hæc ira cito transit. Mania, dr manens ira, & memoriæ tradita. Cotus, est ira obseruans tempus ad uindictam. Filiæ iræ, scđm beatum Gregorium sunt sex. s. rixa, timor mentis, contumelia, clamor, indignatio, blasphemia. Rixa, est audax uindicãdi uoluntas, in iniuriã facti procedens. Timor mentis, est uoluntas uindicandi, fugiens aduersantẽ, ꝓpter estimatas inimicitias. Contumelia, est uolũtas uindicans per exprobrationem malorum. Clamor est uoluntas se uindicans in exaltãdo uocem, per uituperium, ad aliorũ aures pueniens. Indignatio, est uoluntas se uindicans per signũ molestiæ exterius declaratũ. Blasphemia, est uoluntas se uindicans ꝓ opprobrium Deo, uel sanctis illatum. Scđm Isidorum sunt tres filiæ iræ. s. homicidiũ, clamor, indignatio. Quæ sic distinguuntur. Nam uindicta infertur homicidio per manũ, clamore, per os, indignatione, per signum.

Pro. 15.

Differentiæ

Filiæ sex.

Isidorus aliter.

De accidia. Sectio XXI.

Accidiæ diffinitio.

SEequitur uidere de accidia quantũ ad tria. s. quantum ad diffinitionem, oppositionem, & filias. Diffinitur aũt sic ab Augustino. Accidia est tædium interni boni. A Richardo. Accidia est torpor animi, bonum inchoare negligẽtis. A Damasceno. Accidia est tristitia aggrauans. A magistris. Accidia, est diffidentia de ꝓprijs uiribus, & auxilio Dei implendi ardua, siue mãdata. Opponitur autem accidia inquantum est diffidentia implendi præcepta, uirtuti spei, cuius est confidere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

considere. In quantum est tædium interni boni, ex quo generatur pusillanimitas, opponitur uirtuti fortitudinis. Inquātum uero quod est facile reputat difficile, opponit uirtuti charitatis, quæ omnia etiā difficilia facit facilia reputari. Quātum uero ad suam essentiam, quę est tristitia, opponitur gaudio spiritus. Accidia secundū beatū Greg. habet sex filias, quę sunt uidelicet, malitia, rancor, pusillanimitas, desperatio, torpor, uagatio mentis circa illicita. Malitia, est uoluntas grauedinis impatiens, machinans malum illius, quem estimat inferentem. Rancor, est uoluntas ex impotētia repellendæ grauedinis amaricata, amaritudinē intus clausam per signum exterius manifestans. Pusillanimitas, est uoluntas immoderate metuens grauedinem in aggressu agendorum, siue de proprijs uiribus immoderate diffidens. Desperatio, est uoluntas grauedinem reprimens de adiutorio ad perficienda agenda diffidens, siue de remuneratione diuina propter sustinentiam grauedinis, quę est implendis preceptis diffidens. Torpor, est uoluntas grauedinis impatiens, tepida, uel pigra ad expletionē agendorum inchoatorum. Vagatio mentis circa illicita, est uoluntas interno gaudio destituta, in rebus exterioribus illicitis quietem, uel consolationem quærens. Secundum Isido. aliæ sunt filiæ tristitiæ, aliæ accidiæ. Ipse enim tristitiā nocat uoluntatem, inquantum à graui debito se auertit. Accidiam uero uocat uoluntatem, inquantum se ad quietem in debitam conuertit. Dicit ergo. De tristitia exeunt rancor, pusillanimitas, amaritudo, desperatio. De accidia secundum ipsum oriuntur otiositas somnolentia, importunitas, inquietudo mentis, corporis instabilitas, uerbositas, curiositas.

Filiæ sex.

Isidorus aliter.

De auaritia. Sectio. XXII.

SEquitur uidere de auaritia, quantum ad quinque, scilicet quantum ad diffinitionem, cōparationem, oppositionem, dotas, & filias. Auguſt. super Gene. ad literam, diffinit sic auaritiam. Auaritia, est appetitus non solum pecuniæ, sed etiam altitudinis, & scientiæ. Idē in lib. de Ciuit. Dei. Auaritia est libido habendi pecuniā. Idem alibi. Auaritia est immoderata habendi cupiditas. Item. Tullius diffinit eam sic. Auaritia est amor immoderatus habendi. Comparatur autem auaritia idolatriæ. Vnde sæpe dicitur idolorum seruitus in scriptura. Hoc autem dicitur, quia cultor Dei ad Deum tripliciter comparat scilicet diligendo, honorando, & in ipso cōfidendo, quæ tria in auaro respectu pecuniæ inueniuntur, & reperiuntur, ꝓpter quod auaritia non immerito dicitur seruitus idolorū. Duplex est etiā actus auaritiæ, scilicet diligere pecuniam, & retinere, siue non dare. Ratione primi actus, auaritia opponitur charitati, quæ bonum diligit incommutabile. Ratione uero secundi actus, opponitur largitati, siue liberalitati, quæ dat danda, & retinet retinēda. Duplex quidem est actus largitatis, scilicet dare danda, & retinere retinēda. Cuius duplex est extremitas uitiosa, scilicet prodigalitas, quæ dat non dāda, & auaritia, quæ retinet non retinenda. Largitas, siue parcitas qđ idem est, est uirtus, tamen ratione actuum differens erit medietas. Si autem attendatur oppositio, secundum actum dandi, prodigalitas est superfluitas, quæ dat non danda. Auaritia est diminutio, quæ nihil dat. Largitas est medietas. Si uero ordinatur secundum actum retinendi. Auaritia est superfluitas, quæ retinet retinenda, & non retinenda, prodigalitas est diminutio, quæ nihil retinet, parcitas uero est medietas. Differentiæ auaritiæ sunt quinque, scilicet beneficij subtractio, furtum, rapina, usura, symonia. Subtractio beneficij est auaritia, retinens beneficium, quod tenetur dare pauperibus in tēpore necessitatis, ut diues indigenti. Furtum est auaritia, retinens rem alienā inuito Domino. Rapina est auaritia, per uim occupās rem alienā. Vsura est auaritia, acquirens per mutuum aliquid præter sortem. Symonia est auaritia, studiose appetens uendere, uel emere spirituali a, uel spirituali annexum. Filiæ auaritiæ, secundum Gregoſunt septem, scilicet proditio, fraus, fallacia, periurium, inquietudo mentis, uiolentia, obiurgatio mentis contra misericordiam. Proditio, est uoluntas per deceptionem domesticorum acquirendis inhians. Fraus, est uoluntas profectum proximi decipiēs, propter terrenum emolumentum. Fallacia, est uoluntas per uerba decipiens proximum causa lucrandi. Periurium, est uoluntas uiolans sacramentum, & iuramentum. Inquietudo mentis, est uoluntas cogitare non cessans, qualiter possit diuitias congregare. Violentia, est uolūtas per uim aliorum bona rapiens. Obiurgatio mentis contra misericordiam, est uoluntas concitata aduersus postulationem indigentis ex nimio ardore pecuniæ retinendæ. Secundum Isidorum octo sunt filiæ auaritię, scilicet mendacium, fraus, furtum, turpis lucri appetitus, falsa testimonia, uiolentia, inhumanitas, & rapacitas.

Auaritiæ diffinitio.

Nominatio.

Ephe. 5.

Nota.

Differentiæ.

Filiæ auaritiæ.

Isidorus aliter.

De gula. Sectio. XXIII.

SEquitur uidere de gula quantū ad quatuor, scilicet quantum ad diffinitionem, oppositionem, differentias, & filias. Diffinitur autem gula quantum ad excessum in cibo sic. Gula est immoderatus amor edendi. Quantum uero ad excessum in potu dicitur ebrietas, quam diffinit. Seneca sic. Nihil aliud diffinio ebrietatem, quàm insaniam uoluntariam. Quantum uero ad excessum cibi, & potus sic potest diffiniri. Gula est immoderatus amor alimenti. Item sic. Gula est immoderatus amor delectationis eius, quę est circa, uel secundum gustum. Secundum hoc gula potest sumi strictè pro immoderantia in cibo. Et sic opponitur ei parsimonia. Vel large ꝓ accipi

Gula diffinitur.

Differentiæ.

accipi pro immoderantia in cibo & potu pariter. Et sic opponitur ei sobrietas, quę modū seruat in utroq;. Differentiæ siue conditiones gulæ secđm Isido. sunt quatuor, s. quid, quantum, quando, qūo, Quid, ad ipsam rem pertinet. Qñ, si ante legitimū tempus appetat. Quātū, ad immoderantiā refertur. Qūo, si nimis ardenter appetat. Secđm beatū Greg. sunt quinque differentię hoc uersu cōprehensæ. Præpropere, laute, nimis, ardenter, studiose. Prępropere, pertinet ad sumptionem cibi ante tempus. Laute, pertinet ad cibi substantiā, cum, s. ex se præciosus & delicatus est. Nimis, ad cibi quantitatē, Ardenter, attēditur ex parte affectiuę. Studiose, ex parte cognitiuæ. Duas istas ultimas differētias secđm beatū Gregoriū, sub illa quæ est quarto modo apprehendit Isido. Quinque sunt filiæ gulæ secundum Grego. s. inepta lętitia, scurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo mentis, uel sensus circa intelligentiā. Inepta lętitia, est uoluntas per exteriores lusus excitans libidinē in gustu, & ex ipsa post modum excitata. Scurrilitas, est uoluntas per uerba carnalia libidinē gustus cōmouēs, & ex ipsa postmodū cōmota. Immunditia, est uoluntas ꝓ nimiā cibi sumptionē, libidinē in gustu continuare desiderans. Multiloquiū, est uoluntas per multiplicationē uerborum, intēdens in gustu conseruare libidinē. Hebetudo mentis, est uoluntas libidinis conseruandæ propriæ carnis absorpta, intelligere spiritualia fastidiens. Secundum Isido. duę sunt filiæ gulæ, scilicet cōmessatio, & ebrietas, quarū una in cibo attenditur, alia in potu.

Filiæ quinque.

Isidorus aliter.

De luxuria. Sectio XXIIII.

SEquitur uidere de luxuria quātum ad diffinitionē, oppositionē, tētationem, differentias, & filias. Diffinitur sic. Luxuria est libidinosæ uoluptatis appetitus. Itē sic. Luxuria est cōcupiscentia nimia experiēdæ uoluptatis. Itē sic. Luxuria est inordinatus appetitus illius delectationis, quę est secđm coitū. Opponit aūt luxuria cōtinentię. Cuius triplex est differentia. Est. n. cōtinētia cōiugalis, uidualis, & uirginalis. Quintuplex aūt tētatio est luxurię, secđm q̄ in hoc uersu cōtinetur. Visus, & alloquiū, cōtactus, & oscula, factū. Hoc quippe ordine tētatio luxuriæ cōsumat. Primo. n. inchoat in uisu exteriori, siue interiori, ut i cogitatione. Deinde uenitur ad alloquium, postea transitur ad contactū, deinde prorūpitur ad osculū, postea cōsumat per factū. Differētiæ luxuriæ sunt sex, s. fornicatio, adulteriū, stupru, sacrilegiū, incestus, pecatū contra naturā. Fornicatio, est luxuria qua solutus cognoscit solutā naturali usu. Et intelligitur & solutus & soluta à uinculo cōiugij, cōsanguinitatis, affinitatis, ordinis, & religionis, uel uoti cōtinentiæ. Adulteriū, est luxuria qua coniugalis thorus uiolatur. Stuprū, est luxuria qua uirginalis incorruptio uiolatur, seu desloratur. Sacrilegium, hic appellatur sacrę ꝑsonæ læsio, per uitium luxuriæ. Et melius luxuria sacrilega diceretur. Hæc est luxuria qua uotū continētiæ uiolatur, & hoc in se, uel qñ in sacris ordinibus cōstitutus, uel religiosus aliquis fornicatur, cū aliqua soluta, uel soluta aliqua, cū religioso, uel sacerdote. Incestus, est coitus contra consanguinitatē, affinitatē, uel cōpaternitatē commissus. Peccatum cōtra naturā, est luxuria qua naturalis usus cocundi maris & fœminæ dissipatur. Filiæ luxuriæ secđm Greg. sunt octo. scilicet cecitas mentis, incōsideratio, incōstantia, præcipitatio, amor sui, odium Dei, affectus præsentis sæculi, horror, siue desperatio futuri sęculi. Cecitas mentis, est uoluntas fastidiēs & despiciens superiora & spiritualia. Incōsideratio, est uolūtas præuidere renuens agēda inferiora. Inconstantia, est uolūtas libidine carnis confracta, statum suum tenere non ualens. Præcipitatio, est uolūtas ad aggredi quælibet impetuose. Amor sui, est uoluntas affectione carnis imbuta. sibi ꝓp se super oīa adhærens. Odium Dei, est uoluntas, Deū tanq̄ impedimentū proprię uolūtatis carnalis, uel uoluptatis detestās. Affectus præsentis sęculi, est uolūtas præsens sęculum semper manere desiderans, ꝓp fruitionē uoluptatis carnis. Desperatio, siue horror futuri sæculi, est uoluntas uoluptate præsenti cecata, de æterna iocunditate desperans. Secūdum Isido. quatuor sunt filiæ fornicationis, s. turpiloquia, scurrilia, ludicra, stultiloquia. Sapiētiæ in sermone, opponūtur stultiloquia. Bonitati ī sermone, opponūtur alia tria. Nā cū triplex sit bonitas, scilicet utilitas, delectatio licita, & honestas, sermoni utili, opponuntur ludicra, sermoni delectabili licito, opponuntur scurrilia, sermoni honesto, opponuntur turpiloquia.

Luxuriæ diffinitio.

Tentationes.

Differentiæ.

Filiæ. 8.

Isidorus aliter.

De peccato ex infirmitate, & ignorantia, & industria. Sectio XXV.

SEquit uidere de diuisione peccati trimēbri, quæ est. Peccatum aliud ex infirmitate, aliud ex ignorantia, aliud ex certa malitia siue industria perpetratur. Quod alijs uerbis dicitur in Euangelio. Est peccatum in patrē, peccatum in filium, peccatum in spiritum sanctū. In patrem cui attribuitur potentia, peccare dicitur, quando quis peccat ex infirmitate. In filium, cui attribuit sapiētia, qui peccat ex ignorantia. In spiritum sanctum, cui attribuitur bonitas, q peccat ex industria, siue ex certa malitia. Primo uidēdū est de pctō ex infirmitate, qđ est auersio uolūtatis malè humiliatæ, uel malè accedēs ab infirma creatura, à Deo oīpotēte. Due sunt differētiæ huius pcti effectiuæ, timor malè humiliās, & amor male accedēs. Tripliciter aūt distinguit amor, s. amor gratuitus, libidinosus, & naturalis. Gratuitus, habet finē principalem summum bonum, scilicet incōmutabilē Deū. Libidinosus, habet finē uoluptatem, siue delectationem

Alia generalis diuisio pcti. Math. 12. & Mar. 13

Amor triplex.

Universidad de Deusto Biblioteca

ctationem in creatura. Naturalis, habet finem neceſsitatem, ſiue utilitatem propriam. Primus eſt laudabilis, quia uirtus, ſecundus uituperalis, quia peccatum, tertius nec laudabilis nec uituperabilis, q̃a naturalis eſt.

Timor triplex.

Similiter diſtinguit triplex timor, ſ. naturalis, gratuitus, libidinoſus. Naturalis eſt paſsio, i. primus motus, & in teſtimoniũ humanitatis uerę fuit in domino Ieſu Chriſto. Gratuitus multiplicatur in ſeruilẽ, initialẽ, & filialem, de quibus alibi dicetur, ſ. in libro de donis. Libidinoſus, diuiditur in humanum, quo quis eligit peccare, ne lædat̃ in corpe, & mundanũ quo q̃s elegit pc̃m, ne lędat̃ in poſſeſsionẽ. Timore libidinoſo, homo male humiliatur, timore gratuito, bene, timore naturali, nec laudabiliter, nec uituperabiliter. Item amore libidinoſo, homo male accendit̃, amore gratuito, bene, amore naturali, indifferenter. Peccatum ex ignorãtia, eſt auerſio uolũtatis ignorantis & perpetrãtis quod malũ eſt ab oĩſcienti Deo.

Nota.

Nota tamen, ꝙ aliud eſt peccatum ex ignorantia, aliud peccatum ignorantię. Peccatum ignorantiæ, eſt omiſsio debitæ ſciæ. Peccatum ex ignorantia, eſt peccatum quod committitur ignorãter. Eſt ignorãtia iuris, & ignorantia facti. Ignorantia facti duplex, aut adhibita debita diligentia, & hoc excuſat à toto, aut nõ adhibita debita diligẽtia, & hoc excuſat à tanto, & non à toto. Ignorantia iuris, quædam eſt uincibilis, q̃ eſt culpa, hoc aũt aut eſt uero conſenſu, ut ignorantia affectata, & iſta ſic ex una parte excuſat, & alia magis aggrauat. Aut eſt ex negligentia, & ignauia, ſicut ignorãtia craſſa & ſupina, & iſta & ſi aliquo modo excuſat, non tamẽ ſic excuſat, quin ęterno igne ardeat, ſicut dicit Aug. Sic & ignorãtia iuris inuincibilis poteſt eſſe duplex. Aut .n. eſt introducta per præambulam culpã, aut præter oẽm culpam. Si præter oẽm culpã, aut ſimpliciter priuat cognitionem iuris, ſicut in infantibus, & furioſis, qui omnino carẽt uſu rationis, & hæc excuſat à toto. Vnde dicit Ber. ꝙ paruulis, infantibus, & dormiẽtibus, nihil imputatur, quod faciũt. Aut nõ tollit oĩno uſum rõnis, ſed ſemiplenum, & tunc non excuſat à toto, ſed à tanto, ſicut in his qui non plene ſunt furioſi, ſed habent aliquo modo aliqua interualla lucida, & in pueris q̃ ſunt aliquo modo capaces præcepti, licet non plene. Si autem ignorantia eſt inttoducta per præambulam culpam, ſicut in ebrio, & furioſo, quorum uterq; pręcipitauit ſe in hoc per culpam ſuã, ſic non excuſat à toto, ſed ut dicit Philoſophus.

Ebrius peccans, bis peccat.

Ebrius habet duplices maledictiones, unã pro culpa præcedenti, aliã pro culpa ſequẽti. Nõ tamen proprie loquendo eſt dicendum, ꝙ ebrius aliq̃d perpetrans nouam culpã cõmittat, ſed ex cõſequenti culpa, aggrauatur prima, ut uidetur magis peritis, q̃uis aliqui dixerũt, ꝙ præter culpã primã in ebrietate cõmiſſam, ſecũdo cõmittat nouã. Peccatum ex induſtria, ſiue in ſpiritũſanctũ, eſt auerſio uolũtatis malignãtis à ſumme clemente Deo. Cuius ſunt ſex differentię, ſ. deſperatio, præſumptio, impugnatio ueritatis agnitæ, inuidẽtia fraternæ gr̃æ, obſtinatio mentis, finalis impœnitẽtia. Quarũ ſufficiẽtia accipitur ſic. Iſtud peccatum impugnat gr̃am pœnitentialẽ, p quã fit remiſsio peccati à Deo intra Eccleſiaſticã unitatem. Poteſt ergo impugnare pœnitẽtiam in ſe, & ſic ſunt duæ ſpẽs, quia pnĩa facit reſilire à cõmiſsis, cõtra quod eſt obſtinatio mẽtis, facit ẽt pręcauere à cõmittendis, contra quod eſt finalis impœnitentia, i. propoſitum nunq̃ finaliter pœnitendi. Si aũt impugnat gratiam pœnitentialem in cõparatione ad Deũ à quo datur, ſic eſt duplex ſpẽs. Nã uniuerſæ uiæ domini, miſericordia, & ueritas, ſiue iuſtitia. Miſericordiam, impugnat deſperatio, iuſtitiã, impugnat pręſumptio. Si aũt impugnat gratiã pnĩalem in comparatione ad unitatẽ Eccleſiæ in qua recipit̃, ſic eſt duplex pc̃m. Nã unitas Eccleſiæ maxime conſiſtit in duobus, ſ. in fide, ſiue ueritate, contra quã eſt impugnatio ueritatis agnitæ. Et in gratia ſiue charitate, cõtra quam eſt inuidentia fraternæ gratiæ.

De idolatria, & hæreſi. Sectio XXVI.

SEquitur uidere de diuiſione peccati, quæ eſt peccatum aliud in Deum, aliud in proximũ, aliud in ſeipſum. Peccatũ in Deum, dicitur impietas. Peccatum in proximum, iniquitas. Peccatũ in ſeipſum, impuritas. Primo uidendum eſt de peccatis quibus inhonoratur diuinæ maieſtatis oĩpotentia, ſuperſtitione colendi, quæ ſunt idolatriã, ritus iudaicus, ritus ſaracenicus, apoſtaſia, ſchiſma, hereſis. Idolatria, eſt falſa & ſuperſtitioſa proteſtatio maieſtatis diuinæ in idolo. Idolatrię duę ſunt ſpecies. Vnã in rebus naturalibus, alia eſt ĩ rebus artificialibus, ſicut oñditur in lib. Sapię. Cõmittit̃ aũt tripliciter, ſ. pſtatione cordis, ut credere de creatura, ꝙ ſit ops, quod eſt propriũ creatoris. Confeſsione oris, ut eſt non ſolum credere, ſed etiã uerbis exprimere. Exhibitione operis, ut fit in reuerẽtia, & in ſacrificijs. Triplex eſt apoſtaſia, ſcilicet pfidiæ, cũ q̃s recedit à fide, ut Iulianus apoſtata. Inobediẽtiæ, cũ q̃s recedit à præceptis Eccleſiæ, & ſic initiũ ſupbiæ hoĩs eſt apoſtatare à Deo. Irregularitatis, cũ q̃s recedit à religione clauſtrali uel clericali. Apoſtaſia ſic põt deſcribi. Apoſtaſia, eſt temerarius à ſtatu fidei, uel obedientiæ, uel religionis receſſus. Schiſma, eſt illicita diſſenſio eorum, inter quos unitas eſſe debet, uel illicitus ab unitate diſſenſus. Omnis hæreſis eſt ſchiſma, ſed non conuertitur. Hæreſis, eſt receſſus à fidei ueritate. Item differũt ſchiſma, & hæreſis. Nam hæreſis addit prauũ dogma. Schiſma in fine configit aliq̃ hæreſim. Poſt receſſũ .n. ab unitate Eccleſiæ, ſequit̃ iobedientia in mãdatis Eccleſiæ, in fine uero ſequit̃ aſſertio, ꝙ non eſt obediẽdum Eccleſiæ. Hæreſis idẽ

eſt

eſt ꝙ diuiſio, & ſic dicitur hæreſis proprijſsime receſſus à fide, proprie, falſa interpretatio ſcripturarum, minus proprie, excõmunicatio. Secundum hoc hæreticus dicitur multipliciter.

Hæreticus quis dicatur.

Vno modo ſecundum Augu. hæreticus eſt, qui alicuius tẽporalis lucri & maxime gloriæ principatuſq; ſui gratia, falſas opiniones de fide, ac nouas gignit, aut ſequitur. Gignit, ut hæreſiarchæ, Sabellius, & Arrius, ſequitur ut Sabelliani, & Arriani decepti per tales. Secundũ Hierony. poteſt hæreticus appellari, licet ab Eccleſia non deceſſerit, qui aliter intelligit ſcripturã, quàm ſenſus ſpũſſancti expoſtulat. Tertio dicitur hæreticus quicunque à ſacris Eccleſiæ uel cõmunione fidelium eſt diuiſus, ut excõmunicatus, ſeu ſubuerſor Eccleſiæ, ſeu ſubriſor ſacramẽtorum, unde ſymoniacus hæreticus reputatur.

De interdicto, & duabus ſpeciebus excommunicationis. Sectio XXVII.

SEquitur de hæreſi, bueſt excõmunicatio, diffuſius uidere in ſpirituali. Et primo de interdicto, quod eſt excõmunicationis initium. Ad quod notãdum, ꝙ noĩe cenſurę Eccleſiaſticæ, intelligitur ſentẽtia inrerdicti, excommunicationis, & ſuſpenſionis. Proprię autẽ excommunicatur perſona, à cõione ſacramentorum, & fidelium ſeparata. Suſpenditur etiã perſona, quandoque ab officio, quandoque à beneficio, q̃ñdoq; ab utroque.

Interdictum.

Interdicitur locus, utputa ciuitas, uilla, uel caſtrũ. In generali interdicto, debẽt iſta cõferri ab Eccleſia. Baptiſmus paruulorũ, morientibus pœnitẽtia, peregrinis crucem accipientibus, ob reuerentiã crucifixi, non eſt pœnitentia deneganda. Põt Epiſcopus, baptizatos paruulos confirmare, ſemel in menſe, uel ſeptimana, populum interdictũ cauſa prædicationis ad Eccleſiã conuocare. Itẽ morientibus, ſi digne pœniteãt, põt euchariſtia miniſtrari. Clerici decedẽtes, ſine pulſatione campanarũ, ceſſantibus ſolẽnitatibus, cum ſilentio, in cemiterio ſepeliri poſſunt, ſi bene ſeruauerũt interdictum. In cõuentualibus Eccleſijs, bini, uel tres ſimul oras canonicas poſſunt legere, non cantare, ianuis clauſis, & interdictis excluſis. Et hoc ita demiſſe, ꝙ exterius nõ poſsint audiri. Ex quo colligit̃, ꝙ interdicti, & multo fortius excõmunicati, nõ debent horas extra Eccleſiam auſcultare. Pleriſq; tamen religioſis indultũ eſt, ut ianuis clauſis, & interdictis excluſis, poſsint ſimul celebrare diuina, quod hodie ad Epiſcopos extẽditur, niſi ſpecialiter eis prohibeatur.

Excõicatio.

Excõicatio uero, eſt animaduerſione gladij ſpiritualis Eccleſię à cõmunione ſacramentorũ, & fideliũ ſeparatio. Excõmunicationis duæ ſunt ſpecies. Vna quæ dicit̃ maior, excludens à ſacramentis, & legitimis actibus fidelium, hoc uerſiculo cõpræhenſis. Os, orare, uale, communio, menſa negatur. Alia quæ dicitur minor, ſeparans à ſacramentis. Itẽ excommunicatio quædã infligitur à iure. Et hæc eſt conſeruatiua. Quia licet uideatur eſſe ad libertatẽ Eccleſiæ conſeruandam, principalius tamen eſt ad culpam pręcauendam. Quædam infligitur à iudice. Et hæc eſt curatiua. Nam licet uideatur eſſe propter emendam faciendam, principalius tamen eſt propter cõtumaciam confringendã. Pœna ſuſtinentis excõmnnicationem eſt multiplex, quæ in hoc uerſu cõtinetur. Gratia ſubtrahitur, magis ac magis obice rupto. De uitio cadit in uitium, ſuffragia perdit. Eccleſiæ ſathanæ uexandus traditur ille. Quem ligat ex proprijs anathematis ultio culpis.

Indẽnis participatio.

Circũſtantia uerò præſeruans perſonam participantem cũ excommunicato, ne excõmunicationis uinculo inuoluat̃, eſt multiplex, ut his uerſibus cõtinetur. Vtile, lex, humile, res, ignorata, neceſſe. Hęc anathema quidem faciũt ne poſsit obeſſe. Vtilitas communicantis, ut quando petit quod ſibi debetur, excommunicati ut quãdo ſecũ tractat de correctione. Lex matrimonij, quæ ligat uirum & uxorem. Humile, ut filij non emancipati, ſerui, ancillæ, ruſtici, mancipijs, & alijs obnoxijs aſtricti. Res ignorata, ut quando neſcitur eſſe excommunicatus, cum quo participatur. Neceſſe, ut peregrini & pauperes, ac cæteri uiatores.

De duabus regulis generalibus circa excommunicationem. Sectio XXVIII.

CIrca excõicationẽ nota duas regulas generales. Prima eſt hæc. Quicunq; in clericũ uel in perſonã eccleſiaſticã, manus inijcit temere uiolentas, excõicatus eſt. Hoc fallit in xiiij. caſibus. Primus eſt in apoſtata percuſſo q̃ clericus ignoratur. Secundus eſt in apoſtata ammonito ſe non corrigẽte. Tertius eſt in eo qui gerit procurationem, & adminiſtrationem ſæcularium perſonarũ.

Caſus ab excõicatione excepti clerici percuſsione.

Quartus eſt, in eo qui ex ioco inijcit manus in clericum. Quintus in magiſtro qui cauſa diſciplinæ uerberat clericum. Sextus in eo, qui uim ſibi illatam à clerico ui repellit. Septimus in eo, qui clericum deprehendit cum uxore, matre, uel ſorore, aut filia commiſceri. Octauus in eo, qui auctoritate ſuæ prælationis, uel de mandato prælati, manus inijcit in clericum. Nonus in ſenioribus Eccleſię. Decimus in dñis. Vndedecimus in patribusfamilias. Duodecimus in propinquis. Tertiuſdecimus in eo, q̃ manus in clericũ inijcit depoſitũ, & curæ traditũ. Quartuſdecimus cum clericus transfert ſe ad uitã clericatui prorſus contrariam, ut quãdo fit miles, uel cõtrahit bigamiã. Secũda regula eſt hæc. Quicũq; eſt excõicatus pp manus iniectas in clericũ uiolẽtas, pro abſolutione ad ſedem apoſtolicã eſt mittẽdus. Hoc aũt fallit in xv. caſibus. Primus eſt q̃ñ percuſſor eſt in mortis articulo cõſtitutus. Secũdus caſus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Casus in quibus percussor, sed. Apo. adire non tenetur.

est in eo qui iustam excusationē habet, ut inimicitias capitales. Tertius est in hostiario, qui necessitate officij sui aliquem clericum non enormiter percusserit. Quartus in infirmo, Quintus in paupere Sextus in senectute depresso. Septimus in claustrali, qui enormē non intulit læsionem. Octauus in muliere. Nonus in eis qui sui iuris non sunt. Decimus in his qui sunt magnę potentiæ & nimium delicati, ita ut laborē in eundo ad curiam non possunt sustinere. Vndecimus in his qui non grauē læsionem, sed leuem, uel modicam iniuriam intulerunt clericis. Duodecimus in impubere, siue ante pubertatem, siue post postulet se absolui. Tertiusdecimus i seruo, de cuius absentia dominus nimiū grauaretur, uel cum ipse seruus uerberaret clericum, ut materiam habeat euadendi. Quartusdecimus de monialibus. Quintusdecimus in omnibus communiter uiuentibus.

De diuinatione. Sectio XXIX.

SEquitur uidere de peccatis quibus in honoratur diuinæ sapiētiæ altitudo, superstitione sciendi, quę sunt sortilegium, & diuinatio. Ad cuius maji notitiam est uidendum quid sit diuinatio, quę sunt eius species, utrū omnis diuinatio sit prohibita. Diuinatio sic describitur. Diuinatio est supstitiosa inuestigatio præscientię futurorū. Cuius quinque sunt spēs, scilicet mantia, maleficium, sortilegiū, augurium, præstigium. Mantia, dicta est à mante, quę in ea prænaluit. Et hæc habet quinque species, s. necromantiā, quę est diuinatio facta in cadaueribus mortuorū, à necron, qđ est mortū, & mantia, diuinatio. Geomantiam, quæ est diuinatio facta in terra, age, quod est terra, ut in circulo. Hydromantiā, quę est diuinatio facta in aqua, ab hydros, quod est aqua, ut in aqua pluuiali. Aeromantiā, quæ est diuinatio facta in aere, ut in cōtemplatiuis circulis. Pyromantiā, quæ est diuinatio facta in igne, à pyr, qđ est ignis. Iste sunt species mantiæ. Maleficium, est peritia per quam mulieres faciūt aliquas ligaturas in dānum uel incomodum alicuius, ut de crista galli, & de rana, & de imagine cum eis. Sortilegiū, est ratio diuinandi per sortes. Vsus huius diuinationis fuit in ueteri testamento. Sorte etiam usi sunt Apostoli, tamen spiritussancti plenitudinem. Augurių, est ratio diuinandi per garritus auium uel gestus, ut per uolatum. Præstigium, est per quod diabolicis illusionibus oculi hominum perstringūtur, ne possint cernere quod uerum est, sed fantastica figmenta, ut faciunt incantatores. Præter hos modos, sunt alij multi & plures, q quotidie per diabolum adinueniuntur. Est etiā diuinatio facta in uaria inspectione psalterij, & cuāgelij. Est & diuinatio, quæ futura prędicit in fatis, & cōstellationibus, dicta mathesis media producta. Est & diuinatio facta per aurarum, uel astrorum inspectionē, dies & horas custodiens in agendis, & dicitur auruspicium. Est quæ exta, uel intestina pecudū inspicit. Est quæ in aeris idolorum à dęmonibus responsa accipit. Dicitur autē ariolus diuinator in aris. Est quæ somnia obseruat. Coniecturator, dicitur obseruator in somnijs. Augur, in garritu auium. Maleficus immolās dæmonibus pueros, uel saltem lustrans magus alio nomine dictus. Incantator est præstigiosus fallens oculos intuentium. Phito est uētriloquus per spiritum malignum loquens, à Phitone, uel Phitio, ideſt Apolline dictus. Diuinus, ideſt auruspex, ideſt inspector astrorum. Auspex, qui uolatus auiū aspicit. Augur, qui uoces audit auiū. Estipex, qui exta, ideſt intestina pecudum inspicit. Astrologus, qui in astris auguratur. Genetaliacus, qui mores hominum prędicere conatur, secundum signa sub quibus homines nascuntur. Hic uulgo mathematicus uocatur, cuius superstitio cōstellatio dicitur à latinis. Horoscopus, qui p horas natiuitatem hoīum speculatur diuerso & dissimili fato. Sortilegus, est qui sub nomine fictæ religionis, diuinationis sciam profitetur, uel ex inspectione aliquarum scripturarū prędicit futura. Saliator, qui dū quæcunq; membrorum ei salierit, exinde aliquid prosperū uel triste significari prædicit. Est autē oīs diuinatio deceptio, & delusio diabolica, ideo maledicta à Deo, & ab Ecclesia interdicta. Nec potest ea ex uoluntario cōmertio quisquam uti sine peccato. Aut. n. est ibi peccatum infidelitatis, dum aliquid diuinum diabolo attribuitur, quod Dei est. Aut est peccatum idolatrię, utpote in oblationibus & sacrificijs. Aut est peccatū inobedientiæ, quia fit contra prohibitionem Dei & Ecclesiæ. Talis autem prohibitio est sancta, quia talis peccat in seipsum, dum discrimini se cōmittit: Peccat in maiestatem diuinam, dum recurrit ad diabolum, quasi non sit omnipotens, omniscіens, benignus Deus christianorum: Peccat in Ecclesiam, cum cōmertium habeat cum illo, qui omnino præcisus est ab Ecclesia, & eidem aduersatur.

Diuinatio quid, & quotuplex.

De hipochrisi, simonia, & sacrilegio. Sectio XXX.

SEquitur uidere de peccatis, quibus uilipenditur sanctitas bonitatis diuinæ peruersita tе utendi, quod fit tripliciter, s. apparentis sanctitatis simulatione, ut in hypocrisi, abusione doni gratuiti, ut in symonia, uiolatione loci sacri, ut in sacrilegio. Primo de hypocrisi sunt uidendæ notificationes & differētiæ. Hipocrisis sic diffinit a Rabano. Hypocrita est q uult uideri qđ nō est, s. bonus quasi alterius psonæ repræsentator. Itē aliter diffinit. Hypocrita est, q uult uideri bonus, cū nō sit. Itē aliter. Hypocrisis est uitiū clausum, simulatiōe uirtutis palliatū. Pōt ēt hoc mō diffiniri. Hypocrisis est uitiū quo quis uult uideri bonus inordinate. Species hypocrisis secundum Richardū sunt quatuor, s. affectatio dignitatis, affectatio libertatis, affectatio auctoritatis, affectatio potestatis. Secundum Grego. Pardus in Daniele habēs quatuor alas, est hypocrita habens quatuor species. Prima est iactantia de bono manifesto. Secūda simulatio de bono occulto. Tertia excusatio de malo manifesto. Quarta dissimulatio de malo occulto. Symonia, est studiosa uoluntas emendi, uel uendēdi aliquod spirituale, uel spirituali annexum. Hęc aūt contrahitur tripliciter secundum Gregoriū, s. munere à manu, quod est pecunia. Munere ab obsequio, quod est seruitus indebita impensa. Munere lingua, quod est fauor. Tres aūt sunt differentiæ materiales symoniæ. Prima est quando uenditur spirituale, sicut sunt Ecclesiæ sacramenta. Secunda est quando uenditur annexum spūali, ut est præbenda quæ ratione consanguinitatis siue pratij uel fauoris datur, & obtinetur indigne. Tertia est, quando uenditur spirituale & annexū spūali, ut est prædicatio. Sacrilegium, est sacræ rei uiolatio, uel eiusdem usurpatio, quasi sacrilædiū. Cōmittit aūt sacrilegiū aliquando rōne personæ, ut cum religiosus uel clericus uerberatur. Quādoq; ratione loci, ut quando Ecclesiæ, uel cemiterij immunitas uiolatur. Quādoq; rōne rei, ut quando res sacra uel sacro usui deputata usurpatur. Circa quod est distinguendum, quia sacrilegiū committitur aut auferendo sacrū de sacro, aut sacrum de non sacro, aut non sacrum de sacro.

Dan. 7.

Symonia.

Sacrilegiū

De rapina, furto, usura, homicidio, & scandalo. Sectio XXXI.

SEquitur uidere de peccatis quę cōmittuntur in proximum, quorū tria sunt genera. Quibusdam. n. lęditur proximus in possessione, quę sunt rapina, furtum, usura. Rapina, est manifesta & uiolenta alienæ rei contrectatio. Furtum, est occulta & ignorante domino & inuito, alienę rei contrectatio. Vsura, est sub specie negociationis dño sciente, alienæ rei contrectatio. Quibusdā etiam lędit in persona, ut in homicidio, & in bello. Est aūt homicidiū, hoīs occisio ab hoīe facta. Duplex est aūt homicidiū, s. spūale, & corporale. Spirituale, est quo quis occidit spiritualiter, quod fit duobus modis, scilicet odiendo, nam qui odit fratrem suū, homicida est. Et detrahendo: Lingua. n. detractoris est gladius acutus, Corporale uero homicidium, est quo quis corporaliter occiditur, qđ etiam fit duobus modis, s. lingua & opere. Lingua tripliciter, s. præcipiendo, consulendo, & nō defendendo. Opere quadrupliciter, s. iustitia, casu, necessitate, & noluntate. Quibusdam uerò lędit in mente proximus, ut sunt scādala. Est aūt scandalū, dictū uel factū minus rectū, præbens alijs occasionē ruinę. Scandalon græce, latine, obex. Sicut ad obicem in uia positum lędit pes euntis, sic dictum uel factū minus rectum, est obex infirmis in uia morum. Scandalum aliquando dicitur obex, scilicet dictū, uel factum minus rectum. Aliquando dicitur actio siue impactio illius qui scandalizat. Aliquando dicitur casus & ruina illius qui scandalizatur. Vnde Versus. Scandalum equiuocat, obex, impactio, casus. Est autem duplex differentia scandali. Est enim scandalum actiuum, & passiuum. Actiuum, quo quis alij dat occasionē ruinę spiritualis. Passiū, est ipsa ruina facta ad obicē mali exempli alterius, ut cū fornicatur quis exemplo alterius. Ad sciendū autē quæ sunt propter scandalum omittenda, duæ regulæ sunt notandæ. Vna est Bernardi, alia Hieronymi. Regula Bernardi est hæc. Peccanus ex infirmitate, uel ignorantia, ex certa etiam interdum malitia: cauendū est, ne quid faciamus quod sit in scandalum alicuius. De talibus dicit dominus Petro. Ne autem scandalizemus eos &c. In tertio uero casu cum scādalum procedit ex certa malitia, non propterea est omittendum opus uel ab ope desistendū. Vnde dicit dominus de Phariseis scandalizatis ex malitia. Sinite eos, ceci sunt, &c. Regula Hieronymi est talis. Oē quod potest fieri uel non fieri salua triplici ueritate, omittendum est propter scandalum Non est autem omittenda ueritas uitæ, doctrinę, iustitiæ, propter scandalum euitandum. Veritas uitæ, pertinet ad omnes, comprehendens præcepta, prohibita, & consilia. Veritas doctrinæ, pertinet ad prędicatores, & magistros. Veritas iustitię, pertinet ad prælatos cōprehendens duas partes iustitiæ, scilicet seueritatem in puniēdo malos & reos, & liberalitatē in sustinēdo iustos.

Triplicіter in proximū peccamus.

Scandalū.

Circa scādalū duæ regulæ obseruandæ.

Matth. 17

Matth. 15

De peccato luxuriæ, & gulæ. Sectio XXXII.

SEquitur uidere de peccatis quibus peccat quis in seipsum, quæ sunt duo, scilicet peccatum luxuriæ deordinās generatiuam, & peccatum gulæ deordinans nutritiuā. Peccata quæ accidūt ex deordinatione generatiuę sunt. ista, scilicet pollutio nocturna, luxuria in propria uxore, fornicatio simplex, meretricium, raptus, adulterium, incestus, uitium contra naturam. Peccata ex deordinatione nutritiuæ dupliciter committuntur, manducando, & sic dicitur gulositas, & bibendo, & sic dicitur ebrietas. Quod fit quinque differentijs, ut supra dictū est, hoc uersu cōprehēsis. Præpropere, laute, nimis, ardenter, studiose: Suppositо q coitus cōiugalis possit esse peccatū, uidendū est per distinctionē, quis coitus cōiugalis est peccatū, & quis nō, & quis uenialis & quis mortalis. Nota ergo. q coitus coniugalis, alius est licitus, alius est fragilis, alius est impetuosus. Licitus est triplex. Quidam fit causa prolis generandæ ad cultum diuinum, & hoc est theosebiæ uirtutis, quæ

Duplicіter i nosipsos peccamus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicitur pietas. Quidam causa reddēdi debitū, & hic est iustitiæ. Quidam causa fornicationis uitandæ, & hic est cautelæ. De quo Apostolus. 1.Cor.7. Vnusquisq; habeat suam uxorem p̄p fornicationem uitandam, supple: Fragilis ex fragilitate prouēniēs, cū quis in uxore quærit cōiugalē delectationē, nō causa prolis habēdę, nec debiti reddendi, nec fornicationis uitandæ, sed causa delectationis in coniuge. Et distinguit, aut illa delectatio amatur citra Deū, & tunc culpa est uenialis. Vel amatur plusquā Deus, uel æque vt Deus, & tunc peccatū est mortale. Impetuosus est, qui ex libidine sola proueniens, metas honestatis, & rationis excedit. Et ideo mortalis est quinque modis. Primo quādo fit propter fatiandam libidinem, per blandicias meretricias. Secō quādo fit p̄ter naturalē modū. Tertio quādo fit in tpe prohibito. Quarto cū fit in loco prohibito. Quinto cū accedit uir ad prægnantem mulierem uicinam partui, aut in fluxu menstruo laborantem. Simplex fornicatio est luxuria, qua solutus cum soluta naturali usu fœminæ cōmiscetur, ita q; solutus excludit uinculum matrimonij, consanguinitatis, affinitatis, ordinis, uoti, religionis, & hoc cū muliere soluta quæ unius uel paucorum libidini se exponit. Meretricium, est commertium nefariū cū muliere quæ multorū paret libidini. Nam meretrix proprie dicta est mulier, quæ multorum libidini se exponit. Adulteriū, est alterius thori uiolatio. Incestus, est lubricum carnis contra consanguinitatem, affinitatem, uotum cōmissum, de quibus supradictum est.

De passionibus siue proprietatibus peccatorum. Sectio XXXIII.

Peccatorum circunstantiæ.

AD clariorem expeditionē prędictorū, postremò uidendū est de passionibus, siue proprietatibus peccatorū. Sciendū est ergo, q̄ ad peccatū quædā sunt antecedētia, quædam circunstantia, & quædā subsequentia. Antecedentia quædam sunt ex parte auersionis, quędā ex parte cōuersionis. Ex parte auersionis à Deo, sunt contemptus, omissio, ingratitudo, inobedientia, & præuaricatio. Ex parte cōuersionis ad creaturā sunt, libido, concupiscentia, delectatio, consensus in peccatum, & praua intentio. Subsequentia sunt macula, & reatus. Circunstantia sunt illa, quæ circunstantias nominamus. Auersionē à Deo comitanť, cōtemptus, omissio, ingratitudo, inobedientia, & præuaricatio. Nam uoluntas ad Deū conuersa, & Deo conformis, uult quod Deus uult, & non uult qđ Deus non uult, & hoc debet fieri. Tum quia uoluntas Dei superior est simpliciter, uolūtas rōnalis creaturæ inferior, & iō tenet sequi superiorū, qđ si non facit, dicit cōtemnere. Tū quia dignū est facere, quicquid Deus uult fieri, & iō cū auertimur, dicimur omittere. Tū quia iustū est, p̄p accepta beneficia, obsequiū impendere. Vnde cū auertimur à Deo, dicimur ingrati. Tū quia ipse est dns, & nos serui, iō tenemur facere q̄cqd nouimus ipsum uelle, qđ cū non facimus, dicimur inobedientes, & præuaricatores, sed inobedientes, qa auertimur à uoluntate Dei, præuaricatores, quia transgredimur legē eius. Et nota q̄ in uoluntate auertēte se à Deo contēptus, omissio, ingratitudo, inobedientia, & præuaricatio, idē sunt secm rē, differūt aūt secm rōnem. Nā contēptus respicit Dei potentiā, omissio sapientiā, ingratitudo beneficiū, inobediēria præceptū, præuaricatio legē. Et sic scām ista, recessus est in frequēti auersione à Deo. Elōgatio uero est in obduratione. Cōuersionē aūt uoluntatis ad creaturā, comitat libido, quæ est improbitas uolūtatis, bonū creatū præligēs, & deserens increatum. Quā sequit cōcupiscētia, quæ est primus motus ex fomite proueniens in sensualitatē, tendēs ad delectationē illicitā. Tūc sequitur delectatio, cū inferior pars rōnis cōdelectatur. Tertiò est consensus, cū superior pars rationis non cōtradicit, sed assentit. Iste triplex status, designatus est in prima tētatione, p̄ serpentē mulierē & uirū. Deinde restat operis consummatio, uel adhuc est praua intentio. Nā intentio est ad opus. Et sic ex parte conuersionis, actuale peccatū antecedit libido, cōcupiscētia delectatio, cōsensus i peccatū, & praua intētio. Circūstātiæ uerò dicunē, quę peccatū circūstāt, quæ nos circūstantias appellamus. Est aūt circunstātia, proprietas personæ, uel negocij, ex se pertinens ad laudē, uel uituperiū, uel diminuendo, uel augēdo, uel i aliud genus peccati trahendo. Proprietas personę est, ut qa pulcher est homo, sapiens, bonus, & cætera huiusmodi. Et talis proprietas respondet, ad quæstionem factam per quis. Proprietas negocij est, quæ pertinet ad opus, & est genus opis, ut qa fecit hoc, ubi fecit, quare fecit, quo tēpore fecit, & qūo fecit. Quæ in hoc uersiculo continentur. Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando. Quæ possunt in xiiij. differentias explicari, his uersibus comprehensas. Aggrauat ordo, locus, persona, scia, tempus. Etas, conditio, numerus, mora, copia, causa. Et modus in culpa, status altus, lucta pusilla. Ex his autem quinque respiciunt personam, scilicet scientia, etas, cōditio, ordo, & status. Tres respiciunt crimen, scilicet copia, causa lucta pusilla. Duæ sunt adiacētes, scilicet locus, & tempus. Ad peccatum uerò sequentia sunt macula, & reatus. Anima enim ad creaturam conuertitur, secundum Augustinū, obtenebratur, peiuratur, & destruitur. Ista autem obtenebratio, peioratio, & destructio, idem sunt quod deformitas imaginis Dei, siue diminutio naturalis boni, siue macula, qa ex cōtactu spirituali inferiorū, qui est per amorē inordinatū, sordidatur imago Dei in nobis, & polluit. Reatus uerò sequitur peccatum, ratione auersionis, quæ

quia tantum bonum est Deus, sicut dicit Augu. ut nulli bene sit, qui ab eo recedit. Sicut ergo ex conuersione ad creaturam est macula, sic ex auersione à Deo est reatus, qui est obligatio ad pœnam. Peccatum quippe transit actu, sed remanet reatu, peccatum scilicet actuale.

CENTILOQVII SECVNDA PARS.

QVAE RECIPIT SEPTEM SECTIONES.

De uulneratione naturalium. Sectio I.

Peccati pœna.

ROSTQVAM uisum est de malo, prout tenet rationē culpæ, uidendū est de malo, inquantū tenet rōnem pœnæ. Est ergo notandum, q̄ malū, siue peccatū, punit pœna multiplici in p̄senti, & etiā in futuro. In p̄senti aūt punitur, quantū ad animā, & quantū ad corpus. Quantum ad aīam punit in uulneratione naturaliū, & expoliatione gratuitorū. Vulnera q̄bus uulnerata est aīa propter peccatū, sunt quatuor secundum Bedam. Dicit.n.q̄ quatuor sunt nobis inflicta p̄p peccatū Adæ, s. infirmitas, ignorantia, malitia, & concupiscentia ex his cōtracta, & conflata. Quorum sufficientia sic accipitur. Aīa sicut dicit Aug. est media inter deū & creaturas. Deus aūt est oīpotēs, oīsciens, summē bonus, essentia, indiuisus. Potētia attribuit patri, sapientia, filio, bonitas spūisancto. Indiuisio ad patris & filij & spirituſsancti pertinet unitatem. Auertēs ergo se à Deo aīa, & ad creaturas transiens, per amorem deserendo potētiam, qua potest, quicquid pōt, incurrit infirmitatē. Deserendo sapientiam, qua scit, quicquid scit, incurrit ignorantiam. Deserendo bonitatem, qua ualet, quicquid ualet, incurrit malitiā. Deserēdo substantriā indiuisam, incurrit concupiscentiā, qua homo diuiditur in seipso, & à seipso, intantum ut uoluntas sensualitatis, uoluntati non subiaceat rōnis. Non.n. quod uolumus, hoc facimus bonū, cum caro aduersus spm cōcupiscat. Est autem infirmitas ex desertione oīpotentiæ, impotentia resistendi malis, uel difficultas in agendis bonis. Ignorantia, ex desertione summę sapientiæ, est hebetudo ad cognoscēdum ea, quæ sunt necessaria ad salutem. Malitia ex desertione ad malum. Cōcupiscentia ex desertione indiuisæ substantiæ, est corruptio diuidens appetitus, ut appetitus sensualitatis, ab appetitu rationale primus parens, scientiam indebitam appetendo, & ideo in rationali potentia est punitus per ignorantiam. Peccauit in concupiscibili, appetendo cibum uetitum, & ideo in concupiscibili est punitus per casum in malitiam, quę dicitur pronitas ad malum. Peccauit in irascibili, apperendo indebitam potestatem, & ideo in irascibili est punitus, cadendo in infirmitatem. Ex tribus aūt prædictis, concupiscentia est conflata. Hæc autem quadruplex pœna uulnerans animam, per originale peccatum ad posteros est transmissa.

Accidētia quatuor.

De spoliatione gratuitorum. Sectio II.

SEquitur uidere de spoliatione gratuitorū, qua punitur aīa propter peccatum. Est autē spoliatio gratuitorū, subtractio gratiæ gratum facientis, mortificatio meriti p̄cedentis, frustratio sanguinis redimentis, iniuria angeli promouentis, inimicitia dūi p̄sidentis, deformatio diuinæ imaginis, honoratio dæmonis, seruitus peccati, reatus ęterni supplicij, debilitatio liberi arbitrij, elōgatio superni beneficij, & prouocatio oīs creaturæ Dei, in ultione inimicorū creatoris sui. Et quia teste Augu. nunq̄ est dedecus culpæ, sine decore iustitiæ, nec est culpa cōmissa, sine pœna permixta, ideo nota, q̄ quędam sunt sic peccata, q̄ etiam sunt pœna peccati. Speciali modo sunt illa peccata, & pœna peccati, quæ habent ad iunctā mestitiā & dolorē, sicut sunt, inuidua, ira, gula, & accidia. Minus specialiter dicuntur illa peccata, & pœna p̄cti, quæ habēt adiunctā merā deprauationē naturæ, uel ignominiā, sicut sunt illa peccata, p̄p quæ dicitur homo, tradi in reprobū sensum. Generaliter uerò, p̄ctā & pęna peccati, dici possunt oīa peccata, quæ sunt inter primam apostasiam, & ultimam gehennę pœnam. Dicit.n. beatus Greg. q̄ crimina criminibus uindicanť. Et peccatum quod per pœnitentiam nō diluitur, mox suo pōdere ad aliud trahit. Licet aūt idē dicat peccatū, & pœna p̄cti, nota tamē, q̄ oīs pœna inquantum pœna, iusta est, & à Deo est. Nulla aūt culpa iusta est, nec à Deo est, sed tantū à liberæ uoluntatis arbitrio. Pœna uerò, quę merē pœna est, à Deo est inflicta, quæ uero culpa est, uel ad culpam inclinans, est contracta, uel acta. Et sic collige breuiter, q̄ triplex est pœna, facta, inflicta, & contracta. Acta est, quę sequitur ad peccatum actuale, nam qui culpā mortalē committit, pœnā dāni facit sibi, quia gratiam Dei perdit. Pœna inflicta est, quā Deus non statuendo, sed iudicando, uel uindicādo peccatori infligit. Pœna contracta est, quæ sequitur ad peccatum originale.

Aliquod peccatum est pœna peccati.

Pœna triplex.

De pœnis corporalibus. Sectio III.

SEquit uidere de pœnis q̄tū ad corpus quas homines p̄p p̄ctā patiunť. Patiuntur autē hoīes p̄p culpā pœnas naturales, de q̄bus dicit btūs Greg. q̄ septē sūt sagittę naturā hoīum molestātes, s. frigus, calor, fames, sitis, labor, morbus, mors. Hæ sunt pœnæ naturales, & gñales,

Nota.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ à primis parẽtibus ad posteros sunt transmissæ,& in ipsis progenitoribus inchoatæ.Nam primi parẽtes,statim post culpam senserunt pœnam rebellionis,& erubescẽtiæ in carne,& post diuino iudicio uir incurrit pœnã laboris & angustiæ,pœnã famis,& indigentiæ,pœnã mortis, & inclinerationis.Mulieri aũt duplicata est pœna,quia inflicta est ei pœnalitas multiplicium ærumnarum in conceptu,pœna doloris,in partu,pœna subiectionis ad uirũ in cõuictu: patiuntur etiã pœnas psonales cõplures. Plurimi.n.filiorũ Adã patiũtur in mẽbris diminutionẽ, qdã supfluitatẽ,qdã intrinsecã corruptionẽ,qdã extrinsecã deformitatẽ, qdã sunt paralitici, quidã epilẽtici, & alij sunt diuersis infirmitatibus, & egritudinibus, & specialibus morbis oppressi,alij leprosi,alij à dæmonibus obsessi.Patiunt quoq; pœnas tẽporales.Nã teste Orosio,ab Adã usq; ad nos sunt sęcula transacta,nũc bellis gratia, nunc morbis corrupta, nunc fame tristia, nunc terrarum motibus terribilia, nũc inundationibus aquarum insolita, nunc eruptionibus ignium metuenda,nunc ictibus fluminum, plagisq; grandinum seua, nunc parricidijs flagitijsq; misera.

De locis pœnalibus. Sectio IIII.

SEquitur uidere, de pœna qua punitur quis, post hãc uitam.Ad cuius rei notitiam, sunt quatuor attendenda, s.distinctio locorum, apertio librorũ, cõflagratio igniũ mundanorũ, & triplicatio cruciatuũ inflictorum. Triplex autem locus est,siue receptaculũ post hanc uitam ad peccata hoium puniẽda, scd̃m triplex genus peccati. Est.n.locus purgatorius, & hoc debẽt peccato ueniali.Est limbus, & hic debetur peccato originali.Est infernus,& hic debetur pctõ mortali. Et creduntur esse sub terra gradatim posita ista loca,quæ aliter distingui possunt, secundum differentiam quadrimẽbrem. Pœnalis.n.locus dicit alicui deputatus, aut scd̃m pœnã damni,& sic est limbus, aut scd̃m pœnã sensus,& sic est infernus. Vtriũq; aũt mẽbrorum in duo diuiditur. Nam qui pœna dãni puniuntur, aut simpliciter & æternaliter puniuntur, & hi sunt in inferiori parte loci illius,qui dicitur limbus, aut puniuntur non æternaliter,sed ad tempus,& hi erant in superiori parte eiusdem loci, qui dicebatur Abrahæ sinus. Similiter qui pœna sensus puniuntur, aut simpliciter & æternaliter puniuntur, & isti sunt in inferno propriè dicto. Aut ad tempus puniuntur,& isti sunt in purgatorio. Determinatur autem locus purgatorius secundum legem cõem,& sic credẽdum est, esse inferius, non superius, sicut creditur de limbo.Determinatur etiam secundum dispositionem diuinam, & sic diuersis diuersa concessa sunt loca, uel pp eorum celeriorẽ liberationẽ, ut possint alijs suam indigentiam reuelare,uel propter nostrã instructionẽ, vt cogitemus post hanc uitam,q̃ magnum restare peccãtibus cruciatum uel propter alicuius sancti imperationem,sicut legitur,sctũs Patricius cuidã in quodam loco purgationẽ a Deo impetrasse. Locus vero infernalis absq; dubio,est sub terra deorsum,in quo oẽs reprobi aternaliter affligẽtur, tam hoies,quam ipũs mali, sub eodẽ igne materiali,qui semper affliget dãnatos, nec cõsumet, secundũ exigentiã meritorũ excruciãs oẽs sensus.Nec solus ignis reprobos inflammabit, sed & cætera elementa confusa,& permixta, in reprobos conuerterntur, ita ꝙ erit ibi ignis ardẽs, aqua congelans, aer inquietus, & perturbatus, & terræ fętor. Vnde Gregorius. In inferno erit frigus importabile, ignis inextinguibilis, fętor intollerabilis.

Triplex receptaculũ puniendarum culparum.

De apertione librorum. Sectio V.

SEquitur uidere, de apertione librorũ,i.conscientiarũ quæ fiet in iudicio. De qua apertione tenendũ est, ꝙ in iudicio singulis aderit uis diuina,qua fiet,ut oĩa merita uel demerita sibijpsis & alijs innotescãt. Sibiipsis aũt innotescent propria, ut in promptu habeant singuli cogitationes accusantes, uel etiam defendentes.Redducentur etiã ad memoriã singulorum cogitationes,affectiones,operationes,& intentiones,ad ostensionẽ diuinæ iustitiæ scd̃m statũ illũ,& ad ostensionẽ diuinæ misericordiæ scd̃m statũ transactũ,uel præteritũ. Ad ostensionẽ diuinę iustitiæ in retribuẽdo singulis, ad memoriã reducent bona uel mala, in quibus finaliter permãserũt, qa illa sola digna sunt retributione æterna. Ad ostensionẽ diuinę misericordiæ, de prẽterito rememorabuntur mala bonorũ, à qbus sunt misericorditer liberati,& bona malorũ,quę eis dñs misericorditer opatus est.Non solũ aũt sibiipsis, uerũetiam singulis singulorũ, singula innotescẽt gesta,& cogitata bona & mala,& ex tunc nota erunt & aperta oĩbus.Et hoc ad certam liberationẽ meritorũ, quæ scitur in omniũ actuũ bonorũ & malorũ recognitione, ita ut singuli de singulis meritis aliorũ,ualeant iudicare.Ostensio quippe malorũ in bonis,erit ad manifestationẽ diuinæ misericordiæ, prius sibi factæ. Ostensio bonorum in eisdem erit ad manifestationem iustitiæ,qua dignè à Deo pręmiantur.Ostensio aũt bonorũ in malis, erit ad manifestationem diuinæ misericordiæ, in hoc sęculo sibi factæ. Ostensio uero malorum in eis erit ad manifestationem iustitiæ, qua digne a dño cõdẽnantur. Aperietur nihilominus alius liber,qui est liber uitę,uerbũ,s.incarnatũ,cuius uirtute omnia ista fient, qui in forma deitatis non uidebitur nisi à bonis. In forma humanitatis in qua sententiã promulgabit,uidebitur tã a malis,q̃ à bonis,licet in eadem forma appareat terribilis reprobis,blandus iustis.

De

De igne conflagrationis. Sectio. VI.

DE igne conflagrationis iam modo est agẽdum.De hoc breuiter est tenẽdum, quod ignis præcedet faciem iudicis, quo terræ facies exuretur, ita ꝙ figura huius mundi igniũ conflagratione peribit, sicut factum est aquarũ inundatione diluuiũ. Sicut.n.prius mundus deletus est per aquam, q̃ est frigida,& purgatiua, contra ardorem,& fetorẽ luxuriæ, qua illud sæculum inficiebatur,sic finalis mundus, p ignem qui calidus est,& cõsumptiuus finiri debet, cõtra teporem charitatis,& algorẽ,siue frigus auaritiæ,q̃ maximè regnabit in sæculi senectute. Et quia tunc hois iniquitas punietur, necesse erit, terreri corda omnium peccatorũ, q uniuersorũ Dñm contempserunt.Et quia habitaculum debet conformari suo habitatori, tunc totus mundus perturbabitur, hoie perturbato, sicut stetit cum ipso stante, & quodãmodo cecidit cum labente. Quia ẽt tunc iudicis seueritas ostendit, diuinum zelũ accipiet oĩs creatura,ut suo conformetur auctori, & ideo necesse erit, totius orbis cardines commoueri.Et quia nihil est intẽsius,& uelocius,& horribilius in agendo,& commouendo cætera elementa,q̃ ignis,ex omni parte concurrens,hinc est,ꝙ ipsius iudicis faciẽ ꝑcedet ignis,non ex utraq; parte tm̃,sed ex oĩ parte mundi,ita ꝙ ibi erit concursus ignis elementaris,terrestris,purgatorij,& infernalis, & tũc per infernalem reprobi adurentur, p purgatorium, iusti purgabuntur, p terrestrem terræ nascentia cõsummentur,utpote uegetabilia, & animalia, p elementarem oĩa subtiliabũtur,& ad innouationis faciem disponentur,& etiam cum hoc nõ solum homines, sed etiam dæmones turbabuntur,& tãdem homines reprobi, & spiritus mali cum infernali igne in baratrum intrudentur.

Diluuij, & conflagrationis ratio.

De cruciatibus inferorum. Sectio. VII.

SEquitur uidere iam septimò,de tribulatione cruciatuum inferorum.Ad cuius rei notiam est tenendum, ꝙ oẽs actualiter peccantes,& in peccatis finaliter perdurantes,pœna triplici apud inferos punientur, secundum ꝙ multimoda deordinatio ẽ in mortali, & actuali peccato.In omni quippe mortali peccato ẽ deordinata auersio à summa luce, & bonitate, & huic debetur carentia uisionis Dei.Est ẽt deordinata cõuersio ad bonum cõmutabile, & huic debẽt pœna materialis incẽdij. Est ẽt tertio deordinatio uoluntatis libere, cõtra dictamen rectę rõnis,& huic debetur uermis intrinsecus.Punietur ẽt pœna ęterna,secundum ꝙ deordinatio in mortali peccato est perpetua. Peccatũ.n. quod quis cõmittit,& de quo nunquã pœnitet, perpetuò in anima perdurat, & à uita ppetua.s.Deo, perpetuo separat,& à uoluntate procedit,q̃ vellet i peccato perpetuò delectari.Et licet illa delectatio transiens,sit momentanea,deordinatio tñ tenet rõnem ppetuitatis, ideo pœna deordinationi respondens, debet habere carẽtiam finis,ut sicut hõ in suo perpetuo, nõ apposuit finẽ à peccato recedendo, sic Deus in suo perpetuo, non desistat à puniendo, & sicut contra infinitũ peccauit,sic pœnã habeat infinitam.Et quia infinitam pœnam non põt habere intensiue,saltem infinitam pœnam habeat duratione.Et sicut voluntas post mortẽ,malo adhæret sine susceptione pœnitentiæ,sic Deus semper affligat sine sententiæ mutatione. Punietur nihilominus pœna acerba,secũdum ꝙ deordinatio in peccato fuit libidinosa. Delectatio.n.libidinosa, puniri debet p pœnam afflictiuã.Et quia peccatores delectabiliter creaturæ adhesserunt, & creatorẽ cõtumaciter cõtempserunt,ideo precipitabuntur in locum infimum,& maximè à statu gloriæ longinquum.s.in profundissimum infernũ,ubi exponentur affligẽdi infimæ naturæ.s.fæcibus corporum mundanorum igne fumoso,& sulphureo concremandi,in illo igne inseparabiliter alligãdi,& ab eodẽ secundum exigẽtiam meriti æternaliter cruciandi,nunquam tamen substantialiter consumendi. Et sic patet,ꝙ in pœnis damnatorum erit uarietas, & cum uarietate æternitas,& cum æternitate acerbitas.

Damnatorũ pœna triplex.

Peccatum post mortẽ perpetuum.

CENTILOQVII
TERTIA PARS,
QVÆ HABET LVII.
SECTIONES.

De eo quod est frui, & uti. Sectio. I.

DICTO de malo culpæ, quod est fugiendum, & de malo pœnæ, quod est pertimescendũ, uidendum est de bono, & hoc dupliciter. Primò sub rõne meriti in uiatoribus. Secũdò sub ratione præmij in comprehensoribus.Ad meritũ uiatorũ spectat,cognoscere,& discernere triplex bonum.s.bonum increatũ,quod est Deus: procreatum,quod est mundus:cõiugatũ quod est Christus. Deus est creator, mundus creatura. Christus creator,& creatura. Deo est fruendum,mũdo est utendum,Christi Dei fœlicitate est fruendum: Christi hoĩs conformitate est utendum. Sunt ergo res quibus est fruendum,vt increatæ: sunt quibus est utendum,ut procreatæ:sunt quę fruuntur & utũtur,ut Angeli,& hoies. Res quibus est fruendum,faciũt nos beatos: res quibus est utendum ad beatitudinem, adiuuãt uiatores: res q̃ fruuntur & utuntur, hũt Christũ Deũ & hominem, ut contẽplẽtur delectabiliter eius diuinitatem, & imitentur exẽplariter eius humanitatem. Deitas Christi maximè beatificat

Bonum triplex.

Angelos,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Angelos,& Sanctos ẽt cõpræhensores: humanitas uerò eius,maximè lætificat, & ædificat homines,adhuc uiatores. Est autem frui, alicui rei amore inherere, ꝓpter seipsam. Vti uerò, est id quod in usum uenerit, referre ad obtinendũ illud, quod fruendum est. Itẽ fruimur cognitis, in quibus ipsis uoluntas delectata, cõquiescit. Vtimur uero eis, q̃ ad illud referimus, quo fruẽdum est. Itẽ aliter accipit hæc duo Aug. dicens. Vti, est assumere aliquid in facultatem uoluntatis. Frui, est uti cum gaudio, non adhuc spei, sed tã rei. Videndum est ergo per ordinem de his tribus. Et primo, de Deo trino, & uno. Secundo, de mundo ex creatura triplici cõstituto. Tertio, de Christo, & triplici eius beneficio. s. doctrina, uel scriptura sacra, gratia uirtutum, & medicina sacramentali.

Quid de Deo trino, & uno credendum est, & intelligendum, & exprimendum. Sectio. II.

DE Deo trino, & uno secũdum fidem rectã, habemus credere, intelligere, & exprimere. Credere de pluralitate personarum in unitate naturæ, hoc est, ꝙ in diuinis est una natura, & tres pſonæ. s. pater, & filius, & spiritussanctus, quarũ prima à nulla est, secunda à prima sola est ꝓ eternam generationẽ, tertia à prima, & secunda est, per cõmunem spirationem: ita ꝙ pſonarum trinitas, nõ ꝓiudicat unitati, nec essentię unitas ꝓiudicat trinitati. Habem⁹ quoq; intelligere, ꝙ in diuinis, sunt duæ emanationes: una ꝓ modũ naturæ, qua generatur filius: alia ꝓ modũ uoluntatis, qua spiratur, & procedit spiritussanctus. Tres hypostases, una patris, una filij, una spiritussancti. Quatuor relationes. s. paternitas, filiatio, spiratio, & processio. Quinq; notiones. s. quatuor p̃dictę relationes, & innascibilitas est quinta, ita ꝙ innascibilitas priuatiuè, & paternitas positiuè, sunt duæ patris notiones. Filiatio est notio filij, spiratio actiua est cõmunis notio patris, & filij: processio est notio spũssancti. Tres sunt ẽt proprietates pſonales, q̃ his uocabulis exprimuntur. s. pater, & filius, & spũssanctus. Habemus tertiò, mysteriũ diuinitatis beatẽ exprimere, sed duos modos p̃dicandi. s. ꝓ modum subſtantiæ, & ꝓ modum relationis. Oia. n. p̃dicamenta dicta de Deo, transeunt in subſtantiã, excepta relatione, q̃ rõne subiecti in quo est, transit in subſtantiã, ne faciat cõpositionẽ, rõne uero termini ad quẽ est, manet, ut faciat distinctionẽ, secundum tres modos supponendi. s. secundum modũ subſtantię, notionis, & pſonę, de quibus datur talis regula. Quod supposita essentia, nõ supponitur notio, uel pſona, & suppositа notione, nõ supponit pſona, uel essentia: & suppositа pſona, nõ supponitur notio, uel essentia, secundum quatuor modos significandi subſtãtiã. s. nomine essentiæ, subſtantiæ, hypostasis, & pſonæ. Horũ quatuor exẽpla in creaturis sunt, humanitas q̃ essentiã, hõ qui subſtantiã, aliquis hõ qui significat hypostasim, siue suppositũ, petrus q dicit pſonã, secundum quinq; modos dicendi, siue quærẽdi. s. ꝓ quis, q, quæ, quod, & qd. Quis, rõne subſtantiæ: qui, rõne hypostasis: quę, rõne notionis: quod, rõne subſtãtiæ: quid, rõne essentiæ. Secundum tres modos differendi. s. secundum differentẽ modum existendi, siue emanandi, sicut distert pſona, à persona. Secundum modum differentẽ se habẽdi: sicut differt persona, & essentia, quia pſona una refertur ad aliã, sed de essentia non refertur. Secundum modum intelligendi, sicut differt una proprietas subſtãtialis ab alia, ut bonitas, & sapientia.

Duo modi prædicandi in diuinis.

Qualiter Deus trinus, & unus manifestat se in effectibus creaturæ. Sectio. III.

DE Deo trino, & uno, secundum fidẽ catholicã, est tenendum, ꝙ licet sit incõmutabilis, insensibilis, incircũscriptibilis, reddit tã se ꝓ creaturas diuersas. i. ꝓ effectus multiplices, manifestũ, ita, ꝙ in creaturis oĩbus dr̃ Deus esse, quantum ad naturã, & hoc tripliciter. s. per essentiam, ꝑsentiam, & potentiã, ita, ꝙ extra immensitatẽ diuinæ essentiæ nihil manet, propter limpiditatẽ diuinæ ꝑsentiæ nihil latet, cõtra infinitatem diuinæ potentiæ nihil ualet, & sic esse cõpetit beatissimæ trinitati. Dicitur habitare in iustis, quãtũ ad gr̃am, q̃ est effectus beatissimæ trinitatis, ad Deũ reducens, & faciens, nos habere Deum, & Deũ haberi à nobis, ac ꝓ hoc Deus trinitas, in nobis dr̃ habitare. Dicitur sedere in beatis, quãtum ad gloriam, rõne cuius, Deus trinus in beatorum mẽtibus quietatur, in quorum potestatiua, sedet ut æquitas: in cognitiua, lucet ut ueritas: in affectiua, ardet ut charitas. Dicitur apparere sensibiliter cũ expressa significatione, sicut spiritussanctus in specie colũbæ apparuit super Christũ, & in linguis igneis super Apostolos. Et quia personæ distinctæ sunt, distinctis possunt signari signis, ita, ꝙ tres simul personæ, (sicut Abraam in tribus Angelis dicit̃ apparuisse) trinitas personarum possint ẽt duæ apparere, & quælibet sigillatim dicitur, descendere de cœlis, & hoc cum effectus, tam spirituales, q̃ sensibilis inchoatione, qui quamuis in se immutabilis perseueret, tamẽ de absente, dicitur fieri nobis præsens, quando in nobis incipit habitare per donum gratuitum, quod nõ uidemus, sicut accidebat frequenter in ecclesia primitiua. Dicitur mittere, siue mitti, cum æterna productione. Pater siquidẽ mittit filium, quãdo insinuat, ꝙ procedit ab ipso per æternam generationem, pater & filius mittũt spiritumsanctũ, cum insinuant, ꝙ procedit ab ambobus per cõmunem spirationẽ. Pater non mittitur, quia à nullo procedit. Spiritussanctus non mittit persona, sed mittitur, quia non producit, sed producitur. Filius uero mittitur, & mittit: quia producitur,

Deus ꝑ iustos habitat.

Sedet.

Apparet.

Dei sapiẽtia diuersimodè appellatur.

Mitti, & mittere quid.

ducitur, & producit. Dicitur incarnari, per commertium diuinæ naturæ, & humanæ in personæ unione, quæ unio, facta est tãtum in persona filij, quam tamen est tota trinitas operata.

De appropriatis patris. Sectio. IIII.

DE Deo trino, & uno secundum fidem catholicam, est tenẽdum, ꝙ licet omnia essentialia tribus personis æqualiter, & indifferenter conueniant, tñ patri dr̃ appropriari unitas, æternitas, rõ principiandi, & omnipotentia. Hæc autem quatuor dr̃ appropriari patri, non quia fiãt propria, cum omnibus pſonis sint cõia, sed quia ducunt in cognitionem personæ patris, q̃ est origo personarum in trinitate, non hñs principium, sed principiãs, à qua ẽt fluit oẽ posse. Est aũt Dei potentia completa, non posse deficere, cum non sit de nihilo, non potens succumbere, cum non sit de aliquo, non potens indigere, cum nunquam careat aliquo bono. Potentia uero hois in peccando deficit: in patiẽdo succũbit: in corporalibus actionibus indigẽtiã includit. Est igit̃ Deus oĩpotens, ita tñ ꝙ ei nõ attribuuntur actus culpabiles, ut posse mentiri, & malum facere, nec actus pœnales, ut posse mœrere, & dolere, nec actus materiales, siue corporales, ut posse currere, & ambulare. Est ẽt Dei potentia ordinata, ita ꝙ ei non attribuuntur actus incouenientes, ut posse facere maiorem se, uel alium Deum æqualem sibi, uel creaturam infinitam actu. Quia sicut dicit Anselmus, quodlibet inconueniens (etiam minimum) est impossibile apud Deum.

De appropriatis filij. Sectio. V.

FIlio appropriatur ueritas, species, rõ exemplandi, & ois scientia. Hæc aũt quatuor dr̃ cuntur appropriari filio, nõ quia fiant propria, cum tribus pſonis sint cõmunia, sed quia ducunt in cognitionem filij personæ q̃ est à pre, ut uerbũ, quod est patri æquale, & ideo summè pulchrum, in quo oĩa præuisa, & dispositа exemplantur, à quo tãquam primo & summo exemplari fluit oẽ scire. Cognoscit autem Dei sapiẽtia limpidè oĩa bona, & mala, ꝓterita, ꝑsentia, & futura, actualia, & possibilia, incõpræhensibilia à nobis, & infinita. Ita tñ ꝙ in se nullo mõ diuersificatur, licet diuersa uocabula sortiatur. Nam inquantum ipsa sapientia Dei est cognoscitiua oĩum possibilium, dr̃ scientia, siue cognitio. Inquantum est cognoscitiua oĩum q̃ fiunt in uniuerso, dr̃ uisio. Inquãtum est cognoscitiua oĩum q̃ bene fiunt, dr̃ approbatio. Inquantũ est cognoscitiua omnium q̃ futura sunt, dr̃ ꝑscientia, siue præuisio. Inquantum est cognoscitiua eorum q̃ ab ipso Deo fienda sunt, dr̃ dispositio. Inquantum eorum q̃ præmianda sunt, dr̃ prædestinatio. Inquantum eorum q̃ damnanda sunt, dr̃ reprobatio. Possunt autem ad tria reduci uocabula ista septem. s. ad notitiã simplicis cognitionis, qua cognoscit Deus bona, & mala, q̃ sũt, fuerunt, & futura sunt, & quę possunt esse, & nunquam erunt. Ad notitiam uisionis, qua cognoscit Deus omnia bona, & mala, quæ sunt, fuerũt, & futura sunt. Ad notitiam approbationis, qua cognoscit Deus, quę sunt, fuerunt, & futura sunt tantum bona.

De appropriatis ſpiritussancti. Sectio. VI.

SPiritui sancto appropriatur bonitas, usus, tõ finiendi, & uoluntas, siue beneuolentia. Hæc autem quatuor appropriantur ſpiritui sancto, non quia fiant propria, cum tribus pſonis sint cõia, sed quia ducunt in cognitionẽ personę ſpũssancti, q̃ est à patre, & filio, ut amor, & donũ summè profícuũ, & cõmunicatiuum, oĩs nostri desiderij finitiuum, ad quod bonum, tanquã ad finem summum, tendit oẽ uelle rõnabiliter ordinatum, & inclinatum. Est aũt uolũtas Dei sic recta, ꝙ nullo mõ põt obliquari: sic efficax, ꝙ nullo modo põt retardari: sic unica, ꝙ tñ quinque signis habet significari: quę hoc uersiculo continentur. Imperat, & ꝓhibet, ꝑmittit, cõsulit, implet. Dicitur autem uoluntas Dei rõne regulata prouidentia, qua omnia q̃ in uniuerso fiunt, irreprehensibiliter gubernantur, cum nihil ſcipiat, prohibeat, & consulat, nisi rectè: nihil agat, nisi benè: nihil ꝑmittat fieri, nisi iustè. Cum autẽ uoluntas Dei sit rectissima, nullus põt esse rectus, nisi conformetur ei, & nemo põt nisi sibi signis aliquibus innotescat, tãquã regula rectitudinis, ꝑsequẽdę. Est aũt duplex rectitudo, q̃dã necessitatis, q̃ cõsistit̃ faciẽdo bonum ad quod est ꝓceptũ, & in declinãdo malũ, ꝓpter quod est prohibitio, q̃dam est perfectionis in supererogando ultra debitum, ad quod est consilium. Est etiam uoluntas Dei efficacissima, ita ꝙ nullus potest aliquid efficere, nisi ipsa coefficiente, & sic est impletio in signum uoluntatis efficientis. Item, nullus potest deficere, uel peccare, nisi ipsa instẽ, & meritò deserente, & sic est permissio, ut signum uoluntatis diuinæ iustitiæ deserentis.

Diuinæ uolũtatis signa.

Rectitudo duplex

De quatuor simul creatis, & de mensuris durabilium. Sectio. VII.

POstquam uidimus de bono increato, quod est Deus, uidendum est de bono creato, qđ est mundus. Circa productionem autẽ mũdialis machinæ, habemus primò explicare creaturæ summitatem. Et sic dicit Beda, ꝙ quatuor fuerunt primò creata, q̃ dicuntur esse coeua, uel fuisse. s. natura angelica, cœlum empyreum, materia quatuor elementorũ, & tẽpus. Quorũ sufficiẽtia sic accipitur. Primò debuerunt creari aliqua prima in quolibet genere creaturę. s. respectu

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctu creaturarum ſpũalium, & corporaliũ, actiuarum,& corporalium paſsiuarum,& et reſpectu mẽſurarum. Reſpectu creaturarum ſpũaliũ primo creata eſt natura angelica,reſpectu creaturarum corporalium actiuarũ, eſt primò creatum cœlum empyreum, de quo dicit Damaſc. ꝙ eſt continẽtia omnium corporalium,& ſpũalium creaturarum. Reſpectu creaturarum corporalium paſsiuarum,primò creata eſt materia quatuor elementorum.Reſpectu menſurarũ primò creatum eſt tempus,quod generaliter accipitur,ꝙ menſura cuiuſlibet durationis habẽtis initium,ſiue finem habeat,ſiue nõ. Ad cuius rei notitiã ſciendum,ꝙ tres ſunt menſurabiliũ,ſiue durabilium menſuræ principales.ſ. æternitas, æuiternitas,& tempus proprie dictũ.Aeternitas eſt diuinarum ꝑſonarum duratio, q̃ non habet principium,neq; finem,de qua dicit Boetius, ꝙ eſt interminabilia uitæ tota ſimul & ꝑfecta poſſeſsio.Aeuiternitas,eſt mẽſura eorum, quæ hãt principium,ſed non finẽ,ſicut ſunt Angeli, aiæ, cœleſtis natura,& materia quatuor elemẽtorũ. Hæc menſura aliq̃n dr æuum,aliquando æternitas creata. Sed quia æternitas proprie dr de diuinis,æuum uero aliq̃n pro tempore inuenitur, ideo ex his duobus æuiternitas nominatur.Tẽpus autem propriè dictum eſt menſura eorum, quæ habent principium, atque finem, ſicut ſunt generabilia,atque corruptibilia,quę ſecundum motum primi mobilis nariantur, uſq; ad completionem numeri quatuor elemẽtorum. Quæ ta uero differentia non poteſt eſſe, quæ careat principio, habens finem.

Tres durationis menſuræ.

De ueritate exprimenda cum excluſione erroris, circa productionem mundi. Sectio. VIII.

SEcundo habemus errorem extinguere, & exprimere ueritatem. Propter quod tenendum eſt, ꝙ uniuerſitas machinæ mundialis eſt producta in eſſe ex tẽpore, in quo excluditur error ponentium mundum æternum.Ex nihilo, in quo excluditur error ponẽtium æternitatem circa materiale principium. Ab uno principio, in quo excluditur error Manichæorum,ponentium pluralitatę principiorum.Solo & ſummo, in quo excluditur error ponentium, Deũ produxiſſe inferiores creaturas ꝑ miniſterium intelligentiarum.In certo pondere,numero, & menſura: in quo oñditur,ꝙ creatura eſt effectus trinitatis, creantis ſub triplici genere cauſalitatis.ſ. efficientis,tõne cuius eſt in creatura unitas,modus,& menſura,exẽplaris,rõne cuius, eſt in creatura ueritas,ſpẽs,& numerus finalis, rõne cuius in creatura eſt bonitas,ordo,& põdus. Ois quippe creatura cõſtituitur in eſſe,ab efficiente:formatur ad exẽplar: ordinatur ad finem,ac ꝑ hoc eſt una,uera,& bona,modificata, ſpecioſa, & ordinata,menſurata,diſcreta,& ponderata Aliis ẽt uocabulis ꝑdictus ternarius noïatur ab Aug. in li. de aïa,& ſpũ. Dicitur eſſentia,ſpẽs,& uſus. A Dionyſio: armonia,ſpẽs,& cõmenſuratio. Itẽ ab eodem,ſubſtantia,uirtus,& operatio.Ex una ergo parte cadũt unitas,modus,eſſentia, ſubſtãtia,mẽſura,& cõmenſuratio. Ex una ueritas,numerus, ſpẽs, uirtus, & harmonia. Ex una bonitas,ordo,uſus,põdus,& operatio. De primo aũt ternario nota,ꝙ unum nominat ens cõmutabile,connumerabile,& hoc propter indiuiſionem ſui in ſe,uerũ nominat ens cognoſcibile, & hoc habet per indiuiſionem ſui,à propria ſpecie,bonum,nominat ens cõmunicabile, & hoc habet per indiuiſionem ſui à propria operatione.

In quo, creatura trinitatis effectus oſtendat.

De triplici differentia creaturæ. Sectio. IX.

TErtio circa productionẽ mundi, habemus attendere creaturę triformitatẽ.Produxit n.Deus trinus, & unus differentiã triplicẽ creaturæ.Nã produxit creaturã purè corporalẽ, vt eſt mundialis machina,creaturã purè ſpũalẽ, ut eſt natura angelica,creaturã ex utraq; cõpoſitã,ut eſt natura humana.Sic.n.decuit,Deũ producere uaria,& diuerſa,ut multiplicitas creaturæ,faceret ad ꝑfectionem uniuerſi,q̃ conſiſtit in amplitudine ambitus, in ſufficientia ordinis, & influentia bonitatis, ex quibus ẽt diuina potentia,ſapientiã,& bonitas innoteſcit.Decuit nãq; Deum,ſic res producere, ut eſſent ad manifeſtationẽ ſuæ potentiæ,q̃ quidẽ apparuit, in productione creaturarum ſummè diſtantiũ, & earundem cõiunctione,ut patet in natura humana,in qua corporeũ,& incorporeũ uniũtur.Itẽ decuit Deum,ſic res producere, ut eſſent in manifeſtationem ſuæ ſapientiæ,q̃ maximè ex perfectione ordinis declaratur, q̃ quidem ordo, neceſſariò tria requirit.ſ.infimum,medium,& ſupremum, infimum fuit natura corporalis,ſupremũ naturа ſpũalis,medium natura cõpoſita ex utraque. Itẽ decuit Deum, ſic res producere, ut eſſent in manifeſtationẽ ſuæ bonitatis, & beneuolentiæ, q̃ maximè conſiſtit in diffuſione, & cõmunicatione in alterum.Si ergo diuina bonitas cõmunicauit actum nobiliſsimũ,q̃ eſt uiuere, & intelligere,ut non tm̃ daret alij potentiã uiuendi, & intelligendi,ſed ẽt potentiã ſe cõmunicãdi alij, quod factum eſt in homine, in quo ſpiritualis uita,& intellectiua perficit corporalem.

Potentia, ſapientia & bonitas Dei per creata patet.

De productione machinæ mundialis. Sectio. X.

DE his tribus differentijs uidendum eſt per ordinem,& primò de natura purè corporali,cuius modi eſt machina mundialis,q̃ ſex diebus fuit in eſſe,ꝓducta,ita ꝙ in principio ante omnem diem creauit Deus cœlum, & terrã.Prima uero die formata eſt lux: ſecunda, factum eſt firmamentum in medio aquarum: tertia die,ſeparatæ ſunt aquę à terra,& cõgregatæ in unum locum: quarta die, ornatum eſt cœlum luminaribus:quinta die,aer,& aqua ornati ſunt piſcibus,& auibus:ſexta die,ornata ẽ terrã animalibus,& hoibus: ſeptimà die,requieuit Deus à nouarũ ſpecierum productione, cũ oia fecerat,uel in ſimili, ſicut illa q̃ propagantur: uel in rõne ſeminali,ſicut illa q̃ alijs modis introducũtur ineſſe.Et ſic colligitur ex prædictis,ꝙ triplex fuit operatio diuina,in mundi machina producenda.ſ.creatio,diſtinctio,& adornatio. Prima operatio appropriatur patri: ſecũda filio: tertia ſpirituſanctо. Creatio fuit ex nihilo, ideo fuit in principio ante omnem diem, tãquam rerum omnium,& temporum fundamentũ. Diſtinctio uero corporum mundanorum,fuit mõ triplici, ideo ꝑ triduum fuit facta, ita ꝙ prima die fuit facta diſtinctio naturæ luminoſæ à ꝑſpicua,& opaca cum lux à tenebris eſt diſtincta. Secunda die eſt facta diſtinctio naturę perſpicuæ à ꝑſpicua, cũ aquæ inferiores à ſuperioribus ſunt diuiſæ.Tertia die,facta eſt diſtinctio naturę ꝑſpicuæ ab opaca,cum diuiſæ ſunt aquæ à terra. Ornatus aũt qui diſtinctioni corporum correſpondet,eſt ẽt in triduo cõſummatus. Ita ꝙ ornatus naturæ luminoſæ ẽ factus quarta die, in formatione ſtellarum,& ſolis,& lunæ.Ornatus naturę perſpicuæ factus eſt quinta die,in qua facti ſunt piſces,& aues,in aquæ,& aeris ornamẽtũ.Sexta die eſt factus ornatus naturæ opacæ,quando factæ ſunt beſtiæ de terra,facta ſunt reptilia,facta eſt humana natura, ad conſummationem omnium prædictorum.

Nota.

De conſiſtentia machinæ corporalis. Sectio. XI.

COnſiſtit autẽ tota natura corporea,maximè in duobus.ſ.in natura elementari, & cœleſti. Cœleſtis diſtinguiẽ in tres cœlos principales.ſ.empyreum, cryſtallinũ, & firmamentum.In firmamento aũt quod eſt cœlũ, cõtinentur ſeptẽ orbes,ſeptẽ planetarum, q̃ ſunt, Saturnus,Iupiter,Mars,Sol, Venus, Mercurius, & Luna. Natura uero elementaris,diſtinguitur in quatuor ſpheras.ſ. Ignis,Aeris,Aquę,& Terrę.Et ſic procedẽdo à ſummo cœli cardine,uſq; ad cẽtrum terræ, occurrunt nobis decem orbes cœleſtes,& quatuor ſphæræ elemẽtares, ex quibus tota mundi ſenſibilis machina integratur, ita ꝙ cœleſtia,influunt in terreſtria, & elementaria,quantum ad diſtinctiuã ſignificationẽ tẽporum,dierum,menſium,& annorũ, dicẽte ſcriptura.Sint in ſigna,& tempora,& dies,& annos. Influunt ẽt quãtum ad effectiuã productionem rerum generabilium,& corruptibilium, & corporum humanorum.Sic tm̃ ſunt in ſigna tẽporũ, rerum,& operationum, ꝙ lucẽ,calorem, motũ, & uirtutẽ, ut non ſint certa ſigna contingẽtium futurorum,nec influãt ſuper liberum arbitrium ꝓuim conſtellationum,quã dixerunt aliqui,fatum eſſe.Et ſic colligitur ex ꝑdictis, ꝙ Deus ordinatè res condidit,quantũ ad tempus,ordinatè diſpoſuit,quãtum ad ſitum, ordinatè gubernat,quãtum ad influentiã. In ſcriptura ſacra ordinatè narrat,quantum ad doctrinæ ſacrę ſufficientiam, q̃ in principio ſui inſinuat naturã luminoſam, nomine cœli, naturã opacã, nomine terræ,naturam perſpicuam,nomine aquæ. Inſinuat & beatiſsimã trinitatem,patrem, in nomine Dei creantis:filium,in nomine principij:ſpiritumſanctum,in nomine ſpiritus Dei.Inſinuat etiam nobis appropriata trium perſonarum.ſ. omnipotentiam patris in producẽdo, omniſciẽtiam filij in diſtinguendo,beneuolentiam ſpiritusſancti in influendo.

Natura cęleſtis triplex.

Natura elemẽtaris quadruplex.

Gen. 1

De ſufficientia cœlorum. Sectio. XII.

DE natura cœleſti ſpecialiter eſt uidendũ. Cœlum quidem ſecundum cõmunẽ acceptionem,nominat naturã ꝑſpicuã contentiuam.Secundum uero propriam acceptionem, nominat naturam perſpicuam contentiuã, nulli contrarietati ſubiectam.Secundum primã acceptionẽ,ſeptem cœli à Rabano diſtinguuntur.ſ. cœlum aereum,æthereum, olympum, igneum, ſydereum,aqueum,empyreum. Quorum ſufficientia ſic ſumitur.Cœlum.n.natura perſpicua, & contẽtiua,aut eſt datiua luminis,aut receptiua.Si eſt datiua,aut eſt uniformis nõ mota,& ſic eſt cœlũ empyreũ,aut ẽ multiformis & mota,& ſic eſt ſydereum,aut ẽ uniformis & mota, & ſic eſt cryſtallinum: quarta differentia nõ habetur .ſ.multiformis,& non mota.Si aũt natura ꝑſpicua eſt luminis receptiua,aut eſt receptiua ſeparabiliter,aut inſeparabiliter.Si inſeparabiliter, aut ſecũdum ſuperioris ſuperficiei circulum, & ſic eſt olympũ,quod monti appropinquat olympo.Si uero ſeparabiliter, aut ſecundũ ſuperiorẽ partẽ,& ſic eſt æthereum, aut ſecũdum inferiorem,& ſic eſt aereum. Si autem dicatur cœlum natura ꝑſpicua contentiua nulli contraria, ſic à quibuſdã octo orbes diſtinguuntur.ſ.ſeptẽ planetarum cum octaua ſphæra.A quibuſdam amplius eruditis,nouẽ. Ab alijs uero ulterius illuſtratis,decẽ.Horum aũt ſufficientia ſic põt accipi.Diſtinctio.n.cœlorum, aut eſt ꝑ primã diuerſitatem formarum, aut eſt ꝑ diſpoſitiones motuum,& luminarium cõtentorum.Si ꝑ diuerſitatem formarum,ſic diſtinguuntur tres cœli. Aut .n.in cœlo uiget natura ꝑfectæ luminoſitatis, & ſic eſt habile ad ſtatum glorię,& quietum,ſic eſt empyreum,aut uiget in eo natura ꝑfectę ꝑſpicacitatis,& effectiuæ frigiditatis, & ſic eſt aqueũ, ſiue cryſtallinum,quod facit ad cõſeruationem rerum corruptibilium,ideo eſt habile ad motũ, aut uiget in eo natura ꝑfectæ perſpicuitatis ſimul,& luminoſitatis, & effectiuæ caliditatis. & ſic eſt ſydereum, quod facit tranſmutationem inferiorum, ideo eſt multiforme habile ad motum.Si uero cœli penes contenta luminaria diſtinguuntur,ſic eſt orbium diſtinctio attendenda.

Cœlorũ numerus diuerſim dẽ cõputatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

da. Aut.n.orbis cõtinet syderum multitudinẽ, & sic est cœlum sydereum, siue stellatũ. Aut cõtinet unitatem, & sic septem planetæ, septem orbibus sunt distincti, quibus regitur uniuersitas temporum, dierum septenario dispensata.

De quatuor attributis Angelis, cum conditione siu. Sectio. XIII.

DE natura pure spirituali cuiusmodi est angelica, sex per ordinem sunt uidenda. s. conditio angelorum omnium, præuaricatio malignorum dæmonum, cõfirmatio beatorum spirituum, diffinitio aliquorum nominum cõmunium, non oium, diuisio hierarchiarũ diuersorum statuum, custoditio cõmissorum hominum. De conditione supernorum spirituum est tenendum, q̃ Angelis à primordio suę cõditionis sunt quatuor attributa. s. simplicitas essentiæ, distinctio psonalis propter rõnẽ naturaliter insitã, memoria, intelligentia, & uoluntas, & libertas arbitrij ad eligendum bonum, & respuendum malum. Hæc aũt quatuor principalia attributa, alia quatuor comitãtur. s. uirtuositas in operando, officiositas in ministrãdo, pspicacitas in cognoscendo, & immutabilitas in eligẽdo. Immutabilitas (inquã) post electionẽ, siue in bono, siue in malo. Substantia quippe spũalis, & incorporea, simplex, & omni carens diuisione quãtitatis, cuiusmodi est natura angelica, hoc ipso q̃ est simplex, est uirtuosa in operando, hoc ipso q̃ est uirtuosa, & personaliter discreta, cõpetit ei distinctio officij in ministrãdo, hocipso q̃ est simplex & uirtuosa, cõpetit ei pspicacitas in discernẽdo, hocipso q̃ est pspicax & simplex, & habens intellectum deiformẽ, habet post electionẽ stabilitatẽ in electo, siue bonũ fuerit, siue malum. Sufficientia horum quatuor sic accipitur. Angelus põt considerari quadrupliciter. s. in se, & sic est essentię simplicitas, ad alterũ Angelũ, & sic est distinctio psonalis, ad Deum, & sic ẽ memoria, intelligẽtia, & uolũtas, in quibus cõsistit ratio imaginis ad ea, quæ eius regimini sunt subiecta, & sic est libertas liberi arbitrij.

De præuaricatione spirituum malignorum. Sectio. XIIII.

DE puaricatione damnatorum spirituũ est tenẽdum, q̃ lucifer primus inter Angelos pfumẽs de bono priuato appetijt priuatã excellentiã, uolẽs alijs superferri, ideo cũ oibus adhærentibus sibi, pdidit locum summũ. s. cœlũ empyreum, descendens in locum imum. s. caligi nosum aerẽ, uel infernum. Cecidit aũt ẽ culpã p liberum arbitrium, lapsus uero in pœnã p diuinum iudicium. Cadens aũt factus est immutabilis post ruinam. Ideo statim fuit obstinatus in malo, excæcatus à uero, deordinatus in operatione, infirmatus in uirtute. Voluntas diabolica obstinata, habet deformitatẽ in qua ẽ cõtinuatio, naturæ uariatio, decisio siue minoratio rõne primæ maculæ, à cuius adhęsione, nullatenus separatur. Habet pronitatẽ in qua est cõtinuatio, quantum ad actum peccandi, tñ interuenit uariatio, quãtum ad genus peccati. Ró uero in diabolo est excæcata. Prædicit aliq̃n futura, qđ dicit Aug. fieri quatuor modis. s. sensus uel ingenij acrimonia, longa temporum experiẽtia, dolosa cautela, q̃a proponit aliq̃n facere q̃ pdicit, aliena doctrina, cum ab Angelis aliqd didicit, iusto Dei iudicio pmittente. Ministerialis diaboli operatio, est hoibus interdicta, tum ꝓpter peccatum infidelitatis, ne attribuatur diabolo quod est Dei, tum propter peccatũ idolatriæ, q̃a desiderat diabolus aliqd sibi immolari, tũ propter peccatum inobedientiæ, q̃a uoluntarium cõmertium cum diabolo pciso tã à Deo, q̃ ab ecclesia ꝓhibetur. Virtus diaboli peccati merito coarctata, q̃n permittitur, uertitur ad miracula facienda, propter trãsmutationes repẽtinas circa corporeas creaturas. Possunt discerni diaboli miracula, à miraculis Dei ueris quatuor modis. s. ex parte principalis agentis. Nã in miraculis Dei, operatur uirtus potẽtiæ infinitæ, in miraculis diaboli, uirtus creaturę. Ex parte ministri, q̃a miracula Dei fiunt p publicã iustitiã. s. p fidem iustificãtẽ, q̃ publice pdicatur, uel signa publicæ iustitiæ, ut in peccatoribus q̃ p fidem aliq̃n sunt miracula operati. Miracula diaboli fiunt p priuatos cõtractus, & arcana q̃dã, quia sic inuento res artis magicæ cũ dæmonibus pepigerunt. Ex parte finis, q̃a miracula Dei fiunt ad hominum utilitatem, & Dei gloriã. Miracula dæmonum, & magorum, ad deceptionem & fraudẽ. Ex parte facti, quia miracula Dei sunt excellentia, ut suscitare mortuos, illuminare cæcos, & similia. Miracula diaboli sunt uilia, ut facere muscas, bufones, & serpentes.

De confirmatione spirituum bonorum. Sectio. XV.

SEquitur uidere de cõfirmatione spirituum beatorum, de quibus tenendum est, q̃ alijs apostatantibus ipsi immobiliter Dño adhęserunt, ita q̃ alijs per malitiam irreuocabiliter obstinatis, ipsi sunt p gratiam, & gloriam, in uoluntate perfectè confirmati. Simul.n.tẽpore nõ natura, gratiam & gloriã conuersionis, & adhęsionis ad Deum merito perceperunt, ratione cuius, fuerunt quãtum ad uoluntatem stabiles, & fœlices. In ratione sunt perfectè illuminati, secũdum cognitionem matutinam, & uespertinam. Lux quippe diuina, Angelum illuminans ad cognitionẽ Dei, Angelum facit lucem. Cognitio autem Dei in se dicitur dies, quia pure est lux tanquam cognitio, & ratio cognoscendi. Lux autem angelica diuinitus illustrata, habet cognoscere creaturam, quæ respectu Dei, tenebra reputatur, ideo eius cognitio dicit uespertina, prout cognoscitur in seipsa, dicitur matutina, prout ex illa cognitione consurgit mens angelica in laudẽ Dei, cognitionem illam referẽs ad cognitionem quã habet in uerbo, & uirtute. In uirtute sunt perfectè fortificati, siue in operando, siue in exequendo, & hoc siue assumpto corpore, siue & nõ assumpto corpore. In operatione sunt pfectè ordinati, siue contemplatiua, siue administratiua. Duplex est.n. uisangelica, contemplatiua, qua contemplantur Deum, & negociatiua, siue administratiua, qua negociantur circa salutem hominum. Non possunt autem deordinari ascendendo ad contemplationem Dei, nec descendendo in administrando homini, quia quocunque mittuntur, semper currunt, & militant intra Deum.

Angelorũ uis duplex.

De diffinitionibus Angeli, ordinis, & hierarchiæ. Sectio. XVI.

SEquitur uidere de diffinitionibus triũ uocabulorum, q̃ faciũt ad notitiam Angelorum, quę sunt Angelus, ordo, hierarchia. Ex multis nempe Angelis ordo cõsurgit. Ex pluribus ordinibus saltem tribus, constituitur angelica hierarchia. Angelus diffinitur à Damasceno sic. Angelus, est substantia intellectualis, semper mobilis, arbitrio libera, incorporea, Deo ministrans, secundum gr̃am, non naturã, immortalitatem suscipiens. Ordo sic diffinitur à Grego. Est multitudo cœlestium spirituũ, q̃ inter se in aliquo munere gr̃æ similãtur, sicut & innaturalium datorum munere conueniunt. Triplex aũt inuenitur diffinitio hierarchię, secundum q̃ triplex est differẽtia hierarchiæ. s. diuina angelica, & ecclesiastica. Diuina sic diffinitur a Dionysio. Hierarchia est diuina pulchritudo ut simpla, ut optima, ut consummatiua. Angelica sic diffinit ab eodem. Hierarchia est ordo diuinus, sciẽtia, & actio, deiforme quãtum possibile est similãs, & ad inditas ei diuinitus illuminationes, ꝓportionabiliter in Dei similitudinẽ ascẽdens. Ecclesiastica magistraliter sic diffinitur. Hierarchia est, rerum sacrarum, & rõnabilium, ordinata potestas, debitum in subditis obtinẽs principatũ. Hæc autem diffinitio, põt etiã conuenire angelicæ hierarchiæ. A Damasceno diffinitur Angelus quantum ad substãtiam cum dicit, Angelus est substantia incorporea. Quantum ad uirtutẽ cũ dicit, intellectualis, semper mobilis, arbitrio libera. Vbi tangitur triplex uirtus angelica. s. cognitiua, cum dicit, intellectualis, operatiua, cũ dicit, semper mobilis, quia infatigabiliter operatur, imperatiua, cũ dicit, arbitrio libera. Operatio tangitur, cum dicitur, Deo seruiens. Dulitatem suscipiens. Ordo notificatur quantũ ad fundamentum cum dicitur. Ordo, est cœlestiũ spirituum multitudo, & quantum ad complemẽtum cum dicitur, qui inter se in aliquo munere

Hierarchiæ triplex diffinitio.

Angelus quid.

gratiæ similantur, & quãtum ad dispositionem, quæ inter hæc medium tenet locum, cũ dicitur, sicut in naturalium donorũ participatione cõueniunt. Diffinitio angelicæ hierarchiæ, notificat ipsam egredientem à Deo p modum imaginis, cum dicit. Hierarchia est ordo diuinus, sciẽtia, & actio, vt ordo. i. ordinata potestas respondeat patri, sciẽtia, filio: actio, spiritui sancto: secundum memoriam, intelligentiam, & uolitatem. Secundo describitur ut egredies p modum similitudinis, cum dicitur: deiforme quãtũ possibile est similans, quantum ad habitũ, & ad inditas Dei diuinitus illuminationes, proportionabiliter in Dei similitudinem ascẽdens, quantum ad actũ. In diffinitione hierarchiæ increatæ, oñditur esse unitas in trinitate cum dicitur, diuina pulchritudo. Pulchritudo.n. ex pluralitate, & æqualitate constat. Vt aũt oñdatur q̃ pluralitas nõ præiudicat unitati, dicitur ut simpla, q̃ unitas pluralitati, dicitur ut optima, q̃ unitas ꝓspectat ad perfectionem pluralitatis, & e conuerso subiungitur, ut consummatiua.

De triplici diuisione hierarchiæ. Sectio. XVII.

SEquitur uidere de tribus diuisionibus hierarchiæ. Prima hæc est. Hierarchiarum alia supercœlestis. i. diuina, alia cœlestis. i. angelica, alia subcœlestis. i. ecclesiastica, uel humana. Omissa ecclesiastica, & diuina, subdiuiditur angelica hierarchia, in suprem̃am, mediam, & infimam, siue per alia uocabula: in epiphaniam, hyperphaniam, & hypophaniam. Epiphania, est incalescentis actionis incendio, altioris intellectus fastigio, iudicijq; libera resultatio distributa. Hyperphania, est diuina illuminatio sui particeps interscalari reuerẽtia insigniẽs, usum edocens dominandi, arcensq; contrarium. Hypophania, est diuinum participium legibus naturæ occurrens, arcana referans pro capacitate discreta. Tertia diuisio est hæc. In suprema hierarchia quæ dicitur epiphania, sunt Seraphin, Cherubin, & Throni. In media siue hyperphania, sunt dominationes, uirtutes, & potestates. In infima, siue hypophania, sunt principatus, Angeli, & Archangeli. Aguntur quidem, & agunt Angeli, secundum ordinem hierarchicum in eis initiatum per naturam, consummatum per gloriam, quæ in eis stabiliuit liberi arbitrij uertibilitatem: illustrauit perspicacitatem, roborauit uirtuositatem, & ordinauit officiositatem. Perspicacitas rationis in contemplando, aut respicit bonitatem desiderandam, sic sunt Seraphin, aut ueritatem intelligẽdam, sic sunt Cherubin, aut maiestatem uenerandam: sic sunt Throni. Ad Thronos spectat reuerentia: ad Cherubin sapientia: ad Seraphin, beneuolentia. Ad perfectã uirtuositatẽ, spectat uirtus imperatiua, quæ est in dominationibus, uirtus executiua, quæ est in uirtutibus: uirtus expeditiua, quæ ẽ in potestatibus,

Angelorum mutua.

Status, & uoluntas diaboli post casum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibus: quarum est arcere contrarias potestates. Ad perfectam officiositatem, spectat regere, qđ faciunt principatus: dirigere, quod faciunt Archangeli: reuelare, quod faciunt Angeli.

De custodia hominum per Angelos. Sectio. XVIII.

Officia Angelorũ erga homines.

IAm sextò, & ultimò, circa naturam angelicã, de custodia hominũ suo regimini cõmissorũ, est uidendum. Ad cuius notitiã est notãdum, q̃ Angeli habent ab hoibus defectum quadruplicem releuare. s. pronitatẽ ad malum, difficultatem ad bonum: longinquitatem à Dño, & tepiditatẽ à mente. Ad quæ quatuor designanda, quatuor nomina Angelorum, & non plura, sunt in scriptura hoibus reuelata. s. Raphael, qui interpretatur, medicina Dei, siue sanans Dñs: hic est missus curare Tobiam à cæcitate oculorum, & Saram ab improperio de occisione uirorum. Et hoc contra duo, quæ ex originali contraximus, quæ sunt ignorantia rerum agendarum, & concupiscentia noxiarum, per quæ duo, reddimur ad malum labiles. Itẽ Gabriel, q̃ interpretatur, fortitudo Dei, qua fortificamur, & cõfortamur, ad obseruantiã p̃ceptorum Dei, & adimpletionẽ cõsiliorum. In signum primi, missus est annunciare ortum p̃cursoris de coniugatis. In signum secundi, missus est annunciare ortũ Saluatoris de Virgine. Per Ioannis exemplum, reddimur fortes ad expugnandum malum, p̃ Christi beneficium, & exemplum, reddimur dispositi & faciles ad bonum. Itẽ Michael, qui interpretatur, quis ut Deus, qui dr animas in cœlo Dño præsentare, propter quas de manu diaboli eruẽdas, cõmisit prælium cum dracone. Huius duas solennitates soleniter celebramus. s. apparitionis, & dedicationis. In signum, q̃ ipse pro nobis est dum uiuimus in hoc sæculo, & dum educimur de exilio. Item Vriel, qui interpretatur lucens Deo, siue apparens Deo, uel ignis Dei, aut incendium Dei, q̃ duplex interpretatio innuit, q̃ per eius ministerium illustramur in ueritate, inflammamur in charitate. Mittuntur enim Angeli, ad illuminandum nostrum intellectum, & inflammandum nostrum affectum, & si non effectiuè, saltem dispositiuè. De hoc nomine, Vriel, legitur in tertio Esdræ, quia missus est iste Angelus, ad consolationem populi Dei, qui ab alienigenis præmebatur. Habent etiam Angeli circa hominem actum triplicem frequẽtare. s. purgare, illuminare, perficere. Primus actus, ordinatur ad amotionem impedimentorum: secundus actus, ad cognitionem uerorum: tertius, ad dilectionem bonorum. Habent tertiò, in hominibus effectum duplicẽ procreare. Vnum. s. respectu boni, uel conseruandi, uel acquirendi, uel augmentandi. Alium respectu mali, uel deserendi, uel uitandi, vel minuendi. Habent nihilominus omnes propter ministerium humani generis militare. Quidam enim mittũtur ad nos missione exteriori, quidam mittuntur ad Augelos propter nos missione interiori, sicut illa superna agmina, quæ præeminent, quę usum exterioris officij nunquam habent, tamen ad nos, uel propter nos mittuntur: secundum q̃ dicit Apostolus, q̃ omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi, propter eos, qui hæreditatẽ capiunt salutis. Habent quoque Angeli, ad custodiam hominũ deputati, ab infusione animæ usque ad egressionẽ de corpore, conatum diaboli cõtra hominem refrenare. Vnde dicit beatus Hieron. Magna ẽ dignitas animarũ, ut unaquæq; habeat ab ortu natiuitatis suæ, in custodiã Angelum delegatũ. Et beatus Grego. dicit, q̃ unusquisq; habet unũ bonũ Angelũ sibi ad custodiã, & unum malũ ad exercitium deputatũ.

Actus hie tarchici Angelorũ ad hoies.

De diffinitionibus animæ. Sectio. XIX.

REstat uidere de tertia differentia creaturæ, quæ composita est ex spirituali, & corporali, cuiusmodi est humana. Et primò, quantum ad animam: secundò quãtum ad corpus: tertiò quantum ad coniunctum. De anima humana duo sunt principaliter uidenda. s. diffinitio, & potẽtiarũ diuisio. Aia, septẽ diffinitionibus diffinitur. Prima ẽ in lib. de Motu cordis. Aia, est substãtia incorporea, intellectualis, illuminationum q̃ sunt à prima, & ultima relatione p̃ceptiua. Secunda, est Remigij. Aia, est substantia incorporea, regens corpus. Tertia est Arist. in li. de Aia. Aia, est actus primus corporis organici physici, potẽtia uitã hñtis. Quarta est Aug. Aia, est similitudo omniũ. Quinta est similiter Aug. Aia, est substãtia q̃dã, rõnis participeps, regẽdo corpori accõmodata. Sexta sumit ex genesi. Aia, est deiforme spiraculũ uitæ. Septima est Senecæ. Aia, est spũs intellectualis, in se, & i corpore ad beatitudinẽ ordinatus. Per primã diffinitionẽ, notificat aia rõnalis prout est spũs: p̃ secũdã, & tertiã, prout est aia. Copulat. n. aia, & unit corpori, ut motor mobili, & sic est secũda: & ut pfectio pfectibili, & sic est tertia. Per alias uero quatuor, q̃ sequunt, diffinitur ut aia, & spũs: ita q̃ quarta est p̃ cõparationẽ ad creaturas generaliter: quinta p̃ cõparationem ad corpus quod perficit: sexta p̃ comparationem ad Deum tãquam ad suam causam efficiẽtem: septima per comparationem ad Deum, ut finem ultimum: citra quẽ non potest rationalis anima quietari.

De diuisione potentiarum animæ, secundum magistros in quinque membra. Sectio. XX.

SEquit uidere diuisionẽ potentiarũ aiæ. Ad quarũ notitiã habendã, quadruplex est diuisio p̃currẽda. Vna diuisio secũdũ magistros est in quq; mẽbra. s. in sensualitatẽ, sensum, imaginationẽ, rõnẽ, & intellectũ. Sensualitas secũdũ magistros, magistros, est illa potentia, quæ sensificat corpus & mouet, & appetit ea quę sunt delectabilia corpori, & refugit nociua. Sensus, est illa uis aiæ, qua hõ cognoscit res corporales p̃sentes. Imaginatio, est illa uis aiæ, quæ intuet res corporales absentes. Ratio, est illa uis aiæ, qua aia inter bonũ & malum, inter uerum & fallum discernit infra se. Intellectus, est illa uis aiæ, qua aia apprehendit res immateriales, & intelligibiles, ut aiam, angelũ, & Deum. Istorum q̃q; membrorum sufficientia, sic pòt sumi. Aia, est quasi duo, sicut dicit Aug. Est aia, & spũs. Aia, inquantum corpus pficit & uiuificat, spũs inquantũ sine corpe considerat, & separata perdurat. Secm uero, q̃ est aia, comparat ad corpus, & corpus ad aiam: & sic congruit aia corpi, & aptatur ei ut influat ei uitam, & sensum. Et hæc potentia aiæ dr sensualitas. Cõgruit ẽt corpus aiæ & aptat ei, ut per corpus perficiat quantum ad uitam inferiorẽ. Et hæc potẽtia dr sensus. Sensus aũt est duplex. s. interior, qui dicit imaginatio, & exterior qui cõiter dr sensus: ut uisus qui fit per oculũ, & auditus per aurẽ, & sic de alijs. Ipsa uero aia inquantum spũs, dr duplicem hẽre aspectũ. Vnum respectu inferiorum, & unum respectu superiorum, secm q̃ dicit Augu. q̃ aia duas hẽt partes. s. unam ad superiora respiciẽtem, & aliam ad inferiora. Inferiorẽ, magistri appellant rõnem, superiorẽ uero intellectum.

Duplex aiæ portio.

De diuisione potentiarum secundum naturales, in tria membra. Sectio XXI.

SEcunda uero diuisio secũdum naturales, est in tria membra. Secundũ. n. q̃ aia cõparatur ad actus, tres sunt aiæ potentiæ, ad actũ triplicem ordinatæ. Tres quidem sunt actus animæ primi. s. uegetare, sentire, & rõcinari. Et secundũ hoc distinguit triplex aię potentia. s. uegetabilis, sensibilis, & rõnalis. Nota tñ q̃ uegetabilis est aia in plantis. Sensibilis est aia in brutis. Rõnalis est aia in hoibus. In homine aũt non sunt tres aiæ, sed tres potentiæ sunt dicẽdę in una anima. Vegetabilis, appetit esse, sensibilis, bene esse, rõnalis, optime esse. Vegetabilis, subdiuidit in generatiuam & nutritiuam. Gñatiua, est ad conseruationem esse uniuersalis. s. speciei. Nutritiua, est ad conseruationem esse singularis. s. indiuidui. Nutritiuæ duplex est actus. s. nutrire, & iste actus semp est necessarius, augmẽtare, & iste solum est necessarius usq; ad rei completionem. Vnde nutriunt semp aialia, non aũt semp augmẽtantur. Vis sensibilis, diuiditur in apprehẽsiuam, & motiuam. Apprehensiua, diuiditur in sensum particularem, & sensum communem, siue in sensum exteriorem, & interiorem. Sensus particularis siue exterior, diuiditur in quinq; sensus, scilicet uisum, auditum, gustum, odoratum, & tactum.

In hoie eadem est aia uegetatiua sensitiua, & rõnalis.

Circa istos quinq; sensus, tria necessario requiruntur, scilicet bonitas organi, dispositio medij, & pũctia obiecti. Organum uisus, sunt pupillæ oculorum, organum odoratus, sunt nares, organum auditus, sunt aures, organũ gustus, lingua, & palatum, organũ tactus, sunt nerui totius corporis. Ista organa, descendunt ab anteriori parte cerebri. In qua quidem est neruus qui dicitur obticus, & descendit ad pupillas, & ramificatur in duas partes. Alius descendit ad nares, alius ad aures, quidam alius ad linguã, & palatum, quidã multipliciter ramificatus, est organum tactus in toto corpe. Obiecta uero sensuũ sunt hæc. Obiectum uisus est color, & eius dr̃iæ. Obiectum odoratus, est odor & eius dr̃iæ. Obiectum gustus, est sapor & eius dr̃iæ. Obiectum auditus, est sonus & eius dr̃iæ. Obiectum tactus, sunt elementares qualitates, ut calidum, humidum, frigidum, siccum, rarum & densum, leue, & graue, asperũ, & lene. Media sensuũ sũt hęc, aer, & aqua, & quodlibet corpus dyaphanum, & transparens illuminatum, est mediũ in uisu. Aer exterior, & interior, est medium in auditu. Auris. n. concaua, in concauitate hẽt aerem intrinsecũ sibi connaturalem. Vapor per aerem delatus, est medium in odoratu. Res. n. odorifera quasi sumũ sensibilẽ euaporat, ex quo immutatur aer deferens odoratui odoratum. Humor saliualis, est medium in gustu. Caro, est medium in tactu. Interior sensus diuidit in tres partes, secm tres partes cerebri, quę sunt, anterior in qua est imaginatio, media in qua est æstimatiua, postrema in qua est memoria. Imaginatio aliqñ dr sensus cõis, aliqñ imaginatio, aliqñ fantasia. Sensus cõis, dr inquãtum ibi cõcurrũt sensus particulares q̃q;, tanq̃ lineæ ad centrũ, ibiq; ligãtur. Imaginatio dr, inquantũ repræsentat formas prius receptas à particularibus sensibus, q̃ uis absentes. Fantasia, inquantum pòt componere formas nouas, secm similitudines eorũ, quæ percepit per sensus particulares. Aestimatiua, est illa uis secũdum quã dicimus sagaciratem uel prudentiã in brutis, ut in uulpe siue in alijs, in appetendis delectationibus, & refugiendis nociuis. Memoria, est uis illa quæ conseruat siue retinet formas sensibiliũ specierum. Vis sensibilis motiua, est motiuum secũdum motum mouẽs uniuersaliter membra corporis, ut caput, brachia, & armos. Motiua pedũ, dicitur gressibilis, quia secũdum eam mouetur aial motu progressiuo. Vis rõnalis, diuiditur in intellectum speculatiuũ, qui exercetur in contẽplatione ueri, & practicum, qui in opatione boni. Secundum hanc duplicem radicem intellectuum, dicuntur uita actiua, & contemplatiua.

Ad perfectam sensationẽ. 3. requiruntur.

De diuisione potentiarum secundum theologos & naturales. Sectio XXII.

TErtia diuisio secm theologos & naturales ẽ hęc. Potẽtiarum, alia corporalis. i. corporis regitiua, alia spũalis. Corporis regitiua distinguitur in aialem, uitalẽ, & naturalẽ. Secundũ has uires anima regit corpus. Vis animalis secm

Vis animalis, uitalis, & naturalis

O medicos,

Universidad de Deusto
Biblioteca

medicos,est in cerebro,uitalis in corde, naturalis in epate. Vis an imalis,diuiditur in cognitiuã, & motiuam. De cognitiua dictum est supra. Motiua,diuiditur in irascibilem,& cõcupiscibilem. Motus enim animalis aut est à malo nociuo, & dicitur motus fugę,qui est ab irascibili. Aut est ad bonũ delectabile, & talis motus est à concupiscibili. Vis uitalis, est uis motiua aeris in corpore animalis,per arterias,unde est pulsus. Tanti enim caloris est cor,q̃ nisi refrigeraretur aere attracto per inspirationem, & emisso per respirationem,animal moreret. Hæc eadem uis est motiua ad nocem formandam, eo modo quo formatur uox irrationalis,ut uox auium,& animalium. Vis naturalis compræhendit nutritiuam, & generatiuã. Sed nutritiua est ad conseruationem naturæ singularis,generatiua est ad conseruationem naturæ uniuersalis. Nutritiuæ uirtuti aliæ quatuor deseruiunt.s.appetitiua,quæ appetit nutrimentum, digestiua, quæ separat conueniens,& non conueniens in alimento,retentiua, quæ transmittit ad singulas partes corporis, qđ conueniens est in nutrimento, ut facta deperditio restauretur,expulsiua, quæ expellit, quod in nutrimento fuit inconueniens, & nociuum. Spiritualis aũt .i. spũs regitiua ,diuidit aliq̃ scđm naturã intellectiuã,& affectiuam,Aliq̃ secundũ officia,ut cum diuiditur ratio in superiorem, & inferiorẽ. Aliquãdo scđm status,ut cum diuidit, in intellectum speculatiuum, & practicũ. Speculatiuus intellectus, extensione fit practicus, dum coniũgitur uoluntati,& operi. Aliquando scđm aspectus, ut cum diuiditur cognitiua in rõnem, quæ aspicit ad inferius,& intellectum,qui aspicit ad par,& intelligẽtiam, quæ aspicit ad superius. Aliquando, secundum actus, ut cum fit diuisio in inuentiuam,& diiudicatiuã. Inuenire.n.& iudicare, sunt actus potentiæ cognitiuæ ad inuicẽ ordinati. Aliq̃ scđm dr̃ias,ut cũ diuiditur intellectus, in agentẽ,& possibilẽ. Nã prima dr̃ia intellectus , utitur anima ad abstrahendum, secunda uero ad recipiendum. Aliq̃ scđm diuersos modos mouendi,& sic est diuisio uoluntatis,siue appetitus,in naturalẽ,& deliberatiuã. Prima est diuisio principalis in intellectũ,& affectũ, siue cognitiuam,& affectiuam,siue in rõnem,& uoluntatem. Voluntas dr̃ potentia. Et sic diffinitur ab Anselmo. Voluntas est,instrumentũ per seipsum mouens. Dicitur actus siue motus potẽtiæ, & sic diffinitur ab August.in lib.83.quæstionum. Voluntas est animi motus,cogente nullo,ad aliquid admittendum,uel non admittendum,uel adipiscendum,uel non adipiscendum. Dr̃ etiam uolitum,ut cum dicit aliquis, hæc est mea uoluntas. Sex sunt actus ad uoluntatem liberam pertinentes secundum Damascenum.s. consilium , iudicium,sententia,electio,operatio, & usus. Liberũ arbitrium uult,ecce uoluntas. Inquirit & scrutatur,ecce consilium,iudicat, ecce iudiciũ, disponit,ecce sentẽtia:eligit,ecce electio,quæ est duobus placentibus alterum prę optare,impetũ facit, ecce operatio:agit, ecce usus. Ratio aũt habet quinque actus, duos per quos dirigitur in finem ueri,quorum unus præcedit cognoscere,& dicit̃ ratiocinatio,quæ sic ab Augu.diffinitur. Ratiocinatio, est rationis inquisitio. Huic ratiocinationi est insitum ingenium , quod diffinitur ab Augusł. Ingenium,est illa uis animę,siue intẽtio, qua se extendit anima,& exercet ad incognitorum cognitionem. Alius actus est ipsum cognoscere,quod est aspectus ueri. Et scđm hoc diffinitur ratio ab Augu. Ratio est animi aspectus,quo per seipsum uerum intuetur. Habet etiam ratio tres actus,per quos dirigitur in finem boni. Primus est boni & mali discretio, siue boni & melioris. Secundus est discretione facta , boni siue melioris electio. Tertius est dilectio. De his tribus dicit Aug. Ratio est animæ aspectus,quo bonũ & malũ discernit,uirtutes eligit Deũ diligit.

Nutritiuæ quatuor uires deseruiunt.

Intellectiua, & affectiua.

Voluntas quid.

Ingeniũ quid.

Tres actus rationis.

De diuisione potentiarum,secundum Augustinum. Sectio. XXIII.

QVarta diuisio potẽtiarũ , ponitur ab Aug. in libro de Spiritu,& aĩa,que facit ad maiorẽ euidentiã p̃dictorum. Distinguit aũt uires aĩæ, in rationalẽ, concupiscibilẽ, & irascibilem. Per rõnalem,est aĩa habilis ad cognoscendum aliquid infra se , supra se, in se, & iuxta se, cognoscit siquidem Deũ supra se , in se, & iuxta se,cognoscit itidem Deum supra se,se,in se, Angelum iuxta se, & quicquid cœli continet ambitu infra se. De rationalitate, omnis sensus aĩæ nascitur,de cõcupiscibilitate,ois affectus. Affectus quadripartitus esse dinoscitur,dum de eo, quod amamus iã gaudemus, uel gaudendũ speramus, uel cum de eo quod odimus iã dolemus,uel dolendum metuimus. Vnde de concupiscibilitate, gaudiũ & spes, de irascibilitate , dolor & metus oriuntur. Qui quidem quatuor effectus animæ, omnium sunt uitiorum , atque uirtutum , quasi quædam principia,& communis materia. Affectus quidem omni operi nomen imponit. Notandũ uero, q̃ sensus aĩæ uirtutes apprehensiuę uocant̃, siue cognitiuæ, q̃ à rationabilitate oriunt̃. Quinque aũt sunt progressus ad sapiam, sensus, imaginatio,ratio,intellectus,intelligentia. Sẽsus, est ea uis aĩæ,que rerũ corporearũ corporeas recipit formas, sed p̃sentes. Imaginatio, est ea uis aĩę,q̃ rerũ corporearũ,corporeas recipit formas, sed absentes. Sensus nanq; formas accipit in materia,imaginatio,extra materiam. Et ea uis exterius formata, sensus dr̃, & eadẽ usq; ad intimũ traducta,uocatur imaginatio, q̃ de sensu oritur. Rõ,est ea uis aĩæ, quæ rerũ corporearũ formas, naturas , differentias, propria, & accidentia oĩa percipit incorporea, sed non extra corporea nisi ratione existentia. Abstrahit.n.in corporibus, q̃ fundantur à corporalibus,non actione, sed consideratione. Intellectus,est ea uis animæ,quę inuisibilia percipit,ut Angelos,dæmones, animas, & omnem

& omnem spiritum creatum. Intelligentia , est ea uis animæ, quæ immediate supponitur Deo. Cernit quidem ipsum summum uerum, & uerè immutabile. Sic ergo aĩa, sensu, percipit corporea imaginatione corporũ similitudines , rõne , corporum naturas, intellectu, spm̃ creatum, intelligentia, spm̃ increatum. Ad imaginationem quę dicit sensus cõis, & ẽt phantasia, pertinẽt ea quæ uident in somnis dormientes, de quibus dicit Aug. q̃ oĩum quæ sibi uidentur uidere dormientes, quinq; sunt gña .s. oraculum, uisio, somnium, insomnium, phantasma. Oraculũ, est cũ in somnis parens, uel aliqua grauis persona , seu sacerdos, uel ẽt Deus aliquid euenturum apertè , uel non euenturum, faciendum, uel uitandũ denuntiat . Visio, est cum id quis uidet, qđ eodẽ modo quo apparuerat eueniet . Somniũ, est figuris tectum, & sine interpretatione intelligi, nõ potest. Insomniũ , est q̃n id qđ uigilantem fatigauerat, se ingerit dormiẽti, sicut est cibi cura, uel potus, uel aliqua studia, uel artes, uel infirmitates. Iuxta infirmitates.n. diuersi diuersa accipiunt somnia . Alia.n. uident sanguinei , alia colerici , alia melancholici, alia fiegmatici. Isti.n. uidẽt rubra, & uaria: illi nigra, & alba . Fantasma, est quando nix dormire ceperit qs, & uigilare se existimat, & uidetur aspicere irruẽtes in se, uel passim uagantes formas discrepantes , & uarias, lætas, & turbulentas . In hoc genere est ephialtes, quem opinantur uulgares, inuadere dormientes, & opprimere quiescentes , quod non est nisi fumositas, conscendens ad cerebrum à stomacho, uel à corde, uim comprimens animalem.

Anime definitio.

Imago, & similitudo differunt.

De quo est anima. Sectio XXIIII.

POtest colligi ex prædictis , q̃ aĩa est ens uiuens, intelligens, ac libertate utens . Forma quidem est aĩa, nõ à seipsa nec de diuina natura, sed à Deo per creationem de nihilo in esse deducta . Forma autẽ uiuens est non ex natura extrinseca, sed ex seipsa, nõ uita mortali, sed perpetua . Forma uero intelligens, nõ tantum creanem, & similitudinem facta est . Imago aũt, nominat conformitatem in quantitate, similitudo uerò, conuenientiam in qualitate . Imago nãq;, dicit quandam configurationẽ , & illa importat figuram, quæ est quantitas in qualitate, & qualitas in quantitate . Similitudo uerò, dr̃ rerũ differentium eadẽ qualitas . Ex hac primaria differentia, triplex modus distinguendi inter imaginem, & similitudinem assignat̃, scđm Hugo. Imago respicit figuram, sinulitudo naturã. Alius est modus distinguẽdi, q̃ imago est in naturalibus, similitudo in gratuitis . Tertius modus secũdũ Augu. est, q̃ imago est in potentia cognoscendi, similitudo, in potentia diligendi. Hæc ultima est per appropriationem, pro eo q̃ in imagine, quæ est per creationem , duæ sunt potentiæ ex parte cognitiuæ .s. memoria, & intelligentia : & una ex parte affectiuæ .s. uoluntas. E contrario aũt in similitudine, quæ est per recreationem siue iustificationem, duæ sunt uirtutes ex parte affectiuę .s. spes , & charitas, & una ex parte cognitiuę .i. fides. Et propterea ponitur imago in potentia cognitiua, similitudo in potentia affectiua . Diffinitur autem imago ab Hylario in libro de synodis sic. Imago, est eius rei ad quam imaginamur species in differentijs. Est etiam aĩa forma libertate utens, quia semp est libera à coactione. Hæc autem libertas à coactione , nihil aliud est q̃ facultas rõnis & uoluntatis, quæ sunt potentiæ animæ principales . Hęc autẽ libertas, consurgit ex deliberatione præambula, & uoluntate adũcta, & communiter liberum arbitrium appellat . De quo libero arbitrio uidendum est, quantũ ad diuersam diffinitionem, & quantum ad uariã depho sic diffinitur . Liberum arbitrium à philosotate iudicium. A Bernardo sic in libro de libero arbitrio . Liberum arbitrium , est consensus ob uoluntatis inamisibilem libertatem, & rationis indeclinabile iudicium . Ab Aug. sic. Liberũ arbitrium, est facultas rõnis & uoluntatis, qua bonum eligitur gratia assistente, uel malum eadem desistente . Ab Anselmo in lib. de libero arbitrio sic . Liberum arbitrium, est potestas seruãdi rectitudinem propter seipsam. Potest.n. liberũ arbitrium considerari quantũ ad actum, & sic diffinitur à Bernardo . Quantum ad actũ, & obiectũ, & sic ab Anselmo. Quantũ ad actũ, & obiectum, & finẽ ultimum, & sic ab Aug. Denominat aũt ista potẽtia à magro sniarum, libertas à coactione, siue necessitate, à culpa, & à miseria . A Bernardo uerò, libertas arbitrij, consilij, & complaciti . A magro sniarum priuatiuè: A Bernardo positiuè. Cõsiderari.n. pot libertas ista quãtũ ad esse, & sic dr̃ à magro libertas à coactiõe priuatiuè . A Bernardo, libertas arbitrij positiuè. Item quantũ ad bene esse , ad qđ reqrit duplex bonũ .s. bonũ rectificans, siue ordinãs, & bonum delectans, siue qetans. Et excludit̃ duplex malũ, .s. malũ deformãs, & malũ affligẽs. Respectu mali deformantis, dr̃ à magro libertas à culpa priuatiuè . Respectu boni rectificantis, dr̃ à Bernardo libertas consilij positiuè . Respectu mali afligentis, dicitur à magistro libertas à miseria priuatiuè. Respectu boni quietantis, dicitur à Bernardo, libertas complaciti positiuè.

Liberum arbitrium quid , & quale.

De conditione humani corporis. Sectio XXV.

SEquitur uidere de natura composita, hoc est, humana natura quantum ad corpus. Fuit.n. corpus primi hoĩs de limo terrę conditũ, & formatũ, aĩæ subiectũ, & ꝓportionabile suo modo. Proportionabile (inq̃) fuit, quantũ ad equalẽ cõplexionẽ, & quantũ ad pulcherrimam & multiformem organizationem, & quãtum ad staturæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quo modo corpus & anima rationalis inter se lõgissimè distantia, in hoïe connectãtur,

rectitudinem. Quãuis.n.corpus & aïa multum distent, tamẽ infimum spũs, & supremum corporis, sunt unibilia miro modo. Spũs.n.animalis siue rõnalis, hẽt potentiam uiuificandi, potentiã uegetandi, & potentiam sentiendi. Corpus uero, habet complexionis æqualitatem, organorũ multiformitatem, & spũum subtilitatem secundum triplicem dr̃iam. Hẽt namq; spũ uitalem, spũ naturalem, & spũ aïalem. Comparando igitur complexionis æqualitatem, ad potentiam uiuificatiuam, per medium siue uinculum spũs uitalis, optimus est nexus. Similiter comparando nõ solum complexionem æqualem, uerumẽt organizationis perfectionem, ad potentiam uegetatiuam, & sensitiuam, mediãte spũ naturali, & animali, optima est ꝓportio, & mirabilis nexus. Vñ sicut terra & ignis, q̃uis multum distent, duplici tamen medio connectuntur, uno qđ magis communicat cum igne, alio qđ magis cõicat cũ terra, sic est in proposito intelligẽdum. Rursus qñ aïa, tanq̃ ad beatitudinem ordinata, & habilis, tendit sursum, corpus hẽt staturæ rectitudinẽ, & caput sursum erectum, ut sic rectitudini spũs attestetur. Fuit ẽt corpus aïæ subijcibile & subiectum, ita ꝙ esset obtemperans, sine rebellioẽ: uegetabile, sine defectione, ꝓpagabile, sine libidine. Vnde datus est sibi paradisi terrestris locus, in trãquillam habitationem, datum est ei lignũ uitæ, ad continuam uegetationẽ, formata est ei mulier de latere uiri, in consortium & adiutorium, ad immaculatam propagationem. Et quia hõ ex hoïe (sicut est in cæteris) seminaliter ꝓpagatur, de rõne seminali est aliquid adiungendũ.

Ratio seminalis,

Ad quod notandum est, ꝙ causa & causalis ratio cõis est ad principium extrinsecum, & intrinsecum, quantum est de ui noïs. Semen uero, & rõ seminalis, recipit principium intrinsecum. Possunt tñ distingui, ut causa & rõ cãlis, accipiatur quantum ad principium increatum semen, & rõ seminalis, quantum ad principium creatũ. Differunt tñ causa, & rõ causalis, quia cã, dicit principium productiuum, rõ uero causalis, dicit regulam dirigentem illud principium in opatione sua. Similiter ẽt differunt semen, & rõ seminalis,

Rationes causales, & primordiales.

Regula aũt agentis increati, est forma exẽplaris uel idealis. Regula agentis creati, est forma naturalis. Et ita ratiões cãles sunt formæ ideales, uel exẽplares, rõnes uero seminales, sunt formæ naturales. Et secundũ hoc patet, ꝙ rõnes causales & primordiales, sunt idem re, differẽtes solũ rõne. Primordiales dicũtur, per priuationẽ prioris, causales, per positionẽ posterioris. Et primordiales respiciunt Deum, & primũ principiũ, causales respiciũt Deum, & ultimũ finem, qui est cã causarum. Similiter naturales rõnes, & seminales, idem sunt re, sed differunt rõne, qa semẽ dicit ut ex quo, natura ut à quo, rõ seminalis, attendiẽ inquantum dicit potẽtiam, natura, ut ex aliquo aliquid fiat. Vel seminalis rõ, respicit inclinationem, & uirtutẽ intrinsecam, quæ mouet & operatur ad effectus productionem, naturalis uero ratio, concernit producentis ad productum assimilationem, & modi agendi aliuerudinem.

De toto homine, ex corpore, & anima constituto. Sectio XXVI.

IAm tertio est uidendum de toto hoïe, ex aïa & corpore constituto. De quo doctrinaliter est tenendum, ꝙ hoï datus est duplex sensus. s. interior siue mentis, & exterior siue carnis. Datus est ei duplex motus. s. imperans in uoluntate, & exequens in corpore. Datum est ei duplex bonum, unum uisibile, alterum inuisibile. Datũ est ei duplex præceptum. s. naturæ, & disciplinæ. Præceptum naturæ: Crescite & multiplicamini. Præceptum disciplinæ: De ligno sciẽtiæ boni & mali, ne comedas. Datũ est ei quadruplex adiutorium. s. sciæ, & conscíæ, synderesis, & giæ. Et sic potest colligi ex prędictis, ꝙ creatura mundi, est quasi quidam liber in quo relucet, repr̃æsentat, & legitur trinitas fabricatrix secundũ triplicem modum expressionis. s. per modum uestigij, per modum imaginis, & per modum similitudinis: ita ꝙ rõ uestigij inuenitur in creaturis oĩbus, ratio imaginis, in solis intellectualibus siue rõnalibus: rõ similitudinis, in solis deiformibus. Ois.n. creatura Deũ hñs ut principium, cõfiguratur ei per unitatem, ueritatem, & bonitatem, & hoc est uestigium hñs Deum, ut obiectum, ipsum capit per memoriam, intelligentiam, & uoluntatẽ, hẽ est imago hñs Deum, ut donũ infusum, configuratur ei per fidem, spem, & charitatem, siue per uisionem, tentionem, & perfectam dilectionẽ, in hoc est similitudo. Et quia imago est expressa similitudo: & hæc in creatura rõnali, secm gradũ triplicẽ inuenitur, ampliato noïe, põt distingui triplex imago in creatura rõnali, qua repr̃æsentatur expresse trinitas fabricatrix. Est.n. imago creationis, quæ consistit in tribus potentijs, & in unitate substantiæ, ita ꝙ memoria, repr̃æsentat Patrem, intelligẽtia, Filium, & uoluntas, Spiritum sanctum. Substantia uero animæ cum sit una, repr̃æsentat diuinæ essentiæ unitatem. Est etiam imago recreationis, quæ cõsistit in tribus uirtutibus theologicis, & unitate gratiæ gratum facientis, ita ꝙ fides, repr̃æsentat Filium, spes, Patrem, & charitas, Spiritum sanctum. Vnitas uero gratiæ gratum facientis, repr̃æsentat essentiæ unitatem. Est & imago glorificationis, quæ consistit in tribus dotibus gloriosis, & unitate gloriæ, ita ꝙ aperta uisio, repr̃æsentat Filium, secura tentio, repr̃æsentat Patrem, perfecta dilectio, Spiritum sanctum, unitas uero gloriæ, repr̃æsentat unitatẽ essentiæ. Prima imago, est aïarum à Deo exeuntiũ per creationẽ. Secda, est ad Deũ redeuntiũ per iustificationem. Tertia, est ad Deũ peruenientium per glorificationẽ. Prima, dicitur proprie imago naturæ, & est angelorum oĩum, & omnium rõnalium animarum. Secũda, dr̃ similitudo

similitudo gratiæ, & est Angelorum conuersorũ & animarum iustarum, non aũt Dæmonum, nec hoium peccatorum. Tertia, dicitur deiformitas gloriæ, & est Angelorum Sanctorum, & Beatarum animarum. Hæc autem tria, operatur tribus uicibus, per singulos hoium beatorum benignitas Saluatoris.

De unione naturarum in Christo. Sectio. XXVII.

POstquam uidimus de bono increato, quod est Deus, & de bono creato, quod est mundus. Videndũ est aliquid de bono ex utroq; coniugato, quod est Christus. De quo breuiter tria sunt uidenda. s. naturarũ sociatio, gratiarũ exuberatio, & pœnarum toleratio. Quantum ad naturarum unionẽ in Christo, tenere debemus, ꝙ in fine sæculorum, qñ uenit plenitudo tẽporis, post legẽ naturæ, & scripturæ, post Patriarchas, & Prophetas, quibus, & per quos fuit incarnatio repromissa, dignatus est filius Dei incarnari, ꝓ hoies redimendos, & tunc Angelo nunciãte uirgini Mariæ incarnationis mysteriũ perficiendũ in ipsa, uirgo credidit, appetijt, & consensit, & descendit Spũs sanctus super eam, ad sanctificandũ, & fœcundandum, cuius uirtute, uirgo concepit Dei filium, quẽ uirgo peperit, & post partũ uirgo permansit. Concepit non solũ carnẽ, uerũetiã carnem aïatam, & uerbo unitam, & nulli peccato obnoxiã, sed oĩno sanctam & immaculatã, rõne cuius dr̃ mater Dei, & uirgo Maria. Hanc aũt incarnationem, fuit tota Trinitas operata. Per quã quidẽ incarnationẽ, facta est assumptio carnis à diuinitate, & unio diuinitatis cũ carne uiuifica spũ rõnali, secm potentiam uegetandi, sentiendi, & intelligendi. In hac aũt incarnatione, nõ est facta unio in unitate naturæ, sed personę, non humanæ, sed diuinæ, non assumptæ, sed assumentis, non personæ cuiuslibet, sed personæ sõ Deum hoïem, & hoïem Deũ, ita ꝙ quicquid dicitur de filio Dei per naturã, dicitur de filio hominis per gr̃am, & ecõtra, exceptis his, in quibus exprimitur unio, & includitur negatio. Non.n. potest dici, ꝙ humana natura diuinam naturam assumpserit, uel sibi unierit, sed ꝙ assumpta fuerit, & unita. Similiter non potest dici, ꝙ filius Dei inceperit esse. Hoc enim negatur de assumente, sed uere dicitur de assumpto.

De perfectione gratiarum in Christo. Sectio. XXVIII.

SEquitur utdere de perfectione gratiarum, quæ fuerunt in Dño Iesu Christo, de quibus tenendum est, ꝙ in Christo à sui conceptione, fuit plenitudo omnis gratiæ, & quantum ad gratiam singularis personæ, & quantum ad gratiam capitis, & quantum ad gratiam unionis, ita ꝙ per gratiam singularis personæ, habuit ois peccati immunitatem, & quantum ad actum, & quantum ad posse, quia nec peccauit, nec peccare potuit. Quantum ad gratiam unionis, dignus est non solum fœlicitate gloriæ, uerumetiã adoratione latriæ, quæ est cultus reuerentiæ soli Deo debitus. Per gratiam uero capitis, influit motum & sensum in uniuersos, qui ad eum accedunt per fidem rectam, uel per fidei sacramenta, siue aduentum eius præcesserint, siue fuerint subsecuti. Christo.n. considerato in se quantum est singulare, siue indiuiduum, competit gratia ipsum iustificans, & confirmans, quã uocamus gram singularis personæ. In comparatione ad uerbũ unitum, competit ei gr̃a unionis, ratione cuius habuit superiorem naturam, & inferiorem, diuinã & humanam, adorabilem, & adorantem. In cõparatione uero ad corpus mysticum, competit ei gratia capitis, hac ratione, quia sicut caput habet in se sensuum plenitudinem, & cæteris membris est conforme, cæteris membris præsidet, cęteris præstet beneficium influentiæ, quæ ipsi capiti connectuntur: sic Christus habens in se gratiæ superabundantiam, nobis consimilis in natura, præ cæteris sanctis, & sanctus, & iustus, cæteris, qui ad ipsum accedunt, præstat beneficium gratiæ, & spiritus, per quem fit sensus, & motus in spiritualibus, sensus (inquam) cognitionis, & ueritatis, motus dilectionis, & charitatis.

De plenitudine sapientiæ in Christo. Sectio. XXIX.

VIdimus de plenitudine gratiæ, quam habuit Christus in affectu, uideamus subsequenter de plenitudine sapientiæ, quam habuit in intellectu. Et sic tenendum est ꝙ in uerbo incarnato fuit ois sapientiæ plenitudo, non solũ ad cognita, uerumetiã quantum ad modos, & differentias cognoscendi. Fuit namque in Christo cognitio sempiternalis, ex parte diuinitatis, cognitio sensibilis, ex parte sensualitatis, & carnis, cognitio scientialis, ex parte mentis, & spiritus. Et hæc fuit triplex, quædam per naturã, quędam per gratiam, quædam per gloriam. Vnde sapientiam habuit, ut Deus & homo, ut comprehẽsor, & uiator, ut perfecte illuminatus per gratiã, & ut recte formatus per naturam. Et ita in uniuerso, fuerunt in Christo quinque modi sciendi, siue cognoscendi. Primus, secundum diuinã naturam, & secundum hoc, cognouit omnia actualia & posibilia, finita & infinita, cognitione actuali & comprehensiua. Secundus, per gloriã, & hoc modo cognouit omnia actualia & finita, cognitione actuali, infinita uero, cognitione habituali. Tertius, per gratiam, & hoc modo cognouit omnia spectantia ad humani generis redemptionẽ, longe excellentius, & melius, q̃ aliquis Propheratũ, & Angelorum. Quartus, secm naturã integram, cuiusmodi fuit in Adã, & hoc modo cognouit, quæ spectant ad mundanã machinam construendam, excellentius, & melius,

Quinque modi sciẽdi i Chño

Universidad de Deusto Biblioteca

q̃ ipſe Adam. Quintus, ſecundum ſenſibilē experientiā, & hoc modo cognouit omnia, quę ueniunt ad organa ſenſuum, ſecundum quem modum dicitur, ꝙ didicit ex his quæ paſſus eſt obedientiam. Debuit quidem in Chriſto eſſe quintuplex iſte modus. Nam res habent eſſe in æterna arte, in humana mente, & in proprio genere. In arte, cognouit res per naturam diuinitatis, & per gloriam compræhenſionis. In mēte, per habitum naturalem ſiue innatum, ſicut cognouerunt angeli, per habitum gratuitum, & infuſum, ſicut cognouerunt ſancti Dei, per Spiritumſanctū illuminati. In proprio genere, cognouit uia ſenſus, memoriæ, & experientiæ, quæ in nobis facit rem incognitam cognoſci, in Chriſto autem rem cognitam ſecundum unū modum, fecit per modum alium eſſe notam.

Heb. 5.

De plenitudine meriti Chriſti. Sectio XXX.

SEquitur uidere de plenitudine meriti, quā Chriſtus habuit in opere, & effectu. Et ſic eſt tenendum, ꝙ in Chriſto dño fuit omnis meriti perfectio, & plenitudo. Primo, quantum ad eum qui merebatur, quia non tm̄ erat homo uerum etiam Deus. Secundo, quantum ad tempus in quo merebatur, quia ab inſtāti conceptionis, uſq; ad horam mortis. Tertio, quātum ad id quo merebatur, propter perfectiſſimum habitū charitatis, & perfectiſſimum exercitiū uirtutis in agendo, orando, & patiendo. Quarto, quantū ad eum cui merebatur, quia non tm̄ ſibi, ſed etiā nobis, immo omnibus iuſtis. Quinto, quantum ad id quod merebatur nobis, quia non tantum gloriam, uerumēt gratiam, & ueniam. Non tantum gloriam ſpūs, uerumetiam ſtolam carnis, & apertionem ianuæ cœleſtis. Sexto, quantum ad id quod merebatur ſibi, quia licet nō mereretur glorificationem mētis quam iam habebat, merebatur tamen accelerationem reſurrectionis, & glorificationem ſui nõis, & dignitatem iudiciariæ poteſtatis. Septimo, quantum ad modū quo merebatur. Cum.n. dicatur tripliciter quis mereri. ſ. uel de indebito facere debitum, uel de debito facere magis debitum, uel de debito uno modo, facere debitum alio modo. Omnibus his modis meruit nobis. Tertio, tantummodo meruit ſibi faciente ad hoc plenitudine Spūſſancti, per quam Chriſtus ſimul erat beatus & in ſtatu merendi, ita ꝙ ſupra eius meritum, oīa nr̄a merita habent fundari. Cum in Chriſto ſiquidem fuerit plenitudo gratiæ in affectu, & plenitudo ſapientiæ in intellectu, neceſſe fuit ꝙ in ipſo eſſet plenitudo, & perfectio meriti, ſecūdum omnem modum plenitudinis.

Tribus modis meruit nobis Chriſtus.

De tolerantia paſſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti. Sectio XXXI.

SEquitur uidere de tolerantia paſſionis, circa dnm Saluatorem. Sciendum eſt, ꝙ Chriſtus aſſumpſit non tm̄ naturam humanam, ſed etiam defectus circa naturam humanam. Aſſumpſit.n. pœnalitates corporales, ut famem, ſitim, & laſſitudinem. Aſſumpſit & ſpūales, ut triſtitiam, gemitum, timorem, & dolorem. Nec tamen omnes corporales aſſumpſit, ſicut ſunt defectus ægritudinum multiformium. Nec omnes ſpūales, ſicut ſunt ignorantia, & rebellio carnis ad ſpiritum, & econtra. Nec eas qualitercunq; aſſumpſit, qa ſic neceſſitatem patiēdi aſſumpſit, ut nihil pati poſſet inuitē, nec ſecundum diuinitatis uolūtatem, nec ſcd̄m uoluntatem rõnis, licet paſſio fuerit contra uoluntatē ſenſualitatis & carnis. In natura paſſibili ſic aſſumpta, paſſus eſt paſſione generaliſſima, quantum ad naturam humanā, qa non ſolum ſecundum oīa mēbra corporis principalia, uerumēt ſecundum omnē animæ potentiam, licet nihil pati poſſet ſecundum naturā diuinam. Paſſus eſt paſſione acerbiſſima, tum ꝑpter complexionis æqualitatem, tum ꝑpter ſenſuum uiuacitatem, tum ꝑpter ſuſpendij continuitatem, tum quia doluit ꝑpter uulnera ut patiens, tum quia doluit propter noſtra delicta ut compatiens. Paſſus eſt paſſione ignominioſiſſima, propter patibulum crucis, qd̄ erat ſuppliciū latronum, & peſſimorum, & ꝑpter conſortium iniquorū latronū. ſ. cū qbus reputatus eſt. Paſſus eſt tandē paſſiōe interēptoria, ꝑ ſeparationē aīæ à corpe, ſalua tm̄ unione utriuſq; cū diuinitate. Anathema.n. eſt, q dicit filiū Dei naturā quā ſemel aſſumpſit reliqſſe. Peracto aūt myſterio paſſiõis, deſcēdit aīa Chr̄i ad liberationē eorū, q inter mēbra ſua deceſſerāt, per fidē rectā uel ꝑ fidei ſacr̄a, tertia die rediēs ab inferis, corpus qd̄ prius uiuificauerat, factū imortale & īpaſſibile reaſſumpſit, poſt 40. dies cœlos aſcēdit, & interiectis decem diebus, Spūmſanctum miſit.

Qualē aſ ſumpſe[rit] uerbū hu[manam] na turam.

Magnitu[do] paſſio nis Chri ſti decla ratur.

De ſacra ſcriptura, quantum ad duo teſtamenta. Sectio XXXII.

SEqtur uidere de triplici bñficio Chr̄i, & primo de doctrina ſacra, rõne cuius dr̄ plenus ueritatis ad hoies deſcēdiſſe. Doctrinā ergo ſacrā, ſiue ſcripturā diuinā, habemus cõſiderare quantū ad diuerſitatē teſtõrum, quantū ad gñalitatē cõtentorū, & quantū ad ſpecialitatē ꝑceptorū. Et ſic ſcriptura ſacra in duo diuidit̄ teſtamenta, uetus. ſ. & nouū. Vetus hēt multitudinē librorum. Hēt.n. libros legales qnq;. ſ. Geneſim, Exodum, Leuiticū, Numeri, Deuteronomiū, Hēt hyſtoriales decē, qui ſunt, Ioſue, Iudicū, Libri regū quatuor, libri Paralippomenon duo, libri Eſdre tres, libri Thobię, Iudith, Eſther, Iob, & libri Machabeorum duo, Sapientiales ſunt qnq;, Parabolæ, Eccleſiaſtes, Cantica, liber Sapientiæ, & Eccleſiaſticus, Prophetales ſunt ſex, ſcilicet Iſaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, liber Pſalmorum, & libri duodecim prophetarum, qui ſunt Oſeæ, Iohel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Naum, Abacuch, Sophonias, Aggeus, Zacharias,

Scriptura ſacra [du]plicem [con]ſideratur.

charias, Malachias, Nouum teſtamentum habet etiam libros multos, ſcilicet euangelia quatuor, primum ſecundum Mattheum, ſecundum ſcd̄m Marcum, Tertium ſecundum Lucam, quartum ſecundum Ioannem. Habet actus apoſtolorum. Habet epiſtolas Pauli quatuordecim, ad Romanos unam, ad Corinthios duas, ad Galathas unā, ad Epheſeos unam, ad Philippēſes unam, ad Coloſſenſes unam, ad Theſſalonicēſes duas, ad Tytum unam, ad Philemonē unam, ad Timotheum duas, ad Hebræos unam. Et ſeptem canonicas, ſcilicet unam Iacobi, duas Petri, tres Iohannis, unam Iudæ. Habet ēt librum Apocalip. Nouum teſtamentum, & maxime quatuor euāgelia, quatuor qualitatibus ſecundum Hierony. contexuntur, quæ ſunt præcepta, mandata, teſtimonia, & exempla. Præcepta ſunt ad declinandū à malis, mandata ad faciendū bona, teſtimonia ad credendum, uera exempla ad imitandum, & explēdum honeſta. Timor incutitur præceptis, fides roboratur teſtimonijs, ſpes erigitur exēplis, charitas conſummatur mandatis. Aſſignatur autē differentia inter legem Moſaicam, & Euangelicam in hunc modum, quia lex Moſi dicitur lex figuræ, lex pœnæ, lex literalis, lex occidens, lex timoris, lex ſeruitutis, lex oneris. Lex aūt euangelica, dicitur lex ueritatis, lex gratiæ, lex ſpiritualis, lex uiuificans, lex amoris, lex libertatis, lex facilitatis. In lege quippe euangelica, quatuor conditiones nobiliſſimæ ſunt adiectę, ſcilicet documenta inſtruentia, promiſſa incitantia, ſacramenta adiuuantia, & conſilia perficientia, quæ ſunt conſilium paupertatis altiſſimæ, caſtitatis mundiſſimæ, & obedientiæ ſiue humilitatis ſubiectiſſimę. Agitur enim de ſeptem in uniuerſo in ſacra ſcriptura tam noui q̃ ueteris teſtamenti, ſcilicet de Trinitate Dei, & de creatura mūdi, de corruptela peccati, de incarnatione uerbi, de gratia Spirituſſancti, de medicina ſacramentali, de ſtatu finalis iudicij. Sunt ſpecialiter in ſcriptura quatuor genera præceptorum, ſcilicet quædam cerimonialia, ut non arabis in boue & aſino, quædam ſacramentalia, ut de uitula rufa, & alijs ſacrificijs, & de circunciſione, quædam iudicialia, ut oculum pro oculo, dentem pro dēte, quædam moralia, ut decem præcepta decalogi.

In euāgelio contēta.

Legis euāgelicæ à Moſaica differētia.

Res de qbus ſcriptura, ſcilicet agit.

Præceptorū. 4. gña.

De præceptis Decalogi. Sectio XXXIII.

PRæcepta decalogi ſunt ſpecialiter declaranda, quæ dicuntur moralia, quia cū fide ſunt ad ſalutem hoium neceſſaria. In fide enim & moribus, eſt ſalus hominum conſtituta. Fuerunt autem conſcripta digito Dei in duabus tabulis lapideis, in ſignum geminę charitatis, diuinæ ſcilicet & humanæ. De quibus breuiter duo ſunt uidenda, ſcilicet ordinatio, & numeri ſiue ſufficientiæ aſſignatio. Ordinantur aūt à Ioſepho hiſtoriographo, ſecundum ordinem rei geſtæ, quinq; in prima tabula, & quinq; in ſecūda.

Salus hominis fide & moribus cõſtat.

Secundum eundem ordinem, ab Auguſt. tria in prima tabula, & ſeptem in ſecunda. Origenes cõſiderans materiam eorum, quæ ordināt̄ur, diſtinguit primum in duo, ſcilicet non habebis Deos alienos pręter me, & non facies tibi ſculptile. In quorum primo, prohibetur adoratio ſtatuæ nihil habentis ſimile in naturis, ſecundo prohibetur adoratio ſtatuæ habentis ſimilitudinem cū aliqua creatura. Duo uero ultima ſecundæ tabulæ non diſtinguit, reputans ea eſſe unum, ſcilicet non concupiſces uxorem proximi tui, & non deſiderabis rem eius. Auguſt. uero, conſiderans finem ad quem præcepta decalogi ordinantur, primum non diſtinguit, quia utrobiq; ſecūdum intentionem idolatria prohibetur. Et ſic ponit tantum tria in prima tabula. Præceptum uero de concupiſcentia uxoris, & poſſeſſionis alienæ, diſtinguit in duo, quia alio fine concupiſcitur uxor ad uſum uoluptatis, alio fine concupiſcitur poſſeſſio ad uſum cupiditatis, & ſic ſeptem ponit in ſecunda. Auguſt. ergo ſequentes (quia tria ponit in prima tabula, & ſeptem in ſecunda) ſufficientiam numeri aſſignemus. In prima tabula tria fuerunt præcepta ordinantia ad Deum, quorum ſufficientia poteſt ſumi penes ſubiectū, quod eſt triplex in nobis, ſcilicet potētia iraſcibilis, quæ ordinatur per præceptum de proteſtatione ueritatis, potentia concupiſcibilis, quę ordinatur per præceptum de ſabbatizatione mentis, potentia rõnalis, quę ordinat̄ per præceptum de ordinatione maieſtatis. Pōt etiā ſumi penes obiectū, qd̄ eſt triplex in diuinis. ſ. ſumma maieſtas reuerenda, reſpectu cuius eſt primū, ſumma ueritas ꝓſitenda, reſpectu cuius eſt ſcd̄m, ſūma bonitas diligenda, reſpectu cuius eſt tertiū. Pōt ſumi nihilominus penes actum inter mediū, qui eſt triplex. ſ. actus operis, qui exercetur in primo mādato, per actualem adorationem, actus oris, qui exercet̄ in ſcd̄o per ſermocinalē ꝓlationem, actus cordis, qui exercet̄ in tertio, per affectualem dilectionem. Non pōt bene ſabbatū. i. quietem mentis celebrare, qui per quietē cōtinuam, nō ſtudet omne pcm̄ mortale declinare. In ſcd̄a tabula, ſeptem fuerūt præcepta ad proximū ordinantia. Quorū ſufficientia ſic accipitur. Ad proximū hēmus dupliciter ordinari. ſ. per beneficientiam, & ſic eſt primū. ſ. honora patrē & matrem tuā, per innocentiā, & ſic poſſumus nocere ꝓximo tripliciter actu operis, actu oris, & actu cordis. Actu operis, tribus modis, ſcilicet in ꝓpria perſona, & ſic dr̄. Non occides. In perſona coniuncta, & ſic dr̄. Non mechaberis. In poſſeſſione ſua, & ſic dr̄. Non furaberis. In actu oris, poſſumus nocere proximo falſum teſtificando, & ſic dicitur. Non loqueris falſum teſtimoniū contra proximum tuum. In actu cordis, poſſumus nocere ei dupliciter, ſcilicet affectu carnalitatis, & ſic dicitur. Non concupiſces uxorem ꝓximi tui, & affectu cupiditatis, & ſic dicitur. Non deſiderabis rem eius. Decem ꝑcepta per ordinē

Sufficientia. 10. ꝑceptorū.

Universidad de Deusto
Biblioteca

his uerſibus continetur. Sperne deos, fugito periuria, ſabbata ſerua. Sit tibi Patris honor, ſit tibi mitis amor. Nō ſis occiſor, mechus, fur, teſtis iniquus. Viciniq; thorum, resq; caueto ſuas.

De præceptorum ſumma, Sectio. XXXIIII.

preceptorum tria genera.

AD maiorem notitiam præceptorū eſt attendendum, ꝙ eſt preceptum naturæ, diſciplinæ, & ſcripturæ. Præceptum naturæ, eſt duplex, innatū, & datum. Innatū eſt duplex, quoddam reſpectu Dei, quoddam reſpectu proximi.

Deut.6.

Reſpectu Dei eſt illud Deut. uidelicet. Diliges Dn̄m Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota mente tua, & ex tota fortitudine tua. Reſpectu proximi eſt duplex, unum per beneficentiā, de quo Saluator.

Matth.7.

Quecunq; uultis, ut faciant uobis hoīes, & uos eadem facite illis.

Tob.4.

Aliud eſt de innocentia in Tob. Quod ab alio oderis tibi fieri, uide ne alteri aliqñ tu facias. Datum eſt duplex præceptum.

Gen.2.

Vnum ad cōſeruationem indiuidui in Gene. Ex omini ligno paradiſi comede.

Ibidem.1

Aliud eſt ad conſeruationem ſpeciei, ibidem in Gen̄. Creſcite, & multiplicamini. Preceptum diſciplinæ eſt duplex. Quoddam ad probationem obedientię. De ligno ſciæ boni, & mali ne comedas.

Gene.22.

Quoddam ad probationem fidei. Gen. Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis. Iſaac, & offeres eum mihi. Præcepta ſcripturæ ſunt in quatuor generibus cōpræhenſa, ſicut ſupradictū eſt. Quædam ſunt ceremonialia, quædam ſacramentalia, quędā iudicialia & moralia. Hæc quatuor genera præceptorū, fuerunt in ueteri teſtamento, tanto multiplicato numero, ut quaſi non eſſent plures dies in anno, nec oſſa in homine, q̄ præcepta data Dei populo. Lex aūt euāgelica ſuperueniens, tanquam abbreuians, & conſumans, cerimonalia, & ſacramentalia euacuauit adimplendo, iudicialia temperauit auferēdo, moralia conſummauit, conſilia ſalutifera adijciendo. Pn̄t aūt oīa præcepta, quæ legimus in ſcriptura, reduci ad tres dr̄ias, ſiue membra, ut dicamus ꝙ ꝓceptum aliud executionis, ſicut eſt illud ꝙ implere tenetur ex Dn̄i uoluntate.

Alia diuiſio præceptorum.

Aliud probationis, ſicut fuit præceptum quod Abrahę, ut imolaret filium, in quo requirebat Deus nō opus, ſed promptitudinem uolūtatis. Aliud inſtructionis, ſicut qn̄que curabat Dn̄s aliquos, & mandabat curatis, ne eū in populo diuulgarent. Non.n. obligabat Dominus curatos, ut tacerent, ſed inſtruebat, ut de magnis opibus laudes non captemus.

De gratia in ſe conſiderata, quo ad diffinitionem, diuiſionem, & operationem. Sectio XXXV.

SEquitur uidere de ſcd'o beneficio Ieſu Chr̄i, quod eſt gratia, ratione cuius, plenus gratia dr̄ aduenisse. Eſt aūt conſiderare gratiam in ſe, & in comparatione ad habitus uirtuales. In ſe habet conſiderari gratia, quantum ad diuerſitatem diffinitionis, diuiſionis, noīationis, & operationis. Diffinitur aūt gratia multipliciter, ſcd'm ꝙ multipliciter cōparatur. Comparatur aūt ad ſuum principium, & ſic diffinitur ab Iſidoro. Gratia, eſt diuinæ miſericordiæ donum, per quod bonæ uoluntatis eſt exitus. Ad ſuum ſubiectum, & ſic eſt illa ſuper Pſal. ut exhilaret faciem in oleo.

Pſal.103.

Gr̄a, eſt quidam nitor aīæ, ad conſiliandum ſanctum amorē. Ad ſuum oppoſitum, & ſic eſt, quæ datur in Glo. ſuper Pſal. Gratia eſt iuſtificatio, & reciſio peccatorum. Ad ſuum effectum, & ſic eſt illa Chryſo. Gr̄a eſt ſanitas mentis, dilectio cordis. Poteſt quinto comparari ad ſuum pręmium. & ſic eſt illa. Gratia eſt ſimilitudo gloriæ. Scd'm has oēs cōparationes, aſsignatur diffinito magiſtralis, quæ talis eſt. Gratia eſt forma à Deo data gratis ſine meritis, gratum faciens habentem, & opus eius bonum reddens. Inuenit, & alia notificatio, quæ cōpetit gratiæ gratis datæ. Gratia eſt maniſeſtatio ſp̄us ad utilitatem ſp̄us, ſumpta. ab Apoſtolo.

Gr̄æ multiplex diuiſio. 1.Cor.12.

Diuiditur etiā gratia multipliciter ſcd'm ꝙ multipliciter cōparatur. Cōparata.n. ad ſuum principium à quo eſt, diuiditur in gratiā prædiſtinationis, uocationis, iuſtificationis, & magnificationis. Primo.n. Deus gratiam præparat, ſecundo affert, tertio confert, quarto cōplet. Comparata ad ſuum ſubiectum, in quo eſt, diuiditur in gratiam cognitionis, uoluntatis, & perfectionis, ſcd'm triplicem potentiā. ſ. intellectiuā, affectiuam, & operatiuam. Et ſumitur à Bernardo in lib. de Libero arbitrio. Comparata ad oppoſitum contra quod eſt, diuiditur in gratiam protectionis, liberationis, & ſaluationis, contra quadruplex malum. ſ. pugnæ, ſiue temptationis, miſerię, ſiue perſecutionis, culpę, ſiue infectionis, & ſequelæ, ſiue damnationis, à primo protegit, à ſecūdo liberat, à tertio extrahit, à quarto ſaluat.

Iſa.31.

Et ſumitur de Iſa. Proteget Dn̄s exercituū Hieruſalem, ꝓtegens, & liberans, tranſiens, & ſaluans. Comparata ad effectum ad quem eſt, diuiditur in gratiam præuenientem, & ſubſequentem, ſiue operantem, & cooperantem, quæ ſunt duæ dr̄iæ gratiæ ſcd'm effectus, quos habet in uolūtate. Dr̄ enim gratia præueniens, quia non eſt à libero arbitrio, ſed infunditur ab ipſo Deo. Subſequens uero dicitur, uel cooperans, inquantum adiuuat liberum arbitrium, reſpectu boni operis eliciēdi.

Varia gr̄æ denominatio.

Exprimitur aūt gratia diuerſis uocabulis, ſcd'm diuerſas intentiones nominantium. Dicitur.n. gratia gratis data, & gratia gratum faciens dicit gratia operans, & cooperans, ſiue gratia pręueniens & gratia ſubſequens. Accipitur.n. gratia largiſsime, & ſic cōpræhendit dona naturalia, & dona gratuita. Accipit̄ minus cōmuniter, & ſic cōprehēdit gratiā gratis datā, & gratiam gratū facientem. Et ſic dicit beatus Bernar. ꝙ quædam gratia ſeminat cogitatū, & hoc eſt gratia præueniens, quædam perficit bonum, & hæc eſt gratia ſubſequens. Dicit.n. in lib. de Libero arbitrio, ꝙ Deus operatur in nobis, cogitare, uelle, & perficere.

cere. Primum ſine nobis, ſcd'm nobiſcum, tertiū per nos. Et nota ꝙ gratia gratis data, cōmuniter à Theologis dr̄ gratia, quæ bonis, & malis poteſt eſſe cōmunis, & plurificatur in hoīe ſcd'm munificentiam largitoris. Gratia uero gratum faciēs ſolis iuſtis conuenit, qui ſunt præditi charitate. Et eſt in uno hoīe una ſola, tum rōne unius principij effectiui cui aſsimilat, tum rōne unius ſubiecti perceptiui, quod uiuificat, tum rōne unius finis ultimi cōpletiui, ad quē gradatim ordinat. Nam totum ordinē acceptum Deo reddit, opus à libero arbitrio egrediens meritorium facit, & ad unum ſummum bonum perducit. Accipitur tertio gratia ſtrictè, & ſic cōprehendit gratiam gratum facientem, & gloriam, & tum gratia præueniens eſt ipſa gratia, gr̄a ſubſequēs eſt gloria.

Auguſt.

Et ſcd'm hoc dicit Aug. in libro de gratia, & natura. Gratia pręuenit, ut pie uiuamus, ſubſequit, ut cū illa uiuamus. Accipitur etiā magis ſtrictè, & ſic nominat tantum gr̄am gratum facientem, & tunc præueniens, dicit effectum contra malū, ſubſequens ad bonum, uel ad bonum tātum, ita ꝙ præueniens dr̄ ſcd'm ꝙ informat, ſubſequens ſcd'm ꝙ mouet, uel monet. Eſt duplex effectus gratiæ, unus in greſſu, alius in profectu. Et ſic exponit Augu. in lib. de Natura, & gratia. Hæc aūt gratia cū ſit una, tn̄ multa in una operatur. Ipſa enim aīam efficit ſponſam Chriſti, filiam Patris ęterni, & tēplum Spiritusſancti. Ipſam aīam purgat, illuminat, perficit, uiuificat, reformat, & ſtabilit, eleuat, aſsimilat, Deo coniungit, ac per hoc acceptabilem Deo facit, ꝓpter, quod tale donū gr̄a gratū faciens non imerito debuit appellari.

De gratia in comparatione ad habitus gratuitos, ut ſunt uirtutes in generali. Sectio. XXXVI.

SEquitur uidere de gratia in cōparatione ad habitus uirtuales, in qbus ramificat̄, qui ſunt in triplici dr̄ia. Sunt.n. habitus uirtutū, donorum, & beatitudinum. Primi ſunt ad primos motus aīæ, ſecūdi ad medios, tertij ad perfectos. Sunt.n. quædam opera moralia primiciatiua, ſicut credere, quędam media, ſicut credita intelligere, quędam poſtrema, ſicut intellecta uidere. Item primi, ſunt reſpectu incipientium, ſecundi, reſpectu proficientium, tertij, reſpectu perfectorum. Itē primi, ſunt ad potentias aīæ rectificandas, ſecundi, ad expediendas, tertij, ad perficiendas. Primò de uirtutibus aliquid uideamus breuiter. De quibus in generali tria ſunt ſimpliciter referenda. ſ. diffinitio, diſtinctio, & cōnexio. Multiplex uirtutis diffinitio inuenitur. Nā uirtus accipitur cōmuniter, proprie, & magis ꝓprie. Cōmuniter accepta uirtus, cōpræhendit uirtutē moralē, & naturalem. Et ſcd'm hoc cōparata ad actū diffinitur à Philoſopho de cœlo, & mūdo ſic. Virtus, eſt ultimum potentiæ de re. Comparata ad actum, & finē ultimum, diffinitur ab eodem in 7. Ethi. ſic. Virtus, eſt dipoſitio perfecti ad optimum. Accepta uero propriè compræhendit moralem tantū, ad Politicā & gratuitā ſe extēdēs, & ſcd'm hoc cōparata ad actū diffinitur à Philoſopho in Ethicis ſic.

Virtus quid.

Virtus, eſt habitus, qui perficit habentem, & opus eius bonum reddit. Cōparata ad principium directiuum, diffinitur ab eodē ibidem ſic. Virtus, eſt habitus uoluntarius in mente conſiſtens, recta rōne determinatus, ꝓut ſapiens determinauit. Secundū hoc diffinitur à Tullio. Virtus eſt habitus mētis bene cōpoſitę. Item ab Aug. in lib. de Quātitate aīæ. Virtus eſt qualitas aīæ ſeu uitæ, rōni undique conſentiēs. Accepta magis proprie, cōpræhendit uirtutem gratuitam. Et ſcd'm hoc cōparata ad finem, diffinitur ab Aug. in Soliloquijs. Virtus, eſt habitus rōne recta, ad ſuum finē perueniens. Comparata ad ſuum ſubiectum, quod informat, diffinitur ab eodē in li. de Ciui. Dei. Virtus, eſt bona uolūtas. Ad actum proprium, ſiue cōplementum, diffinit̄ in lib. de Moribus Eccleſię. Virtus eſt ordo amoris, ſiue amor ordinatus. Cōparata ad ſuū principium effectiuum, diffinitur ab Aug ſic. Virtus eſt bona qualitas mentis, qua recte uiuitur, qua nemo male utitur, quā Deus in nobis ſine nobis operatur.

Virtutes ſeptem.

Sunt autem ſeptē uirtutes, quibus uita regitur Chriſtiana, tres Theologicæ, ſ. fides, ſpes, & charitas; quatuor Cardinales. ſ. prudentia, iuſtitia, temperantia, & fortitudo. Quarum ſufficientia ſic accipitur. Duplex eſt facies aię, ſ. ſuperior, quæ eſt reſpectu finis, & inferior, quæ eſt reſpectu eorum, quæ ſunt ad finem. Superior habet rectificari per Theologicas, & quantum ad triplex obiectum, quod eſt in diuinis, & quātum ad triplex ſubiectum, quod eſt in nobis. In diuinis, eſt ſumma ueritas, in quam nos dirigit fides in credendo, & aſſentiendo, ſumma maieſtas, ſiue largitas, in quam erigit ſpes in laudando, & expectando, ſumma bonitas, cū qua unit charitas in complectendo, & diligendo. Triplex etiam ſubiectum in nobis eſt. ſ. potentia rōnalis, quæ ordinatur, ſiue rectificatur per fidem, iraſcibilis, q̄ per ſpem, concupiſcibilis, quæ per charitatē.

Sufficientia uirtutū ſeptē.

Inferior uero facies aię, habet rectificari per quatuor Cardinales. Nam prudentia rectificat rationalem, fortitudo iraſcibilem, tempetantia concupiſcibilem, iuſtitia rectificat omnes uires, ſiue uirtutes, in comparatione ad alterum. In cōparatione (inquam) ad proximum, rectificans oēs uires, dicitur iuſtitia Cardinalis. In cōparatione uero ad proximum, ad ipſum, & ad Deum, nō ſolum Cardinalis dicitur, ſed generalis iuſtitia, totius animæ rectitudinem comprehendens. Poteſt & aliter ſufficientia Cardinalium aſſignari per ſubiecta. Nam rationalis rectificari habet reſpectu ſui, & ſic indiget prudentia, reſpectu proximi, & ſic indiget iuſtitia. Iraſcibilis habet rectificari contra aduerſa, & ſic indiget fortitudine, concupiſcibilis contra proſpera, & ſic indiget temperantia. Habent autē uirtutes eſſe gratuitū à gratia, tanquam ab origine, & radice, & eſſe

meritorium

Universidad de Deusto
Biblioteca

meritoriũ à charitate, tanquã à motore, forma, & fine. Et ideo oẽs uirtutes quo ad habitus sunt cõnexę, quo ad habitus meritorios sunt æquales.

De fide. Sectio. XXXVII.

SEquit uidere de singulis uirtutibus in speciali,& primo de fide. Et primo quantũ ad eius essentiã. Secundo quantum ad symboli cõmentiam. In se possumus cõsiderare fidem quãtum ad diffinitionem, æquiuocationé, actus diuersificationem,& effectus impetrationem. Diffinitur aũt fides multipliciter. Quantum ad genus proprium diffinitur ab Aug. Fides est uirtus, qua creduntur ea, quæ non uidentur. Quantum ad finẽ ultimum ab Apostolo. Fides est substãtia rerum sperãdarum argumentũ non apparentiũ. A Damasceno. Fides est eorum, quæ sperantur hypostasis, rerum, quæ non uidentur redargutio. Quantum ad obiectum, & primum motiuũ ab August. Fides est illuminatio mentis ad summã ueritatem. Quamtum ad actum propriũ à Damasceno. Fides est non inquisitus consensus. In ordine ad subiectum à Dionysio. Fides est unicũ credentium fundamentum eos collocans ueritati. In cõparatione ad alios habitus, & modum asserendi, ab Hugone sic. Fides est uoluntaria q̃dam certitudo de rebus absentibus supra opinionem,& infra sciam constituta. Accipitur aũt nomen fidei decem modis. Aliquando. n. accipitur pro sponsione, primæ ad Timotheũ. Primã fidem irritam fecerunt. Aliquãdo pro fidelitate. Perijt fides,& sanctus de terra. Aliquando pro conscientia. Omne quod nõ est ex fide peccatum est. Aliquando pro sacramento fidei. Vnde dicit Augu. Paruulos habere fidem, non est aliud, q̃ fidei habere sacramentum. Aliquando pro acceptione conclusionis, per rationem probatæ. Et sic dicit Boetius. Argumentum est ratio rei dubiæ faciẽs fidem. Aliquando pro cognitione cõprehẽsionis, & sic accipitur ab Apostolo. Iustitia Dei reuelabitur ex fide in fidem, Glosa in fidem speciei, quæ fides dicitur, quia fidentissima, & certissima est. Aliquando pro habitu fidei informis à Iacobo. Fides sine operibus mortua est. Aliquando pro habitu fidei formatę. Iustus ex fide uiuit. Aliquãdo pro actu fidei. Et sic dicit Augu. Fides est credere, quod non uides. Aliquando pro obiecto fidei. Vnde dicitur in Symbolo. Hæc est fides catholica. Diuersificatur aũt actus fidei, qui est credere, per credere Deum, credere Deo, credere in Deum. Credere Deũ,& credere Deo possunt esse actus informis fidei, & formatæ. Possunt aũt ad eundem actum sc̃m ordinem, pertinere. Nam credere Deum, respicit diuinam ueritatem, ut obiectum, credere Deo, ut motiuum, credere in Deum, ut finẽ ultimum. Istum ultimum actum, multiplicat,& exponit Ansel. sic. Credere in Deũ est credendo eum amare, credendo in eum ire, ei adhærere,& credendo eius membris incorporari. Ad hoc. n. q̃ fides perfecte tendat in Deum, requiritur adiunctio charitatis, quæ ordinat ad amorem Dei,& sic est prima dr̃ia, ad operationẽ boni,& sic est secunnda, ad percussionem mali,& sic est tertia, ad dilectionẽ ꝓximi, & sic est quarta. Fidei attribuitur operatio miraculorum. Ipsa est. n. prima uirtus, quæ supra se eleuat intellectum, captiuans eum in obsequium Dñi nr̃i Iesu Christi,& ideo meretur de congruo apud Deum opus arduum impetrare, ad quod se non extẽdit possibilitas admirantis. Et hoc est, q̃ tangitur in diffinitione miraculi. Miraculum est opus arduum, & insolitum, supra spem, & facultatem admirantis consistens.

Fidei diffinitio. Hebr. 11.

Acceptio multiplex. 1. Tim. 5. Ierem. 7. Rom. 14.

Rom. 1.

Iacob. 2. Rom. 1.

Actus diuersus.

Impetratio.

Miraculi quid dicatur.

De continentia Symboli quantum ad articulos. Sectio. XXXVIII.

SEquitur de continentia symboli, circa quod tria sunt breuiter attendẽda .s. dr̃ia symboloru ni, sufficientia credendorum, & essentia articulorũ. Tria sunt symbola fidei Christianę. s. symbolum Apostolorum, symbolum Nyceni cõcilij, quod 318. Episcopi condiderunt,& symbolũ Athanasij. Causa principalis conditionis primi fuit certa fidei traditio. Causa secundi, fuit ueritatis traditæ certa probatio, uel propalatio. Causa tertij, fuit errorum pullulantiũ exterminatio. Primum dr̃ maius, non numerositate contentorũ, sed maioritate cõditorum, uel auctorũ. Et dr̃ submissa uoce, q̃a fuit conditum tempore ueritatis nondũ propalatæ, uel ꝓlatæ, uel quia est ad proprie conscientiæ securitatẽ. Dicitur ẽt in diei principio, & fine. s. in prima & in cõpletorio, pp duplicem confessionẽ fidei necessariam. s. in principio Ecclesiæ,& in fine, uel in principio regenerationis baptismalis,& ultimo defunctionis corporalis, i testimoniũ cõuersationis triumphalis, uel in prosperis,& aduersis, uel in agendo,& patiendo, uel q̃ fides est scutum contra tentationes diurnas,& contra tentationes nocturnas Secundum, quia ædit̃ est pp ueritatem traditã propalandam in diebus Dominicis, & festis solemnibus, ꝓpter maiorem conuentũ populi. alta uoce cantatur, & hoc post Euangelium, quia est eius breuis collectio,& ante cõionẽ, quia est ad ipsam digna præparatio. Tertium dr̃ nocte finita prima diei hora, q̃a fuit ædit̃ tẽpore ueritatis concussæ per hæreticos, præualẽtis finaliter contra eos. Sufficientia articulorũ in Symbolo Apostolico cõtentorum, pot est dupliciter assignari. s. ex parte causę efficientis. s. Apostolorum, qui ad condendum Symbolũ singuli singulas particulas posuerunt. Petrus dicit Credo in Deum Patrem, omnipotentem, creatorẽ cœli, & terræ. Andreas subiunxit. Et in Iesum Chr̃m filiũ eius, Dñm nostrum. Deinde Ioannes. Qui conceptus est de Spũsancto, natus ex Maria uirgine. Deinde Iacobus Maior. Passus sub Põtio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus. Deinde Thomas. Descẽdit

Sufficientia articulorum ex causa materiali.

Tria symbola fidei.

Symbolũ Apostolorum.

scendit ad inferna, tertia die resurrexit à mortuis. Deinde Iacobus Minor. Ascendit ad cœlos sedet ad dexteram Dei Patris oipotentis. Deinde Philippus. Inde uenturus est iudicare uiuos, & mortuos. Deinde Bartholemęus. Credo in Spiritumsanctum. Deinde Matthæus. Sanctam Ecclesiam catholicam. Et est sensus. Credo in Spiritumsanctum, sanctificante m uniuersalem Ecclesiam. Deinde Simon Chananæus, Sanctorum cõionem, remissionem peccatorũ. Et est sensus, q̃ remissio peccatorum fit in cõione uiuorum, uel sacrorum. Deinde Iudas Thadęus. Carnis resurrectionem. Et est sensus. Credo q̃ Deus resuscitabit carnem. Deinde Matthias. Vitam ęternã amen. Põt etiam sufficientia assignari ex parte causę materialis. s. ipsorum articulorum. Omnes articuli sunt de Deo, uel sc̃dm naturã, in qua cõsistit, uel sc̃dm naturam quã assumpsit. Et sic quidam articuli spectant ad diuinitatẽ, quidam ad humanitatem. Qui ad diuinitatem, aut respiciunt diuinam naturam in se,& sic est primus de singularitate cum dr̃. Credo in Deum, & non in Deos. Aut respiciũt diuinæ essẽtiæ tres personas, & sic respectu patris est, Credo in patrẽ omnipotẽtem. Respectu Filij est. Credo in Iesum Chr̃m filium eius, unicũ Dominum nostrum. Respectu Spũsancti est. Credo in Spiritũsanctũ. Aut respiciunt diuinæ essentiæ operationes, quarũ una est in collatione naturæ,& hoc est creatio hũs suum articulũ. Credo in creatorem cœli & terræ. Alia est in collatione gratiæ, & hæc est sanctificatio habens suum articulum. Sanctam Ecclesiam catholicam, sanctorum cõmunionem, remissionem peccatorum. Et est sensus. Credo q̃ remissio peccatorum, fiat in Ecclesia Catholica, ubi est communio sanctorum masculinẽ, uel sanctorum neutraliter. i. sacramentorum. Alia est in collatione gloriæ,& hæc est glorioſa resuscitatio, hũs suum articulum. Carnis resurrectionẽ, & uitam æternã amen. Septem sunt ergo articuli respectu diuinitatis accepti. Accipiuntur etiam septẽ respectu humanitatis Christi, iuxta septem actus principales, quos ad reparationẽ nostrã Dñs Deus ordinauit. Primus fuit incarnari, habens suum articulum, qui conceptus est de Spiritusancto. Sc̃ds fuit nasci, habens suum articulum. Natus ex Maria uirgine. Tertius fuit præcium pro nobis soluere, habens suum articulum. Passus sub pontio Pilato, crucifixus, mortuus,& sepultus. Quartus fuit inferos uisitare, habens suum articulum. Descendit ad inferna. Quintus fuit infernum spoliare, habens suum articulum. Tertia die resurrexit à mortuis. Sextus fuit cœlestia transcẽdere, habens suum articulum. Ascẽdit ad cœlos, sedet ad dexterã Dei Patris oipotentis. Septimus erit uenire ad iudicium, habens suum articulũ. Inde uẽturus est iudicare uiuos,& mortuos. Et sic sunt septẽ articuli respectu humanitatis Christi. Diffinitur aũt à Richardo articulus sic. Articulus, est indiuisibilis ueritas de Deo, arctans nos ad credendum. Ab Isido. uero sic. Articulus, est præcipio ueritatis diuinæ tendens in ipsam. Prima diffinitio, non tantum conuenit articulo formato, sed etiam informi.

Articul⁹ quid.

De spe. Sectio. XXXIX.

SEquit uidere de spe. Circa quam possumus considerare quatuor. s. diffinitionẽ, equiuocationẽ, actus excellentiã,& cum fide dr̃iam. Spes inquantum est nomen affectionis diffinitur à Philosopho. Spes, & suspitio futuri boni. Inquantum est nomen uirtutis, tribus diffinitionibus notificat. Prima est hæc. Spes, est uirtus qua spiritualia, & æterna bona sperant. i. cum fiducia expectantur. Ista spiritualia bona, põt intelligi ꝓmiorum, ut dicatur quædam spes uenię, quædã gratiæ, quædam gloriæ. Secunda hæc est. Spes, est certa expectatio futuræ beatitudinis, uenięs ex Dei gratia, & meritis præcedentibus. Tertia est Aug. hæc. Spes, est uirtus qua quis se ad illud, q̃d credit p uenturum pręsumit. Accipitur aũt multiformiter nomẽ spei. Aliq̃n. n. nominat affectionem sc̃dm q̃ dicit Boetius. Gaudia pelle, pelle timorẽ, spęq; fugato. Nec dolor adsit. Aliq̃n noiat habitum uirtutis, & tunc spes non habet ortum ex meritis, sed ex ea, merita oriuntur. Aliq̃ nominat uirtutis actũ, & tũc spes oritur ex intuitu meritorum. Nemo. n. recte se sperat ad beatitudinem p uenturũ, nisi qui Deo seruit, uel seruire ꝓponit. Aliq̃n noiat uirtutis statum, & tunc spes ex meritis concomitantibus habet ortum, iuxta illud Pauli. Probatio operatur spem. i. certitudinem sc̃dm Glo. ad quam certitudinem p bona opera, & maxime per aduersorum tolerantiã puenitur. Aliq̃n noiat uirtutis terminũ, siue obiectum. i. rem speratam. s. beatitudinem sempiternam,& tunc spes ex gratia,& meritis præcedentibus habet ortum. Et sic spes uirtus, sc̃dm primam acceptionem sui precedit merita, sc̃dm ultimam, sequitur, sc̃dm duas intermedias, sequit̃, & præcedit. Habet aũt spes excellentiam in actu suo. Nam habens potentiam irascibilem pro subiecto, uirtutum habitus præsupponit, quibus superhineat, ut regina. Habet. n. irascibilis detestari mala culpæ tolerare mala pœnę, aggredi terribilia, erigi ad arduũ. Ad detestationẽ culpę alienę, requirit iram per zelum. Ad detestationem culpæ ꝓpriæ, requirit pœnitentiam. Ad perpessionẽ malorum pœnę, requirit patientiam. Ad aggressionem terribilium, habet fortitudinem, & tunc ad expectationem æternæ beatitudinis, per spẽ erigitur à Deo liberaliter repromissę. A signatur aũt inter fidem, & spẽ differentia, per hunc modũ. Nam fides est bonarũ rerum, & malarũ, spes tantũ bonarũ. Est etiam fides rerũ ꝓteritarum, præsentium, & futurarum, spes tantum futurarum. Item fides est rerum propriarum, & alienarum, spes est solummodo propriarum.

Spedefinitio.

Nominatio.

Subiectũ.

Obiectũ.

De cha-

Universidad de Deusto
Biblioteca

De charitate. Sectio. XL.

SEquitur uidere de charitate. Circa quã debes cõsiderare diffinitionem, distinctionẽ, perfectionem, diligibilium sufficientiam, & ordinis exigentiam. Charitas triplíciter diffinitur. Nam cõparata ad obiectũ, diffinitur in sententijs à magistro. Charitas, est dilectio quã diligitur Deus propter se, & proximus pp Deũ. Cõparata ad actũ ꝓpriũ, q̃ est uiuere, & adhærere
1. Tim. 1. diffinitur ab Augu. sic. Charitas est rectíssima aí, affectio, cõiungens nos Deo. uel. Charitas, est uirtus, qua Deum uidemus eo, quod frui desideramus. uel. Charitas, est uita copulans amantẽ cũ amato. Cõparata ad habitũ sibi iniunctũ diffinit ab Apostolo. Charitas ẽ finis p̃cepti, de corde puro, & conscia bona, & fide nõ ficta. Distinguit. n.
Amor dilectio, & charitas differunt. inter amorẽ, dilectionẽ, & charitatẽ. Nam amor, cõperit rõnalibus, & irrõnalibus creaturis. Dilectio uero, & charitas, tm̃ rõnalibus dr̃ cõuenire Itẽ inter dilectionẽ, & charitatẽ, differentia inuenitur. Nã dilectio quasi de diuersis electio, rõnalibus cõuenit siue iustis, siue iniustis, charitas uero solum est iustorum. Est aũt in charitate pre ceteris uirtutibus, pfectio, & dignitas specialis. Nã cũ sit forma uirtutum, non põt esse informis triplici rõe. Vna ex parte obiecti. Idẽ. n. habet ꝓ obiecto, & ꝓ fine Inseparabilis. n. est à fine, rõne, cuius est pfectio quantũ ad meritum in uirtute. Alia ex parte subiecti. Ipsa. n. est regula rectificãs uolũtatẽ, qua rectificat a, tota aía recte uiuit. Tertia est ex parte cãe, hẽt. n. similitudinẽ cũ spũsancto, à quo est, qui etiam charitas dr̃ siue amor, à quo inseparabilis est, & ideo esse informis oĩno non põt. Quatuor aũt sunt ex charitate diligenda
Quatuor ex charitate sunt diligẽda. sc̃dm Aug. Vnum, quod est supra nos. s. Deus. Alterũ, q̃d nos sumus. Tertium, q̃d iuxta nos. s. ꝓximus. Quartum, quod infra nos est. s. humanũ corpus. Horum quatuor sufficientia sic accipitur, Ex charitate diligere, est summũ bonum optare dilecto. Qui ergo ex charitate diligit, aut optat summũ bonũ ipsi Deo, & sic est primũ membrum, aut sibi ipsi, & sic est secundum membrum, aut sibi simili, & sic est tertium, aut sibi inhærẽti, & sic est quartum. Est aũt Deus diligẽdus primo super oĩa pp se, nos sc̃do, pro Deo, & sub Deo, ꝓximus noster tertio, sicut nos, & ex, quo nos, qa affectu, & effectu, ad q̃d nos, qa ad gr̃am in p̃nti, & ad gloriã in futuro, in quo nos, quia in bono, pp quod nos, qa pp Deum. Quarto corpus nostrũ infra nos, & ꝓximuum tanquam bonum minus præcipuum. Ad hæc aũt exequenda datur nobis unius charitatis habitus, & duplex mandatũ, in quo pendet uniuersitas noui, & ueteris testamenti. Assignat aũt Ambrosius prẽter supradictum, alium ordinem diligẽdi, ut primo Deum, secundo nosmetipsos, tertio parẽtes, deinde filios, & fratres, postea domesticos, demum inimicos diligamus.

De prudentia. Sectio. XLI.

SEquitur uidere de uirtutibus cardinalibus, & primo de prudentia. Circa quã tria sunt breuiter uidenda, scilicet diffinitio, specierum collectio, & actuum uariatio. Prudentia diffinitur, siue describitur ab Aug. in li. de Moribus Ecclesiæ. Prudentia est amor, ea, quibus adiuuat in Deum, ab his quibus impeditur, sagaciter discernens. A Gregorio sic. Prudentia, est cognitio uitandarum rerum, & appetendarũ. A Tullio in rethoricis sic. Prudentia, est rerum bonarum, & malarum, & utrarumque scientia. Ab eodem de Officijs. Prudentia est cognitio imitandarum fugiendarumque scientia rerum. Ab eodem in libro de requie mentis sic. Prudentia est rerum bonarum, & malarum, cum alterarũ dilectione, & reliquarum detestatione scientia. Partes siue species prudentiæ secundum Tullium in rhetoricis sunt tres, scilicet memoria, intelligentia, & prouidentia. Memoria, est per quã, animus aspicit ea, quæ fuerunt. Intelligentia, est per quam, perspicit ea, quæ sunt. Prouidentia, est per quam, futurum aliquid uidetur antequam factum sit. Seneca uidetur concordare Tullio in his tribus dicens. Si prudens es, animus tuus tribus temporibus dispensetur. Præsentia ordina, futura prouide, & præterita recordare. Secũdum dogma Philosophorum, prudẽtia diuiditur in quatuor species, scilicet prouidentiam, circunspectionem, cautionẽ, & docilitatem. Prouidentia, est præsens notio, futurorum pertractans euentum. Circunspectio, est contrariorum uitiorum cautela, cautior, est discernere à uirtutibus uitia, uirtutum speciem præferentia. Docilitas, est prudẽtia erudiendi imperitos. Secundum Augustinum in libro de Spiritu, & anima, habet prudẽtia plures actus. Nam prudentia scit quid debeat facere, prudẽtia est scire quid possit, prudentia est in eligẽdis, prudentia est nihil pœnitendũ appetere, & nihil præter iustum uelle facere. Secundum Macrobium, prudentia est mundum iustum, & omnia, quæ in mundo sunt diuinorum contemplatione despicere, & omnem animi cogitationem, in sola diuina dirigere. Prudẽtia, est ad rationis normã, quę cogitat, quæq; agit, uniuersa dirigere, & nihil præter rectum uelle facere, humanisque actibus tanquam rationis arbitrio, ꝓuidere. Prudentiæ insunt ratio, intellectus, circũspectio, ꝓuidentia, docilitas, agnitio. Item prudentia in homine iã purgato, est diuina nõ quasi in electione præferre, sed sola nosse. Officium etiam prudentiæ est, ex præteritis, & præsentibus futura perpendere. Vñ dicit Boetius in libro de Consolatione Philosophiæ. Non quod ante oculos est situm sufficit intueri, rerum exitus prudentia metitur. Circumspectionis officium, est per diligentem considerationem, inter contraria uitia medium tenere.

De tẽpe-

De temperantia. Sectio. XLII.

Tẽperãtię Diffinitio

SEquitur uidere de temperantia quãtum ad tria. s. quantum ad diffinitionem, specierum assignationem, & actuum uariationẽ. Temperãtia describitur à Tullio in prima rethorica. Temperantia est, rationis in libidinẽ atq; in alios non rectos impetus animi, firma & moderata Dominatio. Itẽ ab eodem in libro de Officijs. Temperantia est dominium rõnis in libidinem, & in motus alios importunos. Ab Augustin. in libro de Moribus Ecclesię. Temperãtia est amor Deo sese integrum incorruptũque conseruans. A Macrobio. Temperantia est, nihil appetere pœnitendũ, in nullo legem moderationis excedere, sub iugo
Species. rationis cupiditatem domare. Ab Augustin. in libro de Libero arbitrio. Temperantia est affectio coercens, & cohibens appetitum ab his rebus, quæ turpiter appetuntur. Partes temperantię secundum Tullium in prima rethorica sunt tres, scilicet continentia, clementia, & modestia. Cõtinentia est, per quam cupiditas consilij gubernatione regitur. Clementia, est uirtus per quam animus in odium alicuius temere concitatus, benignitate remittitur. Hæc secundum Tullium. Secundum Senecam uero. Clementia, est temperantia animi in potestate ulciscẽdi, uel superioris lenitas aduersus inferiorem in pœnis constituendis. Modestia secundũ Tullium est per quã pudor honestatis puram, & stabilem comparat auctoritatem. Auctoritas in hac descriptione stabilis, appellatur grauitas perseuerans. Secundum dogma Philosophorũ, partes temperantiæ sunt, fœdis motibus dominantur, quæ sunt modestia, uerecundia, absti nentia, castitas, honestas, moderantia, parcitas, sobrietas, pudicitia. Modestia est quæ facit cultum, & motum, & omnem nostram occupationem, ultra defectum, & citra excessum sistere. Verecundia, est in gestu, & uerbo honestatem seruare. Abstinentia, & honestas, moderãtia & parcitas, & sobrietas edulij, cohibent nutrimẽta. Abstinentia, est statutum terminum prandendi non præuenire. Honestas est, nec lautiores cibos quærere, nec in apparatu operam dare. Moderantia est nimium ciborum appetitum, rationis imperio reuocare. Parcitas est, mensuram refectionis non excedere. Sobrietas est, excessum in potu cohibere. Huius officium est, arcere mala ebrietatis. Castitas est abstinentia ab oĩ coitu illicito, quæ est triplex, scilicet coniugalis, uidualis, uirginalis. Virginitas est secundum Augustin. in carne corruptibili, perpetuæ incorruptionis meditatio. Pudicitia est, moderamine rationis petulantiam domare. Actus temperantiæ secundum Aug. sunt contra prospera non presumere, quod non possit exerceri in utendis, terrenas cupiditates non tantum reprimire, sed pœnitus oblinisci. Secundum Macrobium, tẽperantia est omnia relinquere, inquantum natura patitur, quæ corporis usus requirit.

De fortitudine. Sectio. XLIII.

SEquitur uidere de fortitudine quantum ad diffinitionẽ specierũ assignationẽ, & actuũ uariationẽ. Fortitudo sic describitur à Tullio in prima Rhetorica. Fortitudo est cõsiderata ꝑiculorũ susceptio, & laborũ ppessio. Itẽ ab eodẽ in scẽda Rethorica. Fortitudo est magnarũ rerũ appetitio, & humiliũ contẽptio, & cum rõne utilitatis laborũ ppessio. Itẽ ab eodẽ. Fortitudo est rõnalis aggressio terribiliũ, cũ cõstanti eorũ perpessione. Sc̃dm Arist. Fortitudo est uirtus, difficillimorũ in passionibus optiua gr̃a boni. Aug. de moribus Ecclesiæ. Fortitudo est amor facile oĩa tolerans, ꝓp id quod amaẽ. Fortitudo etiam aliter describitur. Fortitudo est firmitas aí cõtra molestias sæculi. Et sumitẽ de Matth. Erant quatuor milia, &c. Partes fortitudinis, siue species, sc̃dm Tullii sunt quatuor. s. magnificentia, fidentia, patientia, & pleuerantia. Macrobius septem ponit partes fortitudinis. s. magnanimitatẽ, fiduciã, securitatẽ, magnificentiam, constantiã, patiẽtiã, firmitatẽ. Sc̃dm dogma aliquorum. Fortitudo est uirtus restringens impetus aduersitatis. Huius partes sunt quæcunq; hęc efficiunt, q̃ sunt magnanimitas, fiducia, securitas, magnificentia, cõstantia, patientia, fidentia, & perseuerantia. Magnanimitas est, difficilium spontanea, & rõnabilis aggressio. Fiducia, est certa spes aí, perducendi ad finẽ rẽ inchoatã. Securitas est habitus, sc̃dm quẽ imminentes incõmoditates, & res inchoatæ affines non formidantur. Magnificentia, sc̃dm Tullium est, rerum magnarũ, & excelsarũ cum aí ampla quadã, & splendidissima ꝓpositione cogitatio atq; administratio. Sc̃dm Marcrobiũ. Magnificentia, est difficiliũ, & præclarorum consummatio. Cõstantia est stabilitas aí firma, & in ꝓposito pseuerans. Patientia ẽ uirtus contumeliarum, & ois aduersitatis æquanimiter mala portans. Itẽ aliter. Patientia est æquanimis malorũ illatorũ tolerãtia Greg. Vera patientia est, aliena mala æquanimiter perpeti, & cõtra eũ qui mala irrogat, nullo aí dolore moueri. Itẽ aliter diffinitur. Patientia est oĩum molestarum aliunde illatarũ, uictoriosa ppessio. Fidentia est uirtus, per quã magnis, & honestis in rebus, multũ ipse animus se i fiducia collocauit. Perseuerãtia secũdũ Tullii, est rõne bene cõsiderata stabilis, & perpetua permansio. Magistraliter sic describitur. Perseuerantia, est ꝑmanentia in bono, diuturna siue finalis. Nota q̃ constantia est permanentia in ꝓposito. Perseuerãtia est permanẽtia in bono, siue continuatio boni. Constantia cauet lenem transitum à ꝓposito in ꝓpositum: perseuerantia uero, discontinuationẽ, uel imperfectionẽ, respectu debiti finis. Secundum Augu. Actus fortitudinis est contra aduersa facere, quod possit, constans in tolerandis, nihil nisi turpia timere, & quicquid agimus, uel cogitamus, ad rationis normam dirigere.

Magnificentia.

Perseuerantia.

De iu-

Universidad de Deusto Biblioteca

De iustitia. Sectio. LXIIII.

SEquitur uidere de iustitia, quantum ad diffinitionem, specierum assignationem, & actionum progresionem. Iustitia diffinitur sic à

Iustitiæ descriptiones.

Tullio in prima rhetorica. Iustitia est habitus aĩ cõmuni utilitate seruata, suã unicuiq; tribuens dignitatem. Macrobius. Iustitia est unicuiq; seruare, quod suum est. August. libro de Libero arbi. Iustitiam quid dicam esse, nisi uirtutem, qua sua cuique tribuunt. Super Matth. 5. Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam. Iustitia est sua cuique tribuere, sibi, proximo, & Deo. Seneca. Quid est iustitia, nisi naturæ tacita conuentio, in adiutorium multorum inuenta. Idem. Iustitia diuina lex est, & uinculum societatis humanæ. Isidorus. Iustitia est ordo, & ęquitas, qua homo cum unaquaque re bene ordinatur. Anselmus. Iustitia est rectitudo uoluntatis propter se seruata, propter se rectitudinẽ. s. Item aliter diffinit sic. Iustitia est uirtus, cõseruatrix humanę societatis, & uitæ communitatis. August. de Moribus Ecclesię. Iustitia est, amor soli amato seruiens, & propterea rectè dominans cæteris, q̃ homini subiecta sunt. A magistris sic. Iustitia est constans, & perpetua uoluntas, ius suum unicuique tribuens. Iustitia secundum quosdam diuiditur, in seueritatem, &

Seueritas & liberalitas quid

liberalitatem. Seueritas est uirtus, debito supplicio coercens iniuriam. Liberalitas est uirtus beneficiorum erogatrix, quæ pro affectu benignitas, pro effestu benificientia nominatur. Et consistit hæc uirtus, tota in tribuendo. Benignitatẽ

Benignitatis spẽs septem.

uero diuidunt in septem partes, scilicet religionem, pietatem, innocentiam, amicitiam, reuerentiam, concordiam, misericordiam. Alij diuidunt innocentiam, amicitiam, concordiã, pietatem, religionem, affectum, & humanitatẽ. Scdm Tullium in prima rethorica. Ad iustitiam pertinet religio, pietas, gratia, uindicatio, obseruãtia, & ueritas, addo pronunc disciplinam, & obedientiam. Religio est uirtus, quæ superioris cuiusdam naturæ, quã diuinam uocant, curã cerimoniaq; affert. Hæc Græcè dr̃ latria, quæ sic describitur. Latria est, cultus Deo debitus, & exhibitus.

Latria.

Vel. Latria est, uoluntas impendendi Deo cultum debitum. Impenditur aũt cultus debitus Deo, corde per fidem, spem, & charitatem, ore p adorationem, laudationem, benedictionem, & gratiarum actionem, opere per oblationem, thurificationem, & geniculationem. Huius primum officium, est perpetrati sceleris pœnitere. Scdm est, temporalium mutabilitatem paruipendere. Tertium uitam nostram ex toto, Deo cõmittere. Quartum ueritatẽ seruare. Nota tñ, ꝙ dulia aliqñ idem est, ꝙ latria. Strictè tñ & propriè accipitur, pro reuerentia sanctis, siue personis sublimibus exhibẽda, & sic describit. Dulia est seruitus, uel cultus, creaturę debitus, & exhibitus. Et uidetur idẽ esse cum reuerentia, posita in prima diuisione iustitiæ, quę sic describitur. Reuerẽtia, est uirtus psonis grauibus, uel aliqua prælatione sublimatis, debite honorificationis cultũ exhibens. Deo aũt debet latria, sanctis dulia, beatæ uirgini Marię hyperdulia.

Pietas.

Pietas, est uirtus, p quam sanguine cõiunctis, patriæq; beneuolis, officiũ, & diligens tribuitur cultus. Gr̃a, est uirtus, in qua amicitiarum, & bñficiorũ alterius, memoria, & remunerãdi uolũtas cõtinet. Vindicatio, est uirtus p quã uis aut iniuria, & oĩno oẽ quod obfuturũ est, defendendo aut ulciscendo ꝓpulsatur. Obseruantia, est uirtus, p quã hoĩes in aliqua dignitate, cultu quodã, & honore dignant. Veritas, est uirtus, p quã immutata ea quæ sunt, aut quæ añ fuerũt, aut futura sunt, dicũtur.

Innocentia.

Innocẽtia, est puritas aĩ, iniurię oẽm illationẽ abhorrens. Hac uirtute Dij placãtur. Amicitia, est uolũtas bona erga aliquẽ, causa illius, qui diligit, cũ eius pari intentione à quo diligitur. Huius primũ officiũ est, idem uelle, & idẽ nolle, alterum secretò admonere, & palã laudare. Concordia, est uirtus, conciues, & cõpatriotas, in eodẽ iure, & cohabitatione, spontaneè metiens.

Misericordia.

Misericordia, est uirtus, p quã aĩmus super calamitate afflictorũ mouet. Hæc uirtus nihil humanũ à se alienũ putat, aliorũ damna, uel cõmoda, sua ęstimat. Disciplina (scdm Cyprianũ) est morum ordinata correctio, & maiorũ præcedentium patrũ, regularis obseruatio. Scdm Hugonẽ de sancto uictore. Disciplina, est conuersatio bona & honesta, cui parum est nõ malũ facere, sed studet in his, quæ bene agit, per cũcta irreprehensibilis apparere. Idẽ.

Disciplina.

disciplina, est oĩum mẽbrorũ motus ordinatus, & dispositio decens, in omni habitu, & actione. Bern. Disciplina ceruicem submittit, deponit supercilia, uultũ componit, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, gulã frenat, irã sedat, format incessũ. Obediẽtia sic describit.

Obedientia.

Obediẽtia est uolũtas faciẽdi pceptũ, uel mãndatum superiorũ. Itẽ sic. Obedientia, est obtemperatio, scdm regulã sacræ scripturæ maioribus quibuscunq; debita. Vel sic. Obediẽtia, est spontaneũ, & rõnabile, ꝓpriæ uolũtatis sacrificiũ. Vel sic. Obedientia, est pio studio ꝓprię uoluntatis abnegatio. Aug. Citius exauditur una obediẽtis oratio, q̃ decem milia contẽptoris. Aequitas, est amor ęqualitatis, in his, in quibus debet esse ęqualitas.

Iustitia.

De iustitia, dicit Prosper. Iustitia, est quædam aĩ nobilitas, suam cuiq; tribuẽs dignitatẽ, superioribus reuerentiã, paribus cõcordiã, inferioribus disciplinã, Deo obedientiã, sibijpsi sanctimoniã, inimico patientiã, & misero cõpassionẽ. Secundũ Aug. Actus iustitiæ est, scire quid debeat reddere, nõ uelle plus q̃ possit distribuere, oẽm animi cogitationẽ ad solum Deũ dirigere, & erigere, eumq;, tanquã nihil aliud sit, sola mentis acie intueri. Scdm alios aũt est etiã actus iustitię ad unã consentire uiã, uniuscuiusq; uirtutis obsequium seruare, unicuiq; quod suũ est reddere. Itẽ cum superna, & diuina mente sociari, ut seruet cum ea, perpetuum fœdus imitando.

De septem

De septem donis Spiritusancti. Sectio. XLV.

Isa. 11.

SEptem sunt dona Spũsancti, quæ enumerat Isa. s. donum sapiæ, & intellectus, donum cõsilij, & fortitudinis, donũ sciæ, & pietatis, & donũ timoris Dñi. Habemus aũt uidere de donis diuinis, quæ Spiritusancto attribuuntur tria. s. specialẽ sufficientiã, singularem consistentiam, & generalem, differentiam.

Septẽ donorũ, triplex consideratio.

Specialis sufficientia habituũ prædictorum, sic accipitur. Dona Spũsancti specialiter sunt, uel principaliter ad expediendas potentias aiæ in agendo. Habemus aũt expediri quantum ad declinationem mali, & sic est donum timoris. Itẽ quantum ad operationẽ boni, & hoc dupliciter. Nã aut est bonũ necessitatis, ad quod expedimur p donũ pietatis, cuius regimen directiuũ, est donum sciæ. Aut est bonũ supererogationis, ad quod expedimur per donũ fortitudinis, cuius regimen est donum consilij. Ad maiorem horũ donorũ euidentiã, attendẽda

Singulorum donorũ, proprijactus.

est, consistentia actuum singulorum. Nota ergo primo, ꝙ sapientia cõiter accepta dicit cognitionem generalẽ, rerũ diuinarum, & humanarũ scdm Aug. & Philosophum, qui dicit ꝙ sapiens est, qui oĩa nouit. Minus cõiter dicit cognitionẽ

1. Cor. 12

rerum æternarum. i. Alij datur sermo sapientiæ, id est cognitio æternorum. Propriè dicit cognitionẽ, qua colitur Deus fide, spe, & charitate Vñ

Iob. 15.

Iob. Pietas ipsa est sapientia. Magis ꝓpriè noĩat cognitionem Dei experimentalẽ, & sic est unum de septẽ donis Spiritusancti, cuius actus consistit in degustando suauitatẽ Dei. Qui quidem actus partim est cognitiuus, partim affectiuus, ita ꝙ in cognitione inchoatur, & in affectione cõsummatur. Item habemus quiescere in optimo, per intelligẽtiã uirtutis, & sic est donum intellectus, & per affectionem bonitatis, & sic est donum sa-

Scientia pluribus modis dr̃

pientiæ. Scientia etiam dr̃ tribus modis. Quędã enim est scientia, cõsistens in intellectu purè speculatiuo, fundata super principia rationis, ut est scia acquisita, siue humana philosophia. Quædã est, consistens in intellectu inclinato ab affectu, fundata super principia iuris naturalis, ordinans ad rectam, & honestam uitam, ut est scientia prudentiæ uirtutis. Quædam est consistens in intellectu inclinato à fide, & inclinãte ad operationẽ bonam, fundata super principia fidei, habens ortum à donis spiritualis gratiæ, ut est donum scientiæ, cuius actus pcipuus est, dirigire in agendis secundum exigentiam regulę fidei, & imita-

Intellectus

tionem Christi. De dono intellectus tene, ꝙ eius actus consistit in contẽplatione, non solum creatricis essentiæ, uerum etiam in contemplatione spiritualis creaturæ. Habetur quidem cognitio de Deo suo ratione ueri tripliciter. s. per simplicem assensum, & sic est fides faciens assentire, per rationis adminiculum, & sic est intellectus donũ, cuius est credita per rationem intelligere, per simplicem contuitum, & sic est mundicia cordis, cuius est uidere Deum. Etenim ad intelligẽdum credita, non adiuuatur homo per rationes sumptas à conditionibus.

Consiliũ.

De dono consilij tene, ꝙ consilium aliqñ dicit actum consiliandi, aliquãdo dicit illud, ad quod terminatur ille actus, aliqñ dicit habitum, qui expedit, & dirigit aiam, ad eligendum prosequenda, & uitandum fugienda. Habitus aũt dirigens, si sit respectu eligibilium, quæ sunt necessitatis, est prudentiæ, quæ dirigit ad talia, licet minus excellẽter, q̃ scia, quæ est donum. Si aũt eligibilia sint, arduitatis, & difficultatis, est donum cõsilij. Potest quippe homo dirigi in electione, uel scdm regulã iuris naturalis & sic est prudentia, uel scdm regulã iuris diuini, & sic est donum consilij, cuius est dirigere in electionem prosequendorum, & fugam uitandorũ.

Fortitudo

De dono fortitudinis est tenendum, ꝙ eius actus consistit in sustinentia passionum, & aggressione arduorũ. Aggredi aũt ardua, siue perpeti passiones, potest homo dupliciter, uel pp iustitiæ, & honestatis conseruationem, & sic respicit uirtutem fortitudinis, uel propter Christi perfectam imitationem, & sic respicit donum fortitudinis. Primum est de dictamine iuris naturalis. Scdm de dictamine iuris diuini. Actus ergo doni fortitudinis, attenditur pœnes promptam, & expeditam tolerantiam passionũ.

Pietas.

De dono pietatis tene, ꝙ pietas attenditur erga Deum, & est idem quod latria, erga parentes, & est pars iustitiæ, secundum regulã iuris naturalis, & scdm obligationem necessitatis. Attenditur etiã erga proximum Dei imagine insignitum, & sic est Spiritusancti donum. Sed nota ꝙ misericordiæ uirtus, attendit in proximo, conformitatẽ in natura, & necessitatem in miseria, præuio dictamine iuris naturalis, scdm regulam prudentiæ. Pietas uerò attendit in proximo, diuinam imaginem, præuio dictamine iuris diuini, secundum regulã doni scientiæ. Ex dono ergo pietatis est, homo beniuolus, cuilibet creaturæ Dei imagine insignitæ. Talis aũt beneuolentia pro loco, & tempore, exit aliquando in compassionis affectum, aliquando in operis beneficiũ. Actus ergo pietatis pręcipuus est, facere hominem beneuolum respectu cuiuslibet proximi, inquantum gerit imaginẽ creatoris.

Timor.

De dono timoris tene, ꝙ eius actus generalis est resilire ab arduo. Et potest diffiniri communiter omnis timor sic. Timor est resilitio ab aliquo arduo, uel excellente. Si aũt illud arduum est in genere boni, tunc est resilitio cum reuerentia. Si aũt in genere mali, tunc est resilitio cum fuga. Damascenus dicit timorem esse, expectatorem futuri mali. August. diffiniens timorem dicit. Timor est fuga animi, ne amittat id, quod habet. Timoris donum tria intuetur, scilicet pœnam, ut eam fugiat, & sic est timor seruilis. Offensam, ut eam caueat, & sic est timor initialis, qui unum habet oculum ad pœnã, & unum ad offensam. Maiestatem summam, ut ei reuerenter subiaceat, & sic est timor filialis, cui duplex respectus est, unus in refugiendo offen-

sam

Universidad de Deusto Biblioteca

ſam ne ſeparetur à Deo,alius eſt principalior in reuerendo Deum,& iſte permanet in beatis.

Timoris ſpecies.

Diſtinguuntur autem ſex timoris differentię,ſcd̃m q̃ à triplici principio habet ortum . Haber.n.ortū à natura,& ſic eſt timor naturalis, à libidine, ſiue concupiſcentia , & hoc uel ex nimio amore ſui,& ſic eſt timor humanus,uel ex nimio amore ſuorū,& ſic eſt timor mundanus.A gr̃a & hoc uel à gr̃a gratis data , & ſic eſt timor ſeruilis,uel à gr̃a gratum faciēte , ſcilicet inchoata,& ſic eſt timor initialis, aut à gratia perfecta, & ſic eſt timor filialis, & iſte dicit̃ amicabilis,uel amicialis quia timet uolūtatū diſſenſionē.Caſtus, quia timet ſponſi complexus ſeparationem. Filialis, q̃a timet Patris indignationem.Sanctus,q̃a timet in oībus inquinationē.

Nota.

De Spiritusſancti donis nota differentiam generalem . Nam quoddā donū eſt à Spiritusſancto,nunquā cum Spiritusſancto,ſic eſt timor ſeruilis, in quo uiget uoluntas peccandi , ſi impunitas ſperaret . Quoddā à Spiritusſancto, & nunquā,ſine Spiritusſancto,& ſic eſt donū charitatis,& gratiæ gratum facientis. Quoddā eſt à Spiritusſancto,& poteſt eſſe cum Spiritusſancto,& ſine Spiritusſancto, ut eſt donum ſcientiæ , & donum prophetiæ,ceteræ gratiæ gratis datæ.

De beatitudinibus, & uita actiua, cū operibus miſericordiæ , & de uita contemplatiua cum oratione , & de duodecim fructibus, et quinque ſenſibus.
Sectio. XLVI.

Math.5. Septē beatitudinū enumeratio.

SEptē ſunt beatitudines, quas enumerat Saluator in ſermone in monte.ſ.paupertas Spūs mititas,luctus,eſuries iuſtitiæ,affectus miſericordiæ,munditiā cordis,& pax.Circa beatitudines,habemus uidere numerum,ſufficientiam, uitæ duplicis excellentiam, uſus duplicis conſequentiā. Sunt aūt beatitudines numero ſeptem, quarū ratio , & ſufficientia ſic accipitur . Beatitudines ſunt ad potentias aīæ pficiendas. Ad integram aūt perfectionē tria pcipua requirunt̃.ſ. pfectus receſſus à malo,pfectus pfectus in bono, & pfectus ſtatus in optimo . Malum aūt pcedit, aut à tumore ſuperbiæ,à quo elongamur p paupertatem ſpiritus,aut ex rancore malitiæ, à quo elongamur per mititatē , aut ex languore cōcupiſcientię, à quo elongamur per luctū. Perfectus aūt profectus,uel pceſſus in bono,eſt ſcd̃m imitationē diuinā.Vniuerſæ aūt uiæ Dñi ſunt miſericordia, & ueritas, quæ p iuſtitia ponitur.Deū iuſtum, per eſuriē iuſtitiæ imitamur. Deo miſericordi,per affectum miſericordię cōformamur. Perfectus ſtatus in optimo eſt,per limpidā cognitionē in uero, & ſic eſt munditia cordis, ad uidēdum Deum,& per tranquillam affectionē in bono, & ſic eſt pax mentis ad fruēdū Deo.

Virtutū, donorum & beatitudinū officia.

Habitus uirtutum diſponunt, ad exercitium uitæ actiuæ. Habitus donorū,ad ocium uitæ contemplatiuæ. Habitus beatitudinum,ad perfectionem,faciunt utriuſque . De his duabus uitis, ſignatis per Liā, & Rachel, per Petrum, & Ioannem, per Marthā, & Mariam dicit Beda .

De actiua & contemplatiua.

Actiua panem corporalē eſurienti,uel panem doctrinę ignoranti porrigit, errantem corrigit , ſuperbum ad humilitatem reuocat, quæ ſingulis expediunt diſpenſat.Cōtēplatiua, charitate Dei,& proximi retinet,ſed ab exteriori operatione quieſcit,ſoli cōditoris,deſiderio inheret,& calcatis omnibus curis, ad uidendum faciem creatoris inardeſcit , & deſiderat miſceri , ſupernis ciuibus , de æterna Dñi incorruptione gaudētibus . Eſt aūt triplex pprietas in utraq;,ſcd̃m quas mutuo ſe excedunt.Prima proprietas actiuæ eſt, diligentia utilitatis, & neceſſitatis publicæ,reſpectu rationalis. Secūda eſt charitas erga proximum , cum compaſsione reſpectu cōcupiſcibilis. Tertia eſt fœcūditas bonorum operum, in agendo cum perfectione patientiæ,reſpectu iraſcibilis.In his contemplatiua exceditur ab actiua.Prima proprietas cōtēplatiuæ eſt,contuitus pulchritudinis ſummæ maieſtatis,cū delectatione reſpectu rationalis.Secunda eſt quies , cum ſecuritate reſpectu iraſcibilis. Tertia eſt munditia cordis,cum bonitate reſpectu concupiſcibilis.In his cōtemplatiua excedit actiuam. Ad actiuam pertinent opera miſericordiæ,tā corporalia,q̃ ſpiritualia.Corporalia ſunt ſeptem, hoc uerſiculo cōpræhenſa. Vnde uerſus. Viſito,poto,cibo, redimo, tego, colligo, condo. Quorū ſufficientia ſic accipitur. Homo eſt ſubſtantia animata,per hoc tangitur uegetabilis, q̃ indiget reſtauratione calidi,& ſicci,& hoc per cibum,& frigidi,& humidi,& hoc per potum ſenſibilis,& huic eſt neceſſarium duplex operimentum,propter exteriora nociua, remotum, & eſt hoſpicium,propinquum, & hoc eſt ueſtimētum rationalis,& ſic eſt ſubſtantia libera nata habere libertatem,a carcere,uel ab infirmitate,& ſic eſt contra intruſionem in carcere, uel in lecto uiſitatio,& à ſeruitute, & contra hanc eſt redemptio mortalis, & ſic ineſt ei mors, propter quam ſiue poſt quam indiget ſepultura.Spiritualia quoque ſunt ſeptem,hoc uerſiculo compræhēſa. Inſtrue, conſule,caſtiga,ſolare,remitte,fer ora. Quorum ſufficientia ſic accipitur. Defectus ſpiritualis in proximo, ſi non poteſt releuari niſi per Deum, tunc adhibenda eſt oratio. Si poteſt releuari per hominem,& eſt cognitiuę, ut ignorātia cognoſcendorum, tunc eſt inſtructio. Si eſt ignorantia agendorum, tunc eſt conſilium. Si uero eſt affectiuæ, aut eſt culpa commiſſa in te , & ſic eſt remiſsio,aut in alios, & ſic eſt correctio.Si eſt pœna,aut eſt relauandus uerbo,& ſic eſt conſolatio, aut facto , & ſic eſt ſupportatio . Ad contemplatiuā pertinet oratio . Vnde de cōtemplatiua uidendum eſt quantum ad diffinitionem, graduū diſtinctionem, & cōtenta ſub ea orationē.Contemplatio ſic diffinitur. Contemplatio,eſt uerus certuſque intuitus de quacunque re . A Richardo ſic . Contemplatio eſt libera mentis perſpicacia in ſapientiæ,ſpectacula cum admiratione ſuſpenſa.

Vel ſic . Contemplatio eſt perſpicax & liber animi intuitus,in res perſpiciendas uſque quaque diffuſus . Bernardus ponit ſex gradus contemplationis, qui ſunt uacatio,intuitio,admiratio,dilectio,delectatio,anhelatio. Auguſt. de quantitate animæ,ponit ſeptem gradus , ſiue actus . Primus dicitur animatio , ſecundus ſenſus, tertius ars,quartus uirtus, quintus tranquillitas, ſextus ingreſsio, ſeptimus contemplatio. De oratione uidendum eſt , quantum ad diffinitionem in generali , & quantum ad aſsignationem petitionum orationis Dominicæ in ſpeciali .

Oratio quid.

Oratio ſic deſcribitur ab Auguſtino . Oratio eſt pius mentis affectus in Deum directus . A Ioanne Damaſceno ſic . Oratio eſt aſcenſus intellectus in Deum. Idem. Oratio eſt expræſsio deſiderij directi in Deum propter bonum adipiſcendum , uel malum remouendum formata per uerbum interius, & exterius. Et magiſtraliter ſic . Oratio eſt oſtenſio uolūtatis noſtræ , ei à quo impetrare ſperamus, id quod deſideramus.Gregorius. Veraciter orare eſt,in compunctione amaris gemitus, & non compoſita uerba reſonare.

Oratio Dñica.

Iam deſcendendum eſt , ad orationem quā Dominus compoſuit , in qua ſub ſeptenario petitionum,compræhenditur uniuerſitas petendorum , & quantum ad ea quæ ſpectant ad præmium patriæ,& quātum ad ea quæ ſpectant ad meritum uiæ . Quæ ſpectant ad præmium patriæ , ſunt intelligētia ueritatis, ſiue aperta uiſio ueri , quæ petitur ibi . Sanctificetur nomen tuum , id eſt notitia tui nominis , perſonis ſanctis & mundis donetur . Reuerentia maieſtatis , ſiue ſecura tentio ſummi ardui, quæ reges facit,& per quam habetur regnum,quæ petitur ibi.Adueniat regnum tuum. Concordia uoluntatis,ſiue perfecta fruitio ſummi boni , quæ petitur ibi . Fiat uoluntas tua ſicut in cœlo , & in terra. Quæ ſpectant ad meritum ſiue tranſitum uiæ , aut reſpiciunt collationem boni, aut amotionem mali . Collatio boni petitur in pane quotidiano ſiue ſuper ſubſtantiali , in quo petitur, quicquid neceſſarium eſt ad conſeruationem uitæ præſentis, tam ſecundum ſpiritum,quam ſecundum corpus. Amotio mali petitur in tribus ſequentibus .

Triplex malum.

Eſt autem malum triplex . Quoddam tenet rationem præteriti , quoddam præſentis, & quoddam futuri . Siue quoddam eſt malum culpæ,ſiue tranſgreſsionis,quoddam eſt malum pugnæ , ſiue tentationis, quoddam eſt malum pœnæ,ſiue tribulationis.Primum petitur amoueri in dimiſsione debitorum,ſecundum in uictoria tentationū,tertium in liberatione ab oppreſsione aduerſorum.

De.5.ſenſibus & 12 fructibus.

Perfectionem beatitudinum conſequitur duplex uſus, ſcilicet quinque ſenſuum ſpiritalium, & duodecim fructuum ſpiritus.Sēſus ſpiritales ſunt,uiſus, auditus,guſtus, odoratus,& tactus. Viſu uidetur ſponſi Chriſti, ſumma pulchritudo,ſub ratione ſplendoris,auditu auditur Chriſti ſumma armonia, ſub ratione uerbi . Guſtu guſtatur Chriſti ſumma dulcedo , ſub ratione ſapientiæ , compræhendentis uerbum , & ſplendorem . Odoratu odoratur Chriſti ſumma fragrantia , ſub ratione uerbi inſpirati in corde. Tactu aſtringitur , & palpatur Chriſti ſumma ſuauitas , ſub ratione uerbi incarnati , inter homines habitantis . Fructus uero ſpiritus ſunt , charitas , gaudium , pax , patientia , longanimitas,bonitas,benignitas,fides,manſuetudo,modeſtia,cōtinentia & caſtitas . Non ſunt aūt ſenſus,neque fructus,per ſe habitus,ſed fructus dicunt , affectuales delectationes , circa bonitatē ſponſi deguſtandam.Senſus autem dicunt,intellectuales perceptiones , circa ueritatem ſponſi contemplandam. Quæ cōtemplatio fuit in prophetis per reuelationem quantum ad triplicem uiſionem,ſcilicet corporalem,imaginariam , ſiue ſpiritualem, & intellectualem . In aliis uerò iuſtis reperitur,per ſpeculationem , quæ incipit à ſenſu,& peruenit ad imaginationem,de imaginatione ad rationem , de ratione ad intellectum,de intellectu, ad intelligentiam, de intelligentia,ad ſapientiam, ſiue notitiam exceſsiuā, & ſic aſsiſtitur uero Salomoni.

De Sacramentis in generali. *Sectio.* XLVII.

IAm uidendum eſt de tertio beneficio Ieſu Chriſti, quod eſt ſacramentalis medicina . De ſacramentis ergo primò uideamus in generali,poſtea de ſingulis in ſpeciali. In generali habemus uidere, de ſacramentorum inſtitutione , diffinitione , ordinatione , iteratione , ſufficientia , & præcellentia . Inſtititutio ſacramentorum Deum decuit , & nobis expediens fuit. Decuit quidem diuinam miſericordiam , nobis prouidere remedia , non ſolum quæ faciunt ad remiſsionem culpæ , ſed etiam pœnæ. Decuit diuiniam iuſtitiam , quæ à nobis exigit aliquam humiliationem , quam exhibemus per ſignorum ſenſibilium obſeruationem . Decuit diuinam ſapientiam, quæ in ſenſibilibus decreuit remedia inuenire , ex quibus contingit naturam hominis interire . Nobis expediens fuit . Quoniam enim eramus cęci quo ad rationalem, ideo data ſunt ſacramenta ſenſibilia, ad eruditionem . Quoniam eramus elati quo ad iraſcibilem , ideo data ſunt ſacramenta corporalia , ad humiliationem . Quoniam eramus proni ad malum,quo ad concupiſcibilem , ideo data ſunt ſacramenta plura , ad exercitationem . Sacramentum ſic diffinitur in ſententiis . Sacramentum,eſt inuiſibilis gratię uiſibilis forma,cuius ſimilitudinem gerit & cauſa exiſtit . Hugo de ſancto Victore ſic diffinit.Sacramentum,eſt materiale elementum ſubiectū oculis,ſimilitudine repræſentans,

Universidad de Deusto
Biblioteca

institutione significans, significatione gratiam conferens. Ordinantur autem sacramenta sic. Baptismus, confirmatio, Eucharistia, pœnitentia, extrema unctio, ordo, & matrimonium. Quinque prima respiciunt personam. Ordo & matrimonium ecclesiam. Ordo patet sic. Nam baptismus, est ad uulnerum curationem. Confirmatio, ad curationis habitæ conseruationẽ. Eucharistia, ad habitę & conseruatę promotionem. Pœnitentia, ad curationis perditæ reparationem. Extrema unctio, ad uenialium expiationem, quo ad culpam & pœnæ debitæ partem remmittendam. Ordo, est respectu personarum generãtium spiritualiter. Matrimonium est generantium corporaliter. Et utraque generatio, est Ecclesiæ necessaria, ne deficiat in gratia & natura. Quatuor autem sunt sacramenta quæ possunt iterari, uel potius frequentari, scilicet Eucharistia, pœnitentia, extrema unctio, & matrimonium. Baptismus autem, & confirmatio, & ordo, nõ iterantur, quia in eis tres characteres indelebiles imprimuntur, quibus secũdum diuersos status fidei, homines ab hominibus distinguuntur. Nam secundum statum fidei genitæ, est character baptismalis, secundum ꝙ fideles ab infidelibus distinguuntur. Secundum statum fidei roboratæ, est character confirmationis distinctiuus fortium ab infirmis. Secundũ statum fidei iam multiplicatæ, est caracter ordinis quo clerici à laicis distinguuntur. Sufficientia sacramentorũ sic accipitur. Sacramẽta sunt medicamenta contra morbum. Morbus autem est duplex, scilicet morbus culpæ, & morbus pœnæ. Morbus culpæ est duplex, scilicet originalis, culpę, contra quã est baptismus & actualis culpæ, quæ etiam geminatur. Nam quædam est culpa actualis mortalis, contra quam est pœnitentia, quædam actualis uenialis, contra quã est extrema unctio. Morbus pœnæ est quadruplex, scilicet ignorantia, contra quam est ordo: malitia, contra quã est Eucharistia: infirmitas, contra quã est confirmatio: concupiscentia, cõtra quam est matrimonium. Sacramenta sunt etiam adiumenta, quia sunt in adiutorium septem uirtutum. In adiutorium fidei, est baptismus. In adiutorium spei, est extrema unctio. In adiutorium charitatis, Eucharistia. In auxilium prudẽtiæ, ordo. In auxilium temperantiæ, matrimonium. In auxilium fortitudinis, confirmatio. In auxilium iustitiæ, pœnitentia. Sunt quoque sacramenta, armamenta Ecclesiæ militantis, quæ in Canticis dicitur. Terribilis ut castrorum acies ordinata. Est quidem terribilis, quia fortis & munita per sacramentum confirmationis, acies; quia coniuncta & unita per sacramentum Eucharistiæ, ordinata, per ordinẽ. Ex hac acie quidam subtrahũtur per mortem, ad hos restaurandos est matrimonium, quidam prosternũtur per culpam, ad hos releuandos est pœnitentia. Hanc aciem quidam ingrediuntur, ut prælientur, & hoc per baptismum, quidam egrediuntur, ut coronentur, & hoc per extremã unctionem. Dicitur autem unum sacramẽtum, aliud præcellere, quinque modis: scilicet propter significationem, sic matrimonium præcellit, quia significat unionem naturarum in Christo, propter continentiam, & sic excedit Eucharistia, propter efficaciã, & sic excedit batismus, propter dignitatem dispensatiuam, & sic confirmatio, quæ à solis Pontificibus dispensatur, propter maiorem, digniorem, & nobiliorẽ gradum in quo ponit, & sic dicitur ordo maior. Vnde uersus. Maior in effectu baptismus, corpus in esse. Coniugium signo, maiori chrisma ministro. Nobiliore gradu præcellere dicitur ordo.

Sacramentorum discrimen.

Sacramenta sunt aiq; pharmaca

Cant. 6.

De Baptismo. Sectio. XLVIII.

NVnc de sacramentis singulis est uidendũ. Et primo de baptismo, quantum ad diffinitionem, significationem, formæ expræssionem, nominis distinctionem, & operis complectionem. Baptismus secundum ꝙ est nomen elementi significantis, & sanctificantis uirtute uerbi, diffinitur ab Hugone sic. Baptismus, est aqua diluendis criminibus sanctificata. Secundum uerò quod est actus, uel usus elementi, diffinitur à magistro in sententijs. Baptismus est intinctio corporis exterior, facta sub forma uerborum præscripta. Secundũ autem ꝙ accipitur pro sacramento & re sacramenti, quæ est character, diffinitur à Damasceno. Baptismus est uitę spiritualis principium, sigillum & custodia, & illuminatio mentis. Et tagitur hic quadruplex conditio characteris, quia enim præparat ad gratiam Dei, dicitur uitæ spiritualis principiũ, quia distinguit gregem domini, dicitur sigillum, & quia indelebiliter perseuerat, dicitur custodia: quia spiritualiter disponit ad fidem, dicitur illuminatio mentis. Secundum ꝙ accipitur pro sacramento, diffinitur à Dionysio. Baptismus est regenerationis sacramentum, secundum ꝙ prius subsistit in anima, animales spiritualiter formans motus, ad operationem diuinorum eloquiorũ & actionum, & cœlestis quietis anagogem iter faciens. In hac diffinitione tangitur res sacramenti, quæ est gratia uiuificans animam, cum dicitur, secundum ꝙ prius subsistit in anima. Tangitur habilitatio potentiarum per uirtutem, primò quantum ad actiuam, cum dicitur, formans animales motus. Secundò quo ad contemplatiuam cum dicitur, & cœlestis quietis anagogen. Quantum ad significationem nota, ꝙ in baptismo sicut in cęteris sacramentis est aliquid, quod est tantum sacramentum, siue signum significans, ut elementum uisibile, aliquid est res tantum significata, ut gratia curans, aliud qđ est sacramentũ & res signata, ut character. Forma qñ puer immergitũ exprimenda est hæc. Ego baptizo te, in nomine patris

patris, & filij, & spiritussancti, amen. Hæc forma debet exprimi sine omissione uocali, sine intermissione uocabuli, sine præposteratione ordinis supradicti, & sine cõmutatione nominis prænominati. Effectus autem qui recipitur in baptismo, ab homine humiliter accedente, est characteris impressio, gratiæ infusio, & innocentiæ restitutio, cœli capertio. Gratia (inquam) infunditur regenerans, rectificans, & purificans, ab omni culpa originali, & actuali, tam mortali q̃ ueniali, absoluens nihilominus à pœna æternali, & ab omni pœna satisfactoria temporali. Distinguitur autẽ triplex baptismus. s. flaminis, fluminis, & sanguinis. In baptismo flaminis, qui est per pœnitentiam & spiritussancti gratiam, purificamur à culpa. In baptismo fluminis, purificamur à culpa, & à satisfactoria pœna In baptismo sanguinis, purificamur ab omni miseria. Non sunt autem baptismus flaminis, & sanguinis, sacramenta. cum in eis deficiant, quæ cõueniunt sacramento, scilicet repræsentatio ex similitudine, significatio ex institutione, & sanctificatio ex uerbi prolatione. Quantum ad integritatem sacramẽti, sufficiunt uerbum & elemẽtum. Quantum ad solemnitatem, præmittuntur tanquam præparatoria, catechismus & exorcismus in paruulis & adultis, ita tamen quod in adultis requiritur fides propria, ĩ paruulis sufficit aliena. Quantũ ad ueritatẽ, requiritur baptizantis recta intentio. Et quantum ad utilitatem, baptizati fictionis depositio.

Triplex Baptismus.

De confirmatione. Sectio. XLIX.

SEquitur uidere de confirmatione, quãtum ad formam, quantum ad materiam, quantum ad dispensationem, quantum ad gratiæ collationem, & quantum ad significationẽ. Forma in confirmatione seruãda est hæc. Signo te, signo crucis, & cõfirmo te, chrismate salutis, in nomine patris, & filij, & spiritussancti amen. In hac forma exprimitur duplex actus, quia in hoc sacramẽto datur gratia, ad robur fidei q̃tũ ad confirmationem in corde, & quantum ad liberam cõfessionem in ore. Vnus actus respicit liberam crucifixi cõfessionem, quasi semper ferendam in fronte, alter respicit firmam stabilitatem in corde. Materia in hoc sacramento, est chrisma confectum ex oleo oliuarum, & balsamo. Oleum propter nitorem, significat fidem interiorem ex bona conscientia. Balsamum propter odorem, significat dignam & laudabilem confessionem in euidentia, & hoc secundũ correspõdentiam ad duplicem actum, in forma expressum. Istud aũt sacramentum à solis Episcopis dispensatur, ꝙ si alii pręsumunt, nihil faciũt. Quia enim tam in confirmatione, quã in ordine, datur gratię plenitudo, propter hoc, hęc duo sacramenta per eos solummodo dispensantur, qui gerunt auctoritatis plenitudinem. Gratia quæ confertur in cõfirmatione, est gratia gratũ faciens. Gratia autem gratum faciens, dicitur dupliciter, aut gratum faciens de non grato, & talis est gratia baptismalis, & pœnitentialis, aut est magis gratum faciens, de iam grato, & talis gratia datur in confirmatione, quę gratiã prius receptam ampliat, & confirmat. In isto sacramẽto aliud est, quod est tantum signum, ut est forma audibilis, & materia uisibilis, aliud est, quod est tantum res, ut est gratia corroborans & confirmans, aliud est, quod est res & signum, ut est character.

Minister confir. episcopus.

De Eucharistia. Sectio. L.

SEquitur uidere de Eucharistia, & hoc quantum ad integritatem, significationẽ, repræsentationem, mãducationem, & operationem. De integritate & necessitate huius sacramenti, sunt quatuor, scilicet ordo sacerdotalis, intentio consecrandi, materia debita, & forma uerborum præscripta. Materia huius sacramenti est panis de frumento, & uinum de uite. Ille enim cibus, inter omnes cibos & ĩter omnes potus, est cõuenientior, communior, efficacior, & sanior. Ideo dominus se comparauit grano frũmenti, & ligno uitiæ. Et ideo in his duabus speciebus confecit, & conficiendum constituit, ad innuendum, ꝙ corpus suum sub hoc sacramento contentum ut cibus, non est cibus qualiscunque, sed cibus conueniens, cibus communis, cibus efficax, cibus sanus. Vino miscetur aqua, quæ significat populum, & per coniunctionem sui cum uino, significat membrorum cum capite unitatem. Per uinum autem, significatur vnio membrorum ad inuicem. Forma super panem est hæc. Hoc est enim corpus meum. Super uinum uero est hæc. Hic est calix sanguinis mei. Huius autem formæ positio, est singularis. Est enim uerbum operatiuum, non operatione successiua, sed instantanea, & operatiuum non alicuius rei nouæ, uel non existentis, sed terminus eius est quod ens actu completum & non mutatum, & ad id terminatum, ut est alterius signũ, id est, corporis Christi mystici, & hoc totum fit uirtute uerbi increati, adiuncto ministro circa materiam nihil agente. Quia ergo hic sermo est cõuersiuus, & operatiuus, operatur circa substantiam panis, ideo pronomen demõstrat substãtiam panis sub accidentibus, quæ aspici possunt oculis, & tangitur id quod conuertitur per subiectum, sicut in id, in quod conuertitur per prædicatum. Quia uero terminus operationis est ens actu non innouatum, debet ibi poni uerbum essendi, nõ fiendi. Quia vero subito fit conuersio, ita ꝙ simul est fieri, & factum esse, ideo præsens uerbum instantaneum non futurum ibi ponitur, est. s. & non erit. Quia uera opatio terminatur ad corpus uerũ, ut est signum corporis mystici, ĩ quo est diuersitas opationũ, dr̃ corpus

Eucharistiæ integritas.

Forma cõsecrationis utriusq; speciei.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& non caro, quia corpus est ætherogeneum, & non Homogeneũ, caro uero homogenea. Quia uerò hęc operatio fit uirtute uerbi increati adiuncta, & ut coniuncta, dicitur meum, nõ in persona sacerdotis, sed Christi uerbi, scilicet incarnati. Quoniam aũt minister, nihil operatur circa materiã, nec imutat, ideo nihil plus est de forma. Vnde si minister nec tangat, nec frangat, dũ modo consecrare intendat, & uerba dicat, confectum est. Quantum ad significationem tene, q̃ in hoc sacramento est aliud tantum signum, ut species uisibilis panis, & uini, aliud tantũ res, ut corpus Christi mysticum, aliud res & signũ, ut corpus Christi uerum, quod est res signata p panem ex diuersis granis confectum, & sanguis per uinum ex diuersis racęmis expressum, & est signũ corporis mystici. Quia enim corpus partes habet ætherogeneas, diuersas operationes, in Ecclesia significat. In hoc sacramento fit representatio dominicæ passionis. Vnde fiunt signationes septem uicibus, propter passionẽ domini exprimendam. Prima uice fiunt tres, propter trinã Christi traditionem, scilicet a Deo, Iuda, & Iudæo. In secunda uice fiunt quinque, pp quinq; psonas quæ in traditione fuerunt, q̃ fuerũt, persona traditi, psona tradẽtis Iudæ, persona mentium, quæ fuerunt tres, scilicet Pontifices, Scribæ, & Pharisei. In tertia uice duæ, pp duplicem conuersionem duplicis elementi s. panis & uini. In quarta uice fiunt q̃q;, pp quinq; plagas. In q̃nta uice fiũt due pp uincula quibus fuit ligatum corpus, & propter flagella quibus usq; ad sanguinem, fuit flagellatum. In sexta uice fiunt tres, propter crucifixionem factam linguis Iudæorum, quando ter clamauerunt. Crucifige. In septima uice fiunt tres cruces de corpore super calicem, propter tres cruciatus. s. propositionis, passionis, & compassionis, & duæ alteræ propter aquã & sanguinẽ qui de Christi latere prosiluerunt. Duo aũt sunt modi manducandi illud sacramentum, scilicet sacramẽtalis, & spiritualis, quorũ distinctio oritur à triplici principio. Primo à dispositione sumentium. Quidã enim accedunt male dispositi, & hi manducant sacramentaliter. Quidam bene, & hi spiritualiter, & sacramentaliter. Secundò à modo sumendi. Quidam enim sumunt ore carnis, & hi sacramẽtaliter. Quidam ore cordis, & hi spiritualiter. Vnde duplex os, duplex manducatio. Tertio à duplici re huius sacramenti. Duę quippe sunt essentiæ huius sacramenti, scilicet corpus Christi uerum, & gratia in corpore mystico faciens unionem, quarum una sine altera sumi potest. Manducare autem sacramentaliter, est manducare sacramentum, ut sacramentum. Ad quod quatuor requiruntur, cibi existentia, eius ad cibatum naturalis conuenientia, ut scilicet sumatur ab homine non a mure, intentio, & illius intentionis regulatio per fidem. Spiritualis manducatio habet duo. s. suo modo masticatio nem, quæ cõsistit in recogitatione cibi. s. carnis Christi pro nobis expositæ, in prætium redemptionis, & cibũ refectionis. Habet ẽt incorporationẽ, quæ consurgit ex tali recogitatione, dum recogitans ardore afficitur charitatis, & ei de quo recogitat iungitur, & sic incorporatur, & dũ incorporatur reficitur, & magis assimilatur. Spiritalis aũt opatio, siue efficacia huius sacramẽti, est unire nõ de nouo, sed iã unitos per gratiã, magis unire. Dignè n. accedentẽ reddit feruentiorem, ut carbo ignitus, & fortiorem ut bonus cibus. Et ut istã efficaciam, habeat in sumente, primò oportet ipsum sumentem, cibũ istum ab aliis discernere, p fidem. Secũdo hospitium parare, per sui probationẽ. Tertio in hospitium paratum recipere, cum honore & deuotione. Et talis dicitur dignè accedere. Nota de hostię fractione uersus. Hostia diuiditur in partes, tincta beatos. Plene sicca notat uiuos, seruata sepultos. Fractio est passio, partes fractæ tres iustorũ differentiæ. Quidã regnant in cœlo, hi per tinctã. Quidã securi expectant in sepulchris, hi per eã quæ antiquitus seruabatur. Quidam pugnãt in mundo, hi per siccã partẽ hostiæ figurantur.

De ceremonijs Missæ.

Duo modi sumendi Eucharistiam.

Fructus Eucharistiæ.

De Pœnitentia. Sectio. LI.

SEquitur uidere de pœnitentia, quãtum ad diuersam diffinitionem, diuersam noiationem, integrationem, iustificationem, & significationem. Pœnitentia quantũ ad actũ principalẽ sic diffinitur. Pœnitẽtia est prima uirtus, perimẽs ueterem hominem. Ambrosius. Pœnitentia est dolor & amaritudo aiæ, pro peccatis quæ quisque comisit. Aug. Pœnitentia est, quædam dolentis uindicta, semper puniẽs in se, quod dolet cõmisisse. Item diffinitur, quantũ ad actũ annexum sic ab Ambro. Pœnitentia est præterita mala plangere, & plangenda iterum non committere. Gregorius. Pœnitẽtia est ante acta mala defl ere, & flenda non committere. Item sic. Pœnitentia est uirtus uel gratia, qua commissa mala cum emendationis proposito plangimus & odimus, & plangenda ulterius committere nolumus. Diffinitur etiam quantum ad effectũ à Damasceno sic. Pœnitentia est ab eo quod est præter naturam, in id quod est secundam naturam conuersio. Item super illud Matth. 3. Pœnitentiam agite. Pœnitẽtia est, correctio male mẽtis. Aug. Pœnitentia est quædam res, optima & perfecta, omnes defectus reuocans ad perfectũ. Pœnitentia diuersis uocabulis nominatur, secũdum q̃ diuersa contra peccati maculam operatur. Expellit enim peccati actualis maculã, quæ animam deformat, potentiam ad malum inclinat, siue debilitat, naturam uulnerat, actu liberæ uolũtatis committitur, cũ delectatione & libidine perpetratur. Delere aũt culpã ut deformantẽ, est gratiæ reformantis, ut debilitantẽ ẽ uirtutis habilitãtis, ut uulnerãtẽ est sacramẽti curantis

curãtis, ut actu uoluntatis commissam, per actũ similiter uoluntatis, ut cum delectatione & libidine perpetratam, cum passione contraria. Ideo pœnitentia recte dicitur gratia, uirtus, sacramentum, actus, & passio. Partes pœnitentiæ integrantes, siue integrales sunt, cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Cordis contritio est dolor uoluntarię pro peccatis assumptus. Oris confessio debito modo facta, debet habere. xvj. conditiones his uersibus cõprehensas. Sit simplex, humilis, confessio pura, fidelis. Sitque frequens, nuda, discreta, libẽs, uerecunda. Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata. Fortis, & accusans, & sit parere, parata. In quatuor casibus secundũ magistros, est confessio iteranda. Duo sunt ex pte sacerdotis, quorum primus est propter enormitatẽ sceleris, ob quã est confitens, ad superiorem remittendus, ab eo si uoluerit iterum audiendus. Secũdus est propter ignorantiã sacerdotis, quia tũc est quærendus peritus, sciens soluere & ligare: cui sunt iterũ peccata detegenda. Duo uerò sunt ex parte confitentis. Quorum primus est propter malitiam fictionis, ut si accesit cũ uoluntate peccãdi, uel aliquod peccatũ scienter in conscientia reseruauit. Secundus est propter contemptũ satisfactionis, ut quando satisfacere negligit, & contemnit. In duobus ultimis casibus, si uadit ad alium sacerdotẽ, uel eundẽ interiectu temporis iam oblitũ, debet homo mala sua iterũ confiteri. Et sic ex parte sacerdotis, est duplex defectus, scilicet, quia non potest absoluere, uel quia nescit. Ex parte etiam confitentis est duplex defectus, scilicet, quia contemnit sacerdotis absolutionẽ, aut ligationẽ. Sunt alij duo casus, de quibus est controuersia inter doctores, unus est de peccati alicuius obliuione, alius de recidiuatione. Sed põt dici q̃ in his duobus casibus iterum oĩa peccata confiteri sit consilium non præceptũ. Quinq; aũt sunt casus, in quibus est confitens ad episcopum mittendus, uel super eo Episcopus consulendus. Primus est de pœnitentia solenni, quæ ab ipso debet imponi, & per eũ pœnitẽs reconciliari. Secundus est de excommunicatis, quos non potest sacerdos aliqñ absoluere. Tertius est cũ inuenerit sacerdotẽ, irregularitate contracta, propter quã debet ad Episcopum mittere cõfitentẽ, qui si põt eum absoluat, uel cum literis suis ad Papam mittat. Quartus ẽ de incendiarijs. Quintus est si sit consuetudo, in aliquo Episcopatu, q̃ certa crimina ad Episcopum mittantur, ut homicidium, & sacrilegium, & iste casus non est generalis. Satisfacere ut dicit Aug. est peccatorum causas excludere, & eo mus uero dicit. Satisfacere est debitũ Deo reddere. Partes aũt satisfactionis, tres cõiter assignãtur, scilicet ieiunium, eleemosyna, & oratio. Ieiuniũ est contra carnis concupiscentiã. Eleemosyna cõtra cupiditatem oculorũ. Oratio est cõtra superbiã uitę. Item ieiunium ordinat nos ad nosipsos. Eleemosyna ad proximos. Oratio uero ad Deum. Item p orationẽ reconciliamur Deo, cui secundũ Aug. per ieiunium, & eleemosynam facimus duas alas. Quatuor aũt ad iustificationem impij requirũtur, duo ex parte Dei, s. gratiæ infusio, & culpę expulsio. Et duo ex parte impij, scilicet motus liberi arbitrij, consonãs gratiæ aduenienti, & cordis contritio concordans gratiæ culpam expellẽti. Hæc aũt quatuor præcedit attritio, scilicet ad iustificationem p̃paratio, quę est motus fidei & doloris, q̃is longo tempore semiplenus. Tanguntur autem hæc quatuor supradicta in illo uersu. Cõmouisti terram & conturbasti eam, sana contritiones eius quia commota est. Gratia quippe adueniens in animam, commouet rationem, secundum q̃ est potestas uel potentia liberi arbitrij, & cõturbat uoluntatem, per contritionem, & postmodum sanat per peccati expulsionẽ. Et horum redditur duplex ratio, scilicet commotio rationis, & conturbatio mentis, quę præcesit, unde subditur, quia commota est. Vnde commotio dicitur à con, quod est simul, quia tunc omnes uires super se punguntur, & mouentur ad bonum. In sacramento pœnitentiæ est aliquod, quod est tantum signum, ut exterior pœnitentia secundum institutionem Ecclesię, in qua est sacerdotis absolutio tanquam formale, & confitentis humiliatio, siue quantum ad actum contritionis, siue quantum ad uerbum accusationis, siue quantũ ad pœnam satisfactionis tanquam materiale. Aliud quod est tantum res, ut peccati remissio perfecta. Aliud quod est res & signum, ut penitudo interior.

Actus pœnitentis.

Remissio pœnitentis ad superiorem.

Satisfactionis partes.

Iustificationẽ impij 3 quæ perficiãt.

Pſal. 59.

Signum & res.

De Vnctione extrema. Sectio. LII.

SEquitur de unctione extrema. Circa quam septem breuiter, sunt uidenda, scilicet, quæ materia, quæ forma, quis dispensator, quis susceptor, quæ efficacia, quæ ad cõfirmationem differentia, & quę significationis conuenientia. Materia huius sacramenti est, oleũ simplex, sed consecratum ab Episcopo. Forma uerò est uocalis expressio, orationum in ordinarijs contentarum. Huius sacramenti dispensatio, sacerdotibus competit ex officio, & hoc confirmat authoritas & ratio. Authoritas dicente Iacob. Quis infirmatur, inducat præsbyteros. Ratio etiam hoc confirmat, quia cum materia huius sacramenti sit, oleum ab Episcopo cõsecratum, consecratis debet manibus contrectari. Et sic cum sit medicina periclitantium, non ad solos Episcopos pertinet. Oleum autem cõsecratum, non ad aliquos laicos se extendit. Debent autẽ illud sacramentum suscipere, soli infirmi ratione utentes, qui, s. potuerunt peccare uenialiter, uel ẽt peccauerũt, & hoc in mortis articulo existẽtes. Et sic patet q̃ nec ifantibus, nec naturali-

Iacob. ultimo.

Qui, & qñ extremam unctionẽ sint recepturi.

ter stultis, debet extrema unctio dispensari, nec intrantibus iustum bellũ, quia sacramenta Ecclesiæ non sequuntur fortunam, sed respiciunt naturam, nec etiam per sententiam condemnatis, quia tales, qualitercũq; damnati, in Ecclesiæ facie sunt infames, nec mediocriter infirmãtibus, quia adhuc possunt uenialia iterare. Est aũt hmõi sacramẽtum, tã finaliter q̃ efficaciter cõtra uenialia ordinatũ, & q̃tũ ad remissionem culpæ, & q̃tũ ad dimissionẽ ptis pœne. Valet ẽt consequenter, ad recuperandã corporis sanitatẽ, si expediat infirmanti. Et quia uenialia efficaciter tunc curantur, qñ sic delentur, quia non amplius iterantur, tunc debet adhiberi ista medicina qñ desperatur, de infirmantis uita. Si tñ cõtingat eũ restitui sanitati, põt & debet pp uenialia iterata medicina uenialiũ iterari. Et q̃a uenialia peccata per organa sensuum maximè contrahuntur, ideo partes tribus potentiis seruientes, inungũtur. Est.n. triplex potentia, sẽdm quã aĩa regit corpus, & ẽt cõtrahit iustũ morbũ s. sensitiua, generatiua, & progressiua. sensitiuæ deseruiũt os, oculi, nares, aures, & manus, generatiuæ lumbi, progressiuæ pedes. Et sẽdm hoc ẽ infirmus ĩ septẽ corporis partibus, inungẽdus, s. in labijs, in oculis, in manibus, in auribus, in naribus, in lumbis, & pedibus. Ex prædictis colligitur q̃ inter hoc sacramẽtum, & sacramentum confirmationis, est differentia septiformis, s. in efficacia, in materia, in forma, in suscipiente, in dãte, in loco, & in tpe. Nota tñ q̃ unctio quæ fit, in chrismate dicitur unctio principalis, quadruplici rõne, s. rõne loci, quia fit in fronte, rõne ministri, quia ab epõ, rõne elementi, quia de oleo mixto cũ balsamo, rõne effectus pp abũdantiã gratiæ, quia ibi datur paracletus in magna abũdantia. Iuxta quod nota q̃ Chrismate, inunguntur baptizati in uertice, confirmandi in fronte, Pontifices in capite, reges ut dicitur in scapulis. In sacramento extremæ unctionis, secundũ exigentiam sacramentalis significationis, est aliquid quod est tantum signum, ut exterior unctio. Aliud quod est tantum res, vt uenialis morbi curatio. Aliud quod est res & signum, ut ipsa deuotionis excitatio in anima, quæ non est aliud, nisi quædam spiritalis unctio.

Effectus sacramenti.

7. Discrimina huius, à confirmatione.

Signum, & res.

De ordine. Sectio. LIII.

Sequitur uidere de sacramento ordinis, q̃tũ ad præparationẽ cõsignationis, q̃tũ ad ordinis diffinitionem, q̃tũ ad characteris impssionem, q̃tum ad debitam dispensationem, q̃tũ ad rectam susceptionem, q̃tum ad significationem, & q̃tũ ad status cõsummationẽ. Qui sunt ad ordines Ecclesiasticos assumendi, primo asignanẽ signaculo diuino, distinctiuo & instructiuo. Nã tondentur in capite, quod est membrum præ cæteris nobile, & quia tonsura tã superius q̃ inferius facta, formã habet coronæ, quæ ẽ signũ dignitatis Regię, innuitur q̃ qui taliter ab alijs distinguũtur, ad officium nobile, s. ad regale sacerdotiũ assumunẽ. Non tñ aũt tale signum est signum distinctionis, sed ẽt instructionis. In tali .n. tonsura est superfluitatis amotio, in quo instruuntur clerici quid uitãdum, quia superfluitas terrenorũ. Est etiam summitatis capitis denudatio, in quo instruuntur quid amandũ, quia fœlicitas supernorũ. Est figuræ orbicularis impssio in quo instruuntur qũo cõuersandum est, quia figura orbicularis est simplicissima, capacissima, & pulcherrima, ad innuẽdum q̃ taliter coronati, dicunt simplificari in intentione, amplificari in dilectione, pulchrificari in castificatione. Ordo sic diffinitur. Ordo est signaculum, in quo spiritalis potestas, traditur ordinato. Cũ .n. septẽ sint ordines, s. ordo ianitorũ, lectorum, exorcistarum, acolytorũ, subdiaconorũ, diaconorum, & sacerdotum. In ordine sacerdotali datur ptãs, cõficiendi corpus Christi uerũ, & absoluendi corpus Christi mysticum, & hic ordo tanq̃ nobilissimus, debet habere alios sibi administrantes, respectu duplicis potestatis. In cõficiendo corpus Christi uerũ, sibi seruiunt subdiaconi, & diaconi, ita q̃ ptãs, & officium subdiaconi, est in accipiendo hostias à plebe. Ptãs & officium diaconi, est easdẽ à subdiacono susceptas sacerdoti offerre. In absoluẽdo aũt corpus Christi mysticum, quatuor minores subseruiunt sacerdoti. Ita q̃ ptãs & officiũ ianitorum, est ad locum sacrum admittere. Lectorũ est, documẽtum pbere. Exorcistarum est, auxilium pstare. Acolytorum est exempla monstrare. Hoc officio septiformi, dominus usus fuit. Fuit nanque hostiarius, qñ facto flagello eiecit negociãtes de tẽplo. Fuit lector, qñ legit in syngoga, assumpto libro. Fuit exorcista, qñ saliua sua tetigit linguã surdi & muti. Ostendit se acholytũ qñ dicit Ego sum lux mundi. Fuit subdiaconus quando lauit pedes discipulorum, & linteo se præcinxit. Fuit diaconus quando post cęnã corpus & sanguinem suum, discipulis dispensauit. Fuit sacerdos dum seipsum in ara crucis obtulit, idẽ sacerdos & hostia. Et ẽt quando in cœna, panem in corpus, & uinum in sanguinem cõmutauit. Character cum sit signaculum impræssum, distinctiuum perpetuũ Christo cõfiguratiuum, imprimitur in quolibet ordine, non idẽ sed diuersus, ordine cõgruo non necessario, cum unus possit recipi q̃uis indebitẽ, alio prætermisso, ita q̃ cum peruentum fuerit gradatim ad ordinẽ sacerdotis, in quo est status, q̃uis septẽ sint gradus, unus est tãtum ordinis sacramentum, sicut unam dicimus epistolam, quamuis habeat multas partes. In quolibet autem ordine, character imprimitur in eo signo, quod maiorem habet similitudinem ad signatum, & in quo principalis potestas, quam ordo respicit, significaẽ tradi ordinato. Ad quã sigñandũ duo cõcurrũt exterius, s. traditio alicuius instrumenti, & expressio uocalis

Prima tonsura.

---

calis uerbi, ut in signo uisibili simul & audibili significetur dari, & hæc duo sunt essentialia, & intrinseca ordinis sacramento. Debet autem dispensari hoc sacramentũ, cum magna discretione & solennitate, ac per hoc non à quolibet nec cuilibet, nec in quolibet loco, nec quolibet tpe, sed sub debitis signis, tam ex parte uisus, q̃ ex parte auditus: ut dictũ est: solẽnitate nihilominus obseruata quantũ ad tẽpus, & locum, officiũ, & personã. Requiritur autem multiplex cõditio, ut digne & debite suscipiatur ordinis sacramentum. s. ex parte originis, ut non sit filius sacerdotis, uel spurius, uel etiam solemniter pęnitens. A corporis pte ut nõ sit corpore uiciatus, demoniacus, epilepticus, a pte actionis, ut nõ sit homicida, uel aliter enormis peccator, à pte conditionis, ut nõ sit seruus, à parte cõuersationis ut nõ sit curialis, à parte coniugationis ut nõ sit bigamus, à parte sexus, ut nõ sit mulier quæ non põt ordinari, nec de iure nec de facto, à parte sensus, ut non sit infantulus, in quo nondũ uiget iudicium rõnis. In hoc sacro est aliud, qđ est tñ signum, ut exterior operatio in traditione alicuius instrumenti, & expressione uerbi. Aliud qđ est tñ res, ut spiritalis potestatis, collatio. Aliud qđ est res & signũ, ut iterior characteris impressio. Collige ex pdictis, q̃ septem sunt ordines & nõ plures, quatuor sunt minores, q̃ dicuntur nõ sacri, quia post eorũ susceptionem, põt clericus cõiugari. Tres maiores s. subdiaconatus, diaconatus, & præsbyteratus, ĩ quo est status ordinũ, hi dicuntur sacri, quia post eorum susceptionẽ nõ licet ordinatis, carnali operi deseruire, cũ sint totaliter diuino cultui dedicati. Et sic patet q̃ psalmistatus non est ordo, sed officium annexum ordini. Nec episcopatus est ordo, sed dignitatis nomen & officii. Colligas in unum, nomina tã ordinum q̃ officiorũ, & dignitatum, ut deuenias ad unũ hierarchã Ecclesiasticæ hierarchiæ, & sic procede, psalmista, hostiarius, lector, exorcista, acolytus, subdiaconus, diaconus, pręsbyter, archipręsbyter, eps, archiepiscopus, patriarcha, Pontifex summus.

Nemini manus cito imponenda.

Conditionis dignè suscipientis.

Gradatio ordinum.

De matrimonio. Sectio. LIIII.

Sequitur uidere de sacramẽto matrimonij, q̃tũ ad diffinitionẽ, q̃tũ ad institutionẽ, & q̃tum ad contractionẽ, q̃tũ ad diuisionem, q̃tũ ad significationẽ, q̃tũ ad bonũ pueniens, & q̃tum ad ipedimẽtum prohibens. Matrimoniũ diffinitur sic. Matrimonium est uiri mulierisq; cõiunctio maritalis, inter legitimas psonas, indiuiduã uitæ cõsuetudinem retinens. Est aũt institutum matrimonium à Deo in officium, in remediũ, & in sacramentũ, uel signũ. In officium (inq̃) procreãdę prolis, ẽt in statu naturæ instituta. In remediũ, cõtra impulsum libidinis, in statu naturæ lapsæ. In sacramentũ, siue signum, insolubilis cõiunctionis naturarũ in Christo, diuinæ. s. & humanæ. Circa cõtractionẽ matrimonij nota, q̃ p sponsalia de futuro initiatur, p mutuum cõsensum inter legitimas psonas, per uerba de presenti expssum ratificatur, p carnalem copulã subsequentẽ cõsummatur. Circa spõsalia, nota, q̃ ante septẽnium cõtracta de iure non ualent, post septenniũ uero tenent. Et hæc quatuor modis cõtrahũtur. s. simplici promissione, fidei datione, siue iuramenti, interpositione, datis arrhis spõsalicijs & annuli subarrhatione. Sic aũt cõtracta octo modis soluuntur. Primus est, uoto solẽni superueniẽte, ut si alter sponsorũ, intret religionẽ. Secundus est su pueniente matrimonio, ut si cũ alia cõtrahat de pñti. Tertius est supueniente affinitate, ut si cognoscat aliam cõsanguineã sponsæ suæ, & hoc possit fama uel facto, pbari. Quartus est incurabili infirmitate supueniente, puta lepræ, uel mutilatione alicuius mẽbri. Quintus est altero se absentãte, vt cũ uadit in regionẽ longinq̃, sine licẽtia alterius. Sextus est altero fornicante. Septimus est utroq; uolente. s. cũ ambo cõsentiunt, & mutuo se absoluunt. Octauus est minore petente, ut qñ contracta sunt spõsalia inter duos, quorum unus est in ætate debita, alter non. Duobus primis modis soluuntur sponsalia ipso facto. Cõsequentibus uero per iudicium Ecclesiæ. Duplex est aũt effectus sponsalium contractorum. Vnus est obligatio pp promissionẽ, unde tales cõpellendi sunt ad matrimonium contrahendum, nisi timeatur uxoricidium, uel interueniat aliquis casuum pdictorum. Alius effectus est publicæ honestatis iustitia, quæ est q̃ nullus consanguineorum spõsi põt contrahere cũ sponsa, uel econuerso. Cõiuncti matrimonialiter per Ecclesiã tripliciter separantur, aut simpliciter q̃tũ ad uinculum cũ ostenditur propter impedimẽtũ, legitimũ non fuisse cõiugium inter eos, aut separantur ad tps ad pñiam faciendam, ut qñ contra interdictum Ecclesiæ contraxerunt, aut separantur simpliciter q̃tum ad tps in pęnã, propter aliquod crimẽ contra substantiã matrimonii perpetratum, ut qñ alter coniugum fornicatur, tunc si petat innocẽs cum probatione adulterij absoluitur per Ecclesiam, à mutua cohabitatioẽ uxoris, & debiti redditione. Sunt aũt septem casus, in q̃bus põt adultera excipe contra petentẽ diuortium. Primus est si fornicari cõuincitur. Secũdus est si eã prostituat. Tertius cum credebat uirũ in bello esse defunctum, & nupsit alteri. Quartus si cognita est ab altero latenter, quẽ credebat esse uirum suum. Quintus est, si fuit ui oppressa. Sextus est, quando post adulteriũ reconciliauit eam sibi, & petijt debitum. Septimus est rarior casus, ut si infidelis repudiauit uxorem, & illa nubet alteri, si ueniat ad fidem, debet eam recipere non obstante q̃ fuit fornicata. In matrimonio ratificatio est aliquod, quod est tantum signũ, ut consensus exterior per uerba, aut nutus expressus. Aliud qđ est tñ res, ut unio Dei, & ani-

Matrimonij descriptio.

Contractus matrimonij.

Impedimenta sponsaliuum.

Triplex modus separandi coniuges.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

mæ per gratiam, quæ tamen eſt ſeparabilis per
peccati mortalis tranſgreſsionẽ, ſicut illud ma-
trimoniũ eſt ſeparabile, ꝑ ingreſſum in religio-
ne. Aliud quod eſt res & ſignum, ut cõſenſus in-
terior animorum. In matrimonio cõſummato,
eſt tñ ſignum cõſenſus exterior, tñ res unio na
turarum inſeparabilis in Chriſto, res & ſignum
conſenſus mutuus animorum. Tria ſunt bona
coniugij. ſ. bonũ fidei, bonum prolis, bonũ ſacr̃i.
Fides eſt ꝙ ſuã cognoſcat & non aliã, & hoc eſt
bonum moris cadẽs in genere honeſti. Bonum
prolis cadit in genere conferentis, cõfert. n. pro-
les ad ſpeciei conſeruationẽ, & ad numeri per-
fectionem. Bonum ſacr̃i, cadit in genere delecta
bilis. Tanta eſt. n. ibi unio, ut propter uxorẽ re-
linquat hõ patrem, & matrẽ. Et ſic patet ꝙ tria
ſunt in electione ſecundum philoſophum. ſ. ho-
neſtum, conferens, & delectabile. In hoc triplici
genere ſunt bona cõiugij diſtributa, & ſunt hæc
bona numero tria, quia ad hoc ꝙ matrimoniũ
ſit cõpletum tria potiſsime requiruntur. ſ. inſti-
tutio, uſus, & fructus. Rõne inſtitutionis, eſt bo-
num ſacr̃i, ratione uſus debiti, eſt bonum fidei,
ratione fructus conferentis, eſt bonum prolis.

Tria bona coniugii.

De impedimentis matrimonii in generali. Sectio. LV.

CIrca impedimenta matrimonij, quia fre-
quenter occurrunt eſt ſpecialiter inſiſten
dũ. De quibus eſt tenẽdum, ꝙ quædã ſunt
quæ impediunt ex congruitate, ſicut Eccleſiæ
interdictum, & feriarũ tempus. Et iſta dicuntur
impedire cõtrahendũ, ſed non dirimere iam cõ
tractũ. Quædã impediunt de neceſsitate, quia
non ſtat cum eis matrimonii ſacramentum.
Vnde ſic impediunt matrimonium contrahen-
dum, ꝙ etiam dirimunt iam contractum. Hæc
autem ſunt numero duodecim, quæ uerſibus
iſtis continentur. Error, conditio, uotum co-
gnatio, crimen, Cultus diſparitas, uis, ordo, li-
gamẽ, honeſtas. Si ſis affinis, ſi forte coire nequi
bis. Hæc ſocianda uetãt cõnubia, iuncta retra-
ctãt. Tria ſunt ex parte cauſæ efficientis, quæ eſt
conſenſus, ad quẽ concurrit rõ & uoluntas. Cõ-
tra actũ rationis eſt error, contra actũ uolunta-
tis eſt, uis ſiue uiolẽtia. Contra actum utriuſq;,
eſt cõditio ſeruitutis, quæ impedit partim pro-
pter defectũ libertatis, partim ꝑꝑ errorẽ. Tria
ex parte cauſæ materialis. Nã matrimoniũ eſt,
cõiunctio uolũtariẽ introducta, inter perſonas
antea nõ coniunctas. Vnde cõiuncti in proximi
tate, ad matrimonium ſunt inepti. Coniungunt
aũt quidam cõſanguinitate, quidã affinitate, q
dã publicę iuſtitiæ honeſtate, quę cõtrahitur ex
ſpõſalibus ꝑ uerba de pñti. Et ſic ſunt tria impe
dimenta. ſ. cognatio, affinitas & honeſtas. Tria
ſunt ex parte cauſæ formalis, quia matrimoniũ
eſt uinculum, in quo eſt mutua poteſtas uiri &
uxoris. Hæc autem poteſtas impeditur, quando
alter tradit poteſtatẽ corporis ſui alii adhuc ui
uente proprio, & ſic eſt ligamen, aut quia dedi-
cauit ſe Deo, & ſic eſt ordo, aut qa mancipauit
ſe Deo & prelato, & ſic eſt uotum. Tria aũt ulti
ma, ſunt ex parte cauſæ finalis. Nã matrimoniũ
eſt ad procreandam prolem ad cultum Dei, uel
ſaltem in remedium tẽpeſtatis. Cõtra rõnem ge
nerãdi, uel remedii eſt impotentia coeundi. Cõ
tra cultum Dei qui eſt in fide, eſt cultus diſpari
tas. Cõtra cultũ Dei qui eſt in moribus, eſt cri-
minis enormitas. Circa impedimẽtum quod ꝓ
uenit ex errore, attendẽdum eſt ꝙ error põt eẽ
circa perſonã, & circa ꝓprietates perſonæ. Er-
ror circa pſonã conſenſum tollit, & matrimo-
nium impedit, ut ſi credit cõſentire in Mariam
de qua cogitat ſenſu interiori, cõſentit in mar-
garetã, quę offertur ſenſui exteriori. Si aũt ſit er
ror circa proprietates pſonę, nõ ꝑꝑ hoc matri-
moniũ impeditur, ut ſi credat accipere diuitẽ
& nobilẽ, quã poſtea deprehendit ignobilem, &
pauperẽ. De ꝓprietatibus aũt pſonæ excipitur
cõditio ſeruitutis, quæ impedit matrimonium
cõtrahendum, & dirimit iam cõtractum. Circa
quod nota ꝙ triplex põt eſſe error conditionis,
ſcilicet pars ut cum ſeruus credit accipere li-
beram & accipit ancillam, talis error non im-
pedit. Aut conditionis melioris, ut cũ. ſ. credit
accipere ancillã & accipit liberã, nec iſte error
impedit. Aut cõditionis deterioris, ut cum cre-
dit accipere liberã cum ſit liber, & accipit ancil
lam, talis impedit contrahẽdum & dirimit iam
cõtractum, niſi uelit in eã libere cõſentire. Cir-
ca uotum nota diffinitionẽ Hugonis. Votũ eſt
teſtificatio promiſsionis factæ ſpontaneæ, quæ
Deo & de his quæ Deo pertinẽt fieri debet. Itẽ
aliter diffinitur. Votum eſt melioris boni cõce-
ptio, cum deliberatione formata. Eſt autẽ du-
plex uotum, ſimplex, & ſolẽne. Simplex eſt, ſ quo
non eſt in prælatum, trãſlata ptãs, impedit con-
trahendũ, ſed non dirimit iam contractum. So-
lenne uotum eſt, quod ſolennizatur ordinis ſa-
cri ſuſceptione, ꝓfeſsionis emiſsione, habitus
profeſſorum aſſumptione, cum aliis quæ oſten-
dunt hominem profeſſum impedit contrahen-
dum, dirimit iam contractum. Circa crimẽ no-
ta, ꝙ in ſeptem generibus criminum, denegatur
connubium. Primum eſt adulterium, cum occi-
ſione mulieris ſeu uxoris. ſ. fidei datione de du-
cẽda uxore adultera, propria defuncta uel cum
contractione de facto. Secũm eſt inceſtus. Tertiũ
eſt raptus ſponſæ alterius. Quartum eſt de eo q
inſidians matrimonio, filium ſuũ de ſacro fonte
leuauit. Quintum eſt de eo, qui occidit præsby
terum. Sextũ eſt de eo qui occidit propriã uxorẽ
ſiue, perſequẽdo culpã adulterij, ſiue perſequen-
do perſonã rõne odij. Septimũ eſt ſolẽniter pe-
nitẽs. In omnibus iſtis diſpẽſatur præterq̃ in pri
mo, quod reſpicit determinatã pſonã. Nã adul-
terium, cũ uxoricidio, uel cum fideidatione, uel
cõtractione de facto, reſpectu illius pſonę, ipedit
cõtrahẽdũ, & dirimit iã cõtractũ. Itẽ impotentia
naturalis

Error.

Conditio.

Crimen.

naturalis coeundi, ſi eſt tẽporalis non impedit.
Si eſt perpetua impedit, & dirimit, ſi præcedit
matrimonium. Si aũt ſequatur matrimonium
non dirimit. Sic etiam de ſectis dicitur. Ordo
ſacer triplex impedit contrahendũ, & dirimit
iam contractum. Minores ordines neutro mo-
do, ſi uoluerit ordinatus Eccleſiæ deſeruire. De
cultus diſparitate nota, ꝙ infidelis dicitur ali-
quando, quia caret fide, non tamen fidei ſacra-
mẽto, ut hæretica baptizata, talis diſparitas im
pedit cõtrahendũ, & non dirimit iã contractũ.
Aut eſt infidelis carens fidei ſacramẽto, & talis
diſparitas impedit & dirimit, etiã ſi mulier ſit
fidelis, quia caret baptiſmo, quia eſt ianua ſa-
cramentorum. Circa uim ſiue uiolẽtiam tene,
ꝙ coactio põt fieri, ui ſiue metu. Vis eſt maior
rei impetus qui repelli nõ põt, ut cũ quis capi-
tur, trahitur, ligatur, talis uis impedit, & diri-
mit. Metus eſt in inſtantis periculi, trepidatio.
Metus autem eſt duplex, ſ. leuis & iuſtus. Leuis
eſt qui non cadit in cõſtantem uirum, ut quan-
do parua eſt cõminatio, uel per hominem par-
ua potentem. Coactio per hunc modũ ſiue me-
tus non dirimit, nec impedit. Iuſtus metus eſt
qui poteſt cadere in conſtantẽ uirum, ut quan-
do ueriſimile eſt, ꝙ malũ inferet qui minatur,
& talis coactio tollit conſenſum, & ſcd̃m iura
impedit matrimonium, & dirimit iam contra-
ctum. Circa ligamen nota, ꝙ quantũcunq; fiat
diuortium inter coniuges, propter crimen adul
terij, quãtum ad thorum & cohabitationẽ ma
nent perſonæ ſic ſeparatæ innubiles cum alijs,
cum inter eos quãdiu uixerint ambo, perma-
neat indiſſolubile uinculum & ligamen. Circa
honeſtatem publicę iuſtitiæ nota, ꝙ qui cõtra-
hit ſponſalia cũ aliqua poſt ſeptẽnium, & dece-
dit ante cõſummatum matrimoniũ, ex tali ho-
neſtate retrahuntur conſanguinei ſponſi defun
cti, à contractione matrimonij cum relicta, &
hæc honeſtas impedit contrahendum & diri-
mit iam contractum.

Ordo.

Cultus diſparitas.

Vis.

Ligamen.

Honeſtas

De impedimentis affinitatis, & cognationis in ſpeciali, & primo de affinitate. Sectio LVI.

DE duobus impedimentis, quæ reſtãt, ſpe-
cialiter eſt uidẽdum, ſ. de affinitate & co
gnatione. Et primo de affinitate. Circa
quam primo eſt, notãda triplex differẽtia. Se-
cundo notanda eſt, triplex notula. Differt ergo
primo inter eſſe affinem, & conſanguineũ. Con
ſanguinitas. n. uenit carnis propagatione. Affi-
nitas aũt ex carnali cõmixtione, præſuppoſita
conſanguinitate quæ diffinitur ſic. Affinitas eſt
proximitas perſonarum, ex carnali copula pro-
ueniens omni carens parentela, quãtum eſt de
ſe, ſupple. Vñ ſi quis cognoſcit mulierẽ efficitur
affinis omnibus cõſanguineis mulieris, & econ
tra. Secũdo differt inter affinitatem, genus &
gradus. Nam genus attenditur, penes pluriſica-
tionem commixtionis carnis. Gradus uerò ex
parte ſanguinis, & ꝓpagationis. Propter qđ di
cebatur antiquitus. Mutat nupta genus, ſed ge-
nerata gradum. Erant enim quondam, tria ge-
nera affinitatis. Primum erat ex conſanguinita
te, & prima carnis cõmixtione. Verbi gratia. Si
frater tuus contraxit cum Maria, illa erat tibi
affinis in primo genere. Secundum erat ex affi-
nitate & ſecunda carnis cõmixtione, ut ſi Ma-
ria mortuo fratre tuo contraxit cum Martino,
ipſe erat tibi affinis in ſecundo genere. Tertiũ
erat ex ſecunda affinitate & tertia carnis com-
mixtione, ut ſi Martinus defuncta Maria con-
traxit cum Guillota, ipſa Guillota erat tibi af-
nis in tertio genere. Et ſic nupta mutabat ge-
nus, generata uero ſiue propagata mutabat gra
dum. Nam ſi Maria mortuo fratre tuo ex Mar-
tino filiã generaſſem, & illa filia fuiſſet tibi affi-
nis in ſecũdo gradu quaſi neptis, & nõ in ſecun
do genere. Hodie uero ceſſant illa tria genera
præter primũ, & filia generata ex cognata tua
ex alio uiro nihil dicet tibi attinere. Et ſic ter-
tio differt utrum mulier affinis generet ex con-
ſanguineo uel extraneo. Nam ſi generet ex con
ſanguineo proles genita attinet tibi, gradu con
ſanguinitatis. Si uero ex extraneo, attinet tibi
proles genita gradu affinitatis, ut dictũ eſt ſe-
cundum iura antiqua. Secundum uero iura mo
derna, nihil tibi attinet proles illa. His uiſis, tres
notulę ſunt ponendæ. Quarũ prima eſt ꝙ in pri
mo genere affinitatis, non licet cõtrahere uſq;
ad quartum gradum incluſiue, ſicut & de con-
ſanguinitate dicitur. Si autem quartum gradũ
uelis agnoſcere, recurre ad perſonam mediãte
qua affinitas eſt contracta, & quoto gradu di-
ſtat ab illa, tanto gradu diſtat à perſona, cui eſt
affinis, ut ſi contraxiſti cũ muliere factus es af-
nis conſanguineis mulieris, & quoto gradu ali-
quis eſt conſanguineus mulieris tuæ, toto gra-
du eſt tibi affinis, & ſi attinet ſibi in quarto gra
du conſanguinitatis, attinet tibi in quarto gra
du affinitatis. Et ſicut non licet uxori tuæ con-
trahere cum tali, ita nec tibi. Secunda eſt, ꝙ ex
quo affinitas eſt cõtracta, mortua perſona me-
diante qua eſt contracta, nihilominus manet,
quia ſicut uinculum conſanguinitatis eſt perpe
tuũ, ſic etiam affinitatis. Tertia eſt, ꝙ affinitas
non ſolum contrahitur, per coitum coniugalẽ,
ſed etiam per fornicatorium.

Affinitas, & conſanguinitas differunt.

De cognatione triplici Sectio LVII.

SEquitur uidere de cognatione, quæ diſtin-
guiẽ triplex, ſ. carnalis, ſpiritualis, & lega-
lis. De ſingulis uidendum eſt per ordinem.
Et primo de carnali. Circa quam primo ponen
da eſt triplex diffinitio. Ergo uidẽdum eſt quid
ſit conſanguinitas, & quomodo diffinitur. Se-
cundo adiungẽda eſt triplex notula. Primo con
ſanguinitas eſt, uinculum perſonarum ab eodẽ
ſtipite

Conſanguinitatis deſcriptio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtipite deſcendentiũ, carnali propagatione con tractum. Secundo uidendum eſt quid ſit linea. Linea eſt ordinata collectio perſonarum, conſanguinitate coniunctarum, ab eodem ſtipite deſcendentium, diuerſos gradus continens. Et quia ordo poteſt attendi quantum ad id quod eſt ſupra, uel ad id quod eſt infra, uel ad id qđ eſt iuxta, tres lineæ aſsignantur. Quædã aſcendẽtium, in qua ſunt gradus iſti, pater & mater, auus & auia, proauus & proauia, ab auus & ab auia, at auus & atauia. Quædã eſt deſcẽdentiũ, in qua ſunt, filius & filia, nepos & neptis, pronepos & ꝓneptis, abnepos & abneptis, atnepos, & atneptis. Quædã eſt trãſuerſaliũ, i qua ſunt duo fratres, filij duorũ fratrũ, nepotes duorũ fratrũ.

Gradus quid.

Tertio uidendũ eſt qd ſit gradus. Gradus eſt habitudo perſonarum diſtantium, qua cognoſciũ quota generis differentia, duæ perſonæ differũt ſeu diſtant inter ſe. Nunc ponendæ ſunt tres notulæ. Quarum prima eſt, ꝙ non licet contrahere cum aliqua cõſanguinea, uſq; ad quartũ gradum incluſiuæ. Secunda eſt ꝙ toto gradu, perſonæ deſcendentes à ſtipite, diſtant à ſeinuicem quoto diſtãt à ſtipite. Tertia eſt, ꝙ qũ perſonæ inæqualiter diſtãt à ſtipite, utpote una in ſecundo gradu, alia in quinto, ꝙ linea cõſanguinitatis & gradus, computari debet ſecundũ dẽiam perſonæ magis remotæ. Circa cognationem ſpiritualem, primo uidendum eſt quid ſit. Eſt autẽ cognatio ſpiritualis propinqtas, ſiue proximitas, proueniens ex ſacramentali donatione, uel ad id tentione. Secundo uidendę ſunt eius differentiæ, quę ſunt tres. Comparternitas, quæ eſt inter patrem ſpũalem & patrem carnalẽ. Paternitas, quæ eſt inter patrem, qui ſuſcipit, & eum ꝙ ſuſcipitur, ſiue ſit maſculus ſiue fœmina. Fraternitas, quæ eſt inter filium ſpũalem & filium carnalem, uniuerſaliter & præciſe, nõ.n. ſe extendit niſi ad eum qui ſuſcipitur. Tertio uidẽdum eſt, quot modis contrahitur, quia dupliciter, ſcilicet indirectè, ut cũ alter cõiugum ſit cõpater alicuius per actum cõiugis. Directè ut cum aliquis ſit compater alicuius per actum proprium, ut quando ipſe perſonaliter, de fonte ſuſcipit filium alicuius. Secũdum iſtum duplicem modũ, intellige iſtos uerſus. Quę mihi, uel cuius mea natum de fonte leuauit. Hęc mea cõmater fieri mea nequit uxor. Si qua meæ natum non ex me fonte leuauit. Hanc poſt functam meã non inde uetabor habere. Contrahitur autẽ hæc cognatio per catechiſmum, baptiſmum, & confirmationem. Sed per catechiſmum adeò exiliter, ut uix impediat matrimonium contrahẽdum, nõ aũt dirimit iam contractũ. Per baptiſmum uerò & cõfirmationẽ, cõtracta cognatio ſpiritualis, ſecundum triplicem differẽtiam ſupradictã, impedit contrahendum & dirimit iam cõtractum. Modo uidendum eſt breuiter de cognatione legali, quæ ſic deſcribitur. Cognatio legalis eſt, proximitas prouenies ex adoptione.

Cognatio ſpũalis.

Cognatio legalis.

Triplex autẽ oritur cognatio, per adoptionem. Vna eſt quaſi deſcendentium, quæ attẽditur inter adoptantem, & filiam, uel neptem adoptatam, & inter ipſos non poteſt cõtrahi matrimonium. Alia eſt quaſi à latere, quæ attenditur inter filium naturalem, & filiam adoptiuã, & iſti quãdiu ſunt in poteſtate patris, non poſſunt matrimonio coniugi, emãcipati uero poſſunt matrimonio copulari. Alia eſt quaſi affinitas quædam, quę attenditur inter adoptatum & uxorẽ adoptantis, uel inter adoptantem & uxorẽ adoptati. Inter iſtas non poteſt matrimonium celebrari. Nota ꝙ carnalis cognatio, ſumitur penès legẽ naturalem, ſpiritualis penès diuinã, legalis penès legem humanam. Prima reſpicit bonum naturæ. Secunda bonum gratiæ. Tertia bonum fortunæ. Prima corpus, ſecunda animã, tertia coniunctum.

CENTILOQVII
QVRTA PARS.

QVAE TRIBVS SECTIONIBVS EST CONTENTA

De triplici differentia præmij. Sectio I.

Præmij triplex.

POSTQVAM uiſum eſt de bono inquantum tenet rationem meriti, uidendum eſt iam ultimo de bono inquantum tenet rationẽ præmij. Circa quod breuiter ſunt tria uidenda, 1. triplicis præmij differentia, uiæ expeditia, & gaudij ſufficientia. Quantum ad primum tenendũ eſt, ꝙ triplex præmium legitur in ſcriptura, ſcilicet præmiũ quod dicitur aureola, & præmiũ quod dicitur fructus, & præmium quod dicitur aurea. Aurea eſt merces incorruptibilis, & æterna ueritate & bonitate. Comparatur autem talis merces aureæ propter tria. Aurea enim eſt corona de auro. Corona autem debetur filio regis, in qua etiam quantum eſt in ſe, non eſt reperire principium neque finem. Et materia de qua eſt, ſcilicet aurum eſt inter cætera metalla maximè incorruptibile. Præmio ergo quod dicitur aurea præmiantur, qui tranſeunt ad regni hæreditatem, ad Dei æternitatem, ad ſui ſoliditatem ſiue incorruptibilitatem. Hoc autem præmiũ debetur cuilibet uirtuti, & præcipue redditur charitati, & alijs uirtutibus gratia charitatis. Nã ſi finalis charitas amittatur, illud præmiũ nulli dat. Et quia eſt bonũ increatum, de quo percipitur iſta merces, dicitur autem nunc aurea, nunc præmiũ ſubſtantiale, nũc bonũ eſſentiale. Aureola uero eſt gloria incorruptionis, ſecundum profectum trium uirium animæ, uel in carne operantium. Tres quippe naturales potentiæ, ſcilicet rõnalis, iraſcibilis, concupiſcibilis in actus perfectiſsimos, egrediuntur reſpectu

Aureola triplex.

reſpectu carnis, tribus uirtutibus informatæ, ſcilicet prudentia, temperantia, & fortitudine. Temperantia habet ſuum perfectiſsimũ actũ, & difficillimum, qui eſt ſemper ſeruare carnẽ ſuã integrã, abſq; oi contagione uenereæ actionis, quod faciunt uirgines, ratione cuius debetur eis aureola virginum. Fortitudo habet ſuũ actum difficillimũ, quem in carne transfigit, & exercet mediante carne, uti eſt ſuſtinere mortem pro iuſtitia, & ueritate, quod faciunt martyres, ratione cuius debetur eis aureola martyrum. Prudentia quoq; habet actum ſuum difficillimum, quem transfigit & excercet in carne quæ aggrauat aĩam, & hic eſt docere alios in fide, & moribus, quod faciunt doctores, ratione cuius debetur eis aureola prędicatorũ. Aureola igitur uirginum eſt gloria de incorruptione carnis, atteſtante incorruptione mentis. Aureola martyrũ eſt, gloria de inuicta ſuſtinẽtia mortis, uſquequo aliquis ꝓſeuerauerit uſq; ad mortẽ, pro fide, & iuſtitia patientes. Aureola prædicatorũ eſt gloria, de icorruptione doctrinę ad alterum prolatæ, uerbo, & mente, & exẽplo. De hac aureola prædicatorũ dicitur. Quæ eſt mea ſpes, aut gaudiũ, aut corona gloriæ? nõne uos ante Deum? In ſignum huius triplicis aureolæ debitæ tribus generibus ſaluandorum, præmittuntur in aliquibus Eccleſijs antiphonis beatæ Marię uerſiculi, in ſignum aureolæ uirginũ. Antiphonis beati Pauli Apoſtoli, pro prædicatoribus. Antiphonis beati Laurẽtij martyris pro martyribus. Et nota ꝙ pro quatuor datis maximis, quæ dat homo iuſtus Deo, ab eo recipit quatuor dona maxima. Nam pro bona uoluntate informata charitate recipit aureã. Pro bona doctrina fidei & morum, recipiunt prædicatores aureolam. Pro ſuſtinẽtia mortis, recipiũt martyres ſuam. Pro incorruptione carnis, uirgines habent ſuam aureolam. Præmiũ quod dicitur fructus, attenditur ſcđm unũ prædictorum, ſ. ſecundum continentiam uirginalem. Et diuerſificatur fructus, ſecũdum ꝙ diuerſificat continentia. Eſt.n. cõtinentia cõiugalis abſtinens ſe, ab omni coitu illicito, non tamen ab oi coitu. Huic reſpondet fructus triceſimus, ĩ quo eſt denarius, qui æterna ſignificat, & ternarius trium bonorum cõiugij, ſ. prolis, fidei, & ſacramenti, quæ ad denarium referuntur. Eſt continentia uidualis abſtinens ſe, ab omni coitu in carne corrupta reſpectu temporis, & perſonæ à poſteriori tantum, cui reſpondet fructus ſexageſimus. In quo etiam denarius æterna ſignificans, & ſenarius operum, in quibus propter denarium ęternorum debẽt uiduę exerceri ſcđm Apoſtolum. Quorum operum primum eſt reddere parentibus uicẽ. Secundũ eſt inſtare obſeruationibus, & orationibus. Tertiũ eſt filios educare. Quartũ pauperes hoſpitio recipere. Quinto ſanctorum pedes lauare. Sextum tribulationem patientibus ſubminiſtrare. Eſt tertio

Præmiũ fructus.

1. Thes. 2.

1. Thi. 5. 6. opa uidualis caſtitatis.

continentia uirginalis, abſtinẽs ſe in carne incorrupta reſpectu cuiuſlibet temporis, & perſonæ ab omni coitu, cui reſponder fructus centeſimus, qui conſtat ex denario in ſe ducto. Iſte quidem competit uirginibus, quæ in terra manentes angelicam ducunt uitam, & tantum interius ſibi uacant pp ęternum bonum, quod eſt denarium in ſe ducere. Caſtitas coniugalis bene excolit terram ſuam, uidualis melius, uirginalis optime. Et nota ꝙ cũ uirginitas ſit in carne corruptibili, perpetuæ incorruptionis meditatio, uirginitas tria dicit. Primũ eſt abſtinentia ab oi coitu illicito. Secũdum eſt abſtinẽtia ab oi coitu licito. Tertium eſt integritas mẽtis & carnis. Quantum ad primum dicit habitum uirtutis, huic debetur aurea, quantũ ad ſecundum dicit uirtutis ſtatũ, huic debetur fructus centeſimus, quantum ad tertium dicit decorẽ, huic debetur aureola. Fructus autem in uirginibus determinat ante ſe aureolã. Aureola uero pręſupponit aureã. Voluntati.n. continẽdi propter Deũ debetur aurea, ſed cũ additur in carne incorrupta, ſuperaddit ei aureola, quia ſic eſt continentia in ſuo ſummo. Vlterius cum additur, reſpectu cuiu ſlibet temporis & perſonæ, debetur ei fructus centeſimus.

De expedientia ad præmium. Sectio II.

SEquitur uidere de his, quę animam expediunt ad glorię ſupplemẽtum. Retardatur enim anima exuta, quãuis gratia finali informata dupliciter, ne totaliter ſeratur ĩ Deũ, ſcilicet pp cremabile quod ſecũ traxit, & pp corpus ſuum ſocium quod dimiſit. Contra primum, expeditur per Eccleſiæ orationes, & ſuffragia uiatorum. Contra ſecundum, expeditur per conſummationem iuſtitiæ ſiue p remunerationem corporum reſumptorum. Primo ergo uideamus qualiter animabus in purgatorio retardatis, ualeant ſuffragia uiatorum. Et poſt de reſurrectione mortuorum. Proſunt autem Eccleſiæ ſuffragia defunctis, nõ quibuſcunque, ſed mediocriter bonis, utpote illis q ſunt in purgatorio, non ualde malis, ut illis qui ſunt in inferno, nec ualde bonis, ut illis qui ſunt ĩ paradiſo, ſed potius eorũ orationes & merita mitilanti Eccleſiæ ſuffragantur, quia nobis adhuc miſeris, multa per eos beneficia impetrantur. Proſunt autem ſuffragia ſic impenſa ſcđm magis & minus, uel pro diuerſitate meritorum in mortuis, uel pro ſolicitudine charitatis in uiuis. Proſunt inquã ad pœnarum mitigationẽ, uel ad celeriorem liberationem, prout diuina prouidentia uoluerit diſpenſare. Suffragia aũt quę ualent præcipue in remedium defunctorũ, his uerſibus continentur. Miſſa frequens, crebręq; preces, ieiunia ſacra. Proſunt defunctis, prodeſt eleemoſyna ſancta. Cũ autem per diuina munera & propria merita, necnon & aliena ſuffragia,

Suffragia pro defunctis.

Effectus ſuffragiorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

suffragia, aīæ ad gloriam transierint angelorū, adhuc tamen secundum sctōs pp naturalē inclinationem ad corpus, à contemplatione plena, & fruitione perfecta retardantur. Vnde uidendum est de resurrectione, de qua scd̄m fidē catholicam est tenendum, q̄ oīa corpora hominum resurgent in generali iudicio, non existente in eis distantia quātum ad ordinem temporis, sed potius quantum ad ordinē dignitatis. Mali enim nō in melius mutabuntur, sed in bonis natura seruabitur, & uitia atq; defectus detrahentur. Oēs quippe resurgent in integro corpore, plena ætate, & debita mensura membrorum, in eisdē corporibus numero, & eisdē partibus constitutis, salua totius ueritate naturæ, non solum quantum ad membra principalia & humiditatem radicalem, uerum etiā saluis capillis & membris cæteris, quę ad corpus decentiā pertinebunt, ita q̄ in quascunq; auras puluis humani corporis dispersus fuerit, ad eandē redibit animam, quæ hoīem prius ut uiueret & cresceret aīauit. Et quia electi debēt esse conformes primogenito mortuorum, i. dño nostro Iesu Christo, in quo nullus fuit omnino defectus, necesse erit, ut si aliquod membrorum deerat, suppleatur, & si aliqua superfluitas inerat, auferatur, si aliqua membrorum inordinatio, corrigatur. Si paruus erat, ad quantitatem ętatis Christi, quā habebat paruulus, in rōne quātitatis non in mole, uirtute diuina deducatur. Si decrepitus, ad eandem ætatem deueniet. Si gigas, ad eandem, si nanus deficiēs, ad mensuram congruam limitetur, ut sic omnes sancti integri & perfecti, occurrant in uirum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Erūt autem in corporibus electorum, quatuor conditiones nobilissimę, quæ dotes dicunt̄, in quibus cætera bona includuntur. Quæ quidē dotes sunt claritas, agilitas, īpassibilitas, & subtilitas, quæ sic corpus perficiunt, q̄ ordinant ad animæ actionem, quæ duplex est, scilicet cognitio, & dilectio. Claritas habet ordinem ad cognitionem, aliæ tres dotes, ad dilectionē. Consistit autem dilectio, quę est delectatio magna, in coniunctione conuenientis cum conuenienti. Est itaq; agilitas, ut coniugatur anima Deo, impassibilitas, ut non retrahatur, subtilitas, ut nihil interponatur inter diligens & dilectum. Potest autem sumi sufficientia harum dotium, penes causam materialem sic. Corpus humanū quatuor habet defectus, ex quatuor elementis quibus componitur & subsistit. Ab aqua habet passibilitatem, quæ est elementum fluidum. Contra hunc defectum habet impassibilitatē. A terra, habet opacitatem, contra quam habet claritatem. Ab igne, qui consumit, habet animalitatem, secundum quam alimonijs reddit ponderosum, contra quem defectum habet agilitatem. Ab aere, qui cedit cuilibet impellenti, habet infirmitatem, contra quam habet subtilitatem siue penetrabilitatem, per quam corpori glorioso erit peruium omne durum.

Resurrectio generalis.

Ephe. 4.

4. dotes beatorum corporū.

De sufficientia gaudij. *Sectio III.*

IAm ad gaudij sufficientiam est tertiò, sine ultimò transeundum. Circa quā breuiter est attendēdum, q̄ gaudium sufficiens, perficit & cōpletur in tribus dotibus animæ, quæ sunt aperta uisio summi ueri, certa tentio summi ardui, perfecta dilectio summi boni. In primo perficitur rationalis, in secundo irascibilis, in tertio concupiscibilis. Primum est præmium fidei, secundum præmium spei, tertium præmiū charitatis. Sunt autem quidam ternarij in superiori facie animæ, quibus ab imo sui usque ad summum Dei peruenit, & quiescit. Sūt tria subiecta, scilicet tres potētiæ naturales, rationalis, irascibilis, & concupiscibilis, quæ tanquā fundamenta bonis spiritualibus substituūtur. Sunt tres habitus uirtutum theologicarum, scilicet fidei, spei, & charitatis, quæ à Deo gratis ad informationem trium uirium prædictarum infunduntur, & quibus ipsæ potentię diriguntur. Sunt tres actus qui à prædictis potentijs, mediantibus tribus habitibus supradictis, scilicet tribus uirtutibus theologicis eliciuntur, scilicet credere, assentiendo summæ ueritati propter se, & super omnia. Sperare, intendendo summę largitati propter se, & super omnia. Diligere, complectendo summā bonitatem propter se, & super omnia. Sunt tria obiecta, ad quæ tres actus egredientes à tribus potentijs uirtute trium habituum terminantur. Ista autem obiecta sunt ueritas increata, maiestas increata, & bonitas, ita quòd summum uerū est obiectum fidei, summum arduum est obiectū spei, summum bonum est obiectum charitatis. Verum (inquam) sub ratione ueri, arduum sub ratione ardui, bonum sub ratione boni. Et respiciunt hæc omnia, statum & meritū uiatorum. Sunt etiam tria pręmia, scilicet cognitio siue intelligētia ueritatis infallibilis, possessio siue permanentia dignitatis inamissibilis, dilectio siue complacentia boni infatigabilis. Et sic potest colligi ex prædictis, quòd in gloria cœlesti erit præmium substātiale, consubstantiale, & accidentale. Substātiale & ex parte animæ, consistit in Dei uisione aperta, Dei tentione secura, Dei dilectione perfecta, & hæc est prima stola. Consubstantiale ex parte corporis, consistit in claritate, impassilitate, agilitate, & subtilitate, & hæc est secunda stola. Accidentale cōsistit in tribus aureolis, quę nō sunt omniū saluandorum.

Tres dotes animæ gloriosæ.

Præmia triplicia.

SERA-

SERAPHICI DOCTORIS SANCTI BONAVENTVRAE.

DE TRIBVS TERNARIIS PECCATORVM INFAMIBVS TRACTATVS.

TRes sunt ternarij peccatorum infames. In primo est peccatum originale, mortale, & ueniale, ad quæ oīa alia peccata reducuntur. In secundo est peccatū cordis, oris, & operis. Et his tribus modis omnia peccata committuntur. In tertio est concupiscentia carnis, concupiscentia oculorū, & superbia uitę. Et ab his tribus oīa peccata oriūtur. Quantum autem ad primum nota, q̄ illa tria possunt distingui scd̄m naturam corporalis infirmitatis. Est .n. quædam infirmitas, quæ cum natura producitur, sicut podagra. Est quædam p quā tota uita destruitur, sicut febris cōtinua. Et est quædam per quam natura debilitatur, sicut febris discrasia. Secundum hūc modum, ista tria peccata distinguuntur. Nam peccatum originale est illud, quod cum natura traducitur. Et ideo dicitur. Oēs nascimur filij iræ. Peccatum mortale est illud per quod tota uita spiritualis destruitur, uel consumitur. De quo dicitur. Aīa quæ peccauerit ipsa morietur. Peccatū ueniale est illud, per qđ natura debilitatur. Et ista duo sic differunt. Nam peccatum ueniale est in aīa, sicut punctura pulicis in corpore, quæ modicū lædit, sed peccatum mortale est in anima, sicut morsus serpentis in corpore, qui ueneno hoīem interficit. Vel aliter pōt patere sub tali exēplo. Peccatum mortale opponitur charitati, sed ueniale opponitur feruori charitatis. Vnde sicut homo quando proijcit in ollam feruētem modicum aquæ frigidæ, impedit feruorem, sed nō tollit caliditatem, ita peccatum ueniale impedit feruorē charitatis, quia ex hoc efficitur homo tepidus, sed non tollit charitatē, quia compatiūtur se ad inuicem in eodem subiecto, sed mortale destruit totum, sicut si homo proijceret in ollam feruentem aquam frigidam in maxima copia, & feruorem impediret, & caliditatem extingueret. Sic ergo differunt mortale, & ueniale.

Tres peccatorū generales diuisiones.

Eph. 2.

Ezech. 18

Simile.

Simile.

De originali peccato.

CIrca originale nota, q̄ ab alijs in quatuor distinguitur, quia habet unitatem, communitatem, æqualitatem, & differentem qualitatem. Primo unitatē habet, quia est unū in omnibus: nam in uno homine, est unum numero, in omnibus, est unum proportione respectu ad unum principium. Alia aūt peccata sunt uaria diuersa. Quod autem peccatū originale sit unum, patet ex ipsa natura cum qua traducitur, q̄a sicut humana natura est una, ita infectio naturæ est una. Et hoc potest patere multis exēplis. Videmus .n. q̄ arbor unius naturæ multa folia habet, & tamen omnia folia eandem figuram habēt. Et arbor una multos fructus producit, qui similem saporem habēt. Simile est in proposito, quia ab uno homine oēs hoīes producuntur. Et quia ipse primus homo peccatū originale commisit, ideo in oēs posteros transmisit. Ideo dicitur. Sicut per unum hominem peccatum intrauit in hunc mundū. Secundò habet communitatem, quod de alijs non contingit. Peccatum .n. mortale non est in omnibus, quia nō fuit in Ioāne baptista, Ieremia, & multis alijs, & etiam ueniale, quia non fuit in beata uirgine. Aug. Cū de peccatis agitur, nolo de uirgine fieri mentionem. Sed originale omnibus est cōe, qui per carnalem originem descenderunt. Et quia Christus nō descendit ab Adā per originem carnalē uel seminalem, ideo peccatum originale non contraxit. Et ideo dicit Augu. q̄ esse sine peccato, solius est redemptoris, qui fuit sine peccato contracto & commisso. Et si aliquis alius miraculosè ex carne humana formaretur, peccatum originale non haberet, quia ab Adam scd̄m legem cōem, .s. concupiscentiæ non descenderet. Cum autem oēs ab eo scd̄m legem prædictam descendant, .i. secundum seminalem rationem, oēs contrahunt originale peccatum, cuius signum est mors, quę est stipendium originalis. Vnde Paulus. Stipendia peccati mors. Vnde sicut omnes morimur, ita oēs originale cōtrahimus, sed si aliquis nō contraheret, redemptione facta per Christum non indigeret, quod est hæreticum, & à fide catholica alienum. Tertiò habet æqualitatem. In alijs peccatis magna diuersitas est, quia homicidium est maius peccatum q̄ furtum, & adulterium q̄ fornicatio, & sic de alijs. Et in uenialibus sunt etiam gradus penes illa tria, quæ dicit Apostolus .i. Lignū, fenum, stipulā, sed peccatū originale ęquale est in omnibus, quia est à principio naturæ, quæ æqualiter est in omnibus. Quartò habet differentem qualitatem, q̄a reliqua peccata ideo sunt peccata, quia uoluntaria, & si non essent uoluntaria, non essent peccata, sed peccatum originale non est uoluntarium uoluntate contrahentis, sed tātum uoluntate primi originantis. Alia etiam peccata non traducuntur in filios à parētibus, sed originale traducitur. Et ratio huius est, quia in quolibet hoīe duo sunt natura, & persona. Ea quæ sunt personæ, non traducuntur à parētibus in filios. Non .n. pater traducit in filios uirtutes & scientiam, quas proprio studio acquisiuit, nec peccata, quæ proprio actu commisit, sed ea, quę pertinent ad naturam speciei à parētibus in filios traducūtur, nisi aliquod eueniat impedimentum.

Peccatū originale qualiter ab alijs differat.

Rom. 5.

Rom. 6.

1. Cor. 3.

tum. Vnde oculatus,generat oculatum . Et ſic
cum originale peccatum ſit naturæ, à parenti-
Peccatum originale eſt peccatum naturæ.
bus in filios traducitur.Sed peccatum mortale
cum ſit peccatum perſonæ, in filios non tradu-
citur.Huius exemplum, ſcilicet peccati origi-
nalis ĩ rebus ſenſibilibus apparet. Si aliquis uel
Exemplũ.
let haurire de fonte aquam,quę eſſet turbida,&
corrupta,hauriendo aquã,hauriret corruptio-
nem.Simile eſt in propoſito, quia cum tota na-
tura ſit corrupta per peccatum originale,qui-
cunque recipit naturam, ſimul recipit & pecca
tum.Item alio modo.Omnes homines qui na-
ſcuntur ex Adam, poſſunt conſiderari ut unus
homo,inquantum cõueniunt in natura, quã à
primo parente accipiunt, & ſic multi homines
ab Adam deriuati,ſunt tanquam multa mem-
bra vnius corporis . Actus autem unius mẽbri
corporalis, non eſt uoluntarius uolũtate ipſius
manus,ſed uoluntate ipſius animæ, quæ primo
mouet membra. Vnde homicidium quod ma-
nus committit,non imputatur manui ad pecca
tum ſecundũ ſe,ut diuiſa à corpore, ſed impu-
tatur ei,inquantum eſt hoĩs aliquid, per quod
mouetur,quia à principio hoĩs eſt motio. Sed
inordinatio quę eſt in hoĩe iſto, non eſt uolun-
taria uoluntate,ſ.ipſius hominis, ſed uolũtate
primi parentis. Vnde inordinatio Adæ,in qua
omnes originaliter fuimus , redundat in om-
nes.Sic calefactio epatis redundat in faciẽ . Vi
demus enim , ꝙ illi qui habẽt epar calefactum,
habent uultum croceum, propter colligationẽ
membrorum ad unum principium.

Quid ſit originale pecca.

NVnc autem uidendum eſt,quid ſit origi-
nale peccatum. Circa quod ſciendum,ꝙ
ſicut quilibet artifex opus ſuum ordinat
& diſponit,ut poſſit cõſequi debitũ finem, ita
Deus hominem ordinauit, ut poſſit peruenire
ad ultimum finem.Cum igitur finis humanæ na
turæ,omnis naturæ facultatem excedat,nõ po-
terat homo ad prædictũ finẽ peruenire , & ideo
Deus addidit humanæ naturę donũ iuſtitiæ na
turalis,quæ quidem iuſtitia in hoc conſiſtebat,
ꝙ quãdiu fuit anima Deo ſubiecta , ipſi animæ
ſubijciebantur omnes uires corporis,& ipſum
corpus,ita ꝙ nullus motus poterat eſſe in cor-
pore,ſine imperio rationis . Vnde in elementis
ex quibus corpus cõponitur,non fuiſſet aliqua
pugna,nec in humoribus aliqua diſcraſia,ſi ani
ma Deo pfectè ſubiecta fuiſſet . In uiribus etiã
corporis & animę non fuiſſet motus contra im
perium rationis,quia nec concupiſcentia teten
diſſet effrenatè in delectabile pręter regulas ra
tionis,potentias animæ & uires corporis regu
lantes,quantum ad obiecta & actus earum. Et
ideo ſtatim ammoto primo ordine,etiã ſecun-
dus ordo eſt rationabiliter mutatus , quia q̃ci-
to anima fuit inobediens Deo , & corpus fuit
inobediens animę. De qua inobedientia dici-
Rom. 7.
tur. Video aliam legem in membris meis,repu
gnantem legi mentis meæ,&c. Illud ergo quod
hunc ordinem priuat,dicitur peccatũ origina-
le,i.priuatio orignalis iuſtitię. Quod tali patet
exemplo. Corpus in ſtatu innocentiæ erat ſicut
equus infrenatus,qui ducitur ſecundum uolun
tatem ſeſſoris, ſed poſtquã frenum deponitur,
inordinatè mouetur . Ita enim Deus in primo
ſtatu infrenabat corpus,quod moueri non po-
terat,niſi ſecundũ regiminis rationis,ſed poſt-
quam homo peccauit, Deus frenum depoſuit,
& ſubtraxit,& ſic effrenatè effertur contra im-
Gal. 5.
periũ rationis.Hoc eſt,quod dicitur.Caro con
cupiſcit aduerſus ſpiritum.Ex iſto peccato mul
ti defectus ſunt in homine, ſicut ex graui infir-
mitate corporali relinquuntur reliquiæ infir-
mitatis prateritę,ſcilicet debilitas in opando,
alteratio guſtus in appetẽdo, uiſus in reſpicien
do,greſſus in ambulando.Sic ex originali pec-
cato quædam reliquiæ relinquunt, quæ uulne-
ra appellantur. Quod ſic patet. Quãdiu fuit ani
ma Deo ſubiecta, nihil inordinatum continge
bat in carne,nec in uiribus animæ.Nam deſide
rium ordinatè ferebatur in ſuum delectabile,
& animus in aggreſsibile, & intellectus in intel
ligibile, & uoluntas in appetibile . Ex quo autẽ
anima receſsit à Dei imperio,ſtatim inordina-
tio,& contradictio in omnibus acceſsit . Et ſic
deſideriũ uulneratum cõcupiſcentia , aĩum di-
ſcraſia,intellectum ignorãtia,uoluntatem ma-
litia habuit . Sunt ergo iſta quatuor uulnera ex
primo peccato inflicta. Quorum primũ,ſ.con-
cupiſcẽtia,eſt quaſi uulnus inſanabile,unde mi
ro modo inimicat aĩæ, ideo aſsimilatur cuidã
aĩali,quod uocatur hydrus, quod mirabiliter
inimicatur cocodrillo.Cum.n.ſit aĩal ueneno-
ſum inuoluit ſe in herba,quam cocodrillus de-
glutiens,ex ueneno moritur,& hydrus de uen-
tre eius exit illæſus,ſic cõcupiſcẽtia inuoluit ſe
delectationibus,& homo deglutiens mundi de
lectabilia, deglutit concupiſcentiam, qua ani-
ma uenenatur, & priuatur uita gratiæ.Hæc eſt
ergo plaga inſanabilis,quæ quanto magis degu
ſtatur,tanto magis deguſtãs famelicus reddi-
tur,uel efficitur.Et ideo dicit in Prouerbio, &
habetur 7.Ethi. Quid oportet bibere eũ,quem
aqua ſuffocat?Quaſi diceret.Sicut aqua ſuffo-
cat nõ ſatiat,ita cõcupiſcẽtiæ deditũ , nihil eſt
quod ſatiet.Hæc eſt plaga,quæ oẽ bonũ eradi-
cat ſpirituale,ideo dixit Daniel ſeni, q in con-
cupiſcentiã Suſannę exarſerat.Concupiſcentia
ſubuertit cor tuum. A corde ſiquidẽ procedũt
ſenſus,& motus,& corporales actus. Vñ deſtru-
cto corde , oĩa illa deſtruunt. Et ſic cõcupiſcen
tia cũ cor ſubuertit,oĩa alia bona cõſumit. Se-
cunda plaga eſt ignorantia , quæ uulnerat intel
lectũ.Pſalmus.Lumẽ oculorũ meorũ , & ipſum
non eſt mecũ.Sed amiſſo uiſu,amittitur oẽ gau
dium,ſcd'm illud. Quale gaudiũ mihi erit,q in
tenebris ſedeo,& lumen cœli nõ uideo? Et hoc
ideo, Quia dulce lumen & delectabile eſt ocu-
lis,uidere ſolẽ.Et ratio huius eſt , quia ut dicit
ſapiens

ſapiens, inter oẽs ſenſus uiſus eſt diligibilior.
Sed ſi hoc eſt de uiſu corporali , multo magis
de uiſu ſpirituali.Hæc ergo plaga ex primo pec
cato eſt, quia omnes inuoluimur tenebris , ut
Iob. 37.
dicit in Iob.Tertia plaga eſt paſsionis uel im-
potentiæ diſcraſia , quæ põt dici infirmitas in
Infirmitas.
aĩa ad ſimilitudinẽ infirmitatis corporalis.Di
citur aũt corpus infirmũ, quando debilitatur
uel in executione propriæ opationis,uel impe-
ditur pp aliquã inordinationẽ partiũ corpis,
ita humores & mẽbra nõ ſubdunt uirtuti regi-
tiuæ corpis,ſicut oculus dicit infirmus, quan-
do nõ põt clare uidere, ſic infirmitas aĩæ dicit,
quãdo ipſa impedit in ꝓpria operatione,eo ꝙ
partes eius nõ ſubduntur regimini rõnis. Vnde
Philoſophus in 1.Ethi.cõparat incõtinentẽ pa-
ralytico,cuius partes mouent in cõtrariũ eius
Rom. 7.
qđ ipſe diſponit. Ideo clamat Apoſtolus . Non
quod uolo bonũ hoc ago,ſed quod odi malum
illud facio.Inter oẽs autem paſsiones quæ debi
litant aĩam,nulla ita debilitat ut amor carna-
lis.Vnde aĩa propter amorem languet. Lãguor
autem eſt infirmitas aĩæ,ut dicit Tullius. Et ra
tio huius eſt,quia tũc aĩa infirmatur & lãguet,
quãdo à ꝓpria & naturali forma diſcedit , hoc
aũt facit amor q transformat amantẽ ĩ ama-
tum, ita ꝙ amans iam non agit ſcd'm ſuam for
mam,ſed ſcd'm formam amati . Ideo dicebat
Cant. 5.
ſponſa in Can.Nũciate dilecto meo,quia amo-
re langueo. Quãdo aũt paſsio amoris multum
intenditur,amittit rationis uſum, quia multi
propter abundantiam amoris,uerſi ſunt in inſa
niam . Amor aũt nihil aliud eſt,q̃ complacẽtia
alicuius rei cõuenientis, acceptæ per ſenſus.Et
ex hoc amore procedit cõcupiſcentia, quæ ten
dit in rem amatã , nec põt qetari , donec perue
niat,& cũ puenerit, delectatur,quia delectatio
nihil aliud eſt,q̃ quietatio in re adepta.Hic plu
ra dicta ſunt,quæ poſſunt conuenire primo uul
Malitia.
neri. Quarta plaga eſt malitia,quæ uulnerat uo
luntatem.Sed uidetur,ꝙ uoluntas nullum pec-
catum cõmittit ex propria malitia , quia ſicut
dicit Diony.in lib.de di.no . Nullus ad malum
reſpiciens operatur . Ad qđ dicendũ,ꝙ malum
non poteſt eſſe ſecundũ ſe intentum, ſicut uſu-
rarius extorquendo uſuram,nõ intendit offen-
ſam diuinam , ſed intendit multiplicare pecu-
niam. Vnde bene uellet ſi poſſet, abſq; offenſa
Dei habere pecuniam, ſed duobus propoſitis,
offenſam Dei negligit,& acquirit pecuniã . Et
ſic eſt de omnibus alijs.

De mortali peccato.

DIcto de originali peccato , dicendum eſt
eſt de mortali.Et quæritur. Vtrum aliqd
poſsit eſſe mortale peccatum.Et uidetur
ꝙ non,quia mortale dicitur,quod mortem in-
fert,ſed nõ põt inferri aĩe mors, cũ ſit immorta
lis,ergo nullũ peccatũ eſt mortale. Item,mors
propria operatione hoĩem priuat , unde homo
mortuus nihil poteſt operari,ſed peccatores in
peccato exiſtentes,multa ſtrenue opantur , &
perſpicuè intelligũt,& ſic uidetur,ꝙ nullum ſit
peccatum mortale.Et dicendum,ꝙ multa ſunt
peccata mortalia , & uerè aliquis actus huma-
nus hẽt rõnem peccati mortalis. Eſt enim pec-
catum mortale,quod corrumpit uitã, tollit effi
caciã,dimittit uiã,& obligat ad gehẽnam. Vi-
Mortale peccatũ quid ſit.
ta autem ſpiritualis conſiſtit in calore , ſicut ui
ta corporalis . Vnde defectus caloris eſt defe-
ctus uitæ. Sicut uidemus in moriẽtibus,ꝙ pau-
Similē. Corrũpit uitam.
latim calor deficit in extremitatibus corporis,
quæ prius infrigidantur , & calor ad principiũ
uitę,ideſt ad cor recolligitur , qui cum ex toto
deficit ibidẽ,uita totaliter perit . Huius exem
plum uidemus in lucerna,in qua quãdiu eſt ca-
lor,uel humor,uel liquor,tãdiu eſt ibi ſplendor
luminis,& deficiẽte calore,deficit lumen,ſic ui
ta ſpiritualis non eſt aliud niſi quidam calor,i.
amor diuinus,qui quidem duplicẽ faciem ha-
bet,ſecundum duplicem aſpectum , unam quæ
reſpicit Deum,aliam quę reſpicit proximũ, qa
charitas nihil aliud eſt,quàm dilectio qua dili
gitur Deus ꝓpter ſe,& proximus propter Deũ.
Illud ergo quod iſtum amorẽ corrũpit eſt pec-
catum mortale,ſicut blaſphemia, periuriũ,hæ-
reſis, & huiuſmodi , quæ charitatẽ corrũpunt,
quam habemus ad Deũ , falſum teſtimonium,
furtum,& huiuſmodi,quæ cõtrariantur chari-
tati, quam habemus ad proximum , & oĩa quæ
præceptis decalogi prohibentur,peccata mor-
talia indicantur.Secundò tollit uirtutis effica-
Tollit efficaciam.
ciam.Ex quo enim homo in mortale ſe præci-
pitauit,iam nõ poteſt per ſe reſurgere, niſi gra-
tia ſaluatoris mediante. Ideo dicitur in Pſalm.
Pſal. 77.
ꝙ homo eſt ſpiritus uadens,& non rediens,i.p
ſe in peccatum uadens , ſed non per ſe reſurgẽs,
ſicut per ſe poteſt ſe proijcere in profundum la
cum,uel lutum,ſed nõ põt per ſe exire . Et ideo
per ſe homo ad mortem uadit, ſed non per ſe
redit niſi miraculosè , quia nõ eſt regreſſus de
priuatione ad habitum ſecundum naturã. Ter
tiò dimittit uiã. Omnis enim uia ducit ad ali-
Dimittit uiam.
quem finem,ſicut omnes uiæ contra ciuitatem
ducunt ad ciuitatem. Vltimus autem finis om
nium eſt unus, ſcilicet Deus.Nam ſicut ipſe eſt
unum principium & uniuerſale, ita eſt unus fi-
nis & ultimus omnium . Quando autem alius
conſtituitur,diligitur,& eligitur, receditur ab
hoc fine ultimo.Et cum finis ſit maximè diligi
bilis,ille finis conſtitutus, diligitur plus quàm
Deus,qui eſt ultimus finis . Hoc aũt non põt ſi-
ne mortali accidere, ſicut patet in guloſis, qui
uentrem pro Deo colunt . De quibus Paulus.
Quorũ Deus uẽter eſt.Et hoc ſic patet.Si ꝓpo-
Philip. 3.
natur guloſo Deus ex una parte , & cibus dele-
ctabilis ex alia parte, ipſe, ſpreto Deo incõmu-
tabili bono, p amorẽ cibo inhęret,tanq̃ ultimo
fini. Et ſi luxurioſo ex una parte ꝓponat adul-
terium

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

rerium prout est delectabile, & ex alia parte Deus prohibens, contemnit Dei prohibitionē, & se adulterinæ delectationi immergit, & deuiat à fine. Et hęc est differētia peccati mortalis à ueniali. Quia mortale totaliter elongat à uia, & retrorsum graditur, & ideo quanto magis à uia deuiat, tanto magis à fine recedit, & elongatur, iuxta illud Psal. Longe à peccatoribus salus. Veniale autem à uia nō abducit, nec ab ultimo fine separat. Quarto obligat ad gehennam, qđ nō contingit de ueniali uel originali.

Psal. 118.

Obligat ad gehēnā

Sed uidetur incōueniens, q pro modica delectatione quis adiudicetur æternæ dānationi. Est dicendū, q pœna cōmensuratur, scđm conditionē illius in quē peccatur. Vnde magis peccat, qui percutit militem, q̃ qui rusticum, & magis qui regem offendit, q̃ qui militem, & sic de alijs scđm gradum nobilitatis. Qui ergo offendit Deum, qui est infinitum bonum, meritò pœnam incurrit infinitā, pp contēptum maiestatis diuinæ, & infinitati culpæ respondet infinitas pœnæ in damnatione. Vnde pœna damnatorū est infinita, & est finita. Finita est in acerbitate, & hoc rñdet delectationi, q̃ fuit in actu peccati. Infinita est ī duratione, & hoc propter contemptū Dei qui est infinitus.

Pœna dānatorum infinibilis.

Ad illud quod obijcitur, qđ aīæ nō potest inferri mors. Dicendum est, q duplex est mors, s. naturæ & culpæ. Quo ad mortem naturæ aīa dicitur immortalis, sed quo ad mortē culpę moritur. Quia sicut dicit Aug. in lib. de mendacio. Sicut corpus uiuit ex aīa, ita aīa uiuit ex Deo, sed aīa separata à corpore moritur corpus, ergo cū Deus separatur ab aīa, moritur aīa, sed nō separatur nisi per peccatum mortale, ergo &c. Ad aliud q mors priuat ab operatione. Dicēdum, q quicquid peccator operatur, mortuum dicitur, nec tamen debet cessare à bonis operibus, sicut infirmus, si utatur malis cibis, leuiter moritur, si autem bonis, paulatim ad sanitatē reducitur.

De ueniali peccato.

POst mortale & originale, dicendum est de ueniali. Circa qđ quatuor quærenda sunt, scilicet de ipsius essentia, efficacia, sufficientia, & indulgentia. Quantum ad primum, peccatū, ueniale dicit̄ tripliciter, scilicet ab euentu, à causa, & sua natura. Ab euētu, quia omne mortale dicitur ueniale per pœnitentiam, ut dicit Ambro. A causa, quādo in natura sua habet, ut ueniam mereatur, sicut peccatum, quod fit ex infirmitate uel ignorātia, habet in se causam ueniæ. Nā qui ex infirmitate frangit ieiunium, non incurrit peccatum. Et si ex ignorantia aliquis faciat, qđ nō credat peccatū, ueniā meretur. A sua natura & à suo genere, ut uerbū ociosum, ridere, & hmōdi. Quo ad sufficientiā licet peccata uenialia non sint determinata in aliquo modo, possunt tñ reduci ad certū numerum, scilicet ad ternariū, s. lignū, fœnū, & stipulam.

Quot modis dicatur ueniale.

Et ratio huius est, quia ueniale dicit̄ qđ de facili purgatur & cōsumitur, & ideo per hęc tria designat, qa ab igne de facili cōburuntur. Per lignum quidē, peccata uenialia grauiora designantur, per stipulam leuiora, per fœnū mediocria designātur. Et huius ratio est, quia oīa ternario cōsistunt. Vnde quælibet creatura habet suum ternarium, s. essentiā, uirtutē, & operationem. Et quælibet operatio cōsistit in ternario, s. in principio, medio, & in fine. Et anima in sua natura habet ternarium, s. memoriā, intellectum, & uoluntatē. Item peccata mortalia per tria distinguūtur, sicut dicit glo. sup epistolam. 1. ad Corinth. 3. s. p ferrum, ęs, & plumbū.

Veniale tres differentias

Quo ad efficientiam, nota, q homo pōt esse sine peccato mortali, sed non sine ueniali. Et ratio huius, quia hō dum unū ueniale uitat, aliud incurrit. Vnde dicunt doctores, q homo potest uitare quodlibet ueniale in particulari, sed nō in uniuersali. Et est exemplum de naui, in qua sunt multa foramina, quorum quodlibet in particulari nauta opilare potest, sed non omnia simul, & ideo sine ueniali uix homo esse potest, dicente Ioan. Si dixerimus, q peccatum nō habemus, ipsi nos seducimus, & ueritas in nobis non est.

Sine ueniali hō esse potest.

1. Ioan.

Quo ad indulgētiā, nota, q sicut ueniale multipliciter īcurritur, ita multipliciter purgatur. Modi autē purgationis his uersibus continentur. Confiteor, tundo, conspergo, conteror, oro. Signor, edo, dono, per hæc uenialia pono, i. depono & tollo. Remittuntur ergo per generalem confessionem, per pectoris tūsionem, per aquæ benedictæ aspersionē, per cordis contritionē, per dominicā orationē, per cōfirmationem, ac episcopalem benedictionem, eucharistię sumptionē, offensę condonationē, extremam unctionē, leuem pœnitentiā, compassionem fraternam, ut patet in hoc uersiculo. Vnctio, pœna leuis, cōpassio q̃ sit egenis. Vide in centiloquio de peccato ueniali latius.

Veniale multipliciter purgatur

NVnc dicendum est de radice peccatorū, quæ radix dicitur amor sui. Sed uidetur, q non. Illud enim qđ est causa oīs boni, nō pōt esse causa oīs mali. Sed Apostolus cū dicit: Si linguis hoīum loquar & angelorum, charitatē autē nō habuero, &c. probat charitatem esse cām oīs boni, ergo oīa bona sunt ab amore & charitate. Itē ab eodē canali nō pōt exire dulcis & amara aqua, nec ab eadē arbore fructus bonus & malus. Et ita uidet̄, q nec ab amore, bonū meriti, & malū peccati. Et dicendū, q ab amore procedit oē meritū & demeritum, & oē bonū & malum, qa ab amore casto & diuino procedit oē bonū, sed ab amore carnali procedit omne malum, non potest autem procedere ab eodem canali numero, simul & semel bonū & malum, &c. Sicut enim ab eodem foramine non fluit dulcis & amara aqua, sic nec ab eodē amore bonū & malū. Dicēdū est ergo, q amor sui est causa oīs mali, & peccati.

Amor proprius radix oīum peccatorum.

1. Cor. 13.

Potentia peccandi homine unde.

Et rōne conuersionis, & rōne appropriationis, & rōne reflexionis. Rōne conuersionis, qa homini propositū est duplex bonum. s. incōmutabile, & æternū, & cōmutabile, & trāsitoriū. Sed peccatum nihil aliud est, nisi spreto incōmutabili bono, inhærere alicui cōmutabili, & temporali bono. Hoc aūt non pcedit, nisi ex aliquo inordinato appetitu, alicuius boni tēporalis, sed q aliquis appetat inordinate, amat seipsum, qa amare aliquē non est, nisi uelle ei bonum. Et est intantum q inordinatus amor sui, est causa oīs peccati. Quod patet in multis exēplis, tum ex parte passionis aīæ, tum ex parte peccatorum. Ex parte passionis aīæ, qa amor est causa desiderij, & delectationis, hō. n. pp hoc desiderat aliquam rem, quia eam amat, & si non amaret non desideraret. Itē delectatio ex amore causatur, quia ut dicit August. amor inhians habere, qđ amat est cupiditas, eoq; fruēs est lætitia. Itē ab amore procedit tristitia, quia homo tristatur de re amissa, quia illam amat. Itē ab eo pcedit gaudiū, & odiū, ideo. n. aliqd odio habetur, quia est impedimentū eius quod amat̄. Ex parte etiam peccatorum, quia ex amore sui procedit superbia. Nam superbia est amor propriæ excellentiæ. Itē inuidia, quæ est dolor de bono alterius, inquantum est diminutiuū proprij. Item accidia, quæ est tristitia de bono spūali, inquantum per ipsum impeditur bonum tēporale, uel corporale. Item ira, ideo. n. quis accēditur ad uindictā, quia honor proprius nimis amatur. Itē gula, & luxuria, quæ propter corporalem delectationem appetuntur. Et sic oēs malæ passiones, & uitia capitalia, ex amore inordinato tanquam à radice procedunt. Secundò rōne appropriationis, bonum. n. cōe melius est particulari. qui ergo appropriat sibi, quod cōe est, peccatum incurrit, sicut usurarius, qui uendit tempus, quod oībus cōe est, & oībus rebus cōius. Cū igitur amor sit cōius oībus creaturis, & terrenis, & spūalibus, & cœlestibus est, super oīa diffusiuus, & ideo peccatum graue est q uni soli approprietur. Tertiò rōne reflexionis. Est. n. duplex amor. s. concupiscentiæ, & amicitiæ. Ex amore amicitiæ procedit bonum, qa talis amor diligit amicum, eo quia amicus. Sed amor cōcupiscentiæ super seipsum reflectitur, sicut homo diligit uinum non pp uinum, sed pp seipsum, qa sibi sapit. Et iste amor est, qui est causa oīs peccati. Pōt aūt quæri quare homo potest peccare, & nulla alia creatura sub cœlo. Ratio huius est, quia ubi non est uoluntarium ibi non est peccatum, & ideo nec in brutis, nec in alijs creaturis pōt esse peccatum, sed quia in hoīe est liberum arbitrium, ideo peccatum cōmittitur ab eodem. Quod potest oñdi quadruplici rōne. s. ratione domicilij, ratione cōsortij, rōne iudicij, & ratione oppositi. Primo ratione domicilij, siue ratione loci, qa ut dicit sapiens, locus est cōseruatiuus locati, unde res extra locum suū diu cōseruari non potest. Et sicut est in corporalibus, ita est in spūalibus. Si. n. piscis extrahatur de mari, & ponat̄ in terra, post modicum moritur, qa est extra locum suum. Et si homo ponatur in mari moritur, qa mare non est locus eius pprius. Et rosa quādiu est in spina recens conseruatur, qñ aūt à spina decerpitur, & in manu tenetur, corrūpitur, & marcescit, qa manus non est locus eius. Et hæc est causa quare leuia tendunt sursum, & grauia deorsum, quia. s. uadunt ad locum pprium ubi conseruantur. Et tanta est uirtus loci, q quanto magis res appropinquat ad locū pprium, tanto fortius mouetur in ipsum. Vnde motus naturalis est in principio debilis, & fortis in fine. Et scđm hunc modum, quia aīa est extra locum suum, nō pōt esse quin in peccatū labatur. Ideo dicitur in Cano. Ioan. Si dixerimus quoniam peccatum nō habemus, ipsi nos seducimus, & ueritas in nobis nō est. 1. Ioan. 1.

Locus animarum Deus est, secundū illud August. Circuiui in mēte mea, &c. Et ideo animæ sanctorū, quæ sunt in Deo, sicut in loco proprio, peccare non possunt, de quibus Sapiens. Iustorum aīæ in manu Dei sunt, & nō tanget illos tormentū malitiæ. i. peccatum, in quo anima tormentatur, sicut ostendit Aug. dicens. Iussisti Dñe, & sic est, ut pœna sibi sit oīs inordinatus animus. Et ideo ualde miserabile est, q homo aīam suam ponat ī loco immūdo in hoc terrenitatis cœno. Ibi. n. ponis aīam tuam, ubi ponis amorē tuum. Amor enim applicat amātem cum amato, & ideo aīa terrenis applicata, maculat̄, & inficitur, ut dr̄ in Oseę. Facti sunt abhominales, sicut ea, quæ dilexerunt. Scđo rōne consortij. Nā propter malum consortium induci tur ad peccandum, quia qui tangit picem inquinabitur, &c. Psal. Et Cū sancto sanctus eris. Et aīa cōsortium habet ad carnem, ideo frequenter peccatum incurrit. Huius exēplum uidemus in mari. Nā aqua maris in pfundo ubi à terra elōgatur habet dulcedinē, sed superius ubi ei admiscetur uapor terrestris à sole cōbustus, cōtrahit amaritudinē. Sic aīa pp consortium ad terram, contrahit peccatum, quod est amarissimum, ut habetur in Ieremia. Vide q̃ malum, & amarum est te dereliquisse Dominū Deum tuū, &c. Sicut. n. ex coniunctione ad Deū, causatur summa delectatio, & dulcedo, ita ex separatione summa amaritudo. Tanto aūt quis à diuino consortio auertitur, quanto inferius delectatur, ut Greg. Tertiò ratione iudicij. Aīa. n. in operando quodam utitur silogismo. Nam ratio superior proponit omne malum uitandum. Inferior subiungit, fornicatio est malum, sensualitas adiungit. Accedere ad hanc est delectabile. Si ergo uolūtas sit fortis, & aspiciat ad hoc q fornicatio sit malum, eliget non peccare. Si autē respiciat inferius ad hoc, quod est delectabile, eliget fornicari, & sic incurret peccatū, quia de agendis male iudicat. Vnde ita facit caro aīę, sicut quædā herba posita in igne, quæ trabes domus fecerit apparere serpentes. Caro. n. cōtinuò

Sap. 3.

Oseæ. 9.

Eccl. 13.

Psal. 17.

Ierem. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

fumans, ita obumbrat aspectum intellectus, ut
illud quod est amarum, faciat uideri dulce, & bo
num malum, &c. Quartò rône oppositi, qa quæ-
libet res habet diuersas conditiones, & secũdum
unam est appetenda, & secundum aliam est fu-
gienda, sicut patet in pulchritudine. Pulchritudo
enim pôt appeti inquantum est quædam resul-
tatio diuini decoris, & secundum hoc bonũ est
respicere pulchrum. Et secundum hunc modum
Psal. 91. loquitur Psal. Delectasti me Dñe in factura tua.
Sed quia aspectus pulchri incitat ad concupiscẽ
tiam, ideo aspicere pulchrum est malum. Vnde
Prou. vlti. dicit Salomon. Fallax gratia & uana est pulchri-
tudo. Sic ergo res quæ sensui obijcitur propter
diuersas conditiones, ducit hoĩem in errorem,
Similia. dum unam considerat, & aliã negligit. Sicut pa-
tet de medico, qui iudicat aliquid esse expediẽs
uni ægro, considerata una eius infirmitate, quod
tñ non est sibi expediens simplr̃ ꝓpter aliã ægri-
tudinem quã non considerat: quæ ex curatione
alterius augmentatur. Exemplũ horum videmus
in piscibus, qui uidentes escam, & nõ aduertẽtes
hamum sub ea latentem: uolentes capere escam
capiuntur ab hamo. Similr̃ aues uidentes uirgu-
las, & non aduertentes uiscum, dum in uirgulis
resident capiuntur à uisco. Hoc etiã patet in his
qui propinant uenenũ, homo.n. considerans po-
culũ, & non attendens uenenum, bibẽs poculum
à ueneno occiditur. Sic peccator considerãs rem
delectabilem apparentem, & non attendẽs ama-
ritudinem latentem, incidit in peccatum. Et hu-
ius signum est, quia ut dicit sapiens. Praui replen
tur plenitudine, quia dum sentiunt amaritudinẽ
pœnitent, quia conscientiæ eorum remurmurãt
de peccato. Sic ergo patet, ꝙ peccatũ potest es-
se hominibus, & non in alijs sensibilibus.

Cognitio peccati tripliciter ex opere.

QVæritur quare pctm̃ nõ uitatur, nisi prius
cognoscatur. Ad quod dicendum, ꝙ pctm̃
cognoscitur tripliciter. Primò ex ope, qa
sicut dicit Aug. contra Faustum. Pctm̃ est dictũ,
uel factum, uel concupitum cõtra legem Dei. In
dicto pctm̃ est, quia cum locutio inuenta sit ad
exprimendum conceptũ cordis uel cõceptionẽ,
quandocunq; quis loquit̃ qđ in corde nõ hẽt, di-
scordat à lege æterna, quæ est regula humanorũ
Leu. 19. actuum. Ideo ꝓcipitur in Leuit. Non periurabis.
In quo ꝓhibet̃ mendaciũ. Item cõsistit in facto,
cuius rõ est, quia cũ manus sit ministra rõnis, ut
dicit sapiens. Conceptiones.n. rõnis per manus
explicant̃, qñcunq; manuale opus discordat à le
ge diuina, quæ dicit: Non occides, Nõ furaberis,
pctm̃ incurrit̃. Item consistit in desiderio & cõ-
cupiscentia. Concupiscentia.n. ꝑter rõnis regulã
est pctm̃, quia quilibet dẽt esse contentus suis ter
minis, & ideo hoc ꝓhibetur lege diuina, quæ di-
cit. Non cõcupisces rem ꝓximi tui. Secundò co-
Ex fine. gnoscitur ex fine. Et ideo dicit Aug. in lib. de li-
be. arbitrio, ꝙ pcm̃ nihil aliud est, q̃ neglectis re-
gulis æternis, tpalia sectari. Et in lib. 83. quæstio-
num dicit, ꝙ omnis humana peruersitas est uti
fruendis, & frui utendis. Et ratio huius est, quia
cum omnis res ordinet̃ ad finem debitum: quan
do à fine deuiat incurrit pctm̃, sicut patet in ope
ribus naturę. Homo enim generans, intendit ge-
nerare sibi simile, secundum oĩum membrorum
proportionem. Quando uero conceptum gene-
ratur cũ duobus capitibus, uel duobus digitis,
dicitur esse peccatum naturæ, quia deuiat à de-
bito fine. Et secundum hũc modum, cum homo
sit ordinatus tanq̃ ad debitum finem ad diligẽ-
dum æterna, ideo natura dedit homini oculos
sursum, ut respiciat quod diligere debeat. Quia
dicitur in æthicis. Nullus diligit aliquid, nisi prę-
delectatione uisus, sicut patet in amore carnali,
quia homo uidens rem pulchram & delectabilẽ,
incipit eam ex eius uisione diligere, & diligendo
desiderare, & desiderando appræhẽdere: & cum
adeptus fuerit, tunc in bono conuenienti incipit
delectari. Sic debet homo sursum oculos dirige-
re, & cœlestia contemplari, quia ex hoc genera-
bitur amor, & ex amore desiderium, & ex deside
rio acquirendi, studium. Sed quia pctõres, ut di-
citur in Psalm. Statuerunt oculos suos declina- Psal.
re in terrã, ideo terram diligunt, & sic deuiant à
recto fine, ex quo incurrunt peccatũ. Tertiò co-
gnoscitur ex rõne, quia ut dicit Dionysius, ma- Ex
lum hominis est contra rationem. Et quia ratio,
est regula proxima humanorum actuum: ideo si
nolumus uidere utrum aliquis humanus actus
sit rectus uel uiciosus, inspiciamus regulam ra-
tionis, sicut patet in artificialibus, quia tunc li-
gnum cernitur rectum uel obliquum, si apponat̃
regulæ rectæ. Rectum enim est iudex sui & obli-
qui. Et hoc patet in actu comestionis. Cum
enim in homine sit regula rationis, & concupi-
scentia carnis, si homo sumat cibum existimans
sibi necessarium, secundum quod ratio dictat,
non incurrit peccatum, etiam si quãtitatem ex-
cedat. Si autem propter cõcupiscentiam sumat,
uel propter delectationem solũ, pertinet ad gu-
læ peccatum. Et sic patet, ꝙ ratio est recta men-
sura & regula actuum humanorum, quantũ ad
bonitatem moralem, & si ab hac discordat̃, in-
curritur peccatum. Quartò cognoscitur ex pri-
uatione, quia secundum Augustinum, in lib. de
natura boni. Peccatum est priuatio speciei, & Ex priuatione.
modi, & ordinis. Secundum quæ tria dicitur. Sap. 11.
Omnia constituisti in numero, pondere, & men-
sura: ita ꝙ pondus referatur ad ordinem, men-
sura ad modũ, & numerus ad speciem, quia una-
quæq; res dicitur mensurata: pulchra, & ordina- Tria
ta natura. Quælibet enim res mensuratur his
tribus duntaxat exceptis, scilicet gratia Christi, bilia.
charitate Dei, luce cœli. Gratia Christi mensu-
ram non habet. Nam Deus omnibus sanctis gra-
tiam mensuratam dedit, filio autem dedit spiri- Ioan. 3.
tum non ad mensuram, ut dicitur in Ioanne. Et
ratio huius est, quia ipse fuit fontale princi-
pium, à quo est omnis gratiarum influxus, pro- Idem.
pter quod ipse dicit. Qui credit in me, de uen-
tre

tre eius fluent aquæ uiuæ. Item charitas nõ ha-
bet mensuram respectu Dei, quia cum charitas
eius non sit, nisi respectu boni, & ubi est maius
bonũ ibi sit maior amor, sicut homo magis dili-
git aurum q̃ argentum, quia ubi maius bonũ in-
uenitur, illud magis diligitur, & Deus est infini-
tum bonum, intantum ꝙ quanto plus diligitur
Deus, tanto diligibilior inuenitur. Ideo dicit.
Bernar. Modus diligendi Deum, est sine modo
diligere. Item lux cœli non habet mensuram re-
spectu sensibilium, quia cum sensibilia habeant
uirtutem determinatam, & mensuratã, ut patet
in arboribus. Nam arbor unius speciei non extẽ
dit se ad producendum fructus alterius speciei,
uel arboris, sicut ficulnea non facit uuas. Lux aũt
ad omnia se extendit. Vnde dicit Dionysius, lo-
quens de radio solari, ꝙ ad sensibilium genera-
tionem confert, & ad uitam mouet, nutrit, per-
ficit, & auget. Aliæ uerò res, habent determinatã
mensuram in augmento & diminutione. Vnde
sapiens dicit. Quod omnium natura constan-
tium, terminus est & ratio magnitudinis & aug-
mẽti, sicut patet in natura humana. Nam est ter-
minus aliquis in augmento, ut in gigantibus, &
in diminutione vt in pigmeis, & sic est de singu-
lis rebus, quia secundum rerum diuersitatem, est
Aliæ quantitas. diuersitas mensurarũ. Anima ẽt rationalis ha-
bet hanc mensuram, quia potest capere omnes
scientias & uirtutes, & potest esse habitaculum
Creatoris. Illud autem quod hanc mensuram
minuit & destruit est peccatum, quod aĩam ita
astringit, ꝙ Deus in ea habitare non posit. Exẽ-
plum huius patet in materialibus. Peccatum.n.
facit in anima quod frigus in aqua, aqua enim
antequàm congeletur, est receptiua corporum,
quæ immittuntur: postquàm autem per frigus
congelatur, ita constringitur, ꝙ nihil in ea reci-
pitur, nisi resoluatur per calorem. Sic anima per
peccatum tantum cõstringitur, ꝙ nulla uirtus in
ea recipitur: & Deus inde recedit, nisi calore gra
tiæ resoluatur. Et sic patet, ꝙ peccatum corrum-
Nulla est res, quæ non suam hẽat pulchritudinem. pit animæ mensuram. Item quælibet res est suo
modo pulchra, licet aliquando uideatur defor-
mis, quia secundum diuersitatem rerum, est di-
uersitas pulchritudinis: quia quod est pulchrum
in homine, non est pulchrum in æquo. Et secun-
dum hũc modum dicit Dionysius, ꝙ illud quod
est laudabile in uno, est uituperabile in alio: sicut
esse furibundum est laudabile in cane, & vitupe-
rabile in homine. Et esse mansuetum, est lauda-
bile in homine, & uituperabile in cane. Et sic est
de pulchritudine, quia uidemus, ꝙ rubedo est
pulchritudo in rosa, & albedo in lilio, & nigredo
est pulchritudo in æquo, & turpitudo in homi-
ne: licet apud Aethiopes quãto quis nigrior tan
to pulchrior reputetur. Vnde dicitur, ꝙ apud
eos imago Christi colore nigro depingitur, &
Diaboli albo. Sic anima habet suam pulchritu-
dinem, scilicet claritatem, quia anima est splen-
Psal. 4. dor diuinæ lucis, de quo Psalmus. Signatum est
super nos lumẽ uultus tui Domine. Nihil autem
tollit illam pulchritudinem, nisi peccatum, quia
peccatum est quoddã obstaculum, quod inter-
ponitur inter animam, & Deum, siue lucem di-
uinam. Vnde sicut uidemus, ꝙ quando arbor, Simile.
uel turris opponitur radijs solis, ex opposito fa-
cit umbram: ita peccatũ quod interponitur in-
ter lucem diuinam & animam, facit umbram in
anima, & sic anima peccatoris remanet umbro-
sa & tenebrosa, & amittit nitorem & pulchritu-
dinem suam. Et hoc deplorat Hiereĩi. Quomo- Tren. 4.
do obscuratum est aurum. Sic ergo peccatum
est corruptio speciei. Item quælibet creatura est
ordinata. Ordinatur autem ad duo, scilicet ad Ordo in omnibus.
operationẽ, & operatio ad delectationem. Ope-
ratio aũt hominis est duplex, scilicet intelligere
ueritatem, & diligere bonitatem. Illud autem
quod corrumpit intellectum, non est nisi pecca-
tum. Vnde primus homo licet fuerit mente
præditus, tamen per peccatum fuit obtenebra-
tus, & per consequens totum genus humanum
fuit tenebris inuolutum. Et ideo quantumcun-
que studeant homines, non possunt peruenire ad
cognoscendum plene veritatem, licet quilibet
apponat aliquid: ad istam quoque cognitionem
det operam studio ueritatis, sicut patet de phi-
losophis & doctoribus sacræ scripturæ. Et sic ex
omnibus cõgregatis licet cognitio ueritatis ali-
quod magnum augmentum recipiat, tñ adhuc
pro maiori parte remanet ueritas incognita: qa
quãdiu sumus in p̃nti uita, non possumus cogi-
tare primam ueritatem. Et hoc est in nobis ual-
de miserabile, quia illud quod ualde lucet, non
possumus respicere scilicet Deum & substantias
separatas. Vnde exemplum ponitur à sapiẽte, ꝙ Simile.
sicut oculus noctuæ nõ pôt respicere lucẽ Solis,
sic nos non possumus respicere lucem Creatoris.
Et huius exemplum uidemus in naturalibus. Il-
lud.n. quod maculat oculum, impedit oculi ui-
sionem. Vnde oculus maculosus non pôt clare
uidere, sic cum peccatum maculat animam im-
pedit intellectualem eius uisionem, ideo dimi-
nutæ sunt ueritates à filijs hoĩum. Item operatio
ordinatur ad delectationem, quęlibet.n. propria
hominis operatio hẽt annexam delectationem.
Et uirtus ẽt facit delectabiliter operari, quia in
modũ naturę inclinat, ut dicit Tullius. Ideo di-
citur. 2. æthi. Signum autẽ generati habitus, opor
tet accipere in operatione delectationem. Illud
aũt quod impedit delectationem est peccatum,
quia licet luxuriosus faciat aliquãdo casta opa,
non tamen facit ut castus, quia castus talia dele-
ctabiliter operatur, & luxuriosus cum tristitia,
& sic de similibus: & sic peccatum priuat delecta
tionem ad quam operatio ordinatur. Et sic pa-
tet, ꝙ pctm̃ priuat modum, speciem, & ordinem.
Huius exemplum habetur in infirmitate corpo-
rali, quæ priuat à corpore modum, quia totum
attenuatur, spẽm, quia totaliter deformat̃, & hu
morum ordinem ex quibus componitur, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

FORMVLA AVREA DE GRADIBVS VIRTVTVM.

Psal. 33.

ACcedite ad Dominũ,& illuminamini,& facies ur̃ę non confondentur dicebat Dauid. Ius hominis est ad Deũ accedere. Ius Dei accedentẽ ad ipsum illuminare. Ad Deum spiritualiter accedit,qui affectiones suas ad Deum dirigit, qui sperat Dei laudem, qui timet Dei contumeliam, qui lætatur de oĩbus, quæ Deo placent, qui tristatur de oĩbus, quæ Deo displicent, qui diligit uirtutes, & opera uirtutum, qui odit uitia, & opera uitiorum,qui erubescit iniqua, & opera iniquitatum,& occasiones, iniquitatum. Deus lux uera illuminat accedentem, ad cognoscendum uirtutes, & gradus uirtutum, quæ sunt certissima uia ad regnum cœlorum. Si aliquis calumniatur gradus, qui ponunt̃, & scit meliores gradus ponere,q̃ hic ponũtur,nõ est cõtra me, nec pp hoc uolo litẽ subire. Et sciendũ q̇ gradus in plerisq; ordinantur, sed̃m raritatẽ uel secũdũ perfectionem,tamen diuersis respectibus se excedunt.

Quid sit Deum accedere,& ab eo illuminari.

De gradibus charitatis. Cap. I.

Can. 2. Graduũ charitatis primus ordo.

PRimum aũt notandum est de gradibus charitatis. Nam dicit sponsa in Cãticis. Ordinauit in me charitatem. Infimus gradus charitatis est, diligere amicum à quo homo diligitur, honoratur, fouetur,& in oĩbus adiuuatur,qui hoc non curat facere, contra naturam nititur laborare. Diligere.n.amantẽ,naturæ est,ut dicit Chriso. Altior gradus diligere inimicũ ex corde pp Deum, qui eum ad imaginem suam creauit, & corpore suo refecit,& sanguine suo redemit, qa diligere non amãtem gratiæ est,ut dicit Crhiso. qui hoc facere non curat, filius Dei esse recusat, qui facit solẽ suum oriri super bonos, & malos. Altissimus gradus charitatis est inimicos benificijs ad amorem trahere. Vnde super illud. Vt sitis filij Patris uestri,dicit Glosa. Cumulus perfectionis est inimicos diligere, & pro ipsis diligẽter orare, sicut fecit Chr̃s,& alia Glosa super illud. Benefacite,&c. dicit. Non tantum ad amicos,sed etiã ad inimicos extendite opera charitatis, ut amici esse incipiant. In primo gradu stant ethnici, & publicani, qui diligunt eos, qui se diligunt. In secũdo stant perfecti Christiani, qui maledicẽtibus bñdicunt. In tertio stãt perfectissimi religiosi, immo Chr̃s, q Iudã ad amorẽ suũ traxit,benignissimè osculando, pedes lauando, sua carne cibãdo, & in cruce pro persecutoribus orando. Item altus gradus charitatis est, cũ aliquis utilitatẽ amici sui cũ ꝓprio lucro quærit. Altior cũ aliquis cõmodũ amici sui, cũ damno rerũ suarũ quærit. Altissimus cũ aliquis bonũ amici sui,cũ ꝓpria morte quærit. Vnde dr̃. Maiorem charitatẽ,&c. Ergo maximã charitatẽ habet,qui aiam suã ꝓ amicis ponit. In illo gradu stetit Chr̃s qñ pauper factus est cũ esset diues,ut nos inopia sua diuites essemus,ut dicit Apost. Cum per suã contumeliã,nobis obtinuit ęternã gloriã. Cũ per sua uulnera, nobis exhibuit medicinam. Cũ per suam mortẽ turpissimam,nobis comparauit uitam æternã. Item altus gradus charitatis est, cũ quis diligit auferentẽ sibi res temporales. Altior cum diligit auferentẽ sibi honorrem. Adhuc altior cum diligit auferentẽ sibi corpus,uel membra corporis. Altissimus cum diligit auferentẽ sibi uirtutes,& dona spiritualia, siue ipsum Deũ, ad peccatum quacunque occasione inducendo, uel à uirtuosis operibus retrahendo.

Matth. 5. Lucæ. 5. Infimus gradus dilectionis amicos diligere. Secũdus. Ioan. 15. 2. Cor. 8. Tertius.

Gradus obedientiæ. Cap. II.

Gradus obedientiæ primus ordo.

OBedientiæ altus gradus est obedire creatori,redẽptori, remuneratori nr̃o, q uult cõe bonũ nr̃m in pñti,&in futuro,cui obediendũ est meritò in oĩbus p̃ceptis, & prohibitionibus, quia nihil præcipit, nisi ducat nos ad summũ bonũ,& nihil prohibet, nisi abducat nos à summo bono. Altior uidetur gradus obedientiæ quodammodo esse, cum obedimus homini in persona Dei,quasi obediremus ipsi Deo, quia Deo tenemur obedire propter prædicta, sed non homini tenemur nisi propter Deum. Cum obedimus (inquã) homini perfecto,& discreto, qui oĩa cum discretione, & deliberatione imperat. Altissimus autem uidetur gradus obedientiæ cum obedimus homini indiscreto,& discolo, & despecto,in persona Dei, qui multa imperat cũ impetu,& sine discretione, & deliberatione. Vñ Petrus. Serui obedite Dñis,non tantum bonis, & modestis,sed etiã discolis. Hęc est.n.gratia apud Deum.q. d. non est meritum magnum bonis, & modestis obedire,tñ caute uideatur ne obediat contra salutem. Item aliqualis gradus est obedientiæ in eo,quod homini suaue est,& leue. Altior est obedire in eo,quod graue est, & ad breue tẽpus. Altissimus obedire in eo, quod graue est ad longũ tẽpus, uel usque ad mortem In hoc gradu stetit Chr̃s,cũ obediuit Patri suo, usq; ad mortẽ, à principio uitæ turpissima sustinendo. Item aliqualis est gradus obediẽtiæ,obedire pp timorẽ pœnæ inferendæ pp inobedientiã, sicut sepe cõtingit. Altior est obedire pp spem grãæ in pñti,& pp amorẽ gloriæ in futuro,quod etiã sæpe contingit. Altissimus est obedire pp neutrũ horũ,sed pure pp Deum,qa Deus, Dñs nr̃ est, & nos serui eius. Itẽ altus gradus est obediẽtiæ implere uerbum prælati,pp Deũ. Altior implere nutum. Altissimus implere uoluntatem, sicut dixit Christus. Non ueni fa. uolun. &c. Et iterum. Si fieri potest transeat,&c. Item aliqualis gradus est cum mandatum differtur & tamen impletur. Altior cum statim perficitur, sed tamen cum murmure & inuoluntariè. Altissimus cũ statim perficitur,sponte,& cum magno desiderio.

1. Pet. 2. Secundus. Tertius. Quartus. Ioan. 6. Matth. 26. Quintus.

Humilitatis. Cap. III.

Graduum humilitatis prim⁹ ordo.

HVmilitatis altus gradus est,cũ aliquis spõte subijcit se maiori,hæc est debita. Altior cum subijcit se pari,hæc abũdans est. Altissimus cum subijcit se minori, hæc superabundans est. In hoc ultimo gradu fuit Christus,cum ueniens ad Iordanem subiecit se Ioanni,dicens. Sine modo, sic enim decet nos adimplere omnẽ iustitiam, idest humilitatem superabundantem, ut dicit Glos. Item altus gradus est,cum aliquis habet humilitatem in uerbis. Altior cum in factis. Altissimus cum habet humilitatem in corde. Ibi enim est uirtus,sed non in uerbis uel factis. Quandoq; enim est,qui se nequiter humilitas,uerbi,uel factis,uel gestibus, uel uestitu,uel incessu. Christus uero fuit humilis in corde cum diceret. Discite à me,&c. Humilis in uerbis,cum diceret. Ego sum uermis,& non homo. Et mea doctrina non est mea,&c. Et uerba quæ ego loquor,à meipso non loquor. Humilis in factis,cũ se inclinauit ante pedes Apostolorum in lotura. Item altus gradus humilitatis est, humiliare se propter magnitudinem, & multitudinem defectuum,iuxta illud prophetæ. Humiliatio tua in medio tui,idest materia humiliatiõis,sit in corde tuo,scilicet defectus tui. Altior est humiliare se, propter abundantiam uirtutum, & donorum spiritualiũ, sicut arbor nobilis inclinatur ex abũdantia fructuum. Vnde dicitur. Quanto maior es,humilia te in oĩbus. Altissimus propter imitationem exempli humilitatis Christi. Item altus gradus est humiliare se de omnibus malis commissis. Altior de omnibus bonis omissis. Adhuc altior de omnibus deturpatis. Altissimus de omnibus bonis inuacuum perceptis. Iste ordo sumitur ex raritate. Quanto enim gradus est rarior, tanto uidetur altior. In nullo istorum fuit Christus, quia nihil mali commisit, & nihil boni obmisit, & nihil boni deturpauit, nihil boni inuacuum recepit. Item altus gradus est tam uilem se reputare, sicut uere est in oculis Dei. Altior sicut uilis esse potuit corãm Deo, si Dominus non cauisset. Altissimus sicut uilis adhuc fieri posset, si Dominus à temptationibus non custodierit.

Matth. 3. Secũdus. Matth. 11. Psal. 21. Ioan. 7. Idem. 14. Tertius. Micheæ. 6. Eccles. 3. Ioan. 13. Quartus.

Castitatis. Cap. IIII.

Graduum castitatis primus ordo.

CAstitatis altus gradus est castitas coniugalis. Altior uidualis. Altissimus uirginalis. Hoc patet per fructus,qui eis debentur.s.tricesimus,sexagesimus,centesimus. In hoc ultimo gradu fuit Christus,& beata uirgo mater eius. Damascenus etiam dicit. A nuptijs abstinentia est angelorum imitatio. Item altus gradus est detestari gestus & tactus impudicos. Altior detestari uerba impudica. Adhuc altior detestari uoluntatem, uel concupiscentiam impudicã, sicut Sara dixit. Nunquam concupiui uirum,&c. Altissimus,detestari cogitationem impudicam,sicut dicit Iob. Pepigi fœdus cum oculis,&c. Item multum quandoque periclitatur castitas ex auditu impudico. Magis quandoque ex uisu ut in Dauid,& in senibus in Daniele. Sed maximè quãdoque ex tactu impudico. Item maximè adiuuatur castitas si homo uitat locum suspectum. Magis si uitat homines suspectos. Multo amplius si uitat familiaritates suspectas,& ea quæ prouocant familiaritates suspectas, ut sunt dulces literæ, dulces salutationes, dulces respectus, dulcia uerba, & blanda, & crebra munuscula, de quibus Hieronym. dicit, Crebra munuscula, & dulces literas, & sudariola, & cibos prægustatos, sanctus amor non habet. Item altus gradus castitatis est, esse castum per mundiciam carnis. Altior per mundiciam mentis, quia per impudicitiam maculatur corpus & anima, ut dicit Apostolus, Quodcunque peccatum fecerit homo,&c. Altissimus per imitationem exempli castitatis Christi.

Secũdus. Iob. 3. Iob. 21. 2. Reg. 11. Dan. 13. Tertius. 1. Cor. 6.

Gradus patientiæ. Cap. V.

Graduum patientiæ ordines. 7

PAtientiæ altus gradus est patienter sustinere amissionem rerum,ut Iob. Altior patienter sufferre amissionẽ honoris, ut Dauid cum improperia Semei sustinuit. Altissimus est patienter sufferre mutilationem membrorũ, uel ablationẽ uitæ corporalis. In hoc gradu fuit Christus, cum sponte pro nobis animam suam posuit. Item altus gradus est patientiæ tolerare afflictionem, quam homo pro peccatis meruit. Vnde Petrus. Si peccantes & colaphizati suffertis, &c. Altior patienter sufferre afflictionem, quam innocenter sustinet pro iustitia. Vnde. Siquid patimini propter iustitiam, beati. Altissimus est feruenter appetere afflictionem. In hoc gradu fuit Christus, cum dicebat. Improperium expect.&c. Item altus gradus patientiæ est non uindicare iniuriam facto. Altior non uindicare uerbo. Altissimus est non habere uindictam in desiderio. Item altam habet patientiam, qui non indicat impatientiam in uerbo. Altior qui non indicat uultu. Altissimam, qui non portat impatientiam in corde suo. Item altum gradum patientiæ habet, qui non uindicat iniuriam suam, cum uindicare potest, licet non sine damno. Altiorem, qui non uindicat cum uindicare potest sine damno. Altissimus est, cum gratias agit pro afflictione, ut Tobias, cum dixit. Gratias ago tibi Domine, quia castigasti & sanasti me. Item altus gradus patientiæ est, cum aliquis patienter sustinet aduersitates, ut à peccatis suis purgetur, iuxta illud,

Iob. 1. 2. Reg. 16. 1. Pet. 2. Psal. 68. Tob. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prou.27. Matth.5. illud. In fornace probatur argẽtum: Altior ut in cœlo gloriosè remuneretur, iuxta illud Matth. Beati eritis cum uos ode.ho.&c. Altissimus ut Christo uicem rependat, iuxta illud Hieronym. Fœlix est anima quę pro Christi nomine tanta uoluerit sustinere, quanta ille pro nobis passus est. Item altus gradus patientiæ est, de iniuria nunq̃ quærimoniam facere. Altior nunq̃ iniuriam propriam excusare. Altissimus est iniuriã ꝓpriam, nunq̃ alicui ad uindicandũ significare.

Gradus misericordiæ. Cap. VI.

Graduum misericordię ordines sex. Lucæ.6. Iob.31. Idem. 29. Eccles.20. Iob.19. Mar.8. Lucæ. 23. MIsericordiæ altus gradus est misereri ꝓximi, iuxta illud. Estote misericordes. Et Iob. Si negaui quod uolebãt pauperes, &c. Et iterum. Oculus fui cæco & pes claudo. Altior misereri sui, secundum illud. Miserere animæ tuæ placens Deo. Altissimus misereri Dei, sicut ipse petit in Iob. Miseremini mei, miseremini mei, saltem uos, &c. Itẽ altus gradus est misereri cõsanguineis afflictis. Altior gradus, misereri extraneis afflictis. Altissimus misereri inimicis afflictis. In hoc ultimo gradu fuit Christus cũ dixit. Misereor super turbam. Et iterũ. Pater ignosce illis, &c. Item altus gradus est misereri uiuis in afflictione corporis. Altior misereri uiuis in afflictione spũs. Altissimus misereri mortuis in purgatorio. Item altus gradus est misereri sanis in necessitate. Altior misereri infirmis non decumbentibus in necessitate. Altissimus misereri infirmis decũbentibus in necessitate. Item altus gradus misericordiæ consistit in dando ꝓpalia, sicut fecit Abraam, qui nulli negauit hospicium. Altior in cõdonando iniurias, sicut fecit Dauid Sauli, & Semei. Altissimus pro iniuriantibus supplicando fideliter, sicut Christus & beatus Stephanus. Item in alto gradu misericordiæ consistit, quem ad miserendum inducit natura suadendo. In altiori, quem inducit homo præcipiendo, uel ammonendo. In altissimo, quem inducit Deus inspirando.

Gradus ueritatis. Cap. VII.

Graduum ueritatis obseruandæ ordines.4. VEritatis altus gradus est libenter cogitare ueritatem, & libenter cogitare de ueritate. Altior est libenter loqui ueritatẽ, & libenter loqui de ueritate. Altissimus est libenter uiuere secundum ueritatem, & alios ad hoc inducere. Item altus gradus est cognoscere ueritatem. Altior amare ueritatem. Altissimus seipsum, & alios iudicare secundum ueritatem. In omnibus istis gradibus fuit Christus. Item altus gradus est liberè, & absq; adulatione, & sine pallio pronunciare ueritatem, quando liberè pronũciare oportet. Altior liberè defendere ueritatẽ, quando defendere conuenit. Sed qui hoc faciũt sæpe amaritudinibus replentur, quia ueritas res amara est. Dicit sanctus Bernar. Melius est tamẽ pro ueritate pati supplicium, q̃ pro adulatione pati beneficium. Altissimus est liberè defendere ueritatem coram inimicis. Item altus gradus est propter ueritatem res temporales in periculo ponere. Altior honorem imponere. Altissimus corpus in periculo ponere. Et hoc merito faciendũ est, quia Christus ueritas est.

Gradus paupertatis. Cap. VIII.

Graduum paupertatis ꝓpriæ ordines.5. PAupertatis quæ est una de octo beatitudinibus, altus gradus, est relinquere res temporales. Altior relinquere amicos seculares, & spirituales. Altissimus relinquere seipsum, idest singularem sensum, amorem priuatum, propriã uoluntatem. In omnibus istis gradibus fuit Christus, qui reliquit seipsum, suã, suos. Item altus gradus est pro transitorijs non laborare, nec solicitari. Altior transitoria non appetere. Altissimus oblata respuere. In secundo fuit Apostolus cum dixit. Argentum & aurum, aut uestem nullius concupiui. In ultimo fuit Daniel propheta, qui contemsit munera Balthasar, quia scriptura reprehendit munuscula dare, & accipere. Item altus gradus est nolle habere certum hospitiũ, sicut Christo non fuit locus in diuersorio. Altior non habere certum uictum & uestitum tempore sanitatis. Altissimus nolle habere certum uictum & uestitum tempore infirmitatis. In hoc ultimo gradu fuit Christus, cum non habuit ubi caput suum reclinaret, nec hausũ aquæ, nec uestem, sed nudus ante crucem stetit. Item in alto gradu paupertatis est, qui propter hoc eligit paupertatem, ut à transitorijs solicitudinibus eruatur. In altiori est, qui propter hoc eligit paupertatem, ut in uirtutibus & donis spiritualibus dotetur. In altissimo, qui propter hoc eligit paupertatem, ut in sessione sua apud Christum in iudicio Deus glorificetur. In alto gradu est, qui nihil habet proprium in speciali, sicut multi religiosi. In altiori, qui nihil habet proprium in communi ad annum, uel ad longum tempus, sicut pauci religiosi. In altissimo est, qui nihil habet proprium in communi nec ad septimanam, uel ad diem, ut Fratres minores.

Gradus prudentię. Cap. IX.

Graduum prudẽtiæ ueræ, & christianæ ordines. 6 PRudentiæ altus gradus est, cognoscere Deũ per creaturas, sicut dicit Apostolus. Inuisibilia Dei, &c. Altior per scripturas. Altissimus per fidem. Item altus gradus est prudentiæ, ordinare mores exteriores secundum uoluntatem Dei. Altior ordinare affectiones interiores. Altissimus ordinare uires animæ secundum placitum Dei. Item altus gradus est, ordinare uitam interius & exterius secundum exempla sanctorum. Altior secundum exempla Christi. Altissimus secundum mores Christi. Item in alto gradu est, qui considerat amaritudinem aię cum

cum separatur à corpore. In altiori, qui considerat amaritudinem aiæ cum separatur à familiaritate Dei ad breue tps. Vnde Bern. Quæ aia semel accepit, &c. In altissimo, qui cõsiderat amaritudinem aiæ, cum æternaliter separaẽ à fruitione Dei. Item in alto gradu est, qui considerat iucunditatẽ aiæ, cum unitẽ Deo ad breue tps. In altiori est, qui cõsiderat iucunditatẽ aiæ cũ unitẽ Deo ad longum tẽpus. In altissimo est, q̃ cõsiderat iucunditatem animæ cum unitur Deo æternaliter. Item in alto gradu est, qui considerat, quomodo dat se Deus in bonis temporalibus. In altiori qui considerat, quomodo dat se Deus in bonis spũalibus. In altissimo est, qui considerat, quomodo dat se Deus totum, in omni quod est ipse in diuina, & humana natura.

Gradus fortitudinis. Cap. X.

Graduum uerę, atq; christianæ fortitudinis ordies quatuor. Phil.3. FOrtitudinis est altus gradus uincere mundũ & delitias eius contemnẽdo, sicut dicit Apostolus. Oĩa inqt arbi.sum ut ster.&c. Altior est uincere carnẽ, & concupiscẽtias eius restringere ut Apostolus. Castigo inquit cor.me. Altissimus uincere se ipsum, simpliciter & spõte usq; ad mortem obediẽdo, sicut in omnibus istis fuit Christus. Item altus gradus est fortiter resistere peccatis corporalibus, ut sunt luxuria, gula, &c. Altior resistere peccatis spiritualibus, ut sunt placentia propria, displicentia aliena, hypocrisis, personarum acceptio, ingratitudo. Altissimus est resistere occasionibus, tam corporaliũ q̃ spiritualium peccatorum, ut munuscula, & familiaritates, uerba blanda, &c. Item altus gradus est, non consentire peccatis operationis. Altior non consentire peccatis locutionis. Altissimus non cõsentire peccatis cogitationis. In his omnibus fuit Christus. Item altus gradus est fortiter laborare in hoc mundo pro sancta uita, quę cõsistit in bona conscientia, & in bonis operibus, & moribus. Altior laborare pro societate angelica. Altissimus laborare ꝓ uniõe Dei in uita æterna.

Gradus iustitiæ. Cap. XI.

Graduum christianæ iustitiæ ordines quinque. Roma.12. Mich.4. 1. Thes.5. Malach. 1 IVstitiæ altus gradus est reddere proximo ius suum. s. congratulationem in prosperitate, & compassionẽ in aduersitate, iuxta illud Gaudere cum gauden. &c. Et altior reddere sibimet ius suum. s. dolorem de malis cõmissis, iuxta illud prophericum. Dole quasi parturiens, & cautelam contra mala cõmittenda, iuxta illud. Non solũ à malo, sed ab oĩ specie mala abstinete uos. Altissimus reddere Deo ius suum. s. timorẽ, quia Dominus iustus est: & amorẽ, quia Pater bonus est. Vnde Dominus dicit. Si ego Dñs, ubi timor meus? si Pater, ubi amor meus? Item altus gradus est, reddere unicuiq; bonum pro bono. Altior reddere bonum pro malo. Altissimus reddere optimum pro pessimo. Hoc fecit Christus, quando dedit corpus suum sanctissimum Iudæ pessimo traditori. Item altus gradus est, iustificare omnes operationes, ut Deo placeant. Altior iustificare omnes locutiões. Altissimus iustificare omnes uoluntates. In istis gradibus fuit Christus cũ dicit. Quæ placita sunt ei facio sem per. Item altus gradus est, discere iudicare oĩa opera sua, qua intentione, & ad quem finẽ fiant. Altior iudicare uerba, utrum sint utilia uel nocĩua. Altissimus iudicare conscientiam, utrum recta uel erronea sit, & omnes affectiones, utrum ordinatæ uel inordinatæ sint. Item altus gradus est, exhibere naturalem iustitiã omnibus uiuis, s. quod oderis tibi fieri. & Quæcunque uultis ut faciant uobis homines. Altior exhibere iustitiã oĩbus mortuis cõsanguineis in eleemosynis, orationibus, & maxime in testamentis eorum distribuendis, secundum ordinationem ipsorũ, & in omnibus, quæ ipsis fideliter commiserunt. Altissimus iustitiam exhibere mortuis extraneis, sicut eis commiserunt, & confidunt.

Ioan.8. Matth.7.

Gradus temperantiæ. Cap. XII.

Graduum christianæ temperantiæ ordies quatuor. TEmperantiæ altus gradus est moderare se in omnibus exterioribus, scilicet in uictu, habitu, somno, in incessu, uerbis, factis, & moribus, ut omnia ordinate, & modeste fiãt secundum Deum. Altior est temperare se in motibus, & affectionibus interioribus, ne nimis circa transitoria occupetur. Altissimus temperare cogitationes, ne nimis extra Deum euagentur. Item altus gradus est, restringere se ab illicitis interioribus, & exterioribus. Altior refrenare se à licitis exterioribus & interioribus ad tempus. Altissimus est abstrahere à licitis exterioribus, & interioribus usq; ad mortem, iuxta illud. Virtus est, licita abstinuisse bonis, ille enim solus ad illicita non cadit qui se cautè restringit à licitis, dicit glo. super Iob. Qui enim nõ uult detrahere, & mentiri, & similia, restringat se à licitis uerbis, quia auctore Salomone, In multiloquio peccatum non deerit. Item aliqualis altus gradus est, moderare loqui de defectibus hominum in præsentia eorum. Altior temperare loqui de defectibus uiuorum, & mortuorum in absentia ipsorum, sed tanq̃ præsentes essent. Altissimus, excessus tam uiuorum q̃ mortuorum absentiũ excusare fideliter, quia locum excusationis nõ habent. Item Chrys. ponit gradus de temperantia cibi, & potus dicens. Nihil sic ægritudinem fugat, sicut moderata refectio, ecce altus gradus. Nihil sic sanitatem seruat, ecce altior. Nihil sic acumen sensuum operatur, ecce altissimus.

Pro.10.

Gradus pacis. Cap. XIII.

Graduum christianæ pacis ordines.4. PAcis altus gradus ẽ cũ caro subijcit spũi, sine rõni, difficilẽ se reddẽs ad oĩa mala perpetranda. Altior cũ subijcitur caro spiritui,

Universidad de Deusto
Biblioteca

promptam se exhibens ad oĩa bona facienda. Altissimus est cum spiritus subijcitur Deo, oẽm ordinationẽ tam in exterioribus, q̃ m interioribus aiæ uiribus pœnitus obseruãdo. Iste ultimus gradus seruatur in cœlo. Item altus gradus est inferioribus parcere, si in aliquo excesserunt, eosque benigne consolari, si in aliquam afflictionem inciderint. Altior est cum paribus benigne conuersari, ita ꝙ facit eis bonum, quod sibi iuste uult fieri, nec inferat malum aliquod, quod sibi iuste non uult fieri. Altissimus, uoluntatem suam uoluntati superiorum in oĩbus conformare. Item altus gradus, nullum turbare factis. Altior est, nullũ turbare uerbis, uel facio, uel in uerbis post tergum. Altissimus est, nullam dare occasionem iniustam alicuius turbationis, signo, nutu. In oĩbus istis gradibus fuit Christus, scdm illud. Non ueni facere uoluntatem meã, &c. In altum gradum pacis ascendit, qui mala proximorum non publicat. In altiorem gradum, qui bona ꝓximorum non minuit, nec denigrat, nec inuertit, sed extollit. In altissimum ascẽdit, qui defectibus eorum compatitur, & profectibus eorũ ex corde cõgratulat. In isto gradu fuit Christus.

Ioan.6.

Gradus constantiæ. Cap. XIIII.

Graduũ Christianæ constãtiæ ordines, quatuor.

COnstantiæ altus gradus est cum homo tantum unit Deo, ꝙ non potest induci ad aliquod malũ quod Deo displicet, nec abduci ab aliquo bono, quod Deo placet, per amissionem rerum tẽporalium, sicut Tobias, & Mathathias. Altior cum homo non potest cogi per mutilationem membrorum, sicut illi septem, de quibus legitur in lib. Machab. Altissimus, cum non potest cogi ꝓ ablationẽ uitæ tẽporalis, sicut Paulus cum dixit. Non solum alligari, sed etiam mori paratus sum, ꝓpter nomen Dñi Iesu Christi, Item in altum constantiæ gradũ ascẽdit, qui nõ recedit à Deo in ꝓsperitate, sicut Dauid. In altiorẽ ascendit, qui non recedit à Deo in aduersitate illata ab inimicis, ut Stephanus. In altissimum, qui nõ recedit à Deo in aduersitate illata ab amicis, ut Iob, qui dixit amicis. Iustificationẽ quam tenere cepi, non deseram. Item in alto gradu constantiæ est, qui non consentit tentationibus peccatorum carnalium, sed tñ suffert. In altiori est, qui non consentit tentationibus peccatorum spiritualium, sed tñ suffert. Vnde Iac. dr. Beatus uir qui suffert tentationem, &c. In altissimo est, qui extirpat à se etiam occasiones tentationum carnaliũ, & spiritualium peccatorum. In isto gradu fuit Christus. Item in altum ascendit, qui non mouetur à sancta conuersatione, uel à bono opere, uel proposito bono, ĩrisione, uel uituperatione, ut Dauid, cui Michol irrisit, & cõtempsit, & improperauit, ꝙ saltasset, sicut scurra nudus coram ancillis. In altiorẽ, qui non mouet adulatione, uel laude histrionum, & malorũ hominum. In altissimum ascendit, qui non mouet adulatione, uel laude bonorum hominum.

2. Mac. 7. Actu. 21.

Iob. 27.

Iacob, 1.

2. Reg. 6.

Gradus largitatis. Cap. XV.

Graduũ Christianæ largitatis, siue liberalitatis ordines quatuor.

LArgitatis altus gradus est, hilariter dare tẽporalia sicut fecit Abraham, qui nulli negauit hospitium. Altior est hilariter dare spiritualia, sicut Apostolus fecit dicens. Sapientibus, & insipientibus debitor sum. Item si nobis spiritualia seminamus, &c. Altissimus est spõte, & hilariter dare corpus suum, sicut fecit Chrs qui dicit per Prophetã. Corpus meum dedi percutientibus, & cum dixit. Comedite ex hoc oẽs, hoc est, &c. Itẽ in altum gradum largitatis ascẽdit, qui dat quicquid ab eo petitur, sicut Herodes fecit, qui filiæ dixit, quicquid petieris dabo tibi. In altiorem ascendit, qui dat plus, q̃ petatur ab eo, sicut fecit Naamam Iezi seruo Elisei, petẽti unum talentum, dixit. Melius est, ut duo accipias. In altissimum ascendit, qui arguit non petentes, ut petant, sicut Christus. Vsquemodo non petistis, quicquã. Item in alto gradu stat, qui dat aliquid habens spem recuperandi, uel recõpensationis, sicut fere faciunt oẽs homines, iuxta illud Isa. Oẽs diligunt munera, &c. In altiori stat, qui dat aliquid, sine spe recõpẽsationis, sicut Apostolus dedit spiritualia dicẽs. Nõ quæro uestra, sed uos. In altissimo stat, qui refert gratias accipiẽtibus dona, sicut Chryso. dicit de Christo. Pro oĩbus, quæ tribuisti nobis ò Christe nihil petis, q̃ saluari, hoc ipsum tribuens, & accipientibus gratias agens. In oĩbus istis gradibus fuit Chrs. Item in alto gradu stat, qui dat dona consanguineis indigentibus. In altiori stat, qui dat extraneis indigentibus. In altissimo, qui dat inimicis indigentibus, sicut Deus, qui facit solem suum oriri super bonos, & malos.

Matth.

Gradus compassionis. Cap. XVI.

Gradus cõpassionis Christianæ ordines quatuor.

COmpassionis altus gradus est, medullitus condolere amico afflicto. Altior condolere inimico afflicto. Altissimus condolere Deo de contumelia sibi illata. Itẽ in alto gradu est cõpassionis, qui cõdolet sanis in afflictione ipsorum. In altiori est, qui condolet infirmis in infimitate. In altissimo est, qui condolet purgandis in pœnis eorum in purgatorio. Item altum gradum ascendit, qui afflictis condolet in corde, sicut dicit Apostolus. Quis infirmatur, & ego nõ infir. &c. quis scandalizatur, aliqua molestia tribulationis, & ego non uror? dicit Glo. In altiorem ascẽdit, qui ore conquæritur incomodum afflictorum, sicut Dauid, mortem Saulis, & Ionathæ dicit. Quo ceciderunt fortes in prælio? In altissimum ascendit, qui plorat super afflictionem, sicut Dauid lugebat Absalonẽ inimicum suum, & Iob. Flebam (inquit) quondam super eo, qui afflictus erat, & anima mea compariebat pauperi. In his gradibus fuit Christus, q̃ conquerendo fleuit super Hierusalem, dicens. Quia si cognouisses. Quædam Glo. dicit super Mar. Homo

2. Cor. 11

1. Reg. 1. In eodem 18. Iob. 30. Luce. 19.

Homo patitur, & ridet, Deus compatitur, & flet. Item, altus gradus condolere oĩbus in afflictionibus corporalibus. Altior cõdolere in afflictionibus spiritualibus. Altissimus condolere in defectibus spũlibus. Item altus gradus est condolere afflictis ad breue tempus. Altior condolere ad longum tempus. Altissimus condolere semp. In omnibus his gradibus fuit Christus.

Gradus congratulationis. Cap. XVII.

Graduũ Christianæ cõgratulationis ordines quinque.

COngratulationis altus gradus est congratulari oĩbus hoĩbus ꝙ ad imaginem, & similitudinem Dei sunt facti, & congratulari eis in oĩbus bonis, quæ à Deo perceperũt. Altior est congratulari oĩbus Angelis, ꝙ signaculũ Dei sunt, & ꝙ nullam miseriam experti sunt, & semp in fruitione Dei fuerunt. Altissimus est congratulari Deo de æterna, & immensa beatitudine, quam habet à seipso per naturam. Itẽ altus gradus est congratulari in omni beneplacito suo, qd perficitur in cœlo, & in terra ab hoĩbus. Altior est cõgratulari Deo in omni beneplacito suo in cœlo, quod perficitur ab Angelis. Altissimus cõgratulari singulis personis in omni beneplacito, quod perficitur unicuiq; personæ à duabus personis. Item altus gradus est congratulari oĩbus hoĩbus de oĩbus bonis fortuitis. Altior congratulari in oĩbus donis naturalibus in corpore, & in aĩa. Altissimus in oĩbus donis spiritualibus, & uirtutibus in spiritu. Item altus gradus est congratulari oĩbus consanguineis in oĩbus bonis, & profectu. Altior est cõgratulari oĩbus extraneis. Altissimus congratulari oĩbus inimicis. Item altus gradus est conratulari cum ad congratulandum instigat natura. Altior cũ scriptura. Altissimus cũ inspiratio diuina. In oĩbus his fuit Chrs.

Gradus abstinentiæ. Cap. XVIII.

Graduũ Christianæ abstinentiæ ordines quatuor.

ABstinentiæ altus gradus est uitare superflua oblectamenta corporis in uictu, & in uestitu, & in alijs commoditatibus. Altior uitare oblectamenta spũs, quæ subito ueniunt, & subito terminantur, ut contingit in luxuria, in Choreis, & cum aliquis delectabiliter audit, & loquitur mendacia, uel detractiones, & similia. Altissimus uitare delectabilia spiritus, quæ sæpe ueniunt, & din permanẽt, sicut est in ornatu superfluo, & amicitia carnali, & in gaudio temporali. Itẽ altus gradus est libenter uitare illicita oblectamenta, quæ homo nõ potest, uel difficulter habere potest. Altior est sponte uitare delectabilia, quę habet, uel quæ habere põt. Altissimus, q põt uitare licita delectabilia, q̃ hre põt, & quibus meritorie uti põt, unde illud. Virtus est licitis abstinuisse bonis. Item altus gradus est sponte uitare delectabilia in uilibus, & nociuis. Altior uitare delectabilia in raris, & caris ad tẽpus, & quæ fiũt cum multa diligentia, & magnis sumptibus cõparantur. Altissimus uitare delectabilia in raris, & carisomni tempore. Item altus gradus est cõsolationem transitoriam non admittere in omnibus uisibilibus, ꝓpter Deum. Altior est fugere consolationem tralitoriam in Angelis, & inuisibilibus propter Deum, sicut Maria Magdalena dixit. Non quæro Angelos, sed eum, qui fecit me, & Angelos, &c. Altissimus uitare ad tempus consolationem, quæ potest haberi in ipso Creatore, propter salutem proximorũ, sicut dixit Apostolus. Optabã anathema esse, ꝓ fratribus. Et cupio dissolui, & esse cũ Chro. In oĩbus his fuit Chrs.

Rom. 9. Phil. 1.

Gradus concordiæ. Cap. XIX.

Graduũ Christianæ cõcordiæ, ordines quatuor.

COncordiæ altus gradus est concordare cum sanctis hominibus in sancta conuersatione. Altior concordare cum sanctis Angelis in continua laude Dei. Altissimus concordare cũ Deo in perfecta uoluntate. Item altus gradus est concordare cum subditis, defectibus compatiendo. Altior concordare cum paribus, & socijs profectibus eorum congaudendo. Altissimus concordare cum prælatis uoluntati eorum obediendo in omnibus. Itẽ altus gradus est concordare cum perfectis, præcepta Dei seruando. Altior concordare cum perfectioribus, consilia Dei in scriptura perficiendo. Altissimus concordare cum perfectissimis, diuinis moribus se conformãdo. Itẽ altus gradus est concordare cum oĩbus hoĩbus quantum in se est, ut oĩs perturbatio caueatur. Altior est cõcordare cum oĩbus hoĩbus, propter quietem propriam, ne homo in seipso affligatur. Altissimus est concordare cum oĩbus hoĩbus ne ꝓpter inquietudinem cordis Deus ab ipso, uel ipse à Deo ad breue, uel ad longum tempus alienetur. In omnibus his fuit Christus.

Gradus gratitudinis. Cap. XX.

Graduũ gratitudinis ordines quinque.

GRatitudinis altus gradus, est digne ponderare naturalia dona corporis. Altior digne ponderare natura dona aiæ. s. memoriam, intelligentiam, & uoluntatem. Altissimus digne ponderare gratuita dona aĩæ. s. dona Spũssancti, & uirtutes. Item altus gradus est ponderare dona temporalia à Deo collata. Altior ponderare dona spũalia à Deo percepta. Altissimus ponderare dona æterna à Deo percipienda. Item altus gradus est gratias agere de scriptura. Altior est gratias agere de septem sacramentis. Altissimus est gratias agere de sanctissimis exemplis Iesu Christi, & moribus diuinis. Item altus gradus est gratias agere de præceptis sacræ scripturæ. Altior de cõsolationibus. Altissimus de doctrinis Christi in Euangelio. Itẽ altus gradus est gratias agere de omnibus creaturis, quas habet homo in terra. Altior est gratias agere de omnibus Angelis, & sanctis quos homo habet in cœlo. Altissimus est gratias agere de omnibus bonis, quæ habet in ipso. In oĩbus his gradibus fuit Chrs, ipso teste. Quæ placita sunt ei facio semper.

Ioan. 8.

Gradus

Universidad de Deusto Biblioteca

Gradus religionis. *Cap. XXI.*

Graduū religionis (ut est uirtutis studium) ordines quinque.

Religionis altus gradus est cognoscere oīa impedimēta religionis, & ea odire, sicut est ocium dissolutio, mala societas, curiositas, & nimia libertas. Altior est cognoscere oīa incitamenta religionis, & ea desiderare, ut est maturitas, solitudo, taciturnitas, bona societas, bona exempla. Altissimus studiose se exercitare in oibus, quæ pertinent ad religionē, ut sunt uirtutes, & opera uirtuosa. Item altus gradus est diligēter seruare oia præcepta religionis. Altior seruare oia uota religionis, non solum maxima, sed, & minima. Qui.n.minima negligit paulatim decidet. Altissimus imitari optimos in religione, & ipsis se conformare. Item altus gradus est, relinquere res temporales. Altior relinquere oēs amicos, tam carnales, q̄ spirituales. Altissimus relinquere proprium sensum, & propriam uoluntatē. Item altus gradus est, seruare religionē, & amare religionem, propter pœnam uitandam, quæ debetur irreligiosis. Altior propter spem in præsenti, & gloriam in futuro, quę debetur religiosis. Altissimus amare religionem pure, propter Deū. Item altus gradus est, semper niti ad proprios defectus uidendos, qui semper pullulant. Altior niti semper ad crescendum in uirtutibus, & spiritualibus donis, ad conformandum se diuinis moribus. Altissimus semper dolere, q̄ non potest oēs defectus diuincere, nec semper exercere uirtutes. In multis his gradibus fuit Christus.

Gradus contritionis. *Cap. XXII.*

Graduū cōtritionis ordines octo.

Contritionis altus gradus est, ex corde dolere p oibus peccatis mortalibus. Altior pro omnibus peccatis uenialibus magnis. Altissimus dolere pro oibus peccatis uenialibus minimis. Itē altus gradus est, uehementer dolere pro peccatis operum. Altior dolere pro peccatis uerborum. Altissimus dolere pro peccatis cogitationum, & affectionum. Item altus gradus est, dolere p cōmissis, oium malorū, & altior pro omissis oium bonorum. Altissimus pro deturpatione oium bonorum per tædium, & teporem, & etiam impurā intentionem. Itē altus gradus est, dolere pro omnibus malis, quæ homo cōmisit personaliter. Altior quorum occasio fuit scienter. Altissimus p oibus quorum occasio fuit ignoranter. Vñ illud.
Psal.24. Ignorantias, &c. Item altus gradus est, dolere p peccatis manifestis. Altior pro peccatis occultis, quæ homo solus scit coram Deo. Altissimus dolere pro peccatis, quæ solus Deus scit sine ipso in
1.Cor.4. lumine suo, uñ Apostolus. Nihil mihi conscius suum, &c. Itē altus gradus est, dolere de damno, quod sibi hō per peccatum intulit. Altior quod cōitati intulit. Altissimus de cōtumelia quā Deo intulit. Itē altus gradus est, cū in cōtritione deletur culpa tantum. Altior cum deletur culpa, & pars pœnæ. Altissimus cum deletur culpa, & ois pœna. Item in alto gradu est, qui dolorē mentis indicat in ore pure cōfitendo. In altiori, qui dolorē indicat in oculis lachrymādo. In altissimo, qui dolorem indicat in opere, ieiunijs, uigilijs, & disciplinis carnem suam affligendo.

Gradus confessionis. *Cap. XXIII.*

Graduū confessionis ... ordines quatuor.

Confessionis altus gradus est, declarare secundum præceptum Apostolicum, semel in anno omnia peccata illius anni. Altior est confiteri singulis mensibus. Altissimus confiteri semel in septimana, cum scriptū sit. Septies
Prou.24. in die cadit iustus, & resurgit, per confessionem.
Matth. Item altus gradus est, confiteri tantū uni sacerdoti iuxta illud. Vade ostende te Sacerdotibus.
Luc. Altior est confiteri pluribus Sacerdotibus secularibus, iuxta illud. Ite ostendite uos sacerdotibus. Altissimus confiteri pluribus Sacerdotibus religiosis, qui diligentes sunt circa confessionē, & confitentes. Item in alto gradu est, quem ad confitendum mouet horror peccati, & fœtor. In altiori est, quem mouet ad confitendum desiderium regni cœlestis. In altissimo, quē mouet ad confitendum amor unionis Dei. Itē in alto gradu est, qui confitetur, ut a maculis emundetur aiæ. In altiori, qui ideo confitetur, ut Deo p mūdiciam assimiletur. In altissimo est, qui ideo cōfitetur, ut Deo habitaculum in anima per munditiam præparetur. Sciendū q̄ de singulis gradibus, de quibus est contritio, de eisdem debet etiam fieri confessio.

Gradus sanctificationis. *Cap. XXIIII.*

Graduū satisfactionis, ut ad uirtutem pertinet, ordines quinque.

Satisfactionis altus gradus est, emendare dignē peccata ppria. Altior bonorum hoīum. Altissimus emēdare peccata malorū hoīum. Item altus gradus est, emēdare peccata consanguineorum. Altior emendare peccata extraneorum. Altissimus emendare peccata inimicorum. Item altus gradus est, emendare peccata in propria domo. Altior emendare peccata in eremo. Altissimus emēdare in claustro. Item altus gradus est, emendare peccata in claustro rigido. Altior emēdare in claustro rigidiori. Altissimus in rigidissimo claustro. Item altus gradus est, emendare peccata eleemosynis. Altior emēdare bonis operibus corporis, ieiunijs, orōnibus, peregrinationibus, & similibus. Altissimus emēdare peccata passionibus corporis. s. lachrymis, disciplinis, cilicijs, & similibus. Perfectius est, aduersa tolerare patienter, q̄ bonis operibus insudare.

Gradus contemplationis. *Cap. XXV.*

Graduū contemplationis ordines quatuor.

Contemplationis altus gradus est cognoscere Deum in creaturis. Altior cognoscere Deum in scripturis. Altissimus est cognoscere Deum in sua potentia, sapientia, &c. Item altus gradus est cognoscere Deum in hoibus, qui ad imaginem eius sunt creati. Altior cognoscere Deum in Angelis, qui sunt signaculum similitudinis Dei. Altissimus cognoscere Deum in sua substantia. Itē altus gradus est cognoscere Deū in suis operibus. Altior cognoscere in suis moribus Deum. Altissimus cognoscere Deum in cla-
Ioan.17. ritate sua, unde in Ioan. Vt uideant claritatem quam dedisti mihi. Item ad altum gradum contemplationis ascendit, qui abstrahit animā suā ab oibus transitorijs, & colligit eam ad seipsam. Ad altiorem tendit, qui cognoscit qualis sit aīa in se collecta super corpus, & sine corpore, & secundum quem imaginata. Ad altissimum tēdit, qui cognoscit Deum, ad cuius imaginem factus est, ut pro posse suo se illi conformet. In omnibus his fuit Christus.

Gradus discreptionis. *Cap. XXVI.*

Graduū discreptionis ordines quinque.

Discreptionis altus gradus est secūdum ordinē Dei uti donis temporalibus. Altior secūdum ordinem Dei uti donis naturalibus in corpore, & in anima. Altissimus uti secūdum ordinem Dei donis gratuitis in aīa. Item altus gradus est seruare præcepta scripturæ. Altior seruare consilia scripturæ. Altissimus seruare doctrinas Iesu Christi. Itē altus gradus est regere se secundum exempla sanctorum. Altior secundum exempla Christi. Altissimus secundum mores Dei. Item altus gradus est cogitare uaria beneficia Dei. Altior de beneficijs collatis gratias agere. Altissimus laudare diuinam naturam, & bonitatem, quę coegit dantibus. Item altus gradus est in omnibus cautum esse coram secularibus, ne scandalizentur. Altior cautum esse coram religiosis, ut edificētur. Altissimus coram Deo iudice cautum esse ne offendatur.

Gradus spei. *Cap. XXVII.*

Graduū Chrianæ spei ordines quatuor.

Spei altus gradus est, expectare cœlestem hæreditatem, quam daturū se Deus nobis per pignus obligauit. s. Spiritumsanctum in baptismo, qui est pignus hæreditatis nostræ, ut di-
Eph.1. cit Apostolus. Altior est expectare beatitudinis eādem hæreditatem, quam nobis se daturum iuramento firmauit, unde. Iusiurandum, &c. Altissimus est, expectare eādem beatitudinem, quam nobis se daturum in lege, & Prophetis promisit,
1.Cor.2. unde Apostolus, Quod oculus nō uidit, &c. Item in alto gradu est, qui expectat æternam beatitudinem ex operibus misericordiæ, & iustitiæ, in quibus se diu exercuit. In altiori est, qui expectat eam ex passione Christi, qui nobis eam promeruit, unde Bern. Peccāti mihi peccatū, &c. In altissimo, qui expectat eam ex mera bonitate, & misericordia Dei, qui nos ad ipsam creauit. Itē in alto gradu est, quem certificat de æterna beatitudine bene discussa conscientia. In altiori est, quem certificat ueteris, & nouæ legis scriptura. In altissimo est, quem certificat inspiratio diuina. Item altum gradum tenet, qui expectat æternam beatitudinem ex multiplici intercessione in uia, & in patria. Altiorem qui eandem expectat ex diligenti custodia Angelorum. Altissimū qui eandem diligentissima custodia diuina expectat. Vnde August. Perfectioribus adest ipse Deus ad custodiam, imperfectioribus uero ipsi Angeli.

Gradus timoris. *Cap. XXVIII.*

Graduū timoris ordines quatuor.

Timoris infimus gradus est, timere iudicem secularem. Altior est timere iudicem spūalem. Altissimus timere iudicem sempiternum. Item altus gradus est, timere iudicē Deū, quia punire potest corpus in hoc mundo, Altior timere eundē, quia punire pōt aiam. Altissimus timere eundem, qa punire pōt corpus, & animā in inferno. Itē in alto gradu est, quem timor cogat fugere oia, quæ elongāt a familiaritate Dei ad breue tempus. In altiori est, quē cogit timor fugere oia, quæ separant ab unione de longo tēpore. In altissimo est, quem cogit timor fugere oia, quæ separant a fruitione Dei omni tēpore. Item in alto gradu est, cui timor semper suadet requirere uoluntatē Dei, iuxta illud. Qui timēt Eccl.2.
Dominum inquiret, quæ placita sunt ei. In altiori gradu est, cui timor suadet semper perficere uolūtatem Dei iuxta illud. Qui timet Deū Eccle.7.
ni. negli, & qui timet Deum faciet bona. In altissimo est, cui timor oia bona conseruat, iuxta illud. Timor Domini omnibus super ponit quasi Eccle.15.
signaculum omnia conseruans. Ibidē.25

Gradus doloris. *Cap. XXIX.*

Graduū doloris, ut ad uirtutem spectat, ordines quinque.

Doloris altus gradus est, tristari ex corde de omni incōmodo proximorum corporali. Altior tristari de omni incōmodo proximorum, spirituali. Altissimus tristari de omni contumelia Dei. Item altus gradus est, contristari q̄ aiæ continuē in peccatis uenialibus maculantur. Altior est, contristari q̄ aiæ frequenter peccatis mortalibus uulnerant, iuxta illud Ber. Agnosce, homo, q̄ aspera peccatorum uulnera, pro quibus oportebat Dñm Chrm uulnerari. Altissimus tristari, q̄ uulnera Chri quotidie innouantur, cū peccati mortalis uulnere sauciantur, Item altus gradus tristari de pnitate cadendi in malum. Altior tristari de tarditate, & raritate surgendi a malo. Altissimus est, tristari de difficultate pseuerandi in bono. Item altus gradus est, tristari de debilitate perficiēdi bonū. Altior de debilitate desistendi a malo. Altissimus de fortitudine consumandi malum. Item altus gradus est, tristari q̄ tam parū curantur exēpla bonorum hominum in terra. Altior q̄ tam modicum curātur exempla perfectiora in patria. Altissmus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tissimus, ꝙ tam parum curantur exmpla perfectissima Iesu Christi, per quatuor Euangelistas nobis testificata.

Gradus gaudij. Cap. XXX.

Gradus gaudij spiritualis ordines quinque.

GAudij altus gradus est, lætari hic, & in futuro, de æterna societate Angelorũ inferiorum, & sanctorum. Altior est, lætari de æterna societate supernorum Angelorũ, & sanctorũ, & præcipuè beatæ uirginis Mariæ, quæ est sup oẽs Angelos, & sanctos. Altissimus lætari de æterna societate Dei. Item altus gradus est, lætari de mundissima carne Chri, quã sibi assumpsit de mundissimis sanguinibus btẽ uirginis Marię, q̃ homo uidebit in æternũ carnalibus oculis. Altior lætari de perfectissima anima sua in omnibus uirtutibus, & donis spiritualibus, cuius anima non accepit Spũm sanctũ ad mensuram scd̃m ꝙ alij sci. Altissimus est, lętari de diuinitate Chri, quam habet communem cum Patre, & Spiritu sancto æternaliter. Item altus gradus est, de omnibus uolũtatibus meritorijs lætari. Altior lætari d̃ oibus meritorijs locutionibus. Altissimus lætari de oibus meritorijs operationibus. Item altus gradus est, lętari hic, & in futuro, de exteriori sancta conuersatione. Altior lętari de interiorum affectionum ordinatione. Altissimus lætari de mentis securitate. Vñ illud, secura mens, quasi iuge conuiuium. Item altus gradus est, lętari de sanctæ Trinitatis uisione, siue æterna cognitione. Altior lætari de eiusdem æterna uisione. Altissimus lętari de eiusdẽ ęterna fruitione.

Pro. 15.

Augustini ad animam exhortatio.

Propterea nos hortatur Aug. dicens. O aia mirabilis creatura, quo te deijcis, terram amas, melior es, solem miraris, pulchrior es, cœlum contemplaris, altior es, solo creatore tuo inferior. Si uis ergo ꝓgredi in me, & ego transiens in te, exi totaliter de te, traham te in me, & introduc me, & sic nec in te, nec in ulla creaturarum, quicquam amabis prẽter me. Idem aia inter Deum, & creaturas media posita est, cõuersione ad Deũ illuminatur, melioratur, perficitur, conuersione aũt ad creaturas obtenebratur, deteriorat̃, occiditur. Item. Deus intrabit in animam omni uoluptate dulcior, omni luce clarior, omni honore sublimior, omni secreto interior. Greg. est quidem sine delectatione anima non potest, aut enim delectatur in summis, aut in infimis. Glo. super Eccl. Fœlix anima, quę quotidie mundat cor suum, ut recipiat habitatorem Deum, cuius possessor nullo eget bono, qa omnium bonorum actuorẽ in se habet. Aug. Magna Dei pietas, & ineffabilis bonitas, qui hominem ad uitã æternam prędistinatum, mori non permittit, nisi in eo statu quo melior futurus non est, tollit etiã dãnandos, cum nosc̃t eos peiores futuros, ut sic minus puniantur, & iusti eorum exemplo non corrumpantur.

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE.
TRACTATVS, QVI CONFESSIONALE NVNCVPATVR.

IN Dei tabernaculo, idest in Sancta Ecclesia positus, & si per doctrinæ sapientiam phialas exuberãtis doctrinæ ad inebriandum mentes legentium ministrare non potui, in quantum pro diuina largitate sufficiat, ciatum paruæ, atque angustæ, uel (ut uerius dicam) pene nullius scientiæ pñs uidelicet opusculum de informatione simplicium sacerdotum, inconfessionibus audiẽdis, cõpulsus per obedientiam cõpilaui. Cum secundum. B. Gre. cir. prin. cura pastoralis sit ars artiũ, regimen aiarum, & occultiora sint uulnera cogitationum, q̃ uiscerum. Horrendum profectò est uidere quosdam sacerdotes nostri temporis, qui sacram scripturam, in qua præfati regiminis ars sufficientissime traditur, & iura canonica, & scripta doctorum, in quibus plenissimè declaratur, uel per torporem legere negligunt, uel per ignorantiam nesciunt, & tamen cordis medicos in audiendis confessionibus, se profiteri impudenter non metuunt, qñ qui pigmentorum uim nesciunt, uideri carnis medici erubescunt. Talium ergo Deo odibili ignorantiæ, per obedientiã, ut dixi cõpulsus, subscripta informatione simplici studui, sicut potui, quamuis non, ut debui subuenire. In primo aũt huius opusculi tituli capitulorum, & singularum particularum eorundem continentiæ præmittũtur, quibus ad legentis animam quasi quibusdam passibus facilius gradiat̃. Porro particularum quinti capituli continentiæ nõ prænotant̃, quia sicut inspicient ipatet per se pñt satis faciliter inueniri. Cæterum simplex simplicibus simplicia scribens simpliciter, particulas præsentis opusculi scd̃m ꝙ occurrerunt memorię magis, q̃ scd̃m naturalem adinuicem cohærentiam ordinaui, omni qua possum humilitate ac deuotione supplicans, quatenus.

Sis mihi corrector resecando superflua lector.
Veraque digneris, quæ desunt iungere ueris.
Omnem defectum partim studio breuitatis.
Scribentis tribuas, partim uitio ruditatis.

SIMPLEX INFORMATIO simplicium Sacerdotum, de confessionibus audiendis, & primo.

Qualiter Sacerdos confessor, habere se debeat in confessione. Cap. I. Particula I.

Ioan.

QVi facit ueritatẽ uenit ad lucem, ut manifestent̃ eius opera, quia in Deo sunt facta. Ex hoc uerbo Sacerdos, qui, Angelus Dñi exercituũ

Mat.

exercituum dr̃, intelligat ut non tenebrarũ, sed lucis Angelũ se oñdat, sedens pro confessionibus audiendis in loco manifesto, & omni suspitione carente, ubi uideri possit ab oibus, & non audiri. Quærendo.n. latibula tenebrarũ, male agere se oñderet dicente Chro. Oĩs.n. qui malè agit, odit lucẽ. (Qui est in intẽtione mali, & cui placet malũ. Hæc Glo.) & non uenit ad lucẽ, ut nõ arguanr̃.

Ioan. 3.

Hieron. ad Nepotianũ epistola. 2.

opera eius. Caueto ait Hiero. Oẽs suspitiones, & quicquid ꝓbabiliter fingi põt, ne fingatur ante deuita. Apostolus. Ab oi specie mala. i. nõ solum ab eo, qd̃ est malum, sed ẽt ab oi quod speciem mali prætendit nos ãmonet abstinere. Et quia scd̃m Augu. lib. de Singularitate clericorum, bñ post principium. Peius est. q̃ mechia, cõtinentiã ducere criminosam, & infamẽ facere sanctimoniam. Sacerdos audiens cõfessionem, sedeat, ut dictum est in loco publico, & honesto, ne (quod absit) adulterum se oñdat. Nam dr̃. Oculus adulteri obseruat caliginẽ. Veniens igitur ad manifestationis lucem faciat ueritatem, ut dr̃ Ioã. in Glo. i. bona opera, quæ ueritas iubet.

Tit. 2. Thes. 5.

Iob. 14.

Ioan. 3.

Particula II.

Sacerdos confessiones cautè & cum timore audiat.

SOlicitus etiam sit Sacerdos ne dum confitẽtẽ foris à sordibus purgat, ipse ex his, quę audit per uoluntariã delectationẽ interius sordidetur. Debet.n. esse, ut nobilis manus, q̃ aliũ lauans lauatur, mundans mũdatur, non ut lexiuia uilis, quæ alia mũdificans inquinat̃. Caueat ergo ne per uoluntariã delectationẽ caput aspidis fugiat, & occidat eũ lingua uiperæ. Glo. Aspis est paruus serpens, uipera ꝓlixioris est corporis, & sic nasc̃tur, ut uiolenter exeat. Caput itaq; aspidis fugit, & occidit eum lingua uiperæ, qa cum initium suggestionis occultæ libenter suscipit, uiolentis postmodum se tentationibus deuictus tradit, uel quia uenenum aspidis concitẽ, uiperę tardius occidit, per aspidem uiolenta, & subita, per uiperam tentatio tardior significatur. Hæc Glo.

Iob. 20.

Particula III.

In faciem confitentis ne respiciat.

DEbet etiã cauere Sacerdos, ne uultum sibi confitentis maxime mulieris respiciat, ne confitens confundat̃, & ne ipse delectatione illicita capiatur, unde debet sp mulier sedere à latere confessoris, qa ut dicit Abac. Facies eius uentus urens. Et Glo. Gre. super illo uerbo Gen. Vidit igitur mulier, &c. Ne lubrica in cogitatione, uersemur, non debemus intueri, quod non licet concupiscere, ut.n. munda mens in cogitatione seruetur, à lasciuia uoluptatis reprimẽdi sunt oculi, quasi quidã raptores ad culpam. Non enim Eua lignum contigisset, nisi prius incautè respexisset. Pensandum ergo quãtum ab illicitis debeamus uisum restringere, qui mortaliter uiuimus si, & mater uiuentium per oculos ad mortem uenit. Hæc Glo.

Abac. 1.

Gen. 3.

Particula IIII.

Pœnitentiũ peccata non abhorreat. Ioan. 8.

NOn deber etiam confessor pœnitentis horrere peccata, quantũcunq, enormia, turpia, magna, inaudita, uel inusitata sint, qa ut dicit Io. Qui sine peccato est uestrũ, primus in illã mit. Aut.n. confessor fuit, uel est, uel erit, aut esse potuit, in similibus peccatis, uel maioribus. Vnde præcipit Deus. Non abominaberis Idumæum. i. peccatorẽ rubore cõfusionis dignũ, qa frater tuus est, uel Aegyptiũ. i. peccatorẽ peccatorũ ãgustijs tribulatum. Idumæus namque rufus, uel rubens interpr̃tatur. Aegyptius angustia, siue tribulatio.

Deut. 23.

Particula V.

Confessoris alloquiũ prodeat confitenti.

EXinde debet confessor, pio ac suaui alloquio, ipsum confitentem ad ueram cõpunctionem, & ad nudam, & expressam confessionem inducere, non statim, ex abrutò si tempus sufficit, inferre, dic peccata tua, sed dulciter ei proponere aliqua de confessionis utilitate, quæ ualet ad sẽptẽ. Valet.n. ad peccatt cognitionem pp instructionem Sacerdotis, unde dicit̃ in Deut. Si difficile, & ambiguũ iudiciũ apud te esse pspexeris inter sanguinẽ, & sanguinẽ, causam, & non cãm, lepr̃ã, & non lepr̃ã, & infra parum. Surge, & ascende ad locum, quẽ elegerit Dñs Deus tuus, & uenies ad Sacerdotes Leuitici generis, qua resq; abeis. Psalm. Dixi confite. &c. Si ꝓpositum ualet, quanto magis ipsa confessio? Ad cogniti, & contriti satisfactionẽ. unde dr̃ in Eccle. Est confusio adducens gloriam, & gratiam. Ad pœnæ diminutionẽ, ut clauiũ de hoc Matt. Quodcunq; solueris super terram, &c. Ad Dei glorificationem, unde Iosuę. Da gloriam Dño deo Israel, & confitere, atq; indica mihi quid feceris. Ad intercessorum multiplicationẽ, dicẽte Iaco. Confitemini alterutrũ peccata uestra, & orate pro inuicem, ut saluemini. Ad cõscientiæ assecurationẽ. Vnde Dauid statim cum dixit. Peccaui, audiuit. Dñs quoq; transtulit peccatũ tuũ, nõ morieris. Et hoc est magnũ bonũ, ut dicit Paulus. Gloria nostra hæc est, testimonũ conscientiæ nr̃ę. Proponat etiã ei de peccatorũ uenia, de Dei misericordia, & suadeat ei, ꝙ non uerecundetur confiteri, sed nude, & expresse oĩa confiteat̃, quia nõ hoĩ confiteẽ, sed Deo scienti oĩa, qui se nude cõfiteat̃, pro absoluto habeẽ, si uero sciẽter aliquid occultauerit, confessio nihil ualebit, quia qui in hoc uno offendit, factus est oĩum reus, iquit Iac. Si uero non ult confiteri proponat ei terrores iudicij, pœnas inferni, & qd̃ multo melius est, erubescere hoc corã uno hoie, q̃ in die iudicij corã Deo, & oĩbus Angelis, hoĩbus, & dęmonibus.

Pſal. 31.

Eccle. 4.

Mat. 16.

Ioſuę. 7.

Iaco. ulti.

1. Reg. 12
1. Cor. 1.

Iacob. 2.

Particula VI.

Cõfessor non accipiat personam.

STudeat etiã confessor cauere ab acceptione personarũ, ꝙ confessor in iudicio pœnitentię personam non accipiat, quæ sic describitur à ma-

Universidad de Deusto Biblioteca

ſonas ne corrũpat iudicium Leuit. 19.

à magiſtris. Acceptio pſonę eſt iniuſtitia qua p̄fertur perſona pſonæ pp cauſam indebitã. Attende diligenter ò iudex pęnitentialis, quod tibi dr̃. Non facies quod iniquum eſt, nec iniuſte iudicabis. Nõ conſideres pſonam pauperis, nec honores uultum potentis. Ne uidelicet declines à uia iuſtitię, pp pauperis cõpaſsionem, uel propter potentis adulationẽ. Attende præterea, tibi dictum. Non accipias pſonam, nec munera, qa munera excecant oculos ſapientum, & mutant uerba iuſtorum. Attende nihilominus diligenter, & conſidera uniuerſaliter oĩbus confeſſoribus eſſe dictum. Audite illos, & quod iuſtum eſt iudicare, ſiue ciuis ille, ſiue peregrinus nulla erit diſtantia pſonarum. Ita paruum audietis, ut magnum, nõ accipietis cuiuſquã pſonam, qa Dei iudicium eſt. Audite inquã. i. diligenter intendite peccata, & peccatorũ circunſtantias examinando, & quod iuſtum eſt iudicare. Iuſtos uidelicet, ſiue diuites, ſiue pauperes abſoluendo, & impios quamuis etiã potentes, & diuites cõdẽnãdo, nec accipietis pſonam cuiuſquã, pauperes indebite exaſperãdo, & diuitibus, & potẽtibus adulãdo. Non inquã accipias pſonam ne maledictione prophetica feriaris, quã dr̃. Vę qui iuſtificatis impium pro muneribus, & iuſtitiam iuſti aufertis ab eo.

Deut. 16. — Deut. 1 — Iſa. 5.

DE INTERROGATIONIBVS faciendis in confeſsione, & primo.

Qualiter interrogationes ſint faciendæ in generali Secundi Capit. Particula I.

Diſcretio in interrogando ſũme requirit in confeſſore.

POſt hęc Sacerdos incipiat audire cõfeſsionẽ ipſius. Interrogãdo, ſi peccator neſciat cõfiteri & adiuuãdo p inquiſitionẽ, diſcrete tñ, ita q ſollicitus ſit uſitata peccata ſingulatim pquirere, inuſitata uero per circunſtantias generales, & ualde remotas caute inueſtigare ne inexpertis detur materia, uel occaſio, quod añ neſciuerant perpetrandi, ſicut aliquotiens contingit ex quorundã inſipientiũ confeſſorũ interrogationibus, taliter aũt indiſcrete ĩterrogãtes nõ ſunt uitiorum euulſores, & deſtructores, ſed potius ædificatores, & plantatores. Ideo ut dictũ eſt nõ dñt de peccatis inuſitatis expræſſe interrogare, ſed nec ad circunſtantias ſpeciales deſcẽdere, ſed tantũmõ ĩ uniuerſalibus ſtare, & ſapiẽter ualde à longe, & à remotis generalibus, circunſtantijs incipere quærere, ita ut ſi fecit confitens ſtatim cognoſcat, ſi nõ facit neſciat quid cõfeſſor dicat, uerbi gr̃a. Si de incontinẽtia, quęrat, & uelit ſcire an in turpi uitio peccauit dicere põt, habuiſti unquã pollutionẽ dormiendo. Si dicat q ſic, quærat, ſi uigilando, qa oĩs pollutionis uoluntarię pcuratio, excepto fœdere matrimoniali, peccatũ mortale eſt. Si adhuc dicat q ſic, pt q̃rere qũo, caueat tñ ne unq̃ quęrat utrũ illo, uel illo modo ſpãli, ſed quęrẽdo gñaliter modũ, expectet ab illo determinationẽ in quo caſu põt intelligi, qđ pcipit Dñs confeſſori ſub typo creditoris in Deut. Cũ repetes à pximo tuo rẽ aliquã quã debet tibi, nõ igredieris domũ eius. i. cor uel cõſciam eius, ut pignus auferas, ſed ſtabis foris, & ille tibi pferet, qđ hũerit, ſi uero dicat q nõ, taceat Sacerdos. Cauere. n. debet ne lupũ excitet dormiẽtẽ, ne uidelicet paccata noua in aĩo hoĩes repñtet. Similiter faciendũ eſt in alijs peccatis incõſuetis. Si aũt confitens ẽt peccata cõſueta neſciat cõfiteri, ut fere cõiter oẽs turẽſes põt, & debet confeſſor interrogare, ſcđm illud. Ezec. Fili hoĩs fode parietẽ. Aug. de uera, & falſa pnia cir. ſi. Diligens igit inquiſitor ſubtilis inueſtigator ſapienter, & quaſi aſtute ĩtorrget à peccatore, qđ forſitan ignorat, uel uerecunde uelit occultare. Cognito itaque crimine, uarietates eius nõ dubitet inueſtigare, & locũ, & tẽpus, & ea, quæ ſupradiximus in exponendo eorũ qualitates, quibus cognitis aſsit beneuolus, paratus erigire, & ſecũ onus portare. Habeat dulcedinẽ ĩ affectione, pietatẽ in alterius crimine, diſcretionẽ in uarietate pſonarũ. Et infra, ſemp eũ iuuet leniendo, ſpẽ pmittendo, conſolando, & cũ opus fuerit ẽt increpãdo, hæc Aug. Et introducit hic auctoritas, & multa de iſta materia de pnia. di. 6. per totũ.

Deut. 24 — Eze. 8.

Particula II.

De gradi. in ſpeciali interrogando & primo de ſuperbia.

TAliter aũt Sacerdos põt incedere, interrogãdo primò de ſuperbia, & primò. Si ex tumore cordis cũ deliberatione, ſupbiuit de bonis naturæ alios contẽnẽdo, utpote de ingenij naturalis ſubtilitate, de corporis fortitudine, pulchritudine, agilitate, & ſimilibus, de oĩbus donis, ſ. gr̃æ gratis datæ, ſicut de bona uoce, de affabilitate, eloquẽtia, & ſimilibus. Appetẽdo p his inordinate placere, uel eadẽ ſi nõ affuerint, culpabiliter affectãdo. Scđò de bonis fortunæ. Si ſe extulit de diuitijs, de parẽtũ multitudine, nobilitate, & de ppria dignitate, ptãte, de acquiſita ſcĩa, induſtria, experientia, de conſilij excellentia, & ſimilibus, uel ſi defuerunt, ea culpabiliter affectauit, quæret ẽt ſi de pmiſsis oĩbus, uel aliquibus. aliqñ ſe iactauit fortè ẽt mẽdaciter, & đ quatuor ſpeciebus ſuperbiæ, quæ continent in hoc uerſu. A ſe p meritis, falſò, plus oĩbus inflat. Tertiò de bonis gr̃æ gratũ facientis, utpotè de deuotione, orone, de lachrymis, ieiunio, ſilentio, obediẽtia, humilitate, & ſimilibus oĩbus exercitijs quoquo mõ ad gr̃am gratũ facientẽ ptinẽtibus. Quartò ſi extulit ſe de pctis, utpote de luxuria, uel alijs quibuſcunq, qa ſcđm beatũ Grego. Omni culpa grauius eſt, qñ de cõmiſſo uitio ſuperbitur.

Particula III.

De inuidia.

QVærat etiã inuidia. Si lætatus eſt de proximi aduerſitate q eum læſit, uel contriſtatus de proſperitate, quod eſt primus gradus inuidiæ, uel qui nõ læſit, quod eſt ſcđs, uel q bene ſibi fecit, quod eſt tertius. Hic deſcendere poterit de diuerſis aduerſitatibus in ſpeciali. ſ. infirmitate corporis, labore, & dolore, uel cordis tribulatione, uel confuſione, & ſimilibus, ſecundum q p uarietate perſonarũ uiderit expedire.

Particula IIII.

De ira.

POſtea quęrat de ira ſcđm tres gradus iræ. Primus eſt, qñ hõ iraſcitur, & maledicit, uel malefacit cõuicianti ſibi, uel malefacienti. Scđs gradus eſt, qñ ex amaritudine cordis ſibi maledicit, uel malefacit ſe percutiendo, uel aliquid hmõi. Tertius gradus eſt, qñ homo ex nimio furore, in ludo, uel alibi, maledicit, Deo benedicto, ubi etiam quærat de peccatis, quæ proueniunt ex ira, ſcilicet de bellis, homicidijs, incendijs, & huiuſmodi.

Particula V.

De accidia.

DEinde quærat de accidia. Primo ſi per tædium boni, ex cõſuetudine, & prauitate, & deſiderio mali, quodcunq; malũ faciendo lętatur, & bonum quodcunq; faciẽdo triſtatur, ubi poterit deſcẽdere ad diuerſa bona, & mala, ſcđm q exigit diuerſitas pſonarum. ſcđò ſi non ſolum in bono triſtatur, & malo lætatur, ſed ẽt aliquos deridendo, à bono retraxit, uel ad malum attraxit, uerbis, geſtibus, & exẽplis. tertiò, ſi deſperando, uel de miſericordia Dei nimium p̃ſumendo, omni ſtultitię & impudicitię ſe tradidit per ocium, à bona cogitatione, locutione, & operatione ceſſando, concupiæ carnis, oculorũ. & ſuperbiæ uitæ inſiſtendo. Aut amore mali, aut tædio boni, malo per negligentiam non reſiſtẽdo, in diſſolutione ſpectacula uana uidendo, in fractione uocis, in leuitate mentis, in geſtibus corporis laſciuiendo ineptè, & nimis ridendo, alios ad riſum mouẽdo, fabuloſa, & uana loquẽdo, uagus, & incõſtans exinſtendo, quod modo non uult, modo uult, quod nũc laudat, nunc uituperat, grauis ad bona, leuis ad mala gr̃a Dei repellendo, & ſi receperit expellendo, tempus, horas, dies, & menſes, & annos inutiliter expendendo, pœnitentias iniunctas indeuote perficiendo, uel imperfectas relinquendo, uel totaliter obmittendo.

Particula VI.

De auaritia.

QVęrat etiam de auaritia, & tribus gradibus. Primus ſi ſua non cõmunicauit, ut debuit, ubi quęrat de operibus miſericordię ſi obmiſit, & hoc tam de ſpiritualibus, q̃ de corporalibus. Spiritualia ſunt hæc, doctrina, conſiliũ, iniuriarũ remiſsio, correctio, conſolatio, ſupportatio, & orõ, quæ præter primum continet in hoc uerſu. Cõſule, caſtiga, ſolare, remitte. fer, ora. Corporalia continentur in hoc uerſu. Viſito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo. Secũdus gradus eſt, qñ per fraudẽ acquirit, ubi quærat de diuerſis modis illicitè acquirendi, de quibus poſtea tanget. tertius gradus eſt, ſi non reſtituit illicitè acquiſita, nec etiam operarios, uel ſeruientes ſibi remunerauit, ut debuit.

Particula VII.

De gula.

QVærat etiam de gula, ſcđm tres gradus gulæ, primus ſi ſe repleuit frequenter, & p̃poſuit epulas dilectioni, uel delectationi Dei, ita q non delectaret eũ quicquã boni agere. ſecundus gradus eſt, qñ quaſi nullũ uel paucos dies uult ieiunare, & ſi ieiunat, immũde ieiunat, bibendo uinum añ prãdium ĩ quadrageſima, uel alijs diebus ieiuniorũ. tertius gradus eſt, ſi comedat aut bibat, ut fortior ſit ad peccandũ, quærat ẽt de ſpẽbus gulæ ſubſcriptis prima ſi nimis ſępe ſumpſit cibũ. ſcđa ſi uarijs ferculis uſus ſit. tertia ſi noua cibaria requirat, & incõſueta. quarta ſi præcioſa, & ſumptuoſa requirat, non habito ẽt reſpectu q magis ſint ſaporoſa, q̃rat ẽt ſi propter delectationẽ comedit nociua corpi, & in infirmitate poſitus morbũ potius cõfortauit, q̃ naturã.

Particula VIII.

De luxuria.

QVærat etiã de luxuria, de tribus gradibus eius. primus, ſi peccauit ſolutus cũ ſoluta, uel ecõtrario. ſecundus, ſi coniugatus cũ cõiugata, uel ecõtrario. tertius, ſi uitio ſodomitico, ubi cautiſsime pcedat, ſicut ſuperius eſt expreſſum, q̃rat ẽt cũ prima cõſanguinea, uel affini.

Particula IX.

De decem præceptis.

POſtea præcedere poteſt confeſſor ſi uoluerit de decem præceptis, quæ cõtinentur his uerſibus. Sperne Deos, uita periuria, ſabbata ſerua. Non ſis occiſor, mœchus, fur, teſtis iniquus, ſit tibi patris honor, ſit tibi matris amor, nullius uxptã, uel rẽ cupias alienã. Circa primũ pceptũ ſic quęrat. Si aliqñ quatuordecim articulos fidei nõ credidit, tam de diuinitate, q̃ humanitate Chr̃i.

De articulis fidei.

Septem autem articuli pertinentes ad diuinitatem ſic diſtinguntur. Primus eſt de unitate eſſentię. ſ. Credo in Deum, ſingulariter, non Deos, ut notet unitatem eſſentiæ. Vnde in maiori Symbolo dicitur. Credo in Vnum Deum. Iſte primus artic. ſ. Credo in Deum, debet retorqueri ad tres ſequentes, qui ſunt de tribus perſonis. Primus de Patre cum dr̃: Patrem oĩpotentem. Secundus de Filio, cum dr̃: Et in Ieſum Chriſtũ filiũ eius unicum Dñm nr̃m. Tertius de Spirituſſancto, cum dr̃: Credo in Spiritumſanctũ. Eſt ergo ſenſus. Credo in Patrem oĩpotentem Deum. Credo in Filiũ Dñm noſtrum Deum. Credo in Spiritumſanctũ Deum. Ecce habemus quatuor articulos pertinentes ad diuinitatem in ſe, tres alij pertinẽt ad effectus. Primus indicat effectum creationis. ſ. Creatorem cœli, & terræ. Secundus, effectum recreationis. ſ. Sanctam Eccleſiam catholicam, ſanctorũ cõionem, remiſsionẽ peccatorũ. Tertius, effectũ reſurrectionis. ſ. Carnis reſurrectionẽ, & uitam

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitam æternã. Carnis resurrectionẽ pertinet ad corpus. Vita ęterna, ad aiam. Ecce tres articuli pertinẽtes ad effectus diuinitatis, quatuor ad diuinitatẽ in se consideratã, & sunt simul septẽ. Septẽ pertinentes ad humanitatẽ sunt isti. Primus, f. Cõceptus de Spiritusancto. secũs, natus ex Maria uirgine. tertius, Crucifixus, mortuus, & sepultus, quartus, Descẽdit ad inferos. quintus, Resurrexit à mortuis. sextus, Ascendit ad cœlos, sedet à dexterã Dei pris oĩpotentis. septimus, inde uẽturus est iudicare uiuos, & mortuos. Quærat ẽt circa Ecclesiastica sacramenta, quę continẽ in hoc uersu. Abluo, firmo, cibo, dolet, ungo, ordino, iungo. Quęrat ẽt, si aliqñ uoluntarie, & forte ex deliberatione, circa prædicta dubitauit. tertio si fortilegijs, & diuinationibus corde credidit, uel ore docuit, uel talia in opere ppetrauit.

De sacramentis.

Particula X.

De 2. præcepto.

QVærat etiã de secũdo mandato. Si aliqñ nomen Dei sumpsit in uanum, sine causa iurando iuramentũ uiolando, uotũ transgrediendo, falsa iuratione affirmando, uel negando, inutiliter iurando, consuetudinem incurrendo.

Particula XI.

De 3. præcepto.

QVerat ẽt de tertio mandato. Si solẽnitates ꝑcipuas, & dies Dominicos, festiuos uiolauit, opera seruilia faciendo, choreas ducendo, uel eas ducẽtibus intendẽdo, uel aliquos gestibus, uel ornatu ad libidinem prouocando, peccata luxuriæ, uel alia committendo. In quibus omnibus poterit descendere ad multa specialia, & singularia, secundum uarias circunstantias personarum.

Particula XII.

De 4. præcepto.

CIrca quartũ præceptũ quærat, si ſpiritualem patrem, uel prelatũ inhonorauit, eius præcepta contemnendo, excõmunicationem incurrendo, uel quam incurrerat non curando, uel in ea existens, diuinis officijs se ingerẽdo, uel prælato detrahendo, uel contentiose cõtradicendo, uel corde, uel ore maledicendo, uel debita subtrahendo, similiter de parentibus carnalibus, multa huiusmodi quærere poterit, iuxta ꝙ uiderit expedire.

Particula XIII.

De 5. præcepto.

CIrca quintum præceptum quærat, si occiderit aliquid obmittẽdo, ut si in extrema, uel notabili necessitate posito nõ subuenit. Item si occidit cõmittendo, ut potè corde odiẽdo, ore detrahendo, malum consulendo, opere, uel malo exemplo aĩam alicuius interficiendo. Item si corporaliter occidit, & hoc tripliciter. Casu, necessitate, uel uoluntate, ubi etiam quærat si circunstãtia pſonæ exigerit, si occidit, cõceptũ præpediendo, uel aborsum ꝓcurãdo, licet fortasis effectus in hmõi non fuerit subsecutus.

Particula XIIII.

De 6. præcepto.

CIrca sextum præceptũ quærat secũm septẽ differẽtias luxuriæ, fornicationũ, meretricium, adulteriũ, stuprum, sacrilegium, qđ est concubitus prout hic sumitur, quo continentia Deo sacrata læditur, uel uiolatur, incestũ, & peccatũ sodomiticum, põt etiã addi octaua differentia. f. libidinosus coitus coniugalis, qui aliquando ꝓuenit ex fragilitate, aliqñ ex impetuositate, metas honestatis, & rõnis transcendens, & ideo semper est mortale peccatũ, quod fit quinq; modis. Primus causa faciandæ libidinis, & hoc per meretricias blãdicias. secundus qñ fit cõtra naturalẽ usum. tertius cum fit in tempore prohibito. quartus cum in loco prohibito. quintus cũ acceditur ad uicinam, uel quæ est in fluxu menstruo, hæc sunt uerba magistri Alexã. de quibus. omnibus Confessor interrogando cautissimè ꝓcedat, ne efficiatur eis causa mortis, quibus oſtẽdere debuerat uiam uitæ.

Particula XV.

De 7. præcepto.

CIrca septimum præceptũ, quærat de quinque differentijs cõtrectationis rei alienę, quæ sunt: beneficij subtractio, rapina, furtũ, usura, symonia.

Particula XVI.

De 8. præcepto.

CIrca octauum præceptũ quærat de octo generibus mendacij, quorum quinque sunt mortalia, & tria uenialia, & continentur in his uersibus. Peruersus doctor, detractor; testis iniquus. Mentiriq; libens, & qui mentitur adulãs Res corpus, florem. siquis fallẽdo tuetur hæc tria sunt uenię, sunt mortes cætera quinque.

Particula XVII.

De 9. præcepto.

CIrca nonũ præceptum, quærat si libenter aliquãdo habuisset rem proximi, etiã iniuste, sed sine conatu exteriori auferendi, uel aliquando cum conatu exteriori, sed sine effectu.

Particula XVIII.

De 10. præcepto.

CIrca decimum præceptũ, quærat. Si morosas cogitationes luxurię uoluebat in corde, & sine consensu operis, uel aliquando cum consensu, sed sine conatu exteriori directe, uel indirecte signis, nutibus, gestibus, per se, uel per alios, personas aliquas solicitando, uel etiam si concupisci uoluit cum conatu exteriori, uel sine ut prius. Hic similiter exprime diuersos conatus, quibus tam mulieres, quàm uiri prouocant personas, à quibus desiderant concupisci.

Particula XIX.

De 9. mandis cum di cã fare.

QVærat etiam de nouem modis currẽdi cum fure, quos ad multa alia præcepta poterit adaptare, qui continentur in his uersibus. Iusſio consilium, consensus, palpo, recursus. Murus participans

ticipans, nõ obstans, nõ manifestãs. Ista possunt applicari ad eos qui tenẽt iudæos, meretrices, lusores in domibus, & ad multa alia peccata.

Particula XX.

De circunstãtijs peccatorum.

QVærat etiam de circũstantijs peccatorum, quæ continẽtur in hoc uersu. Quis, quid, ubi, ꝑ quos, quoties, cur, qũo, quando, quilibet obseruet animæ medicamina dando. De quibus circunstantijs loquitur Augu. in lib. de uera & falsa pœnitentia. ca. x. & ponuntur de pœnitentia di. v. Consideret, & in iiij. li. sen. di. xvj. circa princ. Post igitur illa tria quæ prę omnibus conuenit quęri, scilicet an fidẽ sanctam firmiter teneat, extra de pœ. & re. Deus q Ecclesiam in fi. Si orationẽ dñicam sciat. Si oẽs hoies in Ecclesia diligat, ac de prædictis circunstantijs taliter quærat, primo quis ipse fuerit cũ peccauit, cuius, scilicet cõditionis, cuius gradus, eodẽ. n. genere peccati peccat grauius Sacerdos q̃ diaconus, diaconus, q̃ subdiaconus, subdiaconus q̃ acolitus, acolitus q̃ laicus, religiosus q̃ secularis, quærat etiam quid fecit, scilicet periurium, fraudem, & huiusmodi, quærat ubi peccauit in loco sacro, uel publico. Quærat etiam cũ quo, uel per quos, non de personis, sed de conditionibus personarũ, utrũ, f. fuerint conjugatæ uel solutæ, cognatę, uel affines, clerici, uel laici. Quærat etiã quotiẽs, ut si sciat numerum peccatorum dicat secundum ueritatem, uel saltem secundum estimationem. Dicat etiã cum quot, & quãdiu in peccato permanserit. Quęrat etiam cur, quia si grauiter Deũ offendit, qui ex timore, uel coactione peccauit, grauius tamen, qui ex crassa uel supina ignorantia, grauissimè qui ex pura malitia. Item si multũ peccauit, qui ab alijs cogitur, multo plus, qui se cogit peccare, ut quidam luxurioſi, gulosi, malitioſi, desperati. Quærat etiã quomodo, utrũ rali uel tali modo. Hanc tamen circunstantiam no quærat de peccato luxuriæ, nisi à remotis ut prædixi. Quærat etiam quando, utrũ in tempore festiuo, uel non festiuo. Item cum quæritur quis fuerit, potest quærere de circunstantijs sui officij, verbi gratia. Si est regularis, interrogetur de inobedientia, de proprietate, in continentia, de symonia, & alijs pertinẽtibus ad obseruantiam regularem. Si est clericus, de symonia in ordinibus, & beneficijs, & hmõi multis. Præmissę etiã circunstãtiæ, & quædã aliæ cõtinentur in uerbis præscriptis. Aggrauat ordo, locus, ꝑsona, scĩa, tempus, ętas, cõditio, numerus, mora, copia, causa. Et modus in culpa, status altus, lucta pusilla. Super oia aũt attendat confessor, ut confitentẽ peccato faciat abrenunciare, non tamen iura. propter periculum periurij, ni si in casibus exꝑssis in iure. primus quando qs excõicatus pro enormi crimine ueniam postulat. xi. q. vlt. Cum aliquis, & extra de sen. ex. ex tenore. Secũdus. Quia ab hæretico reuertente

Quãdo sit exigendũ iuramentum à confitente.

reqrit iuram. j. q. vij. quotiẽs. Tertius ab incendiario, ut. xxiij. q. ult. pessimã. Similiter i quolibet horrẽdo crimine, iurabit pœnitẽs se nunquam simile cõmissurũ. xi. q. ij. de uiro. Nõ tamen id faciẽdũ est de quolibet mortali, nec etiam de quolibet enormi, cũ periculũ timetur periurij. Ar. ex. de cohabi. cle. & mul. Clericos.

De 5. sensibus.

Quærat etiam de quinque sensibus, & affectionibus. vij. quę sunt, spes, timor, gaudiũ, meror, amor, & pudor, & odiũ. Poterit etiam quærere cũ oportunum fuerit de xxiiij. peccatis linguæ, quæ sunt hæc, blasphemia, peccatum murmuris, peccati defensio, periurium, mendaciũ, detractio, adulatio, maledictio, cõuitiũ, cõtẽtio, bonorũ derisio, prauũ cõsilium, pcĩm seminantiũ discordias, pcĩm bilinguium, rumor, secreti reuelatio, iactãtia, indiscreta cõminatio, proquiũ, scurrilitas, indiscreta taciturnitas. Attẽdẽ tũ, ꝙ nõ oĩa quę dicta sunt de quolibet cõsitẽte sunt inquirẽda, sed uarijs uarias morbis debes dare curas. Iuxta doc. Hiero. Hoc genus in nullo põt eijci, niſi in oĩone & ieiunio ubi ait. Medicina cuiuslibet uulneris, adhibẽda est ei. Nõ sanat oculũ, qđ calcaneũ, ieiunio passiones corporis, oĩone sanãtur pestes mẽtis. Hæc canon.

24. peccata linguæ.

Hier. sup Mar. 9.

DE POENITENTIIS INIVNGENDIS secundum Canones pœnitentiales. Et primo.

Quod pœnitentiæ sunt arbitrariæ, & utrum Sacerdos teneatur scire canones pœnitentiales.

Cap. III. Particula I.

CIrca pnĩas iniungendas hoc teneas, ꝙ oẽs pnię arbitrariæ sunt, & arbitrio pnĩalis iudicis relinquunt. Et hoc ꝓbat Leo pa. xxvj. q. vij. tꝑa, & Nico. pa. ea. De his uero, & Cõciliũ Cartag. ea: pœnitẽtibus, & Hier. de pœ. d. j. Mensurã. Et hãc opiõẽ apꝓbat cõsuetudo, qa gñaliter hoc seruat. Nec obstat qđ dicit Grego. de pnĩa di. v. Falsas pnĩas dicimus, quæ nõ scdm auctoritatẽ sctõrũ patrũ, ꝓ qualitate criminis imponunt. Quia hoc uerũ est, nisi ex causa cõsideratis circũstantijs, pnĩa tpetur. Nec illud Greg. Qđ ꝓlixior debeat esse pnĩa q̃ fuerit culpa, de pœ. di. iij. ꝓductior, qa hoc intelligendũ est de interiori pnĩa, uel põt intelligi, de pœna q̃ patimur pppcũ primi parẽtis. Quãuis aũt pnię sint arbitrariæ, semptũ ꝓ quolibet mortali pcẽtõ, septẽnis pnĩa est imponẽda. xxxiij. q. ij. hoc ipsum & s. sequẽti. xxij. q. j. prædicãdũ, niſi maior uel minor inueniat a can. expressa. In quo qdem casu, si crimẽ publicũ sit, publica nõ minor uel maior q̃ scripta sit pnĩa est imponẽda, extra de pœ. & re. Qui sint. Si occultũ, tũc idistincte arbitrariæ imponunt, sicut probãt cõcordãtię iã signatæ. Certũ est ẽt, ꝙ maior cã dispẽsandi i pnĩa reqrit in publico q̃ in occulto. In utroq; tñ, ex cã minor pnĩa põt imponi cõsideratis criminis

Recta consideratio ad bene arbitrandũ.

quantitate, & qualitate, & personæ dignitate, conditione, sexu, officio, paupertate, debilitate, consuetudine, cõplexione, societate, cõtritione, loci religionis, & tpis qualitate, causa, aio, uolũtate, & alijs circunstãtijs, quas ponit Aug. in lib. de uera & falsa pnia, & introducitur de pœ. di. v. c. j. Supradictis igitur consideratis, alleniabit uel aggrauabit Sacerdos discretus pœnas peccantiũ, de pœ. di. j. In actione, &c. Iudicet, quia apud Deũ plus, uidelicet mortificatio uitiorũ, q̃ abstinẽtia ciborũ, ut in præallegato. c. Mensurã. Vt aũt sacerdos circa pnias dispensando cautius arbitretur, nota casus in quibus per canones certę pœnæ seu pniæ imponuntur. Nam canones pniales tenetur scire sacerdos. xxxviij. dis. Cęlestinus pa. oĩbus orthodoxis episcopis. Nulli sacerdoti liceat canones ignorare &c. & cap. sequenti Aug. q̃ ipsis sacerdotibus necessaria sunt ad discẽdũ, i. sacrorũ liber (hoc est missale) lectionarius, antiphonarius, baptisteriũ, cõputus, canones pniales, psalteriũ, homelię p circulũ anni diebus dñicis & singulis festiuitatibus aptæ, ex qbus oĩbus si unũ defuerit, sacerdotis nomẽ uix in eo cõstare poterit, qa ual de periculosę Euãgelicæ minæ sunt quibus dr. Si cęcus cęco ducatũ pstet, ambo ĩ foueã cadũt.

Canones pœniales sciredebet confessor.

Math. 15.

Particula II.

Pœnia præsbyteri fornicantis.

PRimus canon ex Cõcilio Gangren. lxxxij. di. præsbyter si fornicationẽ fecit q̃q̃ scđm canones Apostolorũ debeat deponi, tñ iuxta auctoritatẽ btĩ Sylue. pa. Si nõ in uitio pduret, si sua spõte cõfessus adiecit ut resurgeret, decem annis in hũc modũ pœniteat, tribus siquidem mẽsibus à cæteris remotus, pane, & aqua à uespa in uesperã utat, diebus aũt dñicis & præcipuis festis, modico uino, & pisciculis, atq; leguminibus recreetur, sine carne, & sagimine, & ouis, & caseo, sacco indutus, humo adhæreat, die, ac nocte iugiter misericordiam Dei omnipotentis imploret. Finitis tribus mẽsibus continuis exeat, tñ in publicũ nõ pcedat, ne grex fidelis ĩ eo scãdalũ patiat. Nec. n. debet sacerdos publicè pœnitere sicut laicus. Postea aliquãtis resumptis uiribus, annũ unũ & dimidiũ ĩ pane & aqua expleat, exceptis dñicis diebus, & præcipuis festiuitatibus, in quibus uino, & sagimine, ouis, & caseo iuxta canonicã mensurã uti poterit. Finito primo ano & dimidio, corpis & sanguinis dñi nostri, ne ĩdurescat particeps fiat, & ad pacẽ ueniat, psalmos cum fratribus ultimus in choro canat, ad cornu altaris non accedat. Iuxta beati Clemẽtis uocẽ, minora gerat officia. Deinde uero usq; ad expletionẽ septimi anni, omni quidẽ tpe, exceptis pascalibus diebus, tres legitimas ferias in unaquaq; hebdomada, in pane, & aqua ieiunet. Expleto anni septimi circulo, si fratres apud quos pœnituit eius condignam pœnitentiam laudauerint, Episcopus, in pristinum ordinẽ, iuxta beati Calixti pa. auctoritatẽ, cum poterit reuocare. Sanè sciendũ est, q scđm feriã unum psalteriũ canendo, aut unum denarium pauperibus dando si opus est, redimere põt. Finitis septẽ annis deinde usque ad finẽ decimi anni, sextam feriam nullam interueniente redemptione obseruet, in pane & aqua. Eadem quoque pœnitentia erit sacerdoti, de omnibus alijs peccatis, & criminibus, qui cum in depositionem adducunt. Neq; hoc cuilibet uideatur onerosum, si Sacerdos post lapsum, digne ut supradictum est pœnitens, ad pristinos redeat honores. Hæc canon. Legitimas, scilicet secunda, quarta, & sexta feria. De secunda feria. xj. q. iij. De illis. De quarta & sexta feria, de conse. di. iij. ieiuna.

Particula III.

SEcundus canon est Cęlestini pa. xxx. q. j. si quis Sacerdos, cum filia sua spirituali fornicatus fuerit, sciat se adulterium cõmisisse. Idcirco fœmina si laica est, oĩa relinquat, & res suas pauperibus tribuat, & conuersa in monasterio iugi pœnitentia Deo usq; ad mortem seruiat. Sacerdos autem qui malum exemplum dederit hominibus, ab omni officio deponat, & peregrinando quindecim annis pœniteat, postea uero ad monasterium uadat, ibiq; diebus oĩbus uitæ suæ Deo seruiat. Hæc canon. Idem, non debet Episcopus, aut præsbyter, commisceri cum mulieribus, quæ ei sua cõfessæ fuerit peccata. Si fortè (quod absit) hoc contigerit, sic pœniteat, qũo de filia spirituali. Episcopus quindecim annis, præsbyter decem annis, & deponat, tñ si ĩ cõscia populi deuenerit. Hęc canon.

Particula IIII.

TErtius canon est Concilij Lateranen. extra de exces. prælat. clerici. & infra. Quicunque illam incõtinentiã, quæ contra naturam est, propter quam ira Dei uenit in filios diffidentiæ, & quinque ciuitates igne consumpsit, deprehensi fuerint laborare, si clerici fuerint, deijciantur à clero, uel ad agendam pœnitentiam in monasterio detrudãtur. Si laici, excommunicationi subdantur, & à cœtu fidelis sint, uel fiant pœnitus alieni. Hæc canon. Hoc autem uitium maius est, quàm si matrem quis cognosceret. xxxij. q. vij. adulterium.

Particula V.

QVartus canon est. Inno. iij. in Cõcilio generali, extra de clãde. despõ. Cũ inhibitio copulæ cõiugalis, sit in ultimis tribus gradibus reuocata, eam in alijs uolumus districte seruari. Vnde prædecessorum nostrorum uestigijs inhærendo, clandestina cõiugia penitus inhibemus, prohibentes etiam, ne quis Sacerdos talibus interesse præsumat. Quare specialem quorundam locorum consuetudinem, ad

aliã generaliter prorogandam statuimus, ut cũ matrimonia fuerint cõtrahẽda, in Ecclesia per præsbyteros publicè proponatur, cõpetenti termino prefinito, ut intra illũ q uoluerit, & ualuerit legitimũ impedimentũ pponat, & ipsi præsbyteri nihilominus inuestigent, utrũ aliqđ impedimentũ obsistat. Cũ aũt apparuerit probabilis cõiectura circa copulã cõtrahẽdã, cõtractus interdicat expresse, donec qd fieri debeat super eo manifestis constiterit documẽtis. Siquis uero hmõi clãdestina, uel interdicta cõiugia inire psumpserit, in gradu prohibito etiã ignorantur, soboles de tali cõiunctione suscepta, prorsus illegitima censeat, de parentũ ignorãtia nullum habitura subsidiũ, cũ illi taliter cõtrahẽdo non expertes sciæ, uel saltẽ affectatores ignorãtiæ uideant, pari modo proles illegitima cẽseatur, si ambo parẽtes impedimentũ sciẽtes legitimũ, præter oẽ interdictũ, etiã in cõspectu Ecclesiæ cõtrahere præsumpserint. Sanè si parochialis sacerdos tales coniunctiones prohibere contẽpserit, aut quilibet regularis qui eis præsumpserit interesse, p trienniũ ab officio suspendatur, grauius puniendus, si culpæ qualitas postulauerit. Sed his qui taliter præsumpserint etiã in gradu cõcesso, copulari, condigna pnia iniungatur. Siquis autem ad impediendã legitimã copulã, malitiosè impedimẽtũ obiecerit, canonicã nõ effugiet ultionẽ, hæc can. Ad alia, s. loca.

Particula VI.

Pœnia p' uotũ contrahentis.

QVintus canõ est Theodori. xxvij. di. Si quir habẽs uotũ uirginitatis, adiũgitur uxori, postea non dimittat uxorem, sed tribus an. pœniteat.

Particula VII.

Pœnia ex cõicatæ celebrãtis

SExtus canon est Ioannis. viij. xj. q. iij. de illis præsbyteris, qui tpe pdecessoris nostri, dñi pa. Nicolai, excõicati, sacrũ mysteriũ cõtingere præsumpserunt, ipsi in se dãnationis sicut canones statuerunt sententiã intulerũt, tamen qa miseratio Apostolica, uentã solet præstare correctis, ob multitudinẽ misericordiæ illius, hanc indulgentiam exhibemus, ut sancta cõione saginati, studeant tribus continuis annis p hebdomadã omni quarta, & sexta feria, à uino & à carne penitus ieiunare, & ultra lugenda nequaquam committere, hæc canon. Saginati ap. i. refecti.

Particula VIII.

Pœnia accusantis alium ad mortem.

SEptimus can. ex brochardorũ li. xliiij. extra de accu. Accusasti aliquẽ, & p tuã accusationem occisus est, nisi pro pace. xl. dies in pane & aqua q carena uocat, cũ septẽ sequentibus annis, si aũt per tuã delaturam debilitatus est, per tres debes quadragenas pœnitere, hæc canon. Pro pace, scilicet ut boni quiete uiuant. Debilitatus est, idest mutilatus.

Particula IX.

Pęnia tradentis filiã spũalẽ filio carnali.

OCtauus cañ. Zachariæ. Deusdedit xxx. q. iij. Non oportet filiã suã, quã de sacro fonte susceperit, aliquãdo filio in matrimonio tradere, qa in diuina sententia, germani esse inueniuntur. Siquis tali facinore cõmixtus, minime restrinxerit frena luxurię, ab Ecclesia catholica abhominabit, sed si cõuersus fuerit, post separationem septem annis pœnitentiam gerat. Conscijs simul, cum eo auctore sit ista conditio, idest simul cum cooperatoribus, & consentientibus pœniteat. Hæc canon.

Particula X.

Pœnia cõtrahentis cum sponsa alterius

NOnus can. extra de spon. duorum ex brochardorum lib. xxx. Accepisti illã in uxorem tibi, quã alter habuerat sibi desponsatam, illam dimitte, quia nunquã põt tibi legitima fieri, & quadraginta dies ĩ pane & aqua, quã carenã quidã uocãt, cum septem sequentibus annis pœniteas. Hæc canon.

Particula XI.

Pœnia eorum qui gradus affinitatis uiolant.

DEcimus canon ex Concilio Calcedonen. xxx. q. iiij Si pater & filius, aut duo fratres cũ una muliere, aut cum matre & filia, aut cũ duabus sororibus, aut cũ duabus cõmatribus aliquis concubuerit, secundum antiquam & humaniorem diffinitionem, octo annis pœniteat, Hæc canon.

Particula XII.

Pœnia sacerdotis homicidæ

VNdecimus canon. l. di. Ioãnis octaui. Miror minus doctã sciam tuã sacerdotẽ putare, & post perpetratũ homicidiũ, posse in sacerdotio ministrare, imo qđ est ineptius, nobis suadere uelle, ut ipsi tali præsumptioni præberemus assensum. Quis. n. tam demẽs, tanquàm peruersi sensus, tale quid existimaret, uel post quantãcunq; pniam concedendum, cum oĩ sit canonicæ disciplinæ contrariũ? Debet ergo sacerdotio priuatus, lachrymarũ fonte, flagitium tam immane diluere, ut talibus saltem remedijs curatus, salutis possit inuenire suffragium. Hæc canon.

Particula XIII.

Pœnia homicidij uolũtarij.

DVodecimus ca. l. di. ex Concilio Eliberitano. Si qua fœmina furore zeli accensa flagellis uerberauit ancillam suam, ita ut infra tertium diẽ, cũ cruciatu aĩam emittat, eo q incertum sit an uoluntate, an casu occiderit, si uoluntate, post septem annos, si casu, post qnque annorũ tpa acta pœnitẽtia legitima, ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

communionem placuit admitti. Quod si infra tempora constituta, fuerit infirmata, accipiat communionem. Hæc canon. De eodem capitulo sequenti, ex cõcilio Martini papæ. Si quis uoluntate homicidium commiserit, ad ianuã catholicę Ecclesiæ semper iaceat, & communionem in exitu uitæ suæ suscipiat. Si aũt non uoluntate, sed casu aliquo, homicidium fecerit, prior canon septem annis pœnitentiam agere iussit, secundus canon quinque mandauit. Hæc canon.

Particula XIIII.

Pœnia eĩ qui prætextu necessitatis uel alicuius pietatis occidit

TErtiusdecimus canon. l. di. ex Hylerdensi Cõcilio. De his clericis, qui in obsidionis necessitate positi fuerint, id statutum est, vt qui altario seruiunt uel ministrant, & Christi corpus & sanguinem tradunt, uel sacra uasa officio deputata contrectant, ab oi humano sanguine etiam hostili se abstineãt, quòd si in hoc inciderint, tam officio q̃ communione corporis Domini duobus annis priuẽtur, ita ut duobus annis, ieiunijs, uigilijs, orationibus, & elemosynis, pro uiribus quas dominus donauerit expiẽtur, & ita deinde officio & cõioni reddantur, ea tamen ratione, ne ulterius ad officia potiora promoueantur. Quod si in definito tẽpore negligẽtiores circa suam salutem extiterint, protelandæ ipsius pœnitentiæ tempus, in potestate sacerdotis maneat. Hæc canon. Sed si esset ineuitabilis necessitas, in nullo imputareẽ. l. di. Quia te. Quod uerum est, quo ad pcẽm, sed quo ad cautelam, & innocentiã suæ Ecclesiæ ostendendam, bonũ est pœnitere, extra de homi. c. ij. Ex pœnitentiali Romano. Interfeci si furẽ, aut latronem ubi cõprehendi poterat absq; occisione, quia ad imaginem Dei creatus est, quadraginta dies non intres Ecclesiam, & lanea ueste indutus, ab escis & potibus q interdicti sunt, & à thoro, & gladio, & equitatu, illos supradictos dies abstineas. In iij. aũt & v. feria & sabbato, aliquo genere leguminum, uel oleribus, pomis, & paruis piscibus, cũ mediocri cerusia, utere temperate. Si autem sine odij meditatione, te tuaq; liberando, hmõi diaboli mẽbra interfeci si, secundum indulgentiã dico, propter imaginẽ Dei, si aliquid ieiunare uolueris, bonũ est tibi, & elemosynam fac largiter. Si præsbyter eadẽ fecerit, non deponatur, tamen quãdiu uiuit pœnitẽtiã agat, hęc canon. Interdicti sunt iiij. d. Deniq;. i. à carnibus, & ab oĩbus quæ sementinam trahunt originẽ carnis, lacte uidelicet, & caseo, & ouis, quia ut dicit sapiens quidam. Ouum est liquida carnis substantia, lac autem sanguis, colore mutato, caseus aũt lac coagulatum. Siquis autem per infaniã cõmittat homicidiũ, non imputaẽ. iij. q. ix. Indicas. Qui uero etiam intuitu disciplinæ, incautè percutiendo occidit, deponatur, extra de homicidio presbyterorũ. Item qui ligatum latronẽ interfecerit, deponatur, extra de ho. Suscepimus.

Particula XV.

Presbyter homicida

QVartus decimus canon. xxx. q. ij. Nicolaus papa. Latorẽ pœnitentiũ matricidã esse cognouimus, cui præcipimus, ut sub iugo pniæ permaneat, ita ut p annũ integrũ, Ecclesiã nõ ingrediaẽ, sed ante fores basilicæ stãs, orans, depręcãs Deũ perseueret, qualiter tanto eripiatur piaculo. Completo uero anni circulo, introeundi in Ecclesiã licentiã habeat, tũ inter audiẽtes stet, & nõdũ cõicet. Cõpletis aũt triũ annorũ circulis, sacræ cõionis illi gra concedatur. Oblationes uero nõ offerat, nisi prius aliorum septẽ an. curricula expleanẽ. In his aũt omnibus annis atq; tpibus, carnẽ nõ manducet, & nec uinũ bibere plumat, exceptis festiuis diebus atq; dñicis, & à pascha usq; Pẽthec. & quocunq; ire uoluerit, nullo uehiculo deducaẽ, sed pedibus proficiscaẽ, arma nõ sumat, nisi contra paganos. Ieiunet aũt tribus diebus p hebdomadã, usq; ad ad ueperã. A ppria ac legitima cõiuge nõ separeẽ, ne in fornicationis uoraginem corruat, qd ne fiat optamus. Si aũt ante annorũ triũ cursum, finis uitæ illius appropinquauerit, corporis & sanguinis dñi nostri Iesu Cri, particeps fiat. Sin aũt, ut supra statui efficiatur. Tũ si illius cõuersationẽ, & lachrimarũ fontẽ, in omnibus uideritis floridis actionibus, & bonis operibus pullulare, humanius circa eũ sollicitudo peruigil appareat, mitiſq; oĩbus demonstretur. Hęc canon. Inter audientes, i. inter laicos.

Particula XVI.

Presbyter homicida

STephanus papa. v. Astulpho. xxxiij. q. ij. Admonere te cũ lachrymis, & multo gemitu cordis curauimus fili Astulphe, sed non fili dici debes, qã tã crudeliter infelix homicidiũ ppetrasti. Nã occidisti uxorẽ tuã, partẽ corpis tui, legitimo tibi matrimonio sociatã, sine causa mortis nõ tibi resistẽte, nõ insidiãte quoquo uitętuę. Nõ inueniſti eã cũ alio uiro nepharia rẽ facientẽ, sed cõcitatus à diabolo, impio furore inflãmatus, more latronũ atrocius eã gladio tuo, crudelior oĩ bestia interemisti, & nunc post mortẽ eius, addis iniquitatem sup iniquitatem, filiorum tuorum improbe prædo, q non pepercisti mri, filios tuos orphanos feciſti, inducere sup eã causam mortis post mortẽ, p unum hoĩem homicidã, & reprobum testem, qñ nec Euãgeliũ, nec ulla diuina & humana lex, unius testimonio etiã idoneo, quẽpiã cõdẽnat, uel iustificat. Quãto magis p istum flagittosissmũ, & sceleſtũ, nec illa uiua debuit condẽnari, nec post mortẽ eius accusari, prius causa criminis subtiliter iuestigãda erat, & tũc si ita fuisset inuẽta, sc̃d m legũ tramitẽ debuit uindicta accipe ultiõis. Nã si uerũ (qd̃ absit) fuisset, sicut adulter mentitus

mentitus est, post vij. an. pœnitentia peracta, dimittere eam per approbatam causam poteras, si uoluisses, occidere tamẽ eam nullatenus debuisti. Non. n. uult Deus mortem pẽtõris, sed ut conuertatur ad pniam & uiuat. Idcirco placeat tibi cõsiliũ nostrũ, & facias hoc qd̃ melius & leuius uideri tibi põt. Miserere aiæ tuę, ut nõ sis tuus tibimet ipsi homicida. Relinque quapropter te roganus, hoc malũ seculũ, qd̃ te traxit ad tã immanissimũ peccati facinus. Ingredere monasteriũ, humiliare sub manu abbatis, multorũ fratrũ præcibus adiutus, obserua cuncta animo, q̃ tibi fuerint impata, si forte ignoscat infinita Dei bonitas pẽtis tuis, & refrigeret aiam tuã, priusq̃ crucieris ppetuis flãmis. Hoc melius, & leuius tibi esse certissime scias. Sin autem publicam pniam permanens in domo tua, uel in hoc mundo uis agere, quod tibi peius, & durius, & grauius esse non dubites, ita ut agere debeas exhortamur. Oĩbus diebus quibus pœnitere debes, uinum & sicerã non bibes, carnẽ nunq̃ comedas nilo tpe, pr̃terquã in Pascha, & in die Natalis dñi. In pane, & aqua, & sale pœnitentiã age, i vigilijs, ieiunijs, orationibus, eleemosynis oĩ tpe perseuera, armis nunq̃ cingere, nec in loco quolibet litigare præsumas, uxorẽ nunq̃ ducere, cõcubinã non hãe, nec adulteriũ cõmittere audeas, in balneo nunq̃ lauaberis, in conuiuium letantiũ nunq̃ te misceas, in Ecclesia segregatus ab alijs Christianis, post ostiũ & postes humiliter te repone, ingrediẽtiũ & egredientium suppliciter orationibus cõmendare, & cõione corporis & sanguinis domini, cũctis diebus uitæ tuæ indignum te existimes, in ultimo tamen exitu uitæ tuę si meruerit, pro uiatico, si sit qui tibi tribuat, tantũmodo uenialiter ut accipias tibi concedimus. Sunt & alia multa, quæ tibi durius, & satis acrius, erãt iuxta magnum pondus peccati, ò infœlix adijciẽda, sed si hæc oĩa, quæ tibi misericorditer supradicta sunt, perfecto corde, domino auxiliãte feceris, & custodieris, confidimus de immensa Dei clemẽtia, remissionem tuorum te habiturũ peccatorum, & secundum dictum iusti boniq; pastoris, resoluit te sctã Ecclesia ab hoc uinculo peccati in terris, ut per ipsius gratiam qui eam sanguine suo acquisiuit, solutus sis in cœlo. Si autem aliter feceris, & sanctæ matris Ecclesiæ tam salubrẽ ammonitionẽ despexeris, ipse sis tibi iudex, & ĩ laqueo diaboli, quo irretitus teneris permanebis, sanguis tuus super caput tuũ. Nos alieni consortio tuo, pro aliorũ Dei filiorum salute ipso opitulante oĩ solicitudine nitimur desudare, & domini misericordiã quotidie attentius implorare. Hæc canon.

Exech. 18

Particula XVII.

Pœnia occidentium filios.

HVius sceleris pœna secundum leges hæc est, ut parricida uirgis sanguineis uerberatus, in culeo, ideſt in saeco corij insuatur, cũ cane, & gallo gallinaceo, & uipera, & simia, deinde in profundũ maris iaciatur, uel in amnẽ ut & cœlũ, superstiti, & terra mortuo auferaẽ, sicut in institutis de publicis iudicis. g. alia deinde lex. Sed sc̃d m canones non sic, sed imponiẽ pœna intrusionis in monasteriũ, extra de his q̃ filios occiderunt. c. j. quod est Alexãder tertius Veniens ad nos. M. mulier lachrymabili nobis confessione monstrauit, quòd cum de quodam filium genuisset, & iste sibi sepe turgido uultu improperasset, q̃ filius eius nõ esset, ipsa iracundiæ calore ducta, eũdem filium interfecit, & infra. Mãdamus quatenus eã labores iducere, ut ad aliquod monasteriũ trãseat, in quo pẽtã sua perpetua pnia deploret. Si aũt repugnante carnis suæ fragilitate, ad hoc induci noluerit, ei licẽtiam in dño nubendi tribuas, quia tutius nobis uidetur, ut in domino nubat uni soli, q̃ inhoneste multos admittat. Hæc canon. Hanc tũ pniam iniungendam intelligas, si is qui filiũ occidit, coniugẽ & filios alios non habet, alias secus, ut in proximo. c. seq. Cum uero in lectis parentum filij inueniuntur oppressi, pœnitentia imponatur, quæ continetur in eodem tit. c. ult. cuius uerba sunt hæc. De infantibus autem, qui mortui reperiuntur, cum patre & matre, & non apparet, utrũ à patre, uel matre oppressus sit ipse, uel suffocatus, uel propria morte defunctus, non debent inde securi esse parẽtes, nec etiam sine pœna, sed tamen cõsideratio debet esse pietatis, ubi non uoluntas, sed euentus mortis causa fuit. Si autem eos non latet ipsos interfectores esse, scire debẽt se grauiter deliquisse. Quidam autem pœnitentiam trium annorum iudicant esse debere, quorum unum peragant in pane & aqua. Hæc canon.

Particula XVIII.

Pœnia periurij.

SExta q. j. Fabianus papa. Quicunque sciẽs per iurauerit, xl. dies in pane & aqua, & septem sequentes annos pœniteat, & nunq̃ sit sine pœnitentia, & nunquã in testimonium recipiatur, communionem tamen post hæc recipiat. Hæc canon.

Particula XIX.

Pœnia male iurãtis.

VIcesima secunda. q. j. Pius papa. Si quis per capillum Dei, uel caput iurauerit, uel alio modo blasphemia contra Deũ usus fuerit, si ex Ecclesiastico ordine est deponatur, si laicus anathematizatur, & siquis per creaturas iurauerit acerrime casi igetur, & iuxta hoc q̃ synodus dijudicauerit pœniteat. Siquis autem talem hominem non manifestauerit, non est dubium, quin diuina condemnatione coerceatur, & si Episcopus ita emendare neglexerit, acerrime corripiatur. Hæc canon.

Universidad de Deusto Biblioteca

Particula XX.

Pœnia falſe menſurantis.

Extra de emptione, & uenditione, ex concilio Moguntinen. ut menſuræ pondera iuſta fiant, & infra. Si quis iuſtas mēſuras, & iuſta pondera, cauſa lucri mutare præſumpſerit, triginta dies in pane, & aqua pœniteat. Hęc canon. Tales etiam varijs pœnis puniuntur ſecundum leges. Nam aliquādo interdicitur negociatio, interdum relegantur, & humiliores ad opus publicū dantur, & inſuper lege cornelia de falſis puniri debent. In.t. de ordinarijs criminibus. Annonam. circa finem.

Particula XXI.

Pœnia relabentis poſt ſolēnē pœnitentiam.

De pœnitentia diſt.v. ex Niceno concilio, Si qui uero per Dei gratiā uocati, primo qdem oſtēderunt fidē ſuam, depoſito militiæ cingulo, poſt hoc autem ad proprium uomitum ſunt reuerſi, ut & pecunias darēt, & ambirent rurſus ad militiam. Iſti decē annis ſint inter pœnitentes, poſt primum triennium, quo fuerint inter audientes extra Eccleſiā, ab omnibus uero illud pręcipuē obſeruetur, ut animus eorum, & fructus pœnitētiæ attendat. Quicunque enim cū oī timore, & lachrymis pſeuerantibus, & operibus bonis conuerſationem ſuam nō uerbis ſolū, ſed opere & ueritate demōſtrāt, cum tempus ſtatutum ab his fuerit impletū, & orationibus iā ceperit cōicare, licebit epiſcopo humanius circa eos aliquid cogitare. Qui uero indifferenter habuerint lapſum, & ſufficere ſibi q̄ Eccleſiam introierint arbitrantur, iſti omnimodo ſtatuta tempora implebunt. Hæc canon. Pecunias darent. Ad negociationem, uel ad menſuram.

Particula XXII.

Pœnia monialis uiolatæ, atq; eā uiolantis.

Vicesimaſeptima.q.j. ex cōcilio Martini papæ. De filia epiſcopi, uel præsbyteri, ſiue diaconi, ſi deuota fuerit, & maritum duxerit, ſi eā pater, uel mater in affectum receperit, á cōione habeantur alieni. Pater uero in concilio cauſas ſe nouerit praſtaturum. Mulier uero nō admittatur ad communionem, niſi marito defuncto egerit pœnitētiam, ſi aūt uiuēte eo ſeceſſerit, & pœnitentiam egerit, & petierit cōionem, ultimo fine uitæ ſuæ deficiens eam accipiat. Hæc canon. Item.c. ſequēti ex Cōcilio Toletano.ij. Deuotam peccantem non recipiendam eſſe in Eccleſia, niſi peccare deſierit, & ſi deſinens egerit pœnitentiā decem annis, recipiat cōionem. Prius aūt quàm in Eccleſia admittatur ad orationem, ad nullius conuiuium chriſtianæ mulieris accedat q̄ ſi admiſſa fuerit, & hæc quæ eā acceperit, habeatur in abſentia, corruptionem etiam par pœna conſtringat, quæ autem maritum acceperit, non admittatur ad pœnitentiā, niſi aut uiuente marito, uiuere caſtè cœperit, aut poſtquā ipſe deceſſerit. Hæc canon. In affectum receperit, ſupple fouendo eam in errore. Cauſas, ideſt pœnas. Deuotam peccātem, ideſt fornicātem, habeatur in abſentia, ideſt excommunicata minori excommunicatione.

Particula XXXIII.

Pœnia ſacerdotis celebrātis nō cōicantis.

De conſecra.diſtin.ij. Ex Cōcilio Toletano xij. Delatum nobis eſt, quoſdā de Sacerdotibus, non tot uicibus communionis ſanctæ gratiam ſumere, quot ſacrificia in uno die uidenē offerre, ſed ſi in uno die plurima Deo offerant ſacrificia, in oībus ſe oblationibus a cōione ſuſpēdunt, & in ſola tantum extrema ſacrificij oblatione, communionis ſanctæ gratiam ſumūt, quaſi non ſit totiens illi uero & ſingulari ſacrificio participandum, quotiens corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti immolatio facta conſtiterit. Nam ecce Apoſtolus dicit. Nonne qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris? (1.Cor) Certum eſt, q̄ hi qui ſacrificantes non edunt, rei ſunt dominici ſacramenti. Quicunque ergo ſacerdotum, deinceps diuina altaria ſacrificium oblaturus acceſſerit, & ſe á communione ſuſpenderit, ab ipſa qua ſe indecenter priuauit gratia cōionis, anno uno repulſum ſe nouerit. Nam quale erit ſacrificium, cui nec ipſe ſacrificās, princeps eſſe dinoſcitur, ergo modis omnibus tenendum erit, ut quotienſcunq; ſacrificans corpus, & ſanguinem domini noſtri Ieſu Chriſti in altario immolat, totiens perceptionis corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti participes eſſe debeat. Hæc canon.

Particula XXIIII.

Pœnia [illegible]

De conſecra.diſt.j. Clemens papa. Nemo per ignorantiam clericum mortui credat ad uoluendum, aut eius ſcapulas operire uelit palla, quæ fuit in altari, aut certe quæ diacono data eſt in mēſa domini. Qui hæc fecerit, uel leuiter, uel quaſi nihil & negligenter habuerit, diaconus triennio (exq; mēſibus, a dominico cœtu remotus altari, grauiter percuſſus anathemate, eo q̄ clericum non admonuerit, præsbyter decem annis & quinque menſibus excōmunicatus ſit, propter quod de dominicis ſacramentis, ſubiecta ſibi non admonuerit miniſteria, & poſtea cum grādi humilitate, matri reconcilietur eccleſiæ. Hæc canon. Per ignorantiam, ſcilicet iuris. Subiecta ſibi, i. ſubiectos miniſtros.

Particula XXV.

Pœnia uiolantis Eccleſ[illegible]

Duodecima.q.ij. Nicolaus papa. De nimio nefando Burgando nomine, qui [illegible] inſana commotus, diabolicis ſe laqueis irretire nō dubitauit, atq; gētilium more, per abrupta itinera, & compita, inſidians nobis, in ueſtræ Eccleſiæ villa, una cū clericis ueſtris manētibus, & populum ſalubribus inſtruere dogmatū monitis decertātibus, paneq; ſpiritualis uerbi, uacua hoīum corda reficientibus, atque laudabile ſalutis proprię deſiderium habentibus, ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli limina uiſitare, collectis malitiæ ſuæ ſequacibus, & iniquitatis complicibus, nefarias inuaſiones, ac depredationes uiolētas inferre dęmoniaco auſu pręſumpſerit, & ut epiſtolæ ueſtrę textus eloquitur, ſacrum altare, ſacraq; dñici corporis & ſanguinis uaſa, inſup & ſanctum chriſma polluti arripere manibus, quaſi uilia, & ad uſum cōem apta p̄ſumpſerit, dilectio nos ueſtra conſuluit, ſi ipſe, uel qui cum eo in tam impio & iniquo ſcelere fuerint, ad pœnitentiam quandoq; grā attracti diuina, uenire uoluerīt, quo eos pœnitentiæ uinculo conſtringatis, noſtræ inſtitutionis cenſurā expoſcere curaſtis. De qbus, ſi tamen ita eſt, iubemus cū ad pœnitentiā accelerauerint, uno anno extra Eccleſiā Dei conſiſtere, cuius ſanctiſsima uaſa, extra ritum fidei chriſtianæ diripiēdo, auferre nō dubitauerūt. Sc̄do uero anno, aū fores Eccleſię ſine cōione maneāt, tertio uero anno, Eccleſiā Dei ingrediantur, & inter audientes aſtent ſine oblatione, non manducantes carnem, neq; bibentes uinū, præter natalis & reſurrectionis dñicæ dies. Quarto præterea anno, ſi his prioribus tribus, corū fructu oſus fuerit pœnitētiæ labor, cōioni fideliū reſtituantur, totaq; mentis intentione ſpondentes, talia ſe ulterius nunquā facturos, corpus & ſanguinē dñi ſuſcipere mereantur, & uſq; ad ſeptimū annum, tribus in hebdomada diebus, ſine eſu carnium, & uini potione pœnitentes maneāt. Hæc can. Per abrupta, i. occulta compita, i. concurſus uiarū. Audiētes, i. laicos.

Paticula XXVI.

Pœnia parentū ſpōſalia iſfringentium.

Tricesima prima.q.iij. Ex Elibertano concilio. Siqui parentes fidem fregerint ſponſaliorum, trienni tpe a cōione abſtineāt. Si uero idē ſpōſus uel ſpōſa, in illo graui crimine non fuerint deprehenſi, excuſati erūt parentes, ſi uero in eodem uitio fuerint, & polluerint ſe conſentiendo, ſuperior ſententia ſeruetur. Hæc canon. Siquis parentes (Appa.) fregerint, non copulādo eos ſic iurauerunt de conſenſu filiorum. Nō fuerint Ap. quia copulari uolūt inter ſe, nō obſtante uoluntate parentum. Excuſati (Apparatus) quo ad pœnam Eccleſiæ, non quo ad reatū, ex quo operam dederunt, ne filij copularent, peccauerūt mortaliter. Hæc appa.

Particula XXVII.

Pœnia ducētis quā potuit adulterio.

Tricesimaprima.q.j. ex Cōcilio Elibertano. Si qua uidua fuerit mechata, & eundē poſtea habuerit maritū, poſt quinquennij tempus acta legitima pœnitentia, placuit eam ad cōmunionem reconciliari. Hæc canon.

Particula XXVIII.

Pœnia blaſfemantis uel maledici.

Extra de maledictis. Greg.ix. Statuimus ut ſiquis contra Deum uel aliquem ſctōrum ſuorū, & maxime beatā uirginē, linguā in blaſphemiā publicē relaxare præſumpſerit, per epiſcopum ſuū, pœnæ ſubdatur inferius annotatę, ut uidelicet ſeptem diebus dominicis, præ foribus Eccleſiæ in manifeſto, dū agūtur miſſarum ſolēnia blaſphemus exiſtēs. Vltimò illorū die dñico, palliū, & calciamenta nō habeat, ligatus corrigia circa collum, ſeptemq; præcedentibus ſextis ferijs, ieiunet in pane & aqua, Eccleſiā nullatenus ingreſſurus, quolibet quoque prædictorū dierū, tres ſi poterit, alioquin duos reficiat pauperes, ſiue unum, & ſi nec ad hoc facultates eius ſuppetunt, id in pœnā commutetur aliam, cui etiā ſi renuerit recipere, ac peragere pœnitentiā ſupradictam, Eccleſiæ interdicatur ingreſſus, & in obitu Eccleſiaſtica careat ſepultura. Per temporalem præterea poteſtatem coactione, ſi neceſſe fuerit, epiſcopi diœceſani adhibita contra eum. Blaſphemus ſi diues fuerit quadraginta ſolidos. Aliqui triginta, ſiue uiginti, & ſi ad id non ſufficiat quinque ſolidos uſualis monetæ, pœna mulctetur, nullam in hoc miſericordiam habiturus, quod etiam inter alia communitatum ſtatuta ponantur: Hæc canon.

Particula XXIX.

Pœnia ſacerdotis reuelantis cōfeſſionē.

De pœnitentia diſt.vj Greg. papa. Sacerdos ante oīa caueat, ne de his qui confitentur ei peccata ſua, alicui recitet q̄ ea cōfeſſus eſt, nō propinquis, nō extraneis, neque (quod abſit) pro aliquo ſcandalo. Nam ſi hoc fecerit deponatur & omnibus diebus uitæ ſuæ ignominioſus peregrinādo pergat. Hæc canon.

Particula XXX.

Pœnia peierantis & compulſi.

Vicesimaſecunda.q.v. Pius pap. Qui compulſus à domino ſciens periurat, utriq; ſunt periuri, & dominus & miles, dominus quia pręcepit, miles quia plus dominum quàm aīam dilexit. Si liber eſt, quadraginta dies in pane, & aqua pœniteat, & ſeptem ſequentes annos, ſi ſeruus eiuſdem, tres quadrageſimas, & legitimas ferias pęniteat. Hæc canon.

Particula XXXI.

Pœnia peierantis.

Vicesimaſecunda.q.v. Qui periurat in manu epiſcopi, uel in cruce conſecrata, tres annos pœniteat. Qui autē coactus fuerit, & ignorans ſe periurauerit, & poſtea cognoſcit, tres quadrageſimas pœniteat. Hæc canon.

Universidad de Deusto Biblioteca

Particula XXXII.

Similis pœnia periuratis.

CApitulo sequenti ex pœnitētiali Theodori. Siquis coactus pro uita redimēda, uel pro qualibet causa, uel necessitate periurat, quia plus corpus q̃ aiam dilexit, tres quadragesimas pœniteat, alij iudicant tres annos, unum ex his in pane & aqua.

Particula XXXIII.

Pœniam peierātis uel ad piuriū cōpellentis.

VIcesimasecunda.q.v. Si quis cōuictus fuerit alios ad falsa testimonia, uel ad periuria attraxisse, uel quacunq; corruptione sollicitasse, ipse quidē usq; ad exitum uitæ non cōicet, hi uero qui periurio consensisse probantur, postea ab omni testimonio sunt remouendi, & secūdm legem infamia notabuntur. Hæc canon. (Testimonio.) ap. etiam post pœnitentiam priuatam, secūdm quosdam. vj.q.j. Quicunque.

Particula XXXIIII.

Pœnia clerici officiū innouantis diuinū

DVodecima dist. ex Cōcilio Toletano. xj. De his qui contra uoluntatem apostoli, circūferuntur omni uento doctrinę, placuit sancto Cōcilio, ut metropolitanæ sedis auctoritate coacti, uniuscuiusq; prouinciæ ciues, rectoresq; Ecclesiæ, unū eūdemq; in psallendo teneant modū, quē metropolitana sede cognouerint institutū, nec aliqua diuersitate cuiusq; ordinis uel officij, á metropolitana sede patiātur se disiūgi, sic n. iustū est, ut inde unusquisq; sumat regulas magisterij, unde honoris consecrationem accipit, ut iuxta maiorū decreta, sedes, q̃ uniuscuiusq; sacerdotalis dignitatis est mater, Ecclesiasticæ dignitatis, uel rōnis sit magistra. Abbatibus sane indultis officijs, quæ iuxta uoluntatē sui episcopi regulariter illis implēda sunt, cętera officia publica, i. uesperā, matutinas, siue missas, aliter q̃ in principali Ecclesia celebrare nō liceat. Quisquis aūt horū decretorū uiolator extiterit sex mēsibus á cōione priuatus, apud metropolitanū sub pniæ cēsura maneat corrigendus, quatenus apud illū & præteritæ transgressionis culpā lachrymis diluat, & necessariā officiorū doctrinam studiosè addiscat. Sub ista ergo regula disciplinæ, nō solum metropolitanus totius prouinciæ suę pontifices, uel sacerdotes astringant, sed etiam cæteri episcopi subiectos, sibi Ecclesiarum rectores obtēperare institutionibus cogant. Hæc canon. Publica appa. clericorū secularium, quorū officia publica sunt.

Particula XXXV.

Pœnia episcopi circa symoniam negligentis.

PRima.q.j. ex cōcilio Toletano ix. Quicunque inuisibilis gratię cōsolatione tribuit, nunquā quæstibus uel quibuslibet præmijs uenūdari penitus debet, dicēte dño. Quod gratis accepistis, gratis date. & ideo quicūq; deinceps in Ecclesiastico ordine constitutus, aut pro baptizādis cōsignādisq; fidelibus chrismate, uel ꝓmotionibus graduū, præmia qualibet uel pratia, nisi uolūtariè oblata, pro hmōi ambitione susceperit, equidē si sciente loci episcopo, tale quodcunq; á subditis perpetratū fuerit, idē episcopus duobus mēsibus excōicatiōi subiaceat, pro eo ꝙ i conscia mala correxerit, & correctionē necessariā nō acquisiuerit. Si aūt suorū quispiam, eodē nesciēte, quicquā de supradictis capitulis accipiendū sibi esse crediderit, si presbyter est, quatuor mensiū excōicatione plectaꝑ, si diaconus uero uel clericus, his cupiditatibus seruiens, cōpetēti pœna, & debita excōicatione plectendus est. Hæc canon.

Matth. x.

Particula XXXVI.

Pœnia episcopi ... ordinā...

SEptuagesimaquarta dist. ex Cōcilio Aurelianen. Episcopus qui inuitū, aut reclamantem ordinare presumpserit, annuali pœnitentia subditus, missas facere nō pręsumat. Inuitum ap. aliquo indicio alio quàm uoce, uoluntatem ostendentem.

Particula XXXVII.

Pœn... sortilegi...

EXtra de sortilegijs, ex pœnitentiali Theodori. In tabulis, uel codicibus, aut alijs, sorte furta non sunt requirenda, uel diuinationes aliquas in aliquibus rebus, quis obseruare præsumat. Qui autem contra fecerit, quadraginta dies pœniteat. Hæc ca.

Particula XXXVIII.

EXtra de sortilegijs. Alexan. iij. Granden. patriarchæ. Ex tuarum tenore literarū accepimus, quām .v. præsbyter, cum quodam infami, ad priuatū locū accessit, nō ea intētione ut inuocaret demoniū, sed ut inspectione astrolabij, furtū cuiusdā Ecclesię posset recuperari. Verum licet, hoc ex bono zelo, & simplicitatē se fecisse proponat, id tamen grauissimū fuit, & nō modicam inde peccati maculā cōtraxit, & infra. Manda. quat. talem ei pro expiatione illius delicti pœnitētiā imponas, ꝙ per annum & amplius si tibi uisum fuerit, eum ab altaris mynisterio præcipias abstinere, & ex tūc liberum sit ei exercere officium sacerdotis. Hæc canon. Liberum. ap. hoc intellige dictum ex dispēsatione, nam de iure cōi, debuit remanere priuatus, & Episcopus iure contra illum processit. xxvj. q.v. Non oportet. Siquis episcopus.

Particula XXXIX.

DE consecra. dist. ij. ex decreto Pij Papæ. Si per negligētiā aliquid de sanguine stillauerit in terram, lingua lambatur, tabula radat, si non fuerit tabula, ut nō cōculcet locus corrodatur, & igne consumatur: & cinis intra altare condatur, & sacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si super altare stillauerit calix, sorbeat minister stillā tribus uicibus, & tribus diebus pœniteat. Si super linteum altaris, & ad aliud stilla peruenerit, tribus diebus pœniteat. Si usque ad tertium, nouem diebus. Si usq; ad quartum, uiginti diebus pęniteat, & linteamina quæ tetigerit stilla, tribus uicibus minister abluat, calice subterposito, & aqua ablutionis sumatur, & iuxta altare recondatur. Hæc canon. Pœniteat. ap. hæc pœnitentia erit, ut tot diebus ieiunet, & tot diebus abstineat á perceptione sacramentorum. Arti. xlv. distinct. Quidam enim de Episcopis.

Particula XL.

Pœnitētia Eucharistiam euomentis.

DE consecra. distinctio. ij. Ex pœnitentiali Bedæ præsbyteri. Si quis per ebrietatem, uel uoracitatem Eucharistiam euomuerit, quadraginta diebus pęniteat, clerici uel monachi, seu diaconi, præsbyteri, septuaginta diebus pęniteat, Episcopi, octoginta. Si pro infirmitatis causa euomuerit, septem diebus pęniteat.

Particula XLI.

Pœnitētia præsbyterum occidentis.

EXtra de pœni. & re. Ex concilio Moguntino. Qui præsbyterum occiderit, duodecim annorum pœnitentia ei secundum canones imponatur, & infra. Conuictus usque ad ultimum temporis uitæ suæ militiæ cingulo, careat, & absque spe coniugij maneat. Hæc canon.

Particula XLII.

Pœnitētia occidētis bñficiatū suę Ecclesiæ.

EXtra de pœnis. Inno. iij. In concilio generali hęc decretalis secundum quosdā incipit ibi. In quibusdam, & pro una computatur. Sacri nihilominus cōcilij approbatione statuimus, quatenus si patroni, uel aduocati, aut feudatarij, seu uice domini, aut alij beneficiati alicuius Ecclesiæ, rectorem, uel clericum alium ipsius Ecclesiæ, uel per se, uel per alios, occidere, uel mutilare ausu nefando præsumpserint, patroni illius patronatum, aduocati aduocatiam, feudatarij feudum, uicedomini, uice dominatum, & beneficiati beneficia prorsus amittant, & nèminus uindictæ q̃ excessus memoria ꝓrogetur, non solum de præmissis nihil perueniat ad hæredes, sed etiam usque ad quartam generationem, posteritate talium in clericorū collegium nullatenus admittantur, nec in domibus regularibus, alicuius prælationis assequantur honorem, nisi cum eis fuerit dispēsatum. Hæc canon. Dispensatum. ap. ab Episcopo, licet honestum esset ꝙ fieret de licentia Papæ.

Particula XLIII.

Pœnitētia incendiariorum.

EXtra de iniuriis, ex pęnitentiali Romano. Si quis domum, uel aream cuiusque uoluntariè incēderit, sublata uel incensa omnia restituat, & tres annos pęniteat. Hæc canon. Itē alius canon de eodē. xxiij.q.viij. Inno. ij. in uniuersali concilio. Pessimam si quidem, & depopulatricem, & horrendā incendiorum malitiā, auctoritate Dei, & beatorum apostolorum Petri & Pauli omnino detestātur, & interdicimus. Siquis igitur post huius nostræ prohibitionis ꝓmulgationē, malo studio, siue pro odio, siue pro uindicta, ignem apposuerit, uel apponi fecerit, aut appositoribus consilium uel auxilium scienter tribuerit, excōmunicetur: & si mortuus fuerit incendiarius, Christianorum careat sepultura, nec absoluatur, nisi prius damno cui intulerit, secundum facultatem suā resarcito: & iuret se ignem de cętero non appositurum. Pœnitētia autem ei detur, ut Hierosolymis, aut in Hispania in seruicio Dei, per annū integrum permaneat. Siquis autem Archiepiscopus, uel Episcopus hoc relaxauerit, dannum restituat, & per annum ab Episcopali officio abstineat. Sanè regibus, & principibus, faciēdæ iustitiæ facultatem consultis Archiepiscopis, & Episcopis non negamus. Hæc canon. Hodie postquam publicati sunt, nō possunt absolui citra sedem apostolicā, extra de senten. excommu. Tua nos. Appa. quia hæc non distinguitur, de omnibus intelligas. Tamen non credo, ꝙ omnes incēdiarij generaliter sint ipso iure excommunicati, nisi de incēdiarijs Ecclesiarum, cū de alijs nō inueniam, & per hāc decretalē probatur, ꝙ ipso iure sint excōmunicati, sed illis primo excōmunicatis ab Episcopis subsecuta publicatione & denuntiatione, Papa per hanc decretalē, sibi reseruat eorum absolutionē ad terrorem. Hæc ap. Raymundus, Redoneñ. tantum intelligunt de incendiarijs sacrorū locorum. Ganfredus dicit, ꝙ Episcopus potest incendiarium excōmunicare, sed non absoluere postquam fuerit denunciatus, cū quo concordat textus. Hæc decretalis & apparatus, & copiosa, & ideo magis ei credo.

Particula XLIIII.

Pœnitētia communicātis cum hæretico.

VIcesimaquarta.q.j. Iulius Papa. Siquis dederit, uel acceperit cōmunionem de manu hæretici, & nescit ꝙ Ecclesia catholica contradicit, postea intelligens, annū integrū pęniteat. Si autem scit, & neglexit, & postea pęnitentiam egerit, decē annos pœniteat. Alij iudicāt septem, & quidam humanius, ut quinque annos pœniteat. Siquis peruenerit hæreticum missam suam celebrare in Ecclesia catholica, & nescit, quadraginta dies pęniteat, si pro reuerentia eius, annum unum pœniteat, si pro damnatione Ecclesiæ catholicæ, & consuetudinis Romanorum,

norum ,pijciaē ab Ecclesia sic hæreticus, nisi habeat pœnitentiā: si habuerit pœnitentiā, decē annis pęniteat,ac si recesserit ab Ecclesia catholica in congregatione hæreticorum, & alios persuaserit,& postea pęnitentiam egerit,duodecim annis pęniteat, tres intra Ecclesiam, septē inter audientes, & du os ad hæc extra cōmunionē.De his ita in canone dicitur, ut duodecimo anno, cōmunionem siue oblationem percipiat. Hæc canon. Nescit. appa. ignorantia iuris, uel ignorantia facti crassa. Inter audientes: app. cathecuminos,qui olim audiebāt missam, usq; ad secretam missæ,& postea expellebantur, de consec.distin.j.Episcopus nullum.

Particula. XLV.

Pœnitentia eius q cognouit cōsanguineas uxoris, uel suas, & ē conuerso.

TRicesima quinta.q.vij.ex Mogoriē.concilio.Si quis uiduam uxorem duxerit, & postea cum filiastra sua fornicatus fuerit, seu cum duabus sororibus, aut si qua cum duobus fratribus, seu cum patre & filio, siquis relictam fratris,si quis nouercam aut neptem: aut nurū, aut consobrinam,aut filiam auunculi, aut eius relictam, aut priuignam polluerit: eos disiungi, & ulterius nunquam coniugio copulari præcipimus. Hæc canon.

Particula. XLVI.

Pœnitētia eius q cū brutis coierit.

TRicesimatertia.q.ij.Isidorus ad Masonem Episcopum. Hoc peccatū,quod canonum censura, post septem annos remeare pęnitentem in statū pristinum præcepit, non electione proprij arbitrij sancti patres, sed potius ex sententia diuini iudicis sanxerūt. Nam legitur,

Num.12. q Maria soror Aaron prophetissa, cū detractionis aduersum Mosen incurrisset delictum, illicò stigmate lepræ percussa est, cumq; peteret Moses ut emēdaretur, præcepit eam Dominus extra castra septem diebus egredi, & post emendationē rursus eam in castra admitti. Maria uerò soror Aaron, caro intelligitur sacerdotis, quæ dum superbiæ dedita, sordidissimis cogitationum maculata contagijs,extra castra septē diebus,idest,extra collegium sanctæ Ecclesiæ septē annis proijciaē, ubi post emendationē uitiorū loci,uel pristinæ dignitatis recipiet meritum,& post pauca. In fine autē epistolæ hoc adijciendū putaui,ut quotiescunque in gestis conciliorum discors sententia inuenitur, illius magis sententia teneaē, cuius antiquior, & potior extat auctoritas.Hoc quāquam de sacerdotibus uideaē specialiter dictum,generaliter tamen de omnibus pęnitētibus oportet intelligi. Ad imitatio-

2.Reg.12. nē nāque illius diuinæ sententię,Dauid de adulterio,& homicidio repræhensus, unius hebdomadæ ieiuniū in satisfactione admissi sceleris, Deo legitur obtulisse. Hinc etiam ecclesiastica consuetudine est usurpatū, ut maiorum criminum pęnitentia septem annorum spacio cōcludatur, nisi uel officij excellentia, uel criminum magnitudo, uulgarem cōsuetudinem excedēs, ueluti dum cōtra naturam humanæ societatis, parentibus,uel liberis, uel alijs eiusmodi personis impudicè coheremus, uel dum relicto naturali usu,contra naturam more sodomitico fornicamur,uel usque ad coitum brutorum animalium prolabimur,præmissum spacium transcendere cogat. Hæc canon.

Particula. XLVII.

Pœnite[ntia] patrō[ni] ecclesi[æ] lapidi[...]

SEdecima.q.vij.Filijs vel nepotibus,ac honestioribus propinquis,eius qui cōstruxit, uel ditauit Ecclesiam, licitum sit hanc habere solertiam,ut si sacerdotes aliquid ex collatis rebus defraudare præuiderint,aut honesta conuētione compescant,aut Episcopo,uel iudici corrigenda denuncient. Quod si Episcopus talia agere tentet,Metropolitano eius hæc insinuare procurent. Si autem Metropolitanus talia gerat, regis hoc auribus intimare non differant. Ipsis tamen hæredibus, in eisdem rebus non liceat quasi proprij iuris potestatem præferre,nō rapinam & fraudem ingerere, non uiolentiam quācunque præsumere,sed hoc solum in salutarem solicitudinē adhibere, q aut nullā noxam operatio attingat,aut multam, uel aliquam partem salutaris mercedis assumat.Siquis uero deinceps hæc monita temerare uoluerit, & male rapta cum confusione restituet, & excōmunicationis annuæ sententiam sustinebit.Hęc canon.

Particula. XLVIII.

VIcesimasexta.q.v.ex Ancyrano concilio. Qui diuinationes expetunt, etiam amorem gentiliū subsequuntur, uel in domos suas huiusmodi homines introducunt, exquirēdi aliquid arte magica, aut expiandi causa, sub regula quinquenij iaceant, uel gradus pęnitentiæ diffinitos. Hæc canon. In domos suas,appa. Secundū leges isti concremant,sed ille in cuius domo hæc fiunt,post publicationem bonorum, in exilium mittitur,ut de maleficis. Nullus expiandi apparatus. Infirmitatis purgandæ.

Particula. XLIX.

VIcesimasexta.q.v.cōcilio Toletan.iiij.ca. xxx.Siquis præsbyter,aut Episcopus, aut diaconus, aut quilibet de ordinibus clericorum,aruspices,aut incātatores, aut ariolos, aut certè augures,uel sortilegos,uel qui profitētur artem magicam, aut aliquos eorum similia exercentes, consuluisse deprahensus fuerit: ab honore dignitatis suæ suspensus,monasterij curā suscipiat,ibiq; pęnitentiæ perpetuæ deditus, scelus admissum sacrilegij soluat.Hæc canon.

particula

Particula L.

Pœnitētia sacerdotis circa Eucharistiā negligentis.

DE consecratione distin.ij.ex cōcilio Aurelianen. Qui bene non custodierit sacrificium, & mus, uel aliud aliquod animal illud comederit, quadraginta dies pœniteat. Qui autē perdiderit illud in Ecclesia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit, triginta dies pęniteat. Hæc canon.

Particula LI.

EXtra de custodia Eucharistiæ.Inno.iij. In concilio generali statuimus, ut in cunctis Ecclesijs chrisma, & Eucharistia sub fideli custodia clauibus adhibitis conseruentur, ne posśit ad illa temeraria manus extendi, ad aliqua horribilia exercenda.Si uerò is ad quē spectat custodia, ea incautè reliquerit,tribus mensibus ab officio suspendatur, & si per eius incuriam aliquid nefandi inde contigerit, grauiori subiaceat ultioni. Hæc canon.

Particula LII.

Pœnitētia iurātis de nō facienda pace.

VIcesimasecunda.q.iiij.ex concilio Hylerdēsi. Qui sacramento se obligauerit,ut litigans cum quolibet ad pacem nullo modo redeat,pro periurio, uno anno à communione corporis & sanguinis Domini segregatus, reatū suum eleemosynis,fleribus, & quātis potuerit ieiunijs absoluat,ad charitatē uero, quæ operit multitudinē peccatorū festinet.Hęc can.

Particula LIII.

Pœnitētia rebaptizati aut recōfirmati scienter.

EXtra de apostatis. Alex. iij. Ex literarum tuarum tenore perpendimus,q quidā ęgritudine longa cōfectus, insano sortilegarū mulierum credens consilio,ut sanaretur, p iterationem fecit iniuriam baptismatis sacramento,& infra. Quia ergo nos tua duxit prudentia consulendos, qualiter puniri debeat, acolytus quē minor ætas & intentio fraternæ salutis excusare uidetur, discretioni tuæ præsentibus literis respondemus,q ad superiores ordines promoueri si publicum est, quod proponitur nō ualebit,nisi ad religionē transire uoluerit,ut fauore religionis ipsius,circa eum ualeat dispensari. Si uero occultum fuerit, promoueri poterit, & excessum suum dignis pœnitentiæ fructibus expiare.Hæc canon. Idem de eodem de consecra. distin.v.ex concilio Terraconeñ. ca.vj. Dictum est nobis,q quidam de plebe bis, uel ter, uel eo amplius Episcopis ignorātibus, tamen ab eisdē Episcopis confirmentur. Vnde nobis uisum est, eandem confirmationem sicut nec baptismum iterare minimè debere,quia bis,uel ter, uel amplius baptizatos, aut confirmatos, non seculo, sed Deo soli, sub habitu regulari, uel clericali religiosissimè famulari decretum ste. Hæc canon.

Particula LIIII.

Pœnitētia raptoris.

EXtra de raptoribus. Eugenius. iij. statuimus ut quicunq; ex his,qui uiolenter surrexerunt in rapinam,siue Ecclesiarum uiolationes manifestè deprehēsus fuerit, nisi prius ablata restituat si poterit, uel emendandi firmā & plenam securitatem fecerit, pęnitentiæ beneficiū ei pęnitus denegetur. Si uero usque ad obitum, in cōtumacia sua durauerit,& in extremis positus remedium pœnitentiæ humiliter postulauerit,si emendationē, uel emendandi securitatem pręstiterit,ei pœnitentia,& Ecclesiastica sepultura concedantur. Qui autem in sanitate obstinata mente non pœnituerit, uel emendauerit,& in morte securitatem præstare nequiuerit, solennitas pęnitentiæ parum prodesse uideē sicut credimus, sed de peccato contrito uiaticū non negetur,ita tamen ut nullus clericorum sepulturæ illius intersit,nec eius eleemosynam accipere præsumat. Quod siqui præsbyterorum, uel clericorum,contra hoc in uita,uel in morte pœnitentias dare, aut sepulturæ interesse, uel eorū eleemosynas accipere attemptauerint,seu huiusmodi rapinę participes inuenti fuerint,ordinis sui damnū irrecuperabiliter patiantur, & ecclesiastico beneficio careant.Hæc canon. Secundum Raymundum dicere potes, q hæc decretalis,est localis,uel quando illi non pęnituerant. Videtur enim, q si aliquis esset etiam pro huiusmodi criminibus excōmunicatus,& dum in extremis ageret pœnitentiā,iuxta formā Ecclesiæ absolutus,non debet ei cimiteriū,vel alia Ecclesiæ suffragia denegari,sed eius hæredes,& propinqui, ad quos bona peruenerint ipsius, ut pro eo satisfaciant, sunt censura Ecclesiastica compellendi, extra de sepulturis. Parochiano §. parum prodesse, ap. quantum ad pęnam temporalem. Hæc canon.

Particula LV.

Pœnitētia furātis tēpore necessitatis.

EXtra de furtis, ex pœnitentiali Theodori.Siquis per necessitatem famis, aut nuditatis furatus fuerit cibaria,uestem, [...]e pecuniam, pęniteat hebdomadas tres, si reddiderit, non cogatur ieiunare.Hæc canon.

Particula LVI.

Pœnitētia stupratoris uirginis.

EXtra de adulteriis. Greg. Peruenit ad nos q Fęlix quādam uirginem decepit stupro, q si uerum est,quāuis esset de lege pęna plectendus,nos aliquatenus,legum duritiam mollientes,hoc modo disponimus,ut,aut quam stuprauit uxorem habeat, aut si tenuendum putauerit, corporaliter castigatus, excommunicatusque, in monasterio in quo agat pœnitētiam retrudatur, de quo nulla sit ei egrediendi sine præceptione licentia.Hæc canon.

Particula LVII.

Pœnitentia adulteri, uel adulterę.

EXtra de adulterijs. Alex. iii. Significasti nobis, quendam præsbyterum cum alterius cōiuge intra Ecclesiam dormiuisse, quæ se & illum cuidam sacerdoti huiusmodi delictū confessos fuisse publicè tibi detexit, & hoc ipsum sacerdos nomē adulteri celans in tua pręsentia dixit, super quo quid fieri debeat, cū negante adultero, mulier in confessione persistat, consiliū requisisti. Ideoque mandamus, quatenus condignam pœnitentiā præfatæ imponens adulteræ, Ecclesiam per aspersionem aquę benedictæ reconciliare procures. Prædicto aūt sacerdoti, ne contra apostolum, infirmorum corda, mala fama ipsius percutiantur, & ne uituperet ministerium nostrum, neq; præsbyteri securiores existentes, in peccatum licentius prolabantur, cum uicinis præsbyteris, quos se pejerare nolle cognoueris, iuxta arbitrium tuum, purgationem indicas, si purgare se poterit, in officio suo ministrare permittas, alioquin ipsum ab officio suspendere non postponas. Hæc canon. Pœna autē pro adulterio imponitur mortis, quasi pro sacrilegio. Nam sacrilegos nuptiarum gladio puniri oportet, ut. C. de adulteriis. l. quāuis. Fœmina autem iure autenticorum, uerberatą in monasterium retruditur, quam intra biennium uiro recipere licet, biennio transacto, uel uiro mortuo, antequam uxorem de monasterio educat, adultera tonsa monstatico habitu suscepto, ibi dum uiuit permaneat, duabus partibus propriæ substātiæ liberis applicandis, tertia monasterio. Si liberos non habeat, parentibus extantibus, huiusmodi iniquitati non cōsentientibus, tertia pars applicatur, duæ monasterio, quibus prædictis nō extantibus, tota substantia monasterio quæritur, pactis dotaliū instrumentorum omni casu seruandis. vt in auct, ut nulli iudicum. hæc sunt uerba Ganfredi.

Particula LVIII.

Penitētia medicorū canon negligetiū.

EXtra de pęnitētijs & remissionibus. Inno. tertius. Cū infirmitas corporalis, nōnunq̄ perueniat ex peccato, dicēte Domino lāguido quem sanauerat: uade amplius. n. p. n. d. aliquid t. con. præsenti decreto statuimus, & districtē præcipimus medicis corporis, ut cum eos ad infirmos uocari cōtigerit, ipsos ante moneant, & inducant, ut medicos aduocēt animarum: ut postquā fuerit infirmo de spirituali salute puisum, ad corporalis medicinę remediū salubrius procedatur, cum causa cessante, cesset effectus. Hoc quidē inter alia, huic causam dedit edicto, q̄ quidam in ægritudinis lecto iacētes, cum eis à medicis suadetur, ut de animarū salute disponant, in desperationis articulū incidunt, unde facilius mortis periculū incurrunt. Siquis autem medicorum huiusmodi nostrę cōstitutionis, postquā per prælatos locorū fuerit publicata, transgressor extiterit, tandiu ab ingressu Ecclesiæ arceatur, donec pro trāsgressione huiusmodi satisfecerit competenter. Cęterū cum anima sit multo pręciosior corpore, sub interminatione anathematis prohibemus, ne q̄s medicorū pro corporali salute aliq̄d ægro suadeat, q̄d in periculū aiæ conuertatur. Hæc can.

Particula LIX.

Pęnitentia confessio ne ... bus.

EXtra de pęnitentiis & re. Inno. iij. Omnis utriusque sexus fidelis, postq̄ ad annos discretionis peruenerit, omnia sua solus peccata, saltem semel in anno, fideliter cōfiteatur, proprio sacerdoti: & iniunctam sibi pœnitentiam, proprijs uiribus studeat ad implere, suscipiens reuerenter ad minus in Pasca Eucharistię sacramentum: nisi forte de proprij sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam, ad tēpus ab eius perceptione duxerit abstinendū. Alioquin uiuens, ab ingressu Ecclesiæ arceatur: & moriens, Christiana careat sepultura. Vnde hoc salutare statū frequenter in Ecclesijs publicetur, ne quisquā ex ignorantiæ cęcitate, uelamen excusationis assumat. Siquis tamen alieno sacerdoti noluerit iusta de causa sua confiteri peccata, licētiam primo postulet, & obtineat à proprio sacerdote, cum aliter ipse illum nō possit absoluere uel ligare. Sacerdos aūt sit discretus & cautus, ut more periti medici, super infundar uinum & oleū uulneribus sauciati, diligenter inquirens, & peccatoris circūstantias, & peccati, quibus prudēter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cuiusmodi remediū adhibere, diuersis experimētis utendo, ad sanādum ægrotum. Caueat autem omnino, ne uerbo, aut signo, aut alio quouis modo, aliquatenus prodat peccatorem. Sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque ulla expressione psonæ cautē requirat: quoniā qui peccatum in pœnitentiali iudicio sibi detectum, præsumpserit reuelare, nō solum à sacerdotali officio deponendū decernimus, uerum etiam ad agendum pœnitētiam in arctum monasterium detrudendum. Hæ canon.

De usu clauium, & primo, in quibus sacerdos absoluere non ualet, & de falsa pœnitentia, & proprio sacerdote, Quarti cap. Particu. I.

Nō est absoluēdus qui non uere contritus, qui quatuor modis dicitur.

PRimus casus in quo sacerdos non potest cōfitentem absoluere est, cum quis nō est uere contritus. Talis enim nec à summo Pontifice, posset absolui à peccatis. Quatuor autem modis dicitur & est aliquis non uerè contritus sed falsè, qui notantur de pœnitentia distin. v. & sunt uerba Grego. Falsas pœnitentias dicimus, quæ non secundū auctoritatem sanctorū patrū, pro qualitate criminum imponuntur, ideoque miles, uel negociator, uel alicui officio deditus, quod

sine peccato exerceri nō posit: si grauioribus culpis irretitus ad pniam uenerit, uel qui bona alterius iniustè detinet, uel qui odium in corde tenuerit, recognoscat se ueram pniam nō posse peragere, per quam ad uitam æternam ualeat peruenire, nisi negociationē relinquat, uel officium deserat, bona quidem quæ iniustè abstulit restituat, & odium ex corde dimittat: arma deponat, ulteriusque non ferat, nisi consilio religiosorum Episcoporū, pro defendenda iustitia. Quintus modus, notatur eadem distinctione ex uerbis Innocentij. ij. Fratres nostros, & præsbyteros admonemus, ne falsis pęnitētijs laicorū animas decipi, & in infernū detrahi patiantur, falsam autem pœnitentiā esse cōstat, cū spretis pluribus, de uno solo pœnitentia agitur, aut cū sic agit de uno, ut nō discedatur ab alio. Vnde scriptum est. Qui totam legem obseruauerit, offendat aūt in uno, factus est omniū reus, scilicet quātum ad uitam æternam. Sicut enim si peccatis oībus esset inuolutus, ita & si in uno tantum maneat, uitæ æternæ ianuam non intrabit. Falsa est etiam pęnitentia, cum pęnitens ab officio uel curiali, uel negociali non recedit, q̄d sine peccatis agi nullatenus præualet, aut si odiū in corde gesserit, aut si offenso cuilibet nō satisfacit, aut si offendenti offensus nō indulgeat, aut si arma quis contra iustitiam ferat. Hæc canon. Ex his duobus capitulis colligitur, q̄ quinque modis falsa pœnitentia dicitur. Primus est, si confitens ex cōtemptu, & sine rationabili causa, pœnitentias secundum aucto. patrum taxatas, subire noluerit. Secundus si officium de quo vi uit, non iustificauerit, uel si sine peccato exerceri non posit, non dimiserit. Tertius si odium in corde tenuerit. Quartus si ablata non restituerit. Quintus si in uoluntate peccandi remanserit. Sextus addi potest, si de peccatis præteritis sufficienter nō doluerit, & hic sextus modus tangitur ab August. cuius uerba sunt hæc. Continuè enim dolendum est de peccato, quod declarat ipsa dictionis uirtus, pęnitere enim est pęnam tenere, quapropter pœnitentia talium dicitur attritio non contritio. Secundus casus est, quando tam grauia quis cōmisit peccata, q̄ ad superiorem debeat confitens transmitti, quę autē sint illa postea differetur. Tertius si maiori excōmunicatione sit confitens innodatus, à qua non potest absolui, nisi per proprium sacerdotem. Quartus si confitens non est subditus confessoris, & cōfessor non sit eius sacerdos proprius. Quia ut dicit canon. vj. q. iij. Scriptum ex Deutero. xxiij. Nemo debet falcem in messem alterius mittere. & de pœn. distin. vj. Nemo Parrochianum alterius. iu. p̄. & ibidem dicit. Vrbanus. ij. qui contra hęc statuta facere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit. & ut dicit Calixtus Papa. ix. q. ij. cap. j. Talis indicatio nullas habet uires, quoniā nullius alterius iudicis nisi sui sententia tenebit. Si autē cogitas, quia tota die contrarium fieri uidemus. Rn̄. tanto peius, & qui hos canones non seruant grauissime peccant. Sciendum tamē, q̄ proprius sacerdos alicuius sex modis efficitur. Vno modo per determinationē superioris, prout determinantur pastores, uel uicarij ab illis, quibus licet habere uicarios ex dispensatione superioris. Secundo modo per priuilegium aliquorū, ut quidā religiosi sunt. Sed talibus cōfessi, nisi legitimū impedimētum habeāt, debent iterū sacerdoti proprio confiteri. Tertio per licētiam proprij sacerdotis, cū mittit subditos ad aliquos discretos. Illa tamē licentia non debet fieri generaliter ad oēs, sed ad illos, uel ad illū, quem scit esse discretum & notum. Quarto cum quis est uagabundus, & peruenit ad sacerdotem discretum & notū. Quinto, cum quis est in articulo extremæ necessitatis. In illa enim potest quilibet sacerdos, quemlibet uerum contritū absoluere, ab omni excōmunicatione, & ab omni peccato, quantūcūque sit graue. Vnde Iulius Papa. xxvj. q. vj. Si præsbyter abnegauerit pœnitētiam morientibus, reus est animarum. Sexto propter nimium defectum sacerdotis. Quinque aūt, faciunt nimium defectum in sacerdotibus. Vnum est, si sunt cōfessionis proditores, per hoc enim non solum dānantur æternaliter, sed ut dicitur in canonē etiā in præsenti puniuntur, per beatum Greg. depositione, & perpetua peregrinatione, de pęn. dist. vj. Sacerdos. Per Innoc. iij. non solū depositione, sed etiam insuper arcta monasterij intrusione, extra de pœn. & re. Omnis utriusque sexus. Itē alius canon. v. q. vj. Delatori, aut lingua capulet, aut conuicto capita damnetur, uel amputetur. Hæc canon. Capuletur, idest suspendatur caput, scilicet ciuile, non naturale, quod dicitur status hoīs. Instit. de capite minuit. Scd̄m si sunt notorij iuris, & vt credo facti fornicatores. Tertiū si sunt iudicij confessionis peruersores, eo q̄ sint de illis de quibus dicit Isa. Væ qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti auferetis ab eo. Quartum si sunt aliquarum personarum sollicitatores. Quintum si grauem & cęcā patiuntur ignorantiā, ne si cęcus cęcū ducat &c. Nam ut dicitur in senten. lib. iiij. distin. xxj. cap. vlt. & de pœn. distin. vj. quod aūt dicitur. Aliud est fauore, uel odio, sacerdotem propriū contēnere, quod canones prohibent. Aliud cęcum uitare, quod Vrbanus facere monet. Ne si cęcus cęcum &c. Et in illis casibus, tunc efficitur subdito alius sacerdos proprius, non quilibet tamen, sed discretus, & notus ex ordine, uel persona. Dico autem notos, ne detur occasio declinandi ad hæreticos. Si uerò prædictorum quatuor nihil impediat, potest confessor confitentē ab omnibus absoluere, cum distinctione prædicta, uidelicet q̄ confitens sit bene contritus, q̄ non sit grauioribus criminibus irretitus, q̄ non maiori excōicatione innodatus, q̄ confessoris subditus, uno prædictorum sex modorum.

Margin notes: Iacob. 2. — Falsa pœnitentia. 6. modis. — Lib. de vera & falsa pnia ca. 6 — Nō est absoluēdus q̄ superioris eget auctoritate. — Non subditus absolui non potest. — Proprius sacerdos. 6. modis dicitur. — Defectus sacerdotum. — Isa. 5.

Particula

Universidad de Deusto Biblioteca

Particula II.

Attendendum igitur,cum sint tria genera confitentium, ꝙ secundum omnes doctores primis nulla potest iniungi pœnitentia utilis ad salutem, nec per maiorē uidelicet, nec per minorem. Horum aūt sunt sex genera. Primi raptores, secundi usurarij, tertij incendiarij, quarti fures, quinti simoniaci, sexti dolosi circūuentores, ut sunt peruersi iudices, aduocati iniqui, testes falsi, negotiatores fraudolēti, & huiusmodi, quibus omnibus, non potest alia à quocunq; iniungi pnīa, nisi illa Euangelica. Redde quod debes, & illa apostolica. Reddite omnibus debita: & illud Eccle. iiij. Redde debitum tuum. Quod si hāc acceptare noluerit cōfitens, nulla alia iniungi potest, quæ sibi ualeat ad salutem. Quia ut dicit Aug. in epistola ad Macedoniū. xiiii. q.vj. Si res aliena propter quam peccatū est, posit reddi & non redditur, pœnitentia non agitur, sed simulatur. Si autem pœnitentia ueraciter agitur, non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Septimi sunt quibus etiam à nullo iniungi potest pœnitentia, quicunque mortale peccatum dimittere nolunt, de quibus tactum est supra, potest tamen eis dari consiliū beati Greg. dicētis de pęn. distin. v. Falsas pnīas. distin. &c. Nec tamē desperet, sed faciat interim quicquid boni potest, ut Dominus illuminet cor eius ad pœnitentiam. Secundi uero sunt quibus tantum à maiore iniungi potest pnīa, quorum sunt quinque genera. Primi quibus solēnis pnīa est iniungenda, non dico publica, sed solennis, quæ fit in capite quadragesimæ, cum solennitate illa, quæ traditur dist. l. In capite, & est decretum illud Agatheń. cōcilij, cuius uerba sunt hæc. In capite quadragesimæ, omnes pœnitentes qui publicam suscipiunt pœnitentiam, ante fores Ecclesiæ se pręsentent Epo ciuitatis, sacco induti, nudis pedibus, uultibus ī terrā demissis, reos seipsos habitu & uultu protestantes: ibi adesse debent decani. i. archipsbyteri parochiarū, & præsbyteri pnīum, qui eorū conuersationē diligenter inspicere debent, & secundum modum culpæ, pœnitentiam per præfatos gradus iniungere, post hoc eos in Ecclesiam introducant, & cum omni clero, septem pœnitentiæ psalmos, in terra Pontifex prostratus cum lachrymis pro eorum absolutione decantet, tunc surgens ab oratione, iuxta quod canones iubent, manus eis imponat, aquam benedictam super eos spargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorū cooperiat, & cum gemitu & crebris suspiriis denunciet eis, ꝙ sicut Adam proiectus est à Paradiso, ita & ipsi pro peccatis ab Ecclesia abijciuntur: postea iubeat ministris, ꝙ eos extra ianuā Ecclesiæ expellant, clerus uero prosequatur eos cum responsorio. In sudore uultus tui: &c. ut uidentes sanctam Ecclesiam, pro facinoribus suis tremefactam, atque commotam, nō paruipendant pœnitentiā. In sacra autem domini cœna rursus ab eorum decanis, & eorum præsbyteris, Ecclesiæ liminibus præsententur. Hæc canon. Secundi, quando quis est excommunicatus à iure, uel à iudice, qui non debet absolui nisi à maiore salua distinctione iuris. Tertij, quādo quis est in quacunque irregularitate, quia propter illam debet pœnitentem mittere ad Episcopum, uel ad eum qui possit dispensare. Quarti, sunt incendiarij satisfacere uolentes, de quibus. xxiij. q. ulti. Euticianus Papa ca. si quis: & Innoc. ii. ca. sequenti. Pessimam. Nam talia maioribus reseruantur, propter quorundam sacerdotum simplicitatem. Iuxta uerbum quod elici potest ex glosa Bedæ super illud. Confitemini alterutrū &c. maiora maioribus, minora minoribus cōfitēda sunt. Quintus casus, si sit consuetudo in aliquo Epatu, ꝙ aliqua certa, & grauia crimina ad Epm deferantur, quæ sibi singulariter reseruauit, puta in quibusdam Ecclesijs homicidia, sacrilegia, peccata contra naturam notoriè facta, peccata falsariorum, & huiusmodi talia, si sit consuetudinis, ut maioribus reseruentur. Pro omnibus aliis, potest iniungi pœnitentia uerè contrito etiam à minori, cum distinctione prædicta.

Quibus non possit salutaris pœnitentia iniungi. — Matt. 18. — Rom. 13. — *Qui sint ad superiorē remittendi.*

Particula III.

Post hoc, notandæ sunt quatuor regulæ, in iniunctione pœnitentiæ strictissimè obseruandæ. Prima est, ut secundum qualitatem culpæ, imponat qualitatem pœnitentiæ, uidelicet pro occultis peccatis occultam, pro manifestis uero manifestam iniūgat pœnitentiam, ut ait super Mar. vj. magna glo. Bedæ. quæ sic incipit, Christus tres mortuos. Notandum quoque, ꝙ publica noxa, publico eget medicamento, leuia autem & secreta, possunt deleri pœnitētia leui & secreta. Hæc glo. Augu. Qui enim multos offendit peccando, multos oportet placare satisfaciendo. Item in homilia de pœn. ii. q. i. Si peccauerit. ubi contingit mālum, ibi moriatur. Secunda regula, vt secundum quantitatem peccati, maior uel minor pœnitentia iniungatur, consideratis tamen diuersis statibus personarū, & circunstantiis de quibus tactum est in cap. iii. partic. i. Sic enim præcipit Dominus. Iuxta mēsuram peccati, erit & modus plagarum, ita tamen ꝙ quadragenarium numerum non excedat, idest uires pœnitentis. Status enim pœnitētiæ, per quadragenarium numerum figuratur. Item. In mensura contra mensuram, cum abiecta fuerit iudicabit eam, scilicet culpam. Attendendum tamen, ꝙ si minorem condigno iniungat sacerdos pœnitentiam, non est propter hoc pœnitens à pœna absolutus, sed quicquid purgandum remanserit, si decedit, proculdubio in igne purgatorii purgabitur, quia dicit Greg. de pœn. distinctio. i. cap. Si peccatum Dauid. Aut Deus punit, aut homo, & infra. Nequaquam igitur peccatori parcitur, quia nullatenus sine uindicta culpa laxatur. Hæc canon. Qualiter autem se habere debeat sacerdos circa infirmos, docetur in pœnitentiali à Theodoro Episcopo Cantauriensi. xxvj. q. vij. cap. j. §. Ab infirmis: & lib. sententiarum. iiij. dist. c. Solet quæri. Ab infirmis in periculo mortis positis, pura est peccatorum confessio inquirēda, non tamen illis est imponenda quātitas pœnitentiæ, sed innotescēda, & cum amicorum orationibus, & eleemosynarum studiis, pondus pœnitentiæ subleuandū, si forte migrauerint, ne obligati, & communione & consortio ueniæ fiant alieni, à quo periculo si diuinitus ereptus conualuerit, pœnitentiæ modum, à sacerdote sibi impositum, diligenter obseruet. Et ideo secundum auctoritatem canonicā, ne illis ianua pietatis clausa uideatur, orationibus & consolationibus ecclesiasticis, sacra olei inunctione inuncti, secundum statuta sanctorum cōmunione uiatici reficiantur. Hæc canon. Tertiā regula est, ut iniungat toto tempore uitæ suæ, de peccatis præteritis pœnitere, & propositum habeat in futuris semper abstinēdi, quia quamuis pœnitentia exterior iniungat alicui ad tempus, debet tamen usque ad finem uitæ suæ dolere, secundum quod dicit Augu. in lib. de uera & falsa pnīa, & introducitur de pœ. dist. iij. & superius tactum est. Cōtinuè dolendū est de pctō, qđ declarat ēt ipsa dictionis uirtus. Pœnitere enim est pœnam tenere, ut semper puniat in se ulciscendo, quod commisit peccando. Iste pœnam tenet, qui semper vindicat, quod cōmisisse se dolet, ubi dolor finitur, deficit & pœnitentia. Hæc Aug. Quarta regula est, ut sibi iniungat illud quod ait ipse Saluator. Vade & amplius noli peccare. Vnde Aug. Non dixit, ne pecces, sed nec uoluntas peccandi in te oriatur. Quod, qūo seruabitur, nisi dolor in pnīa continuè custodiatur? Sic igitur semper doleat, & de dolore gaudeat & non semper doluisse doleat. Hæc Aug. qui ergo in uno, uel in pluribus offendere uult, non debet tali siue sano, siue infirmo, siue literato, siue illiterato, religioso, uel seculari, ueniam peccatorū sacerdos promittere, nec corpus Domini aliquatenus dare, uel licentiare, nisi semper de cętero desistere uoluerit ab oī mortali, etiā si sit sacerdos, & instet festū quodcunque, etiam si uestitus missalibus indumētis, etiā si expectaret Papa, & Imperator, & totus mūdus sacerdotē sic idutū, ēt si post annū peccare uellet, & tibi cōfiteretē. Talis. n. cōfessio ē istorum, qualis erat confessio præsbyterorū de quibus legitur. Qui adinuicem confessi sunt concupiscentiam suā de Susanna, & quia tamen desistere noluerunt, propter iniquitatem suam perierunt. Similiter & isti peribunt in uoluntate peccandi permanentes, quia ut Apostolus ait. Voluntariè nobis peccantibus, iam non relinquitur hostia pro peccato. Glo. In uolūtate peccandi permanentibus. Quotiescunque aūt sacerdos, in uoluntate peccādi mortaliter permanentibus licentiat corpus Christi, peccat mortaliter, quia Christum cum Iuda tradit, ut secūdario crucifigatur. Immo dicit Aug. in glo. sup illud Psalm. Et dederunt in escam meam fel. ꝙ grauius peccat, qui contemnit regnantem in cęlo, q̄ qui crucifixerunt ambulātem in terra. Hoc quidā pestiferi, & idiotæ non attendentes, dant largam licētiam cōmunicandi luxuriosis, exactoribus, usurarijs, concubinarijs, & huiusmodi monstruosis, ira & odio plenis. O magna & infęlix præsumptio, licentiare alijs tam ingens flagitium, quod sibi nullus hominū licētiare posset. Magna uerò præsumptio simplicis sacerdotis, licentiare alijs, quod nec Papa, nec Angelus, nec Petrus, nec omnes Angelorum exercitus, possent licentiare. Cum sententiam iudicis Paulus uoce præconia proclamauerit. Quicunque manducauerit panem hunc, uel biberit calicem domini indigne, reus est corporis & sanguinis Domini. Glo. Indignus est, qui aliter celebrat mysterium Eucharistiæ, quam à Christo traditum est, & qui non deuota mente accedit ad Eucharistiam, uel in uoluntate peccandi manens, & iste talis est reus corporis & sanguinis Domini, idest mortis Christi pœnas dabit, idest ac si Christū occiderit punietur. Hæc glo. continua. Tam graue peccatum est, Christum indignis licentiando tradere, ut ipsē iudex per se clamet. Væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur. Bonū erat ei si natus non fuisset hō ille. gl. Multo melius esset oīo nō esse, q̄ male esse. Ac si apertè dicat. Melius esset tali homini, ꝙ Christus nunquam fuisset incarnatus, nunquā natus, nunquā passus, nunquā à morte resuscitatus, licet per hoc multos liberauerit, infernum spoliauerit, cęlos ditauerit, quia omnia hæc, tali non proficiunt ad salutem, sed ad acerbiorem damnationem, quia grauius peccant qui contemnunt regnantem in cœlo, quàm qui crucifixerunt ambulantem in terra: ut dictum est. Vnde in nullo casu, sanis, nec infirmis, nec sacerdotibus, nec aliis peccare uolentibus, debet sacerdos corpus Christi licētiare, uel indulgere, quia præcipit Dominus. Nolite sanctum dare canibus, idest ad uomitum peccatorum redire uolentibus. Sciat ergo confessor studiosus, ꝙ si discrete in omnibus prædictis, se circa confitentē habuerit, non tantum saluat ipsum confitētem, sed etiam seipsum. Insuper & operit multitudinem peccatorum, ac ampliora gaudia uitæ cœlestis sibi cōquirit. Sicut beatus Iacobus dicit. Qui cum disseruisset de sacerdotibus, & cōfessione, statim subintulit dicens. Scire debet, quoniam qui conuerterit peccatorē ab errore uiæ suæ, saluabit animam suam à morte, & operit multitudinem peccatorum.

3. regula. — 4. regula. — Iohan. 8. — De vera & falsa pnīa cap. 10. — Dani. 13. — Hebr. 10. — 1. Cor. 11. — Matt. 26. — Matt. 7. — Iac. 5.

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE IRREGVLARITATIBVS & dispensationibus, quinti capituli.

Particula I.

Sūmariū irregularitatū ipso iure inuictarū, qđ quia ex se satis constat, nihil annotandum fuit nobis.

QVi adultus causa mortis baptizatur, nō deber promoueri, ut d. l. vij. Siquis. Pōt tamen Episcopus dispensare cum eo, propter rariratem clericorum, si meruerit eius uita, ut in dicto.ca. Siquis.

Particula II.

Qvi scienter bis baptizatur, de consec. dist. iiij. Qui bis. Vel bis confirmatur, de conse. dist. v. dictum, & dist. l. presbyteros. Cum his non dispensatur. Si uero ignoranter, Episcopus potest dispensare, ut in dicto capitu. Qui bis. &. in. q. iiij. Placuit.

Particula III.

Qvi sine baptismo ordinatur, talem potest Episcopus baptizare, & iterum ordinare, extra eo. de presbytero nō baptizato. Siqs & c. ueniēs.

Particula IIII.

Qvi bis ordinatur. i. q. vij. Saluberrimum. Cum hoc dispensat Episcopus, si ignoranter ut ibidem Alexan. Papa.

Particula. V.

Qvi per saltum ascendit ad ordinem preter missum aliquem, potest ab Episcopo ordinari, interim ab executione suspensus, donec preter-missum suscipiat. distin. xlviij. Sicut, & distin. lij. Sollicitudo, extra de clerico per saltum promoto. cap. unico.

Particula VI.

Qvi furtiuè ab Episcopo suo ordinem recepit extra. eo. ueniens. Cum H. Lator. Si talis intrauerit religionem, Episcopus uel prælatus suus potest cum eo dispensare. Hoc intellige, si sententia excommunicationis lata non fuit, ut in dictis cap. & in ap.

Particula VII.

Qvi ab alieno Episcopo, prater sui Episcopi licentiā ordinatur. vij. q. j. Episcopus in dioc. Cū hoc pōt Eps dispensare. ix. q. ij. Lugdunensis.

Particula VIII.

Qvi extra tpa statuta ordinatur, extra de tpibus ordinandorum. Cum quidam. Cum hoc solus Papa dispensat, ut dicitur ibidem.

Particula IX.

Qvi ab Episcopo, qui cessit loco & ordini ordinatur, extra de ordinatis ab Episcopo, qui resignauit Episcopatui, uel excommunicato, requisiuit. Sed si ignorāter ad maiores à tali promouetur, Episcopus suus cum eo poterit dispensare, nisi crassa fuerit ignorantia, ut in dicto ca. Requisiuit. Appa. tamen. dicit, q etiam si probabilis sit ignorantia, necessaria est dispensatio.

Particula X.

Qvi ab excommunicato uel suspenso ordinatur, extra de ordinatis ab Episcopo, qui resignauit Episcopatui, uel excōmunicato. Cum clericis. Sed Episcopus, uel Archiepiscopus potest cum eo dispēsare, ut ibidem dicitur, si ignoranter recepit, quia si scienter nō dispensaretur cum eo, ix. q. i. ordinationes.

Particula XI.

Qvi suspensus uel excommunicatus ordinē recipit. Ar. extra de ætate, & qualitate ordinandorum. Cum bonæ, extra de clerico excommunicato ministrante. Postulasti. Cum hoc solus Papa dispensat, extra. eo. Clerici, in appa.

Particula XII.

Qvi reijcit religionis habitum, & in seculo in apostasia fuerit ordinatus, extra. e. consultationi. Cum hoc solu i Papa dispensat, ut ibidem dicitur, ubi nota quosdā speciales casus in quibus Papa dispensat, in appa.

Particula XIII.

Qvi in quolibet mortali ordinatur. Ar. extra de cohabitatione clericorum, & mulierum. Qui sint. distin. xxv. primum, &. ix. q. ij. Audi. Licet talis indigeat dispensatione secundū Raymundum. Rodonen. tamen dicit hæc uerba. Nō credo q indigeat dispensatione post pœnitentiam, si sit occultum. Ar. extra de tempo. ordi. Qui sint cui concordat Ber. in appa. ibidem. Itē Rodoneñ. dicit, q talis largè dicitur suspensus, non per modum sententiæ, sed per modum simplicis prohibitionis, contra quam prohibitionem, qui celebrat non incurrit irregularitatē, si cut incurrit qui celebrat suspēsus per sententiā. De hac materia multa inuenies in summa Raymundi titu. de lapsis, & dif. §. contra prædictas tres regulas.

Particula XIIII.

Qvi duos sacros ordines, uel minores cum subdiaconatu, aut diaconatu recipit una die. extra de temporibus ordiñ. Litteras, extra. e. cap. Dilectus, extra de eo, qui furtiue suscepit ordines. Cum. H. Lator. Innotuit. Cum huiusmodi pōt Episcopus dispensare, in minoribus & maioribus, si intrauerit religionem, uel prelatus suus, potest ut in dicta decretali. Innotuit.

Particula XV.

Qvi non habens ordines, diuinum exercet officium, uel habens aliquem ordinem, & alterius ordinis quem non habet officium exercet, hic per dispensationem Papæ in ordine quē habet toleratur, sed ad alium non promouebitur, ut 11. q. 3. priuilegium. 25. q. 2. Sic decet, extra. e. Siquis, &. c. ex literis.

Particula XVI.

Qvi excommunicatus, uel suspensus celebrat, vt extra de cler. ex mi. clerici. &. c. Latores. &. c. seq. & frāternitati & apostolicæ. Si minori.

Particula XVII.

Qvi in loco interdicto celebrauit, extra de cleri. excom. mi. Postulasti. In hoc casu, & in præcedenti dispēsat Papa, ut dicitur in c. dictis, maximè. c. clerici. ubi de hoc satis dicitur in appa.

Particula XVIII.

Qvi in hæresim lapsus, ab ea reuertitur. 1 q. 7. Saluberrimum, &. c. conuenientibus. Hic ad maiores ordines non promouetur, sed in susceptis potest Episcopus dispensare cum eo, ut in d. c. Saluberrimum.

Particula XIX.

Qvi hæreticis ecclesiastica sacramenta distribuerit, uel eos sepulturæ tradiderit, uel oblationes eorum recepit, extra. e. excōmunicamus, 1. §. Si uero clericus. Cum his dispensat solus Papa, ut ibidem dicitur.

Particula XX.

Qvi hæreticis credentibus, fautoribus, & defensoribus eorum in aliquo præstiterit auxilium, consilium, & fauorem, & qui eis in causis, uel factis, uel alijs litigationibus, sub eorū examinatione patrocinium prebuerit, & pro eis publica instrumenta, uel scripta fecerit, perpetuò est ab officio suspensus, extra. e. Si aduersus nos.

Particula XXI.

Qvi duas uxores simul, uel successiuè habuit, distinct. 34. Christiano. 30. q. 1. Quomodo. extra de diuor. Gaudemus.

Particula XXII.

Qvi contrahit cum corrupta, uel uidua, dist. 32. Seriatim, & dis. 34. curandū, &. c. præcipimus, & extra de bigamis. c. 1. & 2. Secundum Raym. non pōt Eps, cū bigamo dispēsare. extra de big. Nuper. Ad idē facit extra de biga. Super eo. dist. l. Siqs uiduā, sed hoc nō tenet illud. c. d. 34. Lector. nisi forte quo ad minores ordines, in qbus credo, q Eps pōt dispensare pp necessitatem, ar. di. 34. Subdiaconus, & in d. c. Lector, & distin. l. Placuit. Si tñ clericus in sacris ordinibus constitutus, qui nullā ante susceptionem ordinū habuit uxorem, contraheret de facto matrimonium, & postea transiret ad religionem, in qua conuersaretur honestè, posset suus Eps dispensare, extra qui clerici uel uo. hucusque Raymundus.

Particula XXIII.

Qvi duxit uiduā à primo uiro intactā, uel q dubias uxores habuit prima icognita, si mortua fuerit, non est bigamus, extra. e. c. debitum, & di. 34. c. ult.

Particula XXIIII.

Qvi cū uirgine contraxit, sed postea alterū cognouit 34. di. Si cuius uxorem, &. ca. seq.

Particula XXV.

Qvi infra sacros ordines cōsistens, de facto contraxit, extra de bigamis, A nobis fuit.

Particula XXVI.

Qvi post uotū castitatis emissum, pfessione regulari contempta, de facto cōtraxit matrimonium, 27. q. 1. Quotquot. In istis casibus. 5. bigamiæ, potest Episcopus dispensare in minoribus tantum propter necessitatem, ar. 34. distin. Lector, &. c. Subdiaconus, & dist. l. placuit.

Particula XXVII.

Qvi claustra egrediens, physicam, uel leges audit, extra ne cle. uel mo, super specula. Cū hoc solus Papa dispensat, ut dicitur ibidem.

Particula XXVIII.

Qvi duxit leuem personam, ut pura ancillam ioculatricem, licet uirginem, à promotione repellitur, 34. dist. siquis uiduam.

Particula XXIX.

Qvi in duello pugnauit, extra. e. porrò. Cū hoc Eps dispensat, si mors, uel decisio membrorum non sit secuta, ut in dicto. c. porrò.

Particula XXX.

Qvi solēnē egit pniam, dis. l. ex pœnitētibus, 33. di. illiteratos, extra de bigamis. c. i. Cū his dispensat Episcopus tantum in minoribus propter necessitatem ecclesiæ, uel utilitatem, d. l. placuit, extra de sen. excom. Nuper.

Particula XXXI.

Qvi illegitimè natus est, extra de filijs pr. c. 1. extra de elec. Innotuit, extra qui fi. sint leg. p uenerabilē. Si intrauerit religionē, poterit ꝓmoueri, qa religio tollit hanc irregularitatē ad oēs ordines. Si remanserit in sęculo, pōt Eps cum eo dispensare ad oēs ordines, extra. e. ueniens. Solus autem Papa dispensat, ut habeat curam aiarum, uel prælationem habeat, extra. eo. Nimis in prouincia. 1. ubi de hoc plenè dicit in app.

Particula XXXII.

Qvi contēpto ecclesiastico iudicio, in casu non licito, uadit ad secularem iudicem. 3. q. 5. Si quis Episcopus. 11. q. 1. Continuā, in auct. Quomodo Apostolus. §. Non aliter.

Particula XXXIII.

Qvi mutilatus est sponte sine causa, uel iusta causa, uel magno, uel paruo membro, repellitur à promotione, & deijcitur iam ꝓmotus, extra de corpore uitiatis. Significasti, & dist. 15. Si quis abscidit partem, & dist. 33. maritum.

Particula XXXIIII.

Qvi iusta causa, uel propter lepræ periculū, amputare facit uirilia, uel aliud paruum membrum, non repellitur, uel reijcitur. Idem intelligitur si sit casu fortuito mutilatus, uel in infantia fectus, nisi fuerit magnū mēbrū, qđ deformitatē

Universidad de Deusto
Biblioteca

generet,uel scandalum,dist.55.Siquis à medicis, & siqui per ægritudinem,& lator, extra.e.ex parte.M.& ex parte.B.

Particula XXXV.

Si membrum amisit,quod generet deformitatem,uel si amisit oculũ, non potest sine dispensatione Papæ promoueri.

Particula XXXVI.

Debilitatus, si sine baculo stare non poterit, ab altari repellitur.Ar.de cõse.dist.1.Nullus.44. dist.Disciplina.Si manum aridam hẽt. Si maculã in oculo,quæ gñet deformitatem, extra.e. Qm̃ tua. Si leprosus efficitur,extra de clerico ægrotã te,de rectoribus,&.c.tua nos. Si morbũ caducũ patiatur.7.q.1.Illud,&q.2.Nuper,& dist.33.Maritum,&.c.cõiter,&.c.2.clerici. Idem est de furiosis,ut.c.Maritũ. Tales nõ ad amministrationem,uel ordinem admittunt,& suspensi sunt sine culpa,sed non sine causa, tamen à bñficio nõ remouent.dist.55.Si ecclesiastica.7.q.1.Cũ pcusso.

Particula XXXVII.

Qui homicidium fecerit sine causa iusta, cũ hoc non dispensatur. Si cã iustitiæ,cum hoc non dispẽsatur, ut possit ꝓmoueri. Sed si sit ꝓmotus in ipsis ordinibus,cũ ipso põt per Papã dispensari,dist.51.Aliquantas.Alias si sponte fecerit homicidium,sine spe recuperationis,& dispẽsationis deponat,dist.50.Cleric.&.c.Si quis uiduã. Si necessitate cuitabili, similr ad superiores ordines non põt ascendere,sed in susceptis, cũ eo potest dispensari,licet nõ facilẽ dispensat, & per Papã. Si ineuitabili, datur consilium, ut non ministret homicida,ẽt in susceptis ordinibus,di.50.de his clericis,nõ tñ deponit,sed in suo ordine tolerat, de iure absq; dispensatione,secundum L.& Ra. extra de homicidio.c.2.& secundum Bernar. in appara.super illud.c.extra.e.Sicut dignum.Si casu,cum culpa,& negligentia, ab ordine suscepto perpetuo cessabit, distinct.50. Hi qui arborem, & extra.e.præsbyterum. Episcopus tamen potest in minoribus,& in subdiaconatu iam suscepto dispensare,extra.e.continebatur. Si diaconus,uel sacerdos fuerit,ad Papam pertinet,ut in in ipsis ordinibus,uel ministret, uel promoueatur ad ipsos,ut in dicto cap.Continebatur,& cator præsentium. Secundum Ray. tamen, non potest dispensare Episcopus, distinctio.l.Miror, quod intelligũt quidam indistinctè,scilicet tam de uoluntario,q̃ de casuali. Alij de homicida uoluntario. Hæc Raymundus. Si sine culpa,& negligentia, in ordine suscepto poterit ministrare,& ad maiores promoueri,extra.eo.literis.Significasti, cap.Dilectus,cap.ex literis. Et dicunt quidam,ꝙ non oportet cum eo dispensari,ut in dictis cap.apparet. Sed securius & tutius est, ut uel saltem Episcopus, cum eo dispenset distinctio.l.Clerico.

Particula XXXVIII.

Sunt & alij casus, in quibus tenetur reato sanguinis,licet non occidat, utpotè qui homini, uel mulieri aliquid fecerit, uel ad potãdum dederit, ut non possit generare, uel concipere, uel nasci soboles.

Particula XXXIX.

Qui hominem cœperit, uel capi fecerit,uel consilium dederit, uel in pressionem miserit, si ex pressione, uel captione mors subsecuta fuerit,extra.e.Sicut dignum.

Particula XL.

Qui consilium,uel mandatum, uel studium dederit,ut homo occidat,extra.e. Significasti 2. dist.50.Si quis uiduam,& de pœnitentia, dist.1. Periculosè.

Particula XLI.

Qui cunq; in causa sanguinis est iudex, assessor,procurator,aduocatus,officialis,testis, notarius scribens sententiam, uel dictans,distinct. 51.Aliquantas.&.c.Clericis.

Particula XLII.

Qui chirurgiæ curam adhibuerit, uel potionem dederit, unde mors fuerit secuta, si per cupiditatem fecit,& in arte eadem expertus non extitit,nec diligentiam quam debuit adhibuit, tenetur ut de casuali homicidio, cum culpa, & negligentia,extra.e.Tua nos.

Particula XLIII.

Qui interest ubi uindicta sanguinis exercetur,extra. Ne clerici,uel monachi, sententiam sanguinis.Bernar.in appa. Si tantũ interest, propter hoc nõ uidetur irregularis effici,uel debere deponi,sed aliàs debet puniri,quia interfuit contra præceptum dicti canonis.

Particula XLIIII.

Si hi qui retinent beneficium, uel feudum ecclesiæ, ipsi ecclesiæ personam occiderint, filij eorum usque in quartam generationem in clericos non debent promoueri,extra de pœnis, Inquibusdam.Bernar.in appa.dicit secundũ Ioan. ꝙ Episcopus potest,cum talibus dispensare, honestè tamen esset,ꝙ nullus Episcopus in hoc casu dispensaret,ut supra dictum est.

Particula XLV.

Qui pro ordinatione sua,promissionem,uel iuramentum fecerit,ordinatori,uel præsentatori, ꝙ eos super prouisione sua non inquietabit, cum eo non dispensat, nisi Papa, extra de Simo. Si quis ordinauit.

Particula

Particula XLVI.

Qui à simoniaco ordinatur Episcopo, siue tunc sciat esse simoniacũ, siue non.i.q.i.Si qui à simoniacis. Sed in primo casu, sine misericordia deponitur. i.q.i. de cętero, nisi uiolenter attrahatur.i.qi..Constat in secundo casu, dispensatio toleratur,ut in.e. Si qui à simoniacis.

Particula XLVII.

Qui ordinem, uel beneficium aliquod spirituale,aliquo dato,uel promisso,uel retento,uel in pactionem deducto, uel præcibus carnalibus, uel alienis receperit.i.q.i.ordinationes.Sunt nõnulli.Statuimus,decretum. Siqui à simoniacis.

Particula XLVIII.

Nota ꝙ simoniacus in ordine,siue sit occultum,siue manifestum,suspensus est,quo ad se, & quo ad alios. Similiter simoniacus in beneficio dando,uel recipiendo, uel in ordine confirmando,uel conferendo si sit notorium extra.e.Tanta Si occultum,quo ad se tantũ.extra.e.Ex tuæ fraternitatis. De hoc dicitur in app.extra.e. supra illud.c.Accusatum. Tales sine spe dispẽsationis, oportet renunciare ordini,& beneficio sic susceptо.i.q.i.Erga simoniacos,extra.e. Ex tuæ fraternitatis.&.c. Matthęus. Potest tñ Papa cum eis ex plenitudine potestatis dispensare, quãuis non sit in iure expressum. Episcopus uero dispensare nõ potest, nisi in casu.f.si crimen nescientibus ordinato,& ordinatore cõmissum sit,& postquã simpliciter renunciauit ordini, uel beneficio sic suscepto,extra.e.de simoniace ordinatis.

Particula XLIX.

Qui Decanatum, uel Archidiaconatũ, uel aliquam iurisdictionem ad agendas uices Episcoporum,sub annuo censu receperit,ut simoniacus est suspensus.i.q.iii. Ex multis. extra.e. Ne prælati uices suas sub anno censu. c. Quoniam in quibusdam.

Particula L.

Sunt & alij casus,in quibus suspenditur aliquis ipso iure,sed ipso facto non efficitur irregularis.Monitione competenti non præmissa,prælatus excommunicans aliquem,suspenditur ipso iure per unum mensem ab introitu Ecclesiæ,extra de sententia excommunicationis. Sacro approbante,& in noua constitutione. Cum medicinalis.Quando dicitur monitio competens,intelligitur trina.24.q.3.De illicita.

Particula LI.

Rector Ecclesiæ,qui ꝙ alienis debitis grauat Ecclesiam sibi commissam, uel literas alicui concedit,uel sigilla quibus Ecclesia possit obligari,suspenditur ipso iure,donec cum ipso dispensetur,extra de solutionibus.Si quorundam.

Particula LII.

Adulter manifestus, fornicator, uel testis falsus.Si crimina ipsa sint notoria, suspensi sunt quousque pœnitentiam egerint:extra de temporibus ordi.& qualitate ordin. Quæsitum est de sacerdotibus:extra de cohabitatione clericorũ. Quæsitum.

Particula LIII.

Si ordinator ob ordinato acceperit iuramẽtum,uel promissionem, ꝙ super prouisione eum nõ inquieteret à collatione ordinum per triennũ est suspensus,extra de simoniacis. Si quis ordinauerit.

Particula LIIII.

Vsurarium manifestum,& in hoc decedentem, qui tradiderit sepulturę Ecclesiasticę, uel receperit oblationes eius, suspensus est usque ad arbitrium Episcopi, extra de usuris. Quia in omnibus.

Particula LV.

Qui eligunt in Episcopum personam patientem defectum in natalibus,ætate,& scientia.i.il legitimè natis, & infra trigesimũ annum ætatis, uel non competentis literaturæ, triennio à beneficijs suspenduntur,extra de electione.

Particula LVI.

Nota ꝙ capitulum,qñque dispensat secundum Raymundum extra de simoniacis. Ex insinuatione,extra de præbendis. Cum nõ ignores. ubi Bern.in appa.uidetur sentire contrarium.

Particula LVII.

Ad pleniorem autem intelligẽtiam, omnium in hoc ultimo capitulo prædictorum,nota uerba Augusti. scribentis ad Bonifacium,quæ introducuntur.l.d.c.ut constitueretur.& sunt hæc.Vt cõstitueretur in Ecclesia,ne quisquam post alicuius criminis pœnitentiam, clericatum accipiat, uel ad clericatum redeat,uel in clericatu maneat,nõ desperatione indulgentiæ, sed rigore factum est disciplinæ,alioquin contra claues Ecclesiæ datas disputabitur,de quibus dictum est. Quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlis. Sed ne fortè etiam de criminibus cæteris,spe honoris Ecclesiastici,animus intumescens superbè ageret pœnitentiam,seuerissimè placuit, ut post actam pœnitentiam de damnabili crimine, nemo sit clericus,ut desperatione temporalis altitudinis,medicina maior, & uerior esset humilitatis. Nam & sanctus Dauid, de criminibus mortiferis egit pœnitentiam,& tamen in honore suo perstitit, & beatissimus Petrus, quando amarissimas lachrymas fudit,utiq; Deũ negasse pœnituit,& tñ Apostoluspermansit. Sed nõ ideo purãda est superuacua posteriorũ diligentia,qui

Augusti. sententia.

Mat.18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ubi saluti nihil detrahitur, humilitati addiderũt aliquid, quo salus tutius muniretur. Expertis credo aliquorum fictas pœnitentias, per affectatas honorum potentias. Cogunt enim multas inuenire medicinas multorũ experimẽta morborũ. Verum in huiusmodi causis ubi per graues dissensionum scilluras non huius, aut illius hominis periculum, sed populorum strages iacet, detrahendum est aliquid seueritati, ut maioribus malis sanandis charitas syncera subueniat. Hæc Augustinus.

Particula LVIII.

Tres regulæ ex August.

Ex his uerbis August. colliguntur tres regulæ. Prima qui peccauit post baptismum, non potest promoueri. Secunda est, promotus qui mortale crimen committit, deijcitur. Tertia est, qui ab ordine deponitur, nõ potest restitui, ubicunq; mitius agitur, dispensatio est. Contra prædictas tres regulas potest Papa dispensare in omni casu: ex plenitudine potestatis, licet plures casus sint in quibus nullo modo dispẽsat, ut in homicidio uoluntario. dist. I. Miror, in quatuor casibus, qui cõtinentur in his uersibus. Siue bis ordo datur, siue baptismus repetatur. Siue ut euertatur fidei status, ordo petatur. Vel si præsletur, ut utrinq; Simon operetur. Vt dispensetur spes irrita prorsus habetur. Baptismus repetatur. Siue ignoranter, siue scienter. Secus ramẽ est, si aliquis ad cautelam sub conditione se faciat baptizari, qa talis non incurrit irregularitatem. Euertatur, quãdo scilicet aliquis cum possit ordinari à catholico Episcopo, se facit ab hæretico ordinari. Vtrinque Simon, ideſt si simonia interueniat ex parte ordinati & ordinatoris. Sed circa Episcopos inferiores duplex est solẽnis opinio. Vna dicit, q̃ Episcopus potest dispensare contra duas regulas primas in adulterio, & minoribus criminibus, in maioribus adulterio nequaquam, nisi in casibus à iure expressis, q̃ in eis possit Episcopus dispensare. Alia opinio dicit, q̃ potest Episcopus dispensare in omni crimine contra duas regulas primas, nisi expresse sibi prohibeatur à iure. Hoc probatur 82. dist. Præsbyter, & de pœnitentia dist. 6. c. 1. in fine. uer. Itaq; pontifex iustus atq; discreto, non cogitur sacerdotes suos semper abijcere, nec mox restituere, nisi à Romano Pontifice fuerit statutum. Hanc secundã opinionem tenent Laurentius. Vincen. Tan. Ioan. Raymun. & Bern. ut notatur in appa. illius. c. extra de iudicijs. At si clerici, quibus consentiendo dicatur, q̃ Episcopus contra primas regulas duas, nisi expresse sibi prohibeatur à iure, potest in omni crimine dispensare.

Quando sit episcopis interdicta dispensatio.

Vnde sciendum, q̃ Episcopis in uiginti quinque casibus dispẽsare prohibetur. Primus: de homicidio, distinctio. I. Miror, quod intelligunt quidam indistincte tãm de uoluntario, scilicet de casuali, quod etiam generali ecclesiæ cõsuetudine roboratur. Alij de homicida uoluntario. Secũdus casus de simoniaco, cum distinctionibus, quas require supra. c. e. particu. 48. Tertius casus de eo, qui excommunicatus maiori excõmunicatione, uel per iudicium suspensus ab officio, celebrat officiando. 7. quæstione prima. Si quis præsbiter. 11. quæstione tertia. Si quis Episcopus, primo, extra de sentent. excommunicat. Cum illorum absolutio. Quidam dicunt contrarium in hoc casu, scilicet, q̃ posset Episcopus dispensare. Ar. 2. quæstio. 4. Quæ de causa. Sed non tutum, nec consuetum, nisi in casu, scilicet si eos redderet ignorantia facti probabiliter excusatos, extra de cleri. excommunicatio. mini. Apostolicæ. Quartus casus est, de clerico excommunicato in cõcilio, qui accedit ad iudicium principis in casu non cõcesso, contempto iudice ecclesiastico. 26. quæstione quinta. Si quis Episcopus. Quintus casus est, de bigamo, extra de bigamis. Super eo. Nuper, & require supra. c. e. de bigamis. Sextus casus est, de duobus præsbyteris, ut præsint uni ecclesiæ æqualiter. 21. quæstione secunda, capitulo penultimo. Septimus casus est de habendis duobus uel pluribus beneficijs, cum cura animarum habentibus, extra de cleric. Dudum. Octauus casus est, de eo qui constitutus est infra uigesimumquintũ annũ, quia nõ potest cum eo Episcopus dispensare, ut promoueatur ad honores, extra de elect. Cum in cunctis, extra de ætate, & qualitate ordin. Eam te. ubi præcipit Papa, q̃ nullus promoueatur, nisi sit ætatis legitimẽ, extra de elect. Nihil est. Nonus casus est de illegitimẽ nato, cum quo non potest Episcopus dispensare, ut promoueatur ad honores, extra de filijs præsbyter. capitulo penultimo, & ultimo, ubi dicit, q̃ cum illegitimẽ natis solus Papa dispensat. Quod autem tales prohibentur ab honoribus, dicitur in concilio Pictauien. extra de filijs præsbytero. capitulo primo. Decimus casus est, de eo, qui recipit ordinem scienter ab Episcopo, qui resignauit episcopatui, cum quo non dispẽsatur, nisi à Papa. Vndecimus casus est de eo, qui recipit ordinẽ scienter ab Episcopo excommunicato, extra. c. capitulo secundo. Duodecimus casus est, de tertia regula supra dicta, contra quam non potest Episcopus, nec aliquis alius à Papa dispensare, distin. I. c. 1. & 2. Et 2. quæst. sexta. Ideo. 1. & 2. Et intelligas hoc de solenniter degradato. Bernard. in appara. illius, cap. extra de clerico excommunicato ministrante. Clerici, dicit q̃ si Episcopus, cum alijs Episcopis ipsum sacerdotio tantum deposuit, pot eum recipere in inferioribus ordinibus, & sic de alijs ordinibus. Ar. 15. quæstione 8. Qui admisceris, & capit. Si quis præsbyter. Si uero depositus est ab omni ordine, tunc solus Papa restituit. Hæc appa. & sunt uerba. H. Quidam tamen dicunt, & male, q̃ Episcopus potest depositum restituere, pro eis est. 11. q. 3. Episcopus, psbyter, sed illud potest intelligi, cũ cõstabat depositionem nullam esse.

esse. Item pro eis esse uidetur dist. 46. Clericus maledicus. Sed ibi expone, degradetur, ideſt suspendatur. Tredecimus, & Decimusquartus, Decimusquintus, & Decimussextus, cõtinentur in his uersibus. Siue bis ordo datur, siue baptismus repetatur. Siue ut euertatur fidei status, ordo petatur. Vel si præsletur, ut utrinque Simon operetur. Vt dispensetur, &c. De primo, require huius ca. particulam. 4. De secundo, require. e. particu. 2. De tertio, habes. 1. q. 7. conueniẽtibus, 5. Item Tharasius patriarcha. uer. Constantinus episcopus dixit. De quarto, require eiusdem. c. particulã 46. & 48. Decimusseptimus casus est, de eo qui extra tempora statuta ordinatur, de quo require huius. c. particulam. 8. Decimum octauum casum, require particula. 8. Decimum nonum, require particula. 11. Vicesimũ, require particula. 12. Vicesimumprimum, require particula. 15. Vicesimumsecundum, require particula. 17. Vicesimumtertium, require particula 19. Vicesimumquartum, require particula. 27. Vicesimumquintum, require particula. 35. Fortasis apparebunt & alij casus, sed de iſtis dixisse sufficiat, qui ad præsens memoriæ occurrerunt. Et quoniam.

Rebus in humanis, nihil omni parte beatum.
Quod Deus unus hẽt, cui subiacet oẽ creatũ.
Plura quidem dicta, cum reor esse relicta.
Hęc quoq; cognosco, meritoveniã mihi posco
Christe reum purga, fac dignum uera Sophia.
Lux, dux, uita, uero fer opẽ pce Virgo Maria.
Fac precibus gratum, culpæ soluẽdo reatum.
Fac cruce damnatũ quõdam, nũc clarificatũ.
Virgo tuum natum, sine fine uidere beatum.
Quem dilexisti, molli gremio tenuisti.
Vbere nutristi, cui lac sacrum tribuisti.
Fac faciem Christi cognoscere quẽ genuisti.

1. Cor. 13. De qua facie loquitur Apostolus, cũ dicit. Videmus nunc per speculum, & in ænigmate, tunc aũt facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc aũt cognoscam sicut & cognitus sum. Hęc facies summè luminosa, est finis omnium studiorum.
Summè gratiosa, finis omnium desideriorum.
Summè uirtuosa, finis omnium sacramẽtorum.
Sufficientisimè copiosa, est finis omnium laborum & dolorum. De hac facie Augustin. ait. Facies Dei, manifestatio eius intelligenda est. Hãc optabat cognoscere ille mitissimus Moses, dicens. Si inueni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam, ut sciam te. Ad hanc faciem peruenire, est finis sine fine. Ad quam finem omnia finientem, nos perducat bonitas infinita, Pater, & Filius, & Spirituſan-ctus, beata Trinitas unus Deus. Qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

De ciuit. lib. 22. ca. 28. Exo. 33.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

TRACTATVS DE MODO CONFITENDI, ET DE PVRITATE conscientiæ, de quo Cancellarius Parisien. in tractatu de cognitione castitatis mentionem facit.

De conditionibus ad confessionem requisitis. Cap. I.

Sanctitas, puta conscientiam, & hæc puram confessionem requirit.

QVONIAM fundamentũ & ianua uirtutũ, omniscq; gratię ac spiritualis cõlationis principium, est conscientię puritas, ac cordis munditia, ad quam principaliter, & pcipue, per puram, & ueram, ac integram, & perfectam confessionem pctorum acceditur: nobis qui uocati sumus ad statũ grę, & ad acquirendas uirtutes, ac uitanda uitia, de sufficienti confessione, ac modo cõtendi, vt decet uiros ad statum perfectionis electos, cũ summa diligentia & sollicitudine continua, præ cæteris mortalibus principaliter est uidendum.

Confessio pura.

EST igitur primo uidendum, q̃ confessio debet esse pura, quia peccata debent simpliciter dici absq; duplicitate & excusatione, sicut homo credit ea manifesta esse coram Deo, nec debent uerba dici palliantia, aut cooperientia uel minuentia peccatum, sicut faciunt multi magnas philaterias & historias longas dicentes, antequam peccatum explicent, ut sic per illas ostendant se minus culpabiles de peccato, quod quidem peccatum, in fine illorum uerborum superfluorũ excludant. Vitanda sunt igitur superflua, & excusatoria uerba, sed purè dic peccata tua, & simpliciter te accusa. Similiter non debet dici, quod cadat in infamiã alicuius, aut quod possit pbere confessori occasionem turbationis contra aliquem, aut materiã contemnendi. Vnde si expediret nominare pcã alicuius cõfitendo propria, tunc taliter explicentur, q̃ confessor nullo modo possit intelligere personam, cum qua peccasti, nec possit uenire in notitiam complicis in peccato. Sicut si dedisti Petro occasionẽ peccandi, cum peccauit, nõ debes nominare ipsum, sed sufficit tibi dicere. Fui causa cõmittendi peccatum tale cuidam personæ.

Nota personã complicis nullo modo i confessione reuelandam.

Vera.

CONfessio debet esse uera, ita q̃ nulla falsitas dicatur scienter, nec aliquod dubium affirmetur, sed certa ut certa, dubia ut dubia sunt dicenda. Et ideo cũ cõfiteris, nõ dicas, dico culpã meã, si feci tale qd, aut si dedi materiã turbatiõis tali, aut feciſſem tale pcm, si potuiſſem, sed

Universidad de Deusto Biblioteca

dic simpliciter. Feci sic, & sic, & appetiui sic, & sic,& habui uoluntatem deliberatã faciendi tale peccatum,& non dimisi,nisi quia non potui, uel quia nesciui,uel quia timui uerecundiã, aut pœnam temporalem . Sũt tñ quidam,qui nesciẽtes, aut uerecundantes, aut non curantes specificare peccata, apertè mentiuntur in confessione quã faciunt, dicendo quædam generalia ad quandã cautelam, quibus comprehendant peccata oĩa, quę fecerunt.Dicunt.n.dico culpã meã, de quinque sensibus meis malè custoditis.s.uisu,auditu, gustu, &c. & tñ si interrogarentur de quolibet ꝑse,inuenirentur non in quolibet offendisse præmissorum, maxime postquam confessi fuerint. Et sic dicunt etiam de septem uitijs capitalibus, cum tñ non offenderint in omnibus sicut sonant uerba eorum.Talis ergo modus,maximè ab his, qui sæpe confitentur est uitandus,sed dicant uera,& necessaria,& dimittant falsa,& superflua.Similiter ante confessionẽ diligenter seipsos examinent, & dicant primo oĩa uitiosa, & grauia, quæ pro certò nouerint fecisse,ita ꝙ sub humilitatis specie, aut causa quacunq; nullatenus mẽtiãtur. Sed postea possunt dicere gñalia,& leuia, quæ non possunt specialiter explicare , sicut sunt cogitationes ociosæ, uerba ociosa, negligentia, pigritia circa oꝛonem,amissio temporis,distractio cordis in dicendo horas,uel orando, ingratitudo beneficiorum Dei,superflua cura de corpore,& de rebus temporalibus , turbationes leues contra proximum,iudicium leue alieni cordis,despectio proximi quo ad personam,mores, siue uitam , non contentari de oĩbus, quæ Deus fecit,aut facit,aut fieri permittit, & his similia, quę cum sint ineuitabilia,ab anima infirma non possunt in numero declarari,sed potius expedit ea quotidie delere cum lachrymis , aut per ipsa infirmitatem animæ recognoscere,& in humilitate debita permanere. (Examen principiũ.)

Integra. Confessio debet esse integra , ut oĩa peccata, quæ habes in memoria, aut quæ oblitus fueras confiteri,& modo recordaris integrè confitearis,nec dicas partem uni cõfessori, & partem alteri,quia nullo modo debes diuidere cõfessionem.Hoc faciunt illi,qui timent despici à cõfessore,uel reputari minus boni, plus timentes humanã uerecũdiam, q̃ diuinam offensam,& plus amantes laudẽ extrinsecam,q̃ intrinsecam pacẽ mentis,& conscientiæ puritatẽ.Similiter si oblitus es,qñ confiteris aliqua peccata,& postea die sequenti , uel alia recordaris, si potes debes recurrere ad eundem confessorẽ , ut confitearis si potes habere copiam,aut ad alium,alioquin sufficit tibi bona uoluntas. Quod si nõ ex obliuione, sed ex malitia, ac uerecundia, oblitus es,uel obmisisti confiteri aliquod peccatum,teneris recurrere ad primum cõfessorem . Et si uis recurrere ad alium , teneris confiteri omnia peccata prius confessa, & illud quod prius obmiseras, & omnia, quæ postea cõmisisti à prima confessione facta,& teneris confiteri de mendacio,aut simulatione quã cõmisisti,quia dedisti intelligere confessori tuo , ꝙ primo integre confessus fuisti.

De peccatorum circunstantijs. Cap. II.

Item cõfessio debet esse,plena,quia debet cõtinere circunstantias aggrauantes peccata, q̃ sunt locus in quo peccas,quia grauius est peccare in Ecclesia,aut in loco sacro, q̃ in domo, & grauius est cogitare aliquod inhonestum,qñ dicis missam, uel officium,uel qñ oras,q̃ qñ scribis. Et grauius est respicere , uel tangere animo impudico corpus hominis sub pãnis,q̃ manum.uel pedem, quia magis libidinosa delectatio est ibi, & sic facias differentiam inter locum, & locum.

Tempus,in quo peccas, quia grauius est caueri à missa,uel ociari in die Dominico,uel festo solemni,quàm in die alio simplici.Et grauius est quodcunque peccatum in magna solẽnitate, quàm alio tempore . Et grauius est non uacare orationi,uel esse dissolutum in lingua,uel relaxatum in gula,quãdo homo debet communicare, & in die quo homo communicat, quàm in alio tempore.

Grauius est dicere, & facere aliquod, coram eo,qui potest ex hoc sumere occasionẽ peccãdi,quàm illud dicere,& facere occulte. Et grauius est simulare se esse patientem , habendo irã in corde,quàm ostendere se esse turbatum, sicut est,non dando tamen alicui per hoc turbationis uel mali exempli occasionem,ut dicit Gregor. Et ideo nõ sufficit dicere. Fui iratus de uerbo mihi dicto,sed debet dicere,& addere . Simulaui me esse patientem in uerbis,& signis exterioribus,ut reputarer humilis, ubi eram superbus , ita ꝙ cũ illa simulatione, addidi mendacium ad irã quã occultaui. Adhuc grauius est tangere bertã osculando,quàm ipsam in eodem loco tangere cum pede,quia iste modus tangendi est magis impudicus . Vnde non sufficit dicere . Tetigi bertam impudice,sed oportet te dicere locum corporis quem tetigisti,scilicet manum, uel pectus, supra pannos,uel ad nudum, & dicas modum , scilicet cum ore,manu,uel cum pede,&c.

Mora. Quoniam ibi maius est peccatum , ubi maior mora trahitur,siue sit delectatio corporalis, siue mentalis, siue iram, siue odium teneas per mensem,aut annum.Et diligenter est mora examinanda in peccato cognitionis , quia uidendũ est si in ipsa mora , ratio succumbat sensualitati , consentiendo in opus uoluntate deliberata si posset , & tunc non est minor culpa, quàm si peccatum opere perfecisset , quia sic uoluntas pro facto reputatur . Si autem succumbat ratio consentiendo in delectatione sensualitati tantũ, ita quòd non uult in opus procedere, sed uult tãtum interius in delectatione uoluptuari,tunc licet ibi non sit plenus consensus, tamen est ibi peccatum mortale , sicut dicit August. sed est minus

minus graue , quàm primum, ubi est consensus in delectationem,& in opus.Si uero in neutrum consentit,sed ibi facit moram inuitè,quia si nesciuit uel nõ potest expellere,tunc dicat occasionem datam . Quanuis hæc sententia satis dura locum habeat in peccatis carnalibus.Põt etiam notari in homicidio , & in alijs multis peccatis. Quicquid autem sit,expedit conscientiæ mundę facere prędictam examinationem in quibuscunque cogitationibus uitiosis,morose multum protractis.

Quotiẽs. Nam grauius est facere quodcunq; peccatum corde aut aliquo sensu corporis bis q̃ semel.Et ideo si potes recordari,debes specificari uices cogitationum malarũ , aut motus libidinosos in carne:& uoluntatem faciendi aliquod peccatum , aut quotiens iterasti respicere in faciem alicuius propter delectationem uisus, aut quotiens turbasti aliquem aut murmurasti, & sic de alijs . Quod si non es memor de numero dic bona fide,secundum ꝙ iudicas te totiens iterasse peccata . Et attẽde ꝙ cogitationes leues & leuia uerba non sunt numero explicanda: nisi essent occasiones alicuius grauis peccati , uel uitij,aut essent de se in aliquo genere septẽ uitiorum capitalium. Si tamen propter aliquam cogitationem leuem haberes nimis lõgam distractionem mentis in oratione uel psalmodia : credo ꝙ bonum esset explicare si esses memor propter magnum dispendium quod facit . Si etiam propter aliquod uerbũ solatiosum , uel leue aliquem turbaueris, aut oriretur aliqua mala suspitio, aut aliquod malum , tunc debet specificari, propter malum ipsius effectus, sic ꝙ talia ociosa & leuia sunt specificanda, quando propterea incurritur aliquod graue uitium uel delictum,aut datur alicui materia peccandi. Sufficit ergo dicere simul, omnes distractiones mentis habitas in oratione,& in officio propter cogitationes leues; sic dicendo . Dico meam culpam de nimia distractione , & mentis uagatione , quam habui in oratione, audiendo missam, & dicẽdo horas, propter cogitationes inutiles,& ociosas,in quibus cor meum nimis occupaui, sic ꝙ ibi non fui intentus,ut debui & potui . Cogitationes autem uitiosæ procuratæ,& cum delectatione receptæ, omnes sunt explicandæ quãtum põt hõ , quantũ ad qualitatem,morã,& uices,vtsupra dictum est. Cogitationes uero quantũcunq; malæ & uitiosæ,si non sunt studiose procuratæ,nec cum delectatione receptæ,nec cum mora seruatæ in corde,nec dedisti occasionem ueniendi,ꝑpter cibi, & potus intemperãtiam , aut propter occasionẽ, sed subito uenerunt & recesserunt. & displicentiam habuisti in illis, & statim quãdo sensisti, ut potuisti,expulisti, aut expellere ꝑcurasti , occupando te in lectione , aut in meditatione sancta. Tales dico non sunt confitendæ, quia non solũ in istis homo non offendit, sed multum meretur, tanquam pugil,pugnator, & uictor. Vnde Hier. Ille prædicatur beatus, qui statim ut cepit cogitare,cogitatus interficit,& allidit ad petrã Christum.Sed hodie quidam tales cogitationes confitentur potius ad laudem,& uanam gloriam, ut confessor reputet ipsos spirituales. Cum tamen talia essent occultanda, & etiã in confessione tacenda, quia solum confitens debet se ostendere simpliciter peccatorem.Vnde tales sunt thesauri Dei latrones , quia uanæ gloriæ apparitores. Et ideo pœna latronum sunt puniendi . Nam de talibus cogitationibus quibus sic resistit , dicit Apostolus,ꝙ Deus facit cum tentatione prouentum. Quod dicit , quia homo talibus resistendo meretur, & ideo intelligo , ꝙ digni sunt stipendio, quia sub specie charitatis, aut petendi cõsilij, aut alterius causæ coloratæ,quæ soli Deo sunt aperta,manifestant, & aperiunt malitiosè, & sub dolo. (1.Cor.10.)

De motu uanæ gloriæ. Cap. III.

Quia grauius est habere uanã gloriam de gratia spũali à Deo recepta , q̃ de ope hois manuali . Vnde confiteri habes de uana gloria, aut spũali,aut corporali. Et grauius est dolere de bono spũali alterius,q̃ de bono corporali ipsius, qa primus dolor est de inuidia supernę gratiæ,quæ est peccatum in Spũmsanctum, qđ est irremissibile. Secundus dolor ex simplici ꝓcedit inuidia, & ideo nõ sufficit dicere. Dolui de bono alterius propter inuidiam,sed debes specificare si de bono spirituali,uel temporali. Et eadem rõne,grauius est gaudere de spũali damno proximi, sicut de peccato quod fecit,aut de ipsius infamia, aut quia amisit Dei gratiam quam habebat , quam gaudere de temporali damno hominis. Cauendum tamen est,qualiter confitearis peccatũ prædictum uanæ gloriæ de gratia spirituali , ne forte incurras maiorem gloriam uanam, in confitẽdo primum defectum . Nam dando intelligere confessori,ꝙ habuisti uanam gloriam, quia fuisti uisus orare,uel in missa plorare, uel laudatus, ꝙ bene prædicaueras,ex hoc potes incurrere uanam gloriam,siue peccatum uanę gloriæ,ꝙ confessor ex hoc te reputet spiritualem . Debes igitur cautè explicare tuo confessori,gratiam tibi à Deo datam in oratione , lachrymis & huiusmodi,potes tamen dicere. Dum dicerem,uel audirem missam, uel prædicare, feci actum aliquem, propter quem persona aliquæ me uidentes , cogitaui , ꝙ crederent me habere aliquam spiritualem gratiam. Et quia in ipsa cogitatione habui complacentiam , & consensum , nec dolui, ideo me accuso,uel sic . Appetiui ꝙ aliqui crederent me habere , cum non haberem . Et ad hoc credendum, feci aliquos actus simulatoriè. Et idem intelligas de alijs peccatis. Similiter cautè confitearis uanam gloriam , quam habuisti exercendo aliquos actus uirtuosos. Sufficit enim tibi non explicando dicere . Feci (Peccatum uanæ gloriæ cautè confitendum.)

Universidad de Deusto Biblioteca

aliquem actum, propter quem appetiui non tantum laudem Dei, sed potius hominum, quia nõ solum nolui reputari ab illo cui feci, uel dixi quoddam bonum, sed ut alijs publicaret. Et nota, ꝙ cogitationes de uana gloria, non sunt confitendæ, nisi quando est ibi complacentia, & cõsensus, & delectatio morosa. Si autem statim qñ ueniunt, cognoscis ea non debere uenire, & ex hoc statim displicet tibi ꝙ ueniunt, ac per hoc statim recurris ad Deum, ut eas expellat, aut saltem te consentire non sinat, sis certus, ꝙ in eis nõ *Nota.* peccas, sed potius per eas coronã acquiris. Dic ergo statim in corde tuo, quando sentis eas. Deus in adiutorium meum intende, uel, Domine uim patior, responde pro me. Et caueas ne ꝓpter huiusmodi tempestuosas cogitationes, dimittas aliquod bonum incipere, uel inceptũ continuare, ex quo principale motiuum est bonum, sicut hodie multi faciunt, credentes spiritui diffidentiæ, qui facit eos credere, ꝙ perdunt quicquid agunt, quia in bonis actibus suis, cogitatiões uanitatis contrahunt. Respondeas ergo tali spiritui. Nec propter te facio, nec uolo facere illud bonum, nec propter te dimittam. Vnde quantũcumque habeas in istis cogitationibus aliquando complacentiam, & consensum, doleas & pure cõfitearis, nec propter hoc cesses à bono, propter Deum principaliter incepto, sed pugna uiriliter, & constanter Deum orando, ut custodiat suum opus. Si autem esses naturaliter passionatus, & stimulatus de uana gloria, sicut sunt quidam, qui nihil boni quasi faciunt, aut dicunt sine ea. Tunc consulo tibi, ut non delecteris in loquendo multum de Deo, aut uita spirituali, docendo alios sub specie charitatis, quia pro certò, sub hoc uelo charitatis, latet dulcè uenenum, sed puto esse securius & magis expediens, humiliare se, & silere à bonis, ne fortè curando infirmeris, quia mens tua adhuc eget custodia. Et frenum est necessariũ linguæ tuæ, donec illa pestis in corde fluctuare non cessat, alioquin (sicut dixi) saluando aut sanando alios, tuam destruis *Nota.* sanitatem. Experto crede. Nam docere & curare alios, est cibus perfectorum. Si uero necessitas ineuitabilis, uel magna, & rationabilis congruentia loquendi occurrat, tunc loquendum est taliter, ꝙ ita te sicut & alios, uidearis arguere, & docere. Et quia ibi etiam non deerit spiritus uanæ gloriæ, cupiens ꝙ per hunc modum loquendi, reputeris humilis, & discretus. Si etiam occurrit tibi uana gloria quando tacebis, uel quando de locutiõe te humiliter excusabis, nescio tibi aliud remedium, nisi confessionem puram, & lachrymas adhibere, contra hanc maledictam pestilentiam. Est autem ualde timendum, ne timore despectionis humanæ, totiens hoc uitium confiteri negligas, quotiens te ab ipso noueris superari, nec ut minus uerecunderis, mutes sæpius confessionem, immo ut plus confundaris, studeas eidem sæpius, & clarius solito confiteri. Sic enim uirtute humilis confessionis, spiritus ille citius expelletur. Et si etiam tuæ confessioni se ingerat, vt de humili & pura confessione appetas cõmendari. Certè si te senseris uulneratum, non timeas in fine cõfessionis detegere ipsum uulnus. Est enim sciendum, ꝙ grauius est esse inobedientem, aut irreuerentem patri, uel matri propriç, q̃ illi cui non sic teneris obedientiam, uel reuerẽtiam exhibere. Et grauius est turbare unum sanctum hominem, aut deridere ipsum, q̃ unum hominem uitiosum. Et grauius est, prouocare unã personam religiosam ad aliquod peccatũ, quod est contra professionem eius, q̃ unam personam secularem, inducere ad idem peccatum. Et grauius est, inspicere impudicè unam iuuenem, & religiosam mulierem q̃ secularem. Secundũ beatum Gregorium. Non licet intueri quod non licet cõcupisci. Et ideo dico esse grauius illud uitiose respicere quod est grauius cõcupiscere uitiose. Hoc idem intelligo de tactu, & quocunq; actu & uerbo impudico. De consideratione personæ, cum qua peccasti sufficit exemplum iam dictum. Non sis ergo contentus dicere. Non bene custodiui uisum meum, aut dicere. Iteraui pluries aspectum in faciem alicuius personæ, cum complacẽtia, & imaginatione impudica, sed dic qualitatem & conditionem personæ. Et si de uisu expedit sic dicere, multo magis de uerbo impudico dante prouocationem ad peccatum, & de tactu aut commotione carnis libidinosa habita ex allocutione, uel appropinquatiõe ad corpus alicuius.

De intentione habita in peccatis. Cap. IIII.

Grauius est facere quodcunque pctm̃, cum intentione prouocandi aliquem ad simile, aut ad aliquod peccatum, q̃ ad satisfaciẽdum sibijpsi tantum, ut si noueris defectum alicuius, facias ipsum despici, aut minus reputari propter inuidiam tuam, uel aliam malitiã, aut si fecisti aliquem actum, cum oculis, aut cũ manibus uersus aliquam personam, ut prouocares eam ad malum, & sic de alijs peccatis studiose, non tantum in damnum facientis, sed etiam in proximi detrimentum, quæ quidem peccata nõ sufficit confiteri, nisi explicentur intẽtiones maliciose. Tales recte assimilantur Demonibus, & sunt inimici crucis Christi, quia student animas perdere pro quarum salute Christus sanguinem suum effudit. Item descensus de peccato in peccatum est diligenter perscrutandus. Non est ita graue unum peccatum simpliciter, sicut est illud cuius occasione plura alia peccata sunt cõmissa. Vnde si studiose fecisti aliquem defectũ tali modo ꝙ alius fuit culpatus de hoc, & non excusasti innocentem, sed permisisti eum iniuste pati. Vel si pro defensione unius mendacij protulisti uerba iniuriosa, aut incurristi plura alia mendacia, aut pro excusatione unius mendacij, uel

uel peccati cõmisisti periurium, & ob hoc fuit suspicio de alio, uel facta iniusta punitio super aliquem, aut ortum est odium, aut aliqua turbatio inter aliquos. Omnia hæc, & consimilia, quæ ex primo peccato sunt consecuta, debent cum primo peccato principali, plenius explicari.

De peccati occasione. Capit. V.

Occasiones peccati explicar oportet.

Similiter de circunstantijs peccatorum, non solum circunstantias prædictas, uel similes, sed etiam occasiones, & causas peccatorum, propter quas incurristi ipsa peccata, uidelicet, qa neglexisti ea uitare sicut potuisti, & sciuisti. Huiusmodi aũt cãæ sunt taliter dicẽdę, ꝙ te eũ ipsis accuses, & non excuses, sicut quidã faciunt, imponentes culpã diabolo, sicut. Eua quæ dixit. *Gen.3.* Serpens decepit me. Dicunt.n. Tantum me tentauit de tali peccato, ꝙ oportuit me consentire, nec potui me defendere ullo modo. Sed illa non est confessio, nec expræssio causæ peccati, immo est excusatio tui, & accusatio diaboli, qui forte non est culpabilis ibi. Non.n. omne peccatum fit semper ex suggestione diaboli, nec oĩs tentatio *Iac.1.* est à dęmone, sed scd̃m beatum Iacobũ. Vnusquisq; tentatur à concupiscentia sua, abstractus, & illectus. Multi ergo mentiuntur dicentes. Dæmon seduxit me ad tale peccatum, quod sibi consensi, quia sola sua concupiscentia tentatus cecidit. Et ideo debet dicere. Cum sentirẽ mę stimulari ad tale peccatum perpetrandũ, fui negligens in euitãdo occasiones me incitantes ad hoc.s. locum, tempus, & psonam, & fui negligens in adiuuando me cũ ieiunio, & oratione, & alijs necessarijs, sicut sciui, & potui. Vnde propter neglegẽtiam, & malitiam meam, cõmisi ipsum peccatum, potius eligens seruire superbiæ, & carni meæ hoc suggerenti, q̃ Spirituisancto inspiranti mihi, ꝙ illud non facerẽ. Reliqui uero imponunt culpam ꝓximo, sicut fecit Adam, qui dixit *Gene. ubi supra.* Deo. Mulier quã dedisti mihi sociã dedit mihi de ligno, & comedi. Dicũt.n. Quædam persona tantum institit me rogando, & blandiẽdo, & aliqua dona dando, ꝙ nullus de mũdo potuisset se defendere, sic ꝙ oportuit me finaliter cõsentire. Aliqui dicunt. Quidam dixit mihi tantum malũ *Veræ, & sanctæ cõfessionis paxis.* de quodã, ꝙ fecit me murmurare de illo, & illũ despicere. Sed hæc est uitiosa cõfessio. Dic ergo sic de primo. Dum uiderẽ expræsse, ꝙ locutio, & conuersatio cum quadã persona, esset mihi inutilis, & periculosa, & sentirẽ affectũ cordis mei ad ipsam psonam, aut ipsius ad me non esse purum, nec scd̃m Deum, sed potius scd̃m carnem, & in aspectu, & pñtia eiusdẽ haberem nimiã cõplacentiã sensualem, & ex hoc semper haberem imaginationes impudicas de illa, cũ libidinosis motibus carnis, ita ꝙ propter hæc debebã fugere ipsam, nihilominus fui secutus uoluptatẽ carnis, intantum ꝙ ad tale peccatum deueni cum ea, unde me, & ipsam illaqueaui. De scd̃o dic sic. Audiens dici aliqua mala de quadã persona, facilius ea credidi, q̃ credidissem bona si audiuissem, propter lęuitatẽ cordis mei, & defectum charitatis. Et qñ debebã cõpati murmurãti, & excusari in corde meo eum, de quo ille murmurabat, ego statim murmuraui cum illo, confirmando malum, de quo dicebat, uel addendo ad illud, quod dicebat, ac per hoc dedi sibi occasionẽ magis murmurandi. Et nota, ꝙ nõ debet quis murmurantẽ noĩare, nec factũ, de quo murmurauit, qñ.s. talis nominatio esset in excusationem tui, uel in infamiã ꝓximi. Item si te accuses de turbatione ꝓximi, aut de turbatione habita cõtra aliquem, propter defectũ eius principaliter, non debes exprimere illum defectum, ne per hoc oñdas te habuisse rõnabiles causas turbationis, & sic uidearis minus peccasse, aut motus zelo iustitiæ. Sunt.n. qui dicunt in confessione. Vidi fieri tale defectum, uel audiui dicere tale uerbũ, & de hoc fui ualde turbatus, quia erat cõtra honorẽ Dei, & contra bonos mores in malum exẽplũ aliorum. O stulte hypocrita, quid dicis? Nam te simpliciter laudas, & nihil pœnitus confiteris, taces peccatum tuum, quod fecisti uidendo alienũ defectum, quod forte fuit grauius, q̃ defectus alterius, qa despexisti peccantem, cui debebas compati, & mentiris dicendo te fuisse turbatum propter amorẽ Dei, & Christi, cũ tñ fueris turbatus ꝓpter superbiam tuã, & quia non habes charitatẽ ꝓximi, quæ non permittit aliquẽ contra proximũ turbari. Sic ergo dicas. Videns, uel audiẽs fieri, uel dici aliquid, quod indicaui esse malum, & forte peius, q̃ fuit, propter malitiã meã, q̃ non pmisit me excusare defectũ, nec intentionẽ dicentis, uel facientis, sicut poterã, & debebã, nõ fui motus ad cõpatiendum illi, uel ad orandũ ꝓ ipso, sicut debui ex charitate, sed magis fui cõmotus ad iram cõtra ipsum, contẽnendo, & iudicando ipsum, & appetẽdo statim punitionẽ eius uel habere potestatẽ puniendi eum, & hoc accidit mihi propter duritiã cordis mei, & quia non recognosco patientiã Dei, quæ supportauit mę in grauioribus peccatis, absque ulla punitione, & sic de alijs. Sunt alij, qui se clarius laudant in confessione dicẽtes. Per gratiam Dei, satis bene custodiui me tali tempore, uel citra, à tali, uel tali peccato. Nam bene continuaui officiũ, missas, & prædicationes, & orationes meas. Faciãt, qui uolunt male, quia ego intendo benefacere facta mea, & me custodire à peccatis melius, quàm faciat maior pars uicinorum meorũ, & quia prius me permitterem occidi, q̃ facere tale peccatũ, & in me nõ sentio alium defectum, nisi quia sum ingratus de beneficijs Dei, nec sum sufficiẽs ad grates agendũ Deo, qui me liberauit ab his peccatis, quæ faciunt multi alij. O Deus. Isti sunt similes Phariseo, qui ascẽdit in tẽplum, ut oraret, cuius oratio fuit tota sui exaltatio super alios. Sic, & isti, qui debent se simpliciter accusare in *Lucæ.18.*
confessione, se super alios laudant, narrando bona, quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

na, quæ faciunt, de superbia aũt, & præsumptio-
ne, quæ latet interius, nihil dicunt. Sunt alij, qui
confitendo peccata sua, totã culpam imponunt
Deo. Sic.n.dicunt. Deus dedit mihi naturam ita
puersam, & prõptam ad tale peccatum, ꝙ non
possum cauere. Isti dicunt cũ Adã, qui dixit. Mu-
lier quam dedisti mihi, &c.q.d. Si non dedisses
mihi, non peccassem. Sed isti aperte mentiuntur.
Nam secd͂m beatum. Greg. diabolus nõ põt uin-
cere, nisi uolentem, cum tñ de ipso dicatur, ꝙ nõ
Iob.41. sit potestas super terram, quæ illius potestati ua-
leat cõparari, ergo multo minus potest quis uio
lentari à concupiscientia naturali. Sunt alij qui
dicunt. Fui deceptus à tali tentatione, qa Deus
noluit me adiuuare, cum tñ sæpe ieiunarem, &
orarem, & ad ipsum recurrerẽ. Isti non accusant
pigritiam suam, & negligentiam, qua noluerunt
uitare occasionẽ peccandi, & pseuerare in ora-
tione. Asserunt.n. Deum impium, & mendacem,
Psal.90. qui tñ dicit in Psalmo. Clamabit ad me, & ego
Mat.11. exaudiam eum. Et alibi. Venite ad me oẽs, qui
Luc.11. laboratis. Et alibi. Petite & accipietis. Et Apo-
1.Cor.10. stolus dicit. Fidelis Deus, qui non patietur uos
tentari ultra illud, quod potestis, sed faciet cum
tentatione ꝓuentum. Sciant ergo, ꝙ ideo relin-
quunt à Deo, qa insipidè, & sine fide orãt, nec uo
lunt pugnare contra seipsos, nec pseuerare pati-
enter postulantes auxilium Dei, sicut decet. Sed
uolunt habere grãm statim, sine labore, petẽtes
etiã illam à Deo nõ humiliter, sed psumptuose,
tanquam non indigni, ac si esset Deus obligatus
eis, ornat ipsum cum securitate quadã, ut exau-
diantur statim, ut ipsi uolunt, & non, sicut ipse
uult. sicq; putantes ipsum ducere ad auxiliandũ,
potius prouocant ad derelinquendum, quia su-
perbè, & psumptuose accedunt ad ipsum. Causa
ergo lapsus eorum est superbia, & negligentia
sua quam debent simpliciter accusare.

De occasionibus, quæ dantur alijs in peccando. Cap. VI.

SVnt etiã in confessione explicandæ occasio-
nes datæ alijs ad peccandum, qa oĩum pec-
catorum homo est particeps, quibus occa-
sionẽ præbuit malitiose, uel nõ malitiose. Vnde
confiteri debes si malitiose, uel ignoranter de-
disti alicui occasionem peccandi, nec nominare
debes directè, uel indirectè psonam cui dedisti
causam, sed sola occasio est dicenda. Peccatum
uerò, quod factum est ab alio occasione tui, põt
dici explicite, qñ est notum confessori, non illũ,
qui fecit, alioquin dic solum qualitatem delicti,
sic dicẽdo. Feci fieri quoddã peccatum mortale,
uel graue, propter talia uerba, quę dixi, aut pro-
pter tale malum exemplum quod dedi. Item si
habuisti turbationẽ cum socio in itinere, uel in
aliquo opere, aut propter socium dixisti male
officium, quia male pferebat, non debes dicere.
Socius meus me turbauit in tali facto, aut dixi
male officiũ meum pp defectum socij mei, qa
sic accusas socium, in cuius notitiam confessor
posit uenire, dic ergo. Habui turbationem cum
aliquo propter meã superbiã, quia ipsi dixi uer-
ba iniuriosa, & ipsum prouocaui ad dicendum
mihi. Et si est illius culpa, dic. Habui turbationẽ
cum quodam, propter impatientiã meam, quia
nolui supportare eũ in charitate, propter aliqua
uerba ab eo dicta, uel dixi male officium cum
aliquo in tali hora, & dictante mihi conscientia,
ut redicerẽ propter pigritiam meam nõ redixi.

De pollutione. Cap. VII.

SI habuisti pollutionem carnis uigilando, dic
causam expresse. Si dormiendo, dic causam
quam dedisse te credis. Causæ possunt esse ci
bus, & potus, intẽperantia diei præcedentis, aut
alio modo, & si dicendo ipsam, dabis intelligere
confessori uitium dierum præteritorum, ut sunt
cogitationes inhonestæ habitæ ante dormitio-
nẽ, quas explicare debes, potissime qñ somnias
ea quæ præcogitasti. Nec sunt recitanda somnia
uitiosa, uel inhonesta, nisi ante cogitasses ea, aut
post somnũ cum delectatione, & mora, & motu
carnis cogitasses, & hæc sunt dicenda, magis qa
cogitata, quàm somniata. Si uero somniasti, ha-
bere aliquem actum impudicum, cum persona
ad quam habes sensualem affectum, aut quam
ante conspexisti oculo impudico, hoc debes ex-
primere, ut causam illius somnij, & qa hõ plus
in talibus delectatur, & multi post somniũ gau-
dent se talia somniasse. Vbi uero non fuerit ali-
qua ex pdictis causis, uel similibus, nihil de som-
nio est dicendum, qa nulla culpa est ibi, & tunc
sufficit dolere in corde, & ad quietandum con-
scientiam potes dicere. Habui somnium inhone
stum, cui si dedissem causam, quam nescio, tunc
dico culpam meam.

De causis pollutionis. Cap. VIII.

SEcundũ sanctos Patres, triplex est causa pol- [illegible]
lutionis nocturnæ. Prima ꝓuenit ex uoraci-
tate gulæ, & superabundantia cibi, & potus,
quę est diligenter examinãda ab illis, qui uocati
sunt ad spũale exercitium. Nam qñq; accidit,
aliquos relaxari in gula nimis aliquo tempore,
& postea qñ abstinent, polluuntur in somnis, cre
dunt ꝙ hoc non accidat ex culpa immoderãtię,
sed potius ex debilitate, uel necessitate naturæ,
sed errant, qa debent iudicare, & cauere, ne ue-
nerit ex nimietate saturitatis preteritę. Quod
enim per uoracitatẽ, & ingluuiẽ congregatum
fuerat in medullis, necesse est, ut aliqñ per pruri-
tum, uel per insensibilitatem corporis ieiunio
afflicti, egerat. Propter quod, non solum absti-
nẽdum est à delicatis cibis, uerumetiã à uilibus,
& cum æquali temperantia continendum est,
immo panis, & aquæ facietas est timenda, ut pos
sit in nobis acquisita puritas pmanere. Isti ergo,
qui
qui nondum æqualis continentiæ, & moderãtiæ
gratiam sunt adepti, non minus præfatã pollu-
tionem incidunt, quæ etiã hoĩbus abstinẽtibus
sic accidit. Secunda causa est, qñ per incuriã, &
immunditiam mentis elabitur. Nam mens spi-
ritualibus exercitijs uacua, & disciplinis inte-
rioribus nõ intenta, sensu corporis, per uanas, &
immundas cogitationes euagatur. Ex quibus
merito culpæ eliciuntur humores, & ideo uolen
tibus obuiare, necesse est priuare, & hãc causam
eradicare, uidelicet mentis torporem excutere,
& sensus refrenare, ne mẽs ad uana, & noxia di-
scurrat, & excessibus illis assuefacta, ad immun-
dissima incitamenta luxuriæ somnians pturbet.
Prędicta ergo negligẽtia acquirendi munditiã,
& euitandi immunditiam, in cõfessione pariter
explicetur. Tertia causa põt esse, qñ illudẽtis ini-
mici inuidia pollutio procuratur. Dum.n. uidet
sanctum uirum, qui per sollicitam uictus mode-
rationẽ, & integram, & perfectam, ac frequentẽ
peccatorum confessionem, ppetuam munditiæ
puritatem acquirere conatur, eius cõscientiam
perturbare nititur, maxime diebus illis, quibus
desiderat diuino aspectu, complacere, fluxus il-
lius emissione polluere procurat, ut sic à sancta
cõione retrahatur. Quibusdam uero contin-
gere dr̃ ex debilitate naturę, quæ non est ita for-
tis, & ualida, sicut antiquitus dr̃ extitisse. Hanc
causam potest quis in seipso aduertere, qñ in il-
lo turpi moderamine uictus, frequentius solitò
polluitur absq; turpis somnij interuentu, sicut
ego quosdam cognoui, hac peste certis tempo-
ribus ter, & quater in hebdomada sordidari,
quamuis nõminus pdictę illusioni posit ascribi.

Qualiter post pollutionem licet, uel non licet accedere ad diuina. Cap. IX.

SEcundum sanctorum patrum scientiam, ui-
gilanti circunspectione cauendũ est, ad cõ-
munionem salutaris cõuiuij accedere, tem-
pore quo sentimus nos somnij illusione pollutos.
Sed si hostis inuidus, taliter menti nostræ illu se-
rit, ut nobis cœlestis remedij subtrahat medici-
nam, dummodo nullus repræhensibilis interue-
niat pruritus, aut oblectationis assensus, si fluxus
iste fuerit naturali necessitate profusus, aut im-
pugnatione hostis antiqui procuratus, & absque
sensu uoluptatis adductus, debemus ad gratiam
salutaris cibi nihilominus accedere confidenter.
Quod si creditur euenisse occasione uitiosa, die
illa debet se humiliter subtrahere ab altari, ne in
1.Cor.11 nobis uerificetur sentẽtia Apostoli. Qui mãdu-
cat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat,
& bibit, non diiudicans corpus Domini, id est
non faciens drĩam inter perceptionem cibi cœ-
lestis, & carnalis, nec iudicans ipsum corpus do-
mini esse, quod tale non nisi pura mente, & carne
liceat manducare. Et ideo subinfert idẽ Aposto.
Ideo inter uos multi infirmi, & imbecilles, &
dormiunt multi. q.d. Multi ex hac psumptione, &
mãducatione indigna spiritualiter infirmant, &
somno mortali dormiunt multi, per peccatum,
quod ex ipsa indigna manducatione, & sum-
ptione incurrunt. Probet ergo, id est examinet
seipsum homo, antequã sacramentũ percipiat, &
diligenter se uideat, utrum sit mundus, uel im-
mundus, utrum deuotus, uel indeuotus, utrum
reuerens, uel irreuerens, utrum timens, uel præ-
sumens accedat, etiam si certus sit, uel certum se
putet, ꝙ non sit uitiose pollutus, uel aliquo mo-
do, mortali peccato infectus. Non.n. debet uo-
lens istum cœlestem panem sumere, esse conten-
tus se non habere peccatum mortale, neq; præ-
cedẽti nocte uitiosa occasione fuisse pollutum,
quia licet hæc duo quẽlibet reddant ipso cibo
indignum, alia tamẽ plura sunt quibus se homo
debet ab hoc cibo subtrahere reuerenter, quæ Nota modestiã Auctoris.
explicare nõ audeo, qa à sanctis, & doctoribus
ipsa expræssa non reperi, atq; illustrationi gratiæ
Dei, ea securius simpliciter relinquẽda decreui;
Id tñ quod ꝓ meipso retineo, est uerbum illius,
qui hoc sacramentum instituit, quẽ non credo
illud frustra protulisse. dixit.n. Hęc quotiescunq;
feceritis, in mei memoriam facietis. Ex quo qui
dẽ uerbo arguo mihi ipsi, ꝙ quoties uolo id age-
re, quod ipse instituit, & modo prędicto reliquit,
timeo nequaquam sine remorsu conscientiæ, ac
præiuditio animæ ad illud posse accedere, nisi
præmemorata ipsius instituentis charitate, ac
eius passione, & morte, in cuius memoriam per-
petue recolendã illud sacramentum debere con
fici, & percipi ipse præclare asseruit, & iniunxit.
Considerans insuper circa huius sacramenti pri
mordia, lotionem pedum factã, non absque my-
sterio, & sacramento, ibique dictũ fuisse à Dño.
Si non lauero te, non habebis partẽ mecũ. Agno- Ioan.13.
sco per hoc, & iudico, non sine præsumptionis, &
grauis offensæ periculo, aliquẽ uelle habere par-
tem secum ipsum sacramentum sumendo, non
prehabita alicuius spiritualis gratiæ lotionem,
non solum per compunctionis lachrymas puto
fieri, uerum etiam per interiorem mentis deuo-
tionem, & fidem in qua ipse Dñs uocat, & inui-
tat animam, & trahit, & quodammodo cogit ad
ipsum cibum Angelicum, & cœlestem. Vnde &
ipse dixit illis, quos lauerat. Iam mundi estis, pro
pter sermonem quem locutus sum uobis. Non Idem.15.
dixit, propter aquam, qua loti estis, sed propter
sermonem. Hoc aũt est uerbum fidei, quo prædi- Rom.10.
camus, secundum Apostolum. Vnde in actibus Actu.15.
Apostolorum legitur. Fide purificans corda eo-
rum. Hanc aũt deuotionem, & fidem celebrãtis,
seu sacramentũ sumentis, credo esse illam, qua ce
lebrat, & quæ facit ipsum sacramentum percipi
cum effectu, sicut & uerba Christi sunt illa qui-
bus consecratur, & transsubstantiatur panis, &
uinum, in corpus Christi, & sanguinem. Quam
quidem deuotionem, uoco Dei gratiam, quæ
præuenit, & disponit, subsequit, & infundit. Ad
hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc ergo sacramentum, cum instantia ferentis, & assiduæ orationis, procuremus modo prædicto uocari à Dño, uidelicet præhabita ipius memoria, atque compunctionis, & deuotionis, et si dei lotione, ad quæ præparari nos oportet, per mentis et corporis munditiam, et per linguæ, ac sensum refrenationem, et per nostrarum passionum continentiam, et moderationem.

De fluxu libidinis. Cap. X.

Consolator infirmos.

PRætermittendũ quoq; non est, q̃ quibusdã contingit interdũ conscientiæ dubietas, & perturbatio magna, unde ipsis uigilãtibus absque ulla commotione carnis, & cogitatione immunda, humor quidã per membrum secretũ egreditur sine delectatione, & quasi insensibiliter, ita ut multi de hoc aliter non perpendũt, nisi cum pãnos senserint madefactos. Cuius causam aliqui ignorantes turbantur, & errant, putãtes se esse pollutos. Et ideo sciendũ est, q̃ illius humoris effusio non est pollutio, quia (ut dicunt Medici) sine libidinosa delectatione, & carnis motione, nullus potest pollui uigilando. Ad ipsius tamẽ effusionem humoris uidetur naturalis conditio causam exibere primariam, sed deinde id quod ad naturam disponit causa uitiosa, & euitabilis perficit, & consumat. Quibusdam hoc prouenire agnoui propter solam præsentiam, & allocutionem personę alicuius, in cuius aspectu habuit complacentiam sensualem, & uanam, seu ad quã inordinato amore afficitur, aut per tactum impudicum leuem, aut imaginando aliquos actus impudicos fortiter, & morose. In his n. casibus, & similibus multi inueniunt habere calefactiones, & cõmotiones carnis libidinosas, dictumq; humorem emittere, uelint, nolint. Sed eas causas & similes quæ sunt euitabiles, debet quilibet fugere, & euitare pro posse, maxime, qui sentit de hoc se passionatum, seu ad hoc naturaliter inclinatum, siue ex uitio mentis, siue ex debilitate naturæ, & qui occasiones huiusmodi non euitauerit iuxta posse, relinquendo amicitiam, & familiaritatem personarum, ad quas inordinate afficitur, fugiendo etiam allocutiones, & aspectum personarum, licet non credam ipsum per dictam effusionem peccare mortaliter, nisi forte aliter concupisceret, aut impudice tãgeret personam, quæ est causa illius defectus, tamen credo eum grauiter peccare, & magno peccati mortalis periculo subiacere. Et ideo consilium do tibi, uel tali, q̃ absque dilatione morosa ipse sibi uiolentiam faciat in hac parte fugiendo personas huiusmodi, atque cum eis omnem oportunitatem loci, & temporis euitet. Hic itaq; prædictus fluxus (qui à quibusdam uocatur libido) si potest euitari ipsius occasio, & studiose non euitatur, est omnino confitendus cum suis occasionibus, & negligentia habita circa ipsas. Si uero contingat ex causa, quæ uitari non potest, sicut quando audiuntur uerba impudica à casu, uel loquitur cum persona, uel sedet iuxta eam, de cuius præsentia habet complacentiã uanam, & ab ea separari nõ ualet. In his & similibus credo sufficere, q̃ tam de occasione habita, & impotentia uitandi, quàm de fluxu illius libidinis dolor est simpliciter habendus. Qui tamen dubitare in talibus, quæ spectant ad conscientiæ puritatem, est quãdoque ualde proficuũ, poteris hoc confiteri propter quietudinem mentis & pacem, quamuis expedire non credam.

De complacentia habita in memoria peccati. Cap. XI.

Mentã cogitare quãdo & confitenda.

SCiendum est, q̃ quando cogitas de iniurijs receptis, & in illa memoria turbaris intra te cum aliqua mora, & appetis uindictam fieri, aut factam esse, aut doles, q̃ non fuit facta per te, aut per alium, aut imaginaris aliqua facere, aut aliquem motum tenere animo uindicatiuo. Hæc omnia sunt confitenda, & alia quæcunq; similia in mente tua ratione istius iniuriæ. Si aut rememorando mala præterita, quæ fecisti, non haberes dolorem, sed potius delectationem in eis, & propter hanc delectationem facis moram ibidẽ, non credo expedire, q̃ specifices ipsa peccata rememorata, si aliàs integre confessus es. Et si non habuisti aliquã delectationem in mente, sufficit tibi dicere. Mihi uenerunt ad memoriã quædã uindictę, uel iniurię quas feci, uel quędã peccata grauia quæ cõmisi, de quibus non solum nõ habui dolorem intali cogitatione, sed de ipsis cum multa cõplacentia cogitaui. Et si aliud tibi occurrit in carne, uel in mente propter dictã cõplacentiam, quod tibi uidetur aggrauare peccatum, ipsum etiam debes confiteri. Verbi gr̃a. Si de peccato luxuriæ per te facto habuisti memoriam, & de hoc habuisti motum carnis, & pœnitudinem, q̃a ipsum peccatum non feci sti pluries, uel cum pluribus; tunc. n. debes sic dicere. Ex imaginatione quã habui de quodam peccato luxuriæ, habui motum carnis, & cõplacentiã in mente, & appetiui illud fecisse multotiens, & cum multis personis. Et sic non oportet, te indicare confessori, te iam fecisse illud peccatum, nisi forte aliàs indicasses eidem, & nisi pro maiori humilitate, & merito uelis ipsum ei simpliciter explicare. Si aũt recordaris, te habuisse oportunitatẽ faciẽdi aliquod peccatũ, quod nõ fecisti, & in ista recordatione non gaudes te euasisse illud peccatum, nec grates agis Deo, q̃a custodiuit te ab ipso, & abstulit oportunitatẽ, & uoluntatem faciendi ipsum. Oia ista sunt plenius referanda. Videtur. n. hęc magna ingratitudo, & peccati cõmissio uoluntaria. Sed si in prædicta recordatione peccatorum, & maxime carnalium, non posses uitare complacentiam, & motus carnis dũ uelles eã studiose recolere, causa te ipsum excitandi ad compunctionem, & dolorem, consulo tibi, q̃ non ea specialiter recolas, nec etiam

alia peccata, quæ non potes, sine complacentia recolere, sicut est uindicta facta per te, uel p̃ aliũ de inimico tuo, aut dãnũ, uel mors, q̃a aliquem occidisti. Debes ergo oia peccata tua (si uis) confiteri generaliter, sub duobus. s. superbia, & delectatione carnis confiteri, dicẽdo sic corde medirando, & ore ꝓferendo. Dico meam culpã de superbia, quã habui contra Deum, & ꝓximum irascendo, inuidendo, alios prouocando, mundi gloriã appetendo, ꝓximos iudicando, Dei creaturas contemnẽdo, meipsum bonum reputãdo, & alios nilificando, de Dei operibus, ac iudicijs & eius permissionibus murmurando, bonas eius inspirationes, & oia eius beneficia negligendo, impetus uitiosos sectando, blasphemando, & nomen Dei in uanum proferendo, & linguam meã contra ueritatem per mendacia, & simulationes, per duplicitates, & adulationes, per iuramenta, & multa alia uerba uitiosa, loquẽdo ociosè, acediosè uiuendo, de me nimis confidendo, de fide dubitando, de occultis Dei operibus ratione præsumptuosè quærendo, plusquàm oportet sapere de Deo, & proximo, et de hoc sæculo multa scire cupiendo, gratiam Dei non humiliter affectando, dona Dei occultando, temerariè propalando, nõ in ueritate, sed in hypocrisi, & falsitate coram Deo, & hoibus ambulando, & multa alia per superbiam mentaliter, & corporaliter exercendo. Postquam cõfessus es, dic animo tuo, maximè, q̃n uides te morti proximũ. O aia mea egressus tuus appropinquat, & propè est terminus tuæ superbiæ, & propè est finis delectationis huius mundi, & miseriæ carnis tuæ quas delectationibus carnalibus pertulisti, plus ipsas amãdo, quàm Deum, plus sibi complacendo, q̃ tibi, plus laborando pro ipsa, q̃ pro te, plus obediẽdo eius concupiscentijs, quàm diuinis inspirationibus & consilijs. Cum contendisti satisfacere sibi in delectationibus gulę, & luxuriæ, multis & diuersis modis opere, & uoluntate, atq; satiare eius uisum, auditum, gustum, tactum, & odoratum, quantum & qualiter potuisti, consensisti amore ipsius carnis, amittere partem maximam tui tẽporis superfluè dormiendo, & quiescẽdo in multis operibus uitiosis, ac occupãdo in nimia cura, & solicitudine rerũ t paliũ, & corporaliũ te exercẽdo, plus propter auaritiã, & delectationẽ, q̃ pp necessitatem, consensisti eius pigritiei, quã habuit semper ad operandum bonum, & eius solicitudini, quã habuit ad pagẽdum malum quod potuit. In his fuit uita mea. In his expẽdi tẽpus meum. Vbi ergo es ò uanitas mea, & superbia mea? quo perrexisti delectationes carnis meæ, quid mihi attulisti, quid mihi reliquisti, ꝓ subiectione, & obedientia, qua uobis tot annis deseruiui? ꝓ uobis cõmutani uitam æternã, amisi Deum, acquisiui infernum, perdiui gaudia infinita, & lucratus sum lamenta æterna, priuatus sum societate sanctorũ, & Angelorũ, & merui fieri socius cjuiũ infernorum. Considera ergo ò aia mea qualẽ te fecit Deus, q̃a ad imaginẽ, & similitudinem suam, & modo sic es denigrata peccatis, nec aliquã uirtutem in te agnoscis. Considera in te imaginẽ tẽtatoris tui, qui te depinxit colore superbię, gulę, luxuriæ, auaritiæ, uanægloriæ, inuidiæ, acedię, & ingratitudinis, negligẽtię, odij, & uindictæ, tibi suadit contemptum Dei, & apposuit amorem sęculi, te induxit contra ꝓximum ad murmurandum, iudicandum, decipiẽdum, despiciendum, detrahendum, & aliorum defectus ponderandum, & tua grauia uitia non uidendum. Non uideo igitur ò aia mea, nisi ut prouoceris ad gemitum, fletum, plãctum, tristitiam, & lamentum, & clames humiliter, & ferueter ad Dominum. Domine ne in furore tuo arguas me, &c. Miserere mei Deus, &c.

Compendiosa confessio.

Pro moribũs documentũ.

Qualiter cogitationes inhoneste sint confitendę. Cap. XII.

Cogitationes inhoneste non sunt necessariò confitendæ ex se.

PLeriq; dubitant, si cogitationes inhoneste, sint exterius explicandæ. Credo q̃ hoc fit puritatis, & pfectionis, & magni meriti, sed non credo esse necessitatis semper, nisi q̃n ex nimia mora facta in cogitatione illa, hõ sentiret se inclinari ad faciendum, & pficiendum cogitatum, si haberet oportunitatem quã ueller, aut si pollueretur ex illa uehementi cogitatione morosa, aut si inordinatè afficeretur ad aliquã psonam, & de ipsa multum molestaretur in cogitatione, habendo motus carnis, & imaginãdo habere aliquos actus impudicos cum ipsa psona. Hunc. n. affectum mordinatũ debes exprimere. cum cogitationibus, & motibus carnis ꝓcedentibus ex ipso affectu, dicẽdo sic. Habui affectum sensualem, & inordinatum ad quandã mulierẽ, uel quẽdam iuuenem talis conditionis, & hunc affectum cõcepi ex cõplacentia habita in aspectu, & collocutione, ac pñtia corporali ipsius de ipsa, uel de ipso tot uicibus. Habui etiã tot uicibus imaginationes turpes, respiciẽdo oculis corporeis, uel mentalibus, uel faciem, uel aliã partẽ corporis eius, & imaginando cum ipsa persona hñe amplexus, & oscula, uel talẽ actũ impudicũ. Et in his feci moram p̃ magnum spacium, hñdo ibi motus carnis libidinosos, & specialiter mihi accidit in oratione, aut missa, & semp fui negligẽs laborare ꝓ posse, ad expellendum talia p potentiã, propter nimiã delectationẽ quã habebã ibidem, nec curaui quantũ potui, refrenare oculos ab aspectu illius psonæ, q̃n fuit prẽsens. Quicunq; igitur tales, uel tali modo, cogitationes, & affectiones exprimeret uitiosas, ab eis citò liberaretur, dũmodo cum tali confessione cõtinuaret orationem, & custodiam sensuum, quia dæmon non põt sustinere humilitatem confessionis puræ, cum sit superbus, & immundus, & oĩs humilitatis, & mundiciæ inimicus. Et ideo, non est melior & facilior uia, ad euadendum tentationes luxuriæ, & superbiæ, q̃ oẽs cogitationes uitiosas,

Universidad de Deusto
Biblioteca

uitiosas,cum suis circunstantijs concurrentibus in carne,uel mente sepe, & clarè detegere cõfessori, & totiens exprimere,quotiens renouãtur.

De motibus carnis. Cap. XIII.

Quando tentatio carnis, cõfessioni sit obnoxia.

SCiendum est,q̃ motus carnis, qui nõ prouenit ex cogitatione impudica absq; uoluptate, & sine causa.s.uisus, uel auditus, sine aliqua causa extrinseca inhonesta, sine dubio prouenit ex nimia repletione prius facta in cibo, & potu. Quidam tñ putant,q̃ proueniat ex nimia uigilia, quod põt esse, maximè qñ constat eis,q̃ nõ prouenit eis ex aliqua causa prædicta,& ideo oportet hoiem esse parcum in dieta quo ad qualitatem, & quantitatẽ,qñ de talibus molestatur contra uoluntatem,& displicent iam suam.Nam intra corpus oritur causa. Quia secm Hierony. Venter,& genitalia ꝓxima sunt. Et hoc intelligo,qñ non sunt à causa exteriori.Et tũc oportet cauere ipsum ab aspectibus,collocutione,& approximatione personarum, in quarũ præsentia sentit se sensualiter delectari, alioquin ille,qui utdetur motus naturalis,fieret uitiosus. Et quãuis sit securum confiteri tales motus procedentes sine causa uitiosa, quorum intemperantia uidet causa,dum tñ per ipsos nõ turbetur amor,& desiderium puritatis in corde, & corporalis castitas non maculetur in corpore.Si uerò procedũt à causa uitiosa,confitendi sunt,& causæ,locus,& tempus,& mora cõtracta in eis, & uices motuũ, sicut supra de circunstantijs peccatorum dictum est. Non.n. sufficit generaliter dicere culpam de motibus, sed debes dicere sic. Dum essem in Ecclesia,uel oratione, uel missa,uel sermone,cogitaui talẽ actum turpẽ,aut habui memoriam alicuius psonæ,in cuius aspectu iam habui uanam cõplacentiã,aut inordinatum amorẽ,aut aspexi in Eccleſia talem psonam cum cõplacentia impudica, cuius causa, habui motus carnis impudicos totiens, & p tantã moram. Et si dixisti illi personæ tibi gratiosæ aliqua uerba ꝓlixè, aut fecisti aliquod seruitium malitiosè, ut .s. haberes complacentiam libidinosam, & motus carnales per maiorẽ moram,totum confiteri debes, nisi de ipsius præsentia delectationem nõ habuisses.

De periculo familiaritatis dominarum. Cap. XIIII.

Variæ, & noxiæ inclinationes hominum.

QVoniã multi uidentur negligere,ut agnoscant affectiones suas uitiosas,& per consequens non curant confiteri, cum tñ diligenter sint pscrutandæ, & cum uitijs oriẽtibus ex ipsis exprimendę,ideo prętermittere non intendo. Quia multi afficiuntur nimis ad seipsos, quidam ad alias personas, quidam ad honores, quidam ad diuitias temporales.Et qa hæc sunt, sicut murus inter Deum, & animam, ideo nullus hominum habens aliquid de prędictis,potest in uia Dei proficere, nec habere puram orationem, & maximè quando est carnalis affectio ad personam. Et de hac intendo modo loqui. Nam talis affectio, multos spirituales sub specie amicitię spiritualis, à statu orationis impedit, & impediuit.Hęc est inquietudo mentis pestifera, orationem mẽtis,& oris inficiens,& dispergens, & affectus contrarios orationi in mente generat, & exercet. Nam sicut oratio pura mentem purificat,& illuminat, lætificat,fortificat,& impinguat, sic carnalis affectio, & immunda,mentem inficit, & obscurat, contristat, debilitat, & desiccat, & corpus eiusdẽ maledictionibus implicatur. Et quoniam spiritualibus loquor (propter quos illa scribo)nouerint ipsi,q̃ licet carnalis affectio sit omnibus periculosa,& damnosa, ipsis tamen magis est pernicioſa,maximè quando conuersantur cum persona,quæ spiritualis utdetur. Nam quamuis horum principium uideat esse purum,frequens tamen familiaritas,domesticum est periculum, delectabile detrimentum, & malũ occultum.bono colore depictum. Quæ quidem familiaritas, quantò plus crescit,tantò plus infirmatur principale motiuum, & utriusq; puritas maculatur,nõ tamen de hoc statim perpendunt, quia sagittarius ille, à principio non mittit sagittas uenenatas, sed sosum aliqualiter uulnerantes, & amorem augmentantes. Ad tantum uerò in breui deueniunt, ut iam nõ uelint Angelos, sicut inceperant, se inuicem alloquantur,& uideant,sed tanquam carne uestitos se mutuo intueantur,& fauciant mẽtes,quibusdam commendationibus, ac uerbis blanditorijs,& adulatorijs, qui uidentur ex prima deuotione ꝓcedere. Exinde,unus incipit alterius appetere præsentiam corporalem,quia forma, uel species corporum in utriusq; mente concepta, incitat eos ad uolendum prętentiã corporalem, quasi insit eis, prętentia mẽtalis,sicq; spiritualis deuotio, paulatim conuertitur in corporalẽ, & carnalem,& sic ipsorum mentes, quę solebant in oratione cũ Deo absq; intermedio loqui, tunc inter se,& Deum, alter alterius ponit corporalẽ effigiem, quam uelant, & obtenebrant, ponentes sibijpsis faciem Dei cum facie creaturæ. Et non minus horrendum est, cum hij propriũ errorem percipere,& emẽdare deberent,potius in nutrimentum erroris totũ illud iudicant ex maxima charitate procedere, cuius meritò (puto) & sibi inuicem mẽtientes referunt, q̃ in oratione unus alteri præsentatur, quò oratio reddatur delectabilis, ac si pro se inuicem orare cogantur,gratia, & uirtute diuina,ac per hoc consolationẽ simpliciter sensualem,quam habent in illa prętentione de seipsis facta in oratione prędicta, æstimant,& affirmant,ac asserunt esse spiritualem gratiam, & diuinam. Quales aũt illusiones recipiant à sagittario supradicto, ꝑticulariter mulieres, quæ citius fidẽ adhibent illusioni mentali, esset horribile, & quasi impossibilẽ declarere. Sentiunt namque in oratione prædicta, & prę-

Spiritualis discretio.

& præsentatione mentali,calorem quendã ignitum à sagittario illo iactatum,quem credunt,& dicunt,esse ignem charitatis,à Spiritusancto inmissum, uolentem coniungere spiritum unius spiritui alterius uinculo charitatis, cum tamen sit ignis libidinosi amoris,prout frequentia exẽpla manifestant, & inde deliberant se tanquam spiritualiter unitos, posse securius, prolixius,& sepius simul loqui, atq; in hoc tempus non perdere,sed lucrari,proinde modos mirabiles, & insolitos, & cautelas adinueniunt, quibus procurant simul colloqui, & frequẽter allegantes unus alteri causas utilitate,& necessitate depictas, cũ tñ in ueritate nihil aliud sit causa, nisi onus, cui rõ succũbit.Sic itaq; carnali concupiscentia excæcati, tempus, quod olim in oratione consueuerant expendere, ac spũaliter occupare, nunc in huiusmodi familiaritatibus, & colloquijs perdunt,& sic(quod dolendum est) allocutiones diuinas pro carnalibus commutantes. Ammodò igitur (nisi mora serotina cogente, aut alia incitabili causa) nõ possunt ab inuicem discedere,& tunc inuiti, & tristes discedunt. Hæc aũt tristitia est certissimum indicium,q̃ carnis uinculo sunt alligati,& per hoc uisitationes,& consolationes diuinę à carnalibus,& dyabolicis discernuntur.Deniq; quamuis se multis exponant periculis, & multa mala incurrant,dum eorum obtenebratis conscientijs iudicant quædam sibi tãquã spiritualibus esse licita,quę fieri nequeunt absq; periculo, & peccato putani, tñ melius esse non multa de hoc calamo exarare.Hęc tñ tacere non ualeo,quin aliqualiter referam,maximè,qa nõ longe à temporibus istis similia contigerunt. Tandem spirituales prædicti, qñq; se deduci pmittunr, ut se inuicem familiariter tangant sub spe charitatis, referantes sibiinuicem immensum cordis amorem,quod impudenter charitatem appellant.Sed in hac relatione amoris,est summum periculum, quia ex hoc fabricantur sagittæ,quæ mentes eorum uulnerant mortaliter, ac uenenãt.Et quod super oĩa uidetur mihi horrendum Deo,angelis,hominibus & dæmonibus, fuerunt iam aliquæ spirituales nomine, spiritu luxutioso imbutæ,quæ in excusationem suę libidinis præsumpserunt dicere, se habuisse in illis actibus impudicis magna sentimenta de Deo, quod nihil aliud iudico, nisi quoddam incitamẽtum,& inductiuum ad similia securius iterãdũ, & peiora perpetrandum. Dic mihi, qui talibus credis,& adhæres,si isti sunt uerè spirituales (ut asserts) quid aliud loqui, aut facere deberẽt,nisi quod à Spiritusancto procedere potest, uel procedit?Ab illo aũt nihil procedit noxium,sed solum quod est utile & honestum. Quid.n.ad Spiritumsanctum de talibus osculis, aut qualem honorem inde consequitur Deus, & quæ utilitas, hos tactus facias, uel patiaris? Quæ conuentio spiritus,ad libidinẽ carnis? Quæ igitur præsumptio tua, ut hanc contumeliam inferas Spiritui-sancto.s.attribuendo sibi,tuæ impudicitiæ fœtorẽ,quem uix dæmones patiuntur? Quæ inquam temeritas tua mulier hypocrita, à facie Dei,ꝓiecta,ut dicas delectationẽ carnis libidinosam, esse gratiam,& consolationem diuinam?Recede ergo fera pessima de finibus meis, quia dęmones nequeunt tuam præsentiã sustinere.Hæc itaque fratres charissimi,non incongruè huic operi sunt inserta,ut sciat unusquisq;, q̃ hęc uenenosa affectio,sub colore spũs acquisita, summè ipedit puritatẽ confessionis,& cordis munditiã,ut sic hanc fugiat tanquam uitiosam rubiginem, quæ uix potest aboleri de mente, si alicui fuerit applicata, præcipuè, quia tales personæ quamdiu sunt hac sagitta percussæ, quasi nunquam purè, & integrè confitentur,eo q̃ ipsum morbum despicabilem in persona spirituali, uerecundantur totiens detegere plenè, & integrè cõfessori, quia uerentur exprimere aliquas circunstantias tali affectioni annexas, quas uel tacent, uel imperfectè exprimunt, utentes uerbis operientibus dictum morbum, sicut sunt occupatio mentis, quasi continua circa psonam dilectam,& in oratione, & cunctis actibus suis, & imaginationes turpes de ipsa, uana complacentia cordis, & in memoria,& aspectu mentali ipsius,& negligẽtia in euitando eius præsentiam, & colloquium, & alia,quæ experiunt ipsi: propter ea sepe mutant confessorem, aut uellent mutare si possent.Sicq; tristes sunt, & acedioſi frequenter, tam ratione affectionis fluctuantis in mente, q̃ ratione confessionis iperfectę,de qua ipsimet nõ contẽtant, sed quod peius est, cum ipsi deberent quærere medicos spirituales cautos,& peritos,ac expertos, qui scirent illam ægritudinẽ, & causas eius agnoscere, & cõgruum remedium adhibere, nõ solum non faciunt, sed potius si semel ad aliquẽ talem peruenerint, ipsum ex tunc fugiunt, nec reuertuntur ad ipsum. Quærunt ergo confessores idiotas,& simplices, qui nec morbum intelligunt,nec causas eius agnoscunt, & ideo nec sciunt congruam adhibere medelam. Tantum de hac materia dixisse sufficiat,ut per hoc confitẽtes animentur, per uiam puram, & immaculatã incedere,& fugere periculosam pestem,familiaritatem mulierum spiritualium, quæ non melius,q̃ fugiendo uitatur. Satis.n. posset quis hac sagitta percussus,se ieiunijs, uigilijs, ac disciplinis affligere,& orare,q̃ si non fugiat personã,& omnem occasionem despiciat, nunquam curabitur ab illo morbo,sed magis augebitur illud uulnus. Propter quod sequamur cõsilũ beati.Hierony. dicentis. Fœminam quam uides benè conuersantem,mente dilige, non frequentia corporali, quia intimum libidinis est in uisitatione mulierum, & mundus cum mulieribus non melius uincitur,q̃ fugiendo,quia cum cæteris uitijs, & morbis quis potest resistere, huic tamen non potest, nisi per fugam. Et alibi. Si mulier potuit uincere

Familiaritas fœminarum spiritualium maxime uitanda.

Nota.

Universidad de Deusto Biblioteca

uincere eum, qui iam erat in paradiso, non est mirum, si eos impediat, qui nondum ad paradisum peruenerunt. Et iterum. Solus cum sola nõ sedeas in secreto, absq; arbitro, & teste. Et idẽ. Ne sub eodem tecto solus cum muliere maseris, nec in præterita castitate confidas, quia nec tu Sansone fortior, nec Salomone sapientior. Si forte dicas. Iam corpus emortuum est, dico tibi, quoniam diabolus uiuit, cuius flatus, prunas extinctas ardere facit. Idem dicit. Omnes uirgines Christi, & puellas, aut æqualiter dilige, aut equaliter ignora. Item Beatus Augustinus dicit. Sermo breuis, & rigidus, cum mulieribus est habendus, nec tamen quia sanctiores fuerint, ideo minus cauendæ. Quæ enim sanctiores fuerint, eo magis alliciunt, & sub prætextu blandi sermonis, immiscent se uitijs impijssimæ libidinis. Crede mihi. Episcopus sum, in Christo loquor non mentior. Cedros libani, idest contemplationis altissimæ homines, & gregum arietes, idest magnos prælatos Ecclesiæ sub hac specie corruisse repperi, de quorum casu non magis præsumebam, quàm Hieronymi, & Ambrosij. Sic ait Bernardus. Quotidie conuersari uis cũ muliere, & continens putari? Esto ꝙ sis, maculam tamen suspitionis portas. Scandalum mihi es, tolle materiam, & causam scandali, quia, Væ homini illi per quem scandalum uenit.

De uerbis uitiosis. Cap. XV.

De peccatis linguæ

SCiẽdum, ꝙ uerba uitiosa, & grauia, distinctè sunt confitenda, secundum differentias suas, cum circumstantijs, & occasionibus earundem. De murmuratione, quæ fit quando narrãt defectus personæ absentis, si confiteri habes, dic utrum uerè, uel falsè, & propter quam causam, scilicet propter odium, uel uindictam. Si induxisti, uel inducere cogitasti aliquem ad hoc, uel despexisti ex hoc, si alicui ex hoc nocuisti, uel alicui audienti generasti odium de illo, de quo dixisti, uel aliquid male accidit, aut accidere desiderasti. Non ergo sufficit dicere. Multotiens murmuraui, & de multis, nisi ista explices. Non tamẽ dicas defectum, de quo murmurasti si est uerus, nec nomen personæ, & dicatur qualitas personæ aggrauantis peccatum, sicut si de patre tuo, de sancto uiro, de prælato, & propter quam causam. Et si defectus est falsus, confitere defectum, & personam cui falsum imposuisti, & debes reuocare coram illis quibus propalasti, maxime si defectus esset grauis. Sunt tamen quidã, ut minus displiceant confessori, exprimunt personam cui fecerunt iniuriam, uel de qua murmurauerunt, quando ipsa persona mala reputatur, quasi ab omnibus, uel præomnibus odiosa, ut per hoc iudicetur minus peccasse. Sed hoc est uitiose dictum, quia debent in cordibus suis reputare, & per confessionem ostendere, seipsos esse peiores, q̃ illa persona sit, quam in sui excusationem nominare præsumunt. Quidam adhuc peius faciunt, quia ut placeant confessori, personam exprimunt, de qua murmurauerunt, uel offenderunt, auferendo rem, uel impediendo eius bonum, quia sciunt illam personam displicibilem confessori. Isti grauius peccant, sic confitendo, quàm sit peccatum confessum, quia cõtra charitatẽ proximi dupliciter peccant, quia faciunt confessorem de peccato gaudere, quod confitentur, & iniuriam inferunt alteri, & sic nõ dolent de peccato confesso, sed potius gaudent, putantes per hoc captare beneuolentiam de detractione, quod grauius est, licet detractio sit quasi quoddam spirituale homicidium occultum, sicut quando aliquis audit aliquem laudari de aliqua uirtute, & sufficientia, conatur auferre de corde laedantis, aut cuiuslibet audientis illam bonam opinionem, quæ habetur de illo, negando illud, & potius defectum istius declarando, aut hypocritam appellando, quia dicit, quòd quicquid facit, pro humana laude facit. Hoc autem uitium committitur propter inuidiam, aut uanam gloriam. Nam detractor quærit laudari super alios, & potissimè super illum cui detrahit, aut timet minus reputari, quàm ille, qui laudatur, & inde oritur graue peccatum, quia affectat mortem, aut expulsionem, aut tribulationem, aut casum illius de cuius laude tristatur, & statim sunt dispositi ad audiẽdum hoc de ipso cũ gaudio. Quod uitiũ nõnullos spirituales pulsat, qui nondum paracletum receperunt. Quidam autem ore non murmurant, nec detrahunt, ne & ipsi despiciantur, aut de ipsis murmurẽtur. Appetunt tamẽ illud fieri ab alijs. Et omnia talia cum motiuis, & causis, sunt integrè confitenda. De duplicitate, quæ mendacium dicitur, quæ est quando lingua, & intentio non concordat, quia facit intelligi, & credi, quod nõ est. Tales quãdoq; sunt duplicitates proditoriæ, sicut in Iuda quando dixit. Aue Rabi. Isti mel in ore gerunt, & retro pungere quærunt. Nam post osculum fecit capi Christum. De simulatione, quæ est in uerbis, signis, & operibus exterioribus, cuius contrarium est in mente, hoc est proprium hypocritarum. Est autem simulatio, falsitas ueritate depicta. Vel est uitium, uerbis, & actibus uirtuosis opertum. Simulatio in uerbis, est quando te dicis insipientem, & uitiosum, ut per hoc humilis reputeris, & humilia præeligis, ut non credatur, quòd uirtuosus, & sufficiens reputari uelis, si autem non uirtuosus reputaris, tunc turbaris. Est ergo humilitas in uerbo, superbia in mente. Simulatio in opere, est quando fit actus uirtuosus, ut solum fama acquiratur. Simulatio in signo, est quando prætenditur honestas in sensibus, & cor plenum est inhonestate, nec trahitur quis ab opere malo, nisi quia caret oportunitate quam uellet. Sic quidam religiosi, & de die quando uidentur, ut putentur sancti, & honesti, sensus suos ualde componũt, & maxime in officio,

[illegible] (margin note)

[illegible] (margin note)

in officio, & choro, inclinationes profundas & similia faciendo, sed de nocte nulla signa deuotionis ostendunt, dũ non sentiunt se uideri. Sic q dã se macerant abstinendo, ut spirituales appareãt, & iudicentur. Aliqui exterius apparent pœtientes subridẽdo, qui tñ pleni ira & tristitia dolent de iniuria eis facta, & sic oĩs hypocrita est simulator, duplex, & falsus, & ꝑ cõsequens inimicus, & proditor ueritatis. Et iõ qa huic uitio multa sunt annexa alia, cum diligenti examinatione, debent in confessione euomere uirus suum.

Mendaciũ

Mendacia sunt secũdũ spẽs suas cõfitenda, quia quædã sunt alijs noxia, & hæc sunt grauiora non noxiis, quædam deliberate prolata, grauiora à casu prolatis, quædam iocosa ad gaudium prouocantia, quæ tamen à uiris perfectis sunt arcẽda. Qui uerò dicunt mendacium ꝑ quandã inaduertentiam, sicut narrantes historias, aut multum aut prolixè loquentes, debent confiteri quę noscunt falsa. Qui uerò in prædicationibus narrant miracula non uera, aut historias derisiuas seu fabulas, aut textum scripturæ sacræ trahunt indebite ut coaptent uerba, malè faciunt, & debent cõfiteri, quia tot uarietates sunt in scriptura quę ꝓfit dici, ꝙ nõ oportet taliter facere, qm mendaciis non eget Deus.

Adulatio.

Adulatoria, ut sunt uerba blanditoria ad cõplacendum, uel ut commendetur, uel ut beniuolus fiat, uel seruitiũ recipiat, sunt confitenda tanquã mendacia, exprimẽdo intentionem q̃ habuit in prædictis, & potissimè, qui adulantur gestibus corporis, & actibus manuum, & oculorum, ut ostendãt affectionem, & compassionem ad aliquem, quia omnes tales sunt mendaces & falsi.

Eruditio utilis ad omnia supradicta. Cap. XVI.

VT autem scias melius cõfiteri, studeas saltem semel in die examinare qũo tempus expendisti, & discurre per singulas horas cogitando loca in quibus fuisti, cum quibus personis, quid cogitasti, quid dixisti, quid audiuisti, quid fecisti, ut cognoscas relaxationes linguæ, cordis, & sensuum, in quibus, & quotiens offendisti, aut dedisti alijs materiã offendendi, & sic ordina in mente tua sicut ea fueris memor commisisse, quia melius explicabis oĩa quorum fueris memor, & illa pluries pertracta, & ordinatè repete in mente tua, nec te pigeat in tali examinatione exercere, qa pax, & lætitia mentis quã inde consequeris, superexcedit omne gaudium mundanũ. Quod si absque difficultate magna, & cum magna tranquillitate aĩ, istum modũ uolueris obseruare, stude in paucis delinquere, ut pauca possis recolere & confiteri.

Qualis debeat esse cõfessor.

Confessorem eligas compassiuũ, probatum in tentationibus, & in uia continentiæ se exercentem, cui sepe cõfitearis, & aperias omnes defectus clarè & lucidè, & stimulos quibus molestaris. Sit ille discretus, charitatiuus, humilis, & itelligẽs, sic ꝙ possis ad ipsum confidenter recurrere, & sciat tibi remediũ adhibere. Aliter aũt si cęcus cęco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt. Ad istæ melius obtinenda, necessaria est tibi solitudo, quæ est uia primaria ad cordis munditiam, & tutela ad custodiam. Vnde si es religiosus, si pacẽ quæris hinc minimè egredieris. Versus. Cella quasi cœlum sit tibi, qua cœlica cernas. Hic legas, hic ores, mediteris, crimina plangas. Pax est in cella, foris autem plurima bella. Si autem es secularis, fuge consortium quantum potes, nisi pro euidenti utilitate aut necessitate. Expedit etiam, ut portes in corde, propositum tibi cauẽdi proposse ab omni offensa Dei, & proximi, & debes te armare cum oratione dicendo. Deus in adiutorium meum intende &c. quia sine auxilio Dei, impossibile est te à quantumcunque minimo peccato liberari. Et quãuis Deus permittat (quantũcũque ipsum rogaueris in oratione) ut in aliqua peccata incidas, non tamen propter hoc desistas à bono proposito bene operãdi, quia hoc Deus permittit, ut agnoscas te infirmum, & continuè diuino auxilio te indigere, nihilque boni per teipsum posse perficere, quãtũcunque cupias & proponas, ꝑꝑ quod oportet semper orare & non deficere. Ille aũt semꝑ orat qui nõ cessat bene facere male uitare desiderat. Si aũt ab incepto opere bono destiteris, eo ꝙ in oratione non exaudiris, tunc est signum ꝙ spiritualis ædificij (quod est conscientiæ puritas) cares principio, cui est annexa cognitio propriæ uilitatis, ad quod consequitur uirtus humilitatis, quę mentẽ in bono confirmat, & facit hominẽ contentari de oĩbus iudicijs, & permissionibus diuinis, circa omnes creaturas & se. Dum.n. in ueritate teipsum agnoscis, oĩbus cõpateris, nullũ odis, nulli inimicaris, plus gaudes de passionibus & pęnis corporalibus, quàm de consolationibus carnalibus, quia te uides ista meruisse & esse utilia, hæc autem esse periculosa. Sic ergo omnia præter peccatum diligas, nihil te præter Deum afficiat, nihil te nisi culpa contristet. Et quoniam cognitio & accusatio sui ipsius, acquirit ꝑ mentis munditiã, & solitudine & mentali orõne, necesse est, q̃quis ad hãc puritatẽ peruenire affectat, solitudinẽ uelut matrẽ orõnis & mundiciæ amplectatur, & ibi in lectione, & sui cordis scrutatione, se quotidie sic exerceat, ꝙ omni ociositate uitata, omnique humana uerecundia post posita, & despecta, ad ueram, & puram, & integram, & plenam confessionem nunc se præparet, & disponat.

De Modo cognoscendi seipsum. Cap. XVII.

POstremò qui uult ad sui perfectam cognitionẽ citò & faciliter ꝑuenire, ac perfectẽ pacẽ conscientiæ possidere, Primò cor suũ spoliet omni amore & affectione sensuali, à quacunque persona & re temporali, sic ꝙ inter Deũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

& cor tuum nullum sit medium, & nihil diligas extra Deum, nec prẽter Deum, & tunc talis affectio non erit mediũ impediens, sed adiuuans & cooperans. Secundò exuat cor suum ab amore inordinato ad seipsum, uidelicet qꝫ nõ sit fur & latro honoris & laudis, appetẽdo aliquid de his quæ debentur soli Deo simpliciter. Nihil etiam terrenum appetat, nisi pro Dei seruitio, & utilitate animæ suæ, uel proximi, & abneget propriã uolũtatẽ, cupiat alienũ uelle potiusquam suum perficere, nec a uoluntate Dei, ac eius permissione, animus suus discordet. Tertiò ad suæ cõsciẽtiæ stimulum frequẽter se exerceat, memorãdo praterita delicta, seipsum arguendo de negligẽtia, concupiscentia, & nequitia. De negligentia quidẽ se arguat, si cor suum nõ benè custodiuit, si tps inutiliter expendit, si opera sua in finẽ debitum non reduxit. Adhuc si fuit negligens in oratione, in lectione & boni operis executione, quorum unum non sufficit sine altero. Adhuc si fuit negligens ad agendũ pniam de cõmissis, ad resistendum tentationibus à Deo permissis, ad proficiendũ in bonis sibi impensis. De concupiscentia aũt se reprehendat, cogitando si in se uiuit aut uixit cõcupiscentia & uoluptas, appetendo dulcia, mollia, & cibaria sapida, uestimenta delitiosa, & oblectamenta luxuriosa, quæ oĩa in primo motu sunt fugienda. Itẽ si uiuit in se, uel uixit cõcupiscentia curiositatis, appetẽdo scire occulta Dei aut creaturarũ, uidere pulchra, habere pretiosa, & similia, quæ oĩa procedunt ex auaritia. Item si in se uiuit, aut uixit concupiscẽtia uanitatis, appetendo humanũ fauorẽ, uel honorem, laudem, & propriam gloriã. Hæc & oĩa quæ faciunt hominẽ uanum, sunt fugiẽda à quocunque & maximè religioso, qui debet ambulare in ueritate coram Deo, & hominibus, in cunctis bonis operibus suis, & ordinare cor, uerba, & opera in laudẽ Dei, & ædificationẽ proximi, & utilitatem sui, nihil extra Deum ullatenus appetendo. De nequitia uerò se arguat, cogitãdo si in se uiuit aut uixit iracundia, in uerbo, uel animo, in exteriori signo, & si aliquẽ ad iracundiam prouocauit. Hoc aũt uitium non põt corrigi, nisi per spiritum ueritatis, ut. s. homo consideret quid meruit per peccatum mortale, ac p hoc bonitatem Dei attendat, & patiẽtiam quæ ipsum sustinuit usque nunc. Nec adhuc eũ dãnare uult, cũ iustè possit ac poterit, quotiens mortaliter peccauerit. Cum ergo ueritas ingreditur animam & ibi permanet, oẽ cor impatiens & furiosum, efficitur humile & mansuetum, & oẽ cor durum & impium, efficitur pium & cõpassiuum. Hæc autem uirtus, ingreditur solũmodo in cor mũdatum. Item cogitet si in se uiuit aut uixit nequitia inuidiæ, quæ de bono alterius cõtristatur, & de malo iocũdatur, quod uitium directè contradicit spiritui sancto, & ideo ex inuidia oritur peccatum in spiritum sanctum, quod dicitur inuidentia fraternæ gratiæ, cõtra quod scriptum est in Matthæo. An oculus tuus nequa est, quia ego bonus sum. Et ideo hoc peccatũ, non remittitur in hoc sæculo, nec in futuro. Itẽ cogitet si in eo est, uel fuit nequitia accidiæ, quę cõsurgit ex tędio boni, aut ex ociositate nimia, aut ex timore, uel dolore alicuius mali. Et ex hoc oriuntur pessima, uidelicet suspitiones malignæ, cogitationes blasphemæ, diffidentia de Deo, & finalis desperatio. Ad hãc sæpissimè deueniunt insolentię dediti, & q se negligunt in bonis exercere, & tps suum utiliter expendere, nec nõ qui nimis est ambitiosus appetendo excessiuè honorem, talis qui appetit supra meritũ suæ sufficientiæ, nunq̃ habet quod appetit, sed quod peius est, iusto Dei iudicio tanto magis ad ima trahuntur, quantò magis seipsos eleuauerunt, & procurauerunt per alios trahi sursum. Qui ergo hoc uitium uitare desiderat, studeat ocium euitare, ac mentis & corpis superare pigritiam, eorumq; occasiones præcidere, quę sunt amor qetis, & immoderãtia uictus, pp has duas causas, peccata pessima sunt perpetrata. Ex his occasionaliter, uenit ira Dei super Sodoma, & Gomorrã. Idcircò sancti patres, fugientes de sæculo ad desertum, contra illud uitium accidiæ quæ infocit & dissipat omne bonum, statim armis tẽperantiæ, & occupationis, & continentiæ (ut ociositatem radicem omnis mali inciderent) se principaliter muniebant.

Matth.20

De peccatorum origine. Cap. XVIII.

OMnium uitiorũ capitalium, unum est initiũ. s. ingratitudo. Duplex est enim radix. s. timor malè humilians, & amor male inflãmans. Triplex fomentũ est, cõcupiscentia carnis, & oculorũ, & superbia uitæ. Septiformè caput est, superbia, ira, inuidia, accidia, auaritia, gula, luxuria. Inter quæ sunt quinque peccata spiritualia, & duo carnalia. Cum tñ peccatum mortale, non sit aliud q̃ recessus à Deo, p ipsius contẽptum in se, uel in suo præcepto. Contẽptus aũt Dei fit superbia, igitur necesse est ut oĩs peccati mortalis culpa, sumat initium à superbia. Quia uero nullus conténit Deum uel suũ præceptũ, nisi quia aliquid ab ipso timet perdere, aut uellet acquirere. Ideo oportet qꝫ oẽ actuale peccatũ, trahat originè ab hac duplici radice, aut amoris, aut timoris. Omnis autem timor habet ortum ab amore, quia nullus timet perdere nisi quod amat, ideo amor & timor ab eodem foueẽtur. Et quia amor inordinatus est respectu boni temporalis, & illud est interius excellentia, & exterius pecunia, iferius lasciuia carnis. Ideo tria sunt fomenta uitiorum capitalium, & actualiũ, ad quæ dum anima inordinatè fertur, omnia peccata actualia ordiuntur. Et quia hoc fit secũdum septiformẽ modum, ideo sunt septem peccata capitalia, ex quibus generatur uniuersitas peccatorum.

De

De Peccatum in spiritum sanctum. Cap. XIX.

QVamuis omne peccatum sit contra Deũ trinum & unum, appropriatur tamen alicui quod peccatum in patrem, aliquod in filium, aliquod in spiritũ sanctum: Peccatum aũt in spiritum sanctum est irremissibile in hoc sęculo & in futuro, non quia in hoc sęculo non possit remitti, sed quia non dimittitur nisi rarò, aut uix in hoc sęculo quantum ad culpam, & modicum in futuro quantum ad pœnam. Huius autem peccati sunt sex differentiæ. Inuidia fraternæ gratiæ. Impugnatio ueritatis agnitę, desperatio, prẽsumptio, obstinatio, finalis impœnitentia. Primum est cõtra charitatem Dei, inquantum dolet qꝫ Dominus Deus est bonus, qui ex bonitate sua dat gratiam, & etiam est cõtra charitatem proximi. Secundum est contra ueritatem fidei, quæ est fundamentum nostræ salutis. Tertiũ est contra misericordiam Dei, quia credit se plus peccasse, quam Deus possit parcere. Quartum est contra iustitiam Dei, quia tantum præsumit de misericordia Dei, qꝫ credit se nõ deberé puniri de peccatis, ac per hoc se relaxat ad peccãdum, & pœnitere nõ curat. Quintum est contra gratiam pœnitentialem, quę facit resilire à peccatis commissis. Sextum est contra gratiam pœnitentialem, quæ facit præcauere à committendis, secundum qꝫ ipsa finalis in pœnitentia dicitur propositum non pœnitendi. Sic. n. est spẽs peccati in spm̃sanctũ. Secm aũt qꝫ dicit continuationẽ peccati usque in finem, sic est sequela omnium mortalium, quæ in hac uita non remittuntur, & maximè omnium specierũ peccati in spiritum sanctum. Et sic omne peccatum initium sumit à superbia, & finem habet à finali impœnitentia, in quam qui deuenit, punitur in gehenna, á qua finali impœnitẽtia nullus peccans mortaliter potest liberari, nisi interueniat gratia mediatoris Christi.

Peccati in spiritũ sanctũ. 6. differentiæ.

Peccati descriptio.

CVm omne peccatum dicat recessum uolũtatis à primo principio, inquãtum ipsa uolũtas nata est agi ab ipso, & secũdũ ipsum, & propter ipsum, ideo omne peccatum est inordinatio mentis uel uoluntatis, circa quam nata sunt esse uitius & uitium. Peccatũ igitur actuale secundum Aug. est dictum uel factum, uel cõcupitum contra legem Dei. Vel est actualis inordinatio uoluntatis. Inordinatio autem ista, aut est tanta qꝫ ordinem exterminat iustitiæ, & sic dr̃ peccatum mortale, quod natũ est auferre uitam ab anima, separãdo ipsam à Deo, per quẽ uiuificatur anima iusti: aut est tam modica, qꝫ ordinem istum non perimit, sed aliquantum perturbat, & sic dicitur ueniale peccatum, quia de ipso citò possumus ueniam obtinere, pro eo qꝫ ipsum non tollit gratiam, nec incurritur inimicitia Dei. Ordo aũt iustitiæ est, ut bonum æternum præferatur temporali, & bonum honestum utili, & Dei uolũtas, propriæ, & iuditium rationis præfir sensualitati humanæ. Et quia lex Dei præcipit hoc, & uetat oppositum, ideo quando præfertur temporale æterno, utile honesto, sensualitas rationi, uoluntas propria, diuinæ: tunc committitur peccatum mortale. De quo dicit Ambrosius, qꝫ est præuaricatio legis Dei, & cœlestium inobedientia mandatorum. Hęc autem committitur, quando omittitur quod lex præcipit, siue fit quod lex uetat. Ex quo oritur duplex genus peccati, scilicet, delictũ, & cõmissum. Quando uero bonum temporale plus debito diligitur, sed non præfertur æterno: & quando honesto præfertur utile, & naturalis uoluntas plus debito amatur, sic tamen qꝫ non præfertur diuinæ, & caro concupiscit, non tamen prefertur iudicio rationis rectè, tunc est tantum peccatum ueniale, quia licet hoc sit præter legem Dei, non tamen est directè contra eam. Sensualis autem appetitus non præfertur rectè rationi, nisi quando ratio ei consentit, ideo peccatum mortale non cõmittitur sine consensu. Si autem sensualitas inordinatè moueatur, cum ista inordinatio ad malum declinet, & in hoc ratio non consentiat, non est aliquod peccatum, quia nec aliquo modo lędit ordinem iustitiæ. Et quia in statu innocentiæ non mouebatur sensualitas nisi secundum motum rationis, ideo stante hoc, non poterat ibi esse ueniale peccatum. Nunc aũt quia rationi repugnat sensualitas, uelimus, nolimus, iõ necesse habemus, cõmittere ueniale peccatũ aliquod per primos motus. Et licet particulatiter ac sigillatim possint deuitari, omnia tamen nullo modo possunt caueri, quia sicut peccata sunt, ita & pœnę peccati originalis uel actualis. Et ideo meritò dicuntur uenialia, quia hoc ipso digna sunt uenia. Verùm quia ratio his consentire nõ compellitur, si post consensum delectationis consentiatur in opus, tunc est plenus consensus, ac per hoc est peccati consummatio, quæ peruenit usque ad supremã portionem rationis, ex qua pendet plenitudo consensus. Quia uerò nõ solum consensus in opus, uerum ẽr in delectationem est, in quo inferior pars sequitur sensualitatem, ideo si in delectationẽ sensualem, ratio sensualitati consentiar, & succumbat, propterea fit subuersio ordinis recti & iustitiæ, propter quod cõmittitur peccatũ mortale, quis minus graue, quia non solum imputatur inferiori parti rationis, sed etiam superiori, qua debuit compescere, & cohibere inferiorem, ne consentiat.

Peccatum mortale, & ueniale.

Confessio siue humiliatio suũ ipsius.

ECce descripsi cor mundum, & conscientiam puram uir ego immundus & maculatus, multum me offendere sciens, & meipsum nescíens, alienos defectus diiudicans, & meos non inspiciens, uitia & occasiones uitiorum uobis aperiens, & ipsa uitia in meipso

Recognitio modestissima authoris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

corrigere negligentis, festucam in oculo alieno prospiciens, & in meo trabem non considerans alienæ uitę dux esse præsumens, & moderamina uitæ propriæ non tenens, omnium mores discutiens, & meos nō deserens, erga meipsum cæcus permanens, & circa alios oculatus existens, fraterna tamen charitate coactus, quia omnium fratrum animos sincerè amplector, eò maximè quò eos sentio perfectam cordis affectare munditiam, mundumque cor sollicitè ac studiosè perquirere: quo ipsam attingere ualeatis (ut supra scriptum est) uestra charitatiua dilectio humiliter & benignè suscipiat, ubi sicut in speculo & exemplo uerissimo uiam & ianuam per quā ingreditur anima in atriū domus Dñi (quod est conscientiæ puritas) diligentissimè speculetur, firmiter attendentes q̄ ad dictum atrium nullus unquam in hac uita peruenit nisi modo prædicto se ipsum agnoscere studeat, secundum notitiam sibi datam à Domino, suamque conscientiam mundam & immaculatam seruare, & hoc per confessionem puram ueram & integram superius memoratam. Ipse nanque modus confitendi super humilitate perfecta fundatur, procedens ex filiali Dei timore, qui nō patitur in corde habitare peccatum, nec circustantias peccati, quibus putet Deum esse offensum, dummodo statim cuomat per confessionem, secundum sui possibilitatem, & notitiā habitam de peccato. Et hujusmodi sollicitudo, seruandi cor mundū & conscientiam puram, est signum congruum & euidens, q̄ quis inter electos Dei filios reputetur. Vnde talis anima securè potest dicere. Domine dilexi decorem domus tuæ, ideſt munditiam animæ meæ, & locum habitationis gloriæ tuæ, ideſt puritatem conscientiæ meæ. Et ratio. Quia in uoluntate tua præstitisti decori puritatis meæ uirtutem, & in iustitia apparebo purus & mundus in cōspectu tuo, & satiabor cum apparuerit gloria tua. Ad quam nos perducat ipse Deus qui uiuit, & regnat in secula seculorum. Amen.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE TRACTATVS, QVI PHARETRA NVNCVPATVR.

Præfatio.

IN conuersionis meæ primordio cū ob mentis recreationem auctoritates sanctorū legerem, legens uarias corruptiones peperem, placuit mihi, ut ad ipsum fontem originaliū recurrerem & ob maiorē certitudinem ipsemet aliqua perciperē, quæ postmodū ut sciui ordinaui, ut quæ ad meditationē, prædicationē, disputationem ibidē essent utilia, leuius reperirentur. Hoc aūt sciat lector q̄ reperi alios diuersos doctores unū dixisse, alios eundem doctorem, idem in diuersis libris. Distinxi aūt opusculum istud per quatuor libros, ut dicatur liber primus de personarum uarietate. Secundus, de principaliū uitiorū & uirtutū multiplicitate. Tertius de pieu. Quartus de grōsis. In unoquoq; libro posui q̄ quaginta cap. quia talis numerus iubilei est figuratiuus. Opusculū aūt istud Pharetrā appellaui, quia sicut in Pharetra iacula reponuntur quibus hostis hostē ferit, uulnerat, & deiicit, sic & hæc uariæ auctoritates fide dignorū, quas si manu operationis tenemus, hostē antiquū deijciemus. Sciendū quoque q̄ cū dico idē, non apponēdo ubi intelligēdū est in priori libro antea posito fore. Originalia ista subscripra ipse excepi.

De beato Gregorio.
Moralia.
Super Ezechielem.
Registrum. i. epistolas.
Homilias.
Dialogum.
Pastorale.
Cantica.

De beato Ambrosio.
De uirginitate li. iiij.
De uiduitate lib. ij.
De officijs lib. i.
De Patriarchis.
De excessu satyri.
De fide resurrectionis.
De hexameron.
De figura seculi.
De obitu Theodosij.
Apologiam de Dauid.
Pastorale.
Sermones.
Epistolas.
Super Lucam.
Super beati immaculati.

De Ioā. Chrysostomo.
Super Matthæum bis.
Super Ioannem.
De compunctione.
De militia spirituali.
De militia Christiana.
De eo quòd non leditur homo nisi à seipso.
Sermones. *Epistolam.*

De Isidoro.
Ethymologias.
Synonyma.
De summo bono.
De ortu & obitu antiquorum.
De nouo testamento.

De Cypriano.
De xij. abusibus.

De Augustino.
De Ciuitate Dei. xxij. lib.
De Trinitate. li. xv.
De doctrina Christiana. libro iiij.
De uita Christiana. i.
De Disciplina Christiana.
De Agone Christiano. i.
De confessionibus xiij.
De gratia noui testamenti.
De moribus Ecclesiæ. i.
De uera religione. i.
De consensu quatuor Euangelistarum lib. iij.
De incarnatione uerbi. i.
De essentia diuinitatis.
De magistro. i.
De ordine disciplinę. i.
De opere monachorum. i.
De singularitate clericorum.
De. lxxxiij. quæstionibus. i.
De sex quæstionibus contra paganos.
De quæstionibus noui & ueteris testamenti. i.
De quinque resposionibus. i.
De Ecclesiasticis dogmatibus. i.
De decem cordis. i.
De pastoribus. i.
De oribus. i.
De catechizādis rudibus. i.
De mirabilibus sacræ scripturæ.

De

De moribus Manichęorum. i.
De diuinatione dæmonum.
De soliloquijs. ij.
De meditationibus. i.
De uirginitate. i.
De uiduitate. i.
De bono coniugali. i.
De coniugijs adulterinis. ij.
De quantitate animæ. i.
De duabus animabus. ij.
De natura boni. i.
De natura & gratia. i.
De correctione & gratia. i.
De gratia & libero arbitrio. i.
De libero arbitrio. iij.
De spiritu & littera. i.
De uita beata. i.
De perfectione iustitiæ. i.
De prædestinatione diuina. i.
De fide ad Petrum. i.
Ad Orosium. i.
Ad Bonifacium. i.
De pœnitentia. i.
De patientia. i.
De perseuerantia. i.
Regulam.
Enchiridion.
De cura pro mortuis. i.
De symbolo. iiij.
De ieiunio sabbati. i.
De utilitate credendi. i.
De laude charitatis i.
De unico baptismo. i.
De Baptismo paruulorum. iij.
De sermone Domini in monte. ij.
De sententia Iacobi ad Hieronymum.
De conflictu uitiorum.
Super Genesim ad litteram lib. xij.
Super Genesim contra Manicheos. lib. ix.
Epistolas.
Sermones.
De mendatio. i.
Contra mendatium.
Contra Iulianum. viij.
Contra Adamantium. i.
Contra quinque hæreses. i.
Contra donatistas.
Contra Epistolam fundamenti. i.
Contra aduersarios legis et Prophetarum. ij.

De Hieronymo.
Super Isaiam.
Super duodecim prophetas.
Epistolas.
Homilias.

De beato Bernardo.
Super Cantica.
Super missus est.
Super Qui habitat.
Super Ecce nos.
De consideratione.
De præceptorum dispensatione.
De libero arbitrio.
De diligendo Deum.
De amore Dei.
De duodecim gradibus.
Epistolas.
Apologiam.
Meditationes.
Sermones.
Flores.

De Anselmo.
De similitudinibus.
Meditationes.

De Cassiodoro.
De anima.

Seneca
Epistolas.
De copia uerborum.
De clementia.
De liberalitate.
De spiritu & anima.
Et aliqua de alijs libris & glosis.

PHARETRAE LIBER PRIMVS, IN QVO DE PERSONARVM VARIETATE TRACTATVR.

De Deo. *Cap. i.*

Deus (ut Deus ē) multas ꝓprietates accumulat, ex uariis doctoribus.

GRegorius i moralibus. Deus ipse mianet intra omnia ipse est extra omnia, ipse supra omnia ipse infra omnia, & superior est per potentiam, & inferior per sustentationem, & exterior per magnitudinem, & interior per subtilitatem. Idem. Deus hoc est, quod habet, æternitatem quippe habet & ipse est æternitas, lucem habet, & lux sua ipse est. Idem. Omnipotens Deus & si plerumque mutat sententiam, consilium nūquam. Idem. Omnipotens Deus, quid nobis profuturum esse ualeat, sciens dissimulat exaudire doletium uocem, ut augeat utilitatem, ut uita per pœnam purgetur, & quietis tranquillitas quę hic inueniri non ualet, alibi quærat. Idem. Omnia humana, quę iusta, quæ pulchra sunt, Dei iustitiæ & pulchritudini comparata, nec iusta, nec pulchra sunt, sed nec omnino sunt. Idem. Conditor noster mira dispensatione consilij, & cultus, ut longiora uitæ temporalis spatia, aut conuerso fiant adiutorium muneris, aut non cōuerso, augmentum damnationis. Idem in Homel. Vbique nobis occurrit superna medicina, quia Deus & dedit homini præcepta ne peccet, & tamen peccanti dedit remedia ne desperet. Idem super Ezech. Omnipotens Deus qui sibimet ipsi dissimilis non est, ea uirtute uider omnia, qua audit omnia, & ea uirtute iudicat omnia, qua creauit omnia. Augu. in epistola, Deus ubique præsens est, & ubique totus præsens, nec tamen ubique habitās, sed in templo suo. Capitur autem habitans ab alijs plus, ab alijs minus. Idem. Deus totus oculus ē, totus manus, totus pes est. Totus oculus est, quia omnia uidelicet totus est manus, quia omnia operatur: totus pes, quia ubique est. Idem. Non tātummodo in hoc nos adiuuat Deus, ut sciamus quid agendum sit, uerum etiam ut amando agamus, quod discendo iam scimus. Idem dicit Hieron. dixisse. Videre Deum sicut est in natura sua, oculus hominis non potest, nec solum homo, sed nec Angeli, nec Throni, nec Potestates, nec Dominationes, sed nec omne quod nominatur. Idem de confessionibus. Pœnitet te Deus & non doles, irascēris & tranquillus es, opera mutas, nec mutas consiliū. Idem. O quam excelsus es Domine, sed humiles corde sunt domus tuæ, tu enim erigis elisos & non cadunt, quorum cellitudo tu es. Idem. Volūtas & potentia Dei, Deus ipse est. Idē sup Gen. cōtra Manich. Deum dicimus tātæ bonitatis esse, tantæ iustitiæ, tantæque incorruptionis, ut neque peccet, neque alicui noceat, qui peccare noluerit, nec ipsi aliquis, qui peccare uoluerit. Idem in Soliloquijs. Constanter Deo crede, eique te totum committe quantum potes. Noli uelle esse quasi proprius, & in tua potestate, sed eius clementissimi & utilissimi Domini te seruum esse profitere, ita enim te ad se sub

leuare non desinet: nihilq; tibi euenire permittet: nisi quod tibi prosit: etiam si nescias. Idem de coniugiis adulterinis. Absit ut catholicus quisquã dixerit: quando suadet spiritussanctus, non Deum suadere: & cum ipse Deus sit, & inseparabilia sint opera Trinitatis. Idem de ciui. Dei. Patientia Dei ad pñiam inuitat malos: sicut flagellum Dei ad patientiam erudit bonos. Ambr. super Lucam. Nihil præscriptum: nihil circumscriptum, nihil emensum, nihil dimẽsum Trinitas habet, non loco clauditur nec opinione comprehenditur, non ęstimatione concluditur, non ætate uariatur. Isid. de sum. bo. Ille qui nos malos tolerat: non dubium est quin conuersis clementer ignoscat. Idem. Cum de Deo nec secundum quantitatem, nec secundum qualitatem, nec secundum situm, nec secundum habitum, aut motum, aliquid dignè dicatur: inest tñ ei & quodãmodo latitudo Charitatis, qua nos & ab errore colligit & continet in ueritate. Inest ei & longitudo, qua longanimiter nos malos portat donec emẽdatos patriæ futuræ restituat. Inest ei altitudo, per quam omnem sensum, suæ scientiæ immẽsitate exuperat. Inest ei & profundum, quo damnandos inferius iuxta equitatem disponens præordinat. Iohannes Chryso. super Matth. Deus inuitus compellitur, & cũ magno dolore peccatores damnare. Non enim sic dolet quia & ipse ab eis offenditur, sed quia quasi uiolenter cogitur perdere aliquem, qui omnes cupit saluare. Idem. Deus gaudet, non de suo lucro, sed de salute nostra, tristatur non de sua iniuria, sed de nostra perditione. Ber. in lib. de cõsid. Deus amat, ut charitas, nouit, ut ueritas, sedet, ut ęquitas: dominatur, ut maiestas: regit, vt principium: tuetur ut salus, operatur, ut uirtus: reuelat, ut lux, afficit ut pietas. Idem. Deus non partibus constat, ut corpus: non affectibus distat, ut anima: non formis substat, ut materia: non mutatur, ut omne quod factum est. Idem super Qui habitat. Vigilat sup nos, indefessus & peruigil ille singularis clementię oculus, non dormit neque dormitat qui custodit Israel. Et id quidem necesse est, quia etiam nõ dormit neq; dormitat qui impugnat Israel. Idẽ in ser. iiij. Quatuor filiæ magnæ misericordiæ Dei sunt: imissio amaritudinis, subtractio opportunitatis, uirtus resistendi, & sanitas affectus. Auctor de spiritu & anima. Nemo de Dei pietate diffidat, quoniam maior est eius misericordia quàm nostra miseria: & quisquis ad eum toto corde clamauerit exaudiet illum, quia misericors est. Tardius siquidem ei uidetur esse peccatori ueniam dare, quam ipsi peccatori ueniam accipere. Sic enim festinat Deus absoluere tormẽta compassionis suæ, quasi plus cruciet eũ cõpassio miseri, q̃ ipsum miserũ passio sui. Glo. Iohan. v. Deus natura misericors paratus est ut saluet per clementiam, quos saluare non potest per iustitiam.

Deus nulli sub est prædicamento.

De Christo. Cap. ij.

Verbi in- carnatio.

Grego. in moral. Nuntiante angelo, & adueniente spiritusancto: mox uerbum in utero & mox intra uterum uerbum caro, & manente incommutabili essentia uerbi quæ ei est & cum patre & cum spiritusancto coeterna: assumpsit intra uirginea uiscera matris, ut impassibilis pati: & immortalis mori, & æternus ante secula, temporalis possit esse in fine seculorum, ut per ineffabile sacramẽtum conceptu sancto: & partu inuiolabili secundũ ueritatem utriusq; naturę, eadem uirgo & ancilla Domini esset & mater. Idem. Ad hoc Dominus apparuit in carne, ut humanam uitam admonendo: exẽpla præbendo accenderet: moriendo redimeret, resurgendo repararet. Idem. In altitudine sua diuinitas à nobis utpote paruulis apprehendi non potuit: sed strauit se hominibus per humanitatẽ, & quasi in iacentem ascẽdimus, surrexit & leuati sumus. Idem. Qui nos existere fecit ex nihilo, etiam sine sua morte reuocare nos potuit à diabolica passione, sed ut quanta esset uirtus compassionis ostẽderet, fieri pro nobis dignatus est, quod nos esse voluit, ut in semetipso temporaliter mortem susciperet, quam à nobis in perpetuum fugaret. Idem. Mos medicinæ est, ut aliquando similia similibus, aliquando contraria contrariis curet. Nam sæpe calida calidis, & frigida frigidis, sępe etiam calida frigidis, & frigida calidis sanare consueuit. Veniens ergo ad nos desuper medicus noster, & tantis nos inueniens lãguoribus oppressos, quiddam nobis simile, & quiddam nobis contrarium apposuit, ad homines quippe homo uenit, sed ad peccatores iustus. Idem. Is qui propter nos minor angelis sibi extitit: ęquales nos angelis, uirtute suæ minorationis fecit: unde & moriendo docuit mortem non metui: resurgendo docuit de uita confidi, ascendendo de cęlestis patriæ hęreditate gloriari. Idem super Ezech. Vt humanum genus à suo languore sanaret: tunc magna apparuit potẽtia medici, cum languor creuit egroti. Idem in registro. Ad hoc unigenitus Dei filius formam infirmitatis nostrę suscepit, ad hoc inuisibilis non solũ uisibilis, sed ẽt despectus apparuit ad hoc contumeliarum ludibria, illusionũ probra, passionũ tormenta tolerauit, ut superbum nõ esse hominem doceret, humilis Deus. Idem Descendens ad inferos Christus solos illos per suã gratiam liberauit, qui eum & uenturum esse crediderunt, & pręcepta eius uiuendo tenuerunt. Idẽ in Homilia. Deus qui in utero uirginis incarnatus in mundum sine peccato uenerat, nihil contradictionis in semetipso tolerabat. Io. Chr. in ser. Christus uiator factus est, ut te sine labore faceret. Ex muliere natus est, ut preuaricationẽ Euæ deleret, homo appellatus est ut te Deum uocaret. filius hominis dictus est, ut te in filium adoptaret Dei. Idẽ. O misericordia Christi: o Iudæ demẽtia. Ille enim triginta denarijs

paciscebatur ut uenderet: & Christus ei sanguinem quem uendidit offerebat. Idem Non sub tecto, sed sub cœlo Christus imolabatur: ut uniuersus aer in excelso immolatę ouis odore à tetro mundaretur. Sed & terra simile beneficium sentiebat decursi de latere sanguinis stillatione mundata. Ambrosius de uirginitate. Oia Christus est nobis: si uulnus curare desideras, medicus est: si febribus estuas, fons est, si grauaris iniquitate, iustitia est, si auxilio indiges, uirtus est, si mortem times, uita est: si cœlum desideras, via est: si tenebras fugis, lux est: si cibum quæris, alimentum est. Gustate igitur & uidete quoniam Dominus suauis est. Idem super Lucam. Me illius infantiæ Christi uagientis abluunt fletus: illę lachrymę mea delicta lauerunt. Plus igit Domine Iesu debeo iniuriis tuis quibus redẽptus sum, quã operibus tuis quibus creatus sum: non prodesset nasci nisi redimi profuisset. Idem. Nõ solum fidem firmat, sed & deuotionem acuit, q̃ Christus uulnera suscepta pro nobis cœlo inferre uoluit, abolere noluit, vt Deo patri nostrę precia libertatis ostenderet. Aug. in meditationibus. Quid est Iesus nisi Saluator, ergo propter temetipsum esto mihi Iesus, noli Domine, noli sic attendere malum meum ut obliuiscaris bonum tuum: o bonè Domine si ego admisi unde me dãnare potes, tu non admisisti unde saluare soles. Idem de uera religione. Nullum peccatũ committi potest, nisi cum appetuntur ea, quæ Christus contempsit: aut fugiuntur, quæ ille sustinuit: tota itaque uita eius in terris per hominem quem suscipere dignatus est, disciplina morum fuit. Idem contra Iulianum. Caro Christi mortalitatem de mortalitate materni corporis traxit, quia mortale corpus eius inuenit: contagiũ uerò peccati originalis non contraxit, quia concumbentis concupiscentiam non inuenit. Idem. Christus in carne quidem & de carne nõ tamen carnaliter, sed spiritualiter natus est, natus est. n. de spiritusancto & Virgine Maria, de spũsancto, ut nõ esset in illo caro pcĩ: ex uirgine aũt Maria, ut esset in eo similitudo carnis peccati. Idem contra quinque hęreses. Fusus est sanguis medici, & factum est medicamẽtum frenetici. Idem in libro de pastoribus. Ab omnibus tentationibus te eruet Dominus: si ab illo non recesserit cor tuum. Nam ad confortandum cor tuum, uenit ille pati, uenit ille mori, venit sputis illini, uenit spinis coronari, uenit opprobria sufferre, uenit postremo ligno cõfigi, omnia hęc ille pro te: tu nihil pro illo, sed pro te. Idem de catechiza. ru. Omnia bona terrena contempsit homo factus Dominus Iesus, ut contemnenda mõstraret: & omnia terrena mala sustinuit, quæ sustinenda præcepit, ut neque in illis quęreretur fœlicitas, neque in istis infœlicitas timeretur. Idẽ de prædestinatione diuina. Venit filius Dei quærere quod perierat. sanare quod ægrotabat, erigere quod iacebat, potestatem habens dimittere peccata, quod non debebat donare, quod ei debebatur ignoscere. Idem de ordine disciplinæ. Quod hoc nostri generis corpus tantus propter nos Deus assumere atq; agere dignatus est, quanto uidetur uilius, tanto est clementia plenius, & à quadam ingeniosorum superbia longè lateque remotius. Idem in Epistola. Ipsa uirtus per inuiolata matris uirginea uiscera membra infantis eduxit: quæ postea per ostia clausa mẽbra iuuenis introduxit. Idem de uerbis Domini. Multos filios Dei fecit unicus filius Dei: emit sibi fratres sanguine suo, probauit reprobatus, redemit uenditus, honorificauit iniuriatus, uiuificauit occisus. Dubitas q̃ dabit tibi bona sua, qui non dedignatus est suscipere mala tua. Idem in sermone. Expalmatur, qui est uę a palma uictoriæ, spinis coronatur, qui spinas peccatorum uenit confringere, ligatur, qui soluit cõpeditos. ligno suspenditur, qui erigit elisos, aceto potatur, fons uitæ, disciplina ceditur magister aliorum, salus uulneratur, uita moritur, occidit ad tempus uitam mors, ut in perpetua uita occideretur mors. Isid. de sum. bo. Christus, sicut peccatum quod pœna dignum est non admisit, ita pœnam peccati nostri suscepit, ut per indebitam pœnam suam debitam aboleret culpã nostrã, ut per hoc amitteret diabolus quos reos tenebat, dum unum interfecerat, qui nihil peccati admiserat. Rabanus in libro de laude crucis. Passio Christi cœlũ sustentat: mundũ regit, tartarum perfodit, in ea confirmantur angeli, redimuntur populi, conteruntur inimici, stabiliuntur susistentia, animantur uiuẽtia, conseruantur sententia, illustrantur intelligentia. Inde timor ductus à pœna fideles liberat, tristitia salubris pœnitentes à peccatis mundat, concupiscentia boni, uirtutum fructus germinat: gaudium uitæ spe confidentes lętificat. Bern. super cantica. In carne Christus & per carnẽ potenter ac patenter operatus est mira, locutus salubria, passus indigna, p quæ euidẽter ostẽdit, quia ipse sit, qui potenter, sed inuisibiliter oia cõdidisset, sapienter regeret: benignè protegeret. Idẽ. Frustra huius seculi sapientes de quatuor uirtutibus cardinalibus tã multa disputauerunt, quas tñ apprehendere oĩno nequiuerũt, cũ illum nescierunt qui factus à Deo est nobis sapientia, docẽs prudentiã: & iustitiã, delicta donans, & sanctificatio, in exẽplũ tẽperantiæ continenter uiuens, & redẽptio in exemplũ patientiæ fortiter moriens. Idẽ. Vtrũq; es mihi Dñe Iesu: & speculũ patiendi: & præmiũ patientis: utrũq; fortiter prouocat ac uehementer accendit. Idẽ. An ignoras quia benignitas Dei ad pñiam te adducit? ad hoc si qdẽ diu suspendit sñiam ultionis à cõtẽnente, ut quãq; exhibeat remissionis grãm in pœnitẽte. Idẽ. Xps in carnis assumptiõe cõdescẽdit mihi, ĩ culpę vitatiõe cõsuluit sibi, ĩ mortis susceptione satisfecit pr̃i, amicus dulcis, consiliarius prudẽs, adiutor fortis, huic securus me credo, q̃

Christus nobis oia.

Iesus saluator.

Natiuitas ii. spũalis

Tentatis præsto est Dominus

Aduentus Christi.

Redẽptio.

Passio Christi.

Virtutum disputatio apud philosophos inanis.

Universidad de Deusto Biblioteca

saluare me uelit, nouerit, atque possit. Idem.
Iesus mel est in ore: melos in aure, iubilus in cor
Iesus. 8. de. Idem. Est inter oleum & nomen Iesus simili-
tudo in quibusdam qualitatibus olei, quod lu-
cet, quod pascit, quod ungit, fouet ignem, nutrit
carnem, lenit dolorem, lux, cibus, medicina. Vi-
de idem de hoc nomine Iesu, lucet prædicatũ,
pascit recogitatũ, lenit & unit inuocatum. Idẽ.
Ego omnino fidenter qđ ex me mihi deest usur
Misericordia Dñi. po mihi ex uisceribus Domini, quoniam mise-
ricordia affluunt: nec desunt foramina per quę
effluat, foderunt manus eius & pedes, latusque
lancea perforauerũt, & per has rimas, licet mihi
sugere mel de petra, oleumque de saxo durissi-
Meditatio uitæ Christi. mo. Idem. Ego fratres ab ineunte mea conuer
sione pro aceruo meritorum, quæ mihi deesse
sciebam, mihi fasciculum hunc colligare, & in-
ter ubera mea collocare curaui, collectum ex oĩ
bus anxietatibus, & amaritudinibus Dñi mei,
primum, scilicet infantilium illatarum necessi-
tatum, deinde laborum quos pertulit in prædi-
cando, fatigationum in discurrẽdo, uigiliarum
in orando, tentationum in ieiunando, lachryma
rum in compatiendo, insidiarum in colloquen-
do, postremo periculorum in falsis fratribus, cõ
uitiorum, sputorum, colaphorum, subsannatio-
num, exprobrationum, clauorum, horumque si-
milium. Idem. Petra refugium herinacijs, & re
uera refugium. Vbi enim est tuta firmaque re-
quies infirmis: nisi in uulneribus Christi Salua-
toris? Tanto illic securior habito, quãto ille po-
tentior ad saluandũ, fremit mundus, præmit cor
pus, īsidiatur diabolus, nõ cado, fundatus enim
sum supra petram. Idem. Apud Dominum mi-
sericordia & copiosa apud eũ redemptio, pror-
sus copiosa, quia non gutta sanguinis, sed undã
largiter per quinque partes corporis emanauit.
Quid tibi debuit facere & non fecit? illumina-
uit cęcum, soluit mutum, reduxit erroneum, re
conciliauit reum. Idem. Omnino propter man
suetudinẽ quæ in te prædicatur, currimus post
te Domine Iesu, audientes q non spernas paupe
rem, peccatorem non horreas. Idem. Vult beni
gnus dux deuoti militis uultum & oculos in sua
sustolli uulnera, ut illius, ex hoc animum erigat,
& exemplo sui reddat ad tolerandum fortiorẽ:
enim uerò non sentiet sua dum illius uulnera in
Sitis christi. tuebitur. Idem in floribus. Sitio inquit Domi-
nus, Domine quid sitis? ergo ne te plus cruciat si
tis q Crux: de Cruce siles: & de siti clamas? Si-
tio: quid? uestram fidem, uestram salutem, uestrũ
gaudium, plus animarum uestrarum q corporis
mei cruciatus me tenet. Idem, Quid tibi respõ
deam Domine: quid loquar, aut quid retribuã?
fecisti mihi de corpore tuo speculũ animæ meæ.
Idẽ in sermo. Exinaniuit Christus semetipsum
formam serui accipiens, filius erat & factus est
tanquam seruus, nec solum formam serui acce-
pit, ut subesset, sed etiam mali serui, ut uapula-
ret, & serui peccati, ut pœnam solueret, cum cul
pam non haberet. Idẽ. In passione Domini tria
specialiter conuenit intueri, opus, modum, cau-
sam. Nam in opere quidem patientia: in modo
humilitas: in causa charitas commẽdatur. Idẽ.
Quàm dulciter Domine Iesu Christe cum ho-
minibus conuersatus es: q abundanter multa &
magna bona hominibus largiri dignatus es: q
fortiter tam indigna, q aspera pro hominibus
passus es: ita ut liceat sugere mel de petra, oleũ-
que de saxo durissimo: duro ad uerba, duriore
ad uerbera, durissimo ad horrenda crucis sup-
plicia. Idem. Vide nunc opera Domini quæ po
suit prodigia super terram, flagellis cęsus, spinis
coronatus, clauis confossus, affixus patibulo, op
probriis saturatus, omnium tamẽ dolorum im-
memor, ait: pater ignosce illis. Idem. Videns
Deus homines animo carnales effectos, tñ eis
dulcedinis in carne exhibuit, ut durissimi cor-
dis sit quisquis eum toto affectu nõ diligit. Idẽ.
An trepidas ad Chrm accedere? frater tuus est.
caro tua, per omnia tẽtatus absque peccato, ut
misericors fieret. Idem. Quis cogitare suffece-
rit qualiter Dominus præuenit nos, uenerit
ad nos, subuenerit nobis? singularis illa maie-
stas uoluit mori ut uiueremus, seruire ut regna
remus, exulare ut repatriaremus, & usque ad ser
uilissima opera inclinata est, ut cõstitueret nos
super oia opera sua. Ansel. in lib. Cur Deus hõ.
Quatuor modis põt Deus facere hoiem: aut de
uiro & fœmina: sicut assiduus demonstrat usus:
aut nec de uiro nec de femina: sicut creauit Adã
aut de uiro sine femina: sicut fecit Euam: aut de
fœmina sine uiro, qđ nondum fecit. Vt igiẽ hũc
quoq; modũ probet suæ subiacere ptãti: & hoc
ad ipsum opus dilatũ esse, nil cõuenientius q ut
de fœmina sine uiro assumeret humanitatem.
Vtrum aũt de uirgine aut de nõ uirgine dignus
hoc fiat, nõ est opus disputare: sed sine omni du-
bitatione asserendũ est, qa de uirgine nasci Deũ
oportebat. Berñ. in Aduẽtu Domini. Si personã
aduenĩẽtis intueor: non capio excellentiam ma
iestatis. Si attendam ad quos uenerit, dignitatẽ
magnitudinis expauesco. Et sequiẽ. Venit uni-
uersitatis creator & Dominus ad homines: ue-
nit medicus ad egrotos, redemptor ad uẽditos
ad errantes uia, ad mortuos uita, uenit non pde
re, sed saluare, soluere non ligare. Idem. Priusq
appareret Dei humanitas, latebat eius benigni
tas: apparuit. n. eius potentia in rerũ creatione:
apparebat aũt sapiẽtia in earum gubernatione,
sed benignitas misericordiæ maximè apparuit
in humanitate: ad Tytũ. ij. Apparuit gratia Dei
Saluatoris. Nota. Quantũcunq; te deieceris, hu
milior Christo nõ eris, esto q pedibus incedas,
fusca tunica uestiaris, pauperibus ęqueris, cel-
las pauperum dignanter introeas: sis cęcorum
oculus, pes claudorum, manus debilium, aquam
ipse comportes, ligna conscindas, focum extra-
has, ubi uinculum, ubi sputum: ubi alapę? ubi
flagellum? ubi patibulum? ubi mors?
De

De eucharistia. *Cap. III.*

Eucharistia est sacrificium.
GRego. in moral. Singulariter ad absolu-
tionem nostram oblata cum lachrymis
& benignitate mẽtis sacri altaris hostia
suffragatur, quia is qui in se surgens à mortuis
iam non moritur, adhuc per hanc in suo miste
rio pro nobis iterum immolatur. Itẽ in dyalo.
Quis fideliũ habere dubiũ possit in ipsa immo
lationis hora ad sacerdotis uocẽ cœlos aperi-
re, in illo Iesu Christi mysterio angelorũ cho-
ros adesse, summis ima sociari, terrena celesti-
bus iungi, unum quoddam ex uisibilibus & in-
uisibilibus fieri. Sed necesse est cũ hæc agimus,
nosmetipsos Deo in cordis contritione macte
mus. Idẽ infra, capitulo de muliere. Nota duo.
Idem etiam capitulo de cõiugatis. Si quis sua.
Ioan. Chryso. super Ioan. Vbicunque uiderint
sanguinem dominicũ fugiunt quidem dæmo-
nes, concurrunt autem Angeli, hic sanguis effu
sus, omnem orbem terrarum lauit. Idem in ser.
Indigna & fucata mentis mysteriorũ celebran
tibus secreta, à diabolo præparantur insidiæ, q
Indigne suscipiẽs. magis ac magis à se mutant, qui non equo ani
mo cõicare festinãt. Idẽ. Sicut corporalis cibus
cum uentrẽ inuenerit aduersis humoribus oc-
cupatum amplius lædit, magis nocet, nullũ præ
stat auxiliũ, ita & spiritualis cibus si aliquẽ re-
perit malignitate pollutum, magis eum perdit,
non sua natura, sed accipientis uitio. Hiero. in
Probat se ipsum homo, &c. Epistola. Vtinã omni tpe ieiunare possemus, qđ
in actibus Apostolorum diebus Pẽthecostes &
die dñico Apostolum Paulum & cũ eo creden-
tes fecisse legimus, eucharistiam quoq; absque
condemnatione nostri & pungente cõscientia
semper possemus accipere. Aug. de ecclesiasti-
cis dogmatibus. Quotidie eucharistiæ cõionẽ
accipere, nec laudo, nec uitupero, oĩbus tamen
dñicis diebus coĩcandũ hortor, si tamẽ mens in
affectu peccandi nõ sit. Idẽ de ci. Dei. Corporis
& sanguinis Christi sacrificium successit oĩbus
illis sacrificijs ueteris testamenti, quæ immola-
bantur in umbra futuri. Et post, pro illis oĩbus
sacrificijs & oblationibus, corpus Christi offer
tur, & participantibus ministratur. Bernar. in
legenda sancti Malachiæ. Eucharistiæ plane sa
cramentum potens est peccata consumere, de-
bellare obuias potestates, inferre cœlis reuer-
tentes de terra.

De cruce. *Cap. IIII.*

GRegorius super Ezech. Redemptor noster
ad passionem ductus, lignũ sibi crucis ip-
se portauit, & sic in sacrificio pro nobis
ex humanitate est mortuus, ut tamen immor-
talis maneret ex diuinitate. Amb. super beati
Crux gloria christiani. immaculati. Crux est opprobriũ perfido, fideli
autem gloria, redemptio, resurrectio est, quia
pro nobis passus est dñs, illo nos redemit sangui
ne, illa ad paradisum resurrectione uocauit.
Ioan. Chrys. in ser. Crux nobis totius beatitudi
nis causa est, hoc nos à cecitate liberauit erro
ris, hæc tenebris reddidit luci, hæc debella-
tis inimicis, quieti perpetuæ nos sociauit, hæc
alienatos Deo cõiũxit, hæc nos peregrinos exi-
stẽtes, cœlorum ciues ostẽdit. Idem. Crux spes Crux omne bonũ.
Christianorũ, crux resurrectio mortuorũ, crux
cæcorum dux, crux desperatorũ uita, crux clau
dorum baculus, crux cõsolatio pauperũ. Idẽ.
Crux adolescentium pedagogus, crux sustẽta-
tio inopũ, crux spes desperatorũ, crux nauigan-
tium gubernator, crux periclitantium portus,
crux obsessorum murus. Idem. Crux insensato-
rum sapiẽtia, crux libertas seruorum, crux impe
ritorum Philosophia, crux lex impiorum, crux
prophetarum præconizatio, crux annunciatio
Apostolorum, crux martyrũ gloriatio, crux mo
nachorum abstinentia, crux uirginum castitas,
crux gaudium Sacerdotum, crux Ecclesiæ fun-
damentũ. Aug. in ser. Crux finita est ĩ pœna, sed
infinita semper manet in gloria, à locis suppli-
ciorum fecit transitum ad frontes Imperatorũ.
Qui tantum honorẽ dedit pœnis suis, quid ser
uat fidelibus suis? Isido. de sum. bo. Quocunq;
ò mens procellis mũdi inuolueris, lignũ cõscen
de crucis, ut à mari, i. à tempestate huius secu-
li libereris. Bernar. in floribus. In cruce pendet
oĩs fructus uitæ, qa ipsa est arbor uitæ, quæ est Crux arbor uitæ.
in medio paradisi, ipsa ẽst longitudo & latitu-
do, sublimitas & profundũ. Ipsa bonos colligit
& remunerat, ipsa malos dispergit, & condem-
nat, ipsa est mœstorum consolatio, esuriẽtium
refectio, perfectorum gloriatio. Rabanus de lau
de crucis. In cruce insinuatur à morte redem-
ptio, demonstratur sancta morum conuersatio,
intimatur oĩum uirtutũ perfectio, promittitur
ad æternam uitã ingressio, æternæ beatitudinis
speratur adeptio, & ueræ felicitatis acquisitio.
Idem. In te crux sancta, angeli gaudia sua accu
mulata conspiciunt, in te homines iura salutis
suæ cognoscunt. In te inferri iustã retributio-
nem fraudis suæ percipiunt, oĩbus ex equa, oĩ-
bus bona, oĩbus iusta, præterita renouas, pœni-
tentia illustras, futura premonstras, perditis re-
quiris, quęsita inuenis, inuenta custodis. Idem.
Tu sancta crux peccatorum remissio, pietatis
exhibitio, meritorum augmentatio, infirmo-
rum remedium, laborantium auxilium, & las-
sorum refrigerium, sanorum incolumitas, quie
torum serenitas, infortunatorũ fœlicitas. Idẽ.
Tu sancta crux cura egrotos medicans, tu gau-
dium mœstos consolans, tu sanitas mœstos læ-
tificans, tu status credẽtium recte, tu infirmitas
operantium bene, tu beatitudo perseueran-
tium rite, sancta, pia, bona iusta, Cassiodorus
super psalterium. Crux est humilium inuicta
tuitio, superborum abiectio, uictoria Christi,
perditio diaboli, infernorum destructio, cœle-
stium reformatio, mors infidelium, uita iu-
storum.
De

Universidad de Deusto Biblioteca

De beata Maria. *Cap. V.*

Maria ancilla & mater Dei.

GRegorius in regis. Dum vnigenitus Dei
existens ante secula, ex Mariæ utero na-
tus est homo, inuestigabili miraculo fa-
cta est & ancilla hominis per diuinitatē, & ma-
ter verbi per carnem. Idē in moralibus loquēs
de uerbo illo Luc. 1. virtus altissimi obumbra-
bit tibi. Quia umbra nō aliter exprimit nisi ꝑ
lumen & corpus, uirtus altissimi obumbrabit
Mariæ, quia in eius utero lux īcorporea corpus
sumpsit, ex qua uidelicet obumbratione, omne
in se refrigerium mentis accepit. Idē. Christus
non operante coitu, sed spiritusancto superue-
niente, conceptus est, natus autē, materna ui-
scera & fœcūda exhibuit, & incorrupta serua-
uit. Amb. de uirginibus. Talis fuit Maria vt e-
ius unius uita, oīum disciplina sit. Idem. Qui-
cunq; sibi Mariæ exoptat præmium, eius imitetē
exemplum. Idem. Vidit Maria resurrectionem
dn̄i, & prima uidit, & credidit, uidit & Maria
Magdalena, quāuis adhuc ista mutaret. Idem.
Virgo erat Maria nō solū corpore sed & men-
te, quæ nullo doli ambitu sincerum adulteraret
affectum, corde humilis, uerbis grauis, aīo pru-
dens, loquendi parcior, legendi studiosor, non
in incerto diuitiarum, sed in prece pauperum
spem ponens, intenta operi, uerecunda sermo-
ne. Idem. Quando lesit Maria uultu parentes?
quādo dissensit a propinquis? quādo fastidiuit
humilem? quādo derisit debilē? quando uitauit
inopē? eos solum solita erat cetus uirorum inui
sere, quos misericordia non erubesceret, non
præteriret uerecundia. Idem. Nihil toruum in
oculis Mariæ, nihil in uerbis procax, nihil in a-
ctu uerecundum, non gestus fractior, non inces-
sus lasciuior, non uox petulantior, ut ipsa cor-
poris spēs simulacrū fuerit mentis, figura probi
tatis. Aug. cōtra quinque hæreses. Sicut in tran
situ Mariæ non est corrupta uirginitas, sic in ea
non est maculata maiestas. Idem. Vnde sordes
in Maria, quæ nec concipiendo libidinem, nec
pariendo passa est dolorem, unde sordes in do-
mo, ad quam nullus habitator accessit, solus ad
eam fabricator eius & dominus uenit. Idem.
Eua inobediens meruit pœnā, Maria obedien-
do consecuta est gratiam, illam gustando pro-
hibitum maledicta, hæc credēdo angelo bene-
dicta. Idem de uirginitate. Beatior Maria per-
cipiendo fidem Christi, quàm concipiendo car
nem Christi. Idem. Materna propinquitas ni-
hil Mariæ profuisset, nisi fœlicius Christum cor
de q̃ carne gestasset. Ipsa quoq; uirginitas ideo
gratior & acceptior, quia nō eā cōceptus Chri-
stus uiro uiolaturo quā cōseruaret ipse præri-
puit, sed priusquam cōciperet, iam Deo dicatā,
de qua nasceret elegit. Idem. Qūo, inquit, fiet
istud? qm̄ uirū nō cognosco. Quod profecto nō
diceret nisi Deo uirginem se ante uouisset. Sed
quia hoc Israelitarū mores adhuc recusabāt,
desponsata est uiro iusto, nō uiolenter ablatu-

(Margin: Resurgēs Christus primo Mariæ matri apparuit. — In Maria nihil sinistrum. — Fide prius quā carne uerbū cōcepit. — Virginitatem Deo uouerat.)

ro, sed potius contra uiolentos custodituro, qđ
illa iam uouerat. Idem in ser. Vera ratione cen
seo, cōfitendum Mariā in Christo & apud Chri
stum esse. In Christo, quia in ipso uiuimus mo-
uemur & sumus. Apud Christū, gloriosæ ad æ-
ternitatis gaudia assumptam, benignitate Chri
sti honoratus susceptā cęteris, atq; ad cōem uti
litatem non esse adductam post mortem, putre
dinis uidelicet uermis & pulueris. Beatus Bar-
tholomeus ut habetur in legenda. Hæc prima
inter fœminas hoc constituit in corde suo ut
diceret Deo. Dn̄e offero tibi uirginitatē meā,
cum hoc à nullo homine, nec uerbo didicisset,
nec exemplo ad imitationem inuitata fuisset.
Hiero. in ser. Sicut in comparatione Dei nemo
bonus, ita etiam in comparatione matris dn̄i
nulla fœminarū inuenitur perfecta, quāuis uir-
tutibus eximia comprobetur. Idē. Totam re-
pleuerat spiritussancti gratia, totam incandue-
rat diuinus amor, ita ut in ea nihil esset, quod
mūdanus uiolaret affectus, sed ardor cōtinuus
& ebrietas perfusi amoris. Idem. Quicquid in
Maria gestum est, totum puritas & simplicitas,
totum ueritas & gratia fuit, totum misericor-
dia, & iustitia quæ de cœlo prospexit. Idē. Ma-
ria quia mēte passa est, plus quàm martyr fuit.
Nimirū qm̄ eius dilectio amplius fortis quàm
mors, quia mortem Christi suam fecit. Idem.
Si spiritu Dei omnis uirtus angelorum cōstat,
beatam & gloriosam uirginem, in quam super-
uenit spiritussanctus & Deus totus (ita ut por-
taretur nouem mensibus in eius utero) creditē
ampliora promeruisse uirtutum priuilegia, &
percepisse gratiam præ angelis. Idem. Si in do
mo patris māsiones multę sunt, credimus splen
didiorem domū matri filium præstitisse, q̃ olim
edificauit sibi domū subnixam colūnis septē.
Ioan. Chrys. super Matth. O inestimabilis laus
Mariæ, magis credebat Ioseph castitati eius q̃
utero eius, & plus credidit gratiæ q̃ naturæ.
Conceptionem manifestam uidebat, & forni-
cationem suspicari non poterat, possibilius esse
credebat mulierem sine uiro posse concipere,
quàm Mariam posse peccare. Idem. Comessa-
trix aut uinolenta nunquam Maria fuit, non le
uis, non ociosa, non cantratrix, non turpiū uer
borum amatrix, sicut solēt plerūq; puellæ, quæ
libenter talia, aut loquuntur, aut audiunt, non
super uirum oculos suos extulit, aut infixit aspe
ctum. Isido. de no. test. Maria quæ interpreta-
tur dn̄a siue illuminatrix, clara stirpe Dauid,
uirga iesse, ortus conclusus, fons signatus, ma-
ter dn̄i, templum Dei uiui, sacrariū spūsancti.
Beda in homel. Iure angelico aspectu simul &
affatu meruit perfrui, quæ angelicam uitam stu
duit imitari. Idē. Decebat ut sicut, per super-
biam Euæ, mors intrauit, ita per humilitatem
Mariæ, panderetē introitus uitæ. Ioan. Damas.
in lib. su. Maria in domo Dei plantata, & im-
pinguata spiritusancto, ut oliua fructifera oīs
uirtutis

(Margin: Maria[illegible] gin.[illegible] rium. — Modestia. — Humilitas.)

uirtutis habitaculū facta est, ab omni uitæ hu-
ius uitio & carnali desiderio mēte desiliens, &
ita uirginē animam obseruans cum corpore, q̄
decebat eā Deum in sinu suo suscipere. Bernar.
sup Cātica. Sagitta electa est amor Christi, quæ
Mariæ animam non modo confixit, sed etiā to-
taliter pertransiuit, ut nullam in pectore uirgi-
nali particulam uacuam amore reliquerat, sed
toto corde, tota anima, tota uirtute diligeret,
& esset gratia plena. Idem super Missus est. In
periculis, in angustijs, in rebus dubijs, Mariam
cogita, Mariā inuoca, non recedat ab ore, non
recedat à corde, & ut impetres orationis suffra
gium non deseras cōuersationis exemplum. Ip
sam enim sequens non deuias, ipsam rogans nō
desperas, ipsam cogitans nō erras, ipsa te tenen
te non corruis, ipsa protegente non metuis, ipsa
duce nō fatigaris, ipsa propitia securus ad gra-
tiam peruenis. Idem. Quod Moysi monstratū
est in rubo & igne. Aaron in uirga & flore. Ge-
deon in uellere & rore, hoc aperte Salomon prę
uidit in forti muliere & eius precio, apertius
pręsciuit Hieremias de fœmina & uiro, apertis-
simè Isaias declarauit de uirgine & Deo, & Ga
briel tandem exhibuit ipsam uirginem salutan
do. Idem. Ipsa conteret caput tuum, &c. Cui
hæc uictoria seruata est nisi Mariæ, ipsa ꝓcul-
dubio caput contriuit uenenatum, quæ omni-
modam maligni spūs suggestionem tam de car
nis illecebra, q̃ de mentis superbia deduxit ad
nihilum. Idem. Audi filia & uide, &c. Inclina-
uit Maria aurem suam, uidelicet ad obedien-
tiam, & cor suum ad disciplinam, & oblita est
populum suum & domū patris sui, quia nec po-
pulum augere prolis successione, nec domui pa
tris sui relinquere curauit hęredem, sed quic-
quid honoris ī populo, quicquid de paterna do
mo rerum terrenarum habere potuisset, oīa ar-
bitrata est quasi stercora, ut Christum lucrifa-
ceret. Idem. Ipsa est nobilis illa stella ex Iacob
orta, cuius radius uniuersum orbem illuminat,
cuius splēdor in supernis pręfulget & inferos pe
netrat, terrā etiam perlustrās, & calefaciens ma
gis mentes quàm corpora, fouet mentes & ex-
coquit uitia. Idem in epistola. Fuit proculdu-
bio mater domini ante sancta quàm nata, nec
fallitur omnino sancta Ecclesia sanctū reputās
ipsum natiuitatis diem. Idem. Decuit regina
uirginū singularis priuilegio sanctitatis absq;
omni peccato ducere uitā, quæ dū peccati mor
tisq; pareret peremptorem, munus uitæ & iusti
tiæ oībus obtineret. Idem. Si ante conceptum
suum sanctificari minime potuit, quoniam non
erat, sed nec ipso conceptu propter peccatū qđ
inerat, restat q̄ post conceptum in utero iā exi
stens, sanctificationem accepisse credatur. Idē.
in sermone. Sileat misericordiam tuam o bea-
ta uirgo, si quis inuocatam eam in necessitati-
bus suis sibi meminerit defuisse. Nos quidem
seruuli tui ceteris in uirtutibus cōgaudemus ti

(Margin: Maria nostrum asilum. — Pulchræ figurę uirginis. — Gen. 3. — Mariæ sanctitas. — Misericordia.)

bi, sed ī hac potius nobisipsis. Laudamus. n. uir
ginitatē tuā, & humilitatē miramur, sed mise-
ricordia miseris sapit dulcius, quia misericor-
diam cōplectimur charius, recordamur sępius,
& crebrius inuocamus. Hæc est enim illa quæ
totius mundi reparationem obtinuit, & salutē
omnibus impetrauit. Idem. Quis misericor-
diæ tuæ o benedicta, longitudinem, latitudinē,
sublimitatem & profundū queat inuestigare?
Nam longitudo eius usque ad nouissimū diem
inuocantibus eam subuenit uniuersis. Latitu-
do eius replet orbem terrarū, ut tua quoq; mi-
sericordia plena sit oīs terra. Sic & sublimitas
eius ciuitatis supernæ inuenit restaurationem.
Et profundum eius sedentibus in tenebris & in
umbra mortis obtinuit redemptionem. Idem.
Maria oībus oīa facta est, sapientibus & insi-
pientibus copiosissima charitate debitricē se
fecit, omnibus misericordiæ sinū aperuit, ut de
plenitudine illius accipiant uniuersi, captiuus
redemptionem, eger curationē, tristis consola-
tionem, peccator ueniam, iustus gratiam, ange
lus lætitiam, deniq; tota trinitas gloriam, filij
persona, carnis humanæ substantiā. Idem. Fuit
beata uirgo fortis in proposito, tēperans in si-
lentio, prudens in interrogatione, iusta in con-
fessione. Idem. In te sola beata uirgo rex ille
diues & prædiues exinanit, & excelsus humi-
liatur, & immensus abbreuiatur, & ab angelis
minoratur, uerus deniq; Deus & Dei filius in-
carnatur. Sed quo fructu? Nēpe ut oēs eius pau-
pertate locupletemur, eius humilitate subleue
mur, eius minoratione magnificemur, eius in-
carnatione adhærentes Deo, incipiamus unus
esse spiritus cum eo. Idem. Mariam salutās an
gelus, non solum plenam gratia, sed etiam ad-
huc superuenturum in eam asserit spūmsanctū.
Ad quid nisi ut adueniēte iam spiritu plena si-
bi, eodem superueniente nobis quoq; super ple
na & supereffluens fieret. Idem. Aduocatā præ
misit peregrinatio nostra, quę tanq̃ iudicis ma
ter, & mater misericordię, suppliciter & effica-
citer salutis nostræ negocia pertractabit. Idē.
Filioli Maria peccatorum scala, Maria mea ma
xima fiducia est, hæc tota ratio spei mei. Quid
enim? Potest ne filius aut repellere te, aut susti-
nere repulsam non audire, aut nō audiri filius?
Neutrum plane. Inuenisti, ait angelus, gratiam
& sola est gratia qua egemus. Idē. Non in sola
Mariæ taciturnitate cōmendatur eius humili-
tas, sed euidentius resonat in sermone. Audie-
rat, quod ex te nascetur sanctum, uocabitur fi-
lius Dei, & nihil aliud q̃ ancillam eius se esse fa
tetur. Ansel. de conceptu uirginali. Decebat. n.
ut illius hominis conceptio de matre purissi-
ma fieret, ut ea puritate q̃ maior sub Deo ne-
quit intelligi, uirgo illa niteret, cui Deus pater
unicum filium quem de corde suo æqualem si-
bi genuit, & tanquam seipsum diligebat, ita da
re disponebat. Idem in libro orationum. Sicut
o bea-

(Margin: Maria arbor uitæ. — Mariæ innocentia.)

Universidad de Deusto
Biblioteca

ó beatissimá omnis á te auersus & á te despectus necesse est ut intereat, ita ad te omnis conuersus & á te respectus impossibile est, ut pereat. Idem. O fœmina mirabiliter singularis, & singulariter mirabilis, per quam elemẽta renouantur, inferna remediantur, homines saluãtur, angeli reintegrantur. O fœmina plena & super plena gratia, de cuius plenitudinis exundantia respersa sic reuiruit omnis creatura. O uirgo benedicta per cuius benedictionem benedicitur omnis creatura, non solum creatura á creatore, sed etiam creator á creatura. Idem circa so liloqui. Loquar dña, beneficijs tuis plenum esse mundum, inferna penetrant, cœlos superant, per plenitudinem enim gratiæ tuæ, & quæ in inferno erant se lætantur liberata, & quę supra cœlum sunt, se gaudent restaurata.

De angelis. Cap. VI.

Angeli in corporib' assumptis apparent.

GRego. in moral. Nisi angeli quædã nobis inferna nuntiãtes ad tempus, ex aere corpora sumerent, exterioribus profecto nostris obtutibus non apparerent, nec cibos cum Abraam caperent, nili propter nos solidum ali quid ex cœlesti alimento gestarent. Idem. Diuinitatis celsitudinem quis subleuatæ uideant. nec uirtutes tamen angelicæ comprehendunt. Idem. Certa angelorum ministeria dispensandis quibusq; gentibus sunt prælata. Idẽ. In hoc est nunc natura angelica á nostræ naturæ conditione distincta, q̃ nos & loco circũscribimur, & ecitatis ignorãtia coarctamur, angelorum uero spiritus loco quidem circũscripti sunt, sed tamen eorũ sciæ longe super nos incomparabiliter dilatãtur, interius quippe exteriusq; scien do distenti sunt, quia ipsum fontẽ sciæ contemplantur. Idem in homel. In hominibus omne iudiciũ per angelos exhibetur. Aug. de ci. Dei. Sancti angeli quorum sociati & congregationi in hac peregrinatione laboriosissima suspiramus, sicut habẽt permanendi æternitatem, ita cognoscendi facilitatem, & requiescendi fœlicitatem. Ioan. Chryso. in sermone. Factũ est ut moreretur mendicus, & deportaretur ab angelis in sinum Abraæ. Tantæ pœnæ pauperis sic repente delitijs cõmutantur, ut portaretur ab angelis, & induceretur in paradisum, ne saltẽ ambulans pauper Lazarus laborarer, portatur post tantos labores, qa prius defecerat, & portatur ab angelis. non. n. sufficerat ad portandum pauperi unus angelus, & propterea plures ueniunt ut chorum lætitiæ faciant. Idem super epistolã ad Heb. Intellige quantus honor nobis exiſtit, ut ad nos sicut ad amicos ministros angelos suos destinet Deus, q̃is. n. multum interfit inter angelos & homines, propinquos tamen nobis eos fecit Deus, quia nostræ saluti studeant, propter nos discurrunt, nobis suo fungũtur officio. Isidorus de sum. bo. Inest angelis mutabilitas in natura, sed facit eos incorruptos charitas sempiterna. Idem. Inter angelos distantia potestatum est, & pro graduum dignitate ministeria eisdem sunt distributa, alijsq; alij præferuntur tam culmine potestatis q̃ scia ueritatis. Hiero. infra in capitulo de homine. Magna dignitas. Bernar. super Cantica. Gaudent angeli in conuersione & pœnitentia peccatorum, salutem hominum sitientes, lachrymæq; pœnitentium uinum eorum. Idem. Non ambigo quin angeli gratanter in palatio colligãt, quem tam gratãter in sterquilinio uisitant. Deniq; lætari sunt in conuersione peccatorum, & in assumptione præmiorũ non agnoscent? Idem in epistola. O si quis haberet oculos aptos, quos orando, Prophęta puero reuelauit, uideret proculdubio quemadmodum præueniunt Principes concincti psallentibus, in medio innũcularum tympanistriarũ, uideret (inquã) qua cura, quove studio, intersunt cantantibus, assunt orantibus, insunt meditantibus, supersunt quiescentibus, ordinantibus & procurantibus præsunt. Idem super qui habitat. Quid sub tantis custodibus timeamus, nec. n. superari, nec seduci, minus autem seducere possunt qui custodiunt nos in omnibus uijs nostris, fideles. n. sunt, prudẽtes sunt, potentes sunt. Glo. Prouer. xxv. Quotidie angeli de terra lõginqua, i. de superna patria descendentes, in mũdo iustos, uel inter tentationes spe cœlestium roborãt, uel finito certamine ad palmam retributionis inducunt. Glo. Nume. xxv. Adest unicuiq; nostrum angelus bonus, qui regat, moneat, q̃ pro actibus nostris corrigendis & miserationibus nostris exposcendis, quotidie uideat faciem Dei. De distinctione nouem ordinum. Grego. in homel. Hi qui minima nunciant angeli, qui uero suprema annunciant archangeli uocantur, hinc est q̃ ad Mariã uirginem non quilibet angelus, sed Gabriel archangelus mittitur. Virtutes uocantur hi nimirum spiritus per quos signa & miracula frequenter fiunt. Potestates uocantur hi qui hæc potẽtius in suo ordine perceperunt, ut eorũ ditioni uirtutes aduersæ subiectæ sint, quorũ potestate refrenantur, ne corda hominum tantum tentare præualeant quantũ ualeant. Principatus quoq; uocantur, qui & ipsis quoque bonis angelorum spiritus præsunt, qui subiectis alijs, dũ quæcunque sunt agenda disponunt, eis ad explenda diuina mysteria principantur. Dominationes uocantur, qui etiam potestates principatuum dissimilitudine alta transcendunt. Ea ergo angelorum agmina quæ mira potentia præeminent pro eo q̃ eis cætera ad obediẽdũ subiecta sunt, dominationes uocantur. Throni quoq; illa agmina sunt uocata, quibus ad exercendum iudicium, semper Deus omnipotens præsidet. Et sublimiora illa agmina ideo Cherubin uocata sunt, quia tãto perfectiori scia plena sunt, quanto claritatem dei uicinius contemplantur, ut secunduni creaturæ modum eo pleniusoia sciãt, quo

Qũo loca inter sint.

Ministerium.

Gratia, & dignitas gradus.

Distinctio misterio-rũ ad imitationem angelorũ.

Gaudent angeli de conuersione nostra.

Ordines dilectio.

quo uisioni conditoris sui per meritum dignitatis appropinquant. Seraphin aũt ardẽtes uel incendentes uocantur, quæ quia sic Deo cõiuncta sunt, ut inter hæc, & Deum nulli alij spiritus medij interfint, tanto magis ardent, quãto hũc uicinius uident. Idẽ in ea homel. Distincte conuersationes singulorum hominũ distinctis ordinibus congruunt, & in eorum sortẽ uel ordinem per conuersationis similitudinẽ deputantur. Nam sunt pleriq; qui parua capiunt, sed tamen hæc eadem parua pie annũciare fratribus non desistunt. Isti itaq; in angelorum numerũ currunt. Et sunt nonnulli qui diuinæ largitatis munere refecti, secretorum cœlestium summa non solum capere præualent, sed etiã alijs nunciare. quo ergo isti, nisi in archãgelorum numerum deputantur? Et sunt alij qui taciunt mira signa ualenter operantur, quo ergo isti nisi ad supernarum uirtutũ sortem & numerũ congruũt? Et sunt nonnulli, qui etiam de obsessis corporibus malignos spiritus fugant, eosque uirtute orationis & ui acceptę potestatis eijciunt, quo itaq; isti per meritum suum nisi inter potestatum cœlestium numerũ sortem sortiuntur? Et sunt nonnulli qui acceptis uirtutibus etiam electorum hominum merita trascendunt, cũq; & bonis meliores sint, electis quoq; fratribus principantur, quomodo ergo isti sortem suam nisi inter principatuum numerũ acceperũt? Et sunt non nulli, qui sic in semetipsis cunctis uitijs omnibusq; desiderijs & illecebris dominantur, ut ipso iure mũditiæ dij inter hoies uocent. Quo ergo isti nisi inter numerũ dñationũ currũt? Et sunt nõnulli qui dũ sibimetipsis uigilanti cura dñantur, dũ se sollicita intẽtione discutiũt, diuino timori semp inhærẽtes, hoc in munere uirtutis accipiunt, ut iudicare & regere alios possint, quorũ, pfectio mẽtibus diuina contẽplatio præsto est, in his uelut in throno suo dñs præsidens, aliorum facta examinat, & cuncta mirabiliter de sua sede dispẽsat. Quid ergo isti nisi throni sui conditoris sunt? Quia uero Cherubin plenitudo scientiæ dicitur, & Paulo dicente didicimus, quia plenitudo legis est charitas, omnes q. Dei ac proximi charitate ceteris amplius pleni sunt, meritorum suorũ sortem inter Cherubin numeros perceperunt. Et sunt nõnulli, q. supernæ contẽplationis amore accẽsi, in solo cõditoris sui desiderio anhelãt, nil iã in hoc mũdo cupiunt, solo æternitatis amore pascuntur, terrena quoque abijciũt, cũcta talia mente transcendunt, amant & ardent, atq; in ipso suo amore requiescunt, amãdo, ardẽt, loquendo & alios accedunt, & quos uerbo tangũt, ardere protinus in Dei amore faciunt. Quid ergo istos nisi Seraphin dixerim, quorum cor ingnem conuersum lucet & urit?

De homine. Cap. VII.

Dignitas hominis.

GRego. in homel. Curremus fratres charissimi, ne qua nos immunditia polluat, qui in æterna pœnitẽtia & Dei ciues & angelis æquales sumus, uendicemus moribus dignitatem nostram. Idem in moral. Ad hoc in paradiso homo positus fuerat, ut si se ad conditoris sui obedientiam uinculis charitatis astringeret, ad cœlestem patriam angelorum quandoq; sine carnis morte transiret, sic nãq; immortalis est conditus, ut si non peccaret, etiam mori nõ potuisset, atq; ex merito liberi arbitrij beatitudinem illius regionis attingeret, in qua uel peccare, uel mori non potuisset. Idem. Homo ab humo appellatus est, & quomodo ualet esse sine macula, qui sponte sua ad infirmitatem concidit factus de terra? Idem. Non se desperet humana fragilitas, unigeniti sanguinem consideret, & in precio suo conspiciat, quãm magna est, quæ tanti ualet. Augu. de adulterinis coniu. Indignantur uiri si audiant adultetos uiros pendere similes adulteris fœminis pœnas, cum tanto grauius eos puniri oportuit, quanto magis ad eos pertinet, & uirtute uincere, & exemplo regere fœminas Christianas. Idem de trinitate. Iustitiam sibi dare non potest homo, quã perditam non haber, hanc. n. cum homo conderet accepit, & peccando utiq; perdidit. Idem de libero arbitrio. Ex quo incipit homo sccpti esse capax, ex illo incipit posse peccare. Duobus autem modis peccat, antequã fiat sapiẽs, si aut nõ se accommodet ad accipiendum præceptũ, aut cum acceperit non obseruet. Idem de ciui. Dei. Infantia quidem hominis non á risu, sed a fletu orditur hanc lucem, quid malorum ingressa sit nesciens, prophetat quodammodo. Idẽ. Puer a ploratu incipit, nec ridere potest, propheta calamitatis, lachrymæ sunt testes miseriæ, nõ ad huc loquitur & iã prophetat. Erubescant canatrices ibi nõ flere, ubi infans qui nõ est unius diei prædicat esse flendum. Idẽ super Gen. contra Manichæos. Omnium animalium corpora, siue quæ in aquis, siue quæ in terra uiuunt, inclinata sunt ad terram, & non sunt erecta sicut hominis corpus, quo signatur etiam animum nostrum in superna sua, i. in æterna spiritualia erectum esse deberi. Glo. Hiero. Matthæi, xviij. Magna dignitas animarũ, ut unaqueq; habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui angelum delegatum. Ioan. Chryso. super Matth. in hoc sumus imago Dei, ut quod bonum ei uidetur & apud nos sit bonum, & quod ei malũ uidetur, & apud nos sit malum. Idem in sermone. Comparatus est ait Propheta homo iumentis insipientibus, & similibus factus est eis. Peius est comparari quãm nasci. Naturaliter non habere rationem tolerabile est, uerum ratione decoratum, irrationali creaturæ cõparari uoluntatis est crimen, nõ naturæ. Bernar. in medita. Tria in mente mea inuenio per quæ Deum recolo, aspicio, concupisco. Sunt autem hæc tria, memoria, intelligentia, uoluntas. Idem de consideratione. Homo natus ad laborẽ, nõ ad honorem,

Libertas.

Miseria á natiuitate

Tres potentiæ animæ.

norem,homo natus de muliere, & ob hoc cum reatu breui uiuens tpe,ideoq; cum n etu reple tur multis miserijs,& propterea cũ fletu, & uere multis,quia corporis & animæ simul. Idem. Attẽde,quid fuisti ante ortũ, & quid es ab ortu usq; ad occasum,ac qd eris post hanc uitã. De primo,uersus.Forma,fauor populi, feruor iuuenilis,opesq;. Surripuere tibi, nosse quid sit homo.Post hoiem uermis,post uermẽ fętor & horror.Sic in nõ hoiem,uertitur oĩs hõ. Idem. Ad imaginẽ & similitudinẽ Dei factus est homo. In imagine arbitrij libertatem,uirtutẽ habens in similitudine, & similitudo quidẽ perijt, uerũtamẽ in imagine pertransit homo, imago siquidem in gehenna ipsa uri poterit, non exuri. Idem. Quotquot degimus in regione umbræ mortis,in infirmitate corporis,in loco tẽtationis,si diligẽter aduertimus, triplici hic incommodo miserabiliter laboramus.Nam & faciles sumus ad seducẽdum, & debiles ad operandũ, & fragiles ad resistendum.Vnde idem Bernardus.Si discernere uolumus inter bonum & malum,decipimur: si tentamus facere bonũ,deficimus:si conamur resistere malo, deijcimur & superamur.Nec mirum, quia ut dicitur in Iob. Non est potestas super terrã, quæ possit ei cõparari,s.aduersarij nostri. Boetius infra in capitulo de ignorantia, humanæ naturæ. Auctor de spũ & aĩa. Aĩa est rationalis,concupiscibilis,irascibilis,per rõnabilitatem habilis est illuminari ad aliquid cognoscẽdum infra se,supra se, in se, iuxta se. Cognoscit siquidem Deũ supra se:se in se:angelũ iuxta se; quicquid cœli continetur ambitu,infra se:per concupiscibilitatem & irascibilitatem habilis est affici ad aliquid appetendum uel fugiẽdum, amãdum uel odiendum, & ideo de rationabilitate omnis sensus animæ oritur,& de alijs omnis affectus.

Hõ imago Dei.

Iob. 41.

Tres uirtutes aĩæ.

De muliere. *Cap. VIII.*

GRegorius in registro. Si hora eadem qua genuerat actura gratias mulier intret Ecclesiam,nullo peccati pondere grauatur, uoluptas.n.carnis non dolor in culpa est, in carnis aũt cõmixtione uoluptas est.Nam in prolis prolatione gemitus. Idem. Menstrua consuetudo mulieribus non culpa est,uidelicet,quia naturaliter accidit.Idem. Si in menstrua consuetudine ad sacramentum dñici corporis & sanguinis accedere mulieres non præsumãt,de sua recta cõsideratione laudãdæ sunt: dũ uerò percipiẽdo ex religiosæ uitę cõsuetudine eiusdem mysterij amore rapiunt̃, reprimẽdę non sunt. Idem.In Syna mõte dñs ad populũ locuturus, prius eundẽ populũ abstinere à mulieribus præcepit. & sic illic ubi dñs per creaturã subditam hoibus loquebat̃,tanta prouisione est munditia corporis requisita, ut qui uerba Dei perciperẽt mulieribus mixti non essent, quãtò magis mulieres quę corpus dñi oĩpotentis accipiunt, custodire in se munditiã carnis debẽt, ne ipsa inestimabilis mysterij magnitudine grauentur. Aug. de ci.Dei. Quod fœmina Adę ex eius latere facta est,etiam hinc satis significatum est, q̃ sacra mariti & uxoris debeat esse coniunctio. Idem de patientia. Non diabolus uxorem Iob. cum etiam filios abstulisset,tanquã nocẽdi imperitus reliquerat, quæ quantũ esset necessaria tẽtatori iam in Eua didicerat,sed modò alterũ Adam quem per mulierẽ caperet non inuenerat,cautior fuit Iob in doloribus, q̃ Adã in nemoribus. Idem de decem cordis. Illa est casta, & sancta fœmina,& uerè Christiana, quæ dolet fornicantem uirum,& non dolet propter carnẽ, sed dolet propter charitatem. Idem de uerbis dñi. Qđ dolendum est, multi uiri uincuntur à fœminis,seruant fœminæ castitatẽ,quã uiri seruare nolũt.Amb.de virgi.Saltat,sed adulterę filia,quæ uerò pudica,quæ casta est, filias suas religionẽ docet,non saltationẽ.Ioan.Chryso.sup Matth.xix.in origi. Quid est mulier, nisi amicitiæ inimica,ineffugabilis pœna,notorũ malum, naturalis tentatio, desiderabilis calamitas,domesticũ periculũ, mali natura, boni colore depicta,ergo si dimittere illã peccatum est, tenere aũt uiro tormẽtum est,necesse est,ut aut dimittẽtes adulterium faciamus,aut tenentes, quotidianas pugnas & amaritudines habeamus. Idem. Sexus muliebris incautus & mollis est. Incautus quidem, quia non omnia quæ uidet, aut audit, cum sapia & rõne considerat. Mollis aũt quia facile flectitur, uel de malo ad bonũ,uel de bono ad malũ.Idem in ser. Quid est speciosa mulier?sepulcrum dealbatum, nisi fuerit casta,sobria,& pudica, pulchritudo autẽ est sine his uirtutibus præcipitiũ patens, uenenum insipientibus cõpositum. Idẽ super Ioan. Nihil fortius muliere religiosa & prudẽte ad deliniendũ uirũ, & informandũ eius animum ad quodcunq; uoluerit. Hiero. in epistola ad Oceanũ, Ianua diaboli, uia iniquitatis, scorpionis percussio,nociuumq; genus fœminarũ est, cum proximat stipula incendit ignẽ, flãmigero igne percutit, fœmina consciam pariter habitantis exurit,fundamentaq; mentiũ. Seneca in Prouer. Malo in consilio uincũt fœminæ uiros. Secundus Philosophus.Mulier est hoĩs cõfusio, insaturabilis bestia,solicitudo cõtinua, indesinens pugna,quotidianum dãnum,castitatis impedimẽtum, domus tempestatis,adulterij uas, uiri & continentiæ naufragium, præcipuũ prælium,animal pessimum, pondus grauissimum, aspis insatiabilis,humanum mancipium.

Natura ĩ muliere nõ est culpabilis.

Viri,& uxoris sacra coniunctio.

Imperfectiones & mitiores sexus.

De christianis bonis. *Cap. IX.*

GRegorius in moral.Ecce ueritas clamat, ni si quis renũciauerit oĩbus quę possidet,non potest meus esse discipulus. Perfectus igit̃ Christianus quomodo debet res terrenas iurgando defendere,quas nõ præcipitur possidere? Itaq; cum res proprias amittimus, si pfectè Deũ sequimur,in huius uitæ itinere à magno onere leuigati sumus. Idẽ in regis. Christianũ decet ut nobilem plus benignũ q̃ rigidũ, plus misericordẽ esse q̃ districtũ, & lucrũ de dãno alterius non expectare, sed r[e]cepti precij sit sorte cõtentus, quatenus quicq[u]id cessit pauperi omnipotẽs ei Deus multiplicata sicut promisit restitutione cõpenset.Aug.de uerbis domini. Cũ Christianus cœperit bene uiuere, ac feruere bonis operibus,mũdumq; cõtẽnere, statim in ipsa nouitate operũ suorũ patitur reprehẽsores & cõtradictores frigidos Christianos.Si autem perseuerauerit,& eos superauerit perseuerãdo,& nõ defecerit à bonis opibus, in idipsum illi iam obsequunt̃,qđ ante prohibebãt.Idẽ de uita christiana.Hoc est sacrificiũ quod Deus super oẽs hostias quærit & diligit,ut per iustitiæ nostræ opera nomẽ suũ ubiq; laudet̃,& Deus uerus esse seruorum suorum actu & opere cõprobetur. Idẽ. Non solũ hæc à christiano quæritur ut malo careat,sed ut bonũ exerceat. Isid. de ety. Non se glorieť christianũ esse, q nomẽ hẽt, & facta nõ habet,ubi aũt nomẽ secutũ fuerit opus, certissime ille est Christianus, qui se factis christianũ ostendit,ambulãs sicut & ille ambulauit, à quo & nomen traxit.Amb.in epistola. Oĩs qui Christum recipit,sapiẽs est,qui aũt sapiẽs est, etiam liber est, oĩs igit̃ christianus, & liber, & sapiẽs. Ioã.Chry.in episto.Vnũ tantũmodo Christianus iudicat malũ,solũq; formidat,dñi cœlestis offensam.Ber.in epist. Quid prodest Christum sequi,nisi cõtingat & consequi,ideo Paulus aiebat.Sic currite ut cõprehẽdatis,ibi tu christiane fige tui cursus profectusq; metam, ubi Christus posuit suã, factus est inquit obediens usq; ad mortem.Glo.Bede. Iacobi primo. Ne indignemini si mali in mũdo florẽt,si uos patimini. Quia non est christianæ dignitatis in tpalibus exaltari,sed potius deprimi, mali nihil habent in cœlo,uos nihil in mũdo, sed spe illius boni ad quod tẽditis, quicquid in uia cõtingat gaudere debetis. Glo.Eccle.4.Mansuetudo hoiem spernit,humilitas se oĩbus subijcit,decet aũt Christianum æqualibus & inferioribus affabilẽ esse & mitem,senioribus humilem.

Perfectio christianis qualis.

Virtus in contradictione perficitur.

Fides sine operibus mortua.

Christianus nihil hẽt in mũdo.

De christianis malis. *Cap. X.*

GRego.in moral.Multos peste propriæ prauitatis obsessos, sub christiano noĩe ipsa tranquillitas ecclesiasticæ pacis abscõdit, quos tamẽ si leuis psecutionis aura pulsauerit, mox extra areã uelut paleas tollit. Idẽ in Regis. Si ueraciter christianus esses, plus Dei iudiciũ, q̃ uoces hoĩs timeres. Hiero. infra in capitulo, De stultiloquio. De turpiloqo.Nõ flagito. Aug. de decẽ cordis. Qui nõ de futuro seculo cogitat,nec ppea chrĩanus est,ut id qđ in fine Deus promittit accipiat,nõdum christianus est. Idẽ de uita christiana.Christi ille non famulus sed subsanator & irrisor est, qui eius se seruũ dicit cui seruire dissimulat.Idem.Non in hoc nobis nomen tantum q̃ Christiani dicimur blandiamur,sed pp hæc etiã nos iudicãdos credamus, si nomẽ nobis frustra uẽdicemus alienũ. Isido. de sum.bo. Christianus malus secũdm Euangelij doctrinã non uiuit,& ipsam fidẽ quã uerbo colit, adorta tentatione facile perdit. Bernar.super Cãtica.Intestina & insanabilis est plaga Ecclesiæ,& ideo in pace amaritudo eius amarissima,sed in qua pace,pax est & non est, pax a paganis,pax ab hæreticis, sed nõ profectò à filijs. Vox plangẽtis Ecclesiæ etiã tpe isto. Filios enutriui & exaltaui,ipsi aũt spreuerunt me, spreuerunt & maculauerunt me. Idẽ in ser. Nũc frustra clamat Christus de leuitate oneris sui, sine causa iugum suum suaue prædicat,quãdoquidẽ & ab ipsis qui Christiano censentur noĩe, onus diaboli,& iugum carnis atq; sęculi huius delectabilius reputat̃. Idem.Sicut ipsi Christũ persequuntur qui ab eo utiq; christiani dicuntur, amici tui Deus & proximi aduersum te appropinquauerũt & steterunt,cõiurasse uidetur contra te uniuersitas populi christiani à minimo usque ad maximum.

Frustra christianꝰ dr̃, q christum non imitatur.

De Prælatis bonis. *Cap. X I.*

GRegorius in mora. Pia pastorum mens quia non propriam gloriã sed auctoris quęrit,ab oĩbus uult adiuuari. Idem.Nolenti mihi atque renitenti cum graue esset altaris mysteriũ, etiã pondus est curæ pastoralis iniunctum. Idem in dyalo.Petri uicẽ & ligãdo & soluendo obtinẽt, q locũ sancti regiminis fide & moribus tenent. Idẽ in pasto. Rector semp cogitatione sit mundus, quatenus hunc nulla immunditia polluat, qui hoc suscipit officium, ut in alienis quoque cordibus pollutionis maculas tergat. Isaia.lij. Mundamini &c. Idem. Sit rector actione præcipuus,ut uitæ uiã subditis uiuẽdo denunciet, & grex,qui pastoris uocẽ moresq; sequit̃, p exempla melius quàm p uerba gradiatur. Leui. vij. Isa.lx.Super montẽ excelsum.glo.Idem.Sit rector discretus in silentio, utilis in uerbo,ne aut tacẽda proferat, aut proferenda reticescat. Nã sicut incauta locutio in errorẽ protrahit, ita indiscretum silentium hos qui erudiri poterãt in errore derelinquit. De primo Numeri xix. Vas quod non. De secũdo.Isa.lvj. Canes muti. Idẽ. Sit rector singulis compassione proximus, præ cũctis cõtẽplatione suspẽsus, ut & p pietatis uiscera in se infirmitatẽ cæterorũ trãsferat,& per speculationis altitudinẽ semetipsum quoq; inuisibilia appetendo trãscendat.Genes.xxviij.de angelis ascẽdentibus & descendentibus. Idem Sit rector bene agentibus per humilitatem socius,contra delinquentium uitia per zelum iustitiæ erectus,ut & bonis in nullo se præferat,& cum prauorum culpa exigit potestatẽ sui prioratus agnoscat. Heb.ix.dicitur q̃ tria erant in arca,

Signi pastoris boni.

Speculum gregis est pastor.

Num. 19.

Isaiæ. 56.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

arca,scilicet manna dulcedinis,uirga disciplinæ,& tabulæ scientiæ legis.Idem.Tales sese qui præsunt exhibeant,quibus ut eorũ subiecti occulta quæq; sua prodere non erubescant, ut cũ tentationum fluctus parui tolerant,ad pastoris sui mentem,quasi ad matris suæ sinum recurrant. Nota glo. Grego. in re. vij.d. Idem in glo. Exo.xxviij.Debet rector subtili examine bona malaq; discernere,& quæ uel quibus quando & qualiter congruant studiose cogitare, nil proprium quærere,sed sua cõmoda propinquiorũ bona reputare. Idem glo.Canti.v.Qui ad solicitudinem regẽdarum aĩarum se accingit, restat, ut quibus æterna prædicat,ad prouidẽda quoque eis tpalium necessitatum subsidia inuigilet.Idem in homel.Causæ pensandæ sunt,& tũc ligandi atq; soluẽdi potestas exercenda,uidendum,quæ culpa, aut quæ sit pœnitentia secuta post culpam, ut quos oĩpotens Deus per cõpunctionis gratiam uisitat, illos pastoris sententia absoluat,tunc.n.uera est absolutio præsidentis, cũ interni arbitriũ sequitur iudicis.Idem in regis.Prælatorum bonitas, subiectorũ salubris est regula. Idem.Sic nos fidelibus subditis tenere disciplinã debemus, sicut boni patres carnalibus filijs solent,quos & pro culpis uerberibus feriunt, & tamen ipsos quos doloribus affligunt, & habere hæredes quærunt. Aug.de pasto.Glorietur pastores,sed qui gloriatur in dño glorietur,hoc est Christũ in subditis pascere, hoc est in Christo pascere, hoc est ꝑpter Christũ & pp subditos sibi non parcere.Idem.De bonis ouibus fiunt boni pastores. Idem. Habemus duo quædam,unũ ꝙ Christiani sumus, alterũ ꝙ præpositi sumus,illud quod christiani sumus, propter nos est,ꝙ propositi sumus, ꝑpter alios est, in eo ꝙ Christiani sumus,attẽditur utilitas nostra,in eo ꝙ ꝓpositi sumus,nõ nisi aliena. Amb. in pasto.Quod sumus professione, actione potius, quàm nomine demonstremus, ut nomen cõgruat actioni, & actio respõdeat nomini,ne sit nomen inane, & crimen immane, ne sit honor sublimis,& uita proclinis,ne sit deifica confessio,& illicita actio, ne sit religiosus amictus & irreligiosus profectus,ne sit gradus excelsus, & deformis excessus,ne habeat in Ecclesia cathedra sublimior,& cõscia sacerdotis reperiatr humilior, ne locutionẽ simulemus columbinã, & mentem habeamus caninam, ne professionẽ monstremus ouinã & ferocitatẽ habeamus lupinã.Idem de offi. Decet oẽs cẽsura frugalitatis cõtinentiæ auctoritas,& maxime eũ qui honore præstat,ne præminẽtẽ uirũ thesauri possideant sui,& pecunijs seruiat,qui præest liberis. Idem. Qũo potes eũ iudicare consilio superiorem,quem uideas inferiorẽ moribus, supra me debet esse,cui me cõmittere paro. Ioan.Chry. Super Matth. Vis apparere sanctus, circa tuã uitam esto austerus,circa aliorum benignus, audiant te hoĩes parua mandantem, & grauia facientem.Idem. Si erramus modicam pœnitentiam imponentes,nonne melius est propter misericordiam dare rationem, quàm propter crudelitatem succumbere pœnitentem. Isido. in Syno.Talem te redde subditis ut magis ameris q̃ timearis,reuerentia enim ex amore procedit,odium uero timor efficit. Bernar. in epistola.Nec præceps eris in sentẽtia, nec uehemẽs in uindicta,non in corrigendis remissior, non in parcendis seuerior,non pusillanimis in expectandis,non superfluus in uictu, non notabilis in uestitu,non citus ad promittendũ, non tardus ad reddendum,non prodigus dator,non tenax ad largiendum. Idem. Non uos felices, qa præestis & non prodestis, immo si nõ prodestis, nos infœlices putate,ut aũt secure præesse possitis,subesse & uos si cui debetis nõ indignemini,indignatio quippe subiectionis, prælationis reddit indignum. Idẽ. Si rebus raritas preciũ facit,nil in Ecclesia Dei preciosius, nil optabilius est,bono utiliq; pastore, nẽpe rara auis est ista.In alto non altũ sapere, sed humilibus consentire,nil Deo charius, nil rarius apud hoĩes. Idem.Sciant boni fidelesq; præpositi languentium sibi creditam curam aĩarum, non pompã rerum secularium, cumq; internũ murmur cuiuspiam illarum querulæ uocis indicio deprehendunt,& si etiam in ipsos usq; ad conuitia & cotumelias prorumpentes,medicos se & nõ dominos agnoscentes,parant confestim aduersus frenesim animæ, non uindictam sed medicinã. Idem infra c. de fama. Validos & constantes. Idem de præcep.& disci. Ponant præpositi metam obedientiæ subditorum ex uotis labiorũ suorũ, non suorum desideriorũ, monentes eos, nõ cogentes ad celsiora, condescendẽtes eis cũ necesse fuerit ad remissiora,non cadentes cum eis ad deteriora.Idem. Nil me prelatus prohibeat eorum quæ promisi, nec plus exigat quàm promisi,uota mea non augeat sine mea uoluntate,nec minuat sine certa necessitate. Idẽ de conside.Præsis ut prouideas,ut consules, ut procures, ut serues,præsis ut prosis,præsis ut fidelis seruus & prudens, quem constituit dominus super familiam suam, ad quid, ut des illis escã in tempore,hoc est ut dispenses nõ imperes. Idẽ. Si te agnoscis sapientibus & insipientibus non dominatorem sed debitorem,conandum summopere tibi & tota uigilantia considerandum, quomodo & qui non sapiunt sapiant, & qui desipuere, resipiscant. Idem in secunda parte epistolarum. Pascere tripliciter debemus, exemplo conuersationis, uerbo predicationis, fructu orationis, & pascere ad mandatum Christi, ut nemo sibi hunc sumat honorem, sed qui uocatus fuerit a Deo tanquam Aaron. Idem in sermone. Quotiens prælatus pro uno ex minimis Dei spirituale studium intermittit, totiens pro eo spiritualiter animam suam ponit. Idem multa infra de temperantia, de dignitate

Iudicium recti pastoris.

Officium pastoris non propter se,sed propter oues.

Frugalitas & cõtinẽtia insignia pastoris.

Nota.

Prod[illegible] debet [illegible] præ[illegible]

Pascere.

tate bona,de zelo,de solicitudine,de correptione,de æquitate.

De Prælatis malis. *Cap. XII.*

Gregorius in moralis. Vnusquisq; superbus rector totiens ad culpam apostasiæ dilabitur, quotiens præesse hominibus delectatur,honoris sui singularitate lætatur. Idem infra in capitulo de stultiloquio. De conuitiatione. Sæpe qui in potestate sunt. Idem. Cum maiores ipsi uoluptati deseruiũt,nimirum minoribus lasciuię frena laxantur. Idem. Hypocrita assumpto sanctæ conuersationis habitu filiorum custodiam deserit,& temporalia quæq; defendere etiam iurgijs quærit. Idem in regist.Ita sibi regentium merita connectuntur,& plebium,ut sæpe ex culpa presidentium deterior fiat uita subditorum, & sæpe ex demerito plebium delinquat uita pastorum. Idẽ. Quod dicere pudet, & graue tacere est,regendi rectores, & qui docẽdi sunt doctores, nec erubescunt uideri,nec metuũt,ducatum animarum impudenter assumũt, quibus uia omnis ductoris est ignota,& quo uel ipsi gradiãtur ignari sunt. Idem de quodam abbate malo. Qui tot discipulos per suam negligentiam ad infernum duxit, reliquis nunq̃ ꝓponi debuit. Aug. in epist. Omnis qui malè uiuit in conspectu eorum qbus præpositus est,quantum in ipso est, omnes occidit. Idem de ciuitate Dei. Illo pacis ordine quo alii aliis subiecti sunt,sicut prodest humilitas seruientibus,ita nocet superbia dominantibus.Idẽ de pastoribus.Sunt pastores,qui pastorum audire nomina uolunt, pastorum officium implere nolunt. Idem. Quisquis ita præpositus est,ut in eo ꝙ præpositus est gaudeat, & honorem suum quærat,& commoda sua sola respiciat, se pascit non oues. Idem. Parum est malis pastoribus,ꝙ oues languentes, & infirmas, & errantes,& perditas,non curant, sed etiam ipsas fortes, & pingues,necant quãtum in ipsis est, & si illæ uiuunt, de misericordia Dei uiuunt, tamẽ quantum ad pastores malos attinet,occidũt,quomodo(inqs) occidunt?malè uiuendo,malum exemplum præbendo. Bern.de consideratione. Monstruosa res est,gradus summus,& animus infimus,status supremus,& gressus minimus,sedes prima, & uita ima,lingua magniloqua,& manus ociosa, sermo multus, & fructus nullus, uultus grauis, & actus leuis,ingens auctoritas,& nutans stabilitas. Idẽ. Simia in tecto, rex fatuus in solio suo sedẽs. Idẽ in epist. Si instar mei qui ouis sum, pastor meus & ipse curuus graditur,uultum gerens deorsum, & terram semper respiciens, uentri solũ(mentẽ ieiunus)pabula terrena quęritans,in quo discernimur? uẽti si uenerit lupus nõ erit q̃ preuideat, qui occurrat, qui eripiat. Idem super Cantica. Innumeros cernes simpliciter,ac sine q̃rela inter fratres conuersari,quos si fratribus pręesse feceris,non solum inutiliter,sed & insipienter, & nequiter agere uidebis. Idẽ.Non est hoc tpe ornare sponsam,sed spoliare,nõ est custodire,sed pdere,non est defendere, sed exponere, non est instruere,sed prostituere, non est pascere gregem, sed mactare,& deuorare,dicente de prælatis Domino. Qui deuorant plebem meam,ut cibũ panis. Idem. Quomodo in pascua diuinorũ educet eloquiorũ greges dominicos pastor idiota? sed & si doctus quidem fuerit,non sit aũt bonus, uerendum, ne non tam nutriat doctrina, q̃ uita sterili noceat. Idem. Omnes quæ sua sunt quærunt,non quæ Iesu Christi, ministri Christi sunt, & seruiunt Antichristo, honorati incedunt de bonis Domini,qui Domino honorem non deferunt, inde is quem quotidie uides meretricius nitor, histrionicus habitus, regius apparatus in cibis,& potibus. Idem. Miror audaciam plurimorum, quos non uidemus de suis uineis colligere, nisi spinas,& tribulos, uineis tamen dñicis etiam se ingerere non uereri,fures sunt & latrones,non custodes,neq; cultores in illis.Idem.De eis dico,qui animas regere susceperũt,quod sine miserabili gemitu dicendum non est, Christi opprobria,sputa, flagella,clauos, lanceam,crucem, & mortem, hæc omnia in fornace auaritię conflant,& profligãt in acquisitione turpis quæstus. Idem. Animarum nec casus reputatur,nec salus, non sunt profectò matres,qui cum sint de crucifixi patrimonio nimium incrassati, impinguati, dilatati,non compatiũtur super cõtritione Ioseph. Idem. Parum est nobis, infra in capitulo de obliuione. Idem. Quem dabis mihi de numero prępositorum,qui non plus inuigilet subditorum uacuandis marsupijs, q̃ uitijs extirpandis? ubi est qui orãdo flectat iram Dei, qui prædicet annum placabilem Deo?leuiora loquimur, grauiora grauius manet iudicium. Idem in sermone. Vtinam nostri quicunq; uidentur hodie Pharisæi (fortè.n.aliqui sunt) & si non facerent, saltẽ dicerent qđ oportet, utinã qui sine sumptu euangelium ponere nolunt, ponerent uel pro sumptu: utinam uel euangelizarent,ut manducarent. Idẽ de contemptu. O terribilis Deus in consilijs sup filios hoĩum,frustra incipient miseri Prælati dicere mõtibus:Cadite super nos,& collibus cooperite nos,uenient ante tribunal Christi, audiet populorũ quærela grauis, accusatio dura, quorũ uixere stipendijs, nec diluere pctã, quibus facti sunt duces cæci,mediatores fraudulẽti. Idem in cap.de ignorantia. Quando excusare poterit. Glo. Matt.24. Quam rarus est Domino seruiẽs, oues Christi non ad lucrum, sed amore Christi pascens. Multa infra lib.3.in cap. de honore, de zelo,de doctrina,de correctione, de remissione, de acceptione personæ.

De subditis. *Cap. XIII.*

Gregorius in moral. Cum subiectorum corda superbia instigat, hoc summoperè agere nititur, ut sua acta considerare funditus negli-

Superbia mali pastoris insigne

Pastoris & gregis connexio.

Malus pastor se pascit, non oues.

Psal.13.

Mira audacia ambitiosorũ.

Humilitas,& obẽdiẽtia bõni subditi insignia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gant, & semper tacitis cogitationibus, rectoris
sui iudices fiant. Idem. Dum salua fide res agit,
uirtutis est meritum, si quicquid superior preci-
pit humiliter toleratur: debet tamen humiliter
suggeri, si fortè ualeat quod displicet emendari.
Idem in registro. Seruorum Dei humilitas, in af
flictionis tempore debet apparere: qui uerò se
contra præpositos suos erigunt, profectò osten-
dunt, quia serui Dei esse contemnũt. Idem. Qui
paternæ adhortationis uerba libenti animo su-
scipit, & in sinu cordis amplectitur, emendatoré
se uitiorum fore, proculdubio profitetur. Idem

Sententia pastoris iusta, uel iniusta timẽda est.

in homil. Vtrum iustè, aut iniustè obliget pastor,
pastoris tamen sententia gregi timenda est, ne is
qui subest, & tñ iniustè forsitan ligatur, ipsam
obligationis suę sententiam, ex alia culpa merea
tur. Idẽ. Pastor uel absoluere indiscretè timeat,
uel ligare: is autem, qui sub manu pastoris est, li-
gari timeat iustè, uel iniustè, nec pastores sui iu-
ditium temerè reprehẽdat: ne & si iniustè liga-
tus est, ex ipsa tumidè reprehensionis superbia,
culpa quæ non erat fiat. Idem infrà in capitulo
de disciplina. Tanto apud Dñm, &c. Isidor. de
sum. bo. Melior est subiecta seruitus, quàm clara
libertas. Idem in syno. Potiori gradui competen
tem reuerentiam tribue, & iuxta dignitaté uni-
cuique redde honorem Hieron. in capitulo de
obedientia. Seruias fratribus. &c. Aug. de natura
boni. Iniustum non est, ut improbis accipienti-
bus nocendi potestatem, & patientia bonorum
probetur, & malorum iniquitas puniatur. Idem
de ciui. Dei. Iustis quicquid malorum ab iniquis
dominis irrogatur, non est pœna criminis, sed
examen uirtutis: proinde bonus etiam si seruiat,
liber est, malus autem etiam si regnet, seruus est:
nec unius hominis, sed quod est grauius, tot do-
minorum quot uitiorum. Ioannes Chrysost. su-
per Matth. Propter bonos sacerdotes etiam ma-
los honorare, ne propter malos etiam bonos cõ-
temnatis. Bernard. super cantica. Parum est esse
subiectum Deo, nisi sis & omni creaturę propter
Deum: siue Abbati tanquã pręcellenti, siue Prio-
ribus, tanquam ab eo costitutis. Ego plus dico,
subdere paribus, subdere & minoribus: sic enim
Matth. 3. decet nos (inquit) Dominus, omnem implere iu
stitiam. Glo. Can. 2. Si subditi aliquid peccant,
propter quod doctores à quiete surgere cogan-
tur, non tantum pœnam peccati illius incurrũt,
sed etiam puniuntur pro inquietudine doctorũ.
Idem. Qui doctores cœlestibus intentos inquie
tare præsumit, etiam uirtutes quas credebat se
habere, perdit.

De prædicatoribus bonis. *Cap.* XIIII.

Quo aío ineunda sit prædicatio, ad imitationem Chri

GRegorius in moral. A bonis prædicatoribus
non causa uictus prędicatio impenditur, sed
causa prædicationis uictus accipitur: & quoties
prædicantibus necessaria ab audientibus confe-
runtur, non solum de rerum munere, sed de cõ-
ferentium gaudent mercede. Idem. Ille apud
Deum magis in amore eius est, qui ad eius amo-
rem plurimos trahit. Idem. Humani generis re-
demptor per diẽ miracula in urbibus exhibeat,
& ad orationis studium in nocte pernoctabat:
ut perfectis uidelicet prædicatoribus innuat,
quatenus, nec actiuam uitam amore specula-
tionis funditus deserant, nec contemplationis
gaudia, operationis nimietate pœnitus contem
nant, sed quieti contẽplantes sorbeant, quod oc-
cupati erga proximos, loquentes refundant.
Hieron. in orig. super Isaiam. Ille est doctor ec-
clesiasticus, qui lachrymas non risum mouet,
qui corripit peccatores, qui nullum beatum, nul
lum dicit esse fœlicem. Aug. de doctrina Chri-
stiana. Qui dicendo nititur persuadere quod
bonum est, nihil horum trium spernens, ut scili-
cet doceat, ut delectet, ut flectat, oret atque
agat, ut intelligenter, libenter, obedienter audia
tur. Idem. Habet ut obedienter audiat, quanta-
cunque granditate dictionis, maius pondus uita
docentis. Nam qui sapiẽter, & eloquenter dicit,
uiuit autem nequiter, erudit quidem multos, di
scendi studiosos, quamuis animę suæ sit inutilis.
Ambr. de uirginibus. Debet is qui docet, supra
eum qui docetur excellere. Isidorus de sum. bo.
Prius debet iustus prædicator bene agere, ut cõ-
sequẽter possit bene docere. Sicut enim in nũ-
mismate, metallum, & figura, & pondus, perqui-
ritur: ita in omni doctore ecclesiastico, quem
sequatur, quid doceat, quomodo uiuat, inqui-
rendum est. Per qualitatem igitur metalli do-
ctrina, per figuram sollicitudo patrum, per pon-
dus humilitas designatur: qui ergo ab his tribus
discrepauerit, non metallum sed terra erit. Bern.
super cantica. Est funiculus triplex, qui difficile
rumpitur, ad extrahendas animas de carcere
Diaboli, & trahendas post te ad cœlestia regna,
si rectè sentias, si dignè ꝓloquaris, & si uiuendo
confirmes. Seneca in epistola. Eligamus non eos
qui uerba magna celeritate pręcipitant, sed eos
qui uita docent, qui cum dixerint quid facien-
dum sit, probant hoc ipsum faciendo, quod do-
cent: qui docent quid uitandum sit, nec unquam
in eo, quod fugiendum dixerunt deprehendun-
tur. Eum elige doctorem, quem magis admi-
reris cum uideris, quàm cum audieris. Multa li-
bro tertio de doctrina, de coniunctione uitę, &
doctrinę.

De prædicatoribus malis. *Cap.* XV.

GRegorius in moral. Mens concupiscientijs
exterioribus occupata, diuini amoris igne
non calet, & idcirco ad supernum desiderium
inflammare auditores suos nequeunt uerba, quę
frigido corpore proferuntur. Idem. Qui man-
data Dei in memoria retinet, sed nequaquam
facit, is in doctrinę suæ uerbis sententias quibus
damnetur, tenet. Idẽ super Ezec. Turpe est nimis
ibi

ibi nos negligendo cadere, unde prædicando co-
nati sumus alios leuare. Idem. Non facilè præ-
dicatio prædicatoris accipitur, si leuis in mori-
bus esse uideatur, & nulla erit maturitatis osten-
sio, si contrà aduersa non affuerit operis fortitu-
do. Idem in capitulo de conscientia mala. Scri-
ptura sacra, &c. Idẽ in regis. Nimis iniquũ est, si
hi qui ꝓdicatores humilitatis facti sunt, de uani
nominis elatione gloriantur: cum uerus prædica
Gal. 5. tor dicat. Mihi autem absit gloriari, &c. Idem.
Quod per linguam prædicamus, per exẽpla de-
struimus, dum iniqua docemus operibus, & sola
uoce ea quæ sunt iusta prætendimus, ossa ieiu-
nijs atterrimus, & mente turgemus, corpus de-
spectis uestibus tegimus, & elatione cordis pur-
puram superamus, iacemus in cinere, & excelsa
suspicimus, Doctores humilitatis, Duces super-
biæ, ouina facie, lupinos dentes abscõdimus. Hie
ron. in epistola. Delicatus est magister, qui pleno
uentre de ieiunijs disputat, accusare auaritiam,
& latro potest, sacerdotis Christi os cum mente

In oĩbus commẽdatur ne uita ꝓdicantiũ discordet à lingua.

concordet. Idem. Nec rusticus, nec simplex fra-
ter ideo se sanctum putet, si nihil nouerit, nec pe
ritus, & eloquens lingua existimet sanctitatem.
Multoq; melius est, ex duobus imperfectis rusti-
citatem habere sanctam, q̃ eloquentiam pecca-
tricem. Idem in origin. super Michæam. An non
confusionis, & ignominiæ est, Iesum crucifixum
magistrum pauperem, atq; esurientem farsis præ
dicare corporibus, & ieiuniorum doctrinam ru-
bente bucca tumẽtiq; ore proferre? si in Aposto
lorum loco, & ordine sumus, non solum sermoné
eorum imitemur, sed & conuersationem quoq;,
& abstinentiam. Idem rigida uita. Infra de adu
latione. Isidor. de sum. bon. Ad maioris culpæ cu
mulum pertinet, scire quenq̃ quod sequi opor-
teat, & sequi nolle quod sciat. Idem. Qui nõ ui-
uit, sicut docet, ipsam quam prædicat ueritaté,
contẽptibilẽ facit. Ioan. Chrys. sup Mat. Non po
terit excusari Doctor, cuius uerba aliud sonant,
aliud facta demonstrant. Idem de compũctione
cordis. Docere & non facere, non solũ nihil lucri,
sed ẽt dãni plurimũ confert: grandis. n. condẽna
tio est componẽti quidẽ sermoné suũ, uitã uerò
suam, atq; operã negligenti. Aug. in epis. Exaudi
teipsum durissime, inanissime, surdissime Do-
ctor, qd mihi lingua aurea, & cor ferreũ? Idẽ de
diuinatiõe Dæmonũ. In hoibus ẽt uitæ bonæ ꝓ-
cepta uidemus, pariter à iustis ꝑuersisq; doceri.
Nec obesse aliqd, immò, & ꝓdesse ad maioré no-
titiã famãq; ueritatis, cũ de illa ẽt hi quicqd no-
uerint dicũt, qui & ꝑuersis moribus cõtradicũt.
Ber. in ser. Beati inqt pacifici, qm filij Dei uoca-
bunt, cõsideratè diligenter nõ pacidicos, sed pa
cificos cõmendari, sunt. n. qui dicunt, & non fa-
ciunt, sanè quẽadmodum nõ auditores legis iu-
sti sunt, sed factores, sic non annũciatores pacis,
sed actores beatificantur. Seneca in epistola. Hoc
turpissimum est, quod nobis obijci solet uerba
nos fari, non opera tractari.

De prædicationem usurpantibus. *Cap.* XVI.

GRegorius in pastoral. Sunt nonnulli, qui soler-
ti cura spiritalia præcepta perscrutantur, sed
quæ intelligendo penetrant, uiuendo conculcat,
repente docent, quæ non operę, sed meditatione
didicerunt, & quod uerbis prædicant, moribus
impugnant. Idem. Redemptor noster, cum in cœ
lis sit conditor omnium, & ostensione suæ poten
tiæ sit Doctor Angelorum, ante tricennale tẽpus
magister fieri noluit hominum, ut uidelicet præ-
cipitatis, & usurpãtibus uiam saluberrimi timo
ris infunderet, cum ipse etiã, qui labi non posset,
perfectæ uitæ gratiam, non nisi in perfecta ætate
prædicaret. Idem super Ezech. Cum prima sunt

Antè tricesimum annũ, ꝓmatura est ꝓdicatio.

adolescentiæ, uel iuuentutis nostrę tempora, no-
bis adhuc à prædicatione cessandũ est, ut uomer
linguæ nostræ proscindere nõ audeat terrã cor-
dis alieni, cum non habeat duriciem, & aciẽ in-
cidendi. Idem. Adhuc nobis in infirmitatis cõ-
fusione iacentibus, præberi nõ debet auctoritas
prędicationis, sed cum iam in bono operę surgi-
mus, cum iam recti stare cępermus, dignum est,
ut ad lucrandum alios cum prædicatione mitti
debeamus. Idem in moral. Infirma ætas ẽt cum
rectè sentit, ad prædicandum non debet incautè
prosilire. Idem. Qui mundum deserunt ad exte-
riora officia prouehi non debent, nisi per humi-
litatem diutius in eiusdem mundi contemptu
solidentur. Isidorus de sum. bon. Quadrimoda
est dicendi ratio, qua aut benè sentiendo, quod
benè profertur, aut nihil sentiendo nihil dicitur,
aut parum sentiendo loquacitas sola ostenta-
tur, aut optimè sentiendo, non eleganter profer-
tur quod intelligitur. Bernardus super Canti-
ca. Canales hodie multos habemus in Ecclesia,
conchas uerò per paucas, tantæ enim charitatis
sunt per quos nobis fluenta cœlestia manant, ut
ante effundere, quàm infundi uelint, loq quàm
audire, paratiores docere quod non didicerunt,
& alijs præesse gestientes, qui seipsos regere ne-
sciunt. Idem. Publicè prædicare, nec monacho
conuenit, nec nouicio expedit, nec non misso li-
cet. Idem. Quod tuum est spargis, & perdis, si
prius q̃ infundaris, tu totus semiplenus festines
effundere, contra legé arans in primogenito bo-
uis, & ouis primogenitum tondens. Nimirũ uita
absq; salute quam alteri das te fraudas, cum sa-
na uacuus intentione gloriæ inanis uento infla-
ris. Idem. Multi puritate neglecta, ante loqui q̃
audire conati sunt, & aut grauiter errauerunt
nescientes de quibus loquerentur, neque de qui-
bus affirmarent, aut turpiter uiluerunt, dum
qui alios docerent, seipsos prius non docuissent.
Idem in epistola. Docere nec indocto est in prõ-
ptu, nec monacho in ausu, nec peccanti in affe-
ctu. Glos. Ecclesiastici. 5. super illud. Si est tibi
intellectus, &c. Sicut peccat, qui scit, & non uult
docere proximum suum, sic qui nescit, & uult
magister esse.

Universidad de Deusto Biblioteca

De negligentibus prædicationem. Cap. XVII.

Qui talentum abſcōdit, pœnas luet.

GRegorius in paſt. Quo reatu aſtringantur aſpiciant, qui dum peccantibus fratribus uerbum prædicationis ſubtrahunt, morientibus animabus uitæ remedia abſcondunt. Idem in capit. de conſenſu proximorum. Mala, &c. Idem. Exod. 32. Siquis eſt Domini, iungatur mihi. Grego. in paſto. Si illæ Dei dicitur, qui ad feriēda uitia zelo diuini amoris excitatur, profectò ſe Dei eſſe denegat, qui inquantū ſufficit, increpare uitam carnalium recuſat. Bernard. ſuper Cantica. Rem profectò proximi retines, ſi plenus uirtutibus cum ſis, foriſq; nihilominus donis ſcientiæ, & eloquentiæ adornatus, metu fortè, aut ſegnitię, aut minus diſcreta humilitate, uerbum bonum, quod poſſet prodeſſe multis, inutili, imo & damnabili ligas ſilētio, certè maledictus, qui frumenta abſcondit in populo.

De auditoribus uerbi Dei. Cap. XVIII.

Documenta audientium.

GRegorius in morali. Verba ſapientię, quæ reprobi audiunt, electi non ſolum audiunt, ſed etiam deguſtant, ut eis in corde ſapiat, quod reproborum non mentibus, ſed ſolummodo auribus ſonat. Idem. Plerunque diſcipuli incaſſum bona audiunt, cum ex magiſtri uita mala, & exēplo deſtruuntur. Idem in capitulo, de ſcientia mala quiſquis à præceptis. Idem ſuper Ezech. Quidam verbū Dei audientes, non audiūt, quoniam aurem ad ſacrum eloquiū ponunt, ſed cor à mundi deſiderijs non euellunt. Idem. Gloria prædicatoris, eſt profectus auditoris. Idem in homil. Cibus mētis eſt ſermo Dei, & quaſi acceptus cibus ſtomacho languente reijcitur, quādo auditus ſermo in uentre memoriæ non tenetur, ſed quiſquis alimenta percepta non retinet, huius profectò uita deſperatur. Per uocem auditus non inſtruimur, quando mēs interius per ſpiritum non iungitur. Idem ſuper Ezech. Tutius ueritas auditur, q̄ prędicatur: quoniam cum auditur, cordis humilitas cuſtoditur, cum aūt prędicatur, uix non ſurripit cuiq; hominum quantulacunq; iactantia, in qua utiq; pedes affectionis, uel intentionis aliquantulum inquinantur. Idem in regiſtro. Vtilis eſt ſemper docti uiri allocutio, quia aut diſcit audiens, quod neſcire ſe nouerat: aut cognoſcit, quod eſt āplius id quod ſe, & neſciuiſſe neſciebat. Auguſtinus de vita beata. Si uos inuitos, & faſtidientes alere conabor, fruſtra operam inſumam. Idem de uerbis Domini. In doctore inhoneſta eſt cauſa, non facere quod præcipit obſeruare, in diſcente uerò audire uelle, quod nolit implere. Idem de doctrina Chriſtiana. Fit ut homines eum non obedienter audiant, qui ſeipſum non audit, & Dei uerbū quod eis prædicatur ſimul cum ipſo prędicatore contemnant. Idem in epiſtola. Ego cum amatores ſæculi huius intueor, neſcio, quando poſſit eſſe ad eorum animos ſanandos oportuna prædicatio: quando enim res huius mundi uelut proſperas habent, faſtu ſuo reſpuunt ſalubres monitiones, & quaſi anilem reputant cantilenam: quādo autem in aduerſis anguntur, magis conantur euadere, unde ad præſens anguntur, quàm capere unde curentur. Idem in ſermone. Non minus reus erit, qui uerbum Dei negligēter audit, q̄ illę qui negligentia ſua corpus Chriſti in terram cadere permiſerit. Bernar. in ſer. Benignè audiendum eſt, deuotè ſuſcipiendum, ſolicitè conſeruādum quicquid ad animarum ſalutem pertinet, & non ſicut uerbum hominum, ſed ſicut uerè eſt Dei uerbum, ſiue ſit illud conſolatoriū, ſiue cōminatorium, ſiue etiam increpatorium, audiatur. Glo. bc. Apocalip. 1. Illi ſoli beati ſunt qui audiunt, & mente recondunt, ut operæ compleant, & opere impleāt, ut uitam æternam poſſideant.

Nota.

De Epiſcopis. Cap. XIX.

GRegor. in regiſt. Epiſcopus, cum loco mutet mentem, non ſibi credat ſolam lectionem, & orationem ſufficere, ut remotus ab alijs ſtudeat ſedere, & de manu nihil fructificare, ſed largam manum habeat, neceſſitatem patientibus occurrat, alienam inopiam, ſuā credat: quia ſi hoc non habet, uacuū Epi nomen tenet. Idem. Tota mēte fraternitas ueſtra ſe exhibere feſtinet in proſperis humilem, & in aduerſis ſi quando adueniunt cum iuſtitia erectam, amicam bonis, cōtrariam peruerſis, nullius unq̄ faciē pro ueritate loquentē pmens, miſericordiæ opibus iuxta poſſibilitatē ſubſtantię inſiſtēs, & eiſdē inſiſtere et ſupra poſſe cupiens, infirmis cōpatiens, bñuolentibus cōgaudens, aliena dāna ꝓpria deputās, de alienis gaudijs tanq̄ de ꝓprijs exultans, in corrigēdis uitijs ſæuiens, in fouendis uirtutibus auditorum aīum demulcens, in ira iudicium ſine ira tenens, in trāquillitate aūt ſeueritatis ſuæ ſniam non deſerēs. Idem. Valde periculoſum eſt aīæ, temerè cuiquā manū imponere. Idem in paſto. Tm̄ dēt actionē populi actio tranſcendere pſulis, quantū diſtare ſolet à grege uita paſtoris, oportet nanq; ut metiri ſeſe ſollicitè ſtudeat, quanta tenēdæ rectitudinis neceſſitate conſtringatur, ſub cuius æſtimatione populus grex uocatur. Iſidorus de ſum. bo. Deſinat locum docēdi ſuſcipere, qui neſcit docere: ignorantia quippe pſulum, uitæ non cōgruit ſubiectorum. Idem. Agnoſcat Eps ſeruum ſe eſſe plebis, non Dñm. Idem de offi. Epo, dum conſecratur, baculus daṫ, ut eius inditio ſubditā plebē uel regat, vel corrigat, uel infirmitates infirmorū ſuſtineat. Auguſt. ad Oroſium. Sciat ſe non eſſe Epiſcopum, qui præeſſe deſiderat, non prodeſſe. Idem de ciuitate Dei. Epiſcopus nomen eſt operis non honoris. Scopos enim Græcè, Latinè ſuperintendere poſſumus dicere, ut intelligat non ſe eſſe Epiſcopum, qui præeſſe dilexerit, non prodeſſe. Idem in Ser. Non eſt Epiſcopi ſeruare aurū, & reuocare à ſe mēdicantis manū. Ambr. in paſt.

Nota.

in Paſtor. Quantum pręceteris gradus Epiſcopalis altior eſt, tantò ſi per negligentiam dilabatur, ruina grauior eſt. Hiero. in Orig. ſuper ſophoniam. Qui Epiſcopatum (inquit) deſiderat, bonum opus deſiderat: uidete quid dixerit, opus, non dignitatem, ſi aūt ſolum aſpexerit dignitatem, citò corruet. Bern. in Epiſtola. In omnibus exemplō Apoſtoli honorificabitis miniſterium ueſtrum, miniſterium (inquā) non dñium, ipſum quidem honorificabitis, non uos, nam, qui quærit, quæ ſua ſunt, ſe cupit honorari non miniſterium. Honorificabitis aūt nō cultu ueſtium, non faſtu æquorum, nō amplis edificijs, ſed moribus ornatis, ſtudijs ſpiritalibus, ac bonis operibus. Idem. In oībus actibus ſuis, uel dictis nihil ſuum quęrat Epiſcopus: ſed tātum aut Dei honorem, aut ſalutē proximorū, aut utrunq;. Idem de cōſidera. Domum Epiſcopi decet ſanctitudo, decet modeſtia, decet honeſtas, & morū diſciplina.

De Sacerdotibus bonis. Cap. XX.

GRegorius in regiſ. Officij ſacerdotalis eſt, ut uiduis, ac maritali regimine deſolatis impartiri ſolatia debeant, ut unde in hoc mūdo humano adiutorio priuantur, Sacerdotali tuitione poſſint remedia reperire. Idem. Redemptor noſter ad Sacerdotis officium non quærit aurum, ſed aīas. Idē. Lux gregis eſt flāma paſtoris, decet enim Dñicum Sacerdotē, moribus, & uita clareſcere, quatenus in eo tanquā in uitæ ſuæ ſpeculo plebs cōmiſſa poſſit, & eligere, quod ſequatur, & uidere, quod corrigat. Idem. Eſt in illuſione nocturna ualdè neceſſaria diſcretio, qua ſubtiliter penſari debeat, ex qua re menti acciderit dormientis. Aliqñ. n. ex crapula, aliqñ ex naturę ſuperfluitate, uel infirmitate, aliqñ ex præcedenti cogitatione cōtingit. Et quidem cum ex naturæ ſuperfluitate, uel infirmitate euenerit, oīmodo hæc illuſio non eſt timenda, quia hanc aīus pertuliſſe magis dolendus eſt, q̄ feciſſe. Cum uerò ultra modum appetitus gulę in ſumendis alimentis rapitur, atq; idcirco humorum receptacula grauantur, habet exinde animus aliquē reatum, non tamen uſq; ad prohibitionē percipiendi ſancti myſterij, uel miſſarum ſolēnia celebrandi, cum fortaſſe, aut dies feſtus exigit, aut exhibere miniſterium (pro eo q; Sacerdos alius in loco deeſt) ipſa neceſſitas compellit. Nam ſi aſſunt alij, qui implere miniſterium ualeant, illuſio per crapulam facta à perceptione ſacri myſterij prohibere non debet, ſed ab immolatione ſacri myſterij (ut arbitror) ſubtrahere ſe humiliter debet, ſi tamen dormientis mentem turpi imagine non concuſſerit, & infra. Si uerò ex turpi cogitatione uigilantis oritur illuſio dormiēti, patet animo ſuus reatus, uidet enim à qua radice inquinatio illa proceſſerit, quia quod cogitauit ſciens, hoc pertulit neſciens. Sed penſandū eſt, ipſa cogitatio utrum ſuggeſtione tantum, an delectatione, uel quod maius eſt, peccati conſenſu acciderit. Augu. de Pœnitentia. Sacerdos cui omnis profitetur peccator, ante quem ſtatuitur omnis languor, in nullo illorum ſit iudicandus, quod ipſe in alijs iudicare eſt promptus. Iudicans enim alium, qui eſt ab alijs iudicadus, condemnat ſeipſum. Idem de ſingularitate clericorum. Contemplamini quid ſit populo ſancto præeſſe, & cōſiderate quale ſit diuinis ſacramenti inſiſtere, altario enim placere debet, qui altario uiuunt, & talis conuenit cura ſynceritatis ſacramentis, qualia ſunt ſacramenta ipſa, quibus exhibent officia ſeruitutis, ne contra Dominum offendant ipſi quem tractant, aut contra populū incipiant impedire, quod prædicant. Ambroſ. ſuper Lu. Religionis inſignia, arma ſunt ſacerdotis. Idem in Epiſtola. Sobriam à turbis grauitatem, ac ſerioſam uitam, & ſingulare pondus conuerſationis, dignitas ſibi uendicat ſacerdotalis. Quomodo enim poteſt in exemplum obſeruari à populo, qui nihil habet diſcrimini à populo? nihil diſpar in moribus à multitudine? Quid enim in te miretur, ſi omnia tua facta bona, in ſemetipſo recognoſcat exiſtere? ſi nil in te aſpiciat, qđ ultra ſe īueniat, ſi ea q̄ ī ſe erubeſcit? in te quē reuerendū arbitratur oſtēdat? Idem de offic. Sacerdotis eſt, nulli nocere, prodeſſe uelle omnibus: poſſe autem ſolius Dei eſt. Iſido. de Sum. bo. Sacerdotis prædicatio operibus confirmanda eſt, ita ut quod docet uerbo, inſtruat & exemplo. Glo. Amb. Non facile accuſanda eſt perſona tām alti ordinis, cum ſit uice Chriſti.

De pollutione nocturna.

Sacerdos ſine crimine ſit.

De excellentia uitę Sacerdotalis ſuper plebē.

1. Tim. 5.

De Sacerdotibus malis. Cap. XXI.

GRegorius in homil. Cui rei ſimiles dixerim ſacerdotes malos, niſi aquę baptiſmatis, quę peccata baptizatorum diluens, illos ad regnum cœleſte mittit, & ipſa in cloacas deſcēdit? Idem in Paſto. Si homo apud hominem, de quo minimè prēſumit fieri interceſſor, erubeſcit: qua mente apud Dominum interceſſoris locum pro populo arripit, qui familiarem ſe eius gratiæ eſſe p uitæ meritum neſcit? aut ab eo, quomodo alijs ueniam poſtulat, qui utrum ſibi ſit placatus ignorat? Idem in Regiſ. Durum eſt & proculdubiò à ſacerdotis officio alienum, perſonam poſitam ſub neceſſitate negligere, & ſtudio congregandi, indecēter inhiare pæcunijs. Idem. Cauſa ſunt ruinæ populi ſacerdotes mali: quis enim ſe pro populi peccatis interceſſor obijciat, ſi ſacerdos qui exorare debuerat, grauiora committat? Idē. In contumeliam ſacerdotum eſt, de diuinis cultibus admoneri, quod enim ipſi debent exigere, turpiter exiguntur. Ambroſius in Sermo. Mendacium eſt, Sacerdotem, uel clericum ſe profiteri, & contraria huic ordini operari. Idem ſuper Luc. Nihil in ſacerdote tām periculoſum apud Deum, tam turpe apud homines, q̄ quod ſentiat, non liberè denuntiare. Ioan.

Ruina populi Sacerdotes mali.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Chryſ. ſuper Matth. Verè magna confuſio eſt ſacerdotum, & omnium clericorum, quando laici inueniuntur fideliores eis & iuſtiores, quomodo autè non ſit confuſio, eſſe illos inferiores laicis, quos etiam æquales eſſe cõfuſio eſt. Iſido. de ſum. bo. Sacerdotes populorum iniquitate damnantur, ſi eos aut ignorãtes nõ erudiant, aut peccantes non arguant. Idem. Multi ſacerdotes metu poteſtatis ueritatem occultant, & à bono opere, uel iuſtitię prædicatione, rei alicuius formidine, aut poteſtatis terrenæ auertuntur: ſed eò (proch dolor) inde metuũt, quiauel amore rerum ſæcularium implicãtur, uel quia aliquo facinoris opere confunduntur. Hierony. in epiſtola. Vinolentos ſacerdotes, & Apoſtolus damnat, & uetus lex prohibet: qui enim altario ſeruiunt, uinum & ſiceram non bibant. Sicera Hebræo ſermone omnis potio nũcupatur, quæ inebriare poteſt. Idem. Peccator homo ſi ceciderit, rogabit pro eo ſacerdos: pro ſacerdotis lapſu quis rogaturus eſt? Idem in originali ſuper Malach. Ad ſacerdotis pertinet diſciplinam interrogatum reſpondere de lege: qui ſi non doceat, & reſpondeat, & reſiſtentes non conuincat, fruſtra iactat ſacerdotis dignitatem, cuius opera non exhibet. Bernar. in epiſtola. Cernitur in nonnullis ſacerdotibus ueſtium cultus plurimus, uirtutum aut nullus, aut exiguus. Idem in ſer. Egreſſa eſt iniquitas à ſenioribus iudicibus tuis Domine, qui uidentur regere populum tuum, non eſt iam dicere, ut populus ſic ſacerdos, quia ſic nec populus, ut ſacerdos, heu heu Domine Deus, quia ipſi sũt in perſecutione tua primi, qui uidẽtur in eccleſia tua primatũ diligere, & regere principatum. Idem de contemptu. In multis multipliciter regnat fornicatio, q puritatis auctori impuro corde & corpore miniſtrantes, non uerentur ſtare ante Angelum Dei, qui ſecet medios, & diſperdat: ſed omnino audẽt Agni immaculati ſacras contingere carnes, & intingere in ſanguine Saluatoris manus nepharias, qbus paulò antè (proch dolor) meretrices attrectarunt, ſic & altaria circuire, ſic & eccleſias frequentare, pſalmos decantare, cũ & eiuſmodi laus ſit execrabilis, & oratio fiat in peccatum.

Turpis metus lõgè ſit à ſacerdotib⁹.

De clericis. *Cap.* XXII.

GRegorius in Homi. Clericus admonẽdus eſt, quatenus ſic uiuat, ut exemplum uitæ ſæcularibus præbeat. Idem in regiſ. Ne unquam hi qui ordinati ſunt pereant, prouideri debet quales ordinentur: ut prius aſpiciatur ſi uita eorum continens in annis plurimis fuit, ſi ſtudium lectionis, ſi eleemoſynæ amorẽ habuerint. Idem. Proculdubio Deus offenditur, ſi ad ſacros ordines quiſquam nõ ex meritò, ſed ex fauore (quod abſit) aut ex uenalitate prouehitur. Idem. Qui poſt acceptum ſacrum ordinem lapſus in peccatum carnis fuerit, ſacro ordine ita careat, ut ad altaris miniſterium ulterius non accedat. Iſido. in libro ethymolog. Cleros Græce, ſors uel hæreditas dicitur: propterea ergo dicti ſunt clerici, quia de ſorte ſunt Domini, uel quia Domini partem habent. Hieronym. in epiſtola. Clerici uita Chriſti debet ornari eccleſia. Idem. Negociatorem clericum, & ex inope diuitem factum, ex ignobili glorioſum, quaſi quandã peſtem fuge. Idem. Procuratores atque diſpenſatores domorum alienarum, atq; uillarũ, quomodo poſſunt eſſe clerici, qui proprias iubentur contemnere facultates? Idem. Ita age & uiue in monaſterio, ut clericus eſſe merearis: ut adoleſcentiam tuam nulla ſorde commacules, ut ad altare Chriſti quaſi uirgo de thalamo procedas, & habeas deforis bonum teſtimonium. Fœminę quę nomen tuum nouerint, uultum neſciãt. Ambroſius in epiſtola. Tu quicunque in clero es, Domini portio es, & poſſeſſio eius, noli recedere de Domini tui poſſeſſione, ut dicas Domino, poſſedi ſti renes meos, ſuſcepiſti me de utero matris meæ: & illę tibi quaſi bono ſeruo dicat, tranſi, & recumbe. Auguſtin. de ſingularitate cleric. Cum Chriſtus agnus innocens, imò ipſa eccleſiis innocentia (quod eſt uerius) tantum ſe contẽpſerit pro eccleſia, ut eam ſine macula, uel ulla ruga redderet illibatam: qualis eſt illæ clericus, cui ad hoc ſponſa Chriſti cõmittitur, ut pro unius fœminæ amore, culpari totam eccleſiam patiatur? Ioannes Chryſoſto. ſuper Matth. Laici delinquentes, facilè emendantur: clerici autem ſi ſemel euaſerint, inemendabiles ſunt. Bernard. de contemptu. Ve uę in domo Dei horrendum uidemus. Quid? Idolatras miniſtrantes. Meritor, ſi non idolorum ſeruitus anaritia eſt. Si nõ quibuſdam etiam uenter ſuus, factus eſt Deus ſuus. Quod enim quiſque præ cæteris colit, id ſibi Deum conſtituiſſe perhibetur. Idem. Res pauperum, non pauperibus dare, par ſacrilegio crimen eſſe dinoſcitur. Sanè patrimonia pauperum facultates ſunt eccleſiarum, & ſacrilega eis cupiditate ſurripitur, quicquid ſibi miniſtri, & diſpenſatores, non utique Domini, uel poſſeſſores, ultra uictum accipiunt, & neſtitum. Idem in ſermo. Dilatata uidetur eccleſia, & ipſe clericalis ſacratiſſimus ordo ſuper numerum multiplicatus eſt, uerum, & ſi multiplicaſti gentem Domine, non magnificaſti lætitiam: dum nihil minus appareat defeciſſe meriti, quàm numeri acceſſiſſe. Multa infrà libro tertio, in capitulo de familiaritate.

Nota

Legis ſciẽtia à ſacerdote requiritur.

Qualis ſit ordinandus.

De beneficiatis. *Cap.* XXIII.

GRegorius in regiſ. Sicut Eccleſia proprias res admittere non debet, ita eam rapacitatis ardore alienas inuadere, non oportet. Idem. Laudabile ſtudium, & conueniens eſt Clerico, & religioſo, terrenis gratam Deo pacem præferre Compendijs, & ex rebus tranſitorijs

ſitorijs mãſura ſemper charitatis lucra mercari. Idem loquens de illo uerbo Ioannis. 6. Amen amen dico uobis, quaritis me non quia uidiſtis ſigna, ſed quia ex panibus meis manducaſtis, & ſaturati eſtis. Per eorum perſonam Dñs illos intra ſanctam Eccleſiam deteſtatur, qui per ſacros ordines ad Dominum propinquantes, nõ in eiſdem ordinibus uirtutũ merita, ſed ſubſidia uitę præſentis exquirunt: nec cogitant quid bene uiuendo imitari debeant, ſed quæ concupiſcendo compendia ſortiantur. Aug. in epiſtola. Si priuatim, quæ nobis ſufficiant poſſidemus, nõ ſunt illa noſtra, ſed pauperum: quorum procurationẽ quodammodo gerimus, non proprietatẽ nobis uſurpatione damnabili uendicamus. Auguſt. de uerbis Domini. Clericus ſi non contentus ſtipendijs fuerit, quę de altario Domino iubente conſequitur, ſed exercet mercimonia, intercesſiões uendit, munera libenter amplectitur, hic negotiator magis poteſt uideri q̃ clericus. Bernard. ſuper Cantica. Timeant clerici, timeant miniſtri eccleſiarũ Dei, qui in terris ſanctorũ quaſ poſſident tàm iniqua gerunt, ut ſtipendijs, quæ ſufficere debeant, minimè contenti, ſuperbia quibus egeni ſuſtentandi forent, impiè ſacrilegeq; ſibi retinent, & in uſus ſuæ ſuperbiæ, atq; luxurię uictum pauperum conſumere non uerẽtur: duplici profectò iniquitate peccantes, eo q; & aliena diripiunt, & ſacris in ſuis uanitatibus, & turpitudinibus abutuntur. Idem in epiſtola. Honores & dignitates eccleſiaſticas non ignoro deberi his qui eas dignè, & ſecũdum Deum adminiſtrare, & uelint, & poſſint. Et infra. Nec cuiq̃ uel adulto plures in pluribus Eccleſijs habere licet, niſi diſpẽſatoriè quidem ob magnam, uel eccleſię neceſſitatem, uel perſonæ utilitatem. Idem. Quicquid præter neceſſarium uictum, ac ſimplice ueſtitum de altario retines, tuum nõ eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt. Idem. Cõceditur tibi, ut ſi bene deſeruis, de altario uiuas, non autem ut de altario luxurieris, ut de altario ſuperbias, ut inde compares tibi frena aurea, ſellas depictas, calcaria deaurata, uaria griſea q; pellicea. Idem de contemptu. Vè uè tibi clerice, mors in olla, mors in ollis carnium, mors in delitijs eſt, non modo quia ſecus introitũ delectationis poſita eſſe cognoſcitur, ſed ob id maximè, quia populi peccata conſtat eſſe quæ comedis, ac ſi proptia tibi minus ſufficere uiderentur: ſollicitus eſto tanq̃ redditurus rationẽ, dignos pro eis gemitus fundere, dignos agere pœnitentiæ fructus. Idem. Quando poterit neceſſarijs eſſe contentus, qui eo animo introiuit, ut ſtipendia clerici in uſus uoluptatis, curioſitatis, & uanitatis congreget, ſeruet, & expendat? triplex eſt ergo funiculus, qui difficilè rumpitur, hominem miſerum in pernicié trahit, qui impurè intrat, indignè miniſtrat, & ipſo fructu abutitur tẽporali. Idem. Non ordinauit Deus his qui euangelio ſeruiunt, de euã gelio quærere delitias, uel ornatum: ſed uiuere ut ait Paulus, ex eo ut uidelicet ſint contenti alimenta corporis, non gulæ irritamenta, uel incẽtiua libidinis habere: & quibus tegant, non quibus ornentur accipere. Idem. De altario (inqt) Apoſtolus uuat, non ſuperbiat, non luxurietur, deniq; non ditetur, nõ contra ſancti cuiuſquam planè dignam omni acceptione ſententiã ex clericatu ditior fiat, non ſibi de bonis eccleſiæ ampla palacia fabricet, mutans quadrata rotundis, nec loculos inde congreget, nec in uanitate, aut ſuperfluitate diſpergat, non extollat de facultatibus eccleſiæ conſanguineos, aut neptes, ne filias dixerim.

Bona clericorum ſunt pauperum.

Pluralitas beneficiorum deteſtanda.

Attende & time.

Neceſſaria conceditur clericis non ſuperflua.

De ambitioſis. *Cap.* XXIIII.

GRegorius in Regiſ. Sicut is qui inuitatus rẽnuit, ſ̃itus refugit, ſacris eſt altaribus admouendus, ſic qui ultrò ambit, uel importunum ſe ingerit, eſt proculdubio repellendus. Idẽ. Verecundum nobis eſt, & dicere pudet, quia ſacerdotes ſibi ducatum arripiunt, qui exordium religioſę militiæ non uiderunt. Idem. Ordinatè ad ordines accedendum eſt: nam caſum appetit, qui ad ſumma loci faſtigia poſtpoſitis gradibus per abrupta aſcenſum quærit. Idem in paſto. Nulla ars doceri præſumitur, niſi prius intenta meditatione diſcatur: ab imperitis ergo paſtorale magiſterium qua temeritatẽ ſuſcipitur, quando ars artium eſt regimen animarum. Idem. Ipſi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognoui. Gregorius in paſtora. Ex ſe namq; & non ex arbitrio ſummi Creatoris regnant hi, qui nullis fulti uirtutibus nequaquàm diuinitus uocati, ſed ſua cupiditate accẽſi, culmen reginiminis rapiunt potius quàm aſſequuntur. Idem. Sacrum officium non ſolũ non diligit omnino, ſed neſcit, qui ad culmen regiminis anhelans in occulta meditatione cogitationis cæterorũ ſubiectione paſcitur, laude proprionis cæterorũ ſubiectione paſcitur, laude propria lætatur, ad honorem cor eleuat, rerum affluentium abundantia exultat. Idem. Neſcit laudem cum ſupperit fugere, qui ad hanc didicit, cum deeſſet anhelare. Idem. Quod dicere pudet, ſuprà in capitulo de prælatis malis. Iſidor. de ſumm. bono. Qui regimen ſacerdotum contendit appetere, ante ſe diſcutiat, ſi uita honori ſit congrua, & ſi non diſcretiõe par, humiliter ad id ad quod uocatur accedat: reatum quippe culpa geminat, ſi quis cum culpa ad ſacerdotale culmen aſpirat. Idem. Qui ad hoc conuerſionem ſanctitatis prætendit, ut alijs quandoque præeſſe poſſit, iſte non diſcipulus Chriſti, ſed prauitatis Antichriſti ſectator exiſtit: quia non pro Deo, ſed pro ſæculi honore portare ſtudet crucis Chriſti contumeliam & laborem. Auguſtinus de ciuitate Dei. Locus ſuperior ſine quo Regi populus non poteſt, etiam ſi teneatur, & adminiſtretur, ut decet, tamen indecenter appetitur. Idem de

Ambitioſi repellẽdi ſunt ab eccleſia.

Oſee. 8.

Ambitioſus Antichriſti eſt diſcipulus

Universidad de Deusto Biblioteca

Trinitate.Hoíes diabolum tanto magis imitant, quanto magis (neglecta uel etiã perosa iustitia) potentiæ studet, cuiusq; uel adeptione lætant, uel inflãmantur cupiditate. Ambro. super Lu. Si Dominus Iesus propria deseruit, tu aliena cur quæris? Si creator omnium sæculi gloriam subeundæ paupertatis uirtute contempsit, cur tu fastidias ad quod natus es? appetas quod indebitum est? cur ea, quæ ad usum tibi diuturna esse non possunt, ad supplicium diuturna deposcas. Caue insidias, caue fraudes. Idem. Ordinatio mundi à Deo, opera mundi à Diabolo, ita etiã à Deo potestatum ordinatio, à malo ambitio potestatis. Idem. Sæpe quos uitia nulla delectant, quos nulla potuit mouere luxuria, nulla auaritia subuertere, facit ambitio criminosos. habet.n. forẽsem grãm, domesticum scelus, & ut dominetur alijs, prius seruit. Bern. de consideratione. O ambitio ambientium crux, quomodo oẽs torques, oibus places, nil acerbius cruciat, nil molestius inquietat, nil tñ apud miseros mortales celebrius negotijs eius. An non limina Apostolorum plus ambitio, q̃ deuotio terit? Idem super missus. Quotiẽs hoibus præesse desidero, totiens Deum meum præire contendo, & tunc uerò non sapio ea, quæ Dei sunt. Idem. Videas hoíes pæcuniosos ad honores quosque Ecclesiasticos peruolare, moxque applaudere sibi sanctitate, uestium duntaxat mutatione, non mentium, & dignos se æstimare dignitate, ad quã ambiendo peruenerunt, quodq; (si audeo dicere) adepti sunt numus attribuere meritis. Idem super Canti. O utinam prælati tã uigiles reperirentur ad curam, q̃ alacres currunt ad cathedram. Idem. Nõ probe satis præesse affectas, quibus prodesse non curas, & quorum nõ zelas salutẽ, subiectionem nimis ambitiosè uendicas tibi. Idem in Epistola. Ambitio mater hypocrisis, latebras amat, & tenebras quærit, lucis impatiens. Ambitio spurcũ uitium in immo iacet, uidet tñ omne sublime, sed uideri ipsa refugit, nec mirum, optato nãque necesse est careat, nisi caueat arbitros. Idem. Curritur in clero passim ab omni ætate, & ordine à doctis pariter, & indoctis ad Ecclesiasticas curas, tãquam sine curis quisq; uicturus sit, cum ad curas peruenerit. Idẽ super. Qui habitat. Radix iniquitatis ambitio, subtile malum, secretũ uirus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, liuoris parens, uitiorum origo, criminis fomes, uirtutum ærugo, tinea sanctitatis, excecatrix cordium, ex remedijs morbos creans, generãs ex medicina languorem. Idem. Omnes, quæ sua sunt quærunt, nõ quæ Iesu Christi, ipsa quoq; Ecclesiasticæ dignitatis officia in turpem quæstum, & tenebrarum negocia transiere, nec in his aiarum salus, sed luxus quæritur diuitiarum, propter hoc tondent, propter hoc frequentant Ecclesias, missas celebrant, psalmos decantant, pro Episcopatibus, & Archidiaconatibus hodie decertatur, ut Ecclesiarũ redditus in superfluitatis, & uanitatis usus dissipentur. Idem de contemptu. Alius undique circuit sedulus explorator, blãditur, obsequitur, simulat, & dissimulat, miseraq; sibi suffragia mẽdicare non erubescit, manibus, & pedibus repẽs: si quo tandem se ingerere queat in patrimoniũ crucifixi, & bona Dñi, quę sola ex oibus inueniũtur exposita, nimirum peregre profectus est, sed in plenissimo die, ut sua districtè repetat, rediturus. Idem. Vniuersos in ordinibus Ecclesiasticis cæterisq; ad sanctuarium pertinentibus honorẽ quærentes proprium, aut diuitias, seu corporis uoluptatem, postremò, quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, manifestè prorsus, & indubitanter nõ ea, quæ Deus est charitas, sed aliena à Deo, & omnium radix malorum cupiditas introducit. Idem. Potentes potenter tormenta patientur. Ascendat superbia tua semper: sequere regem tuũ, oẽ sublime uideãt oculi tui, festina multiplicare p̃bẽdas, inde ad Archidiaconatũ euola, deinde aspira ad Episcopatum, nec ibi quidem requiem habiturus, qm̃ sic itur ad astra. Idem in sermo. O peruersitas, ò abusio filiorum Adã, qui cum ascendere difficillimum sit, descendere aũt facillimũ, ipsi & leuiter ascendunt, & descendũt difficilius, parati ad honores, ad celsitudines graduum Ecclesiasticorum, ipsis etiã Angelicis humeris formidandos. Idem. Curritur passim ad sacros ordines, & reuerenda quoq; ipsis spiritibus Angelicis mysteria hoíes apprehendunt sine reuerentia, sine consideratione, neq; enim signũ regni cœlestis occupare, aut illius timent Imperij gestare coronam, in quibus auaritia regnat, ambitio imperat, sedet iniquitas, luxuria dominatur, superbia principatur.

Ambitio crux. — *Ambitio uile uitiũ* — *Ambitionis epitheta.* — *Ambitiosorum studia.* — *Temeritas ...*

De studentibus. *Cap. XXV.*

GRegorius in Moralis. Idcirco nonnunquam studiosus tarditate intelligentiæ præmitur, ut eo, maiora p̃mia retributionis inueniat, quo magis in studio inuentionis elaborat. Idem. A feruore mentis, uel inter spiritales inimicos, uel inter carnales quosq; proximos, ipsi aliquo modo uiuendi usu ueterascimus, & assumptę nouitatis speciem fuscamus, à qua tñ uetustatæ quotidie si studia circunspectionis inuigiẽt orãdo legendo, bene uiuendo, renouamur. Idem super Ezech. Qui idcirco in sacro eloquio ea, quæ dignitatis sunt contemplatur, ut per hoc quod intelligit occupari ad quæstiones possit, quia non dulcedine quæsitæ ueritatis sanari appetit, sed doctus uideri, iste nimirum intellectus sui pẽnas desuper non extendit. Idem. In uerbis sacri eloquij iste debet studij nostri ordo seruari, ut hæc ideo cognoscamus, quatenus de iniquitate nostra compuncti, & cognoscentes mala, quæ fecimus, ipsa uitemus, ne alia faciamus, & cum jam ex magno usu lachrymarum de peccatorum remissione cœperit esse fiducia, per uerba Dei quæ intelligimus, ad uitam quoque & alios trahamus. Idem in pasto. Valde inter humana uerba cor nostrum defluit, cunq; indubitanter constet, q̃ exterius occupationum tumultibus impulsum à semetipso corruat, studere incessabiliter debet, ut per eruditionis studium resurgat. Idem in regis. Dum his quibus edificamur initimur, locum sine dubio deceptionis excludimus. Hiero. in origi. super miche. Nõ ęstimes in eo te placere Deo, si sermones (.i. scripturas illius) legas, tunc.n. scripturę prosunt legẽti, si qđ legitur, opere compleatur. Isido. de sum. bo. Lector strẽnuus potius ad implendum, quæ lægit, q̃ ad sciendum erit p̃mptissimus, minus.n. pœna est nescire, quod appetas, q̃ ea quæ noueris, non implere. Idẽ in Synodo. Disce quod nescis, ne doctor inutilis inueniaris, antea esto auditor, postea doctor. Idem. In disputatione tolle certamen, tolle pertinacem uincendi defensionem, cede citò ueritati, non contradicas iustitię. Idem. Disputare stude, non superare, plus diligere audire, q̃ dicere, plus auscultare, q̃ loqui. Augu. sermo. Multos reperimus negligentissimos iustitiæ, & auidissimos sapientiæ, hos docet scriptura diuina; peruenire non posse ad id, quod appetunt, nisi seruãdo quod negligunt, fili (inquit) concupiscens sapientiam, conserua iustitiam, & Dñs præbebit illam tibi. Aug. de Ciui. Dei. Philosophiæ est finis boni, nulla est igitur causa philosophandi, nisi finis boni, quamobrẽ, quæ nullum boni finẽ sectatur, nulla philosophię secta dicenda est. Idem de Trini. Nec pigebit me sicubi hesito, quærere, nec pudebit me, sicubi erro, discere. Idem. Quisquis hæc legit, ubi pariter certus est, pergat mecũ, ubi pariter hesitat, querat mecum, ubi errorẽ suum cognoscit, redeat ad me, ubi meum cognoscit, reuocet me, & post, & hoc placitum primum atque tutum coram Domino Deo nostro cum oibus gratum, quia ea, quæ scribo legũt, & in oibus scriptis meis maxime in his ubi quæritur unitas Trinitatis Patris, & Filij, & Spiritussancti, quia nec periculosius alicubi erratur, nec laboriosius aliquid quæritur, nec fructuosius aliquid inuenitur. Idem de opere mona. Quæ est ista peruersitas lectioni obtemperare nolle, dum uult ei uacare, & dum id quod bonum est, diutius legatur ideo facere nolle, quod legitur. Ber. super cantica. Scias quo ordine, quo studio, quo fine quæq; nosse oporteat. Quo ordine, ut id prius addiscas, quod est maturius ad salutem. Quo studio, ut id ardentius, quod est uehementius ad amorem. Quo fine, ut non ad inanem gloriam, aut propter curiositatem, aut aliquid simile, sed tantum ad tuã, & proximi ędificationem, & ad Dei gloriam. Idem. Sunt qui scire uolunt eo fine tantum, ut sciant, & turpis curiositas est, & sunt, qui scire uolunt, ut sciantur ipsi, & turpis uanitas est, & sunt item, qui scire uolunt, ut scientiam suam alijs uendãt, uerbi causa, pro pecunia, & honoribus, & turpis quæstus est, sed sunt quoq; qui scire uolunt, ut alios ędificent, & charitas est, & item, qui scire uolunt, ut ędificentur, & prudentia est. Idem in epistola. Falleris, filij falleris, si te putas inuenire apud mundi magistros scientiã, quam soli Christi Discipuli .i. mundi contẽptores Dei munere assequuntur, non .n. hanc lectio docet, sed unctio: non litera, sed spiritus: nõ eruditio, sed exercitatio in mandatis Dei. Idem. Non rectè proditur ad scientiæ limen, nisi iustitiæ germen pręcedat ad aiam, ex quo formetur granum uitę, & non palea uanęgloriæ. Idem in sermo. Pessimus mons inflans scientia, in quem tamen usq; hodie tanta uideas concupiscentia plurimos repere filiorum Adam, acsi non nouerint, quantum pater illorum illius montis ascensu descenderit, immò, q̃ grauiter ceciderit, quantum tota deiecta sit, & conquassata posteritas. Sene. in Epistola. Tamdiu discendũ est, quemadmodum uiuas, quandiu uiuas.

Studendũ alius ad Deum dirigendũ. — *Ne fias magister, antequã discipul'.* — *Augustini mira modestia.* — *Pietatis studiũ ubi quærendũ*

De aduocatis. *Cap. XXVI.*

GRego. super Ezechiel. Iustus aduocatus iniustas causas nullo modo accipit, nec uerba dare pro iniustitia consentit. Idem super illud Iob. De conuallibus ista rapientes, cum singula, repperissent ad ea cum clamore currebant. In ualle repertis singulis cum clamore occurrere, est subortis causarum occasionibus, etiam pro parua stipe litigare. August. de uerbis Domini. Vsq; adeo cupiditatis inoleuit malum, ut iam ex consuetudine uendantur leges, corrumpãtur iura, sententia ipsa uenalis sit, & nulla iam causa possit esse sine causa. Bercñ. de consideratione. Quottidiè perstrepunt in palacio leges, sed Iustiniani, non Domini. Idem, Certe lex Domini immaculata, conuertens animas, hę autem nõ tam leges, q̃ lites sunt, & cauillationes subuertentes iudicium. Idem. Miror, quemadmodum religiosæ aures tuæ audire sustinent huiusmodi disputationes aduocatorum, & pugnas uerborũ, quæ magis ad aduersionem, q̃ ad inuentionem p̃ficiunt ueritatis. Corrige prauum morem, & præcide linguas uaniloquas, & labia dolosa claude. Idẽ. Aduocati sunt, q docuerũt linguas suas loqui mendacium, diserti aduersus iustitiã, eruditi pro falsitate, sapiẽtes sunt, ut faciant malũ, eloquentes, ut impugnent uerum. Idem. Iniqua omnis appellatio, ad quam iustitiæ inopia non coegit appellare, non ut graues, sed si graueris licet. Idem. Qui non grauatus appellat, liquet, qa aut grauare intendit, aut tempus redimere.

Iob 30. Moral.

De religiosis bonis. *Cap. XXVII.*

GRego. in Regi. Expedit, paruo incommodo, ã strepitu causarũ seruos Dei quietos existere, ut & utilitates collectę p negligẽtiã nõ pereãt & seruorũ Dei mẽtes ad opus diuinum liberiores exstãt. Idẽ. Sicut ueraciter aduersus religiosos dicta crimina, digna sunt ultione plectẽda, ita ab

Universidad de Deusto Biblioteca

ab illatis nihilominus sunt absoluendi, qñ nullus eos culpæ reatus astringit. Aug. in regula. Nõ debent uelle oẽs q̃ paucos uident, amplius nõ quia honorantur, sed quia tolerantur accipere, ne contingat detestanda peruersitas, ut in monasterio, ubi quãtũ possunt fiunt diuites laboriosi, fiãt pauperes delicati. Idem de moribus Ecclesiasticis.

Religionis laus.

Quis non illos miretur, & prædicet, qui contemptis, atq; desertis mũdi huius illecebris, in cõmunem uitam sanctissimam, & castissimam congregati simul ætatem agunt, uiuentes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus, nulla superbia tumidi, nulla peruicacia turbulenti, nulla inuidentia liuidi: sed modesti, uerecundi, placati, concordissimam uitam, & intentissimam, in Deum gratissimum munus ipsi offerunt, à quo ista posse facere meruerunt? Isido. in lib. Ethimo.

Religiosus à religando dictus, eo q̃ post baptismũ in sua professione, christianæ perfectioni strictiori uinculo religatur. Religiosa opera.

Religiosus (ait Cicero) à relego est appellatus, quia retractat, & tanquam relegit ea, quę ad cultum diuinum pertineant. Idem de Sum. bo. Sancti uiri funditus sęculo renunciãtes, ita huic mũdo moriuntur, ut soli Deo uiuere delectentur: quantoq; ab huius sæculi conuersatione se subtrahunt, tantò internæ mentis acie præsentiam Dei, & Angelicæ societatis frequentiam contẽplantur. Bern. super Canti. Omnis in uobis, qui cęterorum infirmitates tam corporum, q̃ aĩorum non solum patienter supportat, sed insuper .s. si ualet, iuuat obsequijs, confortat alloquijs, informat consilijs: & si hoc forsitan non potest, ꝓpter disciplinam, sollicitis saltem orationibus solatiari nõ cessat infirmos: oĩs (inquã) qui talia operatur in uobis, bonũ oĩno inter fratres spargit odorem. Idem. Optimum in moribus dixerim, qui in nullo prorsus aut resistat prioribus, aut inuideat paribus, aut subiectis, uel desit in cura, uel in superbia præsit, prælatis obediens, socijs congruens, subditis utiliter condescendens. Idem in Epistola. Conuersari simpliciter inter fratres. Deo deuotus, magistro subditus, senioribus obediens, iunioribus obtemperans, Angelis placens, uerbo utilis, humilis corde, mansuetus ad oẽs. Idem in ser. Tu qui in congregatione es, benè uiuis, si uiuis ordinabiliter, socialiter, & humiliter: ordinabiliter tibi, socialiter proximo, humiliter Deo. Idem. Certum triumphati mundi testimonium est, si corpus castigas, & subijcias seruituti, ne perniciosa libertate seruiat uoluptati, si fletui præbeas oculos magis, q̃ curiositati, si deniq; spirituali dilectione flagrans, nulli de deris animum uanitati. Idem. Quoniam spectaculum facti sumus, & Angelis, & hoibus, seminemus hoĩbus exemplum bonum per aperta opera bona, seminemus Angelis gaudium, per occulta suspiria sancta. Idem in congregatione positus, uoluntates aliorum tuis uoluntatibus anteponas, ut non solum sine quærela, sed etiam cũ gratia maneas inter fratres, portans oẽs, orans pro oĩbus, ut & de te quoq; dicatur, hic est fratrũ amator. Idem. Parum timet Diabolus ieiunãtes, uigilãtes, cõtinentes, quia tam de istis, q̃ de illis multos traxit in laqueum ruinæ: sed concordes, & unanimiter uiuẽtes in domo Dñi, cõiuncti Deo, & sibi per uinculum charitatis, hi dolorem, hi timorem, hi liuorem Diabulo ingerunt.

Humilitas, & charitas in religiosis fugant dæmones.

De religiosis malis. Cap. XXVIII.

GRe go. in Mora. Ex actione sæcularium confunditur actio religiosorum, dum illi etiam promittendo non seruant, quæ in præceptis audiunt, & isti uiuendo ea custodiunt, in quibus nequaquam legalibus mandatis astringuntur. Idem. Sæpe nonnulli prauitatis apertè uias deserunt, sanctitatis habitum sumunt, moxq; ut prima limina benè uiuendi contingerint, obliti quid fuerint, affligi iam per pœnitentiam de ꝑpetratis nequitijs nolunt, laudari autem de inchoata iustitia appetũt, præesse cęteris melioribus concupiscunt, quos plerunq; dum iuxta uotum præsens prosperitas sequitur, multò, quã prius fuerant de sanctitatis habitu peiores fiunt. Idẽ. Praui homines cultum religionis assumunt, & bonorũ uitam sub despectis uestibus iniquis moribus præmunt. Item super Ezechiel. Sæpe quosdam uidemus ad uocẽ prædicationis quasi ex conuersione compunctos, habitum non animum mutasse: ita, ut religiosam uestẽ sumerent, sed ante acta uitia non calcarent. Aug. in capitu. de Ira. Melior est, &c. Idẽ de opere mona. Qui ueram ostendit corporis infirmitatem, humane tractandus est: qui aũt falsam prætendit, & conuinci non potest, Deo dimittendus est. Idẽ. Vtenã isti, qui uacare uolunt manibus, omnino uacarẽt & linguis, neque. n. tam multos ad imitationem inuitarent si eis non tantum exempla pigra, sed etiam muta proponerent. Idẽ in Epistola. Ex quo Deo seruire cœpi, quõ difficilè sum expertus meliores: q̃ qui in monasterijs ꝑfecerũt: ita non sum expertus peiores, q̃ qui in monasterijs ceciderunt. Isido. de Sum. bono. Atrociter in discussione diuini iudicij arguendi sunt, q̃ quod professione spoponderunt, opere implere contẽpserunt. Bern. super Missus. Illam qua sæculum deseruimus humilitatem deserentes, dum post hoc cogimur inepta denuò sectari studia sęcularium, canes efficimur reuertentes ad uomitũ. Idem. Video (quod magis doleo) post spretam sęculi pompam nonnullos in schola humilitatis superbiam magis addiscere, ac sub alis mitis humilisque magistri grauius insolescere, & impatientes fieri in claustro amplius, q̃ fuissent in sęculo. Quodq; magis peruersum est, pleriq; in domo Dei non patiuntur haberi se cõtemptui, qui in sua domo, non nisi contemptibiles esse potuerunt, ut qa uidelicet ubi à pluribus honores appetuntur. i. in sęculo, ipsi locum habere nõ potuerunt, nec meruerunt, saltem ibi honorabiles uideãtur ubi ab omnibus honores contemnuntur. Idem in Apolo. Quid facit superbia sub pannis humilitatis

[illegible]

humilitatis tuę Dñe Iesu, nũquid nõ habet, quo se palliet humana malitia, nisi unde inuoluta est Saluatoris infantia? Idem in Epistola. Iungant se animis, qui iuncti sunt institutis, inuicem se foueant, inuicẽ se defendant, inuicẽ onera sua portent. Ait. n. sapiens. Frater adiuuans fratrẽ, ambo consolabuntur.

Pro. 18.

Quod si alterutrum (quod absit) se corroserint, & momorderint, non ne simul ambo desolabuntur? Idem. Qui debitorem, & procuratorem carnis se constituit, ut magis uentrem sterilem pascere, q̃ aĩæ studeat bene facere, nullum religionis iugum, quantũlibet leue, quantumlibet suaue uideatur, ei tolerabile est, unde contingit, ut neq; hic, ubi sine murmure esse non potest, neq; in futuro, ubi pœnam murmurationis tolerare necesse est, pacẽ inueniat: ubi aũt non est pax, ibi nec Deus, quia in pace factus est locus eius. Idem. in sermo. In omnibus ferè religiosis congregationibus sane inuenire est homines pusillanimes, & remissos, deficientes sub onere, uirga, & calcaribus indigentes, quorũ remissa lætitia pusillanimis tristitia est, quorum breuis, & rara cõpunctio, aĩalis cogitio, & tepida cõuersatio est, quorũ obediẽtia sine deuotione, sermo sine circunspectione, oro sine cordis intẽtione, lectio sine ędificatione. Idẽ.

Tria genera hoĩum inter religiosos.

Sũt in nos tria genera hominum, ipsaq; satis incongrua, & ordini, & homini, qui hanc uiam ingressus est. Sunt enim, qui benè inceperunt, sed defecerunt citò, & sunt, qui nunquam inceperunt, sed in sua mollicię permanserunt, & sunt, qui captantur spiritu leuitatis, tardi ad audiendum, ueloces ad loquẽdum, paratissimi rursum enumerare, quod faciunt. Sed quid faciunt tandẽ? Idem. Magna est confusio, & magna ualde, q ardentius sæculares perniciosa desiderant, q̃ nos utilia, citius illi ad mortem properant, q̃ nos ad uitam. Idẽ.

Diligẽtia sæculariũ nrãm dãnat negligentiam.

De eo qui habitum habet religionis, & non uitam, propheta (inquit). Comederunt alieni robur eius, & ipse nesciuit. Exteriorem quippè superficiem intuens religiosus malus, salua sibi oĩa suspicat, nõ sentiens uermẽ occultum, qui oĩa interiora corrodit, manet tonsura, uestis necdũ mutata est, ieiuniorũ regula custodit, statutis psallitur horis, sed cor eorum lõgè est à me, dicit Dñs. Idem, in Epistola. Multo facilius reperies multos sæculares conuerti simpliciter ad bonũ, q̃ unumquẽpiam de religiosis proficere de bono in melius. Rarissima enim auis in terris est, qui de gradu quem in religione semel attigerat modicum, uel parumper ascendit.

De nouitijs. Cap. XXIX.

GRegorius in Regis. Oibus cuiuslibet ætatis, aut officij onerosa est nouitas. Idem. Quisquis diuina inspiratione cõpunctus, relictis sęculi huius actionibus ad Deũ conuerti festinat, ita cum charitate suscipiendus est, & blandis p oĩa consolationibus refouendus, ut in ea quã elegit

Quales suscipiendi nouitij.

(Deo adiuuante) delectetur modis oĩbus cõuersatione persistere. Idem super Ezech. Nullus, qui ad bonum ꝓpositum conuersus adhuc in mentis teneritudine esse conspicitur, despiciatur: quia frumentum ab herba incipit, ut granum fiat. Isidorus de Summo bo. Primordia conuersorum blandis refouenda sunt modis, ne si ab asperitate incipiant, exterriti ad priores lapsus recurrãt: qui. n. conuersum sine lenitate erudit, exasperare potius, q̃ corrigere nouit. Ber. de Amore Dei. Feruorem nouitiorũ non decent illę misericordes in seipsos discretiones, & districtionum dispensationes, facilesq; indulgentiæ suo indicio tribuendę, non tñ recusandę sunt alieno iudicio. Idem. A nouitio in seipsum rigida debet esse cẽsura, & districta seueritas: ad regentem aũt, uel consulentem spectat paterna, uel fraterna charitas, & pietas, si alterum horum desit, uel in deside, & tepido non spero cursus perseuerantiã, uel in pręcipiti timeo ruinam.

Conuersatio nouitiorũ moderanda.

Idem. Aĩalem discretum, nouitium prudentem, incipientem sapientem, in cella diu posse consistere, in congregatione posse durare, impossibile est. Idem. Docẽdus est nouitius sic habere corpus suum, sicut ęgrum cõmendatum, cui etiam multũ uolenti inutilia negãda sunt: utilia uerò etiã nolenti ingerendã, sic de corpore suo agere, sicut de nõ suo, sed eius à quo pretio magno empti sumus, ut glorificemus eum in corpore nostro. Idẽ super. Qui habitat. Obsecro uos nouellę plantationes Dei, uos qui nondũ exercitatos habetis sensus ad discretionem boni, & mali, nolite sequi cordis uestri iudicium, nolite abundare in sensu uestro, ne uos tanquam rudes adhuc uersutus ille uenator decipiat. Idem super Cantica. Placent fateor in nouitijs, quantũ ad ea, quæ in facie sunt, neglectior utiq, is, qui foris apparet corporum cultus, & uestium minor cura, sermo rarior, uultus hylarior, aspectus uerecundior, incessus maturior. Idem in Serm. Ante oĩa timor nouitijs necessarius est, quo nimirum peccata prateritra possint delere, cauere futura. Timor. n. Dñi, ut ait scriptura expellit peccatum, siue quod admissum est, siue quod tentat intrare, expellit hoc pœnitendo, illud resistendo.

Eccle. 1.

De iuuenibus. Cap. XXX.

GRegorius in Regis. Esto sollicitus, ut pueri ad sacros ordines nullatenus admittantur, ne tantò periculosius cadant, quanto citius alta conscendere festinãt. Idem in Moral. Immensa superbia iuuenũ est à seniore sibi reuerentiã exigere, & silentium imperare meliori. Idem in Pasto. Iuuenes plerunq; seueritas admonitionis ad profectum dirigit: senes uerò ad meliora opera deprecatio blanda cõponit. Idem supra in capitulo de Vsurpantibus prędicationẽ. Ioan. Chrys. de Compunctione. Non canicies laudabilis, neque iuuẽtus culpabilis existit, multi quippe, & in iu-

Non temerè promouendi ad ordines.

uentute

Universidad de Deusto Biblioteca

uentute philosophiam demonstrarunt, & in senectute lapsi sunt. Canicies sapientiæ, non capilli candidi comendantur. Cyprianus de duodecim abusionibus. Sicut in senibus sobrietas, & morum perfectio requiritur, ita in adolescentibus, & iuuenibus, obsequium, & subiectio, & obedientia, ritè debetur. Ambr. de Offi. Pulchra uirtus adolescentium uerecundia, & suauis gratia, quæ nō solum in factis, sed etiam in ipsis spectaē sermonibus. Idem. Vt in senibus grauitas, in iuuenibus alacritas, ita in adolesentibus uerecundia uelut quadā dote cōmendatur. Idē de Virginitate. Etiam cum fides tua tuta sit, iuuentus tñ suspecta est. Bernar. super Cantica. Quid amabilius uerecundo adolescente, q̄ pulchra hæc, & q̄ splendida gemma morū in uita, & uultu adolescentis, q̄ uerè, & minimè dubia bona nuntia spei, bonæ indolis index. Idem de Cōsideratione. Verbosulum adolescentem, & studenté eloquentiæ, cum sapientiæ sit inanis, non aliud, q̄ iustitiæ hostem reputes: & pro huiusmodi falsis fratribus dicit ille magister disciplinæ. Manus nemini citò imposueris. Idē de Amore Dei. Sapientes latent', & delitescunt, pueri regnant, & principātur: & fiunt principes, qui manè comedunt, & uè terræ illi. Idem infra libro Tertiò in capitulo de letitia mala. Eia lætare. Ansel. de Similitu. In iuuene tria notantur, quibus ad probitatem uenturus prænoscitur, hæc autem sunt, taciturnitas, corporis cōtinentia, & uerecundia.

Bonæ indoles iuuenum.

1.Tim.5.

De Monachis bonis. Cap. XXXI.

Monasteria fratrū mulierib⁹ interdicta

GRegorius in Regis. ad quēdam Abbatē. Huius te præcepti serie commonemus, ut neq; mulieres in monasterio tuo deinceps qualibet occasione permittas ascendere, neq; monachos tuos sibi cōmatres facere. Idē in Homil. Monachus reuerentiam sui habitus, in actu, in locutione, in cogitatione semper circūspiciat, & ea quæ mundi sunt, perfectè deserat: & quod ostendit humanis oculis habitu, hoc ante Dei oculos moribus prætendat. Isido. de Summo bono. Sūma monachi uirtus humilitas, summum uitiū eius superbia. Idem. Tunc aūt se quisq; Monachum iudicet, qñ se minimum oīum existimauerit, etiam si opera maiora uirtutum gesserit. Ioannes Chrysost. de Compunctione. Monachus nō solum propterea dicitur monachus, quia uxorē nō habet, sed quia religioni Dei, & seruitio ipsius mancipatus est; & cura illi est, quemadmodum Deo, non sæculo placeat, & qui magis eligit castitatem, quæ Deo chara est, & Spiritussancti habitatio. Hierony. in Epistola. Humilitatem uestium tumenti animo non appetas, sæcularium & maximè potentum consortia deuita: quid tibi necesse est ea uidere sepius, quorum contemptu monachus esse cœpisti? Idem. Monachus nō docentis, sed plangentis habet officium, qui uel se monachum lugeat, & Dñi sui semper pauidus præstoletur aduentum, qui sciens imbecillitatē suam, & uas fragile quod portat, timet offendere ne impingat, & corruat, atq; frangatur. Vnde & mulierum maximè iuuencularum uitat aspectum, & intantum castigator sui est, ut etiā quæ tuta sunt pertimescat. Bern. de præcep. & dispensa. Lego in regula, hæc: Consideratio pœnes Abbatem sit, & hoc uel illud esse in prouidentia, uel arbitrio, seu dispositione Abbatis, ut aūt pro sua uoluntate aliquid mutet de regula, me ibi legisse non recolo, qui nimmo (inquit) oēs magistram regulam sequantur, nec ab ea temerè deuietur à quo q̄, ergo nec etiā ab ipso Abbate, oēs (inquit) magistram sequantur regulā, nemo igitur suam uoluntatem. Idem. Super fratrum trāsgressiones, non super patrum traditiones constituitur, qui Abbas eligitur, mandatorum cultor, ultor uitiorum. Idem in Epistola. Ordo noster abiectio est, humilitas, uoluntaria paupertas, obediētia, pax, gaudium in spiritussancto. Ordo noster est esse sub magistro, sub Abbate, sub regula, sub disciplina. Ordo noster est studere silentio, exerceri uigilijs, ieiunijs, ac orationibus, opere manuum, & super oīa excellentiorem uiam tenere, quę est charitas, porrò in omnibus his proficere de die in diem, & in ipsis perseuerare usq; ad ultimum diem. Idem. Quoscunq; de tuis inueneris tristes, pusillanimes, murmurosos, ipsorum te patrem, ipsorum te noueris esse Abbatem, cō solando, exhortando, increpando, tunc .n. agis opus tuum, & portas onus tuum, & portando sanas, quos sanando portas. Siquis uerò ita sanus est, ut magis iuuet te, q̄ iuuetur à te, huius te nō patrem sed fratrem, comitem, nō Abbatem esse cognoscas. Benedictus in regula. Magnopere debet solicitudinem gerere Abbas, & omni sagacitate, & industria curare, ne aliquam de ouibus sibi creditam perdat: nouerit .n. infirmarum se curam suscepisse aīarum, non super sanas tyrannidem. Idem. Abbas non conturbet gregem sibi commissum, nec quasi libera utens potestate iniustè disponat aliquid, sed cogitet semper, quia de omnibus iuditijs, & operibus suis redditurus est Deo rōnem. Idē. Oportet Abbatē esse doctū lege diuina, ut sciat, unde proferat noua, & uetera, castum, sobrium, misericordem, ut superexaltet misericordia iuditium, ut ipse idem à Domino consequatur, odiat quoq; uitia, diligat fratres. Idem. Abbas in ipsis imperijs suis sit prouidus, & consideratus, siue secūm Deum, siue secūm sæculum sit. Opera quæ iniūgit discernat, & temperet, cogitet discretionē sancti Patriarchę Iacob dicentes. Si greges meos plus in ambulādo fecero laborare, morienē cūcti una die.

Offitium monachi lugere.

Abbas erga subditos [illegible]

De doctrina [illegible] sit Abbas

De Monachis malis. Cap. XXXII.

GReg. in Dialogo. Monachus qui in terra possessionē q̄rit, monachus nō est. Idē in regist. Si peculiaritas à monachis habetur, neq; cōcordia, neq; charitas in congregatione eadem poterit permanere. Idem. Quid est habitus monachi, nisi despectus mundi? quomodo ergo mundum despiciunt, qui in monachali habitu positi, aurum quęrunt? Idem. Monachorum quidem species tenetur, multa uerò sub sanctitatis habitu sęcularia agūtur. Idem. monachi mihi terrenę mētis esse oīno apparuerunt, qui nimis terrenum hoīem Abbatē habere quæsierunt. Isido. in ethi. Monachus Græca ethymologia uocaē, eo q; singularis sit. Monos .n. gręcè singularis dr̄. Ergo si solitarius uel singularis interpretaē uocabulum monachi, quid facit in turba, qui solus esse debet? Idem de Summo bono. Multi monachorum amore parentum, non solum terrenis curis, sed etiam forensibus iurgijs inuoluuntur, & pro suorum temporali salute amicorum suas animas perdunt. Idem. Maximè per cenodoxiam subijcit sibi Diabolus monachum, ut quē per sæculi amorem retinere non potuit, ab humilitatis culmine subtrahat, & per superbiæ tumorē subditum faciat. Ioannes Chryso. de Cōpunctione. Eos qui uidentur sustulisse crucem suam, & sequi Christum, per latam, & spaciosam uiā uelle incedere, nōne tibi ꝓdigiosum uideē? Idē. Deniq; monachi cū de monasterijs requirunt, & de locis habitationum percunctantur, ante oīa requirunt, si requies sit in loco, si abundent oīa. Idem in capitulo de propinquitate. Dico tibi monache &c. Hieronymus in epistola. Monachum, quē senseris tibi aut semper, aut crebro de nūmis loquentē, excepta elemosyna, quæ indifferenter oībus patet, institorē habeto potius, q̄ monachum. Bern. in Epistola. Labor, & latebræ, & uoluntaria paupertas, hæc monachōrum insigna, hęc uitam solent nobilitare, monasticā, uestri aūt oculi omne sublime uident, uestri pedes omne forum circūeunt, uestrę linguæ in oībus audiuntur cōsilijs, uestre manus omne diripiunt patrimonium. Idem super Cantica. Quale est hoc, ut in oībus fluuijs, agris, hortis, cellarijs uè uix reperiri posit, q comedas, uel bibas? memento te queso monachum esse, non medicum, nec de complexione iudicandum, sed de professione. Parce obsecro primū quidem quieti tuæ: parce deinde labori ministrantiū tibi: parce grauamini domus: parce consciæ, consciæ dico, & si non tuę, parce saltem consciæ alterius. Idem in Apolo. Miror unde inter monachos tāta intemperātia in cibis, & potationibus, in uestimentis, & lectisternijs, æquitaturis, & cōstruēdis ædificijs molescere potuit: quatenus ubi hęc studiosius, & uoluptuosius, atq; effusius fuerint, ibi ordo melius obseruari dicatur, & maior putetur religio. Idem. Ecce inter monachos parcitas putatur auaritia, sobrietas austeritas silētiū tristitia reputatur. Ecōtra, remissio discretio dr̄, effusio liberalitas, loquacitas affabilitas, cachinnatio iucūditas, mollicies uestimentorū, & æquorum fastus, honestas: lectorum superfluus cultus mundicia. Idem. Iam de aquæ potu quid dicam? qñ, nec ullo quidem pacto uinum aquatū admittitur, oēs nimirum ex quo monachi sumus, infirmos stomachos habemus: & tam necessariū Apostoli de uino utendo consilium non negligimus, modico tñ (quod ille præmisit) nescio cur prætermisso. Idem. Quæritur ad induendum, non quod utilius, sed quod subtilius inuenitur: non quod repellat frigus, sed quod superbiæ cōpetat: non deniq; iuxta regulam quod utilius cōparari pōt, sed quod uenustius immò uanius poterit ostentari. Heu me miserū qualemcūq; monachum, cur adhuc uiuo, tædet aīam uidere ad hoc deuenisse ordinem nostrū sanctū. Idē. Habitus noster (quod & dolens dico) qui humilitatis solebat esse insigne, à monachis nostri temporis in signum gestatur superbiæ: uix iam in nr̄is prouincijs inuenitur, quo uestri dignemur: miles, & Monachus ex eodem pano partiuntur sibi chlamydem, & cucullam. Quiuis de sæculo quantūlibet honoratus, etiam si Rex, etiā si Imperator ille fuerit, non tñ nostra horrebit indumenta, si sibi suo modo præparata fuerint, & aptata. Idē super missus. Ornari, non armari appetunt milites Christi, qui dum se preparare ad prælū, & cōtra aereas potestates prætendere paupertatis insignē debuerant, quod utiq; aduersarij multum formidant, in mollitiæ uestimentorum pacis potius q̄ belli præferentes inditium, ultro se suis hostibus, sine sanguine tradunt inermes. Idem. in capit. de Curiositate lib. 3. Monachus qui sui. Item in Lib. 2. in capi. de Superbia. Idem in Ser. Nihil turpius, q̄ monachus per urbes, & castella discurrens, nisi cum hoc charitas cogat, quæ operit multitudinem peccatorū. Ansel. de Similitu. Nec cuiquam prodest habitum monachi exteriorē habere, si nō studuerit, & iteriorē retinere.

Proprietas. monachatui aduersatur.

Per crucē & angustam uiā incedendū est monacho.

Monachorum insignia.

Abusus uirtutū.

Delitiæ in uestibus fugiendæ.

Vagatio religionis est pestis.

De incipientibus. Cap. XXXIII.

GRegor. in Pasto. Qui bona inchoata non cōsumant, dum proposita non perficiunt, etiā quę fuerunt cœpta conuellunt. Idem. Nec malos bona imperfecta adiuuant, nec bonos mala in consumata cōdemnant. Idē. Via Dei, & inchoātibus angusta est, & perfectè tñ uiuentibus lata, & dura sunt, quæ contra consuetudinem spiritaliter aīo ꝓponimus, & tñ onus Dei leue est, postquā hoc ferre cœperimus. Idem in Moral. Conuersorū initia bonis moribus malisq; permixta sunt, quia, & noua uita iam per intētionem agiē, & uetus adhuc ex usu retinetur. Isido. de Sum. bo. Qui ex deteriore iā melior esse cępit, caueat de acceptis extolli uirtutibus, ne grauius per uanā gloriam corruat, q̄ prius per lapsum uitiorū iacebat. Idem. Valet interdum conuersis pro animi salute mutatio loci, plurimum enim dum mutatur locus, mutatur & mētis affectus. Augu. super Gen. Nulla abstinentia fit à uoluntate carnali, quę non habeat in exordio dolorem, donec in me-

Disciplina in principio amaritudine. in fine habet dulcedinem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in meliorem partē consuetudo flectitur. Casio. super psalterium. Initium profectus est carnalia uitia relinquere, Domino supplicare. Bern. in ser. Solet inter primordia cōuersionis acrius insurgere tentatio prauæ consuetudinis, & uix possunt extingui iacula ignita Diaboli.

De proficientibus. *Cap.* XXXIIII.

GRego. in mor. Omnipotens Deus interiora discernens, ipsis spiritualibus ꝓfectibus modum ponit, ut ex hoc, homo quod apprehēdere conatur, & non ualet, in illis se non eleuet, quæ iam ualet. Idem. Ad Deum quasi tot gressibus mens accedit, quot bonis moribus proficit. Idē. Nonnulli qui ætate crescunt ab innocentia decrescunt, electis uerò cum foris ætas corporis, intus (si dici liceat) crescit ætas uirtutis. Idem. Si lassescere ab inchoatis bonis nolumus, ualde necesse est, ut inchoare nos quotidie credamus. Idem. Sancti uiri quo altius apud Deum uirtutum dignitate proficiunt, eò subtilius indignos se esse deprehendunt, quia dum proximi lucis fiunt, quicquid eos in seipsis latebat inueniunt. Idem super Ezech. Quantò plus proficimus in cogitatione, tantò nobis indignamur amplius de peruerso opere. Idem. Plerumq; qui plus in cōtēplatione rapitur, contingit, ut amplius in tētatione fatigetur, sicut quibusdam benè proficientibus contingere sępe solet, quorum mentē, dum aut compunctio afficit, aut contemplatio super semetipsam rapit, statim etiam tentatio sequitur, ne de his ad quæ rapta est extollatur. Idem in regi. Intantū proficis, quantum tibi nō studueris derogando fratribus arrogare. Hiero. in epistola. Oblitus posteriorū semper priora sectaberis, nequaquam considerans, quid alij mali faciant, sed quid boni tu facere debeas: nec peccantiū ducaris multitudine, sed sanctorum exēpla potius imiteris. Idem. Crescat in te cum annis gratia, crescat cum ætate iustitia, & fides tua eò perfectior uideatur, quò senior est. Augu. de uerbis Apostoli. Semper tibi displiceat, quod es, si uis peruenire ad id, quod nondum es. Nā ubi tibi placuisti, ibi remāsisti, si aūt dixisti sufficit, periisti. Idem. Semper adde, semper ambula, semper profice, noli in uia deficere, noli retroire, noli deuiare, remanet .n. qui non proficit, retrò redit, qui ad ea reuoluitur, unde iam recesserat, deuiat, qui apostatat. Idē de prædistina. Cur non (inquit) Cyprianus properamus, & currimus, ut patriam nostram uidere, ut parentes nostros salutare possimus? magnus illic nos charorum numerus expectat parētum, fratrum, filiorum frequens, & copiosa nos turba desiderat, iam de sua incolumitate secura, adhuc de nostra salute sollicita. Idem in capi. de oratione accepta. Qui didicerunt. Bern. in epistola. Aut ascendas necesse est, aut descendas, si attentas stare, ruas necesse est. Idem in capitu. de uerecundia lib. 4. Nolo

Spiritualis profectus, est se nihil perfecisse putare.

repentè. Idem in ser. Ita nimirum diuina solet pietas cōseruandæ humilitatis gratia ordinare, ut quantò plus quisq; proficit, eò minus se reputet profecisse. Nam & usq; ad extremum spiritualis exercitij gradum, si quis tātum proficit, aliquid ei de primi gradus imperfectione relinquitur, ut adhuc uix sibi illum adeptus uideatur. Idem. Vbi sane in spūali ꝓfeceris exercitio, erit nonnunquā rapi à tuo spiritu in diuinum, ut incipias gaudere de bonis Dn̄i, qui ꝓpria ante mala lugebas. Idem. Minimè oportet gressum sistere, & respicere retrò multo minus expedit, sed currendum nobis, & ꝓperandum, ne fortè egressus, ut gigas ad currendam uiam suam à nobis se Christus elonget, sed potius prouidentes eum in conspectu nostro semper, & in eius odore tracti, facilius citiusq; curramus. Auctor de spiritu, & aīa. Aīa ꝑ odium. Infrà lib. 4. in ca. de desiderio.

De perfectis. *Cap.* XXXV.

GRego. in mora. Magna est perfectio, suæ imꝑfectionis cognitio. Idem. Tantò quisq; ꝑfectus est, quantò perfectè sentit dolores alienos. Idem. Valde perfectorū est, sic de ostenso opere auctoris gloriā quærere, ut de oblata laude priuata nesciant exultatione gaudere. Idem. Perfectus quisq; cum in seipso uitia uicerit, statim mentem etiam contra uulnera passionis accingit. Idem. Ille uerò perfectus est, qui ad imperfectionem proximi impatiens non est. Nam qui alienam imperfectionem ferre non ualens, proximum deserit, ipse sibi testis est, ꝙ perfectè nōdum profecit. Idē. Perfecta uita, mortis est meditatio. Idem. Qui perfectè Deo placere desiderant, sibi de se nihil relinquātur. Aug. de spiritu, & litera. Quantū mihi uidetur in ea, quæ perficienda est iustitia, multum in hac uita ille profecit, qui ꝙ longè sit à perfectione iustitiæ, proficiendo cognouit. Idem. Hoc perfectorū est. Infrà in lib. 4. in ca. de æquitate. Idem. Nullus perfectus. Infrà lib. 4. de sufficientia. Isido. de sum. bo. Sicut falsitatis crimen à proficientibus pertimescitur, ita otiosa uerba à perfectis uiris sollicitè uitantur. Idem. Peccata quæ incipientibus leuia sunt, perfectis uiris grauia reputātur. Bern. in epistola. Nemo perfectus, qui perfectior esse non appetit. Idem. Proficiendi studium, & iugis conatus ad perfectionem, perfectio reputatur. Quod si studere ꝑfectiorē esse, perfectū est: nolle ꝓficere, deficere est. Idē. In ꝓposito perfectionis apparere imperfectū, neuus est. Idem. Habes de iusto, ꝙ lex Dei in corde ipsius, & non in codice, nec perfectionis is gradus, ꝑfectus carere, & necessarijs paratus est. Idem. super cant. Perfectus oīs reputabiť, in cuius aīa tria hæc congruētur, atq; opportunè concurrere uidebuntur, ut .s. nouerit gemere pro se, & exultare in Deo, & proximorum utilitatibus potens sit subuenire, placens Deo, cautus sibi, utilis proximis.

Perfe[illegible] nis [illegible] gnia.

Tria [illegible] fe[illegible]

De tribus

De tribus prædictis statibus. *Cap.* XXXVI.

GReg. in moral. Tres sunt mōdi conuersorū .s. inchoatio, medietas, atque perfectio. In inchoatione aūt sunt blandimenta dulcedinis, in medio quoq; tempore sunt certamina tentationis, ad extremum uerò perfectio uictoriosæ pulchritudinis. Idem super Ezech. Alia sunt uirtutis exordia, aliud profectus, aliud perfectio. Isid. de sum. bon. Tripartitus describitur esse uniuscuiusq; conuersi profectus .s. primus corrigendi à malo, secundus faciendi bonum, tertius consequendi boni operis præmium. Bern. in epistola. Incipientium status dici potest aīalis, proficientium rōnalis, perfectorū spiritualis. Idem super Cant. Sūt hi tres aīarum affectus, siue profectus, expertis duntaxat satis noti, & manifesti .s. cum aut de actibus malis indulgentiam, aut de bonis agendis gratiam, aut ipsius etiam indultoris, & benefactoris sui pręsentiam (eo quidēmodo quo in corpore fragili possibile est) obtinent intueri. Idem. Inuenit ꝓfectò apud Deum & uerecunda confessio, quo se humiliando deijciat, & propera deuotio, ubi se innouando reficiat, & iucunda contemplatio, ubi se exercendo quiescat. Idem in serm. Alij uacent sanctę contēplationi, alij dediti sint fraternæ administrationi, alij in amaritudine animæ suæ recolant annos suos, tanquam uulnerati dormientes in sepulchris. Idē. Sic planè sic opus est, ut Maria piè, & sublimiter sentiat de Deo suo: Martha misericorditer, & benignè de ꝓximo: Lazarus miserè, & humiliter ď seipso.

De Monialibus. *Cap.* XXXVII.

GReg. in regis. Iuuenculas Abbatissas uehemētissimè prohibemus. Ambr. de uirgini. Aiūt pleriq; maturioris ætatis uirgines esse uelandas, neq; ego abnuo sacerdotales cautiones esse debere, ut non temerè uelentur. Spectet planè spectet ætatem sacerdos, sed fidei, uel pudoris, spectet maturitatem uerecundiæ, examinet grauitatis canitiem, morum senectam, pudicitiæ annos, aīos charitatis. Augus. de bo. coniugali. Non nos in uirginibus prædicamus, ꝙ uirgines sunt, sed ꝙ Deo dicatæ pia continentia uirgines. Nā quod non temerè forsitā dixerim, fœlicior mihi uidetur nupta mulier, ꝙ uirgo nuptura. Idem in lib. de uirginitate. Nulla carnis fœcunditas sanctæ uirginitati comparari pōt, neq; enim & ipsa quia uirginitas est, sed quia Deo dicata est honoratur. Idem. In uita æterna est quædam egregia gloria, non oībus in æternū uicturis, sed quibusdam ibi tribuendæ, cui consequendæ parum est liberum esse à peccatis, nisi super hoc aliquid ipsi liberatori uoueatur, ꝙ non sit criminis non uouisse, sed uouisse, ac reddidisse sit laudis & honoris. Idem. Pergite sancti pueri Dei, & puellæ, mares, & fœminæ, cœlibes, & innuptæ, pergite perseueranter in finem, & laudate Dn̄m dulcius,

Præexcellentia uirginitatis.

quem cogitatis uberius: sperate fœlicius, cui seruitis instantius: amate ardentius, cui placetis attentius: lumbis accinctis, & lucernis ardentibus expectate Dn̄m quando ueniat à nuptijs. Idem de eccle. dogm. Sacratæ Deo uirginitati nuptias coequari, aut ꝓ amore castigandi corporis abstinētibus à uino, uel carnibus nihil accrescere meriti credere, nō hoc Christiani, sed Iouiniani est. Hieron. in epistola. Agnosce uirgo statum tuum, agnosce locum, agnosce propositum. Christi spōsa diceris, uide ne quid indignum ei cui desponsata diceris, admittas: citò rescribet repudium si in te uiderit vel unum adulterium. Idem. Caue ne cui uel concupiscēdi occasionem tribuas, quia sponsus tuus Deus zelans est: criminosior est enim Christi adultera, ꝙ mariti. Idem. Romana ecclesia Apostolico sine dubio (cuius Sedem obtinet) spiritu animata, tam seuerā statuit sentētiam, ut uix uel pœnitentię dignam iudicaret, quæ sanctificatum Deo corpus libidinosa coinquinatione uiolasset. Anastasius in sermon. Nihil prodest corpus uelare, & mentem uitiorum portentis maculare. Quid .n. prodest nigris uestibus indui, & à detractione linguam non cohibere? Idem. In monasterio positæ non otio torpescāt, non detractionibus, nō obscœnis confabulationibus incumbant, sed aut psalmorū modulationibus, aut manuum operationibus insistant, aut certè diuinis lectionibus aurem accommodent. Idem. Minores natu, eas quæ prouectæ sunt ætatis obsequio sanctitatis uenerenť, ꝓuectæ quoq; annis, iuniores dictis & exemplis ad benè uiuendum informent. Nobiles genere nequaquā ignobilibus se præferant, scientes, quia personarū acceptor nō est Deus. Idem. Vita Abbatissæ uelut pennatum animal, ad altum semper per desiderium euolet, per uerba resonet, luceat per exemplū. Idem. Tales Abbatissę regēdarum animarū curam suscipere debent, quæ subditis uerbis, & exemplis ducatum præbeant sanctæ religionis. Idem. Omnis actio Abbatissæ semp fit propter Deum, & de Deo, & cogitatio in Deum, & exceptis uitijs, quibus non compassio, sed rectitudo debetur, oībus eam cupio esse cōpassibilem, oībus gratam. Cæsarius in serm. Religiosam quāpiam non oportet, non decet, non expedit parētum suorū multis obligationibus implicari, aut quorumlibet extraneorum perniciosa familiaritate constringi. Idem. Pōposa indumenta, quæ non utilitati, sed uanitati seruiunt, fastidite, atq; cōtemnite uirgines Christi sponsæ: multæ enim quod in moribus diligūt, hoc & in uestibus, & in operibus suis ostēdunt. Cypr. in serm. Non copulari iā poteris inter puellas & uirgines Christi, ꝙ sic uiuis & uadis, ut possis ab hoībus adamari. Bern. in epist. Vt quid hactenus monacha, & sanctimonialis uocata es, ꝙ sub sanctitatis noībus non tn̄ sanctè conuersata es? cur uelum in capite mentiebaš reuerentiā, & sub uelo petulans oculos exhibebat impudentiā? caput siquidem gerebas

bas

Error Iouiniani.

Seueritas in [illegible] uirgines.

Monialiū exercitia.

Abbatissæ uita, & exēplum.

Universidad de Deusto Biblioteca

bas uelatum, sed elatum, sub signo uerecundiæ sermo resonabat inuerecundus. Idem. Risus immoderatior, incessus lasciuior, uestitus ornatior uni inflatæ magis, quàm uelatæ congruerent.

De uirginibus. *Cap. XXXVIII.*

GReg. super Ezech. Cãdida uita est carnis incorruptio, & flos uirginitatis. Idem in mora: Carnis uirginitas nequaquã iussa est, sed tantummodo laudata. Nam si illa iuberetur, nimirum iam coniugium in culpam uerteretur, & tñ multi uitute uirginitatis pollent, ut uidelicet plus impendant obsequio, q̃ acceperant in præcepto. August. de uirg. Profectò habebunt magnum aliquid uirgines præter cęteros in illa cõmuni sanctorum immortalitate, qñ habent aliquid iam non carnis in carne. Idem. Non quærit in nobis amator uester pulchram carnem, sed pulchram mentẽ, & pulchros mores quibus frenatis & carnem. Idẽ. Toto nobis figatur in corde, qui pro nobis fixus est in cruce: totum ipse teneat in aĩo uestro, quicquid uoluissetis occupati cõnubio. Idem. Virgines sunt, & sequuntur agnum quocunq; ierit. Quò ire putamus hunc agnum? Certè quo nemo eum sequi, uel audeat, uel ualeat, nisi uos. Quò putamus eum ire, in quos saltus, & prata? ubi credo gramina sunt gaudia, nõ gaudia huius sæculi uana, insani, & mendacis, nec gaudia qualia in ipso regno Dei cęteris non uirginibus, sed à cæterorum oĩum sorte distincta. Idem. Gaudia uirginum Christi, sunt de Chr̃o, in Chr̃o, cum Chr̃o, post Christum, per Chr̃m, propter Chr̃m. Gaudia propria uirginum Chr̃i, nõ sunt eadem non uirginum quãuis Chr̃i. Nam sunt alijs alia, sed nullis talia. Idem. Sequimini agnum, & tenẽdo perseueranter, quod uouistis ardenter, facite quod potestis, ne uirginitatis bonum à uobis pereat, cui facere nihil potestis, ut redeat. Idem. Gaudeat magis puella nobilis genere, sed nobilior sanctitate, q̧ sit per diuinum consortium præcipuam in cœlis consecutura sublimitatem, q̃ si esset per humanum connubium prolem in terra propagatura sublimem. Idẽ infra lib. 4. in ca. de meditatione. Virginalis integritas. Idem. In cõnexione uirtutum. s. continentiæ, & castitatis, ibidem, inspicite uulnera. Idem. Illis uirginibus in quibus est quidam placendi appetitus, aut elegantiori uestitu, q̃ tantæ professionis necessitas postulat, aut capitis ligamẽto notabili, siue tumidis umbonibus capillorum, siue tegminibus ita teneris, ut retiola subterposita appareant, his non de humilitate, sed de castitate ipsa, uel integritate pudicitię danda præcepta sunt. Idem. Bonũ est tibi ò aĩa uirginalis, ut sic qñ uirgo es, sic omnino seruans in corde quod renata es, seruans in carne q̧ nata es, concipias cum timore Dñi, ut parturias spiritum salutis. Idem. Ille unius sanctæ uirginis partus oĩum sanctarum uirginum est decus, & ipsæ uirgines cũ Maria uirgine mr̃es Chr̃i sunt, si p̃tris eius uoluntatem faciunt. Idẽ. Quis nesciat obedientem mulierem, inobedienti uirgini præponendam. Idem. Virginitatis bonum quantũ magnum uideo, tantò ei ne pereat furem superbiã pertimesco. Hieron. in epistola. Non proderit cæterorum sanctificatio membrorum, si inueniatur uel in uno corruptio. Idem. An tibi de uirginitatis prerogatiua blandiris? Memento Adam, & Euam uirgines deliquisse, nec integritatem corporis profuisse peccantibus. Idem. Cum uniuersos artus tuos mundaueris ab omni sorde peccati, & toto fueris sanctificata corpore, tunc tibi castitatem intelligas profuturam, & cum omni fiducia palmam uirginitatis expecta. Idem. Sit in te noua grauitas, honestas admirabilis, stupenda uerecundia, mira patientia, uirginalis incessus, & ueræ pudicitiæ habitus, sermo semper modestus, & in suo tempore proferendus. Idẽ. Virginis diffinitio est, sanctam esse corpore, & spiritu: quia nihil proficit carnẽ habere uirginem, si mente quis nupserit. Idem. Audenter loquar, cũ oĩa possit Deus, suscitare non põt uirginẽ post ruinam, ualet quidem liberare de pœna, sed non uult coronare corruptã. Cypr. in epist. Si Chr̃m continentia sequitur, & regno Dei uirginitas destinat, quid est uirginibus Chr̃i cũ terreno cultu & cũ ornamẽtis, q̃bus dũ hoĩbus placere gestiũt, Deum offendunt? Isid. de sum. bo. Omne peccatum per pœnitentiam recipit uulnerum sanitatem, uirginitas aũt si labitur, nullatenus reparatur. Idem. Virgo carne non mente, nullum præmium habet in repromissione. Ambros. de uiduitate. Attende tibi uirgo, ut & tu insistas orationi, & uultus tuus assidua pallescat obsecratione, sed ante omnem orationẽ præpara aĩam, ut non tu uidearis tentare Deum cum deprecaris, ut id quod oras, mores tui loquantur, fides adiuuet, opera cõmendent. Idem. Nec liberiorẽ lętitiam in uirginibus decet esse, quæ si non hãt, quod defleant, fleant tñ sæculũ, fleant lapsus peccantium, etenim, qui aliorũ lapsus fleuerit, suos cauebit: fleant q̧ à gaudijs paradisi longius euagantur, fleant quia nesciunt an ad illa debeant peruenire, fleant postremò, uel ipsa contemplatione, ut hic flentes, illic accipiant consolationẽ. Idem. Custodi uirgo uias tuas, ut non delinquas in lingua tua, etenim bona loqui plerũq; crimen est uirgini. Idem. Ingreditur ò uirgo mors per ostium tuũ, si falsum loquaris, si turpiter, si procaciter, postremò si ubi nõ oportet loquaris, clausæ sint ergo fores labiorum tuorum, & obseratũ maneat uocis uestibulum. Idẽ. Virgo quæ Christum requirit, non debet esse uulgaris, non debet esse in foro, non in plateis, uoce quærula, gressu lubrica, facilis auditu, uilis aspectu. Idẽ. Qui non nubunt, & uxores non ducunt, sicut Angeli in terris sunt, ut tribulationem carnis non sentiãt, seruitutẽ ignorent, & mũdanæ negociationis alleuientur contagio, diuinis rebus mente intendant,

Virginitas consulta est, non præcepta.

Aureola uirginum

intendant, ut tanquam exuti corporis infirmitate, non quæ hominis sunt, sed quæ Dei cogitent. Idem. Virginitas adolescentiam decet, iuuentutem ornat, senectutem amplificat, omnique ęuo habet iustitiæ suæ canos, maturitatẽ grauitatis, uelamen pudoris, qui deuotionem nõ impediat, religionem augeat. Idem de uirginitate. Quid est uirginalis castitas, nisi expers contagionis integritas? Idem. Nec mirum ò uirgines si pro uobis angeli militant, quia angelorum moribus militatis. Meretur eorum præsidium castitas uirginalis, quorum meretur & uitam & mores. Idẽ. Rachel extorto osculo fleuit & gemuit, nec flere desisset, nisi proximum cognouisset. Idem. Considerate quia uirgines præ Apostolis resurrectionem Domini uidere meruerunt. Idem. Claudat ora uirginis pudor, debilitatem corporis excludat religio, instituat cõsuetudo boni operis exercitium. Maturam igitur uirginẽ mihi prius grauitas morum nuntiet pudore obuio, gressu sobrio, uultu modesto, & prenuntia integritatis, antecedant signa uirtutis. Bern. super Missus est. Solent uirgines quæ ueræ uirgines sunt, semper ad omnem uiri affatum pauere, & nunquam esse securæ, & ut caueant timenda, etiam tuta pertimescere, scientes se in uasis fictilibus thesaurum portare prætiosum, & nimis arduum esse uiuere inter homines ut angelum, & in terris more cœlestium conuersari. In dialogo sanctorum. Basilij & Ioannis. Virgo quæ arripuit prophetiã cœlestemque conuersationem angelorum represẽtare in terris spopondit, atque in hac carne incorporeę naturæ aggressa est implere uirtutẽ, neque superfluos gressus, neq; uaniloquia usurpare permittitur, maliloquii uerò & adulationis etiã nomina ignorare debet. Glo. iij. Reg. vj. Altior professio uirtutis, altiorem debet tenere uiam uiuẽdi. Qui enim abrenunciato coniugio uirginitatem uoto consecrant, oportet ut mores uirginitati condignos ostendant, abstineant ab ociosis uerbis, ira, rixa, detractione, habitu superfluo, & oculo impudico, comesationibus, potationibus, atque huiusmodi, uigiliis & sanctis orationibus, lectionibus, eleemosynis & huiusmodi uacent.

Pudor.

De viduis. *Cap. XXXIX.*

GReg. in regis. Quãtò uiduę bene uiuẽtes uirorum sunt solatio destitutæ: tanto eis enixius ecclesiastica est impendenda tuitio. Idem in ca. de sacerdotibus bonis. Officij sacerdotalis. August. in epistola. Quamuis ad omnia mẽbra Christi, hoc est ad oẽs qui in eũ credunt, & eius corpori mystico sociantur, sicut docuit orare pertineat, specialiter tamen diligentior cura orationis scriptura, eius uiduis inuenitur iniuncta. Idem de uiduitate. Si nondum uouisses Deo continentiã uidualem, exhortaremur profectò ut uoueres, quia uerò iam uouisti, exhortamur ut perseueres. Idem. Agite cursum uestrum ò uiduæ, & p̃seueranter currite ut cõprehẽdatis, & exẽplo vitę exhortationisq; sermone rapite in eundẽ cursum uestrũ quoscunq; potueritis. Idẽ. de uita Chr̃iana. Tria esse uiduarũ gñ̃a nõ ignorare te credo. Vnũ qđ p̃fectissimũ est, cœlestiq; p̃mio destinatũ, qđ ritu illius de euãgelio uiduæ Deo orõnibus & ieiuniis die noctuque deseruit. Aliud uerò qđ filiorum curã habet & domus, nõ tã dignũ, nec tñ peccatis obnoxiũ. Tertium aũt genus est, i epulis & delitiis, qđ æternæ morti seruat. Idẽ de uirg. Multas uiduarũ reuocat à nubẽdo, nõ amor p̃clari propositi, sed apti dedecoris timor, ueniẽs & ipse de sup̃bia, qua formidatur magis hoĩbus displicere q̃ Deo. Hiero. in epist. Vidua quæ marito placere desinit, & iuxta Apostolum uerè uidua est, nihil habet necessariũ nisi perseuerantiam. Meminit pristinæ uoluptatis, scit quid amiserit, quo delectata sit. Amb. de uirginitate. Prope modum non inferioris uirtutis est à coniugio abstinere, quod aliquando delectauerit, quam coniugii pœnitus delectamenta nescire. Idem. Virginitas in eo facilior est, q̧ carnis incentiua non nouit, & uiduitas in eo Solicitior q̧ preteritas animo recolit uoluptates. Idẽ de uiduitate. Esto uidua temperans & casta. Tẽpera te primum à uino, ut possis casta esse ab adultero, nec te ille tentabit, si te uina non tentent. Nam si Iudith uidua uinum bibisset, cum adultero utique dormisset. Idem de offic. Quid tã decorum q̃ ut uidua defuncto coniugi fidem seruet? quid etiã hoc vtilius, quo regnum cœleste acquiritur? Sunt. n. qui se castrauerũt p̃p regnum cœlorum. Idem de fide resurrectionis. Mulier satis piè uirum luget, quę seruat pudorem, nõ deserit fidem. Sic. n. benè defunctis officia pendunt, ut uiuant in mentibus, & in affectibus p̃seuerent.

Viduis oratio indicta.

Tria uiduarũ genera.

Vinũ interdictũ uirginibus.

De coniugatis. *Cap. XL.*

GRegorius in mora. Tunc solum coniuges in admixtione sine culpa sunt, cum nõ pro explenda libidine, sed pro suscipienda prole miscentur. Idem in pasto. Necesse est vt coniuges crebris orationibus deleant, quod pulchræ copulæ speciem admixitis voluptatibus fœdant. Idem. Admonendi sunt coniuges, vt ea in quibus sibi aliquando displicent, & patientes inuicem tolerent, & exhortantes se inuicem saluent. Idem in regis. Vir cum propria uxore dormiens, nisi lotus aqua Ecclesiam intrare non debet, sed neque lotus intrare statim debet, & infra. Nec hoc dicentes, culpam putamus esse cõiugum, sed quia etiam ipsa licita admixtio coniugum, sine uoluptate carnis esse non potest, à sacri loci ingressu abstinendum est, quia uoluptas ipsa sine culpa esse nullatenus potest. Idem. Si quis sua coniuge non cupidine uoluptatis, sed solũ procreandorum liberorũ gratia utitur, ille profectò siue de ingressu Ecclesiæ siue de sumẽdo dominici corporis sanguinisque mysterio, suo

Coniugali, actus quando laudabilis, & quã do culpabilis sit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est relinquẽdus iudicio, quia à nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne positus nescit ardere. Idem. Cum boni coniuges aut meritũ augere Desiderãt, aut, ante actæ uitæ culpas deflere, ut se ad continentiam astringant, & meliorẽ uitã appetant, licet, si uerò continentiam, quam uir appetit, uxor non sequatur, aut quam uxor appetit, uir recusat, diuidi coniugium nõ licet, quia scriptum est. Quod Deus coiunxit, homo nõ separat. Et iterũ. Mulier sui corporis ptãtem non habet, sed uir: similiter aũt & uir sui corpis
1.Cor.7. potestatem nõ habet, sed mulier. Aug. de bono coniugali. Concubitus necessarius causa generãdi inculpabilis est, & solus ille nuptialis. Ille autem qui ultra necessitatem istam progreditur, iam non rationi sed libini obsequitur. Et hunc tamen non exigere, sed reddere coniugi,
Nota. ne fornicando damnabiliter peccet, ad personã coniugalem pertinet. Si autẽ ambo tali concupiscibili subiugantur, rem faciunt non planè nuptiarũ. Idem. Cum ille naturalis usus, qui prolabitur ultra pacta nuptialia, ideſt ultra propagandi necessitatem, uenialis sit in uxore, in meretrice damnabilis, ille qui est contra naturam execrabilis fit in meretrice, sed execrabilior fit in uxore. Idem. Bonæ sunt nuptiæ in quibus tã tò meliores sunt coniugati, quantò castiores ac fideliores Deum timent, maximè si filios quos carnaliter desiderant, spiritualiter nutriãt. Idẽ in epistola. Mulierem coniugatam non licet dicere, facio quod uolo de meo, cum & ipsa nõ sit sua, sed capitis sui, ideſt uiri. Idem super Gen. ad literam. Quod bonum habent nuptiæ, peccatũ
Tria bona coniugii. nũquam esse potest. Hoc autem tripartitum est, scilicet fides, proles, sacramentum. In fide attenditur, ne prẽter uinculum coniugale, cum altera uel cum altero concubatur. In prole, ut amanter suscipiãt, benignè nutriatur, religiosè educetur. In sacramento, ut coniugium non separetur, & dimissus aut dimissa nec causa prolis, alteri coniugatur. Idem contra Iulianum. Intemperans in coniugio, quid aliud nisi quidam
Abusus uxoris pro adulterio reputatur. adulter uxoris est? Omnis enim uehemens amator propriæ, uxoris, adulter est. Idẽ: Sicut adulteriũ non potest esse sine bono naturæ, nec ideo est bonum, ita connubium non potest sine malo concupiscentiæ, nec ideo malum est. Idem. Coniuges benè utentes malo concupiscentiæ, anteponuntur uirginibus malè utentibus bono continentiæ. Idem de uiduitate. Nuptiarum bonũ semper est bonum, sed in populo Dei sui fuit aliquando legis obsequium, nũc est infirmitatis remedium. Idem. Sicut manente in se sacramento regenerationis, excõmunicatus quisque reus criminis cuiuscunque, non illo sacramento ca-
Vinculũ indissolubile. ret, etiam si nũquam reconcilietur Deo, ita manente in se uinculo fœderis coniugalis, si uxor dimittitur ob causam fornicatiõis, nec carebit illo uinculo fœderis, etiam si nunquam reconci-

lietur uiro, carebit autem si mortuus fuerit uir eius. Idem. Indignantur uiri. Supra in capitulo de homine. Ioan. Chry. super Mat. Abstine te à menstruata, abstine te è prægnante, erubesce te facere, quod animalia nõ faciũt. Et infra. Quando dies festus est & dies ieiunii, seruа vt impleas
1.Cor. apostolicum præceptum. Nolite fraudari inuicem &c. Ambro. de uidu. Non prohibemus secundas nuptias, sed tamen non probamus sæpe repetitas. Idem. Bonum coniugium, sed tamen à iugo tractum, & mũdi iugo, ut uiro potius cupiat mulier placere q̃ Deo. Idem de uirginitate. Iactet licet de fœcunda nobili dotata partu, quo plures generauit, plus laborauit. Numerat solatia filiorũ, sed numeret pariter & molestias. Nubit & plorat, qualia sunt uota quæ fientur. Idem. Prius utique impedimentum fœcunditas carnis incipit afferre, quam fructum, parturit. n. & ægrotat priusquam pariat, quàm dulce pignus quod à periculo incipit, & in periculis delinit, prius dolori futurum q̃ uoluptati, periculis emitur, nec pro arbitrio possidetur. Idem. A cõ iugio illa nascuntur incentiua uiciorum, ut quæ fitis coloribus ora depingant, dum uiris displicere formidant, & de adulterio uultus, meditantur adulterium castitatis. Isid. in ethymo. Tribus causis ducitur uxor. Prima est causa prolis, de qua legitur in Gen. Et benedixit eos dicens, Crescite & multiplicamini. Secunda causa adiutorij, de qua ibi in Gen. dicitur. Non est bonum esse hominem solum, faciamus ei adiutorium simile sibi. Tertia causa incontinentiæ. Vnde dicit apostolus. Qui se nõ continet, nubat. Hiero-
1.Cor.7 in epistola. Non negamus uiduas, non negamus maritatas, sanctas mulieres inueniri, sed quæ uxores esse desierunt, quę in ipsa necessitate coniugii imitantur uirginum castitatem. Idem. Vbi tympana sonãt, tibia clamitat, lyra garrit, cymbala concrepant, quis ibi decimorum paratus contumeliis gloriatur. Ingrediuntur expositæ libidini uictimæ, & tenuitate uestium nudæ impudicis oculis ingeruntur, his infœlix uxor aut lætatur & perit, aut offenditur, & maritus in furgia concitatur. Idem. Nupta ad speculum pingitur, & in contumeliam artificis conatur pulchrior esse quàm nata est. Idem in orig. super illud Ioel. Egrediatur sponsus de cubili suo &c. Ergo qui in castigatione uictus, & ieiunio, atque eleemosynis dicit se agere pœnitentiam, frustra agit pœnitentiam, qui non seruat castitatem, frustra hoc sermone promittit nisi egrediatur de cubiculo suo & sanctum purumque ieiunium pudica expleat pœnitentia. Gloss. j. Petr. iij. Quotiens uxori debitum reddo, orare non possum. Quod si iuxta apostoli sermonem, sine intermissione orandum est, nunquam ergo mihi coniugio seruiendum, ne ab oratione (cui semper instare iubeor) ulla hora præpediat.

De

De tribus superioribus præditis. Cap. XLI.

AVgustinus in lib. de bo. cõiuga. Sicut bonũ erat quod Martha faciebat occupata multum, circa ministerium sanctorũ, sed melius quod Maria soror eius sedens ad pedes domini, & audiens uerbum eius, cum eum ambæ hospitio recepissent: ita bonũ Susannæ in coniugali castitate laudamus, sed tamen ei bonum uiduæ Annæ, ac multo magis Marię virginis, anteponimus. Idẽ de uirginitate. Certa ratione, & sanctarum scripturarum auctoritate, nec peccatum esse nuptias inuenimus, sed tamen nec eas bono uel uirginalis continentiæ, uel etiam uidualis abstinentiæ, æquamus. Idem contra Iulianum. Vera pudicitia, siue coniugalis, siue uidualis, siue uirginalis, dicenda nõ est, quæ nõ ueræ fidei mancipatur. Cõiuges. n. & uirgines, & uiduæ, possunt esse, & pudicæ non esse, si contaminata uoluntate mechantur. Hieron. in
Matt. 13. epistola. Cum in semente terræ bonæ cẽtesimũ, & sexagesimum, & tricesimum fructum Euãgelia doceant: & centenarius pro uirginitatis corona primum gradum teneat, sexagenarius pro labore uiduatũ in secundo sit numero, tricenarius fœdera nuptiarum ipsa digitorum coniunctione testẽtur: bigamia in quo erit numero: immo extra numerũ, certè in terra bona non oritur, sed in uepribus & spinetis uulpiũ, quæ Herodi impijssimo comparantur. Amb. de uiduitate. Docemur triplicem castitatis esse uirtutẽ, unã cõiugalẽ, aliã uiduitatis, tertiãuirginitatis.

De pauperibus. Cap. XLII.

Paupertas non contẽnenda.

GRegor. in homil. Pauper cum reprehensibilis cernit, moneri debet, & despici non debet. Si uero reprehẽsionis nil habet, ut nerari summopere ſicut intercessor debet. Idẽ. Cum quoslibet pauperes, nõnulla reprehensibi lia perpetrare conſpicitis, nolite desperare, nolite deſperare, quia fortasse quod superfluitas tenuissimæ prauitatis inquinat, caminus paupertatis purgat. Idem. Quando ad fidei agonẽ uenimus, luctamen contra malignos spiritus sũmimus, maligni aũt spiritus nudi sunt, quia nihil in hoc mundo proprium possident, nudi ergo cum nudis luctari debemus, nam si uestitus quis cum nudo luctatur, citius ad terram dejicitur, quia habet, unde teneatur. Idem in Dial. Paupertas mentibus bonis, esse solet custos humilitatis. Idem super Ezech. Paupertas in inopia mentis est, non in quantitate possessionis. Idem. Cum deest terrena substantia, de qua æterno iudici rationem ponemus, liberius ad patriam perginius, quia quasi in uia pondere carere quærere, sed uniuscuiusq; diei sufficientia contentum manere. Infra de sufficientia lib. iiij. Idẽ. Quisquis stimulo, &c. Infra lib. iij. capitulo de iudicio. Augustꝰ de Eccles. doc. Bonũ est facultates cũ dispensatione pauperibus erogare,

Paupertas & humilitas germana.

melius pro intẽtione sequendi dominũ insimul pauperibus donare, & absolutũ ab omni sollicitudine egere cum Christo. Idem in lib. de cura pro mortuis, & in lib. de ciui. Dei. Præclaras exequias in conspectu hominũ, exhibuit parpurato illi diuiti turba famulorum, sed multo clariores in cõspectu Dei ulceroso illi pauperi, ministerium præbuit angelorũ, qui eũ non extulerunt in marmoreũ tumulum, sed in Abrahæ sinum. Idẽ super cau. Iacobi. Magnæ fœlicitatis est cõditio christianorũ, qbus claritudo regni in paupertate posita est, possidere qd̃ cum labore acquiritur, paucorum est, cõtẽnere, quod cũ fructu contemnas, otium est. Fœlicitas ergo magna christianorũ quibus datum est, ut paupertate faciant prętium regni cœlorũ. Idem. Non tibi displiceat paupertas tua, nihil. n. ea potest ditius inueniri. Vis scire q̃ locuples sit paupertas, cœlum emit. Io. Chryſ. Nõ malum aliquod est memus inopiam, etenim sapiæ & patientiæ, & omnis philosophiæ, nobis magistra est inopia. Ambroſ. in hexameron. Iustus uir qui hic egerit, illic abundabit, & qui hic laborẽ roleraverit, illic consolationem habebit, qui aũt hic receperit bona, illic mercedẽ eorũ sperare nõ poterit, paupertas. n. mercedem suã reseruat, census absumit. Hieronymus in epistola. Vacuus uiator & nudus, latronis nõ timet insidias, securus à nocturnis furibus dormit pauper, etiam si clausſtra nõ muniat: diuiti uero suæ opes latronis imaginantur occursum, & iugi solicitudine somnũ adimunt. Idem, Socrates illæ Thæbanus quondam ditissimus, cũ ad philosophandum Athenas pergeret, magnũ auri pondus abiecit in mare, nec putauit se posse, & uirtutes simul & diuitias possidere. Bern. in epist. Volo te esse amicũ pauperũ, magis aũt imitatorem: illæ gradus proficientium est, hic perfectorũ. Amicitia nãq; pauperũ, regis amicos constituit, sed amor paupertatis reges facit, regnũ deniq; cœlorum pauperũ est. Idem in sermone. Cum tria
Paupertatis tres species. sint genera paupertatis, necessaria, uoluntaria, & simulatoria, rectè diuidens & rectè offerens, reiecta simulatione, necessariã patiens, uoluntariam amplectẽs, pauper efficitur spiritu. Idem. Fœlix paupertas uoluntaria relinquentiũ omnia, & sequentium te dñe Iesu. Fœlix planè quæ tam securos immo glorioſos faciat in illo singulari flagore elementorum, in illo tremẽdo examine meritorum, in illo tãto discrimine iudiciorum. Seneca in epistola. Cui cum pauperta te bene conuenit diues est. Idẽ. Nõ qui parũ habet, sed q plus cupit, pauper est. Idem. Aude hos spes contemnere opes, & te quoq; dignũ finge Deo. Nemo alius est Deo dignius, q̃ q opes contẽpsit: quarũ possessionẽ tibi non interdico, sed hoc efficere uolo, ut intrepidus eas possideas. Idem. Si uis uacare animo, aut pauper sis oportet, aut pauperi similis. Non potest salutare fieri studium siue frugalitatis cura.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De diuitibus. *Cap. XLIII.*

GRegor. in homil. Quicunq; benè in hoc sæculo habetis,cũ uos bona egisse recolitis,ualde de ipsis pertimescite, ne concessa uobis prosperitas, eorũdem remuneratio sit bonorum. Idem. Cum pauci sint qui spiritalia dona percipiunt, & multi qui rebus temporalibus abũdãt, p hoc se diuites uirtutibus pauperũ inserũt,q̃ eisdẽ sanctis pauperibus de suis diuitijs partiuntur. Idem. Plerũq; mali eò magis cõtra dñm superbiunt,quò ab eius largitate & cõtra meritũ ditantur,& q̃ prouocari bonis ad meliora debuerunt, donis peiores fiunt. Aug. de ciui. Dei. T palibus magis utẽdum est, q̃ fruendum,ut frui mereamur ęternis, nõ sicut peruersi, qui frui uolũt nũmo, uti aũt Deo,qm̃ non nũmum propter Deũ impendunt, sed Deũ propter nũmum colunt. Idem. Præclaras exequias,&c. supra de pauperibus. Idem de uerbis dñi. Ecce recole dies primordia tua,dic rogo, quid attuleris? aut si dicere erubescis,audi apostolũ dicẽtem. Nihil (inquit) intulimus in hũc mundũ,utiq; quando nati sumus,sed nec auferre quid possumus, utiq; quando de mundo exhibimus,nihil attulisti,nihil auferes, qd te inflas contra pauperẽ? certè quando habito casu uetera sepulchra franguntur, ossa diuitum ab ossibus pauperum non agnoscunt. Idem. Vtere dies lib. ij de eleemosyna. Ioan. Chryso. super Matthe. Non propter hoc dines diuitias accepisti,ut in lasciuia cõsumas, sed ut in eleemosynam expendas, nunquid n. tua sunt quæ habes? quæ pauperum bona sunt,tibi credita sunt,etiã si ex laboribus iusti uel ex hæreditate paterna possessor factus fueris. Idem super Ioan. Per innumeras mortes suorũ,lætantur se cupidi ad pecuniæ ianuas peruenisse,uolutari nãq; in sceno eius tanquam sues delectantur, & ut tauri stercus eius euoluere. Ambr. de offi. Isti qui in delicijs,qui in luxuria, rapina, quæstibus, honoribus,studia sua posuerũt,spectatores magis sunt, q̃ præliatores: habẽt lucrũ laboris,fructum uirtutis non habent. Idem in exameron. Nudi oẽs nascimur,nudi morimur, nulla discretio inter cadauera mortuorum, nisi fortè quia grauius fœtent diuitum corpora distenta luxuria. Idẽ in sermone. In cõmune omnibus diuitibus atque pauperibus terra fundata est, cur uobis ius proprium soli diuites arrogatis? nescit natura diuites, quæ omnes pauperes generat. Idem. Quicunque patrimonio suo tanquam possessor non utitur,qui largiri pauperi & dispensare nõ nouit,is suarum seruulus est, nõ dominus factum. Idem. Ipsum nomen cõsidera, ditem dicunt Gentiles inferni præsulem,arbitrum mortis. Hiero. in origin. super Abacuc. iij. Pro iniquitate uidi tentoria Aethyopiæ, omnis dies, aut iniquus,aut hæres iniqui. Seneca in epistola. Libera te prius metu mortis, ille nobis graue iugum imponit, deinde metu paupertatis. Si uis scire quàm nihil in illa mali sit, compara inter se pauperum & diuitumultus, sæpius pauper & fidelis rider. Idem. Horum qui fœlices uocantur,hylaritas ficta est, aut grauis & superata tristitia, eòque grauior, quia interdum non licet esse miseros,sed inter erũnas, cor ipsum excedentes necesse est agere fœlicem.

Timendũ diuitibus, etiam cũ benè agũt

1. Tim. 6.

Hæc cauẽ legẽda.

De potentibus. *Cap. XLIIII.*

GRegorius in registro. Qui post terrenã potestatem cœlestis regni gloriã cupit acquirere,ad faciendum lucrum creatori suo debet enixius laborare, ut ad ea quæ desiderat operationis suæ gradibus possit ascendere. Idem. Summum in regibus bonum est, iustitiam colere,ac sua unicuiq; iura seruare, & in subiectos non sinere quod potestatis est fieri, sed quod æquum est custodiri. Idem. Tunc regnum bene regitur,cum regnandi gloria animo non dominatur. Idem. Restringenda sub ratione potestas est,nec quicquam est agendum,priusquã concitata ad trãquillitatem mens redeat: nam commotionis tempore iustum putat ira quod fecerit. Idem in pastora. Contra Deum præsunt potentes,si eos quos per conditionem tenent subditos, æquales sibi per naturæ consortiũ nõ agno sunt. Idem in mora. Benè potestatẽ exercet,qui scit per illam super culpas erigi, scit cũ illa cæteris æqualitate componi, humana mens plerũq; extollitur, etiã cum nulla potestate fulcitur,quantò igitur mágis se in altum erigit,cum se ei etiam potestas adiungit? Idem. Iuncta semper esse superbia potentibus solet. August. de uita christiana. Quò potestas sublimior est,tantò ad peccandũ maior est audacia, quia totũ credit licere sibi quod potest, & dum alterius iudicium nõ timent, qui alios iudicãt, ad peccandũ præcipites fiunt. Idem. Homines diabolum,supra de ambitiosis. Idem de mẽdacio. Nulli est iniuria per potentiam uel leuiter inferenda, ut ab alio grauior iniuria repellatur. Ambros. de offici. Laus domini ubi munda possessio, & innocens familiæ disciplina. Idem in Apolo. Peccauit Dauid ut solent Reges,sed pœnitẽtiam gessit, fleuit, & ingemuit, quod non solent Reges. Isidorus de sum. bon. Qui rectè utitur regni potestate, ita præstare se omnibus debet, ut quantò magis honoris celsitudine claret, tantò semetipsum mẽte magis humiliet,preponens sibi exemplum humilitatis Dauid,qui de suis meritis non tumuit, sed humiliter sese dejciens, dixit, uilior fiam plus quàm factus sum,& ero humilis ĩ oculis meis. Idem. Qui rectè utitur regni potestate, formam iustitiæ, factis magis quam uerbis instituit: ille namque,nulla prosperitate erigitur, nulla aduersitate turbatur, non nititur proprijs uiribus nec à Deo recedit cor eius, regni

Regis fictus

gni quoq; fastigio humili præsidet animo, non eum delectat iniquitas, nõ inflãmat cupiditas, sine fraudatione alicuius expaupere diuites facit,& quod iusta potestate à populis extorquere potuerat, hoc sæpe misericordi clemẽtia donat. Idẽ in Synon. Modica est huius seculi gloria,caduca est & fragilis temporalis potentia, dic ubi sunt Reges,ubi Principes, ubi Imperatores,ubi locupletes rerum, ubi potẽtes seculi. ubi diuites mundi, quasi umbra transierunt,uelut somnium euanuerunt. Bernardus in epistola. Principis error multos inuoluit, & tantis obest quantis præst ipse. Seneca in epistola. Nec promiscuam habere, nec uulgarem clementiã principem decet. Nam tamen oibus ignoscere, q̃ nulli,malum est. Idem. Sic cum inferiore uiuas, quemadmodum tecum uiuere superiorem uelis. Idem. Quoties in mentem tuam uenerit quantum tibi in seruum tuum liceat, toties ueniat etiam in mentem tuam tantũdẽ in te domino tuo licere. At ego, inquis, nullum dominum habeo. Respondeo, bona forsitan est fortuna. Si nescis qua ætate Hecuba seruire cœpit, qua Cresus, qua Darij mater.

Vanitas mundi.

De iudicibus. *Cap. XLV.*

GRegor. in homil. Durum est ut qui nescit tenere moderamina uitæ suæ, iudex fiat uitæ alienæ. Idẽ. Iudicare digne in ca. de acceptatione psonarũ, lib. iij. Idẽ in moral. Maiora crimina & tardè credẽda sunt cũ audiuntur,& citius punienda sunt, cũ ueraciter agnoscuntur. Idem. Tres sunt acceptiones numerũ, ad quas ex fraude festinatur ad iudicium. Munus nãq; à corde, est captata gratia cogitatione. Munus ab ore, est gloria per fauorem. Munus a manu, est præmium per dationem. Idem. Bonitẽ dulcẽ, in capitulo de æquitate lib. iiij. Ioannes Chrysost. super Matth. Benigni & iusti iudicis est suas iniurias contẽnere, & aliorũ iniurias iudicare. Idem. Facile deuiat. In capitulo de timore, in lib. tertio. Isidorus in Synon. Noli esse plus iustus, quàm iustum est, omne. n. quod nimis est, uitium est. Idem. Nullum iudices. Infra lib. iij. c. de stultiloquio ĩ accusatione. Idem de sum. bo. Neminẽ stultorũ uel improborum oportet iudicem esse. Nam stultus per ignauiam, improbus per improbitatem corrumpit, quam didicit ueritatem. Idem. Qui recte iudicat,& præmiũ inde remunerationis expectat, fraudem in Deo perpetrat, quia iustitiã, quam gratis parturi debuit, acceptione pecuniæ uendit. Idem. Quatuor modis iudicium humanũ peruertitur, timore, cupiditate, odio, amore. Timore, dum metu potestatis alicuius, ueritate loqui paueſcimus. Cupiditate, dum præmio muneris alicuius, corrumpimur. Odio dum contra quemlibet aduersari molimur. Amore, dum amico uel propinquis obtẽperare contendimus. August. in epistola, Iniquum est ut quisq; iudicare de alio uelit, & iudicari de seipso nolit. Idem. Imple christiane iudex pij patris officium, sic succense doleas iniquata ti, ut consulete memineris humanitati. Idem in sermone. Cum iudicaueris te ipsum siue adulatione, iudica proximum cum dilectione. Idẽ contra donatistas. Non facile pro uno uel paucis, aduersus innumerabiles religionis & unitatis uiros, & magno ingenio & uberi doctrina præditos, nisi pertractatis pro uiribus atque bene perspectis rebus, ferenda sententia est. Idem. Sacerdos cui omnis, supra de sacerdotibus bonis, li. j. Ambrosius in Apolo. Vnusquisque de alio iudicaturus, de seipso prius iudicet, nec mmora in alio errata condemner, cum ipse grauiora commiserit. Idem. Sepe & in iudicãdo maius peccatum iudicij est, quàm peccatum ipsum de quo fuerit iudicatum.

Acceptio munerũ triplex.

Affectus peruertit iudicium.

Iudex à seipso incipere debet

De nobilibus. *Cap. XLVI.*

GRegorius in dial. Nonnullis solet nobilitas generis parere ignobilitatem mentis, ut minus se in hoc mundo despiciant, qui plus se cæteris aliquid esse uel fuisse meminerit. Hieronymus in epistola ad Cellantiam. Nulli te unquã de generis nobilitate præponas, nec obscuriores quasq; & humili loco natas, te inferiores putes, nescit enim religio nostra psonas, nec conditiones hominum, sed animas inspicit. Idem. Sola apud Deũ libertas est non seruire peccatis, summa est apud eum nobilitas, clarum esse uirtutibus. Idem. Nobilitatis tuæ tantũ ad hoc memineris, ut cum claritate generis, morũ sanctitate contendas. Idem. Non est quod sibi aliquis de generis nobilitate blandiatur, si ex meliori parte sit seruus. Idem. Mundanam nobilitatem non naturæ æquitas præstitit, sed cupiditatis ambitio inuenit. Idem in homil. Ille apud Deum potior & nobilior est, nõ quem nobilitas generis aut dignitas sæculi, sed quẽ deuotio fidei Deo, & sancta uita cõmendat. Ambro. in sermo. Nullum ad commendationem hominis conditio seruitutis affert impedimentum, nec dignitas prosapiæ meritũ, sed fides affert, siue liber, siue seruus, omnes in Christo unũ sumus. Bernar. in epistola. Minime quidem Deus est acceptor personarũ, nescio tamen quo pacto uirtus in nobili placet, an forte quia plus claret. Si quidem ignobilis cum caret gloria, non facile liquet utrum quia nolit, aut quia non possit habere, laudo tamen factam de necessitate uirtutem, sed plus illam quam elegit animi libertas, non inducit necessitas.

Melior nobilitas mentis, quàm generis.

Virtus in nobili illustrior.

De militibus. *Cap. XLVII.*

GRegor. in registro. Summa militiæ laus inter alia bona mertia hæc est, obedientiam sanctæ reipublicæ utilitatis causa exhibere, & quod sibi utiliter imperatũ fuerit, obtẽperare. Ioan. Chrys. super Matth. Inhonestum est apud

Universidad de Deusto Biblioteca

Deum opus negociationis siue dignitatis siue militiæ. Ambr. super illud Luc. iij. Neminē concutiatis. Singulis generibus hoīum tribuit sanctus Ioannes Baptista responsum, scilicet publicanis, ne ultra q̃ præscriptū est eis exigant, militibus, ne calūniam faciant, prædam requirāt, docens idcirco stipendia constituta militiæ, ne dum sumptus quæritur, prædo grassetur. Augu. de uerbis domini. Nōnulli qui aut militiæ cingulo detinentur, aut in actu sunt publico constituti, cum peccant grauiter, assolent à peccatis suis prima se uoce excusare, q̄ militāt, & ne bene aliquādo faciāt, occupatos se malis actibus cōqueruntur. Idem. Nō est delictū militare, sed propter prędam militare, peccatum est. Nec rem publicam gerere criminosum est, sed ideo agere rempublicam, ut rem familiarē augeas potius, uidetur esse damnabile. Idem in epistola ad Iulianum comitem. Hoc primū cogita quādo armaris ad pugnā, quia uirtus tua, & fortitudo corporalis, donū Dei est, sic enim cogitabis de dono Dei non facere quicquam contra Deū. Idem. Esto etiam bellando pacificus, ut eos quos expugnas, ad pacis utilitatem uincendo perducas. Beati enim pacifici (ait dominus,) quia filij Dei uocabuntur. Idem. Hostē pugnantem necessitas perimat non uoluntas, & sicut bellanti & resistenti uiolētia redditur, ita uicto uel capto misericordia iam debetur, maximè in quo pacis perturbatio non timetur. Idē. Ornet mores tuos pudicitia coniugalis, ornet sobrietas & frugalitas, ualde enim turpe est, ut militem quem nō uincit homo, uincat libido, ut obruatur uino, qui non uincitur ferro. Idē. Ex his quæ habes de militia gratias age Deo tanquam fonti bonitatis, unde habes, atque in omnibus bonis actibus tuis illi da claritatem, tibi autem humilitatem.

Status militaris periculosus.

Frugalitas etiā militibus cōmendabilis.

De negociatoribus. Cap. XLVIII.

GRregor. in homel. Sunt pleraq; negotia quę sine peccato exhiberi, aut uix, aut nullatenus possunt, quæ ergo ad peccatum implicant, ad hoc necesse est ut post cōuersionem animus non recurrat. Idem. Negotium aūt quod ante cōuersionem sine peccato extitit, hoc etiā post conuersionem repetere culpa non fuit. Aug. Studium auaritiæ siue fraudis, proprium solet esse negociantium facinus. Idem super illud Psalm. Quoniam non cognoui literaturā, &c. alia litera, negociationes. Nam auidus acquirendi pro dāno blasphemat, pro prætijs rerū, mentitur & peierat. Amb. de uiduitate ponit talem literam. Can. iij. Circuibo ciuitatē in foro & in plateis, & quæram quē dilexit aīa mea, nequaquā ibi quæramus Christum, ubi inuenire non possumus. non est Christus cirūforaneus Christus n. pax est, in foro lites, Christus iustitia est, in foro iniquitas, Christus operator est, in foro otium manet. Christus charitas est, in foro residet obtrectatio, Christus fides est, in forō fraus est, ac perfidia. Idē de offi. Mortificetur auaritia, moriatur cōcupiscentia, sanctus Dei negociationem cognouisse se negat, quia prætiorū captare incrementa, non simplicitatis, sed uersutiæ est. Ioan. Chryso. super Math. Fuge forū, ut nec patiaris fraudē, nec facias. Idē. Prima laus est christiani, alienū esse à foro, nullam causam habere cū illo. Idē. Homo mercator nunq̃ pōt placere Deo, & ideo nullus Christianus debet esse mercator, aut si uoluerit esse, proijciat ab Ecclesia Dei, dicente, Psalmo', quoniam nō cognoui negotiationes, introibo in potentias dn̄i. Quemadmodū qui ambulat inter duos inimicos, uolens ambobus placere, & nolēs se cōmendare, sine maliloquio nō pōt esse. necesse est enim, ut & iste male loquatur de illo, & ille malè loquatur de isto, sic qui emit & uēdit, sine mendacio & periurio esse non potest. Idem. Qui comparat rem, infra de fœneratoribus. Hieronymus. Negociatorem clericum, supra de clericis.

Quædam negotia periculosa.

Cant. 5.

De fœneratoribus. Cap. XLIX.

GRegorius in registro. Nos amatoribus usurarū nulla ratione manus imponimus. Ioan. Chryso. super Matth. Qui cōparat rem, ut illam ipsam integrā & immutatā dādo lucretur, ille est mercator, q de tēplo Dei ejicitur. vnde sup oēs mercatores plus maledictus usurarius. Idē. Siquis rē cōparatā uendidit, mercator est, & maledictus, quāto magis maledictior erit, q nō cōparatā pecuniā, sed à Deo datam sibi, dat ad usuram? Idem. Nihil usura turpius nihil crudelius, alienas enim hoc negociat miserias, & lucrum alterius aduersitatem facit, & mercedē expetit misericordiæ, uelut timens ne appareat misericors, & fictione misericordiæ profundiorē fodit foueam, in auxiliando conterens inopem, & in porrigēdo manū expellens, & suscipiēs quidem ut in portū naufragio, & submittēs hunc in uadis & in antris. Ambro. in epistola. Non dabis pecuniā tuā ad usurā, quā scriptū est, q̄ is qui non dedit pecuniā suam ad usuram habitabit in tabernaculo Dei, nam ille supplantatur qui usurarū captat emolimentū. Itaque uir christianus si habet, det pecuniā quasi non excepturus, aut terrę sortē, quā dedit, recepturus. Idem. Quid durius quàm ut des pecuniam tuam & ipse duplum exigas? qui simplum non habuit, quēadmodum duplum soluet? In uitis patrum. Cui nocet, aut iniuriat, & uoluntariè parcit proximo, hic secundum naturam Christi est, qui nec lædit nec læditur. hic secundum naturam Adæ est. Qui uero nocet aut iniuriatur, aut calumniam ingerit, aut usuras exigit, hic secundum diabolum est. Seneca in epistola. Quid fœnus, & calendarium, & usura, nisi humanæ cupiditatis extra naturam quæsita nomina? o mi erum si quem hæc delectant.

De Dæmonibus. Cap. I.

GRego. in mora. Hostis malignus quo sanctos uigilantes minimè superat, eo dormientes grauius impugnat, quem tamen hoc malignè agere superna dispēsatio benigne permittit, ne in electorū cordibus ipse saltem somnus à probationis pręmio uacet. Idem. Maligni spiritus certis quibusq; uitijs, singuli obsequi sunt credendi. Idem. Angelorū spiritus iccirco irremissibiliter peccauerunt, quia tanto robustius stare poterant, quanto eos carnis admixtio non tenebat, homo uero iccirco post culpam ueniā meruit, quia per carnale corpus, aliq̄d quo semetipso minor esset, accepit. Idē. Angelus sua malitia cecidit, hominē uero aliena prostrauit. Idem. Occultæ iustitiæ licentia malignis spiritibus datus, ut quos uolentes in peccati laqueo strangulant, in peccati pœnam etiam nolentes trahant. Idem. Ita Deus super omnia est, ut ipse sub nullo sit. Leuiathan uero eius celsitudinis culmen aspiciens, ius peruersæ libertatis appetijt, ut pesset cæteris, & nulli subesset. Idem. Scimus q̄ immundi spiritus qui è cœlo æthereo lapsi sunt, in hoc cœli terræq; medio uagantur, qui tanto magis corda hominū ascendere ad cœlestia inuident, quanto se à cœlestibus per elationis suī immunditiam proiectos uident. Idem. Alius lætis, alius tristibus, alius timidis, alius elatis moribus existit, quò ergo occultus aduersarius facilè capiat uicinis conspersionibus deceptiones parat. Idem. Sathanæ uoluntas semper iniqua est, sed nunquā potestas iniusta, quia à semetipso uoluntatem habet, sed à domino potestatem. Idē in homel. In bonis operibus intenti, nisi cōtra malignos spiritus solicitē uigilemus, ipsos irrisores patimur in pœnis, quos ad malum persuasores habemus. Idem in regis. Tāto hostis callidus contra nos deceptionis molimina ardētius exquirit, quantò nos cœlesti patriæ feruentius inhiare cognoscit. Idem in dial. Malignus spiritus, cogitationi, locutioni, atq; operi nostro semp insistit, si fortasse quid inueniat unde noster apud examen æterni iudicis accusator existat. Idem in pasto. Diabolus modo aliorū facta grauiora, modò nihil esse, qđ perpetratum est, modò misericordem Deū loquitur, modò adhuc tempus subsequens & sufficiens ad pœnitentiā pollicetur, ut dum per hęc decepta mens ducitur, ab intentione pœnitentiæ suspēdatur, quatenus tunc bona nulla percipiat, quam nūc mala contristant. Augu. de ci. Dei. Credēdum est, esse spiritus nocēdi cupidissimos, à iustitia penitus alienos, superbia tumidos, inuidia liuidos, fallacia callidos, qui in hoc quidē aere habitant, quia de Cœli superioris sublimitate deiecti, merito irregressibilis transgressionis in hoc sibi congruo uelut carcere damnati sunt. Idem. Sicut ipsi mali homines in tęrra, sic etiā dæmones, non omnia quæ uolunt facere possunt, nisi quantum illis ordinatione sinitur illius, cuius iudicia plena nemo comprehendit, iuste nemo reprehendit. Idem. Mali angeli sua potestate potius delectati, uelut suum bonum ipsi sibi essent, à superiore communi omnium beatifico bono ad propria defluxerūt, & habentes elationis fastum pro excellentissima æternitate, uanitatis astutiam pro certissima ueritate, studia partium pro indiuidua charitate, superbi, fallaces, inuidi effecti sunt. Idem. Esse natura in qua nullum bonum sit, non potest, proinde nec ipsius diaboli natura inquantum natura est, malum quid est. Idē. Auertat Deus lib. ij. de inuidia. Leo in sermone. Diabolus omnium discutit consuetudines, uentilat curas, scrutatur affectus, & ibi causas quærit nocendi, ubi quemque uiderit studiosius occupari. Ioan. Chryso. in sermone, zelatur diabolus hominem, quia ipse de cœlo corruerat. Videbat enim Adam paradisi esse colonum, & inflatus inuidia, induit serpentis imaginem. Incorporalis enim cum esset, corporalibus loqui non poterat. Idem. Diabolus non aliunde talis factus est, nisi quia primò quidem post peccatum desperatione usus est, postea uerò ex desperatione in inuidiam incidit & superbiam. Cyprianus in episto. Lata & spaciosa itinera uitæ letalis, illic illecebræ & mortiferæ uoluptates, illic diabolus blandit ut fallat, arridet, ut noceat, illicit ut occidat. Amb. in ser. Pater diabolus nō diligit filios suos, sed odit, sic amat diabolus filios suos, ut perdat, sicut amat gluto porcellū, ut comedat. Isidorus in ethimol. Præsciunt dæmones futura multa, unde & solent rēspōsa aliqua dare. Inest enim illis cognitio rerum plus quàm infirmitati humanæ, partim subtilioris sensus acumine, partim experientia longissimę uitæ, partim p Dei iussum angelica reuelatione. Idem. Diabolus, hæbraice, dicitur deorsum fluēs, quia qui quietus in cœli culmine stare contempsit, superbiæ pondere deorsum corruēs cecidit. Græcè uero diabolus, criminator dicitur. Idem de sum. bo. Diabolus non est immissor, sed incensor potius malarum cogitationum & omnium uitiorum, neque enim alibi concupiscentię fomenta incendit, nisi ubi prius prauæ cogitationes delectationes inspexerit. Idem. Tunc contra eum quem possidet diabolus, acrius sæuit quando se diuina uirtute ab eo expellendum cognoscit. Bernar. in sermo. Lædit
nos iniquitas diaboli atque uersutia, sed
multo amplius eū nostra simplicitas
& misericordia torquet, humi
litatē nostrā non sustinet,
uritur charitate no-
stra, māsuetudi
ne & obe
dien
tia cruciatur.

Sācti etiā in somnis impugnantur.

Inuidia dæmonū.

Potestas diaboli sēper iusta.

Conditiones dæmonum.

Natura dæmonū bona.

Affectio Diaboli erga suos.

Scia dæmonum. Sæuius cōtra meliores agit diabolus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE PRINCIPALIVM VITIORVM ET VIRTVTVM MVLTIPLICITATE.

LIBER SECVNDVS.

De tentatione. *Cap. I.*

Gregori'.

NISI misericors Deus cum uiribus tentaméta modificet, nullus profectò est qui malignorũ spirituum insidias, nõ corruẽs, portet. Idem. Sancta Ecclesia transire sine labore tẽtationis non potest tpa peregrinationis, quæ & si foris apertos hostes non habet, intus tamen tolerat fictos fratres. Idem. Plerũq; quiplus supra li. 1. de proficientibus, Aug. contra Iulianum. Quia in ista humana miseria peior hostis est cauenda superbia, ideo nimirum non penitus extinguitur in carne sanctorum cõtinentiũ ista carnalis concupiscentia, ut dum pugnatur aduersus eam, periculorum suorũ animus admoneatur, ne securus de meritis per superbiã inflectur. Idem. In nobismetipsis sola infirmitas est causa pugnãdi, & rursus infirmitas est admonitio non superbiendi, proinde ut uirtus qua hic superbiri potest non superbiatur, eadẽ uirtus in infirmitate tentationis perficitur. Isid. de sum. bo. Diabolus, serpẽs est lubricus, cuius si capiti, idest primæ suggestioni non resistitur, totus in interna cordis, dũ nõ sentitur, illabitur Ambr. sup Luc. Tentationem non ut iniquam timere debemus. est. n. causa uictorię, materia triumphorum. Idem. Diues ille qui tentationem nõ sensit in hoc seculo, raptus est ad inferos, & sepultus in inferno. Ioan. Chry. sup Math. Inprimis grauis & insuperabilis est impetus diaboli, q̀ si quis forti animo sustinuerit eum, statim inueniet infirmiorem. Quãto. n. plus repercussus fuerit, tãto magis tepescit & deficit. Idem. Qui murmurat de periculo tẽtationis, murmurat de præmio probationis, in nullo. n. negocio potes requies inueniri, nisi præcesserit labor, quanto magis in spiritualibus rebus, nisi præcesserit tentatio, nõ põt esse probatio? Bernar. super Cãtica. Impulsus euersus sum, ut caderẽ, & dominus suscepit me. Quęris quis ille sit impulsor, non est unus. Impulsor diabolus, impulsor mũdus, impulsor homo. Quis ille homo sit quæris, quisq; sui. Idem. Necesse est, ut ueniant tentationes, qs enim coronabit, nisi q legitimè certauerit? aut qũo certabunt, si desit qui impugnet? Tu uero accedẽs ad seruitutẽ Dei, sta in timore, & præpara aĩam tuã ad tentationẽ, certi nãq; sint omnes, qui piè uolũt uiuere, in Christo persecutionem se passuros. Idem in sermo. Oramus quotidie vt Dei uoluntas sicut in cœlestibus facta est creaturis, sic fiat & ĩ terrenis, ut sicut angelus, sic & homo adhærẽs Deo, unus spiritus cum eo fit. Sed heu me, quod obstacula separant, quot prohibent impediméta. Obijcit enim sese mediã, malitia nostra, infirmitas nostra, concupiscentia nostra, & ignorãtia nostra. Idem. Heu me domine deus, quia undiq; mihi bella, undiq; tela uolãt, undiq; pericula, undiq; impedimẽta. Quocunq; uertã me, nullã usquã securitas est, & quæ mulcent, & quæ molestant timeo, & esuries, & refectio, & somnus, & uigiliæ, & labor, & requies militant contra me.

Ecclesia militãs obnoxia est tentationibus.

Principijs obstandũ.

Debilis est hostis.

Necessaria est tentatio.

Maxima tẽtatio in tri nos est.

De cogitatione. *Cap. II.*

GRego. sup Ezech. Sic sæpe cogitationi bonæ cogitatio sinistra adiungitur, ut uix ipse, qui easdẽ cogitationes generat animus, agnoscat. Idem in moral. Tãto lõgius mẽs à necessarijs cessat, quãto inania latius cogitat. Idem. Scti uiri quantũ agere possunt ne exterius labantur in opere, tantum interius nequaquam agere possunt, ne unquam labantur in cogitatione. Idem. Ante oculos Dei uacuæ non transuolant cogitationes nostræ, & nulla momenta temporis per animum transeunt præter retributionis actũ. Idem in regis. Illud ab omnipotenti Deo pollutum esse in opere ostenditur, quod ex pollutę cogitationis radice generatur. Idem in pastora. Nihil in nobis est cor de fuga eius quod à nobis toties recedit, quoties per prauas cogitationes defluit. Isido. de sum. bo. Ferre cogitationes sine perfectione uitiorum non est ad damnationem, nec est occasio subeũdi discriminis, sed potius augẽdæ uirtutis. Idem. Non est peccatum quando nolentes imaginibus nocturnis illudimur, sed tũc est peccatum, si antequã illudamur, cogitationis affectibus præuenimur. Idem. Cogitatio praua delectationem. Infra li. iij. c. de consuetudine. Bernar. de conside. In acquisitione salutis nemo tibi germanior unico matris tuę, contra salutem propriam cogites nihil, minus dixi, quàm dixisse debuerã, quicquid se cogitationi offerat, quod non quoquo modo ad tuã ipsius salutem pertineat, respuendnm est.

Pugna cogitationũ ineuitabilis est.

Charitas à seipsa incipit.

De delectatione. *Cap. III.*

GRego. in mora. Esse sine delectatione anima nunquam põt, nam aut in infimis delectatur, aut in summis, & quanto maiori studio exercet ad summa, tãto maiori fastidio torpescit ad ima, quantoq; acriori cura inardescit ad infima, tanto torpore damnabili frigescit à summis. Vtraq; enim simul & æqualiter amari nõ possunt. Qui ergo terrenarũ rerũ amore uincitur, in Deo nullatenus delectatur. Idem. Deũ apprehendere non ualet, qui adhuc in delectatione peccati iacet. Idem. Vnusquisque superbus rector, supra lib. primo, de Prælatis malis. Idem. Mentem nequaquã cogitatio immunda inquinat, cum pulsat, sed cum hanc sibi per delectationem subiugat. Idem. Cum culpa animum tentat, necesse est ut breuitatem suæ delectationis aspiciat, ne ad æternam mortem iniquitas rapiat: cum constet q̀ ad terminum citius mortalis uita percurrat. Idem. Sæpe bono operi dum laus humana obuiat, mentem operãtis immutat: quæ quamuis quæsita non fuerat, tamen oblata delectat: cuius delectatione dum mens bene operantis resoluitur, ab omni intentione intimi uigoris quãtotius dissipatur. Idẽ. Quisquis in hoc mũdo appetit prosperari, cæteros excedere, rebus & honoribus tumere, huic nimirũ cura secularis in delectatione est, quies in labore. Isido. de summo bono. Cogitationes illicitas ingerere dęmonum est, cogitationibus oblectari peruersis nostrum est. Aug. de uerbis Apostoli. Quicquid peccatorum in dictis, ĩ factis, in cogitationibus est, nõ oriuntur nisi ex mala cupiditate, non imputantur nisi ex illicita delectatione. Huic igitur illicitæ delectationi si resistamus, nõ regnat peccatum in nostro mortali corpore. Idem. Mortua est una delectatio, sed uiuit altera, & illi dum nõ consentis eã mortificas, cum cœperit oĩno non delectari mortifi casti: hæc est actio nr̃a, hæc est militia nostra.

Aĩa ad delectationẽ semp apta.

De consensu. *Cap. IIII.*

GRego. in mora. Concupiscentiæ carnalis ostia dum consensus noster aperit, ad innumera nos corruptionis mala ptrahit. Idem. Proximorum mala quæ quis corrigere non ualet, taceat: quæ cũ corrigi loquendo possunt, silentium consensum esse per timescat: & si ea quæ tacet tolerat, non tamen in animo uirus doloris occultet. Idẽm. Sciendum est aliud esse q̀ animus de tentatione carnis patitur, aliud uerò dum per consensum delectationibus obligatur: plerumque enim cogitatione praua pulsat, sed renititur, plerumque autem cum peruersum quid concipit, hoc intra semetipsum per cõsensus desiderium doluit. Idem in homil. Ille uerè Deum amat, cuius uidelicet mẽtem delectatio praua ex consensu nõ superat, nã tantò quisque à superno amore disiungitur, quãtò inferius delectatur. Aug. de mendacio. Tunc consentimus cum approbamus & uolumus. Idem. Pudicitiã corporis, non consentiente aut non permittente anima, nemo uiolat. Quicquid enim nobis in uitis contingit in nostro corpore, nulla impudicitia est. Idem in epistola. Bene agere, & illicita non prohibere, cõsensus erroris est. Idem super Geñ. contra Manichæos. Si ratio humana consentiat, ut quod libido cõmonuerit, faciendum esse decernat, ab omni uita bona tãquam de paradiso expellitur homo, & iam ei peccatum imputatur etiam si non sequatur factum, quæ reatenetur in consensione conscientia. Bernar. in medita. Dęmonum est malas suggestiones ingerere, nostrum est illis non consentire: nam quoties resistimus, diabolum superamus, angelos lætificamus, Deum honoramus. Idem in sermone. Si carnalibus distrahor desiderijs, & illis (qd absit) consensero quantum possum, etiam si non sequatur factũ, in morte quidem sum mortuus, utique & consequenter sepeliendus in infernũ. Idem. Nulla est his qui sunt in Christo Iesu dãnatio, si concupiscentiæ sensus sit absque cõsensu. Idem. Peccatũ in foribus est, nisi tuipse aperias non intrabit, appetitus in corde prurit, sed subter te est, nisi tu sponte cesseris nil nocebit. Audi consolationem, consensum cohibe, ne prę ualeat appetitus concupiscentiæ, & immaculatus eris. Idem. Potest inimicus excitare tentationis motum, sed in te est si uolueris dare, uel negare consensum. Idem. Nemo fratres. Infra lib. iiij. de correptione bona.

Cõsensus est animæ ianitor.

Quando consentimus.

De peccato. *Cap. V.*

GRego. super Ezech. Quoties actu, quoties uerbo, quoties cogitatione delinquimus: Deum contra nos toties irritamus. Idem. Districta sunt omnipotẽtis Dei iudicia, & qui peccatorem diu expectat ut redeat, non redeũtem atque contẽnentem, grauius damnat. Idem: Peccatum quippe quod per pœnitentiam citius nõ deletur, aut peccatũ est & causa peccati, aut peccatum & pœna peccati: aut peccatum simul & causa & pœna peccati. Idem. Grauiores culpæ sunt, quæ superinducta specie uirtutis, uirtutes se mentiuntur esse. Idem. in moral. Peccatum quod pœnitentia nõ diluit, ipso suo põdere mox ad aliud trahit. Idem. Tribus modis peccatum admittitur, scilicet ignorãtia, infirmitate, & studio, & grauius quidem infirmitate q̃ ignorantia, sed multo grauis studio q̃ infirmitate peccatur. Idem. In grauibus peccatis quis positus cũ suis pręmitur, aliena non diluit. Idem in pasto. Nonnunquã in parua deterius, q̃ in maiore culpa peccatur. Maior enim quo citius quia sit culpa agnoscitur, eo etiam celerius emendatur. Minor uero dum quasi nulla creditur, eo peius quo & securius in usu retinetur Idẽ in registro. Apud homines culpa & apud Deum pœna est, nolle quemquam bonum imitari quod placet. Idem. Plerumque quod in laicis culpa est, hoc crimen est in sacro ordine cõstitutis. Idem. Nõ nunquam Dominus. Infra lib. iiij. de certamine. Aug. de confessione. Ibam ad inferos, portãs omnia mala quę cõmiseram, & in te, & in me, & in alios multos, & grauia super originalis peccati uinculum. Idem de ciui. Dei. Paucissimi sunt tantæ fœlicitatis, ut ab ipsa ineunte adolescentia, nulla damnabilia peccata committant. Idẽ. Quæ sunt ista peccata, quæ ita impediunt peruentionem ad regnum Dei, ut tamen sanctorũ amicorũ meritis impetrent indulgentiam, difficillimum esset inuenire, periculosissimum est diffinire. Idem. Nunc usque adeò. Infra lib. iiij. de

Tripliciter peccare contingit.

Universidad de Deusto Biblioteca

de uoluntate mala. Idem de spiritu & litera. Sicut non impediunt à uita æterna iustum quædã peccata uenialia, sine quibus hæc uita non ducitur, sic ad salutem æternam nihil prosunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillime uita cuiuslibet pessimi hominis inuenitur. Idẽ contra Iulianum. Diluuntur in baptismate cuncta peccata, & originaliter tracta, & ignorãter uel scienter adiecta. Idem. Cum non ad suum referuntur auctorẽ dona Dei, hoc ipso male his utentes efficiuntur iniusti. Idem ad Orosium. Malum, natura non est, sed priuatio boni, hoc nomen accepit. Idem de baptismo paruulorũ. Sicut eorum per quos renascuntur paruuli iustitiæ spiritus responsione sua traijcit in eos fidẽ, quam uoluntate propria nondum habere potuerunt: sic eorum per quos nascũtur caro peccati traijcit in eos noxam, quam nondum uita propria cõtraxerunt. Idem in meditationibus. Certè ò miser homo ipsa sola plus est uitanda

Diaboli studium i tentando.

peccati fœditas: q̃ quælibet tormentorum immanitas. Idem in epistola. Quem non põt diabolus deuorare seductum ad nequitiam, famam ipsius inquinare conatur, ut si fieri potest, opprobriis & malarum linguarum detractione deficiat, & sic in eius fauces ruat. Si aũt nec famam innocentis maculare potuerit: hoc ei persuadere tentat, ut per maleuolas suspicationes de fratre suo iudicet, & sic ab illo implicatus absorbeatur. Idem de uirginitate. Quia satagentibus uigilãtibusque ne peccent subrepunt quodã modo ex humana fragilitate peccata, quamuis parua, quamuis pauca, non tamen nulla, eadem ipsa magna fiunt & grauia, si eis superbia incrementum & pondus adiecerit. Idem de patiẽtia. Tanto rectius maiori supplicio dignum iudicaueris animum, quãto magis uitijs subdit instrumenta uirtutum. Idem de pœnitentia. Nullum peccatum adeò paruum, quod non crescat neglectum: non enim considerandum est quid fecerit, sed quem offenderit, q̃ bonus est, q̃ benignus, quam pius.

Peccatũ in spiritũ sanctum.

Idem. Qui peccat, & gratiam suam recuperare non amat, & nunquam curat ab eo diligi, qui totus est amor & charitas, nec ad illud tendit unde sumpsit artam, in spiritum peccat: & nunquam post mortem, sicut nec uiuens, consequetur ueniam. Idem super canon. Iohannis. Ista quæ dicimus peccata leuia, noli contemnere: si contẽnis, quando ponderas, expauesce, quando numeras, multa leuia faciunt unum grande. Ad idem de decem chordis & super Iohan. Grego. in pasto. Isido. de sum. bo. Itẽ Aug. Ex quo incipit homo supra de homine. Idẽ. Voluntas auersa. Infra li. iij. de uolũtate. Amb. de offi. Qui non repellit à socio suo iniuriam si potest tantum est in uitio, q̃ ille qui facit. Idem in apolo. Peccatum donatur per gratiam, deletur per sanguinem crucis, tegitur per charitatẽ. Iohan. Chrys. super Iohan. Excogitate quantũ est malum, nos ex hominibus, pares angelis, ad feras transponere. Ventri enim seruire, & pecuniarum concupiscẽtia detineri, & irasci, & mordere, & calcitrare, non hominum, sed ferarum est. Isid. de sum. bo. Si unum uitium districtè iudicetur, & alia negligãtur, inanis est labor. Idẽ. Iudicio diuino in reatu nequiori labuntur, qui distinguere minora sua facta cõtemnunt. Idem Maioris est culpæ, manifestè, q̃ occultè peccare. dupliciter enim reus est qui aperte delinquit, quia & agit malum, & docet malum facere. Vnde Isaias. Peccatum suum quasi Sodoma prædicauerunt. Bernar. in sermo. Cauete ne quis parua reputet, quãtumlibet parua scienter cõmissa: nemo dicat in corde suo, leuia sunt ista, non curo corrigere, non est magnum si in his maneã uenialibus, minimisque peccatis. Hæc est impœnitẽtia dilectissimi: hęc blasphemia in spiritum sanctum, blasphemia autem irremissibilis est. Ansel. de simil. Natura peccati est, ut non facilè uideatur ab illo qui eo premitur, sed mox ut cessauerit, & ab illo se alienauerit, tunc demum cõsiderat in quanta fœditate & miseria iacuerat. Idẽ. Si hinc peccati pudorẽ. li. iiij. de innocẽtia.

De superbia. Cap. VI.

GRego. in mora. Septem principalia uitia de superbiæ uirulenta radice producuntur, scilicet inanis gloria, inuidia, ira, tristitia, auaritia, uentris ingluuies: luxuria. Idem. Scimus q aliquando minus est in corporis corruptione cadere, q̃ cogitatione tacita ex deliberata elatione peccare, sed tamẽ minus, superbia turpis creditur, minus peccatum à simplicibus iudicatur: luxuriam uero eò magis erubescunt homines, quo simul omnes eam turpem esse nouerũt. Idem. Quisquis superbiæ. Infra lib. iij. de dijudicatione. Idem. Cunctis superba apud se cogitatione tumentibus inest clamor in locutione, amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate, furor in tristitia, inhonestas in actione, honestas in imaginatione, erectio in incessu, rancor in responsione. Horum mens semper est ad irrogandas contumelias ualida, ad tolerandas infirma, ad obediẽdum pigra, ad lacessendos uero alios importuna, ad ea quæ facere & debet, & præualet, ignaua. ad ea uero quę facere non debet nec prȩualet, parata. Idem. Hoc proprium arrogantium esse uitium solet, ut & pauca credant quæ ipsi multa dixerunt, & multa credunt quæ ipsis pauca dicuntur, quia enim sua dicere semper uolunt, aliena audire non possunt. Idem. Tolerabilius Deo est, ut in infirmitate atque ignorantia cum humilitate quisquis iaceat, q̃ cum elatione cordis alta comprehendat. Idem. Adiuuare imbecillem charitatis est, adiuuare uero uelle potentem, elationis est. Idem. Per elationẽ plerũque & usque ad senium seruata uirginitas uitiatur, quia enim negligitur humilitas cordis, rectus iudex despicit etiam integritatem corporis

Superbia difficilis cognitu.

poris. Idem. Difficile in se quisque inueteratã superbiam deprehendit, quia nimirum hoc uitium quantò magis patimur, tantò minus uidemus. Idem. Arrogãtes sicut inflantur laudibus, ita correptionibus inflammantur, & à quolibet se uel iusto reprehendi despiciunt, moxque in malis suis fomitem defensionis exquirunt. Idem. Omnino difficile est ut elatio quę regnat in corde, non erumpat in uoce. Idem. Arrogantes graue se damnum perpeti iudicant, si scientiam suam breuitate cõstringant. Tantò enim semetipsos credunt doctiores ostẽdere, quantò se poterunt multiplicatæ loquacitatis aperire. Hierony. in epistola. Initium omnis peccati superbia est, quæ natione cœlestis, sublimium mẽtes inhabitat, sub cinere & cilitio latitans. Idẽ. Nihil ita à pueritia uitare conatus sum, sicut tumentem animum, & erectam ceruicem, Dei cõtra se odia prouocantem. Noui enim magistrũ & Dominum meum in carnis humilitate dixisse. Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Aug. in regula. Alia quæcunque iniquitas in malis operibus exercetur ut fiant, superbia uero etiam bonis operibus insidiatur, ut pereant. Idem de Virginitate. Mensura humilitatis cuique ex mẽsura ipsius magnitudinis data est, cui est ualde periculosa superbia, quæ amplius amplioribus insidiatur. Idem. Quia satagentibus supra in cap. de peccato, Idem de gratia noui testamenti. Superbia odit consortium, & quantũ in ipso est, solus cupit eminere omnis superbus. Idem de Ciuit. Dei. An forte corrigi pudet? & hoc uitiũ non nisi superborum est. Idem. Superbia peruerse imitatur Deum. odit nãq; cum sociis æqualitatem sub illo, sed imponere uult sociis dominationem suam pro illo. Idem. Facilius seruitur homini q̃ libidini, cum seuissimo dominatu uaster corda mortaliũ, ut alias omittam, libido ipsa dominandi hominibus alijs.

De falsa humilitate superbire contingit.

Idem. Audeo dicere. Infra lib. iij. de recidiuatione. Idem in Epistola. Fit miris modis in anima hominis, ut de falsa humilitate magis infletur, q̃ si apertus superbiret. Idem de cõfessi. Humiliasti tanquam uulneratum superbum, & tumore meo separabar abs te, & nimis inflata facies claudebat oculos meos. Idem. Plus hostis uincitur in eo quem plus tenet, & de quo plures tenet, plures autem superbos tenet nomine nobilitatis, & de his plures nomine auctoritatis. Ioa. Chrys. super Ioa. Superbia in uobis existente, omnis nostra uita immunda fit. & si sobrietatem, & si uirginitatem, & si ieiunium, & si orationes, & si eleemosynam, & si quodcunque aliud perficiemus. Isid. de sum. bon. Superbia sicut est origo omnium criminum, ita ruina cunctarum uirtutum, ipsa enim est in peccato prima, in conflictu postrema. Idem. Omnis peccãs superbus est, eo q faciendo uetita, contemptui habet diuina prȩcepta. Bern. de. xij. grad. Gloriosa res humilitas, qua ipsa quoq; superbia palliare se appetit, ne uilescat. Idem. Arrogans, de alia oi re plus sibi credit q̃ aliis, de seipso plus aliis credit quàm sibi.

Nota. Signa superbi monachi.

Idem Monachus præsumptuosus primus in conuentibus residet, in consiliis primus respondet, nõ uocatus accedit, non iussus se intromittit, reordinat ordinata, reficit facta. Quicquid ipse non fecit, aut ordinauit, nec rectè factum, nec pulchre æstimat ordinatũ, iudicat iudicantes, prȩiudicat, iudicaturis. Si cum tẽpus aduenerit non promoueatur ad prioratum, abbatẽ aut inuidũ iudicat, aut deceptũ. Idem super Cantica. Argumentũ superbiæ priuatio gratię est: humilibus enim dat Deus gratiam, sed superbis resistit.

Nota.

Idem. Pernitiosa paupertas, penuria meritorum, præsumptio autem spiritus, fallaces diuitię. & ideo diuitias, & paupertatem ne dederis mihi Domine.

De uana gloria. Cap. VII.

GRego. in mora. Inobedientia, iactantia, hypocris. contentiones, pertinacia, discordię & nouitatum præsumptiones, oriuntur de inani gloria.

4. Signa arrogãtię.

Idem. Quatuor sunt species, quibus ois tumor arrogãtium demonstratur, cum bonum aut à semetipsis habere se æstimant: aut si datũ desuper, credant pro suis se hoc accepisse meritis, aut certè cum iactant se habere quod nõ habẽt, aut despectis cȩteris, singulariter uideri appetunt habere quod habent. Idem. Sæpe bono operi, supra cap. de delectatione. Idem. Qui accepta bona sibi arrogat, suis contra Deũ donis pugnat. Idem. In cogitatione tumidi proprij fauores oriuntur, sibique de singularitate sapientiæ blanditur: ipsa fatuitas pensat ea quæ audierit, ac uerba quæ profert, & miratur sua, & deridet aliena. Itẽ. Cuncti uanę gloriæ. Infra li. iij. de diiudicatione. Idem. Sicut labor iustorũ est uidere praua nec corrigere: ita grauis ẽ labor arrogantium, si quod sapiunt, non ostendunt. Idẽ. Quasi latrunculus est appetitus laudis humanę, qui rectò itinere gradientibus ex latere iungitur, ut ex occultis educto gladio, gradientium uita trucidetur.

Aestimatio sui p̄pria ruina.

Idem. Agitur ut ante iusti iudicis oculos, fouea mentis fit memoria uirtutis, quia reminiscendo quod gessit, dum se apud se erigit, apud humilitatis auctorem cadit. Isidor. Maximè per cenodoxiam. supra de monachis malis. Idem. Qui ex deteriore. supra de incipientibus. Ioa. Chrys. super Ioa. Gloriam uanã cupere, ingloriatio est, gloria aũt uera est hanc despicere, & nullã eius curam facere, sed ad id quod Deo placet, omnia & dicere & facere. Idẽ. Qui omnium contemptum pecuniarum habuerunt, & nulli huiusmodi imaginationi se immiscuerunt, & magis tyrannicas corporum cõcupiscentias domuerunt, hi multoties capti à uana gloria omnia perdiderunt. Idem. Si laudes amamus, eas quæ à Deo sunt diligentius quæramus. Nam, quæ quidem ab hominibus est laus,

qua

Universidad de Deusto Biblioteca

qualiscunq; fuerit,simul ut apparuit,periit. August.de confessione. Domine gloria nostra tu esto,propter te amemur,& uerbum tuum, & nomen tuum,timeatur in nobis, qui enim laudari uult ab hominibus uituperante te, non defendetur ab hominibus iudicante te, non eripietur damnante te.Amb.de offi.Fortitudo gloriæ caueat appetentiam, quæ frequẽter nocuit immoderatius appetita. semper autem nocuit usurpata.Bern.in epistola. O stulti filij Adam qui contemnentes pacem,& gloriam appetentes,& pacem perdunt & gloriam.

De Inuidia. Cap. VIII.

Inuidia suppliciũ acerbum.

Gregorius in moral.De inuidia,odiũ,susurratio,detractio,exultatio in aduersis proximi,& afflictio in prosperis,nascitur. Idem. Qui post puniendi sunt retributionis supplicio,nunc semetipsos afficiunt inuidiæ tormento. Idem. Inuidia iram generat, quia quantò internò liuoris uulnere animus sauciatur. tantò etiã mãsuetudo tranquilitatis amittitur. Idem. Dum electi proficiunt, reprobi ad rabiem furoris & inuidiæ excitantur, & bona nascentia quę nolũt imitari,grauius persequuntur. Idem. Inuidi dũ bonum. Infra lib.iij. de stultiloquio in accusatione. Idem. Antiquus hostis unde bonos cernit per charitatẽ prouehi ad gloriam, inde peruersos per inuidiam rapit ad pœnam. Idem in homil. Quicquid in mũdo concupiscimus, hoc proculdubio proximis inuidemus, vẽ etenim quia nobis desit quod alius assequitur. Io.Chr. in sermone. O zelus, ò inuidia omni malitia cumulata. Inuidia ignis ĩextinguibilis est,etenim sicut tinea comedit uestimentum, sic & inuidia eum qui zelatur consumit, eum autem cui inuidet,clariorem reddit. Idem super Ioan. Inuidię pasſio, & fornicatione & adulterio multum est deterior. Idẽ. Inuidi oculus liquatur tristitia, inuidus cum morte uiuit continua. Aug. de doctrina Christiana. Auertat Deus inuidiæ pestẽ ab animis omnium,nedum Christianorum. Vitium enim diabolicum est inuidia,quo solo diabolus reus est,& inexpiabiliter reus. Non enim dicitur diabolo ut damnetur, quia adulterium commisisti,furtum fecisti,uillam alienam rapuisti,sed qui homini stanti, tu lapsus,continuo inuidisti.

Inuidia superbiæ filia.

Idem de Virginitate. Superbiam sequitur inuidia,tãquam filia & pedissequa. Eã quippe superbia continuo parit, nec unquam est superbia sine tali prole atque comite. Hieronym. in epistola. O inuidia primum mordax tui,ò sathanæ caliditas semper sancta persequens.

Effectus inuidiæ.

Isid. in syno. Inuidia, cuncta bona, ardore pestifero deuorat. Inuidia,animę tinea sensum comedit, pectus urit, mentem afficit, cor hominis quasi quædam pestis depascit. Anselm. de similitud. Qui bonis alterius arridet sanctis cõsentit, qui uerò inuidet diabolis similis est. Si quidem magis puto esse saluationem sperandam eius, qui parum boni facit,& factis aliorum fauet, q̃ illius qui multa, & inuidet aliis. Sene. in prouer. Nondum fœlix es, si nondum turba te deridet. Nam & si nullos tibi inimicos facit iniuria:multos facit inuidia. Glosa super Psal.cxxiij. Ira & inuidia iudicio carent.

De Ira. Cap. IX.

Iræ ge- na.

Grego.in mora. De ira,rixæ:tumor mentis, contumeliæ,clamor,indignatio,blasphemiæ proferuntur.Idem. Plerunque mentem sub obtẽtu iustitiæ,iræ immanitas uastat,& dum quasi sæuit zelo rectitudinis,rabiem explet ira furoris. Idem. Qui humanorum actuum subtili examine gressus enumerat,iram sine uoce iudicio, iram in uoce concilio,iram uero in uoce atque sermone,gehẽnæ ignibus mancipat.Idem. Plus semper ira in uindicta exigit, quam de iniuria accipit. Idem in dyal. Tantò metuenda est ira iustorum,quanto & constat, quia in eorum cordibus ille præsens est, qui ad inferendam ultionem quam uoluerit,inualidus non est.

Modu- da-

Idem in registro. Ira etiam cum delinquentium culpas insequitur,non debet menti nostræ quasi domina præire,sed post rationis tergum quasi ancilla rationis subnixius famulari. Idem. Nemo potest diligere illum,quem ex ira uel odio nõ uult uidere. Idem. Ira si semel mentem posſidere cœperit, iustũ esse deputat etiam illud,quod crudeliter facit. Idem in past. Illa quæ mater est oĩum custosque uirtutum, per iræ uel impatientiæ uitium,uirtus charitatis eneruatur. Hieronymus in orig. super Mich. Propemodum naturale est, ut & nurus socrum, & socrus oderit nurũ. Aug. in epistola. Sicut acetum corrumpit uas si diutius ibi fuerit: sic ira corrumpit cor, si in alium diem durauerit.

Simile.

Idem. Multo melius nec iustè cuiquam irascimur, quam uelut iustè irascẽdo, in alicuius odium ira & occulta facilitate dilabimur. Idem in sermone Domini in monte. Si irasci non est fas fratri suo sine causa, aut dicere racha, aut dicere fatue, multo minus fas est animo tenere aliquid, ut in odium indignatio conuertatur. Idem. Odium est ira inueterata.

Ira est ulciscendi libido.

Idem de ciuit. Dei. Iram nihil aliud esse quam ulciscendi libidinem,ueteres diffinierũt. Idem in regula. Melior est qui quamuis ira sæpe tentatur, tamen impetrare festinat, ut sibi dimittat cui se fecisse agnoscit iniuriam, quam qui tardius irascitur, & ad ueniam petendã tardius inclinatur. Qui autem nunquam petit ueniam, aut non ex animo petit, sine causa est in monasterio,etiam si inde nõ proiiciatur. Glos. Matth. xviij. Si non dimiserimus ex corde quod in nos delinquitur,etiam hæc quod per pœnitentiam dimissum erat,à nobis exigitur. Glo. Casio ps. iiij. Venialis ira est,quæ non ducitur ad effectũ. Ioan.Chrys. super Ioannem. Qui irascitur sine ratione

ratione,è multis suppliciis dignus erit, uolũtariè seipsum in barathra perditionis ferens, & ante futuram gehennam, hic iam uindictam soluẽs. Idem. Non iracundos tantum & illatæ malitiæ memores punit Deus tanquam reos, sed & eos, qui & irascentes aut offensos fratres placare negligunt, & contemnunt. Idem. Osculum pacis porrigere tempore quo sacramenta offeruntur, in usu Ecclesiæ est:sed uereor ne plures ex nobis labiis tantummodo pacem faciant, cum tamen Christus non ex ore, sed ex corde desideret, & affectu uelit proximum non labiis salutari. Idẽ. Si tantummodo nõ lædas eum qui te læsit, auertas autem te ab eo,nec libenter eum uideas,manet sine dubio uulnus in pectore,& iræ dolor augescit in corde. Amb.de offic. Si irascimur quia affectus naturæ non est nostræ potestatis, malũ sermonẽ nõ proferamus de ore nostro,ne in culpam ruamus. Idẽ. Is qui cito iniuria illata mouetur, facit se dignum iudicari contumelia, dũ uult ea indignus haberi. Bern. in epistola. Non irasci ubi irascendum sit, nolle emendare peccatum est: prius uerò irasci quam irascendũ sit, peccatum peccato addere est.

De acedia. Cap. X.

Acediæ filiæ.

Gregor.in mora. De tristitia uel acedia nascitur malitia,rancor,pusillanimitas, desperatio,torpor circa præcepta, uagatio mentis circa illicita. Idem. Humana anima quia ad Deũ solum appetendum facta est,omne autem quod infra Deum appetit minus est, ideo ei iure non sufficit,omne quod Deus non est,hinc est,ꝙ huc illucque spargitur, & ab unaquaque re fastidio impellente remouetur. Idem in past. Plerunque piger dum necessaria agere negligit, quædam sibi difficilia opponit, quædam uerò incautè formidat,& dũ quasi inuenit quod uelut iustè metuat, ostendit ꝙ in otio quasi non iustè torpescat. Idem. Si quod mortuum in nobis est ad uitam non accenditur,hoc etiam extinguitur qđ quasi adhuc uiuum tenetur. Idem. Qui adhuc in peccatis est,conuersionis fiduciam non amittit:qui uerò post conuersionem torpescit, etiã spem quæ potuit esse de peccatorum conuersione subtraxit.

Simile.

Aug.de conf. Palato non sano pœna est panis, qui sano est suauis: & oculis ęgris odiosa est lux,quæ puris amabilis est: & iustitia tua Domine displicet tristibus & iniquis. Idẽ. Nullo mo decet &c. Infra lib.iiij. de exercitio. Ioan.Chrys.de compũctione cordis. Nõ uideo ꝙ aliquis nostrum uera & perfecta cupidine cœlestium teneatur, alioquin omnia quæ uidentur esse grauia,umbras putaret & risum. Ambr. super Luc. Disce rogare,quod cupis impetrare, fastidiosos uiros cœlestium profectus munerũ nõ sequuntur. Idem in epistola. Sicut Dominus nõ uult mortem peccatoris, tantum ut reuertatur & uiuat,ita tepidos odit, & citò ei nauseam faciunt.

Tepidus acediosus est.

Isid. de sum.bo. Tepidus in conuersatione, otiosa uerba & uanas cogitationes,noxias esse non conspicit, ꝙ si à tepore mentis euigilauerit,ea quæ prius leuia æstimabat, cœlestium quasi horrenda atque atrocia pertimescit.

Exercitia serui Dei.

Idẽ. Dei seruum sine intermissione legere,orare, & operari oportet, ne fortè mentem otio deditã, spiritus fornicationis surripiat. Cedit enim labori uoluptas, animum autem uacantem citò præoccupat.

Nota.

Ber. in epistola. Pro uitando otio, otiosa sectari ridiculum est, otium autem est, quod uel nullam habet utilitatẽ, uel utilitatis intentionem. Idem. Miror ꝙ ad gustũ cibi dulcissimi nauseas, si tamẽ gustasti q̃ dulcis est Dominus,aut certè nõdum gustasti, & nescis quid aut quomodo sapit Christus, ideoque non appetis incognitum & inexpertum,aut si fortè gustasti & dulce non sapit, sanum nõ habes palatum. Idem super Cant. Doleo aliquos nostrum graui in sacris uigiliis deprimi somno,nec cœli ciues uereri, sed in præsentia principum tanq̃ mortuos apparere, cum tamen ipsi nostra alacritate permoti, nostris interesse solenniis delectentur,uereor ne nostram desidiam aliqñ abominantes,cum indignatione recedant. Idem. Cum te tepore, acedia, uel tædio affici sentis, noli propterea diffidere, atque desistere à studio spirituali,sed iuuantis require manum, trahi te obsecrans. Idem in ser. Tepescimus processu temporis à feruore conuersionis nostræ, paulatim refrigescit charitas, abundat iniquitas, ut heu cõsummemur in carne,qui spiritu cœperamus. Idem. Quid istud negligẽtiæ, quid pigritiæ, immo quid uæcordiæ est, ut nõ crebris suspiriis & feruentissima affectione abrumpere hinc, & in illa tam fęlicia agmina iaculari animos studeamus? Væh nobis à duritia cordis nostri, uæh nobis à peccato gẽtiũ, quas Apostolus sine affectione commemorat esse. Sene.in epistola. Cito inerti otio uita torpebit, si relinquẽdum est quicquid offendit. Idem. Otium sine literis mors est,& uiui hominis sepultura.

De auaritia. Cap. XI.

Auaritiæ proles fœcunda, sed pessima.

Grego.in mora. De auaritia,proditio,fraus, fallacia,periuria,inquietudo, uiolentiæ, & contra misericordiam obdurationes cordis oriuntur. Idem. Auaritia desideratis rebus habitis, non extinguitur, sed augetur. Nam more ignis cum ligna quæ consumat exceperit, magis excrescit. Ambr. in serm. Quosdam gradus cupiditas habet,quò plures ascẽdit,eò ad altiora festinat, unde fit grauior ruina lapsuro. Idẽ. Ibi abundantia ubi sacietas,ubi aũt fames cupiditatum, ubi inexplebilis appetentia, ibi utiq; paupertas

Auaritiæ duæ partes.

Aug. in sermo. Non solum auarus est qui rapit aliena,sed & ille auarus est,qui cupidè seruat sua. Idem de uerbis Domini. In explebilis est sola auaritia diuitum,semper enim rapit, & nun-

Universidad de Deusto Biblioteca

& nunquam satiatur, nec Deum timet, nec ho-
minem reueretur, nec patri parcit, nec matrem
agnoscit, nec fratri obtemperat, nec amico fidē
seruat, uiduam opprimit, pupillorum res inua-
dit, liberos in seruitium redigit, testimonium
falsum profert, res mortui hominis occupan-
tur, quasi non & ipsi, qui hoc faciunt morian-
tur. Idem. de libero arbitrio. Dictum est ra-
Radix oĩum malorum auaritia.
dicem omnium malorum esse auaritiam, hoc
est plus uelle quam satis est. Tantum autem sa-
tis est, quantum sibi exigit naturæ in suo gene-
re cõseruandæ modus. Idem de.x.chordis. Qua
fronte uenturus es ad filium tuum qui præcesit,
cui præcedenti non mittis partem suam in cœ-
lum? Potes prorsus. Audi ipsum Dominum di-
centem. Thesaurizate uobis thesauros in cœlo.
Matth. 6.
Isid. in etym. Auidus dictus est ab auendo,
auere enim cupere est, hinc & auarus. Nam quid
est auarum esse, nisi progredi ultra quam suffi-
Auarum esse quid sit.
cit? Auarus enim dictus est, eo ꝙ sit auidus au-
ri, & nunquam opibus expleatur. Idem de sum.
bo. Qui bona mundi diligit, uelit nolit, timo-
ris & doloris pœnę succumbit. Ioa. Chrys. super
Ioan. Quemadmodum in fontem mūdum ster-
cus quis immittens, totum eum immundum fa
cit, ita & in diuitias iustas auaritia intrans, oĩa
spirare facit ab eo qui illic est auaritiæ fœtore.
Idē. Non amabit proximum, qui aurum amat.
Bern. de cõtemptu mundi. Nunc trahit sua quē
que uoluptas, odorem turpis lucri sectãtes, quæ-
stum æstimant pietatem, quorum certa damna
tio est. Idem. Vtinam saperes miser & intellige
res cum thesauro pecuniæ, thesaurum iræ pari-
ter cumulari, utinam nouissima prouideres, ani
maduerteres non facilè per foramen acus tran-
situros diuitiarum cumulos. Seneca in epistola.
Simile.
Vidisti aliquando canem, missa à Domino fru-
sta panis ac carnis, aperto ore captantem, quic-
quid accipit protinus integrum deuorat, & sem
per ad spem uenturi hiat. Idem. Euenit nobis
quicquid expectantibus fortuna proiecit, id si-
ne ulla uoluptate dimittimus, statim ad rapinā
alterius erecti & attoniti. Idem. Quisquis de ac
cipiendo, &c. Infra lib. iiij. de ingratitudine.

De gula. *Cap.* *XII.*

GRego. in mora. De uentris ingluuiæ inepta
lætitia, scurrilitas, imunditia, multiloquiū,
hebetudo sensus circa intelligētiam oritur. Idē.
Quinque modi ingluuiei.
Quinque nos modis gulæ uitium tentat. Aliqñ
nāque indigentiæ tempora præuenit. Aliquādo
uerò tp̄s non præuenit, sed cibos lautiores quæ-
rit. Aliqñ quęlibet sumenda præparari accura-
tius expetit. Aliqñ aũt & qualitati ciborum &
tempori congruit, sed in ipsa ciborum quantita
te, sumendi mensuram refectionis excedit. Nō-
nunquam uerò, & abiectum est, quod desiderat,
& tñ ipso æstu ĩmensi desiderij deterius peccat.
1. Reg. 14.
Exemplū de primo in Ionatha. De secundo in
Israeliticis. De tertio in filijs Heli. De quarto
Num. 11. 1. Reg. 2. Ezech. 16. Gen. 25.
in Ezech. De quinto in Esau. Idem. Sæpe dum
quasi concussi carni parcimus, ad prælium cōn
tra nos hostem nutrimus. Eisdem nāque alimē-
tis uitia su pbiunt, qbus nutritę uirtutes minuūt,
& cum uirtus alitur, plerunque uires uitiis augē.
Comitãtes Gulæ.
tur. Idem in past. Gulę deditos, superfluitas lo-
cutionis, leuitas operis atque luxuria, abstinen-
tes uerò sæpe impatientia atque tristitia, sæpe
uerò superbię culpa comitatur. Hieron. in epi-
stola. Difficile inter epulas seruatur pudicitia,
nitens cutis sordidum ostentat animum. Idem.
Nihil sollicitius, &c. Infra lib. 4. de lætitia. Isid.
de sum. bo. Ebrietas perturbationē gignit men
tis, furorem cordis, flamam libidinis: ebrietas
ita mentem alienat, ut ubi sit, nesciat, unde ēt &
malum non sentitur, quod per ebrietatem com
mittitur. Idem. Cui abstinentia non est epula-
rum, ardentis diuitis attēdat supplitium, cuius
tanta in inferno inter ignes erat inopia, quanta
hic fuerat epularum copia. Idem. Qui nimium
cibis utuntur, quanto magis uentrem pascunt,
tanto amplius sensum mentis obtundunt. Nam
Gręci dixerūt, ex crasso uentre subtilem sensum
gigni non posse. Aug. de doc. Christiana. Fieri
potest, ut sine aliquo uitio crapulæ uel uoracita
tis pretiosissimo cibo sapiens utatur, insipiens
autem fœtidissima gulæ flamma, in cibum uilis
Simile.
simum ardescat. Basilius in regula. Sicut miles
plurimo onere prægrauatus præpeditur, ita mo
nachus, uel clericus impeditur ad uigilias, cum
escarum plenitudine torpescit. Ber. in apolo. Sa
nius est modico uino uti propter infirmitatem,
quam multa aqua ingurgitari per auiditatem.
Legitur in scientia naturali, ꝙ inter animalia
magnorum corporum, nulli dedit natura tam
paruum os secundum corporis quantitatem, si
cut homini, quod factum est ad cõmendationē
tpantiæ, & ad detestationem gulositatis. Greg.
Quantò corpus impletur, tantò aĩa minoratur.
Vnde Hier. Qui luxuriatur, uiuens mortuus est
& qui inebriatur, mortuus & sepultus. Sene. Ci-
borū copia, subtilitas impeditur. Idē. Vētri obe
diētes, loco aĩalium uiuimus non hominū. Ber.
Voluptas gutturis quæ tanti hodie æstimatur,
duorū habet longitudinem digitorū, non durat
nisi q̄tū durat transitus ille per gulā, & pro illo
transitu uult dña gula, tot & tāta sibi præparari.

De luxuria. *Cap.* *XIII.*

Comitãtes luxuriæ.
GRego. in mora. De luxuria, cęcitas mentis,
inconsideratio, inconstantia, præcipitatio,
amor sui, odium Dei, affectus præsentis sæculi,
horror, uel desperatio futuri generatur. Idē. Nul
la ante Dei oculos iustitiæ pietatisq; sunt opa,
quæ corruptionis cõtagio monstrãtur imunda,
Idem in Dial. Carnalis delectatio, mentem quā
inficit obscurat, ut uidere ueræ luminis clarita
tem nō ualeat, sed unde inferius delectatur, inde
caliginem

caliginem ad superna patiatur. Augu. de fide ad
Petrum. Quia dum sibi inuicem uir mulierque
miscentur ut filios gignant, sine libidine non est
parentum concubitus, & ob hoc si eorum ex eo-
rum carne nascentium non potest sine peccato
esse conceptus, & peccatum in paruulos non
transmittit propagatio, sed libido. Isid. de sum.
bo. Luxuriæ imagines quas ĩ ueritate gessimus,
sæpe dormientibus nobis in animo apparēt, sed
innoxię si non concupiscendo occurrunt. i. si nō
consentimus uigilantes. Idem. Qui nocturna il
lusione polluitur, & si extra memoriam turpiū
cogitationum sese præsentiat inquinatum, ta-
men hoc ut tentaretur culpæ suæ tribuat, suam-
que immunditiam statim fletibus tergat. Idem.
Nota.
Deus nonnunq̄ deiicit occultam mentis super-
biam, per carnis manifestam ruinam. Idem. In-
ter septem uitia, fornicatio maximū est scelus,
quia per carnis immunditiam templum Dei uio
lat, & tollens membra Christi, facit membra
meretricis. Ioan. Chrys. super Mat. Vitium libi
dinis facilè ex uacantia & otio nascitur. Nam
diffinitio amoris hæc est, animæ uacātis passio.
Idem. Per omnem actum carnalem homo ani-
malibus similis inuenitur, maximè autem per
usum libidinis. Idē super Ioan. Porci sunt, qui
uitam suam cœnosæ libidini & uoluptatibus sæ
culi manciparūt. Hieron. in ori. super Ose. Sicut
uinum & ebrietas eū qui biberit mentis suæ im
potem facit, ita fornicatio ac uoluptas peruer-
tit sensum, aĩumque debilitat, & de rationali ho
mine, brutum efficit animal. Idem. Sicut gulæ
Effectus libidinis.
seruientes habēt uentrem Deū, ita qui libidini
seruiunt, habēt Deum beelphegor. Idem in ori.
super Naum. iij. Corruēt in corporibus suis. lxx.
infirmabuntur in corporibus suis. Multi propter
res ueneras in corpore debilitati sunt, & cū per
ditione animæ carnem quoq; frangunt, cui ser
uiunt. Glo. prouer. vi. super illud pretium scorti.
Breuis uoluptas fornicationis, & perpetua pœ-
na fornicationis. Interlinearis. Luc. xv. Luxuria
consumit omnia bona gratię, & naturæ. Sene. in
epistola. Luxuria, uoluptas fragilis est, breuis, fa
stidio obiecta: quò auidius acta est, otius in cō
trariū recidens, cuius subinde necesse est, aut pę
niteat, aut pudeat, ĩ qua nihil est magnificū, aut
ꝓ naturā hoĩs diis ꝓximi deceat, res humilis mē
brorum turpiū aut uilium ministerio exitu fœ-
da. Idem. Nihil tā mortiferum ingenijs, quam
Luxuria. Idem. Vis magna mentis blandusque
animi calor amor est, iuuenta gignitur, luxu &
ocio nutritur, inter læta fortunæ bona: quem si
fouere atque alere desistas, cadit, breuique ui-
res perdit extinctus suas, illicita amantur, & ex
cidit quicquid quisquis in primo obstitit, pepu
litque amorē tutus ac uictor reddit, qui blādiē-
do dulce nutriuit malum, serò recusat ferre qđ
subiit iugum. Hieron. Appetitus fornicationis
1. Cor. 6.
anxietas est, satietas pnia. Et Paulus Aposto. ait.
Qui fornicatur, in corpus suū peccat. Gl. In for
nicationis opere totus homo absorbetur à car-
ne qui fornicatur, ut iam homo non possit ani-
mus suus esse, sed simul totus homo possit dici
caro. Et dicit quædam glo. super Leuit. ꝙ cum
Dæmones de omni peccato gaudeāt, præcipuè
tñ gaudent de fornicatione, quia ibi corpus &
anima maculatur, & ideo maximè cauendum.

De perplexitate. *Cap.* *XIIII.*

De duobus malis minus eligendū est.
GRegorius in mora. Cum mens inter minora
& maxima peccata cõstringitur, si omnino
nullus sine peccato euadendi aditus pateat, mi-
nora semper eligantur. Idem. Cum in dubiis cõ
stringimur, utiliter minimis subdimur, ne ĩ ma-
gnis sine uenia peccemus. Isid. in syno. In malis
promissis rescinde fidem, in turpi uoto muta de
cretum. Idem de sum. bo. Argumenta machina
tionū malarumque cogitationum semina, quæ
in cordibus hominum diabolus fundit, ita sæpe
captam implicant mentem, ut ex quacunq; par
te euadere quisque tentauerit, sine periculo non
possit: ueluti si iures hoc facere, quod si feceris
pecces, si non feceris, reus periurii sis. In tanto
ergo mali discrimine, ut euadēdi aditus pateat,
minora potius eligenda sunt, ut maiora uitenē.
Aug. de mendacio. Illa desinunt esse peccata,
quæ ꝓp grauiora uitanda suscipiuntur. Sicut. n.
in rebus utilibus nō uocatur damnum, quod ꝓp
maius lucrum amittitur, sic & in rebus sacratis,
non uocatur peccatum, quod admittitur, ne gra
uius admittatur. Amb. de offi. Si non potest alte
ri subueniri, nisi alter lædatur, commodius est,
neutrum iuuari, quam grauari alterum.

De conflictu uitiorum, & uirtutum. *Cap.* *XV.*

Cõflictus superbiæ, & humilitatis.
AVgust. in lib. de cõflictu. O quam amarus
est superbiæ cõgressus, quæ angelos de cœ
lo proiecit, hoies de paradiso minauit.
Superbia dicit, certè multis immò pœne oĩbus
melior es, uerbo, scientia, diuitiis, honoribus, &
cunctis quæ carnalibus uel spiritalibus suppetūt
charismatibus. Cunctos ergo despice, cunctis te
ipsum superiorē attende. Humilitas rñdet. Me-
mēto quia puluis es, quia cinis es, quia putredo,
& uermis es, quique etsi altus es, nisi tātò te hu-
milies quantò magnus es, perdis oĩno quod es.
Nunquid tu altior es q̄ primus angelus? nūquid
splēdidior in terra quam lucifer in cœlo? Quod
si ille de tanta sublimitate per superbiam ceci-
dit, qūo tu ad tantā celsitudinem superbiens,
de imis ascendes? Inanis gloria dicit. Age bo-
nū, quod uales, ostende bonum cunctis qđ agis,
ut bonus à cunctis dicaris, ut sanctus & uenera-
bilis ab hominibus prædiceris, ut Dei dilectus
Inanis gloriæ & timoris Dei
uoceris, ut nemo te cõtēnat, nemo te despiciat,
sed uniuersi debitum tibi honorem persoluant.
Timor Dei rñdet. Si boni aliquid agis, non pro
transitorijs sed pro æternis honoribus age, oc-
culta

Universidad de Deusto Biblioteca

cult a quod agis in quantum uales, sit in animo
tuo occultandi uoluntas, et non erit de ostenta-
tione ulla temeritas, nec criminis erit aliqñ ma-
nifestare, quod semper uis celatum habere. Simu
Hypro-chrisis, & ueræ religionis certamen.
latio dicit, quia nihil boni in abscondito facis ne
à cunctis cognitus detestabilis habearis: fingere
foris eē, qđ intra nō appetis. Vera religio rñdet.
Immò magis satage esse, quám ostētare ꝙ nō es.
Nam hoc hoībus ostendere quód non es, quid
aliud q̄ damnatio est? Contemptus dicit. Quis
tu ut tibi peioribus obtemperes, deterioribus
famulatum exhibeas? te magis q̄ illos decuerat
Contemptus, & subiectiōis disceptatio.
imperare, qui tibi non possunt ingenio uel indu-
stria coequari. Obtempera igitur solius Dei im
perio, & non sit tibi cura de aliquo. Subiectio re
spondet. Si Dei obtemperandum est imperio, ēt
humano subdi necesse est magisterio. Ipse enim
Luc.10.
dicit. Qui uos audit, me audit, & q uos spnit, me
spnit. Ita (inqs) oporteret, si talis esset, q loco Dei
imparet, sed nō est talis, p quē Deus impet. Sed
Rom.13.
audi Apostolū cōtradicētem tibi. Ait.n. Non est
ptās nisi a Deo: q̄ aūt à Deo sunt, ordinata sunt.
Quales.n. esse debeant hi qui imperant, non est à
Inuidiæ, & concordiæ lis.
subditis discutiēdum. Inuidia dicit. In quo illo
uel illo minor es? Cur ergo eis æqualis, uel supe-
rior non es? Quanta uales quæ ipsi non ualent?
Non ergo tibi aut superiores esse aut æquales de
bent. Cōcordia fraterna rñdet. Si cæteros uirtu
tibus antecellis, tutius ī loco infimo q̄ in summo
temetipsum cōseruas, semper.n. de alto peior fit
ruina. Quòd si tibi ut (asseris) quidā superiores
uel æquales sunt, quid te lædit, quid te nocet? Ca-
ue prorsus ne dū aliis locū celsitudinis inuides, il
Sapien. 2.
lum imiteris, de quo scriptum est. Inuidia diabo
li mors introiuit in orbem terrarū, imitātur aūt
illum qui sunt ex parte illius. Odium dicit. Absit
Odii, & dilectionis contensio.
ut illum ames, quem in oībus contrariū habes, q
tibi derogat, q tibi insultat, q te cōuitiis exaspe-
rat, qui tibi peccata tua improperat, qui, te di-
ctis & operibus atque honoribus semper præue
nire festinat: nisi.n. ipse tibi inuideret, nequaq̄ se
tibi ita præferret. Dilectio uera respōdet. Nun-
quid quia hæc quæ narras odio habenda sunt in
hoīe, propterea nō est amanda Dei imago in ho
mine? sicut Christus q in cruce positus inimicos
suos dilexit, & ante crucis tormentū admonuit
Math.5.
dicens. Diligite inimicos uřos &c. Omnē ergo
amaritudinē cordis euome, & quo, pacto ualue-
ris, charitatis, dulcedinē sume, nihil.n. illa suaui-
Detractionis & fraterne correctionis disputatio
us, illa beatius. Detractio dicit. Quis pōt susti-
nere? quis silētio ualet tegere? q̄ta ille, uel illa pra
ua committit, nisi fortè qui consentit. Libertas
iustæ increpationis rñdet. Nec tacenda sunt ma
la proximi, nec consentienda, sed charitate fra-
terna in faciem proximus est redarguendus. Et
infra. Nonnunq̄ errata delinquentium ad tps si-
lentio tegenda sunt, ut aptiori tpe corrigantur.
Ira dicit. Quæ erga te aguntur, æquanimiter fer
Iræ, & patientiæ cōgressus.
ri non pñt, immò hæc patienter tolerare peccatū
est, quia etsi nō eis cum magna exasperatione re
sistitur, cōtra te deinceps sine mensura cumulan
tur. Patiētia rñdet. Si passio redēptoris ad men-
tē reducitur, nil tā durum quod nō æquo animo
toleretur. Christus.n. (ut ait Petrus) pro nobis 1.Pet.2.
passus est, uobis relinquens exēplum, ut sequami
ni uestigia eius. Sed quanta sunt hæc, quæ pati-
mur in comparatione illius. Ille.n. opprobria, ir-
risiones, contumelias, alapas, sputa, flagella, spi-
neam coronā, crucē quoq; sustinuit atq; mortē,
Proteruiæ & mansuetudinis.
& nos miseri ad nřam cōfusionē uno sermone fa
tigamur, uno uerbo deijcimur. Proteruia dicit.
Nunquid stultis, nūquid insensatis ac brutis aīa-
libus, leuia uerba & nō magis aspera ut tales de
cet, dum delinquunt, obiicienda sunt? Mansuetu
do rñdet. Nō tua in his persuasio, sed Apostoli se
1.Tim.5. 2.Tim.2.
quenda est pceptio. Seniorē ne increpaueris. Et
rursum. Seruū Dñi non oportet litigare, sed man
suetū esse ad oēs. Quod uidelicet malum proter
uiæ, deterius adhuc subditis quā platis nocet. Sæ
pius.n. contingit, ut leniter & cum charitatis dul
cedine prolatam correctionem subditi spernāt,
& contra humilitatis uerba, despectionis iacula
Tumoris & satisfactionis.
emittant. Tumor mētis dicit. Testē habes Deū ī
cœlis, nō tibi sit curæ quid de te suspicētur hoīes
in terris. Satisfactio debita rñdet. Non est danda
detrahendi occasio, non susurrandi suspitio, sed
si assunt quę corrigantur, manifestanda: aut certè
Torporis & [illegible]
si desunt, humili protestatione neganda. Torpor
& ignauia dicunt. Si lectioni continuato studio
semper insistis, oculorū caliginē incurris, si indesi
nēter lachrymas fundis, ipsos ēt oculos amittis,
si protelatis uigiliis psalmorū censum psoluis, in
saniā capitis acquiris, si quotidiano labore te cō
ficis, ad opus spiritale qñ consurges? Exercitium
bonum rñdet. Quid tibi ad hæc perferenda, tam
longa temporū proponis spatia. Nunquid scis si
die crastina uiuas, imo si uel ēt unā horā in hac
uita facias. An fortè de tua mente excidit, quod Matt.25.
Saluator in euāgelio dicit, Vigilate, quia nescitis
neque diem neq; horā. Qua pp discute torporis
inertiam, semperq; memento, quia regnū cœlo-
rum nō tepidi, non molles, non desides, sed uio-
Cupiditatis & paupertatis.
lenti uimque facientes diripiunt. Cupiditas siue
auaritia dicit. Valde sine culpa es, ꝙ quædam ha
benda concupiscis, quia non multiplicare appe-
tis, sed egere pertimescis: & quod malus alius ma
lè retineret, ipse melius expendis. Mundi contē-
ptus rñdet. Ista nec apud hoīes sæculares sine pe-
riculo procurantur, quia quātò quis amplius ha-
bere cœperit tantò amplius habere concupiscit,
fitq; ut modum in cōcupiscendo non habeat, dū
innumeris huius sęculi curis deseruire festinat.
Si ergo sęcularibus uiris ita est periculosa cupidi
tatis idustria, quātò magis illis periculosior, qui
iam habitu & conuersatione sæculares esse desie
runt? qui totum quod uiuunt Domino deuoue-
runt? Dicis fortè, ideo a sanctis religiosisq; uiris
plura habenda sunt, ut melius ab ipsis quam a
popularibus erogentur christi paupibus. Et ego
consentio, sed prælatis, non autem subiectis. Ob-
duratio

Obdurationes, & misericordiæ.
duratio dicit. Si ea quæ posides egentibus tri-
buis, unde subiectos absq; penuria nutris? Mise-
ricordia respondent. Memēto quid purpura-
to diuiti cōtigerit, qui non ideo damnatus est,
ꝙ aliena tulerit, sed ꝙ egenti pauperi sua nō tri-
buerit, & in inferno positus ad petenda minima
peruenerit, qui hęc parua negauit. Ventris inglu
uies siue gula dicit. Ad esum Dñs omnia mūda
creauit, & qui saturari cibo respuit, quid aliud
Gulę, & parsimoniæ.
q̄ muneri concesso contradicit? Ciborum par-
simonia respondet. Vnum horū quæ dicis uerū
est. Ne.n. homo fame moreret, omnia ad esum
Deus munda creauit, sed ne comedendi mensu
ram excederet, abstinentiam imperauit, atque
inter cætera sua mala saturitatem maximè pa-
nis Sodoma perijt. Quapropter sicut ęger ad
medicinam, sic ad sumendas dapes debet quis-
quā accedere, nequaquā.s. in illis uoluptatē ap-
petens, sed necessitati succurrens. Ille aūt plenè
huiusmodi uitium superat, qui in sumendis da
pibus non solū parsimoniā tenet, ut.s. refectio-
nē corporis semper esuries imperet, uerūetiam
accurationes simul, & lautiores epulas, excepta
corporis infirmitate, & hospitū susceptione, cō
Vanæ lætitiæ, & bonæ mœroris.
tempsit. Inepta lætitia dicit. Vt quid animi gau
dium intus abscondis? Egredere in publicū læ-
tus, dic aliquid foris, unde uel tu uel proximi ri
deant. Fac eos lætos tua lętitia. Moderatus mœ
ror respondet. Vnde tibi inest tanta lætitia? Nū
quid iam Diabolum uicisti? nūquid iam de exi
lio ad patriam uenisti? An fortè in obliuionem
Ioann.16.
uenit, quod Dñs dicit. Mūdus gaudebit, uos au-
tē contristabimini, sed tristitia uestra uertetur
in gaudium? Cōprime ergo inanem lętitiam, qa
nondū euasisti pœnalē erūnam. Nōne apud oēs
insanus iudicatur is, qui carceralibus tenebris
Loquacitatis, & silentii.
reclusus, gaudere conatur? Multiloquium dicit.
Nō reus ille tenebitur, qui plura quidem sed bo
na loquitur, sed ille qui saltem rara, sed mala di
cere probatur. Discreta taciturnitas respōdet.
Verum est quod dicis, sed dū multa bona pfer-
ri uidentur, sæpe cōtingit, ut a bonis locutio in-
choans, ad praua deriuet: hoc ipsum sacra scri-
ptura pronūtiat, quia in multiloquio nō deerit
Prou.10.
peccatū. Ac fortè inter innumera uerba declinā
tur criminosa, sed nunquam declinari poterūt
inutilia atque otiosa, de quibus ratio erit in fu
turo reddenda: tenendus est ergo modus in lo-
quendo, atque ab ipsis nonnunquā utilibus uer
Luxuriæ, & castitatis.
bis parcendū. Luxuria dicit. Cur te in uolupta-
te tua modo non dilatas, cum te quid sequatur
ignoras? Acceptum tempus in desideriis perde
re non debes, quia q̄ citius pertranseat, nescis.
Si enim Deus misceri hominē in uoluptate car-
nis nollet, in ipso humani generis exordio ma-
sculū & fœminā nō fecisset. Carnis mūditia re
spōdet. Nolo ut ignorare te fingas, qd post hāc
uitā recipias. Si enim piè, & castè uixeris, sine fi
ne gaudebis. Si autē impiè, & luxuriosè, æternis
incēdijs subiacebis. Inde aūt magis castè uiue-
re debes, unde q̄ citius tēpus acceptū transeat,
ignorare te dicis. Et infra. O q̄ parua est cōcubi
tus hora, qua perditur uita futura. Isid. de sum.
bo. Interdū uitia cū uirtutibus ad utilitatē cō-
fligunt, ut ipso certamine uel mens exerceatur,
uel ab elatione concussus animus restringatur.

De gratia. Cap. XVI.

GRego. in mora. Quia de gratia debemus su-
perna præsumere, ut non simus negligētes in
oratione, uel opere, uoce ueritatis exprimitur.
Quomodo Dei gratia petenda. Luc.18.
Oportet semper orare, & non deficere. Petamus
ergo orādo, quæramus legēdo, pulsemus operā
do. Idē. Quælibet occulta loca sine Dei gratia,
animā saluare non possunt. Quod aliquando in
ipsis quoque erratibus cōspicimus electorum.
Nam Loth in puersa ciuitate iustus fuit, in mō-
te peccauit. Idem in moral. Cum mētem nostrā
elatio erigit, a nobis summi protinus compun-
ctio amoris recedit, cum uerò superna nos gra-
tis uisitat, statim per lachrymas ad sua deside-
ria instigat. Idem. Quantò quisque se minus ui
det, tantò sibi minus displicet, & quantò maio-
ris gratiæ lumen percipit, tantò amplius reprę-
hensibilem se cognoscit. Idem. Iusti animā gra
tia uocat, tentatio interrogat. Idem. Quia per
occultam gratiam ad amorem Dei temperata
desuper mensura proficimus, quantò in nobis
quotidie de Dei spiritu uirtus crescit, tantò no
ster spiritus deficit. Idem. Vnūquēq; electū suū
diuina gratia tunc magis erudiendo custodit,
cum eum quasi percutiens deserit. Idem. Miles
Dei supernæ gratiæ fretus auxilio, sic uulnera
infirmitatis suæ curat, ut aliena nō deserat. Idē.
Dei coadiutores sumus.
Bonum quod agimus, & Dei est, & nostrū. Dei
per præuenientem gratiam. Nostrum per obse-
quentē liberam uoluntatem. Idē super Ezech.
Siue hi qui electi in testamento uęteri fuerunt,
siue hi qui in testamento nouo secuti sunt, nimi
rum constat, quia omnes ex amore trinitatis ac
censi sunt, neque.n. unum Deum diligerent, si
eiusdem trinitatis, quę Deus est, gratiam nō ac
cepissent. Idem. Sunt quidam qui per donū gra
tiæ, & ipsa intelligunt, quæ exponi a doctoribus
nō audierūt. Isid. de sum. bo. Hominis meritum
superna gratia ut inueniat præuenit, & postquā
præuenerit, pficit, atq; ad indignā mētē ueniēs,
facit in ea meritū, qđ remuneret, quē solū inue
nerat, quod puniret. Idē in syn. In oī opere tuo
Dei auxiliū posce, oīa diuinæ gratiæ diuino do
no ascribe, nihil meritis tuis tribuas, in uirtu-
te tua nihil psumas. Aug. de cōfes. Gratię tuę de
puto, & misericordiæ tuæ dñe, ꝙ pctā mea tanq̄
glaciem soluisti, gratiæ tuæ deputo, & quęcūque
non feci mala. Idem de natura, & gratia. Chri-
sti gratia, sine qua nec infantes nec ætate gran-
des salui fieri possunt, non meritis redditur, sed
gratis datur, propter quod gratia nominatur.
Idē de correptione, & gr̄a. Desiderare auxiliū
gratiæ, initum gratiæ est. Idē. Gratia sola hoīes

Universidad de Deusto Biblioteca

liberantur a malo,sine qua nullum prorsus, siue cogitando,siue uolendo,& amando,siue agendo, faciunt bonum. Idem. Voluntas humana nõ libertate consequitur gratiam,sed ex gratia potius libertatem, & ut perseueret, delectabilem perpetuitatem,& insuperabilem fortitudinem.

Opera libera.

Idem de quinque responsionibus. Opera liberi arbitrij bona,quæ ut fiant præparantur per gratiæ præuentum,nullis liberi arbitrii meritis, & ipsa faciente,gubernante,& perficiente,ut abũdent in libero arbitrio,nõ damnamus, quia ex his vel huiusmodi homines Dei iustificati sunt, iustificantur,& iustificabuntur in Christo. Idẽ de gratia,& lib.ar. Charissimi uita nostra bona, nil est aliud,quam Dei gratia, & uita æterna q̃ bonæ uitæ redditur, Dei gratia est,& ipsa enim gratis datur. Idem ibidem. Gratia Dei nos facit legis dilectores,lex uero ipsa sine gratia,non nisi præuaricatores. Idem contra Iulianũ. Quia caro concupiscit aduersus spiritum, etiam baptizatis sanctis ingerit pugnandi necessitatem, contra quid,nisi cõtra malum, non contra substantiam,sed substantię uitium, Dei gratia regenerante non imputandum, Dei gratia adiuuante frenandum, Dei gratia remunerante, sanandum.

Gratia oĩbus per uia.

Idem de quinque quæstionibus. Salus religionis huius,per quam solam,salus uera ueraciter promittitur, nulli unquã defuit qui dignus fuit,& cui defuit,dignus non fuit, ab exordio nãque propagationis humanæ usque in finem, quibusdam ad præmium, quibusdam ad iuditium prædicatur. Idem de spiritu, & litera.

Gratię,& legis discrimen.

Per legem cognitio peccati,per fidem impetratio gratiæ contra peccatum,per gratiam sanatio animæ,& abolitio peccati, per animæ sanitatem,libertas arbitrii, per liberum arbitriũ iustitiæ dilectio, per iustitiæ dilectionem, legis operatio. Idem. Lex data est,ut gratia quęreretur,gratia autem data est,ut lex impleretur,neque.n.suo uitio non implebatẽ lex, sed uitio prudentiæ carnis, quod uitium per legem demonstrandum,per gratiam sanandum fuit. Idem de ciuita. Dei. Parit ciues terrenæ ciuitatis peccato uitiata natura,cœlestis uero ciuitatis ciues, parit a peccato naturã liberans Dei gratia. Idẽ de pœnitentia. Præsto semper est gratia,quæ nũquam deficit,nisi prius expulsa fuerit. Cõtinuè necessario,quod suum est inspirat, si est qui recipiat. Io.Chryso.super Mat. Gratia rectas mẽtes diligit,& sine fuco propositum. Idem super Mat. Debet uoluntas præcedere, & sic sequitur gratia, nam nec gratia sine uoluntate aliquid operatur,nec uoluntas sine gratia potest. Nam, & terra non germinat nisi pluuiam susceperit, nec pluuia fructificat sine terra. Ambr. super Lucam. Nescit tarda molimina spiritussancti gratia. Auctor de spiritu,& anima. Animam,quã Dei pietas respicit,humilitas subiicit,pnĩa reducit,iustitia deducit,obediẽtia cõducit,perseuerãtia perducit,deuotio introducit, puritas iũgit,charitas unit. Idem. Facultates & quasi instrumenta cognoscendi & diligendi,habet anima ex natura,cognitionẽ uerò ueritatis, & ordinẽ dilectionis,nequaquã habet nisi ex gratia. Idẽ. Vasa quæ creatrix sapientia format ut sint, adiutrix gratia replet, ne uacua sint, si strenuũ operarium inuenerit. Bern. super Canti. In ueritate didici,nihil æque efficax esse ad gratiã promerendam,retinendã,recuperãdam, q̃ si omni tempore inueniaris nõ altũ sapere,sed timere.

Grati… fectus.

De pœnitentia. Cap. XVII.

GRego.in homil. Pœnitentiã agere,est, & perpetrata mala plãgere, & plangẽda nõ perpetrare. Nam qui sic alia deplorat,ut tamẽ alia cõmittat,adhuc pœnitentiam agere, aut ignorat, aut dissimulat. Aug. de mirabilibus sacræ scripturæ. Qui per pœnitentiam peccata diluerit, angelicæ fœlicitatis cõsors in ęternum erit. Idẽ in lib. de pœnitentia. Cõuertitur.i.totus, & omnino uertitur,qui iam non pœnas tãtum timet, sed ad bonum Deum redire festinat: quæ conuersio si contigerit alicui etiam in fine,desperãdum non est de peccatorum suorum remissione,sed quoniam uix uel rarò est tam iusta conuersio,timendum est de serò pœnitente. Item. Pietas fidei expostulat credere,q̃ o ẽs eleemosynæ totius Ecclesiæ,& orationes,& opera iustitiæ, & misericordiæ succurrant,recognoscenti mortẽ suã ad cõuersionẽ suã. Ideoq; nemo pœnitere dignè potest,quẽ nõ sustineat unitas Ecclesiæ. Idẽ. Pœnitẽs oẽs fructus suæ pnĩæ paruos habeat,nunquã sufficiat,semper doleat,semper coram Dño ante quẽ peccauit erubescat,& dolorẽ cum uita finiat. Idẽ. Vbi dolor finitur,deficit & pnĩa. Idẽ. Pœnitẽs semper doleat, & de dolore gaudeat. Idẽ. Pœnitẽs cõsideret qualitatẽ & quãtitatẽ criminis,in loco,in tẽpore,in perseuerãtia,in uarietate,in cõditione psonę,& quali hoc fecerit tẽtatione,& ipsius uitij multiplici excusatione. Idẽ. Nũquã Dñs aliquem sanauit. Infra cõtritione.

Vera p… mi…

Quid pœniten… iux… Aug.

Idẽ. Pœnitẽtia,est quædam dolentis vindicta,puniẽs in se quod dolet cõmisisse,qui aũt dolet, quod detinet in mortali corpore,desiderat quod amat,plorat quod retardat. Idẽ. Qui me confessus fuerit corã hominibus,oĩs quantũcunq;,& quotiescũq; peccator, cuiuscunq; ordinis,etiam si fuerit peccator sacerdos,cõfitebor,& ego eũ,nam qui inuocauerit nomẽ Dñi.i.secundũ q̃ nominatẽ Dñs.i.qui uocauerit eũ ad se,seruiẽdo,& non cõtradicendo,ut forsitan sæpe fecit, oĩs idẽ quicũq; fit ille peccator,saluus erit. Idẽ. Pnĩa lãguores sanat,leprosos curat,mortuos suscitat, sanitatẽ auget, & cõseruat,claudis gressum,aridis copiam,cecis restituit uisum, uitia fugat, uirtutes exornat,mentẽ munit,& roborat. Idem de quinque responsionibus. Petrũ nisi Dñs respexisset,nunquam pnĩa motus,amarè fleuisset. Pœnitentia ergo res est optima, & perfecta, quæ defectus reuocat

Respe… Domin… Petrum … & … amar…

reuocat ad perfectũ. Idem in ser. Si tunc uis agere pœnitentiam,qñ iam peccare non potes,peccata te dimiserunt, non tu illa. Idem in epist. Si res aliena,ꝓpter quam pctm̃ est,cum reddi possit,non redditur,non agitur pnĩa,sed fingitur. Si autem ueraciter agitur, non remittitur pctm̃, nisi cum restituatur ablatum, si tñ restitui põt. Idem. Nemo uitã æternam. Infra lib.4. de desiderio. Ambros. Facilius inueni. Infra libro.4. de innocentia. Isid. in ethym. Pœnitentia appellata est,quasi pœnitẽtio,eo q̃ ipse hõ in se pœnitẽdo punit,quod malè admisit. Nam nihil aliud agũt, qui ueraciter pœnitent, nisi ut id qđ malè fecerint,impunitum esse non sinant, eo quippe modo sibi non parcentibus,ille parcit, cuius altum iustumque iudicium nullus contemptor euadit.

Effectus pœnitẽtiæ

Idem de sum.bo. Pœnitentia est medicamentũ uulneris,spes salutis, per quam peccatores saluãtur,per quam Deus ad misericordiam prouocatur,quæ non tempore pensatur, sed profunditate luctus & lachrymarum. Idem. Neque unquã. Infra li.iij. de securitate. Idem in syn. Inanis est pęnitentia,quam sequens coinquinat culpa. Cyprianus in ser. O pœnitentia quæ peccata miserante Deo remittis,& paradisum reseras,quę cõtritum sanas, omnem tristem exhilaras, uitã de interitu reuocas,statum restauras, honorem renouas,fiduciam reformas, gratiamque abundãtiorem refundis. Idem. O pœnitentia, quid de te noui,referam,omnia ligata tu soluis, omnia soluta tu reseras, omnia aduersa tu mitigas, omnia contrita sanas,omnia confusa tu lucidas, omnia desperata tu animas. Idem. Pœnitentia respuit auaritiam,horret luxuriam, fugat furorem,firmat amorem,calcat superbiam, continet linguam,componit mores, odit malitiam,excludit inuidiam. Bernard. super Cantica. Qui amat animam,suam perdet eam, siue ponendo ut martyr,sine affligendo ut pœnitens. Idem de.xij. gradibus. Qui ueraciter pœnitet,laborem pœnitentiæ non abhorret, sed quicquid sibi pro culpa q̃ odit iniungitur, tacita conscientia patiẽter amplectitur.

Modus pœnitẽdi.

Idem in sermo. Si uis agere pœnitentiam,oportet membra punire, corpus affligere, teipsum iudicare,ut nõ incidas ĩ manus Dei uiuentis. Iustũ id quidẽ,sed ne quid nimis,alioqn reprimẽdus est feruor immoderatus, ne nóceat unitati,seruiat indiscretioni.

De contritione. Cap. XVIII.

GRego. in regis. Illum quem conspicis delicta delere,in conspectu diuinitatis non dubites misericordiam consequi,quia nullum peccantem reuersum ad se despicit, qui peccatores redimere uenit.

Vera contritio.

Idem super Ezec. Mala quæ nos egisse meminimus,fletibus puniamus, ut per lamenta pœnitentiæ perueniamus ad carmen uitæ,ne si affligi modò pœnitendo nolumus, postmodũ sine fine pęnalia sentiamus. Idem in mor. Quò uberius culpa deffletur, eò altior cognitio ueritatis attingitur, quia ad uidendum internũ lumen,polluta dudum cõscientia, lachrymis baptizata renouatur. Idem. Quilibet peccator. Infra in cap. de iustitia. Idem. Si nos uirtus compunctionis in intimis afficit,omnis strepitus prauę suggestionis obtumescit. Idem in past. Quasi sus in lutosa aqua semetipsum uoluit, qui dum fletibus suis uitæ mũditiam subtrahit, ante Dei oculos sordidas etiam ipsas lachrymas facit.

Ficta contritio.

Idem. Qui admissa plangit,nec tamen deserit, tantò grauiori culpæ se subiicit, quãtò & ipsam quam flendo impetrare potuit ueniã,cõtemnit. Augusti. de pęnitentia. Sicut comes pœnitentiæ dolor est,ita lachrymæ testes doloris.

Lachrymis pœnitentiæ ueritate testamur.

Idẽ. Qui se cognoscunt,sicut semper peccant, ita semper plorant, in tota uita sua, quæ est tentatio super terram,plorant totam uitam suam. Idem. Nunq̃ aliquẽ Dñs sanauit,quem oĩno non liberauit, totum.n.hoiem sanauit in sabbato,quia & corpus ab infirmitate, & aĩam ab oĩ peccati contagione, indicans,pœnitentem oportere simul de oĩ crimine dolere. Idem. Satis durus est, cuius mentis dolorem oculi carnis nequeũt declarare: sed sciat culpabiliter se durũ,qui deflet damna corporis,uel mortem amici,& dolorem peccati nõ ostendit lachrymis. Idem. Quem pęnitet,omnino pęniteat,& dolorem lachrymis ostendat. Idẽ in lib. meditationum. Da mihi Domine in hoc exilio panem doloris & lachrymarum, quẽ esurio super omnem copiam delitiarum. Idem. sit pœnitentia continua,amara,comes ætatis meę, continuus dolor, insatiabilis terror uitæ meæ. Et infra. Si non sum dignus oculos ad cœlum leuare orando,certè non sum indignus eos uel saltem excecare plorando. Idem in confes. Amore amoris tui Domine facio istud, recolens uias meas nequissimas in amaritudine recogitationis meæ,ut tu dulcescas mihi, dulcedo non fallax,dulcedo fœlix & secura,& colligens me à dispersione in qua frustatim sum discissus, dũ ab uno te auersus,in multa euanui. Ioan. Chry. super Matth. Nihil ita conglutinat & unit Deo, ut pœnitentis lachrymæ. Idem. Quemadmodum quæ propter mundum est lætitia, tristiam habet cohæredem: ita & quæ secundum Deum sunt lachrymæ,lætitiam assumunt continuam & immarcessibilem. Idem in ser. Nemo ad Deum aliqñ flens accessit, qui non qđ postulauit accepit: nullus ab eo beneficia dolenter optauit, qui non imperraret qđ uoluit: ipse.n. est qui consolatur flentes,curat dolentes,informat pœnitentes.

Simile.

Idẽ lib. de cõpunc.cor. Sicut impossibile est,ut ignis inflãmetur ĩ aqua, ita impossibile est,cõpunctionẽ uigere in delitiis,cõtraria.n.hęc inuicem sibi sunt,& perẽptoria. Illa enim mater fletus,hę mater risus: illa cor constringit, istę dissoluunt. Idẽ.

Vera compunctio.

Sola est cõpunctio, quæ facit hoiem horrescere purpurã,desiderare ciliciũ,amare lachrymas,fugere risũ. Idẽ. Hęc ẽ humiliati cordis uera cõpũctio,magna agere, & humilia loq,iustè opari,&

Universidad de Deusto Biblioteca

super peccatis timere, ac tremere. Isid.de sum. bon. Compunctio cordis est humilitas mētis cū lachrymis, exoriens de recordatiōe peccati, & timore iudicij. Idē. Qui nocturna illusione supra de luxuria. Idē. Lachrymæ pniæ, apud Deū pro baptismate reputantur, unde & quamlibet sint magna delicta, quantumuis grauia, non tū in illis Domini misericordia desperanda. Ambros. de excessu Satyri. Non solus dolor lachrymas habet, habet & lætitia lachrymas suas, & pietas fletum excitat, & oratio stratum rigat. Bern. super Canti. Alta suspiria testantur tristitiam animorum. Idem. Dies mei sicut umbra declinauerunt, & sine fructu præterierunt, impossibile est ut reuocem, placeat tibi Domine, ut recogitem eos in amaritudine animæ meæ. Idem. Abscindatur ferro acutæ compūctionis, ulcus inueteratæ consuetudinis. Idem de contemptu mundi.

Beati qui lugent.

Fœlices lachrymæ, quas benigna manus conditoris absterget, & beati oculi, qui in tali liquefieri elegerunt magis, q̃ in superbiam eleuari, q̃ omne sublime uidere, q̃ auaritiæ, & petulantiæ famulari. Idem de 12. gradib. Quos ueritas sibi innotescere, ac per hoc uilescere facit, necesse est ut cuncta quæ amare solebant, & ipsi sibi amarescant. Idem in ser. Miserere animæ tuæ, qui Deum tibi uis misereri, laua per singulas noctes lectum tuum lachrymis tuis, stratum tuum rigare memento, si compateris tibiipsi, si laboras in gemitu pœnitentię (primus enim is gradus misericordię est) misericordiam utique consequeris. Idem. Si non plangis, planè non sentis animæ uulnera, consciæ læsionem, sed nec futura satis gaudia concupiscis, si non quotidie postulas ea cum lachrymis. Idē. Primum opus fidei per dilectionem operantis cordis compunctio est, in qua planè deintus eijciuntur Dæmonia, cum ab affectu cordis eradicantur peccata.

De Confessione. *Cap.* XIX.

Vera confessio, ex humilitate procedit.

Gregor. in moral. Hæc sunt ueræ humilitatis testimonia, scilicet & iniquitatē suā corde cognoscere, & cognitam uoce confessionis integraliter aperire. Aug. in ser. Vtiliter ac salubriter admonemur, ut pctā nostra debeamus iugiter & humiliter, non solùm Deo, sed ēt sanctis & Deum timentibus confiteri. Idem de pœnitētia. Ista assidua peccata, & quodammodo quasi necessaria, assidua lauentur confessione, assidua restaurētur iubilatione. Idem. Fit ueniale per confessionem, quod criminale erat in operatione. Idem. Quoniā uerecundia magna est pœna, qui erubescit pro Christo, fit dignus misericordia. Vnde patet, quia quantò pluribus cōfitebitur in spe ueniæ turpitudinē criminis, tātò facilius consequetur grām remissionis. Idem.

Quærendus est sacerdos idoneus.

Qui confiteri uult peccata, ut inueniat gratiā, quærat sacerdotem scientem ligare & soluere, ne cum negligens circa se exiterit, negligatur ab illo, & ambo in foueam cadāt, quam stultus euitare noluit. Tanta itaq; uis confessionis est, ut si deest sacerdos, cōfiteatur proximo. Idem. Qui oīno confitetur, sacerdoti meliori q̃ potest confiteatur. Idem. Ponat se pœnitens oīno in potestate iudicis. Infra de satisfactione. Idem. Cautus sit pœnitens, ne uerecundia ductus diuidat apud se confessionem, ut diuersa diuersis uelit sacerdotibus manifestare.

Nō ē diuidenda confessio.

Quidam enim uni celant, quæ alij manifestanda conseruant, quod est se laudare, & ad hypocrisim tendere. Idem. Neq; facilius ab inimico deijcimur, q̃ cū eum superbiendo imitamur, nec uehementius eum prosternimus, q̃ cum humilitate Dominū sequimur, nec acutiores ei dolores infigimus, q̃ cum plagas peccatorum nostrorum confitendo & pœnitendo sanamus. Idem. Peccata siue parua siue magna sint, impunita esse non possunt, qa uel hoīe pœnitente, uel Deo iudicāte plectūtur, cessat aūt uindicta diuina, si confessio pcurrat humana. Idem in li. cōfes. Tibi Dñe cuius oculis nuda est abyssus humanæ consciē, qd occultū esset in me, ēt si nollem confiteri tibi? Te.n. absconderē mihi, non me tibi. Idē. Obsecro te Deus meus, & meipm mihi indica, ut cōfitear oraturis pro me fratribus meis, qđ in me fauciū cōperero. Amb. de pnīa. Qui iaces in tenebris consciē, & delictorum tuorum sordibus, quasi in reorum carcere, exi foras, delictum ꝓprium prode ut iustificeris, ore.n. confessio fit ad salutē. Ioan. Chrys. de cōpun. cor. Habes accusatorē acerbissimū & īmitē, ꝑueni ergo eū, & obtura os eius ipudētissimū, ꝓpria spōtē cōtendo delicta. Isid. in ethym. Cōfessio ē erroris ꝓfessio desinēdi. Desinendū ergo à pc̄is est, dum quis cōfessus est, cōfessio aūt ancedit, remissio sequit̄. Isid. in syn. Cōfessio sanat, cōfessio iustificat, confessio pc̄i ueniā donat, oīs spes in cōfessione consistit, in cōfessione locus misericordiæ est. Idem. Vitia cordis tui reuela, prauas cogitatiōes tuas illico manifesta, pcm̄.n. tuum proditum, cito curat̄, crimen aūt occultū tacēdo ampliat̄. Idē de sum. bo. Seruo Dei tāta recordatio eē debet pc̄ti, ut ea que gessit semp lachrymans confiteat̄. Bern. in epist. Ama confessionē si affectas decorē, reuera ubi confessio, ibi pulchritudo, ibi decor, si pcā sunt, in cōfessione lauant̄. si bona opa, in confessione emēdant̄, cū mala tua cōfiteris, sacrificiū est Deo spūs cōtribulatus, cū Dei bñficia dicis, imolas Deo sacrificiū laudis.

Eccles. ...

Idē. Absq; cōfessione iustus iudicat̄ ingratus, & pcōr mortuus reputat̄, à mortuo qppe, tanq̄ qui nō est, perit cōfessio. Cōfessio igr̄ pcōris ē uita, sed iusti gloria. Idē. Sūt q cōfitēdo sicut fabulā peccatorū suorū narrāt historiā, & egritudines animæ suæ, sine uerecundia, & confusione dinumerāt, & penè sine pœnitētia, & affectu doloris, & ideo nihil de cōsolatione reportāt. Ille uerò citò lachrymas inuenit, & resoluit̄ in gemitū cōpunctionis, qui hēt sensum doloris. Idē sup Cāt.

Confessio debet ... accusatio cū dolore.

Omne quod remordet conscientiam, confitere humiliter, purè, fideliter. Glo. super Mat. 3. Confessio peccatorum, testimonium est conscientiæ timentis Deum, qui enim timet iudicium Dei, peccata non erubescit confiteri. Perfectus.n. timor soluit omnem pudorem. Ibidem. Ideo inbemur confiteri peccata, ut erubescentiam patiamur pro pœna. Sene. in epistola. Somniū narrare uigilantis est, & uitia sua cōfiteri, sanitatis indicium est: expergiscamur ergo, ut errores nostros redarguere possimus.

De satisfactione. *Cap.* XX.

Cur exigitur à nobis satisfactio.

Gregor. in past. Neq; Deus nostris cruciatibus pascitur, sed delictorum morbos medicamētis contrariis medet̄, ut qui uoluptatibus delectati dicessimus, fletibus amaricati redeamus: & qui per illicita diffluēdo cecidimus, etiam à licitis, nosmetipsos restringendo, surgamus. Idē in Homil. Dum à retributione ultionis ultimæ esse quædam temporis securitas uidetur, debemus pensare malum qđ sequitur, pensantes gemere, gementes uitare ea, quæ commisimus: pcā indesinenter aspicere, aspiciētes flere, flētes abstergere. Augu. in regula. Quicunque conuitio, uel maledicto, uel etiā criminis obiectu aliquē læserit, meminerit satisfactiōe q̃ citius curare

Quis tenetur satisfacere.

quod fecit, & illæ qui læsus est, sine disceptatiōe dimittere: si autem inuicem se læserint, inuicē sibi debita relaxare debebunt. Idem de Eccles. dog. Pœnitentia uera est, pœnitenda nō admittere, & admissa deflere: satisfactio pniæ est, cās pcōrum excidere, nec earū suggestionibus aditum præbere. Idem. Secreta satisfactione. Infra lib. 4. de religione. Idem de pnīa.

Modus satisfaciēdi.

Ponat se pœnitens oīno in potestate iudicis, in arbitrio sacerdotis, nihil sibi reseruans sui, sed ut omnia eo iubente paratus sit facere pro recipienda uita animæ, quæcunque faceret pro euitanda corporis morte. Idem. Qui multos offendit peccādo, multos oportet placare satisfaciendo. Idem in Enchy. De quotidianis leuibusq; pc̄tis, sine quibus hęc uita non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit. Idem in epistola. Nihil aliud facit quem ueraciter pœnitet, nisi ut id quod male fecerat, impunitum esse nō sinat. Ambros. super Lu. Nemo diffidat, nemo ueterum cōscius delictorū pmia diuina desperet, nouit.n. Deus mutare sententiam, si tu noueris emendare delictum. Idem super beati immaculati. Tāta uis emendatæ conuersationis est, ut in quandā recedat pueritiæ spiritalis ætatem, quę uias erroris ignoret, & crimen ēt si uelit non possit admittere, quæ desinit usum peccādi. Isid. in Syn. Cinis es, & in cinerē reuerteris: uiuas ergo semp lugens, semper mœrēs, semp suspiria cordis emittens. Isidor. de sum. bon. Illæ pnīam dignè agit, qui reatū suum satisfactione legitima plangit. Idem. Quāuis per pnīam propitiatio pc̄tōrum sit, sine metu tū homo esse non debet, quia pniæ

satisfactio, diuino tantum pensatur iudicio, nō humano. Bernar. super Can. Humilis & uerecūda debet esse satisfactio, per quam emendatur superba trāsgressio. Glo. super Psal. 30. Est quędam cōfusio temporalis, quæ est ad horam, quę quidem prodest, scilicet perturbatio animi respicientis peccata sua, & respectione horrentis, & horrore erubescentis, & rubore corrigentis.

De uirtute. *Cap.* XXI.

Nō est immutabilis uirtus.

Gregor. in moral. Non res eadem semper est uirtus, quia per momenta temporum sæpè merita mutantur actionum. Idem. Plerūq; uirtus cūm indiscretè tenet̄, amittitur: cū discretè intermittitur, plus tenetur. Idem. Oēs uirtutes. Infra lib. 4. de connexione. Augus. de ciuit. Dei Mihi uidetur. Infra de charitate. Idem. Virtutes quas sibi habere mens uidetur, per quas imperat corpori & uitijs, ad quolibet adipiscendū uel tenendum retulerit, nisi ad Deum, etiā ipsæ uitia sunt potius q̃ uirtutes. Idem de libero arbitrio. Virtutes, quibus rectè uiuit̄, magna bona sunt, spēs aūt quorumlibet corporum, sine qbus rectè uiui pōt, minima bona sunt, potentiæ uerò animæ sine quibus rectè uiui non pōt, media bona sunt, uirtutibus nemo male utitur, cæteris aūt bonis. i. medijs, & minimis, non solum benè, sed ēt malè qsq; uti pōt. Idem de 83. q̄stio.

Virtute nemo malè utitur.

Oīs ordinatio, quæ uirtus ēt noīatur, est fruēdis frui, & utendis uti. Isid. de sum. bon. Prius uitia extirpanda sunt in hoīe, deinde inserendæ uirtutes. Nā cohærere, & coniungi non pōt ueritas cū mendacio, pudor cū petulantia, fides cū perfidia, castitas cū luxuria. Idem. Quisqs ex deteriori iam melior esse cœpit, caueat de acceptis extolli uirtutibus, ne grauius per uana gloriam corruat, q̃ prius ex lapsu uitiorū iacebat. Ioan. Chrys. super Io. Sicut malitia ēt ante gehēnam eos qui hic ea participāt, cruciare cōsueuit; ita uirtus ēt ante regnum eos qui hic eā operant̄, præparat uoluptati, & cum spe optima & delectatione perpetua uiuere facit.

Præmium uirtutis ēt in præsenti.

Ambros. super Luc. Non est uirtus non posse peccare, sed nolle, atq; ita tenere perseuerantiam uolūtatis, ut uoluntas infantiam, usus imitetur naturam. Bern. super Canti. Medium uitiorum uirtus tenet, ac proinde sedula eget, non solum putatione, sed & circuncisione. Idem in epist. Virtus in pace acquiritur, in pressura probatur, in uictoria approbatur. Seneca in epistol. Virtus non aliud est quàm recta ratio. Idem. Cum uirtus utiq; medium & modus sit, æquè peccatum est quod excedit sicut quod deficit. Idem. Nulli preclusa est uirtus, omnibus patet, oēs inuitat, oēs admittit, non eligit parētelam, non eligit domū, non censum, nudo homine contenta est. Idem. Virtus extollit hominem, & super omnia mortalibus chara collocat eum, nec ea quæ bona sunt, nec ea quæ mala uocantur, aut cupit nimis, aut expauescit. Idē. Oīa ista in quæ dñium casus &

Universidad de Deusto
Biblioteca

Virtus res libera, cæ tera ſerui lia.

fortuna exercet, ſeruilia ſunt, pecunia, & corpus, & honores, imbecillia, fluida, mortalia, poſſeſsiones incertę, illa rurſus, quæ uirtutis ſunt, libera ſunt & inuicta. Idem. Quemadmodũ minuta lumina claritas ſolis obſcurat, ſic dolores, & moleſtias, ac iniurias, uirtus magnitudine ſua elidit atq; opprimit, & quocunq; affulſit, ibi quicquid ſine ea apparet, extinguitur. Nã non magis ullã portionem habent incommoda cũ in uirtute inciderunt, q̃ in mari nimbus. Idem. Sola uirtus præſtat gaudium perpetuũ ſecurum, etiã ſiquid obſtat nubium, modo interuenit, quæ ita feruntur, nec unquam uincunt diem. Tullius in rheto. Virtus eſt animi habitus, naturæ modo rationi conſentaneus.

De tribus uirtutibus theologicis. Cap. XXII.

GRegorius in paſto. Cum diſtrictus iudex uenerit, qui ſe ſe nobis per naturæ noſtræ conſortiũ coniunxit, ab eò proculdubio culpæ reatum non expetit, quẽ ſub eius uenia fides, ſpes, & charitas iam abſcondit. Idem in mor. In corde nonnunquam per flagella turbatur charitas, per formidinem concutitur ſpes, per quæſtiones pulſatur fides, ſed per Dei gratiam oĩa tormentorũ & inſidiarum genera ſuperantur. Idem. Bona ſumma ſunt fides, ſpes, & charitas, quæ cum ueraciter habentur, in malum inflecti non poſſunt. Idem ſuper Eze c. Tres ſunt uirtutes, ſine quibus is qui operari aliquid iam poteſt, ſaluari nõ põt, uidelicet. fides, ſpes, & charitas. Idẽ. Vnuſquiſq; qui in actiuæ uitæ exercitio uerſatur: tantũ credit, quantum ſperat, amat, & operatur, tantum ſperat, quantum credit, operatur, & amat: tantũ amat, quantum credit, ſperat, & operatur: tantũ operatur, quantum credit, amat, & ſperat. Iſid. in etym. Tria ſunt, quę in religionis cultu ad colendum Deum in hoĩbus perquiruntur .ſ. fides, ſpes, & charitas. Aug. de doctr. chriſtiana. Homo fide, ſpe, & charitate ſubnixus, & hæc tria inconcuſſe retinens, nõ indiget ſcripturis, niſi ad alios inſtruendos. Idem de trin. Vbi ſunt illa tria propter quæ in animo ædificanda omniũ diuinorũ librorum machinamenta cõſurgunt. fides, ſpes, charitas: niſi in animo credente quod nondum uidet, & ſperãte, atq; amante quod credit. Amatur ergo quod ignoratur, ſed tamen creditur. Idem in ſolilo. Deo nos fides excitat, ſpes erigit, charitas iungit. Idem. Sine tribus iſtis. ſ. fide, ſpe, & charitate, nulla aĩa ſatiat, ut poſsit Deum ſuũ uidere. Bern. de amore Dei. Põt eſſe ut fides, & ſpes, ſint ſine charitate, ut aũt charitas, fidem, & ſpem in ſe non contineat, non poteſt eſſe. Idẽ ſuper. Qui habitat. Dicit fides, parata ſunt magna, & inexcogitabilia bona à Deo fidelibus ſuis. Dicit ſpes, mihi illa ſeruantur, ſed charitas ait. Curro uelociter ad illa. Gloſa. Fide, & ſpe, & charitate, uerè colitur Deus, & ad contemplationem peruenitur, quæ eſt uita æterna.

Virtus in uicta manet.

Effectus uirtutum

Eccl. 2.

De fide. Cap. XXIII.

GRegorius in homil. Fides earum rerum argumentum eſt, quæ apparere non poſſunt, quæ etenim apparent, iam fidẽ non habent, ſed agnitionem. Idem. Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Idem ſuper Ezech. Non uirtutibus uenitur ad fidem, ſed fide pertingitur ad uirtutes. Aug. in homil. de centum quibus. Deus oĩbus æqualiter adeſt, ſed ille apud Deum plus habet loci, quæ plus attulerit, non argẽti, ſed fidei. Idem contra Iulianum. Quando Deo adiuuante, ex uera uiuitur fide, ipſe Deus adeſt, & menti illuminãdę, & cõcupiſcentiæ ſuperandæ, & moleſtiæ perferendæ. Idẽ de uerbis Dñi. Nullæ maiores diuitiæ, nulli theſauri, nulli honores, nulla mũdi huius maior eſt ſubſtantia, q̃ eſt fides catholica, quæ peccatores homines ſaluat, cæcos illuminat, infirmos curat, catechumenos baptizat, impios iuſtificat, pœnitentes reparat, inſtos augmẽtat, martyres coronat. Idem. Ille credit in Chriſtũ, qui & ſperat in Chriſtum, & diligit Chriſtum, nam ſi fidem quis habet ſine ſpe, ac ſine dilectione, Chriſtum eſſe credit, non in Chriſtum credit. Iſid. de ſum. bo. Fruſtra libidinoſus ſibi de ſola fide blanditur, ſi bonis moribus non ornatur. Ioan. Chryſoſt. ſuper Matth. Virtus fidei in periculis ſecura eſt, & in ſecuritate periclitatur. Idẽ. Fides nunquam. Infrà lib. 4. de religione. Idem ſuper Ioan. Magnum bonum fides eſt, quando à calida fit mente, ab amore malto, & feruente anima, hæc Philoſophos nos oſtendit, hæc utilitatem humanam conculcat. Idem ſufficit fides in regnum inducere, ſed hæc maximè condemnare habet, eos, qui uitam malam demonſtrant: qui enim ſciuit uoluntatẽ Dñi ſui, & non fecit, plagis uerberabitur multis. Bern. in epiſtola. Multi ante Saluatoris aduentũ Deum oĩpotẽtẽ tenentes, & diligentes, ſuæ ſalutis gratiſsimum promiſsorem, credentes eundem in promiſsione fidelem, ſperantes certiſsimum redemptorẽ, in hac fide, & expectatione ſaluati ſunt, licet quando, & qualiter, & quo ordine ſalus repromiſſa fieret, ignorarent. Idem ſuper Canti. Quid eſt quod nõ inueniat fides? Fides enim falſi neſcia, attingit in acceſſa, depræhendit ignota, cõprehendit immẽſa, apprehẽdit nouiſsima, trãſcendit fines rõnis humanę, terminos experientię, ac uſum naturę, ipſam deniq; æternitatẽ ſuo illo ultiſsimo ſinu, quodãmodo circuncludit. Idẽ in ſer. Neceſſe eſt, primò credere oĩum remiſsionem peccatorum habere non poſſe, niſi per indulgentiam Dei, deinde q̃ nihil prorſus habere queas operis boni, niſi etiam hoc dederit ipſe, poſtremò q̃ uitam æternam promereri, nullus poteſt bonis operibus ſuis, ſed q̃ gratis à Deo detur uita æterna. Idem. Eſt fides alia præceptorum, alia ſignorum, alia promiſſorum, qua credimus in Deum, qua credimus Deum, & qua

Qui uera fide uiuit.

Luc. 2.

Fides oſa penetrat.

Fides ſine operibus mortua ẽ.

Fidei triplex obiectum.

qua credimus Deo. Per fidem enim præceptorum credimus in Deum, credere autem in Deũ eſt, in eum ſperare, & eum diligere. Per fidem autem ſignorum credimus Deum, qui talia poteſt, & omnia poteſt. Per fidem uerò promiſſorum, credimus Deo, qui quicquid promittit, ueraciter complet.

De ſpe. Cap. XXIIII.

GRegorius in mora. Spes in eternitatem animum erigit, & idcirco nulla mala quæ exterius tolerat, ſentit. Idem. Tantò ſpes in Deum ſolidior ſurgit, quantò pro illo quisq; grauiora pertulerit, quia nequaquam retributionis gaudium de æternitate colligitur, q̃d non hic prius pia tribulatione ſeminatur. Auguſt. 10. li. confeſſ. Meritò mihi ſpes ualida in illo eſt, q̃ ſanabis omnes lãguores meos per eum, qui ſedet ad dexteram tuã, & te interpellat pro nobis, alioquin deſperarem, multi enim & magni ſunt languores mei, ſed amplior eſt medicina tua. Idẽ. Vãh etiam laudabili uitæ hominum, ſi remota miſericordia diſcutias eam, quia uerò non exquiris delicta uehementer, fiducialiter ſperamus aliquem apud te locum inuenire indulgentiæ. Idem de gratia. no. teſt. Non iam deſperandum eſt, participatione uerbi, fieri poſſe homines filios Dei, quando filius Dei participatione carnis, factus eſt filius hominis. Iſid. in ethymo. Spes uocata eſt, q̃ ſit pes ꝓgrediendi, quaſi pes. Ambroſ. Nemo diffidat. Supra de ſatisfactione. Ioan. Chryſoſ. in ſer. Spes eſt in qua ſalus noſtra conſiſtit, & quæ de terris animas, uelut quibuſdam catenis cœlitus dependentibus, innexas euehit ad ſuperna. Bern. in ſer. Spes triplex eſt, nam de fide præceptorum oritur ſpes ueniæ, de fide ſignorũ ſpes gratiæ, & de fide promiſſorum ſpes gloriæ. Idem. Tria conſidero in quibus tota ſpes mea conſiſtit, charitatẽ adoptionis, ueritatem promiſsionis, & poteſtatẽ redditionis. Multa infra lib. 4. de confidentia.

Dei miſericordiæ, maximè eſt confidendum.

Charitatis eſt unitæ.

De Charitate. Cap. XXV.

GRegorius in regiſt. Credat mihi charitas tua, quia ualdè cõtriſtatus ſum de triſtitia tua, ac ſi in te iniuriam ipſæ pertuliſſem. Dominicis enim mandatis præcipimur, ꝓximos ſicut noſmetipſos diligere, eorumq; languoribus, tanq̃ proprijs infirmitatibus condolere. Idem. O q̃ bona eſt charitas, quæ abſentia per imaginem, præſentia ſibimetipſis exhibet per amorem, diuiſa unit, cõfuſa ordinat, inęqualia ſociat, & imperfecta conſummat. Idem. Magiſtra bonorum omnium charitas, nihil ſapit extraneum, nihil aſperum, nihil confuſum, ita exercet corda, & corroborat, ut nihil graue, nihil difficile, ſed fiat totum dulce quod agitur. Idem. Dum nos nobis per operationis opem coniũgimur, quaſi ambulantes per lubricum, uicisſim manus nobis tenemus, fitq; ex magna prouiſione charitatis, ut eò ſingulorum robuſtius charitas perfigatur, quò & alter altero magis innititur. Idem. Si me participem. Infra libro quarto de cõmunitate. Idem. Dum unum in redemptoris noſtri corpore membrum ſumus, ſicut in culpa tua dilaceror, ita quoque in bona actione lætificor. Idem. Inimici dilectio tunc ueraciter cuſtoditur, cum nec de eius profectu deijcimur, nec de ruina illius lætamur. Idem. Charitatem rectè prędicator egregius uinculum perfectionis uocat, quia uirtutes quidem cæteræ perfectionem generant, ſed tamen eas charitas ita ligat, ut ab ab amantis mente diſſolui iam nequeãt. Idem. Charitatis cum ſit proprium nutrire concordiam, ſeruare compoſita, diſſociata coniungere, praua corrigere, & uirtutes cæteras pfectionis ſuæ munimine ſolidare, quiſquis in eius radice ſe inſeruerit, nec à uiriditate deficit, nec à fructu inaneſcit. Idem. Nec abeſſe credendus eſt, qui per dilectionis uinculum animus inhæret. Idem in moral. Virtuti mortis dilectio comparatur, quia nimirum mentem quam ſem el cœperit, à dilectione mundi funditus occidit. Idem. Quod ualde mens amat, etiam in ſermone replicat. Idem. Probatio ſanctitatis non eſt ſigna facere, ſed unumquemq; ut ſe diligere, de Deo autem uera cognoſcere, de proximo uerò meliora quàm de ſemetipſo ſentire. Idẽ. Per amorem Dei amor proximi gignitur, & per amorem proximi amor Dei nutritur. Idem in paſtoral. Noſtra ſunt etiam illa bona, quæ imitari non poſſumus, ſed in alijs amamus, & amantium fiunt quæcunque amantur in nobis. Hinc ergo penſent inuidi, charitas quantæ uirtutis eſt, quæ alieni laboris opera, noſtra ſine labore facit. Idem in Homil. Vis amoris hoc agere in animo ſolet, ut quem ipſæ ſemper cogitat, nullum alium credat ignorare. Idem. Minus proximum amare conuincitur, qui non cum eo in neceſsitate illius, etiam ea quæ ſibi ſunt neceſſaria, partitur. Idem. Illæ Deum ſuprà capitulo de conſenſu. Idem. Si quis quemliber amat, ſed propter Deũ non amat, charitatẽ non hẽt, ſed habere ſe ſimulat, ſiue putat. Charitas autẽ uera eſt, cũ & in Deo diligitur amicus, & ꝓpter Deum diligitur inimicus. Idem de dilectione conditoris. Non lingua, ſed mens, & uita requiratur. Idem. Nunq̃ eſt Dei amor otioſus, opatur etenim magna ſi eſt, ſi uerò opari renuit, amor non eſt. Idem. Si quod impendi nobis rectè uolumus, hoc alijs impartimur, & quod nobis fieri nolumus, hoc alijs facere deuitamus, tunc charitatis iura illęſa ſeruamus. Idem ſuper Ezech. Tantum quisq; portat ꝓximum, quantũ amat, ſi.n. amas, portas, ſi deſiſti amare, deſiſti tolerare. Idem ſuper Cant. Charitas ſctã cor pacificat, mentẽ in tẽtationibus roborat, & ut ſedes ſapiæ ſit anima iuſti, quietem tribuit, & locum præparat. Ambro. de offi. Nõ minus uos diligo quos in

Fortis eſt ut mors dilectio.

Charitatẽ quis hẽt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

euangelio genui, q̃ si cõiugio suscepissem, non.n. uehementior est natura ad diligẽdum, q̃ gratia. Idem. Plus certè diligere debemus quos perpetuò nobiscum putamus futuros, q̃ quos tantum in hoc sæculo. Isido. de sum. bon. Quamnis nonnulli fide, at q; operibus sanctitatis uideantur esse participes, tñ quia priuantur charitate fraternæ dilectionis, nullum habent incrementum uirtutis. Hieronym. in epistola. Nihil amantibus durum, nullus difficilis labor in amore, amemus & nos Christum, & facile uidebitur, omne difficile. Idem in serm. Hoc habet propriũ impatiẽs amor, ut quem desiderat, semper inuenire se credat, ignorat siquidem iudicium, ratione multotiens caret, nescit modũ, nec aliud cogitare põt, q̃ q̃ diligit, amor non accipit de impossibilitate solatium, neq; ex difficultate remedium. Augu. de doctrina christiana. Quatuor sunt diligenda. Vnum quod supra nos est, alterum quod nos sumus, tertiũ quod iuxta nos est, quartũ quod infrà nos est. Idem. Ille iustè & sanctè uiuit, qui rerum integer æstimator est, ipse aũt est, qui ordinatà habet dilectionem, ne aut diligat quod non est diligendum, aut non diligat quod est diligendum, aut amplius diligat quod minus est diligendũ, aut æque diligat quod minus, uel amplius diligendum est, aut minus uel amplius, q̃d, æque diligendum est. Idem oĩs peccator, inquantum peccator est, non est diligẽdus, & oĩs homo inquantũ homo, est diligendus propter Deum: Deus aũt propter seipsum, etsi Deus omni hoĩne amplius diligẽdus est, amplius quisq; Deũ debet diligere, q̃ seipsum. Idem. Oẽs æque diligendi sunt, sed cum omnibus prodesse non possis, his potissimum consulẽdum est, qui pro locorũ, uel tẽporum uel quarumlibet rerũ opportunitatibus, constrictius tibi quasi quadã sorte iunguntur. Idem de cathe. rudi. Diligamus Deum, qm̃ prior dilexit nos, & filio suo unico nõ pepercit, sed ꝓ nobis oĩbus tradidit eum: si amare pigebat, saltẽ reamare non pigeat, nulla.n. est maior ad amorẽ inuitatio, q̃ præuenire amando, & nimis durus est animus, qui dilectionẽ si nolebat impẽdere, noluit rependere. Idẽ. Maximè propterea Christus aduenit, ut cognosceret homo quantũ Deus diligat eũ, & ideo cognosceret, ut eius dilectione à quo prior dilectus est, inardesceret. Idem de prefectione iustitiæ. Perfecta charitas foras mittit timorem, & facit præcepti sarcinã onere, non solum non prementem onere ponderũ, uerũ etiam subleuantem uice pennarum. Idem de iudu it. Nullo modo sunt onerosi labores amantiũ, sed etiam ipsi delectant, sicut uenantiũ, aucupãtium, & piscantium. Idem. In cò quod amatur, aut nõ laboratur, aut etiam labor amatur. Idem de trin. Qui amat homines, aut quia iusti sunt, aut ut iusti sint amare debet: sic.n. seipsum amare debet, aut quia iustus est, aut ut iustus sit; sic enim diligis proximum tanquã teipsum sine ullo periculo. Idem. Nemo aliquid uolens facit, q̃ nõ in corde suo prius dixerit. Quod uerbum amore concipitur siue creaturæ siue creatoris. Idẽ ꝺ moribus ecclesiæ. Nihil est tam durum, atq; ferreum quod non amoris igne uincatur, quo cũ se anima rapit in Deum super oẽm carnis naturã, libera, & admiranda uolitabit pennis pulcherrimis, & integerrimis, quibus ad Dei amplexum amor castus innititur. Idem. Solus se nouit diligere, qui Deum diligit. Idem. Qui diligit proximum agit quantum põt, ut saluus corpore, sal uusq; aĩo sit, sed cura corporis ad salutem animi referenda est. Idem de spiritu, & litera. Sciri aliquid, & credi, & tũ non diligi potest: diligi aũt quod neq; scitur, neq; creditur, non potest. Idem de ciu. Dei. Perfectum odium debet malis, qui secundum Deũ uiuit, sic ut nec propter uitiũ oderit hominem, nec amet uitium propter hoiem, sed oderit uitium, amet hominem. Idem. Mihi uidetur q̃ diffinitio breuis, & uera, uirtutis, est ordo amoris. Idem de coniug. adul. Multa sunt facienda non iubente lege, sed libera uoluntate, & ea sunt in nostris officijs gratiora, quæ cum licerent nobis etiam non impẽdere: causa tamen dilectionis impẽdimus. Idẽ de solilo. Impatiens amor, nec lachrymis modus sit, nisi amori detur, quod amatur. Idẽ in lib. de dono perseue. Nihil sic ꝓbat amicũ, quemadmodũ oneris portatio. Idẽ su p. 1. can. Io. Talis est quisq;, qualis eius, dilectio est; terrã diligis, terra es, Deũ diligis, q̃d dicã: Deus es. Ego (inq;) dixi Dijetis. Idẽ charitas ut ꝓficiat, nascit: cũ fuerit nata, nutrit: cũ fuerit nutrita, roboratur, cum fuerit roborata, perficitur, cum ad perfectum uenerit, quid dicit? mihi uiuere Christus est, & mori lucrum. Idem. Dilige, & quod uis fac, siue taceas, dilectione tace, siue clames, dilectione clama, siue emendes, dilectione emenda, siue parcas, dilectione parce. Idẽ in epistola. Diligentia charitatis, freneticum castigare, lethargicũ stimulare, ambos amare, ambo offenduntur, sed ambo diliguntur, ambo molestati, quãdiu ægri sunt, indignantur, sed ambo sanati, gratulantur. Idem. Diliges dñm Deũ tuũ ex toto corde tuo, & ex tota aĩa tua, & ex tota mente tua, & diliges proximũ tuũ, sicut teipsum. Hic physica, qm̃ oẽs oĩum naturarum causæ, in Deo creatore sunt. Hic ethica, qm̃ uita bona & honesta non aliunde formatur, q̃ cũ ea, quæ diligenda sunt, quẽadmodũ diligẽda sunt, diliguntur: hoc est Deus, & proximus. Hic est logica, qm̃ ueritas lumẽq; animæ rationalis, non nisi Deus est. Idem. In hac dilectione uirtus non est, nisi diligere quod diligendum est, id eligere, prudentia est, nullis inde auerti molestijs, fortitudo est, nullis illecebris, temperantia est, nulla superbia, iustitia est: quid autem eligamus, quod præcipuè diligamus, nisi quo nihil melius inuenimus, hoc est Deus, cui si aliquid diligendo uel præponimus, uel æquamus, nosipsos diligere nescimus. Idẽ. Tãtò nobis melius est, quantò nos magis in illũ imus, quo nihil melius est: imus aũt nõ ambulando,

Charitas uere facit sanctum.

Labor charitate fictus uis.

Ordo charitatis.

Inimici diligendi.

Charitatis gradus

Pſal. 83.

Maximũ & primũ mandatũ. Luc. 10.

iãndo, sed amando, quẽ tãtò habebimus ꝑsentio rẽ quantò eundem amorẽ, quo in eũ tendimus, poterimus habere puriorem. Idem. Non faciunt bonos uel malos mores, nisi boni, uel mali amores. Idem. Debet homo ꝓximum diligere tanquam seipsum, ut quem poterit hoiem, uel beneficentiæ consolatione, uel doctrinæ informatione, uel disciplinę coertione, secum ducat ad colendum Deum. Idem in li. confessio. Minus Dñe te amat, qui aliquid tecum amat, quod non ꝓp te amat. O amor qui super ardes, & nunquã extingueris, charitas Deus meus accende me, continentiã iubes, da quod iubes, & iube, quod uis. Idem. Dñe amore tuo percussisti cor meum, & amaui te, sed & cœlum, & terra, & oĩa quæ in eis sunt, ecce undiq; mihi dicunt, ut amem te, nec cessant dicere oĩbus, ut inexcusabiles sint. Idem. Pondus non ad ima tantum est, sed ad locum suum. Ignis.n. sursum tẽdit, deorsum lapis, & infra. Minus ordinata inquieta sunt, ordinãtur, & quiescunt. Pondus meum amor meus, eo feror quocunq; feror, dono tuo accẽdimur, & sursum ferimur, inardiscimus, & imus, ascẽdimus ascẽsiones in corde, & cantamus canticũ gradũum. Idem. x. lib. confessio. Deus meus, quid amo, cũ te amo. Non speciem corporis, non decus temporis, nec candorem lucis, non dulces melodias cantilenarum oĩmodarum, non florum, & unguẽtorum, & aromatum suauem olẽtiam, non mãna, & mella, non membra carnis amplexibus acceptabilia, non hæc amo cum amo Deum meũ: & tñ amo quandam luçem, & quandam uocem, & quendam odorem, & quendã cibum, & quendã amplexum: cum amo Deum meũ, lucẽ, uocẽ, odorem, cibum, amplexum interioris hoĩs mei, ubi fulget aĩæ meæ, quod non capit locus, & ubi sonat, q̃d non capit tẽpus, & ubi olet, quod non spargit flatus, & ubi sapit, quod non minuit edacitas, & ubi hæret, quod non diuellit satietas. Idem de laude charitatis. Diuinarum scripturarum multiplicẽ abundantiã, latissimamq; doctrinam, sine ullo errore cõprehẽdit, & sine ullo labore custodit, cuius cor plenum est charitate, dicente Apostolo, plenitudo legis est charitas. Idem. Ille tenet, & quod patet, & quod latet in diuinis sermonibus, qui charitatẽ tenet in moribus. Idẽ. Fratres sectamini charitatẽ, dulce, & salubre uinculũ mentiũ, sine qua diues pauper est, & cum, qua pauper diues est. Idem. Charitas in aduersitatibus tolerat, in prosperitatibus temperat, in duris passionibus fortis, in bonis operibus hilaris, in tentatione tutissima, in hospitalitate latissima, inter ueros fratres lætissima, inter falsos patientissima. Idem charitas casta fuit in Susannã erga uirum, in Anna post uirum, in Maria prꝫter uirum, libera in Paulo ad arguendum, humilis in Petro ad obediendũ, humana in christianis ad confitendũ, diuina in Christo ad ignoscendum. Idem charitas inter opprobria secura est, inter odia benefica, inter iras placida, inter insidias innocens, in iniquitate gemens, in ueritate respirans, in uirtute congratulans. Idem in medita. Non melius, nec decentius, q̃ per dilectionem rependi põt, quod per dilectionem datum est. Idem miser ego quantum deberem diligere Deum meum, qui me fecit cum nõ eram, redemit cum perieram. non erã, & de nihilo me fecit, non lapidem, non arborem, non auẽ, aut aliquod de aialibus, sed uoluit me esse hoiem, dedit mihi uiuere, sentire, discernere, & intelligere. Perieram, & ad mortalem descendit, mortalitatem suscepit, mortẽ sustinuit, mortẽ uicit, & sic me restaurauit. Autor de spiritu, & aĩa. Multa sunt in me, de quibus coram Deo erubesco, & pro quibus ualde illi displicere timeo: nec pro oĩbus his, quid illi impendam habeo, nisi tñ, ut diligam. Non.n. melius, & c. ut supra. Idẽ. Amat Deus, ut ametur, & cum amat nihil aliud uult q̃ amari, sciẽs ipso amore bonos, q̃ se amauerint, per amorẽ uenire ad hoies, uenit in hoies, factus est homo, & delitiæ illius esse cum filijs hominum. Ioan. Chrysost. super Matth. Omnis species iustitiæ in malis inuenitur, sed sola gratia ueræ charitatis, non inuenitur, nisi in seruis Dei. Idem de compunc. cor. Hic amãtium mos est, ut amorẽ suum silentio tegere nequeant, sed necessarijs suis, & charis efferunt, & produnt, & flammas amoris intra pectus cohibere non pñt. Idẽ super Ioan. Et si fratres insanabiliter egrotauerint, maneamus curantes, & portemus ad inuicem onera, ita.n. implebimus legem Chri, & promissis potiemur bonis. Idem. Vitam nihil ita facit claram, ut amor. Bern. de amore Dei loquens de uerbo illo Luca. Diliges Dominũ, &c. Quatuor in Deum à nobis, & toti exiguntur affectus. In eo quod dicit, ex toto corde tuo, totã sibi uendicat uoluntatẽ: In tota aĩa, totũ amorẽ. In oĩbus uiribus, uirtutẽ designat charitatis: In tota mente, fruitionẽ sapiæ. Primum aũt horũ. s. uoluntas, ad Deum aĩam mouet. Sc̃d m. s. amor, ꝓmouet. Tertiũ. s. charitas, contẽplat. Quartũ. s. sapia, fruit. Idẽ. Nihil aliud ẽ amor, q̃ uehemẽs, & bene ordinata uoluntas. Idẽ. Te Dñe uelle, & uehemẽter uelle, q̃d est te amare, & singulariter amare: qui amari non dignaris cum aliqua alia re, siue carnali, siue spũali, siue terrestri, siue cœlesti, quæ non ametur propter te, hoc demum est nõ uelle nisi bonũ, hoc est habere quęcunq; uult, qĩa habere, quia habet te quis, inquantum amat te. Idẽ de dili. Deo. Causa diligẽdi Deum Deus est, modus est sine modo diligere. Idem. Vide quo mõ, immo, q̃ sine modo à nobis Deus amari meruit, qui prior ipse dilexit nos, tantus, & tñ, & gratis, tãtilos & tales. Idem. Nõ sine præmio diligitur Deus. Etsi absq; præmij intuitu sit diligendus, uacua nanq; uera charitas esse non põt, nec tñ mercennaria est: quippe non quærit quæ sua sunt, affectus est non cõtractus. Idem. Quicquid pp aliud amare uidearis, id planè amas, quo amoris finis protenditur, non per, quod tẽdit.

Charitas, siue amor est uoluntatis pondus.

Rom. 13.

Charitas oĩum uirtutum hẽt effectus.

Amor diu latere non potest.

Quatuor amoris affectus in Deum.

Modus diligẽdi Deũ est citra modum diligere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quãtitas animæ, est charitas.

dit. Idẽ super Canti. Quantitas unisc uiusq; aĩæ æstimatur, ex mensura charitatis quam habet, ut uerbi gratia, quæ multum charitatis habet magna sit, quæ parum parua, quæ uerò nihil, nihil, dicente Apostolo. Si charitatem non habuero, nihil sum. Idẽ. Nec ignoro, quia honor regis iuditiũ diligit, sed præceps amor, nec iuditiũ præstolatur, nec consilio temperatur, nec pudore frenatur, nec rõne subijcitur, rogo, supplico, flagito osculetur me osculo oris sui. Idem. Vbi amor est labor non est, sed sapor. Idem. Non abduci blandicijs, non seduci fallacijs, nec iniurijs frãgi, toto corde, tota aĩa, tota uirtute diligere est. Idem. Valde mihi amandus est per quem sum, uiuo, & sapio, si ingratus non sum, & indignus. Dignus plane est morte, qui tibi domine recusat uiuere, & mortuus est, & qui tibi nõ sapit desipit, & qui curat esse, nisi propter te, pro nihilo est, & nihil est. Idem. Spũs est Deus, & concupiscit decorem aię illius quam fortè aduerterit in spiritu ambulantem, & curã carnis non perficientem in desiderio, præsertim cum sui amore flagrantem cõspexerit. Idem. Fateor non sustinui pondus diei, & æstus, sed iugum suaue, & onus leue pro beneplacito patrisfamiliãs porto, opus meũ uix unius horæ, & si plus præ amore non sentio. Idem de duodecim gradibus. Verè dulcis, & suauis eibus charitas, quę fessos alleuiat, debiles roborat, mœstos lętificat, deniq; iugum ueritatis facit suaue, & onus leue. Idem de præcep. & disci. Fons uitæ charitas est: nec uiuere aĩam dixerim, quę de illo non hauserit. Haurire porrò quomodo põt, nisi fuerit presens ipsi fonti q charitas est, quæ Deus est, præsens ergo Deo est, qui amat Deum inquã tum amat. Idem. Bona mater charitas, quæ siue foueat infirmos, siue exerceat prouectos, siue arguat inquietos, diuersis diuersa exhibens, sicut filios diligit uniuersos. Idem. Seruite in charitate illa, quæ timorem expellit, labores non sentit, meritum non intuetur, præmium non requirit, & tñ plus oibus urget. Idem in apolo. O quãta fiducia charitatis, alius operat nõ amãs, & alius amat nihil operans, ille quidem opus suum perdit, istius uerò charitas nunquam excidit. Interl.

1. Cor. 13.

In spiritu quęredus Deus.

Bona mater charitas.

yſa. xl. g. Omnia facilia amanti. Interl. Apoca. 6. Nullum permittit Deus cadere, qui ei seruit uero amore.

De quatuor cardinalibus uirtutibus. Cap. XXVI.

GRegor. in mortal. Prudentia, temperantia, fortitudo, atq; iustitia, tantò perfecte sunt singulæ, quanrò uicissim sibimet iunctæ. Idem super Ezechi. Vnusquisq; tantum prudens est, quantum temperans, fortis, & iustus: tantum temperans, quantum prudens, fortis, & iustus: tantũ fortis, quantum prudens, temperans, & iustus: tantum iustus, quantum prudens, temperans, & fortis. Aug. In hac dilectione. Supra de charitate. Idem de Trini. Illud quod agit iustitia in subueniendo miseris, qđ prudentia in præcauendis insidijs, quod fortitudo in perferẽdis molestijs, quod temperantia in cohercendis delectationibus prauis, non ibi erit, ubi nihil omnino mali erit. Idem de moribus ecclesię. Illas quatuor uirtutes (quarum utinam ita in mentibus uis, ut nomina in ore sunt oĩum) sic etiam diffinire nõ dubitem, ut tẽperantia sit amor, integrum se præbens ei, quod amatur: fortitudo, amor facile tolerans oia, pp id quod amatur: iustitia, amor soli amato seruiens, & propterea rectè dñans: prudentia, amor ea à quibus adiuuatur, ab eis quibus impeditur sagaciter eligens. Vnde mihi uidetur, q diffinitio breuis, & uera uirtutis est ordo amoris. Isi. in ethy. Prudẽtia est in rebus, quæ à bonis mala discernuntur. Fortitudo est, qua aduersa æquanimiter tolerantur. Temderantia est, qua libido concupiscięntiaq; rerum refrenat. Iustitia, qua rectè iudicando, sua cuique distribuũtur. Hieron. in epist. Vis scire quales quærat Dñs ornatus? habeto iustitiam, prudentiam, tẽperantiam, fortitudinem: nihil hoc monili prætiosius, nihil hac gẽmarũ uarietate distinctius. Idem in orig. super. Naũ. Qũo quatuor, quibus pugnamus, & regimur, sunt scuta uirtutum, prudentia, iustitia, temperantia, fortitudo, ita ecõtrario quatuor uitia sunt, stultitia, iniquitas, luxuria, formido, qbus ab hoste percutimur. Bern. de conside. Iustitia quærit, prudentia inuenit, fortitudo uendicat, temperantia possidet.

Quid ęq; sit uirtus.

Ornatus animæ.

De prudentia. Cap. XXVII.

GRego. in mo. Cum rectitudo sanctos uiros ad libertatem uocis erigit, consideratio infirmitatis propriæ in humilitate custodit. Idem in homil. Cogitate quid facitis, recogitate, quid fecistis, largitatem supernæ pietatis aspicite, & ad misericordiæ iudicem dum adhuc expectat, cum lachrymis uenite. Idem in regist. Summis in rebus, citum non oportet esse consilium. Idẽ. Via est uita præsens, & tantò quisq; necesse est, ut insidiantes spũs caueat, quanrò maiora sunt dona quæ portat. Idem super Ezech. Restat ut siue in uerbi ministerio fatigemur, seu indigentibus nostra largiamus, seu per abstinentiam carnem domemus, seu zelo moueamur, seu per patientiam aliquando leuiter praua toleremus, ut summopere debeamus in intentione nra discutere, quatenus omne quod facimus, non nostro sed Dñi zelo faciamus. Aug. de solil. Cauendum est magnopere, dum hoc corpus agimus, ne quo sensibilium uisco pennæ nostræ impediãtur, quibus integris perfectisq; opus est, ut ad illam lucem ab his tenebris euolemus. Idem de singularitate clericorum. Vtilius est, ut infirmũ se homo cognoscat, & fortis existat, q̃ fortis uideri uelit, & infirmus emergat. Isid. de ethy. Prudens dr, quasi porrò uidens, perspicax est. n. & incertorum præuidet casus. Idẽ in syno. Quicquid

Non parẽ refert quo zelo quod quę fiat.

Discretio, est sol uirtutum.

quid boni cum discretione feceris, uirtus est, quicquid sine discretione gesseris, uitium est, uirtus. n. indiscreta, pro uitio deputatur. Idem. Nihil iuuat, &c. Infrà li. 4. de exercitio. Hiero. Prudentia absq; bonitate, &c. Infrà li. 3. de malitia. Ambros. de offi. Sapies ut loquatur multa, prius considerat quid dicat, & cui dicat, quo in loco, & tempore. Bern. de consid. Quantum ad cõsiderationis attinet fructũ, quatuor tibi cõsideranda reor, te, quæ sub te, quæ circa te, quæ supra te sunt. A te tua consideratio inchoet, ne frustra extendaris in alia, te neglecto. Idem. Tui consideratio in tria quidem diuiditur, si consideras quid, quis, aut qualis sis. Quid in natura, quis in persona, qualis in moribus. Idem. Consideratio mentẽ purificat, regit deinde affectus, dirigit actus, corrigit excessus, cõponit mores, uitam honestat, & ordinat. Idem. Cõsideratio, cõfusa determinat, hiantia cõprimit, sparsa colligit, secreta rimatur, uera inuestigat, ueris similia examinat, ficta, & fucata explorat. Hæc est, q̃ agenda præordinat, recogitat acta, ut nihil in mente resideat incorrectum. Idem super Cant. discretio est, non tam uirtus, q̃ quædam moderatrix & auriga uirtutum, ordinatrixq; affectuũ & morum doctrix, tolle hanc, & uirtus uitium erit. Idẽ. Anima quæ amat, uigilat, & obseruat, & beata quam Dñs inuenerit uigilantem, non transibit eam, nec præteribit ab ea, sed stabit, & loquetur ei, loqueturq; amatoria, loquetur siquidem ut dilectus. Idem de duodecim gradi. Inquirimus ueritatẽ in nobisipsis, in proximis, in sui natura: in nobis, nosmetipsos dijudicãdo, in proximis, eorum malis cõpatiendo, in sui natura, mundo corde contemplando. Idem in ser. Sedẽs, computa quid diebus singulis acquirere ualeas, certus equidem apud Deum nullum esse bonum, oĩno irremuneratum, nec aliquod malũ impunitum: & sicut non capillum de capite, sic nec momentum de tempore periturum. Tullius in rheto. Prudentia est, rerum bonarum, & malarum utrarũq; scientia. Partes eius memoria, intelligentia, prouidentia. Memoria est, per quã animus repetit illa, quæ fuerunt. Intelligentia, per quam ea perspicit, quæ sunt. Prouidentia, p quam futurũ aliquid uidetur, antequã factũ sit.

Quatuor maximè considerãda.

Nota.

Partes prudentiæ.

De memoria. Cap. XXVIII.

GRegor. in homil. Cum bona fratres agitis, semper ad memoriam mala acta reuocate, ut dũ cautè culpa cõspicit, nũquã de bono opere incaute animus lætetur. Idem in regis. Cogitationum illecebras, linguę incõtinentiã, delictorum opera, ad memoriã reuocemus: & dũ licet, & tempus habemus, magno planctu, iniquitatũ nostrarũ maculas deleamus. Idem super Ezech. Cum mala cõmittimus, frustra tunc ad memoriam bona nostra transacta reuocamus, qñ in perpetratione malorum nulla debet esse fiducia bonorum præteritorum. Idem. Tunc nobis misericordiæ Dei mirę sunt, cum nobis ad memoriam miseriæ nostræ reuocãtur. Idem in moral. Patienter illatam iniuriam tolerat, qui pie meminit, quod fortasse adhuc habeat, in quo debeat ipse tolerari. Idem. cum uoluptas lubrica tentat in prosperis, hæc ipsa sunt prosperа, aculeo tentationis opponenda, ut eò erubescamus praua committere, quò nos à Deo meminimus gratuita bona percepisse. Idem. Quisquis à præceptis. Infrà li. 3. de remorsu consciæ. Idẽ sup illud Iob. Vbi eras, qñ ponebam fundamenta terræ, ac si iustificato peccatori apertè ueritas dicat. Virtutes à me accepras, tibi nõ tribuas. Noli contra me de meo munere extolli, recole ubi te inueni, quando meo te timore solidaui. Vt ergo ego in te non destruam quod construxi, ipse non cesses considerare quod in te repperi. Iisd. de sum. bo. Quisquis peccatorum memoria cõpungitur ad lamenta, tunc Dei se uisitari sciat præsentia: qñ ex eo quod se admisisse recolit, interius erubescit, suoq; se iudicio pœnitendo, iã punit. August. de tri. Mihi utile est ut meminerim uirium mearũ, fratresq; meos admoneam, ut meminerint suarum, ne ultra q̃ tutum est progrediatur humana infirmitas. Ambros. in apol. Sapiens si epuletur, si cogitet, si oret, ac depræcetur, ante oculos eius semper error est proprius, & momentis oibus pulsat culpa conscientiam, nec quiescere, nec obliuisci finit. Hieron. Nec Dauid, &c. Infrà li. 3. de familiaritate. Io. Chry. Quãdo accubueris, &c. li. 4. de discussione. Idẽ super epistolam ad Heb. Nullum inuenitur delictorum tale remedium, sicut eorum continuata memoria. Bern. de consid. Inter alia considerãda, qualis sis, & qualis fueris, ad memoriã reuocandũ est, conferenda sunt. n. posteriora prioribus, & priora sequentibus, utrum ne profeceris in uirtute, in sapientia, in intellectu, in suauitate morũ, aut ab his fortè quod absit defeceris. Idem. Tertia contemplatio, &c. Infrà lib. 4. de contemplatione. Idẽ in epistola. Iturus ad somnum, semper aliquid tecum defer in memoria, uel cogitatione, in quo placidè obdormias, qđ nonnunquam etiam somniare iuuet. Idẽ super canti. Is qui Christo passo piè compatitur, cõpungitur, & mouetur, facile ad memoriam eorũ quæ pertulit, atq; istius suauitate deuotionis pascitur, & cõfortatur, ad quem salubria, honesta, pia. Sen. in epist. Aliquis uir bonus eligendus est, atq; semper ante oculos habendus, ut sic, tanquã illo spectante, uiuamus, & omnia, tanquam illo uidente, faciamus. O fœlicem qui sic aliquem uereri potest, ut ad memoriam quoq; eius, se cõponat, atq; ordinet.

Iob. 36. Vt nemo sibi arroget quod Dei est.

Quemadmodũ, aut bonorum aut malorum memores esse debeam.

De intelligentia. Cap. XXIX.

GRego. in moral. Ne contra auctorem suũ homo superbiat, consideret, unde huc uenit, & intelligat

Universidad de Deusto
Biblioteca

intelligat quid sit. Idem. Dum pensamus quales erga aliquos fuimus, esse circa nos tales alios minus dolemus: quia aliena iniustitia in nobis uindicat, quod in se iustè conscientia nostra accusat. Idem. Qui plenissimè intelligere appetit qualis est, talis nimirum debet conspiccre, qualis non est, ut ex bonorum forma metiatur, quãtum ipse, deserto bono, de formis est. Idem. Tũc uere cognoscimus bona nostra unde sunt, quando hæc quasi amittendo sentimus, quia à nobis seruari non possunt. Idem. Sancti oẽs quando in Dei uisione proficiunt, quantò magis diuinitatis interna conspiciunt, tantò magis se nihil esse cognoscunt: nusquã quippe legitur, quod Abraham cinerem, & puluerem se esse professus est, nisi cum habere meruerit Dei colloquium. Idẽ. Sancti uiri ingenij uirtutem ad agnoscendam infirmitatem propriam dirigunt, atq; ex infirmitatis suæ melius cognitione conualescunt. Idem. Nunquã Deus mentẽ deserit, quæ in peccatis se ueraciter agnoscit. Idem Sancti uiri minimè. Infrà de exercitio lib. 4. Idem. Nemo fortitudinẽ suam, nisi cum rectus esse cœperit, deprehendit. Nam qui oĩno peruersus est, neq; hoc põt uidere quod est. Idem. Nulla est cognitio reprehensionis, si non sequantur etiam laméta pœnitudinis. Idem. In hoc mundo dum uiuimus, tunc perfectè quæ scienda sunt scimus, cum proficientes p intelligentiam, nil nos perfectè scire cognoscimus. Idem. Vera scientia afficit, nõ extollit, nec superbientes quos impleuerit, sed lamentantes facit Idem. Sæpe dum quosdam. Infrà lib. 3. de discordia. Idem in regis. Bonarum mẽtium est, etiam ibi aliquo modo culpas suas agnoscere, ubi culpa non est. Idem super Ezech. Rectè prophetia dicitur, non quia prædicit uentura, sed quia prodit occulta. Idem. Spiritus prophetiæ, quia semper, nec eodem modo, prophetæ animũ tangit. Nota. Idẽ. Aliquando prophetiæ spiritus prophetis deest, nec semper eorum mentibus præsto est, quatenus cum hunc non habent, se hunc habere meruerit Dei colloquium. Idẽ. Sancti uiri ingenij uirtutem ad agnoscendam infirmitatem propriam dirigunt, atq; ex infirmitatis suæ melius cognitione conualescunt. Idem. Nunquã Deus mentẽ deserit, quæ in peccatis se ueraciter agnoscit. Idem Sancti uiri minimè. Infrà de exercitio lib. 4. Idem. Nemo fortitudinẽ suam, nisi cum rectus esse cœperit, deprehendit. Nam qui oĩno peruersus est, neq; hoc põt uidere quod est. Idem. Nulla est cognitio reprehensionis, si non sequantur etiam laméta pœnitudinis. Idem. In hoc mundo dum uiuimus, tunc perfectè quæ scienda sunt scimus, cum proficientes p intelligentiam, nil nos perfectè scire cognoscimus. Idem. Vera scientia afficit, nõ extollit, nec superbientes quos impleuerit, sed lamentantes facit Idem. Sæpe dum quosdam. Infrà lib. 3. de discordia. Idem in regis. Bonarum mẽtium est, etiam ibi aliquo modo culpas suas agnoscere, ubi culpa non est. Idem super Ezech. Rectè prophetia dicitur, non quia prædicit uentura, sed quia prodit occulta. Idem. Spiritus prophetiæ, quia semper, nec eodem modo, prophetæ animũ tangit. Nota. Idẽ. Aliquando prophetiæ spiritus prophetis deest, nec semper eorum mentibus præsto est, quatenus cum hunc non habent, se hunc habere

De rectè intelligentibus.

Signum pfectæ intelligẽtiæ.

Triã uno quoq; spectanda.

simus in disputationibus prompti, & in orationibus pigri. Idem de trini. lib. 4. Scientiam terrestrium cœlestiumq; rerum, magni æstimare solet genus humanum, in quo profectò meliores sunt, qui huic scientiæ præponunt nosse semetipsos, laudabiliorq; est animus, cui nota est infirmitas sua, q̃ qui ea non prospecta, uias syderũ scrutatur, ignorans uiam, qua ingrediatur ad cœlum. Isido. de sum. bo. Nihil peius, q̃ culpam agnoscere, nec deflere. Cassiod. in lib. de aĩa. Nimia magnitudo est suam intelligere paruitatẽ, nec prævalet hoc ipsum nosse, nisi cum cœperint diuina patescere. Bern. in medita. Ab exterioribus ad interiora redeam, ab inferioribus ad superiora ascẽdam, ut possim cognoscere unde uenio, aut quo uado, quid sim, uel unde sim, ut p cognitionem mei, possim peruenire ad cognitionem Dei. Idem in epistola. Outinam sapores, & intelligeres, ac nouissima prouideres. Sapores quæ Dei sunt, intelligeres, quæ mũdi sunt, prouideres, quæ inferni sunt, profectò inferna horreres, superna appeteres, quæ sunt mundi cõtemneres. Idem. Q ũi perfectè se examinãdo cognoscit, suo peccato nullius peccatum per æstimat, quod non sicut suum intelligit. Idem super canti. Est quidem (quantum in se est) oĩs sciẽtia bona, quæ tñ ueritati subnixa sit, sed tũ, qui cũ timore & tremore tuam ipsius operari salutem pro temporis breuitate sæstinas, ea scire prius ampliusq; curato, quæ præsenseris uiciniora saluti. Idem. An non inflationes, & torsiones in cõscientia sustinebit, qui huiusmodi est, sciens, uidelicet bonum, & non faciens? an nõ responsum mortis & damnationis toties in semet ipso habebit, quoties in mentem uenerit sermo quẽ dixit Deus, quia seruus sciens uolantatem Dñi sui & nõ faciens, dignè uapulabit plagis multis? Idẽ in ser. Super oës docentes me intellexi. Quare inquam? nunquid quia byssо & purpura me indui? quia lauricribus epulis abundaui? nunquid quia Platonis argutias, aut Aristotelis uersutias intelexi? aut ut inteligerem laboraui? Absit inquam. Sed quiã testimonia tua exquisiui. Idem. Orans sanctus quidam, Deus (inquit) nouerim me, nouerim te, breuis oro, sed fidelis. Hæc est. n. uera philosophia, & utraque cognitio prorsus necessaria ad salutem. Ex priori siquidẽ, timor cõcipitur & humilitas, ex posteriore, spes & charitas generatur. Boetius. Humanæ naturæ. Infrà lib. 3. de ignorantia. Ansel. Primus gradus lib. 4. de humilitare. Glo. Luc. 6. Vbi maius donum scientiæ ibi transgressor maiori subiacet culpæ. Sene. in epistola. Quare liberalibus studijs filios eruditis? non quia uirtutem dare possunt, sed quia animum ad excipiendam uirtutem præparant. Idem. Si perpendere te uoles, sepone pecuniam, domum, dignitatem, intus teipsum cõsidera, nec qualis sis alijs crede. Idem. Initiũ salutis, est notitia peccati. Nam qui peccare se nescit, corrigi non uult.

Quæ sint nobis præcipuè intelligẽda.

Luc. 18.

Nota.

De proui-

De prouidentia. Cap. XXX.

Prouidentiæ est, futura præuidere.

GRego. in mora. Quod ualde est importabile, ex dolore ostenditur cõsideratione prouida, & remuneratione leuigatur. Idem. Is qui cũcta priusquam ueniant conspicit, nequaquã post quã aliquid fecerit, pœnitendo resipiscit. Idem. Qui in dictis suis reprobari metuit, ipse prius debet examinare quod dicit. Idem. Nil sic ad eodmandum desideriorum carnalium appetitũ ualet, quam ut unusquisque hoc quod uiuum diligit, mortuum putet. Idem. In omni quod dicitur, necesse est, ut causa, tempus, & persona pensetur, si uerba sententiæ ueritas roborat, si hanc tẽpus cũgruum postulat, si ueritatem sententiæ & congruentia temporis, personæ qualitas non impugnat. Idem super Ezech. Sanctorum actio ab oi parte circumspecta est, bona desiderabiliter prouidens, mala solerter cauens, sed hoc est labo rioso ubi sanctorũ mens inuigilat, ne se ante eorum oculos mala sub eorum specie abscõdant. Idem in regis. Terribilem iudicem uenientem considera, & de aduentu illius tunc conscientia tua contremiscat, ne tunc sine causa iam timeat, cum coram illo cœlum & terra tremuerit. Isid. in Syno. Perspice quod cui aptum sit tempori, quid, ubi, quando, quantum, quãdiu facere debeas. Idem. Cum diu cogitaueris, tunc fac qđ probaueris. Amb. in epist. Mens bona, speculatrix cõsiliorum suorum est, prius examinat quid decorum atque honestum. Hieronym. Caueto omnes. Infra lib. iiij. de fama. Augu. de singula. cle. Amator est salutis suæ, qui euitat alienæ mortis incursum: & ipse est prouidus, qui sollicitus fit cladibus cæterorum. Bern. de conside. Non oportet ut uitia domus tuæ ultimus scias, quod q̃plurimis nonimus contigisse, quapropter alius alia dispenset, de disciplina tu prouide. Idem. Spiritualis homo ille qui omnia diiudicat vt ipse à nemine iudicetur, omne opus suum terrena quadam consideratione præueniet, primum quidem an liceat, deinde an deceat postremò an & expediat. Idem. Diligenter uerò omne quod faciendum erit, tracta apud te, & cũ his qui te diligunt tracta ante factum, quia post factum sera retractatio. Idem in medita. Habes domũ ò anima, sed citò casura est domus tua, tu quoque nisi aliam prouideris, uento & pluuiæ exponenda. Idem in sermo. In omnibus operibus tuis memorare nouissima, horrorem mortis, iudicii tremendum discrimen, ardentis gehennæ metum, ab oculis cordis tui nullatenus patiaris elongari. Idem. Cum iudicium carnis ex anima pendeat, nihil carni potest utilius quam salus animæ prouideri, ut uidelicet in tempore sit respectus illius, & socia passionis, fœlicitatis quoque consortium mereatur.

Quæ sint in loquendo spectãda.

quæ meditatiõe cõtinua uel fanda.

De fortitudine. Cap. XXXI.

GRegorius in mor. Iustorum fortitudo est eam uincere, proprijs uoluptatibus cõtraire, delectationem uitæ præsentis extinguere, huius mundi aspera pro æternis præmiis amare, prosperitatis blandimenta contemnere, aduersitatis metum in corde superare. Idem. Qui in auctoris sui amore roborantur, quò magis in concupita Dei fortitudine conualescunt, eò à propria uirtute deficiũt: & quò robustius æterna appetũt, eò fortius à temporalibus salubri defectione lassantur. Idem. Tantò se unusquisque ad fortitudinem profecisse uerius demonstrat, quantò aliena mala æquanimius tolerat. Idem in registro. Mores meos benè habeo cognitos, quia diu porto, sed si semel deliberauero non portare, contra omnia pericula lætus uado. Hieron. in epist. Nihil eò fortius qui uincit diabolum, nihil imbecillius, quam qui à carne superatur. Idem in orig. super Isa. Fortitudo atque constantia uia regia est, à qua declinat ad dexteram, qui temerarius est & pertinax, ad sinistram qui formidolosus est & pauidus. Augu. ad Hieron. de sententia Iacobi Apostoli. Qui uera uirtute fortis est, nec temerè audet, nec inconsultè timet. Ambr. de offi. Est fortis qui se in dolore aliquo consolatur, & reuera iure ea fortitudo uocatur, cum unusquisque se ipsum uincit, iram continet, nullis illecebris emollitur atque inflectitur, non aduersis perturbatur, nõ extollitur secundis, & quasi uento quodam uariarum rerum circumfertur mutatione. Idem. Non in inferenda, sed depellenda iniuria lex uirtutis est, qui enim non repellit à socio iniuriam si potest, tam est in uitio, quam ille qui facit. Idem. Fortitudo inuicta est ad labores, fortis ad picula, rigidior aduersus uoluptates, dura aduersus illecebras, quibus aũt deferre nesciat, necvt dẽ aue dicat, pecuniã negligat, auaritiã fugiat tanq̃ labẽ quandam, quæ uirtutẽ effœminet. Idem super Luc. Fortitudo animum corpusq́ confirmat, nec perturbare finit timore aliquo uel dolore. Seneca in epistola. Sapiens & fortis ad omnem incursum munitus, intẽtus, non si paupertas, non si luctus, non si ignominia, non si dolor impetum faciat, pedem referet intrepidus, & contra illa ibit, & inter illa stabit. Idem. Sapiens uirtutem, si licebit, in diuitiis explicabit, sin minus in pauptate, in patria si poterit, sin minus in exilio, si poterit Impator, sin minus miles, si poterit integer, sin minus debilis. Multa infra lib. iiij. de certamine.

Fortitudo sanctorũ.

Fortis q̃ dicatur.

De constantia. Cap. XXXII.

GRego. in homil. Non uos prospera eleuent, non aduersa perturbent, ut qui in soliditate fidei figimur, nequaquam rerum trãsentium mutabilitate moueamur. Idem in mora. Sancti uiri nec sustinere falsa per infirmitatẽ meruũt, nec læsi unquã à ueritate conticescunt. Idem. Electi ipsa quæ fortiter tolerant supplicia, perhorrescunt, ita ut in eis uno eodemq́ tempore & cõstantia ex uirtute sit, & pauor ex carne.

Constantia in uirtute, sanctis familiaris est.

Idem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Idem. Iusti uiri securitas rectè leoni comparatur, quia dum contra se quolibet insurgere conspicit, ad mentis suæ constantiam redit, & scit quia cunctos aduersantes superat, quia illum solum diligit, quem inuitus nullo modo amittit. Idem Vir sanctus quò maiore persecutione premitur, eò ad prædicandum ueritatem acrius instigatur, & cum constanter persecutores tolerat, ardenter ad se auditores trahere festinat. Idem. Si semel in appetitu supernæ patriæ forti stabilitate animus figitur, minus rerum temporalium perturbatione uexatur. Idem super Ezech. Timeri ab omnibus homo debuerat, si ipse auctorem omnium, ut homo timuisset: nam qui rationis sensum ad timorem Dei non habet, tanto in nullo timendus est, quanto hoc quod ipse esse debuit, non est. Idem in regist. Hoc certissimè sciro, quòd placere Deo, & prauis hominibus nullus potest: intantum ergo se existimet fraternitas tua oipotenti Deo placuisse, quanto se peruersis hominibus displicuisse cognouerit. Idē Nullius uos. Infrà lib. 4. de tranquillitate. Augusti. in epistola. Senti de Augustino quicquid liber, sola me in oculis Dei conscientia non accusee. Idē de ciuitate Dei. Virtutes habenti, magna uirtus est contemnere gloriam. Idem. Qui contemnit iudicia laudantium, contemnit etiam suspicantium temeritatem, quorum tamē si uerè bonus est, non contemnit salutem. Idem in ser. Nec uale de gaudere debemus quando laudamur, nec cōtristari quando uituperamur, quia nec damnare iniuria, nec coronare potest laus falsa. Ambr. de offic. Benè sibi conscius, falsis non debet moueri, nec æstimari plus ponderis in alieno esse cōuitio, quàm in suo testimonio. Ioann. Chrysost. in sermo. Quicquid terroris habet mundus cōtemno, quicquid delectabile habet rideo, diuitem no, quicquid paupertatem non horresco, mortias non cupio, paupertatem non horresco, mortem non timeo. Hierony. in epistola. Vtinam ob Dei mei nomen, atq; iustitiam, uniuersa me infidelium turba persequatur, & tribulet: utinam in opprobrium meum solidus exurgat hic mundus, tantum ut à Christo merear laudari, & suæ pollicitationis sperare mercedem. Idē. Gratias ago Deo meo, quòd dignus sim habitus, quem mundus oderit. Idem. Per bonam & malam famam, à dextris & à sinistris Christi miles gradi-
tur, non diuitijs tumet, non confunditur paupertate, & læta contemnit & tristia. Idem in prolog. super Hester. Nec affectamus laudes hominum, nec uituperationes expauescimus: Deo. u. placere curantes, minas hominum penitus non timemus, quoniam dispar Deus ossa eorum, qui hominibus placere desiderant. Sene. in epistola. Honores & iniuriæ uulgi impmiscuo sunt habendæ, nec his gaudendum, nec illis dolendū. Idem. Animum excellentem, constantē, & moderatum, & omnia tanquam se minora transeuntem, quicquid timemus optamusq; ridentem,

Cōstantia animi in prosperis, & aduersis idem esse.

cœlestis potentia agitat: non potest restanta sine adminiculo numinis stare. Idem. Vir bonus, quod honestè se facturum putauerit, faciet: etiā si pecuniā auferet, si laboriosum erit, faciet etiā si periculosum erit, rursum quod turpe erit non faciet, etiam si pecuniam habebit, etiam si uoluptatem, etiam si potentiam, & dignitatē ab honesto nulla re deterrebitur, ad turpia nulla re inuitabitur. Idem. Aequo animo audienda sunt imperitorum conuitia, & ad honesta uadenti contemnendus est ipse contemptus.

De patientia. *Cap.* XXXIII.

Patientia nō nisi in tētatione cognoscitur.

GRegorius in mora. Nunquā est patientiæ uirtus in prosperis, ille autem est uerè patiens, qui rebus aduersis atteritur, & tamen à spei suæ rectitudine non curuatur. Idē. Tunc uerè ostēdimus q; accepta bona rectè tenuimus, cum profectò æquanimiter ad momentum sublata toleramus. Idem. Quos ad fortia trahere nitimur, eorum necesse est ut infirma toleremus, quia nec iacentem erigit, nisi qui status sui rectitudinem per compassionem flectit. Idem. Sancti uiri patienter audiunt etiam quæ se nunquam fecisse meminerunt, quamuis ea mala quæ sibi ingeri cunspiciunt, ab ipsis suis criminatoribus nouerint perpetrata. Idem. Tunc illata conuitia benè toleramus, cum in secreto mentis ad malè perpetrata recurrimus: leue quippe uidebitur, q aliena iniuria percutimur, dum in actione nostra conspicimus, quia peius est suppliciū quod meremur. Idem super Ezech. Linguas detrahentium sicut nostro studio non debemus excitare, ne ipsi pereāt, ita per suam malitiam excitatas, debemus æquanimiter tolerare, ut nobis meritum crescat. Idem. Patientia uera est, quæ etiam ipsum amat, quē portat. Nam tolerare & odisse, non est uirtus patientiæ, & mansuetudinis, sed uelamentum furoris. Idem in dialo. Ego uirtutem patientiæ, & signis, & miraculis maiorem credo. Idem in homil. Tribus modis uirtus patiētiæ exerceri solet, alia nanq; sunt quæ à Deo, alia quæ ab antiquo aduersario, alia quæ à proximo sustinemus. A proximo nanq; persecutiones, damna, & contumelias, ab antiquo aduersario tentamenta, à Deo flagella toleramus. Idem. Perfectè aduersarius uincitur, quando mens nostra, & inter tentamenta Diaboli à delectatione, atq; consensu omnibus modis refrenatur, & inter contumelias proximi custoditur ab odio, & inter flagella Dei custoditur a murmuratione. Idem. Patientia est, aliena mala æquanimiter perpeti, contra eum quoq; qui mala irrogat, nullo dolore morderi. Idem. Ille neracitet. Infra lib. 4. de lætitia. Ioan. Chryso. in orig. super illud Matth. Audistis quia dictum est: oculum pro oculo, &c. Primus gradus patientiæ est recipere iniuriam. Secundus, postquam recepta est, non uelle uindicari. Tertius est, non facere

Qui sui ignarus nō est, patientiam colet.

Patientia non est sine charitate.

Patientia quid.

Matth. 5. Gradus potentiæ

facere nexanti hæc quę passus est, sed quiescere. Quartus, tribuere seipsum in patiendo mala. Quintus, & amplius tribuere, quàm ipse uult, qui fecit. Sextus, non odio habere eum, qui operatur hæc. Septimus est, diligere. Octauus, & benefacere. Nonus, & Deum pro ipso deprecari. Idem super Ioan. Non memoriam malorum habeamus in eos qui nos lædunt, sed redarguamus eos, & ploremus, ploratu enim digni sunt, non qui patiuntur, sed qui mala faciunt. Nam seipsos quidem maximè lædunt & amarus & calumniator, & quicúque alii aliquod malū facit: nobis aūt prosunt maximè, nisi nosipsos uendi cauerimus. Aug. super Ioan. Pro dilectione Dei debemus patienter persecutiones & mūdi odia sustinere, necesse ē enim ut nos oderit, quos cernit nolle, quod diligit. Idem in li. de patientia.

Simile. Nō sicut omnes qui sciunt, participes sunt scientiæ: ita nec omnes, qui patiūtur, sunt participes patientiæ, sed qui passione rectè utuntur, hi patientiæ ueritate laudantur, hi patientiæ munere coronantur. Idem. Inde est patientia iustorum uera, unde est in eis charitas Dei uera: & inde est patientia iniquorum falsa, unde est in eis cupiditas mundi peruersa. Idem. Patientia pauperum Christi, sed ditandorum hæredum Christi, non peribit in æternum: non quia illic patienter ferre debeamus, sed quia pro his quæ hic patiēter pertulimus, illic æterna beatitudine perfruemur. Idem. Iob subsitinēs in carne dolores suos, in corde errores alienos, cōtigis corripiebat insipientiam, amicos docebat sapiētiam, & seruabat ubique patientiam. Idem de mori. ec. Perpetienda sunt uitia multitudinis sut curentur, & prius toleranda quā sedanda est pestilentia. Idē in li. de oubus. Tolera quia toleratus es, si semp bonus fuisti, habero misericordiam, si aliquando malus fuisti, noli perdere memoriam, & quis est semper bonus. Si te Deus diligēter discutiat, facilius te inueniet etiam nunc malum, q̄ tu te semper bonum, ergo toleranda sunt zizania inter frumentum. Idem. Vis desideriorum. Infra lib. iiij. de desiderio. Ambr. super Luc. Christus uoluit ab Apostolo suo tradi, ut tu à socio desertus, à seruo proditus, moderatè feras tuum errasse iudicium, perisse beneficium. Hiero. in epi.

Naum. 1. Libens nunc tormenta patiar, ut tunc futura mihi gloria eruetur. Non enim iudicabit Dominus bis in idipsum. Isid. de sum. bo. Aduersus cōuitium linguæ fortitudo est adhibenda patiētiæ, ut tentatio uerbi quæ foris impugnat, tolerantiæ uirtute uicta discedat. Bernar. in epistol.

Pacatus, Vera patientia est pati, uel agere contra quod libeat, sed non præter quod licear. Idem in serm.

Patiens, Est homo pacatus, qui bona pro bonis reddens quantum in se est, nemini uult nocere. Est alius

Pacificꝰ. patiens, qui non reddens malum pro malo, etiā potens est sustinere nocentem. Est enim pacificus, qui bona pro malis reddens, in promptu habet prodesse nocenti. Primus quidem paruulus est, & facilè scandelizatur, nec facilè qui huiusmodi est, in hoc sæculo nequam & pleno scandalis poterit obtinere salutem. Secundus, ut scriptū est, in patientia sua possidebit animam suā. Nam tertius quidem non modo suam possidet, sed & multorum animas lucrifacit. Tullius in rhet. Patientia, est honestatis aut utilitatis causa, rerum arduarum ac difficilium uoluntaria ac diuturna perpessio. Luc. 21.

De perseuerantia. *Cap.* XXXIIII.

GRego. in regist. Magna est contra peccatum uirtus pœnitentiæ, si quis in eadem pœnitētia perseueret. Idem. Illa Deo nostro semper opera grata sunt, quæ à bonis quæ cœperint, non recedunt. Idem in mora. In cunctis uigilanter debet se mens circūspicere, atque in ipsa circūspectionis suæ prouidentia perseuerare. idē. Bene cœpta cūctis diebus agenda sunt, ut cum malū pugnando repellitur, ipsa boni uictoria, constantiæ manu teneatur. Idem. Mirum non est, si quis bona inchoet, sed ualde mirabile est, si intētione recta in bono ope perduret. Aug. de correptione & gratia. Prædestinatorum fides, quę per dilectione operatur, profectò aut oino non deficiet, aut si qui sunt quorū deficit, reparatur antequam uita ista finiatur, & deleta quæ intercurrerat iniquitate, usq; in finem perseuerantia deputatur. Idem de coniug. adul. Quæ rectissimè uouentur, cum hoies uouerint, nulla cōditione rumpēda sunt, quæ sine ulla cōditione uouerūt. Isid. de su. bo. Tunc Deo placet nostra conuersatio, qū bonū quod inchoamus, perseueranti fine cōplemus. Idem in syn. Salus inchoantibus promittitur, premiū perseuerantibus datur, non est beatus qui bonū facit, sed qui iceßabiliter facit, qui enim perseuerauerit usque in finem, saluus erit. Ber. in epi. Perseuerantia sola meretur uiribus gloriā, uirtutibus coronam, prorsus absque perseuerantia nec qui pugnat uictoriā, nec palmam uictor consequitur. Idem. Perseuerantia uigor uirium, uirtutum cōsummatio, est nutrix ad meritum, mediatrix ad præmium, soror patientiæ, constantiæ filia, amica pacis, amicitiarū nodus, unanimitatis uinculum, propugnaculum sanctitatis. Idem. Tolle perseuerantiam, nec obsequium mercedem habet, nec beneficiū gloriam, nec laudem fortitudo. Denique nō qui cœperit, sed qui perseuerauerit usque in finem, saluus erit. Idē, in ser. Non uiuit qui superbia inflatur, qui luxuria inquinatur, qui cæteris quibuscunque inficitur pestibus, quoniam non est hoc uiuere, sed magis uitam confundere, & appropinquare usq; ad portas mortis. Bonam aūt uitam ego puto, & mala pati, & bona facere, & sic perseuerare usque ad mortem. Sene. in epist. Plus operis in eo est, ut proposita custodias, quā ut honesta proponas, perseuerandum est, & assiduo studio robur addendum, donec bona mens fit, quod bona uoluntas est.

Vnus accipit brauium. Matt. 10. Bona uita quæ.

De

Universidad de Deusto Biblioteca

De temperantia. Cap. XXXV.

Necessaria pro Prælatis sententia.

GRegorius in moral. Is qui præest, ea se circa subditos mẽsura moderetur, quatenus, & arridens timeri debeat, & iratus amari, ut eũ nec nimia lætitia uilem reddat, nec immoderata seueritas odiosum. Idem. Nonnunquam dum nõnulla menti delectatio surripit, temperantia nostra marcet: inquantum .n. ad delectationẽ ducimur, intãtum minus ab illicitis temperamur. Idẽ in hom. In talibus mentibus Dñs pascitur, q̃ per respectũ gratiæ tẽperatæ corporalibus desideriis nõ uruntur. Idẽ. In regi. Romanorũ semper ab antiquioribus usus fuit, post admixtionẽ propriæ coniugis lauari & purificationem quærere, & ab ingressu Ecclesiæ paululũ reuerenter abstinere.

Romanorum ritus laudabilis.

Idẽ. Quoties ira aĩum inuadit, mentẽ edoma, uince teipsum, differ tp̃s furoris, cũ trãquilla mens fuerit, quod placet iudica. Idem in past. Cum non malitia, sed sola ignorantia uel infirmitate delinquitur, profectò necesse est, ut magno moderamine ipsa delicti correptio temperetur. Aug. de lib. arb. Temperantia est affectio coercens & cohibens appetitũ ab his rebus, quæ turpiter appetuntur. Idem de conf. De illecebra odorũ non satago nimis, cum absunt non requiro, cũ adsunt non respuo, semper tñ carere paratus. Idẽ de opere monac. Tantò gloriosius mens ad superiora promouetur, quãtò diligentius ab inferioribus concupiscentia cohibetur. Idem de singularitate clerico. Disce nunc tẽperantiæ modum, qui per licẽtiam quæris excessum: ama fœminas inter sacra solẽnia, & odio habe in cõione priuata.

Officium temperantiæ.

Idem de morib. Ecclesię. Oẽ officiũ temperantiæ est exuere ueterẽ hoĩem, & in Deo renouari. i. contẽnere oẽs corporeas illecebras, laudemq; popularẽ, totumq; amorem ad inuisibilia & diuina conferre. Idẽ. Curiosi esse prohibemur, quod magnæ tẽperantiæ munus est. Isid. de sum. bo. Quicquid nimis & ultra modum est, pniciosum fit, studiũq; suũ in cõtrarium uertit. In oĩ ergo ope modũ & temperamentũ oportet habere. Idẽ in syn. In oĩ re tene temperamentũ, nihil intemperantius agas, ne minus, ne nimium aliquid, ne ultra q̃ oportet, ne infra, etiam in bonis moderatũ esse decet. Idem. Quæ cum temperantia fiunt, salubria sunt, & bona quęuis ẽt cum ĩmoderato usu, noxia efficiũtur. Nimietas enim oĩs, in uitio deputatur. Bern. de conside. Non est temperantia in solis resecandis superfluis, est ẽt in omittẽdis necessariis.

Temperãtia quid.

Tullius in rhe. Tẽperantia, est rõnis in libidinẽ atq; in alios non rectos impetus animi firma & moderata dñatio, eius partes continentia, clementia, modestia.

De continentia gustus. Cap. XXXVI.

GReg. in mora. Per abstinentiam uitia sunt extinguenda, non caro: & tantò quisque sibimet debet moderamine præesse, ut & ad culpam caro non superbiat, & tñ ad effectum rectitudinis in opere subsistat.

Modus tenẽdus est in abstinẽtia.

Idem. Virtus abstinentiæ aut omnino nulla est, si tantum quisq; corpus suum non edomat quantũ ualet, aut ualde inordinata est, si corpus atterit plus q̃ ferre ualet. Idem in pasto. Incassum per abstinentiam corpus atteritur, si inordinatis dimissa motibus, mens uitiis dissipatur. Idem in homil. Qui à paradisi gaudiis per cibum cecidimus, ad hæc inquantum possumus per abstinentiã resurgamus.

Alimentũ instar medicamenti sumẽdũ est.

Aug. de conf. Hoc me docuisti Domine, ut quẽadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam: sed cum ad quietem satietatis ex indigentiæ molestia transeo, in ipso trãsitu mihi insidiatur laqueus concupiscentiæ. Idẽ de bono coniug. Ad hoc iusti cum opus est prandent, ut tanquam boni domini, quod bonum, & iustum, & ęquũ est, seruis suis, idest corporibus suis prębeant. Idem in ser. Ieiunium purgat mentem, subleuat sensum, carnem spiritui subiicit, cor facit cõtribulatum & humiliatum, quod Deus nõ spernit. Idẽ in lib. de ieiunio sabba. Sicut quod ait Apostolus uerum est, Malum est homini qui per offensionem manducat, ita malum est homini qui per offensionem ieiunat.

Rom. 14.

Ioã. Chry. super Ioan. Indigentia sicut sanitatis ita delectationis est mater. Idem super Matth. Qui ieiunat & peccat, non ad gloriam Dei ieiunat nec se humiliat, sed substantiæ suæ parcit. Idem. Per ieiunia cessat. Infra li. iiij. de cõnexione. Amb. in exam. Ieiuni hominis sputum si serpens gustauerit, moritur. Vides quanta uis ieiunii sit, ut ex sputo suo ieiunus homo terrenum serpentem interficiat, quantò magis ergo serpẽtem spiritualem per ieiunii uirtutem.

Sputũ ieiunij serpẽtem interimit.

Hiero. in epist. Modicus ac temperatus cibus, & carni & animæ utilis est. Idem. Non nulli pudicã uitam appetentes in medio itinere corruunt, dum solam abstinentiam carnium sufficere putant, & leguminibus onerant stomachum. Idem. Parcus cibus & uenter semper esuriens triduanis ieiuniis præfertur, & multò melius est quotidie parum, quam raro satis sumere. Pluuia enim illa optima est, quæ sensim descendit in terrã, subitus autem & nimius imber in præceps arua subuertit.

Simile.

Isi. de sum. bo. Abstinentia & uiuificat & occidit, uiuificat animam, & corpus necat. Idem. Ieiunia cum operibus bonis Deo acceptabilia sunt, qui à cibis abstinent, & praua agunt, dęmones imitantur, quibus esca nõ est, & nequitia semp adest.

Simile.

Idẽ. Spernit à Deo ieiuniũ, qd in uesperũ repletione ciborũ reficitur, neque .n. reputanda est abstinentia, ubi fuerit uentris saturitas subsecuta. Bernar. in epist. Obseruandus est sumendi modus & tempus, cibi quantitas, & qualitas: fugienda quoque sunt superflua & adulterina cõdimenta. Obseruandus est modus, ut nõ effundat qui comedit, aĩam suam super oẽm cibũ. Tempus, ne ante horam. Qualitas qualibus utitur cõitas fraternitatis, excepta causa manifestæ infirmitans.

Omnia in

Idem in serm. Si gula sola peccauit, sola quoque ieiunet, & sufficit, si uerò peccauerunt & cætera mẽbra, quare nõ ieiunent & ipsa? Ieiunet ergo oculus qui deprædatus est animã, ieiunet auris, ieiunet lingua, ieiunet manus, ieiunet etiam anima ipsa, supple à propria uoluntate. Idem. Ieiuniũ non solum est abolitio peccatorum, sed extirpatio uitiorum, nec solum obtinet ueniã, sed meretur, & gratiam, nec solum delet peccata præterita quæ cõmisimus, sed etiam repellit futura quæ committere poteramus.

nobis ieiunij legibus subijcida sũt.

De continentia tactus. Cap. XXXVII.

Castitas præcipuè in anima.

GReg. in mora. Nulla sunt cætera bona, si occulti iudicis oculis, castitatis testimonio non approbantur. Idem. Nulla est castitas carnis, quam non commendat suauitas mentis. Idem in pasto. Quos onus licitum coniugii non grauat, nequaquam pondus illicitum terrenæ solicitudinis præmat, sed tantò eos paratiores dies ultima quantò expeditiores inueniat, ne quo meliora agere uacantes possunt, sed tamen negligunt, eò supplicia deteriora mereantur. Idem in regist. Custodienda est munditia corporis in studijs bonæ actionis. Ambro. de uiduitate. Castitas solitudinem quærit, pudica secretum, impudica conuentum. Idem in epist. Prima castitatis uictoria, est facultatum cupiditates uincere, quia lucri studium, tentatio pudoris est. Aug. de uirgin. Sicut nemo impudicè utitur corpore, nisi spiritu prius concepta nequitia, ita nemo pudicitiam seruat in corpore, nisi spiritui prius insita castitate. Idẽ de Eccle. doc. Melior est continentia nuptiis, sed non sibi sola sufficit ad beatitudinem, nisi pro solo amore pudicitiæ retineatur, sed etiam si cum affectu causa uacandi Domino eligitur, alioquin diuortium magis coniugum uidebitur esse, quam appetitus castitatis. Idem de solil. Quantum uxorem uellis pingere, atq; cumulare bonis omnibus, nihil mihi tam fugiendum quam cõcubitum esse decreui. Nihil enim sentio, quod magis ex arce uirtutis deiiciat animum uirilem, quã blandimenta fœminea corporumq; ille contactus, sine quo uxor haberi non potest. Idem de ciuit. Dei. Ita non amittitur corporis sanctitas manente animi sanctitate, etiam corpore oppresso, sicut amittitur & corporis sanctitas, uiolata animi sanctitate, etiam corpore intacto. Idem in epist. Quicquid in carne nec commisit nec permisit libido patiẽtis, solius erit culpa facientis, omnisque illa uiolentia nõ pro corruptionis turpitudine, sed pro passionis uulnere reputabitur. Idem. Pudicitiam, supra de consensu.

Castitas res est angelica.

Io. Chrys. super Matth. Omnes uirtutes spirituales, res sunt angelicæ, pręcipuè tamen castitas res est angelica, per hãc enim solum singulariter homines angelis similantur, & uincitur natura uirtutibus. Idem. Illa est gloriosa continentia, non quam transgredi non potest necessitas vel debilitas corporis, sed quam complectitur uoluntas sancti propositi. Hierony. in episto. Grandis uirtutis est & solicitæ diligentiæ, superare q̃ nata sis in carne, non tamen carnaliter uiuere, tecũ pugnare quotidie: & inclusum hostẽ Argi (ut fabulæ ferunt) centum oculis obseruare. Idem. Magnus est pudicitiæ labor, sed maius est præmium: temporalis custodia, sed remuneratio æterna. Isido. de sum. bo. Amanda est pulchritudo castitatis, cuius degustata delectatio, dulcior inuenitur quã carnis. Castitas enim fructus est suauitatis, pulchritudo inuiolata sanctorum, castitas securitas mẽtis, sanitas corporis. Idem. Nequaquam in senectute. Infra li. iiij. de certamine. Idem in ethy. Continens non solum in castitate dicitur, sed & in cibo, & in potu, in ira quoque & uexatione mentis, & detrahendi libidine, nam continens dicitur q̃ se à multis abstineat.

Pudicitiæ laudes.

Cypria. de xij. abusi. Pudicitia nobilium ornamentum est, exaltatio humilium, nobilitas ignobilium, pulchritudo debilium, prosperitas laborantium, solamen mœstorum, augmẽtum omnis pulchritudinis, decus religionis, defensio criminum, multiplicatio meritorum, Dei creatoris omnium amica. Ber. in epi. Quid castitate decorius? quæ mundum de immundo conceptum semine, de hoste domesticum, angelum denique de homine facit. Differunt quidem inter se, homo pudicus & angelus, sed fœlicitate non uirtute, nam etsi castitas illius fœlicior, huius tamen cognoscitur esse fortior. Idem, sola est castitas quæ in hoc mortalitatis & loco & tempore, statũ quendam immortalis gloriæ repræsentat.

Continentium multiplex animus.

Idẽ in ser. Continendum est in ueritate, quidam enim cõtinent ex necessitate, non habentes aut loci aut temporis aut instrumentorum opportunitatem: quidam ex uanitate, propter fauorem uidelicet hominum, uel aliquod temporale commodum: quidam ex ueritate, soli Deo placere cupientes.

De continentia visus. Cap. XXXVIII.

GRego. in mora. Ne quædam lubrica in cogitatione uersemus, prouidendum nobis est, q̃ intueri non debet, quod non licet cõcupisci. Idem: Sancti uiri cum sinistra pulsari delectatione se sentiunt, ipsa per quæ formæ species ad mentem ingrediuntur, disciplinæ magisterio lumina restringunt, ne prauæ cogitationi uisio lenocinata famuletur.

Visus maximè cohibendus.

Aug. in regula. Oculi uestri & si iactantur in aliquam fœminam, in nulla figantur, neque enim quando proceditis fœminas uidere prohibemini, sed appetere, uel ab ipsis appeti uelle, criminosum est. Idem de cõf. Resisto seductionibus oculorum meorum, ne implicentur pedes affectus mei, quibus ingredior uiam tuam Deus meus: & erigo ad te inuisibiles oculos meos, ut tu euellas de laqueo pedes meos. Idem de pñia. Cohibeat se à ludis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

à spectaculis sęculi, qui perfectam uult cõsequi gratiam remissionis. Nam. Dina si se cohibuisset, si inter suos remansisset, ab extraneo raptore corrupta non fuisset. Isid. in syno. Tolle occasionem peccandi, aufer materiam delinquendi, si uis esse à fornicatione tutus, esto corpore, & uisione discretus. Idem. Peccati pudore oculos tuos attollere erubesce, incede abiecto uultu, humiliato ore, deposita facie. Ambr. de offi. Est in oculis uerecundia, ut nec uidere uiros fœmina pudica, nec uideri uelit. Idem super Luc. Quod non uideris, non amabis, sed ubi caro cõcupierit, compatientis quoq; animi constantia defatiscit, & mox consortio amoris inflectitur. Bernar. in epistola. Vt teipsum semper aspicias, ab omnibus oculos auerte. Idẽ de xij. gra. Vt quid audes oculos leuare ad cœlum, qui peccasti in cœlum? Terrã intuere, ut cognoscas teipsum, ipsa te ibi repræsentabit, quia terra es, & in terram ibis. Duabus tamen causis inculpabiliter oculos leuas: ut petas auxilium à Deo, uel impẽdas proximo. Seneca in epistola. Qui deponere uult desideria rerum omnium, quarũ cupiditate flagrauerit: & oculos, & aures ab his quæ relinquit auertat.

Dina.

De continentia auditus. Cap. XXXIX.

GRego. in mora. Necesse est, ut nec ad aures uanitas ueniat, & mens à cogitationis aditu uigilans repellat Aug. de x. cordis. Cur ambulamus delectati uanis canticis, nulli rei profuturis, ad tempus dulcibus, in posterum amaris. Talibus. n. turpitudinibus cantionum animi humani illecti eneruantur, & decidũt à uirtute defluẽtes in turpitudinem: & propter ipsas turpitudines postea sentiũt dolores, & cũ amaritudine digerunt, quod cum temporali delectatione, & dulcedine biberunt. Hieron. in proœmio Iosue. Nos ad patriam festinãtes, mortifero Iosue. Nos ad patriam festinãtes, mortiferos sirenarum cantus, surda debemus aure transire. Idem in epistola. Semper linguam tuam de bonis loqui assuesce, & auditum tuum ad bonorum magis laudem, quam ad malorũ vituperationem commoda. Idem. Nõ licet tibi alterius uituperationem patienter audire, quia nec ab aliis optas recipi tuam. Isid. in syno. Nulla aures tuas sermonum impudicitia subrepat. Vanus sermo citò polluit mentẽ, & facile agitur, quod libẽter auditur. Bern. Verum scurrile. Infra lib. iij. de stultiloquio.

A uanis cãtilenis abstinendum.

De clementia. Cap. XL.

GReg. in mora. Minor est uirtus certaminis, foris quempiam uidere mala quæ superet, & intus quod toleret non habere. Perfectæ autem mã suetudinis, & clemẽtiæ laus est, aduersa perpeti, & exterius fortiter, & interius clementer. Aug. in ser. domini in mõte. Mitis est qui cedit improbitatibus, & non resistit in malo, sed uincit in bono malum. Idem in epistola. Malis parce uir mitis & bone, & quantò melior es, tãtò mitior esto, & quantò sis celsior potestate, tãtò humilior tias pietate. Io. Chrys. super Matth. Mansuetus neque irritat malum, neq; irritatur à malo, neque aduersus eum prœualet causa peccati, neque aduersus alterum aliquando ex illo nascitur cauta peccandi: sed magis contẽtus est iniuriam pati, quam facere. Idem. Ille est uerè mansuetus, qui cũ nocitus fuerit ab alio, nec cogitat facere malum, nec facit. Idẽ super Ioã. Si cogitauerimus quoniam non ei qui contristauit, sed nobisipsis largimur, citò dimittemus ueniam, libenter indulge. Beda in glo. Lu. ix. Non semper in eos qui peccant est uindicandũ, quia nonnunquam amplius prodest clementia eis, placidum esse tranquillũq;, & iniurias atq; offensiones spernere. Idem. Clemẽtem uocabo non in alieno dolore facilem, sed eum qui cum suis stimulis exagitetur, non prosilit, qui intelligit magni animi esse iniurias in summa potentia pati, nec quicquam esse gloriosius principe impune læso. Idem. Nullum clemẽtia ex omnibus magis quam principem decet, pestifera uis est, ualere ad nocendum.

De modestia. Cap. XLI.

GRego. in regist. Sic ea quæ sunt iustitiæ foris exequor, ut ea quæ intus amoris, & dilectionis sunt, minimè postponã. Idẽ. Omnia age blandẽ, & dulciter, ut & actio tua discreta sit, & lingua mitis. Idẽ. Cum curã rerũ nobis necessitas imponit, quidã dum eas rapiunt solũmodo tolerãdi sunt: quidã uero seruata charitate prohibendi sunt, nõ tã sola cura debet esse ne nostra subtrahãt, sed ne rapientes nõ sua, semetipsos perdãt. Ambr. de offi. Nec cursim ambulare honestũ arbitror, nisi cũ causa exigit alicuius periculi uel iusta necessitas. Idẽ. Magna uirtus modestia, quæ cũ sit etiã sui iuris remissior, nihil sibi uẽdicans, & quod modo intra suas uites cõtractior, diues est apud Deũ. Idẽ. In modestia maximè tranquillitas animi, studiũ mãsuetudinis, moderationis gratia, honestatis cura, decoris consideratio spectatur, & quærit. Aug. in regula. In incessu, statu, habitu, & in omnibus motibus uestris, nihil fiat, quod cuiusquam offendat aspectum, sed quod uestrã deceat sanctitatem. Idem de uita beata. Modestia dicta est à modo, sicut à temperie temperantia, ubi autem modus est atque tẽperies, nec

Modestia proprietates.

nec plus est quicquã, nec minus. Idẽ. Illud præclarũ est, & non imeritò diffamat, ne qd minus, nec qd amplius, & hoc apprimè utile est in uita. Isi. in sy. Professionem tuam & habitu & incessu demonstra, sit in gressu tuo simplicitas, in motu pũritas, in gestu grauitas, in incessu honestas. Ber. super Cant. Honestum in quo aiæ decorem locã dũ censuimus, diffiniatur, mentis ingenuitas, solicita seruare cum conscientia bona famæ integritatem, uel iuxta Apostolum, prouidere bona nõ tm̃ coram Deo, sed ẽt coram hoĩbus. Sene. in epist. Vita non est imperfecta, si est honesta. Idẽ. Nihil honestum est, quod ab inuito coactoque fit. Omne honestum, uoluntarium est. Admisce illi pigritiam, querelam, tergiuersationem, metum quod habet in se optimum, perdit totum. Idem. Omne honestũ, iniussum, incoactumque, est sincerum, & nullo modo mixtum.

2. Cor. 8.

De iustitia. Cap. XLII.

GReg. super Eze. Quilibet peccator cõuersus in iustitiis, iam iustus esse inchoat, cũ cœperit accusare quod fecit. Cur. n. iustus nõ sit, qui cõtra suã iniustitiã iã per lachrymas fauit? Idẽ. in regi. Turpe est defendere, qd mihi prius non cõstiterit iustũ esse, quia ego hoies pp iustitiam diligo, non autem iustitiam propter hoies postpono. Idẽ. Iustũ est, ut uisitatores illic consequentur stipendium, quò pro Christo suũ comodare reperiuntur obsequium. Idem in homil. Vera iustitia compassionem habet, falsa uerò dedignationem, quamuis etiam iusti ioleant rectè peccatoribus indignari. Sed aliud est quod agitur typo superbiæ, aliud quod zelo disciplinæ. Augustin. de mirabili. sac. scrip. Perfecta iustitia hæc est, sacerdotium, uirginitas, & martyrium, quæ triplex iustitia in Abel primo fuit, qui & munera Deo placita obtulit, pro sapiam sui generis in sæculo nõ reliquit, & martyrij coronã sanguinis effusione promeruit. Idẽ. Quantũ mihi uidetur, Supra li. j. de pfectis. Idẽ de uera religione. Hæc est perfecta iustitia, qua potius potiora, & minus minora diligimus. Idẽ de ci. Dei. Hæc in unoquoq; iustitia est, ut Deus obedienti homini, animus corpori, tõ uitijs etiã repugnantibus imperet, uel subigẽdo uel resistẽdo, atq; ut ab ipso Deo petatur & meriti gra & uenia delictorũ, ac de exceptis donis gratiarũ actio persoluatur. Amb. de uirgi. Iustitia in alto quodã secessu locata, uidet exploratq; oĩa, quę aliis potius nota q̃ sibi, non tã suas utilitates, q̃ publica emolumenta rimatur. Ber. de consid. Iustitia nec factura est utiq; alteri quod sibi fieri nolit, nec quod sibi fieri uelit, alteri negatura: in his nempè duobus liquet integrum esse iustitiæ statum. Idem in epist. Nunq̃ iustus arbitratur se comprehendisse, nec unquam dicit satis est, sed semper esurit sititq; iustitiam: ita ut si semper

Defendi nõ debet quod iustum esse non constat.

Iusta subiectio.

Iustitia semp esurit.

uiueret, semp̃ q̃tũ in se est iustitior esse contẽderet, semperque de bono in melius proficere, totis uiribus suis conaretur. Idem de contempla. Panis animæ iustitia est, & soli beati qui esuriũt illum, quoniam illi saturabuntur. Nimirum ad imaginem Dei facta est anima rationalis, & cæteris quidem omnibus rebus occupari potest, repleri omnino non potest. Idem in sermo. Iustitia uirtus est, quod suum est unicuique tribuens. Tribue ergo tribus quæ sua sunt: redde superiori, redde inferiori, redde æquali cuique quod debes. Idem. Habemus enim ante nos priores, post nos iuniores, à dextris amicos, à sinistris inimicos. Reddamus ergo singulis quod suum est, prioribus obedientiam, iunioribus doctrinam, amicis lętitiam, inimicis patientiam. Glo. Matt. v. Iustitia est sua unicuique reddere, sibi, & proximis, & Deo. Tullius in rheto. Iustitia est habitus animi communi utilitate conseruata, suam unicuique tribuens dignitatem.

De obedientia bona. Cap. XLIII.

GRreg. in mora. Sola obedientia est, quæ sidei meritũ possidet, sine qua infidelis quisque conuincitur, etiam si fidelis esse uideatur. Idem. Per obedientiam uoluntas propria macẽratur, tantò igitur quisque Deum citius placat, quantò ante eius conspectum (repressa arbitrii sui superbia) gladio præcepti se immolat. Idem. Nunquam per obedientiam malum fieri debet, aliquando autem debet per obedientiam bonũ qd agitur intermitti, neque. n. mala in paradiso arbor extitit, quam Deus homini ne contingeret interdixit, sed ut in melius per obedientiæ meritum homo bene conditus crescceret, dignũ fuerat, ut & hunc etiam à bono aliquo prohiberet, quatenus tantò uerius hoc quod ageret bonum esse cognosceret: quantò à bono cessans, auctori suo se subditũ humilius exhiberet. Idẽ. Notandũ q̃ dicitur, ex omni ligno paradisi edite, de ligno autem scientiæ boni & mali ne comederitis, qui enim ab uno bono subiectos uetat, necesse est multa concedat, ne obedientis mẽs funditus intereat, si à bonis omnibus omnino repulsa iejunat. Idem. Obedientia sola uirtus est, quæ uirtutes cæteras menti inserit, insertasque custodit. Idem. Si obedientię palmam apprehendere nitimur, prosperis huius sęculi ex sola fussione, aduersis autem, ex deuotione militemus. Idem. Debet obedientia & in aduersis aliquid ex suo habere, & in prosperis aliquid ex suo omnino non habere, quatenus & in aduersis tantò sit gloriosior, quãtò dini ne ordinationi etiam ex desiderio sui iungitur, & in prosperis tantò sit uerior, quantò à præsenti ipsa quam diuinitus percepit gloria funditus mente separatur. Idem. Obedientia non seruilimetu, sed charitatis affectu seruãda est, nõ timo

Obedientia, est sacrificium propriæ uoluntatis.

Nota.

Universidad de Deusto Biblioteca

re pœnæ, sed amore iustitiæ. Idem in regi. Pensate quantũ cunctis expedit, ei quem nobis gratia diuina prætulit, integerrimam semper in oĩbus obedientiam præbere. Idem. Vide ut oĩa absque imminutione custodias, quia de his quæ pro seruanda iustitia scribo, ego absoluor, & tu si negligis, obligaris. Idem. In obedientia ualde est utile, si id quod disciplinæ uigor imponit, nullo cogente, humilitas laudando seruauerit. Idem super Ezech. Ille rectè loquitur, qui prius obediendo fecerit, quæ loquendo admonet esse facienda. Idem. Mandata Dei per iussionem facere, seruientis & obedientis est, diligendo autem facere, obedientis & amantis est. August. de ciuitate Dei. Pax hominis & Dei, est ordinata in fide sub æterna lege obediẽtia. Idem. Obedientia in creatura rationali, mr̃ quodammodo est omnium custosque uirtutum. Idem de opere monachorum. Citius exauditur una obedientis oratio, quam decem milia contemptorum. Isid. de sum. bo. Non erit caro subiecta animæ, nec uitia rationi, si animus nõ est subiectus cõditori: tunc aũt rectè subiiciuntur nobis oĩa, quæ sub nobis sunt, si nos subijcimur ei, à quo nobis illa subiecta sunt. Hieron. in epist. Bonum est obedire maioribus, parere perfectis, & post regulas scripturarum, uitæ suæ tramitẽ ab alijs discere, nec pręceptore uti pessimo, scilicet præsumptione sua. Idem. Seruias fratribus, hospitum pedes laues, passus iniuriam taceas, præpositum monasterij timeas ut dominum, diligas ut parentem, credas tibi salutare quicquid ille præciperit, nec de maioris sententia iudices, cuius officium est obedire, & implere quæ iussa sunt. Amb. super Lu. Disce homo Deo esse subiectus, ut non quod ipse uis eligas, sed qđ Deo scis esse placiturum. Cypria. de xij. abusionib. Obedientia, quæ oĩum disciplinarũ mater est, magna exercitatione indiget, quę sui normã studij à Christo Domino sumpsit, qui obediens patri usque ad mortem crucis, ignominiam libenter sustinuit. Bern. de præ. & dispen. Quicquid uice Dei præcipit homo (quod non scis tamen certũ displicere Deo) haud secus oĩno accipiendum est q̃ si præcipiat Deus. Idẽ. Generalis hęc regula teneatur, ut in difficilioribus quidẽ agendis, obediẽtia gratior, q̃ grauior præuaricatio iudicet̃: & in facilioribus minusq; onerosis, contemptus dãnabilior, q̃ actus laudabilior æstimetur. Idẽ. Nil me supra li. j. de prælatis bonis. Idẽ in epist. Hoc aduertẽdũ ꝙ quædam sunt pura bona, quædã pura mala, & in his nullã deberi hoĩbus obedientiam qm̃ nec illa omittenda sunt: etiam cũ prohibentur, nec ista cum iubentur cõmittẽda. Porrò inter hæc sunt media quædã, quæ pro modo, loco, & tpe, uel psona, & mala psit esse, & bona: & in his lex posita est obedientiæ, tanq̃ in ligno scientiæ boni, & mali, quod erat in medio paradisi. In his profectò fas non est, nostrũ sensum sententiæ præscribere magistrorum: in his

Non est creatura rationalis sine obediẽtia unquam.

Obedientis studia

Regula obedientiæ.

Discrimẽ eorũ quæ imperantur ut fiãt.

oĩno prælatorũ nec iussio, nec prohibitio contẽnenda. Idem. O monachũ obedientissimũ, q ex quibuslibet seniorũ uerbulis ne unũqdẽ iota præteruolat, nõ attendit quale sit qđ pręcipitur, contẽtus quia præcipitur, & hæc est obedientia sine mora. Idẽ de cõtem. mundi. Age eia age, q relinquere oĩa disponis, te quoq; primum inter relinquenda numerare memẽto, imo uerò maximè & principaliter abnega teipsum, si deliberas sequi eũ, qui exinaniuit pp te semetipsum. Idem in ser. Obedientia quinquepartita est. Prima, opus rectũ, qui nõ est obediẽtia cõtra Deũ. Secunda, uoluntariũ, quia quod fit ex necessitate, non est bonũ. Tertia, purũ, ut intentio pura sit, quia si oculus simplex est, totũ corpus lucidũ est. Quarta, discretũ, ne quid nimis, aut minus, qui.n. rectè offert, si nõ rectè diuidat, peccat. Quinta, firmum.i. perseuerans, quæ oĩa claudit & continet. Nullum.n. bonum sine perseuerãtia coronatur. Vt aũt perseuerantiam habeat murus obedientiæ: inhęrere sibi debent propugnacula patientiæ. Idẽ. Redde reuerentiã & obedientiã plato, quarũ altera cordis, altera corporis ẽ, nec enim sufficit exterius obtemperare maioribus nostris, nisi ex intimo cordis affectu sublimiter sentiamus de eis. Benedictus in regula. Obedientia tunc acceptabilis erit Deo & dulcis hoĩbus, si qđ iubetur non trepidè, nõ tardè, non tepidè, aut cũ murmure, aut cum risu nolentis efficiat̃, qa obediẽtia quæ maioribus pbetur, Deo exhibet̃. Idẽ. Obedientiæ bonũ non solũ Abbati exhibendũ est ab oĩbus, sed ẽt sibijnuicẽ obediant fratres, scientes per hãc obedientiæ uiam se ituros ad Deum. Glo. Interl. Gen. xvij. Obedientia est complenda sine mora, & obseruanda.

Perfecta obedientia.

Quintuplex est obedientia.

Benedictus in regula.

De obedientia inaccepta. Cap. XLIIII.

GReg. in regis. Apud nolentis animum, q̃uis sit euidens ratio non parendi, tamen hoc ipsum quod non uult, obstaculũ obedientiæ esse solet. Idẽ in mor. Ille primus inobediẽs, mox ut superbiendo peccauit, pudẽda cõtexit, qa.n. cõtumeliam spũs Deo intulit, mox contumeliã carnis inuenit. Idẽ. Cum huius mũdi successus pcipitur, cũ locus superior imperatur, is qui ad percipienda hæc obedit, obediẽtiæ sibi uirtutem euacuat, si ad hæc etiã ex proprio desiderio anhelat. Idem. Ad detrimentum obedientia ducitur, cum mentem ad suscipienda probra huius sæculi, nequaquã ex parte aliqua etiam sua uota comitãtur. Idem. Dignũ profectò est, ut à Dei bñficijs sit extraneus, cuius nimirũ iussionibus nõ uult eẽ subiectus. Io. Chry sup Ioh. Quãtò leuiora sunt pcepta, tantò maius supplicium his qui nõ obediũt. Aug. de conf. Nemo inuitus benefacit, etiam si bonũ est quod facit. Bern. in epist. Facere malum, quolibet etiam iubente, constat non esse obedientiam, sed potius inobedientiam. Idem. Extorta seu coacta licentia, licentia

Prima inobedientia, mox supplicium reportauit.

licentia non est, sed uiolentia. Idẽ. Non uos fœlices. Supra de prælatis bonis. Idem super Cant. Non dabit inobedienti copiam sui, tantus obedientiæ amator, ut mori, q̃ nõ obedire maluerit, sed neque approbat tuæ contemplationis inane ociũ, qui dicit per prophetã. Laboraui sustinens. Idem. Si in die ieiunij, lib. iij. de uoluntate. Idẽ. A mandatis tuis intellexi. Infra lib. iiij. de gustu. Idẽ de præcept. & dis. Imperfecti cordis & infirmæ prorsus uoluntatis indiciũ est, statuta seniorũ studiosius discutere, hæsitare ad singula quæ iniungũtur, exigere de quibusq; rõnem, & malè suspicari de oĩ pręcepto cuius causa latuerit, nec unquam libenter obedire, nisi cũ audire contigerit, quod forte libuerit, aut cũ non aliter licere seu expedire monstrauerit, uel apta ratio, uel indubitata auctoritas. Si iubẽte seniore ut sileã, uerbũ mihi fortè per obliuionẽ elabitur, reũ me fateor inobedientiæ, sed uenialiter. Si ex cõtemptu, sciens & deliberans sponte in uerba prorupero, & rupero silẽtij legẽ, præuaricatorẽ me cõstituo, & criminaliter, etsi impœnitẽs perseuero usq; ad mortem, peccaui ẽt damnabiliter. Idem in ser. Sic profectò, sic multorũ usq; hodie pusillanimitas & peruersitas exigit, ut ab eis quæri oporteat, quid uis ut faciam tibi? non ipsi quærunt, dñe quid me uis facere? Considerare nẽpe necesse habet minister & uicarius Christi, quid sibi præcipi uelint, nõ ipsi considerant quæ sit uoluntas præceptoris. Idem. Qui uel apertè uel occultè satagit, ut quod uult ipse, hoc ei prælatus iniũgat, ipse se seducit, & frustra sibi blanditur de obedientia, nõ enim in ea re ipse prælato, sed magis ei prælatus obedit. Sene. in epist. Qui imperia libens excipit, partem acerbissimã seruitutis effugit, scilicet facere ꝙ nolit. Nõ qui iussus aliquid facit miser est, sed qui inuitus facit. Multa infra lib. iij. de stultiloquio in murmure.

Peruersitas inobedientium.

De oratione accepta. Cap. XLV.

GRego. in dial. Obtineri per orationem nequaquã possunt, quæ prædestinata non fuerunt, sed ea quæ sancti uiri orãdo efficiũt, ita prędestinata sunt, ut precibus obtineantur. Idẽ in regis. Dñico die à labore terreno cessandũ est, atque oĩ modo orationibus insistendũ, ut si quid negligẽtiæ per sex Dies agitur, per diem septimũ, qui est resurrectionis Dñicæ, precibus expietur. Idẽ in mora. Veraciter orare, est, amaros in compunctione gemitus, non cõposita uerba, resonare. Idem Differre solet. Infra li. iiij. de desiderio. Idem. Virtus uerè orationis est, celsitudo charitatis, & tunc quisque quod rectè petit, adipiscitur, cum eis animus in petitione, nec inimici odio fuscatur. Aug. in epis. Absit ab oratiõe multa locutio, sed nõ desit multa precatio, si feruẽs perseuerat intẽtio. Nam multum loqui in orando, est rem necessariam superfluis agere uerbis. Multum aũt precari, est ad Deum quem precamur, diuturna & pia cordis excitatione pulsare. Nam plerũq; hoc negotium plus gemitibus quàm sermonibus agitur, plus fletu quàm affatu. Talis enim oratio ponit lachrymas in cõspectu Dei, & gemitus noster non est absconditus ab eo. Idem. Qui omnia per uerbum condidit, in orationibus etiã humana uerba nõ quęrit. Idẽ. Qui didicerunt à Dño Iesu Christo mites esse & humiles, corde plus cogitando & orando proficiunt, quàm legendo & audiendo. Idem in sermone. Dicimus: panem nostrum quotidianum da nobis hodie, ò sapientia uera, & diuina prouidentia, quæ docuit, & panem solum petere, & hodie nominare; hoc enim dicto, & auiditas cum auaritia tollitur, & humanæ uitæ insinuatur incertum. Idem. Quid est oratio, nisi ascensio animæ de terrestribus ad cœlestia, inquisitio supernorum, inuisibilium desiderium? Idem in medita. Obsecro Domine, amaricatũ est cor meum sua desolatione, indulcora illud tua consolatione. Obsecro Dñe, quoniam esuriens incepi quærere te, nõ desinam ieiunus: ad te famelicus accessi, ne recedam impastus: pauper ueni ad diuitem, miser ad misericordem, ne redeam uacuus & contemptus, & si antequam comedam suspiro, da uel post suspiria, quod comedam. Idem de ciui. Dei. Quantò est quisque sanctior & desiderij sancti plenior, tantò est eius in orando fletus uberior. Idem de Eccle. dogma. Nullum credimus ad salutem nisi Deo inuitante uenire, nullum inuitatum salutem suam nisi Deo auxiliante Deo operari, nullum nisi orantẽ auxilium promereri. Ioan. Chrys. super Matth. Sicut thimiamata benè confecta delectãt hoiem odorãtem, sic oratio iusta suauius est ante Deũ. Vis aũt scire dignitatẽ eius: Mox ut de ore pcesserit, suscipiũt eã angeli manibus suis, & offerũt ante Deũ. Amb. sup beati immaculati. Pernoctabat in oratione Dñs Iesus, non indigens precationis auxilio, sed statuens tibi imitationis exẽplum. Idẽ. Media nocte ait propheta, surgebã ad cõfitendũ tibi, sup iudicia iustificationis tuæ, & tu surge uel media nocte, si non potes tota nocte uigilare. Isid. in sy. Pernocta in oratione & prece, incũbe nocturnis uigiliis, ad modicũ clausis oculis, rursum ora. Idẽ. Oĩbus malis præualet orõ. Idem de sum. bo. Fidei symbolum, & Dominica oratio pro tota lege paruulis Ecclesiæ ad cœlorum regna sufficit capescẽda, omnis enim latitudo scripturarum in eadem oratione Dominica, & symboli breuitate concluditur. Idem. Frequens oratio uitiorum impugnationem extinguit. Idem. Oratio cordis est, non labiorum, neque enim uerba deprecantis Deus intendit, sed orantis cor aspicit, ꝙ si tacitè cor orat & uox sileat, q̃uis hoĩes lateat, Deum latere nõ põt, qui præsens est. Idem: Nunq̃ orandũ est sine gemitu. Idẽ. Qui uult cũ Deo semp esse, frequenter debet orare, frequẽter & legere. Nã cũ oramus, ipsi cũ Deo loqmur: cũ uerò legimus, Deus nobiscũ

Quæ oratio impetrat, prædestinata fuerunt.

Oratione maximè pficimus.

Pia Augustini oratio.

Nota.

Ad imitationem Christi orandum.

Fidei symbolum, & oratio Dominica.

Orare, & legere.

Universidad de Deusto Biblioteca

loqt. Idē. Ofo priuatis locis oportunius fundit, magisq; obtentū ipetrat, dū Deo tñ teste depromit. Ioa. Damas. in li. suo. Ofo est ascensus intellectus ad Deū, uel petitio decentiū à Deo. Ber. in epist. Oratio est hois Deo adhærentis affectio, & familiaris quędā & pia allocutio, & statio illuminatæ mētis ad fruendū Deo q̄diu licet. Idē. Dū manibus pectora, genibus pauimēta tunduntur, uotis & deuotis precibus altaria cumulant, dum sordent genæ lachrymis, gemitibus atq; suspiriis mugiunt colla, & pro forensibus causis, canticis spūalibus sacra tecta resultāt, nil supnis ciuibus magis spectare libet, nil regi summo iucūdius exhibet. Idē. Et si uocis uirtus sit opus, & opi tñ & uoci, & grām & efficaciā promeret ofo. Idē sup Cātica. Credimus angelos sanctos astare orantibus, & offerre Deo preces & uota hoim, ubi tñ sine ira & disceptatione leuari puras manus prospexerint.

Effectus orationis.

Idē. Orando bibit uinū spirituale lætificās cor hois, uinum s. spūssancti quod inebriat mentē, & carnaliū uoluptatū infundit obliuionē humectans interiora arentis cōscientię, escas bonorū actuū digerit & deducit per quædam animæ membra, fidem roborans, spem confortās, uegetans ordinansq; charitatem, & impinguans mores. Idem. Vnicum in dubijs remedium seu refugiū oratio est, & frequens gemitus ad Deū, & ut quid, cū, & qualiter, facere nos uelit Deus, assiduè nobis monstrare dignetur.

Humilitas in oratione seruanda.

Idem in ser. Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei: quanta ergo cū reuerentia, quanto timore, quāta illuc humilitatē debet accedere, à palude sua procedens ranuncula? Idem. In oībus actionibus nostris, & obseruantijs, multa opus est animi uigilantia, sed præcipue in ofone. Idem. Licet omni hora, & omni loco, oculi Dñi super nos speculentur, maximè tñ in oratione, licet .n. semper uideamur, sed tūc etiam præsentamus nos, & ostendimus quasi facie ad faciem, cum Dño colloquentes.

Ofo christi terna.

Glo. super illud Matt. 26. Et orauit tertio eundem sermonem, &c. Tribus uicibus Christus orauit, ut & nos à peccatis præteritis ueniam, & à præsentibus malis tutelam, & futuris periculis cautelā à Dño oremus. Seneca in epist. Sic uiue cū hoibus tanq̄ Deus uideat, sic loquere cū Deo tanquàm hoies audiāt. Idem. Audaciter roga Deum, nihil illum de alieno rogaturus es, roga bonā mētem, bonā ualetudinē animi, deinde tūc corpis. Multa infra li. 4 de desiderio, de laudatione.

De oratione inaccepta. Cap. XLVI.

Gregorius in moral. Graui mens nostra confusione, orationis suæ tpe deprimitur, si hāc aut sua operatio adhuc inquinat, aut alienę malitiæ seruatus dolor accusat. Idem in registro.

Oratio actione uiget.

Vt ad aures Dei uiam precibus faciatis, uigilantius studēdum est, ut uestræ uoces actibus adiuuētur. Nam inanis fit oratio, ubi praua est actio. August. in sermone. Qua fronte postulas quod promisit Deus, cum non facis quod iussit Deus? prius audi monitiones, & sic exige p̄missiones. Idem. Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Nec pro eis est efficax oratio, quorum fides sine operibus mortua est, sed pro eis quorum fides per dilectionē operatur. Isidorus de sum. bon. Longe à Deo est animus, qui in oratione cogitationibus sæculi fuerit occupatus. Idem. Mens qualem se in oratione offert, talem post orationē conseruet. Nam nihil proficit oratio, si denuo culpa committatur, unde iam uenia postuletur. Hieronymus in epistola. Nescio qua conscientia ea lingua quis Deum rogat, qua aut mētitur, aut maledicit, aut detrahit: labia sancta exaudit Deus, & ipsis citò annuit precibus, quas lingua immaculata pronunciat. Ioan. Chrysost. super Matth. Qui orat & peccat, nō orat Deum, sed illudit eum. Idem in sermone. Tu non audis orationem tuam, & Deum uis audire precem tuam? Flecto (inqs) genua, curuasti quidem genua intus, sed mēs tua foris uagabatur, corpus tuum intus in Ecclesia, sed animus tuus foras, os quidem loquebatur, sed mens usuras cogitabat. Beda in Homil. Est oratio quæ peccatum facit, sed qui benè orat, orando quærit Deum, hic à terrenis ad superiora progrediens, uerticē curiæ sublimioris ascendit, qui uerò de diuitijs, aut honore sæculi, aut certe de inimici morte sollicitus obsecrat, ipse in infimis iacens, uiles ad Deum preces mittit. Bernard. super Cant. Quærētes aliquid, frustrari solent, cum aut uidelicet non in tēpore quærunt, aut non sicut oportet, aut ubi oportet. Idē. Oratio pctōris. Infra lib. 3. de discordia. Idem. Miror valde impudentiam aliquorum qui inter nos sunt, qui cum omnes nos sua singularitate turbauerint, sua impatientia irritauerint, sua inobedientia coinquinauerint: audent nihilominus ad tam fœdum conscientię suæ lectulum, cum orationum instantia, totius puritatis Deū inuitare. Sed (sicut scriptum est) cū extenderitis manus uestras auertam oculos meos, & cum multiplicaueritis orōnem non exaudiā. *Isa. 1.* Idem in ser. Timida orō, cœlū non penetrat, qa restringit animum timor immoderatus, ut omnino non dico ascendere, sed nec procedere queat. Tepida uerò, in ascensu languescit, & deficit, eo q̄ nō habeat uigorem. Temeraria ascendit quidem sed resilit, resistitur .n. ei, nec tantum non obtinet gratiam, sed meretur offensam. Quæ uerò fidelis & humilis, & feruens oratio fuerit, cœlū sine dubio penetrabit, unde certum est, q̄ uacua redire non possit. Seneca in epistola. Tunc scito te omnibus cupiditatibus esse solutum, cum eo perueneris, ut nihil Deū roges, nisi quod rogare palàm possis. Nunc autem quanta dementia est hominum, qui turpissima uota dijs insusurrant, ita ut si quis aurum admouerit, statim conticescant: & q̄ scire hominem nolunt, Deo narrant.

Tripl[illegible]

De

De donis. Cap. XLVII.

Septē dona spūs. cōtra septē capitalia.

Gregorius in mora. Donum spiritus, quod in subiecta mente ante alia prudentiā, temperantiam, fortitudinem, & iustitiam format, eandem mentem ut contra singula quęque tentamenta erudiat, in septem mox uirtutibus temperat: ut contra stultitiam sapientiam, contra hebetudinem intellectum, contra præcipitationē consilium, contra timorem fortitudinem, contra ignorantiam scientiam, cōtra duritiam pietatem, cōtra superbiam det timorem.

De donorum usu, & moderatione.

Idem. Orandum est ne sapientia eleuet, ne intellectus dum subtiliter currit aberret, ne consilium dum se multiplicat confundat, ne fortitudo dum fiduciam præbet precipitet, ne scientia dum nouit & non diligit inflet, ne pietas dum extra rectitudinem inclinat intorqueat, ne timor dum plus iusto trepidat in desperationis foueam mergat. Idem super Ezech. Est timor in mente, sed qualis iste timor est si cum eo pietas non est? qui enim misereri proximo ignorat, qui compacius tribulationi dissimulat, huius timor ante omnipotentis Dei oculos nullus est, quia non subleuatur ad pietatem. Sed sæpe pietas per inordinatam misericordiam errare solet, si fortè pepercit quæ parcenda non sunt, peccata enim, quæ feriri gehennæ ignibus possunt, disciplinæ sunt uerbere corrigenda. Vt ergo uera & ordinata sit pietas, ad gradū est alium subleuanda, idest ad scientiam, ut sciat quid ex iudicio puniat, uel quid ex misericordia dimittat.

Sępe pietas errat, dum misereri, inordinate studet.

Siquidem si sciat quid agere quisque debeat, uirtutem uerò agendi non habeat, nihil ualet. Scientia ergo nostra crescat ad fortitudinem, ut cum viderit quid agendum sit, hoc agere per mētis fortitudinem possit. Sed sæpe fortitudo si improuida fuerit & minus contra uitia circunspecta, ipsa sui præsumptione in casum ruit. Ascendat ergo ad consilium ut prauidēdo præmuniat omne quod agere fortiter potest. Sed consilium esse non potest si intellectus deest, quia qui non intelligit malum quod agentem grauat, q̄uo potest bonum dare consilium quod adiuuet? Itaq; à cōsilio ascēdamus ad intellectum, †magno quidem acumine uiget, & moderari se nescit per maturitatem? Ab intellectu ergo, ascendatur ad maturitatem. Ascendamus ergo per intellectū ad sapiētiam, ut hoc qđ accurratius intellectus inuenit, sapientia maturè disponat.

†Sed quid si intellectus?

Idē. Per timorē Dei efficimur humiles, per pietatis studiū misericordes, per scientiam discreti, per mentis fortitudinem liberi, per consilium cauti, p intellectū prouidi, per sapientiam maturi. Aug. super Matth. Spiritussanctus operatione septenaria cōmendatur, ut sit in nobis spiritus sapientiæ, & intellectus, consilii, & fortitudinis, scientiæ, & pietatis, & timoris Dei.

Duo septenaria opposita.

Huic septenario bono, constitue econtrario septenariū malum. s. spūm stultitiæ & erroris, spiritum temeritatis & ignauię, spiritum ignorantiæ & impietatis, & spiritum superbiæ contra timorem Domini. Et ita alij septem nequiores. Infra lib. iij. de simulatione.

De beatitudine. Cap. XLVIII.

Augustinus de morib. Eccle. Beatus quantū existimo neq; ille dici pōt, q non habet qđ amat qualecūq; sit, neq; qui non amat quod habet ēt si optimū sit, nā & qui appetit & adipisci non potest cruciatur, & qui adeptus est quod appetendū non esset fallitur, & qui non appetit quod adipiscendum esset ęgrotat. Idem de libero arbitrio. Sicut tota uita corporis aīa est, sic beata uita aīæ Deus est. Isid. de sum. bo. Quia sine fide impossibile ē Deo placere, uerè beatus est qui & rectè credēdo benè uiuit, & benè uiuēdo fidem rectam custodit.

Verè beatus ē, qui rectè credit, & iustè operatur.

Idē. Salus pseuerantibus. Supra de pseuerantia. Idē in ety. Beatus dicitur quasi benè actus, scilicet ab habendo quod uellet, & non patiendo quod nollet. Ille aūt uerè beatus est, qui & habet oīa quę uult bona, & nihil uult male, ex his enim duobus beatus homo efficitur.

Paup multipliciter.

Ambr. super Luc. Beatus pauper qui clamauit & Dominus exaudiuit eum, pauper à crimine pauper à uitijs, pauper ī quo princeps mūdi huius nihil inuenit, paup illius pauperis emulus qui cū diues esset, propter nos pauper factus est. Prima ergo beatitudo est cum deposuero omne peccatum, & exuero omnem malitiam, & simplicitate contentus fuero inops malorum. Super est igitur, ut mores meos tēperē, quid enim mihi prodest carere sceleribus, nisi fuero mitis atque mansuetus: nam qui sequitur uiā rectam, sequitur utique illum qui ait. Discite à me quia mitis sum & humilis corde. *Matt. 11.* Et infra. Mitiga affectum tuū ut non irascaris, aut certè iratus ne peccaueris, iuxta quod scriptum est, irascimini & nolite peccare. *Psal. 4.* Præclarum est enim motum temperare, nec minoris uirtutis dicitur cohibere iracundiam indignationemque compescere, quam omnino non irasci, cum plerunque illud lentius hoc fortius æstimetur. Cum autem hoc feceris, mēto quia peccator es & lugeto peccata tua, & lugeto delicta. Et benè tertia beatitudo ē peccata deflentis, quia trinitas est quę pctā condonat. Ablue igitur te lachrymis, laua fletibus, si tu te ipse fleueris alius non te flebit. Nā si Saul fleuisset *1. Reg. 15* peccata sua, Samuel eum non fleuisset. Deposui peccatum, temperaui mores, delicta defleui, iam nunc esurire incipio & sitire iustitiam. Aeger enim dum in graui morbo est, non esurit, quia ægritudinis dolor excludit famem, qui esurit vtique uirium quęrit augmentum. Quod autem est maius uirtutis incrementum, quàm norma iustitiæ? iustitiam sequitur misericordia. Vnde dictum est. Dispersit dedit pauperibus, iustitia *Psal. 111.* eius manet in sæculum sæculi. Sed qui misericordiam defert mercedem amittit, nisi mundo corde misereatur. Nam si iactantiam quærit, nullus est misericordiæ fructus. Emunda gitur interiora tuæ mentis. Sed nisi prius tu in-

Universidad de Deusto Biblioteca

teriora tua, uacuefeceris ab omni labe peccati, ne dissensiones contentionesque, ex anectu tuo prodeant, non potes alijs ferre medicinã. A temetipso igitur pacem incipe, ut cum fueris ipse pacificus, pacẽ alijs feras. Quomodo enim aliorum potes corda mundare, nisi tuum ante mundaueris. Et infra. Qui autem patitur persecutionem, in ultimo certamine constitutus probatur aduersis, ut cum legitimè certauerit coronetur.

Falsa paupertas.

Bern. in serm. Videmus pauperes, aliquos, qui si ueram habuerint paupertatem, nõ adeò pusillanimes inuenirentur, utpote reges, & reges cœli. Sed hi sunt qui pauperes esse uolunt, eo tamen pacto ut nihil eis desit, & sic diligunt paupertatem, ut nullam inopiã patiantur. Sunt & alii mites, sed quãdiu nihil dicitur, vel agitur nisi pro eorum arbitrio. Patebit autem quam longe sint à mansuetudine, si leuis oriatur occasio turbationis. Hæc igitur mansuetudo quomodo hæreditabit terram promissionis? quæ ante hęreditatem deficit. Alios quoque lugentes uideo, sed si de corde puro, & conscientia non ficta, procederẽt ille lachrymæ: non tam facilè soluerentur in risum. Nunc autem cum abundantius otiosa & scurrilia uerba profluant, quam prius lachrymæ, lachrymas huiusmodi de his esse non arbitror, quibus cõsolatio diuina promittit, qñ quidẽ post illas tã facilè consolatio uilis admittit. Alij tã uehementer contra aliorum delicta zelantur, ut uideri possint esurire, & sitire iustitiam, quod quidem uerum esset, si esset apud eos de suis quoque

Pro. 20.

peccatis, idem iudicium. Sed nunc pondus, & pondus, utrunque abominatio est apud Deum, nam contra alios tam imprudenter, quam inmaniter æstuant, seipsos tam insipienter quam inutiliter palpant. Sunt alij misericordes, de his quæ ad ipsos non pertinent, qui scandelizantur, quod non datur omnibus abundanter, sic tamen ut ipsi nec in modico quidem grauẽtur, qui si uerè misericordes essent, de suo facere deberent mise-

Misericordia uera.

ricordiam. Et si non possent de terrena substantia, de uoluntate saltem bona darent, his qui contra eos fortè peccare uidentur indulgentiam, darent utique dulce signum, uerbum bonum. Sunt etiam qui peccata sua sic confitentur, ut uideri possint ex desiderio mundi cordis id agere, oĩa enim in confessione lauantur; nisi quod ea quæ ipsi dicunt aliis, ab alijs audire patienter nõ possunt. Sunt etiam alii, qui si uiderint quempiam, uel leuiter scandalizatum, ualde soliciti sunt, quomodo in pacem eum reducere possint, & ob hoc uiderentur pacifici, nisi quòd eorum commotio si fortè contra eos quicquam factum dictumue uidebitur, tardius uniuersis poterit difficiliusque sedari: qui nimirũ si uerè pacem diligerent, haud dubium quin eam primo quærerent sibijpsis.

Beatus quis.

Seneca in epistola. Beatus non is est quem uulgus appellat, ad quem pecunia magna confluxit, sed ille cui bonum omne in animo est, erectũ & excisum, & mutabilia calcans.

De eleemosyna accepta. *Cap.* XLIX.

Gregorius in homil. super illud Luc. xvj. Facite uobis amicos, &c. Si cœleste patrimonium eleemosynis emitur, pauperes non sunt audiendi ut egeni, sed ut patroni exorandi. Idem. Ad tribuẽdum pigri cur estis? quando hoc quod iacenti in terra porrigitis, sedenti in cœlo datis? Dñs ait. Quandiu fecistis, uni de his fratribus meis minimis mihi fecistis.

Datæ eleemosynæ merces accipe quod dicitur Matth.

Idem in moral. Tũc plena est nostri cordis cõpassio, cum malũ inopiæ pro proximo suscipere non metuimus, ut illum à passione liberemus. Idem. Rem quamlibet plerunque dat etiam qui non cõpatitur, nunquam autem qui uerè compatitur, quod necessarium proximo conspicit negat. Idem in past. Nonnulli huius mundi diuites, cũ fame crucientur Christi pauperes, effusis largitatibus nutriũt histriones.

Christi pauperes egent histriones abundant.

Qui uerò indigenti etiam peccatori, panem suum non quia peccator, sed quia homo est tribuit, nimirum non peccatorem, sed pauperem iustum nutrit. Isidor. de summo bo. Verum est quod peccata omnia, misericordiæ operibus expurgentur, sed si iam caueat peccare qui misericordiam impartitur. Ioan. Chryso. in serm. Melius seruatur pecunia quæ in dextera pauperis collocatur, hanc mihi non calumniator extorquet, non inuidus criminatur, non latro auferet, non fur nocturnus diripiet, non seruus fugam meditans inuadet, sed semper est tuta, semper integra, semper salua. Idem. Mentem Deus misericordem requirit, non pecuniæ quantitatem.

Vilitas eleemosynæ.

Idem super Ioannem. Eleemosyna est, quæ est ab omni eruta iniustitia: hæc omnia facit munda, hæc & ieiunio melior, & terræ lectulo, & nimirum difficiliora illa & laboriosa, sed hæc lucrabilior illuminat animã, & impinguat, & bonam, & speciosam facit.

Nota.

Idẽ, Da indigẽti, & non da saltanti, ut non cũ tuis pecunijs, & tuã animam & illius perdas: tu enim causa es perditionis illius. Amb. in epistola. Misericordia non de meritis iudicare cõsueuit, sed necessitatibus subuenire, iuuare pauperem, non examinare iustitiã. Idem. Habe diues hypothecas inopum sinus, habeas hypothecas uiduarum domos, habeas hypothecas ora infantiũ orphanorũ, ut dicatur tibi: Ex ore infantium & lactentiũ perfecisti laudem.

Psal. 8.

Idem de offi. Perfecta liberalitas fide, causa, loco, tempore, cõmendatur. Fide ut prius opereris circa domesticos fidei. Idẽ. Non oĩbus debemus misericordiam, sed quia plerique fraude eam quærunt & confingant erumnam, ideo ubi causa manifestatur, persona cognoscitur, tempus urget, largius se debet profundere misericordia.

Eleemosynæ circumstantiæ.

Idem. Affectus diuitem collatorem aut pauperem facit, & pretiũ rebus imponit. Idem. Si peregrinum sub tectum tuum inducas, si suscipias egentem ille tibi acquirit sanctorum amicitias, & æterna tabernacula. Idem. Aurum Ecclesia habet, non ut seruet, sed ut eroget, & subueniat in necessitatibus. Idem super Luc. Tu qui putas te manum habere sanam, caue ne auaritia, caue ne sacrilegio contrahatur, extende sæpius eam, extende eam ad illum pauperem, qui te obsecrat, extende ut proximum iuues, ut uiduæ feras præsidium, eripias iniuriæ, quẽ uides iniustę contumelię subiacere. Hieron. in epistola. O quanta beatitudo pro paruis magna recipere, æterna pro breuibus, pro morituris semp uiuentia, & habere Dñm Deum debitorẽ.

Eleemosyna, liberat à periculis.

Aug. contra quinque hæreses. Obsecutus est Loth. Angelis, tanquam peregrinis consuetudine hospitalitatis, liberatus à periculo ciuitatis, & temporale euasit incendium, & æternum cõsecutus est præmiũ. Discite ergo Christiani sine discretione exhibere hospitalitatem, ne si forte, cui domum clauseritis, cui humanitatem denegaueritis ipse sit Christus. Idem in episto. Vtilius esurienti panis tollitur, si de cibo securus iustitiam negligat, q̃ ei panis frangit, ut iniustitiæ seductus acquiescat. Idem in sermone. Redime te homo dum uiuis, redime teipse dum potes, redime te inquam dum prætiũ in manibus habes redime te ne, dum te mors amara præuenerit, & uitã simul & prætiũ perdas sine causa, hoc uis dimittere uxori, quæ forsitan alium habebit maritũ. Idem. Qui sibi aut præmium temporale, aut peccatorum desiderat indulgentiam promereri, redditis decimis de nouẽ partibus studeat eleemosynam dare.

Decimæ de oĩbus soluendæ.

Idem. Si decimas non habes, fructum terrenorũ, quod habet agricola, quod te pascit ingenium Dei est: inde decimas expetit unde uiuis, de militia, de negocio, de artificio tuo, redde decimas, aliud.n. de terra repẽdimus, aliud de tonsura ouium, & de lacte. Idẽ. Da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo: non sine thesauro remanebis, sed quod habes in terra sollicitus: habebis in cœlo securus.

Eleemosynarũ multa genera.

Idem in enchiridion. Multa sunt gña eleemosynarũ, quas cum facimus adiuuamur, ut dimittantur peccata nr̃a: sed ea nihil est maius, qua ex corde dimittimus, quod ĩ nos quisq; peccauit. Leo papa in sermone. Magna est eleemosyna, quæ ardentium criminum globos, beneuolentiæ suæ fonte refrigerat: & quodam irriguo largitatis, obruit incendia delictorum, ut quãuis offensus Deus, quamuis criminibus ꝓuocatus, cogatur liberare eleemosynis, quem disposuerat punire peccatis.

Psal. 40.

Bernardus in epistola. Verè beatus, qui intelligit, non super cupidum, sed super egenũ & pauperem: illum inquam pauperem, qui inuitè petit, & uerecũdè accipit, & accipiens glorificat patrem suum, qui in cœlis est. Multa infrà libro quarto de connexione uirtutum.

De eleemosyna inaccepta. *Cap.* L.

Grego. in regis. Quicquid in Dei sacrificio, ex scelere offertur, omnipotentis Dei non placat iracundiam, sed irritat. Idem in moral.

Quisquis super eam, cui aliquid tribuit, fastu se elationis extollit, maiorem culpam intrinsecus superbiẽdo peragit, q̃ extrinsecus largiẽdo, mercedem acquirit. Isid. in syno. Nihil proficit si alterum inde reficis, unde alteri maciẽ facis, condemnat miseratio ista, non propiciatur.

Eleemosyna ꝓpter misericordiã debet fieri.

Idẽ de sum. bo. Non est eleemosyna, quę gloriæ magis causa, q̃ misericordię impartit intuitu: quali.n. intentione ab unoquoq; largitur, taliter & apud Deum recipitur. August. de ciuit. Dei. Sicut nõ fratri suo dicit fatue, qui cum hoc dicit, nõ ipsi fraternitati, sed peccato eius infensus est, alioquin reus erit gehennæ ignis: ita econtrario, qui porrigit eleemosynam christiano, non Christiano porrigit si non in eo diligit Christum. Idẽ super psal. Qui dat eleemosynam, ut careat tædio interpellantis, non ut reficiat uiscera indigentis, & rem, & meritum perdit. Ambros. super Luc. Hospitalem esse propter remunerationem, effectus auaritiæ est. Idem. Qui misericordiam differt, &c. Supra de beatitudine. Io. Chrys. super Matth. Non gaudent martyres, quando ex illis pecunijs, uel eleemosynis honorãtur, de quibus pauperes plorant.

Inepta iustitia.

Idem. Qualis est ista iustitia munerare mortuos, & spoliare uiuentes, de sanguine miserorum tollere, & Deo offerre, illud nõ est Deo offerre, sed uiolentiæ, suæ socium facere Deum, ac si Deus oblatam sibi pæcuniam de peccato, libenter accipiat, & cõsentiat, peccato. Bern. super Cantica. Nõ recipit Deus eleemosynam de manu raptoris, seu fœneratoris, sed nec de hypocritæ quidem, qui cum facit eleemosynam, facit tuba cani ante se, ut glorificetur ab hominibus.

Matth. 6.

PHARETRAE
LIBER TERTIVS, IN QVO DE PERICVLOSIS AGITVR.

De uoluntate. *Cap.* I.

Iob. 6.

Gregorius in moral. super illud Iob. Inuolutæ sunt semitæ gressuum eorum, &c. Reprobi recta quidem deliberando appetunt, sed ad consueta semper mala recurrunt. Et infra. Bona quidẽ cupiunt, sed à malis nunquã recedunt.

Mali bona quidẽ sed nõ bene cupiũt idest sinẽ sine medijs.

Esse quidẽ humiles, sed sine despectu, esse cõtenti ꝓprijs, sed sine necessitate: pauperes esse nolunt, sed sine defectu, esse casti, sed sine maceratione corporis, esse patientes, sed sine contumelijs uolunt. Cũq; adipisci quærunt uirtutes, sed labores uirtutum fugiunt: quid aliud q̃ & belli certamina in cãpo nesciunt, & triũphare in urbibus de bello concupiscunt? Idẽ. Nequaquã homo ad prauã delectationẽ rapitur, nisi prius per uolantarias mentis tenebras infirmet. Idem. Cũ quis adhuc exti-

Universidad de Deusto Biblioteca

Qui ex puro timore a malo abſtinet, nihilominꝰ peccat.

ex timore bona agit, a malo pœnitus nõ receſſit, qa eoipſo peccat quo peccare uellet, ſi inulte potuiſſet. Idem. Non intuet dominus quantũ quiſquam mali ualeat facere, ſed quantum uelit, & cum deeſt poteſtas malefaciendi foris, apud ſe tamen tyrannus eſt cui iniquitas dominatur intus. Hieronymus in epiſtola. Tantum uirtuti adijcies quantũ propriȩ uoluntati ſubtraxeris. Auguſtinus de libero arbitrio. Voluntas auerſa ab incommutabili, & communi bono, & conuerſa ad proprium bonum aut ad exterius, aut ad inferius peccat.

Vitioſa uolũtatis cõuerſio multiplex.

Ad proprium bonum conuertitur cum ſuæ poteſtatis uult eſſe, ad exterius autem cum aliorum propria, uel quęcunque ad ſe non pertinent cognoſcere ſtudet, ad inferius cum uoluptatem corporis diligit, atq; ita homo ſuperbus, & curioſus, & laſciuus effectus, excipitur, ab illa uita, quæ in cõparatione ſuperioris vitæ mors eſt. Idem. Volũtas mala. Infra de quatuor affectionibus inordinatis.

Cathena peccatorum.

Idem de confeſ. Ex uoluntate peruerſa facta eſt libido, & dũ ſeruitur libidini facta eſt conſuetudo, & dum conſuetudini non reſiſtitur facta eſt neceſſitas. Idem in epiſtola. Nimis peruerſe ſe amat qui alios uult errare, ut error ſuus lateat. Idem de uera religione. Nũc uſque adeo peccatum uoluntarium malum eſt, ut nullo modo ſit peccatum ſi non ſit uoluntarium.

Peccatum ſemp uoluntariũ.

Idem de trinitate. Mala uoluntate uel ſola, miſer quiſq; efficitur, ſed miſerior poteſtate qua deſiderium malæ uoluntatis adimpletur. Idem de catezi. rud. In hac uita homines magnis laboribus requiem quærunt, & ſecuritatẽ, ſed prauis cupiditatibus ſeducti non inueniũt, uolunt enim requieſcere in rebus inquietis, nã ſi in diuitijs uelit homo requieſcere, magis ſuperbus efficitur, quam ſecurus. Idem de uerbis domini. Deus amiſſus mors animæ eſt, anima amiſſa mors corporis eſt, mors corporis neceſſaria, mors animæ uolũtaria.

Mors corporis neceſſaria, ſed animę uoluntaria.

Ioã. Chryſ. de militia ſpirituali. Scito quia te non uincet natura corporis, neque ſtrangulabit inuitum, neque enim te obnoxium, & ſeruum faciet ex libero, niſi uolũtaria tua declinatio. Idem ſuper Ioã. Electionis, & proprię uoluntatis eſt omnis malitia hominis. Bernar. ſuper Canti. Si in die ieiunij mei inuenitur uoluntas mea, non tale ieiunium elegit ſponſus, nec ſapit illi ieiuniũ meũ, quod non liliũ obedientię, ſed vitiũ proprię voluntatis decoxit. Ego ergo non ſolum de ieiunio, ſed de ſilẽtio, de uigilijs, de oratione, de lectione, de opere manuũ, poſtremo de omni obſeruatione monachi, vbi inuenitur volũtas ſua in ea, & non obediẽtia magiſtri idipſum ſentio.

Voluntas propria, omnia cõmaculat bona.

Idẽ de libero arbitrio. Duo ſunt quæ iniuſtã cõprobãt voluntatẽ, vel cũ peccare, vel cum impune peccaſſe libet. Idẽ in ſermo. Quid odit, aut quid punit Deus præter propriã volũtatẽ? ceſſet volũtas propria, & infernus iam nõ erit, in quẽ enim ignis ille deſeuiet niſi in volũtatem propriam? Idem. Vnde ſunt ſcandala, & vnde perturbatio, niſi q̃ propriã ſequimur volũtatem, & tenere, quod voluerit ipſa, in corde noſtro diffinientes, ſi quomodo id prohiberi contingat, continuo in impatientiam, & murmurationẽ, & ſcandalum proni ſumus.

Voluntas propria, omnis perditionis cauſa.

De remorſu conſcientiæ. *Cap. II.*

GRegor. in moral. Dum nulla bonorum operum confidentia fulcitur, intueri ſumma mens trepidat, quia ipſam conſcientia accuſat. Idem. Quiſquis à præceptis dominicis diſcordat opere, quoties ea audit, vel legit, corde ſuo reprehenditur atque cõfunditur, quia id quod non fecit memoratur. Nam in quo ſe erraſſe cõſiderat, ipſa ſe latenter conſcientia accuſat.

Conſcientia contra malũ ſemper remurmurat.

Idẽ ſuper Ezechielem. Scriptura ſacra ei ſuauis eſt ad loquendum, cui interius impreſſa ad uiuendum fuerit. Nam ſermo dulcedinem nõ habet, quem uita reproba intra conſciẽtiam remordet. Iſidorus in ſyno. Nulla pœna grauior mala conſcientia, vis autẽ nũquam eſſe triſtis bene viue.

Bona conſcientia expellit triſtitiam.

Idem de ſum. bo. Omnia fugere poterit homo præter cor ſuum, non enim poteſt a ſe quiſquã recedere, ubicunque enim abierit, reatus ſui cõſcientia illum non derelinquit. Idem. Abyſſum abyſſum inuocare eſt, de iudicio ſuæ conſcientiæ, ire ad iudicium dannationis æternæ. Ambroſius de offic. Quæ pœna grauior, quam interioris uulnus conſcientiæ? Nonne hoc magis fugiendum quam mors? quam diſpendiũ? quã exilium? quam debilitas? quam dolor eſt? Bernardus de conſidera. Vitioſus uitioſorũ conſciẽtias non refugit, & vbi omnes ſordent vnius fœtor, minimè ſentitur. Idem. An nõ inflationes. Supra libro ſecundo de intelligentia. Idẽ in ſermone. Quis magis mortuus eo qui portat ignẽ in ſinu, peccatum in conſcientia, nec ſentit, nec excutit, nec expaueſcit? Idem. Qui conſcientias. Infra de mutabilitate. Seneca in epiſtola. Quid prodeſt recondere ſe, & oculos hominũ aureſque uitare? bona conſcientia turbam aduocat, mala etiam in ſolitudine anxia atq; ſollicita eſt, ſi honeſta ſunt quæ facis omnes ſciãt, ſi turpia quid refert neminem ſcire, cũ tu ſcias, ò te miſerum ſi contemnis hunc teſtem.

De ſtultiloquio. *Cap. III.*

GRegor. in moral. Stultè contra Deum loquitur, qui inter diuinæ animaduerſionis flagella poſitus, iuſtificare ſemetipſum conatur. Idem duo ſunt genera locutionum, importuna ualde, & noxia genere humano. Vnum quod curat etiam peruerſa laudare, aliud quod ſtudet ſemper, etiam recta corrigere.

Abuſus duplex locutionis.

Idem. Sicut plerique reticent. Infra de crudelitate. Idem. Apud homines cor ex uerbis, apud Deum uero uerba penſantur ex corde. Idem. Qui

Qui uerba ſua metiri neſciunt, proculdubio ad ocioſa dicta dilabuntur: in quibus ſi ſe minimè repræhendunt, ſtatim ad noxia, & contumelioſa proſiliunt. Idem in dialogo. Loquendo cum ſecularibus fit, ut ab ocioſis ad noxia, a leuibus ad grauiora ueniamus, & os noſtrum ab omnipotenti Dño, tantò minus exaudiatur in prece, quantò amplius inquinatur ſtulta locutione.

Quadruplex loquẽdi ratio.

Iſid. de ſum. bo. Quadripartita eſt loquendi rõ, quia uel bonum bene, uel malum male, ſeu bonũ male, ſeu malum benè, profertur. Bonũ quippe benè loquitur, qui ea quæ recta ſunt, humiliter annunciare uidetur. Malum malè loquitur, qui quodlibet flagitium perſuadere conatur. Bonũ malè loquitur, qui quodcũq; rectum arroganter prædicare ſentitur. Malũ benè loquitur, qui aliquod narrando uitium deteſtatur, ut ab eo homines auertant. Auguſtinus ſuper cano. Iacobi.

Lingua ualde lubrica.

Lingua facilitatem habet motus, in udo poſita eſt, facile in lubrico labitur: quantò illa citius, & facilius mouet, tantò tu aduerſus illã fixus eſto.

De multiloquio.

GRegorius in moral. Certũ eſt quod uerboſus uir, iuſtificari nequeat. Idẽ. Mentis iuſtitia deſolatur, quando ab immoderata locutione non parcitur. Idem in paſtoral. Quia murum ſilentij non habet, patet inimici iaculis ciuitas mentis: & cum ſe per multa uerba extra ſemetipſam eijcit, apertam ſe totam aduerſario oſtendit, quam ille tantò ſine labore ſuperat, quantò & hæc eadem quæ uincitur, contra ſemetipſam per multiloquium pugnat.

Prou. 25.

In Prouerb. dicitur: Sicut urbs patens, & abſq; murorum ambitu, ita uir, qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritũ ſuum. Idẽ ſuper Ezech. Valde difficile eſt, ut qui multa loquitur, non etiam mentiatur. Iſid. in ſyno. Loqui multum ſtultitia eſt, & uox inſipientis in multiplicatione ſermonis.

Simile.

Idem Multiloquiũ non declinat peccatum, fluuius enim exundans citò colligit lutum.

De nugis.

Verbum ocioſum.

GRegorius in moral. Ocioſum uerbum eſt, quod aut ratione iuſte neceſſitatis, aut intentione pie utilitatis caret. Idem. Qui uerba. Supra eodem. Ambroſ. ſuper Beati immaculati. Non mediocre periculũ eſt, cum habeas tanta eloquia Dei & opera quæ fecit in Gen. in Exodo, in Leuitico, Numeri, Deuteronomio, Ieſu Naue, Iudicum lib. Regum atque Eſdræ, & quæ dixit, & quæ fecit, in euãgelio, in actibus Apoſtolorũ, ſi illis prætermiſſis loquaris quæ ſæculi ſunt, audias quæ uana ſunt & ocioſa. Iſidorus in ſyno. Sermo uanus, uanæ conſcientię iudex eſt. Mores enim hoïs lingua pandit, & qualis ſermo oſtenditur, talis & animus comprobatur. Idẽ de ſum. bo. Vani ſermones in ore chriſtiani, non debent inueniri. Nã ſicut malos mores bona colloquia corrigũt, ita praua colloquia, bonos mores corrũpũt. Io. Chryſ. ſup Mat. Oĩs ſermo uanus q̃ dr, immundo ſpiritu dictãte profert. Hiero. in epiſtola. Quicquid non ædificat audientes, in periculum uertitur loquentium. Bernardus in apol. Vobis conuenientibus in unum (ut Apoſtoli uerbis utar) iam non eſt dominicam cœnam manducare: panem quippe cœleſtem nemo eſt qui requirat, nemo qui tribuat, nihil de ſcripturis ſacris quiſquã loquitur, nihil de ſalute agitur animarum, ſed nugæ, & riſus, & uerba multa proferuntur in uentum. Idem de præcep. & diſ. Stultiloquia, & uaniloquia, nunquam niſi contra mãdata Dei uſurpant, peccata quippe ſunt, & Deus prohibet omne peccatum, & tñ uenialia non criminalia reputãtur, excepto q̃ cum per contemptum uertuntur in uſum, & conſuetudinem, & tunc non peccati ſpecies, ſed peccantis intentio penſatur.

Ocioſitas mater nugarum, nouerca uirtutum.

Idem de conſidera. Fugiẽda ocioſitas nugarum, nouerca uirtutũ. Inter ſæculares quippe, nugæ ſunt in ore ſacerdotis blaſphemiæ, interdum tñ ſi incidant ferendæ forraſsis, referendæ nunquam: magis interueniendum cautè, & prudenter nugacitati. Idem. Cõſecraſti os tuum Euangelio, nugis igitur iam os aperire illicitum eſt: aſſueſcere uerò nugas loqui, ſacrilegum eſt.

Malac. 2.

Labia ſacerdotis (ait propheta cuſtodiũt) ſcientiam, & ex ore eius requirunt legem, non nugas, aut fabulas. Idem. Verbum ſcurrile ab ore procul ſit, & procul ab aure relegãdum eſt. Fœdè nã ad cachinnos moueris, ſed fœdius alios moues.

De iactantia.

GRegorius in moral. Procaces quiq; etiã nota iactantes proferunt ut loquentes docti uideantur. Idem. Eoipſo ſuperbiens ab integritate ſalutis corruit, quò iactãtia cuiuſlibet uirtutis intumeſcit.

Iactantis animus ſe ipſum cõtinere nõ poteſt.

Idem. Arrogãtes ſi non inueniũt uoces hominum quas inhianter expectant, ipſi ſcientiã ſuam laudantes prædicant. Idẽ in paſt. Eligit patiens quælibet mala perpeti, q̃ per oſtẽtationis uitium bona ſua occulta foris publicè cognoſci: at contra eligit arrogans, bona de ſe, uel falſa iactare, ne mala poſsit, uel minima ppeti. Iſid. de ſum. bo. Culpabiliter manus ad dñm expandit, qui facta ſua iactanter prodit. Bern. de duodecim gradibus. Monachus iactator, aut loquatur aut rumpetur. Plenus eſt enim ſermonibus, & coarctat eum ſpiritus uteri ſui, propterea ſitit, & efficit auditores quibus ſuas iactet uanitates.

De excuſatione.

GRegorius in homil. Sunt multi qui prauitatem ſuã ex alienis prauitatibus tuẽtur, quia enim alios talia feciſſe conſiderant, eadẽ facere ſibi licere putant. Idẽ in mora. Vſitatum humani gñis uitium eſt, & libẽdo peccatum committere, & commiſſum negando abſcondere, & conuitium defendendo multiplicare.

Turpis excuſatio eſt ex aliorũ uitijs.

Idem. Sũt nonnulli, qui nequaquam deflent quod faciunt, ſed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed etiam laudare, & defendere non desistunt, & nimirum cum defenditur culpa geminatur. Idem. Superbiæ uitium est, ut quod de se fateri quisq; quasi spõte dignatur, hoc sibi dici ab alijs dedigneť. Hieron. in orig. super Oseæ. Libenter uitijs nostris applaudimus, & superati uoluptatibus, obtendimus carnis infirmitatem, aut dura maiorum imperia. Idem. Nihil oino agimus. Infra de cõsolatione mala. Isid. de sum. bo. Est quorundam excusatio peruersorum, qui dum p̃ suis facinoribus arguuntur: uerba iustorum pro censura declinanda abijciunt, reseruantes se diuino iudicio, quo puniendi sunt durius, dum temporaliter contemnunt iudicari ab hoibus. Bern. super cant. In aiam peccat suam, qui excusat dum arguitur, repellens proinde à se indulgentiæ medicinam, & sic uitam sibi intercludẽs æternam.

Excusationes in peccatis.

Idem de duodecim gradibus. Multis modis fiũt excusationes in peccatis, aut enim dicit, qui se excusat, non feci, aut feci quidem, sed benè feci, aut si malè, non multum malè, aut si multum malè, non mala intentione, si aũt de illa uelut Adã, & Eua conuincitur: aliena suasione excusare se nititur. Idem super qui habitat. Oés aliquando cadere necesse est, dum in hoc sæculo detinent, sed alij quidem colliduntur, alij non, quia Dñs supponit manum suam, uerum hoc interest inter eorũ casus, q̃ iustus suscipitur à Dño, ideoq; resurgit fortior, iniustus aũt cũ ceciderit nõ adijciet ut resurgat: immò uerò, aut i pudorẽ noxiũ, aut enim excusat qđ fecit, & hoc est pudor adducens peccatum, aut fit ei frons meretricis, & iam nec Deum timet, nec hoies reueretur. Ambros. in apol. Aliqui homines cum à sacerdotibus corripiuntur, peccatum suum aggrauant, dum negare cupiunt, aut defendere. Aug. Nonnulli. Supra libro. 1. de milites. Glo. Malum est peccare, peius est persetuerare, sed perniciosius est defendẽdo se in Deũ culpam refundere.

Borũ qui cadũt, alij colliduntˀ, alij non.

Gradus in peccando.

De accusatione.

Regorius in moral. Inuidi dũ bonum quod uident, accusare nequeunt, excęcati malitia, malum quod nõ uident ad accusationem quærunt. Isido. in syno. Nullum iudices suspitionis arbitrio, ante proba, & sic iudica, non enim, qui accusatur, sed qui conuincitur reus est. Augusť. de sermone Dñi in monte. Accusare uitia, officium est uirorum bonorum, & beneuolorum.

Inuidorũ studium.

Iustus ac cusatoreſt sui.

De murmuratione.

Regorius in homil. Si iusta placere Deo scimus, pati aũt nulla, nisi quæ Dño placuerint possumus, iusta sunt cuncta quæ patimur. Vnde ualde iniustum est, si de iusta passione & afflictione murmuramus. Idem. Qui contra superpositam sibi potestatem murmurat, liquet q̃ illum redarguit, qui eandem homini potestatem dedit. Idem in homil. Regnum cœlorum nullus murmurans accipit, nec ullus, qui accipit murmurare potest. Ioan. Chrys. in sermo. Qui murmurat de periculo tentationis, murmurat de p̃mio probationis. Bernar. de considera. Si is qui murmura scđm aiam mortuus est, qui ad murmurandum instigat, qúo uiuit? Idem in sermon. Nihil sic horrendum, ut murmur, & dissensio in congregatione monachorum. Idem. Si molestè cœperis sustinere, si iudicare prælatum, si murmurare in corde, etiam si exterius impleas quod iubetur, nõ est uirtus patiẽtiæ, sed uelamen malitiæ. Propterea. Ignis iustæ ultionis in futuro illos excruciat, qui lingua inflammata, à gehẽna murmurant, & detrahunt.

Nota.

Num. 11. ubi Glo.

De contentione.

Regorius in moral. Culpabiliores esse solent hi, qui in contentione inchoant, q̃ qui respõdent. Idem. Quisquis in seminando iurgia dilectionem proximorum perimit, hosti familiarius seruit. Idem. Hypocrita assumpto sancto cõuersationis habitu filiorum suorum custodiam deserit, sed temporalia queq; defendere etiam iurgijs quærit. Augu. in regula. Lites nullas habeatis, aut q̃ celerrimè finiatis, ne ira crescat i odiũ, & trabem faciat de festuca, & aiam faciat homicidam, sicut. n. legistis, qui odit fratrem suũ homicida est. Idem. Vobis à uerbis durioribus parcite, quæ si emissa fuerint ex ore uestro, non pigeat exipso ore proferre medicamenta, unde facta sunt uulnera. Isid. in syn. Cõtẽtio faces odiorum accendit, pacem cordis cõtentio extinguit, concordiam contentio rumpit. Sene. in epistola. Rixa est inter competitores.

1. Ioan. 3.

De conuiciatione.

Regorius in moral. Sæpe praui dum suæ uitium tortitudinis ignorant, audenter aliorũ rectitudinem lacerant, cumq; contra bonos sibi auctoritatem increpationis arripiunt, aut ea bona proferunt, quæ non uidendo, sed audiendo didicerunt, aut mala alijs mentientes ingerunt, quæ ipsi cõmiserunt. Idem. Sæpe qui in potestate sunt, ad subiectorum passim contumelias erũpunt, & hoc quod inuigilantes regimini seruãr, per linguæ procacitatem perdunt, minori. f. retitudine uerba iudicis pensantes, quia qui sine causa fratrem fatuum dixerit, gehænnæ se ignibus adijcit. Ioan. Chrys. de compunct. cor. Siue fatuum quis dixerit, siue uanum, siue latronem, siue quolibet alio nomine iniuriam, uel maledictum fratri ingesserit, ex quolibet horum uocabulo sub maledicti titulo, gehẽnnæ ignis supplicijs condemnatur. Augusť. Quicunq; conuitio. Supra in capitulo de satisfactione. lib. 2. Hieron. in epist. Nec sibi quisquam de corporis castitate supplaudat, cum de uerbo ocioso quodcunq; locuti fuerint homines, redditurí sunt pro eo rationem in die iudicij, cum etiam homicidij sit reatus conuicium in fratrem. Bernar. in epistol.

Ego

Ego plagis conscientiæ meæ nullum iudico accommodatius medicamentũ, probrijs & contumelijs: non est proinde q̃ pro me mouear, homũcio omni opprobrio dignus, & despectione.

De derisione.

Regorius in moral. Timendum est ne etiam nobis cadentibus surgat, qui à nobis stantibus irridetur, quamuis stare iam non nouerit, q̃ non stantem nouerit irridere. Idem. Illum facit humana derisio Deo proximum, quem ab humanis prauitatibus, uitæ innocentia seruat alienũ.

Maledicta diuersimode proferantur.

De maledictione.

Regorius in moral. Aliter maledictum profertur prætextu iustitiæ: aliter liuore uindictę. Idem. Cum sancti uiri maledictionis sententiam proferunt, non ad hãc ex uoto ultionis: sed ex iustitia examinis erumpunt. Idem. Qui maledictionibus inimicum impetunt, quid aliud in illo Deum facere uolunt, nisi quod ipsi aut facere nequeunt, aut erubescunt? Idem in registro ad quendam Archiepiscopũ. Nil te ostendis de cœlestibus cogitare, sed terrenam te cogitationem habere significas: dũ pro uindicta propriæ iniuriæ, quod sacris regulis prohibetur, maledictum anathematis inuexisti. Idem in dial. super illud.

Abusus anathematis.

1. Cor. 6.

Neq; maledici regnum Dei possidebunt. Pensa q̃ grauis est culpa, q̃ separat à regno uitæ. Augu. de conflict. Quid de illis dicendum est, qui furore cęcitatis, usque ad uerba prorumpunt maledictionis, nisi hoc quod Apost. ait: Neq; maledici regnũ Dei possidebũt? Et in Pro. Maledictũ frustra prolatum, in quempiam deuoluetur. Interl. in proferentem. Ibidem Glo. Est aliquod maledictum iuxta diuinam iustitiam, ut excommunicatio. Ioan. Chrys. de compunc. Christus orare nos pro calumniantibus iubet, nos autem insidias, & dolos etiam amicis cõcinnamus. Christus maledicentibus benedicere iubet, nos autẽ è cõtrario, aut priores maledicimus, aut maledicti alterius, multiplicata maledicta restituimus.

Prouc. 26.

De detractione.

Regorius super Ezech. Peruersorum derogatio, ute nostræ aj probatio est, quia iã ostenditur aliquid iustitiæ nos habere, si illis displicere incipimus, qui non placent Deo. Idem. Ne immoderatis. Infra de infamia. Isido. in syno. Detractio graue crimen est, detractio grauis damnatio est. Idem. Nunquam detrahes si te benè perspexeris. Idem. Erit ille apud Deum. Infra de credulitate. Ioan. Chry. in sermo. Ad commẽdandum cæteros, omne uitę nostræ tempus abfumimus: à quo uitio neque sęculi hoiem, neque monachum ullum facile inuenias liberum. Hieronymus in epistо. Quia hoies sumus, & interdum contra annorum maturitatem, puerorum uicibus labimur. Si ne uis corrigi delinquentẽ, apertè increpa tantũ, ne occultè mordeas. Bern.

Malorum detractio bonorum laudatio est.

Et detrahere, & detrahente audire, æquè damnabile est.

De adulatione.

Regorius in Dialo. Moris est, ut occupato in multis animo, adulatio ualde, si tripiat, si ab ipso cordis ostio nequaquam fuerit citius repulsa. Idem in registro. Nec nouum, nec reprehensibile est in eligendo Episcopo, populi se uota in duas partes diuidere, sed graue est quando in huiusmodi causis, non ex iudicio, sed ex solo fauore adulationis uenit electio. Idem in homil. Vix pro culpa sua quẽpiam aperta uoce reprehẽdimus, & adhuc quod est grauius, aliquando si persona in hoc mundo potens sit, eius forsitan & errata landãtur, nesi auertatur per iracundiã, munus subtrahat, quod impendebat. Ambro. de offi. Nõ est uera amicitia, ubi est fallax adulatio. Idem. Prospiciendum est, ne adulantibus aperiamus aurem, emolliri enim adulatione non solũ fortitudinis non esse, sed etiam ignauiæ uideť. Augusť. de quæstio. ueter. & nou. testam. Adulator est, qui ideo dat cõsensum, ne offendat eum, quem optat habere propitium. Idem de trini. Si inimicus insultat, ferendus est, amicus autem si errat, docendus est, si docet audiendus: laudator uerò, & errans confirmat errorem, & adulans illicit in errorem. Hiero. in Glo. Matth. Rigida uita, & prædicatio uera declinare debet mollium palatia, quæ frequentant mollibus induti adulãtes, qui ponunt pulninaria sub cubito, qui uitã palpant peccantium, non pungunt, ut uel sic aliquid uenentur. Bern. haber uera. Infra lib. 4. de amicitia. Glo. super psal. Plus nocet lingua adulatoris, q̃ manus persecutoris. Sene. in epi. Illud præcipuè nos impedit, q̃ cirò nobis placemus si inuenimus qui nos bonos uiros dicat, qui prudentes, qui sanctos, & non sumus.

Adulatio ab electione arceda

Adulator quis.

Matt. 11.

Psal. 69.

De suggestione.

Regorius super Ezech. Hi qui & alios ad iniquitatem suadendo pertrahunt, in semetipsis ministerium Demonum suscipiunt. Hierony. in epist. Cum de aliquibus qui sanctũ nomen profitentur, aliquid criminis, uel falsi somerit, uel ueri patuerit, instant mali, fatagunt, ambiunt, ut de alijs omnibus hoc credatur. Isid de sum. bo. Deteriores sunt qui sine doctrinis, suo exemplis uitam moresq; bonorum corrumpunt, his qui substantias aliorum prædãdi diripiunt.

De

Universidad de Deusto Biblioteca

De turpiloquio.

Hieronymus in epist. non flagito linguæ nitorem, sed animæ puritatem, apud Christianos enim, solœcismus est, & magnum uitium, turpe quid uel narrare, uel facere. Bern. in serm. Dum ociosa tanquam minima spernimus, ad turpia interdum, & inhonesta dilabimur.

De mendacio.

Gregorius in moral. Deus mendacio nostro non eget, quia ueritas, fulciri non quærit auxilio fallitatis. Idem. Summopere cauendum est omne mendacium, quamuis nonnunquã sit aliquod genus mẽdacij culpæ leuioris. s. si quisquã beneficium præstando mentiatur. Idem. Incautè sunt humiles, qui se mendacio illaqueant, dũ arrogantiam uitant, inmò mentiendo superbiunt, qui contra ueritatem se erigunt quam relinquunt. Idem: quisquis expositor. Infra lib. 4.

Mala ex mendacio

de doctrina. Isid. in syno. Caue mendaciũ in omnibus, mendacio enim fides tollitur, error inducitur, ueritas aboletur: nullum mendacium potest esse iustum. Idẽ de sum. bo. Testis falsidicus, tribus est personis obnoxius, primum quidem Deo, quem periurando contemnit: consequenter iudici, quem mentiendo fallit: postremò innocenti, quem mentiendo lædit. Idem. Nonnunquam peius est mendacium meditari quàm loqui, nam interdũ quisq; incautus solet ex præcipitatione loqui mẽdacium, meditari aũt non põt nisi per studium. Aug. in enchy. Vtiq; uerba

Vsus uocis.

propterea sunt instituta, non per quæ inuicem se homines fallant, sed per quæ in alterius quisq; notitiam cogitationes suas perferat. Idẽ. Mihi uidetur omne mẽdacium esse peccatum quidẽ, sed multũ interesse quo animo, & de quibus rebus quisq; mentiatur. Idem. Omne mendacium ideo dicendũ est esse peccatum, quia homo non solum quando scit ipse quid uerum sit, sed & si quando errat, & fallitur sicut homo, hoc debet loqui quod animo gerit: siue illud uerum sit, siue

Mendaciũ quid.

putet, & non sit. Idem in lib. de mendacio. Mendacium est falsa significatio uocis, cum intẽtione fallendi. Idem de uera religione. Inest omni mentienti uoluntas fallendi, etiam si ei non credatur. Idem de doctrina christiana. Nemo mentiens, in eo quod mentitur seruat fidem, nã hoc uult utiq;, ut cui mentitur sibi fidem adhibeat, quam tamen ei mentiendo nõ seruat, omnis aũt fidei uiolator iniquus est.

De iuratione.

Augustinus de mendacio. Dico uobis nõ iurare omnino, ne. s. iurando semel ad facilitatem iurandi ueniatur, ex facilitate ad consuetudinem, & ex consuetudine in periurium decidatur.

Nulla iuratio secura.

Idem super cano. Iaco. Falsa iuratio exitiosa est, uera iuratio periculosa, nulla secura. Idẽ. Quam graue peccatum est periurare, compendium tibi dedit scriptura dicens. Noli iurare. Idem. Periurium præcipitiũ est, qui iurat, iuxta est: qui non iurat, longe est, qui uerum iurat non peccat, sed prope est ad peccatum, sed qui non iurat non peccat, & longe est à peccato. Idem. Qui iuramentum exigit ab alio, multum interest si nescit illum falsum iuraturum: an scit. Si enim nescit, & ideo dicit iura mihi, ut fides ei fiat, non audeo dicere esse peccatum, tamen humana tentatio est. Si aũt scit & cogit eũ iurare, homicida est, ille. n. suo periurio se perimit. Idẽ in epist. Sine dubio minus malũ est ꝑ Deũ falsum iurare ueraciter, q̃ per Deũ uerũ iurare fallaciter, quantò enim per quod iuratur magis est sanctum, tantò magis est pœnale periurium.

De blasphemia.

Gregorius in moral. Filij in cordibus Deo maledicunt, cum recta nostra opera à non rectis cogitationibus prodeunt, cum bona in aperto exerunt, sed noxia in occulto moliuntur. Idem ibidem. Deo quippe maledicunt, cum se & ab illo accepisse uires intelligunt, sed tamen de eius muneribus propriam laudem quærunt. August. de uera religione. Blasphemia est cum aliqua mala dicuntur de bonis. Itaque iam uulgo blasphemia est, ubi mala uerba de Deo. Glo. Augu. Blasphemia est per quam de Deo ipso falsa dicuntur, & ideo peius est blasphamare q̃ peierare, quia peierãdo falsæ rei adhibet testis Deus, blasphemando de ipso Deo falsa dicuntur. Idẽ super Ioan. flagellatus est Christus flagellis Iudæorum, sed non minus flagellatur blasphemijs falsorum Christianorũ. Ioan. Chrys. super Ioan. Glorificemus Deum, non per fidem solum, sed ẽt per uitã, quia aliter nequaquã erit gloria sed blasphemia, nõ. n. ita blasphemat Deus à Gẽtili existẽte inquinato, ut à Chr̃iano corrupto. Bern. Fugienda ociositas. Supra de nugis. Idẽ. Cauete ne quis parua. Supra li. 2. de peccato. Glo. Omne peccatum blasphemiæ comparatum minus est. Glo. Grauius peccat contemptor sedẽtis in cœlo maiestatis, q̃ crucifixor ambulantis in terra paupertatis.

Ephe. 4. Blasphemia qu

De occupatione. *Cap. IIII.*

Gregor. in dialo. Multum est ꝙ uniuscuiusq; præsulis mentẽ curarum densitas deuastat, cũq; animus diuiditur ad multa, fit minor ad singula, tantoq; ei in una quaq; re surripitur, quãtò latius in pluribus occupatur. Idem in regist. Sicut toto desiderio debemus curas, & occupationem huius mundi fugere, ita si desit qui prædicet, occupationis onus liberi necesse est humero subire. Idem. Qui adhuc ualetis huius mundi occupationes fugite, quia quantò quisq; in eo profecerit: tãtò ut uideo, ab amore Dei amplius decrescit. Idem in homil. Vsu terrenæ curæ à cœlesti desiderio obdurescit animus, & dum ipso Dei.

Curarum mul...

suo usu durus efficitur, per actionẽ sæculi ad ea molliri non ualet, quæ pertinent ad charitate Dei. Idem in mora. Male homo uiuit, qñ eum sæcularium negociorũ æstus illudit, & inquietat. Idem. Plus in hoc mundo. Infra capitulo de honore. Idem super Ezech. Quibusdam prauis mẽtibus nihil laboriosius, quàm si eis pręcipiatur, ut in huius mundi actibus non laborent. Augu. de uera religione. Amici huius mundi, tã timẽt ab eius amplexu separari, ut nihil sit eis laboriosius, quàm huius sæculi curis non laborare. Isid. de sum. bo. Quantò quisq; curis mundi maioribus occupatur, tantò facilioribus uitijs præmit. Idem, mũdi amatores non solum ex eo rei sunt, ꝙ infima præ summis appetunt, uerum etiam miseri per hoc, ꝙ cum graui erumna ad ipsa desiderata pertingunt. Idem. Longe à Deo. Supra li. 2. de oratione inaccepta. Ambros. in sermone. Excitat diuitem occupatum cupiditas, excitat cura peruigil aliena rapiendi, torquet inuidia, mora uexat, sterilitas prouentuum infœcunda perturbat, sollicitat abundantia. Idem in epistola. Et si alij diues uidetur, sibi pauper est, qui non utitur eo quod habet, qui adhuc alia rapit, alia desiderat.

Leo Papa Diaboli studiũ aduersus bonos.

Leo Papa. Diabolus oĩum discutit cõsuetudines, oĩum uentilat curas, oĩum scrutatur affectus: & ibi causas quærit nocendi, ubi quempiam uiderit studiosius occupari. Bern. de contemptu. Sanè ut exercitij spiritualis, & puri cordis iudicium, euidens est cõtemptus exteriorũ: sic eorundem sollicitudo, certum signum est mẽtis incultæ. Seneca in epist. Quisquis se fortuitis multum dedit, ingentem sibi materiam perturbationis, & inexplicabilem facit: una hæc uia est ad tuta uadenti, externa, siue fortuita despicere, & honesto contentum esse. Idem. Omnia impedimenta dimitte, & uaca bonę menti, nemo. n. ad illam peruenit fortuitis occupatus.

De mutabilitate. *Cap. V.*

Gregorius in regist. Si laudibus aliorum lætamur, & aliorum uituperationibus frangimur,

Vanahoĩs gloria.

gloriam nostram non in nobis, sed in aliorum ore posuimus. Idem in moral. Dum cor in aduersis sperat prospera, in prosperis formidat aduersa, huc illucq; quibusdam fluctibus uolutatur: ac per modos uarios rerum, alternantiũ mutabilitate uersatur. Aug. de pastoribus. Hominũ

Iudicia hoĩum, ut plurimũ temeraria sunt.

temerarijs iudicijs plena sunt oĩa, de quo enim multum desperauimus subito conuertitur, & fit optimus: de quo pręsumpseramus, subito deficit & fit pessimus. Nec timor ergo noster certus est, nec amor noster certus est, quis sit hodie quisq; uix nouit ipse homo, si autem utcunque nouit ipse quid sit hodie, quid autem cras erit, nec alius, nec ipse. Idem de medita. Heu me tantæ infœlicitatis, tantæ perditionis, dum. n. quæ retro sunt obliuiscens, ad ea quæ ante sunt me extendere uolo, subito nescio qua miseria me relabi ad inania, & noxia cõspicio. Bern. in ser. Qui conscientias suas in alienis labijs ponunt, modò magni, modò parui sunt, modò nulli: secundum ꝙ adulantium linguis, uel uituperare placuit, uel laudare. Sene. in epist. Hoc habent inter cætera boni mores, placent sibi, permanẽt: leuis est malitia, sæpe mutatur non in melius, sed in aliud.

De uagatione. *Cap. VI.*

Gregorius in pastor. Interior est custodia cordis, quæ ordinata exterius seruat membra corporis, qui ergo statum mentis perdidit, subsequenter foras in inconstantiã motionis fluit: atque exteriore mobilitate indicat, ꝙ nulla interius radice constantiæ subsistat. Hieron. in episto. De agmine columbarum crebro accipiter unam separat, quam statim inuadat, & laceret, in cuius carnibus & cruore satietur, & morbidæ oues suum relinquent gregem, & luporum faucibus deuorantur.

Exterior cõpositio ab interiori dependet.
Simile.

Idem super illud Gen. secundum aliam literã. Egressus Cain à facie Dñi habitabat in terra Naid, quod interpretatur fluctuatio: quicunq; enim à Dño recedit, statim sæculi fluctibus quatitur, & mouentur pedes eius.

Gen. 4.

August. Cohibeat se lib. 2. de continentia uisus. Bern. Nihil turpius lib. 1. de monachis malis. Sene. in epist. Frequens migratio corporis, instabilis animi propriũ est, coalescere ocio non potest, nisi desijt circunspicere, & errare. Idem. Vt animum posis continere, primò corporis tui fugã siste, deinde remedia continuata plurimum proficiũt. Idem. Sine discere oculos tuos, sine aures assuescere sanioribus uerbis, quo cum processeris, in ipso transitu aliqua quæ renouent cupiditates tuas tibi occurrent. Idem. Primum argumentum compositæ uitæ existimo, posse consistere, & secum morari. Idẽ. Non conualescit planta, quæ sæpe transfertur: nihil tam utile est quod in transitu prosit. Idem. Auarior, ambitiosior, luxuriosior, immò uerò crudelior, & inhumanior redeo, quia inter homines fui. Idem. Nusquam est qui ubiq; est. Idem. Vitam in peregrinatione agentibus hoc euenit, ut multa hospitia habeãt, nullas amicitias.

De curiositate *Cap. VII.*

Gregorius in regis. Dum incongrua dicentes audire non renuis, non solum opinionẽ tuã, sed grauas, & animam. Idem in homil. Grauæ curiositatis est uitium, quæ dum cuiuslibet mentẽ ad inuestigandam uitam proximi exterius ducit, semper ei sua intima abscondit, ut aliena sciens se nesciat: & omnis curiosi animus, quantò peritus fuerit alieni meriti, tantò fiat ignarus sui.

Curiositas in alienam uitã uitium est

Idem super Ezech. Sicut malus aer assiduo flatu tractus inficit corpus, ita peruersa locutio assiduè audita, infirmantium inficit animum: ut tabescat delectatione praui operis, assiduitate

Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

siduitate curiosi sermonis. Idem in moral. Fit recto retributionis examine, ut q exteriori oculo negligenter utitur, interiori cordis oculo, nõ insuste cæcetur. Idem. Plerunq; res. Infra lib. 4. de innocentia. Augustin confes. Cum mihi accidit, ut me amplius cantus, q̃ res quæ cantatur moueat, pœnaliter me peccare confiteor, & tũc mallem non audire cantantem. Idem. Præter cõ cupiscentiam carnis, quæ inest in delectatione oium sensuum, & uoluptatem cui seruientes depereunt qui longè se faciunt à te Dñe: inest aiæ per eosdem sensus corporis, quædã non se oblectandi in carne, sed experiendi per carnem uana & curiosa cupiditas, noïe cognitionis, & scientiæ palliata. Idẽ. Pulchras formas & uarias, nitidos & amœnos colores amant oculi, non teneant hæc animam meã, teneat eam Deus, qui fecit hęc bona ualde, sed ipse est bonum meum, non hæc. Idem de uera religione. Miseri homines, quibus cognita uilescũt, & nouitatibus gaudent, libentius discunt q̃ norunt: cum tamen cognitio sit finis discendi. Ioan. Chrys. in sermon. In theatro non solum uides res infaustas, sed & audis spurciloquia, & ex ipso incessu meretricis & habitu molliris: ubi auditu, & cantu diabolico, lædũtur aures tuę, & undiq; percutiẽ mens tua. Isid. in fino. Noli quęrere quid quisq; dicat uel faciat, euita curiositatem, omitte curã quæ ad causam tuam non pertineat. Idem. Oculi prima tela libidinis, uisio prima cõcupiscentia mulieris. Idem de sum. bo. Quidam curiosi delectantur audire quoslibet sapientes, non ut ueritatem ab eis quærant, sed ut facundiam sermonis eorum cognoscant more poetarum, qui magis compositionem uerborum, q̃ sententiam ueritatis sequuntur. Bern. in medita. Multi multa sciunt, & seipsos nesciunt, alios inspiciunt, & seipsos deserunt, Deum quærunt per ista exteriora, deserentes interiora sua, quibus interiora, deserentes interiora sua, quibus interior est Deus. Idem de duodecim gradibus. O Dina quid necesse est, ut uideas mulieres alienigenas? qua necessitate? qua utilitate? an sola curiositate, & si otiosè uides, non tñ otiosè uideris. Idẽ. Serua commissum, caue prohibitum, ne perdas concessum, quid mulierem tuam mortem, tam intentè intueris? quid illuc tam crebro uagãtia lumina iacis? Idem. Nisi mens minus se curiosè seruaret, tua curiositas rempus uacuum non haberet, & si culpa non est, culpæ tamẽ occasio est, & indicium commissæ, & causa committendæ. Idem. Monachus qui sui negligẽs alios curiosè circunspicit, dum quosdam suspicit superiores, quosdam despicit inferiores, & in alijs quidem uidet quod inuidet, in alijs quod irridet, inde fit ut pro mobilitate oculorũ, leuigatus animus, nulla utiq; sui cura grauatus, modò per superbiam ad alta se erigit, modò per inuidiã in ima se demergit. Idem. Ex insolenti corporis motu recens animæ morbus deprehenditur, quandiu enim à sui circunspectione curiosus torpescit in

Curiositas in sermone.

Res quieta uitiositas.

curiam sui curiosam in alios facit, qui enim seipsum ignorat, foras mittitur ut hædos pascat. Anselm. de similitu. Curiositas est studiũ perscrutandi ea, quæ scire nulla est utilitas. Seneca in epistola. Nil tam damnosum bonis moribus, q̃ in curioso spectaculo residere, tunc enim per uoluptatem facilius uitia surrepunt.

Curiositas quid.

De negligentia. *Cap. VIII.*

Negligentia semper nocua.

GRegorius in moral. Si curare parua negligimus, insensibiliter seducti, statim audenter etiam maiora perpetramus. Idem. Plerunq; de bonis per incuriæ uitium mala nascũtur. Idem. Iniquorum mentes, qui damna sua considerare negligunt, integritatem suam quasi nescientes perdunt: amittunt namq; à corde innocentiam, ab ore ueritatem, à carne continentiam, & per accessum temporis ab ætate uitam. Idem in registro. Dum diuina præcepta nos moneant, proximos sicut nosmetipsos diligere debere, nõ parua negligentiæ est præcepta Dei despicere, & quæ sibi quis metuit, alij non timere. Idem in pastor. Si à circũspectionis solicitudine cor destituitur, uulneribus aperitur, quia hostis callidus, tantò liberius pectus percutit, quantò nudum à prouidentiæ lorica deprehendit. Aug. de uerbis Dñi. Sic hoïes negligunt uitam suam, ut nolint habere malam rem nisi ipsam. Idem. Tu uulnus. Infra lib. 4. de taciturnitate. Idẽ de natura & gratia. Cum ubiq; sit præsens, qui multis modis per creaturam sibi seruientem auersum uocet, docet credentem, consoletur sperantem, diligentem adhortetur, conantem adiuuet, exaudiat depræcantem: nõ tibi deputatur ad culpã, quod inuitus ignoras, sed quod negligis quærere quod ignoras, neq; illud q̃ uulnerata membra non colligis, sed q̃ uolentẽ sanare contemnis. Io. Chrys. de compunct. cor. Si fortè in corpore parum aliquid morbi pulsauerit, statim & medicos adhibemus, & pecuniam profundimus, & omni obseruantia quæ cõperunt gerimus, nec prius cessatur q̃ quæ molesta sunt mitigentur: anima uero cum quotidie uulneretur, cum per singula lanietur, uratur, præcipitetur, & modis oibus pereat; nec parua quidem, pro ea nos cura sollicitat. Idem. Non anima pro corpore, sed corpus pro anima factũ est, qui ergo quod primum, & melius est negligit, & quod inferius est extollit, utrumq; corrumpit. Idem. Certum est q̃ omnes pariter corrumpat, & absumat incuria, dum nemo est, qui uel opportuna præbeat, uel importuna prohibeat. Idẽ super Ioan. Omni rei magis parcere debes q̃ tempori, aurum enim si contempseris, poteris rursus uel idipsum, uel aliud recuperare, tempus uerò si perdideris difficilè id resumes. Bern. in medit. Quantò diutius nos Deus expectat ut emendemur: tantò districtius iudicabit si neglexerimus. Idem de contemptu mundi. Nihil pretiosius tempore, sed heu nihil hodie uilius æstimatur, transeunt dies salutis, & nemo

Negligentia legis Dei.

Similis.

Negligentia uitæ p priæ.

nemò recogitat. Idem super canti. Non curant carnales quærere quantum desiderant inuenire, cupientes consequi sed non exequi. Seneca in epistola. Nemo se iudicat quicquã debere, qui tempus accepit, cum inter multa hoc unum est, quod nec gratus quidem potest reddere.

Nec de bonis actis secuti esse debemus.

De securitate. *Cap. IX.*

GReg. in mor. Nõnunquã ipsis bonis q̃ agimus ad deterius propinquamus, quia dũ lætitiam mẽti pariũt, quãdã ẽt securitatẽ gignũt, dumq; mẽs secura reddit in corpore laxat. Idem. Sæpe mẽs dũ de uirtutis suæ securitate resoluit, inimiciãte aduersario, inopinatę culpæ telo perforatur. Idẽ. Sæpe quẽ tentationis. Infra. c. de remis. Idem. Sæpe nonnullis graue periculum incauta securitas fuit, ut callidi hostis insidias nontẽtati, sed iã prostrati cognoscerent. Idẽ. Fit plerunq;, infra li. 4. de innocentia. Idem. Nonnunquã in parua. Supra li. ij. de peccato. Idem. Quia amoris intimi calorem mens nõ habet, frigida deorsum iacet, ac sic misẽrãdo modo hẽ quotidie tãtò securior quãtò peior. Idẽ in regist. Mater negligentiæ solũ esse securitas. Aug. de cõsũ. Loth exercitio malorũ, pbatus mter sodomitas sanctus fuit, in mõte uerò securitate corporis saluatus, cũ filiabus peccauit. Ioã. Chrys. Virtus fidei. Supra li. ij. de fide. Isid. de sum. bo. Neq; unquã oportet pœnitentẽ habere de peccatis securitatẽ. Nã securitas negligentiã parit, negligentia autem sæpe incautos ad uitia tranfacta reducit.

Securitas, ẽ exercitatione per sequutorum conseruatur.

De diiudicatione. *Cap. X.*

GRego. in regist. Graue est satis & indecẽs, ut in re dubia certa dicat sententia. Idẽ in mor. Fit ut dũ ad aliena dijudicãda mẽs ducit, pprii iudicii lumine priuetur: & eò durius cõtra alienа superbiat, quò sua negligenter ignorat. Idẽ hoc proprium. Supra lib. ij. de superbia. Idem. Quisquis superbiæ, uel inuidię in se tyrannidem captiua mente susceperit, hoc primum dã num paritur, quòd clauso cordis oculo, iudicii equitatẽ perdit. Nã cuncta quæ ab alijs uel bene gerunt sibi displicent, & sola ea quæ ipse uel prauè egerit sibi placent. Idẽ. Cuncti uanæ gloriæ sectatores, dum se hominibus pferunt, alios quidem de fatuis sensibus, alios autem de indignis meritis reprehendunt, alios. n. censent nihil scire, alios non bene uiuere. Idem. Sancti uiri aliena opera etiam parua mirantur, sua uerò etiam magna despiciunt. Reprobi uerò sua, uel quæ parua sunt admirant, & plerũq; de suis malis bona æstimant, de alienis aũt bonis male sentire nõ cessant. Idẽ. Stulti cũ prudẽtiũ. Infra de obliuione. Hier. in epist. Periculosum est de seuo alterius iudicare, & nõ facilis uenia praua dixisse de rectis. Io. Chrys. de cõpunctione. In alienis delictis seueri & amarissimi iudices reside

Iudicium passionibus perturbatur.

Sanctorũ & malorũ distimẽ.

nimus, nostras aũt trabes oculis infixas propriis nõ uidemus, qui aliena ẽt minima solicitè perscrutamur. Idẽ. Iudicare de alterius mẽte, summa difficultas est. Aug. de sermone dñi in mõte. Maximè hi temerè iudicãt de meritis alienis, & aliorũ facta facilè reprehendũt, q̃ magis amant uituperare & dãnare, q̃ emẽdare & corrigere. Quod quidẽ uitiũ, uel superbiæ est, uel inuidentiæ. Bern. de cõtẽptu. Iudicẽt tũc, & præiudicẽt superbiæ filii, & cũ rege suo sedeãt, q̃ sibi latera aquilonis elegit exaltenẽ, & eleuentur sicut cedrus libani, trãsibimus & ecce nõ erũt. Opprimãt nũc quos possunt, blasphemẽt, cõgerãt mala dicta, ueniant super nos opprobria exprobrantium Christo, quoniam merces nostra copiosa est in cœlo.

Qui minima spernit, paulatim decidet.

De recidiuatione. *Cap. XI.*

GRegorius in moral. In unoquoq; lapsu, à minimis semper incipit, & succrescentibus defectibus ad grauiora peruenitur. Idẽ. Sæpe committunt homines mala q̃ sciunt, & idcit eo permittuntur decipi, ut cadant ẽt in mala quæ nescirũt. Idẽ. Auget reatũ culpæ sequentis, præconiũ gloriæ præcedẽtis. Nã uniuscuiusq; casus, tãtò maioris est criminis, quãtò prius q̃ caderet, maioris potuit esse uirtutis. Idẽ. Incassum bonũ agitur, si ante terminũ uitæ deseratur, quia & frustra currit, qui priusquã ad metas ueniat deficit. Idem in pastora. Si quod uidetur bonũ gerendũ solicita intẽtione nõ crescit, etiã quod fuerat bene gestum decrescit. Idẽ. Qui fortiori studio intẽderit, retrospicere conuincitur, si relictis bonis amplioribus ad minima retorquet. Idem super Ezechielẽ. Sicut qui à fide recedit apostata est, ita qui ad puersum opus quod deseruerat redit, ab omnipotenti Deo absq; ulla dubietate apostata iudicatur, ẽt si fidẽ tenere uideatur. Idẽ in regist. Minoris excessus est ueritatẽ nõ cognoscere, q̃ in ea agnita nõ manere. Aug. de ciui. Dei. Audeo dicere, superbis esse utile cadere in aliquod apertũ manifestũq; peccatũ, unde sibi displiceant, qui iam sibi placendo ceciderãt. Salubrius. n. Petrus sibi displicuit quãdo fleuit, q̃ sibi placuit quando præsumpsit. Idem in lib. de uiduitate. In uiduali & uirginali continentia, excellentia muneris amplioris experitur, qua experita, & electa, & uoti debito oblata, tã nõ solũ capescere nuptias, sed ẽt si nõ nubat, uelle nubere dãnabile cũ. Idem. Cũ quisq; nõ reddit, qd̃ non imperio cõpulsus, sed cõsilio cõmonitus uouit, tantò magis fraudari uoti auget iniquitatẽ, quãtò minus habuit uouendi necessitatem. Idem. Planè non dubitanter dicere lapsas animas à castitate sanctiore, quæ uouetur Deo, adulteris esse peiores. Idem in lib. de uerbis apostoli. Semper adde, semper ambula, semper profice, noli in uia retardare: noli retro redire, noli deuiare. Remanet. n. qui non proficit, retrò redit qui ad ea relabitur un-

Voti obligatio.

Universidad de Deusto Biblioteca

de iā recesserat, deuiat qui apostatat. Hieron. in epist. De Dei uirgine facta es corruptio sathanę, de sponsa Christi facta es scortū execrabile, de templo Dei fanū immunditiæ: de habitaculo spiritussancti tugurium Diaboli: quæ prius incedebas cum fiducia ut columba, nunc lates in tenebris ut stellio. Isid. de sum. bo. Quemadmodum ad uirtutem tendentes culmen non à summis inchoant, sed à modicis, ut sic sensim ad altiora ꝑtingant: ita & qui dilabuntur ad uitia, non statim à magnis criminibus incipiunt, sed à modicis assuescunt, & sic ad maxima proruūt. Idem. Multis argumentis insidiatur diabolus eis, qui renunciant sæculo, ut ei se iterū amore substernant, grauius aūt illos concupiscentijs sæculi serit, quos post renuntiationē ad mundi amorem reduxerit. Bern. in epist. Habet quidem Christus multos milites, qui fortissimè cęperunt, steterunt, uicerunt, paucos aūt qui de fuga conuersi, rursus se periculo ingesserunt quod declinauerant, rursusq; fugarent hostes quos fugiebant. Idē. Beatus es si pugnando moriaris, quia mortuus mox coronaberis: uæ aūt tibi declinando pugnam, perdis.n. uictoriam simul & coronam. Idem. Si proficere currere est, ubi non proficere ibi & currere desinis, ubi uerò non currere, ibi & deficere incipis: hinc planè colligit, quia nolle proficere, nō nisi deficere est. Idem super cāti. Septies cadit iustus, & septies resurgit, si tn̄ cadit in die: ut se cadere uideat, & cecidisse sciat, & resurgere cupiat, & requirat manum adiuuātis, & dicat. Dn̄e in uoluntate tua præstitisti decori meo uirtutem: auertisti faciē tuā à me, & factus sum conturbatus.

Insidiæ diaboli cōtra religiosos, quos à pugna nūquā desistere oportet,

Nolle proficere, deficere est.

Iustū cadere i die quid sit.

De consuetudine. *Cap. XII.*

Peccata, consuetudinarius difficilè relinquit.

GRegor. in homil. Vsitata culpa obligat mentem, ut nequaquā surgere possit ad rectitudinem, conatē enim, & labitur, quia ubi diu spontè perstitit, ibi etiam cū noluerit coacta cadit. Idem super Ezech. Frontem cordis in impudentiam atterit culpa frequens, ut quò crebrius cōmittitur, eò de illa cōmittentis animus minus uerecundetur. Idem in registro. Si prauæ rei aditus antequā diu patescat non clauditur, usu fit latior, & erit consuetudine licitum, quod ratione & lege, constat esse prohibitum. Idem in Glo. Tren. 3. & Ioan. 11. Difficile surgit, quem moles malæ consuetudinis præmit. Isid. in syno. Assiduitas mores facit, & iugis usus in naturam se uertit. Idem de sum. bo. Cogitatio praua delectationem parit, delectatio consensionem, consensio actionem, actio consuetudinē, & consuetudo necessitatem. Idem. Dum facta quædam non grauia liberè, ac sine metu committimus, ad peiora scelera, & horrenda, peccati consuetudine labimur. Augustinus de libero arbitrio. Ratio æstimat luce ueritatis, ut recto iudicio subdat minora maioribus: usus autem consuetudine commoditatis plerunq; inclinatur, ut ea

Gradus ad peccatum.

pluris æstimet quæ ueritas minora conuincit. Idem contra Iulianum. Contra istam genitaliū concupiscentiā, quæ ingenita nobis est per originale peccatum, uehementius uidua q̄ uirgo, uehementius meretrix cum casta esse uoluerit: q̄ quæ semper fuit casta confligit, & tantò amplius in ea superanda, uoluntas laborabit, quantò maiores ei consuetudo uires dedit. Idem in Glo. super Psal. Facilius est retrahi ab ingressu, q̄ ab arrepto itinere prauæ consuetudinis reuocari. Ioan. Chrysost. de compunct. cor. Consuetudini contemnendi, dum de præteritis dolor nullus est, facilius superuenientibus malis locū damus. Ambros. de offi. Vsus citò inflectit naturā. Seneca in epistola. Mali mala sua (quod malorū ultimum est) amant, tunc aūt consummata est infœlicitas, ubi turpia non solum delectant, sed etiam placent: & desinit esse remedio locus, ubi quæ fuerunt uitia mores fiunt.

De obstinatione. *Cap. XIII.*

Obstinati incorrigibiles.

GRegorius in moral. Praui audire bona patēter nequeunt, & cum uitæ emendationē negligunt, ad uerba se obstinatæ responsionis accingunt. Idem. Quos reatus similis sociat, concordi pertinacia etiam defensio peruersa constipat, ut de facinoribus suis, alterna se inuicem defensione tueantur. Aug. de agone Christiano. Nolētes se si peccauerint corrigi, nihil aliud elegerunt, nisi cum hoc mundo dānari. Idē de uita Christiana. Fit ut qui hoīes non timent in delinquendo, in iudicio Deum iudicem sentiant & ultorem. Idem de fide ad Petrū. Obduratè uiuit siue qui non conuertitur, desperans de indulgentia peccatorum suorū, siue qui sic de misericordia Dei sperat, ut usq; in finem uitæ suæ in suorum criminū peruersitate permaneat. Io. Chrys. in sermo. Peccare humanum est, permanere aūt in peccatis diabolicum est. Bern. de considera. Quid est cor durū? ipsum est quod nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec mouetur precibus, minis non cedit, flagellis duratur, ingratum ad beneficia, ad consilia inuidum, ad iudicia seuum, inuerecundū ad turpia, impauidum ad pericula. Idem de præcep. & dispen. Elatio contēnentis, & impœnitentis obstinatio, in minimis quoq; mandatis culpam facit non minimam: & conuertit in crimen grauis rebellionis, uetum leuem simplicis transgressionis. Idē in epistola ad propriosparentes. O dira abusio, domus ardet, ignis instat à tergo, & fugienti ꝓhibeť egredi, euadēti suadeť regredi: & hoc ab his q in ipso incēdio positi sunt, & obstinatissima demētia, ac demētissima obstinatione fugere periculū nolūt: proh dolor si cōtēnitis mortē usam, cur appetitis & meā? Idē in ser. Nōnulli dura ceruice, & attrita sunt fronte, ut quò magis eis cōpatimur, tātò magis nr̄a & cōpassione, & patiētia abutanť. Idē. Putas ne filiū Dei reputat Iesum

Iesum, quisquis ille est homo, qui ipsius nec terretur cōminationibus, nec attrahit promissionibus, nec præceptis obtēperat, nec cōsilijs acquiescit, nonne is si fateať se nosse Deū, factis eū negat? porrò fides sine operibus mortua est. Idem. Qui imperiū dedit ne peccaremus, pœnitentibus statuit, ut confiterenť. Excluditur itaq; dignè à regno Dei oīs qui peccat: sed qui post peccatū labitur in contemptū. Glo. Mat. 24. Carnale est cadere, sed lapideum est iacere.

Fidem facta sequātur.

De desperatione. *Cap. XIIII.*

GRegorius in regis. Diffidentiæ quodāmodo genus est, contra hoc quod quisq; prædicat, torqueri mœstitia. Idē in mor. Pręsumptio uirtutis, ꝓprię tantò grauius in disperatione est, quantò longius ab humilitate. Idem. Graui desperationis telo mens percutiť, cū supernæ iræ tribulationibus præmiť, & linguarū foros opprobrijs urgetur. Idem. Clausis oculis cordis, eò aīa præcipitatur in infimis, quò obscuratur à summis, & tantò securius mala temporalia penetrat, quātò durius bona æterna desperat. Idē. Deus hoīem quem benignè condidit, iniq; non spernit. Pensandum est igitur, quanti est periculi, transacta munera cernere, & futura desperare. Idē. Plerūq; congruit. Infra c. de argutione. Io. Chrys. in ser. Vtrūq; periculosum est, & confidētia peruersa, & desperatio. Nā cōfidentia nimia stantē euertit, & desperatio post lapsum, non permittit exurgere. Idem Diabolus nō aliunde. Supra lib. 1. de Dæmonibus. Aug. de pœnitentia. Qui de Deo non præsumit ueniam, non animaduertit, plus peccato suo posse Dei clementiā. Idē. Inter spem, & desperationē. Infra in. c. de morte. Isid. in syno. Non desperes de salute, si ad meliora cōuerteris, qui.n. ueniā de peccato desperat, plus se desperatione q̄ cōmisso scelere dānat: desperatio nāq; auget peccatum, & peior est oī peccato.

Desperatio ex præsumptione nascit.

De dilatione. *Cap. XV.*

GRegor. in moral. Sæpe accelerandi boni tarditas consilium putatur, & cū expectatur ut ex tardatione ꝓficiat, hoc insidiantis mora supplantat. August. de confes. Nō erat quid respōderē tibi Dn̄e, dicenti mihi. Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chr̄s, & undiq; ōndenti te uera, non erat oīno quid r̄nderē ueritate conuictus, nisi tm̄ uerba lēta, & somnolenta. Ecce modo, sine modo, sine paululum, sed modo & modo, non habebat modū, & sine paululum in longū ibat. Idem de uerbis Dn̄i. Scio ego, & mecum oīs homo, qui paulo attentius cōsiderauit, neminē Deum timentem, sub uerbis eius non se corrigere, nisi qui putat quia plus habeat uiuere, & hæc ipsa res est, quæ multos occidit, cum dicunt cras cras, & subito ostium clauditur, remanebunt foris cum uoce cornina, quia non habent gemitum columbinum. Cras cras uox corui est. Idem de ciuita. Dei. Si propterea

Eph. 5.

Vana spes uiuendi multos decipit.

quisq; obiurgandis, & corripiendis, malè agentibus parcit, quia oportunius tempus inquirit, uel eisdem ipsis metuit, ne deteriores ex hoc efficiantur, uel ad bonam uitam & piam, erudiendos impediant alios infirmos, & præmant atque auertant à fide: non uidetur esse cupiditatis occasio, sed consilium charitatis. Idem de pœnitētia. Quoniā multa sunt quæ impediunt languētem, & retrahunt, periculosum est, & interitui uicinum, ad mortē protrahere pœnitentiæ remedium. Idē. Purgandus est igne purgationis, qui in aliud sæculum distulit fructum conuersionis: hic aūt ignis, & si æternus nō sit, miro modo est grauis, excellit enim omnem pœnam, quam unquam quis passus est in hac uita. Bern. super cāt. Instar solis urentis, desiderij ardor perigrinantē in corpore animam decolorat, dum uultui gloriæ inhiantem impatientem facit repulsa, & excruciat amantem dilatio. Idem de contemptu. Nunquid in die iudicij miseri dicere incipient, modo Dn̄e, ecce modo, sine paululum? sic enim nunc dissimulāt infœlices, & modo & modo nō habent modum, & sine paululum in longum uadit. Idem. Clama ad Deū anima mea, trahe me post te, in odore unguentorum tuorum curremus: alioquin quando eum remorando, tepescēdo, & pausando consequi speras, exultabit ut gigas ad currendum uiam. Hilarem sine dubio diligit secutorem.

Correctio aliquando charitatiue differtur.

Pœnitentię ignis purgatorius.

De uoluptate. *Cap. XVI.*

GRegorius in mor. Qui nunc malè se in uoluptatibus dilatat, eum post in supplicijs pœna angustat. Idē in registro. Si pro luxu animi, atq; uoluptate carnis Dn̄ico die quis lauari appetit, hoc fieri, ne reliquo quolibet die concedimus. Si aūt pro necessitate corporis, hoc nec Dn̄ico die prohibemus. Hiero. in epist. Miserię delitijs, & delitiæ miserijs cōmutantur, in nostro arbitrio est, uel diuitem sequi, uel Lazarū. Idem. Difficile immò impossibile est, ut præsentibus quis, & futuris fruatur bonis: ut hic uentrem, ibi mentem impleat: ut de delitijs transeat ad delitias: ut in utroq; sæculo primus sit, ut in cœlo, & in terra appareat gloriosus. Bernard. de contemptu. Nūc & trahit sua quēq; uoluptas, & odorem turpis lucri sectantes, quæstum æstimant pietatē, quorum damnatio certa est. Boetius de consola. Tristes esse uoluptatū exitus, quisquis reminisci libidinum suarum uolet, intelliget, quæ si beatos explicare possent, nihil causæ est, quin pecudes quoq; beatæ esse dicantur, quarum oīs ad explēdam corporalem lasciuiam festinat intētio. Interl. Leuitici. 2. Nihil uoluptuosum, nihil suaue placet Deo: sed quod habet aliquid mordacitatis, & seueritatis, unde pascha cum amaritudinibus manducatur. Glos. Oseæ. 4. uoluptas insatiabilis est, & habita, famem, non satietatē parit. Seneca in epistola. Voluptates præcipuè exturba & inuisissimas habe, latronū more in

Hic & illic beatus esse nemo potest.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc nos ample ctuntur,ut ſtranguelent. Multa li. 2.in cap. de luxuria.

De carnalitate. Cap. XVII.

GRego.in homil. Vnde caro ad tẽpus ſuauiter uiuit, inde ſpiritus in æternum interit. Ioan. Chryſ.ſuper Matt. Quid impinguas(dic mihi) corpus? nunquid.n.immolare te habemus?nunquid apponere menſæ?Bern.de contẽp.Nonnulli cum ſpiritu cœperint, heu carne conſumantur. Idem. Hodie filij hoium animæ curã negligunt, curam aũt carnis perficiunt in omni deſiderio: neq;.n.peccare metuunt, ſed puniri, nec uirtuti cordis dãt opera,ſed ualetudini corporis,immò & uoluptati Idẽ ſuper canti. Tu tibimet ipſi diſpẽſas miſertus tui,ſuſpecta eſt mihi(fateor)tua ipſius in te diſpẽſatio,uereor tibi illudi ſub tegmine,& nomine diſcretionis à carnis prudẽtia. Id te ſaltem uolo admonitum eſſe, ut ſi tibi auctoritas Apoſtoli placet de bibendo uino modico,quod ille adiunxit non prætermittas. Idem in apol. Quid uos dicitis obſeruatores ciborũ, morum neglectores,& corruptores aiorum? Hippocrates, & ſequaces eius docent aias ſaluas facere in hoc mundo, Chriſtus & eius diſcipuli perdere. Quẽ nam uos è duobus magiſtrum eligitis?Ac manifeſtũ ſe facit qui ſic diſputat, hoc oculis,hoc capiti,illud pectori,uel ſtomacho nocet,profectò unuſquiſq; quod à ſuo magiſtro dicit,hoc in medium profert. Idem. Iſta charitas deſtruit charitatem,hæc diſcretio diſcretionẽ confundit,talis miſericordia crudelitate plena eſt,qua uidelicet ita corpori ſeruitur,ut anima inguletur. Quæ etenim charitas eſt carnẽ diligere,& negligere ſpiritum?quę diſcretio totum dare corpori,& animæ nihil?qualis miſericordia ancillam reficere,& dominã interficere? nemo pro huiuſmodi miſericordia ſperet ſe cõ ſequi miſericordiam.Idem in epiſto. Quicunq; in carne ſunt,ſiue præter habitum,ſiue in habitu religionis (ſi uerax eſt,immò q̃a uerax eſt Apoſtolus)Deo placere non poſſunt:multum.n.citra perfectum proficit, immò infra imperfectum deficit,cuius gula Deus eſt. Idem. Qui debitorem. Supra lib.1.de religioſis malis.Idem in ſer. Filij hominum uſq; quo graui corde, & pingui corpo re?ut quid diligitis uanitatem,& ueritatem negligitis?pinguedo carnis,delitiæ corporis, ſaturitas uentris,aut ante mortem uos deſerent,aut uos in morte illa deſeretis,qñ (inquit) ſanctus, cum interierit homo,non ſumet oĩa,neq; deſcendet cum eo gloria eius.Seneca in epiſt. Cum tibi fœliciter ſagina ceſſerit,& tori creuerint,nec uires unq̃ opimi bouis, nec pondus æquabis, adijce nunc,q̃ maiore ſarcina animus elidit, & minus agilis eſt. Idem.Stringe corpus,& aĩo laxa locũ,multa ſequuntur incõmoda corporis deditos curæ.Idẽ. Fateor inſitam eſſe nobis corporis noſtri charitatẽ,fateor nos huius gerere tutelã,non nego indulgendũ illi,ſeruiendum nego:

Sua in ſe diſpenſatio ſuſpecta eſt.

Falſa charitas amor proprius.

Pſal.48.

Parcè ſuſtẽtanda, non foue da caro.

multis.n.ſeruit,qui corpori ſeruit,qui ꝓ illo nimiũ timet,qui ad illud oĩa refert. Idem. Sic gerere nos debemus, non tanq̃ ꝓpter corpus uiuere debeamus,ſed tãquã nõ poſſimus ſine corpe.

De proſperitate. Cap. XVIII.

GRegorius in moral.Sancti uiri oẽm præſentis uitæ copiam,inopiam deputant,quia uidelicet nil extra Deum ſufficit menti, quæ ueraciter Deum quærit. Idẽ quãuis quolibet in loco poſiti,cogitando,loquendo,agendo peccemus,tunc tñ per tria hæc animus effrenatius rapitur, cũ mundi huius ſubleuatur proſperitate. Idẽ. Non eſt cenſus in crimine,ſed affectus: cuncta.n. quæ Deus cõdidit bona ſunt. Idẽ. Solet rerum abundantia tantò magis à diuino timore mentẽ ſoluere,quantò magis hanc exigit diuerſa cogitare. Nam dum foris per multa ſpargitur, ſtare in intimis fixa prohibetur.Idem. Qui tranſeuntia ample ctitur,eoipſo ad decurſum ducit, quo decurrentibus implicatur. Idem. Multos ſua peius fœlicitas ſtrauit, multos diututna pax inertes reddidit,coq; illos inopinatus hoſtis grauius peculit,quò longo quietis uſu negligentes inuenit. Idem ſuper Ezech.Abundantia ſuperbiæ uicina eſt. Idem. Qui à Deo auertitur, & proſperatur, tantò perditioni fit proximus,quantò à zelo diſciplinæ inuenitur alienus.Idem in regiſ. Liberè nobis non debet dari donũ Dei, quod per delectationẽ ſui, ſeparat ab amore Dei: ne data dan ti præferamus,& dum bona percipimus etiã ma li,unde creſcere in eius amore debuimus, inde à timore illius diſiungamur.Ioan.Chryſoſt.ſuper Matth. Ipſa fœlicitas mundialium rerum, ſatis magnum impedimentũ eſt aĩæ ad iuſtitiam faciendam. Idem. Qui uult Deum amare,neceſſe eſt,ut odiat diuitias,qui aũt uoluerit amare diuitias,neceſſe eſt,ut odiat Deum. Idẽ ſuper Ioã. Non accuſo domos habentes, & agros, & pecunias,& mancipia:ſed cum cautela hæc poſſideri uolo,& cum decentia,quid eſt cũ decentia, niſi ut more dominorum, & non ſeruorũ poſſideant ea,& non poſſideanẽ ab eis, ut utanẽ eis, & non abutanẽ?Iſid.in ſyno.Diuitiæ nunq̃ ſine pctõ acquiruntur,nullus res terrenas ſine pctõ adminiſtrat.Aug.in epiſt.Fallax in tranſitorijs ſuauitas, & infructuoſus labor,& ppetuus timor, & periculoſa ſublimitas:initiũ ſine ꝓuidentia, & finis cũ pœnitentia.Idẽ. Vtaris hoc mundo tanq̃ nõ utens,ut ex bonis eius bona facias, & nõ malus fias,quia & ipſa bona ſunt, & à Deo bona ſunt, nec danẽ hoibus niſi ab illo,q̃ habet oĩum cœleſtiũ,atq; terreſtriũ ptãtem.Sed ne putenẽ mala, dantur & bonis,ne putentur magna, uel ſumma bona, dantur & malis. Itemq; auferuntur & iſta bonis, ut probenẽ:& malis,ut crucienẽ.Idem ſuper Luc. Amor rerũ terrenarũ niſcus eſt pennarũ ſpiritualiũ, & eſt Glo.ſuper Pſal. 120. Idẽ ſup cano Iacobi.Aurum materia laborum,periculũ poſſidentium, enervatio uirtutum, malus Dñs, proditor

Solus Deꝰ ſufficere poteſt bonis.

Proſperitatis periculum, atque deſpendium.

Nemo poteſt duobus Dominis ſeruire.

Nec

Vtendum non fruendum eſt mundo.

proditor ſenus,aurum nemo tutus habet, niſi q ſemper abſcondit, in perniciem Dñi fulget, per tenebras quæritur,per tenebras cuſtoditur.Idẽ. Aurum præbet miſericordię materiã, apud bonos animos,& nouo genere lucri,tunc magis ꝓdeſt, quando contennitur,ut.ſ.ipſa ſui conditione teſtetur,qñ mala eſt eius rei poſſeſsio, cuius abdicatio fructuoſa.Idem de moribus Eccleſię. Multò.n.mirabilius non inhærere diuitijs quãuis poſsideas,q̃ omnino eas non poſsidere. Ambroſius in ſer.Meritò clamat Propheta . Diuitiæ ſi affluant,nolite cor apponere,quid.n.mihi prosunt ſi mecum eſſe poſt mortem non poſſunt?hic acquiruntur, hic relinquentur. Somnium igitur loquimur non patrimonium.Vnde bene ait Propheta.Dormierunt ſomnum ſuum,& nihil inuenerunt omnes uiri diuitiarum in manibus ſuis. Beru.in epiſt. Bona temporalia ſunt ſi nõ amãtur ut illicita,ſiue aũt amentur,ſiue non amenẽ, nõ multum expediunt: quia quadam ſui dulcedine cor poſſidentis citò ſubuertunt . Idẽ in ſer. Diuitiarum amor inſatiabilis.Longè.n.amplius deſiderio torquet aĩam,q̃ refrigeret uſu ſuo:utpotè quarum acquiſitio, quidem laboris, poſſeſsio uerò timoris,ammiſsio plena doloris inuenitur.Idem.Filij Adam genus auarũ, & ambitioſum,audite,quid uobis cum terrenis diuitijs,& gloria temporali?quæ nec ueræ,nec ueſtræ ſunt? Aurum.n. & argentum nõne terra eſt rubra, & alba,quam ſolus error hominũ facit, aut magis reputat pretioſam? Deniq; ſi ueſtra ſunt hæc,tollite ea uobiſcum, ſed homo cum interierit non ſumet oĩa,neq; deſcender cũ eo gloria eius.Idẽ. Fallax fœlicitas eſt maior infœlicitas.Seneca in epiſtola.Res eſt inquieta fœlicitas.

Pſal.61.

Pſal.75.

Pſal.48.

De conſolatione. Cap. XIX.

GRego. in paſtor.Offerenda eſt eis conſolatio, quos caminus paupertatis excoquit, atq; illis inferendus eſt timor, quos conſolatio gloriæ temporalis extollit. Idem. Habet hoc prauorũ. Infra.c.de malitia.Idẽ.Mens in qua. Infra lib.4. de ſeruore.Heirony.in epiſtola . Nihil oĩno agimus,qui nos per multitudinis exempla defendimus,& ad conſolationem noſtram aliena ſæpe numerantes uitia, deeſſe nobis dicimus quos ſe qui in uirtutibus debeamus. Bernard. in epiſto. Si caro & ſanguis regnum Dei poſsidere nõ poſſunt,carnalibus profectò conſolationibus,ſpiritales ſociari impoſsibile eſt.Idem. Funes cecidit ſumus exterius & de regno Dei qđ intra nos eſt, relictis ueris,ac perennibus bonis, foris quærimus uanam conſolationẽ de uanitatibus, & inſanijs falſis,ac iam religionis antiquę non ſolum uirtutem amiſimus, ſed nec ſpeciem retinemus. Idem ſuper Qui habitat. Si uis habere miniſterium angelorũ, fuge conſolationes ſæculi,& tentationibus reſiſte diaboli,renuat conſolari anima tua in alijs,ſi uis in Dei memoria delectari.

Conſolandi ſũt pauperes deterrendi diuites.

Conſolatio temporalis, ſpirituali aduerſatur.

Idem in ſer. Vilis eſt & ad nihilum utilis mundi conſolatio, & quod magis eſt metuendum, etiã ueręac ſalubris conſolationis eſt impedimentũ. Idem.Cuius ad alias conſolationes mẽs inhiat, & nõ pœnitus renuit conſolari in caducis,& trãſitorijs;ipſe ſibi ꝓfectò cœleſtis ſubtrahit gr̃am conſolationis,qui ſi digna deuotione,pleno affectu,deſiderio uehementi petere,quærere,pulſare ſatageret,ſine dubio petens acciperet, quærẽs inueniret,pulſanti aperiretur.Idem.Alios quoq; lugentes.Supra lib.2.in cap.de beatitudine.

De ornatu. Cap. XX.

GRegorius in moral.Praui cum tegẽdis membris ueſtimenta quærunt,non ſolũ quæ tegãt, ſed etiam quæ excolant expetunt, & contra torporem frigoris non ſolum quæ per pinguedinẽ mmiãt, ſed etiam quæ per molliciem delectẽt, & non ſolum quæ per molliciem tactũ mulceãt, ſed etiã quæ per colore m oculos ſeducant Ioan. Chryſ.de compunc.Nos omne tẽpus uitæ noſtrę conſuminus expoliantes dominã, & adornates ancillam diuerſis ornatibus.Auguſt.ſuper Mat. Qui immoderato cultu corporis atq; ueſtitus, uel cæterarum rerum nitore præfulget,facilè cõ uincitur rebus ipſis,pomparum ſæculi eſſe ſectator.Idem de doctrina Chriſtiana.Quem iudicẽ mulier meliorem requirimus deformitatis tuæ, q̃ te ipſam quæ uideri times?Sipulchra es, quid abſconderis? ſi deformis? cur te formoſam eſſe mentiris? nec tuæ conſcientiæ, nec alieni grãm oris habitura.Iſtud uerbum ſumit à beato Ambroſ.in lib.de uirginibus.Idem. Auguſt. de doctrina chriſtiana.loquẽs.de fuco mulierũ. Tolerabiliora propè modum in adulterio crimina ſunt,ibi.n.pudicitia,hic natura adulteratẽ.Iſtud uerbum ſumit ſimiliter à beato Ambroſ. in lib. de uirgin.Idem de doctri.chriſtiana. Monent is Apoſtoli uox eſt Expurgate uetus fermentũ,&c. in azimis ſinceritatis,&c.Nũ ſinceritas perſeuerat & ueritas,qũ quę ſincera ſunt polluuntur, & colorum adulteriis fucis in mendacium uera mutãtur? Iſtud uerbum ſumit à beato Cyprião. Idem de doctrina chriſtiana. Dominus tuus dixit, non potes facere capillum unum album aut nigrum:& tu ad uincendam Dñi tui uoẽ, uis te eſſe potiorẽ audaci conatu, & ſacrilego cõpctu crines tuos inficis? malo præſagio futurorũ capillos iam tibi flammeos auſpicaris.Iſtud ſimiliter ſumit a beato Cypriano.Hieron.in epiſtola. Crimen eſt caput poſt chryſmatis ſanctificationem,aut croci aut alterius pigmẽti fuco uel pulnere ſordidari,aut auro,uel gẽmis,uel cuiuſcũq; terrenæ creaturæ ſpecie comi , quod iã cœleſtis ornatus ſplendore refulget. Idẽ.Quid facit in facie chriſtiana purpuriſſus,& ceruſſa?quorũ alterum ruborem genarum labiorũq; mentitur alterum candorẽ oris,& colli?ignis iuuenũ, fomẽta libidinũ,impudicę mẽtis indicia, & infra.Ornatus iſte nõ Dñi eſt , uelamẽ iſtud Antichriſti

Vanitas in uſu ueſtium.

In mulieres ſeſe fucantes.

Matth. 5.

1.Cor.5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est. Idē. Qua fiducia erigit ad cœlū vultus, quos conditor non agnoscit? Ambros. Quæ uult audiri. Infra lib. 4. de simplicitate. Cyprianus in epistola. Fugiant castæ uirgines & pudicæ incestarum cultus, & habitum impudicarum, lupanarium insignia, ornamenta meretricum: hæc Deus culpat, hæc denotat. Sericum & purpuram indutæ Christum induere non possunt: auro, & margaritis, & monilibus adornatę, ornamenta cordis pectoris perdiderunt. Idem. Parem se in omnibus integritas uirginea præstet, nec bonū cordis corporis cultus infamet. Quid n. ornata uirgo, quid compta procedit, quasi maritū habeat aut quærat? Timeat potius placere si uirgo est, nec periculum sui appetat, quæ ad meliora, & diuina se seruat. Bern. in epistō. Filiæ Babylonis, quarum uerē gloria in confusione, induunt purpura & byssō, & subinde conscientia pannosa iacet. fulgent monilibus, & moribus sordent. Idem in apolog. Ex cordis thesauro sine dubio procedit, quicquid foris apparet uitiosum, uanū enim cor uanitatis notam ingerit corpori, & exterior superfluitas, interioris uanitatis indiciū est. Mollia indumenta molliciem animi indicāt non tātum curaretur corporis cultus, nisi prius neglecta fuisset mens inculta uirtutibus. Multa supra libro 1. de monialibus, & coniugatis.

Exterior uanitas interioris certum indiciū est.

De ingratitudine. Cap. XXI.

GRegorius in regist. De Imperatore Mauricio. Valde mihi durum uidetur, ut ab eius seruitio milites suos prohibeat, qui & ei omnia tribuit: & dominari eum non solum militibus, sed etiam sacerdotibus concesit. Ioan. Chrys. super Matth. Omne bonum quod non ex amore ipsius boni faciūt homines, ingratum est ante Deū. August. de uiduitate. Multi habēt multa dona, & Deum nesciendo à quo habent, impia uanita iactantur. Nemo aūt est donis Dei beatus, qui donanti extiterit ingratus. Idem de pœnitentia. Ingratus extitit, qui plenus uirtutibus Deum omnino non timuit. In hoc. n. quisq; peccator fit culpabilior, quo est Deo acceptior. Idem de spiritu, & litera. Erit anima ingrata si quod illi ex Deo est, sibi tribuit, præcipueq; iustitiā. Bern. super. Qui habitat. Confitenti humiliter, & deuotē gratias agenti, non immeritò ampliora beneficia promittuntur. Nam qui fidelis inuenitur in modico, iure constituitur super multa. Sicut è contrario de accipiendis indignus est, qui fuerit de acceptis ingratus. Idem super cantica. Ingratus reputabitur cum discussio uenerit, qui non poterit dicere cum Dauid. Cantabiles mihi erāt iustificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ. Idem. Nunquid non perit quod datur ingrato? Ingratitudo enim inimica est gratiæ, perditio animæ, exinanitio meritorum, uirtutum dispersio, beneficiorum perditio. Idem ingratitudo uentus est urens, fontem siccans pietatis, rorem misericordiæ, & fluenta ois gratiæ. Idem.

In modico gratus, maiora p cipiet.

Psal. 118.

Perit collatum ingrato.

Quid est cor durum? cap. de obstinatione. Idem. Absq; confessione. Supra lib. 2. de confessione. Idē in sermone. Ingratitudo uias obstruit gratiæ, & ubi fuerit illa gratia accessum non inuenit, locum non habet. Hinc mihi charissimi dolor continuus est, multaq; tristitia cordi meo, q̄ nonnullos tam pronos ad leuitatem, ad risum, ad uerba ociosa & scurrilia uideo: ut pertimescam ualde, ne forte plus q̄ expediat diuinæ misericordiæ immemores & ingrati super tā multis beneficijs suis, aliquando deserantur à gratia, quam non habent ut gram. Idem. Oino nos sola à profectu conuersationis impedit ingratitudo nostra: dum quodāmodo perditum reputans qui dedit, quod ingratus accepit: cauet sibi de cętero ne tantò plura ammitteret, quātò plura ingrato conferret. Seneca in epistō. Quisquis de accipiendo semper cogitat, oblitus accepti est, nec ullum habet malum cupiditas maius, q̄ q̄ ingrata est.

Animę affectum sit ingratitudo.

De discordia. Cap. XXII.

GRegorius in regist. Dubium non est bonos prauorum odia sustinere, diuinisq; intentos operibus, peruersorum aduersitatibus lacerari. Idem. Quoties res aliqua pluribus agenda cōmittitur, dum quisq; dissentit ab altero, dispendijs potiusq̄ utilitatibus aditus reseratur. Idem. Mihi inimicitiam facio, si fratrum meorum iura perturbo. Idem. Discordia consuenit scandala generare. Idē in moral. Solet inter fratres maior substantia, discordiæ fieri grauioris causa. Idem. Euenire plerunq; solet ut non amissa charitate, & inimici nos ruina lætificet, & ruinam eius gloria sine inuidiæ culpa nos cōtristet: dum & ruēte eo quosdam bene erigi credimus, & proficiente eo plerosq; iniustē opprimi formidamus. Idem in pasto. Discordes, & si boni operis fructus in suis actionibus proferunt, profectò nulli sunt, quia non ex unitate charitatis oriuntur. Idem. Sæpe dum quosdam maior scięntia erigit, à cęterorū societate diuiungit, & quasi quò plus sapiunt, eò à cōcordię uirtute desipiūt. Idē in dialo. Prauis moribus, semper grauis est uita bonorum. Idem in homil. Quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerātiam testis est, quia bonus non est. Abel. n. esse renuit, quē Cain malitia non exercuit. Hieron. in epist. Nihil tam contrarium, nihil tam execrabile Deo, q̄ aliquē uelle lædere, uel odisse: nihil tam probabile, q̄ omnes publicè accusare. Idem in homil. Quō concordia paruæ res crescunt, sic discordia maximæ collabuntur. Simile in Glo. Eccles. 1. a. Idē in orig. super Mich. Vbiq; insidiæ, ubiq; fraudulentia, innoxius sanguis effunditur præ auaritia, & libidine germanitas ignoratur. Augu. de uerbis Domini. Non poterit habere concordiam cū Christo, qui discors uoluerit esse cū Christiano. Idē. Quid tibi cōmune cū discordia christianę? quid

Inimici ruina nunquā placere debet.

Discordia à Christianissimo discordat.

quid simultates amas, quæ Deo tuo non placent. In initio nanq; inimicitias in protoplastum, dū serpens exerit interficit: dum homini inuidet in se prosternitur, dum Adam cupit decipere ipse primitus iugulatur. Idē in epist. Facile est, atq; procliue malos odisse quia mali sunt, rarum aūt & pium eosdem diligere quia boies, ut in uno eodemq;, simul & culpam improbes, & naturā probes. Idem de confessione. Sicut amici adulātes pertuntur, sic & inimici litigantes plerunq; corrigunt. Ambros. de uirgi. Quot homines, tot sententiæ. Idid. in syno. Odium à regno Dei separat, à cœlo subtrahit, à paradiso eijcit, nec passione adimitur, nec martyrio expiatur. Idem de sum. bo. Amicitia in rebus tantum bonis habenda est. Nā qui ea in malo utuntur, nō sibi amici, sed inimici existunt. Ioan. Chryf. in sermone, zelantur mansuetum inuidi, modestū superbi, probum improbi, mitem tumidi, inimica æmulatione lacessunt. Idem super Matth. Malos qui monet offendit, incurrit odium qui arguit crimino sos. Idem. Inimicus manifestus. Infra de simulatione. Idem. Si inimicitiæ semel. Infra de credulitate. Bern. in epist. Veritas nonnunquam odiū & discordiam parit. Idem super cantica. Oratio peccatoris execrabilis erit, frustra quoq; offeret munus suū ad altare, qui conscius est sibi q̄ frater suus habet aliquid aduersum se. Deniq; non respexit Dñs ad Cain munera, eo q̄ nō rectè amularet cū fratre suo. Gl. 1. Io. 3. In perpetuū cū Cain damnabitur qui hoc genere homicidij tenetur, ut discordet à fratribus. Ibidem. Omnis homicida est qui uel ferro percutit, uel odio insequitur. Boet. de consolatio. Quem fœlicitas amicum fecit, infortunium faciet inimicū, quæ uero pestis efficacior ad nocēdum, q̄ familiaris inimicus? Multa supra lib. 2. de ira.

De malitia. Cap. XXIII.

GRegorius in dialo. Sunt nonnulli qui idcirco bona facere student, ut gratiam alienæ operationis obnubilent, nec pascuntur bono quod faciunt, sed laude boni qua cæteros præmunt. Idem. Malitia remanentium meretur, ut hi qui prodesse poterant festinē subtrahantur, & cum mundi finis appropinquat electi tolluntur ne deteriora uideant. Idem in moral. Iniquorū hominum mentes cum quædam à proximis bene gesta conspiciunt, in extenso liuoris sui aculeo torquentur, & grauem malitiæ suæ pœnam sustinent: cūm bona in alijs tabescendo uident. Idē. Ab omniporente munus ex manu non accipitur, quod corde obligato in malitia profertur. Idem. Habet hoc prauorum malitia, ut cum uera in se fiere mala renuit, fingat aliena. Nā quasi solatio facinoris utitur, si falsis uocibus, & uita corripientis inquinetur. Idē. Mens praua semper in laboribus est, quia aut molitur praua quæ inferat: aut metuit ne hæc sibi ab alijs inferantur.

Malitia interior, radix omnia mali.

Malorum diuersa genera.

Indiscreta misericordia, crudelitas est.

Simile.

Crudelitas quid.

Idē in pasto. Frustra indignatio clamor & blasphemia ab exterioribus tollitur, si in interioribus uitiorum mater malitia dominatur, & in cassum foras nequitiæ ramus inciditur, si furfectura multiplicius mtus in radice reseruat. Ambros. de fuga sæculi. Vbi inimicitiæ sunt, discordia est nocendiq; studium: ubi nocendi studiū, ibi ponitur malitia. Aug. in sermone. Benefacere Deus semper paratus est, sed horum malitia prohibetur: quæ à Dño Deo sibi dari uult oīa, & non uult de his quæ possidere uidetur offerre. Hierony. in origi. super Oseæ. Prudentia absque bonitate malitia est, & simplicitas absq; ratione stultitia nominatur. Bern. de amore Dei. Malitia est sapor mali. Idem in sermo. Alius supra se ambulat in magnis & mirabilibus, alius extra se inutili curiositate uagatur, alius sub se in carne ambulat, & nō pōt placere Deo, alius contra se diligens iniquitatē, & odio habēs aiam suā. Omnis enim qui sęuit in proximum, magis lædit seipsum, eo q̄ longe peius sit inferre uiolentiam, quam sufferre.

De crudelitate. Cap. XXIIII.

GRegorius in regist. Valde iniquum est, ut qui te plus amauerunt, ipsi te sine causa atrociorem contra se sentiant. Idem in moral. Plerunq; dissoluta remissio quasi mansuetudo, ac pietas reputatur. & dum plus q̄ decet delinquentibus temporaliter parcitur, ad æterna supplicia crudeliter reseruantur. Aug. in epist. Molestus est, & crudelis uidetur medicus furenti frenetico, & patet indisciplinato filio, ille ligando ille cedendo, sed ambo diligendo. Si aūt illos negligant, & perire permittant, ista potius falsa mansuetudo uera crudelitas est. Idem. Vt constitueretur in Ecclesia, ne quisq̄ post alicuius criminis pœnitē tiam clericatum accipiat, uel ad clericatum redeat, uel in clericatu remaneat, non desperatione indulgentiæ, sed rigore factum est disciplinæ. Ioan. Chryso. super Ioan. Sicut oleum non utiq; parit lapis, ira nec crudelitas misericordiā: cū enim talem habuit radicem, non ultra eleemosyna est quod rale est. Idem. Cū nos ignoremus esurientem Christum, ignorabit nos & ipse misericordia indigentes, & iustē, quia crudeles fuimus in idipsum. Bern. super Qui habitat. Quantum ego compatiar, & si quid solatij possem impendere q̄ libenter id facerem, nouit ille quem nihil latet: uerūtamen si de pœnarum diminutione solatium præbere uoluero, crudelis, & immisericors ero: quantum enim subtraham de pœna, tantum de corona furabor, tantū defrugabo fructus, quantum de semente subtraxero, siquidem modica seminis detractio, non modicum est messis detrimentum. Seneca in epistola. Quid opponitur clementiæ, nonne crudelitas? quæ nihil aliud est quàm atrocitas animi in pœnis exigendis, crudeles enim uocantur qui puniendi causam habent, modum non habent.

Universidad de Deusto Biblioteca

De simulatione. *Cap.* XXV.

GRegorius in moral. Omnis hypocrita quia uitam iustitiæ simulans iustorum sibi laudē arripit, alienū est profectò quod tollit. Idē. Oēs hypocrite dum bonorum uitam simulant, imitationem sanctæ uisionis habent: sed ueritatē sanctę actionis non habent. Idem in pastora. Inter hypocritas iure deputatur, qui ex simulatione disciplinæ ministerium regiminis uertit in usum dominationis. Hieron. in epist. Fictam humilitatem fugiens illam sectare, quæ uera est, quam Christus docuit humilitatem, in qua non sit superbia inclusa. Multi.n. huius uirtutis umbram, ueritatem pauci sequuntur. Perfacile est aliquē uestem habere contemptam, salutare submissius manus, & genua deosculari, inclinato in terram capite oculisq; deiectis humilitatē, ac mansuetudinem polliceri, lenta uoce tenuiq; sermones infringere, suspirare crebrius, & ad oē uerbū peccatorem, ac miserum se clamare. Sed si uel leui sermone offensus fuerit, continuò uidebis ac tollere supercilium, leuare ceruicem, & delicatū illum oris sonum, insano clamore repente mutare. Idem. Sancta magis esse q̄ uideri stude, quia nihil prodest æstimari quod non sis, & duplicis peccati reatus est, non habere quod creditur, & quod non habeas simulare. Idem in origine super Mat. Nunc rara fides est, aliud in labijs, aliud in corde uersatur, uenenū animæ linguæ mella contegunt. Ioan. Chrysost. super Matth. Dic hypocrita si bonum est esse malum, ut quid nō uis apparere quod es? Si autē melius est bonum esse, ut quid non uis esse quod uis apparere? Idē. Inimicus manifestus melior est, q̄ amicus fictus, ille dum timetur facile uitatur, iste dum non cognoscitur, præualet. Idem. Osculum pacis. Supra lib. 2. de ira. Isidor. de sum. bo. Sæpe per simulationem amicitia colitur, ut qui non potuit apertè decipere, decipiat fraudulenter. Idem per aduersa magis, q̄ per prospera cōprobatur, si Deus & proximus uerè diligatur, quia dum aduersa prouenerint, tunc amicus fraudulentus detegitur. Idem. Qui crucē portat. Infra lib. 4. de cruce spirituali. August. de uirgi. Simulatio humilitatis maior superbia est. Idem. Simulatio dicit. Supra lib. 2. de conflictu. Idem super Matth. Malus spiritus, spiritus stultitiæ, alter peior simulatio sapientiæ: spiritus malus, spiritus erroris; alter peior simulatio ueritatis: spiritus malus, spiritus temeritatis, alter peior simulatio consilij: spiritus malus, spiritus ignauiæ, alter peior simulatio fortitudinis: spiritus malus spiritus ignorātiæ, alter peior simulatio scientiæ, spiritus malus spiritus impietatis, alter peior simulatio pietatis: spiritus malus spiritus elatiōis, alter peior simulatio timoris. Idem cautus sit pœnitens. Supra lib. 2. de confessione. Bern. super Cantic. Intendere quasi in Deum, sed nō propter Deum, hypocritæ planē animæ est, cuius, & si una facies decora uidetur q̀ ad Deum qualicūq; intentione respiciat, ipsa tñ simulatio omne in ea decorum exterminat, & magis per totum ingerit fœditatem. Idem. Minus semper malitia palàm nocuit, nec unquā bonus, nisi simulatione boni deceptus est. Idem in epistola. Nemo magis iram meretur, q̄ amicum simulans inimicus. Idem de contemptu. Non dicet hypocryta, gula mea testimonium conscientiæ meæ, quia & si indicantium secundum faciem, uerbo, uultu, & habitu simulatorio, eludat opinionem, sed non eius, qui scrutatur renes, & corda fallit, uel euadit iudicium. Glo. Ira iusta est. Infra lib. 4. de zelo bono. Sen. in epis. Omnia uitia in aperto leuiora sunt. morbi quoq; tunc ad sanitatem inclinant, cum ex abdito erumpunt, atq; uim suam proferunt. Auaritiam itaq; & ambitionem, & cætera mala mentis humanæ, tunc periculosissima scias esse, cum simulata sanctitate subsistunt.

Hypocrita fur est.

Vera humilitas quæ sit.

Spiritus malus, & spiritus peior.

Hypocrita hoies fallere potest, Deū minimè.

De familiaritate. *Cap.* XXVI.

GRegorius in dialo. Qui corpus suum continentiæ dedicant, habitare cum fœminis non præsumant: ne ruina menti tantò repentina subrepat, quantò ad hoc quod male cōcupiscitur, etiam presentiæ cōcupitæ formæ famulatur. Idē in regis. Legitur, q̀ beatus Aug. nec cum sorore habitare consenserit, dicens. Quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt. Docti ergo uiri cautela, magna debet nobis esse instructio: nam uitium prę sumptionis est, quod fortis pauet, minus ualidum non timere. Idem super Ezech. Sicut perfecti uiri peruersos proximos non debēt fugere, quia & eos sępe ad rectitudinem trahūt, & ipsi ad peruersitatem nunquam trahuntur: sic infirmi quiq; societatem debent declinare malorum, ne mala quæ frequenter aspiciunt, & corrigere non ualent, delectentur imitari. Ambrosi. super. Lu. Quàm religiosum uidetur, ut commemorationem Christianæ fœminæ non recuses: sed crebra inde tentatio si attentos Deo uiderit diabolus, suggerit, ut decipiat: sed tu quāuis de proposito præsumas, caue tentationem, sciēs natur am. Idem de uirginibus. Teritur officijs pudor, audacia emicat, risus obrepit, modestia soluitur, dum affectatur urbanitas. Isid. in syno. Sæpe familiaritas implicat, sæpe occasio peccandi uoluntatem facit. Idē. Melius est habere malorum odium, q̄ consortium. Idem. Sicut multa bona habet communis uita sanctorum, sic plurimum mali societas affert malorum. Augusti. de singularitate clericorum. Diabolus sicut de simplici charitate amorem conflat illicitum, sic per societatem clerico, & mulieri inducit interitum: dum autem contentus est cedere, sic ualet fortius occupare, & dum submissius patitur, semetipsum præbere deuictum, sic plenius deuincere gloriatur. Idem. De clericis familia-

familia-

Feminarum familiaritas castitatis inimica.

Infirmi malorum consortia fugiant.

Insidiæ Diaboli.

miliaribus erga mulieres Apostolus ait, gloria in turpitudine eorum. Sed dilectio est inquiunt. O dilectio quæ inuadet sibi, o charitas quæ cupit se in uituperatione laudari, grande miraculum, ut uirginum charitas uirgines faciat uelut coniuges credi, & coniugum charitas coniuges faciat uelut virgines ęstimari. Idē. Conuersatio parilitatis non nisi corruptionem seminat, uitia pullulat, lasciuiam pascit, cupidinem concipit, ignominiam parit, rabiem concitat, furiam porrigit, petulantiam nutrit, casus exaltat, ruinas ædificat. Idem. Semel dixerim, omnis inconueniens sodalitas mulierum, gluten est delictorum, & uiscus toxicatus quo diabolus homines aucupatur. Hiero. in epi. Si pudicitiam seruare quæris, fœminam quam bene uideris conuersantem mente dilige, non corporali frequentia. Idem. Germinant feminæ spinas cum uiris habitantes, & archana mentium acuto mucrone percutiunt. Idem. Nec Dauid sanctior, nec Salamone potes esse sapientior, memento semper, q̀ paradisi colonum de possessione sua mulier eiecerit. Idem. Ianua dyaboli. Supra de muliere lib. 1. Bern. super Cant. Cum fęmina semper esse, & non cognoscere fœminam, nonne plus est, quam mortuum suscitare? quod minus est non potes, & quod maius est uis credam tibi, quotidie latus tuum ad latus iuuenculæ in mensa, lectus tuus ad lectum eius in camera, oculus tuus ad oculos eius in colloquio, manus tuæ ad manus ipsius in ope, & cōtinens uis putari? esto ut sis, sed ego suspitione nō careo.

Suspectæ familiaritatis effectus.

Nota.

De propinquitate. *Cap.* XXVII.

GReg. in mora. Sæpe ad auaritiam cor parentis illicit fœcunditas prolis, eò enim ad ambitū congregandæ hære ditatis accenditur, quò multis hæredibus fœcundatur. Idem. Ille scire Deum familiarius appetit, qui præ amore pietatis, nescire desiderat, quos carnaliter sciuit. Idē. Graui damno scientia diuina minuitur, si cum carnis notitia partitur. Extra cognatos ergo quisque ac proximos debet fieri, si uult parenti omnium uerius iungi. Hiero, in epistola. Licet sparso crine, & scissis uestibus, ubera quibus te nutrierat mater ostendat, licet in limine pater iaceat, percalcato patre perge, siccis oculis ad uexillum crucis euola, solum pietatis genus est, in hac re esse crudelē, ueniet postea dies ille, quo uictor reuertaris in patriam. Idem in homil. Hic ordo in omni affectu necessarius est, ama post Deum patrem, ama matrem, ama filios. Si autem necessitas uenerit, ut amor parentum ac filiorum, Dei amori comparetur, & non possit uterque seruari, odium in suos, pietas in Deum est. Io. Chrys. de compunc. cor. Dico tibi monachæ, quid quæris matrem? aut Christiana est mater, aut non est Christiana, aut sancta est, aut peccatrix. Si sancta est, gaudet quia seruis Domino, si peccatrix, dimitte illā, quia mortua est. Idem. Qui habet Iesum habet & patrem, habet matrem, habet filios, habet omnem propinquitatem. Quid quæris mortuos sequere uiuum, & dimitte mortuos, ut sepeliāt mortuos suos. Isid. de sum. bo. Multi dum propinquorum utilitates procurant, à Dei amore se separant. Vir autem spiritualis, ita prodesse debet suæ propinquitati, ut dum illis gratiam carnis præstare studet, ipse à spirituali proposito nequaquā declinet. Idem. Multi monachorum. Supra lib. 1. de monachis malis. Idem. Noueris non prohiberi pietatis officiū, sed negari carnalitatis affectū, proximis enim carnaliter præstatur, qđ extraneis piè impenditur. Aug. in epi. Carnalem affectum, & in nobis, & in nostris militia Christiana, ut perimamus hortatur, nec tamen ita ut ingratus sit quisque parentibus, & eadem ipsa beneficia, quibus in hanc uitam editus, susceptus atque nutritus est, enumerata derideat, seruet potius ubique pietatem, habent hæc locum, vbi maiora non uacant, mater Ecclesia, mater est & matris tuæ. Idem de uiduitate. Nec ideo laudāda es, quia filios habes, sed quia eos piè nutrire atque educare studes, ut enim tibi nascerentur, fœcunditatis, ut uiuant fœlicitatis est, ut & instituantur sic, uoluntatis est atque potestatis. Ber. in epi. Ecclesia iubetur, ut concupiscat rex, decorem eius, obliuisci populum suum & domum patris sui, puer Iesus inter cognatos & notos quæritur, nec inuenitur, fuge fratres tuos. & tu si tuā uis inuenire salutē, fuge (inquam) de medio Babylonis fuge à facie gladii aquilonis. Idem. O dirum patrem, ò sæuam matrem, ò parentes crudeles & impios, imo non parentes sed peremptores, quorum dolor salus pignoris, quorum cōsolatio mors filij est, qui me malunt perire cum eis, quàm regnare sine eis. Idem. Configat carnes tuas diuinus timor, ne decipiat carnalis amor, blanditur sub lingua eius labor & dolor, lachrymatur, sed insidiatur ut rapiat pauperem, rapere pauperem, dum attrahit eum. Idem. Fidelis sermo & omni acceptione dignus, & si impium est contemnere matrem, contemnere propter Christum piissimum est. Nam qui dixit. Honora patrem, & matrem, ipse etiam dixit, Exo. 20. Qui amat patrem, & matrem plusquam me, nō est me dignus. Matt. 10. Glo. Math. iiij. Perfecta est conuersio, ubi cum cupiditate rerum, carnalis quoque rumpitur dilectio.

Propinquorū cōsuetudinē fugere debet religiosus.

In parentes religionem prohibentes.

De obliuione. *Cap.* XXVIII.

GRego. in ho. Nulla nos prosperitas blādiens seducat, quia stultus uiator est, qui in itinere amęna prata conspiciens, obliuiscitur ire quo debet. Idem in moral. Stulti cum prudentium facta conspiciunt, hæc eis esse omnia reprehensibilia uidentur, quia suæ imperitiæ, & infirmitatis obliti, tantò intensius de alienis iudicant,

quanto

Præsentiū sollicitudo Dei obliuionē parit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantò sua profundius ignorant. Idem. In istis uisibilibus quæ intuet cor nostrũ extra se spargitur, & quid de se intrinsecus agatur obliuiscitur, dum extrinsecus occupatur. Idem in regist. Sincera in dilectione, nec uires absentia, nec locũ habet obliuio. Idem in pastora. Sæpe nonnulli uelut obliti, q fratribus animarũ causa prælati sunt, toto cordis annisu sæcularibus causis inseruiunt. Idem. Ex se debet quisq; colligere, qualiter alienæ oporteat imbecillitatis

Qui aliis intendit, sui non obliuiscant

misereri, ne contra infirmitatem proximi, si ad increpationis uocem feruẽtius rapitur, oblitus sui esse uideatur. Idem. Sæpe nonulli. Supra lib. primo de religiosis malis. Augustinus de libero arbi. Melior est animus cũ obliuiscitur sui, præ charitate incommutabilis Dei, uel seipsum penitus in illius comparatione contemnit? Idem

Obliuio sui pter Deũ laudabilis.

de confes. Quis dabit Domine mihi ut uenias in cor meum, & inebries illud, ut obliuiscar mala mea, vt vnũ bonũ meũ amplectar te? Idem in sermone. Percutitur hac animaduersione peccator, ut moriens obliuiscatur sui, qui dum uiueret oblitus est Dei. Idẽ. Væ qui derelinquunt te ducẽ. Infra capitulo de sapientia mala. Ambro. in apol. Sentire uitalis uigoris ac muneris est, unde & ille qui errorem suum nõ agnoscit, insanit, furit, desipit. Bern. super Missus est. Videas plerosque in ecclesia Dei de ignobilibus nobiles, de pauperibus diuites factos subitò intumescere, pristinæ obliuisci abiectionis, genus quoque suum erubescere. Idem super canti. Pa

In negligentes pastores.

rum est nostris uigilibus, q nõ seruant nos nisi & perdãt, alto quippe demersi obliuionis somno, ad nullum Dominicæ comminationis tonitruum expergiscuntur, ut suum ipsorum periculum expauescant. Inde est, ut non parcant suis qui non parcunt sibi, perimentes pariter, & pereuntes. Idem in ser. Quantos uidemus quasi oblitos sui, & peccatorum suorum: Dei quoq; & beneficiorum eius immemores, sic non redimere sed amittere tempus, ut de moribus, & affectionibus suis ultima apud ipsos uix mẽtio fiat.

De ignorantia. Cap. XXIX.

Ignorantia affectata.

GRego. in moral. Nescire ignorantia est, sed scire noluisse superbia. Idem. Quò nosipsos minus agnoscimus, eò illos quos reprehendere nitimur plus uidemus. Cõmunia hæc mala sunt quæ à subditis in platos, sæpe à prælatis in subditos committũtur. Idem. Nemo bene iudicat qui ignorat. Idem. Sæpe committunt. Supra de recidiuatione. Idem. Seclusum ab internis gaudiis genus humanũ, exigente culpa mentis oculos perdidit, & quo meritorum passibus gradiatur nescit: sæpe enim est donum gratiæ, quod iram deputat, & sæpe districtionis ira est, quod gratiam putat. Idem in regist. Quæ potest esse pastoris excusatio, si lupus oues comedit, & pastor nescit? Idem. Quotiescunq; de baptismo

In dubia receptione sacramentorum quid agendum.

aliquorum q de confirmatione, quam & de ecclesiarũ consecratione dubium habetur: & nec scriptis nec testibus certa ratio habetur, utrũ baptizati, uel confirmati siue ecclesiæ consecratæ sint: baptizẽtur tales ac confirmentur, ac ecclesiæ canonice dedicentur, ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat: quoniam non mõstratur iteratum quod non certis indiciis, ostenditur ritè peractum. Io. Chrys. super Matth. Nõ potest eis esse excusatio condemnationis ignorantia veritatis, quibus fuit inueniendi facultas, si fuisset quærendi uoluntas: nam si ueritas salus est, & vita cognoscentium se, magis debet quæri quam quærere. Isido. in syno. Ignorantia mater errorum est, ignorantia uitiorum nutrix. Aug. super Matth. Melior est fidelis ignorantia, quam temeraria scientia. Idem. Cum ubiq; sit præsens. Supra de negligentia. Idem de gratia, & libero arbi. Ideo diuina præcepta data sunt, ut homo excusationem de ignorantia non haberet. Idẽ de trin. Error est pro alio, alterius approbatio. Idem. Rẽ prorsus ignotam amare, omnino nullus pôt. Idẽ de uita beata. Rectè dicimus eorũ animos q nullis disciplinis eruditi sunt, nihilq; bonarum artiũ hauserunt, ieiunos atq; famelicos esse. Idem de cõiug. adul. Sunt peccata ignorantium, quamuis minora peccatis scientium. Idem. Certè nullius crimen maculat nescientẽ, & est interl. Gen. xxj. nesciui. Bern. de contemp.

Quorum inexcusabilis ignorantia dicatur.

Quando excusare ignorantia possit hominẽ, qui se magistrum infantium, & doctorem insipientium profitetur. Ignorans utiq; ignorabit, & multos ignorare faciet, & ignorari. Idem super canti. Dico omnes ignorare Deũ qui nolũt cõuerti ad eũ, neq;.n. ob aliud proculdubio renuunt, nisi quia grauem & seuerum imaginantur, qui pius est: durum & implacabilẽ, qui misericors est: ferum & terribilem, qui amabilis est, & mẽtitur iniquitas sibi. Idẽ de duodecim gradibus. Frustra sibi de infirmitate uel ignorãtia blandiuntur, qui ut liberius peccẽt, libenter ignorant, uel infirmantur. Idem in epistola. Multa scienda nesciuntur, aut sciendi incuria, aut discendi desidia, aut uerecundia inquirendi: & quidem huiusmodi ignorantia, non habet excusationem. Idem. Multi multa sciunt. Supra de curiositate. Idem de cõsidera. Noueris licet omnia mysteria, noueris lata terræ, alta cœli, profunda maris: si te nescieris, eris similis ędificanti sine fundamento ruinã nõ structurã. Boetius

Sũma & necessaria sapientia seipsum cognoscere.

de consolatio. Humanæ naturæ ista conditio est, ut si se nosse desierit, infra bestias redigatur. Si uerò cum cæteris rebus, semetipsum agnoscat excellat easdẽ, nã cæteris animãtibus sese ignorare, natura est: hominibus uitio uenit. Sene. in epistola. Nõ est extrinsecus malũ nostrũ, sed intra nos est, in uisceribus sedet: & ideo difficulter ad sanitatẽ peruenimus, quia nos ægrotare nescimus.

De

De stultitia. Cap. XXX.

GRreg. in mo. Incautis sæpe ad peccati finẽ uertitur, etiam hoc quod pro solo studio mercedis inchoatur. Idem. Quantalibet doctrina mẽs polleat, grauis eius imperitia est uelle docere meliorem. Idem. Sæpe reprobi, per hoc q unam uel minimum bonum suum incautè conspiciunt, mala multa & grauia, in quibus dimersi sunt, non agnoscunt. Idem. Quia testan

1. Cor. 3. Stultus est, qui sapiens uideri uult.

te Paulo, sapientia huius mũdi stultitia est apud Deum, tantò quisque amplius intus stultus fit, quantò conatur exterius sapiens uideri. Idem in regist. Ego & minores meos quos ab illicitis prohibeo, in bonis imitari paratus sum, stultus enim est, qui in eo se primum ęstimat, ut bona quæ uiderit discere contemnat. Augu. de libero arbitrio. Stultitia est, rerum appetendarum & & uitandarum non quælibet, sed uitiosa ignorantia. Idem. Si prudentes dicuntur, qui omnibus modis agunt, ut differant mortem, & uiuãt pancos: dies q̃ stulti qui sic uiuunt, ut perdant æternam uitam. Idem de. lxxxiij. quæstionibus. Quicquid casu fit, temerè fit. Idem. de uita bea

Stultus q de æterna uita non prouidet.

ta. Maior & miserabilior ęgestas nulla est, q̃ ęgere sapientia, & qui sapientiam non ęget, nulla re omnino ęgere potest. Est ergo animi egestas, nihil aliud quam stultitia. Idem de ordine dis. Quisquis ea sola nouit, quæ corporis sensibus attingit, non solum cum Deo non esse mihi uidetur, sed nec secum quidem. Isid. Neminem stultorum. Supra lib. primo de iudicibus. Bern. de considera. In his stulto labore consumeris, quæ non sunt nisi afflictio spiritus, euisceratio mentis, euacuatio gratiæ. Idem super Can. Stultus q uiuit, mortem potius q̃ uitam esse censuerim quomodo uita cum sterilitate. Sene. in epi. Inter cętera mala hoc quoq; habet stultitia proprium, semper incipit uiuere: quid est autem turpius quam senex uiuere incipiens? Idẽ. Omnis stultitia laborat fastidio sui. Idẽ. Nihil

Stultus sẽper incipit uiuere.

stultitia pacati habet, tam supernè illi metus est q̃ infra, utrũq; trepidat latus, sequũtur pericula & occurrunt, ad omnia pauet, imparata est, & ipsis terretur auxiliis.

De credulitate. Cap. XXXI.

GReg. in moral. Error cum uirtus creditur, difficilius emendatur. Idem. Sicut pleriq; reticent ex timore, & tamen tacere se æstimant ex humilitate, ita nonulli loquuntur per impatientiam elationis, & tamen loqui se credunt per libertatem rectitudinis. Idem. Maiora crimina. Infra lib. iiij. de equitate. Idem. Arrogan

Arrogantia prolixitatẽ affectat sermonis.

tes graue se damnum perpeti iudicant, si scientiam suam loquendi breuitate cõstringunt, tantò enim semetipsos credunt doctiores ostendere, quantò se poterunt multiplicitate loquacitatis aperire. Idem in regist. Nos ignotis hominibus passim credere non debemus. Idem. Ex te aliorum causas æstima, & in quorundam falsis suspitionibus non ducaris. Isid. de sum. bo. Erit ille apud Deum condemnatus, qui aduersus innocentem, falsum testimonium uel dicit, uel dicentibus credit. Nam nõ solum reus est, qui fal

Cito credens maledicentibus, grauiter peccat

sum de aliquo confert, sed is qui cito aurem criminibus pbet. Io. Chry. de cõpu. Si inimicitiæ semel occupauerint hoies, oĩa quæ fiũt, quæ dicuntur, quæ audiunt, ita accipiunt, & intelligunt, ut ad maiores & longiores proficiant inimicitias. Si quid enim boni dicatur de inimico nõ creditur, si quid autem mali, hoc solum creditur, hoc confirmatur. Aug. de baptis. paruulorum. Si est ulla humanitas in rebus humanis, puto nos iustius posse reprehendi, si ignotos homines, quos criminantur inimici, nec eorum crimen ulla testificatione demonstrant, nocentes potius q̃ innocentes crediderimus. Bern. in epist. Error est humanæ mentis, non modo bonum putare malum, & malum bonum, aut uerum falsum, & ecõuerso, sed etiam certa recipere pro dubiis, dubia pro certis. Idem de considera. Facilitas credulitatis est, cuius callidissimę uulpeculę magnorum neminem comperi satis cauisse uersutias, inde ipsis pro nihilo iræ multæ, inde innocẽtium frequens abdicatio, inde præiudicia in absentes. Idem. Arrogans de omni alia. Supra li. ij. de superbia. Seneca in epist. Vtrunq; uicium est & omnibus credere, & nulli: sed alterum honestius dixerim uitium, alterum tutius.

De sapientia. Cap. XXXII.

GReg. in mora. Ad ueram sapientiam uenire non possunt, qui falsæ suæ sapientiæ fiducia decipiuntur. Idem. Valde difficile est, ut is qui se sapientem æstimat, mentem ad humilitatem reducat. Idem. Quia testante. Supra de stultitia. Idem. Sapientia huius mundi infidelis est, quia mansura post mortem non est. Idem in pastor. Quò quisq; melius sapit, eò deterius delinquit, & iccirco inexcusabiliter meretur supplicium, quia prudenter si noluisset, potuit uitare peccatum. Idem. Sæpe dum. Supra de discordia. Idem in reg. de quodam monacho. Sunt bona quę in eo placent, sed hoc est in illo uehemẽs uitiũ, quia ualde sibi sapiens esse uidetur. Aug. de lib. arb. Veh qui derelinquũt te ducem, & oberrant in uestigiis tuis, qui nutus tuos pro te amant, & obliuiscuntur quid innuas. O suauissima lux purgatæ mentis sapientia, non enim cessas innuere nobis, quæ & quanta sis, & nutus tui sunt omne creaturarum decus. Idem de quãtitate animæ. Odore ac sapore mirè diiudicare pulmenta, & quo lacu piscis captus sit, uel qd tenue uinum sit nosse dicere, quædam est miserãda peritia, & his artibus cum quasi creuisse anima uidetur, quæ nec lata mente defluxit in sensus, nihil aliud quàm timuisse, uel etiam contabuisse

buisse

Universidad de Deusto Biblioteca

buisse iudicanda est. Idem de Ciuit. Dei. Philosophiam si uerè ac fideliter amasses, Christum Dei uirtutem & Dei sapientiam cognouisses, nec ab eius saluberrima humilitate, tumore inflatus uanæ scientiæ resilisses. Idem. Ineruditos liberalibus disciplinis, & omnino quantum ad philosophorum attinet doctrinas impolitos, nō peritos grammatica, nō armatos dialectica, nō rhetorica inflatos, piscatores cum retibus fidei, ad mare huius sæculi paucissimos misit: atq; ita & ex oī genere tā multos pisces, & tātò mirabiliores quātò rariores, ēt ipsos philosophos cœpit. Idē de ordine dis. Astrologia est magnū religiosis argumentum, tormentūq; curiosis. Amb. de virgi. Nemo pōt vestitus amictu philosophię in habitu, scilicet sapientiæ sęcularis, Christum videre. Hiero. in originali super Isa. Omnis pōpa structuraq; uerborum, & argumenta dialectica redigentur ad nihilum. Idem in epist. Dæmonum cibus est, carmina poetarum, sæcularis sapiētiæ uanitas, rhetoricorum pompa uerborum, hæc sua omnes uanitate delectāt, & dum aures uersibus dulci modulatione currentibus capiunt, animam quoq; penetrant, & peccatoris interna deuincunt. Ber. de. xij. gradibus. Sapere malum sapere non est, sed desipere. Idem de contemp. mundi. Quantos mundi sapientia maledicta supplantat, & conceptum in eis extinguit spiritum, quem uoluerat uehemēter Dominus accendi. Noli inquit præcipitanter agere, diu considera, diligenter intuere, magnū est quod proponis, & opus egens multa deliberatiōe experire quid possis, amicos cōsule, ne post factum pęnitere contingat. Idem Sapientia mūdi terrena animalis diabolica est, inimica salutis, suffocatrix uitæ, mater tepiditatis, eius q̄ Deo solet uomitum prouocare. Idem super can. Philosophorum uentosa loquacitas non bonus est imber, qui sterilitatem magis intulit terris, q̄ fertilitatem. Idem. Vinum sæcularis scientiæ inebriat quidem, sed curiositate non charitate, implens nō nutriens, inflans non ædificans, ingurgitans non confortans. Sene. in epi. Liberalium artium ostentatio, molestos intempestiuos uerbosos sibi placentes facit.

Primi Ecclesię prædicatores quales.

Sciētia sæcularis, cibus Dæmonum.

De doctrina. *Cap.* XXXIII.

Grego. in moral. Sæpe uiri feruentes ingenio dum congrua inueniunt, arroganter intumescunt: & quod per elationis uitium plerunq; cōtingit, eisdem acutis sensibus, quibus hostem feriunt prosternuntur, dū in his quæ rectè de Deo sentiunt, non Dei sed suam gloriam quærunt. Idem. Peruersi cū uera sapiunt, recta quidem, & rectis rationibus loquuntur, non ut alios audienter doceant, sed ut ipsi quāta doctrina polleant innotescant, Idem. Quantalibet doctrina. Supra de stultitia. Idem super Ezech. De prędicationis labore laudem transitoriam quærere, quid est aliud, q̄ rem magnam uili pretio uenundare? Idem. Necesse est, ut semper sermo prædicantis cum auditorum debeat qualitate formari, ne aut uerecundis aspera, aut impudē tibus leuia loquatur. Ambro. super Lu. Vita uerbum exigit, & acquirit: sermo autem sine uita nō dicitur sermo. Aug. de uera religione. Quid adhuc oscitamus crapulam hesternē, & in mortuis pecudibus diuina eloquia perscrutamur? si quando ad disputationem uenitur Platonico nomine, ora crepitantia, q̄ pectus uerò Deo plenū, magis habere gestimus. Ber. super Can. Veh qui bene de Deo, & sentire, & eloqui acceperunt, si quęstum æstiment pietatem, si conuertāt ad inanem gloriam, quod ad lucra Dei acceperāt erogandum, si alta sapientes humilibus non consentiāt, paueant quod in propheta legitur dicente domino. Dedi enim aurum meum, &c.

Audient[...] qualita[...] sermo [...] aptand[...] est.

Osee. [...]

De honore. *Cap.* XXXIIII.

Grego. in mora. Plus in hoc mundo honor, q̄ despectio occupat: & magis prosperitatis sublimitas, q̄ necessitatis aduersitas grauat. Idem. Transit quod extollitur, permanet quod punitur, & qui honoratur in uia, in peruentione dānabitur, & quasi per amœna prata ad carcerem peruenit, qui per præsentis uitæ prospera, ad interitum tendit. Idem. Tantorum pondera unusquisq; sustinere compellitur, quantis in hoc mundo principatur. Idem. Tumoris elatio, non ordo potestatis in crimine est, potentiam enim Deus tribuit, elationem uerò potentiæ malitia nostræ mentis inuenit. Idem. Numerari culpæ nequeunt, quæ habendę potestatis amore perpetrantur. Idem in pasto. Penset quisq; quid subiectus ęgerit, & repente cognoscet si prȩlatus bona agere (quę proposuerit) possit: quia nequaq̄ ualet in culmine humilitatē discere, qui in imis positus non desiit superbire. Idem. Sæpe suscepta cura regiminis cor per diuersa diuerberat, & impar quisq; inuenitur ad singula, dū confusa mente diuidit ad multa. Idem. Cum rerum necessitas. Infra lib. 4. de dignitate. Idē in regi. In alto loco positis, sæpe dū exterius ab hominibus honor tribuitur, ad ima animus mergitur, quia curis discerpētibus grauatur. Idem. Nec cuilibet fauente gratia, ultra q̄ meretur impartior, nec ulli hoc quod sui iuris est ambitu stimulante denegabo: sed fratres meos honorare per oīa cupio, sicq; studeo honore singulos subuehi, dū non sit quod alteri iure ab altero possit opponi. Idem. Nec honorem reputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Idē. Minorem maior præcedit, sicut honore, ita & crimine. Isid. de summ. bono. Sæpe per honores quorundam mutantur & mores, & quos antè conglutinatos charitate habuerunt, postquam ad culmen honoris uenerint, amicos habere despiciunt. Idem. Non debet honoris ducatū suscipere, qui nescit subditos tramite uitæ melioris præire, neq;.n. quisq; ad hoc præficitur, ut subditorum culpas corrigat, & ipse uitijs seruiat. Idem. Qui regimē. Supra de ambitiosis lib. j. Idem ibidem. Qui ad hoc conuersionem. Aug. in epistola. Non cogito in ecclesiasticis honoribus tempora uentosa transigere, sed cogito me principi pastorū omnium, rationem de commissis ouibus redditurū. Idē de pasto. Quisquis ita ꝓpositus est, ut in eo q̄ ꝓpositus est gaudeat, & honorē suū q̄rat, & cōmoda sua sola respiciat, se pascit nō oues. Ber. sup cāti. Potestate accepta malè in malo q̄ in bono uti, abuti est. Idem. Non dignum est, ut inde exigas honorem, unde refugis laborem. Idem. Fratres reuereamur Episcopos, sed uereamur labores eorum, si labores pensamus, nō affectamus honores. Idē. O peruersitas. Supra lib. j. de ambitiosis. Glo. psal. xxxvj. Quantò gradus altior, tantò casus grauior.

Simile.

Principa[...] tus, onu[...] est.

Qui sub[...] ditus [...] pbit, [...] latus [...] militat[...] quibus.

Honor[...] mutant mores.

De zelo. *Cap.* XXXV.

Grego. in mora. Apud misericordem iudicē nequaquā sine uenia culpa relinquitur, cum per feruorem zeli, ex eius amore peccatur. Idem in pasto. Exasperatus rector, cum subditorum mētem plus se q̄ debuit percussisse cōsiderat, apud se ad pœnitentiam semper recurrat, ut per lamenta ueniam in cōspectu ueritatis obtineat, ex eo ēt q̄ p zeli eius studiū peccat. Isi. de sum. bo. Nimia pietas dissolutionem disciplinæ parturit, & zeli studium dum plus est, q̄ oportet, in iracundiæ uitium transit. Bernar. super canti. zelus minus absque scientia efficax, minusq; utilis inuenitur, plerunque autem & perniciosus ualde sentitur: quo igitur zelus feruidior, uehementior spiritus, profusiorq; charitas, eo uigilantiori opus est scientia, quæ zelum supprimat, spiritum tēperet, ordinet charitatē. Idem de considera. Vides omnem ecclesiasticū zelum feruere sola pro dignitate tuenda, honoribus totū datur, sanctitati nihil. Idē. Alii tā uehementer. Supra lib. ij. de beatitudine.

Excessus prælati zelātis dignus est uenia.

Nota.

De arguitione. *Cap.* XXXVI.

Grego. in pasto. Correpti mens ad odiū repētè proruit, si hanc immoderata increpatio plusquam debuit addicit. Idem. Plerunque cōtingit, ut dum culpa subditorum cū magna inuectione corripitur, magistri lingua usq; ad excessus uerbi pertrahatur: cumq; increpatio immoderatè accenditur, corda delinquentium in desperationem deprimuntur. Idem in moral. Furentem qui per inuectionem corripit, quasi ei qui non sentiat ebrio plagas imponit. Idem. Iusto timendum non est. Infra lib. iiij. de timore. Idem. Sæpe qui in potestate. Supra de stultiloquio, in conuiciatione. Idem. Qui semper increpare appetunt, & nunquam fouere, multa plerunque increpando mentiūtur. Isid. de sum. bo. Non debet uitia aliena corripere, qui adhuc uitiorum contagionibus inseruit: improbū est enim arguere quicquā in alio, quod adhuc reprȩhendit in semetipso. Aug. in epistola. Obsecro te per mansuetudinem Christi, ut si læsi te, dimittas mihi, nec me uicissim lædendo malū pro malo reddas: lædes autem me si mihi tacueris errorem meū, quē fortè inueneris in factis uel dictis meis, nā si ea in me reprehēdis q̄ reprehendenda non sunt, te lædis magis q̄ me. Idem in regula. Quando necessitas disciplinę in moribus corrigendis, dicere uos dura uerba compellit, si etiam in ipsis modum uos excessisse sentitis, non à uobis exigitur, ut à uobis subditis ueniā postuletis: ne apud eos quos oportet esse subiectos, dum nimium seruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas: sed petenda est uenia ab omniū Domino, qui nouit eos quos plus iusto corripitis, quanta beneuolentia diligatis. Idem super illa uerba. Si peccauerit in te frater tuus, &c. Quare illū corripis, quia doles q̄ peccauerit in te? absit, si amore tuo id facis, nihil facis: si amore illius facis, optimè facis. Bernar. super canti. Inhumanè eorum redarguitis opera, quorum onera refugitis, temerariè obiurgat uirum de prælio reuertentem, mulier manens in domo.

Sæuera correptio odium in correpto parit.

Modestia Augustini.

Prælat' corripiēdo excedens, non tenetur à subdito ueniā petere.

Matt. 18. Ser. 16. de uerbis domini.

De remissione. *Cap.* XXXVII.

Grego. in registro. Cum in subiecto peccatū non corrigitur, in eos qui præsunt sententia retorquetur. Idem. Qui emendare potest, & negligit, participem se proculdubio delicti constituit. Idem. Satis graue est, si illic contingat habere prauam actionem refugium, unde disciplinæ decet prodire censuram. Idem. Consentire uidetur erranti, qui corrigenda ut resecari debeant non occurrit. Idem in moral. Sæpe quem tentationis certamen superare non ualuit, sua deterius securitas strauit: nam dum lassum se, quisque in ocio remittit, dissolutam mentem corruptori ꝓstituit. Idem. Zeli iram quia Heli non habuit, motū contra se implacabiliter supernæ ultionis excitauit. Idem. Plerunq; dissoluta. Supra de crudelitate. Idem. Dū moderari lingua otiosa uerba negligit, more insolitæ remissionis capta, audax ad noxia prorumpit, & dum gulæ incumbitur, ad leuitatis protinus insaniam proditur. Idem in pastor. Si inchoata bona fortis operantis manus, ad perfectionem non subleuat, ipsa operandi remissio, contra hoc quod operatū est pugnat. Idē super Ezech. Super ea mala quæ propria habemus, alienas quoq; mortes addimus: q̄a tot occidimus, quot ad mortem ire quotidie tepidi & tacentes uidemus. Isid. de sum. bo. Multos remissa conuersio in pristinos errores reducit, ac uiuendi tempore resoluit: horum ergo exempla quisq; cōuersus

Negligentia prælatorum.

Nota.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uerſus euita,ne cum timorem Dei à tpe incipis,
rurſus mundanis erroribus immergaris. Aug.in
ſer. Qui errantem non corripuerit,de negligen
tia iudicabitur, qui aūt clam pro eo non oraue-
rit,de pernicie condemnabitur. Idem in regula.
Magis innocentes non eſtis, ſi fratres ueſtros
quos iudicando corrigere poteſtis,tacendo pe-
Ser. 16. de uerb. Domini.
rire permittitis. Idē. Tu uulnus fratris contēnis,
tu eum uides perire & negligis,peior es tacēdo,
quàm ille conuiciando. Idem in epiſt. Sicut non
eſt beneficentiæ adiuuando efficere, ut bonum
quod maius eſt amittatur, ita non eſt innocen-
tiæ parcendo ſinere, ut in malum grauius inci-
Peccantium fœlicitas, in fœliciſsima.
datur. Idem. Nihil eſt infœlicius fœlicitate
peccantium, qua pœnalis nutritur impunitas,
& mala uoluntas uelut hoſtis interior robora-
tur. Idem de ciui. Dei. Illud eſt culpabile, ꝙ hi q
diſsimiliter uiuunt, & à malorum factis abhor-
rent,parcunt tamen peccatis alienis,quæ dedo-
cere aut obiurgare deberent. Amb. ſuper beati
imma. Remiſſas excubias,callidus inſidiator ir
rumpit. Bernar.de conſid. Mira res ſatis ſuperq;
Epiſcopi ad manum habent quibus animas cre
dant,& cui ſuas committant facultates non in-
ueniunt,optimi uidelicet æſtimatores, qui ma-
gnam de minimis, paruam aut nullam de maxi
mis curam gerant, ſed ut liquidò datur intelli-
gi, patiētius ferimus Chriſti iacturam q̄ noſtrá.
Idem. De pretio eſcarum & numero panum cū
miniſtris quotidiana diſcuſsio eſt,rara admodū
Incuria circa animæ ſalutem.
cum preſbyteris celebratur collatio de peccatis
populorum,cadit aſina,& eſt qui ſubleuet eam,
perit anima,& nemo qui reputet: nec mirum cū
nec noſtros aſsiduos ſentiamus defectus. Idem.
Impunitas incuriæ ſoboles,inſolentiæ mater,ra
dix impudentię trāſgreſsionū eſt nutrix,& bea-
tus ſi omni ſatagas cura malorum omnium pri-
mam parentem cauere incuriam. Idem. Impuni
tas auſum parit,auſus exceſſum.

De acceptione perſonæ. Cap. XXXVIII.

GRegor. in homil. Iudicare dignè de ſubditis
nequeunt, qui in ſubditorum cauſis ſua vel
Iniqui iudices ſūt, qui quæ ſua ſunt, in iudicādo quærunt.
odia vel gratiā ſequuntur. Idem in mora. Quia
ab internis atq; inuiſibilibus oculos claudimus,
& viſibilibus paſcimur, plerunq; hominem non
ex eò quod ipſe eſt, ſed ex his quæ circa ipſum
ſunt veneramur, cum nō intuemur quid ipſe ſit,
ſed quid poſsit, in acceptione perſonarū; non ex
perſonis, ſed ex rebus adiacentibus ducimur.
Iſido.de ſum bo. Iudices iniqui errant à verita-
te ſententiæ,dū intendunt in qualitate perſonæ,
& exulcerant ſæpe iuſtos, dū improbè defendūt
iniquos. Idem. Diues muneribus citò corrum-
pit iudicem, pauper autem dum nō habet quod
offerat,non ſolum audiri cōtemnitur, ſed etiam
contra veritatem opprimitur. Idem. Quatuor
modis ſupra li.i.de iudicibus. Hiero. in glo. Ma-
lach.ij. Inter omnia peccata ſacerdotum, quaſi
maximū notatur, ꝙ non cauſas ſed perſonas cō-
ſiderant,& deſpecto iuſto paupere, iniuſtos diui
tes honorant. Idē in glo. Iſa. iij. ſuper illud: qua-
Iudicū huius temporis iniquitas.
re atteritis. Noſtri principes, cum pauperes de-
linquentes publicè arguant,& contundant, diui
tibus peiora peccantibus nec nutum faciunt: in
quorum domibus rapina pauperū, dum Eccleſiæ
opes ſibi theſaurizant, & in delitijs abutuntur;
quæ ad ſuſtentationem pauperum dantur,& ſibi
reſeruant,vel propinquis diſtribuunt; & aliorū
inopiam ſuas vel ſuorum diuitias faciunt. Idem
in homil. ſuper Amos. Quicunque aut cōſangui
nitate aut amicitia,& econtrario, vel hoſtili o-
dio,vel inimicitijs in iudicando ducitur,peruer
tit iudiciū Chriſti,qui eſt iuſtitia. Ambr.de offi.
Gratia abſit cauſæ,merita diſcernantur,nihil ſic
opinionem immò fidem grauat, q̄ ſi in iudicādo
potentiori dones cauſam inferioris, vel pauperē
innocentē arguas, & diuitē excuſes reum culpæ.
Idem. Pronum genus hominum fauere honora
tioribus. Bern. de cōſide. Non parui te reum pec-
cati æſtimes,ſi facies peccatorū ſumis,& nō po-
tius cauſas iudicas meritorum. Sene. in epiſtola.
Hoc laboramus errore,ſic nobis iponitur, ꝙ ne-
minē æſtimamus eò ꝙ eſt, ſed etiā adijcimus il-
li,& ea quibus adornatus eſt, at qui cū voles ve-
ram hominis æſtimationem inire, & ſcire qua-
lis ſit, nudum inſpice, ponat patrimoniū, ponat
honores,& alia fortunæ mēdacia, corpus ipſum
exuat,animum intuere,qualis quantusq; ſit alie
no an ſuo magnus.

De ſcandalo. Cap. XXXIX.

GRego. ſuper Ezech. Inquantum ſine peccato
poſſumus, vitare proximorum ſcandalū de-
Propter ſcandalū ueritas [illegible]
bemus: ſi autem de veritate ſcandalum ſumitur,
vtilius permittitur naſci ſcandalum, q̄ veritas re
linquatur. Idem. Scire prælati debēt, quia ſi per-
uerſa vnq̄ perpetrant, tot mortibus digni ſunt,
Prælati [illegible]
quot ad ſubditos ſuos perditionis exēpla tranſ-
mittūt. Idem. Nemo amplius in Eccleſia nocet,
q̄ qui peruerſē agens, nomen vel ordinem ſancti
tatis habet, delinquētem namq; hunc, redargue
re nullus præſumit, & in exemplum culpa vehe-
menter extenditur, quando pro reuerentia ordi
nis peccator honoratur. Iſido. de ſum. bo. Dete-
riores ſunt, qui ſiue doctrina ſiue exemplis vitam
moreſq; bonorum corrumpunt, his qui ſubſtan-
tias aliorum prædiaq; diripiunt. Augu. de paſto.
Parum eſt malis paſtoribus ſupra lib.j. de præla-
tis mal. Idem. Qui in conſpectu populi malè vi-
uit, ꝙ in illo eſt, eum à quo attenditur occidit.
Idem de ſingula. cle. Eleazarus maluit vitam ſuā
tormentis obijcere, q̄ cuiq̄ magiſter perditionis
exiſtere: & nos vbi nulla tormenta ſunt, fluxibus
ſolis nolumus anteponere fratres ſaluandos, nec
contenti ſumus ſine vllis cruciatibus tàm nobis
prodeſſe, q̄ cæteris. Idem. Cum Chriſtus agnus
ſupra lib.j. de cle. Idē. Sicut quod ait Apoſtolus
ſupra

ſupra lib. ij. de continentia guſtus. Ioan. Chryſ.
ſuper Ioan. Omnia agamus ne ſcādalizetur pro
ximus, uita etenim etſi ualdé recta fuerit, ſcāda
lum aliis præbens, oē perdit. Ber. in epiſt. Cōſtat
ubi ueritas deeſt, & ubi ueritas neceſſaria ī cau
ſa non eſt, nec licitè ſcandalum quod à quoli-
bet poſſe committi, nec iuſtè præcipi, nec inno-
xiè conſentiri. Idem. Cum carpuntur uitia, & in
de ſcandalum oritur, ipſe ſibi ſcandali cauſa eſt,
qui fecit ꝙ argui debeat, nō ille qui arguit. Idē.
Libenter carebo quantolibet etiam ſpirituali
quæſtu, qui non poſsit acquiri, niſi cum ſcanda-
lo: ubi enim ſcandalum, ibi proculdubio chari-
tatis eſt detrimentum, ubi aūt diminutio cha-
ritatis, miror quod uel quale poſsit ſpiritalis
exercitii ſperari lucrum. Idem in ſer. Si Domi-
nus proprium ſanguinem dedit in pretium re-
demptionis animarum, nō tibi uidetur, grauio-
rem ſuſtinere ab eò perſecutionem, qui ſugge-
ſtione mala, exemplo pernicioſo, ſcandali occa-
ſione auertit ab eo animas, quas redemit, q̄ ab il
Malū exēplum eſt, Chriſti ꝑſecutio.
lo qui ſanguinem ſuum fudit? Idem. Is qui exem
plo ſuo ad remiſsius agēdum cæteros prouocat,
aut ſingularitate turbat, aut inquietat curioſi-
tate, aut impatientia ſua, & murmuratione mo
leſtat, aut quocunq; modo contriſtat ſpiritum
Dei qui eſt in eis, ſcandalizans unū de minimis
iſtis credentibus in eum, nonne & hic manifeſtè
perſequitur Chriſtum?

De infamia. Cap. XL.

GRegorius in regiſ. Habet hoc proprium an-
tiqui hoſtis inuidia, ut quos in prauorum
actuum perpetratione, Deo ſibi reſiſtente ſupe-
rare nō ualet, opiniones eorum falſa ad præſens
ſimulādo dilaceret. Idem in moral. Sicut bonus
odor ex uirtute eſt, ſic fœtor ex uitio. Idē. Gra-
uis eſt iniquitas, qñ is qui peruerſus eſt, oſtende-
re & alios peruerſos molit, ut inde & ipſe quaſi
ſanctus appareat, quò alios ſanctos non eſſe do-
cuerit. Idem. Ne immoderatis laudibus eleue-
mur, plerunq; miro redemptoris noſtri modera
mine, etiā detractionibus lacerari permittimur,
ut cum nos uox laudantis eleuat, lingua detra-
hentis humiliet. Auguſt. de uita & mo. cle. Quæ-
Nota.
rentes Iniam malè faciendi, quærunt ſibi exēpla
malè uiuentum, & multos infamant, ut ſocios
1. Cor. 4.
inueniſſe uideantur. Idem. Quia ut ait Apoſto-
lus, ſpectaculum facti ſumus mundo, & Angelis,
& hoībus, qui nos amant, quærunt quid laudent
in nobis, qui aūt nos oderunt detrahunt nobis.
Nos autem in medio conſtituti, adiuuante do-
Vita, & fama cuſtodienda.
mino Deo noſtro, & uitam noſtram & famā ſię
cuſtodire debemus, ut nō erubeſcant detracto-
ribus laudatores. Idem de ſingu. cle. Peius eſt q̄
mechia, continentiam ducere criminoſam, & in
famem facere ſanctimoniam, blaſphemiam in-
gerit religioni. Amb. ſuper Luc. Iudicia homi-
num ſæpe falluntur, ut & iniuſtis iuſtitiæ gratiā
frequenter aſcribant, & iuſtum aut odio perſe-
quantur, aut mendacio decolorēt. Idem in epi.
Quid eſt quod magis publicum ſit, q̄ offenſa pu
doris, & defloratio uirginitatis? nihil profectò
quod magis ſe prodat, q̄ caſtitatis diſpendium.

De affectionibus. Cap. XLI.

GRego. in mora. Mens noſtra à ſecreti in-
terioris ſecuro excluſa, modò ſpe decipi-
tur, modò pauore uexatur, modò deficien
do dolore deiicitur, modò falſa hilaritate rele-
uatur. Idem. Quamuis Trinitatis imaginem in
natura ſeruemus, uanis tamē delectationis mo
tibus perturbati in conuerſatione noſtra delin-
quimus, ut modis nos ſemper alternantibus cu-
pido concutiat, metus frangat, lætitia mulceat,
dolor affligat. Auguſ. de lib. arb. Voluntas mala
ſiue cupiditate rapiatur, ſiue timore reuocetur,
ſiue lętitia diffundatur, ſiue triſtitia contraha-
tur, atq; in his omnibus perturbationibus ani-
mi, quæcunq; ſunt, aliis uel eo tempore grauio-
ra contemnat & perferat, poteſt etiam ſine alte-
rius ſpiritus inſtinctu ſeipſa decipere. Ambr. in
epiſt. Sapiens non metu frangitur, nec poteſtate
mutatur, non attollitur proſperis, nec triſtibus
mergitur, ubi enim ſapientia, ibi uirtus animi,
ibi conſtantia, ibi fortitudo. Ambr. de uirginit.
Quadriga affectionum.
Sunt animæ uelut quatuor equi, quatuor affe-
ctiones, ira, cupiditas, uoluptas, timor, quibus
furentibus cum cęperit agi, nequaquam ſe ipſa
cognoſcit. Hier. in orig. ſu p Ioelem. Cauēdū eſt,
ne ægritudo quaſi eruca nos comedat, ne locu-
ſta uaſtet gaudio huc illucq; uolitans, & geſtiēs
lætitia ꝑ diuerſa ſe iactās, ne brucus, ideſt pauor
& futurorum metus, radices ſapientiæ deuoret,
ne rubigo, ſcilicet deſideriū futurorū, res inuti-
les concupiſcat, & nos perferat ad ruinam. Boe.
de conſo. Viuere ſi uis tramite recto, gaudia pel
le, pelle timorem, ſpemq; fugato, nec dolor aſſit.

De timore. Cap. XLII.

GRego. in mor. Sæpè nonulli dum tempora-
ralia aduerſa pertimeſcūt, diſtrictionis ęter
Timor, ex oppoſito amore naſcitur.
næ animaduerſionem abiciūt. Idem. Quiſquis
præſentem gloriam quærit, profectu deſpectum
metuit, qui ſemper ad lucra inhiat, ſemper uide
licet damna formidat. Idem. Magna eſt ſecuri-
tas cordis, nil concupiſcentiæ habere ſæcularis.
Nam ſi ad terrena concupiſcenda cor inhiat, ſe-
curum trāquillumq; eſſe nullatenus poteſt, quia
aut non habita concupiſcit ut habeat, aut habi
ta metuit ne amittat. Idem. Multos ſæpè uidi-
Cur pauci ſanctæ conuerſationis uitam accipiant.
mus uitam quidem ſanctæ conuerſationis appe
tere, ſed ne hanc aſſequi ualeant, modò irruen-
tes caſus, modò futura aduerſa formidare, qui
incerta mala dum quaſi cauti cōſpiciunt, in pec
catorum ſuorum uinculis incauti retinentur.
Idem in paſto. Plerunq; utilius apud puſillani-
mes

Universidad de Deusto Biblioteca

mes proficimus, si & eorum benè gesta memora
mus. Idem. Ignorat mens gratiā libertatis, quā
ligat seruitus timoris. Augu. de libero arbitrio.
Nulla re fruitur anima cum libertate, nisi qua
fruitur cum securitate. Nemo autē securus est
in his bonis, quæ potest inuitus amittere. Ioan.
Chry. de compunc. Multa inhonesta & indigna
committere, non paupertas, sed pusillanimitas
facit. Ioan. Chrys. super Matth. Facilè deuiat à
iustitia qui in causis non Deum, sed hominem
formidat, hic peccandi differt facultatem, sed
non aufert uoluntatem. Isido. de sum. bo. Multi
cupiunt conuolare ad gratiam Dei, sed timent
carere oblectamentis mundi, prouocat quidem
eos amor Christi, sed reuocat eos cupiditas sæ-
culi. Idem. Qui metu potestatis ueritatem oc-
cultat, eiusdem ueritatis iracundiam sibi cœli-
tus prouocat, quia plus pertimescit hominem,
q̃ diuinam metuat indignationem. Idem. Multi
sacerdotes supra lib. i. de sacerdotibus malis.
Cassiod. super illud Psal. Illic trepidauerunt ti-
more. Sicut cautela est oportunè timere, ita
ignauia est ineptè trepidare. Bern. in epi. Quæ-
so te quod memoriale uirtutis, quæ laus disci-
plinæ, quis scientiæ profectus, uel artis fructus,
trepidare timore ubi non est timor, & timorem
Domini derelinquere? q̃ salubrius disceres, Do-
minum Iesum Christum & hunc crucifixum, q̃
utiq; scientiam haud facilè, nisi qui mundo cru-
cifixus est, appræhendit. Idem. Sicut sanctis &
electis tribulatio operatur patientiam, patien-
tia probationem, probatio spem, spes autem non
confundit, sic damnandis & reprobis, tribula-
tio parit è contrario pusillanimitatem, pusillani
mitas perturbationem, perturbatio desperatio-
nem, & illa interimit. Idem de contemp. Vocat
magni cōsilii angelus, quid opus est ut aliena cō
silia præstoleris? quis enim fidelior, quisve sapiē
tior illo? seduc me Domine & seducar, fortior
esto & inualesce. Idem. O si cognouissetis miseri
& uos, Si non mutatis non effugitis pœnitentiā,
nam malum impunitum esse non potest, quod
non punitur hic propria uoluntate, punietur ali
bi sine fine. Misera sanè & extremæ plena de-
mentię cōmutatio, humanum declinare laborē,
& paratum Diabolo stridorem eligere sempiter
nū. Idem. Videmus pauperes aliquos supra li. ij.
de beatitudine. Sene. in epi. Plura sunt quę nos
terrent, q̃ quæ præmunt: & sæpius opinione, q̃ re
laboramus. Idem. Expauescimus dubia pro cer
tis, non seruamus modū rerum, statim in timo-
re uenit scrupulus. Idem. Delicati timēt mortē,
cui uitā suam fecere similem. Idē. Quencūq; ex
illis fœlicibus elegeris, multa trahētibus, multa
portātibus, uidebis illū comiti oneriq; timentē.

Qui humano metu ueritatē occultant.

vnde spes bonorum & desperatio malorum.

Impœnitētiū stultitia.

De dolore. Cap. XLIII.

GRego. in mora. Sæpè grauitatem cordis, quasi
subiuncta ex latere tristitia sequitur, atque
oē opus quod mens bona intentione inchoat,
hoc uelamine meroris obūbrat. Idē. Fructū nō
habēt lamēta, q̃ studēt cū gemitu desiderare pe
ritura. Idē. Vnde ille lucet q ptātem suscipit, in-
de peruersus quisq;, qui corrigi metuit, tenebre
scit. Io. Chry. Super Mat. Animal inuidia uulne
ratū non solū causa idonea, sed ēt leuis occasio
excitat in dolorē. Ber. in epi. Nō planè bonus co
lor si sanctorū quispiā anxie ferre abiectionem
suā uideat, de qua ēt nō gaudere, & nō gloriari
minus ē à pfecto. Idē in se. Oino quātū in se est,
inhonorat eū à quo uocatus est, quisquis ī eius
seruitio in tristitia permanet, & rancore, ea di-
co tristitia q̃ secundū sęculū est, & mortē opera
tur. Sen. in epi. Quædā nos magis torquēt, q̃ de-
bēt, quædā ante torquēt q̃ debēt, quædam tor-
quēt cū omnino nō debent, sic aut augemur do
lorē, aut pręoccupamus, aut fingimus.

De confidentia. Cap. XLIIII.

GRego. in moral. Quasi in aquis defluentibus
fundamentum ponere, est in rebus labētibus
spei fiduciam uelle solidare. Augus. de sing. cle.
Aduersa est confidentia, quæ in periculis uitam
suam quasi pro certo cōmendat, & lubrica spes
est, quæ inter fomenta peccati saluari se sperat.
Isid. de sum. bo. Qui malè agere non desistunt,
uana spe indulgentiam de Dei pietate requirūt,
quā quidē rectè requirerent, si ab actione praua
cessarent. Idem. Qui hic de bono laudem ap-
petit, spem perdit, & gloriam mercedis in futu-
ro non recipit. Bern. super qui habitat. Sunt qui
sperant in Domino, sed frustra, quia sic de mise
ricordia eius sibijpsis blandiuntur, ut à peccatis
non emendentur: uana est omnino spes ista, &
hæc confundit, eò q charitas desit. Idem in ser.
Est infidelis fiducia, solius utiq; maledictionis
capax, cum uidelicet in spe peccamus. Senec. in
epistol. Vitate quæ uulgo placent, quæ casus
tribuit, ad omne fortuitum bonum suspiciosi pa
uidique subsistite, nam fera & piscis, spe aliqua
oblectante decipitur.

Simile.

Vana confidentia malorum.

De lætitia. Cap. XLV.

GRego. in mor. A ueritatis pabulo ieiuni sunt,
qui in hac peregrinationis inopia lætantur.
Idem. Quisquis in se gaudere appetit, eò ipso iā
in luctu est, quò à uera lætitia recessit. Idem. Sæ
pè se bono operi lætitia immoderata subiungit,
cunq; plus mentem quàm decet hilarescere exi
git, ab actione bona omne pondus grauitatis re
pellit. Idem. Prænuncia tribulationis, est lætitia
satietatis. Idem in homil. Si qua est pręsentis tē
poris, ita est agenda lætitia, ut nunquam amari-
tudo sequentis iudicii recedat à memoria. Idē.
Nemo potest hęc gaudere cum sæculo, & illic re
gnare cum Domino. Aug. de conf. Volentes gau
dere extrinsecus, facilè euanescunt, & offendun-
tur in

in ea quæ uident & temporalia sunt, & imagi-
nes eorū famelica cogitatione lambūt, & ò si sa
tigent inedia & dicāt, quis ostēdet nobis bona.
Idem. Quare ambularemus supra de cōtinentia
auditus. lib. ij. Idem i ser. Frequēter ridēs æger,
plorat à sanis. Idem. Vt quid animi supra lib. ij.
de conflictu. Idem super Lu. Seculi lętitia, est im
punita nequitia. Ioā. Chrys. super Matth. Nō dat
Dñs ludere, sed Diabolus. Idē. En agon instat no
bis difficilis, & ad inuisibiles nobis uirtutes col-
luctatio instat, ad spiritualia nequitiæ est pręliū,
ad principatus & ptātes est bellū, & admirabile
est, studentes, & uigilantes, & erectos posse silue-
strē illum exercitū sustinere, si ergo riserimus, &
luserimus, & desides fuerimus ante certamen, à
ppria cademus pigritia. Basilius in regula. Iocus
remissam efficit animā, & negligentē erga Dei
præcepta, nec delicta sua pōt ad memoriā reuo-
care, sed obliuiscēs ea nō se instigat ad pœniten
tiā, & ita paulatim omnibus bonis priuat. Bern.
de. xij. gra. Ineptè lætum aut rarò aut nunq̃ ge-
mentem audies, lachrymantem uidebis, putes
si attendas aut sui oblitū, à culpis insignis scur-
rilitas, in fronte hilaritas, uanitas apparet in
incessu, pronus ad iocum, facilis ac promptus in
risu. Idem in epistola. Eia lętare iuuenis in ado
lescentia tua, ut decedente pariter cum ætate
temporali lætitia, succedat quæ te absorbeat
æterna tristitia. Idem. Patrię est non exilij fre-
quentia gaudiorum, & numerositas festiuitatū
ciues decet, non exules. Sene. in episto. Hæc qui-
bus delectatur uulgus, tenuem habent ac profu-
soriam uoluptatem, & quodcunq; inuentitium
gaudium est, fundamento caret.

Iocis dediti, uix possunt pœnitere.

Gaudium patriæ ē, nō exilij.

De uita. Cap. XLVI.

GRego. in moral. Hoc ipsum nostrū uiuere quo
tidie à uita trasire est, quia dum infantia ad
pueritiā, pueritia ad adolescētiā, adolescētia ad
iuuentutē, iuuentus ad senectutē, senectus trāsit
ad mortē in cursu uitæ psentis, ipsis suis augmē-
tis ad detrimenta impellitur. Idē. Carnales men
tes idcirco præsentia diligūt, quia uita carnis q̃
fugitiua sit, minimè perpendūt. Nā si uelocitatē
transitus eius aspicerent, hanc etiā prosperātem
minimè amarent. Idē. Hi uitā carnis quasi pma
nentē diligunt, qui quāta sit uitæ sequētis æter-
nitas nō intendūt, dūq; soliditatem perennita-
tis nō considerant, exiliū patriā, tenebras lumē,
cursum stationē putant. Idē i regist. Vita nostra
nauiganti similis est, is nāq; qui nauigat, stet, se-
deat, iaceat, uadit quia impulsu nauis ducitur.
Ita ergo & nos sumus, quia siue uigilantes, siue
dormientes, siue iacentes, siue ambulantes, siue
uolentes, siue nolentes, per momēta temporum,
quotidie ad finem ducimur. Augusti. de uerbis
do. Scio ego supra cap. de dilatione. Idem super
psal. Omnis malus, aut ideo uiuit ut corrigatur,
aut ideo uiuit, ut per illum bonus exerceatur.
Idē de uerbis Domini. Non sunt mali dies, quos
agimus in corruptella huius carnis inter tantas
difficultates, ubi falsa uoluptas, nulla gaudij se-
curitas, timor torquens, cupiditas auida, tristi-
stitia arida? Ecce q mali dies, & tamen rogant
Deum hoīes, ut diu uiuant. Quid est aūt diu ui-
uere nisi, diu torqueri? Idem. Dicimus panem su
pra lib. ij. de oratione accepta. Sene. in epist. Ne-
mo q̃ bene uiuat, sed quādiu curat: cū omnibus
possit cōtingere, ut bene uiuāt, ut diu nulli. Idē.
Non uiuere bonum est, sed bene uiuere, itaq; sa-
piens uiuit quantum debet, non quantū potest,
uidebit ubi uicturus sit &c. Infra lib. iiij. cap. de
sapientia.

Vita ē cōtinuus trāsitus.

Simile.

Mali dies uitæ nostræ.

De miseria. Cap. XLVII.

GReg. in homilia. Fastidio nostro tabescimus,
& longa inediæ peste fatigamur, & quia gusta
re intus nolumus paratam dulcedinē, amamus
foras miseri famem nostrā. Idem ī moral. O mi
seri qui affectantes laudes hominū, in semetipsis
dissipāt fructus laborū, dumq; se ostendere alie
nis oculis appetunt, damnant quod agūt. Idem.
Quid hoc nisi humanæ uitæ miseria est, q amis
sa cœlesti patria repulsus homo delectatur exi-
lio, grauatur curis, & tamen cogitare dissimu-
lat, q̃ graue sit, quia multa cogitantur. Idē super
Ezech. Necesse est, ut peccātes tunc quoq; consi
deremus amplius miseros, quando eos inspici-
mus in culpa sua sine flagello derelictos. August.
de libe. ar. Quid tam opus habens misericordia
q̃ miser, & quid tam indignū misericordia, q̃ su
perbus miser. Idem de trini. Magna hominis mi
seria est, cū illo nō esse sine quo non potest esse.
Idem de ciu. Dei. Qui peruersè amat cuiuslibet
naturæ bonū, etiam si adipiscatur, ipse fit ī bono
malus, & miser meliore priuatus. Isido. Mundi
amatores. Supra de occupatione. Hiero. Miseriæ
delicijs, Supra de uoluptate. Amb. de fide resur.
Quid nobis miserius, qui tanq̃ spoliati & nudi
proijcimur in hanc uitam corpore fragiles, cor-
de lubrico, imbecillo animo, anxij ad sollicitu-
dines, desidiosi ad labores, proni ad uoluptates?
Auctor de spiritu & anima. Iugi meditatione
animum nostrum exerceamus, & consideremus
miserias & necessitates nostras, labores & dolo
res, lugentes enim in hanc uitam intrauimus, cū
labore uiuimus, cum dolore & timore exituri
sumus. Bernar. de libe. arb. Nulla uerior miseria,
q̃ falsa lætitia. Idem. Quotquot degimus. Su-
pra lib. j. de homine. Idem. Oramus ut Dei. Su-
pra lib. ij. de tentatione. Seneca in epistola. Si cui
sua non uidentur amplissima, licet totius mun-
di Dominus sit, tamen miser est. Idem. Quid eo
miserius cui beneficia excidunt, hærent iniurię?
Ioan. Chrysost. super Matth. O miserrimus mun
dus, & miserrimi qui eum sequuntur, semper ho
mines mundialia opera excluserunt à uita. Mul-
ta in cap. de renunciatione lib. iiij.

Humanæ uitæ miseria.

Sūma miseria, sine flagello peccātem derelinquit.

Universidad de Deusto Biblioteca

De morte. Cap. XLVIII.

Cur mors nobis incerta.

Gregor. in Homilia. Horam ultimam dñs noster idcirco nobis uoluit esse incognitam, vt semper posit esse suspecta, ut dum illam prauidere non possumus, ad illam sine intermissione præparemur. Idem in mora. Nil sic ad edomandum desideriorum carnalium appetitum ualet, quàm ut unusquisq; hoc quod uiuū diligit, mortuum penset. Idem. Malitia remanentium supra de malitia. Idem super Ezech. Esse nobis conditor noster diem mortis nostræ incognitum uoluit, ut dum semper ignoratur, semper esse proximus credatur, & tantò quisq; sit feruentior in operatione, quātò & incertus est de uocatione.

Triplex mors.

Ambros. de fide resur. Vna est mors spiritalis, alia naturalis, tertia pœnalis. Aug. de uer. domi. Agnoscat se homo mortalem, ut frangat elationem, cætera nostra & bona & mala incerta sunt, sola mors certa est. Idem super Ioan. Inter spem & desperationem fluctuat anima, quid ergo egit Deus? cum in periclitantibus utroq; morbo propter illos qui desperatione periclitantur, proposuit indulgentiæ portum: propter illos qui spe periclitantur, fecit diem mortis incertum.

Vbiq; & semper mors nobis expectanda.

Bern. in medit. Certum est quòd morieris, & incertū est quando, aut quomodo, aut ubi, quoniam ubiq; te mors expectat, tu quoq; si sapiens fueris, ubiq; eam expectabis. Idem in Epistola. O quàm beati mortui qui in Dño moriuntur, audiētes a spiritu ut requiescāt iam à laboribus suis, nō hoc solum aūt, sed succedit iucunditas de nouitate, de æternitate securitas. Idem. Bona mors iusti propter requiem, melior propter nouitatē, optima propter securitatem. Contra, mors peccatorū pessima, & audi unde pessima, mala siquidem in amissione mūdi, peior in separatione carnis, pessima in uermis ignisq; duplici contritione. Idē. In hac uita quādiu durat, cōpara tibi illam quæ semper durat, dū uiuis in carne morere mūdo, ut post mortē Deo uiuere incipias: quid.n. si conciderit mors saccū corporis tui, dū te subinde circūdet lætitia? O quàm beati mortui qui i Dño moriūtur.

Mors nemini parcit.

Idē in ser. Quid in rebus humanis certius morte? quid hora mortis incertius inuenitur? nō miseratur inopiā, non reueretur diuitias, non generi cuiuslibet, nō moribus, nō ipsi deniq; parcit ætati: ubiq; senibus est in ianuis, iuuenibus in insidijs. Interl. Iob. xxxviij. Nō debet extolli in his quæ agit, qui nescit quomodo huc uenit, uel qñ, & qūo exibit. Sene. in epi. Iunior es, nō refert, non dinumerātur anni, incertū est, quo te loco mors expectat, itaq; tu illā omni loco expecta. Idē. Percepit sapientiam, si quis tam securus moritur quàm nascitur, nunc uero trepidamus cum periculum accesserit, non animus nobis, non color cōstat, lachrymæ nihil profuturæ cadunt, quid est turpius, quàm in ipso limine securitatis esse sollicitum, causa autē hæc est, q inanes omnium bonorum sumus.

De Iudicio. Cap. XLIX.

Greg. in regis. Ecce mora nō erit, & ardēte cęlo, ardēte terra, corruscātibus elemētis, cum angelis & archāgelis, cū thronis & dñationibus, cū principatibus & ptātibus tremēdus iudex apparebit. Idē sup Ezech. Quæ mēs erit hois, ęterni iudicis sniam nō formidātis? ibi.n. tūc simul cūcta pctā ante oculos redeūt, ibi oia quę cum delectatione acta sunt, ad memoriam cum pauore reuocantur.

Iudex omnibus formidabilis.

Idem. Redēptor humani generis cū iudex apparuerit, & speciosus iustis, & terribilis erit iniustis. quem.n. mansuetū aspicient electi: hunc eundē pauendū atq; terribilem conspiciēt reprobi. Idem in mora. Ille postmodum cū Deo iudex ueniet, qui hic ei modo in prece familiaris extiterit.

Paupertatis dignitas.

Idē. Quisquis stimulo diuini amoris excitatus, hic possessa reliquerit, in iudicio procuIdubio culmen iudiciariæ potestatis obtinebit. Idem. Tunc cū Deo iudices ueniūt, qui nunc pro Deo iniustē iudicātur. Aug. in Epist. Cum uenerit dominus, & illuminauerit abscondita tenebrarum, & manifestauerit cogitationes cordis, tunc nihil latebit proximū in proximo, nec erit quod suis quisq; aperiat, & abscōdat alienis.

Quæ circa iudicium.

Idē de ciuit. Dei. In illo iudicio, uel circa illud iudiciū, has res didicimus esse uēturas, Heliā tesbitē, fidem Iudęorū, Antichristum per secuturū, Christum iudicaturū, mortuorū resurrectionem, bonorum malorūq; discretionē, mundi conflagrationem, eiusdemq; renouationē. Idem de cathe. ru. Iubentur serui Christiani & boni fideles, Dñis suis tēporalibus æquanimiter fideliterq; seruire, quos iudicaturi sunt, si usq; in finē iniquos inuenerint: aut cum quibus æqualiter regnaturi sunt, si & illi ad uerū Deū conuersi fuerint.

Terribilis dies iudicij.

Hiero. in ori. super Ioel. iij. Mœrorē diei iudicij, & tormēta pereuntiū, ne Sol quidē & Luna astraq; cętera poterūt intueri, sed retrahēt fulgorem suū, & seueritatē iudicātis, reddētis unicuiq; sēdm opus suū, in caput suū aspicere nō audebūt. Non quò clemētiora sunt Dei iudicio, sed quò ois creatura in tormentis aliorū, de suo iudicio ptimescat. Idē. Etiā qui sc̄ti sunt, psentiā Dei absq; formidine nō uidebūt. Ioā. Chrys. sup Mat. In illo die nihil est qđ respōdeamus, ubi cęlum & terra, aqua Sol & Luna, dies & noctes, & totus mūdus stabit aduersū nos ī testimoniū pctorū nrorū: & si oia taceāt, tñ ipsę cogitationes nrę, & ipsa opa spāliter stabūt añ oculos nros, accusātes nos añ Deū: dicēte apostolo cogitationibus inuicē accusātibus, &c. (Roma. 2.) Amb sup Lu. Vęh mihi ē, si nō pctā mea defleuero: uę mihi ē, si nō media nocte surrexero ad cōfitēdū tibi dñe: uæ mihi, si dolū pximo meo fecero, uę mihi, si nō locutus fuero ueritatē, ad radicē securis posita ē, faciat fructū q pōt grē, q debet pnię, adest dñs, q fructū requirat, fecūdos uiuificet, steriles dephēdat.

Duo ordines hominum in iudicio.

Isid. de sum. bo. Duæ sunt drię, uel ordines hoīum ī iudicio, hoc ē, electorū & reprobōrū, q tñ diuidūtur ī quatuor. Perfectorū ordo unus est, q cū dño iudicat, & alius q iudicatur,

catur, utriq; tñ cū Christo regnabūt. Similiter ordo reproborū partit in duobus, dū qui intra Ecclesiā sunt mali, iudicandi sunt, & damnādi: qui verò extra Ecclesiā inueniēdi sunt, nō sunt iudicandi, sed tantū damnandi. Bern de cōtēp. Non vnius ciuitatis, aut populi, aut regionis vnius, sed vniuersitatis iudices habent præsidere cū Christo, non solū homines, sed ēt ipsos angelos iudicabunt, qui parentē ad modicum vaporem præsentis glorię dedignantes, & exussflantes imperiū Christi, uniuersis pposuerūt titulis dignitatū. Nolite timere pusillus grex, qm̄ cōplacuit patri, dare vobis regnum. Idē in epist. Veniet veniet dies iudicii, ubi & plus valebunt pura corda, q̄ astuta verba, & conscientia bona, q̄ marsupia plena: qñquidē iudex ille nec falletur verbis, nec flectetur donis.

Nota.

Idē sup Canti. Quid in Babylone tutum, si Hierusalem manet securinium? Idem de. xij. gradibus. Cognoscetur recte dominus iustitiam faciens, qui nunc ignoratur misericordiam quærens.

In impœnitentes.

Idem in sermone. Nudi stabunt ante tribunal Christi, vt audiant vocem iudicij, qui ad vocem consilij obturauerunt aures suas. Quid enim loquitur Deus, agite pœnitentia (inquit.) Multi tamen dissimulāt, multi continent aures suas, & dicunt, durus est hic sermo. Non sic impij non sic, cum intonuerit sermo durus, & verbum asperum. Ite maledicti in ignem æternum.

Exactio rigida.

Anselm. in lib. medita. O lignum aridum & inutile, ęternis ignibus dignum, quid respondebis in illa die, cum exiget à te vsq; ad ictum oculi, omne tēpus uiuendi tibi impensum, qualiter fuerit à te expensum? tūc quippe condēnabitur quicquid fuerit inuentū in te, operis vel ocij, sermonis, & silentij, vsq; ad minimam cogitationem etiam q vixisti, si non fuerit ad voluntatem Dei directum.

Pena horribilis.

Idem. O angustia, hinc erunt accusantia peccata, inde terrēs iustitia, subtus patens horridum chaos inferni, desuper iratus iudex, intus vrens conscientia, foris ardens mundus, etsi iustus vix saluabitur, peccator sic depressus, in quam partem se præmet cōstrictus? ubi latebo? ubi apparebo? latere erit impossibile, apparerē intolerabile.

Excitatio vehemēs.

Idē. Dies iræ dies illa, &c. Quid dormitas anima tepida, & digna euomi? qui non expergiscitur, qui non tremit ad tantum tonitruum, non dormit, sed mortuus est.

De damnatione. Cap. L.

Gregor. in moral. Fit miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu, quia & mors viuit, & finis semper incipit, & deficere defectus nescit, mors perimit & non extinguit: dolor cruciat, sed nullatenus pauorem fugat: flāma comburit, sed nequaquam tenebras discutit.

Ignis inferni.

Idem. In inferno ignis non lucet ad consolationem, & tamen ut magis torqueat, ad aliquid lucet: nam sequaces suos secum in tormēto reprobi flamma illustrante visuri sunt, quorū amore deliquerunt, quatenus qui eorum vitam carnaliter contra præcepta cōditoris amarunt, ipsorum quoq; interitus eos in augmentum suæ damnationis affligat. Idem. Sicut in domo patris mansiones multæ sunt pro diuersitate virtutis, sic damnatos diuerso supplicio, gehēnę ignibus subijcit disparilitas criminis. Idem in homilia. Vt peccatores in supplicio amplius puniātur, & eorum vident gloriam quos contempserunt, & de illorum etiam pœna torquētur, quos inutiliter amauerunt. Hiero. in ori. super Isa. In consumatione mundi, pręteritarum deliciarum recordatio erit materia cruciatuum. August. in serm. Quare in inferno mors quæritur, & nō inuenitur? quia quibus in hoc sæculo uita offert, & nolunt accipere, in inferno quærent mortem, & non poterunt inuenire.

Pœna paruulorum.

Idem in enchiri. Mitissima sanè omnium pœna erit eorum, qui præter peccatum quod originale traxerunt, nullum insuper addiderūt, & in cæteris qui addiderūt, tantò ibi quisq; tolerabiliorem habebit damnationem, quantò hic minorem habuit iniquitatem.

Pœna dānatorum incōparabilis.

Idem de cathe. ru. Sicut nullum gaudiū rerum temporalium ex aliqua parte simile potest inueniri, gaudio vitæ æternę, quam sancti accepturi sunt: ita nullus cruciatus pœnarum tēporalium potest sempiternis iniquorum cruciatibus comparari. Idem de natura boni. Peccantes in suppliciis ordinantur, quia ordinatio eorum naturæ nō competit, ideo pœna est, sed q a culpæ competit, ideo iustitia est. Idem. Melius ordinatur natura, ut iustè doleat in supplicio, quàm ut impunè gaudeat in peccato. Ioā. Chrysost. in sermo. Excludi à bonis æternis, & alienū effici ab his quæ præparata sunt sanctis, tantum generat cruciatum, tantum dolorem, ut & si nulla extrinsecus pœna torqueret, hæc sola sufficeret. Idem. Non putemus, quia suppliciorum nimietas ipsa dabit finem dolorum, sed peccata quidem pœnas accendent, incorruptio verò animæ, & corporis, nullum suppliciis terminum dabit. Isid. in synod. Intende animo quascunq; sæculi pœnas, quoscunq; tormentorum dolores, quascunq; dolorum acerbitates, compara hoc totum gehennæ, & leue est omne quod pateris.

Frigus, & ignis duo infernalia supplicia.

Fulgentius in epist. Principalia sunt duo tormēta in inferno, ibi frigus intolerabile, & calor ignis inextinguibilis. Vnde in euangelio legitur, illic erit fletus, & stridor dentium, fletus nanq; in liquefactione oculorum de calore nascitur, stridor uerò dentium de frigore oritur. Bernar. in epistola. Ob hoc proculdubio inflexibilis, & obstinatæ mentis, punitur æternaliter malum, licet temporaliter perpetratum, quia quod breue fuit tempore vel opere, longum esse constat in pertinaci uoluntate. Idem. in sermone. Singulis excessibus, singulis & membris, quæ arma fuerant iniquitatis, sua debetur pœna pro qualitate, vel quantitate commissi. In quo autē

Universidad de Deusto Biblioteca

Miseriæ partes.

membro creator amplius offenditur, peccator grauius torquebitur. Ansel. de simili. Partes miseriæ sunt turpitudo, ponderositas, imbecillitas, seruitus, infirmitas, anxiætas, uitæ breuitas, insipientia, discordia, dedecus, impotentia, timor, tristitia. Auctor de spiritu & anima. Quædam animæ in eisdem locis, in quibus culpam commiserunt puniuntur, quędam uero abditis receptaculis, usque ad ultimam resurrectionem continentur, sicut unaquæq; digna est, requie & miseria.

PHARETRAE
LIBER QVARTVS, IN QVO DE GRATIOSIS AGITVR.

De uoluntate. Cap. I.

GREGO. in homil. Ante Dei oculos nūquam est uacua manus à munere, si fuerit arca cordis, repleta bona uoluntate. Hiero. in epist. Certe Christus pro animi uoluntate, omnia in acceptū refert, nemo Apostolis pauperior fuit, & nemo tātū pro Domino dereliquit. Aug. de uera religione. Tales seruos suos meliores esse Deus iudicauit, si ei seruirent liberaliter, quod nullo modo fieri posset, si non uoluntariè sed necessitate seruirent. Idem de spiritu & littera. Nemo habet in potestate quid ei ueniat in mentem sed consentire, uel dissentire, proprię uolūtatis est. Idē cōtra.5. hęreses. Ad compellendum non potest esse molestus exactor, cum ad reddendum deuotus est debitor. Idem. Nemo aliquid. Supra lib.2. de charitate. Idem de ecclesiaſ. dog. Nullus sanctus & iustus caret peccato, nec tamen ex hoc desinit esse iustus uel sanctus, cum affectu teneat sanctitatem. Idem de uiduitate. Nostrum est uelle, sed uolūtas ipsa, & admonetur ut surgat, & sanatur vt valeat, & dilatatur vt capiat, & impletur vt habeat. Idem de sol. Quantò augetur spes uidēdæ, illius cui uehementer æstuo pulchritudinis, tantò ad illam totus amor uoluntasq; conuertitur. Idem de agone christiano. Omnis creatura uelit nolit, tamē Deo, & Domino suo subiecta est, sed hoc admonemur ut tota uoluntate seruiamus Dño Deo nostro, quoniā iustus liberaliter seruit, iniustus autem compeditus seruit. Ioan. Chrys. super Matth. Voluntates bonæ sic suaues sunt apud Deū, quemadmodum apud homines odoriferi flores. Idem. Sicut peccatum opus sine uoluntate non facit, ita & iustitia ex opere non consumatur, nisi & uoluntas affuerit. Idem. Illa est gloriosa, supra lib.2. de continentia tactus. Idem. Debet uoluntas supra li.2. de gratia. Ber. de li. ar. Ordinatio est omnimoda conuersio uoluntatis ad Deum, & ex tota se uoluntaria deuotaq; subiectio. Idem in epist. Regnum Dei intra nos est. Quid est hoc regnum, sana & libera uoluntas hominis, ita se conformans uolūtati Dei, ut nihil uelit quod sciat ei displicere, nihil nolit quod sciat ei placere. Ansf. de similitu. Voluntas bona est quę Dei uoluntati subiecta est, quando id uult quod Deus uult illam uelle debere, & iusta siue recta dicitur, quando id quod Deus uult illam uelle debere amplectitur. Idem. Nō semper uelle debemus quod Deus uult, sed hoc uelle debemus, quod Deus uult nos uelle debere.

Voluntas pro facto reputatur quo ad Deum.

Voluntas libera.

Vitæ uol... natio.

Regnum Dei quod intra nos.

De tranquillitate. Cap. II.

GRego. in regist. Nullius uos ibi lingua implicet, ubi conscientia non accusat, quem enim conscientia defendit, & inter accusatores liber est, & liber uel sine accusatione esse non potest, si sola quę interitus addicit cōscientia accusat. Idem in mor. Piorum conscientiæ grande sibi conferri pręmium credunt, cum de quibusdam modo suis illicitis actionibus arguuntur, prępo-nunt enim ante oculos cordis, quia districtum Dei iudicium tanto uerius tunc super eos mitigabitur, quanto nunc acrius homine arguente præuenitur. Aug. de cathe. ru. Tu qui ueram requiem quæ post hanc uitam christianis promittitur quęris, etiam hic eam inter amarissimas uitæ huius molestias suauem gustabis, si eius qui eam promisit præcepta dilexeris, citò enim senties dulciores esse fructus iustitiæ q̃ iniquitatis, & uerius atq; iocundius gaudebis de bona conscietia inter molestias, q̃ de mala inter delicias. Idem super Gen. ad litteram. Etiam in ipso homine lætitia quædam bonæ conscientiæ paradisus est. Vnde & ecclesia in sanctis temperanter, & piè & iustè uiuentibus paradisus rectè dicitur, pollens affluētia gratiarum castisq; deliciis. Ambro. Bene sibi conscius, supra lib.2. de constātia. Isid. de sum. bo. Semper cōscientia serui Dei, humilis esse debet & tristis, ut scilicet per humilitatem non superbiat, & per humilem merorem cor ad lasciuiam non dissoluat. Bern. super cant. Sufficit aduersum os loquentium iniqua, opinio bonorum cum testimonio conscientiæ. Idem. Omnis gloria sanctorum intus non foris est, hoc est, non in flore fœni, aut in ore uulgi, sed in Domino. Idem de consider. Perfecta cuiq;, & absoluta excusatio est, testimonium conscientiæ suę, mihi enim ꝓ minimo est ut ab illis iudicer, qui dicunt bonum malum, & malum bonum. Idem. Magnę diuitiæ bona conscientia, & reuera quid ditius in rebus, aut quid dulcius, quid in terra quietius atque securius. Bona conscientia damna rerum non metuit, non uerborum contumelias, non corporis cruciatus, quippe quæ & morte ipsa magis erigitur quam deiicitur. Idem. Bona bonæ conscientiæ reuirescunt in laboribus, non

Magna ... securitas conscientia.

Vera quies ... legis Dei obseruatione.

Magna ... pelles ... conscientia.

arescunt, nec in morte euanescunt, sed reflorescunt, lætificant uiuentem, morientem consolantur, reficiunt mortuum, nec deficiunt in æternum. Sene. in epist. Sapiens nunquam sine gaudio est, gaudium autem hoc non nascitur nisi ex uirtutum conscientiæ.

De taciturnitate. Cap. III.

Discretio in loquēdo.

GRego. in mor. Discretè uicissitudinum pensanda sunt tempora, ne aut cū restringi debet, lingua per uerba se inutiliter soluat, aut cū loqui utiliter potest, semetipsam pigra restringat. Idē. Si ab increpatione idcirco reticemus, quia contra nos insurgere derisoris odia formidamus, non iā lucra Dei quærimus, sed nostra. Idem. Proximorum mala supra lib. ij. de consensu. Idem. Quotiens auditores nostri nostra nolunt quasi laudando cognoscere, non aūt sua peruersa mutare, omnino taceamus, ne si ostētationis studio uerbum Dei loquimur, & illorum culpa quæ erat esse non desinat, & nostra quæ nō erat fiat. Idem in homi. Imitatione Dei, gloriosius est tacendo iniuriam fugere, q̃ respondendo superare. Idem super Ezec. Quasi quoddam nutrimentum uerbi est censura silentii, & rectè per excrescentem quoq; gratiam sermonē accipit, qui ordinatè antea per humilitatem tacet. Idē. Sicut mali Deum exasperant, qui loquuntur & faciunt mala, ita nonnūq̃ boni exasperāt, qui reticent bona. Idem in pasto. Qui proximi mala respiciunt, & tamen silentio linguam premūt, quasi conspectis uulneribus, usum medicaminis subtrahunt, & eò mortis auctores fiunt, quominus quem poterant curare nolunt. Hiero. in epi. Nunq̃ de mulierum formis disputes, nec quid in cuiusq̃ Domo agitur, alia domus per te nōuerit. Aug. de mendacio. Licet uel disertori ac disputatori ac ꝑdicatori rerū æternarum, uel narratori atq; pronunciatori rerū temporaliū ad ædificandam religionē atq; pietatem pertinentiū, occultare in tempore quicquid occultādū uidetur, mētiri aūt nunq̃. Idē de bap. paruu. Vbi de re obscurissima disputatur, non adiuuantibus diuinarum scripturarū certis clarisq; documentis, cohibere se debet humana ꝓsumptio, nihil faciens in partem alterā declinando. Idē. Magis innocentis supra li. iij. de remissione. Idē. ibidē Tu uulnus. Isid. in syn. Tempore congruo loquere, tpe congruo tace, non loquaris nisi interrogatus fueris, non dicas priusq̃ audias. Idē. Ab ocioso sermone cōpesce linguam, caue fabulas ineptas, aniles fabulas non requiras, inania uerba non garrias. Idem. Vis uirtutes tuas augere, prodere noli. Idē. Fuge uideri quod esse meruisti, quod manifestando potes amittere, tacēdo custodi. Amb. super Luc. Rarior tacendi uirtus q̃ loquendi. Idem de offi. Quāplures uidi loquendo in peccatum incidisse, uix quemq̃ tacendo, ideoq; tacere nosse, quā loqui difficilius est. Idem. Quādo nobis aliquis conuiciatur, lacessit, ad uiolentiam prouocat, ad iurgium uocat, tunc silentium exerceamus, tunc muti fieri non erubescamus. Bern. de conside. Vtilis semper custodia oris, quæ tamen affabilitatis gratiam nō excludat, ergo ubiq; frenanda lingua præceps, maximè aūt in conuiuio. Idem. Nemo fratres. Infra de correptione. Glo. Leui. xxv. Quod gula peccauit, ieiunium corrigat, quod garrulitas admisit, silentium deleat, & similiter contrariis curentur contraria.

Mētiri nūq̃ licet, tacere ueritatem nō nūquā licet.

Tacere nosse quā loqui difficilius ē.

De exercitio. Cap. IIII.

GReg. in regis. Apud Dñm non gradus elegātior, sed uitæ melioris actio comprobatur. Idem. Qui ecclesiasticis famulantur obsequiis, ecclesiastica (ut possibilitas exigit) debent adipisci subsidia. Idem. Iustitiā quā mente geritis, oportet coram hoībus luce operum demonstretis. Idem in mora. Cum opus crescit præmii, fiducia proficit, cum uerò opus torpuerit, spes à remuneratione lacescit. Idem. Iste in hac uita iustorum labor est, ut semetipsos inueniant, inuenientes flendo atq; corrigendo ad meliora perducant. Idem. Sicut malis securitas præsens labor est, ita boni præsens labor perpetuam securitatem parit. Idem. Sancti uiri minimè exultāt, cum cognoscunt quæ faciant, sed cū faciūt quæ cognouerunt, etsi intelligendo congaudent muneri largitoris, merentes tamen considerant debitum operis. Idem super Ezec. Actiua uita, est panē esurienti tribuere, uerbum sapiētiæ nesciētem docere, errantem corrigere, ad humilitatis uiā superbientem proximū reuocare, infirmantis curam gerere, & comissi nobis qualiter subsistere ualeant dispensare. Idem. Considerādum nobis est, opus nostrum quale sit, quæ cogitatio in opere, q̃ intētio in cogitatione. Idē. Quid iā de scriptura sacra didiceris, & q̃tū ꝓximū tacitus ames, in latitudine boni operis ostēdes. Idē in dial. Opus ex dono est, non donū ex opere, oē quippè opus dona pręueniunt, q̄uis ex subsequēti opere, ipsa ēt dona subcrescunt. Isid. in syno. Pręcaue otiū, nō diligas otium, non ducas uitā in otio, fatiga corpus laboribus, exerce operis cuiuslibet studium. Idem. Grauius libido urit, quē otiosum in uenerit, cedet aūt libido rebus, cedet operi, cedet industrię & labori. Idem de sum bo. Nihil iuuat, q inter bonū & malū sensu prudentiore discernimus, nisi opere, aut malè cogitata caueamus, aut bona in choata faciamus. Idem. Dei seruum sine intermissione legere, orare, & operari oportet, ne fortè mentem otio deditam, spiritus fornicationis surripiat, cedit enim labori uoluptas, animum autem uacantem citò præoccupat. Ioann. Chrys. super Matth. Qui habent spiritum Dei, non sunt contenti sedere otiosi, sed ipse spiritus qui est in eis urget eos, aliquod bonum appræhende-

Prudentia sanctorū.

Opera uitæ actiuæ.

Otium summope fugiendum.

Spes Dei in nobis nūquā est otiosus.

Universidad de Deusto Biblioteca

re.Idem de compuncti. Merces maior tibi augetur, quando non ſpe mercedis operaris, ſed ſtudio placendi. Auguſt.in ſerm.Noli eſſe piger in opere cuius mercedem deſideras, ſi quem & tu ipſe mercennariũ conduxiſſes,non ante mercedem numerares,q̃ in opere exerceres. Idem de bap.paruu.Propter hoc de paradiſſo emiſſus Adã contra Eden habitauit.i.contra ſedem deliciarũ,ut ſignificaret, ꝙ in laboribus qui ſunt', delitiis contrarii erudienda eſt caro peccati. Idem de opere mona.Nullo modo decet, ut in ea uita ubi ſenatores ſiunt laborioſi, ibi fiant opifices ocioſi, & quò ueniunt relictis delitiis, qui fuerunt prædiorũ Dñi, ibi ſint ruſtici delicati.Idem in gl. ſuper 1.Thim.5. Qui ad pedes fratrum inclinatur,in corde, uel excitatur, uel ſi iam inerat,confirmatur humilitatis affectus. Idem. Vis deſideriorum. Infra in.c.de deſiderio.Bern.de cõſidera.Si labor terret, merces inuitet:unuſquiſq; enim ſecundum ſuum laborẽ mercedem accipiet.Idem in epi.Non ex foliis, non ex floribus, ſed ex fructu arbor bona malavè cognoſcitur, deniq; a fructibus eorum cognoſcetis eos,opera ergo,& non uerba diſcernunt inter filios Dei,& filios diffidentiæ. Idem de amore Dei. Quãuis adhuc non uideat oculus, non ceſſet operari manus, ut qui proficere uult in magno,fidelis ſit in minimo, & in eo qđ ex cõditoris largitate iam prerogatum habet, uis poteſtatis officium exhibeat bonæ uoluntatis.Idem.Miſerere animę.Supra lib.2.de contritione.Sen.in epiſt.Satis multũ temporis ſparſimus,incipiamus uaſa in ſenectute colligere, in freto uiximus,moriamur in portu.

Operum neceſsitas

De innocentia. Cap. V.

Reſpicere quàm periculoſum ſit.

GRegorius in mora. Plerunq; res qualibet innocenti mente conſpicitur,ſed ipſo cõſpectu animus concupiſcentię gladio cõfoditur.Non enim Dauid Vriæ coniugem ideo ſtudioſè reſpexit,quia cõcupiuerat,ſed ideo potius concupiuit,quia incautè reſpexit.Idẽ. Nil ſimplici corde felicius, quia quo innocentiam erga alios exhibet nihil eſt quod pati ab aliis formidet.Idem.Illũ facit humana deriſio Deo proximum,quẽ ad humanis prauitatibus uitæ innocentia ſeruat alienũ.Idem.Si mentis innocentia cuſtodit,& ſi qua foris infirma ſunt,quãdoq; roborant.Idem in regiſt.Sicut multorum iam experimento didicimus,in dãno expendit, quicquid cũ peccato cõgregatur.Si igitur uultis nihil iniuſtè perdere,ſummopere ſtudete de iniuſtitia nihil habere.In terrenis enim rebus, ſemper cauſa damni eſt origo peccati. Idem. Voſmetipſos ita ante conſpectum omnipotentis Domini, in bonis operibus debetis exhibere,ut inueniri in ueſtra actione nequeat, quod ab eodem Deo iudice percuti,vel homine inſidiante ualeat accuſari.Idem in paſtor. Fit plerunq; Deo gratior amore ardens uita poſt culpam,q̃ ſecuritate torpens innocentia. Amb.de offi.Hoc eſt innocentem eſſe,ignorare quod noceat, etſi circumſcribitur ab aliquo de oĩbus, tamen bene iudicat, qui fidẽ eſſe in omnibus arbitratur.Idem.Beatam uitam efficiunt trãquillitas conſcientiæ,& ſecuritas innocentiæ. Idem de pœnitentia. Facilius inueni qui innocẽtiam ſeruauerint,q̃ qui congruè egerint pœnitentiã. Hier.in epiſt.Malitiam,odium, atq; inuidiam,q̃ uel maxima uel ſola ſemina ſunt nocendi,Chriſtiana à ſe anima propellat, neq; manu tantum aut lingua,ſed corde quoque cuſtodiat innocẽtiam.Idem.Tum demum lætare de innocentiæ conſcientia,ſi cum potes adiuuare,non deſiſtas. Io.Chry.in ſermo.Gaude innocentia & exulta, gaude inquam,quia ubiq; illæſa es,ubi ſecura,ſi tentaris proficis,ſi humiliaris erigeris,ſi pugnas uincis,ſi occideris coronaris.Aug.ſuper Pſal. cẽteſimũ.Duobus modis nocet homo, ſi facit miſerum,uel ſi deſerit miſerum,innocens uerò eſt, qui nec ſibi,nec aliis nocet.Idem de ciuit. Dei. Abſit a mente chriſtiana quæ in Deo ſuo ſpe poſita,cuius adiutorio innititur,ut mens talis cuiuſlibet carnis uoluptatibus ad conſenſum turpitudinis cedat,ꝙ ſi illa concupiſcentia,uel inobedientia, quæ in membris habitat,præter noſtræ uoluntatis legem quaſi ſua lege mouetur, quantò magis abſq; culpa eſt in corpore non cõſentientis,ſi abſq; culpa eſt in corpore dormientis.Idem.Pertinet ad innocentis officium, non ſolum nemini malum inferre, uerumetiã cohibere a peccato,uel punire peccatum,ut aut ipſe qui plectitur corrigatur experimẽto, aut alii terreantur exemplo. Idem. Sicut non eſt beneficientiæ,ſupra de remiſſione.Idem ibidem.Magis innocentes.Idem de uita chriſtiana. Nihil Deo dignius,nihil charius eſſe poteſt,q̃ ut innocẽtia tota obſeruatione teneatur, licet enim qs in aliis operibus deuotus appareat, ſi illam non habuerit ſibi fruſtra blanditur. Caſſio.in lib.de anima.Vir fixus,purus,innocuus omnes laudat, ſe ſemper accuſat,ut cõplaceat uniuerſis,ſibi ſoli diſplicet.Bern.de cõſide.Nõ eris innocens, ſi aut punias eum cuiforaſſe parcẽdum eſſet, aut parcas ei qui fuerat puniendus.Anſ. de ſimilit. Si hinc peccati pudorem,& illinc cernerem inferni horrorem,& neceſſariò vni eorum haberẽ immergi,prius me in infernum immergerem,q̃ peccatum in me immitterem. Mallem enim purus a peccato,& innocens,gehennam intrare, q̃ ſorde pollutus cœlorum regna tenere:cum conſtet,ſolos malos in inferno torqueri,& ſolos bonos in cœleſti beatitudine foueri.

Innocentem eſſe quid ſit.

Innocentis partes

Vir inſi

De excuſatione. Cap. VI.

GRego.in mora.Iuſtus & ſi quid unquã delinquendo loquitur,tamen dignum non eſt, ut ab iniuſtis,& prauè uiuentibus iudicetur. Idẽ.

Cum

Cum quoſlibet,ſupra lib.1.de pauperibus Aug. in epi.Diſcamus in ſimilitudine operum diſcernere animos operantium,ne clauſis oculis calũniemur,& beneuolos pro nocẽtibus accuſemus. Idem in ſer.Domini in monte. Ea facta quæ dubium eſt quo animo fiãt,in meliorem partẽ interpretemur.Idem.Non repræhẽdamus ea, quæ neſcimus quo animo fiant,neq; ita repræhendamus quæ manifeſta ſunt,ut deſperemus ſanitatem.Bern.ſuper canti. Caue alienæ cõuerſationis eſſe aut curioſus explorator, aut temerarius iudex,etiam ſi perperam actum quid deprænhendas,nec ſic iudices proximum,magis autem excuſa intentionem ſi opus non potes,puta ignorãtiam,puta ſubreptionem,puta caſum,ꝙ ſi omnẽ omnino diſſimulationem rei certitudo recuſat, ſuade nihilominus ipſe tibi,& dicito apud teipſum,uehemens fuit tentatio,quid de me illa feciſſet,ſi accepiſſet in me ſimiliter poteſtatẽ.Idẽ. Si is qui de clauſtro eſt,cũ qui uerſatur in populo interdum minus diſcretè ſeſe agere deprænhẽdat,uerbi gratia, in uerbo, in cibo, in ſomno, in riſu,in ira,in iudicio,non ad iudicandum cõfeſtim proſiliat, ſed meminerit ſcriptum. Melior eſt iniquitas uiri q̃ benefaciens mulier. Nam tu quidem in tua cuſtodia uigilans benefacis, ſed qui iuuat multos,& melius facit &virilius,quod ſi implere non ſufficit abſque aliqua iniquitate, ideſt abſq; quadã inęqualitate uitæ & conuerſationis ſuæ,memento quia charitas operit multitudinem peccatorum.Sene.in epiſt. Sapiens non uertit omnia in peius, nihil quærit cui imputet caſum,& peccata ad fortunam potius refert, nõ calumniatur,nec uerba nec uultus,quicquid accidit,benignè interpretãdo leuat. Idem. Semper quicquid dubiũ eſt,humanitas inclinet in melius.

Dubia in meliorem partẽ interpretanda ſunt.

Eccle.42. Nota.

De diſcuſsione. Cap. VII.

Quotidiana ſanctorũ diſcuſsio utilis.

GRego.in mora. Iuſti uiri cum diſtrictionẽ uenturi iudicis contemplantur, peccata ſua ad memoriam reducunt, deflent quæ commiſerunt, diſtrictè ſe iudicant ne iudicentur.Idem. Dominum tantò quis ſecurius expectat, quantò quotidiè uitam ſuã ſuſpectus examinat.Idem. Electi intra ſinũ cordis aduerſum ſe,quicqd ſe impugnat enumerãt,ibi ante oculos ſuos omne qđ defleant coaceruant, ibi quicquid per iram diſtricti iudicis diſcerni poſsit intuentur,ibi tot patiuntur ſupplicia,quot pati timent,nec deeſt in hoc iudicio mente concepto omne miniſterium,quod punire reos ſuos plenius debeat.Nam conſcientia accuſat, ratio iudicat,timor ligat,dolor excruciat. Idem. Qui ſemetipſum prius non iudicat,quid in alio rectè iudicet ignorat.Io.Chryſ.in ſer. Quando accubueris ſuper ſtratũ tuũ,& neminem inſeſtum pateris,anteq̃ ueniat tibi ſomnus, profer in mediũ codicẽ conſcientiam tuam, & reminiſcere pctã tua,ſi quid in uerbo ſeu in facto uel i cogitatione peccaſti.Aug. de uera relig. Spiritalis hõ oĩa iudicat,quia ſuper oĩa eſt,qñ cũ Deo eſt, cum illo eſt aũt qñ puriſsimè intelligit, & tota charitate qđ intelligit diligit.Idẽ.Nõ facilè ſupra lib.1. de iudicibus.Idem de verb.Dñi. Nihil eſt quod ſic quiſq; cogitare debeat,niſi ut in ſemetipſum oculos cõuertat,ſe diſcat,ſe diſcutiat,ſe inſpiciat, ſe quærat,& ſe inueniat,quod diſplicet necet,& quod placet optet & plãtet.Ber.ſuper Cant.Spiritualis homo omnia diiudicat, & ipſe à nemine iudicatur, iudicabo proinde mala,iudicabo & bona,mala melioribus curabo corrigere actibus diluere lachrymis, punire ieiuniis,cæteriſq; ſanctæ laboribus diſciplinæ, in bonis de me ſentiã humiliter,& iuxta præceptũ Dñi ſeruũ me inutilem reputabo.Idẽ. Babyloniorũ manifeſta ſunt pctã præcedentia iudiciũ, & nõ egent ſcrutinio ſed ſupplicio, mea aũt qui uideor monachus & hieroſolymita peccata certè occulta ſunt,nomine & habitu monachali obumbrata, & idcirco neceſſe erit,ſubtili ea iueſtigari diſcuſsione.Multa ſupra lib.ij. de prudẽtia,de intelligentia. Sen. in epi. Quod hoĩes de aliis libentiſsimè faciunt de te apud te malè exiſtima,aſſueſces & dicere uerum & audire.Idem.Clamo mecũ ipſe,numera annos tuos, & pudebit eadem uelle quæ uolueras puer, hoc deniq; tibi circa mortis diem præſta,moriantur ante te uitia.

Spiritualis homo diiudicat omnia.

Nota. monachę.

De mortificatione. Cap. VIII.

Mortificatio carnis' ſubleuatio ẽ ſpũs.

GRegorius in mor. Tantò mens melius ad ſuperna appetenda componitur,quãtò ab illicitis arctius corpus edomatur.Idem in homil. Niſi quiſq; à ſemetipſo deficiat, ad eum qui ſupra ipſum eſt, non appropinquat, nec ualet appræhendere quod ſupra ipſum eſt, qui neſcit mactare quod eſt.Aug.in regu. Carnẽ ueſtram domate ieiuniis,& abſtinentia eſcæ & potus,q̃tum ualitudo permittit: qñ aũt aliquis non põt ieiunare,non tñ extra horã prandii aliquid alimẽtorum ſumat,niſi cũ ægrotat.Idem de uidui.Facilius cõcupiſcentia refrenatur,quæ nulla expectatione ſuccenditur.Idem de ſingu.cle. Amputanda ſunt oĩa nobis,quæcunq; igniferi fomitis,ſulphurantibus flammis ſcatens fornax,ebullientis carnis exæſtuat,ne uel tenuis quidẽ ſcintilla ſeruata maiora conflet incendia. Iſido.de ſum.bo. Mori oportet hoĩem in carne mundo,ne moriatur in anima Chriſto.Nã tũc quiſq; uiuere dicitur, ſi ſecundum ſæculũ moriens,in ſolo Deo uiuere delectetur. Caſſio.de anima.Væh carni quę hæc ſuperata non fuerit.Nam quæ in hac cõuerſatione uincitur, illic ſine dubio coronabitur. Ber.in epi. Durius tractandum quidem eſt corpus ne rebellet,ne inſoleſcat,ſic tamen ut ſeruire ſufficiat, quia ad ſeruiendũ ſpiritui datum eſt: nec ſic habendum eſt,tanquã propter illud uiuamus, ſed tanquam ſine quo uiuere non poſſumus. Sene. in epiſtola. Vetas me cœlo intereſſe,

Universidad de Deusto Biblioteca

se, idest, iubes me uiuere capite demisso. Maior sum & ad maiora genitus, quàm ut mancipium sim mei corporis, quod quidem non aliter aspicio, q̃ uinculum aliquod libertati meæ circundatum. Idem. Contemptus sui corporis, certa libertas est. Idem. Honestum ei uile est, cui corpus nimis charũ est, agatur eius diligentissimè cura, ita tamen ut cum exiget ratio, cum dignitas, cum fides, mittendum sit in ignes. Idem. Hanc sanam & salubrem formam uitæ tenete, ut corpori tantum indulgeatis, quantum bonè ualetudini satis est, durius etiã tractandum est, ne animo malè pareat.

De disciplina. Cap. IX.

GRego. in regis. Cum sit proprium disciplinę ab illicitis prohibere, & excessus culparum salubriter resecare, studiosè eius seruanda censura est. Nam si negligitur, cuncta in confusionem deueniunt, dum unus destruit, quicquid eam custodiendo alter ædificat. Idem. Sic ut nos supra lib. i. de prælatis bonis. Idem in mora. Sancti uiri cum huius mundi potestate fulciuntur, tantò sub maiori mentis disciplina se redigunt, quantò sibi per impatientiam potestatis suaderi illicita, quasi licentius sciunt. (Nota.) Idem. Solus in illicitis non cadit, qui se aliquãdo & à licitis cautè restringit. Idem. Intẽtioni animæ si exterior euagatio clauditur, interior secessus aperitur. (Disciplina exterior iuuat interiorẽ.) Nam quò extra se spargi, propter disciplinã mẽs non potest, eò super se intendere per perfectum potest, quia & in altum crescere arbor cogitur, quę per ramos distendi prohibetur. Idem. Mens immutabilitatis suæ pondere, ad aliud semper impellitur q̃ est, & nisi in statu suo arcta custodiæ disciplina teneantur, semper in deteriora dilabitur. Idem. Sancti uiri supra lib. ij. de continentia uisus Idem. Tantum apud Dominum obligatiores sumus, quantò apud hoĩes inultè peccamus. Disciplina aũt nostra, subitos diuino iudicio tãtò libiriores reddit, quãtò hic eorũ culpas sua uindicta non deserit. Idẽ. Peccata quæ feriri supra li. ij. de donis. Amb. in epi. Non natura seruũ facit, sed insipientia, nec manumissio liberũ, sed disciplina. Idem. Si quæris uiam sapientiæ & disciplinæ, colere Deum, atque ei subditum esse sapientia est, abstinere autem à peccato disciplina est. Idem de uidui. Prima institutionis est disciplina culpã auertere, & secunda uirtutẽ infundere. Cypria. de xii. abusi. Disciplina est ordinata morum correctio, & maiorum præcedentium regularis obseruatio. (Disciplina quid.) Ber. in epi. O q̃ compositũ reddit oẽm puellaris corporis statũ, nec non mentis habitum disciplina, ceruicem submittit, deponit supercilia, cõponit uultũ, ligat oculos, cohibet chachinnos, moderatur linguã, frenat gulam, sedat iram, format incessum, talibus decet pudicitiæ uestẽ distingui margaritis. Idem. non oportet supra de prouidentia lib. ij.

De cruce spirituali. Cap. X.

GRego. in homil. Crux à cruciatu dicitur, & duobus modis crucem Dñi baiulamus, cum aut per abstinentiam carnem affligimus, aut p̃ compassionem proximi, necessitatem illius nostram putamus. Idem in mora. Quia Paulus nec mundi gloriam quærebat, nec à mundi gloria ipse quærebatur, & se mundo, & mundum sibi, crucifixum esse gloriabatur. Idem. Cũ uitiis & concupiscentiis carnem crucifigimus, & sic gulam restringimus, ut iam de mundi gloria nil quæramus. Nam qui corpus macerat sed honoribus anhelat, crucem carni intulit, sed mundo per concupiscentiam peius uiuit. (Gal. 5.) August. in glo. Gal. v. super illud. Qui Christi sunt. Congruit nostræ deuotioni, ut qui Domini crucifixi passionem celebramus, reprimendarum carnaliũ uoluptatum, crucem nobis faciamus. Idẽ in ser. Tota uita Christiani hominis si secundum euangelium uiuat, crux atq; martyrium est. (Vita Christiani crux.) Hieron. Licet sparso crine supra lib. iii. de propinquitate. Ambro. super Luc. Non amanti diuitias, non amanti honores, non amanti quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, non amanti quæ uidentur, sed quæ non uidẽtur, non cupido uitæ, sed ei qui festinat dissolui & cum Christo esse, crucifixus est mundus: hoc est enim crucem tollere, & sequi Christum, ut & nos cõmoriamur, & consepeliamur cũ eo. Isid. de sum. bo. Qui crucẽ portat, debet & mundo mori, nam ferre crucem, mortificare seipsum est, ferre & non mori, simulatio hypocritarum est. Bern. de floribus. Mira res, nihil formidolosius homini, q̃ crucem pati, sed quare timent homines crucem, qui latrones sunt? si latrones nõ essent, crucem non timerent. Idem. Circumire possum Domine cœlum & terram, mare & aridam, & nusquã te inueniam nisi tantum in cruce, ibi dormis, ibi pascis, ibi cubas in meridie. (Christus nõ nisi in cruce inuenitur.) Crux enim tua fides est, cuius latitudo charitas, longitudo longanimitas, altitudo spes, profundum timor. In hac cruce te inuenit, quicunq; te inuenit. In hac cruce anima suspenditur à terra, & dulcia poma de ligno uitę decerpit. Idem in apolo. Vęh portantibus crucem, nõ sicut Saluator suam, sed sicut ille Cyreneus alienam. Vęh citharedis citharizantibus, non ut illi de Apocalypsi in citharis suis, sed uerè ut hypocritæ in alienis. Idem. Vęh semel & uęh iterum pauperibus superbis, uæh inq̃ semel, & uęh iterũ portantibus crucem Christi, & non sequentibus Christum, quia nimirum cuius passionibus participant, humilitatem sectari negligunt, (Aliq portant crucem Christi, tamen nõ sequuntur Christum.) duplici quippè cõtritione conterent, q hmõi sunt, cum & hic pro tpali gloria se affligãt, & in futuro pro interna sup̃bia ad æterna supplicia ptrahentur. Idem in serm. Neminem audiamus fratres, non carnẽ & sanguinem, non spiritum quẽlibet descensum à cruce suadẽtem, persistamus in cruce, moriamur in cruce, deponamur aliorum manibus, non nostra leuitate. (In cruce permanendum.)

De

De certamine. Cap. XI.

GRegor. in dial. Sine laboris certamine, non est palma uictoriæ. (Exercitiũ iustorum) Idem. Nonnunquã Dominus eis etiam quibus magna dona tribuit, parua quędã reprahensibilia relinquit, ut semper habeant contra quod bella gerant, & deuictis magnis hostibus mentem non erigant, qñ eos adhuc aduersarij etiam minimi fatigant. Idem. Vos qui uiã. Infra de religione. Idem in mora. Semper est ad certamen aduersarij erigendus animus, semper contra occultas insidias cautela p̃uidenda. Idẽ. Scio quia per infirmitatis uerecũdiam, plerunq; grauioris est certaminis cõmissa peccata prodere, q̃ non admissa uitare: & unumquodq; malũ quãuis robustus uidetur, tñ humilius proditur. (Confessionis difficultas.) Idem. Labor pertrahitur pugnæ, ut crescat corona uictoriæ. Idem. Minor est supra lib. 2. de clementia. Idem. In iniquitate concepti, & in delicto editi, per insitæ corruptionis molestias, pugnam nobiscum huc deferimus quã cum labore uincamus. Idẽ. Excitatur hostis in prouocationem certaminis, cum ius amiserit peruersę damnationis. August. in epist. Non debet cũ præliaẽ infringi, qui uult post præliũ coronari: uires illo subministrante certantibus, qui præparat ineffabilia dona uictoribus. Idem. Contra istam genitalium supra lib. 3. de cõsuetudine. Idẽ de uerbis Dñi. Ecce baptizati sunt oẽs, iustificati sunt à peccatis, restat tñ lucta, cũ carne, cũ mundo, & cũ Diabolo. Qui aũt luctaẽ aliqñ ferit, aliqñ percutitur, aliqñ uincit, aliqñ perimitur. Ioã. Chrys. de comp. Nostri agonis tempus, in quo ascripti uidemur, p̃ risu pœnã habet, laudẽ uerò p̃ luctu, & pro tribulationibus salutem cõfert. (Agonis nostri tẽpus præsens.) Idem sup Matth. Incipe resistere desiderijs tuis, & tunc intelliges q̃ fortes sunt spiritus desideriorũ malorũ, qui te persequũtur: hæc est pugna periculosa, & hæc est gloriosa uictoria, qui potuerit odire quod amat, & amare quod odit. (Certaminis Christiani prædica.) Ambros. super Lu. Corona proposita subeũda certamina sunt, nemo potest nisi uicerit coronari, nemo põt uincere nisi añ certauerit, ipsius quoq; coronæ maior est fructus, ubi maior est labor. Leo Papa in ser. Vim sibi factura est anima, ut palmam laborum quam sibi subtrahi multis inimicis aduersantibus sentit, uiribus contendat eripere. (Vi p̃miũ obtinendum.) Isido. de sum. bo. Nequaquã in senectute continentes uocandi sunt, qui in iuuẽtute luxuriosè uixerũt, tales non habent præmiũ, quia laboris certamẽ non habuerunt, eos enim expectat gloria, in quibus fuerunt laboriosa certamina. (Veri continentes qui.) Hiero. in epist. Quis sanctorũ, sine certamine coronatus est? Solus in delitijs Salomon fuit, & ideo forsitan corruit. Bern. super canti. Quantũlibet in hoc corpore manens p̃feceris, erras si uitia putas emortua, & nõ magis suppressa, uelis nolis intra fines tuos habitat Iebusæus, subiugari potest, nõ exterminari. Idẽ. Solet inter primordia. supra li. 1. de incipientibus.

De humilitate. Cap. XII.

GRegorius in moral. Magna quę agimus quasi minima ducimus, cum fortiorũ exempla pẽsamus, sed tunc apud Deum crescunt per meritum, cum apud nosmetipsos per humilitatẽ decrescunt. Idem. Quia prima stultitia Angeli elatio cordis fuit, uera sapientia efficitur hoĩs humilitas suæ æstimationis, quam quisquis uel magna sapiendo deserit, & eo ipso uehementer desipit, quo seipsum nescit. (Humilitas uera est sapientia.) Idem. Electi ne inuitè curuentur in morte, spontè curuantur in humilitate. Idem super Ezech. Ad hoc nobis cuncta de meritis nostris incerta sunt, ut unam certam gratiam teneamus, humilitatẽ. Idem in homil. Miranda actio cum elatione non eleuat sed grauat, qui enim sine humilitate uirtutes cõgregat, in uento puluerem portat, & unde aliquid ferre cernitur, inde deterius cæcatur. (Virtutes sine humilitate euanescũt & cum ea spũsancti præsentiã indicant.) Idẽ in dial. Mẽs quæ diuino spiritu impletur, habet euidentissimè signa sua uirtutes .s. & humilitatem, quæ si utraq; in una mente perfectè conueniunt, liquet q̃ de præsentia sancti spiritus testimonium ferunt. Idem. Qualis quisq;. Infra de lætitia. Idẽ in regist. Non grande est, his nos esse humiles à quibus honoramur, quia & hoc sæculares quilibet faciunt, sed his maximè esse humiles debemus, à quibus aliqua patimur. Psal. Vide humilitatem meã de inimicis meis. (Humilitas oibus, sed maximè monstrãda p̃secutoribus.) Idem. Ab oĩbus corripi, ab oĩbus emendari paratus sum, & solũ mihi amicum æstimo, per cuius linguã ante apparitionẽ districti iudicis meæ maculas mentis tergo. Idẽ Nolo dũ in hac carne sum aliqua me dixisse, si contigerit ea facile hoĩbus innotesci. Idem. Oẽs fratres sumus, Imperatoris potestate conditi & sanguine redempti, & idcirco fratres nostros quoslibet pauperes, & abiectos, in nullo despicere debemus. Hieron. in ori. super Isa. Nõ statim multitudinis acquiescamus iudicio, sed electi in principatum, nouerimus mensuram nostram, & humiliemur sub potenti manu Dei, qa Dñs superbis resistit, humilibus dat gratiã. (Optima de nobis æstimatio quæ.) Aug. de uirgi. Humiliter ad humilẽ uenite si amatis, & ne discedatis ab illo ne cadatis: qui .n. timet ab illo discedere, rogat & dicit, non ueniat mihi pes superbiæ. Idem. Pergite uiã humilitatis pede, ipse exaltat humiliter sequentes, quem descẽdere non piguit ad iacentes. Idem. Existimate aliquos in occulto superiores, quibus estis in manifesto meliores. Idem de ci. Dei. Qui uera pietate in Deum, quem diligit, credit, & sperat, plus intendit in ea, in quibus sibi displicet, q̃ in ea si qua in illo sunt, quæ non tam ipsi q̃ ueritati placẽt: neq; id tribuit unde iam placere potest, nisi eius misericordiæ cui metuit displicere, de his sanatis gratias agens, de illis sanãdis preces fundens. (Vera pietas i Deũ) Idem de conflictu. Christus humiliauit semetipsum, factus obediens usq; ad mortẽ, mortem autem crucis. Si ergo tanta humilitate se deprimit diuina maiestas, superbiræ in aliquo

audet

Universidad de Deusto Biblioteca

audet aut debet humana infirmitas.Idē in epiſt.
Abſit,ut non cum gratiarū actione lucris meis
deputem,ſi fuero te docēte inſtructus, aut emē-
dāte correctus. Idē de tri.Magis optabo à quo-
libet reprehendi,q̄ ſiue ab errante, ſiue ab adu-
lante laudari.Iſid.de ſum.bon.Superflua eſt hu-
militas eorum,qui ſe geſsiſſe accuſant, quod nō
admiſerunt, qui uerò ſine arrogātia bona facta
ſua pronunciant,proculdubio nequaquā peccāt.

Superflua humilitas.

Idem in ſyno.Deſcende ut aſcendas, humiliare
ut exalteris, ne exaltatus humilieris, qui enim
extollitur humiliatur,qui exaltatur deijcitur, q̄
eleuatur proſternitur,qui inflatur alliditur.Idē.
Eſto paruus in oculis tuis, ut ſis magnus in ocu-
lis Dei, tantò enim eris apud Deum precioſior,
quantò fueris ante oculos tuos deſpectior. Ioā.
Chry.in epiſt.Humilitas non tātum illa laudat̄,
quæ de conſcientia peccatorū euenit, ſed & illa
quæ ex uirtute deſcendit,Deo chara eſt, & quia
in ea requieſcit Dn̄s, ideo oībus dominat̄. Idē
ſuper Matth. Humilis à nulla capitur paſsione,
non ira hunc moleſtare poteſt,non gloriæ cupi-
do,non emulatio,non zelotypia. Idem de com-
punc.Hoc uerè magnum & mirabile eſt, quia is
qui uerè magnus eſt, nihil de ſe magni ſentit,
aut loquitur,ſed oīum ſe ultimum iudicat, & ſa
lutem de ſola miſericordia Dei ſperat. Caſsiod.
de anima. Ad te Dn̄e ſancte nemo ſe erigendo
peruenit,ſed potius humiliatus aſcendit,cum al
tiſsimus ſis, proximior redderis ſupplicatione
curuatis. Bern. ſuper canti. Oportet humiliter
ſentire de ſe nitentem ad altiora, nedum ſupra

Humiliatio quantalibet nō eſt timenda.

ſe attollitur cadat. Idem. In anima non eſt pla-
ne timenda quantalibet humiliatio: horrenda
aūt nimiumq; pauenda, uel minimè temerè p̄-
ſumpta erectio,quamobrem noli te homo com
parare maioribus, noli minoribus, noli aliqui-
bus,noli uni.Idem.Appetere de humilitate lau-
dem,humilitatis non eſt uirtus, ſed ſubuerſio.

Falſus, & uerus humilis.

Verus humilis uilis uult reputari, non humilis
prædicari, gaudet cōtemptu ſui, hoc ſolo planè
ſuperbus,q̄ laudes nō cōtemnit.Idem in epi. Vt
caſtitas ſiue charitas detur, humilitas meretur,
qm̄ humilibus Deus dat gratiam, ſeruat acce-
ptas,quia non requieſcit ſpiritus,niſi ſuper quie
tum & humilem,& ſeruatas conſummat,nā uir-
tus in infirmitate,hoc eſt in humilitate,perficit̄,
& inimicam gratiæ,omniſq; initium peccati,de
bellat ſuperbiam. Idem. Humiliatio uia eſt ad
humilitatem,ſicut patientia ad pacem,ſicut le-

Via ad humilitatē.

ctio ad ſcientiam,ſi uirtutem appetis humilita-
tis,uiam non refugias humiliationis. Nam ſi nō
pateris humiliari, non poteris ad humilitatem
prouehi.Idē.Neſcio quo pacto familiarius ſem
per humilitati propinquare ſolet diuinitas, de-
niq; ipſa ſe induit,vt appareret hoībus,ſubſtātiā,
formā,habitumq; geſtauit humilē, ipſius nobis
cōmendans uirtutis excellentiā, quam ſpeciali
ſui noluit honorare pn̄tia.Idē.Sapientis eſt con-
ſiliū,quātò magnus es,humilia te in oībus.Sapiæ
uerò p̄ceptū,q̄ maior eſt uīum, fiat ſicut minor.

Humilitatis deſcriptio, & gradus.

Idem de 12.gra.Humilitatis talis pōt eſſe diffi-
nitio.Humilitas eſt uirtus, qua homo uera co-
gnitione ſui ipſe ſibi uileſcit. Idem. Humilitatis
primus gradus eſt,corde,& corpore ſemper hu-
militatem oñdere, defixis in terram aſpectibus.
Secūdus,ut pauca,& rationabilia uerba loquat̄,
non clamoſa uoce. Tertius,ut non ſit facilis,aut
promptus in riſu. Quartus,taciturnitas uſq; ad
interrogationem. Quintus,tenere quod cōmu-
nis habet monaſterij regula. Sextus, credere, &
pronunciare ſe oībus uiliorem.Septimus,ad oīa
indignum, & inutilem ſe confiteri, & credere.
Octauus,confeſsio peccatorum.Nonus pro obe
dientia in duris, & aſperis patiētiam amplecti.
Decimus,ut omni obedientia ſubdat ſe maiori.
Vndecimus,ut uoluntatem propriam non dele-
ctetur implere. Duodecimus, ut eum timeat, &
memor ſit oīum quæ præcepit. Anſel. de ſimilit.
Primus gradus humilitatis eſt, qñq; cognoſcere
contemptibilē ſe eſſe. Et quia ſunt quidam qui
contemptibiles ſe eſſe cognoſcunt, ſed inde non
dolent. Secundus eſt dolere contemptibilem ſe
eſſe. Quia uerò ſunt alij, qui ſe contemptibiles
dolent,ſed confiteri nolunt. Tertius eſt confiteri
ſe contēptibilem eſſe. At uerò, quia rurſus ſunt
alij,qui ſe contemptibiles confitent̄,ſed nolunt,
ut ita credatur. Quartus eſt,perſuadere contem
ptibilē ſe eſſe.Sed quia quidā cōtēptibiles, qui-
dam uolunt credi,ſed hoc ſibi nolūt dici. Quin
tus eſt patienter pati, ut cōtemptibilis dicatur.
Sed quia quidam patiuntur,ut contēptibiles di-
cantur,ſed tn̄ pati nolunt, ut contēptibiliter trā
ctentur.Sextus eſt pati ut contēptibiliter tracte-
tur.Sed qm̄ & hoc quidam inuiti patiuntur. Se-
ptimus eſt amare, ut cōtemptibiliter tractetur,
ubi poſtq̄ quis aſcenderit, clara eſt in luce.i.in
perfecta ſui cognitione. Idem.alterius uirtutē.
Infra de aſcenſione.Glo.Matth.3.Perfecta humi
litas habet tres gradus. Primus eſt ſubdere ſe
maiori,& nō præferre ſe æquali,hic uocatur ſuf-
ficiens, quia ſufficit aliquē ſic humiliari, & iſte
gradus omni iuſto eſt neceſſarius.Secundus gra-
dus eſt ſubdere ſe equali,nec præferre ſe minori,
hic dicitur abundans. Tertius eſt ſubeſſe mino-
ri,in quo eſt omnis iuſtitia.

De ſimplicitate. *Cap. XIII.*

GRegorius in homil. Si abiectio uilis indumē
ti uirtus non eſſet,euangeliſta uigilanter de
Ioanne nō diceret, erat indutus pilis camelorū.
Auguſt.in regula. Non ſit notabilis habitus ue-
ſter,nec affectetis ueſtibus placere, ſed moribus.
Idem.In inceſſu.ſupra lib.2. de modeſtia. Idē ſu
per Matt.Reſiſtit Deus ſuperbis, & calamiſtra-
tis,& pannoſis,humilibus dat grām.Idē in epiſt.

Ornatus uerè Chriſtianus.

Verus ornatus maximè chr̄ianorū,& chr̄ianarū
non tm̄ fucus mendax, uerū ne auri q̄dē ueſtiſq;
pōpa,ſed mores boni ſunt. Idē. Auri circūpoſi-
tio,& intorſio crinium, & cætera huiuſmodi, q̄
uel

Muliebris ornat' uanitas.

uel ad inanē pōpā,uel ad illecebrā formæ adhi-
beri ſolent, meritò reprehenſa ſunt, ſedē q̄dā ꝓ
modulo ꝑſonæ habitus matronalis à uiduali ue
ſte diſtinctus, q̄ pōt fidelibus cōiugatis ſalua re-
ligionis obſeruātia cōuenire. Et infra. Quid.n.
eſt abſurdius,q̄ mulierē de humili ueſte, uiro ꝓ
hibente?ſuperbire? cui te potius expediret obtē
perare,candidis moribus,q̄ nigellis ueſtibus re-
pugnare?Idē de uiduitate. Interiorē pulchritudi
ne Chr̄o placere,hanc pulchritudinē ſtudioſa cu
ra & ſollicita cogitatione cōponite, nō amat il-
le fallaciarū fucos,ueris ueritas delectat̄,& ille ſi
qd̄ legiſti agnoſcis,ueritas uocat̄. Ambr.de offi.
Nō ſit affectatus decor corpis,ſed naturalis,ſed
ſimplex,neglectus magis q̄ expeditus,nō ꝑtioſis,
& albentibus adiutus ueſtimentis,ſed cōibus,ut
honeſtati,uel utilitati nihil deſit, nihil accedat

1.Tim.5.

nitori.Idem in Gl.1.Quę uult audiri, inclinare
ſe debet amota pōpa,ut miſericordiā Dn̄i ꝓuo-
cet,habitus.n.ſuperbus, nec impetrat, nec recta

Veſtiū triplex differentia.

de ſe credi facit.Ioan.Chryſ.ſu p Mat. Oē ueſti-
mentū ad tres pertinet cās,aut ad ſpēm uiſionis,
aut ad delectationē corporis, aut ad tegumentū
nuditatis.Ad ſpēm uiſionis hr̄e ueſtimentū, ſer
uis Dei non conuenit, ſimiliter ad delectamētū
corporis,Deo ſeruientibus non eſt aptū, ſed qd̄
tm̄ ad tegumentū nuditatis.Hieron.in epiſt.Sor
des ueſtium candidæ mentis indicia ſunt, uilis
tunica contēptū ſæculi ꝓbat,ita dūtaxat ut aīus
nō tumeat,nec habitus ſermoq; diſſentiat. Ber.
in epiſt.Pauperior cultus in alijs frenat cōcupi-
ſcentiā, in alijs circa amorē paupertatis afficit

Gene.23.

conſcientiā. Idē. Si dederit (inquit) Iacob,mihi
Dn̄s panē ad manducandū,& ueſtimentum quo
operiar.Nota,quo operiar.Sic ergo & nos cōten
ti ſimus,ueſtimentis quibus operiamur,nō qui-
bus laſciuiamus,nō q̄bus ſuperbiamus,nō q̄bus
mulierculis ſimilari,uel placere ſtudeamus. Idē
ſup cāti.Simplicitas cādor eſt,ꝓbamus à cōtra-
rio,nā neuus duplicitas,parū dixi macula eſt.

De uerecundia. *Cap. XIIII.*

Exempla ſanctorū, ſtimuli aūt pigris

GRegor.in moral.Sæpè cum nos à ſancti deſi-
derij exercitatione,torpeſcere ſuperna pie-
tas cernit,exempla ſe ſequentiū nr̄is obtutibus
obijcit, ut mens per otium remiſſa quò in alijs
uigilantiā ꝓfectus conſiderat, eò in ſe pigritu-
dinem torporis erubeſcat.Idem.Nōnunq̄ quidā
in Dei ſeruitio ex anteacta acrius debilitate ro-
borantur,eoſq; ad cuſtodienda mandata, & fu-
turorū trahit deſiderium, & impellit memoria
præteritorum, ut hinc ad uentura amor prouo-
cet,illinc de p̄teritis uerecundiā inſtiget. Idem.
Boni eò magis igneſcunt ad deſiderium requi-
rendæ pietatis Dei, quò magis erubeſcunt me-
moria iniquitatis ſuæ.Idem.Facilè culpa corri-
gitur,quæ erubeſcitur. Idem. Cunctos uitia ad
ima pertrahunt, ſed tn̄ quidam eò ab his faci-
lius redeunt,quò ſe in eis corruiſſe altius erube-
ſcunt.Idē. Qui adhuc actis carnalibus incubat,
neceſſe eſt,ut inſtruere ſpūaliter ꝓximorū men-
tes erubeſcat.Idem ſuper Ezech.Erubeſcere ma
lum ſapiæ eſt: bonū uerò erubeſcere fatuitatis.
Idem. Qui erubeſcit pœnitendo mala quæ fe-
cit,ad uitæ libertatē peruenit.Amb.in ſer. Solet
citius mereri indulgentiā, qui uerecundius de-
præcatur. In omni ergo culpa ante flendum eſt,
q̄ præcandum. Idē.Pulchra uirtus.ſupra lib.1.de

Verecundia laudabilis.

iuuenibus.Idem de offi.In ipſo genere canendi,
prima diſciplina uerecundia eſt,immò etiam in
omni uſu loquendi, ut ſenſim quis aut pſallere,
aut canere, aut poſtremò loqui incipiat, ut ue-
recunda principia cōmendēt ꝓceſſum. Idē. Eſt
etiam in ipſo motu,geſtu,inceſſu,tenenda uere-
cundia,habitus.n. mentis in corporis ſtatu cer-
nitur.Iſid.Peccati pudore,ſupra lib.2. de conti-
nentia uiſus.Idem.Quiſquis peccatorum ſupra
lib.2.de memoria.Auguſt.de uita & mo.cle. Fa
teor uobis,de pretioſa ueſte erubeſco, quia non
decet hanc profeſsionē. Idem. Quoniam uere-
cūdia magna eſt pœna,q̄ erubeſcit pro Chr̄o ſit
dignus miſericordia,ut patet,quia quantò plu-
ribus confitebitur in ſpe ueniæ turpitudinē cri-
minis,tantò facilius conſequetur gratiā remiſ-

Verecundia fœminarum gēma.

ſionis.Hiero.in epiſt.Ornet prudentiam uerecū
dia, & quod præcipuū in fœminis ſemper fuit,
cunctas in te uirtutes pudor ſuperet. Idem. Om
nino pudor.Infra de connexione. Bern. in epiſt.
Nec ſterilis uerecundia grata eſt, nec humilitas

Verecundiæ bona. Bernardi modeſtiā.

præter ueritatem laudabilis. Idem ſuper canti.
Verecundia ſpecialis gloria conſcientiæ eſt, fa-
mę cuſtos,uitæ decus,uirtutis ſedes, uirtutū pri
mitiæ,naturæ laus, & inſigne totius honeſtatis.
Idē. Nolo repente fieri ſumus,paulatim ꝓficere
uolo,quātū diſplicet,Deo impudentia pcōris tm̄
pœnitētis uerecūdia placet,citius placas eū ſi mē
ſurā tuā ſeruaueris,& altiora te non q̄ſieris. Idē.
Quid amabilius.ſupra li.1.de iuuenibus.Idem.
Humilis,& uerecūda. ſupra li.2. de ſatisfac. Idē
in ſer.Credo cōſiderātes,quāta ſuſtinuit illa ma
ieſtas ꝓ inutilibus ſeruis,erubeſcamus nō ſuſti-
nere uel parua ꝓ nobis.Glo. Apoc.3. Melius eſt
hic erubeſcere corā paucis, q̄ in futuro corā oī-
bus.Glo. Eſt quædā ſupra lib.2.de ſatisfactione.

De amicitia. *Cap. XV.*

GRegor.in moral.Cū quis in ꝓſperitate dili-
git,incertū eſt ualdè,utrū ꝓſperitas,an per-
ſona diligat̄: amiſsio aūt fœlicitatis interrogat
uim dilectionis.Idem.Qui ex aduerſitate ꝓxi-
mum deſpicit,apertè conuincitur,q̄ hunc in ꝓ-
ſperis non amauit. Idem in dial. Inter amantes
ſe amicos,magnum charitatis familiaritas au-
ſum præbet. Idem in paſtor.Ab illo qui ſummè
rectus eſt,eò ipſo iā diſcrepat,quò peruerſorū ami
citijs uita noſtra concordat. Idem in regiſ.Ami
corū miſsio nos tantò debet tolerabilius contri
ſtare,quantò amiſſuros nos illos conditio mor-
talitatis expoſcit.Idem. Vt aliquid ſecularis au
ctoritatis loquar, cū amicis oīa tractanda ſunt,
ſed prius

Universidad de Deusto Biblioteca

Nota. sed prius de ipsis. Idem. Nemo pôt diligere, quos
nõ uult uidere. Isid. in etym. Amicus quasi ani-
mi uel amicitiæ custos p deriuationẽ, dictus aũt
ꝓpriè amicus ab hamo. i. à catena charitatis.
Idẽ de sum. bo. Nõ sunt fideles in amicitia, quos
munus nõ grã copulat, hi citò deserũt, nisi semp
acceperint. Dilectio enim quæ munere glutina-
tur, eo suspenso dissoluiť. Idẽ. Sępe p honores su
pra lib. iij. de honore. August. in epistola. Nemo
pôt ueraciter amicus esse hominis, nisi fuerit ip
sius primitus ueritatis, qđ si gratis nõ facit, nul-
Amicitiæ conflatio. lo fieri pacto pôt. Idẽ de cathe. ru. Nulla est ma-
ior ad amorẽ inuitatio, q̃ præuenire amando, &
nimis durus est animus, q dilectionẽ si nolebat
impendere noluit repẽdere. Idẽ in sol. Illã ami-
citiæ legẽ iustissimã esse arbitror, qua præscribi
tur, ut nõ minus ita nec plus quis amicũ q̃ seip-
sum diligat. Idẽ. Tantò magis amo amicos me-
os, quãtò magis bene utunť anima rationali, &
certè quãtũ desiderãt ea bene uti. Amb. de offi.
Amicitia, custos pietatis. Pietatis custos amicitia est, & æqualitatis magi-
stra, ut superior inferiori se exhibeat æqualẽ, &
inferior superiori fidelẽ. Idem. Amicitia nescit
superbiã. Idem. Virtus est amicitia, nõ quæstus,
nõ pecunia parať sed gratia, non pollicitatione
pretiorũ, sed cõcertatione beneuolẽtię. Io. Chry
so. de compunct. Vbi amicitia permanet, nihil fa
cilè credit, nihil facilè recipiť quod dissidium
possit operari. Hiero. in epist. In amicis non res
quæritur sed uoluntas, quia alterũ & ab inimicis
sæpe præbetur, alterũ sola charitas tribuit. Idẽ.
Vera illa necessitudo est, & Christi glutino co-
Vera amicitia. pulata, quam non utilitas rei familiaris, non præ
sentia tantũ corporũ, nõ subdola & palpans adu
latio, sed Dei timor, & diuinarũ scripturarũ stu
dia conciliant. Idem in ori. super Mich. Delicata
est amicitia, quæ amicorũ fœlicitatẽ & diuitias
sequitur. Berñ. in epi. Habet uera amicitia non-
nunq̃ obiurgationẽ, adulationẽ nunq̃. Glo. Ec-
clesiastici. vj. Plena & pfecta amicitia, inter per-
fectos uiros, eiusdẽq; uirtutis perseuerare pôt,
Gradus ad ueram & perfectam amicitiã. & ad hanc quibusdã gradibus peruenitur. Pri-
mus est mundanorũ cõtẽptus. Secundus, ne quis
se sapientẽ & consultũ iudicãs, sibi q̃ amico cre
dere malit. Tertius, ut omnia quæ utilia & neces
saria æstimat, bono charitatis & pacis ꝑponat.
Quartus, ut omnino desinat ab ira. Quintus, ut
iram fratris ẽt irrationabilẽ sedare cupiat, quia
alterius tristitia pernitiosa est, sicut propria, nisi
eã quantũ in te est, etiã de fratris mente depel-
las. Postremus gradus, est omniũ uitiorũ perem
ptorius, ut de hoc mũdo credas te quotidie mi
graturũ. Sene. ĩ epist. Qui utilitatis causa assum-
ptus est, tandiu placebit, quãdiu utilis erit, hac
re florentes amicorum turba circunsidet, circa
euersos solitudo est, & inde amici fugiunt ubi
probanť. Idem. Amicũ paro ut habeam pro quo
mori possim, ut habeam quẽ in exilium sequar,
cuius me morti & opponã & impendã, detrahit
amicitiæ maiestatem suã, qui illam parat ad bo
nos casus. Idem. Amicos optimè res secundæ pa
rant, aduersæ certissimè probant.

De concordia. *Cap. XVI.*

GRegorius in regist. Quisquis patri hæres esse
desiderat, filius existere pacẽ custodiendo nõ
renuat. Nam qui locũ præbet discordiæ, ipse ꝑ-
fectò tanti se muneris exortem esse constituit.
Idem. Pacem tunc ueraciter tenemus, cũ super-
borũ culpas charitate & iustitia simul insistente
ꝑsequimur, cũ eos diligimus, & eorũ uitia odio
habemus. Idem. Manifestũ bonitatis esse liquet
indiciũ, in unius electione cunctorũ conuenire
cõsensum. Idẽ. Laudabile & studio est religioso
cõueniens, terrenis gratã Deo pacẽ pręferre cõ-
pendijs, & ex rebus transitorijs mãsura charita-
tis semper lucra mercari. Idẽ in mora. Sicut no-
Vnitas inter malos pernitiosa. xiũ esse solet, si unitas desit bonis, ita pernitio-
sum est si non desit malis. Peruersos quippe uni-
tas corroborat dum cõcordat, & tãtò magis in-
corrigibiles, quãtò unanimes facit. Idem super
Ezech. Ita bona facere opera debemus, ut p hęc
quoq; cũ his cum quibus uiuimus unanimitatẽ,
inquantũ rectè possumus conseruemus. August.
de ver. do. Pax est serenitas mentis, trãquillitas
animi, simplicitas cordis, uinculum amoris, con
Pax quid sit. sortiũ charitatis. Idem. Pax cunctis est placida,
nõ quærit alienũ, nihil deputat suũ, docet ama-
re q̃ odisse nõ nouit, nescit extolli, nescit inflari.
Hanc ergo qui accepit teneat, qui pdidit repe-
tat, qui amisit requirat: qm̃ qui in ea non fuerit
inuentus abdicať à patre, exhæredať à filio, ni-
hilominus à spũsancto efficitur alienus respuit
enim munus oblatũ, q datę legis contẽpserit bo
nũ, nec poterit ad hæreditatẽ dñi peruenire, qui
testamentũ noluerit obseruare. Idẽ de ouibus.
Testamentum & hæreditas Dei pax. Testamentũ Dei & hæreditas pax est, ut à con-
cordibus cõsortibus possideať, nõ à litigãtibus
diuidať. Idẽ de quæst. ve. & no. test. Qui pacem
suscipit saluatoris, inimicitiã contrahit mundi,
nisi enim discordauerit à diabolo, pacẽ non ha-
bebit cũ Christo. Idẽ de ciui. Dei. Tãtum est pa
cis bonũ, ut etiã in rebus terrenis atq; mortali-
bus, nihil gratius soleat audiri, nihil desiderabi-
lius cõcupisci, nihil postremò possit melius inue
Pax omnis belli finis. niri. Idẽ. Pacem cõstat belli esse optabilẽ finem.
Ioã. Chrys. de compunct. Vbi pax est, ibi omnia
ꝓsperabunť, ubi sobrietas lucet, ubi unanimitas
abstinentia coronať. Idem super Ioã. Est & ma-
la cõcordia, est & bona dissonantia. Amb. super
Lu. Fuge cõtentiones, dissensiones, strepitus, tu-
multus discordiæ, ne p portas mortis ingressus
intereas. Idem. Sed nisi prius tu. supra lib. ij. de
beatitudine. Isid. de sum. bo. Pax plebis sanitas,
gloria sacerdotis, & patriæ lætitia, & terror ho-
stium, siue uisibilium siue inuisibiliũ. Idem. Pax
cum bonis & bellum cum uitijs semper haben-
dum est, mala siquidem hominũ impiorũ odio
habẽda. Berñ. super canti. Pacem habere, & uos
nolite lædere inuicem, non facto, nõ uerbo, non
signo

signo qualicunq;, ne quis forte exacerbatus, &
pręoccupatus à pusillanimitate spũs, & tẽpesta-
te Deum interpellare cogať, aduersus eos qui se
læserint, & contristauerint, & prorũpere in uer-
bũ graue cõtingat, filij matris meæ pugnauerũt
contra me. Idẽ in ser. Nisi in unitate opus tuum
feceris, Deo qui unus est, acceptus esse non pote-
ris. Scriptũ quippe est. Non est qui faciat bonum,
non est usq; ad unum. Idem est homo pacatus,
supra lib. 2. de patientia. Idem. Sunt etiam alij
qui si uiderint. supra lib. 2. de beatitudine.

De renuntiatione. *Cap. XVII.*

Mundus ex se contẽptibilis est. GRegor. in dial. Despiciendus à nobis hic mũ
dus foret, etiã si blandiretur, si rebus ꝓsperis
demulceret aium, at postq̃ tot flagellis pmitur,
tanta aduersitate fatigatur, tot nobis quotidie
dolores ingeminat, quid nobis aliud q̃ ne diliga
tur clamat. Idem in homi. Fructus mundi ruina
ẽ, ad hoc. n. crescit ut cadat, ad hoc germinat, ut
quodcũq; germinauerit cladibus cõsumat. Idẽ.
Si nihil in hoc mundo amãdo possideris, etiam
possidẽdo cuncta relinquitis. Hiero. Licet spar-
so crine. supra de propinquitate lib. 3. Isid. in sy-
no. Semper interna quiete frueris, si te à strepi-
tu terrenarũ actionũ subtraxeris. Idem. Nullas
Simile. sapientiam. Infra de sapientia. Ioan. Chrys. sup
Matth. sicut difficile est arborẽ iuxta uiam posi-
tam fructus suos usq; ad maturitatẽ seruare, sic
difficile est uirum fidelẽ, iuxta istum mundũ ui-
uentem, in actibus eius iustitiã immaculatã usq;
ad finem tenere. Recede de uia, & plantare in lo-
co secreto, ut nec mundus tecũ habeat aliquid
cõmune, nec tu cum mũdo. Idẽ super Ioan. Qui
pecuniarũ concupiscentiam deriserunt, hi maxi
mè sunt qui Deum ut oportet diligunt. August.
Fallax mũdi ꝓsperitas. in epis. Vincula huius mundi, habent asperitatẽ
ueram, iocunditatem falsam, certum dolorẽ, in
certam uoluptatem, durũ laborem, timidã quie
tem, rem plenam miseriæ, spẽ beatitudinis ina-
nem. Idem. Quid prodest acquirere in hoc sæcu
lo quodlibet temporale, & transitorium, siue sit
pecunia, siue sit uoluptas uentris & gutturis, si-
ue sit honor in laude humana, nonne oia fumus,
& uentus, nonne oia transeunt, & currunt? & uæ
his qui heserint trãseuntibus, qm̃ simul transeũt.
Idem. Vtilius terrena oppulentia tenetur humi
liter, q̃ superbè relinquitur. Idem de pœnitẽtia.
In oĩbus dolens, aut sua relinquat, aut saltẽ illa,
quæ sine admixtione mali non sunt administra-
ta, ut mercatura, & militia, & alia quæ utẽtibus
sunt nociua, ut administrationes sęcularium po
testatum, nisi his utatur ex obedientiæ licentia.
Idem. Recedat amor. Infra de gloria. Ber. in epi.
Voci Dei tui dulciori super mel & fauum si præ
paras aurem interiorem, fuge curã exteriorem,
ut expedito, & uacante interno sensu, dicas tu
1. Reg. 3. cum Samuele loquere Dñe, quia audit seruus
tuus. Idem. Si sapis, si habes cor, si tecum est lu-
men oculorum tuorũ, desine iam, & ea sequi, q̃
& consequi miserum est. Beatus qui post illa nõ
abijt, quę possessa onerant, amata inquinant,
amissa cruciant. Idem. Generositas sanguinis, ꝓ
ceritas corporis, forma elegãs, iuuenilis decor,
prædia, palacia, immensa suppellex, insulæq; di-
gnitatum, adde & sapientiam mundi, de mũdo
sunt hæc, & mundus quod suum est diligit, sed
quousq;? Non solum. n. non semper, ut qui non
semper erit, uerũ nec diu quidem, diu siquidem
ista in te mundus habere non poterit, & tu qui-
dem ipsum in breui non habiturus. Nam breues
dies hoies sunt. Idẽ. Subitò procedẽri de umbra
ad solẽ, de otio ad laborem, graue cernitur oẽ
quod incipitur, sed cum ab his dissuescere, & ad
illa se paulisper adsuescere ceperit, usus tollit
difficultatem, inuenitq; facilè esse quod difficilè
actor putauit. Idem. Falleris ò fili. supra lib. 1. de
studentibus. Idẽ. Vigilias times. Inf. de medita-
tione. Idem de contemp. Ecce nos reliquimus
oĩa, bene, optimè, & non ad insipientiam tibi. Nã
& mundus transit & concupiscentia eius, & re-
linquere hæc magis expedit, q̃ ab eis relinqui.
Idẽ. Secuti sumus te nimirũ, quia exultauit ut
gigas ad currendam uiam suã, nec currentẽ se- Diues affectᵘ Christũ sequi non pôt.
qui poteras oneratus, sed nec inutilis commuta
tio pro eo, qui super oia est, oia reliquisse, oia sa
nè dixerim, non tantum possessiones, sed etiam
cupiditates, & eas maximè. Idem in ser. Conuo- Exhortatio.
late ad urbes refugij, ubi possitis, & de præteri-
tis agere pœnitentiam, & in præsenti obtinere
gratiam, & futuram gloriã fœliciter pstolari, nõ
nos retardet cõscientia peccatorũ, quia ubi illa
abundauerit, superabundare gr̃a consueuit, non
pœnitentiæ austeritas ipsa deterreat, neq; enim
condignę sunt passiones huius tẽporis, ad præte
ritam culpã, quæ remittitur, non ad præsentem
consolationẽ, quæ immittitur, nõ ad futurã glo
riã quæ promittitur. Idẽ. Quid si periclitaretur Pericula mundi.
castitas in delitijs, humilitas in diuitijs, pietas in
negotijs, ueritas in multiloquio, charitas in hoc
neq̃ sæculo, fugite de medio Babylonis, fugite
saluate aias uestras. Idem. Nil credentibus im-
possibile, nil amantibus difficile, nil asperũ mi-
tibus, nil humilibus arduum reperitur, quibus
& gratia confert auxilium, & obediendi deuo-
tio lenit imperium.

De solitudine. *Cap. XVIII.*

GRegorius in moral. Qui mortificare se appetit
ualde ad inuentam requiem contemplatio-
nis hilarescit, ut exterius mundo lateat, & cun-
ctis exteriorum rerum perturbationibus, intra
sinum se intimi amoris abscõdat. Idem Prodest
solitudo corporis, si solitudo est mentis. Quid Solitudo duplex.
prodest solitudo corporis, si solitudo defuerit
cordis. Qui. enim corpore remotus uiuit, sed
tumultibus conuersationis humanæ terrenorũ
desideriorũ cogitatione se inserit, non est in so-
litudine. Si uerò ꝑmatur aliquis corporaliter po-
pularibus turbis, & tñ nullos sæculariũ tumul-
tus,

Universidad de Deusto Biblioteca

tus in corde patiatur, non est in urbe. Idē Quælibet occulta. Supra lib. 2. de gratia. Idē. Vos qui uiam. Infra de religione. Hierony. in epist. Mihi opidum carcer est, & solitudo paradisus. Idē. Infinita uastitas eremi terret, sed i paradisum mē te deambula, quoties illuc mente conscenderis, toties in eremo non eris. Idem. Hospitiolum tuum, aut raro, aut nunquam mulierum pedes terant, oēs puellas & uirgines Christi, aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Idem. Bonus honor in Ecclesia, si à cōsortio clericorū lōgè sint fœminę: monachum, uel clericū solitudo facit non publicū. August. de singu. cle. Strages pessimæ conuersationis nemo ꝓsternit, nemo calcat, nemo funestat: nisi singularitatis castitas sola, quæ munimen inuictū est sanctimoniæ, & expugnatio fortis infamię, fortitudinis firmitas & lasciuię petulātis infirmitas, ꝓbitatis ꝓsidiū, & improbitatis excidiū, aīæ uictoria & corporis præda, ubertas gratiarū, & captiuitas criminum. Idē Non est sine filijs cū claritate, nisi singularitas sola, quā non solū concupiscentia sua nullis sordibus maculat, sed etiā nullę opiniones suspectæ parilitatis infamāt. Nā si castitas (quod est difficile) masculū & fœminā pariter in uirginitate conseruet, non habet claritatem, qm̄ communitas ipsa, non potest nisi quibusdam probrositatū tenebris obscurari. Bern. in epist. Cū quo Deus est, nunquam minus est solus, q̄ cum solus est, tunc. n. liberè fruitur gaudio suo, tunc ipse suus est, ibi ad fruendū Deo in se, & se in Deo, tunc in luce ueritatis, & in sereno mundi cordis ultro patet sibi pura conscientia, & liberè se infundit de Deo memoria, & illuminatur intellectus, & bono suo fruitur affectus, uel liberè secum ipsum defiet humanæ fragilitatis defectus. Idē super Canti. Solus es si non cōmunia cogites, si non affectes præsentia, si despicias quod multi suspiciunt, si fastidias quod oēs desiderant, si iurgia deuites, si dāna non sentias, si non recorderis iniuriarū, alioquin nec si solus corpore es, solus es. Casi. de anima. Nimia turba uitiorū sine certamine uincitur, qm̄ solitudo gratiæ suffragatur. Sene. in epist. Subducendus est à populo animus tener, & parū tenax recti, facilè transitur ad plures. Socrati, & Platoni, & Lelio, excutere morem suum, dissimilis multitudo potuisset.

Nunquā minus solus est homo, q̄ cū Deo solus

Solū esse quid sit.

De religione. *Cap.* XIX.

GRegor. in regist. Vos qui uiam uitę extra hominū frequentiā ducitis, tantò maiora certamina pati necesse est, quantò ad uos ipse magister tentationum accedit. Idem. Melius est de ouili Dominico morbosam ouē eijcere, q̄ unius uitio sanas amittere. Idem. Cura est sollicitudinis adhibenda, ut ea quæ pro quiete religiosæ conuersationis fuerint ordinata, nec dissimulatio negligere, nec quidem ualeat præsumptio perturbare. Idem. Multi sunt qui possunt religiosam uitam etiam cum sæculari habitu ducere, & pleriq; sunt, qui nisi omnia reliquerint, saluari apud Deum nullatenus possunt. Idē. Religiosam uitam eligentibus, congrua nos oportet consideratione prospicere, ne cuiusdā necessitatis occasio, aut desides faciat, aut robur (qđ absit) conuersationis infringat. Idem. Sicut studij nostri est à litigijs foralibus monachos submouere, ut diuinis ministerijs piè ac solerter inuigilent, ita necesse est nostra prouisione quemadmodum negotia eorum disponi debeant ordinare, ne distenta mēs per uarias causarū curas effluat, & ad celebrandum opus consuetū eneruata torpescat. Isid. in ethym. Religio appellata est. eò ꝙ per eam uni Deo religemus animas nostras, ad cultum diuinum uinculo seruiendi. August. de eccle. dog. Secreta satisfactione solui crimina non negamus, sed mutato prius sæculari habitu, & cōfesso religionis studio per uitæ correctionem, & in iugi immò perpetuo luctu miserante Deo, ita duntaxat ut contraria pro his q̄ pœnitet agat. Idem de quātitate animæ. Omnibus subuentum uelle debemus etiam qui nos læserunt, aut lædere, aut omnino lædi uolūt, hęc est uera: hæc perfecta, hæc sola religio. Idem. Est religio uera, quia se uni Deo anima, unde se peccato uelut abruperat, reconciliatione religat. Idē. Nullo modo decet. Supra de exercitio. Idem. Non debent uelle omnes, ꝙ paucos uident amplius non quia honorantur, sed quia tolerantur accipere, ne contingat detestanda peruersitas, ut in monasterio, ubi quantum possunt, fiunt diuites laboriosi, fiant pauperes dilicati. Idē. Melior est qui quānis. Supra lib. 2. de ira. Ambr. in epist. Præferēda est religio necessitudini, pietas ꝓpinquitati: ea est enim uera pietas, quæ præponit diuina humanis, perpetua temporalibus. Ioan. Chry. super Matt. Fides nunq̄ senescit, & religio fatigationem non sentit. Bern. de consid. Nos in monasterijs recipimus omnes spe meliorandi, at curia bonos facilius recipere, q̄ facere cōsueuit. Idem in epist. Vbi non timetur repræhensor, securius accedit tentator, licētius perpetratē iniquitas. In conuētu uerò bona si qua facis nemo prohibet, malū aūt facere si uis, nō licet: mox. n. à pluribus cōperitur, arguitur, emendatur, sicut è contrario bonum cū oēs uident mirantur, uenerantur, imitantur. Idem. Ordo noster supra lib. 1. de monachis bonis. Idem. Moriēs uix unq̄ aliquis à cella in infernum descendit, quia uix unquā nisi cœlo prædestinatus, i ea usq; ad mortem persistit. Idē. Experto credite, quia hæc uia quantò arctior quantò molestior uidetur in ingressu, tantò latior, tantò iocundior inuenitē in progressu. Idē. Qui debitorē. supra lib. 1. de religiosis malis. Idem in serm. Qui est in mundo, fugiat ad claustrum negociaturus, & qui in claustro est non dormitet, nec torpescat per accediā tanquam piger seruus, & nequam, uita enim confert meritum, locus nō facit beatum. Idem. Minus damnabile est, in sæculo perire q̄ in monasterio.

Malus, à consortio bonorum pellēdus.

Religio unde dicta.

Vita actiua, & cōtemplatiua in religione.

nasterio. Idem. Fœlix domus, & beata semper congregatio, ubi de Maria cōqueritur Martha, nam Mariam Martha æmulari, indignum prorsus est. Idem. Regio australis, est claustrum uel eremus, in quo Christus suos abscondit à contradictione linguarum, postmodum admixturus consortio Angelorum. Idem. Claustralis paradisus, ad suauem spirantis austri clemētiam quasi tot floribus uernat, quot uirtutibus abūdat. Idē. Sicut bonum noscere, sic & uelle solum perfecta religio, uel religiosa perfectio est. Idem. Nihil sic horrendum, ut murmur, & dissensio in congregatione.

De sufficientia. *Cap.* XX.

Vbi auaritia non est, ibi perennis requies.

GRegorius in moral. Nō delectamur exenijs. Idē in moral. Mira securitas est cordis, aliena non quærere, sed uniuscuiusq; diei sufficientia, contentum manere: ex qua uidelicet securitate, & perennis requies nascitur, quia à bona & trāquilla cogitatione, ad gaudia æterna transit. Idem super Exo. Qui alimentorum inopiā, sine murmuratione tolerat, nec ꝓ necessitate uictus agit aliquid, unde aīa peccati laqueum incurrat scit esurire. Idem. Ille pauper est, qui eget eo quod non habet, nam & qui non habens habere non appetit diues est, paupertas quippe in inopia mentis est, non in quantitate possessionis. Idem. Discamus esurire, ut nobis propter abundantiam sequentem, nostra hic in opia placeat, nec nos uentris necessitas ad culpā trahat, nec peccatum menti indigentia suggerat. Augu. de solilo. Siue de cibo, siue de potu, siue de balneis, cæteraq; corporis uoluptate nihil interroges, tantum ab eo pete quantū ualitudini opē conferre potest. Idē de uita beata. Nullus perfectus aliquo eget, & quod uidetur corpori necessariū sumet si affuerit, si non affuerit non eū istarum rerum franget inopia, oīs nāq; sapiens fortis est. Idem de uera religione. Quē delectat libertas, ab amore mutabilium rerum liber esse appetat, & quem regnare delectat, uni oīum regnatori Deo funditus adhęreat. Bern. in epist. Surge, ꝑcingere, tolle otium, exere uires, moue brachia, cōplosas explica manus, exercitare in aliquo, & statim senties sola te appetere, quæ famē tollāt, non fauces demulceant, reddet, quidem sapores cibis exercitiū, quos tulit inertia multa, quæ respuis otiosus, post laborem sumes uel desiderio. Sene. in epist. Magni animi est magna contemnere, ac mediocria malle, q̄ nimia, illa enim uitalia utiliaq; sunt, ad hæc eò ꝙ superfluunt nocent, sic segetem nimia sternit ubertas, & rami onere franguntur. Glo. Matth. 3. Perfecta humilitas. supra cap. de humilitate.

Fortitudo sapientis.

Magna cōtēnere, magnanimitatē ē.

De communitate. *Cap.* XXI.

GRegorius in regist. Nullus uestrum neglecta utilitate, cōmuni suo lucro prospiciat. Idē. Si me participem operatio non facit laboris uestri, me participem charitas facit, quia sicut existimo bonum proximi etiā otioso cōmune fit, qui de alterius actibus gaudere cōmuniter sit. Idem. Melius est de ouili. supra de religione. Idē. Summa militiæ. supra lib. 1. de militibus. Idem in moral. Pro qualitate audientium formari debet sermo doctorū, ut & ad sua singulis cōgruat, & tñ à communis ædificationis arte nunquā recedat. Ioan. Chrys. in ser. Omne quod nostrum est; tunc magis nostrū erit, si sit nobis cōmune cum fratribus. Idem super Ioan. Qualiter est imitatores fieri Christi, ad cōmunē utilitatē oīa negociantes, & non quæ nr̄a sunt quærentes? Ambro. de offi. Sic Deus gñari iussit oīa, ut partus oībus cōmunis esset, & terra foret, oīum quædam cōis possessio. Natura ergo ius cōe gñauit, usurpatio ius fecit priuatū. Idē. Qui perfectè sapit nescit sua spectare cōmoda, sed ad illud quod æternū est, quod decorum, atq; honestū, toto affectu intendit, quærens nō quod sibi utile est, sed quod oībus. Idem. Nihil iudicandum utile, nisi quod in cōmune prosit, qūo. n. pōt uni prodesse, quod oībus nocet? Mihi crede, non uidetur qui inutilis est oībus, sibi utilis esse posse. Idē. Non sit affectatus. supra de simplicitate. Idem super Lu. Verum est causam inopię nostræ uideri auaritiā, etenim uolatilibus cœli idcirco sine labore pabuli usus exuberat, ꝙ fructus sibi commune ad escam datos, speciali quodam nesciunt uendicare dominatu. Idem. Qui iustus est nō negat, qđ est ad usum oībus cōiter datum. Aug. super actus Apostolorū. Melior est fraternitas Chri fraternitate sanguinis, fraternitas sanguinis interdū sibi inimica est Chri aūt fraternitas sine intermissione pacifica est, illa inter se cōia diuidit cum ęmulatione, hæc aūt sua cōicat cū gratulatione. Idem in regula. Oīa opera uīa in unū fiant, maiori studio, & frequentiori alacritate, q̄ si uobis singulis feceritis propria: charitas enim de qua scriptum est, non quærit quæ sua sunt, sic intelligitur, quia cōia proprijs, non propria cōibus anteponit, & ideo quantò amplius rem cōem, q̄ ꝓpria uestra curaueritis, tantò uos amplius ꝓficere noueritis. Bern. de conside. Quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inueniatur, ubi necessitas urget, excusabilis dispensatio est, ubi utilitas prouocat, dispēsatio laudabilis est, utilitas dico cōis, non propria. Nam cùm nihil horum est, non planè fidelis dispensatio, sed crudelis, dissipatio est. Idem. de 12. gra. Singularis ad oīa sua strenuus, ad cōia piger, uigilat in lectō, dormit ī choro. Idē. Obseruādus est. supra lib. 2. de continētia gustus. Idē in ser. Dn̄s cōi disciplina, cōi uita cōmunibus studijs delectatur. Vsquequo miser diuerticula captas, & consolationes proprię uoluntatis, tantò labore quæritas; tantò rubore mendicas? & quid faciā iniquis, eijce ancillā, & filiū eius. Beda in Glo. actuū. 4. Qui ita uiuūt ut sint oīa cōia in Dn̄o, cœnobitæ uocantur, quæ uita tantò fœlicior est, quantò statum sæculi futuri imi-

Charitas facit oīa cōmunia.

Fraternitas spūalis pstat carnali,

1. cor. 13.

Dispensatio fidelis

Universidad de Deusto Biblioteca

ri imitat͂,ubi oĩa cõia,quia Deus est oĩa in oĩbus & quia ibi summa pax, & securitas, ciuitas in qua typus huius uitæ præcessit, Hierusalem.i. uisio pacis dicta est. Sene.in epist. Nõ põt quisq̃ beatè degere,qui se tm̃ intuetur,qui oĩa ad utilitates suas conuertit,alteri uiuas oportet, si tibi uis uiuere. Idem. In hoc gaudeo aliquid dicere,ut doceam,nec me ulla res delectabit,licet sit eximia, & salutaris, quam mihi uni sciturus sum. Idẽ in prouer. Quietissimè uiuerent hoĩes, si duo uerba tollerentur, meum, & tuum.

Meum,& tuum.

De societate. *Cap. XXII.*

GRegorius in mora. Hoc uniuscuiusq; esse ꝓpriũ solet,ut qualis ipse fuerit,tales sibi cõiungi & alios uelit, ut diuersitatem uitæ refugiat, atq; hoc imitandũ imprimat quod amat. Idem. Sicut grauioris culpæ est,inter bonos non esse bonum:ita immẽsi est præconij, bonũ etiã inter malos extitisse. Idem. Cũ in itinere comes iungitur,uia quidẽ non detrahitur,sed tñ de societate comitis labor itineris leuiatur. Idem super Ezech. Qui sancto uiro adhæret,ex eius assiduitate uisionis,usu locutionis,exẽplo operis accipit,ut accendat͂ in amorẽ ueritatis,peccatorũ suorũ tenebras fugiat,in desiderio lucis exardescat. Idem in registro. Qui assistunt iudicibus, & synceris erga eos dilectionibus astringuntur, illa eis suadere debẽt atq; suggerere, quæ & animam saluant,& opinioni non derogant. August. in epist. Si paupertas angit,si luctus mœstificat,si dolor corporis iquietat, si ulla calamitas uexat, assint boni hoĩes, qui non solum gaudere cum gaudentibus,uerumetiam flere cũ flentibus norunt,& salubriter alloqui,& colloqui sciunt, per hos plurimum illa aspera leniuntur, releuantur grauia, superantur aduersa. Isid. de sum. boni. Tenenda est cum sanctis uiris unitas charitatis, & quã tũ se quisq; subtrahit mundo, tantò opus est,ut se associet bonorum consortio. Idẽ in syno. Bonorum societatẽ require, si fueris socius conuersationis,eris & uirtutis eorum. Ambros. de offi. Vt æqualium usus dulcior, ita senum tutior est, qui magisterio quodam, & ductu uitæ colorat mores adolescentium, & uelut muricæ probatis inserit. Bern. de consi. Interest gloriæ sanctitatis tuæ,ut quos præ oculis habes, ita ordinati sint,ita informati,quatenus totius honestatis,& ordinis ipsi sint speculũ,ipsi sint forma. Idem. Ne te dixeris sanum,dolentem latera,hoc est,ne te dixeris bonum, malis innitentem. Idẽ in epist. Inter bonos bonum esse,salutem habet, inter malos uerò & laudem: illud tantæ fœlicitatis est,quantæ est securitatis,hoc tantæ uirtutis,quantæ & difficultatis;quale nempè est illud tangere picem, & non inquinari ab ea,in igne sine læsione uersari. Idem. Omnia fac cum consilio,nec tamen omnium, aut quorumcunq;, sed tantum bonorum, bonos in consilio, bonos in obsequio,& bonos habeas cõtubernales,qui uitæ & honestatis tuæ,custodes sint & testes. Idẽ. Omnes iuxta Dñi præceptum, etiam inimici diligantur,si ad consilium soli eligant͂,qui & prudentes esse uideantur,& beneuoli. Idem. Vbi nõ timetur. Supra de religione. Sene. in episto. Nullius boni sine socio, iucunda possessio est. Idem. Cum his conuersare,qui te meliorẽ facturi sunt, illos tecum admitte, quos tu poteris meliores facere, mutuo ista fiunt, & homines dum docent,discunt.

Qualis quisque est, tales affectat socios.

Cũ sancto sctũs eris.

Seniorũ societas tutior.

Ad cõsi lium qui sint eligẽ di.

De bonitate. *Cap. XXIII.*

GRegorius in mor. Omne bonũ quod agimus, per intentionẽ semper ad cœlestia leuemus. Idem. Hi ueraciter boni sunt,qui in bonitate persistere,etiam inter malos possunt. Idem. Quantum uos in bono profecistis, tantum bona etiã de alijs sentitis. Idem. Bona Deo accepta non sunt,quæ ante oculos eius malorũ admixtionem maculantur. Idẽ. Bona quæ hoĩbus innotescunt, sine periculo uix esse possunt. Idem in dial. Multa uidentur bona,sed non sunt, quia bono animo non fiunt. Idem. Vitæ uera æstimatio in uirtute est operum, non in ostensione signorum. Nam sunt pleriq;,qui & signa non faciunt,signa tamen facientibus dispares non sunt. Idem sup. Ezech. Bonum ualdè est,quod iustus tribuit, qñ malè agentibus libera uoce cõtradicit. Idem in regist. Bonarum mentium est, & ibi aliquo modo culpas suas agnoscere,ubi culpa non est. Idẽ. Vestrum sine dubio bonum facitis, si bona nolentibus opem fertis. Augus. de uerbis do. Potes aurum perdere, & nolens, potes domum, potes honores,potes ipsam casu salutem:bonum uerò quo uerè bonus es,nec inuitus accipis,nec inuitus amittis. Idem in epist. Quis est in hac uita sine aliquo peccato,sed eũ dicimus bonũ, cuius præualent bona, illumq; optimum,q peccat minimũ. Idem de natura boni. Et omne bonum à Deo est, omnis ergo natura à Deo est. Idẽ. Oĩa quãtò magis moderata,speciosa,ordinata sunt, tantò magis bona sunt, quantò aũt minus moderata,minus speciosa,minus ordinata sunt,minus bona sunt. Idem de uirgini. Aliqñ alter fructuosus est donis paucioribus,sed potioribus: alter inferioribus,sed pluribus. Idem de liber. ar. Bonũ est aliquid homo & melius q̃ pecus,ex eo ꝙ præcepti capax, & hoc melius cũ præceptũ iã cepit,rursum hoc melius cum præcepto paruit, & his omnibus melius, cum æternæ lumine sapientiæ beatus est. Ioan. Chrys. de militia christiana. Non agamus similem infidelibus uitã,sed à quibus fide discernimur,ab eorũ studijs, etiã & moribus diuidamur. Idem in ser. Pietati hoc proprium est,ut in tenebris fulgeat, impietas autem etsi in lumine fuerit,tenebrescit. Bernard. in episto. Minimè pro certò est bonus, qui melior esse non uult,& ubi incipis nolle fieri melior,ibi desinis etiam esse bonus. Idem super Cantic.

Qui sint uere boni.

Bonarum mentium æstimatio.

Bonũ nõ nisi uolens amittis.

Non

Non mediocris titulus profectò uirtutis inter prauos uiuere bonum,& inter malignantes innocentiæ retinere candorem,& motum lenitatem. Senec. in epist. Trãquillitas animi, & expulsis erroribus absoluta libertas,quæris q̃ sit ista? non homines timere,nõ turpia uelle, nec nimia in seipsum maximam habere potestatem, inestimabile bonum est suum fieri. Idem. Nulla sine Deo mens bona est. Idem. Pars magna bonitatis est uelle fieri bonum. Idẽ. Animus nunq̃ maior est q̃ ubi aliena seposuit, & fecit sibi pacem nihil timẽdo,fecit sibi diuitias nihil cõcupiscẽdo.

De desiderio. *Cap. XXIIII.*

GReg. in moral. Sępe nostra desideria, quia celeriter non fiunt exaudiuntur,& quod implere concitè petimus ex ipsa melius tarditate prosperatur. Idem. Valentiores uoces apud sacratissimas aures Dei,nõ faciunt uerba nostra, sed desideria. Idẽ. Differre solet omnipotens Deus, desideria petentium ut crescãt,quatenus eò magis exaudiantur ad meritũ,quò citius nõ exaudiuntur ad uotum. Idem. Quisquis in solo æternitatis desiderio figitur,nec prosperitate attollitur,nec aduersitate quassatur, dum nil habet in mundo quod appetat,nil est de mundo quod ptimescat. Idem super Ezech. Vulnerata charitate ego sum,mala salus est cordis,quod dolorem huius uulneris nescit,cum uerò anhelare in cœlesti desiderio iam & sentire uulnus amoris cęperit,fit anima salubrior ex uulnere, quæ prius ægrotabat ex salute. Idem in homil. Sancta desideria dilatione crescunt,si autem dilatione deficiunt, desideria non fuerunt. Idem. Augẽt spirituales deliciæ desiderium in mẽte dum satiãt, quia quantò magis earũ sapor percipitur,eò amplius cognoscitur,quod auidius ametur. Idem. Hic pñt & iusti bona,nec tamen hæc in recompensatione recipere,quia dum meliora.i.ęterna appetunt,eorum iudicio quælibet bona quæ hic affuerunt,cum sanctis desiderijs æstuãt bona minimè uidentur. August. in epist. Quod dicit Apostolus,sine intermissione orate,quid est aliud q̃ beatam uitam,quæ nulla nisi æterna est, ab eo q illam dare solus potest sine intermissione desiderare? semper hanc à dño Deo desideremus, & semper oramus. Idẽ. Tantò illius quod ualde magnũ est, quod nec oculus uidit, quia non est color,nec auris audiuit,quia non est sonus, nec in cor hominis ascendit, qa cor hominis illuc debet ascendere, sumus capaciores, quantò id quod fidelius credimus,& speramus firmius, & desideramus ardentius. Idem. Diu orare cũ uacat.i.cũ alia bonarũ & necessariarũ actionũ nõ impediunt officia,q̃uis & in eis desiderio semp orandum sit,nõ est improbum nec inutile, neq; enim (vt nonnulli putant) hoc est orare,in multiloquio si diutius oretur. Idem. Hierusalem futuram desideramus utiq;, & quantò impatientius desideramus ipsam,tantò patientius sustinemus omnia propter ipsam. Idem de patientia. Vis desideriorum facit tolerantiam laborũ & dolorum, & nemo nisi pro eo quod delectat sponte suscipit ferre quod cruciat. Idem de pœniten. Nemo uitam æternam incorruptibilem immortalemq; desiderat,nisi eum huius vitę tẽporalis,corruptibilis,mortalisq; pœniteat. Idẽ in medit. Quando uenies consolator meus quẽ expecto? o si qñ uidebo gaudium meũ quod desidero, o si satiabor cum apparuerit gloria eius quã esurio, ò si inebriabor ab ubertate domus tuæ ad quam suspiro. Idem de uerbis do. Seruat tibi Deus quod nõ uult citò dare,ut & tu discas magna magnè desiderare. Ioan. Chrys. super Ioann. Sicut ex ocio desidia gignitur, ita ex actione desiderium generatur. Ber. super Canti. Accepi fateor meritis potiora, sed prorsus inferiora uotis. Idem. Subtractio rei quam amas augmentatio desiderij est, & quod ardentius desideras cares ægrius. Idem. Oportet ut sancti desiderij ardor, præueniat faciem Dei, ad oẽm animam ad quam est ipse uenturus,qui oẽm cõsumat rubiginem vitiorum,& sic apparat locum, & tunc scit anima q̃ iuxta est dñs,cũ sese senserit igne illo succensam. Idem super illud. Nolite cõsi. &c. Vrentis solis instar. Supra lib. iij. de dilatione. Idem. Modicum & non uidebitis me,ò modicũ longum,pie dñe modicum dicis,ꝙ non videmus te saluum sit uerbum dñi mei,longum est & multum ualde,uerũtñ utrunq; uerum, & modicum meritis,& longum uotis. Idem in epist. Sicut fides ducit ad plenam cognitionem, sic desiderium ad perfectam dilectionem, sic dicitur, nisi credideritis non intelligetis: Sic dici æque nõ absurdè potest,si non desideraueritis,non perfectè amabitis. Auctor de spiritu & anima. Anima per odium mundi & sui,proficit in amorem Dei & proximi,& per contemptum temporaliũ & inferiorũ,crescit in desiderium æternorum, & superiorum. Glo. Psal. xxxvij. Desiderium est orare,nec unq̃ desinit orare,qui nõ desinit amare,charitas enim clamor est.

Vehemẽs desideriũ clamat in aures Dei

Spiritualia saturitate auidiores faciunt.

Desideriũ boni continuatio est.

Viri spiritualis desiderium.

Modicum longum.

Isa. 7.

De feruore. *Cap. XXV.*

GReg. in mora. Sæpe electorum cõuersio plus finiẽdo peragit quàm inchoando proponit, etsi tepidius prima inchoat,feruentius extrema consumat,uidelicet semper inchoare se æstimat & idcirco infatigabiliter in nouitate perdurat. Idem. Hi quos fortasse despicimus, & tarde possunt incipere,& tamen uitam nostram feruentioribus studijs ante ire. Idẽ super Ezech. Mẽs in qua anima per amorem inuisibili sponso iungitur,nullam præsentis sęculi consolationem recipit,sed ad illam quam diligit medullitus suspirat, feruet,anhelat, anxiatur, uilis ei fit salus sui corporis,quia transfixa est uulnere amoris. Idẽ. Nisi mẽtis ĩtẽtio ferueat, unda mũdi nõ uincit,per quã semp aĩa ad ima reuocat͂. Idem. Esse

Electorũ feruor maior est in processu, quàm in principio: qui in tẽporalibus consolari renuunt.

Universidad de Deusto Biblioteca

nobis, Supra lib.iij.de morte.Idem. Tantò hostis.Supra lib.j.de demonibus.Aug. Tātò illius, Supra de desiderio.Idem.Absit ab oratione.Supra lib.ij.de oratione accepta.Ber. super Canti. Virtus discretionis absq; charitatis feruore iacet,& feruor uehemens absq; discretionis temperamento præcipitat.Idē.Feruorē nouitiorū, Supra lib.j.de nouitijs.Idem in ser.Si quis deuotus,si quis solicitus est,si quis spū feruēs, caueat sibi ne suis fidat meritis,ne suis operibus innitatur,alioquin nec hmōi animū intrat grā,nimirū q̄ plenus est,nec in eo iam inuenit grā locū sibi. Idem.Opera nostra in feruore agēda sunt, & desiderio cordis,ut sint lucernæ ardentes in manibus nostris.Idem de contemp.Tu si uideris hominem in bonis operibus strenuū,& feruore cōuersationis hilarem,uiuere in eo fidem ne dubites,indubia tenens uitæ illius argumenta,sed nōnulli cum spiritu cęperint,heu carne cōsumant. Idem. Vt uigoris esse dinoscit̄, nequaq̄ cedere tribulationi,sed pro iustitia tribulationem sustinere,sic feruori uidetur attribuendum,nullis capi uoluptatibus,nullis illecebris eneruari.

Feruoris sancti, effectus.

De meditatione. Cap. XXVI.

GReg.in mora.Solerter animus ante actionis suæ primordia,cuncta debet aduersa meditari,ut semper hæc cogitans,semper contra hæc thorace patientiæ munitus, quicquid accesserit lucrum putet.Idē.Vita nostra dū lachrymis lauatur,dum bonis operibus exercet̄, sanctis meditationibus tenditur, ad nouitatē suā sine cessatione reparatur.Idem in regi.Stude quæso,& quotidie creatoris tui verba meditare,disce cor Dei in uerbis Dei,ut ad æterna suspires, ut mēs tua ad cœlestia gaudia maioribus desiderijs accendatur,tantò.n.tunc maior ei erit reqes, q̄tò modo ab amore cōditoris sui,requies nulla fuerit.Idem in homil. Meditēr mens in proximo, q exhibeat Deo gaudere cū ꝓximo.Isi.de sum. bon.Omnis profectus ex lectione & meditatione procedit,quæ.n.nescimus,ex lectione discimus,meditationibus conseruamus.Idem in erymo.Philosophia est meditatio mortis,quod magis cōuenit christianis,qui seculi ambitione calcata, conuersatione disciplinali similitudine futuræ uitæ uiuunt.August.de med. Quantò magis hō mala sua intelligit,tantò amplius suspirat & gemit.Meditatio siquidem parit sciam,scientia cōpunctionē,cōpunctio deuotionē, deuotio commendat orationem. Idem.Considera ò homo quid tibi erat,& quid tibi factum sit, & pensa qui tibi hoc fecit, quantò amore dignus sit. Idem de uirg.Virginalis integritas,& per piam continentiam ab omni concubitu immunitas, angelica portio est, & in carne corruptibili incorruptionis perpetuæ meditatio : cedat huic omnis fœcunditas carnis, omnis pudicitia coniugalis.Idem de conflictu. Auaritiæ morbus nunq̄ melius compescitur, nisi cum dies mortis sine obliuione meditatur. Basilius in regu. Tūc auiditate cœlesti anima flagrans Christi amori copulatur, cum in terris degens, de cœlestibus & supernis iugiter meditatur. Bernar.super Cāti. Quid tam efficax ad curandum conscię uulnera, necnon ad purgandum mentis aciem, q̄ uulnerum Christi sedula meditatio? Idem in Epistol. Vigilias times & ieiunia,manuumq; laborem, sed hæc leuia sunt meditanti flammas perpetuas, recordatio deinde tenebrarum exterior facit non horrere solicitudinem, si futuram cogitas de uerbis otiosis discussionem, nō ualde displicebit silentium: fletus ætenus & stridor ille dentiū ante cordis oculos reductus, pares tibi reddet & mattam & culcitrā. Idē. Iuge silentium & ab omni strepitu secularium perpetua quies, cogit cœlestia meditari. Glo. Hier. Ij. Egredimini, &c. Non debemus in desiderijs carnis mollescere, & segnes in bono esse, sed in meditatione legis & exercitio uirtutum strenui. Auctor de spiritu & anima. Meditatio siquidem parit scientiam. Supra in eodem. Idē. Meditatio est occultæ ueritatis studiosa inuestigatio: contemplatio est perspicuæ ueritatis iucunda admiratio. Illam itaq; diuina reuelatio illuminat, ut ueritatem cognoscat: istam diuina inspiratio inflammat, ut eam diligat. Seneca, in Epistola. Nihil est tam difficile & arduum, quod humana mens non uincat, & in familiaritatem perducat assidua meditatio. Idem. Hoc quotidie meditare, ut posśis ęquo animo uitam relinquere.

Lectio & meditatio proficiendi uia est.

Gradus ad orationem.

Nota.

Meditatio mortis, medicina contra auaritiam.

Meditatio quid.

De ascensione spirituali. Cap. XXVII.

GReg.in hom.In cunctis quę agitis, radicē boni operis humilitatem tenete, nec quibus iā superiores, sed quibus adhuc inferiores estis aspicite, ut dum meliora uobis exempla proponitis, ad maiora semper ascendere ex humilitate ualeatis. Idem in registr. Tantò uerius intus ascenderem, quantò per conuallē lachrymarum foris humilius iacerem, ac nūc multum me deprimit honor onerosus. Isidor. de sum. bono. Qui prius in actiua proficit, ad cōtemplationem bene ascēdit, meritò enim in ista sustollitur, qui in illa utilis inuenietur. Bernar. in epistola. Multò facilius reperies multos seculares conuerti ad bonum, q̄ unumquempiam de religiosis transire ad melius, rarissima auis in terris est, qui de gradu quem fortè in religione semel attigerit, uel parū ascendat. Idē. Qui ascensiones in corde suo disponunt, qui de uirtute in uirtutem eunt, uidere Deum Deorum in sion, eò facilius merentur in retributione, quò summo bono familiarius adhęrere studuerūt priori cōuersatiōis ordine. Idē. Aut ascēdas necesse est, aut descendas, si attentas stare, ruas necesse est. Idem. Ab exterioribus. Supra lib. ij. de intelligen. Idē de amore Dei. Cogitationes, intētiones, uoluntate, affectiones, & oīa interiora mea,

Actiua [illegible]

Bernardi [illegible]

mea, uenite ascendamus in montem, ubi dominus uidet uel uidetur, curæ, solicitudines, anxietates, pœnæ, seruitutes, expectate me hic cū asino corpore isto, donec ego cum puero, ratio scilicet cum intelligentia, usq; illuc properantes reuertamur ad uos, reuertemur enim & heu reuertemur q̄cito. Idem in serm Scienti legem & nō facienti, peccatum est illi, propterea sciens, quia in oratione datur bona uoluntas, cum uideris, quæ agenda sunt, ut conualescas ad agendum q̄ uideris, ascende tu ad orationem, ora instāter, ora perseuerāter. Idē. Sub te sit appetitus tuus, & tu domineris illius: nā ut in cœlum ascēdas, prius necesse est, leuare te super te, carnalia calcando desideria, quæ in te militāt aduersum te. Idem. Perseuerate in disciplina quam suscepistis, ut per humilitatem ad sublimitatem ascēdatis, quia hæc est uia, & non est alia præter ipsam, qui aliter uadit, cadit potius q̄ ascendit, qa sola est humilitas quæ exaltat, sola quę ducit ad uitam. Auctor de spiritu & anima. Quia bona exteriora diu stare non possunt, iussus est homo ab exterioribus ad interiora redire, & ab interioribus ad superiora ascendere, tantæ enim dignitatis est humana conditio, ut nullum bonum præter summum ei sufficere posśit. Idem. Qui interius intrans, & intrinsecus penetrans, seipsum transcendit, ille ueraciter ad Deū ascendit. Ans. de similit. Tria necessaria sunt ascendēti, innocentia, beneficium, prælatio. Innocentia talis esse debet ut nulli noceat. Beneficiū, ut oībus prosit. Prelatio, ut se oībus inferiorē iudicet. Vnde Apost. In humilitate superiores inuicē arbitrantes. Hæc tria debet unusquisq; alijs impendere, & nihil horū sibi fieri, ex debito exigere. Idem. Alterius uirtutē nō uitiū, suumq; uitium nō uirtutem attendere debet, quisquis ad culmen humilitatis ascendere studet.

Ad ascendendum tria requiruntur.

Bona antithesis.

De contemplatione. Cap. XXVIII.

GReg.super Ezec.Contēplatiua uita est, charitatem, quidē Dei & proximi tota mente retinere, ab exteriori actione quiescere, soli desiderio conditoris inhęrere, ut nihil iam agere libeat, sed calcatis curis oībus ad uidendā faciem sui creatoris, aius inardescat, ita ut iam nouerit, carnis corruptibilis pondus cū mœrore portare totisq; desiderijs appetere illis, hymnidicis Angelorum choris interesse, admisceri cœlestibus ciuibus, de æterna spe in cōspectu Dei, & incorruptione gaudere. Idem. Primus cōtemplationis gradus est, ut mens se ad se colligat. Secūdus ut uideat qualis est collecta. Tertius ut sup semetipsam surgat, ac se contēplationi auctoris inuisibilis, intendendo subijciat. Sed se ad se nullo mō colligit, nisi prius didicerit, terrenarū fantasmata ab oculis mentis compescere, quicquid de uisu, quicquid de auditu, quicquid de odoratu, quicquid de tactu, & gustu corporeo, cogitationi eius occurrerit respuere atq; calcare: & se talem quærat intus qualis sine istis est. Isid. Sancti uiri funditus. Supra de religiosis bonis: lib. j. Bern. de consid. Potest contēplatio diffiniri, uerus intuitus animi de quacūq; re, seu apprehensio ueri non dubia. Idem. Contemplationis species quatuor sunt. Prima & maxima contemplatio, est admiratio diuinæ maiestatis. Hæc requirit cor purgatum, ut a uitijs liberū, atq; exoneratum peccatis, facile ad superna leuetur, interdum quoq; per aliquas morulas, stupore, & extasi suspensum, teneat admirantem. Secūda autem necessaria est huic. Est enim intuens iudicia Dei, quo sanè pauido aspectu dum uehementius concutit intuentem, fugat uitia, fundat uirtutes, initiat sapientiam, humilitatē seruat, uirtutum siquidem bonum quoddam, & stabile fundamentum, humilitas nempe si nutat, illa uirtutum non nisi ruina est. Tertia contemplatio, occupatur uel potius ociatur circa memoriam beneficiorum. Et ne dimittat ingratum, solicitat amantem ad amorem benefactoris. De talibus dicit propheta. Memoriā abundātiæ suauitatis tuæ eructabūt. Quarta q̄ retro sunt obliuiscens in sola requiescit expectatione promissorū: quæ cum sit meditatio ęternitatis, (siquidē quæ promittuntur æterna sunt) longanimitatem animi & pseuerātiæ dat uigorē. Puto iam facile est, quatuor nr̄a hæc, illis quatuor Apostoli assignare, dū longitudinē, cōprehēdit meditatio ꝓmissorum: latitudinem, recordatio beneficiorū: sublimitatē, cōtēplatio maiestatis; ꝓfundū inspectio iudiciorū. Idē in medi. Viscus contēplationis est amor possessionū, affectus cognatiōis, cupiditas honoris, & uoluptas carnis, quibus anima inuiscatur, & irretit̄, ut nō pennis cōtēplationis ꝑ plateas superne syon discurrere posśit. Idē super. Cāti. Excedēte aīa, etsi non uita certè uitę sensu, necesse est ēt ut nec uitæ tentatio sentiatur. Quis ergo dabit mihi pēnas sicut colūbæ, & uolabo & requiscā? Vtinā hac morte ego frequēter cadā, ut euadā laqueos mortis. Senec. in Epis. Quantum potes propera, quo diutius frui emēdato animo & cōposito posśis: fruetis qdē dū emēdas ēt dum cōponas, alia tñ illa uoluptas est, quæ percipitur à cōtēplatione mentis, ab omni labe puræ & splendidæ. Idem. Subsilire in cœlū ex angulo licet, exurge modo, & te quoq; dignum Deo finges, & non auro, nō argēto, non potest ex hac materia, imago Deo exprimi similis.

Contemplationis triplex gradus.

Quatuor species.

Psal. 144.

Ad Ephe. 3.

De gustu. Cap. XXIX.

GRegorius in moral. Superiora amare, iam sursum ire est, dūq; magno desiderio, mens ad cœlestia inhiat, miro modo hoc ipsum quod accipere quærit degustat. Idem super Ezech. Dulce est esse in rebus humanis, sed ei qui adhuc de cœlestibus gaudia nulla gustauit: quia quātò minus æterna intelligit, tantò delectabilius

Cœlestibus gustatis, terrena oīa desipiunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in temporalibus requieſcit. Idem. Si quis iam cordis ore guſtauerit quæ ſit illa dulcedo cœleſtium præmiorum, qui illi hymnidici chori angelorum, quæ incomprehenſibilis uiſio trinitatis: huic quantò dulce ſit quod intus undet, tantò in amaritudinẽ uertitur omne quod foris ſuſtinet. Idem. Contemplatiua, maior eſt q̃ actiua, quia hæc in uſu præſentis operis laborat: illa uerò ſapore intimo uenturam iam requiem deguſtat. Auguſ. in ſermo. Cætera creatura uileſcat, ut creator in corde dulceſcat. Idẽ de medita. Fac precor me Dñe guſtare per amorem, quod guſto per agnitionem: ſentiam per affectum, quod ſentio per intellectũ, plus tibi deboeo, q̃ meipſum totum: ſed nec plus habeo, ſed nec hoc ipſum per me totũ poſſum reddere, trahe dñe in amorem tuũ uel hoc ipſum quod ſum. Idem de uera religione. Quãdiu ſumus in corpore & peregrinamur à dño: guſtemus ſaltem q̃ ſuauis eſt dominus, qui dedit nobis pignus ſpiritus, in quo ſentiamus eius dulcedinem, & deſideremus ipſum uitę fontem: ubi ſobria ebrietate inundemur & irrigemur, ſicut lignum qd plãtatum eſt ſecus decurſus aquarum. Idem. Tu q̃ ueram. Supra de trãquillitate. Auctor de ſpiritu & anima. Hæc eſt requies cordis noſtri: cum in Dei amore per deſiderium figitur, hæc eſt uita cordis noſtri: cum Deum ſuum cõtemplatur, & ipſa ſua contemplatione ſuauiter reficitur. Idẽ Anima prius ſanatur, ſanata introducitur, introducta reficitur. Idem mentis uiſio eſt intelligentia, guſtus ſapientia: illa contemplatur, iſta delectatur. Bern. de xij. gra. Primus cibus eſt humilitatis purgatorius cum amaritudine. Secũdus charitatis cõſolatorius cum dulcedine. Tertius contemplationis ſolidus cum fortitudine. Idẽ de dili. Deo. Ex occaſione frequentium neceſſitatum, crebris neceſſe eſt interpellationibus Deum ab homine frequentari, frequentãdo guſtari, guſtando probari, quoniam ſuauis eſt dñs. Idem de amore Dei. Stans in domo ſolitudinis, quaſi onager ſolitarius, & habitaculum habens in terra ſaſſuginis, & attrahens uentum amoris mei, os meum aperio ad te dñe, & attraho ſpiritum: & nonnunquam domine quaſi clauſis oculis, ad te inhianti mittis mihi in os cordis, quod non licet mihi ſcire quid ſit, ſaporem quidẽ ſentio, dulcedinem adeò confortantem, ut ſi perſiceretur in me nihil ultra quærerem. Idem ſuper Canti. Si quem fortè noſtrum aliqua hora ſic rapi & ſic abſcondi contigerit, ut minimè auocet, aut perturbet, aut ſenſus egens uel cura pungẽs, uel culpa mordens, uel certè ea quæ difficilius amouentur irruentia imaginationũ corporearum phantaſmata: poterit quidem hic cum ad nos redierit gloriari & dicere, ſtroduxit me rex in cubiculum ſuũ. Idem. A mandatis tuis intellex) inquit,) ut ſcias niſi obedientiæ mãdatorũ contemplationis guſtum, penitus non deberi. Non ergo putes de ꝓprio amore, quietis ſanctæ obedientiæ actibus, ſeniorum ue traditionibus: ſpiudicium ullatenus faciendũ. Idẽ in Epiſ. Funes ceciderũt mihi in præclaris, cœleſtisq; hęreditas præclara eſt mihi; & terrena adulat ꝓmiſſio, bandit conſolatio carnis: guſtato ſpũ, neceſſe eſt deſi pe carnẽ: affectãti cœleſtia, terrena nõ ſapiunt, æternis inhianti, faſtidio ſunt tranſitoria. Idẽ in Ser. Beati q̃ lugẽt: qm̃ ipſi cõſolabunt̃: Quid aliud eſt hæc conſolatio q̃ ꝓcedẽs de ſpe ueniæ gr̃a deuotionis, & ſuauiſsima delectatio boni, & guſtus ſapiẽtiæ licet exiguus, quibus interim benignus dñs afflictã refrigerat animam? At guſtus ille nihil aliud eſt q̃ irritamẽtum deſiderij, & incẽtiuũ amoris, ſicut ſcriptũ eſt: q̃ edũt me adhuc eſuriet, &c. Idẽ. Vbi ſanè in ſpũali. Supra de proficientibus lib. j. Seneca in epiſ. Tunc animus nr̃ habebit quo gratuletr̃ ſibi, cũ emiſſus his tenebris in q̃bus uolutat̃, nõ tenui uiſu clara ꝓſpexerit, ſed totũ diẽ admiſerit, & redditus ę loſuo fuerit: cũ receperit locũ, quem occupauit ſorte naſcendi ſurſum, illũ uocãt initia ſua, erit aũt illic ẽt antequã hac cuſtodia exoluat̃, cũ uitia deuicerit, purusq; ac leuis in cogitationes diuinas emicuerit. Idẽ. Philoſophia animum à terrenis admittit ad diuina: hæc libertas eius eſt, hæc euagatio ſubducit interim ſe cuſtodiæ in qua tenetur: & cœlo reficitur.

Math. 5.

Eccl. 24.

Quando Rex contemplantem introducit in cubiculũ ſuum.

De conſolatione. Cap. XXX.

GReg. in regiſ. In ſumma tribulatione poſitis, ſola eſt conſolatio miſericordia creatoris. Idẽ. In Dei cauſis occupatus, cõſolatione fulciri debet, nõ amaritudine reprimi. Idẽ. Eſt mihi bone uir hoc ex Dei munere ī magna cõſolatione, ꝙ opus ſanctũ quod in me nõ habeo diligo ī te. Idẽ. Facilis erit cõſolatio ſi ĩter flagella q̃ patimur, q̃ fecimus: q̃ facimus & ad memortã delicta reuocamus: atq; hæc nõ flagella, ſed dona cognoſcimus. Idem de quodam Epiſcopo. Valde contriſtabat ꝙ de illo quædam ſuperba cognoueram, ſed quia mores ſuos ipſe correxit, meam triſtitiam ſimul meipſum uincendo conſolatus ſum. Idem in mor. Magna conſolatio in rerum amiſsione, eſt illa tempora ad mentem reducere, quibus nos contigit res quas perdidimus non habuiſſe. Idem. Magna eſt cõſolatio in eo quod diſplicet, ꝙ illo ordinãte erga nos agitur, cui nõ niſi iuſtũ placet. Idem. Laborantẽ cõſolari, eſt pariter in labore perſiſtere, quia ſubleuatio laboris eſt viſio collaborantis. Idem. Minus tentat probatio, q̃ remuneratio cõſolatur. Idem. Grauis mœror. Infra de dolore. Idem. Feſtina conſolatio bonorum, eſt conſideratio finis malorum, quia dum ex eorũ interitu conſpiciunt malum quod euadunt, leue æſtimant quicquid in hac uita patiuntur aduerſum. Idẽ. in paſto. Non flendo flere, eſt ſic exteriora aduerſa plangere, ut tamen mens nouerit de æternæ ſpei conſolatione gaudere. Iſido. de ſum. bo.

Qui

Qui vitę futuræ præmia diligenter excogitat, mala omnia vitæ preſentis æquanimiter portat: quoniam ex illius dulcedine, huius amaritudinẽ temperat. Idem in Syno. Intende miſerias eorũ, quibus acerbè aliquid accidit, dum aliena pericula memoras, mitius tua portas, aliorum enim exempla dolorem releuant, alienis malis facilius conſolatur homo. Ambro. de vidui. Paratus meſtitudini animi, ſicut oculorum miſeriam cõciliat, laborem minuit, dolorẽ alleuiat, pudorem ſeruat, nec iam miſeria ſibi vr̃, quæ conſolationem in lachrymis habet. Bern. ſuper qui habitat. In quo horum omnium ſperas, ſolatij aliquid vel auxilij inuenire? Si quęras intra te, aruit cor tuum, & obliuioni datũ te reperis tanq̃ mortuum à corde: ſi infra te, corpus quod corrumpitur aggrauat animam: ſi circa te, terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem: quære ergo ſupra te, ſed cautus eſto, vẽroſa agmina tranſilire. Idem de contemp. Prætioſa diuina conſolatio eſt, nec omnino tribuitur admittentibus alienam. Idem in Ser. Mentior (qđ ad conſolationem ueſtram dico) ſi non ex manibus huius peccatoris, monachorum nouitiorũ, & conuerſorum, animæ ad cœlorum gaudia volauerũt tam liberæ, quàm liberatæ de carcere noſtræ mortalitatis. Idem. Beati qui lugent. Supra de guſtu.

Tã in aduerſis, q̃ in proſperis, æquè Deo gratias agere decet.

De gratiarum actione. Cap. XXXI.

GRegor. in regiſ. Rectæ mentis eſt, Deum non ſolum in proſperis benedicere, ſed etiam in aduerſitatibus collaudare. Idem ad Epiſcopum exponentem grammaticam. In vno ſe ore, cũ Iouis laudibus Chriſti laudes non capiunt. Aug. in enchi. Miſericordiam, & iudicium cantabo tibi dñe, quia niſi per indebitam miſericordiam, nemo liberatur, & niſi per debitum iudicium, nemo condemnatur. Idem de verbis dñi. Fœlix ſit mundus, euertatur mundus, bñdicam dñm qui fecit mundum ſecundùm carnem, bene ſit ſecundùm carnem: male ſit: benedicam dñm in omni tempore. Idem. Hæc in unoquoq; ſupra lib. ij. de iuſtitia. Idem in Epiſtola. Qui eſt ordãdus vt faciat, illi eſt actio gratiarum reddenda, cum ſecerit. Idem. Ex his quæ habes, gratias age Deo tanq̃ fonti bonitatis, unde habes, atq; in omnibus bonis actibus tuis illi da claritatẽ: tibi autẽ humilitatem. Idem de conſeſ. Tu Dñe excitas, ut laudare te delectet, quia feciſti nos ad te, & inquietum eſt cor noſtrum, donec requeſcat in te. Idem de ſpiritu, & litera. Illa eſt ſapientia quæ eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum: colitur autem ſacrificio laudis actioniſque gratiarum: & cultor eius non in ſemetipſo, ſed in illo glorietur. Idẽ de medita. Gratias agamus de acceptis, & qđ nondũ accepimus, eoipſo ꝙ de acceptis ingrati nõ ſumus, nos accepturos eſſe cõfidamus. Idem de cath. ru. Quicqd hõ ſe cerit, laudabilem in ſuis factis inuenit Deũ. Si reẽ egerit, laudabilem inuenit ꝑ iuſtitiam præmiorũ: ſi peccauerit, laudabilem inuenit per iuſtitiã ſuppliciorũ: ſi peccata confeſſus ad recte viuendũ redierit, laudabilẽ iuenit ꝑ miſericordiã indulgentiarũ. Hier. in Epiſ. Cũ Pſalmũ dicis, cuius verba loqueris agnoſce, et in cõpũctione magis animi, q̃ in tinnulæ uocis dulcedine delectare: lachrymas pſallentis, Deus magis q̃ vocis gratiam cõprobat. Ioan. Chriſ. ſup Ioan. Glorificemus Deũ, & ꝑ fidẽ, & ꝑ opa: nulla. n. vtilitas nobis in ſalutẽ dogmatũ ſanorum, corrupta nobis vita. Idem. Rapuit illæ, gratias egiſti tu ꝓ iniuſtitia? & glorificaſti Deum: & finitas ꝑ gr̃arum actiones multas fructificaſti mercedes. Bern. ſupra. Canti. Nil aliud dũ pſallitis, q̃ qđ pſallitis cogitetis, nec ſolas dico uitandas cogitationes vanas & ocioſas, vitandæ ſunt & illæ dũtaxat, illa hora, & illo loco, quas officiales fratres, pro cõi neceſsitate, quaſi neceſſariò frequenter admittere cõpellunt: ſed ne illa quidem profectò recipe conſuluerim, quæ fortè pauloante in codicibus legeratis. Idẽ. Moneo uos dilectiſsimi, puré, ac ſtrenuè Diuinis intereſſe laudibus, ſtrenuè quidem ut ſicut reuerenter, ita & alacriter Dño aſſiſtatis: non pigri, non ſomnolenti, non oſcitãtes, non parcentes vocibus, non præcidentes verba dimidia, non integra tranſilientes, non fractis & remiſsis uocibus, muliebre quiddã balba denare ſonantes, ſed virili (vt dignũ eſt,) ſonitu, & affectu, voces ſanctiſpiritus depromẽtes. Idem. Diſce ī referẽdo gr̃as, nõ eſſe tardus, aut ſegnis, diſce ad ſingula dona gr̃as agere, diligẽter (iqt) cõſidera, q̃ tibi apponunt̃, ut nulla videlicet Dei dona, debita gr̃arum actione fruſtrent̃: nõ grandia, non mediocria, non puſilla, denique iubemur colligere fragmenta, ne pereant. Idẽ. Oĩs de bonis multiformis gr̃æ apparentis in nobis referat̃ ad ipſum laus: laudabiliũ ſiquidẽ vniuerſorũ auctorẽ & largitorẽ, idq; nõ fictè quẽadmodum ab hypocritis, nec ſola conſuetudine ſicut a ſecularibus, ſed nec neceſsitate quidẽ, vt iumenta ſerendis oneribus applicantur: ſed ſicut decet ſanctos, ſynceritate fida, deuotione ſollicita, hilaritate grata, non tamen diſſoluta. Idem. Immolantes hoſtias laudis, & reddẽtes vota noſtra de die in diẽ, curemus omni uigilãtia iungere ſenſum uſui, affectũ ſenſui, exultationẽ affectui, gratitatem exultationi, humilitatem grauitati, libertatem humilitati, quo interim liberis purgatæ mentis paſsibus procedamus, & excedamus per inuſitatas quaſdam affectiones, ſpiritales lætitias, inuiſibiles amœnitates, in lumine Dei, in ſuauitate, in ſpiritu ſancto. Idem in quotidianis exercitijs & bellis, quæ nulla hora piè in Chriſto uiuentibus deſunt, à carne, à mundo, à Diabolo, ſicut militiam uitam hominis eſſe ſuper terram, inceſſanter experimini in uobiſmetipſis, quotidiana neceſſe eſt cantica, pro aſſecutis victorijs immolari. Idem. In Serm.

Universidad de Deusto Biblioteca

Non tantum uerbo & lingua, ſed opere, & ueritate, exhibeamus nos non ingratos, non enim gratiarum dictionem, ſed gratiarum actionem exigit à nobis dominus Deus noſter. Idē oportet hominem gratioſum, & deuotum eſſe, quia libenter dona multiplicantur, ſi priora bene ſalua uidentur.

De lectione. *Cap.* XXXII.

Scripturæ ſacræ doctorū, imaginis uerò idoctorū lectiones ſunt.

GReg. in reg. Si ad conſolationem noſtram, ſacra ſcriptuta parata eſt, tantò magis debemus legere, quantò nos cōſpicimus ſub tribulationum faſce laſſari. Idem. Idcirco pictura ī Eccleſijs adhibetur, ut hi qui literas neſciūt, ſaltem in parietibus uidendo legant, quæ legere in codicibus non ualent. Idem. Stude quæſo ſupra de meditatione. Idem in mor. Scriptura ſacra mentis oculis quaſi quoddam ſpeculum opponitur, ut interna noſtra facies ī ipſa uideatur, ibi enim fœda, ibi pulchra noſtra cognoſcimus, ibi ſentimus q̄tū proficimus, ibi docemur à profectu q̄ longè diſtamus. Idem. Scriptura narrat geſta ſanctorum, & ad imitationē prouocat corda infirmorū, dumq; illorum uictricia facta cōmemorat, contra uitiorum prælia debilia noſtra confirmat. Idem. Quaſi q̄dā fit lectio mentis noſtræ, ſpecies cōſiderata creaturæ. Idem. Plerúq; res quælibet per hiſtoriam uirtus eſt, per ſignificationem culpa. Amb. de offi. Cur non illa tempora, quibus ab Eccleſia uacas lectiōi impēdas, cur nō Chriſtū reuiſas, Chriſtū alloquaris, Chriſtū audias? illū alloquimur cū oramus, illū audimus cū diuina legimus oracula. Idē in hexam. Scriptura diuina ſalutē ſuggerit, uitæ odorē fragrat, ut ſuauitatē legens capias, nō pręcipitii crimen incurras. Idē. Non mediocre. Supra li. iij. de ſtultiloquio. Hiero. in ori. ſuper Ionam. Difficilè hoīes potentes, & nobiles, & diuites, & multo his difficilius eloquētes credūt Deo, obcęcat enim mens corū diuitiis, & opibus atq; luxuria, & circūdati diuitiis nō p̄nt uidere uirtutes ſimplicitatemq; ſcripturę. Idē in epi. Ama ſciam ſcripturarū, & carnis uitia nō amabis. Idē. Orationi lectio, lectioni ſuccedat oratio, & breue uidebitur oē tp̄s, quod tantis dierū uarietatibus occupatur. Iſi. de ſum. bo. Sāctarū ſcripturarū altitudo quaſi montes paſcuæ ſunt, ad quos dū quiſq; iuſtorū conſenderit, paſcuæ indeficientis refectionē inueniſſe ſe gaudebit. Idem. Geminū cōfert bonū ſanctarū lectio ſcripturarū, ſiue quia intellectū mētis erudit, ſiue quia à mundi uanitatibus abſtractum hoīem ad amorē Dei perducit. Iſid. in ſy. Lectio docet quid caueas, lectio oſtēdit quo tēdas, lectione ſenſus augetur, & intellectus. Aug. in epi. Tanta eſt Chriſtianarum profunditas literarum, ut in eis quotidie proficerem, ſi eas ſolas, ab ineūte pueritia uſq; ad decrepitā ſenectutem, maximo ocio, ſummo ſtudio, meliore ingenio, conarer addiſcere. Io. Chry. ſuper Ioā. Non propterea datæ ſunt ſcripturæ, ut in libris eas habeamus ſolū, ſed ut in cordibus conglutinemus eas. Idē. Si turpiloquiū ſordidat & Dæmones uocat, manifeſtū eſt q̄m ſp̄ualis lectio ſanctificat, & ſpiritus affert gratiā, diuinæ. n. ſunt incantationes ſcripturæ. Bern. ſuper Cant. Ante carnē diſciplinæ ſtudiis edomitā & emācipatam ſp̄ū, ante ſpretam & abiectam ſæculi pompā & ſarcinam, indignè ab impuris lectio ſacræ ſcripturæ præſumitur, q̄uo nempè lux incaſſum circumfundit oculos cæcos uel clauſos, ita animalis homo nō percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei.

Lectio, & orō, Chriſtiani exercitatio.

Simile. 1. Cor.

De ſapientia. *Cap.* XXXIII.

GReg. in mora. Neq; hoc eſt ſapere quod intelligere, quia multi æterna quidem ſapiūt, ſed hæc intelligere nequaq̄ poſſunt. Idem in reg. Sapienter illicita ſuperat, qui didicerit etiam non uti conceſsis. Aug. de lib. arb. Nemo ſine ſapientia beatus eſt, nemo enim beatus eſt niſi ſummo bono, quod in ea ueritate q̄ ſapiētiam uocamus cernitur & tenetur. Idem. Væh qui dereliquunt, ſupra lib. iij. de ſapientia. Idem de ordine diſciplinæ. Quiſquis omnē philoſophiam fugiendam putat, nihil nos uult aliud, q̄ non amare ſapietiā. Idē. Duplex eſt uia quam ſequimur, cū rerum nos obſcuritas mouet, aut ratione aut certè auctoritate, philoſophia rationem promittit. Idem. Tria ſunt genera rerum in quibus rationabile apparet, unum eſt in factis ad aliquem finem relatis, alterum in diſcēdo, tertium in delectando. Primum nos admonet nihil temerè facere. Secundum rectè docere, ultimum beatè cōtemplari. Idē de ciui. Dei. Non eſt uera ſapientia quæ intentionē ſuā, in his quæ prudenter diſcernit, gerit fortiter, cohibet temperanter, iuſteq; diſtribuit, non ad illum dirigit finem, ubi erit Deus oīa in omnibus, æternitate certa & pace perfecta. Iſid. in Etym. Sapiens dictus eſt à ſapore, quia ſicut aptus eſt guſtus ad diſcretionem ſaporis ciborum, ſic ſapiens, ad dinoſcentiā rerum atque cauſarum, quò unūquodq; dinoſcat, atque ſenſu ueritatis diſcernat. Iſid. de ſum. bo. Nullus ſapientiam Dei plenè recipit niſi qui ſe ab omnium abſtrahere actionum cura contendit. Amb. in epi. Nihil peccare ſolius Dei eſt, ſapientis eſt & corrigere erratum, & pęnitentiam agere peccati. Idem. Sola eſt ſapientia libera, quæ diuitibus pauperes præfecit: & quæ ſeruos propriis fœnerari Dominis facit Idem. Sapiens non metu ſupra lib. iij. de affectionibus. Idem. Ille uerè ſapit cuius animus in Chriſto eſt, & cuius interior oculus erigitur ad ſuperna. Benar. de confide. Quid prodeſt ſi uniuerſum mūdum lucreris te unum perdens, & ſi ſapiens aliis ſis, deeſt tibi ſapientia ſi tibi nō fueris. Idem ſuper Cant. Neſcitis quia angelus Sathanæ multotiēs transfigurat ſe in angelum lucis? ſapientia eſt Deus, & uult ſe amari non ſolum dulciter, ſed & ſapienter

2. Co

ſapienter. Sen. in epi. Sapiens uidebis ubi uicturus, ſit cum quibus, quo, quid acturus, cogitat ſemper qualis uita, non quanta ſit. Idem: Sapiens omnia examinabit ſecum: quid acceperit, à quo, q̄tum, ubi, quemadmodū. Idē: ſapiens bonorum rector eſt malorum uictor, ſed facere docet philoſophia, non dicere, & hoc exigit, ut ad legem ſuā quiſq; uiuat, ne orationi uita diſſentiat. Idem. Rogo atq; hortor, ut philoſophiā in præcordia ima demittas, & experimentū profectus tui capias, non oratione nec ſcripto, ſed animi firmitate, cupiditatum diminutione, uerba rebus proba. Idē. Affectator ſapiæ adhæret q̄dē in corpore ſuo, ſed optima ſui pte abeſt, & cogitatiōes ſuas ad ſublimia intendit. Idē. Ad philoſophiā te confer ſi uis ſaluus eſſe, ſi ſecurus, ſi beatus, deniq; ſi uis eſſe (qd maximū eſt) liber. Idē. Non eſt Philoſophia populare artificiū nec oſtētationi paratū, nec ī uerbis ſed in rebus eſt, nec ad hoc adhibetur ut cū aliqua oblectatione cōſumatur dies, ut dematur ocio nauſea, animū format & fabricat, uitam diſponit, actiones regit, agenda & omittenda demonſtrat.

De doctrina. *Cap.* XXXIIII.

Doctoris, ſiue concionatoris officiū.

GReg. ſuper Ezech. Quiſquis expoſitor in explanatione ſacri eloquii, ut fortaſſe auditoribus placeat aliquid mentiēdo cōponit, ſua & non Dei uerba loquitur, ſi tn̄ placendi uel ſeducendi ſtudio mentiatur. Nam ſi in uerbis dn̄icis uirtutē requirēs, ipſe aliter q̄ is per quē prolata ſunt ſenſerit, ēt ſi ſub intellectu alio ędificationē charitatis requirat, Dn̄i ſunt uerba quæ narrat, quia ad hoc ſolū Deus per totā nobis ſacrā ſcripturā loquitur, ut nos ad ſuum & proximi amorē trahat. Idē. Penſare debet doctor quid loquatur, cui loquatur q̄n loquetur, & q̄tū loquatur, ſi. n. unū horū de fuerit, ocutio apta nō erit. Idem. Loqui de Deo, quietæ ualde & liberæ mentis eſt, tunc nāq; bene dirigitur lingua in ſermone, cū ſecure ſenſus quieuerit in tranquilitate. Idē in paſt. Clauis apertionis eſt ſermo correctionis, quia increpādo culpā detegit quā ſępe neſcit, ipſe ēt qui perpetrauit. Idem in mora. Qui peccatori prædicat, tanta diſpenſatione cōponere prædicationem debet, ut nec derelicta ſpe timorē ſubtrahat, nec ſpe ſubtracta in ſolo eum timore derelinquat. Idem. Qui ad ueræ prędicationis uerba ſe præparat, neceſſe eſt ut cauſarum origines à ſacris paginis ſumat, ut omne quod loquitur ad diuinæ auctoritatis fundamētū reuocet, atq; in eo ædificium ſuæ locutionis firmet. Idem in homil. Cū malorum peruerſitas creſcit, non ſolum frangi prædicatio non debet, ſed etiam augeri. Idem. Plus eſt uerbi pabulo uicturā in perpetuum mentem reficere, quàm uentrem morituræ carnis terreno pane ſatiare. Idem. Subtili occultoq; iudicio à quorundam auribus prędicatio ſancta ſubtrahitur, quia ſuſcitari per gratiam non merentur. Idem in regi. Lingua noſtra bonis ſomentum ſit, prauis aculeus, tumidos retundat, iratos mitiget, pigros exacuat, deſides hortatu ſuccendat, refugientibus ſuadeat, aſperis blandiatur, deſperatos cōſoletur: ut quia doctores dicimur, uiam ſalutis gradientibus oſtendamus. Idem in dialo. Si inuiſibilia penſamus, nimirum cōſtat, quia maius eſt miraculum prędicationis uerbo atq; orationis ſolatio peccatorem conuertere, q̄ carne mortuū ſuſcitare. Aug. de conſenſu euangeliſtarum. Ex euangeliorum uniuerſa uarietate uerborum, rerum aūt ſententiarumq; concordia ſatis apparet ſalubriter nos doceri, nihil quærendū in uerbis niſi loquētium ueritatem, cui demonſtrandę inuigilare debent omnes ueridici narratores, cum de homine, uel de angelo, uel de Deo aliquid narrant. Idem de opere monac. Multò miſericordius operatur erga animas infirmorum qui famæ bonæ ſeruorū Dei cōſulit, q̄ erga corpora egentium, qui panē eſurientibus frangit. Idem de Trinita. Nec trepidus ero ad proferendam ſentētiam meam, in qua magis amabo īſpici à rectis, q̄ timebo morderi à peruerſis. Gratanter enim ſuſcipit oculū columbinum pulcherrima & modeſtiſsima charitas, dētem aūt caninum uel euitat cautiſsima humilitas, uel retundit ſolidiſsima ueritas. Idē. Perſuadendum erat homini, quantum nos dilexerit Deus & quales: quantū, ne deſperaremus, quales, ne ſuperbiremus. Idem de chatezi rud. Dilectione tibi tanq̄ ſine propoſito quo referas oīa quæ dicis, quicquid narras ita narra, ut ille cui loqueris audiendo credat, credendo ſperet, & ſperādo amet. Idē de bono perſeuerantię. Facile eſt imò & utile, ut taceatur aliquod uerum, propter incapaces. Idem. Cum res uera ita ſe habet, ut fiat peior nobis eam dicentibus ille qui capere non poteſt, nobis autem tacentibus ille qui poteſt, quid putamus eſſe faciendum? nonne dicendum eſt potius uerum, ut qui poteſt capere capiat, quàm tacendum, ut non ſolum id ambo non capiant, uerum etiam qui eſt intelligentior ipſe fiat peior, qui ſi audiret & caperet per illum plures diſcerent? quò enim eſt capacior ut diſcat, eò magis eſt idoneus ut alios doceat. Idem. Non ſimus in diſputationibus prompti, & in orationibus pigri. Idem in epi. Sollicitiſsimè cauendum eſt in docendo ſuperbiæ uitium, quod in diſcendo nō ita eſt. Amb. de offi. Abſit pertinax in familiari ſermone contentio, quoties enim magis excitare manes, q̄ utilitatis aliquid afferre ſolet diſceptatio ſiue ira, ſuauitas ſine amaritudine ſit, monitio, ſine aſperitate, hortatio ſine offenſione. Iſi. in ſyno. Communia omnibus ſecreta paucioribus loquere, aperta cunctis, operta paucis annuncia. Idem de ſummo. bon. Quadrimoda eſt dicendi ratio, quia aut benè ſentiendo quid bene proferatur, aut nihil ſentiendo nihil dicitur, aut parū ſentiēdo loquacitas ſola oñdatur, aut optimè ſentiēdo nō elegāter profert q̄d dr̄. Hier. in epi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Docente te in Ecclesia nõ clamor populi sed gemitus suscitetur,lachrymæ auditorũ laudes tuæ sint. Idem. Prædicator cõtinentiæ,nuptias ne cõciliet. Bern. super canti. En quanta prius infundenda sunt,ut effundere audeamus, de plenitudine non de penuria largientes, primò quidem compunctio,deinde deuotio,tertiò pœnitentiæ labor,quartò pietatis opus, qntò orationis studium,sextò cõtemplationis ocium,septimò plenitudo dilectionis. Idem. Doctrina spiritus non curiositatem acuit,sed charitatem accendit.

De dignitate. Cap. XXXV.

Cur prælaturæ institutæ,& qũo in ipsis, prælati se gerere debeant.

GRegorius in regist. Ad hoc locorũ gradus rationis ordo distinxit, & iudicia esse constituit, ut nec præpositi in opprimendos se frustra naleant occupare subditos,nec subiectis iterum contra suos præpositos effrenata sit resultandi licentia. Idem. Ad hoc diuinæ dispensationis prouisio, gradus & diuersos constituit ordines esse distinctos,& dũ reuerentiã minores potioribus exhiberẽt, & potiores minoribus dilectioné impẽderẽt, una cõcordiæ fieret ex diuersitate cõnexio, & rectè officiorũ gereretẽ administratio singulorũ. Idẽ. Quia homo quod sibi tribuit quo iudicio disponat ignorat, nec ad appetendũ locum superiorẽ procax insistere, nec ad repellendum cõtumax debet inueniri. Idem in pastora. Virtutibus pollens coactus ad regnũ ueniat,uirtutibus uacuus nec coactus accedat. Idẽ. Cũ rerum necessitas exposcit, pẽsandum ualde est,ad culmen quisquis regiminis qualiter ueniat,atq; ad hoc ritè perueniẽs qualiter uiuat, & bene uiuens qualiter doceat, & rectè docens infirmitatem suã quotidie quanta cõsideratione cognoscat:ne aut humilitas accessum fugiat,aut peruẽtioni uita contradicat, aut uitã doctrina destituat,aut doctrinã præsumptio extollat. Idem in dialo. Vsus rectę cõuersationis est,ut præesse nõ audeat,qui subesse no didicerit:nec obedientiã subiectis imperet,quã prælatis nõ nouit exhibere. Idem in homil. Illi debẽt curam pastoralem suscipere, qui in suo corde sciunt fluxa luxuriæ domare:ut cũ alijs fortia prædicant,ipsi desiderijs mollibus eneruiter nõ succumbant. Idem in moral. Nolenti mihi atq; renitenti, cum graue esset altaris ministerium,etiam pondus est curæ pastoralis iniunctũ. Isid. de sum. bo. Vir ecclesiasticus,& crucifigi mũdo p mortificationẽ ꝓprię carnis debet, & dispensationem ecclesiastici ordinis,si ex Dei uoluntate prouenerit, uolẽs quidem sed humilis gubernandã suscipiat. Bern. super canti. Non ociosè toties repetitũ est, Petre amas me in cõmissione ouiũ. Ego quidẽ id significatum prouidè puto, ac si dixisset illi Iesus, nisi testimoniũ tibi perhibente cõscientia,ꝙ me ames & ualde perfectè ames: hoc est plus q̃ tua, plus q̃ tuos, plus etiã q̃ te, ut huius repetitionis meæ numerus impleat:nequaq̃ suscipias curam hãc,nec te intromittas de ouibus meis, ꝓ quibus utiq; meus effusus est sanguis. Idem. In prælatione opus est uiro forti, spirituali, & fideli: forti ad propulsandas iniurias, spirituali ad deprehendendas insidias, fideli qui non quæ sua sunt quærat. Idem in epist. In alto positum non alta sapere difficile est,& omnino inusitatum,& quantò inusitatius tantò gloriosius.

De zelo. Cap. XXXVI.

GRegor. super Ezech. Nullum omnipotenti Deo tale est sacrificium,quale est zelus animarum. Idem. Restat vt siue supra lib. ij. de primarum. Idem. Si nulla ira ex uirtute surgeret diuinæ animæ aduersionis impetum Phinees per gladium non placasset. Idem. Aliquando necesse est, ut prauis mentibus, quæ humana prædicatione corrigi nequeunt, diuina flagella optari benigne debeant. Idẽ. Euenire pletunq; supra lib. iij. de discordis. Idem. Si sic proximos vt nos amare præcipimur, restat ut sic eorũ erratibus sicut nostris uitijs irascimur. Idem. Erga errata proximorum sic mansuetudo zelum tẽperet, quatenus à iustitiæ studio non eneruet. Aug. in epist. Quid sic persequitur uitam bonorũ,q̃ uita iniquorum non cũ cogit imitari, quod displicet, sed cũ cogit dolere quod videtur? qm corã pio uiuens impiè,& si non obligat consentiẽtem, cruciat sentientẽ. Idem. Pia est. Infra de dolore. Bern. super Canti. zelũ tuũ inflãmet charitas, informet scientia, firmet constantia: sit fer uidus, sit circũspectus, sit inuictus, nec teporẽ habeat, nec discretiõe careat, nec timidus sit. Idẽ. Habeat charitas zelum, sed adhibeat pro tempore modũ: seueritas nunq̃ remissa, intermissa tñ plus proficit. Idem. Hoc uera & casta contẽplatio habet, ut mentem quam diuino igne uehementer succenderit, tantò interdum repleat zelo, & desiderio acquirendi Deo qui eum similiter diligant, ut ocium contẽplationis pro studio prædicationis libẽtissimè intermittat. Gl. psal. xxx. Ira iusta est qua irascitur quis suis, & alienis peccatis, uidens homines confitentes Deum ore, & negantes moribus, renũciãtes sæculo verbis, & non factis, & uidens fratres fratribus detrahentes, osculum dantes, & fidem non seruantes. Glo. super psal. lxviij. Bonus zelus est feruor animi, quo mẽs abiecto humano timore, ꝓ defensione ueritatis accenditur, & eò magis commendabilis, quò quælibet praua quæ uiderit corrigere satagit, si nequit tolerat & gemit.

Boni zeli commendatur feruido.

Bonus zelus quis habeat.

De solicitudine. Cap. XXXVII.

GRegor. in moral. Sancti uiri quia breuitatem uitę indesinẽter aspiciunt, quasi quotidie morientes uiuunt, & tantò se solicitius mansuris pparãt, quantò & nulla esse trãsitoria, ex fine sem per pensant. Idem. Mens tantò altius inter tentationis fluctus tollitur, quãtò solicitius ab huius sæculi cogitatione uacuatur. Idẽ. Magna solicitudine ad curam nostræ meliorationis accingimur,

mur, q̃n id uirtutis in alijs cernimus, quod non habemus. Idẽ. Dñm tantò supra de discussione. Idem. in regist. Illa solicitudo præpositorũ uti lis est, illa est cautela laudabilis, in qua totum ratio agit, & furor ibi nil uendicat. Idem. Quantò mortis uicinior efficeris, tantò fieri solicitior atq; timidior debes. Idẽ. Cũ honoris augmento, cura quoq; solicitudinis debet excrescere. Idẽ. Cum cũcta negocia solicitudine indagandæ ueritatis indigeant, tñ quę ad deiectionem sacerdotalium gradũ spectant, sunt districtius tractanda. Ioan. Chryl. super Matth. Occupatio uirium solicitudinum, suggestionũ uoluptates plerunq; excludit. Hieron. Grãdis uirtutis supr. lib. ij. de continentia tactus. Ber. super Cant. Omnis cura sanctorũ, spreto ornatu cultuq; sũpfluo exterioris sui hominis, qui certè corrumpitur, omni se diligentia pber, & occupat excolendo, atq; decorando interiori illi, qui ad imaginẽ Dei est, & renouatur de die in diẽ. Idẽ. Omnis de bonis supra de regratiatione. Idem in sermo. Dignum ualdè est, & omnino exigit ratio æquitatis, ut q̃bus à cõstitutione mundi regnũ paratur, ipsi ęt sese regno parare non negligant. Aug. de ordine disciplinæ? Opera danda est optimis moribus, Deus enim noster aliter nos exaudire non potest, bene aũt uiuentes facillimè exaudiet. Senec. in epist. Perseuerãdũ est, & assiduo studio robur addendum, donec bona mens sit quod bona uoluntas est.

De correptionẽ. Cap. XXXVIII.

Correptionẽ discretio, atq; compassio interna comitiatur.

GRego. in moral. Quisquis perpendere solicitè sciat, ne luctus tempore uerba increpationis inferat. Idẽ. Quos de aperta infirmitate reprehendimus, superest, vt de occultæ fortitudinis æstimatiõe ueneremur. Idẽ. Ex se debet sup. lib. ij. de obliuione. Idẽ in registro. Dũ unus corripitur, plurimi emendantur, & melius est, ut ꝓ multorũ saluatione unus condẽnetur, q̃ ꝓ uniꝰ licentiã multi periclitẽtur. Idẽ. Vbi senior iuuenibus exemplũ ad interitũ præbet, ibi districta increpatione feriendus est. Isid. de sum. bo. Sicut peccatorẽ conuenit argui iniustũ, sic cõuersum exulcerari. Idẽ. Qui ueraciter fraternã uult corripere ac sanare infirmitatem, talem se præstare fraternæ utilitati studeat, ut eũ quem corripere cupit, humili corde admoneat, hoc faciẽs, ex cõpassione quasi cõis periculi, ne fortè & ipse subijciatur tentationi. Augus. in enchiridion. Qui emendat uerbere, in quem potestas datur, & coercet aliqua disciplina, & tamen peccatum eius quo ab illo læsus aut offensus est dimittit ex corde, uel orat, ut ei dimittatur, non solum in eo ꝙ dimittit, atq; orat, uerum ẽt in eo ꝙ corripit, & aliqua emendatoria pœna plectit, eleemosynã dat. Multa enim bona præstantur inuitis, quãdo eorũ cõsulitur utilitati non uoluntati. Idẽ. Si peccauerit, sup. lib. iij. de argutione. Idẽ in epistola. Quantũ illi laudandi, atq; prædicandi sunt, qui dignati non sunt cũ mundo ẽt florente florere, tñi increpandi, & accusandi sunt, quos perire cũ pereunte delectat. Idẽ de correp. & gratia. Corripiantur à præpositis suis subditi fratres, correptionibus utiq; de charitate uenientibus, ꝓ culparũ diuersitate diuersis, uel minoribus, uel amplioribus, quia & ipsa quæ damnatio nominat, quam fecit episcopale iudiciũ, qua pœna in Ecclesia nulla maior est, potest si Deus uoluerit, in correctionem saluberrimam cedere, atq; proficere. Idem de doctrina christiana. Quid locis, & tempori, & personis ueniat, diligenter attendendum est, ne temerè flagitia reprehẽdamus. Io. Chry. super Matth. Omnis correptio similis est cæteris tentationibus, sicut enim omnis tentatio fideles quidem magis ędificat, infideles autẽ amplius destruit, sic & ois increpatio discipliną religiosum hominẽ & timentẽ meliorẽ facit, irreligiosum aũt & malũ conturbat, & ad deterius ire cõpellit. Ber. Nõ conteněnda increpatio iusti, q̃ ruina peccati, cordis sanitas est, necnon & Dei uia ad animã. Idẽ in serm. Nemo fratres uitia palpet, peccata nemo dissimulet, cũ uiderit ordinem deperire, uel minui disciplinam, est enim consentire, silere cum arguere possis, & scimus, quia similis pœna facientes maneat & consentientes. Rarò & non sine magna necessitate obiurgationes sunt adhibendæ, & nõ nisi Dei re spectu remota ab oculo trabe, idest odio.

Gl. super Matt. c. 7.

De æquitate. Cap. XXXIX.

Summa æquitatis ratio iudicando, loca, tẽpora, personas, res, atq; causas discutit.

GRego. in regist. Ita uos in ea quæ Deum offendunt, & ad iracundiam prouocant, districtos ac sollicitos exhibete, ut ad aliorum emendationem & uindicta culpabilem feriat, & innocentẽ falsa opinio non affligat. Idem. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purgãda, sed palãm sunt arguendi, qui palãm nocent, ut dũ aperta obiurgatione sanantur, hi qui eos imitando deliquerant, corrigantur. Idem. Cum increpare delinquentes noluerit, eos proculdubio pastor occidit. Hac ergo consideratione compulsus, uelis nolis locuturus sum, quia omni uirtute aut tecupio saluari, aut de tua morte me eripi. Idem. Sicut obstinati esse humilibus non debemus, ita districti esse superbis debemus. Idem. Sicut perseueranti culpæ debetur iurè uindicta, ita resipiscentibus est uenia concedẽda. Idem. Summum in regibus, supra lib. 1. de potentibus. Idem Bonitate dulcem, prauis sentiant correctorem, in qua uidelicet correctione hunc esse ordinem noueris obseruandum, ut personam diligas, & uitia persequaris, ne si aliter agere fortasse uolueris, transeat in crudelitatem correctio, & pdas quos emẽdare desideras. Idem. Iustitiæ & rationis ordo suadet, ut qui sua a successoribus desiderat mandata seruari, prædecessoris sui proculdubio uolũtatẽ & statuta custodiat. Idem. Sicut in his, qui per ignorantiam fecerunt, culpa aliquatenus toleranda est, ita in his fortiter insequenda, qui nõ metuunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

metuunt sciendo peccare. Idem. Affectum iusta postulantibus indulgere, & uigor æquitatis, & ordo exigit rationis, præsertim qñ peretiũ uolũtatem, & pietas adiuuat & ueritas nõ relinquit. Idem. Rationi contraria procul est abijcienda petitio, ita in his quæ benè desiderant, affectum nõ conuenit negare. Idem. Minorẽ maior precedit, sicut honore & crimine, & cui pœnitentiam maior sequitur culpa, maior implicetur uindicta, & post credat esse fructuosa. Idem. Sicut laudabile discretumq; est reuerẽtiam & honorem debitum exhibere prioribus, ita rectitudinis & Dei timoris est, si qua in eos correctionis indigent, nulla dissimulatione postponere, ne totum (quod absit) incipiat corpus inuadere, si lãguor nõ fuerit curatus in capite. Idem. Manifesti excessus, canonica semper moderatione præmẽdi sunt, ut una res & præteritorũ correctio, & esse regula possit futurorũ. Idem. Quoties cõtra ecclesiasticã quid gestum dicet disciplinã, ne nos ante Deum culpa ex dissimulatione redarguat, irrequisitũ hoc relinquere nõ audemus. Idem. Sicut Ecclesia proprias res amittere non debet, ita eam rapacitatis ardore, alienas inuadere nõ oportet. Idem. Iurgantiũ controuersitas celeri sententia terminare, & æquitati proculdubio cõuenit, & uigori. Idem. Sicut ab alijs nostra exigimus, ita singulis sua iura seruemus. Idem in moral. Maiora crimina, & tarde credẽda sunt cum audiunt, & citius punienda sunt cum ueraciter agnoscuntur. Idem. Superiores cũ per disciplinã alios feriunt, sic alienã infirmitatẽ debent percutere, ut etiam ad sua nouerint oculos reuocare. Idẽ in pastoral. Aliqñ subiectorũ uitia prudẽter dissimulanda sunt, sed quia dissimulãtur iudicãda, aliquando etiã aperte cogita matureq; tolerãda, aliquãdo uerò subtiliter & occulta perscrutanda, aliquãdo leniter arguenda, aliquando & uehementer increpanda. Amb. in epist. Hostem ferire uictoria est, reum æquitas in innocentẽ homicidiũ. Augustin. de ciui. Dei. Melior est animi æquitas, q̃ corporis sanitas. Idem de baptismo paruulorũ. Hoc iustum est, ut cũ mala hominum reprobamus, quæcunq; in il is bona Dei reperimus approbemus. Idem. Veritate manẽte quod uitiosum, quod prauũ, quod falsum, in unoquoque fuerit curemus, corrigamus, emẽdemus, aut si non possumus, detestatũ dãnatumq; uitemus. Idẽ de ouibus. Disciplina exerceatur, iudicium nõ præcipitet. Idem. Pertinet ad innocentis supra de innocentia. Ioan. Chry. super Ioan. Siue inops fuerit quis, nõ personas attẽdamus, sed res scrutemur. Bern. in epist. Si quis surro in populo Diaboli sibi assumens uicẽ, iurgia seminare & pacẽ turbare uelle reperiatur, quemadmodũ ille discordiæ semper est amator & auctor, huic rigidæ censuræ remedio citius obuietur, eò quippe pestimæ quò intimæ pesti. Idem. Malum si comprimas tuum, reputabitur tibi ad gloriam, si alienum ad iustitiam. Idem.

Nota.

Pro præ'atis mirabi le cõsiliũ.

Melius est ut pereat unus, quàm unitas.

De quatuor affectionibus. Cap. XL.

AVgustinus de ciui. Dei. Recta uoluntas est bonus amor, & uoluntas peruersa malus amor. Amor ergo inhians habere quod amatur, cupiditas est: ad aũt habens, eoq; fruens lætitia est, fugiens quod ei aduersatur, timor est: idq; si acciderit sentiẽs tristitia est, proinde mala sunt ista, si malus est amor, bona si bonus. Idẽ. Apud nos iuxta scripturas sanamq; doctrinam ciues sanctæ ciuitatis Dei, in huius uitæ peregrinatione secundũ Deũ uiuentes metuunt, capiuntq;, dolent, gaudentq;, & quia rectus est amor eorum, istas omnes affectiones rectas habent. Idem de patientia. Voluntas bona i. uoluntas Deo fideliter subdita, uoluntas sanctitate superni amoris accensa, uoluntas quæ diligit Deum, & proximũ propter Deũ, siue amore de quo respondet apostolus Petrus, Domine tu scis, quia amo te, siue timore, de quo dicit Apostolus, In timore & tremore uestrã ipsorũ salutem operamini, siue gaudio, de quo dicit idem, Spe gaudentes, in tribulatione patientes, siue tristitia, qualem idem Apostolus se dicit habuisse magnã p̃ fratribus suis, quæcunque amara & aspera sufferat, charitas Dei est. Isid. de sum. bo. Quatuor sunt qualitates affectionũ, quibus mens iusti tædio salubri cõpungitur, hoc est, memoria præteritorũ facinorũ, recordatio futurarũ pœnarum, consideratio peregrinationis in huius uitæ longinquitate, desiderium supernæ patriæ, quo q̃totius ad eam ualeat puenire. Auctor de spũ & anima. Habet aĩa affectiones, quibus exercet ad uirtutes, dolor nanq; de peccatis, timor de pœnis, desiderĩũ de promissis, gaudiũ de præmijs, quędam exercitia sunt uirtutũ. Idem. Affectus quadripartitus esse dinoscitur, dum de eo quod amamus iã gaudemus uel gaudendum speramus, & de eo quod odimus iam dolemus, uel dolendũ metuimus, & ab hac cõcupiscibilitate gaudium & spes, de irascibilitate dolor & metus oriunt. Qui quidẽ quatuor affectus animæ, omniũ sunt uitiorum, atq; uirtutũ, quasi quędã principia, & cõmunis materia. Bern. super canti. Habent uoces suas affectus, per quas se etiã cum uolunt produnt, timor uerbi causa meticulosas, dolor gemebundas, amor iucundas. Idem in sermone, loquẽs de illo uerbo Ioel. ij. Conuertimini ad me in toto corde uestro. Cõuertatur amor tuus, ut omnino nihil diligas nisi Deũ, aut certè ,ppter ipsum. Conuertat etiã ad ipsum timor tuus, quia peruersus est timor omnis, quo metuis aliquid præter eum, aut nõ propter eum. Sic & gaudiũ tuũ, & tristitia æquè conuertantur ad ipsum, hoc autem ita fiet, si nõ nisi secundum eum doleas, aut lætaris. Quid enim peruersum magis, q̃ lætari cum malefeceris, & in rebus pessimis exultare? sed & ea quoq;, quæ secundum seculum est tristitia, mortem operatur.

Quomodo affectiones humanæ rectificantur.

De

De timore. Cap. XLI.

GRegorius in moral. Iusto timendũ non est, ne desisor cũ corripitur cõtumelias inferat, sed ne tractus ad odiũ peior fiat. Idem. Creator noster qui ubiq; totus est, & cernens cuncta nõ cernitur, tãtò metuendus est, quãtò inuisibilis permanens, de nostris actibus, qñ & quid decernat ignorat. Idem. Tantò de se unusquiq; sollicitus metuat, quantò ignorat quod restat. Augustin. in lib. de pœnitentia. Timeat aĩa iam corrupta, docta experimẽto quod ignorat uirgo. Idẽ de coniu. adulter. Si à coniugali uinculo immunis, minus appetit uita sanctorũ, exhorreat pœna mechorũ, & timore saltẽ frenetur cõcupiscentia, si nõ amore eligitur continentia. Idẽ in epist. Qui gehẽnas metuit, nõ peccare metuit, sed ardere, ille aũt peccare metuit, qui peccatũ ipsum sicut gehennã odit. Idẽ in regula. Deo uir sanctus timeat displicere, ne uelit feminæ male placere, illum cogitet oĩa uidere, ne uelit feminæ male uideri. Isid. in syno. Timor expellit peccatũ, timor reprimit uitiũ, timor cautũ facit hominẽ, atque sollicitũ, ubi timor nõ est, ibi dissolutio uitæ est, ubi timor nõ est, ibi desperatio est. Idẽ de sum. bo. Sæpe quæ apud hominũ bona iudiciũ patent, apud examen diligentissimi & acutissimi iudicis, reproba deteguntur. Ideoq; ois sanctus uereatur, ne forte bonũ quod agit, pro aliqua animi intentione, in oculis Dei reprobum sit. Hiero. in epistо. Vbi timor & tremor est, nõ ibi uocis elatio est, sed animi flebilis lachrymosa deiectio. Idem. Quando iratus fuero & aliquid mali cogitauero, & me nocturnũ phantasma deluserit, basilicas martyrum, intrare non audeo, ita animo & corpore, contremisco. Idem in ori. super Ioelẽ. Nunq̃ tuta est humana fragilitas, sed quãtò uirtutibus crescimus, tantò magis timere debemus, ne de sublimibus corruamus. Bern. super cantica. Beatus homo qui semper pauidus est, tĩme ergo cũ arriserit gratia, time cũ abierit, time cũ denuo reuertetur, & hoc est semper pauidum esse. Idẽ. In ueritate didici supra lib. ij. de gratia. Idem in ser. Primus timor est, ne cruciemur à gehẽnna. Secundus, ne exclusi à uisione Dei, priuemur tam inestimabili gloria. Tertius; replet animã omni sollicitudine, ne forte deseratur à gratia. Idẽ. Sicut securitas uel desidia, causa & mater est omnium delictorũ, sic timor Domini radix & custos omniũ bonorũ. Idem. Heu me supra lib. ij. de tentatione.

Bonus timor, uitia & desperationẽ excludit.

Pro. 28.

De dolore. Cap. XLII.

GRego. in regist. Ecclesiæ ordo inculpabiliter custoditus ĩsundit, tantò recẽtius tędium doloris imponit. Idẽ. Credat mihi charitas tua, quia ualde contristatus sum de tristitia tua, ac si in te iniuriam ipse pertulissem. Idem in moral. In amaritudine animæ sunt oẽs electi, quia uel punire flendo nõ desinunt quæ deliquerũt, uel graui se mœrore afficiunt, quia longe huc à facie conditoris proiecti, adhuc in ętternæ patriæ gaudijs nõ sunt. Idẽ. Valde affligitur anima iustorũ, quãdo malis contra bonos districtas sententias intorquet, qui bene uiuere ignorãt, & uoce sibi iustitiã uẽdicãt, quã moribus impugnant. Idem. Grauis mœror est, duris cordibus infructuosè prædicare, laborem in ostẽdenda ueritate sumere, sed nullũ de cõuersione audientiũ laboris fructum inuenire: at cõtra, magna prædicatorũ cõsolatio est, subsequẽs ,pfectus auditorũ. Idem. Anima sancta intus doloris sui gemitũ tolerat, sed eò refectionis pabulũ percipit, quò uis amoris per lachrymas emanat. Ioã. Chrysost. super Ioan. Cũ quiddam peccauerimus nos uel alij, tunc solũ tristari bonum est: cũ aũt in humanas circunstantias inciderimus, inutilis nobis de reliquo tristitiæ usus. Augustin. de uerbis Dñi. Geme ut columba, & tunde pectus, & tundendo correptus esto, ne uidearis nõ conscientiã cedere, sed malam cõscientiã pugnis pauimentare, solidiorẽ reddere, non correptiorem. Idem in epist. Pia est ista tristitia, & si dici põt, beata miseria uitijs alienis tribulari, nõ implicari, mœrere: non hærere: dolore contrahi, nõ amore attrahi. Idem. Quid sic. Supra de zelo bono. Idem cõtra Iulianũ. Mentibus amicorum sanorũ, fletum cõmouet risus freneticorũ. Idem in medita. Da mihi Dñe in hoc exilio panẽ doloris & lachrymarũ, quem esurio super oẽm copiã deliciarũ. Idem. Aut cõtinui dolores cruciabũt pœnitẽtẽ uitam meã, aut æterni cruciatus uexabunt puniendã animam meã. Bern. in sermo. Cũ ceperis tristitia ĩplebit cor tuũ, sed si perseueraueris tristitia tua uertetur in gaudiũ. Cassiod.

Pia, & salubris tristitia.

Sup ps. 1.

Lætus & lasciuus spiritus obligat hominẽ peccato, sed spiritus cõtribulatus est sacrificium quò peccarum soluitur.

De confidentia. Cap. XLIII.

GRego. in moral. Tantò animus à laboris afflictione subtrahit, quantò per spem ad summa sustollitur. Idem. Quicquid intolerabile pusillanimitas aſſerit, tanto ei leue ac facile spes remunerationis ostendit. Idem. Quia nunc p tribulationẽ seritur, ut post gaudij fructus meraẽ: tantò maior fiducia mentẽ roborat, quantò hãc fortior pro ueritate afflictio angustat. Idẽ. Ille bene nouit in exterioribus miserijs subsistere, qui scit semper de interna spe gaudere. Idẽ. Cũ iam in pœnitẽtiæ lamentis culpa diluitur, & sic perpetrata plangunt, ut plangẽda minimè expetrent, magna mẽti fiducia nascitur, & ad cõspiciendã supernæ retributionis gaudia, cordis nostri facies leuatur. Idem super Ezech. Non in sẽtribus, nõ in actibus nostris, sed in aduocati nostri allegatione confidamus. Idem. Spes per desideria atq; suspiria, introducit ad quietis gaudia. Amb. in hexameron. In grauissimis passionibus spẽ deponimus, fractiq; animo resolumur, improuidi

Spes in oĩbus laborem minuit, & uires ingerit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

prouidi & inertes iacemus, cum de diuina miseratione tunc sperandum amplius sit,cum præsidia humana defecerint. Aug.de confessi. Nemo securus esse debet in ista uita, quæ tota tentatio nominatur ut qui fieri potuit ex deteriori melior, non fiat, etiam ex meliore deterior: una spes,una fiducia,una firma promissio,Deus misericordia tua. Idē de uerbis Apostoli. Ipsa spes peregrinationi necessaria est, quæ consolatur in uia,tolle uiatori spem perueniendi, conti nuò franguntur uires ambulandi. Idem de uerbis Domini.Spes ad hoc nos hortatur,ut præsentia contemnamus, futura expectemus: ea quæ retro sunt obliuiscentes,cum Apostolo in anteriora nos extendamus. Nihil itaq; tam inimicum spei,q̄ tetro aspicere. Hieron.in Epist.Cum uniuersos artus mundaueris ab omni sorde peccati,& toto fueris sanctificata corpore,tunc tibi castitatem intelligas profuturam,& cum omni fiducia palmam uirginitatis expecta.Bernar. in Sermo.Hæc est uera hominis fiducia à se deficientis,& innitentis domino Deo suo.

Ad Philipp.4.

De lætitia. Cap. XLIIII.

Vera lætitia, unde onatur.

GRegorius in moral. Sancti uiri, cum multa se proficere,uirtutum prosperitate cōsiderant, quodam dispensationis supernæ moderaminæ exerceri se,etiam intentationibus exultāt: quia tanto robustius,acceptam uirtutū gloriam custodiunt, quanto tentationis impulsu concussi infirmitatem suā, humilius agnoscūt.Idē. Quo se interius gaudijs animus robustius inserit, eo minus exterius dolores sentit. Idem in Homil. Ille ueraciter patientiam seruat,qui & ad tempus aliena mala cum dolore tolerat, & eadē retractans pertulisse se talia exultat. Idem. Si me participem suprà,de cōitate.Idē in dial. Qualis quisq; apud se lateat, cōtumelia illata ,pbat. Nam sicut superbi honoribus, sic plerunq; humiles sua despectione, gratulantur.Augus.de uerbis domini. Quando gaudetur in domino,non gaudetur in seculo, uincat gaudium in seculo, gaudiū in domino donec finiatur gaudium in seculo, gaudiū in domino semper augeatur,gaudiū in seculo,semper minuatur donec finiatur. Idem. Tu qui ueram requiem suprà,de tranquillitate. Idem de confessi. Est gaudium quod non datur impijs, sed eis qui te gratis colunt domine,quorum gaudiū tu ipse es,& ipsa est beata uita,gaudere ad te,de te,propter te,ipsa est & non est altera. Hiero. in Epistola.Nihil solicitius prouidēdū est, q̄ ut solēnem diem non tam ciborū abundantia, q̄ spiritus exultatione celebremus: quia ualde absurdum est nimia saturitate uelle honorare martyrem:quem scimus Deo placuisse ieiunijs. Bern.in Epist.Reuera illud solū & uerū est gaudiū, quod non de creatura,sed de creatore concipitur, & quod cum possederis nemo tollet à te: cui comparata omnis aliunde iocūditas mœror est,omnis suauitas dolor est,oē dulce amarum, oē decorum fœdum,omne postremo quodcūq; aliud delectare possit molestum. Idem in sermon. Nō est regnum Dei esca & potus, sed iustitia, & pax,& gaudiū,in spiritusancto,sic fatui filij Adā & precipiti saltu,iustitiam transilientes, & pacē rem finalem,in principium cōuertere, & peruertere uultis.Nemo est qui gaudere non uelit, non habit,& non erit istud: quia sicut nō est pax impijs,sic nec gaudere dicit dominus. Non sic impij,non sic: prius est iustitiam facere, inquirere pacem,& persequi eam:& sic apprehendere gaudium,immo à gaudio cōprehendi.Sene.in Epist. Ad uerum gaudiū specta,& de tuo gaude, quid aūr est hoc de tuo,de teipso, & optima tui parte: corpusculum quoq;, & si nihil potest fieri sine ipso,magis necessariā rem credere q̄ magnā.

Solēnitates, ut honorandæ.

Isa.48.

De connexione uirtutum. Cap. XLV.

GRegor. in moral. Omnes uirtutes in conspectu conditoris, uicaria ope, se subleuant, ut quia una uirtus sine alia,uel nulla est oīno, uel minima, uicissim sua coniunctione fulciantur. Idem. Valde singula quælibet destituitur,si non una uirtus uirtuti alij suffragetur. Ambr. super Lucam. Connexæ sunt sibi concatenateq; uirtutes:ut qui unam habet,plures habere uideatur.

Virtutes inuicem fulciūtur.

De timore, & spe.

GRegor.in moral. In peccatoris pectore,incessanter debet spes & formido coniungi,quia incassum misericordiam sperat, si non & iustitiam timeat,incassum iustitiam metuit, si non etiam de misericordia confidit.Idem. De statu suo Dauid cadente nemo superbiat, de lapsu ēt suo Dauid surgente nemo desperet. Idem. Viri sancti ita mœsti sunt ut confidant, atq; ita confidunt, ut tamen ex securitate non torpeant. Idem in dialo.Oportet & de Deo nos semper miseratione confidere,& de nostra infirmitate formidare. Idem:Qui peccatori prędicat suprà,de doctrina. Isidor.in Syno.Nulla te securitas decepti blandiatur,nulla te securitas à pœnitētiæ intentione suspendat,incessanter in corde tuo, spes,& formido,persistat.Idem de sum.bo. Omnis iustus spe,& formidine nitet, quia nunc illū ad gaudium spes erigit,nunc illum ad formidinem timor gehennæ,adducit. Augus.de medit. Respira peccator respira ne desp es, spera in eo quem times,affuge ad eum à quo aufugisti, inuoca importunè, quem superbè prouocasti.

Timor & spes.

De timore, & gaudio.

GRegorius in moral. Cum bona in alijs cernimus, ualde necesse est ut exultationem nostræ formidini,& formidinem nostræ exultationi misceamus, quatenus & de alienis profectibus,charitas gaudeat, & de suis infirmitatibus, conscientia contremiscat. Idem. Sancti uiri,cū de quibusdam se uitijs ereptos hilarescunt,magno se metu, etiam in ipsa exultatione concutiunt,quia etsi iam de cuiuslibet procella tempestatis erepti sunt,esse se tamē adhuc in incerti maris dubijs fluctibus sciunt. Idem. Sancti uiri sic spe exultant ut pauore trepident, sic pauore timent,ut spei fiducia exultent.

Timor & gaudium.

De timore & amore.

Timor, & amor.

GRrego. in moral. Cum plus ipsi quod timeamus agnoscimus,plus nobis de Deo per internam gratiam infunditur quod amemus. Idē. Appositis quasi quibusdam gradibus,profectus nostri pedē prius per timorē in imo ponimus,& postmodum per charitatem,ad alta leuamus, ut ab eo quod quisq; timet,reprimatur ut timeat, & ab eo quod iam timuit subleuetur ut præsumat. Auguſt.de uirgin. Ama Dei bonitatem,time seueritatem,utrunq; te superbum esse nō finit,amando enim times ne amantem & amatū grauiter offendas. Idem de fide ad petrum. Diligentes Dei misericordiam, metuentesq; iustitiam, nec de remissione peccatorum desperemus,nec remaneamus in peccatis. Idem de uerbis Apostoli. Nō intrat charitas incomitata, habet secum socium suum timorem, quem introducit ipsa,sed illum castum permanentem in seculum sæculi. Idem super primā cano. Ioan. Exhorresce quod minatur omnipotens,ama quod pollicetur omnipotens,& uilescit omnis mūdus siue promittens siue terrens. Hieron. in epi. Vide ut omnia quæcūq; bene facis,propter Deum facias,sciēs eius rei tantum te à Dño recepturum esse mercedem, quam eius timoris & dilectionis causa perfeceris. Bern.de consi. Sanctum facit affectio sancta,& ipsa gemina : timor Domini sanctus,& sanctus amor, his perfectè anima affecta,ueluti duobus quibusdā brachijs suis, Deū amplectitur stringit & tenet,& ait,tenui eum nec dimittam. Idem in epistola. Mēs quam semel affecerit charitas,sui iuris esse non sinitur,metuit quod nescit,dolet quod non oportet,solicitatur plusquàm uoluerit,& unde noluerit. Idem in sermo. Timeamus & amemus Christum Dominū, timeamus pro nostra indignitate, pro ipsius dignatione amemus,non dissimulemus,non excusemus,in medio est omnibus se offerens.

Abstinentia,& elemosina.

De abstinentia & eleemosyna.

GRegor.in homil. Hoc quod tibi subtrahis alteri largire,ut unde tua caro affligitur, inde egentis proximi caro reparetur. Idem. Illud ieiunium Deus approbat, quod ad eius oculos manus eleemosynarum leuat, quod cum proximi dilectione agitur, quod cum pietate conditur. Idem. Non Deo sed sibi quisq; ieiunat, si ea quę ad tempus sibi subtrahit, inopibus non tribuit,sed uentri postmodum offerenda custodit. Ioan.Chryſ.super Matth.Si ieiunaueris sine eleemosyna, nihil ieiunium tuum reputatur,sed uentrem implente & inebriante deterior est,qui talis est,& tantò deterior, quantò lascina crudelitas est difficilior. Glo. Matth.vi. Deo ieiunat qui eius amore se macerat,& quod sibi subtrahit, alij impendit.

Abstinentia & oratio.

De abstinentia & oratione.

AVguſt.in epist. In ieiunijs,& uigilijs,& omni castigatione corporis quàmplurimū adiuuatur oratio. Ioan.Chryso.super Matth. Qui orat cum ieiunio,duplices habet alas,& ipsis uētis leuiores,neq; enim oscitat & tenditur,& torpet orans,quod patiuntur mali,sed est igne uehementior, & terra superior. Ideoq; maximè hic talis dęmonibus est inimicus & hostis. Nihil enim homine orante, propriè est potentius. Idem.Sicut nec miles sine armis est aliquid, nec arma sine milite,sic nec oratio sine ieiunio, nec ieiunium sine oratione. Isid.de sum.bo. Hoc est perfectum & rationabile ieiunium,quando noster homo exterior ieiunat, interior orat, facilius enim per ieiunium oratio penetrat cœlum. Bernar.super Cantica. Abstinebo à uino, quia in uino luxuria est, aut si infirmus sum modicum utar iuxta cōsilium Apostoli:abstinebo & à carnibus,ne dum mihi nimis carnem nutriunt, simulq; & carnis nutriant uitia: panem etiam ipsum cum mensura studebo sumere, ne onerato uentre stare ad orandum tædeat. Idē in sermo. Oratio uirtutem impetrat ieiunandi,& ieiuniū gratiam promeretur orandi : ieiunium orationē roborat,oratio ieiunium sanctificat, & Deo repræsentat.Idem. Quid nobis ieiunium proderit,si relinquatur in terra?subleuetur ergo,pēna quadam orationis. Prius est mortificare concupiscentiam,postea offerre Deo placabilia uota cordis. Sola oratio pingue scit,quam macies corporis pascit.

1. ad Timo.5.

Gloſ.Canti.3.

Glo.Tho.3.

De misericordia & oratione.

Misericordia,& oratio.

IOan.Chryſ.super Matth. In lege scriptum est, Ne intres ante conspectum domini nacuus. Vacuus intrat ante Deum,qui ueniens ad orationem nullam facit eleemosynam. Idem. Infirma est oratio,quæ eleemosynarum largitate nō est munita. Sanctus maximus in sermo. Oratio quæ castitatis iustitiæ & eleemosynarum operibus adiuuatur,excedit mundum, penetrat paradisum,euolat ad ipsum summæ maiestatis angelo offerente conspectum.

Deut.16.

De misericordia & iustitia.

Misericordia & iustitia.

GReg.in regiſ. Ipsa in te dulcedo cauta sit 'non remissa,correctio uerò diligens sit non seuera,sed sic alterum condiatur ex altero,ut & boni habeant amando quod caueant,& praui metuēdo quod diligant. Idem. Boni te dulcem:suprà de æquitate,& ibidem alia plura. Idem in pasto. Disciplina uel misericordia multum destituitur,si una sine altera teneatur. Idem. Iuxta pauli

Ad Hebr. 9.

Universidad de Deusto Biblioteca

Pauli uocẽ, in arca tabernaculi cũ tabulis uirga simul & manna est, quia scripturę sacræ scientia in boni doctoris pectore, sicut est uirga districtionis, sic est & manna dulcedinis. Amb. in epi. Beatus qui & seueritatem & mansuetudinem tenet, ut altero disciplina seruetur, altero innocentia non opprimatur. Nimia enim seueritas, extorquet plerunq; crudelitate mendacium. Idem de offi. Neq; seueritatem esse duram conuenit, nec nimiam remissionem, ne aut potestatẽ exercere, aut susceptum officium nequaq̃ implere uideamur. Isid. in syno. Impia iustitia est, humanæ fragilitati non ignoscere, non ergo ama damnare, sed emendare potius & corrigere. Idem. Tene rigorem in discussione iustitię: misericordiam in diffinitione sentẽtiæ. Idem de sum. bo. Omnis qui rectè iudicat, stateram in manu sua gestat, in utroq; penso, iustitiam & misericordiam portat, sed per iustitiã reddit peccato sententiam, & per misericordiã peccati tẽperat pœnam. Ioan. Chrys. super Matth. Iustitia sine misericordia, non est iustitia, sed crudelitas, sic misericordia sine iustitia, non est misericordia, sed fatuitas. Bern. super Canti. Si interdum seueritate opus est, paterna sit non tyrãnica, matres uos fouendo, patres corripiendo exhibeatis. Idem de conside. Iustitiæ ut iustitia sit temperãtia modum imponit, noli nimis esse iustus (ait sapiẽs,) Eccles. 7. ostendens per hoc minimè approbandam esse iustitiã quæ temperantiæ moderamine non frenatur. Beda in homil. Necesse est ut rectorem subditis & matrem pietas & patrem exhibeat disciplina, atq; inter hæc sollicita circũspectione prouidendum, ne aut districtio rigida, aut pietas sit remissa. Idem dicit beatus Gregor. in regis. Glo. Matth. j. Vera uirtus est, cum nec pietas sine iustitia, nec sine pietate iustitia exequitur: quæ separatę ab inuicem dilabuntur.

De continentia & abstinentia.

Continẽtia & abstinentia.

Exo. 32.

Amb. de uirgi. Cibus parcimoniæ & potus abstinentiæ docent uitia nescire, quia docent causas nescire uitiorum, causa peccandi etiam iustos sæpe decepit, hic populus Dei postq̃ sedit manducare & bibere Deum negauit. Isidor. de sum. bo. Libidinis ignes fomentis ciborum increscunt, corpus autem quod abstinentia frangit, tẽtatio non exurit: unde & tres pueros abstinẽtes flamma babylonij incendij & si tetigit non cõbussit. Idem. Quidam continentes sicut panem cum pondere edunt, ita & aquam cum mensura sumunt, asserẽtes ad castimoniam carnis, etiam aquæ abstinentiam conuenire. Ioan. Chrysost. in sermo. Per ieiunia cessat pugna carnis aduersus animam, & animæ aduersus carnem, nec ultra insurgit ancilla in dominam, nec serua superbit in liberam, sed uniuersa hæc prẹlia ieiuniorũ præsentia conquiescunt.

De continentia & uerecundia.

Continẽtia & uerecundia.

Ambros. de uirgi. Vbiq; in uirgine comes singularum uirtutum est pudor, hic indiuiduus debet esse uirginitati, sine quo nõ potest esse uirginitas. Idem de offi. Verecundia est pudicitiæ comes, cuius societate castitas ipsa tutior est. Hiero. in sermo. Omnino pudor indiuiduus uirginitati eẽ debet, sine quo rectè castitas seruari non potest. Idem in epistola. Sit in te noua grauitas, honestas admirabilis, stupenda uerecundia, mira patientia, uirginalis incessus, & ueræ pudicitiæ habitus, sermo semper modestus, & in suo tempore proferendus. Bern. super Canti. Verecundia soror continentiæ est, nullum æque manifestum indicium columbinæ simplicitatis, & ideo omnino testis innocentiæ est, & lampas pudicitiæ menti.

De continentia, & charitate.

Continẽtia, & charitas.

Gregor. super Ezechielem. Antiquus inimicus castitatem in nobis, si sine charitate fuerit non timet, quia nec ipse carne premitur, ut in eius luxuria dissoluatur. Aug. de uirgi. Si nuptias contempsistis filiorum hominum, ex quibus gigneretis filios hominum, toto corde amate speciosum forma præ filijs hominum, uacare uobis liberum est à coniugalibus uinculis, sed non uacare uobis liberum est à uinculo charitatis. Idem. Inspicite uulnera pendẽtis, cicatrices resurgentis, sanguinem morientis pretium credentis, commertium redimentis, hæc quanti ualeant cogitate, hęc in statera charitatis appendite, & quicquid amoris nuptijs uestris impendendum habeatis illi rependite. Idem de bono coniug. Illa uirgo cõiugatæ meritò præponitur, quæ nec multitudini se amandam præponit, cũ amorem unius ex multitudine inquirit, nec se uni componit: (uno iam inuento) cogitans quę mundi sunt quomodo placeat uiro, sed speciosum forma præ filijs hominũ sic amauit, ut quia eum sicut Maria concipere carne non posset, ei corde cõcepto, ẽt carnẽ integrã custodiret. Idẽ. Quid inquiunt si omnes uelint ab omni concubitu continere, & unde subsistit genus humanũ? utinam omnes hoc uellent, duntaxat in charitate de corde puro, & conscientia bona, & fide nõ ficta, multò citius Dei ciuitas compleretur, & acceleraretur terminus sæculi. Quid enim aliud hortari apparet Apostolum, ubi ait cum inde loqueretur, uellem omnes homines esse sicut me? Bernar. in epistola. Castitas sine charitate lampas sine oleo est, subtrahe oleum, lampas non lucet: tolle charitatem castitas non placet. Sed ò quàm pulchra est (sapiens clamat) casta generatio cum charitate. Idem super Canti. Quomodo claritas (ut aiũt) Lunæ non nisi à Sole est: sic absq; charitate seu iustitia continentiæ meritum nullum est.

De

De continentia & humilitate.

Continentia & humilitas.

Gregor. in moral. Sic mentem necesse est per munditiam erigi, ut tamen solicite debeat in humilitate sustineri. Idem. Per humilitatis custodiam seruanda est munditia castitatis, si. n. pie spiritus sub Deo premitur, caro illicitè super spiritum non leuatur. Aug. de uirgi. Sapiẽtes uirgines esse decet, ne lampades earum extinguantur, quomodo sapientes nisi non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Idem. Quia perpetua continentia, & maxime uirginitas magnũ bonum est in sanctis Dei: uigilantissime cauendum est, ne superbia corrumpatur. Idem. Facilius sequuntur agnum, & si nõ quocunq; ierit, certè quousq; potuerint coniugati humiles, q̃ superbientes uirgines. Idem. Neq; simulare debet uirgo humilitatem, sed exhibere, simulatio humilitatis maior superbia est. Idem super Ioan. Melior est quidem uirginalis sanctitas, q̃ pudicitia coniugalis, quis dubitet, tamen si tu tenueris superbiam, & tua mater humilitatem, melior mater erit q̃ filia, non dubito præferre humilẽ mulierem superbæ uirgini. Ambr. super Lucam. Decet ut quantò castior uirgo, tantò humilior sit, nouerit deferre senioribus: sit magistra eius humilitas, in qua est professio castitatis. Bern. super Missus. Pulchra commixtio uirginitatis & humilitatis, nec mediocriter placet Deo illa anima, in qua humilitas commendat uirginitatem, & uirginitas exornat humilitatem. Idem. Potes sine uirginitate saluari, non potes sine humilitate: potest inq̃ placere humilitas, quæ uirginitatem deplorat amissam, sine humilitate autẽ (audeo dicere) nec uirginitas Mariæ placuisset. Idẽ super Canti. Continentia nõ habet meritũ apud Deum, quæ gloriam requirit humanam. Ideoq; maxime opus est, etiam puritate intẽtionis qua soli Deo mens nostra & placere appetat, & ualeat inhærere.

De actione & contemplatione.

Actio, & contemplatio.

Gregor. super Ezech. Actiua in necessitate, cõtemplatiua in uoluntate est, illa in seruitute, ista in libertate. Idem. Sicut bonus est ordo uiuẽdi, ut ab actiua in cõtemplatiuam tendatur, ita plerunq; à contemplatiua animus ad actiuam reflectitur, ut per hoc q̃ contemplatiua mentem accẽderit, perfectius actiua teneatur. Idẽ. Amor Dei ad contemplatiuam, amor uerò proximi pertinet ad actiuam. Idem. Contemplatiua maior est suprà de gustu. Idem in moral. Marthæ cura non reprehẽditur. Mariæ uerò & laudatur, quia magna sunt actiuæ merita, sed cõtẽplatiuæ potiora, unde nec auferri unq̃ Mariæ pars dicitur, quia actiuæ uitæ opera cũ corpore transeunt, cõtemplatiuæ aũt gaudia melius ex fine conualescunt. Idem. Humani generis suprà lib. j. de prædicatoribus bonis. Idem. Qui culmen apprehendere perfectionis nituntur, cum contẽplationis arcẽ tenere desiderant, prius se in campo operis per exercitium probẽt. Isid. de sum. bo. Actiua uita mundanis bene utitur, cõtemplatiua nec mũdo renuntians, soli Deo uiuere delectatur. Idem. Qui prius suprà de ascensione. Aug. de ciui. Dei. Ex tribus illis uitæ generibus, scilicet otioso, actuoso, & ex utroq; composito, quãuis salua fide quisq; possit in quolibet eorum uitam ducere, & ad sempiterna præmia peruenire, interest tamen quid amore teneat ueritatis, quid officio charitatis impẽdat, nec sic esse debet unusquisq; ociosus, ut in eodem ocio utilitatem non cogitet proximi, nec sic actuosus, ut contemplationem non requirat Dei. Idem. Otium sanctum q̃rit charitas ueritatis, negotium iustum suscipit necessitas charitatis, quam sarcinã si nullus imponit, percipiendæ atq; intuendæ uacandum est ueritati. Bern. in Apostolo. Nec Iacob nisi cognita prius Lia, desideratos Rachelis amplexus meruit obtinere. Idem super Cantica. Aliter sano afficitur mens fructificans uerbo, aliter fruẽs uerbo, illic sollicitat necessitas proximi, hic inuitat suauitas uerbi, & quidem læta in prole mater, sed in amplexibus sponsa lætior, chara pignora filiorum, sed oscula plus delectant. Idem. Ex bonis operibus in fide non ficta radicatis, recipit consolationem mens assueta quietis, quoties sibi lux ut assolet contemplationis subtrahitur. Idem in sermo. Bonum acquirit gradum, qui benè ministrauerit proximo, fortè meliorem qui benè uacauerit Deo: optimum autem, qui perfectus est in utroq;. Idem. Optimam partem elegit sibi Maria, licet nõ minoris fortasse meriti, sit apud Deum humilis conuersatio Marthæ, sed de electione Maria laudatur, quoniam illa quidem omnino quantum ad nos spectat, nobis eligenda, hæc uerò si iniungitur, patienter est toleranda. Idem. Absit ut qui Deo uacat, ad tumultuosam aspiret fratrum officialium uitam. Idẽ. Fęlix domus. Supra de religione.

De scientia & humilitate.

Sciẽtia, & humilitas.

Gregor. in moral. Cum summa cura prouidendum est ne accepta sapientia, cum ignorãtiæ tenebras illuminat, lumen humilitatis tollat, & iam sapientia esse nequeat: quæ si uirtute locutionis fulgeat, elationis tamen uelamine cor loquentis obscurat. Idẽ supra de intelligentia, q̃re lib. ij. Idẽ. In omne quod scit sese mẽs deprimat, ne quod uirtus scię congregat, uentus elationis tollat. Idẽ. Sancti uiri ut humilitatis in se uirtutẽ custodiant, cũ quædam mirabiliter sciunt, illud ante mentis oculos student reuocare quod nesciunt, ut cum ex parte alia infirmitatem suam considerant, & ex ea parte qua profectus est, eorum se animus non extollat, scientia etenim uirtus est, humilitas etiam custos uirtutis. Isido. in disputatione. Supra de studentibus lib. j. Ibidẽ. Disputare stude.

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

De scientia & charitate.

GRegor.in moral.Cum charitas ædificando non erigit,scia inflando peruertit.Idem sup Ezech.Inter charitatem & sciam,testis est bona operatio,quæ si fortasse defuerit,profectò certũ est,nec cognouisse te Deum: nec diligere proximum.Idem.Sæpe. Dum quosdã suprà lib.ij.de discordia.Aug.super Ioan.Scientia cauenda est ne inflet,ergo amate sciẽtiã, sed anteponite charitatem: quia charitas ædificat & non permittit inflari sciam.Idem.ad Hieronymum de senten.Iacobi.Sicut mors auram auellit à sensibus carnis,sic charitas à cõcupiscentijs carnalibus, huic subseruit scientia,cũ est utilis, nam sine illa inflat.Idem.Spiritalis homo suprà de discussione.Bernar.de diligendo Deo.Liquet & absq; scia dignitatem esse oĩno inutilem, & scientiam absq; uirtute damnabilem. Idem super Canti. Cibus indigestus,& qui bonam non habet decoctionem,malos generat humores, & corrumpit corpus non nutrit, ita & multa scientia ingesta stomacho aĩæ,qui est memoria, si decocta igne charitatis non fuerit.Idem.Sicut bonum suprà de religione.

De scientia & doctrina.

GReg.super Ezech.Sancti uiri amando discũt, quod docendo proferunt.Idẽ in pasto. Cum spiritale aliquid à subditis pastoris inquiritur, ualde est ignominiosum si tunc quærat discere, cũ quæstionem debet enodare.Idẽ.Pleriq; dum meriri se nescIunt, quę non didicere docere cõcupiscunt,qui põdus magisterij tantò leuius existimant,quãtò nim magnitudinis illius ignorãt. Aug.in epist.Ad discendum quod opus est nulla ætas mihi sera uideri potest,quia etsi senes magis decet docere q̃ discere,magis tamen nolo discere,q̃ quod doceam ignorare.Ioan.Chrys.de compunc.cor.Non confundamus diuinas literas,neq; sanctispiritus sententias,proprijs sentẽtijs peruertamus.Hiero.in epistо.Multo tpe discе ut doceas, nec laudatoribus tuis immo derisoribus,aurem libenter accommodes.

De uita & doctrina.

GReg.in moral.Cum à uitijs caro restringitur, cum mens uirturibus exercetur,restat ut loquendo quisq; doceat, uitam quã moribus ornat.Idem.Spiritualis quisq; prædicator studet summopere,cõtra maleficos rumores aduersantium,& defendere loquendo quod uiuit,& ornare uiuendo quod dicit.Idem in pastora.Illa vox libentius auditorum cor penetrat,quam dicentis uita commendat. Idem. Boni prædicatores prius propria crimina fletibus curent, & tunc q̃ aliorum sunt punienda denũtient,& antеq̃ uerba exhortationis insonent,omne quod locuturi sunt operibus clament.Isid.de sum.bo. Tam uita q̃ doctrina clarere debet ecclesiasticus doctor.Nã doctrina sine uita,arrogãtẽ reddit, uita sine doctrina inutilem facit. Idẽ.Vnusquisq; doctor & bonæ actionis & bonæ prædicationis habere debet studiũ,nam alterũ sine altero non facit perfectũ.Ioã.Chrys.in sermo.Adijcit doctrinæ auctoritatẽ,bona uita doctoris.Amb.de off. Vir iustus & dictis & rebus probatur.Nã si exercitatus sit sermonibus, desidiosus in operibus, prudentiã suã factis repellit.Hiero.in epi.Prius faciamus & post doceamus,ne doctrinæ auctoritas cassis sermonibus destruatur.Aug.de confess.Surgunt indocti & rapiunt cœlum, & nos cũ doctrinis nostris sine corde, ecce ubi uolutamur in carne & sanguine.Bern.in ser.Est tãtum lucere uanum,tantum ardere parum, ardere & lucere perfectum.

De exemplo. Cap. XLVI.

GReg.in moral.Multi in tenebris uitæ præsentis dũ superiora de se exẽpla exhibent,astrorũ more nobis desuper lucent.Idẽ. Qui plenissime intelligere appetit qualis est,tales nimirum debet conspicere qualis nõ est,ut ex bonorũ formis metiatur,quantum ipse deserto bono deformis est.Idem.Qui uitam præcedentium patrũ cõspicit,quid i se gemere debeat subtilius agnoscit. Idem.Sæpe cum nos suprà de uerecundia. Idem in dial.Nunq̃ peccatores ad lamentum pœnitentiæ redirent,si nulla essent bonorum exempla,quæ eorũ mentem traherẽt.Idem in homil. De bono opere proximis præbeamus exemplũ, & tamen per intentionem qua Deo soli placere quęrimus: semper optemus secretum.Idem.Ad amorem Dei & proximi plerunq; corda audientium,plus exempla q̃ uerba excitant.Idem.Qui sancto uiro suprà de societate.Isid.de sum.bon. Propterea uirtutes sanctorum ad exemplum nostrũ Deus proposuit,ut quãtò de imitatione eorũ conferri possunt nobis iustitiæ præmia: tãtò de perseuerantia mali sint grauiora tormenta. Idem.Reprobi non attendũt documẽta beatorum quæ imitentur ad melius,sed proponũt sibi exempla prauorũ,quæ ad suorum morũ peruersitatem imitantur in peius.Amb.super Lucam. Vnius exemplo plurimi corriguntur. Idem de Patriarchis.Sanctorum uita cęteris norma uiuẽdi est.Idem de offi.Sit nobis uita maiorum disciplinæ speculum, non caliditatis commentarium.Bernar.in epistola. Sermo uiuus & efficax exemplum est operis, facilè faciens suadibile quod dicitur, dum monstratur factibile quod suadetur. Idem in sermo. Nullum consilium melius arbitror, quàm si exemplo tuo fratrem docere studeas, quæ oporteat, quæ non oporteat fieri prouocans eum ad meliora, & consulens ei non uerbo neq; lingua, sed opere & ueritate.Sene.in epi.Instruenda est uita exemplis illustribus.

De

De fama. Cap. XLVII.

GRegorius in regis. Quicquid grauare põt, aut opinionẽ tuam,aut aĩam,omo refugias, & te cõmittere illud, nullius suationi cosentias. Idem.Eius quem uidere me nonlicet, bona me pascit opinio. Idẽ in moral.Fama à bono opere uires accipit,& fauoris gratiam, quasi claritatis lumen aspergit. Idem. Dum de aliena uita lux quasi illius opinione clara ostẽditur, hinc quasi pergenti in itinere exempli lumẽ præbetur. Idẽ. Nonnunq̃ etiam sancti uiri,de bona sua opinione gaudent:cum per hanc ad meliora ꝓficere,audientes pensant: Idem. Laus sua iustos cruciat, iniquos exaltat, sed iustos dum cruciat purgat, iniquos dum latificat reprobos mõstrat. Idem. uirtutes ꝓficientium in notitia cæterorũ hominum, quasi suauitate frangrant odorum. Idem. Sicut ex aliena opinione ꝓficimus, sic plerunq; si laudibus famæ nostræ intendimus, a uirtute uacuamur.Aug de morib.& uita cleri. Qui nos amant,quærunt quid laudent in nobis, qui autẽ nos odiunt,detrahunt nobis. Nos autem in medio constituti,adiuuante Dño Deo nostro,& uitam nostram, & famam sic custodire debemus, ut nõ erubescant detractoribus laudatores. Idẽ de Viduit.In omnibus spiritualibus delitijs,quibus fruuntur innuptæ, sancta earum cõuersatio cauta etiam debet esse, ne fortè cum mala uita non sit per lasciuiam,mala sit fama per negligentiam. Idẽ. Nobis est necessaria uita nostra, alijs fama nostra,& utiq; quod alijs ministramus misericorditer ad salutẽ,ad nram quoq, redundat utilitatẽ. Idem. Multò misericordius.supra de doctrina.Hierony.in epist.Multa in utrãq; partem crebrò fama mentitur, & tã de bonis mala, q̃ de malis bona falsorũ ore concelebrat. Idem. Caueto oẽs suspitiones, & quicquid ꝓbabiliter fingi põt,ne fingaĩ,ante deuita.Idem.Fuge personas in quibus põt malę conuersationis esse suspitio,nec paratũ habeas illud de triuio, sufficit mihi cõscientia mea, nõ curo quid de me loquãtur hoies,& certè Apostolus ꝓuidebat bona:nõ solũ corã Deo,sed etiam corã hoĩbus,ne p illum nomen Dei blasphemaretur in gentibus. Idem. Tenera res in fœminis fama pudicitiæ est, quasi flos pulcherrimus, citò ad leuẽ marcescit aurã: leuiq; flatu corrumpitur.Bern.sup cant.Validos & constantes necesse est, esse eos,qui super alios ordinanẽ,necnon & lõganimes in spe,atq; ad supernа uerticẽ mentis attollentes,qui & bonum fidei suæ, & conuersationis ubiq; odorem spargentes,dicere cum Apostolo possint. Christi bonus odor sumus Deo in omni loco.Idẽ.Erit quidem uirtus contenta candore conscientiæ, ubi sequi non poterit odor famæ, cæterum odor famæ, nec excusare sufficiet uitium conscientiæ decoloris, ꝓuidebit tñ semp quantũ in se est hõ uirtutis bona,nõ tñ corã Deo,sed corã hoĩbus, ut uerè sit liliũ.Idẽ. sufficit,supra de trãquillitate.Idem de cõsi.Interest tuæ perfectionis,& malas res,& malas pariter species deuitare, in altero cõscietię,in altero famę consulis. Idẽ.Esto fortis in fide,decorus in gloria,& ꝓbasti te initiatorem Dei, fortitudo tua fides conscietiæ eli, & decor tuus splendor bonæ opinionis est.

Sic famã seruemus ut famæ non intẽdamus.

2.Cor.2.

De aduersitate. Cap. XLVIII.

GRegor.in regis.Pœna præsens si afflicti aĩm conuertit,tuus est culpæ præcedentis,si eum ad timorẽ Dñi minimè conuertit,initiũ est pœnę sequentis.Idẽ. Inter flagella ponitos, flagellis digna cõmittere,contra ferientẽ est spiritaliter superbirẽ, & seruientis acrius iracundiã ꝓuocare. Idem. Aduersitas quæ bonis uotis obijcitur, ꝓbatio uirtutis est,non indiciũ reprobationis. Idẽ.In oipotente Deo tunc certa fiducia est,qũ pro bono opere aduersitatis, aliquid i hoc mũdo recipitur,ut plena merces in æterna retributione seruetur.Idem.Ipsa malorũ societas purgatio bonorum est. Idem. Dubiũ non est. Iupra de discordia lib.3. Idem in moral.Sicut aromata fragrantiam suam non nisi cum incenduntur, expandunt: ita sancti uiri oẽ quod uirturibus redolet, in tribulatione innotescunt. Idẽ. Flagella bonorum,aut uitia perpetrata purgant,aut quæ poterant perpetrari futura deuitant. Idem. Cũ peruersum quenquam Deus omnipotens percutit,& condolendum est miseriæ pereuntis,& cõgaudendum iustitiæ iudicis. Idem.Electi uniuscuiusq, mens tribus uicibus, idest uel labore cõuersionis,uel tentatione probationis,uel formidine solutionis atteritur, atq; ipsa attritione purgata liberatur.Idẽ.Pœna interrogat,si quietus quis ueraciter amat. Idem plura supra de certamine.Ioan. Chrysost.in sermo. Sicut pluuia in terram descendens eleuat semina, sic & tribulatio animam intrans, erigit desiderium. Idem. Qui aduersatur uirtutem suam destruit, nobis uerò per patientiam coronas operabitur. August.de pastoral.Si exceptus es à passione flagellorum,exceptus es à numero filiorum.Idem in epistola. Terror temporaliũ potestatum, quando ueritatem oppugnat iustis, fortibus gloriosa probatio est, infirmis periculosa tentatio. Idem super Gene.ad literam.Ipse sibi homo in tentationibus certius innotescit, & iustè salus illa perpetua quæ turpiter amissa est per uoluptatem,fortiter recipitur per dolorem. Isidorus in syno.Aduersa corporis animæ remedia sunt ægritudo carnem uulnerat,mentem curat, languor enim uitia excoquit,languor uires libidinis frangit.Idem de summa boni.Viri sancti plus formidãt prospera quàm aduersa, quia Dei seruos prospera deijciunt,aduersa uerò eruditunt.Bernard.super Qui habitat.Bonum mihi Dñe tribulari, dummodo ipse sis mecum,q̃ regnaĩ sine te,epulari sine te,sine te gloriarĩ.Bonũ mihi in tribulatione,magis amplectite,in camino hiẽ te mecum,q̃ esse sine te uel in cœlo,qd.n.

Tolerãdæ aduersitates, quoniã salubres, & electionis signa.

Nota.

Per bona opera ꝓximo, & per bonã intentionẽ soli Deo placeamus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mihi est in cœlo,& ad te quid uolui super terrã? Idem super canti. In petra. Infra de martyrio.

De martyrio. *Cap. XLIX.*

GRegorius in regis. Sicut beatus Cyprianus dãit,martyrem nõ facit pœna,sed causa. Idẽ in homil. Mori à persequente martyriũ in aperto opere est, ferre uerò contumelias, & odientẽ diligere, martyrium est in occulta cogitatione. Idem. Habet pax nostra martyriũ suum,quia & si carnis colla ferro non subdimus, spirituali tñ gladio carnalia desideria trucidamus. Idem in ethimo. Duo sunt genera martyrij: unũ in aperta passione, alterum in occulta animi uirtute. Nam multi hostis insidias tolerantes, & cunctis carnalibus desiderijs resistẽtes, per hoc q; se omnipotenti Deo in corde mactauerunt, & pacis tempore martyres facti sunt. Ioan. Chry. in ser. Habet paupertas martyrium suũ, & egestas bene tolerata facit martyrium, sed egestas ꝓpter Christum,non ꝓpter necessitatẽ. Hierony. in legenda sanctæ Paulæ. Nõ solum effusio sanguinis in confessione martyrium reputaẽ, sed deuotę quoq; mentis seruitus, quotidianum martyriũ est. Idem in epist. Hæc est sola digna retributio cum sanguis sanguine cõpensatur, & redempti cruore Christi ꝓ redẽptore libẽter occũbimus, quis sanctorũ sine certamine,&c. Supra de certamine. August. de ciui. Dei. Quicũq; etiam nõ percepto regenerationis lauacro, ꝓ Christi cõfessione moriuntur, tantũ eis ualet ad dimittenda peccata, quantũ si abluerẽtur sacro fonte baptismatis. Idẽ. Quantò erit acrior impetus belli, tantò maior gloria non cedenti, tãtò densior corona martyrij. Bern. super canti. Stat martyr tripudians,& triumphans,toto licet lacero corpore,& rimante latera ferro, nõ modo fert fortiter, sed alacriter sacrum è carne sua circũspicit ebullire sanguinem. Vbi ergo tunc anima martyris? nempè in tuto,nempè in petra,nempè in uisceribus Iesu. Idem. In petra habitãs, quid mirum,si in modum petræ diruerit? sed neq; hoc mirum,si exul à corpore dolores nõ sentiat corporis,neq; hoc facit stupor,sed amor, submittit enim sensus non amittitur, non deest dolor, sed cõtemnitur. Idem in sermo. Est martyrij genus, & effusio quædam sanguinis in quotidiana corporis afflictione, est etiam baptismus aliquis in compunctione cordis, & lachrymarum assiduitate,sic quippè infirmis & pusillis corde necesse est, ut quem semel ponere pro Christo non sufficiunt, saltem mitiori quodam sed diuturniori martyrio sanguinem fundant, sic & baptismi sacramẽtũ, qñ iterati nõ licet, his q; sæpius in multis offenduntur, frequẽtiori ablutione suppleri.

Duo martyrij genera.

Baptismꝰ sanguinis

De gloria. *Cap. L.*

GRegorius in moral. Quia in hac uita nobis est discretio operum, erit in illa proculdubio discretio dignitatum, ut secundũ q; hic alius alium meritò superat, illic alius alium retributione trãscendant. Idem super illud Iob. donec impleatur risu os tuum,&c. In illa æterna patria cum iustorum mens in exultationem rapitur, lingua in canticum laudis eleuatur. Idẽ. Ibi uniuscuiusq; mentem, ab alterius oculis membrorum corpulentia non abscondet, sed patebit animus, patebit corporalibus oculis ipsa corporis armonia, sicq; unusquisq; tunc erit conspicabilis alteri, sicut nunc esse potest cõspicabilis sibi. Idẽ. Sicut hi qui adhuc uiuentes sunt, mortuorum animas quo loco habeantur ignorant, ita mortui uitam in carne uiuentium post eos, qualiter disponatur nescium, quia & uita spiritus longe est à uita carnis, & sicut corporea, atq; incorporea diuersa sunt genera, ita etiam distincta cognitione, quod tamen de animabus sanctis sentiendum non est, quia quæ intus omnipotentis Dei claritatem uident, nullo modo credendum est, quia sit foris aliquid quod ignorent. Idem. Quando ad ipsum fontem uitæ uenerimus, erit nobis delectabiliter impressa sitis simul, atq; satietas, sed longè aberit à siti necessitas, longè à satietate fastidium, quia sitientes satiabimur, & satiati sitiemus. Idem. Aeterna cõtemplatione agitur, ut omnipotens Deus, quò magis uisus fuerit, eò magis diligatur. Idem. In illa resurrectionis gloria, erit corpus nostrum subtile quidem per effectum spiritualis potentiæ, sed palpabile per ueritatem naturæ. Idem in homil. Credendum est, q; ante retributionem extremi iudicij, iniusti in requie quosdam iustos conspiciãt, ut eos uidentes in gaudio, non solum de suo supplicio, sed de eorũ bono crucientur, iusti uerò in tormentis semp intuentẽ iniustos, ut hinc eorum gaudiũ crescat, quia malũ conspiciunt, qđ misericorditer euaserunt, tantoq; creptori suo maiores grãs referunt, quãtò uidẽt in alijs, qđ ipsi ꝓpeti si essent derelicti, potuerũt. Idẽ in dial. Sicut electos btitudo lętificat, ita credi necesse est, q; à die exitus sui, ignis reprobos exurat. Aug. de ci. Dei. Erit illius ciuitatis, & una in oĩbus, & inseparabilis in singulis uoluntas libera, ab oĩ malo liberata, & impleta oĩ bono, fruens indefinienter æternorũ iucunditate gaudiorũ, oblita culparũ, oblita pœnarũ, nec tñ ideo suæ liberationis obliuiscens, ut liberatori suo non sit grata, quantũ ergo attinet ad scientiã rõnalẽ, memor erit præteritorũ etiã malorũ suorũ, quantum aũt ad experientis sensum ꝓrsus immemor. Idẽ. Pax cœlestis citius ꝓfectò erit omnibus, sicut ipsa uita erit cõis. Idẽ. In uobisipsis imagine Dei

Iob. 8.

Beatorũ cognitio.

Beatorũ, & damnatorũ uisio

Beatorũ status.

contuentes,

contuentes,tanq̃ iunior ille euãgelicus filius, ad nosmet reuersi surgamus, & ad illũ redeamus,à quo peccando recesseramus. Ibi esse nẽm nõ habebit mortem, ibi nosse nẽm nõ habebit errorẽ, ibi amare nẽm nõ habebit offensionẽ. Idẽ. Absit oĩs deformitas, oĩs infirmitas, oĩs tarditas, oĩsq; corruptio, etsi quid aliud illud nõ decet regnũ, in quo resurrectionis,& promissionis filij æquales erunt Angelis Dei: si non corpore, non ætate, certe fœlicitate. Idẽ. Ita Deus erit notus, atque cõspicuus, ut uideat spũ à singulis nobis, in nobis uideat, ab altero in altero uideatur, in seipso uideat, in cœlo nouo,& in terra noua, atq; in oĩ quæ tunc fuerit creatura uideatur. Et per corpora in oĩ corpore, quocunq; fuerint spũalis corporis oculi, acie perueniente directi, patebunt etiã cogitationes nostræ inuicẽ nobis. Idẽ de Trinit. Contẽplatio est merces fidei, cui mercedi p fidẽ corda mũdantur: sicut scriptũ est. Mundans fide corda eorũ. Idẽ. Illud qđ agit iustitia. supra li. 2. de quatuor uirtutibus. Idẽ lib. 3. de lib. ar. Tanta est pulchritudo iustitiæ, tanta iucunditas lucis æternę, hoc ẽ, incõmutabilis ueritatis, atq; sapię, ut etiã si non licereti ea amplius uiuere, q̃ unius diei mora, ꝓpter hoc solũ, innumerabiles anni huius uitæ, pleni delitijs, & circũfluentia tẽporaliũ bonorũ, rectè meritoq; cõtemnerẽt: non. n. falso, aut paruo affectu dictũ est, qñ melior est dies una in atrijs tuis sup milia. Idẽ in ser. Tunc non peccabimus non solũ factis, sed nec concupiscentijs, cũ illã faciẽ uidebimus, quę uincit oẽs cõcupiscentias: tã. n. dulcis est fratres mei, tãpulchra, ut illa uisa, nihil aliud possit delectare: satietas. n. erit insatiabilis, nullũ fastidiũ, semp esurimus, semp saturi erimus. Idẽ de consli. Recedat amor p̃sentis ſeculi, in quo oẽs sic uiuificanẽ, ut deinceps morianẽ, & succedat amor futuri ſeculi, in quo oẽs sic uiuificanẽ, ut deinceps non moriantur: ubi nulla aduersitas turbat, nulla necessitas angustat, nulla molestia inquietat, sed perẽnis lætitia regnat. Ioã. Chry. super Ioan. Beati, & ter beati, & multotiens beati, qui beata illa potiuntur requie: quemadmodũ miseri, & ter miseri, & infinitè miseri, qui à beatitudine illa seipsos abijciunt. Fulgentius in epist. Sicut per speculũ uitreum, trina nobis uisio administratur, qua nosipsos, & ipsum speculũ, & quicquid p̃sens adest uidemus: sic per speculũ diuinæ claritatis, & ipsum Deũ (ut est) uidebimus, quãtũ possibile erit creaturæ, & nosipsos, & omnia alia, uera & certa scientia cognoscemus. Bernar. super cant. Qui replet in bonis desiderium animæ, & ipsæ rationi futurus est plenitudo lucis, ipse uolũtati plenitudo pacis, ipse memoriæ, cõtinuatio æternitatis. Idem. Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? spera in Deo, qñ adhuc cõfitebor illi, cum error uidelicet à ratione, à uoluntate dolor, atq; à memoria timor oĩs recesserit: & succesſerit illa quam speramus, mira serenitas, plena suauitas, æterna securitas. Idem in sermo. Quemadmodum circa rationale nẽm, & scientia & ignorantia constat, tanquam habitus & priuatio, sic circa concupiscibile desiderium, & contemptus, & circa id quod dicitur irascibile, & lætitia pariter, & ira uersatur. Implebit ergo Deus rationale nostrum luce sapientiæ, ita ut pœnitus nobis nihil desit in ulla scientia, implebit concupiscibile nostrũ fonte iustitiæ, ut omnino desideremus eam, & ea pœnitus repleamur, sicut scriptum est. Beati qui esuriũt, & sitiunt iustitiam, qm̃ ipsi saturabuntur, p quã iustitiã quicquid respuere deberanima respuet, & quicquid concupiscere concupiscet, & exhis oĩbus magis appeter, quod magis fuerit appetendum. Iam uerò quod dicitur in nobis irascibile, cum repleuerit illud Deus, perfecta erit in nobis tranquillitas, & in summam iucunditatẽ, atq; lætitiam replebimur pace diuina. Idem. Sicut replebit animas nostras Deus cum fuerit pfecta in eis scientia, perfecta iustitia, perfecta lætitia: sic replebitur maiestate eius omnis terra nostra, cum fuerit corpus immortale, agile, impassibile, cõfiguratum deniq; corpori claritatis suæ. Idem. Aeterna omnium beatorum solẽnitas est, facie ad faciem Deum intueri, eius dulcedine sine fastidio satiari, ut quem semper habent, semper habere uelint, ac eius uisione sine defectu perfrui. Anselmus de simili. Partes beatitudinis sunt, pulchritudo, agilitas, fortitudo, libertas, sanitas, uoluptas, longeuitas, sapientia, amicitia, concordia, honor, potestas, securitas, & gaudiũ. Ista (ut æstimo) sunt, quæ propter se, & propter quæ alia quæq; ab hominibus appetuntur. Et ita notandum, q; septem priores beatitudinis partes, ad corporis beatitudinem, septemq; posteriores, ad animã pertinent. Idem. In illa uita pulchritudo iustorum, solis pulchritudini, quę septemplicẽter, q̃ modo sit, splendidior erit, adæquabitur. Idem. Velocitas nos tãta concomitabit, ut ipsi Angelis Dei æquè celeres simus, qui à cœlo, & ad terras, & è cõuerso, dicto citius dilabuntur. Idem. In futuro sic iustus fortis erit, ut etiam si uelit, terrã cõmouere possit: & sic è cõuerso iniustus imbecillis, ut nec etiã uermes amouere queat ab oculis suis. Idẽ. Gaudiũ erit iusto, intus & extra, gaudiũ sursum atq; deorsum, gaudiũ circumcirca, ubiq; gaudiũ plenũ. Idẽ. Tunc iusti scient, cunctaq; Deus fecit scienda, tã ea quæ præterita, q̃ ea quę postmodum sunt. Ibi à singulis oĩs, ibi ab oĩbus singuli cognoscentur, nec quẽquã omnino latebit, qua patria, qua gente, qua stirpe, quis ęditus fuerit, uel quid etiã in uita sua fecerit. Si aũt fueris malus, uera oĩno sapientia priuatus, tãtis urgeberis doloribus, ut non solũ insipiens, uerũ etiã omnino fias & amẽs. Idem. In illa uita si bonus fuerit, nihil patiet quod nolit, sed agere permittetur, quodcunq; uoluerit: si uerò fuerit malus, ad omnia quę noluerit cogetur, & ab omnibus quæ uoluerit prohibebitur.

Beatitudinis partes

Matth. 5.

Psal. 83.

Act. 15.

Universidad de Deusto Biblioteca

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

TRACTATVS DE SEPTEM DONIS SPIRITVSSANCTI.

Capitulum I.

[Iacob.1.] OMne datum optimum, & omne donum perfectũ desursum est, descendens à Patre luminum. Sanctus Iacobus Apostolus à ueritate paterni uerbi illuminatus, & à charitate Spiritussancti inflammatus, in uerbis istis describit nobis patrem æternum, ut est fontana, & perfecta cognitio diuinarum personarum in habitudine ad creaturas, quibus communicauit datum optimum in filij datione in natura [Isa.9.] humana, ut patet in Isaia, qui dicit: Immensum paruulũ datum nobis, scilicet in incarnatione, cum quo nobis omnia bona pariter uenerunt. [Sap.7.] Propter quod Apostolus non dixit simpliciter datum optimum, sed omne datum optimum: [Ioan.1.] omnia enim per ipsum facta sunt. [Ioan.14.] Communicauit etiam eis donum perfectum in spiritussan[1.Cor.12]cti liberali missione. In quo omnia dona largiuntur. Propter quod Apostolus Iacobus non dixit simpliciter donum perfectum, sed omne donum perfectum. Hæc enim omnia operatur idem spiritus, ut sic per uerbi incarnati, & dati illuminationem, & spiritussancti spirati, & donati inflammationem, reducamur ad luminosi & amorosi patris ueram cognitionem, & feruidam dilectionem, & ex his, ad eius perfectam unionem. Ista enim unio est finis largitionis luminum, ut per eam reducamur ad patris deificam simplicitatem, & perfectam unitatem. Vnde Dionysius in principio Angelicæ Hierarchię assumens uerbum propositum dicit sic. Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum. Sed & omnis à patre luminis notę apparitionis processus, in nos bonitatis dono ueniens, rursus, ut uiuifica uirtus, extensiuè nos adimplet, & conuertit ad congregantis patris unitatem, & deificam simplicitatem, etenim ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia, ut ait sacer Diony. Ista exponens commentator Linconiensis, ibidem dicit. Sumus enim nos primò, per uarios uariarum rerum amores distracti, diuisi, & multiplicati, & ex ipsa distractione contracti, corrugati, & multiplicati, ideo luminũ, siue donorum diuinorũ apparitio in nos proueniens, uelut uiuifica uirtus ordine conuerso, quo in nos uenit, recedendo secũ ad suam originem unde uenit, ab huiusmodi contractione, corrugatione, & multiplicatione, nos extendit, dilatat, & maiorat, & auertens nos à multitudine prius amatorum, conuertit nos ad patris congregãtis unitatem, & deificam simplicitatem. Sequitur. Sua simplicitas autem est deifica, quia spiritum ei soli adhærentem: ut Saluator ait. Iam unit sibi, & conformat, & deiformem efficit, & licet non substantialiter, participatione tamen ipsius Deum facit, secundum ꝙ ait Psalm. Ego dixi Dij estis: [Psal.8.] & sic spiritus adhęrens Deo puro amore fit magnus, expansus, & simplex, & unitus, quia à dispersione cõgregatus. Hæc ille. Verbum igitur paternum dicitur datum optimum, in quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei sunt absconditi, secundum Apostolum. [Collos.] Quod uerbum in natura humana nobis datũ, noster frater efficitur, quem fratem sponsa feruẽter desiderauit: dicens. [Cant.8.] Quis mihi det te fratrẽ meum, &c. Spiritus autem sanctus donum perfectum dicitur: quia à patre, & filio, ut donabilis spiratur, ut dicit Aug. de Trini. 15. Qualiter uerbum datum optimum mittit nobis donum perfectum suum, ut ipse testatur dicens. [Luc.12.] Ignem ueni mittere in terram. Quod uerbum Ambrosius exponens de missione spiritussancti, qui ęst ignis amorosus, illuminans intellectum, & pariter inflammans affectum, dicit. [Spũssanct. est ignis] Venit Dominus ignem mittere in terram, non utiq; bonorũ consumptorem, sed bone uoluntatis auctorem, scilicet spiritumsanctum qui aurea uasa dominicæ domus, idest animæ potentias, capaces diuinitatis meliorat, donis & uirtutibus adornando, & perficiendo: fœnum uerò consumit, & stipulam, idest tam magna, q̃ minora offendicula per ignem charitatis expellendo. Et Bernar. dicit. [In sermo. de Pẽt.] Spiritussanctus profectò monet memoriam, docet intelligentiam, & mouet uoluntatem, nec minimam paleã peccati intra cordis quod possidet habitaculum, patitur residere: sed statim igne subtilissimæ circunspectionis exurit illud spiritus suauis & dulcis. Hæc ille. Qui etiam sol infiniti & amorosi ardoris, scilicet spiritussanctus: tripliciter exurit montes; [Eccle.4] idest eleuatas mentes, scilicet memoriam, intellectum, & uoluntatem. In quibus consistit imago Dei, & ideo capaces sunt Dei, ut dicit Aug. libro tertio de trinitate. In tantum, ut pater in memoria audiatur, & uerbum siue filius in intelligentia uideatur, & spiritussanctus in uoluntate amplexetur. Dicit enim Richardus. [Lib.4. de contemplatione] Sic Deus auditur per memoriam, uidetur per intelligentiam, deosculatur per affectum, amplectitur per applausum. Vel si melius placet (inquit Richardus). Auditur Deus per reuelationem, uidetur per contemplationem, sed deosculatur per deuotionem, & astringitur per dulcedinis sue infusionem: ut infra plenius patebit dono quinto, scilicet consilij. Non autem solum sol iste diuinus exurit montes, ut dicitur

[Eccle.43.] dicitur in Eccle. Sed & igneos radios exufflat, & refulgens radijs suis excæcat oculos. Igneos radios ardentissimæ charitatis exufflat septem, quando nobis inspirat radios suos septem donorum, qui & illuminant, & inflammant mẽtes humanas, quia spũssanctus datur in eis, intantũ, [Act.2.] ut oculos cæcorum illuminent, & oculos uidentium obcæcent, ut patet, quando Apostoli à spiritussancto inspirati, septem donis eius ita lucebant, & ardebant, ut penè totum mundum illuminarent, & inflãmarent signis & doctrinis, & quosdam propter nimiam refulgentiam obcæcarent, non ualentes tantum fulgorem uel refulgentiam sustinere, quare clamabant dicentes. Isti ebrij sunt, uel musto pleni sunt. [Dona spiritussancti sunt radij ignei.] Ista septem dona priuilegiata sanctitate dicunt radij ignei, quia spiritussanctus per ea, quasi ad modũ ignis amorosi humiliat alta, per donũ timoris, liquefacit dura, per donum pietatis: illuminat obscura, per donũ scientiæ: consolidat mollia, per donum fortitudinis: restringit fluida, uel dirigit deuiantia, per donum consilij: clarificat metalla, ꝑ donum intellectus: ignit frigida per donum sapientiæ. Spiritussanctus igitur per dona sua nobis donat lumen ueræ cognitionis, & feruorem sancti amoris. Quæ duo maxima dona, & bona sunt quæ nobis hic dantur ad fœlicitatem æternam prægustandam, & in futura uita fœliciter consummandã. [Super septẽ angelicæ Hierarchiæ.] De quibus duobus bonis commentator Dionysij, Hugo dicit sic. Duo sunt cognitio & amor: unum pertinet ad illuminationem, alterum uerò ad refectionem. Cognitio ueritatis illuminat. Amor bonitatis satiat. In his beatitudo constat, cognoscere uerum & amare bonum. Duo (inquit) Hugo prædicta apud nos sunt magna bona, & non inueniuntur apud nos maiora alia his, neq; ad gaudiũ, neq; ad fœlicitatem nostram magis operantia q̃ lumen & dilectio Nam si illuminaris, magnum bonũ est, sed non plenum. Si satiaris & nõ illuminaris, magnum bonum est, sed non perfectum. Refectio iucundum facit, quod intus est. Illuminatio iucundum facit, & exhibet quod foris est. Videt quidem refectio magis necessaria esse, utrunq; tñ ad plenum gaudium exigitur. Hæc ille. Sed quia hæc duo bona magna, & summè nobis necessaria. s. refectio & cognitio à spiritussancto in septem donis eius conferuntur, ut dicit Gregorius lib. 1. moralium. Ideo diligenter inuestigãdum est, nobis qualiter hæc duo in illis bonis inueniantur, & obtineantur, ut nos per ipsa mentaliter illuminemur ad cognoscendum cœlestia, & spiritualiter reficiamur ad perfectè consequendum illa. [Iob.1.] Dicit nãq; Gregorius ibidem exponẽs illud Iob. Ibant filij eius septem, & faciebant conuiuium per domos, unusquisq; in die suo. Dies (inquit) uniuscuiusq; filij. i. doni, siue uirtutis in mente à Deo concepti, est illuminatio. Qui filij per domos conuiuia faciunt, dum uirtutes, siue dona singula, iuxta donum propriũ mente pascunt. Hæc ille. Cum igitur iuxta septẽ filios, sunt septem dies spirituales, siue illuminationes, & quælibet dies habet suum cõuiuium. Igitur sicut septem sunt dies, ita & septem conuiuia erunt, siue septem mentis refectiones nos præparantia, & nos habilitantia ad illud grande conuiuiũ, quod uerus Assuerus septem diebus iussit præparari, cunctis principibus, & pueris suis. [Hester.1.]

Capitulum. II.

VIso ꝙ datum optimum, scilicet uerbum incarnatum, misit nobis donum perfectum, scilicet spiritumsanctum, qui ut sol amoroso ardore exurens montes, idest eleuatas mẽtes, igneos radios septem donorum inspirando exufflat: ut tanq̃ scintillæ igneæ in arũdineto mentis discurrant, ut & in operationem foras erũpat, & proximos uerbis, & exemplis tangendo, igne amoris accendant. Ideo modo uidẽdum est, de istis septem donis, siue radijs, qualiter in nobis recipiantur, & operentur. Et sunt quædam de donis istis præmittenda in generali, & postea de quolibet dicetur in speciali. Circa primum, quinq; sunt uidenda, propter maiorem notitiam aliorum infra dicendorum. Primò uidendum est, quot sint dona spiritussancti, uel quid dicantur. Secũdò qualiter hæc dona, ab alijs habitibus distinguantur. Tertiò, quæ utilitates in his donis conferantur. Quartò, qui & quales, istorum donorum capaces efficiantur, & qualiter obtineantur. Quintò, qualiter dona descendendo, & ascẽdendo ordinantur. Primò igitur uidendum est, quot sint dona spiritussancti. Circa quod est sciẽdum, ꝙ Linconien. cõmentator Dionysij exponens uerbum illud. Omne datum optimum, & omne donum perfectum: dicit esse differentiam inter dationẽ, & inter datum bonũ, & inter donum perfectum. [Datio, datum, & donum, q̃uo differant.] Nam datio est dantis actio, & quandoq; sumitur pro re data quacunq; quæ potest dari. Et hæc datio bona extendit se tam ad dona data bona, q̃ ad donũ perfectũ. Et hæc datio, uel donatio, conuenit toti Trinitati, quæ est infinitæ liberalitatis, dãs omnia omnibus, sed'm cuiuslibet capacitatẽ, & gradũ essentiæ suæ. Si. n. natura non deficit in necessarijs, ut dicit in lib. de cœlo & mundo, & de anima, multò minus Dñs non deficit in necessarijs. Qui. n. oĩa bona creauit, omnia bona regit. Sed talis datio propriè non dicitur donum, prout nunc loquimur de donis, donum tñ est. Datum uerò bonum (inquit) Linconien. dicitur, quod nos bonificat, ut oĩa quę nobis à dante conferuntur, quibus boni efficimur. Sunt aũt data bona fortunæ, & oĩa talia tam exteriora, q̃ interiora bona, & cũ eis bñ utimur, nos ꝑficiunt perfectione prima. Donum aũt perfectũ (inquit) Linconien. sumitur pro bonis gratuitis, nos in bene esse ꝑficientibus. Vñ in ca. 3. Angelicæ Hierarchiæ dicit sic. Licet ꝑfecti simus, quantũ ad speciem humanã, à natura tñ

perfectio quantum ad bene esse, deficit nobis, Vnius.n. cuiusq; rei creatæ plena perfectio est, non esse impeditæ operationis, ꝓpter quā creata est; nec remissę uirtutis, à qua procedit. Natura.n operans otiosa est, & intantum deficiens, inquantū ab operatione propria otiatur. Cū uerò ea non impedite, nec remissę operatur, nō est quod ei ultra ad plenitudinē adijciat. Ad talem aūt perfectionis plenitudinem, homo mortalis peruenire non potest, nisi supernaturalibus luminibus, siue donis adiuuetur. Vnde Hugo dicit. Rationalis creatura, quæ sola ad imaginem conditoris facta legitur, data accepit optima, dū conderetur ad infima, & data accepit perfecta, dum sublimaret ad summa. Neq; enim melius alteri naturæ datum est, ab eo quod primū accepit per creationē.s. imaginē Dei. Neq; perfectius accepit eò, quod postmodū esse meruit per gratiā.s. Dei tēplum, Dei filius, ut per amoris uinculum Deo inseparabiliter colligetur, & sic fieri beatam, quod meruit per gratiam. Igit dona perfecta gratuita, perficiunt dona optima naturalia, ut sic spūs humanus per habitus donorum deiformium, reducatur ad plenam perfectionem, & operetur operationes nō impeditas, prout possibile est in corpore corruptibili. Et sic dona ista uidentur esse habitus quidam gratuiti, uel gradus quidam, & non habitus diuersi luminis diuini & gratuiti, secundū quosdam à spiritussancto mentibus humanis infusi, quibus disponantur, ut habiles fiant, & dispositi ad sequēdum instinctus spūssācti, qui instinctus sunt memoriæ admonitio, intellectus illuminatio, uoluntatis motio. Et licet ratio, & synthereſis sint quidam instinctus in homine, inclinantes eū ad aliquem sibi connaturalē finem consequendum ꝑ potentias eius, tñ ꝙ consequantur finem ultimū supernaturalem non sufficiunt, quia in corpore corruptibili, habent operationes multipliciter impeditas. Et ideo indigent uirtute superioris agentis, ad consecutionem talis finis. Vnde Philosophus in libro de bona fortuna dicit. His qui mouentur per instinctum diuinum, non expedit consiliari secundum rationem humanam, quia id quod intendunt, consequūtur à meliori principio, q̄ sit ratio humana.s. per instinctum diuinum. Ad cuius instinctus consecutionem, dona eius nos habilitant, & præparant, quæ ab ipso liberalissimè donantur. Sunt aūt hæc priuilegiata dona septē, quæ dñr priuilegiata, eò ꝙ in eis donatur spiritussanctus appropriatè loquēdo, & ꝙ secundum prophetam fulserunt in Christo, ut patet in Isaia, qui dicit ea super florem, qui ascēdit de radice Iesse requieuisse, ubi enumerat ea dicens. Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini. In hac aūt enumeratione, descēdendo procedit à summo, & combinando per mediam copulam, ut simul ostendatur donorum distinctio, & connexio, origo, & ordo. Sunt autem hæc dona tantum septem. Quia sicut dicit Gregorius. Per septenarium significatur uniuersitas, ut sicut mundus septē diebus est ꝑfectus, sic & minor mūdus hō, septem donis spūssancti perficiatur. Sunt.n. septem dona, propter septem expeditiones hominis, tam in uita actiua, q̄ in uita contemplatiua necessaria. Nam Anselmus li. de similitudinibus circa finem dicit, ꝙ quatuor dona inferiora respiciunt uitam actiuam, & tria alia, respiciūt uitam cōtemplatiuam. Superiora sunt, donū sapię, intellectus, cōsilij, ut infra patebit. Et sic septē dona, sunt septē radij spūales, tam splēdidi, q̄ igniti: procedētes à sole ardentissimę charitatis, quibus sapientia ædificauit sibi domum, & maneneriū quasi septem columnis excisis, quibus fulcitur, & adornatur, & perficitur. In qua sapientia, dulcissima conuiuia spiritualia ministrat inhabitantibus. Vnde dicitur ibidem. Sapientia immolauit sibi uictimas, & miscuit sibi uinum, & ꝓposuit mensam suā: cuius copiā & dulcedinem nemo scit, nisi qui accipit per experientiā, uel per reuelationem, ut dicit Aug. uel per prædestinationem ait Haymo ibidem.

Sup principiū Angelicæ Hierarchiæ.

Isa.11.

Cur dona spūssācti in septenario numero.

Super Ezechi. par. 2. homil. 5.

Prou.11.

Prou.9.

Sup Apoc. cap.1.

Capitulum. III.

SEcundo uidendum est, qualiter hæc septem dona spiritussancti, ab alijs habitibus, & donis distinguantur. De quo notandum est, ꝙ commētator Dionysij, Hug. super principium Angelicæ Hierarchiæ, dicit sic. Gratia diuina illuminatio est, & ipsa dona gratiæ lumina sunt, illuminātia eos, qui se participant, & omnis gratia ab uno fonte descendit, & omnis illuminatio ab uno lumine, & multi sunt radij, & unum lumē. Et spargit se unum, ut multos illuminet, & luceant illuminati multi, & non uidentur nisi unum lumen, & fiunt multi unum, in lumine uno. Hæc ille. Ex quo apparet, ꝙ gratia est lumen, multos habens radios, uel gradus, diuersarum uirtutum, & ornamentorum spiritualium. In ipsa enim gratia gratum faciēte datur spiritussanctus, qui est donum perfectum perficiens animam, ut efficiatur filia patris æterni, sponsa Christi, & templum spiritussancti, ideo meritò uocatur gratia gratum faciens. Sine enim ipsa nullus potest mereri, nec in bono proficere, nec ad æternam uitam peruenire, ideo necesse est, ut per uarios radios gratiæ habeat anima uaria exercitia uirtutum, donorum, beatitudinum, fructuū spiritualium, & spiritualia dona sensuum, & uita spiritualis ex ipsis perfecta manifestetur. Gratia igitur cum sit origo, & forma omnium habituum, & gaudium uirtualium, ramificatur in habitus, uel gradus uirtutum moraliū, quibus uires appetitiuæ perficiuntur, ad obediendum rationi qua regūtur, ut in oibus actibus suis rectè, & delectabiliter, & perfecte oīa operentur. Sunt autem quatuor uirtutes morales, quæ dñr cardinales: quia ut ostiū

Quatuor uirtutes Cardinales.

ut ostium uertitur in cardinibus, sic uita humana uertitur, & regitur in his uirtutibus, quę sunt. Prudentia, quæ rectificat rationalē: Fortitudo, rectificat irascibilem: Temperantia, rectificat cōcupiscibilem: Iustitia, rectificat omnes uires, qa comprehendit totius animæ rectitudinem, cum ipsa rectitudo dicatur uoluntatis. Et dicit Augustinus, ꝙ prudentia necessaria est in eligendis, fortitudo in tolerandis, temperantia in utendis, iustitia in distribuendis. Et August. in lib. musicæ dicit, ꝙ prudentiæ succedit contēplatio, fortitudini firma adhæsio, temperantiæ, dilectionis mensura, respectu creaturarū, uel creaturæ (qa dilectionis diuinæ mensura est sine mensura, ut dicit Bern. in libro de diligen. Deo circa principium) iustitiæ succedit ordinatio debita ad Deum, & proximum. Ramificatur etiam gratia gratum faciens in habitus, uel gradus uirtutum intellectualiū, quibus ratio perficitur, quæ est uirtutum moralium motiua & directiua, ne per immoderantiam illarum impediant uirtutes intellectuales mentis contemplatiuę tēdentes in cognitionē diuinarum ueritatū: quibus mens illuminatur, uel etiā reficitur. Et sunt tres, ut dicit Philosophus. Sapiētia regit affectū. Intelligētia intellectum. Prudentia regit utrūq; Prudentia.n. spiritus regit cogitationes, & affectiones. Sapientia regit affectū: dum ei sapere facit unumquodq; prout est, cœlestia ut cœlestia, terrena ut terrena. Vnde Bernard. Inuenisti sapientiam, si tibi singula horū sapiunt prout sunt. Igitur quæ sursum sunt sapite, non quæ sup terrā: ait Apostolus. Intelligentia regit intellectum, dum ipsum introducit per oīa uelamina usq; ad intimas quidditates rerū. Dicitur.n. in libro de spiritu & anima, ꝙ intelligentia est qua de diuinis (quātum possibile est) cognoscitur ad cœlestia archana penetranda. Prudentia uerò regit utrunq;, quia (ut dicit Philosophus ī 6. eth.) Prudentia est recta ratio agibilis utriusq;. Ramificatur etiā gratia gratum faciens, & proficit in habitus & gradus uirtutum theologicarū, quæ sunt perfectiones, & uirtutes prædictæ eò ꝙ per uirtutes theologicas anima perfectius in Deum fertur, & ei immediatius coniungitur. Sunt aūt tres uirtutes theologicę.s. fides, spes, & charitas. Fides Deum, quęrit, & scrutatur: Spes Deum sapit, & de tentione assecuratur. Charitas Deū tenet, & amplexatur. Vnde in Can. dicit amica. Inueni quem diligit anima mea: tenui eum nec dimittam, ubi dicit Bern. Quis te non teneat Dñe Iesu, qui tenentem spe fortificas, perfectione decoras, perseuerantia conducis, remuneratione perducis? Ramificatur etiam gratia hæc in habitus, uel gradus septem donorū spiritussancti, qui uires animæ disponūt ad hoc, ꝙ bene & prōpte subdantur motionibus spiritussancti, qui in eis donatur. Et quasi superhumano modo operatur, quod tñ perfectè fieri non pōt, nisi per dona ista uires mentis sanentur, & reparentur. Dicit nāq; Hugo in tractatu suo de quinque septenis circa principium sic. Sunt septem uitia capitalia, siue principalia, ex quibus uniuersa mala oriūtur, quę sunt fontes abyssi tenebrosę, de quibus flumina Babylonis exeunt, quę uastant uniuersam naturæ integritatem, & generant quosdam animæ languores, interioris hominis quasi uastatores, quorum quidam hominem spoliant, quidam spoliatum flagellant, quidam flagellatū eijciunt, quidam eiectum seducunt, quidam seductum seruituti subijciunt. Superbia enim aufert homini Deum. Inuidia aufert ei proximū: Ira aufert ei seipsum. Tristitia spoliatum flagellat. Auaritia flagellatum eijcit. Gula eiectum seducit. Luxuria seductum seruituti subijcit dum spiritum humanum fedę carni seruire cōpellit, ut iam infirmus spiritus cum Psalmista clamet. Infixus sum in limo profundi, & nō est substantia. Ascendi in altum maris, & tēpestas dimersit me. Hæc ille. Sed ecce Spiritussanctus, q est fons aquæ uiuę salientis in uitam ęternā, ut dicit Dñs Septem flumina tam splēdida ueritate, q̄ ignea charitate, & uiuida ueritate effudit in orbē terrarum. Hæc aūt flumina, septem sunt dona spiritussancti, quibus Deus totū regnū animæ purgat, rigat, & fœcundat, & oēs uires mentis sanat ornat, & cōsummat, intantū ut quilibet credēs, fiat fons de cuius uentre fluent aquæ uiuæ, sicut dicit scriptura, ut ait Dñs. Nā per donum timoris Dñi, spiritussanctus superbiam ab hoīe expellit, & Deum humiliter introducit. Per donū pietatis, inuidiam turpiter conculcat, & ꝓximū ad se, dulciter inuitat. Per donum scientiæ, iram totaliter sedat, & totū hoīem intra se, prudenter pacificat & quietat. Et per donum fortitudinis, acediam uelociter opprimit, & uigorem mentis, uehementer ad operandum impellit. Per Donum consilij, auaritiam potenter extinguit, & t esauros cœlestes sapienter conquirit. Per donum intelligentiæ, seu intellectus, gulam uiolenter reprimit, & cœlestibus delitijs mentē spūaliter reficit. Per donū sapiæ, luxuriā uiriliter despicit, & totū hoiem castitati, & libertati restituit. Oīa ꝓdicta, infra in singulis donis patebunt. Et Hugo in fine ꝓdicti libri, cōcludit dicēs. Spūs ergo sapiæ, cor tua dulcedine tangens, & foris cōcupisciæ ardorē tēperat, & sopita concupiscēia intus spūalem creat: quatenus dū mens tota ad internū gaudiū colligit, plenè ac ꝑfectè homo ad imaginē Dei reformet. Sapia nāq; à sapore dicitur. Cū igit mens internæ dulcedinis gustu tacta se ꝑ desideriū intus colligit, nec foris iā enormiter in carnis uoluptate dissoluit; totū intus possidet, in quo delectat. Gustato.n. spū desipit oīs caro. Hæc ille. Est tñ sciendū, ꝙ sicut dicit Greg. 1. moralium. Dona ad perfectionem plenā non ꝑueniūt, nisi fide, spe, & charitate, fiat omne quod agunt, quia sibi inuicem cooperantur. Ecce sanctissima dona, nos abilitāt, & disponunt ad summi boni capacitatē, familiaritatē, & fruitionē,

Virtutes intellectuales tres.

Ad Col.3

Tres uirtutes theologicæ.

Cant.3.

Psal.68.

Ioan.4.

Ioan.7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lib.3.de tri.cap.2. Psal.104.

Sed quia dicit Auguſt. Pertractans illud Pſalm. Lætetur cor quærentium Dñm, quærite faciem eius ſemper. Qui ſemper quæritur nunquã inuenitur. Qũo igitur lætabitur cor quærentium Dñm,& non magis triſtabitur? Et rñdet Aug.q Dñs incõprehẽſibilis eſt:& hoc cognoſcere inuenire eſt. Iñ dicit igit,q ſine fine eſt quærendus, q ſine fine eſt diligẽdus. Satiabimur tñ,cũ apparuerit gloria eius. Ideo gratia eius gratũ faciens, ra mihcare,& ꝓficeſ debet,uſq; ad gradus & excellentias perfectionũ, ſecundũ quas homo operatur, quaſi diuino modo, perfectiſſimos actus, quadam excellentia, quia uerò fini magis appropinquant, recto uocabulo nuncupantur, ex nomine beatitudinum. Sunt autem ſeptẽ beatitudines, quas Saluator enumerat. Licet ſecundũ aliquem modum, poſſent dici octo. Et ſunt hæc, ſcilicet, paupertas ſpiritus, mititas, luctus, eſuries, iuſtitia, miſericordia, cordis mundicia, & pax. Numerus iſtarum beatitudinum,& ordo accipitur, ex integritate perfectionis hominis. Primo, ad integritatẽ perfectionis, neceſſariò requiruntur tria. Primò perfectus receſſus à malo. Secundò, perfectus proceſſus in bono. Tertiò, perfectus ſtatus in optimo. Sanè malum, aut procedit ex tumore ſuperbiæ, aut ex rancore malitiæ, aut ex langore cõcupiſcentiæ, ſed paupertas ſpiritus elongat à malo tumoris. Et eſt prima beatitudo. Quia dicit Glo. Matth.5. Sicut initium ſapientiæ eſt timor Dñi, ſic paupertas ſpiritus, eſt principium beatitudinis. Et facit duo. ſ. rerũ abdicationem,& ſpiritus contritionem, ſiue humiliationem. Mititas elongat à malo rancoris. Luctus elongat à malo libidinis,& languoris cõcupiſcibilis. Secundò, ad proceſſum in bono, ptinent duę beatitudines, ſcilicet eſuries iuſtitiæ, & affectus miſericordię. Tertiò ad ſtatum optimum, pertinet limpida cognitio,& tranquilla refectio. Munditia cordis, ualet ad uidendum. Pax ultima beatitudo mentis, ualet ad perfectè fruẽdum. Sunt & aliæ rationes, huius numeri & ordinis, ut infra patebit. De hac pace dicit beatus Auguſt. Sic. Pax eſt ſerenitas mentis, tranquillitas animi, ſimplicitas cordis, uinculum amoris, conſortiũ charitatis. Hæc eſt quæ ſingularitates tollit, bella compeſcit, iras comprimit, ſuperbos calcat, humiles amat, diſcordes ſedat, inimicos concordat. Cunctis eſt placida, neſcit extolli, neſcit inflari. Hanc qui accipit teneat, qui perdit repetat, qui amiſerit exquirat, quoniam qui in eadem, non fuerit, uel erit inuentus, à patre abdicatur, à filio exheredaſ,& nihilominus à ſpiritu ſancto alienus efficitur, nec ad hæreditatem Dñi peruenit, qui teſtamentum pacis, obſeruare noluit. Hæc Auguſtin. Hac igitur pace habita, quid ſequitur niſi ſuperabundans delectatio ſpiritualis, quæ conſequitur opera perfecta? Dicit enim Origines ſuper Cantica. De natura boni operis eſt, q ad ipſius multiplicationem multiplicatur delectatio, & quaſi quoddam condimentum cibi ſpiritualis eſt, hilaritas bene operantis. Et Gregorius libro primo moralium dicit. Comedere animæ, eſt bonis operibus ſatiari. Bonum enim operatum, tert ſecum dulcedinem in guſtu,& gaudium in corde. Cum igitur in beatitudinibus prædictis ſint operationes pfectiſsimæ: neceſſe eſt, ut dulcedines dulciſsimas generent, in habente illas. Ad has beatitudines igitur propter ſuam plenitudinem,& perfectionẽ, duodecim fructus ſpiritus, & quinque ſenſus ſpirituales, conſequuntur. Qui non dicũt nouos habitus, ſed ſtatus delectationũ,& conſolationum, quibus conſolãtur ſpiritus iuſtorum uirorum. Continetur aũt numerus, iſtorum fructuũ in duodenario, propter inſinuandã, ſuperabundãtiam delectationum. Eſt enim numerus duodenarius abundans, in quo inſinuatur ſpiritualium chariſmatum exuberantia, quibus fruitur,& delectatur anima ſancta. Fructus aũt ſunt hi. Charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, manſuetudo, fides, modeſtia, cõtinentia,& caſtitas. Qui dicunt delectationes, conſequentes opera perfecta. Per ſenſus autem ſpirituales, qui dicunt perceptiones, uel experientias mentales, percipit anima ſpiritualia fructuum oblectamenta. Sed notandũ eſt, q ſicut dicitur in libro de ſpiritu, & anima: duo ſunt ſenſus in homine, unus exterior, alter interior, & uterq; ſuum bonum habet quo reficitur. Senſus exterior reficitur contemplatione humanitatis, ſed ſenſus interior contemplatione diuinitatis. Propterea Deus factus eſt homo, ut totũ hoiem beatificaret, & tota cõuerſio hois,& dilectio eſſet ad ipſum. Hoc.n. totũ bonũ hois erat, ut ſiue egrederetur, ſiue ingrederetur in ſuo factore, paſcua inueniret. Cõſtat.n. homo ex carne & anima. Et in carne ſunt quinque ſenſus. ſ. uiſus, auditus, olfactus, guſtus, & tactus: quos tñ non mouet abſq; aiæ ſocietate. Ita aia ſimili modo, habet quinque ſenſus ſpũales. Quia ſpũales res, non corporalibus ſenſibus, ſed ſpũalibus rimandæ ſunt. Et ſequitur ibidẽ. Vnde diuina uox in Deuteronomio. Videte q ego ſum Dñs ſolus. Ecce uiſus ſpiritualis. Et i Apoc. Qui habet aures audiendi, audiat, quid ſpũs dicat ec cleſ. Ecce auditus ſpiritualis. Et in Pſal. Guſtate, & uidete qñ ſuauis eſt Dñs. Ecce guſtus ſpiritualis. Et Apoſtol. dicit. Bonus odor Chriſti ſumus. Ecce odor Chriſti ſpiritualis, uel olfactus. Et in Euangelio, fide mulierem ſe tetigiſſe, magis q̃ corpore oſtendit dicens. Quis me tetigit. Ecce tactus ſpiritualis. Et ſequitur. Sic cum omni cautela obſeruandum eſt, quid ad corporis ſenſus,& quid animę dignitatem pertineat. Hęc ille. Hos ſenſus ſpirituales, & eorum experientiã uidetur Auguſti. habuiſſe, qui lib. 10. confeſsionum ait ſic. Quid amo cum Deũ meũ amo, cernè non exteriora, ſed amo quãdam lucẽ, & quãdã uocẽ, & quẽdã odorẽ, & quendã cibũ, & quẽdã amplexũ interioris hominis mei: ubi fulget animę

Fructus ſpiritus qui ſunt.

Sũt quinque ſenſus ſpirituales in anima. Deut.32. Apoc.2.

Pſal.33.

2.Cor.2.

Matth.5.

animæ meæ lumen quod non capit locus, ubi ſonat uerbũ quod nõ capit tempus, ubi olet odor quẽ non ſpargit flatus, ubi cibus quẽ nõ minuit edacitas, ubi hęret amplexus quẽ nõ diuellit ſocietas. Hęc amo cũ Deũ meũ amo. Hæc Auguſt. Ex his aliqualiter apparet uel apparere poteſt diſtinctio & differẽtia prædictorũ habituũ, uel magis graduum & intenſionũ perfectionalium. De his ſenſibus ſpiritualibus, plenius dicitur in tractatu de itineribus æternitatis cap.vj.

Capitulum IIII.

Vtilitas ex donis ſeptẽ Spũs ſancti pro uenietes.

TErtiò uidendum eſt quæ utilitas in iſtis ſeptẽ donis Spiritus ſancti cõferatur. Circa quod notandũ eſt, q Spiritus ſanctus per ſua dona primò ſibi domum mẽtalem in iocundũ habitaculum, & in ſanctum maneriũ præparat. Nã donum ſapientiæ, uirtutibus ędificat mentis domũ. Donũ intellectus, mentis domũ contemplatione illuminat. Donũ conſilij, domũ mentis gubernat prudentia. Donũ fortitudinis, mentis domũ ſtabilit & defenſat patientia. Donũ ſcientiæ, mentis domũ multipliciter ditat, & cibat diuinis ueritatibus. Donũ pietatis, mentis domũ diuino cultu perornat. Donum timoris, mentis domũ mũdam conſeruat,& omne peccatũ ab ea totaliter expellit, & extirpat, quia timor Dñi expellit peccatum ut dicit in Eccleſia. Hæc poſſunt elici ex uerbis Bedæ, ĩ una homilia ſuper Matth. cap.xij. ubi dicit. Sapientia domũ ædificat. Intellectus, gubernacula inuenit. Cõſilium, bona à malis diſcernere facit. Fortitudo, in patientia animam poſsidet. Scientia, diuitiæ Dei & ſalutis acquiruntur. In pietate, proſperitas prſentis uitæ & futuræ cõſiſtit, ad omnia. n. utilis eſt. Timore, humilitas cõſeruaſ,& omne peccatũ expellitur. Et ſic mens humana, Deo in habitaculũ ſanctũ præparatur. In quo habitaculo, quantã familiaritatem Dñs cum mente humana habeat, & quot cõſolationes ei exhibeat, infra patebit. Secũdò donis ſpiritus ſancti, totã familiã domus mentalis, ſiue uires animę ad expedite miniſtrandũ Deo, & faciliter obediendum diſponunt & habilitãt, ut docet Beda ſuper Matthæ. exponens illud uerbum. Mulier habuit ſeptẽ uiros. Spiritus ſapiẽtię, negligentiam. ſ. miniſterij, à pigro repellit. Spũs intellectus, diligentiã miniſtrandi rationabiliter quærit. Spiritus cõſilij, prouidentiã diuinã prudenter inuenit. Spũs fortitudinis, impeditiæ, obliuionẽ diu eſſe nõ ſinit lubricã. Spiritus ſciẽ pietatis, humanã fragilitatem circa miniſteriũ clementer indulget. Spiritus timoris Dei, inpro uidam ignorantiã ardenter decoquit, & mẽtem pia ſollicitudine ad ſatisfaciendũ Deo impellit. Quia qui Deum timet, nihil negligit, ait ſapiẽs. Et Gregorius dicit. Deum timere, eſt nulla quæ facienda ſunt præterire. Et ſic tota familia mentis, ſeruiet uniuerſorum Dño, cui ſeruire regnare eſt, ait Apoſtolus & Grego. Sed neceſſe eſt ſcire hic, quæ ſit iſta familia mentis, & quę ſit dignitas, ordo,& operatio eorũ. De quo notãdum eſt, q in libro de ſpiritu & anima, paũ poſt principiũ dicitur: q nobilis creatura eſt anima. Ciuitas nanq; Dei eſt, de qua (ſecũdũ pſalmiſtã) tam glorioſa dicta ſunt, quia ad imaginem & ſimilitudinẽ Dei facta ſit. Sequitur. Sed quia nulla eſt ciuitas abſq; populo, ideo diſpoſuit in ea conditor noſter, populũ triplicis gradus. i. ſapientes ad cõſulendum, milites ad pugnandum, artifices ad miniſtrandũ. Et ſequit ibidem. Ciues huius ciuitatis ſunt naturales, & ingeniti animæ uigores, ranq̃ indigenę. Quorũ diſtincti ſunt gradus, alij ſunt ſuperiores, alij medij, alij inferiores. Superiores quidẽ, ſunt ſenſus intellectuales. Medij rationales. Infimi ſunt animales. Et tantũ de familia hac ſufficiat, quantũ ad preſens ꝓpoſitũ. Sed de ordine iſtius familię, & operatione infra require, cap.v. ſecundæ partis. Tertiò Spiritus ſanctus p dona prædicta, totã familiam animæ ſiue mentis uires erudit,& munit cõtra tentamenta, & defectus naturales, uel cõtractos, quibus ſecũdum diſpenſationẽ diuinam quandoq; exercentur: ne ociosi in delectabili tranquillitate donorum tepeſcant, & inde habeanẽ ut ingrati,& nõ cognoſcãt. Vnde Grego. lib. ij. moraliũ dicit ſic. Nonnunq̃ fit, dum mens noſtra tãti muneris plenitudine donorũ atq; ubertate fulcitur, & cõtinua ſecuritate in his perfruitur, à quo ſibi hæc ſunt obliuiſcit: & quaſi à ſe putat habere quod nunq̃ ſibi conſiderauit abeſſe. Vnde ſit q eadem gratia donorũ, quandoq; utiliter ſe ſubtrahat, ut menti præſumẽti, quantũ in ſe infirmeſ oſtendat. Sequit. Tunc enim uerè cognoſcimus bona noſtra unde ſint, quãdo hæc quaſi ammittendo ſentimus, quia à nobis ſeruari nõ poſſunt. Et dicit ibidẽ, q cõtra ſingula tẽtamẽta Spũſanctus erudit & munit mentẽ, in ſeptem uirtutibus ſiue donis, quę pro eodem accipit, ut pater ibidem.

Anima ciuitati cõparatur.

Pſal. 86.

Vnde contra ſtultitiam humanã, uel mundanã, dat ſapientiã diuinam. Contra hebetudinẽ humanã, dat donum intellectus. Contra præcipitationem periculoſam, dat donum conſilij. Contra timorẽ ut eſt paſsio, dat donũ fortitudinis. Contra totam ignorantiam, dat donum luminoſæ ſcientiæ. Cõtra cordis duriciam, dat donum benignę pietatis. Et cõtra pertinacem ſuperbiã, dat donum humilis timoris.

Et infra dicit. Mira aũt hoc nobiſcum agitur diſpenſatione, ut mens noſtra culpæ nonnunq̃ pulſatione feriaſ. Nam homo magnarũ uirium ſe eſſe crederet, ſi nullum unq̃ uirium ſuarũ defectum intra mentis archanũ ſentiret. Nã unde ſe ptimeſcit enormiter cadere, inde accipit fortiter ſtare. Et ut dicit Grego. ibidẽ. Tentatio talis excitat, ut ſe mens in certamine cautius accingat. Quartò Spũſanctus per dona oẽs uires mentis, & totã familiã animæ habilitat & diſponit, ut ad cœleſtia p gradus aſcendãt, ubi eſt uera patria animę. Vnde Gregor. exponens illud.

Septem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sup Ezechi. parti. Homil. 9.

Septem graduum erat ascensus ciuitatis. Sunt multi, qui iam per septem gradus. i. per spiritus septiformem gratiam, aditum uitæ cœlestis inueniunt, ut hi.

Iob. 22.

Qui Per timorem Dei sunt humiles. Vnde dicitur in Iob. Qui humiliatus fuerit, erit in gloria. s. cœlesti. Per pietatis studium, sunt misericordes, quia in Luca dicitur. Beati misericordes, quoniam misericordiam cõsequentur, &c. Per scientiam, sunt discreti, sunt discernentes inter malum & bonũ, & qualiter saluentur. Quã

Luc. 6.

Lib. de similitud. cap. 1.

sciẽtiam dat spiritus sanctus, ut dicit Anselmus. Per fortitudinem, sunt liberi uel animosi, ut nulli uitio subijciantur, quia fortitudo & decor indumentum eius. Decor autem uitium uincit. Per consilium, sunt cauti. Vnde in Ecclesiastico

Eccl. 32.

dicitur. Sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis. Per intellectum, sunt prouidi, qa intellectus cum dono superaddito penetrat oia uelamina, usq; ad archana cœlestia, de hoc infra.

Sapiẽtiæ. 8.

Per sapientiam, sunt maturi, iuxta illud. Quę attingit à fine, usq; ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Et hæc amicos Dei constituit.

De hac sapientia dicit Alanus libro de planctu naturæ sic. Sapientia est fructus internæ delectationis, delicioſa animæ paradisus. Hęc cum in cœlestem terrenum. i. in mortalem cadit hominem, in Deum deificæ murationis auctoritate conuertit. Sunt & aliæ multæ utilitates, ut in singulis donis patebit.

Capitulum V.

QVartò videndum est, qui, & quales, & qualiter istorum septẽ donorum siue radiorum capaces efficiantur, quæ tam liberaliter fidelibus exhibentur. De quo notandum est, q̃ Dion. lib. iiij. de diuinis nominibus, secundum cõmẽtum abbatis Vercellen. dicit sic. Cum diuinitas super subſtantialiter sit bona, & suam bonitatẽ ad uniuersitatem extẽdat, cuius rei qualecunq; indicium in sole corporeo ostenditur, qui non præmissa electione, sed ex principali naturæ suæ proprietate, per scipsum quantum in se est, circumquaq; cuncta illuminat luminis suis capacia, & sibi exposita, & hoc secundum singulorũ illuminandorum proportionem: Sic meritq; diuina bonitas in comparabiliter super solem, non minus super obscuram imaginẽ q̃ super clam, non minus super cœcam, q̃ uidentẽ, ut alibi exemplificat, ex proprietate naturæ suæ, omnibus creaturis suis ꝓportionaliter immittit radios suæ uniuersalis bonitatis, ꝓ quos subsistit, uiuit, & operatur unaquæq; creatura, prout sibi competit. Propter quod spiritussanctus cum sit summæ liberalitatis, radios suorum donorum omnibus exhibet liberaliter, qui ab uno lumine procedentes, exhibentur diuersimode diuersis, secundum cuiuslibet capacitatem. Vnde Bern. quasi admirando clamat. Verè multiplex spiritus in uirtute, qui tam multipliciter filiis homi-

Ser. 2. de Penthecoste.

num inspiratur, ut non sit qui se abscondat à calore eius. i. radiis beatificis eius. Siquidem conceditur hominibus ad usum, ad miraculum, ad salutem, ad auxilium, ad solatium, ad feruorem. Ad usum quidem uitæ præsentis conceditur bonis & malis, dignis pariter & indignis, communia bona abundantissimè tribuens, ita ut uidea tur hic discretionis limen non tenere. Ingratus est uel cœcus, qui in his beneficium spiritussancti non agnoscit. Ad miraculum datur insignis & prodigiis, in uariis uirtutibus, quas per quorumlibet manus operatur. Ipse enim antiqua miracula suscitat, ut ex præsentibus fidem astruat præteritorum, quæ quandoq; datur sine gratia gratum faciente. Tertiò infunditur ad salutem, cum in toto corde nostro reuertimur ad dominum Deum nostrum. Porrò ad auxilium da tur, cum in oi colluctatione adiuuat infirmitatem nostrã. Dat etiã ad cõsolationẽ, cum testimoniũ perhibet spiritui nostro, ꝙ filii Dei sumus. Ea enim inspiratio, ad consolationem nostram est. Datur etiam ad feruorem, cum in cordibus nostris seu perfectorũ uehementius spirans, ualidũ ignem charitatis accendit, ut non solum in spe gloriæ filiorũ Dei, sed & in tribulationibus glorientur, contumeliã gloriam reputantes opprobrium gaudium, desꝑtionem exaltationem; Pauci sunt, qui hoc spiritu repleantur. Hæc ille: Isti actus ita excellentes, sunt actus donorum, vt ex supradictis patere potest, excellentiæ quorũ, non omnibus conueniunt. Istorum autem donorum & actuum tam excellentium, & radiorũ tam ſplendentium, non sunt capaces mũdi amatores, quia in eis datur spiritussanctus, quẽ mũdus non potest accipere. Nam Dominus dicit:

Ioann. 14.

Spiritum ueritatis, mũdus non potest accipere. Cuius rationem reddit ibidem dicens, quia nõ uidit eum, neq; scit eum. Quod uerbum Augustinus in origin. exponens dicit. Sicut iniustitia iusta esse nõ potest, ita mundus. i. amatores mũdi, non possunt accipere spiritumsanctũ. Quod declarat per oppositionem, quæ est inter gratiã & peccatum. Nam peccatum quod est in amatoribus mundi, opponitur gratiæ siue charitati, quę est in donis spiritussancti. Vnde Io. in cano.

1. Ioan. 2.

dicit. Qui diligit mundum, non est charitas patris in eo, Quia omne quod est in mundo, est cõcupiscentia oculorum, & concupiscentia carnis, & superbia uitæ, quæ donis spiritussancti opponuntur. Secundò probat hoc, per indispositionem intellectus mundanorum hominum ad uidendum, dicens. Mundana dilectio, non habet inuisibiles oculos, per quos spiritussanctus uideri potest, quia Dominus dixit, mundus nõ uidet eum. s. spiritumsanctum, neq; scit eum. Cuius ratio est, quia animalis homo non percipit ea quæ Dei sunt, ut dicit Pau. Quia oculos suos statuerunt declinare in terram, sicut dicit Prophera: Et spiritussanctus aufert se à cogitationibus, q̃ sunt sine intellectu, ut dicit, Sapiens. Vnde cæci sunt,

1. Cor. 2.

Psalm. 16.

Sapiẽtiæ. 1.

Multiplicẽ effectũ cau sat spiritꝰ sanctus in homine.

Roma. 8.

Qui sunt capaces Spũſſancti, & donorũ eius

In sermo. de Penthecost.

Psal. 84.

Iacobi. 4.

sunt, & duces cæcorum. Tertiò Greg. idem declarat lib. v. moraliũ, ex defectu affectus mundanorũ hominum, ad diligendũ Deum dicens. Spiritumsanctũ mũdus nõ potest accipere, quia ad diligendũ inuisibilia nõ assurgit, quia seculares mentes, quãtò se foris p desideria dilatant, tãtò ad receptionẽ Spiritussancti sinum cordis angustant, & quãdoq; claudunt, quia sicut dicit Apostolus. Qui secũdũ carnem sunt, quę carnis sunt sapiunt, qui uerò secundũ spiritum sunt, quę spiritus sunt sapiunt, nõ quæ carnis. Spiritus enim sanctus odit sordes peccati, nec habitare potest in corpore subdito peccatis, sed in mẽtibus puris. Ideo modò uidendũ est, qui sint capaces Spiritussancti, & donorum eius, nõ ex suis meritis, sed ex largitate dantis spiritus. Qui igitur econtrario mundi mala odiunt, uilipendendo & contemnẽdo, Hierusalẽ ascendunt, mundũ fugiẽdo, & se elongando, in templo cordis Spiritussanctũ quærunt fideliter orando, sedent unanimes in domo cordis, humiliter quiescendo, & paracletum desiderãdo, præstolanꝫ aduentũ Spiritussancti, inspirationes eius studioſe obseruando. Hi sunt, qui capaces eius sunt. Nã sicut dicit Bern. Bonũ quod in nobis spiritus bonus operatur ad faciendũ, profectò monet memoriã, docet ratio nem, & mouet uoluntatẽ. In his enim tribus, tota cõsistit anima nostra, ut in imagine Dei. Memoriæ suggerit bonũ ī cogitationibus suis, atq; ignauiã nostram torporemq; repellit. Sequitur. Propterea quoties huiusmodi suggestiones boni senseris in corde tuo, da honorem Deo, & age reuerentiã Spirituisancto, cuius uox sonat in auribus tuis. Ipse nanq; est qui loquitur iustitiam, Vnde & Psal. ait. Audiã quid loquatur in me Dominus Deus. Docet & rationẽ. Multi siquidem, ait Bernardus, benè mouentꝫ ut benè faciãt, sed minimè sciunt quid agendũ sit, nisi afsit denuo gratia Spiritussancti, & quam inspirat cogitationẽ, doceat in opus ꝓferre, ne uacua sit in nobis gratia Dei, sed operetꝫ prout ratio inspirat, & dictat. Sed quia scienti bonũ, & non facienti peccatum est illi. Propterea nõ solum moueri & doceri oportet, uerũ & moneri, & afficiad bonũ operandũ necesse est. Et sequitur ibidem. Operatur aũt sic Spiritussanctus in nobis remissionem peccatorũ, facit solicitum ambulare cũ Deo, structura ꝓfunda peccatorũ nostrorum, discretor cogitationũ, & intentionum cordis. Qui nec minimam paleã intra cordis quod possidet habitaculũ, patitur residere, sed statim igne subtilissimæ circũspectionis exurit spũs dulcis & suauis, qui nostrã uoluntatem erigat, & dirigat ad suam, ut eam ueraciter intelligere, & feruenter diligere, & efficaciter implere possimus. Hæc aũt omnia operatur unus atq; idem spiritus, diuidens singulis prout uult. Vnde Bern. ibidem dicit. Spiritussanctus qui à patre filioq; procedit, tanq̃ firmissimũ & indissolubile uinculum trinitatis, & tanq̃ donum in quò omnia dona donantꝫ, & de quo testatur scriptura, quia procedit, & spirat, inhabitat, implet, atq; glorificat. Procedere dicitur à patre & filio, ut donum ad creaturam.

Vnde procedẽdo prædestinat. Inspirando, uocat quos prędestinauit. Inhabitando, iustificat quos uocauit. Replẽdo, accumulat meritis quos iustificauit. Et glorificando, ditat præmijs, quos accumulauit meritis.

Hæc Bernardus,. Igitur capaces Spũſſancti, & donorum eius sunt prædicti. Nihilominus tamẽ liberaliter se exhibet omnibus, ut ostẽdit Bern. dicens. Venit Dñs ad nos, accelerat, appropriat, adest, respicit, alloquitur. Venit, affectu, & studio miserendi. Accelerat, subueniendi zelo. Appropiat, humiliãdo semetipsum. Adest præsentibus. Prospicit, in futuros. Loquitur, docens & suadẽs de regno Dei. Sed mundani & carnales, neq; cognoscunt, neq; sciunt eum, iuxta illud, quia malitia eorũ excœcauit eos. Boni uirò cognoscunt eum dicentes. O q̃ bonus & suauis est Domine spiritus tuus in nobis.

Super can ti. ser. 57.

Sapiæ. 1.

Sapiæ. 12.

Capitulum VI.

QVintò uidendum est de istorum donorũ ordine. In eis nanq; sunt quidam gradus scalares, per quos ascendit. Necesse aũt est, nos ascẽdere & descendere, ut dicit Bern. in una epistola. Et Augus. in lib. de uerbis Dñi dicit, Semper ambula, semp ꝓfice, noli iuia deficere, noli retroire, noli deuiare. Remanet qui nõ proficit, retrocedit qui ad ea reuoluitur, unde iam recesserat, deuiat qui apostatat. Et ideo uidendũ est i istis donis Spiritussancti, qualiter sit ambulandũ proficiendo de uirtute in uirtutẽ, qualiter ascendẽdum sit Deũ contemplando, & qualiter descendendum ꝓximo subueniendo. Esaias enim lo-

Esa. 11.

quens de flore Iesu, qui ascendit de radice Iesse, dicit, ꝙ repletus fuit istis donis. Et enumerando ea, incepit à summo dono. s. dono sapiẽtiæ, & descendit ꝑ media, usq; ad infimum. s. donũ timoris Dñi. Et rationẽ istius ordinis assignat Iacobi. 1.

Iacobi. 1.

ris Dñi. Et rationẽ istius ordinis assignat Iacoris Dñi. Et rationẽ istius ordinis assignat Iacobus, cũ dicit. Omne datũ optimũ, & omne donũ perfectũ desursum est, descendens à patre luminum. Sunt alij multi ut Augus. lib. ij. de doctrina christiana, Et Gregor. super Ezechielẽ, & Ansel. Qui enumerando dona prædicta, docent incipere ab infimo dono. s. timoris Dñi, & per media ascendere usq; ad summũ. s. donum sapiẽtiæ. Est igit in eis quasi ascẽsus & descẽsus scalaris, ut in scala Iacob, descensum de supremis ad media, & de medijs ad infima. Dionysius magis naturalẽ & rationabilẽ oñdit ī ordinatione omniũ hierarchiarũ, tam angelicarũ q̃ ecclesiasticarũ, q̃ ẽt mẽtiũ humanarũ. Dicit. n. Diony. x. angelicę hierarchiæ, secũdũ cõmentũ Vercellen. sic: Addã & hoc nõ incõueniẽter, ꝙ secũdũ seipsam unaquæque mẽs tã cœlestis q̃ humana, spirituales habet & primas, & medias & ultimas ordinationes, & uirtutes, & in his omnibus docet descendere à superioribus ad inferiora, cõmunicando eis quę

Lib. de similitu. in fine.

Gen. 28.

receperunt.

Universidad de Deusto Biblioteca

Cap.4. ecclesiasticæ hierar.

receperit. Nam idem Dionysius dicit. Oportet diuina prius participare, q̃ distribuere, quia qui præsumunt abusiuè docere diuina, anteq̃ rectè conuertentur adhuc immundi, omnino à docēdi officio sunt extranei. Sicut .n. solares radij, primarias & propinquiores materias capatiores celerius illustrant & adimplent, & per illas ad inferiores materias lumina deferunt, sic officiū docendi diuina alios non præsumant suscipere, nisi qui habitū diuinæ scientiæ & ueritatis obtinuerūt, tanq̃ ex Dei inspiratione, & iudicio, ad hoc officiū assumpti. Vnde sanctus Abro. i lib. de uirgini. dicit. Cursus ad superiora est tutus, descensus ad inferiora est periculosus. Grego. uerò super Ezech. homil. xix. loquens de cœlestibus gradibus donorū & ordinum dicit. Esaias loquens de cœlestibus, magis descēdendo, q̃ ascendēdo, dona numerauit, à supremo, hoc est, à dono sapientię incipiendo. Sed nos inquit Gregorius, q à terra ad cœlestia tendimus, eosdē gradus ascēdendo numeramus, & incipiendo ab infimo. s. timoris Dñi, usq; ad donū sapidæ sapiētię. Rationem huius ascensionis, reddit Greg. xxij. moralium dicens. Nemo infima deferens, repente fit summus, quia ad obtinendū perfectionis meritum, dum quotidie mens in alta ducitur, ad hoc ꝓculdubio, uelut ascensionis cuiusdā gradibus peruenitur. Hęc ille. Quare ascensiones in corde nostro disponere debemus in hac ualle lachrymarū, ut ad donū sapientiæ pertingamus, in quo secundū Apostolū gustatur uerbum Dei, & diuitiæ sæculi uenturi.

Heb.6.

Et nō solum est nobis ascendendū ad Deum contemplandū, sed etiā nobis est descendendum ad proximum subleuandum, & instruendum de his quæ sursum sunt. Vnde

Vbi supra

Dionysius dicit sic. Diuinis & spiritualibus uiris, radius intellectualis rerum spiritualium in mente lucens, & eorū mentes spiritali suauitate perfundens, ad alios minus uelut nō spirituales non similiter procedit, sed ab ipsis spiritalibus sint occulti mortalibus contemplatoribus sub enigmatibus cooperitur, ne ab immūdis cōtaminetur & imperfectis, per quę enigmata, inferiores & infirmiores sursum aguntur, secundū singulorū capacitatem uel facultatē. Hęc ille. Est igitur nobis in hac scala ascendendū, & descendendum, ab infimo dono timoris, usq; ad summū donū sapientiæ, per gradus disponentes ascēsiones in corde, ut eamus de uirtute in uirtutē, donec uideatur Dominus Deus in syon. Primus

Septē gradus ascensionis, sūt septē dona Spūssancti.

igitur gradus ascendendi, est timoris amorosi in omnibus continuatio. Secundus pietatis uiscerosæ ad Deum, & proximum, sancta liquefactio. Tertius scientię omnium beneficiorum Dei, grata recognitio. Quartus fortis omniū operationū bonarum executio. Quintus consulta à Deo omnium eligendorum, & tuta electio. Sextus intellectus omnium ueritatū necessariarum, limpida contemplatio. Et septimus sapientialis cœlestium deliciarum, prægustatio.

Nec desunt quidem angeli in scala hac ascendentes, & descendentes. Ad cuius euidentiā notandum est, quid sit angelus iste. De quo Richardus dicit sic.

Lib. 2. de cōtempla. cap. 13.

Angelus sanè nuncius dicit, & proculdubio nuncius est, non quilibet, sed diuinus nuncius est, per quē diuinæ uoluntatis beneplacitum cognoscimus. Nuncius est per quem ad æternorum cognitionem illuminamur, per quē ad æternorum desiderium inflamamur. Et sequitur. Vultis audire qualem nuncium Apostolus Ioannes nobis promittat cum dicit.

1. Ioan. 2.

Vnctio inq̃ eius docebit nos de omnibus. Sed quæ est unctio ista nisi Spiritussanctus, scilicet diuina inspiratio? Hic est ille nuncius, quem diu quærebamus.

Nuncius est diuina ispiratio.

Hæc est legatio uerè potens, uerè sufficiens, animum humanum omnem ueritatem docens, & ad omnia diuinæ uoluntatis beneplacita inclinans. Et ideo Richardus dicit.

Idem lib. 4. cap. 15.

Summè amorosa anima sciens nuncios dilecti sui audire, clamat cum propheta. Manda remanda.

Esa. 28.

Et postea dicit sic. Nuncius inter nos medius discurrat, qui me de singulis instruat, doceat me non solum super statu meo, sed & de statu tuo me doceat, quomodo apud te sit, & quid tibi de me placuerit. Et sequitur, Quotidie (ni fallor) nos qui lectioni uel meditationi insistitis, eius nūcios suscipitis, mādata cognoscitis. Quoties ex abditis scripturarum recessibus, nos nouos intellectus eruimus, quid aliud q̃ quosdam dilecti nostri nuncios accipimus? Huic sanè negotio subseruit omnis sacra lectio, sagaxq; meditatio, alij itaq; legentibus, alijq; meditantibus, diuinorum secretorū nuncij occurrunt, qui dilecti nostri mandata ad nos perferant, & de singulis instruant. Et sępe fit in una eademq; scriptura, dum multipliciter exponitur, multa nobis in unum loquatur, moraliter nos docens, quid dilectus noster facere nos uelit, allegoricè nos admonens, quid pro nobis per seipsum fecerit, anagogicè proponens, quid adhuc de nobis facere disponit, & in hunc modum mandat & remandat. De hoc nota benè, dono tertiò, capitulo tertio. b. Dum igitur quotidianis usibus nouos sensus nouosq; intellectus quęritant, quid aliud q̃ manda remāda per affectum clamant? Hæc ille. Sed qui sunt nuncij falsi, ut carnis, mundi, uel Diaboli, solerter discernendum est. Ex fructibus enim eorum, cognoscetis eos. Similiter amatrix anima, nuncios amorosos sibi inspiratos dilecto remittit, secundum dona Spiritussancti, ut profunda suspiria, alta desideria, contemplationes limpidas, affectiones extaticas, orationes uel inuitationes feruidas, expectationes sitibundas, & cogitationes languidas, dicens eis illud Canticorum.

Cant. 5.

Nunciate dilecto meo, quia amore lāgueo, ubi dicit glo. Præ magnitudine amoris, omnia temporalia sunt mihi fastidio. Hæc ille.

De

DE SEPTEM DONIS SPIRITVSSANCTI IN SPECIALI, ET PRIMO DE DONO TIMORIS.

Cap. I.

His itaq; in generali præmissis, modò de singulis donis in speciali uideamus. Quorū primū, scilicet infimus gradus ascendēdi ad gustum sapiētiæ est timor domini. De quo Anselmus dicit sic.

Li. de similitu. circa finem.

Horum donorum primum est timor Dei, ueluti aliorum quoddam fundamentum.

Timor est fundamētum aliorum donorum.

Hunc nanq; spiritussanctus in campo mentis supponit, aliaq; dona in suo ordine, ueluti in ædificationem superimponit. Prius enim metuere facit, ne pro peccatis suis à Deo separetur, & post in pœnis inferni cum diabolo torqueatur. De qua tortura Hugo in lib. suo. iij. de anima dicit sic. Terreat te timor iuditii terribilis, metus gehēnę, laquei mortis, dolores inferni, ignis urens, uermis mordens, sulphur fœtens, flamma tartarea, & tandem omnia mala, ut tandem clames, in æternū non peccabo. Et sic patet, ꝙ donum timoris est primum in ascendēdo. Sed ad maiorē notitiam huius doni, scilicet timoris, sunt quatuor notanda. Primò quid sit timor, & qualiter secundum inordinatos amores multiplicatur, & deordinatur. Secundò quis timor à regno animæ per charitatem perfectam expellatur, & quem secum compatiatur. Tertiò qualiter a timore Dei, in anima dies clara oriat. Quartò qualiter à dono timoris, animæ conuiuium præparetur. Primò igitur uidendum est quid sit timor, & qualiter secundum diuersos amores multiplicatur, quia ex amore orit.

Timor qd sit.

Timor sicut dicit Augustinus xiiij. de ciu. Dei, est amor fugiens quicquid ei aduersatur. Et cum hoc concordat glo. August. super Ioannem capitul. x. ubi dicit. Timor est fuga, ne perdat homo quod amat. Igitur timor oritur ex amore. Nam quādiu amorem ordinatum habuit in paradiso, tādiu sine timore inordinato fuit in seipso. Et q̃ cito amorem inordinatum admisit, tam cito timor inordinatus affuit pœna peccati, quare se abscondit dicens.

Gen. 3.

Domine audiui uocem tuam & timui. Quare timuit, nisi quia ꝑ inordinatū amorem, pręcepti domini transgressor fuit? Quantò ergo homo a falso & inordinato amore recedit, & ad ueram charitatem accedit, tantò inordinatum timorem euadit.

Li. 2. de sacram. par. 13. cap. 5.

Ideo notandum est, ꝙ Hugo, & glo. super Psal. xviij. dicunt, ꝙ. v. sunt timores. s. timor naturalis, timor mundialis, timor seruilis, timor initialis, & timor filialis.

Quinque sunt timores, & timor naturalis. Quid sit.

Timor naturalis, est passio quæ orit ex amore naturali, in quo quilibet timet naturaliter nocumētum naturæ suæ, passionibus autem nec meremur nec demeremur, quia non subiacent libero arbitrio, nisi quando quis irrationabiliter se habet circa eas. Isto timore Christus timuit mori, sed non nisi quantum uoluit, nobis in exemplum uel documentum. Vnde si quando est malitia in timore naturali, non est nisi ex defectu rationis, & uoluntatis. Et licet iste timor non sit à spiritusancto, tamen cum ipso stare potest in homine.

Mūdanꝰ.

Secundus timor dicitur mūdanus, quo quis timet nimis de amissione uitæ præsentis, uel rerum ad hāc uitam pertinentiū. Vnde qui nimis diligit mundum, uel res temporales, uel amicos, nimis timet ab eis separari. Et hic timor nascitur ex nimio inordinato amore utriusq;, & semꝑ est malus, quia ut dicit Ioannes.

1. Ioan. 2.

Qui diligit mundum, inimicus Dei constituit, quia non est charitas patris in eo. Et ideo hic timor, quandoq; est peccatum mortale, ut quando quis magis uult amittere uitam æternam, quàm corporalem, uel temporalem, thesauros cœlestes, q̃ mundanos, & quandoq; est ueniale, quando isto timore facit homo quod non debet, & quandoq; omittit quod facere debet, ut per hoc effugiat pœnam temporalem, sed per hoc non mutat uoluntatem in bonū, ut dicit Hieron. super Matt. quare hic timor non est donum spiritussancti, q̃a nō mutat malitiā uoluntatis, licet actu omittit propter timorem tēporalem.

Seruilis.

Tertius timor dicitur seruilis, quo quis magis timet pœnā q̃ culpā, qui secundū essentiā dicit esse a Deo, nō tū sub ratione qua seruilis est, quia principaliꝰ timet pœnā q̃ culpā, nec mutat uolūtatē in bonū, licet criminis suspēdat executionē. De hoc timore dicit Aug. exponēdo illud Psal. Confige timore tuo carnes meas. Timor legis seruilis, pedagogus nouę ꝓcessit, qui ad Christū ducit, sed carnē crucifigit, ideo q̃a uiuit peccādi uolūtas, & sequeret opus si nō sequeret pœnalitas. Nec iste timor est donū spūssancti, quia pōt esse sine charitate, immo nec pōt esse cū charitate gratuita.

Initialis.

Quartus timor dicit initialis, quia est incipiētiū & initiū sapiētiæ, & dicit esse donū spiritussancti, tū sub imperfecto esse. Non. n. differt à timore filiali, nisi ut imperfecta charitas à perfecta. Vnde Io. dicit.

1. Ioan. 4.

Perfecta charitas foras mit. timorē ubi dicit gl. Timorē illū emittit, q dicit initium sapiētiæ. Illo. n. timore, se cohibet homo à peccato principaliter propter Deū, secundariò uerò, propter pœnam æternā.

Ser. 22. super Cant.

De timore isto Bernard. dicit sic. Non immeritò hic timor dicitur initium sapientiæ, qui sępe se insipientiæ primus opponit. Hic enim timor, quidam ingressus est ad sapientiam. Planè domus Dei est, & porta cœli, & tanquā ingressus gloriæ. Et sequitur. In ueritate didici, nil æquè efficax esse ad gratiam promerendam, & retinendam, & recuperandam, quàm si omni tēpore coram Deo inueniaris non altum sapere,

sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed timere. Et sequitur. Non est enim locus, quo admittas superbiam, repletus timore Domini. Et sic de cæteris uitijs sentiendũ est, quæ necesse est omnia à plenitudine timoris excludi, tunc Deũ si plene, si perfectè timueris, dabit saporem charitatis. Hunc tamen timorẽ initialẽ, perfecta charitas foras mittit, uel fortè (secũdũ quosdã) ipsum perficit, cũ iam sapientiã ingressus fuerit. Quod sentit Bern. lib. de dili. Deum, parum ante finẽ, ut infra patebit cap. sequenti. Quintus dicitur timor filialis, & est unũ de septem donis Spiritussancti, sub esse pfecto doni. Per ipsum enim, anima reddit bene mobilis ab inspirationibus Spiritussancti, & quasi p talem timorẽ se Spiritui sancto omnino subijcit, & in nullo repugnat, prout possibile est in uia. Vnde Gilbertus porretanus dicit. Quid timor ille filialis nisi amor esse conatur, qui iam nescit officiũ timoris, & penè timor esse desijt? hunc timorem sibi charitas perfectè collaterat indiuisibiliter. Et sic patet quid sit timor, plenius tamen dicetur infra de hoc timore.

Filialis.

Capitulum II.

SEcũdò uidẽdũ est, quis timor à charitate pfecta foras expellatur, & quẽ timorem secum patiatur, cũ in prima Ioannis dicatur, q̃ charitas perfecta foras mittat timorem, tanq̃ inutilem in officio suo. Et huius reddit rõne, dicens idẽ. Hęc enim charitas nihil pœnale habet, timor aũt pœnam habet. Sed necesse est, primò uidere quæ sit perfecta charitas, quæ non cõpatitur secũ timorem, sed foras emittit eũ. De quo sciendũ, q̃ duplex est pfectio charitatis. Prima est necessitatis, & sufficientiæ. Secunda est priuilegiatæ sanctitatis, & excellentiæ. Et has perfectiones tãgit Prosper li. iij. de uita cõtẽplatiua dicẽs. Perfecti sunt illi, qui perfectè Deũ diligunt, qui uolendo quod uult Dñs, nullis peccatis quibus offendit Dñs acquiescunt, & semper ad uirtutes diligendas, & habendas se extendunt. Perfectionẽ necessitatis tangit cum dicit. Qui uult quod uult Deus, quam habent quicunq; tenẽt charitatem. De hac charitate dicit Dominus. Perfectus eris, & absq; macula coram Dño. Absq; macula. s. criminali dicit glo. Et hæc perfectio charitatis, benè cõpatitur secum aliquos timores, ut supra dictum est. Perfectio uerò excellentiæ charitatis tangitur, cum dicitur, qui semper ad uirtutes diligendas, & habendas se extẽdunt. Quare Bern. in epistola quadam dicit. Indefessum studium proficiendi, & ingis conatus ad perfectionem, reputatur perfectio. Et hæc charitas foras mittit omnem timorem, qui pœnã habet, ut dicit Ioan. Sed qualiter hoc intelligendum sit, ostendit Gilbertus porretanus sermo. xviij. super Canti. ubi dicit. Charitas proximi caret liuore, sed charitas Christi caret timore. Hæc enim nihil pœnale habet, sed timor pœnam habet. Igitur in charitate Christi non erit timor. Quod probat sic,

1. Ioan. 4.

Dupplex est perfectio charitatis.

Deut. 18.

1. Can. cap. 4.

Quid.n. timebit charitas uereres offensas, quia multitudine peccatorũ operit charitas, ut dicit Petrus? Quid infirmitatẽ propriæ cõscientiæ timebit ne decidat, quia fortis ut mors dilectioe st, ut habetur in Canti? Quid temporales pro Christo timebit molestias humiles, cũ nec quidem etiã si ęternæ fuerint, diffatigari, aut euanescere poterit dilectio consummata, idest perfecta? Non ideo amat charitas ne pereat, sed magis uult foris in æternum perire pœnaliter, q̃ priuari usu amoris interni æternaliter. Si enim dederit homo omnem substantiam pro charitate, quasi nihil despiciet eam. s. substantiam. Et sequitur infrà. Dedignatur charitas timoris commertiũ, cogi nesciens, quæ nescit compesci. Ideo charitas perfecta foras mittit timorem, uelut inutilẽ & superuacuum in officio charitatis, sed non timorem illum, qui castus permanet in sæculum sæculi. Et post hæc ostendit ibidem Gilbertus, quis timor manet cum charitate, ubi dicit. Est enim timor quem foras mittit charitas, ut seruilis. Et est timor quem foras mittit ueritas, ut initialis. Et est timor quẽ intromittit & charitas, & ueritas, ut filialis. Primus est cautus. Secũdus castus, sed non permanens in sæculum sæculi. Primus ueretur pœnam. Secundus offensam. Tertius totus liber, quędam humilis & secura reuerẽtia est. Et primus quidem timet offensam, sed propter pœnam. Secundus propter offensam, sed ꝓpter ipsam. Tertius, qđ metuat nõ habet. Quid enim metuat completa fœlicitas, & consumata charitas? Timor hic de plantario oritur charitatis. Sequitur. Non audeo dicere q̃ charitas est, nec tamen audeo negare. Quid enim non amor conatur, qui iam nescit affectum timoris? Quomodo non amor est, qui iam penè timor esse desijt? Quid timor ille est, nisi quędam uoluntas subjectio, obedientia non coacta, & ultrò reuerẽtia impensa? Aut quomodo erit timor, qui offende re non metuit nec ualet? timor ergo non uidetur, qui nihil nec peccati nec periculi metuit. Sed econtra inquit Gilbertus ibidem. Quomodo non erit timor, qui offendere non audet? Certè timor est, qui nihil audacter & temerè præsumit. Quid est igitur timor ille, nisi reuerentia quædam humilis ex iure conditionis, & quasi necessitate impensa, sed necessitatis nil passa? Est enim necessitas obsequendi iure conditionis, sed necessitatem ignorat libertas dilectionis, sed necessitatem ignorat libertas dilectionis. Quid timor ille, ubi temeritatis & negligentiæ magis priuatio est, q̃ necessitatis coactiò? Sequitur. Vides qualiter timor iste approximat ad charitatem, penè illa est, sed non plenè est. Causis enim distãt timor & amor, sed obsequio & affectu libero cognati. Primus itaq; timor meruit puniri. Secundus priuari, & tertius neutrũ. Primum perfecta charitas exterminat. Secundum ad tempus tolerat. Tertium sibi indiuisẽ tolerat. Vnde charitas nunq̃ erit sine timore casto, qui est sine omni pœna, quia manet in sæcu-

1. Pet. 4.

Cant. 2.

Quis timor manet cum charitate

lum

Quis timor manet in sæculum sæculi.

lum sæculi. Hęc ille. Quidã enim dicunt, ut Bernar. in lib. de dili. Deo, circa finem, q̃ timor filialis augetur augmentata charitate, & charitate pfecta perficietur, & ideo habebit in patria eundem actũ omnino, quẽ habet modò, & illi addunt auctoritatem August. xiiij. de ciui. Dei, ubi dicit. Timor ille castus permanens in sæculũ sæculi, si erit in futuro sæculo, nõ erit timor exiens à malo quod accidere potest, sed tenẽs se in bono quod adimi non potest, & ita alium actũ habebit q̃ modo. Ratio huius est, quia ubi boni adepti amor immutabilis est, protectò si dici potest, mali cauendi timor securus est. Hæc ille.

Oculus cordis habet diem suã, & noctem suã.

Iob. 13.

Psal. 102.

Capitulum III.

TErtiò uidendum est, qualiter à dono timoris Dñi, dies spũalis in mente humana oriatur. Circa quod notãdũ est, q̃ Hugo. in lib. de tribus dictis circa finẽ dicit, q̃ sicut oculus corporalis habet diem suã & noctem suã, ita quoq; oculus cordis habet diem suã & noctem suam. Sed alij sunt dies exteriores, & alij interiores. Nam dies exteriores transeunt, nec ad momentũ stare possunt, sed cõtinuè ad mortẽ uel occasum tendũt. Homo enim nunq̃ in eodem statu permanet dicit Iob, & propheta dicit. Dies hominis sicut fenũ, & tanq̃ flos agri &c. Dies uerò interiores in æternum permanent si uolumus, qui sunt quasi quidam gradus uitæ spũalis, per quos homo tendit ad uitam æternam, de quibus psal. ait. Nunciate de die in diem salutare eius, donec p radios salutaris incarnati, trasformemur à claritate in claritatẽ, usq; in diem æternitatis eius. Et ideo Hugo ibidem dicit, q̃ interiores dies magis amare debemus, ubi lucem nullæ tenebrę sequunt, ubi ęterni solis splendore, illuminãtur oculi interiores mundi cordis, ut ualeat homo operari opera lucis, tanq̃ filius lucis, quia in mundo nox sicut dies illuminabit, per prędentiam solis æterni, qui noctem luminosam in anima facit, dum omnes species creatas sua claritate occultat, quã in diẽ cõuertit, dum radiosas ueritates menti ostẽdit. Et ideo pluries fit, q̃ quãdo nox est corpori, dies est menti, & quando est dies corpori, pluries est nox menti. Cuius ratio est, sicut dicitur in lib. de spiritu & anima. Quia quãdo sensus exteriores uigilant, sensus interiores dormiunt, sicut hau experiẽtia docet. Hanc diem timor Domini inchoat tanq̃ mane, tanq̃ meridiem deducit, tanq̃ ueſperam consummat. Vnde Hugo dicit ibidẽ, q̃ primus dies noster interior, est timor Domini permanens in sæculum sæculi. Cuius ratio est. Quia timor Domini initium est sapientię, ut dicitur in Eccle. Et hic à sapientia nunq̃ recedit, sed cum ea quotidie crescit, & proficit usq; in perfectum diem, donec ultimò formam timoris filialis induit secundum quosdam. Vnde Hugo lib. iij. de archa Noe dicit. Sapientia Dei, in cordibus sanctorum tanq̃ in paradiso inuisibili, per timorem seminatur, per gratiam rigatur, iam

Psal. 95.

Eccle. 1.

mane diei spiritualis oritur, per dolorem moritur, per fidem radicatur, per deuotionem germinat, per compunctionem oritur, per desiderium crescit, per charitatẽ roboratur, ut sit quasi lux meridiana, lucens & feruens, per fidem uiret, per circunspectionem frondet, & expandit ramos, p disciplinã floret, per uirtutem fructificat, per patiẽtiam matureſcit, per mortem carpitur, per contemplationem cibat, & tunc dies timoris uesperascit, quãdo à labore quiescitur, & spiritualiter homo reficit. Et iste est cibus de quo psal. ait. Adimplebis me lætitia cum uultu tuo, delectationes in dextera tua usq; in finem. In omnibus istis radijs sapientialibus timor Domini pmanet in sæculum sæculi, & ut radix sapientiæ discurrit, & circuit sollicitè circunspiciens, ne aliquę tenebræ peccatorum lateant, uel se istis radiosis luminibus immisceant, quæ diem mentis obscurent, uel oculis Dei displiceant, ut sunt tenebræ cõcupiscentiarum, quæ frequenter claritatem diei spiritualis impugnant, & obnubilant. Vnde Richard. dicit. Quis in illo unq̃ prælio uictor extitit, ubi spiritus aduersus carnem, & caro aduersus spiritum cõcupiscit? Quis unq̃ tam numerosum exercitum cõcupiscentiarum suarum debellauit, si sine timore puguauit? quia timor Domini maximè confortat cor contra cõcupiscentias. Et sanctus Bernardus in sermo. quodam dicit. Repletus timore Domini, nõ habet locum ubi admittat peccati tenebras, ꝓpter quod dies mẽtis, sicut lux meridiana clara permanet in sæculum sęculi, ideo uespera non habet diem terminantem, sed consummantem. Igitur qui timetis Dominum, diligite illum, & illuminabũtur corda uestra. Quj ambulat in die tali, scilicet timoris Domini non offendit. Et est dies primus, quia initium sapientiæ est timor Domini.

Psal. 15.

Lib. de 12. Patriarchis. c. 44

Eccle. 2.

Ioan. 11.

Capitulum IIII.

QVartò quia Gregorius lib. j. moralium dicit, q̃ donum timoris Domini in die suo conuiuium facit in mente humana, quia dum præmit mentem ne superbiat, de futuris illam cibo spei confortat. Ideo uidendum est, qualiter illud donum conuiuium menti prępparet. De quo notandum est, q̃ nisi donum timoris conuiuium spiritualiter in anima facere posset, Psalmus quasi adtuale

Psal. 30.

mirando non clamaret, dicens. Quã magna multitudo dulcedinis tuę Domine, quam abscondisti timentibus te. Non q̃ illa multitudo dulcedinis totaliter abscondita sit à timentibus eum, sed q̃ ipsa est in eis abscondita à nõ timentibus Deũ. Multa enim manifestantẽ bonis, quę tamen abscondunt à malis. Vnde Greg. xj. lib. moraliũ, exponẽs illud Iob. Auris uerba dijudicat, & fauces comedentis saporem, dicit sic. In his uerbis Iob de electis & reprobis aliquid innuere uidet, quia uerba sapientiæ quę reprobi audiũt, quasi exterius electi non solum audiunt, sed & gustãt interius,

Iob. 12.

interius, ut in corde sapiat eis, quod reproborũ cordibus non sapit, sed solum auribus sonat. Sequitur. Aliud namq; est nominatum cibum audire solũmodo, aliud uerò degustare. Electi itaq; cibum sapientiæ sic audiunt ut gustent, quia hoc quod audiunt, eis per amorẽ medullitus sapit, reprobi uerò qualiter sapiat ignorãt. Quia aliud est aliquid scire, aliud uerò quod cognoscitur faucibus intelligentię degustare. Hęc ille. Ex his patere potest, q̧ timentes Deũ tãquàm soliciti de uoluntate domini cognoscenda & facienda, non solum attendunt ad illud quod cõmune & publicum est, sed & ad illud quod intimo secreto mentis absconditum est aspiciunt, & gustare per experientiam illud quærunt, quod per timorem domini sapere didicerunt.

Timor domini causat dulcẽ saporẽ in mente.

Quod autem timor domini, dulcem saporem in mente causet, ostendit Bern. serm. xxiij. super Cant. ubi dicit. Timor domini bene dicitur initium sapientiæ, quia tunc primum Deus animæ sapit, cum eam ad timendum non tãtum ad sciendum instruit, quia timor sapor est. Porrò sapor sapientem facit, sicut scientia scientem. Times Dei iustitiã, times potentiam, & sapit tibi iustus, & potens Deus. Sapientia enim à sapore dicitur. Igitur timor initium sapientiæ, saporem sapidum in intimo mentis secreto multipliciter immittit, & ita multipliciter reficit totam mentis familiã, sed & totum regnũ animæ iustificat, pacificat, & lætificat, quæ tria perficiunt conuiuium timoris domini, quod non in exterioribus animę celebratur, quia regnum Dei intra nos est, ut dicit

Lucæ.17. Lu.10.

Dominus. Et Maximus exponens illud: Appropinquabit in vos regnum Dei, dicit sic. Regnum Dei est potentia eius in omnibus, actu uerò est in his qui respuunt carnalem uitam, & respiciũt solã spiritualem, q̧ dicere possunt illud apostoli.

Ad Gal.2.

Viuo ego, iã non ego, uiuit aũt in me Christus. Quod uerbũ exponens Vercelleñ. in prologo super Cantica, dicit. Sicut anima sobria me regit naturaliter, & disponit ad omnem actum interiorem, & exteriorem, sic uirtus Christi cui actu uiuo gratuitè me uiuificat, & ad omnia disponit. Ex quo igitur regnũ Dei intra, nos est, ut dicit Dominus. Planum est, q̧ conuiuium quod in illo regno celebratur, non consistit in istis corporalibus, & in uoluptatibus carnalibus, quibus efficimur bestiales, ut dicitur primo Ethicorũ, sed consistit in bonis spiritualibus nos perficientibus.

Rom. 14.

Vnde Apostolus. Regnum Dei nõ est esca & potus, sed iustitia & pax & gaudium in spiritusancto. Ecce tria, quæ necessaria sunt in conuiuio spirituali. Primum est iustitia, conuiuantes in omnibus rectificans. Secundum est pax, conuiuantes in omnibus concordans. Tertium est gaudium, conuiuantes in omnibus lætificãs. Hæc tria, ex timore domini oriuntur. Nam iustitia ex timore domini oritur, sed ex iustitia pax nascit̃, de pace uerò gaudiũ generat̃, quod est dulcissima mentis refectio, & spiritualis conuiuii perfectio. Primum igitur scilicet iustitia, conuiuantes rectificans in conuiuio spirituali Dei, & animæ, ex dono timoris domini orit̃, q̃a sicut dicit in Eccl. Qui sine timore est, nõ potest iustificari.

Eccl.1.

Quomodo autem erit iucunda societas, ubi deest iustitię equalitas? Dicit enim Aug. Remota iustitia, q̃d sunt regna nisi latrocinia?

Lib.4. de ciuit. Dei. ca.4.

Et sicut patet .ij. Ethicorum. Sicut iustitia continet omnem uirtutẽ, ita iniustitia continet oẽm malitiam siue iniquitatem, ubi aũt abundat iniquitas, quomodo erit vera amicitia & societas? ergo nec regni, nec conuiuii tranquilla iucũditas. Manebit aũt iustitia, quia timor domini expellit peccatum uel iniustitiam, cum ex eo oriatur iustitia, ut dictum est. De talibus conuiuiis potest dici. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiã, quoniam ipsi saturabuntur.

Matth.5.

De hac saturitate iustitiæ dicit Bern. Saturabuntur, quia implebit Dominus cõcupiscibile nostrum fonte iustitiæ, ut omnino desideremus eam iustitiam, p̃ quam quicquid aĩa respuere debet, respuet: & quicq̃d concupiscere debet, concupiscet. Et tunc totum regnum mentis iustificabitur, & incolæ eius, & Dominus rex iustitiæ regnabit in illo, & ipsi eis eo, quia iustitia & iudiciũ præparatio sedis eius est.

Bernar. in serm. De omnibus sanctis.

Secundò pax cõuiuantes cõcordans, & quietans in conuiuio sp̃uali ex iustitia nascitur, ut dicit Cesarius. Nam ex iustitia regum, oritur pax populorum.

Pax nascitur ex iustitia.

August. dicit. Duæ sunt amicæ, iustitia & pax, ipsæ se osculantur, & si iustitiam amicam pacis nõ amaueris, nec ipsa pax te amabit, nec ad te ueniet.

Aug. sup Psal.84.

Nisi igitur pax adsit, non erunt conuiuia, sed dissidia, uera autem pax est vbi nihil repugnat, & beati pacifici sunt, q̧ motus animi componunt, & rationi subijciunt, ait gl. Mat. v. Sed nota, q̧ Ber. in quibusdã dictis ostendit triplicem gradum pacis dicens.

Pacis triplex gradus.

Est homo pacificus bona pro bonis reddens, & quantum in se est, nemini uult nocere. Hic paruulus est, & faciliter scandalizatur, quia in eo, ut incipiente, lex carnis adhuc repugnat legi mentis. Et Gl. Matt. v. dicit. Quomodo pacifici alijs erimus, si nec nobis possumus esse pacifici? Pax.n. à nobis incipit. Item est alius patiens, non reddens mala pro malis, sed potens est sustinere nocentẽ. Et hic in patiẽtia possidet animam suã, ut ait Euã. ubi dicit gl.

Luc.21.

Patientia, est aliena mala æquanimiter perpeti, & contra eum qui mala irrogat, nullo dolore moueri. Ideo aĩas nostras possidemus, quæ corpus possident, cum ipsas ad patiendũ ratione regimus. Hæc dicit gl. Itẽ est tertiò pacificus bona pro malis reddens, & in prompto habet prodesse nocẽti. Et hic solus ueram pacẽ habet, & multos lucrifacit Christo. De hac pace dicit Aug. in li. de uerbis domini sic. Pax est serenitas mentis, tranquillitas aĩ, simplicitas cordis, uinculũ amoris, consortium charitatis. Hæc est quæ bella cõpescit, iras comprimit, discordes sedat, & inimicos concordat, cunctis est placida. Et qui in eadem pace non erit inuentus, à patre abdicatur,

à filio

à filio exhæreditatur, à spiritusancto alienus efficitur, &c. ut suprà. Hæc Augustinus. Hanc pacẽ perficit timor domini. Vnde Sapiens. Corona sapientiæ timor domini, replens pacem, & salutis fructum.

Eccl.1.

Tertiò gaudium in spiritusancto conuiuantes reficiens, & lætificans in conuiuio spirituali ex utroq; prædictorum, scilicet ex iustitia, & pace generatur.

Gaudium in spũsancto generatur ex iustitia, & pace.

Vnde Bernardus in q̃busdam dictis suis dicit. Iustitiam quam Deo exhibes, & pacem quam proximo debes, noli contemnere, sic enim procedentibus, erit gaudium spirituale non gaudium seculare, non gaudium cuius extrema luctus occupat, sed in q̃d magis tristicia uertitur. Et hoc gaudium nemo tollet à te, donec ĩ tres in gaudium Domini tui. De hoc gaudio dicit Bernardus in sermo. super Cantica. Illud reuera verum est gaudium & solum, quod non de creatura, sed de creatore nascitur & cõcipitur, quod cum possideris, nemo tollet à te, cui comparata omnis aliunde iucunditas mœror est, & omnis suauitas dolor est, & omne dulce amarum, & omne decorum fœdũ, & omne aliud quod delectare possit molestum. Hæc omnia Bernardus. Istud gaudiosum conuiuium, per spiritumsanctum in timore Domini paulatim inchoatur, proficiendo continuatur, & in beatitudine æterna cõsummatur, ubi anima cum Deo suo beatificatur. Primò istud gaudiosum conuiuium, quod in Regno Dei, & animæ per donum timoris Domini celebratur, paulatim & sapienter initiatur, & continuatur, & fœliciter consummatur.

Eccle.1.

Vnde in Ecclesiastico. Initium sapientiæ est timor Domini, & gloria, & gloriatio, lætitia, & corona exultationis. Ecce quatuor dulcia fercula mentalis conuiuij. Sed primò timor Domini, gustum mentis ad manducandum in sapientia præparat.

Serm.23.

Quia sicut dicit Bernardus super Cantica. Timor Domini bene dicitur initium sapientiæ, quia tunc primum Deus animæ sapit, cum eam ad timendum afficit. Tunc enim menti maximè diuina beneficia sapiunt, quia iam amaritudo peccati, ab ore mentis per timorem expulsa est. Vnde tũc gloria laudabilis famæ interior ualde sapit aĩæ, & similiter gloriatio laudabilis famæ exterior multũ delectat. Similiter lętitia consolationis interioris hominis reficit, & exultatio exterioris hominis similiter afficit, & delectat. Secũdò illud iucundum conuiuium mentis delectabiliter in perpetuũ in timore Domini cõtinuat̃.

Eccl.1.

Vnde in Ecclesiastico dicit̃ Timor Domini delectabit, cor & dabit lætitiam, & gaudiũ in longitudinem dierum, id est, in æternum, quia timor Domini, permanet in sæculum sæculi. Ecce vtriusq; hominis experimentalis delectationis perpetuatio. Tertiò illud delectabile conuiuium mentis quantum ad interiorem uitã, & exteriorem, in timore Domini fœliciter cõsummatur.

Eccle.1.

Vnde in Ecclesiastico. Timenti Deum, enè erit in extremis, scilicet hominis quando perficitur & consummatur. Et in die defunctionis benedicetur, quantum ad uitam exteriorem, quæ tunc cum benedictione terminatur. Ecce sit benedicetur homo qui timet dominum, ait Psalm.

Psal. 127.

De perfecta consummatione istius sancti timoris dicit Ioannes Cassianus de institutione monachorum sic.

Cassianus de institu. monachorũ. libr. 4.

Pricipiũ nostræ salutis, nostręq; sapientiæ secundùm scripturas, timor domini est. De timore enim domini nascitur compunctio salutaris, de compunctione cordis procedit abrenunciatio, id est, contemptus omnium facultatum de nuditate humilitas procreatur, de humilitate mortificatio uoluptatum generatur, de uoluptatum mortificatione extirpantur atq; marcescunt vniuersa uitia, de uitiorum expulsione uirtutes fructificant atq; succrescunt, de uirtutum pullulatione puritas cordis acquiritur, per cordis puritatem apostolicæ charitatis perfectio possidetur, hæc fuit sententia Beati Antonij. Hæc ille. Timete ergo dominum omnes sancti eius, quoniam nihil deest timentibus eum, ait psalm.

Psal.33.

Hæc de dono timoris sufficiant.

De dono pietatis. Cap. I.

SEcundò dicendum est de dono pietatis, q̃d immediate sequitur donum timoris in ascendendo, quod ostendit Anselmus in libro de similitudin. circa finẽ, ubi dicit sic. Huic deniq; dono timoris spiritussanctus superimponit pietatem, cum menti sic timenti suijpsius aspirat compassionem, pieq; recolere facit, q̃ misera erit, si à Deo separata, in inferno cum Diabolo torta fuerit, ideo rationabiliter à dono timoris, ascendit ad donum pietatis. Cum quo & Augustinus concordat dicens. Cor contritum & humiliatum sacrifica Deo, vnde ascendatur ad pietatem, ut non resistatur uoluntati eius, sed obediatur. Hunc ordinem multi tenent vt suprà patet. De hoc autem dono pietatis, sunt tria notanda.

Donũ pietatis quid dicatur.

Primò quid donum pietatis dicitur, & qualiter à pietate naturali, & acquisita distinguatur. Secundò qualiter per donum pietatis dies spiritualis oriatur, proficiat, & perficiatur. Tertiò qualiter per donum pietatis, menti conuiuium præparetur. Primò igitur uidendum est, quid donum pietatis dicatur. De quo notãdum est, sicut dicit Hugo in lib. de claustro animæ. Pietas est ex benignæ mentis dulcedine, grata omnibus auxiliatrix affectio infusa, & diuini cultus deuotio religiosa. Ex quo patet, quòd donum pietatis est dulcis radius à sole infinitæ pietatis mentibus inspiratus, quo mens in seipsa illuminatur, quia radius solaris in seipso afficitur & reficitur, quia fonte dulcedinis ad Deum ut ad patrem colendum, sursum habilitatur, & inferius ad proximo subueniẽdum piè inclinat̃. Et quia affectio petatis iclinans ad

Universidad de Deusto Biblioteca

aliquid est mutiplex. Quædam enim est innata, quædam acquisita, quædam infusa, ut ostendit Hugo, in tractatu qui incipit. Charissime, ideo de illis aliquid dicendum est. Primò ergo scien

Pietas innata, quæ sit.

dum est, quòd pietas innata, est quædam affectio inclinans ad aliquid, ut ad filios, parentes, & econuerso & ad patriam, & cætera huiusmodi. Et hæc est passio naturalis. Nam hæc pietas etiam in brutis inuenitur. Vnde Solinus in libr. de mirabili. mundi, & Isidorus. Etymologiarũ. xij. dicunt. Eximia ciconiæ inest pietas. Nã quãtum temporis parentes impendunt fœtibus educandis, tantum temporis pulli impendunt parentibus in senectute educandis, quod & de coruis narratur. Vnde hæc pietas nõ est donũ spiritussancti, licet ab eo detur, quia hæc cum illis nascitur. Ista autem quæ est donum spiritussancti,

Acquisita

à Deo inspiratur, ut dicit Augustinus. Item est quædam pietas acquisita, de qua dicit Gregorius xxj. moralium sic. Sunt nonnulli, qui pietatis suæ uiscera tendere ad incognitos nesciunt, sed solum ad eos quos per assiduitatem notitiæ didicerunt, quorũ miserentur, apud quos plus familiaritas quàm natura ualet, dum quibusdã necessaria, non quia homines sunt, sed quia noti sunt largiuntur. Sed ista pietas etiam non est donum spiritussancti, de quo modò loquimur, sed est uirtus ex quadam familiari notitia contracta, unde ad extraneos & inimicos non extenditur. Hæc autem quæ est donum spiritussancti, à Deo datur, & ad inimicos extenditur. Vnde

Math. 5.

Matth. dicit. Diligite inimicos uestros, benefacite his qui vos oderunt. Item est alia pietas mẽti à fonte pietatis infusa, de qua dicit Bernar.

Infusa.

in Epistola quadam sic. O clementissima pietas, quæ non desinit sua largiri beneficia, non solum his vbi nullum meritum inuenitur, sed & his ubi totum videtur contrarium. De hac pitate, & eius utilitate dicit Ambrosius super psalm. Beati immaculati in uia. Pietas grata est Deo, Dominum conciliat, necessarios & parentes fouet est Dei cultura, merces parentum, filiorum stipendium, pietas (inquàm) iustorum tribunal, egenorum portus, miserorum refugium vel suffragium, indulgentia peccatorum. Hæc ille. Hęc est perfecta pietas, quę & antequàm flectatur precibus, nouit condescendere fatigatis, ait Cassiodorus libro iiij. epistolarum. Et hæc pietas est donum spiritussancti. Quæ sicut dicit Apostolus

1. Tim. 4.

ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ quæ nunc est, & futuræ, ubi dicit gl. Omnis summa disciplinæ & consummatio, consistit in pietate & misericordia. Pietas ut sæpius respicit necessitatem spiritualem. Vnde quædam gl. dicit. Exerce te ad pietatem, id est, ad fidem puram, & ueritatem rectam, hæc est pietas. Misericordia uerò quæ est secundus actus pietatis, respicit necessitatem spiritualem & corporalem. Vnde Augustin. in libro de opere monachorũ dicit. Multò misericordius operatur, qui circa animas infirmorum, qui bonæ famę seruorum Dei consulit, quàm qui erga corpora ægrotantium solicitus panem esurientibus tribuit. Opera huius misericordiæ sunt quatuordecim, uidelicet septẽ corporalia, & septẽ spiritualia. Corporalia sunt hæc. Visitatio infirmorum, Potatio sitientium, Cibatio esurientium, Redemptio captiuorum, Vestitio nudorum, Collectio peregrinor, & Sepultura mortuorum, Prima sex sunt in Euange

Math. 25.

lio, aliud in Thobia. Opera misericordiæ spiritualia sunt hęc. Delinquenti ignoscere, Peccantem corripere, Ignorantem docere, Titubanti consulere, Mœstum consolari. Pro salute proximi orare, & Iniurias sustinere, ut alter mitigẽt. Et sic patet quid est pietas.

Cap. II.

SEcundò uidendum est, qualiter per donum pietatis in regno animæ dies spiritalis oriatur, proficiat, & cõsummatur. De quo notãdum est, ꝙ sicut dicit Gregorius lib. primo moralium, dies vniuscuiusq; doni, est sua illuminatio. Ipsa enim dona, lumina sunt. Cuius ratio est quia ille donatur in eis, qui est Sol infiniti splẽdoris & ardoris, scilicet spiritussanctus. Cum igitur latio solis corporalis super terram faciat diem corporalem, in qua oportet operari opera corporalia corpori necessaria, cur nõ multò magis præsentia solis æterni, scilicet spiritussanctus in mente humana causat diem spiritualem, in qua oportet operari opera spiritualia necessaria spiritui? ut sicut opera pietatis etiam aliorũ habituum. Omnia enim opera nostra mortua sunt sine pietate, prout est cultus Dei. Quare Apostolus dicit, exhortando Timotheum. Exerce teipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum vtilis est, pietas verò ad omnia utilis est. Cuius rationem reddit Hugo de sancto Victore dicẽs. Visibilis actio, est quasi quoddam corpus, deuotio uerò quasi spiritus eius, quia deuotio charitatis actionem uiuificat, sicut anima corpus. Vnde omnis actio, quæ sine deuotione est, mortua est. Quia sicut postea dicit, licet qđ uiuit moriatur, tamẽ uita nõ morit. Actio quidem transit, sed pietas actionis, licet fiat in tempore, non tamen finitur cum tempore. Hæc ille. Opera enim illorum sequuntur illos. Ex quo patet, quòd sententia Apostoli uera est. Quia pietas omnibus prodest, quę est ex benignę mentis dulcedine grata auxiliatrix omnibus affectio infusa, ut dictum est. Sed sciendum est, quòd sicut in die exteriori tres horæ distinguuntur, scilicet mane, quod est initium diei. Meridies, quæ est diei medium. Et uespera, quę facit diei & laboris terminũ. Sic in die spirituali pietatis, distinguunt tres horę. i. mane, q̃ est initiũ pietatis lucẽtis circa subiectũ ꝓpriũ. Meridies, q̃ est feruor pietatis lucentis ad diuinum cultum. Et vespera, quæ est inclinatio pietatis lucentis ad proximum. In qua hora completur terminus laboris, & fit initium quietis.

Præsẽtia spũssancti causat diẽ spũalem in anima.

1. Tim. 4.

Apoc. 14.

In die pietatis distinguuntur tres horę.

Mane diei pietatis.

Primò igitur donum pietatis oriens ex sole æterno, uelut quoddam mane, & initium diei spiritualis, in mente diem inchoat. Quia ut dicitur in Ecclesiastico. Piè agentibus, dabit dñs sapientiã. Sapientia autem est lumen pietatis inextinguibile. Quantò autem pietas magis operatur, tantò lumen sapiẽtiæ magis ei dat, quo crescit, & proficit usq; ad perfectum diem. Sic & operatio impietatis, lumen pietatis in mẽte minuit, & tenebras gignit. Vnde in Prouer. dicitur. Iustorum semita, quasi lux splendẽs procedit, & crescit usq; ad perfectũ diem. Via autem impiorum tenebrosa, nesciũt ubi corruant. Hoc igitur donum pietatis, mane suæ diei inchoat, dum noua luce mentem irradians, ad sui ipsius compassionem inclinat. Dicit enim Anselmus in lib. de similitu. Spiritussanctus pietatem menti inspirat, dum eam sibi cõpati, pièq; recolere facit, q̃ misera erit si à Deo separata fuerit. Ex qua inspiratione mẽs illuminata, omnes operationes pio desiderio in fontẽ pietatis extendit, & omnem impietatem excludit. Tunc pietatis donum in mente, sicut lux aurore oriente sole mane absq; nubibus rutilat. Et ad horam meridianam proficiendo properat, in qua diuinum cultum feruenter, & perfectẽ exercet.

Eccl. 43.

Sap. 7.

Prouer. 4.

2. Reg. 23

Meridies diei pietatis.

Secundò donum pietatis, facit horam meridianam dei spiritualis in anima. Quia sicut dicit Augustinus, libro. x. de ciuitate dei. Pietas, propriè est cultus qui debeẽ soli Deo, tanquàm excellentior & perfectior. Sed nota quid sit iste cultus. Ad quod respondet Augustinus in libro de uerbis domini. Colimus Deum, & Deus colit nos. Colimus Deum adorando, & ut culmen nostrum inuocando. Colit nos Deus amando tanquam agricola, quia agricultura eius in nobis est, eo ꝙ non cessat uerbo suo extirpare mala semina de cordibus nostris, & aperire cor nostrum, tanq̃ sermonis aratro, plãtare semina præceptorum, & expectare pietatis fructum. Sed ad quid est pietatis fructus? Respondet, ad omnia utilis est. Sed notandum quòd duplex est cultus scilicet cultus interior, & exterior. Interior cultus, est quo quis se offert Deo tanquàm principio suæ creationis, & fini suæ beatificationis, & hoc quantum potest secundùm omnia quæ ab ipso recepit. Quod recta ratio dictat, & natura ad hoc inclinat. Ratio dictat, quia inferius debet subesse superiori à quo dependet, & à quo multipliciter deficit, ideo indiget eius influentia, quam consequitur natura rationalis suum superius colendo, ut dictum est. Similiter natura ad hoc inclinat. Quod satis ostẽdit natura rationalis, cuius desiderium non quiescit plenè, nisi in suo superiori. Vnde Augustinus in libro confessionum decimo dicit. Domine inquietũ est cor meum, donec veniat ad te. Cuius ratio est, quia dominus est animæ patria, ut dicitur in libro de spiritu & anima. Simile dicit Isaac, in libro de contemplatione in principio. Cultus exterior, consistit in oblationibus, sacrificijs, adorationibus, & similibus, quæ sunt signa protestantia interiorem cultum, qui soli Deo debetur. Vnde Augustinus in libro de ciuitate Dei dicit, ꝙ hic cultus soli Deo debetur, quia uidemus in omni republica obseruari, quòd rectorem suũ aliquo singulari signo honorat, quod quicunq; alteri exhiberet, incurreret crimen læsæ maiestatis. Vnde lege diuina pœna mortis statuitur, his qui diuinum honorẽ alijs exhibent. Qui immolat dijs occidetur, præterquàm domino soli.

Exo. 22.

Est tamen sciendum, quòd aliquis cultus potest exhiberi aliquibus creaturis sine peccato, ut reliquijs sanctorum, sanctæ Cruci, & imaginibus Christi, & huiusmodi. Vnde Damascenus loquens de adoratione imaginum dicit, quòd in ueteri testamento, non fuit assuetus vsus imaginum. Cuius ratio est, quia dominus inuisibilis, incorporalis, & in circumscriptus adhuc carnem non assumpserat, incarnato autem Christo, decuit habere imagines, primò ad rememorationem actuum Christi & martyrum, ut simplices literas nescientes, triumphos Christi & martyrum vitam, in picturis quasi in libris legerent. Et Damascenus ad confirmationem sui dicti adducit exemplum Christi. De quo refertur, quòd Abagaro edissenorum regi mittente pictorem, ut imaginem Domini depingeret. Quo non potente, propter resplendentem claritatem faciei Christi, Dominus vestimento apposito faciei suæ, similitudinem propriæ faciei mirabiliter impressit, & sic suam imaginem desideranti. Regi transmisit. Imaginibus igitur & reliquijs, debetur aliqua reuerentia sibi competens, soli autem Deo debetur latria.

Lib. 4. c. 2

Imaginibus, & reliquijs reuerentia debetur.

Quando igitur pietas, quæ est cultus Dei facit mentem nostram colere dominum, ut principium nostrę creationis, & finem nostræ beatificationis, tam per operationes interiores, quàm per operationes exteriores, fit mens humana sicut lux meridiana clara, quando absq; nubibus rutilat. Isidorus, xvij.

Vespera diei pietatis.

Tertiò donum pietatis diem spiritualem in anima consummat, & labores eius terminat, dum mentem ad misericordiam proximi compatiendo inclinat. Hoc enim donum pietatis, aliam diem à prædicta die timoris facit in anima, ut dicit Gregorius primò moralium, & eandem per misericordiam consumat. Et quia iam donum pietatis, in homine diem spiritualem initiauit, illuminando eum per inclinationem, & uerám compassionem quantum ad seipsum, & secundò lumen meridiani feruoris menti influxit, dum eam illuminat, & inflammat ad exercendum diuinum cultum, ideo tertiò pietatis lumen vespertinum diei spi-

Universidad de Deusto Biblioteca

ritualis in mente terminat, dum eã clementer p misericordiam inclinat ad proximum. Dicit enim Ioãnes. Qui diligit fratrẽ suum in lumine est,& scandalum in eo non est, scilicet tenebrarum. Illud tamen lumen dicitur vespertinum,respecta luminis meridiani. Vnde Linconien. sup vij.angelicæ Hierarchiæ cognitionem,quæ habetur a creaturis de Deo,vocat cognitionem uespertinam, ideo quia lumen pietatis,quod inclinat ad diuinum cultum purius, & melius videtur, quàm quod inclinat ad proximum. Quare & Bernardus dicit. Porrò in aliud tẽdere quàm in dominum,licet propter dominum, nõ ocium Mariæ,sed negotium Marthæ est, quæ adhuc solicita est, & turbatur erga plurima, cum unum sit necessarium. Et ideo non potest terrenorum actuum anima,uel tenui puluere conspergi. Sic igitur donum pietatis causat mane,meridiem, & uesperam in die sua.Factum est ergo vespere, & mane dies secundus,ut habetur in Gen.

1. Ioan.2.

Super Cãti. Ser.41.

Gen.1.

Cap. III.

Tertiò videndum est, qualiter per donum pietatis in regno Dei, & animæ conuiuium spirituale animæ,& omnibus uiribus eius præparetur. Dicit enim Gregorius in libro primo moralium. Pietas in die suo conuiuium facit, & mẽti exhibet, quia cordis viscera misericordiæ operibus replet. Opus aũt bonum est cibus animæ, ut dicit Gregorius.Et xxj.moralium dicit. Comedere animæ est,bonis operibus satiari. Hæc ille. Primò igitur donum pietatis prudentissimè à conuiuio suo impietatem,& omnẽ familiam illius expellit, quia omnia fercula mẽtis inficit, & insipida facit.Nam ut ait Augustinus in sermone quodam. Etiam iustitia quæ est virtus specialis, & dulce ferculum piæ mentis,sine pietate crudelitas est. In crudelitate autem nulla dulcedo est, sed amaritudo impietatis in ea regnat. Quare cibaria animæ nullo igne charitatis decoquit,sed cruda & insipida relinquit. Vnde Seneca in libro de moribus dicit. Respice crudelitatem, & matrem eius iram, cum omni familia sua. Hæc enim humanæ naturæ maximè inimica est,pietas autem amica est. Ait Tullius libro tertiò de officijs, ideo ipsa est dulce condimentum humanorum actuum. Quare p olium significatur, ut ait Richardus, in tractatu de gemino pasca. Et sic donum pietatis, impietatem à conuiuio suo omnino expellit. Secundò donum pietatis non solum inuitat omnes uires mentis, tanquàm incolas regni ad suum conuiuium,sed exteriores & laborantes,dicens. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Similiter & pia mater pietatis, omnes uires & uirtutes suas,ad operationes & ad officia dulciter inclinat, & inter se concordat, & ad concordiam morum & ad amicitiam mutuam inuitat, & ad cultũ Dei tanquàm ad officium proprium maximè instigat. Quod benè ostendit Hugo dicens sic. Inuitat pietas desperatum, trahit charitas inuitum, misericordia pacificat iratũ, hylaritas reddit securum, affabilitas familiarem facit, familiaritas secretum apperit, apertio secreti amicitiam parit, morum concordia amicitiam custodit, humilitas Deo proximum facit. Hæc ille. Et sic pietas omnes conuiuantes inter se concordat, & ad exteriores inclinat,& eos Deo approximat eũ colendo humiliter, & obediendo viriliter. Sola enim humilitas, dominum perfectè colit. Sunt & aliæ familiæ pietatis, quarũ quædam ministrant in choro, humiliter psallẽdo, quædam in refectorio, dulciter ministrando, quædam in dormitorio, somnum quietem contemplationis procurando, quædam in coquina, mentis opera bona tanquàm cibaria dulcia igne charitatis decoquendo, quædam in infirmaria,debiles piè reficiendo, quædam in capitulo, misericorditer & compassiuè corripiẽdo. Et sic pietas, omnes ministrantes sua dulcedine reficit & consolatur. Quod & dici potest de tota familia animæ,alioquin pietas non esset utilis ad omnia. Tertiò donum pietatis omnes incolas, & conuiuantes regni Dei, & animæ qđ in nobis est, ut dicit dominus, multipliter, reficit, dum eis diuersa fercula spiritualia apponit. Sed prænotandum est, quòd sicut dicit Augustinus libro decimò, de ciuita. Dei, pietas est cultus Deo debitus principaliter. Cuius ratio est, quia homo efficitur debitor alicuius diuersimodè, uel secundum eius excellentiam,uel secundum beneficia accepta.& secũdum vtrunq; istorum, est homo debitor Dei, quia Deus primum & summum locum obtinet, quia est excellentissimus, & principium nobis essendi, causandi, conseruandi,gubernandi, & beatificãdi. Ideo pietas est summæ originis pius sensus, & deuotus affectus, & fidelis famulatus siue cultus, per fidem, spem, & charitatem. Istis enim colitur Deus, ut dicit Augustinus, dum per fidem, spem, & charitatem in Deum tenditur. Ad quod pietatis donum inclinat,& habilitat. Et in hoc cultu diuino, pietas fercula dulcia & multifaria menti apponit, & propinat. Nam in fide tot dulcia fercula menti exhibentur, & pascua uirentia ostenduntur, quot saporosę uirtutes & ueritates in ea continentur, quæ sunt miræ. Vnde Bernardus dicit sic. Hi. scilicet cultores Dei,pro fidei magnitudine digni inueniuntur, qui in omem plenitudnem Dei inducuntur, nec est in omnibus apothecis sapientię aliquid omnino, à quo Deus scientiarum dominus arcendos cẽseat cupidos veritatis, nõ cõscios uanitatis. Magna.n.fides,magna meret. Seqt. Istiusmodi magnis spiritibus, magnus occurrit spõsus, emittẽs lucẽ & ueritatẽ suã, cosq; adducit & deducit in montem sanctum suum, & in tabernacula sua. Regem in decore suo videbunt, præeuntem se ad speciosa deserti, ad flores rosarum, ad lilia conuallium, ad amęna hortorum, ad irrigua fontium, ad delicias cellariorum, ad adoramenta aromatum, postremò ad ipsa secreta cumbilis, ubi sunt thesauri sapientiæ,& scientię penes sponsum absconditi, hæc vitæ pascua præparata sunt, in refectionem animarum fidelium. Beatus vir qui impleuit desiderium suum ex ipsis, hæc Bern. Hæc pascua, dulcissima fides menti ostendit. Quid enim non inuenit fides? fides attingit inaccessa, deprehendit ignota, comprehendit immensa, apprehẽdit nouissima, ait Bern. super Cantica. Et Augustinus in libro de uerbis domini dicit. Nullæ maiores diuitiæ, nulli thesauri, nulli honores, nulla huiusmodi substantia maior est, q̃ fides catholica, quæ peccatores saluat, cæcos illuminat, mortuos uiuificat, & cætera multa quæ ibi enumerantur, quæ omnia mentem reficiunt. Secundò pietas, in cultu diuino, qui fit per spem nõ ut est passio, sed ut est uirtus theologica, mentem ad conuiuium introducit. Et ibi multa fercula sapida ei proponit, & cõuiuantibus. Proprium enim obiectum spei, est beatitudo æterna, quæ est status omnium bonorũ aggregatione perfectus, vt ait Boetius. iij. de consolatio. Sed sperare beatitudinem æternam, siue Deum, est appropinquare illi. Quia sperans propinquius se habet ad Deum, uel betitudinẽ, q̃ desperás, ut patet. Quare magis attingit Deũ innitens eius auxilio ad consequendum bonum speratum q̃ fides, dicens. Mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in dño Deo spẽ meã. Vñ & beatus Aug. lib. de trinit. attribuit spei quoddam frui, ubi dicit. Quoddam est frui quod est spei & non rei, ex quo spes imediatius attingit Deũ q̃ fides, & sic magis propinquat Deo. Quantò autem mens per spem magis appropinquat, tantò suauiores odores Dei sentit. Quod ostendit Bern. di. Licet dñs suauis sit vniuersis, maximè autem domesticis, quãtò ei quis familiarius pro uitæ meritis, & puritate mentis appropiat, tantò eum recentiorum aromatum arbitror & unctionis suauioris sentire fragrantiam. Porrò huiusmodi non capit intelligentia, nisi q̃tum attingit experientia. Et ibidem ostendit piæ spei plures odores, esse diuersas uirtutes dicens. Vides ne aliquos magis ad pœnitentiam animari spe indulgentię, immò omnino domine Iesu, p.p mansuetudinem quę prædicatur in te, curremus post te in odorem unguentorum tuorum, audiẽtes, q non spernas pauperem, non horrescas peccatorem, nec horruisti confitentem latronem, non lachrymantem peccatricem, non chananęã supplicantem, non deprehensam in adulterio, non clamantem publicanum, non negantem discipulum, non persecutorem discipulorum, non crucifixores tuos. In odorem istorum unguentorum pijssimorum curremus donec regeneremur in spem uiuam. Hæc spes, immortalitate plena est. Et sicut dicit Gregorius. Spes illa in æternitatem animam erigit, & idcirco nulla mala, quæ exterius tolerat sentit. Tertiò pietas in cultu diuino qui fit in charitate dulcia cibaria à fidei conuiuantibus iudicata, & à spe præparata iam gustare facit. Ratio huius est, quia charitas perfectius attingit Deũ, quàm fides uel spes, licet.n.mens. Deũ attingat aliqualiter in lumine fidei sub specie, uel ratione uisionis enigmaticæ, hæc tamen non est perfecta attingẽtia, nisi Deus qui est præsens menti per modum sic uisi, fiat pręsens sub ratione sperati & amati. Spes enim præsupponit fidem, quia accedentem ad Deum oportet credere quia est. Et ideo spes aliqualiter magis attingit Deum quàm fides, ut supra dictum est. Sed nec hæc attingentia, seu præsentia spei perfecta est, nisi Deus attingatur, & pręsens fiat per mudum amati, & amplexus, quę debentur uolitiuę potentię cui propriè conuenit habere, & possidere, ut patet per Augustin. vbi dicit sic, Appetitus quo inhiatur rei cognoscendæ fit amor cognitæ, dum tenet atq; amplectitur placidam prolem, id est, notitiam gignenti coniungit. Et idem Augustin. dicit, quòd quidam Deum cognoscunt, & tamen eum propter hoc non habent. Vbi pręscindit cognitionem, ab habere. Multum enim differt, cibum cognoscere, habere, & gustare. Gustus autem non est in cognitione, sed in amore. Huius ratio est, q̃a dicit Hugo super vij. angelicę Hierarchię Amor acutus est, & transit omnia, & penetrat donec ad amatũ, & in ipsum veniat, nec quiescit donec amatum teneat & dicat, non dimittam ipsum, donec introducã eũ ad oĩa intima mentis meæ, ubi esurio & sitio ipsum vt di in Cãti. Quod exponens Berna. dicit. Quis te non teneat domine, qui tenentem te spe fortificas, perfectione decoras, perseuerantia cõducis, remuneratione perducis, vt scilicet reficias? Sequitur. Ego autem non dimittam te, nisi benedixeris mihi, & nunquàm dimittam te, quia non benedicis, nisi tenentes te. Hæc ille. Igitur tenetur in cultu charitatis, quia Deus charitas est, & qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo In quo dominus manet, dulci charitate reficitur. Quia sicut dicit Richard. Amor siue charitas, est dulcedo saporis intimi, & quantò qs ardentius amat, tantò dulcius gustat, igitur in charitate est dulcior refectio. Iste gustus amorosus, totam familiam conuiuij mentalis primò ab impuritate mundat, uirtutibus adornat, dulcedine cibat, dilectione inebriat, lumine serenat, gaudio exhilarat. Ista Rabanus in sermone quodam declarat, dicens. Amor est ignis in meditatione, purificans mentem à sordibus uitiorum omnium. Est lux in oratione, mentem irradians claritate. Est mel in gratiarum actione, mentem dulcorans in dilectione diuinorum beneficiorum. Est uinum in contemplatio-

22. mora. cap.7.

Pietas impietatẽ expellit à cõuiuio suo.

Inuitat omnes uires animæ & exteriores.

Math.11.

Lib.3.de claustro animæ, c.6.

Luc.17.

In Enchi. cap.3.

Super Cãtica. Serm.

Psal.72.

Super Cãtica. Ser.22.

1. Pet.1.

Sap.3.

Lib.6.moral.c.21.

Ad Hebr.11.

Libr.9.de trini. c.6.

In Episto. ad Dardanum.

Cantic.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

platione, mentem inebrians iocunda dilectione. Est Sol in beatitudine, mentem clarificans sereniſsima illuminatione. Est uita mentem exhilarans ineffabili gaudio, perenni iubilatione. Hic cultus charitatis, fidem & ſpem formar & conformat, & totum conuiuium mentis & conſumat & perficit. Vnde Caſsiodor. ſuper Pſal. dicit. Charitas eſt mors criminũ, uirtus pugnantium, palma uictorum, concordia mentium ſocietas electorum, quam fides concipit, ad quã ſpes currit, cui profectus omnium bonorum ſeruit. Ad quod conuiuium nos conducat, qui eſt benedictus in æternum.

De dono ſcientiæ. Cap. I.

Lib. de ſimil. circa fi.

TErtiò dicendum eſt de dono ſcientię, quod immediatè ſequitur donum pietatis, quia ſicut dicit Greg. primo moralium, nulla eſt ſcientia ſi utilitatem pietatis non habet. Et Anſel. dicit. Poſt donũ pietatis, ſpirituſſanctus ſciẽtiam ſuperimponit pietati, cum mens ſic timẽt ſibi & compatitur, ut quo ualeat modo ſaluari ſcrutaẽ, eiq; ſpirituſſanctus huius rei cognitionem largitur. Hunc etiam ordinem donorum tenet Augu. lib. ij. de doctri. chriſtia. De hoc autẽ dono ſcientiæ ſunt tria notãda. Primò quæ ſciẽtia donum ſpirituſſancti dicatur. Secundò quãliter per donum ſcientiæ in anima dies oriatur. Tertiò quomodo per donum ſcientiæ menti conuiuium præparatur. Circa primum nota, q̃ Bernardus ſuper Canti. in quodam ſermone dicit.

Quæ ſciẽtia eſt donum ſpirituſſancti. Lib. 14. de trini. cap. 5.

Scientia quædam eſt ſecularis, quæ inebriat nõ charitate ſed curioſitate, implet ſed non nutrit, inflat & non ædificat, ingurgitat & non confortat. Et talis ſcientia, non eſt donum ſpirituſſancti. Eſt alia ſcientia de qua Aug. dicit Eſt ſcientia quæ nõ eſt rerum uanarum, nec rerum curioſarum, ſed de his quibus fides ſaluberrima, q̃ ad ueram beatitudinẽ ducit, gignitur, nutritur, defenſatur, roboratur, & hæc dicitur donum ſpirituſſancti. Et hoc donum gratuitum, eſt lumen ſupernaturale. Cuius actus eſt bene iudicare, ſecundùm regulas legis æternæ de agibilibus per nos, quorũ non eſt determinata uia quo ad nos, qua liter fieri debeant, eo q̃ non ſemper uniformiter fienda ſunt. Vnde per donum ſcientiæ, innotescit homini rectum iudicium de creaturis, q̃ nõ eſt in eis uerum bonum, & hoc fit per lumen ſupernaturale, ſcilicet per principia fidei, quæ ſunt articuli fidei. Ideo ex conſequenti, ad donũ ſciẽtiæ pertinet reſoluere hominis actiões, ad fidei articulos, ut ad principia. Et notandum eſt, q̃ donum ſciẽtiæ principaliter reſpicit ſpeculationem, ſcilicet inquantum homo ſcit quid tenere debeat. Secundò ſe extendit ad operationem, quia per ſcientiam credibilium, & eorum quæ ad credibilia conſequuntur, diꝛigitur in agendis. Vnde illi donum ſcientiæ habent, qui ex infuſione gratiæ certum iudicium habent circa credenda, ſic quòd in nullo deuiant à rectitudine iuſtitię. Et hæc eſt ſcientia ſanctorũ de qua dicitur. Iuſtum deduxit dominus per uias rectas, & dedit illi ſcientiam ſanctorum. Ex his patet, quòd donum ſciẽtię eſt habitus infuſus, in quo homo habet certum iudicium circa credenda, & agenda. Igitur ſicut dicit Hiero. in prologo ſuper bibliam. Diſcamus in terris, quorum ſciẽtia remanebit nobis in cœlis. Valde enim indignum eſſet, quòd tantum laborarem circa ſcientiam & uirtutes, ſi deſinerent eſſe in morte. Vnde Hieronym. ibidem dicit, quòd ſacra ſcriptura eſt habitaculum regni cœleſtis. Euacuabitur tamen imperfectio eius.

Sap. 10.

Cap. II.

SEcundò videndum eſt, qualiter per donum ſcientiæ in anima dies oriatur. De quo notandum eſt, quòd cum donum ſcientiæ ſit habitus luminoſus à ſpirituſſancto animæ infuſus, qui omnia ſcrutatur, & omnem ueritatem docet, quo habitu aĩa habet rectũ & certũ iudicium circa credenda, & agenda, ut ſupra dictum eſt, & huiuſmodi non poſſunt fieri ſine lumine. Lumen autem facit diem, ſicut dicit Hugo in libro de tribus dictis. Planum eſt, quòd donum ſcientiæ cauſat diem ſpiritualem in anima, quæ ſecundum maiorem & minorem illuminationem cauſat mane, meridiem, & ueſpertinam horam. Mane huius diei, cauſat donum ſcientiæ, dum ſe extendit ad lumen ſcientiarum acquiſitarum per ſtudium & doctrinã, quæ ſciẽtiæ, licet ſint quædam lumina, tamen ſunt obſcura. Quia ſicut dicit Hugo in prologo ſuper librum angelicæ Hierarchiæ. Philoſophis, uel ſapientibus mundi datum eſt, ueritates aliquas inuenire propter nos, quibus conſumatio ſeruabatur. Vnde inuenerunt ueritatem illam, quàm oportuit ſuſcipere filios uitæ, ad obſequium ſummæ ueritatis. Illis labor appoſitus eſt, nobis autem fructus ſeruabatur. Ipſi archana ſapientiæ non nouerant, quia conditorium theſaurorum uerbum, ſcilicet in carnatum Ieſum non nouerant, ſed naturali documento ſolo utentes, lippienti acie lumen nubilum, & ambiguum adduxerunt, propterea errauerunt & euanuerunt, eſſe mente tranſire uellent ea quæ eis conceſſa ſola fuerant noſſe. Et iam hæc ſcientia aſsimilatur auroræ, quæ eſt mane & initium diei: Aurora enim eſt lux noua tenebris permixta, ut dicit Richard. Sic & ſcientiæ humanæ, tenebris permixtæ ſunt, donec donum ſcientiæ faciat nos eiꝛa ea iuſtè ſentire, & rectè iudicare. Secundò donum ſcientiæ extendens ſe ad lumẽ ſacræ ſcripturæ, & ad credibilia, cauſat in anima horã meridianam diei ſpiritualis. Nã lumen hore meridianę clarius illuminat, & nehemẽtius manifeſtat, ut patet ad ſenſum. Sic lumẽ ſacræ ſcripturę ſuperoẽs ſciẽtias mentẽ clariꝰ illuminat, & nehemẽtius

Donum ſciæ cauſat diẽ in anima in bus horis diſtinctã.

Libr. 2. de cõſolat. cap. 19.

Libr. 20. moral. c. 1

tius inflammat. Vnde Grego. dicit ſic. Quamuis omnem ſcientiam atq; doctrinam, ſcriptura ſacra ſine aliqua comparatione tranſcendat (ut taceam q̃ uera prædicat, q̃ ad cœleſtem patriã vocat, q̃ a terrenis deſiderijs ad ſuperna ample ctenda cor legentis inuitat, q̃ dictis obſcurioribus exercet fortes, & paruulis humili ſermone blanditur, q̃ nec ſic clauſa eſt ut pauſci debeat, nec ſic patet ut uileſcat, q̃ uſu faſtidium tollit, & tantò amplius diligitur, quantò amplius meditatur, q̃ legentis animũ humilibus uerbis adiuuat, ſublimibus uerò ſententijs leuat, q̃ aliquo modo cũ legentibus creſcit, q̃ ab auidis lectoribus, quaſi recognoſcitur, & cum doctis ſemper noua reperitur. Vt ergo de rerum pondere taceã) ſcientias tamen omnes atq; doctrinas, ipſo etiã locutionis ſuæ more tranſcendit. Hæc ille. Sic ergo donum ſcientiæ per lumen ſacræ ſcripturæ, animam illuminat & inflammat ad modũ lucis

Iſa. 18.

meridianę, ut dicatur de ea illud Iſaię. Sicut lux meridiana clara eſt. Tertiò donum ſcientiæ ſe extendens ad lumen ſcientiæ moralis, & ad agibilia, facit horam ueſpertinam in die ſpirituali animæ, quę eſt hora quietis, & terminus laboris.

Pſal. 103.

Exibit n. homo mane ad operationẽ ſuam uſq; ad ueſperam, ait Pſalm. ſic donum ſcientiæ notificans homini rectum iudicium circa credenda, & agenda, ipſum quietat, dum eum in ueritate ſtabilitat. Sed & laborem minuit, & quaſi terminat, dum eum gaudenter operari facit, quia finis laboris, quietem æternam ei pię oſtẽdit. Vnde Dionyſius dicit. Fides diuina eſt ſtabilis, collocatio credentium, collocans eos in ueritate, & confirmans in intranſmutabili identitate. Sequitur. Et credentem in ueritate teſte ſcriptura, nihil moueat à lętitia, quæ eſt ſecundum ueram fidem, ſed habeat in ea permanentiam immobilis identitatis. Et parum infrà dicit. Ita igit̃ principes, & duces noſtræ ſapientiæ. ſ. Apoſtoli, & eomoriuntur, teſtificantibus omnibus uerbo & opere ueritatem, ſicut conueniens eſt. Et ſic ueſpere, & mane dies tertius perficitur.

De diuin. no. c. 7.

Roma. 8.

Cap. III.

TErtiò videndum eſt, qũo per donum ſciæ, menti humanæ conuiuiũ præparatur in die ſuo, & de diuerſitate ferculorum illius. Circa qd ſciendum eſt, q̃ Aug. in lib. de uita beata dicit, q̃ ſicut ſcia eſt cibus animæ, ita uicia ſunt fames animæ & ſterilitas. Et illa fames cauſat quoddã ieiunium ſpirituale in anima, quod donum ſciæ expellit ab anima. Vnde Grego. in primo moratre mentis, ignorantiæ ieiuniũ ſuperat. Ex quo patet, q̃ ignorantia & uitia cauſant in anima ieiunium ſpirituale, quæ q̃is ſit incorruptibilis, tamen multum debilitatur, eò q̃ interius nullis ueritatibus cibatur, & ex conſequenti nec appetitus ueris bonis ſatiatur, quia incognita amare non poſſumus, ideo nec guſtare poſſumus, ut dicit Beda ſuper Lucam cap. viij. Igitur ſicut conſulit. Auguſt. in libro, de uera religione. Obmiſsis nugis theatricis, & poeticis, diuinarum ſcripturarum conſideratione & tractatione paſcamus animum, atq; potemus, uanę curioſitatis fame ac ſiti feſſum, ac ęſtuantem inanibus fantaſmatibus, tanquàm pictis epulis, & eis uelle fruſtra ſatiari, cum talia animam non ſatient. Secundò donum ſcientiæ prouocat animæ appetitum, per manifeſtationem dulciſsimarum ueritatum. Nam ſicut dicit Auguſtin. ſuper Ioannem. Veritas panis eſt, & mentem reficit, nec tamen deficit. Et quantò donum ſciẽtiæ dulces ueritates magis manifeſtat, tantò appetitum magis prouocat. Quia quantò alimenta ſpiritualia plus ſumunt, tãtò plus appetũtur, ait Gregor. Alioquin (ſicut dicit Hugo libro de unitate mũdi) fruſtra in nobis diuinę cognitionis abundantia creſcit, niſi in nobis diuinæ dilectionis flãma augeſcat. Sed dilectio ſiue charitas, eſt cibus dulciſsimè reficiens mentẽ. Vnde Bernar. in libro. xij. gradibus humilitatis dicit. Dulcis cibus & ſuauis eſt charitas, quæ feſſos alleuiat, debiles roborat, mœſtos lætificat, iugũ denique ueritatis facit ſuaue, & onus leue in illo ſcilicet conuiuio mentali. Tertiò donum ſcientiæ conuiuantes multipliciter reficit, per fercula rum diuerſorum delicioſam exhibitionem, quæ in ſcientia ſacræ theologiæ occulta oſtendit, & conuiuantes illuminando guſtare facit. Vnde Gregorius in morali. exponens illud Iob xxij. Tunc ſuper omnipotentem delicijs affluues, dicit. Super omnipotentem delicijs affluere, eſt in amore illius ſacræ Scripturæ epulis ſatiari. In quibus nimirum tot delicias inuenimus, quot ad perfectum noſtrum intelligentiæ diuerſitates accipimus: ut modò nos nuda paſcat hyſtoria: modò ſub textu literæ uelata nos reficiat medullitus allegoria: modò ad altiora ſuſpendat contemplatio anagogiæ, in præſentis uitæ tenebris, iam de lumine æternitatis interlucans. In his uerbis Gregorius innuit, triplicem menſam eſſe ſacræ Scripturæ, in quibus acernimæ ſtudioſæ mediante dono ſcientiæ, diuerſimode & dulciter reficiuntur. Prima eſt menſa hyſtorię. Secunda eſt menſa allegoriæ. Terſa hyſtorię. Secunda eſt anagogiæ. In menſa hyſtoriæ, ſimplices cibantur ferculis groſsioribus. In menſa allegoriæ, cibantur doctores ferculis ſubtilioribus. In menſa anagogiæ, perfectiores cibantur ferculis dulcioribus. In menſa hyſtoriæ, ſimplices cibantur ferculis groſsioribus fidem roborãtibus, dum ſimplices legunt in ſacra Scriptura, q̃ aqua in uinum mutatur, Lazarus ſuſcitatur, leproſus mundatur, cæcus illuminatur, & huiuſmodi. Tunc turba ſimplicium paſcitur, q̃n̄ fides exẽplis roboratur. Vnde Alexander neq̃ ſuper Cantica. c. v. dicit. Ecce nobis recumbenti-

Quæ ſames, & quis cibus aĩæ ſit

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus ad mensam sacræ scripturæ, proponũtur poma mitæ fragrantiæ. Arbor siquidem propagatiis,cuius radix erat ,pthoplastus, decorata multitudine ramorum, qui sursum tenduntur,protulit poma.i.exempla comestibilis & commendabilis saporis,per quæ intellige bona opera,seu prophetarum uaticinia,quorum delicioso odore,sancta Mater Ecclesia quotidie recreat. Hæc ille. In mensa secũda allegoriæ,reficiuntur subtiliores, ut doctores,& similes, subtlioribus & dulcioribus ferculis,dum eis panis uerus de cœlo promittitur & datur,habens in se omne delectamentum, & omnem saporem suauitatis. Ex cuius manducatione resurrectio nobis promittitur,uita æterna speratur, i anua cœlestis aperitur, mensa æternæ refectionis præparatur, corpus Christi hic uerè manducatur, in quo nobis diuinitas propinatur. Vnde Hugo in primo cap. super librum angelicæ, hierarchiæ dicit, carnem assumptam Iesus nobis in edulium proposuit,ut per cibum carnis,ad gustum inuitaret diuinitatis. Ex his autem confortatur anima,& surgit in spẽ uiuam. De qua spe Gregor.libro vj.moradicit. Spes in æternitate animum erigit,& idcirco nulla exterius aduersa, quæ tolerat sentit, quod non est modica refectio mentis. In mensa tertia s. anagogiæ, spiritales & perfectiores pascuntur, ferculis dulcissimis,& sapidissimis. Cuius ratio potest esse talis. Anagogia ut dicit Hugo, est ascensio, siue eleuatio mẽtis in contẽplationem supernorum. Ideo ascendendo transcendit narrationem mensæ historicæ, sed contemplando, transit ultra uelamina mẽsæ allegoricæ. Plena autem eleuatio,& pura contemplatio, in mẽtem miram & dulcem generat delectationem, & refectionem. Vnde Gregor. dicit sic. Contẽplatio amabilis,& mirabilis ualde dulcedo est, quæ super semetipsam animam rapit,id est,cœlestia aperit,terrena autem debere esse contemptui ostendit, spiritualia oculis mentis patefacit,corporalia abscondit, ut talis cõtemplatrix dicat illud Cantic. Ego dormio, & cor meum uigilat. Sequitur. Viglãti etenim corde dormit, per hoc q̃ interius contemplando proficit,& abinquieto opere foris quiescit. Sequitur. Neq; ad huc omnipotens Deus in sua claritate conspici tur,sed quædam ab illa anima speculantur,unde refecta proficiat,& post ad uisionis gloriã pertingat. Hæc ille. Quare contemplatrix anima desiderans claram dilecti visionem, & plenam refectionem,confortata petit iam trahi de istis mẽsis ad illam gloriosam mensam,& epulationẽ cœlestis conuiuij,dicens illud. Indica mihi quẽ diligit anima mea,ubi pascas, ubi cubes in meridie. Bern.exponens hæc uerba dicit sic. Primò aduerte, q̃ eleganter sponsa amorem spirtus ab amore carnis discernat affectu, dum dilectum exprimere magis iam uolens affectione q̃ nomine,non simpliciter dicit,quem diligo, sed iquit, quem diligit anima mea,spiritualem designans amorem,non carnalem. Indica mihi igitur,ubi pascas,&c. Anteq̃ ad implebis me lætitia cũ uultu tuo,uultum tuum requiro,uultus aũt tuus uera meridies est. Hæc ille. Hic meridies anagogię clarior est in splendore, & feruentior in calore. In splendore clarior,dum pater per uerbum infiniti splendoris se perfectẽ manifestat. Et in calore feruentior,dum per amorem suum spiratũ, qui est infiniti ardoris,sine charitatis, se ad gustandum,amplexandum,& habendum liberalissimè in anagogia cõicat. Sed Ber. ibidem dicit. Verũtamen quantũlibet hic meridies vię incalescat,& radios suos multiplicet,per omnia mortalis huius vitæ curricula,sitq; nobiscum usq; ad consumationem seculi,non tñ ad lumen peruenìet meridianum patriæ. Nam hic pastus,sed nõ ad saturitatẽ,nec cubare licet,sed uigilare oportet,ꝓpter timores nocturnos, nec hic clara lux, nec plena refectio,nec tuta mansio. Igitur indica mihi ubi pascas,ubi cubes in uera meridie.s. in claritate lucis, & feruore charitatis tuæ infinitæ. Hæc ille. De hac meridie dicit Bern. ibidẽ, quod ammirando exclamat dicens. O uera meridies plenitudo feruoris & lucis,solis statio,umbrarum exterminatio,paludum desiccatio,fœtorum depulsio. O penne solsticium,qñ iam non inclinabitur dies. O lumen meridianũ. O uenerabilis temperies. O æstiua uenustas. O autũnalis ubertas. O quies & feriatio hiemalis, hunc locũ inquit tantæ claritatis,& pacis, & plenitudinis, indica mihi, ut ego te in lumine tuo per mẽtis excessum merear contemplari, pascentem uberius, quiescentem securius. Hæc est mensa ueri Salomonis,in qua regina Saba ultra non habuit spiritum humanũ,tota absorpta in spũ diuino.

Ioan.6.
Sap.16.
Super. 1. Angel. Hierar.
Lib.1. super Ezec. P.3. Ho. 21.
Cant. 5.
Cant.1.
Serm. 34.
3.Reg.10.

Cap. IIII.

Libro.3. De claustro animæ cap.9.

DE hac mensa diuinæ scripturæ siue scientiæ Hugo loquens,dicit idem, sed per alia uerba q̃ fortè magis sapiunt,unde dicit sic,sicut homo exterior in refectorio materiali ad horã cibo potuq̃; reficitur,sic homo interior in refectorio sanctæ meditationis diuersorum exemplorũ ferculis saginatur,& uino compunctionis potatur. Sequitur. In hoc ergo refectorio tres ponũtur mensę, id est tres intellectus diuinæ scripturæ,uidelicet mẽsa historialis,mystica lis, & moralis. Prima mensa ponitur simplicibus, secũda doctoribus,tertia utrisq; cõiter. In prima, ponitur cibus grossior. In secũda, cibus subtilior. In tertia, cibus dulcior. Prima saporẽ continet exẽplorum. Secũda cõtinet dilectionẽ mysteriorũ. Tertia dulcedinem morum. In prima, Christus panẽ fregit. In secunda, figuris ministrat vinum. In tertia, docet verum. In prima, pascit miraculis. In secunda,figuris. In tertia,uerbis. Refectio miraculorũ corroborat fidẽ, ipletio figurarũ cõfortat spẽ,doctrina morũ,adaugẽt charitatẽ. Cũ enim mortui suscitãtur,leprosi mundanẽ,cæci illuminanẽ,tunc simpliciorũ turba pascitur. Sed fides inde succrescit,dum Deus hoc fecisse creditur. Dum uerò resurrectio Christi creditur, tunc nostra resurrectio speratur,dum semen seminantis quibus terris cõgruat assignatur,quid aliud fit,q̃ ꝙ in mentibus hominum uerbi Dei amor ordinatur? Ponuntur itaq; mensæ, ponuntur & panes. Ad primam mensam Moyses offert panem conspersum,tanq̃ cibum grossiorẽ. Oleo deuotionis conspersum in superficie, quia lex nullum ad perfectũ duxit,dabatur tamẽ populo Dei exeunti de Aegypto ille panis, ad aliqualẽ deuotionem eius & alleuiationem. Ad secundam mensam,Ruth obtulit panem intinctum in aceto Dominicę passionis. Qui habet uirtutem patienter sustinendi omnia aduersa. Vnde Aug. in lib.de conflictu uitiorum, & uirtutum dicit. Si passio redemptoris nostri ad memoriam reducatur,nihil tam durum,quod non æquo animo tolleretur: parua enim omnia reputamus, si suæ passioni comparemus quæ patimur. Simile dicit Isid.de sum.bono. Ad tertiam mensam, scilicet anagogiæ,Christus dat panem substantialem seipsum in corpore & sanguine suo,ut sicut dicit Hugo,per cibum carnis,inuitet ad gustum diuinitatis,ut homo manducet panem angelorum, omne delectamentum in se habentẽ, & omnis saporis suauitatem. Ideo maximè reficit. Vnde Vercellen.super Cantica dicit. Nihil est,ꝙ ita gratam mentibus præster refectionem, sicut panis super substantialis,idest Eucharistię. Et sic conuiuantes in prima mensa, ad excundũ de Aegypto alleuiãtur. In secũda mensa,ad sustinẽdum patienter pericula uiæ animanẽ. In tertia mensa,conuiuantes sic reficiuntur,ut in æternum non moriantur. Post appositionem panum,ponuntur diuersa genera pulmentorũ. Nã tres pueri afferũt legumina,Paulus infirmus ministrat olera, Moyses affert diuersa ferculorum genera, mel scilicet de petra, oleumq; de saxis durissimis,butyrum de armento, & lac de ouibus,cum adipe agnorum & arietum filiorũ Basan,& hircos cum medulla tritici, & sanguinem uuæ biberent meracissimum. Post appositionẽ pulmentorum,ponuntur diuersa fercula carniũ. Nam Abel offert agnum,Abraam arietẽ, Iosue uaccam,Moyses uolatilia pennata,& rex Euangelicus altilia occisa,per quæ signãtur patres noui testamenti,qui dum gratiam pinguedinis internæ dulcedinis percipiunt, à terrenis desideruantur,ait Greg. Post appositionem carnium,ponuntur diuersa fercula,piscium. Nam Apostoli afferunt pisces de mari in Ioan. Pisces de fluuio Thob. Pisces de stagno in Leuiti.ubi dicitur. Oẽ q̃ in fluminibus & stagnis comedetis. Vbi dicit Greg.in glosa. Pisces qui habent pẽnulas, solent saltare super aquas,& signant animas, quæ eleuantur ultra illa fluxibilia per contemplationẽ,

Leuit.7.
Ruth.2.
Ioan.6.
Hugo sup 1.ang.Hierarch.
Sap.16.
Daniel.1.
Matt.22.
Ioan.ulti.
Thob.6.
Leui.11.

& etiam aliqui sunt in actiua uita,& illi sunt comedendi,& Ecclesiæ incorporandi,uel traijcendi,quia sunt mũdi. Sed Hugo dicit. Pisces de mari sunt sæculares,qui sunt adhuc in hoc mari magno. Pisces uerò de flumine, sunt doctores,qui fluunt scientia ad alios inquieti,sed pisces de lacu quo sunt claustrales quieti,qui omnes in flumine baptismi mundati sunt,& ideo comedendi sunt,idest in corpus Ecclesiæ traijciendi sunt.

Cum prędictis ferculis,donum scientię tot uina ministrat potanda,quot proposuit fercula refectionia. Et huius ratio est,quia donum scientię ut est donum spiritussancti,illuminat ad ueritates sacræ scripturæ cognoscẽdas,& ad cognitas diligendas. Cognitio autem cibat,sed dilectio potat. Cognitio cibat multipliciter. Quia sicut dicit Greg.xxj.moral. In scripturæ sacræ uerbis, tot delitias inuenimus, quot ad perfectum nostrum intelligentiæ diuersitates accipimus. Sed sicut in nobis crescit cognitio', ita in nobis debet augeri & dilectio. Aloquin sicut Hugo dicit, in lib.de uanita. mundi,frustra in nobis diuinæ cognitionis habundantia crescit, nisi in nobis diuinæ dilectionis flãma augescat, quæ animos inebriat,& pascit. Hic est notandum,ꝙ sicut dicit Greg.lib.j.moral. Scriptura sacra aliquando nobis cibus est,aliquando potus est. Cibus est in locis obscurioribus,quæ quasi exponẽdo frangitur,& masticando glutitur. Põtus uero est scriptura in locis apertioribus,quia ita obsorbetur sicut inuenitur. Ex his patet, ꝙ in isto conuiuio non sufficiunt uina præcipua Asueri, nec uina cõdita sponsæ,nec uina mera Psalmistæ, &c. sed quot erunt fercula,tot erunt in conuiuio illo uina. Quia sicut dicit Origenes super Cantic.cap. ij. Nõ est plena refectio,nec omnimoda refectionis delectatio,nisi cum cibo potus iungitur. Hęc ille. De ista refectione spirituali siue conuiuio Rich.de sancto uictore dicit. O qualis refectio, ubi dapifer est Christus,pincerna uerò spiritussanctus. Christus enim ministrat in cibo. Vnde Dauid. Mittit crystallũ suam sicut bucellas. Spiritussanctus ministrat in potu. Vnde Dauid ibidem dicit. Flabit spiritus eius,& fluent aquæ uuæ,quia uiuificant. Hæc ille. Ratio huius appropriationis potest esse talis. Aug.x.lib.de trinitate ditit,ꝙ uerbum perfectum est notitia cũ amore. Cum igitur uerbum æternum sit notitia manifestans patrem, & cum hoc notificet omnem ueritatem, illuminat enim omnem hominem uenientem in hunc mundum. Veritas autem est dulcis refectio mentium,ut dicit Aug.super Ioãnem. Pater,ꝙ refectio appropriatur filio. Sed cũ in notitia sit amor,qui appropriatur spirituisancto,& amor sit uinum spirituale,potans, & reficiens,& inebrians mentem. Patet, ꝙ potare uino spirituali & inebriare,appropriatur spirituisancto. Quòd autẽ amor siue charitas,sit quoddam optimum uinum spirituale,ostendit Hugo libro.iij. de arca Noæ ubi dicit, charitas siue amor

Pśal. 147.

Universidad de Deusto
Biblioteca

amor similis est uino, quia habet effectus uini. Vinum nãq; eos quos inebriauerit, reddit hylares, audaces, fortes, obliuiosos, & quodammodo insensi biles: sic charitas siue amor mundãdo cõscientiam mentem exhilarat secundum Psalm. Deinde audacem reddit, quando per munditiã conscientiæ fiduciam præstat. Demde uires auget, quia fortis est ut leo, qui confidit in domino Obliuionem quoq; generat, quia dum totã intentionem ad desiderium ęternorum trahit, omnium transeuntium memoriam ab anima funditus euellit, & insensibilem reddit, quia dum mentem per internam dulcedinem medullitus replet, quicquid exterius amari infertur, contẽnit: quasi non sentiat. Hæc ille. De hac ebrietate, dono septimo, cap. vij. Supra posita exempla nemo contemnat, quia donum scientiæ in omnibus sensibilibus diuinos radios lucere manifestat. Vnde Dion. dicit. Non solum sensibilia signa scripturarum, sed & totus iste mundus sensibilis, secundum quamlibet sui partem, est quasi propositio signans diuina inuisibilia, iuxta illud. Inuisibilia Dei, &c. Hi autem radij non reuelantur immundis, sed solum amatoribus sanctitatis, qui studendo ueræ sapientiæ in sanctis signis rerum materialium, abolita omni inepta & fantastica expositione, per intelligentiam puræ ueritatis, & amorem ueræ bonitatis, per donum scientiæ transeunt ad contemplationẽ simplicis, & puræ ueritatis. Ad quam nos perducat, qui est Deus benedictus in æternum. Amen. Hæc ille.

Psal. 103.

In epistola ad Timotheũ.

Roma. 1.

De dono fortitudinis. Cap. I.

QVartum donum spiritussancti, est donum fortitudinis, quod immediatè sequitur donum scientię. Quod Ansel. ostendit in lib. de simili. dicens. Spiritussanctus donum fortitudinis super imponit dono scientię. Cuius ratio est. Dum enim mens pauida timens, atq; dono pietatis cõpatiens, & iam quid agere debeat sciens, oportet ut dono spiritussancti sit fortis, ad operandum quæ didicit, & quibus se saluari posse confidat. Quia sicut dicit Hugo super. vij. angelicæ Hierarchiæ, perfectum non facit agnitio seu cognitio ueritatis in mente, nisi subsequatur habitus ueritatis in operatione. Et ueritas dicit. Si hæc scitis, beati eritis si feceritis, ideo fortitudinis donum sequitur donum scientiæ. Circa hoc donum fortitudinis sunt notanda tria. Primò quæ fortitudo donum spiritussancti dicatur. Secũdò qualiter per hoc donũ, dies spiritualis in anima oriatur. Tertiò quale conuiuium, per hoc donum animæ præparetur. Circa primum sciendum, q̃ duplex est fortitudo, una quæ est uirtus, alia quę est donũ spiritussancti. De fortitudine quæ est uirtus, multa dicit philosophus in iij. ethicorum, inter quæ dicit, q̃ fortis est qui non timet terribilia, & sustinet ut oportet boni gratia. Et Paulinus in epistola ad Hiero. dicit. Qui uere fortis est, nec temerè audet, nec inconsultè timet. Et hæc fortitudo se habet respectu ardui & mali pœnæ, secundum dictamen naturalium principiorũ. Et tali fortitudine sustinet homo pericula, & lęsiones propter bonum uirtutis. Vnde Aug. narrat, q̃ multi utilitatem reipublicæ, propriæ uitæ ponebant. Et Tullius, lib. j. de offi. dicit, q̃ duo erant præcepta Platonis, uolentibus reipublicæ prodesse. Primum ut utilitatem ciuium sic tueãtur, ut quæcunq; agunt ad eam referant, obliti commodorum suorum. Secundum præceptum fuit, ut totum corpus reipub. curent principaliter, ne dum aliquam partem tueantur, reliquas deserant, & ideo hæc fortitudo ordinat hominem ad finem, qui est infra limites naturæ, ut patet. Est alia fortitudo, quæ est donum spiritussancti, quæ se habet respectu illius pœnæ secundum dictamen supernaturalium principiorum legis ęternæ, sequendo spiritumsancti specialem inspirationem, uel instinctum, quo mouentur aliqui ad ultrò se offerendum, ad sustinentiam pœnæ prædictæ. Ex quo patet, q̃ donum fortitudinis, est habitus existens sicut in subiecto in uoluntate, inquantum negociatur circa ardua, quo uoluntas habilitatur ad uolendum mortem sustinere, pro defensione seu pro motione ueritatis fidei uel morum, secundum dictamen legis æternæ, sequendo spiritussancti motiuam inspirationem. Ex consequenti tamen, per ipsum donum fortitudinis, benè se habet uoluntas respectu cuiusliber alterius arduæ pœnæ, & melius q̃ per aliquam moralem ueritatem. Et ideo per istam fortitudinem, sancti fecerunt opera fortitudinis supra humano modo, sustinẽdo talia cum gaudio & exultatione, ut patet in Apostolorũ actis, ubi dicitur. Ibant Apostoli gaudentes, &c. Et ista fortitudo ordinat, & disponit ad finem supernaturalem. De hac fortitudine dicit Greg. in quadam homilia sic. Fortes facti sunt sancti, tortores domant, spiritum roborant, uirtutibus corruscant, terrena despiciunt, cœlestia appetũt, occidi possunt, flecti autem nequeunt: nec sustinent flagella per infirmitatem metuunt, nec lęsi unquàm à ueritate conticescunt. Hęc etiam fortitudo, instigationes ad malum fortiter retundit, & repellit, sicut dicit Aug. super Marcum, & Greg. in homil. Apostoli mundi huius potestatigor. Apostoli mundi huius potestatibus contraire non præsumerent, nisi eos sanctispiritus fortitudo solidasset, exemplificando de Petro, q̃ magna auctoritate respondit. Obedire oportet Deo, magis quàm hominibus, iam spiritu sancto confortatus.

lib. 1. de ciuit. Dei. c. 16.

Quæ fortitudo ẽ donum spũs sancti.

Act. 5.

Cap. II.

SEcundò uidendum est, qualiter per donum fortitudinis dies spiritualis in mente humana oriatur. De quo sciendum est, q̃ cum isto dono sicut cum alijs donis prædictis, spiritussanctus

sanctus sit & habeatur, qui ad modum ignis illuminat, & inflammat ut dictum est, ideo animam quam inhabitat illuminat, dum impetum irascibilis, & concupiscibilis, & aliarum passionũ obumbrantium conuiuium animæ fortiter reprimit, & tenebras uitiorum uiriliter expellit, & ornatum uirtutum omnium custodit, & omnes partes mentis confractis uectibus diuino soli patenter aperit, & dicit, eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ, fortis & potens in prælio, qui illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. De hac fortitudine dicit Amb. lib. j. de officijs. Non mediocris uirtus animi est fortitudo, quæ sola defendit ornamenta uirtutum omnium, & iustitiam custodit, & quæ implacabili prælio aduersus omnia uitia decertat, inuicta ad labores, fortis ad pericula, rigidior aduersus uoluptates, auaritiam fugat tanq̃ labem quãdam, quę uirtutem effœminat, & sic mentem obtenebrat. Sed necesse est uidere, quæ sint portæ animæ, per quas diuini radij animam ingrediuntur, & qualiter per donum fortitudinis aperiatur. De primo notandum est, q̃ tres portæ mentis, sunt tres potentiæ, scilicet memoria, intelligentia, & uoluntas, secundum quas homo ad imaginem & similitudinem Dei creatus est, quæ potentiæ conuenienter dicuntur portæ æternales, quia æternitatis sunt capaces, eo q̃ imago Dei in eis consistit, ut dicit Aug. lib. xiiij. & .xv. de trini. Has portas spiritussanctus per donum fortitudinis aperit, dum eas per fortes conatus ad æterna conuertit, iam à temporalibus aliqualiter eleuatas. Vnde appropriatè loquendo, secundum appropriationem August. in lib. j. de trini. Primò per donum fortitudinis, porta memorialis aperitur patri ęternò, dum forti conatu à temporalibus abstractam & eleuatam, & diuinis beneficijs gratificatam, in patre incipit iam delectari, & gratias agere de filij consubstãtialis datione, & de spũssancti missione, & de oĩbus alijs beneficijs, ut dicat illud Psalm. Memor fui Dei, & delectatus sum. Quod exponens Greg. super Iob dicit. Qui de temporalium amissione non lugeo, de temporaliũ abundantia consolari non possum, quasi de umbra, sed cum memor fui Dei delectatus sum, quia auctoris mei, quem adhuc uidere non ualeo sola memoria delectat, quod sine lumine esse non poterat. Sequitur. Exercitatus sum, cõtinua meditatione mea apertione diuino soli, & defecit spiritus meus. I. superbiæ tenebrantis, & cæcantis, & diuinus illuxit, quia quantò spiritussancti uirtus in nobis fortificatur & proficit, tantò noster spiritus deficit. Et tunc in Deo plenè proficimus, cum à nobis plenè defecerimus, ait Gregorius. Secundò per donum fortitudinis, porta intellectualis aperitur uerbo æterno siue filio, dum eam forti conatu à clamore & solicitudine temporaliũ constrictam abstrahit, & ad auditionem uerbi Dei cõuertit, & instructionem, & fidei eius receptionem, & præceptorum eius obseruationem. Quia sicut dicit Aug. Sapientia quæ est filius Dei, non cessat loqui occulta inspiratione ad intellectualem creaturam ut ad se conuertatur, & sic saluetur. Et ualde necesse est, ut se homo ad lumen sapientiæ conuertat, quia sicut dicit Aug. lib. ij. de libero arbi. Auertentes se à lumine, ad umbram carnalitatis, continuè obtenebrantur, in tantum q̃ non possunt uidere etiam quod summè bonũ est, & malum reputant, quod etiam in se bonum est. Sicut ergo isti obtenebrantur & sunt in nocte, ita illi illuminantur & in die sunt, quia Sol refulget in clipeos aureos, idest in puros animos, & ideo fortitudo gentium cæcarum, idest irrationalium uirium dissipata est. Tertiò per donum fortitudinis, porta uoluntatis aperitur spiritussancto, idest amatori æterno, quia sicut dicit Aug. lib. de moribus Ecclesiæ. Fortitudo est amor omnia propter Deum facilè perferens. Ille ergo fortis amor aperit uoluntatem spiritui sancto, dum eam omnem carnalitatem fortiter uincere facit, ita ut etiam seipsum contemnat, & omnes delectationes huius uitæ fortiter extinguat. Extunc enim nihil resistit spiritussancto. Vnde Grego. vij. moralium dicit sic. Iustorum fortitudo est carnem uincere, propriis uoluptatibus contraire, delectationẽ uitæ præsentis extinguere, huius mundi aspera pro æternis præmijs amare, prosperitatis blandimenta contemnere, aduersitatis metum superare. Confractis igitur istis uectibus ferreis uoluntatis & amoris per donũ fortitudinis, æternus sol ingrediẽs, & tripliciter exurens montes mentis, igneos radios exsufflat. Sol iste diuinus tripliciter exurit montes, secundum tres horas diei fortitudinis, scilicet mane, meridie, & uespere, quæ accipiũtur secundum tres gradus fortitudinis. Primò enim donum fortitudinis facit mane diei spirituales, quando se extendit ad gradum fortitudinis politicæ. Politica autem fortitudo, ut dicit Macrobius de somno Scipionis, est mentem supra metum periculi erigere, & nihil nisi turpia formidare. Quod utiq; perfectius facit fortitudo ut donum est, ut patet Actuum. v. in Apostolis, ubi dicitur, q̃ gaudentes ibant à conspectu concilij, gaudium autem causat serenitatem mentis, idest lucem. De hoc potest exponi illud Psal. Mane astabo tibi, &c. Secundò donum fortitudinis facit meridiem diei spiritualis, quando se extendit ad gradum fortitudinis, prout est uirtus purgatoria. Fortitudo autem purgatoria, ut dicit Macrobius ibidem, est animam nõ terreri corpore patiente. Quod utiq; perfectius facit fortitudo ut donum est, ut patet per sanctũ Andream, qui toto corde gaudens desiderabat pœnam crucis. Et Agatha quasi ad epulas inuitata, &c. Hi cum sponsa, desiderabant Christum se qui ad cubitum crucis in meridie, idest in feruore charitatis. Tertiò donum fortitudinis facit horam uespertinã diei spiritualis, quando se extendit

Tres animæ potẽtiæ, sunt tres portæ mẽtis.

Psal. 76.

Super Gen. ad literam, ca. 6.

Eccl. 43.

Tres sunt gradus fortitudinis.

Psal. 5.

Cant. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

extendit ad gradum fortitudinis, prout est purgati animi uirtus. Fortitudo autem purgati animi, ut dicit Macrobius ibidem, est passiones nó uincere, sed omnino ignorare. Quod utiq; perfectius facit fortitudo ut donum est, ut patet in

Iob.27. illis qui possunt dicere cum beato Iob. Donec deficiam, nō recedam ab innocentia mea. Neq; enim reprehendit me cor meum in omni uita

Gene.1. mea, quod ostendit fortitudinis consummationem. Factum est igitur uespere & mane dies quartus.

Cap. III.

TErtiò uidendum est, quomodo donum fortitudinis menti humanæ in die suo conuiuium spirituale præparet, & conuiuantes disponat ad omnem ueritatem. De quo notandum est, ꝙ sicut Grego. lib. j. moral. dicit. Fortitudo in die suo conuiuium facit, quia dum aduersa non metuit, trepidanti menti cibos confidentiæ apponit. Necessitatem huius refectionis ostendit glo. Matth. vj. quæ uidetur accepta de libro Aug. de sermo. domini in monte, ubi dicitur. Quia nondum Dei uisione fruimur, cibus in uia est nobis necessarius, ut quandoq; ad patriam ueniamus, & ideo panem petimus, ad quē nemo peruenit sine spiritusancto in dono fortitudinis, quia ubi fortitudo, ibi est esuries iustitiæ: æternus enim cibus animæ plenitudo est iustitiæ, & quotidianus cum quotidie illam esurientes implemus. Hæc ille. Igitur uidemus, qualiter donum fortitudinis in mentali conuiuio operetur, & reficiat uires conuiuantes. De quo sciendum est, ꝙ sicut dicit Tullius primo lib. rethoricæ. Fortitudinis ut est uirtus humana, quatuor sunt partes, scilicet fidentia, magnificentia

Fortitudinis sunt quatuor partes. patientia, & perseuerantia. Fidētia siue fiducia, conuiuantes de conuiuio inchoato, usq; in finē certa spe assecurat. Magnificentia uerò, in conuiuio ut decet administrat. Perseuerantia conuiuantes ad stabilem mansionem inuitat. Patiētia autem, conuiuantes confortat & quietat. Fidentia igitur ut est uirtus humana, conuiuātes de conuiuio hic assecurat, hic inchoat amicabiliter. & de fine consumando, hic temporaliter & delectabiliter assecurat. Vnde Tullius ubi supra dicit. Fidentia est certa spes animi, perducendi in finem rem inchoatam. Sed fidentia ut est ex dono fortitudinis, quod est donum spiritussancti, conuiuantes de conuiuio temporaliter inchoato, assecurat de fine cōsumādo fœliciter, & possidendo æternaliter. De hac fidentia Petrus.

1.pet.1. dicit. Benedictus Deus, & pater domini nři Iesu Christi, qui secundum magnam misericordiam suam, regenerauit nos in spem uiā, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis, in hæreditatem incorruptibilem, incontaminatā & immarcessibilem, conseruatam in cœlis, &c. Hæc fidentia conuiuantes dulciter reficit, quia secura mens est quasi inge conuiuium. Hæc confidentia, expellit à conuiuantibus omnem diffidentiam. Psalm. Qui confidunt in Domino sicut mons, &c. Magnificentia uerò, ut est uirtus humana in cōuiuio magnificè ministret ut splendidè, ut decet. Vnde Tullius dicit ibidem. Magnificentia est magnarum rerum splendida administratio. Sed magnificentia ut est ex dono fortitudinis, conuiuantes magnificè ditat, & consolatur, & exaltat. Vnde Psal. dicit. Magnificauit dominus facere nobiscū, facti sumus lætātes. Gregorius. viij. moralium dicit. Deus hominem magnificat, quia largitate rationis ditat, quia infusione gratiæ uisitat, quia honore collatæ uirtutis exaltat, quibus anima maximè reficitur, quia magno animo & rationali nihil est magnū, nec satiat eum nisi solus Deus, qui est immensus. Vnde Macrobius dicit. Nihil est magnum præter animum magnum, nec tibi magno aliquid est magnum. Hæc igitur uirtus quæ hominem sic magnificat, excludit uitium oppositum, scilicet paruificentiam, quod à magnificentia debita & recta facit deficere. Vnde opes & sumptus conuiuij, non possunt mensurari. Quod in tam excellenti & solenni conuiuio fieri non licet. Patientia autem conuiuantes confortat, ut est uirtus humana, ne propter difficultatem imminentium periculorum huius uitæ frangantur. Vnde Tullius ibidem dicit. Patientia est causa honestatis, ac utilitatis, arduarum rerum uoluntaria ac diuturna perpessio. Sed patiētia ut est ex dono fortitudinis, conuiuantes nō solum facit aduersa uoluntariè sufferre, sed & ut uictores sine murmure gaudenter pertransire, ut Apost. facie Act.5. bāt. Vnde Cass. super Psal. dicit. Patientia uincit aduersa, non colluctando, sed sufferendo, nō murmurando, sed gratias agendo. Ipsa est quę fe Psal.118. ces totius uoluptatis abstergit, ipsa est quæ limpidas animas Deo reddit. Hæc uirtus expellit uitia opposita à conuiuio, quæ tranquillas mentes confundunt, ut impatientiam, discordiam, rixam, seditiones, & cætera talia quæ mentis cō uiuium molestant, & perturbant. Et hæc patientia perfectius animam reficit, quia perfectum Luce. 21 opus habet. Vnde dominus dicit. In patientia uestra possidebitis animas uestras, ubi Grego. dicit. Quid est animas possidere, nisi perfecte in omnibus uiuere, cunctisq; mentis motibus quasi ex arce ueritatis dominari, quod utiq; ual de animam consolatur & reficit. Perseuerantia ut est uirtus humana, conuiuas fortiter & stabilitat in bono, & conseruat in permanentia, usq; ad conuiuij plenam consummationem, ut sit in uia. Vnde Tullius ubi supra dicit. Perseuerantia, est in ratione bene constituta stabilis & perpetua permanentia. Sed perseuerantia ut est ex dono fortitudinis, conuiuantes in conuiuio non solum perseuerare facit usq; ad conuiuij temporalis terminum, sed & introducit in conuiuium sine termino æternum, ubi est refectio mentis excellentissima & satietas, quia tūc satiabor cū appa-

Psal.16. parauerit gloria tua, ait Psal. Vnde sanctus Bernar. in epistol. dicit. Absq; perseuerantia, nec qui pugnat uictoriam, nec palmam uictor consequitur. Ipsa enim est nutrix ad meritum, mediatrix ad præmium, soror patientiæ, constantiæ filia, amica pacis, amicitiarum nodus, unitatis uinculum, sanctitatis propugnaculum. Sequitur. Tolle perseuerantiam, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo. Sola est enim cui æternitas redditur, uel potius quæ æternitati hominem reddit, dicente domino. Qui perseuerauerit usq;

Matt. 10. & 24. in finem, hic saluus erit. Hæc ille. In hac perseuerantia est refectio dulcissima. Nam idem uerbū domini, scilicet qui perseuerauerit usq; in finem saluus erit, exponens Aug. in lib. de uerbis domini dicit, Cum perueneris ad tres panes perseuerādo, hoc est ad cibū & ad intelligētiā trinitatis, habes unde uiuas, & unde pascas, nec timeas, nec finias. Nō enim panis ille finietur, sed omnē indigentiam tuam finiet, ergo & omnem famen affligentem à te expellet. Ex his igitur patere potest, qualiter quatuor partes fortitudinis perficiuntur, ut sunt uirtutes humanę per donū fortitudinis, quia habitus supernaturales perficiūt naturales, ut dicit Dionys.

C.1. angelicæ Hierar.

De dono consilij. Cap. I.

QVintum donum spiritussancti, quod facit diem spiritualem in anima & conuiuiū est donum consilij, quod immediatè sequitur donum fortitudinis, ut Greg. ostendit li. j. moralium, ubi dicit. Valde fortitudo destituitur, nisi per consilium fulciatur. Et Ansel. in li. de simili. dicitur. Post donum fortitudinis, spiritussanct. donum consilij superædificat, quia cū mēs iam fortis ad operandum, quæ pié timendo scit esse facienda sui experimento, ducit ex spūsancto, quid de his oibus consulere debeat. Ex quo cōcludit, ꝙ post donū fortitudinis, sequitur immediatè donū consilij. Ad maiorē aūt notitiam istius doni consilij, sunt quinq; notanda. Primò quid consilium sit, & quid donum consilij dicatur. Secundò necessitas istius doni consilij declaratur. Tertiò differentia inter cōsilia diuina, & propria asignatur. Quartò qualiter dies spūalis ex dono cōsilij in aia oriatur. Quintò qualiter conuiuium per donum consilij in aia præparatur. Primò quid sit consilium, & quid donum cōsilij dicatur, uidendū est. Et quia propriū rōnali creaturæ est, ꝙ per inquisitionem rōnis moueatur ad aliquid agendū uel non agendū, quæ quidē inquisitio cōsiliū dr humanū. Vnde Dam.

Quid est cōsilium. lib. ij. dicit. Cōsiliū est appetitus inquisitio à ratione directus, de his quæ à nobis sunt facienda uel non facienda. Et Aristoteles sic illud deffinit

In epistola ad Alexandrum. Consilium est oculus & cautio futurorum. Sed quia inquisitio & rō humana per se nō sufficiūt cōprehendere singularia oīa, & cōtingētia quæ occurrere possunt in nostris actionibus, quæ requirūtur ad cōsecutionē beatitudinis nr̄æ, quia cogitationes mortaliū sunt timidæ, & incertæ, ꝓuidentiæ nr̄æ, ut dr in libro sapiæ, ideo indigemus inquisitione certiori, & directione nobilio ri, scilicet diuina. Tam inquisitio autem, q̄ directio nobis in dono consilij à spiritussancto confertur, qui omnium est artifex, oēm habens uirtutē, oīa prospiciens, ideo talis inquisitio & directio à spūsancto donata, cōsiliū dr, quod est donum spūssancti. Sed non debet mouere nos, ꝙ donū cōsilij est respectu eiusdē obiecti, respectu cuius est donū sciæ, quia hoc uerū est materialiter nō formaliter, utrunq; n. donū est respectu agibiliū per nos, sed differenter, quia actus doni sciæ est de talibus prædictis bene iudicare, secūdum regulas legis æternæ, sed actus doni cōsilij est, secundū regulas legis æternæ bene inuenire, quæ ardua sunt per nos agenda, & quę fugienda, ad obtinenda ea quæ cōferunt ad uitam æternā & nō præcipitāter agere, quia sicut dicit Greg. j. moral. Spūssanctus dat cōtra præcipitationem cōsiliū, cui opponitur præcipitatio. Vnde sapiēs dicit. Sine cōsilio nihil facias, & post factum nō pœnitebis. Ex his igitur patere pōt, ꝙ donū consilij est habitus à Deo infusus, ex quo secundum consilium spiritussancti, mouemur ad operationes bonas, quarum non est determinata uia qualiter sit agendum, eò ꝙ non uniformiter semper fiendæ sunt. De talibus enim cōsiliamur, sicut dicit philosophus in iij. Ethicorum.

Sap.9.

Sap.7.

Quid est donū consilij.

Eccl.32.

Cap. II.

SEcundò uidendum est, quæ sit necessitas huius doni. s. consilij. De hoc nota Grego. lib. j. moral. ubi dicit. Qui sine consilio uiuunt, leprecipitationi & fortunæ tradūt, ꝓcipitantes uitam suam negligūt, dum trāsitoria incōsultè appetunt, dum æterna nō intelligunt, uel intellecta contēnunt, dū exiliū & miseriam suā nō cognoscunt, quia cæci, ideo nec cōsiliū habere sciūt, & ideo meritò tales in insipientia sua peribūt. Sed ecōtra inquit Greg. ibid. Electorū mentes, dū cū cta trāsitoria nulla esse cōspiciūt, ea ad quæ sunt conditæ exquirūt. Cūq; eorū satisfactioni nihil extra Deo sufficit, ipsa inquisitionis siue cōsilij exercitatione illorū cogitatione fatigata, in cōditoris sui specie & contemplatione requiescere q̄rūt. Sequitur. Vnusquisq; eorū adhuc in mūdo corpore positus, mente tñ extra mundū surgit, erūnam exilij quam tollerat deplorat, & ad sublimem patriam incessabiljbus se amoris stimulis excitat, unde inuenit salubre consiliū, tēporale hoc despicere quod pcurrit, & quò magis crescit cōsilij scia ut peritura deserat, eò augetur dolor, ꝙ nec dū ad mansura, siue eterna cōtingat. Et ideo solerti cōsilio infigit mentem, & cautè se in omni actione circūspiciendo considerat. Et ne ex re quæ agitur ꝛpentinus finis & aduersus subripiat, hunc prius molliter posito

pede

Universidad de Deusto
Biblioteca

pede cogitationis palpat, & pensat ne in his quę agenda sunt præcipitatio impellat, ne prauа per concupiscentiā aperto bello superent, ne recta p inanem gloriam insidiando supplantent. Sequitur. Et mens electi cuiuslibet, quo magis per cō silium uiuere nititur, ex angusti itineris dolore fatigatur. Hæc ille. Ratio istius ultimi dicti est, quia cōsilia Dei sunt perfectissima, ualent enim ad uitandum omne malū, & ad consequendum omne bonum perfectissimè, & ideo ducunt per
Matth. 7. itinera arctissima. Arcta est enim uia quæ ducit ad patriam ut Christus dicit. Arctæ aūt ut plurimum sunt rectiores & breuiores q̄ latæ. Perfecti autem uiri stimulis amoris agitati, uehemētius amplectuntur, ut perfectius & citius inueniatur quod amatur, & creditur, & quæritur. Istis consilijs optimis, anima deuota fuit à spiritusancto inspirata & instructa, quando post inquisitionē Dei in lectulo corporalis commodi, & inuento, dixit. Surgam circūibo ciuitatem, & per uicos, & plateas quæram quem diligit anima mea.

Origenes alloquens aīam illam ait. O te dementem & uesanam, quæ omnia mouentem immota quæsiuisti in lectulo, omnia illuminantem radijs immensi luminis quærebas in tenebris, quæ immensum & incomprehensibilem quæsisti ductu rationis, & inuenire uoluisti & tenere, nō bono consilio usa es, uide quid facias. Sequitur. Dixit ergo surgam, ubi dicit Origenes. Iam nunc uideo, quia meliori consilio usa es, p commodum lectuli uis postponere, tenebras noctis euadere, delicta & commissa punire, & ab eis uis discedere, delicta & commissa punire, & ab eis uis di
Psal. 86. uidi à quibus Deus non potest aliqualiter inueniri. Sequitur. Circūibo ciuitatem. i. Ecclesiam militantem, inquirendo à spiritualibus uiris & doctoribus de quæsito & non inuento, licet gloriosa dicta sint de ciuitate Dei testante Psalm. Igitur quæram per plateas. i. per præcepta quæ sunt uia omnibus credentibus communis & lata, quæram per uicos, glo. j. in his qui sunt uiri spūales, qui gradiendo ad cœlestia, arctā uiā conAct. 9. filiorum tenent. Vnde & Bern. dicit. In uicis ambulamus qui corpus arctamus, q pœnas hic luimus, qui munditiæ & continentiæ uacamus. Et Vercellen. super Canti. dicit. Optimum est consilium, surgere ad sponsum quærendum, & efficaciter inueniēdum in plateis præceptorum, & in uicis spiritualibus consiliorūm. Vnde in eis instructa & excitata ab angelis, inuenit quem diligebat, & quæsiuit dicens. Inueni quem diligit anima mea. Surge igitur & ad consilium ingredere ciuitatem, ibi tibi dicetur, qui te oporteat facere.

Cap. III.

TErtiò uidendum est, quæ sit differentia inter cōsilia à spiritusancto inspirata per donum consilij, & inter cōsilia exorta ex propria uoluntate liberi arbitrij. Prius autem uidē dum de consilijs proprijs ex uoluntate propria surgentibus, ut ex hoc facilius cognoscantur cō silia diuina ex inspiratione spiritus sancti procedentia. Primò igitur notandum est, q̄ Bernar. in sermone de lepra Naaman dicit sic. In corde est duplex lepra, scilicet ꝓpria uoluntas, & propriū consilium. Et lepra utraq; nimis est pessima. Et prius hic uidendum est, quid sit propria uoluntas. De hoc dicit Bern. in eodem ser. Voluntatē propriam dico, quæ nō est communis cum Deo & hominibus, sed nostra tantum, q̄ quod uolumus non ad honorem Dei, non ad utilitatē fratrum & proximi, sed propter nosipsos facimus, non intendentes placere Deo, & prodesse fratribus uel proximo, sed satisfacere proprijs motibus animorum, tunc propria uoluntas mala est. Ioan. 8. Sic & loquens ex proprijs mendax est, ait Ioan. Et sequitur. Huic contraria est recta fronte charitas. Quid enim odit Deus, aut quid punit præter propriam uoluntatem? Cesset uoluntas propria, & infernus non erit. In quem enim ignis ille deseuiet, nisi in propriam uoluntatem? Nā uoluntas illa propria dicitur, cui assentimus, & cui se liberum inclinat arbitrium. Hæc autem desideria, & concupiscentiæ, quæ inuitos tenent, nō uoluntas, sed corruptio uoluntatis est. Et idem super Canti. dicit. Grande malum propria uolūtas, qua fit ut bona tua nō sint. Etenim si in die ieiunij mei, inueniatur propria uoluntas mea, non tale ieiunium elegit dominus. Ex illa uoluntate propria oritur proprium consilium, de quo dicit Bern. in eodem sermo. s. de lepra Naaman sic. Lepra proprij consilij eo perniciosior est, quo magis occulta, & quantò plus habundat, tantò quis sibi sapientior uidetur esse. Hæc est illorum qui zelum Dei habent, sed non secūdum sciam. sequentes errorē suum & obstinati in eo, ita ut nullis uelint consilijs acquiescere. Hi sunt unitatis diuisores, inimici pacis, charitatis expres, uanitate tumentes, sibi placentes, & magni in oculis suis, ignorantes Dei iustitiam, & suam uolentes cōstituere. Et quæ maior superbia, q̄ ut unus hō totius cōgregationis iudicio, iudicū suū pferat, tanq̄ li ipse solus habeat spūm Dei? Eant nunc qui se faciūt religiosiores alijs, qui nō sunt, sicut cæteri hoīum, ecce arioli & Idolatræ facti sunt. Ecce consilia propria. Sed nunc de consilijs diuinis uideamus, quæ & qualia sunt. De quo primò sciendū est, q̄ Deus summe sapiēs & summe bonus, oībus cōsulentibus eū de oībus liquidē respondet, & se affabilem & amicū uerū ostē dit. Vnde Aug. lib. cōfessio. parū ultra medium dicit. Dñe oībus consulentibus te, simulq; aībus, & diuersa consulentibus, tu liquidē respondes, sed nō liquidē oēs audiunt, oēs unū uolunt, consulunt te, sed non semper quod uolunt audiunt. Sequitur. Optimus minister tuus est, qui non magis meretur hoc à te audire, quod ipse uoluerit, sed potius hoc uelle, q̄d à te audierit. Hæc Aug. Rō huius est, quia ipse solus scit quid nobis necessarium est, & quid nobis expedit, & ideo magis

Voluntas propria quid sit.

Ioan. 8.

Super Cā ti. serm. 72.

Isa. 58.

Consiliū proprium quid sit.

16. cōtra Faustum. gis debemus sequi cōsilia sua q̄ nostra, tanq̄ optima. Dicit enim Aug. contra Faustum, q̄ consiliū Dei est super omne consilium creaturæ, & eius consilium omnibus consilijs præferimus, sicut & fidem Euangelicam omnibus hæreticorū disputationibus anteponimus. Consilia enim diuina ualent ad omnia mala declinanda, & omnia bona consequenda, sicut in consilijs euangelicis patet, & ideo sunt solicitè audiēda, & studiosè obseruāda. Sed q̄ris qualiter sunt consilia diuina audiēda? Rñdeo, q̄ sunt cōsilia à Christo dicta, sunt cōsilia à sanctis doctoribus scripta, & sunt cōsilia à spūsancto inspirata. Cōsilia à Christo dicta, nemo pōt audire, nisi sit ex Deo. Vnde dñs Ioan. 8. dicit. Qui ex Deo est, uerba Dei audit, propter hoc uos non auditis, quia ex Deo non estis. Ex Deo autem sunt, qui quātum ad intellectū, sunt Ioan. 6. aliquibus luminibus diuinis illuminati, & quantum ad affectum aliquibus affectionibus diuinis calefacti, & à patre tracti. Consilia à sanctis doctoribus scripta, nemo potest audire, nisi cui Luc. ult. Christus aperit sensum. s. interiorem. Vnde in Luca ult. dicitur. Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas. Habet enim anima sensus interiores (ut dictum est) sicut & exteriores, Super 7. Aug. Hierarch. Et illos sensus dominus aperit per experiētiam, quæ est intelligēt iæ magistra, ut dicit Hugo. Vnde & Bernar. exponēs dictum uerbum. s. aperuit illis sensum, dicit sic. Cū enim scripturarum interiorem sensum, & ueritatem miraculorum, & sacramentorum Dei ceperimus, nō solum intelligere, sed & quadam (ut ita dicam) experientiæ manu palpare & tractare, quod non fit nisi quodam conscientiæ sensu, tunc aperuit nobis sensum, ut scripturas intelligamus. Consilia autem Matt. 13. à spiritusancto inspirata, nemo audire potest, nisi habeat aures interiores. Vnde dominus di- Apoca. 2. cit. Qui habet aures audiendi audiat, quid spiritus dicat. De hoc Greg. dicit super Ezech. Nō Aures au diendi q̄s habet. aures corporis, sed mentis quęrit dominus. Et Haimo exponens illud ibidem uerbū dicit. Cardinis auris ad audiendum tantum consistit, cordis uerò auris, auditu simul & intellectu uiget. Sed Richar. Aures audiēdi habet, qui habet sensum intelligendi, & affectum diligēdi, & promerendi ea quæ consuluntur uel promittuntur, ut supra dictum est. Item cōsilia à spiritusancto inspirata sunt occulta, sed tū suæ euidentiæ habēt plura testimonia. Quod sanctus Bern. ostendit in epi. ad comitem, in qua dicit sic. Cum mors animæ peccatū sit, uita eius sine dubio iustitia fidei est, quoniam iustus ex fide uiuit, Iustus autem amoris. Quod non fit, nisi reuelante spiritu sancto per fidem homini æternum Dei propositum super salute sua futura. Quæ sanè reuelatio non est aliud quàm infusio gratiæ spiritualis, per quam dum facta carnis mortificantur, homo ad regnum præparatur, simul accipiens in uno spiritu, & unde se præsumat amatum, & unde re amet, ne gratis amatus sit. Ecce testimonium unum. Sequitur. Hoc itaq; est illud sacrum secretumq; consilium, quod à patre filius in spiritu sancto accipiens, suis quos nouit, per eūdem spiritum iustificandos communicat, & communicando iustificat, quando id quisq; accipit in sui iustificatione, ut incipiat & ipse cognoscere, sicut & cognitus est, cum uidelicet datur & ipsi, in testimonium præsentire aliquid de sua futura beatitudine, quēadmodum ab æterno latuit in prædistinante, & plenius appariturum in beatificante, de qua tamen percepta iam suimet ex parte notitia, interim quidem glorietur in spe, nondum tamen in plena securitate. Sequitur. Quam miserandi sunt, qui ad tam iucundū consilium iustorum, nullum adhuc tenēt suæ uocationis testimoniū. Sequitur. O infelices amatores seculi malè securi, quantū distat uestrū cō silium à cōsilio iustorū. Proculdubio inter consiliū utrorumq; magnum chaos firmatum est. Nam quomodo iustus longè se facit à consilio & concilio malignantium, ita nec resurgent omnino impij in iudicio, neq; peccatores in consilio iustorum. Hæc Bern. ibid. His subtiliter & fideliter intellectis, apparet aliqualiter differentia inter consilia humana & diuina.

Cap. IIII.

QVartò uidendum est, qualiter per donum consilij dies spiritualis in aia oriatur. Circa quod notandum est, q̄ Dionys. dicit, De diui. nomi. ca. 4. q̄ magnus iste Sol est euidens diuinæ bonitatis imago, totus splendens, semper lucens, & omnia luminis sui capacia illuminat, quātum in se est, & mensurat dies & horas totius nostri temporis. Sic Sol diuinus spiritusanctus, septem radijs donorum tam fulgidis q̄ feruidis, causat diuersos dies & horas spūales in aīa, ut dicit Greg. li. j. moral. ubi dicit, q̄ donum consilij facit alium diem, q̄ alia dona. Et exēplificat de oībus. Dies Quæ sit dies consilij. enim consilij est illuminatio quædam mentis, q̄ conuiuantes facit cautos, ne in aliquo periculo præcipitentur, & ut omnia prudenter & ordinatè operentur. Vnde consilium dicitur oculus, & cautio futurorum, ubi supra. Qui ambulat in Ioan. 11. hac die nō offendit. Mane autem huius diei oritur ab æterno radio, & proposito diuinæ uoluntatis, se menti humanæ manifestantis per radios inspirationes, ex quibus mens inspirata exurgit ad conformandum se uoluntati diuinę, secūdū q̄ inspiratur à spūsancto, & dirigitur à sapiētia increata, quæ attingit à fine usq; ad finē fortiter, suauiterq; disponit oīa. A cōsilio istius mirabilis consiliarij & uoluntate nunq̄ recedendū est. Vnde in Eccl. dicit. Fili audi, & accipe consi- Eccl. 6. lium meum, & ne abijcias illud. Fili inquit sapiētia, audi consilium meum quantum ad intellectum, accipe quātum ad affectum, & ne abijcias quantum ad effectum, ut dicas cum Psal. Mane astabo tibi, ad consilia tua solicitè inquirenda,

& &

Universidad de Deusto Biblioteca

Psal.5. & uidebo, ueraciter intelligendo, ex his quod
tibi placeat uel displiceat fideliter exequendo.
Quæ est uoluntas Dei. Sed quæ est uoluntas Dei, cui iubemur confor-
mare nostram uoluntatem? Respondet Cæsarius
in epistola ad donatum ubi dicit sic. Voluntas
Dei est, quam Christus fecit & docuit, humilitas
in conuersatione, stabilitas in fide, in uerbis mo
destia, in factis iustitia, in operibus misericor-
dia, in moribus disciplina, iniuriam facięti non
noscere, & illatam tolerare posse, pacem cũ om-
nibus tenere, crucifixo fortiter assistere, chari-
tati eius inseparabiliter adhærere, Christo nihil
præponere, quia nec ille nobis quicquam ꝑpo-
suit. Mane igitur astabo tibi & uidebo, qm̃ non
Meridies siue gradus.2. cõsilij. Deus uolens iniquitatem tu es. Meridies autem
huius diei clara & feruida, procedit ex dono cõ
silij, prout intellectum ueritate illuminat, & affe
ctum charitate inflammat, ad inquirendum &
obseruandum præclarissima præcepta domini
Iesu. In quibus conuiuantes maxime inflammã
tur, & illuminantur, quia præceptum domini lu-
Psal.17. cidum illuminans oculos, ait Psal. In istorum ꝑ-
ceptorum & consiliorum obseruãtia, sancta Tri
nitas mẽtes amicabiliter uisitat, & dulciter in-
Ioan.14. habitat. Vnde dicit Dominus. Qui diligit me,
sermones meos seruabit, & pater meus diliget
eum, & ad eum ueniemus, & mansionem apud
eum faciemus. Veniet ad nos pater uisitãdo me
moriam, & excitando ad operandum, uerbũ pa
tris illuminando intellectum, seu intelligẽtiam,
ad clarè contemplandum: spũssanctus uoluntatẽ
inflammando, ad dulciter amandum. Mansionẽ
autem faciunt apud nos. Cuius rationem assi-
gnat Greg. in Homilia dicẽs. In quorũdã corda
uenit Deus, & mansionẽ non facit, quia sic Deũ
recipiunt, ut tñ tpe tentationis ab eo recedant.
In quorundam uerò corda uenit, & mansionem
facit, quia sic eos amor diuinus penetrat, ut & tẽ
pore tentationis non recedant ab amore. Ille.n.
uerè amat, cuius mentem delectatio praua ex
1.Ioan.4. consensu nõ superat. Qui aũt in charitate ma-
Prouerb. 8. net, in Deo manet, & Deus in eo. De hac mãsio-
ne in Prou. dr̃ Delitię meę esse cũ filijs hominũ.
Eccl.43. Tũc in meridiano exurit terrã Sol diuinus. Ve-
sperã uerò huius diei spiritualis consummatiuã,
donum consilij causat in aĩa, dum eam inclinat
ad inquirendum, & seruandũ diuina & perfecta
Quæ sit uespera siue gradus perfectior consilij. consilia, à dño tradita in euãgelica historia. De
quibus consilijs Greg. in lib. xxvj. moralium, di-
cit. Quidam præcepta legis gñalis, uirtute perfe
ctionis suæ transcendunt. Qui nequaq̃ hoc solũ
quod cũctis diuina uox ꝑcepit implere contenti
sunt, sed præstãtiore desiderio, plus exhibere ap
Math.19. petunt, q̃ in pręceptis gñalibus audire potuerũt,
quibus dñica uoce dr̃. Vos qui reliquistis om-
nia, & secuti estis me, centuplum accipietis, &c.
Tales inquit Greg. ibidẽ cũ Christo regnant, &
iudicabunt, & non iudicabuntur. Sequitur. Pau
cis.n. dicitur, & non generaliter omnibus, illud
Matth.19. quod adolescenti diuiti dicebatur. Si uis perfe-
ctus esse, uade & uende oĩa quæ habes, & da pau
peribus, & habebis thesaurum in cœlo, & ueni
& sequere me. Paucis dr̃, quia non oibus tãta ꝑ-
fectio donatur, ex quo per obseruationem cõsi-
liorũ, quasi in uespera diei spũalis cõsummatur.
Ratio huius est, qa ꝑ hæc consilia perfectissima,
gradatim ascenditur usq; summos apices uirtu
tum consummantium, ut simus perfecti, sicut & Matth.5.
pater noster cœlestis perfectus est. Et quãtò hæc
cõsilia sunt perfectiora, tantò sunt luminosiora, Vbi Chrysostomus.
& diem spũalem mentis magis perficientia, uel
consummantia. De gradibus istorum consilio-
rum, & perfectione eorum Chrysost. loquẽs, ubi
dominus tradit hæc consilia perfectissima, di-
cit sic. Vide quot gradus ascendit dominus, &
qualiter nos in ipsam uirtutis uerticem statuit,
cum ostendit, q̃ primus gradus est, non incipe-
re iustitiam à quacunq; occasione, uel contra
quemcunq;. Secundus est quibuslibet malis nul
lo modo uindicari. Tertius gradus est, non face-
re uexãti, quæ quis ab eo passus est. Quartus est,
exponere seipsum ad patiẽdũ mala illata. Quin
tus, amplius se tribuere, quàm ille uult, qui fecit
mala. Sextus, non odio habere eum, qui talia ma
la infert. Septimus, diligere eum qui hæc malè
operatur. Octauus benefacere ei, qui tantis ma-
lis offendit. Nonus orare pro illo, qui in malitia
sic obstinatus est. Et ad ista principalia reducun
tur alia consilia euãgelica. Sequitur. Et quia ma
gnum erat consilium, præclarum præmium sub-
dit, dicens q̃ tales similes erunt Deo. Vnde do-
minus dicit, ut sitis filij patris uestri, & perfecti
sicut & pater uester cœlestis perfectus est. Et Au
gust. in lib. de sermone domini in monte dicit.
Ex illa regula intelligendũ est, quod hic dicitur,
de qua Ioan. dicit. Dedit eis potestatem filios Ioan.1.
Dei fieri, non natura, sed præceptorum & consi-
liorum obseruantia.

Cap. V.

QVintò uidendum est, qualiter spiritussan
ctus per donum consilij in die suo, & in il
luminatione sua, conuiuium spirituale
initiat in mente, & perficiat. Circa quæ duo
sunt uidenda. Primò qualiter familia mentis &
conuiuantes secundum dignitatem suam ordi-
nentur, & in conuiuio locentur. Secundò est ui-
dendum, ubi donum consilij conuiuium suum
celebret, & quæ fercula ministrentur. De primis
scilicet qualiter familia mentis, & conuiuantes
in conuiuio secundum dignitatem ordinentur,
& locentur, sciendum est, q̃ sicut dicitur in li-
bro de spiritu & anima, parum post principium,
ut supra dictum est. Nobilis creatura est anima,
Ciuitas Dei nãq; est, de qua tam gloriosa dicta
sunt scilicet, q̃ ad imaginem & similitudinem
Dei facta est. Et quia nulla est ciuitas absq; po-
pulo, disposuit in ea conditor noster populum
triplicis gradus, idest sapientes ad consulen-
dum,

dum, milites ad pugnandũ, artifices ad ministrã
dum & operandũ. Sequitur. Ciues huius ciuita-
tis, sunt naturales & ingeniti aĩæ uigores, tanq̃
indigenę. Quorũ distincti sunt gradus, alij supe-
riores, alij medij, alij inferiores. Seperiores, sunt
intellectuales sensus, medij rõnales, infimi aĩales.
Quorũ huiusmodi differentia est. Animales, si-
ue sensuales, uel sensibiles, appetũt uisibilia. Ra-
tionales, discernunt, & discretionis oculo asper
nant̃ mala, & eligunt bona. Intellectuales uerò,
pertrahunt ea ad diuina. Sequit̃. Intellectuales
ergo sensus, sunt tanq̃ animę consiliarij dicẽtes
ei. Deũ time, & mãdata eius obserua. Hoc enim
est omnis homo, id est totus. Rõnales, sunt mili
tes, qui hostes cõcupiscentiarum impugnant ꝑ
arma iustitiæ. Aĩales siue sensibiles sensus, sunt
tanq̃ rustici & artifices, qui corporalibus rudi-
mentis insistunt, & corpori necessaria ministrãt
ut infra patet. Sequitur. Hãc triplicem uim ani-
mæ. i. intellectualẽ, rationalem, & sensualem, uo-
cant partes animæ non integrales sed uirtuales,
quia potẽtiæ eius sunt. Hæc oĩa prędicta sunt in
lib. de spũ & anima. Inter familiã intellectualẽ,
possunt locari & ordinari habitus infusi, ut fides,
spes, & charitas, qui multũ ornant conuiuiũ mẽ
tis. Inter familiã rationalem, locantur uel pos-
sunt locari habitus acquisiti, ut prudentia, tẽpe
rantia, fortitudo, & iustitia, qui uiriliter repellũt
uitia. Inter familiã sensualẽ, locant̃ habitus in-
nati, uel etiã passiones aliquæ, ut amor, & odiũ,
dolor, & gaudiũ, & sensus interiores, & exterio-
res secundũ aliquem modũ, quos donũ consilij
mediatè uel immediatè modificat, ut infra pa-
tebit. Et sic patere pòt ordo & dignitas huius fa
miliæ, sed de ministerio eorũ infra dicet̃. Secun
dò uidendũ est, ubi donũ consilij cõuiuium suũ
celebret, quę fercula in illo ministrent̃. De quo
sciendũ est, q̃ cõuiuium cõsilij nusq̃ cõuenien-
tius celebrat̃, & quietius, q̃ in tabernaculo fœde
ris, siue in secreto mentis, ubi consilia in silentio
tractant̃, in ueritate masticãtur, & in amore in-
corporãtur, & in operis executione cõsumman-
Num.20. tur. Hoc satis expresse innuitur in lib. Nume. ubi
scribitur, q̃ Moyses in rebus dubijs ad cõsulen-
dum Dñm relictis turbis crebrò reuertebat̃, &
intrauit tabernaculũ, ubi Dñm consuluit, & con
siliũ recepit, quod postea populo ꝓposuit, & sic
fieri iussit. Hoc uerbũ exponens Grego. lib. mo-
ral. xxiij. dicit sic. Ad tabernaculũ redire, & in-
trare, est post positis exterioribus tumultibus, se
cretum mẽtis intrare. Ibi enim Dñs consulitur,
& quod foris agndũ est publicè, intellectu intus
silẽter auditur. Et tunc uocem Dei quasi per oc
cultam inspirationem audiunt, dum in medita-
tione mentis se à carnalibus sensibus abstrahũt.
Hæc ille. Primò igitur ingrediantur consiliarij,
scilicet sensus intellectuales, tanq̃ superiores &
digniores, ut memoria, intellectus, & uoluntas,
relictis foris turbis tumultuantibus, à Dño in si-
lentio audiãt cõsilia, & in ueritate intelligãt, &
in charitate operãdo perficiãt. Et primò memo
ria ab oĩbus euacuata, & purgata, ingrediatur ta
bernaculũ. i. mentis secretum, & dicat cum psal. Psal.84.
Audiam quid loquatur in me Dñs Deus. De hac
auditione dicit Richar. sic. Deus audit per reue Lib.4. de contepla. cap.5.
lationẽ, donec uoce eius paulatim inualescente,
tota perstrepentiũ turba & tumultuatio sopiat̃,
solaq; ipsius uox audiatur, donec oĩs illa tumul
tuantiũ turba dispareat, solusq; cũ sola remane-
at. Hæc ille. Tũc adductã in solitudinẽ, loquitur
ad cor eius, ut dicit Oseæ. Sed quid loquit̃ dicit Oseæ.2.
psal. Loquet̃ pacem in plebem suã. Sed quare ma Psal.84.
gis pacẽ, q̃ omnia alia? Rñdeo, quia ubi pax non
habet̃, nec dulcedo diuinorũ consiliorũ gustat̃,
nec uox eius auditur, nec conuiuiũ in mente cũ
Deo habetur, quia in pace factus est locus eius
secundũ psal. Vnde Leo Papa in uno sermone di Psal.75.
cit, uera pax est à Dei uoluntate nõ diuidi, & in
his q̃ solius Dei sunt delectari. Qñ enim sensuali
tas nulla parte resistit uoluntati, & uoluntas nul
la parte cõtradicit rõni, & ratio regulat̃ lumine
fidei, tunc est serenitas mẽtis, & tunc est in nobis
regnum Dei, ut dicit Dñs. Ideo pax rõnabiliter Lu.17.
pręmittit̃. Regnum aũt Dei nõ est esca & potus
corporalis, sed iustia, pax, & gaudiũ in Spũsan- Ad Ro.14
cto, ait Apostolus. Iustitia rectificãs iudicia rõ-
nis, pax trãquilans imperia facultatis, gaudium
adimplẽs desiderium uoluntatis. Nõ est aũt de-
lectabilior refectio, q̃ uoluntatis oblectatio. De
hac refectione memorię, tanq̃ expertus dixit Da
uid in psal. Memor fui Dei & delectatus sum, & Psal.76.
sequit̃, & defecit spiritus meus. i. humanus dicit
Grego. & factus quasi diuinus. Quia quantò in
nobis quotidie spũs diuinus ꝓficit, tantò in no
bis noster in nobis deficit, ꝓpter quod tandem
memoria nostra plena Deo deiformis fit. Secun
dò intelligentia ingrediat̃ tabernaculũ mentis,
& suũ secretũ iã ab oĩbus fantasmatibus, & im-
pedimentis abstracta, ut ueritatẽ consiliorũ di-
scutiat, & inter cõsilia discernat à quo spũ pro-
cedant. Nã Richar. dicit. Sicut Deus memoria Lib.4. de cõtempla. cap.15.
auditur per reuelationem, ita intelligentia ui-
detur per contemplationem, ex qua uisione illu
minatur, ut consilia discernat à quo spiritu pro-
cedant. Nã sicut dicit Bern. in sermone magistri
gentium. Spirituũ diuersa sunt genera, ideo ne-
cessaria est nobis eorum discretio, præsertim cũ
ab Apostolo didicerimus, non omni spiritui esse 1.Ioan.4.
credẽdum. Videri enim potest (inquit Bernar.)
minus eruditis, & qui habent parum exercita-
tos sensus, omnem cogitationem uel consilium
non alterius, q̃ ipsius spiritus humani esse ser-
monem. Quod falsum esse ostendit certa fidei
ueritas. Quod & probatur testimonio scriptu-
rarum diuinarum. Audiam (inquit Propheta) Psal.84.
non quid ego loquar, sed quid loquatur in me
Dominus Deus. Similiter ait Psalmus, q̃ immis Psal.77.
siones fiunt per Angelos malos. Probat etiã scri-
ptura, esse spiritum carnis, & spũm huius mũdi.
Sequitur. Igitur quisquis ex his tribus spiritibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

loquatur ſpiritui noſtro nõ credamus eis, quia ſanguinẽ ſitiunt animarum & mortẽ, à ſermonibus tñ eorum cognoſcimus eos. Nã ſpiritus carnis, ſuggerit mollia. Spiritus aũt mũdi, ſuggerit uana. Spũs uerò malignus, ſuggerit amara, ut rixas, iras, & hmõi. Si aũt ſpiritus ſuggeſtio ſit de corpore caſtigãdo, de corde humiliando, de ſeruanda ueritate, & de exhibenda charitate, cum hęc in corde uerſãtur, ſine dubio ſpũs diuinus eſt qui loquit & ſuggerit hæc. Vt igitur intelligentia hæc cõſilia cautè diſcutiat, & prudenter diſcernat, ingrediat tabernaculũ ſiue mentis ſecretũ, ubi Dñm conſulat ſuper omnibus dubijs, quæ oriunt circa cõuiuiũ, & cõuiuantes, & refectionẽ eorũ. Solicitudo.n. iſtorũ incũbit intelligẽtiæ, q̃ habet regere illos, & totũ regnũ animæ.

Prælati in dubijs cõſulant legẽ diuinã.

Vñ Greg. lib. moral. xxiij. dicit, q̃ boni rectores quotidie cũ ſe cognoſcunt res dubias neſcire diſcernere, ad ſecretũ mentis uelut ad quoddã tabernaculũ reuertunt, ibiq; lege diuina pſpecta, quaſi coram poſita arca Dñi conſulunt Dñm, & quod prius intus tacentes audiũt, hoc foras poſt modũ agentes innoteſcunt. ſ. conſilia & ueritates, reficientes totã familiã mẽtis. Quia ſicut dicit Auguſt. ſuper Ioan. Veritas panis eſt qui mẽtes reficit, nec tñ deficit ſed mentes mutat, quia uerificat. Quot ergo ueritas i tabernaculo ſuo, & quot cõſilia intelligẽtia percipit à Spiritu ſancto, tot dulcia fercula cõuiuantibus in uolũtate mãducãda ꝓponit. Tertiò uolũtas libera à fantaſmatibus, & diſtractionibus, & curis ſecularibus abſtracta, & abſoluta, ingrediat tabernaculũ

Vbi ſupra

ſiue ſecretum ſuum. Quia Richar. dicit. Sicut in memoria auditur Deus p recordationẽ, & intelligẽtia uidetur p contemplationẽ, ſic in uoluntate amplexatur p dilectionẽ, quæ licet ſit poſterior in ordine, eſt tamen principalior per ingenitam libertatem. Hæc uoluntas, affectione experimentali percipiẽs diuina cõſilia à patre in memoria dicta, & intelligentia exanimata & uerificata, & ipſi uolũtati efficaciter impreſſa, clamat

Cant. 5.

cũ ſponſa di. illud Canti. Anima mea liquefacta eſt, ut dilectus locutus eſt. In quibus uerbis, exprimit anima diuinorum conſiliorum certã auditionem, quia dilectus locutus eſt, & auditorũ cõſiliorum efficacem impreſsionem, quia liquefacta eſt. Hanc auctoritatem exponens Origenes dicit. Diuinæ conſolationis (ut audio) fœliciſsimus effectus, eſt liquefactio. Liquefit enim anima dum deuotione molleſcit, ut dilectus in ea ſuauiter cubet, ut nihil duri inueniat quod eius conſilijs reſiſtat. Liquefit dum in deuotione caleſcit, ut dilectus in ea diuini caloris perſentiens moderamen ſine moderamine, eò ineffabilem & delectabilẽ inueniat, quò caliditas hęc, quãuis occultiſsima, ſuauiſsima tamen ſecundũ contactum ſpiritualem delectionem generat. Liquefit, dum amore pereſſiuit ut dilectus dominium plenũ habeat in ea, quò ad ipſum ſolũ tũc oĩs motus, oĩs uirtus, oĩs impetus ipſius haber terminũ. Siquidẽ humidũ malè terminabile eſt, termino ꝓprio. Vñ ſuida mẽs nõ niſi in æternitate ſiſtit. Quare Orige. dicit ibidẽ. Qui ſancto deſiderio intus ſtuat, eò ad quodlibet bonũ habilis inuenitur, quò nihil duri in corde portat, quod nõ feruore ſtuãtis deſiderij in Deũ liquefiat. Sic igitur tres iſti cõſiliarij. i. tres potentiæ à Trinitate ſalutaribus conſilijs inſtructi, purgati, illuminati, & pfecti, totã familiã mentis, & cõuiuantes hierarchicè purgant, illuminant, & perficiunt, & in æternitatem dirigũt ut ſtatim patet.

Capitulum VI.

POſtq̃ igitur dictum eſt de conſiliaris, qui dicuntur principales inter cõuiuantes, qualiter in ſecreto tabernaculo mentis à diuinis cõſilijs per dona Spiritus ſancti ſunt purgati, illuminati, & perfecti: Videndũ eſt modò, qualiter medij. ſ. uigores animæ naturales, & ſenſus animæ rõnales, & milites ſiue uirtutes morales, uiriliter expugnantes, & repellentes omnia uitia à cõuiuio animæ, à ſuperioribus purgentur, illuminentur, & perficiantur. Ille enim eſt debitus ordo, ut ſuperiores perficiant medios, & medij inferiores, ſecundum ordinẽ cœleſtis hierarchiæ, quẽ ſequitur eccleſiaſtica hierarchia & humana. Dicit. n. Hugo ſic. Sunt ſuperiores & ſublimes, & ipſi appropinquãtes diuinitati immediatè ab ipſa accipientes purgationem ut mundi ſint, & illuminationem ut clari ſint, & perfectionẽ ut ſint ſancti, & ab illis rurſum ſecundum ordinem diuinæ diſpoſitionis, & hi qui ſequunt in ordine & ſubiecti ſunt purgantur, illuminantur, & perficiuntur. Hæc ille. Hi ergo cõſiliarij tres, id eſt memoria, intellectus, & uoluntas, dono cõſilij à Spiritu ſancto purgati, illuminati, & pfecti, medios inter cõuiuantes, tanq̃ eis inferiores. ſ. uigores animæ naturales. i. ſenſus rõnales, milites, ſiue uirtutes morales, purgant, illuminant, & perficiunt ad ſimilitudinem Angelicæ hierarchiæ. Primus enim conſiliarius. ſ. memoria, conſulit omnia q̃ ſunt uitiorum conuiuantiũ purgationem, & uirtualem exercitationem, dum per rememoratio nẽ omnia uitia cõmiſſa ad præſentiã mentis eorum reuocat, ut ea p pœnitentiã deleat, & totaliter extirpet. Nã ſicut dicit Hugo. Niſi præcedat purgatio, nõ ſequitur illuminatio, nec ſequit perfectio, niſi præcedat illuminatio. Vt igitur mens cũ tota familia ſua purgetur, pœnitendo dicat illud pſal. Recogitabo mihi omnes annos meos, in amaritudine animæ meę, donec dicere poſsit quod ſequitur. Proieciſti poſt tergũ tuũ omnia peccata mea. Dũ ſic uiuitur, pater notã faciet filijs ueritatẽ ſuã: quia ad receptionẽ lucis, nõ requirit niſi purgatio recipiẽtis. Vñ alius cõmẽtator. ſ. Linconien. dicit. Neceſſaria eſt rõnali creaturæ primo purgatio, qa impura nõ ſuſcipiũt illuminationẽ, ſed tenebroſa non poſſunt habere opis pfectionẽ, qa ambulãt i tenebris, & neſciũt ubi corruant, aut quò uadant. Senſus igitur rationales, tionales, ut milites, & uirtutes morales primò purgentur, ut poſtea illuminentur, & poſt operationis perfectionem conſequantur. Secundus igitur cõſiliarius. ſ. intellectus, in tabernaculo à dono conſilij illuminatus, uidens q̃ illuminatio neceſſaria eſt ad operis perfectionẽ, conſulit omnibus cõuiuantibus accedere ad illuminatorẽ dicens. Accedite ad Deum, & illuminamini, & facies uręſtra nõ cõfundent. Accedit ad Deũ ſimili tudine, & receditur à Deo diſſimilitudine, ut dicit Aug. Similitudine autem, facies honoratur imagine diuina. Diſſimilitudine uerò, facies cõfunditur imagine pecorina. Vnde pſal. dicit. Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus. Ecce carentes intellectu pecoribus cõparantur, ſed intelligentes Dij appellãtur. Vnde pſal. intelligẽtibus loquẽs ait. Ego dixi Dij eſtis, & filij excelſi omnes. Omnes igitur conuiuantes illuminat. Quid autem eſt illuminari (ait Lincon.) niſi tam per uirtutes ſpeculatiuas, quàm operatiuas, in finem ultimum rectè dirigi? Vnde Dauid in pſalm. dicit. Dabo tibi intellectum, quantum ad ſpeculationem, & inſtruam te, quantum ad operationem. Sequitur. In uia qua gradieris, firmabo ſuper te oculos meos, quantũ ad directionẽ in finẽ. Tertius igitur conſiliarius. ſ. uoluntas, tanquàm excellẽtior cõſulit, & iubet oĩa fieri, quæ ſunt neceſſaria ad cõuiuantiũ operatiuã perfectionẽ dicẽs. Operamini nõ cibũ qui perit, ſed qui permanet in uitã æternã. Operari cibum qui perit, eſt affici ſecularibus rebus, & nõ operari propter permanentia, ſed propter pereuntia quæcunq;. Et quãuis quãdoq; in uſu operis ſit temporalitas, tñ in intentione debet eſſe æternitas, ut dicit Beda ſuper Lu. Operamini igitur, quicquid memoria purgata, & à Deo inſpirata, & à Deo illuminata faciendũ dictauerit, & à uoluntate charitatẽ impellẽte fieri imperat, quia tũc à nobis, non niſi bonũ procedit. Dicit nãq; Aug. ſuper Io. Bonũ & rectũ eſt omne quod agimus, ſi nec memoriã obliuio decipiat, nec error intellectũ excæcat, nec iniquitas uoluntatem ſubuertat, ab his eſt oẽ quod agimus. Hoc cõſiliũ, & mandatũ, in tabernaculo mẽtis à Deo acceptũ, uolũtas ut alter Moſes, omnibus ſuo imperio ſubiectis indicit & iniungit, & ſenſibus rationalibus, militibus pugnantibus ſiue uirtutibus moralibus, & omni familiæ eorũ, ſiue ſpeciebus q̃ multæ ſunt ualde, qui iam omnes à ſuperioribus purgati, illuminati, & quaſi perfecti in ſuis operibus, ſecundum legem charitatis uoluntati obtemperantes, uiriliter operantur, omnia uitia à conuiuantibus extirpando fortiter, uirtutibus inſiſtendo, & Deo tanquàm regi ſuo, & patrifamiliàs humiliter obediendo. Extunc & ipſi idonei ſunt ad purgandum, illuminandum, & perficiendum inferiores ſibi, ut ſupra dictum eſt.

Sup. 3. Angelic. hierar.

Vbi ſupra

Eſa. 38.

Ibidẽ. c. 3

Ioann. 6.

Operari cibũ q̃ perit, Quid ſit.

Capitulum VII.

DIcto de cõuiuantibus rationalibus, qui quaſi mediũ gradum tenẽt in cõuiuio, & qualiter ſint purgati, illuminati, & perfecti. Videndũ eſt, qualiter & iſti ſibi inferiores illuminẽt, purgent, & perficiant, utpotè ſenſus animales & corporales, tam interiores, ut imaginationes, & c. q̃ exteriores, ut uiſum, auditum & c. qui ſunt tanquàm artifices & ruſtici, neceſſaria corpori aminiſtrantes, ut dicitur lib. de ſpiritu & anima. Quos rationales cõuiuantes, & milites purgãt, dum in eis motus illicitos cõcupiſcentiæ mortificant, uel exterminant, quantum poteſt fieri in corpore corruptibili, dicentes eis illud Apoſtoli ad Roma. Si ſecundum carnem uixeritis, moriemini. i. ſecundum corruptionem ueſtram. Si autẽ ſpiritu rationali, facta carnis mortificaueritis, uiuetis. Similiter illos quaſi illuminant, dũ eos à ſua præcipitatione retrahũt, & impediũt, & eos dono cõſilij obedire cõpellunt, dicentes eis illud Apoſtoli ad Roman. Debitores ſumus ſpũs nõ carnis. i. debemus magis obedire ſpiritui, q̃ carni. Similiter illos quaſi pficiunt, dũ eos uitã illã quã in futura habituri ſunt, docent hic inchoare, & ꝓlibare, & imitari. De his Ber. dicit ſic. Quidã in ſanctitate uitæ, & hominis interioris glorificatione, & cõtẽplatione, & quadã fruitione diuinitatis, iã futuræ uitæ beatitudinẽ ꝓlibare in hac uita uidenẽ & imitari, ut & de corporũ ſuorũ glorificatione, quã poſt plenè pcepturi ſunt, in hac uita nõ nihil percipiãt. Sequit. Accepta.n. gratia, qua habitãtes in unum ſeipſis in Deo, & Deo in ſeipſis fruunt, ipſius carnis ſic ſentiũt ſe uiciſſe oẽs cõtradictiones, ut uniuerſa carnis ſubſtãtia, non ſit eis niſi inſtrumẽtũ boni operis. Nã & ſi ipſius miſerijs & infirmitatibus cõtabeſcũt, ex hoc ipſo in interiori hoĩe fortius cõualeſcunt, qa q̃ũ infirmor, tũc fortior ſum & potẽs, aiit Apoſtolus. Sequit. Senſus.n. quandã nouã ꝓpe

Quid ſit purgare, & illuminare ſenſus exteriores.

Rom. 8.

Eodem c.

Lib. de amore Dei c. 23.

1. Cor. 12. cap.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rios, sacris cõtemplationibus, dum eos in tabernaculo. i. in secreto mentis, facit diuina consilia audire. Item reficit cõiuantes medios. s. sensus rõnales, milites & ciues morales, sacris ueritatibus, dum facit eos cõsilia diuina in tabernaculo uere intelligere. Itẽ reficit cõiuantes infimos, scilicet artifices, rusticos, & ministrantes, ut sensus animales interiores, & exteriores, in regno uel in ciuitate animæ laborantes deiformibus operationibus, dum eos facit diuina cõsilia operando adimplere, quod perfectorũ est. Sequimini igitur cõsilium Dei, quia sicut dicit Augustinus. Consilium Dei est super omne cõsilium creaturæ, ut & mundanis uideaꝫ stultitia, ut ostendit Grego. xxvij. moral. Nõ q̃ sit defectus in cõsilijs, sed quia sunt tantæ perfectionis, q̃ mũdus ea nõ potest intelligere, neq; cognoscere. Quod nõ est mirum, cum nec ipsum consiliarium cognoscere possit. s. Spiritu m sanctum, ut dicit Dominus.

26. contra Faustum.

Ioan. 14.

Capitul um I.

SExtum donũ Spiritussancti, quod facit diem & conuiuiũ spirituale in anima, est donũ intellectus. De quo sunt quinq; notanda. Primũ quare donũ intellectus præcedentia dona sequatur? Secũdò quid donũ intellectus sit, uel quid dicatur? Tertiò quę huius doni sit necessitas, uel quę utilitas in eo conferatur? Quartò qualiter ex eo dies spiritualis in anima oriatur? Quintò qualiter cõiuiũ animæ ex eo præparetur? Primò igitur uidendũ est, qualiter donũ intellectus præcedentia dona sequatur. De quo sciendũ est, q̃ Ansel. dicit, istum ordinem esse rationabilem. Cuius rationẽ ibidem assignat dicens. Quinq; dona Spiritussancti præcedentia pertinent ad uitã actiuam, hęc autẽ duo. s. intellectus & sapientia, pertinent ad uitã contemplatiuã, quæ duo Spiritussanctus p̃dictis quinq; superimponit, ut ædificium perfectè cõpleatur. Sed uita actiua præcedit contemplatiuam, tanq̃ disponens potentias cõtẽplatiuas ad actus suos, ne in operationibus suis impediantur. Vnde Grego. lib. vj. moral. dicit. Qui arcem cõtemplationis ascendere desiderat, prius necesse est, ut in opere actionis perfectè se exerceat. Igitur in ordine ascensionis ab infimo dono. s. timoris, ad summũ donum. s. sapientiã, quinq; dona prædicta præcedere debẽt donũ intellectus & sapientiæ. Vnde Ansel. ibidẽ dicit sic. Postq̃ Spũssanctus, mentẽ facit pauẽtem per donũ timoris, sibiq; cõpatientem p donum pietatis, & ea quæ sunt faciẽda manifestat p donũ scientiæ, & illa fortiter exequitur p donũ fortitudinis, & de ipsis suo exẽplo facit alijs cõsulere p donũ consilij, post Spiritussanctus accendit mentẽ ad intelligendũ cur hęc & illa fieri debeant, & ultimò à solo Deo remunerationẽ quærat istorũ. Sed quare donũ intellectus, immediatè sequaꝫ donũ consilij? Huius rõ est. nã cum cõsilium dictũ est supra, intellectus aũt sit lumen, ut dicitur ĩ lib. de spũ & aĩa, & philosophus. iij. de aĩa uocat intellectũ agentem, lumen quod penetrat usq; ad intima. s. ad essentias rerũ & quidditates, ideo nunq̃ est pfecta ueritatis inq̃sitio, neq; pfecta inuentio, ubi nõ fuerit intellectiualis illuminatio. Vnde cõsilium sine intellectu, manet sine affectu. Est & alia ratio quã Augustinus ponit in lib. ij. de doctrina christiana, parum post principiũ, ubi loquẽs de septẽ donis, dicit de dono intellectus sic. Post quintũ gradũ. s. donũ consilij, p quod anima leuat ab appetitu sordium inferiorũ, ascẽdit in sextũ gradũ. s. donũ intellectus, ubi iam ipsum oculum purgat, quo uideri põt Deus ab his qui huic seculo moriuntur, qui intantum uident, inquantũ moriũtur seculo. Ab illis enim non solum certior, sed & iucundior spiritus lucis incipit apparere in enigmate tamẽ. Quãdiu enim in hac uita sumus peregrinamur a Dño, quãuis conuersationem habeamus in cœlis. Vlterius igitur introducit ad sapientiam.

Lib. de simili. circa finem. Cur donũ ĩtellectus subsequatur alia quinq; dona.

Quare donũ intellectus immediatè sequatur donũ consilij.

Capitulum II.

SEcundò uidendũ est, qd sit donũ intellectus, & quare sic nominatur? De quo sciendũ est, q̃ nomen intellectus, importat quandã intimã cognitionẽ. Dicit enim intelligere, quasi intus legere. Et hoc patet cõsideranti differentiã inter cognitionẽ intellectus, & sensus. Nam cognitio sensitiua, occupatur circa sensibiles qualitates exteriores. Cognitio aũt intellectiua, tanq̃ excellẽtior & subtilior, penetrat usq; ad quidditates, & rerum essentias interiores, q̃a obiectũ intellectus ẽ qd qd est, ut dicit. iij. de aĩa. Vnde cognitio humana incipit à sensu tanq̃ ab exteriori, quæ nõ pficit nisi pueniatur ad intellectũ, qui uerè cognoscit qd est res. Dicit. n. in lib. de spũ & aĩa, q̃ quicquid sensus recepit exterius, imaginatio repræsentat interius, rõ inuestigat, intellectus dijudicat, intelligẽtia cõprehendit, & ad cõtẽplationẽ adducit q̃ memoria conseruat. Sed aduertendũ est, q̃ intellectus q̃nq; accipit ut est uis animę naturalis. Et sic de intellectu loquit auctor libri de spũ & anima, q̃ dicit, q̃ intellectus est uis animæ qua inuisibilia pcipit. Cui cõcordare uidet Philosophus. iij. de aĩa, & hic intellectus uplurimũ cæcutiẽs est. Vnde psal. dicit. Nescierũt neq; intellexerũt. Itẽ intellectus q̃nq; accipit ut est uirtus intellectualis, siue ut est habitus principiorũ naturaliũ, quæ subsunt lumini intellectus, ut patet. vj. Ethicorũ. Sed neuter istorũ est donũ Spiritussancti, licet uterq; sit à Spũssancto. Sed quia homo ordinatur ad beatitudinẽ, sicut ad finem supernaturalẽ, ut apparet ex eius imagine, ideo oportet ponere intellectum, siue lumẽ aliquod, ut est habitus supernaturalis principiorum supernaturalium, quæ sunt articuli fidei, & ex consequenti quarundam operationum quę ordinãtur ad fidem, quia fides per dilectionem operat, ut dicit Apostolus. Et hoc lumẽ supernaturale, & sup additũ intellectui & darũ homini, uocat donũ intellectus, qd nominat quãdã excellentiã cogni-

mediatè sequatur donũ consilij.

Intellectus sumitur tripliciter.

Psal. [illegible]

Quid sit donũ intellectus.

Ad Gal. v.

cognitionis, penetrantis usq; ad intimas rerum intelligendarũ essentias & ueritates, quæ non fit ita cõpletè ex uirtute luminis naturalis intellectus, sicut ex uirtute luminis supernaturalis superadditi intellectui naturali. De quo intellectu dicit in libro de spiritu & anima, q̃ intelligentia est uis animæ quæ immediatè, supponitur Deo. Cernit siquidẽ ipsum summũ, uerũ, & uerè incommutabilẽ. Sic anima percipit corpora sensu, imaginatione, corporũ similitudines, ratione, corporearũ rerum naturas, intellectũ, spiritũ creatũ: intelligentia, spiritum increatũ, uel sicut dicitur in eodem libro. Intellectus est ea uis animæ, qua de diuinis q̃ntũ homini possibile est cognoscitur, ad cœlestia archana penetranda, quæ penetrari non possunt, nisi per spiritum eius qui etiã profunda Dei scrutatur. Vnde Apostolus dicit. Nobis autem reuelauit Deus per spũm suũ, qui omnia scrutatur etiam profunda Dei.

1. Cor. 2.

Capitulum III.

Ad quid sit necessarium donũ intellectus.

TErtiò uidendũ est, quæ sit necessitas siue utilitas doni intellectus? De quo sciendum est, q̃ cũ ueritates necessariæ ad salutẽ, sint nobis absconditæ, & quasi uelatę, tam in rerũ naturis, q̃ sacris scripturis, q̃ in diuinis sacramentis & figuris, in tantũ ut intellectus humanus sine adiutorio supernaturalis luminis, non possit ad eas apprehendẽdas plenè pertingere, planũ est, q̃ necesse fuit, ut Spiritussanctus intellectui humano superadderet aliquod lumen supernaturale, quo uelamina dictarũ ueritatũ penetraret, & ueritates absconditas apprehenderet, & eas sic nobis manifestaret. Quod utiq; Spiritussanctus facit, dũ nobis donum intellectus inspirat. Hoc enim donũ intellectus, primò facit nos penetrare uelamina, siue tenebras mentis nostræ, donec ad notitiã propriã perueniamus, & imaginẽ sanctæ Trinitatis nobis concreatã cognoscamus cum Dominus dicat. Regnũ Dei intra uos est, id est in imagine sua. Primò igitur donum intellectus, facit nos ad interiora nostra ingredi dum menti inspirat, ut seipsam primò cognoscere discat, & in hoc diligenter se exerceat, donec se uidere quid sit incipiat. Dicit enim Richar. sic. Hoc exercitio, cordis oculus mundat, ingenium acuitur, intelligentia dilatatur. Nihil rectè æstimat, qui seipsum ignorat. Nescit q̃ sub pedibus eius mundana gloria iaceat, qui conditionis suæ dignitatem non pensat. Nescit omnino quid de spiritu angelico, quid de spiritu diuino sentire debeat, qui spiritum suum prius non cogitat. Sequitur. Si non idoneus es intrare ad teipsum, quomodo ad illa rimanda idoneus eris, quę sunt supra teipsum? In hoc exercitio homo per donum intellectus incipit aliqualiter uidere, q̃ factus est ad imaginem Dei, ut docet Augustinus. lib. xiiij. & xv. de Trinitate. Et auctor in libro de spiritu & anima. Tanta dignitas hominis esse cognoscitur, ut non solum iubentis sermone, sicut alia opera sexdierum sunt facta, sed & consilio sanctæ Trinitatis, & opere diuinę maiestatis creatus sit homo, ut ex primæ cõditionis honore intelligeret, quã tum teneretur suo creatori, non solũ propter primæ conditionis priuilegiũ acceptum, sed & q̃ ad imaginem & similitudinem suam Deus creauit eũ. Nã sicut dicitur in eodẽ libro de spiritu & anima. Sicut Deus pater, Deus filius, Deus spiritussanctus, est unus Deus non tres Dij, sed tres personæ, ita anima intellectus, anima uoluntas, anima memoria, nõ sunt tres animæ sed una in uno corpore, & tres uires. Et sicut ex patre generatur filius, & ex patre & filio procedit Spiritussanctus, ita ex intellectu generatur uoluntas, sed ex intellectu & uoluntate procedit memoria. Multæ aliæ similitudines ponuntur ibidẽ. Ex eo aũt q̃ anima est imago Dei, est capax Dei, ut dicit Augustinus. lib. de Trini. xiiij. & xv. Item per donum intellectus, potest homo cognoscere q̃ est factus ad similitudinem Dei. Vnde in libro de anima & spiritu dicitur sic. Creata est anima à Deo, uita à uita, simplex a simplici, immortalis ab immortali, ut non sit longè à creatore suo, cui appropinquare uidetur simplicitate essentiæ, q̃a creata est anima magna à magno, recta à recto. Eò magna quò capax æternorũ, eò recta quò est appetens æternorum uel supernorum, eò beata quò Deo unita. Sequitur. Animã nanq; Dei pietas respicit, humilitas subijcit, pœnitentia reducit, iustitia deducit, obedientia conducit, perseuerantia perducit, deuotio introducit, puritas iungit, charitas unit. Et ibidẽ dicitur. Quis maior honor esse potuit hoi, q̃ q̃ ad similitudinẽ sui conditoris crearetur, & eisdem uirtutum uestimentis ornaretur, quibus & conditor, de quo in psal. legitur. Dominus regnauit decorẽ indutus est, quasi omnium uirtutum splendore, & totius bonitatis decore ornatus? Sequitur. Et quod maius dedecus homini, aut infœlicior miseria, q̃ ut hac similitudinis gloria sui cõditoris amissa, ad informem & irrationalem iumentorum similitudinẽ dilabatur? Sequitur. Quapropter quisq; diligentius attendat primæ suæ conditionis excellentiam, ut uenerandam sanctæ Trinitatis in se ipso imaginem agnoscat, honoremq; diuinæ similitudinis ad quã creatus est, nobilitate morum, & exercitatione uirtutum, & dignitate meritorum habere contendat, unde quando apparebit, similes ei erimus uel apparebimus, q nos condidit & reformauit. Hæc ille. Similiter per donum intellectus, homo regnum Dei in se inuenit, cum Dominus dicat. Regnum Dei intra uos est, ubi dicit glo. Gregorij. Regnum Dei nobis insitum est, dicit forsitan inditam animabus nostris lætitiam per Spiritum sanctum. Ea. n. est uelut imago & ara perhennis lætitiæ, qua in futuro sęculo, animæ sanctorum gaudent. De hoc require supra in cap. de dono timoris. Querite ergo & inuenietis, & nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, ait psalmus.

Tertiò de contẽplatione. c. 6.

Luc. 17.

Luc. 17.

Psal. 92.

Psal. 31.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Capitulum IIII.

POst hoc, ſpirituſſanctus per donũ intellectus, facit nos penetrare uelamina ſacrarum ſcripturarum, introducens nos ad claram contemplationem puræ ueritatis. Quod autem ueritates theologicæ, & diuinæ, quæ ſunt nobis neceſſariæ ad ſalutem, ſint uelatæ & abſconditæ in ſacra ſcriptura, oſtendit obſcuritas prophetarum, uel prophetiarum, multiplicitas figurarum, & diuerſitas expoſitionum. Quandoq; n. exponũtur hiſtorice, quandoq; tropologicè, quandoq; allegoricè, quandoq; anagogicè, ut ſupra patet in capitulo dono ſcientiæ. Sed ſpirituſſanctus p donum intellectus, facit nos penetrare omnia uelamina occultãtia nobis ueritates ſcripturarum, neceſſarias nobis ad ſalutem, donec intremus ad ueritatis puras illuminationes, & contẽplationes, in ſcripturis abſcõditas. Puræ aũt ueritatis illuminationes (ut dicit Richar.) ſunt qũ ueritas ſine imaginibus & figuris, p ſemetipſam pcipit. Richar. ſuper Apoc. & Haymo dicunt, q excellẽtior cognitio eſt, cum ſpiritus humanus per internã inſpirationem ſuauiter tactus, nullis rerum uiſibilium formis ad cœleſtiũ cõtẽplationẽ erigitur, ſicut uidit Dauid prophera. Sed Haymo dicit ibidẽ. Eſt quędã uiſio intellectualis, quæ non fit per corporales res, nec per ſimilitudines, ſed ipſa ueritas in mente manifeſtat uidentibus, quod propriè electorum eſt. Et notandum, q donũ intellectus quandoq; intantum penetrat omnia ueritatis uelamina, & intantũ introducit mentem ad ſua interiora, ut audiat ibi uerba quæ non licet homini loqui, quia nec forte propriè poterunt dici per os carnis. Quia cũ ſint uerba intellectualia, nihil corporale habentia, nec imaginẽ nec ſimilitudinẽ, ideo p os carnis non exeunt. Et ideo illa nemo ſcit, niſi qui accipit, ut in Apoc. Quod exponens Aug. ibidem dicit, q nemo ſcit, niſi qui accipit per reuelationem uel per experientiam. Cum his cõcordare uidetur commentator, ſuper vij. angelicę hierarchiæ, loquens de proprietatibus ſeraphicis, ubi dicit ſic. Ille qui hæc uerba dicebat, uſq; ad tertium cœlum peruenerat, & intrauit paradiſum Dei, ubi uerba omnino ſecreta & proxima ſilentio audiuit, ad quæ auris humana non contigerat, q̃ nemo audiret donec ſciret, intus. n. audiebantur, ibiq; dicebantur, & non poterant exire foras, ubi erat homo, & propterea ab eo qui intus erat, & valde intus, introrſus audiri poterãt. Sed his qui foris erant, dict nõ debuerant. Ne autem illi qui foris erant derelinquerentur, ſi ab eo qui intus erat non uocarentur, nata ſunt uerba de uerbis, ſicut uerba de uerbo nata fuerant, de uerbis quæ intus ſeruari debuerant, uerba q̃ foris proferri potuerũt, de immenſis magna', de occultis obſcura, de impenetrabilibus profunda, quæ à nobis audita ſunt in ſcripturis, utrum intellecta neſcio, unctio' tamen ſpiritus docet nos de omnibus, dicit Ioann. Item ſpirituſſanctus per donum intellectus, non ſolum facit nos penetrare omnia uelamina ueritatis incarnatę, ſed & ueritatis increatæ. Velamina autem ueritatis incarnatæ ſunt omnes infirmitates, & defectus, quos pro nobis aſſumpſit in natura humana, ut defectus paſsibilitatis, famis, ſitis, & mortalitatis, &c. quę donum intellectus omnia facit penetrari uſq; ad inuentionem nudæ ueritatis. Quia ipſa ueritas incarnata dicit. Cum uenerit ille ſpiritus ueritatis, docebit uos omnem ueritatem. Spiritus ueritatis dicitur, quia à ueritate procedit, & ideo docet omnem ueritatem, quia docet eum in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei abſcõditi. Nam quia ab alio procedit, ipſum manifeſtat. Vnde dominus dicit ibidẽ. Non. n. loquetur à ſemetipſo, ſed quæcunq; audiet loquetur, quia de meo accipiet, ex quo docebit uos omnem ueritatem neceſſariã, quam audiuit. Docere autem, eſt ipſum intellectum ad ſuum objectum quod eſt ueritas applicare, ex quo ſequitur ueritatẽ cognoſcere. Sed ſciendum, q triplex ueritas eſt. Nam eſt ueritas cognitionis, ueritas operationis, & ueritas dilectionis. Per ueritatem cognitionis, ſpirituſſanctus oſtendit nobis fidem Chriſti, & doctrinam eſſe uerisſimam. Per ueritatẽ operationis Chriſti, docet nos operationem perfectisſimam. Per ueritatem dilectionis Chriſti, oſtẽdit nobis charitatem maximam. Ad has ueritates, poſſunt reduci aliæ ueritates neceſſariæ. Item ſpirituſſanctus per donum intellectus, non ſolum facit nos penetrare oĩa uelamina ueritatis incarnatæ, ſed & uelamina ueritatis increatæ. Vnde dicit Ieſus. Ille. ſ. ſpirituſſanctus me clarificabit. Quod uerbũ exponẽs Aug. dicit. Spũſſanctus clarificat filiũ, nõ ita q denõ claro faciat clarum, ſed eum clarificat in nobis, qñ nobis eum manifeſtat, ut clarũ clarè cognoſcamus. Sed quia ſpũſſanctus procedit ab utroq; ſ. patre & filio, ideo utrunq; nobis reuelat. Hæc aũt reuelatio fit, qñ ſpirituſſanctus p donũ intellectus, mentẽ noſtram à terrenis eleuat, & purgat, & inflammat. Affectus. n. terrenus & aĩalis, impedit intellectũ ne ſpũalia intelligat, qa animalis homo, non percipit ea q̃ ſunt ſpũs Dei, ait Apoſtolus. Ideo talibus nõ ſũt reuelationes, ſpũſſanctus intellectũ, uoluntatem, memoriã, & totã familiã mẽtis ab inferioribus abſtrahẽs, impellit ad dũm quærẽdũ, & habẽdũ. Vnde Bern. dicit, ſpũſſanctus, pfectò monet memoriã, docet intelligẽtiã, mouet uolũtatem, nec minimã paleã peccati, intra cordis qđ poſſidet habitaculũ, patitur reſidere, ſed ſtatim igne ſubtilisſimæ circũ ſpectionis exurit illud ſpũs dulcis & ſuauis. Igitur meute purgata & mũdata p internam monitionem, excitat memoriam ad paternæ allocutionis auditionem, quia Deus p memoriã auditur, ut dicit † Rich. Itẽ dicit Ber. ibidem. Spirituſſanctus docet intellectum, & illuminat, ſcilicet ad diuini uerbi intellectionẽ. Quia ſicut dicit Richard. ubi ſupra. Deus per intelligẽtiam uidetur. Item dicit Bern. ibidẽ, q Spirituſſanctus mouet uoluntatem. ſ. ad ſanctæ Trinitatis pfectam dilectionem. Quia dicit Richar. ubi ſupra. Deus p uolũtatem uel affectum amplexat, & ſic habetur. Sed & filius reuelat patrem. Vnde dicit Apoſtolus. Vſq; in hodiernum diem, idipſum uelamen in lectione ueteris teſtamenti manet nõ reuelatum, quod in Chriſto euacuatur, dum nobis patrẽ reuelat. Vnde dicit Dominus. Ego clarificaui te pater. Quod exponens Auguſt. dicit. Filius clarificauit patrẽ, non q deminus claro fecerit magis clarũ, cum eſſentialiter fuerit æternaliter clarus, ſed filius in nobis clarificatus, eum in nobis clarificat, dum ipſum uerbũ paternum manifeſtat nobis patrẽ. Vnde dicit uerbũ. Pater manifeſtaui nomen tuũ hominibus, quos dediſti mihi. Quod Auguſt. lib. vij. de Trini. exponens dicit. Si uerbũ noſtrũ temporale & tranſitoriũ quod nos proferimus, & ſe oſtendit, & eũ qui loquitur, quãtò magis uerbũ Dei p quod facta ſunt omnia, ſe nobis oſtendit, & patrẽ ſicuti eſt, quia idem cũ patre eſt, & ſeipſum oſtendit nobis? Vnde dicit Dñs. Philippe q uidet me, uidet & patrem meũ. Sed & pater clarificauit filiũ, ut in miraculorum operatione, in paſsione, reſurrectione, & in cœlum aſcenſione, & in multis alijs, ut filius clarificet patrem, ut ſupra patuit. Vnde in Ioan. dicit. Pater uenit hora clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te.

Veritates diuinæ ſunt abſconditæ in ſacra ſcriptura, ſed manifeſtãt p donũ intellectus.

Super 7. Ang. hierar.

Apoc. 2.

1. Ioan. 2.

Triplex ē ueritas.

Vbi ſupra

Matth. 7.

In ſermo. de cœna Domini.

Capitulum V.

POſt hæc uidẽdum eſt, qualiter Spirituſſanctus per donũ intellectus, facit nos penetrare uelamina ueritatũ diuinorum ſacramentorũ. Habẽt nanq; ſacramenta uelamina quædã, quibus luciformes margaritas abſcõdunt, ne pedibus porcorũ immundæ multitudinis cõculcentur, & ne derideant uel cõtemnant eas, ſicut & Dñs dicit. Nolite ponere margaritas &c. De iſtis uelaminibus cõqueritur ſanctus Bern. dicens ſic. Mihi apponitur ueritas, ſed in ſacramento agnus exadi pe frumenti ſaginatur, & nudo grano. Me oportet interim quodã ſacramenti cortice eſſe contẽtũ, carnis furfure, palea literæ, fidei uelamine, Et hæc talia ſunt, quæ guſtata afferũt mortem, ſi nõ de primitijs ſpiritus, quãtulumcunq; accipiant cõdimentũ, quod fit per donũ intellectus. Vnde ſequitur. Deniq; abſq; ſpiritu ſacramẽtũ ad iudiciũ ſumitur, & caro nõ prodeſt quicq̃, littera occidit, & fides niortua eſt, ſed Spirituſſanctus eſt qui uiuificat, ut uiuã in eis, ac quantalibet ſanè abundantia ſpiritus noſter pingueſcat. Nõ tamen pari iucunditate ſumitur cortex ſacramenti, & adeps frumenti, fides & ſpes, memoria & præſentia, æternitas & tẽpus, uultus & ſpeculum, imago Dei & forma ſerui. Nempe in omnibus fides mihi eſt locuples, intellectus pauper. Hinc Bern. oſtendit, q intellectus humanus eſt pauper & quaſi cæcutiens, ſine adiutorio diuino, in cognitione tam abſconditarũ ueritatum ſacramentaliũ, ſed adiutorio Spirituſſancti, qui donat ueritates theologicas dirigentes, & ad plenũ perficientes donũ intellectus, & cętera dona, fit diues & fortior ad penetrãdum uelamina, & ad inueniendũ ueritates abſcõditas. Vnde Greg. 30. j. lib. moral. dicit ſic. Ad perfectionẽ plenam dona nõ peruenĩunt, niſi fide, & ſpe, & charitate fiat omne quod agunt. Nã Chriſtus eſt oſtium, per quod intratur ad notitiã ſanctæ Trinitatis. Vnde Auguſt. exponẽs illud Ioan. Ego ſum uia, dicit uerbũ aſſumens humanitatẽ factũ eſt uia. Ambula p hominẽ, & puenies ad Deũ. Et dicit ipſe Dñs. Ego ſum oſtium ouiũ &c. hoc oſtium fides aperit. Vnde in Eſaia dicit. Niſi crediderit is nõ itelligetis, igitur fides intellectũ adiuuat. Spes aũt intellectum introducit. Vnde dicit Apoſtolus. Habemus ſpem firmã, & incedentem uſq; ad interiora uelamina. ſ. puræ ueritatis. Sed charitas inuenit & unit, quia Deus charitas eſt, & qui manet i charitate in Deo manet & Deus in eo. Cuius rõ eſt, qa ſicut dicit Hugo. Amor ſiue charitas ſuo acumine omnia penetrat, donec ad dilectũ ueniat. Sic igitur donũ intellectus, in fide, ſpe, & charitate, penetrat omnia uelamina ſacramẽtalia, ſuperius à Bernardo enumerata ut dicat illud Cant. Inueni quẽ diligit anima mea, tenui eum nec dimittam eum, donec introducam eum ad certiſsimam ueritatem & intimã.

Ioan. 17.

Ioan. 16.

Ioan. 14.

Vbi ſupra

1. Cor. 3.

Ioan. 14.

Eſa. 7.

Heb. 6.

1. Ioan. 4.

Super Ange. hierar.

Cant. 3.

Capitulum VI.

QVartò uidendum eſt, qualiter per donũ intellectus dies in anima ſpiritualis oriatur. De quo ſciẽdũ eſt, q ſicut abſentia lucis ſolaris cauſat noctem & tenebras i terra, & ſicut præſentia eius cauſat diem ſiue lumen ut uideantur ſenſibilia, ſic abſentia doni intellectus in anima cauſat tenebras. Vnde pſal. Neſcierunt neq; intellexerunt, in tenebris ambulant, & eiuſdem doni præſentia cauſat in anima diem ſpiritualem, qua uidentur intelligibilia. Vnde Grego. lib. j. moral. exponens illud Iob unuſquiſq; in die ſuo, dicit ſic. Sicut ignorantiæ obſcuritas, ſine dubitatione nox cordis dicitur, ſic intellectus dies uocatur. Ratio huius eſt, quia intellectus ſuo lumine penetrat omnia uelamina obumbrantia ueritatis radios, tam naturarum, q̃ ſcripturarum, & ſacramentorum, ut ſupra patet, planum eſt q lumen illud doni intellectus, proficit & creſcit, uſq; in perfectum diem quo ſpiritualia contemplantur, in quo die mane, meridies, & ueſpera diſtinguuntur. Primò igitur mane huius luminoſæ diei in mente humana oritur, quando per donũ intellectus ad noſtra interiora reuocati, per lumen compunctionis, omnes tenebras peccatorũ de lectulo cõſciẽtię abſtergimus, ut dicamus cũ pſal. Lauabo p ſingulas noctes lectũ meũ. ſ. conſcientæ, ut poſt hoc ad claritatẽ meridianæ horę per contemplationẽ mane ſurgamus. De mane illius diei loquens Gregor. j. moral. exponens illud Iob. Conſurgensq; diluculo offerebat holo-

Pſal. 81. Per donũ intellectus oritur dies in aĩa.

Mane dici doni intellectus.

Pſal. 6.

Universidad de Deusto Biblioteca

causta,dicit sic.Diluculo nãq; cõsurgimus, cum
cõpunctionis luce perfusi,humanitatis nostræ no
ctẽ deserimus,& ad ueri luminis radios, mentis
oculos aperimus. Sequit̃.Offerebat holocausta.
Holocaustũ totum incẽsum dicit̃, quod offerre,
est totam mentem igne cõpunctionis incendere,
ut in ara amoris tota ardeat,& quasi delicta ꝓ-
Psal. 5. prię cogitationis exurit.De mane illo dicit psal.
Mane astabo tibi,& uidebo.Secundò post mane
Meridies huius diei huius diei luminosæ, horæ meridianæ claritas
feruida oritur in mente ex dono intellectus, qđ
pariter illuminat,& inflammat in sacra scriptu-
ra,ad modũ horæ meridianæ, dum eloquiũ Do
mini uehementer ignitum(quod est penetrabi-
Ad heb.4. lius oĩ gladio ancipiti, pertingẽs usq; ad diuisio
nẽ spiritus & aĩæ,secũdũ Apostolũ) manifestat.
De claritate huius meridiei & radijs huius.Ri-
Lib.3.c.7. char. dicit sic. Iucunda sanè admodũ plaga est
meridiana à nimietate lucis & feruore diei, eo
ꝙ dulce sit ualde & delectabile aspectui,contem
plari beatorũ spirituũ ordines, hilarescentes in
claritate & charitate.Et sequitur infra. In meri
die illa.s.lucis & feruoris scripturæ,cõtemplant̃
præmia meritorũ beatorum,gaudia ciuium su-
pernorũ,& archana diuinorũ secretorũ &c.hu-
Ioan.5. iusmodi, propter quod dicit Dñs. Scrutamini
scripturas. Quod uerbũ Chrys. exponens dicit.
Saluator scripturas uocat hostiũ. Hæ enim co-
gnitionem Dei aperiunt,hæ oues custodiũt, hæ
lupos superuenire non permittunt hæreticis in-
troitũ præcludentes.Hæc ille.De feruore autem
horę meridianæ.s.scripturæ sacræ, in qua nobi-
scum Deus loquitur per uerbũ suum proprium
iam incarnatum, quantus sit ostendit ecclesia,
quę ex ardentissimo feruore tacendo clamat di
Canti.1. cens.Osculetur me osculo oris sui.Hunc feruo-
In Canti. cap.1.sermo.2. rem aduertere possumus, si uerba pensemus. Nã
Bernardus exponens hæc uerba dicit. Securus
suscipio mediatorẽ Dei filium, quẽ agnosco fra
trem meũ.Minimè mihi iam suspectus erit,fra-
ter enim & caro mea est, puto eum spernere me
iã non posse,os de ossibus meis,& caro de carne
mea. Igitur loquat̃ mihi osculo oris sui. Quid
mihi hæc ora prophetarũ semi uerba loquũtur?
Ipse potius speciosus forma præ filijs hominũ
me osculetur,osculo oris sui alloquendo. Nõ au
dio iam Moysen,impeditioris linguæ est. Isaiæ
labia immũda sunt.Hieremias nescit loqui,quia
puer est.Nõ in eis iam loquatur mihi, quoniã te
nebrosa aqua in nubibus aeris.Et prophetæ oẽs
elingues sunt,sed ipse loquat̃ mihi,cuius gratio
sa pręsentia,& admiranda fluenta doctrinę: fiat
in me fons aquę salientis in uitam ęternam. Cu
ius utiq; sermo uiuus & efficax, mihi osculum
est,non quidem coniunctio labiorum,quæ inter
dum pacem mẽtitur animorũ, sed planè infusio
gaudiorũ, reuelatio secretorũ, mira quædam &
quodãmodo indiscreta cõnexio superni lumi-
nis,& illuminatæ mentis.Adhærẽs quippe Deo,
Cant. 5. unus spiritus est.Hæc ille. Ideo sponsa in cant. di
xit. Anima mea liquefacta est, ut dilectus meus
locutus est,mihi spiritus feruorem tantũ infun-
dendo,uel influẽdo,ut tota feruida sim. Ait Ver
celleñ.ibidem.Igit̃ quasi lux meridiana est. Ter Esa.18.
tiò post horã claræ & feruidæ meridiei,hora ue Vespera huius diei
spertina succedit,in qua labor quotidianus ter-
minat̃,somnus cõtemplationis inchoatur, deli-
ciæ nocturnales celebrãtur. Labor quotidianus
terminatur,quia sole declinante,uirtus debilita Luc.24.
tur operantiũ. Vnde dixerunt Dño discipuli,si-
mulanti se longius ire. Mane nobiscũ Domine,
quoniã aduesperascit, & inclinata est tam dies,
quia uirtus est debilitata,& ideo à labore quie-
scendũ est.Quare & in psalmo dicit.Exibit ho- Psal.103.
mo ad opus suum,& ad operationem suam usq;
uesperum. Secundò in hora uespertina, ꝑ donũ
intellectus, somnus cõtemplationis inchoatur.
Vnde dicit anima contemplatiua.Ego dormio, Cant.5.
& cor meũ uigilat.Quod exponens Vercelleñ.di
cit sic.Ego quod sum ꝑ naturam dormio,dormi
tio aũt suspendit usum sensuum exteriorum,&
intendit & quasi inuigilat circa exercitium sen
suum interiorũ, quod incõparabiliter nobilius
est,q̃ exercitiũ sensuum exteriorũ, quod pfectè
haberi non potest,nisi sensus exteriores obdor-
miant.Vnde in lib.de spiritu & anima dicit̃.Cũ
sensus exterior carnalis suo bono utit̃, interior Sup Ezech. lib. par.3. homil.
sensus quasi obdormit. Et Greg. dicit.Vigilanti
etenim corde dormit,ꝑ hoc,ꝙ interius contem
plãdo ꝓficit, & ab inquieto opere foris quiescit.
Tertiò ĩ hora uespertina, delitiæ spirituales post
labores diurnos à Deo ministrantur ꝑ donum
intellectus,tunc ex Iacob reuerso de agro ad ue Libro de claustro animæ.
sperã fit Israël, qa post sudationes boni operis,
peruenitur ad lucẽ cõtẽplationis,ut dicit Hugo.
Vnde Iob dicitur. Quasi meridianus fulgor,cõ 21.
surget tibi ad uesperã. Quod exponens Grego. Iob.11.
lib.x.moral.ait.Cõsurget,q a quãta sibi claritas
meridiana maneat cũ iam occumbere cęperit
post agnoscet,quia scriptum est.Timẽti Deũ be Eccle.1.
ne erit in extremis. Hæc ille. Fulgor nãq; meri-
dianus illuminat,& inflammat. Illuminatio per
tinet ad cognitionem,inflammatio ad refectio-
nem.Nam in charitate refectio est, quæ duo ma
ximè faciunt ad delitias spirituales & uesperti-
nas, ut patet per Hugo. ut supra dictum est. Fa- Sup 7.Ange. hierar.
ctum est igitur uespere & mane dies sextus, per
donum intellectus.

Capitulum VII.

QVintò uidendum est,qualiter Spiritussanctus
per donum intellectus in die sua.i.in illumi
natione sua,conuiuiũ spirituale menti pręparet.
De quo sciẽdũ est, ꝙ Greg.5.lib.moral.dicit sic.
Intellectus in die suo conuiuiũ præparat uel pa
rat,quia in eo ꝙ audita penetrat reficiẽdo cor,
tenebras eius illustrat. Ergo in penetratione au
ditorũ,inuẽta ueritate mens reficit̃. Et rõ huius
ẽ,qa mẽti nõ sufficit gustare uelamina ueritatũ,
testas uel umbram quidditatũ,ut supra dictum
est,licet nucleum,idest,ueritatẽ puram,& quid-
ditatem nudã. Veritas pura est, qñ per seipsam
uidetur,non per subiectã imaginẽ,uel figurã,di-
Sup 7.Angelicæ hierarchiæ. cit Hugo.Et hic intellectus uere reficit.Vnde Li
conien.super princi mysticę theologiæ dicit sic.
Intellectum scripturæ historicum,allegoricum,
& moralẽ habẽt multi,sed interior homo quæ-
rens uidere Deum incircumuelatẽ, & uerẽ, non
est his contentus,sed transcendens,ascẽdit cum
sacris contẽplatiuis ad summitatẽ anagogicorũ
intellectuum.In quibus tñ non uidetur Deus si-
ne simbolis,donec tandẽ ab oĩbus absoluatur,&
cum Moyse caliginem ignorantiæ ingrediatur,
in qua mens summè reficitur, ut patet per Moy
sen ieiunantẽ à cibo corporali quadraginta die
Exod.24. bus,ut legitur in Exod. Cum igitur donũ intel-
lectus secundum Gregor.penetret oĩa uelamina
ueritatis diuinæ,tam in scripturis, q̃ in doctri-
nis,tam in figuris,q̃ in sacramentis,& usq; ad in
timam & nudam ueritatem intelligendã, & de-
gustandam, quadam intellectuali experientia
pertingat, quod perfectissimorum est, ut dicit
Bern.super cant.ideo donum intellectus,dulcis-
simè mentem reficit. De hoc gustu experientię
Bernard. loquens in libro de amore Dei,dicit.
Gustu experientiæ scripturarum, & sacramẽto-
rum Dei,qui est in Christo, facit nobis sensum,
ut intelligamus scripturas. Vnde Dñs post resur
Lucæ ult. rectionem aperuit discipulis sensum, ut intelli-
gerent scripturas.Et sequitur ibidem.Cum scri-
pturarum interiorem sensum,& ueritatem my-
steriorum Dei,& sacramentorum cepperimus,nõ
solum intelligere,sed & quadã (ut ita dicã) ex-
perientiæ manu palpare, & tractare, quod non
fit,nisi quodã conscientiæ sensu, & experientiæ
disciplina, intelligentis,& scientis bonitatẽ Dei,
& ueritatem,q̃ potenti bonitate, & q̃ efficaci ue
ritati in filijs gratiæ opus ipsius gratię operatur,
tunc intellectus cum sapientia operatur, quod
suum est, & exequitur tunc sapientia unctione
sua,docens de oĩbus necessarijs, sapore suo in-
tellectui iam cõmunicato,ut per claritatem co-
gnitionis illuminetur, & per dulcedinem cogni
tionis reficiatur, utrunq; enim necessarium est
ad conuiuium spũale, ut supra dictum est. Sed
tam perfecta cognitio,q̃ perfecta refectio,prin-
cipaliter in uno consistit, quòd solum est neces-
Lucæ.10. sarium,ut dicit Dñs.Ideo donũ intellectus mul-
ta transcendendo,& penetrando, ad illud perfe-
ctum & necessarium unum tẽdit,& intrat. Quia
sicut dicit Richard.in tractatu suo, de uiolenta
charitate. Vnum solum est, in quo mens huma-
Super.7. Ang.hier. na requiescit, reficitur, & satiatur. Sed & Hug.
Idem probat,sic dicens. Multa in hoc mundo
sunt,& hæc oĩa cor hoĩs satiare non possunt, ut
probat experientia. Vnum aũt est bonum,& hoc
solum cum percipitur, satietas inuenitur: ergo
nõ in multitudine,sed in unico est satietas. Vnũ
ergo est necessarium bonũ, quod nobis præpa-
rauit Deus.Sic ergo in mensa Dei, nisi unum fer
culum nobis apponitur.Sed noli (inquit) contẽ-
nere,satietas.n.multa est.Satiabor (inquit Pro- Psalm.16.
pheta) cum apparuerit gloria tua.Noli igitur ti-
mere cum audis unum,unum quidem est bonũ,
sed in illo bono,omne bonum est.Vnã refectio-
nem, unũ cibum, unum ferculum, unum panem
præparauit nobis Deus. Sed ne despicias. Audi
quid scriptum est.Panem (inquit) habentem om Sapiæ.16.
nem saporem,& omne delectamentũ suauitatis.
Et sequitur. Ipsa uerè simplex & una dominica
refectio singularis dicitur,quia cũ aliena, & ex-
tranea delectatione, & dulcedine non percipit̃.
Dicitur domestica, quia amicis tantum & fami
liaribus præparatur. Dicit̃ & uiuifica, quia unũ
secum efficit omnes, quibus se sumendã & per-
cipiendam præbet. Hæc ille. Igitur quia hæc re-
fectio,ut dicit Diony. Est simplex & una,& ideo Angelicæ hierarchiæ.7.
in spiritu & nõ in carne percipitur. Ideo spiritũ
humanum confortat contra infirmitates spiri-
tuales.Item quia omnem delectationem extra-
neam excludit,ideo spũm uerificat,quia ubi est
simplicitas,ibi est ueritas. Item quia tantũ ami
cis datur,ideo spũm gratificat,quia charitas est Ioan. 15.
radix amicitiæ,ut satis patet in Io. Itẽ quia uni-
ficat,ideo spũm Deo conformat, & concordat,
& ex hoc concordare facit cum seipso, & cum
ꝓximo.Vnde Orige.super 7.cant.dicit.Concor
dia hic inchoat, q̃ in futura gloria inter electos
cœlestis patriæ semper durat. Hic.n.bonis con-
format,in pugna superat, cõsolatione inebriat,
Deo associat,amorem & amicitiam augmẽtat,
hic inchoat,quod in cœlo consummat. Hæc ille
Cum his concordat illud Psal.Parasti in conspe- Psal.22.
ctu meo mensam, aduersus eos qui tribulãt me,
ĩpinguasti in oleo caput meũ, & calix meus, &c.
In eò ꝙ dicit,parasti ĩ cõspectu meo mẽsam,&c.
innuit in intelligentia cũ perspicuitate mẽsam
esse reficientem. In eò ꝙ dicit, aduersus eos qui
tribulant me,innuit ꝙ hæc refectio conuiuantes
confortat,& inediam siue famem spiritualem,q̃
uirtutes conuiuantium debilitat,extirpat. In eò
uerò ꝙ dicit. Impinguasti in oleo caput meum,
innuit,ꝙ gratiosa dulcedine, & delectatione,ca
put animæ,idest mentem nutrit & decorat. Sed
in eò ꝙ dicit, calix meus inebrians, q̃ præclarus
est,innuit spiritualem & sobriam spiritus ebrie-
tatem, quæ merè inducit ad obliuionem sui, &
ex hoc ad ueram concordiam,& ad unitiuam so
cietatem,& associationem Dei.Cibat igitur sa- Eccle.15.
pientia mentem,pane uitę & intellectus.Quem
loco pascuæ collocauit diuinarum scripturarũ,
ubi dicit Glo.idest,in intelligẽtia diuini sermo-
nis,q̃ meditãtes saginat in intellectu diuinarum
scripturarũ. Quarũ pascuarũ experiẽtiã habuit Hom.10. sup Ezech.
Greg. qñ dixit. Liber, qui uiscera intellectualia
repleuit dulcedine in ore sancti, mel factus est, De Deo suauiter loquntur
qa intelligentes,de Deo sciunt suauiter loqui,q
hunc didicerunt in cordis sui uisceribus uera- qui eũ ueraciter a-
citer, amare. In eius quippe ore scriptura dulcis mant.
est,

Universidad de Deusto Biblioteca

eſt,cuius uitę uiſcera mandatis illius replentur. Quare ſuauis eſt eis ad loquẽdum, cui interius in intellectu impreſſa ad uiuendum fuerat. Ex abundantia enim cordis os loquitur, ait Dñs.

Matt. 12. & Luc. 6.

De ſeptimo dono. Cap. I.

SEptimum donum ſpirituſſancti, quod facit diem & conuiuium ſpirituale in aīa, eſt donum ſapientiæ, quæ eſt lux deſcendens à pr̃e luminum,& radians in aīam, facit eam deiformẽ,& donũ Dei, Illuſtrat.n.intellectiuam, inflãmat actiuam,roborat operatiuam. Facit intellectiuam ſpecioſam, affectiuam amenam, operatiuam robuſtam. Hoc aũt donum,immediatè ſequitur donum intellectus. Vnde Auguſ. lib.2. de doctrina Chriſtiana dicit, ꝙ à timore uſq; ad ſapientiã,quæ ſeptima eſt in donis & ultima, per gradus tenditur,& peruenitur, & reddit rõnem ibidem dicens. Hæc ſapīa ultima, & ſumma eſt, quia hac habita, aīus pacatus tranquilluſq; perfruitur,& delectatur in ea,ergo ultima eſt,in qua eſt conſummatio. Similẽ rõnem aſſignat Anſel.

Lib. de ſimilit. circa finem.

dicens. Spirituſſanctus menti inſpirat ad poſtremũ ſapīam, quam alijs donis ſuperaccumulat, ut quod rectè intelligit.ſ.in dono intellectus,ſibi ſit ſapidum,atq; dulciſsimum in dono ſapientiæ,ſoloq; rectitudinis amore ſequatur,quod intelligit eſſe ſequendum. Non enim perfectum facit cognitio ueritatis, niſi etiã ſequatur guſtus experimentalis,quia experientia eſt magiſtra intelligentiæ,ait Hugo. Et addit Anſel. ibidem dicens.

Sup 7. Angelicæ hierarchiæ.

In iſto ædificio ſic cõpoſito donorum ſpirituſſanctus reſidet,totamq; familiã domus interioris.i.omnes animę ſenſus,regit,& ad ſuum obſequium diſponit.ſ. aſcendendo ad Dñm, & deſcendendo ad proximum, ut cum Pſal. dicat.

Pſal. 22.

Dñs regit me,& nihil mihi deerit, i loco paſcuæ, ibi me collocauit. Ad huius doni maiorem notitiam,ſunt quinque per ordinem notanda. Primò quid ſit ſapientia, & quid donum ſapientiæ dicatur? Secundò,quæ ſit neceſsitas eius, & quæ utilitas in eò conferatur? Tertiò qualiter donũ ſapientiæ à Deo petatur,& obtineatur? Quartò quò dies ſpũalis ex dono iſto oriatur? Quintò quale conuiuium menti ex eo præparetur? Primò igitur uidendum eſt,quid ſit ſapientia, & quid donum ſapientiæ dicatur? De quò notandum,ꝙ omiſſa ſapientia carnis, quæ inimica eſt Deo,& ſapientia mundi huius, quæ ſtultitia eſt apud Deum, quarum utraq; ſecundum Iacobũ Apoſtolum in epiſt. ſua. Eſt terrena,animalis, & diabolica.

Iacobi.3.

Tripliciter ſumitꝰ ſapīa,& q̃ ſit donũ ſpũſſancti

Sapīa mundi ſtultitia eſt apud Deum. Ratio eſt,quia peius, meliori præponit. Stultus utiq; eſſet qui cuprum eligeret ꝓ auro, ſic iſti faciunt. Nam bona temporalia præponũt æternis, ſicut diuitias,honores,fauorem mũdi, & laudẽ eius. Vnde meritò diabolica uocatur hæc ſapientia. Nam ſicut diabolus ſemper ſtudet ad perditionem hoīs,ſic tales ad perditionem propriam ſtudent. Nec dicuntur ſapientiæ niſi abuſiuè, q̃a non ſunt ſcientiæ ſapidæ,ſed ſtultæ & inſipidæ. Nulla utiq; illarum eſt donum ſpirituſſancti. Eſt & alia ſapientia uera & increata de qua dicitur in lib. Sapientiæ, ꝙ ipſa eſt candor lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula diuinæ maieſtatis, & imago bonitatis illius. Et cũ ſit una,oīa poteſt, & in ſe permanens oīa innouat, & per nationes in aīas ſanctas ſe transfert, amicos Dei & Prophetas conſtituit.ſ.per internã locutionem,q̃a ſicut dicit Aug.

Sapiæ.7.

Li.6. Sup gent. ad literam.

Sapientia increata quæ eſt filius Dei,non ceſſat loqui occulta inſpiratione & reuelatione,ad intellectualem creaturam,ut ad ſe conuertatur, & ſic formetur, cum ipſa oīa formet & innouet. Sed nec iſta ſapientia eſt donũ, de quò nũc eſt ſermo, ſed largiſsima omnium donorum datrix eſt. Eſt alia ſapientia creata,& hæc eſt duplex,quia quædam eſt per ſtudium humanum acquiſita, & eſt uirtus intellectualis, de qua loquitur Philoſophus in methaphiſica ſua, quæ poteſt dici ſapientia aliqualiter,cum in ea ſapor quidam inueniatur. Habet.n.philoſophia admirabiles delectationes, ut dicitur 10. Ethic. Licet ſapor ille non ſit oleo gratiæ conditus. Poteſt etiam illa ſapientia, per rõnis inquiſitionẽ aliqualiter rectum iudicium circa aliquas res diuinas habere,licet incompletè, ſicut oſtendit Hugo, ubi dicit ſic.

Sup libr. cœl. hier. cap.1.

Philoſophis datum fuit, propter nos,quibus conſummatio ſeruabatur,& inchoatio parabatur, ut inuenirent ueritatem illam,quam oportuit ſuſcipere filios uitæ ad obſequium ſummæ ueritatis, cuius labor ipſis appoſitus eſt,nobis aũt fructus ſeruabatur. Nouiſſimè aũt, theologiam quandã pro rõne diuinorũ,& ſcrutatione inuiſibilium, quaſi cõſummaturi ſapientiam addixerunt,& ibi corruere cœperunt in mendacia figmentorum,& ideo defecerunt & euanuerunt. Hæc ille. Vnde nec illa ſapientia eſt donum ſpirituſſancti,de quò nunc loquimur,quamuis ab eo detur. Eſt igitur alia ſapientia, quæ deſurſum eſt. Sicut dicit Iacobus Apoſtolus in epiſt. ſua. Deſurſum eſt, quia à patre luminum eſt creata. Et hæc eſt uera ſapiẽtia, quia ipſe eſt ueri ſplendoris,& boni ſaporis. Splẽdor dirigit intellectum ad ueri cognitionem, & ſapore erigit affectum ad boni ſaporoſam dilectionem. Igitur quæ ſurſum ſunt ſapite,non quæ ſuper terram,ait Apoſtolus.

Iaco.3.

Col.3.

Obiectum ergo doni ſapīæ pricipale eſt Deus,non ſub rõne ueri abſolutè, ſed ſub rõne ueri in relatione ad rõnem boni,ut eſt excitatiuum uoluntatis, ad eius ſaporoſam dilectionem. Actus aũt ſapīæ eſt contẽplari Deum,nõ quocũq; modo, ſed ex dilectione,cum quadam experimentali ſuauitate in affectu. Vnde Auguſ. dicit. Vbi nulla eſt dilectio.ſ. gratuita, qs ullam dicet eſſe ſapīam? Et Bernar. dicit. Nec dixerim reprehendẽdum,ſi qs ſapīam ſaporem boni diffinierit,quare ſapīa à ſapore denominatur. Vnde & Iſido. lib. ethimologiarũ dicit,ſapiens dictus eſt à ſapore, quia ſicut guſtus aptus eſt ad diſcretionem ſaporis ciborum, ſic ſapiens ad dignoſcẽdum ſapores rerum,atq; cauſarum aptus eſt. Ex his igitur apparet,ꝙ donum ſapientiæ eſt habitus ſupernaturalis,animę à ſpirituſſancto infuſus,ad Deum cognoſcendũ, & ſaporosè diligendum.

Libr. 13. de tri.

Sermo. ſuper cãt.

Capitulum. II.

SEcundò uidendũ eſt,quæ ſit neceſsitas & utilitas doni ſapīæ. De quò notãdum eſt,ꝙ dicit Bern. Sicut corpus habet ſuos qnq; ſenſus, q̃bus aīæ cõiungit̃ uita mediãte, ſic aīa hẽt ſuos qnq; ſenſus ſpũales,quibus Deo coniungitur mediãte charitate. Sequitur. Per ſenſus corporis ueteraſcimus,& huic ſæculo conformamur. Per ſenſum uerò mentis, renouamur in agnitionẽ Dei in nouitate uitæ,ſecundum uoluntatem Dei,& beneplacitum Dei. Vnde dicit Apoſtolus. Nolite conformare huic ſęculo,ſed reformamini in nouitate ſenſus ueſtri,ut probetis quæ ſit uoluntas Dei bona,& beneplacens,& perfecta. Et iterum Bernard. dicit. Sicut omnis ſenſus corporales,ut uiſus,auditus,olfatus,&c. ſine ſenſu guſtus infirmantur,& ebetantur in operationibus ſuis, ſic oẽs ſenſus ſpũales infirmantur,& langueſcunt in operibus ſuis,ſine guſtu ſpũali,uel ſapientiali, q guſtabilia ſpũalia ſapida facit. Quod Bernard. benè oſtendit,dum ſuper cantica dicit. Hunc ſaporem perdidimus,ab ipſo penè exordio generis noſtri. Ex quò .n. cordis palatum, ſenſu carnis præualeſcẽte,infecit uirus ſerpentis antiqui, cœpit animæ non ſapere bonũ, ac ſapor noxius ſubintrare.ſ.concupiſcentiæ, & ſenſus hoīs prõpti facti ſunt ad malum. Et ideo multa bona fiũt quæ non ſapiunt facientibus,quia ſapor carnalis,ſeu mali,non eſt totaliter exterminatus. Sed nunc aſſiduè ſapīa uincit malitiam in mentibus quas intrauerit,ſaporem mali quem malitia inuexit,ſapore meliori exterminans. Intrans.n. ſapientia,dum ſenſum carnis infirmat,& infatuat, intellectum purificat, & cordis palatum ſanat, & reparat,ſanato palato iam ſapit bonum,ſapit & ipſa ſapīa,qua eſt in bonis nullum melius. Hęc ille. Sẽſu aũt guſtus reparato per ſapīam,oẽs ſenſus ſpũales conualeſcunt & uegetantur. Vnde Bern. dicit. Guſtum aũt qui ſit in ſapīa,quædam ſequitur ſaporis dulcedo, quam in interiori ſuo ſentiens anima,modo quodam ſingulari,quæ ſuſcipit cuncta diſcernit, & dijudicat, ſeq; & oẽs ſenſus uegetat,& confortat.ſ.interiores. Hæc ille. Hic.n. guſtus ſaporoſæ ſapīæ, ſenſum uiſus interiorem clarificat,ad Deum ſapide contemplãdum. Vnde Sapiens. Eſt.n. in ſapīa ſpũs intelligentiæ,oīa ꝓſpiciens, & cętera ibi ſcripta. Senſum auditus excitat,ad uerbum Dei dulciter audiẽdum. Vnde dicit Sapiens. Beatus homo qui audit me,& qui uigilat ad fores meas quotidie. Et infra. Qui me inuenerit inueniet uitam,&c. Senſum olfatus interiorem, incitat ad dilectum ſuũ ſuauiter odorandum. Vnde dicitur. In plateis ſicut cinnamomũ & balſamũ aromatizans odorẽ dedi,quaſi myrrha electa dedi ſuauitatem odoris. Senſum tactus interiorem,fortificat ad dilectum inſeparabiliter tenendum dicit Sapiens. Lignum uitæ eſt his, qui appræhenderint eam, & qui tenuerit eam beatus. Guſtu igitur ſpũali animæ per ſapīam reformato,oẽs ſenſus ſpũales aīæ reformãtur,& uegetantur. Quod etiã Aug. lib.10. confeſsionũ oſtendit,ubi dicit, ꝙ oẽs ſenſus ſui interiores,per amoroſæ ſapīæ ſaporem,ferebantur in ſummum appetibile. Et exemplificat ibi,ut infra patebit. De huiuſmodi ſapīa dicit Iacobus. Sapīa quæ deſurſum eſt,primũ quidem pudica eſt, quia uitat corruptelas peccati, pacifica & modeſta eſt,in oībus tenens medium, ſuadibilis eſt,bonis conſentiens,plena miſericordia,& fructibus bonis, iudicans ſine ſimulatione,fructus aũt iuſtitiæ in pace ſeminantur faciẽtibus pacem. Igitur donum ſapīæ non ſolum docet, ſecundum rectum iudicium contemplari diuina,ſed etiã docet regulari humanos actus, excellentiori modo,q̃ ſapīa quæ eſt uirtus intellectualis. Cuius rõnem aſsignat Auguſt. libr.12. de trini. dicens. Superior pars rõnis, ſapīæ deputatur,inferior aũt ſcientiæ. Superior aũt ratio, ut ipſe in eodem lib. dicit, intendit rõnibus ſupernis.ſ.diuinis,& conſpiciendis,& cõſulendis. Conſpiciendis quidem, ſecundum ꝙ diuina in ſeipſis contemplatur. Conſulendis aũt ſecundũ ꝙ per diuina iudicat de humanis,per diuinas regulas dirigens actus humanos,ut homo non ſolum aſsimiletur Deo ſecundum imaginem, ſed etiam ſecundum operationes prout poteſt. Vnde Auguſt lib. de ſer. do. in monte dicit. Sapīa eſt contemplatio ueritatis,pacificãs totum hoīem, & ſuſcipiẽs ſimilitudinem Dei. Precioſior eſt ſapientia cunctis opibus,& omnia quæ deſiderantur,non ualent huic comparari.

Li. de amore Dei cap.15.

Rom.12.

Vbi ſupra cap.14.

In cãt. ſermo.80.

Quare multa bona nõ ſapiunt facientibus

Lib. de amore Dei cap.19.

Sapiæ.7.

Proue.8.

Eccle.24.

Prouer.3.

Iacobi.3.

Prouer.3.

Capitulum. III.

TErtiò uidendum eſt,qualiter iſte precioſiſſimus theſaurus doni ſapīæ inueniri, & obtineri poſsit. De hoc notandũ,ꝙ ſapīa, & eſt quęrenda,& eſt poſtulanda à Deo,quærendo inuenitur,ſed poſtulando à Deo poſsidetur. Inuenitur per cognitionem,ſed poſſidetur per dilectionẽ, per cognitionem uidetur, per dilectionem amplexatur & guſtatur. Videre pertinet ad intellectum,ſed amplexari & guſtare, pertinet ad uoluntatem & affectum. Vnde Richar. dicit. Sicut Deus per memoriam auditur, per intellectum uidetur. Ita per affectum amplexatur, & guſtat, uel aſtringitur,& ſic tenetur, & hoc utiq; eſt perfectius,q̃ uidere ſolùm. Quod oſtendit Auguſt. lib.9. de Trinitate in fine,ubi dicit, ꝙ actus amplexandi ſiue tenendi, eſt proprius actus uoluntatis. Non.n. ſufficit uoluntati illud quod eſt præſens intellectui per modum uiſi, niſi etiam fiat præſens uoluntati per modũ amati. Dicit.n. idẽ Aug. ꝙ quandoq; fit,ꝙ aliqui cognoſcunt Deũ, & eum

Libr 4. de Contepl. cap.15.

In epi. ad Dardanũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

& eum non habent. Exemplum de medico qui sanitatem alicuius cognoscit, non ppter hoc habet, ibi prascindit August. cognoscere, ab habere. Primò igitur quæramus sapientiam, inuestigando per cognitionem, donec tandem mereamur eam à Deo recipere per amplexum, & degustationem. Hunc pretiosum thesaurũ sapientiæ
Prouer. 2. docet quærere Salomon dicens. Si quæsieris sapientiam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis eam, tunc intelliges timorem Dñi, qui est initium sapientię. Quæ uerba exponens Hie rony. dicit. Qui thesauros effodit terrã reijcit, foueam in altum fodit, sedulus insistit, donec inueniat quod quærit. Sic qui thesauros sapientię inuenire desiderat, omne pondus terrenum à se reijciat, in se fossam humilitatis faciat, nec quie
Sapiæ. 6. scat donec inueniat. Hæc ille. Ipsa enim sapietia, faciliter uidetur ab his, qui quærunt eam, & cogitare de illa, sensus est consummatus. Est igitur quærenda sapientia, qa sicut ipsa dicit. Qui me
Prouer. 8. inuenerit inueniet uitam, & hauriet salutem à Dño. Sed qũo cognoscitur inuenta sapietia, hoc docet Ber. in quibusdam dictis suis ubi dicit sic. Inuenisti planè sapientiã, si prioris uitæ peccata desleas, si huius sæculi desiderabilia paruipẽdas, si æternam beatitudinem toto desiderio concupiscas. Inuenisti sapientiam, si tibi horum singula sapiunt prout sunt, ut hæc quidem amara, & oĩno fugienda, illa quoq; uelut caduca & transitoria contemnenda, ista uerò ut perfecta bona totis desiderijs appetenda, quæ intimò quodam animi sapore dijudices & discernas. Hæc Bern. Est igitur etiam hoc pretiosum donum sapientiæ cum habitus sit supernaturalis, & à Deo aiæ infundatur à Deo fideliter postulandum, ut do-
Iacobi. 1. cet Iacobus in epist. sua dicens. Si quis uestrum indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat oĩbus affluenter & non improperat, & dabitur ei. Postulet aũt in fide nihil hęsitans. In his uerbis Apostolus innuit, qp in postulãte debẽt esse quatuor, scilicet. Indigentia. Vnde dicit, si quis uestrum
Sapiæ. 7. indiget sapietia. Certè hac oĩs indigent. Neminem diliget Deus, nisi eum qui cum sapientia habitat. Impetrandi confidentia. Vnde dicit, postu
Psalm. 2. let à Deo. Postulare. n. est filiorũ, rogare aũt seruorũ. Vnde in Psal. Postula à me, &c. Postulati largitas, Vnde dicit, qui dat omnibus affluenter.
3. Reg. 3. Vnde in lib. Reg. dicitur. Sed & hęc quæ non postulasti dedi tibi, diuitias & gloriam. Postulantis stabilitas. Vnde dicit, postulet autem in fide nihil hæsitans. Fides autem mentẽ stabilitat. Vn-
Lib. de di uino. c. 7. de Diony. dicit, qp circa ueritatem uerè existentem, & non errantem, uertatur fides diuina, quæ est stabilis collocatio credentium, collocans eos in ueritate, & confirmans. Sic igitur patet, qualiter est à Deo sapientia quærenda, & inuenięda, & qualiter est à Deo postulanda, & possidenda. Nobilis enim animæ possessio est.

Capitulum. IIII.

QVarto uidendum est, qualiter ex dono sapiẽtiæ in mente humana dies spũalis oriatur. De quo notandum est, qp cum sapientia sit quasi sol lucens ratione cognitionis, & feruens rõne dilectionis. (Vtrunq; enim horum inuenitur in sapientia, ut ex prædictis patet.) Ideo donum sapientiæ causat in anima diem lucentem cognitione, & feruẽtem dilectione. Quare Alanus de planctu naturæ dicebat. Sapiẽtia est sol, per quẽ lumen mentis diescit in tenebris, cordis oculus, fructus internæ dilectionis, delitiosa animæ paradisus. Hæc in cœlestem terrenum, in immortalem caducum hominem in Deum deificæ mutationis auctoritate conuertit. Hanc luminosam Sapiæ. 7. sapientiam desiderauit qui dicebat. Inuocaui & uenit in me spũs sapientiæ, & infra. Proposui ꝑ luce habere illam quoniã inextinguibile est lumen illius, & uenerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manum illius. Sapientia pro luce habenda meritò est, qa ipsa totum regnum animæ dirigit, non solum in contemplandis, sed etiam in agendis, quia sapiẽtiæ donum non solum est speculatiuum, sed etiã practicum. Vnde etiã dicit. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, quoniã oium bonoru mater est. Tullius primo de legibus dicit sic. Mater oĩum bonarũ rerum est sapientia, qua nihil uberius, nihil præstantius, quia bonum uitæ datum est. Hic enim cum cæteras res oẽs docuit, tunc quod difficillimum est docuit, ut nos nosce remus. Hęc ille. Sequitur. Et uenit mihi innumerabilis honestas per manus illius, & lætatus sum, qm̃ antecedebat me ista sapientia. Nam decor, & maturitas honestæ uitæ in luce sapientię inuenitur, ab his qui in regno animę, & conuiuio sapientiæ cõmorantur. Dicit. n. Bern. in sermonquodam super cantica sic. In sapientia est maturitas, ideo supereſt, ut decorem illius quæramus, sine quo nemo Deo placere poreſt, decor aũt iste honestum dicitur. De honesto aũt exterior conuersatio interrogetur, non qp ex ea honestum procedat, sed per eam exeat foras. Nam in conscientia est habitatio eius & origo. Sicut dem claritas eius, testimonium conscientiæ est. Nihil hac luce clarius, nihil hoc testimonio gloriosius, cum ueritas in mente fulget, & mens in ueritate se uidet, qp in nullo conscientia erubescat præsentiã ueritatis, quò cogatur auertere faciem, quasi cõfusam, & repercussam à lumine diei. Sequitur. Hic planè illud decorũ est, quod super omnia bona animæ diuinos oblectat aspectus, hoc diffinimus honestum. Sequitur. Cũ autem decor huius claritatis, habundantius intima cordis repleuerit, prodeat foras tanq̃ lucerna sub modio lucens, immò lux in tenebris lucens latere nescia. Porrò hunc decorẽ fulgentẽ uel effulgientem, & ueluti quibusdam radijs suis erumpẽtem, mẽtis simulachrum corpus excipit, & diffundit per mẽbra & sensus, quatenus ibidẽ omnis reluceat actio, sermo, aspectus, incessus, & cętera omnia hominis. Hæc Bern. In hac igitur die siue lumine sapientiæ, totum regnũ animæ illuminatur, tota actio hominis honestatur, & omnis labor laborantium conuiuantium dul coratur. Quod etiam ostendit nobis Bernard.
In sermo de circun cisione Domini. dicẽs. Cum iam in his diutius fueris exercitatus, roga tibi dari lumen deuotionis, siue sapientiæ diem sereniſsimum, & sabbatum mentis, in quo tanquã emeritus miles, in laboribus uitas absq; labore, ut quod prius cum amaritudine & coactione tui spũs faciebas, de cætero iã cum summa dulcedine peragas, & delectatione. Verum quidem ad hanc perfectionem pauci (ni fallor) perueniũt in hac uita. Multi enim tota uita sua ad hoc tendunt, & non pertingunt, qui tamen plenè post hanc uitam recipiunt, quod hic dispensatiue negatum est. Abijciamus igitur opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sic ut in die honestè ambulemus. Hęc dies septimi doni, scilicet sapientiæ, significatur per diem septimam, quæ
Gene. 2. uesperam non habet. Cuius ratio est. Quia sicut dicit Anselmus in lib. de simili. donum sapiẽtiæ pertinet ad uitam contemplatiuam, quæ est optima pars quam Maria elegit, quæ non auferetur ab ea. Sed magis in patria perficietur. Vnde
Luc. 10. Glo. ibidem dicit sic. Contemplatiua uita hic incipit, & in cœlesti patria perficitur, quia amor est ignis qui ardere incipit, sed cum ipsum quẽ amat uidebit amplius in amore igneſcit. Et Gregor. 6 moralium exponens illud uerbum dicit. Actiuæ uitæ opera cum corpore transeunt, contemplatiuæ autem uitæ gaudia, melius ex fine conualescunt, quare non deficient, sed sine fine
Psal. 83. manebunt. Quare secũdum Psal. Melior est dies una in atrijs tuis super millia, quia in illa die septima quietis, quę nullam uesperam alicuius finis habebit, mens contemplatiua per septiformem spiritum æternaliter requiescit, dicens cũ
Psal. 131. Psalm. Hæc requies mea in sæculum sæculi, hic habitabo quoniam elegi eam.

Capitulum. V.

QVinto uidendum est, qualiter spũsanctus ꝑ donum sapientiæ in die illius, ideſt in illuminatione sua, cõuiuium spũale menti præparet. de quo notandum est, qp sanctus Bernardus in lib. de diligendo Deum, parum ultra medium libri dicit, qp sapientia triplex celebrat conuiuiũ, & ex mera complet charitate, gradatim tamen. Cibat in hac uita laborantes, potat post hanc uignãtes, scilicet beatos. Primò enim in carne mortali, labores manuum nostrarum manducamus, cum aliquali labore masticando quod glutiendum est, post mortem uerò, in uita spũali iam bibimus, suauissima quadam facilitate à corpore absorpti. Tandẽ in rediuiuis corporibus, in uita immortali inebriamur miraplenitudine exube-

rantes. Quare sponsus in Cant. dicit. Comedite Cant. 5.
amici mei ante mortem, bibite charissimi post mortem, & inebriamini charissimi post refurrectionem. Et ibidem dicit Bern. sic. Inter istos tñ differẽtia est. Nam hi qui in carne grauati sunt, & adhuc uiuunt, amici dicuntur, pro charitate quam habent: qui uerò soluti sunt à carnis compedibus, eò sunt chariores, quò & propriores & expeditiores sunt ad amandum. Porrò beati meritò charissimi nominantur, quia & maiori charitate inebriantur, & consolantur, ut infra patebit. Et dicit ibidem. Bern. Anima fidelis comedit panem suum, sed heu in sudore uultus sui, qa manens in carne, adhuc ambulat per fidem, quæ tñ per dilectionem operatur. Porrò ipsum opus
Ioan. 4. cibus est, dicente Dño. Meus cibus est, ut faciam uoluntatem patris mei. Nota multi desiderant charitatem, sed nolunt laborare pro ea. Audi qd Origines super Cantica dicit, qp ad boni operis multiplicationem, dilectio multiplicatur, multiplicatio aũt dilectionis, est dulcis refectio mẽtis. De his tribus conuiuijs dicendum est. Primò igitur de conuiuio primo, quod est conuiuium amicorum, quod spũsanctus per donum sapiæ celebrat in mẽte humana, ut existit in corpore. De quo Grego. in 1. lib. moral. dicit. Sapia in die suo conuiuium facit, quia mentem de æternorũ spe & certitudine reficit. Cuius ratio est, quia sicut dicit Gregorius lib. 6. moral. Spes in æternitatem animum erigit, & ideo nulla mala quæ exterius tolerat sentit, sed magis gaudet & hylaresci. De quo conuiuio est notandũ, qp Richardus in tractatu suo de diuersis affectibus dicit, qp amorem dulcedo saporis intimi, à quo sapore denominat sapia, & quantò quis ardẽtius amat, tantò suauius gustat. Igitur secundum gradus amoris, & sapialis saporis, possunt distingui gradus conuiuij spũalis, quo spũsanctus per donum sapiæ celebrat in mentibus uiuentium, & in corpore laborantium. Nam inter uiuentes in corpore inquit Bernar. ibidem, quidam sunt chari, quidam chariores, quidam charissimi, qd Salomon innuit in Cãticis dicẽs. Comedite amici mei, & Cant. 5.
bibite, & inebriamini charissimi. Hi sunt chari, q inuitantur ad comedendũ: chariores aũt inuitantur ad bibendum, charissimi aũr inuitantur ad inebriandum. Ratio huius ordinis est, quia secundum mensuram dilectionis, etiam dispensatur & modus manifestationis, & sapidæ degustationis, ut dicit Richar. Amici aũt hic dicuntur, qui tanquam incipientes, aliquem gradum Lib. 4. de contepla. cap. 16.
charitatis attingunt, quare dicũtur amici Dei. Amicos aũt Dei oportet mundum istum sapienter odire. Nam q mundũ diligit, inimicus Dei constituit, qa non est charitas patris in eò: ait
1. Ioan. 2. Ioan. Ideo tales indigent, ut à sapia reficiantur, per aliquam degustationem spũalis consolationis cõpetentẽ eis, æstum concupiscentiæ refrigerantis, ut à mundo & delectationibus abstrahantur, & pane sapiali confortentur. Hoc ostẽdit

Hugo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hugo libr.3 de arca Noe, ubi dicit sic. Postq̃ n. mens hois quadam(ut ita dixerim)uiolentia, à delectatione carnali partim abstracta fuerit,ne cesse est, ut statim iam aliquid spũalis gaudij p̃gustare incipiat, ne se oino à delectatione aliena remanserit,quasi semen sine humore, ad germen sapiæ conualescere nequeat. Fit ergo diuina gr̃a aspirante,ut cũ animus perfectius à corporeis passionibus,& desiderijs terrenis exutus fuerit, quadã statim insolita lætitia perfundat, ut amplius amarum esse cognoscat,quod deseruit.s.mũdum,quò magis dulce sentit esse, quod inuenit.s.sapiam. Illas.n.mentes in æternæ dulcedinis desiderium trahit,quas nullus concupiscentię carnalis affectus foris religauit.Hæc ille.

Lib. 4. de cõtempl. cap.10.

Amici igitur dicuntur comedere, quia tanquã minus perfecti in charitate,cibum spũalem difficilius sumunt.Vnde Richar.loquẽs de ista comestione amicorum dicit. Certè qui comedũt, dum sumptum cibum masticant,non sine mora, uel qualicunque labore,illud in quo delectantur traijciunt. Nonne illi tibi uidentur comedere, q̃ cũ multò studio, & multa meditatione uix possunt ad ueritatis delitias pertingere? Hæc ille.

Prouer.9.

Vnde sapia uocat prius ad comedendum dicẽs. Venite comedite panem meum. Et quis est iste panis alius ad quem sapia inuitat,nisi ille quem spũsanctus de cœlo præparauit?Quem spũsanctus sapiæ in utero uirginis formauit, ut dicit Ambros. Quem oibus suis donis adornauit,ut

Sap.16.

Isa.11.

legitur in Isa. Quem spũs charitatis, in igne passionis pistauit. Hoc.n.est sacrificium coctum in clibano, de similà panis absq; fermento. Quem spũs largitatis, in sacramento charitatis nobis cõmunicauit. Quem quasi quotidianũ postulamus. Quem omni delectamento,& saporis suauitate spũsanctus condiuit.Habet.n.in se panis ille,omne delectamentũ. Quem nobis manducã dum cũ Angelis, in æterna brtitudine conseruauit,de quò dicitur.Beatus qui manducat penem in regno Dei.Vbi dicit August.in Glo. Quis est panis regni Dei,nisi qui dicit. Ego sum panis uiuus,qui de cœlo desendi: nõ cibus corporis, sed cordis:non figuratiuus,sed uerus: non mortuus, sed uiuus:non transiens,sed permanens:non deficiens, sed æternaliter reficiens, & dulciter satiãs. Hunc cibum docet comedere Origenes,exponens illud Cant.Et fructus eius dulcis gutturi meo.Vbi dicit sic. Da mihi Dñe fructum dulcẽ, fructum uitæ animæ meæ.Altus est,attolle desiderium,benedictus est,sanctifica obsequiũ, imputribilis est,purifica affectum,suauis est,lætifica animum.Et Glo.dicit ibidem. Saturata sum cœlesti dulcedine, de corpore suo.Sũt & alia fercula amicorũ, de quibus habes supra in dono scientie,quæ ministrantur in mensa sacræ scripturæ.Sed cum iste cibus, & fructus benedictus, habeat in se delectamentum omnis suauitatis. Ideo non solum, ut dicit Cantuarien, est dulcis gutturi, sed & omnibus sensibus interioribus,

Luc.11.

Sap.16.

Luc.14.

Ioan.6.

Can.c.2.

Sap.16.

& spũalibus dulcis est,& eos cõfortat.Vnde iste cibus est dulcis uisui, per contemplationem limpidam.Dulce lumen,& delectabile est oculis uidere sapientiæ solem. De quò Propheta. Solem nube tegam,idest,corpore. Dulcis est auditui,p̃ inspirationem cœlicam.Vnde dicit.Bonis amici consilijs anima dulcoratur.Dulcis est olfatui, per suauitatem odoriferam,quia in odorem unguentorum tuorum currimus post eum. Dulcis est gustui, p̃ masticationem sapidã,ut ait Petre. Si tamen gustatis,quoniam dulcis est Dominus. Dulcis est tactui, per tẽtionem amabilissimam, de qua dixit amatrix eius. Tenui eum, nec dimittam.De hoc fructu uel cibo dicit Alexander nequam ibi,sic. Isto fructu ciues superni recreantur, illo fructu delectantur, illo fructu satiantur.Ideo ò uirgo uirginum,benedicta tu in mulieribus,& benedictus fructus uẽtris tui, ora quò & nos reficiamur,licet aliquali labore dulcis masticationis.

Eccles.12.

Ezech.3.

Prou.27

Cant.1.

1.Pet.2.

Cant.5.

Capitulum. *VI.*

SEd quia in conuiuio spũali mentis,existent ũ in corpore non sufficit cibus sine potu, magis diligentibus & dilectis,unde clamant cum Maria. Vinum non habent. Ideo sapientia post incundò muitat magis dilectos, in amore exercitatos ad potandum dicẽs. Et bibite uinũ, quod miscui uobis.Rationem huius ordinis,assignat Origenes ibidem dicens.Non est plena refectio, nec omnimoda refectionis delectatio, nisi cum cibo potus iungatur. Et amica iã in amore exercitata postquam dixit se à dilecto dulcibus refectam fructibus, statim subiunxit, se in cellam uinariam introductam ab eodem,dicens. Introduxit me rex in cellam uinariam. Vbi Origenes dicit.Sponsa hæc,nequaquam gratias egisset de introductione sua in cellam uinariam, nisi ipsa cella uinaria, multiplex uinũ ex multiplici collecta urnea habuisset. Diuersitas enim pocu'l boni,melioris, & optimi, diuersitatem delectationum generat. Hæc cella uinaria sicut dicit Vercellen.est uerbum æternum, sapiẽtia patris, continens omnes theorias,idest reueletiones,q̃ plenissimè continent uinum spiritualis gaudij, & ubertim fundunt in amantes. In hac nãq; cella uinaria, inuenitur omne genus uini, mentes sanctas reficiens,& lætificans, secundum uarios gradus amoris, ut ostendit Glo. super illud. Introduxit me Rex in cellam uinariam, ubi dicit sic.Quam citò guttur meum dulcedinem gratiæ eius attigit,ita me recreauit spiritu,& ab amore terrenorum in superna translatum sentio, ac si in cella uinaria noui meri odore in poculo sim refecta. In hac cella inuenit uinum perspicuum, siue purum, uinum ignitum, uinum conditum, & cætera huiusmodi uina, uinum præcipuum appositum magnificentia regia dignum. Vinum quoque ut regia magnificentia dignum erat, habundans,

Ioan.2. Prouer.9.

Sapia inuitat ad bibendũ uinum.

Cant.2.

Quæ sit cella uinaria.

Cant.3.

Hester.1.

abundans,& præcipuum ponebatur. Vinum perspicuum siue merum,distributum manu sapientinca,in Psalm Calix in manu Domini,uini meri plenus mixto. Vinum ignitum,incalescens humana præcordia.Postquam Affluerus uino incaluerat.Psalm. Incaluit cor meum intra me. Vinum conditum, seu aromaticum, redolens pigmenta fragrantia. Dabo tibi poculum ex uino condito. Sed quid hæc diuersa uina significant, nisi quosdam gradus charitatis, amatrices animas potantes & reficientes, non tamen adhuc inebriantes,ut dicit Richar. Attende q̃ ex magnitudine diuinæ dilectionis, pendet modus diuinæ reuelationis,quare dicit Propheta. Dilecti comedunt chari bibunt,sed charissimi inebriãtur.Cuius rationem infra assignat dicens.Quãdiu huiusmodi ebrietatem & excessum in nobis non sentimus quid aliud de nobis sentire debemus,nisi quòd minus diligimur,& nisi quia minus diligimus?Sequitur.Si.n.quisquis es plenè p fecteq; diligeres,fortè dilectionis tuæ nimietas, æstuantisq; desiderij anxietas,in eiusmodi terra peret ebrietatẽ & excessus.Sequitur. Sanè si dilectione plenè dignus extitisses, si tanta dignatione te idoneum exhiberes, fortè tanta luminis claritate,siue intelligentiæ oculos tuos irradiaret,tanta intimę dulcedinis suauitate,cordis tui desiderium inebriaret,quę teipsum supra te metipsum raperet,& per mentis excessum in superna eleuaret. Igit amici comedũt,qui sumptũ cibum masticant, nõ sine mora uel quolicunq; labore illud in quo delectãtur traiciũt. Qui uerò bibũt ex diuinis reuelationibus,summa cum facilitate & iucunditate hauriunt,quod intima ueritatis suauitate concupiscunt.Hęc ille.Sed charissimi inebriantur uino fortissimo dulcissimæ charitatis. De quibus modò dicendum est.

Pſal. 74.

Esther.7.

Pſal.38.

Cant.8.

Lib. 4. de contepl. cap.16.

Lib.5.c.5

Qui amãt qui ardẽt, & qui languent amore.

Prouer.8.

Cant.7.

Capitulum. *VII.*

IGitur tertiò uidendum est, qui sint charissimi in conuiuio spũali existentium in corpore, & quæ sit sobria ebrietas illorum. Primò notandũ est,q̃ Origenes exponens illud Cant. Amore langueo,distinguit inter simplicem amorem,ardorem,& languorem,dicẽs. Amant incipientes,ardent proficientes,sed languent in amore perfecti.Languor iste (sicut dicit Vercellen. ibidem) usq; ad mortem ducit.Mors aũr, est plena separatione uitalis spus à corpore,& significat plenam separationem uitalis affectus,per excessum mentis,& omnimodam unitionem ad Deũ.Et Glos. ibidem dicit.Præ amoris magnitudine, omnia temporalia sunt mihi fastidio. Qui aũt maximè Deum diligunt, maximè ab eo diliguntur,ideo charissimi sunt, quia dicit Dñs. Ego diligentes me diligo. Sunt charissimi Deo, qui maximè in Deo delectantur, quia maximè diliguut. Vnde in Cant.dicit dilectus uerè amatrici suæ. Quam pulchra es, & q̃ decora charissima in delitijs. Quod exponens Vercellẽ.dicit. Quam pulchra es feruoribus affectualibus & spũalibus,charissima propter præcipuam pulchritudinem, & feruidam dilectionem,quia nihil est mèri dulcius, nec est aliquid quod mentem Deo chariorem faciat,q̃ si in ipso intimè delectetur, quo nihil delectabilius est. Hæc ille. Cum hoc concordat Glo.Ibidem, quæ dicit. Charissima es Domino tuo, ex hoc q̃ uacas cœlestibus delitijs. Cuius experientiam uidetur habuisse, qui loquens de sapientia dixit. Non habet amaritudinem conuersatio illius,nec tædium conuictus illius, sed lætitiam,& gaudium, & amicitia illius delectatio bona.Sed nunc uidendũ est,quid sit illa ebrietas qua charissimi in conuiuio mentali sobriè inebriantur.De quo Dionysius sic dicit. In nobis siquidem ebrietas in malo, dicitur incommensurabilis adimpletio,& excessus mentis, & sensuum.Ideo autem attribuitur ebrietas in bono, quæ nihil aliud est, nisi superplena omnium bonorum immensuratio, præexistens in ipso secundum causam.Sequit:dicitur ergo Deus inebriatus,& excessum passus in eo q̃ his omnibus supereminet excedendo omnem mensurationẽ, & est extra omnia, & super omnia. Et Vercellen.super Cant.tractans illud.Inebriamini charissimi,dicit,quæ uera & sancta ebrietas sit, colligitur ex uerbis magni Dionysij ad Titum, ubi recitat eadem uerba,quæ supra dicta sunt, exponens illud.Introduxit me,dicit ibi. Assidua theoriarum,idest reuelationum uarietas, & profectus assidui sponsæ,inducunt quasi experimentaliter talem ebrietatem,ut uideatur idem repetere.Quæ supra dixit, celaria: modò dicit cellam uinariam,quæ quasi idem sunt.Non(inquit Vercellen.)intelligatur sponsa aliquando dicta repetere,sed assiduas illuminationes experiri, quod mentibus contemplatiuis,tam fortiter,q̃ assiduè,ad radium superiorem exercitatis omnino familiare est. Dicit ergo experimentaliter introduxit me, per interiores & profundiores theorias,q̃ prius,quia in Hiere.dicitur. Post me ingredi non cessabis, in cellam uinariam, idest, uinum continens omnes theorias, idest reuelationes.Et ibidẽ.Vercellen.dicit.Ad huius ebrietatis superfubstantialis, qualemcunq; similitudinem spũales uiri dicuntur inebriari, propter excessiuam abũdantiam luminum diuinorum. Audi(inquit Richard.) hominem ac ebrietate madentem, & quid circa eum agatur omnino ignorantem. Siue in corpore (inquit) siue extra corpus,nescio,Deus scit. Quomodo putas inebriatus erat,quomodo mundus ei in obliuionẽ uenerat,qui seipsum nesciebat?Hæc Richardus. Hæc aurem ebrietas spũalis, causatur ex nobilissimo uino fortissimæ charitatis.Vnde Richar. dicit.Ecce charissimi inebriantur. Ebrietas autem mentis, alienationem efficit, & supernæ quidem reuelationis infusio, eos duntaxat, qui charissimi sunt in mentis excessum adducit. Talem Propheta ebrietatem designare uoluit cum dixit.

Hiere.3.

Lib.de Patriarchis cap.18.

Libr.4.de contẽpla. cap.16.

Ebrietas spũs causatur ex fortissima charitate.

Psal. 35. dixit. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrēte uoluptatis tuæ potabis eos. Et sequitur. Si igitur cupimus hac ebrietate madere, & mentis theoricos excessus frequentare, satagamus Dominum nostrum intimè & summè diligere, & omni hora in diuinæ contemplationis gaudium, cum summo desiderio anhelare. Nam qñ mens nostra, intima illa internæ suauitatis habundantia potata, immò plenè inebriata fuerit, quid sit, quid fuerit penitus obliuiscitur, & in abalienationis excessum tripudij sui nimietate traducitur, & in supermundanum quendam affectum, sub quodam miræ fœlicitatis statu raptim transformatur. Nec mireris, qa sicut dicit Vercellen. in prologo super Cant. Tanta est uirtus ueri amoris boni & pulchri, ꝙ non solum facit homines & Angelos quasi naturam propriam egredi, ut in Deum ascendant, sed etiam Deum facit quasi naturam propriam egredi, inegressibilem tamen à se, ut ad creaturas quasi infra naturam suam procedendo condescendat. Et accepit istud uerbum à Dionysio lib. 4. de diuinis nominibus, ubi dicit sic. Audendum est dicere pro uero, quia ipse Deus omnium, tam pulchro & bono amore exit per abundantiam amatiuæ bonitatis quasi extra seipsum, sic prouidet omnibus existentibus, & per bonitatem & amorem quasi trahitur, & ad illud quod est in oïbus deducitur, secundũ uirtutem supersubstantialē facientē extasim, sed à seipso inegressibilē, ut adamas ferrum trahit ad se immotus manens. Ipse enim mouet sicut desideratum & amatum, ut dicitur lib. 1. de cœlo & mundo.

Capitulum. VIII.

SEd post hæc secundò uidendum est de secundo conuiuio, quod est animæ separatæ à corpore. Et secundum Bern. ubi supra, est conuiuium quiescentium, & magis delectorum. Et in hoc cõuiuio, spũssanctus per donum sapientiæ, conuiuãtes potat uino non puro, sed lacte mixto. Vnde Bern. ibidem dicit. Animæ à carne exutæ, iam pane doloris non cibantur, sed uinum amoris post cibum plenius haurire permittuntur, non tamen purũ, sed cum lacte mistum, ut quælibet illarum posit dicere illud Cantico. Bibi uinum cum lacte meo. Vinum enim diuini amoris, miscet cum dulcedine lactis, idest naturalis affectionis, quæ resumere corpus suum glorificatũ desiderat. Sequit. Aestuat ergo anima nunc sanctæ charitatis uino potata, sed planè nondum usq; ad ebrietatem consummata, quia temperat interim ardorem diuinæ charitatis, permixtio humoris lactis, idest naturalis affectionis. Item dicit Ber. ibidem, sic ebrietas corporalis deniq; solet euertere mentes, atq; ideo immemores reddere sui. Sed non ex toto sui oblita est, quæ adhuc & de ꝓprio corpore cogitat resuscitãdo, ꝓpter quod desideriũ aïa perfectè beata esse nõ põt, sed post resumptionē corpis sui cũ consummabit. Hęc ille. Cũ his cõcordat Aug. dicens sic. Aïæ inest qdam naturalis appetitus corpus administrandi, quo appetitu retardatur quodammodo, ne tota intẽtione pergat in illud summũ cœlũ quãdiu nõ subest corpus, cuius administratione appetitus ille cõquiescat, non obstante tñ illo desiderio aïa in patria est beata, licet nõ cõsummatè, & tñ nullũ dolorem sentit ex illo naturali appetitu. Sed quid de ista aïa à corpore separata anteq̃ cœlũ ingrediatur, nunquid illa uino qualicunq; potat aliqualiter, & consolatur qñq;? Rñdetur ꝙ sic, nisi per pœnã sensus, uel damni, uel utriusq; impediatur. Nã aïa in imagine pertransit à corpore, ut dicit Psal. sed tñ desideriũ eius corporis manet. Imago aũt consistit in memoria, intellectu, & uoluntate, secundũ quas potentias est capax sanctæ Trinitatis, ut dicit Aug. 15. de Trini. & per has anima exercet uitam cõtemplatiuam, quæ est optima pars Mariæ, quæ non auferetur ab ea, ut dicit Dñs, ubi dicit Glo. Vita contemplatiua hic incipit, & in cœlesti patria perficitur, qa amor est ignis qui ardere incipit hic, sed cum ipse quem amat uidebit, amplius in amore ignescit. Tantò igit aïa à carne separata, uitam contẽplatiuã perfectius exercet, quantò à corpore grauante absoluit, & dilectũ suũ uehementius amat, quia sicut dicit Bernar. in lib. de dilig. Deo, ut supra dictum est. Aïæ quæ sunt absolutę à cõpedibus corporis, eò similiter chariores, quò ad amandũ sunt expeditiores, & ideo uinum amoris diuini plenius haurire permittuntur, non tñ purum, sed adhuc lacte mistũ. Et Auicē. 6. naturalium dicit, ꝙ anima separata clarius uidet, & intelligit, q̃ coniuncta corpori corruptibili. Vita aũt contẽplatiua, dulcissimas consolationes aïæ contemplatiuæ amministrat, ut supra dictum est. Igitur absolutio aïæ à corpore grauante, non est formidanda, sed desideranda. Hanc. n. absolutionem à corpore, desiderabat Apostolus cum dixit. Cupio dissolui, & esse cum Christo, & alibi. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius quo præmor? Et mouebatur desiderio bono, & rõnabili. Quia sicut dicit Ber. in quadã epist. Preciosa est mors scõrũ, ꝑciosa planè tanq̃ finis laboris, tanq̃ uictoriæ cõsummatio, tanq̃ uitę ianua, & pfectę saturitatis ĩgressus. Et qdã sctũs dicit. Mors nihil aliud est q̃ exitus de carcere, finis exilij, laboris cõsummatio, ad portũ applicatio, peregrinationis finitio, oneris grauissimi. i. corpis despositio de furioso equo. i. de carne descensio, de domo ruinosa liberatio, oïum ægritudinũ terminatio, oïum piculorũ euasio, oïum malorũ cõsumptio, oïum uinculorũ diruptio, debiti naturæ solutio, reditus in patriã, ingressus ĩ gloriã. Certè euasio tantorũ malorũ, & adeptio tantorũ bonorũ, faciunt aïæ bonũ conuiuiũ, ut dicere posit illud Sapiæ. Venerunt mihi oïa bona pariter cũ illa. s. Sapiæ. Venerunt mihi oïa bona pariter cũ illa. morte bona. Bti. n. mortui q in Dño moriuntur. Et si tales aïæ amatrices, siue contẽplatrices, separatæ

Aïa beata separata à corpore potatur uino cũ lacte misto. Cant. 5

paratæ à corporibus suis aliquid secum deferãt, quare indigent purgatione, credibile est, ꝙ tales facilius purgant, & leuius patiunt, & qñq; minime pœna sensus. Cuius rõ est, quia amor pœnas alleuiat, & qñq; totaliter annihilat. Vñ Augus. de moribus Ecclesiæ cõtra manicheos lib. j. dicit. Nihil tam durũ atq; tã ferreũ, qđ nõ amoris igne uincat. Et exẽplificat in lib. de sancta uiduitate. ubi dicit sic. Nullo mõ onerosi sunt labores amantiũ, sed ipsi delectãt, sicut uenãtiũ aucupantiũ, & piscantiũ, & cęterorũ taliũ. In eo. n. qđ amat, aut non laborat, aut labor amat. Hæc ille. Item hoc patet exẽplo multorũ martyrum, qui desiderabant pati ꝓ Chro, & in ipsis passionibus gaudebãt, ut Apostoli. Ibãt Apostoli gaudentes à conspectu cõcilij, qñ digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Et beatus Andr. vehementer desiderabat crucem, & sustinuit gaudẽter. Et uirgines, ut scã Agatha dixit Quinciano. Ego ĩ his pœnis delector, sicut q multos thesauros inuenit, &c. Vnde Ber. in lib. de dili. Deo dicit. Magna uis amoris, q̃ martyrũ aïas ita introrsum rapuerat, ꝙ ita corpa sua foris exposuerant, & tormẽta contẽnere fecerat. Si igit in corpore aggrauante charitas potuit mitigare pœnas, cur non in ipsi à nullo corpe impedita magis tãq̃ efficacior potuit pœnas mitigare suo feruore, sicut & suffragia Ecclesiæ faciũt? Credibile est. n. ꝙ sicut animæ q̃ fuerunt in lymbo, aliquas consolationes receperũt ab his q̃ de nouo uenerant ad eas, ut angeli, uel aïæ aliq̃, ut Ioan. bapt. &c. dicentes eis de aduẽtu Saluatoris. Sic credibile est, ꝙ angeli uisitẽt aïas in purgatorio sibi cõmissas, & cõsolent eos, dicentes eis terminum purgationis suæ, & alia eis consolatoria sicut haberi põt exẽplis scõrũ, q̃ ponũt sancti doctores in libris suis, ut Greg. in lib. iiij. Dyal. ubi exẽplificat de illo, q seruiuit in balneis sacerdoti & de quodam alio q dixit. Bñ est mihi mõ, &c. & Aug. in lib. de ciui. Dei, & Beda in hystoria anglorũ, & Isid. & cæteri doctores de hoc loq̃ntes.

Act. 4.

Angeli cõsolantur aïas ĩ purgatorio.

Cap. IX.

POst hoc uidendũ est de tertio conuiuio sapientiæ, quod est regnãtiũ, scđm ordinem quem tradit Bern. lib. de dili. Deo, qđ sequit conuiuiũ laborantiũ, & quiescentium, tanq̃ excellentius ad qđ sapia incarnata suos charissimos inuitat, dicens. Ego dispono uobis regnũ, sicut disposuit mihi Pr̃ meus regnum, ut edatis, & bibatis sup mensam meã in regno meo. Hic tria sunt notanda. Primò qs huius conuiuii regalis, & mẽsæ regiæ sit rex & pr̃familiãs, hic est Christus filius Dei. Secundò q̃ familia Dei, & cõuiuãtes ad istud regale conuiuiũ, & regiam mensam inuitantur? quia angeli & hoïes. Tertiò de huius conuiuii, & conuiuantium gloria, & beatitudine dicetur. Primò quis huius cõuiuii regalis, & mensæ sit rex, & paterfamiliãs? Sed quis alius, q̃ ille qui dicit. Ego sum rex, cui pater constituit regnum æternum? Et in cuius femore scriptum est. Rex regum & dñs dñantium? Rex regnum, quia uos constituo reges tanq̃ filios adoptiuos, qui sum filius Patri consubstantialis. Et constituo uos dominos non seruos, & amicos. ut super mensam meam edatis, & bibatis in regno meo, cuius regni non erit finis, ut ubi ego sum, & uos sitis in æternum. De isto rege Augu. loquens lib. xxij. de ciuita. Dei, dicit sic. Ero illorum Deus, & ipsi mihi erunt populus, & ero illis vnde satiẽtur, & ego ero illis quæcunq; ab hominibus honestè desiderantur, & uita, & salus, & uirtus, & copia, & gloria, & honor, & pax, & omne bonum. Sequitur. Et sic rectè intelligitur quod ait Apostolus, ut sit Deus oïa in oïbus. Ipse. n. est finis nostrorũ desideriorũ, qui sine fine uidebit, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. Sequitur. Hoc munus, hic affectus, hic actus ꝑcul dubio erit oïbus sicut uita æterna cõis. Hæc ille. Visio illius regis facit esse beatũ. Vñ Bern. in Epis. quadã dicit. Solũ uerũ & plenũ gaudiũ est, qđ nõ de creatura, sed de creatore cõcipit, qđ cum posederis nemo tollet à te, cui comparatæ oïs aliunde iucũditas mœror est, oïs suauitas dolor est, oẽ dulce amarũ, oẽ decorũ fœdũ, oẽ postremò qđ cũq; aliud delectare posit molestũ ẽ. Hæc ille. Quare Chrysost. de reparatione lapsi, hoc mõ exclamat dicens. O si quotidie oporteret nos tormẽta perferre, si & ipsam gehennã paruo tpe tolerare, pro eo Chrm possemus uidere ĩ gloria uenientem, & sctõrum eius numero sociari, nonne erat dignũ pati oẽ qđ triste est modo, ut tanti boni, tantæq; gloriæ participes haberemur? Clamemus igitur cũ Apostolo. Regi seculorum immortali, inuisibili, soli Deo, &c.

Lucæ 22.

1. Timo. 6

Ioan. 15.

1. Corint. 15.

1. Ad Timo. 1.

Cap. X.

POst hoc scđò videndũ est, q̃ familia & conuiuantes ad illud regale cõuiuiũ ĩuitent, uel sunt inuitati iam. De quo sciẽdũ est, ꝙ nõ solũ hoïes, sed angeli ad illud gloriosum conuiuium regni æterni inuitantur. Vnde Chrys. lib. de reparatione lapsi dicit sic. Intuere cœtum non solum ex hominibus, sed etiam ex angelis, thronis, & dominationibus, principatibus, & potestatibus cõuocatum. Sequitur. De rege autem qui horũ medius residet, dicere nulla uox sufficit. Effugit enĩ oẽm sensum humanæ mentis, excedit etiam decus illud, & illa pulchritudo, & illa gloria, & illa magnificentia, & illa maiestas oẽm sensum humanum. Cum his concordat Prosper in lib. de uita contemplatiua dicens. Futura uita ubi ipsa sanctitas quæ est angelorũ, & sanctorum omniũ congregatione beata, meritis fulgẽtibus micat, æterna salus exuberat, ueritas regnat, ubi nec fallit quisq̃ nec fallitur, ubi nullus beatus eiicitur, ubi nullus miser admittit, ubi est amor pfectus, timor nullus, dies æternus, alacer motus, & unus

Qui sunt inuitati ad conuiuium beatificum.

Universidad de Deusto Biblioteca

omnium ſpiritus.Hæc ille. De hoc etiam Grego
rius in homil.Si conſideremus, quæ & quãta no
bis promittuntur in cœlis, vileſcunt animo om-
nia,quæ habentur in terris .De hac etiam ſocie
tate dicit Cyprianus in una Epiſtola ſic. Cur nõ
properamus & currimus,ut patriam noſtram ui
dere,& parentes ſalutare poſſimus? Magnus il-
lic charorum numerus nos expectat, & parẽtũ,
& fratrum,filiorum, & aliorum aduentum co-
pioſa turba deſiderat, iam de ſua incolumitate
ſecura,adhuc de noſtra ſalute ſolicita. Ad horũ
conſpectum & complexum uenire, quanta & il-
lis & nobis erit lætitia?Hæc ille. Eſt tamen ſcien
dum,ꝙ ſicut hic eſt diſtinctio meritorum,ita il-
lic erit diſtinctio dignitatum. Vnde Grego. libr.
Non oẽs beati ſunt æquales ĩ patria. iiij.moral.dicit ſic.Sicut in electis in hac uita eſt
diſcretio operum,ita quoq; in alia uita procul-
dubio diſcretio erit dignitatũ,ut quo hic alius
alium ſuperat, illic alius alium in retributione
meritorum excedat,ut dignitas eadem non ſit,
una tamen omnibus uita beatitudinis erit. Et li
Ioan. 14. bro iiij. Dial.exponens illud Ioann. In domo Pa
tris mei mãſiones multæ ſunt, dicit ſic.Si diſpar
retributio in illa beatitudine non eſſet, una po-
tius manſio , quàm multæ eſſent.Sequitur.Mul-
tæ ergo mãſiones ſunt , in quibus & diſtincti bea
torum ordines,propter meritorum conſortium
communiter lætentur , & tamen unum denariũ
omnes laborantes accipiunt,qui in multis mã-
ſionibus diſtinguuntur , quia & una eſt beatitu-
do,quam illic percipiũt,& diſpar retributionis
qualitas,quam per opera diuerſa conſequuntur.
1. Cor. 15 Hæc ille.Et ideo ſicut differt ſtella à ſtella in cla
ritate,ſic & reſurrectio mortuorũ ut dicit Pau.
De multitudine iſtius familiæ cœleſtis conuiuij
quanta ſit,nemo ſcit ſiue angelorum ſiue homi-
Apoc. 5. num,niſi ſolus Deus. Vnde Ioannes loquens de
angelorum multitudine dicit, ꝙ erãt millia mil
lium in circuitu throni,ubi dicit Haymo,ꝙ non
poſuit numerum certum cũ dicit, millia milliũ,
quia numerus angelorum nobis eſt innumerabi
Iob. 25. lis,quamuis Deo ſit numerabilis.Et in Iob. dici
tur.Nunquid eſt numerus militum eius? Quod
exponens Greg.mor.xvij.dicit,ꝙ angeli ſunt mi
lites Dei,& ꝙ numerus eorum Deo eſt numera-
bilis,nobis autem innumerabilis demonſtratur.
14.Ange. Hierarc. Et idem dicit Diony. & in Daniel.dicitur. Mil-
Daniel.7. lia milliũ miniſtrabant ei,& decies centena mil
lia aſſiſtebant ei.Et ſimiliter familia beatorum
Apoc.7. hominum ĩnumerabilis nobis eſt.Vnde in Apo-
cal. ait Ioannes, poſt enumerationem multorũ.
Vidi turbam magnam , quã dinumerare nemo
poterat.i.nullus homo ait glo.Deus enim nume
Pſal.146. rat multitudinem ſtellarum,& omnibus eis no-
mina uocans, ſecundùm Pſal. Tota iſta familia
tam angelorum q̃ hoĩum ,laudat Deũ ſine in-
termiſſione.Vnde Hugo ſup.ij.ange. Hier. dicit
ſic.Oẽs Hierarchiæ tam angelorũ,q̃ hoĩum,tam
ſupnorum q̃ inferiorũ,ad laudẽ diuinã ordinatæ
ſunt & inſtitutæ,ut ab oĩbus laudet̃ Deus à quo,
& per quem ſunt oẽs,& oĩbus oĩa.Et ſequit̃. Qui
excellentiores ſunt,amplius laudant, & qui am-
plius laudant,ſublimius remunerabuntur,ut qui
ſunt ſublimiores in cognitione, & feruentiores
in amore. Hæc ille.Sed ſicut dicit Diony. li.j. de
di.noĩbus.Nullus ueritatis amator,q̃ eſt ſup om
nem uirtutem,adeo efficax eſt,ut poſſit laudare
ſup ſubſtantialẽ diuinitatẽ, ſecundùm æternã &
ſup bonam eſſentiam ſuã,quibuſcunq; vocabu-
lis intelligibilibus,ſiue ut rõnem,ſiue ut uerita-
tem,aut mentẽ,aut uitã,aut ſubãm, aut alio vo-
cabulo quantuncũq; ſublimi:ſed oportet lauda
re eã,ſicut excellentem, & ſegregatam ab omni
eo quod mente concipitur,& generaliter ab om
nibus exiſtẽtibus.Sequitur. Ne tñ ab eius laude
ceſſetur,cum ipſa ſit eſſentia ipſius bonitatis,&
ſit cã omnium exiſtentium,ideo ex oĩbus effecti
bus laudabilis eſt,ſicut docet ſcriptura.Hæc ille.

Cap. XI.

TErtiò uidendũ eſt de huius conuiuij & con
uiuantium beatitudine, de quo ſunt ſeptẽ
notanda, iuxta numerũ ſeptem donorum
prædictorum,q̃ ſcd̃m uſus & actus ſuos excellen
tiſſimos in hoc conuiuio miniſtrant deiformi-
ter,quia nõ euacuabunt̃ ſcd̃m actus illos,ſed ma
nebunt in patria in beatis,ut ꝓbat magr̃ lib. iij.
ſniarũ diſt.xxiiij.per auctoritatem Ambroſij,&
cõiter tenet̃.Primò dicendũ eſt de huius cõuiuij
gloria. Scd̃o de huius conuiuij excellentia,& di
gnitate,& æternitate.Tertiò de huius conuiuij
abundantia,& ubertate.Quartò de huius con-
uiuii lege,& charitate. Quintò de huius conui
uii gaudio,& iucunditate. Sextò de iſtius conui
uii menſa,& pfecta ſaturitate.Septimò de eiuſ-
dem conuiuii beata & ſobria ebrietate. Primò Beatitudo eſt æterna.
igit̃ de huius conuiuii æternitate ſciendũ eſt, ꝙ
neceſſe eſt,ipſum eẽ ęternũ.Cuius rõ ẽ,quia ipm
cõuiuiũ celebrat̃ in regno æterno Chr̃i, & in mẽ
ſa æterna eius,quare ipſe rex æternus regni æter
ni dicit.Ego diſpono uobis regnũ, ut edatis ſup Luc. 22.
menſam meã in regno meo,cuius regni nõ erit Luc. 1.
finis.De huius regni,& conuiuii æternitate dicit
Aug.O uita uitalis,dulcis, & amabilis, & ſemp
memoralis,ubi ſumma ſecuritas ſecura,trãqlli-
tas trãqlla,iucũditas iucũda,fœlicitas fœlix,æ-
ternitas æterna, btĩtudo,& btã uita ſine fine , &
uiſio atq; laudatio Dei.Ibi affluentia diuitiarũ,
influentia deliciarũ, cõfluẽtia bonorũ.Et Anſel. Lib. proſlogij c. 24.
dicit ſic.In illo.ſ.cõuiuio cœleſti,eſt longa & ſa-
lubris uita.Ibi.n.eſt ſana ęternitas,qa æterna ſa
nitas,qa iuſti in ppetuũ uiuent,& apud dñm eſt
merces eorũ ſ.uita æterna. Scd̃o uidẽdũ eſt de
iſtius cõuiuii excellẽtia & dignitate. De hac di
gnitate dicit Bern.Merces ſanctorũ & gaudia, i
illo regno & æterno conuiuio tam magna ſunt,
ꝙ non pñt menſurari,tam multa ſunt.ꝙ nõ pñt
numerari,tam copioſa ſunt,ꝙ nõ pñt finiri, tam
precioſa ſunt,ꝙ non pñt æſtimari , immò tam
excellẽtia ſunt,quæ præparauit Deus in iſto cõ-
uiuio

uiuio diligentibus ſe,ꝙ ipſe dominus conuiuij
dicit,quod talia nec oculus uidit, nec auris au-
diuit,nec in cor hominis aſcendit,unde,nec oẽs
Arithmetici mũdi poſſent ea numerare, nec om
nes geometrici poſſent ea menſurare,nec omnes
rethorici poſſent ea uerbis,uel ſermonibus expli
care,cum nec plenè poſſint excogitari . Tertiò
uidendum eſt de huius regni & conuiuij abun-
Serm. 34. ſuper Cãtica. dantia , & ubertate,de quibus Bernard. dicit. In
illo regno,& conuiuio meridiano,erit candor lu
cis æſtiualis,amœnitas vernali , abundantia au-
tumnalis,requiens hyemalis, immo Deus bonũ
Vbertas beatitudinis. infinitum,cõmunicat ſe omnibus incolis illius
regni,& conuiuiis illius menſæ quãtum quilibet
capax eſt,unde ipſe ĩplebit ſenſus interiores ma
ximis delectationibus .Erit enim Deus ſpeculũ
viſui,cithara auditui,mel guſtui, balſamum ol-
factui,flos delectabilis tactui.Ibi ſicut dicit Au
guſ.Laudes & carmina non deerunt, præmia nõ
deficiunt.Ibi nihil quod amabitur deerit , nihil
deſiderabit̃ quod non adſit, ibi Deus ſine fine ui
debitur,ſine faſtidio amabitur, ſine fatigatione
laudabitur. Quartò de huius regni conuiuij le-
Lib.Proſolo.c. 24. ge & charitate uel ſocietate. Anſel.dicit ſic. Exi
ſtentes in regno illo & conuiuio,diligunt Deum
plus quàm ſeipſos, & inuicem tanquàm ſeip-
ſos,& Deus diligit illos plus quàm illi ſeipſos,qa
Mutua dilectio beatorum. illi illum, & ſe,& inuicem per illum, & ille ſe, &
illos per ſeipſum. Quare omnibus erit una uolũ
tas,quaſi nulla eſſet illis niſi Dei uoluntas , ideo
erit omnibus plena concordia.Et ideo ſicut illi
nolunt aliud quàm quod ille,ita ille uolet quic-
quid uolunt illi,& ideo filij Dei , & dij uocabun
tur, & conſtituet eos Deus ſuper oĩa bona ſua.
Ibi eſt quicquid deſideramus,& quicquid ama
mus.Hæc ille. Quare Auguſt.lib.de corporis,&
animæ miſeria exclamat dicens. O anima mea
& caro mea,illam uitam amplecti debuiſtis,ubi
uita eſt ſine morte , ubi iuuentus ſine ſenectute,
ubi lux ſine tenebris,ubi gaudium ſine triſticia
ubi pax ſine diſcordia,ubi voluntas ſine iniuria,
ubi regnum ſine cõmutatione.Hæc ille. De hac
lege Auguſtinus in lib.de ſpiritu & anima dicit.
Lex Dei charitas eſt,lex data eſt ut gratia quæ-
ratur , gratia data eſt ut lex impleretur. Hæc il-
le. Quintò de huius regni & conuiuij gaudioſa
iucunditate. De hoc gaudio Anſel.ubi ſuprà lo
Gaudium beatorũ. quens dicit ſic. Gaudium illud, quale aut quan-
tum eſt bonum? Certè quantum utiq; quiſq; di
ligit alium tantum de eo gaudebit.Sequitur. Er
go in illa perfecta charitate innumerabiliũ bea
torum ſpirituum ſeu angelorum & hominũ,ubi
nullus minus diligit alium quàm ſeipſum , non
aliter gaudebit quiſq; pro ſingulis alijs quàm ꝓ
ſeipſo.Et infra dicit.In illa perfecta fœlicitate ,
unuſquiſq; plus amabit ſine comparatione Deũ
q̃ ſeipſum,& omnes alios ſecũ,ideo & plus gau-
debit abſq; æſtimatione de fœlicitate Dei,q̃ de
ſua & oĩum aliorum ſecũ. Sed ſi Deum ſic dili-
gunt toto corde,tota mẽte,& tota anima, ut tñ
totum cor,tota mens, & tota aĩa non ſufficiant
dignitati dilectionis,profectò ſic gaudebunt to
to corde,tota mente,tota anima,ut totum cor ,
tota mens,tota anima non ſufficiant plenitudi-
ni gaudij.Non ergo totum illud gaudium intra-
bit in gaudentes.Sequitur . Deus uerax,peto &
accipiam,ut gaudium meũ plenũ ſit.Meditet̃ in
terim mẽs mea,loquatur inde lingua mea,amet
illud cor meũ,ſermocinet̃ os meũ , eſuriat illud
aĩa mea,ſitiat caro mea, deſideret tota ſubſtan-
tia mea,donec intrem in gaudium domini , qui
eſt trinus & unus Deus benedictus in ſecula a-
men.Hæc ille.Sextò de huius conuiuij menſa &
ſatietate beata.Cum Dominus dicat. Super men Luc. 22.
ſam meam comedetis,& bibetis in regno meo,
ideo illud conuiuium tantùm regnãtibus & cha
riſſimis præparatum eſt. De quo notandum eſt,
ꝙ Beda ibidem in gloſa dicit ſic. Menſa propoſi
ta omnibus ſanctis ad fruendum , eſt gloria cœ
leſtis uitæ, qua qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam,
ſaturabuntur fruendo deſiderato gaudio ueri
boni.Verum autem bonum ſolum eſt in quo ra
tio omnis boni eſt,quod ſolus Deus eſt,qui eſſen
tialiter bonus eſt.Et ideo in illo ſolo perfecta ſa
tietas eſt.De hac menſa beata & ſatietate Hugo
commentator Dionyſij loquẽs.vij.angelicæ Hie
rarchiæ,parum ante finem, & exponens illud,di
uiſio alimento repleta , dicit.Vna eſt refectio, &
unum alimentum.Ergo inquit Hugo. In menſa
Dñi non eſt niſi unum ferculum, quod apponi-
tur.Sed noli contemnere , ſatietas multa eſt. Sa- Pſal. 16.
tiabor inquit pſalmiſta , cum apparuerit gloria
tua.Vnum eſt enim bonum quod tibi pręparauit
Deus , ſed in illo bono omne bonum eſt. Vnam
enim refectionem , unum cibum,unum ferculũ,
unum panem habẽtem omnem ſaporem, & om
nem dulcedinem ſuauitatis , præparauit nobis
Deus . Igitur unum eſt neceſſarium , quod uerè
reficit. Quod ibidem ſic probat dicens . Multa
in hoc mundo ſunt , & illa omnia cor hominis
ſatiare non poſſunt,ut experientia docet.Vnum
autem eſt bonum,& hoc ſolum cum percipitur
ſatietas inuenitur. Nõ enim in multitudine, ſed
in unitate ſatietas eſt . Item uerbum Auguſtin.
in libro, de uerbis Domini tractans dicit.Multa
ſunt diuerſa quia corporalia , quia temporalia
ſunt,præponitur autem unum multis.Non enim
à multis unum,ſed multa ab uno ſunt. Multa di
ſtrahunt ut Martham,ſed unum colligit ut Ma-
riam , quæ non dilexit multa,ſed multum.Et Ri Luc. 10.
chard.in tractatu ſuo de amore uiolento dicit .
Vnum ſolum eſt, in quo mens humana quieſcit,
& reficitur, & ſatiatur. Quod declarat ſic. Perfe
ctus amor omnem alium affectum excludit, qa
nihil præter unum diligit,& propter unum, ideo
unum amat,unum diligit , & unum ſitit , unum
concupiſcit , ad unum anhelat, unum ſuſpirat,
uno inardeſcit , & in uno requieſcit , illo uno ſa
tiatur , quia nihil ſapit niſi hoc uno condiatur.
Hæc ille. De iſtius conuiuij ſatietate Bernardus

Universidad de Deusto
Biblioteca

In sermo. de omnibus sanctis.

admirando exclamar, dicens sic. O fœlix uerè & gloriosa satietas. O sanctũ conuiuium. O desiderabiles epulæ, ibi nimirũ nulla anxietas, nullum poterit esse fastidium, sed satietas summa, & cum hoc summum desiderium. Et ibidem dicit. Festinemus igitur ad locum tutiorẽ, ad agrũ uberiorem, ad pastum saniorem, ubi habitemus sine metu, habundemus sine defectu, epulemur sine fastidio. Hæc ille. Septimò & ultimò, qa dominus non dixit solum ut super mensam meam edatis, sed addidit, & bibatis. Ideo uidendũ est, de huius mensę uino dulcissimo potante, & sobriè inebriante, quod est, uinum purissimæ, & perfectę charitatis, quod tantum regnãtibus & charissimis propinatur, in regno & mensa Christi. De hoc uino immixto purissimæ charitatis dicit Bernardus in libro, de diligẽdo Deo, parum post medium sic. Cum scriptura loquatur Deum omnia feciſſe propter semetipsum, erit profectò ut factura sese quandoq; conformet & concordet auctori suo, & oportet proinde nos in eundẽ affectum transire charitatis quandoq;, ut quomodo Deus omnia esse voluit propter semetipsum, sic nos quoq; nec nosipsos, nec aliquid fuisse uel esse uelimus, nisi æquè propter ipsum, ob solam ipsius uoluntatem, non nostram voluptatem. Sequitur. Delectabit sanè non tam nostra, uel sorpta necesitas, uel sortita fœlicitas, q̃ q̃ eius in nobis & de nobis voluntas adimpleta uidebitur, quod & quotidie in oratione postulamus. Fiat uoluntas tua, sicut in cœlo & in terra, &c. Illa igitur est uera & sincera charitas, & omnino de corde puro & de conscientia bona, & fide non ficta, qua Deum sic diligimus, qua & proximi bonum, ut nostrum diligimus. Et ibidem dicit Bernardus. Hanc charitatem commendando exclamat dicens. O amor sanctus & castus. O dulcis & suauis affectio charitatis! O pura & defæcata intentio uoluntatis, eò certè defæcatior & purior, quò in ea de proprio nil mixtum relinquitur, eò suauior, quò totum diuinum est quod sentitur. Sequitur. Sic affici dei ficari est, quomodo stilla aquæ modica multo in fusa uino puro, à se deficere tota uidetur, & saporem uini induit & colorem, & quomodo ferrum candens ignitum simillimum igni fit, ptristina propriaq; forma exutum, & quomodo solis luce aer perfusus in eandem transformatur luminis claritatem, adeo ut non tam illuminatus quàm ipsum lumen esse videatur, sic omnem tunc in sanctis humanam affectionem, quodam ineffabili modo, necesse erit à semetipsa liquescere, atq; in Dei penitus trãsfundi uoluntatem, alioquin quomodo Deus erit omnia in omnibus, si in homine aliquid de homine supererit? Sequitur. Manet substãtia sed in alia forma, alia gloria, aliaq; potentia. Et quando hoc erit q̃n uemam & apparebo ante faciem Domini? Sequitur. Donec igitur absorpta sit mors in uictoria, & undiq; noctis terminos lux perennis inuadat, & occupet usquequaq;, quatenus in corporibus cœlestis gloria effulgeat, nõ possunt animæ exto to seipsas exponere, & transire in Deum. Adepto autem corpore, iam quid impedit animam à se ipsa quodammodo abire, & totam in Deũ ire, & eò penitus sibi dissimilem fieri, quo Deo simillima effici se conatur. Tunc demum ad cœnã sapientiæ admissa est, ad illam uidelicet de qua legitur. Ex calix meus inebrians, quàm præclarus est. Et sequitur. Quid mirum si iam inebriatur ab ubertate domus Dei, cum nulla morden te culpa uel cura, de proprio securа bibit purum & nouum uinum illud cum Christo in domo patris eius? Rediuiuis igitur corporibus resumptis, in uira immortali, inebriãtur, mira plenitudine exuberantes post resurrectionem tanquàm charissimi. Et meritò inebriantur, qui ad nuptias agni introduci merentur, edentes & bibentes super mensam illius in regno sapientiæ, quando sibi exhibet gloriosam Ecclesiam. Tunc prorsus inebriat charissimos suos, tunc torrente uoluptatis suæ potat eos, quando in complexu illo arctissimo spõsi & sponsæ, fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, ut delectentur in lætitia in æternum. Hæc ille. Tunc sapientia suos charissimos inebriat, & in patria regnare facit, & coronat, dicens illud. Per me reges regnant. Regnantes aũt, coronas aureas habent in capitibus de quibus in Apo. Quod exponens Richa. dicit. Coronas habent in capitibus, ob gloriæ decorem & regni cœlestis infinitatem, unde corona illa de qua dicitur in Apocalip. q̃ habuit duodecim stellas. i. uniuersalem perfectionem. Nam secundùm Richard. rotunditas coronæ, signific at illius regni æternitatem, & præclaritas stellarum numero duodenario, signat beatorum omnium æterni regni infinitatem. Vnde & Bernard. in sermone dicit, q̃ illæ stellæ duodecim, designant plenam perfectionem, quę beatis in patria debetur. Prima enim stella (inquit Bernar.) est memoria sine obliuione. Secunda stella, est ratio sine omni errore. Tertia stella, est uoluntas sine omni perturbatione. Quarta est impossibili tas moriendi, quia resurget corpus incorruptibile. Quinta est claritas, qua configuramur claritati Christi corporaliter. Sexta est agilitas, ut corpus sit agile scdm agilitatẽ mentis. Septima est subtilitas, ut corpus nrm penetret oia corpa. Octaua est, ut qlibet diligat aliũ sicut seipsum. Nona est, uidere, q̃ proximus qlibet, diligit ipsum sicut seipm. Decima est Deũ pfectè diligere, & plus q̃ seipsum. Vndecima, est diligere seipsum tãtũmodo pp Deũ. Duodecima est uidere Deũ diligere se, diligentem plus quàm ille homo diligat seipsum. Hæc ille. Omnium autem horum bonorum mater est sapientia, ut dicit Sapiens. De huius sapientiæ increatæ, & incarnatæ mensa, dicit Ricardus de sancto Victore. O qualis refectio, ubi dapifer Christus, pincerna spiritussanctus. Et certè pater hospes largissimus, Christus ministrat cibũ, dum semetipso conuiuantes reficit & satiat, ut patet in Ioã. Spiritussanctus uerò potum propinat, dum suis donis conuiuantes potat & inebriat, ut patet in Actis Pater uerò, in utroq; seipsum liberalissimè exhibet, & communicat in filio, ad cognoscendum & habẽdum, sicut dicit Iesus Philippo. In spiritussancto autem ad amplexandum, & degustandum appropriate loquendo, ut patet per Richard. qui De hac mensa amorosæ sapientiæ exponens illud quod legitur lib. iij. Regum ubi dicitur Regina Saba uidens omnem sapientiam Salomonis, & domum quam ædificauerat, & cibos mensæ eius, & habitacula seruorum, & ordines ministrantium, uestesq; eorum, pincernasq; & holocausta, quæ offerebat in domo domini, nõ habebat ultra spiritum, dicit. Regina austri, illius calidę regionis inhabitatrix, succensa, quę alia intelligi potest, quàm illa sancta aia & beata, quæ regnum suum in pace possidet, & uerum Salomonem contemplatur. Vnde Greg. xxv. moralium dicit. Testimonio sacræ scripturæ, reges uocantur, qui prælati sunt cunctis motibus carnis. Et sicut dicit Isidor. libr. j. de summa bonit. Reges, à rectè regendo uocati sunt, ideo rectè agendo, regis nomen obtinent. Omnes igitur reges & regine, sunt in illa regia mensa rectitudinis conuiuantes, qui ueterem hominẽ exuẽtes, & nouum hominem induentes, qui secundũ Deum creatus est, deiformes efficiuntur, ut dij secundũ Psalm. appellentur. Deiformitas enim, ut dicit Linconien. est renouatio spiritus rationalis, & conformitas ipsius ad Deũ, prout possibile est. Hi sunt reges & reginæ Dei, deiformes effecti, & dii appellati, uidentes in mensa sapiẽtiam nostri regis ueri Salomonis, cuius sapientiæ non est numerus secundùm Psalm. Videntes etiam domum quam ædificauit. i. naturã assumptam, quam septem columnis. i. septẽ donis muniuit, & adornauit, In qua sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientię Dei abscõditi. Vidẽtes & cibos mensę eius, qui sunt quasi infiniti, cũ unum tantùm sit ferculum. s. omne datum optimũ, in quo est ratio omnis boni, scilicet in quo & ex quo est omne donum, ut dictum est, Vidẽtes etiam habitacula seruorũ. i. numerum, & distinctionem cœlicarum mansionum, quę multæ sunt, & quasi infinitę in domo Patris, ut dicit dominus. Videntes etiam ordines ministrantium & assistentium angelorum, qui innumerabiles sunt, ut dictum est supra, Videntes etiam pincernas, & gradus eorum, ideſt haurientes de occulto diuinitatis lumina gaudiosa, & mentes susceptientium inebriãtia, quia superiores hausta cõmunicant inferioribus, ut dicit Dionysi. Et Bernard. dicit sic. Si Cherubin & Seraphin, imediato haustu de fonte uitæ bibẽtes, inferioribus ordinibus angelorum effundunt de consiliis lacq lætificet ciuitatem Dei, quantò magis in gloriosa theothocos occultis filii in amplexionibus eius degustata mysteria, & hominibus & angelis copiosius effundis & propinas. Hæc ille. Videtes septimo & ultimo holocausta siue sacrificia. Holocaustum enim ut Papias dicit, est sacrificium quod totaliter igne consumitur. Et signat quod omne opus siue corporale siue spirituale quod offert Deo, uel offerendum est Deo, igne ardentissimę siue perfectissimæ charitatis, totaliter consumet siue perficiatur. Quod pfectè faciunt oẽs ciues cœlestis patriæ, tã angeli, q̃ homes, ut in oĩbus & per oĩa laudet & honorificet Deus, ut sicut dr Tobia per oẽs uicos cantet alleluia. De alleluia aũt spãlis sit mẽtio, quia sicut dicit Cassio. In hac laude alleluia totus honor est. Quod cũ sit in hebræa lingua reconditũ, nullo tñ constat alio sermone translatum. Hoc Grecus, hoc Latinus, hoc Chaldeus, hoc Syrus, hoc Persa. hoc Arabas, hoc tenet cuncta terrarum natio, & quicqd est dedicatum diuina dignitate, huius nõis pia deuotione & laude ueneratur, & in usu habere commonemur. Illis uisis & auditis, regina Saba. ideſt, aia beata, ultra non habebat spiritum. s. humanum sed diuinum. Vnde Richar. exponens illud uerbum dicit sic. Cur non rectè dicatur spiritus semetipsum non hre, qñ incipit à semetipso oĩno deficere, & a suo esse, in super mundanũ quendam, & uerè plus q̃ hamanum statum transire, & mirabili transfiguratione spũs ille, ab humano vr in diuinũ deficere, ita ut ipse iam nõ ip se, eo dũtaxat tpe, quo Deo incipit arctius inhærere, quia qui adhæret Deo unus spũs est, & psal lere põt q̃ eiusmodi est cũ Psal. Defecit in saluta re tuũ aia mea. Hæc ille. Et idẽ põt dicere quilibet beatus. Ad istud igit cõuiuiũ solẽnissimũ, & mensam oĩum deliciarũ plenissimã, oportet ascẽdere per gradus donorũ, & aliorũ habituũ gratuitorum prædictorũ. Quia sicut dicit Gregorius. Nemo infima deserens, repente fit summus, quia ad obtinendũ perfectionis meritũ, oportet ut mens quotidie in altũ quasi quibusdam gradibus ascensionis pueniat. Vnde Psalm. bene dicit. Ibunt de uirtute in uirtutibus, donec uideatur Deus deorũ in syon. Quare Augu. dona septem spũssancti, uocat quosdã gradus ascẽsionis, dicẽs. Primò ante oĩa opus est donũ timoris, quod est infimum donum, conferens ad cognoscendã Dei uoluntatem, quid nobis appetendum uel fugiendũ præcipiat, & quo quasi clauatis calcibus, oĩs superbiæ motus ligno crucis affigat. Deinde opus est secundus gradus ut donum pietatis habeamus, per quod ueritas fidei, & scripturæ sanè exponatur & firmiter teneatur, & si non perfectè intelligatur. Tertius gradus est donũ scientiæ, per quod docemur, quòd Deus ex toto cor de diligatur, & ex tota anima, & ex tota mente, proximũ uerò, ut nosmetipsos diligamus. Quartus gradus est donũ fortitudinis, quo esuritur, & sititur iustitia qua à temporalibus receditur, & ad æternam ueritatem, & ad æternã trinitatem cõuertimur. Quitus gradus est donũ cõsilij, quo

Luc. 22. Vinũ beatorum est perfecta charitas.

Ioan. 6.

Act. 2.

Ioan. 14.

Lib. 4. de contẽpla. cap. 15. & lib. 5. c. 12. 3. Re. 10.

Psal. 22.

Super. 3. ang. Hierarchiæ.

Psal. 146.

Ioa. 14.

7. Angeli. Hierarch. In Serm. De salut. Angel.

Thob. ca. 13. Super titulum Psal. 149.

Libr. 5. de contẽpla. cap. 12.

1. Cor. 6. Psal. 118.

Greg. 20. Mor. c. 10

Psal. 83. De doctr. Christia. Iob. 2. Dona spiritussancti sunt gradus quibus ad Deũ ascẽdimus.

Universidad de Deusto Biblioteca

anima ab omnibus sordibus lauat,& usq; ad inimici dilectioné,iam spe cōfortata,& uiribus integratis ꝑuenit.Sextus gradus est donū intellectus,quo oculus īterior purgat,& hoīes mundo moriunt,& inde Deū contēplantur in enigmate tñ.Nā intantū Deū uidēt,inquantū huic sæculo moriunt.Et licet in hac uita ꝑegrinemur,cōuersatione tñ habemus in cœlis.Septimus gradus ē donū sapiæ,qđ ultimū,& septimū est, quo aīus pacatus,& trāqllus Deo sapidè ꝑfruit,qa initiū sapiæ timor dñi est,à quo usq; ad ipsam sapiam ꝑ quos gradus tēdit,& ꝑuenitur.In cuius mēsa beati ꝑpetuò qescēt, & dulciter reficient, q̃ qui

Prou.3.

inuenit inueniet vitā,& q tenuerit eā beatus. Et qa beneficia nō plenè recōpensari pñt sine grãrū

De beneficijs,c.3.

actione,dicit Sen.ideo cū toto corde,qvocati sumus ad cenā agni,dicamus Deo grãs, qa sicut dicit Aug.& Hiero.Quid melius & aīo geramus, & ore ꝓmamus,& calamo explicemus, q̃ Deo gratias?Hinc nec dici breuius,nec audiri lætius, nec intelligi gratius,nec agi fructuosius aliquid potest,quàm Deo gratias.

SERAPHICI DOCTORIS

S. BONAVENTVRAE.

In regulam Fratrum Minorum, expositio.

Ad Gala. ultim.

QVicūq; hanc regulam secuti fuerint, pax super illos & misericordia. Hanc planè puto regulā, ab Innocen.Papa III. approbatam, à sequenti Honorio confirmatam, à Greg. ix. declaratam, ut funiculus triplex nō facilè disrūpat Nec tñ ī imēsū gloriabimur,sed secđm mensurā regulæ qua mēsus est nobis Deus, ne in aliqua alia regula gloriemur.Huius igit regulæ rectitudinē,duce dño breuius declarabo, ut sit ei adhærētibus solaciū,& aduersantibus directio, q obliquis & reflexis eā intuentes oculis lumini attribuūt suarū uitiū tenebrarū.Regula igit epistolari mō à salutatione orit,ī narratione deducit,& in cōclusione terminat. In salutatione.n.refulget apostolica clemētia, piè pauꝑibus cōdescendēs.In narratione patet apostolica sapīa, ꝑfectionis summā breuitate ꝑstringens. In conclusione eius refulget auctoritas potētię,qua seruos Chri ꝑpetua protegit armatura. Prima pars,s.salutatio duas habet particulas,qa cōtinet salutationem,& sequentiū confirmationem.Dicit.n.primò sic.Honorius Eps.Eps vtiq; non alicuius partis solū,sed totius vniuersitatis. In cuius figurā legitur,ꝙ stante Iesu in littore maris,Petrus succinxit se,& misit se ī mare,alij verò discipuli nauigio venerunt.Per mare intelligit seculū, quod suscepit Petrus à dño gubernandū. Per nauigiū

Papa est eps nō alicuius partis solum, sed totius uniuersitatis.

Ioan. 21.

aūt,intelligunt variæ sortes discipulorū, q in uarijs mundi partibus pontificiū susceperunt. Vnde & duæ fuerunt naues,ꝑꝑ circuncisionem, & præcipuum secūdū Aug.snīam super illud.Hinc Petrus à petra dictus,à dño positus est Ecclesiæ fundamentū. Tu es Petrus & suꝑ hanc petrā ędificabo Ecclesiam meam, ubi Rabanus, Vt oēs ꝑ orbem credentes intelligant, quia quicunq; ab unitate fidei,uel societate illius,quolibet modo absegregant seipsos,nec à uinculis peccatorū absolui,nec ianuam pñt regni cęlestis intrare.Hinc Petro dñs dedit super alios Apostolos ordinariā potestatem dicēs.Et tu aliqñ conuersus cōfirma fratres tuos.In huius figuram dr.Sapiæ. xviij. ꝙ in ueste poderis quam habebat Aaron,totus erat orbis terrarū. Quod si unus non esset, qui in oēs exercere posset iurisdictionem,ubi maneret status Ecclesiæ? Si partibus discordantibus, nō esset qui posset manum mittere in ambobus,fuissetq; synagoga fœlicior q̃ Ecclesia,quia illa habebat unum summū Pontificem,qui oēs discordias poterat terminare,ut patet in Deut. Tnatæ auctoritati nr̃æ ꝓfundissima humilitas sociat, cū dicit.Seruus seruorū Dei,nō istorū uel illorū, sed sapientium & insipientiū,oīum,& singulorū. Sic certè ut legitur in Ezech.Gazophylacia tēpli fuerunt in suꝑioribus humiliora.In statu.n.sublimi est ornamentū notabile,humilitas ꝓfunda. Sequitur.Dilectis filijs fratri Francisco, & aliis fratribus de ordine fratrum minorum,salutē & apostolicam benedictionem. Benedictio patris confirmat domos filiorū. In hierarchicis eloqis optimè sonat nomen dilectionis:quia ut Dionysius dicit,totius hierarchiæ finis,& consummatio,est unitiua dilectio.Sequit secunda particula,continens sequentiū confirmationē.Vnde dicit.Solet annuere sedes Apostolica piis uotis, & honestis petentiū desiderijs, fauorem beneuolū impartiri.Pium est,quod est ad Dei gloriā directiuum,quia pietas est cultus Dei. Qui piè uolūt uiuere in Christo,persecutionem patientur.Honestum est,quod ad ædificationem proximi ordinatur.Sic ut in die honestè ambulemus.Hæc honestas à diuinis est præcipuè beneplacitis,& non mundanis uanitatibus regulanda. Vnde Hieronym.suꝑ Isa.Nō erubuit Isaias nudus incedere, nihil honestius iudicans,q̃ dño obedire. Sequit. Ea propter dilecti in dño filii, uestris pijs precibus inclinati, ordinis uestri regulam, à bonæ memoriæ Innocentio Papa prædecessore nostro approbatam, annotatam præsentibus, auctoritate uobis Apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Quæ talis est. Cum ratione pietatis & honestatis, dicat se summus Pontifex hanc regulam confirmasse, Impij sunt, qui à sede Apostolica discordantes, regulam istam dicunt seruari non posse, & per consequens aliquod impium continere. Tales hæretici sunt & schismatici,ut patet in decretis. Item in Deuteron. Sequeris sententiā eorum

Math.16. Luc.22. Petrus habuit à dño ordinariā potestatē sup alios Apostolos. Deut.17. Ezec. Eccle. 2. Ad Timo.3. Rom. Super 20.

eorum,nec declinabis ad dexteram,uel ad sinistra.Quí autē superbierit nolens obedire sacerdotis imperio,& decreto iudicis,morietur homo ille.Ex prædictis patet,ꝙ tota regula est mādatum apostolicū, & per consequēs autenticū quicquid in ea continetur.Sequitur textus.

Cap. I.

Duodecim capitula regulæ, sunt 12. lapides.de q bus Iosue loquitur. Iosue.3.

REgula & uita minorum fratrum hæc est.s. Domini nostri Iesu. Hic subditur confirmatæ ueritatis narratio, quæ rubricis xij. discernitur,qui sunt.xij.durisimi lapides de quibus dicit Iosue.Quod duodecim electi uiri acceperunt de alueo iordanis, ubi steterunt sacerdotum pedes, xij.lapides,ponentes in loco castrorum, ubi illa nocte deberent figere tentoria.Hoc est dicere,ꝙ fratres minores, tanq̃ uiri à dño vero Iosue electi,uolentes pertrāsire iordanem,& festinare ad terram promissionis, eligāt sibi duodecim durissimos lapides, idest xij. capitula regulæ, euangelica & apostolica sententia confirmata,de loco vbi steterunt pedes sacerdotum,hoc est,ad imitationem duodecim Apostolorum.Tres primæ rubricæ, radios recipiunt orientis.Tres aliæ sequentes,pericula excludunt aquilonis. Tres tertio loco positæ,obuiant malis ab occasu. Tres ultimæ, australibus delicijs sunt refertę.Vt sic hæc ciuitas in quadro posita, ornata duodecim portis. s.duodecim Apostolicis margaritis,non timeat potentis insultū, pauperum & sapientum industria communita.Triū autem primo positarum.i.orientalium rubricarum.Prima,summariè religionem instituit. Secunda,ad eam uenientes recipit. Tertia, receptos interius & exterius instruit disciplina. Et quia ut patet ex Dionysio,Substātia Hierarchię in duobus consistit.s.in sanctis perfectionibus, & in ordine perficiēdorum.Prima ad perfectos per obedientiā. Secunda subditorum ad prælatos. Idcirco pria rubrica duas habet ptes. Quarum prima summariè tangit huius Hierarchiæ, id est sacri ordinis perfectionem. Secūda describit obedientialem ordinationē ibi (Frater Frāciscus.) Dicit ergo primò. Regula & uita.Regula ex hoc dicitur,quia rectè ducit.Rectum autē est,cuius medium non exit ab extremis. Et quia dicitur per Apostolum. Nihil intulimus in hūc mundum, Haud dubium, quia nec auferre quid possumus. Illa ergo uerissima dicitur regula,q̃ docet ut est possibile in uita paupertatem nudissimam obseruare.Hæc regula etiam est uita, ut tota fratrum conuersatio regulæ applicetur, iuxta id quod legitur in iij.Reg.Operuit oīa laminis aureis.Fratrū minorū sic dictorum absolutè, ut de nullo dignitatis gradu contendentes, nec sibi nomen honoris alicuius vsurpantes, omnibus se humilitatis amore (saluo Dei honore) subijciant,ad nullam temporalem magnitudinē, vt pauperrimi, humillimi, & purissimi aspirantes,Dicti autem fratres minores, ad imitationē

Quare regula dicatur. 1. Tim. 6.

3.Reg.6. Quare Regula, & uita.

Fratres

illorum de quibus dicitur. Quandiu non fecistis vni de minoribus his,nec mihi fecistis.Eorū igit regula hæc est.s.Dñi nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare.Hoc idcirco dicitur,quia tota regulæ substantia, de fonte trahit euangelicæ puritatis.Non est ergo regula, aut vita hæc noua res,sed proculdubio renouata magnaq; est hmōi regulæ professoribus materia solatij,qui soli in hoc mundo uitam illam ad literam profitentur,quam Apostolis ad prædicandū missis,dñs commendauit.Sed cum dicat,hæc regula est sanctum.s.Euangelium obseruare. Nunquid vouentes hanc regulam,uouent per consequens oēm Euangelij perfectionem? Dico quòd non,cum in ipsa regula quam vouēt, quædā monitoriè & exhortatoriè subiungantur. Cum ergo non omnem regulæ partem vouent obseruare,multò magis non uouent,quod non exprimitur in eadē.Cui simile est,quod super illud psal. Vouete & reddite, dicit gl. ꝙ quædā vota sunt cōia omnibus, ut uouere fidem, abrenunciare Diabolo & pompis eiusdē,non superbire,nō occidere,& hmōi,& de his omnibus præcipit.Vouete & redditte.Sicut ergo in hoc genere voti, non intelligitur expressè uoueri ab oībus christianis præceptoriè,nisi quod præceptoriè in lege ponit diuina,sic nec tota uita euāgelica uouetur ab hmōi regulæ ꝓfessoribus, sed tñ illa eius pars,quæ ex regulæ intentione imponitur obligatoriè obseruanda. Vouent ergo fratres totā regulā secđm intentionē mandatorū, partim ad obseruantiā,ut p̄ceptoriè īposita, partim ad reuerentiā & approbationē illorū,q̃ nō tā p̄ceptoriè īpununtur,q̃ meritoriè proponuntur, tali statui spāliter emulāda, ut est illud quod infra dr. Orare semꝑ ad Deū puro corde,hr̃e humilitatē, & patientiā in ꝑsecutione,& infirmitate. Licet n.uirtutum actus sint in p̄cepto,tanta tñ actuum ꝑcellentia,nulli p̄ceptoriè īponitur, q̃ta in pluribus capitulis regulę cōtinetur. Vouēt ergo fratres Euāgeliū eodē mō,ꝑtim.s.ad obseruantiā, partim ad reuerentiā spālē,quam decet & congruit tāto statui emulari.Ex his ergo patet error dicētiū, ꝙ vouētes hāc regulā vouēt ēt oīa p̄ceptoriè,q̃ in ipsa regula cōtinētur,hoc.n.est cōtra regulam manifestè,q̃ expꝛessè distinguit monitiones à p̄ceptis.Seqt,uiuēdo in obedientia,sine ꝓprio,& in castitate.Circa qđ dicēdū,ꝙ obediētia uno mō est uirtus cōtraria īobediētiæ, & sic oī cōuenit christiano, đ qua Petrus. Castificātes aīas vr̃as,in obediētia charitatis. Alio mō, obedientia dicit statū eminētē huius uirtutis,qñ aliqs nō tñ obedit Deo,uerū ēt hoī ꝑꝑ Deū.Itē Deo obedit non tantum in necessariis,uerum ēt in omnibus super erogationis,& diuinis inspirationibus uniuersis,quantumcunq; difficilibus & arduis, illius exemplo, qui factus est obediens usq; ad mortem, ut dicit Paulus,qui mori minimè tenebatur.Hæc obedientia ex uerbo Dñi descendit, q̃ dicit. Si quis uult uenire post me, ab-

Math.25.

Fratres non uouent totū euangeliū nec singulas partes regulæ.

1.Pet.1.

Ad Philip.2.

Math.16.

Universidad de Deusto Biblioteca

Triplex sui abnegatio.
neget semetipsum, &c. Sed triplex est sic abne-
gatio. Vna est necessaria per modum subcontra
rietatis,qua.s.homo,in quibusdam suę uolunta
ti renunciat,ut in peccatis.In alijs verò ut in in-
differentibus,sibi retinet suam uolũtatem. Alia
est sui abnegatio per modũ contrarietatis, ut in
illis omnibus siue simpliciter siue accommodè,
suæ renuntiant uoluntati,nihil volentes,siue agẽ
tes,secundùm suam uoluntatem, uel secundùm
nutum suæ voluntatis. De qua dicit quidam. Ni
hil fragat ita dño in odorem suauitatis,q̃ si ma-
ctetur dño uitulus propriæ uoluntatis. Nimirũ
altissimum est in homine,rationalis voluntas.
Altissimum ergo est sacrificiũ, eã totaliter dño
consecrare,non tantum ipsi Deo obediẽdo, sed
ẽt homini propter Deum.Cũ & ipse ad hoc do-
cendum,parentum suorum subditus fuerit volũ
Luc. 2.
tati,ut legitur in Luc. Est etiã abnegatio tertia,
Obed. plures habet gradus.
quasi contradictoria, q̃ propriam exponit vitã
pro gloria conditoris.Obedientia tñ,prout di-
cit statum eminentem virtutis obedientiæ plu-
res habet gradus,quidam.n.in omnibus absolu
tè ut dictũ est,quidam verò accommodè,utpotè
ad mediocritatem status sui pertinentibus, pro
priæ renunciant voluntati,quia clerici seculares
in sacri ordinis susceptione,renuntiant proprijs
12. qõ. 1. Non dicatis. De off.or. c.5.
uoluntatibus, & extunc plenè debent subijci Ec
clesiæ potestati. Amplius,sublimior est obediẽ
tia monachorum,q̃ secularium clericorum.Mo
nachorum autem obedientia duobus constrin-
gitur.Primò quia per obedientiam,uouent sal-
ua stabilitate ad locum. Secundò quia ad nihil
obedire tenentur,quod regulam suam transcen
dere demonstratur. Altior est ergo obedientia
illorum,qui nullum habent in hoc mundo loci
ius proprium,quo sua obedientia restringatur.
Item altior est illorum obedientia, quorum al-
tior est regula ex,qua tenentur eiusdem regulæ
professores,nihil respuere, nisi sit ipsi regulæ cõ
trarium,uel saluti, directè uel aliqualiter.Illi er-
go soli,abnegationis contrariæ secundo modo
dictè gradus attingunt perfectè, qui in omni-
bus etiam indifferentibus subsunt beneplacitis
alienis,qui nullum habent patrocinium loci sta
bilis,uel religionis,ad quem eorum obedientia
contrahatur,qui nihil sibi obedientialiter impo
situm possunt repellere, quasi transcendens suã
Obedien. nõ est æqualis in oĩbus religionib.
regulam, nisi uergat in suæ animæ detrimentũ.
Vnde patet q; errant qui dicunt, q; in omnibus
religionibus obedientia sit æqualis.Sequitur.Si-
ne proprio.Et hoc etiam habet gradus.Nam se-
cundùm antiqua iura,clericis habere proprium
non licebat.Sunt adhuc etiam bona ecclesiasti-
ca,non propria,sed cõia.i.cõi vtilitati viuentiũ
deputata.Sed quia etiam præter hæc,licebat cle
ricis secularibus habere ꝓpria peculiaria, patet
q; altior est status monachorũ quo ad hoc,qui-
bus nõ licet hr̃e propriũ ullo mõ personale, sed
tñ in cõi.Sed quia in bonis cõibus est periculũ
sicut in ꝓprijs(ut patet ex auaritijs,& alijs ma-
lis affluentiæ terrenæ frequenter annexis,tã reli
giosorum, q̃ secularium clericorum,) ideo ille
status est sincerior & à periculis diuitiarum re-
motior,qui non habet affluẽtiam propriam,uel
communem,mobilem uel immobilem, ut non
sit ei ex diuitiis materia superbiendi, uel occa-
sio lasciuiendi,uel auaritiæ incentiuum. Crescit
Iuuenal.
enim amor nummi,q̃tum ipsa pecunia crescit.
Nihil igitur habet propium ordo minorum fra
trum,nec aliqua ipsius ordinis persona, sed vti
serui Christi, & seruiles pro Christo effecti, qui
pro nobis formam serui accepit,in domibus vi
uunt alienis, illum imitantes,qui nullum habuit
titulum domicilii, ubi caput suum sanctissimũ
reclinaret. Et propter ipsum, utuntur librorum,
& aliarum vtilitatum utensilibus,quæ iuris sunt
alieni.Nam & Christus alieno vescebatur cibo,
ut dicit Hieronym.ad Nepotianum. Vnde Gre
gor. nonus hanc eandem regulam elucidans, &
istam professionem ab omni alia distinguens be
nè ait. Dicimus, q; nec in communi, nec in spe-
ciali,debet proprietatem habere, sed utensiliũ,
& librorum & eorum mobilium, quæ licet ordi
ni habere, usum habeat,saluo locorum, & do-
morum dominio,illis ad quos noscuntur perti-
nere, nec uendi debent mobilia, nec extra ordi
nem commutari,aut alienari quoquo modo, ni
si Ecclesiæ Romanæ Cardinalis, qui pro tẽpore
fuerit ordinis gubernator,generali, seu prouin-
cialibus ministris, auctoritatem super hoc præ-
Bona quibus ... Ecclesiæ Romanæ.
buerit, uel assensum. Ex quo patet quòd om-
nia mobilia quibus ordo vtitur, sunt nullo me-
dio bona Ecclesiæ, ratione cuius,& auctoritate,
solus eiusdem Ecclesiæ Cardinalis, & nullus eo
inferior licentiam habet,sine ipso eadem dispẽ-
sandi.Cũ ergo in aliis religionibus bona sic sint
communia personis, quòd tamen sunt propria
cõitati,& sicut distinguuntur Ecclesiæ,ita & pos
sessiones Ecclesiarũ. Ita ecclesia q̃ est fratrũ mi-
norum cõitas,nihil põt sibi uendicare ꝑ modũ
possessionis,uel dñii cõitatis suæ propriũ,mobi
le,uel immobile in hoc mundo.Posset quidẽ æsti
mari,q; in breuiariis ordo hr̃et ius dñii,quia no
minatim in sequenti rubrica cõcedunt̃, nisi se-
xta rubr.oĩs rei,nulla excepta,dñium ab ordine
excluderet manifestè.Sequitur.In castitate. Cu
ius obseruãtia,& si in oĩbus religiosis & clericis
infra sacros existẽtibus est posita,tñ altior disci
plina isti ordini est ĩposita,q̃ alicui aliorũ,cũ hic
ꝓceptoriè ĩterdicat̃ fratribus,oẽ suspectũ cõsor
tiũ,& ne ĩgrediant̃ ĩteriores officinas monialiũ,
nec ẽt loca earũ publica,nisi ex spãli cã,maturi-
tate debita ꝑexistẽte missarũ ad talia ꝑsonarũ,
ut sequentia amplius declarabunt. Si quis ergo
oẽs religiosos in his tribus uotis pares asserit,
obedientiæ.s.expropriationis,& castitatis,ma-
nifestè dicit falsum,ut in obedientia patuitẽt,&
patebit quinta,& sexta rubricis, de expropria-
tione,& paupertate,patet ẽt de castitatis inuiola
bili honestate.Et si castitas ipsa religiosorũ gra-
dus

dus non habet, multi tñ sunt gradus disciplinæ
eius honestatem inuiolabilem obseruandi. Hæc
est igitur huius pfectio summaria Hierarchię.
Sed cum obedientia,paupertas, & castitas, par-
tes sint euangelicæ doctrinę,utpote consilia euã
gelica, quare hic hæc tria ab euangelio distin-
guuntur,cum dicitur,sanctum euangelium ob-
seruare,uiuendo in obedientia, &c.Responsio.
Duplex est perfectio,una formalis,quæ consistit
in habitibus & actibus uirtutum, alia materia-
lis,quæ consistit in congregatione consiliorum,
uel legum,facientiam seu ducentium ad statum
perfectionis. Prima intelligitur spãliter in nomi
ne sancti euangelij, quia hæc perfectio est prin-
cipaliter intenta in sancto euãgelio,ad ipsam.n.
omnia consilia euangelica ordinantur. Hæc est
quæ præcipuè in sermone dñi in monte per tra-
ctatur cum dicitur.Beati pauperes spiritu, &c.
Matth.5.
Et in alijs uirtutum regulis,ut puta in uitandis
uerbis ociosis,& similibus. Alia uero perfectio,
s.materialis ab hac expresse distinguitur,cum di
citur,uiuendo in obedientia,sine proprio, & in
castitate uti q; consiliaria & celebri.De qua di-
Matt.19.
cit saluator. Qui potest capere capiat. Sequitur
de obedientiali eiusdem status ordinatione,per
quam reducitur tota religio ad Hierarchiam ec
clesiæ principalem.Pro quo dicit,frater Franci-
scus,hoc sancti nomen fuit aduenticium, cũ Ioã
Frãciscus prio uocabatur Ioãnes.
nes nomine proprio in regeneratione imponi di
ceretur,primò à matre.Promittit obedientiam
& si totus clerus & religiosorum uniuersitas,te-
neatur firmiter Apostolico dño obedire, tñ san
ctus huic debito uotum adijcit speciale, sciens
uoto superuenire & fortificari sacri ordinis uin
culum,& meritum geminari.Et reuerẽtiam.Est
autem reuerentia,exhibitio honoris procedens
à timore filiali,& humili affectu. Vnde sapiens.
Eccl.32.
Audi tacens,& pro reuerentia accedet tibi bo-
na gratia,quia reuerentia humilitatis,est actus
Fratres minores supra cæteros teneantur Papæ obedire ex uoto sine præcepto regulæ.
fratris minoris.Vnde fratres minores, sicut hu-
militatis profundissimæ professores, debent in-
ter omnes summæ reuereri summum pontificẽ.
& alios pro gradu suo,in ecclesiasticis officijs cõ
stitutos. Dño Papæ Honorio, ac successoribus
eius canonicè intrantibus,hoc est qui succedũt
non facto tantum,sed iure,secundum formã ca
nonum sublimati.Et alij fratres teneantur fra-
tri Francisco,& eius successoribus obedire, ut
chatenæ aureæ uncinis medijs disponantur, ut
sic inferiores à supremo uertice,per gradus me
dios deducantur,hic est enim motus rectus mẽ
tium diuinarum,ut sanctus docet Dionysius.Et
sic scala Iacob,ascendentibus, & descendenti-
Gen.28. Cant.3.
bus adornatur.Sic ascensu purpureo,filiæ Hieru
salem pergunt in reclinatorium Salomonis.

Cap. II.

SI qui uoluerint hanc uitam accipere.Stra-
tis huius ædificij fundamentis.Restat proui
dere de habitatoribus ciuitatis, ut scilicet
recipiantur ad ordinem uenientes ad orientem,
lucis radios suscepturi.Et hæc pars quatuor ha-
bet.Primò agitur de ipsorum receptione. Secun
dò de probatione, ibi(Postea concedant.)Ter-
tiò de recipiẽdorum professione,ibi(Finito ue
rò anno) Quartò de professorum in uictu & ue-
stitu descriptione,ibi(Et illi qui iã)Et quia cir-
ca receptionem tria concurrunt, scilicet recipiẽ
tis auctoritas,recipiendi idoneitas, humilitas,
& religionis requisita puritas.Iuxta quod om-
ne Hierarchicum negocium, diuiditur in san-
ctis,perfectis,& perfectioribus,secundum Dio-
nysium.Primò agitur de pertinentibus ad reci-
pientẽ.Secundò agitur de pertinẽtibus ad reci-
piendi idoneitatem,ibi(Et si hęc omnia)Tertiò
de pertinentibus ad religionis puritatẽ, ibi(Di
cant illis.)Circa receptores duo tangit, iuxta
duas ecclesiæ claues, iuxta quod in Hierarchia
est ordo & sciẽtia,ex quibus sequitur actio. Tã
git primò circa receptores, clauem auctorita-
tis,& ordinem potestatis. Secundò pertinentia
ad clauem scientiæ & discretionis,ibi(Minister
uerò diligenter. Dicit ergo. Si qui uoluerint
hanc uitam recipere. Loquitur conditionatè,
dominum sequendo dicentem. Si uis perfectus Matt.19. Religionẽ nullus intret inuitus.
esse,uade & uende omnia quæ habes, & da pau-
peribus,&c.Religionis enim huius propositum,
ut nullum terrenum expectari possit emolumẽ
tum, nulli necessitate imponitur, nec carne &
sanguine suggeritur,sed ab illo inspirat̃ de quo
dicit,Non potest homo accipere quicq̃, nisi da- Ioan.3.
tum fuerit ei de cœlo.Et uenerit ad fratres no-
stros.Non hoc dicitur,quasi non liceat fratribus
non uenientes exhortationibus præuenire, cum
& ipse dñs plures ad discipulatum recipiens,plu
res uocali uocatione præuenisse legatur,ut An-
dream,Petrum,& similes,quidam ipsum præue-
nerunt,se eius consortio offerendo, quorum &
unus repulsus est,sicut patet in Matth. Venien- Matth.8.
tium igitur ad fratres, quidam sunt à fratribus
præuenti,quidam uerò ipsos sua deuotione præ
ueniunt. Et de omnibus hic dicitur. Et uene-
rint. Mittant eos ad suos ministros prouincia-
les,quibus & non alijs,recipiendi fratres,licen-
tia concedatur. Ecce clauis auctoritatis, mini
stris tantum reseruatur.Ista autem commissio
seu ordinatio,habet pręcipuè duas rationes.Pri
ma,ut receptorum,aut recipiendorum constan
tia probetur.Secunda est,quia de ministri pru-
dentia amplius præsumitur,q; arte sciat piscato
ria,bonos in uasa sua eligere,malis uerò nõ ido
neis,foras missis.Nomen autem ministri sumi-
tur ex Matth.ubi dicitur. Qui maior est uestrũ, Matt.20.
erit minister uester.Et quia plurimorum ad or-
dinem uenientium,est deuotio manifesta,suffi-
ciens est ad receptionem secularium, discretio
in conuentibus fratrum,maximè in loco gene-
ralium studiorum.Idem dñs Papa non relaxans
hanc regulæ partem,sed ad mentem eius dispen
sando aspiciens ordinauit,q; in talibus locis,di-
scretis

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

ſcretis fratribus,receptionis auctoritas conce-
datur,ſciens q dicit lex,ff.de legibus. Quia ſci-
re leges,non eſt uerbum earum tenere, ſed uim
& poteſtatē.Et lxj.diſt.c.Statuimus,dicitur.Ec-
cleſiaſticæ prohibitiones,proprias habent cau-
ſas,quibus ceſſantibus,ceſſant & ipſæ.Et.j.q.j.di
citur. Quod ꝓ neceſsitate tpis ſtatutū eſt,ceſ
ſante neceſsitate,ceſſare debet. Sed ꝓ claue di-
ſcretionis dicit.Miniſter uerò,diligēter eos exa
minabit de fide catholica, & de eccleſiaſticis ſa
cramentis.Hoc pro illis dicitur pſbus,ubi cōtin
git aliquos hæreticos inueniri.Ad fidem catho-
licam pertinent omnia, quæ ipſi fidei obſequun
tur.Vnde quia fratres ad fidei doctrinam ex in
tentione regulæ ſunt uocati,ut ſequentia mani-
feſtant,ſtatutum eſt in ordine,ne aliquis recipia
tur ad ordinem pro clerico, niſi fidei doctrinæ
habeat conueniens fundamentum, uel ſaltē pro
fundamenti penuria,ædificationis multitudo re
compenſet,ut quod in talibus lingua non ſuffi-
cit,uita clamet,& ſic de minoribus examinatio
Exo.20. ī maioribus īplificat, ſicut ipſe dñs dicit. Inhibē
do Idolatriam,inhibet omnem ſuperſtitionem.
Inhibēdo hæreſim,inhibet oīs erroris perniciē.
Inhibendo homicidiū,inhibet oēm perſonę in-
iuſtam læſionem.Inhibendo mechiam, inhibet
fornicationem,præcipiendo honorem parētum
omnem hominem pro gradus ſui merito, cum
innotuerit præcipit honorari, ut ſic minora in
maioribus commendentur.Sic etiam in præſen
ti,minorum examinatio in maioribus implica-
tur.Et ſi hæc omnia credant, & uelint ea fideli-
ter confiteri.Hic agit de pertinentibus ad reci-
piendorum idoneitatem, quæ in duobus conſi-
ſtit.Prima ad Deum,pro qua dicit.Et ſi hæc om
nia credant,utiq; corde,& uelint ea fideliter cō
Ad Rom. 10. fiteri.Quia ore fit confeſsio ad ſalutē, ut dicit
Paulus.Ex quo uerè patet,q recipiendi ad ordi-
nem,debēt parati eſſe ad martyrium.Et uſq; ad
finem firmiter obſeruare,quia præmium datur
ſoli perſeueranti. Secunda eſt in ordine quo ad
mūdū,pro qua ſubdit.Et uxores non habēt,&c.
uel licentiam eis dederint, ſcilicet maritis, au-
ctoritate Dioceſani Epiſcopi,uoto iam continē
tiæ emiſſo.Hoc dicitur,quia uotum quo ad hoc
non ſolemnizatur,niſi uouens mundo moriens,
in ſpiritualis patris pœnitus tranſeat poteſtatē,
quod præcipuè conuenit ſponſo Eccleſiæ. Et il-
lius ſint ætatis uxores, q non poſsit de eis oriri
ſuſpitio.Aetas iſta non minus ſtabilitate uirtu-
Sap.4. tis,q̄ tractu temporis menſuranda uidetur,quia
dicit Sapiens.Senectus uenerabilis eſt non diu-
turna,nec annorum numero computata.Cani.n.
ſunt ſenſus hominis,& ætas ſenectutis uita im-
maculata. In iſto autem impedimento, omnia
alia intelliguntur,quæ poſſent ineptitudinē ad in-
De cōuerſio. coniugat.c.cum ſis. greſſum ordinis generare.Sicut modus eſt iſtius
regulæ dare, ex ſimilibus ſimilia intelligere, &
minora in maioribus implicare. Quæ autē hic
dicuntur,colliguntur ex decretalium libris. Di
cant illis uerbum ſanti euangelij. Hic agitur
de tertio, ſcilicet de religionis puritate, quæ in
tribus conſiſtit.In uenientiū denudatione per-
fecta.In frugalitate recipiētium manifeſta, ibi,
Et caueant fratres,ne ſolliciti. Tertiò in dire-
ctione ad releuationem pauperum diſcreta,ibi,
Si tamen conſilium requiratur.Pro primo dicit.
Dicant illis uerbum ſancti euāgelij, q uadāt,&
uendāt oīa ſua, & ſtudeant ea pauperibus eroga Matt. 19. & Lucę 9.
re.Hoc enim ſumit de cōſilio dñi ut hr in Matt.
& ſimile legitur,in Luca ubi dicitur. Et ait al-
ter.Sequar te dñe,ſed permitte mihi primum re
nuntiare his qui domi ſunt.Ait ad illum Ieſus,
Nemo mittens manum ſuam ad aratrū, & aſpi-
ciens retrò,aptus eſt regno Dei,ut ſint nudi cor
dē,ut ſunt qui diuitijs habitis cor non apponūt,
nec nudati tantum clamide cum Ioſeph Aegy- Gene.39.
ptiam fugiente,quem imitantur, qui relictis im
plicatiuis,ſibi retinent operimentum ſufficiens
nuditati,& ſuo modo nudi nudam crucem ſe-
quuntur,ſed ſint etiam adeo nudi, ut ſint ſpolia
ti ſyndone ſuper nudo, ut à propinquiori cum Mar.14. cum Glo.
adoleſcente diligente dominum præ cæteris cū
abiecto pōdere,in nuditatis termino,ſtatui uię
poſsibili,Chriſti ueſtigia imitentur.Quod ſi fa
cere non potuerint,propter loci diſtantiam, uel
propter litium implicationem,ſufficit eis bona
uoluntas,qua licitè ceditur, & omnia contem-
nuntur,iuxta illud Hieronymi.Si habes res tuas
uende,ſi non habes,proijce. Nemo renunciatu-
rus ſæculo,poteſt bene uendere,quæ contempſit
ut uenderet.Sequitur de puritate à parte reci-
pientium.Caueant autem fratres.Iſtud uidetur
dici prohibitoriè,cum inhibeatur ut illicitum,
quod colligitur ex hoc quod ſequitur.Si tamen
conſilium requiratur. Ex quo enim licentia in
hoc tantum datur,in alio denegatur.Et eorū mi
niſtri ne ſoliciti ſint de rebus ſuis tēporalibus,
ut liberè faciant de rebus ſuis,quicquid domi-
nus inſpirauerit eis,hoc ſumitur exemplo dñi di Matt. 19.
centis.Vende omnia quæ habes, & da pauperi-
bus,&c.Secus erat in Actibus Apoſtolorum ubi
dicitur, q propter multitudinem uirorum, ac
mulierum ſimul exiſtentium, inter quos nullus
erat egens,Apoſtoli gerebant pecuniæ pretij re
rum uenditarum ad tempus ſolicitudinem, q̄
cito dimiſerunt,ſicut impeditiuam uerbū Dei, Act.6.
Diſcretior & excellentior eſt regula ab ipſo do- Matt.
mino conſtituta Apoſtolis, cum dixit. Nolite
poſsidere aurum uel argentum,q̄ illa quæ cōſti-
tuta eſt ſub Apoſtolis,primitiuæ multitudini ſi-
mul habitantium uirorum,ac mulierū, ubi nul-
lus eorum aliquid poſsidebat, neq; ſuū aliquid
eſſe dicebat,ſed ipſum in cōmuni cum alijs poſ-
ſidebat.Hanc regulam ſub Apoſtolis conſtitutā, Sermone, 52.ad fratres Eremi.de cōi uita clericorum, & 6 ſermo.
inſtituit Beatus Aug.ſibi & clericis ſuis ſtatuēs,
ne quid proprij poſsiderent.Sed quia uidit eam
Aug.à clericis non ſeruari,mutauit decretum,
eos habere proprium ſuſtinendo.Hanc eandem
multitudinis regulam imitatus ſanctus Benedi
ctus

nec illi ſuppoſititij ab aliquibus cēſeantur. 12.q.2.Certe ergo. ctus,mandauit bona ad ordinem uenientium,
niſi darentur pauperibus,adiungi rebus Eccle-
ſiæ monachorū,ut ipſi uiuentes ſine proprio per
ſonali,haberēt poſſeſsiones monaſterijs ꝓprias,
quibus ipſe nullum præfixit limitem terrenæ af-
fluentię acquirendæ,unde agrū agro non ceſſant
uſq; hodie eorum plurimi copulare. Alia fuit
antiquorum monachorum forma. Iuxta quod
narrat Grego.iij.dialogorū de ſancto Iſaac mo
nacho. Cui cum plurimi poſſeſsiones offerrent
ad monaſterium conſtituendum, & ille omnia
oblata reſpuens,fortem tenebat ſententiam di
cens.Monachus qui in terra poſſeſsionem quæ-
rit,monachus non eſt.Et Hieronymus ad Pauli-
num.Habet unumquodq; propoſitum principes
ſuos, habemus & nos principis propoſiti noſtri,
Paulum,& Antonium.Itē noſter princeps Elias,
noſter Eliſeus,noſtri duces filij prophetarū, qui
habitabant in agris,& faciebāt tabernacula iux
ta fluenta Iordanis.Item dicit in Epitaphio Ne
potiani.Alij nummum addunt nummo,& mar-
ſupia fodientes matronarum, opes uenerentur
obſequijs.Ditiores ſunt monachi quā ſęculares,
poſsident opes ſub Chriſto paupere,quas ſub lo
cuplete Diabolo non habuerunt, & ſuſtinet eos
etiam Eccleſia diuites,quos tenuit mundus an-
te mendicos.Hæc Hieronimus.Et tamen ſancta
eſt uiuendi forma ſi ſeruetur,quam inſtituit ſan
ctus Benedictus,quam quidam in nigris, quidā
uerò in albis à longè imitantur. Beatus igitur
Franciſcus,uidens pericula & ſacrilegia affluen
tiæ terrenæ,quam multi poſsident in commu-
ni, elegit regulam ipſis Apoſtolis ad prædican-
dum miſsis à domino conſtitutā, iniungens fra
tribus,ne ſollicitudinē habeant de rebus uenien
tium ad ordinem,ne ſic ordinis maculetur puri
tas,uel inquietudine aliqua grauetur.Sed ne res
uenientium inutiliter diſpenſentur, remedium
conueniens adhibetur,cum dicitur.Si tamen cō
ſilium requiratur,hæc licentia ſicut cōuenit mi
niſtris,ita competit alijs, quibus ex priuilegio
Apoſtolico,recipiendi fratres ad ordinē eſt con
ceſſa, qm̄ conceſſo principali, acceſſoriè etiam
omnia conceduntur.Poſtea concedant eis pan-
nos probationis.Pręmiſſa prima parte huius ru
bricæ,in qua agitur de uenientium receptione,
Hic ſubiungitur ſecunda pars de eorum proba-
tione,quantum ad habitus præcipuè qualitatē.
Dicit ergo.Poſtea concedant eis pannos proba-
tionis,uidelicet duas tunicas ſine capucio. Sed
Matt. 10. cum dicatur in regula Apoſtolorum. Neq; duas
tunicas,qualiter hic ſanctus Franciſcus conce-
dit duas tunicas,qui ſuperius dixit.Regula & ui
ta fratrum minorum hæc eſt, ſcilicet dñi noſtri
Quid una tunica ſignificet. Ieſu Chriſti ſanctum euangelium obſeruare.Re
ſponſio,in euangelio nomine unius tunicæ, ueſti
tus deſignātur neceſſarij.Vnde nō habere duas
tunicas,eſt non ferre ſuperflua ueſtimenta. Sed
quia pro religionis honeſtate,neceſſariū eſt ex-
teriorem tunicam,in longitudine & latitudine,
ab alia uel alijs differre, neceſſarium ueſtimen-
tum beatus Franciſcus in duas diuiſit tunicas,
in una intelligens exteriorem amictum, ut fra-
tres cappa tegātur,in alia, intelligitur omne cor
pori manifeſtè neceſſarium ueſtimētum. Et cin
gulum funem utiq; quia dicit in Iſaia.Erit pro Iſa.3.
zona funiculus,& cingulum ſacci. Hoc cingulū
funiculus eſt,quia ſacci funibus cingi ſolēt.Cre
do autem ſanctum Franciſcum iſtud cingulū ele
giſſe,quia legitur in Matt.Vinctum duxerūt eū, Matt. 27.
& tradiderunt eum Pontio Pilato. Vel certè
ad literam, ut cinguli uilitas, concordet habi-
tus uilitati,ut hoc cinctorio armati,ueritatis li-
nea multis aſpera,ab Eccleſia uideantur diſtur-
bare ſymoniacos,& alios ſceleroſos. Facto.n. Ioan.2.
flagello de funiculis, dominus uendētes & emē
tes de templi ſui finibus noſcitur eieciſſe.Et bra
cas,quarum eſt neceſsitas manifeſta in caſibus
innumeris,propter humanę miſerię tegumentū.
Iſtarum bracarum non tangitur qualitas,ut li-
ceat fratribus,ſi nolunt tāgere lini delitias, bra
cis uti laneis,uel etiam cilicinis. Et caparonem
uſq; ad cingulum,ut more antiquorum religio-
ſorum,diſtinguatur habitus nouitiorum, ab ha
bitu profeſſorum.Ab iſta autem generali lege ex
cipiens addit. Niſi eiſdem miniſtris ſecundum
Deum aliquando aliud uideatur.Ex hoc uerbo
ſancti Frāciſci procedit,ut iſtud nouiciatus inſi
gne paucifsimis concedatur,quia creſcente ua-
nitate hoīum,non eſt mirū ſi humilitas minuat.
Finito uerò anno probationis.Hæc ē tertia pars
rubricæ,in qua agitur de ꝓfeſsione.Primò quā-
tum ad ſui obligationem uotiuā.Secundò quan
tum ad propoſiti ſtabilem perſeuerantiam, ibi,
Et nullo modo licebit,&c.Dicit ergo ſic. Finito
uerò anno probationis.Nec.n.ante annū com-
pletum(licet poſſent ſe Deo immobiliter aſtrin-
gere) licèt eos ad profeſsionem admittere faciē
dā.In quo anno poſſunt experiri afflictiones fri-
goris & caloris.In cuius figura, ſterilis ficulnea Lucæ. 13.
anno uno dimittitur ne præſcindatur,ut fructus
ab ea agricolatus adhibito fimo expectetur.Fi-
nito igitur anno probationis,recipiantur fratres
ad obedientiam,promittentes uitam iſtā & re-
gulā ſemper obſeruare. In qua promiſsione ſic
uouent totam regulam, ut ſuprà tactum eſt, ut
non omni eius parti ſe obligatoriè aſtringant.
Vouent.n.ſe totam regulam,pro regula habitu-
ros,ſecundum mandantis intentionem,ut quæ- Fratres regulam uouent ſecūdum intētionē præcipientis, quędā tanquam pręcepta, & quædā tāquam cōſilia.
dam ad obſeruandum omnimodè, quædam ad
habendum pro ſalutaribus hortamentis.Ergo il
la quæ ad obſeruantiam inuiolabiliter ſunt uo-
uenda,iſta ad cautelam ex uoto perhēniter ſunt
habenda.Et nullo modo.Hic tangit ſecundum,
ſcilicet uoti ſtabilem perſeuerantiam dicens.Et
nullo modo licebit eis de iſta religione exire,
ſupple poſt profeſsionem.Exitum autem de reli
gione aliqua, dupliciter intelligere poſſumus.
Vno modo,uel retrocedendo, & hoc reuerten-
do ad ſæculum,ſeu ad religionem laxiorē, quo-
rum

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum utrũq; est apostatare, & retro aspicere. Alio modo, procedendo ad altiorem gradum fugere, scilicet melioris uitæ ascendẽdo, sicut faciũt qui à laxioribus statibus, ad religiones se transferunt arctiores. Primus modus exeundi, est omni religione damnabilis. Secundus, laudabilis ubi possibilis. Sed professo ad hanc religionẽ est impossibilis, quod nisi Papa supponeret, in regula præmittens, & nullo modo licebit, nõ subiungeret. Iuxta mandatum domini Papæ. Quia
Luc. 9. secundum sanctum euangelium. Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro aptus est regno Dei. Si igitur non licet exire, quia non licèt retro aspicere, ergo ois alia religio huic est retro, & apostatæ sunt omnes, ab hac religione post professionem ad quacunq; aliam transeuntes. Quod si aliquos exire, uel pro peccatis suis à religione eijci contingat, si totis uiribus instãtes fuerint pro religione hac recuperanda, nec gratiam inuenire ualentes, extunc in aliqua alia religione rigida, se saluare poterunt, si tamen quãtum in se est, maneant in desiderio ad statum suum pristinum reuertendi. Quod si de licentia Apostolica se glorientur aliqui, aliter facientes, pro certissimo sciant, contra hanc domini sentẽtiam, Papam nihil facere. Nemo mittens manũ ad aratrum, &c. Quod si mendacijs interuenientibus, aliquid contingat per tales à sede Apostolica impetrari, non est eis excusatio, sed accusationis duplicatio, dum mendacio tantum patrẽ circumuenientes, suæ quærunt apostasiæ palliũ, qui in uotis non dispensat, nisi ubi suggerit pietas, & rationabilis æquitas recompẽsat. Et quia obligati ad eundem ordinem uoto, uel iuramento, tenentur domino integrè soluere quod
Quid de religioso promoto ad episcopatũ, uel ad aliam dignitatẽ Ecclesiasticam. nouerunt. Qua ratione, non licet fratribus de hac religione exire, quia hoc est retro aspicere. Non licet obligatis ad istam religionem, quamcunq; aliam intrare, profiteri, uel ingredi ad manendũ, immo peccant mortaliter tales in religionibus alijs remanẽtes, peccant ẽt eos recipiẽtes, & consentiẽtes, sicut apostasiæ facinus promouẽtes. Sed quid dicendum est de illis, qui ad episcopale officium ex his fratribus assumuntur? Respondeo. Si coacti ab Ecclesia, huiusmodi ineutabili necessitate suscipiant regimẽ animarum, non sunt reputandi ab ordine egressi, si quãtum in ipsis est, semper appetant in sinu ordinis conFoueri. Quod si non uocati ad episcopalem gradum, nec coacti, ad eundem aspirant, ut fugiant
Isa. 14. ęrumnas pauperum, & ordinis rigorem, credo eos in illius partem cessuros, qui dixit, sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis. Sed nunquid obligati ad hanc religionẽ, excusabuntur si assumantur, ad curam pastoralem, uel aliá Ecclesiasticam dignitatem, certum est q̃ non, ut patet extra de uoto ca. per tuas ubi Papa cuidam ad religionem obligato, & ante impletionẽ uoti ad regimen animarum assumpto, respondit in hæc uerba. Si tuam desideras sanare conscientiam, regimen resignes memoratæ Ecclesiæ, ac reddas dño uotũ quod uouisti. Et illi qui iã, &c. Hic tangitur quarta pars huius rubricæ. In qua agitur, de uictus & uestitus districtione. Primò quantum ad uestitum. Secundò quantum ad uictum, ibi. Quos moneo. In prima parte, tangit uestitus qualitatem & quantitatem. Secundò uilitatem, ibi, Et fratres. Et interponit pedum nuditatem, ut patet. Dicit ergo sic. Et illi qui iam promiserunt obedientiam, professi scilicet, habeant unam tunicam cum cappuccio. In qua habitus intelligitur. Et aliam sine cappucio qui uoluerint habere. In alia tunica sine cappucio, intelligitur, secundum statuta ordinis, unica simplex uel repeciata, nec debent plures habere inferius, à professis præcipuè, nisi de superiorum arbitrio, quibus regula committit taliũ solicitudinem, secundum loca & tempora &c. Dicit autem signanter, qui uoluerint habere, quia uaria sunt corporum robora, & multum differẽtes diuersarum intemperies regionum. Sed pro
Calceamenta interdicuntur gula non aute sandalia. calceamentis addit. Et qui necessitate cogũtur, possint portare calceamenta, ubi aduertendum, q̃ cum regula solum pro necessitate cogente cõcedit calceamenta portare, ubi ergo non cogit necessitas sicut in corpore robusti, ubi autem necessitas non cogit sicut & in negocijs gerẽdis quæ & si per solos debiles expediri ualent, potest tamen sine periculo differri ipsarum expeditio, non licèt. Calceamentorum ergo deportationem, ipsa regula directè interdicit. Et quia uerbum illud sumitur de euangelio ubi dicitur in regula Apostolorum. Neq; calceamenta, patet hic usum sandaliorum minimè prohiberi, q̃n sicut dicitur? Matth. Neq; calceamenta, euã
Marc. 10. Mat. 6. gelico more hanc complens sententiam, præcipit eis ne quid tollerent, sed calceatos sandalijs, &c. Propter quod antiquæ sculpturæ pariter & picturæ, monstrant Apostolos calceatos sandalijs incessisse. Vnde super illud Actorum, Calcea te caligas tuas, dicit Beda. Pro caligis & caligulis ut quidam habent, græcus habet sandalia.
Act. 12. Hoc enim genus calceamenti, legitur in euãgelio, Apostolis fuisse permissum. Hæc Beda. Quæ expositio extranea uideretur, nisi diceret Papias, q̃ caligæ sunt sandalia. Quæ autem ibidẽ dicunt, scilicet in Act. glosa inter linearis exponit dicens, q̃ per hoc q̃ angelo iubente Petro, & ipso complente, datur exemplum non ambulandi sine calceamentis, & nõ potest ad literam ad aliud genus calceamentorum retorqueri, q̃ ad illud de quo loquitur textus ipse, scilicet sandalia. Verbum etiam ipsius glosæ nullius est auctoritatis, quo ad hoc quod dicit, angelo iubente, & si ad personam Petri litera referatur, tñ iussio pro alijs mysticè intelligitur referri, scilicet
Ephes. 6. ad uirtutes, pedes spirituales munientes, quæ in sandaliis designãtur. Sicut ad Ephesios dicitur. Calceati pedes in præparationem euangelij, ibi nide glosam. Quod autem Christus alia calceamenta

Matth. 10 menta Apostolis inhibuerit, patet quia super illud Matth. Neq; calceamenta, dicit Hieronymus, Et Plato duas corporis summitates dicit non esse uelandas, nec assueram fieri debere mollitiem capitis & pedum. Cum enim hæc firmitatem habuerit, cætera robustiora sunt. Item Hie-
In epistola ad Eusto. ronimus ait. Discipuli & sine calceamentorum honore, & uinculis pellium, ad prædicationem euangelij destinantur. Milites uestimentis Christi sorte diuisis, caligas non habeant quas tollerent. Nec poterat enim habere dominus, quod
Christus incedebat sine calceamentis. prohibuerat in seruis. Ecce q̃ Christus docuit incedere sine calceamentis, hoc ipse etiam obseruauit. Hic tamen Hieronymus aliter utitur nomine caligarum, quàm supra habitum est ex Beda, & Papia. Item Eusebius sexto ecclesiasticæ historiæ dicit. Desiderabam uidere sanctum illum, & psallentem chorum, qui ad exemplum melioris uitæ cæteris omnibus uiuunt legis Dei atq; euangelij taciti prædicatores, in quibus ipse habitus præfert uirtutis insignia, hirsutum caput, pedes nudi, Apostolis similes. Idem patet de Hieronymo, & sui temporis monachis. Dicit enim in uitis patrum, capitulo de sancto Ioãne, ita omnia illa exasperante loco, ut non solum nudos pedes ut eramus nos, sed & calceamentis munitos terebret & secet. Hęc Hieronymus. Itẽ obsecro si Christus nudis pedibus minimè incessisset, qualiter rationabiliter de pharisęo cõque
Lucæ. 7. stus fuisset dicens. Aquam pedibus meis non dedisti, &c. Sed quidam hic sensui suo inuitentes, & ipsum Christi sensui præferentes, dicunt melius esse pro doctrina ueritatis calceatum esse, quàm discalceatum, ne impediatur uerbũ Dei. Sed attendant illi, q̃ nulla forma aptior est euãgelij propagandi, quàm illa in qua toti orbi fuit
In epistola ad aggerentiam. euangelium prædicatum. Hoc autem factũ est nudis pedibus. Vnde Hieronymus. Discipuli toto orbe peregrini, non es in zona, non caligas habuere in pedibus. Fateor pœnam esse asperam, pedum nuditatem. In hyeme quidem apparet, propter frigiditatem. In æstate autem grauior est, propter duritiem maiorem, quia calor plus opprimit terræ glebas, quàm stringus, & Sole ascẽdente cum gelu resoluitur in hyeme, exiccatur amplius in æstate. Calor etiam findit & frangit grauiter pedes nudos. Et tamen ipsi fratres, cum Apostolo, in frigiditate & nuditate ibant gaudẽtes, nec algoribus hyemis, nec ardoribus æstatis hactenus dimiserũt, quin nudis pedibus, adierint remotissimas partes mundi. Amplius, posito q̃ Christus uel in pueritia, uel ante tricesimũ tertium annum, calceamenta habuerit, non tamen ea habuit postquàm eorum usum discipulis inhibuit, qui cœpit facere & docere. Sed pro ueste mentorum qualitate subdit. Et fratres omnes uestimentis uilibus induãtur. Hoc quidem conuenit altissimæ paupertati, quæcunq; enim sunt in usu nerorum pauperum, sunt iuxta paupertatis regulam mensuranda. Hæc uilitas in tribus attendenda est. scilicet in pretio, in colore, & superadditis alterius panni assumẽtis. In pretio (inquã) quia paupertas uera, nihil pretiosum habet. Color etiam naturalis non artificialis, in ueste haberi debet. Aliter frustra monerẽtur fratres in sequentibus, minimè iudicare utentes uestimentis coloratis, tertium additur, ut sæculi stultitia in fratrum habitu ostendatur. Vnde subdit. Et possunt ea repetiare de saccis, &c. Saccus duplex est. s. lineus, & laneus. Et secundum istud, saccus dicitur omnis uestis uilis. Et est saccus cilicinus, quo usi sunt prophetæ. Vn-
Isa. 20. de in Isa. Solue saccũ de lumbis tuis. Hieronymus in glosa. Mira obediẽtia solo cilicino idue batur, ut tradunt Hebræi, &c. Per alias species aliorum pãnorum, diuersitas intelligitur in substantia, & colore. Additur autem huic uestimento benedictio Dei, quoniam qui se stultum & despicabilem exhibet huic mundo, ipsi Deo efficitur pretiosus. Hæc est benedictio eius, qui apparuit in rubo. Ipse enim Christus usus est uilissi-
Deut. 32. mis uestibus. Vnde Chrysostomus super Ioannem; homilia. xxxij. Anteq̃ apparuisset Iesus, p̃dicabat eũ Ioã. ba. ut facilè susceptibile esset testimoniũ, ipso apparẽte, in uili uestimẽto ignote scente. Itaq; n. uili ueste annũciabat forma cõi oĩbus Christus, ut Samaritanę mulieres, & meretrices, & publicani cũ magno ausu auderẽt ei appropinquare & loqui. Hæc Chrysostomus. Et nota, q̃ fratribus nulla pellicea uestimenta conceduntur. Quos moneo, &c. Hic agitur de strictione q̃tũ ad uitã. Excludit quidẽ principaliter iudicium temerarium, & aliorum cõtemptũ, ac præsumptionem propriorum factorum. Secundò addit insinuantem exhortationem de ciborum uilitate, dicens. Quos moneo & exhortor ne des. in affectu, neq; iudicent, contemnendo, uel uilipendẽdo in cogitatu. Homines quos ui. in ues. & colo. indu. Hieronymus ad Rusticum. Vilis tunica contemptum sęculi probat. Ita dũtaxat, ne animus tumeat, ne habitus sermoq; dissentiant, unde licet faciliter uitari non possit iudicium suspitionis, uel hæsitationis, cauendum est tamẽ penitus à iudicio diffinitionis, qua absolutè talibus utentes contemnuntur. Vti cibo, & potu delicato. Non est ergo fratrum, uti cibis & potibus delicatis, sicut nec uestibus uti coloratis. Hoc enim ad ius pertinet altissimæ paupertatis, quæ quantò est altior, tantò arctior debet
Ioan. 6. esse uictus. Vnde in comitiua Christi, inuenti sunt panes hordeacij, & hoc in deserto. In ciuitate autem usus est pane triticeo. In quo & instituit sacramentum. Similiter & in deserto, ieiunabat quadraginta dierum spatio. Inter homines autem existens, adeo se hominibus & cibis & potibus conformabat, ut uorator & potator uini ab omnibus diceretur. Quid in hoc aliud tacitè prædicat, nisi damnationem hypocrisis coram hominibus scilicet austerè, & in
Matt. 11. abscondito uiuere delicatè? Vnde Matth. legitur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur,q; Iesu abeunte per sata, discipuli ceperunt uellere spicas. Vbi glosa dicit, q; in hoc docuerunt austeram uitam, & non accuratos, sed simplices cibos, quærere. Vnde certum est, q; paupertatem & pœnitentiam profitentibus, carnes in suis domibus sunt uitandæ extra casum necessitatis duplicis, scilicet uel infirmitatis, uel debilitatis manifestæ. Iuxta quod beatus Benedictus inhibet monachis carnes quadrupedum, præter illos, qui sunt omnino debiles aut ægroti. Idcirco temporibus pœnitētiæ, Ecclesia à carnibus soleat abstinere. Qui ergo sunt pœnitētiæ perpetuæ professores, ab eis tritis & integris, omni tempore debent abstinere, quantum patitur fragilitas humana. Nec hoc sufficit, nisi & à sumptuosis piscibus, & maximè beluis, studeant abstinere. Vnde Grego. Qui à carnibus abstinēt, nequaquam sumptuosiora marinarum beluarum conuiuia præparent. Ridiculosa igitur id etur abstinentia, maximè pauperibus, carnes non tangere, & pisces quærere chariores. Et Hieronymus ait. Sit tibi uilis & uespertinus cibus, olera & legumina, interdum & pisciculos paucos pro summis delitijs ducas. Sequitur. Sed magis unusquisq; iudicet, & despiciat semetipsum. Hoc enim ueræ humilitatis conuenit professoribus, seipsos despicere, & despicabiles reputare. Sequitur.

In epistola ad Paulinum.

Cap. 111.

Clerici faciant diuinum officium, &c. Hæc tertia rubrica fratres instruit disciplina. Et hęc pars habet tria, quia primò agit de disciplina ordinante ad Deum laudandum, & honorandum. Secundò agit de disciplina ieunij, quæ ordinat hominem ad seipsum, ibi, Et ieiunent. Tertiò agit de ordinantibus ad ædificationem proximorum, & hoc quantum ad ambulantes per mundum, ibi, Consulo. In prima ergo parte, primò informat clericos, deinde informat laicos. Dicit ergo. Clerici faciant diuinum officium, secundum ordinem sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Quod officium fuit in maiori parte à sancto Gregorio, & alijs sanctis institutum, excepto psalterio, quia Ecclesia Romana utitur alia translatione psalterij, quàm communiter habeatur, uel uerius aliter emendato. Ex quo scilicet officio, habere poterunt breuiaria. Sed quare sanctus Franciscus, ex quo fratres suos uolebat in ꝑdicatione & studio p consequens exercere, tā oneroso, tā ,plixo officio onerauit? Respondeo, Sanctus Franciscus optabat Romanæ Ecclesiæ uestigijs, religionem suam idcirco pro uiribus copulare, q; sciens eam immediatè subesse cęlesti curię, & ab ipso fuisse domino institutā, & à sanctis patribus gubernatā, q; habētes sapiam, & iudicia mittere toti mūdo, secundum illud tamen officium prolixum laudauerunt altissimū, sicut & laudat usq; hodie Romana Ecclesia, regimini nihilominus intenta Ecclesiæ uniuersalis, quibus etiam id fuit maximè solicitudinis inter omnes necessitates, sciebant tamē clarissimum esse laudum meritum diuinarum, & per consequens breuitatem laudum, breuitatem arguere meritorum. Cum ergo nulli incumbit tāta solicitudo uacandi sapientiæ, pro regimine, uel illustratione uniuersalis Ecclesię sicut Ecclesiæ Romanę, nulli pro Ecclesię ministerio, aut studio, congruit illud officium abbreuiare. Suspecta est ergo cuiuslibet nutricis pietas, quæ affectum putat transcendere tantæ matris. Præterea multum ad illuminationem proficitur piarum mentium, laudum frequentatio. Iuxta illud Psalmistæ. Sacrificium laudis honorificabit me. Gregorius super Ezechielem. Vox psalmodiæ cum per intentionem cordis agitur, per hāc omnipotenti Deo ad cor iter paratur, ut deuotæ menti uel prophetiæ mysterium, aut compunctionis gratia infundatur. Pro informatione laicorum subdit. Laici uerò dicant. xxiiij. pater noster. Doceantur autem laici, q; tria hæc uocabula. Pater noster qui es in cælis, pertinent ad animi præparationem, quia cum uult se nominari Deus patrem, dat fiduciam impetrandi, quia pater libēter filijs thesaurizat. Cum uerò dicitur, noster, docet dilatationē affectus, ut nullus orationem suam ad se solum, contrahat. Cum dicitur, qui es in cęlis, excitat puritatem intentionis, ut orans sola cælestia orando requirat. Cum autem subdit. Sanctificetur, oratio subiungitur, quæ in septem petitionibus continetur, quarum primæ tres directè pertinent ad Dei honorem, quatuor sequentes ad petentium utilitatem. Cū enim dicitur. Sanctificetur nomen tuum, petitur ut fidei ueritas certissima, qua Deus pater fidelium, & fideles filij Dei appellantur, ab infidelibus cognoscatur. Cum autem dicitur. Adueniat regnum tuum, petitur, ut eius legibus à credentibus obediatur. Fiat uoluntas tua, petitur, ut eius bonitas diligatur, & propter se colatur ab infirmis sicut à fortibus. In quatuor autem petitionibus sequentibus, primò petitur collatio ois boni, corpori & animę necessarij, cum dicitur. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Et petendo tantum pro hodie, excludit proteruiam auaritiæ, incertitudinem uitæ insinuando. Secundò subditur petitio amotionis omnis mali. Primò quantum ad preterita, cum dicit. Et dimitte nobis debita nostra, ubi implicatur debitum innocentiæ, ut sciat se ad malum suum petere, qui in corde suo retinet adhuc rancorem iræ. Secundò quantum ad futura, ut detur gratia omnia deuitandi pericula peccatorum, uel tentationum: cum dicit. Et ne nos inducas in tentationem, idest ne inducī permittas. Tertiò quantum ad præsentis exilij uniuersa mala præsentia, ut habentes uitam in patientia, mortem optemus uitam istam, cum domino placuerit, terminantem. Et hæc omnia confirmantur cum dicit Amen. Vbi notandum,

Cur Sanctus Francisc. suos obligat ad officiū diuinum tam prolixum.

Psal. 49.

Expositio orationis dominicæ.

dum, q; hæc oratio inter omnes est præcipuè uenerāda, cum ab ipso dño nullo medio fuerit instituta, Dicit autem beatus Franciscus signanter xxiiij. pater noster pro matutino, quia officium nocturnale excubias representat ciuium supernorum, & illo tempore Deo est sacrificiū laudis, & angelis acceptissimum. Numerus autē xxiiij. est numerus patrum utriusq; testamenti. Duodecim enim fuerunt Patriarchæ, per quos multiplicatus est populus credentium carnaliter. Duodecim etiam Apostoli, per quos in nouo testamento, multiplicatus est populus credētium spiritualiter. Petunt ergo fratres in mysterio huius numeri, optantes in utriusq; testamēti patrum meritis exaudiri, quos non est dubiū, ad angelicum consortium peruenisse, uel quia xxiiij. sunt horæ naturalis diei, oratio istius numeri petit remedium temporis uniuersi. Item matutinæ laudes, quæ à clericis decantantur, nouenario psalmorum, lectionum, ac cantuum distinguuntur, ut angelicos nouem ordines repræsentent. Numerus autem xxiiij. generatur ex ductu ternarij in octonarium. In ternario autem, numerus credendorum. In octonario iustitia intelligitur agendorum, cum secundum Augustinum est numerus iustitiæ, unicuiq; sua tribuentis. Laici ergo, qui ad laudes angelicas, uel intelligendo mysteria non assurgunt, simplicitatem suam in fide & iustitia, hoc numero perficiūt, dum octonarius ad iustitiam, ternarius ad fidē pertinet Trinitatis. Sequitur. Pro laudibus quinquè, sicut matutinum officium laudes signat ciuium supernorum, sic officium laudum significat cultum Ecclesiæ à mane Ecclesiæ primitiuæ, usq; ad lucem claram, quam in fine sæculi expectamus. Incipiunt enim à regno Christi, decore induti in populo Iudeorum, per iubilum omnis terræ transeuntes in populo gentium, lucem pacis datam fatentur Ecclesiæ, & duos primos psalmos tertio copulando, duplicis populi concordiam repræsentant. Transeuntes autem per canticum puerorum in camino, laudes Ecclesiæ repræsentant sub Antichristo. Et cum in tribus psalmis laudes iungunt ultimo, tempus post Antichristum significant, quando Christianis quiusq; tunc fuerunt, Iudei & pagani in una fide sociati, dominum collaudabunt, per has quinq; petitiones laudum canonicarum Ecclesiasticarum: puto sanctum Frācisc um hunc quinarium laicis assignasse, nisi in hoc fortè numero, differētia assignetur laudum cęlestium & terrestriū. Iuxta hoc differunt hierarchię, quia cęlestis laudat Deum intellectualiter, sub cęlestis per sensibilia symbola, quæ omnia per quinq; sensus cognoscuntur, dum auditus laudat in canticis, uisus in ornamentis, tactus in obsequijs, gustus in sacraficio altaris, olfactus in fragrantia thuris, & si qua similia ad fragrandum adhibentur. Sequitur, pro prima, in qua dominus ad pontifices ductus est. Tertia, in qua accusatus & iudicatus est, in qua etiam descendit spiritussanctus. Sexta, in qua crucifixus est. Et nona, in qua mortuus est, pro qualibet istarum horarum septem, ut septiformis gratia impetretur, uel secundum septem dona spiritussancti, uel secundum septem Ecclesiæ sacramenta, quibus Deus indidit iuę efficaciam passionis. Pro uesperis autem duodecim. Hoc ideo fortè, quia uesperæ pro horis habent duodecim celebrari, ut pro omnium horarum diei præteritæ offensis, oratione duodenaria, Christi misericordia imploretur. Vel quia laudibus uespertinis repręsentatur mūdi uespera, in qua ipse Deus incarnatus est, factus dies, & sibi duodecim horas in duodecim Apostolis copulauit. Vnde legitur ī Ioan. Nōne duodecim horæ sunt diei? sequitur, pro completorio septē, in quo omnium consummatio insinuatur, ut sicut spiritus septiformis incipit & dirigit, ita per ipsum etiam diei meritum consummetur. Hæc autem in uniuerso sunt. lxxvj. pater noster, quibus si oratio pro defunctis adijciatur, numerus producitur lxxxj. ut omnium peccatorum remissio impetretur, Et ieiunent. Hic agitur de ordinantibus hominem ad seipsum, scilicet de ieiunio. Et loquitur de triplici quadragesima, duas præceptoriè imponens, tertiam ad deuotionis excitationem suadens. Tres siquidem leguntur quadraginta diebus continuè ieiunasse nępe Moses, Elias, et ipse Dñs met. Duplex autem est ieiuniū, scilicet mœroris, & gaudij. Ieiunium mœroris, est quo carni placentia cibaria, studio pœnitentiæ carni abscinduntur. Ieiunium uerò gaudij, est cum ipsum cor tantis est inunctum spiritualibus delitijs, ut pœna sit uacare mensis, & est per consequens delectabile ieiunare, cum ieiunatur non ut corpus affligatur, sed ne deuotio interrumpatur, qua spiritus recreatur. Ieiunium Mosi, significat mœrorem pro deletione culpæ. Ieiunium Eliæ, significat mœrorem pro amotione omnis miseriæ. Primum, signat ieiunium quadragesimæ hyemis. Secundum, signat quadragesima ueris. Vel melius, prima quadragesima refertur ad peccata præterita expianda. Secunda, ad futura imminentia præcauenda. Ieiunium autem Christi, significat ieiuniū gaudij, quo non tantum à cibis carnalibus, sed ab omni terrena delectatione delectabiliter abstinetur. Idcirco Beatus Franciscus duas quadragesimas præcipiendo imposuit. Tertiam uerò cum benedictione Dei suasit, sciens eam deuotione sola, & non aliqua coactione adimpleri debere. Dicit ergo. Et ieiunent à festo omnium Sanctorum, usq; ad Natiuitatem Domini. Sanctam uerò quadragesi. &c. Sed aliam usq; &c. Nota, q; hic secundò fit mentio de benedictione, hic in uictu, superius in uestitu. Alijs autem temporibus, non teneantur nisi sexta feria ieiunare, quia illa die uoluit dominus crucifigi. Tempore uerò manifestæ necessitatis, scilicet propter infirmitatem grauem, uel propter uirtutem

Ioan. 11.

Moses Elias & Christus ieiunarūt continuis 40. diebꝰ. ut patet ī Exod. 34. 3. Regu. 19. & Mat. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uirtutem in labore ineuitabili adeo deficientem, quando scilicet labor incumbens de necessitate, aliter perfici non potest, non teneantur fratres ieiunio corporali. Ad gaudij igitur ieiunium, uolens omni tempore fratres suspirare, iuxta euangelicam regulam, minus de ieiunio mœroris imponens, ad gaudij ieiunia informat in sequentibus ut patebit. Consulo uerò. Hic agitur de ordinantibus ad ædificationem proximorum, per mundum, scilicet aforis tam ambulando, quàm in alienis domibus quiescendo. Circa primum, primò informat itinerationem ad uitandum malum. Secundò excludit equitationẽ, ibi, Et non debeant. In prima parte, informat iterationem ad uitandum malum. Tertiò ad tenendum bonum, ibi. Sed sint mites. Pro primo dicit. Consulo uerò, ad institutionem rationalis, moneo ad allectionem concupiscibilis unde sapiens. Qui suauis est, uiuit in moderationibus, in suis monitionibus relinquit contumeliam. Et exhorror, ad excitationem irascibilis, ita fecit Iudas Machabeus, q̃ singulos armauit nõ clypei, aut hastæ munitione, sed sermonibus optimis & hortamentis, ut quãdo uadunt p mundum, exemplo Christi & discipulorum suorum. Non litigent, alicui inferendo contumeliam. Neq; contendant uerbis, pertinaciter affirmando sententiam suam, uel iudicialiter litigando. Nec alios iudicent, dubia scilicet in peiorem partem interpretando, ut sic seruetur innocentia extetior & interior. Sed pro bono tenendo subdit. Sed sint mites, in cedendo improbitatibus, pacifici, minoritatis suæ ordinem seruando. Et modesti, per disciplinam sensuum & uerborum & operum, mansueti, moribus, non impetuosi. Et humiles. Nullum honorem appetendo, & omnem gloriam humanam fugiendo. Nec hoc sufficit, nisi diffinitionem humilitatis in se studeant adimplere, quæ talis est. Humilitas est uirtus, qua homo uera cognitione sui sibijpsi uilescens, appetit tractari ut huiusmodi, & non sublimius gubernari. Et pro speciali disciplina addit. Honestè omnibus loquentes sicut decet, omnem scilicet hominem pro sui status gradu reuerendo. Hæc est informatio itinerationis. Sed pro seclusione æquitationis subdit. Et non debeant equitare. Et per consequens nec bigare, aut quadrigare, quæ maioris sunt sumptus. Nisi manifesta necessitate, prolixi uel impediti itineris, uel negotij urgentis, uel infirmitate coganr. Dicit aũt nõ debeãt, eò q̃d est, debeãt nõ eqtare. Et in q̃cunq; domũ intrauerint, ad procurandum animarum f. salutem, ut dicit in Matth. Primum quærite regnum Dei, &c. Primum dicãt. Pax huic domini, secundum doctrinam Christi. Optando autem pacem, optamus omnem liberationem à malo, & promotionem in bono. Et est pax tranquillitas cordis. Et secundum sanctum euangelium de omnibus cibis, &c. dicit notanter liceat, non necessitatem imponendo, sed secundum indulgentiam permittendo, ut sciat se contra regulam nihil facere, si quis uoluerit sublimius ambulare. Ad hoc notandum dicit, liceat omnibus, non simpliciter, sed secundum sanctum Euangelium. Illud autem non conceditur nisi in prædicationis euntibus ministerio. Qui ergo pro animarum salute non circumeunt, in hac licentia ius non habent. Ipse dicendo, secundum sanctum Euangelium, licentiam temperat, ut scilicet secundum regulam Euangelicæ honestatis fiat, Vnde cum uerbum prædictum trahatur de Lucæ euangelio, ubi dicitur. Manducate quæ apponuntur uobis. Notandum, quòd ubi immediatè subiungitur, & curate infirmos qui in illa sunt, certum est illud intelligi spiritualiter, secundum principalem intellectum uocabuli. Non est autem modus curandi animarum, delicatioribus uti cibarijs, quàm illi utantur, in quorum mensis fratres ipsi uescuntur. Hoc enim est non curare infirmos, sed à fortitudine ad infirmitatem uocare. Quando ergo principales personæ domus & familiæ, abstinent à carnibus, non licet secũdum sanctum Euangelium, fratres in esu carnium laxius ambulare. Item ubi est ferculorum superfluitas, non est Euangelicæ sanctitatis superfluitatem usu suo, uel abusu uerius approbare, sed magis necessitate accepta, dissimulare prudẽter quod nequit sine scandalo reprehendi. Item si aliqui religiosi, receptores fratrum contra regulam suam carnes comederent, non est Euangelicæ sanctitatis participare cum preuaricatore in crimine, uel carnalitati irregulariter suo consortio conformari.

Prou. 12.

2. Mach. 15.

Quid sit humilitas.

Cause propter quas tribus minoris licet equitare

Matth. 6.

Matt. 10.

Luce 10.

Cap. IIII.

PRæcipiò firmiter. Descriptis tribus portis Dominicæ ciuitatis, per quas illucescit claritas orientalis. Sequitur secunda, in qua describuntur tres portæ munitæ contra insidias aquilonis. Quarum prima, excludit periculum Iudæ pro pecunia Dominum tradentis. Secunda, tollit periculum fictæ religionis in ocio nutrientis. Tertia, aufert periculum multitudinis cleri, in fine pro appropriatis eõibus contendẽtis. Primũ aufert hoi Deũ. Secundũ aufert hoi seipsum, quia ociosus in nullo est sibi fructuosus. Tertium aufert hoi proximum. Prima pars habet duas. Quia primò excludit pecuniæ omnimodam receptionem. Secundò prouidens subditorum quieti, imponit prælatis circa procurationem necessariorum sollicitudinem, ibi ramen pro necessitatibus infirmorum. Dicit ergo pro primo. Præcipio firmiter fratribus uniuersis. Circa quod sciendum, q̃ pecunia terrenum nomen est, redolens magis auaritiam, quàm modũ dum diuitiarum, ut dicit Augustinus. Dicitur pecuniæ uocabulo largè, quicquid temporaliter

siter possidetur. Vndè Aug. li. de doc. Chri. dicit. Totũ q̃quid hoies interra possident, oĩa quorũ dñi sunt, pecunia uocat, siue sit seruus, siue ager. Alio modo dr pecunia strictè, quod est mensura cõmutationis rerũ, & sic accipit in Apostolorũ actis, ubi dr. Pecunia tua tecũ sit in perditionẽ. Volens igitur Dominus, per seruum Franciscum auaritiæ radicẽ penitus excludere ab horto cõclusõ, & fonte signato, præcepit ne recipiant fratres denarios, uel pecuniam, uel ullam possessionem terrenam, in pecoribus, siue generaliter in omnibus quæ paupertatem altissimam labefaciunt. Et præcipuè loquitur de pecunia numerata. Hoc autem trahitur ab Euangelio Matth. Nolite possidere aurum, neq; argentum, neq; pecuniam, ubi dicit Glo. Duo sunt genera necessariorum, unum quo necessaria emuntur. Aliud ipsa necessaria per pecuniam in zonis unde illa emũtur, per peram quod emitur, &c. Huius autem inhibitionis factæ Apostolis, septem sunt præcipuæ rationes. Prima est suspitionis exclusio, ad efficaciam prædicationis. Secunda est terrenæ solicitudinis perfecta extirpatio, ad commendationem cœlestis prouidentiæ circa illos qui diuinis uacant obsequijs. Et has duas rationes tangit Hieron. in Gl. dicens. Si hæc haberent nõ uiderentur causa salutis hominum prædicare, sed lucri: propterea uitæ necessaria amputat, ut Apostoli Doctores ueræ Religionis qui instruebant omnia diuina prouidentia gubernari, seipsos ostẽderent nihil cogitare de crastino. Hæc Hieron. Tertia causa huius mandati, est declaratio uirtutis ipsius Dñi Saluatoris. Vndè pro istis tribus causis dicit Chrysost. super Matth. Multa per hoc unum commendauit. Primũ quidem nõ suspectos faciens Apostolos. Secundò eruens eos ab omni solicitudine, ut uacationem Dei uerbo tribuant. Tertiò docens eos suam uirtutẽ. Hoc nempè postea dicit. Nunquid aliquid defuit uobis, quãdo misi uos nudos, & discalciatos? Quarta causa est perfecta omnis amoris mundani expectatio, q̃a maximè inter possessiones cupidas solent haberi pecuniæ. Dicit. n. Salom. Pecuniæ obediunt omnia, & Auarus non implebitur pecunia. Et Ambrosius de officijs. Dominus ad discipulos ait. Nolite possidere aurum, neq; argentum, quo uelut falce in humano pectore succidit pullulantẽ auaritiam. Chrysost. super idem. Radicem malorum confestim euellens ait. Ne possideatis aurum, neq; argentum, nõ dixit. Nõ accipite uobiscum, sed etiã si possibile sit aliunde accipere, fugite periculosam hanc ægritudinem. Quinta causa est ut statum innocentiæ perditæ, ut erat possibile renouaret. In qua si homo stetisset, omnia fuissent communia, & nulla proprietas contracta fuisset ad multitudinem alicuius, uel personam. Vndè Chrysos. dicit, q̃ hoc dixit, ut doceret eos ad statum in quo homo erat antè peccatum recurrere. Sexta ratio est ad doctrinã perfectissimę libertatis, q̃a ut dicit Hieron. in Epistola. Nemo perfectius erogat, q̃ qui nihil sibi reseruat. Et si beatius est dare, q̃ accipere, ut dicitur in Actis. Beatissimus est, qui omnia sua dedit, & ut est possibile paucissima econtra recipit. Septima causa est indiuisa cordis intentio, circa prædicationẽ uerbi Dei. Vndè Chrysost. super idem. Orbi terrarum Deus Doctores missurus erat, propter hoc Angelos eos ex hominibus constituit, ab omni absoluens huius uitæ solicitudine, ut una sola retineantur cura, quæ est cura doctrinæ. Hanc igitur uitã Apostoli tenuerunt, & antè passionem Dñi & postea. Vndè pauperi eleemosynam petenti, respondit Petrus. Argentum & aurum non est mihi. Glo. memor præcepti Dñi dicentis. Nolite possidere aurum, &c. Ambros. super Lucam ait. Apostolus Petrus primus executor dominicæ sententię, ostendit non in uacuum effusum Domini mandatum. Cum enim à paupere peteretur, ut ei aliquid pecuniæ largiretur, ait, Argentum & aurum, &c. Non tam in hoc gloriatur Petrus, q̃ aurum & argentum non habebat, q̃ q̃ seruet Domini mandatum dicentis. Nolite possidere, &c. hoc est, uides me discipulum Christi, & aurum à me requiris? Hæc Ambrosius. Augustinus dicit idẽ. Hoc idem etiam seruauit Paulus. Vndè Chrysos. de laudibus Pauli. Paulus pecuniam non possedebat nam & ipse dixit. Vsq; in hãc horam & esurimus & sitimus. Idem patet de Sancto Ioanne Euangelista in legenda sua. Dixerunt enim. Nulla ratione possumus accipere aurum, aut uestes, aut domos, aut prædia, aut seruos, &c. Hic tamẽ aduertẽdum, q̃ præceptum erat Apostolis nihil habere, ut supra usum est. Et hoc seruauit Petrus cum alijs. Permissum est autem uiuere de cibis & prædijs alienis, & non præceptum. Vndè Chrysost. ubi supra. Omnibus eos denudans, oĩa eis dedit, permittens eos manere in domibus illorum quos docent, & nihil habentes introire. Hoc idcirco dixerim, quia Paulus præcepta de non possidendo, nec ferendo pecuniã seruauit, sicut Chrysos. expresse in libro dicit de laudibus Pauli. Permissionem aũt de accipiendis corpori necessarijs ab auditoribus aliq̃n tenuit, utẽs iure suo. Vndè dicit. Alias Ecclesias expoliaui, accipiens stipendium ad ministerium uestrũ. Aliq̃n non tenuit, sublimius ambulando. Vndè ait. Nocte & die laborantes, ne quẽ uestrũ grauaremus, prædicauimus Euangelium Dei in uobis. Præceptum ergo fuit nihil habere. Permissum uerò nõ præceptum, in mensis, & de mensis uiuere alienis. Sed pdictę sententiæ de Apostolica paupertate, uidetur esse cõtrariũ, q̃ Dñs ipse legitur loculos habuisse. Sufficit ergo discipulo si sit sicut magister eius, ut dr in Mat. Item. Si hoc uerum esset, tunc Episcopi, & Clerici alij, à tempore Siluestri essent in statu damnationis, ut dicunt Manichei, habent enim aurum & argentum. Item ex eadem ratione uidetur, q̃ ista uita Apostolica nõ sit alijs, q̃ Prælatis Ecclesiæ Apostolis succe-

Act. 8.

Septẽ causę propter quas Apostolis fuit interdict9 usus pecuniæ, & de inde Fratribus Minoribus.

Eccle. 10. 5.

Act. 20.

Act. 3.

Libr. 3. de mirabilibus scripturæ. cap. penul.

1. Cor. 4.

2. Cor. 11

1. Thes. 1.

Ioan. 12. & 13.

Matth. 10

Universidad de Deusto
Biblioteca

dentibus imitanda, & si non illis, nec alijs. Item si aliquibus imitanda, sufficiens uideretur eam imitari eis in itinere constitutis, & nō in domo manentibus, ubi oportet per depositā futuris periculis obuiare. Vndè Augu. de sermone Dñi in monte exponens illud. Nolite esse soliciti, &c. dicit: Satis apparet Dñm nostrum nō hoc improbare, si quis humano modo illa procuret, sed si quis propter ista Deo militet. Ad primū respōdet Chrys. super Ioan. homil. 71. ubi agitur de loculis Dñi dicens, qualiter nō uirgam, neq; perā non es iubens deferre, mar supiū ferebat ad inopum ministerium, ut discas, qm̄ ualdè pauperē, & crucifixum huiusmodi oportet facere multā procurationem. Multa. n. ad nostram dispensans doctrinam agebat. Hæc Chrys. Habuit ergo loculos pro alijs, & hoc dupliciter, pro alijs perfectis Ecclesiæ. s. Prælatis, ut doceat eos pro necessitatibus pauperū releuandis habere loculos. Vndè Augusti. Habebat Dñs loculos à fidelibus oblata seruantes, & seruorum necessitatibus, & alijs indigentibus tribuebat, tunc primū Ecclesiæ pecuniæ forma est instituta. Hæc Augusti. In suos aūt usus nunq̄ expresè legitur Dñm loculorū pecunias conuertisse, immò magis prætenditur contrariū super illud Matth. Solue didragma, ubi legitur Dñm soluisse didragma miraculosè, de pecunia miraculosè in ore piscis reperta. Ibi. n. dicit Hieron. in Glo. Dñs tantę fuit paupertatis, ut undè daret tributa non haberet. Iudas quidem loculos in cōmuni habebat, sed res pauperum in usus suos conuertere nefas duxit, idipsum dans exēplum nobis. Hæc Hieronymus. Item habuit loculos pro alijs infirmis & imperfectis, qui habent loculos pro seipsis, qui & si sint perfecti respectu habentium propria, uel multa, & magna, cum ipsi habeāt pauca, sunt tñ imperfecti in hoc respectu illorum qui nihil habent penitus in hoc mūdo. Quia nihil habentes penitus, sunt in summo gradu in hac parte, ut est possibilè statui humano à mundi periculis & illecebris absoluti. Vndè Hugo dicit. Habebat Iesus loculos, conformans se imperfectis. Christus in numero imperfectorum inueniri uoluit, ne præsumerent nō accipientes, & confunderentur accipientes. Et sup illud Psalmistæ, producens fœnum iumentis. Dicit Augusti. Habuit Dñs loculos, ut dictum est de quibusdam fœminis religiosis, quæ ministrabāt eidē de substantia sua. Futurus erat Paulus nihil tale aliquando requirens. Sed quia multi infirmi ista quæsituri erant, magis infirmorum personā suscepit Dñs, ergo sublimius Paulus? nequaquā immò sublimius Christus, quia misericordius. Cum enim uideret Paulum ista non quæsiturū, præuidit ne damnaret quæsiturum, & præbuit exemplum infirmo. Hec Augustinus. Quod autem dicit, q̄ præuidit Paulum non ista quæsiturum, intelligendum est aliquando, & nō semper, aliquandò enim accepit, & aliquandò non, ut supra patet. Qui igitur tantum pro alijs habent loculos, ad hoc auctoritate Ecclesiæ compulsi, & q̄ quantum in se est, optent pro se carere loculis, ad se autem seruantes districtionem paupertatis, ut patitur infirmitas, dum sint in alios affluētes: sic non habentur loculi in doctrinæ præiudicium, uel impedimentū, sed eos habent sine omni imperfectione, quia conueniunt cum Christo in habendo, & in habendi ratione. Qui autem habent loculos pro seipsis, habent eos ut infirmi, conuenientes cum Christo in habendo, sed non in habendi modo, quia ipse non habuit loculos pro seipso, ut uisum est, sed cum hac infirmitate tantò ad perfectionem appropinquant, quantò paucioribus sunt contenti. Ecce q̄ Christus legem datam Apostolis de loculis non habendis, ipse compleuit circumeundo per castra, in quibus non habuit ubi caput sanctissimum reclinaret. Et licet quodammodo infirmum uideat, secundum genus suū respectu perfectionis Pauli, necessaria recipere illo modo quo Deus recepit à mulieribus secum itinerantibus, & comedē do in mensis alienis: est tamen longè sublimius, sic de mensis alienis uiuere, q̄ nihil ex eis possessorie habeatur, q̄ depositum recipere, & pecuniam cum refertis promptuarijs possidere. Propter quod Dñs singularis perfectionis modum illum in exemplum commendans, Apostolis habere loculos interdixit, & ipse modum ipsum maiori parte (ut ostensum est) custodiuit. Vndè nun quām in textu Euangelico mentio fit de loculis, nisi sexta die antè articulum passionis, ubi de Iuda dicitur, q̄ fur erat, & loculos habens. Quod quidam putabant q̄ loculos habebat Iudas, dixisset ei Iesus. Eme quæ nobis necessaria sunt. Circa illud etiā tempus, immò ipsa uespera qua uoluit comprehendi, dispensauit cum Apostolis, ut possent habere loculos singuli durante rabie persecutionis mortuo Saluatore. Vndè ait Saluator. Quando misi uos sine saculo, &c. Nunquid aliquid defuit uobis, &c. Sed nunc qui habet saculum, &c. Ibi Glosa. Bedæ dicit. Non eadem uiuēdi regula persecutionis, qua pacis tempore discipulos informat. Missis. n. discipulis ad prædicandū, præcepit eis, ne quid tollerent in uia, ordinans ut qui Euangelium prædicat, de Euangelio uiuat. Instante autē mortis articulo, & tota illa gente pastorem simul & gregem persequente, congruam temporum regulam decreuit, permittens ut tollant uictui necessaria, donec sopita persecutorum insania, tempus Euangelizandi redeat. Hæc glosa. Igitur Apostoli missi ad prædicandum loculis caruerunt. Tempore uerò persecutionis, & passionis dispensatiuè loculos pro seipsis habuerunt. Tertiò bona multitudinis ad tempus dispensauerunt, & illam dispensationem tanquam impeditiuam uerbi Dei dimittētes, ad primariā reuersi nuditatē loculis caruerunt, ut supra uisum est. Præterea licet Dño uoléti portari fuerint loculi à Iuda ꝓditore, nō tñ uidet in eis aliquid iuris possessorij uēdicasse.

Vnde

Causę pp quas Dñs habuit loculos.

Super Io. homi. 60.

Matth. 17

Sup Psal. 10.

Psal. 103.

Ioan. 14. Vnde ipse Dñs dicit in Ioan. Venit princeps mūdi huius, &c. Glosa. Noluit Dñs hīc quod perderet, uenit pauper, ne haberet diabolus quod auferret. Rñdeo ergo breuiter ad obiectum de loculis, q̄ Christus aliqñ habuit loculos pro alijs, ut ad hoc informaret Ecclesiæ Prælatos. Item habuit loculos ꝓ infirmis consolandis, qui habēt loculos pro seipsis. Sic in eorum solatium fugit cū quæreretur lapidandus, ne desperent si aliqñ fugiant persequentes. Sic in exemplū fortium se sponte obtulit in passione, & pro ipsis in paupertate informandis, caruit loculis, quasi nec semp habitos tenebat possessorie reconditos, ut qui habent pro seipsis, & non gratia dispensationis loculos, sciant se in hac parte perfectionis apicē non tenere. Et cum dicitur, sufficit discipulo, respondendū est, q̄ magister unus diuersos docet discipulos, singulis in suis gradibus condescendens, sicut Apostolus inter perfectos loquebat sapientiam, lac dans paruulis ad escam. Non debet discipulo sufficere lactis capaci in lacte semper sistere, etiam si lac bibat magister ei condescendens, sed magis ad hoc tendere, ut solidi cibi sit capax. Ita in proposito, non debet discipulo sufficere, ut sit sicut magister eius infirmis cō descendens, nisi ut est possibile gradatim in artis apices se extendat. Vnde illud uerbū. Sufficit discipulo pro solatio tribulationis, dictū est specialiter, ut. s. exemplo magistri, in tribulationū sufferentia uiriliter perseuerent. Ad secundum dicendum, q̄ illa Manichęorum calumnia processit ex inscitia manifesta. Prædicta. n. paupertatis districtio non fuit imposita Apostolis, ut Prælatis, cum nondum illo tēpore Prælati essent nec etiam sacerdotes, sed tantū autentici Prædicatores missi toti mundo in sanctitatis exēplum, ut superius est ostēsum. Vnde illa paupertatis districtio nullos ligat alios, nisi illos qui ad hoc sponte se obligant ꝓp Christū. Non solū ergo post Siluestri tēpora, immò statim in Ecclesię principio, ipsi discipuli Christi instituerunt Prælatos in suarum curarum custodijs residentes, quibus nunquā fuit interdictū habere bona Ecclesiæ sibi necessaria, in se & suis subditis pauperibus eroganda. Succedunt ergo Episcopi Apostolis in culmine auctoritatis Ecclesię, in obligatione & debito uirtutis & sanctitatis, sed non in forma illius districtę disciplinæ, & paupertatis debito supradicto. Hoc reperies notum in Decretis. Et Bernard. secundo de consideratione. Nec est locus ocio, ubi sedula uiget solicitudo omnium Ecclesiarum. Nam quid tibi dimisit sanctus Petrus? Quod habeo inquit tibi do. qd est illud? unum scio neq; aurum, neq; argentum, cum ipse dicat, argentum & aurum, &c. Esto ut alia quacūq; rōne hoc tibi uendices, sed nō Apostolico iure, nec tibi dare quod non habuit potuit. Hæc Bern. Ad tertium dicendum, q̄ Prælati ad illam uitam non tenentur, quia indifferenter omnibus proponitur eam uolētibus imitari.

22. q. 1. uidentes.

Vnde Hieron. Vis perfecta esse, & in primo stare fastigio dignitatis? fac quod fecerunt Apostoli. Vende omnia quæ habes, &c. Ad quartum dicēdum, q̄ ista Apostolica perfectio non est solum in itinere, sed domi etiam obseruanda, ut nullū depositum pecuniæ habeatur ab his qui perfectionis regulam imitantur. Vnde Chrys. super Matth. homil. 33. in fine expositionis literalis, de non possidendo, aut portādo aurū, uel argentū, dicit sic. Si in aliena patria existentes ad ignotos abeuntes, nihil amplius oportet petere quotidiano cibo, multò magis domi manentes. Itē. super illud. Nunc qui habet sacculum, dicit Glo. In hoc nobis datur exemplum, ut nonnunquam causa instante, quædam de nostri propositi rigore sine culpa possimus intermittere. Verbi gratia. Si per inhospitales regiones iter agimus, plura uiatici causa licet portari, q̄ domi habeamus. Et expresè in Euangelio aperte prohibet Apostolis possidere pecuniam & portare, ut patet ex Hieronymo super Matth. ibidem. Et Rabano. Hæc fuit paupertas Apostolica antè passionem, & post ad tepus, tñ medio tempore paululum dispensatione Domini interrupta. Nec tñ omnes ut dictum est, ad hoc tenentur. Et illud uerbum Augustini loquens de communi statu omnium, præcedentibus non repugnat. Sed istū regulæ articulum fratres præuaricari uidentur, dum recipiunt alij pauperes sibi pecunias erogatas. Si enim illle facit cuius auctoritate fit, ipsorum autem auctoritate pro libitu eorum suis familiaribus pecunię pluries cōmēdat, ac aliquotiens extra dñi potestatem, ergo ipsi pecuniam recipiunt ut uidetur. Ad hoc patet respōsio, qm̄ dare & recipere opponuntur relatiue. Igitur de necessitate sicut dare se habet ad dominij translationem, & priuationē dantis, ita se habet recipere ad dominij acquisitionem. Sicut ergo nullus dat aliquid, nisi intendat se priuari dominio eius qd̄ dat & ipsum trāsferre in alīū, sic nec recipit ꝓ priè aliquid sed m quod receptio opponitē donationi, nisi qd̄ intendit sibi rei dñium acquirere. Versus. Non tibi dat quisquā, nisi quo uult expropriari. Nec tu qd recipis, nisi uelis ei dñari. Nāq; recepta data sibi sunt aduersa relata. Dans sua priuat, recipit qui post dñatur. Argumentū aūt factū ex falsa suppositione ꝓcedit, quia non fratrū, sed mittentiū auctoritate pecuuia custodīt. Vñ dñium apud mittentes semper ibi remaner, donec sit ꝓ fratrū necessitatibus cōmutata, qd̄ ꝓbat. Quia dicit lex. ff. de acquir. rerū dñio. Idē in bonis nostris habere ītelligimur, quoties possidentes ereptionē, aut amittentes ad recuperandum eā, actionem habemus. Cum ergo ille qui misit pecuniam si uiuit possit eam repetere sicut suam, nunquā à dñio suo recessit, nec in ius transijt alienū. Fortè dices, q̄ mittens pecuniam intendat se priuari illius dñio. Fateor q̄ uerū est sed modo licito, & fratribus honesto. Cum. n. intēdat fratres habere apud Deum intercessores,

In Epistō. ad Hebr. diadem.

Lucæ. 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pecunia semp manet dãis, donec fit cõsumpta

non intẽdit eos ob usum pecuniæ suæ constituere prævaricatores. Manet ergo semper pecunia in bonis eius, donec sit ꝓ fratrũ necessitatibus cõmutata. Amplius, ponamus ꝙ intendat se priuari dñio pecuniæ, statim ut est alienis fratribus famulari cõmendata dico ꝙ adhuc à fratribus non recipitur, cum non intendãt ꝙ aliqua ꝓ eis recipiatur pecunia sicut sua, nec omo cõsentiãt, ꝙ eis possessio acquirãt, sine consensu aũt nõ acquirit possessio. Vnde dicit lex. ff. de acquirẽ. rerum proprietate, ꝙ in amittenda possessione, affectio eius qui possidet est intuenda. Itaq; si in fundo sis, & tũ nolueris eum possidere, protinus amittes possessionẽ, nec etiã sine uoluntate donatoris transfertur dñium, ut patet. ff. de acquiren. rerũ proprie, & dñio. Vnde cũ dator pecunię intendat eam dare, tñ ut possit in fratrũ usum cõuerti, nunq̃ uult in eos dñium transferri, sed tantũ pro ipsorũ necessitatibus cõmutari. Ponamus ꝙ pecunia tradaꝰ per manus diuersas, usq; ad cẽ tesimam personã datori penitus ignotã. Dico ꝙ adhuc manet in bonis eius: eo. n. modo quo tenuit eam auctoritate sua primus, tenet secũdus, tertius, & millesimus, qa dicit lex. ff. de acquirẽ. rerum dñio, ꝙ traditio nihil amplius transferre debet, uel potest ad eũ qui accipit, q̃ apud eũ q tradidit, unde semp põt repetere huiusmodi, sicut suam, qui ipsam pro fratrum necessitatibus commendat, põt. n. mutare uoluntatem suã, & ꝓ tantò repetere, aliter est in ultimis uoluntatibus defunctorum, quia uolũtas eorũ est immobilis. Et ideo si contingat executores repetere pecuniam malitiosè, pro fratrum necessitatibus cõmendatam, non est restituenda, cũ sint contrarij ipsius testatoris ultimæ uoluntati. Quod si ipsi malitiosè pecuniã detineant contra formam testamenti, nec eam uelint cõmendare alicui fidei ꝓ fratrũ necessitatibus dispensandã, põt fratres ordinarijs denunciare iniuriã defuncti & suã, si ne perfectionis suæ aliquo detrimento, nec tñ iudicialiter repetere sicut suã, quãuis sit eis debita quæcũq; portio testamenti. Quod si quæras, cuius sit pecunia legata? dico ꝙ manet in bonis defuncti erogandis, non hæredibus reseruãdis. Vñ si fratres eã oĩno respuãt, debet alijs pauperibus erogari. Fratres igitur nullo modo, nec in pecoribus, nec in quibuscunq; alijs, recipiant pecuniã, nec mutuo, nec dono, nec legato, nec per se, nec per interpositã personã, quia nec dñium, nec possessionem sibi intendunt acquirere, cõe, uel ꝓprium ullo modo. Nomen. n. pecuniæ possessionem sonat: ꝓpter quod etiã Ioui nomen pecuniæ impositũ est, cuius scdm fabulas oĩa sunt, ut docet Augustinus. unde cũ sint diuitiæ cœlestes, & terrenæ, pecuniæ nomen tantummodo terrã sonat, sicut docet Aug. ibidem. Et ꝙ noĩe pecuniæ uilissimè, & contumeliosissimè Deus nuncupaꝰ cum tñ idem diues dicatur. Recipere igitur pecuniam, est recipere possessionem. Hæc est igitur summa prædictorum. s. ꝙ fratres non recipiunt per se, uel per interpositam personã pecuniã. Patet tã à parte pecuniam mittentium, uel dñorum, q̃ à parte ipsam recipientiũ, uel nunciorũ, q̃ etiã à parte fratrum ipsorũ. Qm mittentes non intẽdunt fratres facere ꝓuaricatores, quos uolũt habere pro se intercessores. Receptores etiam pecuniæ custodiant eam non auctoritate fratrum, sed mittentiũ, licet custodiant eam ad uoluntatem eorum. Fratres etiam non intendunt in pecunia sic missã, uel custodita, ius possessionis, uel dominij sibi aliqualiter uendicare. Sed ꝓ secũda parte huius rubricæ subdit. Tñ pro necessitatibus infirmorũ, ne maneant desolati, & alijs fratribus induendis, in quibus aliæ necessitates maiores intelliguntur. Ministri, quorũ est ministrare, & non ministrari exẽplo Chri. Et custodes, quorũ est curã gerere infirmorũ. Nã Samaritanus, custos interpretatur, qui curã habuit, &c. Nomina aũt Custodũ, & Ministrorũ, & si diuersis appropriãtur, tñ circa easdẽ personas dicunt modum officij in hoc ordine Prælatorũ. Ministeriũ dicit humilitatẽ, custodia aũt uigilantiã insinuat pastoralẽ, ne propter humilitatem sic dimittatur auctoritas, & cuigilantiam ne periclitetur ordinis disciplina. Vnde Isa. Super custodiam meã ego sum stans totis noctibus, ꝓpter quod ipse generalis Minister, Custos inferius in regula appellatur. Hic aũt nomine custodũ, etiã gardiani intelligũtur, qui hũt immediatè custodire & intẽdere pastorali curæ. Istis ergo cura & sollicitudo tantũ imponitur, & hoc propter duo. s. ut nullus sine ipsis sit solicitus. Et quia dispensatio est necessaria secundum uarios status, de qua addit, secundũ loca, & tẽpora, & frigidas regiones. Iuxta has igit necessitates, necesse est dispensatiuè tẽperare rigorẽ, & tẽperamentum à solis Ministris, & Custodibus, iq̃bus gardiani stelliguñ, debere fieri hic docet. Eo semp saluo sicut dictũ est, denarios, uel pecuniã, &c. Hoc idcirco replicat, ne ꝓp ullius necessitatis periculũ sustineãt labefieri ordinis puritatẽ, sciẽs p talĩ receptionẽ sub falso ꝓtextu necessitatis, plures i clero, & claustro, & Deo, & hoĩbus uiluisse, eo ꝙ radix iniquitatis Antiochus q interptaꝰ silẽtiũ pauptatis, tẽplũ Dei legit in Machabęorũ historia ꝓphanasse, & contenebrescente studio sapiæ quasi sole, luna scientiæ, & studij in sanguinẽ est cõmutata. Hæc est radix sapiæ beato Francisco diuinitus inspirata, ne uepribus, & spinis penè i uniuersa terra existẽtibus, terror spinarũ, ac uepriũ ueniat in horto suo: quia de spinis uuæ minimè colliguntur.

Frẽs Minores nõ recipiunt pecuniã per interpositã personam.

Matt. 10.

Capitulum. V.

FRatres quibus dedit Dñs gr̃am laborãdi. Post exclusum periculũ Iudę, hic excludit periculũ Religionis, ne spõsa Chri panẽ comedat ociosa. Primò informat laborabiles ad laborẽ. Scdò subdit laborandi triplicẽ rõnem, ibi, ita ꝙ excluso ocio. Pro primo dicit: Frẽs quibus Dñs, nõ dicit oẽs,

Prou. 33.
Sapiæ. 8.
Eccle. 33.
Isa. 32.
Sapiæ. 8.

oẽs, sed illi quibus dedit Dñs gr̃am laborandi. In hac gratia intelligo uires corporis & habitũ artis acquisitum, ac abilitatẽ, etiam artẽ acquirendi, laborent fideliter, respectu sui & proximi, & deuotè, respectu Dei, ut. s. labor ipse in gloriã Dei dirigatur. De cuiusmodi aũt laboris genere loquatur, patet ex rõnibus laboris, quæ sunt tres. s. exclusio ociositatis, inflãmatio deuotionis, adeptio etiam sustentationis necessariæ corporalis. Voluit ergo Sanctus Franciscus summè fratribus imponi exercitiũ, quod perfectissimè excludit otium, quod summè nutrit deuotionis affectum, quod laudabiliori modo corpori necessaria subministrat, labor autẽ corporalis, & si excludat otium à corpore, tñ ꝓ tãtò ad modicũ utilis est, qa à corde sordes, & otiũ nõ excludit, sicut patet in Mechanicis, qui inter labores corporales solẽt turpissimos sermones eructare. Studiũ uerò sapię ipsum cor occupat. Vñ in Pro. dr. Præbe mihi fili mi cor tuũ. Et sapię. Labores huius magnas hũt uirtutes. Ideo dicit, ita ꝙ excluso otio aiæ inimico. In Eccl. dr. Multa mala docuit otiositas. Hiero. ad Eustochium. Teneas firmissimè, ꝙ oĩs concupiscentiæ, & immunditiæ, & peccati mater est otiositas. Item labor ipse sapientiæ, excitat summè deuotionis affectũ. Vnde Sap. Immortalitatis mater est in cogitatione sapia, & amicitia illius delectatio bona, & in operibus manuum illius honestas sine defectione. Ideo addit, sanctę orationis, & deuotionis spiritum non extinguant. Modus aũt laudabilissimus corpori necessaria acquirẽdi, est & in prædicationibus, & doctrinæ laboribus exerceri. Labor. n. Mechanichus condignè circà pretia cõpensatur. Non est aũt digna cõpensatio receptio corporalium spiritualia seminanti. Vnde Paulus

1. Cor. 9. Si uobis spiritualia seminamus, non est magnũ si carnalia uestra metamus, ideo addit.

Luc. 10. De mercede uerò laboris, corporis necessaria recipiant. Dignus. n. est operarius mercede sua. Hoc Apostolis existẽtibus Prædicatoribus dictum est, qa Prelati nõdum illo tẽpore erãt, ut supra patuit. Et ut dicit Aug. lib. de Monachorũ opere. Quatuor generibus hominum licet de euangelio uiuere. s. ministris altaris, qui sacrificium offerunt prò populo, eidem diuina cantica decantando. Item dispensatoribus sacramentorum, & Euangelistis, ac illis, qui antè conuersionem suam habebant sufficienter unde uiuere poterant, quod pauperibus erogauerunt. Præter denarios, uel pecuniam, ne aliquo modo transeat in ius ordinis, quod nomen tertiò inhibet, propter triplex genus pecuniæ. s. mineralium, terrænascentium, & pecorum etiam, à quibus pecunia est appellata, unde ipse Dñs uniuersæ perfectionis exemplar, nunquã legitur aliquo laboris genere laborasse, sciens, ꝙ licet Paulus qui habuit spiritum in plenitudine, & sapientiam sine studij labore, stipẽdiariò laborauerit, non potest tamen hoc communiter fieri ab his qui circà ꝓcurãdã salutẽ hominũ sunt solliciti, uita, & uerbo, sine huius sollicitudinis detrimento, præterea labor sapiæ simpliciter est melior corporeo labore, quãuis in casu posit labor stipendiarius esse necessarius prædicanti. Dñs igitur, quod simpliciter est prædicanti melius eligens non laborauit stipendiarie, ne Doctores non laborantes arguerent, uel labore tali impedirentur, unde nec Paulus ubiq;, sed alicubi laborauit. Quia igitur quidã fratrũ gratiã habent laborãdi spiritualiter, quidam uerò corporaliter tantũ, oĩbus dans regulã generalẽ, ut unusquisq; gratia sibi data utatur dicit. Fratres qbus Dñs dedit gr̃am. Sed ne mercedis exactio turbet debitores, aut extra modũ mendicitatis degeneret, addit, & hoc humiliter, sicut decet seruos Dei, & paupertatis sanctissimæ sectatores. Sciendum, ꝙ omne genus hoĩum ad aliquod exercitij genus utilis, pro loco & tempore obligatur ꝓceptoriè, ut dr in Gene. In sudore uultus tui uesceris pane tuo. Vñ qui ad maiora apti non sunt, ꝓcepto Apostoli labore sunt corporeo exercendi. Dicit. n. ipse. Audiuimus. n. inter uos quosdam ambulare in quiete, nihil operantes, sed curiosè agẽtes, his aũt qui eiusmodi sunt denuncianus, &c. Impium est autem illud quod otiosis, & curiosis dicitur, uelle ad alios extendere, q sublimioribus, & utilioribus sunt intẽti.

Gene. 3.

2. Thes. 3.

Capitulum. VI.

FRatres nihil sibi appropriẽt. Hic tertiò excludit tertiũ periculũ, quod. s. de appropriatis ꝓprijs noscit ꝓcessisse. Et hęc pars habet quatuor. Primò inhibet appropriationẽ. Secundò imponit mendicitatem, ibi. Vadant pro eleemosyna. Tertiò excitat ad paupertatis immobilẽ amorẽ, ibi. Hæc est illa cellitudo. Quartò informat fratres ad mutuã consolationẽ, ibi. Et ubicunq; fuerint. Dicit ergo pro primo. Fratres nihil sibi approprient, quia fratribus inhibuit receptionẽ pecunię, ne credatur, ꝙ alia liceret admittere, utpotè immobilia, in generali sermone excludit oĩa dicens. Nihil sibi approprient, supple nec ꝓprietate psonali, nec gñali ipsius cõtaris, sicut dicit Papa regulã declarãdo. Vñ addit, nec domũ, nec locũ, nec aliquã rẽ. Hoc qdẽ reẽte. Quia dicit Sene. Tutissimè uiueret, si tolerent duo uerba, meũ, & tuũ. Planũ est, his tẽporibus summum facere tumultũ in Ecclesia, nr̃m, & ur̃m. Sed tanquã peregrini, & aduenæ in hoc sæculo, in paupertate, & humilitate Dño famulantes. Intentio plane est Sancti Francisci, ut fratres sicut serui utant rebus ĩ aliena positis ptãte. Sed qdã aduersarij Sãcti Francisci, & ueritatis, aliqñ cõtrà hoc obiecerũt, qa dicit Canõ. Expedit facultates Ecclesiæ possideri, & ꝓprias perfectionis amore cõtemni. Et consequenter eodẽ. c. ponit exẽplũ de Sancto Paulino, qui oĩbus suis ꝓprijs distractis, factus est postea Ecclesiæ Eps, cuius facultates fidelissimè dispẽsauit, subdit. Quo fcõ satis oñdit & ꝓpria debere pp perfectionẽ cõtẽni, & tñ sine impedi-

Prima obiectio.

12. q. 1. ex dedit.

Lib. 7. de ciui. Dei. c. 11. & 12

Universidad de Deusto
Biblioteca

impedimento perfectionis, posse ecclesiæ facultates dispēsari, quæ sunt projectò cōmunia possidere. Hęc Prosper. Ergo catere bonis cōibus appropriatis nihil addit perfectioni. Itē uidet ista forma uiuēdi, falsum imponere ecclesię Dei. Clerici, & religiosi, qui hńt bona ecclesiarū nō sunt Domini eorum, sed usum tantū habēt, quia dicit lex. ff. de rerum dominio, ꝙ quæ diuini sunt iuris in nullius bonis sunt, ergo clerici non habēt dominium, sed usum tantum. Item res quibus utuntur fratres, aut sunt alicuius Dñi aut non. Si nullius quare tunc ipsi plus q̄ alij occupant? Si sunt in alicuius bonis, utpote ecclesiæ Romanæ, uidetur ergo, ꝙ fratres qui contemnūt propter seruandam suam perfectionē attribuendo illa ecclesiæ, imponunt ei imperfectionem, quod nefas est dicere, cum ipsa ecclesia toti orbi sit posita in speculum & exemplum, ut patet. 19. dist. Enimuero. Item res quibus utuntur fratres, aut sunt propriè, aut communes. Si ꝓpriè, dānabiliter habentur. Si cōmunes, ergo sunt de numero illorum de quibus dicitur. Et erant illis oia cōmunia. Item fratres utuntur rebus quæ consumuntur ipso usu. In talibus aūt non differt dominium ab usu. Dominiū aūt est appropriatio in summo, ergo talia sibi appropriant, ut cibos, & uestes, & huiusmodi. Ad primum dicendum, ꝙ sicut cōmunitas rerum prius instituta est in charitatis incentiuum, sic carentia omnis iuris proprij, uel cōmunis Apostolis imposita, istis nouissimis tēporibus renouata est ad auaritiam extirpandam, quæ pernicioſius hodie serpit in bonis ecclesiæ, quorum abusus est sacrilegium, q̄ in alijs quibuscūq;. Cum ergo dicit, quia expedit, &c. Fateor inquam & expedit, quia dicitur in Eccle. Non omnia omnibus expediunt, & nō omni animæ omne genus placet. Vnde & Apostolus talia sibi minimè expedire dicit. Omnia mihi licent, sed non omnia expediūt. Cuius causam addens dicit. Sed ego sub nullius redigar potestate iudicis. ſ. reperendo aliquid tanquam meum. Expedit ergo haberi communia pro sustentatione ministrorum etiam egenorum. Expedit etiam modus alius, his qui nolunt propter possessionum multiplicationem, sub terrena redigi potestate, nil habere in ꝓprio uel cōmuni. Vnde Hiero. ait. Apostolici est fastigij, pfectęq; uirtutis, omnia uendere & pauperibus distribuere, & sic leuem, & expeditum cum Christo ad cęlestia subuolare. Et quod additur ibidem, ꝙ sine impedimento perfectionis possunt communia dispensari, fateor uerum esse, quia ut supra tactum est, non repugnat perfectioni quantumcunq; pauperis ecclesiastica bona imperante ecclesia suscipere dispēsanda, si quantum in se est, dispensator semper eis carere optet, ad se, ut patitur fragilitas, districtionem minimè relaxādō. Sic n. dispensans oculos habet, nō pro se sed pro alijs, & in habendo & habendi modo conformis est Saluatori, ut supra patuit. Ad secundum dicē dum ꝙ licet illa quibus utitur ecclesia, in nullius sint bonis proprietarie quo ad personam, sunt tū ꝓpria cōtatibus ecclesiarū. Vnde dicit in Act. Apostolorum. Nec quisquā eorū ex his quæ possidebant, aliquid suum esse dicebat, ergo possidebant in cōmuni, sed non proprietarię, & pro tantò dicuntur talia in nullius bonis esse. Iuxta quod dicit lex. ff. de rerū dominio, ꝙ res publicę in nullius sunt bonis, ipsius. n. uniuersitatis esse creduntur. Non est tū usquequaq̄ simile de proprietatibus ciuitatum, & ecclesiarum. Ad tertiū iam patet. Oia. n. mobilia quibus utitur, sunt mere & immediatè ipsius ecclesię Romanę. Sic ergo ea habere pro aliorū necessitate, in eo qui ingreditur per ostium Apostolico more, in nullo perfectioni repugnat, ut superius est ostensum. Ad quartum dicendum, ꝙ res quibus fratres utuntur sunt eis cōmunes quantū ad usum, sed tū non quantū ad dominiū. De illis sanctis aūt, Hierusalē, cōstitutis dicendū est, ꝙ erant eis cōmunia quantū ad possessionē. Alij uerò plurimi inter eos cōmunem usum illarum rerū sine dominio habuerunt, sicut Apostoli, cū erant ꝓfidentes illi multitudini, ut patet. 12. q. j. c. dilectissimis. Ad quintū dicēdū, ꝙ duplex est usus rerū. Quidā. n. utuntur rebus auctoritate propria, ut Dñi, quidā aliena, ut serui. Quia ut dicit lex. ff. de peculio, uestis quā utiē seruus, est de peculio Dñi. Et alibi dicit lex, ꝙ illud qd̄ seruo acquirit, Dño acquiritur. In usu ergo illorū, qui sua auctoritate utuntur rebus, in huiusmodi non differt usus à dominio. In usu aūt aliorū differt, qa ergo fratres minores ꝓ Chſo seruiles effecti sunt, utunt rebus quas usu cōsumunt, nec tū eis dñantur, & in hoc ipsum Dñm imirant̄, qui cibo uescebatur alieno, in alienis domibus continue hospitādo. Sed quæritur, ex quo fratres tū habent usum rerū, pńt ne habere usum quarumcūq;. & quātarumcūq, rerum? Et uidetur ꝙ sic, qa teste Greg. Census non est in culpa, sed affectus, ergo sufficit habere affectionem liberā, nec est uis de rebus, siue sint magnę, siue parnæ. Itē uidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant ualdè bona. Bonum aūt additum bono auget ipsum, ergo carentia diuitiarum nihil facit ad perfectionē. Itē. Nonne multi sancti leguntur in utroq; testamento, in diuitijs abundasse? Respondeo ad quæstionē, ꝙ cū frēs sint professores altissimæ paupertatis, oportet quod oia quæ in eorū usum ueniunt, habeant ut est possibile, paruitatem, uilitatem, & asperitatem, q̄ tria, paupertatē altissimam naturaliter cōsequunt̄. Econtra diuites habent affluētiam, gloriā, & apparentiā, & consolationē, q̄ pńt diuitijs cōparari. Quia ergo paupertas inquantū est cōtraria diuitijs, careat his tribus si caret diuitijs, necesse est, ut paupertas altissima, ut est possibile careat his tribus ī sūmo. Nō ergo cōpetit uiris pauperibus hīe magnas areas, uel sūptuosa ædificia, aut q̄cunq; similia, non uasa ornata, non cellaria, non uinaria, non promptuaria instaurata

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Act. 4.

Quinta.

Eccl. 37.

1. Cor. 6.

In epistō. ad Demetriadem.

Act. 4.

staurata, sed ut oia quantū patitur fragilitas, ad paupertatis strictissimā regulā reducantur. Ideo addit. Sed tanquā peregrini in hoc sæculo, & aduenę. Et ad dictū Greg. dicendū. Fateor quidem ꝙ census non est in culpa essentialiter, uel causaliter, sed occasionaliter, quia affluentia habita illicit animū possidentis. Vnde Ber. Hæc est ratio nō habendarū diuitiarū ꝓcipuè, quia sine amore uix, aut nunq̄ haberi possunt. Et per hoc patet rńsio ad scd̄m, quia oia sunt bona essentialiter, sed occasionaliter mala sunt ex humana infirmitate. Vñ insapia dr. creaturæ Dei in odium factæ sunt, & in tētationē aiæ hoium, & in muscipulā pedibus, insipiētiū, uñ dicit poeta. Crescit amor nūmi, quātum pecunia crescit. Ad tertiū dicendū, ꝙ aliqui sancti fuerūt diuites, sed paucissimi, uñ diuites in singulari numero, & cū condītione cōmendātur à sapiente. Beatus diues, qui inuentus est sine macula. Sed pluraliter dānantur à Christo. Væ uobis diuitibus, ꝙ habetis hæc cōsolationē uŕam. Illis tū oībus Chrs infinite præponit, q̄ se exhibuit doctorē paupertatis uerbo pariter & exēplo. Quod aūt melior elegit, magis est eligendū. Sequitur scd̄a pars rubricæ. Vadant pro eleemosyna confidēter, &c. Sed contra uidet, quia de sanctis pauperibus in Hierusalē congregatis dr. Nec quisquā ægens erat inter illos. Sed ad hoc patet rńsio ex prædictis in secūda rubrica, qa illi pauperes nō oīno districtionē Apostolicę paupertatis ꝓfitebant̄, ut uisum est inter quos erant neophyti uiri & mulieres, quibus subita ægestas pernicioſa forsitan extitisset, contra Paulus pro se & sibi conformibus ait. Vsq; in hanc horā ęsurimus & sitimus. Et alibi. Cum. n. apud uos essem, & ægerem, nulli onerosus fui. Item obijcitur, licet Dńs pauper fuit, nō tū dr à quibusdā fuisse mendicus, ut uidet. Item fratres mendicando, uidētur grauare alios pauperes mēdicos, penitus humano auxilio destitutos. Itē dicit. Beatius est magis dare q̄ accipere. Rńdeo. Cū summè honorificū sit dare, summa priuatio honoris est constituere se in dandi impossibilitate, & necessitate mendicandi. Quia dicit Seneca. Nil carius emitur, q̄ quod præcibus constat. Inter etiam oīum petitionum genera, uerecundissima est mendicitas. Est enim mē dicare, ad misericordiam hominum uiuere, ut dicit August. super illud Psalm. Nutantes transferantur filij, eius & medicent. Quid potest autē tam uerecundum esse, q̄ in omnium Christianorum misericordia se ponere. Hoc sciens sanctus Franciscus subdit. Nec oportet eos uerecundari, &c. Ipse enim Dominus mendicus fuit, unde August. super illud Psalm. Persecutus est hominem inopem, ideſt Christū. ſ. Iudas. Et quod addidit & mendicū illū eundem intelligere possumus, nisi fortè quia dicit mulieri Samaritanæ, quāuis eius omnia essent, & ei ab oībus deberentur, ipse tū non est usus sua potestate talia exigendo. Nec. n. exegit ꝙ imperium auctoritatis, sed per modū pauperis mendici, sicut dixit Zacheo. Festinans descende. Ibi Glo. Non inuitatus se inuitat. Item tali etiam forma Apostoli processerunt, quibus licet oia deberent, tū ut pauperes receperunt ex misericordia sibi datum ad necessitatē. Item Bern. tractans illud uerbum. Cū factus eēt Iesus annorū dicit duodecim. Vte inquā Dñe per oia nostrę paupertati conformares, & oēs uitæ humanæ calamitates susciperes, quasi unus in turba pauperū, ſtipendium per ostia mendicabas. Huic cōcordat sanctus Aug. super illud, ꝓducens fœnū iumentis, dicit in origmali. Loculi erant Iudæ ꝓditori comissi, & illi qui conferebant in loculos, Dño conferebāt, nisi forte putatis, ꝙ Dńs ibat, & petebat, aut indigebat, cui angeli seruiebāt. Quare ægere uoluit, nisi ut daret exemplū montibus, ut parerēt fœnū. Hæc August. Ad tertium dicendum. Sicut dicit Apostolus. Probauerunt Macedonia, & Achaia, collationem aliquam facere in pauperes sctorū, qui sunt in Hierusalem. Placuit. n. eis, & debitores sunt eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt Gentiles, debent & in corporalibus ministrare eis. Ibi dicit Glo. ꝙ erant debitores, quia illi pauperes miserant eis prædicatores. Cum igitur isti pauperes fratres totī mundo mittunt ꝓdicatores, à toto mundo possunt accipere necessaria uitæ suæ. Nulli ergo iniuriantur in hoc, quia legis testimonio docetur, ꝙ nulli facit iniuriam, qui utitur iure suo. Nisi fortè ideo faciunt iniuriam, quia quod possunt accipere cū honore, accipiunt cum extrema confusione. Itē omnia bona ecclesiæ Christi, & oēs superfluitates diuitum, sunt una respublica pauperum. In participatione aūt huius reipublicæ, tantò unusquisq; minus alios lædit, quantò paucioribus est contentus. Hoc faciunt fratres isti, qui cum possent uiuere sicut alij clerici in statibus honoris, & affluentiæ uiuunt in statu ignominiæ, & ęrūnæ, mendicantes ꝓ seipsis, sicut Paulus mendicauit pro alijs, ut patet in epistolis suis. ſ. in collecturis pro ꝓauperibus faciendis. Ad ultimū sciēdum, ꝙ si beatius est magis dare q̄ accipere, beatissimi sunt qui omnia dederunt. Vnde Hieron. Nemo ꝓfectius erogat, q̄ qui sibi nihil reseruat. Item si recipere diminuet de beatitudine, ergo qui magis recipiunt, magis deficiunt, & qui minus recipiunt, minus deficiunt. In hac parte, tales sunt isti pauperes in toto clero ex sua professione. Item licet dare, simpliciter beatius sit q̄ recipere, tamen cum circunstantia tantæ humilitatis, recipere est beatius q̄ dare, unde Dńs suos discipulos ad receptionem informauit, quos nudos per sæcula destinauit. Vadāt ergo fratres ꝓ eleemosyna confidenter, nec oportet eos uerecundari, quia Dńs noster se fecit pauperem in hoc mundo. Sed glorientur, quia datum est eis ꝓ noie Iesu contumeliam pati. Nihil habentibus in hoc mundo. Sed ꝓ tertio addit. Hæc est illa

1. Cor. 4.
1. Cor. 11

Act. 20.

Christus fuit mendicus.

Psal. 108.

Universidad de Deusto Biblioteca

celsitudo altissimæ paupertatis,&c. Quare altis
simæ,nisi quia à mundo remotissimæ,& per cõ-
sequens cœlorum regno summè uicinæ? Illi etiá
uitæ æternæ,ut est possibile, simillimæ, ubi nihil
terrenum est propriũ uel cõmune. Vnde subdit.
Quæ uos charissimos fratres meos hæredes, &
reges regni cœlorum instituit. Ideo hæredes,qa
oia dimittentibus pro regno cœlorum,ꝓmittit
gloria æterna. Ideo reges,qa solutione facta ple-
nariè pro re emenda. Idcirco in Matth. dicitur.
Matth. 5. Beati pauperes spũ,qm ipsorum est regnum cœ-
lorũ. Sunt ergo tanq̃ Dñi cœlorũ,quia cuncta de
derunt ꝓpter Deum, quáuis nondũ sunt in eius
possessione. Hũc aũt modum acquirendi regnũ
addit dicens. Pauperes rebus fecit,uirtutibus su
blimauit,ad hoc.n,ordinatur paupertas ista, ut
soluta per eam ꝓhibente uirtutis sanctitas au-
geatur. Studeant ergo isti pauperes,sicut sunt cę
teris arctiores in paupertate,sic sint præ cæteris
in omnibus celsiores. Hæc sit portio uestra, quæ
perducit in terram uiuentium, eoipso quo in
terra morientium nihil quærunt. Cui dilectissi-
mi totaliter inhærentes,ut oia quæ in usu fratrũ
sunt,hanc prædicent paupertatẽ. Nihil aliud pro
nomine Dñi nostri Iesu Christi, in perpetuum
sub cœlo habere uelitis. Ipse.n. ita pauper exti-
tit,ꝙ nihil habuit quo posset eum diabolus spo-
liare,ut supra patet. Sed qa sic fratribus de pau-
peratis,necessaria est fraterna consolatio:addit.
Et ubicunq; sunt fratres, ostendant, &c. Osten-
dens qualiter se debent habere ad alios. Et Pri-
mò ad sanos, & consequenter ad ægros. Circa
primum informat eos ad ueram & non ad fictã
charitatem,& hoc in duobus. Primò quo ad fa-
miliarem, affabilem, & socialem dilectionem.
Secundò quo ad necessitatum omnium reuela-
tionem. Dicit ergo. Vbicunq; sint,in domo, siue
extra domum,& se inuenerint fratres, ostendát
se domesticos inuicem, non solum publicè, sed
familiariter & secretè, & ideo ait, inter se. Pro
secundo addit, & securè manifestet unus alteri
necessitatem suam. Securè inquit,sicut filius ma
tri suæ. Vnde addit, quia si mater nutrit, & dili-
git filium suum carnalẽ, quantò diligẽtius debet
quis diligere.affectu,& nutrire.s.effectu:fratrem
suum spiritualem? consequẽtia patet,quia amor
gratuitus.s.charitatis,fortior est amore carna-
li. Tum quia charitas superat mortis innatum
horrorem. Tum quia charitas habet fundamen
tum sui bonum infinitum, propter quod nihil
finitum præualet contra eã. Hæc aũt exhortatio
Ioan. 13. ex illa regula euangelica trahitur. In hoc cogno
scent oẽs. ꝙ mei estis discipuli, si delectionem
Lucæ. 22. habueritis ad inuicem. Item. Et tu aliquando
conuersus confirma fratres tuos. Sed pro ęgro-
tis subdit. Et si quis eorum in infirmitatẽ ceci-
derit,alij fratres debent eis seruire,sicut uellent
sibi seruiri. Et hoc etiam ad eandem charitatẽ
Eccle. 7. pertinet. Vnde in Eccle. dicitur. Non te pigeat
uisitare infirmos,ex his.n. dilectione firmaberis:

unde Saluator ait. Omnia quæcunq; uultis,ut fa Matth. 7
ciant uobis homines,& uos eadẽ facite illis,& c.

Capitulum. VII.

SI qui fratrum instigante inimico mortaliter
peccauerint. Stabilitatis duobus ciuitatis la-
teribus ex sex partibus figuratis, hic agitur de
tertio latere occidẽtali. Et hæc pars habet tres
partes,quia in prima agitur de lapsorum releua
tione à casu fugiẽtium. In secunda agiĩ de prin
cipali ordinis gubernatione, & pertinẽtibus ad
totius ordinis immobilẽ statum. In tertia agiĩ
de erectione aliorũ à casu,prędicando uerbũ di-
uinum. Prima pars habet tres. Primò.n. tangitur
pecatorum debita ponderatio. Secũdò eorun-
dem ordinata correctio, ibi. Ipsi uerò ministri
si presbyteri sunt. Tertiò subditur ministrorum
propria informatio,ibi. Et cauere debẽt. Dicit
ergo sic. Si qui fratrum instigante inimico, &c.
Quantò.n. aliquis maius habuerit studiũ per-
fectum, tantò fortioribus contra eũ machinaĩ
insidijs. Mortaliter peccauerint,quod sit in om-
ni uoluntaria transgessione præcepti legis diui-
næ,& disciplinæ. Pro illis peccatis,de quibus or-
dinatũ fuerit inter fratres, ut recurratur ad so- Lucæ
los ministros prouinciales. Iuxta quod Dñs eie-
ctionem dęmoniorũ suis miraculis reseruauit.
Teneãtur prædicti fratres ad eos recurrere,q̃ ci-
tius poterunt sine mora. Hoc de notorijs tãtum
peccatis intelligitur, quia quæ secreta sunt non
sunt publicáda. Grauius.n. est pecatum, quod in
scandalum aliorum publice perpetraĩ q̃ occul-
tum cęteris paribus, & ideo grauius est punien-
dum. Sequitur secundũ. Ipsi uerò ministri si ṗsby
teri, sunt;quod regulariter est tenendum,cũ ha
beant curam animarum, & per consequens de-
beant uultus pecorũ suorũ cognoscere,& in fide
ac moribus ordinare. Istud aũt dictum est pro
ordinis principio,in quo erat raritas sacerdotũ.
Maximè quia Sanctus Franciscus ex humilitate
legitur sacerdotiũ fugisse,sicut & Sanctus Bene-
dictus. Cũ misericordia iniungant illis pœnitẽ
tiam. Cum misericordia inquit, ne eueniat qđ
dicitur. Cum austeritate imperabatis eis, & cũ
potentia,& dispersus est grex meus,eò ꝙ non es
set pastor. Si uerò ṗsbyteri non sint, iniungi fa-
ciant per alios sacerdotes ordinis. Pro tertia par
te subdit. Et cauere debent ne irascantur. Ira q̃
est habitus cum assensu liberi arbitrij in maleuo
lentiam. Hoc idcico dixerim,quia uitare oẽs pas
siones surrepticias iræ non est in hoĩs potestate.
Sufficit aũt uoluntatis rectitudine custodire, &
motus hmõi irrationabiles circa consensum ui
riliter cohibere. Vnde Psal. Irascimini & nolite Psal.
peccare. Et conturbenĩ.i.turbulenti & terribiles
efficianĩ subditis suis,ꝑ peccatũ alicuius, quia
ira & cõturbatio, in se & in alijs impediũt chari
tatẽ,q̃ est uita cordis,ut ait Ioã. Qui odit fratrẽ 1. Ioan.
suũ,homicida est. Nõ aũt ꝓhibet iram per zelũ,
quæ uirtus est necessaria in pctĩs corrigẽdis.
Capitulum

Capitulum VIII.

VNiuersi fratres,unum de fratribus istius reli
gionis,&c. Hic secũdò ꝓuideĩ aduersum oc
casum principalis ordinis gubernatio quãtũ ad
quatuor, primò quantum ad generalis ministri
perfectionem & electionem. Secundò quantum
ad capituli generalis celebrationem,ibi, quo de
cedente. Tertiò quantum ad absolutionem mi-
nistri inutilis, ibi,& si aliquo tempore. Quartò
quantum ad celebrationem capituli prouincia
lis in singulis prouincijs,ibi,post capitulum ue-
ro Penth. Dicit ergo pro primò sic, uniuersi fra-
tres unũ de fratribus istius religionis teneantur
semꝑ habere generalẽ ministrũ,& seruum totius
Eccl. 50. fraternitatis, unde ĩ Ecclesiastico dĩ. Circa illũ
corona fratrũ quasi plantatio cedri in mõte liba
no. In his aũt uerbis,tãgit eius auctoritatẽ in no
mine generalitatis. Tangit etiam humilitatem
cum dicit,ut sit seruus totius fraternitatis, ut.s.
qui dum subditus erat obediebat uni, aut duo-
bus, sciat se electum in generalem ministrum,
debere omnium necessitatibus obedire. Tangẽ-
do autem eius auctoritatem & humilitatem no
tat etiam unitatem,dicens,unum de fratribus.
Quia sine uno capite, nulla respublica stare be-
ne potest. Vnde unum Apostolum Dominus pre
Ezech. 34 fecit cęteris. Itẽ in Ezech. dicitur. Suscitabo suꝑ
eos pastorem unum, qui pascat eos, seruũ meũ
Matt. 12. Dauid. Omne.n. regnum in se diuisum desolabi
tur. Pro secunda particula addit. Quo decedẽte,
&c. fuerit ordinatum,quia pro diuersis necessi-
tatibus,oportet tẽporis spatium uariare. In exẽ-
plum huius capituli,congregati discipuli recepe
Actu. 2. runt spiritumsanctum,ut habetur in Actis. Et ꝓ
tertia parte addit. Et si aliquo tempore,apparet
uniuersitati ministrorum prouincialium & cu-
stodum,sine personarum acceptione & nationũ,
teneantur prædicti fratres quibus electio data
est, in nomine domini alium sibi eligere in cu-
stodem. Hoc nomen custos,actum dicit, & non
gradum,sicut & nomen seraphin actum dicit,&
Esa. 6. non ordinẽ. Vnde in Esa. dicitur. Volauit ad me
unus de seraphin. Pro quarta particula addit.
Post capitulum uerò Penth. Non negat quin pos-
sint etiam capitula prouincialia alijs annis cele
brare,sed de isto fit specialiter mentio, quia est
præ cæteris necessarium, ut ordinationes gene-
rales capituli,per capitula prouincialia celeri-
ter publicẽtur, & ut possit de absolutis ministris
prouincialibus prouideri.

Capitulum IX.

FRatres non prædicent in Episcopatu alicuius
Episcopi,&c. Hæc est tertia pars in qua agitur
de ṗdicatione fratrum,pertinẽte ad Leuiatham
Exo. 26. extirpandum,ut ster mensa in latere aquilonis,
ut dicitur in Exo. Et hęc pars habet duas partes,
quia primò agit de pertinentibus ad prædicatio
nis auctoritatem. Secundò ad prædicationis uti

litatem & maturitatem,ibi. Moneo quoq; fra-
tres. Et quoniam prædicaturi fulciuntur duplici
auctoritate.s. prælatorum seculariũ, quibus sunt
greges cõmissi,& prælatorum ordinis, per quos
habet de personis idoneis prouideri. Pro primò
dicit sic. Fratres non prædicent in Episcopatu
alicuius Episcopi,ubi eis fuerit contradictum.
Hoc ideo dicitur,quia fratribus iste gradus licẽ
tię debet sufficere, quia præsumitur eum cõsen-
tire si non contradicat. Vnde Greg. xxij. moral.
Pij pastoris mens quia non propriam gloriã, sed
auctoris sui q̃rit,ab omnibus uult iuuari. Quod
nãq; ait,prædicator fidelis optat, si fieri ualeat,
ueritatem quã solus loqui non sufficit,ora cun-
ctorum sonent. Hæc Grego. Vnde in Lu. diciĩ. Vi Lucæ. 9.
dimus quendam in nomine tuo dæmonia eij-
cientẽ, & prohibuimus eum,quia non sequitur
te nobiscum. Et ait ad illos. Nolite prohibere, q
enim non est aduersus nos,pro nobis est. Simile
legitur in Nu. Ne igitur impedimentum esse pos Num. 11.
sit uerbi Dei expectatio licẽtiæ expressæ, ut ostẽ
datur ṗsumptam licentiam sufficere,his dunta-
xat,quorum prædicatio est per sedẽ apostolicã
approbata,loquiĩ negatiuè in principio dicens.
Fratres nõ prædicẽt in Episcopatu alicuius. Sed
ponamus,ꝙ Episcopo attemptante & approban
te prædicationem fratrum,aliquis inferior prę-
latus repellat eum in parochia sua. Nunquid cõ
tra uoluntatem eius debent ibidem prædicare?
Et uidetur ꝙ non,quia omnis auctoritas cõces-
sa à quocunq; iudice, intelligitur concedi sine
præiudicio,sed prædicare in alienis inuito curã
habente,est in præiudicium proprij pastoris, er-
go nullum priuilegium suffragatur fratribus ad
prædicandum plebi,contradicente proprio pasto
re. Item saltem nullus debet audire confessionẽ
alicuius,parochiani alterius,quia per hoc impe
ditur ne possit agnoscere uultum pecorum suo-
rum,contra illud Prou. Diligenter agnosce uul- Prou. 29.
tũ pecoris tui. Respondeo, cura pastoralis nõ est
dñium,sed dispẽsatio,& officiũ ecclesiasticę po-
testatis. Vnde hierarchia secũdũ Dion. est pote
stas ordinata ad dispensandum sacræ omnia po
testati subiecta. In potestatibus autem ordina-
tis,quicquid potest inferior, etiam potest supe-
rior,& non econuerso. Vnde & ipsæ hierarchæ
habet totam potestatem in se ordinatam, quæ
est hierarchia per uarios gradus distributa, un-
de nominans hierarchiam,nominat omnem hie
rarchicam potestatem. Vnde docet Dion.i. ec-
clesiasticæ hierarchiæ, licet ille hierarcha alijs
tradat sibi subditis potestatem, manet tñ apud
eum ordinaria potestas,ad agenda omnia quæ
cunq; ꝑ sibi subditos fieri possunt,ad salutẽ fide
lium procurandam. Et quia quicquid potest ex
ordinaria potestate seu auctoritate,potest alteri
committere,& quod potest per se,potest per aliũ
adiutorium sibi subditarum potestatum mitte-
re opitulationes,quotiescunq; sibi uidetur ex-
pedire,alioquin nimis periclitaretur status ec-
clesiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

clesię si Papa vel inferior hierarca, uidēs sibi subditis curæ nō sufficere, nec seipsum posse omnibus adesse, non posset uiros idoneos mittere uice sua. Vnde si sacerdos curā habēs, nolit admittere fratrē missum canonicē peccat mortaliter.
Rom. 13. uñ Apost. Qui ptāti resistit, Dei ordinationi resistit. Si igitur resistat sacerdos, nitatur frater cū humilitate allicere, quod si nō possit (nisi scādalum immineat) debet frater prædicationis officiū exercere. Quod si omnino se sacerdos irrationabiliter opponat, uehemens est ꝓsumptio cōtra ipsum, cedendū est ad tēpus malitiæ ne scādalum suscitetur, & denunciandū est hierarchæ periculū animarum. Cū ergo dicit, ꝙ in præiudiciū sacerdotis, dicendū ꝙ non, quia nulli facit iniuriā, quia utitur iure suo. Nō ergo iniuriatur Episcopus mittendo opitulationē, cum hoc facere posset de iure, ut supra uisum. Nec iniuriat opitulans illi quē iuuat in sarcina supportanda, pro tantò enim minuit sacerdoti curā habenti pondus in districto iudicio Dei, quantū ab illo supportatur. Et quod dico de prædicatione, intelligo etiā de cōfessionibus audiēdis. Possunt enim fratres apostolica ordinatione in priuilegijs ordinis expressa, audire cuiuscunq; sacerdotis parochianos, ipso inconsulto, uel etiā contradicente, si auctoritatē habeāt ab episcopo audiēdi. Et
Distin. 22 cap. oēs. quia curia Romana hoc determinat, hæreticū ē aliud pertinaciter affirmare. Patet etiā Papam posse talia in ecclesia ordinare, quia certū est ꝙ distinctio curarū, & collatio iurisdictionū, ab auctoritate ꝓcessit ecclesiæ Romanę. Ergo qñcūq; uidet ei ad salutē fidelium aliud expedire potest aliud ordinare, dicente Augustō. ꝙ hoc solū rectè
In epistola ad Macedoniū. agitur, ut uita hominū corrigatur. Ad obiectū de agnitione uultus. Respon. Quod si sacerdos ꝓprius scire possit, & uelle sufficiens consiliū super subditos impendere, nullus sanæ mētis quęreret immiscere se cōfessionibus ad ipsum non pertinentibus audiendis. Certū est aūt, ꝙ quidā sacerdotes oēs suos subditos audire nō possunt, propter multitudinē subditorum, unde cū ipsi soleant sibi alios adiungere sacerdotes cōmensales, uel extraneos ad tēpus uocare', pro illis audiendis, quos ipsi nolunt, uel nesciunt, uel nō possunt audire, impium est dicere ipsis hoc posse, & Episcopū nō posse. Pōt igitur Episcopus aliquos mittere in adiutoriū sacedotū, propter ipsorum impotentiā, ignorantiā, uel acediam, qua tepidi sunt in discutiendis conscientijs subditorū. Nec ꝓpter hoc tantū, s. propter insufficientiā sacerdotū in aliquo prædictorum triū, immo etiam ꝓpter maius bonū, quia in maiorē feruorē pœnitentiæ excitātur multi ex prædicatione, & exē plis fratrum, q̄ plurimorū aliorum. Potest autem nihilominus sacerdos agnoscere uultus pecorū suorū, uel quantū ad exteriorem cōuersationē, uel quantū ad conscientias subditorū suorum, si postq̄ fuerint fratri cōfessi, dicant in foro conscientiæ sacerdoti se confessos fuisse, qñ in foro cōscientiæ pro se & cōtra se cuilibet est credendum, & aliqua etiā interim uenialia emergētia dicere, quanq̄ non esset malū, immò certè plurimum expediens, oēm confessionem reiterare, ꝓ benedictione duplici acquirenda, nisi forte sacerdos ille esset ignarus plurimū, aut reuelator cōfessionis, aut sollicitator ad peccandum, aut simoniacus, aut aliter sceleros⁹, quo pateat ipsum ut malæ cōscientiæ hominē, non habere zelum Dei pro alijs dirigendis. Impiū est aūt non credere audito à fratre, cū credat audito à seculari alio sacerdote, uel dicere ꝙ frater impediat agnitionē uultus, q̄ non impedit alius secularis. In oibus aūt cōfessionibus audiēdis cōsulo audi tores fratres, prius inquirere qua de causa declināt auditoriū proprij sacerdotis, & nisi eos inueniant piè motos & rationabili causa ductos, remittant eos ad proprios sacerdotes. Retrahū tur aliquādo enim peccatores sæpè ad tēpus uerecundia, ab usu peccandi, in aspectu & præsentia proprij sacerdotis, si bonus est, eorū scelera cognoscentis. Sed quia hoc rarū est, nō sunt propter hoc particulare rarū bonum, alia innumera dimittenda, quæ ꝓ auditum fratrū, uel aliorū Deū timentium ꝓcurantur. Pro auctoritate habenda à prælatis ordinis subdit. Nullus fratrum populo penitus audeat prædicare, nisi &c. Circa quod notandū est, ꝙ superius dictū est, cessante causa &c. Certū est autem, ꝙ nullus examinandus est, nisi de cuius sufficientia nō constat. Idcirco Papa regulā declarando diffinit, ꝙ qui examinatione nō indigent, nō sunt ad generalē ministrū causa officij prædicationis mittēdi. Aliud etiā priuilegiū, examinationem cōmittit discretis fratribus alijs, quod priuilegiū nō discordat ab intentione regulæ, quæ nō intendit nisi periculis obuiare, quod (Deo gratias) excludi pōt, ꝓ multiplicationē litteratorū ꝓ ordinem ad talem examinationē sufficientiū, & melius sic pericula excludentiū q̄ alio modo fieret, quia discursus & uiarū multiplicium pericula sic uitantur. Sic Dñs ipse christianæ religionis institutor, primò solus uocauit & informauit discipulos, secundò ꝓ alios ecclesiā dilatauit. Moneo quoq; & exhortor ipsos fratres, ut ī prædicatione quā faciunt, ergo nullus debet prædicare nisi sciat ip se sermonē facere, & sufficiēter disponere. Vnde subdit, sint examinata, nō temerè ac sine delibe
Psal. 18. ratione ꝓlata, non sint noua ac suspecta, sed casta eorū eloquia psal. Eloquia Dñi eloquia casta. Hæc autem castitas excludit corruptionē falsitatis, & immissionē non solum enormitatis, im
2. Cor. 2. mo etiam oīs uanitatis seu uerbi risum prouocantis, seu fastū, aut impetū prætendētis. Exclu dit ēt corruptionē intentionis. Vnde Apostolus ait. Nō. n. sumus sicut plurimi adulterātes uerbū Dei, sed ex sinceritate sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur. Ex Deo, contra falsitatem. Corā Deo, per maturitatē, in Christo, ꝓ puritatis intentionē. Secūdò describit eam ꝓ causam finalem,

finalem, unde subdit, ad utilitatē & ædificationē populi, utilitatē, in malo uitando, ædificationē, in bono faciēdo, populi dicitur, ne tm̄ ꝓsumat ꝙ pauperibus & simplicibus prædicare cōtemnant. Sed ꝓ causa materiali subdit, annunciādo eis uitia & uirtutes, quantū ad uitā ꝓsentē, pœnam & gloriā, ad uitā futurā, quod dicit ne prædicent. s. seipsos, ut suā philosophiā ostendant, & fimbrias magnificent, pro causa formali subdit, cū breuitate sermonis, hæc breuitas excludit uerborum ambages & sententias inuolutas: uerba etiā ardua super capacitatē audientium, hoc patet ꝓ illud quod sequit, quia uerbū abbreuiatū fecit Dñs super terrā. Ista enim abbreuiatio nō excludit cū expedit sermonis ꝓlixitatē,
Ioan. 13. Matth. 5. quia Dñs ipse aliquando ꝓlixè prædicauit, sicut patet in Ioan. & Matth. Sed breuitas dicitur ibi restrictio omniū legaliū, ad unum Christū, item exclusio cęrimonialiū, & cōmendatio moraliū. Item breuitas est charitas, q̄ continet in se totā legem ad literā, etiam studendum est breuitati, quia ꝓlixitas generando fastidiū, auditores plu
Prēs minores ex sua profes sione & ex intētione Bea. Fran. habet ītu dere, & p̄dicare. ries retrahit ab auditu. Ex isto capitulo patet, ꝙ fratribus ex intentione beati Francisci incūbit studere, quia sine studio nō possunt uerba modo debito examinare. Patet etiam, ꝙ fratres ex sua ꝓfessione habēt prædicare, in quorū regula inter oēs specialis tractatus de prædicationis officio continetur, unde certissimè colligat, ꝙ nullis alijs religiosis plus competit prædicare ex rōne status sui, q̄ his qui hanc regulam profitentur.

Capitulum X.

FRēs q̄ sunt ministri & serui aliorū fratrū &c. Descriptis tribus huius ciuitatis lateribus, hic describit latus quartū totum uergens ad austrum, & etiā ad interiora austri. Et hæc pars habet tres, quia prima pars docet seruare oēm uirtutis ꝓfectionem præcipuè charitatis. Secunda docet seruare famę synceritatē à maculis præcipuè fœditatis. Tertia sitientibus martyriū, aperit aditū, docens infidelibus se iungere, domesticis abdicatis. Prima pars habet octo, qa primò imponit ministris prouincialibus diligentiā curę. Secūdò imponit subditis districtionē obediētiæ, ibi. Fratres uerò qui sunt subditi. Tertiò fratribus grauatis dat remedium, ibi. Et ubicunq; sunt. Quartò circa hoc subdit informationē ministrorū, ibi: ministri uerò benignè. Quintò subdit informationē omniū fratrū ad uitationem peccatorū præcipuè ꝓ spiritualium, ibi. Moneo uerò. Sextò informat eos ad deuotionis ꝓpū, & ad tolerantiā iniuriarū & aliorum grauaminū, ibi: & habere humilitatē & patientiam. Octauò ad charitatis cōplementū, ibi: & diligere eos q̄
Lu. 22. nos &c. Dicit ergo primò. Fratres q̄ sunt ministri, & serui aliorū fratrū. Ministri in ꝓpūalibus, & serui in tēporalibus. Visitent, socialiter, & moneant, iudicialiter ex dicto Saluatoris Petro. Et tu aliqñ conuersus, cōfirma fratres tuos. Et hoc ad benefaciēdū, humiliter, nō imperiosè, & charitatiuè, nō contumelioſè cōtradicente, unde in
Ezech. 34 Ezechiele dicit. Lateribus & humeris impingebatis, & cornibus uestris uētilabatis oia infirma pecora, donec dispergerent foras, humiliter ergo & charitatiuè. Exēplo Dñi dicētis. Quotiēs
Matth. 23 uolui cōgregare filios tuos, quēadmodū gallina. Ipse tñ Dñs asperè dedit correctionis exēplū, unde facto flagello de funiculis expulit emētes &
Ioan. 2. uēdentes. Et petro carnali sensu ducto dixit, uade retro sathanas. Durissimè etiam pharisęos &
Matth. 15 & . 23. & Luc. 16. hypocritas increpabat. Nō præcipiētes eis aliqd, quod sit cōtra animā suā, utpotè, inhibitū lege diuina, & regulā nostram inhibitū lege discipline. Pro secunda parte rubricę subdit. Fratres uerò qui sunt subditi recordent, ꝙ ꝓpter Deū abnegauerunt ꝓprias uoluntates. Propria uoluntas est illa, q̄ omnino diuino imperio nō ligat, uel superioris regulę nō adhæret, unde fiducialiter præcipio eis, ut obediāt suis ministris, & oibus prælatis ordinis. Et dicit suis, ut de prouincialibus, & alijs ꝓlatis immediatis se loqui oēdat hic, qui supra de obedientia ad generalē ministris in primo cap. est locutus. In oibus quę ꝓmiserunt Dño obseruare, supple, explicitè uel implicitè. Et nō sunt cōtraria aīæ suæ & regulæ nostræ, hoc supra expositū est. Sequit pro tertia parte. Et ubicunq; sunt fratres, q̄ scirent, ꝓ experientiā, & cognoscerent, ꝓ rectū iudiciū, se nō posse regulā spiritualiter obseruare, hæc est in his præcipuè q̄ spūalia sunt, ut tranquillitas cordis, & puritas cōscientię. Nō posse inquit, uel ꝓpter tentationū grauitatē periculosam, ut in cōsortio mulierū, uel nō posse quātū ad corporis necessaria, si nō possint habere alicubi salua ordinis puritate, uel ꝓpter similia. Ad suos ministros debeant recurrere. Qui debent esse refugiū afflictorū uice Dñi dicentis.
Matth. 11 Venite ad me oēs q̄ laboratis & onerati estis, & ego reficiā uos. Recurrere inq̄, ꝓ se, uel ꝓ nunciū forma statutorū ordinis obseruata in cūdo, qa istud debitū nō est exēptū ab obediētia statutorū. Sequit pro quarta parte, ministri uerò charitatiuè in corde, & benignè in uultu & sermone, eos recipiāt, & rantā familiaritatē habeāt circa eos. Hoc est, tā familiares seipsos exhibeāt, ut decere possint eis, frēs ad eos recurrētes, & facere, sicut Dñi seruis suis. In hoc uerbo, sicut Dñi, ministri iformanē ad humilitatē, ut se quasi seruos imaginentē fratrū aliorū esse. Et oīa uerba imperiū resonātia fileāt, & facta dñatum ptendentia
Luc. 22. pœnitus deserāt. Exēplo illius q̄ dixit. Qui maior est ī uobis, fiat sicut minor, & q̄ ꝓcessor sicut ministrator. Cū igit dicit, ut dicere possint & facere. Informatio est ministrorū, ne facto aut uerbo ꝓtendāt fastū, q̄ possit repellere subditos à fiducia ad ministros ī necessitatibus recurrendi. Nō est aūt itelligēdū uerbū, ꝙ subditis deē occasio supbiēdi ꝓ nimiā humilitatē ministrorū, ne sicut dicit Greg. Dū nimis seruat hūilitas, regē

di fran-

Universidad de Deusto
Biblioteca

di frangatur auctoritas. Vnde qui dixit, qui maior est uestrum, &c. non dixit, qui minor est, fiat sicut maior. Nam ita debet esse, quòd Ministri sint serui omnium fratrum. Serui quidem in his præcipuè, q̃ ad salutem pertinent animarum, unde Dominus. Ego in medio uestrum sum tanquàm qui ministrat. Sequitur pro quinta parte, in qua tangit octo genera peccatorum, dicens. Moneo uerò & exhortor in domino Iesu Christo, ut caueãt fratres ab oĩ superbia, quia ut dicit Aug. super illud Psal. In ira cõsummationis. Alia uitia in malefactis timenda sunt, superbia in benefactis plus metuenda est. Ab omni inquã superbia cordis, cõuersationis, sermonis, & operis, uana gloria, q̃ oritur ex superbia, hoc est fratribus necessarium. Vnde Hier. super Matth. Elegãter in quodã uoluminum scriptum legimus. Ne quæras gloriam, & non dolebis cũ inglorius fueris. Inuidia, quæ infallibiliter superbiam comitatur, unde Aug. super Psal. Superbiæ comes est inuidia, fieri.n. non potest, ut superbus nõ inuideat. Auaritia, quæ consistit in cupiditate rerum terrenarũ nõ habitarum. Item consistit in tenacitate rerum obtentarum quarumcunq; in usum uenientium. Pro qua ulterius excludenda subdit, cura, & solicitudine huius sæculi, quæ ex auaritia proueniunt, unde Saluator. Nolite soliciti esse, dicendo aut solicitudine huius sæculi, solicitudinẽ sęcularem perimit, ut spũalem solicitudinẽ nõ excludat, quæ in procurãda animarũ salute præcipuè exercetur. Inhibendo etiam solicitudinem huius sęculi curiositatem illorũ percutit, qui immoderatè student in sapientia sęculari. In culpam auaritiæ & solicitudinis nimietate, incidunt oẽs superfluitates librorum, aut uestium, aut ædificiorum, aut similium. Quę auaritia tunc est damnabilis, cum in grauamen aliorũ pauperũ eleemosynę in talibus superuacuè cõsumunt. Detractione, q̃ oritur pcipue ex inuidia & odio, ideo excludẽdo detractionẽ, odiũ ẽt & irã excludit. Et murmuratione, q̃ ex impatiẽtia & iudiciorũ temeritate ꝓcedit, oĩa uitia spũalia, q̃ religiosos fragiles comitare solẽt hæc excludit, excepta acedia quã in suo cõsequenter opposito dissuader. Curiositatẽ ẽt laicorũ cohibet dicẽs. Et nõ curẽt nescientes literas. i. laici literas discere. In quo uerbo curiositatẽ cohibet, nõ tñ ihibet quin ipsi teneanẽ literas discere, si fuerit eis imperatũ. Sed cũ ista sint mortalia, puta ẽ lege Dei ꝓhibita, quare hęc ea monitorię exhortanẽ? Ad q̃ dicẽdũ, q̃ in oĩ genere capitaliũ pc̃ũ aliq̃d est mortale, & aliq̃d est ueniale. Mortale est oẽ pc̃ũ quo aliq̃d appetit supra Deũ. Hoc aũt supra Deũ appetit, q̃n aliqs ꝓ rerpali desiderata obtinẽda, uellet aliquod pc̃ũ mortale cõmittere, quasi eã nõ possit aliter obtinere, uel ꝓ re iã obtẽta nõ admittẽda, prius uellet peccatũ mortale committẽ, q̃ ipsa carere. Hęc aũt docet sctũs Aug. Hoc est, n. habere Christũ in fundamẽto, nihil Chro ꝓponere, sed in oĩbus, eius ꝓponere

Lucæ. 22.

Matt. 7.

Li. 21. de ciui. Dei, c. 20.

ꝓceptoriã uolũtatẽ. Qui igit excellẽtiã uel uãgloriã inordinatè appetit, ita tñ q̃ Deũ sibi in corde ꝓponit, nec aliq̃d contra Deũ faceret pro gloria assequẽda sup̃bus est, sed nõ criminaliter, & pp istã distinctionẽ admonemur, oẽ ẽt signũ sup̃bię ĩ gestu, habitu, & sermone, & ita de alijs intellige cõsequẽter. Qui ergo solicitus est de sęculo cõtra regulæ honestatẽ, uel in tñ ut il'a dimittat, ad q̃ ex lege uel voto regulę teneť, peccat mortaliter. De detractione est difficilius explicare. Circa q̃d sciẽdũ, q̃ detractio est q̃ uerbo lędit aliũ, ꝓcipuè i absentia. Talis ergo aut mẽtit ut lædat, & hoc est generaliter mortale pc̃ũ, cũ sit ꝓnicios um mẽdaciũ, aut dicit uerũ licet malũ. Ẽt hoc põt esse tripliciter, aut. n. hõ dicit malũ uerũ de alio zelo iustitię, q̃ & ubi dicẽdũ est, & hoc nõ est malũ sed bonũ. Aut dicit malũ desiderio & libidine uindictæ uel odio personæ, & hoc principali intẽtione, & talis peccat mortaliter. Aut dicit malũ scitũ, ex lubricitate linguæ, & hoc nõ ẽ mortale pc̃ũ, nisi ita cõtrà prudẽtiã dicať, ut posit in scãdalũ redũdare, zelo aũt iustitiæ põt q̃s dicere malũ dupliciter, uel ut corrigať, uel ut caueať. Murmuratio est pc̃ũ mortale, cũ impugnat scienť Dei iudiciaꝛel superioris auctoritatẽ, uel cũ ordinat ad scãdalũ suscitandũ. Pro sexta parte subdit. Sed attẽdãt, q̃ sup oĩa desiderare debẽt, hr̃e spm̃ Dñi, quẽ supra dixit spm̃ sanctæ deuotionis. Ista deuotio est pius & humilis affectus ĩ Deũ, q̃ ex cõpũctione generat. Et sanctã eius operationẽ. Oro. n. dicit spũs operationẽ. Quia dicit Apostolus ad Ro. Spũs postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Orare semp ad Deũ puro corde. Oportet semper orare & nõ deficere. Et Apostolus ait. Sine intermissione orate. Hoc aũt triplicẽ haber sensum, quorũ duo tãgunt in gl. Lu. xviij. q̃a semp orare, est canonicas horas quotidiè debito mõ dicere. Item semp orat, q̃ semp benè agit. Tertio modo, semp orare est, spm̃ deuotionis semp inuiolabiliter obseruare, q̃ habita iter quascũq; occupationes solet gemitibus & suspirijs inenarrabilibus Chri clemẽtiã implorare. Inperceptibiliter ẽt ad hoc Regula (ut existimo) manuducit. Frẽs igit semp orãtes, acediã a se excludũt. Et p ieiuniũ gaudij oẽ carnale solatiũ ꝓcul pellãt, ubi cauẽda est hæresis Marsilianorũ. Pro septima parte addit, & habere humilitatẽ & patiam, p̃mittit humilitatẽ patię, q̃a fundamẽtũ eius est, sicut ecõtrariò sup̃bia est fundamẽtũ impatię. Inter sup̃bos semp iurgia sunt. In pśecutione q̃ est aduersitas ad extra, & infirmitate q̃ est aduersitas abintra. Et dr̃ in pśecutione, q̃a oẽs q̃ piè uolũt uiuere pśecutionẽ patienť. Itẽ Apostolus dicebat. Vśq; in hãc horã esurimus & sitimus. Ibi gl. Liberè et sine adulatione ueritatẽ p̃dicãtes, & gesta prauæ uitæ arguentes, gr̃am nõ hñt apud hoies. Ad patiam ĩ infirmitate, ptinet paucis obsequijs paucisq; remedijs cõtẽtũ esse, iuxtà exigẽtiã paupertatis, ut memores sint fratres, qũo olim Monachi

Quando detractio, & murmuratio cit. p. mortale.

Ad Ro. 8.

Lu. 18. 1. ad Thess. 5.

Prou. 17.

2. Tim. 3.

1. Cor. 4.

chi languẽtes, aqua frigida uix ad sufficientiam utebant. In quo (sine graui cordis gemitu nõ dico) magis reperiunt uitiosi pauperes in sęculo ad religionẽ ueniẽtes. De q̃bus Hiero. ait. Mirũ de infœlici cõditione plurimorũ. Sũt nõnulli uiles & abiecti in sęculo q̃ quotidianis laboribus se ultra uires affligẽtes ꝓ uictu captãdo: uilissimè & uix raris fabis & rapis, cũ ordeaceo pane saturant. Cũ Christi uerò ad mẽsam accedũt, & Christi militiã susciꝑiũt, suæ egestatis oblit i, lautiora quærunt q̃ milites q̃ sunt assueti magnificis. Hæc aũt oĩa in Christi & apostolica uita locũ nõ habeant. Hæc Hiero. In ultima parte subdit. Et diligere eos q̃ nos pśequunt facto, & reprehẽdunt irrationabiliter, & arguũt rõnabiliter. Quia dicit Dñs. Diligite inimicos uestros, quãtò magis amicos. Et orate ꝓ pśequẽtibus ĩ facto: & calũniãtibus uos in falsi criminis impositione. Cuius rõnẽ subdit di. Beati q̃ pśecutionẽ patiunt pp iustitiã, q̃n ipsorũ ẽ regnũ cœlorũ. Qui aũt pśeuerauerit, usq; ĩ finẽ hic saluus erit.

In epistola ad Eusebium.

Matth. 5.

Capitulum XI.

PRęcipio firmiter. Hic docet fratres famæ sinceritatẽ obseruare à labe præcipuè turpitudinis. Et hæc pars diuidit in tres, primò inhibet generaliter suspecta cõsilia oĩum mulierũ, secũdò cautelã adhibet circa cõsortia monialiũ, tertiò inhibet occasionẽ spũalium cognationũ. Dicit ergo pro primo. Præcipio firmiter fratribus uniuersis, ne habeãt suspecta cõsortia uel cõsilia mulierũ. Suspectũ consortiũ est, nõ solũ mulieris sunus & aspectus, & alia laudabilia indicia suspirationẽ laudabiliter nõ excludũt, ut si locus quærať pro mulierũ colloquio solitarius aut obscurus, & tẽpus nocturnũ uel aliàs opportunũ. Si gestus sit dissolutus, utpotè ex nimia mulieris appropinquitate, uel faciei ad eã cõuersione, fixis oculis, manibus iunctis, oẽ tale consortiũ est suspectũ, unde suspecta sunt cõsortia & colloquia pdictis circunstãtijs cõcurrentibus. Itẽ si solitaria sint, excluso aliorũ auditu, licet non uisu, ex intentione, sine causa pia, maximè si sint solitariè ꝓlongata, aut cũ eadẽ persona sine rõne euidẽti frequẽrata, suspecta sunt colloquia. Ad supitionẽ aũt mulierũ facit ætas, conditio colloquẽtis. Illã aũt suspitionẽ existimo hic ꝓhiberi, q̃ fratri excitat enormis tentationis stimulũ, uel quæ crimini ꝑstat fomentum, uel quæ põt apud alios uel aliũ scandalũ generare. Et hic æstimo oẽ suspectũ prohiberi colloquiũ, quod ordinaẽ ad carnis immundiciã quamcũq;, uel quod põt huius rei scandalũ uel suspitionem ꝓbabiliter excitare. Sicut Dñs prohibendo mechiã, prohibet nõ solum minorem lapsum q̃ est fornicatio, sed & oẽm minorem turpitudinẽ, qua corpus seminaliter inquinať. Sequit ꝓ secunda parte. Et ne ingrediãtur monasteria monachariũ, præter illos quibus à sede Apostolica cõcessa est licẽtia

Quod sit suspectum cõsortium mulieris.

specialis. Hæc inhibitio de oĩbus monialium domibus intelligitur. Vbi. n. magis est periculũ colloquij, ibi prudẽtius obuietur. Illę sũt moniales sanctu Damiani prę cæteris mulieribus ab humanis cõsortijs excludunt, licet ergo in frequentatione earũ posset oriri periculũ propter quandã familiaritatẽ fratrum minorũ, & ꝓpter hoc sit licentia adeundi talia loca sedi Apostolicæ reseruata: tñ quia aliæ moniales se amplius exponunt humanis colloquijs q̃ illę, necesse est ut illud mãdatum ad oẽs monachas referatur secundũ expositionẽ Dñi Grego. & indulgẽtiã de talibus uisitandis. Et sicut Monachi sunt nõ solũ collegiati uerũetiam solitarij, sic & Monachæ & moniales intelligẽdę sunt nõ solum collegiatæ uerũ & inclusæ dicuntur, & solitariam uitam agunt. Et hę eriã sunt uitandæ sicut collegiatæ propter magis periculũ solitudinis ex tenore ꝓcepti ut æstimo præcedentis. Sequitur pro tertia parte. Nec fiant cõpatres uirorũ aut mulierũ &c. Hoc idem inhibetur Monachis. Et quia de similibus est ratio similis, scito hic prohiberi omne fratrum ad mulieres commertium de quo posset fratribus scandalum generari.

16. q. j. placuit.

Capitulum XII.

QVicunq; fratrũ &c. Hic tertiò docet in martyrio cõsummare, & quia martyriũ nihil ẽ nisi fiat ĩ ecclesiastica unitate. Primò agit de primo. Secundò de secundo, ibi. Ad hæc ꝓ obedientiã. In prima parte tangit fratrũ hoc desiderio flagrantiũ deuotionẽ, & Ministrorum examinãtium discretionem dicẽs. Quicũq; fratrum diuina inspiratione, nõ leuitate, non impetuositate, nõ astutia subterfugiendæ disciplinæ, uoluerint ire inter saracenos & alios infideles, ut paganos uel hereticos uel scismaticos: petãt inde licentiã à suis Ministris prouincialibus q̃a huius rei obedientia nõ est inuoluntarijs imponenda. Vnde subdit. Ministri uerò nullis eundi licẽtiã tribuãt, nisi eis quos uiderint esse idoneos ad mittendũ. Idonei aũt sunt robusti corpore, & cõstantes in fide, probati uirtute, & semper irreprehensibiliter cõuersati. Sequitur pro secũda parte. Ad hæc per obedientiam iniungo Ministris, ut petant à Dño Papa unũ de sanctę Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, qui sit gubernator in bonis agendis, protector in oppressionibus alienis, & corrector in delictis istius fraternitatis, ut semper subditi & subiecti sint pedibus eiusdẽ sanctæ Ecclesiæ, stabiles in fide catholica, sine qua illud martyrium nihil ualeret, paupertatem cõtra auaritiã, & humilitatem cõtra superbiã, & sanctũ Euangelium Dñi nostri Iesu Christi quantũ ad uirtutum pfectionem omnimodã, quod firmiter promisimus, id est quatenus ipsum promisimus obseruemus. Propterea abundantius oportet obseruare nos ea q̃ audiuimus, ne fortè pereffluamus. Quæritur de ꝓceptis regulæ, q̃. f. uniuersaliter intelligẽda sunt præceptoriè imponi, & ĩ quibus possunt

Ad Heb. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

possunt prelati ordinis dispensare. Ad hoc respõ deo, q regula ista præceptis est plena, & ut puto pene oia in ea posita sunt præcepta, ubi aliquod expresse additu ut montionis uel exhortationis uocabulũ uel cõsimile aliud nõ declarat. Præceptorũ autem istorũ tria sunt genera. In quibusdã .n. ponit expresse præcipiendi uerbũ, ut pręceteris cõmendentur, & illa sic transeunt in uotũ, ut in nullo eorũ ordo ualeat dispẽsare. Aliud est genus præceptorum, qbus additur uerbũ tentionis uel debiti, uel aliquod simile. Ex quo obligatio declaratur. Vocabulum aũt tẽtionis, licet obligationẽ importet, non tñ sic districtẽ sicut uocabulũ præcepti ad illud faciendũ ligat, cui tentio nis uocabulũ est adiunctũ. Quod patet: quia cũ hõ homini teneri dicit in aliqua pecuniæ quãtitate, certũ est q tẽtio obligationẽ importat uel ad soluendũ uel ad satisfaciẽdũ uel alio modo, nisi debitũ uelit creditor remittere debitori, un de licet tentio obligationẽ sonet, põt tñ ordo in particulari & in casu cũ aliquo dispensare ĩ iam dictis: exceptis illis in qbus patet intentionẽ regulæ omnino præceptoriè obligare, uel quorum trãsgressio scandalũ uel deordinationẽ notabilem generaret. Verbigratia, cũ dicit primo cap. Alij fratres teneanẽ fratri Frãciſco, & eius successoribus obedire. Patet q in hoc nõ potest ordo in aliquo dispensare. Sic etiã. viij. cap. ubi dicitur. Vniuersi fratres unũ de fratribus istius religionis, teneãtur habere semper Generalẽ Ministrũ. Et infra eodẽ cap. Teneãtur predicti fratres qbus electio data est, aliũ sibi eligere ĩ custodẽ, & sic in similibus. In alijs aũt nonnullis, credo quod ordo põt dispẽsare ĩ particulari & ĩ casu. Verbigra cum dicit. iij. c. Nõ teneãtur nisi sexta feria ieiunare. Credo q citra manifestã necessitatẽ subditus tenetur ieiuniũ soluere, si superior imponeret, nisi esset solutio ieiunij in scãdalum aliorũ. Similiter intelligo in illo uerbo septimi capituli. Teneãtur prædicti fratres ad eos recurrere, & in qbusdã alijs, nihil tñ horum põt ordo generaliter immutare. Est etiã tertiũ genus, ubi nec additur præcipere, nec teneri: sicut patet in secundo cap. in pertinẽtibus ad receptionem ad ordinẽ uenientiũ, & in tertio in spectantibus ad diuinũ officium, & in pluribus alijs cõsequẽter, ubi multa essent præcepta ex intentione mãdatoris, nisi eorũ transgressio scandalũ & deordinationem notabilẽ generaret. Circa quorum dispensationẽ in particulari intelligo idẽ, quod circa præceptũ secundi ordinis est predictũ. Inter quæ etiã alia quæ nõ præceptoriè inserunt. Nec in speciali amplius diffinio, nisi ut omnia regulę uerba cũ reuerentia recipiantur, & ipsorũ transgressio penitus deuitetur, cũ certum sit regulã pro lege dari. Nec aliqs à lege auertit, quin ad tenebras cõuertat. Nulli ergo. Hæc est pars tertia epistolę, aliorũ cõclusiua: ubi duo sunt notabilia. s. regule stabilitio, & tẽporis determinatio. Pro primo dicit. Nulli ergo oino hoium liceat hanc paginã nostrę cõfirmationis infringere, uel ei auſu temerario cõtrarie. Quod tñ faciũt detractores, regulã ipsam, & regulę declarationẽ, & fratrũ cõuersationẽ, trino ordine dentiũ lacerãtes. Vnde caueant ab eo quod sequit. Si aũt quis hoc attẽtare presumpserit, indignationẽ omnipotentis Dei & beatorũ Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurũ. Pro tẽpore addit. Datum Laterani. i. in sede Imperiali Christi nomini cõsecrata, tertio kalendas Decembris, die. s. saturnini: quæ est prima. s. solemnitatũ anni secũdũ reuolutionẽ Romani officij, ut pateat hanc regulam esse renouatiuam gaudij, quod annus benignitatis Domini introduxit. Quę est etiam uigilia sancti Andreæ Apostoli: ut sciant omnes huius regulæ obseruãtiam esse uigiliam preambulam, ad thronum iudiciarium cum gloria possidendũ. Põrificatus nostri anno octauo, ut octaua gratię & gloriæ cõmendetur. Amen.

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE,
DETERMINATIONES MVLTARVM QVÆSTIONVM SVPER REGVLAM BEATI FRANCISCI.

VM inter alios ordines religiosorũ, ordo fratrũ minorũ datus sit Ecclesiæ ad ædificationẽ fideliũ in fide & moribus, p uerba doctrinæ & exẽpla bonæ cõuersationis, quibus & fideles eruditur ad imitadũ, & fides muniat cõtra prauitatẽ hæreticã, sicut lucerna fugãs in domo tenebras, & operãtes, pmouens. Vt aũt eadẽ edificatio afferat fructũ ampliorẽ, necesse est ordinẽ ipsum quatuor ornamẽtis esse præditum, sine qbus minus, pficeret in alijs, licet forte quò ad se, aliquo illorũ posset carere. Primũ est uita irreprehensibilis, q maximè sibimet, pdest, & alios ędificat. Secundũ scietia sacræ scripturæ, sine qua nec securè nec utiliter posset alios docere. Tertiũ est auctoritas prædicãdi & confessiones audiendi, in fidelibus fratres. Quartum qbus maximè, psunt rõ satisfactoria, super qbusdã dubijs apud illos q non intelligũt qualiter fiant rõnabiliter & licitè, immò necessariò & meritoriè in ordine, sup qbus aut mirant aut scãdalizãtur, ut sciãt qualiter & qũo ista fiant rõnabiliter: cũ ad hoc teneamur. Nã ut coram ęco offendiculum non ponamus, opera nostra lux debent esse corã hominibus: iuxta illud Matth. sic luceat lux uestra corã hominibus, uos estis lux mũdi. Et ideo expedit in lucẽ ponere, & rõnem ostẽdere de his q nõ intellecta possent putari tenebræ, & p consequens possent aliorũ ędificationẽ de nobis aliquatenus impedire.

impedire Sicut .n. artis alicuius ignarus, uidet aliqua ab illius artis opificibus instrumẽta haberi, q nõ intelligit ad qd ualeant. Ita plerũq; secularis & rudes mirãtur, quare spũales hæc, & hæc faciant. Ita ut expediat aliqua ab eis abscõdere, non ex simulationis palliatione, sed pro cautela, ne ponat offendiculũ infirmis, & pusilli intelligẽtia materiã scãdali indè sumat. Auser rubiginẽ de argẽto, & egredietur purissimũ uas, hoc est, tolle de bono quod facis suspitionem, rationem reddendo, & apparebit purũ & bonũ quod putabat vitiosum. Vndè Petrus dicit. Parati semp ad &c. Ipsa enim opera Dei purissima in se, sæpè sunt in rudibus & in infidelibus occasio scandali, cum non intelligunt, & sinistrè ac peruersè interpretantẽ. Beatus qui nõ fuerit scandalizatus in me, ait Dñs, & Propheta dicit. Cũ sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris. Vt ergo lucerna clarius luceat, offendiculum auferas ei, & limpidius lumen effundet.

1. Pet. 3.

Matt. 11.

Psal. 17.

Quæstio prima.

PRimo igit quæritẽ, cũ tot sancti ordines & approbatæ regulæ fuerint, cur sanctus Frãciscus nouam regulam facere uoluit, quasi non sufficerent priorum instituta sanctorũ? Ad illud tibi respondeo, q pater sanctus Franciscus spiritu Dei plenus, & zelo charitatis Dei & proximi totus ignitus, triplici desiderio flagrabat, uidelicet ut totus posset esse imitator Christi in omni perfectione uirtutũ. Itẽ ut totus posset adhærere Deo per assiduæ contemplationis eius gustum. Item ut multos posset lucrari Deo, & saluare animas, pro quibus Christus uoluit crucifigi & mori. Et quia non sufficit ei, ut ista in propria persona tãtum ageret, uoluit instituere ordinẽ, ut multos cooperatores haberet, non solũ in præsenti, sed etiam in futuro, qui & sanctitatis eius imitatores existerent, & alios Deo plurimos lucrarent. Ordines autẽ quos ipse sanctus Franciscus inuenit in Ecclesia, aliqua prædictorum triũ ex parte habebant, ut religiosi Cenobitæ, qui in studio uirtutum Christi imitantur uestigia, Eremitæ qui cõtemplãtioni diuinæ frequentius uacant. Et clerici rectores plebium, qui animarum curã habentes, officio lucris animarum omni uigilãtia intendere debent. Et quia hæc tria simul inuenit in nullo ordine, Spiritusancto edoctus noluam condidit regulam, & nouum ordinem instituit, quo in professione Euangelicorum consiliorũ, obediẽtiæ, uidelicet, & castitatis, & abdicatione, ppriętatis, Christi uestigia sequeret, & in officio pdicationis & cõfessionis animarũ lucra utiliter quæreret, & in altissimę paupertatis mẽdicitate libertatem spũs retinẽs, contẽplationis supernæ apprehenderet puritatem. Nam & si actionis exterioris occupatio aliquotiẽs interrumpat ocium contẽplãdi, ipsa tñ liberras cordis nullis solicitudinibus tẽporalium distracta, spũalis uacationis magnã pstat studiosis oportunitatem, ut orãdo, legẽdo, meditãdo, & cõteplãdo. Plus .n. obest ad deuotionis puritatẽ assequẽdã, strepitus tẽporaliũ curarũ, q exercitatio uirtuosarũ actionũ, qa curarũ importunitas i ocio corporis generat mẽtis inquietudinẽ. Boni autẽ operis fidelis exercitatio cõsciẽtiam quietat, & impinguãdo eleuat in superna, sicut q laborat in pparationẽ cõuiuij, in quo quietus iucundè epulet. Vndè & Dñs p diẽ occupabat in doctrina populi, & egrotãtiũ curatione, in noctibus orõnibus in mõte uacabat, sicut ait Lu. Erat aũt diebus docẽs in tẽplo, noctibus verò exiẽs morabat ĩ mõte oliueti, & Psal. dicit. In die mãdauit Dñs misericordiã suã, & nocte cãticũ eius. Noluit sanctus Franciscus esse frẽs suos astrictos ad curam aiarũ ex debito necessitatis, sed ex liberæ charitatis affectu, & ut meritũ expectarẽt de fructu salutis aliorũ, & periculũ euitarẽt de pditione eorũ, participes in lucro, indẽnes in detrimento, ut alios extrahãt de naufragij seu incẽdij periculo, ipsi tuti cõsistentes in solido, nõ periclitentur cũ pereuntibus in peccãto.

Luc. 21.

Psal. 41.

Quæstio II.

CVr ergo q animarũ curã ordinariè nõ suscipitis, prædicatis populo, & confessiones auditis, mittentes falcem in messem alienam, cum illis, ppriè cõpetat, qui animarum curam ex officio gerunt, iniuriantes Plebanis, in quorum uidemini præiudicium exercere officia illis commissa, & decipientes illos quos absoluitis, super quos iurisdictionem non habetis ordinariam, cõtra canonũ instituta, & periculũ animarũ uestrarũ? Respõdeo. Nulli in hoc facimus iniuriã, nec aliquem decipimus, sed sedes Apostolica q immediatè curã Ecclesiæ hẽt, & à qua cæteri Ecclesiarũ pastores tã maiores q minores gubernãdi suscipiũt auctoritatẽ, tã mediatè q immediatẽ, & à qua oẽs canonũ leges emanant, uidẽs in his nouissimis tẽporibus iuxtà Apostolũ instare tẽpora periculosa, & laxatis Euãgelicæ pdicationis retibus in captura tãtos influxisse pisces hominũ ad fidei, pfessionẽ, q rete fidei scinditur, messem fideliũ multã, & operarios idoneos paucos, eò q pctã quotidiè multiplicanẽ ĩ Ecclesia, & Epi negotiis exterioribus dediti, spũalibus ĩtẽdere nequeunt, & pauci sunt Pastores in Ecclesiis psonaliter residẽtes, sed Vicarius, & mercenariis cõmittũt oues, siue aĩas regẽdas, in quorũ plurimis multi eueniunt defectus imperitiæ, & honestæ uitæ negligẽtiæ, & aliorũ defectuum, p quos ad gubernãdas aĩas redduntur inabiles, & nõ esse q plebes eruditat, uel à pcti fecibus extrahãt, uocauit nos ĩ aduitoriũ tã Cleri, q Populi, ut p officiũ pdicatiõis, & cõfessionis, subueniamus aĩabus, & onus Pastorũ subleuãdo alleuiemus, sicut Petrus, & eius socij nõ ualentes soli rete piscium ad littus trahere p multitudine, annuerunt Iacobo, & Ioãni socijs suis in alia naui, q signat

Religio-

Universidad de Deusto Biblioteca

Luc. 5. Religionē, ut uenirent & adiuuarent eos,ne uel ipsi mergerent,uel pisces capti perirent.Cū ergo ex Apostolicæ sedis missione, Episcoporū beneuolentia, prędicationis opera & cōfessionis subditis eorū impēdimus,eos ex charitate & auctoritate eorū absoluimus, & nō decipimus eos,sed iuuamus, & in illis fit non præiudiciū Plebanis, sed beneficiū,dum pro eis laboramus,& ad obedientiā debitam eorū subditos exhortamur.Nā si Plebanus pōt alteri uicem suā cōmittere, multò fortius pōt hoc Papa, & Episcopi, qui pleniorem habēt in oēs sibi cōmissos sine differētia potestatem.Et sicut ex charitate nō ex necessitate impendimus fidelibus spūalia subsidia,docēdo, & orādo, & à peccatis in cōfessione absoluēdo, ita ipsi nō ex debito coactionis,sed ex libertate charitatis ministrant nobis corporalis necessitatis subsidium,cum Dñs ordinauerit his qui Euāgelium nunciant, de Euangelio uiuere &c. (1.Cor.9.)

Quæstio tertia.

ITem quæro:cū religiosi debeāt simpliciter ambulare, & omnino uirtutibus abundare, & ad hoc operā dare, cur rursum studio literarū, quæ olim sancti Patres postposuisse laudant, ut Benedictus & alij,se modò dant,& in secreta cōuersatione student.Rñdeo,ꝙ cum sicut dictū est:prædicationis officiū ex regulari professione ordini annexū sit,& etiā confessionis,quæ noticiam requirunt sacrę scripturæ, quæ subtili indiget in plerisq; locis expositione, ne ex imperitia errores pro ueritate doceamus, necesse est nobis sacræ scripturæ habere studiū & magistros. Hæc enim scientia non solū utilis est ad aliorū eruditionem,sed etiā ad ꝓpriam instructionē:ut seruus Dei sciat seipsum bene regere ,uirtutes à uitijs discernere,& notitiā Dei,& futurorum prępmiorū clarius intelligere,& in omnibus cautius & fructuosius cōuersari. Nā & Apostolus hortat (1. Tim.4.) Thimo.ad lectionis studiū,& sanctorū nobis diligentia in sanctarū ruminatione scripturarum frequenter cōmendatur. Veritas.n.fidei & uitæ sanctitas nō aliūde q̄ ex scripturarū fonte hauritur,sine qbus impossibile est quenq̄ saluari.Hæreticorum etiam uersutijs, qui in scripturis sanctis occasionē erroris per falsas interpretationes assumunt,oportet per ipsarū diligentē inuestigationem diligentius obuiare,& fideles cōtra illorum fraudes & latentes decipulas præmunire. Vnde Hiero. Sancta rusticitas solum sibi ꝓdest, & quantū ex uitæ merito Ecclesiam Christi ædificat, tantum nocet si destruentibus nō resistat. (Ad Titū.1) Vnde Apo.d.Potens sit exhortari in doctrina sana,& eos qui contradicunt arguere &c.

Quæstio quarta.

ITem cū sufficiat ad religionis pfectionem nil habere propriū in speciali, & habere possessiones pro necessitate in cōmuni,sicut oēs religiones antiquorū patrum Benedicti. Augu. & aliorum,uideretur inconsultū & aliquo modo tētare Deum,ꝙ tantus ordo exponat se mendicitati quotidianæ uelut cœlitus expectet uictum suū, cum posset aliter habere.Rñdeo. Perfectio diuersos habet gradus, & alius alio sublimior est,nec perfectioni aliorū ordinum præiudicat,quin altior possit inueniri.Tentare autem Deum nō est Christi promissionibus credere,& eius consilijs obedire,& eius uestigia imitari,qui dicit. Amē dico uobis ꝙ uos qui reliquistis omnia & secuti estis me sede.super se.&c. (Matth.19. Cur ordo Mino. fratrū nil proprii possideat.) Dñs autē istam paupertatem docuit & tenuit, ut nil possessionis in terra haberet. Vnde dicit. Vulpes foueas habēt &c. (Matth. 8.) Multis aūt de causis, ordo nil propriū possidet in hoc mundo. Primò, ut uestigia Christi perfectius imitet.Si uis pfectus esse uēde.&c. (Matth.19.) Secūdò, ut laqueos auaritiæ facilius declinemus. Qui uolunt diuites fieri incidūt in &c. (1. ad Timo.6.) Tertiò,ut culpas superfluitatis plenius expiemus.Vnde in prouerb.Oēm substantiā domus suę &c. (Prou.6.) Quartò,ut altioris meriti gloriā consequamur ꝑ uarias uirtutes paupertatis.Beati pauperes &c. (Matth. 5. & 10.) Quintò,ut liberiores simus mente ad spūalia studia,orationis,cōtemplationis,lectionis. Quare di.Dñs.Nolite possidere aurum &c. Sextò, ut ꝑdicationis studio expeditius intendamus.Septimò,ut uerbum Dei minus trepidè omnibus proponamus. Octauò, ut magis confidere oēs in eum sperātes doceamus.Nonò,ut occasione petendæ eleemosynæ ad aliorū ædificationem frequentius exeamus.Decimò,ut qui nobis subueniunt in tēporalibus,fiducialius spūalia requirant. Vndecimò, ut magis cauti simus ab oī scandalo:quo magis timemus in tēporalibus deperire. Duodecimò, ut tantò humiliores simus,quātò magis subsidio aliorum indigemus. Et quia spūalia fidelibus seminamus nō tantū ex gratia ab eis carnalia subsidia expectamus. Dignus est operarius mercede sua: (Luc.10.) Hieronimus. Redditū possessionem nobis prouidere non oportet,sed ad mensam Domini tanq̄ fideles cooperatores occuramus.

Quæstio quinta.

ITem quęro. Cum religiosi à tumultu secularis frequentiæ sese separare studuerint, & in solitudinibus habitare, quid est ꝙ uos frequentius in ciuitatibus & opidis manere soletis, quasi uoluptuosius ibi pascendi,& inquietius & indeuotius ibi uiuatis? (Cur fratres ... in ciuitatibus ...) Respon. Tres sunt causæ pcipuæ ꝓ qbus inter homines morari solemus. Vna propter eorum ædificationem,ut promptius eis adsimus quando requirunt à nobis pœnitentiam, doctrinam,& salutis consilium: & uideant à nobis bonæ conuersationis exemplum.Si enim remoti essemus ab eis,nec ipsi possent ad nos quādo indigerent commodè accedere, & difficile esset nos toties uocari, & maior esset nobis inquietudo continuè currere & recurrere,q̄ inter eos manere,& prius q̄ ueniremus, affectus & cōpunctio requirentium pœnitentiam sæpè tepuisset.Secunda cā est pp indigentiam uictualiū,qa in locis desertis non inueniremus quoties superuenientibus,uel residentibus,uel infirmis, indigeremus qui nobis necessaria uitæ ministrarēt, cum per nos non habeamus, extranei ēt qui pro consilio superuenirēt,cū statim nō possent expediri & recedere,cogerentur nobiscum frequentius hospitari,quod multis ex causis nullatenus expediret,pp inquietudinem,suspitionē, & paupertatem.Tertia est cā pp tuitionem, quia si extrà homines moraremur,nec libros,nec calices, nec uestes,nec alia necessaria tutè seruare possemus à latronibus,uel prędonibus,uel seruientibus potentium.Nam psonę ēt sæpius essent in periculo,si qñ in prædicatione forsitan aliquos offenderemus,uel filium,uel fratrem alicuius,de quo dolerent,in ordine reciperemus,qui ēt amicū fratrum uellet malitiosè offendere,uel molestè ferret nos in terra morari,domos nr̄as incenderet, & nunq̄ possemus ibi pacificè commorari. Qui aūt hn̄t possessiones & prędia,sibimet sufficiunt, possunt extrà ciuitates morari.Similiter & solitarij qui paucis indigent,pauca ab aliis requirere necesse habent.Sunt & aliæ cāæ , quas modò ꝑtereo,propter quas conuenit inter homines potius q̄ in deserto iuxtà conditiones nostri ordinis habitare.Sed ad præsens istæ sufficiant.

Quæstio. VI.

(Cur fratres mino. habēt magnos cōuētus.) ITem quæro.Cū Sancti Pr̄es laudent, in casellis & in uilibus habitaculis habitasse,quid est ꝙ uos altas & magnas domos erigitis,& oratoria sumptuosa,& areas latas magno pretio cōparatis,cum sitis pauperes & mendici,& cōtemptores mundanorum esse debeatis?Rñdeo,sicut iā dictū est.Cū iter hoīes manere nos oporteat, aut ergo extrà muros ciuitatis,aut intra. Si extrà ciuitates maneremus ubi possemus latiores areas leuiori pretio comparare,uidelicet in cāpis uel ortis,qñcunq; bellum timeret, uel guerra,ciues loci formidarēt,ne fortè hostes domos nostras occuparent,& de illis niterent ciuitatē, uel opidum expugnare,& non auderent ēt alias qñ sibi timerent ad loca fratrū pro confessione, uel missa seu prædicatione securi uenire,& ideo nō diligunt ut in talibus locis cōmoremur. Q đ si intra muros habitamus , ubi pp frequentiam populi areæ cariores sunt, oportet & nos areas carius emere q̄tum sufficiant ꝓ claustro, oratorio,& officinis congruis,pro couētu,hospitibus, & infirmis,& orto herbarū,tam ꝓ pulmentario, q̄ pro aeris recreatione,ut infirmi refocilent, & sani cōseruentur,& lassi in spūalibus studiis recreent. Seculares.n.qui frequēter uagant, domi non indigēt recreatione aeris.Religiosi uerò q ī cellarū reclusoriis religant,nisi aliquam iterius habeant aeris recreationē,citò languescentes tabescūt,& ad studia spūalia inhabiles efficiūtur, ita ꝙ nec sibi nec alijs proficiunt in deuotionis internæ profectu, in sapīæ intellectu, in uirtutum exemplis,& in doctrina salutis.Et q̄uis perfectis omnis locus aptus sit pro disciplinæ internæ exercitijs, imperfectis tñ & adhuc indigentibus eruditione uirtutis,opus est ēt exteriori distinctione officinarū claustralium, ut sciant ubi tacere debeant,ubi loqui liceat ubi orare,ubi laborare, ubi legere,scribere,uel comedere , ubi sit reqes īfirmātiū,ubi repausatio de labore itineris uenietiū, & aliorū,q̄ i collegiis sunt necessaria,ne si cōfusè īdifferēter singula fierēt ꝑ libitu,iā nec disciplina,nec qes,nec deuotio , nec ordo īter fr̄es sicut expedit seruaret,qđ eēt in magnū detrimētū Religionis, & in scādalū alienis,& in destructionē salutis,quia nec minores discerent à quo ꝑficerent,nec pfecti alios ædificarēt. Quia uerò ītra ambitū ciuitatis,ut dcm̄ ē,cariores sunt areæ,ꝙ nō possemus facilè sufficientiā cōgruē latitudinis hr̄e,ut oēs officinæ deorsum collocarētur iuxtà se īuicē,oportet aliqñ ut una sup alterā locet,ita ꝙ utraq; aeris respiraculo non careat,& ex hoc domus nr̄æ magnæ apparēt, & excelsæ ac sumptuosę,& pauptati dissimiles,cū tñ hoc paupertas magis efficiat,qa ne circa dilatemur,iferius angustamur,& qa circūsepti sumus domibus aliorū uicinorū,& quia in ciuitate sæpè insurgūt īcēdia latè ꝑuagātia,ne uel domus uel Ecclesiæ, uel libri,uel alia necessaria frequēti discrimini sint exposita,& in cōtinuo tremore infirmātiū corda sint indè suspēsa,& ne ipsi uicini nr̄i à nobis per incēdia molestent, ubi possumus facimus domos lapideas, ut nec igne, nec uetustate citius destruant,quia non solū corporibus,sed ēt cordibus magna est destructio, noua sæpius ædificia construere,maximè illis q nō habent sumptus,nisi quātum ualēt colligere mēdicitate.Nō tñ intendo in his excusare nisi quæ ualdè necessaria sunt & rationabiliter. Vbi aūt supfluitas,curiositas,& irreligiositas, & regulæ, & pauptati nr̄æ derogantes essent structuræ, rep̄hendo tecum,& oīa alia q̄ Deo displicent tā in moribus q̄ in rebus. Quintuplicis.n.peccati rei sunt,qui supflua in ædificiis & aliis quibus utimur,procurant & acquirūt.Primò pp trāsgressionē ꝓfessionis,quia pompis renunciantes sęculi,in paupertate,& humilitate uera promiserunt Dño famulari,vñ Apostolus ait Si ea quæ destru- (Gala. 6.) xi,&c.Secundò pp malum exemplum, quo alij discunt ab eis similia facere, uel scandalizant, qñ uident eos, qui hmōi pro Christo spernere deberent,quærere uel sectari.Tertiò pp inquietudinem fratrū pp hmōi ædificia & procurationes,quia & deuotio extinguitur,& disciplina religionis plurimum dissipat.Sicut scriptū est. Venerūt structores tui destruentes te, & dissipantes à te exhibunt. (Esa. 49.) Quartò pp spoliationē aliorū pauperū,quibus sæpè eleemosynæ præripiunt,& huiusmodi structuræ fiunt,ex quibus illi deberent uestiri & pasci,dū quod istis dat,eis negat, qa ad dandū utrisq; sæpè deficit dantiū largitas

Universidad de Deusto Biblioteca

& facultas. Quintò, qa qñ nimis urgemus hoĩes ad dãdũ, pdũt deuotionẽ ad nos prius habitã, ꝙ nec de prædicatione, nec exẽplis, nec alijs q̃ facimus ædificantur, undè cum uident nos accedere, terrent, & timẽt, ꝙ aliquid uelimus ab eis expetere, quod graue sit eis dare, & erubescunt negare, & si dederint non libẽter, minus merent, & sic rebus & deuotionis merito priuanť, &c.

Quæstio. VII.

Matth. 6. Item quæro. Cũ Dñs in Euangelio dicat. Nolite soliciti esse in crastinũ, & uos sitis paupertatis Euangelicæ, professores, non debetis plura colligere, uel seruare, q̃ quod possit quotidiè ad unius diei victum sufficere. Sed vř ꝙ non seruetis. Rñdeo. Si diligenter Euangelii dicta pensamus, solicitudinem de crastino, sed non prouisionem prohibere vř. Vndè Sancti Apostoli Euãgelij Chři perfectissimi obseruatores, tam pro se q̃ pro alijs Chři pauperibus, qui oĩa ꝓ Chro reliquerunt, à fidelibus subsidium pro corporũ necessitate, ẽt in futurũ petebant, & recipiebãt. Sicut Paulus rogatus à Petro Ioã. & Iacobo, colle-
Gala. 6. & ctas fieri ꝑ Ecclesias ꝓ Chři pauperibus sustentã-
dis mãdauit. Et in alijs locis pluribus reperitur
2. Cor. 8. id fecisse. Qui ẽt pro acquirendis necessarijs sibi & socijs suis laborauit manibus. Solicitudo enim notat curæ anxietatem, illicitã cõquisitionem, auarã supfluorũ prouisionẽ. Sicut.n. in opatione salutis nostræ principaliter spem in Deum iactare debemus, ita & in corporali subsidio solicitudinẽ debemus ei cõmittere, & tñ ubi congruè possumus sinè iactura spũalis pfectus nři & aliorũ nobis necessaria ꝓuidere, ne aliter quasi Deum tentare uideamur, ut miraculosè sicut olim filijs Israel, nobis quotidiè alimoniã subministret. Licet.n. priorũ fratrũ puritas pro maioris perfectionis ardore pauciora q̃ nũc cõsueuerint ad uictũ colligere necessaria, & populus pp hoc talem opinionem cõcepit, ꝙ nil nobis licet reseruare in crastinum, tñ nec tunc, nec nũc aliquo nobis prohibitũ est statuto, quin possimus ad uictum aliqua ẽt necessaria in futurũ pro aliquo tpe ꝓuidere, maxiè de his q̃ ĩ ꝓmptu cũ idigeremus nõ possemus acqrere mẽdicãdo. Sũt.n. q̃ nisi colligamus certo tpe qñ est copia, qñ iter manus cõiter hñtur à Populo postmodũ nec pro infirmis, nec pro hospitibus, nec pro aliis sine magna difficultate, uel magno pretio poterunt haberi. Mẽdici.n. maximè illo tpe solẽt necessaria petere, quo sciunt ea promptius à dãtibus inter manus haberi, ut circa horam comedẽdi. Sic &
Exod. 26. Dñs Populo certo tpe p̃cepit mãne alimoniã col-
ligere, quia non oĩ tpe in agro ẽt si q̃rerẽt ĩueni-
Psal. 144. rent. Vñ Tu das escam illis ĩ tpe oportuno. In hoc enim nõ tam nobis q̃ illis à quibus petitur prouidemus, quando tali tempore petimus, quo ipsi facilius dare possunt, & magis sunt voluntarii ad eleemosynam largiendam.

Quæstio. VIII.

Quare multa petunt fratres minores.

Item quæro, quid est hoc, ꝙ mõ plura petitis, q̃ olim, ut cũ tunc uix in una uel paucis uillis & pauca postulaueritis, mõ latè ꝑ terrã & oppida & castra peruagãdo plurima cõgregatis? Videť.n. auaritia inter uos creuisse, & cura uentris hanc uobis prouidentiã ꝑsuasisse, vř ẽt ꝙ spũs extinctio uos in cella q̃escere nõ permittit. Rñdeo: ut uitiosos in hoc & in aliis excusare nõ audeo, ut dixi, sed rõnẽ pro illis qui rõne ducunť, & pia intẽtione oĩa faciũt, ostẽdere beneuolis nunc intendo, quia maleuoli qui magis facta nřa calumniari desiderant, q̃ agnoscere ueritatẽ, magis dolent, si oñsa rõne, eis materia subtrahiť detrahẽdi. Quia inimicus uult potius causas malignãdi contra eũ, quẽ odit sibi adesse, q̃ abesse, ut nõ ex inuidia, sed ex iustitia eũ ꝑsequi videať. Quod aũt nunc potius, q̃ olim uidemur mendicando plura colligere, inter alias principales cãs quas potes aduertere ueras esse, una ẽ, ꝙ cũ olim pauci fřes fuissent in ordine, nunc multò plures sunt ubiq;, & plures pluribus indigent, q̃tò numerus numerum excedit, & oĩbus quæ necessitas requirit, est magis opus. Nã Dñs infans natus, modico diuersorio & ꝑsepio cõtentus fuit, sed aggregata discipulorũ turba, ad celebrationẽ Paschalis cõuiuii, q̃siuit sibi ꝑparari cœnaculũ grãde stratum. Scđa cã est, ꝙ inter plures, sunt ẽt debiles & infirmi, maximè qui olim strenuæ Religionis & arduæ paupꝑtatis pondus ꝑ annos plurimos portantes, nũc ex humanæ mortalitatis defectibus laxati, cogente ipsa charitate, non debẽt ipsi ut infirma pecora relinqui, sed piè q̃diu poterint, fulcimẽtis corporaliũ necessitatũ pro mĩa, & pro aliorũ ædificatione, & pro iuniorum instructione sustentari. Et pp tales oportet & expedit plura peti. Tertia cã, quia plures mõ mẽdicãtes sunt ĩ Ecclesia de diuersis ordinibus, quod nobis solũ dabať integrum, nũc minutatim diuidiť inter plures. Vñ cogimur nunc latius tantò uagari quò minus in locis singulis dať nobis. Qđ.n. aliqñ offerebať nobis nõ q̃rentibus, nunc uix ꝑ diuersa minutatim colligimus cũ rubore. Et oportet nos petere, quia non petentibus parũ dať, dũ ex multitudie petẽtiũ hoĩes sũt lassati. Qui aũt ꝑ se nihil hñt, necesse ẽ eos oĩa q̃bus indigent ab aliis postulare, uel carere, nisi uelint illicitè acq̃rere, uel quocunq; mõ apud alios deseruire, uel nisi gratis eis doneť. Quarta cã, nõ tñ oĩno commẽdabilis, sed pro aliqua parte excusabilis accedit, quia qui non est patiens penuriæ, in his quibus indiget, plura eum conquirere oportet, &c.

Quæstio. IX.

Item quæro. Quæ potest esse huius impatientiæ causa nisi uoluptuositas, quæ nil uult sibi deesse illorum quæ appetit, quæ omnis religiositatis est exterminiũ? Rñdeo. Hoc & si ĩ q̃busdã habeat locũ, nõ tñ est potior cã, sed aliæ q̃dã.

Vna quia ut dictum est, plures habemus debiles & infirmos q̃ olim, cum omnes ferè erant noui in ordine. Qui cum lassati iam, & exhausti sint uiribus, oportet ut reficiatur, ne penitus d̃ficiãt, quod esset contra misericordię, charitatis, & discretionis uirtutẽ, cũ tales maxime consilio suo, & zelo, & pietatis exẽplo sustẽtent ordinẽ in suo uigore, ne subitò corruat à pristina puritate. Licet virtute corpali iam non sicut olim eminẽter æstiment lucere, pp corpis destructionẽ, aut oportet, ꝙ cõtra misericordiam deficere subitò ꝑmittanť, & tunc ex hoc magis fouebiť in ordine carnalitas, q̃a quilibet iuuenis & sanus instructus carnis prudentia, cogitabit apud se dicẽs, Si tales uiri pro ædificatione ordinis corpora sua tradiderũt oĩbus laboribus, mõ debilitati sic ꝑmittunť absq; misericordia perire, uolo mihi cauere, & ꝑcere corpi, & illud fouendo custodire, ne mihi similiter cõtingat. Et sic aliqs audebit de cæterò uixferuenter in Dei seruitio se exercere. Si aũt debẽt debiles misericorditer refoueri, expedit, vt ẽt alij qui unũ corpus societatis cũ eis sunt, & eis seruiunt, & labores ordinis pro eis in domo, in diuino offõ, in frigore, & petendis eleemosynis, & alijs obsequijs, aliquo mõ mitius ꝑtractenť, & melius reficianť, ut minus de illis scandalizenť, & minus murmurent contra eos, quasi ipsi soli cõsumant oĩa, q̃ offerunť, & ut patientius pro eis laborent, & hilarius ministrẽt, & ut ipsi debiles minus erubescant, & cõfidentius audeant necessitates suas accidere, cũ uideant alios ẽt secum esse participes in cõsolatione. Sani ergo, & fortes non debẽt pp se ista petere, nec suæ industriæ ascribere, qũ petentibus eis eleemosynã, ista offeruntur, sed cogitare debent, sicut & ueritas est, ꝙ Deus ea pp debiles ministrat, & in tanta copia, ꝙ exinde ẽt sani cõsolenť, Propter præmissas rões, uult ẽt Deus ueritatem suæ promissionis, & euidentiã suæ liberalitatis ostendere, dum nobis qui nullos certos redditus pro ipso habere decreuimus, & totam solicitudinem in eum iactauimus, indulgẽtius necessaria ministrat, q̃ alijs quibusdam, qui lata prædia habent, & loculos plenos, ad hoc ut ei securius confidamus, & fidelius seruiamus. Alia cã est, quia eorum qui nuper de sæculo uenerunt, quidã delicatè sunt nutriti, & cũ in ordine subitò contrà solitũ coguntť aliter uiuere in labore, & uictu, & cohertione magisterij, territa caro tenera languescit, & nisi clementer foueanť, donec paulatim asuescant ordinis pati rigorẽ, aut semꝑ tabescendo languescent, aut ex rigoris horrore ad uomitũ reuertenť. Et ideò expedit ut suprà. Tertia cã est spũalis studij. Nam asiduũ lucrum in studio sacræ scripturæ in deuotionis desiderio, in tentationis certaminæ, in ĩternæ solicitudinis uigore, ita consumit & desiccat uires corporis, ut nisi exterius q̃nq; aliquatenus refocillenť, non valeant diu subsistere, Quod aũt aliqñ lautiores cibos & potus hře uidemur, hoc est propriè mendicorum, qui dum non reseruãt in posterum ut cumulos congregent, ut prædia lata comparent, statim comedunt, & bibunt ea, q̃ Dñs administrat, Et quia pro honestate & deuotione sua, pleriq; dant nobis nõ de uilioribus sed de melioribus, q̃ Dñs dedit eis, etiam nos cũ interim non habeamus alia quibus utamur, ne uideamur ingrati & auari, comedimus & bibimus, q̃ offerunť nobis indifferenter, tam illa, q̃ alia iuxta illud regulæ, de oĩbus cibis qui apponũtur uobis, liceat manducare. Mendicus.n. si recusset ea, q̃ offerunť, cum non habeat undè alia emat, remanebit inanis. Quia uerò diuersi diuersa, & aliquando quasi aduersa mirantur de nobis, ut cum illi reprehendant in nobis carnalitatem, alij uerò duritiam, quilibet pro uisu suo & affectu, oportet nos singulis de suis quęstionibus respondere, & rationem reddere, licet sequentia præcedentibus continuato ipsis ordine ad hoc non cohereant, sed modò de hac, modò de alia tractemus, &c.

Quæstio. X.

Cur nõ recipiuntur oẽs ad ordinem.

Itẽ q̃ro. Cũ oĩbus debeatis cupe ut saluenť uobiscũ, quare indifferenter nõ oẽs recipitis, qui desiderãt, cũ nõ artet vos ꝑdiorũ paucitas, sed apta sit oĩbus uia mẽdicandi? Rñdeo. Oẽs quidẽ cupimus saluari, & nulli ꝓhibere possumus licentiam mendicitatis. Sed oẽs passim recipe, nõ expedit nobis, nec Ecclesiæ Dei. Nobis nõ, quia uariæ sunt conditiones hoĩum, qualitates, & mores. Multos.n. sæpe recipemus ĩbecilles, qui non possent rigorem ordinis sustinere, multos pauperes, qui nõ pro Deo, sed ꝓ sustẽtatione uitę uiuere desiderarent nobiscũ. Multos incõpositos moribus, quos uix corrigere ab insolita cõsuetudine possemus, & ꝑ tales dissolnereť ordinis disciplina, & ĩpediret ꝓfectus aliorũ, & nõ sufficerẽt eos alii pascere, nec eis seruire. Nec inuenirẽtur tandem, qui possent eis præesse, & oẽs simul ĩ corpore, & spũ, quasi confusa multitudo perirẽt, q̃ nec regi ualet, nec cõgruè sustentari. Ecclesiæ similiter non expedit, quia cũ sit ordo ad ędificationem Ecclesiæ cõstitutus, & multitudo receptorum magis confusionẽ induceret, nec de conuersione multorum exemplũ ædificationis acciperet, sed scãdalũ, ubi religiositatis excepto solo habitu, nihil inueniret. Minus.n. malũ est, non esse religiosos uel noĩe uel habitu ubi non uiuũt sicut Religionis eorũ forma requirit, q̃ ut sint, & per uitam eorum ꝑuersam alios scandalizẽt. Sicut melius est lucernam non esse in domo, q̃ esse ibi tm̃ fœtidam, & non lucentem. Nimis ẽt foret onerosum fidelibus, tot mendicos unius ordinis pascere, à quibus nullum uel modicum habuerint ædificationis præsidium. Sed tot & tales solum recipi expedit, qui sine onere Ecclesiæ pasci possint, & qui ualeant Ecclesię in spũalibus respondere his, quæ ab ea in carnalibus recipiũt pro corporum sustentatione, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quæstio. XI.

ITem quæro. Cur ergo non laboratis manibus pro uictu, ut non fitis Ecclesiæ onerosi in elemosynis petendis? Rñdeo. Si de puro labore manuũ deberemus uiuere, tñ urgeret nos opis instantia, q̃ aliorũ lucris intẽdere nõ possemus, nec diuina officia libere celebrare, nec orationi libere vacare. Cũ n. ad confessionẽ uel ad prædicationẽ frẽ uocaret, rñdere cogerẽ, opus meum quo uictũ meũ hodie deseruire debeo nõdũ expleui, & ille cui labor priusq̃ desierim, non dabit mihi mercedem debitam, ideo nõ possum uenire. Alias aũt oẽs p̃ter infirmos laborãt, alij in studio ut fideles erudiant, alij in diuino offõ, & laudibus Dei, alij in colligendis eleemosynis q̃ sustentatione cõi, alij in officijs domesticis, infirmis & sanis ex iniuncta obedientia ministrãtes. Quidam qui sciunt artes aliquas mœchanicas pro fratribus & extraneis exercentes, sicut mutuo coopant̃ inter se formicæ, & apes. Quidã p obedientiã misi diuersas terras perambulant, cum nuncios alios idoneos non habeamus, & sic nullus impunè permittitur ociosus.

Quæstio. XII.

Religiosus alterius ordinis, potest trãsire ad hunc ordinem.

ITem quæro. Si de quolibet ordine & Religione possit quis transire ad regulã & ordinẽ Sãcti Francisci. f. Fratrũ Minorũ. Ad hoc sine p̃iudicio melioris sñiæ. Rñdeo q̃ sic, ubi sine scandalo aliorũ põt fieri. Propter qd̃ maximè prohibeẽ nobis de quibusdã Religiosis nõ recipiendis cũ scãdalũ tale sit maius malũ, q̃ aliorũ receptio sit bonũ. Cũ n. tria illa principalia ois Religionis s. obedientia, castitas, & pauptas, in regula ista sint quasi altiora, & stictiora q̃ in alijs ordinibus & Religionibus, sicut patet in regula ista, cõstat q̃ scd̃m hoc, Religio ista altior sit & strictior alijs ordinibus. Et ideò de qualibet Religiõe põt securè ad istã intrare, dũmõ nõ ex leuitate, sed ex spiritu Dei ducti. Nam & si aliqua sit quibusdã corpalibus exercitationibus strictior, ut i abstinentia carniũ, & silentio, & offõ Ecclesiastico & similibus, q̃ tñ ex sublimiorũ, obedientiæ, paupertatis, & castitatis uirtute, facile recõpensantur, sicut modicũ pondus auri i pretio prævalet magno ponderi argenti uel alterius metalli. Corporalis. n. exercitatio ad modicũ utilis est, &c.

1. Tim. 4.

Quæstio. XIII.

ITem quero. Si de ista Religiõe possit aliqs ire ad aliã post factã in ea p̃fessionẽ? Rñdeo. Saluo meliori iudicio, nõ, nisi p̃ dispensationẽ sedis Apostolicæ, cum hoc expressè in ipsa regula p̃hibeaẽ, ibi (Nullo mõ licebit eis, &c.) Nã cũ nõ inueniatur altior regula uel strictior seu æqualis patet q̃ non licet cuiquam per seipsum ad inferiorem ordinem transire. Omnes qui uident, incipient illudere ei dicentes, quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare, &c.

Luc. 14.

Quæstio. XIIII.

ITem quæro. Si liceat ordini exijcere aliquẽ q̃ demeritis, uel egresso, & pœnitenti & petenti receptionem, denuo denegare? Cum. n. ordo i p̃fessione uetsa uice se obligauerit, ut sicut iste ligatus esse ordini, ita econuerso, uidetur q̃ ordo tenetur semper recipere si exigat, ne promissum suum uideatur irritare, si nollet eum tenere, quem spoponderat nunquam derelinquere. Videtur etiam q̃ ordo non possit talẽ licentiare ad alium ordinem, quia nõ inueniet alibi quod hic promisit, & ita faceret eum voti sui transgressorẽ, & sic peccaret. Videtur ẽt q̃ cũ iste non possit compelli ad alium ordinem, cum nulli ordini se obligauerit nisi isti, & non debeat cogi in uitus ad quod se nullo uoto astrinxit, etiam si alium ordinem inueniret isti æqualem, uidetur ẽt iste ordo esse in culpa si talis uagetur in sęculo, cum nolit eum recipere petentem, ad alium ordinem non debeat uel non possit eum compellere, & sicut punit eum uel excommunicat q̃ iniurietur ei, immò si non tenetur eum ordo recipere, nec ullo iam punit non suum subditum. Et si punit eum corporaliter, capiendo, uel castigando, uidetur in Canonem incidere iam latæ sententiæ cum sit Clericus, uel Regularis. Si autem ordo nõ uult eum recipere, & non conuenit cũ aliam Religionem intrare, uel alij nolunt eũ recipere, ad quos licentiatus est trãsire, & per hoc à fratribus ligatur excommunicatione, uel non absoluitur, ponitur in laqueum perplexitatis in exterminabilis, ut quasi ex omni parte p̃clusa sit ei uia salutis, quod uolenti saluari nõ potest, uel non debet fieri. Filius hominis non uenit animas perdere, sed saluare, (ait ipse Salua.) Ut autem super his apertior pateat ratio, quid ordini, uel egresso, faciendum sit in istis. Nota cũ aliquis ingressum petit istius ordinis si recipitur fit ei magna gratia & multiplex, & de naufragio peccati eripitur, & sociatur illorum collegio, qui ambulant in uia Dei tali conditione, ut & ipse gradiatur in eadem uia cum eis seruãdo illa, propter quæ ordo est institutus. Quandiu ergo sic graditur postquàm ad professionẽ receptus est, nõ potest eum ordo abijcere, quia sicut ipse iam ligatus est ordini, ita & econuerso, ut neutrum liceat alterum relinquere ullo modo. Si autem frater aliter uiuit q̃ licet in ordine, & sæpius correctus, se non sufficienter correxerit, si excessus occultus sit, toleretur, & cũ cautela propter scandalum, ne si abijceretur, cũ eius culpa non pateat, uideretur iniustè punitus, aut peccatum iniustè propalaretur, quod utrunq; illicitum uidetur. Si uerò excessus eius graues fuerint, & notorij, quòd alii eius exemplo possint infici, si retineatur in ordine, & extranei scandalizentur, quòd talis in ordine sustineretur, tum propter auferendum scandalum, tum p̃ corruptionẽ ordinis p̃cauendã, debet eiici p̃ricator

Luc. 9.

ricator voti & pacti sui. Quia iam odio non tenetur ei de promisso tenendi eũ secum, qui promissum suum præuaricando pluries uiolauit, cũ ideò sit uocatus ordo, quòd in se nil inordinatũ patiatur. Quod si Deo permittẽte talis seipsum eijceret, gratiæ sunt Deo referendæ, non quia ille peccauit, sed q̃ oues suas à pestifera contagione liberauit. Vtinam abscindãtur qui uos conturbant, s. puritatem uestram, pacem, & famam. Si autem allegatur, q̃ misero est miseratio adhibenda, ut iterum recipiantur in ordinem. Dici potest. Crudelis est miseratio, undè plures & meliorẽs grauiter offenduntur. Sicut qui furẽ liberaret, undè pauperes spoliarentur, maximè cum tales longo usu repetacti, rarissimè uerè & perseueranter emendantur, & facilis remissio alijs audaciam p̃beat delinquendi. Nec potest allegare sibi iniuriam si non recipitur, quia ipse talem se fecit ex culpa propria, q̃ recipi sit ídignus, q̃ potius ordo habeat cautam contra eum agendi pro eo, q̃ sic se dehonestauit. Vndè potest eũ punire pro meritis, uel tradere cui seruuit, nisi faciat quod tenetur. Sedes enim Apostolica quæ ius suum uniculq; seruat, & uult ordinem in sua puritate persistere, non cogit ordinem tenere illos, quorum conuersatio nociua esset in ordine, quia tunc puniret innocentes, & reos foueret, & occasionem daret ordinis corruptioni per tales pestiferos, si eos recipio porteret. Sed ne damnabiliter uagentur in sęculo, ex gratia Sedis Apostolicæ, ordo dat eis licentiam (quos iudicat nõ recipiendos esse) ad alium determinatum transeũ di ubi saluentur, ad quem ẽt transire tenentur si possunt, alioquin nõ erunt in statu salutis. Sicut Loth non uolens montem cõscendere, concedẽte Angelo, in Segor paruula saluatur. Propria auctoritate non possunt ordinem deserere, quem uouerunt, nec alium intrare sine ordinis sui licẽtia, uel summi Pontificis, quia ut dictum est, ad inferiorẽm regulam non licet eis transire, altiora profesſis. Quod autem talis alium cogitur intrare ordinem, si in isto non recipitur, cum tñ alium non uouerit nisi istũ, inde est, quia cũ uouit istum, sic alligauit se religioni, q̃ scd̃m ius canonicum nullatenus redire potest ad seculũ, uel ad laxiorem uitam transire ei liceret. Et ideò si demeretur in ordine quem uouit non retineri, cum ex peccato suo non sit conditio eius melior facta, ut iã possit esse liber, sed potius deterior, oportet eum alium ordinẽ intrare, & illum seruare si uult saluari, & ad hoc cogit eum statutũ uniuersalis Ecclesiæ, non ordo iste, ex cuius gratia permittitur ei ad inferiorem ordinem transire, cum superiorẽ non inuenit, ne aditus ei salutis p̃cludaẽ. Si aũt uelit sęculo uagari, ex quo ordo nõ uult eum recipere, nec ad Religionẽ cõcedaẽ sibi transire in spacio temporis sibi determinato, licet iam uideaẽ ab ordinis iurisdictiõe exemptus, cum nolit eum amplius tenere, tamen ex auctoritate summi Pontificis cuius iurisdictioni non est subtractus, põt eũ ordo impetere; & per censuram Ecclesiasticam uel ẽt ad alias pœnas corporales põt coercere eum, uice domini Papæ, quandiu non habuerit alium iudicẽ regularem cui se subiecerit, regulam, & ordinẽ illius stabiliter assumendo. Sponte ẽt egressus ordinem istum, si non licentia eius intrauerit aliũ ordinem ad quẽ licentiari posset, põt cõpelli, ut redeat, cum adhuc sit sub iurisdictione ordinis istius, à qua nõ potest semetipsum eximere, nisi fratres dent ei licentiam ibi stãdi, & nolint eum recipere uel tenere. Hęc omnia iam statuta sunt, nequis pedẽ ponat in lubrico, & obscuratus offendat, sumptis leuibus occasionibus recedendi ab ordine, uel ad alium prohibitum transeundi, uel etiam inordinatè uiuendi.

Ad Gal. 5

Crudelitas est nõ ejicere in corrigibilem.

Quæstio. XV.

ITem quæro. Cum multitudo sit sæpè occasio confusionis, eò q̃ regi non possit, cur multiplicatis numerũ in recipiendo inutiles, & onerantis uosipsos, & alios? Rñdeo. Inutiles oinò scienter non recipimus, sed præter spem nr̃am aliquotiens sic contingit. Quatuor. n. causis solemus recipere superuenientes. Vna est compassio peritionis eorum, qui uix extrà ordinem in sęculo saluarentur. Sicut qui de igne uel aqua periclitantem rapit, uel de alio discrimine. Secunda p̃p profectum ordinis, qui ex sciẽtia & industria, morum honestate, & reuerentia quorundã, futurus p̃sumit. Tertia p̃p aliorũ edificationem, ut multi de talium cõuersatione q̃ aliquo mõ sunt famosi in sęculo emendent̃, & eorũ incitent̃ exẽplo. Quarta p̃p præcum instantiam quã ipsi faciunt pro se, & alij pro eis, nimia importunitate obtinent aliquos recipi, quibus denegari nõ poteſt. Sicut aũt agricola sæpe seminat, & plantat in spe, q̃ omnia conualescant, quod tñ plerũq; in aliquibus non euenit: ita contingit & in religiosis ad ordinem receptis. Nam ait Dñs. Aliud cecidit secus uiam, &c. Seminat plures sulcos, ut si aliqua pereant, alia pro illis cõualescãt, si tñ oẽs cõualescerẽt, seges copiosior proueniret, &c.

Quæstio. XVI.

ITẽ q̃ro. Vñ est, q̃ uidemus aliquos religiosos moribus, ita distortos, & rudes, sicut aliquos seculares, superbos, uanos, cupidos, inuidos, detractores, iracũdos, contumeliosos, desides, dissolutos, auaros, inuerecundos, delicatos, gulosos, garrulos, lasciuos, & qd̃ ex his orit̃ forsitã incõuenientes? Rñdeo. Religio est schola uirtutũ, i qua sicut in alijs disciplinis & artibus discẽdis incũbit. Videmus aũt q̃ alius alio peritior ẽ, alius rudior, alius diligẽtior, alius segnior. Hæc aũt differẽtia ex quinq; causaẽ. Vna cã est, q̃ alicubi informatores habẽtur, quorũ eruditione boni discipuli nutriũtur, ubi aũt non habentur, aut rudes in spiritualibus erunt discipuli, aut erroribus uarijs sub specie boni per sensum proprium se-

Luc. 8.

ducuntur,habẽtes quidem zelum iustitiæ,sed nõ secundum scientiam,& sic à perfectione uirtutum plurimi retardantur,uel malum æstimẽt bonum,aut minus bonum putẽt optimum,aut aliã uiam q̃ debeant ad perfectionem tenendam. Secunda causa,est defectus seu copia bonorũ exẽplorum,quia noui in Religione sæpè tales fiunt, quales alios esse uidẽt.Sicuti in sigillis, cera talẽ imaginem recipit,qualis fuit impressa. Et fiunt Sancti cum Sanctis,boni cum bonis,peruersi cũ peruersis.Tertia causa est nouitas in Religione, quia incipientes non possunt uel non habent illa,quæ habent profecti uel perfecti. Et ignoscendum est eis in aliquibus, & patiẽter expectãdũ, donec crescant,& addiscant quæ nondum apprehendere ualuerunt. Ad Rom. 15. Debemus nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere, &c.Quia puero exigit labores uiri,& ab infirmo uires robusti,& à scholari unius anni uires magistri, ĩprudens est. 1.Cor.13. Vnde Apos.Cum essem paruulus, loquebar ut paruulus,&c. Ex hoc arguĩt stoliditas secularium quorundam,qui dum uident aliquem Religiosum in aliquo offendere, oẽs Religiosos despiciunt, quasi oẽs tales sint,cum ipsis uideretur iniustum,si quis eos propter aliena uitia deteriores haberet.Quarta causa,est defectus gratiæ,non.n.oẽs omnia possunt .Sicut enim multi uellent esse diuites,& non possunt,ita non omnibus datur æqualis gratia spũalium donorũ. Rom. 7. Velle mihi adiacet,perficere aũt bonum non inuenio,ait Apostolus.Quinta causa est uoluptas ꝓpria.Et si non omnia assint prædicta, dum quis diu stetit in Religione,& bonorum exempla despexit,doctrinam non curauit,gratiam abiecit, uirtuti non studuit,uitijs se subdidit, sicut heu plures sub Religiõis habitu uelut dealbata sepulchra in scãdalum alijs cõtegunt. Matt. 23. Vęh uobis Scribe & Pharisei & Hypocritæ,qui estis sicut &c. ait Dominus.

Quæstio. XVII.

Item quæro.Cũ Religio deberet esse sicut speculum in domo,in quo discant intrãtes agnoscere deformitates suas, ut eas abstergãt,quare non omnes discolos eijcit is per quos Religionis puritas deformatur,si tñ non estis tales omnes q illos fouetis?Respõdeo.Bona Religio malos odit nõ fouet,nec tñ oẽs prauos eijcit,& hoc his de causis.Vna pp spem correctionis,sicut ægrotans non eijcit in mare,quãdiu spes uitæ fuerit. Ita & de lapsis in ordine intellige, cum multi lapsi, per pœnitentiam surgentes,postmodum sani pseuerant,& aliquoties meliores fiunt, q̃ q lapsi non fuerint,sicut Dauit & alij plures. Scd'a pp defectum probationis, quia licet ex aliquibus coniecturis timeatur aliquis malus, tñ aptè non uidetur communitati.Sicut si aliquis timeatur leprosus ex aliquibus signis,& nõ potest adhuc plenè iudicari, sed latet morbus,& ideo inter sanos adhuc toleratur.Tertiò pp scandalũ, qm̃ fratribus tm̃ notum est crimen illius, sed apud extraneos reputatˉ honestus. Qui si uiderẽt eũ eijci,& tñ nescirent cãm,putarent ex inuidia fieri,uel cogitarent reliquos oẽs eẽ tales,cũ iste de quo tm̃ præsumebant,occultè fuerit uitiosus. Nã Dñs cognouit Iudam esse uitiosum,& in exẽplum nobis tolerauit eum,cum crimen eius alijs foret occultum, donec per apertam iniquitatẽ prodidit semetipsum,&c.

Quæstio. XVIII.

Item quæro.Cum q̃libet Religio sibimet placeat,& alijs se præferat,q̃ sunt maxĩæ,ĩn quibus bona Religio agnoscaˉ,& ĩ qbus alia melior altera ęstimatur?Rñdeo.Sæpè in uno & in alijs quibus pcellit unus ordo alterũ,ut iste ĩ labore, alter in silentio,alius in abstinentia, & in similibus.Sed generaliter in istis agnosciˉ quis sit melior.Vñ si in studio oĩs uirtutis ut cõiter personæ illius ordinis feruentius & frequẽtius exercẽtur,maximè charitatis, humilitatis, & internæ deuotionis est signũ bonũ præcellentiæ & perfectionis.Scd'm,si oĩa uitia & scãdala odio habẽt, & solicitè cauẽt, & occasiones peccatorũ amputãt,& extirpãt,& mũditiã diligunt & cõseruant. Tertiũ est,si boni apd' eos diligunˉ & fouẽtur,& despectis alijs ĩ regimĩe aĩarũ soli assumunˉ, & p eos maxiè gubernaˉ ordo,qui negligit modica paulatim decidet. Quartũ,si à sæculari frequentia se subtrahunt,& honores fugiũt, diuitias nõ ambiũt,& conformari huic sæculo tã in moribus q̃ factis seu qualibet apparẽtia erubescũt. Quintũ,si dãnũ & iniurias illatas ac despectiones tacitè sufferũt,nec p qærimonias uindicare se cupiũt,sed Deũ oĩum inspectorẽ attẽdũt, qui suos cum uult põt defẽdere.Cũ uerò expedire eis nõ uerit, pmittit eos pro altiori præmio tribulari, & patienter ferunt, donec placuerit Deo aliter ordinare,quæ ista signa plenius habẽt, Religiones meliores sunt,& quæ minus,sunt minus bonę,& quæ nihil,nihil sunt,qui etiam singulariter in se habet,bonus est,etiam si alij cõiter nõ hñt.

Quæstio. XIX.

Itẽ uidemus ordines oẽs Religiosorũ deficerẽ in uita religiosa,ẽt si in tpalibus & quibusdã cerimonialibus uideãtur proficere.Cãs huius defectus uellẽ scire pcipuas, aut.n.nõ deberetis incipe, qd' nõ potestis pficere,aut in inceptis ꝑ posse pseuerate,alioquin puaricatores uoti meritò reputabimini?Rñdeo.Oẽ qd' non habet esse suũ à se,deficiẽdo,decidit in nõ esse,nisi sustenteˉ ab eo,qui dat ei esse.Sic & oĩs ordo & oĩs hõ. Vndè nõ solũ ordines Religiosorũ,sed ẽt Epõrũ, & clericorũ,& laycorũ,& uniuersalis status mũ tũ deficit quantũ ad cõem statũ, ab eo quod in principio fuit,cum omnes fideles erant perfecti & sancti,quales nunc rarò uidemus. Multitudinis credentium erat cor unũ & anima una &c. Licet

Licet autem olim communiter,omnes boni, & Sancti fuerint , tamẽ nõ multo plures sunt Sancti in Ecclesia Dei.Sed quia mali plures sunt, iõ non apparent Sancti,respectu multitudinis aliorum.Sanctitas etiam uera,non consistit in exercitatione corporali,sed in uirtutibus mentis.Et quia istę non apparent exterius,nisi modicè ex quibusdam signis operum,& Sancti non quærũt uideri ab hominibus ut laudentur, sed occultãt bona quæ habent singulariter prę cæteris, ideo, pauci Sancti modo in Ecclesia uel ordinibus esse uidentur. Causæ defectus religionum. Causæ autem quare communitas in religione deficit,sunt magis cõmunes inter alias. Vna est,multitudo intrantium, quia multi non possunt tam facile flecti sicut pauci. Sicut nauis magna,difficilius gubernatur q̃ pua,Et ubi multa capita ibi multa cerebra,quæ omnia non pñt ad unum sensum deflecti.Secunda,cum subtrahuntur qui primo tenuerunt ordinem in suo uigore,uel cum debilitantur in corpore, non possunt iunioribus ardua rigoris dare exẽpla sicut prius, & noui qui priora opera non uiderunt, imitantur eos tantum in his,quæ nunc uident in eis,& fiunt remissi,& sub specie discretionis, ne seipsos sicut antiqui destruant parcent corpori. Et quia internas uirtutes quas antiqui habuerũt, non agnoscunt,ubiq; neglecti sunt, ꝙ nec exterius exercentur,nec interius uirtutes apprehendunt.Etiam quia antiqui modo non ualent eos exemplo præire,timent etiam eos in uerbo corrigere,quia solẽt dicere iuniores, uerba quidem bona sunt quæ dicunt nobis,sed opera non ostẽdunt. Et sic magis scandalizantur.Tertia causa est,quod quilibet nõ didicit,nescit docere, ideo cum regimen ordinis deuoluitur ad istos iuuenes,tales nutriũt,quales ipsi sunt,ita ꝙ iam prior fratrum in fabulam uertitur,nõ trahitur in exẽplum. Immo se tantum reputant illis prioribus meliores, quo minus agnoscunt, quæ sint perfectorum uirtutes. Et dum exempla quædam exteriori disciplina conseruãt in choro, uel processionali ingressu,& similibus,audẽt asserere,ꝙ status ordinis nunquam fuerit ita bonus. Quarta causa est,ꝙ paulatim subintrant non bonæ consuetudines,quæ statim ab alijs trahuntur in exẽplum.Et si aliqui zelum Dei habentes illa redarguunt,audacter defendunt alij quare sibi non liceat,quod alii permittitur, & pro lege tenebitur, cum ex usu iam conueniens uideatur, ita ꝙ uix de cætero poterit extirpari. Rectores quoq; & si talia non diligunt,tamen ne maius malum sequatur,dissimulant ut pacificè cum fratribus uiuant. Cũq; una consuetudo talis facta fuerit tolerabilis, consequenter introducitur alia, quasi coherens priori, ut si illa admittitur, ista uetus tolleretur. Quinta, occupationum frequenter emergentium, quæ corda distrahit, affectum deuotionis extinguit,mores alterat, interius occasiones uitiorũ inducit, & ne de sua correctione efficaciter cogitent, semper noua impedimẽta religiosis innectit,donec tandem consuescãt sola exteriora cogitare,& obscurato conscientiæ oculo,etiam cum desunt, occupationũ causas impudenter quęrere. Sicut Sãson cęcatus in carcere molam traxit. Iudic. 16. Sũt & aliæ speciales causæ quorundam ordinũ, ut nimia inopia, ex qua coguntur fieri proprietarij, dum sibimet uidetur quisq; prouidere, quia nõ prouidetur eis in communi. Prælatorũ negligentia, sæpe subditi efficiuntur proprietarij. Item nimiæ opes ex quibus fiunt carnales, superbi,& multipliciter uitiosi.Item frequentia inter seculares, ex qua oritur multarũ tentationum carnalium materia & teporis. Itẽ frequens mutatio Prælatorum,quæ & si pro parte bona sit,inquantum mali abijciuntur, tamen in eo nociua est,quòd boni dum cito sperant absolui? non præsumunt aggredi,uel nõ proficiũt, ut reforment statum ordinis, & rebelles subditi potius laborant ut deponantur, quàm ut status debitus reformetur. Itẽ si unus prælatus quandoq; uult reformationi itẽdere,ab alijs quoquomodo impeditur, uel ad minus non iuuatur ab his,quorum auxilio indigeret,ut prior non adiuuatur ab Abbate, uel Abbas ab Episcopo, & de similibus similiter iudicetur,unde rebelles subditi appellant ad illos quos sciunt sibi in sua rebellione fauere. Item si aliqui in uno loco diligerent reformare statum in melius, mittuntur ad alium locum, ubi non inueniunt quod quærebant. Ex his atq; alijs causis, status religionis deficit,ut non solum fiat deterior, sed etiam quasi desperabilis,ꝙ uix unquàm nisi Deus ordinet, aliter reformetur. Sed quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonũ,quod non fit in cõmuni,potest fieri in particulari. Quilibet proficere uolens, conuertit ad lucrum suum aliorum detrimentum.Et omnes uias alieni defectus, ad profectum suum cum Dei gratia retorquet. Et sicut electorum gloria ex hoc maior erit, quòd reproborum societati admiti, eorum non imitantur exemplum, qui sunt ipsis tentationis, & exercendæ uirtutis materia,ita & boni religiosi nunq̃ tanti fuissent meriti apud Deũ, si nõ à tepidorum fratrum defectus ad multiplicẽ uirtutis luctam assiduè experiti fuissent. Vnde Aposto. 2.Cor.11. inter cętera uirtutũ suarũ merita,quibus se ministrũ Chri excellẽter gloriaˉ, enumerat picula in falsis fratribus,eo ꝙ ei & alijs bonis multplex sit occasio uirtutis.s.ꝙ primo eorũ praua exẽpla sunt bonis,tẽtationis materia,& sic uictoriæ cã. Item secundo,zelo iustitiæ circa eorũ uitia accendunˉ,& orãnˉ scandalis infirmorũ. Itẽ tertio, eorũ miserijs cõpatiuntur,sicut mr̃ filio ad pditionẽ ꝓperanti. Itẽ quarto, magis laborant bonis exẽplis eos corrigerre,& monitis, & orõnibus,& beneficijs. Itẽ quinto, distortos mores patiẽter tollerãt,& iniurias quas eis pro iustitia inferunt. Item sexto,ex eorum contubernio despectiones sustinẽt ab extraneis,quasi ipsi sint tales. Itẽ septio,timidiores ac p hoc hũiliores fiũt, & ne cadãt solicitiores sunt. Itẽ octauò Deo ma

Universidad de Deusto Biblioteca

gis referūt gratias, ꝙ eos ne tales essent, benignè defenderit. Item nono, ex malis iuxtà se positis, uirtutes iustorum clarius elucent, & pulchrius fulgent. Ista & alia bona sunt, quę Deus elicit ex consortio malorum cum bonis. Sicut enim accidentale gaudium bonorum cumulat visa pœna damnatorum, ita etiam in Ecclesia quoddamodo decorat rectitudinem iustorum, deformitas iniquorum, disponente hoc superna sapientia, quæ nil inordinatū in omni Regno dimittit, &c.

Quæstio. XX.

Item quæro. Cū nihil debeatis appetere terrenū, nec honores, nec res pro quibus solent homines inter se contendere, & sibi mutuò inuidere, q̄ causa est, ꝙ sæpè uidemus iter religiosos esse dissensiones & inuidias, sicut & inter seculares vel aliq̄n acriores? R̄ndeo. De his q̄ irrationabiliter fiunt, reddi non pōt ratio congrua. Vn̄ si aliqui sub habitu religionis tales aliq̄n uident, non est alia rō, nisi eorū imperfectio, & quia habitus mētis nō habet interius, quod ondit habitus uestis exterius, & tonsura capitis. Boni aūt si aliq̄n dissentire vnr̄, hoc his de causis fieri cōsueuit. Vna, cum non oēs agnoscant æqualiter veritatem in omnibus, contingit, ꝙ aliquis intelligit illud pro alia parte non fore expediens, uel aliud magis fore expediens q̄ illud. Et dum vterq; hoc quod ipse melius iudicat uult promouere, & qd̄ nociuum credit uult impedire, sic dissensio fit inter eos. i. diuersa sensio, non peruersa, cū uterq; benè intendit. Sicut inter Paulum, & Barnabam pro Ioanne discipulo, quem voluit Barnabas assumere in socium prædicationis suę, sed Paulus prohibuit, timens ne non perseueraret in continuatione laboris, & sic per eum impediretur, & sic dissentiebant. Et Barnabas Ioannem secum sumpsit, ubi minores haberet labores, Paulus uerò Sylam sumpsit pro fortioribus laboribus magis aptum, ut diuersis partibus diuisi, pluribus prædicando prodessent. Sic in expōne beati Gregorij, orante Daniele dn̄m pro populi liberatione de captiuitate Babilonica, Angelus dixit, ꝙ eius orō esset dudū exaudita, sed Princeps Persarum, i. Angelus illius gentis custodiæ deputatus restitit sibi. xxj. diebus, ne statim liberarenť, sed diutius afflicti plenius à peccato purgarentur. Quid ergo mirum si boni qn̄q; pro bono dissentire uidentur, ratione diuersarum considerationum, si Apostoli, & Angeli eadē ratione dissentire inuēti sunt? Nam iuxtà hunc sensum sancti, qn̄q; rationabiliter à Deo dissentiūt, ut cum Deus uult aliquem mori, quem ipsi diutius desiderant uiuere pro aliorum profectu, uel cum ipsi putāt citius mori, quos Deus uult pro eorū salute adhuc diutius in corpore laborare, unde A-
Philip. 1. postolus dicit. Desiderium hn̄s dissolui, &c. Alia causa est, qn̄ unus non uidet intētionē alterius, q̄ bona est, putat eum alia intentione aliquid facere, & displicet sibi, & dissentit ab eo, qui si sciret non displiceret sibi, quod facit, & esset pacatus cum eo. Sic Moses iratus est filijs Ruben & dimidiæ tribui Manasse, cū peterent terram Basan & Esebon in possessionē. Et Iosue iratus est eisdem pro constructione altaris sup ripā Iordanis, anteq̄ agnosceret, intentionem utrobiq; fuisse bonam, talis autem ignorantia non est semper culpabilis, dum tamen non sit iudicium nimis preceps, &c.

Quæstio. XXI.

Item quæro. Cū religiosi tā studiosè solent abscondere facta sua, suspectū est apud eos, esse aliqua indecentia, cur. n. sic celanť, cum bona non sit necesse celari? R̄ndeo. Tria solent celari, & abscondi. Primum est, singularia bona, ne de singulari gloria excellētia ꝓueniat, & meritū depereat. unde Saluator. (Matth.) Attēdite ne iustitiā u̅ram faciatis coram hoibus, &c. Item uitia & pc̄tā, ne percipientes scandalizenť, & qui peccantem aliquem scandalizāt, duplici reatu obliganť. (Matth.) Vęh homini illi per quem scandalum uenit. Itē q̄dā solent abscondi à non intelligentibus, qui ea iudicarent mala esse ex sua stoliditate, cum tn̄ corā Deo licita sint, uel ēt meritoriè nō ꝑꝑ hypocrisim, sed ne illi exinde infirmenť, & ita nō ꝑꝑ se tm̄, sed magis ꝑꝑ illos occultant religiosi facta sua, ne noceant illis, quia non pn̄t oium corda uidere, & oibus satisfacere, quar̄ hoc uel hoc fiat cum seculares rudes sint, & proni sæpius de religiosis sinistra suspicari. Cū. n. vidēt eos refectionē accipe, iudicāt eos carnales. Cū vidēt eos humiliter iucundos, iudicant eos dissolutos. Cū ex zelo iustitiæ uidēt se ab eis ꝓ uitio suo redargui, dicunt eos iracundos. Cum uident eos necessaria uitæ hincinde mendicare, cum aliunde non habeant, dicunt eos auaros, & sic de singulis. Etiam q̄ benè faciunt reprehendunt, ꝑꝑ qd̄ oportet, ut caueant alienæ infirmitati, & occultent q̄ possent ab aliis mala iudicari, sic ait Apostolus. Videte ne hæc licentia v̄ra offendiculum fiat infirmis. Tribus modis seculares iudicāt religiosos. Primò, opinando de ipsis, q̄ oīa sunt falsa, q̄ ipsi ꝑ se confingunt, uel aliis inferentibus leuiter credunt, ut uulgus rusticanum, ꝙ dicit nos Antichristi prænuncios, & ꝙ oēs guerras terrarū & principium seminemus. Secundò, ꝙ illa q̄ ipsi solent facere, non sunt pc̄tā facere, cū uidēt nos aliq̄n facere, æstimant, ꝙ tali aīo faciamus ut ipsi, ut comedere delicata & bibere, alloqui fœminas, esse hilares, speciosas areas, munda ædificia ratione sani aeris, & Ecclesias decentes, & zelo disciplinæ inuicē accusare & punire, & pro cautela de locis transmutare, & filia, quę à bonis bono, & à peruersis puerso animo fieri solent. Tertiò, cum damus eis causam iudicandi & suspicandi de nobis non bona, talia exempla eis ostēdendo, quæ meritò sunt reprehendenda. In primò sumus non sine culpa. In secundò indigemus bona cautela. In tertio culpa non caremus, dantes eis scandali offensionem, & ministerium Religionis uituperabile facientes, quibus debemus esse lumen sanæ doctrinæ, & forma rectè uiuendi. Cum autem despicimur ab alijs sine causa siue culpa nostra, ad profectum nostrū cedit multiplicē. Primò, peccata nostra per hoc purgantur. Secūdò, bona nostra magis tuta sunt à uana gloria & laude humana. Tertiò, humiliores reddimur coram hominibus. Quartò, cautiores sumus in uerbis & factis, ne opinionem eorum confirmemus. Quintò, minus eis sumus familiares, ac per hoc magis in cella quieti. Sextò, patientiam magis discimus ex tali despectione. Septimò interna consolatio spiritus impeditur quærentibus pro exteriori subtracta. Octauò, maius meritum ex his omnibus coram Deo accrescit. Hæc & alia bona tanta sunt, ꝙ si non obessent alijs, libenter tolerare debemus, despici ab alijs, & reprehendi, & persecutiones pati propter Christum sine culpa, &c.

Quæstio. XXII.

Item quęro. Cū deberetis sicut pauperes Christi pauperibus esse familiariores, & eorum cibis contētari, quid est, ꝙ magis frequentatis mensas diuitum, quàm pauperum? Respondeo. Tria nos specialiter inuitant ad hoc, uidelicet nostra necessitas, quia cum itinerando per terram lassitudine & fame fatigamur, apud illos promptius speramus obtinere refectionem, qui etiam pro honestate sua panem suum quibuslibet transeuntibus non negant, quàm apud alios quos nescimus. Item pauperum inopia, quia si fortè nos hilariter reciperent, expenderent nobiscum pro sua deuotione in uno prandio nobis etiam dolentibus, unde ipsi pluribus uicibus refici possent. Item ipsorum diuitum salus qui per occasionem concipiunt nostri familiarem notitiam, ut ad amorem Dei sic eos paulatim trahamus, & salutis doctrinam eis ingeramus, & per tale meritum Deum eis propicium faciamus: quia pauperes per se ingerunt se, & salutis consilia studiosè requirunt, qui non habent in hoc mundo consolationem suam, diuites autem terrenis contenti, uel mundanis negotijs occupati, uel superbia inflati, rarò humiliant se ad quærendum salutis consilium, nisi per occasionem aliquam ad hoc à bonis & Religiosis trahātur prudenter, sicut Dominus traxit Zacheū, & alios Publicanos, manducando cum eis & docendo, licet non ignotaret, Phariseos & Scribas inde murmurare, & materiam quærere detrahendi, &c.

Quæstio. XXIII.

Quare plus honoramus diuites, quā pauperes?

Item quæro. Cum personarū acceptio sit apud Deum culpabilis, & ab Apostolo Iacobo prohibita, quare uos Religiosi magis honoratis diuites quàm pauperes, & promptius eis seruitis in confessionibus audiendis, & alijs cōsilijs, & obsequijs, sicut sæpè uidemus & scimus? Respōdeo, Deus pusillum fecit æqualiter & magnum, & æqualiter est illi cura de omnibus, inquantum factura eius sunt, ac ad salutem pertinent sempiternam. Ideo igitur nos omnes diligere debemus in Domino, & tam diuitum, quàm pauperum salutem desiderare, & pro posse nostro promouere, sicut expedit his & illis. Vnde si pauper melior est diuite, plus debemus eum diligere, tamen diuitem plus honorare quadruplici ratione. Vna, quia cum Deus in hoc sęculo diuites, & potentes prætulit pauperibus, quo ad mundi gloriam, ubi est necesse alios alijs subesse uel ꝑesse, nos honorando potentes, eius ordinationi concordamus, quos & ipse Deus honorauit in hac parte. Alia ratio, propter infirmitatem ipsorum diuitum, qui si non honorarentur, indignando magis infirmarentur, & deteriores efficerentur, & grauamen nobis & alijs pauperibus inferrent, ne quod offendiculum demus infirmis, ne per nos deteriores fiant, qui omnes debemus potius ad meliora trahere & prouocare. Tertia, quia maior utilitas prouenit ex correctione unius diuitijs, quàm plurium pauperum. Pauperis autem salus sibimet prodest, diues autem emendatus multis prodest, tam propter exemplum aliorum, qui inde ædificantur & prouocantur ad bonum, & propter alia bona, quæ per eum promouentur in alijs, & mala impediūtur. Qualis Rector ciuitatis, tales habitantes in ea. (Eccle. 10.) Conuersio Cōstantini Imperatoris ad fidem plus profuit Ecclesiæ in pluribus, quàm multorum aliorum. Quarta. Cum à diuitibus plus recipiamus de corporali subsidio, eò ꝙ magis abūdant in talibus, iustum est, ut & eis uicem rependamus, & proniores simus eis ad obsequia specialia impendenda, pauperes etiam facilius expediuntur, quia tantis perplexitatibus non ligantur, diuites uerò pluribus laqueis irretiti, frequentioribus & diligentioribus indigent consilijs, ideò necesse est nos circa illos studiosius occupari, ne profundius in peccato mergantur. Nam ut dictum est iam, qui potentem in bono promouet, multos iuuat: sic ecōuersò ipsius subuersio multorum est detrimentum, &c.

Quæstio. XXIIII.

Item quæro. Cum Regula dicat ꝙ nil proprium debeatis habere, nec in speciali nec in communi. Et uos habetis domos, ortos, libros, uestes, & alia uictui necessaria pro tēpore, quomodo potestis transgressiones huiusmodi excusare bona conscientia? Respondeo. Videmus in sæculo famulos Dominorum panem non suum comedere, tecto non suo contegi, & rebus alienis, uidelicet Dominorū suorum. Sic & alij sæpè concessis utuntur tàm uestibus, quàm alijs rebus de illorum uoluntate quorum res sunt. Sic & nos utimur rebus necessarijs ꝓ corpore, quas tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

tamen nec in speciali, nec in communi nobis appropriamus. Regula enim nō dicit, nos nihil debere habere, sed nihil nobis appropriare. Vnde usum rerum necessariarum habere possumus, nō proprietatem, alioquin nec uestem, nec cibum, nec aliquid aliud in usum recipere deberemus, quod esset contra omnem rationabilem intellectum, Præsul enim sedis Apostolicæ, qui est generalis omnium pauperum Ecclesiæ prouisor, specialiter nostri ordinis curam habens, omnium mobilium quæ ordini conferuntur, proprietatem sibi assumpsit, exceptis his quorum dominium sibi conferētes retinuerunt, & nobis usum earundem rerum solum cōcedit, ut semper alieno uictu, & uestitu, & tecto, & alijs utensilibus, absq; proprietatis iure, ex ipsius cōcessione utamur. Sicut familia patris familias, quę rebus Domini sunt utitur, tam in absentia quàm in ipsius præsentia corporali, secundum ipsius dispositionem. Et eleemosyna quæ nobis à fidelibus datur transit in usum nostrum, & in illius dominiū qui est principalis ordinis nostri dispensator, cui parati sumus omnia quæ habemus cum iusserit, tanquam Domino prout conuenit resignare, & nil iuxta hoc proprietatis habentes, regulam nostram bona conscientia obseruamus, &c.

Quæstio. XXV.

ITem quæro. Cum iterum regula dicat q̄ nec per uos nec per alios debeatis recipere denarios uel pecuniam, uidemini per contrarium hoc facere, tam petendo pecuniam, tam reponē do, quàm etiam dispensando, quia & si personaliter eam non contrectatis, tamen per alios eam seruari, & recepi facitis, & distribui, sicut uultis, & tamen inhibetur sicut per præceptum, ut non habeatis super hoc potestatem dispensandi, nescio quomodo hanc transgressionem excusare potestis. Si autem non posset hoc præceptum seruari, non deberetis uouere, & potius esset à regula recedendum, quàm laqueus esset uouentibus, cum seruari non posset. Respondeo. Multa putantur mala quandiu non intelliguntur, quæ intellecta, rationabilia & iusta uidentur. Sic & in ista quæstione apparet. Regula prohibet nec per nos, nec per interpositam personam nos recipere pecuniam, ut nostra sit, & nos Domini & possessores pecuniæ simus, quasi rei proprię. Sed concedit ut per amicos spirituales, qui pro Deo nos spiritualiter diligunt, id est castè & iustè, necessaria procuremus, quæ tali modo utraq; congruè obseruantur, q̄ ea quæ sine pecunia nō possunt procurari, aut per ipsos procurentur qui fratribus dāt eleemosinam, aut per eorum nūcios, ut cum aliquis procurat fratribus librum scribi, uel uestem fieri, uel domum, uel aliud suis laboribus & expensis, aut si fratres ista procurār, illi soluunt pecuniam, illis qui fratribus commodauerunt, unde ista sunt procuranda, ut cum fratres faciunt librum scribi, alius soluat expensas per se uel per nuncium suum, aut si aliqui uolut dare fratribus eleemosynam pecuniæ, possunt committere alicui, qui nomine suo eam seruet, pro utilitate tamen fratrum, ut uice illorum qui sibi commiserunt pecuniam, procuret inde fratribus, secundum q̄ uoluerit, secundum q̄ à fratribus instruitur, per se uel per alios, qui aptius ea promouent, quæ sibi fuerant cōmissa. Et per omnes istos non recipiunt fratres pecuniam, sed illi per se, pro illis qui sibi commiserūt pecuniā, conuertunt eam in utilitatem fratrum, uicem illorum gerentes in eo, q̄ seruant & distribuūt ipsam pecuniam, quæ adhuc illorum est, qui dederunt, etiam si nesciant eam adhuc seruari, gerentes autem uicem fratrum in eo, q̄ eorum utilitatem promouent de pecunia aliorum. Fratres n. quandiu pecunia non est redacta in rem aliam, quam eis uti licet, non habent eam pro sua, sed illius qui deposuit eam, licet sciant eam pro sua utilitate ibi repositam. Sicut cum Dominus cōmittit seruo suo pecuniam suam, ut mihi inde emat tunicam, interim est Domini, sed empta tunica, mea erit. Secundum hanc uitam & cautelam, fratres & per amicos speciales, & quoslibet procuratores & mediatores procurant necessaria, nec tamen recipiunt pecuniam per illos procuratores, sed illi seruant illam nomine dantiū, & uice ipsorum uertunt eam in utilitatem fratrum, ut dominium pecuniæ non transeat in proprietatem fratrum. Vnde conditor Regulæ magis intendit fratribus præcludere uiam auaritiæ in possessione pecuniæ per quam omnis Religio suffocatur, quàm obstruere eis oportunitatem necessaria procurandi. Sedes etiam Apostolica cuius acta toti Ecclesiæ dijudicanda exponūtur, & ueneranda: ipsam regulam confirmando non approbasset, si in ea aliquid incongruum, & inobseruabile prospexisset. Ideo nouentibus eam nō est laqueus perplexitatis, licet indigeant diligenti cautela, ne offendant contra eam, qui debent aliqua necessaria per pecuniam procurare, quæ tamen cautela magni est meriti, quàmuis illi tutius ambulent, qui se subtrahunt à talibus negotijs, qui ad ea ex officio non coguntur, &c.

Fratres non recipiunt pecuniā per se uel per interpositam personam.

Quæstio. XXVI.

ITem quæro. Cum res malè acquisitę Deo sint odibiles, unde Dominus di. Ego Dominus odio habens rapinam in Holocaustum, cur recipitis uel petitis eleemosynam, ab illis qui iniusta lucra sectantur. Respondeo. Quidam sunt qui solum habent res malè acquisitas, & possunt certæ personæ inueniri, quibus competit recompensatio (ubi tales scimus, de cætero non debemus ab eis eleemosynam petere siue accipere, quia omnia quæ habent sunt aliorum, quibus tenentur reddere) uel omnes uel aliquiæ, q̄ si aliquæ, & non omnes, tunc uaga restitutio de eis danda

Esa. 61

danda est, & in pias causas eroganda. Quidam autem habent iniusta bona, ita q̄ si dant eleemosynam, tamen per hoc non fiunt impotentes, quin adhuc habeant unde possint restituere certis personis, quibus debent, unde possunt eleemosynam facere de residuo. A primis autem nō possumus recipere, nisi ignorantia uel extrema indigentia uel præsumptio, q̄ creditores uelint nos recipere, nos excusat: unde quando non cōstat de uero, aliquem iniusta detinere bona, non tenemur leuiter credere eum tanti criminis esse reum, cum de quolibet teneamur præsumere meliora. Mendicitas nostræ professionis, & quia Deo debita, pauperibus Christi largienda sunt, excusat nos in hac parte pleniùs, q̄ illos, qui ex aliis rebus habent, unde sufficienter ualeant sustentari, ubi tamen publica fama clamat aliquem esse de primis prædictis, etiam si aliter nō constaret, propter scandalum nō expedit ab eo recipere uel petere eleemosynam, nisi fortè talibus qui ex professione uel officio habent, q̄ debent raptores ad restitutionem inducere, quia utiliter gerūt in hoc negotium spoliatorum. Et dignus est tunc fidelis operarius cibo suo, cum nemo teneatur suis stipendijs militare. Ad hoc autem ut possimus peccatores ad emendationem monendo inducere, concedit nobis sedes Apostolica, etiam in terris excommunicatorum liberè commorari, & ab eis tunc eleemosynam recipere, maximè si aliundè non possemus sustētari. Si enim boni de medio malorum tollerentur, quis esset qui malos ad bonum uerbo & exemplo moueret? &c.

Quæstio. XXVII.

ITem quæro, quæ ratio est, q̄ clerici magis odiunt nos & persequuntur, quā layci & simplices sacerdotes? Respondeo. Sicut non omnes layci diligūt nos, sic nec omnes clerici odiūt nos. Si qui autem uidentur nos odire, hoc quinque de causis potest esse. Vna, q̄ timent nos, q̄ iporū facta & excessus uel defectus plenius agnoscamus, & seuerius arguamus, q̄o clarius uidemus, quales esse deberent, & non sunt per quos Ecclesia gubernatur. Secunda, q̄ inuidēt nobis, q̄ sumus hominibus gratiores, & ipsi comparati nobis appareant in uita uel in scientia uiliores, uel etiam indoctiores in doctrina. Tertia, q̄ dolent si per confessiones secreta eorum ab alijs qui confocij fuerint percipimus, dum timent p illa magis uilescere, uel fortè personas illas nostro consilio ab eis auerti, & ad meliora conuerti. Quarta, q̄ timent sibi aliqua per nos emolumenta subtrahi, dum eleemosynas, quæ dantur nobis, arbitrantur sibi fore dandas, si nos non essemus. Et hęc uidetur potior esse causa pluribus qui nos odiunt, scilicet si plus inhiant lucris pecuniarum à suis subditis, quàm fructui animarum, &c. Potest etiam quinta causa esse, q̄ diuina iustitia illos (qui quantò amplius cognouerūt & spreuerunt, & quibus maiora beneficia contulit & ingrati fuerunt, & grauius cæteris offenderunt, & frequentius eum indignè contrectant & percipiunt) tantò magis indurat, & profundius cadere permittit. Vndè non solum ipsi sunt mali in se, sed etiam alios secum malos esse desiderant, & bonos odiunt, & quos imitari nolunt, optant non esse, & persequuntur eos, quos sibi dissimiles esse dolent, Salomon. Grauis est nobis ad uidendum. Et tunc ibidem plures de prædictis tanguntur. Layci uerò, quia de prædictis causis minus habent, ideò minus non odiunt, imò etiā diligunt, qui sentiunt nos salutem suam diligere, & sperant per nos eam fideliter apud Deum promouendam, ore, meritis, & doctrinis. Clerici etiam qui sanè sapiunt, eadem ratione nos fouent, & diligunt, quasi filios suos, & uacatores & cooperatores tam suæ salutis, quàm suæ solicitudinis sibi commissæ in suis subditis necessarios adiutores, & oneris sibi impositi fideles subleuatores. Et de istis satis, &c.

Quare plures clerici odio habent religiosos?

Sapiētiæ 2.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

TRACTATVS, IN QVO *determinat, quare Fratres Minores prædicent, & Confessiones audiant.*

QVia plerique dubitant & q̄runt, cùm non habeamus curam animarū ordinariè nobis cōmissam, qua ratione, uel qua auctoritate, uel qua forma prædicemus, uel confessiones in populo audiamus. Quod ut plenius & planius intelligatur, rationis huius radicem altius inspiciamus, ab ipsa primaria Ecclesiæ institutione originem breuiter colligētes. Dominus Iesus Christus omnium creator, & gubernator, Sanctā Ecclesiam suam ascensurus in cœlum Apostolis regendam & dilatandam commēdauit, principaliter Beato Petro Apostolo, cui de uniuerso grege fideliū spāliter dixit tertiò. Pasce oues meas. Sed ut ordinarius gubernaret uniuersalis Ecclesia, distinxerunt eam sancti Apostoli per Patriarchatus & primatus, & Archiepatus, & Epatus & Parochias, & alias Canonicas distinctiones, ut quia per unum uel per paucos non poterat singulis fidelium in omnibus saluti necessarijs congruè satis fieri, plures ad huius solicitudinis partes per determinatos sibi limites, q̄ utilitate animarum uocarentur, & secundùm curæ pastoralis amplitudinem, ēt quilibet istorum accepit certam auctoritatis potestatem, residente plenitu-

Ioan. 21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Plenitudo potestatis Papæ in quibus consistit.

plenitudine potestatis Ecclesiasticæ apud sedē Apostolicam Romanæ Ecclesiæ, cui Apostolus Petrus Princeps Apostolorum specialiter præsedit, & successoribus suis ibidem eādem potestatem reliquit. Triplex est autem huius potestatis plenitudo, scilicet ꝙ ipse Sumus Pontifex solus habet totam plenitudinem auctoritatis, quam Christus Ecclesiæ contulit, & ꝙ ubiq; in omnibus Ecclesijs habet illam, sicut in sua speciali sede Romana, & ꝙ ab ipso manat in omnes inferiores per uniuersam Ecclesiam omnis auctoritas, prout singulis competit eam participari, sicut in cœlo ab ipso fonte totius boni Christo Iesu fluit omnis gloria Sanctorum, licet eam differenter singuli participent pro captu suo. Prædicta uerò distinctio Ecclesiarum & Parrochiarū triplici de causa est instituta, scilicet propter rectorū solicitudinem, quod enim cuiq; specialius committitur, diligētius exequitur, nec expectat ut alter prouideat his, qui suæ solicitudini specialiter sunt commissi. Item propter subditorū utiliratem, quia facilius reguntur, & singulis expeditius potest satisfieri, ut dictum est, per plures Ministros, quàm per paucos. Sicut Moses solus non ualens onera multitudinis populi sustinere, partitus est Tribunis, Centurionibus, Quinquagenarijs, ac Decanis, ut maiores maiora, minores minora proportionaliter expedirent, retē ta sibi tamen plenitudine potestatis, in typo futuræ dispositionis Ecclesiæ militantis. Item propter deprehendendas fraudes hæreticorum, & latebras peccantium, ut quisq; pastor super gregē suum uigilans, possit luporum deprehendere insidias, & errantium ouium absentiam cognoscere, & ad gregis unitatem, eas quærendo, reuocare. Ministerium autem officij pastoralis circa ista septem præcipuè uersar, maximè Plebanorum, scilicet docere, prædicādo populum, quid credere, quid facere, quid cauere, quid speculare, quid timere debeant. Item peccantes corrigere & iudicare, in confessione soluere & ligare pro qualitate meritorum. Ecclesiam officiare, & diuina celebrare, & indicere statuta Ecclesiæ de ferijs & alijs. Intercedere pro populo apud Deum, orando, & gratiam eis impetrādo, quasi meditator inter Deum & eos. Sacramenta Ecclesiastica, & sepulturam eis impendere, & alia sacramentalia. Indigentibus in Parrochia, pro posse, in corporis necessitatibus de rebus Ecclesiæ subuenire. Exemplum benè uiuendi in omnibus seipsum præbere, secundum honestatem uitę clericalis. Obedientia uerò populi ad plebanos in his conuersò maximè consistit, ut doctrinā eorum & prædicationem, statuto tempore & loco auscultent. Vt de peccatis suis eorum correctioni subiaceant, iuxtà canonum instituta. Vt semel in anno ad minus oīa peccata sua, quæ tunc habent, eis confiteantur. Vt in præcipuis festis, secundum iura ad Parrochias conueniant, missam audituri. Vt sacramenta Ecclesiastica ab eis recipiant, & sepulturam & huiusmodi. Vt indicta feriarum, ieiuniorum, & alia denuntiāda ab eis, seruent. Vt decimas, oblationes, & alia debita eis persoluant, secundum canonum instituta. Noua uerò statuta populo superaddere Plebani non debent, ne fiat obedientia onerosa: Hæc debent subditi Plebanis suis, tñ cum exceptionibus iuris, priuilegiorum, & consuetudinis approbatæ & licentia superiorum. Quod uerò semel in anno quilibet confiteatur proprio sacerdoti omnia peccata sua, his sex de causis statutū est. Primò, ut pastor cognoscat, in quo statu quilibet commissorum sibi sit, ut sciat ei medicinam cō petentem exhibere, instructionis, correptionis, consolationis. Secundò, ut noscat quibus possit Christi corpus indulgere, uel quos à sacramentis arcere. Tertiò, ne per longam incuriam, multorum conscientiæ in peccato desperabiliter forte descant, expedit ut aliquando se expurgent. Ipse enim pudor confitendi plerosq; à peccato deterret, & confitendo sępè, discunt hoc esse peccatum, quod se putabant innoxiè ppetrare. Quartò, ut discernantur obedientes à negligentibus uel hæreticis, per obseruantiū talis statuti. Quintò, ut purgent se ad corpus Dominicum dignè percipiendum fideles, per confessionis medelā. Sextò, pro meritò gloriæ, ut ex humilitate confessionis, mereatur in cœlo exaltari, & à peccatis citius expurgari. Proprius sacerdos dicitur, cui quisq; spetialiter gubernandus est commissus ab Ecclesia uice Dei. Prætermissis igitur diuersis distinctionibus, quatuor sunt cuiusq; plebis Parrochialis proprij sacerdotes. Primus & pręcipuus est Summus Pontifex, cui tota Ecclesiastici gregis cura singularissimè commissa est, ita ꝙ omnes inferiores Ecclesię rectores, curam & totam potestatem quam habent super subditos ab ipso accipiunt, mediatè uel immediatè. Secundus est Dyocesanus Episcopus, qui est ordinarius pastor omnium Ecclesiarum sub ipso constitutarum, & sui inferiores Prælati curam animarum & auctoritatem regēdi habent ab ipso. Tertius est specialis pastor cuiusq; Ecclesiæ ibi canonicè institutus. Quartus est, cui quisq; prædictorum pro tempore uicem suam super cōmissos sibi, ad ligandum & soluendum ex causa rationabili committit, cui tamen committere potest. Superiores autem liberius & largius possunt uices suas cōmittere, quàm inferiores. Vndè cum Plebanus possit aliquibus committere, ut uice sui plebi suæ prædicent, & eorum confessiones audiant, & absoluant, & pœnitentias iniungant, ita ꝙ sic absolutos non oporteat illo anno Plebanis suis iterum confiteri, nisi uelint, multò magis potest hoc Episcopus, & maximè Summus Pontifex, qui sicut ubiq; habet potestatis plenitudinem, ita & commissam sibi gerit omniū Ecclesiarum solicitudinem, ut ea quę singulis necessaria probantur, ipsius prouidentia suppleatur. Alioquin uacua esset apud ipsum tāta potestas quàm

Ratio distinctionis ecclesiarum in plures dioceses.

Officium Plebanorum quod est.

Ad quid teneantur subditi, plebanis suis.

Propter

q̄ executionis efficacia non comitaretur. Committit autem alijs quādoq; uices suas, tum pro locorum distantia, uel causarum qualitate, uel pro aliorum magis urgentium negotiorum occupatione, uel pro multitudinis requirētium frequentia, & necessitatis festinatione, uel pro corporis imbecillitate, uel certè pro liberiori spiritus uacatione expedit eum, & alios secū ad oneris pastoralis sustinētiam inuitare. Nam & si Dominus solus oīa sine qualibet difficultate possit in omnibus operari quę uoluerit, sicut ex nihilo cuncta creauit, tamen dignatur in quibusdam operibus suis habere coadiutores & uicarios, sicut in cura animarum, & in operibus artificialis industriæ, in hoc dant exemplum Ecclesiæ rectoribus, onus solicitudinis suæ, & alijs impartiēdi, ne per ipsorum absentiā & insufficiētiam, salus fidelium negligatur. Prædictis ergo de causis in his nouissimis temporibus, de quibus prædixit Apostolus, ꝙ instabunt tempora periculosa ex multiplicatione peccatorum, & numerositate rudium populorum, & seductione hęreticorū, & raritate bonorum, & difficultate regendi, & insufficientia Prælatorum, & perplexitate casuū emergentium, & aliorum periculorum Ecclesiæ imminentium ex uarijs euētibus, prouidit sedes Apostolica, ad obuiandū præfatis periculis quibuscunq;, remedium subuentionis animabus, peruentibus, ꝙ diuina ordinatione quosdam religiosorum ordines instituit, qui officio predicationis & confessionis sibi commisso, subueniant indigentiæ populorum, & insufficientiæ clericorum, & obsistant uersutijs hæreticorum, & hoc in solatium & subleuamen oneris, non in præiudicium plebanorum. Non enim præiudicat eis, si Dñs Papa uel Episcopi eorum, de officio suo soliciti, quod personaliter implere non ualent, alijs loco suo implēdum committunt, sicut nec hoc præiudicaret eis, si uellēt personaliter in parochijs eorum prædicare, uel confessiones audire, ita ꝙ ipsi confessi non tenerentur, tunc itero to plebanis suis confiteri, cum ipsi plebani sint uicarij Episcoporū in suis parrochijs, sicut Episcopi summi pontificis in officijs sibi commissis, quia non in diminutionem potestatis, sed in adiutorium sustentandi oneris, sunt inferiores pastores superioribus subrogati. Secundò, non fit eis præiudicium si pondus laboris quod ipsi portare tenentur, in cura animarum alleuietur eis per aliorū auxilium, ut animæ saluentur, pro quibus Deo rationem reddere debent in iudicio, si ex eorum negligentia, uel ignorantia, perirent, ita ut pro illarum perditione ipsi damnentur. Ecce super pastores ego requiram gregem meum de manu eorum, &c. Tertiò, non fit eis pīum potestas ex tali cooperatione aliorum, sed tū pondus solicitudinis & laboris. Temperatissimè quippe sic dispossuit diuina sapientia, & instituit sedes Apostolica, ut per ordines prænotatos in prædicatione, & confessione, defectus cleri suppleantur, & animę saluentur, & nec in tē poralibus & spiritualibus ius clericorū aliquatenus uioletur, ne per subtractionem illorum, quæ eis iure debentur commoti, salutis profectum p fratres promouendum in Ecclesia impedirent, cum uix etiam nunc sustineant quidam, eos pro animarum salute inter homines conuersari. Nā nec decimas eorum, nec primitias seu oblationes, nec alia debita eis prępripimus, nec populum ab obedientia eorum abstrahimus, nec in debitis Ministerijs suis eos ullatenus impedimus.

2. Tim. 3.

Quod autem quandoq; Religiosi ad saluandos fideles in Ecclesia essent uocandi, ostenditur in Euangelio Lucę cum Dominus dixit Petro. Duc in altum & laxate retia uestra in capturam. Cōcluserunt autem in piscium multitudinē copiosam. Rumpebatur autem rete eorum, & annuerunt socijs qui erant in alia naui, ut uenirent & adiuuarent eos, & impleuerunt ambas nauiculas. Mare est sęculum. Nauicula Petri est Ecclesia fidelium Populorum. Rete est Euāgelica doctrina. Per iussum Domini tot piscīū multitudo cōcluditur, ꝙ rete rumpitur, quia tot ad fidem ueniunt, ꝙ eam etiam hęresibus scindunt, sed cum Petrus cum suis trahere non ualeret, annuerunt socijs in alia naui, ut uenirent & adiuuarēt eos, quia Prælati Ecclesiæ cum Clero, non sufficiētes per se tantam plebium multitudinem trahere ad littus uitæ perpetuę, annuerunt, admittendo, soc ijs religiosis, scilicet Iacobo, & Ioanni: actiuis & contemplatiuis, ut uenirent compatiendo animarum periculis, & adiuuarēt eos, tam illos qui trahunt, q̄ illos qui trahuntur, illorum insufficientiā, istorum indigentiam releuando. Ambas autem nauiculas implent, cum præ multitudine Populi, nec clerici nec Religiosi plenè sufficiunt omnibus satisfacere. Cum autem prædicatio, & confessio, inter alia Populo Dei exhibenda, ampliori indigeant scientia scripturarum, & magis periculum sit ista ei non ministrare, ut expedit, cum per prędicationem informētur quid credere debeant, & qualiter uiuere, per confessionem uerò lapsi extrahantur de luto peccati, ista duo fratribus commissa sunt, ut in his subueniant fidelibus, & suppleant defectum clericorum, in reliquis autē minus est periculum qualiter fiant, aut facilior executio per quemcunq; fiant. Ex prædicatione ergo non fit eis præiudicium, quia non prædicamus illa hora in eorum Ecclesijs, qua ipsi solent in festis solemnibus, diuina solemniter celebrare, seu prædicare, nisi ipsorum permissu. Alia hora si Populus nos audire desiderat, nihil deperit eis exinde, sed accrescit. Et hoc in tribus, uidelicet, quia Populus eis commissus proficit in sciētia ueritatis, & bonis moribus. Item, cum ipsi eadem docent, quæ & nos, testimonio nostro cōfirmamus doctrinam eorum esse ueram, ut in ore duorum uel trium stet omne uerbum. Item, quia docemus Populū

Luc. 5.

Iuoc. 34.

Pastori-

Universidad de Deusto Biblioteca

Pastoribus suis obedire,& eos reuereri,& nō recalcitrare,& reddere eis sua. Super his potius debent si sapiunt gaudere,& gratias agere,q̄ dolere. Aliter enim citò uilescerent apud Populū, propter malam uitam multorum ex ipsis. Ex confessione similiter nō præiudicamus eis,quia nullum cogimus nobis confiteri de subditis suis,& confessos remittimus ad Plebanos suos, ut illis iterum se ostendant tempore suo,secundum Ecclesiæ mandatum,si ante nō sunt eis eo anno cō fessi. Nā si ægrotus uult & alijs medicis,pro uberiori consilio sanitatis patefacere infirmitatem suam præter suum medicum specialem, non fit præiudicium in hoc illi medico,nisi forte inficiatur inuidia, uel cupiditate, uel pudore turbet.

Quod autem prioribus temporibus in Ecclesia non erāt uocati uel missi à sede Apostolica Religiosi aliqui ad prædicta officia prædicationis & confessionis,ut nūc sunt missi,ista fuit ratio. Cùm morbus adhuc paruus est,paucioribus indiget remedijs, & leuioribus, sed cū cœperit inualescere,& latius se diffundere, ne desperabiliter æger periclitetur, necesse est plura & efficaciora remedia adhiberi,ita etiam cū status mūdi modò ualde deterior,q̄ olim esse uideatur,expedit plures nunc esse subleuantes, iuxta illad.

Luc. 10. Messis quidem multa,operarij uerò pauci, idonei & fideles. Rogate ergo Dominum messis,ut

Roma. 5. mittat operarios in uineam suā. Itē ad Roma. ubi abundauit delictum,superabūdet & gratia. Videmus nunc messes plebium multiplicari, & siluis succis uillas ædificari. Videmus adinuentiones peccatorum succrescere, & perplexiores casus quotidie emergere. Item ex consuetudine malos incorrigibiliores magis fieri, & duriores in peccato. Item, ꝙ clerici plures malo exemplo infirmant laycos, tā in moribus,q̄ in fide. Itē, ꝙ pauci sunt inter eos periti,qui sciant, uel quibus cōfidatur,ꝙ doceāt, ut deberent. Item ꝙ negligenter præsunt animabus cōmissis, & terrenis negotijs nimis instant. Item ꝙ multi eorum sunt suspensi,excōicati,& in officio suo diuersimodè impediti. Item,ꝙ rari sunt Pastores in Ecclesijs,sed p leues Vicarios aīarum cura uenalis exponitur. Item, ꝙ ipsi temporalibus curis dediti,ista dissimulant,ita ꝙ spes correctionis uix habetur. Item,ꝙ si aliquando uellent ista corrigere,& inutiles remouere, non habent quos loco illorum substituant meliores. Cum igitur iā sit Ecclesia quasi nauis tempestate concussa, in qua remigantibus,pauore trementibus, procellæ tumentes penè operiunt nauem, missi sunt fratres à summo gubernatore,fulti auctoritate sedis Apostolicæ,ut in nauiculis suis discurrentes per mundum,quos ex naufragio peccati periclitantes inuenerint,rapiāt ex undis, & ad littus salutis reportēt. Nulla uerò Parrochia inuenitur,

Quis est bonus plebanus.

quin habeat aut idoneum Plebanum, aut aliquo modo insufficientem,aut nullum. Bonus & idoneus est,qui secundū formā canonū iusto titulo possidet beneficium,cui annexa est cura aīarum illarum,& qui sufficientem pro regimine Plebis suæ habet sciam sacræ Scripturæ, & qui nullū habet impedimentum in oi officio clericali, & qui debitam diligentiā adhibet aiabus sibi commissis,in his quæ sunt necessaria saluti. Talium Plebanorum subditos non oportet ad alios pro cōfessione recurrere,nisi in his sex casibus. Primus cum de uoluntate ipsius,& licentia,uel ratihabitione,expressa uel tacita, quis alteri confitetur. Secundus cum alius habet ampliorem auctoritatem absoluendi in certis casibus, q̄ Plebanus. Tertius,si propter abundantiorem cautelā uult ēt alijs confiteri, nihilominus tñ cōfiteatur etiā Plebano tpe suo. Quartus, si confiteretur illis, qui habent à Dño Papa uel ab Epo loci generalem auctoritatem audiendi cōfessiones, ut Pœnitentiarij uel alij quidam ad hoc specialiter deputati. Et qui talibus confitentur, idem est, ac si Epo suo personaliter confiterentur eosdem casus de quibus eis contulit potestatem,undè non tenentur tunc Plebanis iterum confiteri,nisi uelint. Quintus,si aliquis est in peregrinatione positus,nec potest habere proprium sacerdotem. Sextus in articulo necessitatis extremæ, tunc quilibet est ei proprius sacerdos, si alium nō habet.

Insufficiens plebanus est.

Insufficiens Plebanus dici potest tribus modis. Aut cui ab Ecclesia pro tempore sublata est executio officij sui, ut suspensus,excōicatus, & irregularis. Aut cuius subditis propter aliquod nocumentum suum non expedit ei confiteri, ut idiota, uel proditor confessionis,& confitentes sibi solicitans ad peccatum quocūq; modo. Aut qui confitentibus sibi,non debitam adhibet diligentiam,sicut necesse foret. Sicut qui non dat eis oportunitatem integrè cōfitendi,uel nō uult eos absoluere nisi pro pretio, uel non informat eos in discretione peccatorum, seu satisfactionis qualitate,ut sciant quid sit peccatum mortale,quid ueniale,quid enorme,qd leuius,uel qualiter Deo satisfaciat,& qualiter proximo, & qñ publicè uel occultè. Nam in talibus negligēs, tñ nocet alijs,sicut idiota qui docet errare, ita negligēs relinquit in errore. Exemplū de ceco duce,& qui cecum deuiantē non reducit ad uiam. Subdit.n.horum ipsa necessitate salutis coguntur alios confessores requirere, in quibus insufficientiæ prædictæ nō uidentur. Sicut qui scit medicum suū insufficientem ad curandū eū,alium necessariè quærat si uult mortis periculum effugere. Quod si Plebanus talis nolet subdito dare licentiam,idoneum confessorem quærēdi,uel ꝓ malitia,uel inuidia,seu superbia sua, immò fortè pcipit ne uadat ad aliū,ita teneē ei i hoc obedire,sicut seruus Dño,qui nollet eū pascere, & pciperet ei ne alibi sibi cibū prouideret. Qđ aūt dr̄,ꝙ subditus debet prius petere licentiā, ut uadat ad peritū cōfessorē, pp cautelā factum est, s. ne ex cōtēptu quærat alium,uel ne uadat ad minus idoneum,uel ne uadat ad hæreticum, uel ne detur

detur locus tergiuersandi malignis,dū quærunt ignotis cōfiteri,ut correctionem sui pastoris effugiant,& ita liberius peccent, uel ne simulēt se alijs confessos,cū nulli sint cōfessi. Plebanus aūt nullus est,qui tenet Ecclesiā,cum sit inhabilis ad beneficiū habēs curā aīarū, ut illegitimus filius, uel excōicatus,uel laycus,uel qui unā habēs,recipit aliā. Itē qui recipit Ecclesiam nō ab eo qui habet ius cōferēdi,uel pñtādi ad eā,uel inuestiēdi,uel ab excōicato, uel qñ ius est ad superiorē deuolutū ex cā. Itē qui tenet Ecclesiā nō debita forma, symoniacè per fraudē,uel uiolēter,uel est Vicarius alicuius istorum. Quod quisq; non habet,nec pōt alteri sua auctoritate conferre, oēs isti sicut nō hñt ius in Ecclesijs quas tenēt,ita & plebs i nullo teneē eisdē. Cū ergo pdictorū oium subditi possint, & debeāt alijs cōfiteri, potius q̄ illis,qui uidentur esse Plebani eorū pp præmissos eorum defectus,& layci nesciant discernere quos eligāt meliores,& Clerici potius uitiosi mitterēt eos ad sibi similes,q̄ ad idoneos,& satis rari sunt in Clero iam, quos nulla pdictarū respergat macularū,missi sunt fratres à sede Apostolica p mūdū,muniti eius testimonio, qui pdictos defectus Clericorū ubi necesse fuerit suppleāt,& indigētiæ fideliū subueniāt,& nō tm laycos, sed & ipsos Clericos & Religiosos pdicationibus instruāt,exhortationibus à malo retrahant, insup exēplis ædificēt,& orōnibus grām eis & ueniam

Deut. 34. impetrēt apud Deū. Nos.n. sumus illi pauperes qui remanentes manipulos segetū,& spicas decidētes,post messores,& racemos relictos in uinea colligere debemus, idest illas reliquias quas Plebani,qui habēt officiū in Plebe sua docendi, & corrigendi,relinquunt:ut eas ex area Ecclesiç ad horreum cœlestis patriæ referamus. Quia uerò ad hoc nō tenemur ex debito astringēte, sed ex charitatis libertate, ideo similiter & illi non tenētur nobis in corporali prouisione, nisi ex libera pietate. Possunt.n.nostris prædicationibus intēdere si noluerint, & nobis cōfiteri, & eleemosynas largiri possunt, & dimittere. Econtrà possumus nos eis ista spūalia beneficia impēdere prædicationis,cōfessionis,& orōnis, licet ad ea ex debito nō obligemur, nisi debito charitatis. Quæritur aūt si illi qui nobis cōfessi sunt, teneātur Plebanis suis iterū cōfiteri? Ad hoc dicēdū,ꝙ duplici rōne tenētur hoies cōfiteri Sacerdotibus hñtibus claues in foro pniæ absoluēdi, & ligandi,ex pcepto Dei,& ex statuto Ecclesiæ.

1. Ioan. 1. Qui confessus est religioso habenti auctoritatem à Papa, non tenetur confiteri plebano iterū.

Præceptū Dei est pniam agere,cuius pars est cōfessio facta Sacerdoti. Vndè Ioan.di. Si cōfiteamur,&c. Cū ergo pœnitēs cōfiteē nobis, & absoluimus eū auctoritate Dñi Papç uel Epi,nō tenetur iterū à Plebano suo de eisdē absolui,cum sit absolutus,sed pp statutū Ecclesiæ, quo quilibet semel ad minus in anno iubeē cōfiteri oia pctā sua proprio Sacerdoti,qđ pleriq; referūt ad Plebanos spāliter,debet ei si uelit iterū cōfiteri, ne scādalizetur,& ut melius agnoscat eū, si dignus sit,cui corpus Christi debeat porrigere uel negare,nisi de licētia eius alteri sit cōfessus, uel ratū habeat si est factū,& hoc de his Plebanis intelligendū,qui boni & idonei uidētur,ut suprà dictū est,nō de alijs qui ius nō hñt in Ecclesijs,uel ad quos subditi pro cōfessione accedere prohibētur. Vt aūt planius liqueat, in quibus casibus uel sub qua forma fratres possint audire cōfessiones,quædā eorū quæ superius posita sunt, sub cōpendio repetātur. Cū pro diuersis causis aliquotiés expediat subditos Plebanorū,ēt alijs Sacerdotibus cōfiteri, ut promptius inueniant ad quos recurrāt,missi sunt fratres spāliter ut in tali necessitate fidelibus succurrāt, ad hoc à sede Apostolica destinati. Primus casus,cū ex regula nr̄a approbata & cōfirmata à sede Apostolica

Nota causas ppter quas expedit Religiosos habere copiam audiendi cōfessiones, & casus i qbus possunt eas audire.

ēt iniunctū habeamus pdicationis officiū,ne fructus pdicationis inanis sit, possumus ex priuilegio Apostolico ubi pdicamus,ēt cōfessiones requirentiū tūc audire,& absoluere,ac pnias iniūgere,auctoritate Dñi Papæ. Secūdus,cū ab Epis similiter cōmissum habeamus confessionis officiū,nō solū de cōibus,sed ēt de spālibus casibus ad ipsos spectantibus, possumus absoluere iuxtā formā cōfessionis ipsorū, nō tm laycos,sed etiā Clericos indigentes. Tertius,cū Plebanus licentiat subditū suū ut nobis confiteatur,uel ratum habet quod factum est. Quartus, cum pro superabūdanti cautela,uel meliori cōsilio,ēt uult alteri confiteri,uel ex deuotione, q̄ suo Plebano. Quintus,cū quis uagatur p terras, pōt interim alijs cōfiteri,dum suū non habet Sacerdotē. Sextus,in articulo necessitatis,dum timet mori, & suū non habet sacerdotē. Septimus,cū Sacerdos alicuius est idiota, nec scit in necessarijs saluti eū cōgruè expedire. Octauus,cū est notorius fornicator,tūc subditi non debent ab eo sacra requirere. Nonus,cum consueuit reuelare secreta confessionis,subditi non tenentur ei confiteri,q hoc timent. Decimus, cum in confessione solet aliquos ad peccatum inducere,illi non debēt accedere ad eū pp periculū utriusq;. Vndecimus, cū dat subditis copiā integrè cōfitendi, & nō informat eos,de his quibus idigēt ad salutē. Duodecimus,si Sacerdos est ab officio suspensus à iudice uel à iure,tunc nec potest soluere, nec ligare. Tredecimus,si est aliqua maiori excōicatione ligatus, quia non debēt tunc subditi cōicare ei qui sciunt. Decimusquartus,qui est aliqua irregularitate perplexus, tunc non potest exequi officium Pastorale. Decimusquintus,si est peruersor sacrorū,uendens ea pro muneribus,tunc est suspensus & infamis. Decimussextus, si tenet Ecclesiam contra statuta canonum, tunc enim nullum ius habet in ea,ut illegitimus, symoniacus,& habens unam Ecclesiam, si recipit alterā, tunc enim prior uacat, & qui per fraudem obtinet, uel uiolenter intrat, uel non recipit eam à quo debet. Decimusseptimus,si est Vicarius illius,qui non habet ius in Ecclesia,ꝙ possit alteri dele-

Universidad de Deusto Biblioteca

delegare.Sunt & alij casus,pro quibus qñq; etiā
honestæ personę timent suis Sacerdotibus confi
teri,quia Vicarij sunt instabiles,& sæpius mutā
tur,ideò non audent eis sua reuelare secreta,cū
toties oporteret eos ignotos habere confesso-
res.Item,quia pleriq; ipsorum tam uitiosi sunt,
ꝙ honesta fœmina timet infamari, si secretè su
surrauerit cum eo.Item,quia plures ipsorū igno
ti sunt,& timetur,ꝙ sunt apostatæ,uel in officio
Sacerdotali impediti,uel fortè non habentes or
dinem Sacerdotij.Item,aliqui habent talia pec
cata in conscia,ꝙ potius uolunt non confiteri,
q̄ Plebanis suis ea pandere, qui semper uident
eos,& coram quibus timent tota die confundi,
sicut sæpè percepimus.His in tanto periculo ex
compassione est succurrendum potius, q̄ in de-
sperationem ponātur,hoc tali modo aptè fit,ut
confiteantur talibus,quos non timent,ubi con-
sulitur ipsorum uerecundiæ & saluti. Non est le
uiter præcipitandum in interitum,pro quo Chri
stus Dñs potius uoluit mortem Crucis subire,q̄
permitteret eum perire. Et rigor iuris positiui,
ubi expedit seruandus est,ubi aūt salutem impe
dit,remittendus est.Cum.n.potestas Ecclesiasti
a.Cor.10. ca data sit à Dño Prælatis teste Apostolo, in ędi
ficationem & non in destructionem saluti ani-
marum,ubicūq; apertè quis ea utitur in destru
ctionem,uirtutem suam amittit. Sicut medici-
na,non sicut expedit ęgro porrecta, potius lędit
eum q̄ sanet,cum medicinæ ad sanandum & re-
parandum & non ad sauciandum uel destruen-
dum sint repertæ Cessante.n.causa,cessat & effe
ctus,quia rigor pro utilitate aīarum statutus,si-
cut seruandus est ubi illa utilitas indè prouenit
pro qua statuitur,ita laxandus est,ubi talis effe-
ctus non sequitur, sed potius contrarius apertè
sentitur. Qđ si aliquis Plebanus prohibet quo-
quo modo ne subditi sui confiteātur talibus,qui
ab Epō uel à Dño Papa mediatè seu immediatè
hn̄t auctoritatē gn̄alē confessiones audiendi,ta-
lis prohibitio non ualet,nec pœna in prohibitio
ne apposita est timenda,& hoc multiplici rōne,
quarū tres tm̄ hic ponam.Prima,quia nō pōt in
ferior sui superioris auctoritatē cassare,ut qđ il
le concessit,iste prohibeat.Secunda, quia si ali-
quis supradictorū defectuū inest ipsi Plebano,s.
imperitię,suspensionis,irregularitatis,criminis,
negligentiæ,uel alterius impotentiæ, per quem
subditi ab eo debito modo nō expediūtur,in cō
fessione debēt ēt eo inuito,ad alios idoneos re
currere,si non uelit spōtè cōcedere,nec pro eius
maleuolentia seipsos salutis remedio priuare.
Tertia,qa & si Plebanus satis sit idoneus, tū sub
diti postq̄ ius suū ei reddiderūt,confitendo, &
alia debita psoluēdo,si uolūt & alios de salutis
suæ remedijs cōsulere nō debet,nec poterit eos
prohibere,& si pœnā aliquā propter hoc eis infli
geret,tale esset sicut qui punit oīno innocētem,
& dānat rectè operantem,quod est error intole
rabilis,& iuri diuino contrarius,& ideo non fe-
rēdus,immò grauiter puniendus,& tenetur læso
de illata satisfacere iniuria, & propalauit pro-
priā imperitiā,ne sciens quid debeat, & qđ pos
sit, ac limites suæ ptātis confundēs.Cū cōtritio
& confessio & satisfactio sint integrales partes
pniæ,& necessariè ad salutem oī pœnitenti,sicut
nō cōtrito nō datur remissio pctōrū, ita nec nō
cōfitenti pctā sua,si pōt hr̄e catholicū Sacerdo-
tē,sicut sctā cōstituit Ecclesia spūssancti aucto-
ritate iuxtā Euāgelicā doctrinā,cū Christus cla
ues regni cœlorum per Apostolos Sacerdotibus
tradiderit ad aīas ligādas & soluēdas. Cū ergo
necesse sit cōfiteri, necesse est ēt aliquos esse,qui
cōfitentes audiant,& absoluāt uice Christi.Aut
ergo confitebuntur Prælatis suis tantum, aut
etiam alijs Sacerdotibus. Sed si Prælatus alicu-
ius est suspensus ab officio suo quacunq; ex cau
sa per Ecclesiam,uel insufficiens est ad sciētiam
necessariam,uel aliter negligens ꝙ non impen-
dit pœnitentibus debitam diligētiam, uel quo-
cunq; alio modo præstat impedimentum, ꝙ ab
eo subditis non conuenit requirere absolutio-
nis gratiam,necesse est alios institui, qui uicem
illorum suppleant in hac parte. Alioquin aut sa-
cramentum pœnitentiæ per subtractionem de-
bitæ confessionis & absolutionis euacuatur, &
claues Ecclesiæ otiosè manebunt,aut iura cano
nica nullius uigoris erunt & auctoritatis,quę sen
tentias suspensionis & irregularitatis & excom
municationis frustrā contra aliquos ediderunt,
& absolutionis beneficium impendi contradi-
xerunt,si ab ipsis tantum cogūtur subditi istud
requirere,& eis solis peccata sua & non alijs cō
fiteri. Licet enim cōmuniter Clerici in quibus-
dā terris istis defectibus non ualdè sunt implici
ti,ut in Anglia uel Francia uel alibi, ubi Clerici
sunt literati & clericaliter uiuunt, & subditos
suos benè regunt, tamen in pluribus alijs terris
tanti defectus in Clero reperiūtur,per quos in-
habiles & minus idonei sint ad animas pœniten
tium absoluendas,ꝙ qui fratribus minoribus &
prædicatoribus prohibet fideles ibidem confi-
teri peccata sua, uidetur aut ignorare pericu-
lum, aut animarum inuidere saluti,& Dei bene
placitum impedire. Si aliquis teneretur alicui
prouidere in necessarijs,& negligeret uel nō pos
set,& alius uellem egenti ex cōpassione subue-
nire,& illius uicem supplere qui deberet,ne iste
periret,nunquid ab aliquo prohibēdus esset, ne
proximo in necessitate subueniret?Et si hoc es-
set inconueniens prohibere ne liberaret proxi-
mum à periculo corporis,quantò magis incon-
gruum est & illicitum, prohibere aliquem à li-
beratione animæ fratris à periculo damnatio-
nis. Immò uidetur error omnino non ferendus,
prohibere aliquem liberari à naufragij pericu-
lo, & potius permittere eum perire, q̄ pœniten
tem à uoragine peccati per confessionis tabulā
extrahere. Nulla lex seruanda, nulli præcepto
obediendum humano,quod contra pręceptum
chari-

charitatis Dei,& contra salutem proximi aper-
tè agere inuenitur. Aduersus charitatem enim,
uel cęteras uirtutes,& fructus spiritus,teste Apo
stolo,non est lex. Cum ergo pastor plebis alicu-
ius præcipit subditis suis ne alicui confiteantur
alii q̄ sibi, subintelligendum est in præiudicium
suum,ita ꝙ si alteri confessi fuerint,nihilominus
confiteantur & sibi.Nam si non potest eos prohi
bere, quin de temporali utilitate loquantur, cū
quocunq; noluerint,quantò magis de spirituali,
& salutis consilium requirere,ubi sperat inueni
re?Verbi gratia,ubi decime debentur sacerdoti
tantum,si pcipit,ꝙ nulli dentur decimę nisi sibi,
intelligendum est hoc de decimis quæ sibi debē
tur.Sed si aliquis dederit ei debitas decimas, &
de residuo quod suum est,uult etiam alteri cui-
cunq; dare aliam decimam ratione eleemosy-
næ,nunquam potest sacerdos suus eum prohibe
re,ne hoc faciat. Aliud uerò est de regularibus
religiosis,qui sicut à suis superioribus prohibe-
ri possunt ne uadant quoquam, uel loquanē cui-
quam sine ipsorum licentia,ita possunt etiā pro
hiberi ne confiteantur alicui nisi per licentiā eo
rum,dummodo tales eis confessores assignent,
per quos non negligantur in his quæ pertinēt ad
salutem. Alioquin si Prælatus religiosi præcipit
ei ne confiteatur alicui præter suam licentiam,
& non assignat ei confessorem idoneum, & ille
indiget confessione,potest & debet alium quæ-
rere confessorem,potius q̄ salutem propriam ne
gligat,quia præceptum non tenet inferioris Præ
lati,quod præiudicat præcepto superioris. Om-
nis autem Prælatus in Ecclesia est inferior sum-
mo Pontifice,cuius pręceptū est uice Dei,ut fiat
confessio peccatorum idoneo confessori,suo tē
pore cū potest haberi. Quod si subditus Plebani,
confessus est alteri,etiam qui ab Episcopo licen
tiatus est,ut possit audire confessiones requiren
tium, & Plebanus ex pastorali solicitudine uult
agnoscere oues proprias, ut sciat quibus sacra-
menta diuina ministret,uel qualia adhibeat in-
firmantibus remedia, & uult cōsciētias eorū ēt
agnoscere p confessionē ipsorū,dūmodo hoc ca
lūniosè nō faciat,uili pēdendo auctoritatē alte
rius cui ille cōfessus fuerat,nō est pp hoc redar-
guēdus,sed magis ꝓ sua solicitudine commēdā-
dus,cū de ipsis sit rōnem Dño redditurus.Si aūt
aliqū Eps præcipit subditis suis in synodo, ꝙ nul
li cōfiteanē nisi Plebanis suis,vel quibus ipsi licē
tiā dederint,nō est intelligendū velle reuocare,si
quā auctoritatē fratribus dedit cōfessiones au-
diēdi p suā Dyocesim,sed ꝙ nō confiteanē aliis ī
suorum p̄iudiciū Plebanorum,iuxtà ꝙ supra di
ctum est,cū ad hoc tātum debeant eis obedire.
Quod si expressè reuocaret oēm auctoritatem,q̄
fratres habēt ab ipso de cōfessionibus audiēdis,
nihilominus tū fratres quādiu nō sunt à summo
Pontifice prohibiti, uel à suis specialibus p̄latis
quibus obedire tenent,possunt audire cōfessio-
nes sub hac forma,ꝙ audita confessione eorū,si
qs dignus est, absoluāt eū sub spe ratihabitionis
pastoris sui,si est idoneus pastor secundum præ-
scriptam formam,uel si nolit habere ratam ab-
solutionē illam,ꝙ iterato cōfiteatur eidē,si prius
non sit ei illa peccata confessus. Si autem habet
ille cōfitēs Plebanū nō idoneū,uel nullum, sim-
pliciter absoluat eum,& expediat in his quibus
indiget ad salutem potius, q̄ nullo subueniente
negligatur. Debemus enim præsumere summū
Pontificem,uel alium quemlibet bonum pasto-
rem animarum huiusmodi esse discretionis, &
charitatis,ꝙ potius uelit oues Christi p quēquā
catholicum sacerdotem ad salutem æternam ex
pediri,q̄ negligi ab his qui ex officio curam eo-
rum suscipiūt,sed executionem officii circa eos
non implent,alioquin si hoc non uellet,indignus
esset dignitate Pontificalis officii,qui oues Chri
sti magis perire uellet, q̄ erui de ore luporum, &
talis eius uoluntas caret effectu pastoralis pote-
statis,quæ solum in ædificationem & non in de-
structionem animarum data est ab ipso Princi-
pe pastorum Dño Iesu Christo. Hac enim ratio
ne prouidè sancta Ecclesia instituit, ꝙ in necessi
tatis articulo cū proprius non habet sacerdos,
quilibet sacerdos absoluat quemlibet pœniten-
tē ab oī vinculo pctī, & excōicationis ēt maioris,
potius q̄ ex defectu ꝓprii pastoris aliquis inno-
datus pctō decedat, licet.n.uera cōtritio posset
eū absoluere, cū nō posset hr̄e cōfessorē. A simili
ergo cum ꝓprius sacerdos nō pōt,aut nō curat,
seu nescit cōfitentē debito modo expedire, pōt
& aliū cōfessorē quærere,q eū expediat,cū peri-
culosiora sint aīæ uulnera seu morbi q̄ corpori,si
citius remediis debitis nō curenē. Qui aūt ꝓhi
bet ægrotantē ne accedat medicum q eū curet,
mortē desiderare uidetur,qa nō uult uitam suā
congruis remediis à morte tueri.Si uerò senten
tiam cōtra eū ferret excōicationis quasi pro in-
obedientia,nullā habet uim taliter lata senten-
tia,qa pœna talis inferri nō debet,nisi graui cul
pa præcedente.Culpa uerò nulla est,quærere sa-
lutis suæ remediū sine p̄iudicio alicuius. Quod
etiā quidā ferūt sentētiam excommunicationis
in omnes fratrum benefactores, cū nihil habea-
mus, nisi quod offertur nobis à fidelibus unde ui
uamus,idē est ac si prohiberetur aliquis per ex-
cōmunicationem,ne fratrē suum,& proximum
à submersionis,uel incendii seu quolibet mor-
tis periculo liberaret.Prohibere.n.cibo reficere
īdigētē,ē eū uelle fame occidere,qđ q̄ iiustū sit,
nullus ignorat. Qđ aūt dr̄,ꝙ snīa excōicationis
siue iusta sit siue iiusta semp ē timēda,uerū ē,qa
sicut iusta timēda ē ꝓmerēti,ita iiusta ferēti,vel
ꝓmouenti.Sex.n.modis snīa excōicationis uim Casus in quibus ex cōicatio nō ligat.
suā pdit,& plus nocet ferēti q̄ patiēti.Si ꝓferē à
quo nō debet,ut à non iudice uel excōicato. In
quē nō debet,in nō subditū,uel innocētem. Qñ
nō debet,ante cognitionē cāæ, uel post legitimā
appellationē.Vbi nō debet,nō ī loco iudicii, uel
nō decēti.Quare nō debet,ꝓ bono ope,& nō ꝓ

Universidad de Deusto
Biblioteca

pctō,'& bne rōne iusta. Qualiter nō debet,iuris ordine nō seruato.Ista & alia plura nō ꝓsequor ulterius, relinquēs ea à uiris peritis ꝯrēda:Qui in eū qui peccauit, sed iam pœnitet fert excōicationis pro eodē peccato sententiā, punit nō reum,quē Deus iam à reatu peccati absoluit,& restituit innocentiæ pœnitēdo: unde debet sententiā retractare, & aliā ei satisfactionē imponere pro peccato.Nā scriptum est. Quo maledicā quē Num.22. Deus nō maledixit?&c. Melius tamen oēs aduersantes nobis uincimus humilitate & patiētia, q̄ rebellando & allegando,quia rebellando scādalizamus alios de ipsa scientia & usurpatione potestatis quasi nostræ, patiendo autē ostendimus nos non quærere q̄ nostra sunt, sed q̄ salutis sunt aliorū,quosdā docendo, quosdā patiendo cupimus ædificare,& Deo lucrari, & sic Deus ꝓ quo patimur,& alij patientiā nostram uidētes pugnabunt ꝓ nobis. Vt aūt planius uideatur,q̄ pauci sunt iam in istis partibus inter Plebanos uel eorū Vicarios,qui liberā habeant ligādi & soluēdi potestatē,uel qui bene expediāt animas in cōfessione,ac ꝓ hoc perpendatur q̄ necessarij sunt fratres nostri,ut uicē eorum suppleāt,& animabus pereuntibus subueniāt,ex his cōsideretur. Omnis suspensus ab officio,uel irregularis,uel excō municatus, uel malè intrās ad regimen animarum,nō habet potestatē ligandi aut soluēdi, uel alia q̄ iurisdictionis sunt, à qbus est ab Ecclesia ꝓhibitus exercendi, unde quod ligat uel soluit uel facit ī huiusmodi,nihil ualet. Vide ergo plurimos nobiliū & potentium q deberent Beneficia Ecclesiastica peragere, per bella & alios excessus frequēter incurrere excommunicationis sententiā, à iure uel à iudice latā, uel aliter demereri ius cōferendi ista Beneficia,quia uel indignis cōferunt,uel interueniente simonia,quocūq; modo ꝓ ipsos uel mediatores,& si qua tūc uel taliter cōferunt Beneficia,nil iuris percipiētes ea cōsequuntur, cū ille cōferens ius non habeat cōferendi. Videmus Eps similiter p bella uel alios excessus sæpè incidere excōicationis sententiā uel suspensionis, uel à Dño Papa suspēdi seu excōicari. Itē q aliqui uel p simoniā promouent,uel cōferunt curam animarū. Similiter alij aliqui prelati promouent & promouēt alios p simoniæ interuentū, & oēs Beneficiorū collationes p tales uel taliter factæ,nihil iuris conferunt recipienti. Videmus Pastores locare ecclesias suas Vicarijs suis sub certa pensione census, & unus sæpè supplantat aliū ꝓmittendo maiorē pensionē Pastori, ut sibi ecclesia conferat̄,& hoc sæpè incautè geritur, & cum periculo simoniæ. Videmus plurimos curā animarum susc̄ipere cō trā statuta canonū, ut nō Clericos, & ante ætatē debitā,uel illegitimè natos, uel aliqua excōicatione uel irregularitate ligatos,& inabiles ad recipiendū tale Beneficium. Item q multi habēt plura Beneficia curā animarū habentia,oui habēt aliqua obstacula,propter quæ iura ꝓhibent aliquē eligi uel institui, ut est pluralitas Beneficiorū & similia.Nā si aliqui habēt dispensationē Apostolicā q de ꝓuētibus ecclesiasticis possint recipere usq; ad certā summā reddituū annuorum, hoc nō est accipiendū Summū Pontificem intendere, q cōcedat alicui simpliciter tot animarū curas colligere, q de illarū prouētibus fāmem suæ cupiditatis possit utcūq; mitigare, & animas illas sine Pastore relinquere destituras, sed de alijs ecclesiarū prouentibus potius accipiendū est,ut præbendarū & aliorū Beneficiorū curā non habentiū animarū,sicut meliores & peritiores exponunt. Videmus q iudices causarum,sæpè mandant Plebanis sub pœna suspensionis uel excōicationis iam latę, aliquas denūciare sententias uel exequi,quas negligunt & pœnā incurrunt. Videmus q multi recipiūt ordines cōtrā Episcoporū prohibitionē, sub pœna suspensionis promulgatam. Videmus q scolares sæpè manus injciunt in Acolitos p tram,& incidunt in canonē,nec petūt absolutionē,& sic ꝓmouentur ad ordines uel Beneficia ecclesiastica, & solēniter officiant ecclesias, & exequūtur ordines clericales. Videmus q in clero plurimi sunt notorij fornicatores, in domo sua uel alia cōcubinas habentes, uel hincinde cū pluribus notorie fornicantes. Notorius aūt fornicator dicit̄,cuius crimen nulla ualet tergiuersatione celari,uel cuius testis est populus, q constat ex decē hominibus secundū quosdā. Omnis aūt notorius fornicator,est ipso iure suspensus, quo ad se & quo ad alios.Cōtrà aliquos etiā à suis Epis uel Prælatis Dñi Papæ aliquoties fertur sententia excōicationis.Regulare etiā est,q suspensus à iure uel à iudice uel excōicatus,si recipit ordinē sacrū,uel ministrat in eo solēniter, est iam irregularis factus,à qua non pōt absolui,nisi p sedem Apostolicam uel de eius speciali mādato. Quidā tamē uolūt, q si fuit suspēsus à iure nō à iudice, q tūc pōt secū suus Eps dispēsare,qa mitius agit canō q̄ hō. Videmus q sæpè iudices Ecclesiastici ferūt excōicationis sententias, cōtrà formā Decretalis illius Innoc. Papæ.iiij. Cū sit medicinalis. Vbi dr̄, debēt cōgruas ꝑmittere admonitiones prius q̄ aliquē excōicent, & sententias ferre ī scripto,& causam cōscribere, & illi cōtrà quē fertur sententia copiā scripti illius dare infra certū terminū,& q aliter fert̄ aliquē excōicationis sententiā ꝓter alias pœnas, est ipso facto suspēsus ab ingressu Ecclesiæ p mēsem, ita q si infra mēsem ingerat se diuinis,iā fit irregularis,q non pōt cū ipso sup hoc nisi p sedē Apostolicā dispēsari. Sūt adhuc plurima ipedimēta clericorū, q̄ ꝑ nimietate nō ꝓsequor,sed ex his paucis aduerti pōt,q̄ multi sunt Plebani in istis partibus, uel tales uel à talibus uel taliter ꝓmoti seu instituti, q nihil potestatis in ligādo aīas hūt aut soluēdo, ut cognoscat̄ q̄ necessarij sunt frēs ī Ecclesia Dei,qui uicē illorū suppleāt, & aīabus subueniāt q̄ aliter possent perire. Quibus & si nulla alia suppeteret auctoritas,

auctoritas, collata specialiter à sede Apostolica uel Episcopis,ipsa insufficientia cleri & indigētia populi latam eis aperit audiendi cōfessiones populi facultatem, cū illi qui debēt, aut nesciāt, aut negligāt, aut nequeant eos qui sibi cōmissi sunt,cogrue,ut in pluribus,à saluris suæ necessarijs expedire. Cum ē tribus unū sit necessarium. Quòd aut pœnitentes cōfiteantur illis, qui sunt à iure prohibiti uel suspensi. Aut nobis,quos Ecclesia ad hoc misit, ut clero simus in adiutorio, ubi ipsi minus sufficiūt. Aut nulli.Nā laycis cōteri nō licet,cum possint haberi catholici sacerdotes. Quod enim dicit̄, q in extremis debeat homo layco cōfiteri,si sacerdotē non habeat,nō est de necessitate, cū layeus non habeat auctoritatē aliquam absoluendi,sed est signū tantū contritionis, quo perpenditur,q sacerdotē desiderauit,qui layco est cōfessus. Item cū dicat canon, q qui habēs unū Beneficium cui sit cura animarum annexa,recipit aliud,q primū ipso iure iam uacet,& ad quem pertinet eiusdē Beneficij collatio nisi illud infra sex menses cōferat alteri idoneo,q collatio iam deuoluatur ad alium,& nos iam uideamus plurimos plura huiusmodi cōtrà canones tenere Beneficia,liquet quanta iam Ecclesiæ sint uacantes, & carentes uerò Pastore,cū & ipsi qui iam tenent eas, nō habeant ius in eis, nec ipsorū Vicarij, & quibus postmodum conferuntur ab illis qui iam ius cōferendi propter prę fatam negligentiā amiserunt, nihil iuris percipiunt,cū non habeant ius illa Beneficia iam conferendi. Item cū animarum cura debeat ab Episcopo cōmitti, uel sicut in quibusdā Ecclesijs cō sueuit ab Archidiaconis, ut sciant quales sint quibus animas gubernandas committunt,& illi qui iam uident Pastores in pluribus terris per se constituunt pro se Vicarios in Ecclesijs,qui nec ab Episcopo uel alijs auctoritate ipsius,curā recipiunt animarū,tales patet Vicarios ius nō habere.Nā cum in cura animarū sit requirenda Pastoris idoneitas, nō debet hāc curam per alium gerere,nisi pro causa rōnali,& de licentia speciali, cū ipse de animabus sibi cōmissis sit rationē Deo in iudicio redditurus. Item cū Dns.C. Portuensis Episcopus Card. quondā Legatus Theuthoniæ, generalē tulerit sententiā suspensionis ab officio & beneficio cōtra clericos sollicitantes moniales cuiuscunq; habitus,& excōmunicationis cōtrà oēs carnaliter eas cognoscentes, & Dns Papa Grego.ix.illam confirmauerit, & pauc̄is auctoritatem absoluēdi tales cōcesserit:timēdum est, multos huiusmodi sententijs ligari,qui nec cogitant super se absolutionis uel dispensationis gratia indigere, & tamen sic ministrant, & tenent curā animarū, & percipiunt Beneficia Ecclesiastica sic Legati. Itē Archiepiscopi in suis concilijs, & Episcopi in synodis sæpè ferunt sententias contra diuersos excessus, à quibus sunt plures clerici non immunes. Forma ergo petendi auctoritatem ab Episcopis audiendi cōfessio-

Forma petendi ab

nes generabiliter ista potest esse,uel alia æquipollens:Domine uos estis Pastor ouiū Christi in hac Dioecesi, & uobis incumbit ꝓuidere animabus cōmissis uestræ solicitudini, ne in aliquo negligantur. Cū igitur ꝓpter multitudinem plebiū, & incrementa peccatorū & perplexitatē casuū, Plebani nō possint ad plenū omnibus expedire sufficere, placeat uobis ut fratres qui habēt inter nos cōfessionis officiū, auctoritate uestra sint adiutores eorū,& subueniant in quibus possunt eorū insufficientię populi & aliorum requirentiū in cōfessionibus audiendis, saluo iure ipsorū, uel quorumlibet Prælatorū, cum specialiter ad hoc ordo noster sit à sede Apostolica destinatus. Si uerò dignamini nobis aliquid potestatis ꝓter cōem cursum de aliquibus maioribus ad uos specialiter spectātibus superaddēdo committere, ꝓpter illos maximè qbus nō facilis ad uos patet frequenter accessus, uel qbus ꝓp alia negotia personaliter intendere non ualetis,speramus Deo esse placitum, & proficuum animabus. Insuper erit uestri oneris subleuamen, hoc uidelicet, & hoc expressis articulis in scripto, & si potest fieri sub eiusdem Episcopi sigillo omnia quæ concesserit reseruentur.

episcopō facultate audiendi confessiones.

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE,
TRACTATVS
DE PAVPERTATE CHRISTI,
CONTRA MAGISTRVM
GVILHELMVM.

VAESTIO est de paupertate. Et quæruntur duo. Primò quæritur de paupertate,quantum ad abrenuntiationem. Secūdò quantū ad mendicationem. Circa primū sic proceditur,& quęritur. utrū christianę perfectionis sit abrenūtiare omnibus, tàm in cōmuni q̄ in priuato. Et q sic uideatur in Matth. Vbi dicitur. Si uis perfectus esse uade, & uende omnia quæ habes, & da pauperibus, & ueni sequere me. Glo. Ecce contemplatiua quæ ad Euangelium pertinet;cōstat q Dns istum ad diuitias nō uocabat,& tū renuntiare oibus cōsulebat,nec ad opera manualia, immò ad cōtēplatiuam, sicut dicit glo. ergo &c. Itē ibidē dicit. Ecce nos reliquimus omnia:ubi dicit glo.Tanta à sequentibus dimissa sunt,quanta à non sequētibus concupisci potuerunt, ergo perfecta imitatio toraliter extinguit appetitum diuiciarum, sed hæc extinctio potissimè est in eo, qui abrenuntiat omnibus,ergo,&cætę. Item Salua-

Matth.19.

Universidad de Deusto Biblioteca

Matt. 19. tor ait. Vade & uende omnia quæ habes. Gl. non partē, sicut Ananias, sed qui totum dat, nihil sibi reseruans, ipse potissimè facit quod Dñs cōsulit, nihil sibi reseruās nec in cōi, nec speciali, & q hoc facit pfectissimè facit, ergo, &c. Itē dixit *Matt. 12.* Dñs de uidua. Amē dico uobis, ꝙ hæc uidua pauper plus q̄ oēs misit. Nam oēs ex eo quod abundabat eis miserunt, hæc autē de penuria sua oīa quæ habuit misit totum uictū suum. Sed in hoc laudaī uidua paupercula, ergo q hoc faciūt, quātò perfectius agunt, tātò magis laudabiles sunt, ergo, &c. Itē ait Dñs. *Lu. 12. Sācti auibus assimilātur.* Respicite coruos. Gl. Sancti meritò auibus cōparanī, qui nihil in mundo agentes nec laborantes, sola æterna appetunt, iā similes Angelis. Sed quantò magis hæc diuttit qs, tantò magis Angelis assimilaī, ergo, &c. Itē *Luc. 14.* in Luca dr̄. Nisi quis rennuciauerit omnibus q̄ possi. Gl. Hoc distat inter renūtiare oibus, & relinquere oīa, quia renuntiare conuenit oibus, q ita licitè utunī mundanis, quæ posidēt, ut tamē mente tendant ad æterna, relinquere autē est tā tummodo pfectorum, quia oīa temporalia postponunt, & solis æternis inhiant, sed qui prorsus omnibus renuntiat in cōi, & in priuato, ille maximè oīa postponit, ergo, &c. Itē hocipsum ostē- *Matth. 8.* diī exēplo Christi, de quo dr̄. Vulpes foueas habēt, &c. Chrys. Quid pecunias expectas, sequens me congregare. Nō uides, quia diuersorium mihi neq; est tantum quantum auibus, ergo Christus prorsus nihil habuit, ergo, &c. Itē super illud *Matt. 17.* Matt. Vade ad mare, glo. Dñs tantæ paupertatis fuit, ut undè tributa solueret non haberet, habebat quidē Iudas cōmunia in loculis, sed res pauperū in usus suos assumere nefas duxit, idipsum dans exemplum nobis. Si ergo Christus tātæ paupertatis fuit, ꝙ non potuit soluere denarium, manifestum est, ꝙ fuit in summa paupertate. Item. *Lu. 9.* Vbi p̄missum est. Vulpes foueas hn̄t, ait glo. Ego tantę paupertatis sum, ut nec hospitiū quidē habeā, nec meo utar tecto, ergo, &c. Itē. Scriptū est *Ioan. 14.* Venit Princes mundi huius, &c. glo. Noluit Dñs habere qd pderet, pauper uenit, ne haberet Diabolus quod auferret, ergo si oia temporalia possunt perditione, nihil habuit temporale. Itē Apo- *2. Cor. 8.* stolus ait. Scitis gratiam Dñi nostri Iesu Christi, quoniam pp nos egenus factus est, cum esset diues, ut illius inopia, &c. ergo qui sic abrenūtiat, ut egeat, magis se Christo cōformat, Item super illud quod sequitur. In hoc consilium do. Aug. in origine. Factus est egenus in tantum, ut non haberet quod habent uulpes, & in hoc consilium do, subaudiī, ut eius pauptatē imitemini, sed q abrenūtiat oibus, eius paupertatē imitatur, er- *Iacobi. 2.* go, &c. Item illud Iac. Nonne Deus elegit pauperes, Gl. Pauperes elegit parentes, quorum educa- *Lucæ. 2.* retur officio, sed parentum Christi magna fuit indigentia, secundum illud Lu. Pannis eum inuoluit, &c. Ergo Christus non tantum in seipso paupertatem dilexit, uerumetiam in aliis. Itē Christus maximè fuit imitabilis secundum statum

quem habuit in cruce, secundum illud, Christus *1. Pet. 2.* passus est pro nobis, uobis relinquens exemplū, ut sequamini uestigia eius, sed in cruce fuit omninò nudus. Vndè Hieronymus ad Ebidiam. Vis esse perfecta, & in primò stare fastigio dignitatis, fac quod fecerunt Apostoli, uende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere Saluatorem, & nudam solamq; crucem, uirtute nuda sequaris, & solis, ergo, &c. Item hocipsum uidetur sanctorum testimoniis. Amb. super Luc. Qualis debeat esse qui Euangelizat Regnum Dei, pręceptis Euangelicis designatur, ut sine uirga, sine pera, sine calciamento, sine pane, sine pecunia, hoc est subsidii sæcularis adminicula non requirens, fideq; tutus putet sibi quò minus ea reqrat, magis posse suppetere. Si igitur hoc attestatur perfectioni prædicatoris Euangelicæ perfectionis, ut nullum prorsus quærant adminiculum sæculare, & hoc est esse in altissima paupertate, patet, &c. Item Hiero. ait. Nolo pristinarum necessitatum recorderis, nudos amat eremus, nolo te antiquę peregrinationis terreat difficultas. Qui in Christum credis, & eius crede sermoni. Quærite primum Regnum Dei, & hæc omnia adiicienī uobis. Non pera tibi sumenda est, non uirga, diues est qui cum Christo pauper est. oīa igiī relinqui pn̄t, spe posita in solo Chr̄o. Itē Amb. in li. de off. Nullū adminiculū præstāt diuitiæ ad uitam beatam, quod euidenter Dñs demonstrauit in Euangelio dicens. Beati pauperes spiritu, &c. Itaq; paupertatem, famem, dolorē, quæ putantur non solum non impedimento esse ad uitam beatam, sed etiam adiuuamentum esse ad euidentissimè probantur. Sic ergo nō solum adminiculo non sunt ad uitam beatam corporis externa bona, sed etiam dispendio sunt, sed quæ non sunt adminiculo, sed dispendio, perfectum est relinquere, ergo, &c. Item Hier. super illud Matt. Nonne anima plus est q̄ esca. In promissis ueritatis nemo dubitet, sit homo quod esse debet, & mox adduntur ei oīa, propter quē facta sunt omnia. Ergo qui omnia relinquit ꝓpter Christum, cōfidens in promisso Christi, agit secundum perfectam fidem ipsius. Hoc autē potissimè facit, qui omninò nihil sibi reseruat, nec in cōmuni nec in speciali, ergo, &c. Vndè Augu. tractans illud Matt. Respicere uolatilia cœli. Sācti meritò auibus comparantur, quia cœlum petunt, qui iam ita remoti sunt à mūdo, ut iam in terris nihil agant, nihil laborent, sed sola contemplatione iam in cœlo degent. Si ergo hæc uita altissima est, ergo spretis omnibus totam spem uitæ suæ in Deo constituere est uirtutis pfectæ. Item Augustinus de bono coniu. Benè faciebant, qui de sua substantia Christo ac discipulis eius necessaria ministrabant, sed melius qui omnem substantiam suam dimiserunt, ut expeditiores eundem Dominum sequerentur, sed quantò quis magis dimittit, tantò expeditior, ergo tantò laudabilior. Item in lib. de

Ecclesi. dog. Bonum est facultates cum dispensatione pauperibus erogare, melius pro intentione sequendi Dñm semel donare, & absolutū à sollicitudine cū Christo egere. Ergo q magis eget, & à sollicitudinibus mundi absoluitur, *Secunda parte sup Ezech. homil. 8.* pfectius Christum sequitur. ergo &c. Itē Grego. ait. Cum quis suum aliquid Deo uouet, & aliquid nō uouet, sacrificiū est, cū uerò oē quod habet, omne quod uiuit, omne quod sapit, omnipotenti Deo uouerit, holocaustū est. Qui enim sibimetipsis nihil reseruant, sed sensum, uitam, linguam, atq; substantiā quam perceperunt omnipotenti Deo immolant, quid isti nisi holocaustum offerunt? Vnde pauloante dixit, ꝙ ille holocaustū offert, qui ea quæ possidet, apud semetipsum decreuit indigentibus cuncta tribuere, nihil sibi reseruare, uitam soli supernæ gubernationi cōmittere. Sed hoc potissimè facit qui sic distribuit, ꝙ nihil sibi reseruat, nec in communi nec in speciali, ergo &c. Item, Ioan. Chryso. in lib. ꝙ nemo lęditur nisi à seipso. Quid Apostolos penuria rerum corporaliū læsit? Nonne in fame & siti & nuditate degebant, & pro his clari magis & magnifici habebantur, atq; ingētem per hoc fiduciā quæsierunt apud Deū? Ergo paupertas illa laudabilior, in qua maior est penuria *In epistola ad Henricum Senonē Archiepiscopum.* rerum. Item, Bern. ait. Fœlix qui nihil sibi retētat ex omnibus, non habet foueā ut uulpes, non tanq̄ uolucres nidum, nō loculos quomodo Iudas, nō domos sicut nec Maria locum ī diuersorio: imitatus profectò illum qui nō habebat ubi reclinaret caput. Sed qui omnia prorsus dimittit, nihil sibi omnino nec in cōmuni nec in speciali retinendo, hoc potissimè facit, ergo &c. Item, Prosper laudat Paulinū & Hilariū de hoc ꝙ facultates suas oēs pauperibus erogauerunt, licet ratione episcopalis officij, ecclesiastica bona postmodū dispensauerunt: sicut habetur. xij. q. j. Expedit, ubi ait sic. Deniq; sanctus Paulinus ingentia prædia quæ fuerūt sua, pauperibus erogauit. Et infra. Quid sanctus Hilarius? Nonne & ipse omnia sua aut pauperibus reliquit, aut uendita omnia pauperibus erogauit? Laudanī hi & laudabiles sunt, quia omnia sua propter Deum cōtempserunt. Sed hoc potissimè faciūt, qui nec in cōmuni nec in speciali sibi aliquid retinent, *Rationibus pbatur cœlusio.* ergo tales maximè accedunt ad culmen perfectionis euangelicę. Item, hoc ipsum ostenditur rōne. Duplex est ciuitas. s. Dei & Diaboli. Hierusalem, & Babylon, quæ oppositionē habent, & in seipsis & in suis fundamentis, sed fundamentum ciuitatis Babylonis, ut dicit August. est cupiditas, ergo quantò magis quis recedit à cupiditate, tantò magis recedit de Diaboli ciuitate. Sed paupertas in qua quis in communi & in speciali prorsus omnibus abrenuntiat tam effectu q̄ affectu, ipsa est quæ maximè elongat ab auaritia, ergo &c. Item, diuitiæ sunt incentiuum cupiditatis, quia difficilè est habere & non amare, sed quantò quis magis se elongat ab incentiuo pec-

cati, tantò perfectius agit. Hoc autem facit qui in communi & in speciali omnibus abrenūciat, ergo &c. Item, triplex est consilium, paupertatis, obedientiæ, & castitatis, sed quantò quis generalius obedit & uniuersalius, tantò perfectius agit. Similiter & de consilio castitatis, ergo pari ratione uerum erit, & de consilio paupertatis.

Item, si dicas ꝙ nō ē simile, quia diuitiæ sunt de necessitate uitę. Hoc nihil est, cū multi qui nihil prorsus habēt proprietatis, uiuere possunt. Itē, perfectior est paupertas, quam perfectior concomitatur obedientia. Sed qui habēt proprium in communi, ab illo per obedientiam non possunt excludi, nisi ratione peccati. Qui aūt nihil prorsus habent, obedire tenentur ubiq; terrarum. Si ergo perfectio euangelica maximè consistit in pfectione obediētiæ, uniuersaliter omnibus abrenuntiare nihil prorsus reseruando, ad culmen facit pfectionis euangelicæ. Item. Cōtemptus præsentis seculi est laudabilis: hęc est per se uera, ergo maior contemptus magis laudabilis, & maximus cōtēptus maximè laudabilis. Sed maximè cōtemnit præsens seculum, qui abrenūciat omnibus in cōmuni & in speciali, ergo talis perfectissimè agit. Item, paupertas alta est laudabilis, hæc est per se uera, ergo altior, laudabilior, & altissima, laudabilissima, sed huiusmodi est quę nec in communi nec in proprio aliquā proprietatem sibi reseruat, ergo &c. Item, tantò uia rectior, quantò eius medium cōformius est extremis, sed summa paupertas est tam in principio uitæ q̄ in termino, ergo si in medio omnia abdicentur, uia rectissima proceditur, Sed quātò uia rectior, tantò perfectior est: ergo uia & uita pauperrima est perfectissima. Sed contra in Eccle. *Eccl. 29.* dicitur. Propter inopiam multi deliquerūt, sed nihil quod est ducens ad culpam spectat ad perfectionem euangelicam, ergo &c. Item, in Eccle. dicitur. Vtilior est sapientia cū diuitijs. Glo. *Eccles. 7.* q̄ sola. Sed diuitiæ non faciunt hominem perfectum, ergo minus paupertas & indigentia. Itē in Prouer. Diuitias & mendicitatem ne dederis *Prou. 30.* mihi. Et post. Ne egestate cōpulsus furer, & periurem nomen Dei mei. Sed nihil facit ad perfectionem euangelicam, quod sapiens sapienter recusat, ergo &c. Itē Chr̄s dicit. Perfectus ois erit, *Luc. 6.* si sit sicut magister eius. Sed Christus loculos habuit, sicut patet in Ioan. ubi dicitur ꝙ Iudas lo- *Ioan. 12.* culos ferebat, ergo proprietatē nolle in commu- *Secunda.* ni habere non uidetur esse perfectio, sed potius superstitio, in qua discipulus uidetur se uelle præferre magistro. Si dicas quòd loculos non *12. q. j. habebat.* habuit. Contra Augustinus dicit. Habebat Dominus loculos à fidelibus oblata conseruans, & suorum necessitatibus & alijs indigentibus tribuebat. Item, super illud. Habentes alimenta & cæte. Glo. Et si nihil intulerimus in *1. Tim. 6. Tertia.* hunc mundum, non tamen prorsus abijcienda sunt hæc temporalia, ergo qui totum abijcit malè facit. Item secundæ ad Corin. octauo. *Quarta.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si uoluntas prompta est secũdũ id quod habet. Clo. Necessaria retineant, nõ ultra uires dando. Ergo malè facit q sic dispensat, qp nihil sibi prorsus reseruat. Item. Qui tentat Deũ peccat mortaliter, sed qui habet humanũ refugiũ, & illo pretermisso quærit diuinũ, tentat Deum: hoc autẽ facit qui habet unde sustẽtet, & illo dimisso expectat diuinitus sustentari, ergo talis facit contra Euangelium. Item. uirtus circa mediũ consistit, sed omnino omnia dimittere est ad extremum declinare, ergo hoc magis est uitij q̃ uirtutis seu pfectionis euangelicæ. Itẽ, sicut omnia tenere semper est auaritia, sic omnia dare semper est ꝓdigalitas: sed omnia tenere semper est uitiũ, ergo similiter & omnia dare. Item. Qui subtrahit alij necessaria peccat mortaliter, sed tantũ tenetur quis sibi ꝓuidere sicut alij, ergo q omnia dimittit & nihil sibi reseruat, peccat mortaliter: quia facit cõtra perfectionẽ euangelicã. Item, qui exponit se periculo interfectionis peccat mortaliter, ergo similiter qui exponit se periculo famis, sed talis est qui oĩa dimittit & nihil sibi reseruat, ergo &c. Item, nullus debet reijcere omninò quod quotidie petit à Deo, sed omni die petimus in oratione Dominica, panẽ nostrũ quotidianũ, ergo malè facit qui deserit totum? Respõsio, dicendũ q̃ abrenũtiare omnibus tam in priuato q̃ in cõmuni est christianæ perfectionis, nõ solum sufficientis, sed etiam abundantis, tanq̃ perfectionis euangelicæ cõsilium principale & principiũ fundamentale & fundamentum sublime. Primũ suadet natura, secundũ scriptura, tertiũ gratia. Primũ inq̃ est cõsilium principale, quia uiã præbet ad alia. Nã abundans paupertas disponit ad carnis mortificationẽ, & ad uoluntaris ꝓpriæ pfectam abnegationem, cũ nihil sibi detineat, nec domũ, nec tectum, nec aliquã rem. Ad ipsam aũt specialiter uiam facit ipsa natura siue institũra siue lapsa. Nã homo, nudus formatus est: & si i statu illo stetisset, nihil sibi prorsus appropriasset, homo uerò lapsus, nudus nasci tur, nudus moritur. Et ideo hæc rectissima uia est, ut ab extremis nõ declinãs quantũ potest natura pati pauper & nudus ſcedat, & hoc est quod dicitur. Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubiũ, quia nec auferre qd possumus. Et ex hoc cõcludit. Habẽtes alimẽta & q̃bus tegamur &c. Hoc autẽ nihil arctius uel pauperius, q̃ simplici uictu & operimento esse cõtentum, quod ex naturæ documento persuadet Apostolus, tanq̃ bonum & perfectum. Est etiam principium fundamentale. Lex enim uetus differt à noua in hoc, q illa timorem, hæc amorem, illa temporalia promittit, hæc temporalia contemnere docet. Si igitur fundamentũ perfectionis ciuitatis Dei principaliter consistit in charitate, & illa potissimè est perfecta quando omnis excluditur cupiditas, quia uenenum charitatis est cupiditas, hanc autem cupiditatem omninò foras mittit, quia omnia omninò, & re & uolũtate relinquit: sicut radix omnium malorum est cupiditas, sic radix & principium perfectionis est altissima paupertas. Vnde Augustin. in lib. lxxxiij questionũ. Charitatis uenenum est spes adipiscendorum ac retinendorum temporalium, nutrimentũ eius imminutio cupiditatis, perfectio eius nulla cupiditas. Signũ profectus eius imminutio timoris, signum perfectionis eius nullus timor, quia radix omniũ malorum est cupiditas, & perfecta charitas foras mittit timorẽ. Illa igitur paupertas est pfectissima, quæ omnino cupiditatẽ exterminat. Est nihilominus fundamentũ sublime, quia cũ duplex sit uita ad quã disponit gratia, scilicet actiua & contẽplatiua, actiua deorsum ordinat, sed contemplatiua sursum in cœlũ erigit. Nullus autẽ spiritus magis idoneus ad hoc, q̃ ille qui penitus est exoneratus ab onere temporalium, & qui thesaurũ suum totũ habet in cœlo, & cuius regnum nõ est de hoc mundo, qui nõ habet hic manentẽ ciuitatem, sed futurã inquirit. Talis autem est qui omnibus terrenis pfectẽ abrenuncia uit, & ideo talis iam fundamentum sui ædificij collocatũ habet in excelsis. Vnde Augustin. in lib. de agone christiano. Cum cognitio & actio beatum hominem faciant, sicut in cognitione cauẽdus est error, sic in actione cauenda est nequitia. Errat autẽ si quis putat se ueritatẽ posse cognoscere, cum adhuc nequiter uiuat, nequitia autẽ est mundum istum diligere, & ea quæ nascuntur & transeunt pro magno habere, & ea concupiscere, & pro his laborare ut acquirantur, & lætari cum abundauerint, & timere ne pereant, & contristari cũ pereunt. Ille igitur potissimè est idoneus ad contuitionem sublimium, & ibi sublimiter fundatus, qui est perfectissimus contemptor omnium istorum, talis est qui totum cogitatum suum iactat in Domino & omnem sollicitudinem, qui nullam prorsus habet possessionẽ. Est igitur perfectionis christianæ, pro Christo nihil in mundo possidere, nec in communi nec in proprio. Idem Dominus expressissimè consulit, idem exemplum in semetipso ostendit, idem Spiritussanctus in sanctis hoc multipliciter persuasit. Nam huiusmodi arduissimam paupertatem sicut ostensum est persuadet natura, scriptura, & gratia. Persuadet Dominus Iesus Christus instruendo, conuersando, inspirãdo. Quis enim spiritus nisi Dei, facit hominem cõtemnere præsentia, & amare cœlestia? Nam hoc non facit spiritus Diaboli, nec mundanus, nec proprius, cum semper inclinẽt ad bonũ priuatũ, facit igitur Spiritussanctus. Et hinc est q̃ Spũsancto dictãte, istũ modum uiuẽdi Summus Pontifex approbauit, sicut dicit decretalis, de excess. prela, nimis prauа. Quòd ordinẽ & regulã fratrũ ꝓdicatorũ & minorũ sedes Apostolica noscitur approbasse. Vnde huic contrariũ nulli prorsus licet sentire. Quare tales uidenẽ stultè agere, periculis se exponere, & Deũ tentare. Nã cõtra tales dicitur in regula beati Frãcisci, in qua paupꝑtas huiusmodi confirmatur.

Quinta.

Sexta.

Septima.

Octaua.

Nona.

Decima.

Renuntiare omnibus ĩ particulari & in cõmuni spectat ad sublimem perfectionẽ.

1. Tim. 6.

confirmatur. Nulli ergo omninò hominũ liceat. hanc paginã &c. Cõtra tales etiam dicit Aug. in tractatu de eleemosyna. Hælyas in solitudine coruis ministrantibus pascit, & Danieli in lacu ad Leonum prædã iussu Regis incluso prãdium diuinitus apportatur, & tu metuis ne operanti etiam apud Dominum promerenti desit alimẽtum? cum ipse in Euangelio ad exprobrationẽ eorum quorũ mens dubia, & fides parua est cõtestetur, & dicat. Aspicite uolatilia cœli, quoniã nõ serunt neq; metũt, neq; cõgregant in horrea, & pater uester cœlestis pascit illa. Nõne uos pluris estis illis? Volucres Deus pascit, & uolucribus alimenta diurna prestantur, & quibus nullus diuinę rei sensus est, eis nec cibus, nec potus deest, & tu Christiano, tu Dei seruo, tu bonis operibus dedito, tu Domino suo charo, aliquid existimas defuturum? An eis terrena deerunt, quibus cœlestia & diuina tribuuntur? Vndè hæc incredula cogitatio? unde impia, & sacrilega ista meditatio? Quid facit in domo Dei perfidum pectus? Quid qui Christo omninò non credit, appellatur, & dicitur Christianus? Pharisei tibi magis congruit nomen. Nam cum in Euangelio de eleemosynis disputaret, & ut nobis amicos de terrenis lucris prouida operatione faceremus, qui nos postmodum in æterna tabernacula susciperent, fideliter & salubriter premoneret, addit post hoc scriptura dicens. Audiebãt hæc omnia Pharisei qui erant auari, & deridebant illũ. Quales nunc sunt in Ecclesia, quorum quosdam uidemus, quorum præclusæ aures, & corda cæca ta, nullum de spiritualibus ac salutaribus monitis lumen admittunt, de quibus mirari nõ debemus, qp contemnant in talibus seruos, quando à talibus ipsum Dominum uideamus esse contẽptum. Ex hoc apparet euidenter, qp omninò omnibus abrenũtiare uniuersaliter pro Christo culpandum non est, sed potius laudandum, tanquã culmen Euangelicæ perfectionis. Vndè rationes exempla & auctoritates cõcedendæ sunt ad istã partem, ad quam sufficientissimè astruendã una sola auctoritas expressa ex ore Christi consulentis, dimittere omnia, esset sufficientissima, etiã si multa glosarum expositarum, & sanctorum dicta uiderentur esse contraria. Ait enim Aug. ad Paulinum de uidendo Deo sic. Attende quæ credis, & in eis ipsis quibus non uisis accommodas fidem, ipsa testium pondera discernenda sunt. Nec enim mihi sic credis quemadmodum Ambrosio, aut si ambobus nobis æqua lance puras esse credendum, nunquid ullo modo Euangelio comparabis? An scripturam nostram scriptis canonicis coequabis? Profectò si rectè in iudicando sapis, longè nos infra uides ab illa auctoritate distare, & me quidem longius. Sed utriq; nolentiæ nequaquam comparas. Igitur quoniam diuina auctoritas sic expresè dicit omnia dimittenda ei, qui ad perfectionem conscendere cupit Euangelicam, manifestum est, qp uerũ certitudinaliter debet teneri, q̃ ei non possit sine periculo fidei obuiari. Ad illud uerò quòd primò objicitur in contrarium, quod perrahit ad peccatum, & de egestate qua facit periurare. Dicendum, qp duplex est inopia, quædam uoluntaria, & quædam inuoluntaria. Inopia inuoluntaria inducit defectum mentis, & promptam, & occasionem inducit ad peccandum. Inopia autẽ seu paupertas uoluntaria, hæc habet adiunctam sufficientiam. Iuxta illud. Tanquam nihil habentes, &c. Et hæc disponit ad iustitiam perfectam, quia mente facit ad omne bonum idoneam, sicut econtrà radix omnium malorum est auaritia. Et est quod dicit Chrys. Si uolueris uidere amantis aurum animam, quemadmodum nesti metum à decem milibus corrosum uermibus, & undiq; à solicitudinibus, & à peccatis putrefactam, & erugine plenam. Sed non anima inopis uoluntarij talis est, sed fulget quidem uelut aurum, splendet aũt uelut margarita, floreſcit aũt uelut rosa. Non est illic tinea, non est illic fur, non est illic solicitudo uitæ huius negotiorum, sed sicut Angelus ita conuersatur. Non subiacet demonibus, non assistit Regi, sed assistit Deo, & non militat cum hominibus, sed cum Angelis, non habet thesaurum terram, sed cœlum, non indiget seruis, magis autem habet seruos, possessiones, & cogitationes, quę rebus dominantur. Quid igitur paupere hoc melius est unquã? Panimentum deniq; habet cœlum. Si autem panimentum tale est, excogita tectum. Sed non habet æquos & currum. Quid autem ei opus est, qui super nube uehi debet, & esse cum Christo? Ex his apparet, qp in uoluntaria paupertate magna est sufficientia, magna est nobilitas, quæ facit transcendere cuncta terrena. Vel potest dici aliter, qp illa dicta sunt tẽpore legis scriptæ, quæ temporalia promittebat, non æterna, in qua paupertas cõtemnebatur. Vnde Chrys. tractans præ dictum uerbum Diuitias & mendicitatem &c. dicit. Hæc dicebantur in ueteri testamento, ubi multa ratio diuitiarum habebatur, ubi paupertatis plurimus erat contemptus, ubi hoc quidẽ maledictum, scilicet paupertas, illud autem benedictio, scilicet diuitiæ. Sed nunc nequaquam ita. Sed si uis audire paupertatis prædicatum, ipsam professus est Christus, & dixit. Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Et iterum discipulis dicebat. Nolite possidere aurum. Ex quo apparet, quòd auctoritas illa non est contraria assumentibus uoluntariam paupertatem, cum illud dictum sit tempore legis scriptæ, istud autem fuit tempore legis gratiæ. Nec illud dictum est in persona uiri perfecti, sed potius infirmi, ut ex uerbo Chrysostom. patet. Et per hoc patet responsio ad tres auctoritates primas. Ad illud quod objicitur, quòd Christus habuit loculos. Dicendum

Matt. 6.

Lu. 16.

Ad obiec. prima solutio.

Inopia inuoluntaria est occasio delinquendi. 2. Cor. 6.

Sup Mat. Hom. 47.

Secũda responsio.

Hom. 18. super Epistol. ad Hæbr.

Luc. 9.

Matt. 10.

Ad secundã obiect.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum ꝙ Christus habuit loculos, tribus de causis. Habuit enim loculos pro pauperibus alijs, secūdū qđ dicit Hiero. in auctoritate supra posita. Christus tantę paupertatis fuit &c. & hoc nō tollit paupertatē summam. Habuit etiā loculos cōpatiendo infirmis. Sicut dicit in glo. super illud

Psal. 103. Dñs habuit loculos. psal. Producens fœnū iumentis. Dñs loculos habebat uel habuit in usus eorū, qui cum eo erant & suos, & religiosas mulieres in comitatu quæ ministrabāt ei de substantia sua, in his infirmorum magis ꝑsonam susciens, præuidit enim multos infirmos futuros & ista quęsituros: & ibi earundem ꝑsonam suscepit ubi dixit, tristis est anima mea usq; ad mortē. Et de his duobus sup illud Ioan. xij. Ea quæ mittebantur &c. Glo. Cui angeli ministrabant, loculos habet in sumptus pauperū, condescendens infirmis. Habuit etiā loculos in articulo necessitatis, utpotè qñ transibat ꝑ Samaritanos. In quo etiā articulo, discipulis loculos habere permisit: secundū illud.

Lu. 22. Quando misi uos sine sacculo & pera &c. Glo. Nō eadem regula uiuendi ꝑsecutionis, qua pacis tēpore discipulos informat. Misis quidē discipulis ad prædicandū, ne quid tollerent in uia præcepit, ordinans. s. ut qui Euangelium nuntiat, de Euangelio uiuat. Instante uerò mortis articulo, & tota illa gente Pastorē simul & gregem persequente, congruam tempori illi regulā decreuit, permittens ut tollerent necessaria uictui, donec sopita persecutorū insania, tēpus euangelizandi redeat. Ex his enim glosis, manifestè apparet ꝙ modus habendi loculos in Dño in nullo minuit paupertatē. Sic enim Dñs condescendit infirmitati & necessitati, ut tñ salua esset forma paupertatis, & exemplū quod præcipuè monstrare uenerat hominibus. Iuxta quod dicit Apostolus.

2. Cor. 8. Factus est pro nobis egenus, ut illius inopia diuites essemus, paupertatē. s. altissimā uoluntariè imitando.

Ad. 3. Ad illud quod obijcitur de glo. j. Thim. vj. Habentes alimenta. ubi dicit, ꝙ nō sunt abijcienda omninò tēporalia. Dicendū ꝙ intelligit de abiectione tēporalium quantū ad usum, non quantū ad dominiū. Nam usus tēporalium necessarius est uitæ humanę, qui tñ haberi pōt absq; dominio & ꝓprietate. Sic patet in pauperibus q nihil ꝓprietatis habent. Et ꝙ iste sit intellectus, patet per illud quod sequitur in glo. immediatè ubi subditur. Sed habentes alimenta & quibus tegamur, his cōtenti simus, qui ultra tendit, malum inuenit. Esse igitur contentum usu tegumēti & alimenti, est modus perfectæ uirtutis. Et sic glo. debet intelligi. nec hoc repugnat altissimæ paupertati. Qui autem sic uellet temporalia abijcere, ut nec uellet alimenta susciperе, nec operimentum habere, non operaretur perfectè, sed stultè. Et hoc uult glo. illa insinuare.

Ad 4. Ad illud quod obijcitur de glo. ij. Corin. viij. Si uoluntas prompta est. Glo. ut necessaria remaneant. Dicēdū ꝙ glosa. illa truncata est, quia statim sequitur. Non hoc dicit quin melius esset, scilicet totum dare, sed infirmis timet, quos sic dare monet, ut egestatem non patiantur. Ex quo apparet ꝙ glosa. illa potius facit ad contrariū q̄ ad propositum, si sano oculo & recto inspiciatur.

Ad 5. Qui omnibus renuntiat, nō tentat Deum. Ad illud quod obijcitur ꝙ qui sic uniuersaliter omnibus abrenunciat, tentat Deum. Dicendum ꝙ falsum est, tum ꝓpter diuina promissa, tum propter plurima remedia, quæ haberi possunt, tum propter exempla quibus manifestè uidemus, ꝙ tales pauperes sustentantur. Ex quo manifestè colligitur, si obdurati non sumus, ꝙ talis modus abrenuntiandi diuinitus inspiratur, nec facit tē tare Deum, si sic abrenuntians diuinis promissionibus innititur, quin potius ille Deum tētat, qui de diuinis promissionibus dubitat. Propter quod Hiero. super illud. Nonne anima plus est q̄ esca? In promissis ueritatis nemo dubitet, sit homo quod esse debet, & mox adduntur ei omnia. Qui igitur de hoc dubitat sicut filij Israel, Deū tentat, qui dicebant. Nunquid poterit Deus parare mensam in deserto? His autem non debent uiri perfecti cōformari, sed potius Apostolis: de quibus dicitur. Aporiamur sed nō destituimur, id est pauperes sumus adeò ut necessaria desint, sed non destituimur à Deo omninò, quia Deus pascit nos. Et ꝙ illud extendatur non solum ad Apostolos, uerumetiam ad eorum imitatores, apparet per illud quod dicitur. Sint mores sine auaritia, contenti præsentibus. Ipse enim dixit. Non te deseram, neq; derelinquam. Ibi glo. Ipse Dominus omnipotens ad Iesum naue non te deseram quidem necessaria, neque derelinquam, derelinqueretur ille qui fame periret. Sed quia hoc non est, nō sit homo cupidus. Hoc post mortem Mosi dixit Iosue, hoc etiam dicit omni spe ranti in se, sicut Iosue, hæc enim nobis promittit, sed in illo spem nostram ponamus. Non tenacibus, non cupidis, sed sperātibus in eum fit ista promissio. Etiam quia poterat illis uideri, ꝙ hęc promissio ad Iosue tantum pertineret. Ad hoc Apostolus respondet dicens, ꝙ nos iuuabit sicut iuuit illum, quasi dicat. Non est dubitandum de promissione, quia Iesus Christus qui heri, id est in præterito adiuuit Iosue. & ipse hodie, id est in ꝑsenti adiuuat nos & alios fideles, & adiuuabit in futuro in ꝙcula, id est sine fine.

Ad 6. Ad illud quod obijcitur ꝙ uirtus cōsistit circa medium. Dicendum ꝙ illud est uerum, quātum ad ea quę sunt necessitatis, sicut est largitas, sed fallit ī his quæ sunt supererogationis, sicut est consilium paupertatis & castitatis. Talium enim perfectio potius attenditur secundum perfectam considerationem ad Christum, & diuinæ dilectionis modum, qui est, ut Deus super omnia diligat, q̄ secundum superfluū & diminutum circa exterius obiectū. Et ꝙ illud sit uerū, patet ꝑ Ambro. in libro de offi. ubi dicit. Officium omne aut est medium, aut perfectum est, quod scripturarum auctoritate probare possumus. Habemus enim in Euangelio. Si uis ad uitā ingredi serua mādata.

Matth. 19. Non

Non homicidum facies, &c. Hæc sunt media officia, quibus aliquid deest. Si uis perfectus esse, uade & uende omnia quæ habes, & da pauperibus, ubi diligendos inimicos, & orandum dicit pro calumniantibus & persequentibus nos, si uo lumus perfecti esse. Hoc est igitur perfectum officium, quod cathortonia dixerūt Græci, quo corrigantur oia, quæ ad aliquos potuerunt lapsus habere. Largitas igitur, quæ attenditur secundum officium medium in largiendo seruat modum. Paupertas uerò ipsa quæ attenditur secundum officium perfectum tribuit totum. Vndè eodem libro in tractatu de liberalitate dicit. Liquet debere esse modum liberalitatis ne fiat inutilis largitas, cuius sobrietas est tenenda. De quo modo subiungit. Modus liberalitatis tenendus est, ut quod bene facis, id cōtinuè facere possis, ne subtrahas necessitati, quod indulseris effusioni. Potuit enim donare Ioseph totas Aegypti opes, effundere thesauros Regios, noluit tñ de alieno effusus uideri. Maluit frumenta uendere q̄ donare esurientibus, quia si paucis donasset, pluribus defuisset. Sed hoc spectat ad officium mediū secundum ꝙ ipse alibi dicit, tractans in eodem libro illud Apostoli. Non ut Alijs refectio, uobis aūt angustia. Aduertimus quemadmodum beneuolentiam, & liberalitatem, & modum comprehendit, & fructum atq; personas. Ideo modum, quia imperfectis dabat consilium. Non. n. patimur nisi imperfecti. Verum quia perfectioni non repugnat modum tenere si quis dispenset bona Ecclesiæ. Ideo subiungit. Sed si quis nolens Ecclesiā grauare, in sacerdotio constitutus aliquo aut ministerio, non totū quod habet cōferat, sed operetur cum honestate, q̄ officio sat est: non mihi imperfectus uidetur. Ex dictis igit colligitur, ꝙ licet uirtutis secundum statū cōmunem, & officium mediū, sit tenere medium, perfectionis tñ Euangelicæ est relinquete totum. Si tñ in cōmuni aliquid habeatur ut dispensetur, hoc nō facit imperfectum, nec totum uniuersaliter relinquere dicit excessum, qa hoc spectat ad perfectum officium, ut patet ex his quę dicta sunt, & ex hoc quod Ambr. præmittit in ꝓcedēti capitulo, ubi sic ait. Ceterum Dñs nō simul uult effundi opes sed dispēsari, nisi fortè ut Helyseus boues suos occidit, & pauit pauperes ex eo quod habuit, ut nulla cura teneretur domestica, sed relictis omnibus in disciplinam se propheticam daret. Si ergo pro disciplina prophetica sunt oia relinquenda, multò fortius pro perfectione Euā

Ad. 7. gelica. Ad illud quod obijcitur, ꝙ omnia dispergere est prodigalitas. Dicendum ꝙ tunc est prodigalitas, qñ omnia disperguntur pro uanitate, non aūt qñ dantur pro utilitate, & sic est de Euā

Marc. 10. gelica paupertate: quia Dñs centuplū restituet in ꝑsenti cū tribulatione, & in futuro uitā æternam. Secus aūt est de uniuersalt retentione omnium. Illa. n. non fit pro spūali utilitate, sed magis pro terrena cupiditate, ideo non est simile hinc & inde. Ad illud quod obijcitur, & qui alij subtrahit necessaria, &c. dicendum ꝙ non est simile, quia qui subtrahit alij necessaria, uiolentiā facit, & inducit eum in paupertatem inuolūtariam. Qui aūt subtrahit sibi, uoluntarie facit, & in paupertatem uoluntariam se inducit. Ac per hoc sicut argumentum illud non ualet. Paupertas inuoluntaria non est laudanda, ergo nec uoluntaria, sic non cogit ratio ꝓdicta. Alius etiam est defectus in argumento ꝓdicto, quia procedit per falsi suppositionem, pro eo ꝙ omnibus uniuersaliter abrenunciās, necessaria sibi oia nō subtrahit, quia diuinæ prouidentiæ regimini se committit, & multos uiuendi modos, & quæren di necessaria sibi relinquit.

Ad. 8.

Ad. 9. Ad illud quod obijcitur, ꝙ se exponit periculo famis, dicēdū ꝙ falsum est, sicut omnino apparet ex ꝓdictis, & manifestè colligitur ex oibus tēporibus retroactis. Nusquā & nunquā legitur ꝙ aliquis uolens in paupertate Deo seruire, pro defectu cibi fame perierit. Et hoc est quod dicit Augu. in tractatu quodam de oratione dominica. Neq; enim deest se quotidianus cibus pōt iusto, cum scriptū sit. Non occidet Dñs fame animam iusti. Et iterū. Iunior fui etenim senui, & non uidi iustū derelictum. Et iterum. Quærentibus regnum Dei, & iustitiam eius, omnia promittit apponi, & iā cū sint Dei omnia, habenti Deū nihil deerit, si Deo ipse non desit. Sic Danieli in Leonum lacu iussu Regis incluso, prandium diuinitus procuratur, & inter feras esurientes homo Dei pascitur. Sic alitur Elyas in fuga, coruis ministrantibus, & uo lucribus cibum apportantibus, in persecutione nutritur. O humanæ malitiæ detestanda crudelitas, ferę parent, & aues pascunt, & homines insidiantur, & fœuiunt. Ex his manifestè colligitur ꝙ non est periculum sed refugium, spretis omnibus totaliter se dedicare ad Deum colendum.

Prou. 10. Psal. 36. Lucæ 12.

Ad. 10. Ad illud quod obijcitur, ꝙ in oratione dominica petimus panem nostrum quotidianum, dicēdum ꝙ hoc potius facit ad oppositum, q̄ ad propositum. Ex quo enim quotidie petimus uictū diurnū, nec petimus quod habemus, manifestū est ꝙ Euangelicæ perfectionis est, quotidiano uictu esse contentum. Quod quia non pōt uideri perfectio in cordibus auarorum, Dñs non solum ad hoc induxit consilijs sapientiæ: uerumetiam exemplis naturæ, & oraculis gratiæ, ut sic saltem per illud triplex testimonium, paupertatis consilij firmiter comprobet, sicut totius pfectionis Euangelicæ altissimū, & stabile fundamentū.

QVæritur de mendicatione. Vtrum mendicare pro Christo sit Christianæ perfectionis? & uoco mendicare, eleemosynam quærere, seu de quotidianis eleemosynis uiuere. Et ꝙ non, ui detur primò auctoritate Psal. Timete Dñm oēs Sancti eius, qñ non est inopia timentibus eum. ergo non stant simul esse inopem & timere Deū.

Psal. 33.

Item Psal. Non uidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem, ergo qui panē quærit

Psal. 36.

non

Universidad de Deusto Biblioteca

Psal.118. non est iustus, nec semen iusti. Item Psal. Nutãtes
transferantur filij eius, & mendicent, sed nihil
quod Psalmista in Dei spũ loquens imprecatur,
spectat ad perfectionem Euangelicam, seu ad ꝑ-
fectam iustitiam, mendicare est huiusmodi, er-
Eccl.40. go, &c. Itẽ Eccl. Fili mi in uita tua ne indigeas,
melius est enim mori, q̄ indigere, ergo melius est
mortuum esse, q̄ mendicũ. Item in Apost. actis.
Act.20. dr̃. Beatius est magis dare, q̄ accipere, sed dare
eleemosynam non facit hominem peruenire ad
perfectionem Euangelicam, ergo multò magis
Glos. Lucæ.12. nec accipere. Item Saluator ait. Vẽdite quæ pos
sidetis, ubi Glo. ut omnibus simul pro Deo spre
tis, postea labore manuum operemini undè ui-
uatis, uel eleemosynam faciatis unicuiq;, igitur
de proprio labore uiuere, & eleemosynam face-
re spectat ad Euangelicam perfectionem, ergo
oppositum eius. s. mendicare, & de alieno labo-
re uiuere, est contrarium perfectioni Euangeli-
Glossa.1. Thessal.4 cæ. Item Apostolus dicit. Nullius aliquid desi-
deretis, ubi Glo. ne dum rogetis, uel tollatis. Si
ergo plus est rogare, uel petere, q̄ appetere, & pri
mum tanquã illicitum ab Apostolo prohibetur,
scilicet desiderare, uel appetere, qđ est alterius,
Glossa.1. Thessal.5 ergo multò fortius petere. Item dicit. Rogamus
uos, ut noueritis eos qui laborant inter uos, & ꝓ
sunt uobis Dño, ubi Glo. Sicut diuitiæ negligen-
tiam pariunt saluti, sic egestas dum saturari cu-
pit, à iustitia declinat, sed quod facit declinare
à iustitia non pertinet ad perfectionem Euange
2.Thes.3. licam, ergo, &c. Item dicit Apostolus. Si quis nõ
uult operari, non manducet, ergo uult Aposto-
lus seruos Dei corporaliter operari, ut habeant
undè uiuant, & non compellantur egestate, ne-
cessaria petere, sed hoc est mendicantium, ergo
seruorum Dei non est mendicare, secundũ Apo
stolum. Item eodem capitulo super illud, ut for-
mam daremus uobis. Glo. Qui frequenter ad
alienam mensam conuenit, ocio deditus, neces-
se est ut aduletur pascenti se, sed adulari est con
trarium ueritati, & perfectioni, ergo, &c. Item
12.q.1.c. uidentes. dicit Vrbanus Papa, ꝙ Episcopi oĩbus communi
uita uiuere uolentibus, ministrare cuncta neces-
saria debent prout melius poterunt, ut nemo in
eis egens inueniat. Et post. Si quis extiterit mo-
dernis, aut futuris temporibus, qui hoc auellere
nitatur, iam dicta damnatione feriatur, ergo cõ
tra canonicas sanctiones est, ꝙ aliqui uiuant ui-
ta communi in Ecclesia, egendo & mendicando
in ea. Item de conse. dist. 1. Inhibetur ne Eccle-
sia consecretur, nisi prius dotetur, ergo si Eccle-
sia non debet consecrari, nisi habeant undè su-
stententur qui in ea ministrãt, multò fortius, nec
aliqua Religio institui debet sine possessione su-
stentatiua. Item in iure ciuili inhibetur, ꝙ uali-
di non mendicent, lege. de mendicantibus uali
dis, sed magis debet esse ordinata Ecclesia, q̄ Re
spublica, si ergo ꝙ ualidi mendicent est contra
rectam gubernationem Reipublicę, multò ma-
gis contra perfectionis sublimitatem Euangeli-
cæ. Item hoc ipsum ostẽditur ratione. Mendica-
re est opus indifferẽs, sed indifferẽs non fit opus
ꝑfectionis pro additione finis, sicut apparet ma
nifeste in alijs operibus, ut ire ad Ecclesiam, &
facere eleemosynam, ergo, &c. Item perfectio-
nis est, gratis, & liberaliter seruire, & obligatio-
nes peccatorum refugere, sed qui eleemosynam
recipit, obligat se ad interueniendum pro pecca
tis alienis, si ergo obligatio huiusmodi perfectio
ni non consonat, ergo, &c. Item huiusmodi qui
mendicant ex professione, aut hoc faciunt quia
pauperes, aut quia Prædicatores. Si quia paupe-
res, ergo oẽs pauperes qui mendicant perfecti
sunt, quod est contra Augustinũ in lib. de opere
Monachorum, qui repræhendit Monachos men-
dicantes, & nihil operari uolentes. Si quia Præ-
dicatores, ergo nullus mẽdicare debet inter eos,
qui non prædicat, cuius contrarium uidemus to
ta die. Item prædicare est quid spirituale, sed q̄
spũale dat, & temporale accipit, similis est Giæ-
zi, qui pecuniam accepit à Naaman, obtentu be
neficij spũalis prius sibi exhibiti, hoc aũt est dã-
nabile, ergo damnabile est Prædicatori mendi-
care, non ergo perfectionis Euangelicæ. Item ꝑ-
fectorum est abstinere à mala specie, sed hoc est
mala species, ꝙ Prædicantes temporalia petant,
quia in hoc sunt similes pseudo Prędicatoribus,
ergo, &c. Item, huiusmodi aut habent auctorita
tem in prædicando, aut non habent. Si non ha-
bent, ergo male faciũt in prædicando, ergo nihil
merentur. Si habent, sed qui habent possunt pe-
tere potestatiuè, ergo tales prædicando iniuriã-
tur auctoritati prædicationis Euangelij, ergo in
hoc non sunt perfecti, sed impij. Item tutius, &
perfectius est sequi uiros perfectiores, proba-
tiores, & sapientiores, sed uiri probatissimi, &
sapientissimi in Religionibus fuerunt. Basilius,
Benedictus, Augustinus, Hieronymus, Grego-
rius, Hylarius, & Paulinus, & tales sic sua reli-
querunt, ꝙ communia possederunt, nec mendi-
casse leguntur, ergo modus ita mendicandi de
nouo introductus per Dominicũ, & Franciscũ,
iudicatur superstitiosus, & uanus, cum stultum
uideatur, sensum & spũm duorum pauperũ ho-
minum prępone re tantæ sapientię, & sublimita-
ti Sanctorum præcedentium, & Doctorum. Sed
contra hoc uidetur dictum illud Matth. Nolite Matth.10.
possidere aurum, uel argentum, neq; pecuniam
in zonis uestris, neq; peram in uia, neq; duas tu-
nicas, nec calciamenta, ubi Glo. Nec ipsa neces-
saria, nec cellarium secum uehant, nihil præter
indumentum, quo quis cõtentus esse põt. In hoc
traditur forma Apostolis, & quod perfectionis
est, perfectum est imitari, ergo taliter per mun-
dum ire spectat ad perfectionem Euangelicam,
sed hoc est mendicare, & uiuere de eleemosyna,
igitur hoc spectat ad Euangelicam perfectionẽ. Marc.6.
Item. Præcepit eis ne quid tollerent in uia, neq;
panẽ, neq; in zonis æs. Aut igitur præcepit tanq̄
Prælatis, aut tanq̄ perfectis, Si tanquã Prælatis,
ergo

ergo ad illud adhuc essent astricti, quod mani-
feste falsum est. Præcepit igitur eis tanquã uiris
perfectis. Sed perfectio ꝓponitur cõmuniter oĩ-
bus imitanda, quia dicit, qui põt capere capiat,
ergo sic uiuere spectat ad perfectionem Euange
Lucæ.10. licam. Item Saluator dicit. Nihil tuleritis in uia
neq; uirgam, neq; peram, neq; panem, neq; pecu
niam, ubi Glo. Virgam non ferre, est non esse so-
licitum de his quæ necessaria sunt humanæ su-
stentationi, quia hæc debentur Prædicatoribus.
Si ergo excludere solicitudinem de necessaria su
stentatione, Dñs persuasit Apostolis, quos etiam
ad prædicandum inter infideles misit, multò for
tius cum prædicatur Euangelium fidelibus, per-
fectionis est de huiusmodi non esse solicitũ, sed
uictu & uestitu sibi dato esse contentum. Itẽ ait.
Quicunq; susceperit puerũ in nomine meo, ubi
Glo. Interli. pauperem. Et alia Glo. Qui imita-
torem Christi recipit, Chr̃m recipit. Ergo cũ su-
scipitur pauper imitãs Chr̃m, suscipit Christus.
Si ergo perfectionis Euangelicæ est esse pauperẽ,
& Christi imitatorem, perfectionis Euangelicæ
est in tali paupere ꝓ Christo suscipi. Qui ergo
hoc mendicando petit, à perfectione Euãgelica
Gl.Lu.10 non recedit. Item dicit. Nolite portare saculum,
neq; peram, ubi Glo. Tanta debet Prædicatori
esse fiducia in Deo, ut præsentis uitæ sumptus, &
si non præuideat sibi, tñ non defecturos certissi-
mè sciat, ne dum occupatur mens ad tẽporalia,
minus prædicet æterna. Ad expeditiorem igitur
prædicationem ueritatis facit, ꝙ quis tẽporalia
non præuideat sibi, sed expectet sibi ab alijs da-
ri cum necesse habuerit, ergo talis modus uiuen
di consonat ueritati, & Euangelicæ perfectioni.
Lucæ 16. Item alibi dicit. Facite uobis amicos de mãmo
na iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant uos
in æterna tabernacula, ubi Glo. Non quoslibet
pauperes, sed eos qui possunt in ęterna taberna-
cula recipere, sed tales sunt pauperes spũ, quorũ
est regnũ cœlorum, ergo secundum diuinum cõ
silium est, ꝙ eleemosynę talibus pauperibus den
tur, & ꝙ ab eis suscipiantur, sed quod diuino cõ
silio consonat, perfectioni Euangelicę non repu-
gnat, ergo, &c. Item Hiero. aduersus uigilantiũ
tranctans præmissum uerbum dicit. Nũ isti pau-
peres, inter quorum sordes, & illuuiẽ corporis fla
grans libido dominatur, possunt habere æterna
tabernacula, qui nec præsentia possident, nec fu
tura. Non enim simpliciter pauperes, sed paupe-
Psal.40. res spũ beati appellantur. De quibus scriptũ est.
Beatus qui intelligit super egenum & pauperẽ,
in die mala liberabit eum Dñs. In uulgi paupe-
ribus sustẽtandis nequaquã intellectu, sed elee-
mosyna opus est, in sanctis pauperibus beatitu-
dinis intelligentia, ut ei tribuat qui erubescit ac
cipere, & dum acceperit dolet, metens carnalia,
& seminans spũalia. Hæc Hiero. Item Apostolus
2.Cor.8. ait. Vestra abundantia illorum inopiã suppleat,
ut & illorum abundantia, uestræ inopiæ sit sup-
lementum. Glo. Vestra abundantia terrenorũ,
suppleat illorũ inopiã, ut econuerso abundantia
illorũ spũalium q̄ diuinis uacant, uestræ sit ino-
piæ supplementũ. Si ergo hoc spectat ad ꝑfectio-
nem Dñici corporis, ꝙ mẽbra sibi cõicent rõne
dati, & accepti, ad ꝑfectionẽ Ecclesiæ & Euange
lij facit, ꝙ pauperes iusti sustentationẽ petant,
& accipiãt à diuitibus mũdanis, & imperfectis.
Si dicas, ꝙ possunt accipere sed non petere, hoc
nihil est, q̄a diuites mundani possunt petere ora-
tiones uirorũ spũaliũ ad releuandũ inopiã meri
torũ suorũ, ergo uersa uice, pñt pauperes spũales
petere eleemosynã corporalẽ ad sustentationẽ
corporũ. Itẽ hoc ipsum oñdit exẽplo Chri. đ quo
Psal. Ego aũt mẽdicus sum & pauꝑ. gl. Hoc dicit Psal.39.
Chr̃s de se. Ego mendicus sum in forma serui. Christus fuit men
Mendicus est q̄ ab alio petit, pauper est qui sibi dicus.
non sufficit. Sed constat ꝙ hoc non intelligitur
de Christo quantum ad dona, siue bona spũalia,
quia cõprehensor & oĩs gratiæ plenus erat, ergo
intelligitur quantum ad dona tẽporalia, igitur
quantum ad illa mendicus erat, & ab alio pete-
bat. Item Psal. Persecutus est hoiem inopẽ, & mẽ Psal.108.
dicum. Glo. s. Chr̃m. Pauperes persequi sola sæui-
tia est. Alij uerò pro diuitijs & honoribus inter-
dum huiusmodi patiũtur. Aut ergo dr̃ Chr̃s mẽ
dicus, quia mendicabat à Patre, aut quia mendi
cabat ab hoie. Si q̄a mendicabat à Pr̃e, ergo oẽs
hoies sunt mendici, tã diuites, q̄ pauperes, ergo
Chr̃m persequi non fuisset summa sæuitia. Si q̄a
mendicabat ab hoibus habemus propositũ. Itẽ
Dñs circunspectis omnibus exijt in Bethaniam, Mar.11.
ubi Glo. Si quis eum hospitio susciperet, tantæ
.n. paupertatis fuit, & ita nulli adulatus, ut in tã
ta urbe nullum hospitium inueniret, & constat
si noluisset hospitium conducere, inuenisset ad
conducendum, ergo circunspiciebat tãquã pau-
perculus & mendicus. Item ait. Zachæ festinãs Lu.19.
descende, q̄a hodie in domo tua oportet me ma
nere. Glo. Nõ inuitatus inuitat, sed inuitare aliũ
ad hoc ꝙ eum recipiat hospitio, nihil aliud est,
q̄ mendicare & petere, ergo, &c. Item dicit. Da Ioan.4.
mihi bibere, ubi Augustinus. In omni re quam Homi.15
Christus gessit ut homo, hominibus in se credi- in Ioan.
turis pręebebat exemplum. Et post. Petit bibere,
& promittit bibere, eget quasi accepturus, & ꝓ
mittit quasi satiaturus. Sed constat ꝙ potu spi-
rituali non egebat, ergo corporali potu egebat,
& illũ postulabat. Sed obijcies. Glosã. quasi con-
trariam, quæ dicit, licet Iesus post fatigationem
sitire posset, tñ hunc potum non exigit, sed hoc
intelligitur ꝙ principaliter hunc potũ non pe-
tebat, ne Glo. facto contradicat. Item Hiero. ad
Rusticum. Quid Samaritana uilius? ipsa tamen
non solum credit Messiam, quem cognoscit ad
fontem, sed & discipulis ementibus, esurientem
reficit, lassumq; sustentat, ergo uidetur ꝙ Chri-
stus ab illa fuerit sustentatus corporaliter. Item
sicut Euangelica narrat historia, Christus inui-
tatus à Pharisæis comedebat cum eis, aut ergo
sicut Dñs, aut sicut pauper? Si tãquàm Dominus,
ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo non dedit exemplum paupertatis, si tãquã pauper, sed hoc est mendicare, ergo, &c. Item ad hoc est exemplum sanctorum. Nam dicitur in laude sanctorum. Circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egẽtes, &c. sed taliter circũire est mendicare, ergo, &c. Item est exemplum de Elya, de quo Augustinus, in quodam serm. Nunquid Deus deseruerat seruum suum Elyã? Nonne illi cui deerant hoies, ministrabant aues? Oñdit ergo Deus, quia undè uoluit, & quando uoluit pascere seruos suos potuit, & tñ ut posset eũ religiosa uidua pascere, fecit eum egere. Item ad hoc est exemplum discipulorũ Ioannis Euãgelistæ, de quibus in eius legenda dicitur, q̃ uendentes omnia quæ habere potuerunt, dederunt egenis, & post subditur, q̃ tẽtati sunt, q̃ se in uno pallio uiderent egentes, seruos aũt suos diuites, atq; fulgentes. Item, exemplum discipulorũ Pauli. Vndè Chrisost. de laudibus Pauli. Paulus pecunias nõ possedit, nam ipse hoc testatur. Vsq; ad hanc inquit horam, & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cedimur, & instabiles sumus, & quid dico pecuniam, cum ille quidẽ necessarium sæpe non haberet cibum, nec quod circundaret indumentum. Et sequitur. Discipulorum q̃ plurimi pauperes imperiti, ac totius eruditionis extranei, in fame & egestate uiuentes, ignobiles, &c. ergo discipuli Pauli fuerunt mendici. Item, ad hoc exẽplum de beato Benedicto, de quo legitur in secundo dialogorum, q̃ p triẽnium fuit in specu, nihil omnino operans, sed Romanus quidam Monachus sibi panem ministrabat, & constat q̃ Benedictus in hoc non peccabat. Item, exẽplum de sancto Alexio, qui fuit uir miræ sanctitatis, in cuius legenda legitur, q̃ cum esset filius ditissimi Romani, contẽpto patrimonio, iuit mendicando per mundum. Item, exemplũ de sancto Dominico, qui in morte sua imprecatus est omnibus maledictionem, qui in ordinem suum possessiones conarentur inducere, ergo uolebat, q̃ de eleemosynis uiuerent, iuxta quod ipse uixit. Item, ad hoc est exemplum de beato Francisco, qui non solum mendicauit, & mendicare consuluit, sed etiam mendicationem suam miraculis confirmauit, sicut patuit in nautis, quos ciborum suorum reliquijs satiauit, & satiatos liberauit, & per regulam quam à summo Pontifice approbatã confirmari fecit in qua dicit, q̃ fratres in paupertate, & humilitate Deo famulantes, uadant pro eleemosyna confidenter, &c. Item Gregorius in moral. super illud. Noctes laboriosas enumeraui mihi. Electi conditori rerum seruiunt, & sæpe rerũ inopia coangustantur, per amorem Deo inhærent, & tamẽ subsidijs præsentis uitæ egent. Egere ergo subsidijs præsentis uitæ competit sanctorum perfectioni. Item Hieronymus in Epistola ad quendam uirum hospitalem. Multus à te per insulas Dalmatiæ sanctorum numerus sustantatur, sed melius faceres, si & ipse sanctus inter sanctos uiueres. Ergo melius est de eleemosynis uiuere, q̃ eleemosynas dare. Item, hoc ipsum ostenditur ratione. Qualis est habitus, talis est actus, sed omnino pauperis, secundum q̃ pauper, actus est egere & mendicare, ergo si esse pauperem bonũ est, mendicare pro Christo laudabile est, & perfectum. Item, mendicare non prohiberur lege naturæ, nec lege scripturæ, nec lege gratię, sed quod non est prohibitum per obedientiam impositum, efficitur laudabile & meritorium, maximè si sit difficile, & onerosum, ergo si aliqui ex professione habeant mendicare, cũ hoc ex obedientia faciant, erit in eis laudabile & perfectũ. Item, Ecclesia imponit in pœnam satisfactionis mendicationem temporalem, uel etiam perpetuam, sed hoc non imponeret, nisi esset satisfactorium, sed qui ad opus satisfactorium uoluntariè se astringit, perfectè agit ergo q̃ pro Christo semper denouit mendicare, hic agit perfectè & laudabiliter. Item, contemptus sui est perfectionis, & maior cõtemptus maioris perfectionis, sed qui pro Christo mendicat, maximè seipsum contemnit & abijcit, ergo talis perfectissimè agit. Item, plus placet Deo paupertas uoluntaria, q̃ inuoluntaria, ergo & mendicatio ex illa paupertate procedens, magis est Deo placida, sed prima potest esse laudabilis & meritoria, ergo multò magis secunda. Item, qui seruit alicui dño meretur sustentari ab illo, sed qui omnibus abrenũtiat, & cõsilia implet, maximo Dño seruit, ergo talis maximè meretur à Dño sustentari, ergo & à seruis Dñi. Si ergo pauper uolũtarius est, hoc ipso q̃ talis, si eleemosynã petit iustè petit. Itẽ, qui dat maiora, põt recipere minora, sed pauper orans impendit misericordiã spũalẽ, ergo multò fortius potest recipere eleemosynã corporalem. Itẽ, p̃dicans ex auctoritate põt recipere sumptus potestatiuè, ergo p̃dicans ex subauctoritate, & cõmissione, seu demãdatione, petere potest supplicanter. Item, qui seruit alteri, iustè sustentatur ab illo, ergo qui uniuersali Ecclesiæ deseruiunt, iustè sustentãtur ab uniuersali mundo, ergo si qui sunt qui uerbo, & exemplo p mundum discurrendo deseruiunt populo Christiano, meritò sustentationem petere possunt ab ipso. Item, si licet recipere maius, multò fortius licet recipere minus, sed pauperibus Religiosis, qui proprijs renuntiauerunt, licet recipere amplissimas possessiones, ergo multò fortius licet recipere diuinas sustentationes. Alioquin monstruosum uidetur dicere, q̃ liceat recipere centum marcas auri, & non liceat recipere centum frustra panis. Si dicas, q̃ licet accipere, sed non licet petere, hoc nihil prorsus est, quia petere ordinatur ad accipere, & propter illud est, & sicut plus est dare, q̃ promittere, sic plus est recipere, q̃ petere. Sed constans est, q̃ quicquid licet dare, licet promittere, ergo quicquid licet accipere, licet petere. Item, si amicus petit ab amico suo donum, contra nullam legem agit, nec iste petendo,

Ad Hebr. 11.

3. Reg. 17

1. Cor. 4.

B. Dominicus maledixit eos qui in ordinem suum inducerent possessiones.

Iob. 7.

Epist. 41.

petendo, nec ille dando, nec iste rursus accipiendo, sed lex charitatis, & amoris diuini est magis communicatiua, q̃ lex socialis, ergo si quis petat sibi aliquid dari amore Dei, in nullo offendit, nec in aliquo à perfectione recedit. Item, indubitanter licet petere aliquid, in cuius donatione potior sit conditio dantis, sed qui dat aliquid pro Deo, fœneratur Domino, & temporale commutat pro æterno, & ad opus uirtutis nobilissimæ se exercet, scilicet pietatis, ergo si hæc omnia eueniunt ex ratione postulantis, pauper qui eleemosynam petit, potissimè facit secundum legem charitatis, ergo à perfectione in nullo recedit. Responsio. Ad prędictorum intelligẽtiam est notandum, q̃ tripliciter contingit mendicare. Et primus modus est ex necessitate naturæ, & hic modus est, cum quis mendicat non solum quia pauper, uerumetiam quia habet infirmitatem, uel debilitatem, uel utrunq;, hic autem modus miserabilis est, & tolerabilis, & per patientiam bonam fit meritorius & laudabilis.

Triplex modus mendicitatis.

Lucæ. 16.

Sicut legitur de Lazaro. Qui erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam diuitis ulceribus plenus. Et post subditur. Qui mortuus est mendicus, & perlatus est ab Angelis in sinum Abrahæ. De diuite autem dicitur, q̃ sepultus est in inferno. Ex quo colligitur, q̃ mendicitas etiam ex necessitate ueniens, occasio ductiua est in uiam salutis æternæ. Iuxtà quod dicit Gregorius, q̃ mala quæ nos hic præmunt, ad Deum ire compellunt. Secundus modus mendicandi est ex uitiositate culpæ, & hic est cum qs mendicat, uel pro ocio fouendo, uel pro lucro cumulando, uel utroq; modo. Et hic inquã modus uituperabilis est in omnibus taliter mendicantibus. De quibus dicit Ambrosius in libr. de offi. Petitionis causa ueniunt ualidi, nullam causam nisi uacandi habentes, & uolũt subsidia euacuare pauperum, exinanire sumptũ, nec exiguo contenti, maiora quærunt, ambitu uestium captantes petitionis suffragium, & nataliũ simulatione licitantes incrementa quæstuum. Licet autem in omnibus meritò debeat reprehendi, reprehendendus est tamen potentissimè in eis, qui habent speciẽ pietatis, & sanctitatis. De quibus dicit Augustinus in lib. de opere Monachorum. Nullo modo decet ut in ea uita, ubi Senatores fiunt laboriosi, ibi fiant opifices ociosi, & quo ueniant relictis diuitijs suis, qui fuerunt p̃diorũ domini, ibi fiant rustici delicati. Et post subiungit. Callidissimus hostis tamẽ multos hypocritas sub habitu Monachorum usquequaq; dispersit, circeuentes Prouincias, nusquam missos, nusquam fixos, nusquam stantes, nusquam sedentes, alij membra martyrũ (si tñ martyrum significant, alij parentes suos, uel consanguineos, illa, uel illa Regione se audisse uiuere, & ad eos pergere mentiuntur, & omnes petũt, omnes exigunt, aut sumptus lucrosæ egestatis, aut simulatæ prætium sanctitatis. Contrà tales multum inuehit beatus Augustinus in lib. de opere Monachorum, pro eo q̃ pigritiam non tantum in seipsis mendicando fouebant, uerumetiam prædicando alijs suadebant, malè intelligentes Euangelium, ubi uiderur insinuare, q̃ non sit ab hominibus, sicut nec ab auibus laborandum, & petus exponentes Apostolum, ubi persuadet fratribus operari, dicentes esse intelligendum illud, de labore spũali, & non corporali. Et quia in hoc seipsos decipiebant, & alios, ideo reprehendit eos Augustinus, & multipliciter ostendit contrariũ per totum librum de opere Monachorũ, qui totus est contra illos, qui approbant hunc secundũ mendicãdi modum, unde in talibus dicit. Qui tanquam conseruatricem Euangelij prædicantes erant pigritiam, tanquàm præuaricatricem accusantes misericordiam. Vtinam isti qui uacare uolunt manibus, omninò uacarent & linguis. Neq; enim tam multos ad imitationem inuitarent, si eis etiam non tantum pigra, uerumetiam muta proponerent. Nunc autem contrà Apostolum Christi, recitant Euangelium Christi. Ita enim mirabilia sunt opera pigrorum, ut impedire uelint Euangelium. Tertius autem modus mendicandi est ex superogatione iustitiæ, & hoc est cum quis mendicat pro Christo imitando, uel pro Christo euangelizando, uel utroq; modo. Pro Christo inquã imitando, quantum ad contemptum sui, affectum proximi, & cultum Dei. Nam in his tribus potissimè debemus Christum imitari. Quod quidem facit, qui uoluntariè mendicat pro nomine Christi, ut seipsum uilificet, & humiliet, ut proximum suum ædificet, & prouocet ad pietatẽ, & ut uacet Deo libera mente, deposita omni seculi solicitudine. Et de talibus Augustinus in quodam serm. quadragesimali. In isto tempore quantum commendat Deus opera misericordiæ, ipsos sanctos suos egere fecit, ut cũ fuerint facti amici Dei de mãmona iniquitatis recipiant, & ipsi amicos suos in æterna tabernacula, ideſt cum serui Dei pij, dum iugiter Deo uacant, aliquoties indigent, illi qui habent mundi diuitias, eleemosynas largiuntur, & quomodo illos participes faciunt in terrena substantia, sic cum illis partem habere merebuntur in uita æterna. Ex quo apparet q̃ talis mendicatio laudabilis est, quæ fit pro Christo imitãdo. Similiter & ea quę fit pro Christo euãgelizando, quia uiam præbet Euãgelio, ratione eius quod p̃dicatur, quia p̃dicamus mundi contemptum, quod efficacius suadet uerbo & exẽplo, q̃ solo uerbo. A pluribus prædicatur, si prædicantes uiuunt de Euangelio, q̃ si compellerent uiuere de sumptu, aut labore, pprio. A pluribus etiam efficacius susciepientibus documenta, largiunt beneficia sustentantia. Hoc est quod dicit Ioã. Chrys. Manifestum est, qm̃ discipulos ab eis quibus p̃dicabant cibari oportebat, ut neq; ipsi magna

Mendicitas super erogationis laudabilis est.

Homi. 32 sup Mat.

Mendicare propter ociũ, uel Propter lucrum uituperabile.

Universidad de Deusto Biblioteca

magna sapiant aduersus eos, qui docebāt, ut oīu
præbentes, & nihil accipientes ab eis, nec illi rur
sus abscindantur despecti ab eis. Deindè ut non
dicant mendicantes, igitur iubes nos uiuere, &
uerecundentur, in hoc monstrat hoc debitum
existere, & operatores eos uocans, & quod da-
tur, mercedem nominans. Ne enim quia in ser-
monibus est operatio, existimetis paruum bene
ficium quod est à nobis. Etenim labores habet
hic multos, & quicquid dederint qui docentur,
non largientes præbent, sed retributionem red-
dentes. Quando igitur quis mendicat pro Chri
sto imitando, & Euangelizando, secundum for-
mam pscriptam, non solū non peccat, uerumetiā
implet perfectā iustitiam. Primum, quia multū
debetur sustentatio, pauperi Chrm imitanti. Se-
cundò, quia magis debetur tanquā pauperi Euā
gelico Christum euangelizanti. Tertiò, quia ma-
ximè debetur pauperi grato debitum ꝓ gratia
humiliter accipienti, & humiliter supplicanti,
quippe cum sit liber ex omnibus, facit se oīum
seruum. Et hoc est quod dicit Augu. super illud
Psalmistæ. Producens fœnum iumentis, &c. Pro-
ducens inquit fœnum, idest tēporalia, iumentis,
idest Prædicatoribus, ut de Euangelio uiuant, q
Euangelium annunciant, & herbam, idest tēpo-
ralia seruituti hoīum .i. Prædicatoribus seruis
1. Cor.9. hominum pro Chro. Vndè Apostolus. Cū essem
liber ex omnibus, oīum me seruū feci. Quæ ser-
uitus est ex charitate, quæ facit humiles, qui pro
Christo serui hominum fiunt, utilitati fratrū at-
tendentes. Hæc sunt iumenta, quibus debet her-
ba, ut merces, quia seruiunt. De quibus dicitur.
1. Cor.9. Non alligabis os bouis triturātis. Et dignus est
operarius mercede sua. Debentur enim Prædi-
catoribus tēporalia, quia largiuntur spūalia. Vn
1. Cor.9. dè Apostolus. Si seminauimus uobis spūalia, nō
magnum est si uestra carnalia metamus. Pro q-
Sapiæ.6. bus dicitur. Beatus qui præoccupat uocem peri
turi, idest, qui intelligit super egenum & paupe-
rem. Non enim ita debes agere boui trituranti,
ut mēdico transeunti. Illi enim, idest mendico,
das quod legitur, omni petenti da, huic etiā non
petenti dare debes. Vide ergo ne si indigeat mi
les Christi ut petat, te iudicet, idest, damnabilē
ostendat. Sicut enim dicitur de illo, qui te quæ-
rit, da omni petenti. sic de eo Prædicatore, quē
tu quærere debes dicitur. Desudet eleemosyna
in manu tua, donec inuenias iustū cui des. Omni
petenti, ergo quicunq; sit da. agnoscēs in eo cui
des, sed multò magis da seruo Dei, militi Chri-
sti, etiā non petenti. Ex his igit manifestè appa-
ret, ꝙ in Chri Prædicatore, & Euangelizatore
mendicare nō est uitij, nec culpę, sed magis pfe-
ctionis euangelicæ. Vndè rōnes, & auctoritates
& exēpla cōcedenda sunt, quæ ad hanc partē in-
ducunt. Nā si quis impugnare, & improbare ue-
lit oēm mendicandi modū in seruis Chri, impu-
gnare uidet non tm ordinē pauperū, uerumetiā
ipsum summū Pontificē, qui approbauit hūc ui-
endi modū. Nec etiā tm ipsum, uerūetiā hunc
magnū cœtū sctorū, q mendicauerunt, uidelicet
Franciscū, Dñicū, Alexiū, Bndictū, & ipsum cu-
neū Apostolorū, & Prophetarū, necnō & ipsum
Dñm Iesum Chrm, quē scriptura nō ueret dice
re pauperē & mēdicū. Cū maiora de ipso dicat,
& sentiat fides nostra. s. ꝙ pro nobis nō tm paup
& mendicus fuit pp nrm exēplum, sed etiam nu
datus, & uilificatus usq; ad abiectionis genus ex
tremū, ut exēplum daret pfectè contemnendum
mundū. Postremò sup hæc oia mala, subuerti ui
det uniuersus Ecclesiæ status. Si.n. illicitū est per
eleemosynarum acceptionē pauperibus Christi
accipere amplitudinē, & multitudinē possessio-
nū & magnorū redditū. Quis.n. ita absurdus
est, qui dicat licere alicui accipere talentū auri,
& non frustū panis. Quid si hoc uerū est, cū uni-
uersarū Ecclesiarū possessiones, tam in religiosis
ppr ietatē habentibus, q in Clericis sæcularibus
habeantur per acceptionem eleemosynarum uo
luntariè, & gratis datarū. Videbitur ex hoc sub
uerti status uniuersarum Ecclesiarū si eleemosy
nas accipere, uel de eleemosynis uiuere, seu in
parua quantitate, seu in magna, illicitum iudi-
cetur, nisi fortè quis dicat, ꝙ licitum est accipe-
re, sed non est licitum petere. Sed hoc mirū ui-
detur, ꝙ aliquis possit in illud quod maius est,
& non posit in illud quod minus est. Qui ali-
quod monasterium posit recipere centum mar
chas auri in redditibus ab aliquo Principe, &
& unum pauperculū non posse suæ indigentiæ re
leuationē suppliciter implorare. Quòd aliquis
possit ex amicitia petere ab amico, & Christia-
nus non possit ex charitate petere à Christiano.
Et ꝙ aliquis possit petere aliqua expedientia ad
alicuius diuitis monasterij securitatem, & abun
dantiā, & pauper uoluntarius, non possit petere
uitæ sustentamentum. Et ꝙ aliquis scholaris pos
sit licitè mendicare pro amore proficiendi in co
gnitione scientiæ, quæ inflat, ut tandē perueniat
ad temporales diuitias, & pauper Religiosus nō
posset petere pro amore pficiendi in charitate,
& humilitate quæ ędificat, ut tandem perueniat
ad uitam æternā, & cętera consimilia quę ualdè
uidentur absurda. Si ergo hæc oia nō parua, sed
magna inconuenientia sunt, tenendum est, ꝙ li-
ceat pauperibus sustentari de eleemosynis alio-
rum, saltem secundū tertium mendicandi mo-
dum superius explicatum. Ad illud quod primò
obijcitur in contrariū, ꝙ non est inopia timenti Non est inopia timentibus Deum.
bus Deum. Dicē dum, ꝙ duplex est inopia. s. cor-
poralis, & spūalis. Verbum aūt illud intelligit de
inopia non quacunq; sed spūali. Et ꝙ illud sit ue
rum, apparet per illud quod immediatè sequi-
tur. Diuites eguerunt, & esurierunt, constat, ꝙ
illud non intelligitur de egestate diuitiarū ma-
terialium, restat igitur, ꝙ de inopia spūalium, q
licet sit in diuitibus, nō tm est in timētibus Deū.
quia timor est initium sapiētiæ, de qua dicitur. Sapie.
Venerunt mihi omnia bona pariter cū illa. Ad
illud

Psal.36. illud quod obijcitur de Psal. Non uidi iustum de
relictum. Dicendum, ꝙ duplex est panis, scilicet
corporalis, & spūalis. Verbū autem illud non in-
telligitur de pane corporali, sed de pane spūali.
Et ꝙ illud sit uerum, apparet per Glo. ibidē. Nec
semen eius quærens panem spūalem, idest indi-
gere pane uerbi Dei, quia uerbum Dei semper
cum eo est. Potest etiam litera sic construi, ut in
telligatur. Non uidi iustum derelictum, nec se-
men eius quærens panem, uidi derelictū, quia se
Heb.ult. cundū quod dicit super illud Pauli Apostoli. Nō
te deseram, neq; derelinquam. Glo. derelinque-
retur ille, qui fame periret. Vult ergo dicere Pro
pheta, ꝙ nec iustum, nec semen eius uidit fame
mortuum, & hoc à paupertate non reuocat, sed
potius inuitat. Ad illud quod obijcitur ꝙ men-
dicatio est malum, quod imprecatur Psal. in spi-
ritu Dei loquens. Dicendum, ꝙ est mendicatio
uoluntaria, & mēdicatio coacta, quæ est cū mur
mure, & impatientia. Prima est meritoria, secun
da est demeritoria & afflictiua. Et Psal. intelligi-
tur de secunda, nō de prima. Et ꝙ illud sit uerū,
apparet per textū, quia dicitur. Nutantes trans-
ferantur, & eijciantur, & hæc omnia in coactio-
nem & uiolentiam sonare uidentur. Ad illud
quod obijcitur de Ecclesiastico. Fili in uita tua
Eccl. 49. ne indigeas. Dicendū est, ꝙ iuxta distinctionem
phabitam, uerbum illud intelligendum est de in
digentia spūali respectu gratiæ, non de tempo-
rali respectu sustētationis naturæ. Et ꝙ sit uerū,
apparet per Glo. Ne indigeas inquit Glo. uirtu-
tibus uel bonis moribus. Ad illud quod obijci-
Act.10. tur, ꝙ beatius est magis dare, q accipere. Dicen-
dum ꝙ illud est uerum, qn acceptio eleemosynę
uenit ex necessitate naturæ, non aūt qn uenit ex
supererogatione iustitiæ, iustà distinctionem fa
ctam in principali solutione. Et ꝙ illud sit uerū,
apparet per illud quod dicitur in libro de Eccle
siasticis dogmatibus. Bonum est facultates cum
dispensatione pauperibus erogare, melius est ꝓ
intentione sequendi Dñm insimul donare, & ab
solutum solicitudine cum Christo egere. Hoc
ipsum dicit Aug. in libro de bono coniugali. si-
Luc.12. cut in præcedenti quæstione allegatum fuit. Ad
illud quod obijcitur de Glo. ꝙ omnibus ꝓ Deo
spretis, debent laborare manuū operari, Dicen-
dum, ꝙ illud est consilium, quantū ad primum,
quod dicitur, uendite quæ possidetis: quantum
ad secundum aūt est solum de bene esse consilij,
quod non astringit etiam uiros perfectos, illos
potissimè qui possunt circa maiora bona occu-
pari. Et ꝙ illud sit uerum apparet per eandem
Glo. cum subditur, undè uiuatis uel eleemosy-
nas faciatis. Certum est enim, ꝙ illi qui omnia si
mul pro Deo dederunt, ad ultiores eleemosynas
faciendas minimè astringantur, & ideo illa Glo.
non exprimit quod est de essentia & substantia
consilij, sed magis secundum benè esse, secundū
statum & conditionem aliquarum personarū,
quæ magis sunt idoneæ ad manualiter operan-
dum, q ad aliquid magis arduum faciendum.
Nam si aliter diceretur, ꝙ illud esset de essentia
perfectionis consilij, tunc nulli illud consiliū im-
pleuissent, nisi qui operati fuerunt manualiter,
ac per hoc Apostoli alij à Paulo, & Barnaba, &
alij plurimi sanctorum perfectissimorum quos
non legimus fuisse manualiter operatos, non iu-
dicaremus fuisse perfectos. Verum est utiq; ꝙ
perfectioni euangelicæ consonat operatio ma-
nualis, si tm non impediat maiora bona. Vndè
Glo. super illud. Vado piscari. Sciendum est, non
fuisse prohibitos arte sua licita uictum quærere,
Apostolatus integritate seruata, cum undè uiue
rent non haberent, & sic illis laborantibus adij-
cit Deus necessaria, quæ promisit. Sed ꝙ hic la-
bor competat non occupatis circa maiora, ma-
nifestum est, quia tunc Apostoli prædicationi
minimè uacabant. Vndè Chrys. Venit Simon pi
scari, quia neq; Christus continuè cum eis erat,
neq; spūs datus erat, neq; quid commissum erat
tunc, neq; quid habentes agere tunc artem tra-
ctarunt, & ex hoc nō habetur, ꝙ perfecti teneant
operari manualiter, nisi fortè cum non habent
spūalem & meliorem exercitationem. Præterea
esto ꝙ uir pfectus teneretur manibus suis ope-
rari, ex hoc tamen non potest inferri, quin pro
sui humiliatione & aliorum ædificatione posset
eleemosynas humiliter petere pro loco & tem-
pore. Ad illud quod obijcitur de Glo. ꝙ nullate- 1. Thes.4.
nus aliquid desiderandum nec petēdum. Dicen
dum, ꝙ dupliciter potest quis petere ab aliquo,
uel propter desiderium alienæ rei, uel propter
desiderium alienæ salutis. Primū prohibet Apo-
stolus tanquam malū, & in lege prohibitum, qua
dicitur. Non concupisces rem proximi tui. Secū
dum aūt non prohibet, quia lex charitatis hoc
non prohibet, quæ mutuis habet beneficijs con-
foueri, & onus alterius facit ab altero supporta-
ri. Quid enim tam absurdum est, q ut credamus
Apostolum denegasse, ꝙ nullus ab altero petat,
nec beneficiū, nec auxiliū, nec solatium, ex pieta
tis & charitatis fine. Et ꝙ illud sit uerum, appa-
ret per illud quod dicit Apostolus de seipso, re- Phil.ult.
gratians eis de beneficio collato. Non quæro da
tum, sed requiro fructum abundantem in ratio
ne uestra. Secundum enim ꝙ exponit Augus. 13.
confessionum. Datum quærit, qui delectatur p-
cipuè in re accepta, fructū requirit, qui delectat
in salute aliena. Hæc est uerborum Augustini sen
tentia, licet uerba sint mutata. Ad illud qđ obij-
citur de Glo. ꝙ egestas facit à iustitia declinare. 1. Thes.5.
Dicendum, ꝙ sicut diuitiæ non sunt in culpa, sed
cupiditas diuitiarum, sic egestas in culpa nō est,
sed impatientia egestatis, quam qui habet à iu-
stitia declinat, dum fugiendo egestatem, uadit
post pecuniam, quam qui sequitur de facili de-
clinat à iustitia. Qui enim uolunt diuites fieri,
incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli,
& desideria multa & nociua. Et sicut talis ege-
stas est mala, sic & mendicatio ex tali egestate
proue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

proueniens est culpanda. Cum autem plus placet penuria, q̃ abundantia, & homo ꝓpter amorem paupertatis contemnit abundantiam terrenitatis, talis non habet occasionem declinandi pro tali egestate à iustitia, & talis est pauperтas, & mendicatio, quæ spectat ad perfectionem euangelicam. Et q̃ ista responsio sit recta, patet per ipsam Glo. in qua dicitur, q̃ egestas dum saturari cupit declinat à iustitia. Egenus est qui cupit saturari. Est egenus qui non amat paupertatem, sed saturitatem: non penuriam, sed abundantiam. Et talis non est pauper euãgelicus, aut cœlestis, qui mendicat ex supererogatione iustitiæ, sed potius cupidus, & terrestris, qui mendicat ex uitiositate culpæ, secundum prius habitã responsionem. Ad illud quod obijcitur de Glo.

2. Thes. 3. q̃ uult Apostolus seruos Dei corporaliter operari, &c. Dicendum, q̃ illud uelle, aut non est uelle præcepti, sed admonitionis, aut si est uelle ꝑcepti, non se extendit ad oẽs, sed ad eos qui nolunt egere, ad illos tantum se extendit qui non possunt maiora agere. Et ex hoc non colligit, q̃ pauperum uita sit mala, qui manducant & manibus suis non operantur, sed melioribus & salubrioribus exercitijs occupantur. Et q̃ istud sit uerum manifestum est. Nam si uerbum illud, qui non uult operari, non manducet, simpliciter esset ꝑceptum: tunc omnes essent in malo statu, qui manibus proprijs uictum suum non querunt cũ pũt, & hoc esset damnare totum mundũ. Quòd iterum non se extendit ad pauperes uoluntarios, & perfectos, hoc apparet ex ipsa Glo. quæ dicit, ut non compellantur egestate necessaria petere. Tales enim non mendicant sicut egestate compulsi, sed sicut amore perfectionis inducti. Postremò,

2. Thess. 3 q̃ non se extendat nisi ad eos, qui non sunt circa maiora occupati, apparet ex ipso textu. Audiuimus quosdam inter uos ambulare inquietè, nihil operantes, sed curiosè agentes, his aũt qui eiusmodi sunt denuntiamus, ut cũ silentio operantes, panem suum manducent. Et q̃ istud sit uerum, patet per Ambr. qui super illud. Dimitte

Super Lu. cap. 9. mortuos, sepelire mortuos suos. dicit sic. Docet Dominus minora bona, pro utilitate maiorum esse prætermittẽda. Maius est enim animas mortuorum prædicando suscitare, q̃ corpus mortuũ in terra abscondere. Vndè & Apostoli dicebant,

Act. 6. Non est æquum nos derelinquere uerbum Dei, & ministrare mensis. Apparet etiam per Hieron.

In prologo Iob. in prologo sup Iob dicentẽ sic. Si fiscellã iuncо texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in sudore uultus mei comederem panem meũ, & uentris opus solicita mente pertractarem, nullus morderet, nullus reprehenderet. Nunc autem quia iuxtà sententiam Saluatoris, uolo operari cibum, qui non perit, & antiquam diuinorũ uoluminum uiam sentibus uirgultisq; purgare, error mihi geminus infigitur, corrector scriptorũ falsarius uocor, & errores nõ auferre, sed serere. Hoc etiam apparet per beatum Augustinum in lib. de opere monachorum, ubi dicit, q̃ illi qui habebant in hoc seculo aliquid, quo facilè fiue opificio sustentarent uitam istam, quòd cõuerti ad Dñm indigẽtibus dispertiti sunt, q̃ tales ad opera manualia non tenentur, uel cogũtur, nec ad quærendum uictum proprium. Et rationem postea reddit inferius, quia illi qui pauperes sustentauerunt, de eleemosynis pauperum sustentari debent, & possunt. Ait enim sic, Omniũ Christianorum una Respublica est, & ideo quisquis Christianis uidelicet necessaria erogauerit, ubique etiam ipse quod sibi necessariũ est accipit, qa & ubiq; ipse talibus dedit, quis nisi Christus accipit? Si ergo secundum Ambros. maiora bona propter minora non sunt prætermittenda, & secundum Hieron. maiora sunt bona prædicationis & instructionis, q̃ manualis operationis, & secundum Augustinum, ad huiusmodi opera non astringuntur, qui fuerunt diuites delicati, manifestè apparet, q̃ intenti ꝑdicationi, & operibus misericordiæ spũalis, ad huiusmodi opera non sunt astricti, sed debent, & possunt de eleemosynis sustentari. Et hoc est quod Augustinus in eodem lib. ante hæc uerba præmittit, q̃ huiusmodi potestatem habent si Euangelistæ sunt, si mministri altaris, si dispensatores sacramentorũ. Si enim corporalia opera faciendo meretur qs suum sustentamentum, multò fortius spiritualia opera impendendo, quæ corporalibus operibus merito præferuntur. Fateor igitur q̃ uerum est, q̃ si quis adeò esset potens & spiritu & carne, q̃ posset corporaliter operari, & nihilominus, q̃ loco & tempore spũalibus uacare exercitijs, & Ecclesiasticæ utilitati, q̃ hoc agendo perfectius faceret. Sed quis ad hoc plenè idoneus, cũ multo labore fudatum sit ut ueritas cognoscatur, ut cognita diligatur, & cognita & dilecta alijs proponat? Ad hoc. n. necessaria est cõtinuitas lectionis, & orationis, & meditationis, quibus qui ault solicitè intendere, parũ põt occupari circa corporalem labore. Laudandus est igitur, & laudendus labor corporalis, sic tñ ut non impedior feruor orationis, nec fructus ꝑdicationis, nec obseruantia regularis. Ad id quod obiicit de Glo. q̃ ad alienã mensam accedẽs, necesse habet adulari. Dicendũ, q̃ Glo. semetipsam exponit in hoc q̃ dicit. Ocio deditus, in quo insinuat, q̃ ille qui alienã mensam q̃rit, & mendicat pro ociositate fouenda, ille ꝓnus est ad blandiendum. Et quid mirũ si ille qui diligit ociũ, & fouet uentrẽ suũ, in uerbũ ꝓrũpit adulatoriũ? sed ex hoc non dãnat pauꝑ Euangelistã, q̃ ad alienã mensam cõuenit ꝓp euangelizandũ, & inuitandũ Chrm. Nã si tales hoc ipso q̃ pauperes, & alienã mensam accedentes essent adulatores, tũc cũ Chrs Apostolos misit ad Euangeliũ prędicandũ, & ad uiuẽdũ de sumptibus alienæ mensæ, potius fecisset tunc Apostolos suos adulatores, q̃ ueros ꝑdicatores. Ipse. n. Chrs fuisset adulator per maximus, q̃ frequenter inuitabatur, & comedebat in domibus Pharisæorum.

De opere Monachorum.

Pharisæorum. Vndè si rectè intelligimus, adulationis uitium potius est annexum diuitibus mundanis, quàm pauperibus euangelicis, & uoluntarijs. Vndè Chrysostom. homel. super Matth. loquens de diuitibus dicit sic. Adulari necesse est multos, & principes, & subiectos, & multis indigere, & turpiter seruire, & formidare, & suspicari, & timere eorum qui suspicantur oculos, & timere calumniatorum ora, & aliorum, & auarorum concupiscentias. Sed non pauperтas est aliquid tale, sed contrarium uniuersum. Religio est nõ furibus subiecta, sed munita, portus tranquillus, & palestra, & Gynasium Philosophiæ. Audite quicunq; horum pauperes estis, magis autem & quicunq; ditari concupiscitis, non pauperem esse malum est, sed non uelle pauperem esse, & neq; malum existima esse pauperтatem, & non erit tibi malum. Et paulò post. Nõ enim mihi eos qui accusant paupertatem afferas, sed eos qui per eam fulserunt. Cùm hac Helyas educatus, raptus est illa beata rapina, cum hac Helyseus claruit, cum hac Ioannes, cũ hac Apostoli omnes. Cum auaritia uerò Achab, Iezabel, Giesi, Iudas, Nero, Cayphas condemnati sunt. Ad illud quod obijcitur de decreto Vrbani. Dicendum quòd triplex est defectus in allegatione illius decreti. Primus, quia decretum illud est ad Episcopos, qui debent pascere mendicantes, non ad illos qui egent. Vndè sicut illa

Deut. 15. lex Deuteronomi non erit omnino indigens & mẽdicus inter uos, non est data contrà mendicitatem pauperum, sed contrà tenacitatem diuitũ, quod patet per hoc quod eodem capitulo subiũgitur, non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ, idcirco præcipio tibi ut aperias manum tuam fratri tuo egeno, & pauperi. Sic & hic lex datur Episcopis abundãtibus ad sustẽtationem pauperum clericorum, & eorum potissimè qui non egent uoluntariè, sed compulsi: ne propter indigentiam efficiãtur circa diuinum obsequium indeuoti. Secundus defectus est, quòd decretũ illud inducitur ad probandum, quòd clerici nõ debent habere proprium, sicut apparet in fine capituli, ubi dicitur. His omnibus claret, quòd clericis nullo modo licet proprium habere, q̃ si habuerint non clerici erunt. Vndè per illud decretum non prælucidtur uia pauperibus qui nihil uolunt habere proprium, sed potius aperitur. Tertius defectus est, quia sicut habere proprietatem in communi comprobatum & approbatum est auctoritate Summi Pontificis, s. Vrbani, sic modus uiuẽdi in altissima paupertate, auctoritate Summi Pontificis approbatus est, sicut patet de excessibus prælatorũ. Nimis prauа, &c. Vnde decretum Vrbani Papæ præiudicare non potuit auctoritati Innocentij, Honorij, & Gregorij, qui istum modum approbauerunt, tàm in iure cõmuni, q̃ in priuatis priuilegiis, quia non habet imperiũ par in parẽ, & constitutio prior non præiudicat posteriori, nec commune priuato, nec lex communis priuilegio, sed potius econuerso. Nec ex hoc potest argui istabilitas seu cõtradictio inter rectores Ecclesiæ, quia statuta mutari possunt, & debent pro loco & tempore. Sicut patet in statuto de gradibus parentelæ, & alijs plurimis, quæ iustè à principio statuta fuerunt, & nihilominus alia non minus iustè introducta sunt. Ad illud quod obiicitur de consecratione Ecclesiæ, dicendum, q̃ & in illius decreti allegatione, tripliciter defectus est. Primò, quia statutum illud de consecratione Ecclesiæ non dotatæ, factum est in alleuiationem Episcoporum. Secundò, in dilatationem diuini cultus. Et tertiò, in solationem clericorum ministrãtiũ, qui nolunt se astringere uoluntariè ad paupertatis votum. Horum autem contrarium in propositо inuenitur. Nam minus grauantur & Episcopi, & Ecclesia de religiosis uiuentibus de eleemosynis, q̃ si eis prouideretur in Beneficiis, & Præbendis. Secundò quia cultus Dei non augmentaretur, sed potius diminueretur, si hic modus uiuendi de medio toleretur. Tertiò quia tales pauperes uoluntarij libentius Deo seruiunt mẽdicando, q̃ etiam Deo seruirent pro magno Beneficio, & magis sunt contenti paruulis eleemosynis q̃ magnis Beneficiis & ꝑbẽdis. Ad illud qd obiicitur de lege & de mendicantibus ualidis. Dicendum, quòd similiter triplex defectus est in illius legis allegatione. Primus, quia lex illa introducta fuit cõtrà quosdam, qui tempore famis pauperum eleemosynas usurpabant, simulantes inertiam. Secundus, quia illi tales onerosi erant, & nullam utilitatẽ reipublicæ afferebant. Tertius, quia tales qui laborare poterant, & tũc in nihil occupati erant, & abundare uolebant, proni erant ad maleficia & rapinas. Et ideò, iusto iudicio rector reipublicæ tales à mendicatione arcebat, & pœna grauissima puniebat. Secus autem omnino in pauperculis religiosis, in quibus, nec simulatio inertiæ, nec amor ocii, nec periculum rapinæ, ac per hoc nec damnum Ecclesiæ, sed potius amor uirtutis perfectè reperitur, ideò non arcentur lege humana, sed potius prædicantur lege diuina. Ad illud quod obiicitur, quòd mendicare est indifferens. Dicendum, quòd mendicare quantum est de se non est perfectionis, nisi præsuppositа uniuersali abrenuntiatione omnium, quæ quidem est secundùm diuinum consilium, in quo dominus expressit adolescenti, quòd si illud impleret, hoc ipso ad perfectionis cumulum perueniret. Ait enim. Si uis perfectus esse uade & uende omnia, nec addidit, trade mihi, ut in loculos meos ponam, & sint omnia communia, sed potius da pauperibus, nec subiunxit uade ad lucrandum uictum tuum per laborem manuum, sed potius, ueni sequere me. In quo secundùm q̃ glos. exponit, intelligitur uocatio ad contemplandum, seu ad Christum imitandum & euangelizandum. Ad illud quod obiicitur, q̃ per-

Matt. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fectionis est liberaliter seruire, & obligationes refugere. Dicendum quòd est obligatio ueniès ex reatu culpæ, & ex affectu charitatis perfectæ. Prima obligatio est fruitanda, sed secunda est acceptanda. Iuxta quod dicitur. Nemini quicq̃ debeatis, nisi ut inuicē diligatis. Laudat enim Dominus amicitiam spiritualium uirorum, quæ fit de Mammona iniquitatis, & ad corporis Christi mystici perfectionem spectat, q̃ membra sibijnuicē communicent secundum rationem dati & accepti, ut mutua diligentia uicissim possit impleri. Ad illud quod obijcitur, quòd qui mẽdicant ex professione, aut hoc faciunt quia pauperes, aut quia prædicantes. Dicendum, q̃ hoc faciunt, quia pauperes Christi imitatores & euãgelizatores, quia enim Christum imitantur per obseruantiam disciplinæ regularis, in qua uacãt diuinis laudibus, orationibus, uigilijs, & alijs regularibus disciplinis, & Deum colunt, & hostem impugnant, & ea quæ sunt infirma, & non munita in castris Ecclesiæ protegũt & defensant. Rursus, qui uerbũ ueritatis annũtiant, similiter Deũ laudant, & hostem impugnant, & audientes ædificant & informant, & ideo cum hæc opera eorum sint Ecclesiæ ualde utilia & perneccssaria, nulli dubium est, quia mereantur sustentationẽ suam, & ideo non illicitè faciunt, si hãc humiliter & suppliciter petunt. Sicut .. oculus uidẽdo, operationẽ facit manui perneccssariã, ita q̃ manus oculo non põt improperare nec dicere, opera tua non indigeo, quinimmò utilis est toti corpori eius operatio, & sic meretur sustentari, sicut manus, & pes, & membra alia q̃ sunt exposita labori, sic & de istis membris Ecclesiæ nõ absurdè debet & potest intelligi si quis pio oculo uelit istorum oculorum operam & uigilantiam intueri. Ad illud quod obijcitur, q̃ tales sunt Giezi imitatores, q̃a spiritualia pro temporalibus ministrant. Ad hoc satis sufficienter respõdet glo. super illud. Dispensatio mihi credita est. Nõ debemus ideo euangelicare ut manducemus, sed ideo manducare ut euangelizemus, ut cibus nõ sit bonum quod appetitur, sed necessariũ quod adijcitur, ut illud impleatur, primum quærite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur uobis. Vnde si finem constitueret quis in re temporali prædicando uerbum Dei, absq; dubio hic peruersus esset, quia de uia faceret finem, & esset similis Giezi & Balaam, qui mercedem iniquitatis amauit, & alijs pseudoprophetis, qui in mercede docebant, & in muneribus diuinabant. Si aũt sustentationẽ q̃runt sicut uiã ordinatã ad Euangelũ prædicandũ, tunc rectè incedunt, & Apostolos imitantur, nec à ueritatis tramite in quoq̃ recedũt. Vndè sup illud. Edẽtes & bibẽtes quæ apud illos sunt, dignus est enim operarius mercede sua, glo. dicit. Nota q̃ uni operi p̃dicatorũ, duæ mercedes debentur, una in uia q̃ nos in labore sustẽtat, alia in patria, q̃ nos in resurrectione remunerat. Ad illud quod obijcitur, q̃ pfectorũ est abstinere à specie mala. Dicendũ est, q̃ illa species est mala, dũ hõ rationabiliter põt suspicari malũ, circũstantijs oibus pensatis q̃ occurrunt, sed si quis rectè attendat, huiusmodi sic p̃dicantes, non hũt spẽm pseudoprædicatorũ. Nam pseudo prædicatores dicũtur per oppositũ ad ueros prædicatores. Veri aũt prædicatores dicuntur, quorum prædicatio habet auctoritatẽ, ueritatem, & utilitatem. Falli sunt qui hũt horũ cõtraria, uel simpliciter, uel in parte. Sed si certè uelimus attendere moderatum ordinũ prædicatores, hæc tria hũt in se, auctoritatẽ quidẽ, quia missi sunt à summo Põtifice & alijs prælatis, quæ sunt Dñi messis, ueritatẽ sicut patet, quia fidẽ & mores prædicauerũt secundũ legẽ Euangelij: utilitatẽ, quia multos de statu culpæ uocauerũt ad statũ pniæ, & ideo specie hũt & similitudinẽ maiorẽ incõporabiliter si quis pio attẽderet oculo ad p̃dicatores ueros, q̃ ad pseudo, licèt in tanto numero uix possit esse, quin aliqui cum Iuda diligãt loculos, & exorbitẽt ab itinere recto. Si. n. Dñs hoc non concessit. xij. Apostolis quos personaliter elegit, q̃ uniuersaliter essent boni, quid mirũ si hoc nõ congregationibus alijs, nec cõcedit, tñ propter hoc non sunt boni dãnandi cũ malis, sicut nec mali iusti sunt, licet sint permixti cũ bonis. Ad illud quod obiicitur, q̃ autem habent auctoritatem, aut non habent. Dicendum, q̃ habere auctoritatẽ, hoc ẽ dupliciter, aut ex prima institutione, aut ex commissione seu demandatione, uel per alia uerba, aut ex iuncto officio, aut ex concesso p̃uilegio: prima est auctoritas principalis & potestatiua, & spectat ad Apostolos, & ad lxx. & eorum successores, qui sunt episcopi & alii curati, sicut glo. dicit Luc. x. Secunda est auctoritas minus principalis, & potest subauctoritas non absurdè dici, & competit his qui ab Apostolis mittuntur tanquàm discipuli, sicut Paulus suos discipulos mittebat ad loca diuersa, & potissimè ei competit, qui est loco Petri Principis Apostolorum, immò loco Christi qui est Dominus uniuersalis messis, propter quod & habere dicitur plenitudinem potestatis. Sicut ergo primis habentibus auctoritatem principalem, competit sumptus accipere potestatiuè, sicut dicit glo. ii. Thimot. ti. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. Ibi glo. Necessaria sibi sumere ab his in q̃bus Deo militat, & quos tanq̃ cultor uineę exercet, uel tanq̃ gregem pastor, non est mendicitas, sed potestas. Sic illis quibus competit auctoritas subprincipalis, competit accipere supplicatiuè: Quod disposuit Spiritussanctus ad Ecclesię utilitatem, ut non tantum efficeretur uerbo prædicationis, uerũ ẽt uerbo humilitatis. Quomodo ergo didicit à Christo mitis esse & humilis corde, miror si hanc humilitatem & humiliationem audet tanquàm reprobam cõdemnare. Ad illud quod obiicitur, q̃ tutius & pfectius est sequi

Ad Rom. 13.

Qui sint ueri, & falsi prædicatores.

1. Cor. 9.

Matt. 6.

Luc. 10.

sequi uiros probatiores, & sapientiores. Dicendum q̃ secundum dispositionem diuinæ sapiæ Deus uniuersa disponit & ordinat ꝓpibus suis. Vnde sicut in primo tempore Ecclesiæ introduxit uiros potẽtes, & miraculis, & signis, sicut fuerunt Apostoli, & eorum discipuli; & medio tempore uiros intelligentes in scripturis, & rationibus uiuis, sic ultimo tempore introduxit uiros uoluntariè mendicantes, & pauperes rebus mũdanis. Et hoc quidem rectè congruebat, ut per primos destrueretur idolatria, & idolorum portenta: per secũdos hæresis, per tertios auaritia, q̃ in fine sæculi maximè regnat. Nihilominus tamen quia paupertas fundamentum est euangelicæ perfectionis, & ipsa est quasi complementum eiusdem, ideò uiguit in Ecclesiæ primordio, & congruum est ut uigeat circa Ecclesiæ statum finalem. Vnde sicut Hieron. dissoluit quæstionem illam de esu carnium xxxij. dist. ab exordio dicens, q̃ in primo tempore ante diluuiũ non erat in consuetudine esus carnium, & postea post diluuium communiter fuit omnibus concessus, & post in aduentu Christi laudabilis fuit abstinentia ab esu carnium. Vnde dicit ibidem, q̃ o, reuolauit ad o. i finalis status concordauit cum primo. Sic satis conuenienter intelligi potest, & an proposito. Sicut tamen Hieron. non intelligit de abstinentia carnium quãtum ad omnes, sed quantum ad monachos solum, sic nec de paupẽtate intelligendum puto, nisi quantum ad pauperes uoluntarios, qui uoluntariè renuntiauerũt mundo. Nolo tamen q̃ aliquis ex hoc arguat quasi ego dicam, quòd iam instet dies Domini, nec q̃ proprias fimbrias magnificẽ, & dilatem, uolens coram hominibus iustificari, nec q̃ præferam modernos sãctis antiquis, quia in magno & alto statu ueniri possunt multi ifirmi, & imperfecti, nec iste spiritus paupertatis defuit tẽporibus retroactis. Iuxta quod dicit Grego. iij. dyal. de quodã sanctissimo uiro Isaac nomine, q̃ fuit amator præcipuus paupertatis. Vnde & de eodem dicit. Cum ei discipuli innuerent, ut ꝓ usu monasterij possessiones, quæ offerebantur accipere ille solicitus suæ paupertatis custos, fortem sententiam tenebat dicens. Monachus qui in terris possessionem quærit, monachus non est. Sic quippe metuebat paupertatis suæ securitatẽ perdere, sicut auari solent perituras diuitias custodire. Ibi itaq; prophetię spiritu & magnis miraculis cunctisq; longè lateq; habitantibus uita eius claruit. Ex quo apparet, q̃ eius doctrina cõtemnenda non fuit. Hoc etiam suprà ostensum fuit multiplicibus exemplis, & adhuc multò pluribus posset ostendi. Et si nulla exempla essent, satis per seipsam laudabilis esset status excellentissimę paupertatis, non solum secũm scripturã sacram, uerumetiã secũm documenta sanctorum, quæ paupertatis statum uoluntarium commendant tanquàm præcipuum, & perfectum. Sicut ergo absurdum est ualdè, reprobare statum cõ-

In Epistola aduersus Vigilantium.

fligatorum diuitum, absurdius statum clericorũ & religiosorum possessiones habẽtium, & absurdissimum uidetur si quis inueniatur qui reprobare uelit statum pauperum in paupertate altissima, & mendicatione humillima Christo Domino famulantium, iuxta consilium per os Iesu Christi propositum, & irreprehensibiliter promulgatum. Horum causam defendit Hiero. Ad me relatum est (inquit,) q̃ contra auctoritatem Apostoli Pauli, immò Petri, Ioannis, & Iacobi, q̃ dextras dederunt Paulo, & Barnabæ communicationis, & præceperant eis ut pauperum memores essent, tu prohibeas Hierosolymam in usus sanctorum aliqua sumptuum solacia dirigi. Videlicet si ad hæc rũdeo, statim latrabis meã me causam agere, qui tanta cunctos largitate donasti, ut nisi uenisses Hierosolymam, & tuas uel patronorum tuorum pecunias expendisses, uel effudisses, omnes periclitaremur fame. Ego hoc loquor quod Beatus Paulus pene in cunctis Epistolis suis loquitur, & præcipit in ecclesijs gẽtium per unam sabbati, hoc est die Dñico omnes conferre debere, quæ Hierosolymam in sanctorum solatia dirigantur. Nunquid in alia parte terrarum, & in his ecclesijs quas nascentes fide sua erudiebat, quæ ab aliis acceperat, diuidere non poterat, sed Sanctis pauperibus dare cupiebat, qui suas pro Christo facultatulas relinquentes, ad Domini seruitutem tota mente conuersi sunt? Longum est enim nunc, si de cæteris Epistolis eius omnia testimonia reuoluere uoluero, in quibus hoc ait, & tota mente festinat, ut Hierosolymam & ad sancta loca credentibus pecuniæ dirigantur, non in auaritiam, sed in refrigerium, non ad diuitias congregãdas, sed ad imbecillitatem corpusculi sustentandam, & frigus atq; inediam declinandam'. Hæc in Iudæa usq; hodie perseuerante consuetudine, non solũ apud nos, sed etiam apud Hebræos, ut illi qui in lege Domini meditantur die ac nocte, & partem non habent in terra nisi solam Deum, synagogarum, & totius orbis foueantur ministerijs, ex æqualitate dũtaxat, non ut aliis sit refrigerium, & alijs tribulatio, sed ut aliorum abundãria aliorum sustentet inopiam. Hæc Hiero. His uisis satis plana est responsio ad prædicta.

His autem quæ prædicta sunt conatus est aliquis multipliciter aduersari, quædam ex eis refellere uolens tanquàm impertinentia, quædam ut falsa, quædam ut inconsequentia, quædam ut dubia, plurima autem ex eis tanquàm doctrinæ Apostolicę inimica. Hoc autem facit respondendo cuidam quæstioni minus sufficiẽter post collectæ in scholis, salua gratia colligentis, sicut melius potest apparere in prænominata quæstione. Primum igitur, impertinentia reputat quæcũq; iducimus de discipulis Christi ad p̃dicandum missis, quia illis data erat auctoritas necessaria accipiẽdi, nõ ex mẽdicitate, sed sed ex pãte. Qui aũt p̃dicant absq; auctorita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

te,pseudo sunt,& ideò neutro mõ, nec ex aucto ritate,nec ex mẽdicitate petere debent.Et si dicat̃, ꝙ tales à Papa & ab Epis missi sunt,dicit,ꝙ ab Episcopis sunt pascendi,extrà de officio iudicis ordinarij.Inter cæteras.Fuit igit̃ data forma prædicantibus ex officio,& auctoritate, sed ad tempus,ut impedimẽta amouerent̃, & ideò auctoritates tam textus q̃ glosarum in hoc casu impertinentes uidentur ad propositum, secundum eum qui q̃ni prædictæ uidetur aduersari. Huius autem obuiationis apparentiam sophisticam facilè est detegere, si quis intelligat radicẽ potestatis in Apostolis, & prælatis,& nuncijs destinatis ab Apostolis.Certum est.n.ꝙ hæc radicaliter fuit in Christo secundùm ꝙ dicit Apost.
Gala. 1. Quod erat Apostolus per Iesum Christum , &
Ioan. 20. dicit Dominus. Sicut misit me pater, &c. Dedit autem Christus Apostolis eos mittendo duplicem potestatem,s.prædicandi,& exigendi sustentationem suam.Et has potestates constat esse distinctas,quia cum Episcopus possit semel in anno ꝓcurationes suas in uno loco exigere,potest tñ cum uoluerit prædicare. Igitur Summus Pontifex qui Christi locum tenet in terris, põt vtrunq; simul dare,potest & vnam ab alia separare. Quoniam ergo Summus Pontifex & prælati non possunt omnia,quæ ad eos spectant exercere personaliter per seipsos propter diffusos populos sibi subiectos,ordinauit Spiritussanctus in regimine Ecclesiæ,ut ipse mitteret aliquãdo Legatos,qui utranq; haberent potestatem. Et rursus ne particulares Ecclesiæ grauarentur , ordinauit ut Epi mitterent personas idoneas ad prædicandum,& confesiones audiendum , quibus etiam ipsi prouiderent , extrà de officio iudicis ordi.Inter cætera.Ordinauit etiam,ut ipse cum Prælatis mitteret pauperes uoluntarios, & peritos,quibus nec ipsi essent astricti ad exhibendũ, ne grauarentur multitudinem sumptuũ,nec potestatem haberent ad exactionẽ procurationũ, pp tollendum grauamen subditorum,& ita qui humiliter incederent tanq̃ pauperes,& contenti modicis, & sola necessaria suscipientes,& necessitatem suam cum opus esset humiliter insinuantes, his qui uoluntariè sinè grauamine , & cũ hilaritate supportare & releuare & possent & uellent.Vndè sicut decretũ de officio iudicis ordinarij à sede Apostolica emanauit, sic & cõfirmatio ordinis,& regulæ huiusmodi pauperum prædicãtium ueritatẽ extrà de excessibus Prælatorum.Nimis praua,ut habitũ est suprà. Nec hoc factum est in præiudicium,sed potius in adiutorium Parrochialium sacerdotũ.Nec ex hoc Ecclesia prostituit̃, si Curatis Deus ꝓuidet adiutorium,ut animas sibi commissas, quarum habent curam,ab omni corruptione peccati perfectius custodiant incorruptas,adminiculantibus sibi uiris spiritualibus,non ut dominis, uel curã habentibus,sed potius uelut seruis per charitatem Christi.Tales igitur , quia missi prædicant ĩ humilitate,& pauptate, similes sunt uiris Apostolicis,non pseudo prophetis. Quia uerò nõ habent illam plenitudinem auctoritatis,quam habent illam Prælati,& habuerunt Apostoli , ideò inter opitulationes numerandi sunt dicẽte Pau. Posuit Deus in Ecclesia primũ Apostolos, secũdò Prophetas,tertiò doctores,deindè uirtutes, exinde opitulationes,&c. Glo.Opitulationes.i. eos qui maioribus ferunt opes,ut Titus Apostolo,& Archidiaconi Episcopis.Inter eos etiã numerari possunt,quos Pastor Ecclesię Dei statuit opẽ alijs ferre.Et ideò ego dixi iuxtà morẽ sermonis theologici,qui dicit sub auctoritatẽ esse in eo qui mittitur,ꝙ subauctoritatem habẽt nõ ad excusandas excusationes in peccatis,ut mihi imponitur,sed potius ad intelligentiam ueritatis.Forma igitur pręscripta Apostolis,debet & potest competere istis. Quod.n.dicitur , ꝙ fuit temporalis , cum ex scripturis auctoritatem nõ habeat,eadem facilitate contemnitur,qua probatur.Rursus,si conueniens fuit forma in Ecclesia primitiua,quare non similiter in finali, quantum ad eos qui Apostolos in hac forma imitari uolunt?Non enim dico,ꝙ vniuersalis Ecclesia in omnibus ad paupertatem reducẽda sit , sicut rabies mihi imponitur,sicut ex uerbis meis superius apparet,sed qui uolunt possunt Apostolorũ imitari perfectionem,& paupertatis altitudinẽ. Vndè exemplo Apostolorum ex uerbis Euangelij in Ecclesia recitatis, incitatus fuit Beatus Franciscus ad aggrediendum huiusmodi modũ uiuendi,sicut ex legenda sua clarius elucescit. Quòd igitur super illa uerba ordo huiusmodi fundatus est,non sunt illa impertinentia, sed per omnem modum pertinẽtia,tanq̃ huiusmodi uiuendi stabilissima fundamenta. Sunt igitur tales suscipiendi, quia proficiscuntur, ut pauperes pro nomine Christi . sicut in canonica Ioannis dicitur,quòd qui tales recipiunt,sunt cooperatores ueritatis . Igitur qui talibus aduersantur, & eos non recipiunt,uel non suscipiẽdos dicũt, similes sunt dyotrepi.de quo dicit gl. ꝙ hęresiarcha etiam fuit illius tpis,cuius doctrina & secta procul sit ab omnibus Christianis.

Refellere conatur aliqua sicut falsa.Nam falsum esse asserit, quòd Christus aliquid petierit ut mendicus . Nã etsi mendicus dicatur in Psal. hoc dicitur inquantum petijt à patre , uel inquatũ assumpsit nr̃as infirmitates. Si dicat̃ à Samaritana petisse aquam,& à Zach eo hospitiũ,hoc non fuit ex mendicitate , sed ex auctoritate, uel urbanitate . Et rursus , si etiam mendicasset ad consequentiam trahendum non esset,falsum esse nihilominus dicit,ꝙ aliqua mendicatio sit uoluntaria , immò omnis debet esse inuita & coacta.Hanc autem obuiationẽ,quę falsitatẽ ueritati ĩpingit,facilè est de falsitate conuincere,si qs ueritatẽ piè uelit audire.Nã ꝙ Chr̃s fuit mẽdicus,& textus ꝓpheticus & glosæ restant,& ꝙ petierit ut mendicus, sicut allegatum fuit in opponẽdo in ij.gl.& similiter in Psal. illo. Deus in adiutorium meum inten. super illud, ego uerò egenus & pauper sum,dicit glo. Assumit iste sibi uerba Dei qui in præcedenti psalmo,hæc eadem de se dixit,quasi diceret. Illi qui quærunt animam meã,sunt diuites,sed ego sum egenus , idest petens,& pauper.i.insufficiens mihi, quia & mũdanas copias nõ habet,& intus vbi est diues semper ambit,desiderat & accipit. Secundũ hanc constat ꝙ Christus fuit egenus & pauper , & petens ut egenus,non à patre tñ , tunc.n.oẽs hoc modo essent mendici,& nulli diuites ẽt habentes copias,quod est contrà gl.Præterea Christus adhuc petit à patre. Angeli petunt, & Sancti comprehensores,sed tñ non dicuntur mendici. Ex quo igitur testimonio tã expresso textus hic dicit , & glos. consentit , & nulla auctoritas contradicit,quare non fatebimur,ꝙ Christus ut mendicus petierit?Fatemur.n.eum fuisse uirginem,& uxore caruisse,licet scriptura de hoc nõ faciat mentionem.Euãgelium etiam exprimit , ꝙ petijt & potum & hospitium,& constat ꝙ non ex imperio, & dominio , & auctoritate, qa tunc exemplum paupertatis non dedisset,falsum etiã dixisset ꝙ non haberet ubi caput suum reclinaret,cum hr̃et subditos à quibus posset procurationes exigere,& minus iustè egisset in hoc ꝙ ꝓdicabat in Hierusalem,& pascebatur in Bethania,alibi faciens fructus,& prædicans,& alibi accipiens emolumentum.Sed dices ꝙ petijt ex urbanitate.Sed nunqnid Christus accepit paupertatem,ad docendam urbanitatem?Nũquid pp curialitates humanas docendas fieri uoluit egenus & pauper?Nũquid se magistrũ uocat curialitatis,& non magis humilitatis?
Matth. 11. Discite à me (inquid ipse quia mitis sum , & humilis corde.Petiit igitur ex humilitate,quod oportunum erat ad releuandum suam indigentiam , ac per hoc ut mendicus pauper. Et constat quòd hanc indigentiam non habuit nisi quia uoluit, nec petiit nisi quia uoluit,quia lapides in aurum cum uoluit conuertere potuit,sicut discipulus eius fecit Ioannes Euangelista,illis mẽdicare & egere uolentibus , & euangelizantibus , qui conuersi fuerant retro,qui postmodum mendicitatẽ & paupertatem gemmis pretiosis prætulerũt,ac ꝑ hoc constat ꝙ Christi & eius sequacium est uoluntariè mendicare,alioquin minimè mererentur in hac mendicatione & paupertate. Nam absurdũ est dicere,ꝙ paupertas & egestas sint uoluntarie,& mendicatio ex ipsa procedens sit coacta. Si ergo in Christo sunt ex paupertate, & humilitate,& uoluntaria,quare non est trahẽda ad cõsequentiam,cum ipse dicat,discitè à me , quia mitis sum & humilis corde? Cum ẽt cæteros uolentes ad Summum apicem perfectionis uenire, inuitet ad sequendum se per huiusmodi pauper
Matt. 19. tatem.Vade inquit & uẽde,&c.Et Apostolus di
2. Cor. 8. cat. Scitis gratiam Domini Nostri Iesu Christi. Et post consilium dicit glos. ut eius paupertatem imitemini,cum etiam ista sit perfectio, q̃ omnibus communiter proponitur, & dicitur , q̃ potest capere capiat , cum August. super Ioan. Homil. 15
dicat. In omnibus quæ Christus gessit ut homo, hominibus in se credituris præbebat exemplũ, cum Hier. dicat, ꝙ etiam si in miraculis non sit à nobis imitandus,in his q̃ humiliter gessit imitandus est à nobis,cum etiam ipse fuerit uniuersalis forma uirtutum in actibus suis. Vnde Augusti.de uera reli.Nullum peccatum committi potest,nisi dum appetuntur ea,quæ ille contempsit,aut fugiuntur,quę ille sustinuit,tota itaq; uita eius in terris per hominem quem suscipere dignatus est,disciplina morum fuit. Quis igit̃ audeat dicere,ꝙ non sit trahẽda ad consequentiã , nisi qui audet dicere,ꝙ Christo nõ debetur imitatio in his quæ humiliter gessit?hoc autẽ si dicimus quicquid sanctitatis,uirtutis,& perfectionis est,& Religio Christiana confunditur,& subuertitur, & ẽt eneruatur, qa qua ratiõe de hoc dicitur,eadem ratione , & aliis exemplis uirtutum dici poterit , absit autem hoc ab omnibus cordibus christianis.

Refellere nititur nihilominus aliqua sicut inconsequentia,dicit enim ꝙ nõ sequitur , ꝙ q̃uis egestas sit conueniens perfectioni sanctorum, ꝙ pp hoc & mendicitas,quę egestatem aliqñ cõcomitat̃,ꝙ similiter posset argui de mãducatione filiorũ,& de furtis & rapinis, q̃ ex egestate & pauptate pluries subsequunt̃. Incõsequẽs ẽt dicit,ꝙ, licet Btũs Bñdictus fuit pfectus,& pp hoc accipiẽdo ab illo Romano eleemosynas quotidianas opus egerit ad pfectionẽ spectãs,qa pfectus multa facit,q̃ ad pfectionẽ nõ spectãt , sicut comedere,egerere & cętera cõsimilia . Incõsequẽs ẽt dicit,ꝙ licet seipsum uilificare , & humiliare ꝓ Christo sit bonũ,ꝙ pp hoc humiliare se mendicando sit bonũ,quia mẽdicare nõ est seipsum humiliare,sed sui curã agere. Et iterũ meretrix seipsam uilificat ꝓstituẽdo, nec tñ in hoc placet Dño,pari mõ,nec uilificatio,qua quis se uilificat mẽdicando. Has aũt instãtias fœdas,quia fœda ꝓponit exẽpla,& mendicitatẽ fœdare nitit̃,facilè est spũali uirò respuere tanq̃ fœdas, falsas , & fictas.Inuenimus.n.uiros Christianos, & pfectos in suis legendis non laudari de crudelitatibus in manducandis hoĩbus, uel de cupiditatibus in p̃dis agendis,uel de egestionibus,fornicationibus,& hmõi similibus laudari aũt & p̃dicari inueniunt̃,ꝙ in tãta penuria uiuere elegerũt , ꝙ non habebant uictũ neq; uestimentũ,nec hr̃e volebant tanq̃ diuites,sed potius mendicare humiliter tanq̃ paupes,& despecti,sicut apparet in exemplis suprà itroductis.Nam quòd ad egestatem sequatur commestio filiorum , hoc est contrà ordinem naturæ : quòd sequatur furtum , & rapina,hoc est contrà ordinem morum & iustitiæ. Quod aũt sequatur ĩsinuatio suæ necessitatis ad ꝓximũ,& postulatio subsidij pro amore Dei , hoc est secundùm ordinem charitatis , & pieta-

Psal. 69. — Christus Dominus mendicauit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pietatis tam naturalis, q̄ etiam gratuitæ & spiritualis. Nam omnis lex mandat proximum a ꝓximo foueri & releuari. Q̄o igitur simile est de hoc ꝙ ordinem peruertit, & est secundum ordinē puersum, ad hoc ꝙ fit secūdum ordinē rectū, iustū, & bonū, charitatiuū, & piū. Laudat igitur Romanus monachus, quia secundū legem charitatis beato Būdicto ꝓcurabat, & Būdictus qui humillimè suscipiebat. Nusq̄ aūt iuenies eū laudatū, quia egerebat & stercorizabat, hoc enim valde est abominabile in medium introducere, cum agitur de laudibus sanctorum. Laudatur aūt mendicans, licet curā sui agat, non quia hoc facit qualitercunq;, sed quia facit humillimè.

Homil. 4. Sup Matth.

Vnde sicut sobriè comedere est actus uirtutis, licet comedere sit curam sui agere, sic & in proposito intelligendum est. Vnde Chrysos. super Matth. loquens de pueris sanctis qui erāt in palatio Regis Babylonis, ait sic. Sancti itaq; existentes & iusti, decies millies elegissent mēdicare domi

Psal. 83. & eis quæ in templo erant potiri bonis. Elegi enim (ait) abiectus esse ī domo Dei mei, magis q̄ habitare in tabernaculis peccatorū. Decies millies itaq; elegissent abiecti esse domi, q̄ regnare in Babylonia. Est ergo in mendicatione humiliatio & uilificatio sui Deo accepta, alioquin à sanctis pueris non esset eligenda. Eligitur autē eo ꝙ cura sit sui cum humilitate sua. Illi autem qui curam carnis suæ agunt in desiderijs & concupiscentijs, illi proculdubio non laudantur, sicut meretrix quæ se ipsam prostituit amore pecuniæ, uel feruore libidinis, sed absit hoc fideliū cordibus ut humiliatio uirorum spiritualium ī mendicatione sit similis uilificationi meretricis in sui prostitutione. Nam mēbra Christi nō sunt tollenda, ut fiant membra meretricis, Christus autem de se in forma serui & etiam pro suis mēbris dicit. Ego sum mendicus & pauper, Dominus autem solicitus est mei. Q̄uod nequaq̄ di-

Psal. 39. ceret, nisi esse mendicum pro Christo adeò placeret Deo, ut Deum faciat gerere curam nostri specialissimā, sicut gerit pater de filijs, quod de meretricibus & meretricantibus sentire procul sit ab auribus & mentibus christianis.

Refellere nihilominus conāt aliqua alia uelut dubia. Nam ad illud quod dicitur de beato Alexio ꝙ mendicauit, & de Francisco ꝙ miraculis hoc confirmauit. Respondet, probās tanquam dubia & incerta, addens ꝙ etiam si miracula essent facta, non esset adhuc certum, quia multi mali miracula faciunt, & ꝙ de panibus etiā furtim sublatis possent miracula fieri, nec tamē ex hoc constaret ꝙ bonum esset furari. Dubium ēt dicit, ꝙ Romana Ecclesia approbauerit mendicationem, quia si hoc faceret, errare conuinceretur. Similiter & si imponeretur in pœnam satisfactionis erraret, & hoc dicit nullatenus esse credendum. Huic autem obuiationi per dubitationem se protegenti, sine dubio resistendum est. Nam si in dubium reuocetur, quod legitur in legenda Sancti Alexij, & legenda Beati Francisci, pari ratione in dubium uenit quicquid legitur in legendis aliorum Sanctorum, ergo omnia exempla uirtutum & gesta Sanctorum iam reuocantur in dubiū. Sed dubia imitari uel credere periculosum est, ac per hoc perit fides, deuotio, & reuerentia, quę habetur in Sanctis, si in dubium reuocentur cætera quæ narrantur de ipsis. Rursus si miracula quæ fecerunt non sunt testimonia efficacia ad sanctitatem eorum astruēdam, stultizat hodie Ecclesia, quæ propter testimonia miraculorum Sanctos canonizat, & catalogo Sanctorum ascribit. Postremò quis unq̄ audiuit ꝙ Deus per furem panem furtim acceptum multiplicaret ad aliorum salutem? Audiuimus tū per mendicum pauperem, panem quē mendicando acquisierat multipliciter augmentasse. Quod si dicas hoc speciale fuisse priuilegium, & familiari Sancti spiritus consilio esse factum, q̄uo hoc alijs tradidit in legem, & regulā, in qua eos ad mendicationem inuitat, si sibi soli pro se solo est inspirata? Si dicas ꝙ ex ꝓpria capite non per inspirationem, quomodo non potest esse damnatus, qui ad actum reprehensibilē tanq̄ ad actum moris & perfectionis temerariè inuitauit? Quomodo etiam sedes Romana de consensu cardinalium hoc approbauit? Quod si dicas hoc non esse credendum, quòd mendicitatem alicui imponat in pœnam, uel quòd approbet pro regula & uita sancta. Quod mendicitatem peregrinationis imponat, habetur de pœnitētia, ubi dicitur de sacerdote qui reuelabat cōfessiones, quòd deponatur, & omni tempore uitæ suæ ignominiosus peregrinando pergat, sed si uiueret de labore honesto, uel de sumptibus propriis, non pergeret ut uilis, sed potius ut honorabilis. Restat igitur, ꝙ imponit ꝙ uadat ut mendicus. Quod autem pro regula approbet, patet per illud scriptum superius allegatum de excessu prælat. Nimis praua, ubi dicitur, quòd ordinem, & regulam prædicatorum & minorum sedes Apostolica noscitur approbasse. Patet etiā per regulam Beati Francisci à domino Honorio approbatam, & confirmatam, ubi dicitur, ꝙ uadant fratres pro elesyemona confidenter. Sed si errauit hoc approbando, & constat eum hoc approbasse & confirmasse, constat etiam ꝙ uniuersalis Ecclesia per totum mundum huiusmodi ordines & status acceptat. Concludēdum est ergo secundum dictum huius hominis uniti, ꝙ uniuersalis Ecclesia tota errauit, & decepta fuit & qui huiusmodi statum erroneum inuenerunt & approbauerunt, omnes dānati sunt, quod est horribilissimum, & incredibilissimum ꝙ Deus permitteret errare uniuersaliter Populum sanctum suū, & tātam multitudinē sapientiū, q̄ hęc tpa præcesserunt. Quis aūt tam sapiens & tā iustus, ut audeat cæteros ꝑter se iudicare fuisse deceptos & reprobos? Mira est hæc sapientia, quæ omnium ostendit insipientiam, & mira iustitia, quæ

quæ cæteros condemnat. Quod si hoc non est sapientia, sed potius temeritas, sedem Apostolicā uelle iudicare, q̄ a solo Deo iudicatur, & eius iudicium, & sententiam reprobare, & tot uiros sanctos in infernum retrudere & in barathrum damnationis, procul ergo hęc fiant à cordibus fidelibus, & christianis.

Refellere etiam conatur plurima, immò ferè omnia tanq̄ doctrinæ Apostolicæ inimica, pro eo quòd dicit mendicationem ab Apostolo esse prohibitam tanquàm malam, & tantum in casu esse concessam. Dicit etiam me fuisse mentitum & contrà scripturam, & Apostolum defendisse falsum, & defendere, in hoc quod dicit me dixisse, ꝙ laborare opere manuali non sit præceptū. Dicit igit̄ ꝙ mendicare non est indifferens, sed malum, & ideò propter adiectionem circunstantiæ fieri nequaq̄ posse bonum, immò quod plus est, in prædicantibus asserit esse sinoniacū. Hoc aūt suæ positionis fundamentū frequētius iteratum, facilè est aduertere esse ruinosum, cum oi eo quod superædificatur. Nam si mendicare ꝓhibitum est, & mendicare peccare, ergo esse mēdicum est esse peccatorem. Cum ergo Christus se dicat mendicum, immò Propheta in persona Christi, fatetur ergo Christus se esse peccatorē, quod dicere uel credere nō paruum est flagitiū, uel peccatum. Rursus si mendicare peccare est, mendicitas peccatum est siue mendicatio. Sed

Glo. 2. Ad Cor. 8 super illud, ut eius inopia uos diuites esse tis, glo. dicit. Nemo se contemnat, pauper in cella, diues in conscientia, securior dormit in terra, q̄ auro diues in purpura. Non expauescas ergo cum tua mendicitate ad illum accedere, qui indutus est nostra paupertate, ubi se pauperauit, nos ditauit. Ergo mendicitas disponit, non retrahit à diuino accessu: constat igitur ꝙ nō est peccatum.

Sup Matth. Homi. 69. i fine. Amplius Chrysost. super Matth. dicit. Mendicare in nullo offendit Deum, furari autem siue rapere offendit Deum & hominem. Hoc etiam patet per auctoritatem Chrysost. superius allegatā de homil. xiij. super Matth. Non ergo est ab Apostolo prohibitum, nec inuenitur alicubi hoc A-

1. Cor. 16. postolum prohibuisse, sed potius cum suis coapostolis cōmendasse. Nam & prædicauit, & procurauit ꝙ collectæ fierent in pauperes sctōrū, qui

Gala. 2. erant in Hierusalem, sicut eleemosynæ eis gratis impensæ, & dicit ꝙ Petrus, & Iacobus dexteram dederunt mihi, & Barnabæ societatis, ut nos in gentibus, ipsi in circuncisione, tm̄ ut pauperum memores essemus, glo. pauperum, ut rerum sua posuerant, memores essemus, ad opus illorum faciendo collectas. Si ergo Apostolus simoniacus non erat in hoc, quòd collectas petebat, & discipulos mittebat ad hoc ut peterent eleemosynas ab his, quibus spiritualia seminauerat, pro pauperibus quierant in Hierusalem. Si summus Pontifex ordines statuat pauperes, qui spiritualia seminent, & de eorum quos ædificant

uerbo, & exemplo eleemosynis gratuitis pertinis, seu ultrò oblatis uiuant, ab Apostolo in nullo prorsus discordat, quin potius concordat, cum tantam sicut ipse, & maiorem potestatem habeat in gubernando & disponendo ipsius Ecclesię membra. Sed obijcies, ꝙ Apostolus præcepit laborem corporalem in textu, & glosa nidē tur dicere, quòd hoc facit contrà mendicitatē. Sed ad hoc est plana responsio. Esto quòd Apostolus laborē huiusmodi manualem præcipiat, quod nunquàm negaui, sicut apparet in uerbis meis, sed quòd hoc non uniuersaliter præcipit

2. Thess. 3 fernis Christi, nisi forte in articulo necessitatis in quo non patet licitus uia habendi uictum nisi per laborem manuum, sed præcipit personis determinatis, secundū ꝙ apparet ex textu. Audiuimus quosdam inter uos ambulantes inquietè, nihil operantes, sed curiosè agentes, his autē qui eiusmodi sunt denūciamus, & obsecramus in Domino Iesu Christo, ut cum silentio operantes, suum panem manducēr. Et paulò ante. Denunciamus ut subtrahatis uos, &c. Glos. Incipit hic de curiosis & ociosis, monens ut corrigātur. Patet ergo ex serie textus & ex glos. quòd mandatum illud se extendit ad curiosos & ociosos.

1. Thes. 4. Similiter. Rogamus uos fratres ut operam detis, ut quieti sitis, & operemini manibus uestris, sicut præcipimus uobis. Glos. Operemini ꝙ adiuuat uos quietos esse. Illud enim malum ex ocio uenit. Et hoc etiā patet, ꝙ hoc dicit ad ociū tutandum, & pigritiam tollendam, quæ est sentina desideriorum, & fomentum peccatorum. Vndè alibi ait. Qui furabatur iam non furetur,

Ephe. 4. magis aūt laboret operando manibus suis, &c. Ex hoc igitur patet, quòd labor non omnibus præcipitur, ac per hoc non inhibetur mendicatio, nisi illa quæ venit ex ocio & cupiditate, secundùm quòd insinuant textus & glos. Sed obii

Labor corporalis nō oibus præcipit. cies de Augustino de opere monachorum, qui loquebatur ad monachos, qui spiritualibus erant exercitijs occupati & intenti, non ocioſi, & illis dicis, quòd ad huiusmodi opera sunt astricti. Ad hoc apparet manifesta responsio, si attendatur conclusio circa finem, qua confutat eorum positionem, qua repudiabant operationem corporalem, in quo male sentiebant, ibi. Quamobrem illi qui relicta, siue ampla siue quacunq; opulentia inter pauperes Christi uiuere uoluerint, si corpore ualent, & ab Ecclesiasticis occupationibus uacant, sed manibus operantur, misericordius agunt, cum omnia sua indigentibus diuiserunt. Quòd si nolunt, quis audeat cogere? Illi autem qui præter istam sanctam societatē uitam labore corporis transigebant, si non laborant, non manducent. Apparet igitur qui sunt astricti, scilicet ualidi & fortes, & qui ab Ecclesiasticis occupationibus uacant, & qui uitam in sęculo de labore corporis transigebant, & tales multi erant inter illos monachos, & plures erāt in exordio Religionis mi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

norum fratrum, & ideò ad labores artandi. Nũc autem comparatione aliorum paucissimi sunt tales, & ideò non est contrà Apostolum, si talibus conceditur simpliciter mendicare, maximè cum talis actus non sit multum appetibilis, nec delectabilis, nec honorabilis, imò repletus multis utilitatibus, & miserijs, ad quem nullius ualentis uiri cor posset inclinari, nisi in spe præmij, & amore Christi, & desiderio proficiendi, cum adiutorio gratię spiritussancti, sine qua uix credò posset diues ad tantæ abiectionis incommodũ inclinari. Nec tales grauant Populum Domini, & Ecclesiã, maximè si nihil ultra necessaria petant, quia multò plura expenderent, & consumerẽt de eleemosynis pauperũ, si Clerici in sæculo in Beneficijs prębendalibus remãsissent, nec tũc qñ modicum intenderent spiritualibus operibus, etiam in diuitijs præcluderetur uia salutis, abfit igitur, q̃ nunc præcludatur in tanta artitudine paupertatis.

Epilogus huius qõ nis.

Ex iam dictis in hac quæstione de paupertate, ut cætera recolligamus in summa, apparet, q̃ sicut mendicare in pauperibus debilibus & infirmis est necessitas naturæ, in ualidis ociosis & cupidis, est uitiositatis culpæ, sic in pauperibus uoluntarijs contemptoribus sui, & imitatoribus Christi, & prædicatoribus Euãgelij, est actus cõsonans, non repugnans Euangelicæ perfectioni, pro eo quòd omnibus uniuersaliter renuntiare, nullam rem sibi appropriando, est consilium à Domino ut perfectum, eleemosynas accipere, iustis pauperibus est concessum tanquàm licitũ, & in nullo perfectionis Euangelicæ inimicũ, eleemosynas etiam humiliter petere pauperibus uoluntarijs, non est inhibitum tanq̃ malum, uitã suam de lucro laboris sui transigere, non omnibus ualidis pauperibus iniunctũ tanq̃ præceptũ necessariò astrictiuum. Si quis ergo impugnat terum temporalium uniuersalem abrenuntiationem, impugnat Christum pauperem, crucifixum, impugnat Euangelicum consilium, impugnat cœtum Apostolorum dicentium Ecce nos reliquimus omnia, impugnat etiam spiritumsanctum, qui hoc inspirat & suggerit cordibus perfectorum, impugnat, & ipsum Deum patrẽ uniuersorum, qui est refugium pauperũ, impugnat deniq; regnum cœlorum, totum uniuersum, cuius dominium pauperi est cõcessum, dicẽte Domino. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Et ideò contrà talem isentem, necesse est ut pugnet orbis terrarũ. Qui autẽ impugnat eleemosynarum acceptionem, & Christum impugnat, qui stipendium accipiebat à mulieribus sibi seruientibus, & se imitantibus, & cœtum Apostolorum, qui & ipsi eleemosynas accipiebant, quæ ponebantur ad pedes eorum. & statum monachorum qui super eleemosynas fundati sunt, & uniuersum Clerũ. Nam & ipsi de eleemosynis uiuũt, quæ ultrò Ecclesijs Christi collatę sunt, & per consequens cõmunem pauperum statum, quem tamẽ scripturæ diuinæ indicant Deo maximè esse acceptũ. Qui uerò impugnat humilem eleemosynarum petitionem, in eis qui egent, & licitè possunt accipere, impugnat Christum qui humiliter petiit hospitium, qui se fatetur esse mendicum: impugnat & Paulum, qui petiit collectas fieri pauperibus sanctis, & hoc de uoluntate Petri: impugnat uinculum charitatis, quod facit communicari in ratione dati & accepti: impugnat officiũ humanitatis, per quam indigens exponit necessitatem suam, ne sibi sit inhumanus, & alium excitat, qui potest & uult ut proximo sit humanus, & pius, & in hoc nullus offenditur, nulli præiudicatur, nihil inordinatè concupiscitur, nihil indebitè auertur in eis, præcipuè qui non quærunt datum, sed fructum. Qui autẽ impugnat ociositatem, cupiditatem, carnalitatem, & superfluitatem, in cæteris christianis, & præcipuè in religiosis, benè facit & rectè, si tamẽ secundùm ordinem rectum procedat, qui autem uniuersaliter omnibus ualidis onus imponit lucratiui laboris, de quo debeant sustentari, pręceptũ Apostoli nimis ampliat, & iugũ seruitutis sup Christi seruos nimium aggranat, spirituales uiros à spiritualibus occupationibus & laboribus retardat in periculum salutis animarum, dum magis facit eos sollicitos de suis morituris corporibus pascendis, q̃ de proximorum animarum Domino acquirendis, quòd si fiat, decimatur mẽta & ciminum, & relinquentur quæ grauiora sunt, legis iudicium & misericordia præfertur miseriordia corporalis spirituali, ac per hoc corpus spiritui præfertur, priuatum commodum utilitati communi, quę specialiter consistit in ædificatione Populi Christi in eleemosynis, in documentis & animarum consiliis, ad quę misit Deus istos ordines postremos per summum Pontificẽ & Prælatos, ad quæ si quis dicat eos missos, manifestè obuiat ueritati, cum expressa ad hoc testimonia habeantur, tam in regula q̃ in priuilegio & institutione & approbatione huius duplicis ordinis. Si autem dicat non debere mitti, detrahit Euangelicę sanctitati. Quis enim magis idoneus ad hoc, q̃ qui deuouit Euangelicam perfectionem. Si quis dicat eos à Papa & Episcopis non posse mitti, derogat Apostolicę auctoritati, & potestati clauium in Prælatis, & plenitudini potestatis in Summo Põtifice, qui in terris (vt scriptura asserit,) fides sentit, iura testãtur, rationes etiam irrefragabiles conuincunt, caput ynũ & summum, & sponsus unicus, ut hierarchia ęcipuus, in quo etiam totus Ecclesiæ militantis status obtinet locum Christi, ideò omne genu debet ei curuari, & Principum & Prælatorum & Clericorum & laicorum & Religiosorum in terris ad instar Christi in cœlis, cui omne genu flectitur, cœlestium, terrestrium & infernorũ. Qđ mẽdicare pro Christo sit opus perfectionis Euãgelicæ, multiplex astruit auctoritas. Nam Hiero. in Epi-

Matt. 19.

Matth. 5.

Luc. 7.

Act. 4.

stola de morte Fabiolæ commendans de hoc dicit sic. Oblita sui sexus, fragilitatis immemor, ac solitudinis tm̃ cupida, ibi erat ubi animo morabatur. Non poterat teneri consilijs amicorũ, & ita ex urbe quasi de uinculis gestiebat erumpere. Dispensationem pecuniæ & cautã distributionem, genus infidelitatis uocabat. Nam alijs distributionem eleemosynarum tribuere, & suis pariter effusis, ipsa pro Christo stipes optabat accipere. Item Hieron. ad Furiam. Quotiescunq; manum extendis, Christum cogita, caue ne mendicante Dño Deo tuo alienas opes augeas. Idem super Psalm. tractans illud uerbum, persecutus est hominem inopem & mendicum, dicit sic. Inopem & mendicum, qui cum esset diues, propter nos egenus factus est, & qui in diuitijs gloriatur habeat consolationem pauperum. Dñs enim nobiscum est pauper. Idem super Psalm. qui dat escam esurientibus, dicit. Monachus qui non habet, confidenter accipiat, qui habet & eructuans est, nõ accipiat, scis quia esuris, scis quia non habes, magnum est beneficium si accipis quod tribuitur tibi, si autem habes & non esuris, non debes cibum esurientiũ accipere saturatus, accipe quod in uentrem mittas, nõ quod in sacculum, accipe tunicam quæ corpus regat, non quæ arcas impleat. Item hocipsum astruit Chrys. loquens de tribus pueris existentibus in Babylone. Ne enim mihi eos, quos in regalibus atrijs inuenerunt honores dicas, sancti enim existentes & iusti decies millies utiq; elegissent mendicare domi, & eis quæ in templo erant bonis potiri. Elegi enim, ait, abiectus esse in domo Dei, magis q̃ habitare in tabernaculis peccatorum. Idem alibi dicit. Quando uideris pauperem, recordare uerborum per quæ significabat, quoniam ipse sit qui cibatur, & si enim in eo quod apparet nõ est Christus, sed in hoc schemate ipse accipit & mendicat. Sed uerecundaris audiens quoniam mendicat Christus. Verecundare cum mendicanti non das. Hoc enim est uerecundia, hoc supplicium & tormentum. Mendicare enim eum, eius bonitatis est signũ, & ideò ĩ eo nos ornari oportet. Itẽ dicit. Melius est mendicare q̃ rapere, hoc quidem. s. mendicare in nullo offendit Deum, illud autem offendit Deum, & homines. His etiam manifestè concordat Bern. in homil. super illud lu. Cum esset Ieduo, dicit sic. Per illud triduum ubi eras bonæ Iesu? quis tibi cibum ministrauit aut potũ? quis detraxit calceamenta? quis membra puerilia fouit unguẽtis? ubi ergo eras Dñe? An ut te per omnia conformares nostrę paupertati, & omnes in te humanas miserias susciperes, quasi unus ex turba pauperum stipem per ostia mendicabas? quis dabit me bucellarum illarum mendicatarum participem fieri, & saltem diuini illius edulij reliqis saginari? Itẽ gl. super illud Pau. Quicũ esset diues, &c. Nemo se cõtemnat, pauper in cella, diues in conscięntia, securior dormit in terra, q̃ diues auro in purpura. Non ergo expauescas cum tua mendicitate ad illum accedere, qui indutus est nostra paupertate, ubi se pauperauit, nos ditauit. Amen.

Pſal. 108.

Pſal. 145.

Homil. 4. super Matth.

Pſal. 83.

Homil. 18. ſuper Matth.

Idem Homil. 69.

1. Cor. 8.

Magiſter Guilhelmus.

QVæritur utrum pauperes ualidi & maximè regulares, ad opera manualia uniuersaliter sint astrictiEt q̃ sic ostenditur primò ex uinculo legis naturæ, scriptum est enim. Posuit Deus hominem in Paradiso ut operaretur. Item. In sudore uultus tui uescęris pane tuo, ergo præceptum de laborando respicit hominem secundũ naturã institutã, & secũdm naturam lapsam, ergo secundum omnia tempora, sed maximè respicit hominem, qui potest per seipsum & non põt supplere per alium, talis autem est pauper ualidus, ergo talis tenetur ad manualiter laborandum. Itẽ in Zacha. dicitur. Homo agricola ego sum, quia Adam exemplum meum, glo. ut comedam panem meum in sudore uultus, dum ille se ostenderet natum ad hoc, ut in sudore uultus comederet panẽ, sed hoc maximè conuenit ei qui indiget pane, & potest laborare, & talis est ualidus pauper, ergo, &c. Item ad ea sine quibus nõ potest natura subsistere, sumus naturaliter obligati, sed sine labore corporali siue manuali non potest genus humanum in esse conseruari, ergo ad hoc necessariò aliqui obligantur, sed non nisi illi qui sunt idonei, sed tales sunt pauperes ualidi, quia indigent & possunt, ergo tales præcipuè obligantur. Item sicut os datum est homini ad mãducãdũ, ita & manus ad operãdũ, sed q̃ negle xerit comedere cũ indiget, si possit, facit cõtra dictamen iuris naturalis, ergo pari ratione qui neglexerit operari manualiter, si indiget & ualet: sed talis est pauper ualidus, ergo, &c. Item hocipsum ostenditur ratione Religionis Christianæ, primò per Apostolicũ p̃ceptũ ubi dicit. Qui furabatur iam nõ furetur, magis autem laboret operando manibus suis, &c. Si dicas hoc esse consilium, contrà ait Apostolus. Operemini manibus uestris sicut p̃cepimus uobis, ut honestè ambuletis ad eos qui foris sunt, & nullius aliquid desideretis. Glo. Ne dum rogetis uel tollatis, Sed hoc maximè respicit paupes, ergo, &c. Item hocipsum uidetur per Apostolicum exemplum cum dicitur. Ipsi scitis quẽadmodũ oporteat imitari nos, quia non inquieti fuimus inter uos, neq; gratis panem manducauimus, sed in labore & fatigatione, &c. Glo. Apostolus forma erat his, qui tenues erant in substãtia in plebe, ut discerent libertatem suam non amittere. Qui enim ad alienam mensam frequenter conuenit otio deditus, adulterat necesse est pascenti se. Cum Religio nostra ad libertatem hominẽ uocet, ergo hoc est cõtrà Religionem nostram. Item hoc ipsum uidetur per Apostolicũ edictũ, ubi

Gen. 2.

Gen. 3.

Zach. 13.

Ephes. 4.

1. Thes. 4.

2. Thes. 3.

Vbi ſup.

Universidad de Deusto Biblioteca

1.Ioan.3. ubi idem Apostolus ait. Cum essemus apud uos, hoc denuntiabamus uobis, qm̄ siquis no uult operari, non manducet. Sed constat, ꝙ non loquitur nisi de his qui indigent refectione, ergo, &c. Si dicas ꝙ non intelligitur de labore corporali, contra hoc, quod ibidem dicit glo. Dicunt quidam, de operibus spiritualibus hoc Apostolum præcepisse, sed superflue conantur & sibi & cæteris caliginē obducere, ut quod intelligitur, charitas monet, non solum facere nolit, sed nec intelligere. Sed fortè dices, ꝙ uerba Apostoli intelligūtur dici ad curiosos, uagos, & otiosos, nō ad Christi seruos spūalibus occupatos, cōtrà su per illud, qui non laborat. Glo. uult Apostolus seruos Dei corporaliter operari, ut habeant unde uiuant, ut non compellantur egestate necessaria petere, sed serui dicuntur uiri boni & iusti, & talibus præcipit operari, ut non compellantur mendicare, ergo pauperes ualidi, &c. Hoc ipsum ostenditur ratione professionis monasticæ. Primò per beatum Augu. qui per totum librum de opere mona. intendit tanq̄ finali conclusione ostendere, ꝙ Monachi astricti sunt ad opera manualia. *Glo. Luc. 12.* Item gl. super illud Luc. uendite quæ possidetis, & date eleemosynam, &c. ut omnibus spretis pro Deo, postea labore manuum operemini unde uiuatis, uel eleemosynam faciatis, sed omnes regulares ex uoto tenentur ad consilium paupertatis, ergo secundum glo. labor manualis debet sequi abrenuntiationem, ergo omnes tenentur ad corporalem operationem. *In Epistola ad Rusticum & habet de consecra. distin.5.* Item Hiero. ad Rusticum, ait. Semper aliquid boni facito, ut te Diabolus inueniat occupatū. Si Apostoli habentes potestatem de Euangelio uiuere laborabant manibus suis, ne quemq̄ aggrauarent, cur tu in usus tuos successuras res non præparas, uel fiscellam texe iūco, uel canistrum lentis plectē uiminibus. Et post. Scribantur libri, ut & manus operentur cibos, & anima saturetur lectione. Itē beatus Benedictus in regula sua. Tūc ueri Monachi sunt, si de opere manuum suarum uiuant, sicut patres nostri Apostoli. Ergo si hoc facit nos imitatores Apostolorum, & omnes religiosi debent esse tales, ergo & operari manualiter, cū opera supererogationis nō diminuant, sed implere debeant opera præceptorum. Item beatus Franciscus in regula sua. Fratres (inquit), quibus dedit Dñs gratiam laborandi, &c. Et ꝙ de labore corporali intelligat, patet per hoc qđ sequitur. De mercede uerò laboris.

Sanctus Bonauentura.

Lucæ. 10. Contrà, ꝙ non omnes ualidi pauperes ad opera manualia sint astricti, uidetur pro ratione cōtēplationis. Nā Salua. di. Martha solicita es, &c. usq; elegit. Melius ergo faciebat Maria intēdens contemplationi, q̄ Martha corporali occupationi, sed nō melius ageret si omitteret illud ad qđ tenebatur, ergo intendens contemplationi, absoluitur ab opere corporali. *Glo. Gen. 23.* Item super illud Gene. confirmatus est aget. glo. contemplatiua uita à secularibus actionibus funditus diuidit, sed non ab actionibus spiritualibus, ergo à corporalibus. Nec diuidit contra legem Dei, ergo contemplantes non sunt astricti ad hoc. Item labor manualis non est actus respiciens uniuersaliter omnia membra Christi, alioquin nullus sine eo posset saluari, respicit ergo officium alicuius mēbri, sed membrum habens officiū dignius nō tenetur ad actum membri indignioris, ergo si digniora sunt membra quæ habent gratiam contemplandi, non astringuntur ad officiū uel exercitium actionis, maximè cum necessitas nō cōpellit, defectus inferioris membri supplere. Item ꝙ non omnes astringantur, ostenditur ratione prædicationis. *Glo. Luc. 10.* Nam ubi Luc. dicit. Misit eos binos, &c. Glo. Amb. dicit. Tanta debet esse prædicatori fiducia, ut sibi necessaria non defectura certissimè sciat, ne dum sibi præuidet terrena, minus alijs præuideat æterna, ergo studium ꝓdicationis & doctrinæ non debet intermitti ꝓpter opus corporale, cum homo nō perfectè sufficit ad utrūq;. *Glo. Luc. 10.* Item super illud Luc. Dignus est operarius mercede sua, glo. ait. Duæ mercedes prędicatori debentur. Vna in uia quæ in labore sustentat. Altera in patria quæ in resurrectione remunerat, sed quod debetur alicui non tenetur illud labore corporali acquirere, ergo prædicator non tenetur propter prædicationem corporis manualiter operari. Item Aug. de opere mona. Si Euangelistæ sunt, si ministri altaris, si dispē satores sacramentorum, planè sibi uendicāt potestatem uiuendi, scilicet sine opere corporali, ergo, &c. Item ꝙ non omnes astringantur ostenditur ratione spūalis occupationis. Vndè Apostolus ait. Nescitis ꝙ qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt edūt, & qui altario seruiūt, cum altario participant? ubi Glo. Naturalis ratio dictat, ut quis uiuat inde, ubi laborat. Si ergo fidelis qui intentus est spūalibus occupationibus dignus est sustentari, nec talis est ociosus, ergo nec ratione ocij uitandi, nec etiam uictus acquirendi tenetur manualiter operari. Item Ans. de simili. Tres quippè sunt ordines hominum, orātes, agricolatores, & defensores, quos ad diuersa officia Deus in hoc mūdo disposuit. Monachos ut pro alijs orent, & lacte prędicationis imbuant. Agricolatores ut de suo labore & ipsi & alij uiuant. Milites ut orantes defendant. Sed milites digni sunt sustentari, qm̄ suum officium exercent absq; labore corporali, ergo pari ratione & Monachi digni sunt. Itē si spūalis occupatio non excusat à labore corporali, ergo multò minus nec scientialis, ergo omnes ualidi pauperes qui student in qualibet sciētia sunt in malo statu, quia non uiuunt de labore manuum suarum, sed hoc est ualdè absurdum, ergo & primum. Itē Christus legem perfectissimè impleuit, quia decebat eum implere omnem iustitiā, sed Christus pauperrimus fuit & ualidus, ergo si tales uniuersaliter operari tenetur, Christus nō perfectè legem impleuit, nec dedit exemplum perfectum, sed hoc est inconueniens, ergo & primum. Item beatus Benedictus qn̄ erat in spelūca erat pauper & ualidus, & tñ non uiuebat de labore manuum suarū, sed edebat quod sibi Romanus apportabat, ut dicitur. ij. dialogorū, ergo uel erat in malo statu, quod absurdum est, uel nō tenebatur ad operandum. Item aut pauperes ualidi possunt uiuere de eleemosynis absq; manuali opere, aut non. Si sic, habeo propositum ꝙ non tenentur. Si non possunt, ergo cum omnia bona ecclesiarum & monasteriorum nō sunt nisi eleemosynæ pauperum, ut sancti dicunt & manifestum est, ergo omnes quotquot ualidi & clerici & monachi qui uiuunt de huiusmodi bonis sine labore manuali, sunt in statu perditionis. Si ergo hoc est absurdissimum, patet ꝙ & illud ex quo sequitur. Si dicas, ꝙ grossis & magnis eleemosynis licet, sed de paruis non licèt, hoc nō solum absurdum est, uerumetiam adeò ridiculosum, ut manifestè qui sic dicit, colet culicem, & glutiat camelum. Restat ergo ꝙ ad huiusmodi opera manualia, nō omnes ualidi pauperes sunt astricti.

Responsio.

Ad prædictorum intelligentiam est notandū, ꝙ sicut circa fidē beatissimæ Trinitatis, triplex est uia sciendi, ita ꝙ duæ quæ declinant ad extrema sunt erroneæ, sicut hæresis Sabelliana, & Ariana, media uerò uera & catholica. *Erroneū est dicere ꝙ nulli pauperes uoluntarij tenentur ad opera manualia.* Sic in q̄stione proposita duplex est uia declinans ad extrema, & ideo erronea & reprobanda, media uerò recta & acceptanda. Vnus est modus dicēdi, ꝙ nulli pauperes uoluntarij, quantumcunq; ualidi, ad opera manualia sunt astricti, sed solū ad spiritualia. Et hi fundauerunt se super illud Matthei. *Matt. 6.* Respicite uolatilia cœli. Hic autem modus dicendi est erroneus, quia est corruptiuus Ecclesiæ, & deprauatiuus scripturę. Corrūpit Ecclesiā dum simulando falsam iustitiam, fouet pigritiā, dum simulat se uelle Euangelium perficere, uult ocium carnis nutrire. De quibus Augu. in lib. de opere Monachorum. Quis ferat homines contumaces saluberrimis monitis Apostoli resistētes, non sicut infirmiores tolerari, sed sicut sanctiores etiam prædicari, ut monasteria doctrina saniore fundata, gemina illecebra corrumpantur, & dissoluta licentia uacationis, & falso nomine sanctitatis. Deprauat etiam scripturam, quia nimis ampliat uerba Euangelica, & nimis arctat uerba Apostolica. Vult. n. ꝙ Euangeliū inhibeat perfectis omne opus corporale, & uult ꝙ Apostolus non suadeat nisi opus spūale, quorū utrunq; falsum est. Et cōtra hanc falsitatem Aug. totum librum de opere mona. condidit, ostendens ꝙ Apostolus intelligit de opere corporali, & quòd Euangelium non uetat corporalia opera, sed solum ꝙ cor non solicitetur præoccupatum circa temporalia. Vndè in principio libri de opere mona. ait. Prius debemus ostendere beatū Apostolum opera corporalia, seruos Dei operari uoluisse, deinde ostendere Euangelica illa præcepta de quibus nonnulli nō solum pigritiam, sed arrogantiam fouent Apostolico prȩcepto & exēplo non esse contraria. Vndè conuincit Aug. positionem istam esse reprobandam. Secūdus modus dicentium est, ꝙ omnes ualidi pauperes qui non habent undè uiuant, ad opera manualia seu corporalia sunt astricti. Et innitūtur uerbis Apostoli dicentis. Qui non laborat non manducat. *2.Thes.3.* Nec possunt excusari, ut dicunt, per opera spiritualia. Et hic quidem modus dicendi est erroneus sicut & primus. *Erroneū est, quòd omnes ualidi pauperes tenentur ad opera manualia.* Nam nimis declinando ad alteram extremitatem, deprauat scripturam, & corrumpit Ecclesiam. Scripturā deprauat, quia nimis ampliat uerbum Apostoli, dū dicit. Qui non laborat non manducet, uolens illa uerba de labore manuali non solum ad ociosos, sed quantumcūq; utiliter in spiritualibus occupatos extendi, qui non sunt curati. Nimis etiam restringit uerba Euangelica, dum illa uerba, dignus est operarius mercede sua: ad eos solos extendit, qui habent animarum curam, cū potius fiat homo dignus mercede ex ope q̄ ex dignitate. Absit omnino à fidelibus mentibus, ꝙ cooperatores habentium curam non sint digni operarij, nec digni mercede & sustentatione sua, maximè qui fideliter collaborant in uerbo & doctrina. Ecclesiam etiam corrumpit dum simulat districtionem iustitiæ, & persequitur spiritum uitæ. Quid enim aliud est hoc, q̄ quod significatū est per præpositos Pharaonis, de quibus dicit̄ in Exod. ꝙ oderant filios Israel, & ad amaritudinē perducebant, affligētes operibus duris luti, & lateris, atq; omni seruitute. *Exod.1.* Et ne fortè uidear moueri spiritu proprio, audi quid dicit glo. super illud Exod. Quare Moses & Aaron solicitatis Populum ab operibus suis? Ite ad onera uestra. *Exod.5.* Hodie si Moses & Aaron, idest propheticus & Sacerdotalis sermo animam solicitet ad seruitium Dei, exire de seculo, renunciare omnibus quæ possidet, attendere legi & uerbo Dei, continuò audies unanimes & amicos Pharaonis dicentes. Videte quomodo seducuntur homines, & peruertuntur adolescentes, ne laborent, ne militent, ne agant aliquid quod prosit, relictis omnibus necessarijs inertias sectantur & ociūm. Quid est seruire Deo? laborare nolūt, & ocij occasiones quærunt. Hęc erant tunc uerba Pharaonis, hæc & nunc amici eius loquuntur, nec solū uerbis, sed etiam uerberibus persequuntur. Huc usq; glo. Quoniam igitur utraq; opinionum uel sententiarum declinat ad extrema, & declinando deprauat scripturam, & corrumpit Ecclesiam, ideo utraq; reprobanda. Prima quia dat fomentum pigritiæ. Secunda quia nititur extinguere spiritū uitæ sub onere seruitutis Aegyptiacæ. Prima quia fouet ociū carnale, secunda quia perse-

persequitur spũale.Propterea secunda longè peruersior est,q̃ prima,licet utraq; sit mala.Ideoq; utraq; repulsa tenenda est uia media,ꝙ de pauperibus ualidis aliq̃ sunt astricti,aliqui uero absoluti,aliquibus indicitur sub præcepto, aliquiq̃bus ꝓ cõsilio,aliq̃bus,nec isto,nec illo mõ.Ad cuius pleniorem euidentiam notãdum est,ꝙ regnum reipublicæ in Ecclesia attenditur circa tria,scilicet quantum ad bonum interius,quod est corporale:quantum ad bonũ exterius, quod est ciuile:& quantum ad bonum interius, quod est spirituale,& secũdum hoc triplex genus operis est necessarium ad regnum reipublicæ & Ecclesiæ militantis, scilicet opus artificiale,quod & manuale dicitur,quia manus est organum organorũ,opus ciuile,& opus spirituale.Opus manuale siue corporale dico, quod est necessarium ad præparanda alimenta,uestimenta, & habitacula, & diuersorum opificum,& artium instrumenta.Opus ciuile dico,quod est ipsorum præsidum gubernantium militum defendentium,& mercatorum negotiantium,& famulorum subministrantium.Opus spũale dico, quod cõsistit in disseminando diuina uerba, meditando diuina cantica,in dispensando sacramenta,in communicando bona sibi diuinitus data,siue terrena siue spũalia. Nã distribuere sua pro Christo, opus est spũale,non ciuile,non ciuitatis terrenę. Sicut ergo qui intenti sunt operibus ciuilibus reipublicę,ad opera manualia per Apostolicum præceptum non intelliguntur astringi, sic nec hi qui intenti sunt spiritualibus,maximè si redundet in aliorum salutem, commodum,& profectum . Et ideò occupatos in quatuor generibus operum spiritualium prædictorũ excipit Augu. à tentione Apostolici præcepti in libro, de opere mona.cum dicit.Si Euangelistæ sunt, si ministri altaris,si dispensatores sacramentorum, planè hanc sibi uendicant potestatem,si aliquid habebant in sæculo quo facilè sine opificio sustentarent hanc uitam, quod conuersi ad Deum indigentibus dispartiti sunt . Euangelistæ autem disseminant diuina uerba. Ministri altaris decãtant diuinas laudes,& diuina cantica.Dispensatores sacramentorum dispensant diuina sacramenta, & maximè Eucharistiæ uel pœnitentiæ. Qui diuiserunt suas possessiones, distribuerunt bona sua.Si ergo digni sunt sustẽtari pro unica distributione spiritualiũ, etiam si nihil corporaliter operentur, & si ille qui docet filium alicuius grammaticam,meretur ab eo sustẽtari,quare non ille qui docet uiam Regni cœlestis,qui impetrat gratiam orando,qui etiam exemplis bonæ uitæ excitat et dirigit ad æternam salutem? Cum ergo Respublica uniuersalis Ecclesiæ seu Ecclesiasticæ hierarchiæ indigeat ad sui conser-seruationẽ triplici opere supra dicto, nec Deus, nec Angelus,nec Pastor Ecclesię uel Rector sicut Apostolus, astringit ad huiusmodi opa, nisi secundum ꝙ exigit salus,necessitas,& utilitas ipsius Ecclesiasticæ hierarchiæ,cuius serui Christi sunt mẽbra.Quoniam ergo inter mẽbra Christi sunt quædam maximè idonea ad operationes corporales,& minimè ad spirituales, quædã cõtrariò modò,hinc est,ꝙ illis paupibus ualidis q̃ ad opera corporalia maxiè sunt idonei & minime ad spũalia, qui conuenienter aliter nesciunt uitare ocium,& opus facere uictu dignum,tales ad opera manualia astringuntur, & eis est manuale in præcepto. His autem qui simul spũalibus sufficienter possunt intendere, & labore manuum uictum acquirere uel in toto uel in magna parte,qualis fuit Apostolus Paulus, est opus manuale in cõsilio.His autem qui maximè sunt idonei ad spiritualia opera prædicta , uel etiam ad ciuilia,& minimè ad hęc manualia,huiusmodi opera lucratiua & artificialia non sunt in ꝓcepto, nec etiam in cõsilio,quia stultum esset,ꝙ pro re modicæ utilitatis commune bonum magnum incurret detrimentum,nec hoc ordinauit Deus nec eius Apostolus,sicut in sequentibus euidenter ostenditur. Quòd autem de huiusmodi operibus & hominibus diuersificari debeat iudicium secundum diuersitatem donorum, officiorum,& gratiarum sibi diuinitus collatarũ, ostendit glo. super illud Deut. Benedictus fructus uentris tui,& fructus terrę tuæ,& fructus iumentorum tuorum , ita dicens , diuersos ordines notat subditorum . Alij enim Doctoribus corporalia præbent adiumẽta, alij laborare possunt,quod ubi fuerit præceptum,alij simplicitate contenti per innocentiam uitæ student Deo placere, unusquisq; proprium donum habet ex Deo.Concedendum est igitur, ꝙ non omnes ualidi pauperes, etiam non curati , ad huiusmodi opera manualia sunt astricti,& concedendę sunt auctoritates,& rationes hoc probantes, hoc ostendentes. Ad illud autem quod primò obijcitur in contrarium de obligatione legis naturæ dicendum,ꝙ natura ad hoc non astringit nisi ratione periculi uitandi.Nam si ex lege naturę hęc maneret obligatio,cuncti essent uniuersaliter & ęqualiter obligati, quod absurdissimũ est , ideo si aliquis à natura astringitur , hoc non est nisi propter uitandum periculum , & hoc potest esse triplex. Aut quia nõ põt fructuosè sine labore uiuere,aut q̃a nõ põt honestè uiuer, aut q̃a nõ põt uiuere. In primò periclitatur entitas,in secundo honestas, i tertio utilitas. Est aũt naturaliter insertus hoi amor sui,esse cõtinui,amor honesti,& amor commodi,& per hoc lege naturæ astringitur homo ad uitandum hoc triplex periculum. Si ergo astringitur necessariò ad manualiter operandum pauper ualidus,si in tali articulo cõstitutus est,ꝙ non potest aliter uiuere , uel non põt honestè siue iustè,uel non põt aliter uiuere fructuosè. Si autem põt aliter hoc periculum uitare æque uel magis utiliter,astringi ad hoc nõ habet ex lege naturæ. Quod ergo obijcitur, ꝙ homo ex prima sua conditione ordinatus est ad istam operationem.Dicendum, ꝙ nullus homo debet esse sine labore in hac uita,ne forte de eo dicatur quod de reprobis dicitur in Psalm.In labore hominum non sunt,&c.sed ex hoc non sequitur,ꝙ oporteat occupari circa laborem manuum,& maximè lucratiuum. Et per hoc patet responsio ad sequens de exemplo Adæ, quia constans est,ꝙ non omnes obligantur ad opus agriculturæ.Ad illud quod dicitur,in sudore uultus tui &c.tunc non dictum est in præceptum iuris, sed in pœnam culpæ perpetratæ , sicut patet per textum sequentem.Ad illud quod obijcitur , ꝙ sine huiusmodi opere non potest genus humanum sustentari.Dicendum ꝙ duplex est mandatum,unum indiuidui,aliud quod respicit conseruationem speciei,sicut est mandatum de manducando,& mandatum de generando . Illud ergo quod respicit conseruationẽ speciei,non obligat nisi in communi,quia uno implẽte alius absoluitur,sicut de generatione, & quia opus manuale est huiusmodi,nisi in eo qui cõstitutus est in statu periculi,ideò nõ habet nisi talis astringi . Ad illud quod obijcitur,ꝙ sicut os est ad manducandum,ita & manus,&c.dicendum,ꝙ non est simile,quia si homo posset uiuere sine comestione,sicut potest uiuere sine manuali opere,non teneretur manducare.Præterea unus homo potest operari pro alio,sed non manducare pro alio, ideo non oportet sic omnes astringi uniuersaliter ad manualem operationem sicut ad manducationem,Ad illud quod obijcitur de præcepto , exẽplo,aut dicto,& uerbo Apostolico . Notandum, ꝙ circa Apostolicum præceptum consideranda est persona cui præcipitur,causa pro qua præcipitur,& forma sub qua præcipitur.Si consideretur persona,non omnibus præcipit generaliter, sed determinatè quibusdam.Ait enim.Et audiuimus quosdam inter uos ambulantes inquiete,nihil operantes,sed curiosè agentes. His aũt qui huiusmodi sunt denuntiamus, ut cum silentio operantes,suum panem manducent. Præcipit ergo in quietis curiosis & ociosis . Si autem consideretur causa , non est dubium quin sit ad remotionem horum trium uitiorũ . Quia enim labor corporalis ualet ad corpus domãdum, ad ocium tollendum , ad uictum honestè quærendum,idẽ Apostolus imponebat eis laborẽ quasi inuitiorum istorum medicamentum . Nam inquieti labore domante,otiosi labore excitante, curiosi & fœda cura uictum quærentes, ut dicit glo.indigent labore uictum promerente . Ideò Apostolus quasi per se loquitur, & propriè & sufficientissimè in prædicto mandato si attendatur causa.Si uerò attendatur forma sub qua pręcipit,constans est,ꝙ debet conuenire cum causa.Apostolicum enim hoc præceptum est, & ad tria prædicta ille astringitur,qui non potest habere illa tria per aliam uiam licitam & conuenientem,qui uerò potest non astringitur determinatè ad hanc uiam,quantũ est de ipsius ꝓcepti efficacia,quod dedit Apostolus ad ornandã & ædificandam Ecclesiam,non ad destruendam illam,secundum potestatem quam ad ædificationem dicit sibi diuinitus datam. Dicẽdum ergo,ꝙ Apostolicum præceptum, exemplum, edictum,& iudicium , illos obligat potissimè , qui sunt inquieti,ociosi,& curiosi, ut ab his redeãt, uel eos qui non possunt aliter conuenienter q̃ ꝑ laborem corporalem uitare uitia supradicta,sicut manifestè ostensum est. Ad illud quod obijcitur de glo.ꝙ uult Apostolus seruos Dei corporaliter operari.Dicendũ,ꝙ si illud esset uelle ꝓcepti,intelligendum est indefinitè de seruis Dei, idest de his,qui sunt ad seruitium Dominicum conuersi, qui per maiora & utiliora opera non sunt à manuali opere excusati, sicut exemplificat Aug. de his,qui uitam in sæculo de labore corporali transigebant,& sic illud indefinitè debet intelligi,& non uniuersaliter. Quia absurdũ esset dicere,ꝙ omnes serui Dei ad hoc sint astricti.Patet etiam hoc,quia Aug. à quo uerba illius glo.accepta sunt , sed mutata , excipit quatuor genera hominum,quos dicit non teneri ut labore proprio uictum quærant,sicut ostensum est suprà. Vndè super prædictam glo. innitendum non est,tùm quia mutat uerba Augu.dicit enim in originali.Primum debemus ostendere Apostolum corporalia opera seruos Dei operari uoluisse,ut uictum & uestitum à nullo indigerent,nec aliquam mentionem fecit de petitione, quia illi contrà quos agebat,non uiuebãt de petitis , sed oblatis,sicut in ij.lib.retractationum dicit . Facienda est ergo uis in hoc quod dicit uoluisse, quod non semper præceptum est, & in hoc quod dicit seruos Dei,quod indefinitè dictum est,& in hoc quod dicit ne compellantur , quod non pertinet ad pauperes uoluntarios , sed potius ad inuitos . Ad illud quod obijcitur de monachis,dicendum ꝙ monachi regulares, aliqui habent in professione & uoto laborem manualẽ, aliqui uerò minimè. Ratio uerò huius est diuersitas professionum,ex parte temporum personarum,& intentionum. Ex parte temporum , quia circa tempora primitiuæ Ecclesię quatuor erant genera monachorum,sicut distinguit beatus Benedictus in principio regulæ,s. Cœnobitæ. Anachoritæ. Sarabitæ & Gyrouagi. Primi erant boni,secundi optimi,tertij & quarti pessimi . Tertij.n.& quarti non ducebantur iugo aliquo , sed secundũ proprias concupiscentias ambulabãt. Sarabitæ intendentes carni , Gyrouagi mutabiles & uagabundi,& ad omnia mala parati. Secũdi, scilicet Anachoritæ regula non indigebant, quia tanq̃ perfectissimi regulabantur à gratia. Primis debuit regula dari, ut distinguerentur à Gyrouagis & Sarabitis,cõueniens fuit ne cõpellerẽtur exterius exire, ad laborem corporalem eos astringi . Vnde Aug. in lib. de opere mona. ait. Callidissimus hostis tam multos hypocritas sub habitu monachorum usq;quaq; dispersit,circumeun-

Triplex ẽ gen' operis.s. corporale, ciuile,& spirituale.

Occupati operi ciuili, aut spirituali , non tenẽtur ad opus manuale.

Pauperes ualidi qui ad spũalia,nõ sũt idonei,ad manualia tenentur.

Glo. Deu. [illegible]

Nõ [illegible]

Psal. 82.

Gen. 3.

2.Thes.3.

Quibus præcipiat Apostolus opus manuale, & qua de causa.

In primitiua Ecclesia.4. erãt gña monachorũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cumeuntes prouincias, nusq̃ missos, nusq̃ fixos, nusq̃ stantes, nusq̃ sedentes. Et post. Nonne calescit cor vrm intra uos, & in meditatione uestra exardescit ignis, ut illorum mala opera bonis operibus pleq̃amini, ut eis amputetis occasionem turpium nundinarum, quibus estimatio uestra lædit & infirmis offendiculũ ponitur? Miseremini ergo & compatimini, & ostendite hominibus, non uos in ocio facile uictum quærere, sed per angustam & arctã uiam huius propositi Regnum Dei quærere. Eadẽ uobis ratio est, quæ fuit Apostolo, ut amputetis occasionem his, qui quærunt occasionem, ut qui illorum potioribus præfocantur, in uestro bono odore reficiantur. Hucusq; Aug. Ex parte etiam personarum nouẽtiam, quia Monachi tunc temporis pro maxima parte erant laici, & plebei, & ideo competebat eis circa consueta opera occupari, unde Augu. in lib. de opere mona. Illi qui præter istam societatem sanctam uitam labore corporis transigebant, ex quorum numero plures ad monasteria ueniunt, si nolunt operari non manducẽt. Neque enim in Christiana militia ad paupertatem diuites humiliantur, ut pauperes ad superbiam extollãtur, nulloq; modo decet ut in ea uita ubi senatores fiunt laboriosi, ibi fiãt opifices ociosi, & quo ueniunt relictis delitijs qui fuerunt prædiorum Dñi, ibi fiant rustici delicati. Ex parte intentionum, quia Monasteria primitiua institutа erant ad uitam solitariã agẽdam, ut unusquisq; haberet curã sui, & apud se habitaret, & ideo Monachus dictus est, & quia pauciſimorũ est semper diuinis intendere, ideo ne ociosi essent, congruebat eorum professioni exerceri circa opus manuale. Vnde Hier. ait. Aegyptiorum monasteria hunc morem tenent, ut nullũ absq; labore suscipiant, non tam propter uictus necessaria, q̃ propter animæ suæ salutem, ne uagentur pernitiosis cogitationibus, & ad istar fornicantis Hierusalem omni transeunti diuariẽt pedes suos. Competebat ergo monasterijs primitẽporis astringi ex professione ad opus manuale, ratione temporis, personarum, & professionis. Sed post istantibus temporibus modicis q̃nilli Gyrouagi erant consumpti, & Ecclesia opulenta fuit ram in clericis, q̃ in Monachis, magis erat opus dandum circa spirituale exercitium, & hinc est q̃ Monachi laborem manualem siue corporalem bene & rectè in spiritualem exercitationem & psalmodiam commutauerunt. Et quia Ecclesiæ iam ditatæ magis indigebant spiritualibus operarijs, q̃ uinitoribus & agricolis: hinc est q̃ spiritussanctus religiones pauperculas suscitauit, quarum solicitudo & cura tota esset ad signandos seruos Dei in frontibus eorum signo Dei uiui, uocando ad pœnitentiam & ad gratiam spiritussanctι. Vnde utræq; à sua prima institutione habent officium prædicandi, & ideo cum tales circa opera spiritualia sint intenti, propter quæ alij ab alijs mereantur sustentari, nec sunt ociosi, nec curiosi sic uiuendo, nec in periculo, cũ Dominus eos paueri usq; modò, nec habẽt hoc ex uoto, ideo nec ipsi nec omnes pauperes uolũtarij, licet sint ualidi, sunt ad opus corporale astricti, quia nec ratione periculi, nec ratione præcepti Apostolici, nec ratione uoti emissi, ut manifestè liquet ex præmissis. Ad illud qd obijcitur de lib. de opere monachorum, dicendũ q̃ beatus Aug. in li. illo non ad hos loquitur, sed ad primos, qui opera corporalia quæ habebant ex professione, sub prætextu spiritualitatis contemnebant, quia nec propter spiritualia debebant omittere corporalia, nec etiam econuerso. Vnde Bern. ad tales loquens in Apologia ait. Iam uerò de labore manuum quid gloriamini, cũ & Martha laborans increpata, & Maria q̃scẽs laudata sit, & Paulus apertè dicat, labor corporalis ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia? Optimus labor de quo propheta dicebat, laborani i gemitu meo. Et de quo alibi. Memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum. at (ne corporale intelligas exercitiũ) & defecit spiritus meus inquit, unde ubi non corpus sed spiritus fatigatur, spiritualis labor procul dubio intelligitur. Quid ergo inquis? Siccine spiritualia illa persuades, ut etiam hæc quæ ex regula habemus corporalia damnes? Nequaq̃. Illa oportet agere, & ista non omittere, alioquin cũ aut ista omitti necesse est, aut illa, ista potius omittenda sunt q̃ illa. Quantò enim spiritus melior corpore, tantò spiritualis q̃ corporalis exercitatio fructuosior. Tu uerò cum de horum obseruatione elatus, alijs non eadem obseruantibus derogas, nonne te magis regulæ transgressorem iudicas? Sunt ergo ad opus manuale astricti illi, qui habẽt ex obligatione professionis, nisi forte opus manuale commutent in spirituale, ita q̃ hoc etiam sit de uoluntate & licentia superioris. Ad illud quod obijcitur de glo. Luc. xij. dicẽdum q̃ illud totum est consilium, sicut textus ille super quem gl. fundatur. Nec aliquis ad totũ illud, nec ad partem se astringit, nisi quãtum ex professione promittit. Vnde sicut eleemosynas dare non est præceptum illi, qui omnia dedit, sic nec illud intermedium, scilicet operari, tenet ratione obligationis necessariæ, sed solius suasionis monitoriæ uel etiam cõsultiuæ. Ad illud qd obijcitur de Hieronymo. Benedicto. iam manifesta est responsio per prædicta. Ad illud quod obijcitur de beato Francisco, dicendum q̃ in regula beati Francisci, quædam dicuntur præceptoriè, quædam monitoriè, quædam informatiuè, sicut ipsa regula aperta uocabula distinguit expressè. Hoc autem quod dictum est de labore, non est dictum præceptoriè, quia non imperaret q̃ faceret deuotè, cum hoc non sit in nostra potestate, sed dictum est informatiuè. Informat enim quorum sit manualiter operari, & qualiter, quia illorum qui habent gratiam & facultatem uirtutis, & industriam artis, & oportunitatem

1. Tim. 4. Psalm. 6. Psalm. 76.

Ioan. 14.

In Epistola ad Rusticum.

Act. 1. 22. contra hunc.

tem loci, & temporis. Qualiter, quia fideliter ad proximum, deuotè ad Deum, & modesti ad seipsos. Vndè Sanctus intelligens per spiritum sanctum suam uocationem in qua erant laici cum clericis, nec mandatum dedit de manualiter operando, nec tamen omnino reticuit, ut laici & qui non sunt ad spiritualia idonei, nec circa necessaria fratrum intenti, nec adhuc sunt ad contemplationis indefessum ocium eleuati, panem non comederent ociosi. Cum enim omnibus sit cauenda ociositas tanquam sentina omnium uitiorum, potissimè his cauenda est, qui se per fectioni euangelicę astrinxerunt. Sic ergo patet, q̃ non omnes ualidi pauperes etiam non curati ad opera manualia sunt astricti.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE. EPISTOLA DE EO QVOD CHRISTVS, ET APOSTOLI, ET DISCIPVLI EIVS INCESSERVNT DISCALCIATI.

ALIS lector: tali lectori. Spiritum intelligentiæ sauoris. Quoniam secundùm Apostolum Ioannẽ Deus ueritas est, qui contrà ueritatẽ offendit, maximè euangelicam, cuius Christus spãliter auctor est, contra Christũ offendere comprobatur. Super eo igitur, q̃ Christum & suos Sanctos Apostolos atq; Discipulos nõ discalceatos, sed calceatos incessisse coram peritorum multitudinem prædicasti, quãm temere cõtra ueritatem Euangelicam offenderis, perpendere poteris ex subscriptis. Ait enim Chrysostο. super Matth. Apostoli cum una tunica & discalciati circũibant totum mundum, & superabãt. Item Hieron. ad Aggerentiam. Apostoli toto orbe peregrini, non es in zona, non uirgam in manu, non caligas habuere in pedibus. Itẽ ad Rusticum monachum ponit idem. Idem in Epistola ad Eustochium dicit sic. Moses & Iesus naue nudis in terra sancta iubentur pedibus incedere, Apostoli sine uinculis pelliũ & onere calceamentorum ad prædicationem noui destinãtur Euangelij. Milites uestimentis Iesu sorte diuisis, caligas non habuere quas tollerent. Non. n. habere Dominus poterat, quod seruos suos habere prohibuerat. In hac auctoritate perpendesus non tantum calceamenta tempore passionis non habuit, sed etiam habere primo nõ potuit. Cœpit enim facere, & docere. Item Augustin. dicit sic. Quod scribitur Luc. xxij. Quando misi uos sine sacculo, sine pera, sine calceamentis, nõ transierunt Dñi uerba, sed & discipulorum obtẽperantiuũ facta secura sunt. Item in uita Beati Martialis. Sanctus Domini Martialis pergẽs ad prædicandum, non equo uehebatur aut asino, non quolibet iumento, nec calceamẽta propriis induebat pedibus, sed iuxta Domini & magistri sui Iesu Christi sententiam, quam ipse sibi & alijs Apostolis inculcare solebat, ut pergentes de ciuitate in ciuitatem, non sacculum, neq; perã secum tollerent, nec calceamẽta. Nudis incedẽs pedibus, imitator Christi, atq; Beati Petri Apostolorum principis cõsanguineꝰ sui, in omnibus quæ ipse dominus præcepit, existẽs curabat. Itẽ in uita Beati Frontonis discipuli scribitur sic. Beatus Fronto castra & urbes & uicina loca calceatus tantùm sandalis peragrans, gentium cæteruis diuini uerbi semina erogabat. Itẽ in Marthæ, & Magdalenæ uitis legitur, q̃ uel sandaliis utebantur, uel nudis pedibus incedebant. De sandaliis autem dicitur. Calceatos sandaliis ubi glo. ut neq; pes tectus sit, neq; nudus ad terram. Item Ephes. vj. & Matth. x. dicitur in glo. Sanda liis uel soleis usos Apostolos fuisse. Papias autẽ dicit. Sandalia autem sunt calceamenta desuper corium non habentia. Item Eusеb. Cesarien. sexto Ecclesiasticæ historiæ. lib. in ca. de laudibus Origenis. dicit sic. Ante omnia Origenes præcepta euãgelica, & uoces Saluatoris summo amore, & studio implenda esse censebat, quibus præcipitur duas tunicas non habendas, nec calceamentis utendis, nec de crastino cogitandum. Et sequitur. Ita deniq; per multos annos absq; omni calceamento nudis traditur incessisse uestigiis. Item Gregor. Nazanzenus. Optabam homines uidere, qui uiuerent ad exemplum, prædicatores Euangelii Christi, nudis pedibus incedentes, propter regnum pauperes, propter pauperta tem reges. Cernis puto si proprie sapis, q̃ duo il Iustrissimi græcorum Doctores præceptum euãgelicum de non portandis calceamentis ad litteram censuerunt obseruandum. Quod si forte assis in hac sententia præsumpseris dicere, prædictos duos Doctores hæresim sapuisse, per prædictas & post dicendas auctoritates Doctorum latinorum catholicorum, calumniari in hac parte prædictos Doctores conuinceris manifestè. Item in uitis patrum, in monachorum perfectorum laudibus, legitur in pluribus locis, quòd nudis uestigijs incedebant. Item Hieronymus in libr. contra Iouinianum reprehendit ipsum, quòd cum prius tanquãm perfectus monachus nudis pedibus incessit, postea à perfectione apostatans monachali, calceamenta deaurata portabat. Item in Apostolicis actis dicitur. Calcea re caligas tuas. Ad hæc est una glo. Petrus propter rigorem carceris ligamenta ad horam laxabat, ut tunica circum pedes demissa frigus noctis uentumq; temperaret, exemplum præbẽs infirmis

Mar. 6.

Act. 12.

Universidad de Deusto Biblioteca

infirmis,ut cum molestia corporalis uel iniuria
intentatur humana, liceat aliquid laxare de ri-
gore propositi. Sicut ergo Petrus in eo ꝙ circũ-
pedes tunicam demisit ad horam propter rigo-
rem carceris,exemplum infirmis præbuit, & ri-
gorem laxauit, ita & in eo ꝙ ad horam tantum
caligas habuit,si tamen habuit. In fine tamen
prædictæ glo.caligæ Petri spiritualiter exponun
Lucæ.12. tur sic. Quod dictum est. Sint lumbi uestri
præcincti,&c. Et calciati pedes in præparatio-
Ephes.6. nem Euangelij pacis, spiritualium uirtutum uer
biq; prædicandi resumere iubentur insignia.
Textus etiam, calciate ad literam intellectus,
non dissonat à prædictis auctoritatibus & infe-
rius annotandis,sed omninò etiam concordat.
Nam ubi latinus interpres dicit caligas, grecus
dicit sandalia. Sunt autem sandalia,sicut dicit
magister in historia, soleę uel petones. Secun-
dum Papiã uerò caligæ dicuntur,quasi caligulę,
quia super pedem colligantur. Vel etiam quia
Solea Sancti Petri Romæ seruatur. calce ligantur sicut cernimus in solea sancti Pe-
tri,quæ usq; hodie Romæ seruatur. Et etiam in
picturis,& in cęlaturis antiquarum Apostolica-
rum imaginum & nouarum,in quibus omnibus
uel cum soleis uel nudis pedibus exprimuntur.
Non tibi blãdiaris cum audis,quia sandalia sunt
caligę, quia secundum Papiam sandalia sunt ca
ligæ uel calceamenta desuper corium non habẽ
tia. Ridiculosum igiẽ est ualde, ꝙ literatus hoc
neget,quod clamant lapides,& testantur. Inter-
lineare autem quo dicitur super illo uerbo, exẽ-
plum datur non sine calceamentis ambulandi,
Angelo iubente & Apostolo complente,soluitur
per principium interliniaris,ubi dicitur, caligæ
sunt calceamenti genus, & de illis intelligitur.
Nec uidetur autenticum,sed ponitur magistra-
le,uel spiritualiter intelligẽdũ est, ut est illud ad
Ephes.6. Ephes. Calceati pedes,&c. Glo. Hæc calceamen-
ta uirtutum debet habere prædicator, ne ille
qui prædicat pede mentis terram tangat, idest
pro terrenis faciat. Hac significatione dicit Mar
cus Apostolos sandalijs calceari uel soleis,scili-
cet ut neq; pes sit tectus,neq; nudus ad terram.
Hic(ut cernis)manifestè dicit gl. & est August.
quid sunt sandalia quia soleę, & ꝙ uirtutum cal
ceamentis debent uiri Apostoli calceari. Am-
plius super illud Lucæ. Quando misi uos sine
Glo. Luc. 22. sacculo & pera & calceamentis, &c. Glos. dicit
sic. Non eadem uiuendi regula persecutionis,
quæ pacis tempore discipulos informat. Missis
quidem discipulis ad prædicandum, ne quid in
uia tollerent præcipit, instante autem mortis ar
ticulo, & tota illa gente Pastorem simul & gre-
gem persequente, congruam tempori regulã de
creuit, permittẽs ut tollant uictui necessaria. Ex
hac glos.patet, quòd ad regulam Apostolicam
pertinet nihil in uia tollere,& sine calceamentis
incedere. Et licèt persecutionis tempore ali-
quid in uia tollere permittatur, de calceamen-
tis tamen comportandis etiam persecutionis
tempore, nec textus innuit,nec glo. Ex prædi-
ctis testimonijs clarius innotescit,quid de Do-
mini nostri Iesu Christi & suorum Apostolo-
rum,atq; discipulorum calceamentis,iuxtà ue-
ritatem Euangelicam & sanctorum expositio-
nes, docendum sit pariter & seruandum. Sed
his omnibus testificationibus firmissimis, atq;
claris, sancti Euangelij sanctiones sunt incom-
parabiliter clariores. Scribitur enim in Matth. Matth.
Nolite possidere aurum,neq; argentum, neq; pe
cuniã zonis uestris,non perã in uia,neq; duas tu-
nicas,neq; calceamenta,neq; uirgam. Itẽ. Præce Marc.
pit eis Dominus,ne quid tollerẽt in uia nisi uir-
gam tantum, non peram,non panem,neq; in zo
nis ęs, sed calceatos sandalijs. Item ait. Noli- Luc.
te portare sacculum, neque peram, neque cal-
ceamenta. Quod autem Domini hæc uerba
mandata, non tantum spiritualiter, sed etiam
ad literam fuerit obseruata, patet ex auctorita-
tibus prædictis. Patet etiam ex picturis & cę-
laturis antiquissimis laicorum. Patet etiam ex
ipsis sandalijs Apostolorum & Christi Discipu-
lorum,quæ usque in hodiernum diem in pleris-
que locis,ad huius ueritatis astipulationem, &
deuotionem fidelium reseruantur. Patet etiam
ex glo. Marci superius allegata. Patet etiam ibi-
dem ex alia glos. Matthæus & Lucas memorant
Dominum dixisse discipulis,ut nec uirgam fer-
rent. Marcus ne quid tollerent, nisi uirgam tan-
tum. Sed illi accipiunt realiter uirgam, Marcus
per uirgam potestatem accipiendi necessaria à
subditis. Ergo sicut Mattheus & Lucas uirgam
realiter accipiunt,sic & calceamenta. Et Plato
dicit,duas summitates corporis non esse uelan-
das,neque assuetam fieri molliciem debere ca-
pitis & pedum. Cum hæc habuerint firmitatem,
cætera robustiora sunt. Item magister in hi-
stor.qui dicit sic. Non portabitis calceamen-
ta,neque uirgam. Secundum Marcum sanda-
lijs, idest soleis uel petonibus uti iussi sunt.
Item in libr. Iosue dicitur. Solue calceamen- Iosue
tum tuum de pedibus tuis,&c. Glo. Hi sunt pe-
des quos lauit Iesus. Non autem ignorat pru-
dentia tua, Dominum Iesum non tantum pe-
des Apostolorum spirituales, sed etiam corpo-
rales humiliter abluisse. Patet etiam postremò
per gloriosum Christi signiferum Franciscum,
qui spiritu sancto reuelante iuxtà literalem in-
tellectum prędicti præcepti ordinem suum & re
gulam instituit, Domino cooperante & sermo-
nem confirmante sequentibus signis, & etiam
seruauit. Et iuxtà hunc intellectum per se ad pro
uidentiam signis præcedentibus confirmatio-
nem meruit obtinere. Cæterùm si præcepta Euã
gelica de non portandis calceamentis spiritua-
liter tantùm ab Apostolis intellecta fuerunt &
seruata,ergo & illud quod ibidem inferitur,gra
tis accepistis, gratis date. Et illud. Infirmos
curate,

curate,mortuos suscitate. Et illud. Nolite pos-
sidere aurum,neq; argentum,&c. Quod quantũ
pernitiosum sit, & euangelicæ ueritati aduer-
sum,tua peritia non ignorat. Vbi quæso esset il-
Act.3. lud Petri. Argentum & aurum non est mihi? Et
Act.8. illud. Pecunia tua tecum sit in perditionẽ, quo-
niam donum Dei existimasti pecunia posside-
Act.9. ri. Et illud. Dansq; illi manum erexit eam in su-
scitatione thabitę. Hæc ergo si ab Apostolis fue
runt intellecta ad literam,& seruata, ergo & il-
lud de calceamentis ab Apostolis non portan-
dis,quæ prædictis sine medio connectuntur. Præ
terea Gręci prædicantes Euangelium,quos cer-
nunt pecuniam non accipere,nec calceatos ince
dere,sed sandalijs, uel soleis uti Apostolicos nũ-
cupant,& ut Christi Discipulos uenerantur. Mo
nachi etiam in die,sicut ille retulit mihi qui ui-
dit,calceamentis non utuntur,nudis pedibus in
cedentes. Hæc autem scripsi tuæ peritiæ, ut de
cætero contra tot & tanta testimonia, Christũ
& eius perfectissimos discipulos non infames,&
euangelicæ ueritatis regulam ut lux clarissima,
expositione tua mystica non obscures. Nam se-
cundum quandã Glo. super Mat. Prauus est au-
ditor,q manifesta uult obscurè intelligi. Innuit
etiam Gregorius in moralibus in prohœmio tri
fariæ scripturæ modum. Sunt enim quæ histo-
riæ uel ad literã intelligi nequeunt,ut illud Iob.
Iob.7. Suspendium elegit anima mea. Et illud. Pereat
Iob.3. dies in qua natus sum. Quædam historicè mo-
raliter & allegoricè intelliguntur. Quædam in
quibus qui sensum literæ negligit, oblatum ue-
ritatis sibi lumen abscondit. Certum est autem
ex prædictis trium Euangelistarum sententias
superius allegatas, non in primo genere, sed in
secundo & tertio contineri. Ceterum ꝙ qua-
tuor Euangelistæ Ioannis Baptistæ humilitatẽ
admirabilem prædicantes introducunt ipsum
dicentem, ꝙ non sit dignus soluere corrigiã cal
ceamentorum Christi, siue ipsius calceamenta
portare. Quòd spiritualiter intelligendum sit,
ex glosis sanctorum annotatis ibidem clarius in
Ioan.1. notescit. Dicitur in Euangelio Ioannis. Nõ sum
dignus ut soluam eius corrigiam calceamenti:
ubi Glo. Non ait,non soluam,soluit enim quan-
do ipsum manifestauit, & de diuinitate & hu-
manitate ipsius multa aperuit,sed non sum di-
gnus scilicet ait, quia ad hoc agendum se indi-
gnum putauit. Item in Lucæ Euangelio iterum
Luc.3. dicitur. Non sum dignus soluere corrigiam cal-
ceamentorum eius, ubi ait Glosa. Non sum di-
gnus mysterium soluere incarnationis, uel no-
Marc.1. men sponsi non mihi usurpo, nec sponsus credi,
sed amicus spõsi uolo. Item Marc. Non sum di-
gnus procumbens soluere corrigiam calceamen
torum eius. Hieronymus, i. incarnationis myste
Matth.3. rium, quando uerbum caro factũ est. Item Matt.
Non sum dignus calceamenta eius portare. Glo.
Intendebat hic ostendere excellentiam Christi,
& sui humilitatem. Et in eadem Glo. exponitur
allegoricè ut prius. Fortè autem Ioannes Bapti
sta in uerbis præpositis ad literam intellectis nõ
Christum calceatum dicere intendit, sed iuxtà
prædictam Glosam intendebat &c. maiestatem
Christi magnificans,& suam humilitatem præ-
dicans,usitatum modum loquendi tenuit,sicut
de homine ualdè nobili non lauãte manus suas
posset dicere pauper humilis, non sum dignus
aquam effundere super manus eius. Nisi fortè
quispiam uerba proposita uolens exponere, di-
cat,ꝙ Christus eo tempore quo Ioannes Bapti-
sta sententias protulit antedictas, nondum pu-
blicè prædicabat,nondum regulam ediderat,nõ
dum in deserto exemplum dans pœnitentiæ ie-
iunauerat. Quod utiq; uerum est. Et ideo uult
dicere,ꝙ calceamentis tunc temporis utebatur.
Quod utiq; uidetur à glosis omnibus, & sancto
rum expositionibus alienum. Siue autem hoc
fuerit siue non, ex prædictis manifestè conclu-
ditur, ꝙ post institutionem Apostolicæ regulæ
Christus suiq; Discipuli sine calceamentis ad li-
teram incesserunt. Nam secundum Hieronymũ
Christus non habuit, quod non habendum do-
cuit,qui primò cœpit facere & docere. Idcirco
periculosum est ualdè immò ridiculosum asse-
rere aliter Christum,aliter Apostolos uixisse, &
Christum regulam non seruasse, & Apostolos
aliud q̃ Christum habuisse perfectionis exem-
plum, cum Discipulum esse perfectum si sit si-
cut magister suus, & seruum non esse Domino
suo maiorem euangelica ueritas contestetur, & Matth.10
ut simus imitatores Domini sicut & ipse Christi,
nos Paulus Apostolus exhortetur. Tu igitur qui
Euãgelij Doctor es, & sectator, si huius euange-
licę perfectionis apicem non attingis usu, attin-
gas saltem affectu pio, affatu ueridico, & catho-
lico intellectu,& noli Euangelij candidissimam
margaritam tortis expositionibus conculcare,
noli contra euangelicorum pedum nuditatem
pelles mortuas defensare. Si enim contra senten
tias Euangelij calceamenta defenderis, timen-
dum est, ne duas tunicas & cum pera pecuniam
defendere contendas. Doceat ergo te unctio ue-
ritatem,ut si quid incautius contra Euãgelium
prædicasti, studeas reuocare. Ne contemptum te
reputes,ꝙ in hac epistola tecum singulari-
ter sim locutus. Hoc enim mihi amor
charitatis priuatæ suasit, preser-
tim quia malui consuetudi-
nem imitari Doctorum il-
lustrium, & sanctorum,
quàm uulgarem fa-
cetiam populo-
rum. Vale in
Domino.

Universidad de Deusto Biblioteca

SERAPHICI DOCTORIS SANCTI BONAVENTVRAE PROLOGVS IN APOLOGIAM PAVPERVM,

aduerſus eorundem calumniatorem, ſcilicet Gyraldum de Abbatis Villa. Doctorem Pariſien. qui cum in beatū Franciſcum, & eius ordinem linguam relaxaſſet blaſphemam, diuina ultione percuſſus paralyſi diſſolutus, & lepra percuſſus interijt.

SVmmi Legiſlatoris inuiolabili cōſtat diffinitione ſancitum, ſic maieſtati æternæ cultum debitum eſſe reddēdum, q̄ idolorū cultura uitetur, ſic redigendū intellectū creatum in ſummæ ueritatis obſequium, q̄ nullus falſitati præbeatur aſſenſus. ſic uacandum ſanctificationi ſpūum, q̄ ferietur à ſeruitute carnalium uoluptatū, ſic deniq; uirtutum Deiformium approbandā eſſe rectitudinem, q̄ deformantium uitiorū prauitas reprobetur. Præterea ſicut ueritatē fidei, & morū amore præcipuo iubemur deſiderare, ac quærere, ſic & errores eidem oppoſitos, ſummo aſtringimur horrore uitare, tantoq; uehementius, quantò pernicioſiores eſſe ꝓbantur. Quod quia ſcripturæ ſacræ Catholicos tractatores non latuit, mox ut ſuboriri ſenſerunt peruerſorū dogmatum germina, magno ſtuduere conatu illorum conuulſioni operā diligentē impendere, ne ſi in altum ſuccreſcerēt, ſationis Dñicæ ſemina ſuffocarēt. Porrò diebus iſtis nouiſſimis, quibus euidētiori claritate ueritatis Euāgelicæ fulgor illuxerat, (quod abſq; ꝓfluentium exuberantia lachrymarum nequaquā referre ualemus) dogma quoddā pullulaſſe, iamq; in ſcriptis redactū reperimus, quod tāquam fumus teter, & horridus è puteo abyſſali prorumpens, ipſiuſq; ſolis iuſtitię ſplendentibus radijs ſe directè obijciens, Chriſtianarum mentium Hemiſphærium obſcurare contendit. Ne igitur tā pernicioſa labes (nō ſine Dei offenſa & animarum diſcrimine diſſimulata) cōcreſcat, præcipuè cum calliditate ſerpentina pietatem quādam in ſuperficie præferat, reuelāda eſt facies indumēti eius, ut clarè detecta fouea, cautè poſſit euitare ruinā. Sanè quia huiuſmodi fabricator erroris, cum adhuc ſit uiator, ut credimus, corrigi poteſt per Dei clementiam, ſolicitè pro eo interpellandus eſt Chriſtus, ut ſuæ uocis uirtute, ac ſapientię lumine eius, quam Saulo quondam exhibuerat, miſerationis nō immemor, & ꝓteruientē deterreat, & ſuperbientē humiliet, & errātem requirat, corrigat, & reducat. Et qm̄ meliora ſunt uulnera diligentis, q̄ fraudulenta odientis oſcula, nequaquā peccatorū oleo adulationē, uidelicet impinguandum eſt ipſius languidum caput, nec tumidi cordis apoſtema palpandum, quin potius procacis hōis erectam ceruicem, oportet dura increpatione ferire, non quidem amari cordis odio, ſed tranquillæ mentis emulatoria charitate. Ipſum uerò dogma peſtiferum ordinato competit improbare ꝓgreſſu, ut per modum apologiæ obiectioni coaptetur reſponſio, & impugnationi defenſio correſpondeat ex aduerſo. Quoniā igitur primò perfectionis Euangelicæ apicem conatur deijcere, de hinc præcipitare menia, tertiò euertere fundamenta, tandemq; pauperum Chriſti profeſſionem falſis criminationibus infamatam, abhominabilem reddere mundo, quadruplex in contrarium reſponſionum eſt inſtruenda munitio, quarum quælibet tripartita ſit, iuxtà quod exigit materia, quatenus triangulari huiuſmodi armatura euangelici milites, uelut ueritatis ſcuto circundati, contrà fulminantium telorum acumina protegantur inuicti.

Primæ reſponſionis prima particula, in qua calumniatoris peruerſa intentio detegitur, & uera condeſcenſionis Chriſti ſublimis perfectio declaratur. Artic. I.

IGitur libellū illum calumnioſum, cuius hoc initium eſt. Tantū ſibi præſumptionis aſſumpſerunt quidam homines, &c. cum emulatione non ſecundum ſcientiam fuiſſe cōſcriptum, neq; ſanam continere doctrinam, qui diligenter uult conſiderare luculenter pōt aduertere. Primum quidē quia in defenſionem illius libri erronei, qui ſic incipit. Ecce uidentes clamabunt foris, paucis reuolutis temporibus per Sedē Apoſtolicam reprobati, non abſq; nota rebellionis eſt æditus, legiſlatoris ſpreta ſententia quam in Deut. ſanxit. Si difficile atq; ambiguum apud te iudicium eſſe proſpexeris, uenies ad ſacerdotes Leuitici generis, & ſequeris ſententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, uel ad ſiniſtrā. Qui aūt ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Dño Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Quòd ſi tēpore ſacerdotij figuratiui Pontificis ſententiæ aduerſari malum erat, mortiſq; pœna mulctandum, multò fortius tempore ueritatis & gratiæ reuelatę, qñ Chriſti Vicario plenitudo poteſtatis collata eſſe dinoſcitur, malum eſſe conſtat nullatenus eſſe tolerandum, in fide uel moribus eius diffinitioni dogmatizare contrariū, approbādo quod ipſe reprobat, reędificādo quod ipſe deſtruit, defenſando quod damnat. Dehinc ſiqs libri totalis continentiā uigili circumſpectione conſideraret, nō ſanā, ſed potius inſanam, & impiā diſſeminare doctrinam oſculata fide perpēdet. Nam in primo libro, fugā perſecutionis & mortis tanq̄ actū, maximè competentē uiris perfectis & ſanctis magnis extollit ꝑconijs abſtinentiam

tiam uerò & ieiunium tanquam ſpūalium medicamenta morborū, maximè aſtruit competere imperfectis. In ſecundo uerò, ſtatū opes habentiū oſtendere nitit omni laude digniſſimū, & è contra ſtatū nihil habentiū pericoloſum aſtruere conat, atq; imperfectū. In tertio quoq; Religioſorū mendicantium pauperiē, & abiectionē, quantis poteſt cauillationū uerſutijs impugnare molitur. Ex quibus patenter colligit, q̄ huiuſmodi pernicioſa doctrina, non tantū Sedi Apoſtolicæ, ſed etiam ſedi Dei, & agni aduerſatur apertè.
Matth. 5. Cum.n. ſanctū Euangelium beatos dicit pauperes, beatos qui lugent, beatos qui eſuriunt, btōs qui cum gaudio & deſiderio ꝑſecutionē patiuntur, ut ſic nos ad arctā inducat uiā, quæ ducit ad uitam, hic è contrariò dogmatizat perfectos, & beatos, qui perſecutionem fugiunt, qui ieiunia ſoluunt, qui reditibus affligunt, qui etiā ſummis honoribus extolluntur. Quod q̄ ſit alienū à Saluatoris doctrina, nemo Chriſtianus ignorat, cū & ipſe magiſter oīum Chriſtus, non ad ſolatia carnis, ſed ad ſupplicia crucis diſcipulos ſuos ſemp inuitet. Deniq; q̄ peruerſi fuerit zeli amaritudine motus, qui ꝑdictum ædidit librum, & libri declarat titulus progreſſus & terminus. Nā cum aduerſus eum ſcribat, qui contrà libellum damnatū opuſculum quoddā compoſuit, cuius initium eſt. Manus quæ contra oīpotentem erigitur, in quo ſecundum totalē intentionem ſcribentis, & continentiā libri, paupertatis eximiæ perfectio defenditur, aſtruitur, & laudatur, hic è contrario titulum libello ſuo præmittit, q̄ liber hic eſt contrà aduerſariū perfectionis Chriſtianæ, & ꝑlatorū & facultatum Eccleſiæ, quaſi non poſſit paupertatis celſitudo laudari, niſi in iniuriā Chriſti, & Eccleſiaſticæ dignitatis: in quo ſe oſtendit, uel impium, uel ignarū, dū uel ſcienter innocenti falſum impingit crimen, uel ex inconſideratione propria non aduertit, q̄ diuerſi ſtatus in Eccleſia Chriſti comendari poſſunt laudibus præcelſis, & proprijs, non tñ diſſonis, quāquam diuerſis. Nunquā.n. qui commendat uirginitatem, aduerſarius cenſendus eſt eſſe coniugij, aut qui laudat ſolitudinem, aduerſarius dicendus eſt cœnobiticæ uitæ. Certè ſancta mater Eccleſia, quæ in laudibus cuiuſlibet confeſſoris piè decantat: Non eſt inuentus ſimilis illi, qui cō ſeruaret legem excelſi, nō propter hoc glorioſo detrahit Apoſtolorū choro, uel candidato exercitui martyrum, cum quilibet ſtatus ſuam prærogatiuam habeat, de qua poteſt ſine aliorum iniuria ſpecialiter commendari. Porrò ſi laus filiorum non diminuit, ſed amplificat laudem patrum, commendatio ſpūalium pauperum potius cenſeuda eſt exaltatio, & glorificatio, q̄ depreſſio prælatorum. Ex quibus apertè relinquitur, præfatum titulum à falſi criminis impoſitione ſumpſiſſe originem, per quem pauperum hoſtis molitur procurare diſcidium inter patres & filios, tutores & orphanos, nutritios & alūnos, ut ſic patronorum ſuorum ſubſidio deſtitutos, deglutiat inopes, rapiat pauperes, & interficiat innocentes. Huiuſmodi enim pauperes, de quorū numero fuit ille, contra quem ſcribit, in ipſo ſui libri exordio de præſumptione notat, de amore priuato, de ſui cōplacentia, iactantia, & arrogātia inaudita, uidelicet, q̄ ſe præferant Chriſto, dum in prima ſui oris apertione ſic ait. Tantum ſibi præſumptionis aſſumpſerunt quidā hoīes ſeipſos amantes, ſibimetipſis placentes, ac ſuā non Chriſti iuſtitiam prædicantes, ut cū dicat Apo-
ſtolus. Eſtote imitatores mei, ſicut & ego Chri, 1. Cor. 4.
ipſi è cōtrario dicunt. Eſtote imitatores noſtri, in quibus non ſumus imitatores Chri. Hæc nāq; ſunt prima uerba ipſius, in quibus apertè declaratur, q̄ liber ipſe totalis trahit originem ab eo, qui eſt mendacij pater, & in ueritate non ſtetit, qui homicida fuit ab initio, & accuſator eſt fratrum. Qui.n. tales inter Eccleſiæ membra ſunt, certè ſi qui ſunt, omninò tanq̄ luciferiana tumeſcentes ſuperbia ex hac & æterna uita delendi ſunt. Quòd ſi reperiri nequeunt, quia non ſunt, uel in uentum loquitur, uel innocentes calumniātur, non attendens illud Sapientis. Qui calū-
niāt egentē, exprobrat factori ſuo: honorat aūt Prou. 14.
eum qui miſeretur pauperis. Nec dubium diuina prouidentia id geſtum eſſe, q̄ tali dogmati tale præmitteretur initium, ut qui legit agnoſcat, q̄ libelli huius conſcriptor, ut detractor loquitur, non ut doctor. Sanè quia detractionis uitiū excecationem inducit. Gregorio in regiſt. dicente. Quid aliud detrahentes faciunt, niſi q̄ in puluerem ſufflant, atq; in oculos ſuos terram excitant, ut undè plus detractionis perſlant, indè magis nihil ueritatis uideant. Ideo peruerſi huius dogmatis cultor ſemper dum ſcribit in peius proficit, & tanquàm cæcus in foueam ruit. Nam conſequenter annectit. Quid enim aliud dicere uolunt, qui in ſuis ſcriptis dogmatizant, quòd Chriſtus Dominus aliqua egit, non in ſummæ perfectionis oſtenſionem, ſed in infirmorum, ſeu imperfectorum condeſcenſionem, cuius contrarium aliquando uiris perfectis facere licet, non uituperabiliter, ſed laudabiliter, immò laudabilius agitur, quàm omittitur. Hoc eſt etiam quod pro ſummo habet errore, quod tanquam uenenum abhorret, & reſpuit, q̄ Chriſtus Deus cuius perfecta ſunt opera, aliquod opus effecerit, per quod imperfectis condeſcenderet & infirmis, ac per hoc condeſcenſionem huiuſmodi tanquam rectitudini perfectę contrariam, ab exemplari omnimodæ perfectionis omninò aſtruit eſſe alienam. Quod quamuis ſuperficietenus uideatur excelſam iuſtitiæ perfectionem in Chriſto prætēdere, & ideo ad eius laudem pertinere, quia tamen ab ipſo actum ſummæ pietatis excludit, nihil aliud eſt, quàm fontis miſericordiæ uenas ſalutiſq; uias iniquè præcludere, necnon Regis æterni cōdeſcenſiuam clementiam impiè blaſphemare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Articulus. II.

AD defensionem igitur ueritatis & improbationē erroris, eligere disponimus exēplo Dauid, quinq; limpidissimos lapides de torrente redundantis sapientiæ catholicorū Doctorum, quibus si pia fide ueritati assentire uoluerit, nobiscum armetur; si autem ut effrons resistere, in fronte feriatur. Audiat ergo primū quid dicat Augustinus. Habuit (inquit) Dominus loculos, & dictum est de quibusdam Religiosis fœminis, ꝙ ministrabant ei de substantia sua. Futurus erat & Paulus nihil tale aliquando quærens, & omnia prouincialibus donans. Sed quia multi infirmi ista quæsituri erant, magis infirmorum personam suscepit Christus. Sublimius Paulus nūquid & Christo? Sublimius Christus, quia misericordius. Cum enim uideret Paulum non esse ista quæsiturum, prouidit ne damnaret quæsiturum, & præbuit exemplum infirmo. Cum enim uideret multos prōptos, & gaudentes ituros esse ad martyrium passionis, exultaturos in ipsa passione, fortes centenarios, maturos ad horreum, tamen infirmorum quorundam, quos uidebat posse cōturbari uentura passione, ne deficerent, sed potius uoluntatem humanam uoluntati Creatoris coniungerent, ipsorum personam uoluit suscipere Christus in passione dicens. Tristis est anima mea usq; ad mortem. Hæc Augustinus. Quid hoc clarius, quid limpidius contra aduersarium ueritatis dici potest. Non enim ualet interqueri ad infirmitatē carnis, ꝙ ait in loculis, & in formidine passionis infirmorum personam suscepisse Christum. Nā & Paulus ipse, & illi quos ad passionem dicit ire gaudentes, quos etiam ab infirmis huiusmodi in uerbo prefato distinguit à carnis infirmitate, cum essent mortales homines, nequiuerunt esse immunes. Beatus quoq; Ambros. super illud Saluatoris in Luca. Transfer à me calicem hunc, erant (inquit) in hoc loco, qui tristitiam Saluatoris ad argumentum in olitæ potius à principio, q̄ susceptæ ad tempus infirmitatis inclinant, & naturalis sensus cupiunt detorquere sententiæ. Nusquam magis pietatem eius maiestatemq; demiror, minus enim mihi contulerat, nisi meū suscepisset affectum. Hęc sanctus Ambrosius: ex quibus apertè colligitur, ꝙ præter illum generalem mortis horrorem, qui communis est omnibus tam in passione gaudentibus, q̄ etiam cæteris, aliquem affectum susceperit ad condescendendum, non tantum carne, sed etiam mente infirmis. Chrys. etiam super Matt. Vides (ait) quanta est Christi in condescensione diligentia, sicut cum commedat & bibat, cum uideatur ex aduerso Ioanni faciens, & hæc Iudæorum gratia salutis facit, magis autem orbis terrarum uniuersi. Quid his clarius dici potest? in quibus asserit, Christum condescendisse in cibo & potu Iudais, qui utiq; infirmi erant, non tam carne, ꝙ mente: nam & infirmitatem carnis ipse Ioannes habebat. Grego. insuper moral. 12. super illud. Putas ne mortuus homo rursum uiuat? Solent (inquit) iusti in eo, ꝙ ipsi certum sentiunt, quasi ex dubitatione aliquid proferre, ut infirmorum in se uerba transforment, sed rursum per fortem sententiam dubietati contradicunt, quatenus per hoc quod dubiè proferre cernuntur, infirmis aliquatenus condescendant, & per hoc ꝙ certam sententiam proferunt, infirmorum mentes ad soliditatem trahāt. Quod dum faciunt, exemplum nostri capitis sequuntur, qui passioni propinquans, infirmantium in se sumpsit uocē, dicens. Pater si possibile est, transfer calicem hunc à me, sed uim fortitudinis ostendens ait, non sicut ego uolo, sed sicut tu. Hucusq; Gregorius. Per quæ patenter ostendit condescēsionem ad infirma & imperfecta mortalium, nō solum ad membra Christi fortia pertinere, sed etiam ad caput. Tandem magister Hugo in expositione illius Psalmi. Bonum est confidere in Domino. sic dicit. Habebat Iesus loculos, & ea quæ dabantur suscipiebat, conformans se imperfectis. Paulus autem nolebat sumptus accipere de Euangelio, sed gratis factus est minister uerbi, & inuenitur Paulus aliquid maius fecisse q̄ Christus. Christus autem in numero imperfecto rum inueniri uoluit, ne præsumerent non accipientes, & confunderentur accipientes, & æstimarentur non esse Christianus, faciens quod noluit facere Christus. Hoc Catholici Doctoris testimonio quintò, directè hostis condescensionis Christi in fronte percutitur, quo non solum astruitur, ꝙ magister perfectionis ex condescensione loculos habuerit, uerumetiam ꝙ oppositum huius non solum laudabiliter, sed laudabilius habet fieri, q̄ omitti. Vt autem hoc clarius elucescat, consideratione peruigili attendendū est, ꝙ sicut tripliciter bonum dicitur, & etiam malum, sic & perfectum & imperfectum, uidelicet, in genere, ex circunstantia, & secundum se. Bonum nāq; in genere, est actus transiens super materiam debitā, ut ire ad Ecclesiam, dare eleemosynam. Bonum ex circunstantia, est actus laudabilibus circunstantijs informatus, sicut dare eleemosynam seruatis debitis circunstantijs circa dantem, datum, & accipientem, quantum ad loca, tempora, & personas. Et hæc duo bona deprauari possunt per alicuius circunstantiæ defectum, & maximè propter inordinationem intentionis, utpotè siquis in dando eleemosynam, uel ieiunando, uel eundo ad Ecclesiam, hoc faciat ut gloriam capiat humanam. Tertium autem est bonum secundum se, quod nullo modo potest esse malum, aut male fieri, sicut est opus uirtutis ex charitatis radice procedens. Per hunc etiam modum, tripliciter dicitur malum. Malum (inquam) in genere, dicitur actus transiens super materiam indebitam,

Sup Psal. 103.

Christus suscepit personam infirmorū

Mar. 14.

Luc. 22.

Homil. 27 sup Matt.

Ioh. 8.

Sup. 21.

indebitam, sicut occidere hoīem. Malum ex circunstantia, dicitur actus informatus deordinata circunstantia, ut comedere extrà horam. Mala secundum se sunt illa, quæ mox nominata coniuncta sunt malo, ut mentiri, fornicari, odire ueritatem, approbare errores. Simili etiam modo perfectum dicitur tripliciter. Perfectum namq; in genere, est actus difficilis, & excellens, sicut est omnia relinquere, & intrare religionem. Perfectum ex circunstantia, dicitur actus difficilis debitis circunstantijs adornatus, ut relinquere diuitias gaudenter, & ad ædificationem proximi. Perfectum autem secundum se, est actus difficilis à charitatis sublimitate procedens, ut est motus feruidæ, & extractæ dilectionis in Deum, uel puræ & plenæ dilectionis ad inimicum. Iuxtà hunc etiam modum, imperfectum dicitur tripliciter. Imperfectum quippè in genere, dicitur actus facilis ad quem humana infirmitas inclinarur, sicut fugere mortem, pecuniam possidere. Imperfectum ex circunstantia, dicitur actus informatus circunstantia inclinante ad infimæ iustitiæ statum, ut uim facienti dimittere uestē, propter fugam maioris iniuriæ. Imperfectum autem secundū se, quod nullo modo potest stare cum perfectione euangelica, sicut ducere uxorem, & fugere paupertatem. Cum igitur tā multiformiter dicatur tam perfectum, q̄ imperfectum, clarum est, ꝙ sicut malum ex genere potest fieri bonum ex circunstantia, ut occidere hominem, quia maleficus est, & quia lex iubet, & quia Reipublicæ confert, & econuerso bonū ex genere potest fieri malum ex circunstantia, utpotè dare eleemosynam propter uanam gloriam, sic & perfectum in genere potest fieri imperfectum ex circunstantia, utputa sua relinquere modica, ut quis capiat maiora bona Ecclesiastica, uel ab omni actu libidinis carnalis continere propter corporis uitam prolongandam, & è contrariò imperfectum in genere, potest fieri perfectum ex circunstantia, utpotè fugere mortem, ut quis gloriosius, & fructuosius, & oportunius patiatur pro Dño, quomodo fugit Christus & Apostolus Paulus. Sic & in consimilibus similiter est iudicandum. Ex his patenter liquet, qd ueraciter de Christi operibus sentiendum sit. Nam cum loquimur de Christi operibus, potest fieri sermo de eius opere interiori, u el exteriori. Interius dicimus opus operans, exterius opus operatum. Omne autem opus Christi operans siue interius est perfectissimum, quia ex perfectissima charitate processit, & hoc est opus, & actus perfectissimè uoluntatis & uirtutis. Opus uerò eius exterius in se consideratum, aliquando fuit perfectum de genere actus, utpotè morti se offerre, uel animam pro ouibus ponere, aliquando imperfectum ut à facie persequentium fugere, & seipsum abscondere, & pro amotione calicis exorare. Veruntamen hoc opus relatum ad Christi charitatem, & rationem, & causam, quare hoc faciebat, & ad personā suam efficitur perfectissimū. Vndè Bern. tractans illud. Si fieri potest transeat à me calix iste. ait. Agnosco in duce belli pusillanimitatem, trepidationē, agnosco ægroti uocem in medico, agnosco infirmitatem gallinam cum pullis, considero charitatem, stupeo dignationem, & expaueſco humilitatem. Misericors Dns non beati Andreæ robustum sibi sumpsit affectum, quia non est sanis opus medicus, sed malè habentibus, & si quem dignatio tanta scandalizet, planè meretur audire. An oculus tuus nequā est, quia ego bonus sum? Huic. n. odor uitæ in mortem est. Quid. n. magnum fuit Dñe Iesu, si accedente iam hora mortis propter quam ueneras, intrepidus stares, tanquam quipo testatem habebas ponendi animam tuam, & nemo tollebat eam à te? Aut non longè gloriosius fuit, quandoquidem totum propter nos agebatur, ut non solum passio corporis, sed etiam cordis affectio, pro nobis faceret, & quos uiuificabat mors tua, nihilominus & trepidatio robustos, & mœstitia lætos, & tedium alacres, & turbatio quietos faceret, & desolatio consolatos. Hucusq; Bern. Et hoc ipsum est quod dicit Augustinus in auctoritate superius allegata, ꝙ sublimius aliquid fecerat Paulus, q̄ opus quod fecerat Christus, nec tamē Paulus sublimius Christo, immò Christus sublimius, quia misericordius. Quod ideo dicit, quia ipsa condescensio Christi, qua membris suis condescendebat infirmis, & imperfectis, ex sublimitate ꝓcedebat perfectissimæ charitatis. Sicut enim humanam assumendo naturam, in nostris quidem factus est humilis, sed in proprijs permansit excelsus, sic & summæ charitatis dignatione, ad actus quosdam nostræ imbecillitati, & imperfectioni conformes deprimitur, & à summæ perfectionis rectitudine nō curuatur. Ac per hoc uerum est, ꝙ Christi perfecta sunt omnia opera ad ipsum relata, uerumetiam est, ꝙ Christus etiam fecit aliqua opera infirmorum in se suscipiendo persona, & ad nostra condescendo infirma, & imperfecta. Verum nihilominus, ꝙ eorum opposita laudabiliter possint fieri, & laudabilius est facere illa pro loco & tempore, q̄ omittere. Verum est etiam, quòd nūquam ex hoc discipulus est super magistrum, quia nullus tanta charitate ascendit ad illa fortia, quanta Christus condescendit ad ista infirma, & ideo magister est semper supra discipulum, Christus uidelicet supra omnem hominem quantumcunq; perfectū. Hæc omnia si piè & diligenter is cui respondetur sciuisset aduertere, nunquā tot contra Christi condescensionem protulisset ineptias. Et tūc si misericordia Dei præuentus, ut per omnem modum optamus & suppliciter petimus, humilitatem discere uelit, non alteri conabitur hæreticæ prauitatis crimen impingere, sed proprium corrigere, ac deplorare studebit errorem, nisi fortè (quod auertat Deus) de numero

In sermo. de beato Andrea.

Matt. 20.

Oē opus exterius Christi ad ipsum relatum, est perfectissimum.

Oē opus Christi interius est perfectissimum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit illorum, qui Christi sublimis, & humilis altā & condescensiuam ignorantes iustitiam, & inflexibilem, quendā magistro perfectionis attribuentes errorē, ueræ ac piæ Christi iustitiæ conuincuntur esse contrarij potius, q̄ subiecti.

Primæ responsionis secundæ particulæ, in qua capitalis error circa notificationem perfectionis & imperfectionis eliditur, & ueræ perfectionis exēplaritas, & differentia ipsius ad imperfectionem referatur.

Artic. I.

QVemadmodum autem condescensionis Christi aduersarium ualida Doctorum prostrauit auctoritas, sic & peruersi eius dogmatis caput propriæ assertionis mucro detruncat, dum idem perfectionis euangelicæ oppugnator impijs sensibus inuertendo scripturas, & imperitis sermonibus inuoluendo sententias, non solum à ueritate dissentit, uer umetiam sibi ipsi cōtradicit. Quāta nāq; sit in sequētibus intellectus peruersitas, quātus scriptur arū abusus, quanta muolutio sententiarū, quantaq; repugnātia sensuū, quia longum esset explicari p singula, prudenti lectori sufficere credimus, si aliqua illorū succinctē tāgamus. Siquidē à diffinitione pfectionis quasi capitale sumens exordiū, dicit q̄ pfectio huius uitę est, non ut peccatū nō habeamus, sed ne regnet in nr̄o mortali corpore. Hoc quāuis sit ueraciter, & catholicē uerū, & à sanctis acceptū, quia tū in hoc perfectionis euangelicę terminū ponit, & cōplementū cōstituit, à uera pfectionis notitia ꝓcul esse conuincitur. Nā cū oīs homo ad hoc q̄ peccatū in ipso nō regnet diuino sit pcepto astrictus, oīs igitur homo tenetur esse pfectus. Iterū si quantūcunq; charitas parua ad hoc sufficit, sequit, q̄ minima charitas ad pfectionis culmē attingit. Quid igitur dicit Augu. q̄ charitas meret augeri, ut aucta mereat & pfici. Amplius, si pfectio est, q̄ peccatū in nobis non regnet, igitur imperfectio est, q̄ regnet. Sed cum peccatū in nobis non pōt regnare nisi cum sumus in peccato mortali, oīs igit imperfectio est peccatū mortale. Quod q̄ absurdū sit, & à ueritate dissentiat, nemo qui aliqd nouit ignorat. De hinc uigilans lector attendat, qualiter in subsequentibus imperfectionē diffiniens, sibijpsi cōtradicat apertē. Subdit. n. Imperfectio est citra posibilitatem humanæ conditionis non cōformari Christo. Sed hoc potest esse non solum absq; mortali peccato, quia nullus ad hoc tenetur, uerumetiam absq; ueniali in his potissimū, quæ sunt consilij, & in nostræ ponuntur liberæ uoluntatis arbitrio, ac per hoc omitti possunt absq; ullo peccato, sicut expresè patet in uoto paupertatis, & continentiæ uirginalis. Quod autem subiungit dicens, q̄ à mandatis Christi & eius operibus discordare, est imperfectio, à qua Apostolus discipulos dehortatur, non solum à præcedentibus dissonat, uerumetiam repugnantiam in se claudit manifestam. Nam discordare à Christi mādatis, semper est peccatū mortale, discordare uerò à Christi operibus pōt esse peccatum ueniale, uel omninò nullum peccatū. Apparet igitur, q̄ seipsum nequaquā intellexit, dū in eadem propositione duo sibi contraria simul includit. Deindè q̄ uerba inculcans de imperfectionis notificatione subnectit dicens, imperfectio uitæ est à regula iustitiæ, & à uestigijs Christi distorqueri, ubi Christum posset secundum carnem corruptibilem imitari: ostendit se non solū ueritatis intelligentia uacuū, sed etiā uerbis ueritatis egenū. Verū de uerbis cura permodica, magis aūt discutienda uerbi sententia, & abijcienda tanē distorta. Dicit n. q̄ imperfectio est distortio à regula iustitiæ. Constat autem, q̄ iustitia est rectitudo uoluntatis, sicut dicit Ansel. Si igitur est quædam iustitia perfecta, quædam imperfecta, sequitur necessariò, q̄ sit quædam iustitia distorta. Amplius, si est rectitudo iusta, distortio etiam iniusta. Si igitur imperfectio est distortio, imperfectum erit iniustum. Sequitur ergo si imperfectio est distortio, q̄ aliqua iustitia sit iniusta. Deniq; cum uirtus omnis (ut ait Augustinus) sit recta ratio, necessariò sequitur q̄ distortio sit peccatum. Si igitur uniuersaliter imperfectio est distortio, sic imperfectio uniuersaliter erit peccatum, cum aliqua charitas sit imperfecta, consequentia necessaria potest inferri, q̄ charitas sit peccatrix. Ac per hoc colligitur ex præmissis secundum notificationes imperfectionis præhabitas, q̄ iustitia sit iniusta, rectitudo distorta, & charitas uitiosa. Ad maiorem quoq; imperitiæ suæ declarationem paulò post subdit, q̄ sapiens magnam asserit esse gloriā sequi Dominum, & quod simpliciter dictum est uniuersaliter intelligitur. Quod si uerum est, cum uelle sequi Dominum in aliquibus suis actibus sit magna præsumptio, utpotè in miraculis, in iudicijs, in uindictis, & in prænidendis futuris, & consimilibus: igitur si hoc uerbum simpliciter dictum, est uniuersaliter intelligendum, aut magna erit gloria sequi Dominum in his ad quæ aspirare est præsumptuosum, & imperitum, aut secundum istius peruersum iudicium sapiens dixit falsum. Huic quoq; dementiæ & aliam non minorem adiungit dicens, q̄ Christus adolescenti dixit, sequere me, non distinguens in quibus & qualibus sed simpliciter, & magna ut dicit præsumptio est, uelle distinguere ubi Dominus non distinxerit, quia legislatoris est proprium, legem interpretari quam cōdidit. In qua quidem assertione, & ipsi fidei, & sanctorum patrum sententię, & etiam sibimet contradicit apertè. Nam si ubi Christus in sermone proprio non distinxit, nec nos debemus distinguere cum dixit: Pater maior me est, errat catholicæ fidei sensus, quo docetur non ad Christi diuinitatem, sed ad eius tantummodo humanitatem,

manitatem, præfatum uerbum esse referendū. Errant nihilominus sancti, qui Christi eloquia explanando, & distinguendo, exponunt: & exponendo interpretantur. Errat & ipse, qui consequenter in hoc uerbo etiam distinguit dicēs, q̄ non intelligitur de actibus spectantibus ad graduum & dignitatum distinctionem, sed de alijs tantum. Verum nec his contentus stultitijs, subiungit & alias asserens q̄ dicere Deum aliquid præcepisse perfectis, nō imperfectis: error sit Manichæorum, & res magni periculi, non attendēs, q̄ sacer. dicit Hieron. contrā Iouinianum. lib. 2. dicit enim. Nunquid omnibus præceptum est, ne duas tunicas habeant, nec cibos in pera, æs in zona, calciamenta in pedibus, ut uendant uniuersa quæ habent, & sequantur Iesum? Sed his qui uolunt esse perfecti. Alioquin cur à Ioanne Baptista, aliud militibus, aliud præcipitur Publicanis? Hæc Hieron. Quibus pateter ostendit, hanc suā. immò scripturarum esse sententiam, quā hic nouellus doctor Iouiniani erroneum dogma secutus, hæreticam asserit & periculosam. Sanè quod addit, mandatis hominem imperfectum non efficiat, quia mandatum sanctum, bonū, & iustum, non operatur mortē, sed imperfectio mors quædam est, manifestè uerum probās, per manifestè falsum, simul suijpsius imprudentiam declarat, & errorem. Certum enim est, q̄ mandata nec imperfectos faciunt, nec perfectos, cum tam hi, q̄ illi ad eorum obseruantiam astringantur. Certū est etiam, q̄ imperfectio à perfectione non discrepat, sicut mors à uita distat. Si enim imperfectio mors est, aut est pœnalis, aut culpabilis. Si pœnalis, nullus est in hac uita perfectus, nec etiā ipse Christus. Si culpabilis, sed mors culpabilis est culpa mortalis, nullus est igitur imperfectus, qui non sit per mortale peccatum uita priuatus. Quod si dicat mortem quandam dicere culpā uenialem, ualdè impropriè loquitur, nec tū declinat errorem, quia si culpa uenialis est mors faciens imperfectum, & cum non sit maior ratio de uno ueniali q̄ de alio, quoties incidit quis in ueniale peccatum, toties decidit à perfectionis statu. Et iterum. Cum nullus quantumcūq; iustus sit omnino immunis à uenialibus, nullus erit in hac uita perfectus, ea perfectione quam consulit Christus, quod est hæreticum, & damnandum. Ad terroris etiam sui cumulationem maiorem subsequenter annectit, imperfectionē esse quandam claudicationem, quæ sub præcepto non cadit, sed sub indulgentia, quemadmodum sua repetere non est præceptum, sed indultum. Quod est planè falsum, cum indulgentia secundum Augustinum in de bono cōiugali includit peccatum, & repetere sua imperfectis est licitū, sicut prima ad Cor. 6. dicit Gl. Infirmis licet sua repetere, etiam mouendo causam antè iudicē. Huic quoq; simile est, q̄ quibusdam uanis, & friuolis interpositis addidit, q̄ in nouo testamento, etiam q̄ causa prolis contrahitur matrimonium, est indultum. Cui apertè contradicit Augustinus in de bono cōiugali. Certè (inquit) dubitare phas non est, nuptias non esse peccatum. Non itaq; nuptias secundum ueniam concedit Apostolus, sed illum concubitum secundum ueniam concedit, qui fit per incontinentiam non solum causa procreandi, sed etiam aliquando nulla causa procreandi, quem nuptiæ fieri non cogunt, sed ignosci impetrant. Concubitus enim sola causa generādi inculpabilis, solus ipse nuptialis est. Hæc Aug. Vbi inter ipsum doctorē antiquum, & istum nouellum tanta est repugnātia sensuum, & uerborū, ut necesse sit alterū eorum asseruisse falsum. Si igitur non suā sed egrēgij doctoris uult sequi sententiam ne in foueam cadat erroris, desinat imperfectionē describere per distortionem & claudicationem, ut non cōpellatur ex hoc tanquam distortus, & claudus à ueritatis tramite deuiare. Quod autem subdit, Christi nulla fecisse opera tanū imitanda perfectis, pro eo q̄ nemini perfectionē inuidit, quasi non posset esse gradus, & distinctio in exemplis Christi & uerbis, respectu graduū & statuum diuersorum in Hierarchia Ecclesiæ, uequaquam est consonum documētis scripturæ. Nā Christus dicit specialiter Apostolis. Vobis datū est nosse mysterium Regni Dei, cæteris aūt in parabolis. Luc. 8.
Et iterū loquens ad Patrē ait. Abscōdisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea parulis. Nunquid inuidus Deus, quia nō oībus sapientiæ suæ reuelauit archanū? Constans est aūt, q̄ sicut Christus sua pro illis qui ea capiebant ꝓponebat eloquia, ita pariter & exempla. Nequaquam igitur ex inuidia, sed ex altissima dispensatione sapientiæ Dei, diuidentis dona sua singulis prout uult, quædam proponuntur imitanda Prælatis non subditis, quædam spiritualibus nō animalibus, quædam perfectis non imperfectis, quædam fortioribus non infirmis, sicut expresè patet in auctoritate præmissa Hieronymi cōtrà Iouinianum. Nec tamen dicimus, q̄ opera consiliorum & supererogationum, illis solis proponantur qui iam perfecti sunt, quin potius omnibus qui ad perfectionis culmen conscendere uolunt. Quod quidē tanē difficile & arduum, non est oīum sed paucorum. Porrò ratio illa, quā subsequenter conatur astruere Christi opera, & exēpla, æqualiter cunctis esse proposita, quia si aliquid egit quod tantum imitandum esset imperfectis, uideretur tunc q̄ debuisset uxorem accipere, & contentionibus se ingerere, ut horum exempla imperfectis præberet: nullius est efficaciæ sed magnæ dementiæ. Nunquam enim rationem hanc probabilem crederet, nisi experientiam carnalis libidinis, & compugnantiam litis: condescensioni diuinæ dulcedinis in nostris infirmitatibus suscipiendis, temeritate quadam erronea coæquaret. Ac si apertè diceret. Si Christus condescendit infirmitati humanæ in actu comestionis, & fugæ,

pari rõne condeſcendere debuit in actu carnalis libidinis,& litis contentione. Alioquin ratio ſua non ualet. Et uerè non ualet, quia non eſt ſimile hinc inde, quia in illis infirmitatibus decuit nobis condeſcendere Chriſtum, quæ communiter reſpiciunt naturã lapſam, nec aliquã habent fœditatem annexam, in alijs uerò nequaquã. Tãdẽ ſi quis uigilanter attendat quid finaliter concludit,& intendit, patenter aduertet, ꝙ ſeipſum paralogizando multiplici inuoluit errore. Ait.n. Cum duæ ſint partes perfectionis.ſ. ſua uendere, ac diſtribuere,& Chr̃m Dñm ſequi, ſicut ad fundamẽtum Religionis requirit̃ neceſſariò, ꝙ oĩa ſua relinquat, ſic ad cõplementũ exigit̃, ꝙ ſua relinquẽs Chriſtum imitet̃ in oĩbus, iuxtã poſſibilitatem humanam. Propter quod non paruã aſſerit eſſe blaſphemiam, dicere Chriſtũ in his quę ſecundum naturam noſtrã geſſit, non in oĩbus, ſed in aliquibus imitandũ, eis potiſſimè, qui perfecti eſſe conantur. Verũ licet uerba huiuſmodi in ſuperficie uideãtur aliquã prętendere rõnem, tñ ſecundum ueritatem rõcinatio ſua nullũ omninò habet uigorem, ſed & concluſio multimodam continet falſitatem. Non.n. eſt ſimile de dimiſſione ſuorum,& imitatione actuum Chriſti. Nam dimittere ſua actus eſt unus,& uniformis, qui perfectioni nõ conſonat, ſi diminutè hoc eſt ſecundũ partẽ,& non ſcd̃m totũ fiat. Actus aũt Chriſti ſunt multiformes & uarij,& quãuis in cõparatione ad Chriſti perſonã oẽs ſint perfecti, tñ ſecundum naturam propriã quidã ſunt excellentes, quidam condeſcenſiui, ſicut in præcedentibus aliqualiter patuit,& ſubſequẽter patebit. Sanè ſi uerum eſt, ſicut cõcludit, ꝙ perfectio dicat uniuerſalem conformitatem ad Chriſti opera,& imperfectio diſſonantia, multa per oẽm modũ ſequunt̃ abſurda. Nã cum Chr̃s mulieres ſecũ comitantes,& ipſum ſuſtentantes habuerit, ſequit̃, ꝙ imperfectus fuerit Paulus qui hoc recuſauit. Cum Chr̃s inter hoĩes habitauerit, imperfectus fuerit Ioannes Baptiſta, qui relictis turbis ſolitaria loca quæſiuit. Cum Chriſtus uinum biberit, imperfectus idem Baptiſta, qui uinum,& ſicerã non guſtauit. Cum Chr̃s ſolus cũ muliere locutus fuerit, imperfectus uir qui à mulieris cõſortio ſe elongat. Cum Chr̃s mulieri peccatrici pedes oſculandos præbuerit, imperfectus uir qui mulierũ cõtactus abhorret & uitat. Cũ Chr̃s diuidere hæreditatẽ inter fratres recuſauit, imperfectus erit qui iurgantes pro hæreditatis diuiſione germanos, ad pacẽ,& æquitatẽ reducit. Cũ Chr̃s ſcienter loculos furi conſeruandos cõmiſerit, imperfectus oĩs erit, qui furem diſpenſatorem expellens fidelem requirit. Cum Chr̃s in ipſa ſua paſsione tacuerit, imperfectus oĩs erit, qui pro Chriſto patiens ueritatem dicit. Et ſic in pluribus alijs poteſt inductio fieri, ut in fuga,& comeſtione,& loculis taceamus, quæ oĩa tam abſurda ſunt, ut ſiquis ea conetur defendere, non tam uideatur errare, q̃ inſanire.

Articulus. II.

VT aũt hæc & his ſimilia prudens lector effugiat inconuenientia, in quæ is cui reſpondemus ex inconſideratione deuenit, attendere debet, ꝙ deceptionis huius duplex extitit cauſa. Prima cauſa eſt, quia cum ſciret Chriſtum eſſe omnis perfectionis exemplum, modum tamen huius exẽplaritatis neſciuit, uel aduertere neglexit. Secunda cauſa eſt, quia cum clare perpenderet imperfectionẽ à perfectione deficere modum, tñ huius defectionis non potuit inueſtigare. Intelligendum eſt igitur, ꝙ cũ Chr̃s ſit uerbum increatum & incarnatum, duplex eſt in eo ratio exemplaritatis, æternæ uidelicet,& temporalis. Aeternæ inquã, ſcd̃m ꝙ eſt ſplendor æternæ gloriæ,& figura ſubſtãtię Dei patris, atq; candor lucis æternæ,& ſpeculũ ſine macula maieſtatis Dei. In quo quidem ſpeculo exemplariter cuncta creata relucent, quæ à quo principio conditionis mundi uſq; in finem, ad perfectionẽ uniuerſi totius, tã ſpũaliter, q̃ ſenſibiliter producuntur. Et ſecũdũ hoc eſt Chr̃s ut uerbũ increatum, ſpeculum intellectuale,& exẽplum æternũ totius machinæ mundialis. Inquantum autem uerbum incarnatum in aſſumptæ humanitatis conuerſatione, exemplum & ſpeculum eſt oĩum gratiarum,& uirtutũ,& meritorũ, ad cuius exẽplaris imitationem erigendum eſt tabernaculũ militantis Eccleſiæ. Iuxtã quod Moſi myſterialiter dictum eſt. Inſpice,& fac ſecũdum exẽplar, quod tibi in mõte monſtratũ eſt. Et queãdmodum ab illo uno ęterno exemplari indiuiſo, tam diuerſæ manant creaturarum naturæ,& naturarum perfectiones, ſcd̃m uariam ipſius ſummi boni participationẽ, quod perfectè ab una aliqua creatura capi non poterat, ꝓpter quod & diuerſas conſtituit Deus rerũ ſpecies ad uniuerſi completionẽ, ſic & à uerbo illo incarnato tanq̃ ab originali principio gratiæ, de cuius plenitudine accepimus omnes,& tanq̃ à ſpeculo in quo & à quo omnis ſanctitatis,& ſapiæ plenitudo,& pulchritudo refulget, diuerſi ſtatus gradus,& ordines ſecundum uariam diſtributionem donorũ,& uarium imitandi modũ exẽplariter deriuant̃, in qbus ſcd̃m multiformẽ participationẽ multimoda Chr̃i perfectio ſic diſtribuit̃, ut ſimul reperiat̃ in oĩbus, nec tñ in aliquo uno ſolo ſcd̃m oĩmodẽ plenitudinis totalitatẽ refulgeat, ſed q̃libet gradus & ſtatus ꝓ ſuæ menſuræ modulo ſecundũ plus & minus, iſtiuſmodi exẽplaris influẽtiã ſuſcipit,& ad ipſius imitationẽ accedit. Refulgent aũt à Chr̃o tanq̃ à totius nr̃æ ſalutis exẽplari,& originali principio actus multiformes. Nã quidã actus in ipſo reſpiciunt ſublimitatem potentiæ, ut ſuper aquas ſiccis pedibus ambulare, elementa conuertere, panes multiplicare, ſeipſum transfigurare,& cœtera miracula facere. Quidã ſapientiæ lucẽ, ut archana cœleſtia referre, ſecreta cordium ſcrutari,& futura prædicere.

Quidam

Quidam ſeueritatẽ iudicij, ſicut uendentes eijcere de tẽplo, cathedras uendentium columbas euertere,& dura increpatione ferire Pontifices. Quidã officij dignitatem, ut ſacramentũ conficere ſacratiſsimi corporis ſui, manus imponere,& relaxare peccata. Quidã condeſcenſionẽ miſeriæ, ut latere in ꝑſecutione, trepidare & cõtriſtari in morte,& ꝓ amotione calicis patrem rogare. Quidam informationem uitæ perfectæ, ut paupertatẽ ſeruare, uirginitatẽ cuſtodire, Deo & hominibus ſeipſum ſubijcere, noctes in oratione peruigiles ducere, pro crucifixoribus exorare,& morti ſe ſumma charitate etiã pro inimicis offerre. Cũ igitur ſex ſint huiuſmodi actuum uarietates, in his ultimis duntaxat ipſum imitari eſt ꝑfectum. Nã in his quæ ſunt excellentiæ ſingularis eſt impiũ & luciferianum, niſi fuerit alicui priuilegij ſingularis dono conceſſum. In his aũt quæ ſunt ſeueritatis & dignitatis, eſt præſidẽtium & prælatorũ. In his quæ cõdeſcenſionis, eſt infirmorũ, inquantũ loquimur ad actum extrinſecũ. Nequaq̃ igit̃ ut dogmatizat, ſumma Chriſtianæ ꝑfectionis cõſiſtit in uniuerſali imitatione actuũ Chriſti, ſed tantũ illorum qui uitę perfectæ imitationẽ reſpiciunt. Ex quo apparet, ꝙ huiuſmodi ueritatis ignorãtia, prima fuit in eõ cauſa erroris. Quã etiam ſecunda comitata eſt, uidelicet ꝙ imperfectionem à ꝑfectione rõnabiliter nõ diſcreuit, dum imprudenter aſſeruit, ꝙ imperfectio & ꝑfectio differunt, ſicut rectitudo & diſtortio, ſicut iuſtitia & peccatũ, ſicut puritas & pollutio, ſicut gloria & ignominia, ſicut uita & mors, ſicut ſanitas & morbus, ſicut ingreſſus & claudicatio. Ex quibus magna inconuenientia ſequuntur & multa, quorũ aliqua ſuperius ſunt expreſſa. Propter quod diligens lector aduertat, ꝙ ꝑfectio & imperfectio nõ differunt ſicut duo cõtraria, ſed ſicut maius bonum & minus bonũ, ſicut fini propinquum & lõginquum, ſicut magis meritoriũ & minus, ſicut magis deiforme & minus, ſicut gloria & ſanctitas maior & minor. Quod quanq̃ intelligentibus ſit per ſe notũ, ad tollendũ tamen oẽm dubitationis ſcrupulum, auctoritatibus Sanctorũ eſt probãdum. Ait enim Ambro. de offi. lib. j. Officiũ omne aut mediũ aut ꝑfectum eſt. Quod æquè ſcripturarũ auctoritatibus ꝓbare poſſumus. Habemus enim à Dño in Euangelio dictũ. Si uis ad uitã ingredi, ſerua mandata. Nõ homicidiũ facies, non adulterabis. Hęc media ſunt officia qbus aliquid deeſt, ideo ſequitur. Si uis ꝑfectus eſſe, uade & uẽde omnia quæ habes,& da pauperibus,& ſequere me. Hoc eſt igitur ꝑfectum officiũ quod Græci katorthoma uocant, quo corrigunt̃ omnia quæ aliquos poterunt lapſus habere. Hęc Ambro. Ex quibus colligit̃, ꝙ medium officiũ quod eſt imperfectũ, nullum dicit peccatũ, cum conſiſtat in obſeruantia mandatorũ. Item etiã ſuper primã propoſitionem epiſtolæ ad Corinth. A licitis tẽperare uoluerunt fideles, ut nõ ſolum innocẽtes ſed & glorioſi uideantur. Cõceſſa enim præterire uirtutis eſt maximè. Hæc Ambr. Si igitur uti licitis innocentia cõceſſa præterire ꝑfectio, conſtat ꝙ imperfectio ſimul cũ innocentia ſtat. Non eſt ergo peccatũ. Auguſt. quoq; de bono cõiugali. Quid dicturi ſumus ad euidentiſsimã Apoſtoli uocem dicentis, quod uult faciat, nõ peccat ſi nubat,& ſi acceperis uxorem non peccaſti,& ſi nupſerit uirgo nõ peccauit? Hinc certè dubitare fas non eſt, nuptias nõ eſſe peccatum. Non itaq; nuptias ſecundum ueniam concedit Apoſtolus. Nã quis ambigat abſurdiſsimè dici, nõ eos peccaſſe, quibus uenia cõceditur. Hæc Auguſt. Conſtat autẽ, ꝙ nuptiæ non ſtant cũ euangelica perfectione, qua eunuchizari docet Chriſtus ꝓpter Regnũ cœlorum. Igitur imperfectio nõ requirit ueniã, nec eſt de ſe aliqua culpa. Idem etiã in eodem libro. Bonũ inquit erat quod fecit Martha, occupata circa miniſterium Sanctorum, ſed melius quod Maria ſoror eius. Bonũ Suſannæ in cõiugali caſtitate laudamus, ſed tñ ei uiduę Annæ bonũ,& multò magis Virginis Marię bonũ anteponimus. Bonũ erat quod faciebant qui de ſua ſubſtantia Chriſto & ſuis diſcipulis miniſtrabant, ſed melius qui oẽm ſubſtantiã dimiſerũt, ut Chriſtum Dñm expeditiores ſequerent̃. Hæc Auguſtinus. In quibus luculenter oſtẽdit, ꝙ perfectum nõ differt ab imperfectione, ſicut uirtuoſum à uitioſo, ſed ſicut maius bonum à minus bono. Hoc ipſum Hieronymus dicit expreſſe. Vis ait eſſe perfecta,& in primo ſtare faſtigio dignitatis, fac quod fecerunt Apoſtoli. Et poſt. Nõ uis eſſe perfecta & ſecundũ tenere gradũ uirtutis, dimitte omnia quę habes, da propinquis, da filijs, nemo te reprehendit ſi inferiora ſecteris, dummodo ſcias illã tibi iure pręlatam, q̃ elegerit prima. Hucuſq; Hiero. Ecce q̃ patenter ait & aſſerit, ꝙ imperfectio, quæ eſt ſecundi & inferioris ſtatus & gradus, non dicitur quid reprehenſibile & peccatũ. Idem quoq; Hieronymus ait. Prohibentur mala, pręcipiuntur bona, cõcedũtur media, ſuadentur perfecta. In duobus primis peccatũ omne cõcludit̃, reliqua uerò in noſtra poſita ſunt poteſtate, ut aut cũ minori gloria utamur conceſsis ac licitis, aut ob maius pręmiũ ea quæ nobis cõceſſa ſunt reſpuamus. Hæc Hieronymus. Quid his clarius ad propoſitũ dici poteſt? Quibus quantumcunq; tardum ingenium, niſi fortaſſe fuerit excecatũ malitia, ab omni pręfati erroris caligine non dubitamus poſſe purgari, maximè ſi uelit aduertere, ꝙ recẽter baptizatus, quãquã nondũ peruenit ad apicẽ perfectionis & meriti, nulla tamen eſt infectus labe peccati.

In quibus actib' imitari Chriſtum ſpectat ad ꝑfectionem

Perfectio,& imperfectio differunt ſicut maius bonum,& minus bonum.

Matth. 19.

1. Cor. 7.

In epiſt. ad Ebidiã

In epiſto. ad Demetriadem.

Primæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Primæ responsionis tertia particula, in qua euangelicæ perfectionis integritas panditur, eiusq; status ublimis & gradus multiformis aperitur. Artı. I.

QVoniam aũt scriptoris intentio non tam debet esse de falsitatis reprobatione, q̃ de ueritatis reseratione sollicita, quatenus erroris tenebrositate depulsa, mentalibus legentium oculis radius ueræ lucis infulgeat, ideo pfectionis notificatione falsa & erronea iã improbata, considerandũ nobis est in quo pfectio consistat, tandemq; per quẽ modũ unus status perfectionis alterũ in ipsa pfectione transcendit. Sciendũ est igitur, quod radix, forma, finis, cõplementum, & uinculum pfectionis charitas est, ad quã magister omniũ Christus legem & ꝓphetas, & p consequens uniuersa Dei documẽta reducit. Ipsa uerò charitas triplicẽ habet statũ. Vnum quidem infimum, in obseruantia mandatorũ legaliũ. Secundũ uerò medium, in adimpletione spũalium cõsiliorum. Tertiũ uerò summũ, in pfruitione sempiternaliũ iucunditatũ. Ideo triplex est perfectionis differentia, in sacra scriptura scripta. Vna quidẽ necessitatis. De qua in Deut. Perfectus eris & absq; macula, coràm Dño Deo tuo. Glo. i. absq; macula criminali. Et de hac Prosper dicit in lib. de uita contemplatiua. Perfecti sunt qui nolẽdo quod Deus uult, nullis peccatis quibus Deus offendit, acquiescunt. Secunda est pfectio supererogationis, de qua dr̃ in Matt. Si uis pfectus esse, uade & uende oĩa quæ habes, & da pauperibus. Et de hac dicit Hiero. Perfectus seruus Christi nihil præter Christũ habet, aut si preter ipsum aliquid habet pfectus non est. Tertia est pfectio ultimatæ plenitudinis, de qua sapiẽs in prouerbijs. Iustorũ semita quasi lux splẽdens crescit, & ꝓcedit usq; ad perfectã diem. i. diuinę uisionis fulgidã claritatem. Et de hac August. j. Solilo. Verè perfecta uirtus est ratio perueniens usq; ad finẽ, quem beata uita cõsequitur. Prima igitur & secunda pfectio à tertia differũt, sicut meritũ differt à præmio. Media quoq; à prima differt, sicut distinguitur consilium à præcepto. Omnia uerò tam cõsilia q̃ præcepta, referuntur ad charitatis implectionẽ, & obseruantiã, quam sic describit Apostolus ad Timo. Charitas est finis præcepti, de corde puro, cõscientia bona, & fide nõ ficta, insinuans triplicem actũ charitatis, uidelicet declinare à malo, prosequi bona, & patienter ferre aduersa. Nam propter declinationem à malo dicitur de corde purò, propter ꝓsecutionem bonorũ, dicitur de conscientia bona, propter uerò tolerantiã aduersorum dicitur, de fide nõ ficta. Glo. i. nõ fictilt uel fragili, sed cõtrà aduersa forti. Quia uerò hic triplex charitatis actus duobus modis ab habitu ũirtutis egredit, uel secundũ legem præcepti & obligationis necessariæ & uniuersalis, uel secundũ legem consilij & obligationis spontaneæ & specialis, & sequens includit primũ, & superaddit quantũ possibilitas uiatoris admittit, hinc est, q̃ secundum cũ primo dicitur pfectum, primũ uerò absq; secundo quanq̃ sit quodammodo pfectum, respectu tñ secundi dicitur imperfectum, sicut dicit Ambro. in lib. de offi. in auctoritate capitulo præcedenti ꝓposita. Cum igit de perfectione euangelica loquimur, secundũ communem acceptionem, de hac materia intelligimus. Et istiusmodi perfectionis notificationẽ ex precedentibus colligere possumus, uidelicet q̃ ipta sit cõformitas uiatoris ad Christũ, per illum uirtutis habitum, quo supererogatiuè declinant mala, efficiuntur bona, & aduersa pferuntur. In his nanq; tribus, tres partes euangelicæ pfectionis cõsistunt. Porrò cum ex cõuersione inordinata ad triplex bonũ cõmutabile (scilicet exterius, interius, & inferius) omne peccatũ trahat originem, secundum cõcupiscentiam oculorũ, superbiam uitæ, concupiscentiã carnis, & hęc tria uitari habeant nõ solum quantũ ad actum & cõsensum, quod fit per uirtutes illis oppositas, uerũetiam quantum ad occasionẽ, & hoc quidẽ promotiuum sit in merito, & expediens ad salutem pfectionis, magister Christus ad pfectè declinãdũ cõcupiscẽtiã oculorũ cõsulit, q̃ hæc oĩa tẽporalia relinquanẽ secũdũ illud. Si uis pfectus esse &c. Ad pfectè aũt declinãdũ superbiã uitæ, suadet q̃ uoluntas ꝓpria abnegẽt, iuxtà illud. Qui uult uenire post me abneget &c. Ad perfectè aũt declinandũ concupiscentiã carnis, edocet q̃ omnis experientia secũdũ actum generatiuæ potentiæ abscindat, sic inquiens. Sunt eunuchi, qui se castrauerũt ꝓpter Regnum cœlorũ, qui potest capere capiat. In hac igitur triplici supereogatiua declinatione triplicis originis omnis mali, primã partem euãgelicæ perfectionis consistere, & sacra scriptura insinuat, & ueri doctores astruunt, & sancti patres Religionũ institutores affirmant. Secunda uerò pars pfectionis euãgelicæ cõsistit in supererogatiua ꝓsecutione bonorũ, quę secundũ duplicem vitã (uidelicet actiuã & cõtemplatiuam) in duobus cõsistit, uidelicet in cõdescensione ad proximũ, & in sursum actione mentis in Deum. Consistit aũt supererogatiua cõdescensio charitatis ad proximum in hoc, ut secundum legem iustitiæ & misericordiæ amoris signa & beneficia non solum ad amicos, uerũetiam ad inimicos largiflua benignitate protendant. secũdum illud. Diligite inimicos uestros, benefacite his qui oderunt uos. Et post. Estote perfecti, sicut & pater uester cœlestis perfectus est. Per hũc etiam modum supererogatiua sursum actio mentis in Deum in hoc attenditur, ut secundum legem mentalis munditiæ ac pacis per amorem extaticum in diuinos splendores & ardores, sacra mens deuota sentiat & patiatur excessum, iuxtà illud Apostoli ad Corinthios. Siue mente excedimus Deo, siue sobrij sumus uobis. Et ad Hebr. Perfectorum est cibus solidus. Terria deniq; euangelicæ

Triplex charitatis status.

Triplex ẽ differẽtia perfectionis.

Deut. 18.

Matth. 19

In epistola ad Elio dorum.

Prou. 4.

1. Ad Timo. 1.

Quid sit perfectio euangelica.

Matth. 5.

Matth. 5.

Matth. 5.

2. Cor. 5.

Hebr. 5.

euangelicæ perfectionis portio, consistit in supererogatiua perpessione aduersi. Quæ quidem attenditur, non solum in hoc ut quis patienter aduersa perferat, cum sibi superuenerint quæ secundum legem Dei declinari non possunt, quoniam ad hoc omnes tenentur, uerumetiã ex feruore diuini amoris magno desiderio illa præoptet, & cum magno gaudio illa sustineat, secundum illud Iaco. Omne gaudium existimate fratres, cũ in tentationes varias incideritis. Et post. Patientia opus perfectum habeat, ut sitis perfecti, & integri, in nullo deficientes. Hic nãq; est cõsummatio perfectionis & charitatis, iuxtà illud primæ Ioan. Perfecta charitas foras mittit timorem. Secundum igitur hoc archa spiritualis perfectionis cũ inferius sit tricamerata, & bicamerata in medio, in cubito consummatur. Hoc sanè perfectionis archanum, saluator noster mõstrauit in semetipso tanquàm in monte sublimi, qui totius perfectionis est splendor, speculum, & exemplar, iuxtà quod ipse testatur in Luc. Perfectus discipulus oĩs erit, si sit sicut magister eius. Et ideò in huius designationem, cum hanc docere Apostolos uoluit, in montem conscendit non turbas imperfectas alloquẽs, sed discipulos suos, quos ad perfectionis culmen exaltare decreuerat. Et propterea sex præfata eò (quò dictum est) ordine docet. Nam primò dicẽs. Beati pauperes spiritu, inuitat ad perfectam abdicationem temporalium possessionum. Secundò addens beati mites, inducit ad abnegationem propriarum voluntatum, & sensuum, quibus quis immitis, & ꝓterus efficitur. Tertiò subdens, beati qui lugẽt, incitat ad fugam perfectam carnalium uoluptatum. Dehinc subiungens beati qui esuriunt, & sitiũt iustitiam, & beati misericordes: attrahit ad iustam, piam, & condescensiuam proximorũ supportationem. Post hæc superaddens beati mundo corde, & beati pacifici, allicit ad sursum actionem limpidã in intellectu, & tranquilam siue pacificam in affectu, quibus anima perfecti viri Hierusalem conformis efficitur, quæ uisio pacis interpretatur. Tandem concludens beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiã, quoniã ipsorũ est regnum cœlorum, quasi circulũ faciẽs reddit ad principiũ, qa in hoc uno summa cõplet unuersorum, ac p hoc senaria pfectio mi noris mũdi i esse reparationis, & gratiæ, directè correspõdet senariæ ꝓductioni mũdialis machinæ in esse naturæ. Vnde sicut illorũ tria prima pertinent ad distinctionem, tria sequentia ad ornatum, sic etiam in his, tria prima quasi distinguẽdo separãt aĩę uires ab uniuersitate malorum, ut esse habeãt purũ atq; distinctũ, tria sequentia, quasi adornãdo easdẽ reducũt in Deum, ut habeant esse decorũ atq; pfectum. Porrò si descendat ad singula, tam mira est correspõdẽtia ordinis, tantęq; simulitudinis symbolũ, ut illud quod post dicrũ sex opera dr̃, igit pfecti sunt cœli, & terra, & omnis ornatus eorũ, in aĩa uiri pfecti videat esse cõpletum. Propter quod instar triũ primorũ operum q̃ sunt mũdi fundamenta, & triũ sequentium quæ sunt complementa, tria prima ex his cadũr sub uoto, tria uerò sequẽtia sub desiderio. In cuius rei testimoniũ, beatus pauperum Patriarcha Frãciscus, i principio regulę suę tria prima ꝓponit ut uouenda, tanquam fundamenta dicẽs. Regula, & uita fratrum minorũ hęc est. f. Dñi nostri Iesu Christi sanctum Euangeliũ obseruare, uiuẽdo in obedientia, sine ꝓprio, & in castitate. Alia uerò tria post modũ ut desiderãda cõmendat, tanquã complemẽta dicẽs. Attẽdant fratres, q̃ super omnia desiderare debent, habere spũm Dñi, & sanctam eius operationem, orare semper ad Deũ puro corde, & habere humilitatẽ, & patientiam in psecutione, & in infirmitate, & diligere eos qui nos persequuntur, & reprehendũt, & arguunt. Vbi illa tria tangit. Nã ꝑmittit fatẽsum actionẽ in Deũ, & subiungit ulti mò condescensionem ad ꝓximũ, interponẽs in medio tolerantiã aduersorum. Igit in tribus primis uir pfectus crucifigitur mũdo, tribus sequẽtibus conformis efficit Deo, ut quali sex alis seraphicis à mundialibus eleuetur, & in diuina feratur. Proindè digne huic pauperculo sacro qui pfectionẽ Euãgelii perfecte seruauit, & docuit, in apparitione seraphica stigmata sua tanquã sigillũ approbatiuũ impressit, ut contrà finalium tẽporum periculosam caliginẽ, manifestum nobis in uia perfectionis ostenderet signum, quo reduceremur in Christũ pfectæ uirtutis exemplar, & finem, ac p hoc doceremur ad perfectionẽ attingere, si tamen discamus non alta sapere, sed humilibus consentire.

Iacobi. 1.

1. Ioan. 4.

Luc. 10.

Matth. 5.

Gen. 1.

Art. II.

CVm autẽ pfectio euãgelica circà quã modo sermo uersat, i his q̃ sunt supererogationis, sit in pcedentibus monstrata consistere, ea uerò quæ supererogationis sunt, non solum respiciũt dona charismatũ, uerũetiã exercitia uirtutum, manifestè colligit, q̃ hmõi pfectio nõ sine uirtuosorũ habituum exercitatione possidetur. Huiusmodi aũt exercitia uirtutum supererogantium, aut fiũt ex mera uoluntate absq; obligatione, & tũc dicunt quandã pfectionẽ actionis & meriti, aut cũ uolũtate dicũt quãdã obligationẽ superinductã ex uoto emisso, uel ex officio iuncto, & tũc dicunt pfectionẽ status, & ordinis, in quo uidelicet quis actibus perfectis non solum est deditus, uerumetiam ad actus perfectionis astrictus. Quæ quidem astrictio de perfectione non minuit, sed potius culmen superinducit, quia de tẽporali facit æternum, dum non licet resilire à uoto, & de nostro diuinum facit, dum non solum actum sed etiam uoluntatẽ dedicans Deo, totum illi offert, & redigit subiure diuino, dũq; propriam sacrificat uoluntatem, quæ est impreciabile bonum, & maximè charum & intimum, offert Deo sacrificium medullatum, ac per hoc perfe-

Perfectius est bonum operari ex uoto, qui sine voto.

Uníversidad de Deusto Biblioteca

perfectum,& integrum,& optimum, Deo ſummè acceptũ.Vnde Auguſtinus tractãs illud pſal. Pſal. 131. Sicut iurauit Dño,uotum uouit Deo Iacob. ait ſic. Quid uouemus Deo,niſi ut ſimus templum Dei.Nihil enim gratius poſſumus ei offerre,q̃ ut dicamus ei quod dicitur in Iſaia. Poſside nos. Hæc Auguſt.Si igitur pfectius poſsidet,qui poſsidet ad uſum& proprietatem,q̃ qui quo ad uſum tantũ, perfectius ſe dedicat,qui Deo ſe offert, & quoad uſum operis & quoad arbitrium uoluntatis. Quẽadmodũ Anſel. ĩ lib. de ſimilitudinibus, p exemplum ſenſibile patenter oſtendit in duobus. Quorũ unus pro tẽpore offert Dño arboris fructũ,ſed retinet proprietatẽ: alter uerò largitur utraq;,& huius ſecundi donũ & oblationem tanq̃ liberalius offerentis, dicit nõ immerito debere pferri.Ac p hoc iuxtà huiuſmodi ſimilitudinẽ,opus uouentis, opere nõ uouentis Deo acceptabilius eſſe demõſtrat:pro eò uidelicet φ ſic introducta in uoluntate ex mera libertate neceſſitas,gratioſitatem obſequij nõ diminuit ſed cõſummat. Idem quoq; ſcribens Epõ Pariſienſi, & eũ redarguens,φ clericum de monaſterio ſancti Martini de campis extraxerat,ait ſic.Si oĩa agenda ſunt cum conſilio,cuius magni cõſilio,q̃ eius qui admirabilis cõſiliarius, Deus fortis dicitur? Ipſe quoq; cõſulit ad pfectionem nitentibus,ut oĩa relinquant & ſe ſequanẽ. Quod conſiliũ magis in monaſterio, q̃ in alio uitæ propoſito impleri ſancti patres intellexerũt.Hoc ipſum Greg. in regiſt.ſcribens, Deſiderio Epiſcopo pro clerico uolente religionẽ intrare,dicit ſic.Minimè ſit ei impedimento ueſtra fraternitas, magis autẽ paſtorali admonitione ſuccendite, ut feruor huius deſiderij in eò non tepeſcat, ut qui à turbulento ſecularium turbarũ tumultu ſe ſegregans, quietis deſiderio monaſterij portũ appetit: rurſus eccleſiaſticarũ curarum nõ debeat tumultibus implicari,ſed in Dei laudibus ſecurè pmittatur liber ab his omnibus,ut poſtulat permanere.Bern.quoq; in lib.de diſpenſatione & præcepto.Audire(inquit) à me uultis, unde inter cætera pœnitentię inſtituta,monaſterialis diſciplina meruerit hãc prærogatiuã,ut ſecundũ baptiſma nuncupeẽ.Arbitror ob pfectam mundi abrenũciationẽ,ac ſingularem excellentiã uitæ ſpiritualis, qua præeminens uniuerſis uitæ humanæ generibus huiuſmodi cõuerſatio, profeſſores ſuos & amatores ſuos,Angelis ſimiles, diſsimiles hominibus facit,immò diuinam in homine reformat imaginem, cõfigurans Chriſto ad inſtar baptiſmi,dum per id quod mortificamus membra noſtra,quæ ſunt ſuper terram, rurſum Chriſtum induimus complantati ſimilitudini mortis eius. Idem etiam aſtruit glo.ſuper triceſimum Numerorum dicens.Alij uouẽt uitulos, alij arietes uel domos,nazareus ſemetipſum.Hoc eſt nazarei uotum, quod eſt ſuper omne uotum. Filius enim uel filia,aut pecus aut prædium extrà nos eſt,ſemetipſum Deo offerre, non alieno labore ſed

Profeſsio monaſtica uocaẽ ſecũdum baptiſma, & eſt ſtatus perfectior quã laicorum, & clericorum.

Num. 30.

proprio placere, pfectius & eminentius eſt omnibus uotis,ex his omnibus apertè clareſcit,φ religionis uotũ in ſtatu pfectionis collocat, tanq̃ adminiculãs ad pfectæ uirtutis exercitiũ.Quod intelligentes patres in quarto cõcilio Toletano ſtatuerunt,φ liber ſit clericis ad religionem ingreſſus,ſic dicentes. Placuit clericos monachorũ ppoſitum appetẽtes, quia meliorẽ uitam ſequi cupiunt:liberos eſſe debere ab Epiſcopis ad monaſteriorũ ingreſſus. Hoc aũt quia nõ ſolum auctoritatibus probari põt, ſed etiã uniuerſis ſanctorũ exemplis qui de clericali ſtatu ad religionẽ tranſierunt, adeò certũ eſt, ut ſiquis cõtraire uoluerit,nõ minus uideaẽ deſipe q̃ errare. Siqs aũt errore deceptus, prẽfatis conetur obſiſtere, aſſerendo φ pfectius ſit manere in ſeculo, quia circa magis difficile uirtus cõſiſtit, & difficilius eſt inter multas peccandi occaſiones peccata uitare,& mirabilius eſt hominẽ in medio flammarum nõ uri, & uictorioſius eſt inter numeroſiores hoſtiũ acies & frequẽtiores inſultus,& maiora bellorũ diſcrimina in hoſtibus triumphare. Reſpondebimus,nõ ideo ſtatũ maioris eſſe uirtutis,quia minoris eſt ſecuritatis,nec ideo ſtatum aliquẽ perfectioris eſſe iuſtitiæ, quia proximior eſt ruinę,nec etiã ideo magis eſſe perfectũ, quia difficilius eſt in ipſo uitare peccatum. Eſt enim triplex difficultas. Prima prouenĩens ex arduitate & nobilitate generis operis, ſicut omni ſe caſtrare concubitu, omni abrenunciare poſſeſsioni,& omnino ſe alienæ ppter deum ſubijcere uoluntati. Et hæc abſq; dubio auget meritum.Iuxtà illud Matth. Intrate per anguſtã portam.Vbi glo.Satis anguſtũ eſt omnia prætermittere, unũ ſolum diligere, unũ quęrere, ad unum quotidiè pulſare,proſpera non ambire, aduerſa nõ timere.In his cõſiſtit difficultas,rõne generis operis.Maior difficultatis anguſtia reperitur in uia diuini conſilij, quàm pauciores inueniunt: q̃ in uia diuini pręcepti,per quam omnes gradiũtur iuſti.Vndè Hiero. ait. Si perfecta ſequi deſideras,exi cum Abraam de patria & de cognatione tua,& perge quo neſcis. Si habes ſubſtãtiam, uende & da pauperibus,ſi non habes grandi onere liberatus es. Nudum Chriſtum nudus ſequere.Durũ grande & difficile,ſed magna ſunt pręmia.Eſt & alia difficultas ueniens ex uitioſitate per ſe agentis,ſicut difficilius eſt diuiti auaro dare minuta, q̃ largo maiora: & ſuperbo ſe alteri ſubdere,& guloſo ieiunare,& aſſueto uoluptatibus carnis difficilius continere. Et hoc non auget meritũ ſed miſeriam. Vndè Hiero. ad Euſtochium.Soror tua Bleſilla ætate maior ſed propoſito minor,poſt acceptum maritum ſeptimo mẽſe uiduata eſt. O infœlix humana conditio,& futuri neſcia.Nam & uirginitatis coronam & nuptiarum perdidit uoluptatem. Et quanq̃ ſecundum pudicitiæ gradum teneat, quas tamen illã per momenta ſingula ſuſtinere ęſtimas cruces, ſpectantem quotidiè in ſorore quod ipſa perdidit,&

Matth. 7

dit, & cum difficilius experta careat uoluptate, minorem continentiæ habere mercedem.Eſt & tertia difficultas ex circũſtantijs extrinſecus annexis trahens originem,ſicut difficilius eſt abſtinere cũ apponuntur delicata cibaria, difficilius eſt bona temporalia contẽnere quando offeruntur magna & pulchra, difficilius continere in cõſortio fœminarũ.Et hæc difficultas per accidens & indirectè auget aliquando meritũ, cum uirtus inter hæc illæſa triumphat:ſed directè & per ſe eſt magis uia ad ruinam,& ideo fugienda. Vñ Matth.19 illud ſup Matth. Diues difficile intrabit in Regnum cœlorum dicit Rabanus. Non ait impoſſibile ſed difficile, hoc eſt maximi laboris eſſe, pecunias habentes & in pecunijs confidentes, exutis philargyriæ retinaculis aulam regni cœleſtis intrare.Nec tamen ex hoc inferri poteſt,φ diuites ſint pauperibus perfectiores,cum Dominus adoleſcenti diuiti conſilium dederit,ut pauper fieret ſi uellet eſſe perfectus. Expedit igitur ad perfectionem uirtutis & meriti, difficultatẽ huiuſmodi non amplecti ſed fugere. Vndè Auguſtinus de ſingularitate clericorũ.Lubrica ſpes eſt quæ inter fomẽta peccatorum ſe ſaluari ſperat, incerta uictoria inter hoſtilia arma pugnare, & impoſsibilis liberatio flammis circundari nec ardere.Hæc Auguſt.Cui & conſonat Hiero. contrà uigilantium,qui ſtatum ſecularium ſtatui religionis præferre conabatur. Cur(inquit) pergis ad eremum, uidelicet ut te non uideã, te non audiam, ut tuo furore non mouear, ut tua bella non patiar: ne me capiat oculus meretricis,ne me forma pulcherrima ad illicitos ducat amplexus?Reſpondebis:hoc non eſt pugnare,ſed fugere. Sta in acie, aduerſarijs armatus obſiſte, ut cum uiceris coroneris. Fateor imbecillitatẽ meam,nolo ſpe pugnare uictoriæ, ne perdam aliquando uictoriam. Si fugero gladium deuitaui, ſi ſtetero, aut uincendum eſt mihi aut cadendum. Quid neceſſe eſt certa dimittere,& incerta ſectari? nulla ſecuritas eſt uicino ſerpẽte dormire. Poteſt fieri ut me non mordeat, & tamen poteſt fieri ut aliquando me mordeat. Quod de libidine diximus,referamus ad auaritiam,& ad omnia uitia quę uitantur ſolitudine.Et ideò urbium frequentias declinamus,ne facere compellamur quæ nos non tam natura cogit facere q̃ uoluptas.Hæc Hieron. Quibus error confutatur Vigilantij ſuorumq; ſequacium, eorum uidelicet qui ſtatum ſecularium quantum ad perfectionis gradum,ſtatui religionis uel pręferre uel æquare conantur. Aduerſus quos & paulo antè præmittit. Quod autem aſſerit Vigilantius,eos melius facere qui utuntur rebus ſuis, & paulatim fructus poſſeſsionum ſuarum pauperibus diuidunt, q̃ illos qui poſſeſsionibus omnibus uenundatis ſimul omnia largiuntur: non à me ſed Matth.19 à Domino ſibi reſpondebitur. Si uis perfectus eſſe, uade & uende omnia quæ tu habes,& da pauperibus. Ad eũ loquitur qui uult eſſe perfectus,

Occaſio peccati fugienda.

qui cum Apoſtolis patrem,nauiculam,& rete dimittit. Iſte tamen quem tu laudas ſecundus aut tertius gradus eſt,quem & nos pręcipimus dum modò ſciamus prima ſecundis & tertijs præferenda.

Artĩ. III.

DEniq; de comparatione perfectionis ad perfectionem ſecundũ præeminẽtiæ rõnem, patenter elucet, φ aliquis pfectionis modus & ſtatus ſit eminentior altero.Cũ enim ſeipſum caſtrare ppter Regnum cœlorũ per uotum continentiæ ſit pfectum, & certum eſt φ pfectiori modo ſit illud p uirginalem cõtinentiam,quæ fructui cõparatur centeſimo:q̃ per uidualem quæ per ſexageſimũ in euangelica parabola deſignatur. Matth.13 Non eſt ergo cõtrà perfectionis naturã, φ de aliquibus duobus quæ rectè dicuntur perfecta in ſtatu uiæ,unum dicatur perfectius altero, quia in ſtatu patriæ ubi ad ultimam perfectionem beatificati perueniunt,unus alteri ſecundũ Apoſtolicã doctrinã præponitur,inſtar cœleſtium luminum 1. Cor.15. differentiũ claritate.Attẽdendũ eſt igitur φ cũ pfectionem perfectioni cõparamus,põt hoc eſſe in eodem genere uel in diuerſis.Nã ſicut ex præcedẽtibus liquet, pfectio ſupererogationis quędam exiſtit ĩ exercitio uirtutis, uoto religionis, & officio plationis. Facta ergo cõparatione ad ſimilem perfectionis modũ,primò ſecundũ exercitiũ uirtutis illa perfectio eſt præminentior, in qua radix charitatis pinguior, ſublimitas operationis excelſior, fraternæ ædificationis fructus uberior. Quanq̃ autem totius huius pfectionis origo ſit charitas,multũ tamen facit ad eius cõplementũ ipſa operatio, Greg.atteſtãte qui ait. De dilectione cõditoris,lingua mens & uita requiraẽ. Nunq̃ amor Dei eſt ocioſus,operatur.n. magna ſi eſt, ſi autẽ operari renuit amor nõ eſt. Multũ etiã facit genus & nobilitas operis, quia ſicut clarum eſt,aureolæ præmium non debetur habitui uirtutis intrinſeco, ſed operi priuilegiato utpotè pdicationi,martyrio,uirginitati. Multum etiam facit ędificatio proximi,cùm Dñs dicat uiris pfectis. Vos eſtis lux mundi. Sic luceat Matth. 5. lumen ueſtrũ coràm hominibus ut uideant opera ueſtra bona.Similiter quantũ ad uotum religionis,illius eſt pfectio potior,in qua uoueẽ paupertas altior,obedientia uniuerſalior, forma caſtitatis honeſtior. Nam iſta tria ſicut expreſſè patet & gradus habẽt, & maius & minus recipiũt, & p hoc tantò in maioris pfectionis ſtatu conſtituunẽ,q̃tò ſublimius uouenẽ,potiſsimè ſi hęc regulariũ obſeruãtiarũ inſtituta imitenẽ,qbus auſterius caſtigeẽ corpus,fructuoſius ędificeẽ pximus,ac reuerẽtius colatur Deus.Cõſiſtit autem caſtigatio corporis in arctitudine ueſtiũ,uictualium,& uerborum,cũ auſteritate laborum,uigiliarum,& aliarũ afflictionũ corporaliũ:ædificatio uerò proximi in exemplis exhibendis uirtutum,documentis ſcripturarũ,remedijs ſacrorũ,

Signa dilectionis erga Deũ.

pręſidentijs

Universidad de Deusto Biblioteca

pſidentiis regiminũ,iudiciis iuſtitiarũ,& benefi
ciis miſerationũ.Cultus aũt Dei in reuerenti ac
uigili frequẽtatione pſalmorum,hymnorũ,cãti-
corum ſpũalium,adorationum,miſſarum,& alia
rum diuinarum orationum.Hęc autẽ ſimul repe
rire in aliquo vno ſtatu religionis pcellẽtius q̃ in
aliis,ualdè difficilè,& fortaſsis impoſsibilè vide
bitur diligenter conſideranti. Et ideò quanuis
vnus religionis ſtatus alterũ pcellat in votis ſub-
ſtantialibus,non tamen præferri poteſt in omni-
bus,cum quilibet ſtatus aliquid prerogatiuæ ſpe
cialis obtineat,quo ſancta mater noſtra,& ſpóſa
Chriſti Eccleſia tanquã ueſtitu deaurata, circũ-
data uarietate decoratur,& deiformis efficitur.
Per hunc etiam modum ſecundum officium præ
lationis excellentior eſt perfectio,in quo eminẽ-
tior confert ſublimitas ordinis,uidelicet ad pur
gandum,illuminandum,& perficiendum, onero
ſior imponitur ſarcina laboris,in paſcendo com
miſſum gregem exẽplo,uerbo,& temporali ſub-
ſidio,uberior etiam comitatur fructuoſitas ſalu
tis,& in eo qui præſidet,& in eis quæ ſubſunt, &
in cæteris ad quos præſidentis exempla perue-
niunt.Requiritur igitur huius perfectionis emi
nentior ſublimitas, ut Prælatus Eccleſiæ quantò
ſublimius præeſt,tanto ſanctius uiuat,ſollicitius
inuigilet,& fructuoſius gregem paſcat. Si autem
comparatio fiat perfectionis ad perfectionem in
genere diuerſo,quantum ad modum,& ſtatum,
dupliciter poteſt intelligi,uel præſuppoſitoriè,
uel præciſè. Si præſuppoſitoriè,ſic abſq; dubio
maior eſt perfectio,quæ attenditur ſecundum
exercitium uirtutis,uotum religionis, & officiũ
prælationis,quàm altero modo tantum.Sed ſi p-
ciſè comparamus perfectionem religionis aut
prælationis ad perfectionem uirtutis, nulla pror
ſus eſt comparatio in uerò eſſe uirtutis.Nam uo
tum religionis ſine exercitatione perfectè uir-
tutis,non eſt perfectio ſed peruerſio, non perfe-
ctionis ſublimitas ſed ſimulatio æquitatis. Offi-
cium uerò prælationis ſinè culmine uirtutis &
meritis,non eſt uera ſublimatio ſed deiectio,nõ
Sapiæ. 6. glorioſa excellentia ſed periculoſa ruina,pro eò
ꝙ potentes potenter tormenta patientur, & du-
riſsimum iudicium his qui præſunt fiet. Cum
igitur perfectio ſtatus ſine ratione uoti,ſine ra-
tione officii,ſine perfectione meriti pro modica
habenda ſit, perfectio uerò meriti obtineri non
poſsit ſine charitate, quæ eſt donum ſpiritusſan-
cti,& nemo ſciat,utrum alterum in hoc dono p-
cellat,quia etiam neſcit ſe illud donum habere,
nullus debet ſe alteri i perfectione præferre,quin
potius ſi fiat comparatio perſonarum in excellẽ
Ad Phil. 2. tia perfectionis,debent viri quantumcunq; per-
fecti iuxtà doctrinam Apoſtoli, ſuperiores ſibi-
inuicem arbitrari. Vnde Aug.de bono coniuga-
li.Non rectè inquit comparant homines homini
bus in uno aliquo bono.Fieri.n.põt ut alius ho-
mo non habeat aliquid quod alius habet, ſed a-
liud habeat,quod pluris æſtimandum eſt.Et pau
lò poſt.Melius eſt habere oĩa bona, uel minora,
quàm magnum bonum cum magno malo,quia
in bonis corporis melius eſt habere ſtaturã Za-
chei cum ſanitate,quàm Goliæ cum febre.Porrò
de comparatione ſtatuum religionis,& prælatio
nis (meliori ſaluo iudicio) dicere poſſumus, ꝙ
huiuſmodi cõparatio fieri poteſt,uel quãtum ad
ea q̃ ſunt de ſubſtãtia,uel quantũ ad ea quæ ſunt
de congruentia ſtatuum.Si quantum ad ea quæ
ſunt de ſubſtantia,ſic ſe habent uelut excedẽtia
& exceſſa,pro eò uidelicet,ꝙ ad perfectionẽ ſta-
tus religionis neceſſariò requiritur abdicatio p
prietatis,ad quam tamẽ minimè aſtringunt Præ
lati Eccleſiæ,ſicut patet.xij.q.j.ex concilio Aga
tẽſi.Epiſcopi de rebus propriis,uel acquiſitis,uel
quicquid de proprio habent,heredibus ſuis ſi vo
luerint derelinquant.Verũtamẽ omnis Prælatus
ex ipſo prælationis officio tenetur, nõ ſolũ ad ea
quæ ſunt ſalutis propriæ,ſed etiã plebis ſibi com
miſſæ.Nam ei pro quolibet ſubditorum à Domi
no dr̃.Cuſtodi virum iſtum,q ſi lapſus fuerit,erit 3.Reg.
anima tua pro anima illius.Et ad hoc religioſus
ex ipſo religionis uoto,nequaquàm aſtringit. Si
autẽ fiat comparatio ſtatuum, quantum ad ea q̃
ſunt de congruentia ſtatuum,ſic ſimpliciter di-
cẽdum,ꝙ ſtatus prælationis,& eius perfectio eſt
eminentior,quemadmodum inſinuat Diony. in
lib.de Eccleſia,hierarcũ dicit.Sicut q dicit hie-
rarchiam,ſummatim dicit uniuerſorum ſacro-
rum ornatum,ita dicens hierarcham,mõſtrat in
Deo manentem,& diuinum uirũ,in quo oĩs hie
rarchia perficitur.Similiter, & Hieronimus ait. Ad [illegible]
Tanta debet eſſe ſcientia, & eruditio pontificis
Dei,ut greſſus eius,& motus,& uniuerſa uocalia
ſint,ueritatem mentem concipiat,& toto eã ha-
bitu reſonet & ornatu,ut quicquid agit, quicqd
loquitur ſit doctrina Apoſtolorum. Nec tamen
ex his poteſt inferri, ꝙ ad pontificis ſtatum re-
quiratur,ꝙ omnes ſtatus præcellat in omnibus,
alioquin non poſſet fieri pontifex,niſi eſſet uir-
go,congruit tamen,ꝙ in his præcellat quæ ad pa
ſcendi gregis ſpectant officiũ,ſicut ſcribit Hier.
ad Occeanum.Futurus paſtor Eccleſiæ talis eli-
gat,cuius comparatione ſubiectus populus me-
ritò grex dicat.Et Greg. in paſt.Tantò debet a-
ctionem populi actio præcedere pręſulis,quantũ
diſtare ſolet à grege uita paſtoris. Quapropter
ad prælationis ſtatũ non congruit accedere niſi
perfectũ,vt ibidem ait Greg.Virtutibus pollens,
coactus ad regimen veniat, virtutibus vacuus,
nec coactus accedat.Status verò religionis pec-
catores.& im pfectos admittit, vt iuſtos efficiat,
& ad perfectionem adducat.Et ideò quanquam
prælationis ſtatus in perfectione ſit altior, reli-
gionis tamen ſtatus ſecurior, & morbis noſtris
curandis expedientior,pro eò,ꝙ à multis pericu
lis eruit,qbus ſtatus prælationis exponit. Primũ
qdem ratione annexi honoris.Iuxtà illud Aug.
ſuper Pſal.Quantò plus honoramur, tantò plus
periclitamur. Huiuſmodi aũt periculũ manife-
ſtatus

Iob. 34. ſtãs Greg.ſuper illud Iob, qui dicit Regi apoſta
ta,ait. Vnuſquiſq; rector quotiès extollitur,ꝙ cæ
teros regit totiens per lapſum ſuperbię à ſummi
rectoris officio ſeparatur.Idem etiã in regi.Ego
uiam capitis mei ſequens ſummopere decreue-
rã, eſſe opprobrium hominũ & abiectio plebis,
ut tantò ueracius intus aſcenderem,quãtò foris
Status p̃lationis ẽ periculoſus,& excelſus, & ideò non appetendus. humilius iacerem. Adiacet igitur ſtatui præla-
tionis periculum ratione honoris,necnon & one
ris,& occupationis.Vndè idem Greg.vij.moral.
Omnis qui diſpẽſandis rebus terrenis præſidet,
occulti hoſtis iaculis latius patet. Nam cum ad
diſpenſanda exteriora mens extendere ſe,effica
citer nititur, à ſui conſideratione ſeparatur.Ap
paret igitur,ꝙ ſtatus pręlationis ſimul eſt excel-
ſus & periculoſus, & ideo ipſum appetere ſimul
eſt periculoſum,præſumptuoſum & ſtultũ. Pro-
pter quod ait Auguſt.xix.de ciui.Dei. Locus ſu
perior ſine quo populus regi non poteſt, & ſi ita
adminiſtret ut decet,tamen indecenter appeti-
tur.Et ideò ait Greg.xviij.moral.Sancti uiri ne-
quaq̃ curas extrinſecas appetunt, ſed occulto or
dine ſibi ſuper impoſitas gemunt.Et quãuis illas
per meliorem intentionẽ fugiant, tamen p ſub-
ditam mentem portant,quas quidem ſummope
rè(ſi liceat) uitare feſtinant,ſed timentes occul
tas diſpẽſationes Dei,tenent quod fugiũt, exer
cent quod uitant. Ex his apertè colligitur ꝙ lo-
cus prelationis, pro ſublimitate quidem gradus
& multiformitate periculi à uiris iam probatæ
uirtutis poteſt coactione & formidine ſuſcipi, à
peccatoribus uerò & infirmis tota debet inten-
tione uitari,à nullis prorſus appeti, & ab omni-
bus honorari. Status autẽ religionis ab uniuer-
ſis tam iuſtis q̃ peccatoribus, tam perfectis q̃ im
perfectis,tam ſapiẽtibus q̃ ſimplicibus, licitè po
teſt appeti,à nullis debet contemni, ab his uerò
qui uocantur diuinitus ſecurè ſuſcipi, & ſtudio
ſe ſeruari.Hæc de pfectione diffuſius dicta ſunt,
pro eò ꝙ non paruum adminiculum conferunt,
ad declinationem errorum ſequentium, in quos
is cui reſpondere incepimus incidit, quia conſi
derare prędeterminata uel ex ruditate non ua-
luit,uel ex proteruitate contempſit.

Secundæ reſponſionis prima particula, in quo appetitus martyrij de ſe perfectus oſtenditur, & contra fuga de ſe imperfecta monſtratur.

Arti. I.

SPirituali diuinæ legis intelligẽtia præditos,
nequaq̃ arbitramur ambigere, perfectionis
euangelicæ culmen inſtar Dauiticæ turris,
ſpiritualibus propugnaculis eſſe munitum, qui-
Perfectior actus ẽ deſideriũ ponendi uitam pro Chriſto. bus & foris hoſtilitas infeſta repellit,& intus trã
quillitas imperturbata ſeruatur.Horum autem
pręcipuum locum tenere deſiderium paſsionis
& mortis pro nomine Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti,ipſe nobis Chriſtiani exercitus dux Apoſto-
lus Paulus euidenter oſtẽdit, cum ad Heb.dicit.
Hebr.12. Curramus per patientiam ad propoſitum nobis
certamen, aſpicientes in auctorem fidei & con-
ſummatorem Ieſum,qui propoſito ſibi gaudio,
crucem ſuſtinuit cõfuſione contempta.Vbi glo.
Succincti & expediti curramus ſine dubitatio-
ne ad certamen martyrij, aſpicientes in auctorẽ
fidei, qui ſcilicet omnia bona terrena contem-
pſit,ut contemnenda monſtraret, & omnia ma-
la terrena ſuſtinuit,quę ſuſtinenda præcipiebat,
ut nec in illis quęreretur fœlicitas,nec in iſtis ti-
meretur infœlicitas. Et paulò poſt. Vinctus eſt,
qui infirmitatum uincula ſoluit,mortuus eſt,qui
mortuos ſuſcitauit, amore itaq; eius ſimilia pa-
tiamur. Hæc glo. Ad hæc quoq; idem Apoſtolus
ſuo nos hortatur exemplo ad Corinth. ſcribens. 2.Cor.12
Ego (inquit) libentiſsimè impendar,& ſuperim-
pendar ego ipſe pro animabus ueſtris. Ibi gloſa.
Perfecta charitas hæc eſt,ut quis paratus ſit etiã
pro fratribus mori. Sed nũquid mox ut naſcitur
iam prorſus perfecta eſt? immò ut perficiatur na
ſcitur.Cùm enim fuerit nata nutritur, cùm fue-
rit nutrita roboratur,cùm fuerit roborata perfi
citur,cùm ad perfectionem peruenerit dicit:Cu
pio diſſolui,& eſſe cum Chriſto.Hæc glo.Per quę
patenter colligitur, ꝙ perfectæ charitatis actus
eſt ſui corporis diſſolutionem & mortem appe-
tere, exemplo ipſius Apoſtoli dicentis ad Philip. Phil.1.
Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto. Vbi glo. Sunt
quidam homines imperfecti qui cum patientia
moriuntur,& ſunt quidam homines perfecti qui
cum patientia uiuunt. Qui enim deſiderant illã
uitam, cùm uenerit illis dies mortis luctantur
aduerſum ſe, ut ſequantur uoluntatem Dei, qui
uerò deſiderat ſicut Apoſtolus diſſolui & eſſe cũ
Chriſto,non patienter moritur,ſed patienter ui
uit & delectabiliter moritur.Vndè paſsioni ap-
propinquãs exultabat & gloriabatur dicens. Bo 2. Ad Timo.4.
num certamen certaui &c.Hæc glo.Ecce ꝙ nihil
clarius ad propoſitum poteſt adduci,cũ expreſ-
ſe dicat, perfectionem charitatis conſiſtere in
deſiderio mortis. Poteſt autem & hoc ipſum ne
ceſſaria ratione concludi. Si enim amor ut dicit
Diony. eſt uis unitiua, & ſi hęc locutio eſt uera
per ſe, neceſſariò ſequitur, ꝙ pfectus Dei amor Perfectus amor Dei mortẽ deſiderat.
perfectè inclinat amantem ad omne illud, per
quod conuenientius,intimius, & celerius,ama-
to poſsit uniri:ſed nihil eſt, quod magis diſpo-
nit, ut celerius, & intimius, ſpiritus hominis
in ſtatu mortalitatis exiſtens uniatur immor-
tali & impaſsibili Deo, q̃ ſuſtinẽtia mortis illa-
tæ propter honorem Dei. Neceſſe eſt igitur per-
fectè amantem hoc deſiderare, anteq̃ illud obti
neat,& cum obtinuerit perfectè lætari. Vndè &
de Apoſtolis dicitur, ꝙ ibant gaudentes à con- Act.5.
ſpectu concilij,quoniam digni habiti ſunt p no
mine Ieſu contumeliam pati.Ipſe enim amor ut
dicit Hugo, uis eſt transformatiua. Qui igitur
Chriſtum perfectè amat,præcipuo mentis affe-
ctu eidem configurari peroptat, in his potiſsi-
mum quæ diuina lex dictat.Sed configuratio ad
Chriſtũ præcipuè ſaluandis conueniens in ſtatu
præſentis

præsentis miseriæ attenditur secundū aſsimila-
tionē in paſsione & morte, Petro atteſtante qui
ait. Chriſtus ꝓ nobis paſſus eſt, uobis relinquēs
1. Pet. 2. exemplū ut ſequamini ueſtigia eius. Hoc igitur
eſt ad quod inclinatione præcipua perfectæ cha
Cant. 8. ritatis ardor inflammat. iuxta illud Canti. For-
tis eſt ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmu
latio, lampades eius lampades ignis atq; flam-
marum. Idē nihilominus amor ut dicit Rich. eſt
uis liberaliter diffuſiua. Vbi igitur perfectus eſt
amor, ibi & perfecta diffuſio, uel actu ſi opportu
nitas adeſt, uel ſi non adeſt ſaltem deſiderio ple-
no. Cùm igitur traditio ſui in mortem pro ali-
cuius amore ſit diffuſionis permaximæ, neceſſe
eſt perfectum charitatis amorem ad id aſpira-
Ioan. 15. re, iuxta illud quod habetur in Ioanne. Maio-
rē hac dilectionē nemo habet ut animam ſuam
ponit quis pro amicis ſuis. Mortem itaq; pro
Chriſto deſiderare, morti ſe pro Chriſto expone
re, & in mortis agone gaudere, actus eſt charita
tis perfectæ. Porrò mortē fugere actus eſt imper
fectionis quantū in ſe eſt, poteſt tñ ad perfectio-
nem reduci per circunſtantiam ſuperadditam,
ſicut determinatum eſt ſupra: utpotè cùm quis
hoc facit ut ſe reſeruet ad glorioſiorem trium-
phum, ſicut fugit Apoſtolus: uel cū id agit ad prę
bendum infirmis ſpei ſolatiū, ne dum morte im
minente trepidare ſe ſentiunt in deſperationem
labantur. Et hac rōne fugiſſe credendus eſt Chri
ſtus: non ex uehementia timoris, ſed ex benigna
condeſcenſione perfectiſsimæ charitatis. Iuxta
Super Ioan. Hom. 26. quod dicit Auguſt. Firmiſsimi ſunt Chriſtiani
ſi qui ſunt, qui nequaq̄ morte imminente turbā
tur. Sed nūquid Chriſto firmiores? Quis hoc in-
ſaniſsimus dixerit? Quid eſt ergo ꝙ ille turba-
tus eſt, niſi qa infirmos' i ſuo corpore. i. in Eccle
ſia ſuæ infirmitatis uoluntaria aſſumptione cō-
ſolatus eſt? ut ſi qui ſuorū morte imminente tur
bantur, ipſum in ſpiritu intueanṫ, ne hoc ipſo ſe
putantes reprobos peiore deſperationis morte
abſorbeantur. Hæc Auguſt. Quibus luce clarius
oſtendiṫ, ꝙ in paſsione trepidare quanq̄ ſit im-
perfectum, nullam tamen in Chriſto condeſcen-
dēte imperfectionē ponit', ſed in eis ſolū quibus
ipſe condeſcendit. Similiter etiā de fuga ſuper il
lud Ioan. vij. Non enim uolebat in Iudæam am-
bulare, aſtruit eſſe ſentiendum. Futurum inquit
erat ut aliquis fidelis abſconderet ſe ne à perſe-
cutoribus inueniretur, & ne illi pro crimine obij-
ceretur latibulum: præceſsit in capite quod in
membris confirmaretur: Idem quoq; ſuper il-
Psal. 93. lud pſalmi, quoaduſq; iuſtitia cōuertatur in iu-
diciū, infirmos inquit in ſe prefigurās Dñs. i. in-
firmorū perſonā gerens, illiſq; compatiens ait,
tranſeat à me calix iſte. Non enim timebat dux
pati tertia die reſurrecturus: cum arderet Pau
lus diſſolui & eſſe cum Chriſto. Certū eſt autē ꝙ
Paulus habebat infirmitatē carnis. Nō igiṫ infir
mis carne Chriſtus exemplum præbuit, ſed infir
mis ſpiritu condeſcendit. Huic autem ueritati
tam claræ is cui reſpondemus multipliciter co-
naṫ obſiſtere. Quia. n. ut ueritatis ignarus ab-
ſurdum reputat, ꝙ Chriſtus imperfectis conde-
ſcenderit in aliquo actu, oſtendere nititur, ꝙ fu-
gere mortem ſit de ſua ratione perfectū pro eò
uidelicet ꝙ à Chriſto præcipitur, & qa in uiris
perfectis inuenitur. Verūtamen primam ratio-
nem nullius eſſe uigoris ex hoc colligere poſſu-
mus, quia ſicut præceptum perfectionem non ef
ficit, ſic nec imperfectionem tollit. Si enim im-
perfectionem tolleret, quicūq; teneretur ad præ
cepti obſeruantiam teneretur ad perfectionem
implendam. Quod cum ſit manifeſtiſsime incō
ueniens, conſtat ꝙ fruſtra laborat oſtendere, ꝙ
fugere ſit perfectum, per Euangelium, per Pela-
gium Papam, & per Athanaſium, cum Euangeli
cæ perfectionis culmen ex ſupererogatione ma-
net diuini conſilij, non ex obligatione præcepti.
Inſuper & illud mandatum de fugiendo à facie
perſecutorum, intelligi habet in caſu ſicut Raba
nus dicit ſuper Matth. & glo. Hoc (inquit) ad il- Matth.
lud tempus pertinet quo dictum eſt, in uiā gen-
tium ne abieritis, & in ciuitates ſamaritanorum
ne intraueritis, ꝙ perſecutionem non debeant
timere ſed declinare, ut tribulationis occaſio
ſit Euāgelij ſeminarium. Si ergo in hoc caſu in-
telligit, nihil ad propoſitum ſuum ualet. Si autē
ſimpliciter intelligit ſicut inſinuat, non modicū
errat, quia tunc quicunq; uoluntariè morti ſe
exponeret cum latere uel fugere poſſet, peccaret
mortaliter faciens contra Domini iuſsionem.
Quod ſi uerum eſt beatiſsimi martyres, Petrus,
Paulus, Andreas, Laurentius, Sebaſtianus, Tibur
tius, Vincentius, & conſimiles, qui ſe ultrò perſe
cutoribus tradiderunt, digni non eſſent gloria
martyrum, ſed ignominia præuaricatorum. Ma
gnæ igitur fuit dementiæ uniuerſaliter affirma-
re ꝙ ſancti Martyres fugerunt, & cum inuenie-
bantur martyrio ſe ſubdebant. Nam hoc expreſ
ſe derogat perfectioni ſanctorum Martyrum,
quia quilibet quantumcunq; imperfectus, quan
do non poteſt latere, teneretur ſeipſum marty-
rio ſubdere, ac ꝑ hoc dum actui fugiendi falſam
quandā pfectionē attribuit, pfectis Chriſti mar
tyribus uerā tollit. Alia quoq; rō qua conaṫ ꝓ-
bare, ꝙ fugere nō ſit imperfectū, quia uiri pfecti
fugerūt, dupliciter deficit. Primò, quia nō omne
quod uiri pfecti faciūt, eſt ex hoc ipſo pfectum.
Nā ſicut Iacob, Dauid, Vrias, & Mathatias fuge
runt, quos introducit ad fugæ cōmendationem,
ita etiam habuerūt uxores, proprietates poſſeſ-
ſionū, quæ tamen ſeſe cū Euangelica perfectio-
ne non cōpatiuntur. Dehinc quia (ut ſupra mon
ſtratum eſt) actus qui de ſuo genere eſt imperfe-
ctus, per aliquā circunſtantiā quā charitas perfe
cta illi adhibet, poteſt eſſe perfectus, & ideò non
rōne actus, ſed rōne circunſtātiæ ſanctorū uiro-
rum in operibus huiuſmodi pfectio cōmendaṫ.
Prętérea ſicut nō ſequiṫ ꝙ occidere hoiem ſit bo
nū atq; pfectū, qa Phinees & Mathatias ex pec-
catorum

torum occiſione laudantur, ſic & rationes quas
multiplicat nil rectè concludunt. Bene tamen
poteſt inferri, quòd ſi ſancti uiri aliquid lauda-
biliter fecerunt, illud fieri poteſt pro loco & pro
tempore abſq; peccato, ſicut ſacer Athanaſius
probare uidetur & intendit. Nec tamen ex hoc
ſequitur quòd ſit perfectum, niſi pariter inclu-
datur, quòd imperfectio peccatum includit. ſi-
cut hic peruerſè dogmatizat. Quod quia ſupe-
rius improbatū eſt, hic cōmemoraſſe ſufficiat.

Artic. II.

SAnè diſtinctio quam ſubiungit de modis fu
giendi quos de ſe conatur perfectos aſtrue-
re, ac multipliciter per exempla commenda
re, non ueritatis dilucidationem tribuit menti-
bus legentium, quin potius erroris caliginem, ni
ſi ſolicita circunſpectione caueatur. Diſtinguit
nāq; ſex modos fugę, quorum primus ut dicit, eſt
ex mentis pueritate, ſecundus, eſt ex mētis igna
uia & timore ſeruili, tertius, eſt ex naturali ratio
ne, quartus eſt ex humilitate mētis, quintus eſt
ex circunſpecta prudentia, ſextus ex abundan
ti miſericordia. In quorum modorum explica-
tione, multa uidetur abſurda dicere. Loquens
enim de ſecundo modo dicit, quòd fugere ex i-
gnauia, eſt ex timore ſeruili, ſicut fugerunt filij
Iſrael in diebus, Saulis, ſubditq;, quòd Chriſtus
hoc modo mortem non timuit, ſed timeri pro-
hibuit. Et paulò poſt. Hæc fuga imperfectis com
petit. In his autem uerbis oſtendit ſe per omnia
theologicæ ueritatis ignarum. Primò quantum
ad ſignificationem uerborum, in hoc ꝙ dicit fi-
lios Iſrael fugiſſe Philiſtijm ex timore ſeruili. Ti
mor enim ſeruilis cum ſit donum ſpiritusſancti
non docet fugere corporalia bella, ſed ſpiritua-
lia peccata. Secundò oſtendit ſe neſcire pondus
ſententiarum cum dicit hunc timorem eſſe pro-
hibitum, & poſt ſubiūgit, quòd competit imper
fectis. Ex hoc enim ſequitur, ꝙ aliquid idem ſit
generaliter prohibitum, & aliquibus perſonis in
dultum, & iterum, quòd imperfectis ſit indul-
ta tranſgreſsio mandatorum. Quod quia conti
net contradictionem implicitam, ab omni pror
ſus ratione diſcordat. De tertiò uero loquens fu
giendi modo dicit, ꝙ eſt ex quodam naturali ti-
more, & ꝙ hic fugiendi modus competit uiris ꝑ
fectis, ſicut Moſi. Eliæ Eliſeo, & Vriæ. Et hæc fu-
ga (ut dicit) nullam operatur imperfectionē, &
hanc (ut aſſerit) Chriſtus aſſumpſit. In qbus uer
bis duo implicat, quorum vnum eſt falſum, alte
rum uerò blaſphemia. Quāmq̄. n. timere mortē
ſit naturale, fugere tamen eſt uoluntarium, & q̄-
uis perfecta charitas non excludat oīno timorē
naturalē, excludit tñ illius dñium quo timidus
Mar. 14. in fugam conuertiṫ. Vñ Beda ſup illud Mar. relt
cta Syndone fugit. Quia plus cæteris dñm ama-
uerit indicauit, qui alijs fugientibus ſequi dñm
non omiſit, nondū tñ pfectionē habuit, qui uel
territus fugere potuit. In quibus patēter oſtēdit,
ꝙ fugere ex timore mortis, non ſtat cum perfe-
ctione charitatis. Nec obſtat uerbū gl. ſup illud
Ioā. alius te cinget, qua dṙ, ꝙ hmōi affectus adeò Io. 21.
naturalis erat, ut nec eum Petro ſenectus abſtule
rit, cum tñ pfectus eſſet, pro eo ꝙ aliud eſt time-
re, aliud eſt timore fugere, ſicut in eadē gl. quam
ipſe fraudulenter detruncat immediate ſubiun
giṫ. Sed quantacunq; ait ſit moleſtia mortis, ut
uincat eam uis amoris, conſtat ꝙ amoris ui ſu-
perante timorem, nequaq̄ fugimus. Fuga igitur
ex timore mortis nequaq̄ ſtare poteſt cum pfe-
ctione charitatis. Vnde Auguſt. in orig. homil.
eadē. Amor Chriſti in eo qui paſcit oues eius,
in tam magnum debet Chriſti taleq; creſcere ar
dorem, ut uincat ēt mortis naturalem timorem
quo mori nolumus, ēt qū cum Chriſto uiuere no
lumus. Hæc Auguſ. Ex quibus concludiṫ, ꝙ fuga
hmōi ſtare non poteſt cū pfectione charitatis,
q̄ hunc timorem exuperat, ne timērem in fugam
cōuertat. Dicere igiṫ ex hoc timore Chrm fugiſ
ſe, non eſt aliud q̄ ipſum blaſphemare, cū ex hoc
ſequaṫ, ꝙ in ipſo fuerit amor naturalem timorē
non ſuperans, ſed ab ipſo ſuperatus, ac ꝑ hoc nō
pfectè ſtabiliens, ſed uacillans, & impfectus. Ad
uertat igiṫ qſqs hæc legerit, ꝙ fugæ ꝓuenięti ex
naturali timore mortis pfectionē tribueṙ, ſimul-
que aſſerere Chriſtū hoc mō fugiſſe, nihil aliud ē
q̄ Chrm ducē iam ꝓſtratū ab hoſtibus dicere, et
uniuerſum ipſius exercitū ad fugā ꝓuocare. Nul
lus. n. in fugā mortis timore cōuertiṫ, niſi timor
hmōi i eo dñeṫ. Qđ ſi hoc (ut aſſerit) pfectū eſt,
& oēs hoc naturali timore urgenṫ, nil aliud re-
ſtat ſecđm hanc prophanā doctrinam, niſi oēs in
fugā conuertanṫ. Nulla igiṫ erit in fugiendo dif
ferētia Paſtoris & mercenarij, cū uterq; pariter
habeat naturalē timorē moriēdi. De quarto ue
rò differens addit, ꝙ fugere ex humilitate men-
tis, qua hō propriā infirmitatē cognoſcit, & ad
mortem ſuſtinendam humiliter ſe imperfectum
credit, cōpetit uiris perfectis. Nā hoc modo (ut
ait) fugit Petrus à facie Neronis, & Iudæi pſe-
cutiōes Antiochi, & anachoretę pſecutiones De
cij & Valeriani. Et poſt ſubdiṫ, ꝙ hāc fugam do
cuit Chriſtus, & exemplo confirmauit, & eſt imi
tanda perfectis. Hoc aūt ſi quis diligenter conſi-
deret, ſcribentis imperitiam manifeſtè ꝓpēdet.
Nam primum exemplum de Petro eſt falſum. Si
enim Petrus (ut dicit) ſe reputabat impfectū ad
martyriū, pari rōne & qlibet Chriſtianus. Si igiṫ
ex hac cōſideratione fugere pfectū eſt: qlibet oī
no debet fugere, nulluſq; ad paſsionē, tanq̄ ad rē
ꝓprias uires tranſcēdentē aſpirare. Ex quo ēt il
lud inferṫ, ꝙ ꝓſumptuoſus fuit ille feruor ſancto
rū, qui corde intrepido, ad tormenta ferebanṫ Se
cundùm aūt exemplum eſt in ſe ambiguū, & im
ptinens ad propoſitū, quia non conſtat Iudæos
illos ex humilitate fugiſſe, nec ad pfectionis exē
plum eorum fuga pōt aſſumi, q materiali gladio
ꝓpriā tuebantur ſalutem, & aduerſarios qñ ſibi
facultas aderat pſequebanṫ ad mortē. Exēplum

Universidad de Deusto Biblioteca

uerò tertiū de anachoretis,ubi allegat auctorita
tem Hieronymi pro fuga Pauli primi heremitæ
suo proposito non competit quin potius aduer
satur.Nam Paulus ut ibidem dicit Hieronimus
adolescens erat delicatus & diues, non anacho-
reta,non monachus,sed adhuc sęculo degēs.De
quo ibidem Hieronymus subdit, quòd necessi-
tatem in uoluntatem cōuertit, dum primo qua
si compulsus postea uoluntarius mansit in ere-
mo.De alijs uerò Christianis qui iā perfecti e-
rant,idē Hieronymus paulò ante pręmittit.Vo-
tum tunc Christianis erat,pro nomine Domini
gladio percuti.Verum hostis callidus tarda ad
mortem supplicia conquirens, animas iugulare
cupiebat non corpora, & ut ipse qui ab eo pas-
sus est Cyprianus ait,uolentibus mori nō pmit-
tebatur occidi.Hæc Hieronymus. Quibus præfa
ti erroris sententia non fulcitur sed confutatur,
dum asserit,quòd illius temporis martyres, non
solum non fugiebant,sed etiam uehementer do
lebant quòd occidi non poterant, quemadmo-
dū gloriosi martyris & Doctoris Cypriani,uer-
bo & exemplo confirmat. Quartum autem exē
plum quod ponit de Christo, horrendam in pijs
auribus includit blasphemiam. Quia si Christus
ex humilitate se ad martyrij sustinentiam im-
perfectum putabat,aut uerè hoc æstimabat aut
falsè.Si uerè,ergo Christus ueraciter fuit imper
fectus.Si falsè tunc necessariò sequitur, ꝙ fuerit
suæ perfectionis ignarus,& horum utrunq; bla-
sphemū. Insuper si omnis qui filium Dei Iesum
Christum imperfectum dicit uel æstimat in Deū
blasphemat,qui ponit hoc Christum de se sensis
se,non solum blasphemat in Christum,uerume-
tiam asserit Christum fuisse blasphemum, quod
piæ aures audire non possunt. Quisquis igitur
hoc pertinaciter senserit,tradendus est sathanæ,
ut discat non blasphemare. De quinto uerò mo
do fugiendi,qui ex prudentia circunspecta dif-
fusius tractans,imprudentiam suam patēter o-
stendit,dum pro nihilo tot uerba disseminat.
Nullus enim negat,quin pro expectatione opor
tunitatis uel utilitatis maioris,interdum etiam
uir pfectus fugere possit,sicut Apostolus de Da-
2.Cor.11. masco fugit.Sed hic modus ab alijs licitis fugiē
di modis non debet distingui,quia omnis ratio
nalis & licita fuga, est ex prudentia circunspe-
cta,quæ est magistra directionis in omni uia sa-
lutis. Est autem prudentia directiua fugę,pro lo
co,& tempore,non tam secundùm imperium p
fectæ uirtutis q̄ secundùm humanæ conditionē
imperfectionis & infirmitatis mētalis. Vndè su
Matt. 26. per illud Matth.discipuli relicto eo fugerunt.Be
da dicit in glos.Sicut Petrus qui negationem la
chrymis abluit,& confessione dominici amoris
trina funditus extirpauit,recuperationem eorū
ostendit qui martyrio labuntur, sic alij discipu
li qui articulum comprehensionis fugiendo præ
uenerunt, cautelam fugiendi docent eos qui se
ad supplicia minus sentiunt idoneos,quibus tu-
tius est latere,quàm discrimini se exponer. Hæc
Beda. Quibus elucet,quòd huiusmodi circūspe
ctio qua quis prouidè fugit,infirmis magis com
petit quàm perfectis. Quod igitur dicit se nulla
tenus æstimare, quòd prudentia quæ perfectio-
nem facit aliquando magistra sit imperfectio-
nis, si sic intelligit, quòd prudentia de perfecto
imperfectum nō facit, uerum dicit sed nihil ad
propositum.Si autem intelligit,quòd nullum o-
pus imperfectionis ex prudentia procedit mani-
festè errat, quia tunc omne opus prudentiæ es-
set perfectum,nec solius prudentię uerumetiam
omnium aliarum uirtutū quibus necessariò pru
dentia est annexa.Ex quo etiā sequeretur, quòd
omnis uirtus sit perfecta, & omnis uirtutem ha-
bens sit perfectus,& omnis imperfectus iniustus
& omnis imperfectio culpa. De sexto tandē mo
do fugiendi subinfert,quòd fugere ex abundan
ti misericordia,ne persequentes grauius Deum
offendant uiris perfectis competit,quia hoc mo
do fugit Iacob, Moses,Dauid,Benedictus, Silue
ster,&c. Et hanc fugā (ut dicit) docuit Christus
& exemplo confirmauit. Porrò quàmuis in his
quæ de hoc modo sexto fugiendi scribit, uidea
tur superficialiter considerantibus rationabili-
ter & piè sentire,si quis tamen uigilantiori attē
tione consideret,manifestè cognoscet ea carere
ratione simul & pietate.Nam & exempla quæ po
nit ambigua sunt,nec ex scripturis constat præ-
fatos uiros ex ea quam assignat causa fugisse.
Qua etenim ratione uel auctoritate astrui po-
test,quòd Iacob Esau. Moses Pharaonē. Dauid
Salutem, & Siluester Cōstantinum fugerit ne in
eos grauius peccarent?Et ideò quę proponit pro
nihilo habenda sunt. Quia ut dicit Hieronym.
quod de scripturis auctoritatem non habet,ea-
dem facilitate contemnitur qua probatur. Insu
per si omnis qui persequitur iustum, tantò ma-
gis peccat,quantò grauiores iniurias irrogat,&
sanctum est atq; perfectum propter hoc fugere,
semper à facie cuiuslibet persecutoris fugiendū
est,ne grauius peccet. Amplius ex hoc necessariò
sequitur,quòd Christus non abundantem mise
ricordiā, sed potius crudelitatē in Iudæos exer
cuerit,qui tunc se passioni obtulit,quando plu-
res in eo peccare potuerunt, pascali scilicet tē-
pore, cum Iudæorum multitudo ad festum uen
tura erat de qua sciebat, quòd in eius mortem
consensura erat. Arguuntur etiam secundùm
hanc doctrinam, impietatis & crudelitatis om
nes martyres,qui non fugerunt. Inaniter igitur
gloriatur se aduersarium confutasse, quasi fu-
gere non sit imperfectum, cum habeat fieri
ex abundanti misericordia, quæ imperfectio-
nis non potest esse ministra. In quo credens
alterius improbare sententiam, uiam aperit ad
reprobandam suam. Si.n.Christus, quia fugit
ex misericordia respectu persequentium, nulla
imperfectionis notam incurrit, multò ma-
gis si fugit ex misericordia respectu membro-
rum

tam suorum infirmorum, ad prębēdum illis so-
latiū,non debet imperfectioni ascribere, sed po
tius iudicare perfectum. Quod autem in fine
concludit,quòd his quatuor modis Christus fu
git,& fugere docuit,& uiri perfectissimi in hoc
eum imitati sunt,& hoc alios facere docuerunt,
& ꝙ Christus fugiendo exemplum infirmis præ-
buit:infirmis dicit,infirmitate carnis quæ perfe
ctis competit, non mentis quæ solum conuenit
imperfectis,quia ex præcedentibus satis repro-
batum est,non est opus ultrà discutere, q̄q̄ hæc
quatuor simul aggregata,dogmatis huius absur
ditatem patenter ostendāt.Nam si Christus hoc
quadruplici modo fugit,& perfectissimi uiri in
hoc eum imitati sunt,cum hoc fugiendi quadru
uium semper,& ubiq; & omnibus pateat, semp
& à quolibet ineunda est fuga. Quis enim nō na
turaliter timet mortem? Quis non debet se hu
miliare? Quis non debet prudenter cauere pe-
riculum? Quis misereri non debet persequen-
tium proximorum?Si igitur hæ uiæ fugarum se-
mitæ sunt perfectionum,quibus itur ad Christū,
non iam ad exhortationē Apostolicæ tubæ cur
rendum est ad nobis propositum passionum cer
tamen,sed potius quærendum est per aliquā di-
ctarum uiarum fugæ præsidiū,quo celerius, tan-
quàm per compendiosas perfectionis semitas p
ueniatur ad Christum. Quod si huiusmodi ex-
hortationis immò dehortationis clamorē, quo
bellatorum corda terrenē,procul à castris bellā
tium abesse censuerunt duces in pugna sæculi,
quantò magis hoc obseruare conuenit in pugna
Iesu Christi,ubi res agitur,non pro uitandis di-
spendijs rerum,aut fugiēdis periculis corporū,
sed pro declināda infinibili morte animarum?
Nec hoc dicimus quin competere possit perfe-
ctis in casu fugere,eo modo quo superius osten-
sum est: sed ut fugæ laudes sup̄fluas, vanas,& fal
sas,tanquàm perniciosas,& virtutibus perfectis
contrarias,ostendamus esse fugiendas. Quia cū
falsitas vbiq; & semper uitanda sit,ibi tamen &
tunc potissimum declinanda est, cùm fallaci
specie sanctitatis à uirtutum culmine reuocat,
& inclinat ad ima.

*Secundæ responsionis, secunda particula, in qua absti-
nentiæ laus & perfectio declaratur, & eius-
dem impugnatio calumniosa re-
fellitur. Art. I.*

QVamq̄ certum sit omnibus in Christiano
exercitatis agone,abstinentiæ sanctæ ri-
gorem per necessarium esse,his qui pfe-
ctionem adipisci,& defensare conantur: quia ta
men nouæ adinuētionis dogma peruersum sub
Abstinētia necessaria est ad perfectionē obtinēdam. introductum est,ad probandum contrarium,ro
boranda est huiusmodi ueritas, tam per exem-
pla,quàm per documenta sanctorum.Et primū
quidem euangelicæ perfectionis præcursor, ad-
ducatur in medium, qui propter abstinentiam
eminentem, magnus prædicatur angelica uoce,
sicut refert Lucas Angelū dixisse ad Zachariā.
Erit enim magnus coram Domino,uinum & si- Luc. 1.
ceram non bibet. Vbi glos.Sicera interpretatur
ebrietas,quo nomine signatur omne poculum
de quacunq; materia factū,quod inebriare pos-
set. Decet nāq; vas cœlesti gratiæ mancipatum,
à sæculi illecebris abstinere.Hoc ipsum uas ele-
ctionis Apostolus in seipso commendat, ad Co-
rinth.scribens. Castigo corpus meum,& in ser- 1. Cor. 9.
uitutem redigo, ne fortè cum alijs prædicaue-
rim,ipse reprobus efficiar. Et ad hoc agonista-
rum exemplo,cunctos prouocat Christi milites
cum præmittit: Omnis qui in agone contendit, 1. Cor.9.
ab omnibus se abstinet, & illi quidem ut corru-
ptibilem coronam accipiant,nos autem incor-
ruptam. Ad hoc facit quod ait Ambrosius exa
meron.iij.libr. Ab initio sæculi simplicem cibū
& naturalem debuit Deus reliquis cibis ante
ferre, qm̄ iste est sobrietatis cibus,reliqui volu-
ptatis. In hoc datur nobis frugalitatis exemplū,
& parsimoniæ magisterium, ut herbis & simpli-
cis oleris victu,aut pomis contenti simus, quem
natura obtulit,quæ liberalitas Dei primo dona
uit.In ecclesiastica uerò historia libro secundo
refert Eusebius, quòd inter sanctos Aegyptios,
quos Euangelista Marcus multipliciter insti-
tuit,uinum nemo nec gustu contingit, nec ali-
quam carnem, tantum aqua est eis potus, & pa
nis cum sale & isopo est eis cibus. De anacho-
retis autem,quorum uita cōstat fuisse perfectio
nis exemplar.Hieronymus ad Eustochium cum
uitam commendasset cœnobitarum dicēs,quòd
inter eos uiuitur pane, & leguminibus,& oleri-
bus,quæ sale solum condiuntur,quibusdam in-
terpositis subdit. Ad tertium genus ueniā,quos
anachoretas uocant, qui de cœnobiis exeuntes,
excepto pane & sale, amplius ad deserta nil pro
ferunt. Huius uitæ auctor Paulus, illustrator An
tonius, & ut ad superiora cōscēdā,princeps Ioā
nes Baptista fuit. Hucusq; Hieronymus. Qui &
hunc quem huiusmodi uitæ asserit auctorē Pau
lum, talibus extollit abstinentiæ laudibus, eius
uitam describens. Omnem in orationem in so
litudine duxit ætatem, cibum & uestimentum
ei palma præbebat. Quod ne cui incredibile
uideatur, Iesum testor & sanctos Angelos,ui-
disse me monachos, è quibus unus per trigin-
ta annos, pane hordeaceo, & aqua lutulenta ui
xit. Beatus quoq; Basilius monachis orienta-
libus, qui ad perfectionis culmen nitebātur a-
scendere, carnium æsum inhibuit. Secundus ēt
Martinus, ut de ipso narrat Sulpitius,in suo mo
nasterio secum degentibus monachis, uini po-
tū concedere noluit.Et sacer uir Bñdictus sanis
monachis æsū carniū iterdixit.His & similibus,
quasi innumeris uniuersis sanctorum exemplis
indubitanter colligitur,quòd abstinentię uigor

Universidad de Deusto Biblioteca

opus sit pfectę uirtutis. Et ne quid ad certitudinem desit, aliis sanctorũ auctoritatibus probãdum est, quibus asserunt, q̧ abstinere à uino,& carnibus sit perfectum. Ait enim Hieronym. ad Demetriadem. Cõceduntur quidem nuptię, carnium esus,usus uini,sed horum abstinentia, consilio perfectiore suadeatur. Idem quoq; contra Iouinianũ. Si uis pfectus esse, bonum est uinũ non bibere,& carnes non manducare, nam si uis perfectus esse, melius est saginare animã, quàm carnem. August. etiam de fide ad Petrum sic ait. Humiles serui Christi, qui cupiũt Domino absq; impedimento seruire, coniugia non appetunt, à uino & carnibus abstinent, q̃tum corporis ualitudo permittit, non q̧ peccatum sit aut coniugẽ habere, aut carnes uinumq; percipere. Hæc August. Ad hoc idem facit quod dicit Gregor. iij. lib. moral. Nullus palmam spiritualis certaminis apprehendit, qui non prius in seipso per afflictã concupiscentiam carnis incentiua deuicerit. Neq;.n. ad conflictum spiritualis certaminis cõsurgitur, si nõ prius intrà nosmetipsos hostis mẽtis positus, gulę uidelicet appetitus edomatũ. Colligitur itaq;, q̧ abstinentia sit opus maximè cõpetens uiris perfectis, quorum est sathane bellis victoriosè resistere, & sapientiæ studijs quietè uacare. Propter quod Hiero. contra Iouinianũ. Siquis æstimat abundantia ciborum, atq; potuũ se pfrui, & uacare se posse sapiẽtiæ (hoc est uersari inter delicias, & deliciarum uitijs non teneri) seipsum decipit. Et post. Quomodo nuptijs uirginitatem, ita saturitati & carnibus, ieiunia spiritumq; præferimus. Si igitur vacare sapiẽtiæ perfectorum est, & uirginitas præfertur cõiugio sicut perfectum imperfecto, restat q̧ de genere operis abstinere à carnibus, alijsq; delicatis cibarijs actum dicit consonum perfectioni, & contra his uti imperfectionem quandam importat, quantum est de sui generis natura, nisi ad perfectionem reducatur, per circunstantiã superadiectam, utpote cum quis habet plenam abstinendi uoluntatem, & tamen huiusmodi cibarijs pro loco & tempore sobriè vtitur, uel quia requirit necessitas sustẽtationis propriæ propter ægritudinem seu debilitatem, uel utilitas fraternæ ædificationis per charitatiuam condescensionem. Primum quidem exemplum ex uita sumitur pfectorum cœnobitarum, quam describens Hieronym. ait, loquens de sanis. [In Epistola ad Eustochium.] Viuitur pane, leguminibus, & oleribus, quæ sale solo condiuntur. Dehinc pro debilibus subdit. Vinum tantum senes accipiunt, quibus & paruulis sæpè fit prandium, ut aliorum fessa sustentetur ætas, & aliorum non frangatur incipiens. Post hoc de infirmantibus ait. Siquis uerò ceperit ægrotare, trãsfertur ad exedram latiorẽ, & tantò senum ministerio confouetur, ut nec delicias vrbiũ, nec matris quærat affectum. Hæc Hieronym. Porrò exẽplum secundi manifestè refulget in Christo, de quo Chryso. super Matth. [Chrys. Matth. Hom.] Vide quanta est Christi in condescensione diligentia, sicut cum comedat & bibat, cum uideat ex aduerso Ioãni faciẽs & hoc Iudeorũ gratia salutis facit, magis autẽ orbis terrarum vniuersi, simulq; hæreticorũ obstruens ora. Magister nãq; perfectionis oĩmodæ Iesus Christus, & supportator ĩperfectionis nostræ utrũq;, debuit in sua uita monstrare, cũ tamen Ioannes totam peregerit uitam secundùm arctissimam abstinentiæ legem. Et q̃q̃ actus abstinendi perfectior sit ex proprio genere, perfectius tamen egit Christus q̃ Ioannes, quia & puriori modo i seipso abstinuit, & alijs ex pfectiore charitate condescendit. Vndè & perfectionis præcipuus sectator Apostolus non solum imitabilem se prębet in austeritate uitę, uerumetiam pia ad proximos condescensione: ad Corinth. [1. Co] dicens. Factus sum infirmis infirmus, ut ĩfirmos lucrifacerem, omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem saluos. Hanc condescensionis ædificatoriæ formam discipulis ad prædicandũ missis Dominus dedit, cum ait. [Luc.] In eadẽ domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos sunt. Et ratio à Matthæo redditur. Est enim dignus operarius cibo suo. Quia enim discipuli pauperes erant, & laboriosis prædicationis exponebantur discursibus, ne pro penuria & difficultate laboris, in seipsis deficerent, uel pro difformitate uictus, onerosi redderentur suscipientibus ipsos, huiusmodi fuit eis à Domino uiuendi forma præscripta, tam piè quàm prouidè, ut & alijs condescenderent, & iniunctum sibi laborẽ uiriliter tolerare ualerent. Ex prædictis igitur elucescit, quòd tam abstinere à carnibus, & uino, quàm his uti, potest fieri perfectè & imperfectè, sed vnum, scilicet abstinere fit perfectè ex proprio genere, alterum uerò ratione circunstantiæ adiunctæ, cum ex se magis decliner ad imperfectionem. Hæc autem non idcirco dicimus, quia cibus in culpa sit, cum dicat Apo. ad Corinth. esca nos non commendat Deo, glos. sumpta uel non sumpta. Et Augustinus tertio libr. de doctrina Christiana. Quid locis, & tempori, & personis conueniat, diligenter attendendum est, ne temerè flagitia repræhendamus. Fieri enim potest, ut sine aliquo uitio cupidinis, uel voracitatis, pretiosissimo cibo sapiens utatur, insipiens autem fœdissimæ gulæ flamma in uilissimum ardescat, & sanius quisq; maluerit, more Domini pisce vesci, quàm lenticula more Esau, aut ordeo more iumentorum. Hæc Augustinus. Ad quod etiam facit quod dicit Gregorius tertiò libr. moralium. Non cibus sed appetitus in uitio est, Vndè lautiores cibos plerunq; sine culpa sumimus, & abiectiores non sine reatu conscientiæ degustamus. Hinc Esau primatum per lenticulam perdidit, & Elias in eremo carnes edendo, uirtutem corporis seruauit. Vndè & antiquus hostis primum sibi hominem, non carne sed pomo subdidit, & secundùm, non carne sed pane tentauit. Patet igitur q̧ delicatis uti pro loco, & tempore possumus absq; peccato, quia tamen per exercitationem concupiscentiæ, dant occasionem peccandi, ab huiusmodi abstinere salutare est. Ac p hoc cum sit difficile & arduum & supererogatoriũm, de natura sui generis colligitur esse perfectum tanquàm ad perfectionem præparans, & ipsam promouens, & conseruans. Vndè Hierony. contra Iouinianum. Fac esum carnium cunctis nationibus esse communem, & passim licere qđ passim gignitur, quid ad nos quorum conuersatio in cœlis est, qui super Pythagoram & Empedoclem, & omnes sapientiæ sectatores non ei debemur cui nascimur, sed cui renascimur, qũ repugnãtẽ carnẽ & ad libidinum incentiua rapientem inedia subiugamus. Hæc Hieronym. Quibus ostendit, abstinentiam uiris perfectis & cœlestibus competere, ad perfectè cauendam libidinem, & edomandam carnem. Competit etiã eis, quia promouet ad perfectam uirtutẽ. Valet enim primò, ad seruandum pudicitiæ sanctæ nitorem. Vnde Hieronym. ad Eustochium. Solicitè prouidendum est, ut quos saturitas de paradiso expulit, esuries reducat. [Abstinentia utilis ẽ ad pudicitiam 8. similiter ad paupertatem.] Non q̧ Deus uniuersitatis creator & Dominus, intestinorum nostrorum rugitu, & inanitate uentris, pulmonũq; delectetur ardore, sed q̧ aliter pudicitia tuta esse non possit. Valet secundò, ad custodiam paupertatis altissimæ. Iuxta quod idem Hieronym. ad Saluinam scribit dicens. Vbi uile olusculum, cribrarius panis, & cibus potusq; moderatus, ibi diuitiæ superuacuæ. Idem quoq; cõtra Iouinianum. Si uis perfectus esse, bonum est uinum non bibere, & carnes non manducare. Et post. Grandis animæ exultatio est, cũ paruo contentus fueris, mundũ habere sub pedibus, & omnem eius pompam, & epulas, ac libidines, propter quæ diuitiæ conquiruntur, uilibus commutare cibis. Valet etiam tertiò, ad conquirẽdam animi fortitudinem, secundum illud Bern. Quomodo ipsum corpus nostrum quotidie crescit & decrescit, sic necesse est spiritum semper pficere, aut deficere, sed interest ordinis. Nam semper in robusto & uegeto corpore animus mollior atq; tepidior est, & rursum in corpore debili & infirmo fortior uiget promptiorq; spiritus. Quod se expertum testatur Apostolus dicens. [2. Cor. 12.] Quando infirmor tunc potens sum. Sicut igitur per abstinẽtiam uigor attenuatur in corpore, sic & augmentatur uirtus in animo, quod maximè locum habet in uiro perfecto. Valet nihilominus quartò, ad obtinendam mentis serenitatẽ, iuxtà sententiam Senecæ in quadam Epistol. Non est (iquit) iucunda res, aqua & pulmenta, aut frustum hordeacei panis, sed summa uoluptas est ex his posse capere uoluptatẽ, & ad id se deduxisse, quod eripere nulla fortunæ iniquitas possit. Si igĩt hæc mentis tranquillitas quam varii euẽtus fortunæ non auferunt, perfectioni attestatur, apertè colligitur, q̧ sic abstinere sit perfectorum.

Artic. II.

His præallegatis p ueritatis parte, facile iam est, & perfectionis abstinentiæ sublimitatem defendere, & hostis aduersus eam erecta machinamenta dissipare. Nã ab impositione falsi criminis sumens exordium, primum quidẽ se fundat super falsum: asserens eum contra quem scribit dixisse, q̧ carniũ esus sit à perfectione recessus, quod nunquàm dixit, insuper & q̧ de numero sit illorum de quibus dicit Apostolus, q̧ in nouissimis diebus, discendent quidam à fide attendentes spiritibus erroris. [1. Tim. 4.] Quod crimen illi impingit, quia saturitati abstinentiam prætulit. Quantæ igitur malignitatis sit & fraudis, pro abstinentiæ commendatione, uiro fideli errorẽ manicheorum impingere, is qui legit aduertat. Hoc enim nihil aliud est astruere, nisi q̧ abstinentia commendari non possit, sine præiudicio fidei & sanę doctrinæ. Quod si uerum est, errauerunt uiri clarissimi, qui magna & mira fuerunt abstinentia præditi. Errat & nunc sancta Mater Ecclesia, quæ in ieiunijs ab ipsa institutis, iubet abstinere à carnibus, & ab his quæ sementinam indè trahunt originem. Errare probatur & ipse qui aut morem sequitur Ecclesiæ, & tunc secundum suam sententiam est manicheus, aut morẽ hunc sacrum impugnat, & tunc est Iouiniani discipulus. Audiat igitur nõ nos sed Augustinũ, cõtra Adamantium manicheum, de discipulis illius sectæ loquentẽ. Istos (inquit) significauit futuros Apostolis in tẽporibus nouissimis, prohibentes nubere, & abstinere à cibis quos Deus creauit. Hos.n. propriè designat, qui se non propterea tẽperant à cibis talibus, ut aut concupiscentiam suam refrenẽt, aut infirmitati alterius parcant. Audiat ẽt Hier. contra Iouinianũ. Reprobat (inqt) Apostolus eos qui phibebãt nubere, & iubebãt à cibis abstinere, sed Martinianum designat & cæteros hæreticos, qui abstinẽtiã inducunt ppetuam: ad destruenda & contẽnenda & abhoianda opa creatoris. Nos aũt omnẽ creaturã laudamus & maciẽ saginę, abstinẽtiam luxuriæ, ieiunia præferimus saturitati, & à diebus Ioannis Bapt. ieiunatoris & uirginis, regnum cœlorum uim patitur. In his satis Hiero. Iouiniani & noui sectatoris ipsius os obstruit, ne instar sepulchri patentis, suorum carnalitatẽ sermonũ tanq̃ exhalationibus fœtidis fidelium mentes sobrias & pudicas inficiat, moresq; corrumpat. Nã (ut ait Apostolus.) Corrũpunt bonos mores, colloquia praua. [1. Cor. 15] Sanè quia studium esse cõsueuit errantium, testimonijs ueritatis puersè intellectis, aduersus ipsam ueritatem confligere, ideò consequenter munire se nititur, auctoritate scripturarum, primò allegans illud. Apostoli. Oĩs creatura Dei bona. [1. Tim. 4.] Et iterũ. Oĩa

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matth.15. munda mundis. Cui etiam interpositis quibusdam, subnectit Euangelium illud. Non quod intrat in os coinquinat hominem. Quibus etiam interponit auctoritatem Augustini de ciuitate Dei, qui dicit, ꝙ consuetudo uictus non impedit religionem. Ex quibus conatur astruere, ꝙ abstinẽtia ciborum nihil facit ad perfectionem, nec ipsorum usus, uel sumptio, ad imperfectionem. Vndè & dicit. Imperfectionẽ non facit Dei creatura, sed mens infirma, & nesciens uti ea. Idcirco magis ei abstinentia, q̃ perfectæ menti est necessaria. Hoc si uerũ est, & huiusmodi ratio aliquid roboris habet, cũ bona tẽporalia sint creaturæ Dei, & mulier formata à Deo, & coniugũ quod plus est Domini sacramentum, & libertas propriæ uoluntatis sit donum diuinũ, nihil horum ad imperfectionem facit, magisq; competunt hæc perfectis q̃ imperfectis, tanquàm melius scientibus uti. Magis igitur secundùm hãc indoctam doctrinam perfectis cõpetit diuitias possidere, q̃ spernere, magis nubere, q̃ continere, magis agi uoluntate propria, q̃ gubernari aliena. Ex quibus etiam illud infertur, ꝙ doctrina Christi fuerit perfectioni contraria. Ad quod q dem inconueniens, auribus piis horrendum nequaquam deuenisset, si earum quas allegat auctoritatum, catholicum habuisset intellectum. Nam auctoritas Apostoli quam proponit, hæreticorum reprobat impietatem, Euangelicũ uerbum Phariseorum superstitionem, sed Augusti. in uerbo proposito aduersatur utriq;. Quod.n. Christus Phariseos de superstitione notauit, & textus euangelicus apertè declarat, & glos. exponit, quæ super illud Matth. nõ quod intrat in os coinquinat hominem, ait. Vno sermone omnis superstitio obseruationum eliditur, dũ in discernendis cibis religio putatur. Quod de ea discretione intelligendum est, quæ secũdùm Phariseorum sententiam in cibis constituit immunditię causam. Nam discernere inter cibaria delicata, & aspera pretiosa & uilia abstinẽtium more, nõ repugnat, sed consonat religioni Christianę. Q d autem dicit Augustinus, ꝙ uictus non impedit religionem, intelligendũ est de Religione Christianæ fidei, quæ communis est perfectis, & imperfectis: de qua August. ibidẽ. Ipsos quoq; philosophos qui Christiani fiunt, non habitum, & consuetudinem uictus, sed falsa dogmata mutare compellit. Quod quidem intelligi non potest de Religione disciplinæ regularis, in qua habitus nouus assumitur, & mutatur consuetudo uiuendi, quantum etiam ad discretionem ciborũ. Vndè Hierony. contrà Iouinianum. Audi ingt sues & apros, & ceruos, & huiusmodi reliquos animantes, esse creatos, ut athlete milites, & nautę metallorũq; fossores, & cæteri huiusmodi operibus mancipati, cibos haberet, quibus fortitudinem corporum sibi necessariam sustentarẽt. Cæterum nostra Religio non athletam erudit, non fossorem, uel remigem, sed sapientiæ sectatorem, qui se Dei cultui mãcipauit. Deniq; uerbum Apostoli quod primò proponit Manicheorum impietatem impugnat, non abstinentiam imperfectorum. Vndè idem Hieronym. ad saluiam. Scimus ab Apostolo dictum. omnis creatura Dei bona, & nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur, sed idẽ loquitur. bonum est non manducare carnem, & non bibere uinum. Comedant carnes quæ carnibus seruiunt, quarum feruor despumat in coitum, quę alligatæ martiris, generationi & liberis dant operam. Quarum uteri portant fœtus, earum intestina carnibus impleantur, tu uerò quæ in tumulo mariti sepelisti omnes pariter uoluptates, nihil habes necesse aliud nisi pseuerare ieiunio. His apertè colligitur, quòd omnis creatura bona & munda est, ꝙ sanctum est ab aliquibus abstinere, quia & si non sint immundæ formaliter uel causaliter, tamen occasionaliter, ex earum usũ, ut frequenter immunditia contrahitur, dũ concupiscentia excitatur, sicut idem Hieronym. ad Eustochium ait. Si quid in me potest esse cõ filij, si experto creditur, hoc primum admoneo, hoc obtestor, ut uirgo Christi uinum fugiat pro ueneno. Quid oleũ flammæ adijcimus? quid ardenti corpusculo fomẽta ignium ministramus? Hæc Hieronym. Quod si fortè quis dicat, hanc ruinam iuuenibus, & imperfectis, non perfectis esse timendam, obuiat idem Hieronymus in eadem Epistola dicens. Quãdiu in hoc fragili corpore detinemur, quandiu habemus thesaurum istum in uasis fictilibus, & concupiscit caro aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, nulla est certa uictoria. Et Paulo post. Si Apostolus uas electionis & præparatus in Euangeliũ Christi, ob carnis aculeos & incentiua uitiorum reprimit corpus suum, & seruituti subiicit, ne aliis prædicans ipse reprobus inueniatur, si post nuditatem, ieiunia, famẽ, flagella, supplicia, in semetipsum reuersus exclamat. Infœlix ego homo, ꝙs me liberabit de corpore mortis huius, tu re putas securum esse debere? Caue igitur, ne de te alicui quando dicat Deus. Virgo Israel cecidit, & non est qui sucitet eam. Hæc Hierony. uerba si uera sunt, immò quia uera sunt, nõ parui periculi res est abstinentiæ perfectioni detrahere, ac p hoc animos perfectæ uirtuti studentium ab ea reuocare. Vt autem ad hoc efficacius posit inducere, sanctorum consequenter se munit exemplis. Noæ. s. Eliæ, & Ioannis Baptistæ. Quorum primus ut dicit, omne genus carnis accepit in usũ m, secundus fuit carnium cibo refectus, tertius uerò locustarum esu non fuit pollutus. Ex q bus arguit, quòd cum omnis imperfectio sit pollutio animæ, carnium esus nihil facit ad imperfectionem, quin potius ad perfectionem, cum dicat Apostolus, scio abundare & penuriam pati, nec esset perfectior esuriens, quàm abundans, utrunq; enim poterat uirtute diuina. Verùm hæc quæ præposuit uirorum perfectorũ exem-

plã, si ad hoc introducit, quòd talibus uesci sit de se licitum, ex ratione procedit, & Augustini sententiam sequitur, in libro confessionum, ubi ex prædictis sanctorum exemplis ostendit, ꝙ non cibus, sed appetitus inordinatus introducit peccatum. Si autem per hoc conatur astruere, quòd cibis huiusmodi uti pro loco & tempore, non sit perfectioni contrariũ, sed cõpossibile, uerũ adhuc dicit, sed frustra laborat, quia hoc nullus catholicus negat. Si uerò persuadere conatur, ꝙ his uesci & ab his abstinere sit æque pfectũ, errat non modicum. Primum quidem quia hoc falsum est & absurdum, sicut prælegata sanctorum testimonia & exempla declarant. Secundò quia non uera, sed sophistica ratione procedit cum arguit, quòd si uiri perfecti aliquid egerunt, quòd hoc illud sit de propria ratione perfectum, hoc enim plurimas habet instãtias, sicut præostensum fuit in præcedenti particula. Nam similiter argui posset de coniugio Noæ, & de proprietate possessionum, & de plantatione uineæ, ut taceamus de uini potatione. Tertiò uerò quia exemplis huiusmodi primò ꝓ positis, falsam subnectit assumptionem cũ dicit, quòd imperfectio est animæ quædam pollutio, hoc superius multipliciter est improbatum tanquàm erroneum, & ad quod multa inconuenientia sequuntur. Tunc enim nouiter baptizatus, aut nõ esset imperfectus, aut peccati labe esset pollutus, quorum utrumq; est absurdum. Insuper si esset pollutio, aut esset mortalis, & tunc omnis imperfectus charitate careret, aut uenialis, & tunc omnis uenialiter peccans à perfectione decideret, nullusq; in ueniali existens, ad perfectionem perueniret, idemq; foret perfectum & impollutum, quod quidem uel est iustorum omnium in statu uię, uel omnino nullorum nisi Dei hominis, & uirginis Mariæ. Quarò autem, quia præfata exemplo magis ad oppositum ualent quàm proposita, sicut à sacris Doctoribus inducuntur. Vnde Hieronym. ad Eustochium. Noe uinum bibit & inebriatus est & post ebrietatem nuditio fœmorum subsecuta est. Elias cum Iezabel fugeret, & sub quercu iaceret, adueniente ad se Angelo suscitatur, & ecce ad caput eius panis subcinericius & uas aquæ. Reuera poterat ei conditum merum mitere, & electos cibos, & carnes contusione mutatas. Eliseus filios prophetarum inuitat ad prãdium, & herbis agrestibus eos alens, consonũ prandentium audit clamorem, mors in olla uir Dei, non est iratus cocis, lautioris enim mensę consuetudinem non habebat. Potuit & Daferri, sed Abachuc ei messorum prandium portat, arbitror rusticanum. Ideoq; ibi uir desiderio manducauit, & uinum concupiscentiæ non bibit. Ecce quot exempla patrum ueteris testamẽ ti introducit ad abstinentiæ laudem, quæ is tãquàm carnaliter sapiens trahere nititur ad carnem. Sentiens autem ex his quæ iam dixerat, acutis eiusdem Hieronymi iaculis, ut Iouiniani discipulum se posse transfigi quasi clypeum defensionis obiiciendo uersutè subiungit. Nec me clamies Iouinianum, quia nõ dico ut ipse, quòd non differat simpliciter abstinere, uel carnes & uinũ guloſe comedere, sed infirmis qui nesciũt his rectè uti, ualde necessarium iudico abstinentiam, perfecti uerò nullam contrahunt immunditiam. Hæc uerba ipsius, quibus ut excuset errorem proprium, exaggerat alienum. Nũquàm enim Iouinianus, q̃q̃ sit omnino detestandus, in hanc quam hic fingit dementiam incidit, ut gulositatem æquaret abstinentiæ, sicut nec luxuriam continentiæ coæquauit, sed pudicitiã conjugalem & uirginitatem, usum ciborum & abstinentiam, æqualis apud Deum meriti censuit. Quod idem Hieronym. reprobat ut dogma prophanum. Hic autem longè amplius delirit q̃ ille Iouinianus, tanquàm proficiens in erroris doctrina discipulus. Nam sobrietatem in usũ ciborum dicit competere perfectis, abstinentiam imperfectis, quia perfecti nullam ex hoc immũditiam contrahunt, & imperfecti indigent illo remedio ad edomationem concupiscẽtiarum. Constat autem ꝙ perfecti præferuntur imperfectis, & quæ illis & his competunt, per se loquendo consimilem habent comparationem, igitur secundum ipsum præfertur horum ciborũ usus moderatus & sobrius abstinentiæ ab eisdẽ. Q d si causetur falsum sibi crimen imponi, dicat igitur ipse quod sentit. Aut enim præfert abstinentiã moderato modo uescendi, aut æquat, aut postponit. Si præfert ut quid tot superuacua uerba contra propriam sententiam protulit? Concesso enim quòd abstinere perfectius sit, iam nulla restat causa aduersus aliquem disputandi. Si uerò æquat, in errorem Iouiniani turpiter incidit. Si autem postponit, damnatæ & reprobatæ iam hæresi superaddit. Quod autem huius ultimæ sententiæ fuerit, ex consequentibus apertè clarescit. Quasi enim ei quod dixerat abstinentiam imperfectis competere, ex aduerso aliquis resisteret, ex alterius persona subiungit. Sed dices. Quid igitur Dominus sacerdotibus ueteris testamenti cum ministrarent prohibuit vinum? Quid quòd nazareis inhibuerit? quid ꝙ filij Rechab ex hoc laudantur? & tandem Ioannes Baptista uinum & siceram non gustauit. Et addit. Qualiter igitur non erit perfectius à uino & à carnibus abstinere, quàm his uti? Et ad hæc tanquàm ad probãdum falsum inducta respondit dicens, quòd sacerdotibus ueteris legis inhibetur uinum uelut adhuc nescientibus uti, & quòd abstinentia Nazareorum figuralis non moralis fuit, & quòd filij Rechab magis de obedientia, quàm de abstinẽtia laudati sunt, & quòd Ioanni Baptistæ abstinentia competebat, quia adolescens erat, addens quia sicut

Universidad de Deusto Biblioteca

absq; diminutione perfectionis, carnes comedit, sic etiam si uoluisset, potuisset bibere uinum, cum ad eius oppositum nulla lege teneretur. Ex quibus apertè colligitur, q ad Iouiniani superaddit errorem. Cum enim suprà probauerit, quòd perfectis competit uino & carnibus uti, exemplo Noę Eliæ, & Ioãnis Baptistæ, & nũc pro inconuenienti habeat, q perfectis uiris abstinentia indicitur, manifestè conuincitur eius esse sententiæ, qua ciborum usus abstinentię non postponitur, sed præfertur. Pro huius quoq; erroris defensatore perfidia, plurima dicit absurda. Nam q asserit uinum interdici sacerdotibus, tãquàm nescientibus uti, apertè contrariatur ueritati, cum super illud Leuitici. uinum & omne quod inebriare potest, &c. dicat gl. Filijs Aaron tanquàm sublimiora adeptis, traditur hoc mandatum. (Glo. Leui. 10.) Insuper contra uiros sanctos blasphemare conuincitur, quorũ nonnulli sacerdotalis generis, sanctitatis priuilegio, & prophetiæ spiritu claruerunt. Mira certè, uel potius monstruosa doctrina. Cùm enim suprà præmiserit, q uiris perfectis competebat cõiugium in ueteri lege, & secundò addiderit, q Aaron tanquam uir perfectus fugit, qua fronte nunc subiungere potest, q tanquàm imperfectus abstinuit, quasi cõiugij nexus, uel fugæ præsidium sacerdotibus perfectionis gloriam tribuat, & sanctitas abstinentiæ tollat? Magna etiam absurditate non caret, q principalem causam abstinentiæ præcursoris, ætatem asserit fuisse iuuenilem, s. propter adolescentiam castigandam, ac si abstinentiam senibus & perfectis non cõpetat. Quid igitur sancti senes, & perfecti Paulus Heremita, Antonius, Hylarion, & clarissimi illi cœnobiorum patres, abstinuerunt usq; ad decrepitam senectutem? Quid illi nobiles cœnobitæ de quibus dicit Hiero. ad Eustochium. De cibis uerò & potu taceo, cum etiam languẽtes monachi, aqua frigida uix utãtur, & coctum aliquid accepisse luxuria sit? Quid illa sacratissima Paula de qua idem Hier. Nulla iuuenum puellarum sano & uegeto corpore, tantæ se dedit abstinentiæ quantæ ipsa fracto & senili debilitatoq; corpusculo? Quid etiã uenerabilis illa Tarsilla de qua Grego. iiij. Dial. Tarsilla inquit amita mea, inter duas alias sorores suas, uirtute continuæ orationis grauitate uitæ, singularitate abstinentiæ, ad culmen perfectionis excreuerat? Quid tandem Apostolus, de quo Hieron. contra Iouinianum. Paulus Apostolus post famẽ & sitim, & cæteros labores suos & pericula latronum, & solitudinis, crebra ieiunia enumerat, & discipulo Timotheo dolenti stomachum, & infirmitates plurimas sustinenti, suadet uini modicam potionem, quod non concederet, nisi crebrę infirmitates, & dolor stomachi postulassent? Innumera quoq; ad hæc exempla suppetunt, uirorum illustrium, non solum in Christum credentium, uerumetiam gẽtilium Philosophorum, sicut ex uarijs historiis colligi potest, & præcipuè de lib. Hieronymi cõtra Iouinianum, & ex eo quem conscripsit Ambrosius de uita Brachmanarum. (In Ep.) Nec horum cõtemnenda exempla, cum Hieronym. ad Aletam dicat, q Iudaica superstitio, ex parte facit in reiectione quorũdam animalium atq; escarum, quod indorũ brachmanæ, & Aegyptiorũ gymnosophistæ in polẽta, & oriza, & pomorum solo obseruant cibo, cur uirgo Christi non faciat in toto? Si tanti uitrum, quare & non maioris sit margaritum? Hæc autẽ non idcirco diximus, ut abstinentiæ landemus excessum, uel ut nostri tẽporis homines, de imperfectione notemus. Fieri enim potest, ut pro debilitate corporum excusentur nonnulli, iuxta quod distinc. xxiiij. dicitur. Defectus hominum nostri tẽporis, quibus non solum membra, sed etiam corpora ipsa defecerunt, non patitur districtionis illius manere censuram. Fieri enim potest, ut ad aliqua pietatis officia seipsos exerceant, quæ districtionẽ illam, uel in toto, uel in parte recompẽsent. Hoc tamen præcipua cura seruandum, ut qui tãtum uitæ rigorem sequi non ualent, uel forsitan nolunt, non præsumptuosè uilipendant, sed religiosè uenerentur, quatenus si quid in eis pro carnis debilitate subtrahitur, ex mentis humilitate suppleatur. Hanc piam reuerẽtiæ formam, si is cui respondetur obseruare uoluisset, nequaq̃ humanæ carnalitatis uitium, per carnes quas dicit à præcursore comestas, temeraria præsumptione foueret. Cui apertè contrariatur euangelicus textus, & Augustinus contra Faustum, ubi sic ait. Vnde dictus est Ioannes non manducans, neq; bibens, nisi quia illo uictu quo Iudæi utebantur, ipse non utebatur? Constat autem, q Iudæi carnibus uescebantur, nisi fortè quis ita desipiat, ut dicat Ioannem carnes mãducasse in lege prohibitas. Hieronym. etiam cõtra Iouinianum. Præcursor Domini & præco locustis alitur, & siluestri melle, non carnibus. Et Rabanus super illud Matth. Esca eius locustæ, &c. Habitatori solitudinis congruum erat, ut non delitias ciborum, sed necessitatem humanæ carnis expeteret. Vndè refert Arnulphus Galliarum Episcopus, minimum genus locustarum fuisse i deserto Iudææ, quo pastus est Ioãnes Baptista, & usq; hodiè ibi apparere, quæ corpusculis in modum digiti manus, exilibus in herbis facilè capiuntur, coctęq; in oleo pauperem præbent uictum. His itaq; diligenter perfectis, quis tam impudens erit, ut per uitam Ioannis austeram & pauperem, suam uel alienam defendere audeat carnalitatem? Cæterũ quia superfluũ est his immorari diutius, ad ea ueniendum est, quæ in quæstionis huius diffinitione subiungit. Dicit nanq;, q uiri perfecti ad uinum & carnes se relaxauerunt, propter carnis infirmitatẽ, propter seruandam consuetudinem communis uitæ, & propter scandali uitationem. Quæ q̃uis uera sint, & à sanctis accepta, multa tamen falsa, ut

ut assolet in eorum explicationem permiscet. Dicit tamen in explicatione primi membri, q imperfectio est damnũ uirtutis, quod superius tanq̃ erroneum est multipliciter improbatum. Addit et q Elias propter ifirmitatem carnis, carnibus pastus fuit, quam etiam infirmitatẽ Christus accepit. Hoc si de speciali carnis infirmitate intelligatur, non sine temeritate multa asseritur, tum quia illud scriptura non docet, sed eius contrarium, tum quia erroneum est asserere, q Christus assumpserit infirmitates, nisi illas quæ communiter respiciunt statum humanæ naturæ. Quòd si de infirmitate quæ communis est omnibus loquitur, secũdum hoc exemplo Christi & Eliæ quilibet perfectus carnes comedere debet. Sanè qđ in explicatione secundi modi introducit auctoritate Aug. de li. quæstionũ Euãgelij, q non interest, quid alimentorum uel quantum quis accipiat, dummodo id agat, pro congruentia hominum cum quibus uiuit: si gñaliter accipiatur, sicut hic ex peruersitate intellectus insinuat, omnem abstinentiæ rigorem eneruat, secundum duplicem abstinentiæ modum, à qualibus uidelicet, & à quanto. Attendendum est igitur q uerbum illud intelligi debet, q non multum interest quãtum ad rationem liciti uel illiciti, contra id quod asserit Manicheus, multũ tñ interest, quantum ad edomationem carnis, exercitationem uirtutis, & satisfactionem pro culpis commissis. Vnde Grego. in regi. Duobus modis uiri sancti à licitis abstinere solẽt, aliqñ ut merita sibi apud omnipotentem Deum augeant, aliqñ ut anteactæ uitæ culpas detergant. Sed etiã pari non caret peruersitate, qđ ibidem subiungit, q si quis districtius uult uiuere, q̃ hi cum quibus communiter uiuit, aut intemperãs est, & ita imperfectus, aut superstitiosus, & ita impius. Hæc uerba ipsius, quæ imponit Augustino, de doctrina Christiana simulq; dicit, q hoc scilicet restrictius uiuere, non docuit Christus, sed potius prohibuit, nec aliquis sanctorũ hoc fecit. His autem uerbis omnibus plenè sanctarũ religionum institutoribus, & Ecclesiarum rectoribus, qui strictius uixerunt, q̃ eorum consocij, non solum notam imperfectionis, sed etiam maculam præuaricationis impingit, propter quod & à blasphemia in Christi sanctos, immunis nõ est: nisi inquantum fortassis eum ignorantia excusat, quia quos imitari abhoruit, illorum uitas legere neglexit, sicut & mendositas codicis, in ea quam allegat Augustini auctoritate ipsum fefellit. Nequaq̃ enim ibi scriptum habetur, aut intemperans, sed aut temperans aut superstitiosus, Vbi uult Aug. ostendere, q transcensus uitæ communis, aut uenit ex sublimitate uirtutis, sicut in uiris magnæ auctoritatis, aut ex superstitione erroris, sicut in Manicheis, uel ex præsumptuosa singularitate modi uiuendi, sicut in quibusdam hypocritis & uanis hominibus, qui despiciunt statum uitæ communis. Corrigat igitur sui mendositatem codicis, uel potius à malignitate resipiscat erroris. In pertractatione quoq; tertij modi falsò redarguit Petrum Apostolum, & impiè blasphemat in Christum. Dicit (Gala. 2.) enim Petrum reprehensum à Paulo, quia abstinentia sua scandalizabat infirmos. Verum sicut ex textu apparet Apostoli, non in hoc arguẽdus erat Petrus, q abstinentium more, à cibis delicatioribus carnem restringeret, sed quia more Iudæorum cibos discernens, gentiles faciebat exemplo suo iudaizare. Quod uerò subiungit, Christum comedisse agnum Paschalem quẽ comedere non tenebatur, nisi ne inde præberet iudęis scandali occasionem, manifestam blasphemiam continet. Nam Christus cum esset Dñs legis & omnium, etiam cum scandalo iudæorum qui sub lege erant, legales ceremonias preterire poterat, nec extentione, sed ex condescensione legis figuralia obseruabat. Tandem quia ueritas uincit semper, & inualescit, cuius lumen inter densas errorum tenebras radiat, eius quasi uirtute compulsus, abstinentiæ hostis ad eam quã impugnauerat laudandam conuertitur, cũ subiungit, q tribus ex causis uiri sancti abstinuerunt. Primò propter maceratione carnis, ad edomandum concupiscentias, secundò propter cautelam scandali infirmorum, tertiò propter euitationem idoloticorum. Hæc siquidẽ uera sunt, & ab Augustino sumpta in lib. de moribus Manicheorum. sed hunc triplicem ueritatis radiũ, triplicis erroris caligine obnubilare conatur. Nam primò dicit, q sancti patres non tenebantur abstinere, cibis lege prohibitis, nisi propter uitandum scandalum, quod pertinebat ad nouũ testamentum, & hoc est falsum Vnde Aug. (Contra faustũ 19. cap.) Machabeos (inquit) cum ingenti admiratione præferimus, q escas quibus nunc licitè Christiani utuntur, attingere noluerunt, quia pro tempore prohibito non licebat. Secundò addit q Christus his tribus modis abstinuit, in quo non solũ oberrat, sed solito modo blasphemat. Cũ enim primus modus sit, ut dicit propter refrenandas concupiscentias carnis, hoc Christo attribuere, non est aliud q̃ blasphemare, nisi fortè per hoc se excusare uelit, q ante prædixit Christum non propter concupiscentias proprias abstinuisse, quia nullas habuit, sed ut abstinẽdo exemplum daret alijs, suas concupiscentias refrenandi. Verum si hanc intelligentiam habet, sensum rectitudinis teneat, sed uerbũ erroris immutet. Querimus tñ ab eo, quibus exẽplũ hoc præbuit Christus utrũ pfectis de qbus idem dicit, q iam concupiscẽtias domuerunt, an imperfectis, qui adhuc concupiscentijs agitantur? Constat q imperfectis. Si igitur Christus tanq̃ medicus, infirmis condescendendo exemplum prębuit, & quasi de huiusmodi medicinali potione gustauit, absque detrimento perfectionis suæ, ut quid tot in uanum uerba protulit, & conscripsit aduersus hãc ueritatem, quam de ipsius impugnantis ore, eiusdem

Universidad de Deusto
Biblioteca

eiusdem inuincibilis ueritatis uirtus extorsit? Tertiò subdit, q̃ his tribus modis abstinere perfectis Christus præcepit, nec contrarium præcepit imperfectis, sed quibus placuit, misericorditer indulsit. Hæc uerba ipsius, in quibus ueritati cõtradicit & sibijpsi. Veritati quidem, quia maxime astringuntur imperfecti ad idolotica uitanda, nec eis indulgetur, q̃ alios scandalizent, aut suas concupiscentias non refrenent. Sibiipsi etiam contradicit, quia cum suprà docuerit, abstinentiam imperfectis magis competere quàm perfectis, propter quod dicit abstinentiam uini, iniunctã sacerdotibus ueteris testamenti, nõ nouit, nunc seipsum redarguens dicit, q̃ abstinentia uiris perfectis præcipitur, & imperfectis indulgetur. In quo dũ uno destruit breui sermone, quicquid suprà construxerat, manifestè declarat, q̃ qui studio contentionis deseruit, dum arcu tẽso doloso per sagittam sermonis emissam, alterũ uulnerare satagit, iusto Dei iudicio semetipsum prius ipse configit.

Secundæ responsionis tertia particula, in qua ieunij arctitudo, ut consona perfectioni defenditur, & eius multiplex commendatio subinfertur.

Art. I.

SAtis euidẽter per determinata patet, ut credimus, ieiunij arctitudinem, uelut abstinentiæ culmen, euangelicæ perfectionis structuræ non modicum præstare munimen. Verum, quia contentionis amator, aduersus ipsius prærogatiuam nouum disputationis certamen aggreditur, stultitiæ suæ respondere compellimur: ut simplices à perfectione non reuocet, nec sibi sapiens esse uideatur. Etenim cum is contrà quẽ scribit, nullam de ieiunio mentionem fecerit, sicut ipsemet recognoscit, quia tamen alius prædicans, fuit de ieiunij perfectione locutus, noua eum disputatione confutare conatur, quasi ei non sufficiat agere contra unum, quin potius hismahelitico more, manum erigit contra omnes, ut iusto Dei iudicio manus sit omnium contra eum. Et quidem quod uir peritus, ut istè fatetur docuit, Christum ieiunando solis perfectis, & comedendo, solis imperfectis exemplum dedisse, nullatenus uidetur esse credibile, cum omnibus constet, q̃ tam ieiunare q̃ comedere fieri potest, non solum perfectè & impiè, uerũetiam benè & malè, sanctè & impiè, secũdum rationem diuersorum finium & circunstãtiarum. In hoc tamen est differentia, inter ieiunia seruare, & ieiunia soluere, q̃ primum de se est difficile & arduum, ac de se efficax ad represionẽ carnalis libidinis, & exercitationem spũalis uirtutis, & ideò de ratione sui generis bonum, & ad perfectionem ordinatum. Secundum autem, licet ieiunia soluere, facilè est & carni suaue, & ad quod inclinatur mentalis infirmitas, & ideò imperfectum de se, q̃uis & perfectè fieri possit, ratione circunstantiæ superadditæ, utpote cum à uiro perfecto fit, ratione debilitatis propriæ, uel cõdescensionis fraternæ. Fatemur igitur una cum illo, contra quem scribit, q̃ loquendo de natura huiusmodi actuum, perfectius est ieiunia seruare, q̃ soluere, & q̃ Christus omnis uirtutis exemplar, & pro tempore ieiunauit, & pro tẽpore ieiunia soluit, ut in primo austeritatis uitę præberet exemplum, & in secundo humanæ infirmitati præstaret solatium. Propter quod & primum fuit rigoris, secundum condescensionis, utrúq; tũ perfectum in Christo, quia ex perfectissima charitate processit. Nam condescensio, ut ex prædeterminatis est euidens, nullã imperfectionem ponit in condescendẽte, sed in eis solum quibus condescenditur, uel in ipso genere actus. Hoc si uoluisset calũniator aduertere, uarios in quos incidit falsorum dogmatum declinasset errores. Nã super falsum primò se fundans, falsi criminis impositione, catholici doctoris uerba deprauat, sed & ueri simili quadam distinctione modorum ieiunandi, erroris sui uersutias occultat, tandem fraudulenta commendatione, solutionis ieiunij carnalis lasciuiæ uenena propinat. Aggrediens igitur eum contrà quem scribit, primum redarguit tanquàm hæreticum & præsumptuosum, & ueræ perfectionis inimicum. Summa autem persuasionis suæ qua uelut hæreticum confutare conatur, hæc esse colligitur. Quia si Christus aliqua fecit, quibus exemplum præbuit perfectis tantummodo, tunc sequitur q̃ inuidus fuerit, quia perfectionem imperfectis inuidit. Item si aliqua fecit tantũ imitanda imperfectis, cum illa non potuerint esse perfecta, aut Christus duas habet personas, quarum una fecit perfecta, alia imperfecta, secundũ dogma Nestorij, aut si Dei patris perfecta sunt opera, & Christi imperfecta, tũc erit persona filij minor persona patris, iuxtà impietatem Arrij siue Fotini. Huius autem sophisticæ ratiocinationis processus, auctorem suum & ignorantem demonstrat & impium. Si enim scientiam haberet, uel quantumcũq; exilem, manifestè penderet, q̃ sicut uniuersitatis creator diuersis rerum generibus, secundum magis & minus naturarum, uirtutum, & operationum nobilitates distribuit, nõ solum absq; malignitate inuidiæ, uerumetiam cum multa manifestatione bonitatis suæ, sic & humani generis recreator, non solum absq; inuidia, sed etiam ex multa charitatis beneuolentia, diuersa largitur charismatum dona, diuersa reuelat mysteriorum archana, diuersa graduum & prælationum officia, diuersa tandem uirtutum præbet exemplaria, ita q̃ unus dat imitari unum, alteri alterum. Iuxtà quod Apostolus loquens, de continẽtiæ gradibus ait. Vnusquisq; donum proprium habet à Deo. Insuper cum dicitur, q̃ Christus aliqua proposuit imitanda perfectis, si sanè saperet, non solum de illis intelligeret, qui iam perfecti sunt, sed de omnibus, qui

Ieiunare est de se bonũ, soluere ieiunium est de se imperfectum & ex circunstantia potest perfectè fieri.

qui cupiunt esse perfecti, sicut etiã Christus adolescenti cum dixerat, unum tibi deest, subdit. Si uis esse perfectus, nade & uende &c. Nullis ergo semitã pfectionis p̃cludit nullis iudet, nullos repellit, sed gradum statuit cõpetẽtẽ, his q̃ ad perfectionem satagunt prouehi, non his qui uolunt in imperfectione uersari. Quod autem ex diuersitate operationũ in Christo, uel minoritate respectu operum patris infert Christum, uel duplicis esse personæ & in ipsa personalitate diuina esse minorem patre: Nestorij simul & Arrij erroneam sapit impietatem. Nunq̃ enim ex pluralitate operationum sequitur pluralitas personarum, nisi secundum Nestorium, sed pluralitas uirtutum & naturarum. Nec ex minoritate operationis sequitur minoritas in personalitate diuina, sed in natura assumpta, nisi secundum Arrium, qui ex hoc q̃ Christus dicit se patre minorem, quod fideles intelligunt secũdum naturam humanam, infert ĩ æqualitatẽ in personalitate & natura diuina. Si igitur hãc rationem creditu alere, dum errorem alteri conatur impingere, manifestè conuincitur, ut Nestorianus & Arrianus errare. Verũ nec his contentus seruum Dei contrà quem scribit, tanq̃ præsumptuosum inuadit & arguit, pro eo ualet q̃ contra prohibitionem Apostoli, iudicat alienum seruum, in hoc q̃ mãducantes asserit imperfectos. Nam cum omnis imperfectio ut dicit, sit reatus, sit etiam configurans mundo, sit & displicens Deo, si quis mandu cantes imperfectos dixerit, hocipso iudicat, & condemnat eosdem, tanq̃ reos in seipsis, mũdo conformes, & Deo displicentes, quod quidem asserere, nil aliud est ut dicit, q̃ insanire, & hæc est summa rationum suarum. Sed huic ex aduerso ueraciter dicitur. O præsumptio nequissima, undè creata es, operire terram malitia. Præsumptuosè enim atq; malignè alienum iudicat seruum, qui dicenti uerum, impingit mendacium, sicut hic agit, cum id peritum hominem sensisse asserit, quod falsum esse, uix quantumcũq; imperitus ignoret. Quis enim tam stolidus ut dicat, q̃ omnis mãducans sit imperfectus: cum hoc necessarium, & commune sit omni uiatori, tam perfecto, q̃ imperfecto, tam bono q̃ malo? Sed esto q̃ quis dixerit q̃ ieiunia soluere, sit actus imperfectus, quantum est de proprio genere, nõ tñ ex hoc sequitur, q̃ omnis ieiunia soluens, uel comedens sit imperfectus, pro eo q̃ sicut sæpè dictũ est, circunstantia potest esse personæ & actui annexa, quæ ab omni imperfectione excuset. Insuper alia est comparatio actuum, & alia personarum. Vnde sicut nõ sequitur, si perfectior est uirginitas q̃ cõiugiũ, q̃ ideo uirgo sit semp pfectior coniugata, quia potest esse, q̃ uirgo sit impia, & coniugata sit sancta, sic & ad eam comparationem, qua ieiunium comestioni præfertur, no sequitur q̃ ieiunans sit uniuersaliter comedente perfectior, ac per hoc multò minus inferri põt, q̃ comedens sit imperfectus. Ex hoc autem q̃ dicit imperfectionem esse reatum, rem mundo cõformẽ, & Deo displicentem, sequuntur absurditates innumerę. Nam cum uirtus charitas, & iustitia aliq̃n sit imperfecta, erit ergo reatui obnoxia, conformis mundo, & displicens Deo. Amplius cum ipsum cõiugium de sua ratione sit imperfectum, necessariò sequitur, q̃ sit culpabile, & displicens Deo. Sed & pudicitia coniugalis, cum sit imperfecta respectu uirginalis, erit Deo displicens, ac per hoc iuxta Manicheum non erit matrimoniũ à Deo institutum. Præterea si omnis imperfectio in artificiato artifici displicet. ut hic temerariè asserit, cum omnia à Deo creata, prius imperfecta fuerint q̃ perfecta, uniuersa in suæ productionis principio displicuerunt cõditori suo, sed nullus sapienter operans producit quod sibi displicet, sequitur ergo q̃ prima rerum opera, non sunt à Deo in sapientia facta. Et quia hęc absurdissima sunt, illa ex quibus sequitur, repudianda sunt tanq̃ erronea, & ex falso intellectu imperfectionis procedentia, sicut in pcedentibus patenter ostendimus. Sed nec ista contentioso disputatori sufficiunt. Nam adhuc prudentem uirum, tanq̃ perfectionis hostem insequitur. Arguit enim, si ieiuniũ soluere est imperfectum, senes qui ieiunare nõ possunt, imperfectionem labuntur. Similiter & corpore imbeciles in uirtute decrescunt, cũ tamen dicat Apostolus, q̃ uirtus in infirmitate perficitur. Insuper & soluentes ieiunium ĩ diebus Dominicis, secũdum mandatum canonum, imperfecti erunt. Hę sunt itaq; rationes ipsius in quibus nõ tam eius, cui aduersatur impugnat sententiam, q̃ ieiunij sanctitatem perfectam. Cum enim nullus peritus hoc dixerit, nullus etiam hoc senserit, q̃ solutio ieiunij ex rationabili causa, perfectioni repugnet, aut præfatæ rationes omnino sunt fruolæ, aut ex hoc imperitis uidentur probabiles, quia nullũ perfectionis opus est, quod intermitti potest salua perfectione, ac per hoc quia ieiunium salua perfectione intermitti potest, cõcludi posse uidetur, q̃ non sit de perfectionis integritate. Et qñ hac ratione ad impugnationẽ perfectionis, in consequentibus frequẽter se munit, ideo ut hac una responsione sophisticatio ipsius dissoluatur ubiq;, prudens lector aduertat, q̃ actus ad perfectionem spectantes, quidam sunt intrinseci & essentiales, tanq̃ secundum se perfecti & perfectiui, quidam autem sunt exteriores, & ad perfectionis complementum adminiculãtes & excitatiui, & horum quidam possunt intermitti, p loco & tempore salua perfectione, quidam aũt nisi pro loco & tempore intermittantur, cũ perfectione stare non possunt. Vnde Beda sup Luc. Quis nesciat uiscera misericordiæ, benignitatẽ, humilitatem, patientiam, castitatem, & his similia, sine ulla temporum intercapedine, fidelibus esse seruanda? At uerò famẽ, sitim, uigilias, nuditatem, lectionem, orationem, laborem operandi, & cętera huiusmodi, si quis semper exequẽda puta-

Matt. 19.

1. Cor. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

putauerit, horum se fructu priuabit. Hæc Beda. Ad hoc ipsum facit quod dicit Aug. de bono cõiugali. Habebat (inquit) Timotheus uirtutẽ cõtinendi à uino, quam non ei abstulit Paulus monendo ut uino modico uteretur, propter stomachum, & frequentes suas infirmitates, alioquin pernitiose docebat, ut propter salutem corporis fieret in animo damnum uirtutis, sed quia poterat ea uirtute salua fieri quod monebat, ita relaxata est corpori utilitas bibendi, ut maneret in animo habitus continendi. Hęc Aug. Ex quibus patenter colligitur, q̃ opus uirtutis intermitti potest uirtute salua, ac per hoc etiam opus perfectionis, ipsa perfectione seruata. Ad palliandã quoq; absurditatem sui dogmatis, quo ieiuniũ à perfectione sequestrare contendit, sex differẽtias ieiuniorum distinguendo subnectit. Dicit enim q̃ sex modis cõtingit ieiunare. Primò causa laudis humanæ, secundò causa auaritiæ, tertiò causa concupiscentiæ refrenandæ, quartò ex abundanti misericordia ad dãdum exemplum, quintò ad designandum mysterium, sextò propter gerendum alijs morem, & scandalum uitãdum. Hæc autem distinctio superficialiter considerata, erroneam ipsius sententiam palliare uidetur, sed diligenti examinatione discussa, propalare cognoscitur. Nam ex his sex modis duos secundum ueritatem dicit competere hypocritis & auaris, tertium, scilicet causa concupiscentiæ refrenandę competere asserit perfectis & imperfectis, quia ut dicit in quantòuis sancto remanet aliquid de concupiscentijs euincendis. Et post subdit, q̃ hoc ieiunium Christus non assumpserit, & tertiò subiũgit q̃ hoc ieiunium magis competit imperfecto q̃ perfecto monacho. Sed hoc tertio loco dictũ, ei q̃ primo posuerat aperte contradicit. Nam si in quantumcunq; perfecto aliquid remanet de concupiscentijs euincendis, cum plenè uincere ac domare concupiscendias magis competat perfecto, q̃ imperfecto, magis ei competit modus hic ieiunandi, ubi corporalium uirium imbecillitas non obsistit. Vnde Hiero. Hylarionis perfectissimi monachi uitã describens, a lxiij. anno (inquit) usq; ad lxxx. pene abstinuit, incredibili feruore mentis, sicq; cõplens ordinem uitæ nunq̃ ante solis occasum soluit ieiunium. Porrò in eo quod dicit, Christum non dedisse exemplum hoc modo ieiunãdi, apertè contrarium est ei, quod in præcedenti capitulo scripsit. Dixit enim ibi, q̃ Christus exemplum abstinendi ad domandas concupiscentias præbuit. Mirum certum si homo fuit alicuius intelligentiæ, aut saltem memoriæ qui hæc scripsit, quomodo repentè oblitus eorum quæ dixerat, paucis interpositis contrarium dogmatizat. Iusto tamen iudicio supernæ dispositionis, has mẽtis tenebras incurrit, ut nec sibijpsi consentiat, qiu à ueritate discordat. Quanq̃ enim Christus nullas concupiscẽtias habuit, suo tñ ieiunio exẽplum nobis certandi, per ieiunium contra concupiscentias dedit, sicut dicit Hiero. Saluator generis humani, qui uirtutis & conuersationis sue nobis reliquit exemplum, post baptismum statim assumitur à spiritu, ut pugnet contra Diabolum, & tñ hostis antiquus post quadraginta dierum ieiunium, per cibum molitur insidias. Gloetiam super illud Matth. ductus est Iesus in deser. &c. Ieiunat ut tentetur, tentatur quia ieiunat, & exemplum ieiunandi nobis dat. Et alia glo. ibidem. Hic est ordo rectæ conuersationis, ut post acceptam spiritussancti gratiam, contra Diabolũ arctius accingamur. Ex quibus colligitur, q̃ Christus simul exemplum ieiunãdi, & pugnandi dedit hominibus. Sed hoc exemplũ certum est nos sequi non posse, per primum & secũdum ieiunãdi modum, in quibus deest iustitia, nec per quartum quintum & sextum, quibus nõ ieiunatur ut contra hostem pugnetur, restat igitur q̃ exemplum dedit quantum ad tertiũ modum. Vnde & Ambro. in lib. de laude ieiunij. Pręliatus est Christus ut uinceret, non q̃ ipse egeret certamine, sed ut nobis formam bellandi prę scriberet, & postea daret gratiam triumphãdi. Certamen nostrum ieiunium est. Deniq; ieiunauit saluator, & sic ad eum tentator accessit, & primum gulæ direxit spiculum, & cibum uelut escam laquei prætendit. Dũs ieiunium prætulit, ut laqueos tentatoris sui uinculaq; dissolueret. Illo laqueo Adam fuit strangulatus, hac absolutione Diabolicè quæstionis, omnis homo est liberatus. In his tam clarè sacer Ambrosius siqd forte obscurum est explicat, ut nemo nisi meus te obstinatus obsistat. Vnde & ipse hostis ieiunij in quartò ieiunandi modo, qui uidelicet est ex abundanti misericordia, asserit Christum dedisse ieiunandi exemplum, non solum perfectis, sed etiam imperfectis. In quo siquidem aut intendit dicere q̃ exemplum ieiunandi dedit nobis ut ieiunemus, pro exhibenda alijs misericordia, sicut ieiunauerũt Moses Elias Daniel, & alij prophetæ, & tunc falsum dicit, quia abundãs misericordia non competit imperfectis, sed perfectis, aut ieiunemus pro superanda pugna, & tũc quidem uerum dicit, sed sibiipsi apertè contradicit. Quod etiam facit in sexto ieiunandi modo, ubi dicit, q̃ perfecti concupiscentias habentes edomitas, ieiunio non astricti ieiunabant, secundum morem illorum cum quibus uiuebant, ubi contradicit ei quod paulò ante prędixerat, q̃ in quantòuis perfecto, remanet aliquid de cõcupiscentijs euincendis. Contradicit insuper ueritati. Nam Paulus Apostolus, qui ad apicẽ summæ perfectionis puenerat castigare se dicit corpus proprium, & in seruitutem redigere, nõ tam pro gerendo alijs more, q̃ pro superãdo hoste domestico, sicut expressè dicit Hiero. in auctoritate superius posita. Quis etiam quantumcunq; sanctus, nisi sit actu infirmus, uel corpore debilis, ab his ieiunijs ad quæ se obligauit per regulę uotum, uel ab his, quæ uniuersaliter seruanda

In Epistola ad Demetriadẽ.

Matt. 4.

1. Cor. 9.

In Epistola ad Eustochium.

sancta mater Ecclesia statuit, ex sua quantalibet perfectione absoluitur. Quis sane mẽtis hoc senserit? quis docere præsumpserit? Nullus certè ut credimus, nisi sanctæ matris Ecclesiæ statuta cõtemnat.

Art. II.

DE hinc ut suam finalem declaret intentionem, quæ non ad ieiunium seruãdum, sed potius ad soluendum conatur inducere, sex modos assignat solutionis ieiunij, quorũ primum dicit illicitum, secundum imperfectũ, quatuor sequentes modos dicit esse perfectorum. In quibus plura interserit peruersorum seminaria dogmatum, quæ ad præsens indiscussa relinquimus, ne legentium animos prolixitate grauemus. Hoc tñ prætereundum non est, q̃ cum suprà sex modos ieiunandi distinxerit, in quibus quatuor posuit licitos, & illos indifferenter cõpetere perfectis & imperfectis, deindè sex modos subnectit soluendi ieiunium, ex quibus unũ imperfectis attribuit, quatuor uerò reliquos modos perfectis maximè competere dicit, manifestè declarat eius sententiæ se esse, q̃ uiris perfectis magis competat ieiunia soluere, q̃ seruare. In quo & impietatem transcendit Iouiniani hęretici, qui sacræ ieiuniorum obseruantiæ moderatam ciborum sumptionem, ausus non fuit ꝓponere, sed æquare. Legat igitur si dignetur, ueracium scripta doctorũ, in quibus magnis nequaquam præconijs, solutio ieiuniorum extollitur, sed miris laudibus obseruantia commendatur. Hanc enim sacer Amb. in lib. de ieiunio, nõ tam miseriæ huius sęculi fore asserit, q̃ innocentię Paradisi, cum ait. Itaq; terrenum ne quis aut nouellum putet esse ieiunium, primus usus mundi à ieiunio cœpit, qñ lux clara resplenduit. Vbi cibus cœpit, ibi finis factus est mũdi, ibi cœpit sua incrementa nescire, ibi cœperunt diuina circa eũ opera feriari. Quo iudicio declaratum est, q̃ per cibos mundus haberet imminui, per quos desijt & augeri. Et ut sciamus nouellum non esse ieiunium, primam in Paradiso legem constituit de ieiunio, sciebat enim q̃ per escam culpa haberet inferri. Idem, etiam libro eodem ieiunium comparat uitæ cœlesti. Meritò (inquit) Eliã dignum cœlo diuina iudicauit sententia, ut cum ipso raperetur corpore, qñ cœlesti uita uiuebat in corpore, & supernæ usum conuersationis exhibebat in terris. Quid est enim ieiunium, nisi substantia cœlestis? Ieiunium refectio animæ, & cibus mentis est. Ieiunium uita est Angelorum, culpæ mors, excidium delictorum, remedium salutis, radix gratiæ, fundamentum castitatis. Hoc ad Deum gradu citius peruenitur, hoc gradu Elias ascendit anteq̃ curru, in hac uirtute & spiritu Eliæ uenit Ioannes, deniq; & in deserto ille uacauit ieiunijs, & ideò, quia uitæ humanę posibilitatem continentia supergressus fuerat, non homo, sed Angelus æstimatus est. In his Amb. sacer ieiunium comparat Angelicę uitę, & quidem satis dignè. Cum enim sicut ait Diony. hierarchię cœlestis triplex sit actus, purgatio, scilicet illuminatio, & perfectio, & ad hæc tria per ieiunij obseruantiam perueniatur, sanctè ieiunantium uita magis cœlestis esse perhibetur q̃ terrena. Per ieiunium enim obtinetur perfecta custodia sanctitatis. Primò quantum ad declinationem carnalium uitiorum, sicut ait Hiero. ad Demetriadem. Post cogitationum diligentissimam cautionem ieiuniorum, tibi arma sumenda sunt, & cauẽdum cum Dauid: Humiliaui in ieiunio animam meam, & cinerem tanquam panem manducabam. Et paulò post. Ignita sunt Diaboli iacula, quæ simul uulnerãt & inflammant, & à Rege Babylonis tribus pueris præparãtur. Sed quo modo ibi quartus (speciẽ habẽs quasi filij Dei) immensos mitigauit ardores, sic & animo uirginali, rore cœlesti, & ieiuniorum frigore, puellaris calor extinguitur, & humano corpori Angelorum conuersatio imperatur. Dehinc propter debellationem spiritualium hostium, iuxtà illud Ambr. ubi suprà Iudith ieiunans omnibus diebus uiduitatis suæ, his armis munita processit, omnem Assyriorum circumuenit exercitum, sobrij uigore cõsilij, abstulit Holofernis caput, seruauit pudicitiam, uictoriam reportauit. Ester quoq; pulchrior facta ieiunio, omne genus suũ à persecutione liberauit, ita ut Regem sibi faceret esse subiectum, non libidinis ardore inflammatum, sed cœlesti miseratione conuersum, ut pœna in impium retorqueretur, & honor sacris redderetur altaribus. Est ergo ieiunium reconciliationis sacrificium, uirtutis incrementum, quod fecit etiam fœminas fortiores. Per ieiuniũ etiam impetratur perfecta intelligentia ueritatis. Primò quidẽ in operãdis, cuiusmodi est ueritas diuinæ legis, sicut dicit Ambro. ubi suprà. Moses (inquit) de ieiunio legẽ dedit, ipsumq̃; ieiunantem non uoces magnę, non fulgura, nubes tenebrosa, & fumigans Sina perterruit. Neq; n. introisset in nubem, & uocem Dei loquentis de medio ignis sine periculo salutis audisset, nisi munitus armis ieiunij. Quadraginta enim diebus ieiunauit in monte, ut legem acciperet à Domino Deo nostro, & in superioribus quidem montis lex dabatur Mosi ieiunanti, in inferioribus populo manducanti, prænaricatio sacrilega accendebatur epulantium. Quo spectaculo motus Moses, fregit tabulas, indignum iudicans, ut ebrio populo lex daretur. Impetratur etiam per ieiunium intelligentia ueritatis, in speculandis, iuxtà quod dicit Hiero. cõtrà Iouinianum. Daniel atq; tres pueri reuelationem somniorũ ieiunio merentur, pastiq; leguminibus pulchriores, & prudentiores inueniuntur. Eodem quoq; lib. Elias. xl. Dictum ieiunio præparatus, Deum uidit in monte Oreb, audiuitq; ab eo. Quid tu hic agis Elia? Multo familiarior nox ista, q̃ illa in Genesi. Vbi es Adam. Illa. n. pastum terrebat & perditum,

Obseruãtia ieiunij cõmẽdatur.

Ieiunij ꝓmissio.

Ieiunij multiplex utilitas.

Gen. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

perditum, hæc ieiunanti famulo blandiebatur. Deniq; per ieiunium acquiritur constantia uirtutis. Primum quidem ad faciendū ardua, iuxtà quòd Amb. ubi suprà. Magna est uirtus ieiunij. Deniq; tam speciosa militia est, ut ieiunare delectaret & Christum, tā ualida ut ad cœlum homines eleuaret. Etut humanis q̄ diuinis utar exēplis, Elias ieiuno ore cœlum clausit, ieiunus filiū uiduę ab inferis suscitauit, ieiunus pluuias ore depositit, ieiunus ignes deduxit de cœlo, ieiunus curru est raptus in cœlum, & xl. dierum ieiunio diuinam acquisiuit præsentiā. Tunc deniq; plus meruit, qñ plus ieiunauit. Quis ex humana uirtute igneos equos & currus potuisset ascēde re nisi qui naturā humanam corporis incorrupti ptibilis ieiunij uirtute mutasset? Dat etiam uirtutem superandi aduersa, sicut idem Amb. dicit ibidem. Est quædam creaturæ natura, quā adamantium uocant, nullo facilis igne cōsumi, quæ imposita focis igneſcit, illico sublata de flamma, tanq̄ aquarum infusione munda resplendet. Talia erant puerorum Hebræorum corpora, & de ieiunio in adamantij transformata naturam uapore ignis non ad dispendium sui, sed ad gratiam mutabantur. Daniel quoq; trium hebdomadarum ieiunio, leones edocuit ieiunare missus in lacum in adamantinam soliditatem, absti nentiæ rigore membra duratus non patuit ulneri. Sic cum constrinxerant ieiunia, ut in eius corpore ferarū morsibus locus esse non posset. Clausa tenebant Leones ora, quæ abstinētiæ propheticæ sanctitas cōprimebat, ut ea ferè aperire non possent, ueluti quibusdā uinculis alligata. Exhis igitur & alijs p̄dictis colligitur, q̄ cum per ieiuniū obtineatur perfectio sanctitatis sapientiæ & uirtutis, per quæ mens humana purgatur, illuminatur, & perficitur instar hierarchiæ cœlestis, ab oibus debet seruari & appeti, sed maximè ab his qui cupiunt esse perfecti. Vndè & hęc tria breuiter exprimit Gregoriani illa præfatio, qua dī, q̄ Deus corporali ieiunio uitia comprimit, mētem eleuat, uirtutem largitur, & præmia. Et Augu. in quodam ser. Ieiuniū (inquit) purgat mentem, sublenat sensum, carnem spiritui subijcit, cor facit contritum & humiliatum, quod Deus non spernit, concupiscētiæ nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis lumē accendit, uerbositatem non amat, diuitiarum superfluitates abdicat, superbiam calcat, humilitatem commendat. Amb. etiam ubi suprà. Ieiunium continentiæ magisterium est, pudicitię disciplina, humilitas mentis, castigatio carnis, forma sobrietatis, norma uirtutis, purificatio animæ, miserationis expensa, lenitatis institutio, castitatis origo, senum gratia, custodia iuuentutis. Hæc de ieiunij laude diffusius diximus, ut carnaliter sapiētis hominis, & intellectus instruatur, & inflammetur affectus, quatenus suum recognoscens errorem, in ieiunio, fletu, & planctu conuertatur ad Dominum: super quo patri misericordiarum sacrificium deuotè precis offerimus, ut sicut de ipsius subuersione doluimus hactenus, ita de conuersione in posterum gaudeamus.

Tertiæ responsionis prima particula, in qua uoluntaria, & penuriosa paupertas fundamentum Euangelicæ perfectionis astruitur, & quæ huic uideri possunt contraria dissoluuntur.

Art. 1.

CHristianæ religionis fundamētū esse Christum Iesum, sapiens ille architectus Apostolus Paulus ad Cor. asserit, docens fundamētum aliud poni non posse, præter id quod positū est, quod est Christus Iesus. Hoc quidē in nostro intellectu collocatur per fidem, quam idem Apostolus dicit ad Heb. rerum sperandarum esse substantiam, in affectu uerò per charitatem, de qua idem ad Eph. scribit: in charitate radicati & fundati, fundamento ipsam comparās & radici. Vt igitur hæc duo iungantur in unum, Christianæ religionis fundamentum, & radix est fides, quæ per charitatem operatur, sicut & glo. super illud fundamentum aliud &c. dicit. Fides quæ per dilectionem operatur in fundamēto posita, nemi nem perire permittit. Huic autem fundamento siue radici directè aduersatur cupiditas, de qua scribitur ad Thim. Radix omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes errauerūt à fide. Ex hac nempè radice cum annexa sibi superbia, uniuersa mala sibi originem, fomentum, & incrementum suscipiunt, propter quod ciuitatis Babylonicæ fundamentum ab Aug. esse perhibetur. Omnium itaq; bonorum origo, & nouę ciuitatis Hierusalem fundamentum, & fundator Christus Iesus, qui in hoc apparuit, ut Diaboli dissolueret opera, huius cupiditatis oppositorum summo debuit affectu complecti, exemplo ostēdere, & uerbo prædicare. Et qm̄ cupiditatis uitium, & inordinatio radicatur in affectu mentis, occasio uerò & fomentum sumitur à rebus extrà possessis, ideò necesse est, q̄ perfecta radicis huius auulsio utrūq; respiciat, ut auaritiæ ruginosa affectio, & substantiæ terrenæ illecebrosa possessio, tā spiritualiter, q̄ corporaliter abscentur. Vndè super illud Matth. dixit Simon Petrus ad Iesum, ecce reliquimus omnia, dicit Bernar. Optimè & non ad insipientiam tibi Nam & mundus transit & concupiscentia eius, & relinquere hæc magis expedit q̄ ab eis derelinqui. Et hæc fugiendarum diuitiarum causa præcipua est, q̄ aut uix aut nunq̄, sine amore ualeant possideri. Si igitur gemina hæc abdicatio mundi scilicet, & concupiscentiæ eius, quæ etiam paupertas spiritus dicitur, ipsa est qua radix omnium malorum perfectè amputetur, & Babylonis fundamentum euertitur, recta potest ratione concludi, q̄ perfectionis Euangelicæ per quam Christo configuramur, & complantamur, & habitaculum

1. Cor. 3.

Heb. 11.

Ephes. 3.

Matth. 19.

Paupertas spūs, & radix perfectionis Euangelicæ.

culum eius efficimur, ipsa paupertas spiritus secundum quandam analogiam & cohærentiam ad prædicta, radix est & fundamentum. Propter quod & Christus cum ad perfectionem discipulos informaret in monte, tanq̄ nouę Hierusalem descendentis de cœlo fundamenta perfectionis uidelicet Euangelicæ limina in montibus sanctis, montibus, scilicet Apostolicis collocans inter cæterarum uirtutum gloriosa prœconia, à sanctę paupertatis excellentia sumit initium dicēs.

Matth. 5. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Dehinc tribuens de perfectionis aggressione consilium, primum ad hanc suo inuitat exemplo dicens. Si uis perfectus esse, uade & uende omnia quæ habes & da pauperibus, & ueni sequere me. Quem locum tractans Hieron. ait. Apostolici fastigij est perfectaq; uirtutis, omnia uendere & pauperibus distribuere, & sic leuem atq; expeditum cum Christo ad cœlestia subuolare. Cum autem circa bonorum temporalium possessionem duo considerare contingat dominium, scilicet & usum, sitq; usus necessariò annexus uitæ præsenti, Euangelicæ paupertatis est, possessiones terrenas quantum ad dominium, & proprietatem derelinquere, usum uerò non omnino reijcere, sed arctare, iuxta illud

1. Tim. 6. quod dicit Apostolus. Habētes alimenta & quibus tegamur, his contenti simus. Ex his potest colligi paupertatis Euangelicæ ratio, scilicet, q̄ ipsa sit uirtus temporalium abdicatiua bonorū, qua quis nil proprium habens sustentatur de nō suo. Et quoniam dupliciter contingit rerum tēporalium abdicare dominium, dupliciter etiā sustentari de non suo, ideò paupertatis Euangelicæ duplex est modus, duplexq̄ perfectio. Cum enim duplex sit rerum dominium, scilicet priuatum & commune, unum quidem spectans ad determinatam personam, alterum uerò ad determinatum collegium, & primum abdicari possit retento secundo, possit etiam secundum abdicari cum primo, duplex erit secundum hunc duplicem modum paupertatis perfecta professio. Vna uidelicet qua quis temporalium omnium priuato seu personali abdicato dominio, sustentatur de non suo. i. non sibi proprio, communi tñ iure cū alijs participato & simul possesso. Alia uerò qua quis omnium rerum abdicato dñio, tam in proprio q̄ in communi, sustentatur de nō suo. i. non sibi proprio sed alieno, piè tñ & iustè ab alio sibi pro sustentatione collato. Primæ paupertatis forma præcessit in turba credētium, de qua in actibus dī. Multitudinis credentium erat cor unum & anima una, nec quisq̄ eorum q̄ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Quem scripturæ locum tractans Hiero. ad Demetriadem dicit. In actibus Apostolorū, qñ Dñi nostri Iesu Christi calebat cruor, & feruebat recens in credentibus fides, uē debant omnes possessiones suas, & pretia eorū ad Apostolorum projciebant pedes, ut ostende

In Epist. ad Demetriadem.

Duplex ē professio paupertatis.

Act. 4.

rent pecunias esse calcandas, & dabatur singulis prout opus erat. Hinc ēt tradita fuit forma monasticæ seu cœnobiticæ uitæ, iuxtà quod glo. Bedę dicit ibidem. Qui ita uiuunt ut sint eis oīa communia, ideo cœnobitæ uocantur. Quæ uita tantò fœlicior est, quantò statū futuri sęculi imitatur, ubi sunt oīa communia. Secundæ aūt paupertatis exēplar & forma in uita præcessit Apostolorum, quam perfectionis magister Christus eisdem instituit, qñ ipsos ad prædicandū misit, sicut legitur in Matth. Nolite (inquit) possidere aurum, neq; argentum, neq; pecuniā in zonis uestris, non perā in uia, neq; duas tunicas, neq; calceamenta, neq; uirgam. Dignus est. n. operarius cibo suo. Vbi glo. Propè modum necessaria uitæ amputat, ne uel curēt de crastino qui docēt oia regi à Deo, nec ipsa necessaria nec cellariū secū uehant, nihil prēter uestimentum, nec etiam nūmisma. In his igitur uerbis, Dñs Apostolis & p̄dicatoribus ueritatis, extremæ ac penuriosę paupertatis formam seruandam imponit, quantum ad carentiam non solum possessionum, sed etiā pecuniarum & aliorum mobilium, quibus sustētari uel communiri, solet communis hominū uita, ut tanq̄ ueri pauperes in summa rerum constituti penuria, carerent pecunijs, alimēta non ferrent, simplici uestitu contenti essent, & sine calceamentis incederent, ut sic paupertatem altiſsimam actu, & habitu, quasi quoddam perfectionis insigne præferrent. Hanc paupertatis normā tanq̄ speciali prerogatiua perfectam, & Christus in seipso seruauit, & Apostolis seruādā instituit, & his qui eorum cupiunt imitari uestigia cōsulendo suasit. Quod. n. Christus illam seruauerit ostendit Chryſ. super Matth. Ne possideatis (inquit) aurum, neq; argentum, neq; peram in uia. Quia. n. per opera ostendit ea, tunc iam legislationem quæ est à uerbis ualidiorem inducit, qñ & facilè susceptibilis sermo factus est, operibus suis prius certificatus. Vbi igitur ostendit per opa? Audi enm dicentem, Filius hoīs nō habet ubi caput suū reclinet. Neq; in hoc sufficit solo, sed & discipulis tribuit hanc apodexin. Hęc uerba Chryſo. Glo. ēt super illud Matth. Vulpes foueas habent, &c. Quid me propter lucra sęculi uis sequi, cum ita fim pauper ut nec hospitiolū quod meum sit habeam? Quod si fortè quis dicat, Christum nō proprium habuisse hospitium sed commune, obuiat idem Chryſ. in ser. de perditione Iudæ. Quos (inquit) pretiosorum marmorum pompa delectat, cognoscant Christum omnium Dominum, qui locum in quo caput reclinaret non habuit Et ideò discipuli ipsum interrogant, & dicunt. Vbi uis paremus comedere Pascha? Sed si Christus habuisset domicilium cōmune, illud discipuli non ignorassent. Sed etiam Christus loco non caruisset, in quo caput reclinaret, & Pascha comederet. Colligitur ergo ex interrogatione discipulorū, & hospitij incertitudine, q̄ Christus domicilium non habuit, nec proprium,

Matth. 19.

Homil. 22.

Luc. 9.

Christus nō habuit domicilū cōe, nec ē aliquam, in particulari, neq; in cōi.

Universidad de Deusto Biblioteca

prium nec cõmune. Arctiſsimã quoq; Dñi pau-
In Epiſt. ad Nepotianum. pertatem declarans Hiero. ait. Turpe eſt ante fo
res ſacerdotis Dñi crucifixi & pauperis, qui ci-
bo quoq; ueſcebatur alieno, lictores cõſulum, &
milites excubare. Fuit itaq; Chriſtus tanq̃ uerè
pauperrimus, alieno cibo ſuſtẽtatus. Hoc ipſum
Bern. in quodam ſer. ſuper illud Luc. cum factus
eſſet Ieſus annorum. xij. apertius Dicit. Vt te Do
mine per oia noſtræ paupertati conforma res,
quaſi unus in turba pauperũ ſtipem per oſtia mẽ
dicabas. Quis dabit me buccellarum illarũ men
dicatarum, participem fieri, & illius edulij reli-
quijs ſaginari? Anſel. etiam in libro de Sacramẽ-
tis. Pauper ita fuit Chriſtus, ut ueniens in mun-
dum, non in ſua, ſed in aliena domo naſceretur,
& natus propter inopiam loci in præſepio bru-
torum animalium poneretur, & uiuens in mun-
do non haberet ubi caput ſuum reclinaret, nec
moriens unde nuditatem ſuam tegeret, nec mor
tuus unde inuolueretur, nec ſepulchrum aut lo
cum, ubi corpus mortuum locaretur. Ex his col
ligitur, ꝗ Chriſtus pauper fuit in ortu, pauper in
uitæ progreſſu, pauper in termino. Sanè ut hanc
paupertatem amabilem redderet mundo, pau-
perrimam matrem elegit, paupertatis defectus
uoluntariè pertulit, & ut pauper & inops diſcal-
ciatus inceſsit. De paupertate nãq; matris ip-
ſius dicit Beda ſuper Marcum, exponens Euãge
Ioan. 12. licum illud, ſi quis mihi miniſtrat, me ſequatur.
Cõſideremus (inquit) qua uia graditur, ut ſequi
mereamur. Ecce cum Dñs ſit creator Angelorũ,
ſuſcepturus naturam noſtram quam condidit,
in uterum uirginis uenit, naſci tñ in hoc mũdo
Luc. 2. per diuites noluit parentes, pauperes elegit. Vn-
de & agnus qui pro illo offerretur defuit, colum
barũ pullos, & par turturũ ad ſacrificium mater
Sup Matth. Homi. 8. inuenit. His concordat Chryſ. ſuper Matth. Pa-
riens quidem filium uirgo, confeſtim illũ in præ
ſepe declinauit, quia multis conuenientibus pro
pter deſcriptionem, non erat domum inuenire.
Sed quid fuit, quod ſuaſit magos adorare? Nihil
enim ſenſibilium magnum erat illic, ſed præſe-
pe & tugurium, & mater pauper, & nudam ma-
gorum uideas philoſophiam. Idem quoq; in ho
mil. Epiphaniæ de magis loquens, ſic dicit. Vide
runt pandochium tenebroſum & ſordidum, ma
gis animalibus, q̃ hominibus aptum, in quo ne-
mo erat contentus ſecedere, niſi itineris neceſsi
tate coactus: matremq; eius uix tunicam haben
tem unam, non ad ornatum corporis, ſed ad te-
gumentum nuditatis proficientem. Quod autẽ
pauperrimè uixerit, ſuper illud Marci, circũſpe
ctis oibus glo. declarat dicens. Circũſpectis om
nibus, ſi quis eum hoſpitio ſuſciperet. Tantę n.
paupertatis fuit, & ita nulli adulatus, ut in tanta
Sup Marcum. 11. urbe nullũ inueniret hoſpitiũ. Super quem etiã
locum Beda in origi. dicit. Intelligendũ eſt, ꝗ tã
te paupertatis Dñs fuit, ut in urbe maxima nul-
lum hoſpitem, nullam manſionem inueniret, ſed
in agro paruulo, apud Lazarum ſororesq; eius,
habitaret. Conſtans eſt igitur, ꝗ Chriſtus non ſo
lum hoſpitio, ſed & precio quo illud emeret ca-
ruit, dum neceſsitate compulſus, de urbe exiuit,
illo uidelicet die, quo eandem urbem tanq̃ Rex
aſello uectus intrauit. Hocipſum & gloſa ſuper
illud Ioan. uenit princeps mundi huius, & in me Ioan. 14.
non habet quicq̃: expreſsius aſſerit. Noluit Dñs
habere quod pderet, paup erat, ne Diabolus ha-
beret quod auferret. Sed omne temporale, ſiue
commune ſiue proprium, & auferri poteſt & p-
di. Tandem ut pauper diſcalciatus inceſsit, iux-
tà quod Hiero. ad Euſtochium ſcribens ait. Di-
ſcipuli ſine calceamentorum onere, & uinculis
pellium, ad prædicationem noui Euangelij deſti
nantur, & milites ueſtimentis Ieſu ſorte diuiſis,
caligas non habebant, quas tollerent. Nec enim
habere poterat Dñs, quod prohibuerat in ſer-
uis. Calceamentis igitur Chriſtus ut pauperri-
mus caruit, ueſtimentis uerò neceſſarijs carere
non potuit, uolens tñ ſummæ paupertatis nudi-
tate, uitam concludere, nudus elegit in cruce pẽ
dere. Quia uerò magiſter & Dñs Chriſtus, non
propter ſe, ſed noſtri cauſa paupertatem aſſum-
pſit, ut perfectionem nobis exemplo mõſtraret,
ideo ſacris Apoſtolis, tanq̃ ſuæ ſanctitatis imita
toribus perfectis hanc extremæ paupertatis for
mam ſeruandam inſtituit, ſicut legitur in Mat-
th. Marco, & Luca. Quod quanq̃ ex ipſo textu, ſit
certum & euidẽs, ad omnem tñ dubietatis ſcru-
pulum amouendum, ſanctorum auctoritatibus
confirmetur. Nam ſuper illud Matth. Nolite poſ- Sup illud Matth. 10. Nolite poſſidere aurum.
ſidere aurum, & c. dicit Chryſ. Multa per hoc v-
num emendabat, primum quidem nõ ſuſpectos
faciens Apoſtolos, ſecundò autem ab omni eos
eruens ſolicitudine, ut uacationem omnem tri-
buant ſermoni: tertiò docens eos ſuam uirtutẽ,
hoc nempe eis & poſtea dicit. Nunquid aliquid
defuit uobis, qñ miſi uos nudos, & diſcalceatos
ſine ſacculo? Et infrà. Orbi terrarum doctores e-
rat miſſurus, propter quod & Angelos eos ex ho
minibus (ut ita dicam) cõſtituit, ab omni abſo-
luẽs uitæ huius ſolicitudine. Et poſt. Intẽde qua
liter omnibus eos denudans, omnia eis dedit, p-
mittens in domibus eorum, qui docentur mane
re, & nihil habentes introi re. Si autem in aliena
patria exiſtentes, & apud ignotos abeuntes, ni-
hil amplius oportet petere quotidiano cibo,
multò magis domi manentes. Hucuſq; Chryſo.
Idem quoq; ait. Si bonum eſſet aurum habere, Homil. ultima ſup Matth.
hoc utiq; dediſſet Apoſtolis Chriſtus, qui ineffa
bilia eis tribuit dona, nunc autem non ſolum
non dedit, ſed etiam habere prohibuit. Ideoq;
Petrus non ſolum non uerecundatur, ſed etiam
decoratur in paupertate dicens. Argentum &
aurum non eſt mihi. Super Præfatum etiam Act. 3.
Matthęi locum Rabanus in originali ſic dicit.
Conſequenter hoc præcipit Euangelizatoribus
ueritatis, quibus ante dixerat, gratis accepiſtis,
gratis date. Si enim ſic prædicant, ut precium
non accipiãt, ſuperflua eſt auri, & argenti, num-
morumq;

morumq; poſſeſſio. Nam ſi habuiſſent aurum
uel argentum, uiderentur non cauſa homi-
num ſalutis, ſed lucri cauſa prædicare. Idemq;
ſubiungit. Qui diuitias detruncauerat, pro-
pemodum neceſſaria uitæ amputat, ut Apo-
ſtoli Doctores ueræ Religionis, qui docebant
omnia gubernari prouidentia diuina, ſeipſos
oſtenderent, nihil cogitare de craſtino. Ex hoc
præcepto arguit philoſophos, qui uulgo appel-
lantur Batroperitæ, quòd contemptores ſæcu-
li exiſtentes, & omuia pro nihilo ducentes, cel-
larium ſecum uehant. His etiam Beda ſuper
Marcum conſonat dicens. Præcepit eis ne quid
tollerent in uia, niſi uirgam tantum. Tanta (in-
quit) prædicatori debet eſſe fiducia in Deo, ut
præſentis uitæ ſumptus, quamuis non proui-
deat, tamen ſibi eos non deeſſe certiſsimè ſci-
at, ne dum mens eius occupatur ad tempora-
lia, minus aliis prouideat æterna. Idem pau-
lò poſt ſubdit. Illa Apoſtolis loquebatur, ut
ſecuri non poſſiderent, nec portarent huic ui-
te neceſſaria, nec magna nec minima, ideò po-
ſuit niſi uirgam, oſtendens, à fidelibus omnia
deberi miniſtris ſuis, nulla ſuperflua quærenti-
bus. His concordat Ambroſius ſuper illud Lu-
ce, nihil tuleritis in uia, nec virgam, nec pe-
Super Lu. 10. c. ram, nec panem, nec pecuniam. Qualis debeat
eſſe qui euangelizat Regnum Dei, præceptis e-
uangelicis deſignatur, ut ſine uirga, ſine pera,
ſine calciamento, id eſt ſubſidii ſæcularis, ad-
miniculum non requirens, fideque tutus, putet
ſibi quo minus ea requirit, magis poſſe ſuppe-
tere. Ad quod etiam facit, quod ab eodem di-
citur ſuper illud Luce. Nolite portare ſaccu-
lum neque peram. Si prohibemur poſidere au-
rum, quid eripere? Petrus Apoſtolus primus do-
minicæ executor ſententiæ, oſtendens non in
uacuum effuſa Domini mandata, cum poſce-
retur à paupere, ut ei pecuniæ aliquid largire-
Actu. 3. tur, ait. argentum, atque aurum non habeo.
Tamen non tam in hoc gloriatur Petrus, quòd
aurum, & argentum non habeat, quàm quòd
ſeruet domini mandatum, qui præcepit, noli-
te poſſidere aurum. Hoc eſt dicere. Vides me
Chriſti diſcipulum, & aurum à me requiris?
Aliud nobis multo pretioſus auro donauit. His
uerbis Ambroſij Auguſtinus concordat in libro
de mirabilibus ſacræ ſcripturæ ſic dicens. In ex-
cuſatione eleemoſynæ, & paupertatis profeſ-
ſione, Petrus paralytico dixit, ſurge, & ambu-
la, illud magiſtri præceptum ſeruans, nolite
poſſidere aurum neque argentum. Qui enim de
iniquo mammona expeditus fuerat, uerbo
imperij morbo ligatum citò ſoluebat. Hocip-
Lib. 2. de conſ. ſum Bernardus ad Eugenium confirmat. Nec
locus (inquit) ocio, ubi ſedula uiget ſolicitu-
do omnium Eccleſiarum. Nam quid aliud di-
miſit tibi Sanctus Apoſtolus? Quod habeo (in-
quit) hoc tibi do. Quid illud? Vnum ſcio: ne-
que aurum, neque argentum, cum ipſe dicat.
Argentum & aurum non eſt mihi. Et infra. Eſto
ut alia quacunque ratione, hæc tibi uendices,
ſed non Apoſtolico iure. Nec enim ille tibi dare In Epiſtola ad Ebidiam.
potuit, quod non habuit. Idipſum Hieron. dicit
expreſsius, Apoſtoli toto orbe terrarum peregri
ni, non ęs in zona, non uirgam in manu, non cali-
gas habuere in pedibus. Chriſoſt. tandem de lau
dibus Pauli. Paulus (inquit) pecuniam non poſſe
dit. Nam ipſe hoc teſtatur. Vſq; in hanc (inquit) 1. Cor. 4.
horam, & eſuriemus, & ſitimus, & nudi ſumus, &
colaphis cædimur. Et quid dico pecuniam, cum
ille neceſſarium ſæpè non haberet cibũ, nec quo
ſe circundaret indumentũ? Ex his omnibus aper
tè colligitur, præſcriptam paupertatis formam,
qua nihil poſsidetur, & in ſumma rerum penuria
uiuitur, Apoſtolis fuiſſe præceptam, & ab eiſdẽ
ſeruatam. Quia autem ipſorum, immò Chriſti
ueſtigia, ſequi uolentibus conſulatur, ab ipſo a-
pertè clareſcit, ex conſilio quod dedit adoleſcẽ
ti, ſicut legitur in Matth. Si uis perfectus eſſe, ua- Matt. 19.
de, & uende omnia quæ poſsides, & da pauperi-
bus, & ueni ſequere me. Quod exponens Raba-
nus ait. In poteſtate noſtra eſt, utrum uelimus
eſſe perfecti, tamen quicunq; perfectus eſſe uo-
luerit, debet uendere quæ habet, & non ex par-
te uendere, ſicut Ananias & Saphyra, ſed to-
tum, & ſic præparare ſibi theſaurum in regno
cœlorum. Nec hoc ad perfectionem ſufficit, ni-
ſi Saluatorem ſequatur. Conſtat autem, quòd
Chriſtus in ſumma rerũ penuria uixit. Idẽ pau
lò poſterius. Inter pecunias habere, & pecunias
amare, nonnulla diſtantia eſt. Multi enim ha-
bentes non amant, multi non habentes amant.
Item alij & habent & amant, alii nec habere nec
amare, ſe diuitias ſæculi gaudent, quorum tu-
tior ſtatus eſt, cum Apoſtolo dicentium. No Gala. 6.
bis crucifixus eſt mundus, & nos mundo. In his
Rabanus expreſſè inſinuat, opus perfectionis eſ-
ſe, magisq; ſecurum, & Chriſto crucifixo con-
forme, in carentia rerum, & pecuniarum uiuere
in extrema paupertate. Hocipſum & Apoſtolus
ad Corint. perſuadet. Scitis (inquit) gratiam do 2. Cor. 8.
mini noſtri Ieſu Chriſti, quoniam propter uos
egenus factus eſt, cum diues eſſet, ut illius ino-
pia uos diuites eſſetis. Et in hoc conſilium do.
Super quo Auguſtinus in origin. Factus eſt (in-
quit) egenus intantum, ut non haberet quod
habent uulpes. Et in hoc conſilium do, ſubau-
ditur, ut eius paupertatẽ imitemini. Idem quo-
que in libro, de bono coniugali. Non ideò ma-
lum eſt, iuſtum aut Prophetam, in domo ſua
ſuſcipere, quia nec domum habere debet, ut
quod melius eſt faciat, qui uult ad perfectum
Chriſtum ſequi. In quo Auguſtinus apertè de-
clarat, quòd alieno ſuſcipi tecto, ei maximè
competit, qui perfectè Chriſtum imitari cu-
pit. Huic conſonat quod dicit Chryſoſtomus Super Io. Homi. 19.
ſuper Ioannem. Omnia agamus, per quæ Chri-
ſtũ imitemur. Quid igitur Chriſtus ait: Vulpes,
foueas habẽt, & uolucres cœli nidos, filius autẽ

Universidad de Deusto Biblioteca

hominis non habet ubi caput reclinet. Idem su-
per Matth. homil. ix. Si ab honore quidem qui in
inferioribus est palarijs pecuniæ nos expulerint,
contemptibiles erũt, cœlorum autem Rege, per
singulos dies clamante & dicente, quia difficile
est cum illis cœlum intrare, non proijciemus om
nia, & nõ desistemus ab omnibus rebus, ut cum
libera facie Regnum ingrediamur. His concor-
dat Hieron. ad Eliodorum dicens. Nolo te hu-
ius peregrinationis deterreat difficultas, qui in
Christũ credis; sed eius crede sermonibus. Pri-
mum quęrite Regnum Dei, & hæc omnia adij-
cientur uobis. Non pera tibi sumenda, non uir-
ga, affatim diues est, qui cum Christo pauper est.
Idem ad Rusticum monachum. Si habes sub-
stantiam uende, & da pauperibus, si non habes
grandi onere liberatus es, nudum Christum nu-
dus sequere. Durum, grande, difficile, sed magna
sunt præmia. Constat autem, ꝙ duritia & diffi-
cultas non est, cum proprietas rerum contem-
nitur, nisi penuria comitetur. Ad hoc ipsum spe
ctat, quod dicit Gregor. Nazanzenus in Apolo-
gia sua libro secundo, sed paupertatem inquit,
& penuriã exprobrabunt. Istæ sunt diuitię meæ.
Ista me non solum gloriantem, sed etiam arro-
gantem facit. Videor enim mihi, hoc audire ab
inimicis, quia uestigijs illius incedam, qui pro-
pter nos pauper factus est, cum diues esset, atq;
utinã exuere possem me istis panniculis, quibus
circundari uideor, ut nudus effugerem spinas se
culi, quæ retinent, & reuocant pergentes ad De-
um. Hæc sanctus. His consonat, quod dicit Ber
nar. Habetur in Euangelio & perfectionis consi-
Matth. 6. lium, & remedium infirmitatis. Nolite thesauri-
zare uobis thesauros in terra. Hoc perfectio est.
Siquidem filius hominis ubi caput reclinaret, nõ
habebat, Petro & Ioanni nec aurum nec argen-
tum erat. Paulus simplici uictu & uestitu conten
tus, hęc ipsa labore manuum acquirebat. Sed nõ
omnes capiunt uerbum hoc, sicut nec consilium
castitatis. Hucusq; Bernar. Gennadius quoq; de
ecclesiasticis dogmatibus. Bonum est (inquit) fa
cultates cum dispensatione pauperibus eroga-
re, sed melius est, pro intentione sequendi Do-
minum simul donare, & absolutum sollicitudi-
ne egere cum Christo. Sed qui habet undè su-
stentetur (scilicet in communi) non propriè di-
citur egere: nam de illis quibus erant omnia cõ-
munia, in actibus dicitur, nec erat quisquã egẽs
inter eos. Postremò ut clarè nobis innotescat, q̃
sit abrenuntiationis forma perfectior, attenden
dum est, quod dicit Beda super illud Marci. reli-
ctis omnibus secutus est eum. Perfectam nobis
abrenunciationis formam tribuit, dum non so-
lum lucra reliquit uectigalium, sed & pericula
contempsit. Tanta enim cupiditate sequẽdi Do
minum ductus est, ut nullo prorsus huius uitæ re
spectu, uel cogitationem sibimet reseruauerit.
Per hæc sacrorum doctorum testimonia, tam
manifesta quàm certa, & alia plurima (quæ cau
sa breuitatis uitandæ resecantur ad præsens) ir-
refragabili potest ratione concludi, quòd Chri-
stum, & Apostolos imitari, non solum quoad
abdicationem proprietatum, uerumetiam quo
ad extremam temporalium rerum penuriam,
quæ consistit in carentia possessionum, & pecu-
niarum, non solum est licitum, sed & laudabile,
& perfectum. Non tamen ex hoc debet, uel po-
test inferri, ꝙ abdicatis rerũ ꝓprietatibus, pos-
sidere aliquid in communi sit imperfectũ, quia
sicut perfectæ castitatis diuersi sunt modi, quo-
rum uarijs prærogatiuis sancta mater Ecclesia,
tanq̃ ornamentorum uarietate decoratur, sic &
in modis perfectæ paupertatis intelligẽdum est,
quanq̃ non sit per omnia simile hincinde, sicut
diligenter consideranti est euidens.

Habere aliquid in cõi nõ est imperfectum.

Artic. II.

His autem non obstat pręallegatorum uita san
ctorum, qui communia possederunt, quasi nõ
debuerint aliter docere q̃ uiuere: quia mos esse
solet pijs doctoribus, ut eas uirtutum prærogati
uas (quibus carere se uident) in alijs mirentur &
prædicent sicut Hieron. ad Pammachium scri-
bens: uirginitatem (inquit) in cœlo prafero, nõ
quia habeo, sed quia magis miror quòd non ha-
beo. Ingenua enim & uerecunda confessio est,
quo ipse careas, in alijs prædicare. Nũquid quia
graui corpore terrę hæreo, auium non miror uo
latus? Hæc Hiero. Cui etiam Chrysost. consonat. Homil. 8. sup Matt.
Qui Aegyptios monachos laudãs, ait. Nunc ue
niens in eremum Aegypti, paradiso hanc melio
rem uidebis effectam. Etenim est uidere ubiq;
regionis illius Christi exercitum & regalem gre
gem, & superiorum uirtutum urbanitatem. Exi-
stentia enim omni exuti, & mundo omninò cru
cifixi. Et ultrà, rursus procedunt corporis ope-
ratione ad indigentiam cibum sumentes. Neq;
enim quoniam ieiunant & uigilant uacare per
diem dignum æstimant: sed noctes quidem sa-
cris hymnis & uigilijs dies in orationibus, &
manuum operationibus consumunt, Apostoli-
cum imitantes zelum. Verecundemur igitur
omnes & diuites & inopes, cum illi nil penitus
habentes nisi corpus, & manus suas cogant, &
litigent impensas hinc indigentibus inuenire,
nos autem decem milibus intus recõditis, neq;
superflua ad hoc tangimus. Hæc Chrysost. Qui
ut doctor sanctus & uerax, quasi ad sui & alio-
rum sibi similium uerecundiam, paupertatis
excellentiam in monachis Aegypti commen-
dat. Simile per omnia facer dicit Ambrosius. Homil. 6. sup Gen. Luc. 14.
Christus (ait) Dominus noster sacerdotibus qd
præcepit audiamus. Qui non renunciauerit
omnibus quæ possidet, non potest meus esse di-
scipulus. Contremisco hæc dicens. Meus e-
nim primò omnium, meus inquam ipse ac-
cusator existo, meas condemnationes lo-
quor. Negat Christus suum esse discipulum,
quem

quem uiderit aliquid possidentem, & eum qui
non renunciat omnibus quæ possidet. Et quid
agimus? Quomodo hæc aut ipsi legimus, aut po
pulis exponimus, qui non solum non renuncia-
mus his quæ possidemus, sed acquirere uolu-
mus ea quæ nunq̃ habuimus, anteq̃ ueniremus
ad Christum? Nunquid nam quia nos redarguit
conscientia, legere, nõ proferre, quæ scripta sunt
possumus? Nolo duplicati criminis esse reus, cõ
fiteor, & palàm audiente populo confiteor hæc
scripta esse, etiam si nondum implesse me noui.
Sed ex hoc saltim commoniti festinemus imple
re, festinemus trãsire à sacerdotibus Pharaonis,
quibus terrena possessio est, ad sacerdotes Do-
mini quibus in terra pars non est, quibus por-
tio Dominus est. Talis enim erat ille qui dice-
1. Cor. 6. bat. Tanq̃ egentes, multos autem locupletantes,
ut nihil habentes, & omnia possidentes. Paulus
hic est, qui in talibus gloriatur. His sacri docto-
ris ueracibus & humilibus uerbis, nihil expres-
sius ad propositum dici potest. Et beatus Papa
Gregor. iij. dialogorum, uiri mirabilis Isaac ui-
tam describens ait. Seruus omnipotentis Domi
ni egressus urbem, non longè desertum locum
repperit, ibiq; sibi humile habitaculum constru
xit, ad quod dum multi pergerent, exemplo il-
lius æternę uitæ desiderio accendi ceperũt, atq;
sub eius magisterio in omnipotentis Domini
se seruitium dederunt. Cumq; ei crebro discipu
li imminerent, ut pro usu monasterij possessio-
nes quæ offerebantur acciperet, ut sollicitus suæ
paupertatis custos, fortem sententiam tenebat
dicẽs. Monachus qui in terra possessionem quę-
rit, monachus non est. Sicq; metuebat pauperta
tis suæ securitatem perdere, sicut auari solent di
uites perituras diuitias custodire. Hæc Gregor.
Qui cum monachis & ipse, in monasterio quod
possessionibus dotauerat uitam duxisset, com-
munes tamen possessiones recusantem miratur
& laudat. Ac per hoc impiè præsumptionis esse
conuincitur, uirtutem non habitam spernere,
ut quia docentis uita extremæ paupertati non
per omnia consonat, ipsius doctrina pauperum
perfectioni repugnando contradicat. Nequaq̃
igitur à prædictis discordat illud Augustini uer-
bum, quo contrà Adamantiũ Manicheum præ-
fatum de paupertatis forma mãdatum datum
Apostolis, dicit spiritualiter esse scrutãdum, uel
(ut alibi dicit) permissiuè intelligendum. Nam
cum Marcus dicat expressè, ꝙ præcepit eis ne
quid tollerent in uia, & ipse cum alijs exposito-
ribus (sicut ex præmissis claret) intelligẽdum ad
literam doceat, si hoc simpliciter alibi negaret,
& euangelicæ ueritati, & sanctorum doctrinæ,
simul ac suæ, apertè contradiceret siue contrai-
ret. Quod de tanto dici doctore, piæ catholico-
rum aures abhorrent. Attendendum est ergo, ꝙ
cum Apostoli fuerint primi fundatores, religio
nis christianæ, & professores perfectionis excel-
sæ, professores inquã, & sicut priuatæ personę, &
sicut exemplaria quædam prædicta Domini uer
ba, intelligere possumus, eis esse dicta tanquam
fundatoribus christianæ religionis, & sic intel-
liguntur extendi ad omnes, sed non omnes chri
stiani arctantur, ut hanc uitæ regulam teneant,
sicut Manichei falsò dogmatizãt. Ideò cõtrà ip
sos loquens hæreticorum malleus Aug. ostẽdit,
quòd hæc uerba spiritualiter intelligenda sunt,
si sic accipiantur tanquam omnibus sint præce-
pta. Possumus etiam intelligere prędicta uerba,
dicta fuisse Apostolis, tanquam exemplaribus
perfectionis, & sic intelliguntur per modum con
silij, quod de se non obligat, nisi eos qui hanc ui
uendi formam uoluntariè profitentur, & uouẽt.
Intelligere possumus insuper, dicta fuisse Apo-
stolis sicut certis personis, primisq; prędicatori-
bus euangelicę legis, & sic cum duo insinuentur
in uerbis illis. s. abdicatio temporalium & rece-
ptio dispendiorum, primum intelligitur fuisse
præceptum, sicut dicit textus & glosa. Vnde Be
da. Missis ad prædicandum discipulis, ne quid
tollerent in uia pręcepit. Secundum autem non
fuisse præceptum, sed cõcessum siue permissum,
Vndè glo. super illud Luce. In eadẽ domo mane Luc. 10.
te, &c. Qui saccũ & perã prohibuit, sumptus ex
prędicatione cõcedit. Et Rabanus super Matth.
Claret aũt hoc Dominum nõ ita præcepisse, tã-
quam euangelistę uiuere aliundè non debeant,
quàm eis præbentibus, quibus annunciant euã-
gelium, alioquin contrà hoc præceptum fecit
Apostolus, qui uictum de manuum suarum la-
boribus transigebat, sed potestatem dedisse, in
qua scirent ista sibi dari. Cum autẽ potestas da-
tur, licet cuiq; non uti, & tanquã de iure suo ce-
dere. Hæc Rabanus. Ex his colligitur manifestè,
ꝙ prædicta Domini uerba, iuxta cõsiderationes
præmissas intelligi possunt, & spiritualiter, & ad
litteram, ut consulta & ut præcepta & permissa,
propter quod omnis contrarietatis calũnia de
medio tollitur, si multiformis huius acceptio-
nis intelligentia sanè capiatur. His etiam non
obsistit illud Hier. ad Nepotianum, ubi dicit, ꝙ
uiuens de decimis, & altaris oblatione sustẽta-
tus, nudã crucem nudus sequitur, tanquam per-
fectę paupertatis summa consistat in uiuendo
de decimis, & oblationibus, sicut sacerdotes &
clerici uiuunt. Est. n. multiplex gradus, & diffe-
rẽtia nuditatis. Alia qdẽ est cordis, alia cordis
& corporis, nuditas cordis est ꝑ expoliationem
spũs ab omni peruerso affectu auaritiæ & cupi-
ditatis. Et de hac Greg. in homil. Nudi cum nu-
do luctari debemus, quia si uestitus quisq; cum
nudo luctatur, citius ad terram deijcitur, quia
habet undè teneatur, hoc quidem intelligitur
generaliter dictum omnibus christianis. Nudi-
tas autem corporis & cordis, triplicem habet
gradũ. Nam quædam est magna, quę attenditur
in abiectione omnis superfluitatis, & proprieta
riæ possessionis. Et hęc q̃q̃ non sit de necessitate,
est tamen de congruentia status ordinis cleri-

Qualiter intelligendum sit q̃ Apostolis dicitur ne quid tollerent in uia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

calis.Et de hac Hierony. ad Nepotianum.Si autem ego pars Dñi sum, & funiculus hæreditatis eius,nec accipio partẽ inter cæteras tribus, sed quasi leuita & sacerdos uiuo de decimis, & altari deseruiens, altaris oblatione sustentor. Habens uictũ & uestitũ his contentus ero,& nudam crucẽ nudus sequar. Est & alia nuditas maior,quæ non solũ consistit in his,uerũetiã in abdicatione potestatis,possidẽdi proprium, & abnegatione propriæ uoluntatis. Et hæc competit

In epistola ad Heliodorum

regularibus & cœnobitis. De qua Hierony.ait. Nolo pristinarum necessitudinum recorderis, nudos amat eremus. Nudos intelligit non solũ à facultatũ appropriatione,uerumtiam à ꝓpria uoluntate,iuxtà illud Bernard. de colloquio Simonis & Iesu.Age ergo,& qui relinquere oĩa disponis,te quoq; inter relinquenda numerare memento,immò uerò maximè & principaliter abnega temetipsum,si deliberas sequi ipsum, qui exinaniuit propter te semetipsum.Est & tertia nuditas,quæ consistit in his quæ prædicta sunt, & insuper in abdicatione oĩs transitoriæ facultatis,cum penuria & indigentia opportunę sustẽtationis,& hæc cõpetit Apostolis & Apostolicis

Matth. 10

uiris.Et de hac super illud Matth. Qui potũ dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli, non perdet mercedem suam. Glo.minimi sunt qui nihil pœnitus habent in hoc mundo. Tales fuerunt Apostoli. Vndè Hieron.ad Exuperantium ait. Nemo Apostolis pauperior fuit, & nemo tantum pro Dño derelinquit. Vidua illa in Euangelio paupercula quæ duo minuta misit in gazophilatium,cũctis præfertur diuitibus,quia totum quod habuit dedit. Hæc Hieron. Si igitur hæc uidua iuxtà testimonium Domini, totum dando nihil sibi reseruauit,in extrema se nuditate constituit. Ad hanc nuditatem aspirabat illa nobilis uidua Paula. De qua Hieronym. in laudem ipsius. Hoc habuit uoti ut mendicãs ipsa moreretur, & unũ nummum non dimitteret filiæ, & in funere suo aliena sindone inuolueretur. Eiusdem quoq; fœlicem describens obitum ait. Testis est Iesus, ne unum quidem nummum ab ea derelictũ. Quid hac uirtute mirabilius, fœminam nobilissimæ familiæ,magnis quondam opibus, tanta fide, oĩa uel dilargitam,ut ad egestatem ultimam perueniret? Iactent alij pecunias in corbonam funalibusq; aureis dona pendentia, nemo plus dedit pauperibus,q̃ qui sibi nihil reliquit. Hæc Hiero. Qui ad hanc nuditatem, tanquam summè perfectam hortatur Ebidiam in epistola, quam ad eã scribens ait. Vis esse perfecta,& in primò stare fastigio dignitatis,fac quod fecerunt Apostoli, uende omnia quæ habes & da pauperibus, & sequere Saluatorem,& nudam solamq; crucem, nuda sequaris,& sola. In his manifestius asserit, ꝙ ea paupertas ad ea perfectionis attingit fastigium, qua quis expressius & conformius nuditatem crucis amplectitur,& nudum crucifixum imitatur. Illud autẽ Greg. uerbum quo dicit cẽsum nõ esse in culpa,sed affectum: nequaquã est præmissis contrariũ, si rectè intelligatur.

Cẽsus nõ est in culpa, sed affectus.

Siquis enim hoc sentiat, ꝙ cẽsus in culpa sit causaliter uel formaliter: cum Manichæo errat,& hoc Gregorius reprobat. Siquis autem intelligat cẽsum esse culpæ occasionem, à sententia ueritatis non

Marc. 10.

deuiat,cũ & ipsa ueritas dicat in Marco. Quàm difficilè qui pecunias habent,in regnum Dei introibunt. Nullo enim modo pecunia impedimẽtum difficultatis Dei regnum intrare uolẽtibus præstat, nisi quia uel est occasio inclinationis ad malum, uel distractionis à bono. Hoc sanctorũ testimonijs clarè monstratur. Quòd enim diuitię habentibus ipsas occasio sint cupiditatis, in libro de officijs dicit Ambros. Feralis inquit auaritia, illecebrosa pecunia, quæ habentes contaminat, non habentes nõ iuuat. Esto tamen ut aliquando iuuet pecunia inferiorẽ, & ipsum desiderantẽ, quid ad alios si sit ille copiosior q̃ habet, nunquid idcirco honestior, quia habet quo plerunq; honestas amittitur? Cui Bernard. concordat de colloquio Simonis & Iesu. Hæc fugiẽdarum diuitiarum pręcipuè causa est, quia uix aut nunquàm sine amore ualeant possideri. Limosa siquidem,& glutinosa nimis,non solummodo exterior, uerumetiam interior nostra substãtia uidetur, & facilè cor humanũ omnibus quæ frequentat adheret. His consonat Augustinus di-

Sup Psal. 122.

cens. Non sunt istæ ueræ diuitię,sed mendicitas, quia quantò magis abundant, tantò magis crescit inopia auaritiæ. Non sunt ueræ diuitię, quæ plus augẽt cupiditatẽ ei qui eas possidet. Quod autem sint occasio uanitatis & superbiæ, Augustinus de lapsu mundi. In diuitijs nil tam cauendum est q̃ superbiæ morbus. Qui enim non habet diuitias,non habet amplissimas facultates, non habet undè se extollat. Idem de uerbis Dñi. Nihil est quod sic generent diuitiæ quomodo superbiam, omne granum, omne germen habet uermen suum. Vermis diuitiarum superbia est. Quòd uerò sint occasio distractionis, manifestè insinuat Gregorius 1. mora. Solet (inquit) rerum abundantia tantò à timore diuino mentem soluere, quantò hanc exigit diuersa cogitare. Nam dum foris per multa spargitur, stare in intimis fixa prohibetur. Idem in homil. super illud Luc.

Matt. 13.

exijt qui seminat, &c. Si nos (inquit) uobis semen uerbum, agrum mundum, uolucres dæmonia, spinas diuitias significare diceremus, ad credendum nobis mens uestra forsitan dubitaret. Vndè & idem Dominus per semetipsum est dignatus exponere quæ dicebat. Quis enim unquam mihi crederet, si spinas diuitias interpretari uoluissem? maximè cum illæ pugnant istæ delectent, & tamen spinæ sunt, quia cogitationum suarum punctionibus mentem lacerant, & cum usq; ad peccatum pertrahunt, quasi inflicto uulnere cruentant. Siquis igitur præmissa diligenter attendat, indubitanter aduertet, quòd quãuis census formaliter seu causaliter non sit in culpa,est tamen frequens occasio culpæ,distrahendo à bonis,& inclinando ad mala. Propter quod opes à saluatore spinis comparantur, & ab Ambrosio illecebrosæ dicuntur. Nam sicut ex præmissis apparet,cum uim rationalem distrahãt,irascibilẽ extollãt, & cõcupiscibilẽ nostrã illicitãt,nõ solũ sunt illecebris sed & periculis plenæ. Vndè Aug. de lapsu mũdi. Diuitię ipsę quas putatis plenas esse delitiarũ,pleniores sunt periculorum. Cum itaq; pfectionis sit nõ solum peccata uitare,uerumetiam peccatorum occasiones & bonorũ impedimẽta ad plenũ succindere,dicẽte Greg. in moral. ꝙ solus ille in illicita non cadit,q̃ se à licitis cautè restringit, liquido claret,ꝙ quãuis possessiones & pecunias habere de se nõ sit peccatũ sed licitũ,est tñ eas abdicare,& uoluntariè pro Christo eis carere pfectum. Qđ si fortè qs dicat,occasionẽ huiusmodi à tẽporalibus rebus imperfectis dari mentibus,nõ pfectis,quasi magis cõpetat statui imperfectorum diuitias fugere,eisq; carere,uitæ Iesu Christi,eiusq; doctrinę aduersatur apertè. Neq; enim secũdum hæc pfectissimus debuisset Christus carere diuitiis, neq; hoc docuisset pfectos, cũ tñ dixerit,si uis perfectus esse, uade & uende oĩa q̃ habes &c. Nũquid Apostoli pfecti nõ erãt, q̃bus dictũ est,nolite possidere aurũ? Qđ uerbũ tractãs Amb. in lib. de officiis: ait. Nolite possidere aurũ & argentũ,neq; pecuniam,quo uelut falce pullulantẽ,in pectoribus humanis succidit

Hom. 31.

auaritiam. Sup eundem quoq; sermonẽ Chrys. Non dixit nolite accipere uobiscũ aurum, sed si aliũdè possibile est accipere,fugite perniciosam hãc ęgritudinem. Etenim multa ꝑ hoc emendabat. Et his dat̃ intelligi, ꝙ ꝑ ꝑ uitandã occasionẽ auaritiæ,fuit Apostolis interdicta pecunia,cum tñ essent pfecti. Verũ q̃dem est, ꝙ cẽsus pfectis nõ tam uehemẽs,nec tantorũ est peccatorũ occasio,sed q̃a quãtũlibet parua intellectus distractio,uel illectio appetitus uitiosa mentibus pfectorum ad æterna suspensis magis est dissona, q̃ longè maior imperfectis,circa filiorũ educationem,& curam rei familiaris occupatis: hinc est ꝙ perfecta temporalium rerum abdicatio perfectis consulit,nõ imperfectis,nisi uelint esse perfecti. Nam cum ipsis imperfectis sufficiat peccata maiora uitare per mãdatorum obseruantiam, perfectis tñ competit etiã superfluas cogitationes à mente rescindere, sicut & Greg. ij. moral. docet spũaliter exẽplificãs Nazareorum ritum perfectionisq; figurã. Deuotione (inquit) cõpleta, caput Nazareus radere capillosq; in igne sacrificii ponere iubẽt, q̃a tũc ad perfectionis summã pertingimus, cum sic exteriora uitia uinci-

Num. 6.

mus,ut etiã cogitationes superfluas à mente resecemus. Quas nimirum igne sacrificii concremare,est flamma diuini amoris incendere,ut totum cor in Dei amore ardeat, & cogitationes superfluas concremans, quasi Nazarei capillos, deuotionis perfectione consumat. Illa quoq; promissio centupli prædeterminatis nõ obuiat, quoniam ad spiritualia bona refertur. Sicut dicit Hieron. super Matth. & etiam Rabanus quasi eisdem uerbis utentes. Occasione (inquiũt) huius sententiæ quidam introducunt mille annos post resurrectionem, dicentes nobis tunc centuplum omnium rerum quas dimisimus,& uitam ęternam esse reddendam,nõ intelligentes, ꝙ & si in cæteris digna sit retributio,in uxoribus appareat turpitudo,ut qui unam pro Domino dimiserit,centum accipiat pro futuro. Sensus igitur iste est,ut qui carnalia pro Saluatore dimiserit,spiritualia recipiet,quæ cõparatione & merito sui ita erunt,quasi paruo numero,centenarius numerus comparetur. Cui etiam consonat Greg. super Ezechielem. Neq; enim sanctus uir

Homil. 6.

ideò terrena deserit,ut hæc possidere ĩ hoc mũdo multiplicius possit,sed per centenarium numerum perfectio designatur,quia quisquis pro Dei nomine temporalia cõtemnit,hic perfectionem mentis recipit ut ea non appetat quæ contempsit. Centies itaq; recipit quod dedit, qui pfectionis spiritum recipiẽs terrenis nõ indiget, & si hæc non habet. Hucusq; Greg. His cõsentit Bern. in sermone illo, de sancto Petro. Dixit simon Petrus ad Iesum, dicens. Quid est centuplum istud fratres, nisi consolationes, uisitationes, primitięq; spũs, qui super mel dulcior est? Et post pauca. Non est pater aut mater, nõ domus aut ager est, non cibus aut uestis, non deniq; terrenum aliquid aut corporale, sed planè his omnibus est delectabilius, super oĩa hęc dulcius, vniuersis his iucundius est, & quæcunq; desiderantur in hoc sæculo nequàm, huic non ualent comparari. Quòd si fortè quis pertinaciter obsistat, tam per textum Marci, quàm per Augus. contra Adamantium asserens, bona temporalia repromissa fuisse à Christo. Respondebimus promissiones donationis & receptionis huiusmodi, debere intelligi per modum charitatiuæ commu-

Mar. 10.

nionis, non per modum possessionis. Vndè Beda super illud Marci. nemo est qui reliquerit domum, &c. quia nimirum à fratribus atq; consortibus propositi sui qui ei spirituali glutino colligantur, multò gratiorem etiam in hac uita recipiet charitatem. Cui consonat & glo. ibidem. Omnes sancti, & quæcunq; habent communicãtur ei. Et Aug. contra Adamãtium. Fideli totus mundus diuitiarum est. Vel certè intelligẽdum est per modum cuiusdam cœlestis prouisionis contra Manicheos, qui dicebant hæc temporalia bona à tenebrarum principe fuisse creata, & ab illo solo repromitti & dari, à Christo autem inhiberi. Ideò hic promittuntur à Domino ad hæreticorum confutandam perfidiam, & à cordibus fidelium diffidentiam omnem tollen-

Matth. 6.

dam. Vndè super illud Matth. hæc omnia adiicientur uobis, glosa. Omnia sunt filiorum, & ideò hæc omnia adiicientur etiam non quærentibus,

rentibus, quibus si subtrahantur ad probationẽ
est, si dentur ad gratiarum actionem. Et August.
Ioan. 21. super illud Ioan. uado piscari. Cur non inuenit
aliud unde uiueret, cum Dominus promiserit di
cens. Primum quærite Regnum Dei: & hęc om-
nia adijcientur uobis? Prorsus Dominus etiam
sic quod promisit impleuit. Nam quis alius pi-
sces qui caperẽtur apposuit? Constat igitur pro-
missionem huiusmodi per modũ prouisionis
debere intelligi, ad tollendum diffidentiam, nõ
per modum augmentationis temporalis substã
tiæ, quia hoc non esset cupiditatem abscindere:
sed augere. Vndè Chrysost. super Matth. homil.
xliij. Nihil ita sedat cupiditatis sitim, sicut desi-
stere à lucrandi concupiscentia, sicut amarã co-
leram abstinẽtia & euacuatio. Facilius est enim
hominem existentem uolare, q̃ adiectione plu-
ris, quiescere facere desiderium. Et August. lib.
lxxxiij. quæstionum. Charitatis uenenũ, est spes
adipiscendorum temporalium. Si ergo Christus
multiplicationem temporaliũ per modum pos-
sessionis discipulis suis promitteret: charitatem
in eis perimeret potius q̃ augeret: dum posses-
sionis terrenæ cẽtuplicatione promissa, tempo-
ralium bonorum affluentiam sperandam docet,
potius q̃ spernẽdam. Quod impium est sentire
de Christi doctrina. Modus etiam Apostolicæ ui
Act. 4. tæ prædeterminatus, non aduersatur sed conso-
nat. Quãuis enim legatur in actibus, ꝙ multitu-
dini credentiũ erant omnia cõmunia, & ꝙ uen-
ditarum rerũ precia ponebantur ad pedes Apo
stolorum, nequaq̃ est intelligendum, ꝙ Apostoli
Apostoli non posse derunt aliquid propriũ, neq; cõmune. proprium aliquid uel commune possiderent, q̃a
communitas illa non refertur ad Apostolos, sed
ad turbam, sicut glosa ibidem insinuat. Discer-
nit (inquit) ordinem doctorum & auditorũ. Nã
multitudo credentium rebus spretis, copula cha
ritatis inuicem iungebantur. Apostoli uerò uir-
tute fulgentes, mysteria Christi pandebant. Hęc
glo. Quæ per ipsum textum declarat, ꝙ sicut illa
rerum communitas, erat turbarum, sic & signo-
rum uirtus erat Apostolorũ. Nec huic repugnat
quod sequitur, ante ipsorum pedes precia fuisse
posita, quia ut dicit Hiero. ad Demetriadẽ, hoc
fiebat ut docerent pecunias esse calcandas, uel
certè ut se ac sua Apostolicæ dispositioni com-
mitterent, sicut docet Ambro. super epistolã se-
cundam ad Corin. ubi de Apostolis dicit. Quã-
tum ad præsentem uitam pertinet, pauperes ui-
debantur, sed spirituales diuitias credentibus
largiebantur, egeni in terris, in cœlo diuites: ut
nihil habentes, omnia autem possidentes. Hoc
enim fuit in Apostolis gloriosum, ut sine solici-
tudine & nomine possidendi, non solùm ea quæ
in possessionibus erant: sed eorum Dominos pos
siderent. Hæc Ambro. In quibus insinuat ꝙ Apo
stolis in sua egestate manentibus, eorum dispo-
sitioni quoad res & personas, primitiua illa Ec-
clesia suberat: hãc tamen rerum dispositionem
maluerunt committere alijs, sicut in actibus cõ
sequenter legitur. Non est æquum nos relinque- Act. 6.
re uerbum Dei, & ministrare mensis. Quod qui
dem dixerunt, ut distractionem ministrandi re-
fugerent, nõ quia per illud ministerium aliquid
possiderent. Vnde & Petrus in eadem urbe ubi
hæc fiebant pauperi eleemosynam à se petenti
respondit. Aurum & argẽtum non est mihi. Vbi Act. 3.
glo. Memor illius præcepti: nolite possidere au-
rum neq; argentum, pecuniã quæ ad pedes Apo
stolorum ponebatur, non sibi recondebat, sed ad
usus pauperum, qui sua patrimonia reliquerãt.
Hanc etiam formã paupertatis, & Ioannes Euan
gelista seruauit cum discipulis suis, inter quos
duobus qui magnas reliquerant opes, præ nimia
egestate tentatis, sicut scribitur in eius legenda:
ait. Nunquid nõ ualet manus Domini ut faciat
seruos suos diuitijs affluentes? Sed in hoc certa-
men statuit animarum, ut sciant se æternas habi
turos diuitias, qui pro eius nomine temporales
opes habere noluerunt. Eandem paupertatis di
strictionem Thadæus seruauit Apostolus, sicut
scribitur in primo libro ecclesiasticæ historiæ,
ꝙ cum post Christi ascensionem Abagarus Rex
sanatus à præfato Apostolo, præciperet eidem
dari aurum & argentum, ille non accepit dicẽs.
Si nostra reliquimus, quomodo accipiemus alie
na? Sed Apostolus Paulus de se simul & cæteris
Apostolis ait ad Corinth. Vsq; in hanc horam & 1. Cor. 4.
esurimus & sitimus, & colaphis cedimur, & in-
stabiles sumus. Vbi glo. Vsq; in hanc horam, id
est continuè. Et alibi ad Corinth. in famæ & si- 2. Cor. 11.
ti, frigore & nuditate. Hanc penuriosam uitam
duxisse Apostolum, non ad tempus sed continue
hæc præfata glosa insinuat, & superius allegata
Chrysostomi de laudibus Pauli auctoritas con-
firmat. Si quando igitur dicit se habere omnia,
& abundare, nec debet nec potest intelligi quã-
tum ad opulentiam siue affluentiam rerum, sed
quantum ad sufficientiam mentis. De qua Au-
gustinus in libro de beata uita. Nullus perfectus
aliquo eget, & quod uidetur corpori necessari-
um, sumet si affuerit, & si non affuerit, istarum re
rum nõ frangetur inopia. Quod si fortè quis di
cat, Apostolum aliquas secum tulisse pecunias, 2. Cor. 11
quia periculis se dicit expositum fuisse latronũ,
apertè contrariatur Ambrosio, qui pręfatum lo
cum tractans in originali, sic ait. Cum in ciuita-
te Diabolus eum occidere non posset, latrones
sibi excitabat in uia, cum nihil ferret quod la-
trones cuperent. Hæc sacer Ambro. Cui & Chry
sost. consonat de laudibus Pauli. Iob cum oues
& boues haberet innumeras, erat in pauperes li-
beralis. Paulus uerò nil amplius corpore suo pos
sidens, de hoc ipso sufficienter indigentibus mi
nistrabat. Miram Pauli ex hac laude perpende-
re ualemus inopiam, cum nil præter corpus ha
beret, ac per hoc nihil quod latro capere posset,
mirã nihilominus affluentiã, cũ nõ solũ sibi suf-
ficeret, uerũetiã in alios abundaret. Deniq; nec
loculorũ Christi ad pręfatã pfectionis formam,

ulla

ulla inuenitur dissonantia: si qũo & quare ipsos
habere dignatus fuit, pia mentis attentione peñ
setur. Nam unigenitus Dei, cum diues esset in
omnes, pro nobis adeò factus egenus, ut alieno
cibo uesceretur, nõ sine magna dispensatione di
uini consilij loculos fecit deferri, quorũ tamen
custodię illũ deputauit discipulum, quem furem
ac ꝓditorẽ præsciebat esse futurũ. Habuit enim
loculos Christus, ad cõsolandum infirmos: ad re
fellendũ improbos, & ad informandũ perfectos.
Vndè & huiusmodi actus s. habere loculos in
Christo, respectu infirmorũ, fuit cõdescensiuus,
ad cõsolandum eos, qui ꝓprijs loculis carere nõ
uolũt, sicut August. ait in lib. de opere monacho
rum. Dñs more misericordiæ suæ infirmioribus
cõpatiens, cum ei Angeli possent ministrare, lo-
culos habebat, quibus mitteretur pecunia, quæ
cõferebatur utiq; à bonis fidelibus eorũ uictui
necessaria, quos loculos Iudæ cõmendauit. Re-
spectu aũt impiorum fuit actus commonitorius,
primò quidẽ ad refellendũ hæreticos, qui locu-
los reprobant, & detestant. Vndè August. super
Ioannẽ homil. xlviij. Quare loculos habuit cui
Angeli ministrabant, nisi quia Ecclesia loculos
ipsius habitura erat? Vnde & loculos habebat,
ut doceret non esse peccatum, loculos habere.
In his August. Manicheorũ refellit impietatem:
cõdemnantium Ecclesię statũ, propter rerum tẽ
poraliũ possessionem. Secundò commonitorius
fuit, ad deterrendum auaros, qui loculos concu-
piscunt. Quanq̃ enim ad mitigationẽ cupidita-
tis Dñs Iudę loculos cõmisisset, ipse tñ adeò cu-
piditatis igne exarsit, ut ipsum Dñm precio par
Super Ioan. Hom. [illegible] uo uenundaret. Vndè & Chrysost. super Ioannẽ.
Si uerò quis scrutabitur, quid furi existenti, lo-
culos commisit pauperũ, & dispensare fecit aua
rum existentem? ut oẽm abscinderet occasionẽ.
Etenim sufficientẽ habebat, ex loculo concupi-
scentiæ mitigationem: sed ꝓpter nequitiã mul-
tam, quam uolebat cõprimere Christus, multa
condescensione ad eũ utens, nõ incusabat furri-
pientem, obstruens perniciosam cõcupiscentiã,
& oẽm auferrens occasionem. Hucusq; Chryso.
apertè declarans, ꝙ nõ penuria paupertatis, sed
nequitia cupidę mentis causa fuit tantæ impie-
tatis. Respectu uerò perfectorũ, fuit actus infor-
matorius. Siquidẽ quantũ ad modum habendi,
forma fuit perfectionis ĩ ecclesiasticis personis,
maximè cœnobitis: ut ad exemplũ Christi, & di
scipulorũ eius, nullus sibi quicq̃ approprijet, sed
Homil. 60 super Ioã. habeãt omnia in communi. Vndè August. super
Ioannẽ. Habebat Dñs loculos, & à fidelibus ob-
lata conseruans, suorum necessitatibus, & alijs
indigentibus tribuebat, tunc primum ecclesiasti
cę pecuniæ forma est instituta, ut ĩtelligeremus
quod præcepit, nõ cogitandum de crastino esse:
non ad hoc fuisse præceptum, ut nihil pecuniæ
seruaretur à sanctis, sed ne Deo propter ista ser-
uiatur. Hæc August. Qui formam regulariter ui
uentium describens, sicut habetur. xij. q. j. ait. Cũ
huius nostræ congregationis fratres, non solum
facultatibus, sed etiam uoluntatibus proprijs, in
ipsa ordinis susceptione renunciauerint: certum
est nihil habere, possidere, dare, uel accipere, si-
ne superioris licentia debere. Quantum autem
ad modum dispẽsandi, forma fuit perfectionis
in Ecclesiæ Prælatis, ut exemplo Christi, bona ec
clesiastica dispensent, ad sustentationem mini-
strorum Ecclesiæ, & ad pauperum releuãdas mi
serias. Vndè Chrysost. super Ioannem, de locu- Super Io.
lis Christi loquens, quæstionem proponit. Qua- Homil. 71
liter inquit non peram, non uirgam, non æs iu-
bens deferre, marsupium ferebat? Respondens
subdit. Ad inopum ministerium, ut discas quo-
niam ualdè pauperem, & crucifixũ, huius opor-
tet partis multam facere procurationem. Multa
enim ad nostram dispensans doctrinam agebat.
In his ostendit Chryso. ꝙ uiris perfectis compe-
tat, miserabilium personarum gerere curam,
quod maximè locum habet in Pręlatis Ecclesię,
quorum perfectioni cõsonat, ut & spiritualiter,
& etiam temporaliter, pascendis sibi commissis
gregibus intendant. Vndè Prosper in lib. de uita
contemplatiua. Scientes uiri Sancti, nihil aliud
esse res Ecclesiæ, nisi uota fidelium, & precia pec
catorum, & patrimonia pauperum: non eas uen-
dicauerunt, in usus suos ut proprias, sed ut com
mendatas pauperibus erogauerunt: hoc est pos-
sidendo contemnere, non sibi sed alij possidere,
& nec cupiditate habendi Ecclesiæ facultates
ambire, sed pietate subueniendi eas suscipere,
& quod habet Ecclesia, cum omnibus nihil ha-
bentibus habere commune, nec aliquid inde eis
qui sibi sufficiũt, de suo erogare, cum nihil aliud
sit habentibus dare q̃ perdere. Quantum uerò
ad modum utendi, forma fuit perfectionis ipsis
populis, ac cęteris huiusmodi paupertatem pro-
fessis, ut cum ex amore paupertatis, semper ca-
rere loculis cupiant, solum quando apertæ neces
sitatis urget articulus, loculos ferant. Ipse siqui
dem Christus sustentabatur à suscipiẽtibus, uel
à mulieribus comitantibus eum, sicut in Luca Luc. 8.
scribitur, ꝙ ibant cum eo mulieres, quæ ministra
bant ei de facultatibus suis. Cum tamen per Sa-
mariam transiuit, in qua quidem ciuitate (ut di
cit Euangelista) hospitium habere non potuit,
de loculis uixit: sicut dicitur in Ioannæ: ꝙ disci- Ioan. 4.
puli abierant in ciuitatem, ut cibos emerent. Vn
dè super illud Lucę. Quando misi uos sine saccu Luc. 23.
lo & sine pera, dicit glo. Si per inospitales regio-
nes transimus, plura uiatici causa licet portari,
q̃ domi habeamus. Constat autem, ꝙ ualde pau
per est, qui plura portat in uia, quam habeat ubi
habitat habitatione determinata. Quod si for-
tè quis dicat perfectionis formam, nullo tempo-
re esse intermittendam. Respondet ad hoc Be-
da, super Lucam dicens super illud. Nunc qui Luc. 12.
habet sacculũ tollat similiter & perã, nõ eadem
uiuẽdi regula persecutionis, quæ pacis tempore
insinuat. Sunt nãq; uirtutes, q̃ semper obnixeq;

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenende sunt, & sunt q̃ tẽpore locoq; ꝓuida sunt dilectione mutãda. Quis.n.nesciat, uiscera misericordiæ, benignitatẽ, humilitatẽ, patiẽtiã, modestiam, castitatem, fidem, spẽ, charitatẽ, & his similia, sine ulla tẽporum intercapedine esse seruanda? At uerò famem, sitim, uigilias, nuditatem, lectionem, psalmodiam, orationem, laborẽ operandi, doctrinam, silentiũ, &c. huiusmodi, si quis semper exequenda putauerit, non modo se horum fructu priuabit, sed & notam indiscretè obstinationis incurret. Magister itaq; Deusq; uirtutum, ut modum discretionis insinuet, missis ad prædicandum discipulis, ne quid tollerent in uia præcepit, uidelicet ordinans, ut qui Euangelium annunciãt, de Euangelio uiuant. Mortis uerò tempore illo instante, & tota simul gente pastorem, gregemq; persequente, congruam tẽpori decreuit regulam, pecuniam scilicet uictui necessãriam, donec sopita persecutionum insania, tempus euangelizandi redeat, tollere ꝓmittendo. Hæc Beda. Ex prædictis igitur patenter elucet, q̃ omnis perfectionis splendor, & speculũ Iesus Christus, ob sex rationes præfatas, ac triplicem utilitatem, aggregatione quadam in perfectionis senarium consurgentem, mirabili quodam modo in habendo loculos, & infirmos simplici modo consolatur, & impios dupliciter arguit, perfectos tribus modis informat. In quibus, & illud est omni admiratione, & laude ac imitatione dignissimum, q̃ sic paupertatẽ Christus tenuit, ut statum diuitum non damnaret, sic & habentibus pecuniam conformem se reddidit, ut paupertatis summæ formam perfectè
Matt. 17. seruaret. Vndè super illud Matth. uade ad mare Glosa, Dominus tantæ fuit paupertatis, ut undè tributa solueret non haberet. Iudas quidem cõmunia in loculis habebat, sed res pauperũ ĩ usus suos conuertere, nefas duxit, idipsum dans exẽplum nobis. Hæc glo. Non igitur loculi Christi, ad fomentum cupiditatis trahendi sunt. Sicut enim ĩ Saluatore nostro Crucifixo nil fuit, quod seculares glorias aut delicias saperet, sic nil egit nil docuit, per quod mundi diuitias appetendas esse monstraret, quin potius, ut nos ad perfectè paupertatis amorem accenderet, in huius mundi campum hostem expugnaturus, ingrediens, de pauperrima matre pauperrimus prodiit, sed & hostiam Deo patri, ut Pontifex offerens, nudus in cruce pependit, necnon ut ueritatis eius, tanquàm perfectissimæ rectitudinis, nequaq̃ discordaret medium ab extremis, tota
Ioan. 16. uita ipsius caminus paupertatis fuit. Huius igitur inuictissimi ducis nuditate tanquàm armatura circundati, & in eò solo sperantes, qui ait, confidite ego uici mundũ, in ipsius pauperis Crucifixi nomine, hostiles excipiamus insultus.

Tertiæ responsionis secunda particula, in qua possessionum leuiticarum, & ecclesiasticarum affluentia, monstratur perfectioni paupertatis non esse contraria, sed & commendatio diuitiarum ostenditur, non esse secura. Arti. 1:

PAupertatis siquidem odibile bonũ, retroactis tẽporibus, in tantò fuit horrore sensualitati mortaliũ, ut ante Christi aduentũ, uix quãtũcũq; ꝓfectus, ꝓciositatẽ ipsius agnosceret. Post uerò in tanta fuit admiratione spiritualiũ, atq; sapientiũ, ut uix quantũcunq; puer sus hæreticus, ipsius dignitati derogaret, excepto dũtaxat Vigilantio quodam. Qui cũ ad interprætationẽ sacri doctoris Hieronymi dormitasset iam dudum, nunc ꝓ nouum quendam paupertatis hostem, illo non minus improbum euigilasse uidetur. Ille nimirum, contra paupertatis perfectionem, & sustentationem pauperum, sanctorum, sui pectoris uirus euomuit: hic autẽ bonorum temporalium affluentiam, in culmine perfectionis euangelicæ collocans, ipsorũq; uolũtatiã carentiam, ut imperfectam, & superstitiosam calũniãs, illius se fatetẽ discipulũ, q̃ cõtra euangelizãtiũ, & mendicantiũ pauperũ ordines, libellũ cõposuit: quẽ sedes Apostolica cõdemnauit. Quẽ ét non parua temeritate, uelut innocentẽ excusat, ipsiusq; doctrinã cõmẽdat, & approbat, non sine iniuria multa sedis iam dictæ, cum nil aliud sit auctorem damnati libelli innocentem asserere, q̃ damnantis iuditium reprobare. Insurgens igit temerarius, in serie sui libri exordio aduersus pastorẽ Ecclesiæ, ut pauperum ipsius gregem inuadat atrocius, primum se armat possessionibus Leuitarũ. Nam in hoc persuasionis suę summa consistit, q̃ cum forma perfectionis euangelicæ in leuitis præcesserit, quibus à Domino collatæ fuerunt decimæ primitiæ, & oblationes ad uiuendum, ciuitates ad habitandum, & suburbana ad alenda pecora, si nouum testamentum ueteri non repugnat, quin potius cõsonat, quia rota erat in medio rotæ, nullo mõ secundum hoc nouæ legis perfectio consistit, in carentia huiusmodi possessionum, sed potius in habendo eas, ut Domino dedicatas. In hac autẽ persuasione, quam per multas uerborum uenatur ambages, non solum ueritati, sed sibiipsi contradicit apertè. In præcedenti siquidem libro, cum abstinentiæ perfectionem impugnaret, asseruit uinum fuisse prohibitum filiis Aaron sacerdotibus, tanquàm imperfectis, nunc autem illos eosdem in affluentiam possessionum perfectos asserit, quasi uerbi prioris oblitus, uel si fortè memoriam habuit, in tantam deuenit erroris caliginem, ut putaret, quòd abstinere à deliciis sit imperfectum, & possidere diuitias sit perfectum. Insuper, & cum paulò ante docuerit, q̃ in contemptu omnis proprietatis cuan-

euangelicæ perfectionis consistit inceptio, & sacerdotes Leuitici generis habuerunt uxores, & filios, ad quos bona sua tanquam uere ꝓpria hereditaria successione transmittebant, necessariò sequitur, q̃ perfectio euangelica in Leuitis non fuit, uel q̃ abdicatio ꝓprietatis non est initium perfectionis huiusmodi, ac per hoc manifestè cõuincitur, sibijpsi esse contrarius. Contrariat etiã ipsi ueritati. Si enim forma uitæ Leuiticæ perfectionem legis euangelicæ ueraciter continet, cũ perfectio modi uiuendi, tam in ueteri testamento, q̃ in nouo, supremũ teneat locũ, & perfectio legis perfectioni Euãgelij æquatur, necesse est summum legis, & summum Euangelij, tam in merito, q̃ in ꝓmio inter se æquari, ac per hoc testamẽtum testamento, promissio ꝓmissioni, sacerdotium sacerdotio coequatur. Si igitur lex neminem ad perfectũ duxit, nec Euangeliũ, si non per legem iustitia, nec per Euangelium, si etiam qui sub lege erant sub maledicto fuerunt, & qui sub Euangelio. Frustra igitur Dei filius est incarnatus, & passus, frustra translatũ est sacerdotium, frustra legis obseruantia ꝓ maiori parte abolita, & euangelica ueritas introducta, quæ omnia cum sint falsa & impia, & prorsus abijcienda tã quã hæretica, necessariò concludit, & illud esse erroneum, ex quo hęc sequunt. s. q̃ in forma uitę sacerdotum legaliũ, euangelicæ perfectionis altitudo consistat. Vndè Apostolus ad Heb. Si cõsummatio (inquit) .i. perfectio secundum Glo. per sacerdotium Liuiticum erat, quid adhuc necessarium fuit secundũ ordinem Melchisedech, & non non secundũ ordinem Aaron dici? Translato.n.sacendotio necesse est, ut & legis trãslatio fiat. Vbi Glo. Hic incipit noui, & ueteris testamenti differentias dare, quia illud imperfectum. Cui etiam consonat illud quod subsequenter adiungit idem Apostolus. Vmbram (inquit) habens lex futurorum bonorum non ipsam imaginẽ rerum, nunq̃ potest accedentes perfectos facere. Vbi Glo. Lex umbram habens, nunq̃ potest facere perfectos uirtutibus, & bonos Pontifices. Non est igitur perfectio uirtutũ, & consiliorum Euangelij in literali obseruantia mandatorum legalium, & in modò uiuendi illorũ Pontificum requirẽda, nisi sicut in figura & umbra, quia hoc modo dicit rota esse in medio rotę, non per literalis obseruantiæ equitatẽ in testamẽto utroq;, sed per spũalis intelligentię enigmaticã perfigurationem. Quod si quis obijciat, sicut & hic cui respõdemus allegat, q̃ forma ꝓfata indicta sit sacerdotibus per Ezechielẽ, qui non umbraticum, sed sanctum & uerũ Ecclesiæ tẽplum describit, attendat quod ibidem ꝓmittit, q̃ sacerdos uirginem ducat uxorẽ, & in sacrificio agnos, & uitulos offerat. Eadem igitur ratione qua pfecit, qui euangelica in Leuiticarum possessionibus ꝓcessisse decernitur, & in eorum uxoribus, & sacrificijs, atq; obseruantijs cæteris fuisse mõstratur. Quod si uerum est, ad perfectionem euangelicã
Heb. 7.
Heb. 10.
Exod. 44. & 46.

spectat, q̃ sacerdotes nouę legis uxores ducant, hircos & uitulos offerãt, & primi cum tubis ad bella ꝓcedant. Quę cum absurda sint, non est requirenda ueręperfectionis discretio in templo illo secundũ literam, sed secundũ allegoriã. Vndè Hieron. ait. Neq; uerò mihi aliquis opponat, dines in Iudæa tẽplum, mensas, lucernas, thuribula, patella, cyphos, mortariola, & cætera ex auro fabrefacta, tũc hęc ꝓbabant à Dño, q̃ sacerdotes hostias immolabant, & sanguis pecudum erat redemptio peccatorum, quãquam hæc oĩa in figura præcesserint. Nunc uerò cum paupertatem domus sue pauper Dñs dedicauerit, cogitemus crucẽ eius, & diuitias lutũ putabimus. Quid miramur, q̃ Christus uocat iniquũ mãmona? q̃d suscipimus, & amamus quod Petrus se non hre testatur? Alioquin si tantum literã sequimur, & in auro, atq; diuitijs simplex nos delectat historia, cũ auro obseruemus, & cętera. Ducant Pontifices uxores uirgines, lepra corporis animę uicijs præferatur, crescamus, multiplicemur, & repleamus terram, figamus septimo mense tabernacula, & solemnia ieiunia buccinis concrepemus. Quod si hæc oĩa spũalibus spũalia cõparantes sic intelligamus, ut Dñs intellexit, & interpretatusẽ sabbatũ, aut aurũ repudiemus cũ cæteris superstitiõibus Iudęorũ, aut si aurũ placet, placeãt & Iudæi, quos cũ auro aut ꝓbare nobis necesse est, aut damnare. Hucusq; Hierony. A quo luce clarius ratio præmissa dissoluitur, & euangelicæ paupertatis perfectio nouę legi ꝓpriæ conuenire docetur. Nequaquã igitur intelligendũ est, bona Leuitarum Dño dedicata fuisse, tanquam in se sint aliquid sanctitatis habentia, & non possint esse occasio culpę, sed quia deputantur sustẽtationi illorum, qui Dño famulantur. Quorum etiam Dñs possessio dicitur, quia sicut alij uiuebant de fructibus terrarum suarum, sic & hi de prouentibus diuinorum ministeriorũ, ita tamẽ, q̃ ea quę indè percipiebant, proprietatis iure ad suos (ut dictũ est) transmittebant hęredes, quia sicut illis non indicta erat castitatis integritas, sic nec cõsulta paupertas. Vndè Hiero. ait. Alia fuit in ueteri lege fœlicitas, in qua beatus dicit̃ q̃ habet semen in Sion, & re ꝓmissio fit diuitiarum. Statim ut filius Dei ingressus est super terram, nouam sibi legẽ instituit, ut qui ab Angelis adorabatur in cœlis, haberet Angelos & in terris. Tunc Holoferni caput Iudith continens amputauit, tunc Iacobus, & Ioannes relicto patre, reti, & nauicula secuti sunt Saluatorem, affectum sanguinis, & uincula seculi, & curã domus pariter relinquentes. Tunc primum auditũ est, q̃ uult uenire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suã, & sequat̃ me. Nemo.n. miles cum uxore pergit ad ꝓlium. Discipulo ad sepulturam patris ire cupienti non permittitur. Vulpes foueas habent, & uolucres cœli nidos, filius aũt hoĩs non habet ubi caput suum reclinet, ne fortè contristeris, si anguste permanseris. In his

In epistola ad Nepotianũ.

In epistola ad Eustochium.

Iudith. 13
Matth. 4.
Lu. 4.
Ibid. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

his Hieron. patenter insinuat, q̃ sicut statui testamenti uetustioris, diuitiæ competebant, & nuptiæ: ita perfectioni nouæ legis, paupertas & castitas. Sicut igitur uirginitas per Christum introducta, legem non soluit sed implet, sic nec paupertatis consilium legem destruit, sed consummat, quia nec in eadem lege euangelica consilia præceptis contrariantur, sed potius addent ad perfectionem iustitiæ. Concluditur igitur per hæc, q̃ sicut à ratione dissonum est, formam perfectæ castitatis constituere in uxoribus sacerdotum legalium, sic sanè doctrinæ aduersatur, perfectionem paupertatis collocare in possessionibus Leuitarum. His consonat Bern. de colloquio Simonis & Iesu. Longè (inquit) aliud est, in luto aquarũ multarũ diuisi fundo maris, iter capere terrena licitè possidendo, aliud ipsam nouis gressibus nudam calcare, oĩa relinquendo, sed tempori gratiæ prærogatiua hæc debebatur, Petro nouum iter, & non typus itineris seruabatur. Antiquorum sanè patrum diebus donec in terris uideretur, & conuersaretur inter hoies Dñs maiestatis, non erat euangelicæ forma perfectionis, sed spiritũ Dñi solo interim spiritu sequebantur. At cum uerbum caro factum est, & habitauit in nobis, iã in eo tradita est imago uitæ, & conuersationis exãplar, quod oportet etiã corporaliter imitari, ut utroq; sequentes uestigio, nõ ulterius cũ Patriarcha Iacob altero femore claudicemus. Neq; hoc dicimus tanquam saluari hoc tẽpore si secutus qs egerit, nequeat, sed ut gradũ agnoscat proprium, & locum perfectionis, aut discipulatus officium non usurpet. Hęc Bern. Per quę cupidorum, atq; error peruersus eliditur, à quibus sub pietatis specie per antiquorum patrum diuitias, paupertas impugnatur. Ex quibus & illud consequitur, q̃ is cui respondemus non tanq̃ paupertatis amicus, sed aduersarius pauperum, super huiusmodi possessiones se fundans, perfectionis fundamenta non statuit sed subuertit.

Facultates Ecclesiæ nõ oppugnant perfectionem euangelicam.

Perfectionem igitur paupertatis extremæ legalis obseruantia non oppugnat, sed nec forma uendi Apostolorum, nec loculi Christi, nec promissio centupli, sicut ex antedictis est patens, insuper nec affluentia facultatum Ecclesiæ, qua uelut armatura consequenter se munit pauperum hostis, nõ tam ad defensandum statum ecclesiasticæ celsitudinis, q̃ ad deijciendũ culmen Euãgelicæ paupertatis. Si enim possessiones Ecclesiæ cõmendaret ut licitas, ut expedientes, ut perfectioni compossibiles, in his qui communiter possident, & his qui sanctè dispensant, uiam sequeretur sanctorum Doctorum, & canonum confutãtium peruersos hæreticos, qui Ecclesiam Dei propter possessiones acceptas à statu iustitiæ, & perfectionis asserunt esse collapsam, nec sanctæ paupertati præiudicatur in aliquo doctrina huiusmodi, pro eo q̃ uarij sunt in eã pfectionis modi, sicut circà responsionis huius principium fuit ostensum. Nunc aũt quia suadere conatur possessiones ecclesiasticas ad perfectionis facere culmẽ, tanquã perfectius sit in eis Christo affluere, q̃ pro Christo carere: non solũ gloriam paupertatis euacuat, uerumetiam fundamenta ipsius Ecclesiæ subruit, dum Christum & Apostolos tẽporalia possedisse, ad dandum perfectionis exẽplum monstrare contendit. Etenim cũ Christus de se diceret, q̃ nõ haberet ubi caput reclinaret, hic è contrario dogmatizat, q̃ domum habuit, quia dixisse legitur, domus mea, domus orõnis uocabitur. Et post subdit, q̃ Christus iure proprietario ubi caput suũ reclinaret inter hoies fãtus homo non habuit, qui tanquã uerus Deus oĩum Leuitarũ bona possedit. In quo miro modo se ostendit omni ueritatis intelligentia nudum, quasi nescientem distinguere inter ea quæ Christi diuinitatem, & ipsius humanitatem respiciunt. Quod n. Christum dicimus fuisse pauperem, ad eius refert humanitatem assumptam, in qua perfectè uiuendi nobis monstrauit exẽpla, non aũt ad diuinitatis eius potentiam, sed̃m quam non solum tẽplum, & bona Leuitica eius dñio subiacent, uerũetiam cœlũ, & terra, & oĩa quæ cœli ambitu cõtinentur, dicente Propheta. Dñi est terra & plenitudo eius. Et uerò q̃ dicit, q̃ Christo tãquã uero sacerdoti pr̃ in manu oĩa dedit, & q̃ sacerdotij iure Leuitarum bona possedit, ipsemet paulòpost apertè contradicit, cũ subdit, q̃ nõdum translato sacerdotio, nec decimarum, nec possessionũ debuit translatio fieri. Si. n. sacerdotium Leuiticum ante Christi passionem & resurrectionem translatum non fuit, manifestè colligitur, q̃ Christus iure sacerdotij eorum quæ ad Leuitas spectabant, nil omnino possedit. Igitur tam ueritati, q̃ sibi ipsi cõtradicens, quia instar principis mundi huius in pauperrimo capite Christo, nil temporalium possessionum inuenire potuit, ad corpus ipsius. s. matrem Ecclesiam sermonem conuertit. De qua triuolis quibusdam præmissis auctoritate canonis astruit, q̃ ratione maioris utilitatis agros & prædia quæ uendere consueuerat, possidere cœpit. Ex quibus consequenter sic arguit. Cũ idem sit utile & honestũ ut dicit Ambrosius, & quod est imperfectionis inquantum huiusmodi, declinet ab honestate, & quod est honestatis est perfectionis, prædia Ecclesiæ uiris perfectis sunt in perfectionis cumulum, non in eius detrimentũ. Hæc ratio ipsius, hæc uerba, cuius rationis conclusio partim est uera, & partim erronea. Verũ est quidem, q̃ Ecclesiastica prædia sine detrimẽto perfectionis haberi possunt, q̃ aũt sint ad perfectionis cumulum, sentire uel dicere adeo absurdum est, ut ex hoc status modusq; uiuendi p̃ sentium tẽporum uitæ Christi præferat, & Apostolorum, quod est apertissimè falsum. Vnde Hieron. Malchi monachi uitã describens ait. Scribere proposui ab aduentu Saluatoris usq; ad nostram ætatem. i. ab Apostolis usq; ad huius tẽporis fecẽ, qũo & per quos Christi Ecclesia nata sit,

Facultates Ecclesiæ non in hac ætate culmen paupertatis euangelicæ.

sit, & adulta persecutionibus creuit martyrijs coronata, & postquã ad Christianos principes uenerit, potentia & diuitijs maior, sed uirtutibus sit minor effecta. Hucusq; Hieron. Insuper si prædia faciunt ad perfectionis cumulum, tunc quantò Ecclesiæ plura prædia possident, tantò q̃ in eis degunt perfectiores existũt, ac per hoc nullus ab Ecclesia (habente copiã prædiorũ) absq; detrimento perfectionis ad Religiones se transferre potest, quin potius è conuerso paupertatis erumnas abijcere, & ad facultates Ecclesiasticas aspirare sanctum erit atq; perfectum. Eius sentẽtiæ facultatem Hieron. ad Nepotianũ eliminãs ironicè ait. Sunt ditiores monachi, q̃ antè fuerant sæculares, possideant opes sub Christo paupere, quas sub locuplete diabolo nõ habuerunt, & suspiret eos Ecclesia diuites, quos tenuit mundus antè mẽdicos. Amplius si Ecclesiastica prædia faciunt ad perfectionis cumulum, nihil est (secundũ Christi consiliũ) uendendũ dandumq; pauperibus, sed totum Ecclesiæ agris, seu opibus aggregandum: cũ secundum hoc dogma profanum, cumulatio possessionum in Ecclesia Christi ad cumulum faciat perfectæ sanctitatis. Contrà quod Hieron. ait. Alij ædificent ecclesias, uestiãt parietes marmorũ crustis, colũnarum moles adueh ant, earumq; deaurent capita gemmis aurata distinguant altaria, non reprehendendo, non abnuo, sed tibi aliud propositũ est, Christum uestire in pauperibus, uisitare in languentibus, pascere in esurientibus, suscipere in his qui tecto indigent, & maximè in domesticis fidei. Ex his colligi potest, q̃ præfata conclusio multiformem continet absurditatem. Sed & ratio ipsa non uallet. Nam sicut possessiones sunt utiles, sic & alia multa, utpotè uxores, serui, arma, & temporalis potentia, ex quorum retentione non sequitur, q̃ cumulus perfectionis accrescat. Nec ei suffragat Ambrosij uerbum, quo diffinit, idem esse utile & honestum: loquitur. n. de utilitate bonorum spũalium, non terrenorũ. Nã eodem libro. Nihil utile, nisi quod ad uitæ illius æternæ profit gram diffinimus, non quod ad delectationem præsentis. Nec aliqua commoda in facultatibus, sed in commoda hæc putamus, si non reijciantur ea, q̃ hoĩum magis cum adsunt æstimamus, q̃ dispendio cum eroganẽ. Idem quoq; liber à parte alia sic ait. Nullum adminiculũ præstant diuitiæ ad beatã uitã. Quod euidenter determinauit Dñs in Euangelio dicens. Beati pauperes, q̃m uestrũ est regnum Dei. Beati qui nũc esuritis, &c. Itaq; paupertatem, famem, dolorem quæ putanẽ mala, non solum impedimento non esse ad beatam uitam, sed etiam adiumento esse euidentissimè pronunciatum est, sed & illa quæ uidentur bona diuitias, saietatem, lætitiã, expertę doloris, detrimentum esse ad fructum beatitudinis, Dominico declaratum iudicio liquet. Sic ergo non solum adminiculo non sunt ad uitã beatam, corporis externa bona, sed etiam dispendio sunt.

In epistola ad Demetriadẽ.

Psal. 23.

Luc. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum,nec ñ inferri pōt propter huiusmodi abusus,q̄ bona huiusmodi habere sit impium,pari ratione inferri non poterit,q̄ per bonam dispēsationem utētium ea habere sit perfectum in se & absolutē,uel perfectius q̄ carete. Vnde & illa conclusio quam post explicationem rationum prędictarum,in quibus multas absurditates interserit, tanquam finaliter intentam subiungit, nullius est probabilitatis sed magnę perfidiæ. Ait enim ut uerbis eius utamur,his cautis prędictis forte,& alijs quę à sapientibus possunt inueniri cum apice perfectionis. Quod enim citra est,imperfectum est,bona temporalia Ecclesię à perfectis uiris præcepit Deus & uoluit possideri. In quibus uerbis manifestè aperit,q̄ paupertatis euangelicæ perfectionem, totis uiribus elimi nare contendit. Si enim temporalia bona Eccle siæ possidere sic est perfectum ut dicit, ut omne quod est citra illud sit imperfectū,pauperes igitur Christi, qui nihil omninò possidere uolunt, sed totū dant ut uidua illa paupercula, aut citra hunc perfectionis apicem consistunt,& tūc sunt imperfecti,aut ultra procedunt, & tunc superstitiosi & impij. Si igitur talis fuit Christus sicut narrat Euangelicæ ueritatis historia, & perfectorum testimonio monstratum est supra,tales etiam fuerunt Apostoli,necessariò sequitur secundum Antichristianā doctrinam, q̄ Christus & eius discipuli,uel superstitiosi fuerint,uel imperfecti. Insuper si hęc tēporalia bona Christus præcepit possideri à uiris perfectis sicut asserit, quicūq; ergo perfectionis statum p̄fitentur, & hæc bona nō possidēnt, transgressores diuini p̄cepti esse conuincuntur. Quod si uerū est, utiq; dici non potest,beati pauperes spiritu,quoniam uestrum est regnum Dei,nec uæ uobis diuitibus sed potius uæ uobis pauperibus,tāquam miseris, imperfectis, iniustis, & impijs:& beati diuites. Beatus etiam populus cui hæc sunt, sine quibus nec perfectionis apex,nec uirtus iustitię possidetur,quæ perfectio inter dona Dei locum præcipuum tenet. Caueat sibi qui eiusmodi sententiæ est,ne super eum maledictio principis Apostolo Act 8. rum iustè descendat dicaturq; sibi: pecunia tua tecum sit in perditionem, eo q̄ existimasti donum Dei pecunia possideri. Mirum certè quō quis pōssit ad tantam impietatem proficere, ad tantam uenire insaniam,ad tantam prorumpere fatuitatem, ut cum Christus uiris perfectis suadeat omnia uendere & dare pauperibus, prę cipiatq; Apostolis ut nec peram, nec pecuniam tollant in uia,nec aurum,nec argentū possideāt, è contrario audeat dicere præceptum esse à Deo uiris perfectis temporalia possidere. Quam uerò absurda dogmata conclusio præfata continet,ex ipsius uerbis elicitur ex quibus affirmat omne quod infra perfectionis apicem est esse imperfectum. Si apex dicit summā rei alicuius extremā & excellsam,& apicē perfectio habet, aliquid est perfectionis citra apicem eius, duo ergo contraria simul dicit,cum asserit perfectionē habere apicē,& nihil citra perfectionis apicem esse perfectum. Est etiam hæc uniuersalis negatiua penè in toto falsa.s.cum nō solum perfectionis, sed etiam perfectio patriæ gradus habet,& sicut p̄fectio castitatis & obedientiæ potest esse maior & minor,sic & paupertatis,quemadmodum ex primæ ꝓpositionis tertia parte patescit. Deniq; q̄ periculosum sit possessionum affluentiam magnis laudatam præconijs desiderabilem reddere,ex hoc patenter aduertitur,quod oium ferē mortalium appetitus & sensus proni sunt ad concupiscentiam oculorum, & admirationem diuitiarum. Et sicut dicit Apostolus ad Timot. 1.Tim.6. Qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationē & laqueum diaboli. Quod si dixerit non se laudare possessiones quascunq;, sed tantū communes & ecclesiasticas & Dño dedicatas, attendat q̄ non parum latet in ipsarum cumulatione periculum. Vnde Bernar. de colloquio Simonis & Iesu. Dotatas & dedicatas cernimus Ecclesias à potentibus & diuitibus huius sæculi,qui in operibus bonis diuites,iuxtā dominī admonitionē amicos sibi facere studuerunt de māmona iniquitatis,à quibus in æterna tabernacula recipe Luc.16. rentur. Quid ni speraret ab his se recipi qui clames uidentur habere? Sed heu data est ipsa prouidentia eorum in occasionem carnis,& qui sibi atq; alijs in cœlo tabernacula parare debuerant, in terra coniungunt domū ad domū,& copulant agrum agro. Quis rapuit ab ore Apostolorum huiusmodi temporis uerbum gratiæ,uerbum fiduciæ, ecce nos relinquimus oia & secuti sumus te? Ecce.n.ut populus sic sacerdotes diuites fieri uolunt, similiter hic suam & abundantius suam recipiunt consolationē, similiter amicis egent & ipsi, ut in aliena tabernacula recipiantur,ut propria non habentes. Beati.n. pauperes spiritu,qm̄ ipsorū est regnum cœlorum. Hęc Bern. Idem quoque quibusdā interpositis subdit. Vtinā in duodecim unus hodie Petrus,unus qui reliquerit,unus qui loculis careat inueniat. Vtinam saperes miser & intelligeres,cū thesauro pecuniæ & thesaurum iræ pariter cumulari, utinam nouissima prouideres, animaduerteres facile per foramen acus transituros non diuitiarum cumulos, sed delictorū. Nihil enim tulimus in hunc mundum,haud dubium quia nec auferre possumus quicquam.hucusq; Bern. Cui Gregorius Nazanzenus concordat in quodam sermone contrā persecutores Ecclesiæ loquens? Sed facultatibus (inquit) defraudabūt. Quibus meis? Sed facilius mihi alas abscindent, quas nō habeo. Si aūt ecclesiasticis,hoc utiq; pro quo oīs pugna & omne certamen. An ignoramus q̄ per pecuniæ cupiditatem & loculorum fraudem,ad proditionem proficitur Christi? Hæc Gregorius Nazāzenus. Ad hoc etiā facit quod dicit Ambr. in lib. de offi. Qui Apostolos sine auro misit, ecclesias sine auro congregauit. Et iterū. Qui plurimum

rimum auri possidet non abundat,quia nihil est quicquid in sęculo est. Qui exiguū habet non minuit,quia nihil est qđ amittit,res sine dispendio est,quæ tota dispēdiū est. Ex his clare patet sanctorum curam fuisse præcipuam, nō ad quarumcūq; possessionum amorē allicere,sed potius exēplo & Apostolorū ad earū contemptū ꝓuocare. Nec tñ ex his intelligat aliquis, q̄ ecclesiastica bona per modū dilapidationis sint habenda contemptui,qm̄ hoc sacri canones inhibent, sed q̄ à personis nō alligatis curæ pastorali rōne maioris securitatis, siue perfectionis, ualeant ꝓ Christi amore dimitti,& hi quibus dispensatio eorū cōmittitur,eis quæ dispēsant, nullatenus alligentur affectu. Hic aūt ut affluentiā opū reddat amabilē,tanq̄ rē sanctitatis eximię in rōnali Ecclesiæ collocat,ex quo iudiciū cū ueritate respōdere solebat, cum tū hæc sua doctrina oi careat rōne iudicij,& rectitudine ueritatis. Fingit eriam sup humerale quoddā,quod huic irrōnali siuè fantasiæ coaptat adducens in medio duodecim uiros sanctos atq; ꝓbatos,qui de statu paupertatis ad dispensandas diuitias assumpti fuerūt. Clamentē,Siluestrū, Gregoriū, Ciprianum, Hilarium,Basilium,Chrysostomū,Martinū, Nicolaū,Paulum,Augustinū,Anselmū,quorū exēpla suo adaptans errori, in sequentibus subdit. Isti sūt duodecim filiorū Israel noīa,isti sunt uittæ iacintinæ,& catenulæ aureæ. Post quæ addit. Ista est doctrina Dominica,statuto Apostolorū Hierosolymis solidata,à sanctis Doctoribus exposita, à pfectis Chri imitatoribus obseruata, non ut nihil in cōi aut ꝓprio haberetur, sed ut spreta ꝓprietate bonorū Ecclesiæ cōitas seruaretur. Si aliter docueris,caue ne fias (secundum Apostolū) anathema, quod à uiro absit catholico,qui puniri recusat cū apostata Iuliano. Hæc uerba ipsius. In quibus & ignorantem se esse demonstrat & impium. Nisi.n. impius esset,nunquā de professoribus paupertatis in qua nihil habet in proprio,uel cōmuni,sensisset tā impiè, ut eos tanquam hęreticos indicasset anathema esse à Christo. Qua quidem blasphemia nō solum hos Christi pauperes,sed & Romanam Ecclesiā impetit,quæ hunc uiuendi modū approbauit. Insuper & bonos uiros catalogo sanctorū ascriptos, & quod maius est ipsos Apostolos, qui ut ex superioribus claret, in extrema paupertate uixerunt,quibus etiā tanquā duodecim filij Israel in superhumerali summi Pontificis Christi cōscriptis, & per propria nomina designatis, summa paupertas indicitur. Sic enim scribitur in Matt. Apostolorum nomina sunt hæc, Simon primus, qui dicitur Petrus,& de hinc cæteris nominatis subiungit. Hos duodecim misit Iesus, præcipiēs eis. Nolite possidere aurum,neq; argentum,neq; pecuniam in zonis uestris,&c. In quibus superhumerale uitæ Apostolicæ cū rōnali perfectionis & paupertatis altissimę, per charitatē regni cœlestis tanq̄ uitta iacintina indissolubili iunctura constringit, cum interponit, Gratis accepistis gratis date. Hoc aūt superhumerali & ronali ueras Pontifex Christus adornatus fuit, dum sanctę paupertatis pfectionē & uerbo docuit,& exēplo monstrauit,& tūc potissimū, qū ut uerus Pontifex per sanguinē ꝓpriū ingressurus in sancta,pauper & nudus in cruce pependit. Hoc ornamento nobili & spuali quo à corporalibus crucifixoribus Christus spoliari non potuit, hic uelut atrocissimus prædo eū nudare cōtendit,& aliud quoddā cōfingere nititur,non uittā iacintina & catenulis aureis,sed terrenarū possessionū affluētijs tanq̄ iunctura lutea & uiscosa constrictum, quasi Christus cū Apostolis terrena possederit, ipsaq; cōis possessio alterius prouehat,magisq; ad cęlestia eleuet,q̄ extrema,& altissima paupertas. Quod nemo dubitat falsum,nisi q̄ modos prorsus ignorat mentalis eleuationis in Deū. Vnde Hieron. ait. Ioseph cū tunica Aegypti effugere In epistonō potuit,adolescens qui opertus sindone sequebat Iesum,quia tentus fuerat à ministris, terrenum abijciens operimentū nudus euasit. Elias igneo curru raptus in cœlum melotā reliquit in terris. Eliseus boues & iuga prioris uertit & uota. Loquit sapientissimus uir. Qui tangit picem inquinabit ab ea. Quādiu uersamur in sæculi rebus, & anima nra possessionum, & redituū procuratione deuicta est,de Deo liberè cogitare nō possumus. Cui & Glo. cōsonat super illud. Cant. Spoliaui me tunica mea,&c. Deceptus solicitudine tēporaliū subsidiorū, quātumlibet eximius Doctor difficilè uitat peccatū. Hæc aūt idcirco non dicimus,q̄ dispensatio facultatū Ecclesiæ à uiris sanctis amministrari non possit absq; detrimento perfectionis,sed ut discernamus ꝑciosam à uili,quia perfectionem eis non contulit tēporalium bonorū administratio, sed contemptus; non tēporalis affluētia,sed spūs paupertatis,quo inter rerum affluentiā copias sic uiuebant,sicut egentes multos aūt locupletantes, tanq̄ nihil habentes,& oīa possidentes,quēadmodum nobilis ille ꝓlatus,de quo ait Hieron. scribens ad Rusticum,Scūs Exuperius Tholosæ Epūs uidnę Sareptanę imitator,esuriens pascit alios,& ore pallē te ieiunijs famę torquetur aliena,oēmq; substātiā Christi uisceribus erogauit. Nihil eo ditius, qui corpus Christi canistro uimineo sanguinem portat in uitro,qui auaritiā proiecit de tēplo, q̄ cathedras uendentium columbas, mensasq; subuertit,māmonę & numulariorū æra dispersit,ut domus Dei domus oīonis sit, non spelunca latronū. Huiusmodi tu sectare uestigia,& cęterorū qui uirtutum illius similes sunt,quos sacerdotiū & humiliores facit,& pauperiores. Aut si perfecta desideras, exi cum Abraham de patria & cognatione tua, si habes substantiam uende, & da pauperibus, si non habes grandi onere liberatus es. Nudum Christum nudus sequere. Durū,grande, difficile,sed magna sunt præmia. In his sacer Hieron. distinguit ꝑciosum à uili,simulq; ostēdit q̄ aliud

Universidad de Deusto Biblioteca

ꝙ aliud cōpetit perfectioni prælati, qui est persona communis, aliud perfectioni personæ priuatę. Et ideò quanquā ratione prælationis, quilquis religiosus à statu paupertatis ad dispensationem temporalium, possit assumi, impium tamen est, hoc ad consequentiam trahere. Sicut.n. prælatis ratione curæ pastoralis, cōpetit extrinsecis interdum implicari negocijs salua perfectione, nec tamē inferri potest, ꝙ in persona priuata æquè perfectum sit, per extrinsecas occupationes erga plurima turbari cum Martha, uelut per intimas, feruidas, & iucundas sursum actiones secus pedes Dñi quiescere cum Maria: sic & in proposito intelligendum. Licet igitur Pontifices, siue summi sacerdotes (quia curam habent non solum quantum ad perfectos & ualidos, uerumetiam infirmos & imperfectos quos pascere debent exemplo & uerbo, & pro loco & tempore corporali subsidio) salua perfectione possessiones susceperint ad sustentationem pauperum & Ecclesiæ ministrorum, non tamen ex his quibuslibet priuatis personis, in quolibet Ecclesiæ statu ascribi potest nec debet, ꝙ in tanto sint pfectionis culmine cū amplitudine possessionis, sicut cum altitudine paupertatis. In hoc autem ꝙ laudatores paupertatis extremæ, imitatores existimat Iuliani apostatæ, non solum nequitia plenum, sed etiam ueritatis notitia uacuū esse se demonstrat: dum professoribus ueritatis malitiosè crimen impingit erroris, & ipsam perfidiam Iuliani apostatæ tanquam ignorans à laude paupertatis insinuat traxisse originem, cum tamen ipse Iulianus non in hoc errauerit, ꝙ assereret omnia tēporalia relinquanda fore secūdū dictamen diuini consilij, ad quod nemo astringitur, nisi uelit: sed potius ad suæ auaritiæ rapacitatem colorandam & conculcandam Ecclesiā hoc dicebat esse de necessitate diuini mandati, allegans illud Christi uerbum, quod in Luca scribitur. Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Ex quo ipse uniuersaliter calumniabatur Ecclesiam, quasi nulla esset differentia inter renūciare omnibus, & relinquere oīa. Verum sicut Glo. dicit ibidē, hoc distat inter renunciare omnibus & relinquere omnia, quia renunciare conuenit oībus, qui ita licitè utuntur mundanis quæ possident, ut tamen mente tendant ad superna: relinquere uerò est solummodo perfectorum, qui omnia tēporalia postponunt, & solis æternis inhiant. Hęc Glo. Ex qua manifestè colligitur, ꝙ quisquis hoc sentit, ꝙ perfectorum sit omnia relinquere, & solis æternis inhiare, doctrinam sequitur Iesu Christi, non perfidiam Iuliani. Nā quamuis dicat omnia pro perfectionis amore debere relinqui, non tamen asserit bona Ecclesię dirui, quia licitum est dimittere propria, sed illicitū rapere aliena.

Lucæ. 10.

Tertiæ responsionis tertia particula, in qua abrenunciationis ratio falsa eliditur, et penuriosæ paupertatis duodenaria prerogatiua monstratur.

Articulus I.

MOs peruersarum mentium esse dignoscitur, si qua sententiæ suæ contraria ,ppter istorum certitudinem inficiari non possunt, fraudulēta calliditate peruertere, & ad sensum trahere repugnantem, iuxtà illud Bernardi. ad fratres de monte Dei. Si in lectione Deum quærit qui legit, omnia cooperantur ei in hoc ipsum: si autem in aliud declinat sensus legētis, omnia trahit post seipsum, nihilq; tam sane, tam pium in scripturis inuenit, quod seu per uanam gloriam, seu per distortum sensum, seu per prauum intellectum non applicet suæ malitiæ uel uanitati. Quod manifestè in aduersario pauperum nunc cernimus esse completam. Cum enim certum sit, paupertatem quę consistit in abdicatione rerum temporalium, propter Deum esse laudabilem, magistrumq; Christum perfectionis in paupertate uixisse usq; ad mortem, hic in comparatione possessionum & opulentarum sic peruertendo attenuat, ut nil sanctæ paupertati de perfectionis sublimate relinquat. Inuestigans enim primò causam abdicationis temporaliū, hanc dicit esse ipsorum appropriationem seu proprietatem, quę quoniam ex radice descendit auaritiæ (ut uerbis eius utamur) nō stat cum perfecta charitate quæ non quærit quæ sua sunt. Et ideò dicit consultam esse abdicationē proprietatis ad excludendam cupiditatem, qua extirpata his qui eiusmodi sunt rectè cōmittitur dispēsatio bonorum temporalium, tanquàm scientibus uti, & nō quærentibus quæ sua sunt, sed quę Iesu Christi. Quod per Abrahæ, Iacob, Ioseph, Dauid, Daniel, patrum.s. ueteris testamenti exēpla confirmat. In his autem uerbis & exemplis superficialiter consideratis nihil apparet erroneum: si tamen diligenter discutiantur, magnū inuenitur latere uenenum. Si enim proprietas sola causa est abdicationis temporalium, ut extirpetur cupiditas & perficiatur charitas ad bona huiusmodi temporalia dispensanda, tunc igit paupertas non est nisi sicut uia ad abundantiā, & dispositio quædam præambula, ac per hoc nulla perfectio consistit in ea. Imperfecta igit fuit uita Christi, & falsa doctrina qua dixit. Si uis perfectus esse, uade & uende omnia quę habes, & da pauperibus. Amplius si unum aliquod collegiū non dicam unius Regni sed totius mundi, bona in communi possideat, altissimum illud de paupertate consilium integerrimè seruat, immò qđ est absurdius multò perfectiori modo, q̄ hi qui in extrema rerum penuria in fame. s. siti frigore & nuditate Dño seruiunt, cuiusmodi fuerunt Appostoli, & hi qui exempla eorum sequuntur. Quod cum euidenter sit falsum, restat ꝙ hec nō sit causa præcisa & principalis abdicandi diuitias,

Recta intentione legēda est scriptura.

Marc. 10. & Lu. 18.

tias quia ,pprię, sed quia illecebrosæ ut ostēsum est supra. Verū est quidē, ꝙ propriæ diuitiæ magis solent esse illecebrosæ q̄ communes, & ideo magis est de essentia perfectionis contemptus ipsarum, nō quia appropriatio sit culpa, uel semper habeat culpam annexam, sed quia ut frequentius, solet esse occasio culpæ. Vndè & ipsemet in consequentibus exemplis, sibijpsi cōtradicit, cum asserit illos sanctos patres, non solum sine culpa, sed etiā cū perfectione, bona hæc tēporalia possedisse. Ipsi etiā Leuitæ, qui uxores habebant, & filios, constat ꝙ aliqua propria possidebant, quos tñ superius de perfectione laudauerat. Ipse etiam populus Israeliticus terram patribus repromissam adeptus, absq; peccato distinctas & proprias portiones accepit. Insuper nunc reuelatæ gratiæ tempore, secundū scita legum & canonum, iustè & sanctè aditur & possidet hæreditas, non solū in partialibus patrimonijs, sed etiā in principatibus & regnis, sicut ipse inferius de Constantino Raymundo, & ibi similibus fatetur. Non ergo proprietas est ratio abdicationis sicut falsò insinuat, quasi semper sibi sit peccatum annexum. Sanè quod dicit Clemēs ꝙ pro iniquitate, alius dicit hoc esse suum, alius illud, non est intelligendum generaliter, sed ut in pluribus, uel intelligendum est, ꝙ huiusmodi appropriatio descendit ex iniquitate primorū parentū, ꝙ nisi illi peccassent, huiusmodi appropriatio non fuisset. Non tñ ex hoc sequitur, ꝙ oīs appropriatio sit cum peccato, quia ex præuaricatione primorum parentum, non solum peccata descendunt, sed etiam pœnæ peccatorum. Licet aūt diuitiæ tam cōes, q̄ ,ppriæ haberi & possideri ualeant absq; pcō, tñ eas relinquere perfectionis est, qa sicut iperfectio de se nō dicit culpā, ut ex supra dictis apparet, sic & pfectio nō tm̄ dicit iustitię rectitudinē, uerūetiā expeditionē, quam qdem expeditionem diuitiæ, quia illecebrosæ & periculosæ, præpediunt. Vndè Greg. 4. mor. Rarū ualdè est, ut q possidēt aurū ad requiē tendant, cū per semetipsam ueritas dicat. Quā difficilè qui pecunias habent, intrabunt in regnū cœlorum. Idem etiam in 4. dialo. Cura rei familiaris uix sine culpa agitur, etiam ab his qui qualiter culpas declinare debeant sciunt. Et Rabanus super Matth. Difficile (hoc est) maximi laboris est, pecunias habentes uel in pecunijs confidētes exutis phylargyriæ retinaculis, aulā regni cœlestis intrare. Propter quod securum est diuitias fugere, & eas abdicare perfectū. Vndè Hieron. ait. Apostolici fastigij est, perfecteq; uirtutis uendere omnia, & pauperibus distribuere, & sic leuem & expeditum cū Christo ad cœlestia subuolare. Porrò exempla quæ subiungit de patribus inconuenientia sunt ad propositum. Primum quidem quia non se expropriauerunt, ut hic falsò confingit, dicēs ꝙ Dñs sanctū Abrahā ,ppria hæreditate derelicta, nudum de terra sua exire coegit, & præcepit. Nā & textus Genescos apertè cōtradicit, ubi dicit. Egressus est Abrahā sicut præcepit ei Dñs, tulitq; Saram uxorem suā & Loth filium fratris sui, uniuersamq; substantiam quam possederant, & ingressi sunt ut irent in terrā Chanaam. Quod aūt Iacob, Ioseph, Dauid, aliqñ in paupertate fuerunt, hoc magis fuit urgentis necessitatis, q̄ uoluntarię expropriationis. Quòd uerò Daniel oīa sua uendiderat, quia de scripturis auctoritatem non habet, si sapientia Danielis fuisset imbutus, nequaquam adduxisset in medium, quia prudentius silentio tegitur, quod scripturarum testimonio non ,pbatur. Secunda ratio est, quare dictorum patrum exēpla non congruunt, quia cū perfectione uirtutis aliquos habuerunt actus extrinsecos, secundū exigentiam temporis, qui trahi non possunt in exēplū perfectionis, sicut in Patriarchis pluralitas uxorum, in Dauid strenuitas ad bellandū, & in Elia occisio Prophetarum Baal, & si cū istis perfectionē seruauerunt, magis admirabiles, q̄ imitabiles uiris perfectis proponunt. Vndè Aug. de moribus Ecclesiæ. Amisit Iob oēs diuitias, & factus est repentè pauperrimus, sed inconcussum tenuit animum, quo animosi esse possent nostri temporis hoīes, cum magnopere in nouo testamento ab istorū possessione ,phiberemur, ut perfecti esse possemus. Hæc Augustinus. Cui consonat Gregor. in moral. Necdum uirtus præcepti emicuerat, quæ omnia relinqui præciperet, sed tñ eandem præceptionis uim in corde seruabat, quia nimirum substantiā suam iam mente reliquerat, quam sine amore possidebat. Ex quibus euidenter apparet, ꝙ Iob terrena possidēdo, ,pfectus fuit solo contemptu mentis, quia nondū emicuerat consilium paupertatis, ac per hoc, sicut coniugium Abrahæ, cui non præfertur cœlibatus Iohannis, non est trahendum tēpore grãe in exemplum perfectionis, sic nec patrum sanctorum possessio tēporalis. Tertia quoq; ratio ad hoc ipsum est, quia multa patribus in figura cōtingebant & umbra, quæ tempore reuelatæ grãe & ueritatis perfectioni non consonant, & ideo illa nunc in exemplum trahere, non modicam generat absurditatem. Vndè Bern. de colloquio Simonis & Iesu. Excusant se aliqui fortasis dicentes, Abraham, Isaac, & Iacob, cæteriq; sancti, nū quid non terrenas diuitias habuisse legunt? Sufficit nobis esse sicut illi fuerunt: neq; .n. sumus nos patribus meliores. Si culpabilis possessio esset diuitiarum, nunquam illi in diuitijs tantam à Dño grãm obtinerent. Quid respondebimus nouis imitatoribus ueterum sanctorum? Imponant certè uitulos super altare Dñi, mactēt arietes, hircos immolēt, quia & hoc Abraham fecit. Sed hæc (inquiūt) statum ultra non habent: ubi reuelata est ueritas trāsiere. Quid si ipsas quoq; sanctorum diuitias temporales, umbram fuisse dixerimus futurorū? In figura siquidem eis oīa legimus contigisse. Deniq; qđ ni terrenas palàm diuitia possiderent sancti & perfecti uiri, cū sola

terrena

In epistola ad Demetriadē.

Universidad de Deusto
Biblioteca

terrena palàm promitterentur à Dño. Vbi sanè cœlestis promissio sonuit, necesse est spūalibus spūalia cōparari, & mutari sacrificium spē mutata. Non sunt igitur huiusmodi exempla, nec ēt prælatorum quæ consequenter annectit, cum de paupertatis perfectione agitur adducēda in medium, ne sub specie sanctitatis pōtificalis officij, quod opulentia cōmutatur, & bonorum paruipēdatur paupertas, uilificetur humilitas, excitetur cupiditas & ambitio foueatur, ad quæ oia is cui respondemus pauperum hostis, omni qua potest uirtute conatur. Nam uerum iustitiæ Solem qui paupertatis & humilitatis exempla in uniuersum orbem radios sue lucis emisit, fantastice cuiusdam nebulositatis obiectu obscurare cōtendit. Quærit.n. Vt quid Christus pauper esse uoluit? Vt quid Rex fieri recusauit? Et respondet ut uerbis eius utamur, ideò pauper esse debuit, ut eum statum teneret, qui ab oibus imitari ualeret. Neq; n. omnes diuites fieri possunt, sed si uoluerint oēs pauperes fient. Postque subiungit. Quod aūt ne Rex fieret fugit mundanas dignitates, fugere docuit. Alius est enim honor Regis, alius plati siue sacerdotis. Hæc sunt uerba illius, in quibus tā uiriliter & indoctè sentit, & loquit de alta & tā nobili materia, ut nos etiā pudeat, ipsius ineptias replicare. Quis.n. in sacris literis eruditus uel modicum, quis quantulamcúq; ad Christum reuerentiam habens, altissimi Dei benignissimam condescensionem usq; ad extremę paupertatis inopiam sic audeat paruipēdere, ut putet eum hoc egisse absq; ratione & causa permaxima? Quā tñ is paupertatis hostis adeò friuolam arbitratur, ut ne uereatur dicere, ideò Christum pauperem factum, quia non oēs possunt diuites fieri. Si igitur possent omnes adipisci diuitias, sicut & paupertatem assumere, æquè bene uel magis secundum hanc profanā doctrinam, Christus debuisset temporalibus bonis diues esse q̄ pauper. Quòd si uerum est, paupertas in nullo prefertur diuitijs, nec magis est meritorium ꝓ Christo pauperem fieri, q̄ possidere diuitias, quapropter sicut Christus dixit adolescenti diuiti, uade & uende, ita secundum hoc Antichristianum dogma, dici pōt & pauperi, si uis pfectus esse, uade & posside. Insuper cum dicit, ꝙ oēs possunt pauperes esse, aut intelligit de paupertate quę habet aliquid in cōmuni, cuiusmodi est in collegiatis Ecclesijs, & tunc est falsum, qa non omnes etiam si uelint admittuntur ad collegia talia. Aut intelligit de paupertate in qua nihil habetur, & tunc etiam falsum est, quia nō omnes saluis statibus, quos in Ecclesia uniuersali Deus esse instituit, hanc possunt paupertatē elugere, sicut patet in Regibus & Principibus, militibus popularibus, cæterisq; habentibus uxores & filios. Et qm̄ qui à recta ueritatis uia discedit, per deuia nagatur errorū, hinc ꝓuenit, ꝙ de Christi fuga in consequentibus loquens, in multa incidit falsa, dicens ꝙ Christus docuit honores esse fugiēdos, nō ecclesiasticos sed mūdanos, quia acceptauit honorem in Hierusalem sibi exhibitū ut Prophetæ, qui prius fugerat honorem sibi oblatum ut Regi, expresè textui contradicit Euāgelico. Nā in Ioanne dr. Būdictus qui uenit in noie Dñi Rex Israel. Et in Marco, ꝙ turbe clamabant dicentes. Benedictum quod uenit, regnū patris nostri Dauid. Super quo Beda. Nō reprimit uoces eorum, qui regnū Patriarchæ Dauid in eo restaurādū, & p̄ce benedictionis dona recuperanda concinunt. Vt quid igitur qd̄ prius fugiendo declinauit, modò libens amplectitur? nisi ut apertè doceret, ꝙ non temporalis & terreni, sed æterni in cœlis Rex esset imperij, ad quod profecto regnum, per contemptū mortis & gloriam resurrectionis peruenirētur? Ex his clarum est, ꝙ Christo exhibitus fuit honor Regalis, non Prophetalis, seu Sacerdotalis, ut dicit, quē tñ acceptauit propter mysterium nostræ salutis, & ꝓp exemplum humilitatis, ut etiā ab his oblati honoris nō recusaret obsequiū, à quibus paulòpost crucifigendum se esse sciebat. Tunc siquidem inter laudantium, & applaudentiū uoces, humilitatis & pietatis non immemor, super asselli tergum sedere non erubuit, sed etiam copiosos lachrymarum imbres effudit. Per hunc etiā modū qñ discipulorū pedes humiliter abluit, se magistrum & Dñm esse, & dici debere monstrauit: ut per declarationē Regiæ celsitudinis, discipulos duceret ad imitationem ostensæ humilitatis. Mira igitur peruersitas est, ea quæ scriptura introducit in exemplum abiectionis, ad fomentū ambitionis intorquere, quasi non sit humilitatis uirtus, honores ecclesiasticos fugere, nec superbiæ uitium ad illos aspirare. Cuius contrarium dicit Greg. in regist̄ro. Ego (inquit) uiam capitis mei sequens, summopere decreueram esse opprobriū hoium, & abiectio plebis. In quo manifestè oñdit, ꝙ in fuga ecclesiastici honoris est imitatio Chri. Idē quoq; in pastorali. Nolite plures magist i fieri. Hinc ipse Dei & hoium mediator regnū percipere uitauit in terris, qui supernorū spūum scientiā sensumq; transcendens, antè sæcula regnat in cœlis. Qui.n. idcircò in carnē uenerat, ut non solum nos per passionē redimeret, uerumetiā per suam conuersationem doceret: exemplum se sequentibus præbens Rex fieri noluit, ad crucis uerò patibulum sponte peruenit, oblatā gloriā culminis fugit, pœnā ꝓbrosæ mortis expetijt, ut membra eius discerent fauores fugere, terrores minimè timere, ꝓ ueritate aduersa diligere, ꝓspera formidando declinare. Hucusq; Greg. Si igit̄ Chrs in fugiendo regnū, se sequentibus exēplū dedit fugiēdi gloriā, fauorem, & ꝓsperitatē, & hæc non tñ inueniunt̄ in dignitatibus mundanis, sed ēt ecclesiasticis, cōstat, ꝙ humilitatis est hęc refugere, ad pfectā humilitatis Chri imitationē, quantū fieri pōt saluo zelo aīarum salutis, & obedictia respectu superiorū, cū ipse Chrs discipulis contendentibus, qs eorū uideretur

Ioan. 12.

Matt. 18. uideretur esse maior in Matth. rñdeat. Quicúq; humiliauerit se sicut puulus iste, hic maior est i regno cœlorum. Qd̄ si fortè quis dicat (sicut in consequentibus conatur astruere) hoc ad humilitatem spūalem & interiorem, non ad corporalē & exteriorem, debere referri: non modicū decipit, cum uniuersorum magister & Dns, non solū spūalis, sed ēt corporalis humiliationis exēpla præbuit, qñ discipulorum pedes lauit & terst, ubi & dixit. Exēplum dedi uobis, ut quemadmodum ego feci uobis: uta & uos faciatis. De quo

Hom. 53. super Io. Augus. Passurus Christus exitia, præmisit obsequia, non solum eis pro quibus erat subditurus mortem, sed ēt illi qui eum fuerat traditurus ad mortem. Tanta quippè est humanæ humilitatis utilitas, ut eā suo cōmendaret exemplo ēt diuina sublimitas, quia hō supbus in æternum periret, nisi eum Deus humilis inueniret, perierat autem supbiam deceptoris secutus, & humilitatē redemptoris sequatur inuentus. Discamus fratres humilitatem ab excelso, faciamus inuicem humiles, quod humiliter fecit excelsus. Magna est hæc cōmēdatio humilitatis. Faciant hæc sibi inuicem fratres, ēt opere ipso uisibili, cum se in

1 Tim. 5. uicem hospitio recipiunt. Vñ & Apost. cū benemeritam uiduam cōmendaret, si hospitio (inqt) recipit, si sanctorū pedes lauit. Et apud sanctos ubicunq; hæc consuetudo non est, qd̄ manu non faciunt, cordè faciunt: multò aūt est melius, & sine controuersia ut ēt manibus fiat, ne dedigneē qd̄ fecit Chrs facere Chrianus. Cum.n. ad pedes fratris inclinatur corpus, ēt corde ipso uel excitatur, uel si iam inerat cōfirmat ipsius humilitatis affectus. His aūt uerbis ostēdit, ꝙ humiliatio exterius facta in corpore, plurimū confert ad pfectionem ueræ humilitatis in corde. Per hūc ēt modū, exterior rerū penuria q̄q̄ de se uideatur inutilis, paupertati tñ spūs iūcta, nō solum ipsius auget meritum, sed etiam valet ad plurima, pp quod rectè designat per euangelicam illam margaritam quæ tante preciositatis est, ut pro illa emenda, distrahenda sint omnia.

Artic. 11.

VAlet.n. inter alia ad quatuor. s. ad exterminium iniquitatis, ad exercitiū pfectæ uirtutis, ad possessionē internæ iucunditatis, & ad publicationē euangelicæ prædicationis. Valet primò ad exterminiū iniquitatis. Primùm quidem pp expiationē perpetratarū culparū. Est.n. caminus quidē purgans, & eliminans sordes pcōrum, iuxtà illud Isaiæ. Elegite in camino paupertatis. Qd̄ maximè de illa intelligi habet paupertate, q̄ nō tñ uoluntatē interius p rerū contēptum afficit, uerūetiam corpus p penuriā affligit. De qua Greg. in homil. de Lazaro & diuite. Mala inquit Lazari purgauit ignis inopiæ, & bona diuitis remunerauit fœlicitas uitæ transeuntis. Illū paupertas afflixit & terst, istū abundantia remunerauit & repulit. Quicūq; ergo ī hac uita benè habetis, cum uos bona egisse recolitis, ualdè de eis pertimescite, ne concessa uobis prosperitas, eorundem remuneratio sit bonorū, & cū quosli bet pauperes, nonnulla reprehensibilia ppetrare conspicitis, nolite despicere, nolite desperare, quia fortassis qd̄ supfluitas tenuissimæ prauitatis inquinat, caminus paupertatis purgat. De uobis oīno ptimescite, quia nōnulla ēt malè acta ꝓspera uita secuta ē, de illis uerò solicitè pēsate, quia eorū uita magistra pauptas cruciat, quousq; ad rectitudinē pducat. Secundò pp subtractionē occasionū peccandi, q̄ sicut diuitiarū affluentia crescunt, sic uoluntaria pauptate minuunt̄. Vñ Chrys. dicit. Christianus in pauperie constitutus, q̄ cū diuitijs magis irradiat. Qūo? quia excludit à se supbiæ typū, non erit arrogās sed patiens, obtemperans, pudicus, mitis, & sapiens. Qui uerò in diuitijs constitutus est, multa illum ad bona ꝓpediunt. Inspiciamus ergo, q̄ sunt q̄ diues opat. Rapit aliena, æstuat cupiditate, nefandos non desinit ptractare concubitus, maleficia cūcta cōmittit. Nōne uniuersa hæc ex diuitijs, conspicis generari? Intueris qūo in pauperie, magis q̄ ī diuitiis uirtutes facilius possidemus. Nec mihi dicas, quia in hac uita diuites nullam uindictam suscipiunt. Nam cū oibus malis suis, ēt hoc malum hñt diuitiæ, quia malignitate peccantes ab ultionibus tuent̄, & qui diuitias possidet, semper peccans nulla pœna reuocatur, sed sine ullis remedijs munera suscipit peccatorū, & frenū illi nullus iponit. Hucusq; Chrysost. Qd̄ si fortè quis dicat, ꝙ de paupie occasionaliter multa mala oriūtur, rñdet inferius. xviij. Sermone. Nemo causetur (inquit) de paupertate, quasi causa sit multorum malorum, neq; oblocuat de Christo, q perfectionē illam dixit: si uis pfectus esse &c. Hoc.n. in uerbis dixit, & opibus oñdit, & p discipulos suos docuit. Sectemur igit̄ paupertatem, maximum quippè bonum est. Nihil.n. opulentius eo, qui paupertatē sponte diligit, & cū alacritate suscipit. Valet ēt tertiò pp absc̄isionē uiciosarum radicū. Vñ & Chrys. Ser. eodem: Abijciamus quæcunq; corpus florere faciunt, uitiant aūt animam, utpotè sunt diuitiæ, gloria, cūcta hæc carnis sunt, & amor corporū. Itaq; non amemus ampliora, sed pauptatē semp consectemur, ista.n. magnū bonū est. Sed sapiētia (inquit) paupis pro nihilo hē. Et iterū. Diuitias & pauptatē ne dederis mihi, & ex camino pauptatis libera me. Quare ergo hæc dicta sūt? Hæc in ueteri testamento dicebāntur, ubi multa ratio diuitiarum, ubi paupertatis plurimus erat contemptus, ubi hæc quidē maledictio erat, illud benedictio: sed nunc nequaq̄ ita est. Si uis audire paupertatis prædicamenta, ipsam professus est Christus & dixit. Filius hominis non habet ubi caput suum reclinet. Et iterum discipulis dicebat. Nolite possidere aurū, neq; argentū, Et Petrus dicebat ei qui ex natiuitate sua claudus erat: argentum & aurum non est mihi. Et in ipso quidem ueteri testamento, nonne Elias præ

Homil. 2. super Epistola ad Hebræ.

Prou. 30.

Luc. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter melotam nihil habebat? nonne Eliseus? nõne Ioannes? Hucusq; Chryso. paupertatis tolerantiam laudat, quia corporalium per eam rerum amor abscinditur, qui est prima radix uitiorũ, laudat etiam, quia per ipsam abscinditur radix secunda, quæ est timor malè humilians. Vnde & consequenter adiungit. Vides quia quod maximè facit fiduciam, hoc est paupertas. Diues seruus est obnoxius exactis damnis, & tribuens oĩ uolenti eum nocere, ille autem nihil habens proscriptionem non timet, neq; condemnationem. Nequaquàm ergo paupertas facit sine fiducia esse, Christus cum paupertate mittebat Apostolos, in causam opus habentẽ fiducia multa. Valde. n. fortis est pauper, non habet unde iniuriam patiatur. Hæc uerba Chrys. intelligi non possunt nisi de paupere qui nihil penitus habet. Ex his igitur patet, q̃ uoluntaria paupertas non modi cum ualet ad exterminium iniquitatis. Valet et ad exercitium uirtutis perfectæ. Primum quidẽ, quia per eam uirtus acquisita probatur. Vñ Ambros. primo lib. de officiis. Non potest quis præmiũ accipere, nisi legitimè certauerit, neq; gloriosa uictoria, ubi non fuerint laboriosa certamina. Ideòq; Dominus in Euangelio. Beati pauperes spiritu q̃m ipsorum est regnum cœlorum. Non dicit beati diuites, sed pauperes. Inde. n. incipit beatitudo diuino iudicio, ubi ærũna æstimatur. Hæc Ambros. Constat aũt q̃ ærumna nõ est in paupertate, ratione contemptus rerum in mente, sed ratione penuriæ temporalis quam sustinemus in corpore. Secundò ẽt ualet quia per eam uirtus probata custoditur. Vndè Hierony. Crates ille Thebanus homo quõdam ditissimus cum ad philosophãdum Athenas pergeret, magnum auri pondus abiecit, nec putauit se uirtutes posse simul, & diuitias possidere. Deniq; & tu audita sententia Saluatoris, si uis perfectus esse uade & uende omnia quæ habes, & da pauperibus, & ueni sequere me: uerba uerte in opera, & nudam crucem nudus sequens, expeditior & leuior ascẽdis scalam Iacob, priusq; manibus & candido pectore, pauperẽ te spiritu, & opibus gloriaris. Valet ẽt tertiò, quia per eam uirtus custodita expeditius in finẽ perducitur, iuxtà qđ dicit Chrys. super Epist. ad Hebrę. Sermone. ij. Non habentes diuitias non ꝓpea doleamus, sed gratias magis uniuersorum Deo & Dño referamus, quia nos paruo labore eandem mercedem poterimus, quam diuites promereri, & si uoluerimus ẽt ampliorem. Nam ex paruis magna lucramur. Huic etiam Greg. consonans in homil. Regnum inquit cœlorum tũ ualet quantũ habes. Et iterum. Ante Dei oculos nunq̃ est uacua manus à munere, cum arca cordis repleta fuerit bona uoluntate. Qua ꝓp cum uoluntas ubi deest possibilitas, pro facto reputat, & facilius sit sanctis pauꝑibus uelle, q̃ diuitibus bonis uelle & facere, multũ igitur facit paupertatis inopia ad uirtutis expeditionem. Si ergo uoluntaria tẽporaliũ rerũ penuria, uirtus probatur, conseruatur & expeditur: manifestè cõuincit, q̃ eminẽtia pauꝑtatis plurimũ confert ad exercitiũ pfectæ uirtutis. Consequenter ẽt ualet, ad fruitionẽ iucunditatis internæ. Primò rõne extrinsecæ securitatis. Vnde Chry. hom. ult. sup Matth. Diuitẽ necesse est multis idigere, & turpiter seruire, formidare & suspicari, & timere eorum qui suspicãtur oculos, & calumniatorũ ora, & auarorũ concupiscentias, sed non paupertas est aliquid tale, sed contrarium uniuersum: regia est nõ subiecta furibus, sed munita, portus trãquillus, palestra, & Gymnasium philosophiæ. Constat aũt q̃ paupertas furibus nõ subiacens ea potissimum est, in qua nihil habet, de qua & subdit ibidem. Audite quicunq; paupes estis, magis aũt qui ditari cupitis. Non pauperem esse malũ est, sed nõ uelle pauperem esse, & neq; malũ existimes paupertatem, & non erit tibi malum, & si philosopharis decem millium erit bonorum fons & origo. Nec tantum securitatem dat penuriosa paupertas ĩ hoc sęculo, uerumetiam in futuro iudicio. Vnde Bernar. super Psal. qui habitat. Fœlix paupertas uoluntarie relinquẽtium omnia, & sequẽtium te Dñe Iesu. Fœlix planè quæ tam securos, ĩmò & tàm gloriosos faciat in illo singulari fragore elementorum, in illo tremẽdo examine meritorum, in illo tanto discrimine iudiciorũ. Secundò rõne expectatæ mercedis. Vnde sup illud Iob. deridet iusti simplicitas, lampas contẽpta apud cogitationes diuitum, parata ad tempus statutum, dicit Greg. Statutum quippe contemptæ lampadis tempus est, extremi iudicii prædestinatus dies. Tunc reprobum oculis patescet, q̃ cœlesti potestate subnixi sũt qui terrena omnia reliquerunt. Quisquis enim diuini amoris stimulo excitatus, hic possessa reliquerit, illuc proculdubio culmen iudiciariæ potestatis obtinebit, ut simul tunc cum iudice iudex ueniat, qui nunc consideratione iudicij, sese sponte nea pauꝑtate castigat. Liquet aũt, q̃ paupertas pro qua quis deridetur & contemnitur, ea potissimum ẽ, quæ annexam habet exteriorum penuriam & uilificationem. Vnde Bern. Duo habet paupertas sequentium dominum afflictionem. s. & utilitatem, de quibus propheta. Vide (inquit) humilitatẽ meã & laboré meũ, & ꝓpea in terra suã dũ plicia possidebũt, & ꝓ pudore sit honor iudicia rię ptãtis, pro labore refrigeriũ placidissimæ sefionis. Hæc. n. est q̃ castigat, purgat, probat, humiliat, & exaltat. Hãc igit rõne mercedis cõcomitatur lętitia mẽtis. Vñ sup illud Psal. Ego sum paꝑ & dolẽs, salus tua Deus susceꝑit me. Glo. Laudabo in me & in mẽbris meis, nomẽ Deicũ cãtico. i. cũ delectatione, qa si oia desunt, nectũ illi deest metalis iucũditas, ꝓp quod subditur. Videant pauperes & lætentur, quæritè Deum & uiuet anima uestra. Tertiò quoq; ad hoc ipsum mauet ratione superinfusæ cõsolationis. Vnde Chrỹ sosto. super Matth. Descendamus (inquit) ad paupertatis caminum, uideamus qui ambulant in eo & elatorum colla conculcant uideamus

Utilis est ad fruitionem interiorem.

Pauꝑtas utilis est ad exercitium uirtutis perfectæ.

Matth. 5.

In Epistola ad pauꝑinum.

Iob. 12.

Ser. 11.

Pſal. 68.

Homil. 4. sup Matth.

mus miraculum, & paradoxum hominem in camino psallentem, in igne gratias agentem, paupertati ultimæ alligatum, & multã ferẽtem Deo laudationem. Etenim pueris illis tribus similes sunt, qui paupertatem cum gratiarum actione ferunt, nam & ignem terribilius paupertas incẽdere consuenit, sed pueros illos nequaquàm incendit. Ita & nunc si in paupertate gratias egeris, uincula dissoluũtur, & flamma extinguitur, & si non extincta fuerit, quod multò mirabilius est, pro flamma ros oritur. Quod & in philosophantibus est uidere, quoniam in paupertate diuitibus copiosius disponuntur, & in medio camino rore puro potiuntur. Etenim maximus est ros, non detineri concupiscentia diuitiarum. Et illi tunc contemnentes regem, facti sunt rege clariores: & tu utiq; si despexeris mundana negotia, omni mundo eris honorabilior, secundùm sanctos illos quibus dignus non erat mundus. Vt igitur dignus cœlis efficiaris, deride præsentia, ita enim & hic clarior, & futuris potieris bonis. Huiusq; Chrysosto. euidenter ostendens, q̃ uoluntaria paupertas, & rerũ penuria, est q̃ maximè utilis, ad perfruitionem internæ iucunditatis. Valet quartò ad publicationem euangelicæ prædicationis. Primùm qa facit eam magis credibilem. Vnde Chryso. ubi suprà. Talis est uiminis uirtus, ut non solum luceat, sed & illuc ducat, illos qui sequuntur. Cum. n. uiderint omnia præsentia nos contemnentes, & ad futura præparatos, ante omnem sermonem operibus nostris credent. Quis. n. ita est amens, ut uidens eũ qui & ante lasciuiebat, & ditabatur, oia exutũ, & ad famem, & inopiam, & duram uitam, sanguinem occisionem, & omnia quæ uidentur periculosa præparatum, non manifestam accipiat hinc futurorum demõstrationem? Si autem nos præsentibus implicauerimus, & ĩmiscuerimus, qualiter poterunt credere, q̃p ad possessionem aliam festinemus? Hucusq; Chrysostom. In his clarè demonstrat, q̃ uoluntariæ paupertatis exemplum, in prædicante magis credibilem facit euãgelicam prædicationem. Secundò etiam ualet, quia magis reddit efficacem, iuxtà quod Damascen. libr. iij. dicit. Euangelium agnitionis Dei prædicatum est, non bellis & armatis exercitibus, aduersarios deuincens, sed pauci nudi, pauperes, persecuti, uerberati, mortificati, crucifixũ in carne. & mortuum, & dominantem prædicantes, sapientibus, & insipientibus præualuerunt. Hæc Damascenus. Horũ imitatores illi fuerunt, de quibus in ecclesiastica historia, libr. iij. dicit Eusebius. Quidam ardentiore diuinæ sapientiæ cupiditate succensi, animas suas uerbo Dei consecrabant, explentes perfectionis salutare præceptum, ut facultates suas primò pauperibus diuidentes, expediti ad prædicandum Euangelũ fierent. Tertiò quia efficit eam magis acceptabilẽ. Vndè super illud Matth. dignus est operarius cibo suo, dicit Chrysost. Manifestum quoniam

à discipulis eos cibari oportébat, ut neq; ipsi magna sapiant, aduersus eos, qui dicebãtur omnia præbentes, & nihil accipientes ab ipsis, nec illi rursus abscindantur tãquàm despecti ab ipsis. Cum igitur uoluntaria rerum penuria, Euangelij prædicationem magis reddit credibilem, efficacem, acceptabilem, ac per hoc auditores inducat ad fidem, erigat ad spem, alliciat ad charitatem, manifestum est, quòd maximè ualet ad euãgelicæ ueritatis publicationem. Cuius etiã euidens indicium est, q̃p per Apostolos pauperes tebus, & spiritu, q̃q̃ numero paucos, diffusa est euangelica ueritas in orbẽ uniuersum, ut de ipsis uerè dictum sit. In omnem terram exiuit sonus eorum. Vnde Chrysosto. super Matth. Si autem homines xij. orbem terrarum cõuerterunt, excogita quanta est nostra malitia, cum tãti existentes, eos qui reguntur non possimus corrigere, quos decem millibus mundis oportebat sufficere, & esse fermentum. Sed signa (ais) habebant. Sed non signa eos mirabiles fecerunt. Multi. n. & dęmones, pticiẽtes, (qa iniquitatẽ opati sunt) facti mirabiles, sed puniti. Sed quid ĩquam est, quod eos ostendit magnos? Pecuniarum contemptus, gloriæ despectus, ab omnibus uitæ huius negocijs ereptio, quæ si non habuissent, & si decem millia mortuos suscitassent, non solũ nulli profecissent, sed & seductores æstimati essent. Hucusq; Chrysostomus. Qui & his patenter ostendit, q̃p nihil tantùm ualuit ad dilatãdũ Christi Euangelium, q̃ perfectus cõtemptus rerũ mũdanarum. Cũ igitur uoluntaria & penuriosa paupertas, (sicut ex prædictis elucet) ualores ĩcomparabiles, quatuor habeat triplicatos, rectè designatur non solum per unam euangelicam margaritam, uerumetiã per duodecim præfulgidas ĩportis nouæ Hierusalem, descẽdentis de cœlo, ꝓp magno sui ualore miraq; pulchritudine positas; quibus & nomina duodecim pauperũ spũ Apostolorũ. s. in fundamentis collocata rũdent, seu ꝓ xij. lapides ĩ typico rõnali quadruplici ordinatione distinctos, quo Summus noster Pontifex adornatus apparuit, q̃ut nos reconciliaret Patri, nudus in cruce pependit. Cui etiam rationali, & superhumerale exemplum. s. xij. Apostolorum tanq̃ uitrea iacinctina, charitatis affectu copulatur. Est. n. huiusmodi pauꝑtatis preciositas, non tñ multiplex, sed & magna, & incomparabilis omni preciositati terrenæ, ut ait Chrysost. Quid aũt si qs tibi ꝓponeret facere fœnũ aurũ, & posse oẽs pecunias, ut fœnũ cõtenere? Nõ utiq; hoc susciperes magis, & ualdè decenter, etenim hoc homines utiq; attraxisset. Si. n. uiderent fœnum aurũ effici, concupiscerent & ipsi hanc uirtutem, ut sic moueretur & augeret, utiq: eis pecuniarum cupido. Si aũt uiderent omnes, ut fœnum aurum despicientes, olim utiq; ab hac ægritudine eruti essent. Idem quoq; homil. ulti. Si quis tibi principatus, & ciuiles potestates, & diuitias, & lasciuiam proponeret, deindè pauper-

Sup Matth. Hom. 46.

Hom. 46. sup Matth.

Universidad de Deusto Biblioteca

tatem ponens,electionem daret accipere quod-
cūq; velles,hanc confestim raperes, si tñ cogno-
sceres eius pulchritudinē. Mihi autem pauptas
puellæ cuiusdā pulchræ & speciosæ similis esse vi
detur.Cū hac Elias æducatus raptus est,beata il
la raptura cū hac Eliseus claruit,cū hac Ioãnes,
cum hac Apostoli omnes.Sed & ipsam puellę hu
ius pulchritudinē intueamur.Etenim oculus e-
ius est purus & præclarus, nihil hñs turbulētum
sed mansuetū,tranquillus,delectabilis,ad oēs re
spiciens, mitis, humilis, nullum odio habēs, nul
lum auertens, os illi & lingua sana est, continua
grarū actione plena,& bñdictiōe, & nutibus uer
bis amicabilibus.Si aūt vis & pportionē mēbro
rū eius videre, lōga est & multū excelsior q̄ sup-
abūdantia. Si aūt fugiut eam multi,ne mireris,
etenim uirtutes alias fugiūt insipientes.Sed cō-
tumelijs afficitur(ais paup) à diuitibus.Rursus
mihi inopiæ laudem dicis,qm̄ beatus est qui cō-
uitiū patiť.Sed hoc ferre admonet inopia.Si esu
rit pauper,& Paulus esuriebat, & in famæ erat.
Sednon habet(inquis)requiē.Neq; filius hoīs ha
bebat vbi caput reclinaret.In his expresse decla
rat Os aureū,q voluntaria rerum inopia,nō so-
lum est magnæ preciositatis,sed etiam pulchritu
dinis miræ.Est ēt(& qđ plus est)magni honoris,
Super Io. sicut idem vir sanctus ait super Ioãnem. Anima
Hom.47. inopis quidem uoluntarij fulget velut aurū, splē
det ut margarita fulgens,florescit aūt ut rosa.
Non enim est illic tinea,non fur, non solicitudo
uitæ huius negociorū,sed sicut Angelus, ita cō-
uersatur. Vis hmōi animæ pulchritudinē uide-
re,uis ipsius diuitias addiscere.Non subiacet dæ
monibus,sed assistit Deo,non militat cum hoi-
bus,sed cum Angelis,non habet arcas duas, uel
tres uel uiginti,sed talem abundantiam,ut hunc
mundum uniuersum nihil esse æstimet, non ha-
bet thesaurū,sed cœlum,non indiget seruis,ma
gis aūt habet seruos passiones & cogitationes,
q̄ regnū dominanť,regnū aūt,& aurū, & omnia
talia quemadmodū puerorum ludibria deridet,
& sicut rotas ad pilā hæc omnia æstimat esse cō
temptibilia.Habet.n.mundum, quē neq; uide-
re,qui in his ludūt possunt.Quid igitur hoc pau
pere melius est vnq̄?Pauimentum deniq; habet
cœlū.Si aūt pauimētum tale est,excogita tectū.
Sed nō habet(inquis)æquos & currus.Quid aūt
ei his opus est,qui suprà nubes uehi debet,& esse
cum Christo?Hucusq; Ioannes Os aureū, ignitis
fulgidis,ponderosis,& pretiosis eloquijs, uolun-
tariæ paupertatis, quæ penuriam rerum habet
annexam,admirabilem celsitudinem, pulchri-
tudinem preciositatemq; commendat. Quia tñ
hęc non reuelanť mundi sapientibus,iuxtà illud
Matth.11 Dñi in Matth.Abscondisti hæc à sapientibus &
prudentibus,& reuelasti ea paruulis:non propo
nuntur carnalibus,sed spiritualibus,iuxtà illud.
Matth.7. Nolite sanctum dare canibus,neq; mittatis mar
garitas antè porcos,non innotescūt amatoribus
diuitiarum,sed paupertatem amantibus & ex-
ptis, qui iam uicerunt mūdum,iuxtà illud Apo Apoca.
calipsi.Vincenti dabo manna absconditum, &
dabo ei calculum candidum,& in calculo nomē
meum scriptū,quod nemo scit,nisi qui accpit.
Ideò paupertas hmōi per thesaurum abscondi
tum designatur in agro,quem qui īuenit homo,
abscondit,& præ gaudio illius, uadit & uendit
uniuersa q̄ habet,& emit agrum illū.Si quis igiť
sanctæ paupertatis uult nosse ualorē, aut ipse in
se experiri studeat,aut expertorum sniæ acquie
scat,iuxtà quod Bernar.in Epis.quam scribit ad
Thomam,qui amore sciæ retardabat propositū
ueniendi ad religionem,ait.Quàm salubrius di
sceres Christum Iesum & hunc crucifixum, quā
utiq; sciam haud facilè nisi qui mundo crucifi-
xus fuerit apprehendit? Falleris fili falleris, si te
putas inuenire apud mundi magistros,quam so
li Christi discipuli.i.mundi contemptores, Dei
munere assequuntur.Nec.n.hanc lectio docet,
sed unctio,non eruditio,sed exercitatio in man
datis Dñi.His sacris eloquijs Chryso. consonat Sup Matth. Hom.
super Matth.sic dicens.Verumtamen quæcunq; 38.
dixero,nihil representabit tale sermo quale re-
rū experientia, ideò uellem quēdam illorū,qui
in illum iam deuenerunt philosophiæ uerticem
nobis adesse, & tunc manifestè uideremus hu-
ius rei delectationem,& qualiter nulli eorū,qui
diligunt paupertatem, acceptarent ditari decē
millibus præbendis,tanq̄ qui non lamentabanť
in solicitudinibus,sed rident & saltant, & his q
diadema sibi circūponunt, magis in paupertate
decorantur. Si igitur hæc rerum experientia do
cet,& qui diuitias & honores sęculi cōplectunť,
nec experti sunt nec experiri uolunt, necesse ha
bent qui eiusmodi sunt,sup hac materia indice
re sibi silentiū,ne tanq̄ cæci,de coloribus syllogi
zare videanť.Taliū etenim temeritatē Hieron.
ad Demetriadē scribēs redarguit.Quidā(inqt)
cū loqui nesciant,tacere nō pñt,docētq; scriptu
ras quas nō intelligunt,& cū alijs psuaserint,eru
ditorum sibi assumūt supciliū, priusīpitorū ma Præceptor pessimus, est
gistri,q̄ doctorū discipuli.Bonū ē.n.obedire ma præsumptio.
ioribus,& parere pfectis,& post regulas scriptu-
rarū uitæ suæ tramitē ab alijs discere,nec præce
ptore uti pessimo p̄sumptione sua.Hoc pcepto-
re pessimo,si is cui rñdemus usus non esset, ne-
quaq̄ in suggilationē pauptatis, cōmendationē
tpaliū possessionū,improba temeritate,dogma
tizare præsumpsisset.Quàmq̄.n.interdū ex rerū
inopia pueniāt mala,& ex affluētia bona:nunq̄
tñ mala ex pauptate dilecta pueniunt, sed odi-
ta,nec bona ex amatis diuitijs,sed cōtēptis. Sa- Ecclesi. 5.
lomone testāte.Qui amat diuitias,fructū nō ca
piet ex eis.Cōstat aūt,q sicut laus alicuius rei ex
titat ad illius amorē sic,& vituperiū ad cōtēptū.
Cū igitur cōtēnere diuitias, & amare paupiē sit
extirpatio vitiorū,& insertio virtutū, & ecōtra-
riò contēnere paupiem, & amare diuitias,sit e-
radicatio uirtutū & insertio uitiorum: manife-
sta ratione concluditur,q quemadmodum com
mendatio

mendatio paupertatis & spiritualium pauperū,
& uiuificatio diuitiarum & diuitum, doctrinæ
competit Christi:sic & huius contrarium assere
re, ad dogma profanum pertinet Antichristi.
Virtutum umbra est gloria. Vnde Hieronymus de uita Paulæ. Nō laudis est
possidere diuitias, sed eas pro Christo contem-
nere:non inhiare ad honores,sed eos paruipen-
dere.Propter quod & Paula fugiendo gloriam,
gloriam merebatur, quæ uirtutes quasi umbra
sequitur & appetitores sui deserens,appetit con
temptores.Sęculi homines suscipiūt eos,qui his
pollent priuilegiis:nos laudamus eos, qui p Sal-
uatore ista despexerint,& mirum in modū quos
habentes paruipendimus, si habere noluerint p̄-
dicamus. Hucusq; Hieronymus. Quod si fortè
hostis pauperum dicat, non se laudare honores
& diuitias sęculi, sed ecclesiasticos tātum:requi
remus ab eo,si credat in horum appetitu esse pe
riculum,an indifferētiam quandam, an meritū?
Si appetere ecclesiasticas diuitias & honores, pe
riculum credit, & tamen dum laudat appetibi-
les efficit,aut auditores suos decipit, aut insa-
nit.Si uerò hæc appetere indifferēs æstimat, nec
istas laudando persuadere conatur, quòd aliqs
appetat,in uanum loquitur,& frustra laborat.Si
autem desiderare opes,& honores Ecclesiæ me-
ritorum credit & sanctum,cum nullum uitium
sit abhominabilius cupiditate,& ambitione per
sonarum ecclesiasticarum,cum per hęc duo em i
uel uendi soleat Spiritussanctus,ut de domo Dei
fiat spelunca latronum, non minus impugnat
fundamentum Christianæ religionis, quàm euā
gelicæ paupertatis. In hoc igitur finis sit huius
tertiæ responsionis, q̄q̄ non sit eius, cui respon-
de mus,partialis intercisio libri. Quia enim ex
nunc ad ordinem spiritualem impugnandum se
præparat,nouam aggreditur pugnam, nouæ re-
sponsionis cum adiutorio Christi assumemus ar
maturam.

Responsionis quartæ prima particula, in qua Religio carentium loculis, ab errore defenditur, & uerum ius possessionis ecclesiasticæ declaratur. Art. I.

Omnium malorum radicalis origo cupidi-
tas,cum humanę mentis arcem inuaserit,
tam dura tyrannide præmit,ut ad idolo-
rum redigat seruitutem,& in bestialem trāsfor-
met crudelitatem. Huius testimonium euidens
esse constat Iudæ proditoris nequitiam, qui cū
loculos haberet de quibus cupiditatis suæ vora
citatem famelicā mitigare uolebat, modicæ ta
men sibi repromissæ pecuniæ,tāto est illectus a-
more,ut sitiret Saluatoris omnium sanguinem,
& Auctorem uitæ uenaretur ad mortem.Hac pe
ste laborans,& hic pauperum calumniator,tan-
quàm Iudæ discipulus, primò eis pacis osculum
tribuit,ipsorum simulatoriè commendādo pau
periem,dehinc lætaliter percutit dum loculis ca
rentium pauperum,professionē conatur argue-
re,non ut imperfectam,uerumetiam ut erroneā
simulatoriam,& iniquam.Ex quibus non solum
prælatorum,sed etiam clericorum,& religioso-
rum possessiones habentium,nititur animos ad
ipsorum exterminium concitare. Primò igi-
tur quasi osculum præbens,quæstionem sibi pro
ponit.Sed dices.Condemnas ne eos,qui loculos
non habent,nec laborant? Et postea subdit. Nō
condemno,sed laudo, nec tñ habentibus præfe
ro,quia non est discipulus super magistrum. Et
paulò pòst. Et si enim homo solus absq; loculis
possit uiuere,tamen de congregatione cui tāta
competunt credibilem non est. Dehinc subdit.
Respublica sunt loculi Christi.Si ergo Chri mē-
brum es,cum Christo loculos habes.Hæc.n.sunt
uerba illius,i quibus (more Iudæ) primò deoscu
latur, cum loculis carentes laudare se asserit,sed
statim vulnus infligit, cum imediate subnectit,
q hoc Christus exemplo non docuit, ac per hæc
demonstat,q loculis carere non sit perfectū, qa
non est discipulus super magistrum. Certum est
autem,q nullus uir prudēs abrenunciat loculis,
nisi ut Christo configuretur perfectius,omnis er
go talis secundum hoc dogma profanum, est er
rore deceptus. Amplius,si non est credibile, q
cōgregatio aliqua sine loculis,uiuat ut dicit,aut
asserit hoc incredibile,quia difficile,aut qa im-
possibile.Si quia difficile,tunc pari ratione non
est credibile, q aliqua congregatio sanctè uiuat
& castè.Si quia impossibile,sed cōgregatio ipos-
sibile profitens,& se ad impossibile ligans, est su
perstitiosa,& uana,& fatua,ac per hoc reproban
da,quia erronea.Igitur loculos non habentes,se
cundùm hmōi dogmatis assertionem nō sunt di
gni laude,sed reprobatione. Insuper,si quicunq;
membrum Christi est,cū Christo loculos habet
ut asserit,à destructione consequentis, qui locu
los nō habet nō est mēbrū Chri.Ex quo ēt seqť,
q oēs pauperes nihil hñtes,& prorsus oīa relin-
quentes,alieni sunt ab unitate corpis mystici,
tanq̄ si is qui hře pecuniam noluerit,grām Chri
sti hře non possit,ac p hoc beatior fuerit Iudas
qui loculos habuit,q̄ Petrus qui dixit,argentum
& aurū non est mihi. Cum ēt sedm hanc profa-
nam sniam, ipse Dñs Iesus non nisi loculis inue-
niat locū,qui tñ p Isaiam Prophetā locū suę re-
quietionis,asserit sup pau peculū & contritū.Ec- Esa. 66.
ce qualis pauperum collaudator,qui ēt ut sui pe
ctoris uirus abundantius euomat,eosdē nititur
de hęresi duplici in consequētibus notabiles red
dere,cū subiungit allegans auctoritatē Augusti
ni,de hæresibus & ēt contra Faustū,q quædā est
hæresis,nudis pedibus ambulantiū, nō quia pp
corporis afflictionē sic ambulāt,sed quia diuina
testimonia taliter intelligunt,sic & Manichæi in
dicanť hæretici,non quia pecunias, aut loculos
nō habeāt,sed qa testimonia diuina ēt ad hoc re
ferre nituť.Hęc verba illius,in qbus foueā erro
ris apit,quā nō claudit. Nā ex his manifestè re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

linquit, qa si q nudis pedibus incedũt & loculis
careat, sed ad hoc diuina testimonia referunt, in
duplicẽ hæresim incidunt, s. nudis pedibus am-
bulantium, & Manichęorum. Constat autem, q
hmõi pauperes ideò nudis pedibus incedunt,
& loculis carent, ut illud Euangelij uerbum ad
literam impleant, quod dominus dixit discipu
Matth.10 lis, ut non ferrent æs in zonis, nec calceamenta
in pedibus. Ideò secundùm assertionem huiusmodi dogmatis, impij in duplicem hęresim sunt
lapsi. Quod si uerum est, per omnem modũ Apostolica errauit Ecclesia, quæ statum talium approbauit, & auctores huiusmodi hęresum catha
logo sanctorum ascripsit. Errauerunt nihilominus Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, Chrysostomus, Beda, Rabanus, & Bernardus, qui omnes affirmant, q documentum Christi ad Apostolos de non ferenda pecunia, sit intelligendũ
ad literam, sicut manifestum est expræallegatis
auctoritatibus ipsorum, in præcedentis responsionis particula prima. Quod quia prophanum
est sentire de sanctis, necesse habet hic ipositor
errorum, ad piam redire intelligentiam ueritatis, si iusta non uult feriri sententia damnationis. Attendat igitur insensatus & perfidus, q diuina testimonia dupliciter his aptari possunt, p
modum uidelicet consilij, uel præcepti. Si quis
igitur ad nuditatem pedum, & carentiam loculorum, sic diuina coaptat eloquia, ut ea per scripturam astruat esse præcepta, & necessaria ad salutem, tãquàm nullus saluari possit nisi pedibus
nudis incedat & loculis careat, dupliciter errat.
Si quis verò ad hoc aptare nititur diuina testimonia, tanquàm sint consulta, & supererogatoria, & ad salutem expedientia, non est cẽsendus
hæreticus, sed uerus Christi discipulus, non Manichæus, sed uerus Christianus. Et q hæc fuerit
intellectus pij doctoris Augustini, manifestè col
ligitur ex uerbis ipsius, quinto capitulo contrà
Faustum. Nam præmittens verba Fausti, in qui-
bus se gloriatur Euangelium accipere, quia ar-
gentum & aurum deiecit, & æs in zonis habere
destitit, & cætera his similia, postmodum respõ
det hoc ordine, primò ipsum ostendens hypocri
tam & mendacem, & tãdem hæreticum, in hoc
uidelicet q Ecclesia distinguit in modo accipię
di Euangelium, quantum ad perfectos & imper
fectos, sed Manichæi nequaquàm. Ait enim sic.
Quam multi in nostra communione, ueraciter faciunt sublimia illa præcepta, de quorũ spe
cie fallitis imperitos. Et asignatis paulo posti
Ecclesia differentiis, subdit. Neq; enim illi soli,
qui ut sint perfecti uendunt & dimittunt omnia
sua, & sequuntur dominum, pertinent ad regnũ
cœlorum, sed huic militiæ Christianæ pp quoddam commertium charitatis, subiungitur etiã
quædam stipendiaria multitudo, cui dicetur in
Matth.25 fine. Esuriui & dedistis mihi mãducare, sitiui &
dedistis mihi bibere. Alioquin dãnandi erũt illi, quorũ domos tã diligenti cura cõponit Apostolus, monens mulieres subditas esse uiris suis, Col.3.
uiros diligere uxores, filios obtẽperare parentibus. Sed absit ut istos à mandatis euãgelicis alienos, & à uita ęterna separãdos iudicet, quia ubi
dns ait. Si quis non tulerit crucem suam & secu
tus me non fuerit, non potest meus esse discipu-
lus, exhortãs firmiores ad perfectionẽ ibi statim Matth.16.
& istos consolatus est dicens. Qui recipit iustũ
in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Quid
aũt fallitis auditores vestros, qui cum suis uxo-
ribus & filijs familijs, domibus, & agris, uobis
seruiunt, si quisquis omnia ista non dimiserit, nõ
accipiat Euangelium. Sed quia eis non resurrectionem, sed reuolutionem ad istam mortalitatem promittitis, ut uita electorũ uestrorum uiuant, tauruana, & nepta sacrilega qua & uos ui
uitis qñ ualde laudamini meritò eos à mandatis euangelicis alienatis. Hæc August. In quibus
aperte demonstrat, q aliqua Euangelij documẽ
ta perfectis conueniunt, sine quorum obseruantia imperfecti saluari possunt, & q sententia Ma
nichæorum fuit, ad hoc oẽs indifferenter astringi. Nõ ergo dicit Faustum errasse, quia diceret
hæc intelligenda ad literam, sed quia discerne-
re noluit inter consilia & precepta. Per hunc etiã
modum q testimonium illud, de non portãdis
calceamentis sit ad literam intelligendum, mul
tiplici patet attestatione sanctorum. Nam sacer
Ambrosius, in libro de fuga sęculi sic ait. Iesus
discipulos sine calceamentis & pecunia misit, ne
secum terrena portarent. Hierony. ẽt ad Eusto-
chium scribens ait. Moses & Iesus naue nudis in
terra pedibus iubentur incedere, & discipuli si-
ne calceamentorum onere & uinculis pelliũ, nu
di ad prædicandum destinantur, & milites uesti
mentis Iesu sorte diuisis, caligas non habebant,
quas tollerẽt. Nec enim habere poterat dns, qđ
prohibuerat in seruis. In his ostendit Hierony.
q non solum discipuli, sed etiã ipse Christus nu-
dis pedibus incesit. Et q ad literam debet in-
telligi. Idem quoq; ad Geruntiam de Monoga-
na. Discipuli toto orbe peregrini, non es in zona
non uirgam in manu, non caligas habuere in pe
dibus. Ioannes Chrysostomus super Mattheum. Homil. ul
Apostoli una tunica induti, & discalceati circũi ti. super
erunt, & omnes superauerunt. Idem quoq; Di- Matth. &
xit Iesus discipulis. Nunquid aliquid defuit uo- hom. 32.
bis, quando misi uos nudos & discalciatos? Eu-
sebius etiam ecclesiasticæ historiæ libr. vj. in lau
dem Origenis pro eo tempore quo catholicus
erat sic ait, Ante omnia verò præcepta euangeli
ca, & uoces Saluatoris, summo amore & studio
implendas esse dicebat quibus precipitur, duas
tunicas non habendum, neq; calceamentis uten
dum, neq; de crastino cogitandum. Et paulo-
post. Deniq; per multos annos traditur, absq;
omni calceamento nudis pedibus incessisse. Ex
quibus & antedictis luce clarius constat, quòd
Christus nudis pedibus incessit, & Apostoli
ad mandatum ipsius. Quod si quem fortè mo-
uet

uet uerbum Baptistæ dicentis, cuius non sum
dignus, soluere corrigiam calciamenti, consi-
deret textum & glosam. Nam Ioannes ibi uer-
bis mysticis & parabolicis utitur, cum Chri-
stum dicit habere in manu uentilabrum & secu
rim, propterea sicut per hæc intelligi debet di
strictio futuri examinis, sic per calceamenti cor-
rigiam mysterium incarnationis. Vndè glos.
Calceamentum incarnationis mysterium, cor-
rigia mysterij ligatura. Non ergo ualet Ioannes
corrigiam calciamenti soluere, quia mysterium
incarnationis non sufficit explicare. Et alia glo
sa. Non sum dignus corrigiam calciamenti so-
uere ideſt nomen sponsi mihi non vsurpo. Est
autem præfatum uerbum, tanquàm mysticum
spiritualiter intelligendum. Si quis uerò contẽ
dat, intelligendum hoc esse ad literam, secundũ
usitatum modum loquendi, attendat, quòd con
ditionalis est huiusmodi sermo, quo quis eum
quem uult excellentem ostendere, dicit q nõ sit
dignus eum discalciare, etiam si calceamentis
non utatur, quia hoc intelligitur si uteretur. Ve
rùm si quis urgeat, q Angelus dixit ad Petrum,
calciate caligas tuas, ac per hoc, quòd Petrus nõ
fuerit discalciatus, nec Apostoli alij: audiat Be-
dam super hunc locum in originali dicentem.
Pro caligulis uel caligis ut quidam habent, Gra
cus habet sandalia, hoc enim genus calceamen-
torum in Euangelio legitur Apostolis fuisse per-
missum. Hæc Beda. Cui et iam consonat & Pa-
pias grammaticus dicens. Calige uel caligulæ. i.
sandalia, dicta sunt à callo pedũ, uel quasi a col
ligando, quia ad pedes ligantur. Portò si quis
sensu carnis inflatus, asserat non esse conueniẽs,
Dominum ad literam indixisse Apostolis nudi-
tatem pedum, tanquàm uile aliquid, & Aposto
licæ dignitati dissonum, & à tramite discretio-
nis alienum, intelligat q multiplex est ratio hu-
ius informationis. Prima est ad indicium pau-
pertatis extremæ. Vndè in Luca xxij. Quando
misi uos sine sacculo, & pera, & calceamentis, nũ
quid aliquid defuit uobis? Quod ptractãs Chry
sosto. ait. Fortasse dicit aliquis, quoniam alia
Christi præcepta rationem quidem habebãt, nõ
habere autem peram in uia, neq; calciamenta,
neq; duas tunicas, qua de causa iussit? Et respon
det. In omnem indigentiam exercitare eos uo-
lens, qui & superius, nec de superuenienti die so
licitos esse concesit. Secundò uerò hoc persua-
sit in incitamentum humilitatis pœnitentiæ, se-
cundùm illud. Porrò Dauid ascẽdebat cliuium
oliuarum, scandens & flens, operto capite, & nu
dis pedibus incedens. In quo Rex ille nobilis to-
tius pœnitentiæ, & humilitatis exẽplar, uerè pœ
nitentibus præbebat exemplum. Cui etiam con-
suetudo ecclesiastica cõsonat, quæ ad iram Dei
placandam in processionibus pedes nudat. Ter-
tiò ad testimonium obedientiæ. Vndè super
illud Isaiæ. Sicut ambulauit seruus meus Isaias
nudus & discalciatus. Glosa. Ecce obedientia,
Ille de Regio temnè fuit, & tamen per ciui-
tatem Hierusalem nudus pedes incessit. Quar
tò ad exercitium uitæ austeræ. Vndè super il-
lud Matth. Neq; calcianienta in pedibus. Glo- Matth.10
sa. Et Plato dicit duas corporis summitates nõ
esse uelandas, nec assuetam fieri debere molli-
ciem capitis & pedum. Cum enim hæc habue-
rint firmitatem, cætera robustiora sunt. Quin-
tò in signum elõgationis ab omni carnalitate.
Vndè super illud Exodi. Solue calciamentum Exod.3.
de pedibus tuis, &c. Glosa. Quia nullus Deo af
fistere, uel Deum uidere potest, nisi cuncta de-
sideria carnalia deponat. Sextò ad perfectæ uir
tutis insigne. Vndè Gregorius Nazanzenus in
laude religiosorum quorundam sui temporis,
post ipsorum dispersionem lugens & flens, de-
siderabam, inquit, & intentis ac pendentibus o-
culis requirebam sanctum illum canentem cho
rum, laudem & gloriam offerentium Deo, qui
in lege Domini meditantur die ac nocte, qui ad
exemplum & commonitionẽ melioris uitæ om
nibus uiuunt, legis Dei atq; Euãgelij Christi ta
citi prædicatores. In quibus ipse quoq; habitus
præfert uirtutis insignia, hirsutum caput, incul
tis & horrentibus comis, pedes nudi, & Aposto
lis similes. Indumenti uilitas, arrogantiam sæ-
culi superbiamq; condemnans, zona ipsò suo
neglectu preciosior, parum quid cohibens ne-
cessitati. Ne igitur nuditas pedum quæ de se
afflictiua & despicabilis est, tanquàm inutilis &
erronea detestabilis habita tollatur de medio.
Idcirco in medium has patrum auctoritates ad
duximus, non quia calciamenta reprobanda cẽ
seamus, nec quia calciatos de imperfectione no
temus, cum & calciatorum & discalciatorum
habitus, & loculos habentium & non habentiũ,
professiones consideratiõnibus & causis diuer-
sis Domino placeant, & multiformi quadam ua
rietate sponsam Christi circũdatam, decoram,
perfectam, & admirabilem reddant.

Art. II.

FRustrà igitur ad contumeliam nil haben-
tium pauperum, quos suprà de hæresi ac si-
mulatione notauerat, sanctam matrem Ec
clesiam uanis & falsis quibusdã laudibus (quasi
mendacio suo indigeat) à vitio simulationis
excusat, cum subsequenter annectit. Sancta ue
rò mater Ecclesia supra montem posita, hæc se
non habere non simulat, non quia harum re-
rum dominium habeatur, sed pro capite suo le
gatione fungens, eas fidelissime dispensat. Hæc
uerba ipsius in quibus duo contraria simul im-
plicat, cum dicit, quòd Ecclesia hæc se non ha
bere non simulat, & postea subdit, quòd nequa
quàm harum dominium habeat. Si.n. ostẽdat Ec
clesia se habere & sine simulatione, veraciter igi
tur habet, quia possidet iure, ac p hoc rerũ dũiũ
sibi ueraciter vẽdicat. Qualiter igitur dicit nõ

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia rerum dominium habeat, sed quia dispenſat. Non enim dicimur ueraciter habere, quæ dispenſamus tanquàm aliena, sed quæ possidemus tanquàm nostro iure mancipata. Porrò si Ecclesia nō ostendit res temporales habere, & tamen non habet, contraria Manicheis simulatione laborat, dum illi simulant se non habere quod habent, hæc autem simulat se habere in specie, quæ tamen non habet in ueritate. Si autem Ecclesia non se habere asserit, nec secundùm ueritatē ut dicit aliquid habet, non habere temporalia bona, ac per hoc nec etiā loculos sanctæ matri Ecclesiæ ueraciter competit. Vt quid igitur nō habentes loculos, & se non habere profitentes, & simulatores & hæreticos criminatur & damnat? Si uerò ut diximus, & verè habet & ueraciter habere se asserit, falsò igitur bonorum Ecclesiæ dominium ab Ecclesia tollit, & sibimet etiā contradicit. Amplius si rerum dominium non competit sanctæ Ecclesiæ ut dicit, quicunq; rei alicuius dominium habent, excluſi sunt ab ecclesiastica unitate, quod absq; dubio spectat ad impietatem Manicheorum, sicut euidenter patet per allegatam superius auctoritatem Augustini. v. c. contrà Faustum. Dum igitur Christi pauperibus Manicheorum impietatē impingit, in eam quā fecit foueam incidit, & lacum demergitur quē effodit. Quòd si dicat se non intelligere de uniuersali Ecclesia, sed particulari, utpotè ecclesia clericorum, adhuc falsè, & impiè sentit, dū omnes clericos habentes proprium, ab Ecclesiæ unitate secludit. Nequaquàm igitur asseri pōt, Ecclesiam temporalia huiusmodi uniuersaliter nō habere, nec eius contrarium, scilicet uniuersaliter habere, cum quidam salua ueritate Euangelij, & statu salutis, ueraciter habeāt sicut ꝓpria, quia sunt communia, quidam etiam utrisq; careant, secundùm quandam perfectionis Euangelicæ formam superius iam expressam. Verum qđ dē est, quòd decimæ, & oblationes, Domino debentur, & iure diuino deputantur Ecclesiæ, uerū etiam nihilominus est, ꝙ possessiones ĩmobiles, ut agri, uillæ, castra, ciuitates, Comitatus, nō tātum iure diuino, sed etiam humano in possessionem transeunt Ecclesiarū. Quòd q̄q̄ prudēti bus omnibus utrisq; peritis luce clarius cōstat, tamen ad imperiti, & procacis hominis reuellēdam proteruiam, sacris canonibus ostendendum est. Nam Si quis de clericis documēta quibus possessio Ecclesiæ firma tenetur, aut supprimere, aut negare, aut auertere, aut fortaſsè tradere damnabili & punienda obstinatione præsumpserit, quicquid pro absentia documentorū damni Ecclesiæ illatum est, de proprijs facultatibus reddat. Item ait Gregorius dicens. Sicut Ecclesia proprias res amittere non debet, ita eam rapacitatis ardore, alienas inuadere non oportet. Amplius ex concilio Agathensi. Si seruos Ecclesiæ libertate Episcopus donauerit, ea quæ in manumissione data illis fuerant, perpetua firmitate tenebunt. Hæc canon. Habet igitur Ecclesia seruos. Sed ubi uera seruitus, ibi uerum dominium. Si igitur Ecclesia habere potest seruos originarios, & ascriptitios, ueram concluditur habere proprietatem, ueramq; possessionem. Insuper quod distinctis Ecclesijs distincta dominia competant, apertè probatur per iura. Nam xvj. quæst. ij. Nicolaus Papa Si quis Episcoporum in alienæ ciuitatis territorio, pro quacunq; suorum infirmitate Ecclesiam ædificare disponit, non præsumat dedicationem facere, quę illius est, in cuius territorio Ecclesia surget. Itē cā eadē q. iij. Gelas. Istud annecti placuit, ut si (quod absit) facultates Ecclesiæ necnō Diœceses ab aliquibus possidentur Episcopis, iure sibi vendicent, quod lex decimalis cōclusit, quia & filiorum nostrorum principum ita mādauit auctoritas. Amplius. q. eadem Inter memoratos, ubi dirimitur quæstio limitum ait Innocentius. Si limes legitimus eandem Basilicam non cōclu dit, & tamen longi temporis probatur obiecta præscriptio, appellatio præsentis Episcopi non ualebit, quoniam illis tricenalis obiectio ponit silentium. Hæc etiam sæcularium edicta principum præcipiunt, & Prasulum Romanorum decreuit auctoritas. Hæc canon. In quibus nō solum astruitur quòd Ecclesiæ uerum dominium habeant atq; distinctū, quia mutuò inter se prę scribunt, verumetiam quòd id habeant secundùm ius diuinum pariter & humanum, pro eo ꝙ præscriptio, sicut ex præallegato canone patet, ab edicto principum trahit originem, approbato nihilominus per summi Pontificis auctoritatem. Hoc autem probatur patentius. xj. q. j. ex uerbis Ambrosij contrà Auxentium. Si tributum Imperator petat non negamus, agri Ecclesiæ soluant tributum. Sed quid ad tributum Cæsaris tenetur ratione prædiorum, prædia illa nō tam diuino iure possidet, q̄ humano Saluatore teste qui ait. Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Amplius distinctione octaua, ex verbis August. super Ioannem, Quo iure defendis uillas Ecclesiæ? diuino aut humano? Diuinum ius in diuinis scripturis habetur, humanum in legibus regum. Vndè quisquis possidet quod possidet? nonne iure humano? Nam iure diuino Domini est terra & plenitudo eius. Hæc Augustin. Idem quoq; super Ioannem. Noli dicere quid mihi & regi? Quid ergo tibi & possessioni? per iura enim regū possidentur possessiones. Dixisti. Quid mihi & regi? Noli dicere possessiones tuas, quia ipsa iura humana renunciasti, quibus possidētur possessiones. Quid his clarius dici potest, ad ostendendum, quòd Ecclesia temporalia bona ueraciter possidet, iure diuino pariter & humano? Verum quia sacri canones asserunt, quòd ea quæ offeruntur Ecclesijs Domino consecrantur, & quòd earum dominium non habent, igitur ministri earum ea proprietate damnabili uendicant, & quòd bona huiusmodi magis sunt cœlestia quàm humana, magis communia quàm priuata, ideò ut omnis contradictionis & dubietatis caligo tollat de medio, intelligendum est, ꝙ quadruplex est temporalium rerum communitas, ex quadruplici iure manans. Prima nāq; communitas, quę manat ex iure necessitatis naturæ, qua fit ut omnis res ad naturæ sustentationem idonea, quātumcūq; sit alicui personæ appropriata illius fiat qui ea indiget necessitate extrema. Et huic communitati renuntiare non est possibile: pro eo ꝙ manat ex iure naturaliter inserto homini, quia Dei est imago & creatura dignissima, propter quem sunt omnia mundana creata. Secunda communitas est, quæ manat ex iure charitatis fraternę, qua fit ut omnia sint iustorum, & communione quadam charitatis quę sunt propria singulorum fiant uniuersorum communia, secundum illud Apostoli. Omnia uestra sunt. De qua Aug. ubi supra loquens cōtrà hæreticos Donatistas. Veniāt (inquit) ad catholicam fidem, & nobiscum habeant non solum terram, sed eum qui fecit cœlū & terram. Et huic communitati renuntiare, est omnino illicitum, quia manat ex iure diuinitus infuso, per quod est unitas in columba, idest in uniuersali Ecclesia, à qua unitate & communione nullus potest discedere seruata diuina lege, q̄ tota completur in charitate. Tertia est communitas, quæ manat ex iure ciuilitatis mundanæ, qua fit ut unius imperij regni, uel ciuitatis una fiat respublica, uel unius societatis mercatorum uel pugnatorum commune fiat lucrum uel damnum, uel unius indiuisæ familiæ una sit communis hæreditas. Et huic communitati renuntiare est de perfectionis Euangelicæ necessitate, quia talis communitas personalem includit proprietatem, quæ manat ex iure humanitùs instituto, cui etiam annexa sunt quæ occasionaliter inducunt difficultatem ad bonum, & pronitatem ad malum, ac per hoc perfectioni Euāgelicæ aduersantur. Et ideò animæ sanctæ huiusmodi suadetur dimissio, ut in Psal. Audi filia & uide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum & domum patris tui. Quarta communitas est, quæ manat ex iure dotationis Ecclesię, qua fit ut omnia bona quæ conferuntur Ecclesijs Dño dedicentur, ad communem sustentationem ministrorum suorum & pauperum. Et hæc communitas est in omnibus Ecclesijs collegiatis, habentibus possessiones. Et huic communitati renunciare, non est perfectioni necessarium, quia teneri pōt salua pfectione, sicut apparet i Prelatis, & i religiosis perfectis & sanctis: quia talis communitas manat ex iure diuinitus ordinato, ut de altari uiuat qui altari seruit, & illis sint omnia cōmunia, quibus cor unum & anima una, unus pater spiritualis, & una norma uiuendi. Huic tñ cōmunitati renunciare non est perfectioni contrarium, quin potius facit ad Euāgelicæ perfectionis cumulum, pro eò scilicet ꝙ talis cōmunitas q̄q̄ manat ex iure diuino, manat etiā ex humano, ut quia non solum est spiritualis, uerumetiā temporalis, & quia licet in ea non concludatur personalis proprietas, includitur tñ proprietas collegialis, cuius etiam qualibet persona de collegio particeps esse dinoscitur, non solum quantum ad usum, uerumetiam quantum ad dominium, dum unusquisq; ipso iure actionem habet ad res Ecclesiæ suæ recuperandas, & exceptionē ad defendendas, quod uerè declarat dominij rerum ipsarum agentem, uel excipientem aliqualiter esse participem. Quoniam igitur ualde difficilè est, omnibus abdicatis in sola paupertate gaudere: difficilè nihilominus, omni proprietate excluſa, sola Ecclesiastica esse contērtum, ideò utrūq; perfectum, non secundum humanam traditionem, ut aduersarius pauperum asserit, sed secundum ius diuinitus institutum: maximè in hoc comiterur castitatis uotum cum propriæ uoluntatis abnegatione. Si quis uerò pro sola abdicatione mundialium facultatum, cum retentione quantaliber Ecclesiasticorum redituum clericos asserat esse perfectos, eos uerò solos imperfectos & claudos, qui quantumcunq; exiliter de patrimonio uiuunt, sicut hic calūniator pauperum dogmatizat, Ecclesiasticæ perfectioni nō modicum derogat. Quis enim quantumcunq; parum intelligens non aduertat, hoc esse insanū dicere, ꝙ aliquis clericus de patrimonio uictitans, uix habens uictum & uestitum, sit imperfectus & claudus? qui autem quantoscunq; reditus habet Ecclesiæ, si paternis bonis renūciet sit rectus atq; perfectus. Quis ita claudus mentalibus pedibus, qui non libenter statum hunc mutaret in illum? Nunquid talis est Euangelicæ ueritatis perfectio, quam uelut sublimen & arduā Christus commendat & prædicat, ad qualē quis infirmus, imperfectus, claudus, cupidus, superbus, carnalis aspirat? Mirum certè si uia hæc noua, per quam aut nullius, aut rarus perfectus siue imperfectus incesit, antiquis præferenda est semitis, ut clericus sumptus ad Ecclesiasticos reditus, omni se denudet proprietate. Quis enim secularium clericorum nostris temporibus hoc perfecit? quis proposuit? quis etiam somniauit ut in susceptione Ecclesiastici Beneficij, paterna bona cum his quæ habere posset, distraheret & erogaret pauperibus? & ipse deinceps noueret nihil habere proprium, foloq; foret uictu atq; uestitu cōtentus? Huiusmodi propterea statum, qui uix aut nunq̄ in aliquo reperitur, extollere nihil aliud est, q̄ coruinam albedinem prædicare: nil certè aliud q̄ proprij capitis sentētiam ueritati iam notæ præponere, ut sic filij hominum graui corde diligentes uanitatem, & quærentes mendacium à Christi uestigijs auertātur, suaq; sequantur phantasmata, errantes in inuio, & nō in uia. Nec tñ negamus, eos qui bonis Ecclesiasticis cōtenti sola necessaria retinent, & reliqua omnia pauperibus cōferunt, ad quandam perfectionem

Ecclesia potest habere dominia, & possessiones.

Concilio Aurelianense. 3. cap. 23. 12. q. 2. si quis de clericis. Ibidem c. sicut Ecclesia.

Agathē. se Concilium. c. 49

Ibidem c. si qs qualibet. §. itē si ser-

1. Cor. 3.

Psal. 44.

Homil. 6. super Ioā.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctionem pertingere: perfectionitũ religiosorũ pauperum nullarenus coequandam, sicut suprà monstratum est tertia parte respõsionis primæ. Hinc ergo suisq; complicibus à saluatore ueraciter dicitur. Væ uobis hypocritæ qui clauditis regnum cœlorum ante homines, uos enim nõ intratis, neq; introeũtes finitis intrare. Si enim p hanc uenenatam doctrinam nonnulli credentes in sæculo se esse perfectos retrahantur a religionis ingressu, nulli dubium est, qui in sanguinẽ animarum illarum, quæ propter hoc in suorum peccatorum fecibus remanserint, iustus iudex de ipsorum manibus in examine districto requirat, nisi per suam clementiam ut oramus, eosdem ueritatis suæ luce perfusos dignatus fuerit ab erroris deuio reuocare. Luc. 11.

Quartæ responsionis secunda particula, in qua professio fratrum minorum ueraciter carere ostenditur, & appropriatione rerum immobilium siue mobilium, & proprietate pecuniarum, tam in proprio quàm in commu ni. Art. I.

ARrogantium hominum tumidę mẽtes qui mundi huius uanitate pascũtur, gloriam sibi uidentur conquisiuisse non modicã, si ueram simplicium sanctitatem uisi fuerint ut simulationem dolosam arguere, eorumq; prudentiam spiritus, ut in saniam reprobare. Quod ut efficacius pficere queant, bona frequẽter in mala conuertunt, & in electis maculam ponunt. Verũ est quidem, ꝙ propter humanę infirmitatis corruptelã, uix reperiri potest aliqua persona, uel status, ab omni macula reprehẽsionis immunis, sed & nos ueraciter inficiari non possumus, quin inter perfectionis Euangelicæ professores peruersi sint aliqui, & imperfecti q̃ plurimi. Si igitur is cui respondemus, insolentium uitia reprehenderet, præconia laudum reportare deberet, si ẽt generaliter in personas maledicta cõgereret, de ceret Euangelicos uiros ori suo silentium impo nere, præsertim si diuino motu id ageret, & per patientiam dissimulando conuitia pro maledicente rogare. Nunc autem quia in totam Christi pauperum religionem, uenenatorum eloquiorum tela conuertit, eorumq; professioni erroris & simulationis crimen impingit, necesse habemus, procacitati ipsius resistere, non quia uelimus maledictiones pro maledictionibus reddere, sed quia sacram religionem intendimus ab obiectis criminibus excusare. Assumens ergo pſonam Ecclesiæ, aduersus pauperes prefatos inuehitur, uelut contrà hostes ipsius. Nunc (inquit) derident me iuniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei, apertè insinuans per hoc religiosos contrà quos loquitur, obiurgandos ut Ecclesiæ inimicos, & aduersus Ecclesiam insurgentes, ipsamq; ut irrisores habentes contemptui, cum tũ ut dicit uita ipsa putentur indigni, steriles egestate ac fame, & in terra pẽnitus non parentes. Quod quidem nihil aliud est, quàm patrem suum Christi Vicariũ à quo status huiusmodi approbatus est, subsannando despicere, & partum sacræ matris spõsæ Christi Ecclesiæ irridere. Et ideò iuxtà Salomonis sententiam, ipsius est oculus à coruis & aquilis, ueritatis scilicet emulatoribus eruẽdus, ac per hoc ueraciter contrà hunc & complices eius, nouorum dogmatũ inuentores dicere potest Ecclesia: Nunc derident me iuniores tempore, ut sic ictu proprio iniquus oculus eruatur, dũ sagitta qua ferire nititur, ipse feritur. Dehinc zelum & uerbum Apostolicum sibi usurpans, cum tñ Apostolicæ perfectionis impugnator magis sit q̃ imitator, subsequenter annectit. Vtinam sustineretis me modicũ. Æmulor enim uos Dei æmulatione. Quid uos pcæteris iactatis de perfectione? Hæc uerba ipsius. In quibus Apostolicę humilitatis oblitus, illud omittit quod potissimè potuit dicere modicum quid sapientiæ meæ dũq; non insipienter, sed sapienter loqui se reputat, iusto Dei iudicio stultus effectus, in multas & magnas prorumpit insanias. Omnia enim ferè quæ subsequenter allegat, non solum insipienti quamq̃ paupertatis celsitudinem, tanq̃ uerè pfectionis consonam commendemus. Nam sicut ueraciter præfertur uirginitas cuilibet gradui pudiciæ, nec tñ ex hoc sequitur, ꝙ status sacrarum uirginum præferatur statui prælatorum, uel uirorum quorumlibet qui ad hanc minimè astringuntur, sic & circa differentias & gradus paupertatis oportet intelligi. Vndè nec ille ait (ut asserit) ꝙ hic status pauperũ sit perfectior alijs, qui sibi aliquid retinent, nisi cum hac cõditione, paribus conditionibus alijs ad perfectionem requisitis, sed nullus est omnino status, in quo conditiones omnes cum statu præfato per omnia parificentur. Non ergo potest ex hoc argui, ꝙ omnibus statibus, uel alicui omniũ, præferat statum suum. Magnæ ergo fuit malignitatis occasione unius sermonis ueracis & humilis, librum plenũ inuectionibus & criminationibus falsis componere aduersus totum ordinem pauperum, quasi parum superbo uisum fuerit, in unũ Mardocheũ mittere linguæ manum. Propter quod & detractiones in libello conscriptæ manifestè declarãt auctorem non æmulatione Dei fuisse successum, sed potius stimulatione illius cuius iuidia mors introiuit in orbem terrarum. Cæterum confusionis Babylonicæ filius ut uniuersos confundat Ecclesiæ status, pro uiribus conatur astruere, ꝙ nullus sit gradus nullaq; differentia in paupertatis professione. Nam quibusdam friuolis interpositis, subsequenter subiungit. In quo ergo gloriamini contra ministros Ecclesiæ? quia sicut nec uos, ita nec ipsi sunt professores, quibus dominicarum possessionum tantũ usus conceditur, non dominium, Prou. 30. Iob. 39. 1. Cor. 11.

dominium, intantum beatiores ac præferendi, ꝙ res quibus utuntur æternum habent dominium, sed uestræ res sub potestate sunt terrestriũ dominorum. Hæc uerba ipsius. In quibus omnia confundit, atq; intantum peruertit, ut in paupertate gradus non sit, aut si est, præferendus sit status clericorum Ecclesiasticis redditibus affluentium, statui quantumliber pauperũ, & pro Christi amore nihil habere uolentium, quia illi utuntur rebus cœlestis & sempiterni dominij, hi terreni, quasi Christus exclusus sit à dominio rerũ, quas laici possident, cum tñ sit Dñs uniuersorũ & quasi Ecclesia non habeat rerum temporalium uerum dominium, cuius contrarium euidenter monstratum est suprà, & ideò in hoc ipsius matris paupertatem fallaciter insinuat, ut potestatem ueraciter impugnet. Deniq; si uerum est, ꝙ Ecclesia non habet cum suis ministris rerum dominium, sed tantum usum, ut quid cõsequenter professionem calumniatur pauperum, dicentiũ se nullarum rerum habere dominium q̃uis habeant usum, dicens ꝙ omnibus uideatur hoc esse ridiculum, cum eorum quæ per ipsum usum penitus consumũtur, abusu dominium inter homines nullatenus distinguatur? Et dehinc irridẽdo subiungit. Cæterum quorum sunt pecuniæ quas per prouincias non cessatis à diuitibus petere, & in unum congregare, nisi aliquid habeatis commune? Vt igitur præfatis, & his similibus cauillationibus malignis & subdolis imponatur silentium, intelligendum est, ꝙ cum circa res tẽporales quatuor sit considerare, scilicet proprietatem, possessionem, usufructum, & simplicem usum, & primis quidem tribus, uita mortalium possit carere, ultimo uerò tanq̃ necessario egeat: nulla prorsus professio potest esse, omnino temporalium rerum abdicans usum. Verum ei professioni, quæ sponte deouuit Christum in extrema paupertate sectari, condecens fuit uniuersaliter rerum abdicare dominium, arctoq; rerum alienarum & sibi concessarum usu esse contentã. Vnde & in ipsorum regula cõtinetur, fratres nihil sibi appropriẽt, nec domum, nec locum, nec aliquam rem. Porrò ne quis fortè proprietatem interdictam in his uerbis credat non collegio, sed priuatis personis, audiat quid ꝙ hoc Gregorius ix. fratrum consultationi respõdet. Dicimus (inquit) ꝙ nec in communi, nec in speciali, debent proprietatem habere, sed utensilium, & librorum, & eorum quæ licèt habere, ordo usum habeat, & fratres secundum ꝙ generalis uel ꝓuinciales ministri disponendo duxerint, his utãtur. Nec debent uendi mobilia, uel extra ordinẽ commutari, aut alienari quoquo modo, nisi Ecclesię Romanę Cardinalis qui fuerit ordinis gubernator, generali, uel prouincialibus ministris, auctoritatem super hoc præbuerit uel assensum. Hæc uerba rescripti Papalis, in quibus sapiens, & pius antistes, proprietatem separauit abusu, illam sibi uel Ecclesiæ retinens, hunc autem fratrum necessitati concedens, sanctè quidem sapienter & pie. Si enim temporalia bona pro alijs possidere ac dispensare, ubi etiam temporale recipitur emolumentum atq; solatium, nihil de ratione perfectionis in prælatis diminuit, licut ex tertia responsione clarescit, quantò magis cum solum præsidium impenditur, & nullum temporale commodum expectatur, ipsius summi Pontificis saluatur perfectio, & ei accrescit meritum ante Deum? Quod si fortè his quisquam conetur obsistere, ex eo ꝙ iure cautum est, usum non posse perpetuo à dominio separari respondebimus ꝙ lex ista ciuilis non habet hic locum, quia hoc ideò ius ciuile decreuit, ne dominium mutile uideatur, ac per hoc inanis sit nois. Nam retẽtio dominij huiusmodi rerum, cum concessione usus facta pauperibus non est infructuosa, cũ sit patri pauperum meritoria, & professioni filiorum Christo famulãrium oportuna. Nec obstat ꝙ aduersarius obijcit de rebus quæ usu consumuntur, ꝙ in eis proprietas non separatur ab usu. Hoc enim fallit in peculio prætectitio filiifamilias, ubi filius familias usum habet, & tñ proprietas nec ad momentum resident penes ipsum. Sic & de ordine huiusmodi pauperum, respectu Romanæ Ecclesię intelligi debet. Sũt quippe de iure communi omnes Christi fideles filium Pontificis filij, peculiari tñ quodã iure hi sunt eius obedientię subditi & curę commissi, & ideo cum alij sint tanq̃ filij emancipati, quibus licèt auctoritate iuris eis indulta, de bonis Ecclesiarum suarũ sine dilapidatione disponere, hi sunt tanq̃ paruuli & filijfamilias totaliter ipsius regimini deputati. Propterea sicut lege cauetur, ꝙ filiusfamilias nec retinere nec recuperare possessionem rei peculiaris potest, sed patri per eũ quęritur, sic & in his pauperibus intelligendum est, quia rerum eisdem collatarum ad sustentamentum ipsorum, patri pauperũ deputetur dominium, illis uerò usus. Sane quemadmodum essentiale cuiuslibet religionis status esse dinoscitur, ꝙ nulla persona priuata possideat aliquid proprium, sic nec huiusmodi pauperum religio tota, quæ quidem ad abdicationem proprietatis cẽsetur sicut una persona. Quemadmodum igitur monachus uel quiuis religiosus utitur uestibus, calceamentis, cibis, ac cęteris quę usu consumuntur, ita tñ ꝙ nihil sibi appropriat quo ad priuatum dominium, nec propter talem usum efficitur proprietarius, quia ꝓprieras semper collegio reseruat, sic & de collegio istiusmodi pauperũ, summoq; pontifice intelligere debet, quicunq; de professione ipsorum sentire uult tã uerè q̃ piè. Et propterea sicut illud quod datur monacho, qualiscunq; sit intentio dantis, non in ipsius transit dominium, sed totius collegij, & subiacet dispositioni Abbatis, etiam si dãs nihil de collegio cogitet, sic quicquid datur congregationi minorum fratrum, in ius, dominiũ, & proprietatem summi Põtificis & Romanę Ecclesiæ transit, Fratres minores habent usum non proprietatem rerum rerũ, quæ usu cõsumũtur. Per bellæ collationes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

transit,precipuè cum ipſi fratres ius ſeu proprietatem alicuius rei , ſibi acquirere nulla ratione tutentur.His autem quę dicta ſunt,ſuffragatur legis naturalis dictamen, euidenter explicatum per iura ciuilia.Nam lege cauetur,q̃ non poteſt liberras nolenti acquiri,& q̃ beneficium inuito non datur,& q̃ nemo donatum aſſequi,& damnoſam ſeu lucroſam hęreditatem nemo adire compellitur.Inſuper ſicut rerum uniuerſitas, puta hęreditas,ſolo animo acquiritur, ita ſolo animo contrario repudiatur,& ſicut nuda uoluntate extraneus hęres fit,ita ex cõtraria deſtinatione ſtatim ab hęreditate repellitur.Propter quod & Iuriſconſultus Iulianus ait.Pro hęrede gerere non tàm facti,quàm animi eſt.Cui & alius,ſcilicet Iuriſconſultus,conſonat dicens. Furioſus & pupillus ſine tutoris auctoritate non poſſunt incipere poſsidere, quia affectionem tenendi non habent,licèt res ſuo corpore contingant , ſicut ſi dormienti aliquid in manu ponatur . Patet igitur per hæc uerba legis expreſſa, neminem poſſe proprietatem ſiue dominiũ,imò nec poſſeſsionem acquirere,niſi uerè uel interpretatiuè, animum habeat acquirendi.Cum igitur fratres minores animum acquirendi nõ habeant,quinpotius uoluntatem contrariã,& ſi res corpore contingant,nec dominium nec poſſeſsionem acquiruut , nec rerum huiuſmodi poſſeſſores uel dñi dici poſſunt.His autem robur præbet pontificalis auctoritas,quæ tam eminens eſt , ut omnia iura humana tranſcendat, ut extrà de maioritate & obedientia.c.ſolitę.Ad firmamẽtẽ cœli, ideſt uniuerſalis Eccleſiæ , fecit Deus duo luminaria magna,ideſt,duas inſtituit dignitates , quæ ſunt pontificalis auctoritas, regaliſq; poteſtas.Sed illa quæ præeſt diebus , ideſt ſpiritualibus,maior eſt , quę autẽ noctibus, ideſt carnalibus,minor: ut quanta eſt inter Lunam & Solem, tanta & inter reges & pontifices differentia cognoſcatur. Cum igitur tantę ſit auctoritatis poteſtas imperialis,ut nõ arctetur legibus,ſed ipſa ſit legis origo,& intantum poſsit,ut ea quæ fuerunt pro nõ factis habẽda ſtatuerit, ut patet in lege poſtliminij,qua bello captus & ſeruus effectus , decernitur ſemper fuiſſe liber & præſens , & ea quæ non fuerint pro factis habenda decernat,ſicut patet. C.de inofficioſo teſtamento, in quo de poſtliminio nulla fit mentio , & tñ iudicatur mentio facta.Si(inq̃) tãtum poteſt regalis poteſtas,multò fortius pontificalis auctoritas , quantumcunq; uſus & dominium in aliquibus rebus, ſecũdum ius ciuile cenſeantur eſſe coniuncta, decernere poterit in pſonis aliquibus eſſe ſeparata. Quod circa ordinem prædictorum fratrum minorum Chriſti Vicarius ſua auctoritate confirmans,ſic eſſe decreuit,cuius diffinitioni contraire nulla tenus licèt.Nam Gregor.ait . Nulli fas uel uelle uel poſſe tranſgredi Apoſtolicæ ſedis præcepta. Sit ergo ruinę ſuę dolore proſtratus,quiſquis uoluerit Apoſtolicæ ſedis contraire decretis.Nulla igitur poſſunt ad huius ſtatus impugnationẽ allegari iura ciuilia , nulla etiam iura canonica. Nã extra de electione. c. Romanæ Eccleſiæ,legẽ nulla concilia præſigunt,cum omnia cõcilia per Romanæ Eccleſiæ auctoritatem & facta ſint, & robur acceperint,& eorum ſtatutis Romanę Eccleſię patẽter excipiatur auctoritas.Nulla etiam præcedentium Pontificum ſtatuta obſiſtunt, ut extrà de electione.c.Innotuit, ubi dicit Innocẽ. tertius.Per prædeceſſorem noſtrum non fuit nobis adempta facultas,cum ea non fuerit prohibentis intẽtio,qui ſucceſſoribus ſuis nullum potuit in hac parte præiudiciũ generare , pari poſt eum immò eadem poteſtate functuris,cum non habeat imperium par in parem.Et hæc quidem dicta ſufficiant,ad cauillationes malignantium hominum reuellendas . Nam quantum ad teſtimoniũ ueritatis ſummi legiſlatoris Chriſti Soliſq; iuſtitiæ exemplum ſufficit, atq; conſilium. Qui cum ſit iuris naturalis ciuilis canonici ac diuini principalis origo , ſacro ſuo ſanxit eloquio temporalium rerum dominium abijciendum eſſe perfectis,cum tamen ſufficientiã quantum ad uſum eiſdem cõceſſerit,promiſerit, atq; perſoluerit.Inſuper ut quod docebat uerbo,cõfirmaret exemplo,alieno cibo uoluit ſuſtentari, ſicut Euangelica narrat hiſtoria.Et Hierony.ad Nepotianum dicit,& euidentius patet ex præcedentì reſponſione.

Artic. II.

POrrò de dominio pecuniarum,quæ ad ſuſtẽtationem præfatis fratribus conferuntur, indubitanter tenendum eſt , q̃ nullatenus ad ipſorum collegium ſpectat, cum in ipſorum regula ſit præceptum,q̃ fratres nullo modo denarios uel pecuniam recipiant, per ſe uel per interpoſitam perſonam.Et ut omnis tollatur de medio calumniandi materia , intelligendum eſt , q̃ perſona interpoſita,cui pecunia diſpẽſanda cõmittitur,intelligi poteſt recipere , ac tenere ipſam auctoritate dantis,uel auctoritate illorum, pro quorum neceſsitate releuanda donatur . Si auctoritate dantis retinet & diſpenſat,ſic ipſius eſt procurator ſeu nuntius,& dans poteſt repetere,recipere,& agere contrà eum in cauſa , ad recuperationem pecuniæ,non autẽ ille pro quo diſpenſanda committitur.Et hoc nõdebuit,nec potuit inhiberi pauperibus mendicãtibus, quin per interpoſitam perſonam,ipſorum ualeat releuari neceſsitas,quia ualdè abſurdum eſt intelligere,q̃ cuius diuiti non liceat eleemoſynam per ſeipſum,aut per alterum , pro ſua uoluntate conferre.Quod ſi reſeruet auctoritate illius , ꝑ quo diſpenſanda eſt,ei cõpetit, & in cauſam trahere & cætera agere,quę poteſt quiſquis uerum rei ſibi uendicauit dominium.Et hoc, quia profeſsioni fratrum nullatenus cõuenit, beatus Frãciſcus expreſſè inhibuit,quia ſecundum ueritatem

Diſtin.18. Nulli fas.

Fratres non recipiunt pecuniam ꝑ interpoſitam perſonam.

tem quantum ad proprietatem rei non refert, utrum quis hoc modo recipiat per propriã manum, uel alienam.Hanc autem differentiam, & naturalis ratio docet,& ius ſcriptum dictat , & reſcriptum Papale declarat:ſicut enim multum refert , utrum qui miniſtrat alicui ſit ipſius ſeruus,uel alicuius excellẽtioris perſonæ miniſter, pro cuius uoluntate & imperio miniſterium illud impendit,quemadmodum differunt miniſterium ſeruile & liberale,miniſterium humanum & angelicum , ſic multum differt,utrum ille intermedius nuntius perſonam teneat dantis, uel accipientis.Secũdum etiam ius ciuile multum differt,cum creditori debitor pecuniam ſolutu rus alicui intermediæ perſonæ committit , utrũ ille medius ſit procurator debitoris, an creditoris.Si enim procurator eſt creditoris,& pecunia perdatur antè ſolutionem , ipſi creditori perditur,& iam pro ſoluta habetur.Si autem procurator ſit debitoris,ipſi perditur, & adhuc ſoluenda eſt,non pro ſoluta habenda. Iuxtà hunc modum Dñs Grego.ix.uir utiq; tam diuino q̃ humano iure peritus,qui mentem beati Franciſci pleniùs nouerat,ſic diffinitiuè reſpondet: q̃ ſi rẽ ſibi neceſſariam uelint fratres emere , uel ſolutionem facere pro iam empta , poſſunt uel nuntium eius à quo res emitur , uel aliquem alium uolentibus ſibi eleemoſynam facere preſentare, qui taliter præſentatus à fratribus, non eſt eorũ nuntius,ſed illius potius,cuius mãdato ſolutionem facit,ſeu recipientis eãdem, qui & eleemoſynam ſibi commiſſam,poteſt ſicut & Dñs, apud ſpiritualem uel familiarem fratrum amicũ deponere per ipſum, loco & tempore pro ipſorum neceſsitatibus,ſicut expedire uiderit,diſpenſandam.Hæc uerba reſcripti Papalis.Ex quibus patenter elucet,q̃ fratrum minorum regula nõ diſcordat à uita , nec communis ipſorum modus uiuendi diſcordat à regula.Nequaq̃ igitur profitentur,q̃ nullus eis prouideat,& eleemoſynam faciat per ſe uel per interpoſitam perſonã, quia hoc collegio mendicãtium pauperum, & impoſsibile foret & ſtultum : ſed q̃ ipſi iuxtà formã in Euangelio traditam,in Euangelicis uiris pecuniam nullo modo poſsideant . Si fortè quis dicat,in carentia pecuniæ nullam prorſus eſſe ſanctitatem,non tam infert calumniam regulę pauperum,q̃ Euãgelio Chriſti,in quo Apoſtolis inhibitam fuiſſe conſtat pecuniã, ſicut & textus expreſſè dicit,& ſanctorum teſtimonia aſtruunt. Quod quidem nullatenus à magiſtro ueritatis, credendum eſt perfectiſsimis uiris fuiſſe propoſitum,niſi ſciuiſſet,ꝑ hoc meritum eis accreſcere perfectæ uirtutis,& præcipuę ſanctitatis.Cum enim magnæ ſit difficultatis, ignotas regiones, & aridas terras,ſine ſufficientia ſtipendiorum ꝑagrare,quia tales neceſſè habent,uitam iſtã trãſigere in fame,ſiti,frigore,& nuditate, omniumq; rerum penuria, ſi nullum hoc modo uiuentibus meritũ ſanctitatis accreſceret , hoc dicere, hoc profiteri,ſic uiuere,nihil aliud eſſet,q̃ inſanire.

Quare S. Fraciſcus prohibuit contactũ pecuniæ.

Verùm ſicut ex ultima præcedentis reſponſionis particula patet , penurioſæ paupertatis duodenario Apoſtolorum primò impoſitæ , duodecim ſunt utilitates eximiæ,miriq; ualoris, quas typici rationalis,duodecim lapides ꝑcioſi deſignãt. Et quia illos hoſtis hic pauperum ignorauerat, ideò margaritas has porcorum more cõculcãs, ore polluto in hæc blaſphemię uerba prorumpit. Si(inquit)in pecuniæ carentia,ſiue ut non tangeretur , ſanctus Franciſcus ſanctitatem credidit, uel perfectis à Domino inhibitam ſanxiuit: audaciter loquor coram Domino,q̃ errauit.Sed cõſtans eſt,q̃ beatus Franciſcus non ob aliud poſſeſſionem, ſeu contrectationem pecuniæ,imitatoribus ſuis inhibuit,niſi quia in hoc eſſe aliquã ſanctitatẽ,& pia fide credidit,& certa ueritate cognouit:non quia mala ſit pecunia,uel quia cenſus formaliter ſiue cauſaliter ſit in culpa , uel qa pecunia & contrectari poſsit,& nõ poſsit abſq; peccato,ſed quia inter cætera quæ poſsidentur, pecunia maximè eſt illecebroſa , & de facili eſt illectiua,& diſtractiua non ſolum imperfectorũ, ſed etiam perfectorum.Et quia Spirituſſanctο dictante percepit,q̃ ſanctitatis eſt non tñ peccata cauere, uerumetiam occaſiones peccatorum refugere,ideò ueraciter , in hoc ſanctitatem credidit,& non errauit.Quòd igitur hunc Chriſti imitatorem præcipuum,ipſius inſignitũ ſtigmatibus,aſcriptum catalago ſanctorum , & ab uniuerſa Eccleſia in ueneratione ſuſceptum,aſſerit errore deceptum fuiſſe , maximè in profeſsione & obſeruantia Euangelicæ uitæ : non ſolum ipſum impugnat,& uniuerſalem Eccleſiam,ſed qđ plus eſt magiſtri ueritatis , & Apoſtolorum eius doctrinam blaſphemat & uitam.Inſuper & profeſſores huius regulę,tanq̃ approbatores erroris, ut alter Amã ſuperbiſsimus,dignos eſſe iudicat ſententia temporalis mortis,& æternæ damnationis.Super qua quidem abſurditate, quam aures piæ audire uehementer abhorrent, ipſis zelatoribus paupertatis ſanctæ,magis lugẽdum credimus,q̃ loquendum:magis ſpiritualis Eſter imꝑplorandum præſidium,q̃ uerſandũ in pugna uerborum.Te igitur ſacroſancta Romana Eccleſia, tanq̃ alteram Eſter eleuatam in populis , ut Eccleſiarum omnium matrem,reginam,atq; magiſtram, ad defenſandam,& docendam, tam morum q̃ fidei ueritatem, fiducialiter interpellat tuorum pauperũ cœtus,ut quos genuiſti ut mater,educaſti ut nutrix, nunc etiã ut regina patẽter ac iuſtè defendas , cum idcircò diſpoſitione faciente diuina, pontificalis, ac regiæ poteſtatis ueriticem ſupremum adipiſci meruerit,ut in arduis neceſsitatis articulis,ad defenſandũ Chriſti populum pararet.Exurge igitur ſancta mater,& iudica cauſam tuam , quia ſi pauperũ hic ordo minorum,rectè profitetur ueritatem Euãgelij,tuũ eſt:ſi à ueritate in profeſsione à te ſancita deuiat,tuũ eſt:ac per hoc ſi profeſsioni huiuſmodi

Universidad de Deusto
Biblioteca

iusmodi sanctæ error impingitur, tu quæ illâ sanxisti errasse assereris', & quæ magistra ueritatis hactenus extitisti, nunc de approbatione erroris arguêris, & à quibusdam modernis præsumptoribus, uelut iuris diuini, & humani nescia derideris? Sed & tu regina mundi dignissima, defensatrix pauperum, & humilium aduocata, longè sublimius q̃ Esther exaltata in populis, & præparata in tempore Mardochei, tui Francisci uidelicet, excitare clamoribus, ut interpellare digneris ad regem, quatenus pauperum statum, quem tibi uoluit esse consimilem, & speciali quadam germanitate coniunctum, sacris tuis meritis clarificet & conseruet. Quid enim magis dat paupertatis amori fomentum, magisq; declarat prę rogatiuam & gloriam, q̃ tu forma uiuendi beatissima uirgo, & mater Domini nostri Iesu Christi, quæ adeò fuisti paupercula, ut sicut Euangelij historia sacra testatur, in ipso sacratissimo partu non haberes ubi reclinares Deum cœli, & Dominum exercituum, nisi in uia publica itinerantium, & præsepio iumẽtorum? Porrò si tu uirgo sanctissima, omnis es perfectionis exemplar, sicut perfectis imitanda est, tua cum uirginitate humilitas, sic etiam penuriosa paupertas. Constat autem, tam per Euãgelij textum, q̃ per assertionem doctorum, q̃ tu in extrema uixisti, temporalium facultatum inopia, cum Chrysostomus dicat, q̃ tu uix habuisti unam tunicam, non ad decoris ornatum, sed ad nuditatis tegumentũ, & Beda, q̃ in oblatione, & præsentatione regis regum in templo, nec unum ualuisti agniculum offerre, ideo more pauperum obtulisti par turturum, aut duos pullos columbarum. Qui igitur desiderio, professione, signaculo habitus, & obseruantiæ ueritatem in hac tibi pauperie configurari studiosius satagunt, uerè sunt de tuorum numero spiritualium Iudæorum, quorum circuncisio nõ est in carne, sed in spiritu per hilarem supportationem, multiformium penuriarum, & uniuersalem abdicationem omnium temporalium facultatum. Hos igitur uerè ac peculiariter tuos, piè digneris misericordiæ regina fauore ab hostili meursu, potenter eripere, & aduersus hunc hostem ipsorum pessimum, triumphaliter dimicare, non ut cum Aman suspensus intereat, sed ut eius humilietur superbia, damnetur proteruia, illustretur intelligentia, rectificetur uolũtas, ut spiritus saluus fiat.

Luc. 12.

Quartæ responsionis tertia particula, in qua Euangelizantium pauperum fructificatio multiformis ostenditur, eorumq; status à multiplicibus cauillationum uersutijs defensatur.

Art. 1.

MVltiformis caliditatis nequitia serpens antiquus, sanctæ matris Ecclesiæ partui semper insidias parans, uetustam Pharaonis impietatem, nouissimis his diebus renouare conatur, dum per hominem quẽdam Aegyptiacæ fraudis, malignitate repletũ, aduersus Ecclesiasticã prolem, liggerere satagit, quicquid masculini sexus natũ fuerit, in fluminẽ proijci, quicquid fœminei reseruari. Quid.n. est aliud, rationes ad uirilẽ sanctæ paupertatis spũm inducentes, calũniando reuellere, q̃ effœminatorum cordium phantasias, qui emollientium diuitiarum affluentia commendatur, approbando roborare? Ad quæ duo calumniator hic pauperũ, in hac extrema operis sui parte, omnes sui uires conflat ingenij, quosdam cauillationum modos iam pro maxima parte, in præcedentibus dissolutos, frequẽtius replicans ad oppressionem pauperum Christi, quatenus spiritu paupertatis extincto, spũales Israelitæ multiplicari nõ possint, frustrã tñ, quia diuina opitulante clementia, ut ueritas à figura non discrepet, quantò magis oppressi fuerint, tantò magis accrescẽt. Etne quis hæc, uelut nostram adinuentionem paruipẽdat, audiat Bernardum, in sermone xxiiij. sic dicentem. Si quid ad salutem pertinẽs, si quid religionis oritur, si quis quicũq; resistit, quicunq; repugnat, plane cũ Aegyptijs paruulo, Israelitici gnis necare conatur, immò cum Herode, nascentem persequitur saluatorem. Nequaq̃ ergo casu, sed prouidentia Dei gestũ esse credẽdũ est, q̃ instar Ioseph descendẽtis in Aegyptũ, ad custodiẽdas & distribuendas alimonias corporum, quem ut uerè filiũ accrescẽtem, crescere fecit Deus in terra paupertatis suæ, status Euangelizantium pauperum mitteretur in mundum, ad conseruanda, & dispensanda documenta scripturarũ, tanq̃ alimenta spirituũ, qui ẽt & sacerdotũ Christi curã gregis habentiũ, cooperatores existerent in his, quæ spectant ad salutẽ aiarum. Est aũt sacerdotalis officij opus præcipuum, reductio plebium subiectarũ in Deum, per septiformẽ influxũ Hierarchicũ. s. per eruditionẽ credibiliũ, per instaurationẽ uirtutũ, per exhibitionẽ exemplorũ, interuentionem precũ, curationem plagarũ hostilium, prænunciationẽ insidiarum, & repulsationem hostilitatũ. Et hoc quidem septiforme opus sacerdotale, scriptura sacra declarat sub septẽplici metaphora. s. architecti, agricolę pastoris, fideiussoris, medici, speculatoris, & ducis. Describitur igitur primò sub methaphora Architecti põtificale officium, pp eruditionẽ credibiliũ, secundum illud ad Cor. Vt sapiens architectus fundamentũ posui, quot.n. sunt lapides in ædificio, sunt articuli fidei in aĩo, in quo habitat Christus tanq̃ in tẽplo suo, secũdũ illud Apostoli ad Eph. Superædificati super fundamentũ Apostolorum & prophetarũ: Ipso summo angulari lapide Christo Iesu, ĩ quo oĩs ædificatio instructa crescit in tẽplũ sanctum in Dño. Et paulò post. Christũ habitare p fidẽ in cordibus uestris. Ac per hoc sibitare p fidẽ in cordibus uestris. Ac per hoc sicut se habet ædificator ad ædificiũ, sic & sacerdos ad populũ, in fidei ueritate fundandũ & promouẽdũ. Secũdò sub metaphora Agricolæ pro-

1. Cor. 3. Septẽ sacerdotis nominã, quibus ei officia explicatur.

Ephes. 2.

Ibid 3.

pter instaurationẽm uirtutum, quas irrigare debet p documenta scripturarũ, secũdũ illud Apostoli ad Cor. Ego plantaui Apollo rigauit. Si.n. Ecclesiasticus populus hortus ẽ & Paradisus plãtatus, & uirẽs multiformitate uirtutum, rectè informator plebiũ in doctrina morũ dicitur agricultor deligatus per primũ hoiem, quẽ posuit Deus in Paradiso, ut operaretur & custoditet illum. Tertiò sub metaphora Pastoris propter exhibitionem exemplorum, secundũ illud Dñi in Ioan. Qui intrat per ostium pastor est ouium, & cũ proprias oues emiserit ante eas uadit. Q̃d quidẽ facit, cũ eas p sanctitatis exẽplũ præcedit. Ideò Petrus cui Dñs dixit. Pasce oues meas, hortatur seniores siue ꝓsbyteros, ut populos sibi cõmissos pascãt, tanq̃ facti forma gregis ex aio. Hæc aũt est forma secundum documenta sanctorũ, ut quantũ pastor est præcellens respectu gregis, tantũ uita sacerdotalis sit sanctior & sublimior uita plebis. Quartò sub metaphora Fideiussoris, p.p ꝑcum interuentionẽ ad Deũ secũdũ illud Apostoli ad Heb. Oĩs põtifex ex hoibus assumptus, pro hoibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro petis. Agit igitur pontifex causas hoium apud Deũ, agere et debet cãm Dei apud hoiem suę curę cõmissum, secundũ illud. Custodi uirũ istum, qui si lapsus fuerit, erit aĩa tua pro aĩa illius. Propter quod sapiẽs in prouerbijs ait. Fili si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneũ aĩam tuã. Quintò sub metaphora Medici pp curationẽ plagarũ hostiliũ, secũdũ illud quod insinuat Lucas in parobola illius qui incidit in latrones, q̃ Samaritanus alligauit uulnera eius, infundens oleũ & uinum, designans per Samaritanũ ipsum medicũ Christum, & eos qui tenent locũ eius in expurgatione uitiorũ. Propter quod & Iacobus dicit. Infirmatur quis in uobis, inducat presbyteros Ecclesiæ & orẽt sup eum, ungentes eũ oleo sancto, & orõ fidei saluabit infirmũ, & si in peccatis sit dimittẽtur ei. Sextò sub metaphora Speculatoris pp prænunciationẽ imminentiũ periculorum, secundũ illud Ezech. Fili hoĩs speculatorem dedi te domui Israel. De quo & cõsequẽter adiungit. Quod si gladiũ superuenientẽ, hoc est imminentia discrimina, tentationũ suæ curæ commissis annunciare neglexerit, sanguis illarũ aĩarum de suis manibus requiretur. Septimò sub metaphora Ducis ferẽtis uexillũ ad repulsionẽ hostilitatũ, instar illius nobilis Machabei, qui induit se loricã sicut gigas & succinxit se arma bellica, & protegebat castra gladio. Prę est enim Ecclesiæ q̃ est terribilis, sicut castrorum acies ordinata, & deputat ad Salomonis lectulũ custudiendũ, quẽ lx. fortes ambiunt ex fortissimis Israel, oẽs tenẽtes gladios & ad bella doctissimi. Est itaq; opus sacerdotalis officij septiforme sicut dictũ est. Si igitur pp multitudinẽ errãtiũ à fide Christianus populus factus est iam similis ædificio ruinoso, quis prouidus architectus, coædificantes & consustentãtes repellit nisi adeò sibi sapiẽs uideat, q̃ solus sibi sufficiat, uel adeò stultus sit, q̃ uelit ut sub manu sua domus Ecclesiastica ruat? Iterũ si pp defectum sapiæ & uirtutũ in plebeis hoibus, coparatur ipsa plebs horto inculto & spinoso & arido, quis diligẽs & laboriosus agricola seruos collaborãtes repellit, maxime qui laborat in opere & doctrina, nisi intũ delirat, ut uelit q̃ sup humũ suã spinæ & uepres ascẽdãt? Præterea si pp deuiationẽ à semitis diuinarũ legũ, multitudo populi Christiani similis est gregi errabũdo & pdito, & in medio luporũ cõstituto, quis clemẽs pastor fugabit à seharũ ouiũ reductores ad uiã, & nõ potius gaudebit cũ Angelis exẽplo boni pastoris, qui dicit. Congratulamini mihi, quia inueni ouẽ quæ perierat? Amplius si pp multitudinẽ reatũ plebis ingredientis mãdata Dei, populus Christianus humilis est uiris alieno ære oppressis, quis fideiussor sensatus abhortebit huius oneris alleuiationẽ p multiplicationem intercessorum ad Deum, partim impetrantium remissionem, partim inducentiũ & adiuuãtium ad solutionẽ spiritualiũ debitorum? Insup p.p uarietatẽ peruersitatum in populo, tãta est tabes, tãta pestilẽtia spũalis, ut quasi oẽ caput sit languidum, & oẽ cor mœrens, ita q̃ à plãta pedis, usq; ad uerticẽ uix est in eo sanitas, quis fidelis medicus nõ dico peritos hoies ĩ arte spũalis medicinæ, sed uel canes ulcera lãbentes audebit effugare, nisi uulneratorum, atq; languẽtium, uitã uelit extinguere? Adhuc si pp multiformitatem tentationum undiq; circũstant insidiæ crudelium hostium, & quasi super capita ciuium gladij iam uibrantur, quis prouidus speculator, in profundæ & horrendæ noctis teterrimis tenebris, habere secum uigiles recusabit, qui castra custodiant? Postremò si pp scandalorũ frequentias adinuentiones scelerum & inimicorum tyrãnides, innumerabilis multitudinis strages, quasi cõtinuè fit in castris fidelium, & draco cum bestia multiformium capitum Ecclesiasticam aciem nititur oppugnare, ut truculẽter discerpat, occidat, & deuoret, quis prudens dux exercitus Dñi, recusabit cõmilitones secum dimicantes habere, qui ultrò se discrimini offerãt, & murum pro domo Israel seipsos opponãt? Porrò, quia affectus põtificis siue sacerdotis ad plebẽ, debet esse consimilis affectui patris ad filiũ, matris ad prolẽ, nutricis ad infantẽ, sicut Apostolus manifestè declarat, qui fideles p ipsum couersos mõ se dicit in Christo genuisse, mõ ut filios parturire, mõ sicut paruulos in Christo lactare: quẽadmodum filium pauperculũ sustentari, inualidã prolẽ foueri, & gementẽ infantẽ lactari nequaq̃ est patri, uel matri, uel nutrici molestũ, sed desideranile, charũ, & placitũ: sic ẽt oĩbus sacerdotibus sanctis, & pijs, magnũ debet esse solatiũ, quoties salus procuratur plebiũ subiectarũ. Propter qd̃ Dñs in Matth. Apostolos alloquẽs & successores eorũ. Messis ait multa, operarij

aduitorio religiosorum & eis ẽ debeat gratum & desiderabile.

Luc. 15.

Isa. 1.

1. Cor. 4. Gal. 4. 1. Cor. 3.

Matth. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rarij aũt pauci, rogate ergo Dñm messis, ut mittat operarios in messem suam, insinuans, q̃ bonũ pontificum nõ tã est patienter ferre, q̃ desiderãter appetere cooperatores Euangelitas, ad multitudines diuinarum mesium colligendas. Quod attẽdens Christi uicarius Petriq; successor, utpotè sanct: spiritus illustratione præuentus, statũ hunc Euangelizantiũ pauperũ, qui saluti aĩarum intenderent, tanq̃ cœlitus sibi missum, cũ hilaritate susceþit, pietate cõfouit, auctoritate roborauit, & ptãte defendit, & ut Patriarcha Iacob tanq̃ filios accrescentis Ioseph, multipliciter benedixit: piè in hoc prouidens saluti aĩarũ, & in nullo þiudicans auctoritati pontificum, tanq̃ ornans nõ deornãs Ecclesiasticã hierarchiam. Tanta.n.erat in aduentu hmõi pauperũ prædicantium raritas, ut illud Euangelicum uideretur impleri, messis quidẽ multa, operarij aũt pauci. Quod pertractans Greg. ait. Ecce mũdus sacerdotibus plenus est, & tũ in messe Dei rarus inuenitur operarius. Nã & si sunt qui bona audiãt, desunt qui dicãt, quia officium quidem sacerdotale suscipimus, sed opus officij non implemus. Quantum uerò prædicationis opus sit. Ecclesię necessarium, in se pium, & Deo acceptũ, manifestè Crisostomus ostendit sup Matt. illud tractãs uerbum dñicũ, quod discipulo dixit patrem sepelire uolenti. Dimitte mortuos sepelire mortuos suos, tu aũt uade, & anuncia regnum Dei. Ait.n. Nunquid non erat ingratitudinis natura, nõ adire cũ sepeliretur pater? Prohibuit ergo eum mõstrãs, þ nihil cœlestibus negocijs magis necessariũ esse oporteret, & neq; parũ tardare, & si ualdè ineuitabilia & incitantia fuerint quæ retrahũt. Cũ igitur sepelire patrẽ sit magnę pietatis opus, & secũdm sapientiæ dictamen diuinæ, maiori bono minus þferri nõ debeat, relinquitur, q̃ maioris pietatis est prædicare uerbũ salutis, q̃ facere opus quantumcunq; misericordiæ corporalis. Dignè quidem pro eo, q̃ spũalidiæ corporalis. Dignè quidem pro eo, q̃ spũalidiæ corporalis, lõgè maioris impietatis erit atq; þfidiæ, diuini uerbi ministris idoneis impedimẽtũ præbere. Pensatis igitur multiformi utilitate ac necessitate salutis aĩarũ, numerositate indigentium plebium, & raritate sufficiẽtium ministrorum, nulli debet uideri iniuriosum & superfluũ, si cœlesti Hierarchiæ cõplacuit, aliquos ad hoc opus, & si nõ necessitate constrictos, sed charitate inductos eligere, quos & subcœlestis Hierarchia uoluit & debuit approbare. Quod si cui fortè uidetur ordini dispositionis Hierarchiæ, nequaq̃ esse cõueniens monasticam uitã professos, ad opus þdicationis assumi, pro eo q̃ Dionysius dicit, monachos in Ecclesiastica Hierarchia non habere statum perficientium, sed perficiendorum: & Hieronymus asserit, q̃ monachus non dicentis, sed plangẽtis habet officium: & sacri canones decernunt, q̃ monachi iuxta sui nominis interpretationem solitariæ uitæ deputati, intẽdere debẽt saluti propriæ non alienæ: intelligant hmõi dicta patrum, & canonum, de ordine monastico pro eo tpe fuisse prænũciata, quo erant inter eos personæ laicales & imperitæ, nõ sacerdotales & literatæ. Nã sicut idem uir Hierarchicus docet, q̃ monachorum est purgari, illuminari, & perfici, sic ẽt illud non reticet, q̃ purgare, illuminare, & perficere, ad ordinẽ spectet sacerdotalẽ. Insuper & profesio hmõi pauperum, nõ parum distat à profesione monachorum, & quod maius est, hmõi Hierarchica opera, nõ þagunt auctoritate sua, sed ordinariorum & potissimè summi Pontificis, cuius dispositionis auctoritas, omnia iura positiua transcẽdit. Nec ad hoc feruntur secundum propriæ uoluntatis arbitrium, sed iuxtà mandatum superiorũ, à quibus instituuntur, regulãtur, castigantur, & trãsmittuntur ut ueri filij obediẽtiæ, non ut Gyrouagi uel Sarabeitæ, non secundum numerum uaguni & infinitum, sed secundum certum & determinatum, atq; utinã plures essent idonei, qui possent assumi nõ in uno angulo terræ, sed potius in uniuersalis Ecclesiæ latitudine. Nimirum hoc desiderare deberet cetus pontificum, ac cuilibet illos prohibere uolenti id respõdere, quod dixit Moses ad Iosue. Quid (inquit) emularis þ me? Quis det, ut omnis populus þphetet, & det eis Deus spiritum suum? Quãdiu ergo huiusmodi pauperes leges diuinas custodiunt, & Euangelica consilia seruant, quæ promiserũt, & saluti animarum intendunt, & sanctæ matri Ecclesiæ humiliter subsunt, si quis eos repudiandos censeat uelut þseudo prædicatores, & seductores, & gyrouagos, & penetrantes domos: subiacere debet iustę damnationis iudicio, tanq̃ Ecclesiasticę auctoritatis contemptor, fraternę gratię inuidus, & Euangelicæ ueritatis impugnator.

Sup Matth. Homil. 17. Opus prædicatiõis Deo ualdè acceptum. Matt. 8.

Num. 14

Artic. II.

DEmum ut uia præcludatur erroribus, respondendum est cauillationibus quibusdam magis apparentibus, quibus calumniator hic pauperum, uitã ipsorum in hac extrema sui operis parte deprauare molitur: uidelicet propter defectum laboris manuum, abdicationem bonorum communium, & mendicationem eleemosynarum. Nam ex eo quòd Apostolus ad Thessa. quibusdam præcipit, ut cum silentio panem suum manibus operando manducent, & huiusmodi pauperes manualiter non laborant: ideò ipsos nititur redarguere, & de ociositate uitæ, & de mandati Apostoli transgresione. Ad quod nos econtrariò respondemus, & quòd sicut patet ex textu, non præcipit Apostolus laborem manualẽ omnibus generaliter,

2. Thes. 3.

Religiosi non tenẽtur laborare manibus.

ter, quia tunc omnes qui non uacant laboritijs huiusmodi, essent in statu dãnationis, inter quos & ipse calumniator seipsum inuoluit, sed quibusdam duntaxat ociosè curiosè, & inquietè uiuentibus opus manuum imponit & imperat, ne blãditijs adulationum, & turpi quæstu uictum sibi conquirant, cum dispendio salutis propriæ & impedimento salutis alienæ. Verũ quia huiusmodi pauperes, qui suis & proximorum animabus saluandis intendunt, secundũ septiformẽ operationem Hierarchicã, in antedictis expressam, id perficere nequeunt sine adminiculo scripturarũ, ad quarũ præclarã intelligentiam peruenire nõ þnt nisi þ studium sapientiale, quod consistit in legendo, meditando, orando, contemplando, audiendo, referendo, prædicando, ideò rectè cõpetit eiusmodi studij spũalis operatio septiformis. Et quia difficultas huius studij totum hoiem requirit, iuxtà quod designatum est in Exodo, ubi præcepit Dñs q̃ uectes quibus ferenda esset arca semper essent in circulis. Quod exponens Greg. ait. Qui ad officiũ prædicationis excubant, à lectionis studio nunq̃ recedãt. Ignominiosum est .n. si tunc quis quærit discere, cũ debet quæstiones enodare. Ideò qui huic studio septiformi solicitè intendunt, quia magis est sublime in se difficile menti, expediens Ecclesiæ, & necessarium plebi, etiam si non laborent operibus manuũ, digni tñ sunt ab Ecclesia ut sustententur, secundũ illud Deut. Non ligabis os bouis triturantis in area fruges tuas. Glo. Victum non subtrahes þdicatori, ut uacet orationi & prædicationi. Et alia Glo. ibidem. Occupati in doctrina, non þnt sibi prouidere necessaria. Ex quibus breuiter cõstat, q̃ studium sapiæ cum uigilantia prædicationis, manualem laborem plenè recõpensat. Huic & sacer Ambr. consonat super illud Luc. Maria optimam partem elegit, dicens. Nec arguas eos ociosos & iudices, quos uideas studere sapientię hanc. n. cohabitantem Salomon pacificus acquisiuit. Deniq; Apostoli non putauerunt optimũ, relinquere uerbũ Dei, & ministrare mẽsis. Huic etiam concordat Hierony. Si aũt fiscellam iunco texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in sudore uultus mei comederem panem, & uentris opus solicita mente tractarẽ, nullus morderet, nemo reprehenderet, nunc aũt quia iuxtà Saluatoris sententiam, operari uolo cibum qui non perit, falsarius uocor. Ad idem quoq; facit quod super illud Psalm. defecerunt oculi mei. dicit Augusti. Non est ociosus qui tantum uerbo Dei studet, nec pluris est qui extra operatur, q̃ qui studium cognoscẽdæ ueritatis exercet. Ipsa etiam sapientia maximum habet opus, & antefertur Maria quæ audiebat, Marthæ quæ ministrabat. Hæc Augusti. Cui etiam concordat Anselmus, in libro de similitudinibus ita dicens. Tres sunt hominum ordines, orãtes, agricultores, & defensores, quos ad diuersa officia Deus in hoc mundo disposuit monachos, ut pro alijs orent, & lacte prædicationis enutriant, agricultores, ut de suo labore ipsi & alij uiuant, milites ut utrosq; defendant. Si igitur nobilius est opus monachorum, q̃ agricultorum seu militum, & illi officijs suis intendentes stipendia sua iustè merentur, multò magis & hi qui orando Deo assistunt, & ad proximos prædicando condescendunt. Nec his obstat August. in lib. de opere monachorum, cum ibi loquatur contrà quosdam hæreticos principaliter, qui uocabãtur Euchitę, asserentes monachis non licere, sustentande uitę causa aliquid operari, malè intelligentes Euangelium Christi, quos sacer Doctor per Apostoli documenta conuincit. Simul etiam arguit monachos illos, qui cum pro maiori parte essent laici, nec prædicationi, nec saluti animarum intenderent, non tamen uolebant corporaliter operari, & quanquam fuissent in seculo laborioli & pauperes, iam profesi monasticam uitã, ab alijs sumptus accipere non solum licitũ sibi, sed etiã debitum esse censebant. Contra quos Augustin. Isti (inquit) fratres temerè sibi arrogant quantum æstimo ut huiusmodi habeant potestatem. Si Euangelistæ sunt fateor habent, si ministri altaris, si dispensatores sacramentorum, si saltem aliquid habebant in seculo, quo facilè sine artificio sustentarent hanc uitam, quod indigentibus dispertiri sunt, credenda est eorum infirmitas & ferenda. Hæc August. Ex quibus colligitur q̃ quatuor generibus hominum dignè & iustè cõpetit ab alijs pasci, quãquam proprijs manibus possint laborare. I. qui alios pascunt uel uerbo & doctrina, uel altaris uiatico, uel diuinorũ dispensatione sacramentorum, uel suarum distributione facultatum. Secundum hæc igitur illi quibus aliqua prædictarum conditionum cõperit, digni sunt ut de Euangelio uiuant, illi uerò quibus plures digniores existunt, quibus autem omnes utpotè qui prædicant, celebrant, cõfessiones audiunt, & temporalium affluentiam contempserunt: maximè digni esse probantur. Quibus uerò omnes desunt & ualidi sunt & pauperes, ne ociosi & infructuosi sint sibi, & onerosi Ecclesię, iuxta sententiam Augustini laborare retinentur, nisi per hoc excusentur, q̃ eis qui præfatas conditiones habent deseruiunt & assistunt, & ideò cum eis sustentari merentur, iuxtà quod misterialiter designat in Iob. ubi dicitur quod boues arabant, & asinæ pascebantur iuxtà eos: illaq; astruitur lege sancitum qua strenuus pugnator ille Dauid, uidelicet iustè decreuit, q̃ æqua portio esset descendentium ad prælium, & remanentium ad sarcinas. Porrò si aliqui quantumlibet ideotę, ac simplices, tantę sunt deuotionis in prece, tãtæ districtionis in uita, & tãtę ædificationis in populo, q̃ eque fructificant solo exẽplo, quantum alij exẽplo & uerbo, excusant eos merita uitæ etiam si desint uerba doctrinæ. Hæc autem diximus non quia ociosos, aut ociũ approbemus, cum potius castigandos hmõdi, & ad

Num. 25.

Iob. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

opera cõpellendos censeamus, sed quia pp dissi
culratẽ studij spũalis, q requirit hoiem totum,
& pp debilitatẽ corporũ, & inexperientiã artiũ
mechanicarũ, rarus inuenit aut nullus, qui mo
re Apostoli Pauli manuali labori, & sapiæ studio
septiformi, efficaciter possit intendere. Et ideò
cõpellere hoies huic studio aptos ad opera ma
nualia, non est aliud q̃ à sapia reuocare, & filijs
Israel instar philistim, diuinorũ eloquiorum ar
ma prærripere, uel more Pharaonis operibus du
ris luti, & lateris iugoq; seruitutis importabilis,
violenter oppressos ab ingressu Religionis retra
here, & ad egressum incitare, quemadmodũ in
Exo.25. sinuat in Exodo per hoc qd Pharao dixit. Qua
re Moses, & Aaron solicitatis populũ ab operi
bus suis? Ite ad onera uestra. Vbi Glosa sacri Am
Homil. 3. sup Exo. brosij. Hodie si Moses & Aaron .1. Propheticus,
& sacerdotalis sermo, aliquem solicitet ad seruí
tium Dei, exire de seculo, renunciare oibus, attẽ
dere legi, & uerbo Dei, continuò audiet unanimes
etiã amico, Pharaonis dicentes. Videte qũo
seducunt hoies, qualiter peruertũt adolescentes
ne laborent, ne militent, ne agant aliquid quod
eis profit, relictis rebus necessarijs, ineptias sec
tantur & ocium, laborare nolunt, & ocij occa
siones requirunt. Hæc Glosa. Qua hostis paupe
rum dolus patenter detegitur, q non sicut Chri
discipulus, ad exercitia uirtutum conatur erigẽ
re, sed tãquam amicus Pharaonis, spũales Israel
filios impugnare. Alio quoq; modo calumniator
hic pauperũ statum ipsorũ deprauare contẽdit:
p eo q nihil sibi retinent in proprio uel cõmu
ni, quo non uidentur uirtutis tenere mediũ: sed
uitiositatis extremum, cum dicat Ambrosius, q
non sunt effundendæ opes, sed dispensandæ. Ve
rum cõsimil: rõne posset sancta uirginitas, oñdi
non laude sed uituperio digna, quasi extremum
non medium teneat: dum ab omni concubitu, si
ue illicito, siue concesso, se tàm mente q̃ carne
sequestrat. Quapropter diligens considerator
aduertat, q sicut aliud est medium pudicitię cõ
iugalis, aliud sanctimoniæ uirginalis, sic & aliud
largitatis politicę, aliud paupertatis euangeli
cę, Largitas nãq; politica, quia circa mundana
uersatur, possessionum terrenarum nequaquam
suadet abrenunciationem à Christo consultam:
sed potius bonorum iustè possessorum dilectio
nem moderatam, & dispensationem largam &
piam. Propter dilectionis moderantiam dicit Sa
Proue. 30 lomõ in Prouerbijs in persona uiri politici. Duo
rogaui te ne deneges mihi: mendicitatem & di
uitias ne dederis mihi, sed tantum uictui meo
tribue necessaria, uolens in hoc ostendere, q uic
tus politica tenet mediũ, & fugit extrema. Pro
pter dispensationis pietatem dicit in Ecclesia
Eccle. 7. ste pro persona rectoris Ecclesiæ. Vtilior est sa
pientia cum diuitijs, & magis prodest uidenti
bus solem. Quod ideò dictum est, quia pastor sa
piens, etiam absq; diuitijs utiliter pascit, dum
gregem ædificat exemplo, & uerbo, sed cum pia
dispensatione diuitiarum pascit utilius, dũ uer
bo, exemplo, & temporali subsidio gregi prouí
det sibi cõmisso. Et hoc est qd canon dicit, expe
dit facultates Ecclesiæ possideri. Propterea Ec
clesiastes præfato uerbo paulò ante præmittit.
Ne dicas, quid putas causæ est, q pterita tem
pora fuerunt meliora q̃ nunc sunt? stulta est. n.
huiusmodi interrogatio. In quo arguit hæreti
corum stultitiam approbantium Ecclesiæ statũ
antequam à principibus dotaretur, & reproban
tium postquam dotata est. Quibus respondet, q
utilior est sapientia cum diuitijs, hoc est Reipu
blicę sanctæ matris Ecclesiæ magis expediens,
propter uarias conditiones, necessitates, infirmi
tates, & commoditates, multiformium Christi
fidelium congregatorum intra Ecclesiasticam
unitatem, instar diuersitatis animaliũ intra ar
cam Noè, quibus ipse prælatus solicitam curam
exhibens, de pasto necessario prouidere debet
pro loco & tempore, iuxtà dictamen largitatis,
politicæ modum seruando in dispensatione. Pro
pter quod & in Agathensi concilio, prohibentur
huiusmodi, ne res Ecclesiæ sibi creditas aliena
re præsumant, ibiq; conceditur dispensationis
medium, sed interdicitur dilapidationis extre
mum. Euangelica uerò paupertas, pro eo q ad
æterna spiritum subleuat, tanquã ea quæ in cœ
lis totaliter thesaurizat perfectè ipsam profiten
ti suadet omnibus temporalibus debere nuda
ri, quo ad affectum arq; dominium, & arcta sus
tentatione necessitatis, esse contentum, quantũ
ad usum. Et hic est ipsius modus siue medietas,
q sic relinquat dominium q non reiciat usum,
sic recipiat usum q non reseruet dominium, sic
arctitudinẽ usus reseruet, q sustentationem na
turæ non deuitet, sic necessitati subueniat, q ab
arctitudine nõ recedat. Igitur propter uniuer
salem abdicationem possessionis, & depositio
nem affectus terreni: in persona huiusmodi pau
peris dicit sponsa in canticis. Expoliauí me tu
nica mea, quomodo induar illa? Lauí pedes
meos, quomodo inquinabo illos? Vbi Glo. Re
cepta solicitudine temporalium subsidiorum,
quantumlibet eximius Doctor difficilè uitat
peccatum. Et de abdicatione huiusmodi, Hie
rony. ad Lucinum. Seipsum Deo offerre Chri
stianorum, & Apostolorum est, qui duo pauper
tatis suæ in Gazophylatium ęra mittentes, to
tum censum quem habuerant Domino tradi
derunt, & merentur audire. Sedebitis super
sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus
Israel. Propter arctitudinem uerò sustẽtationis
quantum ad usum in persona huiusmodi pau
perum, dicit Apostolus ad Timotheum. Haben
tes alimenta, & quibus tegamur his contenti si
mus, habentes (inquit) non quantum ad pro
prietatẽ dominij, sed quantum ad facultatem
utendi, per quem modũ habere dicimur omne
quo utimur, & si non sit nobis ꝓpriũ, sed grat is
aliunde collatũ. Hunc modũ paupertatis tanquã
medium

Cant 5.

1. Tim. 6

medium uirtuosum mediator Dei & hominũ,
deiq; uirtus, & sapia Chrs in seipso mõstrauit, q
sicut dicit Hieron. ad Nepotianum, alieno cibo
uescbat. Hũc & Paulus Apostolus imitator ipsius
ꝑcipuus secutus est: in cuius laudibus dicit chry
sost. q nihil habet nisi corpus. Sed etiam in hoc
1. Cor. 11 exemplum se alijs præbuit, cum ait. Imitatores
mei estote, sicut & ego Christi. Igitur hunc uiuẽ
di modum tanq̃ à medio uirtutis recedentẽ ar
guere, nihil aliud est q̃ magistrum ueritatis atq;
uirtutis de excessu uitioso culpare. Propter qd
diligenter oportet aduertere, q sicut alio & alio
modo tenet mediũ à uirtute politica, & purga
toria, & animi iam purgati, sic etiã differenter
medium tenent ciuiliter, largus ex rectitudine
uirtutis, & Chrs iformiter egenus, in latitudine
paupertatis. Et hoc est quod in auctoritate præ
missa Amb. Doctor facer insinuat, quã calũnia
tor consueto more truncatã allegat. Caterũ (in
quit) non uult Dns simul effundi opes, sed dispẽ
sari, in quo explicat modum largitatis politicæ.
Sed ne quis ex hoc crederet, q modũ paupertа
tis euangelicæ non approbaret, immediatè sub
iungit. Nisi fortè ut Eliseus boues suos occidit,
& pauit pauperes, ex eo quidem habuit, ut nulla
cura teneret domestica, sed relictis omnibus, in
disciplinam se propheticã daret. Hæc Ambros.
addidit, q ut euangelicam paupertatẽ sublimi
ter extolleret, quæ iste dolose subticuit, quate
nus eandem ꝑfitentes, subdolè impugnaret. Ne
quaquã igitur huiusmodi pauperes possunt rõna
biliter argui, q discrimini se cõmittãt, ac p hoc,
q homicidæ sint sui, uel tentatores Dei. Si. n. suf
ficientiam uictus quãtum ad usum oportunum
respuerent, ut iq; seipsos necarent. Nunc aũt sic
recusant possessionis dũum, q sustentationis ne
cessarię non abijciunt usum: sic se cõmittunt di
uinæ ꝓuidentiæ, ut uiam non spernant ꝓuisio
nis humanæ, quo minus sustentari ualeãt, uel de
his quæ gratis offerentur, uel de his quę mendi
cantur humiliter, uel de his quæ per laboritium
conquirũtur. His. n. modis uixerunt hactenus hu
iusmodi pauperes in magna multitudine sexa
ginta annis, & amplius per operis exhibitionem
adeò in eis diuino impletu ꝓmisso, q nullus eo
rum cuius ad nos fama peruenit, ob defectũ ue
stitus uel uictus, mortis periculum incurrit. Ab
scedat igitur diffidentia à prædicatoribus ueri
tatis, perfectisq; Chri discipulis: cum eis repro
mittatur à Dño sufficiẽtia uictus, dicaturq; eis.
Nolite solliciti esse animæ uestræ, quid mandu
cetis, præcipiaturq; eis, ne quid tollãt in uia, nisi
uirgam tantum, ut habeẽt in Mar. Super quem lo
cum dicit Beda. Tanta debet esse prædicatoris
fiducia in Deo, ut presentis uitę sumptus quãuis
non prouideat, tũ sibi hos non deesse certissimè
sciat, nedũ mens eius occupat ad tẽporalia, mi
nus alijs ꝓuideat æterna. Hoc uerbũ totius con
fidentiæ tàm expressum calũniator puertere ni
tit, ut sic illud exponat, quãuis nõ ꝓuideat. i. tps

Duplex est diffidẽtia.

ꝓuidendi non habeat, quasi non debeat de suffi
cientia uictus confidentiam habere, nisi qñ non
potest aliud agere, ad qd non tm prædicator ue
ritatis, immò quantũcunq, imperfectus Chria
nus astringit. Propter qd ut ois calũniandi occa
sio tollat ẽ medio intelligendum, q duplex dif
fidentia est, quædã ꝓueniens ex peruersitate, quę
dã ex pusillanimitate. Ex peruersitate uenit, qñ
habet incredulitatem, uel desperationẽ annexã,
utpotè cũ quis de Deo diffidit, uel quia nõ cre
dit Deum curare humana tanq̃ infidelis, uel qa
existimat se derelictũ à Deo, pp pectã sua, tanq̃
desperatus. Et talis diffidentia & solicitudo ꝓ
cedens ex ipsa, oibus ꝓhibetur, & confidentia il
li opposita, cunctis præcipitur. Diffidentia autẽ
ex pusillanimitate ꝓueniens, est quæ habet anne
xam remissionem amoris diuini, & intensionẽ
timoris humani, & hoc stare pòt cum charitate
imperfecta, non cũ pfecta, & ideò hęc pusillani
mitatis diffidentia, & solicitudo exipsa ꝓueniẽs
euãgelicis & pfectis uiris inhibetur, & confiden
tia eidẽ opposita à pfectionis magistro iniungit
quatenus prædicatores ueritatis, algorẽ pusilla
nimitatis solicitãtis ꝓ cibo refugiant, & ardo
rem charitatis confidentis de Deo cũ prompti
tudine adperferendũ paupertatis incõmoda cõ
stanter assumant. Ad hanc quidẽ confidentiã, in
lib. de eleemosyna Aug. inuitat. Metuis (inquit)
ne ꝑmonium tuũ fortè deficiat, si ex eo opera
ri largiter cœperis? Qñ. n. factũ est, ut iusto pos
sent deesse subsidia? cum scriptũ sit, non occidet
Deus fame aiam iusti. Elias in solitudine mini
strantibus cornis pascit, Danieli in lacu, ad leo
num prædã iussu Regis incluso, prandium diui
nitus apportat, & timemus ne operanti, & Deũ
timenti desit alimentum? cũ ipse in Euãgelio ad
exprobrationẽ illorũ, quorum mẽs dubia est, &
fides parua, cõtestet & dicat. Aspicite uolatilia Matth. 6.
cœli, qm̃ non seminant, neq; metunt, nec colli
gũt in horrea, & pater uester cœlestis pascit illa.
Volucres Deus pascit, & quibus nullus diuinę rei
sensus inest, eis nec cibus nec potus deest: tu
Christiano, tu Dei seruo, tu opibus bonis dedi
to, tu Dño suo charo, aliquid existimas defutu
rum? An putas quia qui Christum pascit, à Chri
sto ipse nõ pascetur? Aut eis terrena deerunt, q
bus diuina & cœlestia tribuuntur? Vndè hæc in
credula cogitatio, undè impia & sacrilega ista
meditatio? Hæc Augustinus. Quid facit in do
mo Dei tam perfidum pectus? Quid qui Christo
omninò non credit appellatur & dicitur Chri
stianus? Pharisæi magis tibi congruit nomen.
Nam cum in Euangelio de faciendis eleemosy
nis disputaret, ut & nobis amicos de terrenis lu
cris prouida operatione faceremus, q nos post
modum in æterna tabernacula susciperent fi
deliter & salubriter præmoneret, addit scri
ptura post hoc dicens. Audiebant hæc om- Luc. 16.
nia Pharisæi, qui erant auari, & deridebant
eum. Quales nunc sunt in Ecclesia, quorum

Universidad de Deusto Biblioteca

quoſdam uidemus,quorũ præcluſæ aures,& cor-
da cæcata,nullũ de ſpũalibus, ac ſalutaribus mo
nitis,lumen admittunt:de quibus mirari nõ de-
bemus,qa contẽnãt i talibus ſeruos,qñ a talibus
ipſum Dñm uidemus,eſſe deriſum & contẽptũ.
Ad quorũ confirmationẽ exẽplum, uiduæ Sare-
ptanæ quæ pauit Eliã, conſequenter adiungit.
Luc.4. Quibus etiã conſonat illius paupérculæ uiduæ
liberalis oblatio,q̃ qñ quicquid habuit miſit,di
Vtrũ mendicare ſit meritoriũ. uino meruit ore laudari. Tertiũ quoq; calũnian
di modũ,nõ minus malignũ aliquo p̃dictorum,
calũniator hic pauperũ aſſumere nitit̃ ex mẽdi
catione eleemoſynarũ,allegans primo cõtrà eã,
ꝙ non ſit opus uirtutis, eo ꝙ nõ habet annexum
ſpũale ſolatiũ,ſed potius pœnalẽ cruciatũ: rõne
cuius Propheta eã impræcat̃ filijs impiorũ,cum
Pſal. 108. in Pſal.dicit . Nutantes transferant̃ filij eius, &
mendicent.Et ſacri canones,mendicantẽ Cleri-
Quintuplex ẽ mẽdicitas. cum aſſerũt infœlicẽ.Ad cuius cauillationis, &
conſimiliũ,repellendã calũniã,intelligẽdum eſt,
ꝙ quintuplex eſt mẽdicitatis dñia, origine, mõ,
ac efficacia,à ſe inuicẽ diſperata . Prima eſt quã
perit calamitas, & hic eſt in perſonis miſerabili
bus & egenis,annexum habens pœnalẽ cruciatũ
cũ merito,cum ſit cum patientia, qualis fuit mẽ
dicitas Lazari ulceroſi & pauperis,iacentis antè
ianuam diuitis Epulonis,uel cũ pc̃o ſi ſit cũ im-
patiẽtia.Et hãc in p̃cat̃ Propheta, & abhorrebat
ſapiens uir,in perſona loquens hoĩs infirmi, & ti
mentis p egeſtatẽ inuoluntariã, ad impatientiã
Prou. 30. cõpelli.Vndè poſtq̃ p̃miſit:mendicitatẽ ne dede
ris mihi,ſubiungit,ne cõpulſus egeſtate furer,&
periurẽ nomen Dei mei.Et hæc eſt propriè dicta
mendicitas:iuxtà qđ dicit Iſid.Ethim.li.10.Mẽ
dicus dictus eſt,quaſi minus habẽs,undè degat,
uel quaſi manu dicens neceſsitatẽ ſuã . Secunda
eſt qua parit cupiditas.Et hæc eſt in pauperibus
ſimulatis , habens annexũ cruciatũ culpabilem,
quo torquentur oẽs auari & cupidi, non tãm fa-
mę corporalis inediæ,q̃ ſpũalis neqtię p inſatia-
Iob.18. bilem auaritiæ uoracitatẽ:iuxtà illud Iob.Atte-
nuetur fame robur eius,& inedia inuadat coſtas
1.Theſ.4. illius.Et hanc diſſuadet Apoſtolus ad Theſ.Nul-
lius aliquid deſideretis . Glo . needũ rogetis uel
tollatis,in quo deſideriũ p̃hibet cupiditatis rei
alienæ,& petitionẽ ex ipſa uenientẽ, iuxtà illud
Epheſ.4. ad Ephe.Qui furabat̃ iã non furet̃,magis aũt la
boret manibus ſuis operãdo,ut habeat undè tri
buat neceſsitatẽ patienti. Tertia eſt quam perit
pigritia,& hæc eſt in pauperibus mendicantibus
ualidis & ocioſis,habens annexum cũ cruciatu
ſolatium,uitioſum tñ atq; fantaſticum.Studio-
ſum.n.refugientes laborem,& ocioſam appeten
tes uacationem, fructuoſam quietem perdunt,
& pernicioſam fatigationem incurrunt,ſcđm il-
Prou.21. lud ſapientis . Deſideria occidunt pigrum, no-
luerunt.n.quicquam manus eius operari.Et ite-
Ibid.20. rum.Propter frigus piger arare noluit,mendica
bit ergo egeſtate,& non dabit̃ ei.Et hæc mendi-
citas non ſolum lege diuina, ſed etiam lege ciui
li prohibetur. Et ut ab hac reuocet Apoſtolus:
laborem manualem iniungit, ad Theſ. cum ait. 2.Theſ.3.
Audiuimus inter uos quoſdã ambulare inquie-
tè,nihil operantes , ſed curiosè agentes : his aũt
q eiuſmodi ſunt denũciamus,ut cũ ſilentio ope-
rantes manducent panem ſuum.Cuius mandati
Glo.rõnem reddit,dicens. Qui ad alienam men
ſam frequenter accedit,ocio deditus,neceſſe eſt
aduletur paſcenti ſe . Quarta eſt quam perit in-
duſtria,& hæc eſt in pauperibus ſtudioſis, circa
diſciplinam ſcholaſticam occupatis,habẽs anne
xum cum cruciatu penuriæ , ſolatium ueritatis
inuentæ:quæ adeò mentes generoſas oblectat,ut
multi djes ærumnis, & laboribus pleni, iucundi
uideãtur & pauci prę magnitudine dilectionis,
maluntq; eã cum rubore mendicando addiſce-
re,q̃ delicatè uiuendo ignorare:qđ in pluribus ui
dimus,qui cũ mẽdicando didicerit,poſtea ma-
gnum locum in Eccleſia Dei tenuerunt.Et de ta
libus Aug.de opere monachorũ dicit,ꝙ eis bo-
na opera fidelium ſubſidio, ſupplendorũ neceſſa
riorum deeſſe non debent, cum ad erudiẽdum
aĩum ita uacãt , ut corporalia huiuſmodi ope-
ra ab ipſis geri non poſsint.Quinta eſt quam pa
rit iuſtitia, & hæc eſt in pauperibus uoluntarijs,
immunibus ab amore temporalis lucri, & torpo
re temporalis quietis,habens annexum cum cru
ciatu ſolatium,uirtuoſum & uerum,pro eo ꝙ ſic
mendicantes, ſolius mouentur amore pauper-
tatis extremæ,quam ideò amplectuntur,ut libe-
rius ſapientiæ uacent , & efficacius ad culmen
uirtutis attingant:quatenus in camino pauper-
tatis electi,ipſius penuria purgentur à crimine,
ipſius erubeſcentia humilientur in corde,ipſius
in parſimonia caſtificentur in carne,ipſius deuo
ta gratitudine cõcilientur ad proximum , ipſius
condeſcenſiua benignitate configurent̃ ad Chri
ſtum, ipſius ſublimi celſitudine ſurſum agantur
in Deum. Quod autem paupertas penurioſa, &
uoluntaria huiuſmodi efficacias habeat , ſupra
declaratum eſt , per ſanctorum auctoritates de
laude paupertatis, tertiæ reſponſionis particula
poſtrema:quanquam nullus ſanè intelligens, du
bitare quæat,quin penuria purget,erubeſcentia
humiliet,parſimonia caſtificet, gratitudo acci-
pientis beneficium benefactori conciliet , con-
deſcendenſio benignitatis configuret ad Chri-
ſtum,qui cum diues eſſet amore noſtræ ſalutis,
effici uoluit egenus & pauper : celſitudo pau-
pertatis qua quis omnia calcat, & ſeipſum cum
omnibus ſurſum agat in Deum, non ſolum pro-
pter ſpiritus libertatem , uerumetiam propter
experientiam incommodorum , quæ pauperes
comitantur, cum dicat Gregor.ꝙ mala quæ nos
hic præmunt, ad Deũ ire compellunt. Licet aũt
auaris ſit moleſta penuria,& ſuperbis erubeſcẽ-
tia,& laſciuis frugalitas , & indeuotis actio gra-
tiarum, & infidelibus cõformitas ad Chriſtum,
& deſperatis eleuatio mentis in Deum,uerè ta-
men pauperibus , ſolatium eſt penuriam pati ,
humilibus

humilibus deſpici,continẽtibus caſtigari , cha-
ritatiuis conciliari benefico, credentibus confi
gurari Chro,ſperantibus ſequeſtrari à mũdo,&
iungi Deo ęterno.Ad quorũ oĩum cõfirmationẽ
hoc ſufficit,qđ dicit Gregor.1.dial.Sicut ſuperbi
honoribus,ſic plerunq; humiles ſua deſpectione
gratulant̃,cũq; ſe in alienis oculis uileſcere ſen-
tiunt,idcircò gaudent,quia hoc iudicium cõfir
mari intelligunt,qđ de ſe & ipſi habuerũt. Qm̃
igit̃ huic mendicitatis modo,in pauperibus ue-
ris,& humilibus annexũ eſt,cum extrinſeco cru
ciatu intrinſecũ gaudium,ideò ſcđm Chryſ.re-
ctè deſignat̃,p illum caminũ in quẽ pueri deſcẽ-
dentes,ne ſtatuã auream adorarent , cœlitus ir-
rorari meruerunt. Huiuſmodi ſpũale ſolatium,
qđ uiri carnales ignorãt,eiuſq; laudatores, Pha
riſeorum more,auari derident , mulier eximiæ
uirtutis(Paula.ſ.)expiri cupiebat, iuxtà qđ Hie
ron.ſacer in ipſius laudibus,ob hoc eiuſdem de-
ſiderium admirabile prædicans,ipſamq; collau-
dans,dicit,ꝙ hoc habebat uoti, ut mendicãs p
Chro moreret̃,& unum nummũ filiæ non relin-
queret,& in funere ſuo aliena ſindone inuoluere
tur. Nequaquã igit̃ ut calumniator aſtruere ni-
titur,ea ſola mendicitas approbabilis eſt,quæ ex
mera neceſsitate,uel calamitate procedit,p eo,
ꝙ multò laudabilior eſt paupertas uolũtaria, q̃
coacta : niſi quis ita deſipiat,ut in opibus ſuper-
erogationis,neceſsitatis coactionẽ p̃ferat prom
ptitudini uoluntatis,qđ ita abſurdũ eſt, quẽad-
modum ſi paſſionibus martyrum, p̃ponat qs ſti
pendia latronũ,dum martyres uoluntariè,latro
nes inuoluntariè patiũtur . Porrò ſi quis aſtruere
uelit,mendicitatem non eſſe de genere honeſto-
rum,& laudabiliũ, qm̃ ad ipſam ex inopia rerũ,
& exigentia naturæ cõpellimus, conſimili rõne,
nec martyrium ſcõrum fuit perfectum,nec lau-
dabile, qm̃ ad illud p̃ferendum cõpellebant̃, per
uiolentiam improbam malignitatis alienæ:cum
etiã magis teneat rõnem uoluntarij, pauperta-
tis penuria,q̃ pœnalitas paſſionis,p eò ꝙ illa uo
luntariè aſſumit̃ , & uoluntariè p̃fertur, hic aũt
aliundè uiolenter infligitur, q̃q̃ uoluntariè per-
feratur.Eſt & alia cauillatio,qua nobilis & Chro
Dño accepta mendicitas, calumnioſè arguitur,
quaſi annexã habeat non euãgelicã btĩtudinẽ,
ſed mentalẽ imperfectionẽ, cum in actibus Apo
Act.20. ſtolorum ſcribitur,beatius eſt magis dare,q̃ ac-
cipere.Ex quo ſequi uidet̃,ꝙ beatiores, & per-
fectiores eſſent huiuſmodi pauperes, ſi eſſent in
ſtatu eleemoſynas dantium,q̃ ſint in ſtatu acci
pientium,beatiores utiq;,ſi eſſent in ſtatu eorũ,
qui eleemoſynas liberaliter offerũt,q̃ qui petũt :
cum dicat Hiero.ad Nepotianum, nunq̃ peten-
Sup Pſal. 103. tes,rarò accipiamus rogati.Et Auguſt.In loculis
habendis,exigẽda quoddãmodo annona, Chr̃s
non petendo , ſed p̃bendo indigentias ſuſcepit.
Ex quibus uidet̃ poſſe inferri,ꝙ ſtatus clericorũ
p̃bendas habẽtium,Chro ſit ſimilior,& p̃fectior
ſtatu mendicãtium pauperum . Verum ſi hmõi
rõcinationis fundamentum, uigilantius diſcuſ-
ſum fuerit,magis põt ex hoc oppoſitum,q̃ p̃po-
ſitum inferri.Si.n.beatius eſt magis dare,q acci-
pere , ille minimè beatus eſt , qui bona plurima
accipit,& pauca largit̃.Cum igit̃ oĩa eccleſiaſti-
ca,ſicut dicit Proſper,ſint uota fidelium , pretia
pcõrum,& p̃rimonia pauperum,ſequitur ꝙ qui-
cũq; reditus eccleſiaſticos habet , cũ longè plus
accipiat q̃ alijs largiat̃:magis erit pingui acce-
ptione miſer,q̃ exili donatione beatus.Et ècon-
trariò uerus paup,qui oĩa pp Chr̃m deſerit , &
diſpergit,non ſolum q̃ habuit,ſed & q̃ concupi-
ſcere potuit,& paucis,& modicis eſt ad ſuſten-
tationem naturæ contentus,erit ſcđm hanc rõ-
nem acceptione parciſſima minimè miſer,& do
natione largiſſiua maximè beatus.Cui ẽt concor
dare uidetur euangelicus textus, q ſcđm Chryſ.
habet in Græco:beati mendici,quia ipſorũ eſt re
gnũ cœlorũ, ubi latinus habet ,beati pauperes
ſpũ.Quibus ẽt concordat ſacer Ambr.in lib.de
offi.dicens . Pauper & ſi non habet undè reddat
pecuniam,reddit grãm. In quo certũ eſt, ꝙ plus
reddat,q̃ acceperit .Pecunia.n.numo ſoluit, grã
uerò nunq̃ exinanitur,reddendo uacuatur pecu
nia,grã uerò & habendo ſoluit, & ſoluendo re-
tinetur.Hæc Amb.Ex quibus eſt euidens, ꝙ prę
dicta ueritatis auctoritas , contrà euangelicos
pauperes intorqueri non põt.Vndè & Glo. Be-
dæ ibidem. Non illis q relictis oĩbus ſecuti ſunt
Dñm, diuites eleemoſynarios præponit , ſed il-
los maximè glorificat,qui cunctis quæ poſſident
renunciantes, laborant nihilominus operando
manibus,ut habeant undè tribuant neceſſitatẽ
patienti.His Caſsianus conſonat.Hæc eſt(inqđ) De inſtitutis monachorũ.
impartientis beatior largitas,q̃ accipientis pe-
cunia,quę non de reconditis auaritiæ theſauris
impenditur,ſed quæ de fructibus operis proprij
& pio ſudore profertur.Ex quibus habetur, ꝙ ſi
quis cum paupertate,& exercitio ſtudij ſpũalis,
labori manuum intendens, ſeipſum & alios pa-
ſcit,imitator effectus Apoſtoli Pauli , opus agit
maioris ſupererogationis, q̃ qui ab alijs ſubſi-
dia requirit,& accipit. Et ideò perfectionis om
nis amator Franciſcus,ad laborem manualem
ſectatores ſuos & filios,moderatè, ac prudenter
inducit:dum ad hoc idoneos informat , & exci-
tat, ꝙ ſic laborent, ꝙ refugiant ocium , & ſpiri-
tum non extinguant. Ad quod quãquam ſit per-
fectum & ſanctum uniuerſali pręcepto aſtringe-
re noluit, pro eò ꝙ hanc celſitudinem ſuperero-
gantis perfectionis,infirmitas corporum cũ tar-
ditate ingeniorum in hominibus noſtri tempo-
ris non admittit.Eſto igitur, ꝙ hoc modo bea-
tius ſit dare,q̃ accipere,ſecundum imitationem
Apoſtoli:non tamen ex hoc poteſt inferri,ꝙ ac-
cipientes ſint imperfecti:quia nec Apoſtoli à p-
fectione exciderũt in hoc,ꝙ ſuſtẽtabant̃ ab alijs
nec Chriſtus imperfectionis magiſter fuit,q per
fectionis euãgelicæ Doctores ab alijs ſuſtentari
ordinauit, & hoc in ſeipſo p exemplũ oſtendit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vndè Auguſt. ſuper illud Pſal. qui ꝓducit in mõ tibus fœnu. Quare uoluit egere Dñs, niſi ut daret montibus exemplum & parerẽt fœnum, nec contra pluuiam ſteriles redderentur? Hæc Aug. per pluuiam dans intelligi doctrinam qua mentes erudiuntur, & per fœnum temporalia quibus corpora ſuſtentantur. Sanè ut omnis calumniandi materia ceſſet, intelligendum eſt, ꝙ quãuis accipere comparatũ ad dare de genere operis minus ſit beatum, atq; perfectum: poteſt tamen ex ſuperadiecta circunſtantia eſſe beatius, atq; perfectius, uidelicet cum quis accipit extremæ paupertatis amore, ſecundum ſex conditiones ſuperius expreſſas, in quibus ſimul iunctis integra conſiſtit ipſius perfectio; non ſolum in abdicatione proprietatum, uerumetiam in acceptione neceſſariorum, cum uidelicet quis mendicat & accipit, ut acceptione penuriosa purgetur, uerecunda humilietur, attenuata reſtringatur & caſtigetur, grata concilietur ad proximũ, condeſcenſiua configuretur ad Chriſtum, fiduciali & alta ſurſum agatur in Deum. Quod quidem excellentius eſt, q̃ præbere alimenta paupẽribus. Vndè Hierony. ad Iulianum. Extruis monaſteria, multus à te ſanctorum numerus ſuſtentatur, ſed melius faceres, ſi & ipſe ſanctus inter ſanctos numerareris. Et Bernard. in quadam epiſtola. Volo te amicum eſſe pauperum, magis autem imitatorem. Ille gradus eſt ꝓficientiũ, hic perfectorum. Secundum hęc igitur perfectius eſt cum Chriſto egere, & eleemoſynas cum accipiẽte accipere, q̃ ſit amicum eſſe paupẽrum, ipſos pauperes ſuſtentare. Quod ergo dicit Hieron. ad Nepotianum, ꝙ nunquam petentes debemus accipere, intelligendum eſt, ꝙ loquitur Nepotiano Clerico, pro his clericis qui ſufficientem habent uictum de bonis Eccleſiæ, qui etiam nondum conſcenderant ad celſitudinem paupertatis extremæ. Et his cum habeant undè uiuant, nec uelint egere, turpe eſt accipere, turpius petere. Et quia huiuſmodi perſonis niſi ſtudij cauſa turpe eſt mendicare, ideò ſtatutum fuit in Carthaginen. Concilio, ꝙ Clericus pauper uictum & ueſtitum artificiolo quæreret. Et quia difficilẽ erat eos ad huiuſmodi labores cõpellere, ideò ſtatutum eſt ſicut patet de conſecratione diſt. 1. ꝙ nulla Eccleſia dedicetur, niſi prius dotata fuerit, ob hoc uidelicet, ut Clerici in ea miniſtrantes habeant undè ſuſtentari poſſint. Simul etiã per noua iura introductum eſt, ut Clerici ſine titulis non debeãt ordinari, ꝙ ſi ordinati fuerint ab ordinatoribus ſuſtententur. Quæ quidem iura certum eſt nullatenus eos aſtringere, qui pro Chriſti nomine uiuere deuouerunt in extrema paupertate, concurrentibus in hoc ipſum auctoritate ſummi Pontificis, & atteſtatione euangelicæ ueritatis. Qualiter autem uerbum Auguſtini, ꝙ dixit Chriſtum non petendo ſed præbendo indigentiam ſuſcepiſſe intelligi debeat, ipſe nobis aperit, cum ſubſequenter adiungit exempla de Chriſto, Elia, Zacheo, & uidua dicens. Cum quiſq; ſanctum ſuſcipit, non ſuſcepto ſed ſuſceptori præſtatur, q.d. ꝙ Dñs in ſuſcipienda annona, non quærebat propriũ cõmodum, ſed meritum alienum, non requirebat datũ ſed fructum, quo fiebat, ut Chriſto ſuſcipienti plus præſtaretur ex merito, q̃ ſuſcepto cõferretur ex dono. Quod non ſolum habet ueritatẽ in ipſo capite, uerumetiam ꝙ membris ipſius pauperibus. i. pro quibus benefactoribus eorũ in Matthęo mercedem repromittit cũ dicit. Quãdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. Et iterũ. Quicunq; dederit potum uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantum, in nomine diſcipuli, amen dico uobis, non perdet mercedẽ ſuã. Vbi Glo. Minimi ſunt qui nihil penitus habent in hoc mundo, & iudices erunt cum Chro. Valde igitur ſunt pauperes, qui nihil omnõ habent in mundo, & calice frigidæ aquæ indigent, ſed nihilominus uaide ſunt diuites, in quorum ſuſceptiones Chriſtus ſe ſuſcipi aſſerit, quibus etiam iudiciariam poteſtatem ſe cõmunicaturum eſſe prædixit. Deniq; peſſima cauillationũ otium ea eſſe dinoſcitur, qua oppreſſor hic pauperum eos eſſe uitos ſanguinum criminatur, pro eo uidelicet, ꝙ eleemoſynas accipiunt, quibus ſuſtentari deberent inualidi pauperes qui operari nõ poſſunt, & ideò quodãmodo homicidiũ perpetrãt: dum eos eleemoſynis ex pietate ſibi debitis, impiè defraudant cum Eccleſiaſticus dicat. Panis egentium uita pauperis eſt, qui defraudat eum homo ſanguinis eſt. Inſi per & Chriſti Eccleſiam homo ſanguinis eſt. Inſi per & Chriſti Eccleſiam ut dicit onerãt, & multis periculis ſe exponunt, quæ ex inopia procedunt, cũ dicat idẽ Eccleſiaſticus, propter inopiam multi deliquerunt. Ex quibus & illud habet ſequi, ꝙ paupertatem huiuſmodi ꝓfiteri ſit impium, cum non habeat annexum meritum ſed peccatum. Et hoc eſt quod finaliter calumniator egentium perſuadere molitur. ſ. ꝙ ſtatus huiuſmodi pauperũ tanq̃ peruerſus, ab uniuerſali Eccleſia reprobetur, ut uere uideat illud Pſal. in eo eſſe cõpletũ. Perſecutus eſt hoiem inopẽ, & mẽdicũ, & cõpunctũ corde mortificare. Dicamus igit̃ ꝙ cauſa pauperum defendenda, ꝙ huiuſmodi euangelici uiri, q̃ proprijs facultatibus renunciauerunt, & ſaluti aiarum intendunt, non ſunt uiri ſanguinũ, ſed uiri miſericordiæ, quorũ iuſtitię obliuionẽ non acceperũt: qm̃ ex abundante miſericordia, tẽporalia bona largiti ſunt ad ſuſtentanda corpora pauperũ, & ſpũalia bona cõtinuẽ largiunt̃ ad ſuſtentationẽ aiarũ, & ideò digni ſunt ut ab Eccleſia ſuſtẽrent qa non grauant, ſed alleuiant, multò amplius q̃ illi, q̃ Eccleſiaſticorũ reddituũ ubertate pinguẽſcũt, quos cũ & plurimi eorũ hẽre potuiſſent, multò magis ꝙ Chro illis carere uoluerunt. Hi ergo cum eleemoſynas petunt & accipiunt, nullũ paterẽ defraudant, qn potius cauſas pauperũ agũt cũ ſuis ſacris exemplis & monitis, impios homines ad opera pietatis inducunt. Nulli prorſus iniuriantur

Matth. 25

Matt. 10.

Eccle. 34.

Idem. 27.

Pſal. 108.

iniuriantur, quia hoc petunt & accipiunt, quod eis debetur. Sutẽtatio enim corporalis debetur ipſis lege miſericordiæ, tanq̃ pauperibus: & eò magis quò pauperes uoluntarij ſunt Chriſto; deuoti. Vndè Hieron. contrà Vigilantium. Non negamus cunctis pauperibus, ſi tanta ſit largitas ſtipes eſſe porrigendas. Apoſtolus docet faciendam quidem eleemoſynam ad omnes, maximè ad domeſticos fidei. De quibus Saluator in Euãgelio loquebat. Facite uobis amicos de iniquo mammona, qui uos recipiant in ęterna tabernacula. Nunquid iſti pauperes inter quorum pannos & alluuies corporis ſiagrãs libido dominatur, poſſunt habere ęterna tabernacula, q̃ nec præſentia poſſident nec futura? Non enim ſimpliciter pauperes, ſed pauperes ſpiritu appellant: de quibus ſcriptum eſt. Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem. In uulgi pauperibus, nequaq̃ intelligentia ſed eleemoſyna opus eſt: in ſanctis uerò pauperibus beatitudo eſt intelligẽtiæ, ut ei tribuatur qui erubeſcit accipere, & cũ acceperit dolet metens carnalia, & ſeminans ſpiritualia. Hucuſq; Hiero. Debetur etiam eis lege iuſtitiæ tanq̃ prædicatoribus ueritatis: quã quidem iuſtitiã exigere poſſunt, non iure fori ſicut prælati, in quibus acceptio ſtipendiorum nõ eſt mendicitas ſed poteſtas, ſed iure poli eam exigere poſſunt & debent, per modum humilitatis. ſ. pro Chriſti amore gratis petendo, ut alij mereãtur dando, & ipſi humilientur accipiendo, & ſic ſuſtententur ut euangelizent, non euangelizent ut comedant. Vndè Bernar. ad fratres de monte Dei. Cũ diues eſſet, pauper pro nobis factus eſt: & qui uoluntariæ paupertatis dedit exemplum, ipſe in ſemetipſo eiuſdem formam dignatus eſt demonſtrare. Vt enim ſciant euangelici pauperes quid eis faciẽdum ſit, ipſe etiam à fidelibus paſci uoluit: nonnunq̃ & ab infidelibus, ſed ut ſi deles faceret, uitæ neceſſaria accipere non recuſauit. Cõſtans eſt autem, ꝙ non loquitur hic de prelatis, ſed de pauperibus religioſis, quos exemplo Chriſti dicit de eleemoſynis ſuſtentari debere, non quidem poteſtatiuè requiſitis, ſed piè & humiliter poſtulatis. Huiuſmodi autem pauperes ſuſtentare pro Chriſto, non minoris eſt meriti q̃ ædificare baſilicas, ut dicit Hieronymus ad Demetriadem. Alij ædificẽt Eccleſias, ueſtiãt parietes marmorum cruſtis, non reprehendo, nõ abnuo. Vnuſquiſq; in ſenſu ſuo abundet. Melius eſt hoc facere, q̃ repoſitis opibus incubare. Sed tibi illud ꝓpoſitum eſt, Chriſtũ ueſtire in pauperibus, uiſitare in languentibus, paſcere in eſurientibus, ſuſcipere in his qui tecto indigent, maximè in domeſticis fidei, uirginum alere monaſteria, ſeruorum Dei & pauperum ſpiritu habere curam, qui diebus ac noctibus ſeruiunt Domino tuo, qui in terra poſiti imitantur angelorũ conuerſationem, nihil loquuntur niſi quod ad laudes Dei pertinet, habentesq; uictum & ueſtitum his gaudent diuitijs, qui plus habere nolunt, ſi tamen ſeruant propoſitum, alioquin ſi amplius deſiderant, his quæ neceſſaria ſunt probantur indigni. Ex his Hieronymi uerbis colligitur, ꝙ ſuſtentare huiuſmodi euangelicos pauperes, opus eſt pietatis maximæ, ac per hoc ipſos perſequendo calumniari, ſcelus eſt non patuæ perfidiæ. Nõ enim inopia uolũtaria ut his dicit, eſt cauſa malorum & multiplicium criminum, ſed ut dicit Chryſoſtomus, & ſupra habitum eſt, infinitorum cauſa bonorum. Sicut enim radix omnium malorum eſt cupiditas quæ eſt amor diuitiarum: ſic paupertas cunctorum eſt origo bonorum ſpiritualium, quæ eſt cõtemptus affluentiæ & amor penuriarum. Non ergo multi deliquerunt propter inopiam quam dilexerunt, ſed propter inopiam quam oderunt, uel certè ſicut gloſa dicit, uerbum illud intelligitur non de inopia bonorũ temporalium, ſed ſpiritualium uirtutum atq; chariſmatum. Hæc ideirco diximus, non quia commendemus effrenatam mendicantium multitudinem, aut omnem mendicandi modum, ut perfectum approbare uelimus: ſed eum duntaxat, qui annexum habet ſtudium ſapientię ſeptiformę, uel laborem manualem, cum profeſsione & obſeruantia euangelicæ paupertatis, & exercitationem perfectæ uirtutis. Quẽ quidem modum cum tota Chriſti uita & doctrina euangelica comprobet, ſi quis ipſius contrarium euangelizauerit, iuxta uerbum Apoſtoli anathema ſit. Deſinat igitur perſecutor hic pauperum, à malignis calumnijs & uerbis maledicis, nec Balaam tranſcendendo malitiam, illis maledicat quibus Dominus benedixit, ne benedictionem perdẽs cœlitus repromiſſam, maledictionem incurrat æternam. Quod ſi ceſſare noluerit, uerus pauper clamare non ceſſet. Adiuua me Domine Deus meus, ſaluum me fac propter miſericordiã tuam. Et dehinc media proſequẽs in fine concludat. Confitebor Domino nimis in ore meo, & in medio multorum laudabo eum. Qui aſtitit à dextris pauperis, ut ſaluam faceret à perſequentibus animam meam.

Gal. 1.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE,

Epiſtola, in qua mandat, ut fratres ſui ordinis caueant à frequentia diſcurſuum, ab importunitate quæſtuum, à ſumptuoſitate ædificiorum, librorum, ueſtium, aut eiborum, à prædicatione contrà prælatos coràm laicis, & à litigioſa inuaſione ſepulturarũ & teſtamentorũ.

IN CHRISTO ſibi cariſſimo fratri B. Saucelis pro uintię miniſtro, frater Bonauẽtura ordinis fratrũ Minorum Miniſter Generalis & ſeruus. Salutẽ & pacem in Domino ſempiternam. Quoniã ad hoc potiſſimum inuigilare debet ſolicita cura rectoris,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctoris, ut in commisso sibi grege meritum uirtutis accrescat, claudatur uia uitijs, & detur moribus disciplina: diligenti deliberatione præhabita, ui sum est tam mihi q̃ diffinitoribus capituli generalis, ut Ministris singulis aliqua ibidē examinata & discussa, literatorie demādarē, ipsosq; sollicitos redderem, ad eos potissimū abusus tollēdos de medio, quibus synceritas religionis inficitur, pfectionis celsitudo deprimit̄, & sanctitatis claritas offuscat̄. Sanè cū euangelici culminis obseruata pfectio, hactenus spectabiles & amabiles nos mūdo reddiderit, oiq; fauore ac reuerētia dignos: ecce iam nūc multitudine in ꝑpeliua tēdente, & remissius agētibus his q præsunt, uitiorū quædā sentes cernunt̄ succrescere, q̃ dū sacrū hoc uenerandūq; collegiū, despicabile & onerosum reddūt populis, cōuertūt in scādalū, qđ cūctis esse debuerat in exēplū. Nā frequentia discursus & importunitas q̄stus, uiles nos & graues efficiūt, ꝑ eò uidelicet, ꝙ dū paruis nolumus esse cōtēti, & ædificia sumptuosa conamur erigere, uilia summo studio q̄ritantes, nobilia p incuriā pdimus, cū murorū curiosa cōstructio, destructionē pariat animarū. Perhorreo quorūdā ꝓcaciū audaciā, qua cōtrà Patris nostri doctrinā, corā laicis p̄dicando in Ecclesia cōtrà prælatos, ipsorū acta suggillādo, cōsurgunt nō nisi scādala, iurgia, & odia seminant, & nō solū ipsorū, uerūetiā Dei ꝓuocant irā: cū diuina cōstet lege sancitū, ne qs maledicat surdo, nec ponat offendiculū corā cæco. Sed & sepulturarū ac testamētorū litigiosa & auida quædā inuasio, cū exclusione illorū ad quos animarū cura spectare dinoscit̄, nō modicū nos clero toti fecit exosos, sicut (experiētia docēte) percepimus, & ipse sanctissimus pater Pontifex summus Dn̄s Clemens, fratres oēs ad cauendū hmōi (pia prouidentia) per me uoluit cōmonere. Horum aūt omniū hāc puto potissimā rationē & causam, ꝙ ea quæ prouida cura, per totius ordinis prouidentiā, in generali capitulo statuunt̄, paruipēdunt̄ à fratribus, & habent̄ pro nihilo. Nec tñ trāsgressores hmōi, disciplina debita castigant̄. Sicq; fit diuini pmissione iudicij, ut spernentes modica, in maxima decidāt. Quia cū disciplina negligit̄, insolentiæ crescūt, ac p hoc interior negligētia circà exercitationē uirtutum, exterius ꝓcedit in scandalum per eorū patentem ruinā, qui stare uidebantur in oculis aliorū. Ex quo fit, ut sanctæ religionis splēdor præfulgidus in pallorem degeneret, sanctitatis pulchritudo sordescat, bonæ opinionis odor cōputreat, & nomē Domini blasfemetur. Ne igitur sanguis animarū nō solum nostræ sollicitudini cōmissarum, sed etiam omniū quæ ad lumen sanctæ religionis per uiā salutis incedūt, de nostris manibus requirat̄: charitatis tuæ zelum (quātū possum) efficaciori mandato duxi præsentibus excitandū, admonens te per aspersionem sanguinis Crucifixi, & per stigmata passionis eius, quæ in sacro Patris nostri corpore indubitabili claritate fulserunt: ut sicut Christi seruus fidelis & prudens, ad præfatarum extirpationem pestium toto te animi uigore succingas, tota mentis attētione inuigiles, totoq; feruore spiritus succendaris. Et primum quidem ad sanctæ orationis studium, fratres tuæ curæ commissos efficaciter incitans, ad regulæ promissæ obseruātiam synceram inducas pariter & compellas: pestiferos & insolentes nullius ferendo faciē euellens & destruens, dissipans & disperdens, uel carcerali mancipando custodiæ, uel à communitate sacri collegij expellendo, iuxtà quod pietatis & iustitiæ lex exposcit: ne dum crudeli misericordia uni membro putrido parcitur, in totius corporis sospitatem putrens corruptio diffundatur. Et quoniam paupertas est nostræ religionis prærogatiua sublimis, ne nobilis hæc margarita conculcanda porcis uiliter exponatur, discursuum causam & quęstuum, sumptuositatem, scilicet ædificiorum, librorumq;, uestium, ac ciborum, sic studeas amputare, ꝙ à professionis excellentia uitę obseruantia nō discordet. Fœdum est enim profanumq; mendacium, summæ paupertatis uoluntarium professorem se asserere, & rerum penuriam pati nolle: interius diuitum instar affluere, & exterius more pauperum mendicare. Inhibeas etiam fratribus firmiter & districtè, quia tam diuino q̃ canonico prohibetur imperio, ne Prælatorum uitam coràm populo carpant, sed potius reuerentiam exhibeant, nō tantum bonis & modestis, uerumetiam discolis, qa etiam hoc exigit sacrum mysterium Christificæ unctionis. Mandes etiam fratribus uniuersis, ut pacem clericorum omnium tàm in testamentis q̃ in sepulturis (quantum in eis est) sic studeant obseruare, ut nullam habeant contrà nos occasionem iustæ quarelæ, simulq; sęculo toti clarescat, ꝙ non commoda rerum, sed lucra quærimus animarum. Deniq; quia his & alijs deordinationibus innumeris, per statuta ordinis uià præcluditur, uolo ut per loca fratrum ea sic diligēter cōscribi, legi facias & seruari, ut sicut professione uirtutum pręcipui credimur, nequaquā morum incompositione postremi meritò cēseamur. His igitur charissime frater, tàm efficaci studio non cesses intendere, quod Deus gratum habeat, ut ego tuæ obedientiæ promptitudinē, & sollicitudinis uigilantiam, zelumq; ordinis sacri, possim non immeritò cōmendare. Et ut hoc melius fiat, uolo ut præsens series omnibus fratribus tuæ Prouinciæ per te uel per custodes (quotiens opportunum fuerit) explicetur.

Cauenda frequētia, discursus, & importunitas quæstus.

Leu. 19.

Frēs nō arguāt p̄latos corā populo.

1. Pet. 4.

Eiusdem

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS EPISTOLA altera, ad Ministros Prouinciales & Custodes, de reformandis fratribus sui ordinis.

IN Christo sibi charissimis Ministris ꝓuīcialibus & Custodibus uniuersis. Fr̄ Bonauētura ordinis eorū gn̄ralis minister & seruus. Salutē & pacē, q̄ exupat oēm sensum. Licet īsufficiētiā meā ad ferēdū onus ipositū cognoscerē manifestè, p debilitatē corporis, im pfectionē mētis, inexperiētiā actionis, & repugnātiā uolūtatis: qa tñ durū est cōtrà stimulū calcitrare tātæ cōgregationis, & summi Pontificis, ac p hoc, & altissimi Dei uolūtati ptinaciter resistēdo, sarcinæ graui, & quasi īportabili humeros supposui imbecilles, sperans de adiutorio uirtutis oīpotētis, & cōfidēs de amminiculo ur̄æ solicitudinis ī idipsum. Nā & si sit impossibile hoī q̄tūcūq; forti, īdustrio, & expto, totā tāti oneris sarcinā suis humeris baiulare, si tñ diuisa in partes, & humeris imposita diuersorū uiriliter à quolibet īportet̄, nō est quātūcūq; debili capiti, horrore quodā rei insolitę desperādū. Qm̄ igit̄ de ur̄a p̄sumo industria, solicitudine, & zeli uiuacitate, ꝙ ꝓmpti sitis ad extirpāda mala, ꝓmouēdo bona, refouēda debilia, & fortia cōseruāda, uidēs me speculatorē datū domui Israel, ne sanguis aīarū de manibus meis reqrat̄, cogitaui q̄dā nobis breuiter scriber̄, q̄ uerbotenus, si in capitulo generali fuissem, libentius enodassem. Nūc aūt qa pericula tpm urgēt, & lesiones cōsciarū, necnō & scādala mundanorū, quibus cum ordo deberet esse sc̄titatis totius speculum, in diuersis orbis partibus in tediū uertit̄ & cōtēptū, q̄ mihi de cōsilio discretorū uisa sunt corrigenda, nec penitus tacēs, nec oīnò exprimēs, nec noua statuēs, nec uincula superīducēs, nec onera grauia alligās alijs, & imponēs, sed tā q̄ annūtiator ueritatis breuiter explico, uidēs illa nullatenus reticēda. Sanè perquirēti mihi cās, cur splēdor nr̄i ordinis quodāmō obscurat̄, ordo exterius inficit̄, & nitor cōscientiarum interius defœdat̄, occurrit negotiorum multiplicitas, qua pecunia nostri ordinis paupertati, super omnia inimica, auidè petit̄, incautè recipitur, & incautius cōtrectatur. Occurrit quorūdā fratrum ociositas, q̄ sentētia est oīum uitiorū, qua plurimi cōsopiti, mōstruosum quēdā statū inter cōtēplatiuā & actiuam eligētes, nō tā carnaliter q̃ crudeliter, sanguinē comedunt animarū. Occurrit euagatio plurimorū, q ꝓpter solatiū suorum corporum, grauādo eos per quos trāseunt, nō exēpla post se relinquunt uitæ, sed scādala potius aīarum. Occurrit importuna petitio, qua oēs trāseūtes per terras adeò abhorrēt fratrum occursum, ut eistimeāt quasi p̄donibus obuiare. Occurrit ædificiorum cōstructio sumptuosa & curiosa, q̄ pacē fratrum inquietat, amicos grauat, & hominum peruersis iudiciis multipliciter nos exponit. Occurrit multiplicatio familiaritatū, quā regula nr̄a ꝓhibet, ex qua suspitiones, infamationes, & scandala plurima oriūtur. Occurrit im ꝓuida cōmissio officiorum, qua fratribus nōdū usq; quaq; ꝓbatis, nec carne maceratis, nec spū roboratis, imponunt̄ officia uix portāda. Occurrit ēt sepulturarū & testamentorum auida q̄dā inuasio, nō sine magna turbatione cleri, & maximè sacerdotū. Occurrit mutatio locorū frequēs & sumptuosa, cū quadā uiolētia & ꝑturbatione terrarū, cū nota incōstantiæ, nō sine p̄iudicio paupertatis. Occurrit tādē sumptuositas expensarū. Nā cū fratres paucis nolint esse cōtenti, & charitas hoīum refriguerit, facti sumus oībus onerosi, magisq; fiemus in posterū, nisi remedium celeriter apponat̄. Licet aūt plurimi repeiant̄, q nō sunt culpabiles in aliquo p̄dictorū, tñ oēs inuoluit hęc maledictio, nisi à nō facientibus his, q faciūt resistat̄, cū luce clarius oīa supradicta in maximū, & nullo modo dissimulādū uergāt nr̄i ordinis detrimētū, licet tepidis & indeuotis, & sc̄dm carnem sapiētibus, cōsiderātibus cōsuetudinē, & allegātibus multitudinē, quasi facilia & excusabilia ēt irremediabilia uideātur. Excitet̄ ergo cordis nr̄i deuotio, & feruor ad zelū, & eiectis negociatoribus de domo patris cœlestis, fratres oēs ad orationis & deuotionis studiū accēdatis, restringatis receptionē multitudinis, qa modis oibus uolo, ꝙ constitutio de receptione strictè seruet̄. Prauas p̄dictorū uitiorū cōsuetudines resecetis, qa licèt uideat̄ fratribus graue, reqrit tñ hoc perfectio ꝓfessionis nostrę, requirit tribulationis incursus, requirit mūdus. Clamat hoc beatus Franciscus, & sanguis Christi aspersus, & Dn̄s de excelsis. Ociosos stimuletis ad laborē, uagātes cōpescatis ad quietē, īportunè petētibus imponatis silētiū, intentos exaltandis domibus profundius deprimatis, familiaritates quærētes, arceatis ad solitudinem. Officia prædicationis & confessionis, cū multò examine īponatis. Cōstitutionē de testamētis olim factā, & de nouo de sepulturis, faciatis artius obseruari. Locorū uerò mutationē, nullatenus cōcedatis alicui ante capitulū generale. Nā de cōsilio discretorū, pp scādala uitāda iuxtà p̄decessoris mei mādatū, hoc mihi reseruo districtè p obediētiā iubēdo, ut nullus deinceps locū mutet sine mea licētia spāli. Discāt ēt fratres modicis esse cōtēti, qa uehemēter & sapiētibus & rōnabiliter formidat̄, ꝙ oportebit eos modicis esse cōtētos, uelint nolint. Si igit̄ obediētes fueritis uerbo p epistolam, & hoc p uisitatores intellexero, quos uolo sup p̄dictis corrigēdis, tā in capitibus q̃ in mēbris diligētius uigilare, grās agam oīum cōditori, & uobis. Quòd si aliter (quod absit) acciderit, indubitāter sciatis, ꝙ nullatenus patieretur cōscientia mea, p̄dicta sub silētio pertrāsire.

Licet

Universidad de Deusto
Biblioteca

Licet.n. non sit mei propositi nouis uos uinculis inodare, oportet me tñ cõscientia cõpellẽte totis uiribus extirpationi intẽdere p̃dictorũ, quatenus uitatis scãdalis (ut tenemur regulæ quam uouimus, sine cuius obseruatione saluari nõ possumus) ueritatẽ p̃spicaciter uideamus, & ip̃leamus p̃fessionem, & totis uiribus puritatẽ custodiamus. q̃ impugnat̃ euidẽter ex oibus supradictis. Datũ Parisius &c. Hanc aũt literã legi in singulis conuentibus uestræ prouintiæ faciatis.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE, de contemptu sęculi collatio.

NOTA septem sunt in mũdo, quæ si hõ bñ perpẽderet & attẽte cõsideraret, facile mundũ cõtẽneret, uinceret, & fugeret, & ad seruiendũ Deo se cõferret. Deo.n. seruire regnare est, sed mundo seruire est seruitiũ p̃dere. Primũ est labor, amatores mũdi fatigãs. Quis.n. in honore sine dolore? In p̃latione sine tribulatione? In sublimitate sine uanitate esse poterit? Vnde dãnati in fine dicent Sapiẽtiæ. v. Lassati sumus in uia iniquitatis & p̃ditionis, ambulauimus uias difficiles. Reprobi hic fatigant̃ in desiderijs, postea cruciant̃ in tormentis. Magna est p̃inde securitas cordis, nihil habere cõcupiscẽtiæ secularis: mã si ad terrena adipiscẽda inhiat, securũ trãquillumq; nullatenus esse põt, q̃a aut nõ habita cõcupiscit ut habeat, aut adepta metuit ne p̃dat. Nolite ergo charissimi diligere mundũ, neq; ea q̃ in mundo sunt. s. delitias & diuitias. Beatus hõ q̃ scit Christũ Iesum, ẽt si alia nescit. Infelix q̃ scit oĩa alia: illũ aũt nescit. Vndè uersus. Hoc est nescire, sine Christo plurima scire. Si Christũ bene scis, satis est si cętera nescis. Secundũ est negligẽtia melioris boni, ex amore mundi. Amatores.n. mundi adeò intẽti & diligẽtes sunt circa bona terrena acquirẽda, q̃ oẽs negligũt eterna. Amator.n. mũdi huius, quãtò amplius Dei obliuiscit, tãtò plus à Deo deficit, & mẽs ipsius obdurescit. Quãtò q̃s malis adhæret, tãtò minus intelligit bona q̃ p̃dit. Cõtẽnentes ẽt Deũ minimè sentiũt quãtum sit mali quod ipsi agũt. Sancti etenim uiri q̃a nihil huius mũdi diligũt, sed cœlestẽ patriam appetũt, magna trãquillitate uiuunt. Huius autẽ mũdi fœlicitas magna est infœlicitas. O q̃ fœlix est cui datũ est mundũ cõtẽnere & Christo seruire, nõ libertate melior est seruitus Christi. Tertiũ quod nos excitare debet ad contẽptũ mundi & rerũ tẽporaliũ, est uanitas ipsarũ, lætitia sęculi uanitas est. Cũ magna expectatione sperat̃ ut ueniat, & nõ põt teneri cũ uenerit. Et trãseũt oĩa, & euolãt oĩa, & sicut fumus euanescunt, & uæ q̃ amãt talia. Vñ q̃dã. Præterit ista dies, nescit ori go secundi. An labor an requies sit, trãsit gloria mũdi. Ecce mũdus trãsit, & cõcupiscentia eius.

Septẽ inducũt ad cõtẽptum mundi.

Sap. 5.

Quid ergo uis, anamare tẽporalia, & trãsire cũ tẽpore, an Christũ amare & in ęternũ uiuere? Vñ plecti utri indetinenter breuitatẽ præsentis uitę respiciũt, quasi quotidie moriẽtes uiuũt, & tãto solicitius ad nẽtura se præparant: quãtò & nulla esse trãsitoria semper ex fine pẽsant. Immensum est quod sine termino sequit, & parũ est quicqd finit. Et quò uerius summa cognoscũt, eò subtilius terrena despiciũt, q̃a illuminatæ mẽtis oculos cõsiderationis sęterna figũt. Et ideò gaudia præsentis uitę q̃ iniusti ęstimãt magna, ipsi deputãt ut stercora. Et ea q̃ ieculi amatoribus chara sunt, ipsi uelut aduersam rem fugiũt. Alienos.n. sciũt eẽ à Deo, q̃bus hoc seculũ ad oẽ cõmodũ p̃sperat̃. O gens sine cõsilio, & sine prodẽtia. Vtinam saperẽt & intelligerẽt, ac nouissima p̃uiderent. Saperẽt, dãnatorũ multitudinẽ, saluandorũ paucitatẽ, & tẽporaliũ rerũ uanitatem. Intellige rent tria. s. pẽtorũ multitudinẽ, bonorũ omissionẽ, & tẽporis amissionẽ. Prouiderẽt tria. s. mortis periculũ, extremũ iudiciũ, & æternũ supplicium. Mors quasi ad oculũ demõstrat esse cõtemnenda, quæcũq; in hoc mũdo ab impijs quærũtur. s. diuitias, delitias, & honores: labor quærentiũ diuitias uanus ostendit, cũ hõ nudus in terrã reuertit. Et labor delitiarũ inutilis p̃bat̃, q̃a corpus nutritũ delitijs, uermibus esca parat̃. Ambitio honoris infructuosa cognoscit̃, q̃a hõ sub terra cõditur, & hoies & iumẽta uadunt sup eũ Aug. Nolite ergo charissimi diligere mundum, neq; ea quę in mũdo sunt. Dimittamus hęc uana & inania. Cõferamus nos ad solã inquisitionem eorũ, q̃ finẽ nõ hñt. Vita hæc misera est, mors incerta subitò obripit, & post hæc negligẽti suppli cia luenda sunt. Redite ergo præuaricatores ad cor, & adhærete illi q̃ nos fecit. State cum illo & stabitis. Fallax & uanus est mũdus, finis dubius, exitus horribilis, iudex terribilis, & pœna infinibilis. Quartũ nos ad mũdi cõtẽptũ solicitãs, est fugacitas gloriæ mũdanæ. Dũ.n. libẽter ac iucũdissimè morat̃ hõ in mũdo, diuq; uicturũ se arbitrat̃, subitò rapitur à morte & aĩa segregatur à corpore, pergitq; miserijs plena, tremẽs ac dolens, in regionẽ penitus ignotã, occurrantibus sibi dæmonibus &c. Vbi sunt amatores huius seculi, q̃ ante paucos dies nobiscũ fuerũt? nihil ex eis remãsit nisi cineres & uermes. Attende diligenter, qui sunt uel fuerũt. Hoies fuerunt sicut & tu, comederũt & biberunt, duxerũt in bonis dies suos, & in punctο descenderũt ad infernũ. Hic caro uermibus, illic aĩa sempiternis deputat̃ incendijs. Nolite ergo fratres diligere mundũ, sed sequimini Christũ q̃ dixit. Regnũ meum nõ est de hoc mũdo. Ad cœlestem patriam toto mẽtis desiderio suspirate, ut ipsam finialiter cõsequamini. Nõ sunt hic uera solatia, sed ibi potius est uera uita, ubi nunquã mors timebiẽ. Quintum quod nos ab amore mundi retrahere debet, est periculũ in quo sunt hoies existentes in mundo. Quid.n. faciũt hoies seculares secundũ seculum uiuentes,

Fugit gloria mũdi.

Ioan. 18.

Periculũ i mundo.

Vanitas tẽporaliũ.

uiuentes, q̃ p implicant se peccatis, & confodiũt animas suas, magnis uulneribus suorũ peccatorum, intantũ p nõ possunt ea sentire. A dulteria, fraudes, furta, mendacia, & cuncta mala diffusa sunt. A maximo usq; ad minimũ, oẽs sequuntur auaritiã. Vnus quisque ad uxorẽ proximi sui inhiebat. Quilibet qũo substantiã suam faciat ampliorem excogitat. Nullus uel pauci qualiter animam suã saluent. O quantũ exultat nunc diabolus. Oẽs in procliuo uitiorũ sunt. Nullus uel pauci cõuertuntur, cuncta nobis superflua sunt expensa, terrenis inhiamus, terrena sapimus, Deũ & eius mãdata contemnimus, terribilia iudicia audientes nõ obstupescimus. Nolite ergo charissimi diligere mundũ neq; ea quæ in mũdo sunt, quia iacula Diaboli sunt, sed seruiamus Christo. Nihil est melius & utilius bona uita. Sextum nos solicitans ad fugiendũ de mundo, est mutabilitas rerum tẽporalium. Vnde legitur quendã philosophum dixisse. Qñ cogito de pace & quiete, quæ est in corde puro, & de delectatione quæ est in intellectu Deũ cõtemplante, de securitate & de spe quæ est in corde Deũ diligente, tunc iudico p talibus intendere nihil aliud est, q̃ deiformiter uiuere. Cęcus est qui alijs deditus est, quia deificũ est, omne quod creatũ est. Quæ est ista uita nostra nisi cursus ad mortẽ, & quid est uiuere nisi diu torqueri? Si.n. subtiliter pensetur, omne quod agitur pœna est, miseria est. O amatores mundi ad quẽ laboratis finẽ, cur uosmetipsos affligitis circa nihil, cũ creatorem oĩum possidere ualeatis? Quid amplius quæritis? Quid homini sufficit cui conditor ipse nõ sufficit? O filij hominũ usq; quo graui corde, ut quid diligitis uanitatem & quæritis mendaciũ? Nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo sunt. Quicunq; ergo uult ad terrã promissionis peruenire. i. gloriã supernæ patrię obtinere, necesse est ut per uirgã crucis transeat mare rubrũ, ab Aegypto intrans desertum, uitã delitiosam, & tenebras peccatorum deserens, assumat uitã laboriosam, & moriatur cũ Christo in cruce pœnitentiæ, ut sic in hora mortis suę mereat̃ audire illud dulce uerbum quod dictum est latroni. Amen dico tibi, hodie mecũ eris in paradiso. Septimũ & ultimũ quod nos debet compescere ab amore rerum mundialium, est occultũ uulnus peccati, quod bona mũdi suis amatoribus infligunt. Difficile enim est ut inter uanitates seculi quis positus à uitijs maneat illibatus, proximus periculo diu tutus non eris. Fœlix est ergo illa anima q̃ huiusmodi delectationibus oblectatur, ubi turpitudine nulla inquinatur, sed ueritatis securitate purgat̃, quã ita delectat lex Dei, ut oẽs delectationes lasciuiæ uincat. Cui ergo sapit Christus, amarus est illi mundus, quia gustato spiritu Christi, desipit oĩs caro. Vndè beatus August. ad Dñm. Peto ut omnia mihi amarescant, ut tu solus dulcis animæ meæ appareas, qui es dulcedo ineffabilis p quam cuncta amara dulcorant. Tua enim dulcedo, Ste

Ose. 4.

Iuer. 5. 6.

phano lapides torrentis dulcorauit. Tua dulcedo, Laurentio cracticulam dulcem fecit. Pro tua dulcedine, ibant Apostoli gaudẽtes à conspectu concilij, quoniã digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Ibat Andreas securus & gaudens, quoniam ad tuam dulcedinem properabat. Pro hac emenda, pellem propriã Bartholomeus dedit. Pro hac gustanda, ueneni poculum intrepidus Ioãnes potauit. Hanc ut gustauit Petrus, omniũ inferiorum oblitus, clamauit quasi ebrius dicens. Dñe bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula. Hic moremur & contemplemur, quia nullo alio indigemus. Vnã scintillam dulcedinis iste gustauit, & omnem aliam dulcedinem fastidiuit. Quid putas dixisset, si magnam illam dulcedinis multitudinem diuinitatis gustasset, quã abscondisti timentibus te? Hãc dulcedinem tuam ineffabilem & illa gustauerat uirgo Agatha, de qua legimus q̃ lætissima & gratulanter ibat ad carcerẽ, quasi ad epulas inuitata. Hãc (ut reor) & ipse gustauerat qui dicebat. Quam magna multitudo dulcedinis tuę Domine, quam abscondisti timentibus te. Et iterum. Gustate & uidete quoniã suauis est Dñs. Hęc August. Qui ergo nihil de ista dulcedine Dei gustat, sordidari terrenis desiderijs non euitat. Magnum donum Dei est, uitia & delitias huius mũdi abdicasse. Vlulate ergo miseri dilectores huius mundi, qui corpus ante tempus destruitis, & animã interficitis. Vnde infirmitates multæ, & mors tam repentina, nisi ex ciborum nimia copia, & frequenti mulierũ usu? Dum dulciter creditis, certè deluditis uosmetipsos, pro corpore obliuiscimini animam, & ecce corpus simul cũ anima ante tempus destruitis. Epulamini & inebriamini, non enim post mortem amplius facietis. Seminate corruptionem, & de corruptione colligetis diuinam sententiam, quam iustus ille iudex dabit in magno iudicio Dei dicẽs. Ite maledicti in ignem æternum. Heu cor lapideum, si cum talem tibi cogitas ob huius mundi parua solatia iminere sententiã non formidas. Sed forte quis dicat, q̃ uir qui in peccatis uixit toto tẽpore uitæ suæ, in mortis articulo accepta penitẽtia à Deo ueniam obtinebit. Heu q̃ uana suspicatio, & falsa meditatio. Rarò accidit ut in morte mereatur diuinam obtinere indulgentiam, qui dum sanus est & ualidus, Deum offendere non formidat. Hoc teneo, hoc uerum puto, q̃ ei non bonus est finis, cui semper fuit mala uita. Pretiosa est in cõspectu Domini mors sanctorum eius, ait psal. mors uerò peccatorum pessima. Nolite ergo charissimi diligere mundum, neq; ea quæ in mundo sunt, sed fugite de medio Babylonis. Exite de Vr Caldeorum, incẽdio, scilicet uitiorum. Fugite & saluate animas uestras. Consolate ad urbes refugij, ad loca uidelicet religiosa, ubi positis de præteritis agere pœnitentiam, in præsenti obtinere gratiam, & fiducialiter futuram gloriam præstolari.

Pſal. 30.

Pſal. 33.

Notã.

Pſal. 115.

Eiusdem

Universidad de Deusto Biblioteca

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS EXERCITIA quædam spiritualia.

VT IN uirtutibus cõferueris oportet te habere exercitia spũalia qbus aium tuũ occupes, qa nisi sic nõ poteris in uirtutibus pseuerare. Primò igit exercebis te in orõne, tali mõ & tpibus istis feruenter. Ante cuiuslibet operis uel facti inceptionẽ, Dñm inuocabis & modicũ orabis cũ tali oratiũcula. Deus in adiutoriũ meũ intẽde. Miserere mei Deus, uel huiusmodi. Itẽ qñcũq; audis cãpanã sonare orabis, uel qñ audis pulsare horas, has orõnes feruẽter ab intra facies, & ita facias, q si iuxtà alios fueris, illi nõ cõsiderẽt q ores. Scd̃m tuũ exercitiũ erit istud, uidelicet ut feruẽter pponas qñcunq; audis sonare cãpanã, generaliter te emẽdare, breuiter cũ orõne p modulũ unius pater noster. Anteq̃ notabile opus facias, breuiter cogitabis, qualiter proposuisti te habere ĩ priori pposito. Itẽ de mane semp ppo nas qualiter te p totã diẽ uelis habere, & hoc anteq̃ facis facta tua extrinseca, & qñ facis factũ aliqd' cogitabis breuiter, qualiter pposuisti. Itẽ ter uel quater in die, ppones feruenter cõtra superbiã. Tertiũ exercitiũ erit de aliquo bono cogitatio, qñ tẽpus uacauerit. Habebis.n. qualibet die unã memoriã spãlẽ, de qua cogitabis sæpè, & ad quã cursum habeas. Habebis.n. Dñica die de regno cœlorũ. Feria secũda de extremo iudicio. Feria tertia de beneficiis Dei. Feria quarta de morte. Feria quĩta de pœnis inferni. Feria sexta de passione Dñi. Sabbato de Dña nostra, & pctis ppriis. Passionẽ tñ Dñi in qualibet die cũ materia diei, & cũ beneficiis Dei habebis. Et in qualibet hora matutinali, primæ, tertiæ, &c. de passione illius horæ, cũ pauco de materia illius Diei cogitabis. Sic igit cogitãdo, & tua facta faciẽdo spero q tẽpus cõpetẽter expẽdes. Quartũ exercitiũ erit, ut quotidiè te exerceas ĩ operibus humilibus & despectis, sem p eligere locũ vilissimũ, & teipsum ex toto corde despicere, nulliusq; laudis dignũ te reputare, sed totũ ascribere Deo, siue lauderis siue uitupereris nõ curabis. Esto cõsiderãs teipsum & inuenies, q nõ es aliqua laude dignus, sed oĩ opprobrio dignissimus. Cũ.n. es iuxta alios habebis te taciturnè, uerecũdè, & mansuetè, tñ sicut decet. Quintũ exercitiũ erit, ut oĩa signa sup biæ deuites. ſ. clamorẽ in loquẽdo, & sic de aliis. Sextũ exercitiũ erit, ut sæpè cõsideres ĩ qbus te male habeas, ubicũq; fueris, & nõ pmittas aliqd' paruũ uitiũ trãsire no iudicatũ, qa q parua nõ reputat in maiora sæpe cadit. Septimũ erit, ut præcipuè ubicũq; fueris oculos tuos custodias, qa ex incustodia oculorũ infinita mala eueniũt, ergo præcipuè custodi oculos. Octauũ exercitiũ est, cõsiderare aliorũ bona, & nõ mala. Cũ.n. uideris aliquẽ peccãtẽ, cogitabis q si ipse haberet tãtã grãm à Deo sicut tuipse, multũ feruẽtius emendaret se q̃ tu. Si aũt uideris aliquẽ aliqd boni facere, cogitabis qualiter posses illud imitari. Nonum exercitiũ erit, ut omnia quæ uideris & audieris ab hoĩbus, ad bonũ trahas, & sic nõ suspicaberis. Decimũ exercitiũ erit, ut semper ubicũq; fueris habeas te morigeratè & cõpositè ab extra, ne aliis exhibeas malũ exẽplũ, qa exterior incõpositio est signũ indeuotæ mẽtis. Vndecimum exercitium erit, ut semp ubicũq; fueris uideas, ut illud nõ facias cũ quo alicui possis pbere malũ exẽplũ, uel unde alius posset suspicari, quia ualde periculosum est aliis præbere malum exemplum. Duodecimum erit, uiriliter tentationibus resistere, & à carnalibus te abstinere & abstrahere, quia in illo salus non est. Vltimum erit, ut semper stes in timore & habeas te uerecũde, & ita custodi te solus, sicut qñ es cum aliis. Nã Deus oĩa uidet q̃ facis. Hęc exercitia in cõi inquantum potes facere studebis, & Dñm diligenter rogabis, ut uelit tibi dare gratiã ad faciendũ ea, quia sine ipso nihil potes facere, &c. Redeã ab exterioribus ad interiora, ab interioribus ad superiora conscendam, ut possim cognoscere, uñ uenio aut quo uado. Quid sum, & undè sum, ut ita ex cognitione mei, ualeã peruenire ad cognitionem Dei. Quantò namq; in propria cognitione proficio, tantò ad cognitionem Dei accedo. Vndè uenio. Secundum exteriorem hominem, de parentibus illis qui me fecerunt, ante damnatum quàm natum, peccatores peccatorum in peccato suo genuerunt, & de peccato nutrierunt. Quid sum ego, homo de humore liquido. Sum enim in moneta conceptionis, de humano semine conceptus, deinde spuma illa catha modicum crescẽdo caro facta est, postea plorans, & eiulans, traditus sum huius mundi exilio, & ecce iam maior plenus iniquitatibus. Iamiam præsentabor ante districtũ iudicem. Tunc dicetur de me. Ecce homo & opera eius. Cogita hæc profundius.

Quid meditãdum singulis diebus.

Explicit pars prima Paruorum Opusculorum D. Bonauenturæ.

VENETIIS M D LXIII.

Apud Dominicum Nicolinum.

...mirr. vnc. ʒ. terantur ꝛ distemperentur cauliū: ꝛ fiant inde pillule: quoniam he pillule flegma grossuz ꝛ nigraz date i potu pluries pau... ꝛ deponent radicez morbi omnino: sed post eas su... sunt in potu medicine calefactiue ꝛ attenuatiue: ...niaz magni iuuamenti sunt in his: sed vehemētis no... iuuamenti sunt in corporibus calidis ꝛ siccis. Dixit nō vi... in his vtilius medicamine chiri citrini: cum idem non desiccet corpus: nec calefaciat ad moduz alioꝝ. Sed da... dz in mēse octano al' octobri in potu quolibet die i quātitate cerat. vi. cū aqua calida mane successiue per. l. dies nulla facta comestione post illud vsqz ad meridiez: deinde dimittatur potus eius per. xv. dies: deinde potus fiat silr per. l. dies successiue: ꝛ dimittatur silr postea per. xv. dies: sed transactis dieb' ducentis potus eius fiat in vno die ꝛ dimittatur per duos dies sequentes: ita ꝙ per. ccc. dies fiat potus eius: euitatis coitu: impetu: vino calido vetusto: multa dulcedine: ꝛ oleribus grossis: tñ in quātitate potus eius addenduz est ꝛ minuēdū ad modum etatis ꝛ complexionis: vnde sanato dolore vti debet patiens ...xatione: cauendo repletionem ne subuertatur dolor. Dixit si non poterit illud bibere per annuz vnum: bibat per dimidiuz annuz a medio autūni vsqz ad medium veris. Dixit: hec sunt epithimata ad mitiganduz dolorē conferentia reumati. ℞. origanuz ꝛ mentastruz: ꝛ coquēdo ea in aceto dum liquefiant: cū eis fiat epithima super locuz pluries: qm̄ mirabile erit in podagra calida. Dixit ego vidi dolores frigidos mitigari velocit cuz ceroto confecto cuz euforbio ꝛ nitro: eo ꝙ attrahit ꝛ dispergit dolores vehementes. Et vidi ipsos mitigari cuz empla...is sinapis ꝛ ficus mirabiliter posito frequēter super lo...n dum rubefiet: sed balneū aque dulcis his est malū: laborantibus ea de colera bonuz est quoniā contēperat ...ram rubeā. Dixit melius erit quādo ex eo fiunt am... ꝛ emanāt ad modū aque: tamē hoc faciunt empla... rubificatiua: in quibus ponuntur sinapis ꝛ cantari... Dixit ꝛ alia similiter si in emplastro ponuntur: dixit ...Gion laudo hanc curam: quoniā mitigat: ꝛ dissoluen... fortes subtilem partē residuā reddit solidiorē ad mo... lapidis: nō sicut faciunt calista ꝛ leuia que maturāt ꝛ dirāt. Dixit q in cura podagre his solis vtiꝭ absqz aliis ...nibus positis cū eis q̄ lenifaciūt ꝛ mollefaciunt podagr reddēt i fine vite ipsius ad formā penatoꝝ: ꝙ si ex violentia doloris omnino cura fit cuz eis ꝛ aliis similib': compone ea cuz lenificatiuis: ad conuertenduz articulos ad naturam ipsoruz. Dixit poni possunt loco medicinarum rubificatiuaruz vt non inferant malū vestigiuz emplastra cōfecta cū oleo vetusto euforbio armoniaco bdellio galbano castoreo nitro ꝛ adipe anatino ꝛ sūmarie cuz rebus calefactiuis. Dixit hec cura est ad flegma grossū in quo color articuloruz erit vt color terrestris qđ est soliduz ꝛ potens. Sed ad apostema molle quod cōcauū reddit digitus valet adhesio facta cuz aloe: calefactio facta cum sale ꝛ balneuz calefactiuū ꝛ desiccatiuū confert valde prius secutis calefactionibus cū nitro trito sale ꝛ aliis medicinis que attrahunt humiditates de poris.

Dico Fex aceti adeps vetustus ꝛ calx viua posita in emplastro conferunt apostemati moli: ꝛ magni iuuamenti erunt si fuerit super genu. Et granatum acciduz coctuz duz liquefiet emplastratuz super illō ad modum vnguenti valde confert: etiam rutha mixta cum succo lactuce.

Dixit Si articulus dolet ex supabundantia sanguinis minutio fiat: deinde regendus est pa... cuz eis que non multiplicant sanguinez: ꝛ multipli... cuz carnes: dulcia: vinum: ꝛ paucuz exercitiuz ꝙ si ... hec oia euitari omnino bonum erit: sinautem ad cauenda sunt in vere ꝛ estate: cuz sit vtilius ne de... reumata sanguinolenta in articulis ipsorum. ...nfert reumatibus flegmaticis si sudorem opera...

do de ventre humores aqueum: tñ nociui sunt stomaco. Et iam extimant quidaz ꝙ sint violente frigiditatis valde. Ideo cōponunt cuz eis zinziber piper ꝛ ciminuz: vt si sic esset non educerent flegma: frigidi tamen sunt; verū tamen sumens ipsos in potu non appetet in ipso die cibū sed cōpositio cimini ꝛ zinziberis bona est: quoniā sustinet stomacuz remouendo ipsum de corruptione. hermodac. vnde melius his omnibus est aloe mixtuz cuz eis quoniā subuenit eis. Qđ si volueris cuz eis laxare: cōpone cū eis aloe ꝛ scamoneaz: qm̄ conferunt: sinautez: cōpone cuz eis ciminū ꝛ zinziber. Dixit tere alleuz bñ ad emplastrandū cuz eo podagram si fuerit ex humore grosso dū fient ampulle: deinde dissolue emplastruz lauando locuz cuz sale ꝛ aqua qm̄ bonū erit: si hz res naturales i ꝓprietatibus.

Dico Ego video ꝙ natura medicinaꝝ prohibitiuaruz ad descendenduz reumata ad articulos est frigida ꝛ sicca ad infrigidanduz cōplexiones aliis coniunctionem mēbroꝝ fortiū ꝛ ea affligenduz vt prohibeant ne expulsio superfluitatis fiat ab eis. Dico prout vidi hoc est emplm̄. ℞. radicis granati siluestris. p. i. hermodactilorum. p. ij. corticū radicuz mandragore. par. s. opij par. quart. ceruse plumbi. p. s. cōgregentur terantur ꝛ distemperentur: ꝛ fiant pastilli ad modū auellane: ꝛ cum opus fuerit dissoluanꝭ: ꝛ cum eis fiat illinitio mirabilis ad mitigandūz dolorez: tamen addatur galle. p. quar...

Sarac Dixit quem penatum reddit ventositas ꝛ surgere non potest: induat pellem ouis hora sue excoriationis inuoluendo se cuz ea ꝛ cuz alia pluries: quoniā conferent. Dixit laxetur laborās podagra cuz mirabolanis conditis cum aqua mirabolanoꝝ: aut cum turbit cocto cuz lacte vaccino. Dixit. ℞. succi portulace trite ꝛ oppresse vnc. ij. ꝛ miscendo cuz eo quartam partem ipsius olei amig. da in potu per ebdomadas: ꝛ sanabitur passio doloris articuloruz omnino. Dixit ad ventositatez in genu dorso ꝛ articulis. ℞. hermodactiloruz. ʒ. v. maiorane sicce. ʒ. x. zuccari. ʒ. x. terantur: ꝛ fiat inde puluis: ꝛ sumatur in puluere in quantitate. ʒ. iij. super ieiunum stomacuz: ꝛ vltimuz vtilitatis erit vt diximus.

Dico ℞. hermodactiloꝝ: satyrion: tassi barbati: ameos anisi cimini: ana par. i. terantur: ꝛ in puluere sumantur.

Absqz Auctore: confert dolori sciatice fricatio facta cuz colloquintida recenti. Comburatur panis porcinus: ꝛ cuz cinere ipsius fiat emplastrum cum aceto: aut detur in potu cuz aqua mellis. Aut vnctio fiat cuz oleo costi. quoniam bonū est ad dolorem genuz de frigiditate ꝛ flegmate semicrudo. Hoc est medicamen mirabile. Fiat illinitio cum stercore vaccino cum aceto: quoniaz habet virtutem mirabilem ad attrahenduz quod fuerit in articulis genuū. Etiaz confert dolori genuū de frigiditate ꝛ flegmate crudo: Medicamē confectuz taliter. ℞. bdellij vnc. i. oppoponaci ꝛ adipis liquefacti: añ. par. i. congregentur ꝛ ponanꝭ super eum: ꝛ teratur epithimus cuz aceto als ceroto ꝛ ponaꝭ super cuz: ac clystere fiat lene fortis calefactionis ad modum clysteris sciatice: quoniā confert eis. Etiaz epithima fiat hoc super omnes articulos dolentes: videlicet cuz decoctione maiorane aneti folioruz lauri: ruthe origani ꝛ cimini.

Dico. Opportunū est quod attrahit ꝛ dissoluit cū violentia ad moduz emplastroruz anche.

Hec ē illinitio bona podagre. ℞. sigie opij. añ par. i. ꝛ cū eis fiat illinitio. Ad podagram flegmaticam. Fricentur sandali cuz aceto vini potentis: etiaz conferunt dolori genuum folia populi trita posita in emplastro. aut. ℞. coronam regiaz camomillā calamentuz abrotanuz ꝛ mentastrum: ꝛ coquēdo ea: cuz decoctione ipsoꝝ fac epithima. ꝛ emplastrum fiat cuz fabis. Dico ꝙ trifera danda est quolibet die semel laboranti dolore articuloruz. Sed. ℞. mirabo. citri. ʒ. x. hermodac. satyrion. añ. ʒ. iij. semis apij anisi: añ. ʒ. ij. terantur ꝛ distemperētur cū melle: ꝛ quoli-

frigiditate. Recipe hermodactilorum tassi barbari pulpe colloquintide. turbit: scamonee: zinziberis: piperis longi: asse fetide: bdellij: ana partem conuenientes: terantur: ꝛ de eis fiant pillule.

Simon Dixit in sciatica ventosa poni dz super locum dolentem si est amplificatio sanguinis vene: ac eius repletio de sanguine colerico si sanguis corporis fuerit colericus aut de flegmate. Dixit: nisi mitigatur dolor vratur locus cū cauterio: sed fiat vna vstio super locum anche vbi sentitur dolor: ꝛ in tibia alia vstio fiat vbi i ea erit dolor i latere sinistro: ac alia vstio tenuis ꝛ frigida in capite digiti parui: quoniā sanabitur: qđ nisi mitigabitur suspende eam cū musculo als hamo ferri: ꝛ incide eam prius scindēdo carnē super eaz: ꝛ fiat vstio cū cauterio super eā dum incidaꝭ pars maior ipsius: quoniā deinde deficiet dolor ipsius: sed facta vstione noli eam cōsolidare: sꝫ pone super eaz medicinas vlceratiōis: vt ibi remaneant vestigia vstionis spacio longi temporis. Dixit ad ventositates impedientes dorsum ꝛ articulos corporis humani sedeat patiens in sonca calefacta ad sanandum in ea: ꝛ sanabitur.

Dixit In doloribus podagricis calidis da in potu decoctionem mirab. cum medulla cassie fistule post minutiones: deinde de aqua casei: sed in frigidis confectiones cōfeꝗ. hermodactiloꝝ ꝛ sfarig: ꝛ clysteria als electuaria calida: ꝛ emplastra frequentia sint calida. Dixit minuēda est vena in sciatica que est iter digitus primū ꝛ secūdū: deinde da in potu de aqua in qua infundatur de aloe cū oleo pētadac. deinde operare aquā ꝛ balnea dissolutiua: ꝙ si mitigatur postea vomitus fiat. Dico ego video ꝙ minutio confert vndecūqz: quoniā minuta ipsa vena diminuetur repletio cuiuslibet humoris. Ad dolorē dorsi: fiat vnctio cū oleo costi amari cū signa liquida sup eam posita carta inseqbiliter ꝙ dies: deinde detur in potu aqua ciceruz nigroꝝ: fiat clystere cū oleo pentadac. cum aqua ciceris imperatoris fenugreco ꝛ oleo liliorum: ꝛ detur in potu. ʒ. i. serapini cum semine apij: aut dentur pillule sfarig: aut detur in potu squāma cuz lacte vaccino acido exbutyrato.

Simahus. Medius in medicaminibus est electuarium mirtinis ad podagrā ꝛ similiter ad dolores anche. Dixit qui frequēter eo vtitur sanabitur perfecte. Symah. dixit: incipiendū est in curatiōe arthetice sanguinis in primo cum minutione: deinde cū laxatione ꝛ eo qđ cōuenit: deinde postea da in potu de aqua olerū ꝛ eo qđ extinguit acuitatem sanguinis.

Dico Da aquā in qua infundātur tamarindi in potu: sed quotiēs constipatur natura: dissolue in aqua olerum cassiefistu. medullam: ꝛ eam da in potu: ꝛ semper natura eius soluatur datis eis oleribus in cibo ꝛ gallicellis: sed ex flegmate accidit laborantibus humiditate ꝛ senescentibus: sanguine eorum sistente in colore corporis: vnde laxatio fiat cū pillulis fetidis ꝛ sfarig: ꝛ vtendū est vomitu balneo: ꝛ vnctione cuz oleis calidis: ꝛ bulliant folia melantiane: ꝛ sedeant in decoctione ipsorum. Dico excitatus est in quodā vicino meo cui' complexio erat colerica dolor podagre i pede: ac facta minutione in vna manu mitigatus est dolor ipsius pedis: ꝛ excitatus est in pede alio: ꝛ sic post quartiduuz facta minutione de manu altera mitigata est eius pars maior doloris: tamen per biduum conualuit perfecte: ꝛ lentes cuz aceto valent ad hoc: eo ꝙ ingrossant sanguinem valde: sed conuenit eis cibus factus cum lentibus cum aceto eius cum particulis cucurbite.

De sexto Capitulo de questionibus epidimie dixit: considerare debes in quātitate superabundantie materie in dolore articulorū: quoniā si fuerit superabundās noli procedere ad infrigidandus locū cū emplastris absqz euacuatione prius facta: sinautē excitabitur materia excitando dolorem vehementem.

Dixit Si fuerit dolor male qualitatis in calida te materia non erit superabundans: ꝛ infrigidandum est absqz dubietate: ꝛ sub breuiloquio cautela debet adhiberi in infrigidatione mēbri in morbo dolenti accidenti ex superabundantibus humoribus: vel ex grossis humoribus: quoniam infrigidatio condensat superficiez membri: vnde auget in extensione ipsius: prohibendo dissolutionem ꝛ auget dolorem.

Dico. Ideo curatio debet fieri cum pānis infusis positis super membris.

Dixit. Combustio in sole in doloribus podagre si agens ipsuz alias ipsaz fuerit materia subtilis calida oportuna erit infrigidatio ipsius membri.

Dico Cum fit in articulis inflatio vehemēs absqz apostemate nō erit oportuna euacuatio: sed cum extenuatiuis cura fiat: ꝙ si ingrossatur negociū: colera rubea laxetur.

Paulus. Hec est recepta medicaminis cuz ... de corui: quod conficitur. ʒ. iij. do... cerat. xviij. sed in quo fuerit natura sicca cerat. xxiij. ꝛ a... labit quater: sed balneari dz postea: ꝛ cibari de ouis cum pane quoniam efficaciter faciet.

Dyascorides. Hec est descriptio medicaminis chiri citrini qualiter fit ꝛ qualiter sumendum est. Dixit basad: hoc debet intelligi de flore chiri russi quoniā appellatur basad. ℞. reub. seni peonie mirre: spice: añ vnc. ij. folij yndi vnc. i. gariofilo. gra. xv. kiri floris russi ꝙ appellatur basad vnc. s. vtriusqz aristologie ana vnc. viij. dosis cerat. ... quolibet die postquā cibariuz digeritur bene: sed in... dum est in potu ipsius de equali tempore autūna... ad. l. dies: deinde per. xv. dies sequētes nullus fiat ... de eo: talis cōditio debet sequi in eo semper dum ... annuz. ccclxv. dieruz: sed nō debet fieri sumptio ip... omnibus diebus canicularibus: euitatis carnib' ... ꝛ salitis: piscibus salitis elmori: blitis: pastinacis ... cucumeribus melonibus: ꝛ sūmarie cibis genera... humorem aqueum aut grossum: etiam vino ꝛ p... gro cum superabūdantia: ad minus patiens bal... bet quolibet die: exercitio vti: motu: equitatione ... vinum: ac si natura ipsius fuerit sicca si regitur hoc regimine ꝛ cautela non nocebit ei.

Paulus Dixit: illinitio stercoris capri cum aceto forti super ancham sciatice facit sicut sinapis: sed erit melior.

Oribasius. Quibuscunqz fiunt dolores articulorum cum caliditate: laxatio fiat in vere ad colerā: sed si sine caliditate: chimi grossi ꝛ semicrudi laxandi sunt. ¶ Oribasius dixit: ego op... tor emplastra rubificatiua super podagram si ibi non ... petrificatio. Dixit. ℞. oleuz vetustū: ꝛ coquēdo illud ... ingrossetur misce cum eo nitrum: ꝛ superpone articul...

Dico Penes dissolutionem hec est vnctio violenta ad sciaticaz. ℞. euforbij vnc. vnā: piperis vnc. vi. nitri. v. maiorane vnc. ij. piretri vnc. iiij. cond... vnc. iiij. congregentur cum cera ꝛ oleo vetusto: ꝛ cum ... fiat emplastrum aut vnctio dum ampullas fecerit: ta... addendum est in eo de tapsia ꝛ stafisagria: quoniā attrahunt de fundo articulorum celeriter.

Dixit. He sunt medicine alterantes complexionem.

Oribasius Dixit: hoc est medicamen bonum podagre ꝛ sciatice ꝛ sūmarie ... loribus articulorum: si datur in potu frequenter per annum vnum attenuabit omnes sensus moderate: ꝛ ... cit superfluitates omnes per vrinaz. Recipe cam... camepitheos ana partes. ix. centauree. viij. aris... vij. gentiane nō pforate. vi. ypici. v. apij monta... mirre. i. reu. seni. ij. agarici. i. mellis. xviij. con...

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca